N°. 1. Donderdag 4 Januari 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

"Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTAAT 20**, beiden den Haag.

Inhoud van dit nummer:

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Weekblad toegezonden.

Mededeelingen.

I. Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Zooals reeds in het vorige nummer werd aangekondigd, verschijnt ons orgaan met het nieuwe jaar in een nieuw kleed. Het spreekwoord: »*de kleederen maken den man*", is ook wel degelijk op ons blad toepasselijk, want hoewel inhoud en strekking in hoofdzaak dezelfde zullen blijven, al wordt ook hierbij steeds naar excelsior gestreefd en heeft de redactie-commissie in Jhr. O. van Beresteijn een welkom nieuw medewerker gevonden, de verandering van vorm is toch een verblijdend teeken van vooruitgang, dat, naar wij hopen, den lezers van **Het Koloniaal Weekblad** een spoorslag zal zijn om ieder naar vermogen het zijne bij te dragen tot vermeerdering van den bloei onzer vereeniging. Ook aan de enkelen, die te kennen gaven (om welke reden weten wij niet) in 1906 geen lid der Vereeniging meer te willen zijn, wordt dit nummer van ons blad nog toegezonden, in de hoop niet alleen, dat zij op hun besluit zullen terugkomen, maar zelfs, dat zij mede zullen werken om nieuwe leden voor »Oost en West" te winnen.

II. Van de Afdeeling Rotterdam:

a. In plaats van mr. **D. Fock**, thans Minister van Koloniën, koos het bestuur uit zijn midden den heer **P. N. Adriani**, agent der Ned. Handelmpij., vroeger als zoodanig in Paramaribo werkzaam, tot **Afdeelingsvoorzitter**.

b. Op **Donderdag** 18 Januari zal Jonkvr. **A. von Schmidt auf Altenstadt** een voordracht met lichtbeelden houden over:

de Molukken,

in de **Groote Bovenzaal van Tivoli** aan den *Coolsingel*, des avonds om **8** uur.

Leden hebben vrijen toegang met hunne huisgenooten.

III. Van de Afdeeling Nijmegen:

Op **Vrijdag 12** Januari a.s. des avonds **8 uur** in het **Nutsgebouw, Broerstraat**, voordracht, opgeluisterd door lichtbeelden, van Freule **von Schmidt auf Altenstadt** over:

Een reis door de Molukken.

Vrije toegang voor de leden met hun gezin.
Kostelooze introductie tot een beperkt getal.

Namens het Bestuur,
De Voorzitter:
K. F. CARPERSZ.

IV. Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Op **Dinsdag 16** Januari 1906 des avonds ten **8 ure**, in de bovenzaal van de **Beurs van Breda**, ingang *St. Janstraat*, zal door **Jkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt** een voordracht met lichtbeelden gehouden worden,

Onderwerp:

Een reis door de Molukken.

Gratis toegang voor de *leden* met twee huisgenooten.
Entree voor *niet-leden* f 0.25

Een nieuw Jaar.

Nog slechts weinige uren, terwijl we dit schrijven, scheiden ons van het oogenblik, waarop het jaar 1905 zal zijn heengegaan en het nieuwe zijne intrede doet. Moge 1906 aan de verwachtingen beantwoorden, die door ons, opgaande in het koloniale leven, worden gekoesterd ten aanzien van de vervulling onzer wenschen, zoo nauw verwant met het welzijn, de welvaart dier landen, aan Neerlands hoede toevertrouwd, toetssteenen voor Neerlands energie en frisschen, kloeken geest, deze eigenschappen zoozeer noodig bij de grootsche, omvangrijke taak, die ons, dank zij de meer verlichte begrippen van onzen tijd ten opzichte van koloniaal beheer, nog wacht in Oost en West.

Bij de intrede van het nieuwe, zij het ons vergund een terugblik te slaan op het oude jaar, begraven nu weldra met zijn lief, met zijn leed, met zijn illusiën en de werkelijkheid, die het ons bracht.

«Alles te zaam gevat,» schreven wij bij het einde van 1904, «is de toestand onzer Oost-Indische bezittingen zoodanig, dat hij zeker ernstige zorgen blijft vorderen, doch de stuurlieden van het koloniale schip boezemen vertrouwen in en de goede koers is genomen. Blijft de wind uit het moederland gunstig waaien en nog wat aanwakkeren, terwijl de ernstige stormen van buiten ons ongemoeid laten of geen schade berokkenen, dan zal bij het einde van 1905 met nog grootere gerustheid in de richting van ontwikkeling en herstel van welvaart kunnen worden doorgestuurd.»

De pen, die deze woorden neerschreef, ontviel sedert aan door den dood verstijfde hand, door den dood, die ook in 1905 onze gelederen dunde, leemten achterlatend, ons, hun die van ons gingen ten troost, rasch aangevuld door de steeds veldwinnende koloniale idee.

Want wanneer een terugblik op het afgeloopen jaar ons toch stof tot dankbaarheid geeft, niettegenstaande de teleurstelling, die zich van ons meester maakte bij het bekend worden van het officiëele werkprogram voor het nieuwe jaar, is zulks zeker niet in de laatste plaats te danken aan de overtuiging, die zich aan ons opdringt, dat steeds meer het besef in Neêrlands volk ontwaakt van den plicht, rustende op ons, als nakomelingen van een energiek en voortvarend geslacht, hetwelk eens heel Euroop' ten voorbeeld strekte, rustende op ons, als heerschers over millioenen en millioenen, die van ons verwachten: leiding en steun om op te gaan den weg tot hooger, zoo lang voor hen gesloten. Dat besef sprak tot ons, helaas! nog niet uit daden, maar uit woorden en geschriften, steeds meerderend in tal, in gloed, aansporend tot de daad, die plichtsvervulling van Neêrland eischt, vragend den steun, dien we aan Indië verschuldigd zijn.

Dat besef sprak tot ons ook uit de velen, die in 1905 tot ons kwamen.

Dankbaar stemde het ons, dat de wolken, die, zich over Noord-Oost-Azië ontlastend, dreigend opdoemden aan den politieken gezichtseinder van ons aziatisch rijk, in de nadering der russische armada, voorbij dreven, ons ongemoeid latend.

Dankbaar zijn we voor de boodschap, ons door de jongste Troonrede gebracht en nader bevestigd door het ministeriëele woord, dat de zoo dikwerf door ons bepleite scheiding der indische en nederlandsche financiën in niet meer ver-affe toekomst kan worden tegemoet gezien. Geruststellend en bemoedigend was ons daarbij het woord van den minister van koloniën, getuigend van het besef van dezen raadsman der Kroon, dat door zulke eventueele scheiding niets afgaat van den plicht van het moederland om, waar noodig, aan Indië de behulpzame hand te bieden, aan dat Indië, waaraan ons volk zooveel is verplicht, en zooveel is verschuldigd door de tekortkomingen van voorheen.

Die tekortkomingen spiegelden zich niet alleen af in het gebrek aan voorzorg ten opzichte van de steeds aangroeiende bevolking van het hoofdeiland Java, steeds aangezeten aan dezelfde tafel, gevoed door een vruchtbaren en dankbaren bodem, die maar immer gevend en weder gevend zonder, naar evenredigheid te ontvangen, onuitputtelijk scheen, totdat de eisch tot herstel van het gedane onrecht die illusie kwam verstoren. Die tekortkomingen spraken tot ons uit den toestand, waarin een groot, het grootste deel van ons koloniaal bezit in Azië verkeerde: uitgestrekte landen, door natuur rijk begiftigd, door onverschilligheid of gebrek aan frisschen durf om een moeilijke taak te aanvaarden, den pas afgesneden tot den weg der ontwikkeling.

Die tekortkomingen stellen ons voor een reuzentaak, twijfel zaaiend aan «wat 'n kleine natie vermag» in de harten der kleinmoedigen, afschrikkend de kleinzieligen, uit kwalijk begrepen eigenbelang bevreesd voor d'eigen beurs, niet wetend meer waardoor die werd gevuld, niet beseffend hoe die moet blijven gevuld.

Die twijfel kan onzes inziens zonder eenige grootspraak een beleediging genoemd worden aan de nagedachtenis van het «kleine hollandsche volk» van voorheen, is zeker een miskenning van de waarde van den thans, trots geringe belangstelling en medewerking van het Nederlandsche volk, reeds in Indië verrichten kolonialen arbeid.

Moge het ons gegeven zijn bij te dragen tot opheffing van dien twijfel en vrees, want het is nu op het einde van 1905 nog een reuzentaak die ons wacht, voor welker vervulling het eendrachtig optreden van heel 'n klein volk een vereischte is, maar dan ook succes belooft.

Reeds werd in Indië ten deele de hand aan den ploeg geslagen. Nog houdt helaas het pleit in Atjeh aan, waar 1905 ons menigen tegenvaller bracht, maar in Borneo, op Celebes, Ceram, Timor en in Midden-Sumatra zullen, naar het zich laat aanzien, geordende toestanden in de plaats treden van inlandsche willekeur en anarchie, in den slechtsten zin van het woord. Wij begrijpen de ontzetting, het medelijden van hen, die de gevallenen betreuren, als slachtoffers der nieuwe politiek, maar wij kunnen niet medegaan met hen, die deze politiek afkeuren om de daaraan eventueel inherente gevolgen, hoe bedroevend ook op zich zelven. Want wij erkennen de mogelijkheid, dat strijd noodzakelijk is om het goede te bereiken, erkennen de waarschijnlijkheid, dat, waar die mogelijkheid zich thans voordoet, deze, bij langere bestendiging van bestaande toestanden, tot zekerheid worden zal. En over de graven der gevallenen, richt zich onze blik op de toekomst dier volkeren, geopend nu voor hen en door ons te effenen.

Geruststellend is ten aanzien van de grootsche taak, die voor Nederland in Indië is weggelegd, de in 1905 gebleken continuiteit in het koloniaal beleid, onbeïnvloed door partij-politiek, zij het ook, dat deze nog persoonswisseling noodig maakt, welke evenwel, — het mag dankbaar worden erkend — voor Indië nog steeds de beste verwachtingen doet blijven koesteren. Moge de *daad* van minister Idenburg van 1904 echter spoedig door eene daad van zijn opvolger, Mr. Fock worden gevolgd.

Weinig werd in het afgeloopen jaar aan de economische opbeuring van Indië gearbeid. Toch stemmen sommige teekenen, de vermeerderde opbrengst der in- en uitvoerrechten, de hoogere ontvangsten van vele der tram- en spoorwegen op Java, de grootere uitvoer van tal van producten der landbouw-nijverheid op Java tot eenige tevredenheid, doch wekken tevens nog meer op tot aansporing om aan zulk een vruchtbaren grond de middelen ter verdere ontwikkeling niet te onthouden.

Dankbaar stemden ons de plannen van den Minister tot verbetering en uitbreiding van het volksonderwijs op Java. Een belangrijke stap zal hierdoor op den weg der opheffing van Java worden gezet, maar wij kunnen niet ontkennen, dat de, tengevolge van den financieelen toestand der kolonie, aan deze materie in het algemeen bij het werkprogram voor het nieuwe jaar geschonken, weinige aandacht, ons de toekomst niet zonder zorg doet te gemoet zien.

Moge 1906 al meer en meer het besef doen geven en algemeen vestigen, dat ten deze *handelen* en *spoedig handelen* urgent is, in het eigen belang van het moederland, dat in de koloniale welvaart zich het rustig bezit dier landen verzekert, waar nog steeds tal van moederlandsche belangen met de welvaart nauw verbonden zijn en voor tal van moederlandsche belangen nog plaatse over is om vruchtdragend mede te werken tot ontwikkeling.

Moge 1906 ons het teeken bieden, dat met kracht eindelijk de taak wordt aanvaard die ons in Indië wacht. Decentralisatie, in 1905 aangevangen van onder op, door de voorgestelde financieele scheiding van boven af voort te zetten, de economische, maatschappelijke en industrieele ontwikkeling der inlandsche bevolking ontwikkeling der koloniale hulpbronnen — het is een taak, in weinige woorden geschetst, die kracht vereischt, en geld, en waartoe, waar mogelijk, aan het particuliere initiatief den weg moet worden geëffend, om bij te dragen tot een spoedig succes.

De tijd dringt! —

Wat onze West-Indische bezittingen aangaat, schijnt voor Suriname de weder-opleving der cacao-cultuur binnen het bereik der mogelijkheid te liggen, terwijl voor de in te stellen bacove-cultuur de door den minister aan de Eerste Kamer in uitzicht gestelde mogelijkheid, dat een krachtig lichaam als de Nederlandsche Handel-maatschappij zich voor maatregelen van debiet zal interesseeren, ons goede hoop geeft voor het welslagen dezer export-cultuur in de kolonie.

De spoorwegaanleg vorderde in 1905 goed en voldeed aan de verwachtingen, terwijl de exploitatie van het gereede gedeelte der lijn tot meer dan bevredigende uitkomsten leidde.

De nieuw opgetreden gouverneur dezer kolonie levert in zijn persoonlijkheid de waarborgen op, dat ook in 1906 zal worden voortgegaan op den weg, die deze kolonie uit haar tijdelijk verval zal opbeuren.

Wat Curacao betreft, moge het nieuwe jaar der kolonie een vruchtbare samenwerking bieden tusschen Bestuur en Raad, opdat het incident, dat zich in de eerste dagen van November in deze kolonie afspeelde, zoo spoedig mogelijk aan de vergetelheid worde prijs gegeven.

De, naar het ons voorkomt, verkregen betere verstandhouding met het bestuur van Venezuela zal der kolonie in 1906 waarschijnlijk zeer ten goede komen.

Een overvloedig regenjaar, met daaraan voorafgaande flinke vorderingen in den dam-aanleg zij den Curaçaonaars voor het nieuwe jaar toegewenscht.

Een welbesteed leven.

X.

Waar wij in voorgaande hoofdstukken eenige grepen hebben gedaan uit het rusteloos werkzame leven van den afgestorvene op zoo verschillend gebied, zoo moesten natuurlijk toch nog verscheidene onderwerpen onbesproken blijven.

Het zij ons vergund thans hiervan nog eens een kort overzicht te geven om een denkbeeld te verkrijgen van het vele, dat door kolonel van Zuylen, in de laatste kwart eeuw werd verricht:

Wanneer wij nu b.v. van de *Berner Conventie* en de wenschelijkheid en mogelijkheid, dat Nederland zich daarbij aansluit, hooren gewagen, dan denken wij aan den ijver, die hem, eerst als medewerkend lid en later als eere-voorzitter der «Association littéraire et artistique», reeds jaren geleden, bezielde, om propaganda te maken voor dezen, z. i. door recht en rechtvaardigheid geboden stap, die men hier eerst thans geneigd schijnt te doen.

De *aansluiting bij België*, waartoe overigens, zooals de *Temps* uiteenzette, hier te lande weinig animo werd opgemerkt, maar door de interviews in de *Petit Bleu* een actueel onderwerp werd, vond in van Zuylen een warm voorstander, zooals bleek uit hetgeen hij in de Algemeene Vergadering van het Nederl. Verbond in 1892 te Gent met zooveel welsprekendheid betoogde, waarvan onlangs de heer *Dhoneux* in een dier interviews ook gewaagde. Hoewel, in dienst zijnde, soldaat in zijn hart, trok hem toch het vrededenkbeeld machtig aan en achtte hij dit voor een klein land als het onze het beste verzekerd door de weerbaarheid der gansche natie en aansluiting bij het broedervolk, klein als wij, maar, met ons vereend, een factor, waarmede door eventueele hebzuchtigen terdege rekening zou moeten worden gehouden.

Toen in December 1898 het wetsontwerp de Tweede Kamer bereikte, waarbij de aanleg van een buitenhaven, door den staat als toegang tot de geprojecteerde *visschershaven voor Scheveningen* werd bepaald, zagen we in Januari d. a. v. den ingenieur van Zuylen de pen ter hand nemen, om den aanleg van een goede loggerhaven te bepleiten:

«In mijn request aan den gemeenteraad van 's-Gravenhage», schreef hij o. a. in eene door gebroeders Langenhuijzen uitgegeven brochure, «in de November-vergadering van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs en op vele andere plaatsen vroeger en later, heb ik tal van argumenten aangevoerd, om te bewijzen, dat een welbegrepen staatsbelang het bouwen eener voor loggers en stoomvisschersschepen geschikte haven te Scheveningen vordert.

«Ik acht mij echter gedrongen hier nogmaals er op te wijzen, dat de ontworpen bommenhaven, al zou ze, tegen de verwachting van velen in, een voor bommen bruikbare laad-, los- en bergplaats zijn, toch nog is af te keuren, omdat ze het kunstmatig in stand houden van een voor den tegenwoordigen tijd weinig geschikte visschersvaartuigen zou bevorderen, hetgeen in strijd is met het algemeen belang en slechts kan dienen om een in ons land bij uitstek te huis behoorenden tak van nijverheid te houden in den staat van achterlijkheid, waarin hij verkeert.»

En ten slotte de opmerking:

«Niet echter door den aanleg eener bommenhaven, die *zelfs als ze volkomen aan alle nautische eischen voldeed*, slechts de plaatselijke belangen zou dienen, *en dan nog alleen in den eersten tijd*, zou het doel worden bereikt, dat sedert zoovele jaren is nagestreefd. Niet dáárdoor wordt de nederlandsche visscherij in staat gesteld, om concurreerend op te treden met die in het buitenland en haar aandeel te krijgen in den grooten rijkdom der zee.

Dit kan *wel* geschieden door den aanleg eener diepere haven, door den bouw van een *loggershaven*, waarin zeker ook de bommen ten allen tijde plaats vinden, maar die tevens *geheel is berekend op de eischen van den tegenwoordigen toestand der Groot-Zeevisscherij* en die Scheveningen zal doen wedijveren met de het best ingerichte visscherijplaatsen van Europa!»

De zee! Hij had er op zijne verschillende reizen naar en van Indië en in den indischen archipel zóó dikwijls van nabij kennis mee gemaakt, dat hij zich een juist denkbeeld kon vormen van de gevaren, waaraan de zeeman in zijn nuttig, arbeidzaam en moeilijk leven is blootgesteld.

In Juni 1889 als onder-voorzitter der Commissie, die zich had gevormd voor de deelneming van Nederland aan de internationale tentoonstelling te Parijs vertoevend, werd daar het 4e *Congrès de Sauvetage* gehouden, en het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, ter bijwoning uitgenoodigd, droeg aan het lid van Zuylen zijne vertegenwoordiging op.

Van het verhandelde op dit Congres en andere op dit gebied gehouden conferentiën in het buitenland, vinden wij een interessant verslag, door Kolonel van Zuylen gegeven, op het van 1 tot en met 4 September 1890 hier te lande gehouden Congres voor Nijverheidshygiène en Reddingswezen.

Doel en strekking van deze voordracht vinden wij in de volgende opwekkende slotwoorden:

«Ik eindig hier mijne mededeelingen, niet omdat de stof uitgeput is, maar omdat het slechts mijn doel was, door een kort woord uwe belangstelling op te wekken, zoowel voor het groote vraagstuk der bestrijding van de oorzaken der steeds toenemende aanvaringen, als voor de verbeteringen, die in den reddingsdienst ten onzent nog te brengen zullen zijn. De heeren Guyot en de Bruijne deden dit reeds op krachtige en verdienstelijke wijze in de bijeenkomst der 3e Sectie; ook zij wezen als leering op hetgeen in andere landen geschiedt.

„Voor de verbeteringen, die wij in ons reddingswezen nog zullen kunnen aanbrengen, zal echter in de eerste plaats geld noodig zijn, en al kunnen wij bij de Regeering om hooger subsidie en wellicht ook om nog andere hulp aankloppen, dan kunnen toch ook particuliere krachten nog veel meer doen, dan thans geschiedt voor dit zoo bij uitstek nationale liefdewerk.

Op lijsten, die ons worden aangeboden tot leniging van rampen, die hebben plaats gehad, zijn wij meestal dadelijk klaar te teekenen. Waar het zeerampen betreft, moeten wij echter, wil het nut hebben, onze penning vooruit offeren voor de onheilen der toekomst!»

Steeds stond hij klaar om te trachten misstanden weg te nemen, de zwakkeren in onze maatschappij te steunen, de hulpbehoevenden met raad en daad bij te staan. Talloos waren dan ook de gevallen, waarbij men zijn helder oordeel en zijne krachtige, tactvolle medewerking kwam inroepen, wetende hoe hij zich geheel kon verplaatsen in eens anders toestand, hoe hij kon meedenken en voelen met anderen, en er zich een eer en geluk in stellen om met al zijn vermogens te helpen. Zoo treffend juist werd dit aan zijne groeve geschetst door den heer Joh. Schmidt, algemeen secretaris der Vereeniging tot veredeling van het Ambacht, die, in herinnering brengende, hoe Kolonel van Zuylen in 1896 zitting nam als afgevaardigde van de Mij. van Bouwkunst, in het hoofdbestuur dezer vereeniging, zeide: ons werkprogram was zijn ideaal; onder de mannen, die in onzen tijd den werkman vooruit willen helpen, stond hij in de eerste rij. De wapenspreuk, geschreven op het heldenkruis, dat zijn borst versierde: voor moed, beleid en trouw, heeft hij ook in het maatschappelijke leven tot beginsel gekozen. Hij toonde in alles moed van overtuiging, beleid om het zich voorgestelde doel te bereiken en te bevorderen, trouw aan het door hem gegeven woord.

Dat meevoelen voor anderen en met zijn tijd meegaan, heeft hem ook altijd jeugdig van hoofd en hart gehouden, eigenschappen, die zich niet alleen in zijne handelingen, maar ook in zijne gestalte en zijne gelaatstrekken weerspiegelden. Bij zijn doodsbericht zijn leeftijd lezende, verwonderde het menigeen, dat hij reeds 68 jaren telde, men schatte den zoo krachtigen, opgewekten man minstens 10 jaren jonger.

Hij was dan ook vol levenslust en voelde zich gelukkig, zooals hij dikwijls uit de volheid van zijn hart blijmoedig bekende. Het eenige, dat aan zijn levensgeluk ontbroken heeft, is het bezit van kinderen, doch hij heeft zich in dit gemis weten te troosten, door zich steeds met de zorg voor andermans kinderen, die hieraan behoeften hadden, te belasten, steeds had hij jeugd om zich heen.

Ook door herhaalde reizen en verblijven in vreemde landen wist hij zich naar lichaam en geest frisch te houden; bijna in alle oorden der wereld had hij zich vrienden verworven, en vooral in Parijs, waar hij jaarlijks eenige weken, soms maanden, placht door te brengen, waarlijk niet alleen tot verpoozing.

Zoo spraken wij hiervoren o.a. van zijn medewerking tot de deelname van Nederland aan de internationale tentoonstelling te Parijs in 1889.

Toen de Nederlandsche regeering niet gezind bleek te zijn officieelen steun te verleenen door toekenning van een subsidie voor de vertegenwoordiging van Nederland aldaar, stelde zich ten onzent eene commissie samen, die den 1en Juni 1888 eene circulaire verspreidde, om medewerking te erlangen voor haar pogen om Nederland en zijne koloniën op waardige wijze vertegenwoordigd te zien.

De circulaire was o.a. ook door den heer van Zuylen als onder-voorzitter geteekend en de resultaten er mêe bereikt, waren voldoende bevredigend om de voorgenomen taak tot een goed einde te brengen.

Het verslag der Commissie werd in 1890 door de firma Enschedé te Haarlem uitgegeven, en levert ook nu nog, een hoogst belangrijke stof tot lezing.

Typisch is bij voorbeeld het volgende staaltje:

Zooals men weet waren ook de koloniën te Parijs vertegenwoordigd en de javaansche kampong, tot welker opstelling kolonel van Zuylen, hoewel geen deel uitmakende van de speciale commissie voor de koloniën, in menig opzicht van goeden raad diende, was er bepaaldelijk een der *clous*.

De kampong zou er komen, niet door medewerking van velen, maar door het initiatief van twee heeren: van der Vliet en Vreiwald, die de verantwoordelijkheid voor de totstandkoming op zich namen tegenover den concessionaris.

Toen moest er nog 'n koloniaal paviljoen komen. Circulaires werden gezonden aan ongeveer 750 personen.

„Bovendien," lezen we in het verslag, «werd aan een vijf en twintigtal personen, die de hoogste regeeringsbetrekkingen in Indië bekleed hadden of ministers van koloniën geweest waren, ter begeleiding van deze circulaire een schrijven gericht, dat beantwoord werd door slechts zes der geadresseerden, waarvan vier meldden:

zich van deelneming te moeten onthouden, en twee te samen vijf en dertig gulden bijdroegen."

Teekenend!

Ter wille van Nederl. Indië was geen arbeid of opoffering van Zuylen te veel.

Wanneer we nu hierbij nog eens memoreeren, hoe hij zich de laatste jaren ook in het bijzonder voor de Panama-kanaal-quaestie interesseerde en op het Maritiem Congres te Lissabon in 1904 eene motie wist te doen aannemen ten voordeele van het à-niveau-plan van dit kanaal, dan meenen wij nog slechts een zeer onvolledig overzicht te hebben kunnen geven, van wat deze man op algemeen gebied heeft gedacht en tot stand weten te brengen. *(Wordt vervolgd.)*

Het Recht van Bestaan der Bedrijfsbelasting in Nederlandsch-Indië.

(Vervolg).

Men bedenke, dat de karren en prauwenbezitters voor een vast bedrag, waarin eerst na eene reeks van jaren door bizondere reden verandering wordt gebracht, plegen te worden aangeslagen, volgens een plaatselijk «tarief» van uiteenloopende bedragen, alnaarmate men heeft: eene kleine of groote, vracht- of veld-kar, met gewone of massieve wielen, getrokken door één of twee runderen, door runderen of karbouwen; voorts voor de prauwen van f 2, 2.50, 3, 4, 7, al naar mate men heeft volgens de terminologie van de Noordkust van Oost-Java: een *alis-alis, tjompreng, idjo, tjoenia, tjemplon, djaten bese, sekotjen, djoekoeng, tambangan*; dat dit „tarief" bij de elkaar opvolgende commissies voor de belasting-aanslag als richtsnoer dient, bijna kracht van «*adat*» heeft, en hiervan door het dessahoofd allerminst kan of zal worden afgeweken, teneinde door opdrijving van de belasting zijn collecteloon te verhoogen; voorts moet men in het oog houden, dat een dessahoofd, die zoodanige opdrijving zou willen beproeven, ten aanzien van andere bedrijfsbelastingschuldigen, een zeer gevaarlijk spel zou spelen, daar hij immers gecontroleerd wordt, zoowel door de commissie, als door de voor den aanslag opgekomene belastingplichtigen, die als er iets van zou blijken, hem dit zeer kwalijk zouden nemen! De dessahoofden zijn volstrekt niet allen engelen, maar zelfs de slechtsten onder hen zijn in den regel niet zóó dom en onhandig, om van hun eigenbaat op zulk eene opvallende, plompe wijze blijk te geven; tot bevrediging hunner hebzucht staan hun meer winstgevende, minder gevaarlijke en in het oog loopende wegen en practijken ten dienste. Ik zeg dit alleen, in tegenspraak tot des praeadviseurs woorden op pag. 40: «daarbij komt nog, dat de dessahoofden, 8 pct. collecteloon genietende van de door hen geïnde belastingen, belang hebben bij de opdrijving.» Die usantiëele aanslagen van b.v. karren in streken met vele suikerfabrieken, zooals van de residentie Soerabaja, de afdeelingen Djombang, Modjokerto en Sidhoardjo, van f 3 en f 4 per kar, zijn ook bij het gewestelijk bestuur bekend, en langs verschillende wegen, om uiteenloopende redenen, bekend geworden. Wordt er verandering in gebracht, dan begrijpt men wel, dat eene verhooging of verlaging van f 0.50 niet één karrevoerder zal kunnen treffen — uitgezonderd natuurlijk als het geldt een individueele zaak: sterfte van een trekdier of het door beschadiging gedurende eenige maanden buiten gebruik geraken der kar, e. d., — maar alle belastingschuldigen zijn collega's uit dezelfde dessa, uit eenzelfde district of controle-afdeeling, zij zullen dus dezelfde wijziging in den aanslag ondergaan.

Zou men nu bij afschaffing der rijtuigenbelasting als zoodanig niet ten dezen aanzien denzelfden weg kunnen bewandelen, als bij de karren? En zoo noodig door de betrokken Residenten voor hun gewest of den Directeur van B. B. voor geheel Java normen laten stellen, in den vorm van laagste en hoogste grensaanslagen, waarbinnen der afzonderlijke commissies, al naar gelang van plaatselijke omstandigheden, speelruimte zij gelaten? Wat is er tegen, om het beroep van rijtuigverhuurder, om de uit rijtuigverhuur gemaakte verdienste op te nemen in het kader van de principieel zoo gezonde bedrijfsbelasting, al mogen er ook nog technische fouten aan kleven? Door deze belasting, waaraan wel meer dan een vijftigtal «beroepen, bedrijven, neringen, hanteeringen en trafieken» onderworpen zijn, kan heel goed dat van rijtuigverhuurders evenzeer getroffen worden; en het zou in ééne moeite door kunnen gaan, om hen voor de commissie van den aanslag voor de bedrijfsbelasting te doen verschijnen, teneinde hen aan te slaan; men zou daarbij ook billijker kunnen te werk gaan, dan bij de bestaande regeling, die slechts voor geheel Java één vast en onwrikbaar bedrag kent, rekening houdende noch met de afwijkende toestanden van de gewesten en afdeelingen, noch met de uiteenloopende individueele gesteldheid der verhuurders in ééne afdeeling of district; de één maakt per jaar eene netto winst van f 200, de andere van slechts f 75, toch moeten zij f 12 elk betalen in de rijtuige, in plaats van b.v. f 10 en f 6 in de veel meer rationeele bedrijfs-belasting. Men heeft voorts nog bij den tegenwoordigen toestand het feit, dat iemand, als bezitter van een voertuig die rijtuigbelasting opbrengt, bovendien bedrijfsbelasting moet betalen over de daarmee gemaakte winst, terwijl ook de koetsier — die zeer vaak niet de eigenaar is — nog door deze laatste belasting getroffen wordt.

Indien op de aanbevolene wijze werd te werk gegaan, zou men, bij de in de regeling der bedrijfsbelasting aan te brengen wijziging, rekening kunnen houden met den eisch, om die vervoermiddelen te land en te water niet door eenen afzonderlijken aanslag te treffen, welke intrinsiek bij een bedrijf behooren, dat opzichzelf reeds is getroffen. Zoo b.v. de bij een kalkbranderij behoorende karren, mits uitsluitend gebezigd voor transport van steenen en kalk; het aan een waschbaas behoorend rijtuig, mits uitsluitend gebezigd voor het afhalen en terugbrengen der wasch, e. d. Dit vordert de billijkheid en is ook eenvoudiger, voorkomt noodelooze moeite en omslachtige bemoeienissen.

Ik zou echter nog een stap verder willen gaan en ook de rundslachtbelasting, als zoodanig wel te verstaan, afschaffen. Ook al weer op grond van bijna dezelfde overwegingen, als voor de zooeven genoemde rijtuigenbelasting geldende. Wat en hoe is hierbij het geval? Vóór het jaar 1899 bestond de z.g. «rundslachtpacht», welke, gedurende de 6 laatste jaren vóór hare afschaffing, f 887000 gemiddeld 's jaars opleverde. Deze werd terecht afgeschaft en vervangen door eene slachtbelasting, die 1 Januari 1899 in werking is getreden. De toestand is nu zóó, dat voor elk rund of karbouw f 3, paard of veulen f 4, varken f 1.50, als het geslacht wordt, aan het dessahoofd of een ander met de inning belasten beambte moet worden betaald. Al weder één kort besluit, misschien slechts één pennestreek van de Indische regeering, en deze rundslachtbelasting behoort tot het verledene. Daar nu van het totaal aantal geslachte dieren verreweg het meerendeel door slachters worden gedood, ziet men, dat er geen ernstig bezwaar tegen te berde gebracht kan worden, om de dieren, die bij gelegenheid van gewichtige familiefeiten, bij feestelijke gelegenheden, als uitzondering voor de betrokkenen worden gedood door of voor dezen, geheel vrij te stellen van deze rundslachtbelasting; dat zou eene winstderving opleveren van ongeveer 1¼ millioen gulden; daar staat echter tegenover, dat men in de bedrijfsbelasting veel hooger zal kunnen aanslaan de slachters van beroep, die thans toch reeds door een usantieelen eenheidsaanslag overeenkomstig het aantal geslachte dieren, blijkens de rundslachtbelastingregisters, worden getroffen in de bedrijfsbelasting; bv. 400 geslachte runderen, waarvoor de slachter f 1200 aan slachtbelasting betaalt, leveren à f 0.20 op het bedrag van f 80 aan bedrijfsbelasting. Ware het nu niet veel rationeeler, om bv. voor elke dierensoort, met uitzondering van paarden, eveneens zooals thans reeds geiten, schapen en pluimvee terecht vallen buiten de slachtbelasting, grensaanslagcijfers te geven, waarbinnen der plaatselijke commissie voor den aanslag in de bedrijfsbelasting speelruimte zij gelaten, opdat zij met verscheidene factoren rekening houdende, eene zoo billijk mogelijke aanslag kunne doen, in plaats van de onveranderlijke cijfers, thans bij algemeene verordening vastgesteld?

Ter beoordeeling der weldadige gevolgen aan deze voorgestelde regeling verbonden, geef ik het hieronder volgend vergelijkend schema:

Bestaande toestand.

Bedrijfsbelasting der Inlanders.

	1902	1903
Aantal aangeslagenen voor eene jaarlijksche geschatte inkomst van:		
minder dan f 50	554758	568066
f 50—f 100	296753	266717
f 100—f 500	156014	137261
meer dan f 500	7775	6556
totaal der aangeslagenen	1015300	978600
totaal der opbrengst	f 1604256	f 1516875

Ditzelfde schema levert op voor:

Chineezen 1902	Chineezen 1903	Andere vreemde oosterlingen. 1902	Andere vreemde oosterlingen. 1903
407	605	42	17
8130	8796	1018	1033
42043	41525	2845	2889
12692	12083	878	818
63273	63009	4803	4756
f 683797	f 662536	f 40776	f 39552

Bijeengenomen geeft dit eene totale opbrengst voor:

1902 van f 2328829

1903 „ f 2218964

raming 1906 f 2289000 voor Java

f 960000 « de Buitenbezittingen.

De rijtuigenbelasting leverde op in:

1902 f 303880 de raming voor 1906 is f 317000.

1903 f 307728

Rundslachtbelasting.

	1902 slacht-briefjes	1902 opbrengst	1903 slacht-briefjes	1903 opbrengst
runderen en buffels	612766	1838300	568062	1704168
paarden en veulens	4766	19064	4756	19024
varkens	83527	125290	82251	123376
		1972654		1846568

raming voor 1906 f 1911000.

Opbrengst bedrijfsbelasting	1902	1903	Raming 1906
van Inlanders:	f 1,604,256	f 1,516,876	—
« Chineezen:	683,797	662,536	—
van Vreemde Oosterl. . .	40,776	39,552	—
Totaal . . .	2,328,829	2,218,964	2,289,000
Rijtuigenbelast:	303,880	307,728	317,000
rundslacht « :	1,972,654	1,846,568	1,911,000
	f 4,605,363	f 4,373,260	f 4,517,000

Voorgestelde regeling met het jaar 1903 als voorbeeld.

Totaal bedrijfsbelasting:		f 2,218,964
verminderd met:		
het geschatte bedrag der aanslagen van minder dan f 50 's jaars van Inlanders:	± f 426,000	
van Chineezen en Vreemde Oosterlingen	± f 420	
totaal		f 426,420
blijft		f 1,792,964
te verhoogen met het accres door invoering der progressie:		
Inlanders:		
3 pct. beginnende bij inkomen van f 300 's jaars. (f 500 gemiddeld).		
30000 × f 5 = f 150,000 (10 × $\frac{3}{2}$ — 10)		
Vreemde Oosterlingen:		
5 pct. beginnende bij inkomen van f 500 (f 1000 gemiddeld)		
12,900 × f 10 = f 129,000		f 279,000
		f 2,071,964
te vermeerderen met de rijtuigenbelasting, welker bedrag zal zijn gedaald tot: . .		± 250,000
(althans met eene belangrijke daling in het begin moet rekening worden gehouden).		
te vermeerderen met het eveneens gedaalde bedrag der rundslacht belasting. . . .		1,500,000
totaal . .		f 3,821,964
nadeelig verschil met f 4,373,260		551,296

Het verschil der eindcijfers in beide gevallen is aanzienlijk, gaat een half millioen gulden te boven. Maar bij eene grootere progressie b. v. voor inlanders van 2, 3, 4 pct., bij vreemde oosterlingen van 4, 5, 6 pct. met een inkomen van f 100—500 als middengroep voor de eersten, van f 200—1000 voor de laatsten, zou dit verschil aanmerkelijk kleiner worden; daarbij is er gerekend op een vermindering met *f* 400.000 van de inkomsten uit rijtuigen en slachtbelasting na hunne conversie in bedrijfsbelasting, wat eerder te groot, dan te klein is.

Maar afgescheiden hiervan, wat zou er door zulke eene regeling worden bereikt? Veel goeds:

1°. Ontheffing voor meer dan een half millioen inlanders van de bedrijfsbelasting van minder dan *f* 1.

2°. Groote verlichting van de werkzaamheden van dessabestuur, inlandsche ambtenaren, hunne Europeesche collega's en hun personeel, ondercollecteurs, ontvangers, assistent-Residenten, zelfs Residenten door:

a. vrijstelling van bedrijfsbelasting over inkomen van minder dan *f* 50 's jaars;

b. het afschaffen der rijtuigen- en slacht-belasting, en de daardoor getroffenen voor het meerendeel aan te slaan in de bedrijfsbelasting.

3°. verlichting van een, zij het ook veel kleiner aantal inlanders, die vrijkomen van rundslacht- en rijtuigenbelasting, dan wel van deze laatste vermindering zullen hebben.

Ad 2. Er wordt voor alle autoriteiten eene groote vereenvoudiging van werk verkregen; véél tijd, die aan overbodige, aan het bestaan van een veel te ingewikkeld belastingsysteem noodzakelijk verbonden werkzaamheden thans moet worden besteed, komt vrij en kan voor nuttiger doeleinden worden besteed; overtedingen of misdrijven in verband met ontduiking der slachtbelasting, het verduisteren van slachtbiljetten door dessahoofden of beambten, die deze in bewaring hebben en meer dergelijke knoeierijen, welke alle gerechtelijk moeten worden onderzocht en behandeld; de controle op deze zaken door Inlandsche en Europeesche ambtenaren, het bijhouden door de eersten van afzonderlijke registers daarvoor, van speciale boeken door de ondercollecteurs en ontvangers, die belast zijn met de bewaring der slachtbiljetten tot het oogenblik der afgifte aan de inners der belasting vervallen; de aanmaak der gedrukten en administratie boeken door 's Landsdrukkerij; het vragen om vermindering of kwijtschelding van rijtuigbelasting wegens overgang; de betaling in termijnen; kortom veel tijd, geschrijf en papier er op volslagen onvruchtbare wijze mee gemoeid.

Wat zou er nu, indien door de verwezenlijking der voorgestelde regeling er veel meer tijd en arbeid vrij kon komen, in eene andere richting ten goede kunnen worden bereikt:

1°. Zou meer werk kunnen worden gemaakt van de zorg voor het vee in het algemeen, en speciaal:

a. Het toezicht verscherpt kunnen worden op de naleving der bepalingen omtrent schouwing of keuring van vee, dat moet worden geslacht;

b. zoo ook op de vee- en paardenstallen, en kralen zoowel ten opzichte van zindelijkheid en doelmatigheid in 't belang van goede verzorging en het welzijn van het vee, alsook om, zooals in Besoeki met succes toegepast, deze stallen door levende paggers zoodanig te versterken, dat veediefstallen bencoeielijkt, zoo niet onmogelijk gemaakt worden;

c. de aanslag in de bedrijfsbelasting van karren en rijtuigen zou kunnen worden gehouden op een specialen dag en voor dezen alleen, met de verplichting voor de commissie, om scherp toe te zien op en te verificeeren de nagenoeg overal voorgeschreven districtsgewijze karren- en rijtuigenregisters, met bijbehoorende trekdieren: identiteit der bezitters of voerlieden, goede stal, nummering, lantarens etc. worden scherp nagegaan: dit zij eene jaarlijksche hoofdinspectie;

d. practische dierenbescherming, behalve door bovengenoemde maatregelen nog door scherp toezicht op het gebruik van te jonge, te kleine, kreupele en gewonde paarden; tegengaan van het slachten van voor de voortteling geschikte koeien;

2°. als de rundslachtbiljetten, de rijtuigbelastingpapieren en de aan de invulling daaraan verbonden bemoeienis en tijdroovende nauwgezetheid tot het verledene behooren en men alleen nog in de dassa zal kennen landrente en bedrijfsbelasting — want ook het hoofdgeld heeft bizonder weinig dengdelijke reden van bestaan en hare samenvoeging bij de Landrente, heeft geen bezwaar zou zelfs als voorbereidende maatregel in afwachting van de nieuwe Landrenteregeling alleszins toejuiching verdienen, al is het ook, dat de fiscus nadeel zoude lijden, doordat nl. eenige niet-landrenteplichtige hoofdgeldplichtigen zouden afvallen, — dan mag in alle recht en billijkheid verlangd worden dat men voor deze twee belastingen,

die meer dan 20 millioen gulden opbrengen, met inbegrip van het hoofdgeld meer dan 25 millioen, één verplicht aanslagbiljet aan den inlander uitreike, dat aan de voorzijde voor landrente aan de achterzijde voor bedrijfsbelasting is ingericht. Daar het hoofdgeld in alle opzichten bizonder eenvoudig is, zou ook hiervoor op dat biljet nog een plaatsje kunnen worden afgezonderd.

Der bevolking moet duidelijk gemaakt worden, dat dit biljet tot het einde van het kalenderjaar, dan wel tot aan het oogenblik der aanzuivering, bewaard moet blijven en dan ingeleverd bij het onderdistrictshoofd om tijdelijk te worden bewaard. Ook zou men bij den aanslag de biljetten van het vorige jaar kunnen opvragen en hen, die ze verloren hebben op het belang van dat papier en bewijsstuk wijzen, dan zullen op deze wijze wel betere begrippen daaromtrent bij de bevolking post vatten, te noodzakelijker nu wij eenmaal in eene periode zijn, waar stilstand dubbel achteruitgaan beteekent, terwijl de inlanders toch ook schuldbekentenissen, pandbrieven, quitantiën voor gedeponeerde spaarpenningen, huwelijks- of besnijdingsbewijzen enz. enz. hebben of moeten leeren bewaren. Zoolang er door het niet kunnen schrijven en slechts primitief weten te rekenen bij de groote massa nog geen begrip bestaat van de belangrijkheid van dit schriftuur, moet in den tijd van overgang, ook langs anderen weg opvoedend en weldadig voorlichtend op de bevolking worden ingewerkt, hetgeen eene zeer belangrijke maatregel van voorbereidenden aard is, als overgang en inleiding tot een beter tijdperk, dat het volksonderwijs op ruime schaal gegeven zal worden.

Het zou niet onbillijk zijn, om te verlangen, dat dit voor elken betrokken inlander zoo belangrijke gecombineerde belastingbiljet door het districtshoofd werd onderteekend en minstens een vierde gedeelte door den controleur werd geverifieerd en van zijn visum voorzien, terwijl der bevolking werd ingescherpt, om dat biljet zorgvuldig te bewaren, evenals trouwens de karrenvoerders dit reeds doen met vergunningsbesluit en aanslagbiljetten.

Dat ook door de Indische Regeering deze zaak als van eenig belang en gewicht wordt beschouwd, moge blijken uit het Koloniaal Verslag over 1904, pag. 144, waar het zegt:

»De van de hoofden van gewestelijk bestuur ontvangen »voorstellen naar aanleiding van de genomen proef met »de invoering van dessacohieren voor de repartitie der »landrente en van aanslagbiljetten, houdende een uittreksel »van die cohieren voor elken belastingschuldige, hebben »doen zien, dat de plaatselijke toestanden te zeer ver»schillen, om anders dan aangaande enkele punten, en »dan nog slechts in zeer algemeenen zin, eene uniforme »regeling te kunnen treffen. Om deze reden en in verband »met de omstandigheid, dat eene nieuwe landrenteregeling in bewerking is, is besloten van het vaststellen van »algemeene bindende voorschriften betreffende de repar»titie, de inning en de administratie der landrente, althans »voorloopig, af te zien. De regeling van deze aangelegen»heid zal daarom, op den tot dusver gevolgden voet, »worden overgelaten aan de hoofden van gewestelijk »bestuur, aan wie daaromtrent bij Gouvernementscirculaire »van 21 September 1904 nadere wenken gegeven zijn."

(Hierop hoop ik nog eens terug te komen).

3. De bedrijfsbelasting, welke op deze wijze, hoewel ingekrompen, veelomvattender en veelzijdiger is geworden, in de staatsfinanciën daarom een veel grootere rol zal spelen, behoort later veel nauwkeuriger te worden behandeld; m. a. w. met alle ten dienste staande gegevens en middelen dient er te worden gestreefd naar eene veel nauwkeuriger kennis, eene gedetailleerder analiseering van de inkomsten, van hun aard en omvang voor elken belastingschuldige.

De commissies van aanslag moeten reeds sinds jaren eene korte nota van toelichting indienen aan het Hoofd van Gewestelijk Bestuur; zou het nu niet zeer gewenscht zijn, nadat de Directeur van O. E. en N., Mr. Abendanon in een uitvoerig rapport de uitkomst der besprekingen over de opheffing en bevordering der Nijverheid op Java heeft uiteengezet, nadat voorts ook de drie adviseurs, Maclaine Pont, van Kol en Homan van der Heide in eenzelfde geschrift hunne meeningen hierover hebben kenbaar gemaakt, nu alom over dit onderwerp veel wordt gesproken en geschreven, en het ook zeer uitvoerig zal worden behandeld door de »mindere welvaartcommissie«, dat voortaan die jaarlijksche nota's van toelichting zóó werden ingericht, dat zij van b.v. vijf groote groepen van nijverheidstakken of bedrijven telken jare één groep zeer uitvoerig en zoo noodig monografisch behandelden? Daardoor zou nijverheidsstudie, wel verre van het karakter te dragen eener tijdelijke geestdrift, eener modezaak, worden verheven tot eene zaak van permanente zorg en belangstelling; zou het daarmee niet gaan als met de Economische verslagen van 1892, welke bedoeld waren alle vijf jaren opnieuw te zullen verschijnen.

In 1891 werden nl. door de Residenten onderteekende, gewestelijke economische overzichten aan de Indische Regeering ingediend en in originali bij het Koloniaal Verslag van 1892 overgelegd; er is toen veel stof over opgedwarreld, dat van Pasoeroean booze tongen zeggen, dat het achtergehouden zou zijn, omdat het eenige niet zeer pleizierige feiten zou hebben gepubliceerd en dat men dit rapport, te heet van de pan als het ware, een weinig wilde laten bekoelen en getracht zou hebben het te wijzigen op de Algemeene Secretarie — niet voorkwam onder die gewestelijke overzichten — het verscheen dan ook een jaar later. Van het plan om voor 1897 wederom zulk een onderzoek in te stellen, is wel in zooverre iets tot stand gebracht, dat de onderzoekingen door de plaatselijke ambtenaren inderdaad zijn verricht en hebben plaats gehad, maar het schijnt, dat de hoofden van gewestelijk bestuur de uitkomsten er van niet naar de Regeering hebben doorgezonden, zoodat er van eene tweede publicatie in het Kol. Verslag, op de wijze als de eerste, allerminst sprake was of kon zijn. Het is zeer te betreuren, dat er door den toenmaligen Landvoogd of Minister van eene herhaling dezer zoo waardevolle publicaties is afgezien en dienovereenkomstige orders en aanwijzingen werden gegeven. Herhaalde vragen van volksvertegenwoordigers ter zake mochten niet baten, vonden wel gehoor, maar hadden geen verder practisch gevolg.

Als b.v. het ééne jaar de visscherij, het tweede het batik, tjap, en ververijbedrijf, het derde het transportwezen te land en te water, het vierde de bewerking van hout, steen, metalen, het vijfde de pottenbakkerij, mandenmakerij, vlechtwerk en bewerking van boschproducten werden behandeld in die Nota van toelichting — [dit schema maakt volstrekt geen aanspraak op deugdelijkheid en volledigheid, het is maar om een voorbeeld te geven, samengesteld door links en rechts grepen te doen] — dan stond deze zaak voor immer op de regeerings-agenda, en zou der commissie niet zoo heel veel werk geven; want ten eerste kunnen de gegevens van het onderzoek van 1890, ten tweede die van het Welvaartsonderzoek van 1904 en '05 worden gebezigd als punten van uitgang, terwijl de voor de commissie verschijnende belastingplichtigen eene uitmuntende bron voor speciale informatiën, kennis en studie opleveren. Al worden zij, die minder dan f 50 's jaars verdienen, niet aangeslagen, toch moeten zij altijd genoteerd en in het oog gehouden blijven, zoowel als materiaal voor de Monografie in de Nota van Toelichting, alsook om te weten, wanneer hun bedrijf zóó vooruitgaat, dat het meer dan f 50 jaarlijksche verdienste oplevert. Op deze wijze zal het ook voor het vervolg mogelijk zijn om een goed beeld van de toekomstige gunstige of ongunstige ontwikkeling der nijverheid, uitwerking van Regeeringsmaatregelen te dien aanzien, en van den handel in alle gewesten en afdeelingen, te verkrijgen.

4. Men heeft bij veel grooteren eenvoud, een veel rationeeler en rechtvaardiger belasting, die beter rekening houdt met het draagvermogen der belastingplichtigen, veel juister drukt op die schonders, welke het sterkst zijn. Bovendien staan wij, blijkens de Indische begrootingsdebatten van 1905, aan den vooravond van eene progressieve inkomstenbelasting en kan het dus geen verwondering baren, dat er nu reeds voor eene progressie op het patentrecht der Inlanders eenige aanwijzingen worden gegeven.

Ten slotte geloof ik, dat de heer Maclaine Pont tegen deze regeling niet veel bezwaren zal hebben. Er zou natuurlijk nog veel meer kunnen worden aanbevolen betreffende maatregelen in het al of niet directe belang der Inlandsche bevolking, maar dit zou ons thans te ver voeren; met het boven aangehaalde kan voorshands worden volstaan.

Een ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur.

Pers-kroniek.

Inhoud: De Indische begrooting in de Eerste Kamer aangenomen. — President Castro en de Gouverneur van Curaçao. — Westersche opvattingen in verband met een »met goud geborduurden rok« van den heer Van Kol. — De Nederlandsche missie der Lazaristen-orde in China. — Het Vaderland over Koloniale politiek.

De jaarwisseling en het aanvaarden van een voor ons nieuwe taak, een taak door onzen voorganger gedurende geruimen tijd op zoo voortreffelijke wijze vervuld, nopen ons ditmaal tot het geven van een kort resumé.

Immers in de afgeloopen dagen moet in de pers met de vooral in dezen tijd kostbare plaatsruimte gewoekerd worden, waardoor een bespreking van koloniale belangen min of meer op den achtergrond wordt gedrongen en ten tweede — met groote passen bewandelt men geen vreemd terrein. *Plan, plan, sadja*, dus.

Bepalen wij ons dan ook tot de vermelding van het feit, dat de indische begrooting met den bekenden spoed door de Eerste Kamer, op Vrijdag 29 December a. p. werd aangenomen.

De hierbij gevoerde debatten waren in hoofdzaak een echo van de discussies, reeds bij het Indisch begrootingsdebat aan de overzijde van het Binnenhof vernomen. Nieuwe gezichtspunten leverden zij volstrekt niet op. De Kamer maakte het minister Fock niet lastig en Z.Ex. deed het de Kamer niet. Beiden zullen zeer content geweest zijn, dat ze de indische begrootingen er in amper twee dagen »doorgepraat« hadden. Zonder de „West", ware het misschien nog vlugger gegaan, maar de quaestie der „bacoven"-cultuur in Suriname en het geschil in Curaçao tusschen den gouverneur en den Kolonialen Raad aldaar verlengde nog eenigszins de debatten.

Tot perscommentaar gaf het verhandelde in den Senaat geen aanleiding.

* * *

Wat wèl veel schrijvens stof in de laatste dagen opleverde en nog zal opleveren, is het geharrewar in de kolonie Curaçao, waar de gouverneur en een groote meerderheid van notabelen met elkander over hoop liggen, in welken toestand nu wel verandering is gebracht door het benoemen van opvolgers in de plaats der leden van den Kolonialen Raad, die bij wijze van protest hun ontslag hadden genomen, maar waarmede de strijd nog niet geëindigd schijnt.

De gouverneur en de ontevreden ex-leden van den Raad hebben ieder hun penvoerders in de pers gevonden en visa versa stelt men elkander nu verantwoordelijk voor den toestand.

En voor een Nederlander, zonder kennis van het papiamentsch en zonder locale kennis van curaçaosche toestanden, is het werkelijk moeielijk uit de tegenstrijdige berichten, dienaangaande gepubliceerd, wijs te worden.

Het maakt b. v. een verbijsterden indruk te vernemen, dat »generaal« Castro, president van Venezuela, een soort van »acte van navigatie« voor zijn land invoert, speciaal gericht tegen onze kolonie Curaçao, en dat dit staatshoofd, zóó gezien bij de *haute finance* en zóó gevreesd bij zijn eigen onderdanen, er in »toestemt«, dat de scheepspapieren van Curaçaosche, dus nederlandsche schepen, door den consul te Curaçao van een vreemden staat, in casu Columbia, zouden worden afgeteekend!

Dat is werkelijk een allermerkwaardigste stand van zaken.

Maar aan wien de schuld?

Aan den gouverneur, zegt een onbekende schrijver in het *Vaderland*.

»Wat de reden is van Castro's haat, weet, zooveel deze berichtgever van het *Vaderland* mede te deelen, hier een ieder. Invloedrijke Venezuelanen, die het van President Castro zelf hoorden, verkondigen het luid. De hoofdoorzaak van zijn wrok is: het onhandig optreden van Gouverneur De Jong Van Beek en Donk, tijdens de blokkade van Venezuela door de Engelschen, Duitschers en Italianen, in 1902.

Terwijl Venezuela feitelijk met die landen in oorlog was, beval de Gouverneur hier, op den verjaardaag van den Duitschen Keizer, dat alle in de haven liggende schepen, waarvan misschien de meeste de Venezuelaansche vlag voerden, voor den Keizer moesten vlaggen.

Was er onhandiger, onbegrijpelijker zet mogelijk?

Men stelle zich voor de woede der Venezuelanen. De handelsagent ging naar de Venezuelaansche schepen en gelastte hun de vlag te strijken, zoo zij ooit weer een haven van Venezuela wilden aandoen.

De Amerikaansche booten van de Red. D.-lijn, die op Venezuela varen, weigerden te voldoen aan een dergelijk dwaas bevel. Advienne que pourra.«

Dat is dus nog al vrij kras gezegd.

Maar een andere Curaçaoër, die ook in het *Vaderland* schrijft en »Uw correspondent« teekent, en wiens *exposé* van feiten niet van minder kennis van zaken getuigt, dan dat van den anti-gouverneur-man, zegt het juist andersom en beweert, dat de handelingen van den heer de Jong Van Beek en Donk part noch deel hebben aan Castro's toorn en woede.

»Een ieder, schrijft hij, die met den werkelijken stand van zaken met betrekking tot de houding van Venezuela tegenover Curaçao vertrouwd is, weet, dat het sedert 1870 is, toen generaal Gusma Blanco, op last van de regeering van Nederland, aangezegd werd het eiland te moeten verlaten, dat in Venezuela maatregelen werden verordend, waardoor de handel en de scheepvaart van Curaçao bemoeilijkt worden. De naburige havens van Maracaibo en Coro werden voor maanden lang gesloten verklaard voor invoer uit het buitenland: dertig procent additioneele rechten op den invoer van goederen uit de Antillen werd vastgesteld; en van tijd tot tijd werden de maatregelen tegen onzen handel en scheepvaart door de elkander opgevolgd hebbende regeeringen der naburige republiek verscherpt.

Te doen voorkomen, alsof de geheele tegenwerking van den Curaçaoschen handel eerst in de laatste jaren, onder het bestuur van den tegenwoordigen Gouverneur, ontstaan is, kan niet anders dan een verkeerde voorstelling van feiten genoemd worden.

»Wij hopen," aldus besluit hij, „in een volgend artikel, na het eindigen van het jaar, een overzicht in korte woorden te geven van hetgeen dit jaar voor ons eiland is geweest.«

Men ziet: voor iemand niet *nourri dans le serail de Curaçao*, wordt het lastig om zelfs maar een vagen indruk te krijgen, hoe dit alles in zijn werk is gegaan en of inderdaad generaal Castro's gemoedsstemming naar den voor Curaçao boozen kant is overgeslagen, omdat de gouverneur in 1901 aan vreemde schepen beval voor den duitschen keizer te vlaggen.

In elk geval is de zaak nog niet uit. Ook de onderwijsquaestie, die de gemoederen op het eiland in beweging brengt, heeft ook nog geen oplossing gevonden. En dat die quaestie niet doodbloedt, daarvoor zullen de vrienden van het roomsch-katholiek onderwijs hier te lande wel zorgen.

De met goudgeborduurde gala-rok van den heer van Kol is nog steeds *à l'ordre du jour* in de nederlandsche pers. Het is een machtig komiek relletje, dat er van gemaakt wordt. De *Residentiebode* driestart er deftig over, de *Arnhemsche Courant* schrijft plechtig, dat de heer van Kol zich door genoemden jas »onherstelbaar belachelijk« en zijn partij er door »gecomprimitteerd« heeft — dat schijnt dus niet moeilijk te zijn — en het *Volk* hijscht alle zeilen om met het scheepje van den bevrienden »partijgenoot« buiten schot te geraken. Het mooist is nog wel wat het arnhemsche orgaan er in vollen ernst over schrijft. Het zegt:

„Al wat de heer Van Kol zelf en »Het Volk« ter vergoelijking van het geval aanvoeren, laten wij, als niet ter zake afdoende, rusten; zelfs het water der zee kan het feit niet schoonwasschen, dat de heer van Kol zich door zijne verregaande naïviteit en ijdelheid onherstelbaar belachelijk heeft gemaakt en zijne partij op zeer gevoelige wijze heeft gecompromitteerd. Of zijne partijgenooten, gelijk hun hoofdorgaan, dit verontschuldigen en er zich bij neerleggen, is hunne zaak. Buiten hen zullen zeker niet velen den heer van Kol meer au sérieux kunnen nemen.«

Een koloniaal belang steekt in den met goud geborduurden galarok, waarin de heer van Kol op het portret, dat ten huize van de radja van Goa gevonden werd, te zien is, niet. Maar voor de appreciatie van de moederlandsche kennis van het inlandsche karakter, welke uit deze en andere perscommentaren blijkt, geeft het een heel aardigen maatstaf aan.

Dat de heer van Kol zich uit pure ijdelheid in dit vreemde gewaad heeft gestoken om op een portret te worden afgebeeld en dit *niet* gedaan heeft om rekening te houden met datgene, wat in de oogen van zijn vroegeren gastheer een beleefdheid, is en wat hij dus als beleefd en beschaafd man half en half verplicht was te doen, dat staat natuurlijk bij zijn politieke opponenten vast. Daarvoor zijn het ook politieke opponenten, die uit een met goud gestikten jas van een tegenstander politieke munt trachten te slaan.

Dat zelfs een sociaal-democraat, als hij in oostersche landen reist en met oostersche vorsten en grooten in aanraking komt, den oosterschen en niet den westerschen *code* van etiquette en beleefdheid heeft in acht te nemen, maakt natuurlijk niet een punt van overweging uit, als men daarover aan het oordeelen gaat, zonder eenige wetenschap van het groote verschil, dat hierin tusschen het Oosten en het Westen bestaat. Wat ijdel kan zijn hier, kan beleefd en etiquette zijn in het Oosten. Het is slechts jammer, dat dikwijls ernstiger zaken, waarbij inderdaad soms groote koloniale belangen betrokken kunnen zijn, op even onbeholpen wijze in Nederland worden behandeld en beoordeeld. Het inzicht in het oostersch karakter is in breede kringen van het Nederlandsche volk nog niet diep. De „jas van van Kol" levert daartoe een aardige bijdrage.

* * *

Een Nederlander, die in het hartje van China reisde en een bezoek bracht aan de Nederlandsche missie der Lazaristen-orde, vertelt daarover in de *Telegraaf* o. m. het volgende:

»Daar aangekomen, werd ik in het zuiverste Hollandsch hartelijk welkom geheeten, naar een ietwat armoedig verlicht open vertrek geleid, en aan Mgr. Geurts en zijne medehelpers in zijne reusachtige taak voorgesteld. . . . . En dat ons kleine Holland hier in het binnenland van China zoo'n kleine schaar van getrouwen gezonden heeft, die met opoffering van alles wat het leven versiert en veraangenaamt, zich gegeven hebben aan eene zaak, die zij heilig achten — daarop kan ons vaderland even trotsch zijn als op zijn schilders, musici, letterkundigen, of een Koolemans Beijnen, die een der groote beweegkrachten was van de Engelsche Noordpoolexpeditie. Dat men in deze Geestelijke hoogst energieke en sympathieke figuur een goede keuze deed, moge blijken uit het feit, dat terwijl in 1901 dit bisdom pl. m. 2800 bekeerde Chineezen telde, dit aantal tot pl. m. 50000 gestegen is.... En dat het geloof bergen verzet, blijkt ook hieruit, dat niettegenstaande de missie geen ondersteuning van Rome of Parijs (haar hoofdzetel) geniet en alleen uit vrijwillige bijdragen bestaat, men er in geslaagd is, het in den korten tijd van haar zelfstandig bestaan tot zoo'n hooge trap van bloei te brengen..... Maar afgescheiden nog van hun arbeid als apostelen van de leer des Nazareners onder deze volgelingen van 'n mystieken en duisteren eeredienst aan goede en kwade geesten, kunnen wij niet anders dan bewondering voelen voor deze keurbende onzer landgenooten, die hier op zoo vaardige wijze het vaandel van beschaving en de banier met »Hebt uw naaste lief als uzelven«, ontrold hebben.«

Laten wij hier aan toevoegen, dat de reiziger zich zelf als »ketter« aandient, dus zijn beschrijving gespeend is van allen propagandistischen ijver.

Wij eindigen met een aanhaling uit een nieuwjaarsartikel in het *Vaderland*, dat o. m. zegt:

»Ook reeds in vorige jaren kon gewezen worden op één verblijdend, modern-Nederlandsch verschijnsel: de wassende eenstemmigheid in koloniale aangelegenheden, de afwezigheid althans bij koloniale disputen van het politiek landskrakeel.

Onder even groote instemming als drie jaar geleden de liberaal Lely, scheepte zich dit najaar de anti-revolutionair Idenburg als gouverneur naar Suriname in.

Slechts het onderwijsconflict in Curaçao ziet men, door den afstand misleid, soms voor een weerschijn van den vaderlandschen schoolstrijd aan, maar van naderbij bekeken, blijken de partijen, die daar tegenover elkander staan, in geenen deele door het Nederlandsch verschil van rechts en links gedekt.

En wat lijkt den Nederlander in den Oost en den Nederlander thuis, die werkt in Indische politiek, de staatkundige verdeeldheid van het moederland onwezenlijk en ver-af!

Wie zal daarin het Vaderland ongelijk geven?

Oost-Indische Berichten.

Volgens geruchten, die ons uit Ned. O.-Indië overwaaien, hangen daar nog heel wat **nieuwe regeeringsplannen** in de lucht: zoo zouden er eerlang 16 departementen worden geschapen, omvattende al de afdeelingen der tegenwoordige departementen, waarvan telkens 4 departementen onder één Directeur zouden komen te staan, en die directeuren zouden dan den Raad van Indië uitmaken!

Er zonden twee secretarissen van den Gouverneur-Generaal worden aangesteld; één voor Java en één voor de Buitenbezittingen. Daar nu reeds alle stukken, de laatsten betreffende, door handen van kapitein *Colijn* gaan (schertsender wijs noemt men hem *commis-voyageur* in Regeerings-besluiten), zou hij voor laatstgenoemde betrekking natuurlijk de aangewezen persoon zijn.

Onlangs zijn eenige opgezetenen van de Solosche enclave te Imogiri weder te Djokja geweest, om zich over de daar heerschende toestanden te beklagen. Er werd o. a. het volgende medegedeeld:

„Een paar inlanders werden in de districtsgevangenis gezet, omdat zij aan de hun gestelde eischen niet wilden voldoen, en toch hun sawah's bleven bewerken. Gedurende 24 uren zijn die menschen daar zonder eten of drinken gelaten, en toen zij er om vroegen, werden zij brutaal beantwoord. Hun moeten zelfs de woorden zijn toegevoegd: „ga dan maar dood". Er heerscht daar onder de bevolking een gespannen toestand.

De solosche agent van deze enclave moet een Indo-Europeaan aan de opgezetenen hebben voorgesteld als den assistent-resident van Mataram, die hun gelastte zich aan de bepalingen van den regent te onderwerpen.

Enkele opgezetenen zijn naar de stad gekomen om den assistent-resident te zien, en te verklaren, dat niet deze, maar een pseudo-assistent-resident van Mataram aan hen is voorgesteld".

Midden-Java, waaraan 't vorenstaande is ontleend, voegt er aan toe, dat aan den resident van Solo van 't gebeurde kennis is gegeven.

Den 30en Nov. jl. werd de nieuwe resident van Sum. Oostkust, de heer **J. Ballot**, als zoodanig plechtig geïnstalleerd. Hem wacht een lang niet gemakkelijke taak!

Volgens de on dit's zou hij, op aanraden van den heer Colijn, zelf per request om dit ambt gevraagd hebben. Een feit is, dat hij 33 Assistent-Residenten over het hoofd is gesprongen, doch van al deze zouden er slechts twee onvoorwaardelijk voor resident geschikt zijn geacht!

Nu is 't maar te hopen, dat de heer Ballot de rechte man, op de rechte plaats zal blijken te zijn!

Een der zaken, waarover zijn oordeel zeker gewicht in de schaal zal leggen, is de **dollarkwestie**. Op een vraag aan den resident Ballot, betreffende de intenties der regeering ten aanzien van het dollarvraagstuk, heeft hij medegedeeld, dat de beschouwingen van »*Pecus*« in de *Javabode* zeer de aandacht hebben getrokken van den directeur van financiën. Men schijnt 't met dien schrijver eens, dat dit vraagstuk niet voor onmiddellijke oplossing vatbaar is.

Omstandigheden staan een spoedige afdoening in den weg. De regeering is op 't oogenblik bezig in de Wester-afdeeling van Borneo de dollars aan de circulatie te onttrekken en zou, afgezien van andere factoren, reeds om het tekort aan specie, met het nemen van soortgelijke maatregelen op de Oostkust moeten wachten.

Met bevreemding werd ook vernomen, dat de invoering eener **nieuwe koelie-ordonnantie** niet tot de onderwerpen behoorde, die vooraan op het programma zijn geplaatst.

Volgens de *Deli-Courant* verscheen onlangs in de *Straits Times* het verslag van een *Interview* met den heer *A. Hüttenbach* over de dollarkwestie, die daarin voorstander bleek te zijn van een 2 shilling-dollar.

Ter instructie van hen, die twee shilling een voldoend hooge waarde achten voor de vaststelling van den dollarkoers, haalt nu het Singapoorsche blad een artikel aan van de *Hong-Kong-Telegraph*, waaruit blijkt, dat, in strijd met alle verwachtingen, de prijs van zilver gestadig gerezen is, tot hij een cijfer heeft bereikt van 29¾ d. per oz., zoodat landen, die goudwaarde hebben aangenomen, toen de koers beneden 2 shilling per dollar stond en de waarde hunner zilvermunt stelden op 10 dollar per sovereign, moeielijkheden ondervinden in 't op waarde houden van hun munt.

Een inzender van de *Straits Times*, die zich »Goldite« teekent, is er als de pinken bij om hiervan gebruik te maken, ter bestrijding van 's heeren Hüttenbach's 2 shilling-dollar, daar volgens hem de dollarkoers binnen enkele maanden zou dalen en de vaste waarde beneden den tegenwoordigen koers zou gezocht moeten worden.

Het *Deliblad* acht 't zeer de vraag, of de Straits-regeering over deze laatste aangelegenheid ook zoo denkt.

Blijkens een aankondiging in de *Javasche Ct.* zijn de maatregelen van bedwang tegenover de hoofden en bevolking van het landschap **Kwantan** ingetrokken.

Controleur *Hellwig* is van Timor naar Meraukë overgeplaatst, controleur *van den Bor* naar de Pak-Pak-landen, terwijl de heer Hellfrich Resident van Djambi zal worden.

De geheele onder-afdeeling Loeboe-Sikaping wordt gevoegd bij de afdeeling Palembajan. Op deze wijze wordt er al weder bezuinigd!

In een correspondentie uit Posso, in '*t Bat. Nbl.* van 7 Mei jl. opgenomen, komt weer een klacht voor over het optreden der marechaussees in Zuid-Celebes, en wel *niet* afkomstig van iemand, die buiten het leger staat, niet van iemand, die 't maar van hooren zeggen heeft, maar van een ooggetuige, die *con amore* de lotgevallen van de troepen in dat deel van Celebes beschrijft, die zelf zijn sporen reeds verdiende en bij wien bijoogmerken verre te zoeken zijn.

De klacht betreft wederom het zonder noodzaak neerschieten van soms ongewapenden, van wier kwade gezindheid niets gebleken is.

Majoor de Greve is belast met het militair gezag in Boni, Wadjo en Soppeng, met standplaats te Pampanoea. Hem zijn tijdelijk de functiën opgedragen van assistent-resident van de afd. Boni.

In 't *N. v. d. D. v. N Ind.* van 2 Nov. jl. e. v. geeft **Veritas** eene beschrijving van den **Atjeh-oorlog** en de onderscheiden systemen, die gevolgd werden om dien tot een goed einde te brengen.

Na breedvoerig het een en ander uit vroegere tijden te hebben opgehaald, behandelt hij:

Het stelsel van Generaal van Heutsz waarvan het hoofddenkbeeld o. a. was en bleef, dat de Atjeher zich slechts gedwongen zou onderwerpen en dat hij dus de gevolgen van dwang bij onwil moest ondergaan. En de hoofdmiddelen van den dwang, op 't weerspannige land uitgeoefend, waren: de militaire actiën opgevoerd tot de hoogste trap van intensiteit, de strikt doorgevoerde scheepvaartregeling en de meest uitgebreide toepassing van het solidariteitsbeginsel.

Een zware taak had de gouverneur van Heutsz bij zijn optreden in 1898, nl. uit den bajert der nog altijd heerschende anarchie een ordelijken staat van zaken te scheppen en daarin bemoeilijkt te worden door de vijandschap van een dapper en taai-volhardend volk, verspreid over een grondgebied, bijna 2 maal zoo groot als Nederland, vol moeilijke terreinhindernissen; bemoeilijkt door de ijveraars van den mahomedaanschen godsdienst, gelukzoekers, roovers, maraudeurs en andere slechte elementen, ontstaan uit den anarchistischen en langdurigen toestand van het land, die zich begrijpelijkerwijze, met hand en tand verzetten tegen het invoeren van een ordelijken staat van zaken, het volk ophitsten en in beroering hielden met alle hun ten dienste staande middelen. En alhoewel de kolonel van Heutsz zijn systeem onder groote voordeelen begon, was zijn taak toch enorm zwaar. Die voordeelen toch waren: de besliste medewerking van den gouv.-generaal, de overtuiging der regeering dat alleen met geweld een ordelijke staat van zaken was te scheppen, de bewapening der infanterie met een uitstekend geweer, de, den vijand na zijn overmoed in 't begin van 1896, — een uitvloeisel van de lijdende taktiek door ons leger gevoerd in de jaren van het concentratiestelsel — en de bij de Toekoe-Oemarpolitiek toegebrachte bloedige slagen, waardoor zijn moed en ondernemingsgeest veel hadden geleden; verder de medewerking van de regeering der Straits-settlements en krachtige hulp door het besluit tot verbod van uitvoer van oorlogsmateriaal naar Atjeh.

En toch heeft de tijd bewezen, dat een logisch doorgevoerd stelsel tot goede resultaten moet leiden en daaraan is 't dan ook te danken, dat wij thans op Noord-Sumatra verder zijn dan we ooit hadden kunnen denken, al valt er ook nog *veel, zeer veel* te doen *gedurende langen tijd*. Want . . . . nog is de pacificatie niet tot stand gekomen en zal zelfs *nog* langen tijd duren.

Bespreken wij thans in 't kort de **Scheepvaartregeling**, die ten doel had het bestrijden van den *smokkelhandel* en het in beheer nemen van den *uit- en invoerhandel* der bevolking.

Langs het geheele kustgebied van Noordelijk-Sumatra zijn aan de bevolking bepaalde havens aangewezen, langs welke ze hunne ingevoerde goederen kunnen betrekken. In deze havens, voldoende bekend, worden uit- en invoerrechten geheven. Van elk landschap worden de uit- en invoer behoorlijk geboekt, met welke werkzaamheden speciale ambtenaren, onder toezicht en controle van het Bestuur, belast zijn.

Van de aldus aan de verschillende havens geheven rechten, behoudt het gouvernement de z. g. Sultans-Hacil, zijnde 6 pct. De rest (4 pct.) wordt aan de rechtmatige Landschaps-Hoofden maandelijks door een Bestuurder der Afdeeling waaronder de haven ressorteert, uitbetaald.

Een zeer belangrijk deel, ja verreweg het meest belangrijke, van de inkomsten van alle Hoofden, is dus totaal in ons beheer.

Zoodoende kan een machtige druk op die lieden worden uitgeoefend, want ze zijn zoo gezegd geheel van ons afhankelijk.

Hun belang bracht mede, dat zij zich gehoorzaam en gewillig gedroegen, ten einde zich niet onthouden te zien van een gedeelte van, of hun geheel inkomen, dat door ons beheerd wordt. De maatregel heeft dan ook uitstekend gewerkt en doet dit nog altijd. Tegen ontduiking der bepalingen op de scheepvaartregeling moest natuurlijk gewaakt en hiervoor is dan ook behoorlijk gezoogd.

De bevolking en hare hoofden zijn dan thans ook al zoo gewend en vertrouwd met de regeling, dat ernstige overtredingen hoogst zelden voorkomen en daardoor een of twee der vier recherche-vaartuigen ook elders in Indië gebruikt konden worden. De toestanden zijn goed geregeld, smokkelhandel en zeeroof zijn totaal beteugeld en de bevolking zelf profiteert van de veiligheid op zee, terwijl de hoofden hunne inkomsten geregeld zien uitbetaald. Vexatiën in de Koeala's der landschappen zijn ook uit.

t' Spreekt van zelf dat deze verbeteringen in nauw verband staan met de militaire-actie en de bezetting van de geheele kuststreek, waardoor contrôle in *alle* Koeala's mogelijk werd.

Door de scheepvaartregeling kunnen niet alleen de hoofden worden gedwongen, maar ook geheele landschappen kunnen getroffen worden door de in- en uitvoerrechten voor dat gebied te verhoogen.

In 't algemeen zijn de landschapshoofden ook met de scheepvaartregeling zeer ingenomen. De maatregel, een uitvinding van den toenmaligen, hoogst verdienstelijken assistent-resident Scherer, spoorde ons Bestuur aan, om tevens den handel in zijn geheel in Nederlandsche havens te concentreeren en daartoe werd het eiland **Weh** bestemd, dat door zijn gunstige ligging op de groote zeeverkeeringsweg van Europa en Indië, naar Oost-Azië en Australië, kans had om veel handel tot zich te trekken. De haven werd reeds bezet onder het bestuur van generaal Deijkerhoff, maar eerst onder het bestuur van generaal Heutsz is het exploiteeren van Sabang goed begonnen.

De bedoeling met het stichten van de vrijhaven Sabang is eigenlijk om Poelo Pinang en Singapore, de Engelsche havens, door concurrentie afbreuk te doen en tevens om er de producten van Atjeh te verzamelen en door te zenden. Door er een kolenstation van te maken, moest het tevens de groote scheepvaart er toe brengen, de haven aan te doen en zoodoende Penang en Singapore te laten liggen. Tevens zijn de eigen schepen niet meer afhankelijk van vreemde kolenhavens, hetgeen een groot voordeel is.

De maatschappij »Nederland« zendt hare stoomers dan ook via Sabang naar Batavia.

Het spreekt van zelf, dat een concurrentie tegen de machtige havens Penang en Singapore verre van gemakkelijk is. Een groot kapitaal is daartoe een eerste vereischte. Verder ontbreken op Sabang nog groote dokken, die voor de groote scheepvaart toch een groote vereischte zijn. Kleine schepen kunnen er wel dokken, er is een dok van 3000 ton.

Ook is het gebleken lastig te zijn, om de producten van Atjeh te Sabang te krijgen, ofschoon de branche der Nederl. Handelmaatschappij haar best doet. Dit is voor een groot deel te wijten aan de omstandigheid, dat de Atjehsche handelaren hunne connecties reeds sedert tientallen van jaren te Penang hadden en met die haven dus vertrouwd waren, terwijl alles wat Nederlandsch en nieuw is, altijd met eenig wantrouwen wordt aangekeken.

Een tweede omstandigheid ten gunste van Penang is, dat de schepen, die de producten van Atjeh wegvoeren, bij ons de stoomers der »Paketvaart«, aan bepaalde route en tijd gebonden zijn, terwijl de onder Engelsche vlag varende schepen »Hok Canton«, »Pegu« enz., die uitsluitend tusschen Penang en Atjeh heen en weer varen, veel vrijer zijn en zoo noodig een halven dag op een vrachtje wachten. Verder moeten de Atjehers over 't algemeen meer hulp van die schepen krijgen dan van de Paketvaartschepen en naar men zegt door het personeel ook meer voorkomend behandeld worden.

Dit maakt, dat de bevolking er slechts langzaam en schoorvoetend toe over gaat hare producten naar Sabang te zenden. Maar alle begin is moeilijk en het succes van Sabang, ofschoon matig, geeft voor de toekomst toch alle hoop.

Uit de consulaire verslagen van Penang en Singapore blijkt dan ook duidelijk een achteruitgang en men ziet daar met bezorgdheid de ontwikkeling van Sabang tegemoet, ook al schettert men daar op de nog geringe capaciteit van die haven voor het opdoen van voorraden en de onmogelijkheid om er te dokken.

Het is te hopen dat Sabang wordt, hetgeen men er zich van voorgesteld heeft!

Ook het **solidariteits-beginsel** heeft een groote rol gespeeld bij de pacificatie tot heden, terwijl ook de gedragslijn tegen de hoofden van verzet het hare er toe heeft bijgedragen, verbetering te brengen in den algemeenen toestand. Deze gedragslijn is erg eenvoudig; zich op genade of ongenade overgeven en zoolang ze dat niet doen, worden ze rusteloos vervolgd.

Ook de registratie heeft veel verzet uitgelokt en is eveneens een dwangmiddel, om de kwaadwilligen, die natuurlijk geen pas hebben, te ontdekken en in handen te krijgen. Daar die passen eerst alleen in 't Nederlandsch werden ingevuld, konden de priesters daarvan profiteeren, door dien maatregel als *haram* te kwalificeeren (van daar de tegenstand, die overal tegen den invoer van de registratie plaats vindt).

En hiermede zijn de middelen tot de pacificatie van 't stelsel-van Heutz besproken en kunnen we nu de wijze van uitvoering der militaire actie bespreken en de andere dwangmiddelen, om zoodoende duidelijk den tegenwoordigen stand der pacificatie te doen uitkomen.

De middelen tot de pacificatie van 't systeem-van Heutsz kunnen gevoegelijk in twee rubrieken worden ingedeeld: de geweld- en de vredesmiddelen.

Tot de geweldmiddelen kunnen gerekend worden:

1°. de militaire actie;

2°. het vereenigingen van het civiel- en militair gezag in één hand;

3°. de registratie der bevolking;

4°. de heerendiensten, der bevolking opgelegd;

6°. de toepassing van het solidariteitsbeginsel.

Tot de vredesmiddelen behooren dan:

1°. de scheepvaartregeling;

2°. de invoering eener betere en snellere rechtspraak;

3o. het aanleggen van een spoorbaan en een wegennet.

4o. het bevorderen der hygiëne in de kampongs.

5o. het bevorderen van den handel, het aanmoedigen van cultures, toezicht op den veestapel enz.

6o. het verbannen van ongunstige elementen, onbetrouwbare hoofden enz.

7o. het verbeteren en uitbreiden van het onderwijs, het zenden van de kinderen van voorname hoofden naar de opleidingsscholen op Java en Sumatra's Westkust.

8o. eindelijk de gewone bestuursmaatregelen, die ook elders toepassing vinden.

Het spreekt van zelf, dat de geweldmiddelen bij de bevolking niet in aanzien zijn. Tegen het verzet gericht, lokken ze tevens verzet uit.

Daarna gaat **Veritas** over tot het aanwijzen der zwakke en onvolmaakte plekken van het stelsel van Heutsz, zooals dat zich in den loop der laatste 7 jaren heeft ontwikkeld.

Evenals elke menschelijke schepping heeft ook dit stelsel zijn gebreken. En in de eerste plaats wel een groot optimisme, dat om verschillende redenen is ontstaan. Dit blijkt duidelijk uit het feit, dat een betrekkelijk gering aantal troepen voldoende wordt geacht, om het grondgebied van Noord-Sumatra te bezetten en er de rust en orde te *consolideeren*.

Daarna gaat schrijver na de sterkte der troepenmacht in ronde cijfers en komt dan tot een totaal van 5000 man.

Voor den directen dienst gaan daarvan af: 7 pct. zieken en nog 5 pct. voor hen, die heen en weêr reizen, zoodat er dus overblijft een beschikbare macht van 4400 man infanterie. De nog aanwezige hulpwapens kunnen verwaarloosd worden van wege hun gering aantal.

Een grondgebied, waarop nog overal verzet smeult, dat hier en daar zelfs vrij hevig is, ter grootte van ruim 1600 vierk. G. M., wordt dus beheerscht door een actieve macht van 4400 man. Zeer zeker: *beheerschen* doen we het met die macht, maar daarmede is ook alles gezegd!

De troepenmacht is echter volgens schrijver te gering, om de pacificatie behoorlijk af te werken. Wij gaan *te weinig* vooruit, de toestand is ongeveer stationnair geworden. *Hier* winnen we wat, *dáár* verliezen we wat, maar nog steeds is er zoo goed als in elk landschapje een partij van verzet, die zich weet staande te houden, niettegenstaande de patrouillegang met de beschikbare troepen zoo hoog mogelijk is opgevoerd. Wel wordt het grondgebied door ons beheerscht, maar dit acht **Veritas** voor de consolideering van volmaakte rust *niet voldoende*.

Verspreid over een groot aantal bivaks, heeft elk onderdeel der troepenmacht zijn »patrouille-gebied«, binnen hetwelk de rust en orde moeten verzekerd worden.

De weerspannigen weten dus, dank zij hun uitstekend spionnenstelsel, precies, met hoeveel man tegen hen kan opgetreden worden, terwijl ze den patrouille-gang op hun gemak kunnen bestudeeren.

Aldus weten ze zich dan ook bewonderenswaardig goed buiten schot te houden en treden alleen daar op, waar hun succes verzekerd is, of waar wij weinig tegen hen kunnen beginnen.

Hoofdzaak voor onze patrouilles is dus de verblijf- en schuilplaatsen der vijandige benden te weten te komen, ten einde die dan op geschikte tijden (meestal 's nachts) te overvallen.

Daartoe is medewerking noodig van hoofden en bevolking. Het overgroote aantal van die menschen is daartoe wel genegen, doch zij durven niet. En dat wel, omdat de wraak van de moslims nooit uitblijft voor degenen, die hen verraden.

Hoeveel spionnen en zelfs hoofden reeds door de moslims zijn vermoord, omdat ze ons berichten gaven, is niet meer te berekenen! En dat die moslims bijna altijd in staat zijn om hunne wraak te koelen aan menschen, die ons ter wille zijn, is o. a. ook te wijten aan het weinige intense van de bezetting van het gansche gebied van N. Sumatra!

Wij zijn niet in staat dus, om de bevolking behoorlijk tegen overlast van de zijde der moslims te beschermen! Dit vooral is een groot nadeel voor de consolideering van volmaakte rust. De bevolking weet zeer goed, dat, als 't tot vechten komt, wij overwinnaars zijn, maar ook, dat haar van de zijde der moslims de vreeselijkste wraak wacht, indien deze daarvoor de kans schoon zien. Die kans is groot omdat wij niet overal kunnen zijn.

Afschrikwekkende voorbeelden hebben de moslims gesteld.

Men zegt dan wel, dat die bevolking dan maar beter moet waken, spionnen moet uitzenden, ja zelfs zich moet verweren! Maar als men weet hoe gevaarlijk het spionnenbaantje is, en ook dat bij verweer de bevolking alleen zich kan verdedigen met blanke wapens, daar haar de vuurwapens zijn afgenomen, terwijl de moslims wel van geweren zijn voorzien, dan moet men die eischen overdreven noemen. En de moslims hebben altijd connecties in de kampongs, waaruit ze geboortig zijn. 't Is logisch, dat hunne familieleden hen niet zullen verraden. Integendeel worden ze door die familieleden geholpen. Waar dit echter niet te bewijzen valt, is daaraan weinig te doen natuurlijk.

De bevolking staat dus tusschen twee vuren: de „compeun" en de »moslims«. Heeft de eerste haar hielen gelicht, dan komen de anderen.

Dit geeft aanleiding tot een schipperen tusschen beide partijen op de voor de bevolking zoo gunstig mogelijkste manier. We krijgen dus wel berichten, maar te laat en de aanrukkende patrouille kan meestal alleen den aftocht van den vijand constateeren, en zijn spoor zoo goed mogelijk volgen.

Zoodoende moet er te veel op toevalligheden gerekend worden. Men rukt uit en hoopt iets te vinden of te ontmoeten, zonder eenige zekerheid, en meestal komt men dan ook zonder resultaat terug! Wel is waar loopen kwaadwilligen er nog wel eens in, doch dit is met het oog op de wijze van verzet en wie daaraan deelnemen, niet afdoende genoeg. Daarover later.

Het moet verwondering baren, dat men in dit stadium der pacificatie, het 12e Bataljon naar Java heeft laten vertrekken. Het nut en de noodzakelijkheid van dien maatregel is verre van duidelijk!

Door de tegenwoordige *à outrance* doorgevoerde bezuiniging kost een bataljon op Atjeh niet noemenswaardig veel meer dan op Java, terwijl we hier de troepen best kunnen gebruiken en ze op Java minder of niet noodig zijn. Is dat *wel* het geval, en is dat bataljon noodig met het oog op krijgsverrichtingen elders, dan wordt van het leger met betrekking tot zijne sterkte te veel gevergd. Het doel, dat men daarmede voorstelt te bereiken, wordt zelfs in gevaar gebracht, en het duurt in elk geval veel langer eer men het heeft bereikt: in casu met N. Sumatra! Zoo doorgaande althans, zal het nog erg lang duren, eer dit land volkomen gezuiverd is!

Doch de op N. Sumatra heerschende toestand is niet alleen te wijten aan de betrekkelijk zwakke troepenmacht, waarmede het beheerscht wordt! Het is zelfs moeielijk alles afzonderlijk te behandelen, daar alles in elkander grijpt en het een uit het ander voortvloeit.

Zooals bekend is, is uit het ageeren met groote troepenafdeelingen, dank zij de superioriteit van onze bewapening en het dienvolgens verminderen van het moreel van den vijand, een ageeren met de kleinste troepeneenheden, de sectie, brigade en groep ontstaan. Daar heeft het voorbeeld van enkele stoutmoedige aanvoerders van dergelijke afdeelingen veel toe bijgedragen. Het voorbeeld, goed beloond, werkte aanstekelijk op de eerzucht etc. van anderen, en zoo heeft deze wijze van ageeren zich hoe langer hoe meer ontwikkeld. Er ontstond een soort van wedstrijd, er werden als het ware »records« geslagen!

Erkend moet worden, dat tegen overdreven, opgeschroefde dapperheid van hoogerhand steeds is gewaarschuwd, doch blijkbaar met nog te weinig klem. Onder generaal van Heutsz mochten de patrouilles niet kleiner zijn dan 20 man onder een officier of brigade commandant. Thans is dat in zooverre alweer gewijzigd, dat de sterkte niet te veel mag afwijken van dat getal, en dat ook onderofficieren zoo'n afdeeling mogen commandeeren. De uitvoerders van die bevelen hebben zich om verschillende redenen niet aan die wijze bepaling gehouden. Soms was die reden een niet anders-kunnen, doordat op een gegeven oogenblik niet meer menschen beschikbaar waren, soms was het nonchalance, soms overdreven dapperheid, soms de neiging de aandacht op zich te willen vestigen of andere redenen van kwalijk eigenbelang.

Een feit is het verder, dat van hoogerhand weinig daarop gezegd werd, als het goed afliep, of als men z. g. veine of succes had, hetgeen anderen weer in die niet te verdedigen handelwijze sterkte enz. enz.

Maar een feit is het ook, dat vele dier kleine afdeelingen hare roekeloosheid zwaar hebben geboet. Onnoodig is het om voorbeelden te noemen; ze zijn er te over. De geschiedenis van de patrouille Donner ligt o. m. nog versch in het geheugen.

Dat dergelijke patrouilles nog geloopen worden is een feit. Ze zijn ook alweer een direct gevolg van het optimisme dat er heerscht bij velen, omtrent den stand der pacificatie. De vijand, onbetrouwbaar, listig en op zijn hoede, heeft tegen dergelijke patrouilles een groote kans van succes, en verovert daardoor meermalen geweren en patronen, die tegen ons gebruikt worden. Nooit kan genoeg tegen dat optimisme gewaarschuwd worden! Elke nederlaag eener patrouille, hoe klein ook, toegebracht, heeft voor ons groote nadeelen, niet alléén van materieelen, maar ook van moreelen aard. Zij brengen ons ter plaatse, waar 't gebeurt, een heel eind achteruit. Wil men de actie *met de beschikbare troepen* zoo hoog mogelijk opvoeren, dan is splitsing in vele afdeelingen noodzakelijk, doch streng dient tegen overdrijving te worden gewaakt, en steeds zij men op zijne hoede, want niet alleen in het *oerbosch*, diep in de binnenlanden, neen, vlak bij onze bivaks en vestigingen zijn dergelijke afdeelingen meermalen in de pan gehakt.

Zwavel exploitatie in Indië. Er is nu toch uitzicht, dat er eindelijk ook in Indië eens proeven met zwavel-exploitatie zullen worden gedaan. Naar de *Preangerbode* vernam, zal daartoe aan den heer Loonen vergunning worden verleend tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen in de Zuid-Wester-Afdeeling van de residentie Amboina.

De heer P. J. F. van Heutsz, hoofdvertegenwoordiger van den *Indischen Bond*, vertoeft te Bandoeng gedurende enkele dagen, om plaatselijke voorbereidingen te treffen en besprekingen te houden met den resident betreffende eene, door den Bond te Rembang te stichten **kleine landbouwkolonie**. De gronden zijn reeds aangekocht vande inlandsche bezitters, alleen de aanvraag bij de regeering moet nog geschieden. Het doel dezer kolonie is, om zonen van Indo's en Europeanen op te leiden tot tuiniers en warmoeziers.

Een nieuwe Koers op Banka. De regeering heeft, ter vervanging van den heer H. van der Wolk, als resident van Banka, haar keus gevestigd op den assistent resident van Tanah Datar: W. J. Coenen, die bekend staat als een hoogst actief, ijverig ambtenaar,

Met de bestuursverwisseling zal de eerste stap gedaan zijn voor de hervorming van de toestanden op Banka.

Een telegram van 2 December uit **Kota-Radja**, meldt:

De treincontroleur Gerber werd gisteren nabij Lho Soekon bij het controleeren der kaartjes door een Atjehschen trampassagier zwaar verwond door een rentjongsteek in den buik. De dader ontkwam door een sprong uit de in vaart zijnde tram.

9 December werd uit Weltevreden aan de *Sumatra Post* geseind: »De gouvernementsstoomer *Spits*, met snelvuurkanonnen bewapend, is naar de wateren van Flores gezonden, ten einde de Inlandsche vaartuigen na te jagen, die **slaven** overbrengen.

Er worden nog steeds bittere klachten geslaakt over de kleeding, het schoeisel, de voeding en de betaling der troepen te velde in Zuid-Celebes. Het *Bat. Nwsbl.* heeft die klachten onderzocht en ze bleken in hoofdzaak juist.

West-Indische Berichten.

Suriname. Aan de Koloniale Staten is een ontwerpverordening ter goedkeuring aangeboden, betrekking hebbende op het plan eener centrale suikerfabriek in de kolonie, ten behoeve van den kleinen landbouw.

De, door den onlangs afgetreden Gouverneur Lely ingestelde commissie, belast met een onderzoek naar de mogelijkheid en wenschelijkheid van uitvoering van dit plan, was tot de conclusie gekomen, dat het zeer wel voor uitvoering vatbaar was, mits de op te richten fabriek over voldoenden eigen aanplant zou kunnen beschikken, om loonend te kunnen werken, onafhankelijk van het door den kleinen landbouw te leveren riet, doch voldoende capiciteit bezittend om ook dit riet op ruime schaal te kunnen vermalen.

Als de meest geschikte plaats voor eene centrale fabriek werd de noord- of zuidzijde van het westelijk deel van den Saramacca-polder geoordeeld, zoowel om den aard van den grond, als ook, omdat aldaar, behalve een te wachten uitgebreide bevolking van kleine landbouwers, voldoende oppervlakte aan beschikbaren domeingrond van voor het doel geschikte hoedanigheid wordt aangetroffen.

Het plan zou dan zijn: eene centrale suikerfabriek met een oppervlak voor eigen aanplant van 2400 hectaren, waarbij een terrein van gelijke grootte beschibaar moet zijn, terwijl 900 kleine landbouwers 1800 akkers of

omstreeks 720 hectaren met riet zouden moeten beplanten, om de fabriek het maximum van hare capiciteit te doen bereiken. Voor wisselbouw en andere cultures zouden dien kleinen landbouwers nog 5 akkers, of in het totaal ongeveer 3 hectaren per hoofd worden toegewezen, zoodat daarmede de Saramacca-polder zou zijn gevuld.

De oprichting eener centrale suikerfabriek blijkt aan het particulier initiatief te worden overgelaten, maar voor het gouvernement schijnt de taak te zijn weggelegd om de 2400 hectaren voor den eigen aanplant der fabriek alsnog in te polderen. Deze uitgestrektheid, benevens de voorloopig niet in te polderen gelijke oppervlakte aan reserve-terrein, zou voor den duur van 75 jaren in erfpacht worden afgestaan, waarbij de canon op f 0.23, resp. f 2.73 voor ingepolderden grond, is vastgesteld.

Met de uitvoering van dat plan zouden dus weder enkele tonnen gouds zijn gemoeid voor inpoldering.

Het ontwerp beoogt nog slechts den vorm van den afstand van domeingrond aan eventueele concessie-aanvragers vast te stellen, waartoe de keuze viel op het erfpachtstelsel.

De uitgifte van grond zal uit den aard der zaak niet geschieden, wanneer de noodige medewerking van het opperbestuur en de wetgevende macht niet mocht worden verkregen en evenmin, zoolang de beschikbaarheid van de noodige gelden voor de totstandkoming van de suikerfabriek naar het oordeel van den gouverneur niet behoorlijk vaststaat.

Waar echter blijkens het rapport van de Commissie, waarop schijnt te worden voortgebouwd, wordt aangestuurd op een fabriek met eigen aanplant, gaat o. i. veel van de reden van bestaan verloren eener dergelijke centrale, waar aan het begrip eener werkelijke *centrale* fabriek toch het denkbeeld is verbonden van eene verwerking in hoofdzaak, zoo niet uitsluitend, van in kleinen landbouw te produceeren riet.

Gaan we wel de goede richting uit met zooveel geld vast te leggen in polders? 't Is maar 'n vraag.

De Wekker, die wij met de laatste mail ontvingen, bespreekt ons artikel, aan de verhouding tot Venezuela gewijd.

Het blad zal wel met ons eens zijn, dat een optreden »ten koste van onze nationale eer en waardigheid, »onwaardige en vernederende kuiperijen en tegen de borst »stuitende en walging veroorzakende voetvallen« niet bepaaldelijk geacht kunnen worden te zijn gelegen op den »waardigen weg«, dien wij ter verkrijging van meer vriendschappelijke betrekkingen met Venezuela in het belang onzer kolonie wenschen te zien ingeslagen en die naar wij hopen en vertrouwen ook zal zijn gevolgd bij de onderhandelingen, die tot het voor de kolonie gewenschte resultaat leidden.

Wij zien verder uit de bespreking van ons artikel door de *Wekker*, dat de illusie van een opnieuw tot distributiehaven voor Venezuela zich verheffend Willemstad niet algemeen in de kolonie wordt gedeeld. Het is goed, dat men deze illusie loslate, wijl zij niets anders dan tot teleurstellingen aanleiding moet geven.

Waar wij steeds tegen deze illusie waarschuwden, en laatstelijk daartegen aanvoerden, dat wie daaraan vast houdt, niet anders dan aanstuurt op de vervulling der eenige voorwaarde, die tot hare verwezenlijking leiden kan, maar volgens onze uitgesproken overtuiging slechts weinigen in de kolonie zou lijken, klinkt hetgeen de *Wekker* als tegen ons richt ietwat zonderling).

Wij spraken niet van »een hoog peil van welvaart« voor de kolonie te bereiken, wij spraken van de »bevoorrechte rol« door Curaçao, ten opzichte van Venezuela vroeger vervuld, en thans niet meer voor de kolonie weggelegd«, zonder aan eene voorwaarde te voldoen, die ons voor Curaçao onaannemelijk leek.«

De *Wekker* is het blijkbaar geheel met ons eens.

De heer Weiss, directeur-leeraar van Bethesda, het particuliere lepra-asyl bij Groot-Chatillon, is uit Amerika teruggekeerd met de toezegging eener bijdrage van omstreeks *f* 10,000 voor genoemde instelling. Van eene verplaatsing dier inrichting naar een punt, meer in de nabijheid van de stad, is afgezien. Daarentegen werd besloten de inrichting uit te breiden en het afstandsbezwaar zoo mogelijk door een eigen stoombootverbinding te ondervangen. Men hoopte, ten aanzien van de onvermijdelijke aanzienlijke uitgaven, op de hulp van vrienden te Paramaribo en elders en op medewerking en steun van het bestuur voor dit werk der barmhartigheid.

Surinaamsche Schetsen.

IV.

Financieële afhankelijkheid van 't Moederland — de goudindustrie en de kleine landbouw — het nut van den Lawaspoorweg.

Vergetend, dat de Oost- en West-Indische Koloniën voor het Moederland steeds een bron van groote inkomsten zijn geweest niet alleen, maar dat Nederland er zijn naam door vestigde, zijn kracht en bloei uit de koloniën heeft geput, beschouwt men thans, vooral zulk eene arme kolonie als de West-Indische veelal als een lastpost, sinds 't Moederland telken jare moet bijspringen. Voor *Suriname* is evenwel de laatste jaren een ongekende belangstelling opgewekt, en het mag zeker een heuglijk feit genoemd worden, dat met de laatste begrooting van Gouverneur *Lely* de bacovenuitvoer haar beslag heeft gekregen. Vóór dat echter onze kolonie geldelijk geheel onafhankelijk zal worden van *Nederland*, zal er nog heel wat water door den oceaan moeten vloeien.

Er zijn veel bronnen van rijkdom in de kolonie, maar bronnen, welke een financieele onafhankelijkheid zullen meebrengen zijn er op 't oogenblik maar weinig. De *goudindustrie* en de *landbouw* zijn als zoodanig te noemen. Van den landbouw, waarvan ik alleen de *kleine landbouw* noem, omdat de *groote landbouw* langzamerhand verkwijnt onder onze eigen oogen en ondanks geleerde betoogen en wetenschappelijke reizen en onderzoekingen te gronde gaat, is minder kans de zoo even genoemde onafhankelijkheid te bereiken, dan van de goudindustrie.

Andere industrieën zijn zoo weinig beteekenend (behalve de balata, waarover later) en handel en nijverheid ontbreken zoo geheel, dat deze niet in aanmerking komen.

De *goudindustrie*, welke nog maar in haar begin is, levert ontegenzeggelijk thans aan de koloniale kas meer baten, dan de kleine landbouw. De eerste kost het Gouvernement bijna niets. De goudvelden zijn een wildernis gebleven, waar ieder op eigen gelegenheid heentrekt, om, na het zijne uit den bodem te hebben geput, het landschap in denzelfden verwaarloosden toestand achter te laten. Verkeerswegen behooren nog tot de »pia vota«. Plannen om ze tot stand te brengen, bleven achterwege, omdat de kosten voor enkele goudondernemingen, die de lasten zouden hebben te dragen, te groot waren, terwijl ze toch voor gezamenlijke rekening en met Gouvernementssteun tot stand hadden kunnen komen. Toezicht in de goudvelden bestaat niet. Zelfs is van een eenvoudige telefoonverbinding geen sprake!

Stelt men daartegenover de kleine landbouw, die behalve aankoop der dikwijls kostbare terreinen, groote uitgaven met zich sleept voor politietoezicht, geneeskundige hulp, onderwijs, verkeersmiddelen enz., welke alle van Gouvernementswege bekostigd worden, terwijl men aanleg en onderhoud van de vestigingsplaatsen sinds de laatste 9 jaren gerust op ruim $1\frac{1}{2}$ ton en de uitgaven der laatste jaren op $\frac{1}{2}$ ton per jaar mag schatten, dan blijkt de goudindustrie wel de voordeeligste voor de kolonie te zijn, daar de inkomsten, uit den kleinen landbouw getrokken, aan akkergeld (nl. 23 cent per H. A.) jaarlijks een som van pl. m. f 2700 en die aan huur pl. m. f 6000 bedragen.

Naast deze directe baten staan echter nog indirecte: Bij den kleinen landbouw werken ongeveer 11800 personen, die, zooals men gerust kan aannemen, een f 70000 aan de koloniale kas bezorgen, behalve dat nog f 10000 door de gezinnen aan invoerrechten worden betaald.

De helft van dat aantal personen, dus pl. m. 5500 werken in de goudvelden en doet in de koloniale kas aan invoerrechten minstens een ton vloeien.

't Voornaamste is echter het concessierecht en de grondbelasting, die over 3 jaren gemiddeld per jaar een som f 167000 bedroeg. Directe en indirecte uitgaven door 't Bestuur te dragen, waren gering, ja haast nihil. Niet, dat ik pleiten wil voor de goudindustrie alleen. De landbouw wordt niet zonder grond de hart-ader van een land geheeten, maar waar zulke groote uitgaven tot vestiging der kleine landbouwers bestaan en de koloniale kas een zoo in 't oog loopend voordeel trekt bij de goudindustrie, ondanks haar primitieven toestand, blijkt het m. i. duidelijk, dat, na wat ik zooeven aanmerkte: finantieele onafhankelijkheid voornamelijk zal afhangen van 't goud, 't welk in onzen bodem gevonden wordt en waarvan alleen met de eenvoudigste bewerking (Long-Tom en Sluice) 1) reeds een 30 millioen gulden, (aan stroomgoud) gewonnen is, zonder de ontzaglijke hoeveelheden mee te rekenen, die gestroopt en uitgesmokkeld zijn.

Daarbij bevordert de goudindustrie indirect den landbouw. Velen toch trekken het goudbosch in om, na een sommetje te hebben opgespaard, zich als kleine landbouwers te vestigen. De inrichting en de geschiedenis dier *vestigingsplaatsen*, van welke er reeds meer dan een dozijn in de kolonie zijn aangelegd, en waarvan men in de toekomst, met het oog op Javaansche immigratie en het vestigen van geheele dessa's evenals in Oost-Indië, groote verwachtingen koestert, wil ik in een later artikel bespreken.

Het zal den lezer aanstonds in 't oog springen welke groote voordeelen aan een behoorlijk verkeersmiddel verbonden zijn, als hij weet, dat tot nu toe alle transport in handen der boschnegers is, die soms fabelachtige sommen bedingen voor het vervoer naar de placers 2). Zoo had eens de *Gran Placer* per contract eene som van f 20.000 te betalen om pl. m. 180 ton machinerieën van *Boschland* tot de *Grankreek* te brengen, en ondervond die maatschappij door gebrek aan water in de bovenlanden, $1\frac{1}{2}$ jaar vertraging in haar bedrijf.

Het groote nut van den *Lawaspoorweg* behoeft dus geen betoog.

Door gebrekkig transport ging ook reeds heel wat goud verloren, tengevolge van het omslaan der corjalen 3), en was ook de sterfte onder de personen, die in het goudbosch werkten en die dus niet zoo spoedig bij ziekte naar de stad vervoerd konden worden, veel grooter, dan bij het bestaan van een treinverbinding zou geweest zijn.

Is eenmaal die spoorwegverbinding tot stand gekomen, dan zal ook de industrie, tot dusver door onoverkomelijke transportbezwaren verlamd, de vleugels kunnen uitslaan. Houtkap zal kunnen uitgeoefend worden en de waardevolle houtsoorten als ceder, barklak, bruinhart, bolletrie enz. voor uitvoer in aanmerking komen. Tal van boschproducten zullen dan ook niet langer waardeloos behoeven te blijven, als hoepelolie (balsem copaiva), locus hars, gomhars, palmvetten, vanilje, en zelfs orchideeën enz. enz. op de Europeesche markt een gereede afzet kunnen vinden.

Dat eveneens de landbouw door een beter verkeersmiddel gebaat zal zijn, ligt voor de hand, vooral daar aan het *Pad van Wanica*, langs den spoorbaan, groote uitbreiding van het landbouwbedrijf voorbereid wordt en de landbouwers hun producten dan per spoor zonder groote kosten, naar de stad en naar de markt zullen kunnen brengen.

Reman Irus.

1) *Longtom* is een langwerpige bak, een *sluice* een verlengde Longtom.

2) *Placers* heeten de mijnontginningen hier te lande.

3) *Corjalen* zijn ranke, lichte, uit boomstammen vervaardigde kleine bootjes.

Van Vreemde Koloniën.

Bananen op Jamaica. Een medewerker van de *Times* schrijft, dat de gevolgen van den orkaan, die Jamaica ongeveer twee jaar geleden bezocht, zich nog steeds op dat eiland doen gevoelen.

»Hoewel stormen van de kracht en uitbreiding van wat bekend staat onder den naam van orkaan of tornado hier betrekkelijk zelden voorkomen«, schreef hij, »gaat hier nauwelijks een jaar voorbij, zonder dat hier en daar op het eiland door zware winden de bananen worden omgeworpen, wanneer ze voorkomen op een oogenblik, dat de vrucht zich in zware trossen heeft gezet, maar nog niet rijp genoeg was om te worden geplukt. Waar deze windvlagen zich op zoo'n tijdstip doen gevoelen, is de bananen-oogst verloren. Vandaar, dat als gemiddelde één oogst op de vier als verloren wordt beschouwd«.

»De bananenhandel«, schreef hij verder, »was en is nog in vollen gang, en maakt steeds vorderingen. Maar het moet gezegd zijn, dat vele planters verre van tevreden zijn over de wijze, waarop de bananenhandel wordt gedreven onder het contract, dat vier jaren geleden met de Elder Dempster Company werd gesloten voor de instelling van een rechtstreeksch vruchtenvervoer tusschen Jamaica en Engeland. De grief van de planters is, dat genoemde maatschappij, zij het ook dat ze daardoor binnen de perken harer bevoegdheid bleef, geenszins aan de verwachtingen der planters beantwoordde, door gemeene zaak te maken met de groote amerikaansche United Fruit Company voor aankoop en verscheping van bananen voor de engelsche markt, zoodat de planters, instede van een willigen afzet te vinden, hebben te concurreeren met een machtig, onweerstaanbaar lichaam, dat zich als het ware het monopolie van den handel wist te verzekeren. Er is eenige schijn van recht in deze klacht, hoezeer hierbij niet voldoende rekening blijkt te zijn gehouden met de risico van een onderneming, voor de instelling in het onderhouden van een geregeld vervoer van bananen over een afstand van 4000 mijlen, welke onderneming natuurlijk steeds behoorde te zijn verzekerd van voldoende vracht, om eenige hoop op succes te hebben. Er zijn menschen op Jamaica, die beweren, dat de kolonie geen billijk equivalent ontving voor het subsidie van 20000 ponden sterling 's jaars, dat ze aan de Elder Dempster uitkeert. Deze bewering is begrijpelijk, maar mijns inziens niet redelijk, — de bananenhandel is aangemoedigd en ontwikkeld, zij het ook niet op de wijze, als de planters zich hadden voorgesteld«.

Met koloniaal geld wordt hier dus feitelijk een vreemde maatschappij, als de United Fruit Co., bevoordeeld tegenover de concurreerende, zelfstandige koloniale planters.

Maar 'n Tamil-jongen. Tamil is in het algemeen de naam van den hindoeschen koelie, die, in de laatste tientallen van jaren vooral, een goed heenkomen zoekt, buiten zijn, door hongersnood en pest bezocht land. Aan de *Straits-Times* van 28 Nov. ll. ontleenen wij het door zekeren B. S. aan genoemd blad gedaan relaas van de merkwaardige lotgevallen van een jeugdigen Britsch-Indiër.

David Moses, zoon van een Hindoe-Christenpredikant in Natal, maakte van de door het bestuur dier kolonie bij het begin van den Zuid-Afrikaanschen oorlog aan alle Indiërs aangeboden gelegenheid om kosteloos naar Madras te worden overgevoerd, met belofte van vrije passage terug na afloop van den oorlog, gebruik om eens wat meer van de wereld te zien. Het schip, dat hem met vele landgenooten overvoerde, bracht hem echter niet te Madras, maar te Bombay. Hij voelde zich daar heel niet tehuis en scheepte zich in voor Madras, waar hij in handen viel van een werf-agent, die hem aanraadde naar Negapatam te gaan. Dat was het neusje van de zalm voor een Indiër.

Te Negapatam gekomen, zag hij zich evenwel in het koelie-kwartier gestopt, in afwachting van afzending naar de Straits. 't Was op het oog een niet sterke jongen, en zonder eenige practische kennis van het landbouwbedrijf, kon hij geen genade vinden in de oogen van werkgevers of hunne agenten aldaar, en kwam hij daarna in Serawak terecht. Na 'n paar maanden op 'n plantage te hebben gewerkt, werd de jongen doodziek en zou zeker gestorven zijn, zoo niet een planter bij een bezoek op de onderneming, getroffen door het voorkomen en de beschaafde wijze van spreken van den knaap, zich zijner had aangetrokken, en hem voor 50 dollars vrijgekocht. De jongen herstelde. Den planter ging het niet voor den wind, zoodat deze zich genoodzaakt zag om zijn geluk op Ceylon te beproeven. David Moses ging met hem meê, maar maakte op dat eiland te Galle kennis met den gezagvoerder van een argentijnsch schip, die er in toestemde om den jongen, die nog niet genoeg van de wereld gezien had, aan te monsteren met belofte om hem te Durban aan land te zetten.

Na achttien maanden ontving de planter het bericht van de aankomst van David Moses in behouden haven, vanwaar de jongen hem in hartelijke woorden zijn dank betuigde.

De Chineesche handelaars in de Straits. De Chinees is in de Straits een factor om mee rekening te houden. Zoowel de blanke voetganger, die, zooals een der hoogere politie-autoriteiten te Singapore onlangs bijna overkwam, bij het omslaan van een hoek in gevaar verkeert onder de wielen te geraken van een in scherpe bocht in razenden ren voortspoedend vehikel, met 'n grijn-

senden Chinees er in, als de reiziger, die al moge hij honderd maal adjudant van den Gouverneur zijn, midden op de straat door een handlanger van den chineeschen pachter van opium en sterke dranken wordt aangehouden om zijn bagage te laten onderzoeken, of zich daar ook 'n flesch whiskey in mocht bevinden, weten daarvan mee te praten.

Ook de europeesche importhuizen weten, dat de Chinees bestaat door de talrijke faillissementen, in de chineesche hand. Wij hebben onlangs gezien, dat getracht wordt langs wetgevenden weg beperking van de ruïneuze gevolgen dezer faillissementen voor de groote europeesche crediteurs te verkrijgen door verplichte registratie der deelnemers in de chineesche firma's. Men durft er echter niet goed aan, uit vrees den chineeschen handel te ontstemmen.

Wat deze te Singapore in de melk te brokken heeft, bleek nog onlangs in Februari ll., toen Seng Heng Goean, wegens gebleken omkooping, op voorspraak van de lijdende partij, den gemeenteraad te Singapore, voor den rechter vrijkwam met een geringe boete.

Dezelfde groote man was betrokken in het bankroet onlangs van de Chop Tojan Wah Hong te Singapore met zijn landgenoot Heng Jong Kim. Als gewoonlijk werd een accoord aan crediteuren voorgeslagen van 35 percent en de overtuiging, dat dit als gewoonlijk zou worden geaccepteerd. Maar de europeesche huizen hadden er nu eindelijk genoeg van, en overtuigd, dat hier fraude in het spel was, zetten zij eene vervolging op touw, die leidde tot de veroordeeling van de beide, in de chineesche gemeente te Singapore in hoog aanzien staande handelaren tot de straf van achttien maanden gevangenis.

Zoo'n douche zal daar heilzaam werken!

De dollarquaestie in het Verre Oosten. De mexicaansche dollar wordt in het Verre Oosten al meer en meer verdrongen uit de landen, waar die munt lange jaren gangbaar was. De Straits Settlements en de Philippijnen hebben de »Mex.« uit het land gebannen en met 1 Januari dezes jaars zou die munt ook in Indo-China hebben afgedaan. In een artikel in de *Courier Saigonnais* wordt evenwel gewezen op den onbillijken, korten termijn door het bestuur gesteld, binnen welken de »Mex« aan het verkeer moest worden onttrokken. Het blad betoogt de wenschelijkheid en waarschijnlijkheid, dat de termijn alsnog worde verlengd.

De Straits Settlements hebben nog steeds geen vaste waarde vastgesteld voor den, daar ingevoerden nieuwen dollar. In een interview, dat de heer Huttenbach, lid van den wetgevenden Raad der kolonie aan een medewerker van de *Straits-Times* verleende, verklaarde spreker zich voor eene spoedige oplossing der quaestie, die nu reeds vele handelaars te Singapore op groote verliezen komt te staan en nog grootere verliezen zal tengevolge hebben, bij verdere stijging der zilverwaarde. (Zie O. I. Berichten).

De heer H. is voor de vaststelling van de waarde van den Straits-dollar op twee shillings, in overeenstemming met Siam en de Philippijnen. De zilverwaarde zou zijns inziens eene hoogte van 30 pence per dollar (f 1.50 tegen f 1.20) moeten bereiken, voordat het verschil tusschen nominale en metaal-waarde aanleiding zou geven, dat de munt voor den smeltkroes zou worden uitgevoerd.

Intusschen heeft het bestuur der Philippijnen zich reeds genoodzaakt gezien om den 17den November l.l. een verbod uit te vaardigen tegen den uitvoer van pesos of het door smelting daaruit verkregen metaal en deze handeling bedreigt, behalve met confiscatie van het aangehaalde, met eene straf, één jaar gevangenisstraf of 10000 pesos boete niet te boven gaande.

INGEZONDEN.

De arèn-palm.

Kent een der lezeressen of lezers van „*Het Koloniaal Weekblad*" een heerlijker gewas uit Gods Schepping dan den Palm-boom? Is de tropische palm, in al zijn soorten niet herhaaldelijk door dichters bezongen en door gewone stervelingen geroemd? En te recht! Ware ik botanicus of natuurkundige, ik zou er zeker meer van zeggen, maar helaas, ik ben slechts een gewoon practisch sterveling, die van het schoone en goede in *Insulinde* genoten heeft en thans leeft in herinneringen. Herinnering! Ook een Goddelijke gave!

Ik zal nu erg prozaïsch worden en over den Arènpalm gaan praten, als een boom, die ik zoo dikwijls bewonderd heb, als ik hem in zijn sierlijke gedaante op de berghellingen zag staan. Aanschouwde ik dan tevens in de verte de mooie Maleische huizen van een verwijderden kampong, met die elegante, zwarte idjoek-daken dan wist ik, dat de arèn-palm het naar zwart paardenhaar gelijkende ingrediënt voor die daken leverde. En dan dacht ik aan den onvergelijkelijken zoeten drank, die uit den arèn-palm getapt wordt en 's morgens vroeg, vóórdat de zon er nog op geschenen heeft, van den boom genomen en dan gedronken wordend, lekkerder smaakt dan muscaatwijn. Uit dat zoete, roomachtige sap is zeker een rum te distilleeren, beter en lekkerder dan Jamaïca of andere soorten. Bovendien groeit aan den arèn-palm een prachtige vruchtentros, gelijkende op een grooten *epaulet*; van deze vruchten worden de zoogenaamde glibbertjes bereid. Zulk een wonderboom, die zooveel kan opleveren, zou van groote waarde moeten zijn. En toch, hoe weinig werk wordt er van gemaakt, in de landen van Insulinde, waar alles zoo gemakkelijk groeit, bloeit en vruchten draagt. In stede van bij duizenden zulke palmen aan te planten en van hun producten voordeel te trekken voor den wereldhandel, bemoeit men er zich nauwelijks mede. Het gaat er mêe, als met de Kamferboomen en de Getah-pertja. Men kent het nut van hout en gomsoorten, maar de energie, om er groote bosschen van aan te planten, ontbreekt. Vele jaren geleden vestigde ik er ook de aandacht op, echter zonder baat, want het laten loopen van Gods water over Gods akker, en het volschrijven van riemen papier gaat zoo gemakkelijk, zittende op een lekkere stoel in een koel kantoor.

Zoo pas kreeg ik wat Arèn-Suiker uit Borneo. [1]) Heerlijk! zoet als honig, ruw bereid en daardoor vochtig en onoogelijk. »*Never mind!*« zegt de fiscus, »ruw of fijn, dok maar op: 125 pct, voor accijns«! Accijns ook een uitvinding van autocratie en een overblijfsel van barbaarsche tijden!

Hoe kunnen landbouw en industrie zich ontwikkelen onder zulke omstandigheden? Waarom kunnen ananassen en allerlei tropische vruchten geconfijt naar Europa gezonden worden uit Britsch-Indië en kan dit uit Insulinde niet geschieden? Natuurlijk door dien accijns! Zonder heirlegers van belastingambtenaren, maar met een doelmatiger regeling van grondbezit, zou Insulinde een welvaart te gemoet kunnen gaan, als geen ander Rijk. Zelfstandige gemeentebesturen, met gemeentelijk grondbezit! De gronden niet vervreemden, maar ze in erfpacht uitgeven, zou een toestand van ongekenden rijkdom scheppen, voor de gemeenten, die voor alle nuttige en noodige inrichtingen kunnen zorgen. Van Regeeringswege slechts toezicht, geen bemoei-ing met alles en nog wat; dus *decentralisatie* in het groot!

Wie weet hoe veel beter alles geregeld zal zijn over 100 of 200 jaar! Daarom mogen wij oudjes echter niet denken: »*Après nous le déluge*«!

Zutphen, 29. 12. 5. K. H. O. VAN BENNEKOM.

1) De in de Padangsche Bovenlanden bereide Arèn-suiker is insgelijks van uitmuntende kwaliteit.

NAAMLIJST VAN LEDEN

toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maand December 1905.

Heer H. P. I. Tutein Nolthenius	Apeldoorn,	f 1.50	lid.
Mevr. A. A. Kruyne, geb. Tuyt,	»	- 1.50	»
» G. H. C. van Zijll de Jong,	Arnhem,	- 1.50	»
Heer E. A. Staal van Holstein van Vloten,	»	- 1.50	»
» A. J Schreuder,	»	- 1.50	»
» H. Lublink Weddik,	Bikéri, Celebes,	- 2.50	»
» D. Stom,	Breda,	- 1.50	»
» T. J. E. van Hove,	Brussel,	- 2.50	»
Mej. L. Z. Zweegman,	's Gravenhage,	- 1.50	»
Heer J. Douwes,	»	- 1.50	»
» W. G. van Wettum,	»	- 2.50	»
» J. G. C. de Gaster,	»	- 1.50	»
Mej. A. Hayes,	»	- 1.50	»
Heer De Radersma,	»	- 1.50	»
» P. E. Schotel,	Leiden,	- 1.50	»
» F. Oudschans Dentz,	Londen,	- 2.50	»
» M. J. Lusink,	Singapore,	- 2.50	»

De heer G. Oosting, 's Gravenhage, heeft de contributie gebracht van f 1.50 op f 3.

Aan Donateurs, Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Riouwstraat* 112, *den Haag*.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Januari 1906.

Toelating in- en verwijdering uit Ned.-Indië, door Mr. I. A. Nederburgh. — Een civiel ambtenaar bij de krijgsverrichtingen in Atjeh, door A. S. H. — Over behoefte aan hout door Inlanders, door Pan. — De coöperatieve credietvereenigingen in Britsch-Indië, door E. Schmülling. — *Varia*: De ontmoediging der Indische bestuursambtenaren, door J. E. de M. — Het maatschappelijk leven in Britsch-Indië. — Overeenkomsten met Inlandsche vorsten. — Maandelijksche Revue van Brochures enz., door J. E. de Meyier. — *Koloniale litteratuur*: J. B. Ruzius: Heilig Indië. — Victor Ido: In hooger sferen. — Deli in woord en beeld. — *Wetenschap en industrie:* De aardnoot. — Het scheepvaartverkeer te Sabang. — Pa Djoemat's illusie, door Fr. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M. — Financieel Overzicht.

Weekblad voor Indië, 2e jaarg. No. 31.

De controleur als colporteur [met de Bintang Hindia] (met plaat) — Boekerij en boekhandel in Indië, door Dr. R. Broersma. — Tentoonstelling van Minangkabausche nijverheid en kunst te Fort de Kock. *Weven* (vervolg) (met afbeeldingen) door L. C. Westenenk. — De rijksornamenten van Gowa (met afbeeldingen), door Pawilo.

Indisch Militair Tijdschrift, 1905, No. 12.

Groot-Atjeh van 21 April tot 29 Juni 1896, door A. Kruisheer (vervolg). — Nogmaals »Beschieting van kabelballons, door L. Willemse. — De rijschool van Saumur, door v. H. S. — Eene oefening van de militaire wielrijders, door *** (met plaat). — Een nieuwe vizierkorrel, door H. — De onlusten op Flores in 1905, door W. B. O. (met plaat) (vervolg). — Kort overzicht van den stand van zaken op het eiland Timor (vervolg), enz.

De Indische Mercuur. 2 Januari 1906.

Uit de oudste geschiedenis der kina, door P. v. d. W. — Bulletin No. 9 van het proefstation voor cacao te Salatiga, door F. W. Morren. — Iets over de cacao-cultuur in Tabasco (Mexico), door Wm. C. de Wit. — Malangsche Landbouwvereeniging. — Een werk over de cultuur van koffie, door F. W. Morren. — Vereeniging tot bevordering van Landbouw, Mijnbouw en andere industrieën in het Gouvernement Sumatra's Westkust. — Spoor- en tramwegontvangsten. — Verslagen van Maatschappijen, enz.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar O.-Indië.

Passagierslijst van het s.s. „Kon. Regentes" gezagvoerder G. Visser vertrokken van Batavia den 7den December en aangekomen te Genua den 31sten December 1905. Te Genua hebben zich ontscheept:

H. Hoogenkamp, L. J. Ginjoolen, D. C. Daubanton, W. van der Linde echtg. en 2 kind., W. Kurtz, H. J. Pak, F. Vervloet en echtg., H. C. van Essen echtg. en 2 kind., A. Kroesen, Mr. G. C. Douwes Dekker, Mevrouw J. L. Godefroy Daukmeyer, J. van Hennen, J. G. Craner, F. J. van Veen, H. Schmidt, S. W. Abrahamsen.

Van Sabang: J. W. C. van Steeden en echtg., H. Heetjens echtg. en kind, Jongenheer J. Smit Sibinga.

Van Belawan Deli e/H Haag.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen:

N. Alleman, N. Steeker, Ch. P. A. van Raamsdonck, P. F. Coopuran Bernards, H. M. troepen en schepelingen.

Van Singapore: H. Schreuder.

Passagierslijst van het s.s. „Prinses Sophie", gezagvoerder V. Stobbe, besiemd te vertrekken van Amsterdam naar Batavia den 30sten December 1905.

Te Amsterdam schepen zich in: H. E. M. de Grijs echtg. en kind, G. G. P. de Reuver en echtg., Mevr. W. Whitlau—Hengevel.

Naar Sabang: Mevrouw N. Leyen—van den Brand.

Te Southampton zal zich inschepen: W. F. Lloyd James.

Te Genua zullen zich inschepen: J. M. van Wickevoort Crommelin, H. J. C. Wolff, Ds. K. van Dijk echtg. en kind, Mevr. E. Brandes Buys—Berkhout, A. Th. Huijer, P. Ch. van der Willigen, W. Janszen, W. P. Marinissen, E. C. Stieltjes, I. K. Haspels, J. F. Laukamp, echtg. en 2 kind., A. C. Boogant en echtg., L. R. Oostingh, F. W. Dulm, J. L. van Dulm.

Naar Port-Saïd: Mr. G. van Rossem.

Naar Belawan Deli: A. P. Prins, Dr. J. C. G. Vriens echtg. en kind,

Naar Singapore: F. H. Knottenbelt, G C. S. Hamel.

N°. 2. Donderdag 11 Januari 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . . „ 2.50
Afzonderlijke nummers . . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel . . . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering** van **Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éêns schenken van f 100, zijn donateur(trice) *(Zie het inteekenbiljet op blz. 12).*

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling Nijmegen:

Op **Vrijdag 12** Januari des avonds ten **8 ure** zal Jhvr. **A. von Schmidt auf Altenstadt** in het *Nutsgebouw, Broerstraat,* eene **voordracht met lichtbeelden** houden, over:

Een reis naar de Molukken.

De leden van »Oost en West« hebben **vrijen toegang**, terwijl, tot een beperkt getal, ook kosteloos introductie-kaarten te bekomen zijn aan het adres van den Afdeelings-voorzitter:

K. F. CASPERSZ.
Bottendael 42.

II. Van de Afdeeling Breda en Omstreken:

Op **Dinsdag 16** Januari 1906 des avonds ten **8 ure**, in de bovenzaal van de **Beurs van Breda**, ingang *St. Janstraat,* zal door **Jkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt** een voordracht met lichtbeelden gehouden worden,

Onderwerp:

Een reis naar de Molukken.

Gratis toegang voor de *leden* met twee huisgenooten.
Voor *niet-leden* bedraagt de toegangsprijs aan de zaal f 0.25 per persoon.

III. Van de Afdeeling Rotterdam:

Op **Donderdag 18** Januari zal Jhvr. **A. von Schmidt auf Altenstadt** in de groote bovenzaal van **Tivoli**, aan den *Coolsingel* een voordracht met lichtbeelden houden over:

Een reis naar de Molukken.

Leden met hunne huisgenooten hebben vrijen toegang.
Voor **niet-leden** is de toegangsprijs aan de zaal f 0.50 per persoon.

IV. Van de Ned. Afd. der N. I. Maatschappij voor Nijverheid en Landbouw:

Openbare Vergadering op **Donderdag 11** Januari 's avonds **8** uur in het **Zuid-Hollandsch Koffiehuis** *Groenmarkt* 's Gravenhage.

Onderwerp:

Kalizouten als hulpmeststof

in de tropen.

Inleider: de heer *H. des Amorie van der Hoeven,* chef van het te Batavia op te richten Landbouw-bureau van het *»Kali-Syndikat«* te *Leopoldshall-Strassfurt.*

Na de inleiding zal gelegenheid worden gegeven voor debat en het vragen van inlichtingen.

Vrije toegang. De Secretaris:
S. STIBBE.

V. Van het Indisch Genootschap:

Algemeene Vergadering op **Dinsdag 16** Januari des avonds ten **8** ure, in het lokaal van het Genootschap, **van Galenstraat 14**, te 's-Gravenhage.

Onderwerp van behandeling:

Madagascar.

Organisation administrative, économique et sociale.

In te leiden door den heer **J. van Vollenhoven**, *Professeur à l'école coloniale* te Parijs.

Leden, die belangstellenden wenschen te introduceeren, vervoegen zich tot den Secretaris, Balistraat, 66, die tot de uitgifte van een beperkt getal kaarten gemachtigd is. *(Zie ook onze rubriek »Vreemde Koloniën«).*

Emigratie van Nederlanders naar Suriname.

De vele pogingen om de kolonie Suriname tot grooteren bloei te brengen, hebben tot nu toe maar een matig succes gehad.

Wel is een langzame vooruitgang op landbouw- en handelsgebied te bespeuren, doch, zoolang de kolonie hare eigene huishouding niet bekostigen kan en jaarlijks nog 1 à 2 tonnen gouds subsidie van het Moederland behoeft — zoolang heeft men recht te zeggen, dat de kolonie nog kwijnende is.

De vooruitgang der gouddelverij seder 1879 heeft ongetwijfeld meer welvaart onder de bevolking gebracht. Dit kwam niet alleen ten bate van kooplieden en neringdoenden, ook de groote landbouw heeft er bij gewonnen, doordien vele gouddelvers hun overwinst belegd hebben in plantages, welke in verval waren, door hen werden opgekocht en opnieuw in cultuur gebracht.

Ook vele werklieden, die in de goudvelden hooge dagloonen maakten, zijn in beter doen gekomen dan weleer; zij hebben zich op grondjes gevestigd, door het Gouvernement te hunner beschikking gesteld, of deze gekocht tot het daarop uitoefenen van den kleinen landbouw.

Afkeerigheid van elken plantage-arbeid, begeerte om in het bezit van een eigendom te geraken en zijn eigen heer en meester te zijn, waardoor de eigenliefde bizonder gestreeld wordt, deze neigingen zijn de oorzaken geweest, waaraan de kleine landbouw zijn oorsprong te danken gehad heeft.

Ondanks den beteren maatschappelijken toestand der bevolking, vergeleken bij 20 jaren vroeger, zal Suriname in dezen staat blijvende, toch moeielijk finantieel onafhankelijk van het Moederland kunnen worden, omdat de bevolking veel te gering in aantal is, om, zelfs bij verhoogingen van enkele belastingen, hare eigene huishouding te kunnen bekostigen.

Men hoort menigmaal beweren, dat het ambtenaarspersoneel veel te groot is in verhouding tot de kleine bevolking; oppervlakkig gezien schijnt dit waar te zijn, maar aan den anderen kant, woont die bevolking zóó ver uiteen over de kolonie verspreid, dat eene dure huishouding hiervan noodzakelijk het gevolg *moet* zijn.

Suriname telt op eene uitgestrektheid van ± 2400 □ Geog. mijlen ongeveer 65000 bewoners; nauwelijks $\frac{1}{20}$ deel van den bodem is in cultuur gebracht; de bevolking is veel te gering, dan dat er van ontginning op groote schaal van zijn onmetelijk rijken en vruchtbaren bodem sprake kan zijn.

Gebrek aan arbeidskrachten is wel de voornaamste kwaal, waaraan de kolonie lijdende is.

Wat vermag het grootste kapitaal zonder handen om het te verwerken?

Wat helpt het, jaar op jaar te hooren betoogen: «Suriname is oh, zoo rijk!», als men geen moeite doet om dien rijkdom in exploitatie te brengen.

In het bestaande gebrek aan werkkrachten op afdoende wijze te voorzien, is reeds sedert tal van jaren de levens kwestie der kolonie.

De groote landbouw, d. i.: de cultuur van cacao, suiker en koffie voor den uitvoer, wordt verricht door Britsch-Indische emigranten (koelies), Javanen en Creolen.

De eerstgenoemden verhuren zich onder contract voor 5 jaren, waarna zij naar hun land mogen terugkeeren, hetgeen het meerendeel dan ook doet.

Ieder jaar verliest de plantage dus $\frac{1}{5}$ deel van hare arbeiders, die, wel is waar, door nieuwe worden vervangen, doch deze hebben natuurlijk weer eenigen tijd noodig om zich aan de levenswijze en den arbeid te gewennen, alles ten nadeele van het werk, dat verricht moet worden.

Om deze en nog andere redenen worden de koelies met recht *dure* arbeiders genoemd.

Bovendien is de groote landbouw te zeer van deze koelies afhankelijk, daar Engeland het steeds in zijne macht heeft de uitzending van die emigranten te doen ophouden, indien wij in gebreke mochten blijven de gesloten overeenkomst letterlijk na te komen.

De Javanen, waarmede sedert een tiental jaren de proef wordt genomen, die gelukkig zeer goed voldoet, zullen langzamerhand de koelies moeten vervangen, wil de landbouw onafhankelijk blijven van het goeddunken eener vreemde mogendheid, van wier vriendschap men niet altijd verzekerd is.

Creolen-arbeiders worden op de plantages slechts weinig meer gebruikt, niet omdat zij voor dien arbeid niet geschikt zijn, maar omdat men niet met voldoende zekerheid op hen kan rekenen.

Zij zijn minder geneigd zich met ter woon op

de plantages te vestigen, zoodat alleen die plantages, welke nabij de stad of dicht bij negergrondjes gelegen zijn, af en toe Creolen in dienst kunnen nemen.

Eene kern van Javanen of van andere bewoners uit onze Oost zal onmisbaar blijken ter verzekering van den grooten landbouw, de hartader van Suriname's welvaart.

Dan is de mogelijkheid niet buitengesloten, dat die schoone kolonie hare plaats van weleer weder inneemt, en de wereldmarkt voor een groot deel opnieuw van hare tropische produkten voorziet.

Buiten en behalve het aanvoeren van arbeidskrachten voor de plantages, zijn er nog wel andere middelen, welke dienstbaar kunnen gemaakt worden aan de opbouwing van Suriname en die tevens onzen eigenen landgenoten meer rechtstreeks voordeel kunnen aanbrengen.

Eén dier middelen is voorzeker wel het stichten van landbouw-kolonies, eene andere wijze van vermeerdering der bevolking, door kolonisten uit Nederland aan te voeren.

Is het niet treurig, dat jaarlijks zooveel honderden kleine landbouwers, daglooners en ook ambachtslieden den vaderlandschen bodem verlaten, naar Noord-Amerika, de Transvaal en andere landen verhuizen en daar meestal eene onzekere toekomst te gemoet gaan?

Zou het niet mogelijk zijn die menschen voor Nederland te behouden, zoowel in hun, als in ons belang?

Hun werkkracht vertegenwoordigt toch eene zekere hoeveelheid kapitaal, welke in Suriname rentegevend kan gemaakt worden.

Langzaamaan zou Suriname een toevluchtsoord kunnen worden voor duizenden, die wel werken willen en kunnen, als er maar voldoende werk te krijgen is.

Zouden de sommen, die nu jaarlijks uitgegeven worden, aan onproductieve werkverschaffing dáár niet meer blijvende voordeelen afwerpen?

De Regeering schijnt er evenzoo over te denken, getuige de stappen, welke reeds in die richting door een vorigen Gouverneur, op aandrang uit het Moederland, werden gedaan, toen hij eene Commissie aan het werk zette om te onderzoeken in hoeverre kolonisatie van landgenooten al of niet uitvoerbaar zou zijn.

De mislukte kolonisatie met Nederlanders in 1845 aan de Saramacca-rivier behoort tot de geschiedenis. Zij echter, die deze onderneming van nabij hebben gadegeslagen en te boek gesteld, leeren ons, dat de ware oorzaken dier mislukking even weinig aan het klimaat, als aan den bodem van Suriname zijn te wijten, doch wèl aan de onbekendheid met de toestanden ginds bij de leiders; mannen, die, hoe onbesproken van levenswandel ook, daar niet op hunne plaats waren.

De slechte keuze van het terrein der nederzetting in de eerste plaats, en geheel onvoldoende voorbereidende maatregelen tot ontvangst der kolonisten in de tweede, waren de klippen, waarop de onderneming stootte en ten gronde ging.

De weinige kolonisten, ongeveer 40 in getal, die zich na de opheffing der nederzetting in 1853 buiten Paramaribo vestigden, hebben zich door volharding en energie niet alleen staande gehouden, doch ook eene zekere mate van welvaart bereikt, terwijl hun aantal reeds in 1883 tot 140 was geklommen.

Bij eene nieuwe emigratie moeten en kunnen wij uit de droeve les van weleer nut trekken.

Steun van Regeeringswege, zoowel moreele als daadwerkelijke, is natuurlijk daarbij noodig. Welke regeering zou niet gaarne willen medewerken tot het doen slagen eener onderneming, welke haren onderdanen zoowel in de kolonie, als in het moederland, ten goede kan komen en die daarom terecht eene nationale zaak mag worden genoemd.

De hoofdzaak is, dat de landgenooten, die naar Suriname willen emigreeren, weten: dat zij zich daar, door het uitoefenen van den kleinen landbouw, een goed stuk brood kunnen verschaffen.

Onder kleinen landbouw is te verstaan: het verbouwen van aardvruchten, het kweeken van vruchtboomen, het teelen van groenten, het aanplanten van cacao en koffie op kleine schaal, het houden van pluimgedierte en eenig vee; een en ander zoowel voor eigen onderhoud, als voor de markt te Paramaribo.

Indien de eerste kolonisatie-onderneming gelukt, hetgeen bij eenigen goeden wil mogelijk is, dan zullen spoedig meer landgenooten volgen.

Meer en meer zal men bekend worden met den onmetelijken rijkdom van Suriname's bodem en bosschen; de landbouw zal een steeds hooger vlucht nemen; de handel zal er wel bij varen en de nijverheid zal weldra volgen, door daar ter plaatse de grondstoffen tot handelsartikelen te verwerken.

Op deugdelijke voorbereiding van het kolonisatieplan komt het vooral aan.

Wat hier onder *deugdelijke* voorbereiding moet worden verstaan, zullen wij trachten zoo duidelijk mogelijk uiteen te zetten in het hieronder volgend ontwerp, waarbij niet enkel gebruik werd gemaakt van hetgeen door verdienstelijke schrijvers over dit onderwerp reeds uiteengezet is, maar ook eigen inzicht en dat van mannen, die als kolonist hebben gewerkt, ten beste zullen worden gegeven.

De navolgende punten treden daarbij op den voorgrond:

1°. De keuze van het terrein voor de nederzetting.
2°. De stand van menschen, die het meest geschikt zijn om te koloniseeren.
3°. De grootte, indeeling en beplanting van het erf, dat voor ieder gezin bestemd wordt.
4°. De woningen.
5°. De aard der werkzaamheden, de dagverdeeling en de levenswijze der kolonisten.
6°. De verzorging bij aankomst in de kolonie en gedurende het eerste jaar op de nederzetting.

* *

1°. Het terrein, dat voor kolonisatie bestemd wordt, moet gelegen zijn in de nabijheid van de stad Paramaribo en dient hiermede door een in alle seizoenen begaan- en berijdbaren weg verbonden te zijn, opdat de kolonisten hunne produkten ten allen tijde aan de markt kunnen brengen en tegelijk hunne huishoudelijke benoodigdheden van daar kunnen medenemen.

Laag en drassig terrein is ongeschikt, daar het nadeelig is voor de gezondheid.

Voor goede afwatering, ook bij de zwaarste regens, moet door oordeelkundige bedelving worden gezorgd, en het overtollige water dient naar de rivier te worden afgevoerd.

Zoo er gevaar bestaat, dat naburige en hooger gelegen gronden hun water naar de zijde van de vestigingsplaats loozen, moet het terrein ompolderd worden.

Zandgrond, met klei vermengd, zooals om en nabij Paramaribo veelvuldig wordt aangetroffen, is zeer aan te bevelen.

Hoe minder hoog hout op het terrein staat, des te geringer zullen ook de kosten van aanleg zijn; het behouden van enkele schaduw-gevende boomen is mede van belang, totdat de te planten vruchtboomen voldoenden wasdom hebben bereikt om deze nuttige en aangename taak over te nemen.

Ten westen en ten noorden van Paramaribo zijn nog wel terreinen van genoegzame grootte aanwezig, die voor vestigingsplaats in aanmerking kunnen komen, ook al zoude de afstand van de stad wat grooter worden, dan direct wenschelijk wordt geacht. Sinds de tot standkoming van den spoorweg naar het Paradistrict is de moeielijkheid in de keuze van een vestigingsplaats veel verminderd en zou de koloniale Regeering hiervoor de vroegere militaire post *Republiek* met omgeving kunnen bestemmen, door hier bijv. een 1400 H. A. gronds voor kolonisatie te reserveeren.

Aan goed drinkwater, ook in den drogen tijd, mag nimmer gebrek zijn, hierin kan voorzien worden door het aanbrengen van gemetselde of ijzeren reservoirs, of, zoo mogelijk, door het slaan van Nortonpompen.

Hoog bosch, dat den vrijen toegang van den verfrisschenden zeewind tot de nederzetting zou belemmeren, moet geveld worden, en zwamp- of moeraswater worden afgevoerd, ter bevordering van den algemeenen gezondheidstoestand.

(Wordt vervolgd).

Een welbesteed leven.

XI.

„Ge stelt te zeer belang in alles”, zeide men wel eens tot kolonel van Zuylen, „houd u bij ééne zaak, wilt ge in iets bizonder uitmunten.”

„Hoe zou ik mij tot ééne zaak kunnen bepalen, waar ik in *alles*, wat om mij heen voorvalt, even levendig belang stel, en mij dus geroepen voel aan velerlei, dat ik op mijn pad ontmoet, mijn aandacht te schenken”, luidde dan het antwoord.

Deze levensbeschouwing van den afgestorvene maakt veel duidelijk, wat ten aanzien van een zoo werkzamen, intellectueel zoo hoogstaanden geest misschien menigeen onbegrijpelijk zou voorkomen, die, zonder dit in het oog te houden, nagaat hoe zijn arbeidskring en zijn levensloop zijn geweest, na afgesloten schitterende militaire carrière, waarin hij vóór alles soldaat *moest* zijn, als zoodanig kon uitblinken en ook uitblonk. In het latere tijdperk van zijn leven, waarin geen beroepsplicht hem dwong aan eene bepaalde, afgebakende zaak zijne hoofd-aandacht te schenken, kon hij zich wijden aan alles, waarin zijn veelomvattend verstand en zijn menschlievend gemoed zoo warm belang stelden, in de heilige overtuiging, dat hij nuttig voor de gemeenschap kon werkzaam zijn.

Ware hij in dit opzicht van een andere natuur geweest, dan zou voor den ingenieur van Zuylen met zijne groote geestesgaven, ook in latere levenstijdperken, zeker nog menigen triomf meer weggelegd zijn geweest.

Voor den militairen ingenieur was in zijn tijd, toen weinig duurzame werken tot stand kwamen — deze zich bepaalden tot den bouw van enkele permanente en semi-permanente kampementen — weinig drang om zich practisch op bouwkundig gebied in meer algemeenen zin te bekwamen.

Toch bood zich hem op militair gebied meer dan ééne gelegenheid, als chef der genie bij de tweede Atjeh-expeditie, om van zijne talenten in dit opzicht een schitterend blijk te geven. Zonder in herhalingen te vervallen zij hier o. m. gewezen op de, onder zeer moeilijke omstandigheden in de eerste dagen dier expeditie onderhouden gemeenschap tusschen de beide oevers der Atjeh-rivier, waartoe van de genietroepen en hun chef zwaar werk vereischt werd.

De, in Atjeh opgedane ondervinding ten aanzien van tijdelijke troepenlegering kwam den lateren kolonel, chef van het wapen der genie, van Zuylen, te stade tot het ontwerpen van eene barak, naar den ontwerper geheeten, die in menig opzicht beter voldeed, dan de tot dien gebruikelijke chineesche barak. De oorlogsvoering in Indië van de latere jaren heeft echter doen zien, dat zonder schade voor de gezondheid der troepen met minder omvangrijke maatregelen te dezen opzichte kan worden volstaan, dan tot vóór dien noodig werden geacht.

Tevergeefs opende de, met verlof in Europa vertoevende luitenant-kolonel van Zuylen, — steeds er op bedacht, om het korps genietroepen, aan welks oprichting hij zulk een groot aandeel had genomen, zoo goed mogelijk naar de eischen van den tijd toe te rusten, — zich er voor, om te trachten aan het geniepark te velde electrische verlichtingstoestellen voor nachtelijk werk toegevoegd te krijgen. „Het denkbeeld van dezen hoofdofficier”, schreef de heer Marcella in zijn tevoren aangehaald werk, „was, om in overleg met den heer Lemonnier, van de Parijsche firma L. Sautter et Lemonnier, eene voor dat doel geschikte lichtmachine met stoommotor te ontwerpen, die ten behoeve van een gemakkelijk transport uit elkander genomen en zonder moeite gemonteerd kan worden.”

Aan dat denkbeeld is evenwel geen gevolg gegeven. Men deed 'n Gramme-toestel voor handbeweging uitkomen en nadat het heele korps genie-troepen zich daaraan half lam gedraaid had, werd het ding ten slotte, na nog eenige wederwaardigheden te hebben doorleefd, in 1900, bij verhuizing van het korps naar Malang, op openbare verkooping gedaan.

Tot opname in het veldpark der genietroepen van de daartoe behoorende opvouwbare booten werd reeds in 1878 door den overste van Zuylen geadviseerd.

Teekenen wij hierbij aan, dat ook de artesische putboring te Batavia door van Zuylen, die van het betrekkelijk onderwerp gedurende zijn verloftijd een speciale studie had gemaakt, was aanbevolen. Het duurde evenwel *eenige* jaren, voordat tot dezen voor de gezondheid der hoofdplaats en de daar gelegerde betrekkelijk aanzienlijke troepenmacht zoo noodigen maatregel werd overgegaan.

In een juiste opvatting van de eischen van den dienst, bepaalde hij zich niet tot het bestaande, doch heeft steeds, waar mogelijk, naar verbetering gestreefd, terwijl al deze arbeid hem niet weerhouden kon, zich tevens bezig te houden met velerlei, dat op ingenieurs gebied niet bepaaldelijk tot zijn militairen gezichtskring behoorde.

Wij zagen reeds hoe de spoorweg-aanleg ter Sumatra's Westkust, van af den aanvang der bestaande plannen, in hooge mate zijne aandacht trok, en merken wij op, dat waar onlangs de bewering werd gehoord, dat de cijfers en feiten van Cluysenaer's laatste rapport nog immer niet weerlegd waren, hierbij dient te worden aangeteekend, dat van Zuylen reeds in de tachtiger jaren aantoonde, dat Cluysenaer ten aanzien van de eindelijk door hem voorgestane lijn *wel* de, door den vooruitgang der techniek bedongen gunstige voorwaarden in rekening bracht, doch *niets* voor de kortere lijn.

Die groote belangstelling op meer algemeen ingenieurs-gebied uitte zich nog op verschillende wijzen tijdens zijn verblijf in Indië, waar hij als Voorzitter van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs en als lid van de Maatschappij van Bouwkunst aan beide instellingen goede diensten bewees.

In het vaderland teruggekeerd, bleven het land, waar hij met zooveel lust geleefd, gewerkt had en het volk, dat hij lief had gekregen, hem steeds na aan het hart liggen; geen

Pers-kroniek.

De N. Rott. Ct. en minister Fock in verband met het wetsontwerp op de inlandsche christenen en het inlandsch recht. — De Atjeh correspondent der Nieuwe Courant over ons optreden in Atjeh, speciaal wat betreft het overmoedig militair optreden. — F. H. in het Vaderland over geoorloofde expedities in de koloniën. — De Bintang Hindia circulaire besproken in de Echo.

De *N. Rott. Ct.* is zeer ontstemd over het wetsontwerp Idenburg-Fock op de inlandsche christenen en het inlandsch recht. Met een van dit blad ongekende boosheid

valt het op de M. van Antwoord aan. Er blijft geen stuk van heel. Het regeeringsplan is »peperduur, noodlottig en onrijp«. En van de M. van Antwoord wordt getuigd, dat zij voor gedeelten »nageschreven is uit een artikel van Mr. van Deventer«. Het is een lachwekkend treurspel« beweert de *N. Rott. Ct.*, die in het voornemen der regeering een »revolutionnair karakter« ziet. Dat is dus lang niet voor de poes! Na aldus Z.Ex. als een beramer van »revolutionnaire maatregelen« vastgesteld te hebben krijgt de minister nog op indirecte wijze een veeg uit de pan door de opmerking, dat het wetsontwerp vooral op »advocaten kantoren in Indië« toegejuicht zal worden, maar geen instemming zal vinden bij de landraad-presidenten, zendelingen en ambtenaren; een anti-these, die een voor den minister zeer hatelijk karakter draagt. Vooral omdat er *en passant* bijgevoegd wordt, dat op advocaten-kantoren kenners en eerbiedigers van taal en recht der bevolking »maar zeer zelden gevonden worden«. *Het Volk*, dit fulminante artikel besprekende, zegt dan ook:

»dat kan nog al schikken, dunkt ons. De bestrijding is zoo buitengewoon hevig en richt zich zoo persoonlijk tegen den heer Fock, dat men onwillekeurig komt tot de vraag: wat zit daar achter? De beantwoording van die vraag is wellicht te vinden in de uitvoerige verdediging die het artikel geeft van de vroegere plannen van minister Cremer, en in den toorn, omdat de memorie-schrijver »zich vroolijk maakt over den heer Cremer«:

»Zou de heer Cremer zelf aan dit artikel vreemd zijn?

»Hoe dan ook, wij kunnen ons wel op hoog-politieke standjes in de Kamer voorbereid houden«.

Hierin kan het blad wel gelijk hebben, voordat het Rotterdamsche orgaan zulk een toon aanslaat tegen een oud-Rotterdammer, bovendien minister in een geestverwant Cabinet, zal er achter de coulissen wel wat afgespeeld zijn, waar de inlandsche christenen even onschuldig aan zijn, als pasgeboren kinderen.

De *Nieuwe Courant* mag zich verheugen in de medewerking van een voortreffelijken Atjeh-correspondent, die niet alleen blijkbaar goed op de hoogte is van de toestanden aldaar, maar deze ook met een zeker schrijverstalent weet weer te geven en met een historischen blik de zaken van den dag bekijkt, zoodat er heel wat leering uit zijn brieven valt te putten. Zijn correspondentie, geplaatst in het No. van 8 Jan. is al zeer leerzaam, wat betreft de door ons op Atjeh gevolgde „taktiek". Hij prijst de voortvarendheid, waarmede de patrouilles in de meest achterafgelegen streken doordringen, maar dit soms in den blinde met geweer, karabijn of klewang er op ingaan, heeft ook zijn schaduwzijde. Zoo noemt hij in dit verband b.v. het z. g. „perforeeren":

»Het dikwijls toegepaste, lichtzinnig »perforeeren« beteekenend het, op een bloote verdenking of op de aanwijzing van den eersten den besten verklikker, salvo's door een woning lossen, waardoor gewoonlijk tal van onschuldige wezens gedood en verminkt worden — veelal vrouwen en kinderen — dat is een schande voor de patrouilles. En het behoeft geen betoog, dat één zoo'n moord ons honderden vijanden bezorgt, want zoo iets hebben de onbeschaafde Atjehers zelf nog nooit gedaan.

»Evenzoo is het niet te vergoelijken: menschen, die uit een schuilplaats ontvluchten — zich dus niet te weer stellen — achterna dood te schieten. Zooals de omstandigheden in 1903 werden, mocht worden aangenomen, dat het hinderen van menschen, die in verboden plaatsen woonden, de kans van als gevangen te worden opgebracht, het gros — en dat waren ongewapenden — voldoende zou afschrikken.«

»En zoo zijn er nog tal van andere gevallen, die de Atjeh-taktiek in de laatste jaren berucht gemaakt; die wijzen op een geest van verwildering bij een groot deel der patrouilleerende troepen. Gevallen, die men meestal bij geruchte verneemt, zonder ooit genoeg bewijs te bekomen, om daaraan het recht te ontleenen, ze bij name aan te duiden.«

Ook het gebruiken van z. g. „dum-dumkogels" is een uitvloeisel van dit ultra-militair regiem.

En wat de gevolgen zijn van dit overmoedig militair optreden?

Speciaal ten opzichte van de Oemar-familie geeft de schrijver een kleine herinnering ten beste, die voor den toestand zeer teekenend is:

»Voor Oemar en de zijnen waren de „oreneng keumpenie" niet anders, dan wat wij in ons schoon Hollandsch noemen »koppensnellers". Mogelijk — kennen die menschen nog niet eens den vollen omgang der gruwelen, waarover zij zich terecht beklagen.

„Het vroeger vermeld afmaken van toekoe Tjoet Machmoed van Lamtenga is ongetwijfeld met onnoodige wreedheid geschied; zoodat diens neef, toekoe Ah Baed, van Mohammedaansch standpunt beoordeeld, volkomen gerechtigd was, wraak te nemen.

„In die dagen sidderden de menschen in de kampoengs bij het vernemen van de wapenkreet der marechaussees: „potong kapala!" — d. i. de kop eraf! — Bij den geringsten weerstand werd steeds ongegeneerd de daad bij het woord gevoegd en zelfs nam men afgehouwen hoofden mee ter identifieering. Dit voorbeeld van militairen euvelmoed vond navolging bij andere wapens.

»Men herinnert zich misschien nog het onthoofden van Nja Makam, niettegenstaande deze ziek en hulpeloos — dus niet bij machte zich te verweeren — in zijn huis lag. Dat hoofd heeft zelfs als een soort krijgstrofee te pronk gestaan. Erger is er daarna nog mee gebeurd.... totdat het ten laatste door euvelmoedige soldaten werd begraven — of liever: verstopt, toen de buitenwereld schande begon te roepen.

»Nu wete men, dat de aldus afgemaakte Nja Makam was de eerste echtgenoot van tjoet Nja Intam, een dochter van toekoe Oemar, den afgevallen panglima-prang-bezaar. Zooals vroeger gemeld, is deze tjoet daarna gehuwd met..... toekoe Ali Baed.

Nog eens dus: mag men zich verwonderen over den fellen haat jegens het Nederlandsch bestuur in een familie, die zulke herinneringen bezit?«

De beperkte plaatsruimte verbiedt ons nog meer te citeeren uit dezen brief, die, jammer genoeg, een paar maanden te laat is geschreven. Bij de behandeling der Indische begrooting had dit epistel misschien kunnen bijdragen tot bekorting en verduidelijking der debatten.

Maar wat in het vat is, verzuurt niet, en wij twijfelen er dan ook niet aan, of het artikel zal wel zijn plaats gevonden hebben in de portefeuille van hen, die deze zaken gewoonlijk in het parlement ter sprake brengen.

F. H. bespreekt in het *Vaderland* van 6 Jan. j.l. de bekende quaestie van het imperialisme in de koloniën. Hij is geen voorstander van veroveringspolitiek in de koloniën met annexe expedities — waar zijn toch eigenlijk in ons vreedzaam landje, die voorstanders van gezaguitbreiding alleen en ter wille van wapengeweld te vinden? — maar hij acht de tegenwoordige expedities geoorloofd, omdat wij op de Buitenbezittingen de binnenlanden moeten openen voor recht en beschaving:

»Op het eiland Timor, zegt *F. H.*, bestaan niet minder dan 19 pretendenten voor den z.g. keizerstroon. Wat daar in die binnenlanden voor intriges, knoeierijen, knevelarijen, doodslag, willekeur in de behandeling van slaven, enz. enz. tot voor korten tijd gebeurde, is niet in het volle daglicht te stellen. Dat de tegenwoordige landvoogd in Indië daarheen thans ook een militaire expeditie heeft gezonden, is begrijpelijk.«

In verband met de *Bintang Hindia*-circulaire, welke reeds vele pennen in beweging heeft gebracht, geeft de *Echo* van 4 en 5 Januari een tweetal artikelen, ten einde sympathie te betuigen met het streven van den geestelijken vader van den *Bintang Hindia*, den docter-djawa Abdoel Rivai. Het blad prijst Abdoel Rivai's onvermoeiden strijd tot geestelijke opheffing zijner landgenooten, en ziet in de daad van den gouverneur-generaal, om van de *Bintang* een officieel orgaan te maken, voor Rivai »een kroon op het werk«, »een beteekenisvolle erkenning« van de practische zijde van het ideaal: »ontwikkeling en moreele opheffing van den inlander«.

Rivai's werkelijk niet geringe verdiensten in dit opzicht worden door de *Echo* ten volle gehuldigd.

Wat nu de quaestie van het colporteeren betreft, merkt het blad, in overeenstemming met hetgeen reeds door »*Oost en West*« werd gezegd, op, dat de *Bintang Hindia* »in elk geval een blad is, dat onder de beste auspiciën is opgericht, en dat een uitnemend doel op lofwaardige wijze nastreeft.«

Wie nader kennis neemt van de overeenkomst tusschen den uitgever en de regeering aangegaan en medegedeeld in de *Echo*, zal moeten erkennen, dat de »bevoorrechting« hier inderdaad niet groot is te noemen. Wij gelooven dan ook, dat wanneer er geen personenquaesties mede gemoeid waren, deze circulaire minder druk besproken zou zijn geworden.

---

wonder dus, dat, ook op ingenieurs-gebied vooral, onze Indiën hem altijd voor oogen stonden, bij al wat ten deze zijne belangstelling wekken kon.

Wij herinneren slechts aan den nog tot het laatst door hem volgehouden strijd voor eene behoorlijke, naar de dringende eischen berekende organisatie van den Indischen Waterstaat, waarbij hij er telkens met klem op wees, hoe de gebrekkige organisatie eene uitvoering der zoo hoog noodige werken moest tegenhouden. *Irrigatie* was naar zijne meening een der hoofdmiddelen om aan Java's economische behoeften te voldoen — voor irrigatie streed hij in woord en geschrift, met al de kracht, die in hem was.

Waar hij maar kon, spande hij zich tevens in om zoowel de nijverheid als de landbouw van Ned. Indië te bevorderen; o. m. stelde hij bizonder belang in de visscherij, in papierfabricage en rameh-cultuur; de laatste niet alleen wat de teelt, maar vooral ook wat de verwerking betreft, die naar zijn overtuiging nog beter ginds, dan hier zou kunnen geschieden.

Ook de mijn-industrie, welker opkomst in Indië vooral van de laatste tientallen van jaren dagteekent, trok zijne aandacht. De mijnwetgeving, de basis, waarop de betrekkkelijke industrie staat of valt, werd door hem met zorg bestudeerd, en wij zien hem dan ook met den heer P. van Dijk aangewezen, om voor de Ned. afdeeling der Ind. Mij. van Nijverheid en Landbouw een concept-request samen te stellen, aandringende op wijzigingen in de Indische Mijnwet van 1873.

Wat spoorwegaanleg aangaat, trof ons nog onder de papieren van den overledene, eene »Mededeeling betreffende de het meest gewenschte spoorbreedte voor de secundaire en tertiaire Spoorwegen in Nederlandsch Oost-Indië«, overgedrukt uit de Notulen der Vergadering van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs 1890—1891, blz. 128—135. Wij teekenen hieruit zijne conclusie op:

»Wat hier echter ook van zij, zoowel hetgeen ik heb »medegedeeld uit den in Frankrijk gevoerden pennenstrijd, »als hetgeen volgt uit het rapport omtrent den Bosnischen »weg, toont, dunkt mij, genoegzaam aan, dat ook voor »onze Oost-Indische bezittingen voor een groot deel van »de nog te leggen lijnen met voordeel zal kunnen »worden gebruik gemaakt van eene mindere spoorwijdte »dan die van 1.06 M., en dit zoowel voor de secundaire »banen, die de hoofdlijnen onderling verbinden en ze »vastmaken aan de centra der bevolking, als voor hetgeen »men kan noemen de tertiaire lijnen, die fabrieken en »plantages en kleinere dessa's of dorpen met de hoofdlijnen »en met de secundaire lijnen moeten in aanraking brengen.

»Het is mijn doel om hierop, voor zoover zulks nog »noodig mocht zijn, de aandacht te vestigen van hen, die »op de voltooiing van het spoorwegnet in Nederlandsch-»Indië invloed kunnen uitoefenen.«

Zijn arbeid, ten opzichte van bouw-hygiëne stipten wij reeds te voren aan, ook zijn aandeel in de geschiedenis der eventueele totstandkoming van het Panamakanaal, alles in verband staande met het hier behandelde onderwerp.

Aan zijn waarschuwend woord in zake de Scheveningsche visschershaven, in ons vorig artikel herdacht, zij nog het volgende toegevoegd, wat ons weêr tot den militairen ingenieur terugvoert:

Het gold hier de vraag, of een diepere dan een bommenhaven voor de lands-defensie een gevaar opleverde, welke door den schrijver ontkennend werd beantwoord. Wij verwijzen hierbij naar de door ons te voren genoemde brochure.

Hadden zij, die de macht in handen hadden en zij, die met de uitvoering van het een en het ander belast waren, gewilliger en volldiger naar zijne raadgevingen geluisterd en gehandeld, bij menig werk zouden de later aan 't licht gekomen fouten van den aanvang af vermeden zijn geworden, en heel wat meer goeds en noodigs zou er nu reeds in het belang zoowel der Nederlandsche als der Nederlandsch-Indische Maatschappij tot stand gebracht zijn!

(*Wordt vervolgd*).

Nieuws uit particuliere bronnen.

Toestanden in Atjeh. In aansluiting met hetgeen in ons vorig N°. onder de O. I. Berichten uit de mededeelingen van *Veritas* omtrent Atjeh werd overgenomen, lijkt het ons niet van belang ontbloot openbaar te maken, wat ons van wel-ingelichte zijde uit Indië werd geschreven:

De regeering schijnt het Kolonel van Daalen zoo zuur mogelijk te willen maken, door hem steeds meer troepen en langzamerhand alle schepen af te nemen, — niettegenstaande de hoofdplaats Sigli in één jaar tijd 4 maal beschoten werd, tweemaal van uit zee! — toch zal de ijzeren man het tegen zijn vijanden te Batavia wel klaren....

Tegen het algemeen bezuinigingssysteem schijnt hij echter, jammer genoeg, ook niet opgewassen.

Het is onverklaarbaar, hoe nog maar steeds niet wordt ingezien, dat de oorlog nooit eindigen zal, zoolang het thans vredige deel der bevolking niet voldoende bewaakt wordt tegen de *djahat's*, en dat, zoolang diezelfde bevolking zich niet rustig en ongestoord aan den landbouw en de peper cultuur kan wijden, de draagkracht nimmer zal toenemen!

Geheel ten onrechte wordt aan van Daalen verweten, dat hij handel en industrie niet voldoende zou steunen. Het tegendeel is waar, getuige het onlangs van hem uitgegaan bevel om nauwkeurige opname te doen betreffende alle pepertuinen over geheel Atjeh, met het doel den juisten omvang van het bedrijf te kennen en den kleinen man, den arbeider, door middel van credieten, vrij te maken van de bloedzuigende *pentoeha's*, *Imeum's* en *Oloebalang's*. Tevens zit daarbij het zeer lofwaardig streven voor, om Sabang tot centrum van den peperhandel te maken. Dáár toch moet het heen, wil Atjeh vrij raken van Straits-kapitaal en Straits-wapens, die tegen de peper worden ingeruild, — en wil geheel Sumatra's Oostkust los komen van den leiband van Penang.

Dure expedities. Naar aanleiding van de discussies in de Staten-Generaal over de enorm groote kosten, welke de militaire expedities medebrengen, wist Luitenant Christoffel ons mee te deelen, dat zijne tochten in de Z.- en O. Afdeeling van Borneo, — waarop de kroon werd gezet door het, blijkens bij het departement van Koloniën van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië ontvangen telegram, dat Temenggoeng Lawas, beruchte bendehoofd in de Middendoesoen, zich heeft onderworpen — der regeering in het geheel op zeker niet meer dan f 3500, buiten de gewone militaire uitgaven, zijn komen te staan.

Een merkwaardige bizonderheid, die wij ook uit den mond van dien eenvoudigen held vernamen is: dat hij zich zelf op die expedities bij voorkeur slechts met een flinken wandelstok wapende!

Oost-Indische Berichten.

Slavenhandel. In 't *Soer. Hbl.* komen een aantal mededeelingen voor omtrent den nog steeds heerschenden slavenhandel in Ned.-Indië, die de volle aandacht verdienen en aan 't *N. v. d. D.* aanleiding gaven daaraan in een hoofdartikel eenige beschouwingen vast te knoopen.

Bijna 46 jaren na het tijdstip, dat de slavernij in Indië zou zijn afgeschaft, bloeit deze mensch-onteerende instelling nog in sommige afgelegen deelen van den Archipel. Er zijn streken, waarboven de Nederlandsche driekleur waait en waar nog menschen worden geroofd, gekneveld en tegelijk met paarden en koeien als marktwaar worden verhandeld.

Het blad gaat dan na waar dit plaats heeft: O. m.

heeft een in 1903 ingesteld opzettelijk onderzoek geleerd, dat het pandelingschap vrij algemeen voorkomt in enkele zelfbesturende landschappen in de residentie van *Sumatra's Oostkust.* Verder dat 30 jaar na de uitvaardiging der betrekkelijke ordonnantie weer een begin is gemaakt, *niet* met de afschaffing der slavernij, maar met de *registratie* van de ongelukkige menschdieren in de landschappen van *Centraal-Celebes*, behoorende tot de afd. Tomini-Bocht der residentie Menado. Dan volgt *Flores*, waar de slavernij een ware gruwel is te noemen. Onlangs ontving het blad van iemand, die het eiland goed kent, een diep-bedroevende beschrijving van het lot der bedoelde ongelukkigen.

Tot het tegengaan van dezen menschenhandel wordt door het gouvernement niets gedaan, (*) schrijft het blad. Het westelijk deel van Flores behoort tot het gebied van den vorst van Bima, met wien een contract is gesloten, doch van daadwerkelijke uitoefening van ons gezag is geenszins sprake.

Er heerscht op Flores volslagen regeeringloosheid, want ook de inlandsche bestuurders hebben zoo goed als niets te zeggen. Het beheer van westelijk Flores of Mangerai is overgelaten aan een leenvorst van Bima, die gevestigd is te Beo aan de noordkust; deze heeft weer »ondervorsten«, de dato's, die het land onder elkaar verdeeld hebben. Moord en doodslag zijn aan de orde van den dag; zekerheid van bezit bestaat niet. Zijn in 't Oosten van Flores de zeden hier en daar nog een weinig verzacht onder den invloed der missionarissen, in 't Westen is dit niet het geval; daar vindt de slavernij den bodem om welig te tieren. Dergelijke toestanden zijn in onzen tijd onhoudbaar en volkomen terecht vraagt de *Javabode* dan ook; of Nederland een humanitair koloniale mogendheid is, ja dan neen?

Het *N. v. d. Dag* meent de vraag nog zuiverder te stellen door: »Is **Java** een koloniseerende mogendheid? *Want het is Java*, z. i. *dat betaalt* en in alle opzichten daarbij het kind van de rekening is; het is Java, dat zijn wegenstelsel niet verbetert, dat zijn irrigatie-werken niet uitgebreid ziet, dat geen behoorlijk politie-wezen kan krijgen, waar geen voldoende veiligheid van personen en goederen bestaat; en dit alles ten gevolge van gebrek aan ruimte van financiën en dat niettemin betaalt en nog eens betaalt, en steeds maar meer *betaalt*, voor allerlei expedities, enz.

Wanneer 't toch een nuttig, geheel onschadelijk herkenningsmiddel geldt, — **dat z. g. merken der op Banka ontslagen Chineesche Contract-koelies**, — en bovendien een, waartegen door de betrokkenen zelf hoegenaamd geen bezwaren wordt gemaakt, waarom bestendigt de regeering deze wijze van merken dan *niet*, maar heeft zij aan 't gewestelijk bestuur op Banka opgedragen het merken onmiddellijk te staken en stelt zij zich daardoor weder bloot, aan de kwade praktijken van de minder gewenschte elementen onder die koelies? vraagt het *N. v. d. Dag*, o. i. zeer terecht.

Wanneer de regeering toch ook op *ongegronde* critiek, zooals deze is gebleken te zijn, ingaat, zal het, naar het blad vreest, uiterst moeilijk worden om buiten meeningsverschillen met de regeering te blijven.

De stoomvaartverbinding van Nederlandsch-met Engelsch-Indië, volgens het schema en in details uitgewerkt door den heer *H. Hissink*, hoofdagent van de scheepsagentuur, voorheen J. Daendels en Co., zou vermoedelijk niet tot stand komen, werd onlangs van de *Sem. Ct.* medegedeeld, omdat de *Br. India Steam Navigation Comp*, die nagenoeg het monopolie in de Eng.-Indische wateren heeft en in combinatie met de *Asiatic S. N. Comp.* en andere op Oost-Azië varende maatschappijen voldoende voorziet in de behoeften van China en Japan, over zulk een enorme reservekas beschikt, dat concurrenten, minder kapitaal krachtig, eenvoudig doodgevaren zouden worden.

Intusschen heeft de heer Hissink het hoofd niet laten hangen en is bezig een commissie van voorbereiding te vormen, welker leden belast zullen worden met de vorming der nieuwe maatschappij, indien omstandigheden en bestaansvoorwaarden zich daartoe leenen.

Het *Bat. Nbl.* voegt hier aan toe, dat de nieuwe Hollandsche maatschappij zeer waarschijnlijk in combinate zal treden met de Java-China-Japan-Lijn, met Singapore als transitohaven. Blijkt dat deze lijn te weinig bodems in de vaart heeft tot bevrediging van afschepers, dan zal het geen bezwaar opleveren, dat schepen, liefst van niet al te grooten tonneninhoud, worden gecharterd of aangekocht.

Dat 't voor de Nederlanders zaak is zich met wat meer energie toe te leggen op de scheepvaart in den archipel zelf, waartoe dus ook de nieuwe scheepvaart verbinding door haar combinatie zal medewerken, blijkt uit 't feit dat, vóór nog korten tijd, de handel te Makasser gedreigd heeft met boycot van de »Pool« (d. i. de combinatie Deutsch Australische Dampfschiff Gesellschaft, Rott. Lloijd, Maatschij Nederland, Messageries Maritimes en Stoomv. Maatschij Oceaan), wanneer niet met meer voortvarendheid en sneller de belangen van dien handel werden behartigd.

Onder 't opschrift; **een ongevraagd advies** komt in 't *Bat. Nbl.* van 4 Dec. j.l. een hoofdartikel voor, waaruit blijkt dat de heer *J. van der Steur*, de bekende ezndeling leeraar, der regeering ongevraagd geadviseerd heeft, om de tractementen der predikanten te besnoeien: een aanvangstractement van f 250 en en maximum-salaris van f 500 's maands vindt de heer van der Steur meer dan voldoende. Hij grondt zijn meening op 't geen hij te Magelang en elders opmerkte van het kerkbezoek onder de protestantsche gemeenten, dat hoogst treurig mag genoemd worden.

»Dit ongevraaagde advies geeft gelegenheid om de zaak eens grondig te onderzoeken,« schrijft het *Bat. Nbl.*, daar de begrooting ieder jaar bezwaard wordt met een bedrag van ruim 8 ton voor den christelijken eeredienst, ten behoeve van eenige duizenden Europeanen, terwijl de millioenen zwaar belaste Inlanders hun eeredienst van hun armoede betalen.

De *Sem. Ct.* vestigt de aandacht op de aandoenlijk poëtische wijze, waarop de inlanders hunne dooden naar het graf brengen, hetgeen trouwens ieder vreemdeling in Indië opvalt.

Er zit zooveel liefs in de manier, waarop de Javaan den laatsten plicht jegens den overledene vervult.

De doode wordt na zorgvuldige wasschingen, naar aloude voorschriften gewikkeld in een ellenlangen, wit katoenen doek; daarna op een bamboestellage, overdekt met fraaiste en meest kostbare kaïns, en met tal van bloemen, naar 't graf gevoerd. De familieleden, vrienden en kennissen dragen *zelf* den baar.

Een vader, die zijn kindje naar 't graf brengt draagt 't op zijn armen, 't doode lichaampje tegen zijn hart gedrukt.

»Het was zoo'n lief kind«, hoorde men de bedroefde man zeggen.

Of hij geen **geneeskundige hulp** had ingeroepen? werd hem gevraagd »Neen«, was 't antwoord, »die was niet te krijgen«.

Op de 40.000 Inlanders één docter-djawa!

Met ingenomenheid lezen wij dat het voornemen bestaat om aan de school tot opleiding van inlandsche artsen ook onderwijs te doen geven in de ziekenverpleging; maar nog meer zouden wij het toejuichen wanneer de gelegenheid werd geopend tot vorming van meer geneeskundigen

In tegenwoordigheid van tal van belangstellenden werd onlangs de nieuw gebouwde afdeeling voor minvermogende lijders van het **diaconessenhuis** te **Tjikini** geopend. Alles maakte een uitnemenden indruk van luchtigheid en praktische inrichting. Alleen gebrek aan geld belet de vereeniging om nog veel meer te doen in de richting, die zij zich heeft afgebakend en daarom doet het Bestuur een beroep op een ieders mildheid, om een steentje bij te dragen tot geleidelijke voltooiing van de zoo nuttige stichting, welke eenmaal een sieraad van Ned.-Indië zal mogen heeten. Men zende zijne gift aan den penningmeester der Koningin Emma-stichting, den heer *J. Reijzenbach*. president, Directeur der Javasche Bank, of bij den heer *F. D. Cochius*, secretaris dier stichting.

Brigade- of afdeelingscommandanten is de titel van een hoofdartikel in de *Javabode* van 1 Dec. jl., waarin de a. s. invoering van het z.g. **brigadeverband** wordt besproken, d. w. z. eenige bataljons infanterie en een of meer escadrons en batterijen zullen tot een tactisch geheel worden vereenigd.

Schrijver vestigt de aandacht op het hoogst moeielijke van de bevelvoering over zulk een brigade, en de lang niet gemakkelijke taak, om zulk een samengestelde troepenmacht voor hare oorlogstaak naar behooren op te leiden en geschikt te maken om zoowel tegen den Europeeschen als tegen den Inlandschen vijand op te treden. Ook de verhouding van den afdeelingscommandant tot de in zijn gewest gelegerde troepen, is volgens schrijver niet geheel zuiver te noemen en zijn de afdeelings-commandanten in hunne tegenwoordige functiën evenmin in staat een bevel naar behooren waar te nemen.

Hunne instructie dateert van 1849! Verdere commentaren zijn overbodig. Schrijver zou de betrekking van afdeelingscommandant willen doen vervallen, dan worden zij als troepen-officier vrijgemaakt en kunnen zich ten volle wijden aan hun taak als brigade-commandant. Niemand zal kunnen ontkennen, dat thans de leidende hand van den afd.-commandant zich bij den troep op onvoldoende wijze doet gevoelen. Scheiding dus tusschen den troepen- en den bureaudienst.

Hetzelfde blad wijdt ook eenige beschouwingen aan **Mr. P. Brooshooft en zijn campagne tegen den gouverneur-generaal**.

Geregeld gaat Mr. Brooshooft voort in de *Locomotief* met zijn, reeds eenigen tijd te voren, aangevangen campagne tegen het bestuur van den gouverneur-generaal van Heutsz, en — zegt het blad — hoewel tot dusver niet bijzonder gelukkig in de keuze zijner aanvalsmiddelen, heeft de onvermoeide strijder thans een motief gevonden, dat ieder rechtgeaard Nederlander in het diepst van zijn gemoed (*porte-monnai!*) moet treffen.

Hij beweerl nl., dat in niet minder dan elf deelen van ons gebied wapengeweld gebruikt wordt, terwijl reeds weer twee nieuwe expedities in uitzicht zijn gesteld en rekent dan uit hoeveel dierbare hollandsche dubbeltjes de »veroveringspolitiek« van den tegenwoordigen landvoogd wel kosten zal. De *Javabode* is 't niet in alle opzichten met den heer B. eens, troeft hem hier en daar, en verwijt hem zelfs, dat behoorlijke zakenkennis hem ten deze heeft ontbroken.

Het *Bat. Nbl.* wijdt een hoofdartikel aan de **benoembaarheid van inlanders bij de rechterlijke macht** en juicht het gouv.-besluit van 9 Dec. j.l. toe, waaruit blijkt, dat door de Koningin machtiging is verleend, om aan de Ind. regeering H. M.'s wensch te kennen te geven, dat geen inlander, die aan de vereischten voldoet, van een rechterlijk ambt zal worden uitgesloten, omdat hij inlander is.

De rechterlijke macht is dus ook voor inlanders opengesteld, een verblijdende beslissing, omdat zij getuigt van een gezond liberalisme en omdat gebroken wordt met het wanbeginsel, dat bestuur en rechtspraak alleen in handen van den overheerscher de noodige waarborgen voor deugdelijkheid geven.

Het bericht, dat de radja's van **Badoeng** als repressaille tegen de rechtenheffing onzerzijds allen uitvoer over zee en naar Gianjar hebben verboden, blijkt juist te zijn. Van 23 Sept. tot en met ultimo October j.l. werd slechts een bedrag van f 2,28 aan uitvoerrechten ontvangen. Alle uitvoer heeft, volgens informatiën van betrouwbare zijde sedert de 2e helft van Sept. j.l. plaats naar Tabanan, van waar Badoeng alle benoodigde invoerartikelen betrekt. De invoer over land van Tabanan naar Boeleleng is dan ook belangrijk toegenomen. Overigens is in den politieken toestand van Badoeng geen verandering gekomen. Met uw verlof, zegt 't *Bat. Nbl.*; er is wel degelijk verandering gekomen, en wel deze: dat de radja's van Badoeng meer dan ooit »lak hebben« aan ons gouvernement en dat niet onder stoelen of banken steken. En dat als gevolg van de »dwangmaatregelen!«

De *Sumatrabode* gaat voort te wijzen op het onbillijke van een hoofdelijke belasting, onder de Maleijers van Sumatra's Westkust te heffen en is van oordeel, dat van een met den moed der overtuiging werkzaam zijn bij de invoering eener *hoofdelijke* belasting geen sprake kan zijn.

Het **heengaan van den directeur van justitie,** in Maart a. s., **Mr. Cohen Stuart**, moet, blijkens door het *Soer. Hbl.* ingewonnen inlichtingen, niet aan gezondheidsredenen worden toegeschreven, maar moet zijn fier karakter hem daartoe dwingen, nu men van aller-höchster Stelle zich handelingen veroorloofde, welke Mr. Stuart voor zich als directeur grievend acht.

Eerstens voelde hij zich ontstemd over de niet gemotiveerde, mindere waardeering van zijn werk betreffende een meer rationeelen dwang tot arbeid en tot handenarbeid in de gevangenis, maar de maat liep over, toen hem bekend werd, dat een hoogst belangrijke zaak, de reorganisatie der justitie in de residentie Oostkust van Sumatra, ontworpen was, zonder dat zijn departement daarin gekend was. Dit ontwerp was gemaakt door kapitein Colijn. De resident Schaap moet ook om soortgelijke reden zijn heengegaan.

Men weet te vertellen, zoo werd uit Buitenzorg aan de *N. Soer. Ct.* geseind, dat de gouverneur-generaal tegen het advies van den chef van den generalen staf, zijn wensch vervuld zal zien — al is 't niet dadelijk — om kapitein **Colijn** bij den staf geplaatst te krijgen, niettegenstaande deze nimmer de krijgsschool heeft bezocht. De legercommandant zou voor het denkbeeld gewonnen zijn. Bij den landvoogd en den legercommandant moet reeds lang de wensch bestaan, om de mogelijkheid te openen, officieren van bijzondere verdiensten, die de krijgsschool niet hebben bezocht, toch bij den generalen staf te krijgen.

Daarvoor zal dan toch zeker wel een wijziging der bestaande bepalingen noodig zijn!

Celebes. Kapitein de Gruijter nam eergisteren met 29 maréchaussées een benting in **Sarwietto**, bezet door 300 vijanden, maar moest deze overwinning met zijn dood bekoopen. Hij sneuvelde. De vijand liet 33 dooden, w. o. 3 hoofden en 40 gewonden achter.

Tontolische grooten. De zaak van den sultan en den sjah-bandar van Tontoli, die den 6 October jl. door den assistent-resident Engelenburg werden opgelicht en naar Donggala gebracht, is onderzocht. Gebleken is dat animositeit bestond tusschen Schenkhuyzen, den civielen gezaghebber, en den Sultan. De laatste en de landsgrooten teekenden de Atjeh-verklaring en zullen nu terug kunnen gaan.

Eene kleine bijdrage tot het inlandsch onderwijs-vraagstuk.

Voordracht van den heer C. F. Zeeman, in de Alg. Verg. dd. 19 December 1905 der Ver. „Moederland en Koloniën".

Korten tijd geleden heb ik mij zelf het genoegen verschaft van een verblijf van eenige dagen te Londen. Onder al hetgeen ik daar te aanschouwen heb gekregen was ook een model van een natuurlijken geiser in een der musea van de Kensington-wijk, die men voor eene kleinigheid kon laten werken. Deze namaak-geiser kwam mij weer in de gedachten, toen ik in Nov. jl. het voorloopig verslag der Tweede Kamer op de ontwerp Ind. begrooting voor 1906 doorlas. Evenals de geiser perioden van borrelen en van sterke werking kent, die elkander vrij regelmatig afwisselen, zoo ook kwam mij voor bedoeld verslag te kunnen worden aangemerkt als eene periodieke opbruisching van de belangstelling der Hollandsche politieke wereld, in Indië. Zoo dikwerf ik de jaarlijksche editie van dat Staatstuk heb ingezien, gaf het altijd den indruk alsof de Minister het al heel zwaar te verantwoorden zou hebben en er veel kans bestond voor gedeeltelijke, zoo niet geheele afstemming van zijne begrooting; doch per slot bleek deze laatste altijd weder in veilige haven te kunnen zijn binnengeloodst; en na de aldus gemaakte drukte over de verzorging van Indiën's belangen, zakt dan gewoonlijk de uiterlijk waarneembare belangstelling der mannen van de politiek weer in, om eerst met eene nieuwe begrootings-compagnie te herleven. Het verschijnsel is zeer goed verklaarbaar. De vertegenwoordigers des volks hebben voor meer andere dingen te zorgen dan voor de koloniën, en zelfs wanneer de vaderlandsche aangelegenheden, die zooveel naderbij en daardoor zooveel luider zich kunnen laten gelden, hun eens wat nader aan het hart zouden liggen, och, dan zou dat eigenlijk nog niet anders dan menschelijk te noemen wezen. Bovendien zou hunne belangstelling in de koloniën in werkelijkheid eene weerspiegeling moeten wezen van die van het volk; doch

(*) Blijkens de *Sumatra-Post* is de gouv. st. *Spits* met snelvuurkanonnen bewapend, naar de wateren van Flores gezonden, ten einde de Inlandsche vaartuigen na te jagen, die slaven overbrengen, zooals wij reeds vroeger meldden.

eilacie, het lijkt er niet naar, dat het zoo is; die beide grootheden staan eer in omgekeerde dan in rechte rede tot elkaar, en de eerste steekt nog gunstig bij de andere af; — want wanneer men als oud-indischman, hier te lande eens rondgaat, dan vindt men onder het groote publiek de staaltjes van onkunde met betrekking tot de koloniën voor het grijpen. Een eeuwenlang bezit van overzeesche landen, en het dagelijksch gebruik van produkten, welke uit die streken afkomstig zijn, hebben nog niet kunnen teweeg brengen dat de Nederlandsche staatsburger in het algemeen althans in groote trekken weet hoe het in die bezittingen gesteld is, en van het overwegend belang van haar behoud voor ons land zich eene betamelijke voorstelling kan maken. Ware het dan ook niet, dat enkele groepen van kiezers zich, als het ware, opofferden voor het brengen in onze vertegenwoordiging van een klein aantal personen, die Indië van nabij kennen, dan geloof ik dat wij er ons niet over zouden mogen verwonderen wanneer de koloniën in het geheel geen stem hadden in het Staatscollege, hetwelk in hoogste instantie over hare belangen heeft te beschikken. Van de punten, waarop ik uwe aandacht wensch te vestigen, heb ik hiermede al één aangeroerd, en dat wel een van niet weinig gewicht. Er kan toch niet genoeg nadruk op gelegd worden, dat in de tijdsomstandigheden welke wij beleven, al onze krachten behooren te worden ingespannen om van onze koloniën te maken, wat er van haar te maken valt, en dat alle Nederlanders, zonder onderscheid, uit welbegrepen zucht om te behouden wat wij hebben, daartoe dienen samen te werken. De vraag sluit zich hierbij als van zelve aan, in hoeverre de politieke geiser-werking als hier bedoeld, voor de koloniën weldadig is te noemen? Met betrekking tot deze vraag veroorloof ik mij op te merken, dat, zoolang de Grondwet van de koloniën spreekt als van een deel van het Rijk, en zoolang wij ons moeten bekennen dat die koloniën voor ons niet een luxe-artikel zijn, maar wel een bezit waaraan wij de plaats ontleenen die wij als mogendheid tot nu toe hebben kunnen innemen, eene logische orde van zaken medebrengt dat de volksvertegenwoordiging op het beheer van die overzeesche gewesten toezicht houdt en haren invloed kan doen gelden. Er mag echter niet voorbij gezien worden dat aan die regeling bezwaren kleven, welke een beleidvol optreden noodig maken bij hare toepassing. Zoo dreigt bijv. het gevaar, dat de strijd der politieke partijen in het moederland, ook op de koloniën wordt overgebracht; en zoo dit al ontweken kan worden, dan valt eene andere ongewenschte uitkomst te duchten, als gevolg van den menschelijken aard om, eenmaal de macht in handen hebbende, daarvan ook het ruimste gebruik te maken. Het lijkt zoo in de rede te liggen, dat wanneer eene begrooting wat anders te zien geeft dan men verwachtte, nauwkeurig wordt nagegaan waaraan zulks moet geweten worden. Nochtans mag het als grenzende aan het belachelijke genoemd worden, dat eene regeering over gewesten, wier oppervlakte vele malen grooter is dan die van het moederland, en die ook ettelijke malen meer inwoners tellen, nog niet eens vrij is om over f 10 's mnds. voor een oppasser te beschikken, zonder voorafgaande machtiging. Weliswaar is aan deze anomalie een mouw gepast door de vrijheid om de verlangde beschikking bij wijze van tijdelijken maatregel te treffen, doch dan staat de Ind. Regeering toch bloot aan de kans op een desavoueeren van hare handeling. Overigens zal wel niemand willen tegenspreken, dat het gevoel van verantwoordelijkheid bij de Indische autoriteiten moet verminderen alnaarmate de wetgever in het moederland zich meer in de koloniale aangelegenheden mengt en de beslissing daarin aan zich trekt. Het is waarlijk niet gewenscht dat het Ind. bestuur, hetwelk door zijne financieële onmondigheid en den tijd die daardoor gevorderd wordt voor elken maatregel, waaraan financieële gevolgen verbonden zijn. toch al een stimulans tot bizondere activiteit mist, nog verder geremd wordt in zijn doen en laten, doordien een elk, hetzij ambtenaar of particulier, die van dat bestuur zijn zin niet heeft kunnen krijgen, teweeg kan brengen dat het daarover wordt lastig gevallen. Bovendien, tot welk gepeuter daalt een parlement niet af, door zich in te laten met grieven van enkelingen en allerlei zaken van ondergeschikt belang; nog daargelaten, dat het door de zucht om de billijkheid te betrachten wellicht gedreven, juist in hooge mate onbillijk handelt door gehoor te verleenen aan een klein deel der indische geadministreerden, die van de geboden gelegenheid om alsnog hun doel te bereiken, weten gebruik te maken, terwijl de groote massa van het volk daartoe wel nimmer zal overgaan, omdat het van een hooger gezag dan dat hetwelk zich in zijne onmiddellijke nabijheid doet gelden, geen, of slechts een zeer vaag begrip heeft. Eene treffende overeenstemming met deze opmerkingen vond ik in een werk over Britsch-Indië, van sir Jhon Strachey (waaruit ik ook verder nog wel een en ander putten zal) waar die schrijver spreekt over het opperbestuur van Britsch-Indië, het zg. Home Government. Ter bestrijding van de meening dat sedert den overgang van het bestuur over Br. Indië uit handen van de O. I. Comp. in die van de Kroon, de inmenging van het Opperbestuur in de inwendige aangelegenheden zou zijn toegenomen, ten detrimente van het gezag der ind. autoriteiten, wordt t. a. p. o. a. verklaard dat nog altijd geldend is te noemen de omschrijving van de opperste directie der Comp., van de hand van J. S. Mill in deze bewoordingen: »Het is niet zoozeer een uitvoerend als wel een beraadslagend college. Het uitvoerend bewind van Indië is, en moet zijn, in Indië zelf gevestigd. De hoofdfunctie van het opperbestuur is niet om de administratie in al hare onderdeelen te regelen, maar om nauwkeurig te onderzoeken en opnieuw te wikken de genomen beschikkingen van het Ind. bestuur; om grondbeginselen vast te stellen en algemeene aanwijzingen te doen die als leiddraad kunnen dienen voor dat bestuur in de toekomst; en om goedkeuring te geven of te weigeren aan politieke maatregelen van overwegend aanbelang, welke aan zijne beslissing worden onderworpen.« (*) Zoo lang het Ind. Gouv. zich er toe bepaalt om de administratie te voeren zonder de kosten van de bestaande inrichting buitengewoon op te voeren, — aldus laat Strachey zich verder uit; — en zonder nieuwe en zware lasten te scheppen, is het daadwerkelijk zoo goed als onafhankelijk in zijne afdoening van de binnenlandsche aangelegenheden. . . . . . . Toename van belangstelling in het richtige bestuur van Indië bij de burgers van Engeland, en bij hunne vertegenwoordigers in het Parlement wordt ernstig gewenscht, maar om die belangstelling practisch van nut te doen zijn, moet zij zich met verstand en voorzichtigheid openbaren, en verre blijven van het politieke partijgekrakeel. — Verhoogde belangstelling hier te lande in de koloniën sluit zelfbeperking in de bemoeienis met het zuiver inwendig bestuur van deze niet uit. Het toezicht van de vertegenwoordiging behoeft niet noodwendig preventief te werken; ook repressief toegepast kan het voldoende nuttig en noodig effekt hebben. Naarmate de koloniën zich breeder ontwikkelen, hare hulpbronnen tot ontginning komen, en de behoefte aan voorzieningen op allerhande gebied grooter en dringender wordt, ligt het trouwens voor de hand dat aan haar zeggenschap in eigen huis uitbreiding wordt gegeven. Nemen wij eens aan, dat in deze richting gegaan wordt, zoover als met het recht van toezicht van de wetgevende macht in het moederland maar eenigszins bestaanbaar is te achten, welke duurzame ongewenschte gevolgen zouden dan daarvan wel met reden gevreesd moeten worden? Afscheiding van het Rijk in Europa op den voet van de Vereenigde Staten van Amerika? maar hiertoe zou in alle geval samenwerking van verschillende ind. volken en medewerking van de blanken in Indië van noode zijn; en deze zouden welhaast krankzinnig moeten wezen om tot zulk een stap te besluiten, gegeven de vrijwel niet aan te vechten zekerheid, dat een onafhankelijk Indië nog in een onafzienbare toekomst op geen lang leven zou kunnen hopen! Opeenstapeling van schulden? maar wie zal aan eene kolonie geld leenen, zoolang deze bij voortduring bloot staat aan een ingrijpen van het moederland, telkens wanneer de zaken een ongewenschten loop dreigen te nemen! Verspilling van geld en overdreven nepotiasme? Maar daarvoor zullen de geädministreerden immers zelven spoedig een stokje trachten te steken, wanneer hun, zooals natuurlijk een vereischte zou wezen, stem wordt gegeven in de beschikking over de door hen opgebrachte gelden! Waarlijk, het wil mij voorkomen dat er geen voldoende grond bestaat, om zich van eene zoover mogelijk doorgevoerde zelfstandigheid van het Ind. bestuur, wat de inwendige administratie van het land aangaat, schrikbeelden als de opgesomde e. d. voor den geest te tooveren, en dat de aandacht beter besteed is aan de lichtzijde van het vraagstuk, die hoop geeft, dat de verzwaring van het gevoel van verantwoordelijkheid voor de gevolgen van eigen daden, zal leiden tot een zoo oordeelkundig mogelijk optreden in eigen zaken. Moet het behoud van de koloniën voor Nederland van overwegend belang worden genoemd, — van niet minder gewicht is het voor gene, dat hare betrekkingen behouden blijven met het land waarvan zij ten minste weten, wat zij er aan hebben en onder welks oppergezag zij, mits wij dit met het meeste verstand en beleid laten gelden, tot heil van moederland en koloniën beiden, zeker niet slechter af zijn, zoo al niet beter, dan onder de overheersching van welken anderen staat van blanken ook. Een hoofdvereischte om in de hier aangeduide richting te kunnen voortschrijden is natuurlijk: ontwikkeling van de bevolking, uitbreiding van het onderwijs. Op dezen eisch kom ik straks terug. — Ter tegemoetkoming aan het bezwaar, hetwelk gelegen is in de omstandigheid dat de meeste volksvertegenwoordigers zich moeilijk in de koloniale toestanden kunnen indenken, omdat zij de overzeesche landstreken niet uit eigen aanschouwing kennen; alsook om eene meer gelijkmatige overweging van hetgeen voor de koloniën vereischt wordt, dan waartoe de volksvertegenwoordiging tijd kan vinden, mogelijk te maken, als tegenhanger gedeeltelijk van die van ambtelijke zijde, dringt zich als redmiddel op: de instelling van een kolonialen Raad. Opmerkelijk is het, dat dit denkbeeld toepassing vindt, zoowel bij het beheer van Br. Indië (India council), als bij dat van de Fransche koloniën (conseil supérieur des colonies), naar welke voorbeelden ook door Duitschland is tewerk gegaan met de instelling van een Kolonial-Rat. Ten onzent is een dergelijke maatregel evenzeer reeds ter sprake gekomen. Het gaat echter niet aan, om aan 's lands vertegenwoordiging een afzonderlijk wetgevend lichaam voor de koloniën ter zijde te stellen; en derhalve kan een Koloniale Raad in het moederland wel niet anders dan adviseerende bevoegdheid bezitten, zooals dan ook met dat soort colleges in vorengenoemde vreemde staten het geval is. Als adviseerend college is het echter vrijwel een vijfde rad aan den wagen, in zooverre de behandeling van zaken door zijne instelling weder over ééne schijf meer zou moeten loopen; redenen waarom beperking der bemoeienis van de St. Gen. tot het hoogst noodige en aansturen op autonomie van de koloniën v. z. doenlijk m. i. de voorkeur verdient.

(*) Aangezien het hier meer om de woorden van Mill te doen is, dan om het doel, waarmede Strachey hen aanhaalt, zoo doet het er wel niet toe, maar toch wil ik niet verheelen, dat laatstgenoemde met die aanhaling een stout stukje uitpakt, omdat zij geput is uit een geschrift, hetwelk moest dienen ter verdediging van het z. g. „double government" d. w. z. de Court of Directors werkende onder voortdurend toezicht van de Board of Control, ingevolge de regeling voor het opperste gezag onder de Comp. vervat in de India Act van 1834; en in welk geschrift o. a. van eene overname van het oppergezag door de Kroon gezegd werd, dat het regeeren van Indië enkel met behulp van een Secretary of State „zou neerkomen op het zuiverste despotisme, hetwelk in een land als dit kan bestaan; omdat er volstrekt geen voorschrift, zou wezen voor beraadslaging of overleg, behalve dan die welke de Minister zou willen plegen met zijne ondergeschikte ambtenaren, naar wier raad en meening hij niet behoeft te luisteren; en die, zelfs wanneer zulks anders ware, voor de door hen te geven raad of meening, geene aansprakelijkheid zouden dragen".
John Stuart Mill, die van 1823 tot 1852 met werkzaamheden ten behoeve van het Koloniaal Opperbestuur belast is geweest, noemde het zoo goed als onmogelijk, om in eenig Rijk een regeeringsorgaan voor een ander Rijk te vestigen, hetwelk zich voor een goed bestuur van dit laatste sterk zal inspannen; doch, dit dit desideratum niet bereikbaar zijnde, achtte hij de naast goede oplossing, dat een lichaam werd gevormd, hetwelk het minst mogelijke belang zou hebben bij een slecht bestuur, en als zoodanig beschouwde hij dan het „double government". Het is eene uitgemaakte zaak, zoo meende hij ook, dat geen voornemen, hoe ernstig ook, om anderen te beschermen, het veilig of heilzaam kan maken om deze de handen te binden. Alleen door eigen handen kan positieve en duurzame verbetering van levensomstandigheden worden verkregen. (zie het hierna te noemen werk van Romesh Dutt, bl. 182 en 616).

Ik ga thans over tot de bespreking van een ander punt. Gegeven dat de politieke partijen in het moederland elkander op koloniaal gebied reeds geruimen tijd in vele opzichten de hand reiken, dat althans van de politieke verdeeldheid hier te lande, in Indië geen bizonderen hinder pleegt te worden ondervonden, zou men mogen verwachten, dat, bij de nauwlettende controle die de Vertegenwoordiging op het koloniaal beheer uitoefent, daarin ook groote stabiliteit is waar te nemen. Behalve in de nog altijd niet volkomen bedwongen zucht, om, als het kan, een centje over te houden, behoef ik echter al niet anders dan mijne eigen herinnering te raadplegen, om op menig staaltje van veranderlijkheid van inzichten en beschikkingen te stuiten. Wat mij persoonlijk aangaat, begon de ondervinding op dit gebied eigenlijk al vóór mijn indiensttreden, door de noodzakelijkheid waarin de candidaat-ambtenaren van mijn tijd werden gebracht, om openlijk er op aan te dringen te mogen weten, aan welke examen-voorschriften zij zich zouden hebben te houden; en wat overigens de veranderlijkheid op het stuk van de eischen voor indiensttreding van ambtenaren voor den burgerlijken dienst betreft, daarvan heeft, een tiental jaren geleden de Ass. Res. van Hentsz een relaas gegeven, en beleven wij nog op 't oogenblik symptomen. Laat ik verder kortelijk even een en ander opsommen. Bij de koffiecultuur: afwisselend planten met kuilen op boschgronden, en zonder kuilen op eigen grond van de bevolking; nu wel, dan niet op stomp kappen; veel en weinig schaduw; proeven met dit en proeven met dat, — er mankeerde alleen maar aan, ook met planten in de ruit! — in 't kort haast met elken nieuwen hoofdinspecteur ook andere maatregelen totdat noch planter noch ambtenaar ten slotte meer goed wisten hoe nu eigenlijk gedaan moest of mocht worden. Bij de landrente: al geen heel veel beter tafereel; opdrijving, wanneer in patria meer geld werd noodig geacht; verlaging à tort et à travers wanneer ergens wat bruine broeders op inzinken stonden; belasting van 1/3 der droge velden, of algeheele verwaarloozing van dat object; duikeling van den eenen hoofdinspecteur na den ander, en per slot een verwarring en een chaos, waarin haast niemand meer den weg kon vinden. Bij het inl. onderwijs: nu eens groote royaliteit, tot in het onzinnige, met verstrekking van dure meetinstrumenten die geen sterveling wist te hanteeren; dan weer inperking en huisvesting in bamboezen loodsjes; op de hoofdenscholen nu eens het Nederlandsch als voermiddel, dan weer niet; kweekscholen opgericht en weer weggevaagd. Bij het leger: eerst inl. officieren, daarna niet, terwijl er nu weer over gedacht wordt hun op nieuw plaats in te ruimen. Bij de openbare werken: een te waardeeren drang naar beter werk, maar die uitliep op eene dure en weelderige organisatie, van welke spoedig, om der wille van de zuinigheid, weer moest worden afgeweken. Bij de posterij: nu eens groote wagens met geregelde postverbinding, dan weer kleine, die de mails niet dan bij gedeelten kunnen overbrengen; eigen postpaarden, die duur waren maar goed, en aannemerspaarden, die weinig kostten, maar dan ook soms van lamheid niet loopen konden. Op agrarisch gebied: hooge of lage canon-eischen, al naar gelang vermeend werd dat het er wel af kon of niet! Eene expeditie naar Flores, die door de heeren in den Haag werd afgekeurd, en eene naar Lombok, die vrij wat meer om 't lijf heeft gehad, doch met welker eindelijk succes men om 't hardst ingenomen bleek! Bij het binnenl. best. nu eens de eisch om schoenen en kousen uit te trekken en in de sawahs rond te ploeteren; dan weer die om vooral waardig op treden, natuurlijk met schoenen en kousen. Mijn lijstje is lang niet volledig, maar elk oudgast kan het voor zich zelf aanvullen. Natuurlijk zijn proefnemingen, vooral op cultuurgebied niet altijd te ontgaan, eischen veranderde omstandigheden dikwijls ook wijziging van bestaande regelingen; brengt elke verbetering uitteraard verandering mede; kortom, niet alles wat ik opsomde valt kortweg af te keuren; doch schrap gerust wat gij meent dat geen gewicht in de schaal legt; op grond van het restant, aangevuld met hetgeen ik verzuimde op te noemen, verwacht ik dan toch nog dat niemand mij zal betwisten, dat er dikwerf op twee gedachten gehinkt is, en er ook tal van ongemotiveerde koersverzettingen zijn voorgekomen in de laatstverloopen kwarteeuw. Het meest treffende voorbeeld levert wel Atjeh. De overweging van dit verschijnsel heeft bij mij wel eens de vraag doen opkomen, of het altijd voldoende vaststond, wat we eigenlijk met onze koloniën voor hebben. De Comp. streefde, zooals bekend is, slechts handelsdoeleinden na. Bestuur was bij haar bijzaak, of liever alleen hulpmiddel ter verkrijging van de grootst mogelijke handelsvoordeelen. Het herstelde Nederlandsche gezag was in den aanvang met de beste voornemens voor bevordering van vrije ontwikkeling bezield, doch de eisch om geld, geld en nog eens geld voor het moederland voerde alras tot een stelsel van exploitatie van den inlander, voor welks uitkomsten tegen het midden der vorige eeuw met schrik de oogen opengingen. Tot zoolang is het duidelijk, dat het doel van ons koloniaal bezit is

geweest, het behalen van directe voordeelen ten bate van het moederland. Sedert dien is veel vertoon gemaakt met de vaan der bescherming van den inlander tegen willekeur van wien ook, en ontegenzeggelijk heeft eene koersverzetting in die richting plaats gevonden; maar geheel van harte kan men niet zeggen dat het zoo dadelijk gegaan is; het armenzakje van het moederland is nog langen tijd om den hoek komen kijken; en zelfs in den huidigen stond kan niet verklaard worden, dat het besef der verplichting, tot het besturen van Indië niet uitsluitend om onzent, maar minstens evenzeer om zijnentwille, algemeen is doorgedrongen, al zijn er ook onmiskenbare teekenen dat het licht van eene nieuwe periode in ons koloniaal beleid begint baan te breken. Voor het welslagen van welk ondernemen ook, is het noodig dat men zich duidelijk voor oogen stelt welk doel men daarmede wil bereiken; en dat doel eenmaal vaststaande, dient er met vaste hand op aangestuurd te worden. De tijden, dat wij in ons koloniaal beheer door geene vitterijen van vreemden werden gestoord, zijn voorbij; de wereldgebeurtenissen oefenen ook op ons doen en laten in die gewesten haren invloed uit; en wanneer wij ons naar de teekenen des tijds niet richten, loopen wij gevaar, dat ons het heft uit handen wordt genomen. Onder die omstandigheden lijkt de koers die wij te volgen hebben als aangewezen; — is een regime, waarbij op het tegenwoordige geslacht alle lasten worden gelegd, van het nemen van maatregelen, waarvan latere geslachten nog tot in eene verre toekomst zullen profiteeren, — eene wijze van doen die geen enkele staat op den duur kan volhouden, — veroordeeld, en à plus forte raison het gebruiken van de belastingpenningen der ind. geädministreerden anders dan ten hunnen behoeve; — dienen wij al onze krachten in te spannen om in Indië een toestand in het leven te roepen, waarvan getuigd kan worden, niet bloot dat zij niet slechter is dan in andere koloniën, maar beter, zóó, dat wij, uit erkenning daarvan, met reden mogen rekenen op den steun der indische bevolking aan ons gezag, instede van bij voortduring bedacht te moeten wezen op de mogelijkheid van hare afvalligheid; — hebben wij ons voortaan tevreden te stellen met de indirecte voordeelen van ons koloniaal bezit, en de waarde welke ons dit als mogendheid verleent. Bestaat er overeenstemming van meening dat wij in deze richting werkzaam moeten zijn, dan is een voorname eisch, dat de inl. bev. in het algemeen, en hare intelligentste vertegenwoordigers in het bizonder, worden opgeleid tot een beter begrip van de strekking onzer bestuursmaatregelen, door verdere verbreiding en vervollediging van het inl. onderwijs. Een kleine tweetal jaren geleden heb ik in eene brochure eenige opmerkingen ingelascht nopens den stand van dat onderwijs. Daarbij ben ik tot de slotsom gekomen dat op Java en Madoera op ult°. 1900 nog slechts 0.63 % van het aantal inl. jongens lager onderwijs genoot op gouvernements of particuliere scholen. Sedert zijn wij weer een stapje vooruitgekomen; doch de vooruitgang is vergelijkenderwijs van zoo weinig aanbelang, dat wanneer de pas niet belangrijk versneld wordt er nog ettelijke decenniën kunnen verloopen alvorens het aantal schoolgaande jongens in eenige bevredigende verhouding tot het totaal aantal aanwezige jongelingen zal staan. En van de meisjes is het maar beter heelemaal niet naar een percentage voor de onderricht geniettende te zoeken, daar haar aantal, luidens bijlage M. van het jongste K. V., niet eens volledig bekend is, en v. z. opgaven beschikbaar zijn, belachelijk gering moet genoemd worden. Overweging verdient hierbij wel, *dat het ongewenscht mag genoemd worden, langer dan onvermijdelijk is, den overgangstoestand te doen voortduren*, die noodwendig moet doorgemaakt worden, wanneer men een geheel volk eenige jaren in ontwikkeling vooruit wil brengen. Het vraagstuk der uitbreiding van het inl. ond. is reeds aan de orde gesteld en ik wil volstrekt niet verdacht worden voorbij te zien, wat reeds ter zijner afdoening is gedaan of in overweging genomen. Ik meen echter, met het oog op de verspreiding van het hier gesprokene in ruimer kring dan die van uwe vereeniging, van de gelegenheid gebruik te moeten maken, om nadruk te leggen op het zelfbedrog, hetwelk schuilt in de meening, dat men op den duur het beste vaart bij eene taillable et corvéable à merci gehouden bevolking. Een ras, hetwelk van vader op zoon voortdurend onder voogdijschap wordt gehouden, moet ten slotte alle energie, alle initiatief verliezen. Hoe wil daaruit ooit eene welvarende maatschappij groeien? Wie, die in Indië geweest is, heeft niet de bezwaren ondervonden, voortspruitende uit de onkunde en onwetendheid van den inlander? Particulieren, die eene of andere onderneming willen vestigen, moeten beginnen met al hun personeel op te leiden en aanvankelijk soms met belangrijke kosten daarvoor lieden van elders ontbieden. Ambtenaren hebben den grootsten last met het begrijpelijk maken van gegeven bevelen en het ingang doen vinden van nieuwe regelingen. De tijden zijn in de laatste 3 à 4 decenniën grootelijks veranderd, maar de hoofden zijn nagenoeg van hetzelfde gehalte gebleven; er is geen of geen voldoende moeite gedaan om hen voor de zich ontwikkelende nieuwe toestanden berekend te maken. (Ik heb hier natuurlijk bijzonderlijk het oog op Java). Het is de vloek van het cultuurstelsel en zijne nawerking, die zeker voor een goed deel oorzaak zijn geweest, dat tegen het inwijden van 's lands zonen in de geheimen van ons bestuursorganisme werd opgezien. Hoe geheel verschillend zou anders de staat van zaken kunnen zijn, indien wij thans reeds konden beschikken over een corps inl. ambtenaren, vertrouwd met onze wetgeving en onze opvatting van de bestuurstaak.

(Wordt vervolgd).

West-Indische Berichten.

Suriname. Op wetgevend gebied valt melding te maken van eene ontwerp-verordening, waarbij de retributie voor balata voor 1906 weer op 5 cents per gewonnen kilogram wordt gesteld en van het gunstig verslag door de Staten uitgebracht op het ontwerp, waarbij de invoer van olie als brandstof van rechten wordt vrijgesteld.

Wat het eerste ontwerp aangaat hebben de Staten ook reeds met bekwamen spoed verslag uitgebracht. Hierbij werd de wensch te kennen gegeven om de geheele retributie te doen vervallen met het oog op den lagen prijs van het product, terwijl nogmaals werd aangedrongen op kleinere concessiën voor balata-ontginning, waartegen anderzijds werd aangevoerd, dat balata-ontginning slechts op grootere concessiën loonend kan zijn. Overigens vond het ontwerp instemming bij de Staten. Het gaat dit jaar met die industrie een treurig gangetje. In 1904, toen ook al slapte aan den winkel was, werd in de eerste tien maanden nog een bedrag van f 48,000 aan concessierecht geïnd, verleden jaar nog slechts f 15,000 — de raming van f 65,000 voor het heele jaar 1905 blijkt dan ook veel te hoog te zijn geweest.

En de andere middelen willen ook maar niet de hoogte in, behalve de geneeskundige belasting, die in October met 'n opbrengst in die maand van f 11,500 bijna het geraamde peil bereikte. We voorzien voor het najaar weer booze gezichten in ons Parlement, wanneer een verhooging der begrooting voor 1905 wordt gevraagd.

Niet al te vriendelijk zal ook hier en daar in de kolonie, de anti-concubine-circulaire van den nieuwen Gouverneur zijn begroet. Deze »historische gebeurtenis« voor de *Surinamer* zal wanneer de toestand in de kolonie is, zooals dit blad voorstelt, menigeen een uurtje van pijnigend zelfverwijt brengen.

Moge den ambtenaar-zondaar uit het »mohammedaansch- of heidentijdperk« der kolonie evenwel de gelegenheid worden gelaten zich te bekeeren.

Ook de Zondagsrust is op het oogenblik een der *topics of the day* in de kolonie. De bepalingen daaromtrent bestaan, doch werden niet nageleefd; — de oplossing komt ons nog al eenvoudig voor, tenzij de praktijk mocht hebben uitgewezen, dat aan de naleving onoverkomelijke bezwaren verbonden zijn. Dat zal men in de kolonie zelf het beste weten.

De *»Vereeniging voor den grooten landbouw"* heeft wederom vergaderd te Paramaribo. Verschillende onderwerpen kwamen daarbij ter sprake:

De inspecteur van den landbouw, *Dr. van Hall*, deelde mede, dat de bestelling van Heveazaad op Ceylon niet was uitgevoerd en daar thans het zevenvoud gevraagd werd van den oorspronkelijken prijs van het zaad. Ter vergadering werd vrij algemeen — op ééne onderneming na — goedgekeurd het voor de aanschaffing van zaad bestemd bedrag daartoe ter beschikking te blijven stellen. Wij achten het evenwel ten zeerste de vraag, of aan de nieuwe bestelling gevolg zal worden gegeven. In de *Straits Times* van 19 Nov. ll. lezen wij dat de rubber-planters van Ceylon en de gefedereerde maleische staten bij de betrekkelijke besturen hebben aangedrongen op de instelling van een prohibitief recht op den uitvoer van Hevea-zaad. Zij hebben de spits afgebeten en willen nu ook zooveel mogelijk verdere concurrentie tegen gaan. Weer 'n staaltje van angelsaksische mededeelzaamheid — eerst het verbod op den uitvoer van Sea-island-katoenzaad in Amerika en nu wellicht een op Hevea-zaad in Ceylon en op het schiereiland Malakka.

Zit achter het gereede ingaan op Jamaica op het verzoek uit Suriname om *Gros-Michel*-planten misschien niet iets? Wij moetèn erkennen, dat het vasthouden van Dr. van Hall aan deze soort als de meest gewenschte voor de bacove-cultuur eenigermate geruststellend werkt, daar wij weten, dat door den Cultuur-tuin desbetreffende proeven ook wat verzending aangaat, zijn genomen. Maar we kunnen toch eenige bezorgdheid dienaangaande niet onderdrukken, nu in de genoemde vergadering gevallen van spoedig bederf der Gros Michelbananen werden ter sprake gebracht. Wij denken hierbij aan het waarschuwend woord van het *Journal d'Agriculture Tropicale*, waarvan we onlangs melding maakten, strekkende om het fiasco van deze bananensoort op de engelsche markt te belichten. Wij meenen dus, dat het zeer wel gezien is niet alles op ééne kaart te zetten — die van de Gros-Michel — maar ook andere soorten aan te kweeken.

De Nederlandsche Handel-Maatschappij en de West-indische Mail bleken niet ongenegen om zich resp. met afzet en vervoer te belasten, zoodat eene groote zorg uit den weg geruimd staat te worden bij de aanstaande onderhandelingen met die corporatien.

Een andere zorg is nog het voor een grooten export noodige product te verkrijgen. De geringe animo onder de planters om van den aangeboden gouvermentssteun gebruik te maken, bleek gegrond te zijn op de vrees, dat het gouvernement den baas zou spelen over de te steunen ondernemingen. Die vrees werd door Dr. van Hall ter vergadering weggenomen, nadat nog de administrateur van finantiën aan de vergadering had medegedeeld, dat het bestuur verzocht, zich door de planters drie vertegenwoordigers te zien toegevoegd. Door de vergadering werden als zoodanig aangewezen de heeren *P. M. Nahar*, *F. C. Curiel* en *S. H. Gonggrijp*. Deze heeren zullen met de bestuursdeskundigen het algemeene werkplan opstellen, waarnaar in algemeene trekken, naar omstandigheden te wijzigen, de bacove-cultuur zal worden aangepakt. De bedoeling is er naar te streven tweemaal 's jaars te oogsten, zoodat het product aan de markt kan worden gebracht wanneer daarvoor de beste prijzen te bedingen zijn, in de maanden Maart tot en met Juni, en October tot en met December.

Curaçao. Den 3en December ll. werd te Willemstad het gouden jubileum van het *Sint-Elisabeths-Gasthuis* met passenden luister gevierd, en het deed ons goed te ontwaren dat allen om strijd zich beijverden om aan die hoogst nuttige instelling, en den daar in den dienst der menschenliefde verrichten arbeid hulde te bewijzen. Voor de zusters, die er hare moeilijke taak met liefde en zelfopoffering vervullen, moeten de betoonde vele blijken van aanhankelijkheid der bevolking een heerlijke, welverdiende belooning zijn geweest voor haar werken.

Heel wat consternatie is op Curaçao teweeggebracht door de ontvluchting van vier, tot langjarige gevangenisstraf veroordeelde boosdoeners, waaronder één vierdubbele moordenaar. De menschen schijnen in een holle zee er in te zijn geslaagd, om in een kanoe, die feitelijk slechts voor twee personen was ingericht, naar Venezuela over te steken, waar ze evenwel te Coro werden aangehouden, om waarschijnlijk weer naar Curaçao te worden overgevoerd.

De boeven hadden misschien wel vast gerekend op de ontstemming in Venezuela tegen de kolonie en verwacht dat het uitschot hier ginds welkom zou wezen, maar daarin hebben ze zich vergist. Of Venezuela ook zonder de herstelde betrekkingen met de kolonie aan zulke luitjes gastvrijheid zou hebben verleend valt echter te betwijfelen.

Wat de betrekkingen tusschen Venezuela en de kolonie aangaat, is mede te deelen dat de consulaire vertegenwoordiger van Columbia door Venezuela werd aangewezen en door het bestuur toegelaten als vertegenwoordiger dier republiek, en onmiddellijk kon overgaan tot het uitklaren naar Venezuela van eenige zeilschepen.

De koloniale ontvangsten schijnen niet al te zeer te hebben geleden van den druk der tijden. Op het hoofdeiland bedroegen deze in de eerste tien maanden van 1905 omstreeks f 13000 meer dan in het overeenkomstig tijdperk van 1904.

Van Vreemde Koloniën.

Madagaskar. Met het oog op de, den 16en dezer door den heer van Vollenhoven, van de Ecole Coloniale te Parijs, in het Indisch Genootschap te houden voordracht over het fransche bestuur in deze kolonie, komt het ons niet van belang ontbloot voor hieronder in extenso op te nemen het schrijven van den franschen minister van koloniën Clémentel van den 25sten December ll., waarin de aan den nieuw opgetreden gouverneur-generaal Angagneur verleende instructiën zijn vervat. Het schrijven luidt als volgt:

Mijnheer de Gouverneur-Generaal!

»In de gesprekken die ik met U heb gevoerd voor Uw vertrek naar de kolonie, waarvan het bestuur u door de regeering der Republiek is toevertrouwd, heb ik de eer gehad u mijne denkbeelden te doen kennen betreffende de door u op het Groote Eiland te volgen algemeene politiek. Bij dit schrijven stel ik mij voor die denkbeelden nader uit een te zetten; de uitgebreide volmachten, die u door de voorschriften zijn geschonken, zullen u in staat stellen de geschikte middelen vast te stellen om de doeleinden te gebruiken. die ik u zal hebben gesteld. Het ligt in werkelijkheid verre van mij om in uwe bevoegdheden te treden ten aanzien van de te nemen beslissingen. Ik heb herhaaldelijk betoogd dat de rol van het centraal bestuur der koloniën niet anders kan zijn dan een controleerende; ik meen dat die contrôle voortdurend behoort te wezen om doel te treffen. Maar ik ben overtuigd dat de locale autoriteit alleen beschikt over de inlichtingen en middelen noodig om de maatregelen te nemen, die het meest er toe zullen bijdragen om de ontwikkeling te verzekeren van de kolonie, waarover zij het bestuur voert. Die beginselen zijn op Madagaskar steeds toegepast. Generaal Gallieni heeft de moeilijke taak aanvaard om dat uitgestrekte gebied te organiseeren, heeft nimmer opgehouden het meest volkomen vertrouwen te bezitten van de opvolgende ministers van koloniën, en het is aan die volmaakte overeenstemming van gedachten te danken, dat de kolonie zich geleidelijk in progressieve mate heeft kunnen ontwikkelen, dat de invoering van het fransch gezag zonder overhaasting maar ook zonder tegenslagen heeft kunnen plaats hebben, en dat na de tien jaren ter nauwernood van de fransche occupatie wij niet alleen kunnen bevestigen dat de pacificatie van het eiland is voltooid, maar ook dat de moreele verovering in progressieve mate plaats heeft.

Uw voorganger heeft de grondslagen gelegd voor eene bestuursorganisatie, die men als blijvend kan beschouwen. Een uitgebreid algemeen bestuur centraliseert te Tananarive de verschillende diensten en verzekert de betrekkingen met de verschillende provinciën. Deze zijn op oordeelkundige wijze over 't eiland verdeeld, rekening houdende zoowel met het verschil in rassen onder de inlandsche bevolking als met overwegingen van geographischen aard ter vergemakkelijking van het onderling verkeer. Het zal aan u zijn om na te gaan of geen vereenvouding kan worden aangebracht in de functionneering der verschillende organen.

Zoo zult u zich te Tananarive de vraag hebben te stellen of het niet mogelijk zou wezen verschillende diensten samen te voegen, waardoor een zeker aantal dienstchefs zouden kunnen komen te vervallen.

U zult mij voorstellen doen betreffende den dienst der contrôle en zijne verrichtingen. Het komt mij voor dat de bestaande instelling niet aldus moet blijven gehandhaafd. 't Is moeilijk aan te nemen dat de opmerkingen van een permanent inspecteur eenige autoriteit kunnen hebben, wanneer de functionaris aan den gouverneur-generaal ondergeschikt is, anderzijds zou men zich nog minder een, van den gouverneur-generaal onafhankelijken inspecteur kunnen voorstellen, wat tot voortdurende conflicten aanleiding zou geven.

Wat de provinciën betreft zult u dadelijk de vervanging van het militair door het civiel bestuur moeten

ter hand nemen in die provinciën, welke nu nog geheel of ten deele aan militairen zijn toevertrouwd. De pacificatie van Madagaskar is voltooid: indien partieele opstanden nog mogelijk zijn, is het waarschijnlijk, dat bestuursambtenaren met het land vertrouwd die beter zullen weten te voorkomen en te onderdrukken dan officieren, die slechts kort in de kolonie verblijven en daar zelden terugkeeren. Het behoud van een zoo groot aantal militairen in civiele betrekkingen, meestal uit de koloniale kas betaald, is eene soort vermomde bijdrage aan het moederland en bijgevolg in strijd, zooal niet met de letter, dan toch met den geest van de wet van 1900. Ik verzoek u dus om de noodige maatregelen te nemen, opdat de officieren thans in civiele betrekkingen geplaatst binnen den kortst mogelijken tijd ter beschikking van den minister van oorlog worden gesteld.

Misschien ware er ook aanleiding na te gaan of het uur niet gekomen is om aan het gouvernement van Madagaskar de Komoren toe te voegen. De banden die deze eilanden met Madagaskar verbinden zijn onbetwistbaar. Het centraal gezag zou er bij winnen; het thans uitsluitend te Parijs uitgeoefende toezicht is onvoldoende en de Komoren zouden niet nalaten onmiddellijk voordeel te trekken uit de vereeniging met Madagaskar, want zij zouden mede genieten van de op het Groote eiland ingestelde algemeene diensten. Ik heb naar de Komoren eene commissie gezonden met opdracht om mij over de mogelijkheid der vereeniging met Madagaskar te rapporteeren.

Ik geloof verder dat het oogenblik gekomen is om aan de provinciën meerdere zelfstandigheid toe te kennen. Uw voorganger heeft reeds in dien geest maatregelen getroffen, waaraan ik niet geaarzeld heb mijne volle goedkeuring te hechten. Generaal Gallieni heeft in hooge mate een beroep gedaan op de inlandsche ambtenaren; hij heeft zooveel mogelijk hunne medewerking gezocht, voor de werken in de provincie; hij heeft verder de opbrengst van eene hulpbelasting aan de provinciën gelaten, waar zij werd geïnd.

Onlangs verzocht ik u deze decentralisatie voort te zetten door het scheppen van provinciale budgetten. Ik hecht aan deze hervorming de grootste waarde; hoe goed de bedoelingen der autoriteiten te Tananarive mogen zijn, is toch steeds te vreezen dat ten bate van de hoofdplaatsen wordt geadministreerd; er is overigens geen beter middel om de activiteit en het initiatief der gewestelijke ambtenaren op te wekken dan door hun de beschikking te geven over een deel der daar geïnde belastingen, en het is uit de wijze waarop die gelden worden gebruikt het zuiverst af te leiden, wat de ambtenaar waard is.

De instelling der provinciale budgetten heeft in de verschillende landen van Indo-China de beste resultaten gegeven. In Senegal zijn ze met succes toegepast; er is geen enkele reden om aan te nemen dat de proef niet even bevredigende resultaten zou opleveren op Madagaskar. U behoudt natuurlijk geheel het initiatief, zoo om de provinciën aan te geven, waar de proef zal kunnen worden genomen, als ter bepaling van den aard der hulpbronnen, waaruit die budgetten moeten worden gevoegd; ik sta er evenwel op dat het gewestelijk bestuurshoofd voor de vaststelling der uitgaven den raad der notabelen inwinne, opdat de inboorlingen worden geroepen om zich uit te spreken over het nut der voorgenomen werken. Ik vestig in het bijzonder uwe aandacht op de gemeenten op het groote eiland. Ik sta volstrekt niet vijandig tegenover het beginsel zelf van het scheppen van gemeenten; alle maatregelen van decentralisatie moeten worden aangemoedigd. Maar ik acht dat de gemeenten in eigen behoeften moeten voorzien. In de stedelijke agglomeratiën vindt men de grootste fortuinen; daar woont een groot deel der ambtenaren, die in de kolonie evenmin moeten worden vrijgesteld van de belastingen als in het moederland. Ik verzoek u er de hand aan te houden dat de gemeenteraden rond komen zonder bijdragen; zij moeten om daartoe te geraken òf hunne uitgaven beperken, of nieuwe hulpbronnen zoeken; maar zij moeten niet meer worden onderhouden door de vrijgevigheid van het koloniaal budget.

U weet dat mijn departement zich herhaalde malen heeft beziggehouden met het fiscaal regime op Madagaskar. Mijn voorganger had b.v. onder voorbehoud en voor één jaar slechts, de besluiten van 30 October 1904 goedgekeurd, waarbij de last van den belastingbetaler aanmerkelijk werd verzwaard. Op mijn aandringen had generaal Gallieni opnieuw aan de commissie voor fiscale hervormingen de vraag voorgelegd betreffende eene herziening der belastingen. Ik verzoek u die commissie op te dragen haren arbeid te bespoedigen en mij vervolgens, alvorens ze provisoir van kracht te maken, de ontwerpen voor te leggen betreffende eene definitieve regeling van het belastingstelsel der kolonie.

De inlander is arm en zoo hij sedert onze occupatie onbetwistbaar grootere veiligheid geniet dan te voren, schijnt het dat zijn rijkdom integendeel niet heeft toegenomen.

Sedert 1901—1902 is de opbrengst der belastingen, die van het openbaar vermogen een denkbeeld schaffen, onmerkbaar toegenomen; het is uitsluitend het hoofdgeld dat de koloniale budgetten heeft doen aangroeien; daarin ligt een gevaar; ik heb dan ook niet geaarzeld om voor dit jaar het hoofdgeld met 800000 franken te verminderen. U weet dat ik bovendien bepaald heb dat de belastingen op huizen en rundvee elk met 300000 franken moeten worden verminderd. Het zal aan u zijn om in de voorstellen die u mij zult hebben doen te toekomen uw oordeel te kennen te geven over het behoud dier verschillende belastingen zoowel als over de hoegrootheid.

Maar afgezien van de waarschijnlijkheid dat betere tijden voor de kolonie en het koloniaal budget zullen aanbreken, zult u hierop niet moeten wachten voor een algeheele wijziging in het gebruik der koloniale gelden.

In een vorig schrijven, het budget van 1906 inzonderheid betreffende, had ik de gelegenheid u te dien opzichte nauwkeurige en formeele aanwijzingen te geven; ik heb de uitgaven onder de verschillende hoofden met 1.400000 franken verminderd en alle uitgaven voor het personeel teruggebracht tot de cijfers voor 1904. Ik heb verder de uitgaven voor het transport en subsidiën tot meer redelijke grenzen teruggebracht; ik verzoek u er de hand aan te houden dat dit budget juist worde uitgevoerd, en dat de daarop voorkomende credieten niet worden overschreden.

In het algemeen zult u de mogelijkheid hebben na te gaan om eene verdeeling van de uitgaven te bewerkstelligen, waardoor aan de provinciën een grooter aandeel gelaten wordt uit de belastingen, die er worden geïnd. Er bestaat te Tananarive een heele serie van diensten, waarvan de instelling voorbarig was; het zal aan u staan die af te schaffen, te vereenvoudigen of samen te voegen, ten einde de centrale bestuursuitgaven tot het strikte minimum te beperken.

Ik verzoek u om methodisch en oprecht de inventarisatie der rijkdommen van Madagaskar te doen ter hand nemen. Men heeft nu eens van den bodem dan weer van den ondergrond groote verwachtingen gekoesterd; de exploratie der kolonie is thans genoegzaam gevorderd om het mogelijk te maken een bepaald oordeel te hebben over de waarde van het Groote eiland. Het natuurlijk gevolg van dat economisch onderzoek zal de uitwerking zijn van een program van ontginning der hulpbronnen.

U zult zich in de eerste plaats hebben bezig te houden met de mogelijke ontwikkeling van den landbouw op Madagaskar.

Men heeft het in het groot en in het klein beproefd; noch het een, noch het ander schijnt tot aanmoedigende resultaten te hebben geleid. De militaire kolonisatie, door uwen voorganger beproefd, kon niet bestaan zonder voortdurende subsidiën en heeft niet de vlucht genomen, die men zich voorstelde. Anderzijds zijn de uitgestrekte terreinen, aan een zeker aantal concessionarissen uitgegeven, in woesten staat gebleven, de meesten dezer hebben geen enkele der verplichtingen nagekomen, hun bij de concessie gesteld; ik kan zulk een staat van zaken niet gedoogen; u zult mij wel een gedetailleerd rapport willen doen toekomen over den door de groote concessionarissen verrichten arbeid, een zoo juist mogelijk overzicht geven van de, in die ondernemingen gestoken kapitalen, van de aangebrachte verbeteringen en de gemaakte vorderingen.

De veeteelt zal anderzijds uwe aandacht gelden. Gedurende het bestuur van uwen voorganger zijn interessante proefnemingen gedaan om de runder-, paarden- en schapenrassen van Madagaskar door kruising te verbeteren. Het is mogelijk dat de groote onbebouwde oppervlakten op het Groote eiland, die zich minder voor den landbouw schijnen te eigenen, daarentegen uitstekend voor de veeteelt passen; ik stel er prijs op, om ten deze zoo volledig mogelijk te worden ingelicht.

Maar, het schijnt zeker dat gedurende de eerste jaren de ondergrond het voornaamste contingent zal leveren voor de uitvoeren van Madagaskar. De ontwikkeling der goudindustrie op het Groote eiland is zeer bevredigend, en de ontdekking van de eerste goudaders geeft aanleiding tot zekere hoop voor de toekomst. Het is in overeenstemming met u, dat ik het jongste decreet heb uitgewerkt, waarbij de voorwaarden zijn vastgesteld voor de ontginning der goud-afzettingen in de kolonie. De meest uitgebreide bevoegdheden zijn u, ook bij deze, gelaten bij de toepassing van het besluit; ik ben er zeker van dat de maatregelen door u te nemen in ruime mate rekening zullen houden met de particuliere belangen, zonder aan de rechten der kolonie te kort te doen.

De ontwikkeling der middelen van verkeer zal methodisch en met kracht worden doorgezet. Bijna alles moet nog in dit opzicht worden gedaan. De nieuw ingestelde provinciale budgetten zullen de lasten kunnen dragen van den aanleg van een wegennet ter verbinding van de dorpen met de gewestelijke hoofdplaatsen. Maar ten laste van het algemeen budget zullen de kosten komen van de verbindingswegen tusschen de verschillende centra van het eiland. Tot nu toe bleef de aandacht van den dienst der openbare werken in de kolonie uitsluitend beperkt tot den spoorweg; ik zal de noodzakelijkheid van deze onderneming, die een gemakkelijken toegang tot de hoogvlakten zal verschaffen, niet ontkennen; maar de reusachtige werken, die de aanleg van dezen weg heeft noodig gemaakt, hebben de koloniale financiën zeer bezwaard. U zult wel, zoodra u daartoe in staat zult zijn, mij zoo juist en gedetailleerd mogelijk inlichtingen willen doen toekomen over de wijze, waarop de spoorweg is aangelegd, over de financieele offers, die nog noodig mochten zijn, en over het verkeer dat kan worden verwacht.

De wegen, irrigatiewerken enz. zullen uit het gewone budget moeten worden bekostigd; die werken zijn onmisbaar, er is dus dringende noodzaak om alle overdadige uitgaven te beperken, ten einde zoo spoedig mogelijk een begin te kunnen maken met de noodige werken.

Teneinde de maatschappelijke ontwikkeling der malgassische volkeren te verzekeren zal het u genoeg zijn de beginselen de uwe te maken, door Generaal Gallieni op Madagaskar toegepast.

Uwe eerste zorgen zullen er op gericht zijn, om de wederbevolking van het eiland te verzekeren door de werken van bijstand te ontwikkelen, door uwen voorganger ingesteld. Wij zijn zoo gelukkig in de kolonie eene bevolking aan te treffen, in intelligentie verre verheven boven die van andere deelen van Afrika. De Hovas en Betsileos in het bijzonder hebben onbetwistbare goede eigenschappen. Het is uw plicht de ontwikkeling dier rassen te bevorderen, want ten slotte is het de inlandsche bevolking, die den rijkdom eener kolonie uitmaakt.

De beperkte credieten, waarover generaal Gallieni beschikte, waren het uitsluitend, die hem verhinderden het aantal scholen op Madagaskar in die mate te vermeerderen als door hem gewenscht werd, maar het elementair zoowel als het vakonderwijs zijn er georganiseerd met een juiste opvatting van de behoeften. Ik kan u slechts aanbevelen om aan het openbaar onderwijs zooveel geld te besteden als de financieele toestand der kolonie u zal toelaten daartoe te bestemmen. Uw voorganger heeft op gelukkige wijze de beginselen van de politiek der samenwerking in toepassing gebracht door een groot aantal inboorlingen bij de verschillende diensten op te nemen. Het verwondert mij evenwel, dat het aantal europeesche ambtenaren gelijk met dat der inlandsche beambten is toegenomen. Ik vermeen dat inzonderheid in de inferieure betrekkingen, deze laatsten zeer wel de europeesche ambtenaren zouden kunnen vervangen; u zoudt mij verplichten door mij te dien aanzien uw oordeel te kennen te geven en door te onderzoeken of het dan niet mogelijk zou wezen om een zeker aantal beambten ter mijner beschikking te stellen voor den dienst in andere koloniën.

Resumeerende, is er volstrekt geen sprake van eene wijziging in de richting onzer politiek op Madagaskar. In nog jonge landen, niet gewoon aan onze autoriteit, is stabiliteit een der eerste vereischten en bij primitieve, achterlijke volkeren wekken veranderingen eer wantrouwen dan nieuwsgierigheid.

De inlichtingen, die wij omtrent het Groote eiland bezitten, toonen dat de vruchtbaarheid niet bijzonder groot is en zijn rijkdom beperkt.

Anderzijds is de oppervlakte onmetelijk, de bevolking spaarzaam; werken zijn onmisbaar; het is slechts door een bestuur tegelijk streng en onvoorzichtig, dat men de noodige middelen zal vinden voor die werken; ik reken op uwe vastberadenheid om dat doel te bereiken en op Madagaskar het beschavingswerk voort te zetten, zoo gelukkig ingezet door uwen voorganger.

Boekbespreking.

Van den uitgever *J. B. Wolters* te Groningen ontvingen wij ter recensie de drie eerste afleveringen van het werk van den heer *T. J. Bezemer*: **„Door Nederlandsch-Indië“**, dat door zijn smakelijken vorm, mooien druk en bizonder fraaie illustraties, reeds op den eersten blik aantrekt.

Het is een zeer verblijdend teeken van onzen tijd, dat verscheidene aanbevelenswaardige boeken betreffende onze Indiën ongeveer tegelijk het licht zien en gereedelijk hun weg onder het groote publiek vinden; dit kan niet anders dan mede *ons* doel: *het opwekken van algemeene belangstelling voor de Nederl. Indiën* in de hand werken. Om alleen van O. Indië te spreken, kwamen o. a. de laatste maanden, behalve eene vertaling in prachtuitgave van *„Facts and Fancies about Java“*, van *Aug. de Wit*, een standaardwerk als van *Dr. H. Blink*, en deze afleveringen in den handel, die, ieder op eigen terrein, toch in dezelfde richting werken. De heer *J. F. Niermeyer*, die een inleiding bij het werk van den heer Bezemer geeft, eindigt ook met de woorden:

„Zoo ontstond een boek, dat — schijnbaar wat heterogeen van vorm, maar juist daardoor vol afwisseling — gewis in staat is de koloniën in het moederland beter bekend te maken, en door die kennis gewaardeerd. Aanschouwing en studie vereenigd, geven hier een bonte reeks van tafereelen, zeer geschikt om de belangstelling blijvend te prikkelen en om, juist door hun variatie, een afspiegeling te geven van de werkelijkheid in dat grootsch geheel, zoo vol verscheidenheid.“

Wij kunnen de verzoeking niet weerstaan, om, als een voorbeeld van den onderhoudenden, humanitairen toon, die het werk beheerscht, hier een paar bladzijden daaruit aan te halen:

„De eigenaardige Atjehsche verhoudingen brengen mee, dat de moeder zich veel meer met de kinderen bemoeit dan de vader, zoodat vanzelf de liefde voor haar zich 't sterkst zal doen gevoelen. Een treffend voorbeeld werd daarvan door Dr. Jul. Jacobs medegedeeld.

„Het was op den 4den Juli 1879 dat de kolonne onder den Luitenant-kolonel Gerlach de kampong Lampey in de XXVI Moekims binnenrukte, om daar haar bivak op te slaan. Met achterlating van al hare bezittingen was de bevolking gevlucht, waarvan door de soldaten gebruik gemaakt werd om alle huizen te doorsnuffelen en voorwerpen van waarde mede te nemen. (*sic!*)

„Weldra meldde zich een inlandsch korporaal, aan het hoofd van eenige inlandsche soldaten, bij den Overste aan en verhaalde, dat zij een krijgsgevangene hadden; en tegelijk werd een Atjehsche knaap, de handen op den rug vastgebonden, voor het front gebracht.

„Het was een jongen van naar schatting 11 à 12 jaar, voor een Atjeher uiterst blank en met een open gezicht; hij zag, zooals te begrijpen is, bleek, wijl hij niet wist wat zijn lot zoude zijn.

„De Overste gaf dadelijk last, hem van zijne banden te bevrijden, en liet hem van een tolk ondervragen, waarom hij niet met de anderen was gevlucht. Hij antwoordde, dat zijne moeder zwaar ziek was, en dat hij haar niet aan haar lot konde overlaten; zij zelve was toch te zwak om hare legerstede te verlaten. Wat men met hem ook wilde doen, zoo zeide hij, was hem onverschillig, doch hij verzocht, dat in ieder geval order werd gegeven, dat de soldaten, die bezig waren het huis te plunderen, zijne zieke moeder niet aanrandden.

„„Onmiddellijk gaf de Overste aan een officier last om het huis te doen ontruimen, terwijl ik order kreeg, de zieke vrouw te gaan zien en zoo noodig onder behandeling te nemen.

„„Toen wij in het huis kwamen, was dit bereids leeggeplunderd en vond ik het beter de zieke, een vrouw van middelbaren leeftijd, over te brengen naar een huis meer in de nabijheid van het bivak, om haar later in de ambulance ter verpleging op te nemen. Zij werd dan ook in een meegebrachte *tandoe* (draagbaar voor zieken) gelegd en naar het hoofdkwartier gebracht. Intusschen was het aan het licht gekomen, dat de zieke eene zuster was van den in 1873 overleden laatsten Sultan van Atjeh, en dat bij haar een groote waarde aan preciosa door de soldaten was buitgemaakt. De vrouw, een door koortsen uitgeput schepsel, had men intusschen vóór het hoofdkwartier op een uit een kamponghuis gehaalde bultzak neergelegd en de knaap ging bij de komst zijner moeder onmiddellijk naast haar op zijne knieën neerhurken en vatte haar hand; geen van beiden wist natuurlijk wat met hen zou gebeuren. Ik haalde uit de ambulancekist een medicijnkopje, vulde dat met eene chinineoplossing en beduidde de patiente dit te drinken; zij weigerde halsstarrig en sprak iets tot haar zoon; zooals de tolk mij later meedeelde, zeide zij, dat ze thans vergiftigd zoude worden. De knaap had evenwel blijkbaar èn in den Overste, èn in mij vertrouwen gekregen; ten minste, hij nam mij het medecijnkopje af en dronk er bij zijne moeder op aan het leeg te drinken, doch zij bleef weigeren, bewerende, dat het vergif was.

„„Na een kort talmen, gedurende welken tijd hij mij, die aan de andere zijde der zieke zat nedergehurkt, en den Overste beurtelings met een goedig, vriendelijk gelaat, dat nog bleeker was dan te voren, had aangekeken, nam hij het hoofd zijner moeder in zijn linkerarm, wendde haar zoo, dat zij hem moest aanzien, sprak een paar woorden tot haar, keek mij nog eens met een doordringenden blik aan, die mij ongeveer vertolkte: »ik wil u vertrouwen, of voor mijn vertrouwen sterven!« en dronk in ééne teug den bitteren inhoud van het kopje ledig. Hij beduidde mij daarop, het kopje nogmaals te vullen en gaf haar den inhoud te drinken, hetgeen zij toen niet meer weigerde.

„„Zou het woord kinderliefde onder heerlijker symbool terug te geven zijn dan dit? Is die scène, die daar te midden van het ruwste krijgsrumoer werd afgespeeld, niet overwaard door een onzer beste schilders op doek gebracht te worden?

„„Toen ik den Overste, die dit geheele tooneel, op den boomstam zittende, had gadegeslagen, aanzag, rolde er iets vochtigs over zijn wang in den knevel, en ik had gedurende geruimen tijd moeite, een woord uit te brengen. Ik drukte den knaap de hand . . . . of hij mij begreep weet ik niet. Doch zijne moeder, die inmiddels in onze nabijheid onder dak was gebracht, was den volgenden dag, voor het eerst sedert geruimen tijd, koortsvrij en drie dagen later reeds liep zij, steunende op mijn arm, door het bivak op en neer, terwijl de knaap overal te vinden was, waar ik was. Wij waren alle drie vrienden worden, al konden wij weinig met elkaar spreken.„ „

Terwijl wij bezig zijn aan deze »bespreking« ontvangen wij de 4e en 5e aflevering van het werk, die voor de eersten niet onderdoen; zij zijn een gezonde, weldadige lectuur voor oud en jong.

Leestafel.

Het Algemeen Nederlandsch Exportblad, dat met het nieuwe jaar een belangrijke uitbreiding heeft ondergaan, zal voortaan ook op de leestafel in de Laan van Meerdervoort 195, den Haag, ter beschikking der leden van »Oost en West« liggen.

Middel tegen hondenziekte. Wij ontvingen van ons lid, de firma *Brocades en Stheeman* te Meppel, hoofdagenten voor Nederland en koloniën der maatschappij »*La Zyma*« te Montreux, een nummer van de *Nederlandsche Hondensport,* waarin een bespreking voorkomt van een middel tegen de hondenziekte, *anti-gourmine,* door genoemde maatschappij vervaardigd. Wij verwijzen belangstellenden naar bedoeld geschrift, dat ter leestafel is gelegd.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..............................

....

wonende te.............................. *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f*..............................

den.............................. 190.....

Straat of gracht

....

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië. VII, 5, afl. 1 1906.

In memoriam: Dr. J. L. A. Brandes (met portret), door Prof. Dr. H. Kern. — In memoriam: Prof. Dr. George Karel Niemann, door Prof. C. Poensen. — De Toetoer Monjèh op Lombok, door J. C. van Eerde. — Praboe Dewa Soekma of Petroek als vorst (uit de Wajang Orang). Javaansche tekst, met Hollandsche vertaling, door W. Meijer Ranneft (met platen). De Chineesche naam Ts'e-ts'un voor Grésik, door G. P. Rouffaer.

Weekblad voor Indië. 2e jaarg. No. 32.

Romans voor Indië, door L. P. Vermeulen. — Zijdecultuur en zijdehandel in de dagen der Oost-Indische Compagnie, door J. G. Doorman. — Boni's laatste vorst, La Pawawooi (met portret), door Pawilo. — De inwijding van de Stadstuin te Semarang (met foto's), door Ch. L. E

Het Nederlandsche Zeewezen 1 Januari 1906

Koningin's verjaardag te Banda (met platen), door P.

Indisch Genootschaps-Vergadering van 2 Dec. 1905.

Rechtshervorming in Nederlandsch-Indië, door Mr. J. A. Nederborgh. Met Nabetrachting.

Vragen van den Dag. Januari 1906.

De Papoea's van Nieuw-Guinea (ontleent aan Mr. Lorentz). — *Bijvoegsel:* Algemeen Register op Vragen van den Dag. 1—20 jaarg. 1886—1905, bewerkt door W. C. Muller.

De Indische Mercuur. 9 Januari 1906. No. 2.

Verzoekschrift in zake de Verpondings-ordonnantie. — Bereiding en Raffinage van Biet-Suiker. — Koloniaal Museum. — De weg van Sumatra's Oostkust naar de Bataksche hoogvlakte (met afb.), door C. J. D. — Centrale suikerfabriek in Suriname. — Kina en Kinine, statistiek van L. L. A. Maurenbrecher. — Vereeniging tot bevordering van landbouw, mijnbouw en andere industrieën in het Gouvernement Sumatra's Westkust (vervolg). Enz.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar O.-Indië.

Passagiers van het Stoomschip Goentoer, van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept: H. Grondijs, echtgenoote en 3 dochters; Mevrouw Th. W. Alecs—Wiedemann: M. C. van Daalen Witters; K. P. Stokhuijzen; Mejuffrouw M. Weijnschenk; P. Zeedijk, echtgenoote en 3 kinderen; J. Wolf; H. Helb en echtg.; J. W. van den Broek d'Obrervan.

Te Marseille zullen zich inschepen: Mevrouw Wed. S. M. van Hoogenhuijze—de Ravallet; C. A. Wiessing; W. Kalff, echtg. en 1 kind; J. R. Gaade en echtg.; W. J. Twiss; A. J. G. Swinwey; A. Hoorweg, echtg. en 3 kinderen; Mevrouw M. P. Rombouts, geb. Weissenborn; Dr. Ph. Ameschot, echtg. en 2 kinderen; H. Groen, echtg. en 2 kinderen; Mevrouw C. G. Borel, geb. Mulder van de Graaf; J. Fock, echtg. en 2 kinderen; K. Baart, echtg. en 1 kind; A. J. G. van der Upwich en eahtg.; N. Companjen; K. A. Piek, echtg. en 1 kind; S. Ritsma; H. van Schooneveldt, echtg. en 1 kind; P. A. van der Wilde; W. Hijmans; W. A. Terwogt, echtg. en 1 kind; J. Bakker, echtg. en 1 kind; W. Th. van Schaik en echtg.; J. W. te Kolsté; J. Th Gerlings; H. van Warmels; A. J. van der Linden en echtg.; Mevrouw Wed. A. M. Hamming, geb. Waardenburg; H. H. R. Burgmaris; J. A. Willems; J. Viegen; E. Cappers; A. Clement; Raden Tjokro Adi Kasserno; K. W. H. Gleenersinkel Eamperdijk; L. C. Agerbeek. J. Wijnaendts, A. J. Beouchez, echtg. en 2 kinderen; K. Göthel en echtgenoote.

ADVERTENTIEN.

N°. 3. Donderdag 18 Januari 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 2.50
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel . . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie en Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice) (*Zie het inteekenbiljet op blz.* 12).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's Gravenhage:

Op **Vrijdag 26** Januari 1906 des avonds ten **8 ure** zal door den heer *A. H. Berkhout*, leeraar aan de Rijks Hoogere Landbouwschool te Wageningen, in de groote zaal der „Chr. Vereeniging voor jonge mannen," **Prinsegracht 4,** worden gehouden

een voordracht, opgeluisterd door lichtbeelden, over:

Suriname.

Leden van „Oost en West" hebben op vertoon van hun lidmaatschap vrijen toegang.

Voor huisgenooten van leden bedraagt de toegangsprijs ƒ 0.50 in de zaal en ƒ 0.10 op de galerij, voor **nietleden** *ƒ 1 in de zaal en ƒ 0.25 op de galerij; voor leerlingen van onderwijs-inrichtingen en leden van Toynbee of dergelijke vereenigingen, bij tientallen tegelijk, ƒ 0.10 in de zaal en ƒ 0.05 op de galerij.*

Plaatsen kunnen worden besproken op den dag zelf van 's morgens **10** *tot 's middags* **5** *uur, bij den concierge van het gebouw,* **Prinsegracht 4.**

II. Van „Boeatan":

Zij, die verleden week langs de Plaats n° 9 te 's Gravenhage gaande, zich den tijd gunden, voor het étalage-raam van Boeatan even stil te staan of, — wat nog meer de moeite loont — daar binnen te gaan om op hun gemak onze permanente tentoonstelling met gelegenheid tot verkoop en nabestelling te bekijken, zullen daar een paar prachtstukken van gong-standaards in Japaraasch houtsnijwerk hebben kunnen bewonderen, ons door de vriendelijke zorgen van *Raden Adjeng Roekmini*, dochter van wijlen den Regent van Japara, toegezonden. Eén dier fijn-bewerkte stukken was door H. M. de Koningin besteld geworden, als geschenk bestemd voor Z. K. H. Prins Hendrik. Met het sonoor-klinkend, geel koperen bekken, te Samarang gegoten, en den slanken klepel, waarvan het handvat eveneens in Javaansche stijl besneden is, maakt het geheel een smaakvollen, rijken indruk.

Bovendien ontving Boeatan mooie, gesneden doozen in verschillende grootte, vouwbeenen, brievenhouders en andere gebruiksvoorwerpen. Ook kwam uit de Battaklanden een nieuwe voorraad bamboe-kokers, op zeer eigenaardige wijze versierd, en als proef eenig vlechtwerk, dat zeker in den smaak zal vallen ook van het Europeesch publiek.

Emigratie van Nederlanders naar Suriname.

(*Vervolg*).

2e. *De stand van menschen, die het meest geschikt zijn om te koloniseeren:*

Op de keuze van de menschen, die men naar Suriname wil overbrengen, berust mede in hoofdzaak het welslagen der onderneming.

Vooral bij de *eerste* uitzending, dient men met omzichtigheid te werk te gaan.

Kleine boeren, daglooners, tuiniers en ambachtslieden uit plattelandsgemeenten, menschen, die gewoon zijn aan dagelijkschen, geregelden arbeid; die hetzij als pachter, hetzij als eigenaar een stuk grond hebben bebouwd; die niet onbekend zijn met de verzorging van vee en gevogelte, dat zijn de aangewezen personen voor het beoogde doel.

Vooral ambachtslieden, welke in het belang van het algemeen nuttig werkzaam kunnen zijn, als timmerlieden, schoen- en kleedermakers, schilders, kuipers, blikslagers en mandenwerkers, kunnen in aanmerking komen, zij moeten echter hun vak deugdelijk verstaan.

Worden zij van het platteland genomen, dan zijn zij meestal tevens bekend met het boerenbedrijf.

Verder lette men bovenal op het zedelijk gehalte van ieder individu in het bizonder.

Luiaards, dronkaards en zij, die een onteerend vonnis hebben ondergaan, moeten beslist geweerd worden.

Fabrieksarbeiders, voerlieden, sjouwers en zoogenaamd los volk, uit de groote steden, zijn ongeschikt voor eene eerste kolonisatie, ook al zoude op hun zedelijk leven niets aan te merken zijn.

Ook op het lichamelijke dient acht geslagen te worden, opdat geen menschen worden aangenomen, die ongeschikt zijn voor de taak, welke hen ginds wacht; *non valeurs* kan de kolonie zeker in de eerste tijden waarlijk wel missen.

Evenzoo zijn gezinnen met kleine kinderen minder wenschelijk, daar deze bij den aanvang in den vreemde den tijd hunner ouders te zeer in beslag nemen.

Jonge mannen en -dochters kunnen, indien aanvankelijk op de nederzetting geen genoegzaam werk is, zich allicht als knechten en meiden in de stad of op een plantage verhuren.

Van goed dienstpersoneel is de markt daar nog niet overvoerd.

3°. *Grootte, indeeling en beplanting van het erf, dat voor ieder gezin bestemd wordt:*

Voor ieder gezin worde een perceel of erf van 10 hectaren = 25 akkers beschikbaar gesteld.

Voor eene kolonisatie met 50 gezinnen bijv. zou de geheele grootte der nederzetting zijn:

	50 × 10 H.A. = 500 H.A.
voor wegen enz.	± 50 H.A.
	Totaal ± 550 H.A.

Stelt men de breedte aan den weg voor ieder erf op 100 M., dan wordt de diepte 1000 M.

Naar gelang het terrein der nederzetting het toelaat, zouden de 50 woningen ter weerszijde van den weg of de straat tegenover elkander kunnen komen te liggen, en wel 25 woningen in dezelfde rij.

De woningen moeten niet onmiddellijk aan den weg worden geplaatst, maar daarvan een 20 M. verwijderd, waardoor een vóór-erf ontstaat, dat, met bloemen en heesters beplant, het geheel een vroolijker aanzicht verleent.

Vóór en terzijde van het huis worden vruchtboomen geplant, als: de sinaasappel, de zoete- en de zure oranje, de manja, de advocaat, de pomme de cythère, de sapatille, de papaya, de zuurzak, de broodboom, de kokosnoot, de citroen en guyavaboom. Al deze soorten groeien er met het meeste gemak en leveren overheerlijke en gezonde vruchten op.

De papaya, die bizonder snel opgroeit en reeds het 1e jaar vruchten draagt, is van te meer belang, daar die vrucht gekookt, tevens een smakelijk middag-gerecht oplevert.

Onder de boomvruchten kunnen nog genoemd worden: de banaan en de bacove of pisang, als de meest verspreide en onontbeerlijke.

De banaan, het hoofdvoedsel der Creolen, wordt zoowel gekookt als geroost gegeten, en gedroogd tot meel gemalen, als uitnemend kindervoedsel, veelvuldig gebruikt.

De ananas, een struikvrucht, is een der meest smakelijke en verfrisschende; de plant groeit snel, vereischt weinig zorg en neemt weinig plaats in.

Naast het huis plaatse men het kippenhok van genoegzame grootte om een flink aantal vogels te kunnen bevatten en naast het hok eene ruime omrastering, waarbinnen een paar schaduwboompjes ter beschutting tegen de felle zonnehitte.

Voor de eenden, waarvan men twee soorten heeft: de gewone en de kaapsche, is alleen een nachthok noodig; overdag houden deze dieren zich meest in sloten en trensen op.

Achter het huis komen de bijgebouwen, n.l. een steenen keukentje en een privaat.

Vervolgens komt de grond, bestemd voor groententuin en voor beplanting met aardvruchten.

Met voordeel kunnen de navolgende soorten geteeld worden: postelein, zuring, salade, komkommers, snij- en stamboonen, andijvie, doppers en sjalotten, alsmede selderij en peterselie.

Onder de inlandsche groenten zijn aanbevelenswaard: het blad van den tayer (smakende als spinazie), het zevenjaars boontje, pompoenen, alsmede de roode zuring (een heestergewas).

Okro, eene plant, waarvan de zaadhuls in sommige soepen gegeten wordt.

In den moestuin plante men ook nog den gewonen- en den watermeloen.

Onder de specerijen kunnen genoemd worden de verschillende soorten van Spaansche pepers, tomaten, gember- en mierikswortel. Onder de aardvruchten: de zoete- en bittere cassave, de yams, de swiete pataten, de nappies en de arrowroot.

De zoete cassave wordt zoowel gekookt, als geroosterd gegeten, is zeer voedzaam en goed van smaak.

De bittere cassave wordt gebezigd tot het vervaardigen van stijfsel (gomma), alsook tot meel verwerkt, waarvan men de cassavekoeken bakt, welke veel gelijkenis hebben met het Joodsche paaschbrood.

Pataten, yams en nappies worden gekookt gegeten en vervangen de aardappelen.

Arrowroot is het bekende, voedzame meel, uit een plantenwortel bereid, dat bij voorkeur aan zieken en zwakken wordt toegediend.

Daarop volgt een stuk grond, ter grootte van 6 H.A., dat behalve met maïs, ook met koffie- en cacaoboonen beplant moeten worden. De maïs kan tweemaal per jaar gezaaid en geoogst worden en is voornamelijk bestemd voor kippen- en eendenvoer, doch kan ook op verschillende wijzen toebereid door den mensch genuttigd worden.

Hoewel van de koffie- en de cacaoboomen in de eerste vijf jaren geen oogst te verwachten is, zal juist deze cultuur in de toekomst na het 7e jaar b.v. een niet te versmaden bron van inkomsten worden.

Van deze 6 H.A. of 15 akkers kan alsdan gemiddeld worden geoogst:

3 H.A. = 7½ akkers cacao, opbrengst pl.m. 2400 kilo.
3 H.A. = 7½ akkers koffie, opbrengst pl.m. 1500 kilo.

2400 kilo cacao à 60 ct. =	*f* 1440
1500 kilo koffie à 80 ct. =	- 1200
Totale opbrengst	*f* 2640

welk bedrag nog voor vermeerdering vatbaar is.

Achter dezen grond komt nog een terrein, ter grootte van 2 H.A., voor weide bestemd, waarop men minstens 2 koeien kan houden; dit moet door een hek in twee deelen worden verdeeld, welke om beurten worden afgegraasd.

De verdeeling van een erf zij dus als volgt:

woonhuis met vóórtuin	0.5 HA.
moestuin voor grond- en aardvruchten	1.5 »
maïs, koffie- en cacaogrond	6.0 »
weidegrond	2.0 »
Totaal . .	10.0 HA.

De scheidingen der erven onderling worden gemaakt door slooten of trensen, welke tevens voor behoorlijke draineering van den grond noodig zijn.

4e. De woningen:

De woningen kunnen zoo eenvoudig mogelijk van hout worden opgetrokken.

Eene frontbreedte van 8 meter, bij een diepte van 6 meter, waarvan 2 meter voor eene galerij, kan voldoende worden geacht.

Zij moeten op palen of steenen neuten, circa 2 M. boven den grond, worden gebouwd, hetgeen voor de gezondheid der bewoners zeer aan te bevelen is.

Men verkrijgt daardoor tevens onder het huis eene luchtige, beschaduwde ruimte, welke zeer geschikt is voor het verrichten van huiselijke en andere werkzaamheden.

De woning wordt in twee vertrekken verdeeld en onder het dak een slaapkamer afgeschut.

Eén der einden van de galerij wordt tot bottelarij en provisiekamer bestemd en als zoodanig betimmerd.

Naast iedere woning plaatse men een ijzeren bak om het regenwater op te vangen, dat uitsluitend voor drinkwater worde gebezigd.

Inlandsch hout is voor de woningen boven andere houtsoorten aan te bevelen, daar het beter bestand is tegen de vernielzucht der houtluizen.

5e. De aard der werkzaamheden, dagverdeeling en levenswijze der kolonisten:

Zooals ik reeds met een enkel woord heb uiteengezet, zijn de kolonisten bestemd voor het uitoefenen van den kleinen landbouw en de veefokkerij.

De grond, welken zij bewerken, zij hun eigendom; de zekerheid, dat zij voor zichzelven en niet voor anderen werken, zal hun ijver prikkelen en hen een spoorslag zijn om zich door de eerste moeielijke tijden met volharding heen te worstelen.

De wijze van aanplanten en oogsten moet hen dáár, op het terrein, geleerd worden.

Van des morgens 6 uur tot 10 uur voormiddags en van 3½ tot 6 uur 's namiddags kan de kolonist den grond bewerken; de tusschenuren zijn zeer dienstig om in de schaduw, bijv. onder het huis, eenig handwerk te verrichten. In geen geval stelle de nieuw aangekomene, zich in die tusschenuren aan de stralen van de tropische zon bloot.

De kolonist moet des morgens ten 5½ uur opstaan, zich flink wasschen of baden en daarna zijn ochtendbrood gebruiken. Als drank neme hij daarbij een kop koffie of cacao.

Ten 12 ure gebruike hij zijn middagmaal, ten 4 ure een kop thee of koffie en ten 7 ure zijn avondbrood.

Het ontbijt kan, bij gebrek aan brood, uit gerooste bananen of cassaven bestaan.

Boter zal in den beginne wel een artikel van weelde blijken, daarentegen kan men iederen maaltijd door de verschillende vruchten zoo afwisselend mogelijk maken.

Bij het middagmaal spelen de reeds vroeger genoemde aardvruchten, als: cassaven, yams, nappies, de bananen en de rijst, alsmede de moesgroenten zoo die er zijn, een hoofdrol.

Het dierlijk voedsel verkrijgt men van zijne kippen en eenden, en de varkens, welke de kolonisten zelve mesten kunnen.

Rook- en zoutspek is voor niet te hoogen prijs in de stad te koopen.

Een enkele maal zal men een stuk wild kunnen machtig worden, doch over het algemeen moet men zich niet te hooge verwachtingen van de jacht maken.

Het wilde varken (pakier), het konijn (konikonnis), de haas en het hertebeest geven een fijn wildbraad; onder de vogels vindt men wilde duiven, papegaaien, raven en enkele watervogels.

Visch, hoewel voldoende in de rivieren aanwezig, wordt niet genoegzaam gevangen om tegen matigen prijs te worden aangeboden; wel is in den drogen tijd veel boschvisch als: de kwikwi en de warappa op de markt te koop.

Vruchten, mits goed rijp zijnde, kan men te allen tijde eten zonder nadeel voor de gezondheid.

Het gebruik van sterke dranken is ten sterkste af te raden.

Limonades van oranjes, citroenen, lemmetjes, en tamarindestroop enz. zijn vooral in de tropen voor de gezondheid zeer heilzame dranken.

De kleeding vereischt gelukkig niet zooveel zorg en uitgaven als in Nederland. Eene onderkleeding van dun katoen en een avondkleedij van sterk linnen of dril is voldoende, en kan men het geheele jaar door dragen; sterke vetlederen schoenen en een strooien of licht-vilten hoed met breeden rand voltooien de kleeding voor de mannen —, die der vrouwen moet eveneens zoo eenvoudig mogelijk zijn, baaien of wollen onderkleeding is geheel overbodig. Voor bovenkleeding komen de gekleurde calicots het meest in aanmerking.

Het dragen van kousen en sokken is in den beginne noodzakelijk, ook al zou men het er te warm in krijgen. Zij beschutten de voeten tegen de insecten, o. a. de aardvlooien, die vaak onder de nagels in den huid dringen, waarvan zeer pijnlijke verzweringen het gevolg zijn.

De slaapsteden kunnen bestaan uit eenvoudige houten of ijzeren ledikanten, de matrassen gevuld met houtwol of gedroogde maïsbladeren, dito hoofdkussens en katoenen slaaplakens.

Het huisraad kan eveneens zoo simpel mogelijk zijn en van inlandsch hout vervaardigd; een paar flinke kasten, sterke tafels en stevige stoelen met rieten zittingen komen het eerst in aanmerking. Alles wat weelde is, late men achterwege. Voor de raamopeningen zijn geen gordijnen noodig, houten buitenjalouziën, die op de zonzijde onontbeerlijk zijn en des nachts aan de binnenzijde een hechte afsluiting vereischen, treden in de plaats van onze ramen.

Het tafel- en keukengereedschap neme men zoo doelmatig mogelijk, bij voorkeur van geëmailleerd ijzer, en moet van hieruit voor de goedkoopte worden medegenomen. Voor het wasschen van de lijfkleederen, zijn een paar flinke geëmailleerde tobben of kuipen noodig. (*Wordt Vervolgd*).

Pers-kroniek.

Inhoud: Eerst het een dan het ander of de Nieuwe Courant over het brengen van geheel Indië onder onze bestuurs-organisatie in verband met een «uitwendige koloniale politiek». — De Klok over «gestolen Indische millioenen» en de portemonnaie des kiezers. — De heer P. C. Huyser in het Vaderland over vrijheid van arbeid der Javanen of een ontdekking van het ei van Columbus. — Het optimisme in zake de Indische financiën door het Algemeen Handelsblad in bescherming genomen tegenover het pessimisme van den heer v. d. Biesen. — Een belangrijke mededeeling van den Atjeh-correspondent der N. Rott. Ct.

Er is deze week zeer weinig stof voor onzen kroniek.

De bijdragen over koloniale zaken waren in de pers te tellen.

Een welbesteed leven.

XII

In dit laatste hoofdstuk van het opstel, dat schrijver dezes met vriendelijke medewerking en voorlichting van desbevoegde zijde aan de nagedachtenis van den overleden, ouderen vriend wijdde, zij een oogenblik nog verwijld bij het koloniaal-politieke leven van den heer van Zuylen, zooals zich dit niet alleen in zijn woorden en geschriften openbaarde, maar ook altijd uit zijn werken sprak.

Hij heeft véél op koloniaal-politiek gebied gestudeerd en gedacht, gesproken en geschreven; de Indisch-gasten van de tachtiger jaren o.a. zullen zich nog wel de artikelen weten te binnen brengen, door *Patriotticus*, *Cincinnatus* of *Eugenio Colonna* aan de bataviasche bladen bijgedragen, zooals den trouwen lezer van dit ons weekblad ongetwijfeld nog menig artikel van zijne hand voor den geest zal staan.

Hij bezat toch eene groote mate van zeggingskracht, wist wat hij te zeggen had duidelijk weêr te geven, zoodat, wat hij zeide niet missen kon indruk te maken op den hoorder.

Het was niet alleen de gave van woord en pen, het was ook de overtuiging: eene goede en edele zaak te dienen, die uit de uitingen tot ons sprak, van wat hem op dit gebied in het bizonder bezielde.

Vooruit! aangepakt! hooren we ons als het ware toeroepen, uit een overdruk van 'n dagblad-artikel uit de tachtiger jaren, waarin *Eugenio Colonna*, toen het onafwijsbaar noodzakelijk bleek, op uitbreiding van het leger aandrong, opdat wij onze taak in den Oost-Indischen Archipel naar behooren zouden kunnnen vervullen.

Maar de, daarbij ook op economisch gebied verwachte actie bleef uit, terwijl de tijd niet stil stond, en langzaam, langzaam ging het in Indië instede van bergop, bergaf, zachtjes! zachtjes!

Java's sociale nooden begonnen in dit tijdperk steeds klimmender op den voorgrond te treden, hetgeen zich door de snelle toeneming zijner bevolking des te pijnlijker deed gevoelen. Toen kwam de ethische politiek aan het woord; de vrees doemde op, dat wij Nederlanders in tegenstelling met andere natiën, in deze onze nieuwe plichten tegenover Indië zouden tekort schieten, en langzamerhand zagen wij die evolutie zich bewerkstelligen, welke neigen deed tot inkrimping van ons gezag.

Na twintig jaren en langer, mêe in de voorste rijen der strijders te hebben gestaan voor het koloniaal belang, dat voor dezen strijder het grootste sociale belang van Nederland was, is het begrijpelijk, dat hij, tegenover de lauwheid en de onverschilligheid van de groote meerderheid der Nederlanders, wel eens begon te twijfelen aan de mogelijkheid van ons welslagen.

Toch bleef hij niet bij de pakken neerzitten. Nog uit een artikel, waarbij in ons blad van den 7en April 1904 het inkrimpingsvoorstel van den heer van Kol werd aangehaald, spreekt de moed der hoop:

«De heer v. K. heeft ons dan ook niet kunnen over-«tuigen, dat de schoone taak, die voor Nederland in «Oost-Azië is weggelegd, bij een flink aanpakken, eene «oprechte erkentenis van vroegere dwalingen, een met «gulle hand tasten in de staatskas en een meewerken «door 't particulier kapitaal, voor ons land te zwaar «zou zijn.

«Maar . . . . .

«Er moeten nu eindelijk spijkers met koppen worden «geslagen. Men moet duidelijk samenvoegen alles, wat «er gedaan moet worden, om een toestand in het leven «te roepen, zooals de thans internationaal aangenomen «wijze van beheer van buitenlandsche bezittingen en «koloniën dien vordert. Men moet vaststellen: in welke «mate en volgorde de invoering dier verbeteringen ge-«schieden zal en welke uitgaven voor het moederland «daaraan verbonden zijn. En dan moeten Regeering en «volksvertegenwoordiging, namens het achter hen staande «Nederlandsche volk, en door de adhaesie van dit volk «gesteund, de verklaring afleggen en de verzekering geven, «dat ze dit *«nationaal-koloniaal program»* aanvaarden.»

«Wanneer daarna de taak ons toch te zwaar zou blijken, dan zou eene inkrimping van ons gezag, met het doel om het te behouden deel *naar behooren* te bestieren, geene schanddaad zijn!»

Neen, geene schanddaad, maar dan toch eene daad, bij de gedachte waaraan hem, die aldus schreef, het hart bloedde wegens den grootendeels uit onwetendheid voortspruitenden onwil zijner landgenooten om mede te werken aan de grootheid, den bloei van het vaderland, ook op moreel gebied, door aan het Grooter Nederland de ontwikkeling en de welvaart te verzekeren, waarop het aanspraak mag maken; het hart bloedde, in de overtuiging, dat wanneer heel het kleine volk van Nederland maar eensgezind wilde, voor ons in Oost en West nog een grootsche arbeid zou zijn weggelegd, waardoor evenals weleer het kleine Holland aan heel Europa, in duisternis gehuld, ten voorbeeld zou strekken; ook nu, de Nederlandsche naam, wat Neerland wrochtte, met eerbied zou worden genoemd en getoond door alle eeuwen heen.

Wij weten het: hij kon geen smet verdragen, die aan dien arbeid in zijne oogen kleefde. Men moge — zooals

De *Nieuwe Courant*, die in den laatsten tijd met het *Algemeen Handelsblad* concurreert in verscheidenheid en aantal van Indische artikelen, bespreekt in haar no. van 10 Januari een opstel indertijd door de *Locomotief* gepubliceerd, waarin betoogd wordt, dat de wijze waarop thans de Indische begrooting door de Kamer wordt behandeld niet deugt en dat wij er geen »uitwendige koloniale politiek« op na houden. De *N. Ct.* nu kan tot zekere hoogte en in vele opzichten met de *Locomotief* medegaan. Maar het blad meent dat wij eerst Indië in »zijn geheel formeel onder wijze bestuurs-organisatiemoeten brengen voor dat wij met vrucht aan het bespreken van die uitwendige koloniale politiek kunnen beginnen.

Met een mooi woord waarin een perspectief van geleerdheid zit, noemt de *N. Ct.* dat brengen van Indië in zijn geheel onder wijze bestuursorganisatie een »stelsel.« »Stelsel *N. Ct.*« dus, dat door het *Volk* bv. weder anders zou genoemd worden: imperialisme. Enfin, ieder vogeltje zingt zooals het gebekt is. Welnu, het orgaan van de Luthersche Burgwal betreurt het dat de *Locomotief* niets voelt voor hetgeen de Indische regeering nu reeds een jaar lang »met kracht en succes« in die richting van het »stelsel« der *N. Ct.* heeft gedaan, waarbij stilzwijgend wordt aangenomen, dat de *Locomotief* ook met dat »stelsel« medegaat. Volgens de *N. Ct.* past nl. de stelling der *Locomotief* in het »stelsel« voornoemd.

De *N. Ct.* schrijft o. m.:

»Zoolang toch in de binnenlandsche verhoudingen van Indië zelf het evenwicht niet bestaat, dat ten opzichte der betrekkingen tot de omliggende landen gewenscht wordt, zal dit laatste ook onmogelijk te verkrijgen zijn.

»Om onze bedoeling te verduidelijken: Zoolang Indië nog een ongeregeld complex is van georganiseerde en ongeorganiseerde deelen, zoolang het blijft bestaan uit landen, waar wij gezag oefenen en andere, waar dit niet het geval is, doch barbaarsche toestanden of anarchie heerschen, zal het bereiken van het gewenschte evenwicht niet mogelijk zijn.

»Eerst wanneer Indië in zijn geheel feitelijk onder onze bestuursorganisatie is gebracht, ons gezag zich overal in der daad en niet slechts in naam zal doen gelden, kan met vrucht worden gesproken en onderhandeld over de stelling, welke die landen in het Oosten zullen innemen.«

Dit is volkomen juist, maar waarom Nederland moet wachten om zijn positie als koloniale mogendheid in Oost-Azië af te bakenen en in dit opzicht een doelbewuste politiek te volgen is ons niet duidelijk. Indien wij daarmede eerst kunnen beginnen als het »stelsel« der *N. Ct.* tot voltooing zal gekomen zijn dan kan dit nog lang duren, misschien wel 50 jaar. Overigens uit de *N. Ct.* hare »verbazing«, dat in één zelfde courant, redactioneel, in twee principieel uiteenloopende richtingen wordt geschreven. De heer Brooshooft schrijft n.l. in de *Locomotief* precies het omgekeerde van hetgeen de redacteur der *Locomotief* in zijn blad publiceert.

De schrijver van het artikel in de *N. Ct.* is blijkbaar niet zoo goed op de hoogte van de journalistiek als van hetgeen in het belang van Ned-Indië moet geschieden. Anders ware zijn »verbazing« minder groot geweest. Nog een dezer dagen had hij b.v. kunnen zien, dat in twee politieke couranten naar aanleiding van de verlofaanvrage van minister Kraus hetzelfde verschijnsel viel waar te nemen, en dat gold nog wel de binnenlandsche, »echte« politiek waar de kiezerij etc. etc. aan te pas komt, terwijl de artikelen in de *Locomotief* eigenlijk meer buiten dat bedrijf staan; ergo van minder gewicht zijn, altijd van dat standpunt bekeken.

In elk geval wat de schrijver in de *N. Ct.* tot zijn »verbazing« in de *Locomotief* las, is heelemaal niets om zich over te »verbazen«.

Van de politiek en de kiezerij gesproken in verband met koloniale zaken geeft de heer van der Zwaag, het kamerlid, in het door hem geredigeerde orgaan *De Klok*, een artikeltje, waarin hij een levendige beschrijving van den toestand van Indië geeft, zooals die geworden is door de »staatsuitzuiging« en de »gestolen millioenen«.

Van de teruggave der »gestolen millioenen« zegt hij:

»Ja, zelfs de vrijzinnig-demokraat van Deventer, die zelf meer dan eens van die bestaande schuld aan Indië als een »eereschuld« sprak, tapte in de Kamer, waar hij pas in zit, al uit een ander vaatje en hij — of z'n geestverwant Bos, daar willen we af zijn — durfde zelfs den sociaal-demokraten verwijten dat ook dezen niet met den eisch van teruggave voor de kiezers zouden durven komen, want dat zou hun stemmen kosten!

»Ik weet niet wat de sociaal-demokraten durven of niet-durven, maar dit weet ik wel dat zulk een verwijt de partij zelfs teekent, namens wie zulk een verwijt naar anderen wordt geslingerd. De vraag is eenvoudig: heeft Nederland, gedurende een reeks van jaren, zich zooveel millioenen, toekomende aan Indië, toegeëigend; met andere woorden »gestolen«, ja of neen?

»Zoo ja, erkent men de eereschuld, dan gebiedt de eenvoudige eerlijkheid om vóór de teruggave te zijn; kan het niet in eens, dan bij gedeelten. Daar vrijzinnigdemokraten als Van Deventer en anderen die »eereschuld« erkennen, behoorden ze dus op kwijting daarvan aan te dringen, in plaats van tot anderen te zeggen: dat durven jelui niet doen, want dan zou je de kiezers in de portemonnaie komen.«

Is het niet alleraardigst dezen origineelen demagoog met zoo'n vorstelijk dédain over wat in zijn oogen toch eigenlijk het heilige der heiligen moet zijn, n. l. de portemonaie der kiezers te hooren spreken?

Wat zouden de kiezers gauw aan mijnheer van der Zwaag den bons geven als hij met ernstige projecten over de teruggave der »gestolen millioenen« aan kwam dragen!

Waar vele wijze mannen en vrouwen, vele jaren over hebben nagedacht, waar zij over gestudeerd, gepeinsd, gefilosofeerd, geschreven en gepraat hebben, jaren en jaren lang, n.l.: hoe Indië uit de »inzinking« kan worden opgebeurd, dat middel heeft de heer P. C. Huyser gevonden.

Blijkens een artikel in het *Vaderland* van 13 Januari is hij van meening dat volledige vrijheid van arbeid van Java het *eenige noodige* is.

Deze koloniale dokter wil behoudens »rampen van hooger hand« — de officieele schrijfwijze geeft aan »hooger hand« een kapitale *H.* — de gedwongen arbeid vervangen door betaalden vrijwilligen arbeid.

Dat zou een zeer gunstigen omkeer in den maatschappelijken toestand der Javanen te weeg brengen en volgens den heer Huyser is het niet moeilijk »deze stelling te bewijzen«.

„Ja," — zoo besluit hij vol enthousiasme — »ik zie hièr in hèt geneesmiddel, om aan de chronische tekorten een einde te maken niet alleen, maar ook om Java er weder bovenop te helpen. Geld leenen of geven, ook voor andere doeleinden dan voor afschaffing der heerendiensten, acht ik onnoodig. Java farà da se."

De ontdekking van het middel doet denken aan het ei van Columbus.

In het *Algemeen Handelsblad* van 15 Januari worden eenige kantteekeningen gemaakt op de redevoering van den heer van den Biesen onlangs bij koloniaal debat gehouden.

De heer van der Biesen ziet de toekomst der koloniale finantiën pessimistisch in; het *Handelsblad* natuurlijk optimistisch. En ten bewijze dat het optimistisch juist en het pessimistische heelemaal abuis is toont het blad niet aan dat b.v. de laatste indische begrooting of laten wij zeggen: de indische begrootingen der vijf of tien laatste jaren een aanzienlijk overschot gaven; neen, dat is, gesteld het was mogelijk, natuurlijk gansch niet afdoende voor een optimistische of pessimistische opvatting, maar wijst het orgaan den heer van den Biesen terecht — omdat dit lid gesproken heeft van »goochelen« met gewone en buitengewone uitgaven en hij die zooals ook de minister van koloniën opmerkte verwarde met productieve werken.« Dáár zit de fout van den brabantschen afgevaardigde in. Er is dan ook niet de minste aanleiding om op de Indische finantien een pessimistischen kijk te hebben altijd wanneer men nu maar de kennis van het *Handelsblad* bezit om gewone en buitengewone uitgaven en productieve en niet-productieve werken van elkander te onderscheiden waarbij dan natuurlijk stilzwijgend aangenomen moet worden dat in deze het criterium van het Amsterdamsche orgaan ook *het* criterium is.

Want anders zou de rekening heelemaal niet kloppen.

Ten slotte vestigen wij de aandacht op een mededeeling van den Atjeh-correspondent der *N. Rott. Crt.*, die in zijn jongste correspondentie schrijft:

»Van groot belang is de uitvoering van een plan om een deel der Atjeh-vallei ten aanzien van den sawahbouw onafhankelijk te maken van het hemelwater. Tot nu geldt de regel: »geen regen, geen padi«, ergo gebrek aan het voedingsmiddel par excellence. Aan dezen toestand zal, naar verwacht wordt, een einde komen door een der vroegere loeëngs (gedeeltelijk gekanaliseerde stroompjes) op behoorlijke diepte te brengen, en deze door het aanleggen van een stuwdam van water ter besproeiing der sawahs te voorzien. Jammer dat men er reeds niet spoediger mee begonnen is, daar dan een misgewas, hetgeen nu tengevolge der nog immer heerschende droogte, wellicht niet zal uitblijven, had kunnen worden voorkomen. Het daardoor vrijkomende zand zal worden benut om het lage terrein ten Z.W. van den kraton te plempen, waarna het lage gedeelte van Nesoeh voor ophooging aan de beurt komt«.

Voordrachten op Indisch gebied.

In de afgeloopen week werden er in ons land weer hier en daar voordrachten en lezingen, met en zonder lichtbeelden gehouden over onderwerpen de Nederlandsch-Indiën betreffende. In onze Afdeelingen Zutfen, Nijmegen, Breda en Rotterdam sprak Jonkvrouw *A. von Schmidt auf Altenstadt* op de haar eigen, onderhoudende wijze over hare reis naar Celebes, waarbij op het doek door enkele zeer fraaie beelden, het meest typische van land en volk werd weergegeven; zij had daarmede als altijd veel succes. Wij zijn der begaafde spreekster ten zeerste dankbaar, dat zij op zoo doeltreffende wijze het streven van «Oost en West» helpt bevorderen.

Het *Vaderland* wist dezer dagen mee te deelen: «*Jonkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt zal lezingen houden te Parijs over onze Oost*».

Ook ons was het bekend dat zij voornemens is daar eene conférence te houden, terwijl eene Hollandsche zangeres van naam enkele pantoen's zal zingen en door een koor de lijkzang uit *Atima* van *C. de Wall* zal worden uitgevoerd en wij verheugden ons er niet weinig in, mede ter wille van de leden onzer Parijsche afdeeling, die tot heden nog zoo weinig bij den arbeid der Vereeniging betrokken zijn geweest, doch wij meenden de officieele aankondiging dezer plannen achterwege te moeten laten tot zij een meer vasten vorm hadden aangenomen.

* *
*

Voor de leden der 's-Gravenhaagsche Toynbeevereeniging «Ons Huis» hield Mr. *C. Th. van Deventer*, Woensdag 3 dezer in het gebouw Diligentia een voordracht over:

Land en volk van Midden-Java,

welke, wegens de uitgebreidheid van het onderwerp, dat spreker zoo breed en populair mogelijk behandelt, den 17den werd voortgezet en vele grage toehoorders trok. Dit is mede de manier om langzamerhand in verschillende maatschappelijke kringen van Nederland de veelal nog sluimerende belangstelling voor onze Indiën op te wekken. Moge het goede voorbeeld in vele plaatsen meer en meer navolging vinden!

* *
*

Bali en de Baliërs,

was de titel van een causere door den bekenden teekenaar *V. O. J. Nieuwenkamp*, eigenaar van «*De Zwerver*» onlangs te Amsterdam voor de leden van *Arti et Industria* gehouden.

De heer Nieuwenkamp is meermalen in Indië geweest, in 1904 doorreisde hij het eiland Bali. Gevolg van die bezoeken is geweest, dat hij Indië heeft lief gekregen — hij noemde het «goddelijk». De toon van den spreker was, zegt het N. v. N., eenigszins spottend, wat leuk, laconiek soms bijna droog-komiek; een beetje menschenkennis was echter voldoende om achter dat luchtige, cynische, de liefde te bevroeden.

In dat Indië met zijn grootsche natuur, met zijn op hoogen trap staande kunst is voor den Hollandschen schilder, evengoed als voor den beeldhouwer en sierkunstenaar, veel te zien, te leeren en te doen, als hij eerst maar aan het vreemde, het reusachtige, gewoon is. Ter verdui-

schrijver dezes — in sommige opzichten van denkwijze hebben verschild met den overledene, niemand en wij zeker niet, kunnen nalaten hier onze hulde te brengen aan van Zuylen's overtuiging, sprekende uit al wat hij meende te moeten aanvoeren tegen al wat de grootschheid van den kolonialen arbeid van Nederland kon verduisteren.

Dien kolonialen arbeid had hij lief, zooals hij zijn land en het bij Nederland behoorende verre land ginds van ganscher harte lief had.

Een groote voldoening moet het hem zijn geweest, toen het hem nu ruim zes jaren geleden mocht gelukken, — nadat door de tentoonstelling van vrouwenarbeid en het toen gehouden congres voor maatschappelijk werk in Nederlandsch-Indië, de noodzakelijkheid daartoe op nieuw was aangetoond, — zij het dan ook een zeer klein aantal geestverwanten bereid te vinden, om mede te werken tot de oprichting onzer Vereeniging, aan wier belangen hij zijn laatste levensjaren wijdde, daarbij ter zijde gestaan door haar, onder wier leiding onze Vereeniging zich in eene gestadig aangroeiende belangstelling mag verheugen.

De geschiedenis van de stichting van »Oost en West" staat in hare jaarverslagen aangeteekend. Eene aanleiding, die mede daartoe den stoot gaf, meenen wij te moeten vinden, naast de grondgedachte, in het doel onzer Vereeniging belichaamd, in het feit, dat de overledene en zijne echtgenoote, veel in het buitenland vertoevend, daar zoowel bij particuliere bespreking van gewichtige koloniale aangelegenheden als op de congressen der *Sociologie* (maatschappelijk werk) *Coloniale*, te Brussel en Parijs, als elders, ontwaarden hoe in het buitenland het vereenigingsleven op koloniaal gebied veel krachtiger werkzaam was, om de belangstelling van het geheele volk voor den ethisch kolonialen arbeid te wekken, dan bij ons in het oude, koloniale Nederland het geval is.

Toen ongeveer een jaar na de oprichting onzer Vereeniging, niettegenstaande de beperktheid harer financieele middelen, (om de deelneming zoo algemeen mogelijk te maken, was de minimum contributie op f 1.50 's jaars gesteld), de wenschelijkheid zich voordeed om door een eigen orgaan het doel der Vereeniging te bevorderen, terwijl de mogelijkheid van het bestaan van zulk een orgaan werd betwijfeld, was het kolonel van Zuylen, toen voorzitter der commissie tot verspreiding van populaire kennis betreffende Ned. Oost- en West-Indië, die met jeugdigen moed bij langjarige ervaring die wenschelijkheid tot werkelijkheid wist te maken, de mogelijkheid wist aan te toonen.

Hij had daarbij menige moeilijkheid te overwinnen, doch bleef ook in deze getrouw aan het devies van zijn familie-wapen (drie zilveren zuilen op een veld van keel): *non titubans* wij wankelen niet.

De Vereeniging »Oost en West" en haar orgaan het *Koloniaal Weekblad*! Het werken van den overledene op koloniaal gebied blijft in deze creatiën en wat hiervan uitging, — zoo al niet uitsluitend, dan toch in hooge mate aan zijn initiatief te danken — voortbestaan. Dat wij allen, die daartoe kunnen bijdragen, trachten, dat voortbestaan te verzekeren en te verbeteren, opdat steeds verder doordringe die belangstelling, die den weg moet banen tot den wil van Neerlands volk, om zijn eigen belang en dat der koloniën naar behooren te behartigen; dat wij allen daarnaar trachten — 't zou de schoonste, de beste hulde zijn voor hem, die zóó lang daarvoor streed.

EINDE.

duidelijking van dat kolossale, schetste spreker een tropischen boom naast den toren van de beurs op het Damrak. De boom stak verre boven den toren uit. Wel iets vreemds voor een Hollandschen artist, die gewoon is, knotwilgen aan een slootje te schilderen, spotte de heer Nieuwenkamp.

Hoog staat de kunst bij den Baliër, geen zoekend Hollandsch artist kan wedijveren met die kunstenaars!

Over de kleeding, de zeden en gewoonten, den godsdienst sprak hij daarbij menige pikante bijzonderheid op zijn boertige wijze weergevend.

In het zaaltje waren platen, houtsneden door spreker in Indië vervaardigd en vele voortbrengselen van Indische kunst, waaronder prachtige sarongs, enkele afgodsbeeldjes, een sirihkorf geëxposeerd, die hetgeen spr. mededeelde, verduidelijkten. Ook ware er reeds eenige bladen uit een geïllustreerd, ook typografisch door den schrijver zelf verzorgd, werk over Indië, dat binnenkort zal verschijnen, te zien.

* *

De Nederl. afd. der *N-I. Mij. van Nijverheid en Landbouw* hield hedenavond, onder voorzitterschap van den heer Van Houten, in het *Z-H Koffiehuis* alhier, een openbare vergadering, waarin de heer *H. des Amorie van der Hoeven*, chef van het te Batavia op te richten Landbouwbureau van het Kali-Syndikat te Leopoldshall-Stassfurt, sprak over het onderwerp:

Kalizouten als hulpmeststof in de tropen

Vroeger werd deze stof meest alleen uit overblijfselen van planten gewonnen; eerst later vond men ze in den bodem. Wat het verbruik van kali als meststof betreft, staat Holland, vergeleken bij de andere landen, bovenaan.

Te begrijpen is het, dat de wetenschappelijke landbouw in de tropische landen nog minder is ontwikkeld. Toch zijn daar den laatsten tijd ook resultaten verkregen, beter dan men had durven verwachten. Groote hoeveelheden meststoffen worden er reeds aangewend, en de invoer is stijgend. In cijfers zijn die hoeveelheden moeielijk uit te drukken, daar de meststoffen veelal gemengd derwaarts worden verzonden. In Deli zijn proeven genomen met de kali-bemesting der tabaksplant, doch deze proeven werden niet voltooid. Op platen toonde spreker aan, hoe een armoedige tabaksplant zich door kali-bemesting kon ontwikkelen, waarbij ook de brandbaarheid van het blad steeg.

Voorts betoogt spr., dat in vele gevallen de dure, eenzijdige stikstofbemesting voor een gedeelte kan worden vervangen door fosforzuren- en kalibemesting. Door het Kali Syndikat wordt spr. uitgezonden, om te bevorderen, dat voor rekening van het Syndikat in Indië proeven met kalibemesting worden genomen. Spr. zelf staat buiten den handel en heeft slechts het technisch deel van den arbeid uit te voeren, waarvoor hij aller hulp en medewerking inroept.

Weduwen- en Weezenfonds voor Burgerlijke Ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

In een artikel van het *Koloniaal Weekblad*, orgaan der Vereeniging »*Oost en West*«, van 14 December 1905 wordt door *A. L. C.* onder het opschrift: **„Een nieuwe onrechtvaardigheid in den dop?"**, een zeer ongunstig oordeel uitgesproken over de werking van het reglement van het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië, welk fonds wordt gezegd, bij eene vergelijking met 't particulier verzekeringswezen ten achter te staan en geheel buiten den tegenwoordigen tijd te vallen.

Zeker zal door een ieder worden toegegeven, dat het hier bedoelde reglement, dateerende van 1854, ofschoon reeds meermalen gewijzigd en aangevuld, op vele punten verouderd is en herziening behoeft.

Iets anders wordt het echter, wanneer, zooals in het bewuste artikel geschiedt, eenvoudig de staf wordt gebroken over het civielfonds met de bewering, dat naast de rechten, die vrijwillige deelnemers van levensverzekeringmaatschappijen hebben verkregen, hoogst ongunstig afsteekt de afhankelijke positie, die de Indische ambtenaren, met hunne gedwongene contributie voor weduwen en weezen, tegenover het gouvernement innemen.

Het heeft toch steeds als een vaste waarheid gegolden, dat »vergelijkingen mank gaan«, omdat men licht geneigd is juist tusschen ongelijksoortige zaken punten van overeenkomst te gaan zoeken en omdat er nauwelijks twee zaken te vinden zijn, die geheel uit hetzelfde oogpunt zijn te beoordeelen.

Maar vooral geldt deze waarheid bij de overweging van hetgeen van eene particuliere levensverzekeringmaatschappij wordt verwacht, met hare vaste tarieven en hare belanghebbende aandeelhouders, en van hetgeen het Indisch Civiel Weduwen- en Weezenfonds van den aanvang af geweest en gebleven is, n.l.: eene instelling van den Staat, die bij zijne zorg voor de nagelaten betrekkingen van zijne dienaren met geene geldelijke belangen van derden heeft rekening te houden en zelf vaststelt, of welke wijze deze Staatszorg en het daaraan verbonden toezicht geregeld zal zijn.

De schrijver van het hier bedoelde artikel verkeert blijkbaar in de meening, dat het Civiel- Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederl.-Indië bestaat uit *Lands*-gelden en dat de Staat (hier het Ned.-Ind. Gouvernement) geldelijk belang zou hebben in de gestie van dit fonds. Immers spreekt hij van een »*staatsfonds*« en van het onder dak brengen van eene weduwe bij *den Staat*.

Dit is geheel onjuist. Van het hier bedoelde fonds behoort geen cent aan den Staat; de ontvangsten en uitgaven worden alleen kosteloos door tusschenkomst van de Lands-kassen bewerkstelligd, maar geheel afzonderlijk verantwoord, afgescheiden van de landsgelden.

Ieder, geheel vrijwillig in den Indischen Staatsdienst tredende, weet vooraf aan welke regeeringsbepalingen hij gebonden zal zijn, zoodat het voor hem à prendre ou à laisser is om zich ook aan het door de regeering vastgestelde reglement op het Civ. W. en W.fonds te onderwerpen.

Had de schrijver zich de moeite gegeven het reglement en meer bijzonder de artt. 55 en 57 door te lezen, dan zou hij weten, dat het beheer gevoerd wordt door een bestuur van vijf leden, *die geenerlei bezoldiging genieten*; dat bestuur bestaat in den regel uit *in activiteit zijnde* hoofdambtenaren. Ondergeteekende had daarin als lid meer dan 10 jaren zitting en kan dus eenigszins bevoegd worden geacht de werking van het fonds te beoordeelen.

Voor het eigenlijke administratieve werk wordt dit bestuur bijgestaan door een amanuensis en adjunct-amanuensis met de noodige daggelders, die uit den aard der zaak allen bezoldiging genieten en die bij voorkeur uit de gepensioneerde ambtenaren worden gekozen.

De *beheerders* worden dus **niet**, zooals *A. L. C.* beweert: »uit gepensioneerde, *dus* bejaarde staatsdienaren gerecruteerd, bij wier aanstelling meer de zucht naar het bezorgen van een baantje, dan wel 't begrip van geschiktheid voorzit.«

Deze bewering van den schrijver: dat zoodanige personen, *omdat* zij gepensioneerd zijn, bejaard en dus ongeschikt moeten zijn, gaat ook niet op. Indien hij toch bekend ware met den inhoud van art. 1 van het Ind. pensioenreglement (Ind. Staatsbladen van 1881 n°. 142 en 1892 n°. 175), luidens hetwelk de europeesche ambtenaren in Indië na een diensttijd van 20 jaren en met een minimum leeftijd van 45 jaren, recht op pensioen hebben, zou het hem duidelijk zijn, dat vele gepensioneerde ambtenaren verre van afgeleefd zijn, doch in allerlei betrekkingen nog nuttige diensten kunnen bewijzen. En te zonderlinger klinkt deze geringschatting van de gepensioneerde ambtenaren, waar hij in een verder gedeelte van zijn artikel, te velde trekkende tegen het hier en daar besproken denkbeeld om geen uitkeeringen uit het fonds te doen plaats hebben, wanneer de deelgerechtigde na zijne pensioneering in het huwelijk treedt, het voor zijn betoog noodig vindt om dan weder te verklaren: dat zij, die hun diensttijd volbrachten, daarom »*nog niet altijd op zijn*.«

Nog een paar punten, bij de bespreking waarvan alweder minder juist en onvolledig is geoordeeld: De schrijver zegt, dat ingevolge art. 31 van het reglement van het civ. fonds, voor tractementen boven de *f* 100 's maands het weduwenpensioen 16 procent met een maximum van *f* 160 's maands bedraagt, zoodat de weduwe over het verschil der bedragen van *f* 1000 's maands tractement en daarboven, geen pensioen ontvangt.

Op die wijze, zegt hij, krijgt men geen waar voor zijn geld; hij vermeldt echter niet, wat verder in hetzelfde artikel 31 te lezen staat, nl.: dat voor tractementen van f 100 's maands en daar beneden 20 *procent*, en dus naar verhouding *meer*, dan voor de hoogere tractementen, aan de weduwen wordt uitgekeerd. Deze regeling nu kan gezegd worden samen te hangen met het beginsel van solidariteit, dat men in art. 31 heeft willen toepassen en op grond waarvan het als billijk is te beschouwen, dat de lasten van het fonds ten behoeve van de minst bedeelden, ten deele ook worden gedragen door de hoogst bedeelden.

Wat door *A. L. C.* verder nog wordt gezegd van de onderwijzeressen, nl.: »dat zij heelemaal geen waar voor haar geld krijgen«, is almede niet geheel juist, daar het herhaaldelijk is voorgekomen, dat de kinderen van eene gehuwde onderwijzeres uit het fonds zijn bedeeld en zelfs ook, dat zij dubbel weezenpensioen ontvingen, berekend naar het inkomen van de ouders, beiden den lande gediend hebbende.

Dat eindelijk de R. C. geestelijken verplicht worden aan het fonds bij te dragen, zal niet zoo ongerijmd klinken, als de schrijver meent, wanneer men nagaat, dat *ieder* burgerlijk landsdienaar, wiens betrekkingen vroeg of laat van het fonds *kunnen* trekken, contributieplichtig moet zijn; dat noch de Nederlandsche, noch de Indische Wetgeving den R. C. geestelijke belet, dat genot te verkrijgen; en dat dan ook zich het geval heeft voorgedaan, dat een pastoor, na den geestelijken stand te hebben verlaten, in het huwelijk trad en diens weduwe en kinderen dus ten laste van het fonds moesten komen.

Ten slotte een wensch: dat de beoordeeling van de werking van het Indische Civiel Weduwen- en Weezenfonds eventueel door hen, die zich daartoe gedrongen of geroepen gevoelen, moge geschieden met een billijke waardeering van deze staatsinstelling, die, hoewel in haar aard en ontwikkeling moeielijk met particulier levensverzekeringsbedrijf gelijkgesteld kunnende worden, toch zeer nuttig werkt, en die bij eene noodzakelijke herziening van het ten deele verouderde reglement, nog beter dan thans reeds het geval is, aan haar doel zal beantwoorden.

Gonggrijp

Oost-Indische Berichten.

Hoe de gouvernements-koffiecultuur op te beuren? is de titel van een hoofdartikel in de *Javabode* van 11 Dec, j.l., w. i. de schrijver de aandacht vestigt op de opdracht der regeering aan het lid van den Raad van Indië. **C. I. de Jaager:** om te trachten de verdere inzinking der koffiecultuur te voorkomen en tevens middelen tot hare opbeuring te beramen. Wij ontleenen o. m. het volgende aan dit artikel:

»Een oud-koffieplanter, die den onbegrijpelijken achteruitgang van deze, voorheen zoo bloeiende, cultuur eveneens zeer betreurt, meent echter, dat de toekomst nog veel belooft, mits geplant worde op geschikte gronden en de cultuur op andere wijze, dan tot heden gedreven worde. Zijn denkbeelden komen op 't volgende neer: In de laatste jaren dacht men blijkbaar, dat koffie in Indië overal groeit; als men dus maar grond kon bekomen of de inspecteurs maar onbeplante plekken, niet te ver verwijderd van de desa's, wisten aan te wijzen, dan was 't klaar! Dat echter qualiteit en quantiteit van de koffie in de eerste plaats afhangen van de hoedanigheid van grond en klimaat, werd eenvoudig over het hoofd gezien. Hij geeft echter aan de bevoegde autoriteiten in overweging: over te gaan tot de boschcultuur, waarvoor de koffieboom zich uitstekend eigent, hetgeen met afdoende voorbeelden uit verschillende streken op Java gestaafd kan worden. Deze boschcultuur is de z. g. *monosoekoe-plantwijze*, waarmede in de bergstreken van Pasoeroean en elders door den inlandschen landbouwer zeer loonende resultaten behaald zijn. Deze cultuurwijze eischt heel wat minder tijd en werkkracht dan de, nu gevolgde intensieve cultuur en men kan daarbij met succès den inlander wat meer zelfstandig laten werken, wat hem zeker welgevallig zal wezen.

In bijna alle residentiën moeten zeer vele voor dit doel geschikte boschterreinen voorkomen, het is toch onder de particuliere planters algemeen bekend, dat door de gewestelijke bestuurders ten allen tijde in de hooge streken veel woeste grond en voornamelijk die voor de koffiecultuur 't meest geschikt geoordeeld werd, gereserveerd is. Verder geeft de schrijver uitvoerige aanwijzingen hoe in deze gehandeld dient te worden, en eindigt met den raad: voor de uitvoering der bevelen desbetreffende de *wedono's* aansprakelijk te stellen, die dan natuurlijk al het verdere met de dorpshoofden moeten regelen.

In *'t Bat. Nbl.* van 14 Dec. jl. komt een ingezonden stuk voor van »*een Javaan*«, getiteld: **Javaansch-Europeesch Binnenlandsch Bestuurs-ambtenaar,** waarin deze toont 't volstrekt niet eens te zijn met de verschillende protesten tegen het streven der regeering, om Javanen op te nemen in het corps europeesche ambtenaren van het binnenlandsch bestuur. Hij beschouwt zulks volstrekt niet als een aantasting en ondermijning van den grondslag van het koloniaal beheer, en ziet niet in: waarom er een strenge afscheiding moet blijven bestaan tusschen heerschers en overheerschten, om het besef van de superioriteit van het blanke boven het gekleurde ras bij de bevolking levendig te houden, als zijnde onmisbaar voor het nederlandsch gezag.

Volgens zijn opvatting heeft men reeds lang met dit begrip gebroken, door het aanstellen van Indo's, Armenianen en Amboneezen tot europeesche bestuurs-ambtenaren. Een Inlander beschouwt den bruinen Indo meer als een bevoorrecht rasgenoot, dan als een Europeaan, zonder hem echter zijn afkomst als een schande aan te merken. Trouwens, uit een ethnografisch oogpunt nadert z. i. de Indo ook meer den Inlander dan den Europeaan. Ten opzichte van huidskleur houden de Hollanders, in tegenstelling van andere europeesche volken, volgens schrijver, er vrijzinnige denkbeelden op na. Zij zien er niets in om onder bruine Indo's te dienen.

Deze hebben bij het B.B., leger en andere takken van dienst het tot de hoogste rangen gebracht en getoond daar zeer goed te voldoen. Dit misgunt schrijver hun niet, maar vindt 't daartegenover grievend, dat Javanen, tot vóór zeer korten tijd, zoowel bij Indo's, Armenianen als Amboneezen werden achtergesteld.

Waarom werd er niets van gezegd — vraagt hij — toen verscheidene van de twee laatstgenoemde categorieën van menschen bij het B.B. werden geplaatst? Wij laten verder 't woord geheel aan den schrijver:

»Na een heerschappij van meer dan drie eeuwen is het natuurlijk, dat de verhouding van heerscher en overheerschte, zooals overal elders, een wijziging ondergaat. Aannemende, dat het tot vóór kort gevolgde bestuursbeleid vroeger in alle opzichten voldeed, toch kan het nu verouderd zijn en minder goed passen in de tegenwoordige tijdsomstandigheden. De nieuwe koers is er meer op berekend om waardeering en vertrouwen bij de Javanen te wekken.

»Door het zien geboren worden van andere toestanden zijn de inlanders in hun wijze van denken en handelen veranderd. Of moeten wij dezelfde blijven, terwijl alles om ons heen verandert? Iedereen, die eenigszins op de hoogte is van de inlandsche maatschappij, merkt zeer goed op, dat ook bij ons een evolutie gaande is. Het zou verkeerd wezen, als men daarmede geen rekening hield.

»Het getuigt voor een goed doorzicht en vermogen om de veranderde toestanden te beheerschen, dat de regeering ons thans meer concessies verleent. Wij zijn daarvoor den gouverneur generaal zeer dankbaar. Uit alles merken wij op, dat het nu werkelijk ernst is om onze belangen bij groot en klein, meer dan vroeger het geval was, te bevorderen.«

De heer **G. Stoll** geeft over **irrigatie en particuliere industrie** in de *Locomotief* eenige beschou-

wingen, naar aanleiding van Stblad no. 274, waarin o. m. wordt bepaald:

»Streken, waar tengevolge van den aanleg of de verbeteringen van groote irrigatiewerken, belangrijke wijzigingen zijn te verwachten in den staat van het bevloeiingswezen, zijn tijdelijk gesloten voor de verleening van vergunningen tot het inwerkingbrengen en drijven of de uitbreiding van ondernemingen voor de bereiding van suiker of indigo, zoomede voor de verhuring van gronden door Inlanders aan niet Inlanders.«

Schrijver verwondert er zich over, dat de tegenwoordige landvoogd, — de man met het heldere hoofd, die er van overtuigd was, dat na de bajonet, handel en nijverheid, de eenige hefboomen konden zijn, waarmede Atjeh spoedig en blijvend kon worden gepacificeerd en tot bloei gebracht, na 1½ jaar, dat Stbl. no. 274 van 1 Juni 1904, nog niet heeft ingetrokken.

Hij begrijpt niet wat met dit verbod wordt beoogd.

Wel verre van de particuliere industrie, en met name de suikercultuur, geen toegang te verleenen tot de groote uitgestrektheden grond, die van nieuw aangelegde irrigatiewerken de cultuurvoordeelen genieten, zou z. i. de regeering van haar kunnen profiteeren om nieuwe, ingrijpende, voor den inlander voordeelige toestanden te scheppen.

De heer Stoll stelt zich dan de nieuwe inrichting aldus voor:

»De gemeente bestaat uit een complex dessa's, in welks centrum een suikerfabriek met een rietaanplant van 1500 bouws. De area deze fabriek aangewezen, een uitgestrektheid van 5 tot 6000 bouws beslaande, wijst tevens de grenzen aan van de gemeente. Zoolang het aantal opgezetenen niet voldoende is om de fabriek van werkvolk te voorzien, neemt de gemeente nieuwe gemeentenaren van buiten aan, is het aantal bereikt, dan weert zij elken nieuweling, zoodoende komen alle voordeelen, die de fabriek afwerpt aan grondhuur, grondbewerking, koelieloonen bij de fabrikatie, snij- en transportloon van het riet etc., speciaal ten goede van en blijft het geld in de gemeente. Wordt dit den gemeentenaren duidelijk, dan zal het gevoel van solidariteit zich bij hen hoe langer hoe meer in gunstigen zin ontwikkelen en zal dit na een zekeren tijd zulk een hoogte hebben bereikt, dat zij zich niet zullen ontzien de slechte elementen onder hen, die ontwikkeling van de gemeenschap tegenhouden, uit de gemeente te stooten.

»Zoo lang de grond niet het eigendom der gemeente is,« betaalt zij de landrente aan het gouvernement; aangezien zij echter voor een groot deel aan haar lot kan worden overgelaten, d. w. z. dat zij door haar organisatie slechts een zeer beperkte bestuursinmenging vordert, zal daarmeê bij de heffing van de landrente rekening moeten worden gehouden. De gemeente zelf heft belasting: tot afkoop van heeren- en gemeente-diensten, voor onderhoud van wegen en bruggen, ter bestrijding der kosten van een goede politie en het oprichten van gemeente instellingen, waaronder hij in de eerste plaats rangschikt ziekeninrichtingen en scholen voor de kinderen der gemeentenaren.

»Velen zullen misschien van meening zijn, dat hij met het laatste iets onbereikbaars najaagt. Die zoo denken, verwijst hij naar het bericht in de medansche bladen, behelzende de oprichting van scholen door eenige tabaksondernemingen, waar de kinderen der werklieden worden onderwezen en waarmeê een ongedacht succes werd behaald. Er behoeft niet aan getwijfeld te worden, dat de gemeente, vooral in de schoolquaestie, veel steun zal vinden bij de fabriek, trouwens beider belangen, èn fabriek èn gemeente, brengen 't meê zich zoo nauw mogelijk bij elkaâr aan te sluiten.

In de *Sumatra Post* komt een beschrijving voor van de wetenschappelijke onderzoekingen in **Noord-Sumatra** van prof. **Volz**. Deze laatste tocht is vooral daarom van belang, omdat dezelfde streken doortrokken werden, waardoor de historische marsch van overste van Daalen is gegaan. Omtrent de houding der inheemsche bevolking werd door prof. Volz opgemerkt, dat deze nog weinig betrouwbaar is. De geleerde maakte eerst kleine uitstapjes in de omgeving van het bivak, om later de omtrekking te ondernemen van het noordelijk grensgebergte van het Lau Tawar. Daarna richtte hij zich naar 't noorden, naar den Geurendong, om een klein meer te onderzoeken aan den Boer Mesigit, een der talrijke toppen van dezen ouden uitgedoofden vulkaan. Hij vond hierboven op een hoogte van bijna 2000 M. een groot en een klein kratermeer, van resp. 250 en 80 M. doorsnede. Oostwaarts gaande, kwam men door oud gebergte opeens in tertiair land, het Roesep-gebied, dat in tegenstelling van de met ravijnen doorsneden hoogvlakte van Geurendong een groote menigte »escarpements« — trapsgewijze onder elkaar gelegen hellingen — vertoont. Over den Tangga Kambingpas bereikte men kampong Bintang, ten oosten van het Lau Tawar gelegen. Bij het weder verlaten van deze kampong werd de colonne van achter een hoogen heuvel beschoten. Over den Boer in Dedamar trok men naar 't gebied van Linggö, waar men zich nu geheel in tertiairgebied bevond, dat een zeer eigenaardig karakter draagt. Het bestaat toch uit wijde grassteppen met sparreboomen, die veel overeenkomst met Europeesche pijnbosschen vertoonen.

Over Seroelö kwam men te Linggö aan en vond dezen vroeger zoo belangrijken kampong, evenals trouwens alle kampongs in de omgeving, geheel verlaten. Ook hier had men weer een kleine ontmoeting met de vijand.

Het volgende haltepunt was Oeneng, nabij Idaq, daarna Lojangdal, waarna op 10 Nov. j. l. naar de Gajo Loeös werd gemarcheerd.

Uit geologisch oogpunt kan het meergebied in drieën verdeeld worden: het vulkaangebied, het eigenlijke meer met randgebergte en het geheele oostelijk en zuidelijk gebied van Roesep en Sa nar Kifang, de Linggö- en Dörötstreken. Het sterkst bevolkt is het vulkaangebied het tertiair gebied daarentegen is zwak bevolkt, terwijl o. a. in de Dörötstreken en Linggö reeds sinds jaren alles verlaten is.

De bevolking maakt een zeer gunstigen indruk. Ze schijnt een vermenging te vormen van Bataksch bloed met Koeboes, de oudste bevolking, die in Zuid- en Midden-Sumatra optreedt. Daarbij komt veel Atjehsch bloed. Dit laatste als gevolg van het z. g. »angkappen«, hetwelk hierin bestaat, dat een man, zonder betaling van een bruidschat, kan trouwen, op voorwaarde, dat niet de vrouw hem, maar hij de vrouw volgt. Vele Atjehers, en vooral de djahats, maakten van dit angkap-systeem gebruik, en aldus ontstonden de ons gouvernement vijandige elementen onder de Gajoe-bevolking. De Gajoe zelf is werkelijk niet zeer strijdlustig. Alleen heeft hij het gebrek, dat hij bijzonder graag schiet. Als een Gajoe een geweer heeft, 't mag nog zoo'n goed mensch wezen, dan moet hij schieten. Afgescheiden van deze hebbelijkheid, is de Gajoe een zeer sympathiek mensch.

In de nabijheid van het meer is de toestand sinds verleden jaar merkbaar verbeterd. Men krijgt thans een aangenamen indruk bij 't bezoeken dezer landschappen.

Bij GB. is bepaald, dat voor de verzending per post van de **„Bintang Hindia,"** voor zoover die verzending door de uitgevers geschiedt en de adresbanden het *gedrukt* opschrift: *Vrij per post* dragen, tot wederopzeggens vrijdom van port wordt genoten.

De nieuw opgetreden chef van exploitatie der westerlijnen van de **Staatsspoorwegen** heeft dezer dagen — schrijft het *Bat. Nbl.* — vergezeld door den opgetreden chef van exploitatie, een inspectie gehouden langs de lijnen, welke onder zijn beheer komen en daarbij kennis gemaakt met het geheele personeel, voor zoover het eenigen invloed op den gang van zaken kan uitoefenen, hetgeen overal onder de ambtenaren een gunstigen indruk heeft gemaakt, vooral toen aan 't personeel bovendien op eenvoudige wijze werd bekend gemaakt, dat 't niet langer zou beschouwd worden als *quantité negligeable*.

Voor 't oude régime is teekenend, zegt 't blad, dat de aftredende chef bij die gelegenheid *voor het eerst* van aangezicht tot aangezicht stond tegenover de menschen, op wie hij voor een richtig beheer en ter verzekering van den goeden gang van zaken *moest kunnen* vertrouwen.

Het komt dikwijls voor, dat ziekteverschijnselen zich nog al belangrijk voordoen in 't te velde staande rijstgewas en andere cultuurgewassen, welke eerst bij aanbieding van 't maandrapport ter kennis komen van 't **departement van landbouw**. Daar een tijdiger mededeeling misschien aanleiding kan geven tot 't nemen van maatregelen, om te trachten de ziekte binnen engere grenzen te beperken, heeft de directeur van landbouw bepaald, dat van dergelijke ziekteverschijnselen voortaan liefst telegrafisch, het bericht ter zijner kennis moet worden gebracht.

De **Indische Bond** heeft bij besluit van den 11en Dec. jl., tot aanvulling van haar bedrijfskapitaal in eens of bij gedeelten, in leen ontvangen een som van *f* 15000, tegen 3 pct. 's jaars, onder voorwaarde, dat de in leen verstrekte gelden als afzonderlijk fonds zullen worden beheerd en uitsluitend bestemd worden voor de oprichting en exploitatie der **landbouwvestigingen** der vereenigingen te *Lembang* en *Paroengkoeda* in de residentie Preanger Regentschappen en te *Senggaroeng* in de afdeeling Brebes der residentie Pekalongan.

Uit Bandoeng werd bericht dat een 20tal **Kinaondernemingen** zich verbonden hebben, om den oogst die in 1905 4,278,000 kilogram kinabast bedraagt, in 1906 terugtebrengen op 2,595,000 kilogram en om, naar 't voorstel *Maurenbrecher*, een twaalfde van den oogst tot nader order op de schuren. Verder is besloten een limite voor de te veilen kinine te laten vervallen. Deze nieuwe regeling geldt voorloopig voor één jaar. Voor de kinineveilingen voor 1906 is ingeschreven: door particulieren voor ongeveer 20,000 kilogram, door het gouvernement voor ongeveer 25,000 kilo sulpstaat.

De heer *van Geuns* drijft in het *Soer. H.bl.* den spot met de bekende opdracht, betreffende het **inlandsch onderwijs**, aan den controleur *Jasper* verstrekt en zet uiteen dat een dergelijke opdracht alles weg heeft van het opentrappen van een niet gesloten deur.

Twee minuten speurens in de koloniale verslagen is voldoende om de wenschelijkheid van herziening of uitbreiding van het inl. onderwijs te doen erkennen als een dringende noodzakelijkheid."

Bovendien is 't toch genoegzaam bekend, dat het inl. onderwijs in Indië op een allerbedroevende wijze wordt verwaarloosd.

Elk europeesch schoolgaand kind kost den staat immers ongeveer f 24, dus 600 maal meer dan een inlandsch kind. *Mr. v. Deventer* schatte toch, dat omstreeks 1 millioen gulden aan 't inl. onderwijs op Java en Madoera werd ten koste gelegd, dat is 3½ cents per hoofd.

Niet minder noodig is onderwijs in *practische industrieele* richting, doch ook in deze behoeft de regeering geen speciaal rapport, tenzij het een middel is om te . . . . . *temporiseeren!* schrijft *v. Geuns*.

De **vorst van Boni** zal te Batavia geïnterneerd worden in een woning de Pintoe-Besie. Een militaire wacht van 12 man zal huis en erf bewaken.

In **Atjeh** nog steeds overvallingen. Den 14den Dec. j.l. werd een dekkingsdetachement onder een inl. sergeant nabij *Blang Maue* door 40 vijanden overvallen. De sergeant, 1 korporaal en 10 fuseliers sneuvelden, 4 fuseliers werden zwaar en 4 licht gewond, zestien geweren en 500 patronen gingen verloren.

Den 18en Dec. d.o.v. werd de geniedekking onder een eur. sergeant nabij *Aloeë Goelë* in Peusangan door een honderdtal Atjehers overvallen. Behalve de sergeant, sneuvelden nog 9 inl. fuseliers, terwijl 4 zwaar gewond werden. Verloren gingen 14 geweren. De vijand had 6 dooden. Een patrouille onder luitenant Winter heeft van een 20 man sterke bende in Peusangan 17 vijanden neergelegd.

Het feit, dat de vijand slechts 6 dooden liet liggen, laat ruimte voor het vermoeden, dat de noodige veiligheidsmaatregelen weder niet behoorlijk zijn in acht genomen, schrijft het *Bat. Nbl.*

West-Indische Berichten.

Curaçao. Zooals wij verwachtten, werd het bericht volgens hetwelk de zeilvaart op Venezuela voor deze kolonie weder was geopend, te Willemstad met grooten jubel ontvangen.

Volgens de *Amigoe* zou echter 'n onaangenaam bijsmaakje aan dat heuglijk bericht zijn.

„De voor zeilschepen laatst bestaan hebbende moeilijkheid" schrijft het blad, „is *niet* opgeheven, noch voor Bonaire, noch voor Abrua. Alleen op Curaçao kunnen de zeilschepen worden uitgeklaard door den columbiaanschen consul, de anderen twee eilanden missen nog hun consulaire vertegenwoordigers van Venezuela, zoodat van daaruit geen enkel zeilschip naar Venezuela kan vertrekken."

„Zeker," vervolgt het blad, toch blijft er reden voor vreugde en dankbaarheid jegens president Castro; ons hoofdeiland is ten minste van een zwaren last, welke ons dreigde dood te drukken, bevrijd. Maar ook voor Curaçao is nog niet alles bereikt. Ook voor Curaçao blijft van kracht het verbod dat schepen van minder dan 40 ton inhoud de havens van Venezuela niet mogen aandoen, terwijl voor Bonaire en Aruba beide dwangmaatregelen nog van kracht blijven."

Het blad vraagt hoe het mogelijk was dat de onvriendelijke maatregel van Venezuela zoo lang kon blijven bestendigd, om na acht weken nog slechts ten halve daaraan een einde te zien gemaakt.

Venezuela kan volgens de *Amigoe* blijkbaar geen eerbied meer hebben voor onze regeering, die hare onderdanen op willekeurige, vernederende wijze liet behandelen zonder op te komen voor haar rechten en eerbied af te dwingen voor ons gezag?

Wij hadden dus aan Venezuela de tanden moeten laten zien! Is dat dezelfde *Amigoe*, die amende honorable onzerzijds wenschte voor vermeende tekortkomingen?

In den tegenwoordigen tijd is het voor iedere natie en zeker voor die welke de er zal hebben, het vredespaleis in haar midden te hebben, plicht om niet tot dwangmaatregelen over te gaan, dan wanneer alle andere middelen falen. En waar we hier met een georganiseerden staat te maken hebben als Venezuela, waarmede onderhandelingen kunnen worden aangeknoopt, door een bij dien Staat geaccrediteerd vertegenwoordiger, is ongetwijfeld de weg der onderhandelingen die, welke de aangewezene moet worden geacht. En we begrijpen niet dat de *Amigoe* in de dagen, waarin het blad zoo treffend het »Vrede op aarde« herdacht, der regeering van het moederland er een verwijt van maakte, dat ze niet dadelijk met den sterken arm ging dreigen, welke dreigementen nog bovendien dit problematieke nut hebben, dat ze machtigeren zelfs dan wij tegenover Venezuela al heel weinig verder brachten.

In een schrijven uit Sint Martin aan genoemd blad troffen we de mededeeling aan, dat het voortaan voor de bewoners van het eiland niet zoo gemakkelijk zou gaan om naar Sint Domingo te trekken en daar werk te zoeken. Arme luitjes, is men geneigd te denken, na al wat over de armoede der Sint Martijners werd gehoord.

Volgens den schrijver van bedoelde correspondentie zou de zaak echter eer voordeelig dan nadeelig voor het land wezen. Allen, die na 10 December ll. op Sint Domingo aankomen, moeten in het bezit zijn van een schriftelijk bewijs van de plantage, waar zij werkzaam zullen zijn, of bij ontbreke daarvan eene som van 30 dollars toonen als persoonlijk bezit.

Aan deze bepaling is volgens den schrijver voor het eiland voordeel verbonden. Er zullen nu minder luitjes naar Sint Domingo trekken en de Sint Martijners zullen zich meer met het bebouwen van het eigen land ophouden. Nu trekken heele families naar Sint Domingo en laten gedurende ettelijke maanden huis en grond aan hun lot over, om teruggekeerd van de overgelegde spaarduitjes te teren en het eigen land onegrept te laten. Is het geld op, dan maar weer naar Sint Domingo!

»De grond ligt jaar in jaar uit dus braak en de laatste maanden, die onmiddellijk aan het tijdstip van vertrek voorafgaan, lijdt men gebrek, daar het gespaarde geld is ingeteerd.«

't Is 'n interessant kijkje, dat G. ons in de *Amigoe* op het arme St. Martin gaf.

't Is soms om wanhopig te worden voor menschen, die het beste met hunne naasten voor hebben en dan zoo dikwerf op den onwil van belanghebbenden zelven hunne pogingen zien afstuiten.

De »Curaçaosche was er nu eindelijk in geslaagd om een cursus voor hoedenvlechters te Willemstad te kunnen openen. Wie nu denkt, dat het storm zou loopen van vrouwen en meisjes om zich in de vlechtkunst te kunnen volmaken en op die wijze in de gelegenheid te worden gesteld om meer geld te kunnen verdienen voor fijner werk, heeft het glad mis.

De ingestelde cursus zou den 2en dezer met slechts vier vlechters worden begonnen. De *Amigoe* wekt hare lezers op, om waar mogelijk hun invloed aan te wenden voor bijwoning van dezen cursus door een grooter aantal vlechtsters.

Het blad schrijft dan:

»Het doel van den op te richten cursus is om het fijn vlechten meer algemeen te maken, omdat er meermalen aanvragen komen om fijnere soorten, welke, uit gebrek aan werkkrachten, niet geleverd kunnen worden.

Met die fijnere soorten kan veel meer geld worden verdiend dan met de gewone. En juist de goede afwerking daarvan zal ons eiland een goeden naam geven en meer werk verschaffen, zoodat het volk met het vlechten werkelijk zijn onderhoud kan verdienen,

Vooral nu Z. Exc. de Minister van Koloniën D. Fock zich onze industrie heeft aangetrokken en de Koninklijke Fabriek van hoeden en militaire equipementstukken van den heer Frans Pauwels te 's Gravenhage bereid bevonden wordt al onze goede soorten op te koopen, mogen wij niet langer talmen. Dezer dagen heeft de heer Frans Pauwels aan de »Curaçaosche Maatschappij« zijn volle medewerking beloofd en reeds aanstonds een flinke bestelling gedaan.

De monsters voor eenige jaren aan de permanente tentoonstelling *Boeatan* van »*Oost en West*« gezonden, hebben zeer de aandacht getrokken.

Mevrouw N. van Zuylen-Tromp verdient zeker een bijzonder woord van dank en lof voor hare ijverige, belangelooze bemoeiingen. Door H. Ed. werd de Minister attent gemaakt op ons vlechtwerk, wat de verdere praktische resultaten tengevolge had.«

Suriname. De huishouding dezer kolonie is duur, evenals die van Curaçao, en evenals die van de fransche Antillen, ten opzichte waarvan men nu ernstige plannen schijnt te koesteren om er de tering naar de nering te zetten.

Naar aanleiding van de opmerking in het *Vaderland* dat er op de koloniale huishouding wel wat zou te bezuinigen vallen, vinden we in de *Suriname* van 7, 12 en 15 December ll. een, nog niet afgesloten betoog voor de waarheid dier opmerking. Zeer trof ons daarin de opmerking als wel de moeite waard om daarop de aandacht te vestigen, dat de toekenning van reis- en teergelden in de kolonie niet wordt geregeld bij de wet, maar bij gouvernements-resolutie; noch de Koloniale staten, noch de Raad van bestuur worden gehoord; de gouverneur treedt dus op als ongecontroleerd begrootings wetgever!

Zoo is het tractement van den landbouw-assistent feitelijk van f 3500 als toegestaan op f 5000 gebracht, evenals dat van den wandelleeraar.

Kortom afgezien van de personaliteiten, die in het artikel voorkomen, maar, wij moeten het erkennen, somtijds wel eens noodig kunnen zijn, achten wij de opmerkingen van de *Suriname* belangrijk genoeg om daarop de aandacht te vestigen.

De goud-industrie blijft in de kolonie nog steeds den weg van den vooruitgang bewandelen. In tien maanden tijds, de eerste tien van 1905, bedroegen de goud-aanvoeren te Paramaribo ruim 837 kilogrammen; ver beneden de 1000 zullen dus de aanvoeren dit jaar niet blijven. Het district Suriname spant met 325 kilogrammen de kroon, dan volgt Lawa met 210, Saramacca met 178, 5 en Marowijne met 123, 5 kilogram.

Er heeft zich in de kolonie weer 'n stroopers-incident voorgedaan. Wij ontleenen hieromtrent aan *Onze West* het volgende:

»In Marowijne liggen twee bekende goudplacers, Daylight en Hermina. Op beide placers werd het stelsel van onderhuur toegepast. Het trok echter de aandacht, dat van Daylight geregeld groote goud-aanvoeren plaats vonden, terwijl Hermina, van ouds een zeer gunstig bekend placer, weinig goud opbracht. Dit deed het vermoeden rijzen, dat een groot deel van het goud hetwelk door onderhuurders op Hermina werd gewonnen, op de eene of andere wijze zijn weg vond naar Daylight, en als van dit placer afkomstig in de stad werd aangevoerd. De beheerder van Hermina zond daarom onlangs den landmeter Simons op, die vergezeld werd van een beambte van politie en het geluk had een groot aantal arbeiders werkend aan te treffen op het placer Hermina. Zoo kon ditmaal een groote hoeveelheid goud van placer Hermina aangevoerd worden, en wel niet minder dan 17100 gram, een kapitaal vertegenwoordigende van nagenoeg f 24000. Bovendien werd 1500 gram goud in beslag genomen van stroopers die op het placer werden aangetroffen. Het is te hopen, dat de rechtzaak, die ongetwijfeld zal volgen, het volle licht zal brengen in deze duistere zaak.«

Bijna 19 kilogrammen dus in ééne maand van één placer — 't is nog eens de moeite waard.

Of er goud in den Surinaamschen bodem zit? We gelooven dat er nog menschen zullen zijn die er aan twijfelen, omdat zij zelven het er niet uit wisten te halen.

Surinaamsche Schetsen.

V.

De balata-industrie, bewerking en winsten.

Een nogal winstgevende en bloeiende industrie in de kolonie is die der *balata*. Dit is het sap (melk) uit de bolletrie (Eng. bulytree), een reusachtige boom van ± 120 voet hoogte, welke door een fraaie bladerenkroon gedekt is, in de binnenlanden veelvuldig, meestal in groepen voor komt. Ofschoon de groote waarde van dit sap reeds langer bekend is, kan men eerst sedert een 15 jaren van ontwikkeling van de balata-industrie spreken, welke vooral met Engelsch kapitaal langs de rivieren de *Nickerie* en de *Corantijn* werd begonnen, zoodat begrijpelijkerwijze meest inboorlingen uit de naburige Engelsche koloniën, *Demarara* en *Barbados*, daarin een bestaan vonden en nog vinden.

Balata, dat ongeveer dezelfde eigenschappen heeft als *gutta percha* en *caoutchouc*, wordt echter duurder betaald en in sommige opzichten duurzamer geacht, o. a. omdat het tegen temperatuursinvloeden beter bestand is en dus langer in gebruik kan blijven.

Zonder vergunning van den Gouverneur mag men in de domeingronden geen bolletree bewerken. Wanneer die toestemming (concessie) verkregen is voor een zeker aantal HA. in de binnenlanden, moet door den concessionaris voor het uitrusten van expedities worden gezorgd. Vóór het aanvragen eener concessie, laat men gewoonlijk een prospector met eenige mannen (6 meestal) een verkenningstocht doen, om van de aanwezendheid van de gezochte boomen in een zeker terrein verzekerd te zijn. Zoo'n prospector gaat natuurlijk geheel op avontuur uit.

De kosten aan het uitrusten eener expeditie verbonden zijn zeer belangrijk. Gewoonlijk gaat dan een prospector met een 20 man het bosch in, waarbij het regel is hen voorschotten van minstens f 100 te geven. Komt een expeditie of liever een balata-bleeder, zonder resultaat terug, dan gaat het zeer moeilijk het voorgeschoten geld op den bleeder te verhalen, en is de eenige mogelijkheid op redres, dat hij nogmaals zijn geluk beproeft.

Het uitrusten van expedities eischt nog heel wat drukte en werk, aangezien de noodige voorraad levensmiddelen als bakkeljouw (gedroogde kabeljouw) rijst, blikjeswaren, zout, spek, zoutvleesch, ook tabak en lucifers moeten worden meegenomen, evenals blikken, waarin de bolletreemelk moet worden bewaard.

Die expedities vertrekken met booten — gewoolijk in het begin van 't jaar — naar hare bestemming (het concessieterrein) en blijven daar in den regeel tot Augustus. Veelal heeft de concessionaris een magazijn op zijn terrein en als de mondvoorraad op is (meestal vrij spoedig), zijn de werklieden, daar zij hun voorschot in den regel in de stad verbrast en verteerd hebben, wel verplicht in dat magazijn te koopen waar het nu niet bepaald goedkoop is, ja, de waren wel tegen het dubbele van den gewonen prijs van de hand worden gezet. Afrekening geschiedt dan later bij terugkomst in de stad.

Het tappen der bolletreeboomen heeft op de volgende wijze plaats:

De balatableeders (tobleed bloeden-aftapper) verdeelen zich 't over terrein, elk in een afzonderlijk stuk grond, omdat ook ieder betaald wordt voor het door hem verkregen product.

Zij maken in den bast der boomen, tot op ongeveer 20 voet hoogte V-vormige insnijdingen, welke loopen tot onder aan den stam, zoodat door het aldus gevormde kanaal de melk kan vloeien en worden opgevangen in kalebassen, welke aan den bast worden vastgehecht.

Zijn de kalebassen (schalen der kalebasvruchten) vol, dan wordt de inhoud overgegoten in blikken, die in het kamp gebracht, in groote bakken worden geledigd om daar te gisten. Er vormt zich na eenige dagen een vlies in de bak van pl. m. 1 cM. dikte, dat er af wordt genomen en gedroogd tot een vrij hard vel. Deze roodbruine vellen zijn voor verzending reeds geschikt. Op die wijze gaat men voort totdat de bak ledig is.

Het is verboden den bolletreeboom over den geheelen omtrek te kerven, omdat door dit z. g. »ringen« de boom zou sterven. Toch gebeurt het herhaaldelijk, dat men zulks doet om een grootere hoeveelheid balata te verkrijgen, en dus groot nadeel aan de boomen toebrengt. Ofschoon strafbaar, kan men moeilijk dergelijke handelingen controleeren of straffen, daar het toezicht in de binnenlanden te onbeteekenend is, alhoewel door het koloniaal bestuur sinds eenigen tijd bizonder politietoezicht is ingesteld.

Gewoonlijk leveren de boomen, nadat zij een viertal jaren geleden 't laatst getapt zijn, weer melk.

Per kilo balata ontvangen de bleeders bij terugkomst en na behoorlijke weging f 1.50. De marktprijs van balata is ongeveer f 3; voor de onkosten kan men f 2 per kilo rekenen, zoodat de winst — als alles meevalt — f 1.— per kilo is. De laatste tijden is de prijs der balata echter zeer gedaald; toch blijft de industrie winstgevend. Zoo verhaalt Dr. van Cappelle, dat hij bij zijn tocht in de binnenlanden aan de Z. W. helling van een bergrug een 80 tal boomen telde en berekende hij, dat op dat kleine plekje een kapitaal van f 2000 voor het tappen stond.

Wanneer n.l. een bolletree, die in den drogen tijd 3 à 4 Liters in den regentijd wel 7 L. melk oplevert, (in den regentijd is het produkt niet veel grooter, wegens aanzienlijker watergehalte en kan men op minstens 1 kg. per boom rekenen) goed getapt wordt. d. w. z. over slechts $\frac{1}{3}$ of $\frac{1}{2}$ van den omtrek, dan is hij na 3 à 5 jaar genoegzaam hersteld om andermaal getapt te worden.

Stelt men de prijs van 1 KG. balata, d. i. de hoeveelheid, die een boom, op bovenomschreven wijze getapt, telkens kan opleveren, op 3 gulden, dan vertegenwoordigen 80 boomen een waarde van f 240, eene som die telkens na 4 jaren kan verkregen worden; dit bedraagt dus per jaar f 60.

»Eindeloos", zegt dr. van Cappelle verder, »strekken zich »deze rijkdommen door de binnenlanden in onze kolonie »uit om met 't goud, waarvan ook hier eenmaal rijke »vondsten ontdekt zullen worden, een waarde te vertegen»woordigen op een zoo beperkt gebied, wellicht onge»evenaard.«

Weet men, dat in 1903 ongeveer 6½ millioen H.A. voor onderzoek van balata zijn uitgegeven, en ruim 600.000 H.A. in concessie, dan ziet men, dat deze industrie zich in vrij groote belangstelling mag verheugen.

VI.

Kijkjes in de rechtzaal.

De stoep van het Hof van Justitie is bevuild met vieze, natte, witte plekken. Men deelt ons mede, dat men „Obia Sanni" ter plaatse heeft neergelegd, om eene gunstige beschikking van het Hof van Justitie te verkrijgen. Behalve eene zekere, weinig welriekende vloeistof, afkomstig van een viervoetig dier, schijnt er met krijt te zijn gewerkt op de stoep. De gewone middeltjes zooals jenever, knoflook, enz. zullen er zeker ook wel bij te pas zijn gekomen, al valt dit nu moeilijk meer na te gaan. Als de beklaagden niet vrijkomen, dan moet »iemand« sterven, zoo is, naar ons is meegedeeld, de uitspraak van de heksenmeesters, die hier ageeren ten gunste van beklaagde.

Treurig staaltje van bijgeloof!

De beklaagden, *negers*, arbeiders op een placer, werden evenwel toch veroordeeld. Hun »Obia Sanni« had dus niet geholpen.

Nu is de Britsch-Indiër aan de beurt. Erg frisch zien deze koelies er niet uit in den regel. Hun gore kleedij, hun haartooi met klapperolie gedrenkt, de zweren, die zij dikwijls hebben, dat alles maakt deze menschen weinig aantrekkelijk.

Vandaag is werkelijk 't toppunt bereikt. De beklaagden en getuigen wedijveren wie er het smerigst uitziet. Een koelievrouw verschijnt op het tooneel met een omslagdoek, die in langen tijd geen water en zeep heeft gezien. Het mensch strompelt. Zij heeft eene verzwering aan den voet, misschien ook een gevolg van weinig zindelijkheid. Bovendien heeft ze koorts zoodat ze zich nauwelijks staande kan houden, waarom de President haar hoffelijk een stoel doet aanbieden. Achter haar trippelt een alleraardigst kindje. Een bloempje op een mesthoop!

Het blikt vrijmoedig in het rond. Blijkbaar is het verwonderd, dat de moeder zoo lusteloos op de stoel zit en zich ternauwernood moeite geeft te antwoorden op de gestelde vragen. Zoo nu en dan laat het meisje ook haar stem hooren want het is betrokken in de rechtzaak van heden. De man die met haar moeder samenwoont (misschien haar vader) heeft het kind op een dag, toen hij dronken was, mishandeld. Hij zocht de moeder, met wie hij kort te voren ruzie had gehad en het kind liep hem daarbij achterna, ook roepende om de moeder. Dat roepen begon den onverlaat te vervelen! Op een gegeven oogenblik gaf hij het meisje een klap, tilde het bij de armen in de hoogte en kwakte het neer op den grond, met 't gevolg, dat het arme schaap een armpje brak, wat de ellendeling niet eens opmerkte. Anderen brachten eenigen tijd later het schreiende kind bij de moeder. Het kind moet nu ook getuigenis afleggen. De lezers begrijpen dat dit alles met behulp van tolken geschiedt, met een bedeesd stemmetje vertelt zij hoe ze is geslagen, daarbij met een schuwe blik naar beklaagde ziende, alsof zij vreesde, dat hij haar nog kwaad zou kunnen doen!

Of het pijn deed?, vraagt de President.

„Ja", antwoordt het meisje »het jeukte erg!«

De beklaagde erkent het ten laste gelegde, wat ook door de getuigen wordt gestaafd. Het openbaar ministerie acht voor dit feit een strenge straf noodig en eischt daarom een jaar gevangenisstraf met gedwongen tewerkstelling en een boete van f 8.—.

Wat de koelie meer hinderde, een jaar van zijne vrijheid te zijn beroofd of het betalen van acht guldens, bevroedt ge niet. Ik geloof het laatste.

Het eerste bedrijf is afgeloopen. De beklaagde, de zieke vrouw, de getuigen, het aardige koeliemeisje, alles verdwijnt met spoed van het tooneel en beklaagde n°. 2 komt binnenstrompelen.

Weer zoo'n vieze koelie!

Deze loopt met een kruk, omdat hij aan eene zijde is verlamd. Hij heeft zich te verantwoorden, wegens minder vriendelijke bejegening van een huis- en landgenoot. Hij woont samen met een Madraskoelie en een tijd lang was alles »pais en vree«. De wind echter zou hierin verandering brengen. Over een touw hing het smakelijke kleedingstuk, hetwelk men *baba* noemt, een soort beenbekleeding. Een verraderlijke windvlaag wipte de baba van het lijntje. De eigenaar van het kleedingstuk, de beklaagde, beduidde zijn huisgenoot dat hij de baba moest gaan oprapen. »Ben je gek« klonk het verontwaardigd antwoord, waar over beklaagde zoo gegriefd was, dat hij een stuk brandhout opraapte en zijn huisgenoot daarmee op het hoofd tikte op nogal ruwe wijze. Althans de huisgenoot viel achterover, bij ongeluk in een vat, rolde om met het vat, bezeerde zijn been daaraan en kreeg onderwijl nog een paar zachte (!!) tikjes met het brandhout van zijne medebewoner, die deze gelegenheid te schoon vond om ze ongebruikt te laten. Dit spektakel brengt beklaagde nu voor den vierschaar. Hij houdt zich leuk.

»Ik was dronken« zegt hij »en kan mij niet herinneren, wat gebeurd is«. Toevallig echter herinnert hij zich wel alles, wat in het nadeel van zijn huisgenoot is. Ook 't getuigenverhoor bewijst duidelijk, dat hij niet dronken was, zoodat het O. M. vrijheid vindt het feit bewezen achtend, den eigenaar van de baba, zes maanden gevangenisstraf te geven met openbare tewerkstelling.

Ten slotte komt een bewoner van ons schoon Insulinde op het zondaarsbankje, een *Javaan*.

Ter inleidinge diene, dat de naam van »schoonmama« niet erg populair is. In tijdschriften, vooral in de z. g. humoristische, leest men telkens satirieke verhalen over schoonmama's, waarin haar voortreffelijke eigenschappen niet al te gunstig worden voorgesteld. Toch zijn ook schoonmoeders wel eens nuttige beste menschen. Daarvan kan de heer Bhim Bhohadoor Sing, koelie op plantage X meepraten. In het begin van het jaar had hij het voorrecht zijn schoonmama te herbergen. Als Bhim Bhahadoor Sing 's avonds uitging om te dobbelen, bleef schoonmama alleen in huis met haar dochter. Zoo was 't ook in den nacht, dat het volgend voorval werd afgespeeld. De beide vrouwen sliepen. Maar ongeveer middernacht wordt schoonmama wakker door een geritsel. Zij opent de oogen om tot haar schrik te ontwaren, dat een groote Javaan binnengedrongen is, die een ijzeren trommel opneemt en daarmede de kamer verlaat.

Schoonmama zet een luide keel op, maar practisch als zij is, beseft ze, dat het niet voldoende is. Ze staat dus

ijlings op en snelt den dief achterna. Op korten afstand van de deur haalt ze hem in en grijpt hem vast. Maar de robuste Javaan behoeft haar slechts één schop te geven om de oude vrouw over den grond te doen tuimelen. De brutale roover snelt weg met den gesloten buit. Maar gelukkig heeft schoonmama den dader herkerd. Zoo gauw ze kan loopt ze naar de woning van den koelie Jaggernath, waar Javanen en Britsch-Indiërs broederlijk samen aan het dobbelen waren (een teeken van verbroedering, maar geen gelukkige verbroedering tusschen Britsch-Indiërs en Javanen).

Ook Bhim Bhahadoor Ring behoort tot de dobbelaars. Daar vliegt schoonmama binnen! Als een dynamietbom doet ze het gezelschap uiteenspatten door de mededeeling dat de Javaan Kromo Prawiro een trommel met geld gestolen heeft bij Bhim Bhahadoor Sing.

Groote opschudding!

Men besluit onmiddellijk een onderzoek in te stellen. De Javaansche hoofdman (Mandoer) doet al zijn landgenooten samenroepen. In het middernachtelijk uur komen allen bijeen. Slechts één ontbreekt .... Kromo Prawiro! Men doorzoekt zijn woning met licht, maar hij is nergens te vinden. Eerst den volgenden morgen 6 uur zag men vriend Kromo Prawiro van den kant van het veld opdagen. Hij werd met 't noodige gejoel begroet. In koor klonk het: daar is Kromo Prawiro, daar is Kromo Prawiro!"

Het voorwerp van deze buitengewone belangstelling zag zich in een oogenblik omringd door tal van koelies. Eenigen gaven hem vast bij voorbaat een paar flinke muilperen, zeker in afrekening van de straf, welke Kromo Prawiro voor zijn daad zal krijgen, maar het is de vraag of het Hof met dit voorschot rekening zal houden.

Tevergeefs tracht hij zijn alibi te bewijzen. Hij kan niet opgeven, waar hij den bewusten nacht is geweest. Hij beweert dat hij thuis was. Maar die uitvlucht is niet gelukkig gevonden, want men weet dat de immigrantenwoning van bescheiden afmeting is en men zou moeilijk een flink uit de kluiten gewassen Javaan als Kromo Prawiro is, bij de huiszoeking over het hoofd hebben gezien.

Kort daarop vond men in 't veld eenige kleedingstukken behoorende tot de intime garderobe. Daar dergelijke producten, zelfs niet op de vruchtbaarste plantage en vooral in de krullotentijd niet van de boomen vallen, begreep men dat die artikelen behoorden tot de gestolen kleeren van Bhim Bhahadoor Sing, want in de geroofde trommel, een petroleumblik van deksel behoorlijk voorzien, welke hier te lande vrij goedkoop worden verkocht, bevonden zich behalve f 45 aan baar geld, ettelijke kleedingstukken en een zilveren ketting. Na de kleeren werd elders in de plantage de gestolen trommel gevonden, terwijl de zilveren ketting in het bezit van een koelie scheen te zijn geraakt. Hoe dat is geschied, ligt grootendeels in het duister en het is voor belangstellenden ook maar beter, dat dat gedeelte van 't bedrijf met een sluier bedekt blijft.

Kromo Prawiro ontkent, zooals met de Javanen meestal het geval is, alle schuld op de zitting. De talrijke getuigen leveren echter zooveel bewijsmateriaal, dat het O. M. volle vrijheid vindt zijne veroordeling aan te vragen, echter wegens gebrekkige verstandsontwikkeling onder verzachtende omstandigheden.

Tot de academisch opgeleide boosdoeners behoort deze javaan dus niet. De eisch luidt 2 jaren gevangenisstraf met openbare tewerkstelling.

De praktizijn van den beklaagde wraakt de getuigenverklaring. Ook bij hem moet weder de schoonmama de dupe worden.

Verdediger heeft ontdekt dat zij maar één oog heeft en nu meent hij dat zij met het eene oog, nog beneveld van den slaap, onmogelijk Kromo Prawiro in den nacht heeft kunnen herkennen. De verdediger vergeet echter, dat Bhim Bhahadoor Sing's vrouw, wakker geworden op het geschreeuw van schoonmama, ook Kromo Prawiro heeft herkend.

De eisch van het O. M. wordt toegewezen.

Onverschillig, zonder een spier van zijn gelaat te vertrekken, hoor de Javaan doodkalm 't vonnis aan.

Kalm, alsof het de eenvoudigste zaak ter wereld betrof, laat hij zich heenleiden. Is het 't dobbelspel, en de onbedwingbare zucht tot spelen, die de drijfveeren waren tot dezen diefstal? Heel waarschijnlijk.

* * *

Uit de vele zaken die voorkomen bij het gerecht greep ik een voorbeeld van negerbijgeloof, Britsch-Indische wreedheid en Javaansche steelzucht.

Reman Irus.

[1]) Obia Sanni-tooverij of afgoderijmiddelen.
[2]) Placer is een mijnontginning.

Algemeene Berichten.

Bali.

De correspondent van de *Nieuwe Rott. Ct.* te Batavia seinde 13 dezer:

„De expeditie naar Bali is voorloopig uitgesteld. De nieuwe resident van Bali en Lombok heeft in opdracht, onze verhouding met Badoeng en Tabanan, indien mogelijk, vreedzaam te regelen.”

De redactie teekent hierbij aan:

„Dit bericht komt niet onverwachts. Men wist reeds eenigen tijd geleden te verhalen, dat de gouverneur-generaal persoonlijk voor een krachtig ingrijpen op Bali was, maar dat de Raad van Indië daarin niet wilde medewerken, zoodat toen besloten is de blokkade van de kust van Badoeng en Tabanan krachtiger door te zetten, o. m. door het toevoegen van militaire schepen aan die van de gouvernements-marine, welke tot dusverre de blokkade hadden uit te voeren. Ook werden onzerzijds uitvoerrechten geheven. Dit beantwoordde de vorst van Badoeng met allen uitvoer over zee en naar Gianjar te verbieden. Reeds sedert de helft van September jl. heeft alle uitvoer van Badoeng naar Tabanan plaats, vanwaar Badoeng alle benoodigde invoerartikelen betrekt. In den politieken toestand van Badoeng kwam geen verandering.”

En na nog eens uiteen gezet te hebben wat er later is gebeurd en hoe het lid van den Raad van Indië *Liefrinck*, als uiterste poging om de zaak in der minne te schikken, 12 April 1905 naar Bali werd gezonden, hetgeen zonder resultaat bleef, komt zij tot het besluit:

„Wij gelooven niet, dat de nieuwe resident (*De Bruijn Kops*) meer succes zal hebben en meenen, dat dit uitstel geen afstel zal zijn.”

* * *

Indische magistratuur en inlanders.

De part. corr. te Batavia van het *Handelsblad* seint aan dit blad:

„Er is een commissie ingesteld om de Regeering te adviseeren over de mogelijkheid en wenschelijkheid van een openstelling der magistratuur voor inlanders en het oprichten van een rechtsschool, waarin inlanders practisch kunnen gevormd worden tot voorzitters van landraden.”

Ons dunkt dat de tijd ook hiervoor gekomen is, hetgeen o. a. blijken kan uit het feit, dat reeds enkele Inlandsche jongelieden voor de rechtsstudie naar Nederland zijn gekomen, o. a. de zoon van een Sangireeschen Radja

* * *

Wijzigingen in Indische Wetten.

Naar *De Telegraaf* verneemt, bestaat bij de Regeering het voornemen, om een wijziging van het drukpersreglement voor Indië tot stand te brengen en om tot 'n algemeene herziening der invoerrechten voor Indië over te gaan.

* * *

Gevonnist.

Onlangs werd uit Indië telegrafisch aan de *N. R. Ct.* bericht, dat de controleur **Burgdorffer** dan toch wegens doodslag op een europeesch fuselier, met aanneming van verzachtende omstandigheden, is veroordeeld, en wel tot 2 jaren gevangenisstraf. Zooals wij vroeger ook in ons blad mededeelden, werden in Augustus 1904 op den passar Moeara Tebo in **Djambi** wanordelijkheden gepleegd door eenige beschonken militairen, die ten slotte het controleurserf binnendrongen en een dreigende houding aannamen. Volgens de aanvankelijke berichten scheen het, dat toen de controleur Burgdorffer, die met zijn revolver schoot en den fuselier doodelijk wondde, daartoe uit zelfverdediging genoodzaakt was. Uit het vonnis blijkt echter, dat de rechter er anders over heeft geoordeeld.

* * *

Onderwijzers in Indië.

Waarschijnlijk ten gevolge van geruchten, die in omloop zijn omtrent maatregelen, welke de Regeering zou beramen, en welke van ongunstigen invloed zouden zijn op de positie en de promotie der onderwijzers in Indië, ondervindt de aanvulling van het korps Indische onderwijzers bezwaren.

Die geruchten zijn ongegrond.

Met name tot vermindering van het aantal scholen der eerste klasse zal niet worden overgegaan en ook andere maatregelen, waarop gedoeld kan zijn, liggen niet in de bedoeling der Regeering.

Hieraan kan worden toegevoegd, dat thans ook onderwijzers zonder hoofdakte, maar met een bijakte, voor den Indischen dienst worden aangenomen.

* * *

Soemalata.

De directie der Mijnbouw-maatschappij Soemalata deelt mede, dat zij op haar telegrafisch verzoek om inlichtingen, naar aanleiding der in de pers den 6en Januari gemelde onlusten, veroorzaakt door Chineesche contractkoelies, ten antwoord heeft gekregen, dat de berichten overdreven zijn, dat slechts één man verwond werd en dat het werk reeds den 10en Januari hervat was.

* * *

Phosphaat-ontginning.

Nu aan boord van het ss. „Christian sted” onlangs van Willemstad via Klein-Curaçao naar Bonaire vertrokken, zich o. a. de heeren Fauel, Buys, Rivers, Pietersz en Jansen bevonden, rijst de vraag: zou er eindelijk iets komen van de phosphaatontginning op Klein-Curaçao?

* * *

Hoog bezoek.

Volgens een bericht van den Minister van Koloniën zal Z. D. H. Henri XXXII, prins van Reuss, kleinzoon van wijlen de Groothertogin van Saksen Weimar-Eisenach, geboren Prinses Sophie der Nederlanden, een reis naar Nederlandsch-Indië ondernemen.

Prins Henri XXXII is een zoon van prins Henri VII van Reuss-Schleisz Koestritz, oud gezant van Duitschland, generaal in het Pruisische leger, — en prinses Marie, oudste dochter van wijlen den Groothertog van Saksen-Weimar en prinses Sophie. De jonge prins is, zooals onlangs werd uiteengezet, de vermoedelijke opvolger van onz Koningin, als Zij kinderloos mocht komen te overlijden en als middelerwijl de grondwet niet ten opzichte der troonsopvolging gewijzigd wordt.

Prins Henri werd den 4n Maart 1878 geboren te Konstantinopel, waar zijn vader toen gezant was. Hij is opgeleid voor de Duitsche marine, bekleedde den rang van luitenant ter zee en was het laatst gedetacheerd bij de zeevaartschool te Kiel. Hij heeft onlangs den Duitschen zeedienst verlaten.

Van Vreemde Koloniën.

Het **Indisch Nationaal Congres.** Het jaarlijksch Congres der inlanders in Engelsch-Indië in 1905 werd ditmaal te Benares gehouden en voorgezeten door den heer Gokhale, juist teruggekeerd van eene campagne in Engeland, waar hij de belangstelling in zijn land en de nooden van zijn volk trachtte te wekken.

Aan de openingsrede van den heer Gokhale, den 27en December ll. gehouden, ontleenen wij het volgende:

„Terwijl wij bereid zijn te erkennen, dat vooruitgang naar ons doel slechts geleidelijk en voorzichtig kan worden bewerkstelligd, moeten wij er met den meesten nadruk op aandringen, dat de middelen van het land in de eerste plaats moeten worden besteed aan het werk om het volk, door onderwijs als anderzins, voor dien vooruitgang geschikt te maken. Zelfs de grootste voorstander van het bestaande bestuurstelsel zal niet beweren dat zulks thans ook maar eenigermate het geval is. Onze netto-inkomsten bedragen omstreeks 44 milioen ponden sterling. Hiervan wordt ongeveer de helft thans door het leger opgeslokt. De bestuursonkosten, afgezien van het militaire deel, slurpen ongeveer een derde van de inkomsten op. Dan worden meer dan 3 millioen aan Europeesche ambtenaren in civiele betrekkingen betaald. Dit alles laat slechts 7 millioen ter beschikking van het Gouvernement om die voor andere doeleinden te besteden. Kan het iemand, die begrijpt wat dat beteekent, verwonderen dat het Gouvernement slechts 'n ellendige 3/4 millioen uit de staatsfondsen aan de opvoeding van het volk besteedt — lager, meer uitgebreid en hooger onderwijs, alles te zamen”.

Drie kwart millioen ponden sterling of negen millioen gulden voor een volk van bijna drie honderd millioen zielen. Hun, die Engelsch Indië als voorbeeld aanhalen, om het — zonder eenigen twijfel in dit opzicht te geringe — offer te verkleinen, dat het Nederlandsch Indische Gouvernement aan het inlandsch onderwijs brengt, raden wij in gemoede aan ook deze cijfers te laten spreken. De behoefte aan grootere uitbreiding van het inlandsch onderwijs is te duidelijk, dan dat we om de eigen tekortkomingen in een helder ? daglicht te stellen, een ander in de hoogte zouden steken, wier tekortkomingen de onze overtreffen.

In zijne zitting van den 28n December ll. nam het Congres de volgende, verkort weergegeven besluiten aan:

Den voorzitter wordt opgedragen den Prins en de Prinses van Wales (in Engelsch Indië vertoevend) namens het Congres eerbiedige hulde en welkom te bieden en de hoop te kennen te geven, dat Z. K. H. de ernstige bede van het Congres zal willen overbrengen aan den Koning, dat de beginselen neergelegd in de proclamatie van Koningin Victoria van 1857 ten aanzien van het bestuur van het land ten uitvoer zullen worden gebracht.

Het Congres is de meening toegedaan dat de Wetgevende Raden eene ingrijpende verandering dienen te ondergaan, door uitbreiding van het aantal niet-officieele, gekozen leden en toekenning van het recht aan dezen om in financieele aangelegenheden van advies te dienen, het veto-recht aan het hoofd van bestuur blijvende.

Het Congres, dankbaar voor de instelling eener Commissie ter fine van onderzoek in zake de accijns-quaestie voor de verschillende provinciën, betreurt het, dat hierin slechts ambtelijke leden zitting hebben. Het Congres beveelt ten deze aan: beperking van het aantal drankwinkels, benevens spoedige uitvoering der voorstellen, vervat in het memorandum van Sir Frederich Lely van het vorige jaar ten aanzien der regeling der accijnzen, en protesteert tegen het feitelijk terzijde schuiven door het Gouvernement van de Bengal Excise Bill, welke als een gezond stuk van vooruitstrevende wetgeving op het gebied van matigheid werd verwelkomd.

Het Congres meent dat de tijd gekomen is, waarin aan het volk van Indië een grootere stem in het bestuur en het toezicht op de aangelegenheden van het land moet worden gegeven door *a* toekenning van het recht aan elke provincie van Indië (er zijn er zes) om minstens twee leden voor het Lagerhuis (in Engeland) te kiezen; *b* benoeming van niet minder dan drie Indiërs, *gentlemen* van beproefde bekwaamheid en ondervinding als leden van den Council of India in Engeland; *c* benoeming van twee Indiers als leden van den Uitvoerenden Raad van den Gouverneur-Generaal en van één Indier als lid der Uitvoerende Raden van Bombay en Madras.

Het Congres meent dat parlementaire enquêtes naar den toestand van Indië het Engelsche Parlement beter in staat zullen stellen om zich van zijne verantwoordelijkheid ten opzichte van het bestuur van Indië te kwijten. Het salaris van den minister voor Indië behoort ten laste van de Engelsche schatkist te komen.

Het Congres meent dat de resolutie der Engelsch-Indische Regeering betrekking hebbende op de benoembaarheid van Indiërs tot de hoogere staatsbetrekkingen in strijd is met het Charter van 1833 en de Proclamatie van 1857 en protesteert tegen deze poging om de plechtige beloften van Parlement en Souverein weg te redeneeren. Het ware geneesmiddel voor de vele financieele en administratieve euvels wordt geacht te moeten worden gezocht in een grooter gebruik van het inlandsch element in de verschillende diensten. Aangedrongen wordt op een onmiddellijk gevolg geven aan het besluit van het Lagerhuis van 2 Juni 1893 ten faveure van gelijktijdige vergelijkende examens voor de civiele diensten. Reorganisatie van den Indian Civil Service wordt urgent geacht, waarbij de rechterlijke functiën gedeeltelijk op personen behooren te worden overgedragen uit de betrekkelijke beroepskringen. Het Congres dringt aan op vergelijkende examens voor de benoeming tot openbare betrekkingen in de provinciën, daar de benoeming bij aanwijzing door het Gouvernement leidt tot favoritisme en de vervulling der

betrekkingen door voor hun ambt ongeschikte lieden.

Een manifest der federale partij in de Philippijnen. De Federale partij in de Philippijnen is die, welke zich met de Nationalisten ten tijde van den strijd dien de Amerikanen hadden te voeren om zich in het bezit te stellen van deze voormalige Spaansche kolonie, van Aguinaldo en de zijnen afscheidde.

Toen aan de Philippijnen een schijn van zelfbestuur werd toegekend, door benoeming van een drietal Philippinos in de wetgevende Commission of the Philippines, was het uit de Federale partij, dat het Amerikaansche Gouvernement zijne medewerkers zocht.

Van medewerking was evenwel eigenlijk geen sprake, want de rol der Philippijnsche leden dier Commissie, Pardo de Tavera, Luzurriaga en Legarda, bleek zoozeer eene bloot figuratieve, dat hun aanblijven door hunne landgenooten, van alle partijen slechts wordt verklaard door den wensch om het hun toegekende hooge tractement te behouden. Zelfs de *Manila Times* moest onlangs erkennen dat genoemde heeren niet geacht konden worden ook maar ééne politieke fractie in den Archipel te vertegenwoordigen.

De Federale partij heeft nu onlangs hare wenschen en beloften in een manifest aan het Congres der Vereenigde Staten en het Philippijnsch Gouvernement belichaamd. Die wenschen zijn tweeledig en hebben ten eerste het overgangstijdperk en dan het constitutioneele tijdperk op het oog.

Ten aanzien van het overgangstijdperk lezen wij het volgende:

»Erkenning van de souvereiniteit der Vereenigde Staten, in den Archipel vertegenwoordigd door een liberaal, democratisch en vertegenwoordigend bestuur.

Individueele rechten en vrijheden, waarborg van lijf en goed, vrijheid van geweten, scheiding van Kerk en Staat.

Met het oog op de noodzakelijkheid van rust en orde verbindt de partij zich om met alle beschikbare middelen samen te werken met de gestelde machten ter verkrijging van de pacificatie van het land.

Gemeentelijk of plaatselijk zelfbestuur in overeenstemming met den bestaanden toestand in de Vereenigde Staten, en een gewestelijk bestuur alleen ondergeschikt aan het toezicht van het Gouvernement.

Vrij en kosteloos elementair onderricht onder leiding van het gewestelijk bestuur, overeenkomstig de wetten, daartoe nu door de Commissie, later door het Huis van afgevaardigden en den Senaat uit te vaardigen. De partij is voor het beginsel der gemengde scholen, dat zij bij de wet wil zien vastgesteld. Het meer uitgebreid en hooger onderwijs zij vrij, en bij de wet geregeld.

Instelling eener gewapende militie voor het behoud van de rust en bescherming van lijf en goed tegen misdadige elementen.

Bekwaamheid, loyauteit aan het gevestigd gezag en zedelijkheid behooren op den voorgrond te staan bij de benoeming tot openbare betrekkingen«.

Voor het constitutioneele tijdperk, dat volgens besluit van het Amerikaansch Congres in 1907 zou intreden, wordt het volgende aangegeven:

»Het Philippijnsche volk zal door vijf der zijnen vertegenwoordigd zijn bij het Amerikaansch Congres en de Amerikaansche regeering te Washington. De partij zal trachten te dien einde een besluit van het Amerikaansch Congres te erlangen.

Het Philippijnsch Congres zal bestaan uit een Huis van afgevaardigden, rechtstreeks gekozen in evenredigheid met het aantal stemgerechtigden in elke provincie of departement, en een Senaat, voor de helft in elk senatoriaal district gekozen door de burgemeesters der gemeenten, voor de helft te benoemen door den Gouverneur-Generaal.

De Gouverneur-Generaal wordt benoemd door den president der Vereenigde Staten; de gouverneurs van departementen door den Gouverneur-Generaal met toestemming van de Regeering te Washington; de provinciale gouverneurs door den Gouverneur-Generaal op advies en met toestemming van den Senaat.

Het recht van veto wordt uitgeoefend door den President der Vereenigde Staten en kan door dezen worden overgedragen op den Gouverneur-Generaal.

Elk ontwerp van wet zal alvorens kracht van wet te kunnen bekomen, aan den Gouverneur-Generaal worden voorgelegd. Keurt hij het niet goed, dan zendt hij het met zijne tegenwerpingen terug aan het Huis, waarvan het is uitgegaan.

Kunnen dit noch het andere Huis zich met de tegenwerpingen vereenigen, en wordt voor het oorspronkelijk ontwerp in beide Huizen bij hoofdelijke stemming eene meerderheid van twee derden verkregen, dan zal het ontwerp kracht van wet bekomen, evenals elk ontwerp, dat twintig dagen na de aanbieding — het geval van verdrag van het Congres uitgesloten — niet door den Gouverneur-Generaal zal zijn teruggezonden.

De partij zal ook trachten de Philippijnsche belangen te verdedigen, zoodat de door het Amerikaansch Congres aan te nemen wetten betreffende koophandel, handelstarief, scheepvaart en dergelijke rekening houden met de omstandigheden en reciprociteit. Aan den landbouw zal de grootst mogelijke bescherming worden verleend.

Alle wetsontwerpen betreffende belastingen zullen uitgaan van het Huis van afgevaardigden; maar de Senaat behoudt het recht van amendement.

De benoeming van rechters in het Hooge hof en van de lagere rechtbanken, zoowel als die van de openbare aanklagers zal geschieden door den President der Unie of den Gouverneur-Generaal als zijn gedelegeerde. De benoeming van de vrederechters zal geschieden door den president van het Hooge hof op voordracht van de gemeenteraden.

Het gebied der Philippijnen mag worden beschouwd als een der staten van de Unie, maar kan nimmer geheel of gedeeltelijk aan eenige vreemde macht worden afgestaan.

De partij sluit zich overigens aan bij de verklaringen der Commissiën, destijds voorgezeten door de heeren Schurman en Taft«.

De groote grief der Philippino's is het niet nakomen der beloften van Amerikaansche zijde telkenmale gedaan, zoodat twijfel zich van hen heeft meester gemaakt — geenszins ongerechtvaardigd — of men niet bezig is hen met mooie woorden te paaien om het eigenlijk doel te bereiken.

De eisch van onmiddellijke onafhankelijkheid werd door de Federalisten losgelaten, hoezeer die in den laatsten tijd ook bij haar op den voorgrond traden. We lezen te dien opzichte in de toelichting op vorenstaande wenschen en beloften:

»Voorbarige of onmiddellijke onafhankelijkheid, zou in de oogen der Federale partij instede van een zegen, een ramp kunnen blijken, en vreemde tusschenkomst te voorschijn roepen, die wellicht hard en wreed zou zijn. De onafhankelijkheid in den vorm van een wissel op de eeuwigheid, zoo het tegenovergestelde uiterste zijn, een inbreuk op wat mocht worden gehoopt. De onmiddellijke instelling van een vertegenwoordigend bestuur, waardoor de Philippino's een werkelijk en werkdadig aandeel in het bestuur zouden erlangen, zou den juisten middenweg tusschen deze gevaarlijke uitersten aangeven, en tegelijkertijd het middel opleveren om de lengte van tijd te bepalen, gedurende welke de Amerikaansche voogdijschap zal moeten blijven bestaan«.

De **Fransche Antillen**. Deze oudere koloniën bezorgen de Fransche Republiek heel wat hoofdbrekens. Op het oogenblik gaat het op Guadeloupe rauw toe. Mocht men den onlangs tot vice-president der fransche kamer herkozen heer Gerville Réache onvoorwaardelijk kunnen gelooven, dan zou de Gouverneur Boulloche op het eiland een soort schrikbewind hebben ingevoerd, en allerlei zaakjes, zooals brandstichting in een openbaar gebouw, doen uitvoeren om daarvan onschuldigen, tot de partij der Réachisten behoorende, te kunnen beschuldigen en dezen in de gevangenis te werpen.

Het groote euvel zit 'm in de ontijdige toekenning van het algemeen kiesrecht aan de bevolking der eilanden, waardoor de lieden zich lijdelijk door dezen of genen volksmenner laten opzweepen, wiens eenig doel daarin bestaat zich zelven omhoog te werken.

»Om te slagen«, schreef R. Pichevin in de *Dépêche Coloniale*, »ruien de politici de zwarte bevolking tegen de blanken op en brengen hiertoe telkenmale weer de voormalige slavernij op het tooneel. Het is het *tremplin* voor den candidaat, en men maakt er op zonderlinge wijze misbruik van. Men onderhoudt aldus de rassenhaat door onophoudelijk de herinnering aan een verleden terug te roepen, dat men voor altijd afgedaan weet.«

Op de ergerlijkste wijze moet in beide koloniën volgens dezen schrijver het geld door koloniaal bestuur en gemeenteraden zijn verspild, zonder dat iets hoegenaamd ten algemeenen nutte tot stand kwam.

Vóór de uitbarsting van de Montagne Pélée op Martinique waren daar in zeven jaren tijds ongeveer $3\frac{1}{2}$ millioen gulden aan openbare werken uitgegeven, alleen voor het hoogst gebrekkig onderhoud der wegen, dat op ongeveer 400 gulden per kilometer en per jaar komt te staan.

Het schijnt dat de Fransche regeering het ernstig voornemen heeft opgevat om orde te brengen in den heilloozen stand van zaken op de Antillen. Wat eenigermate geruststellend werkt voor de vrienden der goede orde, is dat de Minister van koloniën, Clémentel, tot nu toe den heer Boulloche als Gouverneur van Guadeloupe bleef handhaven niettegenstaande de tegen dezen gerichte hartstochtelijke aanklachten, welke door een collega van den heer Réache, Gérault Richard worden tegengesproken.

Opmerkelijk is hoe de Amerikaansche pers zich beijvert het vuurtje op Guadeloupe aan te stoken, en zich nu allerlei slechtigheden omtrent den heer Boullache laat berichten.

De Fransche regeering zou nu hebben besloten om Martinique en Guadeloupe met Fransch Guyana tot eene kolonie te vereenigen, onder het bestuur van één Commissaris-Generaal, en overigens het stel ambtenaren en de verschillende diensten meer in overeenstemming te brengen met den omvang van land en bevolking, terwijl men er ernstig over blijkt te denken om de vertegenwoordiging der Koloniën in het moederland af te schaffen.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. December 1905.

Desaloemboengs in Lamongan, door C. F. de Haan. — De rotan-sago-cultuur zooals die in het Siaksche en in Rokan gedreven wordt, door O. P. Besseling. — Dimana ada adil, disatoelah sentausa, door Arjo Soerjo-dipoetro. — Vermindering van schrijfwerk, door A. van Sluijs. — Memorie van overgave, door Nieuwenhuijs. — Opname van misgewas. — Aan ambtenaren B. B., Amateur-fotografen, door C. M. Pleyte. — *Varia*: Bestuursbemoeienis of bestuursonthouding. — Demonstratievelden. — Vermindering van schrijfwerk. — De Bintang Hindia. — De opleiding der indische ambtenaren. — Lantana.

De Economist. Januari 1906.

Een protest tegen de nieuwe Indische suikerbelasting (met inleiding van Mr. N. P. van den Berg), door E. K. G. Rose en G. Eschauzier.

De Indische Mercuur. 16 Januari 1906. No. 3.

Het Britsch-Indische munstelsel, door Mr. W. M. J. van Lutterveld. — De caoutchouc-cultuur op Ceilon, door A. H. Berkhout. — Tegen saccharine. Adres van Dr. M. Greshoff aan den Gemeenteraad van Amsterdam. — Rentabiliteit eener gutta percha aanplanting als privaatonderneming, door T. — Verzoekschrift in zake de Verpondings-ordonnantie. — Vereeniging ter bevordering der katoencultuur in de Nederlandsche Koloniën, Bulletin No. 9. — De Phytophtora Nicotianae, eene ziekte in de tabak der Vorstenlanden. — Verslagen van Maatschappijen, enz.

Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap, 1905. No. 2.

In memoriam. Dr. J. L. A. Brandes, door Dr. Ph. S. van Ronkel. — Beschrijving van de twee brieven als rijkssieraad verbonden aan het Sultansgezag van Djambi en het Pangeran Ratoeschap aldaar, door C. den Hamer (met platen). — Legende van de kris Si Gendje, zooals die den Assistent-Resident van Djambi werd medegedeeld, met, als aanhangsel, de legende omtrent Si Gendje Maboek zooals die aan den controleur R. C. van der Bor in het Soeroelangoensche is verhaald. — Bijdrage tot de kennis der gebruiken bij verloving en huwelijk in de onderafdeeling Ampat Lawang, door L. M. F. Plate.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den .... 190......

Straat of gracht

.... Handteekening

....

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N°. 4. Donderdag 25 Januari 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	*f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	*f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice) (*Zie het inteekenbiljet op blz.* 11).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's Gravenhage:

Herinnering aan de op **Vrijdag 26** Januari 1906, des avonds ten **8 ure** door den heer *A. H. Berkhout*, leeraar aan de Rijks Hoogere Landbouwschool te Wageningen, in de groote zaal der Chr. Vereeniging voor jonge mannen,« **Prinsegracht 4,** te houden

voordracht, opgeluisterd door lichtbeelden, over:

Suriname.

Leden van »Oost en West« hebben, op vertoon van hun lidmaatschapskaart, vrijen toegang.

Voor huisgenooten van leden bedraagt de toegangsprijs f 0.50 in de zaal en f 0.10 op de galerij, voor **nietleden** *f 1 in de zaal en f 0.25 op de galerij; voor leerlingen van onderwijs-inrichtingen en leden van Toynbee of dergelijke vereenigingen, bij tientallen tegelijk, f 0.10 in de zaal en f 0.05 op de galerij.*

Plaatsen kunnen worden besproken op den dag zelf, van 's morgens **10** *tot 's middags* **5** *uur, bij den concierge van het gebouw,* **Prinsegracht 4.**

Watersnood in Midden-Java.

(*Aangeboden.*)

De overstroomingen, die volgens het onlangs uit Indië ontvangen telegram Javâ's Noordkust op nieuw teisteren, en de Inlandsche bevolking naar hooger gelegen streken deden vluchten, brengen over haar veel ellende, waarvan hier te lande slechts weinigen zich een denkbeeld kunnen vormen.

Het zijn niet alleen schrik en angst, gepaard aan verlies van have en goed, wanneer het water plotseling met groote kracht komt opzetten; de Indische landman ziet zich ook verstoken van zijn te veld staanden of reeds binnengehaalden oogst, van welks opbrengst hij langen tijd met zijn gezin zou hebben moeten leven; de handwerksman betreurt zijne in een overhaaste vlucht niet te redden werktuigen en werkloodsen; van de meesten gaan zelfs de uit lichte materialen opgetrokken huizen en een deel van den veestapel verloren.

En wanneer de dessalieden, nadat het water is weggevloeid, terugkeeren naar de plek waar zij woonden, treffen zij alles aan overtrokken met een dikken laag modder, die koortsen en beenwonden doet ontstaan.

Vermagerd en ziek, zonder voldoend voedsel, zwerven honderden rond, zoolang de arbeid op de velden niet kan worden hervat; velen sterven van koorts en uitputting; en het duurt maanden, voordat er weer een oogst is en de gebruikelijke voedingsmiddelen langzamerhand onder aller bereik komen.

Wat nu nog te wachten is als onmiddellijk gevolg van het gebeurde, staat volgens de ervaring van vroegere jaren vast. Van overdrijving is geen sprake.

De vorige maal, vier of vijf jaren geleden, kwam de Regeering te hulp met groote sommen gelds, waarvan blijkens eene recente verklaring van den Minister van Koloniën een niet onbelangrijk deel reeds terugbetaald is.

De Regeering moge ook thans goedvinden de bevolking tegemoet te komen, en zoo mogelijk tevens maatregelen te nemen om herhaling van de overstroomingen te voorkomen.

Hare pogingen om de smarten te lenigen, is ook door bijzondere personen met zeldzame, bijna ongeloofelijke wilskracht gesteund.

Er waren vele kinderen overgebleven zonder ouders; ouden van dagen en gebrekkigen zonder beschermers; vrouwen zonder hun vroegeren steun.

Toen was het dat Mejuffrouw Jansz, dochter van wijlen den verdienstelijken zendelingleeraar, op de gedachte kwam met een aantal vrouwen en kinderen eene landbouw-kolonie te gaan vormen in het Djoewana'sche hoogland; bijna gelijktijdig stichtte de heer van Emmerik, met zijne echtgenoote en schoonzuster en andere medehelpers, zijne Wittekruiskolonie in de nabijheid van Salatiga, waar velen, die huis en hof verloren hadden, een nieuw leven konden beginnen.

Met geringe middelen aangevangen, slechts af en toe geldelijk gesteund, o. a. uit fondsen hier te lande bijeengebracht en door de Vereeniging »Oost en West« overgemaakt, doorleven èn Mejuffrouw Jansz èn de familie van Emmerik bange oogenblikken, wanneer het gebrek aan bedrijfskapitaal zich nijpend doet gevoelen, maar zij blijven volharden door alles heen. Geen zorg is te groot voor hen, geen moeite wordt gespaard, en telkens gelukt het hun middelen te vinden om verder voort te gaan op den weg van onvergelijkelijk goed doen.

Niet alleen aan de sterken wordt gedacht die de handen uit den mouw kunnen steken, om te arbeiden voor het levensonderhoud, ook voor de zwakken wordt gezorgd, die niet meer zouden kunnen werken, of die door ziekte voor het oogenblik rust moeten houden, en met geneesmiddelen van Gouvernementswege verstrekt tot herstel geraken.

En dan de kinderen, zij krijgen onderwijs en leeren een ambacht, om later in eigen onderhoud te kunnen voorzien.

Zullen Mejuffrouw Jansz en de Heer van Emmerik met de zijnen in staat zijn thans hunne menschlievende hulp ook te brengen tot de nieuwe slachtoffers van den watersnood, is het dan niet billijk dat zij dit kunnen doen zonder dat te veel geëischt wordt van hunne geestkracht, die toch reeds zoo buitengewoon groot moet zijn voor hun geheel belangeloos streven? En mochten ook anderen het edel voorbeeld willen volgen, zouden hun niet de geldelijke zorgen gespaard kunnen blijven?

Mochten er zijn, die deze vragen in eigen boezem bevestigend beantwoorden, dan zou dit naar buiten kunnen blijken door het bijeenbrengen van gelden, over te maken door tusschenkomst van de Vereeniging »Oost en West«, die vermoedelijk ook thans weder daartoe bereid zal worden gevonden.

De dagbladredacties, die genegen mochten zijn door de in-ontvangstneming van bijdragen hun zeer gewaardeerde hulp te verleenen, zouden door opneming van bovenstaande regelen de belangstelling van hare lezers kunnen opwekken.

Den Haag, 22 Jan. 1906. Mr. J. H. Abendanon.

Met volle instemming namen wij het bovenstaande in het orgaan van »Oost en West« op, daar het ons als uit het hart gegrepen is, pijnlijk als wij getroffen werden door het bedroevende bericht, dat *al weder* een deel van Midden-Java door waterramp geteisterd wordt. De nood, waarin de arme inlandsche bevolking in 1902 verkeerde, ligt ons nog te versch in 't geheugen, dan dat wij ons niet gedrongen zouden gevoelen, om, diep medelijden hebbend met die ongelukkige slachtoffers, hun dadelijk de helpende hand toe te steken.

Mogen vele weldadiggezinden ons hiertoe in staat stellen!

Van het gezamenlijk bijeengebracht „fonds voor den noodlijdenden Javaan«, belegd op een postspaarbankboekje (zie Koloniaal Weekblad van 9 Juli 1903, No. 17, 3de jaargang), is nog *f* 314 over, die wij terstond aan den Resident van Semarang overmaken, het aan diens inzicht en beleid overlatend, dit geld, — dat naar wij hopen, de kleine kern van eene door bijdragen uit geheel Nederland aanwassende som zal blijken te zijn —, ten bate der meest nooddruftigen te besteden.

Laat ons nu niet alleen maar denken: Had de Regeering geen maatregelen kunnen treffen om deze ramp te voorkomen? Aan tijdige waarschuwingen heeft het van onzen kant waarlijk niet ontbroken; niet alleen dat »Oost en West« in vereeniging met de »*Ned. Afdeeling van de Ind. Mpij van Nijverheid en Landbouw*«, en »*Moederland en Koloniën*« een klemmend verzoekschrift om behoorlijke regeling van Java's irrigatiewerken tot de Regeering richtte, sedert bleven wij immers in ons orgaan steeds op dit zoo belangrijke koloniale aanbeeld slaan. Deze en dergelijke overdenkingen helpen voor het oogenblik echter niets; laat ons, nu het onheil er opnieuw is, ook thans onzen plicht vervullen, door aan de eischen van het tegenwoordig uur te voldoen en ieder naar vermogen ons deel tot dadelijke leniging van den grooten nood bij te dragen, om eerst daarna, weder aan te dringen op afdoend herstel van overheidswege.

Ieder der ondergeteekenden, en zeker ook de secretarissen der Afdeelingen, zijn bereid giften in ontvangst te nemen, welke alle, op dezelfde wijze als vroeger, telkens in dit blad zullen worden verantwoord.

Het dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

N. van Zuylen-Tromp, *presidente.*
7a Heerengracht, den Haag.
G. A. Scherer, *vice-president.*
Laan. v. Meerdervoort 270.
G. P. H. H. Gonggrijp, *penningmeester.*
van Galenstraat 2.
L. P. F. Schimpf, *Secretaris.*
Theresiastraat 8.

Emigratie van Nederlanders naar Suriname.

(*Vervolg*).

6°. *Verzorging van de kolonisten bij aankomst in de kolonie en gedurende het eerste jaar op de nederzetting:*

Dit punt is zeker niet het minst belangrijke. Aan het hoofd der kolonisatie moet een leidsman staan, die op het terrein zelf woont. Men kieze hiervoor iemand met een zeer humaan karakter, die tact en lust bezit met allerlei soort

van menschen om te gaan en die uit eigen ondervinding met de toestanden, gewoonten en gebruiken in de kolonie bekend is.

Voor het geven van onderricht in den landbouw moeten, naar mate van de behoefte één of meer opzichters aan den directeur worden toegevoegd, die met het verbouwen van tropische produkten door en door bekend zijn.

Voor het geval, dat de nederzetting verder dan een uur van de stad verwijderd is, moet er een schoolgebouw gezet en een onderwijzer worden benoemd om de kinderen, behalve de vakken van het lager onderwijs nog datgene te leeren wat hen in hunnen nieuwen toestand en omgeving van nut kan zijn, o. a. de kennis van het land, de bewoners en de voortbrengselen.

Dit schoolgebouw kan des avonds en ook op Zon- en feestdagen als vereenigingslokaal worden gebezigd.

Een hospitaal annex apotheek, waarin de noodzakelijke genees- en verbandmiddelen voor eerste hulp aanwezig zijn, mag op de nederzetting niet ontbreken, en het Gouvernement moet een geneesheer aanwijzen, die de nederzetting dagelijks bezoekt. Een hospitaalbediende, eenigszins bekend met de receptuur en verbandleer, worde aan het hoofd van het hospitaal geplaatst.

Zoodra de woningen voor de kolonisten gereed zijn en een gedeelte van hun grond plantklaar is, alsmede het school- en hospitaalgebouw gereed en het leidende personeel benoemd is, — dan, en niet eerder, mag men er aan denken de kolonisten te laten overkomen.

Want alleen wanneer alles naar behooren in gereedheid gebracht is, om het raderwerk der kolonisatie zonder schokken in beweging te brengen, kan men van het welslagen der onderneming verzekerd zijn. De eerste indruk doet veel en de zekerheid voor de kolonisten, dat men alles gedaan heeft om hen in werkelijkheid te helpen, zal hun moed schragen en hen met vertrouwen voor de toekomst vervullen.

De tot hiertoe opgenoemde maatregelen hadden slechts betrekking op de ontvangst der kolonisten bij aankomst in de kolonie.

Thans komt aan de orde: de verzorging, voornamelijk wat de voeding betreft, van de nieuw aangekomenen, gedurende den eersten tijd op de nederzetting. Dit punt, hoewel van grooten omvang, is in werkelijkheid zeer goed uitvoerbaar, mits het behoorlijk overlegd worde.

Schrijver dezes, die gedurende zes achtereenvolgende jaren zelf officier bij de landmacht in Suriname, de voeding van eene bezetting van 400 militairen heeft bestierd, zou voor de kolonisten dezelfde wijze van voeding wenschen nagevolgd te zien, voornamelijk wat betreft den aard der spijzen.

De militaire bakkerij te Paramaribo zoude kunnen worden belast met de levering van het benoodigde brood.

De overige levensmiddelen zouden in nutara kunnen worden verstrekt, naar evenredigheid van de sterkte van ieder gezin, doch de toebereiding aan de kolonisten zelf worden overgelaten.

Hoe lang deze voeding van Gouvernementswege zal moeten duren, is niet vooraf vast te stellen, daar dit natuurlijk afhangt van den meer of minder spoedigen groei der aardvruchten en tuingewassen. Ten minste 5 à 6 maanden moet men hiervoor in rekening brengen.

In het belang en tot het gemak van de kolonisten zoude men een koopman kunnen vergunnen een winkel van huishoudelijke benoodigdheden op de nederzetting te houden, mits het Gouvernement zich het recht voorbehoude de prijzen der koopwaren te bepalen en op de hoedanigheid een streng toezicht te houden.

Ook zou het coöperatieve stelsel van inkoop, aanbeveling verdienen.

Kolonisten, die geheel op eigen kosten naar Suriname gaan, en die in staat zijn zich uit eigen middelen te installeeren, met uitzondering van den grond, die hun van het Gouvernement verstrekt wordt, zullen zich natuurlijk van meet af aan in gunstiger toestand bevinden, dan degenen, die alles in voorschot ontvangen.

Op eenigszins bemiddelde kleine boeren en handwerkslieden zoude dus voor eene eerste onderneming eerder de keuze moeten vallen, dan op onbemiddelden, die geheel ten koste van het Moederland zouden komen.

Ten slotte enkele vragen en antwoorden, betreffende de kolonie Suriname, welke voor belangstellenden van nut kunnen zijn:

1°. Waar is Suriname gelegen?

Aan de noordkust van Zuid-Amerika, tusschen de 2e en 6e graad noorderbreedte en de 54e en 57e graad westerlengte.

2°. In welke luchtstreek is het gelegen?

Geheel in de heete luchtstreek, het is een *tropisch* land.

3°. Hoe wordt het begrensd? En hoe groot is het?

Ten N. wordt het begrensd door de Atl. Oceaan, ten O. door Fransch Guyana (Cayenne), ten Z. door het Tumac-Humac gebergte (Brazilië) en ten W. door Britsch Guyana (Demerara).

Het beslaat eene uitgestrektheid van 2400 vierk. Geog. mijlen.

4°. Hoe is het aanzicht van het land van uit zee gezien?

De kust is over de geheele lengte laag-land; grootendeels met dicht hoog, bosch bezet, dat met springvloed onder water wordt gezet.

5°. En hoe is het aanzicht meer landwaarts in?

Van af de kust tot op ongeveer 10 uren gaans landwaarts in stijgt het land zeer langzaam en blijft het overigens vlak, met dicht, hoog bosch bezet, in zooverre het niet ontgonnen is; verder, van af Joden Savanne op den rechter-, en Carolinenburg op den linkeroever der Surinamerivier, stijgt het land vrij snel en worden heuvelenketens aangetroffen, die naar het zuiden steeds hooger worden. Ook hier vindt men bijna onafgebroken dicht en hoog bosch.

6°. Waaruit bestaat de bevolking van Suriname?

De oorspronkelijke bevolking, de Indianen, zijn grootendeels verdwenen, de weinigen die er nog zijn, leven in groepen verspreid in het binnenland. De hoofdbevolking bestaat uit negers, kleurlingen, Europeanen, Britsch-Indische immigranten, Javanen, Chineezen en andere vreemdelingen, te zamen niet meer dan 60.000 zielen tellende.

7°. Welke taal wordt er gesproken?

De regeeringstaal is natuurlijk het Nederlandsch, dat op de scholen onderwezen, door de meeste inwoners verstaan en te Paramaribo in hoofdzaak gesproken wordt; onder elkander spreken de negers en de arbeidende klasse meestal Neger-engelsch, een mengelmoes van Engelsche Portugeesche- Nederlandsche- en Indiaansche woorden.

8°. Welke verkeerswegen vindt men in Suriname?

De landwegen, meestal communicatiewegen genoemd, vindt men langs de beide oevers van alle rivieren, waar plantages zijn aangelegd. Deze wegen waren in den slaventijd, toen meer plantages dan thans in cultuur waren, beter onderhouden; zij zijn niet overal voor voertuigen geschikt.

Het goederen- en passagiersvervoer vindt bijna uitsluitend langs de waterwegen door middel van stoombooten en roeivaartuigen plaats.

Breede stroomen, kleine rivieren, kreeken en enkele verbindingskanalen doorsnijden het land in velerlei richtingen en zijn het geheele jaar door bevaarbaar, uitgezonderd in de bovenlanden, in het hartje van den drogen tijd.

Spoor- en tramwegen zijn thans in aanleg.

9°. Welke is de hoedanigheid van den grond?

De grond is over het algemeen zeer vruchtbaar, in het lage land gevormd door rivier- en zeeklei, met een dikke humuslaag bedekt.

In de bovenlanden bestaat de bodem uit verschillende grondgesteenten, eveneens met een flinke humuslaag bedekt.

10°. Welke zijn de voortbrengselen van het plantenrijk?

Het plantenrijk spant in Suriname de kroon. De grond brengt alle tropische boom-, struiken aardvruchten voort, en wel in zeer ruime mate, mits men er de vereischte zorg aan besteedt.

In de bosschen vindt men velerlei uitstekende houtsoorten, waaronder scheepstimmerhout zoowel als verschillend materiaal voor het bouwen van huizen en het vervaardigen van meubelen.

Onderscheidene soorten moesgroenten kunnen er geteeld en bloem- en heestergewassen gekweekt worden.

11°. Hoe is het gesteld met het dierenrijk?

Het dierenrijk is er niet zoo veelzijdig vertegenwoordigd, als in andere tropische landen. Verscheurende dieren worden er slechts weinig aangetroffen; in de bovenlanden houdt een klein soort tijgers verblijf, doch slechts zeer zeldzaam wagen deze zich in de bewoonde streken.

Wilde katten en honden, onderscheidene soorten van apen en miereneters houden in de bosschen zich op, ook viervoetig wild als tapirs, herten, bosch- en waterzwijnen, hazen, konijnen en schildvarkens, welke allen een zeer smakelijk vleesch opleveren.

Van de tamme diersoorten vindt men er paarden, runderen, ezels, varkens en enkele geiten, alsmede onze gewone huisdieren.

De vogelwereld biedt eene rijke verscheidenheid aan van land- en watervogels, zoowel wilde als tamme, nuttige en schadelijke.

Zoowel zoetwater- als zeevisch is er overvloedig, doch van de vischvangst wordt nog weinig werk gemaakt.

Slangen en hagedissen, waaronder gelukkig niet veel vergiftige, worden er veel gevonden.

De insectenwereld is er, evenals over geheel Amerika, zeer ruim vertegenwoordigd, waaronder veel gedierte, dat voor den landbouw hoogst nadeelig is, zooals de mieren; alsmede andere, die den mensch het leven veronaangenamen zooals: muskieten, mompieren, aardvlooiën, kakkerlakken, duizendpooten, en meer andere.

12°. Wat levert het delfstoffenrijk op?

Het delfstoffenrijk van Suriname is weinig bekend. Zoowel gedegen als stofgoud wordt er veel gevonden, vandaar een tak van nijverheid die jaar bij jaar in omgang toe neemt en vele vreemdelingen naar het land trekt.

Eerst over eenige jaren, wanneer de onlangs opgerichte maatschappijen tot onderzoek van het delfstoffenrijk hare bevindingen wereldkundig maken, zal men met zekerheid een oordeel over den rijkdom van metalen en andere delfstoffen kunnen vellen.

13°. Hoe is het met de seizoenen gesteld?

Men heeft in Suriname twee droge- en twee regenseizoenen, die elkander als volgt afwisselen: de lange, droge tijd begint in de 2e helft van Juli en duurt ongeveer 4 maanden, dan volgt de kleine regentijd van midden November tot midden Januari, vervolgens de kleine droge tijd van midden Januari tot midden Maart en daarna de groote regentijd van midden Maart tot ongeveer de 2e helft van Juli.

Deze seizoenen zijn, evenals overal elders, dikwijls zeer ongelijk van duur en veroorzaken daardoor veel nadeel aan den landbouw.

14°. Welke is de gemiddelde warmte?

De gemiddelde warmte is er evenals in andere tropische en laag gelegen landen, vrij hoog en van dien aard, dat het voor Europeanen niet geraden is op het midden van den dag in de zon veldarbeid te verrichten; zij wisselt af van 70° F tot 80° F.

Gelukkig wordt de warmte getemperd door den verfrisschenden en gezondheid-aanbrengenden zeewind, die van des ochtends 10 uur tot laat in den avond waait.

Landwinden, die in den drogen tijd de miasma van uitdrogende plassen en moerassen aanvoeren, zijn voor de gezondheid nadeelig.

15°. Welke zijn de voornaamste middelen van bestaan voor de bevolking?

De uitoefening van den grooten landbouw op de plantages, die van den kleinen landbouw op de gronden, alsmede het bearbeiden van de goudvelden.

16°. Zou Suriname een geschikt land zijn voor kolonisatie met landgenooten?

Ja, mits een dergelijke onderneming degelijk voorbereid worde en men een goede keuze doe van de plaats, waar men zich vestigen wil.

17°. Welke voordeelen biedt Suriname boven andere tropische landen, met betrekking tot dusdanige kolonisatie aan?

De navolgende:

a. De korte afstand waarop Suriname van het Moederland (Nederland) is verwijderd, per Kon. West.-Ind. mail duurt de reis 17 dagen.

b. De omstandigheid, dat Suriname eene Nederlandsche kolonie is, dat men aldaar volgens Nederlandsche wetten geregeerd en de Nederlandsche taal er algemeen gesproken wordt.

c. Het ontbreken van eene inlandsche bevolking, op welke wij het land veroverd hebben en die ons dus het bezit er van zoude kunnen betwisten.

De bevolking bestaat uit de afstammelingen van de door onze voorouders ingevoerde negerslaven en uit de door kruising met Europeanen ontstane kleurlingen, die met ons gezag zich vereenzelvigd hebben.

d. Het afwisselende van de seizoenen: 2 maal per jaar een droge- en 2 maal per jaar een regenmoesson.

e. De alom bekende vruchtbaarheid van den bodem en de bosschen.

f. Het nimmer voorkomen van geweldadige natuurverschijnselen, als: vulkanische uitbarstingen, aardbevingen, orkanen, wolkbreuken, of zeevloeden.

18°. Welk gedeelte der kolonie komt het meest voor eene kolonisatie in aanmerking?

Hiervoor is het land, dat nabij de stad Paramaribo is gelegen, het meest aan te bevelen, hoewel uit een oogpunt van gezondheid een hooger gelegen zandgrond, bijv. die aan de Parakreek, verkieselijker is.

19°. Is het raadzaam, dat gezinnen afzonderlijk zich in Suriname vestigen, zooals veelal in Noord-Amerika geschiedt?

Neen: aaneensluiting van gezinnen is hier bepaald noodzakelijk, zoowel uit een finantieel, als een moreel oogpunt.

Men zal dikwijls elkanders steun noodig hebben; eendracht maakt macht.

20°. Bestaan er bepalingen, volgens welke aan kolonisten land kan worden verstrekt uit 's Rijks domein?

Ja, indien de publicatie van 1 Augustus 1863 nog van kracht is. Zij genieten alsdan tevens zes jaren vrijdom van belasting en als zij gedurende twee jaren bewezen hebben, dat zij hun grond goed kunnen bebouwen, worden hun daarop eigendomsrechten verleend.

T. ALMEROOD,
Oud-officier der Artillerie,
die gaarne bereid is aan belangstellenden desgewenscht nadere inlichtingen te geven.

Cruquiusweg 8 *Amsterdam.*

Pers-kroniek.

Inhoud: de Indische gids door »van Dag tot Dag» in het Algemeen Handelsblad tot de orde geroepen. — Een kwaadaardig artikel van Aguinaldo d' Insulinda over het regiem van Heutsz in de Kroniek. — Een curieuse Circulaire door W. P. Maclaine Pont in het Utrechtsche Dagblad besproken. De Nieuwe Courant en het Algemeen Handelsblad over de beschuldigingen door Dr. Paasche in den duitschen Rijksdag tegenover indische ambtenaren uitgebracht.

Het *Algemeen Handelsblad* is boos, ernstig boos op de *Indische Gids.* En wel omdat het indische tijdschrift (in het Januari-nummer) de »onpartijdigheid» van het Amsterdamsche orgaan ten opzichte »der indische europeesche landsdienaren» verdacht heeft gemaakt. Deswege wordt dan ook de *Indische Gids* beknord.

Op een toon van een vader, die ontevreden is over het gedrag van zijn jongste spruit geeft het blad aan zijne ontstemming lucht. Het heeft een »ernstig woord» over de *Indische Gids* te zeggen. Aldus vangt de boetpredicatie aan, waarin dan vervolgens verteld wordt hoe men netjes polemiseeren kan zonder dat men genoodzaakt wordt — zonder verdere plichtpleging de discusie te staken. Ter overtuiging van de lezers van het *Algemeen Handelsblad*, hoe snood het indische tijdschrift zich wel tegenover het orgaan van den heer Boissevain gedragen heeft, geeft het blad tal van »toelichtingen», welke in hoofdzaak hierop neder komen, dat het maandblad uit de talrijke indische artikelen van het *Handelsblad* telkens buiten verband van het geheel zinsneden aanhaalde en daaruit een verkeerde conclusie trok. Het gebruikelijke systeem dus als men iemand wil afmaken en dat des te meer kans van slagen heeft als het slachtoffer een zeker talent bezit om van twee walletjes te willen eten. Dan zijn de meest schitterende resultaten vooruit gewaarborgd.

In hoever nu de *Gids* hierin geslaagd is kunnen wij niet uit maken, daar wij dan de aangehaalde artikelen van het *Handelsblad* zouden moeten nalezen waartoe ons het materiaal ontbreekt. Dit zij dan ook zooals het blad zoo juist en terecht opmerkt aan de lezers van het Amsterdamsche orgaan overgelaten. Genoeg zij dat het blad tegenover het beweerde te kort aan waardeering ten aanzien der indische ambtenaren op de griefpostjes onder dit hoofd in zijn boeken aangeteekend wijst, waaruit moet blijken dat de beschuldiging van nul en geener waarde is. Gansch een serie van pluimpjes indertijd door het blad aan het adres der indische ambtenaren gericht worden in dit lijstje opgesomd, waarbij dan tevens de naive verbazing wordt uitgesproken, dat in de beschuldigingen hiervan geen woord is gerept. Het blad besluit met te zeggen:

„Waar *De Indische Gids* in zijn philippica tegen ons dit alles verzwijgt, ontzinkt ons de lust hem verder te woord te staan. Wij zullen voortgaan, onze lezers naar beste weten in te lichten — onverschillig wat *De Indische Gids* uit onze woorden zal gelieven te halen.

Maar ..... het doet ons toch leed, dat het tijdschrift, door Van Kesteren opgericht om de belangstelling in Nederland voor Indische zaken op te wekken en de ware belangen van Indië te bevorderen, thans gekomen is op een standpunt, waaraan Van Kesteren wel nooit zal hebben gedacht."

Met deze glorieuse herdenking van den heer Van Kesteren zou het blad ook wel eens abuis kunnen hebben. Immers vergeleken bij de groene zeep waarmede deze scherpzinnige en strijdvaardige polemist -- dezelfde varkentjes pleegde te wasschen — in oude jaargangen van *De Indische Gids* kan men zich nu nog verlustigen met de lectuur van zijn puntige artikelen — is het waschmateriaal door den redacteur van de *Gids* thans gebruikt als het ware luxe, ja geparfumeerde zeep en in zooverre is het *Handelsblad* dus in een beslist-gunstige positie. Wat niet wegneemt, dat deze geheele polemiek onwillekeurig aan de herhaalde klachten van den heer van Kol en van anderen doet denken, die zich ten opzichte van het *Handelsblad* meenden te moeten beklagen, omdat het blad naar hun meening hetzelfde systeem toepaste, waarover nu dat blad zelf zoo slecht te spreken is.

***

Met het hevig en groot enthousiasme van generaal van Heutsz, den tegenwoordigen landvoogd, is het in de pers bijna absoluut *abis perkara.* Er begint langzamerhand een geweldige storm tegen den gouverneur-generaal op te steken; een oppositie die nu onze binnenlandsche politiek in het teeken van het „blanco" staat, meer kans op succes heeft dan bij normale politieke verhoudingen. Het regent dan ook aanklachten tegen den landvoogd, en het »regiem van Heutz» is reeds een uitdrukking die vaste beteekenis gekregen heeft. Allerlei feiten worden daarbij opgesomd ten bewijze, dat deze keuze om het maar zacht uit te drukken: niet gelukkig is geweest. Ten aanzien van het bestuur van van Heutsz heeft zich wel is waar nog geen wel gefundeerde *communis opinio* gevormd, maar het materiaal daarvoor stapelt zich meer en meer op en lang zal het niet meer duren of een zoodanige overtuiging zal zich bij de massa van het volk gevestigd hebben. En dan staat het te vreezen, dat de indische politiek en de belangstelling van het nederlandsche publiek in koloniale zaken in sterke mate zal beheerscht worden door de vraag: vóór of tégen van Heutsz.

Nu reeds is het schering en inslag bij veel wat uit Indië over deze aangelegenheid naar Nederland wordt geschreven. Zelden echter namen wij kennis van een artikel zoo scherp tegen het bewind van den gouverneur-generaal gericht als in de *Kroniek* van 13 Januari jl. gepubliceerd en onderteekend: Aguinaldo d'Insulinda.

Met ongekende vinnigheid bestrijdt de schrijver het bestuur van den tegenwoordigen landvoogd. Hij is een »geweldenaar», een »creatuur van de clericale bende in Nederland», wordt gesteund door een »verkocht dagblad» en in dien trant troeft deze heer er verder op los. Er blijft geen stuk aan den gouverneur-generaal meer heel. Aan kwaadaardigheid zou het moeilijk zijn de schrijver te overtreffen. Onmiddellijke terugroeping van van Heutsz acht bij dan ook zeer gewenscht, maar hij vreest met grooten vreeze dat de minister van koloniën daar geen ooren naar zal hebben. Immers — altijd volgens de schrijver van het artikel in de *Kroniek* moet H. M. de Koningin aan minister Fock de voorwaarde gesteld hebben om »van Heutsz in Indië zijn gang te laten gaan". Aan het »Hof van Jan Vlegel" m. a. w. door de omgeving van den landvoogd wordt dit praatje ijverig gecolperteerd. Nu zijn twee gevallen mogelijk: of het is waar, of het is niet waar.

Voor de onwaarschijnlijkheid pleit het feit dat reeds meermalen het »gepassementeerde schuim" — om zoo'n uitdrukking te vinden moet men wel in een extra kwade bui zijn — »allerlei gevleugelde woorden" heeft verzonnen welke later »canards' bleken te zijn.

Voor de waarschijnlijkheid, zegt de schrijver, pleit echter het feit dat de »adellijke volksparasieten" in de omgeving van H. M. veel met van Heutsz op hebben ergo de meening der Koningin ten faveure van van Heutsz hebben beïnvloed, als dat hij zelf verkeerd acht. Hij meent dan ook dat de onzekerheid bij deze niet lang gehandhaafd kan blijven" . . . .

„Indië tot dusver onmachtig om zijne belangen te doen voorstaan door zelfgekozen afgevaardigden, moet zich geheel toevertrouwen aan de eerlijkheid en het billijkheidsgevoel van door moederlandsche kiezers naar 's Lands vergaderzaal afgezonden vertegenwoordigers. Het roept thans om een onverdacht blijk van goeder trouw jegens en belangstelling in het lot van zijn millioenen ingezetenen in den vorm van eene interpellatie, waardoor een eind zou worden gemaakt aan de onzekerheid, omtrent hetgeen het in de naaste toekomst boven het hoofd hangt. Wie der Hoogmogenden voelt roeping, om den handschoen op te nemen voor het verdrukte Grooter-Nederland? Of moeten wij hier in alle opzichten blijven bewoners van een wingewest, en dus gens taillables et corvéables à merci, voor wie het van geen belang wordt geacht, om kennis te dragen van hetgeen omtrent hen is beslist?»

Er is zeker veel in dit geharnast artikel dat ernstige overweging verdient. Als *stimmnugsbild* heeft het zeker waarde. Maar overigens dat een nonsense. Bv. van Heutsz *persona grata* bij de adellijke volksparasieten! — En nog mooier: van Heutsz »creatuur" van de »clericale bende"! — Aquinaldo d'Insulinda blijkt niet erg goed op de hoogte te zijn van hetgeen er in regeeringskringen ten tijde van de benoeming van den tegenwoordigen landvoogd, omging, anders had hij deze mogelijkheden »wel dadelijk ingedeeld bij de canards» van »het gepassementeerd schuim», dat »bij het Hof van Jan Vlegel rondloopt».

***

Mr. P. Maclaine Pont maakt in het *Utrechtsch Dagblad* van 21 Januari eenige kantteekeningen op een curieuse circulaire van den directeur van finantiën, waarin beslist wordt, dat de bedrijfsbelasting ook geheven zal worden van hen, die een beroep maken van het uitzetten van hun geld op hypotheek. Dit nu acht de schrijver onwettig.

»Het komt mij voor, zegt hij, dat de directeur hierdoor de schatkist verrijkt met onrechtmatig geheven belasting, want de inkomsten, verkregen door het uitzetten van geld, met of zonder hypotheek, zijn nimmer inkomsten uit een beroep verkregen, tenzij men te doen heeft met personen, die zich belasten met tegen belooning geld van anderen uit te zetten: commissionairs; doch die worden hier blijkbaar niet bedoeld.

Het is buitendien duidelijk, dat de opvatting van den directeur en van zijnen ambtsvoorganger tot willekeur moet leiden.

Immers wanneer zoude de rentenier gezegd kunnen worden zijn beroep te hebben aangevangen? Ligt het criterium in de hoegrootheid van de door hem uitgezette kapitalen? Zoo ja, welk bedrag is de grens? Ligt het in het aantal der door hem gesloten hypotheken? Zoo ja, hoeveel hypotheken moet men afgesloten hebben, hoeveel personen moet men zonder hypotheek geld geleend hebben, wil men gezegd worden overgegaan te zijn tot het maken van het beroep van uitzetten van geld?

Als een rijke Chinees een millioen hypotheek tegen 5 pct. geeft op een particulier land, dan zal zelfs de meest fiscale ambtenaar toch niet beweren, dat hij die slechts eens geld heeft uitgeleend, daarvan een beroep maakt.

Doch als een hadjie 1000 postjes van f 5 tegen 2 pct. rente in de maand heeft loopen, is het dan nog geen beroep? Zoo ja, ontspringt dan het millioen den dans en moeten de f 5000 betalen?

De Regeering geve toch niet in Indië het voorbeeld van chicaneren! Wil zij, zoo besluit hij, die inkomsten treffen, dan ligt de royale koninklijke weg der wetgeving open en versmade zij het geknoei met circulaires, als nu weder deze!»

***

Eenigen tijd geleden werd door den heer Dr. Paasche in den duitschen Rijksdag op weinig vleiende wijze over onze indische ambtenaren gesproken. Heer docter beweerde o. m. dat de duitsche koloniale ambtenaren torenhoog boven die in vele andere kolonies uitsteken. Woordelijk zeide hij:

»Ik herinner er aan, dat de Oeganda-spoorweg 120 millioen Mark heeft gekost en dat daarvan niet minder dan 40 millioen Mark moeten zijn verduisterd, hetgeen bij het thans hangende rechtsgeding moet blijken. In vele Fransche, Engelsche en Hollandsche koloniën worden door sommige ambtenaren onrechtmatige inkomsten verworven, of om een Duitsch woord te gebruiken: gestolen. Zelfs de eerlijke »Mijnheers» van Holland maken hier geen uitzondering. Het is bekend, hoe men ook daar ambtenaren heeft gehad, die, in korten tijd, hoewel hun inkomen slechts duizenden bedroeg, zich millioenen verwierven.»

En nadat door den vrijzinnige Gothein en den socialist dr. Südekum den spreker op het onvoegzame zijner woorden was gewezen, zeide dr. Paasche wederom, zijn beschuldigingen van daareven nog eens onderstrepend:

»Het verheugt mij nog gelegenheid te hebben, te zeggen, wat ik heb gemeend, dat in de Spaansche koloniën (*uitroep links*, — ik kom straks nog op Holland terug) laat mij slechts uitspreken — dat in de oude Spaansche koloniën iedere ambtenaar het eigenlijk voor zijn plicht hield, zich op kosten der gemeenschap te verrijken. Dit zal een ieder die de toestanden kent, mij toegeven.

Ik heb verder gezegd, dat er onder de Hollandsche koloniale ambtenaren, veelvuldig dergelijke lieden geweest zijn — natuurlijk zijn niet alle ambtenaren van zulk een slag, er zijn vele eerlijke en brave lieden daaronder; maar inderdaad zijn mij voorbeelden genoemd, die onwederlegbaar zijn, van lieden die met een betrekkelijk gering traktement uitgezonden na enkele jaren met een vermogen van honderdduizenden zijn teruggekeerd. Deze toestanden zijn algemeen bekend. Ik wil hiermede — dit zij ter geruststelling van den heer Gothein gezegd — nog geen oorlog tusschen Holland en Duitschland uitlokken, noch onze Hollandsche naburen grieven. Maar ik geloof het recht te hebben onze beambten tegenover die van andere staten te stellen (*Zeer juist! rechts*)».

Op deze uitlatingen — het is niet te verwonderen — hebben de *Nieuwe Courant* en het *Algemeen Handelsblad* vuur gevat.

Terecht merkt de *Nieuwe Courant* van 22 Januari op, dat de onhoffelijke wijze waarop Dr. Paasche zich over ons uitliet, onaangenaam aandoet. Indien Dr. Paaschen het goed vindt over ons in den Rijksdag als de »mijnheers» te spreken zouden wij over de Duitschers in de Kamer over de »Moffen» kunnen spreken. En hoe zou dat in Duitschland opgenomen worden? Maar de beschuldigingen — en dat is erger — blijven, en daarom dringt het blad er krachtig op aan, dat deze zaak in de Kamer zoo spoedig mogelijk ter sprake wordt gebracht.

»Aan den goeden naam van ons Indisch bestuur, zegt de *N. Ct.*, en van de ambtenaren die er de organen van zijn, is ons in Nederland veel gelegen en onze nationale waardigheid gedoogt niet, dat zij als wrijfpaal worden gebezigd door buitenlandsche staatslieden, die geen dengdelijker middel bij de hand hebben om de eigen landsdienaren in de lucht te steken dan een verguizing van die hunner naburen.»

Ook het *Algemeen Handelsblad* is van deze meening maar merkt op grond van de hierboven afgedrukte aanhalingen van Dr. Paasche op, dat hier ruimte bestaat voor twijfel of de spreker den tegenwoordigen of den verleden tijd bedoeld heeft.

Uit de opmerking omtrent »oude» Spaansche koloniën zou men kunnen opmaken, dat hij op vroegere lang verdwenen toestanden het oog had, gelijk ook onder het bestuur der O.-I. Compagnie zeker voorkwamen.

In zijn tweede rede sprak hij ook omtrent de Nederlandsche ambtenaren in den *verleden* tijd, maar in de eerste gebruikte hij den *tegenwoordigen* tijd. De vergelijking met de huidige Duitsche ambtenaren heeft echter alleen dan zin wanneer het tegenwoordige bedoeld is.

En dan acht het blad het hoogst ergerlijk, dat dergelijke beschuldiging zoo botweg geuit is en zulke toestanden als „algemeen bekend" worden voorgesteld. Daarom dringt het dan ook met de *N.Ct.* op tegenspraak aan.

Hierbij onzerzijds slechts één opmerking: gelooft men nu werkelijk het kwaad effect van dergelijke uitlatingen, waarmede slag op slag de publieke opinie in het buitenland over ons land en zeer speciaal over onze koloniën wordt vergiftigd — een ieder, die niet al te naïf is, ziet daar een zeker systeem in — te kunnen neutraliseeren door een interpellatie in de kamer en een ministerieële verklaring?

Wij hebben zeer weinig vertrouwen in dit middel, maar zoolang men hier over geen andere middelen be-

schikt om langs anderen weg inderdaad voeling te krijgen met de publieke opinie in het buitenland, hetgeen in andere landen wèl geschiedt, zal dit wel de eenige manier blijven. De leugens van Dr. Paasche hadden **direct** door de waarheid achterhaald moeten worden. Maar helaas in Nederland gaat veelal alles nog met de trekschuit.... !

Voordrachten op Indisch Gebied.

Als vervolg op hetgeen wij onder ditzelfde hoofd de vorige week mededeelden, kunnen wij niet nalaten nog in het bizonder de aandacht te vestigen op de welsprekende, zeer leerrijke Fransche rede door den jeugdigen leeraar der koloniale school te Parijs, den 16n dezer in het Indisch Genootschap, voor een weinig talrijk publiek, gehouden. Ofschoon een Hollandschen naam dragende, is de heer *J. van Vollenhoven*, zoowel door geboorte als door opvoeding, op-en-top Franschman, ook in zijn opvattingen en zienswijze op koloniaal gebied, hetgeen echter zijn voordracht betreffende **Madagascar** zeker niet minder onderhoudend en belangrijk maakte.

Hoewel hij zoo beleefd was te zeggen, dat Frankrijk op koloniaal gebied bij Nederland in de leer was gegaan, bleek uit hetgeen hij ons omtrent het thans eerst tienjarig economisch en sociaal beheer van dat groote eiland mededeelde, dat er toch ook voor Nederland nog menig lesje uit te leeren valt; dat de leerling den meester in menig opzicht over het hoofd is gegroeid, al kwam 't ons voor, dat spreker ook wel eens het een en ander te veel uit een optimistisch-chauvinistisch oogpunt beschouwde.

Het anti-vrijhandel systeem en de hooge hoofdelijke belasting der Inlanders wist hij kwalijk te verdedigen.

Van de ontzettende menschenoffers, die den spoorwegaanleg op Madagascar gekost heeft, werd b.v. met geen enkel woord gerept; daartegenover de weldadige invloed van generaal Gallieni breed uitgemeten.

Dat neemt echter niet weg, dat wij een ieder, die zich eenigszins voor koloniale aangelegenheden interesseert, warm aanbevelen het Verslag van het Ind. Genootschap, waarin deze rede in druk zal verschijnen, met aandacht te bestudeeren.

*

In het Toussaint-huis werd den 15den dezer weder een samenkomst gehouden van zendingsvrienden, ditmaal ter bespreking van het werk van den heer *Joh. van der Steur*. Gravin van Randwijck las enkele brieven voor van oud-leerlingen van dezen in menig opzicht zoo hoogstaanden opvoeder; welke alle getuigden van den heilzamen invloed, die «*Pa*», zooals zij hem steeds blijven noemen, op zijn leerlingen heeft, ook al hebben zij zijne inrichting verlaten, om in de wijde wereld op eigen beenen te staan. Hij heeft hun een gevoel van gepaste eigenwaarde en plichtsbesef weten te geven, die niet anders dan hunzelf en der maatschappij ten goede kan komen.

Als er op Java een honderdtal van der Steurs werkzaam waren, dan zou 't er onder de Indo-Europeanen heel wat beter uitzien dan thans het geval is!

Ten slotte deelde Jonkvr. de la Bassecour Caan, die een der leidsters dezer bijeenkomsten is, het een en ander mede omtrent de zending op de Sangir- en Talaut-eilanden, waaruit bleek, dat daar een groot tekort aan werkkrachten is. Drie zendingsposten wachten er nog op vervulling.

In een der brieven werd de zeer juiste opmerking gemaakt, dat zoo menige Nederlandsche vrouw, die hier geen werkkring heeft, een bizonder goed werk zou doen, door zich in Indië aan maatschappelijken arbeid te wijden.

Eene kleine bijdrage tot het inlandsch onderwijs-vraagstuk.

Vervolg voordracht van den hr. C. F. Zeeman, in de Alg. Verg. dd. 19 December 1905 der Ver. „Moederland en Koloniën".

De zucht om steun te vinden voor de slotsom waartoe mijne overdenkingen mij hadden gebracht, heeft mij er toe geleid eens na te gaan, hoe het met het inl. onderwijs en het inl. ambtenaarspersoneel gesteld is in Britsch-Indië, een koloniaal gebied, hetwelk menig punt van overeenkomst aanbiedt met onze Oost. Mijne bevinding dienaangaande moge kortelijk uit het volgende blijken.: (*)

De Eng. O. I. C. heeft zich eerst in de latere jaren van haar bestaan met het onderwijs ingelaten. In 1792 werd door de aandeelhouders nog een voorstel afgestemd, om in het octrooi bepalingen te doen opnemen op het uitzenden van schoolmeesters. De allereerste stappen, in het belang van het onderwijs, naar westersche begrippen, werden omstreeks het midden der 18de eeuw, van particuliere zijde gedaan, en leidden tot de oprichting van eene school van behoeftige christenkinderen, niet-inlanders, te Calcutta. Gaandeweg werd intusschen de wenschelijkheid erkend der aanmoediging van de studie van oostersch recht en literatuur, o.m. met het oog op de eischen der rechtspraak. Vandaar de vestiging in 1782 door, en aanvankelijk ook op kosten van *Warren Hastings*, den eersten Gouv.-Gen., in Bengalen van het eerste «*college*» voor dat doel, bekend onder den naam van *Madrissa*, en meer in 't bizonder bestemd voor Mohamedanen; in 1791 gevolgd door de opening van een soortgelijk instituut te *Benares*, voornamelijk voor de opleiding van Hindoes tot helpers (*Maulavis* en *Pandits*) van europeesche rechters. In 1813 werd door het Parlement het octrooi aagevuld met eene bepaling, houdende dat over eene som van £ 10000 zou kunnen beschikt worden, ten behoeve van het onderwijs, daaronder begrepen het invoeren en bevorderen van wetenschappelijke kennis onder de bewoners der Britsche landen in Indië in het algemeen; doch van dat geld werd eerst 10 jaren later gebruik gemaakt. Onderwijl werd door particuliere krachten in 1816 de grondslag gelegd aan het z.g. *Hindu-college* te *Calcutta*, over welks huisvesting evenwel t. z. t. van Gouvernementswege £ 12000 werd toegestaan, ter oprichting van de noodige gebouwen, terwijl als bijdrage in de jaarlijksche onderwijskosten eene subsidie werd verleend, nadat voor het beheer als afzonderlijke tak van dienst in Bengalen eene commissie voor het openbaar onderwijs was ingesteld, die zich al dadelijk veel moeite gaf voor het doen drukken van Sanskritsche en Arabische klassieke werken, en de overzetting van Europeesche wetenschappelijke verhandelingen in die talen. — In *Bombay* werd ten jare 1820 door *Mountstuart Elphinstone* eene vereeniging opgericht, die, met £ 5000 subsidie, aanvankelijk alle onderwijs in de landstalen verzorgde. Bij onderzoek bleken in 1832 in dat Presidentschap te bestaan 1705 scholen met 35143 leerlingen. Een voorstel van *Elphinstone* om een «*college*» te stichten voor de opleiding van rechtsgeleerden, met eene afdeeling voor inl. ambtenaren, vond bij de Directie der Comp. geen gehoor. Een jaar na zijn vertrek werd pas de eerste Eng. school geopend (1828) en het naar hem genoemde instituut te Bombay niet voor 1834. — In *Madras* bestonden in 1828 eenige zendingscholen, doch werd van bestuurswege geen steun aan het onderwijs verleend. In 1839 werd daar uit de nalatenschap van een Hindoe, het naar dezen genoemd *Pachiapa college* gesticht, welke inrichting nog heden ten dage tot de meest succesvolle op onderwijsgebied behoort. — De behoefte aan onderscheiden soort van onderwijs, die zich meer en meer deed gevoelen, gaf aanleiding tot veel geharrewar tusschen hen, die eene oostersche, en hen, die eene engelsche opleiding voorstonden. De eersten wilden ruimeren steun verleenen aan de studie van de oostersche talen, en zoowel het schrijven daarin, als de overzetting van waardevolle europ. geschriften aanmoedigen. De laatsten waren van meening dat alle hoogere ontwikkeling slechts door middel van het Engelsch moest zijn te verkrijgen. Op advies van Lord Macaulay, toenmaals lid van den raad van den G. G. te Calcutta, en een man bezield met de grootst mogelijke minachting voor oostersche talen en letterkunde *), werd in 1835 in laatstbedoelden zin beslist, en die beslissing is tot op den huidigen dag vrij wel gehandhaafd. Het toenmalige Britsch bestuur was van meening, dat eene van zijne eerste plichten was, de verspreiding van europ. wetenschap en literatuur onder de inboorlingen. De oostersche studiën behoefden geen steun van staatswege. Aan het lager onderwijs werd daarbij weinig aandacht besteed. De ontwikkeling werd van bovenaf begonnen en zou wel gaandeweg zich van zelve verspreiden (filter downwards), meende men gelijk een olievlek zich uitbreidt. Aldus kan het ook nu nog gebeuren, dat een Voor-Indiër nagenoeg geheel de hoogere studie doormaakt, zonder de gelegenheid gehad te hebben om zijne eigen landstaal te gebruiken.

Wat de veronachtzaming van het lager onderwijs aangaat, hierop zijn weliswaar uitzonderingen aan te wijzen, o. a. in de *N. W. Provinces*, doch eerst in 1854 werden de plichten van den Staat dienaangaande volledig erkend in eene aanschrijving van den Raad van Directeuren der Comp., welke met hare aanvullingen van 1859 en later, nog steeds als «*the charter of education in India*» wordt aangemerkt. Omtrent de strekking van bedoelde aanschrijving heb ik het volgende vermeld gevonden:

Te Calcutta, Madras en Bombay moesten universiteiten worden gesticht, naar het voorbeeld van de Londensche; het aantal gouvernements hooger-onderwijs-inrichtingen moest worden uitgebreid; nieuwe middelbare scholen opgericht; in één woord er moest een samenhangende cyclus van onderwijs-inrichtingen worden in het leven geroepen; maar bovenal moesten de krachten worden ingespannen voor de organisatie van het elementair onderwijs, met het doel om aan de groote massa van het volk, niet in staat zijnde om zich zonder hulp ook maar iets, dat den naam van onderwijs mocht dragen, te verschaffen, nuttige en praktische kennis bij te brengen, bereikbaar voor elken levensstandaard. Voor de vorming van onderwijskrachten ten behoeve van alle soorten van scholen dienden normaallessen te worden ingesteld, en kleine toelagen beschikbaar gesteld, voor personen, die bij geschiktheid voor de betrekking van onderwijzer, bereid werden bevonden zich daaraan te wijden. In de hoogere studiën behoorde het Engelsch voermiddel te wezen, en overigens was in die taal onderricht te geven overal, waar zulks verlangd werd, zonder dat daardoor de landstalen zouden mogen worden verdrongen, welke laatste bij het elementair onderricht dienden te worden gebruikt, onder uitloving van ruime belooningen voor de overzetting daarin van de beste eng. elementaire verhandelingen. De normaalscholen uitgezonderd, diende als regel overal schoolgeld te worden geheven, tot welk gering bedrag dan ook; doch tegelijkertijd waren reeds op de lagere scholen voor de beste leerlingen beurzen in uitzicht te stellen, in het belang van verdere studie. 's Lands gelden moesten in 't algemeen worden aangewend in voege om diegenen te helpen, die zichzelf niet kunnen redden; terwijl verwacht werd, dat de meer gegoeden gaandeweg er toe zouden zijn te brengen om zelven in de opleiding van hun kroost te voorzien; en in 't algemeen de bedoeling moest wezenom, naarmate daartoe gelegenheid zou bestaan, de gouvernements-scholen te vervangen door gesubsidiëerde particuliere inrichtingen. Het stelsel van subsidiëering behoorde te berusten op het beginsel van volmaakte neutraliteit ten aanzien van den godsdienst; ondersteuning was, binnen zekere grenzen, te verleenen aan alle scholen, waar goed leeken-onderricht was te verkrijgen, en die onder bevoegde leiding zouden staan; alle gesubsidiëerde scholen dienden onder inspectie van overheidswege te staan. Een en ander diende in regelen, die moesten aanpassen bij de plaatselijke toestanden in elk gewest, te worden neergelegd, en openlijk en duidelijk aan de inboorlingen bekend gemaakt.

De bestaande inrichtingen voor de studie der klassieke indische talen behoorden te worden in stand gehouden, en aan haar historisch aanzien recht te wedervaren. Het onderwijs aan vrouwen diende den open en welwillenden steun van het Gouvernement te ontvangen, *met het oog op de ruimere vruchten, die daarvan voor het volk in het algemeen zijn te verwachten, dan van het onderwijs aan mannen.* Naast de algemeene onderwijs-inrichtingen, zouden bizondere dito voor een of ander bepaald soort studie, overal door het Gouvernement moeten worden gesteund en haar ontstaan bevorderd. In behoorlijke verhouding tot de uitgaven voor het onderwijs zelf, zou in elk gewest eene inspectie zijn in te stellen. De universiteiten zouden niet zelve dienen tot het geven van onderwijs, doch wel om dat hetwelk elders wordt gegeven te toetsen; elke candidaat moest worden doorgelaten, die blijk zou geven van gemiddelde bekwaamheid en van zijn voordeel gedaan te hebben met de doorloopen cursussen; als eisch moest gelden dat lof diende te worden afgedwongen, zonder daarom echter verdienstelijke studeerenden te ontmoedigen. Het onderwijs diende geholpen en gesteund te worden door de voornamere landsdienaren, en bovendien van hoogerhand te worden aangemoedigd, door de openstelling van openbare betrekkingen voor hen die goed onderwijs hebben genoten, onverschillig waar of hoe dat zou zijn verkregen; en in de lagere rangen door iemand die lezen en schrijven kent, en overigens gelijke aanbeveling verdient, den voorrang te geven boven anderen die zoodanige kennis missen.

De taak, die in 1854 aldus aanvaard werd, was er een van reusachtigen omvang, want niet alleen had men te doen met eene bevolking even talrijk als die van alle Europeesche staten, waar het onderwijs geregeld is, te zamen, en met minstens evenveel verschil in taal, ras, zeden en gewoonten, maar bovendien moest bij haar een algemeen verlangen naar meerder kennis nog worden opgewekt. Het Gouvernement was er zich dan ook wel van bewust dat in deze aangelegenheid slechts geleidelijk kon worden voortgeschreden, en dat het niet beter kon doen, dan de bevolking leiden en haar tegemoet komen, waar zich daaraan de grootste behoefte zou openbaren.

Onder de werking van de aangenomen regeling is voor de onderwijs-aangelegenheden een afzonderlijk Departement ingesteld, welks organisatie hierop neerkomt: dat elke provincie hare eigen onderwijs zaken regelt, onder het algemeen toezicht van het Keizerlijk Gouvernement, hetwelk daarin sinds Maart 1902 wordt terzijde gestaan door een Directeur-generaal. Krachtens eene organisatie van 1896 behoort de onderwerpelijke tak van dienst tot die, waarbij het gros der ambtenaren provinciale kaders vormt, die in Indië zelf worden gerecruteerd, terwijl voor een klein aantal der hoogere betrekkingen de titularissen uit Engeland worden betrokken, die samen de «Indian educational service» uitmaken. Op het einde van 1901/2 waren van de 2 categoriën respectief 215 en 90 personen in dienst, van wie de laatste meest als inspecteurs (20), hoofden en professoren van «colleges» (58), welke betrekkingen intusschen ook wel door leden van de provinciale corpsen worden vervuld. [1])

(*) „*India; its Administration and progress*"; bij *Sir. John Strachey*. G. C. S. I. 3rd edition, revised and enlarged 1903. Chap. XVI.

„*The three Presidencies of India*", bij *John Capper*. F. R. A. S. 1853. page 430.

„*The Administration of India from.* 1859 to 1868," bij *J. Th. Prichard* 1869 vol. II page 75.

Memorandum on some of the results of Indian administration during the past 30 years of Britisch rule in India 1889.

Britsch-Indische Kolon-Verslagen en Statistical Abstracts for 1901/2, 1902/3 en 1903/4.

„*India in the Victorian Age*" bij *Romesh Dutt* C. I. E.

„*Progress of Education in India*" 1897/8—1901/2 4th quinquennial Review.

*) Als een staaltje daarvan haalt *Strachey* het volgende aan uit de nota van M. welke den doorslag gaf:

„De vraag is eenvoudig: of wij, de macht hebbende om het Engelsch te onderwijzen, toch onderricht zullen geven in talen, waarin geen enkel boek, over welk onderwerp ook, geschreven is, hetwelk met de boeken in onze eigen taal in vergelijking kan komen; of wij, in staat om europ. wetenschap te leeren, daarentegen systemen zullen onderwijzen, die v. z. zij van de europeesche afwijken, altijd in het nadeel zijn; en of wij, onderwijl gezonde wijsbegeerte en ware geschiedenis door ons onder hoede worden genomen, aanmoediging zullen geven, ten koste van het algemeen, aan geneeskundige stellingen, die aan een eng. paardendokter tot schande zouden strekken, aan sterrekunde, die de meisjes van een eng. kostschool het zou doen uitschateren, aan geschiedenis, die wemelt van koningen van 30 voet lengte en regeeringen die 30000 aar duren, en aan aardrijkskunde met zeeën van stroop en van boter."

1) Als een voorbeeld van de bereikbare tractementen diene, dat die van de Provinciale Directeuren in Bengalen, Bombay en Madras kunnen stijgen tot 2500 R. per maand. (± *f* 2000.— berekend naar den maatstaf van 15 R. per £ à *f* 12.—, thans aangenomen voor de herleiding der indische bestuursuitgaven in £).

De samenhang der verschillende inrichtingen van onderwijs wordt in de officieele verslagen kort en zakelijk aldus uiteengezet, dat er zijn:

a. Inrichtingen, welker leercursus geheel overeenstemt met de voorschriften van het Departement van Onderwijs of van de universiteit, en die hetzij onder de inspectie van het Departement staan, hetzij geregeld leerlingen onderwerpen aan de openbare examens, gehouden van wege het Departement of de universiteit. Deze inrichtingen worden openbare genoemd, doch kunnen zoowel onder ambtelijke als onder particuliere leiding staan. In het laatste geval verkeeren o. a. de »aided schools«, welke subsidie genieten van het Gouvernement dan wel van plaatselijke of gemeentelijke raden, en een voorname plaats innemen in het stelsel van onderwijs in Madras, Bengalen en andere provinciën. [1])

b. Inrichtingen, welke aan voorschreven voorwaarden niet voldoen, en daarom als particuliere worden aangemerkt. (42608).

In het algemeen gesproken is het onderwijs verdeeld over 3 trappen van inrichtingen nl.:

1. Lagere (primary)-scholen, die alleen beöogen te leeren lezen, schrijven en verder die elementaire kennis, welke een landman in staat kan stellen om zijn eigen zaken te behartigen;

2. Middelbare (secondary)-scholen, verdeeld in engelsche en inlandsche. Tot de eerste behooren die, waar aan alle scholieren, dan wel in elk geval aan die der hoogere klassen het engelsch wordt onderwezen; wordt het engelsch niet onderwezen, of wel is het onderricht in die taal facultatief, dan tellen de scholen onder de inlandsche. [2])

3. Colleges, d. z. die inrichtingen waar zij, die het admissie-examen voor de universiteit hebben gepasseerd, studeeren voor de verdere examens, welke moeten worden afgelegd om een graad te behalen.

Buitendien zijn er dan nog onderscheidene inrichtingen van bizonderen aard, zoowel »colleges« als »schools«, die meerendeels van bestuurswege worden beheerd, behoudens uitzonderingen, welke voornamelijk betreffen de rechtskundige cursussen aan particuliere scholen en de ambachtscholen. In het laatste 5- jarig onderwijs verslag vindt men onder dit hoofd besproken, behalve inrichtingen van de 2 evengenoemde soorten, ook nog zoodanige voor geneeskundige studiën; de opleiding tot civiel, mechanisch of electrisch ingenieur; landbouwkundig onderricht; het klaarmaken van candidaten voor de ondergeschikte rangen van den veterinairen dienst; id. voor den dienst van het boschwezen (o.a. op de Keiz. boschbouwschool te Dakra Dun, in het Himmalaya geb.); den handel en de kunsten.

Het onderwijs aan europ. kinderen is langen tijd van bestuurswege verwaarloosd, doch wordt thans beheerscht door de z.g. Bengal code, van 1883, gewijzigd o.a. in 1895, wier bepalingen ook daar, waar de code zelve niet van kracht is, worden nagevolgd. Als europ. scholen staan nu te boek die, welker leerlingen alle of voor een bepaald percentage als minimum, om europ. ouders zijn; wordende daarbij als Europeanen aangemerkt allen, zoo van zuiver europ. als van gemengd bloed, die de europ. wijze van leven bij voortduring volgen. Intusschen komt het vaak voor dat europ. kinderen een school voor inl. bezoeken, evengoed als het omgekeerde het geval is. Nagenoeg alle europ. scholen staan niet onder ambtelijk beheer, doch worden gesubsidieërd. Vooral om pecuniaire redenen brengen de meeste europ. kinderen het niet tot universitair onderwijs. ([1])

De beschikbaarstelling van beurzen is zeer verbreid. Zij loopen uiteen van R. 2 per maand voor een leerling eener primary school, tot £ 200 per jaar voor voltooiing van studie in Engeland.

Opmerkelijk is van dit Britsch-indisch onderwijs-systeem de plaats die daarin is toegekend aan de opvoeding der vrouw. In aanmerking genomen dat onder de voor-Indiërs in het algemeen, de hoogst ontwikkelde zelfs niet uitgesloten, de meening heerscht dat eene zedige vrouw beter doet zich niet in te laten met de kennis van lezen en schrijven, mag het zeker niet onbevredigend heeten, dat volgens de geraadpleegde statistieken in 1903/4 toch 515,296 vrouwen en meisjes onderwijs genoten. In genoemd getal zijn begrepen 284 vrouwen, die z.g. „colleges" volgden; en, alhoewel de meeste het niet zoo ver brengen, zijn er toch voorbeelden van dat indische vrouwen een academischen graad behaald hebben [2]). De zending heeft hiertoe veel bijgedragen, en op het voorbeeld van Engelsche dames hebben langzamerhand ook inboorlingen zich toegelegd op het geven van huis-onderricht aan vrouwen en meisjes. Vermelding verdienen hier tevens de bemoeiïngen van de markiezin van Dufferin en Ava ter bezorging van vrouwelijke geneeskundige hulp aan de indische vrouwen. Door hare zeden verplicht: zich het raadplegen van mannelijke deskundigen te ontzeggen, zijn de indische vrouwen dikwerf ten prooi aan veel leed hetwelk te lenigen zou zijn. De door genoemde edelvrouw gestichte, en door alle latere echtgenooten van onderkoningen gesteunde vereeniging nu, heeft ten doel om op de ruimste schaal gelegenheid te geven tot onderrichting en opleiding van vrouwen in Indië voor geneeskundige, pleegzuster en vroedmeesteres; om onder vrouwelijke directie armen-apotheken en ziekenhuizen te stichten voor de verpleging van vrouwen en kinderen; om vrouwenzalen onder vrouwelijke leiding te openen in bestaande zieken-inrichtingen; om vrouwelijke geneeskundigen en helpsters te verschaffen aan bestaande ziekenzalen voor vrouwen; en om geschoolde verpleegsters en vroedmeesteressen beschikbaar te stellen ten behoeve van vrouwen in ziekenhuizen en in particuliere woningen. Een der grondregelen van de vereeniging, wier werkzaamheid zeker bevorderd is door de groote vatbaarheid der Voor-Indiërs voor de heelkunst en de geneesmiddelen praktijk, is, dat zij zich volstrekt niet inlaat met den godsdienst, en dat hare ondergeschikten zich nimmer mogen mengen in geloofsaangelegenheden van het volk. Zoowel het Gouvernement als de inlandsche heerschers hebben aan deze beweging daadwerkelijken steun verleend; en in 1900 bezat de vereeniging reeds 235 armen-apotheken en hospitalen, terwijl aan meer dan 1½ mill. vrouwen en kinderen hulp werd verleend. Er kon beschikt worden over 33 hoog ontwikkelde vrouwelijke geneeskundigen, 73 hulpheelmeesteressen en een talrijk hospitaalpersoneel, terwijl 354 [3]) vrouwen het onderwijs aan de onderscheidene geneeskundige scholen volgden.

Behalve de universiteiten te Calcutta, Madras en Bombay, die in 1857 zijn gesticht, is in 1887 nog eene soortgelijke instelling in het leven geroepen te Allahabad voor de N. W. Provinces; terwijl in 1882 eene dito is opgericht te Lahore, voor de Punjab, die, bij uitzondering, uit de examengelden nog een college bekostigt voor oostersche studie. Graden worden verleend in kunsten of wetenschappen (in de laatste niet te Madras), rechten, geneeskunde en voor civiel-ingenieur. (In geneesk. en voor civ. ing. niet te Allahabad); terwijl te Madras dan nog een cursus voor het onderwijsvak, en te Bombay voor landbouwkunde bestaat. *De admissie-examens staan open voor iedereen* en vorderen niet meer kennis dan een jong mensch van 16 jaar in Engeland gewoonlijk bezit. Zij omvatten het engelsch, eene klassieke of landstaal, geschiedenis, aardrijkskunde, wiskunde, en te Madras en Bombay ook de beginselen der natuurkunde. De candidaten zijn gewoonlijk 16 à 18 jaar oud. Na 2 jaren kan een voorloopig en na 4 jaren het beslissend examen voor bachelor worden gepasseerd. Voor het bekomen van den hoogsten graad wordt alsdan nog eenmaal examen gevorderd [4]). (*Wordt vervolgd*).

---

1) Openbare onderwijs-inrichtingen 113153, onder ambtelijk beheer 25244, onder particulier beheer 87909, (gesubsidieerd 69492, zonder subsidie 18417.)

2) De verdeeling der scholen laat zich ook als volgt voorstellen:

Secondary	High	3 jr.	Engl.
	Middle	3 jr.	Engl. or Vernacular.
Primary	Upper	2 jr.	Vernacular.
	Lower	3 jr.	

De school van hoogere orde kan óf wel alleen leerlingen aannemen die reeds een lagere cursus hebben doorloopen, óf wel gelegenheid bieden om van meet af onderricht te bekomen. De totale schooltijd van 12 jr. (incl. 1 jr. bewaarschool of fröbelonderricht) wordt voor de meeste leerlingen bekort. De arme kinderen volgen in den regel alleen de laagste cursus en verlaten daarom reeds op 10 à 12 jr. de school. Voor de beoordeeling van den omvang van het lager onderwijs, volgen hier een tweetal tabellen van verdeeling van les-uren:

(De *rural schools* zijn meer bizonderlijk ten dienste der landbouwende bevolking.)

HIGHEST CLASS OF TYPICAL UPPER PRIMARY-SCHOOL.

Hours per week.

Subject.	Madras.	Bombay.	Bengal.	Punjab.	Central Provinces.
Vernacular language.	$9\frac{1}{6}$	10	5	$7\frac{1}{2}$	$12\frac{1}{2}$
English.	$9\frac{1}{6}$	—	—	—	—
Persian.	—	—	—	$2\frac{1}{4}$	—
Arithmetic.	$4\frac{1}{6}$	8	4	$8\frac{1}{4}$ *b*	$7\frac{1}{2}$
Geography.	$2\frac{1}{2}$	6	3	$1\frac{1}{2}$	6
History.	—		3	—	—
Science and sanitation	—	3	3	—	—
Object lessons.	—	—	3	$1\frac{1}{2}$	$1\frac{1}{2}$
Drawing.	—	3	3	—	3
Physical exercise.	$2\frac{1}{2}$	3	3	3	$2\frac{1}{2}$
	$27\frac{1}{2}$ *a*	33	27	24	33

a. inclusive $1\frac{2}{3}$ hour weekly examination.
b. inclusive $3\frac{3}{4}$ hour mensuration.

HIGHEST CLASS OF TYPICAL RURAL SCHOOL.

	Assam.		United Provinces.	
Reading.	6	8	6	5
Writing.	5	5	3	$4\frac{1}{2}$
Arithmetic.	7	9 *d*	6	$6\frac{1}{4}$
Geography.	3	—	3	$2\frac{1}{4}$ *b*
Sanitary or physical science.	3	$1\frac{1}{2}$	—	$1\frac{1}{4}$
Kindergarten.	2	—	—	—
Drawing.	4 *a*	—	—	—
Physical exercise.	3	4	3	—
	33	$27\frac{1}{2}$ *e*	21	$19\frac{1}{4}$

a. incl. 2 hours modelling.
b. geogr. and agricult.
c. this is the course for half-timers.
d. incl. mensuration.
e. in addition 3 hours weekly examination.

([1]) Onderwijs-inrichtingen voor europ. kinderen 1901/2.

Arts colleges	20 *a.*
Professional id.	1
Secondary schools	279 *b.*
Primary id.	75 *b.*
Training id.	4
Industrial en special id.	10
	389

a. Hieronder 9 voor vrouwen.
b. Ongeveer even groot aantal voor jongens als voor meisjes.

2) Naar analogie van voorafgegane jaren, waaromtrent reeds gespecificeerde opgaven van het vrouwen-onderwijs bestaan, zullen in de opgegeven aantallen resp. ongeveer 15000 en 159 europ. vrouwen en meisjes begrepen zijn, zoodat het aantal onderwijs genietende inl. komt op ruim 500,000, van wie een 125-tal op „colleges". Het aantal colleges en scholen voor vrouwen bedroeg in 1902/3 resp. 12 en 8591, waarvan voor inlandsche 3 en 8416.

3) Volgens het onderwijsverslag studeerden in 1901/2 242 vrouwen en meisjes in de medicijnen van wie 76 in colleges en 166 in schools. De meeste waren inl. christ. (120) en europ. (62) doch er waren ook onder 23 Hindoes, 15 Boedhisten en 22 Parsis.

4) Bij de opening der onderwijs-conferentie van 1901, waarover nog te spreken zal zijn, werden door Lord Curzon o. a. de universiteiten aldus omschreven:

„De universiteit is geene besloten instelling; zij is geen complex van gebouwen; ja, zij heeft haast geene standplaats. Zij vormt een lichaam, hetwelk toeziet op studie-cursussen, en examen afneemt aan bezoekers van aangesloten „colleges". Deze „colleges" maken geen deel van haar uit; vaak zijn zij niet in dezelfde plaats gevestigd, soms selfs niet in dezelfde provincie. De aangesloten „colleges" van de universiteit te Calcutta zijn verspreid over streken zoo ver verwijderd als Burma en Ceylon . . . . De „colleges" zijn geene gezeten instellingen met eigen geschiedenis, overleveringen en leeraarscorps. Verzamelingen van zalen voor voordrachten en klassenonderricht, en van laboratoria, worden zij door geen onderlinge band bijeen gehouden, noch door verwantschappelijke vereering aan de universiteit."

In het rapport der Universities Commission van 1902, eveneens straks nog te bespreken, wordt omtrent de „colleges" gezegd:

„Na een groot aantal van deze inrichtingen te hebben bezocht, gevoelen wij geene neiging om te bevestigen het afkeurend oordeel, hetwelk soms over ons universitair onderwijs is uitgesproken. Vele „colleges" beschikken over de diensten van bekwame en toewijdende leeraren; en wij beschouwen de studeerenden niet als eene klasse van personen die zoowel natuurlijken aanleg als ijver missen. Bij vergelijking van onze gegraduëerden met die van andere academiën, moet in het oog worden gehouden dat de indische student dikwijls zijn universitaire studie aanvangt op een leeftijd, waarop jongens in andere landen nog ter schole gaan. Wij moeten er ook aan denken dat de indische universiteiten nog betrekkelijk kort geleden gevestigd werden, en dat hare hulpmiddelen zeer gering zijn, vergeleken bij de rijke schenkingen in Engeland en Amerika en de groote sommen door andere Regeeringen ter beschikking van hare academiën gesteld . . . . Onderwijl moeten wij toegeven dat de verworven kennis van onze ind. gegraduëerden in vele gevallen onvoldoende en oppervlakkig is . . . Na al wat tot vergoelijking kan dienen te hebben laten gelden, is het zeer teleurstellend te moeten hooren, dat de Indische B. A. niet zelden de algemeene ontwikkeling mist, die hij van noode heeft om hem geschikt te maken voor den strijd om het bestaan, of voor verder voortgezette studie."

Onderstaande opgaven geven een overzicht van de cursussen bij de universiteit te Calcutta.

Intermediate course: compulsory: Engl 2nd language. mathem. physics and chemistry. history or logic.
optional: either logic, or physiology, or sanitary science.

Course for B. A.

A Literary
Engl. Philos. optional either Classic lang. / history / mathem.

B Scientific
Engl. Mathem. optional either physic-sc. / biology / geology.

Course for B. Sc.: Engl. (a short essay on some scientific subject). Statics and dynamics, physics, chemistry and 2 branches to be chosen out of: physiology, botany, zoology, geology, mineralogy, hydrostatics and astronomy.

Course for M. A.

Languages. The examin. includes papers on a number of textbooks, questions on comparative grammar and an essay in Engl. on some subj: connected with the history or liter. of the lang. The Engl course includes Anglo-Saxon. In the classical lang. exam. the candidate is required to translate from and into Engl.

History, 1. of Engl. 2 constitutional hist. of Engl. 3. selected period of hist. 4. polit. philos. general juris-prudence and international law. 5 polit. econ. and economic hist. 6-essay.

Philosophy psychology, logic, ethics, natural theology, polit. philos. & hist. of Ind. & Europ. Philos.

Mathem 2 courses, one inpure and the the other in mixed mathem, 1st incl. subj's up to spherical trigon. theory of equations and differential calculus, 2nd incl. subjs. up to rigid dynamics.

Science. In this subj, the student may specialize and take up any one of the following:

1. Chemistry. 2. heat, electr. & magn. as principal subj's, and light & sound as subsidiary subj's. 3 the above subj's with the order of importance reversed, 4. botany, 5. physiol. & zoology, 6. geol. & mineral.

Om eenig denkbeeld te geven van de uitkomsten van het universitair onderwijs volgt hier eene ras-gewijze gespecificeerde opgave van het in 1901/2 bij alle universiteiten tezamen behaalde aantal B. A. (Bachelor of Arts) en M. A. (Master of Arts) graden:

	B. A.	M. A.
Europ. & Indo;	15	1
Inl. Christ.	62	4
Hindoes: Brahm	513	33
Hindoes: andere	697	71
Mohamed.	107	12
Parsis	40	4
Boedhisten	3	—
Niet gespecificeerd	4	2
	1441	127

Uit de Oost-Indische Mail.

Naar aanleiding van het ook in onze berichten overgenomen opstel van een *Javaan* in 't *Bat. Nbl.* over de **benoembaarheid van inlanders**, tot de door Europeanen bekleede staatsambten, acht **A. A. v. U.** het een dwaasheid, te beweren: »dat het er niet toe doet of de inlander den Indo als Europeaan of als inlander beschouwt. Z. i. doet dat er *wèl* toe. Het is echter voor de onderhavige vraag slechts één der zéér vele factoren, die bij de beantwoording er van gewicht in de schaal kunnen leggen, doch allerminst een *allesbeheerschende* factor. Van bijna evenveel gewicht toch is z. i. den tweede vraag: hoe beschouwt de Europeaan den Indo? En van véél meer gewicht is een derde vraag: hoe beschouwt de Indo zichzelven?

»Zoowel in onze wetten als in ons maatschappelijk leven en de vele vertakkingen daarvan loopt thans de scheidingslijn zóó, dat de Indo bij den Europeaan is ingedeeld en *niet* bij de Inlanders. De Europeaan beschouwt den Indo *niet* als »een bevoorrecht inlander.« En de Indo beschouwt zich zelven dan ook zeer zeker in 't geheel niet als zoodanig.

»En nu is de groote vraag, waarover *»een Javaan«* heenglipt, deze: Zal een inlander, die controleur, officier of rechter wordt, zich zelven ooit als Europeaan bebeschouwen, in dezelfde mate, als waarin een Indo zulks doet? Zal hij zichzelven ooit in dezelfde mate beschouwen als uitgetreden uit de inlandsche samenleving? Zal hij zich zelven ooit beschouwen als iemand, die uit de *overheerschten* geheel en al met lichaam en ziel is overgegaan naar de *heerschers*?

»Kan *»een Javaan«* deze vragen bevestigend beantwoorden, en dat bevestigende antwoord afdoende staven, dàn krijgt zijn redeneering waarde. Eerder niet.«

O. i. hangt alles af van het standpunt waarop men zich plaatst tegenover den inlander. Wij gaan meer met de zienswijze van *»een Javaan«* mee.

Dat de inlandsche toestanden op Java veranderen ziet men aan het volgende:

Javaansche apanagehouders, min of meer adellijke heeren, die gronden verhuren aan europeesche landhuurders, zijn bekend maar een niet-europeesche landhuurder in de Vorstenlanden was tot vóór korten tijd nog *»niemals dagewesen«* behalve vroeger eens, toen een kapitein Chinees landheer speelde ergens tusschen Klatèn en Prambanan. Dat was in den tijd, toen het landhuurreglement, voor de zooveelste maal omgewerkt, gewijzigd, dan wel geamplieerd, nog niet zoo'n prachtstuk van wetgeving was als het tegenwoordige, dat eerstdaags in 't museum van antiquiteiten zal worden opgeborgen, om plaats te maken voor des heeren van Rees nieuwe landhuurreglement.

Bedoelde niet europeesche landhuurder bestaat nu, ofschoon als zoodanig nog niet officieel geaccrediteerd. Het is de bekende eigenaar van racepaarden *Raden Mas Atmo di poero* te Solo, zoon van den kanselier der keizerlijke schatkist. Hij heeft de landbouwonderneming *Sambiredjo* 5 paal van de halte *Salem*, in 't district *Samboongmaijan*, afd. *Sragèn*, overgenomen en doen beheeren door een europeeschen administrateur. Bij toetreding als lid van de solosche landhuurdersvereeniging zal hij, blijkens de *Sem. Ct.*, het derde javaansche lid zijn.

Aan het jongste verslag van begin December j.l. betreffende de landkolonie voor noodlijdende inlanders »**Pangoengsèn**« ontleenen wij de mededeeling, dat er 30 Nov. j.l. in de kas een saldo groot f 181.66½ aanwezig was en dat de uitgaven over de afgeloopen maand f 457.48½ hebben bedragen. Door verschillende ontvangen giften was mejuffrouw **M. Jansz** in staat gesteld ongeveer 4 bouws sawah in den omtrek te huren, die bewerkt zullen worden door eenige opgezetenen, welke dan de helft van de opbrengst ontvangen, terwijl de andere helft aan de weezen en behoeftigen zal worden uitgekeerd.

Door de goede zorgen van het Hoofdbestuur der vereeniging »Oost en West« te 's Gravenhage, die den overtocht betaalde voor mejuffrouw *Slagter*, kwam eene nieuwe hulp uit Nederland zich eveneens aan de belangen onzer kolonie wijden. Het aantal opgezetenen bedraagt thans 127; de gezondheidstoestand is bevredigend.

De kwestie: **Inlanders bij de rechterlijke macht** brengt nog heel wat pennen in beweging. Mr. *Schimmel* is in zijn jongste *Kroniek* in de *N. Soer. Ct.*, al heel slecht te spreken over de mededeeling van den minister, in verband met de niet-uitsluiting van inlanders bij dit ambt.

Hoewel hij niet dweept met onzen beschavingsstaat en dien, als *Ibsen*, verkankerd acht door allerlei wanbegrippen, sinds honderden jaren geërfd, is hij toch van meening, dat onze zedelijkheidsbegrippen hooger staan, dan die van het javaansche volk en dat de nederlandsche school en de academie al heel weinig vorming geven op zedelijk gebied, waar het huisgezin daarentegen in dat opzicht alles moet doen.

Z. i. voldoet derhalve de inlander, die aan examen-eischen heeft voldaan, naar alle waarschijnlijkheid nog in 't geheel niet aan onze begrippen van zedelijkheid, waartoe de onpartijdigheid voor bestuursambtenaar of rechter wel in de eerste plaats behoort.

Het *N. v. d. D. v. N. I.* merkt naar aanleiding hiervan op, dat mr. **S.** blijkbaar nog maar alleen het geval op 't oog heeft: dat de a. s. inlandsche rechters over inlanders zullen rechtspreken.

De *Locomotief* gaat nog een stap verder en bespreekt ook de consequentie: de inlander rechter over den Europeaan. »De mededeeling van den Minister", schrijft dit blad, „kan natuurlijk slechts slaan op die rechterlijke ambten, welke tot heden voor den Javaan als gesloten werden beschouwd, alzoo in de eerste plaats op het ambt van landraadsvoorzitter, maar sedert de organisatie der residentiegerechten spreekt de landraadsvoorzitter niet alleen recht over inlanders, maar ook, als kantonrechter, over Europeanen, zoowel in zaken van strafrecht als van civiel recht. En voorshands is de minister met zijn ambtsvoorganger van gevoelen, dat benoeming van inlanders tot controleur *niet* wenschelijk is.

De rechtsgeleerde inlander — rechter over den inlander: uitstekend; beter in menig opzicht dan de gemengde landraad van heden, maar dan moet het europeesche kantongerecht wederom losgemaakt van den landraad.

»De houding van den minister echter: de inlander *geen* controleur, maar wèl residentierechter — is onhoudbaar."

Het **Loemboeng credietstelsel** is het onderwerp van een hoofdartikel in het *N. v. d. D. v. N. I.* van de hand van den heer *F. H. Neuman*, waarin teruggekomen wordt op het verschil in inzicht en opvatting tusschen den heer *Van Hulst* en hem, terug te brengen tot de vraag: of het verschil in de prijzen der padi, *vóór* en *na* den oogst *grondslag* van het dessa-loemboeng credietstelsel is, ja dan neen? De heer *Van Hulst* zegt *neen*, hij zegt ja. Ter verdediging zijner opvatting stelt hij de vraag of, indien dit prijsgeschil niet bestond op dit oogenblik, men dan thans 50 pct. rente in den tijd van enkele weken zou durven vragen voor de vorming van het bedrijfskapitaal? Neen, niet waar? zegt hij. Deze vraag en het daarop gevolgd betoog in de *Locomotief* van 25 Nov. jl. geeft den schrijver aanleiding tot de beschouwingen in zijn opstellen in 't *N. v. d. D.* van 20 Dec. jl. no 293, e. v. waarnaar wij kortheidshalve verwijzen. (*Zij liggen ter leestafel Laan van Meerdervoort 195 den Haag.*)

Agrarische toestand in Demak. De afschrijving van landrente wegens misgewas geeft voor de residentie Semarang in de laatste jaren een beeld van langzamen, maar gestadigen vooruitgang. De afdeeling Demak maakt echter een uitzondering. Sedert 1903 is de afschrijving er stijgende in stede van dalende en het jaar 1905 is in dit opzicht een bijzonder slecht jaar geweest. Het mislukken van de padi heeft twee voorname oorzaken, de bandjirs en ziekte in 't gewas, welke laatste oorzaak vergroot wordt, naar mate men later begint te planten. In 1904 echter kon men overal reeds zeer vroeg met de grondbewerking beginnen, daar de regens vroeg door kwamen, daarom wordt vermoed dat de hooge afschrijving van 1905 ten deele aan andere dan natuurlijke oorzaken is toe te schrijven. De contrôle kan in dat jaar verslapt zijn als gevolg van de invoering van het loemboeng-landbouwcredietstelsel, waardoor de inlandsche ambtenaren inderdaad tijdelijk met werk overkropt zijn geweest. Er is thans een deskundige — Dr. Kuijper — van het landbouwdepartement aangewezen, om de noodige observaties in Demak te doen.

In de eerste 10 maanden van het loopende jaar is de **invoer** van **bruine suiker** in Japan uit Ned.-Indië sterk achteruitgegaan, n.l. van 366.680 tot 22.231 picol, volgens *van Oordt's berichten* het gevolg der verhooging van de verbruiksbelasting en van de vermeerdering van het invoerrecht op de lage suikernummers, alsook wegens de groote voorraden ruwe suiker, welke ten vorigen jare vóór de inwerkingtreding dier verhoogingen werden ingeslagen. Daarentegen nam de invoer van **indigo** en **katoen** in het zaad aanzienlijk toe. — 139158 kati indigo tegen 20646 kati en 42410 picol katoen tegen 18462 picol. — Ook de **uitvoer** naar onze Oost was over 't algemeen bevredigend en nam o. a. flink toe, wat betreft **lucifers** en **zwavelzuur.**

Het strookarton, zoo uitstekend geschikt voor zoutverpakking en tevens zoo goedkoop, wordt speciaal door de bekende chineesche firma Yee Yee en Co. te Kobe naar Ned. Indië geëxporteerd, in alle dikten leverbaar, bruingeelkleurig en ook voor vele andere doeleinden bruikbaar.

De Toyo Kisen Kaisha opent binnenkort een 2-maandelijkschen stoomvaartdienst van Japansche havens op Callao en Iquique. Het doel is voornamelijk om ruwe suiker en ruwe katoen van zeer goede, bijna met die van Egyptische katoen overeenkomende kwaliteit uit Peru, en salpeter uit Chili in Japan te importeeren. Deze dienst vormt de eerste geregelde stoomvaartgemeenschap van Japan met de genoemde landen.

De belanghebbenden bij den invoer in Japan van ruwe suiker en ruwe ongeginde en geginde katoen uit Ned.-Indië, zullen dus weldra met nieuwe concurrentie op de Japansche markt van de zijde van Peru, rekening te houden hebben. Daartegenover staat het voordeel, dat Ned.-Indische producten van gering volume en hooge waarde thans per Java—China—Japanlijn of per andere lijnen, van Ned.-Indische met overlading in Japansche havens, naar Peru en Chili kunnen verzonden worden. Deze route is veel beter dan de tot dus ver gevolgde over Hamburg en Antwerpen.

De aandacht der belanghebbenden in Ned.-Indië wordt gevestigd op de noodzakelijkheid, om **klapperolie** in sterk fust te verpakken, in welk geval het een goede toekomst op de Japansche markt kan hebben. Bij proefzendingen van klapperolie uit sommige streken uit Ned.-Indië werden klachten vernomen over den zwaar lekkenden toestand, waarin zich de vaten bij aankomst te Kobe bevonden, hetgeen de importeurs afschrikt, de betrokken merken voor eigen rekening in te voeren.

Het *N. v. d. D. van N.-I.* bevat een hoofdartikel van **Veritas**, waarin deze schrijver nogmaals terugkomt op de **pacificatie van Noordelijk Sumatra** en de redenen aangeeft, die volgens hem er toe geleid hebben, om deze pacificatie zoolang tegen te houden.

Behalve dat het aantal troepen op het grondgebied van N. Sumatra een snelle pacificatie niet toelaat en de vele gevaren, verbonden aan het uitzenden van kleine patrouilles, is het eigenbelang van vele personen een groote kanker, die aan de pacificatie knaagt, schrijft hij. Generaal van Heutsz had er slag van, om de eerzucht te prikkelen van zijne onderhebbenden, diensten werden door hem uitstekend beloond en onder zijn régime kwamen de bevorderingen bij keuze goed tot haar recht, maar aan den anderen kant was 't ook erg gevaarlijk te werken op de eerzucht van menschen met hunne gebreken; de gevolgen bleven dan ook niet uit; wat sommige eerzuchtigen niet konden uitvoeren en toch gaarne wilden, wat hun maar zou kunnen doen stijgen in de achting der chefs, dat werd gefantaseerd op papier en zoo kwam de . . . . *leugen.*

Die leugens hebben gemaakt, dat men dikwijls daarbuiten een verkeerd denkbeeld kreeg van den toestand; dat de buitenwereld werkelijk moest gaan denken, dat men nu met de pacificatie zoo goed als klaar was. *En dat is men nog bij verre niet.* Ophakkerij, jalousie de métier, afbreken 't werk van voorgangers, wangunst, gebrek aan innige samenwerking, vaak ongeschiktheid voor den werkkring van civiel ambtenaar, te haastig uitgevoerde registratie der bevolking, onbekendheid met de Atjehsche taal zijn allen min of meer de oorzaken, dat men met de pacificatie op een soort van doode punt is gekomen, een punt dat niet te overschrijden zal zijn, dan door groote volharding en door het vertrouwen te winnen en te behouden van hoofden en bevolking. De troep doet genoeg en dank zij den ijver, die de meesten bezielt, gaan wij vooruit, zij 't dan ook langzaam."

De heer *van Geuns*, is in 't *Weekblad voor Indië* No. 34, niet best te spreken, over het **militair beleid in Zuid-Celebes.** O.a. laat hij zich als volgt uit: „Het geval bij Patiro zou ons thans een „*Schwamm drüber*" mogen ontlokken, als het een unicum ware gebleven, maar het is *niet* op zichzelf blijven staan. Zes maanden lang hebben onze troepen moeten zoeken naar den meer dan 70-jarigen, in een draagstoel voortgesleepten vorst van Boni. En terwijl ik dit schrijf, duurt de jacht nog voort op den ouden vorst van Goa, die zich reeds in onze handen heeft bevonden. De actie in Soppeng was zóó weinig grondig, dat zij moest worden overgedaan . . . . En dan nog de *sansculottes-misère* door de soldaten op 't oorlogsterrein geleden."

Daarna krijgt generaal Vetter met zijn gemodder op Lombok in 1894 nog een beurt, met wien hij kolonel van Loenen als pendant in Celebes vergelijkt.

Het een en ander geeft hem aanleiding tot de vraag of ons promotiestelsel wel deugt?

„Te oordeelen naar hetgeen men in de laatste jaren gezien heeft, schijnt hierop ontkennend te moeten geantwoord worden. Men mag aannemen, dat onder onze subalterne officieren genoeg superieure persoonlijkheden aanwezig zijn om voortreffelijke korpshoofden en opperofficieren te leveren, maar men kan toch helaas ook op mannen wijzen, waaruit geconcludeerd zou moeten worden tot de ondeugdelijkheid der promotievoorwaarden."

Verder wijst hij in verband met het in Celebes betoonde beleid, op een ander belangrijk punt-

„Het is een niet onaanzienlijk gedeelte van ons leger en onze vloot geweest, dat in het land der Boegineezen en Makassaren heeft geageerd, circa 3000 man. Als men dit cijfer met *acht* vermenigvuldigt, heeft men de sterkte van ons indische leger, vermeerderd met de marinemanschappen. Tegenover dit product stelle men eens de 500.000 man, die Japan in Mandsjoerije kon werpen, of de 250.000 man, die Engeland naar Zuid-Afrika kon overbrengen.

»Is de vergelijking dezer cijfers in staat de welsprekende redenaars, die Indië of Java verdedigbaar achten tegen een buitenlandschen vijand, van hun waan te genezen.«

Algemeene Berichten.

Watersnood op Java.

Bij het Departement van Koloniën werd 20 dezer het volgende telegram van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië ontvangen:

„Zware overstroomingen in de residentiën Pekalongan en Semarang. De Serangdijk, de Toentangdijk, de Babalandijk en de dijk van het Prauwvaartkanaal zijn doorgebroken. Volgens voorloopig bericht zijn geen menschen omgekomen."

Aan *De Telegraaf* werd dienzelfden dag uit Batavia geseind:

»*Zware bandjirs heerschen allerwegen, vooral in het Semarangsche. De waterstand der rivieren is hooger dan in 1902, dijken zijn doorgebroken, duizenden bouws padiland en kweekbedden zijn verloren. De bevolking vlucht naar het gebergte. Het tramverkeer is gestaakt. Men neemt maatregelen om hulp te verleenen.*«

Ook de correspondent van het *Hbld.* te Batavia seint over den watersnood in Indië:

»*De geheele Noordkust van Java wordt geteisterd. De berichten uit Semarang worden steeds somberder. Ook in Pekalongan komen overstroomingen voor.*«

Deze diep bedroevende berichten, die voor de toch reeds zoo arme inlandsche bevolking dier streken, de grootste ellende beteekenen, doen ons, in verband met de in de pers hier nogal eens herhaalde opmerking, als zou het gaan van minister Kraus naar Chili, een bizonder groote eer voor den Nederlandschen Waterstaat zijn, de verzuchting slaken: *Had Nederland met zijn beroemd-waterstaats-specialiteiten, zijn eer maar gezocht in het behoorlijk bezorgen der irrigatiewerken op Java!*

Hoe dikwijls moet het kalf nog verdrinken, vóór men tot het dempen der put over zal gaan?

***

Celebes.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië seinde dezer dagen aan het Dep. v. Koloniën:

„De Soeledatoe van Soppeng heeft met zoon, schoonen kleinzoon zich aangemeld.

„De Vorst van Gowa, geseind als te zijn in Atjatapa-rang, wordt opgespoord.

„In Midden-Celebes, Zuid-Lindoemeer, Boegoembajan en in Loewoe is nog verzet."

De correspondent te Batavia van de *N. R. Ct.* seinde 24 dezer:

»Generaal van Kooten gaat naar Zuid- en Midden-Celebes om de militaire zaken te regelen in overleg met den gouverneur."

Het blad teekent hierbij aan:

De generaal-majoor G. J. Van Kooten is chef van den generalen staf in Nederlandsch-Indië. Zooals men zich zal herinneren, is de eigenlijke expeditionnaire troepenmacht althans in naam sedert den 4en December ontbonden en was de militaire commandant van Celebes, luitenant-kolonel J. P. Michielsen, met de leiding der nog steeds plaats hebbende operatiën belast. Nu moet men overgaan tot het bezetten van eenige vaste punten in Celebes en wij achten het zeer goed gezien, dat de chef van den generalen staf daarin stem krijgt en dat dien opperoff. de gelegenheid wordt geschonken met eigen aanschouwing zich een oordeel te vormen, alsmede persoonlijk met den gouv. van Celebes een en ander te bespreken.

***

Gedenkteeken Dr. Brandes.

Naar *Het Vaderland* verneemt, is een commissie er in

geslaagd, fondsen bijeen te brengen om op het graf van dr. Brandes te Batavia een gedenkteeken op te richten, dat, door vrienden en vereerders van den overledene gesticht, in Hindoe-Javaanschen stijl zal worden uitgevoerd, naar teekeningen van den medewerker van Brandes bij zijn oudheidkundig onderzoek, den heer Leydie Melville.

Hetzelfde blad noemt Dr. J. Th. Vogel, thans superintendent van de *Archaeological Survey* der *Punjab and United-provinces* in Britsch-Indië, als den vermoedelijken opvolger van Dr. Brandes.

* * *

Koeli-mishandeling.

De correspondent van het *Handelsblad* te Batavia seint: »Het Hooggerechtshof veroordeelde den heer Mühlenfeld tot drie dagen gevangenisstraf."

Deze straf betreft de ook in ons land besproken aanklacht van mishandeling van koelies in Deli, waarvoor in de Indische pers de clementie werd ingeroepen.

* * *

Commercieele boekhouding.

Naar *Het Vaderland* weet mee te deelen, zijn door het Kamerlid dr. Bos, afgevaardigden van Winschoten, in de afgeloopen week ter Ministerie van Koloniën eenige conferenties gehouden, betreffende het beheer der Indische spoorwegen en der Ombilien-kolenvelden.

* * *

Borneo.

Bij het Departement van Koloniën is 23 dezer ontvangen het volgende telegram van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië:

»Een bende uit de Tanaboemboe viel in Barabei en werd met verlies teruggeslagen door den controleur Marie Knappert, die daarbij sneuvelde.«

Aan de *Nieuwe Rott. Ct.* werd hieromtrent uit Batavia geseind:

Een bende Pasireezen viel in Barabei; uitgezonden patrouilles pradjoerits zijn gevlucht; de controleur Knappert, die met de rest der pradjoerits den vijand afwachtte, is gesneuveld. De majoor Schilham is derwaarts vertrokken.

Het blad teekent daarbij aan:

Pasir is een rijkje op de Oostkust van Borneo, residentie Z. en O. Afdeeling. Het grenst ten N. aan Koetei, ten W. aan de afdeelingen Amoentai en Martapoera, ten Z. aan de Tanah Boemboelanden en ten O. aan straat Makassar. Het rijkje werd in 1826 door het sultansbestuur van Bandjermasin aan het Ned.-Ind. Gouvernement afgestaan. De eigenlijke Pasireezen zijn Maleiers, terwijl Boegineezen in de hoofdplaats en op verschillende plaatsen langs de rivier wonen. Pasir maakte tot voor kort een deel uit van de bestuursafdeeling Pasir en de Tanah-Boemboelanden, doch is sedert het laatst van het afgeloopen jaar tot een afzonderlijke afdeeling verheven en gesteld onder een controleur van het binnenlandsch bestuur.

In de maand Juli 1905 begon het in Pasir onrustig te worden. In die maand werden op den recherchepost Talakai eenige schoten gelost door lieden, behoorende tot een bende onder zekeren Panglima Sentik. Ten gevolge van dit vijandig optreden heerschte er onrust in Tanah Grogot. Majoor H. N. A. Swart, civiel en militair resident, vertrok onmiddellijk na ontvangst van het bericht den 20en Juli 1905 derwaarts en onderhield den Sultan van Pasir, die weinig invloed schijnt te hebben, alsmede de landsgrooten en eenige leden van de oud-nationale partij ten ernstigste over hun zwakke houding. Hun werd tevens aangezegd, dat er in het Pasirsche gepatrouilleerd zou worden. Ook werd later een militaire post te Tanah Grogot bezet. Het mocht echter niet baten; de Sultan bleef een vijandige houding aannemen en betoonde weinig medewerking in het opsporen van Panglima Sentik, alsmede in het aanleggen van den weg Tanah Grogot—Pakat Kwaroe. Sedert dien hebben voortdurend kolonnes o. a. order luitenant Kramers (thans kommandant van Tanah Grogot), kapitein Dijkstra en uit Amoentai het meergenoemde rijkje doorloopen.

Het ligt voor de hand, dat de bende van Panglima Sentik het in eigen land te benauwd heeft gekregen en daarom een helaas blijkbaar goed gelukten aanval op onze nederzetting Barabei heeft gedaan. Tot voor korten tijd was Barabei bezet door een luitenant en een vrij sterk detachement. Den laatsten tijd moest de controleur het aldaar stellen met een troep pradjoerits, een soort gewapende politiedienaren, op wie, zooals nu weer gebleken is, in tijden van gevaar maar heel weinig te rekenen valt.

Barabei ligt in de afdeeling Kendangan, zuid-oostelijk van de afdeelingshoofdplaats Amoentai, tusschen deze laatste plaats en Kendangan. Zoowel te Amoentai als te Kendangan is een mobiele colonne aanwezig. Van die beide plaatsen zal dan ook onmiddelijk zijn uitgerukt.

De gesneuvelde ambtenaar is de heer M. Knappert, controleur van de onderafdeeling Batang Alai en Laboean Amas (Barabei). Hulde aan den ambtenaar, die pal stond voor zijn plicht, met een handjevol onbetrouwbare gewapende pseudo-soldaten den vijand manmoedig afwachtte en zijn plichtsbetrachting betaalde met zijn leven.

De majoor J. F. Schilham is kommandant van het garnizoensbataljon van de Z. en O. afdeeling van Borneo.

West-Indische Berichten.

Suriname. De Gouverneur heeft zich, gelijk wij wel eenigermate verwachtten, ook de zaak der dure koloniale huishouding aangetrokken en te dien einde de volgende circulaire aan Departementshoofden enz. gericht:

»Het is UHoogEdelGestrenge bekend, dat de administratiekosten der kolonie niet alléén hoog zijn, maar ook voortdurend stijgen.

»Kon vroeger tegenover die stijging der uitgaven nog gewezen worden op eene gestadige vermeerdering der inkomsten, in den laatsten tijd is de opbrengst der middelen, ongerekend de gelden, uit leeningen ontvangen, zorgwekkend laag. In 1904 bedroeg die opbrengst toch ruim f 65000 minder dan in 1903, terwijl zij over de eerste tien maanden van het loopende jaar, blijkens den staat opgenomen in het Gouvernements-advertentieblad van den 12en December, bijna $2\frac{1}{4}$ ton beneden het $^{10}/_{12}$ gedeelte van de raming voor het geheele jaar is gebleven.

»Onder deze omstandigheden is de grootst mogelijke zuinigheid, voornamelijk in de gewone, geregeld terugkeerende uitgaven noodzakelijk.

»Uitgaven, die misschien op zich zelf wel nuttig, maar die voor den gang der zaken niet bepaald onvermijdelijk zijn, behooren te worden nagelaten. Alleen op die wijze zullen ook de fondsen kunnen worden gevonden die voor de economische ontwikkeling van Suriname noodig zijn.

»Ik heb de eer UHoogEdelGestrenge te verzoeken het aan Uwe zorgen toevertrouwde deel der administratie van dit standpunt uit nauwlettend te willen nagaan en daarna mij te berichten, welke bezuinigingen kunnen worden ingevoerd.

»Waar het eene aangelegenheid geldt van het grootste belang voor den financieelen toestand der kolonie, doe ik te dezen een ernstig beroep op Uwe medewerking, omdat alleen door hen die dagelijks met de details der administratie in aanraking komen, met juistheid kan worden aangegeven op welke wijze de zoo noodige bezuinigingen rationeel kunnen worden aangebracht.

»Ter verduidelijking voeg ik hieraan toe, dat het niet noodig is bij de beoordeeling of de een of andere uitgaaf zal kunnen vervallen of zal kunnen worden verminderd, van bestaande regelingen uit te gaan. Integendeel, zal ik het zeer op prijs stellen wanneer mijne aandacht wordt gevestigd op voorschriften of organisaties, die eene onnoodig dure administratie noodzakelijk maken, en op de vereenvoudigingen die kunnen worden aangebracht.

„Het belang van de ambtenaren, die, naar Uwe meening, hetzij bij de bestaande regelingen, hetzij bij de invoering van nieuwe, zouden kunnen worden gemist of lager zouden kunnen worden bezoldigd, behoeft geen invloed te oefenen op Uwe voorstellen, daar het, zooals van zelf spreekt, niet in mijne bedoeling ligt bij het invoeren van bezuinigingsmaatregelen dergelijke belangen uit het oog te verliezen.»

Bovendien heeft de heer Idenburg zich doen inlichten omtrent het aantal bureau-uren der ambtenaren en hunne feitelijke werkuren.

Of hiermede de oprichting eener vereeniging van ambtenaren in Suriname in eenig verband staat?

Wat de anti-concubinaats-circulaire van den heer Idenburg aangaat, zien wij dat deze zelfs in godsdienstige kringen geen onverdeelde instemming vond.

Het *Protestantenblad* liet zich als volgt dienaangaande uit:

Wat ons betreft, wij brengen den Landvoogd van heeler harte hulde voor den zedelijken moed, dien hij door dit optreden aan den dag legt en wij waardeeren in hooge mate ZExc's bedoeling. Hij wil de kolonie verheffen, niet stoffelijk alleen, maar ook en in de eerste plaats moreel. Met het allermoeilijkste, wat bijna niemand aandurft, begint hij het eerst. Hij is er — en volkomen terecht — van doordrongen, dat zonder zedelijke verheffing al het andere niets van duurzame beteekenis geeft, ja misschien enkelen eenig stoffelijk voordeel bezorgt, maar het eigenlijke volk in een modderpoel brengt. Want het staat vast, dat een .volk, in welks boezem de strenge begrippen van zedelijkheid worden weggedoezeld, zedelijk te gronde gaat en daarentegen voor het volk, welks zedelijk peil rijst, een betere toekomst aanlicht.

Allerminst om 's Gouverneurs daad te verzwakken, maar eerlijkheidshalve en met goede bedoelingen moeten wij ons nog een paar opmerkingen veroorloven.

In de eerste plaats werkt in onze kleine maatschappij de circulaire geheel anders dan in de groote O. Ind. Wat daar op zijn plaats is kan hier misplaatst zijn en omgekeerd. Hier zou o. i. meer succes verkregen zijn door persoonlijken invloed, van meer of minder vertrouwelijken aard, dan van een daad, zoo voor 't oog van allen, waardoor zoo licht booze hartstochten ontketend worden. Is niet aan valschheid en laster eene heerlijke gelegenheid geopend, om hun slag te slaan? Is niet de weg gebaand voor klikkers, die bij den duivel school hebben gegaan? Wij weten wel, dat de Gouverneur het zoo niet bedoeld heeft en verwachten ook, dat ZExc. goed uit zijn oogen zal zien, maar wie boos wil zijn stoort er zich niet aan en profiteert van de gelegenheid.

In de tweede plaats moet ons iets van 't hart over het concubinaat. Ook in onze schatting is het in het algemeen uit een zedelijk en maatschappelijk oogpunt te veroordeelen en dat soort concubinaat, waarop de Gouverneur kennelijk het oog heeft, in hooge mate. Maar heeft de Gouverneur niet voorbijgezien, wellicht, omdat hij nog zoo kort hier is, dat honderden, als het geen duizenden zijn, in een concubinaat leven, dat indertijd door de geestelijken òf van de Roomsch-Katholieke òf van de Evang. Broedergemeente als een »verbond" is gesanctionneerd en door de Overheid niet gewraakt? 't Is nog niet zoo heel lang geleden, dat van bestuurszijde daarin wijziging is gebracht, ook door de gelegenheid open te stellen voor kostelooze huwelijksvoltrekking. Zeker, in maatschappelijk opzicht ontbreekt iets aan hun samenleving, maar in zedelijk opzicht kunnen ze zelfs hoog staan, velen hooger dan niet weinige getrouwden. Het wil er bij ons niet in, dat de Gouverneur op die eenvoudige, voor een groot deel kerkelijk verbonden menschen een blaam heeft willen werpen. Neen, hij heeft een concubinaat op het oog gehad, dat om gezondheidsredenen goed gepleit wordt, maar dat toch, goed beschouwd, van een zedelijk en maatschappelijk standpunt te veroordeelen is, en waartegen de Overheid wel doet te waken. Er werd, vooral hier, op dit gebied veel te veel door de vingers gezien en vergoelijkt. 't Is goed, dat er eens, ook van hoogerhand, in dezen een woord van afkeuring gezegd wordt.

Een goed bericht waarvan voor de toekomst van den kleinen landbouw veel heil te wachten was het, dat aan *Onze West* betreffende den kleinen landbouw in Beneden-Commewijne werd medegedeeld.

Landbouw-leenbank.

Men schrijft ons:

Dank zij de voortvarendheid van den districts-commissaris, is thans door kleine landbouwers in Beneden-Commewijne het besluit genomen tot de oprichting eener leenbank systeem Raiffeissen, waaromtrent onlangs uitvoerige mededeelingen in dit blad werden opgenomen.

Op een eerste bijeenkomst van kleine landbouwers waren door den commissaris zijne denkbeelden omtrent de zaak uiteengezet, welke denkbeelden instemming vonden bij de aanwezigen. Op de tweede bijeenkomst, 21 December op Kroonenburg gehouden, werd het besluit tot de oprichting genomen. Bij wijze van gedelegeerden waren twee landbouwers van elke vestigingsplaats tegenwoordig, in 't geheel 5 Britsch-Indiërs en 3 Creolen. Verder waren aanwezig behalve de districts-commissaris, de heer E. Zeiler directeur van pl. Sorgvliet, Q. H. Herbert opzichter van Johan en Margaretha, en H. J. Loth districts-klerk.

Tot voorzitter werd gekozen de districts-commissaris, de heer M. Nassy; tot onder-voorzitter de heer Zeiler; tot secretaris de heer Herkert, en tot kassier de heer Loth. Tevens werd besloten, dat de aanwezigen, uitgezonderd de kassier, het bestuur van de leenbank zouden uitmaken.

Door den voorzitter was reeds een concept opgemaakt van de statuten, die voorgelezen, verklaard en goedgekeurd werden, en nu aan den Gouverneur ter goedkeuring zullen worden aangeboden.

Daarmede is een begin gemaakt met de oprichting van een soort leenbanken die blijkens elders behaalde resultaten van onwaardeerbaar belang kunnen worden voor den kleinen landbouwer.

Curaçao. De leden van den Raad die te kennen hadden gegeven slechts tijdelijk aan te willen blijven, om de bestuursmachine niet geheel stop te zetten, zijn nu ook heengegaan en, zooals uit de bladen van jl. Maandag bleek, met bekwamen spoed vervangen.

Er schijnt wel iets te zeggen voor inwilliging van den wensch, in den laatsten tijd in de kolonie meer op den voorgrond tredend om de leden van den Raad bij kiezersmandaat tot hunne betrekkingen te roepen.

INGEZONDEN.

Den Haag, 21 Januari 1906.

Aan de Redactiecommissie van het Koloniaal Weekblad.

Naar aanleiding van, en overigens in aansluiting op, een bericht in het K. W no. 3 van 1906, W. I. berichten, **Suriname**, heb ik de eer, der Redactiecommissie bijgaande regelen tot plaatsing aan te bieden:

De klacht van de „Suriname" over het gemis van contrôle op de koloniale kas.

»Hoe is dit bestaanbaar, heeft men zich wellicht afgevraagd, uit de W.-I. berichten van 18 dezer vernemende, dat ambtenaarstractementen van f 3500 door bij G. B. toegekende toelagen voor reis- en teekengelden op f 5000 gebracht zijn — dat de gouverneur dus optreedt als ongecontroleerd begrootingswetgever?

Ter voorkoming van misvatting zij er op gewezen, dat hierin niet ligt opgesloten het uitgeven van gelden *buiten de begrooting om* 1). De toestand is namelijk deze: Ambtenaren genieten *tractement*, waarvoor de benoodigde bedragen bij bepaalde artikelen der huishoudelijke begrooting van de kolonie worden toegestaan, en verder verschillende *toelagen, schadeloosstellingen, enz.*, die gekweten worden uit andere artikelen 2). Deze uitgaven worden dus niet buiten de begrooting om gedaan, al blijft aan den gouverneur de beslissing omtrent de toe-

kenning der vergoedingen. Hetgeen overigens vrijwel overeenkomt met den toestand in het moederland, waar dergelijke toelagen en schadeloosstellingen bij Koninklijk besluit — zij het bij Algemeenen Maatregel van Bestuur — worden geregeld, en waar eveneens verschillende categorieën van landsdienaren hun inkomsten op die wijze niet onbelangrijk verhoogd zien.

Niet hierin ligt dan ook het zwaartepunt van het betoog der »Suriname«, doch veeleer in de vraag: of niet de toekenning *willekeurig* geschiedt — althans geschieden kàn — of niet de toegekende bedragen naar verhouding veel te hoog zijn? En wanneer men die kwestie nader onder de oogen ziet, dan blijkt de »Suriname« gelijk te hebben met haar klacht over gemis aan contrôle — er is hier een *bijna volslagen* gemis aan contrôle.

De uitgaven van Nederlandsch Oost-Indië staan onder nauwlettend toezicht van de beide Rekenkamers, — de Indische en de Nederlandsche — die jaarlijks haar verslagen uitbrengen omtrent de kleinere en grootere ongerechtigheden, die onder haar aandacht zijn gekomen. Die verslagen worden aan de Volksvertegenwoordiging overgelegd, de nieuwsbladen brengen het belangrijkste er uit onder de oogen van het algemeen — een publiciteit, die een waarborg vormt tegen misbruiken. Doch wat betreft de uitgaven van West-Indië, vergenoegt men zich met een jaarlijksche eindrekening 3). Zoovéél uitgegeven — zoovéél ontvangen — zoovéél te kort! Wat contrôle er overigens is, blijft verborgen in de bureaux van ministerie en koloniale administratie.

Van tijd tot tijd duiken in de Nederlandsche bladen berichten op — het laatst, naar ik meen, in het voorjaar van 1905 — dat een behoorlijke regeling van de West-Indische comptabiliteit wordt voorbereid. Het heeft er intusschen veel van, of aan het Departement van koloniën de meening heerscht; dat men er mee volstaan kan, zich op die wijze diligent te doen weten. Toch schijnt het wezenlijk wel noodig, dat deze aangelegenheid eindelijk eens aan de orde komt! B.

1) Ofschoon ook dit niet geheel onmogelijk schijnt te zijn.

2) De bovenbedoelde vergoeding voor reis- en teerkosten b.v. uit artikel 12, ook wel uit de artt. 49, 55, 65, 72 e. a. van de begrooting voor 1905; te zamen omtrent *f* 10 000.

3) Ingevolge artikel 114 van het Regeeringsreglement voor Suriname; artikel 106 van dat voor Curaçao.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Weekblad voor Indië, 2e jaarg. No. 34.

Het militair beleid in Zuid-Celebes, en onze defensie, door M. van Geuns. — Tentoonstelling van Minangkabausche nijverheid en kunst te Fort de Kock (met foto's), door L. C. Westenenk (vervolg). — Indische boosdoeners. (Eene geheimzinnige geboorte), door Auditor. Enz.

Het Nederlandsche Zeewezen. 15 Januari 1906.

Hoe men in Straat Madura vischt, I, door X. (met afbeeldingen).

Notulen van het Bataviaasch Genootschap, 1905. No. 1—3.

Eenige aanteekeningen over oudheden in »Poeger« gelegen in de residentie Besoeki aan het Zuiderstrand, door J. Bienfait. — Mededeelingen over Koedjang en Badi, door G. P. Rouffaer. — Toelichting bij eenige koedi's, ketopraks (Korakans) en goloks, door C. Snouck Hurgronje. — Beschrijving photogrammen genomen op de Talaut-eilanden en Nieuw-Guinea in 1904, door W. van Bemmelen. Enz.

De Indische Mercuur, 23 Januari 1906, nº. 4.

Tapioca (Industrie en handel), door v. G. — Kalizouten als hulpmeststof in de Tropen? Voordracht van den heer des Amorie van der Hoeven in de Ned. Afd. der N. I. Mij. van Nijv. en Landb. — Britsch-Indische muntstelsel en de Dollar-circulatie op Sumatra. — Soekaboemische Landbouw-Vereeniging. — Rami-cultuur. — De Indische suikerbelasting en prijzen voor Java-suiker. — Erfpacht en de ordonnantie Stbl. 1905 Nº. 574. — Vergadering van kinaplanters te Bandoeng. — De vorderingen der Landbouwscheikunde. — Nieuwe methoden voor de bereiding van caoutchouc uit het melksap van Hevea Brasiliensis. — Uit Consulaire Verslagen, enz.

Eigen Haard, 20 Januari 1906, nº. 3.

Koningine-verjaardag te Paramaribo, door C. S. (met afbeeldingen).

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap, 1906, nº. 1.

Tweemaal naar Moro (Morotai, bij Halmaheira), door J. A. F. Schut (met kaart en platen). — Het landschap Amberlaken op de Noordkust van Nieuw-Guinea, door Red. (met kaartje). — Litteratuur-Overzicht O.-I. Archipel.

N°. 5. Donderdag 1 Februari 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.**
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of één gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice) (*Zie het inteekenbiljet op blz.* 12).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Ten bate der slachtoffers van den **Watersnood op Midden-Java** kwamen tot Woensdagmorgen 31 Januari de volgende giften in:

Van W. R. te 's-Gravenhage	f 60.—
Van mevr. K. — d. L. te 's-Gravenhage	- 250.—
Van Dr. K. W. v. G. te Baarn	- 10.—
Van „een oud-Indisch gast, die het streven waardeert van mej. Jansz en de familie van Emmerik uit Breda"	- 100.—
Van iemand, die van harte hoopt, dat het fonds voor de noodlijdende Javanen spoedig tot vele duizenden mag aangroeien te 's Gravenhage	- 100.—
Van N. N. (die als zij kon, garne veel meer zou geven)	- 5.—
Van J. T. (onder het motto: „*vele* kleintjes makenook een groote"	- 0 25
Van Mr. P. M. P. te 's Gravenhage	- 25.—
Van J. H. A. te Scheveningen	- 50.—
Te zamen	f 600.25

Bij het departement van Koloniën kwam sedert het telegrafisch bericht: „de schade in de residentiën Pekalongan en Madoera zijn weinig beteekenend." Gelukkig, want in onderscheidene deelen der Residentie Semarang hebben de overstroomingen waarlijk reeds te veel onheil en ellende teweeg gebracht, die niet spoedig te herstellen zullen zijn, al worden er, zooals eveneens in het draadbericht vermeld stond, door het bestuur en door particulieren hier en daar gelden verstrekt voor voeding en huisvesting der noodlijdende bevolking en tot inkoop van padi-zaailingen." Er zullen zooals Mr. Abendnon, die de treurige toestand vroeger van nabij gezien heeft, terecht in ons vorig weekblad beschreef, nog heel wat zieken en zwakken te verplegen overblijven. De Europeesche particulieren in Indië die bijdragen kunnen afstaan, en dit dan ook telkens gul doen, zijn slechts gering in aantal vergeleken bij de vele slachtoffers van de ramp. Daarom rust ook op ons Nederlanders hier in het bizonder de plicht de helpende hand uit te steken. Wij hebben nu dadelijk telegrafisch f 900.— aan den Resident van Semarang overgemaakt en hopen dit spoedig te kunnen herhalen. Als ieder van zijn overvloed een kleinigheid afstaat, kunnen *vele* ongelukkigen geholpen worden. De ondergeteekenden doen daarom een herhaald beroep op de bekende Nederlandsche barmhartigheid:

N. van Zuylen-Tromp, *presidente.*
7*a* Heerengracht, den Haag.
G. A. Scherer, *vice-president.*
Laan. v. Meerdervoort 270.
G. P. H. H. Gonggrijp, *penningmeester.*
van Galenstraat 2.
L. P. F. Schimpf, *Secretaris.*
Theresiastraat 8.

De Opleiding tot Ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur.

(*Aangeboden.*)

Het vraagstuk van de opleiding van eene der belangrijkste groepen van koloniale ambtenaren, nl. die van het Binnenlandsch-Bestuur, is weer thans voor de zooveelste keer aan de orde. Daar van deze ambtenaren altijd gezegd wordt, dat zij een „keurkorps" vormen zal het niet onbescheiden zijn te beweren, dat zij behooren tot de academisch gevormde menschen, al is het ook niet tegen te spreken, dat zij vrijwel op den laagsten trap van academische vorming staan, zoowel ten gevolge van den vergeleken bij dien van alle andere zelfs technische studenten, korteren duur hunner studies, alsook wegens de weinig universitaire wijze van hun vorming en studie zelf, gevolg van verscheidene oorzaken. Mij is geen categorie van academisch gevormden bekend, met welker opleiding zoo lichtvaardig, zoo onwaardig, zoo onredelijk, zoo onrechtvaardig en minachtend grievend is gehaspeld en gesukkeld als met die van de ambtenaren van het B.B.

Neem welken studietak ook, bij alle vindt men de noodige stabiliteit, concentratie, goede leerkrachten, groote, althans betrekkelijk vrij ruime, geldmiddelen van Rijkswege; en waar het van Gemeentewege plaats vindt, zooals o.m. voor de gemeentelijke universiteit te Amsterdam, daar was dan toch de grootste en rijkste gemeente van het land in het spel en niet een obscuur plaatsje als Delft. Zie de faculteiten der hoogescholen, voor een groot deel eeuwenoud en de professoren dienaren des Rijks sinds het begin van het Koninkrijk; en daarmee weer in overeenstemming genoemde gemeentelijke universiteit in opbouw, hoofdverdeeling, studietijd, leerstof. Zie de terecht, echter helaas minstens 10 jaar te laat tot Hoogeschool verheven Polytechnische School te Delft; ook dit instituut sinds 1863 eene Rijksinstelling en sinds voortdurend groeiende als Middelbare Onderwijsinstelling; altijd van Rijkswege ruim van geldmiddelen voorzien en goed verzorgd om eindelijk overeenkomstig de ontzachelijke rol, die in ons moderne leven de techniek in hare tallooze vormen speelt, tot Hoogeschool te zijn verheven; de minimum-studietijd is dan ook voor de technici tot vijf jaar opgevoerd.

Neem de Marine; daarvoor bestaat sinds meer dan 50 jaren een speciaal instituut op dezelfde plaats, in dezelfde hand, nl. van het Rijk; neem van het Leger de genie, artillerie, cavallerie en een deel der infanterie voor Moederland en Koloniën, allen hebben ze eene Rijkspepinière van bijna 80 jaren oud te Breda; eerst in de laatste 10 jaren is er om bizondere redenen eene te Alkmaar bijgekomen.

Wat een treurig beeld van ongedurigheid en stelselloosheid, van onophoudelijke systeemwisseling levert daartegenover de opleiding van de Indische bestuursambtenaren op.

Waarom niet ook voor dat betrekkelijk kleine korps een Rijksinstituut bij uitsluiting zooals dat te Willemsoord voor de Marine? In plaats daarvan hebben wij gehad: opleiding van Rijkswege te Delft tegelijk met a.s. ingenieurs in de oude Delftsche academie tot 1863, dan Rijksopleiding te Leiden in connex met de Universiteit, gemeenteinstelling te Leiden tot 1891, te Delft hetzelfde tot 1899, dan „interregnum" op dit gebied en alleen Batavia als kweekschool nog in stand, en nu weer in Nederland Rijksopleiding te Leiden; aldus een halfslachtige toestand geschapen, noch visch, noch vleesch; in plaats van te Leiden gevestigde studenten, zooals men beoogde, bracht de practijk spoorstudenten; in plaats van meedoen als corpslid met het studentenleven te Leiden, waaraan zulk een vormende kracht wordt toegekend, is men geen of een zeer weinig actief lid van het corps en er slechts op uit om zoo spoedig mogelijk met succes examen te doen. Eene benepen broodstudie dus, niettegenstaande eene keuze werd gedaan door eene Commissie, welke eerst den graad van algemeene ontwikkeling der candidaten zou moeten beoordeelen.

De tegenwoordige toestand is dus al heel weinig bevredigend; vandaar dan ook, dat er nieuwe voorstellen aanhangig zijn om wederom in deze voor ons, koloniale mogendheid, zoo belangrijke materie, wijziging te brengen. Het is daarom zeker niet van belang ontbloot nog eens na te gaan, welke de gebreken van de heerschende regeling zijn, aan welke eischen er in onzen tijd door koloniale ambtenaren bij het begin hunner indienstrieding moet worden voldaan en hoe hieraan kan worden tegemoet gekomen en beantwoord, liefst uitsluitend van Rijkswege en ten laste der Nederlandsche Staatsbegrooting.

Zou het niet beter zijn geweest, indien men bij de opheffing van de zoogenaamde Indische Instelling te Delft tegelijkertijd ook die te Batavia, nl. de zoogenaamde afdeeling B. van het gymnasium aldaar, hadde opgeheven, hare beste leerkrachten naar Leiden overgebracht en verbonden aan een daar op te richten Rijks Koloniaal Instituut; aan eene inrichting van hooger onderwijs, zoo nauw mogelijk samenhangend met de Universiteit te Leiden, o.m. opdat een deel der aan dit Instituut werkzame leerkrachten tegelijk Universiteitsprofessoren of Lectoren zouden kunnen zijn, zooals indertijd ook het geval was, toen daar ter plaatse de bovengenoemde gemeente-instelling nog bestond. Te gemakkelijker zou dit dan alzoo kunnen zijn geregeld, waar beide, Universiteit en Instituut, Rijksinstellingen zijn en dit Instituut, aanvankelijk althans, worde beschouwd als eene uitbreiding van de faculteit der Letteren en Wijsbegeerte, speciaal voor Oostersche Taal-, Land- en Volkenkunde, Aard- en Aardrijkskunde, Dier- en Plantkunde; voorts van die der Rechtswetenschap voor Staats- en Mohammedaansch Recht, Staathuishoudkunde etc. Dit zijn allen vakken, die toch reeds aan de Universiteit eo ipso gedoceerd

worden; voorts had men van eenige eventueele nieuwe leerkrachten, speciaal voor het Instituut bestemd, ook partij kunnen trekken voor andere wetenschappelijke indologische studie.

Een tweede gewichtige reden, om het Instituut juist te Leiden te vestigen is, dat daar ook de a.s. Indische rechterlijke ambtenaren hunne speciale studie voor het Koloniaal examen na de promotie moeten voltooien, eene studie, voor een groot deel overeenkomende met die voor het examen der a.s. O.-I. bestuursambtenaren. Zeker is het van belang, dat deze beide categorieën van studeerende jongelieden aan het Leidsche studenten- en academieleven kunnen deelnemen en last not least ook bij hunne studies zeer veel profijt zouden kunnen trekken van de aanwezigheid der uitgebreide leerrijke ethnografische verzamelingen in de Rijksmusea daar ter plaatse opgeborgen.

Bij het vernemen van het woord „Instituut" zal men onwillekeurig denken aan het bekende Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde; dit had ik echter hierbij natuurlijk niet op het oog, al zouden er op den duur uit den aard der zaak ook vele punten van aanraking en vermoedelijk een nauwe verstandhouding tusschen deze twee „Instituten" ontstaan. Ik heb hierbij veelmeer gedacht aan de koloniale Instituten te Parijs, Berlijn en Weenen (Seminar für Orientalische Sprachen) belast met de vorming of perfectioneering der studies van bestuurs- of Consulaire ambtenaren, gezantschapstolken, juristen e.d., maar met volstrekt academisch karakter, in het kader en op het peil der hoogeschool staande. Dit „Instituut" in kwestie behoort m.i. te zijn eene koloniale academie. Er bestaan immers, en terecht, hoogescholen voor handel, landbouw, techniek, muziek, militaire en maritieme wetenschappen. Waar nu de vele koloniale wetenschappen bij deze vergeleken volstrekt niet de minderen zijn in belang, omvang en diepte, verdienen zij ook niet als asschepoetsers te worden behandeld.

Aan dit Koloniale Instituut nu zou, na eene voorafgaande strenge lichamelijke keuring voor administratieve en bestuursambtenaren de opleidingstijd drie jaren moeten bedragen met één propaedeutisch examen na het eerste jaar, en één na het derde, d.i. ongeveer zooals de regeling voor Delft nà 1891. Evenwel met de na te noemen verschillen:

a. Met het ouderwetsche en hoogst onwetenschappelijke dicteersysteem moet geheel gebroken, dit althans tot een minimum beperkt worden; voor elk vak kunnen òf de beste bestaande dictaten in druk worden uitgegeven òf goede handboeken als leiddraad worden genomen, zooals b.v. voor de aardrijkskunde het voortreffelijke in 1905 verschenen handboek van Dr. H. Blink: Nederlandsch Oost- en West-Indië, geografisch-ethnografisch en economisch beschreven. Over elk onderdeel worde aan het begin van elk hoofdstuk de speciale litteratuur aan de studenten medegedeeld; nog eenvoudiger is het evenwel, als deze in het handboek zelve staat opgegeven zooals zulks het geval is b.v. in de „Handleiding tot de kennis van het Mohammedaansche Recht door Dr. Th. W. Juynboll (1903). Gedicteerd worde alleen, wanneer op het handboek eene verbetering of aanvulling noodig is. Voor het overige is het aan den docent om door het levende woord zijn voordracht betreffende bizonderheden bij meer uitvoerige behandeling van speciale hoofdstukken het college aantrekkelijk en interessant te maken, hetgeen wel veel inspannender, maar dan ook menschen-, geen papegaaienwerk is, zooals thans zoo menige hooggeleerde aan eene Universiteit in koude onverschilligheid jaar-in jaar-uit, volgens vastgesteld programma „afdraait". De voordracht zal daardoor grondiger worden, de student vermorst minder tijd en inspanning aan het imbécile opschrijven en kan, scherp luisterende, veel meer van de leerstof in zich opnemen. Ik geloof, dat het aldus mogelijk is, om meer te behandelen in minder tijd, dan volgens de thans veelal nog heerschende armzalige dicteersmethode.

Voor het examen daarentegen moet de candidaat, die bovendien is ontheven van het lezen van het meer moeielijke en meer inspanning vorderende geschreven schrift der dictaten, niet alleen als minimum eene grondige kennis van het handboek toonen te bezitten, maar van voor elk vak nader te bepalen aantal hoofdstukken naar keuze eene meer speciale studie gemaakt hebben en aldus toonen of hij op de basis van college en handboek geheel zelfstandig in staat is een onderwerp te bestudeeren, zij het ook met professorale hulp. Docent en student beiden hebben verlichting door het overboord gooien van onnoodigen ouderwetschen ballast, en zoo noodig is ook tijdsbesparing van de college-uren mogelijk geworden. Aan den anderen kant ontstaat weliswaar verzwaring van arbeid, doch als eindresultaat dan ook grootere en vooral langs meer universitair-wetenschappelijken weg verworven kennis. Daarbij moet men niet vergeten, dat deze methode juist voor de jongelieden, die in hunne studie en toekomstig beroep waarlijk en warm belang stellen, zoo aangenaam en vruchtdragend zal zijn; voor hen, die geen roeping voor het vak gevoelen is de studie altijd moeielijk en drukkend, maar deze moeten dan ook dat vak als levensberoep niet kiezen. Op het examen ware het schriftelijk werk af te schaffen, maar de bekwaamheid om zich schriftelijk uit te drukken, kan worden ontwikkeld en beoordeeld door het verplicht inleveren in elk kwartaal of semester van opstellen of schriftelijke werkstukken, waarbij stijl, vaardigheid en het vermogen om speciale litteratuur te raadplegen en te verwerken tegelijk zou kunne blijken, terwijl hiermee b.v. eens per kwartaal ook gepaard moet gaan een scherp respensorium bij wijze van tusschentijdsche examens.

Het verwijt van „dressuur", dat der opleiding te Delft aankleefde, kan dan met nagenoeg geen steekhoudenden grond meer worden uitgesproken, zij is althans tot een minimum teruggevoerd en niet grooter dan bij den doorsnee-theoloog, arts en jurist.

Bij de toelating betrachte men voorts de grootste onpartijdigheid en lette zoo min mogelijk op rang van de ouders, stand en familie, maar op capaciteiten van hart en hoofd en naar de laatsten moet uitsluitend en streng onderzoek worden gedaan.

b. Het onderwijs omvatte in het eerste jaar:

1. Geschiedenis van Ned.-Indië.
2. Kennis van den Islam en Islamitisch recht.
3. Aardrijkskunde van Ned.-Indië en, minder uitgebreid, ook van andere tropische gewesten.
4. Economie.

(Reeds de Minister van Koloniën v. Dedem maakte aan de Delftsche studenten in 1890 als zijn inzicht bekend, dat hij voor den bestuursambtenaar de kennis en studie der economie onmisbaar achtte, daar deze immers te maken heeft met onderwerpen van handel, van in- en uitvoer, credietverstrekking, verkeers- en transportwezen, het wezen en uitingsvormen van kapitaalsmacht, exploitatie van Indië, afvloei van kapitaal naar het moederland, alias handels- en cultuurwinsten, dus absentisme; voorts het vraagstuk der belastingen, directe of indirecte, procentueele of progressieve, de accijnsen en invoerrechten, belasting naar de waarde of de productiviteit van den grond, voorts met de opheffing en bevordering van handel, nijverheid en visscherij al of niet met staatshulp, met hoeveel staatshulp en op welke wijze, staatsexploitatie en bedrijf van koffie, tin, kina, opium, zout, eigen beheer, verpachting, aanbesteding, vrije of gedwongen arbeid. De serieuse en zakelijke behandeling van al deze aangelegenheden vordert kennis van economie.

Doch het zou ons te ver voeren, hierover thans uit te wijden, liever willen wij in een naschrift kort uiteenzetten, wat anderen over de opleiding der ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur hebben geschreven, en hiermede onze voorstellen vergelijken.

5 en 6. Javaansch en Maleisch.

De talen worden elk 2 uur, de andere vakken elk 3 uur per week onderwezen; daarin worde op het einde van het eerste studiejaar, dat in October begint, na 12 maanden, dus ook in October, examens afgenomen. Alleen de studie der talen wordt daarna verder voortgezet.

In het tweede en derde jaar worden onderwezen:

1. Staatsinrichting en staathuishouding van Nederlandsch-Indië (in verband staande met en op de basis van de vakken 1 en 4 van het eerste jaar).
2. Volkenkunde en volksinstellingen (in verband en op de basis van de vakken 2 en 3 van het eerste jaar).
3. Kennis van de Indische wetboeken.
4. Maleisch en 5 Javaansch.
6. Koloniale geschiedenis, tegenwoordig bestuur en beheer van andere Koloniale mogendheden.

Facultatief eene derde, in den Archipel gesproken taal, echter niet meer dan ééne. In het tweede en derde jaar worden de vakken 1 en 2 resp. elk met 4 en 3 uren, de vakken 4 en 5 met 3 en 4 uren per week, het vak 3 doorloopend met 3 à 4, het vak 6 doorloopend met 2 à 3 uur onderwezen.

De bedoeling van deze regeling is, dat het eerste studiejaar zoo natuurlijk mogelijk aansluit bij de Hoogere Burgerschool, vanwaar het meerendeel der candidaten afkomstig zal zijn; dat er eene duidelijke scheiding wordt gemaakt tusschen deze algemeene voorbereidende vakken van nagenoeg geen verder practisch en direct nut in het latere ambtelijke leven en die, waarmede de ambtenaar bij voortduring te maken, die hij dagelijks noodig zal hebben; en daar de talen eene groote rol daarbij spelen, is het aantal lesuren daarvoor bestemd klimmende en het hoogst tegen het einde der studie.

Het ligt dan ook in de lijn der redeneering, dat bij het onderwijs in de talen en volksinstellingen nà het candidaats-examen beschaafde, min of meer wetenschappelijk ontwikkelde inlanders meewerken; b.v. een Javaan en een Maleier, desnoods een Inlandsch priester. Zij geven òf zelfstandig college òf fungeeren als linguistische en ethnografische assistenten der Hoogleeraren met den rang van lector bij het onderwijs aan meer gevorderden, want behalve door bestuursambtenaren kan en moet het Instituut ook worden bezocht door juristen en hoogere krijgsschool-officieren.

Dit zal men zoo op het oog en vreemd denkbeeld vinden, omdat het nieuw is; maar ten eerste vindt men aan vele hoogescholen in het buitenland thans lectoraten in handen van lieden, die, zelve buitenlanders, zijn toegevoegd aan de professoren, om het peil van het taalonderwijs belangrijk te verheffen; dit onderwijs zal, aldus gegeven, ook in de Indische talen veel vruchtbaarder zijn. Ten tweede hebben wij bij die taalkundige assitenten niet te maken met Herero's of Zuidzee-eilanders, maar met beschaafde lieden, zeer zeker niet te kort schietende in uiterlijke wellevendheid en vormen. Het is bovendien voor de

FEUILLETON.

Garebeg Moeloed of Mahomed's geboortefeest.

Tegen dezen dag wemelt het te Djokjakarta steeds van menschen, die van nabij en veraf gelegen desa's zijn opgekomen, om aan de algemeene feeststemming deel te nemen en te genieten van optochten en gamelan muziek, van kanongebulder en vorstelijke praal. Allen bewegen zich naar den grooten noordelijken aloen aloen en over den weg, die den Kraton met de residentswoning tegenover het fort verbindt, of naar den passar, die niemand onbezocht laat. Zelfs op 't grasplein vóór het fort zijn tijdelijke waroengs verrezen, wier eigenaren zich een goeden dag beloven, ten koste der hongerende en dorstende menigte.

Een groep mannen, vrouwen en kinderen wandelt voorbij, allen in feestdos; de vrouwen voorop, de zuigelingen en anderen spruiten in de slendang op de linkerheup; de knapen met een kris van geel geverfd hout in den gordel, nog mooier bijna dan het eenvoudige, echte wapen, dat de lendenen hunner vaders of oudere broers tooit; de meisjes met bloemen in 't glanzende git zwarte haar en een vlaggetje of pajoeng van hooggekleurd of goudgerand papier in de hand.

Zij komen allen uit dezelfde desa, want zij blijven allen bij elkaar, en wel van den Oostkant, blijkende uit den zwartgetinten, verbranden nek, omdat de zon hen steeds van achteren beschijnt, wanneer ze op andere dagen 's morgens naar den passar gaan en 's middags naar hun dorp terugkeeren. Die van het westen komen, hebben het voorhoofd iets donkerder getint.

Hier volgt een troepje, dat zelfs van heel ver uit Solo komt, zooals blijkt uit de dubbelgroote oorsieraden (soewengs), die de vrouwen in de ooren dragen en den half rond gebogen hoornen of schildpadden kam, waarmede de bijna volwassen jongens zonder hoofddoek den schedel versierd hebben.

Dáár nadert de gamelan van een districtshoofd, door zijn volgelingen bespeeld en door desalieden gedragen. Het speeltuig is vrij wat minder van toon en glans, dan die, welke in de laatste zes dagen op het mesdjidplein genoten werd. Men gaat er mede de standplaats innemen, die den volgelingen van dezen regent op den aloen aloen is aangewezen.

Met slaande bekkens, sarons en trommen, minder welluidend misschien dan het geval zou zijn wanneer zij zwegen, met wapperende wimpels en vlaggende pieken en golvend pajoengdoek, trekt de stoet voorbij.

Hier zien wij voor 't eerst zulk een paar pajoengs *agoeng*, d. w. z. voorname pajoengs, even als die van den kraton, rondom met kleurige banen katoen omhangen en die tot de galadistinctieven behooren.

Drie banen van tweeërlei kleur en met vergulden figuren bezaaid, hangen onder elkaar van den pajoengrand af.

De vier pajoengs agoeng van den Sultan hebben vier zulke banen van zijde, die bovendien nog met pauwenvederen zijn getooid. De vorige pajoengs behooren in zekeren zin tot de *oepatjara*, d. w. z. uiterlijke vertooning of pracht, van de boepatis wedono.

Ginds komt de regent zelf op een prachtig tournooizadel, niet minder mooi uitgedost dan zijn klein vurig ros. Hij draagt een met metalen ambtenaarsknoopen en goud borduursel versierd zwartlaken galabuis over een helderwitten, even glanzend geknoopten *kotang*, d. i. borstrok, en daaronder een bontgeteekenden kunstvol geplooiden *dodot* of hofkleed, door een zijden neteldoek (*moga*) omgord, waarvan de met gouden bloemwerk en franjes geboorde uiteinden langs de rechterheup afhangen. Een veelkleurige, van onderen geborduurde gebloemd zijden broek omstuit de beenen tot op den blooten voet. Deze broek wordt door een afwijkende teekening der ondereinden gekenmerkt, veelal in de eigenaardige zigzagfiguren, die wij uit de *kapala*, of de van boven naar onder loopende rand der maleische sarongs onzer indische dames kennen. Alléén de Sultan en zijn uit een ratoe of vorstin geboren zonen dragen zulke galabroeken zonder kapala. Lagere ambtenaren dan de regenten dragen in gala onder den

studenten eene goede voorbereidende maatregel, om eenigszins met Inlanders te leeren omgaan, ze niet alleen te leeren kennen en taxeeren, maar ook te waardeeren; en zoodoende zal eene nieuwe gelegenheid tot toenadering tusschen het blanke en bruine ras geopend zijn, hetgeen volkomen in den tijdgeest ligt, die juist meer hartelijkheid en aaneensluiting verlangt tusschen z.g. overheerschers en overheerschten.

Eene ernstige, wèl voorbereide poging in deze richting zou zeker niet mislukken of teleurstellen; er zullen wel Indonesiërs voor te vinden zijn, mits op aannemelijke voorwaarden b.v. voor den duur van 3—5 jaren. Wat zouden zij, behalve hun directe werk met en bemoeienissen bij het onderwijs, niet nog veel en nuttig wetenschappelijk werkzaam kunnen zijn bij het ontcijferen of lezen van handschriften, bij bijbelvertalingen, samenstelling van chrestomathieën, woordenboeken, e. d.

Het onderwijs in de geschiedenis en den Islam behoort ook daarom met het candidaatsexamen te worden afgesloten, omdat het in de latere hoofdvakken telkens terugkeert, en de studie van het eerste jaar telkens min of meer wordt opgefrischt als onderwerp van vergelijking; om die reden is ook het hoofdvak Land- en Volkenkunde gesplitst, zóó dat de eigenlijk gezegde Geografie vóór, de Ethnologie en Ethnografie nà het candidaatsexamen worden onderwezen.

(*Wordt vervolgd.*)

Pers-kroniek.

I n h o u d: *De Standaard over Nederland als Koloniale mogendheid in verband met de wereldpolitiek. — Het Vaderland over de onbetrouwbaarheid der Indische pers. — Atjeh »pacificatie« en de Olie industrie besproken door Toewan Minjâk in de Controleur. — Het Kamerlid van Breda door de Telegraaf geïnterviewd over het regiem van Heutsz. — Het geval-Paasche besproken door de Nieuwe Courant en door den Amsterdamschen correspondent der Rheinische Westfälische Ztg. — De heer Paasche »Kaltgestellt«.*

Onze koloniale politiek staat in het teeken der »ethische koers«, of zooals dat in *Standaard* stijl heet: de politiek van de dadelijke verplichting. Dat woordje »ethische koers« doet dan ook bij alles wat betrekking heeft op onze koloniale aangelegenheden opgeld. Het is een soort van tooverwoord geworden; een etiquette dat op alle indische medicijn-fleschjes geplakt wordt en waardoor de goedhartige huisdokters soms trachten de bittere smaak van het drankje van den patient eenig weinig zoeter en smakelijker te maken. En velen van die koloniale medici gelooven ook werkelijk, dat dit etiquetten opplakken dit merkwaardig effect heeft. Roemen tevens als heerlijk resultaat van genoemde »ethische koers« dat er thans geen wezenlijke strijd meer over de koloniale politiek door de politieke partijen gevoerd behoeft te worden.

Immers iedereen is van de ethiek in de koloniale politiek! — Of hij roomsch, calvinist of sociaal-democraat is: allen zijn tegenstanders van de »uitbuiting« zooals in de dagen van het cultuurstelsel en nog vroeger onder Jan Compagnie werd beleefd. Ergo is de strijd geëindigd en Indië geluk te wenschen. Zoo althans is er in de laatste jaren druk geredeneerd op volksmeetings en in de Kamer, in genootschappen en aan feestmaaltijden. De »ethische koers« bleef dan onder alle omstandigheden troef.

Nu wenschen wij niet gaarne gerangschikt te worden onder de tegenstanders van de »ethische koers« al gelooven wij dat — om het maar zacht uit te drukken — men zich van de resultaten te veel voorstelt, maar toch deed het ons bijzonder aangenaam aan weder eens een artikel te lezen en wel in de *Standaard* van 29 Januari, waarin herinnerd wordt aan de realiteit der feiten, aan de positie onzer koloniën in verband met de wereldpolitiek zooals deze is en niet zooals zij soms naar „de ethische koers" wordt gefatsoeneerd.

Het blad wijst er dan in de eerste plaats op, dat wij in »patriottische zelfgenoegzaamheid" te weinig bedacht zijn op het gevaar dat onze koloniën in de toekomst kan bedreigen.

»*Un homme averti en vaut deux*", zegt dat orgaan, is een spreekwoord voor Nederland, naar 't schijnt, van overtollige behoedzaamheid.

Toch kan het zijn nut hebben, als zulk een waarschuwing uit den vreemde tot ons komt, niet altoos den dooveman te spelen.

Zoo nu weer in een Geographisch handboek van den bekenden aardrijkskundige Marcel Dubois, onder medewerking van den heer Kergomard, bij den uitgever Masson verschenen. Nog slechts het eerste deel zag het licht, maar in dit eerste deel wordt, behalve de »imperial expansion« van het »Greater Brittain«, ook de wereldpositie van België en Nederland besproken. Beide deze landen, zoo wordt erkend, nemen met het oog op hun enge grenzen en kleine bevolking, een onevenredig invloedrijke positie in, België door zijn industrieele, Nederland door zijn koloniale beteekenis; maar, zoo wordt er bijgevoegd, aan dit koloniaal bezit kleeft »*une grave menace.*"

Dit gevaar steekt, volgens Dubois en Kergomard, hierin, dat hoe meer de deur opengaat, de commercieele invloed van groote mogendheden steeds grooter afmetingen dreigt aan te nemen, en dan, zoo schrijven ze, il n'y a nul doute que l'intrusion des grandes puissances commerciales déposséderait pacifiquement d'abord, puis d'une manière politique ensuite, le courageux petit peuple qui a fondé ce grand empire colonial".

Deze opmerking nu merkt de *Standaard* op is *up to date* en brengt dat in verband met hetgeen het blad niet onaardig noemt de »laatste vondst" op koloniaal gebied nl. de »pénétration pacifique" van Frankrijk in Marokko. Natuurlijk zal »eenzelfde systeem niet licht op Ned.-Indië toegepast worden, maar van een „economische doordringing" bestaat alle gevaar.

»Vreemd kapitaal, onder vreemde directie, met uitlandsche filialen, en consulaire bescherming, nu en dan door het verschijnen van een eskader onder vreemde vlag gesteund, vertegenwoordigt in elke kolonie, waar geen machtige *sociale* invloed uit het moederland werkt, een niet onbedenkelijke macht.

De inlander duldt u, en klemt zich slechts zoo lang aan u vast, als hij profijt bij u vindt, of voelt dat hij toch voor uw macht moet zwichten. Lief heeft hij u nooit. Komt nu in uw kolonie, naast de uwe, een andere macht opduiken, die hem meer imponeert, en waarvan hij al spoedig ontdekt, dat zij uw macht te boven gaat, dan raakt reeds daardoor een der hoeksteenen van uw gezag los.

Voor vasteland-koloniën is dit gevaar minder groot, omdat een vreemde macht zich daar niet zoo gemakkelijk vertoonen kan; maar vormen uw koloniën een eilandenrijk, gelijk ons Insulinde, dan is uw gebied schier op elk punt voor anderer scheepsmacht toegankelijk, en valt het den inlander licht, met u min genegen vrienden in aanraking te komen.

Singapore's verheffing tot een oorlogshaven van den eersten rang, zal in heel onzen archipel een ons min gunstigen indruk maken; tenzij ook wij het ondiepe Soerabaya varen laten, en een krachtige oorlogshaven weten in te richten.

Met de vloot is het evenzoo.

De inlander is niet wijs op onze manier, maar daarom nog niet dom, zooals wij het soms zijn. Als hij keer op keer vreemde oorlogsschepen van 12,000 ton voorbij ziet stoomen, houdt ons pantserschip van 5000 ton op, hem schrik aan te jagen. Hij ziet er uit dat Holland wel veel is, maar dat er toch meer en grooter is dan »Jan Kompanjie«.

Komt hier nu bij de »pénétration pacifique« met vreemd kapitaal en vreemde directies en filialen, zoodat in handelskringen zelfs onze taal haar alleenheerschappij verliest, dan werkt niet alleen de machtsvergelijking van buiten, maar boort ook de witte mier van binnen, tenzij — en hier leggen we nadruk op — tenzij het Nederlandsch element zich sociaal zoo sterk gevestigd hebbe, dat het oeconomisch niet te verdringen is.«

Daarom spoort het blad ons volk, »ook ons Christenvolk«, aan, om voor Indië hart te krijgen, er heen te willen gaan er zich te willen vestigen, er te acclimatiseeren en af te houden van de »immoraliteit die rasvermenging tengevolge heeft.«

»Doet ons volk dat niet, blijft het koud en harteloos tegenover Indië staan, alleen op rente van kapitaal, op regeermacht en pensioen bedacht, dan zal het op Indië zijn *zedelijk* recht, het recht van zijn historie, het recht van hooger roeping verbeuren.

»De politiek, zoo besluit de *Standaard*, die hier het oog voor sloot, zal voor de critiek der toekomst bezwijken.«

Wij hebben met opzet dit artikel eenigszins uitvoerig gerepeteerd omdat het een eigenaardige tegenstelling oplevert met een der grondbeginselen van de »ethische koers«, waarvan de *Standaard* anders toch ook een voorstander is. »Lief heeft de inlander u nooit« zegt het blad. Daarmede gaan wij accoord, maar hoe staat het nog weder als wij de verhouding van overheerscher tot inlander bekijken door den bril van van de „ethische koers"?

Dan ziet dat er heel anders uit en wordt juist verwacht, dat als wij slechts voor een goed bestuur in Indië zorgen, de inlander u o zoo „lief" zal hebben, dat hij ons zelfs tegen de aanvallen van vreemde indringers zal helpen verdedigen.

De *Standaard* vaagt dit ydillisch perspectief met een veeg weg nu het orgaan ditmaal slechts oog heeft voor de realiteit der feiten, waarop trouwens alle gezonde politiek moet berusten en waarmede vooral een zwakkere tegenover een sterkere partij rekening dient te houden.

* * *

Het *Vaderland* van 13 Januari behandelt in een artikel onder het opschrift: »de politiek en de indische pers" de onbetrouwbaarheid van indische dagblad berichten.

Het blad wijst op de vele tegenstrijdige lezingen, die soms over één feit worden gegeven en gelooft dat dit hier aan toe te schrijven is dat de indische bladen slechte informatoren hebben, menschen, die met een levendige phantasie en weinig kennis van zaken »werken«. Maar tot staving van deze bewering haalt het b.v. een mededeeling aan door den ingenieur E. Middelberg in de *N. Rott. Crt.* gedaan, die daarin de verbluffende mededeeling doet dat de »berichten die voor eenigen tijd in de indische bladen over Banka verschenen, voor het grootste deel afkomstig waren van . . . . . een korporaal van het garnizoen te Muntok«.

Dit zou, indien het waar is, zeker merkwaardig zijn, maar wie staat er het *Vaderland* borg voor, dat de heer Middelberg hier niet abuis is?

De geheele campagne over de Banka tinmijnen schandalen alleeniglijk veroorzaakt door het geschrijf van een korporaal met journalistieken aanleg!

Wie te veel wil bewijzen, bewijst niets en het *Vaderland* slaat hier het verantwoordelijkheidsgevoel van het *Bat. Nwsbl.* en van het *Nieuws van den Dag van Ned.-Indië* wel een beetje te laag aan.

Trouwens het blad is zeer eenzijdig in zijn bewijsvoering.

Het haalt slechts de lezing van eene zijde aan en constateert daaruit, dat de bewering uit het andere kamp onjuist is.

De heer Middelberg wordt geloofd, omdat . . . ja, daar wordt geen reden voor opgegeven. En zoo is het ook gesteld met de dum-dum kogel historie en het gebeurde bij de landing te Patiro. De bladen, die de beweerde feiten tegenspraken, vinden geloof bij den schrijver; de aan- en uitbrengers worden niet vertrouwd. Dat is werkelijk allesbehalve overtuigend.

»Teekenend is, zegt het blad, dat er bij de Patiro-zaak èn op Banka sprake is van »een sergeant«. Inderdaad schijnen het vaak mindere militairen te zijn, die als berichtgevers dienst doen, en vooral »sergeant-ziekenvaders" hebben ter zake naam gemaakt. Nu kan men deze verdienstelijke landsdienaren eeren naar behooren, al rangschikt men hen niet onder de meest geschikte en best ingelichte verslaggevers.

Indische menschen weten u daaromtrent allerlei verhalen te doen. Een sergeant — het was weer de couranten-sergeant — wandelt naar het strand en staat te kijken naar de ambtenaren der invoerrechten, die door Chineezen aangevoerde kisten laten openen. Hij ziet vele rollen wit katoen en combineert: wit katoen groote aanvoer, opstandige inlanders dragen witte hoofddoeken, brief naar de courant: in het binnenland wordt opstand voorbereid. Gevolg: beschouwingen over de inlandsche politiek, critiek op de autoriteiten van het betrokken gewest, brief uit Buitenzorg

---

dodot een goudgeborduurde zwarte broek. De onderrand van 't galabuis loopt op over de fraai gevlamde houten scheede, *wrangka*, en de donker glanzende greep van de kris, *doewoeng*, die rechts achter in den gordel steekt, het gevest naar buiten gekeerd achter den rechter arm, de gouden scheede over 't heiligbeen naar links en naar beneden gericht. Naast het paard gaat links de *penongsong* of pajoengdrager, die den goudachtig en rood gekringden groenen pajoeng geopend boven het hoofd van zijn meester houdt, dat met den half doorschijnenden witten *koeloek* of hofhoed is gedekt. Andere pengampils, d. z. dragers van ampilan, volgen met den ampilan, d. z. de voorwerpen, die den vorst worden vóór of nagedragen, o. a. een lange piek, een staf met zilveren knop, een sirihstel (*soeroeh* genaamd) en een zitmat, een spuwvaas, een koeloek standaard, en soms nog een en ander, dat ook gemist kan worden.

Enkele reservedragers (*nyodès*) sluiten den *stoet*.

Dáár nadert een andere groep.

Enkele lagere hofbeambten (*panèwoes*) met goudgerande blauwe pajoengs en tal van mantris, onder goudgeboorde, roode zonneschermen, gaan te voet naar den aloen aloen; de eerste in zwarte, de laatste in roode sikèpans gekleed, d. z. dienstbuizen, met 1 rij knoopen en 2 slippen; allen hebben den witten koeloek op de, in een gedraaiden wrong, langs den nek afhangende haren en de nieuwe, met heldere batikfiguren beschilderde dodot om de heupen over de zwarte, van onderen met een gouden zoom geboorde broek.

Ook zij dragen de min of meer fraaie, maar altijd goed onderhouden kris, met gouden of goudglanzige scheede, rechts achter in den galagordel.

Natuurlijk worden deze *prijaji's*, d. z. javaansche ambtenaren, van minder hoogen rang, door minder talrijke ampilandragers gevolgd.

Weer een andere vertooning.

Een tweetal, gelijkelijk rood en geel uitgedoste, mannen of jongens rijden op paardjes zonder pooten, van zwart geverfd bamboevlechtwerk, maar de stevig gespierde beenen dezer kunstrijders, al zijn ze landbouwers van beroep, stijgeren en galoppeeren als die van het edelste ros. In de rechterhand voeren zij een bloote sabel.

Eenige angkloengspelers (inlandsche muziekinstrumenten), een trom- en een bekkenslager bijna even mooi en kleurig gekleed, begeleiden de kunstoefeningen dezer lieden, *réjogs* genaamd, met eigenaardige, zeer eentoonige muziek. Zij begeven zich naar den aloen aloen en scharen zich daar aan beide zijden van den middenweg, die afgebakend is door de gelederen der pradjoerits *arakan*, d. z. krijgslieden tot den optocht behoorende, die bij den noordelijken toegang beginnen en eindigen bij de twee omheinde waringinboomen. Zulke boomen vindt men op elken aloen, aloen sedert den tijd, dat zij daar den *Bodhidroema* der Boedhisten vertegenwoordigen.

Vàn daar dat de afstammelingen van dezen, de mohamedaansche Javanen van heden, hoewel ze zelf niet meer weten waarom, alle zware individuën dezer plantenfamile in eere houden.

Andere even ongeregelde troepen plaatsen zich ten oosten en ten westen dezer hoofdrijen, tusschen welke de vorstelijke optocht zich eenige uren later zal voortbewegen.

Elk regentschap is dan op het groote plein vertegenwoordigd door zijne beide in den grond geplante pajoengsagoeng, die met drie horizontale banen doek van twee kleuren en met verguIde figuren bezaaid zijn omhangen.

Daar naast staan de gendera's (hooge bamboestengels), overlangs met smalle vlaggedoekstrooken bekleed, die veelal van de dunne lichtgebogen toppen als vrije wimpels afwaaien. Ook de vlaggetjes, die de korte pieken der pradjoerits arakan versieren en *ronlèk* genoemd worden, hebben voor de verschillende regentschappen verschillende vormen en kleuren.

Dat nu reeds honderden stads- en desa-Javanen, die straks tot vele duizenden aangroeien, en Maleiers en Chineezen en mindere Europeanen of daarmede gelijkgestelden, op den aloen aloen dooreen slenteren of nederzitten, zien we met iederen oogopslag.

Later komen daarbij troepjes en huurwagens vol dames in sarong en kabaai en kinderen, soms in nog luchtiger morgengewaad, genot zoeken in het vreedzame *nonlonnen* (d. i. het toekijken zonder bepaald doel). (*Wordt vervolgd.*)

om »informatie naar de juistheid van het entrefilet in de dagbladen«.

Ander waarschijnlijk gevolg: Kolommen in de Handelingen der Tweede Kamer, vooral van ultra-links: »De Minister *moest* weten«, „schande voor den Gouverneur-Generaal", »plichtverzuim van de Regeering«.

Men zij daarmede voorzichtig!«

Dit is volkomen juist, maar wie uit ervaring weet hoe weinig begrip ambtenaren in het algemeen in Indië van de eischen der journalistiek hebben — hetgeen hun ook niet kwalijk te nemen is — zal gereedelijk moeten toegeven, dat de gebrekkige reportage der indische pers voor een groot deel te wijten is aan de manier, waarop de pers van de zijde der belanghebbenden maar al te dikwijls wordt voorgelicht. Dat verhaal van dien sergeant is wel heel aardig, maar wijzer zijn wij er door het artikel van het *Vaderland* niet op geworden, hoe de indische pers nu wèl aan betere en meer vertrouwbare inlichtingen moet komen.

* * *

Toewan Minjak (de opvolger van »Blanda« ?) beschouwt in de *Controleur* van 27 Januari de pacificatie van Atjeh van het standpunt der Kon. Ned. Petroleummpij. Hij geeft een zeer realistische schets van het leven der geologen die daar, voor de maatschappij, de olie opsporen. Het zijn »geschoolde knapen« zegt hij, meest Moffen en Zwitsers, »*anpassungsfähig und tüchtig*«. Maar deze mannen werken daar niet altijd zonder gevaar van overvallen en vermoord te worden door Atjehers.

»Het militair bestuur, schrijft hij, dat der olie welgevallig is, zorgt in vele gevallen en op vele terreinen en vele transporten voor bescherming. Maar niet altijd kan die bescherming verleend worden, vooral niet in streken, die 't militair gezag als »veilig« op papier heeft. Dat zou op zelfkastijding uitkomen. En daarvoor zijn de hoogere officieren in ons leger nog te goed, dat ze voor wat vendutie goud zichzelf en hun eigen autoriteiten de billen patsen.

Is er militaire bescherming bij de boring, dan opereert het bedrijf met groote zekerheid. De veiligheid is dan vrijwel volmaakt. En voor de arme mannen, die midden in het bosch op den boortoren staan, als stuurlieden op het schip van smet- en reukeloos Nederlandsch kapitaal — is 't een aangenaam weten, midden in Atjeh te werken, al was 't op Java. Soms zitten er 'n paar Europeanen onder de soldaten, en al hebben ze niks dan grove moppen — ze korten je daarmee den tijd, en als ze je drijfriemen niet stuk snijden om er leer voor hun schoenen van te maken, is 't met zoodanige bescherming wel uit te houden. Tenminste, 't kan èrger! . . .

Maar niet altijd kan het militaire gezag z'n bajonetten voor de boorterreinen ten dienste stellen. Dan zorgt de Koninklijke voor eigen bescherming. Koninklijke! Een zoodje inlandsch schuim van den passar, lummels, te lui om te werken en echt van de vlakte — wordt in een khaki-pakje gestoken met K. N. P. M. op den jaskraag. Er zijn Javanen bij, Maleiers, Afghanen, Bengaleezen en meer van dat soort hoogere apen. Ze krijgen sabels om, oude spuiten, Winchester karabijnen, en 24 van die kerels vormen dan een »boorwacht«.

Volgt nu een zeer levendige beschrijving hoe die »lummels« om en bij den boortoren zich het leven inrichten en een waarschuwing welke »lolletjes« zouden kunnen gebeuren als de Atjehers daar eens met kwade bedoelingen op bezoek kwamen«.

»Ik overdrijf hier niet; de mannen van de olie spelen met vúúr! Kletsen van pacificatie, en spelen met vuur. Want de Atjehers zijn 'n volk, levend op Oostersche ideeën en in Mohammed — primitief landbouwend en jagend — en missen den blik om geweren van geweren te onderscheiden. De kompenie is de kompenie. Die staat altijd tegenover ze. Die weten ze, schrikt er niet voor terug, ladangs met vrouwen en kinderen te »perforeeren«. Maar de industrie is de industrie. Wil de industrie aan de pacificeering van het land meewerken, dan moet ze toonen en bewijzen, dat ze met en niet tegen den ingeborene is. Dan moet ze niet sjappies-Afghanen met veel te korte broeken, met geweren om de benting zetten. De Atjeher heeft voor dien grooten lummel weliswaar eenig respect, maar ten onrechte. Als ie 't in den mik zal hebben — zal ergens onder de kroonvlag bloedfeest wezen. Dan mogen ze in Brandan brieven van rouwbeklag tikken — en in den Haag telegrammen versturen, de burgerlui in Holland aan 't tranenwringen brengen. . . .

Entweder. Oder. Of Atjeh is veilig, en dan toone de industrie, dat zij vrede brengt aan het land en van den bestaanden rusttoestand zeker is, en late zij de boring klapperen — met de Lieve Heer en Allah als de eenige schildwachten voor hunne respectievelijke beschermelingen! — Of Atjeh is onveilig — en dan zorge zij, dat zij sterk sta in 't verradelijke land. Prévoir, c'est pourvoir!

De Koninklijke is echter van de kool-en-geit-politiek, en zal daar pas op terugkomen na 'n eventueelen knauw. Ik kan dat uit een persoonlijke notitie illustreeren. Ik werkte onder militaire bedekking. Deze werd ingetrokken, omdat het bewind de landstreek veilig achtte, wat ze niet was, zooals zes weken later uit 'n overval bleek, geen vijftien kilometer van ons boorterrein.

Er was tijdig gewaarschuwd in den avond. Niets! Eerst negen oppassers. Schorem, zoo van den passar opgeraapt. Twee dagen later nog vijf stuks. Eerst weken later hadden wij de 24 compleet met 15 spuiten, waarvan 2 defect en 387 patronen — waarvan de helft als te ketsen van ouderdom viel te diagnosticeeren. . . . .

C'est comme ça, qu'on boite. Maar met hinkkunstjes en soldaatje-spelerij van olievorstjes komt de pacificatie op Atjeh niet verder.«

Het is wel merkwaardig hoe b.v. de Atjeh correspondent van de *Nieuwe Courant*, een zeer bezadigd chronicus, in het algemeen op veel punten hetzelfde rapporteert wat hier door Toewan Minjak wordt gezegd. Wij bedoelen wat de algemeene toestand op Atjeh betreft; de vorderingen der »pacificatie.« Daarin valt werkelijk een angstige overeenstemming te constateeren.

* * *

Het nieuwe Kamerlid van Breda, de heer W. H. Bogaardt, heeft zich door de *Telegraaf* laten interviewen. Hieronder volgt wat hij over het »regiem van Heutsz« denkt:

»Ik vind dat de gouverneur generaal van Heutsz de koe flink bij de horens pakt. Er is in Indië steeds een bureaucratie geweest, waaraan niemand dorst te tornen. Van Heutsz echter wel. Het eerste gevolg daarvan is, dat hij zich vele vijanden heeft gemaakt en nog maakt, maar van Heutsz houdt in de eerste plaats 's lands belangen in het oog. Zijn besluiten worden spoedig genomen, dikwijls tegen advies van anderen in. Van Heutsz weet wat hij wil en toont grooten moed te bezitten door alles te onderzoeken en naar zijn inzichten te veranderen.

»Een ding echter verliest de gouverneur-generaal uit het oog. Dat is de statie, waarmede het landvoogdschap zich moet omringen. De inlandsche bevolking kan zich geen vorst zonder praal voorstellen. Maar door zijn eenvoud neemt Van Heutsz niet altijd de tradities in acht. zoodat de bevolking het onder-koningschap verkleind ziet en in glans ziet dalen. Dit is een fout, doch aan den anderen kant toont Van Heutsz een werkkracht en een kennis van zaken, waarover menigeen versteld staat.«

* * *

De uitingen van Dr. Paasche in den Rijksdag over onze indische ambtenaren, reeds in een vorig nummer besproken, hebben nog heel wat geschrijf in de couranten uitgelokt.

Wij kunnen hier bezwaarlijk een volledig overzicht geven van alle persstemmen over deze aangelegenheid. Genoeg zij, dat Dr. Paasche dadelijk door den berlijnschen correspondent van de »N. Ct.« is geïnterviewd zonder resultaat echter, wat betreft een openlijke terugtrekking van de ergerlijke beschuldigingen door hem in den Rijksdag aan het adres van onze indische ambtenaren gericht. De heer Paasche verklaarde zich »auf keine Zeitungspolemik einzulassen«. Dat maakt de zaak niet minder ergerlijk, zelfs al stelt de berlijnsche correspondent van de »N. Rott. Ct.,« zelf een Duitscher, het voor alsof Prof. Dr. Paasche iemand is, die wel meer zijn neus voorbij spreekt. Het kan waardeering verdienen zegt de »N. Ct.« dat de berlijnsche courant der »N. Rott. Ct.« het effect van Dr. Paasche's woorden bij het nederlandsche publiek zooveel mogelijk tracht te verzwakken, maar met zijn telegram van gisteren (waarin hij de voorstelling van Dr. Paasche's onnoozelheid geeft) komt hij ons toch voor een verkeerden weg te volgen.« Dit is volkomen juist, want de beschuldigingen in een vollen Rijksdag gedaan vinden haar weg onder het duitsche volk dat misschien even bekend of onbekend is met Dr. Paasche's loslippigheid als de nederlandsche natie voordat zij door de goede zorgen van den heer Herald, den berlijnschen correspondent der »N. Rott. Ct,« in dit opzicht werd voorgelicht.

»Daarom blijven wij, besluit de »N. Ct.«, op het door ons genoemde middel aandringen: dat op een vraag in een onzer Kamers de Nederlandsche Regeering antwoorde, wat zij op een onweersproken algemeene beschuldiging tegen ons Indisch bestuur, in het parlement van een bevrienden Staat door een aanzienlijk lid geuit, te zeggen heeft.«

Ook de Amsterdamsche correspondent der *Rheinisch Westfälische Zeitung*, de veel gesmade heer Grappenhaus, neemt het op voor onze indische ambtenaren en schrijft:

»Dr. Paasche war übel beraten. Auch in Niederländisch-Indien kommen Ungerechtigkeiten vor und es gibt der Misstände genug. Aber in seiner Gesamtheit steht das Beamtenkorps, besonders der Verwaltung, was Unbestechlichkeit, Tüchtigkeit, Intelligenz und Tatkraft betrifft, über jedem Tadel. Diese Beambten sind, wie auch alle Kolonialkenner rühmen, in jeder Beziehung ersten Ranges. Meine persönlichen Erfahrungen bestätigen das. Sie haben eine solche verallgemeinernde Kränkung von verantwortlicher Stelle nicht verdient, und darum ist zu hoffen, dass Dr. Paasche seine Worte, was Holland betrifft, mindestens einschränken wird. Auf andere Länder — sagen wir z. B. Indochina oder Kapland — mögen sie ja zutreffen.«

Onder de vele commentaren, die over deze zaak in onze pers gemaakt zijn, misten wij er één n. l. hoe Dr. Paasche aan zijn beschuldigingen is gekomen?

Wij willen gaarne aannemen, dat Dr. Paasche een loslippig man is, die wel meer zegt, wat hij niet verantwoorden kan. De berlijnsche correspondent van de *N. R. Ct.* zegt dit van hem in sterkere mate dan zijn collega van de *N. Ct.*, maar hierin komen zij beiden overeen: »Dr. Paasche is een praatjesmaker zooals wij in onze Kamer ook wel leden kennen, die zooals dat heet en liefdevol uitgedrukt wordt: zich in het vuur van hun rede verspreken of vergaloppeeren. Maar hoe komt de doctor aan die malle beweringen over rijke ambtenaren. Zou hij misschien gelezen hebben wat in allerlei berichten, tien, twintig, neen, wel honderd maal in de duitsche pers heeft gestaan over onze koloniale toestanden; berichten tendencieus gekleurd en waarin steeds de voorstelling opgeld doet, dat wij onmachtig zijn Indië behoorlijk te besturen, het daar eigenlijk een Janboel is? Zou hij misschien ook een slachtoffer zijn van datzelfde systeem, dat zeker reeds bij honderdduizenden Duitschers zijn verderfelijke uitwerking niet gemist zal hebben? Men spreke maar eens met een gewone, huis of tuin Duitscher, niet een »badgast« te Scheveningen, maar een gemoedelijke burger van het Duitsche rijk, die de grenzen niet over is geweest en verneme dan wat hij over onze koloniën in het midden heeft te brengen.

Zouden zijn mededeelingen wel veel afwijken van die door Dr. Paasche afgelegd in den Rijksdag?

Wij gelooven dat hierin een roerende overeenstemming zou zijn te constateeren. En daarom zien wij in het geval-Paaschen een zeer leerrijke illustratie van het kwaad effect dat deze stille maar werkzame perspropaganda ten onzen nadeele reeds in het buitenland gemaakt heeft en ongetwijfeld nog zal maken.

Zoolang dergelijke berichten echter niet in de *Kölnische Ztng.* of de *Nordd. Alg. Zt.* staan beduidt het niets, hoorden wij eens van gezaghebbende zijde verkondigen. Wij zouden zoo zeggen: dàt moest er nog bij komen.

In elk geval: onbeantwoord blijft de vraag: hoe is Dr. Paasche aan zijn beschuldigingen gekomen. En dat is o.i. nog interessanter dan zijn beschuldigingen, vooral indien hij onbewust — en dat ligt hier voor de hand — slechts verkondigd heeft één van de vele valsche en onware voorstellingen die over onze koloniën in het buitenland verspreid worden; dank zij een actieve en handige perscampagne.

Voordrachten op Indisch gebied.

Het was jammer, dat de voordracht door den heer *A. H. Berkhout*, leeraar aan de Rijks Hoogere Landbouwschool te Wageningen, verleden Vrijdag in het gebouw Prinsengracht 4 gehouden, niet door meer menschen werd bijgewoond, want hetgeen deze spreker op onderhoudende wijze omtrent **Suriname** vertelde en de lichtbeelden, die hij liet zien, waren er wel op berekend om de zoo noodige algemeene belangstelling voor deze onze West-Indische kolonie op te wekken.

Achtereenvolgens besprak hij, behalve het leven der Europeanen en kleurlingen ook dat der boschnegers en der Indianen, er op wijzende dat Suriname, hoewel vier à vijf maal zoo groot als Nederland, slechts een bevolking telt van een flink bevolkte stad in ons land b. v. Utrecht. Deze bevolking bestaat uit een mengsel van allerlei landaard. De boschneger is wel het meest interessante type, een krachtig gebouwd individu. Over het algemeen zijn zij hartstochtelijke jagers, en helaas ook zeer verslaafd aan sterken drank. De Staatsinrichting, die zij er op na houden is van den meest eenvoudigen aard. In breede trekken schetste spreker verder het leven van de boschnegers daarbij niet vergetende, dat zij vooral veel te lijden hebben van de lepra.

Voorts deelde hij een en ander mede omtrent de Indianen, Suriname feitelijk het land noemende van dit langzamerhand uitstervend menschenras. Alleraardigste bijzonderheden vertelde spreker omtrent hen, zoo o. a hoe het schrijven eener dissertatie voor een jongen Indianen-dokter bestaat in het naar het strand gaan om krabben te vangen.

In het algemeen betoogde spr., dat Suriname een schoon, vruchtbaar land is, dat, als 't maar krachtig gesteund wordt door Nederland, vroeg of laat zijn welvaart van voorheen zal herwinnen; hij juichte het dan ook ten zeerste toe, dat in de laatste jaren de Nederlandsche Regeering er ernstig op bedacht is Suriname krachtig bij te staan.

Voor de leden der afdeeling Amsterdam hield Luit. *Dudok van Heel* een zeer interessante voordracht met lichtbeelden over **Atjeh**, waarmede hij zijne toehoorders bizonder wist te boeien.

Zoowel deze spreker als de heer Berkhout zullen, wanneer zij daartoe een uitnoodiging ontvangen, zeker wel bereid zijn ook in andere afdeelingen en plaatsen waar een correspondent de belangen der Vereeniging waarneemt, voordrachten te gaan houden.

Eene kleine bijdrage tot het inlandsch onderwijs-vraagstuk.

Vervolg voordracht van den hr. C. F. Zeeman, in de Alg. Verg. dd. 19 December 1905 der Ver. „Moederland en Koloniën".

Bizondere vermelding verdient verder de stichting, door een verlicht Mohamedaan van hooge positie, die aan het bezwaar voor zijne geloofsgenooten, dat de Gouvernements onderwijs-inrichtingen geheel buiten den godsdienst staan, wenschte tegemoet te komen, van eene bizondere hooger onderwijs-inrichting te Aligarh in de N. W. Provinces. In 1877 werd door Lord Lytton de eerste steen gelegd voor nieuwe gebouwen ten dienste van genoemde inrichting; en op het eind van 1902 is te Londen, door eenige mohamedaansche studenten en andere Britsch-Indiërs, in samenwerking met bekende Engelschen eene vereeniging opgericht, met het doel om hare belangen voor te staan, in het algemeen het onderwijs onder Mohamedanen te behartigen en elken inboorling van Br. Indië van dienst te zijn, met betrekking tot de wijze van leven en het maken van studiën in Engeland.

Bij de opening van de eerste universiteiten werd door Lord Canning de hoop uitgesproken dat binnen kort de adel en de hoogere standen in Indië zouden meenen aan hun rang te kort te doen wanneer zij geen academische opleiding hadden genoten. Die hoop is niet vervuld o. m. omdat de aanzienlijken vreesden zich op de Gouverne-

ments onderwijs-inrichtingen te zullen encanailleeren. Om dit bezwaar op te heffen werd door Lord Mayo een college gesticht te Ajmir voor de opvoedig van zonen van aanzienlijken in Rajputana. De instelling ontving subsidie van het Gouvernement, en de inlandsche vorsten bedachten haar eveneens. Meer andere dergelijke colleges verrezen later elders. Het onderwijs omvat er de engelsche en oostersche talen, wiskunde, geschiedenis, en aardrijkskunde. De bedoeling was niet om groote geleerden te maken, maar om een mannelijk optreden en een gezonden geest aan te kweeken. Lord Curzon heeft geen moeite gespaard om die inrichtingen tot haar recht te doen komen, waartoe zij nog eerst kort geleden, in 1903, eene reorganisatie hebben ondergaan, terwijl in 1902 een Imperial Cadet Corps in het leven is geroepen, welks leden gewoonlijk uit de hoofdenscholen zouden zijn te recruteeren. De bedoeling van dien maatregel was om aan een zeker aantal uitgekozen leden der indische aristocratie eene militaire opleiding te geven in dezer voege, dat zij in vervolg van tijd als officieren bij het leger zouden kunnen dienen en toch hun karakter van inlandsche adellijken behouden. De kadetten zouden daarom behoorlijke kennis van het engelsch behooren op te doen, doch tegelijkertijd de voorliefde voor hun eigen geschiedenis en overleveringen kunnen bewaren. Zij zouden worden behandeld als militairen en verwacht werd, dat zij zich ook als zoodanig zouden gedragen. De discipline zou streng wezen. Op hun zedelijk gedrag zou nauwlettend worden toegezien; elke poging tot onzedelijke of onwaardige handelingen zou onvoorwaardelijk worden onderdrukt, en met het oog op hunne militaire opleiding, zou alles in het werk gesteld worden om hen physiek gezond te houden. Het corps zou onder direct toezicht staan van den onderkoning, die het periodiek zou inspecteeren, en wien het tot lijfgarde zou strekken bij officieele gebeurtenissen. De opleiding zou 2 à 3 jaar duren en omvatten militaire oefeningen in de open lucht, en binnenshuis zooveel onderricht in engelsch, wiskunde en andere vakken, als vereischt wordt voor het begrip van de militaire wetenschappen. De studie zou worden besloten met een examen ter verkrijging van daartoe af en toe door het Gouv. beschikbaar te stellen officiersplaatsen bij het leger. Lord Curzons plan vond veel bijval van de zijde der inlandsche grooten en lokte vele aanvragen om plaatsing uit. Voorshands werd de sterkte van het corps echter beperkt tot 20. Enkele regeerende vorsten hebben er reeds deel van uitgemaakt. Het corps heeft een engelschen kommandant, met eng. en inl. adjudanten, en honorair kommt. is de bekende inl. groote Maharaja Dhiray Sir Pertab Singh. Bij de kroningsdurban van 1903 was het corps in functie.

Bizonder succes is ook verkregen met de opleiding van inl. geneeskundigen, aan wie thans reeds de zorg voor meer dan 1700 armenapotheken en ziekenhuizen is opgedragen. Velen hunner worden zeer bekwaam genoemd en doen wel operatiën waarvoor geen geneesheer te Londen of Parijs zich zou behoeven te schamen.

Hoe groot het aantal scholieren was, bij de overname van het bestuur door de Eng. Regeering (1859), is niet met juistheid te zeggen. Naar schatting bedroeg het 400.000. Eerst over het jaar 1865 zijn voldoende gegevens beschikbaar, en volgens deze waren er toen 19.201 scholen van allerlei soort, met 619.260 leerlingen, ongerekend 26 »colleges« met 1582 studeerenden; terwijl de uitgaven van 3.940.000 Rup. in 1858, gestegen waren tot 6.710.000 Rup Voor het verslagjaar 1903/4, nu, geven de laatst beschikbare statistieken op als aanwezig 155.545 diverse scholen, met 4.858.363 leerlingen, benevens 193 »colleges« met 24618 studeerenden 1); en verder in totaal aan onderwijs-uitgaven £ 3.081.066, gelijkstaande met 46.215.990 Rup. of bijna f 37 mill., waarvan is gevonden £ 1,472.101 of ± de helft uit provinciale, locale en gemeentelijke fondsen, £ 918.926, of iets minder dan $\frac{1}{3}$, uit schoolgelden, en de rest ad £ 699.252 uit dotatiën, inschrijvingen e. d.

Geklaagd wordt dat het aantal analphabeten nog 90 pct. van de mannen, en 99 pct. van de vrouwen bedraagt; doch neemt men de sterkte der jonge bevolking tot die van 20 jaar ingesloten, dan blijkt dat toch nog bijkans $3\frac{1}{2}$ pct. van deze onderricht geniet (jongens 6 pct.; meisjes 0.7 pct.), welk percentage tot ruim 4 stijgt, wanneer men 15 jaar als leeftijdsgrens neemt, en dan de bezoekers der »colleges« niet medetelt (jongens ruim 7 pct.; meisjes nog niet ton volle 0.9 pct.) 1). Niet ten onrechte werpt overigens *Strachey* degenen, die klagen over onvoldoende uitkomsten in Br. Indië, tegen, dat in Engeland zelf, tot 4 jaren vóór de aanvaarding der Regeering door Victoria, geen geld werd toegestaan uit 's lands kas ten behoeve van het lager onderwijs.

1) De colleges zijn meerendeels gewijd aan de kunsten (arts), en wel ten getale van 148, onder welke 6 voor oostersche studie, van de overige dienen 30 voor de studie der rechten, 4 van de medicijnen, 4 van de ingenieurs wetenschappen, 4 van hetgeen vereischt wordt voor het leeraarsambt, en 3 van de landbouwkundige vakken.

Onder de scholen zijn 42608 particuliere instellingen, met 640639 scholieren, van welke 3926, met 58874 leerlingen, dienen voor de studie van oostersche klassieke talen, en 10624, met 181187 leerlingen, voor koran-onderricht. De overige 112937 scholen zijn openbare onderwijs-inrichtingen. Daarvan dienen 105735, met 3513156 scholieren, voor elementair onderricht; 5741, met 662287 leerlingen, voor voortgezet onderwijs; en 1461, met 42281 leerlingen, voor vak-onderwijs. waaronder 294 normaalscholen en een 9tal voor den handel In het totaal aantal scholieren en studenten tellen mede 31727 van europ. en indo-europ. afkomst. (Op blz. 26 zijn in het geheel 23 inrichtingen meer opgegeven; deze komen voor in Britsch Baluchistan, doch tot welke trappen zij behooren vind ik niet vermeld).

Aantal leerlingen van schoolgaanden leeftijd (15 pCt. der bevolking) van wie er 1 van het openbaar onderwijs gebruik maakt. (1901/2.)

Provinciën	Jongens.	Meisjes.
Madras	5	25
Bombay	4	23
Bengal	4	57
United Provinces	11	200
Punjab	10	92
N. W. Frontier	14	281
Burma	6	18
Central Provinces	7	80
Assam	5	51
Berar	4	71
Coorg	4	13
Gemiddeld	5	45

Alzoo gemiddeld 1 leerling op 60 inwoners, welk gemiddelde provincie-gewijs uiteenloopt van 1 op 33 tot 1 op 180.

Ondervolgende gespecificeerde opgaven nopens het aantal scholieren op 31 Maart 1902 kan een den beeld geven van hunne verdeeling over de verschillende categoriën der bevolking en soorten vat onderwijs-inrichtingen.

Onderdeelen der bevolking.	Colleges	Algemeen onderwijs. Secondary.	Algemeen onderwijs. Primary.	Speciaal onderwijs.	Totalen openbaar onderwijs.	Particulier onderwijs.	Totalen generaal
Europ.en Indo-Europeanen	6(2	23063	6126	1181	30972	150	31122
w. o. meisjes	(148)	(10654)	(3122)	(523)	(14447)	(9	(14538)
Inlandsche christenen	669	29080	88124	4404	122277	8016	130293
Hindoes. Brahmanen	8734	125216	365168	10568	509686	43054	552740
Hindoes. Andere	10580	270345	1982667	10262	2273854	187053	2460907
Mohamedanen.	1692	76906	645711	7696	732005	246216	978221
Boedhisten.	107	24854	119214	1558	145733	149428	295161
Parsis	583	6481	9141	432	16637	753	17360
Anderen	42	2433	52575	279	55329	767	55096
Totalen	23009	558378	3268726	36380	3886493	635407	4521900
pCt. van het totaal	0.5	12.3	72.4	0.8		14	

Gemiddeld jaarlijksch schoolgeld.
(de Roepij gerekend tegen f 0.80)

Voor alle onderwijs-inrichtingen dooreen	f 2.24
„ arts-colleges	- 40.—
„ secondary schools	- 7.76
„ Primary „	- 0.80

Gemiddelde kosten van het onderwijs per jaar en per leerling.

Arts-colleges	f 119.28
Professional-colleges	- 187.12
Secondary schools.	- 16.00
Primary „	- 3.12
Training „	- 105.04
Special „	- 43.04

Dusdanige berekening voor Ned. O.-Indië te maken, dit is mij met de beschikbare officieele gegevens, niet gelukt.

1) Volgens het Br. Ind. Kol. Versl. 1903/4 zou o. a. in Bengalen het percentage der bevolking van schoolgaanden leeftijd hetwelk onderwijs geniet, in dat jaar gestegen zijn tot 30 voor de jongens en 2.8 voor de meisjes.

Uit de Oost-Indische Mail.

Omtrent het al of niet wenschelijke van de aanwending van **zachten dwang op de inlandsche bevolking**, door het bestuur, bevatte het *Tijdschrift van het B. B.* onlangs een aantal belangrijke opstellen, door bestuurs-ambtenaren geschreven. Verreweg de meesten dezer besprekers zijn van oordeel, dat *verstandige* bestuursinmenging vooralsnog onontbeerlijk is, waar men te doen heeft met een bevolking, die, als geheel genomen, zoo weinig energie en nog minder zorg voor de toekomst aan den dag legt! Van sommige zijden worden echter juist deze ongunstige trekken in 't inlandsche volkskarakter toegeschreven aan de te hoog opgevoerde bestuursbemoeienis: een kind, dat altijd aan den leiband loopt, leert nimmer op zich zelf te staan. Als kampioen voor de inmengingsrichting doet zich vooral kennen de heer *de Haan*, assistent-resident van *Lamongan*, die o. a. een uitvoerige omschrijving geeft van wat onder het woord »*prentah*" (bevel of order) te verstaan is. Hij heeft bij herhaling der bevolking de vraag gesteld en doen stellen, op verschillende plaatsen, »of 't nog geen tijd werd haar op zichzelve te laten vertrouwen; de bestuursbemoeienis, de »prentah" te staken? Hij heeft geheime berichten doen inwinnen; quasi-berichten doen rondstrooien, dat het bestuur zich van deze zaak niets meer wenschte aan te trekken: overal werden verwondering en ernstig protest vernomen; overal openbaarde zich het verlangen naar *prentah* tegen eigen willoosheid, gebrek aan volhouden, doorzetten en zelfs werd vernomen de belangrijke verklaring: dat de bevolking zich desnoods wel zelf zou kunnen helpen, maar bevreesd was voor tegenwerking van de desahoofden en andere bestuurders in zake de desaloemboengs. Men neme eens een proef van boven af met onthouding van *prentah*, bijv. bij de belasting-inning.

Hoe is de ervaring bij de demonstratievelden?

Zoolang de bevolking zich nog als in een moeras van onmondigheid, hulpeloosheid, willoosheid, bedeesdheid en gebrek aan samenwerking bevindt, zoolang haar nog niet geleerd is zichzelf te helpen, door willen te kunnen, is *prentah*, ten minste voor werken, waarvan de vruchten niet zeer spoedig te plukken zijn, 't eenige red- of hulpmiddel.

Het schijnt dus, schrijft de *Javabode* naar aanleiding hiervan, dat in ieder geval beide partijen 't eens zijn over 't feit, dat de bevolking van Java min of meer willoos is en dat de meeningen alleen verdeeld zijn omtrent de wijze, waarop de energie en het zelfvertrouwen der individuen moeten bevorderd worden.

O. i. zou uitbreiding van eenvoudig en doelmatig onderwijs in alle lagen der maatschappij hiervoor het beste bevorderingsmiddel zijn. *Opvoeden* beteekent immers *opheffen*, op een hooger peil brengen, hetgeen zoo juist weergegeven wordt door het fransche woord *élever* en dat moeten wij Nederlanders der bevolking geven, die aan onze hoede is toevertrouwd!

Het is zeker niet van belang ontbloot, eens na te gaan hoe de Indische bladen oordeelen over den **Open brief aan Z. E den Minister van Koloniën van den heer Mr. J. H. Abendanon;** daarom laten wij hieronder in 't kort de meening van de *Sem. Ct.* volgen:

»Denkt de heer A, inderdaad, dat zijn schrijven indruk zal maken?

»Wat hij zegt, hebben zoovelen reeds vóór en wellicht beter gezegd. De heer A. heeft volgens velen meer kwaad dan goed gedaan voor 't onderwijs in Nederl. Indië, maar daarom kan zijn rapport betreffende de inlandsche nijverheidskwestie wel goed zijn. Tegen de bewering van den minister, dat hetgeen gedaan zal kunnen worden tot ontwikkeling der inlandsche nijverheid nog nauwelijks in vage lijnen is aangegeven, protesteert de heer A terecht, daar hij toch wel degelijk scherp omlijnde voorstellen heeft gegeven, voor zoover dit onder de gegeven omstandigheden mogelijk was.

„In 't rapport van den heer A zit hier en daar iets peuterigs, te veel in detailstreding. Men ziet er niet in één hooge gedachte, waaraan alles ondergeschikt is, *dat het onze plicht is, de inlandsche bevolking te verheffen en dat het moederland moet zorgen voor de noodige middelen.*

„Het rapport is ontwijfelbaar een mooi stuk ambtelijk werk; hij deed een *belofte* van regeeringswege aan de bevolking. Doch de vraag rijst thans: Welke stabiliteit heeft toch de Indische regeering, waar de één 't werk afbreekt van den ander?«

Zooals de lezers van ons Weekblad weten, heeft ons oordeel over het werk van Mr. Abendanon van den beginne af zeer gunstig geluid. Met nadruk hebben wij steeds beweerd, dat er uit zijn rapport in het belang der indische nijverheid zeer veel te leeren viel, juist omdat de grondgedachte er van was: *Hoe kan het moederland op de spoedigste en doeltreffendste wijze die nijverheid te hulp komen met de daarvoor toegestane gelden.*

En dat zijn »open brief« niet alleen bij de lezers over het algemeen, maar ook ter rechter plaatse indruk heeft gemaakt, bewijst het door het ministerie van koloniën tot den schrijver gericht verzoek, om zijne voorstellen in compacten vorm ten dienste der regeering te willen resumeeren.

Indië en Nederland beide, zouden er zeker beter bij varen, wanneer van bevoegde zijden o. a. door oud-ambtenaren ook in de pers hier te lande meer onomwonden de aandacht werd gevestigd op toestanden en aangelegenheden, waarvan het groote publiek, zelfs de warm belangstellende daaronder, anders niet voldoende op de hoogte zijn en blijven.

Gelijkstelling met Europeanen. Volgens de Indische bladen zou aan een dokter djawa, die onlangs om gelijkstelling met Europeanen gevraagd had, hetgeen hem werd toegestaan, echter als gevolg daarvan verboden zijn langer de geneeskundige praktijk uit te oefenen, omdat hij als inlander wèl, maar als Europeaan *niet* aan de vereischten daartoe voldeed.

Indien dit waar mocht zijn, zien ook wij hier weder een merkwaardig staaltje van ergerlijke letterknechterij.

Is een dokter djawa bevoegd tot uitoefening der geneeskunde — en de regeering bewijst metterdaad dat hij hem daartoe in staat acht — dan verandert daaraan toch niet of hij al dan niet *gelijkgesteld* is. Is hij niet bevoegd om de geneeskunst uit te oefenen als Europeaan, dan zou het onverantwoordelijk zijn hem de zorg hetzij van Inlandsche of Europeesche zieken toe te vertrouwen zooals in dit geval toch reeds gebeurd was en herhaaldelijk plaats heeft.

De hooge dollarkoers begint reeds haar invloed te doen gevoelen; er komen van verschillende zijden klachten over malaise op de passar te Medan, schrijft de *Deli Ct.* De inlandsche en chineesche handelaars zetten weinig om, in 't bijzonder aan Europeanen.

Het thans bereikte cijfer van 135 is sinds 10 jaar het hoogste. De gemiddelde koersen waren in 1894 128 cents; in 1895 129 cents; in 1896 132 cents; 1897 122 cents; 1898 116 cents; 1899 118 cents; 1900 122 cents; 1901 117 cents; 1902 105 cents; 1903 108 cents; 1904 116 cents.

De koopkracht van den Europeaan met een klein inkomen is zoodanig verminderd, dat hij zijn inkoopen tot 't uiterst noodzakelijke beperkt; de beter gestelden geven de voorkeur aan de groote toko's, die in guldens rekenen, boven de *kedehs*, waar met dollars betaald moet worden, wier waarde op 't oogenblik van afrekening belangrijk hooger kan zijn, dan op 't oogenblik van den koop. Voor den kleinen handel zal 't zaak zijn de prijzen der goederen te regelen naar de verhoogde koopwaarde van den dollar.

De *Deli Ct.* van 29 Dec. j.l. bevat een telegram uit Batavia, waarin gemeld wordt, dat in Februari toch een expeditie vermoedelijk naar **Bali** zal vertrekken en dat de Overste **Swart** resident van de Z.-O. Afdeeling van Borneo, die ernstig lijdende is aan typhus, met verlof naar Tosari gaat.

In de **Banka**-aangelegenheden wordt, zegt de *Javabode*, met krachtige hand gearbeid en wat meer zegt: de koelie-aanvoer gaat met het beste succès. De regeering is er n.l. toe overgegaan haar koelies van Singapore te betrekken, met het gevolg, dat nu wekelijks 500 arbeiders op het tineiland worden aangebracht. Een ernstig onderzoek heeft reeds velerlei aan 't licht gebracht, wat verbetering behoeft Ware dit maar eerder gebeurd!

Naar men weet zullen *Mr. Post* en kapitein *H. Colijn* zich binnenkort naar Banka begeven om eindvoorstellen aan de regeering te kunnen doen.

Er schijnt toch iets van aan, lezen wij in de *Deli Ct.* dat de regeering met den heer *van Rees* plannen heeft. Maakte het *Bat. Nbld.* van dezen ambtenaar met verlof den toekomstigen gouverneur-generaal, een nieuw telegram luidt: dat de *Sem. Ct.* den heer van Rees naar Indië doet terugkeeren, als luitenant-gouverneur generaal, hetgeen volgens art. 4 van 't Regeeringsreglement zeer goed mogelijk is.

Op Sumatra's Oostkust zijn thans reeds 32 **scholen voor koelie-kinderen** geopend of in voorbereiding; de *Deli Ct.* van 2 Januari j.l. bevat de namen der ondernemingen, waarbij die scholen behooren. Er wordt onderricht gegeven in lezen, schrijven en rekenen, geheel gratis, de leermiddelen inbegrepen en . . . . . . zonder eenige hulp van 't gouvernement.

De voorzitter en de griffier van den landraad te Semarang zijn wegens plichtverzuim ontslagen, lezen wij in de laatste *Deli-Ct.*

West-Indische Berichten.

Suriname. Den 15en van de vorige maand zou te Paramaribo de beslissing vallen, ten aanzien van het al of niet doorgaan der bacove-cultuur plannen. Einde December waren de 1000 hectaren, waarop die cultuur met gouvernementssteun zou worden begonnen, nog niet compleet. Typisch toch! Zoolang en zoo krachtig werd om hulp van gouvernementswege gevraagd. En nu de hulp geboden wordt, bedanken de heeren omdat het gouvernement eenigen waarborg verlangt, dat de te verstrekken gelden voor het beoogde doel en daarvoor op doelmatige wijze worden besteed. Laat ons hopen dat het slechts een tijdelijke aarzeling is geweest, om op het laatste oogenblik de aangeboden hulp te aanvaarden. Zonderling moeten wij het heeten, dat van een voor de toekomst der kolonie zoo gewichtig feit hier te lande nog niets bekend is. We stellen immers belang in Suriname en, zijne toekomst? Maar de 15e Januari en volgende dagen verstreken, zonder dat er daar ginds te Paramaribo ééntje aan dacht om het nederlandsche publiek in te lichten omtrent de vraag, of die paar tonnen voor den surinaamschen landbouw bestemd door dezen werden aanvaard. Laten we voor Suriname hopen dat dit laatste het geval is.

Met verzekerde scheepsgelegenheid door de West-Indische Mail en een door een machtig lichaam als de Nederlandsche Handel-Mij verzekerde markt, moet de bananen cultuur slagen. Of zouden de surinaamsche planters liever willen wachten, tot de engelsch west-indische koloniën zich hier te lande een markt schiepen, om dan achteraan te komen hinken als het eerste vet er al af is?

In de engelsche *Economist* vonden wij de volgende welsprekende cijfers. In 1904 werden 3.910.000 bunches ter waarde van 1.362.572 ponden sterling ingevoerd, ad 4.18 gld. per bunch dus. In 1905 was de invoer gestegen tot 5.743.000 bunches, maar de waarde vermeerderde slechts tot 1.770.256 ponden sterling, gelijkstaande met 3.70 gld. per bunch.

Onze West nam onlangs uit een hollandsch blad de mededeeling over van een cubaansch planter, den heer Fabery de Jonge over bananen-meelfabrieken, waarvan er één reeds te Havana bestaat, een andere waarschijnlijk te Camagay op Porto Rico zou worden opgericht.

Dat is dus al vast één tak. van industrie, die aan de bananen-cultuur kan vastzitten. In de hoop, dat deze voor Suriname thans verzekerd is — geen nieuws goed nieuws zullen we maar denken — ontleenen we aan de *Deutsche Kolonial Zeitung*, dat dat blad het volgend schrijven van den heer Podenils te Schöneberg ontving:

»Voor eenige maanden plaatste ik in *Der Waren-Agent* een mij toegezonden artikel over geconserveerde bananen en bananen-meel. Daar meermalen aanvragen tot mij gericht werden, en enkele heeren mij mededeelden, een poging te willen doen, het artikel in Duitschland in te voeren, heb ik mij tot het duitsche generaal-consulaat te New York en het duitsche consulaat te New Orleans gewend met de vraag om de adressen van firma's, die het artikel produceeren of exporteeren. Volgens bekomen inlichtingen worden geconserveerde bananen en bananenmeel slechts in kleine hoeveelheden gefabriceerd.«

De heer P. stelt dan de vraag of dit artikel niet in de duitsche koloniën kan worden vervaardigd. De Surinaamsche producenten, die zich wellicht voor deze zaak interesseeren, deelen wij mede, dat de heer Dr. jur. Kurt Podewils te Schöneburg, Cheruskerstrasse 3, Generalsekretär is van den Zentralverband Deutscher Handlungsagenten-Vereine.

De bananen-cultuur heeft een toekomst en in Suriname aarzelt men? Typisch land toch.

Hoogst typisch zelfs te oordeelen naar een verslag eener rechtszitting te Paramaribo in *Onze West*, waar de verslaggever melding maakt van een tooneeltje, dat tot vervolging eener koelievrouw leidde, die haren minnaar eenige goudstukken zou hebben ontstolen, geholpen door een paar buren, die den bestolene op de vlucht joegen. »Toen de man weg gegaan was, meldt de berichtgever ging de vrouw met wie hij gevochten had naar binnen. Nu, dat was maar goed ook, want . . . . ja, het moet er uit . . . . de dame was in *Adam's* costuum."

Den naam van den oud-gouverneur Lely behoudt de kolonie in hooge waarde. De naam is nu vereeuwigd in het voormalige Koffie-djompo, de door den heer Lely gecreëerde nederzetting van kleine landbouwers, die thans den naam van Lelydorp voert.

Curaçao. De *Amigoe* vestigt nogmaals de aandacht op de scheepvaart belemmering voor de eilanden Aruba en Bonaire.

»Noch van Aruba noch van Bonaire kunnen de schepen direct naar Venezuela zeilen. Dáár is tot op den dag van heden nog niemand gemachtigd om de papieren af te teekenen. Een langere reis dus bijv. van Aruba naar Curaçao van minstens twee dagen levert derhalve nog wel degelijk een zeer groot bezwaar op voor dat eiland. Door de hoogere onkosten aan gage voor de matrozen, voor levensonderhoud der bemanning, dubbele rechten voor uit- en inklaring, op Aruba en hier, wordt de winst, zoo die er nog is, tot een minimum gereduceerd«, schreef het blad.

Met den vlechtcursus gaat het nu naar wensch. De *Amigoe* schreef hieromtrent het volgende:

»Goddank, 't gaat uitstekend! Alles wijst er op, dat deze poging om onze vlechtindustrie te verbeteren en uit te breiden eindelijk gelukken zal. Geregeld wonen meer dan 12 meisjes en vrouwen den cursus bij, terwijl telkens nieuwe aspiranten zich aanmelden. En wat ons vooral moed geeft; er is animo bij het werk. Als men het aan de leerlingen overliet, zouden zij den geheelen dag wel willen doorwerken. Van gansche harten hopen wij, dat dit nu niet alleen het eerste vuur is, maar de vestiging eener krachtige overtuiging, dat een ieder moet werken om ons volksbestaan te verbeteren.

Eén ding vervult ons nog met bangen vrees.

Zoo deze industrie nu eens werkelijk een volksindustrie werd, zal er dan altijd, en even goedkoop en gemakkelijk, voldoende voorraad stroo aanwezig zijn?

Is het wel mogelijk een volksindustrie te vestigen, wanneer de daartoe noodige grondstoffen van elders moeten worden ingevoerd?

Wij meenen derhalve „de Curaçaosche Maatschappij van Landbouw" zoo krachtig mogelijk te mogen aansporen om zorg te dragen dat stroo binnenkort uit onze eigen Kolonie te kunnen betrekken. Zou die palm niet groeien op de bovenwindsche eilanden, toch zeker wel in Suriname. Laat men nu gelijktijdig op alle plaatsen proeven nemen, of liever laat men zoo spoedig mogelijk een goede palmsoort machtig zien te worden."

Van Vreemde Koloniën.

Indo-China. De Fransche Minister van koloniën heeft niet alleen den Gouverneur-Generaal van Madagaskar, maar allen bestuurshoofden van fransche koloniën instructien doen toekomen betreffende de richting, waarin hij het bestuur wil zien gevoerd.

Voor heden wenschen wij aan de instructiën die aan den Gouverneur-Generaal van Indo-China, Beau, werden verstrekt het een en ander te ontleenen.

Na gewezen te hebben op de instelling van een geregeld bestuur in deze kolonie schrijft de heer Clémentel.

»Frankrijk kan zich niet vergenoegen met Indo-China voor zijne ambtenaren en kolonisten te hebben geopend ... Het wil ook dat de natie, welke het zijne bescherming verzekert, het ook haren voorspoed, hare waardigheid zal hebben te danken. Het zal deze uitkomst bereiken door bescherming en verlichting en medewerking van de zijde van den inboorling.«

Indo-China is geen land om er een kolonie van blanken te stichten: »Niets ernstigs en duurzaams zal er dus mogelijk zijn, zonder een beroep op de medewerking van den inboorling.«

Die medewerking zal slechts kunnen worden verkregen door het vertrouwen van den inboorling voor Frankrijk te wekken en ook zijn zelfvertrouwen.

In de eerste plaats zal men de zorg voor gezondheid en leefkracht van het inlandsche ras in het oog vatten; dan komt de zorg voor de materieele en zedelijke welvaart, waarbij men den inboorling de middelen zal bijbrengen om zich zelven te verrijken, zijn geest te ontwikkelen door een aan zijne behoeften zich aanpassend onderricht; als wanneer ten slotte het derde stadium zal zijn bereikt, waarin de inboorling niet meer de ondergeschikte zal zijn maar een medewerker.

Wat de zorg voor de gezondheid aangaat, meent de heer Clémentel dat nog alles bijna in dit opzicht te verrichten valt:

»Al te dikwijls ziet men den inboorling in zijne zorg om toch maar zoo dicht mogelijk bij zijne rijstvelden te zijn, zijne dorpen in de nabijheid van stilstaande wateren oprichten, terwijl de bergbewoners zich in ondoordringbare bosschen verschuilen. De hut gelijkvloers met den beganen grond gebouwd, slecht geventileerd, slecht verlicht, blijft vochtig en kil in den winter, en heet in den zomer.

De kindersterfte is groot, evenals de sterfte onder de volwassenen, op de hulp van inlandsche kwakzalvers aangewezen.

Wel bestaan in Indo-China (op enkele hoofdplaatsen) hospitalen en maternité's, worden inlandsche geneeskundigen aan een speciale school opgeleid en is de heer Beau voornemens ook europeesche geneeskundigen voor de inlandsche praktijk te doen uitkomen. Maar dit is nog onvoldoende.

De heer Clémentel wil de inlandsche *auxiliaires* (die men thans bezig is in Indo-China voor den gezondheidsdienst te vormen) door eene elementaire, maar gezonde en degelijke medische opleiding voorbereid zien, om hen aan het hoofd van weinig kostbare, eenvoudige ziekenzalen te plaatsen. De uitgaven hiervoor zouden ten laste van de provinciale budgetten moeten komen.

Op den voorgrond sta bij deze zorg voor de gezondheid, de regelen daartoe niet plotseling aan de bevolking te willen opdringen. Men moet minder trachten om den inlander te vereenzelvigen met de wetenschap, dan om de wetenschap er toe te brengen zich te vereenzelvigen met den inlander.

Maar de zorg voor het ras vraagt ook de materieële en zedelijke verbetering van het lot der inboorlingen.

De lust tot arbeid behoort bij dezen te worden ontwikkeld, ook door het streven naar het bezit bij hen op te wekken, terwijl zijn eigendom behoort te worden beschermd. Daaraan passe zich het hun te verstrekken onderwijs.

Als voorzorgsmaatregel tegen rijstschaarschte beveelt de heer Clémentel instelling van Vereenigingen van voorzorg onder de inboorlingen aan naar het voorbeeld van Algiers (waar, gelijk men weet, deze Vereenigingen berusten op het beginsel der *silos de réserve*, met de *loemboeng desa* op Java nauw verwant).

Wat de bescherming van den inlander aangaat, in zake regeling van het grond bezit, ontleenen wij het volgende aan het schrijven van den heer Clémentel:

»Wanneer men goede resultaten mag verwachten van de toewijziging van groote uitgestrektheden gronds aan kapitaalkrachtige Franschen, is zulks zeker alleen het geval in onbebouwde, weinig bevolkte, en moeilijk langs andere wegen productief te maken streken. Maar overal waar reeds centra van inlandschen landbouw bestaan, zijn voorzorgsmaatregelen noodig. Men moet voorkomen dat het inlandsch grondbezit door de europeesche concessiën worde ingesloten en in zijne ontwikkeling beperkt. bij voorbaat veroordeeld om door den te machtigen buurman te worden ingeslokt, die niet alleen over de financieele macht beschikt maar over den officieele steun«.

Waar de heer Clémentel nu hierop Java als voorbeeld aanhaalt, zou men verwachten — gegeven eene opmerking van den heer van Vollenhoven in het Indisch Genootschap, waaruit men zou opmaken dat de fransche regeering zich deugdelijk omtrent onze koloniale toestanden, laat voorlichten — dat den heer Beau gewezen werd op de moeilijkheden, thans reeds op Java in den weg gesteld aan aanvragen om *woeste gronden in erfpacht*, op den wensch der indische Regeering om de eenige uit vroegere tijden stammende particuliere landerijen te naasten. Maar niets van dat al. Men hoore de zonderlinge onjuistheden, die wij in het oorspronkelijke aan de missive van den heer Clémentel van den 28en December ll. ontleenen, en verbaze zich:

»*Les autorités de Java se sont recemment émues du mouvement de concentration de la propriété foncière entre les mains des exploitants de grandes cultures; le Malais déserte peu à peu son champ pour louer ses bras; un système ingénieux d'avances de salaires le fait tomber sous la domination exclusive du concessionnaire européen, et il est, en quelques années, exproprié, reduit à une condition quasi-servile. Nous ne saurions aider en Indo Chine, la constitution d'un prolétairat misérable, condamné d'avance à la pauvreté et à la disparition.*"

Men vraagt zich af, waar het kabinet van den heer Clémentel, waartoe tot voor korten tijd de heer van Vollenhoven behoorde om nu onlangs door den heer Abeille te worden vervangen, zijne inlichtingen had bekomen, die den minister zulk eene tastbare onwaarheid in de pen gaven.

Van de 2.300.000 hectaren op Java in cultuur gebracht, worden 2.015.000 hectaren door de inlandsche rijstvelden ingenomen; de belangrijkste europeesche cultuur, die van suiker, beslaat slechts 160.000 bouws op van de bevolking of in de Vorstenlanden van de Vorsten *gehuurde gronden*; de groote oppervlakten in de Preanger Regentschappen en elders, door koffie-, thee- en kina-ondernemingen ingenomen, zijn door europeesche energie en europeesch kapitaal in cultuur gebracht, ver van de centra van inlandschen landbouw als *woeste gronden* den Europeaan nog slechts *in erfpacht* afgestaan, waar de fransche minister van koloniën er blijkbaar niet tegen opziet zulke gronden in *feitelijk bezit* af te staan aan den europeeschen ondernemer. Resten dus slechts de particuliere landerijen in Batavia en Cheribon, een minimum gedeelte beslaande aan Java en verfstukken uit overoude tijden, welker heengaan voor het fransche ministerie van koloniën blijkbaar verborgen is gebleven, niettegenstaande de studiën van het Institut Colonial International het anders zouden hebben kunnen leeren.

Die veroordeeling bij voorbaat van den inlander op Java tot de »disparation« b.v. is kostelijk, waar ons koloniaal bestuur, niettegenstaande de Javaan door den heer Schmalhausen *underfed* werd verklaard, zich het hoofd breekt over de vraag, hoe die honderdduizenden, die op Java er telkenjare bijkomen, aan de kost te helpen.

We zien in de onjuistheden den heer Clémentel in de pen gegeven, slechts een afspiegeling van den onzin, ten onzent zoo dikwerf omtrent Java uitgekraamd, voor sommigen zeker met de bedoeling om door overdrijving eene werkelijk goede zaak te dienen, terwijl ze niet beseffen dat elke overdrijving schaadt, elke zaak slechts door de waarheid wordt gediend, en zeker niet hebben gewild, dat hunne »leugens om bestwil« over de grenzen als waarheden worden gecolporteerd.

Dat zulks geschiedt, moge dezen uit het vorenstaande blijken.

En nu weer terug naar Indo China.

De heer Clémentel acht aan uitbreiding van het inlandsche kleine grondbezit bevorderlijk de transmigratie van landbouwersgezinnen, aan wie goede terreinen worden toegestaan.

Hiertoe moeten echter betere verkeersmiddelen komen en moet ook aan irrigatie worden gedacht, welk onderwerp tot nu toe in Indo-China het studietijdperk nog niet is te boven gekomen, afgezien van enkele particuliere irriga-

tie-ondernemingen, waarvan de inboorling om de hooge eischen van den particulier niet gediend bleek. De heer Clémentel acht dan ook dat wat irrigatie betreft, nog alles te doen valt.

De gelden voor irrigatie zullen uit de districts- en provinciale budgetten moeten worden gevonden, welke nu »dikwijls« zooals uit talrijke inspectie-rapporten blijkt, voor veel minder nuttige doeleinden worden gebruikt«.

De aandacht van den heer Beau wordt in het bijzonder gevestigd op het stelsel der requisitiën van arbeiders voor gouvernements-werken. Dat stelsel te verlaten acht de minister niet wel mogelijk, wijl het aan het bestuur een onmisbaren arbeid oplevert. De klachten daartegen moeten veeleer in de misbruiken bij de toepassing hun oorzaak vinden dan in het stelsel zelf.

Deze buitengewone prestatiën moeten tot het minimum beperkt worden, door de noodzakelijkheid gesteld, en behoorlijk worden vergoed aan de inboorlingen, die aldus aan hunne gewone werkzaamheden worden onttrokken.

Tot een juiste beoordeeling van wat hier met deze gedwongen prestatiën bedoeld wordt, diene dat b. v. voor den aanleg van den spoorweg Hanoi—Laokay duizenden lieden uit de sterk bevolkte kuststreek werden gerequireerd, om op honderden kilometers afstands van hunne woonplaatsen gedurende eenigen tijd bij dien aanleg vast te worden te werk gesteld. Zij hebben dus weinig met onze heerendiensten op Java gemeen. Ter vergelijking stelle men zich voor dat duizenden opgezetenen van de residentie Batavia waren *gerequireerd* om te Bandoeng en verder aan den spoorweg te werken.

Ten aanzien van de belastingen acht de heer Clémentel dat de grondbelasting hervormingen eischt. Het kadaster is nog hoogst onvolmaakt en de schatting van bestuurswege laat ruimte te over voor het arbitraire. Den Gouverneur-Generaal wordt in overweging gegeven om de medewerking van de inboorlingen en hunne geautoriseerde vertegenwoordigers — de inlandsche ambtenaren dus — in te roepen om gelijkheid van de contribuabelen voor de belasting te verkrijgen.

De regie van opium, zout en alcohol moet blijven bestaan — de kolonie kan de, uit dezen hoofde verkregen gelden niet missen, welke ten slotte bovendien den inboorlingen in de eerste plaats zullen ten goede komen. Wel acht de heer Clémentel noodig te betoogen dat bij verstrekking door de regie ten aanzien van genoemde artikelen moet worden rekening gehouden met den bijzonderen smaak van den inlander en dezen goede waar voor zijn geld moet worden gegeven. Voorts geeft de minister den heer Beau in overweging om het toezicht op overtredingen minder vexatoir te maken. Door een oordeelkundig optreden wordt het mogelijk geacht den inboorling eerbied voor de fiscale wetten in te prenten, waardoor de taak der ambtenaren met de inning en het toezicht daarop belast aanmerkelijk zal worden verlicht.

Ten aanzien van het openbaar onderwijs juicht de Minister de reeds getroffen maatregelen en de door den heer Beau te kennen gegeven voornemens toe, welke gericht zijn op een gebruik maken der oude inlandsche scholen, uitbreiding van het aantal inlandsche onderwijzers, regeling van het vak- en technisch onderwijs voor die klassen der inlandsche bevolking, waaruit de hulpkrachten voor den Europeeschen ondernemer of voor het bestuur moeten worden gerecruteerd.

De heer Clémentel acht het daarbij wenschelijk voor eene élite der inlandsche bevolking de gelegenheid open te stellen voor eene hoogere opleiding dan het voor de grootere massa bedoelde lager en meer uitgebreid lager onderwijs.

Ten aanzien eener meer volkomen goede verstandhouding tusschen het europeesch en het inlandsch element, merkt de heer Clémentel het volgende op:

„Ik beschouw de door het moederland langen tijd in de koloniën gevolgde assimilatiepolitiek als eene der verderfelijkste dwalingen, die begaan zijn. Hoe lang wij ook in Indo-China mogen wezen, welken invloed ook van ons op gindsche volkeren moge zijn uitgegaan, het blijft niettemin een feit, dat klimaat, ras en toestanden van de onze verschillend zijn en dat bijgevolg de wetten, waarin die toestanden zich afspiegelen, verschillend moeten blijven. Gij zult dus met gelijke zorg de maatregelen moeten overwegen, geschikt om onzen ambtenaren een juister begrip van de zeden en behoeften der inboorlingen bij te brengen, en bij dezen belangstelling in en vervolgens sympathie voor onze instellingen te wekken."

Den heer Beau wordt groote zorg aanbevolen bij de keuze van ambtenaren. Het doet den Minister genoegen dat in den laatsten tijd ten opzichte van de leerlingen der Ecole Coloniale meer rekening werd gehouden met hunne belangrijke voorstudiën.

Grooten prijs stelt de Minister op kennis der inlandsche talen bij de Europeesche ambtenaren. Met het tot nu toe gevolgde stelsel om zich op de diensten van inlandsche tolken te verlaten, moet worden gebroken. Geen ambtenaar worde geroepen tot het bestuur van eene provincie of van een district, wanneer hij niet op de hoogte is van de in de tot zijn ressort behoorende streek, gesproken dialecten.

Met de reeds aangevangen vervanging van de lagere Europeesche beambten door Inlanders moet worden voortgegaan.

De Minister verklaart zich wel geneigd in eene betere bezoldiging der hoogere Europeesche ambtenaren toe te stemmen, onder zeker voorbehoud, waarover hieronder meer.

Wreedheden, waarbij den heer Clémentel het schandaal in Kwangtsjauwan zal voor oogen hebben gestaan, zullen met de meeste gestrengheid worden tegengegaan en den heer Beau wordt opgedragen met de, hem ten dienste staande middelen de ambtenaren te straffen, die de rechtvaardigheid, gematigdheid en welwillendheid tegenover de Inlanders uit het oog verliezen.

Als natuurlijk gevolg van de meerdere zorg voor de individueele en maatschappelijke ontwikkeling van den Inlander, zal aan dezen ook meerdere gelegenheid moeten worden geboden, om deel te nemen in de bestuursaangelegenden van zijn land. Reeds werden dan ook op voorstel van den heer Beau Inlanders geroepen om zitting te nemen in den Conseil privé van Cochin China en den Conseil Supérieur van Indo China.

Jaarlijks zullen nu vijftig jeugdige mandarijnen naar Frankrijk worden gezonden om daar hunne opleiding te voltooien.

Het ligt in de bedoeling van den heer Clémentel, dat aan elken met eenige belangrijke bestuursbetrekking bekleeden Europeeschen ambtenaar een Inlandsch raadsman worde toegevoegd.

De thans belachelijk lage traktementen der inlandsche ambtenaren moet worden verhoogd.

Voor al hetgeen hier in groote trekken werd aangegeven voor den koers, die moet worden ingeslagen en verder gevolgd zal geld noodig zijn. Van waar moet dat geld komen?

„Gij zult, schrijft de heer Clémentel, ik ben er zeker van, het geld vinden door bezuinigingen, en een nuttiger gebruik van de verschillende budgetten. Ik ben ten zeerste getroffen door de voortdurende neiging, die van af hare instelling uit de algemeene begrooting voor Indo-China spreekt, om de uitgaven voor het personeel te verhoogen. Alle diensten en daarbij inzonderheid de hoogere rangen zijn weelderig toegerust, wat het aantal betreft.

Het is tijd om tegen deze neiging te reageeren, de staven der diensten te vereenvoudigen, meer rekening te houden bij de bepaling van het salaris met het feitelijk belang der verrichte diensten, de lagere rangen te verlichten door aan Inlanders alle betrekkingen toe te wijzen, waaraan geen bevelvoering is verbonden, of waartoe geen bijzondere kundigheden worden vereischt. De belangrijke sommen door de inlandsche bevolking in belastingen opgebracht moeten nuttiger worden besteed dan om er een nieuw soort van mandarinaat door te onderhouden. De hulpbronnen moeten dienen voor de economische ontwikkeling van het land en die ontwikkeling zal slechts verzekerd zijn door eene nauwe samenwerking van de fransche kolonisten met de inboorlingen, waarbij de intelligentie, het initiatief en de kennis der eersten den arbeid der laatsten moet steunen, en ook hier weêr zal de associatie-politiek de meest gunstige resultaten voortbrengen."

INGEZONDEN.

Emigratie van Nederlanders naar Suriname.

Onder dit hoofd komt in de drie laatste nummers van dit weekblad een opstel voor van den heer Almerood, die enkele jaren als officier in Suriname heeft doorgebracht, doch zich, uit den aard zijner betrekking, weinig bemoeid heeft met landbouwbedrijf.

Daaraan zal het dan ook wel toe te schrijven zijn, dat — naast veel goede en nuttige wenken, betreffende de algemeene organisatie —, de overdrijving, bijna schreef ik »absurditeit«, begint, waar de landbouw zelve wordt behandeld. De toekomstige productie wordt zóó schitterend voorgesteld, en de bezwaren van den aanleg worden zoo prachtig . . . . verzwegen, dat elke kleine landbouwer in Holland verlangen moet om naar dat land van melk en honig te gaan, want zulke vooruitzichten bestaan nergens ter wereld. Een nuchter denkend mensch echter zal zich dadelijk de vraag stellen: zijn de Hollandsche boeren in Suriname (overgebleven van de immigratie van 1845) nu allemaal kapitalisten? Dit zou toch het geval moeten zijn als de voorspiegelingen van den heer Almerood juist waren, maar zoover hebben die het helaas niet gebracht. Na meer dan een halve eeuw van noesten arbeid, werd globaal de balans opgemaakt en de gezamentlijke bezittingen globaal getaxeerd. Daarbij kwam men op het weinig belangrijke cijfer van ongeveer f 100.— dat door de afstammelingen der immigranten van 1845 gemiddeld per hoofd was overgelegd, waarbij de waarde der gronden vrij hoog werd geschat, in aanmerking nemende den tegenwoordigen toestand.

Om teleurstelling te voorkomen, wensch ik enkele omstandigheden te releveren, die de heer Almerood stilzwijgend is voorbij gegaan; nl. de aanleg van 15 akkers cacao en koffie; voor het gereedmaken van den grond, aanleg en onderhoud der kweekbedden, planten, onderhouden, inboeten, de afwateringen onderhouden enz. wordt gerekend de arbeid noodig te zijn van minstens 20 arbeiders; aannemende, dat die te vinden zijn, eischen die een arbeidsloon van 80 cent à f 1.— daags. Tegen 300 dagen per jaar wordt dat een uitgaaf van 4800.— à f 6000.—. Dat zijn cijfers, die niet over het hoofd mogen worden gezien, wel kan men verwaarloozen de aankoop en transport van bananenstronken, cassave stekken, en mais voor zaad, die uitgaven worden door de latere opbrengst ruimschoots vergoed; wel kan men het arbeidsloon gedeeltelijk uitsparen door de 15 akkers eerst langzamerhand in cultuur te brengen, maar dan duurt het zooveel langer vóór de maximum productie bereikt wordt, en het bedrag wordt dan wel over meerdere jaren verdeeld, doch kan slechts weinig verminderd worden, de eerste jaren is voor een cacao- of koffieaanplant het bovengenoemde arbeidsloon noodig. Het werk van den eigenaar zelve kan gerust buiten beschouwing blijven, geen landbouwer in Holland zal zich laten wijs maken, dat een moestuin van $1\frac{1}{2}$ hectare, door één man kan behandeld worden (werktijd $6\frac{1}{2}$ uur per dag) en dat er dan nog tijd zou overschieten voor de cultuur van cacao en koffie.

De productie van een akker cacao wordt in Suriname gerekend op gemiddeld 200 kilo, de laatste jaren was dat veel minder, slechts in buitengewoon gunstige jaren is op enkele plantages meer dan 300 kilo per akker geoogst; de heer A. rekent op 320 kilo, wat nog voor vermeerdering vatbaar is. De liberiakoffie is thans op de Amsterdamsche markt 27 à 28 cent per $\frac{1}{2}$ kilo waard, in Suriname dus te verminderen met transportkosten; de heer A. rekent op 40 cent per $\frac{1}{2}$ kilo.

Er is geen bezwaar tegen, dat iemand ijvert voor emigratie van Hollandsche boeren naar Suriname, al meenen velen, met de toestanden aldaar volkomen bekend, dat de belangrijke sommen, die dergelijke emigratie van de schatkist zou vorderen, wel nuttiger emplooi zouden kunnen vinden, doch allereerst is het dan noodzakelijk tot in de geringste details nauwkeurig te zijn en geen illusiën op te wekken, die onmogelijk geheel in vervulling kunnen komen.

Amsterdam, F. W. M.
28 Januari 1906.

Nog eens het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in N.-I.

De heer Gonggrijp, die in 't *Koloniaal Weekblad* van 18 Jan. ll. inging op ons opstel: »Een nieuwe onrechtvaardigheid in den dop?« in dat blad van 14 Dec., moet het ons niet euvel duiden, als wij het met zijn bestrijding niet eens zijn.

Wij schreven o. a.: »Ook ten opzichte van het beheer is 't fonds een parodie op 't tegenwoordige verzekeringsbedrijf. Immers voor beheerders, die uit gepensionneerde, dus bejaarde staatsdienaren worden gerecruteerd, bij wier aanstelling meer de zucht naar bezorgen van een baantje, dan wel 't begrip van geschiktheid voorzit, kan al geen beter qualificatie passen, wanneer wij daarmede vergelijken de deskundige, alleszins bevoegde administratie bij 't particulier verzekeringsbedrijf«.

De heer Gonggrijp antwoordt hierop: »Had de schrijver zich de moeite gegeven het reglement, en meer bijzonder de artt. 55 en 57 door te lezen, dan zou hij weten, dat het beheer gevoerd wordt door een bestuur van vijf leden, *die geenerlei bezoldiging genieten*. Dat bestuur staat in den regel uit *in activiteit zijnde* hoofdambtenaren.

»Voor het eigenlijke administratieve werk wordt het bestuur bijgestaan door een amanuensis en adjunct-amanuensis met de noodige daggelders, die uit den aard der zaak allen bezoldiging genieten en die bij voorkeur uit de gepensionneerde ambtenaren worden gekozen.

»De *beheerders* worden dus *niet* zooals A. L. C. beweert, uit gepensionneerde, *dus* bejaarde staatsdienaren gerecruteerd, bij wier aanstelling meer de zucht naar 't bezorgen van een baantje, dan wel 't begrip van geschiktheid voorzit«.

Gaarne verklaren wij, dat door deze uiteenzetting voor ons wat meer licht over de bestuursinrichting van 't fonds gevallen is. Maar ons oordeel over 't gevoerde beheer is daarmede in de hoofdzaak geenszins gewijzigd. De heer G. toch verklaart, dat het bestuur van 5 leden, waarin hij »zelf een tiental jaren zitting had«, in den regel uit *in activiteit zijnde* hoofdambtenaren bestaat«, dat wil dus zeggen: uit mannen, voor wie dat beheer primo een bijambt, een aan hun hoofdbedrijf, waarschijnlijk met veelomvattenden werkkring, toegevoegde, onbezoldigde werkzaamheid is, en die (den heer Gonggrijp niet te na gesproken) secundo daarin in den regel wel geen specialiteiten zullen zijn, vergeleken bij de deskundige, alleszins bevoegde administratie bij 't particulier verzekeringswezen. Dat beheer is een zeer speciale werkkring en mag niet als een bij- of ondergeschikt baantje worden bekleed of waargenomen. Dat die leden »geenerlei bezoldiging genieten«, beschouwen wij eerder als een factor ten kwade dan ten goede.

Dat wij in ons afkeurend oordeel over 't beheer van 't Civielfonds (ook in onze z.g. dwaling) niet alleen staan, mag blijken uit een hoofdartikel over de zaak in questie in de *Java-Bode* van 20 Aug. 1904, van de hand van Halifax. Wij doen daaruit deze aanhaling:

»Wat nu gedaan moet worden om een radicale verbetering te brengen in den ouden rommelzoo, zooals die nu bestaat?

»Ik ga in de eerste plaats geheel mee met den schrijver van een ingezonden stuk onderteekend »Een der slachtoffers«, waar deze zegt, dat een goede levensverzekeringinrichting in de eerste plaats goed onderlegde en energieke personen noodig heeft, en niet ontaarden moet in een oudmannenhuis, zooals nu vrijwel het geval is.

»Wat deze algemeene leiding aangaat, zijn er verschillende oplossingen mogelijk.

»Ten eerste: De inrichting blijve, zooals nu, een zuiver gouvernementsinstelling, niet met afgedankte ambtenaren aan het hoofd, die men uit Kasian aan een baantje helpt, maar uit daarvoor opgeleid, goed betaald personeel, onder goede controle, b. v. van een college curatoren, een comité, bestaande uit eenige flinke handelsmannen en ambtenaren« Enz.

De heer G. neemt 't ons kwalijk, dat wij 't Civielfonds vergeleken bij 't bedrijf van particuliere verzekeringsmaatschappijen. Dat zijn ongelijksoortige zaken, niet met elkaar te vergelijken, geeft hij te verstaan. Toch wèl zeggen wij: Strekking en karakter zijn bij beide in den grond geen andere, al is dan ook bij de staatsinstelling geen geldelijk belang van derden in 't spel. Dit is zóó waar, dat er b.v. al stemmen zijn opgegaan om 't fonds geheel of ten deele bij 't particulier verzekeringswezen onder dak te brengen. Zoo laat Halifax op bovenstaand citaat nog volgen:

„Ten tweede: De administratie kome onder een bestaande levensverzekeringsmaatschappij, tegen een zeker aandeel in het overschot (bij een particuliere maatschappij zou men zeggen: in de winst). Hier moet natuurlijk ook een comité van contrôle worden aangesteld.

„Ten derde: De geheele gouvernementsinstelling vervalt en het gouvernement sluit een contract met één of twee solide levensverzekeringsmaatschappijen, waarbij de ambtenaren van gouvernementswege verzekerd worden."

't Engelsche gouvernement verplicht zijn ambtenaren in Indië dan ook zich te verzekeren bij aangewezen maatschappijen.

Omdat wij spraken van een „staatsfonds" en van het „onder dak brengen van een weduwe bij den staat", zegt de heer G., „dat wij blijkbaar in de meening verkeeren, als zou 't fonds uit *lands*gelden bestaan en de staat belang hebben in de gestie van het fonds". Zooveel wisten wij bij 't schrijven van ons opstel waarlijk van onze materie wel af, dat wij ten minste op de hoogte waren van de financieele verhouding tusschen Gouvernement en fonds, hoe weinig kennis van 't reglement ons ook worde toegeschreven. Wij gebruikten dat woord „staatsfonds" natuurlijk alleen kortheidshalve in de plaats van een lange omschrijving, als b. v.: fonds van wege den staat of zoo iets.

Over de bekendheid der contribuanten met dat reglement intusschen nog een woordje.

De heer G. schrijft: „Ieder, geheel vrijwillig in den Indischen Staatsdienst tredende, weet vooraf aan welke regeeringsbepalingen hij bebonden zal zijn, zoodat het voor hem *à prendre ou à laisser* is om zich ook aan het door de regeering vastgestelde reglement op het Civ. W. en W. fonds te onderwerpen."

Ieder contribuant aan een particuliere levensverzekering kent de hem aanbelangende bepalingen van 't reglement zijner maatschappij. Die maatschappij zorgde daar zelve wel voor. Ze staan op zijn polis vermeld, zooals behoort en hij heeft ze dus ten allen tijde onder zijn onmiddellijk bereik. De Staat echter maakt er zich gemakkelijker af. Wie bij hem in dienst treedt, mag de bepalingen, waaraan hij gebonden zal zijn, ergens gaan opdiepen. Hij moet zelf maar zoeken waar. Hoeveel deelgerechtigden in 't Civ. W. en W. kennen dan ook *au fond* de bindende bepalingen? Wat zij er van weten, hebben de meesten van hooren zeggen. Ook in dit opzicht weer schiet het fonds bij 't particulier verzekeringswezen te kort. Wij zelf hebben, als mede-contribuant, ter aangewezen plaatse bij 't departement van Koloniën een reglement van 't fonds aangevraagd. Wij kregen als bescheid: dat vermeld reglement, is opgenomen in de „Reglementen op de pensioenen, verloven, enz. voor Europeesche O.-I. ambtenaren", samengesteld door K. H. Boers, en verkrijgbaar (dus te koop) bij den uitgever A. W. Sijthoff te Leiden. Zeker, ieder „geheel vrijwillig in den Indischen staatsdienst tredende", kan „vooraf" de bepalingen kennen, waaraan hij „gehouden zal zijn". Maar toch niet zonder moeite of kosten. De meesten zijn te goeder trouw en gelooven 't wel, wat hun aan pensioen wordt toebedeeld, maar contrôle-middelen hebben zij niet in hun bezit of onder hun bereik.

Wij schreven, dat voor traktementen boven f 100 's maands het weduwepensioen 16 pct. bedraagt met een maximum van f 160 's maands, zoodat de weduwe over f 1000 's maands traktement en daarboven geen pensioen krijgt. De heer G. verklaart, dat hier tegenover staat, dat van traktementen van f 100 's maands en daar beneden 20 pct. wordt betaald, en zegt dan: „Deze regeling nu kan gezegd worden samen te hangen met het beginsel van solidariteit, dat men in art. 31 heeft willen toepassen en op grond waarvan het als billijk is te beschouwen, dat de lasten van het fonds ten behoeve van de minstbedeelden, ten deele ook worden gedragen door de hoogstbedeelden".

Een mooie theorie voorwaar, maar . . . met philantropische bedoelingen koopt men zich in geen levensverzekering, en bij een particuliere maatschappij zou men dan ook met zoo'n fraaiigheid niet moeten aankomen. Liefdadigheid uit staatsdwang, toegepast op aan de vier pooten gebonden schapen! Halifax schrijft er van:

„De volksopvatting: „wie meer bezit, kan ook meer betalen", is in deze een groote onbillijkheid. Niemand mag gedwongen worden eens anders weduwe en weezen te onderhouden. Liefdadigheid moet vrij blijven. Moet een Raad van Indië meer betalen, goed, maar dan hebbe hij ook recht op een weduwen-pensioen naar rato".

Wat die loffelijke toeschietelijkheid van 't fonds tegenover de minst en minder bedeelden aangaat, daarover in een geschiedenisje hieronder, straks nog wat meer.

Van onze bewering, dat de onderwijzeressen heelemaal geen waar voor haar geld hebben, heet het: dat dit almede niet geheel juist is, „daar het herhaaldelijk is voorgekomen, dat de kinderen van eene gehuwde onderwijzeres uit het fonds zijn bedeeld en zelfs ook, dat zij dubbel weezenpensioen ontvingen, berekend naar het inkomen van de ouders, beiden den lande gediend hebbende."

Hiervan hadden wij, eerlijk gezegd, nooit gehoord, en wij gelooven, dat de heer Gonggrijp meerderen verplicht zou hebben door omtrent die gevallen wat meer gedetailleerd te zijn. Intusschen wat beduiden die gevallen? Zij zullen, over 't geheel genomen toch zeer dun gezaaid zijn. En wat er meer van is: de onderwijzeres-contribuante betaalt immers ook voor hare .... weduwe? Of hebben zich soms ook gevallen voorgedaan, dat de weduwnaar daarvoor in de plaars trad? Dan *à la bonne heure*!

Ten slotte krijgen wij nog deze goedprating, die in dubbele zin de deur dicht doet:

„Dat eindelijk de R. C. geestelijken verplicht worden aan het fonds bij te dragen, zal niet zoo ongerijmd klinken, als de schrijver meent, wanneer men nagaat, dat ieder burgerlijk landsdienaar, wiens betrekkingen vroeg of laat van het fonds *kunnen* trekken, contributieplichtig moet zijn; dat noch de Nederlandsche, noch de Indische wetgeving den R. C. geestelijke belet, dat genot te verkrijgen; en dat dan ook zich het geval heeft voorgedaan, dat een pastoor, na den geestelijken stand te hebben verlaten, in het huwelijk trad en diens weduwe en kinderen dus ten laste van het fonds moesten komen."

Voor 't mogelijke genot van zoo'n witten raaf, van zoo'n afvalligen vermaledijden broeder nog wel, moet dus maar de geheele geestelijke staat geschoren worden. Zou 't fonds zich in dezen niet te voegen hebben naar de R. C. leer, dat het priesterschap een sacrament is, hetwelk als „een eeuwigdurend teeken in de ziel geprent blijft", en dat de R. C. geestelijke „belofte van zuiverheid" doet?

Behalve de „onrechtvaardigheid in den dop", waarvoor ons artikel geschreven werd, laat de heer G. verder nog geheel onbesproken de volgende, door ons aangewezen grove fouten in 't reglement:

1°. Bij overlijden van een ambtenaar, die nog geen volle vier jaren gecontribueerd heeft, moet, volgens de liberale bepalingen van dat reglement, 10 pct. worden gekort van het, natuurlijk dan toch al niet schitterende weduwenpensioen. Alsof billijkheid en logica niet voorschrijven: dat de uitkeering slechts afhankelijk mag zijn van 't bedrag der premie of der contributie! (Waar is hier de toepassing van het mooie „beginsel van solidariteit", waarvan de heer G. gewaagt?).

2°. Bij promotie moet de ambtenaar dadelijk over de nieuwe bezoldiging bijdragen, maar voor de volle berekening van het weduwenpensioen kome het verhoogde traktement eerst na twee jaar contribueering in aanmerking.

3e. Bij art. 10 wordt bepaald: hoe de bijdragen worden geheven, namelijk van alle vereenigde en doorloopende traktementen, toelagen, daggelden, gratificatiën en inmolumenten, van 's landswege toegekend (met uitzondering van reis- en verblijfkosten), van alle procentsgewijze traktementen, van alle wisselvallige inkomsten en van alle salarissen voor werkzaamheden ten dienste van den lande. Bij de berekening van 't weduwenpensioen geldt echter het vaste traktement van het hoofdambt, door den overleden ambtenaar gedurende de twee laatste jaren vervuld.

Nu er met den heer Gonggrijp een deskundige aan 't woord kwam, hadden wij gaarne gezien, dat aan „Halifax's wensch, aan 't slot van zijn artikel, ware voldaan, namelijk:

„Ik zou het erg wenschelijk vinden, als andere ambtenaren of particuliere specialiteiten hun licht eens over deze, m. i. zeer urgente quaestie wilden laten schijnen; misschien, zeer misschien, dat dan iemand van onze autoriteiten zich voldoende voor de zaak zal gaan interesseeren om voorstellen te doen tot reorganisatie."

Maar dit is niet het geval met wat onze bestrijder ten aanzien der zaak in 't midden bracht. En dit is wel jammer!

Tot besluit een stukje geschiedenis uit de recente praktijk van 't fonds: Een Indisch ambtenaartje, dat gewanboft heeft. Na ruim 5 jaar reeds moet hij gepensionneerd worden. Zijn laatste traktement was f 225 's maands, dat hij echter nog maar kort genoot. Zijn vorig salaris was f 150 's maands. Zijn jaarlijksch pensioen is f 188. Dezer dagen huwde hij en heeft daardoor nu deze buitengewone bijdragen aan 't fonds te voldoen:

a. f 225, eigenlijk aan te zuiveren in 12 maandelijksche kortingen, maar aangezien zijn pensioen daartoe niet toereikende is, ook met doorloopende inhoudingen in het tweede jaar, zoodat hij ongeveer anderhalf jaar van pensioen verstoken blijft.

b. een som van f 157.50, zijnde 70 pct. van zijn laatst genoten maandelijksch salaris, wegens leeftijd-verschil met zijn vrouw. Dit bedrag terstond te voldoen.

Hoe dit er voor een kleine beurs inloopt, behoeft zeker geen nader betoog. Wanneer die beide bijdragen mede waren berekend over 't maandelijksch salaris van f 150, dat bij de eventueele weduwen-pensionneering wel degelijk dienst zal doen, dan zou zulks tegenover dit geschoren schaap wel zoo eerlijk en edelmoedig zijn geweest. O, heerlijk beginsel van solidariteit! — Is 't niet veeleer een frappant staaltje van hebberigheid?

Wij moeten er nog aan toevoegen: dat onze ambtenaar 't reglement niet kende, zoodat die huwelijksgeschenken koud op zijn dak kwamen.

Ziedaar, practische pensioentoestanden. A. L. C.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den .... 190.....

Straat of gracht

.... Handteekening

....

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur 30 Januari 1906. N°. 5.

Kamàla, door M. G. — Een werk over Java, P. Gonnaud: La colonisation hollandaise á Java, etc., door Mr. Ph. Kleintjes. — Katoencultuur, door Mr. J. F. Dijkstra. — Het achtste koffiecongres te Soerabaja. — Suikerproductie in Midden Java. — Watersnood in Midden-Java, door Mr. J. H. Abendanon. — Uit consulaire Verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Weekblad voor Indië. 2°. Jaargang. N°. 35.

Kerstgedachten, door M. van Geuns, — Spoorreis van Maos naar Batavia, vluchtige impressies, door J. E. Jasper (met foto's) — De kermesse d'été te Medan, door E. van Ghert (met foto's) — Kerststemming, Indische schets, door J. E. Jasper. Enz.

Geneeskundig Tijdschrift 1905. N°. 6.

Een geval van subcorticale motorische aphasie door malaria tropica, door J. A. M. J. Jennissen. Eenige gegevens betreffende den toestand van het gebit onzer soldaten, door Haga. — Eenige statistieke en andere gegevens ontleend aan de civiel geneeskundige jaarverslagen en aan de rapporten omtrent besmettelijke ziekten van de Buitenbezittingen over het jaar 1904. — Overzicht van de plaatsen op Java en Madoera, waar artesische putten aanwezig zijn. — Rapport over den geneeskundigen dienst in de residentie Sumatra's Oostkust over 1904, door Dr. R. Römer. — Verslag der ophthalmologische kliniek en polikliniek te Ngawi over 1904, door P. Wijn — Een geval van Ainhum, door C. Pino. — Het ulcus phagedaenicum, door Dr. A. J. Salm. — Over kleuring van malaria-parasieten, door G. W. Kiewiet de Jonge.

ADVERTENTIEN.

N°. 6. Donderdag 8 Februari 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 212 Riouwstraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is: Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100, zijn donateur(trice). (*Zie het inteekenbiljet op blz.* 12).

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

Van het Dagel. Bestuur der Vereeniging:
Wellicht, omdat het, in alle dagbladen overgenomen, laatste regeeringstelegram uit Indië, vermeldende, dat ook dáár door particulieren gelden worden verstrekt voor voeding en huisvesting der noodlijdenden te Semarang, eindigde met de woorden: »Andere maatregelen zijn voorshands onnoodig", hebben de lezers gemeend, dat er thans geen behoefte meer zou zijn aan hunne liefdegaven. Dadelijk, toen wij de boven aangehaalde woorden lazen, bekroop ons de vrees hiervoor, terwille der ongelukkigen, die van den watersnood zoo zeer geleden hebben. Toch werden gelukkig nog de volgende giften ontvangen.

Van mevrouw C. R. K. den Haag	f 5.—
Van den heer H. v. K. te Voorschoten	25.—
Van mevrouw N. v. K.	10.—
Van H. B. den Haag	5.—
Van N. N. te Deventer	2.50
Van den Heer de M. den Haag	5.—
te zamen	f 52.50

Alle van personen, die van ouds weten hoe de toestanden bij dergelijken watersnood in werkelijkheid véél erger zijn, dan zij officieel worden bekend gemaakt, *om de gemoederen niet al te veel te verontrusten!*

Zoowel Mej. Marie Jansz en hare helpster, als de familie van Emmerik zouden U kunnen vertellen, hoezeer hun handen en gelden tekort schieten om alle hulpbehoevenden in hunne inrichting te kunnen opnemen en naar behooren, al is 't dan ook zoo eenvoudig mogelijk, te verzorgen.

Juist dezer dagen ontving onze presidente van eerstgenoemde het volgende schrijven:

Hooggeachte Me rouw,

Reeds sedert eenige maanden was het mijn voornemen, middels een brief aan U, mijn hartelijken dank te betuigen aan de Nederlandsche Vereeniging »Oost en West" voor het groote bewijs van belangstelling, dat mij gegeven is door het bekostigen van de overtocht van Mejuffrouw Slagter, die hier begin November aankwam om mij bij mijn arbeid onder de Javanen te helpen. Het is waarlijk een *zeer* groot bewijs van belangstelling, waarvoor ik ten hoogste erkentelijk ben, en dat mij zeer getroffen heeft.

Met diep leedwezen heb ik uit het »Koloniaal Weekblad" vernomen den zwaren slag, die U getroffen heeft in het overlijden van Uw echtgenoot, die, met U, zoozeer Indië's belangen op het hart droeg. Het edel streven van Mijnheer Uw echtgenoot zal niet vergeefs zijn, en zijn werk, ook na zijn heengaan, nog vruchten dragen.

Mej. slagter zendt U bij dezen hare beleefde groeten, waarbij ik ook de mijne voeg.

Met alle achting teeken ik
Uwe dw. dienares,
M. Jansz.

Tajoe, 3 Jan. 1906,

Uit *De Boodschapper*, het orgaan der Zevendendags-Baptisten, de gemeente, waartoe zoowel Mej. Jansz als Mej. Slagter behooren, nemen wij hieronder het een en ander over betreffende het toevluchtsoord voor zeer behoeftige Inlanders, waaraan beide vrouwen zich met zooveel liefde, geheel belangeloos, zonder eenigen financieelen steun van regeeringswege, wijden:

Een volgenden keer hopen wij onze lezers ook omtrent den arbeid in de *Witte Kruiskolonie* op de hoogte te houden. Beide deze barmhartigheids-instellingen hebben onzen geldelijken steun ten zeerste noodig en onder de gegeven omstandigheden zeker meer dan ooit!

Pangoengsen.

(*Toevluchtsoord.*)

Te Pati op Java woonde met haar ouders Mej. Marie Jansz; wijlen de welbekende doopsgezinde zendeling Jansz was haar vader. Haar hart was vervuld met liefde voor den armen Javaan, »haar volkje,« zooals zij het noemt. Hoe dikwijls toch moest zij kennis maken met hun armoede en ellende. Zooveel zij kon, bracht zij in de hutten der inlanders troost en licht door hen te helpen in hun nooden en in hun krankheden.

Niets verlangde zij liever, dan zich »geheel aan haar volkje te kunnen wijden.« Toen de rijstoogst op Java mislukte, en daarop de cholera uitbrak, ontmoette zuster Jansz, wáár zij ook kwam in die streek, overal uitgehongerde en zieke Javanen; niet zelden zag zij ze, met wonden bedekt, stervende aan den weg liggen. Haar besluit was genomen. Iemand — ik meen haar gehuwde zuster — zond haar eenig geld; f 25, daarvan besteedde zij tot aankoop van een oude Javaansche hut in een kampong; deze liet zij inrichten tot ziekenhuisje, waarin zij arme choleralijders, hongerigen en gewonden opnam. Zich sterkende door het gebed en voorzien van medicijnen, was zij van 's morgens vroeg tot 's avonds bezig. 't Is gebeurd, dat zij meer dan dertig van die armen in haar hut had. Natuurlijk kon zoo'n arbeid der liefde niet onopgemerkt blijven. Men ging haar steunen met geld. Doch erger en erger begon de cholera te woeden en daarbij kwam nog gebrek aan rijst, het hoofdvoedsel van den Javaan. Ellende en jammer stegen ten top.

In die droeve omstandigheden had de Regeering, verstaande, dat zij zich het lot dier ellendigen moest aantrekken, het oog geslagen op den arbeid van zuster Jansz. Van Regeeringswege werden drie Gouvernementsziekenloodsen gebouwd tot verpleging van de lijders en aan zuster Jansz verzocht, de leiding van dezen arbeid op zich te nemen. Biddende aanvaardde zij dit blijk van vertrouwen.

De lijders die genazen, werden natuurlijk ontslagen na hun genezing, maar stonden dan weer, even hulpeloos als te voren, voor de vraag: »Wat zullen wij eten?«

Een hartewensch van zuster Jansz was altoos geweest, haar volkje ook in die droeve omstandigheden te mogen van dienst zijn en toen de vreeselijke cholera grootelijks geweken was, kwam haar oude lievelingsidee weer bij haar op, t. w.:

Een Industrieele kolonie.

Wat gebeurt?

Op zekeren dag stuurt iemand haar 1000 gulden, met de bijvoeging, dat het haar gansch vrij stond, dit geld naar haar beste weten te besteden, ten nutte van den armen Javaan. Al heel spoedig was haar besluit genomen. Zij zocht en vond een stukje land uit in het district Tajoe, afd. Djoewana, in de Residentie Semarang.

't Lag eenzaam in het hooge gebergte, een wildernis, waar het bosch-varken in zijn element is en ook de tijger nog wel in de buurt huist. Maar het had twee voordeelen: een hooge en dus gezonde bergstreek en een natuuromgeving als het paradijs. Het land was eigendom van de Regeering. Onze zuster schreef aan ZExc. den Gouverneur-Generaal, om den grond in erfpacht te hebben. Dikwerf gebeurt het, dat het antwoord op zulk een verzoek zich maanden lang laat wachten; maar nu ging het anders. De Regeering, kennende haar streven, was haar in alles ter wille en na kort tijdsverloop kreeg zij een toestemmend antwoord met de toezegging van hulp en raad.

De naam, dien zij aan de kolonie wilde geven, was: »Pangoengsen«, in onze taal: »Toevluchtsoord.« Gebrekkige, zieke of arme Javanen zouden daar een toevlucht vinden, waar zij konden verblijven, van zorgen vrij, mits ze wilden werken, zoo ze konden; want zuster Jansz is de leer toegedaan, dat de luiaard niet zal eten.

Zoo was dan haar lievelingsidee werkelijkheid geworden. **De Kolonie was er!**

In Mei 1905 bedroeg het aantal personen, in de kolonie opgenomen, 131. Maar buitendien gebeurt het meermalen, dat lieden uit de omliggende desa's daar tijdelijk vertoeven om geneeskundig behandeld te worden.

Zoo was er in dit voorjaar een heele familie schurftlijders, die, na er een maand vertoefd te hebben en genezen zijnde, weer naar hunne desa terugkeerden.

Het aantal verpleegden nam steeds toe. Hard gewerkt moest er worden en onze zuster kon toch niet overal tegelijk zijn. Onder die omstandigheden kwam haar bede om hulpe, van wie zichzelf op het altaar der dienende liefde geven wilde; hulp, die geen rekening hield met de vraag: »Wat brengt het mij op?«, maar die haar drijfveer en beweegkracht vindt in de liefde tot den medemensch.

Na lang zoeken meende men in Mejuffrouw Cornelia Slagter, die 4 jaren verpleegster in 's Rijkskrankzinnigengesticht *»De Brinkgreve«* bij Deventer was geweest, de rechte persoon te hebben gevonden.

Zij besloot zuster Jansz te gaan schrijven over deze aangelegenheid, zich aan haar voorstellende in al haar zwakheid en onbekwaamheid, maar ook in hare bereidwilligheid. 't Gevolg van deze correspondentie was, dat op den aandrang van Mej. Jansz, Cornelia Slagter zich bereid verklaarde om medio September per *Goentoer* naar Java te vertrekken.

Door de Nederlandsche Vereeniging *»Oost en West«* werd haar geld geschonken ter bestrijding van de kosten van overtocht. Zeer dankbaar zijn wij genoemde Vereeniging voor die hulp. God zegene *»Oost en West«* en stelle het Bestuur nog vaak in de gelegenheid den armen Javaan ter hulpe te komen!

De Opleiding tot Ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur.

II.

c. Om uit te maken of iemand na afloop van den studietijd ter beschikking mag worden gesteld van den Minister van Koloniën om naar Indië te worden gezonden, heeft men eene totaal beoordeeling: bezoek der colleges, responsi, schriftelijk werk gedurende den studietijd, het mondelinge eindexamen; dit laatste moge een hoofdfactor, maar mag redelijkheids- en billijkheidshalve geen uitsluitende maatstaf van beoordeeling zijn, zoolas tot dusverre.

De maximum studietijd mag 5 jaar zijn.

d. Na het hoofd- of eindexamen worden de geslaagden wederom aan eene strenge keuring onderworpen en ook nagegaan of zij voldoende goed kunnen paardrijden en met schietwapenen omgaan. Schieten ze daarin en in physieke geschiktheid te kort, dan wor-

den zij òf niet, òf, indien er een tekort aan bureauambtenaren is, slechts voor bureaubetrekkingen aangenomen. Het onderwijs zal, wil het vruchtdragend, ontwikkelend en beter dan thans zijn, altijd gepaard moeten gaan met museumbezichtiging, excursies naar o.a. Delft, Amsterdam, Rotterdam, Wageningen, Haarlem; zelfs naar België, Parijs en Londen, om te zien wat er van Afrika, Voor- en Achter-Indië alzoo tentoongesteld wordt en te leeren valt.

e. De studenten zijn op zulk een onderwijsinrichting voldoende behoed voor eenzijdigheid, als men daarbij zorgt, dat minder gegoeden door eene subsidie of toelage in de gelegenheid worden gesteld, om lid van het corps te worden en te Leiden te wonen, zoodat het spoorstudentschap vermeden of beperkt wordt. Als zij er bovendien van doordrongen geraken, dat hun studie niet bestemd is hen tot bekleeders van ambten te maken, die hun als hoofdzaak een goed inkomen, carrière en aanzien zullen verschaffen, maar daarentegen, dat hun in de kolonie eene zware, ernstige taak wacht, dat hunne levenstaak bovenal die van apostel en pionier moet zijn, waaraan al het andere ondergeschikt is, dan kan het niet uitblijven of na verloop van enkele tientallen van jaren zal een dergelijke koloniale academie de waardeering ondervinden, welke eene instelling toekomt waaruit in den werkelijken zin des woords een k e u r k o r p s kan worden gerecruteerd en aangevuld. Bij een keurkorps behoort toch ook eene keurige voorbereiding, keurig en uitgelezen in elk opzicht. Hoe langer men daarmee talmt, des te later komt men in het beloofde land, tot het eindelijk bij te lang dralen.... te laat is en niet alleen Indië maar ook Nederland de wrange vruchten dezer knoeiopleiding, zonder gezichtspunten, die breed, juist en gezond genoeg zijn, plukken zal.

De hierboven voor administratieve ambtenaren gegeven grondslagen van a—e kunnen ook mutatis mutandis bijeengenomen de richtsnoer en basis zijn voor het geheele onderwijs dezer instelling voor de andere categoriën van studeerenden of toehoorders met inbegrip zelfs van de speciale studenten in Indische taal-, land- en volkenkunde. Dit koloniaal Instituut zou ook dienstbaar kunnen worden gemaakt voor medici, technici, ambtenaren van het boschwezen, onderwijzers, zendelingen, e.d. voor wie b.v. korte cursussen van drie en zes maanden zouden kunnen worden ingericht in Maleisch of andere Inlandsche talen, enz.

Nu rijst de vraag: zou het niet eene nationale plicht van den Nederlandsschen Staat zijn, om te Leiden een groot, niet te zeggen monumentaal gebouw op te richten, waarin de omvangrijke Indologische verzamelingen van Leiden en zoo mogelijk ook andere plaatsen waren bijeen te brengen met voldoende ruim omliggende terreinen voor Indische huizen en schepen e.d. in natura, en dat in zijn geheel „Koloniaal Instituut" ware te noemen? Na de totstandkoming dezer Instelling zal voor den meest serieuzen, veelzijdigen en grondigen wetenschappelijken arbeid de weg nog meer zijn gebaand. Tot zelfs op de minst populaire, de meest abstracte gebieden van waarheidsvorsching, zal men er zich met gemak kunnen bewegen, zooals het Oud-Javaansch, archaeologie en palaeografie, talenvergelijking e.d., want men heeft dan immers alles aan litteratuur, dood en vaak zelfs levend studiemateriaal bijeen. Naast „la sciense pure" behoort er ook de meest practische te worden beoefend en zoo mogelijk ook lichamen als de Vereeniging Moederland en Koloniën, Oost en West, het Indisch Genootschap behooren er hunne appartementen te hebben voor de behandeling of bespreking van actueele onderwerpen van Koloniale politiek en economie, scheepvaart en handel e.d. Eene uitmuntende, welvoorziene bibliotheek en periodiekentafel mag ook voor elken tak der Koloniale wetenschappen en van vele belangen volstrekt niet ontbreken; moet integendeel eene van de beste en volledigste van het Rijk zijn.

Moeten de ethnografische en meer zuiver wetenschappelijke verzamelingen, in elk opzicht aan zeer hooge eischen beantwoorden, ten aanzien van de Indische voortbrengselen uit planten-, dieren- en mineraalrijk; van de export- en stapelproducten, dus voor het aanschouwelijk maken van de commercieele, agricultureele, maritime en industrieele zijden der koloniën, spreekt het van zelf, dat er materiaal moet aanwezig zijn voldoende, om het onderwijs deugdelijk te kunnen schragen, het absoluut voor dorheid te behoeden en geheel voor doode schoolschheid te bewaren; dit is een axioma. Maar verder dan buiten deze perken behoeft men m.i. niet te treden om er een volledig handels- en productenmuseum van te maken; dit bestaat reeds te Haarlem.

Na op deze wijze hunne opleiding in Europa voltooid te hebben, gaan de candidaten naar Indië, maar moeten zij niet dadelijk in de practijk komen, zooals thans. Zij zouden f 1000 uitrustingskosten en vrije overtocht tweede klasse moeten krijgen, wat ook voor jonge juristen, ingenieurs, officieren e.d. behoort te worden voorgeschreven en vóór 1 Januari van het volgende jaar te Batavia zijn. Van daar worden zij gedirigeerd naar Buitenzorg, waar zij één vol jaar zouden blijven, om in een practischen en ook theoretischen perfectionneeringscursus te doorloopen, ongeveer hetzelfde als het applicaatsjaar der officieren van genie en artillerie, om dan bij het begin van het daaropvolgende jaar naar hunne standplaatsen te worden gedirigeerd, als zij worden geacht dien cursus met vrucht te hebben doorloopen. Zij beginnen daarna hunne loopbaan dadelijk in den rang van Aspirant-Controleur met f 250 's maands tractement, — en zijn dus geene ambtenaren ter beschikking meer. Men heeft van dezen wel altijd beweerd dat zij tijdens het ambtenaar-terbeschikkingschap een z.g. „leertijd" doormaakten; doch dan vergeet men dat omgeving en leermeester van zoodanigen ambtenaar niet altijd de meest deugdelijke en voor de verdere vorming gewenschte en geschikte zijn, hetgeen later voor zoo menigeen noodlottig is gebleken; bovendien zou het ook onbillijk zijn, om een jongen man na eene minimum-studie van 4 jaren te laten beginnen met een zoo lagen rang, waardoor hij zich in eene te onvoordeelige positie tegenover juristen en ingenieurs zou bevinden.

Zij die aan de bureaux hunne loopbaan wenschen te beginnen, zouden dadelijk bij aankomst te Batavia aan de Secretarie of op de Departementen te werk kunnen worden gesteld; de eigenlijke a.s. bestuursambtenaren daarentegen vestigen zich gedurende een jaar te Buitenzorg, krijgen f 100 toelage 's maands van het land benevens een rijpaard van f 150 à f 200; ouders of voogden moeten zich schriftelijk verbinden tot het betalen eener maandelijksche toelage van minstens f 50. Gedurende dat jaar wordt les gegeven aan de Landen Tuinbouwschool in kennis van de cultuurgewassen voor de Inlandsche huishouding alsook voor de wereldmarkt, van veld-, bosch-, tuin-, plantage- en perceelencultuur. Voorts in vee- en pluimveeteelt, zee- en zoetwatervisscherij; kennis der meest voorkomende dier- en plantenziekten en hunne bestrijding of behandeling en in verband daarmee wordt een cursus in hygiene en verbandleer gehouden.

Voorts wordt onderwijs gegeven in de kennis van eenvoudig geconstrueerde bruggen, stuwen, dammen, dijken, wegen, de leer der bevloeiing, be- en ontwatering, eenige kennis van bouwmateriaal. Dit onderwijs wordt gegeven door een cultuur-botanicus, een architect of ingenieur en een veearts, bijeengenomen in 10 à 12 uren in drie dagen per week. Niet alleen dat het theoretische onderwijs wordt geschraagd en veraanschouwelijkt door platen en modellen in het leerlokaal, maar — en dit is hoofdzaak, er worden excursies ondernomen om suikerfabrieken, thee-, koffie-, cacaoplantages, water- en bevloeiingswerken e. d. te bezichtigen; er worden onder deskundige leiding tournées gemaakt voor de studie van landbouw, veehouding, sawah-, tegal- en tuincultuur; bouw of herstelling van bruggen, dammen, dijken, stuwdammen, de werking van deze dammen bij hoog water opgenomen; de ooftteelt en dessaloemboengs in loco bestudeerd alsmede de inlandsche volkshuishouding en volksbedrijven. Elke maand wordt daarover een schriftelijk werkstuk ingediend ter beoordeeling van eene commissie, waarin ook practische bestuursambtenaren zitting hebben, nl. controleurs en assistent-residenten; met eerstgenoemden worden te Buitenzorg en omliggende afdeelingen meegemaakt en bijgewoond een aanslag in de bedrijfsbelasting, eene rijtuigen- en karreninspectie, eene dessaverkiezing, een onderzoek eener dessaklacht, eene sawahtournée, opname van lands- en moskeekassen, opium en zoutadministratie, etc. Voorts worden bijgewoond zittingen der politierol, van den Landraad, van priesterraden. Dan moeten de semieambtenaren ook eenige dagen, bij elkaar, b.v. een 20- à 30-tal, op bureaux bij controleurs en assistent-residenten werkzaam zijn. De bovengenoemde schriftelijke werkstukken zijn niet alleen eene noodzakelijke oefening in stijlvaardigheid, maar ook kan men er gebruik van maken om na te gaan, in hoeverre de studievakken van het tweede en derde jaar worden bijgehouden en de leerstof verwerkt in verbinding met hetgeen zij van de practijk van den dag hooren en zien, en met hetgeen zij zelf ondervonden hebben. Is van voldoenden ijver gebleken en dit leerjaar te Buitenzorg, ter beoordeeling van een studiecommissie, met vrucht gevolgd, dan gaan de gunstig beoordeelden naar hunne respectieve standplaatsen, de overige doorloopen den cursus voor de tweede en laatste maal.

Na eene dergelijke stelselmatige opleiding met een geleidelijk-logisch en rationeel verloop van drie jaar in Nederland, daarna één jaar eveneens van Rijkswege in Indië, behoeft de jonge ambtenaar wetenschappelijk en practisch deugdelijk onderlegd, toegerust met de voor zijn belangrijken en omvattenden werkkring vereischte kunde en bekwaamheden; niet meer als leerling, maar kan hij als gerijpt en terstond voor zijn loopbaan en levenstaak bruikbaar men deze beginnen.

Buitenzorg is, physisch gesproken, bovendien een uitstekend acclimatisatiestation met een eenigszins Europeesch, sociaal (Gouverneur-Generaal) en wetenschappelijk (Botanische tuin) aanzien ook versterkt door de nabijheid van Batavia alwaar het Bataviaasch Genootschap c.a. Het is ook een geschikt milieu tot kennismaking met de Indische samenleving, de Inlandsche volkshuishouding, met taal, zeden en toestanden, ook van vreemde Oosterlingen; hetgeen dan eenigszins onder leiding en toezicht van daartoe bevoegde, geheel competente mannen, voorgangers en vrienden kan geschieden, tegelijk met een begin van eenige ambtelijke verantwoordelijkheid. Nà dit leerjaar wordt het eigenlijke beroep met meer levenswijsheid, maar ook vakkundiger en gerijpter aanvaard, met op zijn minst de vaardigheid om vloeiend Maleisch te spreken, terwijl er voor de studie en perfectionneering in andere talen te Buitenzorg gelegenheid in overvloed bestaat. In het vierde jaar is de jonge man dus reeds half-ambtenaar. Zulke onredelijke en plotselinge overgangen als thans, dat een volbloed-Europeaan zich in 5 maanden uit Europa plotseling geplaatst ziet in de binnenlanden van Sumatra of Borneo zonder eenigen over-

FEUILLETON.

Garebeg Moeloed of Mahomed's geboortefeest.

Dat de wandelende spijs- en drankverkoopers niet ontbreken en menig spaarduitje in ontvangst nemen, vindt zijne verklaring in de vermoeiende samenwerking van spierinspanning en zonnegloed. Want de schitterende lichtstralen branden reeds een paar uren na zonsopgang in het van den regen vochtige zand.

Ook de draaimolens en schommels, in de beide hoeken der noordzijde van het plein, zijn voortdurend in beweging.

Het slaat 9 uur op den kratonklok.

Telkens gingen ons regenten en hoofdregenten voorbij, met de hun toekomende prachtvertooning. Wanneer zij de *waringinkoeroeng* (d. z. twee met steenen hekwerk omgeven waringinboomen, midden op den aloen aloen) genaderd zijn, worden hunne pajoengs gesloten achterna gedragen.

Eindelijk komt ook de rijksbestierder, die eerst zijn opwachting bij den resident heeft gemaakt, het plein opwandelen. Ook zijn rijk opgetuigd paard is, evenals die der regenten, op de gladag achtergebleven en hij schrijdt langzaam en statig onder zijn goud-groen-gouden pajoeng verder, door vele ampilandragers en andere dienaren gevolgd, van welke één het groote gala-zonnescherm draagt en anderen de vele ampilans, die tot zijn hoogen rang behooren, in handen hebben.

Het wordt half tien.

Daar komt beweging op de breede trappen van het hooge terras. Eene afdeeling kratontroepen daalt naar den aloen-aloen af en schaart zich in twee rijen, tegenover elkander van de tratag Pagélaron (afdak) tot aan de waringin 's Koeroeng. Het zijn de pradjoerit's Wira-Bradja, gekleed in rooden lijfrok en korte, roode broek, lange witte kousen en lage zwarte schoenen.

Zij dragen een hoogen, naar boven en achteren puntig toeloopenden, eveneens rooden hoed, van voren met een breeden klep, op den witten hoofddoek en een overlangs geplooid wit schootsvel voor den buik.

Zij zijn voor een deel met oud model (percussie) geweren, voor een ander deel met zeer lange pieken gewapend, welker houten scheeden vóór aan de linkerzijde in den gordel steken. Allen voeren de, met bloemensnoeren behangen, kris, rechts achter in den buikband. De pandji's (met onze luitenants overeenkomend) hebben twee krissen, de eene rechts, de andere links en commandeeren met eene europeesche sabel, die evenals haar niet al te blank gepoetste schede, van weinig dienst, van hoogen ouderdom en van veel verwaarloozing getuigt.

Vreemd bij een volk, dat zijn eigen wapens met veel zorg behandelt!

Het is waar, die sabels gaan met het ambt van vader op zoon over, maar ook de kris is een erfstuk, dikwijls van veel ouderen tijd en dat juist daardoor in waarde en vereering wint.

Het schootsvel van officieren is van donkerkleurige zijde en zelfs wel van fluweel vervaardigd en met goud en gouden franjes omzoomd; niet ongelijk aan een meester-vrijmetselaar. Hun hoeden zijn met meer of minder rijk geborduurde vleugels getooid, evenals die der onderofficieren, die zich met wat minder goud behelpen. Bovendien onderscheiden deze zich door ouderwetsche sergeantstrepen van de *djadjar's* of gewone soldaten.

Lange snoeren van geurige melati-, kenanga- of tjempah-bloemen of fijn gesneden pandang-bladeren hangen over de schouders en gekruist ook over borst en rug.

Ook de greep van de kris is met zulke *ontjèn's* versierd, d. z. bloemensnoeren.

Andere korpsen versieren ook den hoed, vooral wanneer die den oud-europeeschen steekvorm heeft, met kleurige, soms ook met reukelooze bloemen en groen; het zal wel onnoodig zijn bij ieder korps van die bloemenpracht te gewagen.

Aan het hoofd van dit korps, evenals van alle andere groote korpsen, staat een boepati pradjoerit. Hij draagt

gang hoegenaamd, zouden dan in de toekomst niet meer mogelijk zijn.

Een deel der bij de opheffing van de afdeeling B vrijkomende leerkrachten, voor zooverre niet naar het Koloniale Instituut te Leiden gedirigeerd, zoude òf naar Buitenzorg òf te Batavia aan het Museum te werk kunnen worden gesteld. In de plaats van de afdeeling B kon een gymnasiale cursus worden gecreëerd als tegemoetkoming aan hen, die zich voor de Universiteit wenschen te bekwamen (jurist, predikant); dit zou een speciaal voordeel zijn voor zonen wier ouders in Batavia, maar zelfs ten goede komen aan hen, die te Soerabaya, Semarang, Padang en op andere plaatsen van Java wonen.

Dit is ook in overeenstemming met de heerschende richting om onderwijsinstellingen en opleidingsscholen, die niet tot het kader van het hoogere onderwijs behooren, op te richten of bestaande te verbeteren, zoo o.a. de doctor djawaschool, het technicum, de kweek- en opleidingsscholen voor inlandsche onderwijzers en ambtenaren, normaalscholen enz. Eerst als deze onderwijsinrichtingen in kwaliteit en kwantiteit niet veel meer te wenschen overlaten, als er ook een landbouw- en zeevaartschool is e.d., zal men kunnen denken aan hooger onderwijs in Indië zelf.

Wat nu de studie voor ambtenaar van het B. B. betreft, n a d a t de afdeeling B. te Batavia zal zijn opgeheven: welk bezwaar zou er tegen bestaan om aan de Indische candidaten van Rijkswege uit te keeren het m e e r d e r e van de studiekosten in Europa b o v e n die in Indië? door het betalen der reiskosten tweede klasse zal dit vraagstuk grootendeels opgelost zijn en noemenswaardig financieel bezwaar levert dit voor de schatkist niet op. De tegenwoordige toestand van versnippering schaadt het onderwijs. De opleiding thans geheel naar Batavia te verleggen zou een soort van vernedering van het corps B. B. zijn en afkeuring en protest verdienen, want de stilzwijgende beoordeeling zou dan luiden: „Och, dat Binnenlandsch Bestuurswerk stelt zoo weinig eischen, is zoo onbeduidend, dat daarvoor eene opleiding in Holland eene overbodige weelde is; eene dresseerinrichting in Batavia is daarvoor voldoende."

Iets anders zou 't zijn wanneer ook te Batavia eene hoogere opleidingsschool werd geopend voor officieren bij de artillerie, genie of marine, voor predikant, jurist, arts en ingenieur; maar zoolang men voor deze ambten geen andere dan Europeesche vorming in Europa kent, mag toch het „k e u r k o r p s" in de allereerste plaats aanspraak maken niet alleen op eene opleiding in Europa, maar zelfs op eene keurige, academische, wetenschappelijke opleiding. Wat daadwerkelijk een „keurcorps" is, wordt nooit zoo gekwalificeerd: dat is het „corps diplomatique". Zooal niet voor kennis en bekwaamheid, dan heeft hierbij toch zeer zeker eene keuring plaats naar familie of herkomst en last not least „fortuin"; want een edelman met een krakendouden, zelfs nagenoeg op omvallen staanden stamboom, wordt er niet bij opgenomen, als hij niet toereikend gefortuneerd is. Hier heeft men dus werkelijk keuring en getalsbeperking; maar bij het B.B.? Wordt daarbij ooit gelet op karakter, bekwaamheden, geldbezit, afkomst, idealisme en belangstelling vóór de o p n a m e in het corps? Neen; iedereen kan er bij komen! Van „keuring" buiten de geneeskundige en „keuze doen" is geen sprake, vooral niet als er gebrek is, want dan wordt rijp en groen aangenomen zooals de geschiedenis der jongste 5 jaren leert. Waarom dan toch gesproken van k e u r c o r p s? Er wordt immers niet gekozen; het is dus eenvoudig een vorm van boerenbedrog en honig om den mond te smeren, tenzij men bedoelt b e v o r d e r i n g bij k e u z e, maar dàt heeft veel meer plaats bij het Leger dan bij het B. B.

Ten slotte de vraag: of het geen overweging zou verdienen om met de op boven aangegeven wijze gevormde ambtenaren een begin te maken met de ineensmelting der corpsen voor Java en Buitenbezittingen? Voor de handhaving der afscheiding valt minder aan te voeren al naar mate door de uitbreiding van de telegraaf en de verbetering der communicatiemiddelen te land en te water de onderlinge verbinding van alle punten van den Archipel zeer wordt verbeterd.

Pers-kroniek.

Inhoud: De concubinaat-circulaire van gouverneur Idenburg door Mr. Piepers in Land en Volk *besproken. — Critiek daarop geleverd door de* Nederlander *en de* Standaard. — *Veritas in het* Vaderland *over een anti-van Daalen strooming in de indische pers. — Een polemiek tusschen een booze Curaçaoer en Mr. Marchant in het* Vaderland *naar aanleiding van een begrootingsrede door Mr. Marchant gehouden. — Een echte mopperaar in de* Amsterdammer, Weekblad van Nederland, *aan het woord over de positie der ambtenaren van het B. B.*

Naar aanleiding van de concubinaat-circulaire van gouverneur Idenburg gericht tot de koloniale ambtenaren van Suriname heeft de heer Piepers, gewezen vice-president van het Hooggerechtshof in Ned.-Indië zijn oorspronkelijke denkbeelden over het concubinaat *cum anexis* in een artikel opgenomen door *Land en Volk* nedergelegd.

De »West-Indische circulaire« staat er boven maar over het concubinaat zelf, getoetst aan West-Indische toestanden, gewoonten en zeden vonden wij er weinig of niets in. Het geheele artikel is dan ook meer een filosophische beschouwing over het instituut van het huwelijk in verband met de christelijke zedeleer. Tot een zakelijke bespreking van het onderwerp dat de schrijver tot uitgangspunt neemt, komt hij niet Wel daarentegen poneert hij stellingen over »materieel sadisme« en over quasie-godsdienstige liefhebberijen in het doordringen in allerlei sexueele »viezigheid«, welke voor een minder geleerd man dan de heer Piepers blijkbaar is, niet zoo gemakkelijk zijn te volgen. Een eenvoudige des geestes begrijpt maar niet dadelijk wat b. v. »materieel sadisme« is en is geneigd aan een geleerd *hocus-pocus* spel met woorden te denken wanneer zooveel van die geleerde zinnen tegelijk onder zijn aandacht worden gebracht. Maar zooveel is toch duidelijk, uit het artikel, dat Mr. Piepers zoo niet een warm voorstander van het concubinaat in de koloniën is dan toch ten zeerste het uitvaardigen van genoemde circulaire afkeurt. Hij zegt er o. m. van:

»Tot de uitvloeisels van deze valsche moraal, die de natuurlijke geslachtelijke gemeenschap tot zonde verklaart, behoort ook de strijd tegen het concubinaat in de koloniën, dáár uit de natuurlijke en maatschappelijke toestanden voortspruitende en daaraan beantwoordende. De bedoelde Gouverneur gaf er als Minister, ook wat Oost-Indië betreft, al uiting aan, en een blijkbaar gebrek aan zedelijken moed, die zeer goed met materieelen soldatenmoed samengaat, deed er tegen beter weten in ook daar gevolg aan geven. Thans uitte die strijd zich zelfs karakteristiek in die het ultra-calvinisme zoo kenmerkende praktijk van het *bekennen*, in die ploertige, openlijke zelfverheffing tegenover andersdenkenden van het luid uitgalmen zijner godsdienstige overtuigingen, met welke ook de krankzinnige Keuchenius indertijd de Volksvertegenwoordiging zoo verveelde.

»Ploertig mag men toch deze praktijk voorzeker noemen; want op elk ander gebied zou zoo iets immers ongetwijfeld zoo worden aangeduid en het godsdienstig Tartuffisme, waarachter zij zoekt weg te kruipen, verandert haar karakter niet: volkomen in strijd als zij bovendien is met het Christelijk voorschrift om tot het bidden in de binnenkamer te gaan en met het bekende woord: Niet zij, die roepen, Heere, Heere, enz.

»Met den clericalen revival der laatste jaren treden nu al zulke uitingen weder meer en meer op; zij vereischen daarom ook niet schroomvallige, maar krachtige terechtwijzing. Men doet maatschappelijk zeer verkeerd aan haar het hoogste woord te laten. En bepaaldelijk, zegt de schrijver, is dit het geval waar daarmede de staatsorde en de staatkundige vrijheid, nog wel door het staatsgezag worden aangetast.«

Dit is zeker een zeer »krachtige terechtwijzing«, welke de heer Piepers hier geeft, maar zouden er geen andere, meer afdoende argumenten tegen deze circulaire zijn in te brengen dan door het beleedigen van een man, die wat zijn persoon betreft zeker door vriend en vijand wordt gerespecteerd? — De belangen van de bevolking der kolonie Suriname worden zeker niet gediend door het uitschelden van andersdenkenden en het aanranden van de nagedachtenis van een man, die als koloniaal staatsman een onbesproken reputatie had.

***

Het spreekt van zelf dat dergelijke onbekookte taal aanstoot gaf. De *Nederlander*, het orgaan der christelijk-historischen, schrijft onder een aanhaling uit het artikel van Mr. Piepers:

»De christelijk-nationale instelling van het huwelijk wordt hier dus — in strijd gelukkig nog met de wetgeving — als slechts beantwoordende aan de zedelijkheidsopvatting van een »*speciale godsdienstige secte*« geteekend.

Zoo worden de fundamenten der samenleving losgewoeld, — onder stilzwijgen eener liberale redactie, die aan al dit fraais en aan krankzinnigverklaring van Keuchenius (een verscherping van het vroegere »niet denkend«) plaatsruimte verleent.

Laat ons nu afwachten, of andere liberale redacties hun collega tot de orde zullen roepen en tegen het stuk van Mr. Piepers protest aanteekenen«.

De *Standaard* merkt hierbij op:

»Van dat tot de orde roepen zullen we vermoedelijk niet heel veel beleven; totdusver zagen we er nog niets van; doch we willen afwachten.

Intusschen wordt uit artikelen als dit veel verklaard. Op de haat, die verleden jaar tegen al wat Christen is uitbarstte, wordt door artikelen als dit een eigenaardig licht geworpen. Dat zijn dan nu de menschen die vonden dat wij zoo »onverdraagzaam« waren; die 't opnamen voor de Hervormde Kerk, en hevig verontwaardigd werden bij de gedachte dat men hen niet voor Christenen zou houden.«

Wij zijn het ditmaal met de *Nederlander* en *Standaard* volmaakt eens en gelooven ook niet dat aan Mr. Piepers in een ander liberaal orgaan aan zijn pennevrucht gastvrijheid was verleend geworden.

Dergelijk geschrijf doet in den regel meer kwaad dan goed aan de koloniale belangen.

***

»Veritas 2« waarschuwt in het *Vaderland* van 31 Januari tegen pogingen om een campagne tegen Kolonel van Daalen op touw te zetten. Dit zou geen verwondering behoeven te baren als men zich herinnert hoe tegen sommige gouverneurs, o. m. van Swieten en Deykerhoff is geageerd geworden.

»Ik stel »zegt Veritas 2« op den voorgrond, dat ik een bepaald tegenstander ben van de wijze, waarop Atjeh thans wordt gepacificeerd. De reden waarom? zal hieronder blijken. Ik wensch echter met kracht op te komen tegen de manier, waarop men tegenover kolonel Van Daalen te werk gaat.

Deze hoofdofficier tracht, evenals zijn voorganger, naar zijn beste overtuiging het Atjeh-vraagstuk op te lossen. Aan geen der voorgaande Atjeh-bestuurders is zulk een verantwoordelijke en moeilijke taak op de schouders gelegd als dezen kolonel. Hoogst onbillijk is het, dien hoofdofficier er een verwijt van te maken, dat de tegenwoordige toestand op Atjeh zooveel ongunstiger is dan die onder generaal Van Heutsz, wat trouwens niet zoo is.

Maakte men indertijd de voorstanders van het stelsel-Van Heutsz er opmerkzaam op, dat mannen als Vis, Webb, Campioni waren gevallen, dat nu en dan een patrouille of wegdekking werd geharceleerd, wapenen verloren waren geraakt, dan kreeg men ten antwoord, dat dit nog wel eenige jaren zou voorkomen, maar dat dit geen invloed

---

geen uniform, maar de javaansche galakleeding van zijn ambtelijken rang en voert den zilvergeknopten staf als teeken van zijne waardigheid.

Boven hem en al zijne ambtgenooten staat een hoofdregent, als commandant der gezamenlijke kratontroepen. Hij heeft in den regel den rang en draagt den uniform van majoor der infanterie bij het N.-I. leger, met behoud van den javaanschen hoofddoek, dien hij, om de lange haren in bedwang te houden, onder de uniformpet handhaaft. Een javaan knipt bij uitzondering, zooals bekend is, zijne lange haren af.

De pradjoerit's Wira Bradja voeren twee vaandels, die eene roode schijf en een wit veld vertoonen en wier stokken ieder een piek dragen, met vier naar beneden gebogen punten. Zij heeten *kijaki selamet* en *kyaki santri*, terwijl de kleuren van het doek door de woorden *goela kelapa*, d. i. roodbruine suikerstroop, die over wit raspsel is uitgegoten, worden aangeduid. Zij worden door vaandrigs, onderofficieren, in elk front één, gedragen.

Intusschen zijn twee vrouwelijke kratonbeambten, *abdi dalem para goesti* genaamd, de setinggiltrappen afgeklommen, om uit naam van den Sultan den rijksbestierder te bevelen, de beide *gandèks*, d. z. boodschappers van den vorst, met hofwagens naar den resident te zenden, om dezen hoofdambtenaar en zijn gevolg daarmede naar den kraton overtebrengen.

Twee regenten, de *boepatis kliwon keparak kiwa en tengen*, rijzen op last van den rijksbestierder uit diens omgeving op, waar zij met hem voor de *bangsal pengapit weetan*, de oostzijde van den pendoppo op de door de tratag overdekte plaats Pagèlaran, beoosten 't middenpad, op hun *lante's* of *gèlaran*, d. z. gevlochten zitmatten, waren gezeten en wandelen in deftigen, vooral niet te snellen tred, tusschen de beide rijen der pradjoerits Wira Bradja en arakan door, den aloen-aloen over en langs den weg, die van daar naar de residentie voert, gevolgd door een nette koets en ettelijke tentwagens, de eerste door een echt of waarnemend europeeschen koetsier, in rood liverei en met een goud geranden pet, gereden, de anderen door Javaansche menners in leelijke lange sitsen kielen (*toro's* genaamd) en met nog leelijker europeesche lakeihoeden boven op den hoofddoek, bestuurd

De koets wordt door een keurig vierspan getrokken, de andere wagens behelpen zich met evenveel viervoeters, maar van minder ras of meergevorderden leeftijd.

In den kraton waren intusschen tegen 8 uur alle pradjoeritskorpsen op 't plein *Magangan*, onmiddelijk achter den kraton, onder het commando van hunne boepatih's vereenigd.

Omstreeks half negen zond de oppercommandant daarvan aan den sultan bericht, door tusschenkomst van twee daartoe door den vorst afgevaardigde *keparak's*, d. z. hofbeambten.

Deze ontvangen daarop van hun gebieder den last om den kratoncommandant met zijne troepen naar binnen te geleiden, tengevolge waarvan, niet lang daarna, alle korpsen op de *Pelataran* (het binnenerf van den Kedaton) vóór de *bangsal Kantjana* (de groote troonzaal) geschaard stonden.

Toen eerst gelastte de vorst de beide keparah's de boodschap aan den rijksbestierder over te brengen, die wij door dezen op de Pagelaran hebben zien ontvangen en opvolgen.

Daarna beval de sultan de pangeran's Mangkoe Boemi en Ngabehi, de eerste zijn oudste jongere broeder uit dezelfde vorstelijke moeder geboren, de andere zijn oudste, maar uit eene bijvrouw geboren, zoon, met de overige pangeran's poetra, zonen van dezen en van vorige sultans en de boepati's panéwoe's en mantri's djero en de boepati's wedono-district, naar het plein Srimengati te gaan en dáár den resident op te wachten en dan verder naar binnen te geleiden.

De volgende maal zullen we zien hoe de resident wordt binnengehaald en ontvangen.

Vs.

(*Wordt vervolgd.*)

had op den algemeenen toestand te Atjeh. Nu onder kolonel van Daalen hetzelfde plaatsgrijpt, is plotseling de toestand minder goed geworden.

M. i. kon onder generaal Van Heutsz de toestand op Atjeh evenmin goed zijn als onder kolonel Van Daalen, en wel om de volgende reden:

Hij, die annexeert is ook zedelijk verplicht den overwonnen vijand en diens have en goed te beschermen, en aangezien het door ons veroverde gebied zeer uitgestrekt is, kunnen wij met het gering aantal troepen, te Atjeh aanwezig, niet aan deze verplichting voldoen.»

Het eenige middel om Atjeh blijvend te pacificeeren is volgens hem den kolonel van Daalen over een zeer groote troepenmacht te laten beschikken.

»Dit zal, zoo besluit hij, geld, ja veel geld kosten, maar wat het zwaarste is moet het zwaarste wegen. Volgt men dezen raad niet op, dan voorzeg ik, dat onze kleinkinderen nog op Atjeh zullen vechten. Van het gegoochel, om een bataljon van Atjeh weg te nemen, maar kort daarop een aanvulling van troepen, ter sterkte van een bataljon, daar naar toe te zenden, hebben wij meer dan genoeg.

Een stelsel, dat aan het wankelen geraakt bij het verdwijnen van het tooneel van eenige ondergeschikte bevelhebbers, kan nimmer een goed stelsel zijn.»

Bij het tegenwoordig streven om de indische begrooting toch maar zooveel mogelijk sluitend te maken zal er, vreezen wij, wel niet veel kans bestaan dat aan deze wenk gevolg wordt gegeven. Hoorden wij niet eens van zeer gezaghebbende zijde: pacificeeren met veel troepen en veel geld is niets geen kunst, maar pacificeeren met weinig troepen en weinig geld dàt is de kunst!

***

Een booze Curaçaoer komt in het *Vaderland* van 1 Februari op tegen enkele beweringen door het Kamerlid Marchant bij de behandeling der Curaçaosche begrooting gemaakt. Daarop dient de heer Marchant van repliek trachtende aan te toonen, dat niet hij maar de Curaçaoer ongelijk heeft.

Aanval en verweer loopen over zooveel punten dat de ons toegemeten plaatsruimte geen uitvoerig resumé toe laat. Volstaan wij daarom met de vermelding, dat de Curaçaoer, zich »Uw correspondent» teekent en Mr. Marchant elkander op één punt verkeerd verstaan hebben.

Wat laatstgenoemde bij het begrootingsdebat zeide trof niet zoo zeer het »koloniaal beleid» te Curaçao maar het »regeeringsbeleid ten opzichte van Curaçao», een gansch andere zaak dus. En Castro van Venezuela bleef er geheel buiten.

In hoofdzaak gold de critiek van Mr. Marchant de quaestie van de gouvernementsbank.

Daarover nu zegt »Uw correspondent»:

»In de eerste plaats dient aangemerkt te worden, dat deze instelling geen belegging van gelden aanneemt, zoodat de woorden dat »niemand zou uitgelokt worden zijn geld er in te steken», geen zin hebben, en zeker niet gebezigd zouden zijn geworden, zoo de spreker op de hoogte van de zaak was.

In de tweede plaats is de berekening van de opbrengst der rente van het geheele kapitaal geheel en al mis. Immers, het bedrag, waarvoor, wegens den slechten toestand van den handel, geen plaatsing gevonden kan worden, kan geen rente opbrengen.

In de derde plaats een credietinstelling, die over 77 jaren slechts ongeveer f 17.000 aan slechte schulden en verlies geleden heeft, kan niet anders dan als zeer goed beheerd beschouwd worden. En die f 17.000 zijn niet geheel en al verloren. Is er eenige instelling die zoo geringe verlies aantoonen kan over een zoo lang tijdperk, in Nederland of elders?

In de vierde plaats de belegging van f 60.000 bij de Curaçaosche Hypotheekbank, die als een nieuw cadeau wordt voorgesteld.

Een nieuw cadeau zinspeelt op de f 180.000, die geenszins een cadeau was, maar eerder gestrekt heeft tot vermindering der subsidie van het Rijk aan de kolonie. Wij hebben hiervoren aangetoond, dat die f 180.000 koloniaal eigendom, koloniaal kapitaal waren.

De f 60.000 bij de Curaçaosche Hypotheekbank belegd brengen een jaarlijksche rente van f 2400 aan de Gouvernementsbank, en daar de kolonie de winsten der Gouvernementsbank geniet, die som aan de koloniale kas op, tot vermindering der jaarlijksche subsidie van het moederland aan de kolonie.

Op dit oogenblik zijn de onroerende goederen op dit eiland, op welke de Hypotheekbank-gelden als eerste verband uitgezet heeft, niet licht van de hand te doen: doch de f 60.000, bij de Curaçaosche Hypotheekbank door de Gouvernementsbank belegd, zijn gewaarborgd door de uitstaande hypotheken, door het kapitaal der Hypotheekbank ad f 200.000 en door het reservekapitaal van deze laatste instelling.

Het is dus zeer gewaagd — om een zachte uitdrukking te gebruiken — deze belegging als een bewijs van slecht beheer aan te voeren.»

Daarop antwoordt de heer Marchant: »Ik heb gezegd, dat »de Bank beheerd wordt op een wijze, die niemand, die er mede bekend is, zou uitlokken, om zijn geld er in te steken». Beteekent dit, dat de bank van particulieren geen geld zal kunnen krijgen? Natuurlijk niet. Dat de Gouvernementsbank niet werkt met geld van particulieren, was ook mij bekend. Elk verstandig mensch zal dan ook hebben begrepen, dat ik bedoelde te zeggen — en ook werkelijk gezegd heb —: Niemand zou in een bank, beheerd zooals deze Gouvernementsbank, zijn geld steken.

Maar nu het kapitaal der bank. Ik heb aangetoond, dat de staat, als bijlage der begrooting overgelegd, niet duidelijk maakt, hoe groot het kapitaal der bank is. Uit de onvol oende gegevens heb ik getracht, dit bedrag te berekenen.

Deze berekening is volgens den correspondent »geheel en al mis». Zal hij, op Curaçao bij de bron zittende, ons inlichten, hoe de werkelijke toestand is? Integendeel, Wij hooren niets anders dan dat »het bedrag, waarvoor, wegens den slechten toestand van den handel geen plaatsing gevonden kan worden, geen rente kon opbrengen».

Ziehier dus een gouvernementskapitaal, dat renteloos ligt, omdat men er geen weg mee weet! Kon mijn critiek meer afdoende worden bevestigd? Het bedrag van het kapitaal noemt de correspondent niet. Zou een behoorlijke kapitaalstaat op de begrootingsbijlage ontbreken, omdat het bestuur der bank het zelf niet weet?

Wij hooren hier, dat de bank een voortreffelijk zaakje is. In 77 jaren heeft zij slechts ongeveer f 17.000 verlies geleden aan kwade posten. Ik zou wel eens willen weten, hoe de correspondent aan dat bedrag kwam.»

Ten slotte zegt hij: »Waar het zoo treurig geschapen staat met de kennis van dezen briefschrijver, paste wat minder aanmatiging tegenover een poging om het wanbeleid, ten opzichte van deze Kolonie gevolgd, uit de stukken aan te toonen. Want de officieele stukken zijn het, waaruit ik in hoofdzaak mijn »inlichtingen» heb geput.

Het is een zonderling wanbegrip, dat ten aanzien van al onze Koloniën heerscht: wie het land kent, wordt geacht op de hoogte te zijn van alles, wat den toestand en de administratie van de Kolonie betreft. Dat dit werkelijk een wanbegrip is, wordt door bovenstaande correspondentie weer eens afdoende bewezen.

De zaak zelve zal door brieven als deze niet worden geschaad. De Regeering zal wel inzien, dat ik gelijk had. Wordt een veranderd beleid niet uit nieuwe maatregelen kenbaar, dan zullen de Curaçaoers toch weldra bemerken, dat een steeds stijgende subsidie hun niet meer zoo gemakkelijk in den schoot zal komen rollen.»

De bewering aan het slot, dat de regeering wel zal »inzien», dat hij (Mr. Marchant) gelijk heeft, is wel een bond gezegde. Waarschijnlijk zal de Curaçaoer, wiens »aanmatiging» nog niet zoo groot is als de heer Marchant wel meent te kunnen aannemen, wel denken: dàt staat nog te bezien.

***

In de *Amsterdammer, Weekblad van Nederland*, n°. 1491, lucht een controleur B. B. eens zijn overkropt gemoed. Hij is niet erg tevreden met zijn ambtelijke positie en doet over de misères van het leven eens controleurs in de binnenlanden op de buitenbezittingen een heel relaas. Men is daar ver van »geneeskundige hulp», loopt er gevaar lichamelijk en geestelijk ten onder te gaan. En tegenover deze nadeelen met vele door hem in zijn artikel vermeerderd, stelt hij dan de positie van den officier in Indië, welke oneindig beter is. Hij heeft niet minder dan 17 punten ontdekt waarin de officier het beter, de controleur het slechter heeft. Het is een alleraardigst lijstje, helaas te lang om hier aangehaald te worden. Zijn slotsom is deze:

De levensstandaard is immers in de binnenlanden veel lager!! Het gebruiken van gestraften, een noodzakelijk iets voor Eur. ambtenaren in de verre binnenlanden, die vaak voor 't hoogste loon en de beste woorden geen bedienden kunnen bekomen, is streng verboden. Bamboezen krotten, vuile erven, slecht eten voor mensch en dier, ziedaar de genoegens tot afwisseling van de ellende op tournee geleden. Vroeger pakte men op tournee aan, thuis kon men bekomen, thans denkt menigeen: »wat zal ik mij druk maken, laat ons heerendienst en belasting verlichten, we zien dan op tournee vroolijke gezichten, thuis is er al ellende genoeg: De ja-broers en de ambtenaren met veel kinderen zullen blijven doordienen, flinke lieden loopen er uit.

De schrijver, die in het mopperen systeem weet te brengen, besluit met den uitroep: »in geen geval bij het binnenlandsch bestuur»!

Het zij zoo.

Uit de Oost-Indische Mail.

Al weder bezuiniging. Het is nu uit met de waarneming van eenige betrekking voor personen, die reeds een pensioen genieten op de volle aan die betrekking verbonden bezoldiging. De tegenwoordige landvoogd is van oordeel, dat een dergelijke handelwijze niet wel met 's lands belang is overeen te brengen. De betrokkene zal voortaan een totaal inkomen krijgen, overeenkomende met hetgeen hij zou genoten hebben, als hij geen gepensionneerde landsdienaar was.

De slavernij op Lombok behoort thans gelukkig tot het verledene. Volgens bekomen bericht van den resident van Bali en Lombok, zijn de laatste Sepangans vrijgelaten.

Onder den voor Indo-China weinig vleienden titel van: **„Alas, poor Java"** bevat de Européen een artikeltje, dat, volgens het Bat. Nbl. als waarschuwing dienst moet doen aan 't adres onzer Indische autoriteiten.

De heer Harduin, Kabinetchef van den gouverneur van Indo-China, moet zich naar Java begeven, om daar in overleg te treden met de Hollandsche koloniale autoriteiten, over een emigratie van Javaansche arbeiders naar Indo-China.

Het tijdstip schijnt echter slecht gekozen om van een gouvernement, dat eenige zorg heeft voor het lot der onder hem staande inlanders, eenige medewerking in dien geest te verwachten, al bepaalde zich deze medewerking tot de passieve rol van de koeliewervers vrij hun gang te laten gaan.

De afschuwelijke toestanden in Fransch Congo, op Madagascar en in Indo-China liggen nog te versch in 't geheugen, dan dat een gouvernement de emigratie zijner onderdanen zou mogen toestaan naar koloniën, waar zij zonder bescherming en afdoende hulp zullen overgeleverd zijn aan de willekeur der kolonisten en ambtenaren.

Het Hollandsche koloniale gouvernement zou alle reden hebben om op de aanvragen van den heer Harduin een kort en krachtig non possumus te doen hooren.

Tot zoover de Européen.

Het Bat. Nbl. raadt de regeering aan deze waarschuwing ter harte te nemen.

Door den Directeur van Landbouw is een circulaire gericht aan de hoofden van gewestelijk bestuur op Java en Madoera, met uitzondering van de Vorstenlanden, ten einde hen tot meer **activiteit en volledigheid aan te sporen** bij 't opmaken en verstrekken van gegevens in zake den landbouw der inlandsche bevolking voor het Koloniaal verslag.

Het N. v. d. Dag voor N. I. bevat een hoofdartikel, waarin de heer **K. W.** het een en ander medegedeelt omtrent zijne gesprekken met eenige ontwikkelde inlanders, Priajies uit de omgeving van den Sultan en van den Soenan, waaruit blijkt hoe goed die Javanen op de hoogte zijn, niet alleen van de binnenlandsche, maar ook van de buitenlandsche aangelegenheden.

In ruil voor de vraag van een hunner, hoe hij dacht over 't onderwijs in het Hollandsch aan Javanen, deed schrijver hem de wedervraag, hoe hij oordeelde over de **Hormat-circulaire?**

De Raden Mas liet er zich met voorzichtigheid over uit en wilde ook niet zeggen hoe de Sultan er over dacht, maar toch liet hij los dat men het in Javaansche kringen, althans ontwikkelde kringen, toejuicht, dat het overdreven Hormat-betoon wordt verminderd.

„Wij Javanen, zeide het Hoofd, zien er niet tegen op om den traditioneelen eerbied te betuigen aan onze meerderen in rang. Maar het is krenkend voor ons, in de hoogste mate, wanneer wij zien hoe aan Baba een stoel wordt geoffreerd, terwijl wij, zonen van het land, de meerderen van dien Chinees in ontwikkeling en in afkomst, in zijne tegenwoordigheid nederig op den grond zitten. Dit dient in elk geval veranderd te worden."

Toen schrijver zijn ideëen ontvouwde over het Hollandsch voor den mindere man en hoe het verreweg verkieselijk zou zijn om aan dien orang ketjil onderwijs te geven in zijn eigen taal, lezen, schrijven en rekenen, opdat hij wat minder gemakkelijk door allerlei afzetters zou beetgenomen worden, beaamde de priaji ook dit. Over de poging van het gouvernement om door middel van de Bintang-Hindia **juistere** begrippen omtrent diverse dingen onder het volk te verspreiden, lachte hij hartelijk en was van meening dat, indien er een goed Javaansch dagblad bestond, dat door de regeering werd gesteund, het wel zou kunnen, maar met de vertaling van diverse oeroude staatsbladen in het maleisch — en wèlk maleisch! — zou niets bereikt worden.

Sjoerd Klerksma is, blijkens een hoofdartikel in de Javabode, het volkomen eens met **Saälam** in zijn artikel in 't Bat. Nbld. van den 2en Nov. j.l., dat kolonisatie met volbloed Europeanen zeer wel mogelijk is en dat het z.i. wel eens zou kunnen blijken het eenige middel te zijn, dat rest, om te geraken tot het doel, naar welks bereik reeds zoo lang door verschillende personen en met verschillende middelen, maar altijd tevergeefs, gestreefd is.

„Landbouwdorpen, neen, koloniën, met eigen scholen, de jongens opgevoed en achter den ploeg en de meisjes achter het rijstblok, als kinderen reeds na afloop der schooluren de sawah in, de liefde voor het schoone leeren in de vrije natuur reeds met de moedermelk ingezogen, onttrokken aan de nadeelige invloeden, onder welke in de centra onzer beschaving leegloopers opgroeien, de gevolgen eener eeuwenoude zedelijke verwaarloozing, door de gunstige beschikking op een request uitgewischt!"

Zou 't mooier kunnen, vraagt schrijver?

En daarom neemt hij 't beslist op voor kolonisatie met volbloed-Europeanen, als in het door de Sem. Ct. afgebroken request bedoeld, als het eenige middel, dat overblijft, om verbetering te brengen in de bedroevende, demoraliseerende en alle gevoel van eigenwaarde en menschzijn vernietigende positie, welke de Indo-Europeaan, die zonder middelen, slecht geschoold en „particulier sadja" is, in de Indische maatschappij inneemt en tot het door schrijver beoogde, doch tot heden vruchteloos nagejaagde doel zou kunnen leiden.

Schrijver beweert beslist dat de Indo wel landbouwer zou willen zijn, in strijd met de meening van de Javabode en andere organen.

Er wordt op 't oogenblik in de schoolwereld een felle strijd gevoerd over de vraag:

Moet de Fransche taal al dan niet als leervak uit de lagere school verdwijnen?

De ons goed bekende onderwijzer **Th. J. A. Hilgers** wijdt aan dit onderwerp een opstel in de Javabode van 29 Dec. j.l. en is 't niet oneens met het oordeel van het groepsbestuur van het Algemeen Ned. Verbond, dat het fransch, althans op de Indische lagere school, afgeschaft moet worden, welk bestuur een bekwamen woordvoerder heeft gevonden in den heer Valette. De heer Vermeulen, vele zijner collega's en

andere leeraren in het fransch, wenschen echter deze taal te behouden op de Indische lagere school.

Wie heeft 't nu bij 't rechte eind vraagt schrijver en dan hakt hij den knoop door, met de verklaring dat er op onze Indische lagere school veel te veel aan fransch wordt gedaan, dat zeer ten nadeele komt van de verstandelijke ontwikkeling. Mocht dus het request worden geweigerd, dan hoopt schrijver er eens voor goed aan het verderfelijke stoomen en dresseeren een einde worde gemaakt.

Hij besluit dan zijn opstel met de raadgeving, niet zonder voldoende gegevens te oordeelen of zelfs te veroordeelen, maar wel krachtig te protesteeren, waar allen overtuigd zijn, dat de verstandelijke en redelijke vorming der jeugd in de lagere school zoo goed als verwaarloosd wordt ter wille van 't fransch.

Hetzelfde blad breekt een lans voor de in Indië geheven wordende **bedrijfsbelasting** en is van oordeel dat zij, in doorsnee en ronde cijfers genomen, van geringen omvang is en niet zwaar op de bevolking kan drukken. En daarom acht het blad dan ook geen enkele reden aanwezig, om aan die belasting aanstoot te nemen en gaat 't volkomen mede met den heer Mr. van Deventer, waar deze afgevaardigde haar rationeel en billijk noemt, als een geringe bijdrage door de niet-landbouwende bevolking van de vruchten van haren arbeid, aan den staat opgebracht.

Een andere vraag is het echter, of het niet mogelijk zou zijn, maatregelen te treffen, door welker toepassing de onbillijkheid, waartoe iedere belasting bij „schatting" gereede aanleiding kan geven, tot de engste perken zou kunnen teruggebracht worden, zoo al niet geheel voorkomen.

Een twee- of meervoudige verhooging van den aanslag, in vergelijking met dien van het voorgaande jaar, laat toch een te groote ruimte open voor de eigen meening der met den aanslag belaste personen ten nadeele der belastingplichtigen. Deze ruimte voor eigen meening tot engere grenzen te beperken, kan niet anders dan wenschelijk en in het welbegrepen algemeen belang zijn. Het zou b.v. voldoende zijn, een maximum vast te stellen voor de verhooging van den aanslag van een vorig jaar, bijaldien de noodzakelijkheid hiervan op billijke gronden kan worden aangetoond, ten ware dat op grond van stellige, overtuigende gegevens een grooter deel ten bate van den fiscus rechtmatig kan geëischt worden.

Den 8sten Januari j.l. werden te Medan de bijzonderheden vastgesteld der **politie-reorganisatie** en besloten dat ter hoofdplaats het hoofdstation en verschillende andere politie-stations van een telefoon zouden voorzien worden, terwijl het plan bestaat aan 't station op de Esplanade een arrestantenlokaal te verbinden.

In de Deli-Ct. van 9 Januari j.l. vindt men al de plaatsen vermeld, waar politie-stations worden opgericht. In 't geheel wordt de politiemacht in Serdang gebracht op 76 man plus kader.

In de onderafd. Boven-Langkat zal het politiecorps bestaan uit 84 man.

In verband met deze reorganisatie worden de ondernemingen Paya Bakong en Soengei Krio gebracht onder het ressort van den magistraat te Medan.

Naar hetzelfde blad verneemt heeft de regeering gegevens gevraagd voor den op 1 April op te richten **afdeelingsraad** van Deli, waaruit volgt dat zij heeft afgezien van het volgen der adviezen van den vorigen resident, voor zoover zij ten doel hadden het er toe te leiden, dat de te vormen afdeelingsraad zal zijn samengesteld in hoofdzaak uit de leden der thans bestaande negorijraden te Medan en Laboean. De resident had, zoo meent het blad, bij zijn voorstellen vooropgezet, dat de gelden, thans door de negorijraden beheerd, voor de openbare diensten moesten worden behouden, in verband waarmede hij 't gewenscht achtte, dat in hun kwaliteit zitting zouden verkrijgen in den afdeelingsraad de hoofdadministrateurs van de Deli-Maatschappij en de Deli-Spoorweg-Maatschappij, de Chineesche officieren, benevens een vertegenwoordiger van den Sultan van Deli. Volgens de Deli-Ct., zou dit absoluut onjuist zijn ingezien, daar het schamele beetje decentralisatie, dat aan de burgers zou worden toebedeeld, dan in 't hart zou worden aangetast. Volkomen vrijheid en zelfstandigheid behooren den raad dan toch allereerst te worden gewaarborgd.

Blijkens een hoofdartikel in 't Bat. Nbld., getiteld: **„Een compensatie"**, heeft men, ter vervanging van het hoofdgeld op Atjeh, iets anders bedacht en dat is het denkbeeld, om de Atjehsche bevolking meer dan nu te doen „bijdragen" aan de inkomsten uit het zoutmiddel door verhooging van het invoerrecht op dat artikel van f 2 tot f 6.50 per 100 kilo.

In dit voorstel, afkomstig van den gouverneur van Atjeh, straalt, zooals 't blad zich uitdrukt, een harteloosheid, een koud cynisme door, die tot protest uitlokt.

De toestand komt dus op 't volgende neer: „de onderworpen Atjehers, zij die zich bij ons bestuur hebben neergelegd, maar bij de minste aanleiding nog verdacht worden van en gestraft worden voor heulen met den vijand, worden van een hoofdelijke belasting vrijgesteld, maar moeten voor een hunner eerste levensbehoeften voor ruim driemaal zooveel betalen als tot dusver. De anderen, de kwaadwilligen, de sloebers, de djahats, mogen zich desverkiezend in massa laten doodschieten, wegens hun ondankbaarheid voor de zegeningen van ons bestuur. Alles ter bevordering eener spoedige pacificatie!!

Wel vestigde het Pers-bureau de aandacht er op, dat het blad verkeerd was ingelicht, daar het voorstel tot heffing van een hoofdgeld door den minister niet definitief, doch slechts voorloopig is teruggenomen en er dus niets geen verband bestaat tusschen het hoofdgeld en de invoering van het invoerrecht van zout. Bovendien is het denkbeeld tot verhooging van dat invoerrecht reeds geruimen tijd vóór het optreden van den tegenwoordigen Gouverneur van Atjeh in overweging genomen, zelfs nog vóór dat er sprake was van de heffing van een hoofdgeld.

Ondanks deze toelichtingen blijft het blad in het voorstel tot verhooging van 't invoerrecht een verkeerde poging tot compensatie zien. Het Soer. Hbl. is 't volkomen eens met het Bat. Nbl.

Het beruchte bendehoofd Temenggoeng Lawas heeft zich dan toch eindelijk onderworpen, met inlevering van een paar geweren. Aldus werd uit Zuid-Oost-Borneo bericht.

Op de onderneming **Soelit** van de Ketahoonmaatschappij hebben 31 Dec. j.l. ongeregeldheden plaats gehad, die echter spoedig eindigden. Een detachement van 50 bajonetten is er heen gegaan tot machtsvertoon. Een controleur is er heen gezonden.

Wij namen de vorige week het bericht over uit de Javabode, dat de regeering, eindelijk verstandig doende, de koelies voor **Banka** uit Singapore betrok en dat er nu wekelijks 500 op 't eiland aankwamen. Nader werd echter vernomen dat 't nog niet zoo ver was, daar bij de regeering 20 Dec. jl. een voorstel werd ontvangen van onzen consul-generaal uit Singapore, om van dáár de koelies te betrekken; men zou er 500 per week kunnen krijgen. Dit voorstel is nu in behandeling. Middelerwijl valt voor Banka verhoogde werkzaamheid te constateeren.

Koelie-row. Het Soer.-Hbl. ontving uit Soemalata bericht, dat 3 Januari een opstand onder de chineesche koelies is uitgebroken, waarbij 1 mandoer vermoord werd en 2 zijn gewond. De „Manager" werd bedreigd, deze schoot daarop een koelie neer. Gemeld werd verder, dat de koelieloonen zijn verlaagd en de werkuren van 8 op 10 zijn gebracht. Twintig militairen werden er heen gezonden, die door den controleur zijn aangehouden. Geen verdere gewelddaden zijn gepleegd.

Met 1 Mei 1906 is de invoer van zilveren muntspeciën, bekend onder den naam van nieuwen **Straitsdollar**, alsmede van dollarpasmunt in de residendie Wester-Afd. van Borneo verboden.

Wanneer volgen Deli en Riouw vraagt 't Bat. Nbl. terecht?

De onlangs te Samarang gehouden vergadering tot 't **stellen van candidaten voor den gemeenteraad** is een merkwaardige gebeurtenis in de geschiedenis van Indië. Er was zeer groote belangstelling, er waren 220 personen aanwezig.

Het Bat. Nbl. bericht daaromtrent het volgende: De voorzitter van het comité, dr. Broersma, opende de bijeenkomst met een korte inleidingsrede, waarin hij op den voorgrond stelde dat geen critiek mocht uitgeoefend worden op den raad als instelling.

Spreker bracht hulde aan de liberaliteit van den resident, die door familie-omstandigheden verhinderd was de vergadering bij te wonen.

Verschillende sprekers voerden op zakelijke, ernstige wijze het woord. Een spreker liet uitkomen dat medewerking niet beduidde sympathie met de instelling van den gemeenteraad, waarover hij een beslissing wenschte te zien genomen, welke door den voorzitter werd teruggewezen, omdat de vergadering daartoe niet bevoegd was.

Na afloop der vergadering had een geheime stemming plaats over verschillende aanbevolen personen. De meeste stemmen bleken te zijn uitgebracht op de heeren Beltser, Birckenhauer, Van Heekeren, Hazenberg, Hijmans, Houthuijzen, Van Huijzen, Loudon, mr. Pleijte, brigadier Van Rossum, Scheltems de Heere, Steinmetz, Schmidt en Vierhout.

Het totaal aantal stemmen dat werd uitgebracht bedraagt 191, waarvan velen der boven genoemden een verrassend aantal op zich vereenigden.

De politieke doop doet goede resultaten verwachten.

De **zeevisscherij** staat nu in 't teeken van belangstelling.

De noodige voorstellen moeten reeds bij den minister van Koloniën worden ingediend tot bevordering der zeevisscherij, opdat, bij de begrooting voor 1907 de noodige fondsen daarvoor aangevraagd kunnen worden.

Zuid-Celebes Uit Sidenreng ontving de Makassaar gunstige berichten. De hoofden werken allen vlijtig mede aan de vestiging van ons gezag. Kraeng Tinggi Mae wendt zijn invloed aan om de bevolking bij de wegen te krijgen; 4000 man zijn dan ook daaraan bezig, zoodat op 't oogenblik de weg van Paré Paré naar Rappang zoo goed als reeds gereed is. Ook de registratie schiet flink op.

Van bevoegde zijde wordt het bestuur van 't Alg. Syndicaat voor koffiecultuur er op gewezen dat dit jaar de koffie minder fijn van smaak zou zijn, en wel wat grondig, zoodat verschillende branders in Nederland aan de Centraal Amerikaansche soorten de voorkeur geven. Hoe dit komt is nog niet bekend, maar reeds is aan de makelaars gevraagd, nauwkeurig na te gaan, welke landen dit jaar goed smakende koffie leveren en welke niet? Misschien kan dan daaruit worden afgeleid of die wansmaak 't gevolg is van een speciale grondbewerking, dan wel aan andere oorzaken.

Volgens den Cultuur-gids, zouden, wanneer de smaak van de Java's — voornamelijk het gehalte — beter was, deze koffie's, die toch meest een fraai uiterlijk hebben en bijna zonder uitzondering fraai egaal en licht opbranden, ongetwijfeld een hooge waarde hebben, omdat zij dan meer gezocht zouden zijn om hun innerlijke kwaliteit, terwijl nu de smaak juist in 't algemeen een hoogere waarde in den weg staat.

Frans Netscher schrijft in de Sum. Post een artikel over minister Fock, waarin hij er op wijst, dat men tot dusver geen anderen maatstaf van beoordeeling heeft dan de lauwe, besluiteloože houding van den heer Fock als kamerlid en zijn kloek woord bij de beantwoording der sprekers tijdens de behandeling der begrooting.

Hij moet nog toonen wat hij kan en vooral wat hij durft. En zelfs dit laatste kan misschien nog niet eens voldoende naar buiten treden: zoolang een minister van koloniën nog staat of valt met 't kabinet, dat van de nukken der Nederlandsche politiek afhankelijk is, kan zoo'n bewindsman niet altijd zich zelf zijn, allerminst in tijden van overgang als wij nu doormaken. Daarom is elk oordeel nu reeds onbillijk en behoort zelfs 't oordeel later, als er meer juiste gegevens voor zijn, niet den minister alleen maar ook de regeering als geheel te treffen.

West-Indische Berichten.

Suriname. Met genoegen ontleenen wij aan *Onze West* dat belanghebbenden zich toch bij tijds bedacht hebben, zoodat den 15n Januari ll. door 31 ondernemingen was ingeschreven voor eene oppervlakte van 988 hectaren, met bananen te beplanten, terwijl 3 ondernemingen zich bereid verklaard hadden hare inschrijvingen met nog 60 hectaren aan te vullen, indien dat noodig was om het totaal op 1000 hectaren te brengen. De inschrijving is evenwel nog niet gesloten. Een deel der inschrijvers zal geen gebruik maken van de financieele hulp van bestuurswege, zoodat nog de gelegenheid openstaat om voor omstreeks 250 hectaren, voor gouvernementsrekening in cultuur te brengen, in te schrijven.

In eene, den 13n Januari ll. gehouden vergadering der Vereeniging voor den grooten landbouw werd er op gewezen dat het niet zoozeer de planters waren, die een spaak in het wiel dreigden te steken, maar de eerste hypotheekhouders, die van hunne voorrechten geen afstand wilden doen ten behoeve van het gouvernement.

Enfin, de geschiedenis is nu tot een gelukkige oplossing gebracht, naar wij hopen, door de met Handel Maatschappij en Westindische Mail gevoerde onderhandelingen voor verscheping en verkoop, ten minste, wanneer de inschrijvers er op hebben gerekend, dat de gouvernementssteun niet omvat de uitgaven voor arbeiderswoning, loozing of bedelving. Die zaken moeten alle in orde zijn op de ondernemingen, die in aanmerking wenschen te komen, voor en aleer de toewijzing kan plaats hebben.

In bedoelde vergadering kwam ook de bestelling van Hevea-zaden uit Ceylon ter sprake, waartoe door bemiddeling van Dr. van Hall een bedrag van f 1200 daarheen is overgemaakt. Wij wenschen den bestellers toe, dat zij waar voor hun geld en niet dit zelf terug krijgen, maar hebben 'n zwaar hoofd in het succes der bestelling, waar we in een Straitsblad lazen dat het bestuur van Ceylon wel genegen bleek toe te geven aan den wensch om prohibitieve maatregelen te treffen tegen uitvoer van Hevea-zaad. Suriname zou dan juist op het oogenblik gekomen zijn, waarop het de deur der Hevea-stores voor z'n neus ziet dichtklappen. Voor de zooveelste maal zou dan weer de waarde gebleken zijn van spoedig handelen.

Onze West gaf in haar nummer van den 6den Jan. een terugblik op het jaar 1905, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Door alle beschouwingen, die aan het afgeloopen jaar worden gewijd," schreef het blad, „loopt als een roode draad het schrikbarend feit, dat de opbrengst der middelen ongeveer een kwart millioen beneden de raming is gebleven."

Tegenover dat treurig beeld, stelt het blad enkele lichtpunten, o.a. de, met 1904 vergeleken verbeterde cacaoproductie. Het meent dan ook dat de kolonie in het afgeloopen jaar het keerpunt heeft bereikt, en de jaren van beproeving voor betere tijden zullen wijken. Als lichtpunten voor de toekomst, wijst het blad ook op de zeer bevredigende voorloopige resultaten van het deskundig onderzoek naar den houtrijkdom van het Mindrinetie gebied en op de rapporten der Lawa-exploratie, waaruit blijkt dat het gelukt is, verschillende terreinen af te bakenen, die goud in exploitabele hoeveelheid bevatten.

De goud-industrie gaf in 1905 zeer bevredigende resultaten. De 1000 kilogrammen werden door de aanvoeren van het edel metaal overschreden. *Onze West* schat de productie op 1060 kilogrammen, meer dus dan in eenig jaar tevoren.

Gelijk reeds meerdere malen werd beduid zijn de betere uitkomsten verkregen door het stelsel van onderhuur, dus door de werkzaamheden der kleine goud-industrieelen. Wij achten die meerdere goud-opbrengst een gunstig verschijnsel, maar meenen niet met hen te mogen meegaan, voor wie de kleine goud-industrie thans is de factor,

waarvan op dat gebied voor de kolonie alleen heil te verwachten is. Wij hebben er indertijd al op gewezen en doen het thans weer, dat de *kleine* goud-industrie met hare minder geperfectionneerde hulpmiddelen noodzakelijk een groot deel van het edel metaal, dat Suriname's bodem bevat, laat verloren gaan. Waar het goud dus in voldoende hoeveelheid aanwezig is, om exploitatie in het groot toe te laten bij aanwezigheid van goede verkeerswegen, voor opvoer van materialen, enz. en afvoer van het product, zal deze exploitatie in de plaats *moeten* treden van die der kleine ontginners van heden, wil men een zoo groot mogelijk rendement verkrijgen. Te vreezen staat o. i. dat hier met het onderhuur-stelsel een systeem van roofbouw is ingevoerd, waardoor tijdelijk meer product wordt verkregen, doch de bestaande placers uitgeput raken, zonder dat zij gaven wat er uit had kunnen zijn gehaald.

Evenals van kleinen landbouwer en balata-industrieel, is er in den laatsten tijd heel wat sprake geweest van den kleinen goud-industrieel, wien men in de kolonie — gelukkig slechts een enkele — tot zelfs het onrechtmatig van eens anders concessiën verworven goud wilde zien toewijzen. Men moedige o. i. door kleine concessiën in nieuw te ontginnen streken het initiatief dier kleine luyden aan, verzekere hun een vindersrecht, maar hopen we voor Suriname en zijne toekomst, die zich ten deele zal opbouwen uit het aan den bodem ontwoekerde metaal, dat hoe eer hoe beter de groote goudindustrie aan den slag zal kunnen gaan.

De spoorweg zal hiertoe de beste diensten bewijzen.

Om nog even tot het overzicht van *Onze West* terug te keeren, zij aangeteekend dat het blad voor den cacao-uitvoer in 1905 een totaal aangaf van 1.681.287 kilogr. tegen 853034 in 1904. De vooruitzichten der cultuur staan op het oogenblik gunstig, schrijft het blad.

De rijstcultuur breidt zich in Saramacca en naar *Onze West* meent, ook elders, gestadig uit.

De balata-industrie wees op 'n totalen uitvoer van 250 ton, dus ongeveer 25 ton meer dan het gemiddeld cijfer van 225 in de laatste tien jaren, doch belangrijk minder dan de uitvoeren in 1902 en 1903. Voor deze industrie is het sedert eenige maanden door de Vereenigde Staten gegeven invoerrecht van 10 pct. der waarde der balata alles behalve bemoedigend.

Voor de suikercultuur wordt wat de finantieele uitkomsten voor 1906 betreft weinig gunstigs verwacht. Wij meenen dan ook dat, waar in zake de voorgestelde centraal-suikerfabriek het laatste woord hier in Holland zal worden gesproken, men zich hier wel ter dege zal bedenken, alvorens dit plannetje ten uitvoer te brengen.

Uit humanitair brein, niet immer praktisch, voortgesproten beoogde het plan den kleinen landbouw de voordeelen der suiker-cultuur te doen plukken. Uit den opzet blijkt, dat die kleine suiker-cultuur bijzaak, de eigen aanplant der fabriek de basis is. Het plan komt dus eigenlijk neer op aanmoediging der suiker-industrie in de kolonie door finantieelen steun van bestuurswege. Uit het oog op de, niet al te gunstige resultaten der bestaande, suiker-ondernemingen achten wij twijfel of zoodanige aanmoediging op den weg van het bestuur ligt, alleszins gerechtvaardigd.

Eene kleine bijdrage tot het inlandsch onderwijs-vraagstuk.

Vervolg voordracht van den hr. C. F. Zeeman, in de Alg. Verg. dd. 19 December 1905 der Ver. „Moederland en Koloniën".

Van de voortdurende aandacht die in Br.-Indië aan het onderwijs gewijd wordt blijkt o m. uit de herhaalde enquêten, welke naar den staat daarvan worden ingesteld. Zoo is laatstelijk in September 1901 te Simla een onderwijs-conferentie gehouden, welke geleid heeft tot eene, het geheele onderwijs-vraagstuk omvattende resolutie van herziening, door de Br.-Indische Regeering den 11en Maart 1904 vastgesteld; terwijl op grond van een in Juni 1902 uitgebracht rapport over de Ind. universiteiten, in 1904 bij Parlementsacte ook eene reörganisatie van die hoogeronderwijsinstellingen is tot stand gekomen.

Ik meen niet te mogen nalaten die beide beschikkingen, waardoor de onderwijspolitiek van het Br.-Ind. bestuur in de naaste toekomst is afgebakend, althans in breede trekken eenigszins nader te omschrijven. De Ind. resolutie dan, is niet eene verzameling van bepalingen, maar van beginselen. Na een beknopt geschiedkundig overzicht, wordt van de regeling van 1854 gezegd, dat zij ongetwijfeld de verspreiding van kennis in ongedachte mate heeft bevorderd, nieuwe banen van werkzaamheid geopend, en eene besliste verbetering in het gehalte der inl. ambtn. heeft uitgewerkt. Daartegenover wordt echter erkend dat de regeling ook uitkomsten heeft opgeleverd waarop ruimschoots critiek wordt uitgeoefend, en dat juist van de zijde van hen, die het onderwijs goedgezind zijn. Dat er in kwantiteit wordt tekort geschoten, zegt het stuk, dit behoeft niet te worden aangetoond; van 5 dorpen zijn er 4 zonder school; van 4 jongens groeien er 3 op zonder onderwijs, en van 40 meisjes bezoekt er slechts ééne deze of gene onderwijs-inrichting. (Wij mochten wenschen in onze Oost reeds zoo ver te zijn!) Wat de kwaliteit aangaat, zoo luidt het dan verder, komen de geopperde klachten hier op neer: 1. dat het hooger onderwijs te veel is aangelegd op het verwerven van Gouv. betrekkingen, en degenen die daarin niet slagen, ongeschikt zijn voor een anderen werkkring. 2. dat te veel gewicht wordt toegekend aan examens. 3. dat de studiën te zeer van letterkundigen aard zijn. 4. dat het verstand te weinig, het geheugen te veel wordt ontwikkeld, zoodat machinaal opdreunen gezonde kennis vervangt. 5. dat door het overwegend eng. karakter van het onderwijs, de kennis der landstalen wordt verwaarloosd, zoodat nog altijd niet voldaan wordt aan de bedoeling dat door die talen onder de groote massa van het volk westersche kennis zou worden verspreid. Elk dezer punten wordt nu besproken en dan tot de volgende conclusiën gekomen. Vergelijkende examens voor den Gouvts. dienst moeten zooveel mogelijk vermeden worden. Mits lettende op de getuigschriften van genoten onderwijs, kan voor den candidaat-ambtr. overigens een zekere proeftijd worden vastgesteld ter beoordeeling zijner praktische bruikbaarheid. Het africhten voor examens, in den laatsten tijd sterk toegenomen, en in de hand gewerkt door de toekenning van subsidiën naar gelang van het aantal in examens geslaagde leerlingen, stelt de Reg. zich voor dat bestreden kan worden door bij het verleenen van subsidiën voortaan op andere factoren te letten, zooals het aantal leerlingen, hunne huisvesting, de geschiktheid der leeraars, den aard van het onderwijs en den steun uit schoolgelden, dotatiën enz., en door de examina, buiten de universitaire te beperken tot een 2-tal, waarvan een aan het einde der primary, en het ander aan het einde der secondary-cursus. Met handhaving van de tactiek om het onderwijs zooveel mogelijk aan het particulier initiatief over te dragen, wenscht de Reg. echter in elke tak een klein aantal instellingen aan te houden als model en om het hooge standpunt te bewaren; terwijl tevens de uitoefening van contrôle door eene degelijke inspectie noodig wordt geacht. Aan het elementair onderwijs is naar verhouding nog te weinig ten koste gelegd, en dit verdient daarom verderen steun zooveel als de financiën slechts toelaten. Het fröbel-onderricht heeft de sympathie der Reg. Het onderwijs op de landelijke scholen dient te worden aangepast aan de behoeften der landbouwende bevolking. Wat het secondary-onderwijs betreft, hetwelk door de bevolking zeer op prijs wordt gesteld, hierin wenscht de Reg. zoo groot mogelijke verscheidenheid te bevorderen; voor het erlangen van subsidie en van de bevoegdheid om leerlingen, aan wie beurzen zijn toegekend, op te nemen of daarnaar te doen mededingen, moeten de scholen aan bepaalde eischen van degelijkheid voldoen, in welk geval zij als »erkende scholen« dienen te worden aangewezen; voortaan ware alleen aan leerlingen die zulk eene erkende school hebben afgeloopen, of aan bona fide eigen-studie-lieden, met uitsluiting van anderen, de toegang tot de universiteit open te stellen.

Door het instellen van eind-examens zal eenerzijds degelijker leeren bevorderd en anderzijds op de keuze van een vak geen invloed worden uitgeoefend, zooals aan de acad. admissie-tentamen verweten wordt. Met het godsdienst onderwijs op gesubsid. scholen laat de Reg. zich niet in; op de Gouvts-scholen blijft het bij voortduring uitgesloten; door strenge discipline, keuze van goede leerboeken en omgang tusschen onderwijzers en leerlingen in het dagelijksch leven dient mogelijke geest van oneerbiedigheid, waarover wel geklaagd wordt, bestreden te worden. Het Eng. behoort eerst onderwezen en als voermiddel gebruikt te worden, wanneer een kind terdege in zijne landstaal thuis is; in het algemeen niet vóór het 13e jaar van den leerling, en ook dan nog zonder de studie der landstaal uit te sluiten. De bezwaren aan het vrouwen-onderwijs verbonden hoopt de Reg. te overwinnen door oprichting van model primary schools in belangrijke centra; door vermeerdering van het aantal normaalscholen en inspectrices; en door bizonderlijk het huisonderricht (zenana teaching) van de zijde der zending met subsidiën verder aan te moedigen. Aan de scholen voor volbloed en indo-europn. wordt steun toegezegd o.a. door oprichting van een normaalschool voor onderwijzers; zoo ook verbetering van de hoofdenscholen; hulp aan het technisch onderwijs, door beurzen beschikbaar te stellen voor studiereizen naar Europa of Amerika; aan het landbouwonderwijs door de stichting van een Keizerlijk landbouwkundig college, in verband met eene modelhoeve en laboratorium; aandacht wordt geschonken, aan de scholen voor kunst (ontwerpen, teekenen, schilderen, verlichting, modelleeren, photografie, graveeren), den handel en de opleiding zoo voor elementair als voor voortgezet onderwijs: pogingen toegezegd tot verbetering der ambachtscholen. Groot belang wordt gehecht aan het bestaan van kosthuizen voor de bezoekers van colleges en secondary schools; uitbreiding in uitzicht gesteld van het corps inspecteerende ambtenaren; melding gemaakt van de gelegenheid die aan de hoogere onderwijs-autoriteiten, bij verlof, gegeven wordt om de onderwijstoestanden in andere landen te bestudeeren; en ten slotte een beroep gedaan op allen, die het met het onderwijs welmeenen, om de maatregelen der Reg. tot hun recht te doen komen.

Bij de universities act van 1904 is het systeem, om die instellingen alleen te gebruiken voor het afnemen van examens in die vakken, waartoe een candidaat zich voelt aangetrokken, verlaten en is aan de universiteiten eene werkzamer bemoeienis verzekerd, door toekenning van de algemeene bevoegdheid om het hooger onderwijs te controleeren en onder toezicht te houden, en de studeerende jongelieden tot eene stelselmatige verwerking van het studie materiaal te nopen, onder afdoende leiding en beheer. De methode van het kiezen der universitaire autoriteiten is met zorg herzien; en uitgebreide voorschriften zijn gegeven voor de uitoefening harer functie, als raadslieden van het Gouvert. bij het erkennen of uitsluiten van »colleges«. Alleen die studenten, welke de cursus aan een erkend »college« hebben doorloopen, kunnen voortaan aan de univ. examens deelnemen; en alleen die »colleges« zullen worden erkend, welke voldoen aan de gestelde voorwaarden nopens hun beheer, de bevoegdheid van hun leeraarspersoneel, hun financieële positie, gebouwen en inrichting, bezit eener bibliotheek, gelegenheid tot praktisch wetenschappelijk onderricht en behoorlijk toezicht over de studenten. Geregeld is ook de inspectie der erkende colleges; en ruime macht is toegekend aan de senaten, om, onder goedkeuring van het Gouvt. regelingen te maken ter bevordering van de hoogere studies en op het verblijf en gedrag der studenten in het algemeen.

Zien we nu even hoe het gesteld is met het inlandsch bestuurselement.

Het stelsel der van oudsher dagteekenende z. g. covenanted service, waarbij de personen, bestemd om tot de hoogste ambtenaarsrangen op te klimmen, door de autoriteiten in Engeland werden gekozen en onder het aangaan van een verband (covenant) naar Indië uitgezonden, is in 1853 verlaten. Van toen af is de mededinging naar plaatsen als ambt in Indië opengesteld voor *alle* Br. onderdanen, onverschillig van welk ras, mits voldoende aan de eischen van een examen, hetwelk er op berekend is om te verkrijgen jongelieden, die de beste, vrijzinnigste en volledigste opvoeding hebben genoten welke in Eng. te bekomen is. Sinds 1892 is de leeftijd voor toelating tot het examen gesteld op 21 à 23 jaar.

Reeds bij eene parlementsacte van 1833 was verklaard dat geen inboorling, noch eenig inheemsch geboren Britsch onderdaan zou worden uitgesloten van den dienst der O. I. C. op grond van zijn geloof, geboorteplaats, afkomst of kleur. Nochtans is onder het oude stelsel van uitzending nimmer een inboorling in de covenanted service opgenomen, en er is vaak over geklaagd dat gemelde acte vrij wel een doode letter bleef. De regeling van 1853 werd bij den overgang van het bestuur op de Kroon, bevestigd, en bij Hare proclamatie van 1 Nov. 1858 gaf Koningin Victoria o. m. als haren wil te kennen, dat, zoover als mogelijk, hare onderdanen, tot welk ras of welk geloof zij ook mochten behooren, vrij en onpartijdig zouden worden toegelaten tot alle openbare betrekkingen, welker verplichtingen zij zouden mogen geacht worden te kunnen vervullen, op grond van opvoeding, geschiktheid en integriteit. In 1870 werd verder, uit overweging dat het aanbeveling verdiende om de tewerkstelling van *inboorlingen van beproefde verdienste en geschiktheid* bij den civielen dienst nog meer te vergemakkelijken, bij Parlementsacte bepaald dat, naar door den G. G. in Rade vast te stellen regelen, onder goedkeuring van den Secretary of State, zoodanige inboorlingen zouden kunnen worden benoemd tot alle betrekkingen welke vroeger voor de leden van den Covenanted Service waren gereserveerd. Uitgaande van de praemisse, dat ook in het belang van de rust en orde onder de inboorlingen, het engelsch gezag behoorde gehandhaafd te blijven, was het de bedoeling van dezen maatregel, dat, terwijl een zeker aantal hoogere betrekkingen aan Engelschen behoorden te worden toevertrouwd, de plicht der Regeering tegenover Indië om aan zijne bevolking een grooter aandeel te geven in het bestuur voornamelijk moest worden vervuld ter plaatse zelve door nauwgezette en voorzichtige keuze. De uitvoeringsvoorschriften voor dezen maatregel kwamen eerst in 1879 tot stand; voldeden echter niet, zoodat in 1886 eene commissie werd benoemd om nieuwe voorschriften te ontwerpen, bestaande uit een president en 15 leden, van wie 6 inboorlingen waren. Het op advies van die commissie sints 1889 aangenomen stelsel komt hierop neer, dat de ambtenaren gedeeltelijk een keizerlijk corps vormen, de *Civil Service of India* geheeten, en waarvan de leden worden gerecruteerd in Engeland bij mededinging zonder aanzien van ras; terwijl de overigen worden verkregen gewestgewijze bij keuze uit personen binnen het gewest gevestigd, en samen vormen provinciale corpsen, welker leden nagenoeg uitsluitend inboorlingen zijn. Een 93-tal betrekkingen, vroeger voorbehouden aan de Covenanted Service, is daarbij opengesteld voor vervulling door leden der provinciale kaders. Die betrekkingen worden »listed posts« genoemd, en haar aantal is en wordt nog gaandeweg uitgebreid. Den stand van zaken in 1902 nemende, waren er toen in het geheel, met civielen dienst belaste officieren e. a. inbegrepen, niet meer dan 1227 Engelschen in dienst voor het bestuur van eene bevolking van 300 millioen zielen. Daaronder waren dan nog begrepen verlofgangers e. a. non-actieven. Volgens eene lijst van 1899 bedroeg het aantal voor het Imperial corps gereserveerde betrekkingen niet meer dan 606. Van 1892–1903 waren er in het geheel 37 inboorlingen die na afgelegd examen in Engeland, bij de Indian Civil Service zijn ingelijfd. [1])

Krachtens eene bepaling van 1879 kan geen niet-inlander, niet behoorende tot de uitgezonden ambtenaren of den generalen staf, benoemd worden tot een ambt, waaraan een salaris van meer dan 200 Roepijen (± f 160) 's maands verbonden is, dan met voorafgaande goedkeuring van de Ind. Regeering.

1) *Mem.:* In elk van de 5 wetg. raden hadden reeds in 1888 4 of 5 inboorlingen zitting op een geheel aantal leden van 10 tot 18. In elk van de hoogste rechterlijke colleges zat minstens 1 inl. rechter. Onder 964 ambtenaren van den burgerlijke dienst telde men 59 inboorlingen, die dus tot de hoogste burgerl. betrekkingen konden opklimmen. Het aantal ondergeschikte betrekkingen in burgerl. dienst bedroeg in 1888 2588; daaronder waren er slechts 35 vervuld door Europeanen; de overige werden bekleed door inboorlingen en 104 indo-Europeanen (Eurasians).

Van Vreemde Koloniën.

De lepra en hare bestrijding in de Fransche koloniën. Waar op het oogenblik in één onzer koloniën, Suriname, het vraagstuk der lepra-bestrijding aan de orde van den dag is gesteld, achten wij het niet ondienstig bij een onlangs door de *Dépêche Coloniale* gepubliceerde studie van de hand van den inspecteur-generaal van den gezondheidsdienst bij het Fransche ministerie van koloniën eenige oogenblikken te verwijlen, en wel inzonderheid bij de maatregelen, die in de Fransche koloniën, onder bedoeld ministerie ressorteerende — Algiers en Tunis dus uitgezonderd — zijn getroffen of beraamd, om de verspreiding der ziekte te voorkomen.

Van de fransche koloniën in Amerika, is het alleen Saint Pierre en Miquelon, waar geen gevallen van lepra zich voordoen.

In Fransch Guyana zou de ziekte volgens overlevering eerst in de tweede helft der 17e eeuw zijn overgebracht door de slavenschepen.

Het was echter omstreeks 1777 voordat ernstige maatregelen getroffen werden om het kwaad te keeren. Die maatregelen bestonden volgens de ordonnantie van 1 Januari 1818, waarbij die van den 9en Januari 1777 werd gewijzigd en aangevuld, in: verplichte afzondering van alle lijders, negers zoowel als blanken op het eiland »la Mère« met dien verstande, dat voor den laatsten opname niet verplicht was, mits zij kennis gegeven hadden van hun voornemen naar Frankrijk terug te keeren en binnen het jaar aan dat voornemen gevolg gaven. Artikel 7 dier ordonnantie schrijft eene visitatie voor van de stad en den omtrek van Cayenne door 'skonings geneesheeren en chirurgijns, en van de woonhuizen door eene, te dier zake benoemde commissie.

Deze ordonnantie werd nog door vele andere gevolgd, die alle blijk gaven van de groote zorg der opvolgende besturen ten opzichte van het aangroeiend gevaar. Maar telkenmale ook schijnt, wanneer het gevaar weer eenigermate geweken scheen, laksheid te zijn ingetreden in de nakoming der voorschriften, wanneer het gevaar minder dreigend werd.

De ziekte, die volgens Dr. Laure in 1859 in Guyana zoo groote vorderingen had gemaakt, dat een tiende gedeelte der bevolking er door zou zijn aangetast, zou in 1898 slechts 300 personen in die kolonie hebben aangetast. Hiervan bevonden zich evenwel slechts 29 in de leproserie aan de Acarouany, een zijtak van de Mana. Deze leproserie diende aanvankelijk voor door de kwaal aangetaste slaven, maar werd bij de afschaffing der slavernij in 1848 als algemeen afzonderingsoord aangewezen, met uitsluiting evenwel van zieke gedeporteerden, waarvoor eerst het Duivels-eiland, sedert 1895 het eiland Saint Louis in de Marowijne werd bestemd, dat in 1898 30 leprozen herbergde.

Dr. Kermorgant maakt hierbij melding van een feit, dat een op Madagaskar, tenminste te Ivihibé, heerschend volksgeloof in herinnering brengt, hetwelk zegt: »Door zich benedenstrooms te baden van een plaats, waar leprozen zich gemeenlijk baden, krijgt men de lepra«.

Van af 1888 tot 1897 deed zich onder de, toen te Saint Laurent du Maroni geïnterneerde gedeporteerde vrouwen geen enkel geval van lepra voor. In laatstgenoemd jaar werden twee Europeesche vrouwen daardoor aangetast, nog geen twee jaren nadat het eiland Saint Louis als leproserie voor gedeporteerden werd in gebruik genomen, die daar vrijelijk in de rivier bovenstrooms van Saint Laurent baadden.

Dat feit, hetwelk voor de door velen verworpen besmettingstheorie zou pleiten, behoort echter volgens Dr. Kermorgant, onder benefice van inventaris te worden aangenomen, voor zooverre hierbij werd aangevoerd, dat de aangetaste vrouwen in het geheel niet met de buitenwereld in aanraking zouden zijn gekomen. 't Is toch overbekend, meent hij, dat zoowel de zieke als de gezonde gedeporteerden herhaaldelijk aan het toezicht weten te ontsnappen, zoodat de ziekte zich zeer wel rechtstreeks kan hebben overgeplant.

De laatste handeling van bestuurswege ten aanzien van de bestrijding dezer ziekte in Fransch Guyana was de uitvaardiging van het decreet van 11 Mei 1891, waarbij de afzondering werd voorgeschreven van alle leprozen, hetzij in de leproserie, hetzij op eenigen afstand van de centra van bevolking, met vergunning evenwel voor hen, die zich niet hieraan wenschten te onderwerpen, om de kolonie te verlaten. Het moet evenwel gezegd worden, schrijft Dr. K., dat de bepalingen van het decreet nimmer werden nagekomen.

»De bewoners van Guyana nemen geen afdoende maatregelen tegen de leprozen; men gaat met hen om, bezoekt ze; en somwijlen gebruikt men gezamenlijk de maaltijden en woont met hen samen«.

Tout comme chez nous! in het Nederlandsch gedeelte van Guyana.

De leproserie aan de Acarouany ligt midden in het bosch aan den oever dier rivier. Het logies van het personeel der inrichting is volkomen afgescheiden en boven den wind gelegen ten opzichte van dat der zieken. De seksen zijn van elkander gescheiden.

Dit laatste is ook het geval op La Désirade, het eiland, waar de gemeenschappelijke leproserie voor de koloniën Martinique en Guadeloupe wordt aangetroffen. Toch doen zich hier enkele geboortegevallen in de inrichting voor; in het tijdperk 1859—1899, dus in 40 jaren, echter in het geheel slechts 10. Die kinderen dragen bij hunne geboorte geen sporen van de ziekte der ouders.

Die kleinen worden sedert dr. Noel aan het hoofd der inrichting staat, onmiddellijk van de moeder gescheiden en alleen des daags bij deze gebracht, om met inachtneming van bijzondere voorzorgsmaatregelen te worden gezoogd, daar kunstmatige voeding in de tropen te veel te wenschen laat en volgens den heer Noel eerst wanneer het kind drie maanden oud is kan worden toegepast. De zuigeling mag in geenerlei aanraking met het lichaam der moeder komen en wordt daartoe geheel ingewikkeld, terwijl het zoogen plaats heeft door middel van een caoutchouc-dopje, op de tevoren met boorwater gezuiverde moederborst geplaatst. Eerst na zes maanden heeft de algeheele scheiding tusschen moeder en kind plaats.

La Désirade valt overigens al even weinig in den smaak der leprozen van beide koloniën als andere inrichtingen van dien aard elders. In den beginne was de opname verplicht, nu heeft deze slechts plaats op behoorlijk gewaarmerkte schriftelijke aanvrage van den belanghebbende zelven. Van 1 Januari 1890 tot 1 December 1899 werden in het geheel 121 gevallen opgenomen en het is zeer de vraag of dit aantal, zij het ook slechts een flauw beeld geeft van de uitbreiding dezer ziekte in de genoemde koloniën, waar dr. Kermorgant hieromtrent het volgende mededeelt:

»Wij kennen zelfs niet bij benadering het aantal leprosen in onze Antillen; maar wij weten dat alle klassen der maatschappij tol betalen aan de lepra, blanken en zwarten, rijken en armen".

Over den oorsprong der ziekte in deze koloniën verspreiden de gegevens weinig licht. De Caraiben, de oorspronkelijke bewoners, hadden een woord voor eene soort afzichtelijke en moeilijk te genezen ziekte, door de toovenaars opgewekt, en ook alleen door dezen te genezen. Of met deze ziekte ook de lepra bedoeld werd? Het is thans niet meer uit te maken, maar zooveel is zeker, dat de lepra eerst duidelijk geconstateerd werd na den invoer der slaven uit Afrika.

In de fransche koloniën van West-Afrika bestaat de lepra sedert onheuglijke tijden. Uit Arabië en Egypte gekomen heeft de ziekte zich over het geheele zwarte werelddeel verspreid.

Van bestuurswege werd tot nu toe weinig tegen de verspreiding dezer ziekte gedaan. Omtrent de oudste der koloniën, Senegal, teekent Dr. Kermorgant aan:

»Tot nu toe heeft het bestuur geen enkelen maatregel tegen de lepra genomen, tengevolge van moeilijkheden van allerlei aard, waarmêe het had te kampen. De betrokken volkeren, hoofdzakelijk uit fetisj-dienaren en muselmannen samengesteld, waren weinig geneigd zich aan de betrokken maatregelen te onderwerpen, waarvan zij de strekking niet begrepen.«

Met het oog op de uitbreiding van het fransch gezag in het binnenland, die aan het onderling verkeer tusschen de volkeren zal ten goede komen, acht Dr. K. thans het oogenblik gekomen om aan deze vraag op sociaal-hygienisch gebied dáár de noodige aandacht te schenken.

Opmerkelijk is wat Dr. K. ten aanzien van het verband tusschen Islam en lepra schrijft. Terwijl de Fetisjisten in de kuststreken uit zich zelven maatregelen nemen tegen de ziekte en de leprozen uit hun midden bannen, lezen wij het volgende omtrent het optreden der Mohamedaansche volkeren ten opzichte van bedoelde ziekte:

»Onder de volkeren integendeel, waartoe de Islam heeft kunnen doordringen, is de leproos niet het voorwerp van eenigen bijzonderen maatregel, zelfs niet, wanneer hij zich in een vergevorderd stadium bevindt. Hij is geen paria, maar een door het noodlot getroffen ongelukkige, die noch door zijne familie, noch door zijne geloofsgenooten wordt verstooten. De lepra is voor den Mohamedaan geene ziekte, die onreinheid insluit, zoodat dan ook allen daardoor getroffen, overal en ten alle tijde worden toegelaten tot het verrichten van den *salam* (met de gebruikelijke wasschingen enz.). Wanneer men Chassaniol gelooven mag, zou de ziekte reeds vorderingen gemaakt hebben in Senegal, tengevolge van de uitbreiding van den Islam.

Op Madagaskar gaf de lepra reeds onder het inlandsch vorsten-bestuur aanleiding tot strenge voorschriften betreffende de afzondering der lijders aan die ziekte. Er werd evenwel niet de hand aan gehouden en onder de regeering der laatste koningin, konden de leprozen zich vrijelijk langs den openbaren weg bewegen.

De verschillende, op het eiland gevestigde missieën hadden veel leproserieën opgericht, doch dienden deze niet tot afzondering der lijders maar tot verpleging en huisvesting van de brooide zieken, die konden in- en uitgaan naar eigen verkiezing.

Generaal Gallieni, die zich als eersten gouverneur-generaal van Madagaskar zeer veel aan de volksgezondheid liet gelegen zijn, nam uitgebreide maatregelen voor de afzondering der melaatschen van het eiland.

Op het oogenblik zijn reeds tien leproserieën met vijf bestuursinrichtingen gereed of zooals die te Ambositra op het punt van te worden geopend. Bovendien zijn nog verschillende inrichtingen in aanbouw waarbij de afzondering van alle leprozen wordt nagestreefd. Van de 4200 melaatschen in 1902 bij benadering geteld onder de 1,700,000 zielen der centrale provinciën, kunnen nu reeds 3,400 in de bestaande inrichtingen worden opgenomen. Hier staat, ook voor de particuliere instellingen, strenge afzondering op den voorgrond in den Noorschen geneesheeren van Antsirabe, die de besmettelijkheidstheorie verwierpen, is de verplichting moeten worden opgelegd om voor behoorlijke afzondering zorg te dragen.

Op de Komoren, waar de lepra wegens de met Arabië, Perzië, Indië en het Afrikaansche vasteland onderhouden handelsbetrekkingen reeds langen tijd werd waargenomen, ondervindt het bestuur over het algemeen medewerking van de zijde der bevolking voor de afzondering der lijders.

De officieele instelling is die op het eiland M'Zambarou, waar bij de laatste volkstelling 54 geinterneerden werden bevonden. Het officieele karakter dezer leprozen-*kolonie* — de geinterneerden bewegen zich vrijelijk over het eiland en oefenen landbouw en veeteelt uit — uit zich evenwel alleen in de toekenning van een rantsoen, dat die zieken elke twee maanden van bestuurswege wordt uitgereikt.

De leprozen op het eiland Anjouan, door hun volk verstooten, hebben zich eigener beweging te Chiconndouni gevestigd, waar zij een klein dorp gesticht hebben en van de vruchten van het landbouwbedrijf leven.

Op Réunion bestaat de verordening van 25 Februari 1852 toen: met het oog op de steeds grootere vorderingen van de lepra, overwegende het belang om de landbouwende bevolking te behoeden voor een plaag, die haar dreigt te zullen treffen« het bestuur besloot tot oprichting eener leproserie, ter opname van *alle* leprozen, met uitzondering van hen, die zich zouden verbinden de kolonie te verlaten of over voldoende middelen beschikten om in de eigen woning de zorg te vinden, welke hun toestand vereischte, met dien verstande dat voor deze laatsten ook volstrekte afzondering in de eigen woning verplichtend werd gesteld, en overtreding met opname in de leproserie werd bedreigd.

»Men moet zich haasten te zeggen«: schreef Dr. K., »al bestaat de verordening, zij werd niet uitgevoerd, en tal van leprozen bewegen zich langs de straten en maken zelfs gebruik van de openbare middelen van verkeer«.

In 1902 telde de instelling op »den Berg« in het geheel slechts 61 geinterneerden, w. o. 54 mannen en 7 vrouwen.

Voor de Fransche nederzettingen in Voor-Indië bestaan sedert het besluit van 28 Februari 1898 ten aanzien van deze aangelegenheid voorschriften nagenoeg gelijkluidend met die voor Réunion. De toepassing laat echter al evenzeer te wenschen als in die kolonie. Op een totaal van omstreeks 800 leprozen dat in 1898 geschat werd in de kolonie aanwezig te zijn, wijst de bij Pondichéry bestaande instelling tot opname van lepra-lijders eene bevolking aan van slechts 44 zielen, waarbij nog in het oog moet worden gehouden, dat volgens Dr. K. in de laatste 15 jaren de ziekte in de Fransche nederzettingen steeds toenemende is.

De minder gunstige financieele toestand der kolonie schijnt niet in de laatste plaats oorzaak te zijn voor het laisser- aller van het bestuur ten deze. Reeds in 1826 werden door den toenmaligen gouverneur de grondslagen gelegd voor eene leproserie, maar de bestaande instelling werd eerst in 1849 geopend en is omstreeks 30 jaren door de katholieke zending beheerd, om in 1898 weer in bestuurshanden over te gaan.

De instelling levert eene parodie op het stelsel van afzondering. De voor de mannen bestemde ruimte geeft door een deur onmiddellijk toegang tot den openbaren weg en moet door de talrijke lieden worden doorschreden, voor wie de kapel der inrichting sedert jaar en dag een pelgrimsplaats is, waar zij zich onder de zieken mengen, om er hunne gebeden te verrichten. Tot zelfs Hindoes trekken hierheen ter bedevaart, blootsvoets of in sandalen, die ze alvorens binnen te treden, uittrekken, waardoor de besmetting gemakkelijk wordt overgebracht.

In de verschillende landen, die Indo-China uitmaken komt de lepra sedert onheuglijke tijden voor en wordt die ziekte overal als besmettelijk erkend, zonder dat zulks evenwel aanleiding zou geven voor den inboorling, om uit zich zelven te trachten de besmetting te ontwijken. Eene uitzondering hierop maken de bewoners van Laos. Volgens hunne mandarijnen en bonzen zou de gevreesde ziekte in het land zijn gebracht door de invallen der Chineezen, maar sedert een eeuw geen noemenswaardige vorderingen hebben gemaakt, ten gevolge van de, door, de bewoners van Laos tegenover de zieken getroffen maatregelen. Zoodra de ziekte zich bij iemand openbaart hij moge hoog of laag staan, wordt hij midden in het bosch of op een zandplaat in den Mekong, waar men hem een hut bouwt, afgezonderd met verbod om zich weder naar zijn dorp te begeven. De bloedverwanten zijn verplicht om in zijn onderhoud te voorzien.

In Cochin China, waar het aantal leprozen op 4 à 5000 wordt geschat, heeft het bestuur bij besluit van 18 Januari 1903 bepaald, dat eene leproserie op het eiland Culaorong tegenover de stad Mytho zou worden opgericht, alwaar alle leprozen zullen worden afgezonderd, die zich op den openbaren weg vertoonen mitsgaders zij, die zelven het verzoek tot opname doen. De instelling is er op ingericht, om bij de opening 600 zieken op te nemen, maar er is plaats genoeg voor nog veel meer op het eiland, waar het terrein hun, die niet geheel voor den arbeid ongeschikt zijn geworden door hunne kwaal, de gelegenheid biedt om zich aan den landbouw te wijden.

In het koninkrijk Kambodja bestaat de afzondering der leprozen in beginsel, maar in de practijk is daarvan zoo goed als in het geheel geen sprake. Eerst wanneer de zieke in het laatste stadium verkeert en zijne familie in staat is hem te onderhouden bouwt deze hem een hut buiten het dorp, waar hij in afzondering zijn laatste levensdagen doorbrengt. Maar wie geene familie heeft, die voor hem zorgen kan, gaat bedelen. Te Pnom Penh, de hoofdstad van Kambodja, ziet men leprozen in een vrij ver gevorderd stadium het beroep van verkoopers op de markt uitoefenen; anderen slapen des nachts op de uitstaltafels. Het is dan ook niet te verwonderen dat de ziekte onder die omstandigheden hier groote vorderingen maakt. 't Zou moeilijk gaan nu *alle* leprozen in dit land te interneeren, maar men zou, zegt Dr. K. weer terug kunnen keeren tot de middelen in vorige eeuwen door de autoriteiten toegepast, toen heele leprozen-dorpen werden opgericht in streken, dien lijders aangewezen.

Evenals eertijds in Cochin China de lijken van leprozen niet mochten worden verbrand maar moesten worden begraven in diepe kuilen, bestaat dit gebruik thans nog in Kambodja, waar men vreest dat de rook, afkomstig van de verbranding van diergelijke lijken aan de omstanders de ziekte zou mededeelen — de zuivere besmettingstheorie!

De Tongkineezen zien het gevaar der besmetting voor de gemeenschap door het vrije verkeer der leprozen zeer wel in. Er is dan ook geen centrum van eenig belang, dat niet zijn leprozen-dorp heeft, waar talrijke zieken worden afgezonderd die in het laatste stadium verkeeren, daar de Tongkineezen weinig of niets afweten van de eerste symptomen der ziekte.

Niettegenstaande herhaaldelijk van medische zijde aangedrongen werd op maatregelen om het kwaad in Tongkin te stuiten, bleek de overheid dit niet al te zeer te duchten. (Het leprozendorp bij Hanoi werd opgeruimd ter wille van eene uitbreiding van het europeesch kwartier, en zonder dat er iets aan desinfectie van den bodem werd gedaan, heeft men op de oude woonplaats der leprozen verschillende Europeesche woningen gebouwd.)

In 1900 werd aan een commissie opgedragen om de onderwerpelijke aangelegenheid bestrijding der lepra, te bestudeeren. Men is thans nog niets verder gekomen.

(*Wordt vervolgd*).

Boekbespreking.

De, in het voorjaar van 1905 door den heer *Fred. Oudschans Dentz* in de »Christelijke Vereeniging van Nederlanders te Londen," met succes gehouden lezingen, werd onlangs in brochure-vorm uitgegeven, onder den titel: **„Een Schets van den Nederlandschen stam en van Neerlands plaats onder de volken in het verleden en in het heden"** welke tegen den prijs van f 0.25 is verkrijgbaar gesteld. Van harte hopen wij, dat dit geschrift onder veler oogen moge komen, want er valt menige goede les uit te leeren, o.a. waar de waarheid zoo onomwonden geuit wordt, als op blz. 26:

»Er is samenwerking noodig tusschen alle Nederlanders, want wij allen zondigen in velen. Wij, Nederlandsche mannen en vrouwen, moeten elkander steunen in bestrijding van ons erfgebrek: vadsige onverschilligheid voor gemeenschappelijk belang. Dat moeten wij doen zonder kleineering van anderen, met kalme vastberadenheid, zonder aanmatiging, zooals het een kleine natie past.

»Ons volk moet weten, dat er Nederlandsche belangen zijn, die in onze koloniën noodeloos en met groot gevaar worden verwaarloosd . . .

»Maar het weten zelf is niets; het voelen, het meeleven, uit echte belangstelling, dat is alles. Dat moet ons volk nog leeren, van meet af.

»Waarlijk, onze kansen staan nog schoon, maar dan *moet er op gerekend kunnen worden, dat iedere Nederlander zijn plicht zal doen!*»

* * *

Van den schrijver den heer *B. R. G. Bouricius* te Hilversum ontvingen wij in hartelijken dank zijne niet in den handel gebrachte brochure:

„Eene niet uitgesproken redevoering in de 2e Kamer der Staten-Generaal" (*tijdens de behandeling der Ind. Begrooting*), waarin hij opkomt voor »den mishandelden Europeaan, voorzoover deze behoort tot het genus der particuliere koffie-planters», die z. i. te veel te lijden heeft van overdreven fiscaliteit.

Hij stelt hieromtrent een reeks vragen waarop, naar wij vertrouwen het antwoord van daartoe bevoegde zijde niet uit zal blijven.

* * *

Ook de belanghebbenden bij de Java-suikerindustrie zijn op dit punt slecht te spreken, getuige de ons toegezonden overdruk uit *De Economist* van Januari jl., waarin **„Een protest tegen de Nieuwe Indische Suikerbelasting,"** wordt geuit door de heeren *E. K. G. Rose* en *G. Eschauzier*, met een inleidend woord van den heer *N. P. van den Berg*, die o.a. vindt dat voor de hand zou hebben gelegen der Regeering toe te roepen: »begin met Uw stelsel hier te lande toe te passen, en blijkt het te voldoen, voer het dan ook op Java in, niet alleen ten laste van de suikerindustrie, maar ten laste van alle bedrijven, waarmede wat verdiend wordt."

De lezers van ons Weekblad weten, dat wij 't in het bizonder met het laatste deel van deze uitspraak geheel eens zijn, vooral daar, waar het woordje »wat" door »veel" vervangen zou kunnen worden.

* * *

Dat de geëmploijeerden der suikerfabrieken op Java niet altijd een benijdenswaardig leven hebben, kan worden opgemaakt uit de beschrijving van *Kentongan*, uitgegeven bij *Masereeuw en Bouten* te Rotterdam, en bedoeld als: **„Eene ernstige waarschuwing aan ouders, die hunne zonen naar Indië laten gaan."**

Van nabij wetende, dat helaas aan de beschreven toestanden grootendeels waarheid ten grondslag ligt, spijt het ons, dat het geheel hier niet in samenhangender, overtuigender vorm werd weergegeven, te meer daar wij volkomen samengaan met den raad tot besluit nl. dat de geëmploijeerden eene vereeniging moeten stichten met het doel om gezamenlijk alle rechtmatige grieven en misstanden weg te nemen, zooals immers reeds bij menig bedrijf in Europa met succes in toepassing wordt gebracht. Op den keper beschouwd verschillen de toestanden op zedelijk gebied, in den ruimsten zin genomen, hier en ginds, al heel weinig.

* * *

Door het **Koloniaal Museum te Haarlem** is dezer dagen uitgegeven de derde editie van den **„Beschrijvenden Catalogus der Houtsoorten van Ned-Indië,** tevens beschrijving der meest bekende boomen van den Ned.-Indischen Archipel en hun waarde voor de huishouding door *F. W. van Eeden*. Van dit werk is de eerste druk in 1872, de tweede in 1886 verschenen. Deze derde en veel vermeerderde uitgave werd door den heer J. J. Duyfjes, houtvester bij het boschwezen in Ned-Indië zoodanig bewerkt, dat het thans niet alleen een beknopte encyclopaedie is van alle Indische boomsoorten, doch tevens een practische leidraad voor belanghebbenden in houtzaken. Voor den prijs van f 2.50 is het ook in *Boeatan*, Plaats 9, den Haag, te krijgen.

NAAMLIJST VAN LEDEN

toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maand Januari 1906.

Naam	Plaats	Bedrag
Heer C. de Vries,	Amsterdam,	f 2.— lid.
Mevr. C. de Waal, geb. van der Werf,	Apeldoorn,	1.50 »
Mej. O. J. W. de Veer,	»	1.50 »
Heer J. J. L. Geel,	»	1.50 »
» H. G. S. Eschauzier,	Baarn,	5.— don.
» G. Ström,	Breda,	1.50 lid.
» H. W. O. de Bruijn,	Breda (Ginneken),	1.50 »
» J. C. van Schermbeek,	» »	1.50 »
Mej. C. van Thielen,	Breda,	1.50 »
» A. Verkade,	»	1.50 »
Heer H. van Schreven,	Bussum,	1.50 »
» H. H. van Ravenswaaij,	Brussel,	2.50 »
» H. T. Karsten,	Delft,	3.— »
» F. la Fontaine,	Doetinchen,	1.50 »
» Jhr. O. J. B. van Bevesteijn,	's Gravenhage,	1.50 »
» O. J. van der Elst,	»	2.50 »
» E. Thieswijk,	»	3.— »
» J. W. Stemfoort,	»	2.50 »
» H. L. Bloemenwaanders,	»	1.50 »
» René Brodin,	»	1.50 »
Mevr. Birnie—John,	»	1.50 »
Heer M. Gatsonides,	»	2.50 »
» J. Floris,	»	2.50 »
» J. H. van Baar van Slangenburgh,	»	1.50 »
» H. van Ophuijsen,	»	1.50 »
» J. L. H. Wattendorff,	»	4.50 »
» W. A. Mouton,	»	2.50 »
» W. Peters,	»	2.50 »
» C. W. van Suchtelen,	»	1.50 »
» André Stehli, Tailleur pour Dames	»	1.50 »
Mevr. S. Mulder, geb. Dijckmeester,	»	1.50 »
Firma Scholtens en Zoon,	Groningen,	1.50 »
Mevr. de Wed. K. Jeekel — geb. Jkvr. van Rappard,	Nijmegen,	1.50 »
» de Wed. Feuilletau de Bruijn,	»	1.50 »
» » » de Gelder,	»	1.50 »
» C. E. Berends Bosch,	»	1.50 »
Heer C. F. Evers,	»	1.50 »
» A. C. de Heer,	»	1.50 »
» L. van Kuijk,	»	1.50 »
» J. F. Westermann,	Rotterdam,	1.50 »
Mej. J. Schäfer,	»	2.— »
» A. van Wijk de Vries,	»	1.50 »
Heer F. van Overzee,	»	1.50 »
» H. Houwens,	»	2.50 »
» Jos M. van Mens,	»	5.— don.
Mej. J. Pannekoek,	»	1.50 lid.
Heer W. Pos,	Zaandam,	1.50 »
» C. van der Vlies,	Zutphen,	1.50 »
Mevr. de Wed. H. D. Tjeenk Willink, geb. Epke,	»	1.50 »
Heer O. P. Besseling,	Bangkinang,	2.50 »
» A. Schultz,	Kawal—Cheribon,	2.50 »
Mevr. E. Schmützer,	's Gravenhage,	5.— don.
G. J. H. Berckenkamp,	»	1.50 lid.
B. J. van der Kaaij,	»	1.50 »
Mevr. de Wed. G. H. Starke geb. Pierson,	»	1.50 »
J. J. van Huffel,	Sintang, Res. Pontianak,	2.50 »
Heer C. de Vries,	Amsterdam,	2.—
Mevr. de Wed. C. J. Blankert,	den Haag,	1.50
» » » Gruiter,	» »	1.50

Aan Donateurs, Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Riouwstraat 212, den Haag.*

Rectificatie.

In een fransch citaat in de rubriek Van Vreemde Koloniën in ons vorig nummer zijn nog eenige fouten gelaten, die onze lezers zeker wel zullen hebben verbeterd.

Wij laten hier het verbeterde stukje volgen:

»Les autorités de Java se sont récemment émues du mouvement de concentration de la propriété foncière entre les mains des exploitants de grandes cultures; le Malais déserte peu à peu son champ pour louer ses bras; un système ingénieux d'avances de salaires le fait tomber sous la domination exclusive du concessionnaire européen, et il est, en quelques années, exproprié, réduit à une condition quasi-servile. Nous ne saurions aider en Indo Chine, la constitution d' un prolétariat misérable, condamné d' avance à la pauvreté et à la disparition."

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

N°. 7. Donderdag 15 Februari 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat.**
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice). (*Zie het inteekenbiljet op blz.* 12).

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Op **Vrijdag 23** dezer des 's avonds ten **8 ure** zal in de zaal van het gebouw **Diligentia** *Lange Voorhout* 5, door den heer **C. Spat**, leeraar aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda gehouden worden,

Eene **voordracht met lichtbeelden** over:

De Bedevaart naar Mekka.

Leden van »Oost en West« hebben op vertoon van hun lidmaatschapskaart vrijen toegang. Voor huisgenooten van leden bedraagt de toegangsprijs f 0.50 in de zaal en f 0.10 op de galerij, voor **niet leden** f 1.— in de zaa en f 0.50 op de galerij; voor leerlingen van onderwijs-inrichtingen en leden van Toynbee of dergelijke vereenigingen f 0.10 in de zaal en f 0.05 op de galerij.

Kaarten zijn van af heden te bekomen in Laan van Meerdervoort 195, in Boeatan Plaats 9 en bij den concierge van het gebouw Lange Voorhout 5, op Maandag 19 en Dinsdag 20 dezer tusschen 10 ure v. m. en 4 ure n. m., waar ook **Plaatsen kunnen worden besproken.**

II. Van de Afdeeling: »Amsterdam«:

Algemeene Vergadering

op Vrijdag 23 Februari 1906, te houden in het American Hotel des avonds 8 uur.

Agenda:

1°. Opening.
2°. Lezing der notulen.
3°. Ingekomen stukken.
4°. Jaarverslag v.d. secretaris en rekening en verantwoording v/d. penningmeester.
5°. Verkiezing van drie bestuursleden wegens periodieke aftreding der Heeren: P. L. van Genderen, H. Kohlbrugge en H. Th. Rolandus.
6°. Benoeming van afgevaardigden v.d. jaarlijksche Algem. Vergadering der Vereeniging.
7°. Rapporten der verschillende Commissiën.
8°. bespreking van de te houden tentoonstelling van voorwerpen van O. en W. Indische kunst; kunstsnijverheid enz.
9°. Rondvraag en sluiting.

Vooral met het oog op n°. 8 der agenda wordt eene groote opkomst der leden dringend *noodzakelijk geacht.*

Mr. J. W. SIKMAN,
Secretaris

III. Van het Dagel. Bestuur der Vereeniging:

a. Op **Maandag 19** dezer **'s middags ten half drie uur** zal er door de zendingsvrienden eene bijeenkomst gehouden worden in het *Toussainthuis*, Toussaintkade n°. 11*a*, waar de heer **Schut** mededeelingen zal doen over het *werk der Utrechtsche Zendingsvereeniging.*

b. Jkvr. *A. von Schmidt auf Altenstadt* houdt deze week op verschillende plaatsen in Twente, o. a. te Almelo, Hengelo, Oldenzaal en ook te Deventer hare onderhoudende voordracht met lichtbeelden over Java. Wij verheugen er ons ten zeerste over, dat op deze doeltreffende wijze meer en meer de algemeene belangstelling voor Nederlandsch-Indië in alle oorden van ons land wordt opgewekt en vertrouwen, dat het gevolg er van moge zijn, dat *velen* zich bij »Oost en West« zullen willen aansluiten, om gezamenlijk de belangen van Ned. Oost- en West-Indië en daardoor ook van Nederland te bevorderen.

c. Sedert Woensdag 7 dezer ontvingen wij nog de volgende **giften voor de slachtoffers van den watersnood op Midden Java:**

van N. te Brummen	f 1.—
„ Mevr. de Wed. S. B. Z. v. O. te Leiden	„ 5,—
„ F. S. den Haag	„ 2.50
„ H. F. C. B. den Haag	„ 2.50
„ Ds. W. den Haag	„ 1.—
te zamen	f 12.—

Die, naar wij hopen, nog door vele andere zullen worden gevolgd, ook na lezing van het ondervolgende.

Het werd ons al heel gemakkelijk gemaakt aan onze belofte te voldoen, om ditmaal onze lezers op de hoogte te brengen van den toestand der **Witte Kruis Kolonie**, door dat met de jongste mail de heer *A. van Emmerik* ons het verzoek doet, het volgende verslagje in ons orgaan op te willen nemen:

Ontvangsten der Kolonie:

In kas op ulto Dec. 1904	f 1.207.95	
Verkochte diversen en andere inkomsten	„ 2.551.25	
Vaste bijdragen	„ 435.60	
Giften	„ 4.122.42	
Giften der Ned. Vereeniging Oost en West.	„ 875.—	
Van Salatiga Comité	„ 640.—	
Geleend uit Wittekruisblad fonds	„ 200.—	
Totaal		f 10.032.22

Uitgaven over het jaar 1905.

Voor voedsel	f 4.764.82	
„ gereedschap en bouwmateriaal	„ 347.22	
„ werkloon	„ 3.255.14	
„ salarissen Europeesch personeel	„ 480.—	
„ kleeding	„ 464.20	
„ aalmoezen	„ 76.84	
„ plantzaad	„ 29.66	
„ vracht en port	„ 48.28	
„ school- en kantoorbehoeften	„ 30.89	
„ aankoop van vee	„ 100.—	
„ reiskosten	„ 65.43	
„ diversen	„ 319.50	
Totaal		f 9.981.99
In kas op ulto Dec. '05		f 50.23

Zoodat het pas geboren jaar de kolonie vindt met een nadeelig saldo van f 150.—. Vóórdat men mij echter totaal ongeschikt verklaart voor minister van financiën der kolonie, verzoek ik de aandacht der lezers voor het volgende:

Het gemiddeld aantal zielen op de kolonie bedroeg gedurende het afgeloopen jaar 300. Op einde December was het aantal 293, nl. 53 mannen, 89 vrouwen, 83 jongens en 68 meisjes. Onder dit aantal van 293 bevinden zich 5 blinden en eenige half blinden, 10 dooven en doofstommen, 3 krankzinnigen, 3 lammen, verscheidene kreupelen en een dertigtal zwakken, afgeleefden of door vroeger opium gebruik geknakten.

De kolonie is gevestigd op een waterloozen, steenachtigen heuvelrug.

Eigenlijk kapitaal om de grondbewerking zooals het behoort aan te pakken, heb ik nooit gehad. Bovendien hebben wij veel misgewas gehad, door droogte en *walangsangit* (vliegende insecten). Ondanks dit alles, is de toestand der kolonie zeer hoopvol en het laat zich aanzien, dat zij tegen het einde van het volgend jaar zich zelf zal kunnen bedruipen.

Op uitnoodiging van den heer *A. J. N. Engelenberg*, Assistent-Resident van Midden-Celebes, ga ik D. V. binnenkort naar Donggala om te zien, of er in die buurt geschikt terrein is voor een Javanen-Kolonie. C.q. zal de Salatiga-Kolonie als doorgangskolonie blijven bestaan.

Salatiga, 8 Januari 1906. A. VAN EMMERIK.

Wij kunnen niet nalaten, om ook uit *Het Witte Kruisblad*, het orgaan van den leider der kolonie, het een en ander over te nemen, dat een goeden kijk geeft op den gang van zaken en op de zelfopofferende liefde, die de sterke drijfveer is van den zwaren arbeid, welke daar verricht wordt.

Zoo eenvoudig vertelt de heer v. E.:

»Ons oudste dochtertje heet Tresna, een Javaansch woord dat »liefde« beteekent. Onlangs werd een Javaansch echtpaar op de kolonie verblijd met de komst van een lief klein meisje. Met goedvinden der ouders werd haar toen ook den naam van Tresna gegeven.

De kolonie, bestaande uit ongeveer 300 zielen, wordt hoe langer hoe meer een levend, vast aaneengesloten geheel. De menschen, die overtuigd zijn, dat wij hunne belangen met al den ernst onzer ziel behartigen, geven ons gaarne een soort van patriarchaal gezag over hen en langzamerhand gaan zij zich op de kolonie gevoelen als leden van één groot gezin. Door hunne kinderen dezelfde namen te geven als de onze, werken wij dit gevoel in de hand, hopende dat onze eigen kinderen het werk later kunnen voortzetten en uitbreiden.

Vele menschen vinden het een bezwaar, dat wij met vijf eigen kinderen gevestigd zijn op een plaats, van waar wij ze niet naar school kunnen zenden. Mijn vrouw en mij komt dat bezwaar nu niet zoo groot voor. Mijn vrouw leert ze lezen en schrijven en de eerste beginselen van rekenen welk werk ik haar over eenigen tijd uit de hand hoop te nemen om het voort te zetten. Ons oudste meisje van 9 jaar en onze oudste jongen van 7 jaar hebben beiden reeds vaardigheid om met naald en draad om te gaan. Van den Assistent der kolonie, den heer Zuppinger, leeren zij muziek, waar zij aardige vorderingen in maken.

Het gewone huis of tuin-Javaanschen Maleisch spreken zij natuurlijk en beter dan hun vader en moeder het ooit zullen leeren. Hollandsch-spreken gaat gebrekkig maar er komt toch merkbare verbetering in. Engelsch verstaan zij bijna zoo goed als Hollandsch al spreken zij het weinig.

Als zij op 12 jarigen leeftijd in 4 talen kunnen lezen, spreken en schrijven, goed de eerste beginselen der rekenkunst en de theorie der muziek kennen en desnoods hun eigen kleeren kunnen maken zijn zij ver genoeg om verder opgeleid te worden in de richting van hun levensroeping. Hunne algemeene ontwikkeling moet meer het gevolg zijn van eigen begeerte om kennis te vergaren dan van inpompen door anderen.

Het voornaamste is dat hun karakter zich flink en in de goede richting ontwikkelt.

Het is mijn ernstig verlangen, dat onze jongens later in staat zullen zijn om eigenhandig veldarbeid te verrichten en met het vee om te gaan.

Verder hoopen wij, dat zij in die richting geschikte voorgangers en leiders zullen worden van de talrijke Javaansche kinderen, die op de kolonie opgroeien in eene atmosfeer van zedelijkheid, werkzaamheid en godsvrucht.

Mijn poging, waarvan ik in een vorig nummer melding maakte, om van Z. E. den Gouverneur-Generaal den heer van Heutsz, wat geld uit 's lands kas te krijgen ten behoeve onzer groote familie van armen en weezen, heeft finaal schipbreuk geleden. „Mijn groot vertrouwen in Zijne Excellentie's grootmoedigheid bij de toepassing van de aan haar hoog ambt verbonden Koninklijke prerogatieven" is in dit geval volstrekt teleurgesteld.

Aan het slot der missieve van den 1sten Gouvernements-secretaris ddo. 21 Augustus j.l. no. 2951 werd mij medegedeeld, »dat het Z.E. toch gebleken is dat de heer Sythoff een groot gedeelte van de door hem, van af het begin van 1902, ontvangen bijdragen van particulieren tot leniging van den destijds in verschillende deelen der Residentie Semarang heerschenden nood aan mij heeft ter hand gesteld, zoodat ik, zij het ook niet uit 's lands kas, een aanzienlijk bedrag ontving voor de verpleging van de van Bestuurswege naar mijne kolonie gezonden Inlanders, in verband waarmede, naar de meening van den Landvoogd, van de toekenning van eene nadere vergoeding geen sprake kan zijn".

Het is waar, de heer Sythoff heeft mij van de door hem ontvangen partikuliere giften een zeer belangrijk bedrag afgedragen. Het totaal bedrag dat ik van ZHEdG. ontving is *f* 10276.37, terwijl hij buitendien op alle mogelijke manieren zijn invloed aanwendde om mij te helpen de kolonie een blijvend bestaan te verzekeren. Mijn vrouw en ik zullen steeds den naam van Resident Sythoff in zegenend aandenken houden. In een particulieren brief aan ZHEdG. schreef ik hem eens, dat als ik de Koningin was, ik hem Gouverneur-Generaal zou maken, hm! hm!

»Ik wil hier nu niet spreken van de ± 2000 individuën, die op de kolonie tijdelijk een toevlucht vonden, ook niet van de gebouwen etc., die opgezet moesten worden, maar ik wil slechts vragen: Hoeveel is er noodig om 300 arme stumpers en weezen (het gemiddeld aantal zielen op de kolonie) levenslang, of wat de weezen betreft, tot zij volwassen zijn, — te voeden, te kleeden, te onderwijzen etc? De rente van *f* 10.000, als ik ze nog had, zou *f* 400 's jaars zijn. Maar zij waren, zooals ieder mensch begrijpen kan, reeds binnen eenige maanden besteed aan gebouwen, werkloon en voedsel.

Het spijt mij, dat ik deze laatste poging gedaan heb om ten behoeve onzer bedelaars-kolonie geld van de Regeering te krijgen. Zij schijnt nu eenmaal volstrekt onwillig te zijn om hare barmhartigheid jegens den Javaan in klinkende munt om te zetten. Ik hoop van ganscher harte, dat er barmhartigheid voor hem bij haar aanwezig is, want hoe wij de zaak ook beschouwen, er ligt een ontzaggelijke last van schuld jegens den Javaan op de Regeering en e. q. zal die barmhartigheid zich toch eenmaal *moeten* openbaren.

»Een der redenen waarom het mij spijt, dat ik zijn Excellentie den heer van Heutsz om financieele hulp uit 's lands kas heb gevraagd, is: dat ik getoond heb niet consequent te zijn geweest. Ik had geloof genoeg moeten hebben om heelemaal niet aan hulp uit 's lands kas te denken. Eén ding staat daar echter tegenover en dat is; dat ik zoo gaarne zou kunnen zeggen: Met betrekking tot *onze* Javaansche armen heeft de Regeering toch een liefdadig hart getoond en is zij edelmoedig geweest. Aan tal van inlandsche ambtenaren, die de kolonie bezochten, heb ik, op de vraag of aan de kolonie financieele regeerings-hulp verleend werd, een ontkennen antwoord moeten geven. En ik herinner mij, dat een hooggeplaatst inlandsch ambtenaar zich tamelijk bitter en minachtend uitliet over de wijze, waarop het Gouvernement zich van zijne zedelijke plichten jegens de bevolking van Java kwijt. Mijn Nederlandsch hart wordt dikwijls benauwd, als ik aan de toekomst van het Nederlandsch gezag in Insulinde denk. De kinderen op de kolonie ontwikkelen zich geestelijk en intellectueel zeer goed, en zij leeren nederigheid, werkzaamheid, liefde jegens de Europeanen en aanhankelijkheid aan het Gouvernement. Maar wat moet men van dat gedeelte van het Javaansche volk verwachten, dat zich ontwikkelen zal zonder hulp van en dus zonder reden tot dankbaarheid aan het Nederlandsch Indisch Gouvernement? Het Javaansche volk is zeer vatbaar voor ontwikkeling. Wat het ontbreekt aan zelfbewustzijn, fierheid en onafhankelijkszin, zal later ongetwijfeld afgewogen worden door hun vernuft, handigheid, matigheid en hunne physieke betere geschiktheid om in dit klimaat te arbeiden. Later zal duidelijker blijken hoeveel dank de Regeering schuldig is aan de Christelijke zendeng en ik geloof, dat zij zeer dankbaar behoorde te zijn, omdat het Leger des Heils op Java gekomen is. Moge er onder de Christelijke arbeiders meer en meer een harmonische samenwerking komen, opdat ook door eene verspreiding op zeer ruime schaal van een blijmoedig, kinderlijk Christendom onder het Javaansche volk alle aanleiding tot botsing tusschen blanken en bruinen weggenomen worde.

»Een geneesheer, die onlangs de Witte-kruis-kolonie bezocht zeide, met het oog op het Gouvernement en de Javanen: »Een pauper (het Gouvernement) wordt op de been gehouden door paupers (de Javanen).«

Dit klinkt niet vleiend, maar is er niet veel waars in?

Officieel wordt erkend, dat het gemiddeld jaarlijksch inkomen van den Javaanschen kleinen man, waarvan hij met zijn gezin (gemiddeld: vrouw en drie kinderen) moet leven f 50.— of nog geen 14 centen per dag bedraagt, en daarbij is hij belasting- en heerendienst-plichtig, terwijl het Gouvernement nog opium aan hem verkoopt.

De heer D. van Rees erkent in zijn Gedangan-rapport, dat de Javaan meer onderwijs moet hebben en dat hij geen voldoende zekerheid van eigendom heeft.

»Wij hebben gedurende ongeveer een jaar een man op de kolonie gehad die volgens zijn eigen bekentenis en de getuigenis van een zijner vroegere mede-misdadigers, vijf moorden op zijn geweten had. Die man woont thans weer in zijn vroegere desa; maar nu en dan komt hij nog wel eens in aanraking met een onzer menschen. Eens zeide hij tot een hunner: »Het is waar, ik ben niet meer op de Wittekruis-kolonie, maar ik ben toch niet meer zooals ik was, vóórdat ik daar kwam. Ik *kan* niet meer doen zooals ik vroeger deed."

»Indië lijdt aan ontzettende kwalen en voor die kwalen heeft men ontzaggelijke middelen noodig:

Eenige honderden millioenen guldens om direct over te beschikken, eerlijke, trouwe, bekwame personen om de plannen ten uitvoer te brengen van een geniaal, krachtig, menschlievend en godvruchtig hoofd. De rest heeft Insulinde in overvloed, namelijk: een zeer talrijke, voor ontwikkeling vatbare landbouw bevolking op Java en millioenen bouws braakliggenden grond op de Buitenbezittingen."

Bedrijfsbelasting voor Inlanders op Java.

Belofte maakt schuld, en waar wij Mr. Maclaine Pont, beloofden goede nota te nemen van wat deze geachte medestrijder voor de belangen van Indië en dus ook voor de belangen van den Javaan alsnog in het Utr. Pr. en St. Dgbl. in het midden zou brengen voor zijn betoog tot afschaffing der bedrijfsbelasting voor inlanders op Java, is het dus een soort eereschuld, om ons van een belofte te kwijten, welke ons, dat wij het gerust bekennen, drukt.

Wij vonden in het eerste pleit van den heer M. P., o.a. in de Nieuwe Cour. voortgezet, totdat dit blad de zaak van weerskanten voldoende toegelicht achtte, aanleiding om indertijd in ons overzicht als onze meening te kennen te geven, dat aan dat pleit de verdienstelijkheid moest worden toegekend van aan weinig diepgaande beschouwingen een zekere bewijskracht te ontleenen voor eene onzes inziens betwistbare stelling.

Het doet ons leed den heer M. P. te kennen te moeten geven, dat aan zijn betoog in het Utr. Dagbl. van den 17en November ll. onzes inziens evenzeer de bewijskracht ontbreekt.

De kern van dit betoog levert een schrijven van een ambtenaar van het Binnenlandsch Bestuur op Java, die, naar aanleiding van de bekende circulaires, waarin van hooger hand de meening werd geuit dat, vooral ten aanzien van de meer gegoeden op Java, de aanslag in de bedrijfsbelasting te wenschen liet, de vrees uitte, dat zulks leiden zou tot een willekeurig opdrijven der belasting.

Wij zelven hebben te kennen gegeven, dat wij die circulaire, waarin een behoorlijke behartiging dezer aangelegenheid als voorwaarde werd gesteld voor een goede beoordeeling van den bestuursambtenaar, mede onvoorzichtig achtten. Wij beseften dat zij bij den zwakken broeder als stimulans zou werken in eene hoogst ongewenschte richting, maar wij achten het korps bestuursambtenaren te hoog om te kunnen verwachten, dat die richting eene algemeene worden zou.

Doch gaan wij over tot het artikel van den heer Maclaine Pont, waarbij deze dan tot de volgende conclusie komt:

De belasting is dus willekeurig, oneerlijk en antieconomisch. Zij drukt op de bitterste armoede. Hare natuur en de omstandigheden brengen mede, dat zij voor verbetering niet vatbaar is. Zij bezoedele dus niet langer de wetgeving van Nederlandsch-Indië!

De belasting is willekeurig.

Ten bewijze hiervoor dient het schrijven van den ambtenaar van het Binnenlandsch Bestuur, waarin deze de werking der belasting aldus schetst:

„Bij den eersten aanslag, dien men in eene nieuwe contrôle-afdeeling houdt, stelt men zich van te voren door 't bezoeken van werkplaatsen, pakhuizen, enz., op de hoogte van aard en omvang der verschillende bedrijven; bij de volgende aanslagen wordt dit naar gelang der behoefte herhaald, doch meer kan men niet doen. Bij meer gegoeden is nu de aanslag in den regel een loven en bieden; men neemt tot basis het cijfer van het vorige jaar, tracht den nieuwen aanslag hooger te maken, hoort de bezwaren van den aangeslagene daartegen, vraagt inlichtingen aan personen die hetzelfde bedrijf uitoefenen en aan het dessahoofd, en komt zoo eindelijk tot een aanslagcijfer. Niets is voor den controleerenden ambtenaar gemakkelijker dan, onder invloed van bedreiging met promotie-onthouding, zulk een aanslag 10 à 20 pct. hooger te stellen dan hij anders zou doen; dit spreekt van zelf. De aanslag is wel pro forma aan „commissies" opgedragen, doch de facto hebben de inlandsche leden daarin geen stem."

Ten overvloede spreekt die ambtenaar als zijne overtuiging uit, dat meer dan de helft der voor f 0.50 aangeslagenen rechtens van belasting behoorden vrij te zijn.

Ten slotte meent de heer Maclaine Pont zelf: „al trekt de Regeering de beruchte circulaires in, al vervangt zij ze door andere, het kwaad is gebeurd, de ambtenaren weten nu eenmaal hoe de Regeering hunne promotie en bezoldiging afhankelijk heeft gesteld van meerdere opbrengst der belasting, en ook zonder circulaires heeft zij hen geheel en al in hare macht."

Deze laatste redeneering is er onzes inziens eene pour le besoin de la cause. Op die manier zou het nimmer mogelijk wezen eene begane vergissing te herstellen. En dat ten deze een vergissing in het spel was, meenen wij gevoegelijk te mogen aannemen. Die circulaires kunnen den indruk wekken, alsof zuivere zucht naar meerdere productiviteit der belasting daarbij voorstond, terwijl deze blijkbaar slechts als gevolg eener behoorlijke behartiging van de belangen der gemeenschap werd beoogd, die behartiging den ambtenaren — wij geven toe op voor den zwakken broeder onvoorzichtige wijze — op het hart werd gedrukt.

Tegenover het eene getuigenis van den man der practijk des heeren M. P. betreffende de vele aangeslagenen, die rechtens van de belasting behoorden te zijn vrijgesteld, staan de getuigenissen van anderen en zullen zeker ook de getuigenissen van meerderen der Indische Regeering hebben ten dienste gestaan, om haar de overtuiging te schenken, dat de aanslag ja willekeurig, doch ten nadeele van de gemeenschap, uit overdreven zorg voor den Inlander als om andere redenen te laag werd gesteld.

Den heer M. P. behoeven we wel niet en detail de koloniale litteratuur van den lateren tijd voor te houden, om hem te doen inzien, dat zulk een overdreven zorg, ook onder de ambtenaren als gevolg van den indruk dier litteratuur, geenszins tot de onwaarschijnlijkheden behoort. Zij was zeker in hooge mate begrijpelijk, zoolang er zoo weinig door de gemeenschap voor den Javaan werd verricht; zij is in alle opzichten af te keuren, nu aan de opheffing van Java staat te worden gearbeid en moet worden gearbeid, niet in de laatste plaats door Java zelf. De welvaart van den inlander op Java moet geen broeikasplantje zijn, maar in hoofdzaak aan eigen kracht, door het moederland te steunen en te leiden, groei en bloei ontleenen.

Het zijn naar onze meening deze denkbeelden, die aan de circulaires der Indische Regeering moeten hebben ten grondslag gelegen, maar daarin op onhandige wijze werden vertolkt.

En wat verder deze quaestie van willekeur betreft, zooals die door den zegsman van den heer M. P. werd voorgesteld, moeten wij verklaren niet te begrijpen, hoe eene slordige toepassing kan dienen tot veroordeeling van een stelsel. Die „de facto" als comedievertooning voorgestelde, doch als waarborg voor de contribuabelen ingestelde commissies, toonen slechts aan, dat er ook in dit opzicht op Java nog te arbeiden, voor Javaan en ambtenaren te leeren valt, voordat de gewenschte samenwerking, in het belang zoowel van volk als gemeenschap is verkregen en moet worden verkregen.

De belasting is oneerlijk.

„Sommigen zijn van oordeel dat deze belasting in het Indische fiscale stelsel niet kan worden gemist, omdat zij, die met den landbouw den kost verdienen, niet uitsluitend belast mogen worden, doch handel en nijverheid ook het hunne moeten bijdragen. Ik wensch hiertegen aan te voeren, dat de rechtsgrond, waarop de landrente berust, gelegen is in het feit, dat in Nederlandsch-Indië de Inlandsche vorst volgens den alouden adat beschouwd wordt als eigenaar van den grond en het recht heeft voor het gebruik daarvan een deel van de opbrengst, op Java een vijfde te vorderen. De Nederlandsche Staat, als rechtsopvolger der oude Souvereinen, kan dus hetzelfde doen. Hij geeft den landbouwer den grond ten gebruike: wat geeft hij daarentegen den koopman en industrieel, om met deze weidsche termen kwé kwé verkoopstertjes, battiksters, smeden, timmerlui etc. aan te duiden? Niets" schrijft de heer M. P.

Die grondeigenaar-quaestie is er onzes inziens met de haren bijgesleept. Het feit is dat de Nederlandsche Staat in Indië het inlandsch grondbezit heeft geëerbiedigd en beschermd, zooals het dit heeft gevonden. Maar landbouwer zoowel als koopman en industrieel genieten de voordeelen, welke de gemeenschap hun biedt, de laatste, meerendeels in de centra gevestigd, waaraan meer zorg werd besteed, zelfs meer dan de eerste. Wie zal wanneer straks aan het inlandsch onderwijs meer uitbreiding wordt gegeven, daarvan weer meer voordeel trekken, het kind van den landbouwer of dat van den in de centra, die het eerst aan de beurt komen, gevestigden landgenoot?

Oneerlijk nietwaar, dat deze ook zijn penningsken

bijdraagt? Oef, wat 'n..... pardon, we hadden ons bijna iets laten ontvallen.

De belasting is anti-economisch.

Hiertoe wordt het volgende bewijsstuk geleverd.

„Zoodra een inlander een ambacht uitoefent, staat hij bloot aan absoluut willekeurigen aanslag. Eenmaal aangeslagen, is zijn eenige kans om weer vrij te komen staking van zijn bedrijf. De belasting is dus een rem op het bedrijf en moet worden afgeschaft, wil men den Inlander aan het werk en zoo aan verdienste helpen.

„Naar herhaaldelijk werd verzekerd is het een gewoon verschijnsel, dat de overweging van dadelijk meer belasting te moeten betalen vele inlanders er van terughoudt, met een of ander bedrijf te beginnen, dan wel een bestaand bedrijf uit te breiden."

Zoo rapporteerde de afgetreden directeur van O. E. & N. na afloop zijner dienstreis in 1904 aan den Gouverneur-Generaal."

Tegen het anti-economische van deze belasting zou heel wat aan te voeren zijn. Volstaan wij met de vraag of het in de bedoeling kan liggen om bij de één millioen nijveren van heden er b.v. nog één millioen te kweeken door algeheele vrijstelling van het bedrijf, waardoor de gezeten nijveren van heden door beunhazen zouden worden verdrongen? Zouden de nominale, doch door het bestuur te laag gestelde geachte inkomsten der nijveren van Java ad 79 millioen gulden, over twee instede van één millioen omgeslagen, het bedrijf, den toestand der nijveren verbeteren? Geloove dat wie wil.

Gegeven den algemeenen overal waar te nemen tegenzin tegen het offer der belasting, zoude het ons verbaasd hebben, zoo den heer Abendanon op zijne reis niet ook de klacht tegen den druk der belasting ware ter oore gekomen. Die klacht is menschelijk, maar zou het verstandig wezen daaraan gehoor te geven?

Mocht het al waar zijn, dat de vrees voor belasting of meerdere belasting een rem zou wezen voor het bedrijf op Java, wat wij voor het werkelijk krachtig bedrijf meenen te mogen betwijfelen, een veel grooteren rem voor de ontwikkeling van dat bedrijf, zoude zijne vrijstelling opleveren, die den strijd om het bestaan voor den nijvere van heden nog zou verzwaren.

De belasting drukt op de bitterste armoede.

Wanneer we zien, dat tot inkomsten van 25 gld. 's jaars zijn belast, en we er aan denken dat 25 gld. nog geen 8 centen daags vertegenwoordigen, waarvoor we, wanneer de broodprijzen opslaan, hier niet eens 'n broodje kunnen bekomen, ja, dan nijpt ons 't hart dicht bij de gedachte aan den gruwzamen indischen fiscus. Maar zijn die bedragen van 25 gld. inkomsten of bijverdiensten, waardoor aan den gezeten nijvere concurrentie wordt aangedaan?

De belasting is niet voor verbetering vatbaar.

Ten bewijze daarvoor dient alleen de eenzijdige uitlegging der bewuste circulaires door den heer Maclaine Pont. Wij hebben dus niets verder tegen deze stelling in het midden te brengen.

Zij bezoedele niet langer de indische wetgeving. De koloniale litteratuur moge eindelijk eens verlost worden van die plaag, zoolang over Indië uitgestort, de plaag der groote woorden, die aan holle argumentatie eenigen schijn van gewicht moeten bijzetten.

De bedrijfsbelasting leve! Wanneer straks gemeenteraden en gewestelijke raden zullen worden gekozen zullen de nijveren van Java toch ook het kiesrecht willen bezitten?

Of gebiedt de eerlijkheid den chineeschen kooplieden, die de heer Maclaine Pont van belasting wil zien vrijgesteld, dan toch het kiesrecht te geven en den javaanschen landbouwer, die 18 millioenen tot de gemeenschap bedraagt, b.v. niet?

Wij hebben een ander begrip van eerlijkheid.

Juist met het oog op de decentralisatie, die eerlang haar beslag zal krijgen, meenen wij dat deze belasting noode kan worden gemist, terwijl we daarin bovendien eene bescherming zien tegen kunstmatige uitbreiding van het bedrijf, waardoor dat geen voordeel zou kunnen trekken van de maatregelen, ter opbeuring van Java te nemen, en in hoofdzaak door Java te betalen met steun van het moederland in de moeielijke jaren, die het nu doormaakt.

Hoe de soldaat in Indië vroolijk blijft.

(*AANGEBODEN.*)

Gewoonlijk is het garnizoensleven voor den minderen militair op den duur vervelend en verkeerd. Op expeditiezijn en een avontuurlijk leven leiden, is meer overeenkomstig zijn aard. In alle gevallen is hij er op gesteld, dat, ten minste op den langen duur, zijn maag goed gevuld wordt. Zelfs op expeditie, als de tochten wat lang aanhouden, begint eentoonig of minder voedzaam eten hem gauw te vervelen. Getuige de pruttelarijen van een »fusevier" in het *Bataviasch Nieuwsblad*. Al zal er wat overdrijving bijkomen, het is zeker verkeerd, niet te zorgen, dat de soldaat, bij al de door te stane gevaren en vermoeienissen, flink te eten krijgt.

Ik herinner mij o. a. de 1e kompagnie van het 10e bataljon infanterie te Fort de Kock in 1847. Hoe stevig, flink en opgewekt zagen die kerels er uit! Maar hoe goed was ook de menage! Behalve dagelijks soep, werden dikwijls eieren, frikadellen en biefstuk verstrekt. Nu, het kon: het vleesch kostte 9 à 10 cent het pond, de inlandsche boter, groenten en aardappelen waren goedkoop, dus de menage kon uitstekend zijn.

Het bataljon bestond, wat het gedeelte te F. de Kock betreft, uit een kompagnie Europeanen, een komp. Afrikanen, in drie kompagnieën Javanen. De tweede kompanie Javanen, was te Fort van der Capellen gedetacheerd.

De bataljonskommandant, majoor *Tuoran*, was een echte *troupier*, die van jongs af zijn educatie in een circus had gehad, een uitstekend ruiter en dito drilmeester. Het bataljon werd voornamelijk geoefend in het onderwetsche, parade-achtig exerceeren en manoeuvreeren, bajonnetschermen en marcheeren. Vooral het laatste, groote militaire marschen door allerlei terreinen, was een lievelingsoefening van majoor Tuoran, en daaraan deed hij nog niet zoo verkeerd. Pruttelt thans »fusulier« over het slechte schoeisel op Celebes, de flankeurs van het 10e bataljon, waarvan velen de Padri- en Batipo-oorlogen hadden meegemaakt, gingen bij voorkeur barrevoets op de militaire marschen; de goede geest, die er heerschte, bleek uit het gezang, dat onder het marcheeren steeds klonk, in Hollandsch, dan Duitsch of Fransch. — Dat tot dien goeden geest, de goede menage veel bijdroeg is zeker.

En verder, na afloop van de diensten, werd den man de noodige vrijheid gelaten. Hij behoefde niet altijd in de kazerne te zijn. Velen gingen op de jacht, zoowel op wilde zwijnen, als op snippen en duiven. Er bestond geen jachtwet, die stroopers fokt, neen het jagen was overal vrij, ook zonder *akte*. Anderen hadden een bamboe-hutje in den militairen kampong en hielden zich bezig met hun oud beroep: kleer- of schoenmaker, timmerman of schrijnwerker enz.

Zelfs vond men soldaten, die er varkens of paarden op na hielden. Ze verkochten dan vleesch of worst aan officieren en partikulieren of verhuurden rijpaarden. Zoo waren ze van alle markten thuis, en het militairen leven, ofschoon op een buitenpost, was voor hen niet onaangenaam. Ook hier behelsde de volksspreuk waarheid: »het is een boer niet wijs te maken, hoe een soldaat aan de kost komt."

ATHOS.

Pers-kroniek.

Inhoud: Een nagalm van Mr. Piepers artikel over de concubinaats-circulaire van gouverneur Idenburg in de Vrijzinnig-Democraat en de Nederlander. — Nog een waarschuwing: »Atjeh-man« in het Vaderland over de »pacificatie van Atjeh.« — Een geval van Tropenkoller in Djambi beoordeeld in het Algemeen Handelsblad. — Het weekblad Noviomagum en de verplaatsing van de geheele koloniale reserve van Nijmegen naar Zutphen. — Een verweerschrift van de directie van de Curaçaosche bank in verband met Mr. Marchant's bekende bankspeech uitgesproken bij de behandeling van de Curaçaosche begrooting.

Het geschrijf van Mr. Piepers in *Land en Volk* over de concubinaatscirculaire van gouverneur Idenburg, waarvan wij reeds in een vorig nummer melding maakten, heeft nog een zwakken nagalm in de pers gevonden.

Standaard en *Nederlander* die terecht over de straattaal door den gewezen vice-president van het Hooggerechtshof in Ned.-Indië gebezigd verontwaardigd waren, verlangden van de liberale bladen een afkeurend oordeel over een dergelijk optreden. En aan dezen wensch voldeed de *Vrijzinnig-Democraat*, welk orgaan zich aldus uitlaat:

»Nu wij het stuk (van Mr. Piepers) tegelijk met de aanteekening van *De Nederlander* onder de oogen hebben gekregen, schrijven wij daartegen aanstonds een krachtig protest.

Met de qualificatie, op den maatregel van den Gouverneur door Mr. Piepers toegepast, achten wij zijn eigen geschrijf niet te scherp veroordeeld. Het is de vraag, of de gouverneur in zijn bestrijding van het samenhokken buiten huwelijk zal slagen, maar een vreeselijk kwaad is het stellig.

Het zijn juist schrijvers als deze Mr. Piepers, die voedsel geven aan den waan, als zou de zorg voor het zedelijk welzijn van ons volk uitsluitend kunnen worden toevertrouwd aan de staatkunde, die zich bij voorkeur »Christelijk« noemt.«

De Nederlander teekent bij het stukje van de *V.-D.* aan:

»Met bijzonder genoegen hebben wij hiervan kennis genomen. Aan deze vrijzinnige redactie althans is het onmogelijk, zulk weerzinwekkend geschrijf in een geestverwant blad te lezen, zonder daartegen warm protest aan te teekenen.

Wij hebben reeds meegedeeld, dat de redactie van *Land en Volk* verklaarde niet voor het stuk verantwoordelijk te zijn, te minder waar het onderteekend was door den oud-vice-president van het Hooggerechtshof in Indië »allerminst iemand die zijn verantwoordelijkheid door anderen wenscht gedeeld te zien.«

Ons dunkt, dat juist deze hooge qualiteit van den schrijver het te meer verwonderlijk maakt, dat de redactie niet tot een simpel woord van commentaar gedrongen werd, noch wordt. Benaugtigt het den háár niet, dat door iemand uit de hooge koloniale ambtenaarskringen aldus over deze koloniale circulaire geoordeeld wordt?«

Deze vraag warmede de *Nederlander* haar commentaar besluit, werd een vorig maal ook door ons gesteld. Inderdaad gewezen hooge indische ambtenaren, die op een wijze als door Mr. Piepers gevolgd, hun licht over koloniale aangelegenheden laten schijnen, doen meer kwaad dan goed aan de belangen welke zij wenschen te behartigen.

Hiermede hopen wij voorgoed van Mr. Piepers proza over de concubinaats circulaire van gouverneur Idenburg afscheid te kunnen nemen.

* * *

Het *Vaderland*, dat van hieruit zeer goed op de hoogte gehouden wordt van den met den dag pijnlijker stand van zaken op Atjeh en in den laatsten tijd reeds verschillende Atjeh artikelen publiceerde, blijkbaar afkomstig van personen, die met kennis van zaken over den toestand aldaar kunnen oordeelen, gaf in het nummer van Woensdag j.l. plaats aan een opstel over het zelfde onderwerp onderteekend: „Atjehman".

Deze schrijver zet op zeer klare en duidelijke wijze uiteen, waarom er nog geen sprake kan zijn van een „pacificatie van Atjeh" gelijk in de dagen van de van Heutsz-hulde den volke werd verkondigd. Hij maakt het zeer groote onderscheid duidelijk, in wat men verstaan moet onder een „gepacificeerd" en een „onderworpen" Atjeh.

Het laatste n.l. Atjeh onderworpen, voorzoolang het duurde en de noodige troepen aanwezig waren, dat is generaal van Heutsz' werk geweest. — Maar Atjeh „gepacificeerd"! —

„Atjehman" toont aan hoe men zich hierin vergist heeft.

„De generaal Van Heutsz, schrijft hij, heeft van den aanvang af zich niet alleen ten doel gesteld het kunststuk van Atjeh's onderwerping te verrichten, hij heeft een waar wonder willen volbrengen door dit te doen met een buitengewoon kleine troepenmacht.

Ziedaar de hoofdfout van het gedurende de laatste acht jaren gevolgde systeem. Zooals gewoonlijk, bedroog ook nu weer de zuinigheid de wijsheid.

Zelfs de leek moet zich afvragen, waar toch, niettegenstaande de zware hem toegebrachte verliezen, de Atjeher nog steeds zijn ons vijandig gezinde benden vandaan haalt. Zeker, de lange duur van den oorlog en de vóór Van Heutsz gevolgde brandmethode heeft een massa lieden doen ontstaan, welke het landbouwleven ontwend zijn en niet de noodige middelen bezitten om zich daarop toe te leggen, waardoor zij gedwongen zijn tot een avontuurlijk leven, dat hun naast tijden van misère ten minste soms oogenblikken van overvloed bezorgt, maar de krachtige onvermoeide actie onzer troepen heeft zulk een opruiming daaronder reeds gehouden, dat het nog altijd optreden van somtijds vrij sterke benden alleen verklaard kan worden door een voortdurende recruteering uit de vreedzame „goedgezinde" kampongbevolking."

En dan vervolgt hij verder:

»Deze in de studeerkamer gemaakte gevolgtrekking blijkt voor hem, die in Atjeh goed uit zijn oogen kijkt, volkomen juist te zijn. Den ordelievenden kampongbewoners, en daarvan bezit Atjeh er meer dan men denkt, begint het meer en meer te verdrieten, steeds aansprakelijk gesteld te worden voor in den omtrek van hun dorpen door kwaadwilligen begane overtredingen. De Keumpenie, zoo redeneeren zij, ontneemt ons niet alleen geheele stukken van onze sawah's, om er haar spoor- en colonnewegen van te maken, eischt verder niet slechts zware heerendiensten van ons voor die werken, maar vordert bovendien nog, dat wij, ter bescherming en bewaking daarvan, de politiediensten verrichten, waarvoor zij zelve, bij gebrek aan voldoende troepen, onmachtig is. Wij hebben te kiezen tusschen uitplundering door de benden, tegen welke wij ons, bij gebrek aan wapens, welke men ons ontnam, niet kunnen verdedigen, of brandschatting door de Keumpenie, welke ons, bij gebleken onvoldoende activiteit voor haar belangen, zwaar beboet.

Is het wonder dat menig kampongbewoner uit pure baloorigheid de zijde van de vijand kiest?

Het boetestelsel, een der onderdeelen van het door Van Heutsz gevolgde systeem, ofschoon noodzakelijk in sommige gevallen, heeft een omvang gekregen, welke het tot een ware plaag voor de bevolking maakt. Door bedreiging zijner portemonnaie dwingt men den Atjeher om aan onze zijde, gewoonlijk hoogst gevaarlijke politiediensten te verrichten, welke hem kort daarna wis en zeker worden ingepeperd en bij gebrek aan voldoende troepen, zijn wij niet in staat hem tegen de wraakneming der benden te verdedigen. Hoevele hoofden hebben hun te groote trouw aan ons gouvernement niet met den dood geboet; hoevelen verloren niet hun bezittingen, die geroofd, hun woningen, die verbrand, hun betrekkingen, die afgemaakt werden door de verbitterde benden. Was het niet onze plicht deze lieden te beschermen?

Hadden wij overal de noodige soldaten, dan zou de actie der benden vanzelf verminderen; de bevolking kunnende rekenen op onzen arm, zou ons haar steun niet ontzeggen, den oorlog en het drijven der benden meer dan moede als ze is, en binnen afzienbaren tijd zouden orde en rust geschapen worden in een land, dat daaraan reeds zoo langen tijd, om tot volle ontwikkeling te komen, behoefte heeft.

Onderworpen kon de gen. v. Heutsz Atjeh met een betrekkelijke kleine troepenmacht, geleid door zijn krachtige hand, — voor 't pacificeeren daarvan echter bleek een zulke onvoldoende«.

Het wordt inderdaad tijd dat van de regeeringstafel over den tegenwoordigen toestand op Atjeh meer licht wordt verspreid dan bij de debatten over de Indische begrooting het geval was. Toen werd Jhr. de Stuers met een kluitje in het riet gestuurd — maar wat deze afgevaardigde zeide over »pacificeeren met zooveel duizend dooden per jaar,« blijkt thans meer en meer de werkelijkheid nabij te komen. En met de politiek van de »zedelijke verplichting« ten opzichte van Indië is het regiem thans in Atjeh gevolgd in flagranten strijd.

* * *

Trouwens wie geregeld de lectuur der indische pers bijhoudt bespeurt meermalen, dat van de beginselen dezer politieke richting in Indië zelf nog maar weinig doorgedrongen is.

Telkens vindt men schandelijke feiten vermeld waarbij men zich afvraagt: zouden de bedrijvers dan nooit leeren

hoe in het vaderland over onze verhouding tot de Inlanders gedacht en gewild wordt? Nu weêr vernemen wij uit het *Nieuws van den Dag* hoe een luitenant in het Djambische op patrouille koelbloedig een gids neerschoot nadat hij ook nog andere gidsen had mishandeld.

Het *Algemeen Handelsblad* van 13 Februari teekent hierbij aan:

»Het verhaal van het *Nieuws van den Dag van Ned.-Indië* heeft allen schijn van waarheid; de redactie verklaart zich bereid, de namen van de getuigen en alle haar bekende bijzonderheden op de eerste aanvraag aan de justitie en de bevoegde militaire autoriteiten mede te deelen; zij vertrouwt op een uiterst gestreng onderzoek en rekent op de algemeene uitspraak: »wij willen een eind gemaakt zien aan zulke schandelijkheden«.

Wij stemmen hiermede geheel in. Het gevraagde »uiterst gestreng onderzoek« mag, voor de eer, niet alleen van het Indische leger maar van onze geheele natie, niet achterwege worden gelaten. En . . . mocht het blijken dat een Indisch militair, een officier nog wel! zich zoo onwaardig heeft gedragen als in het »*N. v. d. D. van Ned.-Indië*« wordt vermeld, dan moge het recht zijn loop hebben . . . tot afschrik ook van anderen.

Wij weten wel, dat men in den oorlog soms iets door de vingers moet zien In de hitte van het gevecht, kan een beschaafd en anders bedaard man misschien handelingen plegen waarover hij zich in normale omstandigheden zou schamen. Maar dergelijke verontschuldiging geldt, wanneer de toedracht der zaak juist geschetst is, hier allerminst; en wie gruwelen pleegt als de bovenbedoelde mag nergens bescherming vinden, — hij is een schandvlek voor het leger waarvan hij deel uitmaakt, en moet daaruit zoodra mogelijk verwijderd worden. Mocht het onderzoek uitwijzen dat het verhaal niet waar is, dat dan een zware straf den lasteraar treffe«!

Het blad schrijft boven het artikel: »Een geval van Tropenkollen in Djambi«. Zouden gevallen van dergelijken aard alleen in Djambi voorkomen?

* * *

Zal de geheele Koloniale Reserve van Nijmegen naar Zutphen verhuizen?

Het „voornemen" bestaat om een groote kazerne te Zutphen te bouwen, waarin de geheele Koloniale Reserve zal worden onder gebracht.

Het is echter nog maar een „voornemen" en daarom waarschuwt bijtijds het weekblad *Noviomagum* B. en W. van Nijmegen tegen het dreigend gevaar:

„En zoo, zegt het weekblad, is het dan ook met nadruk dat we wijzen op het gevaar dat onze stad bedreigt, mocht het plan bij Koloniën ingang vinden en de Reserve van hier naar Zutphen overgaan; het is bekend dat Zutphen er zich voorspant, dat het al terrein heeft aangeboden, dat het aangebodene reeds door den Minister in oogenschouw is genomen; het bewijst alles nog wel niets, maar het geeft ons toch te denken. Ons dunkt, wat Zutphen kan, kunnen wij ook; wellicht is ten onzent ook reeds iets gedaan, zijn er onderhandelingen gaande, wellicht heeft ons gemeentebestuur reeds zekerheid, dat de Koloniale Reserve voor ons behouden blijft. Maar wij, de buitenwacht, wij weten niets; wij behoeven ook niets te weten, al ware het alleen de zekerheid, dat onze autoriteiten niet stil zitten, dat ook zij begrepen hebben dat er gevaar dreigt van die kant.

Vandaar, op dit oogenblik, ons „Werda". —

„Werda" hooren we uit de kolommen van het blad met den latijnschen naam der stadsregeering toeroepen. Men behoeft niet te vragen of de schrijver soms iemand is met een militair hart! Maar dit daargelaten. Wij maken van het stukje slechts melding ten gerieve misschien van vele lezers voor wie deze quaestie allicht een zeer belangrijke is.

* * *

In onze vorige Kroniek werd melding gemaakt van een polemiek in het *Vaderland* gevoerd tusschen een boozen Curaçaoer en W. Marchant naar aanleiding van een critiek door laatstgenoemde over de politiek in Curaçao en speciaal over de Curaçaosche bank uitgeoefend tijdens de behandeling der begrooting in de Kamer.

Op de zeer kalme en bezadigde critiek door den Curaçaor op des heeren Marchant's beweringen gevoerd antwoordde het Kamerlid op een toon alsof hij een of anderen minister van oorlog met de bekende formulen van het »Volksleger« afsnauwde.

De Curaçaoer was »laatdunkend« en van diens argumenten bleef volgens den heer Marchant niets meer over. De *man on the spot* wist er niets van; de heer Marchant wist het veel beter. Vooral wat de aangevallen gestie van de Curacaosche bank betreft, sloeg de bewoner van het eiland den plank glad mis. Altijd volgens den heer Marchant »eigen zelveres« zooals ze op het platteland zouden zeggen.

Maar nu komt de aangevallen directie van de bank met een gedocumenteerd betoog waaruit blijkt 1o. dat de beoordeeling van dezen bankstaat en deze bankcijfers dient te geschieden gezien in het kader van den eigenaardigen economischen finantieëlen toestand der kolonie en 2o. dat men met het uitspreken van »sweeping assertions« zeer voorzichtig moet zijn.

»Het verweerschrift van de directie, dat aan den gouverneur ter hand is gesteld om aan den minister van koloniën overhandigd te worden is te uitvoerig om het in zijn geheel hier over te nemen. Wij moeten daarom volstaan met de conclusie weer te geven welke luidt:

»dat de bewering, dat de schuldvorderingen der Bank »ten eeuwigen dage« blijven loopen, minstens onjuist is;

dat de voorstelling als zou het herhaaldelijk voorkomen, dat de gedisconteerde wissel als de debiteur achterlijk is in de betaling zijner rente, in een schuldvordering wordt omgezet, niet met de feiten strookt, aangezien zich tot nu toe slechts twee gevallen van dien aard hebben voorgedaan; in geen van beide gevallen was er echter sprake van achterstallige rente;

dat dezelfde qualificatie toepasselijk is op hetgeen gezegd is ten aanzien van den post »dubieuse schuld«, daar tot nu toe slechts één post van dien aard opgeschreven is moeten worden;

dat de voorstelling, als zou er *f* 60,000 aan de Curaçaosche Hypotheekbank cadeau zijn gedaan, op een dwaling berust;

dat elke Bankinstelling in de ernstige economische crisis, die het eiland sinds ettelijke jaren doormaakt, moeilijkheden moet ondervinden en het hoogst onredelijk is de Directie der Curaçaosche Bank een verwijt er van te maken, dat enkele schuldvorderingen, waarop intusschen belangrijke sommen gaandeweg afbetaald zijn, niet langer in die mate gedekt zijn, dat een realisatie daarvan op staanden voet zonder verlies mogelijk zou zijn«.

Wij zijn benieuwd wat de heer Marchant hierop zal antwoorden.

Uit de Oost-Indische Mail.

Er is, blijkens een correspondentie uit **Taloek** aan *'t Bat. Nbl.*, bepaald, dat de **Kwantan-districten** zg. onder indirect bestuur zouden worden gebracht: de hoofden blijven dan in naam de machthebbers, van hen gaan de bevelen uit, terwijl zij direct ondergeschikt zijn aan den civielen ambtenaar, die over hun gebied behoort te waken. Blijkens den berichtgever, bestaat alle kans althans dat de regeering zal ingaan op hetgeen door haar commissaris in onafhankelijke of nog niet onder direct bestuur gebrachte landschappen wordt noodig geoordeeld. Waar dan alle contrôle op de handelingen dier ambtenaren onmogelijk is, omdat de vorst of 't hoofd het bevolen heeft, ligt 't voor de hand dat buitengewoon goede ambtenaren in zoo'n gebied wonderen zullen kunnen doen, maar dat de minderwaardigen in één jaar meer kunnen bederven, dan die goede voorgangers hebben tot stand gebracht, zoodat indirect bestuur alléén zal kunnen worden uitgeoefend onder leiding van ambtenaren, die voor zoo'n taak geschikt zullen blijken te zijn.

Schrijver is dan ook niet best te spreken over de invoering van zulk een bestuur in de Kwantan-districten, daar de bevolking in geen enkel opzicht beneden die der overige landen van Midden-Sumatra staat.

Verder werd bepaald, dat die districten onder het bestuur van Riouw zullen gebracht worden. Ook hiermede kan schrijver zich evenmin vereenigen, daar bij den Kwantanner, van afstamming Menang Kabauer, het matriarchaat heerscht, en waar nu om deze reden de Batang Hari-districten tot Sumatra's Westkust werden gerekend, had dit met de Kwantan-districten eveneens moeten geschieden.

De heele Kwantanstreek is nu rustig, hoewel de nabijheid van onze hooggeroemde Ombiliënvelden altijd gevaarlijk blijft, met 't oog op de dwangarbeiders, die in den regel naar de Kwantandistricten drossen.

Opleiding van Inlanders. Een besluit van vèr strekkende beteekenis is 8 Januari j.l. door de regeering genomen, waarbij, zooals bekend, de Koninklijke machtiging is verleend, om de rechterlijke macht ook voor Inlanders open te stellen. De regeering is nu een stap verder gegaan: Zij heeft in commissie gesteld den adviseur *Dr. C. Snouck Hurgronje*, als voorzitter, den raadsheer *Mr. B. H. P. van der Zwaan*, als lid, en *Mr. Dr. M. S. Koster*, als secretaris, ten einde te adviseeren nopens de mogelijkheid en wenschelijkheid der verwezenlijking van 't denkbeeld, om sommige rangen der europeesche magistratuur, behalve voor doctoren in de rechtswetenschap, ook open te stellen voor inlanders, die aan een in Indië op te richten rechtsschool, in den geest van de doctor-djawa-school, een zekere juridische opleiding genoten hebben, waaraan lagere eischen natuurlijk zouden gesteld moeten worden dan aan de gelijksoortige universitaire opleiding in Nederland en die verder in de practijk zijn gevormd.

Een uitgewerkt plan voor een **Rechts-school** zal door de commissie moeten worden overgelegd.

Het *Bat. Nbl.* teekent o. m. aan, dat dr. Snouck Hurgronje den doorslag heeft gegeven tot 't besluit, om Inlanders toe te laten tot de rechterlijke macht, waartoe de stoot uitging van een der zonen van den regent van Serang, die thans te Leiden studeert.

Thans komen wij op den goeden weg, als de regeering zoo geleidelijk voortgaat den inlander een stem te geven in de hoogste belangen van zijn land en den slagboom van 't rassenverschil op te halen, zeggen wij met het *Bat. Nbl.*

Ook het volgende is een stap in die richting:

Bij de regeering is in behandeling een ontwerp, opgemaakt op verzoek van den minister van koloniën, om aan inlanders, die in Nederland hun studie voltooien, daarvoor een tegemoetkoming uit de schatkist toe te kennen.

Niet ten onrechte teekent het *Bat. Hbld.* echter hierbij aan:

Afgescheiden van de vraag, of men nu niet in eens te hoog zoekt, voor den inlander, met verwaarloozing van den naastbijliggenden plicht: de zorg voor goed lager onderwijs, ware het door den minister bedoelde voorrecht, ook aan europeesche en indo-europeesche jongelieden te schenken, zoolang de staat in gebreke blijft te zorgen voor goede inrichtingen tot voortgezet onderwijs in Indië.

Exploitatieregelingen in Djokja. De resident van Djokja heeft in de Kenajanzaak aanleiding gevonden, gebruik te maken van zijn bevoegdheid om van de Djokjasche huurlanden z.g. exploitatieregelingen vast te stellen. De eerste is thans gereed, maar nog niet afgekondigd. Zij zal vergezeld gaan van een oendang oendang van den sultan, w. i. straf bedreigd wordt (boete van *f* 1 tot *f* 25 of 6 dagen ter arbeidsstelling) tegen overtreding van de zijde van den Inlander van de bepalingen van de zuiver burgerlijke overeenkomst.

Midden-Java, het orgaan der landbouwers, maakt zich ongerust dat de resident te ver zal gaan, hetgeen door het *Soer Hbl.* niet wordt toegegeven, daar dit blad overtuigd is, dat, als de inlandsche ingezetenen met hun lot tevreden zijn, de resident zich wel zal wachten zich in de verhoudingen tusschen huurder en cultuurplichtigen te mengen. In de exploitatieregeling — die om haar bijzondere helderheid en bekwaamheid allen lof verdient — worden alle zaken behandeld, waarmede de Javaan ten volle vertrouwd is.

De kleine man heeft gelukkig nu ook een woordje mede te spreken in het beheer.

Straits-dollarkwestie. In den wetgevenden raad van de Straits kondigde de gouverneur aan dat het gouvernement zich heeft voorgenomen de dollars zoo lang te fixeeren als met 't oog op de veiligheid der munt mogelijk is. Het oogenblik voor 't vaststellen der waarde was echter nog niet gekomen. De betrekkelijke registration bill werd in tweede lezing aangenomen.

Gemeente belangen. Wanneer de nieuwe Afdeelingsraad is geconstitueerd, zal hij weldra op 't veld zijner werkzaamheden een tweede college aantreffen en wel de Negorijraad. Deze zal genoodzaakt zijn òf tot samenwerking òf tot fusie met den Afdeelingsraad de hand te reiken.

Over de **inkomsten** van den Negorijraad en de gemeentelijke belangen, vinden wij in de *Deli-Ct.* van 18 Januari jl. dat hiertoe gerekend worden:

1. Erfpachtsgelden Deli-Mij *f* 9500.
2. Hacil tanah van Europeanen *f* 7700.
3. Id. van Chineezen *f* 5600.
4. Id. van Inlanders *f* 4000.
5. Aandeel in de winst op de vischpasser (in handen van Chineezen) *f* 866.
6. Belasting op de voertuigen te Medan *f* 1900, — geheven door den Sultan —
   Soenggal *f* 1200.
   Hamperan Perak *f* 550.
   Pertjoet *f* 450.
   Senembah *f* 70.
   Soeka Pirim *f* 400.
7. Huur van 't petroleum-pakhuis *f* 180.
8. Overdracht Polonia *f* 1.
9. Straatverlichting *f* 5000.
10. Ass. Mijen *f* 500.

Zoo is per jaar totaal 36 à *f* 38000 te samengekomen, waarover de Commissie beheer voert.

De **uitgaven** bedragen *f* 33600, verder werden voor nieuwe werken besteed per jaar *f* 9000.

Promotie bij de infanterie. Met de promotie moet 't er bij de infanterie al heel treurig uitzien, zegt de *Javabode*. Vier majoors op non-activiteit, een overste en een majoor, die nog ingedeeld moeten worden en daarvoor maar één plaats beschikbaar en ten slotte nog eenige luitenant-kolonels en majoors, die binnenkort van verlof terugkeeren. Eerst in April of Mei komen er weer enkele plaatsen open, maar 't zal wel Juli worden voor ieder beschikbaar hoofd-officier een plaatsje heeft gevonden. Zoo langzamerhand wordt het twee en twintig jaar, dat men als kapitein en luitenant zoo rond loopt.

En toch wordt het aantal hoofdofficiers plaatsen nog voortdurend ingekrompen. Commentaren overbodig!

Het oude liedje. In 't *Bat. Nbl.* lezen wij dat de *Sem. Ct.* iemand naar Demak heeft gezonden om eens een kijkje te nemen, hoe 't staat met de katoenaanplantingen der bevolking. Veel moois vertelt hij er niet van: de kleine man weet niet eens of de cultuur hem voordeel brengt. En hij besluit met te zeggen:

»Wil echter de katoencultuur inderdaad loonend worden, dan moet de katoenindustrie daaraan annex zijn. De boer kan dan zijn oogst aan de fabrieken leveren; nu is hij te veel dupe van Europeesche en Chineesche opkoopers, die met de winst wegloopen«.

Het oude liedje dus. Maar of de katoen-industrie daarin verandering zou brengen? Het zou wel weer neerkomen op de geschiedenis van de kat en den kater.

Hugo breekt in de *Javabode* van 5 Januari jl. een lans voor het tegenwoordige beleid en bestuur op Atjeh; al doen zich nu en dan nog wel eens uitingen voor van een tijdelijk, meestal zeer plaatselijk opleven van den offensieven geest onzer tegenstanders, zulks behoeft volstrekt geen bezorgdheid meer te wekken en heeft hij dan ook de overtuiging, dat het pacificatiewerk aan goede handen is toevertrouwd.

In tegenstelling met de afbrekende berichten in de Indische bladen, noemt schrijver in een zeer lezenswaardig hoofdartikel: »*De opleiding onzer infanterie in verband met de jongste klewangaanvallen in Atjeh*« den kolonel **Van Daalen** als den waardigen opvolger van een Van Heutsz, onder wiens bestuur wij de toekomst van Atjeh met vertrouwen tegemoet kunnen zien; den man met zijn strengheid en onverzettelijken wil, maar ook met zijn stipte rechtvaardigheid.

Bestuursopvattingen! Nog steeds wordt er strijd gevoerd over de kwestie of Lombok voor de groote cultures opengesteld moet worden. Nu de energieke voorstander, de controleur van Affelen van Saemsfoort, naar Timor Koepang is overgeplaatst, winnen de ambtenaren die er tegen zijn, terrein. Een illustratie van de wijze waarop een zekere categorie van ambtenaren de belangen van land en volk behartigen en hun inzichten als de eenig zaligmakende, als die van het algemeen kenbaar maken aan de regeering die eerlijk voorlichting verlangt, vinden wij in het *Soer. Hbld.*

Een aanvraag om suikerriettuinen op Lombok aan te

leggen om na gebleken welslagen een fabriek op te zetten werd met verzoek om spoed advies naar Lombok teruggezonden. Dit advies, in zeven dagen gereed — 't was trouwens vooraf reeds gereed gemaakt — luidde natuurlijk ongunstig. En het motief? Lombok heette uitgemergeld te zullen worden en alle hoofden waren er tegen.

„Dit laatste nu is absoluut onwaar, zegt de inzender in het Soerabajasche blad. De hoofden die ik sprak, wisten, voor het grootste gedeelte, eenvoudig niet wat een suikerfabriek was; wisten nog minder wat suikercultuur beteekent en aan de meesten hunner was dit ook niet of althans niet duidelijk uitgelegd. Onze ambtenaren spreken de taal des lands nog zeer onvolkomen, zoodat alleen sommige goestis die Maleisch verstaan, een vaag idee hebben kunnen krijgen van wat bedoeld werd.

Mij werd o. a. meegedeeld dat het volgende onderhoud tusschen een der goestis en een bestuursambtenaar zou hebben plaats gehad, maar daar geloof ik niets van.

„Goesti, ada toewan satoe, ajang minta permissie akan bikin pabriek goela di tanah sini.„

„Baik kandjeng... itoe matjem apa?„

„Oah Goesti. Banjak soesah! Ka'au tanah tanah soeda di ambil akan tanam teboe tiada bisa tanam padi lagi di tanah itoe. *Kita* kira banjak soesah.„

„Kandjeng kira begitoe?„

„Soenggoe Goesti?„

„Oah, tida boleh bikin fabrik djikalau roepah njang begitoe, Kandjeng.„

„Baik Goesti.„

Ik heb ook eens zoo'n hooge oome opgezocht en vertelde hem eveneens, dat vergunning voor een suikerfabriek was gevraagd en toen ontspon zich het volgende gesprek tusschen ons.

„Apa itoe, toewan, pabrik goela?„

„Pigi manah, apah, Goesti soedah bilang pada Kandjeng Toewan... pabrik goela tantoe bikin roegi samah Goesti?„

„Ija, betoel toewan, tetapi Kandjeng dahoeloe bilang pada *kita* begitoe.„

Een leuke meneer, die Goesti!

Het advies ging in zee en bereikte Buitenzorg. Natuurlijk kreeg de rekestrant nul op zijn rekest.

Het belang van land en volk dienen, is hier maar al te dikwijls synoniem met: vermijd alle *soesah*!

Celebes. De Gouverneur-Generaal heeft ingestemd met 't denkbeeld van 't legerbestuur, betreffende de zending van den Generaal **van Kooten** naar Makasser tot regeling van de militaire aangelegenheden in Zuid- en Midden-Celebes, in overeenstemming met de civiele autoriteiten.

Het waarom? blijft een open vraag. Het *Bat. Nbld.* betwijfelt of de regeering wel klare wijn in deze zaak schenkt.

Tegenvallers in de Possostreek. De resident van Menado telegrafeerde den 12en Jan. aan de regeering dat de civielgezaghebber van de Possostreek geseind had, dat de bevolking ten zuiden van de lijn, getrokken tusschen Boejoembajan en Koekoe, door raddraaiers van Loewoe is opgestookt, met het gevolg, dat zij ons openlijk is afgevallen. Het invloedrijk hoofd Torame is ons thans plotseling beslist vijandig, blijkende uit den wederopbouw van de onlangs geslechte bentengs en het doorkappen van de brug bij Iamonto.

Daarentegen kwam de goede tijding, dat de weg van **Posso** naar 't Possomeer 8 Januari j.l. gereed gekomen is.

Geen expeditie naar Badoeng. Aan den nieuwen resident van Bali en Lombok is door de regeering opgedragen de verhouding van ons bestuur tot het zelfbesturend staatje Badoeng zoo vreedzaam mogelijk te regelen.

Voorloopig wordt geen expeditie ondernomen lezen wij in de *Javabode*.

West-Indische Berichten.

Curaçao. De kolonie staat in het teeken van het protest.

Allereerst het protest van de afgetreden leden van den Kolonialen Raad in *El Imparcial* tegen de onjuiste wijze, waarop de minister van koloniën van officieele zijde zou zijn ingelicht over de motieven van hun aftreden.

Bedoelde leden hebben in hun request aan H. M. de Koningin als motieven aangevoerd, dat de meeste maatregelen, door het bestuur aan den Raad voorgesteld, en door dezen niet goedgekeurd, toch aan de regeering werden voorgedragen, om langs dien weg te worden ingevoerd; dat dus geen rekening werd gehouden met de zienswijze van den Kolonialen Raad, en vruchtbare samenwerking diensvolgens onmogelijk werd geacht.

Die zienswijze specificeerend werd aangehaald, dat de Raad, hoewel den steun van het moederland ter verbetering van den economischen toestand in de kolonie dankbaar aannemende, zich verplicht achtte het bestuur te ontraden de gelden uit 's Rijks schatkist te gebruiken voor sommige proefnemingen en tot het verrichten van eenige werken, daar de mislukking en het weinige nut door ieder, die met de plaatselijke toestanden bekend is, met zekerheid voorzien konden worden.

Dit is dan volgens de *Amigoe*, die met de afgetreden leden van den Kolonialen Raad door dik en dun meêgaat, de waarheid in tegenstelling met de officieele waarheid, die o. a. tegenzin in de voorgenomen inkomsten-belasting aan die plotselinge ontslagname zag ten grondslag liggen.

Heeft de *Amigoe* het bij het rechte eind? Lag werkelijk zuiver altruïsme aan die zienswijze ten grondslag?

Een stukje geschiedenis.

Den 10en Maart 1902 had in de bovenzaal der societeit de Gezelligheid ter hoofdplaats der kolonie eene samenkomst plaats van een aantal ingezetenen der kolonie, waarin, nadat reeds in eene, den 4den Maart tevoren gehouden samenkomst van genoegzame belangstelling in het plan, dat hen samenbracht, gebleken was, besloten werd over te gaan tot oprichting der Curaçaosche Maatschappij tot bevordering van *landbouw*, veeteelt, zoutwinning en visscherij.

Beide bijeenkomsten werden bijgewoond door den gouverneur der kolonie, die den 4en Maart 1902 het particulier initiatief toejuichende, dat zich voor de verbetering van bestaande toestanden had gespannen, in hoofdzaak de aandacht vestigde op de wenschelijkheid en mogelijkheid om verbeteringen te brengen in de landbouwtoestanden der kolonie en zijne sedert tot een *begin* van uitvoering gekomen denkbeelden te berde bracht, zonder dat er één uit de vergadering hem het weinige nut en de zekerheid van mislukking voorhield; en die den 10en Maart d.a.v. onder *levendige toejuiching* der vergadering het noodig achtte, een waarschuwend woord tegen al te hoog gespannen verwachtingen te doen hooren, maar tevens een opwekkend woord: „Rem uwe verwachtingen, doch laat u niet ontmoedigen, volhardt en het einde zal uw werk kronen„.

Onder degenen, die de bijeenkomst van den 10en Maart 1902 bijwoonden, behoorden de heeren H. H. R. Chapman, J. L. Th. Heldewier Vignon, Mr. J. B. Gorsira, en J. P. Gaerste, oud-leden nu van den Kolonialen Raad, die heengingen omdat de gouverneur der kolonie tegen hunnen raad *van heden*, meende te moeten voortgaan, in het belang der kolonie, op den weg, nog zoo kort te voren door hen zelven ingeslagen als mede-oprichters, en wat de beide eerstgenoemden betreft, als eerstgekozen bestuursleden der Maatschappij die in artikel drie van hare statuten aan bevordering en aanmoediging van den landbouw ook door de, thans door hen ook door den heer Chapman?.. met wisse zekerheid tot mislukking gedoemde proefnemingen, een groot deel van hare aandacht wijdde.

Dit vooropstellende moet men tot de conclusie komen, dat in de korte spanne tijds van nog geen twee jaren, de denkbeelden dier heeren plotseling gewijzigd zijn — de tegenstand van den Kolonialen Raad tegen alle maatregelen in het belang van den landbouw te ondernemen, dagteekent toch reeds van de behandeling der koloniale begrooting voor 1905 omstreeks medio 1904.

Wat mag tot zulk eene plotselinge wijziging de aanleiding zijn geweest?

De zorg voor de moederlandsche dubbeltjes, die men in den afgrond van „mislukking en weinig nut" zag verzinken.

Och hoe zorgvol! Maar ook, welk een hoog denkbeeld moet men krijgen van het inzicht van mannen, die heden zus handelen en denken en twee jaren later hunne te voren op jarenlange vestiging in de kolonie gegronde kennis der plaatselijke toestanden van zich afschudden als 'n oud versleten pakje, zonder dat er sprake *kon* zijn van eenige ernstige ondervinding, die tot zulke wijziging van inzichten kon leiden.

Doch, hoe gaarne wij ook de verzekering der afgetreden leden van den Kolonialen Raad zouden willen aanvaarden, die ons moeten doen besluiten tot het feit dat er onder hen zijn, die eigenlijk niet weten wat zij willen, de polemiek over hun aftreden heeft ons geleerd dat de Raad wel degelijk wist, wat hij wilde.

Wij hebben toch wel degelijk gehoord, dat het verzet tegen de plotseling unaniem onnut verklaarde maatregelen zijn grond had in de overtuiging, dat eerlang de lasten der kolonie zouden worden verhoogd.

Zorg voor de moederlandsche dubbeltjes? Eh bien Messieurs! Point de blague!

We komen al meer en meer tot de overtuiging, dat de leden van den Kolonialen Raad, die heengingen aan de kolonie geen grooteren dienst hadden kunnen bewijzen dan door . . . . hun heengaan.

Een tweede protest is dat van de Curaçaosche Bank tegen de opvattingen van den heer Marchant, in de Tweede Kamer omtrent de gestie dier Bank geuit. De directie dier Bank heeft bij schrijven aan den gouverneur der kolonie protest aangeteekend tegen die opvattingen en den gouverneur verzocht van den inhoud van haren brief mededeeling te doen aan den minister van koloniën. De directie zet uiteen, dat de afgevaardigde Marchant niet op de hoogte was van het doel, waarmeê de Bank in 1828 werd opgericht, waardoor hare werkzaamheden zich hoofdzakelijk tot het ter leen geven van kapitaal moesten bepalen, terwijl het beding van terugbetaling binnen korten termijn moest vervallen, wilde men de werkzaamheden der Bank niet tot een minimum beperken. Dat deze er niet slecht bij gevaren is, wijst de uitkomst uit in het opgebouwde kapitaal ad 289.265 gld., terwijl aan de koloniale kas in 35 jaren tijds een som van 455.852 gld. kon worden uitgekeerd.

Ook onze collega Nurks van de Otrabanda protesteert. De kolonie, zegt hij, heeft niet gejubeld over de wederopening der zeilvaart van Curaçao op Venezuela, en ook het bericht dat de 30 pct. additioneele rechten geheven van op de Antillen overgescheepte goederen in Venezuela is afgeschaft — wij hooren dit heuglijk bericht voor de kolonie nu pas en kunnen niet nalaten der kolonie daarmeê geluk te wenschen — kan hem nog niet bevredigen. De kolonie heeft te veel door Castro's booze bui geleden, waarvoor de gouverneur alleen aansprakelijk wordt gesteld, wiens telegram van den 12en December jl. „Zeilvaart naar Venezuela heropend„ nu een reclame-bericht wordt geheeten. Was dat de *Amigoe*, die sprak?

Ook de nieuwe districts-indeeling op Curaçao, zooals die bij de aangenomen begrooting werd vastgesteld, blijkt nog steeds vele tegenstanders te hebben, te oordeelen ten minste naar de mededeeling van den heer J. L. C. Monsanto, die in de *Vrijmoedige* daartegen te velde trekkend en met de *Wekker* plukharend zegt het oordeel van velen weêr te geven.

Lest best, nemen we het volgend bericht uit de *Amigoe* over:

„Van nu af zal de vlechtcursus gedurende drie volle dagen in de week gehouden worden en niet meer gedurende zes halve, om den anderen dag 's morgens of 's middags.

De Curaçaosche Maatschappij heeft prachtig, nieuw stroo via Baranquilla uit de binnenlanden van Colombia laten komen; het is veel fijner en witter, dan dat, wat via Maracaibo wordt ingevoerd. Ook is men reeds in besprek met verschillende personen om weer andere soorten stroo, zaad en planten. 't Is te hopen, dat de Maatschappij er spoedig in slaagt hier een goede palmsoort in te voeren, daardoor ontvangt deze industrie meer levensvatbaarheid wanneer de grondstof in eigen kolonie zal groeien.

Het vlechtgrage publiek blijft nog even trouw. Meer dan dertig wonen de lessen bij, terwijl er zeer velen wachten om ook eens een beurt te verkrijgen. Er zal spoedig aan gedacht moeten worden om den cursus uit te breiden. Zij die hun hoed af hebben, beginnen nu met het bleeken en strijken, zoodat ze leeren een hoed kant en klaar af te leveren.

Verschillende kooplieden zijn al eens een kijkje wezen nemen en hebben zich volgaarne bereid verklaard de fijnere soorten op te koopen. Er werd reeds aan de Maatschappij gevraagd, of zij ook bestellingen aannam?

Tot dusverre is besloten de vlechtsters geheel en al vrij te laten in den verkoop harer hoeden. De Maatschappij houdt zich immer bereid om alle hoeden tegen een goeden prijs op te koopen, maar weten de vlechtsters adressen, waar zij hoogere prijzen kunnen maken, dan blijven zij geheel en al vrij. De Maatschappij wil slechts helpen, geen voordeel behalen.

Als „De Curaçaosche„ nu maar fondsen genoeg bezit om 't zoo dapper begonnen werk trouw vol te houden. Het Gouvernement zal zulk een krachtig initiatief toch ook zeker wel flink willen steunen„.

Algemeene Berichten.

Gouv.-secretaris Suriname.

Naar wij vernemen is de referendaris aan het Departement van Koloniën, Staal, bestemd voor Gouvernementssecretaris van Suriname.

* *

Bevordering van eigen Nijverheid.

Het schijnt den Gouverneur Idenburg ernst te zijn, om de Surinaamsche nijverheid zooveel mogelijk te bevorderen; in een aanschrijving aan de departementshoofden heeft hij afgekeurd, dat vaak in Europa artikelen voor den dienst worden besteld, die in even goede hoedanigheid, en zonder prijsverschil, in de kolonie te verkrijgen zijn, en verzoekt daarom in dergelijke gevallen voortaan de bestelling hier te doen, ook wat betreft d ukwerken, omdat daardoor de bestede arbeidsloonen in de kolonie blijven.

Mocht een beheerder van een departement meenen, dat in bepaalde gevallen aanleiding bestaat om van bovenstaanden regel af te wijken, dan zal, met opgaaf van redenen, machtiging aan den gouverneur dienen te worden gevraagd, alvorens de bestelling in Europa geschiedt.

Ook voor Oost-Indië zouden dergelijke maatregelen veel ten goede kunnen uitrichten.

* *

De Nieuwe Ind. specialiteit in de Tweede Kamer.

Het nieuwe Kamerlid voor Breda, de heer W. H. Boogaardt, werd in de Kamerzitting van heden j.l. Dinsdagmiddag als zoodanig worden geïnstalleerd.

* *

Koloniaal Werfdepôt.

In verschillende bladen kwam het bericht voor, als zou het Koloniaal Werfdepôt verplaatst worden naar Zutphen. Te Harderwijk is echter van een dergelijken maatregel tot heden niets bekend, meldt de Tel.

* *

Louis Bouwmeester.

«The Henry Irving of Holland» is zooals wij onlangs in het *Hbld.* lazen het opschrift, waaronder de *Singapore Free Press* als volgt melding maakt van Bouwmeester's voornemen om te Singapore te spelen: «Wij vernemen, dat «Mijnheer Bouwmeester», de grootste tooneelspeler van Holland, die thans op zijn eerste rondreis door het Verre Oosten is, het voornemen heeft, Singapore te bezoeken en er een voorstelling te geven. Deze groote acteur is facile princeps op het Nederlandsche tooneel, en tusschen hem en die hem het naast komen, is een breede kloof in populaire reputatie. De Hollandsche kolonie te Singapore zal waarschijnlijk speciale maatregelen nemen, om de komst van de Bouwmeester Company te verzekeren. En ongetwijfeld zal er

een invasie komen van Riouw ter gelegenheid van de voorstelling. Het stuk, dat gespeeld zal worden, is Shakespeare's Koopman van Venetië, met Bouwmeester natuurlijk in de rol van Shylock. De Company neemt ook een Portia, Jessica, Antonio, Bassanio enz. mee en tevens requisieten en costumes. Ofschoon het stuk in 't Hollandsch gespeeld wordt, is er, bij de algemeene bekendheid van den Engelschen tekst, geen moeilijkheid voor het Engelsche deel van het gehoor, om de schitterende actie van «Mijnheer Bouwmeester» en zijn talentvolle Company te volgen. Voor onze Hollandsche vrienden is het alsof wijlen Sir Henry Irving en zijn Lyceum Company naar Singapore komen zouden; de grootste gebeurtenis op dramatisch gebied in de geschiedenis van deze plaats.»

Na de tijdingen van gebrek aan waardeering uit de Deli-courant, doet het ons genoegen thans te vernemen, dat onze groote tooneelspeler een uitbundig succes gehad heeft bij zijn debuut met *Voerman Henschel*. 's Morgens eerst was het gezelschap van Singapore aangekomen, en nòch aan den ruim 60jarigen artiest, nòch aan een der medespelers was ook maar een spoor van vermoeidheid te bespeuren; alles liep uitmuntend van stapel. Bouwmeester werd zeer geroemd.

Er gaan thans geruchten, dat Mevr. Mann-Bouwmeester misschien binnenkort oók voor zéér korten tijd naar Indië zal gaan. Zij zal trachten, van Het Nederlandsch Tooneel een maand of wat verlof te krijgen, en wil dan Louis een korte poos helpen. Vóór het einde van het tegenwoordige speelseizoen zal het natuurlijk niet gaan, maar als haar plan doorgaat, zou men haar in Juni in Indië kunnen verwachten.

Eene kleine bijdrage tot het inlandsch onderwijs-vraagstuk.

Vervolg voordracht van den hr. C. F. Zeeman, in de Alg. Verg. dd. 19 December 1905 der Ver. „Moederland en Koloniën".

Luidens het Verslag over 1903/4 telden de gemeenteraden gezamenlijk 10282 leden, van wie 8897 inboorlingen (Calcutta niet medegeteld, waarvoor het aantal inl. leden niet is opgegeven); in district- en andere raden waren totaal 12154 leden, onder wie 11061 inboorlingen. [1])

De inboorlingen nemen alzoo op uitgebreiden voet deel aan het bestuur, en de organisatie van die deelname acht Strachey eene der best geslaagde bemoeiingen van het Br. gezag over Indië. De verbetering in het gehalte der inl. ambtenaren, welke in de laatste 40 jaren is te ondersteunen mag z. i. voor een goed deel worden toegeschreven aan betere opleiding, en ook aan het goede voorbeeld van de engelsche titularissen in de hoogste rangen [2]).

Aan het beginsel om de mededinging voor het erlangen van plaatsing bij het keizerlijke corps alleen in Engeland open te stellen, wordt streng de hand gehouden; slechts eene engelsche opleiding wordt geacht ook aan inboorlingen de noodige geschiktheid te kunnen bezorgen voor opname in dat corps d'élite; de aan zijne leden toegekende voordeelen ook bereikbaar te stellen in Indië voor inboorlingen van hooge afkomst en geschiktheid, ware een niet door de behoeften gevorderde en daarom ongemotiveerde bezwaring van het koloniaal budget te noemen.

Lord Salisbury moet eens gezegd hebben: «Is er iemand die zich verstouten wil mij te vertellen, dat het binnen de grenzen van het mogelijke ligt, dat een man in Indië zou worden benoemd tot Luit.-Gouverneur eener provincie, of stadhouder, of legercommandant of onderkoning, zonder ook maar in eenig opzicht rekening te houden met zijn ras?» Deze uitlating mag als kenschetsend worden aangemerkt, en zij wijst er op dat voor Br.-Indië niet zoozeer overwogen wordt tot welke ambten een inboorling kan worden toegelaten, als wel van welke het, om redenen van politiek, bepaald noodig is hem uit te sluiten. Volgt hiernit dat het onderwijs er ook op berekend moet wezen om den inboorling, die zulks begeert, geschikt te maken voor nagenoeg de hoogste rangen in de ambtenaarswereld, hoe doordrongen men in Eng. bestuurskringen is van den eisch dat het daarbij niet gelaten worde, maar dat aan de bevolking in massa meerdere kennis zal worden bijgebracht, dit spreekt onomstootelijk uit woorden als deze, die ik nog wil aanhalen uit het slot van het werk van Strachey, een ambtenaar vergrijsd in den indischen dienst, en behoorende tot eene familie, die, van vader op zoon, de Regeering van Br.-Indië gedurende om en bij eene eeuw gediend heeft. «Onder al de gevaren, waaraan ons Indisch Rijk is blootgesteld, ligt het grootste in de onkunde zijner bevolking. De taak om die onkunde op te heffen, of althans te verminderen, maakt de hoogste onzer plichten uit . . . . .» Opmerkelijk is dat dezelfde geest doorstraalt in het geraadpleegde werk van John Capper, iemand die eene geheel andere maatschappelijke positie heeft ingenomen dan Strachey, daar hij uitgever van een Ceyloneesch blad is geweest. Die schrijver laat zich immers als volgt uit:

«De toekomst van de Hindoes en andere oostersche rassen, staande onder het gezag van Groot-Britannië, is, ten goede of ten kwade, minder afhankelijk van den aard van het bestuur, de waarde der wetgeving of de natuurlijke welvaart van de gemeenschap, dan van eene behoorlijke ontwikkeling van het verstand en de zeden van het volk, — van de opheffing van hun nationaal karakter. Evenals in de verder vooruitstrevende landen van de westersche wereld, moet hunne toekomst worden gevormd door hunne scholen. De veiligheid en onschendbaarheid van den staat steunt, zoowel in de tropen als in andere luchtstreken, op het onderwijs. De nationale geest van Indië zal zich ontwikkelen, wat het Gouvernement ook moge doen. De aarts-conservatieven zullen tevergeefs den stroom der ontwikkeling willen stremmen en een tot hier toe en niet verder toeroepen. De voortgang der ontwikkeling kan niet aldus worden teruggedrongen. De drukpers, het stoomwerktuig en de spoorweg doen allen bedrijvig hun werk; het geluid van hun arbeid weerklinkt reeds van Kaap Comorin tot de Himmalaya. De geest is werkzaam, en niemand kan hem intoomen, zelfs niet de machtigen van Leadenhall Street. Zij kunnen echter veel beter doen, door hem te *leiden*; en, zooals de gevleugelde bliksem bedwongen en tot nut stichten genoopt wordt, zoo moge ook de scherpzinnigheid van den mensch, het verstand van millioenen en nog eens millioenen van het menschelijk ras, worden gebogen, gekeurd en gekneed tot heil voor ons en van hen zelven.

«Hoe belangrijk dit onderwerp ook wezen moge, zoo vult het toch slechts een onbevredigend hoofdstuk in de geschiedenis der Britsch-Indische heerschappij. Daaruit blijkt, dat terwijl de werkzaamste en meest ontwikkelde hoofden, de best overwogen plannen allen hebben nagestreefd het eene groote bureaucratische doel, om zooveel mogelijk van de groote massa der bevolking te trekken, daarentegen, met geringe uitzondering, de meest gewone bekwaamheden, de kleinst mogelijke geldelijke offers voldoende zijn geoordeeld voor de verzorging van het geestelijk en maatschappelijk welzijn der gemeenschap.» Op eene andere plaats vergelijkt deze schrijver nog de uitgaven voor onderwijs (£ 70.000) met die voor de justitie en politie (£ 2 mill.) en knoopt daaraan de nuchtere opmerking vast, dat Indische politici nog moeten leeren, dat het beter is om misdrijf te voorkomen dan uit te roeien, en dat onderwijzers goedkooper zijn dan rechters. Dit een en ander werd geschreven in 1853.

Nog een ander citaat zij mij vergund, en wel uit het geraadpleegde werk van Prichard, uitgegeven in 1869: «Voor elke moeilijkheid die wij ontmoeten bij de overweging of de toepassing van maatregelen ter bevordering van de ontwikkeling van den handel of van de politieke veiligheid in Indië, zoeken wij onwillekeurig hulp bij het redmiddel in alle problemen: onderwijs. Wordt de financier in de war gebracht door de bezwaren tegen eene ruime circulatie van papier? Het geneesmiddel is: onderwijs. Worden wij bemoeilijkt door eene gedwongen zuinigheid in zake openbare werken van algemeen nut, tengevolge van de hooge eischen die aan 's lands hulpbronnen moeten gesteld worden voor eene militaire bezetting, zonder welke aan een bedwingen van onrust en politieke opgewondenheid niet te denken valt? Het geneesmiddel is: onderwijs. Zijn wij teleurgesteld door de traagheid waarmede vrijzinnige denkbeelden veld winnen op onkunde, bijgeloof en femelarij? Het geneesmiddel is: onderwijs. Staan wij verbaasd bij de anomalie dat een geheel ras, ja geheele rassen, het willekeurig en nukkig bestuur van inlandsche potentaten, verkiezen boven de geregelde administratie van het Engelsch gezag? dan weten we dat we voornamelijk op den onderwijzer moeten rekenen, om voor het geestes oog van het volk den sluier weg te trekken, die het licht tegenhoudt. Vragen wij, hoe wij de landbouwende bevolking van Indië zullen opheffen tot den staat van eene vrije gemeenschap? Het antwoord is: door onderwijs. Is de vraag, hoe wij voortdurende vrede zullen verzekeren, de geringe kans op vreemde invasie natuurlijk daargelaten? Het antwoord luidt: door onderwijs. Is de vraag, hoe wij de ketenen van het kastenstelsel zullen verbreken, die millioenen van onze medeburgers in maatschappelijke banden bekneld houden? Het antwoord is: door onderwijs. Verwonderen wij ons over het feit, dat na 1½ eeuw van onderling verkeer, de bevolking van Indië nog even ver van ons verwijderd staat alsof wij nauwelijks door den band van soortgelijkheid bijeengehouden werden? dan is het antwoord te vinden in de geringe krachtsontwikkeling en de langzame verbreiding inzake onderwijs.» Deze uitlatingen van personen van zoo verschillend maatschappelijk standpunt zijn teekenend; u zult dat zeker wel toegeven, zonder dat ik in den breede dat nog behoef aan te toonen.

Op één punt zij met enkele woorden nog nader de aandacht gevestigd, met name op de giften en dotatiën ten behoeve van het onderwijs, ook van de zijde van inboorlingen. Het voorbeeld van de stichting te Aligarh, die ik reeds noemde, staat nl. niet op zich zelf. Zoo vond ik o.a. ook melding gemaakt van een te Lucknow door inboorlingen gesticht «college» ter herinnering aan Lord Canning, sedert ook gesubsidieërd door het gouvt.; en van groote giften tot gelijksoortig doeleinde door de handelaars van Bombay gedaan, van wie een zelfs tot £ 200000 beschikbaar stelde, een tweetal andere £ 10000 in eens en £ 1200 's jrs, nog een ander op eigen kosten eene school heeft gevestigd, enz. (Prichard bl. 83).

Stellen wij nu naast de voorafgaande gegevens nopens Br.-Indië eenige korte aanteekeningen met betrekking tot het inlandsch onderwijs in onze Oost. Om niet al te wijdloopig te worden kan ik slechts hier en daar een greep doen, doch ik geloof daarmede ook voor mijn oogenblikkelijk oogmerk wel te kunnen volstaan.

Dat er eerst in later tijd van het inl. onderwijs werk is gemaakt, kan van de Hollandsche gezaghebbenden niet gezegd worden. Luidens de historische nota, gehecht aan het laatst verschenen vijf-jarig inl. onderwijsverslag (1893/4 t/m 1898/9), moet door den Gouverneur Matelief in 1607 op Amboina de eerste school onder westersche leiding gesticht zijn, en zond deze verder een 4-tal zonen van hoofden naar Holland ter opleiding. Ook vindt men reeds in de instructie voor den G. G. Pieter Both over het onderwijs gehandeld, en wel in art. 13, hetwelk luidt: «Dat gedaan zijnde, zult van stonden aan de predikanten en schoolmeesters op de vloot, om in Indië te blijven medegegaan zijnde, stellen ter plaatse daar gij van goede informatie zult bevinden, dat zij den besten en meesten kunnen doen, goede zorg dragende, dat dezelve zich getrouwelijk en vredelijk in hunnen dienst, tot vermaning van de personen van de Comp. aan land zijnde, en bevordering der bekeering van *de onkristenen en leering van derzelver jonge jeugd* mogen kwijten, ten einde de naam van Christus verbreid en de Comp dienst mag bevorderd worden naar behooren». Vroeger kon wel niet aan de zaak gedacht zijn; de G. G. moest toch nog uitmaken waar hij zijn zetel zou vestigen. Intusschen brachten de zeden van den compagniestijd mede, dat het onderricht in de *fondamenten van de christelijke religie* voorrang had boven dat in lezen en schrijven, en van hoe weinig beteekenis de kennis was, die op de toenmalige scholen kon worden opgedaan, hiervan getuigt o. a. het school-reglement voor Batavia van 10 Apr. 1778, het tweede van zijne soort, dagteekenende het eerste van 1684, waarbij o. a. het houden van scholen afhankelijk werd gesteld van eene licentie der Regeering, na examinatie van den candidaat-onderwijzer te verleenen. (Nog in 1788 werd op overtreding van deze bepaling eene boete van 25 rijksd. ten bate der diaconie-armen gesteld). Luidens dat reglem. van 1778 dan werden de leerlingen verdeeld in 3 klassen, waarvan de eerste was: die lezen, schrijven, catechizeeren, zingen, en rekenen; de tweede: die lezen, schrijven, catechizeeren en zingen; de derde: die het A B leeren en spellen; terwijl als vereischten om tot onderwijzer te kunnen worden benoemd werden gesteld: dat de candidaten de Nederl. taal moeten kennen, verstaan en behoorlijk spreken, opdat zij daarin onderwijs konden geven; dat zij alle Nederduitsche boeken en papieren vaardig konden lezen, een goede letter schrijven, Davids psalmen behoorlijk zingen en tamelijk wel rekenen, opdat zij den leerlingen daarin zouden kunnen onderrichten; en dat zij ledematen waren van de ware hervormde kerk, de leer, in dezelve aangenomen, wel verstaan en door een onberispelijk gedrag versieren, opdat men goede hoope kan hebben, dat zij de aan hun toevertrouwde jeugd den zuiveren godsdienst zullen leeren en door hun eigen voorbeeld ter betrachting van denzelven overhalen. De schooljeugd was van gemengd ras. Moorsche besnijdenissen en scholen moesten, luidens eene kerkverordening van 1643 worden geweerd. Tot het stichten eener chineesche school werd niet voor 1737 vergunning verleend. Eerst bij eene

1) Br. Ind. Resolutie van 18 Mei 1882. Extract.
(Herzien in 1896. Zie aanhangsel Br. Ind. Verslag 1896/7).

Het is niet in de eerste plaats met het doel om de administratie te verbeteren, dat deze maatregel is overwogen. Hij is voornamelijk gewenscht als een middel tot politieke en populaire opvoeding. Z. E. in Rade twijfelt er in geenendeele aan, dat t. z. t. meer afdoende berekendheid zal worden verkregen, naarmate plaatselijke kennis en plaatselijk belang meer invloed erlangen op het plaatselijk beheer.

Er is reden om te vreezen, dat vroegere proeven met Local Self-Governement te dikwerf zijn doodgedrukt door directe, zij 't dan ook welgemeende, ambtelijke inmenging. De weinige gevallen, waarin werkelijke verantwoordelijkheid aan plaatselijke lichamen is opgelegd, en deze met werkelijk gezag zijn bekleed, hebben bevredigende uitkomsten opgeleverd.

De G.G. in Rade wenscht dat de kleinste administratieve eenheid — de sub-division, de Taluka of de Taksil, — als regel de maximum uitgestrektheid zal vormen, onder beheer van een Local Board.

De gemeentelijke raden zullen natuurlijk de Local Board blijven voor terreinen binnen stedelijke grenzen gelegen.

De Lokal Boards, zoo stedelijke als landelijke, moeten overal voor een overwegend deel bestaan, uit niet ambtelijke leden.

De Boards-leden dienen gekozen te worden, overal waar het plaatselijk bestuur die manier van doen oirbaar vindt.

Het Gouv. dient de handelingen der Boards te beoordeelen en eventuëel te verwerpen, maar die niet voor te schrijven.

Het komt niet noodig voor, dat voor de uitoefening van gemelde functiën, de hoofd ambtenaren van steden, subdivision of districten, voorzitter, of ook zelfs enkel lid zijn van de Boards. Er is zelfs groote reden om aan te nemen, dat het aanbeveling verdient, wanneer zij de handelingen dier lichamen controleeren en nagaan, zonder aan hunne beraadslagingen deel te nemen.

De G.G. in Rade zou daarom gaarne, waar mogelijk, niet ambtelijke personen zien optreden als voorzitter van de Local Boards.

Calcutta. act. 1876, gewijzigd in 1888.

Een president, vice-president en 75 leden, van wie 1/3 gekozen voor de belastingbetalers, 15 aangewezen door het provinc. bestuur, 1 door de Kamer van koophandel, 4 door de Calcutta Handelsvereeniging en 2 door de Havencommissarissen.

Act. Sept. 1899. Aantal leden tot 50 teruggebracht, van wie ½ te kiezen bij wijk-verkiezingen en de andere helft aan te wijzen d. a. Een permanent comité ingesteld van 12 leden, van wie 4 aan te wijzen door de gekozen leden v/d raad, 4 door het Gouv. en 4 door de overige betrokken lichamen. De president wordt benoemd en ontslagen door het Provinc. bestuur, 't laatste o.a. op verzoek van 2/3 der leden. Hij ontvangt salaris.

In Mrt. 1900 gekozen 21 en 4 door 't Gouv. aangewezen, omdat de candidaten zich terugtrokken; aantal kiezers 13422, onder wie 2437 Europ. Van de gekozenen waren 8 Hindoes, 2 Mohamed. en 11 Europ.

Bombay. Reeds in 1872 het stelsel aangenomen van Calc. in 1899, herzien in 1888.

Madras. In 1878 verkiezing van een deel der raadsleden ingevoerd.

2) Wat de salarissen aangaat deze mogen eer ruim dan het tegendeel genoemd worden. Een lid van het opperste gerechtshof ontvangt f 38400 's jaars; ondergeschikte rechters genieten f 5760 tot f 9600 en de laagsten in rang f 1920 à f 3840. Leden van het Provinciale corps. die betrekkingen bekleeden, welke vroeger waren voorbehouden aan de Convenanted Service, ontvangen f 7680 à f 19200. De voordeelen verbonden aan de vervulling van eene plaats in het Keizerlijke ambtenaarscorps zijn voor allen gelijk, onaangezien hun ras. Die voor den provincialen dienst zijn zelfstandig geregeld.

ampliatie van 5 Febr. 1780 op het school-reglement werd verordend dat de christen kinderen zouden worden afgezonderd van alle anderen, en zoo ook de chineesche, Mohamedaansche en slavenkinderen, alle welke categoriën, elk afzonderlijk onder elkaar zouden dingen om de plaatsen.

(Wordt vervolgd).

Van Vreemde Koloniën.

De Lepra en hare bestrijding in de Fransche Koloniën. *(Vervolg).* In 1900 werd aan eene commissie opgedragen om de onderwerpelijke aangelegenheid: bestrijding der lepra, te bestudeeren. Men is thans nog niets verder gekomen.

Dr. Kermorgant schrijft die onverschilligheid toe aan het feit, dat nog geen enkel Europeaan dáár door de ziekte werd aangetast. »Morgen staat men voor de werkelijkheid, en dan zal het te laat zijn om voorbehoedende maatregelen te treffen.«

Wat dr. K. omtrent de verschijning der lepra in Nieuw-Caledonië opteekent, is wel waard in zijn geheel te worden vermeld:

»De verschijning der lepra in deze bezitting had in een niet verafgelegen tijdperk plaats, zij heeft zich zóó snel uitgebreid dat daaruit alleen reeds tot de besmettelijkheid der ziekte zou kunnen worden besloten, indien men hieraan nog mocht twijfelen.

Uit het, door Grall gehouden onderzoek betreffende de invoering der ziekte, blijkt, dat het een Chinees was, die de lepra bracht onder een stam, te midden waarvan hij twee jaren doorbracht. Die Chinees stierf omstreeks 1865; tijdens zijn verblijf bij dien stam deed zich niets bijzonders voor, maar één jaar na zijn heengaan werd een Kanak ziek bevonden. Deze stierf na vier jaren ziek zijn; dat eerste geval werd door twee andere gevolgd, en deze zieken stierven drie jaren later.

Van dit oogenblik af maakte de lepra vreeselijke vorderingen, doch niettegenstaande de alarmkreet der medici, liet het bestuur er zich niet aan gelegen liggen daartegen maatregelen te beramen. De Oost- en de Westkust waren niet gelijkelijk, de laatste het meest besmet, toen daar de opstand van 1878 uitbrak. Toen de opstand onderdrukt was verdeelden de, aan het Fransch gezag trouw gebleven stammen der Oostkust de vrouwen en kinderen der opgestane stammen onder elkaâr, terwijl de mannen over het geheele eiland werden verspreid. Tengevolge van deze volksbewegingen breidde de ziekte zich overal op het eiland uit".

Eerst in 1889 droeg het koloniaal bestuur aan een ambtenaar op, om vergezeld van een geneesheer, een onderzoek ter zake in te stellen. Deze ambtenaar schreef o. a.: »De lepra gaat voort met op vreeselijk snelle wijze om zich heen te grijpen onder de stammen; dezen zijn thans allen besmet. Wanneer niet spoedig krachtige maatregelen getroffen om deze vreeselijke ziekte te bestrijden, die de inheemsche bevolking reeds decimeert, en de Europeanen eveneens begint aan te tasten, zal men weldra niet bij machte zijn haren voortgang te stuiten."

Een groot bezwaar was de te overwinnen tegenzin der inboorlingen tegen afzondering der lijders ver van hunne woonplaats. Men meende daaraan te kunnen tegemoet komen door oprichting van een vijftal inrichtingen, over de kolonie verdeeld. Daar de ondervinding uitwees, dat hiermee het doel, de wezenlijke afzondering der lijders niet werd bereikt, besloot men eene centrale instelling op het eiland Art op te richten.

In 1893 werd de, op dat eiland aangetroffen bevolking eenvoudig weg naar Nieuw-Caledonië gedeporteerd, en gingen alle zieken uit de verschillende leproserieën der koloniën daarheen over. Een geneesheer werd voor die 500 zieken niet noodig geacht — de zorg werd aan een zendeling, door eenige europeesche en inlandsche zusters bijgestaan, toevertrouwd. De Kanakken, wie door het ontbreken van geneeskundige hulp, alle hoop op genezing was ontnomen — zoo hier nog van hoop sprake kan zijn — trachtten op alle mogelijke wijzen van het eiland weg te komen, waarin velen slaagden. Op het einde van 1895 werden nog 500 leprozen daarheen gezonden. Den 1en Januari 1897 bedroeg het aantal geïnterneerden nog slechts 127 — de anderen waren dood of weggeloopen.

Het koloniaal bestuur hief toen de inrichting op Art op, en men keerde weer terug tot het veroordeelde stelsel der kleine reproserieën, waar den 30en Juni 1902 met inbegrip van de Loyalty-eilanden tot Nieuw-Caledonië behoorende, 568 leprozen waren ondergebracht.

Onder de gedeporteerden der strafkolonie van Nouméa telde men op datzelfde tijdstip 108 leprozen.

Op Tahiti en de Markiezen-eilanden laten de maatregelen al evenzeer en mogelijk nog meer te wenschen dan elders, waar onder de inheemsche bevolking niet de minste vrees tegen besmetting bestaat — de bewoner der Markiezen-eilanden b.v. laat den leproos in zijne omgeving kalmweg met diens geмutileerde en met zweren bedekte handen uit de gemeenschappelijke schaal meê-eten: een vijftiende deel der bevolking van dezen archipel is door de ziekte aangetast.

Op Tahiti begint men thans evenwel het gevaar in te zien, en is — de Koloniale Raad werd daar in 1901 opgeheven — aan het opperbestuur in het moederland gevraagd om maatregelen te treffen om het kwaad te stuiten, dat nu ook onder de Europeanen en kleurlingen aldaar groote vorderingen maakt.

»Het voorafgaand overzicht", schreef dr. K. in zijne conclusie, »leert ons hoe ingewikkeld de onderwerpelijke quaestie is en doet de moeilijkheden voorzien, die men zal ontmoeten bij de maatregelen om deze plaag tegen te gaan, die steeds dreigender aanzien krijgt, maar niet genoegzaam de aandacht schijnt te hebben getrokken der locale besturen, omdat men, steeds het gevaar voor oogen hebbende, er aan gewoon raakt en er geen acht op slaat.

»Bij den huidigen stand onzer kennis betreffende de lepra is er slechts één dam tegen hare verspreiding op te werpen, die der afzondering van de zieken in speciale inrichtingen, een middel, dat overal en ten allen tijde goede resultaten heeft gegeven, op voorwaarde dat het streng werd toegepast. De eerste moeilijkheid, die zich zal voordoen, zal zijn dien maatregel in toepassing te brengen; wat in enkele onzer bezittingen is voorgekomen, waar niettegenstaande besluiten en voorschriften, men niets heeft bereikt, doet ons de geringe werkdadigheid dier voorschriften kennen, wanneer zij niet met de uiterste gestrengheid worden toegepast«.

Dr. K. wijst er op dat onder de verschillende volkeren in de fransche koloniën het middel der afzondering niet overal even gemakkelijk ingang zal vinden. Waar dit niet het geval is, meent hij dat toch onmiddellijk aan de leprozen den toegang tot de steden en markten moet worden ontzegd, terwijl hij ten aanzien van de afzondering het volgende opmerkt:

»De afzondering zal, wil men er werkelijk nut van trekken groote uitgaven vereischen, want men zal in alle behoeften der leprozen moeten voorzien en goed gekozen terreinen ter hunner beschikking moeten stellen, waar zij zich aan den landbouw kunnen wijden om de verveling te verdrijven en hunne voeding te verbeteren. Wat bovenal moet worden vermeden, is dat zij de fokkerij van dieren voor de markt ter hand nemen, waardoor gevaar van besmetting der koopers ontstaat.«

Ten slotte zij dit waarschuwend woord, ook voor ons als koloniale mogendheid van toepassing, nog aangehaald:

»Het gevaar is groot voor de toekomst, onzer koloniën; de te voorziene uitgaven mogen ons evenwel niet weerhouden, om aan de ongelukkige leprozen een zekere mate van gemak te verschaffen, in ruil voor de vrijheid, die zij voor het algemeene welzijn zullen moeten opofferen.

Het is ook in onze verre bezittingen, dat wij de lepra moeten bestrijden, willen wij niet op zekeren dag ontwaken van aangezicht tot aangezicht, met deze plaag in het moederland, dat door de maatregelen te verwaarloozen, dáár waar de ziekte voortwoekert, het gevaar zou loopen zelf te worden besmet.«

De Amerikaansche bestuursmachine in de Philippijnen. Wat de inrichting der Philippijnsche bestuursmachine aangaat, is het wellicht niet van belang ontbloot aan het besluit van de Commission of the Philippines van den 27en October l.l. het volgende te ontleenen:

Art. 28. De Gouverneur-Generaal zal onder zijn persoonlijk toezicht hebben het Executive Bureau en het Bureau of Civil Service (tezamen eene soort algemeene secretarie vormende).

Art. 29. Het Departement van Binnenlandsche Zaken (elk Departement staat onder een Amerikaansch lid der Commission of the Philippines) heeft de volgende bureaux onder zich: Gezondheid, Domeinen, Wetenschap, Landbouw, Boschwezen, Quarantainedienst en Metereologisch Bureau. Bovendien ressorteert onder dit Departement het toezicht op de niet-christelijke stammen, die in de Moro-provincie uitgezonderd (welke provincie nog onder militair toezicht staat) en dat op de visscherijen.

Art. 30. Tot het ressort van het Departement van Koophandel en Politie behooren de volgende bureaux: Constabulary, Openbare werken, Zeevaart, Posterijen, Havenwerken, Hydrographisch Bureau. Voorts behoort aan dit Departement het toezicht op alle Maatschappijen, bank-instellingen uitgezonderd.

Art. 31. Het Departement van Financiën en Justitie heeft het toezicht op de volgende bureaux: Justitie, Contrôle, In- en uitvoerrechten, Internal Revenue (de verbruiksbelasting, waarvan hiervoren sprake was). Thesaurie, en de Stad Manilla. Aan dit Département behoort voorts het toezicht op het bankwezen en het muntwezen.

Art. 32. Tot het ressort van het Departement van Onderwijs behooren de na te noemen Bureaux: Onderwijs, Verpleging, Gevangenissen, Landsdrukkerij en Cold Storage (de kolonie beheert te Manilla een ijsfabriek met koelruimten voor den opslag van bevroren vleesch enz.). Bibliotheken, instellingen van openbare liefdadigheid en museums zijn aan het toezicht van dit Departement onderworpen.

Wanneer we nu weten dat bij deze reorganisatie een zestal bureaux zijn komen te vervallen als zelfstandige onderdeelen, en dat aan het hoofd der 25 regeeringsbureaux — de stad Manilla niet medegerekend — directeuren staan, wier inkomen voor twaalf hunner van 12000 tot 18000 gulden bedraagt, dan is het toch zeker, dat zulk eene omvangrijke organisatie, geen rekening houdt met de werkelijke behoeften en capaciteiten van het land, met geldverkwisting ten behoeve van een aantal amerikaansche hoofdambtenaren en een heelen staf van hoog bezoldigd minder personeel gelijk staat.

Er was een Mining-Bureau, met inkomsten voor 1905 ten bedrage van vier gulden; het bureau is thans ten minste een onderdeel geworden van het Bureau of Science. Er is nog 'n afzonderlijk Bureau of Forestry — de opbrengsten bedroegen in 1905 omstreeks 5000 gulden, het tractement van den directeur bedraagt het dubbele van die som. Het Bureau of Public Lands (bij de reorganisatie is het woord *public* komen te vervallen) wees in 1905 op een totaal van inkomsten van 55000 gulden — deze enorme som rechtvaardigt het bestaan van een Directeur op circa 9000 gulden, waarbij dan natuurlijk nog een aantal lagere amerikaansche ambtenaren komen.

Dr. Washburn, chef van den Civil Service Board (thans Bureau of Civil Service) der kolonie zeide in eene den 14n Augustus ll. te Manilla gehouden voordracht:

»Het verschil in salaris voor de ondergeschikte betrekkingen in de Britsche en Hollandsche koloniale diensten en den Philippijnschen dienst is bepaaldelijk in het voordeel der ondergeschikte Philippijnsche ambtenaren; alleen de hoogere ambtenaren in de Britsche koloniën met lange ervaring ontvangen hoogere salarissen dan de overeenkomstige ambtenaren in Philippijnschen dienst; het aantal Amerikanen in Philippijnsche dienst bedraagt meer dan de helft van het aantal Philippinos in dien dienst boven den graad van arbeider terwijl het betrekkelijk aantal Hollanders en Britten vergelijkenderwijze klein is.«

Op welke wijze ten aanzien van de lagere betrekkingen met de koloniale gelden werd omgesprongen moge het volgende duidelijk maken. Een Amerikaan werd op een tractement van 4500 gld. op een der gouvernementsbureaux aangesteld, thans doet een Philippino hetzelfde werk voor nog geen 1400 gld. En nu nòg! Een zoon van het lid van het Hoog Gerechtshof te Manilla, Torres, die aan een Amerikaansche hoogeschool in de rechten promoveerde, werd als inlander op nog geen 1000 gld. bij een der gouvernementsbureaux geplaatst — een willekeurig Amerikaan met wat bureau-routine en kennis van type-writing ziet zich in een gelijke betrekking op een tractement van 3000 gld. aangesteld. Van Amerikaansche zijde wordt dit verschil verklaard met eene tirade van vraag en aanbod — het aanbod van geschikte Philippino's is zoo groot en dat van geschikte Amerikanen zoo klein, dus. . . . O! parodie op eene leuze. waarvoor zoovelen in stomme bewondering hebben geknield gelegen, niet beseffende welke lading de vlag feitelijk borg!

De heer Ide, Vice Gouverneur der Philippijnen, tijdens het verlof van Gouverneur-Generaal Wright met de waarneming van diens functiën belast, moest in Augustus ll. den Congres-bezoekers met betrekking op de bestuursuitgaven toegeven: „they have, as it seems to me, constituted a larger disbursement, than a young government ought to have entered upon.«

Die hooge bestuursuitgaven waren ook oorzaak, dat de heer Ide, in zijn onlangs uitgebracht Verslag over 1905 moest verklaren, dat van al de voorgenomen werken ter verbetering van de verkeersmiddelen geen enkele kon worden uitgevoerd. Maar het geld voor *de Manillasche havenwerken en den Benquet-weg* werd gevonden uit de uitgifte van schatkistbiljetten, waartoe het koloniaal bestuur door het Amerikaansch Congres gemachtigd was voor werken in het belang en ten behoeve der noodlijdende bevolking te ondernemen!

De havenwerken van Manilla dienen voor de amerikaansche vloot, de Benguetweg moet den Gouverneur-Generaal en andere Sommerfrischlern in staat stellen langs een gemakkelijken weg het Simla der Philippijnen, Baguio te bereiken.

INGEZONDEN.

Aan de Redactie-Commissie van het Koloniaal Weekblad.

Mag ik U nog eens komen lastig vallen om een paar regels plaatsruimte in het K. W.? Ditmaal voor:

Een praatje over cijfers, en een vraag.

Cijfers bewijzen alles..... of niemendal, en de beste statistiek kan in zeker opzicht waardeloos zijn. Dit is duidelijk genoeg, wanneer men in het oog houdt, dat statistische cijfers — voor zoover zij niet beperkt blijven tot een opsomming van simpele daadzaken — veelal elk op zichzelf de voorstelling zijn eener resultante, waarvan men de samenstellende krachten nauwkeurig kennen moet, om zich met haar behulp een oordeel te kunnen vormen. Dit nu is niet altijd het geval, niet altijd mogelijk.

U begrijpt niet, waar ik met deze tirade heen wil? Ik zou slechts voor een oogenblik uw aandacht willen terugroepen op één der cijfers, voorkomende in het ingezonden stukje over kolonisatie van Suriname, Weekblad van 1 dezer [1].

Wanneer de geachte inzender van dat stukje beweert: een pond koffie kost ƒ 0,27, dan behoeft dit geen toelichting: het is een eenvoudig feit. Doch wanneer hij zegt: dat in meer dan een halve eeuw van noesten arbeid door de afstammelingen der immigranten van 1845 gemiddeld het weinig belangrijke bedrag van ± ƒ 100.— per hoofd werd overgelegd, dan laat hij ons een resultante zien, waaraan men m. i. weinig waarde kan hechten, als men niet precies weet, gelijk ik hierboven zeide, welke krachten haar, in samenwerking of tegenstrijd, opleverden. Tot mijn spijt, is mij de »globale balans«, waarop de heer M. doelt, niet nader bekend; het opgegeven cijfer strookt niet best met andere gegevens, waarop ik straks terugkom. Intusschen, het tegendeel niet kunnende bewijzen, neem ik gaarne aan, dat de opgave correct is, doch wenschte dan het volgende te releveeren:

Er is hier sprake van de »afstammelingen der immigranten van 1845«. Het is bekend, dat de Hollandsche boeren van '45 zich op Groningen vestigden en evenzeer, dat de kolonisatieproeve *aldaar* — dank zij de voorbeeldeloos onpractische wijze, waarop de zaak ondernomen werd — totaal mislukt is. Na acht jaar tobbens werd het etablissement opgeheven. De overgebleven kolonisten konden gaan, waar zij wilden, en vestigden zich in de nabijheid van Paramaribo.

Die menschen, door het Gouvernement grootendeels aan hun lot overgelaten, moesten *geheel opnieuw beginnen.* Zij bezaten *niets.* Zij kregen eenige koeien ter leen, het allernoodzakelijkste voor levensonderhoud werd hun *in voorschot* gegeven.

Stel u nu voor: een gehucht in Nederland, waarvan de omtrent 70 bewoners in dergelijken berooiden toestand verkeeren. Als die menschen na 50 jaar een vestiging vormen van 200 personen, en een gezamenlijk bezit hebben van 200 × f 100. = f 20.000.—, zult u dan niet zeggen, dat het welletjes is?

Waarom nu het cijfer, door den heer M. genoemd,

(1) Dit schrijven is *niet* gericht tegen *de algemeene strekking* van het betoog van den heer M.

mij bevreemdde? De afstammelingen der boeren van '45 zijn thans — globaal genomen (2) ± 200 in aantal, en bezitten een veestapel van ± 1200 runderen, ± 100 stuks ander vee (muil- en steenezels, varkens). Dat is per hoofd... en, een gezin op man, vrouw en 2 kinderen stellend, per gezin... Nog eens lezer, dunkt u niet, dat het wélletjes is? Dat de boeren van '45 zich een *nogal vrij belangrijk* bezit schijnen veroverd te hebben? Kapitalisten zijn zij niet geworden — maar goed ook, misschien! — doch zij zijn menschen geworden, die het, als kleine luiden, goed doen kunnen.

En nu ten slotte, in verband hiermede, nog een opmerking, of liever een vraag:

Waarom tracht men, bij het maken van kolonisatieplannen, niet meer naar *aansluiting bij het bestaande* — naar *geleidelijke uitbreiding* daarvan — in plaats van op eenmaal, op grooten schaal, nieuwe etablissementen te willen daarstellen?

Ik hoop der Redactie bij gelegenheid nog eens gastvrijheid te mogen vragen, om daarop terug te komen — als nl. mijn vraag onbeantwoord blijft.

B.

(2) Men vindt de juiste getallen in de Koloniale Verslagen.

Aan de Redactie-Commissie van het Koloniaal Weekblad

Men deelt mij mede, dat een persoon, wiens naam mij niet bekend is, zich bij verschillende Indische ambtenaren met verlof heeft aangemeld met verzoeken om geldelijken steun, voorgevende door mij te zijn gezonden of door mij te worden aanbevolen.

Ten einde te voorkomen, dat dit beweren wellicht hier of daar voor waar mocht worden aangenomen, neem ik de vrijheid de tusschenkomst van het Koloniaal Weekblad in te roepen om, door opneming van dit schrijven, zooveel mogelijk bekend te maken, dat ik *niemand* heb gemachtigd van mijn naam gebruik te maken.

Men zij dus voor oplichting op zijn hoede.

Met dankbetuiging heb ik de eer te zijn

Uw Dw. Dr.

VAN DER HOUVEN VAN OORDT,
Oud-Referendaris
ter Algemeene Secretarie.

's-Hage, 13 Februari 1906.

Boekbespreking.

Van de Directie der Zendingsdrukkerij te Ermelo ontvingen wij ter bespreking het **Verslag van de 19e Algemeene Zendingsconferentie**, die den 27sten October 1905 te Amsterdam is gehouden, zooals ook destijds in ons Weekblad werd aangekondigd. Allen die deze samenkomst niet hebben kunnen bijwonen, ook al zijn zij niet direct bij het zendingswerk betrokken, zal deze uitgave, (voor den zeer billijken prijs van f 0.30 verkrijgbaar) waarin de toespraken zijn opgenomen van de heeren Ds. G. Posthumus Meijes, Ds. L. Wagenaar, Dr. W. J. M. Engelbrechts, den oud-Hoogleeraar Dr. E. F. Kruyf en Zendeling J. L. D. van der Roest, zeker zeer welkom zijn. Om thans slechts één enkel voorbeeld te geven, vestigen wij, zooals wij trouwens ook reeds vroeger deden, de aandacht op het belangrijke referaat, van laatstgenoemde, die volkomen met de inlandsche toestanden op *Halmahera* bekend, daarin o. a. zegt:

„Uit het aangehaalde blijkt duidelijk, dat reeds vele dingen uit het heidendom zijn weggevallen en dat het Evangelie hier ook reeds zuiverend werkt. Misschien zal deze of gene zeggen: een groot gedeelte van deze dingen behoort tot de bevoegdheid van den rechter. Ik ben het volkomen met u eens en toch wij wenschen geen rechters te wezen. De adatswijzigingen zijn ook het bewijs, dat het Evangelie meer invloed op *Halmahera* heeft dan men vaak denkt. Helaas, dat wij met zooveel eigenaardige moeilijkheden te kampen hebben. Dat heidendom en Mohammedanisme ons vijandig zijn, dat wisten wij en daarop was gerekend, maar dat onze eigen rasgenoot ons tegenwerkt, dat is veel verdrietiger. Steeds, tenminste sedert de plotselinge ommekeer op *Halmahera*, deelden wij in de sympathie van den enkelen ambtenaar aldaar. Hij zelf zag de verandering en vooruitgang; daar zijn er helaas! gekomen, die, naar het schijnt uit liefhebberij, de zending tegenwerken en de bevolking plagen met: waarom zijt gij Christen geworden, het brengt u geen voordeel aan, keer terug.

Doen de zendelingen dan eigenlijk geen dingen, die niet tot hunne taak behooren? Neen zij hebben terdege op deze dingen te letten. Het publiek en het godsdienstig leven is nauw saam verbonden. Ten onzent is dat wellicht wel wat te veel gescheiden. Nu is het de taak der Overheid om te zorgen, dat de verschillende volken, die het Christendom aannamen, geplaatst worden in verhoudingen niet strijdig met het Christendom. Wij bedoelen geen gelijkstelling met Europeanen. Daar is al genoeg te doen, om den inlander te bedwingen den Europeaan in kleeding enz. enz. te evenaren. Daar is waarheid in het woord, dat Chisten worden gevolgd wordt door heerachtigheid, gelijk er zeer veel waarheid is in dat andere: elke Europeaan, al verrichtte hij in zijn vaderland kruiersdiensten, verbeeldt zich in *Indië* heer te zijn.

Wij vragen beleefd met de behandeling van den rechtstoestand der Inl. Christenen te rekenen, dat zij Inlanders zijn en het recht hunner gewoonten, het gewoonterecht dus te eerbiedigen. Dat recht is niet rekbaar, maar correct. Laat den Evangeliedienaar nu steun mogen ontvangen, waar hij bezig is in die gewoonten in te dringen. Ik vraag niet: help een handje, maar werkt niet tegen. Bekommert men zich niet om het eeuwig heil dier menschen, sta dan toch de maatschappelijke ontwikkeling niet tegen, die door het Christendom in meerdere mate wordt aangebracht, dan door het conservatief Heidendom, dan zal het hun, die geroepen worden den rechtstoestand der Christenen te regelen, veel gemakkelijker vallen dien arbeid te verrichten, als zij gebruik kunnen maken van den voorbereidenden arbeid der zendelingen.

De rechtstoestand der Inl. Christenen is op *Halmahera* zeer eigenaardig. De rechters zijn Mohammedanen en minachters der Inlandsche bevolking, want, ik sprak het openlijk uit: op *Halmahera* is elke Mohammedaan een onderdrukker der Alfoeren. De rechtbanken op *Halmahera* gelijken dan ook veel op draaibanken en wel zoo in het oog loopend, dat in 1903 de toenmalige resident van *Ternate* mij schreef: „het is toch zeer zonderling, dat altoos christenen de beklaagden zijn en over hen de klachten loopen. In den regel siddert men voor het inbrengen van klachten, want men weet het wel zoo te draaien, dat de Christen het onderspit delft en schade lijdt".

Dezelfde uitgevers zonden ons ook toe: **Het Nederl Zendings-Jaarboekje** voor 1906, dat eveneens voor den prijs van f 0.30 aan het adres dier drukkerij te krijgen is, en zeker, zooals het in allen deele verdient, zijn weg zal vinden in Nederland, onder allen, die belangstellen in het wel en wee van de tropische deelen van ons Rijk, al was 't alleen om het daarin voorkomend artikel: **De Melaatschen op Java**, van den hand van *Dr. H. Bervoets*, den bekenden zendeling-arts van Modjowarno, waaruit wij dan ook niet na kunnen laten, zij 't ook met grooten weemoed onderstaande regels aan te halen:

Men schat dat er op Java 10 à 12 duizend melaatschen zijn. Daarvan zijn er nauwelijks een paar honderd die behoorlijk verzorgd worden. In 1900 kwamen 59 van deze ongelukkigen in Modjowarno om hulp vragen en in de volgende jaren 44, 67, 41 en 49 lijders, die te voren nog nimmer zich bij ons hadden aangemeld. Wij konden zelden meer dan 30 lijders tegelijk herbergen; men kan dus nagaan hoe dikwijls wij de troostelooze daad moesten verrichten van hulpzoekenden te moeten afwijzen met te zeggen: voor u geen plaats hier, en dus geen opbeuring en geen verzachting, en geen.... Ik ga de mistroostigheid, welke mij zoo dikwijls overvallen is op Java, hier niet uitwerken; ik laat hier een ruime gelegenheid voor den lezer tot overpeinzen. Slechts éene vraag nog, waarvan ik de overdenking ook overlaat en aanbeveel aan den lezer: hoevelen van die afgewezenen zouden ontvankelijke personen gebleken zijn om door het lijden der melaatschheid te zijn gekomen tot heerlijkheid van leven?

Met betrekkelijk weinig geld zouden in West-Java éene, in Midden-Java éene en in Oost-Java twee groote melaatschen-kolonies zijn op te richten, verwijderd van de middelpunten van verkeer, gelegen bijv. tegen een der vele berghellingen. Op een uur afstands van Modjowarno ligt in het gebergte een uitnemend geschikt terrein, waarnaar ik van het ziekenhuis uit dikwijls gekeken heb met de gedachte: wanneer zouden de melaatschen daar komen? Wat zou in die kolonie onnoemelijk veel lijden verzacht kunnen worden! —

Maar behalve op geld, dat wel bijeen te brengen zou zijn, komt het aan op personen, die deze kolonies zouden willen oprichten en blijven bedienen. Uit welke Kerk, uit welke gemeente, uit welke vereeniging zullen deze personen voortkomen?!

Ik doe hier geen oproeping; wie dit leest overlegge deze dingen bij zich zelven en vrage om kracht tot het doen van datgene, wat zijne hand vindt om te doen. Slechts dit breng ik nog in herinnering: de Heer Jezus heeft eenmaal gesproken van loon, dat verbonden zou zijn aan het te drinken geven alleenlijk van eenen beker koud water. Met dat loon zal wel hoofdzakelijk een geestelijke gift bedoeld zijn. Er bestaat ten minste innerlijke vreugde, verkregen in den omgang met beproefden, door op te zoeken verlatenen en eenzamen, door lijdenden bij te staan en te mogen voeren door de diepte tot eeuwigen vrede; die geheiligde vreugde is ontstaan door de aanraking van een Gode toegewijd menschenhart met het lijden in de wereld.

En op dien weg kan het komen tot een leven van al dieper en dieper gaande zelfopofferende teederheid, tot een al milder uitstorten van goedheid, tot een gestadig toenemen in geestelijke kracht; en die toename is mede eene vrucht van het lijden in de wereld."

Verder bevat het boekje een mengelwerk, vele illustratiën, als ook alle gegevens omtrent het werk der Zending in Nederl. Oost- en West-Indië. Een statistisch-overzicht van al de zendingsvereenigingen in ons vaderland. Een alphabetische naamlijst van alle zendelingen, benevens een dergelijke van *al de Zendingsposten*. Het boekje levert het *eenige volledige overzicht* van het *geheele* werk der zending.

* * *

De Stoomvaart-Mij. Nederland gaf een mooi **geïllustreerd Indisch reisboekje** uit met inlichtingen over reisroute, passage, agenten, inrichting der schepen, enz. De plaatjes geven behalve mooie punten van de reis eenige kijkjes op de nieuwe schepen, die een goed denkbeeld geven van het comfort, dat den reiziger omgeeft.

* * *

In hartelijken dank ontvingen wij van den schrijver, *Mr. J. G. Pott*, thans Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, een exemplaar van het **Ontwerp der Mijnordonnantie**, met toelichting in twee deelen. Een bevoegd beoordeelaar beloofde ons hieraan eerlang eene bespreking te zullen wijden.

* * *

Op de ons dezer dagen toegezonden **Brochure** der **Curaçaosche Bank**, ter weerlegging van de critiek in de Tweede Kamer, door Mr. Marchant geleverd op het beheer dier Bank. Belangstellenden kunnen het op de leestafel, Laan van Meerdervoort 195, vinden.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Dec. 1905.

De toekomst van Sumatra (vervolg), door Dr. Z. Kamerling. — De exploitatie van Sabang, door H. S. Quarles van Ufford. — De Staatsspoor-onthullingen van den heer D. J. Stam. — Iets over theepluk, door d. K. — Machinale broodbereiding, door P. J. van Maanen. — De waroeng en hare beteekenis in den kleinhandel der Javanen en in de Javaansche Maatschappij, door L. Th. M. — Notulen eener vergadering van belanghebbenden bij de kinacultuur, gehouden te Batavia, den 8sten November 1905. — Notulen van de alg. vergadering der Bataviasche Landbouw-vereeniging op 20 Nov. 1905 te Buitenzorg. — Productenmarkt en wisselkoersen over December 1905.

Eigen Haard, 10 Februri 1906. No. 6.

Een excursie naar Celebes en een bezoek aan den Koning van Gowa, door O. D., met afbeeldingen (slot).

De Indische Mercuur. 13 Februari 1906. No. 7.

De mozaïekziekte der tabak, door C. J. Koning. — De Kinineveiling „Ed. II" te Amsterdam, door M. Greshoff. — Sabang en Britsch-Indië, Los van de Straits, door J. H. Cohen Stuart. — Exploitatie van koper, goud en zilver naar de nieuwste smelt- en Bessemer-methode en in verband met cyanideering. — Uitstalling van Nederlandsch Indische produkten in het Handelsmuseum te Osaka. — Taxatie oogst 1906 der particuliere koffielanden in Oost- en Midden-Java. — Taxatie Gouvernements-koffieoogst 1906. — Uit consulaire Verslagen. — Verslagen van Maatschappijen, enz.

Weekblad voor Indië. 2e jaargang No. 37.

Taalverbastering, door M. van Geuns. — Heilig Indië, boekbespreking van Henri Borel. — Een inlandsche kunstenaar, door Th. J. A. Hilgers (met foto's). — Ethnologische schetsen omtrent Zuid-Celebes, door A. J. A. F. Eerdmans, I (met teekeningen). — In memoriam: de oud luitenant-kolonel J. W. E. Kuijpers (met portret).

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* **Oost en West** *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den .... 190...

Straat of gracht

.... Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

Nº. 8. Donderdag 22 Februari 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . „ 2.50
Afzonderlijke nummers . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel . . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 212 Riouwstraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éėns schenken van f 100, zijn donateur(trice) (*Zie het inteekenbiljet op blz.* 12).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling Amsterdam:

HERINNERING AAN DE

Algemeene Vergadering

op **Vrijdag 23 Februari**, 1906, te houden in het **American Hotel** des **avonds 8 uur**.

Agenda:

1º. Opening.
2º. Lezing der notulen.
3º. Ingekomen stukken.
4º. Jaarverslag v.d. secretaris en rekening en verantwoording v/d. penningmeester.
5º. Verkiezing van drie bestuursleden wegens periodieke aftreding der Heeren: P. L. van Genderen, H. Kohlbrugge en H. Th. Rolandus.
6º. Benoeming van afgevaardigden v.d. jaarlijksche Algem. Vergadering der Vereeniging.
7º. Rapporten der verschillende Commissiën.
8º. bespreking van de te houden tentoonstelling van voorwerpen van O. en W. Indische kunst; kunstnijverheid enz.
9º. Rondvraag en sluiting.

Vooral met het oog op nº. 8 der agenda wordt eene groote opkomst der leden dringend noodzakelijk geacht.

Mr. J. W. SIKMAN,
Secretaris

II. Van het Indisch Genootschap:

ALGEMEENE VERGADERING

Dinsdag 27 Februari 1906, des avonds te **acht** uren, in het lokaal van het Genootschap, **van Galenstraat 14**, *den Haag*.

Onderwerp van behandeling:

Gemeentewezen in Nederl.-Indië.

In te leiden door den heer Mr. J. H. Ketjen.

Namens het Bestuur,
J. BOUDEWIJNSE,
Secretaris.

Leden, die belangstellenden wenschen te introduceeren, vervoegen zich tot den Secretaris, Balistraat 66, die tot de uitgifte van een beperkt getal kaarten gemachtigd is.

III. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Sedert de vorige week werd in hartelijke dank ontvangen voor de **slachtoffers van den watersnood op Midden-Java**:

Van Bnesse van R. te 's-Gravenhage	ƒ 10.—
„ Semp-sol. te Delft	„ 10.—
„ F. H. van B. te Wageningen	„ 2.50
„ Mej. C. E. G. te Zutfen	„ 2.50
„ een lief meisje, uit haar spaarpot	„ 5.—
„ O. R. te N.	„ 5.-
te zamen	ƒ 35.—

Wanneer nu de volgende week nog meerdere giften inkomen, hopen wij weer een som te kunnen overmaken aan den resident van Semarang, met verzoek dit geld te doen dienen tot leniging van de ellende der armsten en ongelukkigsten onder de noodlijdenden.

Deelden wij in de beide vorige nummers van ons Weekblad mede, hoe liefderijk Pangoengsen en de Wittekruiskolonie vele der meest ellendigen en dakloozen opneemt en verzorgt, wij mogen niet vergeten ook melding te maken van den zegenrijken arbeid van het »**Semarangsche Comité voor zieke en behoeftige Inlanders**«.

In het vijfde jaarverslag der Vereeiging stond daaromtrent aangeteekend:

»Het »Semarang-Comité voor zieke en behoeftige inlanders«, waarmee wij, zooveel als in ons vermogen is, samenwerkten, heeft ter hoofdplaats Semarang twee groote loodsen doen bouwen, van te zamen 2000 M². oppervlak, waarin van Maart 1904 af, onder de leiding van officieren van het Heilsleger, met de verpleging van behoeftige Javanen kon worden begonnen. Te Poerwodadi, hoofdplaats der afdeeling Grobogan, werd een huis gehuurd, waar door Dr. van der Ley een hospitaal werd ingericht, dat in December 1903 reeds diende tot verpleging van 40 lijders«.

Sedert heeft deze nuttige inrichting haar werkkring, door de treurige toestanden onder de Inlanders in die geteisterde streek gedrongen, geducht moeten uitgebreiden.

Onze presidente ontving dezer dagen een bezoek van den heer J. G. Brouwer, officier van het Leger des Heils, thans met verlof hier in het land. Hij is elf jaren op Java werkzaam geweest, den laatsten tijd in Semarang waar nu groote, semi-permanente gebouwen zijn opgericht, om de vele, ten gevolge van slecht of gebrekkig voedsel uitgeteerde en zieke, met huidwonden overdekte, arme Inlanders te kunnen opnemen, die er door een dertigtal bij het Leger des Heils aangeslotenen (waaronder thans ook een zevental Inlanders) naar behooren worden verpleegd.

Deze man, die met zijne Australische vrouw zich geheel wijdde aan het heil dier ongelukkige Inlanders, kan U vertellen, hoe zijn hart van medelijden bloedde, toen hij na den vorigen watersnood zag, dat drommen van uitgehongerde dakloozen naar de hoofdplaats Semarang waren getrokken en daar om voedsel en hulp smeekten; hoe hij toen meer dan eenmaal op 't punt stond zich bij den resident te melden, ten einde zijne medewerking tot leniging der ellende aan te bieden, doch telkens aarzelde uit twijfel aan de noodige middelen daartoe, totdat al heel spoedig daarop van bestuurswege de hulp van de officieren van het Leger des Heils werd ingeroepen, en hun onder verstrekking der beschikbare gelden, volkomen vrijheid werd gelaten in de wijze, waarop zij dezen liefdadigheidsarbeid wenschten in te richten. De uitkomsten hebben geleerd, dat hun manier van werken niet alleen goed, maar tevens practisch en zoo zuinig mogelijk is. Ten bewijze daarvan zij hier alleen aangestipt, dat hun onlangs ook de leverantie van het voedsel der gevangenen is opgedragen, nu gebleken is, dat zij voor de helft van den gewonen leverantie-prijs (12 in plaats van 24 cents daags per persoon) den Inlander behoorlijk voedsel kunnen verschaffen.

Intusschen neemt het aantal verpleegden — niettegenstaande velen, die zoodra zij voldoende hersteld zijn, en genoeg geleerd hebben om in hun eigen onderhoud te voorzien, de inrichting verlaten, — zóó toe, mede omdat de reconvalescenten uit de ziekenhuizen er heen gezonden worden om weer aan het werk te geraken, — dat het niet lang meer zal duren, of ook hier schieten de fondsen te kort.

Hoort men daarbij echter, hoe hoopvol de heer Brouwer gestemd is, wat betreft de toekomst der op deze wijze weer op de been geholpen noodlijdenden en met hoeveel lof hij spreekt over de groote deugden der Javanen, die hij heeft leeren waardeeren en liefhebben, dan kan men niet anders dan met hem vertrouwen, dat dit werk, zoo niet geheel door giften en jaarlijksche bijdragen van particulieren, (de heer *J. A. van der Loeff*, Jan v. Nassaustraat 117 den Haag, is secretaris-penningmeester van het Ned. Sub-Comité) dan toch zeker met steun van gouvernementswege voortgezet zal kunnen worden.

IV. Van „Boeatan:"

(*Perm. Tent. met verkoop, Plaats 9, den Haag.*)

Sedert de vorige mededeeling zijn weer verschillende nieuwe bezendingen uit Indië ontvangen; o. a. eene bizonder fraaie collectie **Singaparnaasch vlechtwerk**: prullenmanden, sleutel- en bloemkorfjes, brood- en vruchtenbakjes, sigarenkokers, naai- en handschoendoozen, ronde en ovaalvormige tafelmatjes, flesschendragers en messenbakjes, alle keurig van bewerking en smaakvol van vorm en patroon. Gelukkig gaat deze industrie vooral ook in kwaliteit meer en meer vooruit, zoodat die zich, onder de noodige leiding en toewijding, ongetwijfeld langzamerhand tot een zeer belangrijke tak van inlandsche kunstnijverheid zal ontwikkelen.

Ook kreeg »Boeatan« nieuwen aanvoer van **Bawean-** en **Bagelen-matten**, een artikel, waarnaar, met den naderenden voorjaarsschoonmaak en de daaraan verbonden opfrissching van wand-, vloer- en stoelbekleeding, zeker weer veel vraag zal zijn.

Uit Palembang werden weer eenige dozijnen zakdoekjes met opengewerkte (*krawangan*) randen gezonden, thans, volgens verlangen, van fijner materiaal vervaardigd.

Met vreugde kan Boeatan tevens vermelden, dat hare tentoonstellingen, ook in andere steden en in het buitenland, steeds meer op prijs worden gesteld, zoodat de Raad van Beheer druk werk heeft om te voldoen aan de vele aanvragen, die daarvoor inkomen. Zoo neemt »Boeatan« thans deel aan de weefsel-tentoonstelling in het Gewerbe-Museum te Basel, waar onze collectie bizonder geroemd wordt; Donderdag werd te Arnhem voor de leden van Artibus Sacrum eene keur-expositie geopend, ook beloofden wij eene inzending te sturen naar de internationale tentoonstelling te Milaan en mede te dingen bij het door het Parijsche blad »Le Gaulois« in Mei a. s. uitgeschreven »*Concours des arts de la Femme*«, bovendien samen te werken met het comité voor de beraamde tentoonstelling te Crefeld en, last not least, krachtdadige hulp aan het ondervolgende, loffelijke plan der Afdeeling Amsterdam.

Tentoonstelling te Amsterdam.

De afdeeling Amsterdam van »Oost en West« koestert het gewaagde (?) voornemen om in dezen zomer eene tentoonstelling van Indische industrie, huisvlijt en kunstnijverheid te houden, in het stedelijk museum (Museum Suasso), doch wenscht er dadelijk de aandacht op te vestigen, dat zonder krachtige medewerking van *velen*, zoowel leden als niet-leden der Vereeniging, dit plan *niet* zal kunnen doorgaan.

Wij doen daarom een dringend beroep op ieder, die belang stelt in onze overzeesche bezittingen, om ons in deze te steunen, en stippen voor hen,

die met de Vereeniging «Oost en West« nog niet ten volle bekend zijn, hier nog even aan, dat het doel van de vereeniging o.a. is:

„Het verspreiden van populaire kennis op allerlei gebied omtrent onze Indische bezittingen, zoowel in woord als in geschrift.

Het zooveel mogelijk bevorderen der ontwikkeling van Indische Nijverheid en Kunstnijverheid".

Voorzeker is er geen beter middel tot bereiking van dit doel, dan het houden van goedgeslaagde tentoonstellingen, waarop getoond kan worden wat de Indische bevolking reeds op verschillend gebied vermag.

Vooral op de besturen en leden van de afdeelingen van »Oost en West«, zoowel binnen als buiten Amsterdam, doen wij dit beroep, maar niet minder op ieder ander, die ons helpen kan om in de eerste plaats artikelen en verzamelingen, welke op deze tentoonstelling thuis behooren, tijdelijk aan ons te willen afstaan ter vergrooting en opluistering van het geheel. Wij verklaren ons bereid de kosten van expeditie, bewaring en assurantie voor rekening van onze afdeeling te nemen.

Tevens verzoeken wij onzen leden voor deze tentoonstelling, die denkelijk met de Rembrandtsfeesten te Amsterdam samen zal vallen, propaganda te willen maken. Wordt Amsterdam in de tweede helft van de maand Juli in den regel door vele vreemdelingen bezocht, zeker zal dat dit jaar nog in grootere mate het geval zijn; van dit vreemdelingen bezoek nu wenschen wij voor onze tentoonstelling partij te trekken.

Komt de tentoonstelling tot stand, dan noodigen wij onze leden met aandrang uit om in die dagen dikwijls onze tentoonstelling te bezoeken met familie en vrienden, en ook anderen aan te moedigen het zelfde te doen. Voor hen, die het Suasso Museum nog niet bezochten, zal dit eene goede gelegenheid zijn om tevens met de kunstschatten, die dit gebouw bergt, kennis te maken. Op deze wijze kan dus ieder een steen'je bijdragen tot het welslagen onzer beraamde tentoonstelling en medewerken tot bereiking van het doel, dat er mee beoogd wordt: de Indische producten onder de oogen te brengen van duizenden.

Voor hen die handel drijven in dergelijke artikelen kan deze tentoonstelling een bron van *winst* worden; ook aan exporteurs en fabrikanten van door Indië betrokken artikelen zal, in zoo verre onze ruimte het toelaat, gelegenheid tot exposeeren worden gegeven. Elke goede raad, om de tentoonstelling meer aantrekkelijk te maken, zal een dankbaar gehoor bij ons vinden.

Namens het Bestuur der Afdeeling Amsterdam,
H TH. ROLANDUS.
Sarphatistraat 53, Amsterdam. (Telefoon 1454.)

De Secretaris onzer afdeeling, Mr. W. J. Sikman, van Breestraat 104 (telefoon 4205), verstrekt gaarne alle gewenschte inlichtingen, op deze tentoonstelling betrekking hebbende.

Pers-kroniek.

Inhoud: Een polemiek over de betrouwbaarheid van het Peusangansche hoofd Madradja Djeumpa in het Vaderland. Een »handelsvriend« van Djeumpa contra »Atjehman.« De heer W. Bosch over de »pacificatie« op Atjeh. — »Een scherp protest van den heer W. Bosch in het Vaderland tegen de aantijgingen van een hoogen technicus in het Soerabajasch Handelsblad geuit over tekortkomingen van de genie-officieren bij den tramaanleg op Atjeh. — Het Curaçaosche kabaal; M. in de Tijd over verkeerde officiëele inlichtingen aangaande het geschil tusschen den gouverneur en den Kolonialen Raad; het Vaderland pleitbezorger van het »linksche kliekje.« — Een sympathiek stukje van Mr. Piepers over »een woordvoerder der koloniale dievenbende«.

In een »Naschrift« op een artikel »Atjeh pacificatie« had »Atjehman« in het *Vaderland* van 10 Februari zijn vreugde te kennen gegeven over het feit, dat in verband met een klewang-aanval in Peusangan Madradja Djeumpa gevangen was genomen. Hij hoopte dat dit onbetrouwbaar hoofd nu maar levenslang verbannen zou worden.

Op deze opmerking heeft de heer W. Bosch vuur gevat, die in het *Vaderland* van 17 Februari genoemden Madradja Djeumpa in bescherming neemt. Deze Atjeher blijkt een crediteur en handelsvriend van den heer Bosch te zijn geweest of nog te zijn — dat is niet duidelijk uit zijn artikel op te maken — en als zoodaning met hem bevriend. Hij vindt het dan ook onbillijk om zijn atjehschen handelsvriend voor de ongeregeldheden in het Peusangansche verantwoordelijk te stellen. Deze was intertijd zoo eerlijk dat hij om aan zijn hollandschen handelsvriend een »onnoozele« f 1000 terug te betalen, zelfs er niet voor terug deinsde om zijn juweelen tegen 4 pct. 's maands te beleenen

Dit bewijst zeker voor Madradja Djeumpa al kan eerlijkheid onder »handelsvrienden« gepaard gaan met listigheid in de politiek gelijk in Europa en nog veel meer in Azië voorkomt.

Maar belangrijker dan de questie van Djeumpa's fatsoendelijkheid schijnen ons de andere zaken dier beide schrijvers in het *Vaderland* medegedeeld in verband met den toestand op Atjeh. Daarbij zien wij dat beiden elkander op de hoofdpunten aanvullen.

»Atjehman« die daarover reeds vroeger het een en ander in het licht stelde (zie *Kol. Weekbl.* nº. 5) krijgt hier van Djeumpa's vriend steun.

Deze schrijft o. m.

»Voor den aanleg van den weg naar de Gajoelanden worden uit Peusangan betrokken tweeduizend man, die dan voor geruimen tijd een bivak bij Teupin Maneh betrekken, om daar dan zonder deskundige voorlichting, een slechten weg aan te leggen van twaalf Meter breed. De meest optimistische officier, naar den vermoedelijken duur van dit werk gevraagd, schatte tien jaar. Een der officieren, de heer Landzaat, verklaarde openhartig, dat de onder zijn leiding geconstrueerde weg, zeer slecht was. Ik noem het aanleggen van wegen van 12 en 6 Meter breed, die niet voorzien in een door Atjehers gevoelde behoefte, aangezien zij altijd achter elkaar loopen, en waar onze troepen toch nooit meer dan twee aan twee marcheeren, een noodeloos geplaag der bevolking. De weg naar de Gajoelanden is bovendien voor karren en automobielen door zijn steile hellingen absoluut onbruikbaar. De bevolking van Peusangan wordt dus verminderd met een paar duizend man voor dien weg naar het Gajoeland toch moeten de wegen in Peusangan zelf aangelegd en ook onderhouden worden, de resteerende bevolking moet hiervoor zorgen. Het aanleggen van die breede wegen, maakt den indruk, alsof de gouverneur van A. en O. denkt, nu krijg ik ze voor niets, later moet ik er voor betalen.

»Toen de spoorbaan gereed kwam en het water hierdoor opgestuwd werd bij Maneh, liepen de wegen onder water, de bevolking moest deze weder een halven Meter ophoogen.

»De jonge officieren, plus royaliste que le roi, voeren dit wegwerken tot in het waanzinnige op. Bij iedere inspectie van generaal, kolonel of assistent-resident wordt natuurlijk weer in zenuwachtige haast de heele bevolking aan het werk gezet, door de diverse plaatselijke autoriteiten en autoriteitjes. Bij niet voldoende opkomst of bij niet in orde bevinden der wegen, natuurlijk weer zooveel boete. Het opleggen van boete komt mij voor zoo langzamerhand een soort van sport te zijn geworden. Atjeh heet gepacificeerd; volgens verklaring der Regeering zijn de rondloopende benden slechts roovers, waarom de bevolking dus beboet, daar, waar wij haar door het afnemen der wapens de gelegenheid hebben ontnomen zich te verdedigen en zij dus aan deze benden is overgeleverd? Dat de Atjehers langzamerhand zijn uitgezogen, geen koopkracht meer hebben, blijkt uit de ingetreden malaise, waar de couranten reeds eenige berichten van gaven."

Bedenkelijk lijkt ook ons, hetgeen hij over het opleggen van boeten schrijft. Daarover zegt hij:

„Het opleggen van boete ontaardt in een soort van sport; ik kwam tot deze bewering naar aanleiding van het volgende feit:

»Het was in de maand April 1905 's ochtends 6 uur te Sigli. Ik lag in een luie stoel en aanschouwde de bedrijvige Atjehsche vrouwtjes, die met haar koopwaren naar de markt gingen. Juist kwam er een kar met koopwaren voorbij, getrokken door een os en begeleid door een stoeren Atjeher. Plotseling zie ik een onrustige uitdrukking op het gezicht van dien Atjehschen geleider; de kar wordt met een ruk tot staan gebracht, de Atjeher vliegt naar de kar, — ik had pas de amok-partij te Kota-Radja bijgewoond en dacht dus weer zoo iets mee te maken. — In plaats van een klewang, haalde hij tot mijn verluchting een vierkant blikje voor den dag en hield dit onder den staart van den os, die hierin een

FEUILLETON.

Garebeg Moeloed of Mahomed's geboortefeest.

II.

Wanneer wij later daar in 't gevolg van den Nederlandschen hoofdambtenaar binnen treden, staan de prinsen aan de zuidzijde en de boepathi's aan den noordkant onder de è m p e r, d.i. afdak, van de westelijke pendoppo en treden de beide eerstgenoemde pangerans den resident van daar tegemoet, zooals dit door den kroonprins gedaan wordt, wanneer hij meerderjarig en in functie is.

Eindelijk zetten de p a n a k a w a n s, d. z. de pages of dienende edellieden, zich aan de noordzijde van het binnenplein, links vóór de troonzaal, op het zand neder en vinden de praalpaarden met hunne geleiders in de nabijheid daarvan hun plaats.

De panakawans w. o. ook aankomende broeders en zusters en zusterszonen van den Sultan, en die eene vrij belangrijke schare vormen, zijn gekleed in b è b è d l o e r i k en s â b o e k (d.i. het enkele geweven kleed met den eenvoudigen gordel, zonder meer).

De gala-kleeding der ambtenaren voegt hun nog niet, maar zal later door velen hunner gedragen worden, wanneer zij tot eenig ambt bevorderd zullen zijn. Zij houden het bovenlijf bloot en tooien de, in een wrong naar achter afhangende, haren met bloemen en veeren, in de plaats van den hoofddoek. Dit kapsel heet s e m o e t g a t e l. Eene kris, meestal in menschof apenvorm of als eene djagoeng gesneden greep, rust achter in hun gordel. Allen zitten met gekruiste beenen en in de schoot samengevoegde handen op den blooten grond.

Eindelijk zet de Sultan zelf zich, in gala-costuum, op zijn gouden zetel, (den d a m p a r k e n t j a n a) in de, in een zeer schoonen stijl gebouwde, troonzaal neder, gevolgd door eene edelmaagd, die den sleep van zijn galakleed en eene tweede, die zijne gouden spuw-vaas te dragen heeft en door enkele kèparah's, die no andere ampilans dragen en later den troonzetel met den voetenbank en wat daarbij behoort, zullen meevoeren.

Een penongson zit onbeweeglijk als een boedhabeeld, met den geopenden grooten gala-pajoeng songsong kèntjana, onder den tratag voor de zaal.

Er zijn nog twee pradjoerits-korpsen, die evenals de Wira Bradja op den aloen aloen post vatten, maar die niet tot de eigenlijke kratontroepen behooren. Het zijn de P r a d j o e r i t's S o e r a K a r s a van den kroonprins en de P r a d j o e r i t's B o e g i s van den rijksbestierder. De eersten scharen zich tusschen de waringin koeroeng en de mèsdjid en dragen een witten kiel, hoofddoek en broek, kris en piek en voeren eene Hollandsche vlag op driekleur, aan een met den Kijahi Loek Tjantil, d. i. een soort piek, bekroonden stok.

De Boegis waren vroeger werkelijk Boegineezen en daar Boni evenals Nederland aan de overzijde der zee ligt, werd eene min of meer hollandsche kleeding voor hen passend geacht.

Daarom dragen zij nu nog een blauw zwarten kiel en eene lange broek, door een oranje-gordel onder een zwart lederen riem omsloten en op den blauw zwarten hoofddoek een zwarten echt hollandschen hoed. Zij zijn gewapend als de Soera Karsa's en hun driekleurige hollandsche vlag is met eene piek van denzelfden vorm (de K i j a h i L o e k R a n g g a) gekroond.

Allen gaan op bloote voeten, zoowel Boegis als Soera Karsa's en hun loerah's voeren een oud-europeesche sabel. Zij staan, de eersten onder een r i j a p a n è w o e, (d.i. een hoofd-hofbeambte), de andere onder een b o e p a t i a n o m, (d.i. een jong regent), doch die commandanten rukken niet mede uit. Tegenover de oostelijke en vóór de westelijke bangsal Pèngapit, maar nog altijd onder de tratag Pagèlaran en wel bewesten den toegangsweg tot de trappen van den sètinggil, scharen de dragonders der lijfwacht zich te paard in het gelid. Aan iedere zijde van den trap staat een klein houten gebouwtje achter een opengewerkt muurtje; het zijn de p a t j i k è r a n w è t a n en k o e l o n (ooster- en westerpoort om van den aloen aloen in den kraton te komen). Daar werden vroeger de misdadigers gestraft en plaatsen zich nu de beulen, n.l. M e r t a l o e t o e t's en S i n g a n e g a r a's (1), in geruite kielen gekleed en met pieken gewapend. Zij blijven daar wacht houden, totdat het garébég-feest is afgeloopen en gaan dus niet in den optocht mede.

Nu brengen twee van de sètinggil afdalende loerah's gandèk den rijksbestierder de bevelen over, die de later te geven geweersalvo's betreffen en dan volgen twee loerah's nijaga met den last om de desa-gamelan's op den aloen aloen te doen zwijgen.

Thans verplaatsen wij ons naar de ruime voorgalerij van het residentiehuis, waar we den resident en alle ambtenaren in costuum, voor zoover ze dit bezitten, de prinsen van het legioen Pakoe Alam en officieren in uniform, den militairen commandant met alle officieren, die niet door dienst verhinderd zijn, allen in groot tenue en een groot aantal zwart gerokte en soms zelfs u i t g e d o s t e burgers bijeenvinden.

Voor de landhuurders is het bijwonen der hoffeesten, wanneer zij niet om goede redenen van de lijst der genoodigden geschrapt zijn, eene verplichting, hun door het huurcontract opgelegd.

In statigen tred beklimmen de beide g a n d è k's de breede trappen en schrijden zij tusschen uniformen en zwarte rokken door, wier dragers zij geen enkelen blik gunnen, op hun doel, den resident (k a n d j è n g t o e w a n r e s i d e n) toe en kwijten zij zich in licht gebogen houding van hun last, bij monde en vooruit gestoken rechterduim van één hunner, wiens toespraak door den vertegenwoordiger onzer regeering met gepasten ernst aangehoord en met eene niet minder welsprekende tegenbuiging, zonder meer, beantwoord wordt.

De gandèks treden weder af en wandelen naar den kraton terug. De rijtuigen komen voor. De resident zet zich met den militairen commandant in de hofkoets, een al te geel uitgemonsterde hoofdoppasser, met sergeant-majoors-strepen op de beide mouwen, klimt met den gesloten pajoeng (gouden) op den bok naast den rooden koetsier, die zijn vierspan plechtig in beweging brengt.

Twee dragonders van Pakoe Alam rijden met getrokken sabels vooruit, anderen volgen.

Hun gebieder, de pangèran Adipati, klimt met den assistent-resident in zijn eigen hooge, ouderwetsche

(1) De namen der pradjoerits-korpsen, die 't ambt van scherprechters waarnemen.

groote behoefte deponeerde. Het blik werd zorgvuldig opgeborgen. De kar gaat verder, de Atjeher kijkt nog eenige malen angstig om, want, indien deze os zijn behoefte op straat deponeert, wordt de Atjehsche geleider beboet".

Gezien dergelijke gebeurtenissen welke wel niet op zich zelf zullen staan, luidt zijn conclusie:

»We hebben den Atjeher zijn geweer van den schouder genomen, geven hem daarvoor een schop tot het verrichten van slavenarbeid, en in plaats van het zwaard een blikje met ossemest. Vele Atjehers zijn dan ook reeds naar de overzijde verhuisd, hebben zich onder het Engelsche gouvernement gesteld en op Gedah, tegenover Penang, groote pepertuinen aangelegd. Ik hoop, dat de Atjeher spoedig bevrijd zal zijn van het door hem zoo gehate »Kerdja roedi« (heerendienst) en hiervoor het hoofdgeld zal in de plaats treden, hetgeen hij graag zal betalen, duizendmaal liever dan slavenarbeid verrichten, ofschoon hij wel niet zal begrijpen, waarom hij eigenlijk betalen moet; hij begrijpt de zegeningen van ons Christelijk bestuur nog niet goed«.

Het wordt tijd dat de »optimisten« weder eens aan het woord komen, want het wordt met den dag duidelijker dat de zaken te Atjeh lang niet gaan gelijk ze heeten te gaan. De regeering zal echter verstandig doen naast hare officieele rapporten ook eens deze beschrijvingen van particuliere zijde te lezen en dan niet te veel te offeren op het altaar der onbetrouwbaarheid van de pers. »Dat is steeds een zeer vaag teeken geweest«.

* * *

De heer Bosch, die het tegen »Atjeh man« opnam voor zijn vriend en crediteur Djeumpa blijkt een strijdlustig man te zijn. In het *Vaderland* van 16 dezer neemt hij de genie-officieren in bescherming, die onaangename dingen over den aanleg van den Atjeh-tram van een Java-technicus in het *Soer. Hbl.* te hooren hadden gekregen. Voor hen nu treedt de heer Bosch in het krijt en somt daarbij een heel zondelijstje van den burger technicus op, om tot de slotsom te komen dat deze heeren nu er weinig meer »geschoten« wordt, van Java naar Atjeh komen »afzakken« en daarbij nog een »grooten mond« ook opzetten. Dat vindt de schrijver allesbehalve mooi, die den technicus van het indische blad voor oogen houdt dat aan een sectiechef op Atjeh nog andere eischen worden gesteld dan op Java. 1°. Hij moet kunnen omgaan met de Atjehsche bevolking. 2°. Harmonieeren met bivak- en dekkingscommandanten. 3°. Zijn werkvolk dusdanig indeelen, dat een maximum werkkracht kan ontwikkeld worden, terwijl het aantal soldaten ter bescherming tot een minimum moet worden teruggebracht. »Ik hoop nu van het *Soer. Hdbl.*«, zoo besluit de heer Bosch, »wat beters te hooren, dan algemeenheden. Wie kaatst moet den bal verwachten, technicus van het *Soer. Hdbl.*!«

* * *

In *De Tijd* van 13 en 15 Februari betoogt iemand, een Curaçaoer, die zich M. teekent, dat men hier te lande verkeerd wordt ingelicht niet alleen over de toestanden op het eiland door *Globetrotters*, die boeken met plaatjes uitgeven over hun reisavonturen — maar ook over het verloop van de bekende crisis in den Kolonialen Raad.

Nu is het eerste door M. gesignaleerde feit niet van erg veel belang.

Dat men b.v. Dr. Muller gedurende zijn kort verblijf te Curaçao over den beroemden »Tam valdans« verkeerd heeft ingelicht zoomede over linguïstische bekwaamheden van de »nonnen« en »broeders« is niet zoo heel erg of verwonderlijk. Bij zulke reisverhalen komt het voornamelijk op de plaatjes aan, want op de tekst zal iedereen die meer locale kennis bezit, van zoo'n zwervende gast ooit kan hebben, gemakkelijk iets weten aan te merken. Daarom is Dr. Muller's boek over de West niet beter of slechter dan andere boeken van dien aard. De gravuren zijn mooi en de tekst laat zich vlot lezen.

Belangrijker echter is het tweede feit door M. te berde gebracht n.l. de onvolledige officieele voorlichting van hetgeen over de »staking« der leden van den Kolonialen Raad aan de Kamer is medegedeeld.

»De Minister beweert, zegt M. in *De Tijd*, dat de Voorzitter en Ondervoorzitter, die aanbleven, de handelwijze van de elf leden ten zeerste afkeurden. Waar en wanneer hebben zij dat gedaan? Schrijver dezes was tegenwoordig, toen de Voorzitter het ontslag in den Raad mededeelde. ZE. betreurde, dat de aftredende lieden, die hij hoogstverdienstelijke, ijvervolle mannen noemde, gemeend hadden dezen weg te moeten inslaan, terwijl er toch andere wegen open stonden, om hunne grieven kenbaar te maken. De Ondervoorzitter zweeg. Van een »ten zeerste afkeuren« heeft dat al heel weinig. Maar al hadden zij dat gedaan, wat zegt dat dan nog? Waar verschil van inzicht is, keurt de eene partij het gevoelen der andere af, maar gaat desniettemin haar gang. Dat is de gewone loop der zaken.

De indruk is bij den Minister gevestigd dat de aanleiding tot de geheele zaak is gelegen in de inkomstenbelasting, tot welker totstandkoming de Raad niet wilde medewerken. Hier vraagt men zich af: hoe is het mogelijk? Hoe kan men zonder sterk bevooroordeeld te zijn, tot zulk een conclusie komen. De Raad heeft reeds in 1904 de inkomstenbelasting aangenomen; wegens technische fouten is die wet niet gepubliceerd; maar zij is verbeterd uit Holland teruggekomen, om opnieuw onder voorlichting van den heer P. de Joncheere, behandeld te worden. De Raad heeft zich bereid verklaard, aan de totstandkoming te zullen medewerken — zooals blijkt uit de notulen, — heeft zelfs daarmede een begin gemaakt in de afdeelingen en nu komt de Minister in zijne Mem. v. Antw. verklaren: de Raad wil de inkomstenbelasting niet. Hadde de Minister gezegd, dat de Raad niet wilde toegesproken worden op den toon, die in verschillende Memoriën van Toelichting en van Antwoord werd aangeslagen, dan zou de Minister dichter bij de waarheid gestaan hebben. Maar beweren, dat de Raad niet aan de inkomstenbelasting wilde medewerken, dat is geheel bezijden de waarheid«.

M. zegt niet te weten wat er uit deze heele geschiedenis moet groeien.

„Maar dit«, zoo schrijft hij, »staat vast, dat het antwoord van den Minister zeer ongunstig afsteekt tegen het kalme, beredeneerde adres der ex-leden aan H. M. de Koningin en dat het hier een allerpijnlijksten indruk gemaakt heeft. Het geeft den schijn, dat men iemand à tort et à travers wil handhaven, wiens positie sinds lang onhoudbaar is«.

M. behoort dus blijkbaar niet tot den vriendenkring van den gouverneur, Jhr. de Jong van Beek en Donk.

* * *

Dit meent ook het *Vaderland*, dat in zijn nummer van 17 Februari in een artikel onder het opschrift: »Een campagne«, het curaçaosch krakeel ontleedt om tot de conclusie te komen, dat hier een kabaal tegen den gouverneur op touw is gezet om dezen bewindman den voet dwars te zetten.

Het orgaan meent te mogen aannemen dat noch de Venezuelaansche plagerijen noch de onderwijsgrieven van dien aard zijn, dat zij een dergelijk optreden wettigen. Trouwens uit de koloniën zelve gaan stemmen op om daartegen te protesteeren. Bij de verwijten over en weder vernomen is dan ook niet te ontkennen dat de politiek aan al dit geschrijf onkundig zou zijn. De anti-gouverneurmannen geven af op wat zij niet onaardig noemen het »linksche kliekje« en de andere partij wijst op de katholieke geestelijkheid, die te Willemstad een grooten invloed heeft.

Beiden bevelen nu hun zaak in de gunst en recommandatie aan van den Minister van Koloniën, die het »haast u-langzaam« wel in toepassing zal brengen. En dit zal het *Vaderland* Z. Ex. wel niet euvel duiden, daar het blad aan het slot schrijft:

»Bij de groote verbrokkeling van grieven moge de Minister van Koloniën zich hoeden, de hand te reiken aan de tegenstanders van den Gouverneur. De kunstmatigheid der campagne is al te doorzichtig. En waar de campagnards reeds zoover gaan als de schrijver van den brief uit Curaçao aan *De Tijd*, die van den Gouverneur spreekt als van »iemand, wiens positie sinds lang onhoudbaar is«, dan mag toch wel eens worden opgemerkt, dat betreffende den heer De Jong van Beek en Donk voorloopig niets »onhoudbaar« is gebleken, dan het slag argumenten zijner tegenstanders.«

* * *

Ten slotte nog een sympathiek stukje van Mr. Piepers aan ons adres gericht dat onder het toepasselijk opschrift »Toelichting« in de rubriek »Ingezonden stukken« van *Land en Volk* van 17 Februari is opgenomen. Op hetgeen in deze kolommen naar aanleiding van Mr. Piepers artikel over de concubinaats-circulaire van gouverneur Idenburg werd geschreven reageert nu de auteur volgenderwijze:

»Een vrij verachtelijke, en ook leugenachtige aanval kwam voor in de *Pers-Kroniek van het Koloniaal Weekblad*. De natuurlijke sympathie van dezen woordvoerder der koloniaal-dievenbende met alles wat laag en gemeen is geeft hier wel eene voldoende verklaring, en het intellect staat er al even hoog als het moreel standpunt. Voor beide ligt het begrip ver buiten hun bereik, dat elke strijd voor natuur en waarheid, tot verdediging der geestelijke vrijheid en van den rechtstoestand, die deze verzekert, tot het verkrijgen van zuivere maatschappelijke verhoudingen, edel en eervol is en voor moederland of kolonie van even groot belang, des te meer nog noodig naarmate slechts weinigen daartoe den moed of de kracht bezitten. Moord en roof, het uitbuiten van Indië met alle kracht te steunen en te verdedigen ligt beter binnen het bereik van zulke »eenvoudigen des geestes«, zooals deze persoon volkomen naar de bekende poenige koloniaal-type van den heer Kegge, zich zelf noemt. Dat is volgens hen het koloniaal belang. Hun geldzak intellect kon niet eens vatten dat juist dat valsche ascetisme, tot het zwaartepunt van het Christendom geworden, volkomen in strijd als het is met den natuurlijken aard en de levenstoestanden van den inlander, het grootste beletsel is tegen de verspreiding van dien godsdienst in Indië en daarmede ook een onzer voornaamste politieke belangen daar verhindert.«

Het is te mooi om het niet in zijn geheel over te nemen,

---

statiekoets, terwijl zijn oudste zoon, en vermoedelijke opvolger, den oversten pangèran Aerjo Nata Koesoema, als derde man, in den wagen, tegenover de beide anderen, plaats neemt.

Een paar pèngampils en een oppasser stijgen voor en achter op, met den gouden pajong van den prins en den goud-wit-goudgekringden van den assistent; den pèngampils's met de gele s a m p i r's (smalle vrouwen shawls) om den hals. Twee dragonders sluiten zich achter den wagen van hun vorst aan. En nu volgen de andere Kraton- en Pakoe Alamwagens en vele eigen- en huurrijtuigen, oud en nieuw, mooi en minder fraai, door Sandelhouts, Makassaren of andere edele rossen getrokken of door verouderde en vermagende dienstdoenders van minderen stam gesleept en gevuld met al wat de hofstad en omgeving bij zulke gelegenheden mannelijke en onmannelijke, in alle tinten van blank en bruin, van rijk en arm, van eerlijk en anders, bijeen te brengen heeft, terwijl de oppassers en pèngampil's, die geene plaats vonden op de wagens hunner meesters, genadiglijk plaats nemen op de rijtuigen, die de minderen hunner meesters vervoeren.

De equipages van den kapitein en luitenant der Chineezen munten bijna boven alle andere uit, door kostbaarheid en goeden smaak, terwijl de rood uitgemonsterde en dus minder leelijk gekleede oppassers dezer geldmannen den goud-groengouden en groen-gouden pajoeng gesloten hoog houden.

Bijna hadden wij de beide sabelsleepende europeesche ordonnansen van den resident vergeten, die, zoo zij niet reeds vooruit gegaan zijn, in een der kratonwagens meërijden en hun gedegende ambtgenoten van prins Pakoe Alam, die te paard naast de statiekoets van hun meester rijden; de eersten in groene uniform met gouden kraag en mouwstrepen, de anderen in een donkerblauw met rood en goud afgezette costumen. Sedert den dood van den ouden Pangèran Pakoe Alam zal dit ceremonieel wellicht gewijzigd zijn. In het voorbijgaan zien wij de beide eerewachten weder inrukken, die twee wachthuisjes aan den ingang van het residentie-erf bezetten en voor den resident in het geweer gekomen zijn. links van den tuinweg soldaten van het legioen van Pakoe Alam, rechts manschappen van het garnizoen.

Maar vooral treffen ons de duizende toeschouwers van velerlei, maar vooral van javaanschen landaard, die, langs den geheelen weg en zelfs tot in de voorhoven van de kèdaton, den grooten feestdag door een belangstellend nonton helpen opluisteren, als wedijverende met de pradjoerits arakan, die door gamèlan, angkloeng en andere klanken en wanklanken, en met de Wira Bradja's, die met vaandels en wapens, met trommen en trompetten eer bewijzen aan hem, die zulks toekomt.

Als wij onder de tratag Pagèlaran uit het rijtuig stappen, staat de resident reeds vooraan op de setinggil, onder de t r a t a g T a r o e b a g a n g, d.i. het groote afdak, op ons te wachten.

En nu gaan we in zijn gevolg onder geleide van de beide gandèk's, langs de t r a t a g R a m b a t en de b a n g s a l s M a n g o e n t o e r en W i t a n a, (d. z. de namen der pendoppo's) het hooge terras over en de achtertrappen naar den doorgang B r a d j a n a l a af, door de r è g o l (d.i. de buitenpoort), van dien naam, over het plein K è m a n d o e n g a n l o r, om de dus genoemde bangsal heen, tusschen salueerende pieken en geweren, sabels en vaandels, trommen en horens, trompetten, bekkens en fluiten door, meer loopend dan wandelend, om den zonnegloed en de benauwende menschenlucht der dicht opeenneergehurkte menigte te ontwijken, en staan wij eindelijk binnen de r è g o l K è m a n d o e n g a n op het binnenplein S r i m e n g a n t i, waar prinsen en regenten op ons wachten en ons in naam van den Sultan ontvangen.

Een oogenblik verademing, van welke gebruik gemaakt wordt om een paar toelichtingen te geven in verband met hetgeen wij op onze wandeling hebben kunnen opmerken.

In de kleine bangsal Mangoentoer zal de Sultan zich straks met den resident nederzetten in vollen vorstenpraal. Links achter de, een weinig verheven plaats, waar de troonzetels staan, zagen wij eenige rijen stoelen, nu reeds door dames en kinderen bezet, die dáár van de feestelijkheden, waaraan zij geen deel mogen nemen, getuigenis zullen zijn.

De pandji's der kratontroepen commandeeren in het hollandsch of wat daarvoor doorgaat. Alleen niet die van de P r a d j o e r i t's N j o e t r a en L a n g è n a s t r a.

Zoodra de resident de eerste troepen, die aan beide zijden van den règol Kèmandoengan op het plein van dien naam opgesteld zijn, nadert, roepen de met bogen gewapende pandji's met luider stem: „h e r n g a n t a n g t o e n d j o e n g h a s t r a".

„H e r" beteekent in dezen zin „geef acht"; „n g a n t a n g" is uitdagen, tarten; „h o e n d j o e n g" de met den punt onder aan de schacht der pieken; „h a s t r a" wapens, meer bepaald pieken, werpspiesen en pijlen. De zin dier woorden is eenvoudig; „geeft acht, staat pal, presenteert uw wapens".

En zoo staan die dapperen dan ook pal, wijdbeens, de rechterhand in de zijde, terwijl de linker de lange lans met geel koperen benedenpunt op den grond plant, totdat de resident is voorbijgegaan en de krijgshaftige houding wordt vervangen door eene „op de plaats rust".

Onderwijl hebben de pangeran's Mangkoe Boemi en Ngabèhi den resident en den militairen commandant de hand gedrukt en een paar andere autoriteiten dezelfde gunst waardig gekeurd.

En nu volgen wij de hoofdpersonen langs de laatste soldatengelederen aan onze linkerzijde en door de laatste poort, de r è g o l W a n a P e r t a p a of gewoonlijk r è g o l K è d a t o n genoemd, naar binnen.

Welk eene verademing, stilte, schaduw en lucht!... Wij hebben een oogenblik tijd gehad de waarlijk smaakvolle kleeding der prinsen te bezichtigen. Een prachtig zijden of fijn katoenen k a m p o k (d.i. hofkleed), van klassieke, naar het zuiver witte midden, in krimpende spiralen uitstralende of in anderen vorm uiteenloopende teekening, ruim en kunstvol geplooid, omkleedt de heupen en het bovenbeen en valt links naar achteren in een stijfvollen sleep neder.

Eene kostbare t j i n d é-broek (gebloemd-zijden), doorweven met gloeiende kleuren — voor de zonen van ratoe's zonder kèpala en dan g o e b è g a n genoemd; voor de anderen met die wijziging in de teekening van den onderrand en dan s o r o t geheeten — omsluit de goed gevormde beenen tot op den blooten voet en een breede zijden m o g a, de rijk met goud bewerkte en met gouden franjes omzoomde uiteinden langs de rechterheup afhangend, omgordt de lendenen, die gedeeltelijk wegschuilen onder de zijden s i k è p a n (dienstbuis), die op de rechter bovenborst met

maar dat *Land* en *Volk* na al dit fraais van Mr. Piepers in zijn kolommen opgenomen te hebben ook in zijn rubriek »Ingezonden Stukken« eens duchtig schoonmaak zal moeten houden, lijdt wel geen twijfel.

Daar moet eens behoorlijk met carbol gewerkt worden.

Van Mr. Piepers hopen wij nu ernstig dat hij tot rust moge komen na deze actie over gouverneur Idenburg's circulaire in zake het west-indische concubinaat.

»De woordvoerder der koloniale dievenbende« is evenwel door dit stijlbloempje van Mr. Piepers niet tot het inzicht gekomen dat hetgeen door dezen wetenschappelijken jurist een vorige maal in *Land* en *Volk* werd geschreven *geen* »straat-taal« zou zijn.

Uit de Oost-Indische Mail.

Klein Landbouw. De *Ind. Bond* legt zich in den laatsten tijd ernstig toe op bevordering van den kleinen landbouw. Blijkens *De Stem van Indië*, het orgaan dier Vereeniging, werden door haar opgericht:

1º. Het landbouwdorp Tjipolosari, onderdistrict Tjippetir, district Tjitjoeroek, afdeeling Soekaboemi, residentie Preanger-Regentschappen onder toezicht der afdeeling Buitenzorg

Leider J. C. Meintser.

2º. Het landbouwdorp Senggaroeng, onderdistrict Bantasari district Losari-Oost, afdeeling Brebes, Residentie Pekalongan, onder toezicht der afdeeling Cheribon.

Leider J. J. Zitter.

3º. De tuinbouwhoeve Tjibodas, nabij Lembang, onderdistrict Lembang, district Oedjoeng Broeng-Koelon, afdeeling Bandoeng, res. Preanger Regentschappen.

Leider R. Teuscher.

waarmede het tot heden toe zeer naar wensch gaat.

De Hoofdvertegenwoordiger, de heer P. J. F. van Heutsz, maakte onlangs een reis naar Bandoeng, ten doel hebbend: het houden van voorloopige besprekingen met den Direkteur der Java-Maatschappij, den heer H. W. van Dalfsen en het hoofd van plaatselijk bestuur te Bandoeng om te komen tot een plan van overeenkomst tusschen den Indischen Bond eenerzijds en den heer van Dalfsen voornoemd anderzijds, voor den aanplant van groenten op groote schaal in de nabijheid van de in aanbouw zijnde fabriek van verduurzaamde levensmiddelen te Tjipeganti, even boven Bandoeng en het vinden van een daartoe geschikt terrein.

Naar het zich laat aanzien zullen deze plannen goed slagen.

Ook de heer *Stoll* acht klein-landbouw in Indië zeer goed mogelijk, en geeft in *De Mataram* in grove trekken een schema hoe de oplossing ta vinden zou zijn, dat in 't kort op het volgende neerkomt:

Men verdeele allen woesten grond, waar van waterkracht gebruik gemaakt kan worden, in stukken van 500 tot 2000 bouws en meer. Deze worden op gouvernementsrekening ontgonnen, en daarna met klapperboomen beplant, die na 7 jaar vrucht dragen. Dan worden huisjes gebouwd en deze ter bewoning aan kolonisten afgestaan. De kolonisten krijgen gereedschap, voorschot, een halven bouw voor hen zelf, een bouw ontgonnen grond voor padi en djagoeng en 6 bouw klapper-aanplant. Hij betaalt f 4 per bouw en per jaar aan den fiscus. Tegen f 90 opbrengst per bouw maakt hij f 540 in 't jaar, waarvan na betaling van belasting, aflossing etc. een jaarlijksch inkomen van ruim f 500 overblijft.

„Nemen wij nu aan, zegt de heer Stoll, dat de regeering aan het complex van 1000 bouws f 250.000 heeft uitgegeven, zoo zou zij jaarlijks van dat kapitaal een rente ontvangen van 1.6 pct. Echter zou ook de regeering eerst tot de verdeeling van den grond onder de kolonisten kunnen overgaan, wanneer n.l. de uitgaaf van 2½ ton geheel of voor het grootste deel reeds gedekt zal zijn door de opbrengst van de klappers bij eigen exploitatie. Dit verdient wellicht meer aanbeveling, schoon de hulp eerst zooveel later zal kunnen worden verleend. In ieder geval kan de regeering zonder eenig risico al 't voorgeschotene terugontvangen en daarna aan grondhuur nog heel wat innen. 't Mes zou alzoo aan twee kanten snijden."

Het blad is 't niet geheel met schrijver eens, daar hij vergeet, dat in de eerste plaats de winstcijfers bij een op eenigszins groote schaal toegepaste cultuur, aanzienlijk geringer zullen worden en dat voor een aanplant van 100.000 reeds 25 millioen gulden vereischt zou zijn.

Staatsarmenzorg. In het begin der vorige maand heeft, volgens de *Javabode*, de regeering den directeur van O., E. en N. opgedragen de noodige voorstellen te doen tot regeling van de zaak der staatsarmenzorg, die onder het vorige ministerie onder het loodje was geraakt naar, door den gouverneur-generaal aangegeven beginselen. Naar het blad vernam, kan binnenkort de benoeming eener commissie worden tegemoet gezien, in samenwerking met den D, W. F. van Rees.

Nog eens Inlanders bij de rechterlijke macht. In *Midden-Java* maakt de week-overzichtschrijver opmerkingen over de allerzonderlingste verhoudingen, die bij de bestaande verhoudingen in Indië zullen voortvloeien uit de benoeming van Inlanders in betrekking bij de rechterlijke macht.

»Het inlandsch reglement,« zoo zegt hij, »schrijft gebiedend voor, dat geen rechter zal mogen kennis nemen van een geding, waarin zijne echtgenoote of een zijner bloedverwanten of aangehuwden, in de rechte linie zonder onderscheid, en in de zijlinie tot den vierden graad ingesloten, betrokken is. Hoe zal het nu, zoolang er voor de Javanen geen burgerlijke stand bestaat, en zoolang het hun geoorloofd blijft er meer dan eene vrouw op na te houden, uittemaken zijn of zoo'n meester djawa (of hoe de toekomstige titel van zoo'n inlandsch ambtenaar ook moge luiden), voorzitter van een landraad op Java of Madoera, al dan niet in familierelatie staat tot den persoon over wiens zaak hij kennis moet nemen.

Het valt toch niet te ontkennen, dat zoo goed als in iedere residentie op Java en Madoera, de inlandsche ambtenaren bijna als één familiegroep aan elkaar vermaagschapt zijn, vaak zonder dat het Europeesch bestuur daarvan kennis draagt, vooral wanneer het kleine luidjes betreft.«

Schoolcommissiën in Ned.-Indië. In een drietal opstellen in 't *Soer. Hbl.* trekt de heer *H. H. Buijs* te Bodjenegoro te velde tegen de samenstelling der schoolcommissiën.

Volgens hem dient elke schoolcommissie, wil zij werkelijk nuttigen arbeid *kunnen* verrichten, voor 1/3 uit regeeringsgedelegeerden, voor 1/3 uit ouders van schoolgaande kinderen en voor 1/3 uit onderwijzers te bestaan. Als regeerings-gedelegeerden behooren op te treden het hoofd van plaatselijk bestuur en nog een lid, bij voorkeur geneeskundige. De afgevaardigden der ouders kan men aanwijzen door een verkiezing, waaraan alle ouders mogen deelnemen. De onderwijzers als staatsambtenaren zouden ook door de regeering kunnen worden aangewezen. Hierdoor zullen de schoolcommissiën ook in staat zijn de haar opgedragen taak naar behooren te vervullen en zal tevens de samenwerking tusschen school en huis bevorderd worden.

De *Deli Ct.* bevat een telegram uit Batavia van 24 Januari jl., waaruit blijkt dat een bende van 65 Pasireezen een **inval in Barabei** deed. Twee groepen pradjoerits onder de luitenants Asse en Sevenek rukten naar Birajang op. Controleur Knappert ging beiden tegemoet. Controleur Knappert sneuvelde. De vijand liet 15 dooden achter. Resident Swart keert naar zijn standplaats Bandjermasin terug, in verband met dezen inval.

Pasir is een rijkje op de Oostkust van Borneo, grenzende ten N. aan Koetei, ten W. aan de afd. Amoentai en Martapoera, ten Z. aan de Tanah Boemboelanden en ten O. aan straat Makasser. Barabei is een plaats in de afd. Amoentai. Het is de standplaats van een controleur.

De gouverneur-generaal zond, blijkens een ander telegrafisch bericht in hetzelfde blad, aan 't opperbestuur een voorstel tot stichting van een **Raad van Justitie te Medan** met aanvankelijk drie leden. De arbeidsinspectie vervalt en de bevoegdheid van den residentierechter wordt ingekrompen.

Pacificatie van Noord-Sumatra. Veritas heeft in het *N. v. d. D. van N.-I.* vroeger de gevolgen behandeld van het systeem-van Heutsz op de eerzuchtige uitvoerders, en de afbreukmanie, die onder velen dier uitvoerders onderling bestaat; verder heeft hij ook doen zien, hoe door de dikwijls overdreven eischen, aan de actie gesteld, zwakke broeders hun toevlucht namen tot onwaarheden in journalen, ja zelfs er toe overgingen daarin te fantaseeren; thans gaat hij de **heerendiensten** bespreken, ook al een dwangmaatregel, zooals hij die noemt, waaraan het volk zich slechts noode onderwerpt.

Vroeger is er reeds door hem op gewezen, dat de meeste heerendiensten bestaan uit aanleggen van wegen, hetgeen in een terrein als het Atjehsche en Gajoesche o. a. een zeer zware arbeid is. Nog betreurenswaardiger is 't dan wanneer men zich van te voren niet heeft overtuigd van het nut van zoo'n aan te leggen weg, want dat gebeurt er niet altijd.

Wegen zijn zeker nuttig, maar dan alleen wanneer het verkeer hun bestaan wettigt en er voldoende bevolking langs woont om ze te onderhouden. En dit is op Atjeh niet altijd het geval.

In hooge mate heerscht ontevredenheid over de zware heerendiensten in het landschap Peusangan. Een paar jaren geleden was dit land zoo goed als rustig, toen de last kwam om den grooten weg naar den *Laut Tawar* aan te leggen. Deze weg had een aanvangsbreedte van 7 à 8 M. En als men nagaat dat de afstand tot den *Laut Tawar* ± 100 K.M. bedraagt, waarvan de bevolking van Peusangan ruim de helft moet maken, dat die weg geschikt moet zijn voor karrentransport en door een absoluut onbewoonde wildernis gaat, dan kan men nagaan welk een reuzenwerk dat is.

Wat was nu het geval?

Toen het bevel kwam om dien weg aanteleggen, was een groot gedeelte van het volk pas teruggekeerd uit het

---

een weelderigen juweelen agraaf gesloten is.

De witte k o e l o e k (hofdoek) dekt den ongedoekten schedel en de donkerglanzende, in den nek afhangende, haarwrong is met een van diamanten fonkelenden haarkam gekroond.

Een w a n g k i n g a n (wapen van groote waarde), met keurig gedreven gouden scheede en donker vlammende greep, prijkt achter in den gordel, buiten den sierlijk daarover heengebogen S i k è p a n-rand; terwijl brillanten van ongewone grootte aan meerdere vingers schitteren.

Het is ons alsof een deel van dien glans op ons afstraalt en ons overtuigt dat wij in goed gezelschap zijn.

En thans geen pradjoerits meer, behalve enkele schildwachts, die steeds de wacht in de kèdaton betrekken en nu met eenige lijfwacht-dragonders deelen; geen hoorngeschal of trompetgeraas, maar de hofkapel, hollandsch alléén door de muziek, die zij voortbrengt, en de half-westersche uniform, der, met goud rade roode mutsen gedekte, oostersche kunstenaars.

Daar rijst de Sultan, Z. H. de Sultan, opperbevelhebber in den oorlog, dienaar van den Barmhartige, heer van den eeredienst, regelaar van den godsdienst en vertegenwoordiger Gods, Beheerscher der wereld, de zevende, die regeert; van zijn dampar kèntjana op en treedt hij naar voren tot op den kant van de bèbatoer, (de hoogere marmeren binnenvloer) gevolgd door de beide manggoeng's, de kostbaar gekleede edelmaagden, waarvan de eene weder den sleep van 's vorsten kampoeh ophoudt en de andere de gouden p è n g o d j o k a n d.i. vloerverhooging, draagt.

De resident, de militaire commandant en de assistent-resident naderen hun vorstelijken gastheer, bestijgen de b è b a t o e r en drukken den Sultan de hand.

Ook de pangèran Adipatie Pakoe Alam(sedert overleden) waagt zich onder de èmpèr tot aan den bèbatoerrand en huldigt zijn hoogeren ambtgenoot met een handkus.

De ambtenaren, officieren en burgers blijven onder de tratag, hoogstens op den marmeren èmpèrvloer staan en buigen, waarna zij met eene vorstelijke tegenbuiging worden beloond; en eerst als de hoofdpersoon, aan den rechter arm van den hoogsten nederlandschen ambtenaar (resident) naar zijn d a m p a r terug geleid wordt, gaan ook de anderen, schoorvoetend naar boven, om bescheidenlijk hunne plaatsen in te nemen.

De d a m p a r is een gouden tabouret op vier eenvoudig bewerkte gouden pooten, gedekt met een groen fluweelen goud gerand kussen.

De stoel voor den resident, links naast den dampar des Sultans geplaatst, een zetel met rechtopgaande hooge rugleuning, is van den top tot op den voet met gele zijde overdekt. Beide zijn met melati's of andere geurige bloemen bestrooid.

Vóór den dampar van den vorst staat een rood geverfde en met gouden drijfwerk beslagen houten voetenbank, die onder de met goud geborduurde en met juweelen bezette muilen des Sultans door een zijner kèparak's, in onbeweeglijke s i l a h o u d i n g (met de beenen kruiselings zittend) nederzittend, wordt vastgehouden.

Een lagere, eveneens gouden, tabouret, met een gelijksoortig kussen bekleed, staat rechts naast den dampar en daarop rust het kostbare en uiterst kunstvol bewerkte gouden b e t e l-s t e l (d.i. siri-stel) van den Sultan.

Een zilveren standaard, waarop de gouden spuwvaas plaats vindt, staat daarvoor, alles onder het bereik der vorstelijke hand, hoewel die deze voorwerpen gedurende de plechtigheid ongemoeid laat.

Ook de resident heeft alle benoodigdheden, tot het genieten van een betel-pruim op een tafeltje naast zich staan, waarop hij geen ander gebruik maakt, dan dat hij zijn steek daarop nederlegt.

Dat is anders dan vroeger, vóór den tijd van Daendels, toen onze hoogstgeplaatste ambtenaar, als ware hij 's vorsten dienaar, den Sultan de betel aanbood.

Achter beiden, Vorst en resident, zitten nog ettelijke kèparak's op den grond, de minst misbare ampilan, eenige met tjinde gebloemd zijden omkleede lansen, een paar kostbare oude geweren en andere wapens rechtstandig en onbewegelijk vasthoudend.

Ook de beide manggoeng's zetten zich daar neder. De beide hoofdpersonen zitten tegenover het Oosten, met den rug naar de staatsiezaal der vrouwenwijk, waar de ratoe's met de prinsessen het bezoek van de autoriteiten afwachten.

Rechts van den Sultan, een weinig schuins vóór hem, staat een leunstoel voor den kroonprins, rechts daarvan is een rij stoelen geplaatst tusschen west en oost en dus naar het noorden gekeerd; zij zijn bestemd voor die personen, die als ouderen van den vorst op zulk een zetel recht hebben.

Daar tegenover staat, dus links van den resident, een dergelijke rij naar het zuiden gekeerd, waarop pangèran Adipati Pakoe Alam, de militaire commandant, de assistent-resident, de commandant der schutterij en de tolk voor de javaansche taal plaats nemen.

Achter deze eere-rij zijn vele andere en langere rijen stoelen gereed gezet, voor de officieren, landheeren, andere burgers en prinsen van het huis van Pakoe Alam.

Voor de stoelen aan de overzijde zitten pangèran Mangkoe Boemi en pangèran Ngabèhi in silahouding op het smyrnaasch tapijt, dat onder en voor de troonzetels op den marmeren vloer uitgespreid ligt.

Indien een oom van den Sultan, pangèran arja Soerja Adi Ning Rat, niet wegens vergevorderden leeftijd tehuis ware gebleven en indien pangèran arja Soerja Ingalaga, de na den dood zijns vaders geboren zoon van den vijfden Sultan en die daarom, hoewel jonger in jaren, de rechten van een ouderen broeder (h a k a n g) van den tegenwoordigen Sultan heet te bezitten, niet toen naar Célebes gebannen waren, zouden toen beiden beneden Mangkoe Boemi en Ngabèhi, maar op die stoelen gezeten hebben. De overige prinsen zitten vooraan in de troonzaal op den zuidoostelijken bèbatoerkant.

Wij blijven geenszins zoolang zitten, als er tijd noodig was om dit alles te beschrijven, toch kunnen wij van dat oogenblik nog gebruik maken, om den Sultan zelf wat nader op te nemen. Dit een volgende maal.

Vs.

(*Slot*.)

gebergte en de ladangs, met hunne hoofden, die zich hadden onderworpen na de terugkomst van Panglima Polém in 1903.

Toen het aldus was teruggekeerd in zijne kampongs, was er voor hen een massa werk. Hunne woningen waren langen tijd verwaarloosd, hunne vruchtboomen niet onderhouden, het onkruid tierde welig op om hunne huizen, op hunne erven, in hunne tuinen. Hunne sawa's waren in langen tijd niet bebouwd, hunne waterleidingen vereischten ook de noodige herstellingen. Fluks dus: de handen uit de mouwen gestoken.

Maar ziet, nog geen maand waren ze bezig, of daar komt de last tot het maken van een Gajo-weg. En wanneer ze niet spoedig kwamen, rukte een patrouille de kampong binnen en joeg hen op.

„Soms dagmarschen van huis moesten ze werken en dan dagen achtereen. Dat gaf veel verbittering en onmiddelijk kwam de onrust in 't landschap terug. Vele ontevredenen sloten zich aan bij de partij van verzet, die niet naliet van deze gunstige omstandigheid gebruik te maken om te stoken.

„Daar kwam nog bij dat het oorspronkelijke tracé niet voldeed, zoodat een heel stuk met zooveel moeite en zwaren arbeid gemaakte weg moest afgekeurd worden, waardoor het volk eigenlijk geruimen tijd voor niets heeft gewerkt.

„De gevolgen bleven niet uit. Fanatieke aanvallen met 't blanke wapen op onze betrekkelijk zwakke en meestal zorgeloos marcheerende transporten en dekkingen brachten ons zware verliezen toe. Was die vijand *verraderlijk?* Had hij ongelijk? Of hebben wij „onoordeelkundig optreden" heeft ons een heel eind achteruitgebracht!

„We waren in 't Meulabösche nu aardig vooruit gegaan en ziet, nu zijn we in Peusangan weêr een heel eind achterop! Zoo is 't immers een feit dat we met de pacificatie weinig vorderen.

Neen, de **pacificatie duurt nog minstens een menschen leeftijd!** Zoo besluit **Veritas** zijn opstel."

Er bereikten ons dan ook thans weder tal van berichten over overvallingen en neerleggen van vijanden. O. m. overviel de adj.-onderoff. Rappange bij Tembolang, Roeseppstreek, een 35 man sterke bende Gajoërs. Allen werden neergelegd. Twaalf vuurwapenen werden buitgemaakt. Ook in de Dorotstreek werden eenige vijanden neergelegd en wapens buit gemaakt.

Wat de **verlichting betreft van het infanterie-geweer**, is, blijkens de *Java-Bode*, dan toch eindelijk door den Gouverneur-Generaal een beslissing genomen, zoodat het nu nog maar alleen van den minister van koloniën zal afhangen, of het voetvolk werkelijk eerlang een wapen zal krijgen, waarmede het den inlandschen vijand beter in 't terrein kan opzoeken. Verkorting van den loop en opheffing der bajonet zullen het geweer ruim 1 kilo lichter maken. De klewang zal de bajonet vervangen. Het kapmes vervalt, terwijl de kosten op 3 ton worden geraamd.

Een schrijver in de *Java-Bode* over **Ned.-indische marinezaken** wenscht voor Indië in hoofdzaak een verdediging met mijnen, torpedobootjagers en onderzeebooten.

Hoewel hij niet behoort tot hen, die geen vertrouwen hebben in de verrichtingen in tijd van oorlog voor de groote schepen, is hij er toch toe gekomen om hun aantal tot drie te beperken, met 't oog op 't personeel, opdat alle torpedojagers bemand kunnen worden.

Voorloopig acht hij de schepen van 't type-*Regentes* voldoende, die, wanneer aflossing noodig is, tijdelijk vervangen kunnen worden door kruisers. De financieele zijde beschouwende, komt schrijver globaal tot een totaal van 38½ millioen, zoodat, wanneer per jaar 4.2 millioen voor nieuwen aanbouw besteed wordt, in 9 jaren tijds het voornaamste voor de Indische verdediging gereed zou kunnen zijn.

Met 1 Januari 1906 is opgeheven de vrijstelling van **huisbedienden** van bedrijfsbelasting en hoofdelijken omslag.

De Lampongsche zaak. De regeering heeft den Lampongschen planter, mr. Dijkstra, die een aanklacht indiende tegen den resident van dat gewest, den heer J. P. Neumann, in het ongelijk gesteld en de tenuitvoerlegging gelast van het door den resident gegeven bevel van verwijdering van den heer Dijkstra uit het door hem bestuurde gewest, omdat deze verzuimd heeft een aanvraag in te dienen om vergunning tot vestiging in de Lampongsche districten.

Een Maleische afdeeling van het Pers-Bureau. De *Java-Bode* wist mede te deelen, dat binnenkort een Maleische afdeeling aan het Persbureau zou worden toegevoegd.

Naar het *Nieuws van den Dag voor N.-I.* vernemt, is dit bericht voorbarig te noemen. Wel wordt die oprichting door de Maleische pers gewenscht en zal zij derhalve in overweging worden genomen, maar een besluit is in deze zaak nog niet gevallen.

Maleische journalistenkring. Op initiatief van den heer F. D. J. Pangemanann, redacteur van de *Kabar Perniagaän*, had ten kantore van dit blad eene vergadering plaats van redacteuren van maleische dagbladen, ten doel hebbende de oprichting van een maleischen journalistenbond. Aanwezig 22 redacteurs, die allen tot den bond toetraden.

Na vaststelling van het doel, werd overgegaan tot verkiezing van een voorloopig bestuur.

Als zoodanig werden benoemd de heeren H. C. Clockener Brousson, redacteur van de *Bintang Hindia*, president; F. Wichers, redacteur van de *Taman Sari*, tot vice-president; F. D. J. Pangemanann, hoofdredacteur van de *Kabar Perniagaän*, tot secretaris; Phoa Tjoen Hoat, mede-redacteur van de *Bintang Batavia*, tot penningmeester; Gouw Peng Liang van de *Sinar Betawi* en J. H. Pangemanann van *Kabar Perniagaän* tot commissarissen.

Bij het dep. van Koloniën is ontvangen het volgende telegram van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië, betreffende de militaire actie in het landschap Loewoe:

„In Loewoe werd vermeesterd de zwaar versterkte kampong Balboenta na heftigen tegenstand. De vijand had negentig dooden en wij gewond elf militairen beneden den rang van officier, waarvan vier Europeanen.

„Bij de doorkruising van het gebied van Djalada en Ronkong werd geen verzet ondervonden. De bevolking was gedeeltelijk teruggekeerd. De zwaar versterkte kampong Masamba onderwierp zich".

West-Indische Berichten.

Suriname. De bacove-cultuur-plannen vragen nog steeds aller aandacht. Wanneer, wat nu vrij wel vaststaat, deze plannen tot uitvoering komen, zal zulks niet in geringe mate te danken zijn aan outsiders, die de plantage Katwijk besloten aan te koopen en daar 200 hectaren met bacoven te beplanten. De cultuurmaatschappij Katwijk, tot welker oprichting werd overgegaan, heeft haar kapitaal op 80000 gld. bepaald in 80 aandeelen, waarvan 40 in portefeuille zullen blijven, en voorloopig 33 reeds geplaatst zijn.

De secretaris der Nederlandsche Handel-Maatschappij, Mr J. Bierens de Haan, die voor de onderhandelingen met het surinaamsch bestuur betreffende den afzet der bacoven in de kolonie vertoefde, zou in het begin dezer maand naar New-York vertrekken om schikkingen te treffen met een amerikaansche maatschappij, vermoedelijk de United Fruit Syndicate voor den afzet.

De beste uitkomst zij te dezen aanzien der kolonie toegewenscht.

De poging om arbeiders op de Westindische eilanden voor den spoorweg-aanleg aan te werven, blijkt niet zoo te hebben gefaald, als de ondervinding op Monserrat opgedaan, waar Suriname als een soort hel bleek te zijn afgeschilderd, deed verwachten.

Twee schoeners brachten den 21en en 22en Januari ll. een aantal arbeiders o. a. uit Barbados aan, die den 23en reeds naar Kwakoegrond werden vervoerd om daar aan het werk te worden gesteld. Voor het vertrek was er een vijftal lieden, die onwillig waren en zich — zonder resultaten — tot den engelschen consul wendden, schreef de *Suriname*. Later boden de luitjes hunne verontschuldigingen aan en werden zij met de anderen naar Kwakoegrond opgezonden. Het contract met deze arbeiders is voor twee jaren aangegaan. De verwachting is dus blijkbaar dat heel 1907 uit aan den spoorweg-aanleg zal worden gearbeid, maar dan natuurlijk voorbij kilometer 135! Aan de Koloniale Staten zal het niet liggen, wanneer die hoop niet verwezenlijkt mocht worden. Maar heel veel kans, dat nu halverwege zal worden gestopt op den weg, die Suriname's binnenland moet ontsluiten bestaat er voorshands niet.

Voor de Koloniale Staten en eigenlijk ook voor heel Suriname's kiezersvolk was de 26e dezer een gewichtige dag. Voor de vacatures van de heeren Gefken, Tammenga en Curiel, aftredende doch herkiesbare leden van de Koloniale Staten, en ter vervanging van het gewezen Staten-lid Nassy, moesten vier leden in dat lichaam worden gekozen, waarbij voor het eerst naar wij meenen het stelsel der verkiezing bij candidaat-stelling, gevolgd zoo noodig door latere stemming, in Suriname toepassing zal hebben gevonden.

De ontwerp-verordening betreffende de centrale suikerfabriek is door de Koloniale Staten met algemeene stemmen aangenomen, en de herhaalde uitstapjes van gouverneur Idenburg naar bestaande suiker-ondernemingen, wijzen er op, dat in dit opzicht continuiteit van bestuurswege is te verwachten. Wij blijven de meening toegedaan, dat twijfel aan de wenschelijkheid van den maatregel geenszins uitgesloten moet worden geacht, nu de zaak *feitelijk* neerkomt op uitbreiding door steun van gouvernementswege eener bestaande particuliere industrie, die, wanneer de omstandigheden zoo gunstig waren als in de betrokken memorie van toelichting werd voorgesteld, ongetwijfeld ook zonder dien steun den weg der uitbreiding zou hebben betreden. Dat het gouvernement dien steun biedt bij eene geheel nieuwe zaak, als de bacove-cultuur, is begrijpelijk; de bestaande particuliere suiker-industrie kan dien steun in Suriname onzes inziens ontberen.

De hazardspel-verordening krijgt er van de *Nieuwe Surin.* van langs. De verordening beoogde het dobbelen vooral onder de Javanen tegen te gaan, maar nu komen de Creolen het eerst aan de beurt om te worden gestraft. Dit wekt de verontwaardiging van genoemd blad op; waarom begrijpen wij niet recht. Of verdiende wellicht veeleer een premie te worden toegekend aan creoolsche houders van speelhuizen?

Gouverneur Idenburg is er nu werkelijk op uit om het snoeimes te zetten in de hooge uitgaven der verschillende diensten; het departement der koloniale vaartuigen heeft alvast de eer genoten de aandacht van den bestuurder der kolonie te trekken. Wij zijn overtuigd, dat er op de koloniale huishouding heel wat zal blijken te kunnen worden bezuinigd.

Curaçao. De Koloniale Raad was nadat den 25en Januari ll. het bericht gekomen was van de benoeming van zes nieuwe leden van dien Raad voltallig, maar voor de installatie bleek, dat twee hunner de heeren Fanel en Sutherland, niet voldeden aan de vereischten van het ingezetenschap der kolonie. Intusschen is de Raad toch weer „arbeitsfähig" tot groot soulaas van de *Amigoe*, die blijkbaar bij de candidaatstelling in den Raad al vreesde dat minder gewenschte elementen voor het bestuur zouden worden voorgesteld.

Er schijnt nu toch iets van verdere phosphaatontginningen in de kolonie te zullen komen. Den heer Mr. G. Pinero is voor 15 jaren de ontginning van phosphaat op Klein Curaçao toegestaan, tegen betaling van 0.76 gld. (76 centen) per M3 scheepslading ongerekend het te betalen uitvoerrecht, terwijl de Santa Barbara Corporation zich de exploratie en ontginning van phosphaat op de plantage Fuik voorstelt.

Willemstad heeft het genoegen gehad van het bezoek van den heer Taigny, den door president Castro zoo onheusch bejegende diplomatieken vertegenwoordiger van Frankrijk in Venezuela. Drie fransche kruisers *Troude*, *Saint Jurien de la Gravière* en *Desaix* kwamen ook de haven binnen, doch waren blijkbaar nog niet voor Venezuela bestemd. Ze zonden van Willemstad ook eerst nog eens 'n kijkje in Havana, Colon, enzoovoort gaan nemen.

Eene kleine bijdrage tot het inlandsch onderwijs-vraagstuk.

Vervolg voordracht van den hr. C. F. Zeeman, in de Alg. Verg. dd. 19 December 1905 der Ver. „Moederland en Koloniën".

Bij eene order van 28 Juli 1786 werd afgeweken van den tot dien gegolden hebbenden regel, dat op de scholen alleen van de hollandsche taal mocht worden gebruik gemaakt; en bepaald dat voortaan op ééne der vier compie scholen van het Portugeesch, en op eene andere het Maleisch als voermiddel zou worden gebruikt. Wel vindt men reeds zeer vroeg melding gemaakt van inlandsche schoolmeesters (1643), doch daarmede schijnen aanvankelijk bedoeld te zijn onderwijzers *voor* inlanders, die evenwel zelf niet tot het inl. ras behoorden; en v. z. later toch ook inlanders als onderwijzers optraden, is teekenend de mede op dezulken betrekking hebbende verklaring in een officiëel stuk van 29 Dec. 1766, dat „d' onkunde van sommige, zelfs in d' eerste beginselen der christelijke religie, dermate doorstraalt, dat het (college) zich schaamt om niet te noteeren, hoe overgegeven niet weinige zijn aan geen weerga kennende luiheid. (Zie N. I. Plakaatboek). [1])

Werd alzoo onder de compie aan het onderwijs voor den inlander nog eenige moeite besteed, hoe gering dan ook; onder het opvolgend Engelsch tusschenbestuur ging ook dat weinige te niet. Zooals door Mr. Lev. Norman, in zijn geschrift over die periode is opgemerkt, werd toen van Regeeringswege althans niet de minste poging aangewend om het onderwijs bij den inlander te verspreiden, terwijl men juist het tegendeel verwacht zou hebben van een bewind dat zich op zijn wetenschappelijken zin zooveel liet voorstaan, en vooral zijn bizondere zorg voor het lot der inlanders als den grondtoon zijner beginselen steeds luide verkondigd heeft.

In het eerste Kol. Versl. — dat over 1849, — vindt men vermeld dat toen slechts enkele inl. scholen bestonden, die door Regenten werden in stand gehouden, en overigens aan inls. alleen onderricht werd gegeven in pesantren. Een 3 tal gouvts. scholen die bestaan hadden te Pasaroean, te Poerwakarta in Krawang en te Tjiandoer, waren teniet gegaan, de eerste in 1838 door gebrek aan leerlingen, de tweede bij de reorganisatie van Krawang in 1835, en de 3e reeds tijdens den Java-oorlog. Op de bureaux der europ ambtn. werd intusschen aan jonge inlanders gelegenheid gegeven om lezen, schrijven en rekenen met onze teekens te leeren. Met het oog op de toenemende behoefte, zoo voor bestuursdoeleinden als anderszins, van inls. die althans deze elementaire kennis hadden opgedaan werd bij KBt van 30 Sept. 1848 een crediet van f 25000. toegestaan voor het stichten van eene kweekschool voor onderwijzers en van een 20 tal provinciale scholen; terwijl het Gouvt. zich bereid verklaarde om fondsen beschikbaar te stellen voor opleiding van inl. ambtenaren. Overigens bezochten in 1847 een 12 tal inl. kinderen, naar het scheen allen verwanten van hoofden, de europ. scholen op Java; en in 1849 34; doch het verder toelaten van onchristen kinderen was in 1848 verboden geworden. Voor onchristen vreemde oosterlingen werden geene afzonderlijke scholen van noode geacht, omdat daardoor slechts concurrentie, zou worden aangedaan aan Europeanen bij voorkomende vacatures van betrekkingen waarvoor kennis van ons letterschrift en onze cijferteekens van noode is; en de gegoede vreemde oostn. geoordeeld werden c.q. wel te kunnen betalen voor de hulp die zij mochten noodig hebben in het gebruik van dat een en ander. Op ulto 1855 waren op Java nog niet meer dan 33 scholen met 1157 leerlingen; en in den loop van dat jaar was het noodig voorgekomen, de overdreven verwachtingen te temperen, welke bij sommige inl. hoofden gebleken waren te bestaan, met betrekking tot de kansen op plaatsing in 's lands dienst van leerlingen der inl. scholen. De vaagheid van het voorschrift van art. 128 van het tegenwoordig Reg. Reglt. — „de G.G. zorgt voor het oprichten van scholen ten dienste der inl. bevolking," — deed strijd ontstaan over de vraag hoe ver zich de zorg der Reg. voor het inl. ond. wel diende uit te strekken. In 1863 werd diensaangaande beslist dat genoemd art. moet worden opgevat als een gebiedend voorschrift, om rechtstreeks zorg te dragen voor het onderwijs aan inls. in geheel N. I.; dat die zorg in geenen

1) De belooning van die eigenlijke inlandsche onderwijzers was in 1797 zoo slecht dat hun organiek aantal te Batavia niet meer geregeld kon worden aangevuld, weshalve dat van 20 op 12 werd teruggebracht met verbetering der inkomsten.

deele afhankelijk mag worden gemaakt van het al of niet bijdragen der inl. bev. in de kosten; dat het inl. ond. in de buitenbezittn. moet worden bevorderd naargelang van de uitgestrektheid van ons gezag; dat in die streken, waar zelfbestuur is gelaten aan de inl. bev. en ons gezag dus geene rechtstreeksche bemoeienis kan uitoefenen, dit echter volstrekt niet mag uitsluiten aanmoediging van het onderwijs, ook dáár. Deze beslissing werd nog nader aangevuld met de aanbeveling om vooral niet de medewerking van hoofden en bevolk. te veronachtzamen ter bevordering van het onderwijs; om in de Buitenbezittn. steeds een onderzoek naar de plaatselijke toestanden te doen voorafgaan aan de oprichting van scholen; en om te zorgen voor de opleiding van inl. onderwijzers.(*) Het duurde nog tot 1871 alvorens de grondtrekken voor eene bepaalde organisatie van het inl. ond. in een KBt. neergelegd en afgekondigd werden; en die regeling is sedert bij een KBt. van 28 Sept. 1892 herzien. Hieromtrent is bij de toelichting der ontwerp Ind. begr voor 1893 in 't kort gezegd, dat de regeling van 1871 ontegenzeggelijk geleid had tot het verkrijgen van goede onderwijzers, doch dat haar niettemin meerdere gebreken aankleefden, o.a. dat onoordeelkundig en stelselloos werd omgesprongen met de oprichting van scholen, als gevolg van den eisch om voor elken afgeleverden nieuwen onderwijzer emplooi te scheppen; dat het onderwijs eenerzijds niet voldeed voor de kinderen van aanzienlijken, en anderzijds te ver ging voor de groote massa; dat het toezicht gebrekkig was. Dat de herziening van 1892 algemeene bevrediging heeft gegeven kan niet getuigd worden. Het Br. indisch systeem lijkt een veel beter geheel te vormen; daargelaten, welke aanmerkingen op zijne toepassing te maken zijn, schijnen zijne onderdeelen in behoorlijk verband met elkaar te staan, gevolg hiervan, dat de Engelschen het onderwijs-vraagstuk, als 't ware van meet af, volledig omvat hebben. Hun werk heeft veel goeds; en wij kunnen er ons voordeel mede doen dat goede uit te vorschen, terwijl wij de gebreken van het systeem vermijden. Wanneer bijv. ook ten onzent de barrière tusschen europ. en inl. ond. kon vervallen, of althans verbroken worden, zonder bepaalde schade voor de europ. scholen, dan zou dat vermoedelijk o.m. aan de kosten van inspectie ten goede komen; om niet te spreken van het stijgen in aanzien van het inl. onderwijs zelf, als gevolg daarvan.

Ult. 1904 telden we op J. en M. 659 lagere scholen, welke door 58563, d.i. nog niet 1 pct van het aantal inl. jongens bezocht werden; terwijl het aantal meisjes, die daarvan profiteerden, — behoudens ééne particuliere inrichting van dien aard te Bandoeng, vind ik geene afzonderlijke meisjesscholen vermeld, — niet veel boven de 5100 beliep, op eene bevolking in totaal van meer dan 28 mill. zielen! Verder worden op genoemde eil. aangetroffen 3 kweekscholen voor onderwijzers, met 200 leerlingen; 3 opleidingsscholen voor inl. ambt., met 213 leerlingen; een 6 tal pas geopende huisvlijtscholen in het regentschap Ngawi, met 170 leerlingen; een 4tal handwerk- of ambacht-scholen met 121 leerlingen; de Depoksch school, met 150 leerlingen, onder wie 78 meisjes; en een 6 tal particuliere scholen voor de opleiding van onderwijzers, helpers bij het onderwijs, den godsdienst en de ziekenverpleging, met totaal 115 leerlingen. Bovendien waren een 10 tal inlanders in opleiding voor oogheelkundigen; een 11 tal voor hulpgeneeskundigen; wordt aan enkele vaccinateurs gelegenheid gegeven tot het volgen van een cursus, en is op de school voor inl. artsen plaats voor 200 jongelieden; terwijl een 40 tal vrouwen in opleiding zijn voor vroedmeesteres.

Eene vergelijking met de statistieken voor Br. Indië wordt bemoeilijkt doordien de Engelschen niet gewoon zijn de afscheiding tusschen Europ. en inboorlingen zoo stelselmatig door te voeren als bij ons gebruikelijk is; en verder omdat de op het oog zeer uitgewerkte en volledige opgaven, bij nadere beschouwing onderling niet altijd overeenstemmen. Anderzijds geven de hollandsche tabellen geen volledige inlichting nopens den stand van het onderwijs in al zijne takken; moet men daarvoor onder verschillende hoofden zoeken, en percentage berekeningen meerendeels zelf uitvoeren. De wenschelijkheid dat voortaan hierin voorzien worde moge in 't voorgaan even worden aangestipt. Tegelijkertijd zij dan eene betere bewerking van den tekst van het inl. onderwijsverslag aanbevolen, indezervoege dat allerlei opgaven van personeelen aard, die voor 't nageslacht volstrekt geene waarde hebben, alsook tal van niets zeggende mededeelingen, omtrent gebouwen en meubilair bijv., worden weggelaten, en wat meer aandacht gewijd aan de verkregen resultaten beschouwd uit het oogpunt van het algemeen belang. Na deze parenthesis terugkeerende tot de Br. indische statistieken, kan intusschen dit als vaststaande worden aangenomen, dat, indien men eenerzijds de europ. christenen buiten rekening laat, en anderzijds de scholieren van europ. afkomst, zoomede de bezoekers der scholen voor koran-onderricht, toch altijd nog ruim 1.5 pct der bevolking onderwijs geniet. Voor J. en M. geen officieël vermelden leerling vergetende, komt dat percentage nog niet ten volle op 0.23, d.i. *nog geen zesde deel van de Br. indische schoolbevolking!*

Op de begrooting voor 1904 werd gerekend op 1154 inl. onderwijzers en kweekelingen voor J. & M.; op die voor 1906 is dat cijfer gestegen tot 1331. Vermeerdering 177. Gesteld dat elke onderwijzer of kweekeling 30 leerlingen kan helpen, welk getal eer te hoog dan te laag zal wezen; dan zouden dus in 2 jaren tijds 5310 of per jaar 26 à 2700 leerlingen meer dan te voren kunnen worden aangenomen. Op dien voet zouden 25 jaar noodig wezen om alleen van het thans aanwezig aantal jongens 1 % meer in het onderwijs te doen deelen. — In 1904 slaagden op J. & M. in de

(*) Zie het R. R. v. N. I. toegelicht door Mr. C. W. Margadant deel III.

examens voor onderwijzer en kweekeling, na opleiding zoo aan gouvernements als aan particuliere instellingen totaal 208 jongelieden. Gesteld dat $^1/_3$ van dat aantal, of 69, moest dienen voor aanvulling van vacatures, dan bleven toch nog 139 beschikbaar voor uitbreiding van het onderwijs, en konden, tegen den zooeven genomen maatstaf, $139 \times 30 = 4170$ leerlingen meer worden aangenomen. Dan zou echter toch nog 16 jaar noodig zijn om 1 % meer van het tegenwoordige aantal jongens aan onderwijs te kunnen helpen. Men zal wel willen toegeven, dat ook op deze wijze in eene afzienbare toekomst nog geene sprake zal kunnen wezen van een volks-onderwijs; van een bijbrengen van eenige elementaire kennis aan de groote massa van het volk; ja, dat zelfs het bereiken van een toestand als in Br. Indië nu reeds wordt aangetroffen, nog eene belangrijke spanne tijds zal kosten.

Onder ult°. 1904 waren van de 213 ingeschrevenen aan de opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren op J. & M., 22 geplaatst in de hoogste klasse. Bij bestuur en justitie zijn op die eilanden om en bij 3300 inl. ambtenaren in betrekking Wanneer evenbedoelde scholen dus jaarlijks niet meer dan 22 afgestudeerden zouden opleveren, dan zouden 150 jaren noodig wezen om het geheele inl. ambtenaarscorps te vernieuwen! Ook hier dus geen tempo hetwelk rekening houdt met de behoefte aan beter ontwikkeling. Overmeer is aan de voor ambtenaar opgeleide jongelieden nog niet eens altijd voorrang boven anderen verzekerd.

Aan het onderwijs voor meisjes is nog bijna niet gedacht; veel minder aan eene bepaalde vakopleiding voor deze. Niet-inlanders, geen blanken zijnde, tellen op onderwijs-gebied nog altijd niet mede.

Wanneer ik u, een en ander resumeerende, de vraag voorleg, of wij, bij vergelijking van de onderwijs-toestanden in onze Oost, met het hiervoren gegeven kijkje op die in Br. Indië, wel reden hebben om bizonder voldaan te wezen over onze gestie op dit gebied, dan geschiedt zulks volstrekt niet uit overdreven ingenomenheid met het doen en laten van den buitenlander. Van hoeveel waarde het geraadpleegde werk van Strachey ook is, zoo kan het toch niet verwonderen, wanneer diens kijk op de zaken ietwat aan eenzijdigheid laboreert. Het lijkt mij daarom eene gelukkige vondst, dat mij een tegenhanger in handen is gekomen in een boek van den Voor-Indiër Romesh Dutt, die o. m. lid van den Wetgevenden Raad van Bengalen is geweest, en volstrekt niet in alle opzichten de loftrompet steekt over het Br. bestuur in Voor-Indië. Deze indische schrijver, — wiens arbeid tot voorbeeld kan strekken van hetgeen oosterlingen kunnen voortbrengen bij behoorlijke opleiding, — berekent o. a. dat de indische belastingbetaler, bij een getaxeerd jaarlijksch inkomen van £ 2, moet opbrengen 4 sh. 8 d, tegen zijn Eng. collega £ 3 10 sh. bij een inkomen van £ 42 per jaar, alzoo resp. 2 s. 4 d. en 1 s. 8 d. per £, d. i. ƒ 1.40 en ƒ 1.— per ƒ 12 of 11.7 pct. en 8.3 pct. Zijn grootste grief betreft het feit, dat Engeland voor Indië geen cent uitgeeft, daar alle gemaakte kosten, tot zelfs die voor de schoonmaakster van het Ministerie incluis (1) door Indië worden vergoed. (2) Ook fulmineert de heer Dutt tegen het bezwaren van Indië met de uitgaven voor oorlogen buiten deszelfs grenzen gevoerd; tegen de vernietiging van Indië's eigen industrie ten behoeve van de Eng. fabrikanten; tegen de opdrijving der lasten op het landbouwbedrijf; enz. Intusschen, welke ook de grieven tegen het Br. bestuur mogen wezen, voor 't oogenblik hebben we alleen te letten op zijne gestie in zake onderwijs; en dan kan niet geloochend worden, dat de Engelschen eer dan wij de plicht erkend hebben, om de overheerschte inl. bevolking op te heffen en te ontwikkelen. Het daaruit voortgesproten verschil van toestanden treft te meer, wanneer men in aanmerking neemt de bekende geringschatting van de Engelschen voor niet-blanken. Waarlijk, het onderwijs-vraagstuk kan voor onze Oost niet te hoog worden aangeslagen. Het is meer dan tijd dat het beleid voor goed afgedaan zij, waardoor daar een volk van niet anders dan koelies gekweekt werd, met wie een schoolkind begrijpen kan dat nooit eene bedrijvige maatschappij is op te bouwen. Waar zouden bij ons in Indië de inlanders gevonden moeten worden, bij machte zijn om tienduizende guldens ten geschenke te geven, in het belang van het onderwijs? Kan het ons tot eer strekken, dat zij er niet zijn? — Edoch, wat gebeurd is, kan niet ongedaan gemaakt worden; het bejammeren van het verleden schept geen betere toestanden; daarvoor moet het oog op de toekomst gericht zijn; en dan kan de overtuiging niet vast genoeg geworteld wezen, dat zoo ergens reden bestaat om het woord van H. M. de Koningin-Moeder waar te maken: »Laat Nederland trachten groot te zijn in alles, waarin een klein land groot kan zijn«, zulks zeker het geval is op het gebied van ons koloniaal beheer. Het is werkelijk niet uit philantropie, noch eene schijnvertooning van onbaatzuchtigheid, dat ik, voor mij de ontwikkeling van den inlander bepleit, maar puur uit overweging, dat het eigenbelang van den Nederl. Staat die vordert, om reden Moederland en Koloniën beiden, — vooropgesteld dat wij ons tevreden stellen met de indirecte voordeelen van ons koloniaal bezit, — niet beter kunnen varen, zoo moreel als materiëel, dan bij

(1) Tegenwoordig ruim £ 17 mill. op eene totaal-uitgaaf van £ 70 à 75 millioen, t. w.: (duizendtallen)

dienst van de schuld	£ 3,052
mail, telegraafkabels, enz.	227
spoorwegen v. d. Staat of met garantie.	6.416
publieke werken (verloftractementen enz.)	51
marine (incl. oorlogschepen in Indië). .	174
leger (incl. pensioenen)	2.946
civiele dienst (Minie, opleidingschool enz.)	2.435
voorraden, ook voor de verdediging . .	2.058
	£ 17.359

(2) Strachey verbloemt dit laatste niet, doch is van meening dat de zegeningen van het Britsch bestuur voor Indië die uitgaaf wel waard mogen heeten!

het kweeken van eene economisch krachtige koloniale bevolking.

Het is niet te verwachten dat u en ik in alle opzichten van dezelfde meening zullen zijn; doch welk verschil van inzicht er ook moge heerschen ten aanzien van de beste wijze waarop het doel zal zijn te bereiken, in elk geval kunnen wij het hierover eens zijn, dat Nederland, na een bezit van meer dan 3 eeuwen, in Indië niet aan het einde van zijne taak staat, maar dat het daar nog een reuzenarbeid te verrichten heeft, zoo het de millioenen inlanders, over wie het gezag uitoefent, wil opvoeren tot een graad van ontwikkeling, waarop zij de zegeningen onzer hoogere beschouwing op hare waarde kunnen schatten en daarmede hun voordeel doen. Er is in deze richting nog een ruim arbeidsveld voor Neêrlands beste zonen, wier energie geen bizonderen prikkel zal behoeven, wanneer het als een artikel van onze nationale geloofsbelijdenis geldt, dat wij ons indisch erfdeel in ongerepten staat wenschen te behouden; dat wij, om geldelijk voordeel alleen, van geen verkwanselen van welk deel ook daarvan willen weten; kortom dat, om het een Duitsch dichter (3) vrij na te zeggen: zij dien gordel van smaragd niet zullen hebben, niet nu, noch in verschiet!

M. H. ik ben hiermede voor het oogenblik au bout de mon latin, niet omdat ik mijn onderwerp meen uitgeput te hebben, maar omdat ik met verder uit te wijden, te veel van uw geduld zou vorderen. Intusschen zult u als slotsom van mijne opmerkingen waarschijnlijk een bepaald plan of voorstel verwachten. Welnu, alhoewel het niet in mijne bedoeling heeft gelegen, de omzetting mijner opmerkingen in eenig resultaat van blijvenden aard uit te lokken, wil ik die verwachting toch niet beschamen. Ik heb daartoe niet veel woorden noodig. Het leven is kort, en het mag daarom een gulden stelregel genoemd worden, om niet uit te stellen tot morgen, wat heden nog gedaan kan worden. Ik heb betoogd, dat de belangstelling in de koloniën te wenschen overlaat, de waarde van ons koloniaal bezit niet genoeg wordt gevoeld, alsook dat de intellectueele ontwikkeling van den inlander in een te langzaam tempo voortgaat. De remedie ligt voor de hand: tracht de kennis van de koloniën bij het groote publiek zooveel mogelijk te vermeerderen, liefst op aanschouwelijke wijze, en daardoor tevens de overtuiging ingang te doen vinden van de noodzakelijkheid, om aan Indië een doorslaand bewijs te geven van ons streven, om zijn ontwikkelingsgang te bevorderen, door het bijeenbrengen van een »Nationaal fonds ten behoeve van het inl. onderwijs«. Onze tijd staat nu eenmaal in het teeken der reclame; zoowel goede als ondeugdelijke ondernemingen behoeven die om belangstelling te trekken; en waarom zou voor eene goede, als waarvan hier de rede is, dat middel ongebruikt moeten gelaten worden? De vaderlander is echter uitermate praktisch, en het zal daarom de goede zaak dienen, wanneer degenen, die van Indië's vetpotten genoten hebben en nog genieten, op onbekrompen wijze voorgaan. Offert dus allen uw penningske, op de wijze, die u het gemakkelijkst zal zijn, en in de overtuiging, dat ge daarmede een nationaal belang dient.

Van de gelegenheid tot debat maakten gebruik de heeren W. van Gelder, J. J. van Santen en H. J. Martijn.

(Wordt vervolgd.)

(3) Nicolaas Becker. Rheinlied.

Van Vreemde Koloniën.

Opname in Engelsch-Indië. De Commissie waaraan voor Engelsch-Indië was opgedragen een onderzoek in te stellen naar wenschelijke wijzigingen in den dienst der opname, heeft onlangs verslag van hare bevindingen gedaan.

De voornaamste voorstellen waren: uitbreiding van den dienst, en, in tegenstelling met wat men ten onzent in Nederlandsch-Indië ziet gebeuren, ontheffing van dien dienst van alle kadastrale en niet bepaaldelijk tot de opname behoorende werkzaamheden, ten einde de topographische kaarten van het geheel in den loop der eerste vijf en twintig jaren up to date te kunnen brengen.

Voor het grensgebied wil men met de opname in de eerste zes jaren gereed zijn. Daar zullen de topographische brigades — in het geheel op 15 te brengen — in stede van als elders uit twee, uit drie officieren of ambtenaren zijn samengesteld.

Met inbegrip van de uitbreiding van den dienst der triangulatie met twee ambtenaren of officieren, wordt uitbreiding van dezen dienst en dien der opname van veertig tot zeventig ambtenaren of officieren voorgesteld.

Officieren van het leger, die bij deze diensten overgaan, zouden voor de eerste maal voor vijf jaren moeten worden benoemd.

Remonte in Engelsch-Indië. Evenals in Nederlandsch-Indië voor de remonte der bereden wapens naar andere landen moet worden uitgezien, kan ook het engelsch-indisch leger zijne paarden niet uit het eigen land recruteeren. Wel is ten deze eenige vooruitgang te bespeuren. Sedert lord Kitchener met het opperbevel van het engelsch-indisch leger werd belast, was het zijn streven om dit zooveel mogelijk onafhankelijk van het moederland te maken. In den jongsten tijd is in dit opzicht dan ook veel verricht. Op het oogenblik kunnen in Engelsch-Indië bijna alle oorlogsbehoeften worden vervaardigd, met inbegrip van munitie, geweren en kanonnen.

Armstrong, Vichers en anderen leveren de stalen blokken, die te Cossipur tot kanonnen worden verwerkt, tot zelfs de nieuwste snelvuurkanonnen voor de rijdende- en veldartillerie.

Affuiten en voorwagens worden te Jubbulpore vervaardigd, waar de kanonnen voor den dienst worden

gereed gemaakt. In de gieterij te Ishapur bij Calcutta en verder te Cossipur worden de projectielen en buizen vervaardigd, terwijl de vulling te Dum Dum plaats heeft, waar ook de patronen voor de geweren worden vervaardigd. De lading komt uit de cordietfabriek in de Nilgherries.

Voor de remonte was en is het engelsch-indisch leger hoofdzakelijk aangewezen op Australië. Wel werden onlangs proeven genomen met argentijnsche, noord-amerikaansche en hongaarsche paarden, maar geen dezer kon de vergelijking met de Australiërs doorstaan. In het afgeloopen jaar werden dan ook 5000 paarden uit Australië betrokken, en nauwelijks een derde van dit aantal werd elders of in het land zelf aangeschaft. Arabieren en Perzen schijnen voor het europeesch gedeelte van het engelsch-indisch leger te hebben afgedaan, wat door sommige deskundigen wordt betreurd. Door het gouvernement werden slechts 150 stuks van deze rassen aangeschaft, die echter bij de inlandsche regimenten nog gezocht blijven.

De afhankelijkheid van het leger in zake remonte van het buitenland, heeft aanleiding gegeven tot meerdere zorg voor het inlandsche paard. In het afgeloopen jaar konden dan ook in vergelijking met het vorige jaar reeds 17 percent meer paarden uit de kolonie zelve worden betrokken.

Als een der maatregelen, die ten deze verbetering moeten brengen, zien we in de Times of India de oprichting vermeld der Djelum-kanaal-kolonie, een irrigatie-afdeeling in den Pendjab, alwaar aan vele gegageerde militairen stukken land zijn toegewezen, onder beding dat zij zich ook op de paardenfokkerij zullen toeleggen.

Deze kolonisten worden in hoofdzaak gekozen uit lieden, die van jongs af met paarden hebben leeren omgaan en zich daaronder thuis gevoelen, zoodat kan worden aangenomen, dat de lieden zich met voorliefde op dezen tak van veeteelt zullen toeleggen. De voorloopige uitkomsten zijn alleszins bevredigend; terwijl toch eerst in 1903 de eerste bezending merries in de kolonie aankwam, konden ten vorigen jare in de kolonie naar evenredigheid reeds meer jonge paarden worden aangekocht dan elders.

Duitsche koloniale ambtenaren. De Nieuwe Cour. verrichtte zeker een goede daad door op de verdachtmakingen onzer koloniale ambtenaren door Dr. Paasche in den duitschen Rijksdag de aandacht te vestigen en daartegen te protesteeren. In één opzicht meenen wij dat het blad het niet bij het rechte eind had, door den uitval van Dr. Paasche toe te schrijven aan den wensch om de duitsche koloniale ambtenaren in de hoogte te steken ten koste van de onze.

Het optreden der duitsche koloniale ambtenaren heeft in den duitschen Rijksdag aan een strenge critiek blootgestaan en dat met recht.

Den 15en December ll. werd door den liberalen afgevaardigde Ablass in den duitschen Rijksdag het verwijt gericht tot het Kolonial Amt, dat dit zijn personeel voor de koloniën slecht koos, waarvan talrijke buitensporigheden en wreedheden tegenover de inboorlingen het gevolg waren, die niet of slechts in geringe mate werden gestraft. De heer Ablass somde eenige voorbeelden op:

Een zekere kapitein von Bessler liet eens opzettelijk 60 tot 70 inlandsche dragers van honger omkomen en antwoordde een officier, die hem opmerkte dat hij den lieden toch te eten moest geven: „Ik wil dat die varkens sterven, ik bewijs er het bestuur een dienst mee.” Bij 'n andere gelegenheid liet deze onmensch negers, aan een weg-aanleg tewerk gesteld en ziek geworden, zonder voedsel in de wildernis werpen, waar men 's anderen daags hunne door wilde dieren half verscheurde lijken vond.

Kapitein von Bessler bevindt zich thans nog in actieven dienst in het Duitsche leger, na voor zijne onmenschelijke vergrijpen tot de niet oneervolle vestingstraf voor den tijd van zes maanden te zijn veroordeeld en die straf te hebben ondergaan. Kapitein Graaf von Rittberg, die hem had aangeklaagd, moest zijn ontslag nemen uit den actieven dienst.

Een ander koloniaal ambtenaar, Kannenberg, werd wegens tal van buitensporigheden en moorden, op inboorlingen gepleegd, tot drie jaren gevangenisstraf veroordeeld. Hem is sedert gratie verleend en een pensioen.

Luitenant Dominik in Kameroen deed aan de inboorlingen de geslachtsdeelen afsnijden. Hoe staat het toch met 't onderzoek? vroeg de spreker. Kapitein Thierry kreeg door een vergiftigde pijl de welverdiende straf voor tal van wreedheden.

De gouverneur van Togo, Horn, deed een inboorling opzettelijk van dorst omkomen, dien hij, na hem 25 slagen te hebben doen toedienen, aan een paal had doen binden en aan de brandende zon blootgesteld.

Een ander hoog bestuursambtenaar, von Puttkammer, gouverneur van Kameroen, veroordeelde inlandsche hoofden tot negen jaren gevangenisstraf, omdat hij zich beleedigd achtte door hunne klachten.

De Gouverneur van Nieuw-Guinea klaagde een officier aan wegens sexueele ondeugden, waarom deze onder de heele bevolking bekend stond. De vuilak werd teruggeroepen en is nu ambtenaar bij het bestuur der keizerlijke marine.

Een zekere Wagner, chef van een gouvernementsstation, deed negers door stokslagen ter dood brengen.

De waarnemend directeur van het Duitsche Kolonial Amt, prins von Hohenlohe, zeide deze feiten te betreuren en beloofde een streng optreden, om herhalingen te voorkomen, doch waarschuwde het publiek om die feiten te generaliseeren, die op zich zelve stonden en als zoodanig in alle koloniën voorkwamen.

Tevergeefs zochten we in eenig blad ten onzent een protest tegen deze woorden van den nieuwen Duitschen Kolonial Director.

Mogen ten onzent wreedheden, door particuliere werkgevers gepleegd aan het licht gekomen zijn, de straf volgde, waar de feiten bekend werden en de misdadiger zich niet door de vlucht in veiligheid had weten te stellen, op de misdaad. Nimmer zou in eene onzer koloniën een bestuursambtenaar het durven wagen op te treden, als blijkens het vorenstaande door duitsche ambtenaren en officieren met bestuursbetrekkingen belast in de duitsche Schutzgebiete werd gehandeld.

Het is, gegeven onze zooveel langere Kolonialtätigkeit, ook niet anders te verwachten dan dat de keuze onzer koloniale ambtenaren met meer zorg kan en moet plaats hebben dan in een land, waar men nog aan het begin staat der koloniale loopbaan.

Er zijn er echter aan gene zijde onzer oostelijke grenzen, die dit niet willen inzien en erkennen. Tot dezen behoort blijkbaar Dr. Paasche, die, toen aan de voorgelegde feiten van wreedheid en onmenschelijkheid, straffeloos of nagenoeg straffeloos door bestuursambtenaren gepleegd, niet te veranderen viel, om te redden wat er nog te redden was over de eerlijkheid der duitsche koloniale ambtenaren kwam te spreken — er moest toch iets goed aan wezen.

Het was dus 'n pleit voor verzachtende omstandigheden ten behoeve van de veroordeelden. Waar gouverneurs van koloniën, als een von Puttkammer en Horn dergelijke voorbeelden stellen, kan men nagaan, hoe het in de lagere rangen gesteld is. Van een in de hoogte steken van zulk bestuurspersoneel kan o.i. geen sprake zijn. Het was een trachten van Dr. Paasche om ze weder op te beuren. Dat hij dit niet zonder protest ten koste van den goeden naam der nederlandsche koloniale ambtenaren kon doen, is de verdienste van het, door ons genoemde blad.

De boycot. Engeland leeft thans als koloniale mogendheid in het teeken van den boycot. De Swadeshi-beweging in Engelsch-Indië dienstbaar gemaakt aan de agitatie tegen de splitsing der provincie Bengalen in twee provinciën, waarover men in Hindoe-kringen weinig gesticht was, houdt nog steeds aan. Wel is waar sprak de Times of India in haar weeknummer van den 20en Januari l.l. van een ineenstorting van den boycot, naar aanleiding van het feit, dat in de maand December l.l. voor eene waarde van 29 lakhs roepijen, ongeveer 24 tonnen gouds, meer aan katoenen goederen te Calcutta werden ingevoerd dan in de overeenkomstige maand van het jaar 1904, maar de bombaysche katoen-industrieelen, die in het laatste jaar bijna evenveel nieuwe weefgetouwen in werking konden stellen als in de voorafgaande tien jaren te zamen weten wel beter. Het bande mataram, de hindoesche heilwensch voor het vaderland, heeft in heel Engelsch-Indië luiden weerklank gevonden.

De jongste poging tot boycot in eene engelsche kolonie had plaats in Natal en Zoeloeland, waar onlangs drie inboorlingen tot gevangenis en geeseling werden veroordeeld, die heel wat onrust onder de Kaffers hadden teweeg gebracht. Zij zeiden door Dinizoeloe te zijn gezonden, die allen Kaffers beval slechts inlandsche kleederen te dragen, geene zaken aan te raken van europeesch maaksel, geene wegen te begaan door den blanke aangelegd, geene huizen te bewonen in europeeschen stijl gebouwd, en al hun varkens te dooden. Dinizoeloe zou hiertoe besloten hebben wegens de wet op het hoofdgeld, en tien boodschappers zouden uit Basoetoland bij Dinizoeloe zijn gekomen in verband met den voorgenomen oorlog tegen de blanken.

De Kaffers geloofden dit alles, doodden hunne varkens, werden onrustig en weigerden het hoofdgeld te betalen, zonder dat het bestuur begreep waarom, totdat Christen-inlanders het zaakje aan het licht brachten en de drie raddraaiers konden worden gegrepen.

Zoo was de eerste lezing, die de engelsche bladen van den toestand in Natal gaven. Latere berichten wijzen er op dat de Ethyopische kerk, welke in de laatste jaren veel veld won onder de Kaffers in Zuid-Afrika en een machtig wapen blijkt voor de leus: „Afrika voor de zwarten”, hier de hand in het spel zou hebben, en de toestand geenszins zonder gevaar is.

De correspondent van de Times te Johannesburg bleek van een bezoek aan Natal den indruk te hebben meegenomen, dat een algemeene opstand der Kaffers in Natal geenszins tot de onwaarschijnlijkheden behoort. Wel overschatte hij het gevaar van zoo'n opstand niet voor het „hoogste” voor een Times-correspondent: „het rijk” maar hij wees toch op de mogelijkheid van een massa-moord op de blanken in Natal.

Het bestuur dier kolonie zou volgens dezen correspondent de feiten niet onder de oogen willen zien, wegens de financieele consequenties, die uit een dienovereenkomstig optreden zouden voortvloeien.

De koloniale kas staat er niet al te best voor en zou het bestuur nu nog uitgaven moeten doen voor militaire doeleinden, dan zou zulks mogelijk aan de oppositie een wapen in handen geven, om het van het kussen te stooten.

Bestuursreorganisatie in Fransch Congo. Het verslag der Commissie, ingesteld onder voorzitterschap van den heer de Lanessan om naar aanleiding van de rapporten der zending de Brazza der fransche regeering in zake de, ten aanzien van Fransch Congo te nemen maatregelen te dienen van advies, heeft geleid tot het decreet van den 15en dezer, waarbij de indeeling van Fransch Congo in vier deelen, Gabon, Midden Congo, Oubanghi-Chari en Tsjad gehandhaafd wordt, met dien verstande evenwel, dat de geheele kuststrook nu aan de kolonie Gabon wordt getrokken, welke door een luitenant-gouverneur met zetel te Libreville wordt bestuurd; en dat de beide laatstgenoemde deelen vereenigd onder een luitenant-gouverneur met zetel te Fort de Possel komen te staan. Midden-Congo met de hoofdplaats Brazzaville, zetel tevens van den commissaris-generaal van Fransch-Congo, zal voor het lokaal bestuur zich met een „administrateur en chef” moeten vergenoegen.

Elk dier deelen, Oubanghi-Sjari-Tsjad vereenigd, heeft dus zijn eigen bestuurshoofd, bijgestaan door een Raad van bestuur, en ook zijn eigen budget, terwijl het algemeen budget voor geheel Fransch Congo ressorteert onder den Commissaris-generaal, eveneens bijgestaan door een Raad van bestuur, terwijl hem een secretaris-generaal met den rang van gouverneur, is toegevoegd.

Voorloopig is met het oog op de wenschelijkheid om in dat land, waar nog alles moet worden tot stand gebracht, het centraal gezag de beschikking te geven over zoo min mogelijke middelen, aan het algemeen budget het leeuwenaandeel der inkomsten toegewezen, maar het is toch wel de peine waard hier eens de aandacht te vestigen op de decentralisatie, zoo in politieken als in financieelen zin, welke bij den opbouw dezer kolonie, waaraan de fransche regeering ernstig blijkt te denken, voorzit.

De minister van koloniën, Clémentel, heeft aan den heer Louis Gentil, die wederom als commissaris-generaal van Fransch-Congo optreedt, niettegenstaande de perfide campagne van enkele eerzuchtigen, om onder het humanitaire mom dezen bestuurder uit het zadel te lichten, een lang epistel vol instructiën doen toekomen.

Wij ontleenen daaraan het volgende betreffende de rechtspraak:

„Er is, schreef de heer Clémentel, eene zaak van het hoogste belang bij de politieke organisatie van een land; ik bedoel de rechtspraak. Voor de primitieve volkeren is het hoogste attribuut van het gezag dat om de verschillen uit den weg te ruimen en de misdaden te straffen; is de hoogste eer voor een bestuurder die rechtvaardig te zijn. Het beginsel der scheiding van machten is voor hen onbegrijpelijk, en wat zij van het gezag verlangen, is dat het krachtig en rechtvaardig zij. In het belang van ons gezag zoowel als in dat van de inboorlingen zelven, moeten wij goede zorg dragen voor de instelling eener inlandsche rechtspraak.

Het decreet van den 17en Maart 1903 voorzag daarin, maar de uitvoering bleef achterwege.

Wij kunnen er niet aan denken om in een zoo primitief land onze ingewikkelde wetten toe te passen en onze procedure ingesteld voor een geperfectionneerde beschaving.

Het decreet van den 11en Februari 1906 heeft een zeker aantal nieuwe posten van vrederechters met uitgebreide volmacht in het leven geroepen. Deze instelling zal er toe bijdragen om de rechtspraak tot haar recht te doen komen in de verschillende deelen onzer kolonie.

Met deze nieuwe magistraten zal men evenwel niet kunnen volstaan. Wat wij moeten hebben dat zijn tot in de kleinste bestuurs-centra rechtbanken in eersten aanleg, welke dáár of zoonoodig in andere centra van bevolking zullen zitting houden en rechtspreken.

Elke rechtbank zou daarbij zijn samengesteld uit den voorzitter, steeds het hoofd van bestuur, en twee inlandsche notabelen, dezen met raadgevende stem. De procedure zou tot het stricte minimum worden teruggebracht.

Er zal dan recht moeten worden gedaan, zooveel mogelijk overeenkomstig de inlandsche gewoonten en overigens zooals de rechtvaardigheid vereischt. De straffen moeten in overeenstemming worden gebracht met de meer humane inzichten in het moederland. Zwaardere straffen dan een jaar gevangenis zullen aan de goedkeuring moeten worden onderworpen van eene commissie ter hoofdplaats, voorgezeten door een magistraat. De zaken van allen aard zouden, naar gelang van den ernst en de belangrijkheid, hetzij in eersten aanleg afgedaan kunnen worden, hetzij een appel in hooger beroep bij de rechtbank in tweede instantie toelaten.

Overtredingen en kleinere vergrijpen zullen onmiddellijk door de hoofden van bestuur worden berecht, overeenkomstig de regelen vervat in den reeds in alle fransche koloniën ingevoerden: Code de l'indigénat.”

Vragenbus.

Aan de Redactie-commissie van het Koloniaal Weekblad.

Een paar jaar, wellicht drie jaar geleden, deelde het *Koloniaal Weekblad* mede, den uitslag der procedure, inzake aanslag in de bedrijfsbelasting van het geldelijk bedrag, dat uit Indië besteed werd voor opvoeding van Indische kinderen in Nederland. Maar ik zond destijds die gegevens naar Indië en heb er nu weder behoefte aan. Zou uwe redactie deze zaak nog eens in ons weekblad willen behandelen? Nog zijn er commissies van aanslag, die deze procedure niet schijnen te kennen, en wellicht ook Indische familiën, die er niet van op de hoogte zijn.

Hoogachtend,
Uw Dw.

Arnhem, Febr. 1906. S. M.

Gaarne voldoen wij aan dit verzoek, door hieronder te doen volgen wat in N°. 6 van onzen 3en Jaargang (23 April 1903) hieromtrent werd vermeld:

In de bekende procedure over de vraag: of kinderen van Indische ouders, zoolang zij in Nederland verblijf houden, moeten worden aangeslagen in de bedrijfsbelasting voor de som, die hunne in Indië wonende ouders ten hunnen behoeve overmaken, is thans door den Hoogen Raad beslist.

Ten genoege van alle belanghebbenden, en zeker ook van allen, die gaarne overeenstemming zien tusschen het geschreven recht en de billijkheid, is thans uitgemaakt, dat die kinderen *niet* belastingschuldig zijn. In onzen vorigen jaargang is in den breede meegedeeld, op welke gronden reeds de Rechtbank te Amsterdam tot die beslissing kwam, de Hooge Raad heeft thans die overwegingen bevestigd en daarbij nog uitdrukkelijk gezegd, dat ook de andere in art. 2*b* der wet van 2 October 1893 genoemde grondslagen geen reden geven om aan belastingschuldigheid te kunnen denken.

Red. Com.

Aan de Redactie van Oost en West te 's Hage.

Wie onzer leden of lezers, in de Preanger goed bekend, wil zoo vriendelijk zijn, om een bemiddeld huisvader, eenige inlichtingen te geven met het oog op vestiging in een der hoofdplaatsen in de Preanger Regentschappen.

Is er gelegenheid tot eenigerlei vakopleiding voor jongens of meisjes, bijv. te Bandoeng?

Wat geldt een goedgelegen woonhuis met bijgebouwen en erf, in koop of huur?

Is, met het oog op een in Z. Afrika opgedane leveraandoening, 't klimaat ook voor leverlijders in de milde beteekenis der kwaal aan te bevelen te Bandoeng?

Hoeveel is 't aantal Europ. inwoners thans te Bandoeng, en gaat de plaats vooruit?

Met deze en andere inlichtingen ten gerieve van inzender, die 't gure gevaarlijke klimaat onzer laaglanden van harte moede is, en van zijn vroeger vijfjarig verblijf op Java onuitwisbaar genoeglijke herinneringen behield, verplicht men ten zeerste

Uw dw. dr.
BATAVUS-AFRICANUS.

's Hage, 17 Februari 1906.

VARIA.

Een Hollander Bouddha-priester.

Onlangs is een jonge Nederlander, de heer Bergendhal, zoon eener bekende familie te Amsterdam, te Chulla Lanka op Ceylon tot Bouddha-priester gewijd. De plechtigheid, die werd bijgewoond door een groot aantal Europeanen, werd verricht door een Bouddhistisch priester geworden Duitscher.

De heer Bergendhal gaat nu met kaal geschoren hoofd barrevoets en in een lang wit kleed gehuld om.

* * *

Indische Verdraagzaamheid.

Den 7n Jan. jl. werd te Malang een nieuwe Roomsche Kerk ingewijd.

Volgens den corresoondent van het *Soer. Hbl.* werden, gedurende de wijding, hymnen gezongen door »een koor van jonge dames, zoowel van den Katholieken als van den Protestantschen eeredienst.«

* * *

Officieele colportage.

In het *Bat. Nbl.* leest men:

Met genoegen constateeren wij dat het goede voorbeeld van Z.Ex. den Gouverneur-Generaal om verschillende hoogedelgestrenge en weledelgestrenge heeren te belasten met de colportage van de *Bintang-Hindia*, goed doet volgen. In de *Semarang Courant* lezen wij namelijk, dat de heer H. A. van Hien te Bandoeng van den chef der exploitatie der Westerlijnen vergunning gekregen heeft om door tusschenkomst van alle stations- en haltechefs een inteekenlijst te doen circuleeren bij de plaatselijke ingezetenen op de ondernemingen in de nabijheid voor het verkrijgen van inteekenaren op den herdruk van zijn werk: de *Javaansche Geestenwereld*.

Het blad vermeld, dat de betrekkelijke circulaire bestaat en aan alle leden van het spoorwegpersoneel bij de W. L. is toegezonden.

»De zorg van regeering en regeeringsambtenaren voor de geestelijke ontwikkeling van Indië is treffend«, vindt *De Controleur*, die nu en dan grappige bizonderheden omtrent Indië weet op te diepen.

* * *

Een nieuwigheid.

Te Semarang nog niet vertoond, zijn de draagbare restauraties oftewel gaarkeukens, waar men europeesche kost kan bekomen, zegt de *Sem. Ct.* Een broodje met kaas à f 0.10, een kop koffie en melk f 0.05, een bord soep f 0.10, een portie biefstuk met aardappelen, doperwtjes en salade voor f 0.20. En bepaald, 't smaakt goed, naar me verzekerd wordt. Zóóver is men ten uwent nog niet, maar 't toont, dat Kromo vooruit gaat en *Bintang Hindia* zal er nu wel voor zorgen, dat:

Hooge hoed en lange jas,
Handschoenen en witte das,
En wat er verder noodig was,
Brengt ons nu beschaving ras.

* * *

De Jong Chineezen.

Aan de leden der Chineesche legatie te Petersburg en de aan de legatie verbonden studenten, is vanwege de regeering te Peking verlof gegeven hun staart af te knippen. Dit bericht heeft, ook met het oog op Ned.-Indië een zeer serieusen achtergrond, want daarmede geeft de regeering in beginsel haar altoos gegolden formule prijs, dat een Chineesch zonder staart gelijk staat met een geëxcommuneerde. Bovendien is het een groote concessie aan de Westersche beschaving.

* * *

Een navolger van den smid van Gretna Green te Djocja.

Djokja mag er zich over verheugen, onder de burgerij een goena-goena-dokter te tellen.

Hij resideert op Djagalan op de hoogte van het abattoir en is een zoon van het land der saguweerpalmen. Een uithangbord heeft hij niet, maar mocht men hem eventueel noodig hebben, is zijn adres gemakkelijk te vinden. Evenals de bekende smid van Gretna Green huwelijksbanden smeedde, verklaart de dokter zich te allen tijde bereid huwelijksbanden te slaken, verlovingen te verbreken, gebroken engagementen weder aan elkaar vast te lijmen en last but not least echtvereenigingen tot stand te brengen, al dan niet gevolgd door inschrijving in de officieele registers op het stadhuis en dat alles middels de stille kracht. De dokter verheugt zich in een drukke praktijk.

* * *

Belast met de waarneming.

De Buitenzorgsche correspondent van de *Semarang Courant* schrijft:

Zoodra de waarnemende algemeene secretaris vernam dat de heer Van Rees, algemeene secretaris, waarnemende directeur van B. B., door den minister van koloniën nog tot 15 Februari 1906 wordt aangehouden, dus veronderstelt mag worden, dat eerst met 1 April van 't volgend jaar de waarneming ophoudt, zou de heer De Groot zich tot den landvoogd gewend hebben met de eerbiedige vraag hoe de positie geregeld behoort te worden van een hoofdambtenaar in actieven Indischen dienst die met binnenlandsch verlof in Nederland zijnde aldaar door den minister van koloniën wordt aangehouden ter behandeling van gewichtige aangelegenheden die de regeering van Indië betreffen.

Die vraag is zeer natuurlijk. Immers zooeven is een besluit geslagen, regelende de positie van den ambtenaar in actieven Indischen dienst, die tot lid van de Tweede Kamer wordt gekozen, nu dient toch eveneens te worden besloten omtrent den met binnenlandsch verlof in Nederland door den minister te werkgestelden ambtenaar, wat even goed zonder antecedent is als de aanvaarding door iemand in actieven dienst van het lidmaatschap der volksvertegenwoordiging.

De landvoogd moet in een lachbui zijn geschoten die aanstekelijk werkte op den waarnemenden A. S.

Tot bedaren gekomen, zeide Z. Exc.: De A. S. wd. dir. van B. B. is met *binnen*landsch verlof, dat verlof is verlengd en u is belast met de waarneming der functiën van A. S. tot dat diens verlof om is.

De wd. A. S. vroeg nog: mag ik de vrijheid nemen eerbiedig te verzoeken of deze maatregel ook van eenige consequentie zal zijn?

Nu fronste de landvoogd 't voorhoofd, doch weldra klaarde zijn blik op en 't antwoord luidde ietwat spottend: Ja wel als u later als A. S. wd. directeur van B. B. met *binnen*landsch verlof gaat.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur, 20 Febr. 1906. No. 8.

Jaarverslag over 1904 van de Gouvernements Kinaonderneming, door Van Gorkom. — Vervolg op: 30 jaren Kinamarkt in woord en beeld, door C. H. O. M. von Winning. — Tamarinden en tamarindenwijn, door P. v. d. W. — De suikerindustrie op Java, door J. C. Boot. — Sabang en Britsch-Indië, door J. H. Cohen Stuart (vervolg). — Nederlandsch-Indische petroleum. — Stoomvaartverbinding Java—Zuid-Afrika. — Nederland. — Het bespuiten van boomen met Bordeaux'sche pap, door R. W. T. — De invloed van Bordeaux'sche pap op groene bladeren, door R. W. T. — Bericht omtrent de Gouvernements kinaonderneming over het 4e kwartaal 1905. — Orchideeën op Ambon, door F. — Enz.

De Economist. Februari 1906.

Het octrooi van de Javasche Bank, door Mr. N. P. van den Berg. — Weder een suikercrisis in Europa, door Prof. Mr. J. Baron d'Aulnis de Bourouill.

Weekblad voor Indië. 2e jaarg. No. 38.

De eerste staatkundige vergadering in Nederlandsch-Indië, door Dr. R. Broersma. — Daendels in zijne proclamatie, houdende de inlijving onzer kolonie bij het fransche keizerrijk, door J. G. Doorman. — Een boek over de Tugeri's en Toro's van Zuid Nieuw Guinea (met afbeeldingen), door J. E Jasper. — Tjamba (met foto's). — De regentsdochter, roman van Victor Ido (Eerste gedeelte).

Teysmannia. 16e jaarg. Afl. 12.

Iets over het toppen, door J. van Breda de Haan. — Het planten van boomen, door H. J. Wigman. — Een wedstrijd met pulverisateurs, door J. van Breda de Haan. — Uitkomsten van de van Gouvernementswege in 1904 en in het begin van 1905 genomen proef met de verbouw van Jute op Java, door W. R. Tromp de Haas. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Enz.

De Rijnsche Zending, 36e jaarg. No. 4.

Wat er te Naroemonda te zien is, door J. H. M. — Borneo. De reis van Br. Zimmermann naar de Miri-streek. — Eene reis van zendeling Renken en Br. Zimmermann, de Kahajan-rivier op naar het binnenland van Borneo, door S. — De Rijnsche Zending in het Parlement. — Enz.

ADVERTENTIEN.

N°. 9. Donderdag 1 Maart 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . . „ 2.50
Afzonderlijke nummers . . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel . . . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 212 Riouwstraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.
Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).
Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).
Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

Openbare Vereenigde Vergadering.

Van de »Ned. Afd. der N. I. Mpij. v. Nijv. en Landb."
en
»Moederland en Koloniën."

Zaterdag 10 Maart 's avonds 8¼ uur te *'s Hage*
Zuid-Holl. Koffiehuis Zaal 4.

Onderwerp:

De ervaring der laatste jaren en de vooruitzichten op het gebied der Caoutchouc-Cultuur in de Nederl. overzeesche gewesten.

Voordracht te houden door den heer A. H. Berkhout, oud-O. I. houtvester, Leeraar a/d Hoogere Landbouwschool te Wageningen. Zij zal behelzen:

Overzicht van de botanische en geografische origine der verschillende caoutchouc-soorten.

Idem van de wijze van oogsten en verwerken van het product.

Handel-wereldproductie-prijzen, cultuurmethoden en ervaringen bij de teelt opgedaan.

Zij zal in hoofdzaak betrekking hebben op de financieele vooruitzichten van de teelt van caoutchouc produceerende gewassen in Ned. O. I.

Voor introductie gelieve men zich te wenden tot een der Secretarissen:

van Moederland en Koloniën,	van de Ned. Afd. der N. I. Mpij. v. Nijv. en Landb.,
J. L. Swart,	S. Stibbe,
Stephensonstr. 23,	*Schuytstr.* 74,
den Haag.	*den Haag.*

Zendingbijeenkomsten:

op **Maandag 5 Maart** om **half negen uur. Zaal Prinsegracht 4,** *den Haag.*

Mededeelingen door de heeren zendelingen *van Hassell* en *Maan* over: **Het werk der Utrechtsche Zend. Ver. op N. Guinea en Z. Celebes.**

Op **Maandag 19 Maart** om **half drie uur n. m.** *Toussaintkade 4a, den Haag.*

Mededeelingen van *Mevrouw Bervoets* over: **Het Zendingswerk te Modjo-Warno.**

Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

Van de afdeeling Amsterdam:

Zooals ook onze leden, die niet ter vergadering aanwezig konden zijn, reeds uit de groote dagbladen van jl. Zaterdag zullen hebben gelezen, had de op Vrijdag 23 Februari in het American hotel gehouden algemeene vergadering het gewenschte verloop en werd na behandeling van het gewichtige punt 8, het besluit genomen om gedurende de maanden Juli en Augustus aanstaanden eene tentoonstelling te houden van Oost en West-Indische nijverheid, kunst en huisvlijt, in eenige zalen van het Suasso Museum, daartoe welwillend door het gemeentebestuur afgestaan. In een volgend weekblad hopen wij meer uitvoerig, ook omtrent deze plannen verslag uit te brengen.

Van Boeatan:

Behalve de onlangs ontvangen mooie voorwerpen in **geslagen rood koper** uit Djocdja, is dezer dagen in onze Permanen-e Tentoonstelling *Plaats* 9, *den Haag*, ontpakt een nieuwe bezending uit *Salatiga* van degelijk werk, doch in eenigszins andere vormen. Daarbij waren ook eenige prachtstukken van *dandangs* en **Kendils**, door H. M. de Koningin-Moeder besteld.

De slanke rijststoomers (*dandang*) kunnen in onze Europeesche vertrekken dienst doen als prullemanden, terwijl de kleinere *kendils* hier veelal als càche-pots gebruikt worden.

Onze weefsel- en batik-collectie die te Basel zoo zeer de aandacht heeft getrokken, zal nu ook in het Gewerbe-Museum te *St. Gallen* worden geëxposeerd.

Van de tentoonstelling te *Arnhem*, die een groot succes is, hopen wij een volgende maal een verslag te kunnen geven.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

A.

Met het oog op de eerstdaags te houden algemeene vergaderingen der Afdeelingen, waarop men wellicht zal wenschen te bespreken de op de Alg. Verg. der Vereeniging aan de orde te stellen eventueele *kleine wijzigingen in de statuten en het huishoudelijk reglement der Vereeniging*, laten wij hier de in onze laatste Hoofdbestuursvergadering behandelde voorstellen daartoe volgen:

In **artikel VII der statuten** 2e alinea de woorden *»in en buiten rechten«* te doen vervallen, terwijl dan aan het einde dierzelfde alinea in plaats van de punt een komma zou komen, gevolgd door: *»dat gemachtigd is haar in en buiten rechten te vertegenwoordigen«.*

Bij den 10den regel derzelfde alinea tusschen *»voorzitter«* en *»een secretaris«* de woorden „een ondervoorzitter« in te lasschen.

De 2e volzin van de 5e alinea te veranderen in: *»iedere Afdeeling is verplicht ter vergadering, voor de vervulling eener vacature betreffende een lid uit haar ressort, twee candidaten te stellen«.*

En in de 6e alinea de woorden nà de komma te veranderen in: »voor het bijwonen, zoowel van de Algemeene, als van de Hoofdbestuurs-vergaderingen«.

Artikel XII zoodanig te wijzigen, dat het door de Afdeelingen aan de hoofdbestuurskas af te dragen contributie-bedrag progressief gesteld worde, in evenredigheid tot het aantal leden der Afdeeling.

Van het **Huishoudelijk Reglement art. 2** de eerste alinea te doen eindigen na het woord *»plaats«*, zoodat de rest vervalt.

In **art. 6**, 1e alinea, *»ultimo Maart«* te veranderen in: *»ultimo Februari«.*

Sub d derzelfde alinea, in overeenstemming met de wijziging van art. VII der statuten te veranderen in: *»een candidatenlijst, houdende een dubbeltal voor de eventueel openvallende plaats in het Hoofdbestuur van een lid uit de Afdeeling«.*

In **art. 7**, 1e alinea, te zetten *»éénmaal«* in stede van *»tweemaal«*, en in de 2e alinea van datzelfde artikel in plaats van *»minstens 10 dagen«* te bepalen: *»minstens 20 dagen«.*

In **art. 10** *1e alinea* te lezen *»ultimo Maart«* in stede van *»ultimo Februari«*, en de *2e alinea* te wijzigen als volgt: »De commissie is bevoegd inzage te nemen van »de boeken, zij ontvangt alle door haar gewenschte in»lichtingen en bescheiden, en mag aan het Hoofdbestuur »iederen wenk geven, die door haar voor den goeden »gang van de financieele zaken der Vereeniging noodig »wordt geacht«.

B.

Met groote blijdschap en dankbaarheid kunnen wij mededeelen, dat wij sedert de vorige week nog de volgende **giften voor de slachtoffers van den watersnood op Midden-Java** mochten ontvangen:

Van N. N. te Baarn . .	ƒ 400.—
» N. N. te 's-Gravenhage	- 10.—
» C. J. B. te Leiden .	- 2.—
» C. J. S. te Utrecht .	- 4.—
» C. S. te Breda . . .	- 5.—
» L. G. L. te Leiden .	- 3.60
Te zamen . .	- 424.60

Nadat op 30 Januari 1905 ƒ 900.— telegrafisch aan den resident van Semarang werden overgemaakt, kwamen dus in het geheel in:

Als verantwoord in Kol. Wbl. N°. 6	ƒ 52.50
» » » » » N°. 7	- 12.—
» » » » „ N°. 8	- 35.—
Thans .	- 424.60
Te zamen . .	ƒ 524.10

Zoodat wij thans in de gelegenheid zijn opnieuw ƒ 500.— te zenden, waarmede weer menige ongelukkige, goed geholpen zal kunnen worden, terwijl wij hopen, dat de resteerende ƒ 24.10 spoedig weer tot een flinke som zullen mogen aangroeien. Wel mocht Mr. Abendanon in zijne beschrijving van den nood vermelden: »van overdrijving is geen sprake« want maar al te licht schijnen de Nederlanders geneigd te denken, dat dezelfde rampen in Indië niet zoo erg zijn, als in Europa.

Hoe zéér noodig hulpverschaffing nog is, moge blijken uit het onderstaande:

De Overstroomingen in Midden-Java.

Omtrent de jongste rampen leest men in *De Locomotief* van 22 Januari j.l. o. a.:

«Wij zijn gisteren per tram naar Koedoes geweest, dwars door de overstroomde streken heen. Op enkele stukken van een paar honderd meter na, is de postweg, en dus ook de trambaan, nu weer vrij van water; tot Koedoes staat het water niet meer dan een paar voet op de *sawahs* (rijstvelden) en op de woon-erven. Al is dus de toestand der bewoners allesbehalve benijdenswaard, van watersnood mag men op dit oogenblik niet meer spreken: wel is er *waterbezwaar.*»

— Dit laatste woord brengt ons weer in herinnering, hoe, volgens sommigen, ook bij den nood van 1902 niet mocht gezegd worden, dat de Inlanders, die alles verloren hadden, *hongersnood* leden; zij hadden slechts *gebrek aan voedsel*, omdat het geld hun totaal ontbrak om rijst of ander eten te koopen! —

«Ten oosten van Pati, in Joana, ziet 't er slechter uit; de waterstand is daar nog veel hooger en het tramverkeer tusschen Pati en Joana kon nog niet worden hersteld. Deze geteisterde afdeeling konden wij dus in één dag niet bereiken.

«Aan deze zijde van Pati hield de bevolking zich bezig met het drogen, in de zon, van de uit de huizen geredde, goudgele *beras* (rijstaren). Het vee was op de dijken gebracht, tegen nieuwe regenbuien beschut door in der haast opgeslagen afdaken; de karbouwen dompelden zich met welgevallen in het gezwollen water der kanalen, maar de overdekte *passars* (marktloodsen) langs den weg, anders in zulke tijden de gewone schutsplaats voor de vrouwen, waren een en al modder. Hoe het physiek dezer inlanders bestand kan zijn tegen het leven, dagen lang, in woningen rondom in het water, met het water in de huizen ter hoogte van de *baleh-baleh* (bamboe-slaap-banken) blijft een raadsel.»

— Deze correspondent schijnt niet te begrijpen, dat het lichaam van den Inlander, al evenmin als het zijne, bestand is tegen ongezonde toestanden, en al evenmin te weten, hoe tal van ellendige ziekten altijd de verschrikkelijke naweeën van dergelijke overstroomingen zijn. —

«Nog vóórdat wij gisteren bij de halte Kaliwoengoe van de Semarang-Cheribon stoomtram waren aangekomen, konden wij opmerken, dat de *bandjir* (overstrooming) véél schade heeft berokkend aan huizen, rijst-aanplant, boomen, planten enz. In de woningen stond nog water, maar toch kan men nu gelukkig zeggen, dat de watervloed in dat district nagenoeg is geweken, dank zij den goeden afvoer naar zee van de verschillende riviertjes. Veel heeft ook hiertoe bijgedragen het verbreeden van deze riviertjes.

Aan den wedono van dat district, *Raden Mertodiprodjo*, een man, die om zijn ijver en groote werkkracht hooge waardeering verdient, komt de eer toe van deze verbetering van den waterafvoer. Het was zijn eerste werk, toen hij in de maand Februari van het jaar 1904 tot hoofd van dat district werd benoemd, bij den assistent-resident een voorstel in te dienen tot 't verbreeden van die *kalies* (rivieren). Op dit voorstel verkreeg hij een gunstige beschikking, waarna dadelijk met het werk begonnen werd.

«De bandjir in het Kendalsche was ook al heel erg. Van de stad tot aan Patebon en Pegandan stond op den 17den Januari de groote postweg geheel onder water; op enkele plaatsen zelfs ter hoogte van 3 voet. En als men nagaat, dat verschillende *kampongs* (dorpen) meestal lager gelegen zijn dan die weg, dan kan men er zich een voorstelling van maken, hoe hoog het water in de woningen moet hebben gestaan. De regent ging, om de noodige eerste hulp te verschaffen, naar Weliri, van waar bericht was gekomen, dat daar de nood het hoogst was.»

Verder schreef *De Locomotief* den 23sten Januari o. a.:

«De overstrooming was in Koedoes en Joana het ergst; langs de oevers der Joana-rivier en tusschen Poerwodadi en Koedoes klom het water tot aan den dakrand der huizen, de bewoners hadden de baleh-baleh als hangmatten aan de dakspanten opgehangen. Met moeite heeft men toen de bevolking kunnen bewegen de wijk te nemen naar Joana, waar thans op den *aloen-aloen* (plein voor de regentswoning) ongeveer 1200 mannen, vrouwen en kinderen kampeeren en dagelijks voorzien worden van gekookte rijst, die in geïmproviseerde veldkeukens gereed gemaakt wordt.

«Volgens de laatste berichten was het water gelukkig dalende. Persoonlijke ongelukken zijn er bijna niet te betreuren, toch is er, zoover men weet, bij het opzetten van den bandjir een kindje verdronken. Van het vee worden slechts een paar stuks vermist en ook de in de *dessa-loemboengs* (dorpsrijstschuren) opgeschuurde *padi* (rijst) is bewaard gebleven, daar de loemboengs op hooge neuten staan. Veel *padi-bibit* (rijstplantjes) der kweekbedden is vernietigd en afgedreven. De bevolking zal ook te hulp moeten worden gekomen den aankoop van zaailingen uit andere streken, om die zoo spoedig mogelijk te doen uitplanten.

«Kan dus onze voorloopige indruk» schrijft *de Loc.*, «thans in het algemeen een vrij gunstige zijn, zoo is er niettemin alle reden tot medelijden met de geteisterde bevolking De Inlanders hebben zware verliezen geleden.» —

Het blad wijdt ook enkele woorden aan de vermeende oorzaak waarom bij waterzwelling deze rampen toch telkens zich herhalen en komt tot de conclusie: «dat de dijken niet hadden moeten zijn aangelegd.» Wij hopen, dat een deskundige op deze gewichtige aangelegenheid nu eens zóó afdoende de aandacht zal vestigen dat de noodige maatregelen zullen worden genomen om voortaan die ellende-brengende watersnooden als in andere beschaafde streken, te kunnen voorkomen.

Pers-kroniek.

Inhoud: Een oolijke chineesche diplomaat geïnterviewd door het Berliner Tageblatt met opklarende bijzonderheden over het drijven der zendelingen in China en een waarschuwend woord over het Chineezengevaar. — Waarom kolonel van Daalen thans voor een moeilijker taak staat dan zijn voorganger, generaal van Heutsz? een vraag beantwoord door »Atjehman« in het Vaderland. — De Nieuwe Arnhemsche Courant over »Cosas de Curaçao.« — Een korte beschrijving van de Nieuwe Courant over de officieuse inlandsche pers en een nijdige opmerking van den Controleur.

Een medewerker van het *Berliner Tageblatt* heeft den Chineeschen gezant te Berlijn eens »geïnterviewd« over de toestanden in het hemelsche rijk, die volgens de laatste berichten wederom voor de Europeanen een bedenkelijk aanzien beginnen te verkrijgen.

Hier en daar zijn in China in den laatsten tijd weder eenige zendelingen vermoord en hoewel dit klein aantal moorden in een groot rijk als China nog weinig zegt, duiden alle teekenen er toch op, dat wij aan den vooravond staan van nieuwe Boksers onlusten met alle gruwelen daaraan verbonden.

Jint-Schang, zoo heet de Chineesche excellentie, die den man van het *Berliner Tageblatt* (no. van 9 Februari) in het vertrouwen nam, vertelde hem dat voor China »hervormingen« naar europeesch model een levensvraag is geworden.

»Selbstverständlich«, zeide hij, zuerst im Heer und in der Flotte». Dat »selbstverständlich« is kostelijk van den leuken Chinees, die antwoord moest geven op de vraag waar die »hervormingen« mede zouden beginnen.

Natuurlijk zijn in dit opzicht altijd het eerst het leger en de vloot aan de beurt.

Verder liet de gezant zich o. a. uit over de oorzaken, die aanleiding hebben gegeven tot de tegenwoordige ontstemming onder de Chineezen, waaronder in de eerste plaats de quaestie van de zendelingen werd genoemd.

»Erheben Exzellenz zoo vroeg de duitsche persmuskiet, besondere Anklagen in bestimmter Richtung?«

»Jawohl. Ich mache in erster Reihe die Missionäre verantwortlich, wenn von den Chinesen Feindseligkeiten gegen die Ausländer verübt werden. Sagen Sie selber, musz es uns nicht tief verletzen, wenn da so ein Missionär ankommt und uns zu seiner Religion, was er so nennt, mit Freundlichkeit oder auch mit Gewalt bekehren will. Auf unsere Empfindungen wird dabei keine Rücksicht genommen. Unser Ahnenkultus und die Lehre des Confucius sind uns durch jahrtausendelange Uebung teuer und heilig. Gibt es etwas Besseres und Höheres, so wollen wir es gern kennen lernen und auch annehmen. Aber die Leute, die es uns bringen, müssen auch danach sein. Dann dürfen nicht protestantische und katholische Missionäre sich miteinander herumbalgen und im Seelensang einander Konkurrenz machen. Was sind es denn für Leute, die sich von den Missionären bekehren lassen? Meistenteils verkommene Menschen, die dabei ihren materiellen Vorteil finden. Wie lächerlich ist überhaupt dies ganze Missionswesen! In Europa gibt es doch wahrhaftig so viel zu verbesseren, dasz Europäer es wirklich nichtnötig haben, ihren heiligen Eifer an die »minderwertigen Chinesen« zu verschwenden. Die Missionäre, sage ich, dringen ins Land ein, behelligen die chinesischen Bauern, die am Glauben ihrer Väter hängen, werden von ihnen zurückgewiesen, kommen mit gröszerer Zudringlichkeit wieder, hetzen Familienmitglieder gegeneinander auf, stiften Unfrieden unter der Bevölkerung und werden schlieszlich von heitzblütigen Leuten tätlich angegriffen. Dan ist der Krach fertig Der Missionär ruft seine Regiering an, diese musz sich, oft gegen ihren Willen, gedrängt von einen starken Strömung in ihrem Lande, für den Missionär ins Zeug legen und zwingt die chinesische Regierung, ihre herausgeforderten Untertanen noch zu bestrafen. Das wiederholt sich im ganzen Reich in hundert, in tausend Fällen. So wird im ganzen Lande tiefe Erbitterung erzeugt, die sich schlieszlich in einem Ausbruch gegen alle Fremden entladet.«

Deze uitlatingen van Jiut-Schang, den gezant, doen ons denken aan een verhaal ons eens gedaan door iemand, die het arbeiden in den Wijngaard des Heeren door sommige van deze engelsche en amerikaansche Dienaren des Woords in China van nabij kent en heeft bijgewoond.

Het tooneel speelde zich af in een van de kleinere »treatyposten,« waar de europeesche tolken slecht chineesch leeren maar waar goed, lekker duitsch bier verkrijgbaar is. De zendeling in quaestie stond bekend als een goed Sinoloog, dies had de eigenaar van het hotel de heeren aspirant-tolken aangeraden eens te gaan luisteren als de man naar amerikaansche gewoonte het Evangelie in de straten ging verkondigen. Deze raad werd opgevolgd en het gezelschap begaf zich naar de plaats, waar, wij zullen maar zeggen: Mr. Smith, het Evangelie onder de domme chineezen ging verbreiden. Nu dit was eene plaats niet moeilijk uit te vinden, want reeds in de verte vernamen wij de toonen van het kleine handorgel, dat bespeeid werd door een volgeling van Mr. Smith, een »gedoopte« Chinees. Een groote massa onnoozele Heidenen omringden de beide christenen. De witte christen maakte daarbij nog meer kabaal dan de gele christen met zijn draaiorgel. Het was een leven als een oordeel en de passage in de nauwe straten van de chineesche stad was gewoon verstopt. Iedereen moest het hooren en zien. Wat stond nu eigenlijk Mr. Smith te beweren?

Van het Evangelie heel weinig, maar veel van Confucius, die hij wel een kwartier lang ten aanhoore van deze ongekerstende chineezen stond uit te maken dat de aspirant-tolken doodsangsten uitstonden èn voor Mr. Smith èn voor henzelven.

Confucius, zoo verklaarde Mr. Smith, was een bedrieger, een domme boerenjongen geweest en zij, de aspirant-christenen, veel te verstandige menschen om zich nog langer door de leeringen van zoo'n aarts schavuit te laten

FEUILLETON.

Garebeg Moeloed of Mahomed's geboortefeest.

IV

Hij is tegenwoordig een zeven en vijftiger, een slank, nog weinig gezet, schoongebouwd man, dien vooral de generaalsuniform goed kleedt.

Hij heeft een edel gevormd gelaat, dat van zelfbeheersching en toegenegenheid spreekt.

Hij draagt thans kleeding en tooi, die den Vorst bij deze gelegenheid passen.

Op 't hoofd, in plaats van den hoofddoek, den witten koeloek, met juweelen knop en daarachter op den haarwrong een zwaren diamanten kam en daaronder tegen den haarknoop een juweelen vlinder.

Gevleugelde *Soempings*, d. z. oorsieraden, schitteren om 's Vorsten ooren en zeer zware briljanten aan zijn vingers; en op zijn borst het commandeurskruis van den Nederlandschen Leeuw, naast de groote achtpuntige, met diamanten bezaaide ster, die eenmaal door generaal Daendels aan de vorsten van Soerakarta en Djokjakarta werd geschonken en sedert met de vorstelijke waardigheid van vader op zoon is overgegaan.

Een *sekèpan*, uit veelkleurige zijden driehoeken bestaande, een erfstuk van hooge waarde, *Kyahi Ontra Koesoema* geheeten, dekt soms — niet op *elken* garabegdag — het vorstelijk bovenlijf en een fraai gedrapeerde *kampoeh parang roesak*, of hofsarong, omkleedt het benedenlichaam en hangt in breeden sleep langs het linkerbeen naar achteren af, over de, met gloeiend gekleurde figuren doorweven en van onderen met goud geborduurde zijden broek, *tjelana tjindé* genaamd.

Natuurlijk omgordt een moga, nog prachtiger en kostbaarder dan die, welke door de prinsen gedragen wordt, de lendenen en steekt daarin rechts van achteren een *wangkingan* (d. i. wapen) van hooge waarde, niet alleen als kunstwerk, maar ook als erfstuk.

Dat 's Vorsten voeten met zeer kostbare met goud en juweelen bewerkte muilen geschoeid zijn, is reeds boven medegedeeld. Intusschen is een der kèparaks den sultan van achteren *kruipend* genaderd, om hem te berichten dat zijne gemalin, *Kandjeng ratoe Mas*, gereed is de begroeting der autoriteiten te ontvangen. Een ieder rijst met de beide hoofdpersonen op en volgt den vorst, die aan den rechterarm van den resident gaat, gevolgd door zijn sleepdraagster, haar ambtgenoot met de spuwvaas en de kèparaks met de ampilan, naar binnen, d. i. naar de *Tratag Prabajèksa* of westelijke zuilenhal, die, sedert zij door een ijzeren dak op ijzeren kolommen is vervangen, geen *tratag* of afdak meer is. Maar niemand mag verder een stap wagen, wanneer de vorst zelf met den resident, den militairen commandant en den assistent-resident, de èmpèr van de Prabajèksa, de marmeren voor of staatsiezaal van de *Kapoetrèn* of vrouwenrijk bestijgt, en na de ratoes en alle daar vereenigde prinsessen de hand gedrukt te hebben, met den sultan, zijn moeder en zijn gemalin, op den met goud gerande groene zijden kussen bedekten *bèbatoerrand* nederzitten. Ook deze kussens zijn rijkelijk met geurige bloemen bestrooid.

De andere personen blijven op het koele marmer onder de tratag staan en zien den vorst in het midden plaatsnemen, met den resident aan zijn linkerzijde en de beide andere autoriteiten daarnaast.

Rechts naast den sultan zit de ratoe Mas en naast haar de ratoe Hamèngkoe Boewana en haar maroe of mede-echtgenoot, de ratoe Ageng en dan volgen, maar niet meer op den bèbatoer-rand, doch op den marmeren èmpèrvloer, de poetra's poetri, naar rang en leeftijd, d.w.z. eerst de voordochters van dezen sultan, dan zijne zusters van gelijke geboorte en daarna zijne dochters en zusters *van achteren*.

Daar jongere dochters nooit vóór de oudere huwen, wordt de in een halven kring gezeten rij door de jongste ongehuwden gesloten.

Verder links, achter deze gehuwde en ongehuwde volwassen prinsessen, zitten de jongere sultandochters op den èmpèrvloer en daar beneden op het marmer, onder de tratag, de overige kleindochters van den vorigen sultan.

Op eenigen afstand eindelijk links en achter den vorst vinden zijn bijvrouwen eene bescheidener, maar toch verheven plaats op den bèbatoervloer,, twee rijen. ieder van vier, schoone vrouwen, aangevoerd door de eerste hunner in rang.

. Zij kwamen kruipend van achteren naar voren, toen de sultan gezeten was en zullen zich evenzoo verwijderen, wanneer hij opstaat om verder te gaan.

Links eindelijk van den gebieder en de andere autoriteiten zien wij de acht manggoeng's op den èmpèrvloer zitten, in twee rijen van vier, met de aangezichten naar het zuiden, dus naar de tegenover hen gezeten prin-

beetnemen. Daarop kwam de preek van dezen mijnheer neder.

Gelukkig liep alles goed af. Mr. Smith en zijn draai-orgel bleven ongedeerd.

En het resultaat? — Toen mijn zegsman, nieuwsgierig naar den indruk van deze vertooning aan een der Chineezen vroeg wat hij wel van Mr. Smith en diens leer dacht antwoordde de Chinees: »Zulke menschen moesten ze toch maar in Europa houden. Die man is stapelgek en bezeten anders zou hij niet zulke malle dingen over Confucius vertellen.»

Hetgeen wij hier over vertellen is jaren lang geleden gebeurd en de persoon, die er getuige van was is iemand, volstrekt niet van anti-clericale huize.

Uit het relaas van Jiut-Schang blijkt echter, dat de toestanden met de heeren zendelingen in China nog volstrekt niet veranderd zijn.

Integendeel van zendelingen zijn het profeten geworden en zelfs concurreerende profeten.

Is het wonder dat daarbij dan dikwijls de politie te pas moet komen als er in een land meer dan 2000 van die profeten in actie zijn?

Zelfs in een land als China, waar men met gekrenkte geestvermogens zoo gemakkelijk vrij-uit gaat!

Maar wat voor Ned.-Indië van meer en direct belang is, in het »interview» is in hetgeen de gezant vertelde over wat Z. Ex. noemde »het ontwaken van den Chineeschen Draak».

»Der chinesische Drache, der so lange geschlafen hat, ist von den Fremden gekitzelt worden, bis er erwachte. Er ist noch schlafbefangen, und unwillig über die Störung seiner Ruhe schlägt er mit seinen Tatzen um sich und bewegt seinen gewaltigen Leib. Dass die Borwitzigen, die an ihm herumzerrten und auf seiner Nase tanzten, dabei herunterfallen und zuschaden kommen, ist nun einmal nicht zu ändern. Wieder einzuschläfern ist der chinesische Drache nicht. Sie hätten ihn ja schlafen lassen können, dan hätten sie noch lange aus den Schätzen, die er in seiner Höhle bewacht, sich bereichern können. Nun müssen sie es eben nehmen, wie sie selbst es sich bereitet haben.»

»Was Exzellenz da sagen, klingt, offen gestanden für europäische Ohren etwas beunruhigend.»

»Ist es aber nicht, wenn man in Europa kaltes Blut bewahrt. Bei einer Umwälzung, wie der, in die China jezt hineingeht, läuft selbstverständlich nicht alles ganz glatt ab. Manche Interessen werden sich verletzt fühlen, und aus manchem Munde, nicht aus chinesischem, wird Geschrei ertönen. Wenn die Mächte sich dann vergegenwärtigen, das China nur seine berechtigten Interessen vertritt und für seine Umbildung im modernen Sinne wirken will, dann werden sie sich durch dieses Geschrei nicht irre machen lassen, sondern im Gegenteil China bei der Durchführung dieser zivilisatorischen Aufgabe unterstützen".

»Glauben Exzellenz, dasz China diese Unterstützung bei den Mächten finden wird?"

»Ich hoffe es, denn es wäre ein Unglück für die ganze Welt, wollte irgendeine Macht versuchen, den Gang der Ereignisse, wie ich sie hier angedeutet habe, zu hemmen."

Wat »Excellenz Jiut-Schang" hier over het geschreeuw zegt — dat op zal gaan uit niet-chineesche monden als het met de hervorming in China d. w. z. van zijn leger en vloot ernst gaat worden mag voor ons een vingerwijzing zijn. Hoe staan wij met het chineesche vraagstuk in onze koloniën?

Herhaaldelijk is er met aandrang door de indische pers met name door de *Locomotief* op aangedrongen dat wij ons ten opzichte der chineezen in onze koloniën een vaste gedragslijn moeten afbakenen. Tot dusverre echter hebben deze waarschuwingen geen effect gesorteerd. Bij de behandeling van de koloniale begrooting verdwenen de chineezen in den vloedgolf der ministerieele »overwegingen." Er zal wel weder eerst iets zeer opvallends moeten gebeuren, voordat in deze zaak gehandeld wordt En dan is natuurlijk Holland in last.

»Atjehman,» de bekende schrijver in het *Vaderland* over de »pacificatie"(?) van Atjeh, schrijft in dat blad over de »Atjehmannen". Blijkbaar met groote kennis van zaken en met een wetenschap niet alleen van details maar van details, die een *toestand typeeren* toegerust, is hij hier bezig langzamerhand den sluier op te lichten die over deze zaken is uitgespreid.

Veel interessanter dan kolommen Mailnieuws uit de indische bladen geknipt is één kolom lectuur ons door »Atjehman" gegeven. Inderdaad alle de cijfers door »optimisten" met de nauwkeurigheid van een archivaris uit de officieele bescheiden bijeengegaard leggen het af tegen de daadzaken, uit het leven gegrepen, hier door »Atjehman" medegedeeld.

De schrijver gaat in dit eerste artikel na, waarom thans de kolonel van Daalen op Atjeh voor een zooveel moeilijker taak geplaatst is dan vroeger generaal van Heutsz. Hij vergelijkt het optreden in 1890—98 van den toenmaligen kolonel van Heutsz met de wijze, waarop Bonaparte het fransche leger in den eersten italiaanschen oorlog aanvoerde en wie dat gedurende dien tijd in Atjeh kon gadeslaan zal »Atjehman» volkomen gelijk moeten geven.

Daar zat iets Napoleontisch in de manier, waarop van Heutsz de troep wist aan te wakkeren tot het verrichten van daden van buitengewonen moed en dapperheid. Promotiën, eervolle vermeldingen, ridderkruisen, het werd officieren en soldaten steeds voorgehouden, dat zulks het deel kon zijn van een ieder, mits hij slechts zijn best, zijn uiterste best deed.

Maar thans?

»Zou de bezuinigingswoede, vraagt Atjehman, die tegenwoordig in Indië heerscht niet ten nadeele komen van het daar gepresteerde, men zou niet anders dan kunnen toejuichen de verschillende maatregelen, genomen met het doel om de uitgaven te beperken. Waar echter 's lands dienaren, trots de zorgvuldige opvoeding, zich nog niet op het standpunt van halfgoden hebben kunnen stellen en zij het persoonlijk belang, bij de groote moeite, die zij zich vaak getroosten, om voor dat van het algemeen te waken, niet geheel op zijde kunnen schuiven, dienen buitengewone dienstverrichtingen — en tot dezulke rekenen we die op Atjeh gepresteerde — buitengewoon beloond te worden.

We dachten, dat Nederland — een meer moderne opvatting huldigend — den laatsten tijd geleerd had, directe voordeelen op te offeren aan de groote indirecte, welk een uitgebreid koloniaal bezit aan een rijk verzekert. Het schijnt echter deze opvatting niet tot zijn ambtenaren en soldaten te willen uitstrekken. Ten onrechte dunkt ons, want het betrekkelijk gering bedrag, wat door beknibbelen op traktementen kan verdiend worden, weegt niet op tegen de schade, welke daarvoor aan energie en ijver wordt toegebracht.»

En verder zegt hij:

»Maken de ongunstige financieele omstandigheden, waaronder de officieren en minderen op Atjeh verkeeren, waaronder een »zich laten zakken» zoo spoedig als dit mogelijk is, een gevolg moet zijn, de taak voor Van Daalen al niet gemakkelijk, de sterke vermindering, welke de oorlogs- en bestuursspecialiteiten — de Atjehmannen — hebben ondergaan, werkt eveneens zeer ongunstig op de nog te bereiken resultaten. Waaraan is deze vermindering toe te schrijven?

De benoeming van v. Heutsz tot het gouverneurschap in '98 was bijna overal in 't leger met vreugde begroet geworden. Wel was men meester van de Atjehvallei, maar wat had dit te beduiden bij het nog niet onderworpen gedeelte van het reusachtige Atjehsche gebied, dat zich uitstrekte over honderden kilometers langs de Noord-, Oost- en Westkust van Noord Sumatra. Men popelde van verlangen om onder een man als Van Heutsz tegen een vijand te velde te trekken, die gedurende 25 jaar zich zoo prachtig tegen onze troepen geweerd had, om mede te werken aan de onderwerping van het Atjehsche rijk, om tot leugen te maken het beruchte woord van een beroemde Indische specialiteit: »Bij Atjeh begint de nederlaag."

Mocht onder de oudere officieren, wier physieke middelen niet in overeenstemming waren met de krachtsinspanning, die gevorderd stond te worden, de vreugde niet zoo algemeen geweest zijn en bleken zelfs de besten hunner op den duur niet te kunnen voldoen aan de eischen, welke de gouverneur stelde, onder de jongeren heerschte geestdrift zonder uitzondering. Van Heutsz wilde bergen op zijde zetten, welnu, men zou dit doen; hij had op zich genomen met zeer geringe middelen Atjeh's onderwerping en pacificatie tot stand te brengen, welnu, aan hen zou 't niet liggen, wanneer hij daarin zou falen. Uit jong-Holland, uit die subalterne officieren, die jongere ambtenaren recruteerde Van Heutsz het corps d'élite, wat langzamerhand werd aangeduid als »de Atjehmannen». Dat het op sterkte houden van dit corps niet gemakkelijk was, kan alleen diegene begrijpen, welke ooggetuige was van hetgeen voor het lidmaatschap daarvan noodig was. Zooals we reeds zeiden, de w i l was overal onder de jongeren aanwezig, maar niet altijd hielden de lichamelijke en verstandelijke vermogens daarmede gelijken tred. Slechts weinigen konden geheel voldoen aan de hooge gestelde eischen en deze werden krampachtig door den gouverneur vastgehouden, trots de vele vertoogen van den legercommandant, wien 't maar al te duidelijk werd, dat de onttrekking van alle goede krachten aan het leger voor Atjeh, de waarde niet deed stijgen van het elders gelegerde gedeelte daarvan. Dat het uitknijpen van den citroen tot op den laatsten druppel dan ook bij de leden van het corps d'élite door den gouverneur werd toegepast, kan geen verwondering baren. Vernield 's vijands lood en zwaard maar al te vaak elementen, waarvan nog zooveel goeds te wachten was — Vis, Campioni, De Bruin, Steyn van Hensbroec, zoovele anderen gaan nu mijn oog voorbij — de zwaarste verliezen leden de Atjehmannen door ziekten, een gevolg

sessen gekeerd.

Zij dragen de gouden rijks-sieraden, (de *oepatjara Banjak dalang sawoeng gáling*) op de handen in den schoot.

De beide manggoeng's, die den sleep en de spuw-vaas te dragen hebben, zetten zich, zoolang het bezoek in de Prabajeksa duurt, voor hun medemanggoeng's neder.

De Kèparak's ampilandragers staan weder beneden de manggoeng's en dus rechts vóór ons op den vloer onder de tratag.

Een woord over de kleeding der prinsessen, die de toiletten onzer vrouwen in eenvoud en doelmatigheid, desnoods ook in weelde, maar zeker in kieschheid en schoonheidszin ver overtreft.

Slechts de veelal met goudbloemen doorweven zijden *rasoekan* (bovenkleed) zouden wij nog willen weglaten en de welgevormde schouders en armen ontbloot willen zien, zooals dat eenige oogenblikken later zal gebeuren, want dat kleed heeft geen *oorspronkelijk*, veeleer een indoeuropeesch karakter, maar dan dunkt ons geen kleeding denkbaar, die de natuurlijke schoonheid der vrouw beter dekt en volgt en daardoor verheft, dan deze. Dat heeft zij met de klassieke kleeding der oude Romeinen en Grieken gemeen.

Zie de jonge vorstendochters, die meisjes dáárvoor en naast ons op den emper en den tratag-vloer.

Als kinderen en als vorstelijke dochters en kleindochters dragen zij hier dat bovenkleed niet, dat haar oudere zusters ontsiert. Zie hoe de henpen zich ronden onder het keurig geplooide batik-kleed, zie dien in goeden stijl langs het rechterbeen neervallenden sleep. Zie die zuiver geteekende lijnen van dij en onderbeen, tot op den fijnen enkel en den niet door knellend schoeisel misvormden voet, die door een gouden *pending* (ceintuur) omgorde leest, nooit door kunstmatige insnoering benadeeld of bij de oudere meisjes dien zachtgewelfden boezem, rijzend en dalend, over de vouwen van den dwars over de *njamping* (onderlijf) gebonden borstdoek, waarvan het eene uiteinde reingeplooid tot aan de knieen afhangt en dat eenvoudige, met enkele bloemen getooide kapsel! Hoe zedig, rein en bevallig! Zie ook die vorstelijke bijvrouwen dáárginds, dieper in de voorzaal.

Zij dragen geen *klambi* (buis) omdat dit haar onder de oogen van den sultan, in deze omgeving, niet voegt, maar er is niets in haar kleeding en tooi, dat zondigt tegen den goeden smaak.

De juweelen, die onze vrouwen aan ooren en handen en de vorstinnen en prinsessen bovendien op de borst dragen, strijden met ons natuurlijk schoonheidsgevoel evenmin als die enkele rozen of mèlati's in haar haarwrong.

Zij teekenen zonder te mismaken en veredelen door tegenstelling en kleur.

Dit geldt echter niet van het borèh-geel, noch van de half geschoren en bijgewerkte wenkbrauwen der manggoeng's, die ons aan den hoofdtooi der javaansche bruiden herinneren.

De elders gegeven beschrijving van de kleeding dezer edelmaagden ontheft mij van eene herhaling daarvan, om dezelfde reden mag ik eene nadere opsomming van de kleedingstukken en het dienstmes der kèparak's overbodig achten en meen ik te mogen volstaan met in herinnering te brengen, dat de samir, die zij om den hals dragen, het diensteeken is, dat aanduidt dat ze op dit oogenblik de draagsters zijn van vorstelijke eigendommen en poesaka's.

Op den tratagvloer beneden en achter de prinsessen zijn dergelijke, maar veel jeugdiger vrouwen en meisjes gezeten, de veelal adellijke ampilandraagsters der sultan's en der prinsessen.

Zij dragen geene andere kleeding dan een *tapihloerik* (d. i. dubbele borstrok), voor zoover zij reeds volwassen zijn, of een gordel en de kèperak's der sultane's moeder en der vorstelijke gemalin bovendien een zijden, met gouden kronen of bloemwerk en franjes gezoomden, samir.

Ook deze kleeding voldoet volkomen aan de strenge eischen van stijl en smaak.

Onder de ampilans, die deze kèparak's in handen hebben, blinken de gouden en met juweelen bezette betelstellen en spuw-vazen der sultane's door fijnheid van vorm en bewerking.

Onder de uiteinden der tratag en verder daarbuiten onder het lommer der boomen of in de brandende zon, zien wij gansche scharen vrouwen en kinderen zitten.

Het zijn de *èmbans*, de voedsters of wachteressen der jongere kinderen, klein-kinderen en achter-kleinkinderen van den vorstelijken stam, wier gesloten pajoeng's hun tegenwoordigheid aanwijzen en verder tallooze dienaressen en volgelingen ook van lageren en niet-adellijken rang, die met hun mannen en kinderen in den kraton verblijf houden of er althans hun dienstwsrk te verrichten hebben.

(Wordt vervolgd.)

van het »surmener«, dat op hen door het bestuur van Atjeh werd toegepast. Een enkele maal zelfs, wierp de Gouverneur zijn citroenen weg, voor deze geheel uitgeknepen waren, omdat de aard van hun sap niet meer geheel naar zijn smaak was — het 't verhemelte strelende zoet van mandarijntjes is gewoonlijk aangenamer dan 't wrange zuur van den eigenlijken citroen. — Wanneer men nu nog bedenkt, dat bij het toekennen van belooningen nog al willekeurig werd te werk gegaan — leelijke woorden als nepotisme en favoritisme wenschen we niet te bezigen en daarom wijten wij de niet altijd juiste verdeeling der belooningen maar liever aan een zekere neiging tot willekeur — en als gevolg hiervan zich soms zeer goede krachten van het Atjehsche arbeidsveld terugtrokken, dan zal men begrijpen, dat het door ons bedoelde corps d'élite leelijk is geslonken. Aangezien nu over het resteerende deel de Gouverneur-Generaal zich de volle beschikking heeft voorbehouden en Atjeh herhaaldelijk uitstekende elementen moet afstaan aan andere deelen van den Archipel, waar buitengewone bestuurs- of oorlogsspecialiteiten noodig zijn, is het niet moeilijk te begrijpen, dat ook wat aangaat de superieure onderaanvoerders, van Daalen in veel ongunstiger omstandigheden verkeert dan Van Heutsz vroeger. Meer nog dan andere rijken behoort Nederland dus te bedenken, dat die staat zijn eigen belang het beste dient, welke op dat van zijn dienaren de noodige acht geeft«.

De conclusie waartoe »Atjehman« dan komt is, dat, door bezuiniging op de toelagen, vermindering van de troepen en achteruitgang van het gehalte der »vechtmajoors« de toestand op Atjeh weder zeer precair is geworden. Te drommel heeft »Atjehman« dan in November niet gehoord hoe in de kamer de specialiteiten den Minister van Koloniën lof hebben toegeworpen omdat Z. Ex. zoo zorgvuldig op de kleintjes paste?

Intusschen als »Atjehman« maar volhoudt dan zal hij komen waar hij wezen wil. De roes van de »Atjeh-overwinningen« is over en de officieele en officieuze verdedigers van het onverantwoordelijk bedrijf der laatste jaren houden zich muis-stil. Voor »Atjehman« is dat een goed teeken.

* * *

»Cosas de Curaçao« schrijft de *Nieuwe Amsterdamsche Courant* van 25 Februari boven een artikel over de bekende quaestie van de »staking« van den kolonialen Raad te Curaçao. Naar aanleiding nu van het verweerschrift der leden van den Raad, die in staking geweest zijn schrijft het blad:

»Wij stellen ons geen partij en erkennen gaarne dat het bestuur van den tegenwoordigen Gouverneur zich zeer gunstig onderscheidt van dat van zijn voorganger. Of evenwel het prijzenswaardig streven om de zoolang verwaarloosde Kolonie er weer bovenop te helpen, niet nu en dan leidt tot voorstellen en proefnemingen, welke door den Raad, wellicht terecht, als doelloos worden verworpen; dat deze zich daarbij, wederom wellicht terecht, gegriefd voelt, wijl er met zijne zienswijze geen rekening wordt gehouden, ziedaar wat wij niet onwaarschijnlijk achten. En waar deze waarschijnlijkheid, althans de mogelijkheid bestaat, daar achten wij het plicht der Regeering bij hare beoordeeling van deze *Cosas de Curaçao* niet enkel af te gaan op de inlichtingen van ééne partij alleen, maar ernstig te onderzoeken of er in de klacht over miskenning, van de zijde van de Leden van den Kolonialen Raad geen waarheid schuilt, en zooveel doenlijk mede te werken tot wegneming van gegrond bevonden grieven.

Dat de plaatsen door hun aftreden opengevallen reeds wederom door anderen zijn bezet, bewijst niets tegen hunne houding, terwijl de wijze waarop de Minister van Koloniën zich over deze zaak heeft uitgelaten, inderdaad geen navolging verdient«.

Dit laatste is zeer zacht uitgedrukt en waar deze waarschuwing komt van een zijde, die in West-Indische aangelegenheden gemeenlijk goed ingelicht is, daar zal de Minister van Koloniën zich voor de tweede maal wel niet meer zoo luchtigjes over deze zaak uitlaten als hij dit in December jl. deed. De *Cosas de Curaçao* zijn werkelijk niet alleen te verklaren met duistere intrigues van Roomsch-Katholieke geestelijken. Dat gaat inderdaad niet aan.

* * *

De *Nieuwe Courant* maakt bij de bekende overeenkomst tusschen de Indische regeering en het weekblad de *Bintang Hindia* het volgende commentaar:

»Door den officieelen aandrang tot verspreiding van dit blad, door deze tegemoetkoming en door de opneming van stukken van de regeering of van regeeringspersonen afkomstig, geeft men daaraan in de oogen van den inlander het karakter van een officieel orgaan, de Soewara Kandjeng Gouvernement — stem van het Gouvernement — zooals een der Indische bladen het reeds noemt en daartegen bestaat zeker ernstige bedenking.

De hoofdredacteur is en blijft volkomen vrij om in de andere bladzijden, ja, zelfs in die acht gereserveerde, als zij niet gevuld worden met officieele berichten of toelichtingen, zijn eigen beschouwingen en zijn eigen meening mede te deelen, ook al zijn deze geheel in strijd met de bedoelingen en de denkbeelden der regeering.

De inlanders, die het blad lezen, al mogen daaronder ook veel ambtenaren en hoofden wezen, zijn over het algemeen van weinig intellectueele ontwikkeling; van hen kan niet worden verwacht, dat zij op den duur onderscheid blijven zien tusschen de gevoelens van het gouvernement en van den hoofdredacteur. Dit geeft aanleiding tot misverstand, tot verkeerd begrijpen en kan daardoor leiden tot groote ontevredenheid; men moet alle reden daartoe, vooral bij een overheerscht en weinig ontwikkeld volk, dat zich door dweepers gemakkelijk laat meesleepen, zorgvuldig vermeiden.

Daarnevens zal deze bevoorrechting van dit Maleische blad boven de andere in Indië verschijnende, zeer gerechte ontevredenheid wekken bij de andere redacteuren, waaronder ook inlandsche die haar al spoedig zullen toeschrijven aan de omstandigheid, dat zij maar inlanders zijn en de hoofdredacteur van de *Bintang Hindia* een Europeaan is.

En is het niet om te lachen, dat het gouvernement, als de schuldenaar in gebreke blijft, zich zal moeten belasten met de inning van de abonnementsgelden van een particulier tijdschrift?«

Wat de Controleur nijdig doet uitvallen:

»Eigenlijk is 't om te huilen in plaats van om te lachen. Hoe strookt dit nu toch met een liberaal bewind als wij heeten te hebben? 't Onderhouden van een aldus geprotigeerde koloniale pers is toch geen vraagstukje van ondergeschikt belang!«

Zou de *Controleur* niet vergeten dat de plaats die de inlandsche pers inneemt een andere is dan die door de nederlandsche pers Nederland ingenomen? En met het liberalisme van een Mr. Fock heeft die *Bintang Hindia* historie nu heelemaal niets uit te staan.

Voordrachten op Indisch Gebied.

In de afgeloopen week zijn weer op verschillende plaatsen vergaderingen belegd tot het houden van voordrachten en besprekingen over onderwerpen, Nederlandsch Indië betreffende, welke zeker ieder in meer of minder mate er toe hebben bijgedragen om de belangstelling levendig te houden of dic, — wat zeker nog meer noodig is —, op te wekken. Met het oog op dit laatste, komt 't ons voor, dat zulke bijeenkomsten vooral in de meest noordelijk en zuidelijk gelegen deelen van ons land veel meer moesten plaats hebben. «Oost en West» wil gaarne desgewenscht hiertoe hare medewerking verleenen.

De belangrijke lezing over de **Bedevaart naar Mekka**, door den heer *C. Spat*, den 21sten Februari voor een groot aantal leden en geïntroduceerden der afdeeling 's-Gravenhage in het Diligentiagebouw gehouden, vond een zeer aandachtig gehoor. Wij zullen van het gesprokene hier geen uitvoerig verslag geven, daar, naar wij hopen, nog vele onzer lezers in de gelegenheid zullen worden gesteld, het door hem op onderhoudende en welluidende wijze voorgedragene te hooren, hetgeen heel wat aangenamer en indrukwekkender is, dan het in lange kolommen te lezen. Daarom willen wij thans volstaan met hier in korte woorden weer te geven het besluit waartoe hij kwam, en dat geheel in den geest van het streven onzer vereeniging is.

In de djawa-kolonie te Mekka (waar menig, uit onzen Archipel afkomstige geleerde, zeer hoog staat aangeschreven) klopt het hart van het Mohamedanisme, dat zich over bijna geheel Ned. Indië heeft verspreid. Alle bedevaartgangers brengen uit Mekka van de Pan-Islanistische beweging wel iets mee naar huis, en deze neigingen kunnen licht in fanatisme overslaan. Het Nederlandsche gouvernement bedenke dus: *gouverner c'est prevoir.*

Tegenover den haat, te Mekka uitgestrooid moeten wij Nederlanders, zoowel in Indië als hier, stellen die groote liefde jegens den Inlander, welke langs verschillende wegen in alle opzichten het heil der daar inheemsche bevolking tracht te bevorderen.

* * *

Op de bijeenkomst van 19 dezer in het Toussainthuis gaf de heer *Schut* een duidelijk beeld, uit persoonlijke ervaring, van het **Zendingswerk op Zuid- en Noord-Celebes,** hoe daar o. a. op het groote eiland Moro, waar vroeger de Roomsch-Katholieken waren vermoord geworden, thans geheele dorpen het verlangen hebben te kennen gegeven om tot het Christendom over te gaan. Deze zendeling, die den algemeenen toestand der bevolking aldaar zeer hoopvol inziet, wanneer er slechts een voldoend aantal leiders kon worden aan het werk gesteld, wist menige bizonderheid omtrent haar zeden en gewoonten te verhalen, en toonde ook eenige door hem zelf vervaardigde penteekeningen daarop betrekking hebbende, o. a. aantoonende hoe de briefwisseling in Halmaheira op zeer poëtische wijze geschieden door middel van een palmblad, dat, al naar gelang van het behelzende bericht, op eigenaardige manier gestrikt of gevouwen is, terwijl er ook bloemen of andere welsprekende toevoegsels ingestoken en het geheel door vriendehand overgebracht wordt.

* * *

Voor een klein auditorium te Leiden, hield de heer *J. C. van Eerde*, een voordracht over: **Een bergtocht op Lombok**. Daar wij niet het voorrecht hadden deze bij te wonen, geven wij hier het verslag weer, dat daarover in *Het Vaderland* heeft gestaan:

«Spr. schetste het centrale bergstelsel van dat eiland en de beteekenis, die het heeft voor de irrigatie. De bevolking is er zeer goed van bewust, dat de bosschen, op het Rindjani-gebergte gelegen, nuttig zijn voor den waterrijkdom van het land, de vorsten stelden dan ook bepalingen vast om ontwouding daar te voorkomen. Bovendien denkt de bevolking, dat bij het in het hooggebergte gelegen meer een godin zetelt, die men niet mag ontstemmen, maar door offers dient te bewegen regen en water in de rivieren te schenken, zoo uit waterschaarschte haar misnoegen mocht blijken. Soms gaat dan ook een deputatie van waterschapshoofden naar het meer, om daarin een offer te werpen, bestaande uit een gouden vischje en eenige edelgesteenten. Spr. heeft met enkele andere ambtenaren zulk een offertocht medegemaakt en geeft daarvan een beschrijving. Eerst den tocht door het bosch, die eenige dagen duurde, daarna het bereiken van het meer in het hooggebergte, dat een overweldigend schouwspel opleverde. In het midden rijst een werkende vulkaan omhoog, en de plek van Lombok, die nog nimmer werd bestegen, steekt nog meer dan 1800 M. uit den oostelijken oever zijn spitsen kop in de wolken. Bij de afwatering van het meer bevinden zich vele warme zwavelbronnen. Spr. geeft een vergelijking tusschen het Rindjani gebergte en het Tengger-gebergte op Java en schetste het meer als een zandzee, met water gevuld. Bij de ceremoniën der inlanders, gedurende den tocht en bij het aanbieden van de offerande aan de godin van het meer, stond spr uitvoerig stil.»

* * *

In eene buitengewone vergadering der Maatschappij van Nijverheid, afd. Amsterdam, heeft de heer J. C. Boot, technoloog van het proefstation der Klattensche Cultuur-Maatschappij op Java, een voordracht gehouden over: **De suikerindustrie op Java**.

Uit een overzicht van de productie der verschillende suikerproduceerende landen der wereld, toonde hij aan, dat Java een van de gewichtigste is. Het aantal suikerfabrieken op heel de wereld is 4405, dat der raffinaderijen 128. Van de wereldproductie leverde Java 1 millioen ton, of ongeveer 10 pct. De waarde is moeilijk op te geven, omdat de suiker aan belangrijke schommelingen onderhevig is, mede door uitvoerrechten. Op een kaart toonde spr. de 180 suikerfabrieken op Java aan.

Na een historisch overzicht volgde een uitvoerige uiteenstelling van de rietcultuur en de wijze van bewerking van het materiaal. Met afbeeldingen werden de grondbewerkingen verduidelijkt.

De ruwe suiker wordt grootendeels naar Amerika uitgevoerd; op kleur wordt echter niet betaald, dit geschiedt volgens het suikergehalte. De uitvoer naar Amerika is daaraan toe te schrijven, dat de Javasuiker op de Europeesche markt moeilijk kan concurreeren met de gepremieerde beetwortelsuiker. Het verbruik van suiker op Java is gering. Hoogstens wordt er 10 pct. verbruikt, en 90 pct. uitgevoerd.

Spreker eindigde met de aandacht te vestigen op de belangrijke instellingen, die op Java de rietsuikerindustrie bevorderen, nl.: 1o Het algemeen syndicaat van suikerfabrikanten op Java. 2o. Het archief voor de Javasuiker industrie. 3o. Het proefstation voor de suikerindustrie in West-Java. 4o. Het proefstation Oost-Java, en het proefstation der Klattensche Cultuurmij. te Klatten, waarvan spr. directeur is.

Uit de Oost-Indische Mail.

Jute-Java cultuur. Nu wij door de vermindering in welvaart van den Inlander en door den achteruitgang van de koffiecultuur moeten denken aan het scheppen van nieuwe volkscultures, is 't voor menigeen wellicht onbegrijpelijk waarom niet getracht wordt om de jute, evenals in Britsch-Indië, tot een volkscultuur te maken.

Aan 't *Bat. Nbl.* ontleenen wij daaromtrent o. a. het volgende:

»De uitkomsten van de door de regeering genomen proef in 1904 en 1905 met den verbouw van jute op Java vindt men in **Teysmannia** vermeld. Daaruit blijkt voldoende dat de regeering heeft gedaan wat zij kan. O. m. vonden wij aangeteekend, dat men vermeende dat de jute een tropisch gewas is en dus op Java wèl zou gedijen, hetgeen echter gebleken is niet juist te zijn.

Wanneer men nagaat welke factoren maken, dat Bengalen het uitverkoren land voor den jutebouw is, dan stuit men spoedig op de volgende natuurlijke voordeelen:

Primo met betrekkelijk weinig moeite en geringe kosten worden in Bengalen de hoogste vezelopbrengsten verkregen, secundo vele en goedkoope werkkrachten, tertio gemakkelijk en goedkoop transport van de vezel naar de handelscentra..

Het is de gelukkige combinatie van deze 3 factoren, welke maken, dat Bengalen jute voortbrengt, tegen een prijs, waarvoor met waarschijnlijkheid geen ander gebied haar zou kunnen leveren.

De economische quaestie deed prof. Treub ook aanstonds besluiten een cultuurproef op Java te doen nemen in een dichtbevolkte streek en niet op schaars bevolkte

sawahgronden, terwijl hij ook meende dat de cultuur daar de meeste kans had als 2e gewas op sawahs verbouwd.

Daarom werd de keus gevestigd op een streek in 't Gombongsche in Bagelen, en had de proef plaats onder persoonlijk toezicht van den regent.

Helsas! in bovengenoemd tijdschrift is te lezen met welke slechte resultaten alle pogingen werden bekroond.

De cultuur der jute is er niet met voordeel te drijven: de jute legt een abnormalen groei aan den dag, gecultiveerd onder omstandigheden, zooals die te Karang Anjer gevonden worden en die zullen wel geen uitzondering vormen op Java.

Ook een proef te Loemadjang genomen was niet bijzonder gunstig, daar de planten er schraal uitzagen

De proef in 't zuidergebergte bleek even als in Djokja geheel mislukt te zijn. Ook zijn van bestuurswege nog enkele proeven in de Westerafd. van Borneo genomen, die eveneens als mislukt zijn te beschouwen.

De meest leerzame, tevens de best geslaagde is, die, genomen in de dessa Tjankoep, waar een bouw tegalveld werd verdeeld in 5 deelen, waarvan elk een proefveld gaf onder verschillende omstandigheden, met betrekking tot grondbewerking, bemesting, uitzaaiïng en uitplanting. Het product van één bouw kan op pl.m. 10 picols worden geschat, hetgeen met de andere verkregen resultaten aanleiding gaf te concludeeren dat de **jute cultuur den inlander geen voordeel oplevert**.

Emigratie naar Zuid-Sumatra. De door het gouvernement aangestelde emigratie-agent Mas Ronodimedjo heeft in Banjoemas 150 personen bijeengebracht om naar de Lampongsche districten te verhuizen, schrijft de *Sem. Ct.*

Kenajan. De onderneming Kenajan in de residentie Djokjakarta, die in het vorige jaar aanleiding heeft gegeven tot zoovele beroeringen en toebehoorde gedeeltelijk aan de Cultuurmaatschappij der Vorstenlanden, gedeeltelijk aan de Erven Küpfer, is, naar men ons mededeelt, verkocht.

Wie onder de nieuwe regeling, voorgeschreven door den resident, de onderneming verder zal drijven, is ons nog niet bekend.

Het *Bat. Nbl.* van 26 Januari jl. deelt in een hoofdartikel het een en ander mede over den **toestand in de afd. Bekasi** en zulks naar aanleiding van een open brief, waarin de gewezen griffier van den landraad aldaar, de heer P. H. Bodemeijer, bekend uit het onlangs tegen hem gevoerde geding, zich tot den gouverneur-generaal heeft gewend, (zie *Javabode* van 24 Jan. jl.) en waarin hij den chineeschen landheeren allerlei kwade praktijken ten laste legt en bestuur en politie beschuldigt van daarop rustig toe te zien. Wij laten hieronder letterlijk volgen wat over de veiligheid en de zorg voor de justiciabelen geschreven wordt:

»Hoe het met de veiligheid en de zorg voor de justiciabelen gesteld was, leert het proces, thans voor den landraad te Bekasi gevoerd tegen den gewezen demang Moedjimi. Het was daar, onder den rook van Batavia als het ware, een schrikbewind naar de manier van de Maffia. Geleidelijk komt in het proces aan het licht wat een schandelijke knoeiwinkel het daar ginds was; van hoog tot laag vormden de inlandsche ambtenaren als het ware een kongsie om de laatste druppels van den citroen — de kleine man — er uit te persen. Het heil der bevolking is daar een klank gebleken, erg mooi in den mond der *blanda's*; wat die bevolking had, moest zij offeren aan den demang; en schoot er wat over dat niet direct te gelde kon worden gemaakt: er waren anderen, met geraffineerde manieren, om haar dat afhandig te maken. En het europeesch bestuur zag rustig toe.

Zoo was de toestand nu twee jaren geleden en een tijd daarvóór.

En tegenwoordig is de toestand zóó, dat er nog steeds een compagnie infanterie verblijf houdt, welke in den omtrek steeds patrouilleert. Dat de zaak Moedjimi meer licht nog verspreide over de Bekassische toestanden, opdat de regeering een uitgangspunt vinde, voor een ernstig onderzoek!

Moedjimi, die van een 16 tal meer of minder zware misdrijven is beschuldigd, ontkent in de eerste zitting op 24 Januari jl. zich schuldig te hebben gemaakt aan 't hem ten laste gelegde. De omstandigheid, dat hij bij de huiszoeking in 't bezit werd bevonden van gewaarmerkte bankbiljetten tot een bedrag van f 100, tracht beklaagde op een sluwe manier aannemelijk te maken.

Hij wil 't doen voorkomen, als zou hij het slachtoffer zijn van de machinaties der chineesche landheeren in 't Bekassische. Zoo lezen wij in 't *Bat. Nbl.* van 24 Jan. jl.

Irrigatie. Dat naar aanleiding van de jongste rampen op Midden-Java het irrigatie-vraagstuk aan de orde zou zijn, was niet meer dan natuurlijk. Van afdoende plannen lezen wij echter nog niets. Wel meldt *de Locomotief* van 25 Januari: „Steeds werd tot heden het beginsel gehandhaafd bij B. O. W., dat kleine verbeteringen en uitbreiding van de z.g. **inlandsche bevloeiïngen** zooveel mogelijk aan de bevolking zelve moesten worden overgelaten en dat daarbij alleen dan van landswege hulp verleend kon worden, als de te ondernemen werken ten goede kwamen aan een min of meer omvangrijk en zich over meerdere dessa's uitstrekkend gebied. De aarden dammen in de kleinere rivieren werden dus geheel door de dessa's zelven onderhouden.

Thans echter, zoo schrijft het blad, wil de regeering een deel van het door Nederland beschikbaar gestelde bedrag, ter economische ontwikkeling, besteden aan de verbetering van die dessa-irrigatiewerken op 's lands kosten. De bevolking zal alleen het graafwerk voor haar rekening moeten nemen, voor het metselwerk zorgt het gouvernement. Zoo weten we tenminste al iets van de wijze, waarop van de hulp uit Nederland gebruik gemaakt zal worden. Het blad wijst echter op de groote uitgaven, daar een gemetselde stuwdam wel f 5 à f 6000 kost en de som heel gauw verbruikt zal zijn aan deze partieele bevloeiïngen, waarvoor de dessa thans zelf zorgt en waarover geen klachten worden vernomen. En dan is 't de vraag of de uitgetrokken som niet beter besteed zou zijn aan bespoediging van de voltooiïng van eenige grootere irrigatiewerken, waarvoor bijv. de werken in Demak zeer zeker in aanmerking zouden komen.

Een staartje van de zaak Vierhout. De *Java-Bode* deelde dezer dagen mede, dat de krijgsraad te Weltevreden den kapitein der infanterie W. G. L. Snijders tot een maand gevangenisstraf veroordeelde, te vervangen door militaire detentie van gelijken duur, en f 50 boete, wegens het openbaar maken van toevertrouwde geheimen, door iemand, die uit hoofde van zijn beroep er van kennis droeg en niet wettig verplicht was tot de openbaarmaking.

De *Soer. Ct.* deelt mede dat wij hier te doen hebben met den berichtgever van *de Loc.*, dien de heer Vierhout niet heeft willen noemen en die zich, toen hij vernam, welke onaangename gevolgen deze plichtsbetrachting voor den Semarangschen journalist had, zich zelf heeft aangemeld.

Buitenbezittingen.

Naar aanleiding van het overzicht in de *Nieuwe Courant* van 't geen door de controleurs B. B.: *C. Lulofs* en *J. C. van Eerde* is geschreven over den vorm, waarin de **directe belastingen, van den Maleijer ter Sum. Westkust** zouden behoeven te worden geheven schrijft de *Javabode* 't volkomen eens te zijn met de conclusie, dat de gordiaansche knoop in deze aangelegenheid thans spoedig behoort te worden doorgehakt, en maakt de opmerking dat hetgeen door den minister van Koloniën daarover in de Kamer werd gezegd, een treurig Jantje van Leijden was. Intusschen werd der Indische regeering de beslissing niet gemakkelijk gemaakt, »de oude garde der ambtenaren ter Westkust met den vorigen gouverneur aan 't hoofd, was bang voor de grooten mond van den »fieren" umatraanen den tegenwoordigen gouverneur mocht wel wat tijd gelaten worden om zich een eigen meening te vormen uit de lawine van officieele en particuliere adviezen. Lang zal dit echter niet meer duren en dan kan men er staat op maken dat de heer Heckler niet als zijn voorganger drie bataljons tegelijk zal nemen om den Maleijer zijn wil te kunnen opleggen. In den aanvang zal wel eenig verzet dreigen, Dat men dan in Nederland niet dadelijk moord en brand schreeuwe als werkelijk de bajonet eens op 't geweer geplaatst wordt: het zal spoedig uit zijn en Java ontlast van een vijftal millioenen. Het *moet* daarheen, en het *kan*.»

Wij hopen 't van harte, maar dan liefst langs minnelijken weg!

Hoe onze positie in Zuid-Celebes is, beschrijft de *Javabode* in 't kort als volgt: Sedert de gevangenneming van den Vorst van Boni en sedert die van Goa zijn land verliet en de Soppengsche hoofden van verzet zich onderwierpen, is de rust volkomen. Nergens meer sprake van verzet, overal bereidwilligheid, hier en daar zelfs bewijzen van ijver in de opvolging der bestuursbevelen. Geen sprake van haat of wraak, blijkbaar een gevolg van de goede verwachtingen van ons bestuurstalent en groot verlangen naar rust en orde.

Thans moet er hard gewerkt worden van bestuurswege; geleidelijk moet er een toestand van orde en regelmaat groeien. Met vaste hand moet gewerkt worden aan de verheffing van een volk, dat opgegroeid is onder de tyrannieke en onoordeelkundige leiding en zich aangepast heeft aan allerlei vicieuse toestanden.

Er moet met beleid en vaste hand een nieuwe koers gestuurd worden en na korten tijd zal de gezeten bevolking ongetwijfeld den tactvollen bestuurder tegemoet komen en steunen in zijn taak. Daarmede is het pleit gewonnen en de grond gelegd voor een zich geleidelijk ontwikkelende hervorming van heel de inlandsche maatschappij.

Het blad is ook geen voorstander van de heffing eener oorlogsschatting en vindt 't practischer als wij het recht van den overwinnaar om schatting te eischen, hadden gebruikt om de bevolking te ontwapenen. De bestuurstaak onzer ambtenaren wordt daardoor onnoodig verzwaard en het vertrouwen der bevolking geschokt. Dat een der bestuursdaden is geweest het invoeren van een geregeld belastingstelsel, heeft daarentegen de volle instemming des schrijvers. Ieder onderdeel van onze bezittingen moet zijn eigen bestuurskosten dragen. Alleen op dezen grondslag is geleidelijke ontwikkeling van alle deelen mogelijk.

De *Locomotief* is niet best te spreken over het regeeringscommuniqué omtrent de bedoelingen met Zuid- en Midden-Celebes, daar dit niet schijnt te kloppen met hetgeen de gouverneur-generaal in zijn troonrede van 31 Aug. j.l. omtrent de plannen met Celebes losliet.

»Het tot dusverre behaalde succes onzer wapenen, gepaard aan gematigdheid in ons optreden, doet de beste verwachtingen koesteren omtrent een spoedig einde van den krijg, waarna gestreefd zal worden, door doortastende, tevens beleidvolle bestuursmaatregelen voor goed onder ons gezag een ordelijken en den vrede verzekerenden staat van zaken te vestigen in het welbegrepen belang van land en volk».

Met andere woorden dus: dat een sterke neiging bestaat tot het brengen van een groot deel van Celebes, als thans Goa en Boni, onder ons rechtstreeksch bestuur.

En thans wordt in haar communiqué door de regeering geconstateerd, dat gouverneur Kroesen reeds in verscheidene zijner handelingen het bewijs heeft geleverd, dat men de zelfbesturen op Celebes wenscht te handhaven en dat dus de vlucht van den radja van Goa onmogelijk ooglnikend kan toegelaten, laat staan, bevorderd zijn, om dan des te gereeder te kunnen overgaan tot annexatie van Goa.

Dit niet rechtstreeksche bewijs acht het blad al heel zwak. Immers al wilde de regeering van meet af aan de zelfbesturen handhaven, zoo blijft 't zeer wel mogelijk dat zij juist voor Goa — aan Makassar grenzende — een uitzondering wilde maken en dan kan de vlucht van den radja van Goa wel degelijk der regeering welgevallig zijn geweest. Al weder dus *halve* toelichtingen, zegt dat blad, of liever »*officiëele* waarheden», die meer ongerustheid wekken dan ruiterlijke verklaringen.

H. B. van Daalen toont in een belangrijk opstel in 't zelfde blad, onder den titel van »**Militaire aspiratiën**" te zijn een krachtig voorstander van een militair bestuur op Celebes.

Het zou ons te ver voeren, indien wij al zijne motieven daarvoor hier opsomden en bepalen wij er ons toe zijn pleidooi in 't kort over te nemen, opdat de opmerking niet gemaakt worde dat zijne beschouwingen militaire suprematie en militairisme prediken.

»Een leger — vooral In Indië — mag nimmer een *imperium in imperio* zijn; een overwinning van het militaire over het civiel gezag behoort een onmogelijkheid te wezen; de suprematie en volle contrôle van het civiele gezag — dat is van den gouverneur-generaal in Rade — is een der hoeksteenen van het regeerings-reglement.

Daar, waar geregelde toestanden heerschen, is een militair régime onzin, maar een staat van zaken op Celebes vordert een militair bestuur, 't welk toestanden in 't leven roept, waarop door een zuiver civiel bestuur later met vrucht kan worden voortgebouwd.

En ten slotte: »Geen gouverneur van een gewest kan wenschen, in de, voor het prestige van het civiel bestuur in het algemeen en voor zijn persoonlijk prestige in het bijzonder, altijd eenigszins nadeelige en onaangename positie zich te zien geplaatst, dat hij door de omstandigheden gedwongen wordt, zelf voor te stellen, in 's lands belang, dat hij door een militair worde vervangen. En toch zal zoo iets onvermijdelijk zijn, wanneer verzuimd is een gewest, waar opruiming door het zwaard van een eeuwen-oude chaos ondernomen wordt, onder de krachtige hand van een militair bestuurder te plaatsen, totdat een toestand van orde en van nieuw economisch leven is gevestigd, waarop het civiel bestuur verder kan voort arbeiden."

De *Javabode* voegt aan een mededeeling van het *Soer. Hbl.* dat op dit oogenblik te Kota Radja **drie jonge officieren voor den krijgsraad** terecht staan wegens het doen afmaken van gevangenen, (twee dezer officieren zijn nog wel gedecoreerd en allen bekend als ferme aanvoerders) eenige verzachtende woorden toe, d. w. z.: het blad vergoelijkt niet de feiten zelf, maar hoopt toch dat er verzachtende omstandigheden in volle aanmerking zullen genomen worden, indien die aanwezig zijn. Het is toch bekend, zegt 't blad, dat de opleiding van jonge officieren tot zelfstandige aanvoerders dikwijls veel te wenschen overlaat en het voorbeeld van meer ervarenen niet altijd veredelend werkt, terwijl meermalen op jeugdige schouders een te groote verantwoordelijkheid wordt gelegd.

Het blad eindigt zijn pleidooi als volgt:

Het najagen en afmaken van vijandelijke benden is een wreede noodzakelijkheid, maar menigmaal wordt het uiterst bezwaarlijk een grens te trekken tusschen geoorloofde en ongeoorloofde wreedheid. Een enkele overijlde daad, en de grens is overschreden. Ook is de wreedheid, waarvan de vijand telkenmale blijk geeft, een slechte leerschool; zij verhardt het gemoed zelfs van hem, die oorspronkelijk zacht was van inborst De chefs eischen daden, sporen aan tot kordaat optreden, doortastend handelen; het wordt gewoonte om de deugd van een aanvoerder aftemeten naar het aantal dooden, dat op zijn rekening wordt geschreven. Waarlijk, het pad, dat leidt tot roem en eer, is voor den officier van weinig levenswijsheid wel glibberig en gevaarlijk.

Met aandrang sporen wij aan tot ernstig wikken en wegen, alvorens in zaken als deze het vonnis wordt geveld. In den krijg ervaren rechters wenschen wij den in staat van beschuldiging gestelden jeugdigen aanvoerders toe. Zij zullen recht doen naar eer en geweten, maar rekening houden met eigen bittere ervaring.

Het doodschieten van een gids. In het laatst der vorige week is door den betrokken officier bij het legerbestuur ingediend de schriftelijke verantwoording, nopens de hem ten laste gelegde mishandeling, gevolgd door het doodschieten van een gids in Djambi.

Bedoelde officier is deswege op last van het legerbestuur ter verantwoording geroepen naar aanleiding van het artikel »Schriftelijke Dingen» in het *N. v. d. D.*

Ten slotte nemen wij met volle instemming uit n°. 35 van den 2n jaargang van het *Weekblad voor Indië*, de woorden van *Carlo* uit zijn *Indische Indrukken* over:

Toen ik voor eenige dagen een telegram las uit Europa; »De bevrediging der Oostzee-provinciën maakt gestadig voortgang» dacht ik: welk een wereld van wreedheid, barbaarschheid, en jammer, wordt daar in dien enkelen regel ontdekt. »De bevrediging der Oostzee-provinciën maakt gestadig voortgang!» De pacificatie-manieren der Kozakken zijn bekend. Denk echter eens niet aan marteling, aan knoet, aan galg, aan Siberië. Stel u slechts voor dat menschen in de gevangenis worden geworpen, verdacht van deelname aan den opstand, en daar moeten afwachten wat het lot zal zijn, *afwachten*!

En wachten is zulk een zware arbeid. Hoe moet zulk een man niet opschrikken bij elk geluid, denkend dat men hem komt halen voor het bannelingentransport. Hoe moet hij niet geslingerd worden tusschen hoop en vrees bij het vernemen van ongewoon gerucht op straat,

het zien van een rooden gloed door de traliën van zijn cel, het hooren van haastige schreden in de gang.

— Men vecht buiten, men overwint wellicht, denkt hij. En ik ben er niet bij! Mijne vrouw en kinderen worden wellicht gedood, geslacht. Ik ben er niet bij, ik zit hier machteloos, machteloos!....

Daar wordt licht gesproken over zulke voorloopige inhechtenisnemingen en de Russische Regeering zou vreemd opzien wanneer men haar van wreedheid beschuldigde alleen wegens het opsluiten en na enkele weken weer loslaten van verdachten. En toch is het wreed!

Ook in Indische couranten lezen we wel eens: »De bevrediging van dit of dat landschap gaat voort«. »De pacificatie van Atjeh, die van Djambi vorderen«.

En men heeft kunnen lezen in enkele Bataviasche bladen *hoe* er dikwijls gepacificeerd wordt. Nevens de sterke impressies door de kunstuitingen der laatste weken in mij gewekt, heeft wel geen ding zulk een indruk op mij gemaakt, mij zoo smartelijk beroerd als dat verhaal van die menschen die uit hun dorp worden voortgesleept, die »kwaadwilligen« moesten aanwijzen, *coute que coute*. Onverschillig of die er zijn of niet, omdat er gejacht wordt en gehaast van boven af, omdat er pressie wordt uitgeoefend, omdat de militairen zich *moeten* onderscheiden, op straffe van voor lummels te worden aangezien.

En gelijk ik bij de menschen uit de Oostzee-provinciën niet het eerst dacht aan hen die het zwarte balletje trekken van dood of levenslange ballingschap, maar alleen aan den schrikkelijken angst der eerste weken, voordat het gevoel is afgestompt door het leed en door de eenzaamheid, zoo wil ik het nu ook niet voornamelijk hebben over de gidsen die doodgeschoten of geranseld worden — (want dat zullen er, hopen we, slechts enkelen zijn) — maar aan die weer terug komen. Met hoeveel zielesmart hebben zij hun dorp in den steek moeten laten, den hals in den lus van het koord, de revolver op hun rug gericht. En met welk een schrijnende smart hebben vrouwen en kinderen den vader zien meesleuren, niet wetende of hij ooit weer terug zou komen.

Hoeveel onnoodig leed doen wij menschen op aarde elkaar toch aan!

West-Indische Berichten.

Suriname. Naar *Onze West* uit goede bron vernam, heeft gouverneur Idenburg den heer M. Nassy, waarnemend districts-commissaris van Beneden-Commewijne, tijdelijk eervol ontheven uit zijne functiën en hem belast met de opdracht eene regeling te ontwerpen voor de invoering van plaatselijke besturen in de kolonie, met eigen geldmiddelen. In verband met deze opdracht, zal de heer Nassy zich tijdelijk te Paramaribo vestigen, terwijl met de waarneming van de functiën van districts-commissaris van Beneden-Commewijne is belast de heer H. H. van Marle, onlangs van verlof teruggekeerd.

Decentralisatie dus ook hier, wat onzes inziens niet anders dan ten goede van de kolonie kan werken *Onze West* stelde eene uitvoerige bespreking van dit onderwerp in uitzicht, maar voorshands kunnen we dus nog niet mededeelen, hoe het denkbeeld in Suriname werd opgenomen. 't Kan zijn, dat men er minder van gediend blijkt, met 't oog op het feit dat decentralisatie naast meer zorgvuldige behartiging der lokale belangen ook lokaal meer offers eischen zal. Maar — de verlichtingsquaestie te Paramaribo o. a. zou zeker al lang haar beslag hebben gekregen, wanneer niet aan het koloniaal, maar aan een gemeentebestuur de beslissing ware geweest.

Aan eene opgave betreffende de uitkomsten der suikerindustrie, waarvan de opbrengst in 1905 10.790.090 kilogrammen tegen ruim 11 millioen in 1904 bedroeg, vonden we door *Onze West* de mededeeling toegevoegd, dat de suiker-commissie in haar advies tot oprichting eener centrale suikerfabriek in de kolonie, zou hebben gedwaald, door den kostprijs per ton suiker op f 80 te ramen. Op de vijf bestaande suikerplantages bedragen de productiekosten van 80 tot 100 gulden en meer.

Men tracht na te gaan, welke oorzaken tot die aanzienlijke verschillen leidden.

Wat de goudindustrie aangaat blijkt thans uit de volledige opgaaf van de goud aanvoeren in het afgeloopen jaar, dat deze voor Paramaribo 1052 en voor Albina 19 kilogrammen hebben bedragen, terwijl te Nieuw-Nickerie 18 grammen werden aangevoerd — een klein begin dit van eene schoone toekomst?

Iets minder dan een vierde deel, ongeveer 242 kilogrammen waren afkomstig van de placers der Compagnie des mines d'Or in de Lawastreek. De naastvolgende groote producenten waren de Saramacca-Company in Saramacca met ruim 90 kilogrammen, de Guyana Goud Placer in hetzelfde district met ruim 72 kilogrammen, de Seiler-Levie-combinatie in Marowijne met ruim 63 kilogrammen, L. en F. de Jong in Suriname met ruim 60 kilogrammen. Mindrinetie, Suriname en Gros moesten zich met totalen van ruim 22, 35 en 26 kilogrammen vergenoegen.

Het overzicht van de opbrengst der koloniale middelen door het *Gouv. Adv. Bl.* voor 1905 gegeven, toont aan, dat de ontvangsten ad 3,256,808 gld. met circa 324,000 gld. beneden de raming bleven, doch afgezien van de buitengewone inkomsten en de in 1905 voor het eerst geïnde spoorwegontvangsten, nagenoeg overeen kwamen met het bedrag der gewone inkomsten van 1904.

Beekhuizen, de modelhoeve der Moravische Broedergemeente, spant zich in. Er zijn omstreeks 20 stuks vee voor deze inrichting uit Trinidad te Paramaribo aangevoerd.

Curaçao. Wij ontvingen een kort woord van protest van de afgetreden leden van den Kolonialen Raad van Curaçao ten aanzien van de voorstelling van officieele zijde gegeven van hun aftreden. Hieronder komen wij hierop terug.

In een ditje en datje van Sint Eustatius deelt Jan Paul in de *Amigoe* mede, dat de katoencultuur op Sint Martin veel goeds betooft, terwijl de katoenoogst op Sint Eustatius niet zou te loor zijn gegaan, gelijk abusievelijk was gemeld

»Zoo langzamerhand wordt Curaçao een mijnkolonie, teekent de *Amigoe* aan op het bericht dat op Aruba een nieuwe, rijke goudmijn zou zijn ontdekt, terwijl op Saba kans bestaat op de wederopvatting der exploitatie van de zwavelmijn aldaar.

EEN KORT WOORD VAN PROTEST der afgetreden leden van den Kolonialen Raad van Curaçao.

Wij ontvingen een brochure, waarin de afgetreden leden van den Kolonialen Raad van Curaçao verzet aanteekenden tegen de in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Commissie van rapporteurs uit de Eerste Kamer gegeven voorstelling van hun aftreden, als zou de aanleiding hiertoe zijn gelegen in de voorgekomen inkomstenbelasting, tot welker tot standkoming de Raad niet zou hebben willen medewerken.

De heeren zetten uiteen, dat zij in 1904 hebben medegewerkt tot aanneming van eene verordening op de inkomstenbelasting, principeel weinig afwijkende van het in 1905 opnieuw ingediende ontwerp. Technische fouten, zoo van den Raad als van het bestuur uitgegaan, maakten de afkondiging van eerstgoemde verordening onmogelijk, en de afdeelingen uit den Raad verklaarden ook in hun eindverslag van den 24en October 1905 »het volkomen eens (te zijn) met het bestuur, dat het wenschelijk is, om de weerbaarheidsbelasting te vervangen, door eene andere, billijker geregelde belasting en . . . . zich van den beginne af aan bereid verklaard (te hebben) mede te werken »tot het instandbrengen eener inkomstenbelasting«.

De opmerking in genoemde Memorie van Antwoord, dat het besluit om af te treden genomen werd op het oogenblik, dat de voorzitter van den Raad op het punt stond den griffier op te dragen het convocatiebiljet gereed te maken tot het bijeenroepen van een openbare vergadering, waarin de genoemde belasting zou worden behandeld, wordt gezegd op uit de lucht gegrepen inlichtingen te zijn gegrond, ten bewijze waarvan de wijze van behandeling van stukken bij den Kolonialen Raad wordt aangevoerd, waaruit blijken moet, dat van zulk eene convocatie geen sprake kon zijn.

Wij lezen dan in gemelde brochure:

»Weliswaar heeft de ontslagneming kort na de verschijning van de laatste nota's van den Gouverneur betreffende de inkomstenbelasting plaats gehad, maar men schijnt over het hoofd gezien te hebben, den Minister tevens mede te deelen, dat slechts enkele dagen tevoren berichten omtrent de ingediende definitieve begrooting voor 1906 in de Kolonie ruchtbaar werden, welke berichten opnieuw het bewijs leverden, dat van bestuurswege de Koloniale Raad als quantité négligeable beschouwd wordt en dat de leden met alle recht en rede den tijd als verspild mochten beschouwen, welke zij aan de voorloopige behandeling der begrooting besteed hebben.

Zelfs deden de toen uit het Moederland ontvangen berichten ons inzien, dat niet eens ten aanzien van een onderwerp van zuiver locaal belang als de verdeeling van dit eiland in districten naar onze stem geluisterd wordt.

Tot onze verwondering wordt in de Memorie van Antwoord van den Minister niet gerept over de quaestie der district-verdeeling, welke toch herhaaldelijk verschil van meening tusschen den Gouverneur en den Raad heeft doen uitkomen, totdat eindelijk een voorstel van den Gouverneur om het eiland Curaçao in 3 districten te verdeelen, tot het uiterste verdedigd door het Bestuur, door den Raad met algemeene stemmen, die van den voorzitter en den onder-voorzitter inbegrepen, verworpen werd, in weerwil waarvan de Gouverneur den Minister heeft bewogen, om op de definitieve begrooting een post ad f 6000.— uit te trekken voor een proefneming met evenbedoelde verdeeling.

Weliswaar is hier in een der bladen beweerd, dat o a. het lid, dat zich bij de behandeling het meest tegen die verdeeling verzet had, in een gesprek met den Gouverneur de proefneming zou hebben goedgekeurd, maar bedoeld lid is in het volgend nummer van hetzelfde blad („De Vrijmoedige" dd. 23 November 1905) zeer beslist tegen deze aantijging opgekomen, verklarende wel een onderhoud met den Gouverneur over dit onderwerp te hebben gehad, maar in geheel anderen geest dan in dat blad beweerd.

Is het bevreemdend, dat deze hernieuwde bewijzen van geringschatting, gevoegd bij de lange reeks van miskenningen, welke de Raad van het Bestuur heeft moeten ondervinden, den reeds lang boordevollen beker onzer ontmoediging eindelijk tot overloopen brachten?

Door de opeenstapeling van bewijzen tot de overtuiging gekomen, dat wij in onze hoedanigheid van leden van den Kolonialen Raad niet bij machte waren, zelfs het geringste bij te dragen tot het welzijn der Kolonie, daar onze waarschuwingen toch steeds in den wind werden geslagen, zagen wij geen anderen uitweg om ons te onttrekken aan de onwaardige behandeling dan door een betrekking prijs te geven, die, weleer als eervol beschouwd, ons thans vernederend voorkwam wegens de herhaalde miskenningen, welke den vervullers er van door het Bestuur niet gespaard zijn geworden.«

De heeren teekenen ook verzet aan tegen de voorstelling, als zou de door hen gedane voordracht van nieuwe leden voor den Kolonialen Raad niet ernstig bedoeld zijn, door op die voordracht personen te plaatsen, van wie algemeen bekend zou zijn, dat zij òf wegens hun onderdom òf om andere redenen geene benoeming zouden aannemen, en besluiten aldus:

»Het moge wellicht vergeefsche moeite zijn om naar een herstel van grieven te streven, maar wat ook het resultaat moge zijn, wij teekenen dit protest aan, ten einde de publieke opinie te doen inzien, dat onze handelwijze boven verdenking staat. Wat ons betreft, wij zijn ons bewust, als leden van den Kolonialen Raad steeds het welzijn van de Kolonie voorgezeten te hebben en, waar het ons gegeven was, ook te zijn opgetreden in het belang van de Nederlandsche belastingschuldigen, door onze stem te verheffen tegen tal van plannen van het Bestuur, waarvan de te verwachten voordeelen voor de Kolonie minstens twijfelachtig waren — en zulks zonder dat het ooit noodig gebleken was, dat ons eergevoel van buiten af geprikkeld werd, hetzij door den minister Idenburg of door wien ook.«

In ons nummer van den 21en December ll. schreven we naar aanleiding van het Raads-incident het volgende:

»We meenen dat het ten deze al geruimen tijd hard tegen hard ging, en dat voor die stemming beide partijen niet van schuld vrij te pleiten waren.

Eenerzijds zagen we maatregelen, waarvan de bespreking in de pers, die toch geacht kan worden de openbare meening weer te geven, welke zich ook in de raadsbesluiten eenigermate dient af te spiegelen, er op wees, dat er toch in de kolonie waren, die het bestuursstandpunt deelden, op te denken gevende wijze door den Raad met algemeene stemmen verwerpen. Anderzijds kan niet worden ontkend, dat de tegenstand, zoo menigmaal van de zijde van den Raad ondervonden in aangelegenheden, waarbij het bestuurshoofd slechts het welzijn der kolonie voor oogen stond, blijkbaar aanleiding tot wrevel gaf, die dikwerf niet onduidelijk sprak uit den toon der tot den Raad gerichte stukken.

In die omstandigheden was samenwerking onmogelijk en wij meenen dat de Raad, voorzooverre het irreconciliante deel betreft, goed deed en der kolonie een dienst bewees door heen te gaan, zij het ook, dat de wijze, waarop dit geschiedde, aan 'n coup de théatre doet denken, die het bestuurshoofd in het licht van den eenig schuldige zou moeten stellen, — een verkrachting der waarheid.«

Wij hebben hieraan toe te voegen, dat vorenbedoeld protest ons geenszins overtuigd heeft, dat le beau rôle voor de protesteerenden zou zijn weggelegd.

En wanneer de onderteekenaars van het protest eens later in gemoede met zich zelven te rade gaan, zou het ons verwonderen, of dan niet de erkentenis kwam van het feit door eene oppositie quand même vele der grieven te hebben uitgelokt, waarover zij zich nu beklagen — ten onrechte evenwel, waar zij in hunne zelf-suggestie vergeten den oorsprong van dat alles — ieder voor zich — in een mea culpa vast te leggen.

Vanwaar die oppositie quand même?

Eene kleine bijdrage tot het inlandsch onderwijs-vraagstuk.

Debat bij de voordracht van den heer C. F. Zeeman, in de Alg. Verg. dd. 19 December 1905 der Ver „Moederland en Koloniën".

De heer *van Gelder*, oud-inspecteur van het Inlandsch Onderwijs in *Indië*, zegt met belangstelling kennis te hebben genomen, vooral van het tweede gedeelte van sprekers voordracht. Inderdaad, groot is het verschil tusschen *Britsch-* en *Nederlandsch-Indië* wat betreft den omvang van het Inlandsch onderwijs, zelfs al neemt men in aanmerking, dat ook in *Britsch-Indië*, nog 94 pct. van de bevolking lezen noch schrijven kan.

Van ons standpunt gezien, is het *Engelsche* stelsel, dat eerst op het 13de jaar met het aanleeren van eene Europeesche taal, de Engelsche, begint, niet goed te keuren. Bij ons vangt men daarmede vroeger aan, ongeveer op het 8e of 10e jaar, namelijk voor die leerlingen, die later eene opleiding ontvangen op de opleidingsscholen voor Inlandsche ambtenaren en de doctor-djawa-scholen. Van de inlandsche kinderen, die op de Europeesche lagere school worden opgenomen, eischt men, en te recht, op jeugdigen leeftijd reeds zoodanige kennis van het Nederlandsch — eene voor den inlander zeer moeilijke taal — dat zij het onderwijs op de school in die taal kunnen volgen.

Hoe zwaar het aanleeren van het Nederlandsch den inlandschen leerling valt, die daaraan eerst op zijn 13e of 14e jaar begint, is genoegzaam gebleken op de kweekscholen voor inlandsche onderwijzers, waar van 1872 tot 1886 het Nederlandsch als leervak werd onderwezen, en tevens zoo spoedig mogelijk als voermiddel bij het onderwijs in de andere vakken werd gebezigd.

Een niet gering aantal leerlingen moest worden ontslagen, voordat de cursus geheel doorloopen was; de overigen besteedden daaraan 5—8 jaren.

Sedert de afschaffing van het Nederlandsch werd na 4 à 5 jaren met goed gevolg eindexamen afgelegd. Het is daarom gewenscht, voorloopig althans, het Nederlandsch niet weder als vak van onderwijs op de kweekscholen in te voeren.

Het aantal meisjes, dat de Gouvernements-inlandsche scholen bezoekt, is uitermate gering. Voor een deel is dit hieraan toe te schrijven, dat Mohamedaansche ouders niet gesteld zijn op den omgang van jongelieden van beiderlei geslacht en ook vreezen dat de kennis van lezen en schrijven tot correspondentie tusschen jongens en meisjes aanleiding zal geven.

Dat een Europeaan onderwijs ontvangt op eene inlandsche school komt in *Ned.-Indië* zoo goed als niet voor. Slechts één geval is spreker daarvan bekend, waar het den leerling te doen was om het aanleeren van eene in-

landsche taal, en het verwondert hem, dat in *Britsch-Indië* dit meer voorkomt.

Van de instabiliteit der regeering in zake inlandsch onderwijs zijn spreker droevige voorbeelden bekend. Kweekscholen werden opgericht op vrij grooten voet (o. a. te *Bandjarmasin* en *Makassar*) en na eenige jaren weer gesloten. In 1885 werd zelfs de kweekschool voor Midden-Java te *Magelang*, opgeheven; de Javaansche kweekelingen werden deels ter verdere opleiding gezonden naar de Soendaneesche kweekschool te *Bandoeng* en naar de Madoereesche te *Probolinggo*. Dit alles ter wille van bezuiniging, die moeilijk onoordeelkundiger had kunnen worden toegepast.

Eerst in 1894 werd aan het hoofdvolk, den Javanen, recht gedaan door de wederoprichting van eene Javaansche kweekschool te *Djogdjakarta*.

Wat het aantal plaatsen op de kweekscholen betreft, dezelfde onvastheid; van 100 in 1875 werd het aantal in 1884 tot 50 en later zelfs tot 25 teruggebracht.

In het begin van dit jaar is het getal open plaatsen weder bepaald op 50 en 75.

Met de Hoofdenscholen, thans opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren geheeten, zijn wij op den goeden weg. Maar hun aantal — er zijn er slechts drie — is in geene verhouding tot de bevolking en de aanvrage om plaatsing. De oprichting van meer dergelijke scholen is dringend noodzakelijk.

Aan deze scholen is van den beginne af het Nederlandsch vak van onderwijs geweest en voor zoover mogelijk, voermiddel bij het onderwijs in andere vakken.

Dit is ook het geval met de doctor-djawa school, mede eene uitmuntende inrichting, zooals er meer moesten zijn.

Door den heer *van Deventer* is onlangs in de Tweede Kamer bij de bespreking van het inlandsch onderwijs, zij het met zekere aarzeling, het denkbeeld geopperd, of de godsdienstscholen die men overal op Java aantreft, niet dienstbaar zouden kunnen worden gemaakt aan het maatschappelijk onderwijs. Het is waar, wij zouden, indien dit kon geschieden, den historischen weg volgen, want ook in ons land en elders in *Europa* — is het volksonderwijs in lezen en schrijven ontsproten uit en dienstbaar gemaakt aan het godsdienstonderwijs. Maar de inlandsche goeroe's, die thans alleen onderwijs geven in het lezen van den koran, zijn zoo weinig ontwikkeld, dat van het door hen te geven elementair onderwijs in de drie hoofdvakken niets is te verwachten.

Beter is het meer kweekscholen op te richten ten einde meer geschikte onderwijzers te verkrijgen. Nevens de thans bestaande scholen der 1e en 2e klasse, op welke laatste — in een 4-jarigen cursus — behalve in lezen, schrijven en rekenen, ook nog onderwijs wordt gegeven in de Maleische taal en in aardrijkskunde, zou men eene derde soort van scholen kunnen oprichten, met een leerplan, ongeveer gelijk aan dat der gesubsidieerde scholen, waar enkel elementair onderwijs in de drie hoofdvakken wordt gegeven. Het onderwijzend personeel voor die scholen zou opgeleid kunnen worden aan kweekscholen met korte opleiding, bijv. met 2 of 3jarigen cursus.

Evenals in *Japan*, zou het volksonderwijs gewestelijk geregeld kunnen worden met het oog op de verschillende behoefte. Spreker dacht dat voortgaande decentralisatie van bestuur daartoe zou kunnen medewerken. Reeds zijn in het begin van dit jaar in de residentie *Oostkust van Sumatra* drie scholen voor aanzienlijke inlanders opgericht, waarvan de kosten deels door het inlandsch zelfbestuur worden gedragen.

Een *nationaal fonds*, als door den heer Zeeman bedoeld, acht spreker eene illusie. Het particulier initiatief kan geen millioenen opbrengen voor het inlandsch onderwijs, en deze zijn noodig. Er wordt thans nog geen 2 millioen gulden voor uitgegeven; mogen wij binnen niet langen tijd daaraan het dubbele uitgeven.

Wij moeten onze kracht zoeken in eenvoudig, maar goed, ontwikkelend onderwijs, zooals dat breeder is omschreven door den geweezen inspecteur van het inlandsch onderwijs,*) den heer *Habbema*, in de Juli-aflevering van de Indische Gids van 1904, met welk artikel spreker van ganscher harte instemt.

De heer *van Santen*:

De specifiek Engelsche stelling, door den geachten inleider aangehaald: *„dat onderwijzers goedkooper zijn dan rechters"*, is zeker een hoogst begeerlijk argument voor onze huidige koloniale staatkunde; maar voor Nederlandsch-Indië gaat ze niet door. Daar toch zijn onderwijzers duurder dan rechters, althans inlandsche.

En juist in de *duurte* van het inlandsche onderwijs zit het kwaad: Men bezigt daar gebouwen, die paleizen zijn, in verhouding tot de schamele, bevende huizen van de ouders der kinderen en de personen, die lezen, schrijven en rekenen leeren en daarvoor slechts weinige uren daags een arbeid verrichten met slechts weinig inspanning van hersenen en spieren, genieten daarvoor een bezoldiging in verhouding als die van een secretaris generaal of een minister, terwijl hier zulk een onderwijzer niet meer dan de verdiensten van een werkman krijgt.

Wil men eenig resultaat van het lager onderwijs verwachten, dan moet een groot, althans een flink procent van de kinderen, die daarvoor in aanmerking komen, er deel aan kunnen nemen, evenals b.v. in *Japan*, waar meer dan 90 ten honderd van die kinderen het genieten. Zooals het nu gegeven wordt, beteekent het niet meer dan een druppel van deze of gene vloeistof zou doen om b.v. het water van den *Hofvijver* te verbeteren. In elke desa, en, waar die klein en dicht bij elkaar gelegen zijn, in twee of drie desa's, zou eene school moeten komen. De onderwijzer zou betaald moeten worden door de schoolgaande kinderen, b.v. met $2\frac{1}{2}$ cent per week van ieder kind: Het onderwijs zou moeten gegeven worden in hoogst eenvoudige bamboezen loodsen, waarvan het onderhoud gevoegelijk zou kunnen worden gedragen door de gemeenten.

De normaalscholen zouden iets beter, maar toch uiterst eenvoudig moeten zijn van inrichting en bediening en het aan de aspirant leeraren te vergoeden bedrag voor kost en inwoning zou in verhouding moeten staan tot het inkomen hunner ouders en dan zeker niet meer dan f 2.— in de maand behoeven te zijn.

Op die wijze opgevoed en opgeleid, zal ieder onderwijzer het Gouvernement op niet meer dan f 100.— à f 125 komen te staan. En in dezen geest ingericht, in overeenstemming met de inlandsche maatschappelijke toestanden, is het onderwijs alleen bestaanbaar en kan het als economischen maatregel zin hebben en voldoen aan de verwachtingen, maar op den tegenwoordigen Europeeschen voet geschiedd, beteekent het niets en nog eens niets.

Naast en met het onderwijs vindt men nog een ander heerlijk middel om te beschaven in *de liefde, die de Javaan heeft voor het tooneel*. Als er een feest wordt gegeven in de Javaansche desa, en dit komt nog al eens voor, blijft er geen oude nènèk bij haar batikraam, maar snelt naar de plaats der wajang om, als het eene kapitaliste is, op een bultzak en anders op een matje of den platten grond gelegen, uren, dagen, nachten te hangen aan de lippen van den *dalang* en daarvan op te vangen een kost, die ook haar maar slecht bevredigt, maar die verbeterd kan worden door hooge kunst, eenvoudig en bevattelijk zooals die kunst zich altijd uit, die veraangenaamd kan worden door er in te brengen eene *Louise*, eene *Carmen*, eene *Poupée*, net zoo mooi als *Lasoeur*, *de sorte qu'on sent d'amour son coeur ému*. Dat zal dadelijk leiden tot verzachting der zeden en verminderen het omzetten van schier elke toename van welvaart in veelwijverij en daardoor reeds doen afnemen de angstwekkende verhooging van prosperiteit.

Aan die wajangstukken zou natuurlijk eene algemeene zedelijke strekking moeten worden gegeven, vrij van elke godsdienstige materie, doch geheel gewijd aan de waarheid, de waarheid in feestgewaad, getooid als de eeuwige bruid van alle aardsche en hemelsche welvaart. Dat zal heel weinig kosten. Er zouden voor ieder district een of twee dalangs moeten worden aangesteld, die spoedig een ruim bestaan zouden vinden.

Daardoor zou men in weinige jaren eene groote hoeveelheid beschaving kunnen aanbrengen.

De heer *Martijn* releveert, dat in de Straits Settlements de Europeesche kinderen met de Chineesche dezelfde scholen bezoeken en dat de uitkomsten daarvan zeer goed zijn.

Ook naar sprekers meening wordt in onze Koloniën veel te weinig voor het onderwijs der Oosterlingen gedaan. De in Indië geboren Chineezen, de baba's, beschouwen Indië als hun vaderland, maar met hen wordt te weinig rekening gehouden. Het is hem bekend, dat deze hier en daar zelve scholen hebben moeten oprichten, maar daarop wordt dan geen Nederlandsch doch *Engelsch* geleerd. Spreker acht dit een bedenkelijk verschijnsel.

De heer *Zeeman* zegt met genoegen de beschouwingen te hebben aangehoord, die eenige der aanwezigen aan zijn voordracht hebben gewijd. Het is hem zeker niet het minst er om te doen geweest eenig debat uit te lokken.

Spreker wijst er op dat in Engelsch-Indië in 1904 besloten werd om het onderricht in het Engelsch te beperken, voorts dat aldaar reeds in 1854 de aandacht werd gevestigd op het onderwijs van de meisjes.

Godsdienstonderwijs is op de openbare scholen in Engelsch-Indië nimmer toegelaten geworden. In hetzelfde jaar 1904 is men daarvan teruggekomen, in dier voege dat dit onderricht op de gesubsidieerde scholen mocht worden gegeven, maar voor de gouvernementsscholen bleef het verbod van kracht. Wat betreft het bezwaar aangevoerd tegen de oprichting van een nationaal fonds ten behoeve van het Inlandsch onderwijs, merkt hij op, dat indertijd wel een paar millioen zijn bijeengebracht ten behoeve van de Zuid-Afrikaansche stamgenooten.

Ten laatste acht spreker het niet onnoodig er de aandacht op te vestigen dat hij niet in alle opzichten met het onderwijs der Engelschen wegloopt, maar alleen het goede dat hij daaraantrof, aan het licht willen brengen.

De heer *van Gelder*, nogmaals het woord verzoekende, vermeent aan inleider te moeten doen opmerken, dat hier te lande van particuliere zijde reeds financieele offers voor het inlandsch onderwijs worden gebracht. De inlandsche scholen welke verbonden zijn aan de zendingstations, worden toch bekostigd uit de gelden die in het moederland aan de zending worden besteed en men weet dat die niet gering zijn.

Wat het streven naar goed en tevens goedkoop onderwijs betreft, tegen groote klassen heeft spreker geen bezwaar, die werden hier ter stede een veertig jaar geleden ook nog gevonden, en goede resultaten zijn daarmede, mits men geschikte onderwijzers heeft, zeer wel te bereiken.

Algemeene Berichten.

De Ombilinspoor alweer beschadigd.

Een telegram uit Batavia aan het Hbld. meldt:

„De spoorbaan langs het meer van Singkarah is over een lengte van ruim drie kilometer beschadigd. Een spoorbrug is in het meer verdwenen."

Het blad noemt als vermoedelijke oorzaak: het zwellen van rivieren.

De Redactie van *Het Vaderland* teekende hierbij aan: „Het is nu ruim 13 jaren geleden, dat de kolenafvoer van de Ombiliën-velden naar Padang werd belemmerd door de zwaar beschadigden spoorweg in de Aneikloof, die niet bestand bleek tegen de reuzenkracht van een bandjir. Thans is de spoorweg langs het meer over een vrij belangrijken afstand vernield. Dergelijke verrassingen van de tropische regens heeft men steeds te verwachten en zeker zal het afhangen van den aard der vernieling of voor geruimen tijd de kolenafvoer zal zijn gestremd. Zoo ook van de grootte van de weggeslagen brug, waarvoor misschien een vervanger uit Nederland moet worden besteld. Zooals bekend, loopt de spoorweg van Padang Pandjang naar Solok langs den geheelen Oostelijken oever van het Singkarah-meer, en is een vrij belangrijke ijzeren boogbrug gelegen bij de afwatering van het meer in de Ombiliën-rivier.

Is deze brug alleen van zijn landhoofden ontzet, dan schijnt het niet onmogelijk, dat herstel betrekkelijk spoedig is aangebracht, in verband met de activiteit van het spoorwegpersoneel, die reeds meermalen bleek, en in verband met vele beschikbare werkkrachten, zoo dwangarbeiders als heeren-dienstplichtigen.

Intusschen doet zich in zulke tijden vooral de behoefte gevoelen aan een tweeden afvoerweg der kolen, omdat de op de begrooting voor 1906 gebrachte cijfers zeer afhankelijk blijken van klimatologische invloeden, zoolang alleen de tegenwoordige afvoerweg bestaat."

De vraag doet zich hierbij voor: Ware het niet beter geweest als men dien tweeden spoorweg in plaats van den eersten had gemaakt?

***

Draadberichten betreffende Celebes.

Bij het Departement van Koloniën werd het volgende telegram ontvangen van den Gouv. Generaal van Ned.-Indië, betreffende de militaire actie in het landschap Loewoe, vermeld in de Nederlandsche Staatscourant van 19 dezer:

„In Loewoe werd vermeesterd de zwaar versterkte kampong Baeboenta, na heftigen tegenstand. De vijand had negentig dooden en wij gewond elf militairen beneden den rang van officier, waarvan vier Europeanen.

„Bij de doorkruising van het gebied van Djaladja en Ronkong werd geen verzet ondervonden. De bevolking was gedeeltelijk teruggekeerd. De zwaar versterkte kampong Masamba onderwierp zich".

en een paar dagen daarna:

„De benting Koelo in Masenre-Boeloe vermeesterd, waarbij drie Europeesche militairen beneden den rang van officier sneuvelden, vier zwaar en zeven licht werden gewond en een werd vermist, die vermoedelijk gesneuveld is.

Daar een flink machtsvertoon meestal bloedvergieten voorkomt, stemden wij in met het volgende ingezonden stuk in *het Vaderland* van 25 dezer van den oud-resident van Menado, E. J. Jellesma:

„Volgens de Indische bladen laat de toestand in de Posso-streek (residentie Menado) nog veel te wenschen over. De bevolking heeft daar in den laatsten tijd een beslist vijandige houding aangenomen en de reeds geslechte bentengs weder opgebouwd. Die veranderde stemming moet zeker voor een groot deel worden geweten aan de opstokerijen van Loewoeërs en Siglërs, die door onze actie in de zuidelijke streken genoodzaakt zijn derwaarts te vluchten.

Ondergeteekende is niet geheel onbekend met de toestanden in de Posso-streek; het is dringend noodzakelijk aldaar met een beduidend grootere macht op te treden; die, waarover luitenant Voskuil thans te beschikken heeft, is veel te klein om indruk te maken op de bevolking, laat staan om die streek met den zoo gewenschten spoed in onderwerping en tot rust te brengen. Daarenboven, onze verrichtingen in de Posso-streek worden met alle aandacht gevogd door de bewoners van de andere landschappen langs de Bocht van Tomini (Todjo, Parigi, Mooeton enz.), die nog niet volstrekt Gouvernementsgezind kunnen genoemd worden. Het minste échec, zelfs een minder voorspoedig optreden onzerzijds, zou ons prestige bedenkelijk schaden en aanleiding kunnen geven, dat ook de andere landschappen langs de Bocht van Tomini in verzet komen. Zonder verwijl dient men dus m. i. de ageerende macht in de Posso-streek beduidend te versterken."

Misschien is deze goede raad echter niet meer noodig, nu Dinsdag jl. het volgende telegrafische bericht van den Gouverneur-Generaal van Nederl.-Indië werd ontvangen:

„Na vermeestering van de zwaar versterkte benting Kandela aan den Oost-oever van het Possomeer schijnt het verzet ten Zuid-Oosten van het Possomeer gebroken te zijn."

***

Wie zou gelijk hebben?

In de officieele mailberichten vond men deze week:

Ontslagen: wegens overgang in 's lands burgerlijken dienst, op verzoek, eervol uit den militairen dienst, de officier van gezondheid 1e kl. bij het leger in Ned.-Indië, dr. L. J. Eilerts de Haan, onder dankbetuiging voor de vele gewichtige diensten, door hem als chirurg aan de gewonden te velde en daarmede aan den lande bewezen, en onder toekenning van den titulairen rang van dirigeerend officier van gezondheid 2e kl."

Het *Soer. Hbl.* herinnert aan de tegenwerking van hoogerhand, die deze militaire arts ondervond, jaren geleden, toen hij opkwam tegen het bestelen der zieken en gewonden op Atjeh door de hospitaal-hyena's, die knoeiden bij de leveranties en den zieken 't hun toekomende onthielden.

Het ziet in het eervol ontslag met dankbetuiging een volledige rehabilitatie. Het *Bat. Nbl.* echter schrijft:

„Maar wat beteekent dan de restrictie, dat die dankbetuiging geldt de „als chirurg aan gewonden en daarmede den lande" bewezen diensten? Daarin ligt, dunkt ons, opgesloten, dat men ook nu nog in den strijd tegen de hospitaal-hyena's geen verdienste ziet. Het kon zelfs bijna niet duidelijker gezegd worden!"

De Controleur, die het bovenstaande onder het hoofd *„Gedeeltelijk eerherstel"* vermeldt, is 't hiermee eens, en

*) getiteld *„het politiek en economisch belang van onderwijs aan de Inlandsche bevolking in Ned.-Indië.*

vindt, dat de dokter echter van geluk mag spreken, dat men hem niet heelemaal genekt heeft, zooals te doen gebruikelijk is tegenover zulke lastige, bemoeizieke landsdienaren.

* * *

De Residentie Djambi-Korintji.

Zooals men weet, bestaat sinds geruimen tijd bij de Regeering het voornemen om de landschappen Djambi en Korintji tot één gewest te vereenigen.

Tot resident van dit nieuwe gewest moet bestemd zijn de tegenwoordige controleur, waarnemend assistent-resident O. I. Helfrich.

* * *

Een dok in West-Indië.

Aan *De Telegraaf* werd uit Curaçao gemeld, dat er veel kans bestaat, dat het gouvernement een droogdok zal laten bouwen, hoofdzakelijk voor marineschepen en mailbooten.

* * *

Hoopvol Bonaire.

»De divi-divi begint al te kleuren«, schrijft men uit dit in menig opzicht misdeelde eiland onzer West-Indische koloniën. »Als de divi-divi geplukt kan worden, zal de algemeene armoede hier veel verminderen. Als ons volkje zich uit ellende maar niet laat verleiden om de jonge vruchten onrijp af te plukken! De gezaghebber, zoowel als de districtsmeester, laten uiterst streng toezicht houden om dit te voorkomen, maar het volk moet zelve ook medewerken en begrijpen, dat het voordeel door een weinig wachtens veel grooter wordt. Door onrijp goed wordt de markt bedorven niet alleen, zoodat de prijs lager wordt en men ten slotte geen divi-divi van hier meer koopen wil, maar daarenboven is de opbrengst der boomen ook veel minder als men de kleine peulen wegsteelt en ze niet tot volle ontwikkeling laat komen.«

Verleden jaar werd er strenger toezicht gehouden dan vroeger. En wat was het gevolg? In 1904 werd er van Bonaire slechts plm. 400 ton uitgevoerd, terwijl in 1905 dit getal reeds steeg tot plm. 700 ton, en van uitstekende qualiteit.

* * *

Een Goudmijn.

Er is, volgens een bericht, een nieuwe, rijke goudmijn ontdekt ten Oosten der R.-K. kerk van Santa Cruz op Aruba. Zoo langzamerhand wordt Curaçao een mijnkolonie.

Nu, waar het geld vandaan komt, boven den grond, of onder den grond, is hetzelfde, als ze het maar niet uit de lucht grijpen, want dat heeft geen waarde, vindt de *Amigoe*.

Van Vreemde Koloniën.

Een persconflict in Engelsch-Indië. De *Statesman*, een der voornaamste bladen in deze kolonie en in den zetel der centrale regeering, te Calcutta, verschijnend, heeft zich de hooge ontevredenheid van het bestuur op den hals gehaald, door een schrijven van den afgetreden onderkoning, lord Curzon, openbaar te maken, waarin deze zich beklaagde over de strekking der bureaucratie, om allerlei gewichtige onderwerpen voor het land van het hoogste belang in behandeling te nemen, te bestudeeren en uit te werken, zonder het hoofd van bestuur daarin te kennen, dan in het laatste oogenblik, om de betrekkelijke besluiten met zijne handteekening te bekrachtigen.

Er bestaat in Engelsch-Indië, meer speciaal om defensiegeheimen te beschermen, een wet op de officieele geheimen, maar die overigens voorziet in gevallen van publicatie van: »belangrijke staatsaangelegenheden, waar deze van zoo confidentieelen aard zijn, dat het algemeen belang zou lijden door de openbaarmaking.«

De regeering te Calcutta heeft blijkbaar gemeend, dat de onderwerpelijke zaak niet in de termen van deze wet viel, en stelde geen vervolging in, maar bood den redacteur, den heer Ratcliffe, de gelegenheid om opheldering te geven, betreffende deze inbreuk — haars inziens — op de journalistieke betamelijkheid. Toen de heer Ratcliffe in zijn antwoord deze beschuldiging van zich wees en daarbij blijken gaf van den gang van zaken bij de behandeling van stukken in de gouvernementsbureaux te kennen, en op deze kennis de wetenschap of wel de waarschijnlijkheid baseerde, dat het onderwerpelijk stuk niet tot de vertrouwelijke kon worden geacht te behooren, daarbij voor de redactie van 'n blad als de *Statesman* de bevoegdheid voorbehield om te beoordeelen wat journalistieke betamelijkheid van haar eischte, maakte dit de hooge regeering te Calcutta zóó boos dat zij besloot:

1. den toegang tot de officiëele persbureaux te Calcutta en Simla aan vertegenwoordigers of correspondenten van de *Statesman* te ontzeggen.

2. aan alle gouvernements-bureaux het geven van inlichtingen, rapporten, officiëele bladen, enzoovoort aan genoemd blad te verbieden.

3. geen officiëele aankondigingen in dat blad te plaatsen.

Den gewestelijken besturen werd opgedragen, gelijke bevelen uittevaardigen, zullende deze boycot van de *Statesman* moeten worden voortgezet, tot tijd en wijle, de voor dat blad verantwoordelijke personen amende honorable zouden hebben gemaakt en den ongehoorden eisch lieten vallen, om zelven te beoordeelen, wat al of niet binnen de perken der journalistieke betamelijkheid ligt.

Zelfs een zoo regeeringsgezind blad als de *Times of India* kon niet nalaten dezen maatregel af te keuren en te betreuren, wijl daardoor aan de verbitterde critiek op de handelingen der regeering een machtig wapen in handen werd gegeven.

»Sedert jaren is tegen de regeering van Indië aangevoerd, dat zij aan de vrijheid der drukpers trachtte te tornen, en op de leiders der pers op verschillende wijzen druk oefenden. Wij hebben herhaaldelijk deze bewering tegengesproken, en getracht het bestuur zoo krachtig mogelijk tegen deze aanklacht te verdedigen. 't Is ons nu niet langer mogelijk«.

Het blad, dat zou gezwegen hebben indien de regeering eenige wet had toegepast, protesteert tegen dezen boycot, daarbij de anomalie aanvoerende van een bestuur, dat den boycot der Indiërs in scherpe bewoordingen veroordeelt en ook met de daad tegengaat, en zelf dat wapen ter hand neemt, dat zich evenwel »meestentijds keert tegen hem, die het voert.«

Typisch, van het zelfbewustzijn der groote engelsch-indische pers getuigend, is de opmerking van het voorname bombaysche blad:

»Alsof een blad als de *Statesman* het niet buiten die officiëele inlichtingen kon stellen. Er is geen voornaam blad in Indië, dat het onthouden van officiëel nieuws niet met kalme onverschilligheid zou opnemen. Door de publicatie bewijzen zij het gouvernement een veel grooteren dienst, dan dit hun bewees met zijne inlichtingen; want het is alleen door middel van de pers, dat het gouvernement voeling houden kan met het intelligente deel der gemeenschap.«

Artsen als bestuursambtenaar. Aan de *Deutsche Kolonial Zeitung* werd van offficieuse zijde het volgende geschreven:

Verscheidene artsen zijn reeds in de koloniën als districtsbestuurders met goeden uitslag werkzaam. Door afgevaardigden van den Rijksdag, die eenige maanden geleden de west-afrikaansche bezittingen bezochten, is gewezen op het uitstekend bestuur over sommige districten in Kameroen en Togo van als zoodanig werkzame geneesheeren. Een geneesheer geniet meestentijds uit den aard van zijn beroep het vertrouwen der inboorlingen; hij is in staat om op verbeteringen uit hygienisch oogpunt volgens de deugdelijk gebleken nieuwere methodes aan te dringen en er ook op te werken dat, de Europeanen hun levenswijze richten naar de eischen van het tropisch klimaat. Zijne kennis van natuurkunde en botanie stelt hem in staat zich spoedig in belangrijke cultuur-vraagstukken in te werken. Gelegenheid om zich op dit gebied verder te bekwamen en op dat der tropen-hygiëne bieden het Orientalisch Seminar te Berlijn en de instelling voor tropenhygiëne te Hamburg. Het ware zeer te wenschen dat zich bij het Kolonial Amt meer dan tot dusverre jongere artsen melden, die roeping en neiging gevoelen voor bestuurswerkzaamheden in de koloniën.

Het duitsche Kolonial Amt acht het blijkbaar noodig, de wonden te heelen, door een stelletje bestuursambtenaren aan de volkeren in de duitsche koloniën geslagen, waarin een von Puttkamer een eereplaats bekleedde.

De „association" in de fransche koloniën. Wij wenschen hier de aandacht te vestigen op een navolgenswaardigen maatregel van den gouverneur-generaal van Indo-China, Beau.

Deze heeft de instelling gelast van een school voor inlanders ten behoeve van de opleiding tot machinist voor de marine, koopvaardij en verschillende koloniale diensten.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 27 Febr. 1906, No. 9.

Het voedingsmiddelen-onderzoek in het laboratorium van het Koloniaal Museum, door dr. M. Greshoff. — De Curaçaosche Bank. — Het octrooi der Javasche Bank. — De suikerindustrie op Java (vervolg). — Suikerproductie van Java. — De Oostaziatische petroleummarkt. — Kedirische Landbouw-Vereeniging. — Koloniaal Museum, Voordracht over irrigatie, door R. A. van Sandick. — Surinaamsche brieven. — Verslagen van Maatschappijen enz.

Indisch Militair Tijdschrift.
37e jaarg. 1906. No. 1.

De rijstsoorten voor het Indische leger, door J. Kuijper. — Wat leert ons de Zuid-Afrikaansche oorlog, door v. d. B. (vervolg). — De ponies bij het 4e Veldeskadron, door J. W. F. Herfkens. — Eene bijzondere proef, door J. H. C. Munter (met plaat). — Het (Fransche) progressieve vuur, door H. Dingemans. — Alg. order 1894, No. 69. Voorschriften voor de watervoorziening, door H. B. Cayaux. — Kort overzicht van den stand van zaken op het eiland Timor (vervolg).

Neerlandia. Februari 1906.

West-Indië. Het verval van Curaçao.

De Ingenieur. 24 Febr. 1906. No. 8.

Over het gebruik van graaf- en baggermachines bij den mijnbouw in verband met de vraag: zouden deze machines de Chineesche werkkrachten op Banka kunnen vervangen en in het algemeen bij de ontginning van stroomtinerts afzettingen in Nederlandsch-Indië bruikbaar zijn? (met afbeeldingen), door R. J. Boers.

Eigen Haard. 24 Febr. 1906. No. 8.

Nederlandsche artiesten in Indië, door K. Wijbrands. — Frits Bouwmeester in Ned.-Indië (met afbeeldingen). — In de »boei«, door O. D. (met afbeelding).

Weekblad voor Indië, 2e jaarg. No. 39.

Het nieuwe politieke leven in Indië, door M. van Geuns. — Van een eenzaam hoekje (Siak), met afbeeldingen. — Indische indrukken, door Carlo. — Van tempo doeloe. III. Eene ouderwetsche Bataviasche bruiloft, door F. P. H. Prick van Wely. — De Regentsdochter. Roman van Victor Ido. II.

ADVERTENTIEN.

N°. 10. Donderdag 8 Maart 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE **MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice)

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

HERINNERING AAN DE

Openbare Vereenigde Vergadering

van »de Ned. Afd. der N. I. Mpij. v. Nijv. en Landb."

en

»Moederland en Koloniën."

op **Zaterdag 10 Maart** 's avonds **8½** uur, te *'s Hage*,

Zuid-Holl. Koffiehuis, Zaal 4.

Onderwerp:

De ervaring der laatste jaren en de vooruitzichten op het gebied der Caoutchouc-Cultuur in de Nederl. overzeesche gewesten.

Voordracht te houden door den heer A. H. Berkhout, oud-O. I. houtvester, Leeraar a/d Hoogere Landbouwschool te Wageningen. Zij zal behelzen:

Overzicht van de botanische en geografische origine der verschillende caoutchouc-soorten.

Idem van de wijze van oogsten en verwerken van het product.

Handel. Wereldproductie. Prijzen. Cultuurmethoden en ervaringen bij de teelt opgedaan.

Zij zal in hoofdzaak betrekking hebben op de financieele vooruitzichten van de teelt van caoutchouc produceerende gewassen in Ned. O.-Indië, en verduidelijkt worden door lichtbeelden

Er zal gelegenheid worden gegeven voor debat.

Voor introductie gelieve men zich te wenden tot een der Secretarissen.

De Secretaris van »Moederland en Koloniën",	De Secretaris van de Nederlandsche Afdeeling,
J. L. Swart,	S. Stibbe,
Stephensonstr. 23,	*Schuytstr.* 74,
den Haag.	*den Haag.*

Van het Indisch Genootschap:

ALGEMEENE VERGADERING

Dinsdag 13 Maart 1906, des avonds te **acht** uren, in het lokaal van het Genootschap,

van Galenstraat 14, den Haag.

Onderwerp van behandeling:

De Grenzen van Ned. Oost-Indië.

In te leiden door den heer **G. Nypels.**

Leden, die belangstellenden wenschen te introduceeren, vervoegen zich tot den Secretaris, J. Boudewijnse, Balistraat 66, die tot de uitgifte van een beperkt getal kaarten gemachtigd is.

Zendings-Bijeenkomst:

op **Maandag 19 Maart** ten **2½ uur** n.m.

In het **Toussainthuis**, *Toussaintkade* **4a**.

Mededeelingen van **Mevrouw Bervoets** over:

Het Zendingswerk te Modjo-Warno.

Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Sinds verleden week ontvingen wij nog de volgende (in onze opgave is toen een drukfout blijven staan, in plaats van L. G. L. te Leiden, moest zijn L. en L. te Leiden *f* 3.60) **giften voor de slachtoffers van de jongste overstroomingen in Midden Java:**

Van H. F. C. B., den Haag	f 2.50
„ H. v. B., „ „	- 10.—
Te zamen	f 12.50

Laat ons hopen, dat de ergste nood voor het oogenblik voorbij is, en dat de dakloozen en meest behoeftige zieken liefderijke opname en verzorging hebben gevonden.

Gelukkig, dat er hier te lande toch ook door enkelen medelijden gevoeld is voor de ginds geleden ellende, en dat wij dit op tastbare wijze hebben kunnen toonen, door de toezending van de bescheiden som van *f* 1400.—, die zeker met groote dankbaarheid zal zijn ontvangen en steeds met erkentelijkheid herdacht worden.

In de *Sem. Crt.* per laatste mail ontvangen, lezen wij:

»Voor de noodlijdende Inlanders, die bij de laatste overstroomingen have en goed verloren, droeg de redactie aan den Resident f 3076.50 *af.*

Enkele groote lichamen gaven geen cent; doen in den vorm van mooie dividend-uitkeeringen al genoeg voor Indië!

De rijke Chineezen onthielden zich ook, uit overweging, dat in China geen weldadigheid bestaat, en medelijden een christelijke Europeesche uitvinding is. Men moet uit den Javaan halen, maar hem niets geven.

De rijke (?) Inlanders beloofden Toewan Allah *trouw te zullen bidden voor hun arme landgenooten!«*

De Beweging op Batikgebied.

Wisten voor een tiental jaren slechts zeer weinige Europeanen — behalve zij die langeren tijd op Java hadden gewoond of met de inboorlingen van dat eiland handel in katoenen stoffen dreven, alleen eenige welingelichte ethnografen — wat »batik« eigenlijk is, thans begint de kennis daarvan zich met reuzenschreden, zelfs over Amerika uit te breiden.

De eerste stoot daartoe werd gegeven, toen nog niet lang geleden hier en daar een Hollandsche kunstenaar zich zoodanig tot de op tentoonstellingen door hem bewonderde batikdoeken voelde aangetrokken, dat hij besloot de eigenaardige techniek er van te gaan bestudeeren, ten einde die zelf toe te kunnen passen. Hoe goed verschillende artisten hierin geslaagd zijn, toont het werk van een Lion Cachet, Chris Lebeau, Meta Weerman, Thorn Pricker, Neuhaus en Loebèr. — om hier slechts enkele namen te noemen. Al heel spoedig vormden zich op de ateliers van ieder hunner een aantal leerlingen, die op hun beurt weer de kunst aan anderen mededeelden, zoodat wij gerust kunnen aannemen, dat op dit oogenblik het aantal batikbeoefenaars, van beiderlei kunne, (in Indië is het een uitsluitend vrouwelijk kunstwerk) legio is, zeker niet onderdoet voor dat der kunstschilders in den lande.

Een sprekend bewijs hiervan is o. a., dat »Boeatan« niet genoeg *tjanting's* (koperen instrumentjes waarmee de wasteekeningen worden aangebracht en die door den koperslager hier heel lastig na te maken schijnen te zijn) uit Java kan doen aanvoeren voor de vraag, die er naar is; een onlangs ontvangen nieuwe bezending van een honderdtal was in een paar weken tijds uitverkocht.

Niet alleen in Nederland, ook in het buitenland wordt thans vlijtig »gebatikt«. Op verscheidene der Duitsche kunstnijverheidsscholen is het onder de leervakken opgenomen, ook te Parijs zal eerstdaags een cursus tot onderrichting er van worden geopend.

Stelt men nu de vraag: Zal deze beweging op den duur aan de Javaansche batikkunst afbreuk doen?, dan durven wij daarop met gerustheid *neen* antwoorden.

Integendeel, de *echte batik* zal er meer en meer door in waarde stijgen, want niets leert het mooie van een techniek beter waardeeren, dan grondige kennis, door zelfdoen of met volle bewustheid zien-doen, verkregen. Niemand voelt grootere bewondering voor de ware prachtstukken der Vorstenlandsche batikkunst, dan bv. een Lebeau zelf. En, — oprechte, warme bewondering is aanstekelijk, doordat haar gloed zich aan de omgeving meedeelt, van waar opnieuw stralen uitgaan, die tot kennismaking, onderzoek prikkelen; dus leven wekken daar, waar vroeger niets dan onverschilligheid en lauwheid was.

Eerst nu beginnen ook leeken op batik-gebied onderscheid te zien tusschen een *echte batik* en hare *namaaksels*: de *tjap* (stempeldruk), welke zoowel in enkele, vooral Chineesche, werkplaatsen in Indië zelf, als door vele Europeesche fabrikanten in het groot wordt vervaardigd, en het *schabloonen-werk*, als te Apeldoorn en elders, vooral op fluweel of pluche, wordt gemaakt; zij beginnen te beseffen, dat tusschen het een en het ander een groot verschil is, als tusschen een waardevol schilderstuk en een oleografische nabootsing daarvan.

Bovendien, alleen zij, die een techniek zelf beoefenen, beseffen er ten volle de eigenaardige moeilijkheden van. Uit den mond van meer dan één Europeeschen beoefenaar, hoorden wij de opmerking, dat batik eigenlijk een specifiek Oostersche kunst is, daar zij in een koud klimaat niet anders dan in de onmiddellijke nabijheid van een flink brandende kachel kan worden in praktijk gebracht, opdat de gesmolten was, regelmatig uit het fijne tuitje van de *tjanting* kan blijven vloeien. Ook het verven, dat noodzakelijk in koude baden dient te geschieden, is

in Indië, waar de warmste kleuren uit versche plantaardige verfstoffen kunnen worden bereid, heel wat gemakkelijker dan hier, zoodat de Javaansche vrouw, met haar sinds eeuwen van moeder op dochter overgeërfden aanleg en smaak voor dit handwerk, op den duur geen noemenswaardige concurrentie van Westerschen kant te vreezen heeft, mits zij haar kunst hoog weet te houden, daarop geen Europeesche wansmaak invloed laat uitoefenen. Wij kunnen haar hierin helpen door haar zoo hoogstaand oorspronkelijk werk, meer algemeen te leeren waardeeren.

Een standaardwerk over de batikkunst, als dat van Rouffaer, kan hierbij goede diensten bewijzen maar niet minder de binnen ieders bereik vallende uitlegging en aanschouwelijke voorstelling zooals die b. v. in Boeatan gegeven wordt door middel van acht lapjes met de achtereenvolgende bewerkingen, die een doek moet doorloopen. wil het aan de eischen van een goede batik voldoen en welke in de landstaal ginds heeten:

1°. *Ngèngringan*, het aanbrengen van het patroon in was op de voorzijde van het doek.

2°. *Teroessan*, precies dezelfde bewerking aan de achterzijde van het doek herhaald, zoodat er bij de voltooïing geen onderscheid tusschen de goede of verkeerde kant te bekennen is.

3° *Timbokkan* het aan beide zijden van het doek aandikken der wasbedekking langs de vier randen van het doek en op de middelpunten der patronen, die geheel ongekleurd moeten blijven.

4°. *Wedellan*, het dusdanig met was beteekende doek in de indjgokuip verven tot de niet met was bedekte gedeelten, diep donkerblauw van kleur zijn.

5°. *Oetjekkan of Kerokkan*, het aan beide zijden van het doek, hier en daar met een bot mesje wegkrabben van de was, om bij de volgende verving een tintelend (gepointilleerd) geheel te krijgen.

6°. *Biron* of *Binton*, al de bij de 4e bewerking blauwgeverfde gedeelten aan beide zijden van het doek met was volkomen bedekken.

7°. *Sogan*, het daarna in de bruine kleurstof verven van dit doek, en eindelijk

8°. *Babaran*, het in warm water afspoelen van al de was, die op het doek werd aangebracht.

Worden daarbij eenige fraaie, zorgvuldig afgewerkte batik-stukken vertoond, dan kàn 't niet anders, of de uit onbekendheid eerst geheel onverschillige beschouwer, voelt bewondering voor deze kunst en zal er bij een eenigszins dieper doordringen, meer en meer voor gaan gevoelen. Daarom ook ziet »Boeatan«, in tegenstelling met de meening van den heer *C. Kraay*, volgens een interview in het *Handelsblad* van 2 dezer, juist véél heil in het houden van tentoonstellingen van Indische kunstnijverheid. batik in het bizonder, om het groote publiek te leeren waardeeren: *Echte kunst kan niet worden nagemaakt.*

De Tentoonstelling van „Boeatan" voor de Vereeniging „Artibus Sacrum" te Arnhem.

(*Aangeboden*).

De Vereeniging *Artibus Sacrum* te Arnhem hield van 21—28 Februari j.l. voor hare leden eene tentoonstelling van Indische Kunstnijverheids- en huisvlijt-producten, — voor dit doel, op verzoek, welwillend door «Boeatan» afgestaan — in de bovenzaal van de Groote Societeit in de Koningstraat, een goed-verlichte, ruime localiteit, welke zich uitnemend voor eene dergelijke expositie leent. Jammer maar, dat het geëxposeerde slechts voor enkele bevoorrechten, uitsluitend voor de leden van *Artibus Sacrum*, te bezichtigen was, daar de statuten der vereeniging niet toelaten, dat hare tentoonstellingen ook voor het publiek toegankelijk worden gesteld. De Afdeeling Arnhem van «Oost en West» zou in dit opzicht meer kunnen doen, daar het op haar weg ligt kennis omtrent onze Indië te verspreiden en de welvaart in die gewesten te bevorderen. (Onbekend, maakt onbemind .

Niettegenstaande «Boeatan» voor verschillende tentoonstellingen juist op dit oogenblik het grootste deel van haar eigen voorraad in kleinere collecties heeft moeten splitsen, maakte toch ook hier het geheel een bijzonder aangenamen indruk en waren de meeste gewesten van onzen O.-I. Archipel door zeer mooi werk vertegenwoordigd. Atjeh muntte uit door prachtige zijden *idja's* (lendekleed) doorweven met goud en zilverdraad, de Timor-eilandengroep door de zoo kunstig geïkatte *selimoet's* (dekkleeden) van Soemba, Roti en Timor; de Westkust van Sumatra door over-rijke goudweefsels o. a. van Kota Gedang, terwijl van de Oostkust ook eenige mooie specimen in schitterend rood en goud aanwezig waren. Eén van de wanden der zaal was overdekt met *batiks* uit de Vorstenlanden, wier klassieke kleuren van diep indigoblauw, tintelend warmbruine *sogan* en teeder roomachtig wit de meest harmonieuse kleurschakeeringen vormen, die het oog heerlijk rustig aandoen en in sommige partijen doen denken aan de mysterieuse grijsbruine tintenwemelingen der achtergronden van Rembrandt's schilderijen. Ook de veelal eenigszins minderwaardige batiks uit andere streken van Java ontbraken hier niet en daaronder waren mede eenige specimen, die zoowel door kleur als door zorgvuldige en weergalooze technische vaardigheid groote bewondering afdwongen.

Onder het geëxposeerde goud- en zilverdrijfwerk trok zeer de aandacht een uitgezochte collectie tabak- en kalkdoosjes uit onderscheiden streken van Sumatra afkomstig, waarvan elk voorwerp op zichzelf beschouwd een bizonder cachet droeg.

Ook was er een zeer fraaie verzameling wapens waaronder de nieuwe krissen van Djocja, die hoewel in allen deele keurig van afwerking en ook wat het *pamor* (smeedwerk van het lemmet) betreft, zeer bewonderd, toch het eigenaardig aantrekkelijke missen, dat aan oudere dezer sierwapens eigen is. De prachtige Borneosche *mandau's* (slagzwaarden) wekten evenzeer de algemeene waardeering, zoowel om hun fraai decoratie geheel, als om de verschillende bewerkingen er op toegepast: het beeldhouwwerk in hout op de beide schede-helften, door kunstig rotan-bindsel saamgevoegd, in hertshoorn aan het gevest, het inlegwerk van koper; zilver of goud in het stalen lemmet en de smaakvol aangebrachte kralenversiering.

Het eenvoudige, doch sierlijke en tegelijk zeer duurzame kringvlechtwerk van Singaparna en de minitieus bewerkte tibaq's (kalkkokers), zoowel uit Timor als uit de Bataklanden afkomstig, trokken veler aandacht en menigeen uitte zijne verbazing, over de vastheid van hand, waarmede deze bamboekokertjes bewerkt zijn waarbij de versiering niet zuiverder gedacht, niet mooier aangebracht kon zijn. Kenners spraken eveneens hunne waardeering uit over het zoo benijdenswaardig juist gevoelde evenwichtsbegrip, dat deze Indische kunstnijveren bezitten, van het logische verband tusschen het gebruiksvoorwerp en de daarop aangebrachte versiering.

Deze tentoonstelling bevestigde opnieuw, de al meer door «Oost en West» opgedane ondervinding,: dat voorlichting den bezoekers — niet het minst ook hun, die meenen door korter of langer verblijf in Indië al dit werk reeds te kennen — niet alleen zeer aangenaam, maar ook hoogstnoodig is, om de belangstelling in de over het algemeen nog veel te weinig gewaardeerde Ned.-Indische Kunstnijverheid te doen stijgen, getuige o. a. de van al zeer weinige en dan nog zeer oppervlakkige kennis van zake sprekende verslagen der plaatselijke bladen.

In den kleinen kring der vereeniging *Artibus Sacrum* was deze tentoonstelling toch een succes, al waren er sommige Indische oud-gasten, die meenden, dat zij en huns gelijken een nog véél mooiere tentoonstelling zouden kunnen tot stand brengen met hunne collecties. Welnu, Afdeeling Arnhem van Oost en West slaat met deze stadgenooten de handen in elkaar en toont gezamelijk een volgend jaar, dat dit werkelijk zoo is.

L. L.

Pers-kroniek.

Inhoud: Het Algemeen Handelsblad over het afschaffen van het gebruik van chineesche koelies op Banka naar aanleiding van een desbetreffend advies van den mijningenieur, den heer B. J. Boers — „Atjehman" in het Vaderland over te weinig troepen op Atjeh. — Een verzuchting van het Vaderland over den onvindbaren vorst van Goa. — Een beschouwing van den Atjeh correspondent der Nieuwe Courant over den tegenwoordigen gang van zaken ter Noordkust van Sumatra.

Het *Algemeen Handelsblad* van 28 Februari ondersteunt het denkbeeld door den heer R. J. Boers, mijningenieur, in *De Ingeneur* ontwikkeld, om door het gebruik van graaf- en baggermachines bij den mijnbouw te Banka de chi-

---

FEUILLETON.

Garebeg Moeloed of Mahomed's geboortefeest.

V

Nadat de hooge bezoekers in de Prabajèksa afscheid genomen hadden van de ratoe's, raden-ajoe's enz. met een tweeden handdruk, keeren allen in dezelfde orde naar de *bangsalkèntjana* (troonzaal) terug en zetten ook wij ons dáár spoedig op onze stoelen neder.

Nu gelast de Sultan zijn jongeren halfbroeder, die belast is met het oppertoezicht op alles, wat met den gamelan in verband staat, de manggoeng's met de door hen gedragen oepatjara en de kèparak's en pengampil's met de ampilans en wapens te doen aantreden.

De prins ontvangt den last, achter den dampar, in silahouding nederzittend, met een eerbiedigen sèmbah; heft zich, op de linkerknie steunend, een weinig op den rechter, in de knie gebogen, voet op, waarbij ook de vingertoppen der linkerhand steun vinden op den grond; herhaalt dan de sèmbah en verwijdert zich kruipend tot aan den achter-èmpèr, keert zich nog éénmaal naar den Sultan om, ten einde hem nogmaals een sèmbah te wijden en daalt dan, uit zijne nederige houding oprijzend, naar de tratag prabajèksa af, waar hij, andermaal nederzittend, zijn boodschap aan de abdis dalèm prijaji manggoeng en *para goesti*, d. z. vrouwelijke beambten in den kraton volbrengt.

En nu begeven de acht edelmaagden zich door vier ngahi's kliwon kèparak geleid, onder de noordelijke troonzaal-èmpèr door, naar hare standplaats onder de tratag kèntjana, waar zij in twee rijen front maken naar het noorden en verdere bevelen afwachten.

De abdis dalèm kèntjana ngampii stonden reeds met enkele ngodés of reserve-pengampil's onder de zuidelijke èmpèr gereed, waar hun de twaalf als ampilan mede te voeren erfpieken en twee oude geweren, daartoe door kèparak's uit de prabajèksa naar buiten gebracht, worden overhandigd. Daarna plaatsen ook zij zich onder de tratag, maar meer zuidwaarts en voor hen nemen nu de kèparak's met de overige ampilan hun plaatsen. Terwijl de pèngampil's evenals de prinsen en alle mannelijke ambtenaren bij deze gelegenheid het galabuis, sikèpan, dragen, voeren zij geen wèdoeng, het dienstmes, dat zich volgens den adat niet met den sikèpan verdraagt.

Daarentegen dragen de daartoe gerechtigde vrouwelijke beambten, de rija's, kliwon's en loerah's kèparak, het wapen behoorlijk aan den rooden gordel op de linkerheup Nu gelast de sultan zijn oudsten jongeren broeder pangéran arja Mangkoe Boemi, zijne plaats in den optocht vóór de manggoeng's in te nemen.

De prins verwijdert zich op dezelfde wijze als waarop zijn broeder zich naar de tratag Prabajèksa begaf, maar naar de tratag Kèntjana vóór de troonzaal van dien naam, waar de, te gelijkertijd van zijnen stoel opgerezen, assistent-resident hem den linkerarm aanbiedt, om met hem links af te slaan en zich vóór de oepatjara-draagsters te plaatsen.

Eindelijk rijzen ook de Vorst zelf en de resident van hun zetels op, de laatste geeft den sultan den rechterarm, een der manggoeng's verzekert zich weder van den sleep van het vorstelijke kleed, de andere van de spuw- aas en allen begeven zich naar voren en buiten de tratag.

Reeds hebben enkele kèparak's den gouden dampar, de kleinere tabouret, de *tjèpoeri* (gouden sirihdoos) en de voetenbank opgenomen, de pènongsong zich met den grooten gala-pajoeng achter zijn gebieder en de hoofdoppasser zich met dien van zijn meester daarnaast geplaatst en de beide hoofdoppassers stellen zich in de schaduw hunner zonneschermen in beweging, met allen, die hen voorgaan en volgen, waarbij ook wij ons aansluiten, om den plechtigen gang naar den sètinggil, zonder dekking tegen de meer dan verkwikkelijk brandende zonnestralen, te volbrengen.

Vooraan gingen vroeger Mangkoe Boemi en de assistent-resident, (tegenwoordig de kroonprins met den laatste) dan volgen, op eenigen afstand, de manggoeng's en kort achter dezen de sultan en zijn geleider met hunne volgelingen en daarop de kèparak's en pengampil's. Een der beide njahi rija's draagt de gouden sigarettendoos.

Alle ampilan's worden door gele pajoeng's beschut. Naast en achter den sultan en den resident trachten de Pakoe Alam, de militaire commandant en de commandant der lijfwacht (een zeer respectabel oude heer en nog flink ruiter, sedert overleden) hun plaats te behouden, de eerste door zijn gouden zonnescherm beschaduwd, de anderen in hun uniformen, evenals de overige officieren en burgers, met den tropischen zonnegloed zoo bijzonder harmonieerende zwarte rokken, de middaghitte trotseerend.

Vóór den sultan marcheeren nog twee lijfwachtdragonders en twee pradjoerit's Langènastra met getrokken sabels.

Wij zouden onzen gang met een begrafenispas vergelijken, indien dat beeld niet ongepast ware onder Javanen, die bij zulk eene gelegenheid juist vlugger dan anders loopen om het onreine lijk zoo spoedig mogelijk te verwijderen.

Maar nu hebben de Javanen weder geen haast en wij schikken ons naar de omstandigheden, met eene onderworpenheid alsof de zon ons heden volkomen koel liet.

De *pèlataran* (het groote binnenplein) is reeds ledig. Alvorens de optocht zich gevormd had, hebben de overige personen, allen zonder uitzondering, zelfs de ordonnansen, het plein verlaten, om hun stand- en zitplaatsen op de sètinggil in te nemen en aan de ontvangst van den vorst grooteren luister bij te zetten.

Wie kort te voren het plein Simènganti bezocht had, zou de prinsen en regenten onder den èmpèr der west-pendopa teruggevonden en de overige deelnemers aan de plechtigheid langzaam uit de régol Kèdaton te voorschijn hebben zien komen.

Eerst eene eindelooze colonne magang's en panakawan's,

neesche werkkrachten, thans gebezigd, zooveel mogelijk af te schaffen.

Overal ter wereld tracht men in de industrie den handen-arbeid te beperken door toepassing van steeds verbeterde werktuigen. En dit is vooral noodig bij den mijnbouw, „waar het verzetten van groote massa's boven-grond voor een behoorlijke exploitatie noodig is, waar omstandigheden tot eene verhooging der productie noodzaken en waar werklieden niet in voldoende mate te verkrijgen zijn."

Zoowel het een als het ander doet zich op Banka voor. Het zou een weldaad voor geheel Indië zijn, wanneer de tinproductie belangrijk kon worden opgevoerd; daardoor zou geld beschikbaar komen ter bestrijding van velerlei buitengewone uitgaven, waarvoor men bezwaarlijk kan leenen, omdat zij niet rechtstreeks rentegevend zijn. Men denke aan de trilogie van mr. Van Deventer: educatie, emigratie, irrigatie; wie zal, althans voor de beide eerste, tot leenen zijn toevlucht durven nemen?

En wat de werklieden betreft, — het is op zich zelf al niet goed, dat wij op Banka afhankelijk zijn van den aanvoer van arbeiders uit vreemde landen, en de ervaring der laatste jaren heeft voldoende aangetoond, dat men op geregelden aanvoer van geschikte werkkrachten niet altijd rekenen kan.

Wat nu dit laatste punt betreft n.l. de beperking van het aantal Chineezen berekent de heer Boers, dat men, voor de winning van ruim 69,000 pikols (naar den aard van het terrein) 3/7 met graaf- en 4/7 met baggerwerktuigen exploiteerend, in plaats van 5266 man slechts 489 zou noodig hebben. Kon men alleen met baggermachines werken, dan zouden voor dat werk maar 48 »Chineezen of Inlanders« noodig zijn. Naar onze meening, zegt het *Algemeen Handelsblad*, zou men, in beide gevallen, de Chineezen gerust geheel kunnen missen; tegen goede betaling kan men zeker een voldoend aantal geschikte Javanen en Maleiërs verkrijgen.

Maar grooter voordeel — indien, bij verschil van aard, hier eene vergelijking mogelijk ware — zou nog worden behaald door de omstandigheid, dat men de „arme terreinen en de terreinen, die thans niet te bewerken zijn« productief maken zoude.

De heer Boers zegt daarvan:

...(Er zijn) „terreinen, zelfs reeds afgeboorde, waar de vrees voor te grooten aandrang van water oorzaak is dat zij nog niet worden bewerkt; andere, waar erg in de modder wordt geploeterd en waar modderige tusschen- en onderlagen vaak grondschuivingen veroorzaken met het gevolg, dat veel reeds verricht werk te niet wordt gedaan. Weer andere terreinen aan den benedenloop van rivieren, voorts beddingen der groote waterstroomen en ook de zeebodem dicht bij de kust werden tot nog toe zoo goed als niet onderzocht, aangezien met de op Banka aanwezige hulpmiddelen en met de daar gevolgde werkwijze, van ontginning daarvan geen sprake kan zijn...."

Het Amsterdamsche orgaan teekent hierbij aan:

»Zulke terreinen zullen, bij machinale bewerking, wel meer kosten; maar wat nood? Er is nog eene groote *marge* tusschen den tegenwoordigen productie- en verkoopprijs; wanneer men tin krijgt, die men nu *niet* krijgen kan, mag de productieprijs nog wel belangrijk boven de f 21.63 per pikol stijgen!

Bovendien, — wanneer de machinale grondbewerking succes heeft, zal er om zoo te zeggen geen grens zijn aan den omvang van het bedrijf, en kan b. v., wanneer de marktprijs, zooals thans, daartoe verlokt, de tinproductie gaandeweg allicht verdubbeld worden. Wat dit beteekenen zou voor onze Indische financiën, die, om eens een cijfer te noemen, in 1900—1902 jaarlijks met ca. 16 millioen winst op de tin-exploitatie werden gebaat, behoeft wel niet nader te worden uiteengezet.

Terloops wijzen wij nog op bijkomende voordeelen: betere contrôle, door inkrimping van het aantal werkplaatsen; mindere beslommeringen en uitgaven voor de werklieden — zieken, ouden, gebrekkigen, ontslagenen — enz. De hoofdzaak is: grootere productie, zonder Chineezen!

»Wij hopen zeer«, zoo besluit het blad, »dat de voorstellen van den heer Boers bij de deskundige beoordeelaren bijval zullen vinden, en dat de Regeering dan, na grondige voorbereiding, in den door hem aangeduiden geest, krachtig de handen aan het werk slaat. Zelfs wanneer de uitgaven der machinale bewerking mochten tegenvallen, dan nog zou de verwezenlijking zijner plannen grootelijks in het economisch belang van Indië zijn.«

* * *

Naar aanleiding van een Atjehtelegram in de bladen dat er van 24 tot en met 26 Januari in Pedië 21 en in Peusangan 17 zijn »nedergelegd« dus 38 in 3 dagen, waarbij dan nog den 30sten Januari 4 man in Tangse moeten gevoegd worden, lucht »Atjehman« weder eens zijn gemoed in het *Vaderland* en wel in het No. van 1 Maart.

»De lezer«, zegt hij, »onbekend met Atjehsche toestanden en met de geographische gesteldheid van Noord-Sumatra, zal uit dit bericht hoogstens kunnen opmaken, dat we met de pacificatie nog niet zijn, waar we wezen moeten. Voor ons echter, in die streken beter thuis, geeft deze eenvoudige opsomming van aan de kwaadwilligen toegebrachte verliezen de proef op de som van al het vroeger reeds door ons over Atjeh beweerde.

In 3 dagen tijd werd in de betrekkelijk smalle kuststreek tusschen den benedenloop van de Pediërivier en dien van de Peusanganrivier, bij verschillende gelegenheden en op geheel verschillende plaatsen, aan vijanden een veertigtal neergelegd, dat wil zeggen in een gebied, waarvan de grootte zich tot die van geheel Atjeh (de Gajoelanden incluis) ongeveer verhoudt als het oppervlak van den een of anderen polder tot geheel Nederland. Zou men nu uit bovenstaande telegrammen het besluit mogen trekken, dat in de rest van het uitgestrekte gebied, die drie dagen volkomen rust heeft geheerscht, dan kon dit onwillekeurig tot de meening voeren, dat alle slechte elementen zich in het kleine stukje Noordkust van Atjeh, waarover het hier handelt, hebben opgehoopt. Niets echter is minder waar dan dat. Eerstens is de gemeenschap van vele deelen met de plaats waar het bestuur zetelt zeer slecht, waardoor de mogelijkheid open blijft, dat ook elders dan ter Noordkust ontmoetingen met kwaadwilligen van 24 tot en met 26 Januari hebben plaats gehad. Maar ook al zou nu blijken, dat in de drie genoemde dagen tusschen de Pedië- en Peusanganrivieren gevochten werd, dan bewijst dit alleen, dat het daar, dank de betrekkelijk vele troepen en goede communicatie-middelen veel gemakkelijker dan elders is de kwaadwilligen aan het kleed te komen.

»Inderdaad moet het een ieder opvallen hoe dikwijls in de berichten het neerleggen van vijanden wordt vermeld juist in die streken, waar de reeds genoemde gunstige omstandigheden medewerken in ons voordeel. Aan te nemen, dat de kwaadwilligen zich minder zouden ophouden in streken, waar onze troepen niet of slecht vertegenwoordigd zijn en waarvan de begaanbaarheid veel te wenschen overlaat, zou met alle logica in strijd zijn. Bij gebrek aan een ongeloovige tegenpartij of liever dank dit gebrek, houden de ons slecht gezinden zich daar dan bezig met het terroriseeren van de bevolking, totdat een meerdere actie onzer troepen in zulk een gebied — altijd ten koste van die in andere streken — hieraan voor eenigen tijd een eind maakt."

Uit het hierboven aangehaalde meent hij dan ook de volgende conclusie te kunnen trekken:

»1o. Het ons kwaadgezinde deel der bevolking was altijd grooter dan werd vermoed.

»2o. Slechts door een voortdurende recruteering uit de zg. goedgezinde bevolking kan het nog altijd bestaan van een over geheel Atjeh zeer kwistig verspreid, ons vijandig element verklaard worden.

daarna de drie werkelijk fraaie en edele dieren, rijk getuigd, huppelend aan de hand hunner beide geleiders, ieder een teugel houdend en die evenals de dragers der ampilan's in gelen sikèpan en witten borstrok, (dodot batik) moga en witten koeloek gekleed zijn en de *samir tjindé* (gebloemd zijden band) om den hals hebben, maar eene donkere broek dragen.

Zij worden begrepen onder den naam van abdi dalem samatali en hebben hun wedana's, mantri's, loerah's, bekel's en djadjar's, welke laatsten geen *dodot*, (hofkleed) maar een *bibèd* (soort kain) dragen.

De palawidjaja's gaan in een gebloemd geelsitsen kleed, terwijl het overigens naakte lichaam door borèh-geel is gekleurd.

Vrouwelijke monsters nemen aan den optocht geen deel. Behalve de pradjoerit's Mantri Djero, die voor de oostbangsal geschaard staan, wachten tien pradjoerit's midji Sama Atmadja de komst van den sultan af, om hem als lijfwacht voor te gaan. Vijf hunner hebben rechts, de vijf anderen links van den uitgang van de régol kèdaton post gevat.

Zoodra de manggoeng's verschijnen, plaatsen zij zich voor hen en schrijden zij in statigen en wijdbeenschen danspas voorwaarts naar de régol kèmandoengan, welke aan den binnenkant twee zijgangen heeft, die door een achtermuur gescheiden zijn.

Steeds voortdansend, den blooten degen in de rechterhand, het schild in de linker, zien wij hen aan beide zijden de vijf trappen opgaan en in het poortgebouw verdwijnen, om in denzelfden pas, het plein kèman-doengan, rechts en links van den bangsal Mangoentoer, waar de troongestoelten weder geplaatst zijn, neder te laten.

Deze voordansers verdienen om hunne oorspronkelijke krijgskleeding onze bijzondere aandacht. Zij dragen een stroogelen, met golvend goudgalon omboorden, tulband, een kringvormig ineengebogen rol, wier afgeknotten uiteinden op het achterhoofd gekruist zijn, op de bij enkelen reeds grijzende haren, voorts een gelen *kotang pradjoeritan* (buis zonder mouwen) en eene korte roode broek. Een, even als eene dubbele sjerp geplooiden dodot in het midden wit, maar langs de randen blauw geverfd omsluit de lendenen, terwijl de, gedurende den danspas wijd uitwaaiende, puntig toeloopende, uiteinden van dat kleed tot op de hielen afhangen. Een lederen gordel (*saboek*) bevestigt dit kleedingstuk om het middel en draagt aan de linkerzijde de hoog naar boven en naar voren uitstekende ijzeren scheede van den oud hollandschen degen. Om den hals en op de borst hangt een zilveren *kaloeng* of cirkelvormige borstplaat.

De bloote armen en onderbeenen zijn met gele borèh besmeerd. De tulband is met bloemtrossen getooid. De linkerhand draagt het cirkelronde van rôtan gevlochten schild en de rechter zwaait den vrij langen, niet meer al te blanken, degen.

De Sultan zelf is intusschen, onder het genot van alle denkbare eerbewijzingen, op den Sètinggil aangekomen. Hij wandelt door de oostzijde van den bangsal Witana naar voren.

Manggoeng's en kliwon's scharen zich op één rij, om den vorst voorbij te doen gaan naar zijn troonzetel. Mangkoe Boemi (tegenwoordig de kroonprins) wacht staande, aan den arm van den assistent-resident, onder de tratag het oogenblik af, dat zijn voorstelijke broeder zich zal hebben neêrgezet, om eerst dan zijne plaats op (niet vóór) den eersten stoel rechts in te nemen.

De troonzetels staan immers op den verhoogden vloer van den kleinen bangsal Mangoentoer.

De stoelen onder de tratag voor dezen bangsal staan dus lager dan de dampar en, op die stoelen zich nederzettend, zitten ook Mangkoe Boemi en Ngabèhi beneden den Sultan.

De oudste zoon van dezen zit op de tweede stoel naast zijn oom.

Alle andere prinsen zitten daarachter op het zand. De boepati's, panewoe's en mantri's djèro nemen in onbeweeglijke silahouding tegenover den troon, onder het noordeinde van de tratag, in het niet al te koele zand plaats. Men vergete niet, dat de bedekking van gespleten platgeslagen en dooreengevlochten bamboe de zonnestralen niet geheel tegenhoudt. De eerste stoel links tegenover den kroonprins werd vroeger door den sedert overleden pangèran adipati Pakoe Alam bezet, de tweede door den militairen commandant van Djokja; op de derde plaats zit de assistent-resident, naast dezen zitten de commandant der schutterij en de tolk voor de javaansche taal. Maar de eerste stoelenrij strekt zich hier, evenals de vier of vijf daarachter geplaatste rijen, tot aan de uiterste noordergrens van de tratag Rambat uit en blijft geheel ter beschikking van officieren, ambtenaren, burgers en de prinsen van het huis Pakoe Alam, die niet tot de autoriteiten gerekend worden. Wie alles goed wil zien, zoekt liefst eene plaats beneden in de eerste rij. Wie een weinig meer vrijheid van beweging te waardeeren weet, trekt zich bescheidenlijk naar achteren terug.

Achter den troon laten de manggoeng's met hun geleidsters zich neder, de gouden oepatjara steeds op de handen dragende, die nu weder een steun vinden in den schoot. Achter hen nemen de keparak's en de kansja's ngampil den bangsal in beslag. De door de laatsten gedragen pieken zijn thans ontbloot en de scheeden in de gordels geborgen.

Rechts van den bangsal Mangoentoer, onder de oostelijke helling, staan de betrekkelijk weinige instrumenten van den gamelan »Kijahi Moenggang«, de oudste en als poesaka eerwaardigste aller gamelan's, door zijn nijaga's bezet.

Daar buiten zouden we nog een anderen gamelan kunnen opmerken, die zich door een minder welluidenden dan wel schellen en ruwen klank onderscheidt, den« kijahi kèbo ganggang«, naar de daarop geslagen gending, (melodie), ook wel minder vleiend *kodok ngorek* genoemd, d. i. de naam van eene melodie op den gamelang Sa-lendra.

(*Wordt vervolgd.*)

»3o. Binnen niet al te veel jaren zal, bij gebrek aan weerbare mannen onder de goedgezinde bevolking, de recruteering daaruit voor de benden moeten ophouden en zal de Atjehoorlog dus tot een eind zijn gebracht, althans tusschen de Pedië- en Peusanganrivieren benedenloops.

»Maar neen, ons uitgangspunt was fout. Niet elke 3 dagen worden er zooveel vijanden in Pedië en Peusangan neergelegd. Inderdaad, 't ware al te vreeselijk: 8 × 5000 = 40.000 weerbare mannen, welke onder het systeem Van Heutsz, in een zeer klein deel van het Atjehsche gebied slechts, door onze wapens zouden gevallen zijn. Deel 't cijfer echter door 3, door 4, door 5, nog altijd komt ge dan tot 3½, 2½ of 2 procent der weerbare bevolking, welke jaarlijks als offer van den haat tegen ons bestuur valt. Het sub 3 beweerde moge dan ook onwaar worden, wat onder 1 en 2 geconcludeerd werd, is voor geen aanvechting vatbaar.

Maar men kan, als men wil, meer lezen uit die eenvoudige, officieele telegrammen. Van 27 tot en met 30 Januari viel in het door ons bedoelde gebied geen enkele vijand. Waaraan is dit toe te schrijven? Slechts twee redenen kunnen hier voor bestaan, ten eerste kan verondersteld worden, dat die dagen de opgejaagde vijandelijke elementen naar nabijzijnde veiliger oorden verhuisd zijn, waar onze troepen minder sterk waren of minder actief optraden en ten tweede kan aangenomen worden, dat op dagen van inspannenden arbeid een paar dagen rust voor onze troepen is gevolgd. Vermoedelijk werkten beide omstandigheden samen. Welke gevolgtrekking is hieruit te maken? Had men geen »veilige oorden«, m. a. w. waren onze troepen alom vertegenwoordigd geweest, dan zou een uitwijken niet mogelijk en ook van 27—30 Januari een verliescijfer aan Atjehsche zijde te constateeren zijn geweest. Hadden onze troepen hunne actie kunnen blijven voortzetten, m. a. w. had men de vermoeide patrouilles door andere kunnen vervangen, dan zou ook van 27—30 Januari eenig succes hiervan 't gevolg zijn geweest. Te weinig troepen dus. Met verwijzing naar onze eerste artikelen over Atjeh's pacificatie roepen we bijgevolg: »Quod erat demonstrandum«.

»Atjehman« knoopt hieraan, evenals in al zijn vorige artikels, de waarschuwing vast, dat men van dezen onverkwikkelijken toestand niet aan den kolonel van Daalen de schuld geve.

Mogen wij hier iets toe zeggen dan is het dit: »Atjehman's« arbeid om het met Atjehdaden onkundige en onwetende publiek in Nederland met zijn meerdere en groote detailkennis voor te lichten is zeer nuttig, en het *Vaderland* door aan zijn goed en vlot geschreven pennevruchten gastvrijheid te verleenen, bewijst daardoor een grooten dienst aan de publieke zaak. Wat was er b. v. van zijn artikels in andere »groote bladen« terecht gekomen? zelfs wanneer men nu daar, onder hoede en leiding van den boekenspecialiteit, die het natuurlijk uit de boeken, de staatsbladen en »officieele« rapporten veel beter weet dan gij, die pas uit het oorlogsland zijt teruggekeerd, aan het woord had gelaten?

Maar wees op één punt nu voorzichtig. Laat van Daalen thans eens een poosje rusten. Gij eindigt steeds met hetzelfde refrein: van Daalen mag niet de zondebok worden als de bom op Atjeh barst — en dat zij spoedig, misschien zeer spoedig barsten zal, zijn wij volkomen met u eens — van Daalen is niet voor de gevolgen van het pacificatiesysteem patent-van Heutsz verantwoordelijk te stellen.

O. i. door te veel op dit aanbeeld te hameren, doet gij verkeerd. Het begint te gelijken op het openduwen van een porte-brisée. Bovendien gij zult uw doel in dit opzicht wel bereikt hebben.

De kolonel van Daalen zal thans niet meer zoo gemakkelijk met de zonden van het regiem van Heutsz beladen den woestijn der gepensionneerden — anders voor velen toch een oase — ingezonden worden.

Daarom „Atjehman," laat van Daalen nu eens een poosje rusten en laat uw helder licht overigens in vollen gloed schijnen op de Atjeh*zaken*, waarmede gij zoo kranig zijt begonnen.

* * *

Het *Vaderland* van 3 Maart begint zich ongerust te maken over de resultaten van de »jacht« op den vorst van Goa. Het is een »looze vos« zegt het blad. Nergens is hij te vinden, waar ook onze patrouilles het eiland doorkruisen. De vorst van Goa is en blijft zoek. Men komt Z. M. maar niet op het spoor. Daarom zegt de »Makassaar« ligt deze conclusie voor de hand nl.:

»Eigenlijk is er tot nu toe trouwens van geen vervolging sprake geweest, want men heeft nooit goed geweten waar hij zich ophield.

Ons wordt uit goede bron bericht, dat vele Goareezen, na de zoo vurig verlangde annexatie, hun klachten zullen komen inbrengen wegens wederrechtelijke inbezitneming hunner sawahs en tuinen door de hofkliek«

Het *Vaderland* slaakt hierbij de verzuchting:

»De vraag dringt zich dan ook op, of de Vorst van Goa nog wel op Zuid-Celebes is, want ondanks een doorkruising van dit gebied door onze troepen en ondanks onze machtsuitbreiding over bijna het geheele eiland, werd zelfs nog geen juist bericht over de verblijfplaats van den voormaligen Vorst verkregen, en het is toch niet aan te nemen, dat onze inlichtingsdienst zoo gebrekkig zou werken, dat na maanden van actie hieromtrent niet eenig licht ware ontstoken.«

Zou op Celebes misschien niet hetzelfde verschijnsel zijn waar te nemen als te Atjeh, nl. te weinig troepen?

Om een vorst, met zoo weinig bagage bij zich en zulke vlugge beenen te pakken, zijn veel troepen noodig. In elk geval meer dan tot dusverre daarvoor gebruikt worden.

* * *

De voortreffelijke Atjeh-correspondent van de *Nieuwe Courant* gaat voort om evenals »Atjehman« in *het Vaderland* zijn waarschuwende stem over den gang van zaken op Atjeh te doen hooren.

De jongste rampspoeden in het Telok-Semawe'sche geven hem aanleiding tot de volgende beschouwing:

»Er zijn omstandigheden denkbaar, waarin hardhandig optreden niet te vermijden is. Wij hebben dan ook herhaalde malen met instemming gewag gemaakt van het doortasten der patrouilles en het beboeten van driest optredende hoofden en bevolkingen.

Maar dit zijn dan toch niet anders dan noodmiddelen, zij kunnen geen tot in lengte van dagen doorgevoerd systeem vormen. Zoodra de toestand het maar eenigszins toelaat, moet er naar gestreefd worden zoo spoedig en afdoende mogelijk de geslagen wonden te heelen. Met zulke overwegingen heeft men 't zich te Telok-Semawé — en evenmin te Kota Radja tijdens het noodlottige interimaat — niet lastig gemaakt. Zoo ergens, dan is in de zeer groote en aanzienlijke controle-afdeeling Telok-Semawé, met zoo ongehoorde inspanning tot onderwerping gebracht, het militaire bestuursregime schadelijk gebleken. Het geleek er soms naar of aan de nu nauwelijks twee jaar geleden zoo gewillig gestemde bevolking werd gezegd: »Gijlieden, zult ondervinden, dat wij voor niets staan.«

Al die jonge onervaren broekjes, die over het schoone land werden losgelaten, waren vol overmoed; van een voorzichtig psychologisch beoordeelen der dingen geen sprake »Gij zult zwichten of betalen, of anders den kogel!« — ziedaar de bestuurswijsheid in de laatste twee jaar, vooral in het Peusanganse, toegepast.

Het boete-systeem — hoewel in sommige omstandigheden en met beleid toegepast, een goede maatregel — werd in het Peusangansche een gruwel. Hierbij dient er nog op gewezen, — en dit geldt voor de meeste streken waar beboeting correctiemiddel is — dat het zoo moeizaam opgebrachte geld ook met zorg moest worden aangewend voor het doel, waartoe het heet te dienen, nl. tot aanleg en onderhoud van wegen, waarmee de bevolking terstond gebaat is.

Dat geld, waaraan vaak zooveel tranen en zuchten kleven, wordt echter tamelijk en bagatelle beheerd. Er is zoo bitter weinig contrôle op en de op de spits gedreven bezuinigingswoede is weinig bevorderlijk aan nauwgezetheid in zulke dingen. Daar het hier meer dan een ton per jaar geldt zou het ook aanbeveling verdienen de verantwoording als bijlage bij het Koloniaal Verslag te voegen. Ze zou kunnen worden gecombineerd met een verantwoording van het buiten Atjeh opgebrachte »oeang rodi« — d. i. het getal waarmee heerendienstplichtigen hun diensten afkoopen, en waarvoor dan loonarbeiders moeten worden te werk gesteld. Het is hoog noodig, dat belanghebbenden kunnen nagaan, op welke wijze dit geld wordt besteed. Thans blijft dit zoowel voor autoriteiten als voor de betrokkenen meestal een open vraag

Het voorgaande geeft niet veel goeds te onderstellen bij al de reeds gepleegde grove fouten. Het resultaat van dit alles is in het Peusangansche niet uitgebleven: het nog niet uitgeweken deel der bevolking betaalt niet alleen geen boete meer, doch ook het opkomen van heerediensplichtigen uit dat landschap is afgeloopen.

Onderwijl ontvolkt het nog meer, want bij het thans gedecreteerde »schoonbezemen« moet menig onschuldige het lot eens »vijands« wedervaren. De procesvorm voor als verdachten beschouwde rondloopende lieden, is zeer kort en weinig overtuigend. En wanneer men dan man — die uit vrees voor de »keumpenie« liever vlucht dan strijkages te komen maken voor de patrouille-commandant — eenmaal het licht heeft uitgeblazen, gaat het vrij gemakkelijk hem tot »vijand« te verklaren.

Meer dan voldoende is nu gebleken, dat onze militairen best een onrustige landstreek tot rede kunnen brengen; ook, dat er officieren en onderofficieren zijn, die behalve als doortastend militair ook als humane bestuurders weten op te treden. Maar het gros blijkt weinig geschikt om de met wapens verkregen resultaten vreedzaam te consolideeren. Dat er dus omgezien worde naar menschenkundige en humane bestuursambtenaren. In samenwerking met goed gedisciplineerde marechaussees zullen zij er best in slagen het ongelukkige land eindelijk te bevredigen. Dat is de eisch van het oogenblik«.

Wij geven deze beschouwing in haar geheel, omdat zij stof te over tot ernstige overweging voor de verantwoordelijke personen aanbiedt. En als men dan bedenkt, dat niet alleen deze bezadigde schrijver zoo oordeelt, ja nu al maanden achtereen dezelfde feiten constateert, maar van verschillende kanten precies hetzelfde gezegd wordt, vraagt men zich toch wel eens af: waar moet dat op Atjeh heen?

Uit de Oost-Indische Mail.

Onder den titel: **„Oorzaak en gevolg"** schrijft 't *N. v. d. D. v. N.-I.* het een en ander omtrent het militaire element en de militaire actie, die bij 't tegenwoordige bestuur zoo overheerschend op den voorgrond treden en waaraan het z.i. toeteschrijven is, dat kortzichtigheid, letten op de allereerst- voor- de- handliggende dingen, in de plaats is getreden van een in ver verwijderde toekomst zien.

Methode voor methode, komt het schrijver voor dat de laatste, die van G.G. Rooseboom, de betere moet worden genoemd. Daarvan toch kan, bij eenige zelfbeperking, bij minder omslag iets goeds worden verwacht; bij het Van Heutsz-stelsel, waarbij de kwaal alleen in haar uitingen wordt aangetast, maar op de ziekte zelf nauwelijks acht wordt geslagen, is dat zoo goed als uitgesloten:

»Alles wordt thans beschouwd als een »op-zich-zelfstaand geval," en als zoodanig behandeld, ook al doen die gevallen zich voor, in een zoodanig aantal, dat aan een algemeene kwaal moeilijk meer te twijfelen is.

Nemen wij bij voorbeeld de excessen van het leger, die in den laatsten tijd op inderdaad onrustbarende wijze toenemen, niet alleen in aantal maar ook in beteekenis.«

Schrijver haalt hierbij aan de verzachtende woorden van de *Javabode*, ook in onze vorige *Berichten* opgenomen, betreffende de terechtstelling der 3 officieren voor den krijgsraad te Atjeh en noemt dan als oorzaak van dergelijke voorvallen: de school, waaruit degenen komen, die Indië besturen, de principes, waarmee de jongeren worden opgevoed, die thans over bijna geheel Indië in staat zijn gesteld deze zelf toetepassen:

»Is 't te verwonderen, dat de gevallen van wreedheid en verwildering dagelijks talrijker worden?

Is het, vooral te verwonderen, dat de minderen, die hun onmiddellijken chef dergelijke dingen zien doen, — onder aansporing van hoogere chefs, het is waar, maar dat kunnen *zij* niet weten — dat die eveneens uit den band springen? . . .

»Van den aanvang af is bij de benoeming van dezen gouverneur-generaal de vrees uitgesproken, dat bij geheel Indië te veel als een grooter Atjeh zou doen besturen. Die vrees, dat blijkt maar al te duidelijk, is niet denkbeeldig geweest.

»En nu de remedie?

»Alleen door bestraffen van een paar der euveldaders, die meer of minder toevallig onder het bereik der Justitie zijn gekomen, bereikt men echter niets in die richting; door kortzichtig alleen te letten op de uitwerkselen kan hoogstens een tijdelijke verbetering worden verkregen.

»Doch alleen door aan de civiele instelling n weder de plaats te hergeven, die daaraan uit den aard der zaak toekomt, door het militaire element terug te brengen tot wat dit behoort te zijn: niet het *doel*, maar een *middel* om tot het doel te geraken, niet een hoofdzaak maar een instrument; alleen dáárdoor kan op den duur verbetering verwacht worden van den tegenwoordigen slechten toestand.

Hoe langer die voortduurt, hoe moeielijker het zal zijn, dien te veranderen, hoe talijker bovendien de slachtoffers daarvan zullen zijn« zoo eindigt schrijver zijn beschouwingen.

Singa Mangaradja heeft den wensch geuit zich persoonlijk bij den resident van Tapanoeli te komen onderwerpen. Hij heeft zich naar Sidikalang begeven.

Het **Brigade verband.** De vierde brigade zal eerstdaags worden opgericht. Deze zal haar hoofdkwartier te Bandoeng krijgen en behalve de garnizoenen in de Preanger ook Tjilatjap omvatten en onder commando komen van Jhr. de Lannoy, die tot generaal zal worden benoemd.

De 3 bestaande militaire afdeelingen worden in brigades herdoopt, waardoor de indeeling van ons leger op Java meer taktisch wordt en er meer taktisch verband in de onderdeelen komt.

De invulling der **militaire conduites** heeft weer een wijziging ondergaan; er is veel vereenvoudiging in gebracht, door meer op den man af te beoordeelen. Ook krijgt de officier nu een uitvoerig gemotiveerde nota ter inzage, w. i. hij, bij ongeschikt beoordeeling voor bevordering al zijne tekortkomingen vindt aangeteekend en zich dus daarop kan verdedigen of trachten zich te beteren. Voortaan zal dus niemand meer op onaangename wijze kunnen worden afgemaakt, zonder dat zelfs bekend was, wie de »deuk« in de »conduite« had gegeven.

In 't *Bat. Nbl.* van 3 Febr. j.l. wordt de aandacht gevestigd op de vraag, die in gezaghebbende kringen in Nederland ernstig wordt overwogen: of de onkosten, die jaarlijks voor het onderhouden der **scheepsmacht in N. Indië** moeten worden gemaakt, niet belangrijk zouden kunnen worden verminderd, door het aantal inlanders bij de vloot uit te breiden en dat van de Europeanen in te krimpen? Hierdoor zou geld beschikbaar komen, dat wellicht elders voor de marine beter besteed kon worden. Een belangrijke besparing op de uitgaven voor personeel zal dan zeker verkregen worden. Zeeofficieren van naam en ervaring beweren echter dat een inlandsche matroos niet in de schaduw van zijn Europeeschen collega kan staan, en dat inlandsche schepelingen in den tegenwoordigen zeeoorlog niet voldoende toewijding en doodsverachting aan den dag zouden leggen.

Wil men dus volgens deze bezuinigen, door het aantal inlanders ten koste der Europeanen uit te breiden, dan vergenoege men zich met dien maatregel ten minste alleen toe te passen op de flotielje vaartuigen en in 't algemeen op die schepen, die in tijd van oorlog met een Eur. vijand buiten dienst gesteld worden of althans niet bestemd of geschikt zijn, om zich met den tegenstander te meten. Op de bodems, die den strijd zullen moeten openen, verzwakke men de weerkracht niet door de Europeesche bemanning te verminderen.

Een andere vraag is echter: of de Inlanders vooral die welke aan zeevaren gewend zijn, niet tot flinke matrozen op te leiden zouden zijn?

Reeds vroeger maakte de *Javabode* melding van het voornemen van den adviseur voor inlandsche en Arabische zaken, **Dr. C. Snouck Hurgronje**, om zoo mogelijk in Mei van dit jaar buitenlandsch verlof te verzoeken.

De schrijver der *»Bataviasche Nouvelles«* in 't *Soer. Hbl.* deze zaak besprekende, zegt echter dat de vermoedens, dat hij Indië voor goed zou verlaten, uit de lucht gegrepen zijn. De *Javabode* is het hiermede geheel eens. **Dr. S. H.**, die reeds 17 jaren onafgebroken en met groote inspanning in de koloniën werkzaam is geweest, had reeds 2 jaren geleden gebruik willen maken van zijn recht op verlof, maar heeft telkens zijn plicht boven dat recht gesteld. Laat ons hopen, dat hem thans een aangename verloftijd te wachten staat.

Java.

In de *Javabode* van 1 Februari j.l. lezen wij, dat op dit oogenblik bij den Raad van Indië het denkbeeld, waarvan wij reeds vroeger melding maakten in ernstige overweging is, om voor heel het **bestuur op Java** — met uitzondering der Vorstenlanden — te volstaan met drie hoofdambtenaren, met den titel resp. van gouverneur van West-, Midden- en Oost-Java en dat door 't Opperbestuur in Nederland is aangedrongen op een spoedige afhandeling dezer zaak. Het blad vindt dit denkbeeld nog zoo mal niet. Ook het *Bat. Nbl.* is er wel voor te vinden en hoopt dat het plan spoedig moge verwezenlijkt worden.

Het *N. v. d. D. v. N. I.* van 3 Febr. j. l. vraagt: 1o of het Eur. bestuur op 't oogenblik zóó overtalrijk is, en of het daardoor uitgeoefend toezicht, zoowel op de Indische maatschappij in 't algemeen als op de handelingen der inlandsche ambtenaren in 't bijzonder, zóó volmaakt, zóó overdadig goed is, dat de inkrimping van het aantal ambtenaren werkelijk een urgente kwestie genoemd kan worden en 2o of het gehalte der inlandsche ambtenaren inderdaad steeds en altijd gebleken is van dien aard te zijn, dat nu reeds, zonder vrees voor de toekomst, kan worden voortgeschreden op den weg, die leidt naar 't ideaal: Java bestuurd door Javaansche ambtenaren, onder het toezicht van zeer enkele Europeanen?

Er is op 't oogenblik een zaak aanhangig, die eigenaardig genoeg op beide vragen een niet al te onduidelijk antwoord geeft, laat het blad er op volgen en dat is de zaak-Moedjemi, demang van Bekasi.

Het stereotype antwoord van beklaagde op alle voor hem bezwarende verklaringen der getuigen, »dat deze omgekocht zijn door de Chineesche landheeren in het district Bekasi«, zou met een geringe wijziging overal op Java kunnen worden gegeven; speciale uitvloeisels van het stelsel der particuliere landerijen, die aanleiding zouden kunnen geven om in deze zaak een speciaal geval te zien, zijn bij de behandeling er van niet aan 't licht gekomen. Uit de verschillende getuigenverklaringen blijkt voldoende dat het in Bekasi al heel eigenaardig is toegegaan, waarbij schrijver tot het besluit komt: »als er ooit een duidelijk voorbeeld is gegeven van de vreemde wijze, waarop het raderwerk van ons bestuurs-systeem in elkaar grijpt, dan is het wel bij deze zaak. Maar het merkwaardigste daarvan is toch wel de koelbloedige, onverstoorbare wijze, waarop een dergelijk geval door de hoogste autoriteiten wordt opgenomen.

En hoewel ten duidelijkste is gebleken dat de tegenwoordige inrichting van het Europeesch bestuur géén goede contrôle waarborgt, en daarbij, ook in de onmiddellijke nabijheid van de hoogste autoriteiten, malversatiën van de ergste soort kunnen voorkomen, toch wordt met een kortzichtigheid, waarover men zich verbazen en ergeren moet, doorgedreven in de richting naar inkrimping van het Eur. toezicht, — dat nu reeds meer dan onvoldoende blijkt — en uitbreiding van het Inl. element in 't bestuurs-mechanisme, hetwelk bij de minste verslapping van 't toezicht blijken geeft van niet tegen de weelde van zelfstandigheid opgewassen te zijn.

Den 5en Febr. jl. was 't 50 jaar geleden, dat te Batavia de eerste zusters Ursulinen voet aan wal zetten. De *Javapost* wijdt aan deze gebeurtenis een warm gesteld artikel, waaraan wij ontleenen dat de scholen in Aug. 1856 werden geopend en in Oct. d. a. v. reeds 40 pensionnairen buiten de gewone leerlingen telden, terwijl de school zich dermate uitbreidde, dat den 18 Jan. 1859 reeds de grondslagen gelegd werden voor een tweede school te Rijswijk. In 1864 was het aantal leerlingen zoo toegenomen, dat de bestaande gebouwen onvoldoende waren en eenige nieuwe localen daarom moesten verrijzen.

Intusschen was te Soerabaja ook een zusterschool begonnen.

Al bijna 30 jaren staat mère Augustine aan 't hoofd van 't instituut, nog altijd met jeugdigen ijver en onverdroten werkkracht, met een opgewektheid, die geen 43jarig verblijf in de heetste streken van het heete Indië heeft kunnen temperen, als een ware »moeder.« Onder haar tactvol bestuur is Noordwijks instituut zonder twijfel zeer in bloei toegenomen. Zij werd benoemd tot ridder in de Oranje Nassau Orde, terwijl wat de bloei van 't onderwijs betreft, o. m. alléén gemeld zij, dat enkel van 1886—1896 de normaalschool aan 't klooster verbonden, 150 van gouvernementswege gediplomeerde onderwijzeressen opleverde.

In de *Javabode* van 3 Februari jl. komen van den heer *Th. Hilgers* eenige beschouwingen voor over het **Onderwijs van Inlanders,** waaruit valt af te leiden dat, ofschoon de plannen tot reorganisatie en uitbreiding van het inlandsch onderwijs nog niet met juistheid bekend zijn, men toch als vaststaande kan aannemen, dat bij de regeering het volgende wordt overwogen:

1o. Uitbreiding door het openen van kleine desa-scholen.

2o. Reorganisatie van het bestaande, door het onderwijs meer in overeenstemming te brengen met de eischen der praktijk.

3o. Stichting van vakscholen, w.i. gelegenheid wordt gegeven tot het leeren van het ambacht en het kunstambacht.

4o Het openen of steunen van gelegenheden waarin inlanders de hollandsche taal kunnen leeren.

In de *Locomotief* wordt medegedeeld dat ambtenaren, beheerders van ondernemingen, directiën van spoor- en tramwegen en particulieren in Midden-Java binnenkort een circulaire zullen ontvangen, waarin een plan wordt ontvouwd, tot oprichting van een **sanatorium** voor Midden-Java. Dit plan is een geesteskind van den Semaranger stadsgeneesheer Dr. de Vogel en wordt voorloopig reeds krachtig gesteund. De sanatoria te Garoet en Tosari kunnen niet in de behoefte voorzien van Midden-Java. Zij zijn te ver van Semarang verwijderd en dus voor een kort verblijf ongeschikt, terwijl het winderige Salatiga voor vele patienten niet is aan te raden en Oengaran om andere redenen evenmin. De oostelijke helling van den Sindoro wordt geacht te zijn het door de natuur aangewezen terrein voor het sanatorium voor Midden-Java. Op die helling ligt, 4000 voet hoog, de desa-Djoemprit, aan den oorsprong der Progro rivier, een mildvloeiende bron van kristalhelder koud water, terwijl de Sindoro Djoemprit beschut tegen de ruwe westenwinden. Men is slechts 9 palen daar verwijderd van het Diëng-plateau, dat om zijn natuurwonderen en oudheden het Yellow-stonepark van Java genoemd mag worden.

De commissie, waarover wij in ons vorig blad met een enkel woord spraken, en die middelen zal beramen en voorstellen doen om, gesteund door de regeering, het pauperisme te bestrijden en **armenzorg** op haar program zal plaatsen, zal als permanente commissie geinstalleerd worden, onder het voorzitterschap van den heer J. Dinger, lid van den gemeenteraad te Batavia.

Exploitatie-regelingen in Djokja. In het dagblad *Mataram* van 2 Febr. jl. wordt uit officiëele stukken aangetoond, dat de resident Couperus reeds in 1904, naar aanleiding van een vonnis van den landraad te Djokja, aan de regeering de noodzakelijkheid van de invoering van exploitatie regelingen voor de huurlanden in zijn gewest heeft aangetoond en toen reeds voor dat doel de beschikking heeft gevraagd over een controleur van het BB.

De bewering, dat de Kenajan-zaak tot de invoering van dergelijke regelingen den stoot zou hebben gegeven, is derhalve onjuist.

Buitenbezittingen.

Kapitein Colijn gaat eerstdaags naar het oosten van den Archipel, om voor den gouverneur-generaal te zien hoe de toestanden daar zijn. Het eerste doel van de reis is de Tomini-tocht: van daar gaat hij naar de Molukken, welke van noord tot zuid en van oost tot west zullen worden bezocht. Hij rekent negen maanden weg te blijven.

De gouverneur van **Celebes en Onderhoorigheden** heeft in Januari een besluit geslagen voor de zelfbesturende landschappen in Zuid-Celebes, dat, naar de Javabode van 1 Febr. mededeelt, van grooten invloed zal zijn op de ontwikkeling van het geheele gewest. Dit besluit betreft de oprichting van **landschapkassen** in de zelfbesturende landschappen, met het doel voornamelijk tot het verkrijgen en beheeren van fondsen, waarmede werken van openbaar nut kunnen uitgevoerd en bekostigd worden. Het doel zal dus in de eerste plaats zijn, om met behulp dier fondsen wegen, bruggen, wachthuizen enz. te maken en te onderhouden, welke werken de ontwikkeling van handel, mijnbouw en cultures zeer zullen bevorderen. Deze kassen zullen worden beheerd door commissiën, samengesteld uit daartoe door het inlandsch zelfbestuur in overleg met den Europeeschen bestuurder aangewezen leden. Het hoofd van gewestelijk bestuur heeft het oppertoezicht op al hetgeen de landschapkassen betreft.

Hetzelfde blad bevat eenige beschouwingen over de **nieuwe regeling der rechtspleging** in zelfbesturende landschappen van dit gewest; deze zou *niet* gelden voor inlanders van buiten, die er tijdelijk verblijf houden, noch voor vreemde Oosterlingen, die zich bijv. voor den handel daarin gevestigd hebben. Ondanks enkele leemten en fouten mag deze regeling door haren eenvoud, beknoptheid, duidelijkheid en genoegzame volledigheid, een geslaagd werk heeten, dat zeker zal strekken tot heil der inheemsche bevolking. Een eeresalut brengt het blad den gouverneur van Celebes voor dezen belangrijken maatregel in zijn gebied!

West-Indische Berichten.

Suriname. *Onze West* acht het noodig om tegenover de optimistische verwachtingen, die in Nederland schijnen te hebben postgevat ten aanzien van de cacao-crisis een waarschuwend woord te laten hooren.

Het blad wijst er in de eerste plaats op, dat de cacaoproductie in 1905 wel is vooruitgegaan, maar stelt daartegenover dat de uitvoer in het afgeloopen jaar toch nog slechts 50 percent was van het gemiddelde van den uitvoer in normale jaren, waaruit volgt dat voor de cacaocultuur nog geenszins de normale toestand weer is ingetreden.

»Van meer belang echter dan al het voorgaande, schrijft het blad dan, is dat de vooruitgang der productie in 1905 volstrekt geen zekerheid geeft, dat hierin het begin mag worden gezien van eene duurzame verbetering. Wij leven op goede hoop, doch nog altijd met een vulkaan onder de voeten. Bepaalde aanleiding voor alarmeerende berichten hebben wij op dit oogenblik niet. Wat ons echter ter oore komt uit de geteisterde districten, bewijst dat de infectie nog niet verdwenen is, en zoolang de infectie er is, kan niemand voorruit zeggen of er 10 pct. dan wel 90 pct. van de vruchten versteenen zal. Welk deel van den oogst gered wordt, schijnt ook niet weinig afhankelijk te zijn van het seizoen, dat in de eerste helft van het vorig jaar zeer gunstig was."

Onze West schreef dat niet om de gemoederen te verontrusten, maar om er de aandacht op te vestigen dat de cacao cultuur nog altijd verkeert in een toestand, die doet slingeren tusschen vrees en hoop.

De modelhoeve, waarvan de oprichting werd voorgesteld, blijkt nu ook al niet eens in den smaak te vallen van hen, waarvoor zij werd beoogd, met name o. a. van de Nederlandsche Boeren-vereeniging, welker leden zich ook mee in de eerste plaats aan veeteelt wijden.

De Vereeniging heeft nu in een adres aan de Koloniale Staten, met redenen omkleed, dit college in overweging gegeven zijne goedkeuring te onthouden aan het voorstel tot oprichting eener gouvernements-modelhoeve in Suriname.

Onder die redenen vinden we aangegeven dat de rundeveestapel niet in zóó ongunstigen toestand verkeert als in de betrekkelijke memorie van toelichting op het door het bestuur aangeboden ontwerp wordt voorgesteld; en op het oogenblik uitbreiding van den runder-veestapel, met het oog op de binnenlandsche consumptie zelfs niet aan te raden is. De houders kunnen nu reeds, tengevolge zoo van de scherpe concurrentie van ingevoerd prairievee van Venezuela en elders, als van het feit, dat de mindere bevolking weinig versch vleesch nuttigt, het slachtvee niet voor redelijken prijs van de hand zetten.

Voorts meent adressante dat het ter verbetering van het inlandsche vee veel raadzamer ware fokstieren in verschillende centra van den veestapel in de kolonie te plaatsen, dan ze in een modelhoeve vast te leggen, waar met het oog op de nog gebrekkige gemeenschap in de kolonie, slechts de in den naasten omtrek wonenden daarvan voor de veeteelt partij zouden kunnen trekken.

Ten slotte ziet de Vereeniging in, dat de eventueele oprichting eener modelhoeve, waarvan de rentabiliteit afhankelijk zou zijn van de melkproductie, tot gevolg zou hebben den ondergang van kleine veehouders en van de onderneming Beekhuizen.

Wij hopen dat het bestuur der kolonie tot het inzicht moge komen, dat het beter ware het voorstel maar weder in te trekken.

In het *Gouv. Adv. Blad* zijn de statuten openbaar gemaakt van de boeren leenbanken van kleine landbouwers Beneden Commewijne en Domburg.

Dat is voor den kleinen landbouw in Suriname werkelijk een flinken stap vooruit. Met »help yourself« in tijds ingezien en in toepassing gebracht komt men het best de wereld door en de moeilijkheden van het leven te boven.

Voor Suriname, het bekende voormalige Granplacer schijnt hoop in het verschiet te liggen — we ontleenen toch aan *Onze West* het volgende:

»Sedert eenige dagen vertoeft in de kolonie de heer Linck, een der Directeuren van de Demerara Exploration Co., der onderneming die nu sedert anderhalf jaar met schitterend succes de Omai Mine in Demerara exploiteert.

Nâar wij in een onderhoud met den heer Linck mochten vernemen, staat zijn komst in verband met een aanbieding in Suriname om hier zaken te doen. De heer Linck is heden morgen met den heer M. H. Bruijn op reis gegaan naar het placer van de Mijnbouw Mij. Suriname, voorheen Granplacer. De heer Millard, opzichter bij de Exploratie van Gouvernementswege, zal later volgen om assistentie te verleenen bij het onderzoek. Loopt dit onderzoek gunstig af, dan is de bedoeling het placer machinaal te ontginnen, met kapitaal van de Demerara Exploration Co. Een ernstige vraag blijft echter het vervoer naar het placer. Men herinnert zich, dat eenige jaren geleden het vervoer van een baggermolen naar het placer nagenoeg een jaar duurde en bijna al het werkkapitaal van Granplacer verslond, zoodat van een flink aanvatten der exploitatie geen sprake meer kon zijn. De spoorweg die in aanleg is, zal het placer gemakkelijk bereikbaar maken, doch eerst over twee jaren.

Waar de Omai Mine in Demerara, naast hydraulische exploitatie, ook met succes aan goudbaggeren doet, is de mogelijkheid niet uitgesloten, dat het bezoek van den heer Linck zal leiden tot het in gebruik stellen van den reeds gemonteerden baggermolen. Dit is een veronderstelling van ons, de heer Linck verklaarde in ons onderhoud zich over bijzonderheden niet te kunnen uitlaten.«

Curaçao. We hadden het in ons vorig overzicht vluchtiges over de katoen-cultuur op St. Martin. Het dunkt ons wel de moeite waard aan een »ditje en datje« van Jan Paul in de *Amigoe* het een en ander meer uitvoerig te ontleenen.

»De oogst van 1903 (die klein was) leverde genoegzame voordeelen aan een der planters op om al ze'n kosten te dekken, waaronder 't aanschaffen van 'n stoomgin, 't bouwen van 'n huisje daaromheen en nog 'n sigarenduitje van plm. 1000 pop bovendien.

Oogst van 1904 — ik spreek alweer van dienzelfden planter — nu voornamelijk in 't naburig Anguilla geplant, bracht op 'n zuivere winst van f 5000.

Hij had er f 2500 aan gewaagd en zijn suikercultuur er aan gegeven.

Eindelijk gepasseerd jaar heeft dezelfde energieke persoon niet minder dan f 15.000 op Anguilla in de katoenplanterij gestoken. Een ander St. Martynsche planter maakte met ze'n katoenoogst eenige winst in 1903, en verloor niet bij oogst 1904.

Het jaar 1904 was niet gunstig voor de katoenteelt; 761 mM. regen slechts, tegen 1282 mM. in 1903.

De regen begon laat, zoodat men in Sept, 't meeste geplant heeft, wat gewaagd is. Doch gelukkig is de regen blijven aanhouden, zoodat op 't einde van 't jaar alle katoenvelden er goed uitzagen.

't Meest hadden ze te lijden van de rupsen.

Met »Parijschgroen« zijn de meeste van die salamanders ad patres gezonden, slechts enkele akkers hadden daardoor 'n leelijke knauw gekregen. Maar dat is all right, dat groeit wel weer bij. Voor dat goed »Parijsch groen« had een der planters niet minder dan f 100 gespendeerd.

Totaal is op St. Martin aangeplant 'n 100 akkers, bijgevolg 'n 40 H. A. De hoogste prijs die er gemaakt is, is 80 holl. centen per pond.

Als de lui, die nu geplant hebben, er weer geld uitslaan, dan zullen er dit jaar zeker wel 'n 500 akkers met katoen beplant worden.

In 1904 werd van St. Martin uitgevoerd 848 K. G. verleden jaar 1520 K. G. gezuiverde katoen.

Op deze beide bedragen ten minste zijn uitvoerrechten betaald.

Hoeveel kilogrammetjes er echter over de zgn. grenzen gesmokkeld zijn, mag Joost weten, daar zullen de opgegeven K. G niets bij zijn.»

Dat zal waar wezen, want hoe bij uitvoeren van 800 tot 1500 kilogrammen, wanneer die de geheele productie zouden weergeven, resultaten als die van den 1903-planter hiervoren genoemd, zouden kunnen worden bereikt, gesteld al dat de heele productie 80 cent per pond zou hebben opgebracht, is ons 'n raadsel.

Van Vreemde Koloniën.

Congo und kein Ende. Nog was de vloekzang, door den député Rouanet in de fransche Kamer van afgevaardigden tegen de ongerechtigheden in Fransch-Congo aangeheven, niet verstomd, toen diens politieke geestverwant Vandervelde in de belgische Kamer tegen de toestanden en het beleid der regeering in den Congo-staat lostrok.

De leider der belgische sociaal-democratie steunde bij zijnen jongsten aanval op den Congo-staat op een arbeid van den brusselschen hoogleeraar Cattier, waarin de staf gebroken wordt over de regeering van dien staat, in een heftige critiek, voor welker verschijning al hoogst zonderling het oogenblik is gekozen, waarop vanwege die regeering maatregelen worden beraamd om die wijzigingen aan te brengen welke dienen moeten om misstanden op te heffen, door eene commissie aan het licht gebracht, waaraan door de regeering zelve het houden van een volledig onderzoek naar de aan den Congo-staat, zijne ambtenaren dienaren of kolonisten ten laste gelegde feiten was opgedragen.

De *Etoile Belge* zet uiteen, dat de wetenschappelijke? arbeid van den heer Cattier in de lijn ligt der groote maatschappijen, waaraan bij het eerste optreden van den Congo-staat de taak ten deel viel, om aan de ontwikkeling der hulpbronnen van het land te arbeiden, en die allesbehalve ingenomen waren met het sedert 1891 ingevoerde stelsel in den Congo-staat, waardoor aan haar monopolie, hetwelk ze in verloop van tijd over het geheele land hoopten te kunnen uitstrekken, een einde werd gemaakt, de staat of kleinere maatschappijen, waaraan de rechten van den staat waren gedelegeerd, als mededingers in het strijdperk traden.

De *Etoile Belge* ziet dan ook achter den jongsten arbeid van den heer Cattier, waarin deze herhaaldelijk met eigen nog recente uitlatingen betreffende hetzelfde onderwerp in tegenspraak is, de groote maatschappijen staan waarvan de bekende kolonel Thys de promotor was.

Opmerkelijk is in de jongste belgische campagne tegen den Congo-staat, dat terwijl vroeger die groote maatschappijen het bij de tegenstanders moesten ontgelden deze haar thans verschoonden.

Wij lazen onlangs in een der lokale bladen, het *Vaderland*, de gewaagde stelling, waarin deze campagne nuttig en in het belang der goede zaak — de kolonisatie, zooals wij allen ons die als bereikbaar voor oogen stellen — noodig wordt geacht. De onderlinge naijver moet het 'm doen.

Men vergeet dat het in zake Belgisch Congo de zwakken zijn, die met de sterken meehuilen om het eigen werk af te breken, dat de vergelijking met den overeenkomstigen arbeid dier sterkeren glansrijk kan doorstaan, maar dezen een doorn in het oog is, wijl hun daar in Belgisch Congo het roofbouwstelsel onmogelijk gemaakt is, dat elders onder de roemrijke engelsche vlag in Afrika nog welig tiert. En evenals het ieder rechtschapen mensch moet ergeren, wanneer een gewetenlooze schurk en bedrieger den hoogsten toon zou voeren om 'n weinig scrupuleuzen zakenman — die intusschen zijn onrecht begint in te zien — aan te vallen en omlaag te trekken om zich zelven in diens plaats te stellen, zoo kan ieder weldenkende onzes inziens niet anders dan met verachting op die liverpoolsche schreeuwers neêrzien, die den Congo staat ten val willen zien gebracht, uitsluitend met het doel om dat land ten volle uit te kunnen buiten. We zien hier en daar onder onze lezers een glimlach de lippen plooien. Alsof de uitbuiting nu niet in vollen gang ware!

De belgische correspondent van het *Vaderland*, die overigens weinig voor de campagne tegen den Congostaat bleek te gevoelen, moest o.a. toch toegeven:

«Hard — doch niet onjuist — is misschien het oordeel, dat «de Congo-staat niet is een koloniseerende staat, wèl een financieele onderneming». Al te zeer hebben de bestuurders gedacht aan geld, aan snelle exploitatie der rijke natuur. Bijna alles wat tot stand is gebracht in zake openbare werken of verbetering van het verkeer, is geschied met het doel, om de opbrengst van het land te vermeerderen. Om de menschen zelf heeft zich de administratie niet bekommerd en over het geheel is hun beschavingstoestand dezelfde gebleven. De kolonie is niet bestuurd in het belang van de inboorlingen: slechts in dat van de handelsmaatschappijen — het feit is niet wèg te cijferen — van den Koning-Souverein, die lang in de Congo-onderneming zijn eigen geld uitsluitend heeft gewaagd, en thans groot actionnair is in de vele machtige vennootschappen, welke zich naderhand hebben gevormd, en zekere jaren 90 pct. als dividend uitkeerden,»

Hard en onjuist is onzes inziens dit oordeel. Wanneer het den Congo-staat uitsluitend om geld te doen ware, dan zou de regeering bv. zeker niet den invoer van alcoholische dranken, waaruit naburige fransche, engelsche en andere koloniën het leeuwendeel harer inkomsten trekken, hebben verboden. Dat verbod wijst er op, dat de administratie zich wel degelijk om de menschen zelven heeft bekommerd, en dezen heeft willen behoeden voor de ellende, die elders door den drank onder de afrikaansche negers werd gebracht. Dat verbod o. a. heeft den Congostaat de woede der liverpoolsche drank-exporteurs op den hals gehaald.

Wie weten wil wat de Congo-staat in de 25 jaren van zijn bestaan in het belang van land en volk heeft tot stand gebracht, leze de inleiding op het rapport der enquête-commissie, die niet schroomde te wijzen op de fouten, maar onzes inziens met het volste recht de belangrijkheid aantoonde van den reuzen-arbeid, die terwijl overigens darkest Africa nog achter 'n ondoordringbaar scherm verscholen gaat, ons Belgisch Congo doet zien, open met al zijn fouten voor ieders oog, ontsloten nu, gereed om er met den eigenlijken arbeid der kolonisatie een aanvang te maken.

Eene volkstelling in Bombay. Bombay, de groote engelsch indische haven, beroemt er zich op, de tweede stad in het britsche emporium te zijn. Daar komt men in de hoofdstad van Engelsch-Indië, Calcutta, niet van in. Calcutta en Bombay hebben 't altijd met elkaar aan den stok gehad over de vraag, wie, afgescheiden van het feit dat het eerste zetel is van het engelsch-indisch gouvernement, nu eigenlijk van beide de voornaamste is. De hoegrootheid der bevolking maakt bij de beoordeeling dezer quaestie begrijpelijker wijze een gewichtigen factor uit, en als het waar ware, dat Bombay met 982000 zielen een voorsprong van 134000 op Calcutta heeft, dan zou deze stad zich zeker wel geslagen kunnen heeten. Intusschen heeft men er hier wat anders op gevonden om de mededingster ter Westkust vóór te blijven: door een paar honderdduizend voorstadsbewoners meê te tellen en daarmeê het millioen te overschrijden.

De 982000 ingezetenen van Bombay waren echter den 9en Februari ll., toen een bijzondere telling werd gehouden, uitsluitend bewoners van het kleine eiland, waarop de stad is gebouwd.

Die bijzondere telling had haar reden. Vijf jaren geleden bij de laatste tienjarige volkstelling zou gebleken zijn dat Bombay in vergelijking met de resultaten van 1891 zijn zielental met zes percent had zien verminderen. Er was toen, in 1901, al op gewezen dat met het oog op de pest-epidemie een groot aantal Bombayers tijdelijk uitgeweken waren, waarom met het oog op den goeden naam der stad verzocht werd de telling te verschuiven to: een meer geschikt oogenblik. De engelsch-indische regeering kwam daar niet van in, en dus gaf de telling van 1901 voor Bombay een totaal van 776000 maar.

Zoo'n resultaat kon niet nalaten twijfel te wekken aan de gezondheid der plaats, en daar het hier niet alleen de quaestie geldt om aan Calcutta een vlieg af te vangen maar om het kapitaal niet af te schrikken, dat in een voorgenomen haven-uitbreiding zal moeten worden belegd, besloot de gemeenteraad van Bombay tot een volkstelling op eigen houtje, welke onder leiding van den gemeentelijken geneeskundigen dienst werd bewerkstelligd en tot vorengenoemd gunstig resultaat leidde.

Zoo'n volkstelling in een oostersche stad als Bombay met zijn verscheidenheid van rassen, geloof, ontwikkeling onder de bevolking, stuit op allerlei moeilijkheden en bezwaren van de zijde der inlanders.

Het moeilijkst was het achter het juiste aantal vrouwen en kinderen te komen. Typisch was b.v. van sommige ouders de vrees dat een plaatsje in het bevolkingsregister het booze oog tot hunne kinderen zou trekken. Zij verklaarden dan dat die kinderen niet waard waren genoemd te worden, in de hoop dat de «booze» het dan ook niet de moeite waard zou achten hen lastig te vallen.

De Mohamedanen wilden niet zoo grifweg met het aantal hunner vrouwen voor den dag komen. Maar in één wijk had een teller weinig moeite daarmeê, toen hij in stede van naar het aantal vrouwen te informeeren, opgave verzocht van de «unmales".

Irrigatie in Engelsch-Indië. In de laatste drie jaren is een bedrag van 137.362.736 roepijen door de engelsch-indische regeering toegestaan voor irrigatiewerken, w. o. 17 kanaalstelsels, 23 vijvers, 2 reservoirs en één pompstation, waardoor 3 millioen acres geacht worden te zullen worden geïrrigeerd.

Van deze werken worden 14 tot de productieve gerekend te behooren. Tegenover de kosten van aanleg ad 112.640.958 roepijen hoopt men op een netto-bedrag van ruim 16 millioen roepijen of omstreeks $9^{6}/_{10}$ percent aan inkomsten.

25 werken, waarvoor in totaal 22.884.425 roepijen zijn toegestaan, zijn onder de protectieve gerangschikt. Men rekent op 649.591 roepijen aan netto-inkomsten dezer werken of $2^{8}/_{10}$ percent van het aanlegkapitaal, waarvoor 399.043 acres zullen worden geïrrigeerd.

Behalve deze werken, waaraan men in de verschillende provinciën reeds is begonnen te arbeiden, terwijl enkele ook reeds zijn voltooid, zijn bij het engelsch-indisch gouvernement nog verschillende en daaronder vrij grootsche aanhangig, waaraan men echter niet al te spoedig wenscht te beginnen.

Onder de plannen, welke bij de engelsch-indische regeering in overweging zijn, behoort dat genoemd te worden van het Tunghabadra-project, waardoor met 'n totaal van 117.474.563 roepijen aan aanlegkosten ongeveer 970.000 acres zouden worden geïrrigeerd. Dit project is voor Madras bestemd, waar de aanleg van irrigatiewerken veel kostbaarder is dan in de noordelijke hoogvlakten aan den voet van het Himalaya-gebergte. Een bijzonder duur project voor die provincie, waarover nog eens tusschen Madras en Calcutta moet worden gecorrespondeerd, is het aanhangig Cauvery-project, waardoor op 'n totaal van 25.390.000 roepijen aan aanlegkosten 80000 acres zouden worden geïrrigeerd, d. i. één acre tegen 846 roepijen.

Nog al 'n verschil met de 43 roepijen, waarmêe men bij de productieve werken in de drie laatste jaren ondernomen per acre in Engelsch-Indië kan volstaan.

De uitgewerkte en bij de engelsch-indische regeering in overweging zijnde projecten omvatten een te irrigeeren of tegen droogte te beschermen gebied van omstreeks 2.700.000 acres, waartoe werken noodig worden geacht, met welker aanleg een bedrag van nagenoeg 200 millioen roepijen zou gemoeid zijn.

De **Philippijnsche bestuursmachine**, is blijkbaar nog niet zooals die wezen moet. De vervanging van den, met verlof afwezigen en toen tot gezant bij het tokyosche hof benoemden gouverneur-generaal Wright door den waarnemenden functionaris Ide, schijnt gepaard te zijn gegaan met een vrij ingrijpende verandering.

De Commissie voor de Philippijnen, de wetgevende raad voor de kolonie, zou voortaan instede van 5 amerikaansche en 3 philippijnsche leden slechts resp. 4 en 2 leden tellen. Het overtollig geachte philippijnsche lid, Dr. Pardo de Tavera werd reeds door tusschenkomst van zijn collega Legarda het telegrafisch verzoek van den heer Taft overgebracht om zijn ontslag te nemen, aan welk verzoek de betrokkene, die blijkbaar minder in den smaak der hooge amerikaansche oomes viel, onmiddellijk voldeed om zich nu weder aan zijne geneeskundige practijk te wijden. Dit is echter niet het belangrijke van de zaak. Men vernam evenwel te Manilla dat het in de bedoeling der amerikaansche regeering lag om aan één der philippijnsche leden de leiding van een departement op te dragen, hetgeen aan de *Manila Times* een teleurgesteld Quo Vadis ontlokt, waar het blad de autonomiebegeerte der Philippinos allesbehalve wil aangemoedigd zien.

Wij gelooven echter niet dat er eenige sprake is van eene volledige, aan de Philippijnen toe te kennen autonomie.

Zoo is nu weder het plan opgevat om de gewapende politiemacht der kolonie, de constabulary, onder militair toezicht te plaatsen, zoodat in eventueele gevallen alle repressieve middelen in ééne hand vereenigd zouden zijn, die van den opperbevelhebber van de bezettingstroepen.

Voor de kolonie zou hieruit een voordeel voortvloeien, daar dan de consequentie van dien maatregel leiden zou tot betaling der politiemacht vanwege het departement van oorlog te Washington. Maar de maatregel zou zeker wijzen op den ernstigen wil van Uncle Sam om elke poging om zich aan de amerikaansche leiding te onttrekken, onmiddellijk en zoo krachtig mogelijk tegen te gaan.

Portugal en zijne koloniën. De *Economista Portuguez* weet te berichten: dat de portugeesche regeering op het oogenblik doende is te weten te komen op welke voorwaarden de maatschappijen, die den dienst tusschen Europa en het Verre Oosten onderhouden, zich zouden willen belasten met het tot stand brengen eener verbinding tusschen Lissabon en de portugeesche koloniën in Azië, Goa, Macao en Timor.

Zou hier voor de nederlandsche maatschappijen niet een kansje zijn te wagen?

De **fransche koloniale begrooting in het parlement.** De behandeling der koloniale begrooting in het fransche Parlement geeft in haar geheel genomen meer den indruk van eene afkeurende bespiegeling van betreurenswaardige en zeer te veroordeelen misstanden dan dien eener bespreking van een op breeden grondslag rustend werkprogram.

Het moet dan ook niet ontkend worden dat er soms wel iets aan te merken is in enkele dier koloniën.

Het algemeen stemrecht in de zoogenaamde oude koloniën verleend aan de bevolking, geeft daar aanleiding als in Guadeloupe en Fransch Voor-Indië tot een bittere verdeeldheid onder de bevolking, waardoor de economische ontwikkeling dier koloniën wordt tegengewerkt, machtsoverschrijding der bovendrijvende partijen en financieele willekeur daar aan de orde van den dag zijn, en alleen de touwtjestrekkers in het moederland daar wel bij varen, door het hun eventueel te verleenen mandaat.

Dit voorbeeld, waarvan ook eenigermate in Martinique, Guyana en Réunion de weerspiegeling wordt gevonden, is er wel naar om te aarzelen de doeltreffendheid der rechtstreeksche vertegenwoordiging van de koloniën in het moederlandsche parlement, waarvoor bij voorbeeld nu ook door het Indisch Nationaal Congres in zijne jongste zitting te Benares werd geijverd, zoo maar aan te nemen.

Integendeel zou de logische gevolgtrekking van hetgeen ten onzent gelukkig al meer en meer wordt waargenomen — het algemeen koloniaal beleid staande buiten den moederlandschen politieken partij-strijd — zijn: ook de koloniën buiten den strijd te houden, en hare noodige vertegenwoordiging op andere wijze te regelen.

De Congo kreeg, gelet op den geest van onzen tijd, eene ruime beurt bij de parlementaire discussiën, waarbij men echter zich vrij algemeen neerlegde bij de toezeggingen van minister Clémentel betreffende aan te brengen verbeteringen, vermeerdering van personeel, afschaffing of in elk geval het tot een minimum beperken van den dienst der dragers voor de approviandeering van de streken om het Tsjad-meer, en verscherpt toezicht op de nakoming harer verplichtingen door de concessionarissen in Fransch Congo. Alleen de afgevaardigde Rouanet bleef ontevreden.

«Maar, zeide minister Clémentel, ik wensch de stem van mijn geachten collega Rouanet niet, wijl hij mij eens verklaard heeft, dat zijne illusie was: het loslaten van al onze koloniën."

Toch geldt diezelfde heer Rouanet voor velen in Frankrijk als de koloniale specialiteit, zonder dat ze zich bewust zijn dat het een specialiteit is, die op de koloniale liquidatie aanstuurt, instede van op de zooveel moeilijker taak der koloniale evolutie.

Ten onzent is men gelukkig verstandiger en zou een Rouanet geen kans hebben . . . is het wel?

Aan de rede van den heer Clémentel ontleenen wij de volgende merkwaardige passage, betreffende de bezuinigingen op de koloniale budgetten:

«Ik heb het budget van Tahiti met 170000 franken verminderd, dat van Saint Pierre en Miquelon met een derde, 264000 franken, en in de eerstgenoemde kolonie heb ik de betrekking van secretaris-generaal afgeschaft,

in de tweede die van gouverneur. Op Guadeloupe heb ik 600000 franken geschrapt op een begrooting van 5 millioen; voor Martinique bedroeg de bezuiniging 100000 franken. Ik heb mij niet tot de kleinere koloniën bepaald. Op Madagaskar heb ik alleen wat het personeel betreft en de subsidiën 1400000 franken uitgespaard; daarvoor kon het hoofdgeld met 800000 franken verminderd worden, en het uitvoerrecht op vee en de inlandsche hutbelasting met 600000 franken. In Indo-China is de begrooting van 31 millioen piasters met 2.300.000 piasters verminderd; de bezuinigingen beloopen dus in het geheel meer dan 8 millioen franken.

Het beleid der koloniale besturen kan slechts gevaarlijk worden uit financieel oogpunt, wanneer de minister zich daarbij neerlegt. De minister is gewapend en heeft er slechts voor te waken zijne wapens niet bot te laten worden. Dat heb ik gedaan."

Vereeniging „Moederland en Koloniën".

Verslag over de werkzaamheden in het *vijfde* vereenigingsjaar 1905.

Kon in het laatstvorige Verslag worden medegedeeld, dat de behandeling door de leden van het *Koloniaal Programma* was afgeloopen, zoo zij hier aangeteekend, dat het Bestuur medio 1905 van de commissie ad hoc het Programma ontving, geheel gewijzigd en aangevuld overeenkomstig de beslissingen genomen in de Algemeene Vergaderingen, waarin het door de leden behandeld werd. Het had der commissie aan tijd ontbroken, om aan het eigenlijke Programma de *Toelichtingen* toe te voegen, waarvan het oorspronkelijk Concept was vergezeld geweest. Het bestuur is sedert zoo gelukkig geweest in een zijner leden een persoon te vinden, die op zich nam die *Toelichtingen* bij te werken. Men mag dus de koop koesteren, dat ook dit onderdeel van het Koloniaal Programma eerlang het licht zal kunnen zien.

De *Amerikaansche* Koloniën hadden niet in het Koloniaal Programma kunnen worden opgenomen. Het bestuur heeft thans ontvangen eene aanvulling betreffende het eiland *Curaçao*, ontworpen door een persoon, die alleszins bevoegd is over de toestanden en behoeften in dat gedeelte van het Nederlandsch gebied te oordeelen. Dit stuk zal in behandeling worden genomen en aan de leden in een Algemeene Vergadering ter goedkeuring worden aangeboden en daarna eveneens uitgegeven. Moge hetzelfde nu ook spoedig ten aanzien van *Suriname* kunnen geschieden. Het *Zuid-Amerikaansche* gebied verschilt zooveel van het *West-Indische*, dat er niet aan kan gedacht worden beide koloniën in ééne paragraaf saam te vatten.

Op den 14den Maart van dit jaar kwam de Vereeniging vier jaren te bestaan en moest derhalve, overeenkomstig art. 8 van het *Reglement*, het bestuur in zijn geheel aftreden.

De verkiezing van een nieuw bestuur had plaats in de Algemeene Vergadering van 27 Januari. De heeren *Van Baerle, Dijckmeester, v. d. Kemp, Malherbe* en *Verstijnen*, die niet voor eene herkiezing in aanmerking wenschten te komen traden af, terwijl de overige bestuursleden werden herkozen. In dezelfde vergadering werd besloten het bestuur voortaan uit niet meer dan 7 leden te doen bestaan, en werd het dientengevolge aangevuld met de heeren *Nypels* en *Stemfoort*, bij meerderheid van stemmen verkozen.

In een later gevolgde bestuursvergadering werden de heeren *Stemfoort* en *Scherer* respect. tot voorzitter en onder-voorzitter gekozen, terwijl de heeren *Soeters* en *Swart* als penningmeester en secretaris in functie bleven.

In dit nieuwe bestuur was het *militair element* wel wat sterk, andere maatschappelijke posities minder goed of in het geheel niet vertegenwoordigd. Daarom werd in de Algemeene Vergadering van 7 April het voorstel gedaan om het bestuur met 3 leden uit te breiden. Dit werd aangenomen en de heeren *C. G. van Baerle, P. C. Hoynck van Papendrecht* en *F. B. Scherius* tot leden van het bestuur gekozen.

Het bestuur bestaat dus thans uit de heeren:
C. G. van Baerle.
Jhr. J. P. J. van der Does de Bye.
P. C. Hoynck van Papendrecht.
P. J. Kooreman.
G. Nypels.
G. A. Scherer, Onder-Voorzitter.
F. B. Scherius.
P. M. E. Soeters, Penningmeester.
J. W. Stemfoort, Voorzitter.
J. L. Swart, Secretaris.

In dezelfde algemeene vergadering van 17 April werd nog besloten den heer *P. H. van der Kemp*, oprichter der Vereeniging en afgetreden voorzitter, het *eere-voorzitterschap* der Vereeniging aan te bieden.

Door verschillende geschriften kennis bekomen hebbende van den achteruitgang der *visscherij in den Oost-Indischen Archipel*, met name op Java, alwaar zij, in verband met den vischrijkdom der omringende zeeën, zulk een belangrijke bron van inkomsten zou kunnen zijn, besloot het Bestuur, om de pogingen welke reeds gedaan waren om de aandacht der Regeering hierop te vestigen, te steunen. Het had het geluk hierin een bondgenoot te vinden in het bestuur der Vereeniging *„het Nederlandsch Zeewezen"*, door welke vereeniging een tijdschrift wordt uitgegeven, waarin dit onderwerp ook reeds was aangeroerd. Dat de bemoeiingen van beide besturen geleid hebben tot een *adres* aan den *Minister van Koloniën* en de inhoud daarvan is den leden reeds bekend, ook door een der afleveringen van bedoeld tijdschrift, waarvan een exemplaar aan alle leden werd toegezonden.

Wederom werden eenige voordrachten gehouden, die een belangstellend onthaal vonden, namelijk den 20sten Januari door den heer *H. J. Martijn*, over „De Handelstoestanden en de Handelsbelangen in de Nederlandsche Koloniën, speciaal ter *Oost- en Noordkust van Sumatra*, vergeleken met die in de naburige Engelsche Koloniën, (*Straits-Settlements*).

Den 21sten Maart door den heer *F. J. Bezemer*, over „de Christelijke zending in Nederlandsch-Indië."

Den 15den November door den heer *G. Nypels*, over „Onze Politiek ten opzichte van Boni."

Den 19den December door den heer *C. F. Zeeman* over „Een kleine Bijdrage tot het Inlandsch Onderwijsvraagstuk."

Van de eerste en derde lezing werden verslagen aan de leden toegezonden.

De verkiezingen voor leden der Tweede Kamer werden dit jaar geheel beheerscht door de leuze *„Voor of tegen het Ministerie Kuyper"*, waardoor de strijd voor de Koloniale belangen wel ietwat op den achtergrond werd gedrongen. Onze Vereeniging heeft daardoor aan die verkiezingen niet zooveel deel kunnen nemen als wellicht anders het geval had kunnen zijn. Zij heeft zich thans moeten bepalen hier en daar, waar het pas gaf, deskundigen op koloniaal gebied aan de kiesvereenigingen aan te bevelen en te zorgen dat haar Programma zoo wereldkundig mogelijk werd gemaakt. Meer daadwerkelijk werd door ons geageerd in *den Haag* zelf, maar, zooals bekend is, met minder succes. Door de meer vooruitstrevende Liberalen was gecandideerd de heer *Jansen*, oud-minister van Marine en door de oud-liberalen de bekende Koloniale specialiteit *Dr. E. B. Kielstra*. De Algemeene Vergadering stond nu voor de vraag wie van beide heeren aan te bevelen en verklaarde zich met meerderheid van stemmen voor den laatste. Dat hij bij de verkiezingen zelve het veld moest ruimen voor den heer *Jansen*, mag als bekend worden verondersteld.

Het *ledental* bedroeg op 1 Januari dezes jaars 242 terwijl de *rekening* van ontvangsten en uitgaven sloot met een *batig saldo* van f 608.—.

De *contributie* van onze vereeniging is geheel facultatief met een minimum van f 1.—. Dit minimum is zoo laag gesteld om niet een Nederlander, die belang stelt in het Koloniaal bezit van ons Rijk, van het lidmaatschap uit te sluiten.

Dat de rekening elk jaar zonder deficit gesloten is, moet daaraan geweten worden, dat de vereeniging zoo gelukkig is eenige leden te bezitten, wier liberaliteit niets te wenschen overlaat, dat zij bij hare oprichting mocht beschikken over eene kleine erfenis van de ontslapen *Oost-Indische Kiesvereeniging*, en, last not least, aan de groote zuinigheid die steeds betracht is geworden.

Aan den anderen kant komt het aan het bestuur voor, dat onder de minimaal-contribuanten er te veel voorkomen, wier middelen hun eigenlijk wel zouden veroorloven hunne contributie wat te verhoogen. Mogen dezulken toch bedenken, dat alleen de waarde der hoeveelheid lectuur die zij van de vereeniging krijgen, de grootte hunner contributie reeds aanmerkelijk overtreft!

Verscheidene van de leden der afdeeling te *Wageningen* die in hetzelfde geval verkeerden, hebben nu onlangs hunne contributie geheel vrijwillig verhoogd, wat door het bestuur zeer wordt gewaardeerd. Wij hopen, dat dit goede voorbeeld door vele anderen zal gevolgd worden.

Het bestuur zal ontegenzeggelijk veel meer kunnen doen om de vereeniging, overeenkomstig den wensch der leden, aan hare bestemming te doen beantwoorden, wanneer over meer ruimte van middelen kan worden beschikt.

Afdeeling Wageningen.

Het afgeloopen jaar kenmerkte zich wederom door een opgewekt leven, wat aangaat het houden van lezingen, welke door de Leden met veel belangstelling werden bijgewoond.

Met betrekking tot de verkiezingen heeft de Afdeeling niet gewerkt, omdat daartoe geen gelegenheid bestond door de indeeling van *Wageningen* bij het kiesdistrict *Elst*.

De volgende lezingen werden gehouden:

Op 8 Februari jl. door den heer *J. W. Sanders* over *het leven in Ned.-Indië*.

Op 10 Maart door den heer *S. P. Ham* over *den plantengroei op Java, vergeleken met dien in onze streken.*

Op 4 April door den heer *F. J. Bezemer* over *de zending op Java.*

Op 6 October door den heer *B. H. Schroven* over *Siberië* en

Op 21 December door den heer *G. Nypels* over *onze vroegere aanrakingen met Boni.*

Van bovenbedoelde lezingen werden er drie verduidelijkt door goedgeslaagde lichtbeelden, hetgeen er niet weinig toe bijbracht om de aantrekkelijkheid der voordracht te verhoogen.

Het aantal leden bleef gedurende het afgeloopen jaar vrij wel stationair; het bedraagt thans 50.

In het Bestuur hadden de volgende mutatiën plaats:

De heer F. J. Bezemer, aan de beurt zijnde om af te treden, werd herkozen: in de plaats van den heer H. C. Maurenbrecher, die om gezondheidsredenen aftrad, werd gekozen de heer Dr. A. van Bijlert.

Het Bestuur der Vereeniging.
J. W. STEMFOORT, Voorzitter.
J. L. SWART, Secretaris.

INGEZONDEN

Onaandoenlijk Moederland.

Heine zong:

Ach, wenn sie nur Herzen hätten,
Herzen in der Brust, und Liebe,
Warme Liebe in den Herzen!

Dit is 't, of korter samengetrokken in 't gevleugelde woord: *„Love is enough!"*, wat de kampioenen voor Indië, in alle graden van gemoedsbeweging, al naar gelang van ieders temperament, sinds jaren reeds aan 't Nederlandsche volk toeroepen. Maar 't ging steeds „'t eene oor in, 't ander weer uit." Nu, 't moet gezegd, zulke dingen laten zich op commando ook niet opdringen!

Wij gelooven, dat elk Indisch publicist zijn campagne begonnen is met de natie op de bank der beschuldigden te zetten, wegens haar harteloosheid, haar onaandoenlijkheid, haar onverschilligheid jegens de overzeesche bezittingen. Men heeft daarbij, gemoedelijk varieerend, den rol van zedenmeester, of, ongenadig uitvarend, ook dien van tuchtmeester gespeeld. Men heeft gepreekt en gefulmineerd in alle toonaarden van zachtmoedigheid en heftigheid. 't Moederland deed, alsof 't niets hoorde en zag. En zoo heeft 't zelfs de hardste woorden, de felste en grievendste verwijten kunnen verduren. Anders zou 't zich met *Bilderdijk* wel eens hebben afgevraagd:

Wel foei! Heb ik zoo'n trouweloos hart,
Zoo'n doorbedorven aard?
Wel foei! Is mijn gemoed zoo zwart,
Mijn inborst zoo ontaard?

En de kampioenen zelf, eerder dan moedeloos bij de pakken te gaan neerzitten, denkende met *Cats*:

Wat baeten kaers en bril,
Als de Uyl niet sien en wil,

gingen voort, volijverig en met *Coen's* beroemde woord op 't hart gebonden, 't verstokte volksgemoed te bewerken. „Men rekent d' uitslag niet, maar telt het doel alleen!" kon hen daarbij tot troost strekken.

Dat noch de boetpredikaties, noch de sermoenen insloegen, mag intusschen, naar onze opvatting, niet geheel als onverklaarbaar worden bestempeld, zooals wel eens geschiedt. Wij willen beklaagde niet van de bank der beschuldigden afhalen, maar toch wel voor verzachtende omstandigheden pleiten, terwijl wij anderen, die 't veel meer verdienen, doch vrij en onschuldig rondloopen, daar meteen een plaatsje aanwijzen.

Winzucht, en niets dan dat, was 't, wat Nederlands leeuw drong „den klauw te slaan in d'Indisch archipel." Baatzucht en winstbejag, veeltijds in den meest groven en cynischen vorm, kenmerkten er al onzen handel en wandel. Moreele drijfveeren waren daaraan geheel vreemd. Uit winstbejag, inhaligheid en onverzadigbaarheid — liefst handels- en koene ondernemings-geest geheeten — werd ons groot koloniaal bezit geboren, waarbij de op 't kussen zittende, machthebbende klassen de eerst en direct begenadigden waren, terwijl 't eigenlijk gezegde volk maar de indirect, en dan nog zoo goed als onbewust profiteerende partij bleef.

Nu zou men kunnen beweren, wat ook voor de hand ligt: welke drijfveeren en beweegkrachten ons ook hebben mogen leiden en verleiden bij de exploitatie dier wingewesten, wij zouden ten minste in den vorm van belangelooze waardeering — den tol der dankbaarheid kunnen betalen jegens die overheerschte en vroeger zoo zeer misbruikte landen. Maar vergeet men dan, dat ondank altijd 's werelds loon was en nog is? 't Is in 't leven veeleer uitzondering dan regel, dat weldaden op prijs, laat staan op den *juisten* prijs worden gesteld. Op 't stuk van waardeering en gezindheid leveren weldaden niet zelden hoogst verrassende, averechtsche uitkomsten en verhoudingen op. 't Einde van menige goede verstandhouding is nabij, zoodra er z. g. weldaden in 't spel komen. „Ik weet niet wat mijn buurman op eens tegen mij hebben mag", zei iemand kenschetsend, „ik bewees hem nooit een weldaad, en toch draagt hij mij een kwaad hart toe!" Wie op dankbaarheid en erkentelijkheid gesteld is, moet zich maar niet aan weldoen wagen. Dit is niet alleen in individueelen, maar ook in collectieven zin 't geval. En wanneer er sprake zijn moet van dankbaarheid, dan betreft dit eerst en vooral de direct bij de voordeelen van Indië betrokkenen, de bewust-profiteerenden. Voor 't overgroote deel van ons volk — de meer ontwikkelden niet eens uitgezonderd — is 't nog vrij wel een geheim gebleven, welke geldelijke positie Indië tegenover 't moederland inneemt. Zoo is 't een volkswaan, dat Nederland de jaarlijksche Indische tekorten te dekken heeft, de tallooze expedities bekostigen moet, evenals de millioenen der indische tractementen en pensioenen enz. enz.

In Mei '96 schreef de heer *P. L. Tak* in een hoofdartikel in *De Kroniek* over den Atjeh-oorlog, dat de Nederlandsche natie in menschenlevens en millioenen het gelag betaalde. *Après cela tirons l'échelle!*

Zou men wanen, dat 't ook maar eenigszins tot ons volk, zelfs tot 't meer intellectueele deel is doorgedrongen, wat b. v. de heer *E. de Waal*, reeds vóór jaren, constateerde in zijn *„Onze Indische Financiën"* (nieuwe reeks aanteekeningen deel II, blz. 69—70), n.l. dat Indië aan 't Moederland leverde:

„de geheele som van 236 millioen, over 1850—1875 aan schulddelging besteed, waardoor het nominaal kapitaal der schuld met 25 pct. en de rentestaat met omstreeks 9 millioen 's jaars verminderde;

„de geheele som van 153 millioen, sedert 1860—1875 voor spoorwegen besteed; welk bedrag, indien 't geleend had moeten worden, thans en nog lang, wel 6 millioen 's jaars aan rente bovendien zou gekost hebben;

„een aandeel van 115 millioen in de door de ingezetenen van 't moederland verkregen afschaffing of vermindering van belasting, enz."

Kan er, met dat gegeven voor oogen, sprake zijn van nationale dankbaarheid?

De schuld van dien toestand hebben vooral school en pers op 't geweten. Beide houden, deels opzettelijk, deels ook al uit gebrek aan onwetendheid, den waren aard der financieële verhouding en betrekkingen tusschen moederland en koloniën liefst maar, als iets onaangenaams, bedekt. Begrijpelijk is 't dus, dat de natie eerder Indië de schuldenaar van Nederland waant, dan omgekeerd en

dientengevolge, in logisch verband, ook diezelfde valsche situatie op het stuk van plichtmatige dankbaarheid zich denkt.

»Onbekend maakt onbemind«, werpt men van Indische zijde 't onaandoenlijke moederland voor de voeten, en verwijt 't — niet ten onrechte — den Volksvertegenwoordigers, als deze bij koloniale aangelegenheden *sauve qui peut* spelen. Maar dit wil daarom nog niet zeggen, dat men aan die zijde zelf overvloeit van gevoeligheid voor 't stiefkind Indië. Was dat maar waar! 't Meerendeel der oud-Indiërs, na pensionneering, of rijk geworden in 't vaderland teruggekeerd, bekommert zich gemeenlijk al even weinig om 't verdere lot van 't land, waar zij tot welstand, zelfs tot welvaart en aanzien kwamen. 't Is al mooi, als zij zich laten overhalen b.v. lid van (d. w. z. minimum-contributie-betalend) van »*Oost en West*« te worden. »Het legher treckt vast in met duysenden«, kan men in 't moederland van hen zeggen, maar hun gezamenlijke belangstelling — o, wonder! — kon tot dusver geen levensvatbaarheid geven aan een degelijk koloniaal persorgaan hier te lande. (Het Koloniaal Weekblad is nu zijn zesde levensjaar ingegaan!) Wat trekken zij zich nog van Indië aan? Laten wij het trouwens vrij-uit mogen zeggen: zelfs in actieven dienst dus ook al tijdens hun zijn in de tropen, komt de aap gedurig uit de mouw kijken, en geeft het vat reeds uit, wat 't inhoudt. Waarom zou anders — om maar eens iets te noemen; de beruchte Indische mopperzucht de meest voorkomende endemische kwaal in onze z. g. goede Oost zijn? Het veel-vernomen »dienen met hart en ziel« is een phrase, waarmede wel volgaarne geschermd en geparadeerd wordt, maar die niet dan met veel voorbehoud mag worden aanvaard. Alleen 't uitzicht op periodieke traktementsverbeteringen, op toekomstige rangsverhooging, op toenemenden rijkdom, alles afgewisseld met nu en dan een verlof of snoepreisje naar Europa, kan er bij *vele* Indiërs eenigszins den moed en den lust in houden. En 't is veelzijds dan ook niet bijster verheffend en hartversterkend, wat men van die zijde over de »goede Oost« te hooren krijgt; zij, die 't meest aan Indië verschuldigd zijn, daarbij vaak vooraan! In 't verwijt van 't »onbekend maakt onbemind«, schuilt dus, zouden wij meenen, wel wat ongepastheid.

Er leeft, zonder overdrijving gesproken, een formeele Indische wereld in ons land. Wat zou er, oppervlakkig bekeken, van haar een opgewektheid en een kracht kunnen uitgaan, die veel onverschilligheid in 't moederland ten goede zoude doen keeren, Indië ten zegen! O, wat zou er dan in Nederland véél, véél anders zijn!!

Maar hoe weinigen blijven nog iets voor Indië overhebben, gezwegen nog, dat zij er voor zouden willen werken in belanglooze zelfopoffering; werken met den besten wil, onvermoeid en onverpoosd, zooals b.v. nu Van Kol in de Kamer doet of Kolonel Van Zuylen deed? Men verwacht voor Indië zooveel van de goede gezindheid van 't Nederlandsche volk, maar ligt 't niet voor de hand en is 't niet van zelf sprekend, dat 't Indisch element onder dat volk in die opgeëischte welgemeendheid ten minste 't voorbeeld geve?

En zie, die inconsequentie van Indische zijde wordt in 't moederland, op grond van datzelfde »onbekend maakt onbemind", aan Indië betaald gezet met een andere, van precies gelijke kracht, waar 't van de mannen van 't gezag in de Koloniën eischt, dat zij met Nederland bekend zullen zijn.

Zoo schreef b.v 't *Alg. Handelsblad* van 19 Oct. l.l.: »Financieele overwegingen ter zijde gelaten, — er is niets tegen, dat in Indië zelf ingenieurs, artsen enz. worden opgeleid; maar er is toch wel wat tegen, dat personen geroepen worden, Nederland en het Nederlandsch gezag te vertegenwoordigen, die zelf nooit het moederland gezien hebben en zich soms zoo geheel verkeerde voorstellingen maken van de toestanden en opvattingen hier te lande; die, afgescheiden daarvan, nooit iets anders gezien hebben, dan hunne onmiddellijke, zeer beperkte Indische omgeving".

Dat zij, bij wie de wetgevende bevoegdheid voor Indië berust, en die dus 't hoogste Indische gezag vertegenwoordigen, op weinige uitzonderingen na, mannen zijn, die Indië nooit gezien hebben, zoo geheel verkeerde voorstellingen van de toestanden en opvattingen daar te lande hebben en vaak uit zeer beperkte omgeving zijn, schijnt niets ter zake te doen. Of komt voor die heeren met het ambt ook het verstand en wat er verder noodig is?

Onbekend maakt onbemind. Ja zeker, daaruit valt, ten aanzien van 't gemis aan appreciatie van Indië, veel te verklaren. Maar geldt dit niet evenzeer en in gelijke mate voor de onderlinge waardeering en de wederzijdsche belangstelling in de onderscheidene deelen van Nederland zelf, en eigenlijk overal op dit egoïstisch ondermaansche? Zijn zelfs de bewoners van een heel klein land als 't onze niet een conglomeratie van uiteenloopende bestanddeelen, heterogene geaardheden, behoeften, belangen enz., die zich, trots alle gemeenschappelijke lotsomstandigheden, niet al te veel om elkanders welzijn bekommeren en druk maken, en in menig opzicht vreemdeling voor elkaar bleven? Leven niet de Zeeuwen ten aanzien der Friezen, de Hollanders ten opzichte der Limburgers, enz., in een toestand van wederzijdsche onverschilligheid of vervreemding? Wat weet een Zeeuwsche boer van den Drentschen veenwerker af, en omgekeerd? Wat een geboren stedeling van 't plattelandsch gedoe? Wat kunnen zij elkander ook eigenlijk schelen, zoolang 't eigenbelang 't niet anders wil? Men loopt in 't eigen land ten opzichte van elkaar onder sluiers van geheimenis en in betrekking van wederzijdsche ongevoeligheid en onverschilligheid. Alleen 't belang, eenerzijdsch of anderzijdsch, veroorzaakt wat toenadering of notitie-nemerij. Een Haagschen mijnheer met grondeigendommen in Zeeland b. v. gaan hoogst waarschijnlijk de Zeeuwsche pachters en hun bedrijf wat ter harte. Een Kamerlid klopt vanzelf datzelfde hart voor 't district, dat hij vertegenwoordigt, al kent hij 't misschien ook meer bij naam, dan wel uit eigen aanschouwing. Maar overigens valt er van onderlinge volksbelangstelling niet danig veel te bespeuren, zouden wij zoo denken. Zou men dan belangstelling mogen verwachten voor verre, onbekende gewesten? Ja, 't vreemde en 't vreemdsoortige prikkelen meestentijds meer, dan 't eigene en 't dagelijksch-gewone. En op dien grond zou belangstelling voor Indië — maar dan toch in elk geval een van apart soort — nog denkbaar zijn, als Nederland ten minste zijn koloniën wat minder lang bezeten had, zoodat de glans van 't nieuwe er nog niet af was.

De Nederlander kent zijn eigen landje niet, een voorschoot groot als 't is, en daarom voelt hij ook niets voor de landgenooten en die volkstoestanden, welke buiten zijn gezichtskring of bevatting vallen: *Onbekend maakt onbemind.*

Maar evenmin kent, in 't algemeen gesproken, de Indischman de Kolonie, waar hij 't beste deel van zijn leven sleet, al neemt hij ook, in 't vaderland terugkeerende, 't air aan er alles van te weten. De meeste Indiërs leefden in zoo'n klein gezichtskringetje, interesseerden zich zoo bitter weinig voor wat buiten hun belangen-sfeer of klein gedoente lag. 't Is menigmaal verwonderlijk, hoe weinig degelijke kennis de Indiërs van de Koloniën opdeden. Er zijn er, die uit gebrek aan belangstelling, volslagen onbekend bleven met de meest voor de hand liggende zaken. Vraag hun b.v. eens, of zij ooit een *desa* (Inlandsch dorp) betraden? Onderzoek eens, of zij eenige notitie hebben van 't desa-leven, van de inlandsche huishouding en inlandsche verhoudingen. Allen hebben ten laatste wel eens een *sawah* (rijstveld) gezien, maar de bewerking ervan, de wetenschap hoe de dagelijksche rijst tot hen komt, 't raakt hun koude kleeren niet.

Hoe kan men later ook van hen daadwerkelijke belangstelling verwachten? Zij hebben Indië maar aan de oppervlakte leeren kennen, niet dieper dan voor 't welzijn van hun stoffelijk bestaantje noodig was: *Onbekend maakt onbemind*! —

Men kan door verspreiding van kennis meerdere belangstelling wekken, maar, of 't ooit gelukken zal: Nederland zooveel voor de Kolonie te doen gevoelen, als behooren zou en ook redelijkerwijze verwacht zou mogen worden, betwisten wij aan een ieder, voor wien dat toekomstbeeld, *Indië liggende aan 't hart van 't moederland*, niet illusoir is.

Eerstens al, heeft en had 't woord Indië veel meer klank voor ons volk, dan men wellicht bevroedt. . . . . edoch in ongunstigen zin. Dat woord om te zetten in meer welluidenden, zoeteren toon . . . . 't zal niet gaan. Indië geniet eenigszins de impopulariteit van den „bonten hond." Verschillende begrijpelijke omstandigheden hebben samengewerkt om 't in discrediet of in een kwaden reuk te brengen. Aan wie er vroeger heengingen, was lichamelijk, geestelijk of zedelijk maar al te dikwijls een luchtje. 't Was een afzetgebied of vluchthaven voor wie men in patria wel missen wou en kon. Voor 't Indische leger geldt dit altijd nog. 't Volksgemoed is daarvan vervuld gebleven. Dan heeft het vele en onophoudelijke vechten in Indië de zaak niet weinig helpen bederven De meest primitieve en antipathieke voorstellingen heeft dit bij 't volk gebracht. In de volksverbeelding is »de Oost« niet veel meer dan een uitsluitend vechtland, natuurlijk met de vastknooping daaraan van de begrippen: barbaarschheid en kannibalisme. Als men eens wist hoeveel slechte reputatie de perpetueele Atjeh-oorlog bezorgde!

Tweedens, zal ons volk wel niet meer voor de Koloniën in emotie komen, omdat ons koloniaal bezit daarvoor al te oud is. 't Is als 't ware met ons volksbestann samengegroeid. Van geslacht tot geslacht leefde 't bewustzijn van dat koloniaal bezit in 't volk mede. 't Was, van ouder tot ouder, de erfenis aan de kinderen. En juist de gaven en geschenken, die de mensch in 't leven meekrijgt, worden 't minst gewaardeerd, doen hem 't minst aan. Alleen 't nieuwe, — 't later en onverwacht verkregene, emotionneert.

Wij zien dit bij de Belgen en de Amerikanen, bij wie Congo en Philippijnen veel meer populair zijn, dan de Oost of de West bij de Nederlanders.

't Vraagstuk heeft ook een psychologische zijde.

A. L. C.

Natuurlijk zijn wij het in menig opzicht met den geachten inzender eens, waar hij meest »waarheden als koeien« verkondigt, maar in hoofdzaak verschillen wij toch met hem in meening, daar wij overtuigd zijn van een sterke evolutie op humanitair gebied in de laatste tijden, van toenemende onderlinge menschenmin, waartoe de snelle uitbreiding van verkeersmiddelen en drukpersproducten het hunne hebben bijgedragen. Wij, Nederlanders, stellen immers wèl warm belang in het lot der vrijheidlievende Afrikaanders, der mishandelde Russische Joden, der slachtoffers van de overstrooming in Italië, enz. . . . waarom zouden wij 't dan niet kunnen doen in dat der inboorlingen van onze overzeesche gewesten? Onze Vereeniging en haar orgaan, *Het Koloniaal Weekblad*, werden opgericht door menschen met liefhebbende harten volgens Heine's opvatting, in de heilige overtuiging, dat het hun onder toenemende medewerking, op den duur gelukken zal: *Nederlandsch Oost- en West-Indië bij de Nederlanders bekend en bemind te maken*, en omgekeerd.

Voor de leden onzer Vereeniging is toch het toekomstbeeld: *De Nederl. Indiën, door Nederlands hulp en steun tot vollen bloei gekomen*, een ideaal, dat, met inspanning van veler beste krachten, wel degelijk bereikbaar is. Zij mogen zich zelfs thans reeds vleien met de tot vermeerdering van werklust opwekkende gedachte, dat mede door hun toedoen in de laatste jaren de algemeene belangstelling, langzaam maar zeker, toenemende is:

Leeringen wekken, voorbeelden trekken!

Red. Com.

NAAMLIJST VAN LEDEN
toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maand Februari 1906.

Heer H. E. D. Engelhard	Amsterdam	f 5.—	don.
〃 G R. Polman	〃	1.50	lid.
〃 J. H. de Boer	〃	1.50	〃
〃 W. Jonker	〃	2.50	〃
Mevr. M. van den Brandeler-Hoogeveen	Baarn	5.—	don.
Heer C. J. Bosman	Breda (Teteringen)	1.50	lid.
〃 J. Langenbach	〃 (Ginneken)	1.50	〃
Mevr. C. E. G. Huber-Prins	〃 〃	1.50	〃
Mej. J. Himpe	〃	1.50	〃
Heer J. C. van Hasselt	〃	1.50	〃
De Curaçaosche Mpij. tot bevordering van Landbouw, Veeteelt, enz.	Curaçao	2.50	〃
Mej. Corry Kautzmann	Deventer	1.50	〃
Heer A. J. de Jong Schouwburg	〃	1.50	〃
〃 Mr. G. J. D. Hondius	〃	1.50	〃
〃 Fr. Storm van 's-Gravesande	's-Gravenhage	1.50	〃
〃 J. Konings Jr.	〃	1.50	〃
Jonkvr. B. J. Bowier	〃	1.50	〃
Mevr. de Wed. E. J. C. van Steijn geb. Dorperaal	〃	5.—	don.
〃 B. Wolterbeek Muller	〃	1.50	lid.
Raden Mas Notokwoso	〃	2.50	〃
Heer H. Ph. Th. Witkamp	〃	1.50	〃
〃 C. L. Nolten	〃	2.50	〃
Mej. W. F. F Berckenkamp	〃	1.50	〃
Heer W. de Lannoij	〃	1.50	〃
〃 E. C. J. Schwippert	〃	1.50	〃
〃 L. N. van Klaveren	〃	2.50	〃
〃 F. J. Jansen	〃	1.50	〃
〃 W. C. de Haas	〃	1.50	〃
Mej. D. Pool	〃	1.50	〃
firma de Gebroeders van Cleef	〃	1.50	〃
Mevr. de Wed. J. C Hakking—Stüwe	〃	1.50	〃
Heer Corns Witte van der Velde	Gouda	1.50	〃
〃 R A. de Monchy Sr.	Hengelo	1.50	〃
〃 R. A. de Monchy Jr.	〃	1.50	〃
〃 S. N. Jonkmans	〃	1.50	〃
〃 F. P. Claus	〃	1.50	〃
〃 J. H. Steenhoek	〃	1.50	〃
Mevr. de Wed. A. C. P. Lammers van Toorenburg, geb. van Bokhoven	Maastricht	2.50	〃
Heer C. van Dam	Rotterdam	1.50	〃
Mej. M. A. van der Kuylen	〃	1.50	〃
Heer W. F. Batenburg	Wageningen	1.50	〃
〃 J. W. Sanders	〃	1 50	〃
〃 A. M. E. Meijer	〃	2.—	〃
Raden Mas Soemardji	〃	1.50	〃

Aan Donateurs, Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Riouwstraat* 212, *den Haag.*

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Dl. 30 (1906), Afl. 1.

Een en ander betreffende het ressort van den controleur te Sarolangoen, onderafdeeling Boven-Tembesi, der afdeeling Djambi, door Van den Bor. — Landbouwcrediet in de Javaansche desa, door P. W. Jonquière. — Soewatoe timbangan jang tiada di minta (een ongevraagd advies), door Koesoemodikdo. — Eigendom voor den kleinen landbouw, door H. C. A. Poublon. — Timbangan hal mengentengken wragatnja prijaji Djawa, door Adi Koesoenio Wedono Goenoeng Kendeng (Grissee). — Wadoeks in de afdeeling Lamongan, door C. F. de Haan. — Behandeling van wegen met teeremulsie, door C. Borel. — Nog eens de Bintang Hindia, door J. van Aalst. — Sprokkelingen uit de Begrootingsdebatten in de Tweede Kamer.

De Indische Mercuur, 6 Maart 1906, No. 10.

Katoenkultuur en klimaat, door T. — Taxatie-oogst 1904 der particuliere koffielanden in West-Java. — Caoutchouc-kultuur in Deli. — Surinaamsche brieven (vervolg). — Verslag van het mijnwezen over het 2de kwartaal 1903. — Nieuwe Maatschappijen. — Ingezonden. De Amsterdamsche Theemarkt, door A. Cijfer Jr. — Technisch bijvoegsel No. 2.

De Indische Gids, Maart 1906.

Het octrooi der Javasche Bank, door Mr. W. M. J. van Lutterveld. — De Opium-regie in Ned.-Indië, door H. D. Huizer. — In de Boven-Doesoen, Z. en O.-Afdeeling van Borneo, door B. H. Franssen-Herderschee. — Twee magistraten doen moeite een weesje uit te huwen. — Het einde van het Sultanaat Broenei. — Uit vroeger tijd, door H. B. — Een rondreis van een Duitsch oorlogschip door den Ned.-Indischen Archipel — Maandelijksche Revue van brochures, enz. — Koloniale litteratuur. — Wetenschap en Industrie. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië. — Financieel overzicht.

Weekblad voor Indië. 2e jaargang No. 40.

Afschaffing van het Fransch op de Indische lagere school, door J. N. R. — Van een eenzaam hoekje (Siak), met foto's (slot). — P. J. de Gruyter (met portret). — Een waarachtige artist of een kritische bok, door F. R. Prick van Wely. (Naar aanleiding van Henri Borel's beoordeeling van »Heilig Indië«). De regentsdochter, roman van Victor Ido (vervolg) Enz.

Onze Eeuw. Maart 1906.

De Staatsbedrijven in Indië, door Dr. E. B. Kielstra.

N°. 11. Donderdag 15 Maart 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.«

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	*f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	*f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat**.

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice). *(Zie het inteekenbiljet op blz. 12.)*

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

ALGEMEENE VERGADERING
van het
Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap
te houden op **Zaterdag 17 Maart 1906** des avonds **8 uur** in een der lokalen van de *Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst*, **Marnixstraat 402**, bij het Leidscheplein te **Amsterdam**.

Voordracht door den Heer **F. J. P. Sachse**, 1e luitenant O. I. L.

Onderwerp:
Mededeelingen omtrent het eiland
Ceram en zijne Bewoners.
Opgehelderd door lichtbeelden.

Zendings-bijeenkomst.

Op **Maandag 19 Maart** ten **2½ uur** n.m. in het **Toussainthuis**, *Toussaintkade 4a*.

Mededeelingen van **Mevrouw Bervoets** over:

Het Zendingswerk te Modjo-Warno.

Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

Van de Afdeeling Rotterdam:

Op **Zaterdag 24 Maart** des avonds ten **8 uur** zal in de *Groote Zaal* van **Tivoli**, *Coolsingel* door den Heer C. Spat, leeraar aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda, gehouden worden

Een voordracht met lichtbeelden
OVER
De Bedevaart naar Mekka.

Leden der Afdeeling hebben vrijen toegang met 2 personen; **niet-leden** tegen *f* 0.50.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Sinds verleden week ontvingen wij **voor de arme slachtoffers van den watersnood op Midden-Java** slechts:

Van J. . . . . . . te Apeldoorn *f* 1.—.

Intusschen bracht de jongste mail ons meer dan ééne droeve beschrijving van de groote ellende, die in de geteisterde streken geleden wordt; zoo o. a. in het ondervolgende verslag van Mej. Marie Jansz uit haar toevluchtsoord, *Pangoengsen*:

»De stormen zijn dit jaar wat later gekomen dan gewoonlijk. Enkele oogenblikken waren de rukwinden even hevig als verleden jaar, maar ze hielden gelukkig slechts zeer kort aan. Een paar huisjes der opgezetenen moesten verlaten worden, daar ze op instorten stonden; terwijl onze grootste *loemboeng* (rijstschuur) geheel tegen den grond sloeg. Er was juist een man in, doch terwijl verscheidene kippen, die er onder waren, geen tijd hadden om weg te komen en geheel verpletterd werden, kreeg de man binnen in de loemboeng niet het minste letsel. Zoo hebben we nog genoeg reden tot dankbaarheid.

»De berichten van den **vreeselijken watersnood** in deze residentie brachten ons gemoed in beweging. Ik zette het busje op tafel en vroeg wie een paar centen kon missen voor de noodlijdenden, waarop de meesten der ingezetenen vrijwillig hunne gaven kwamen brengen. Zelfs waren er een paar halve guldens in het busje (niet van Europeanen afkomstig). Deze kleine bijdrage mocht ik te Pati aan den officier van het Leger des Heils geven, met dringend verzoek, zich persoonlijk te willen belasten met de taak om dat geld ten voordeele van de ongelukkigen aan te wenden.

»Langzamerhand zullen er van hen ook wel hier een toevlucht komen zoeken; op 't oogenblik ontvangen ze voeding van de regeering. Eén van hen bracht een mijner mannen mee, toen hij zijn familie in die streken bezocht had, een gebrekkigen jongen, een wees, een toonbeeld van ellende. Een ander mijner mannen kwam met de tijding, dat twee kleine kinderen van zijn broer bij de overstrooming waren verdronken.

»Enkelen hebben we kunnen helpen met wat geld om nog gauw wat padi-plantjes te koopen, daar al hun uitgezaaide padi verloren was gegaan. O! dat we in staat mochten zijn, om iets van de ellende daar te lenigen; en degenen, die van alles beroofd zijn, hier een schuilplaats aan te bieden!

Tegenwoordig komen er zeer velen uit de omliggende desas hier om hunne wonden te laten behandelen, soms veertig personen per dag. Verscheidenen van hen, met groote, leelijke gaten in beenen en voeten, zijn hier tijdelijk opgenomen.

»Mijn innigen dank betuig ik voor de ontvangen giften, die ons zoo juist van pas komen."

Het Weekblad van Indië geeft, in N°. 42 van 11 Febr. j.l., drie illustraties: op de eerste ziet men onmetelijke uitgestrektheden land blank staan, bij de tweede stelt een onafzienbare waterplas den postweg van Demak nabij Batoe voor, terwijl de derde het treurige beeld vertoont van een verzakkend inlandsch huis, waaruit de bewoners vluchten, tot aan den hals door het nat wadend ieder een kind in de hoogte houdend; en daarbij staat o. a. te lezen:

»De aangerichte schade was ditmaal nog grooter dan gewoonlijk, omdat de bandjir vergezeld ging van een vrij hevigen storm, die omvergooide wat het water spaarde.

»Ik zou boven deze schets met recht kunnen schrijven **„Javanenwee"**. Ook een Javaan kan smart gevoelen ook zijn hart krimpt ineen, als hij ziet hoe zijn oogst vernield wordt.

»Ik zal hier vertellen van één der slachtoffers van den *bandjir*, van een ongelukkige, dien de watervloed beroofde van zijn huis en haard en . . . . . . van zijn eenig kind.

»Ik zal trachten weer te geven den overweldigenden indruk, welken de woeste natuurkrachten op mij maakte; hoe ik gevoelde met den armen Javaan, die in één nacht alles verloor, slechts 't hongerende lijf redde door . . . . Allah's wil.«

. . . .

Voordrachten op Indisch Gebied.

In deze onze rubriek van de vorige week verzuimden wij melding te maken van eene onlangs voor de «Marine vereeniging» te den Helder, door den kapitein-luitenant ter zee *H. T. Hoven*, gehouden lezing, welke sedert in brochure-vorm is uitgegeven onder den titel: **«De Toepassing der Draadlooze Telegrafie, speciaal in Ned.-Indië»**.

Spreker heeft eerst gegeven eene beknopte verklaring van de werking der draadlooze telegrafie en van een station daartoe, gevolgd door een historisch overzicht van hare ontwikkeling, met de verschillende proefnemingen en de onderscheiden systemen.

Na eene nauwkeurige kostenberekening, komt hij echter, wat Ned.-Indië betreft, tot het resultaat, dat naar zijn oordeel, de zaak geen levensvatbaarheid heeft, zelfs met een Gouvernementssubsidie of garantie van ongeveer een ton per jaar. Hij zou het betreuren als de Regeering, door de toezegging van een garantie, het oprichten van een maatschappij zou bevorderen die geen levensvatbaarheid heeft. Na eenigen tijd zou dit een teleurstelling zijn, zoowel voor de aandeelhouders als voor de oprichters, terwijl de Regeering en de marine er de dupe van zullen wezen.

Wanneer men de draadlooze telegrafie in Ned.-Indië wil toepassen, ten dienste van handel en scheepvaart, men doe het op bescheiden schaal. Kleine stations, nabij de groote handelsplaatsen, die de vlaggeseinen der naderende schepen naar die plaatsen radiografisch overbrengen, zooals op het lichtschip Elbe 1 geschiedt voor Hamburg, kunnen mogelijk van nut zijn.

De marine heeft noodig een paar groote stations op Java, door gouvernementsambtenaren of voorloopig door eigen personeel bediend. Aan een concessie voor 38 stations heeft noch de scheepvaart, noch het Gouvernement behoefte. De exploitatie er van kan niet loonend zijn. De marinebelangen worden ernstig geschaad door het geven van de concessie.

* * *

Ook hebben wij niets gezegd over hetgeen Mr. J. H. Ketjen, in de vergadering van het *Indisch Genootschap*, heeft ten beste gegeven over het **Gemeentewezen in Ned. Indië**. Hoewel spreker begon met te zeggen, dat het zijne bedoeling niet was kritiek uit te oefenen op de tegenwoordige regeling desbetreffende, brak hij toch een voor een bijna alle bepalingen af en gaf daarbij zoo vele en velerlei nieuwe denkbeelden te hooren dat wij ons oordeel daarover liever willen opschorten, tot ook deze lezing in brochurevorm is verschenen, waarna het een en ander daaruit in verband met de belangrijke vraagstukken, die zij raken, behandeld kan worden.

* * *

Zaterdag 10 Maart j. l. hield de heer *A. H. Berkhout*, oud houtvester bij het *Boschwezen* in *Ned. Indië* en leeraar aan de Hoogere Landbouwschool te *Wageningen*, in eene gezamenlijke vergadering der beide vereenigingen «*de Nederlandsche Afdeeling van de Ned.-Indische Maatschappij van Nijverheid en Landbouw*» en «*Moeder-*

land en Koloniën», een voordracht over **Caoutchouc**. Een volledig verslag er van zal eerstdaags verschijnen in *De Indische Mercuur*. Wij wenschen hier slechts door een beknopt overzicht de aandacht op dit zoo belangrijke onderwerp te vestigen.

Ter aanschouwing waren eenige grootere en kleinere planten van verschillende soorten van *caoutchouc*-houdende boomen in de zaal aanwezig en lagen op de bestuurstafel monsters van caoutchouc ten toon gesteld. Natuurlijk ontbrak daarbij niet de *Ficus Elastica*, waarin vele aanwezigen de kamerplant zullen hebben herkend, die in menig woonhuis en serre wordt aangetroffen en onder den naam van «*ficus*» algemeen bekend is.

Spreker begon met er op te wijzen, dat hij plm. 6 jaren geleden in de eerste der beide genoemde vereenigingen (onder voorzitterschap van Kolonel van Zuylen, die er toen teeds de groote belangrijkheid voor onze Indiën van inzag), een voordracht over hetzelfde onderwerp heeft gehouden. Het gebruik, dat men sedert in de industrie van de caoutchouc is gaan maken, is veel grooter geworden, en ook in andere opzichten, kan thans een rooskleuriger beeld van deze cultuur worden gegeven, want niet alleen dat men veel omtrent de cultuur zelve heeft geleerd, maar het bekomen van goede *zaden* en *planten* is veel gemakkelijker geworden.

Caoutchouc, rubber, gomelastiek, gummi of hoe deze stof ook in de verschillende landen en talen genoemd wordt, werd en wordt nog dikwijls met *getah-pertja* verward. En toch is het onderscheid tusschen beide stoffen zeer groot, want de laatste is o. a. in het geheel niet *elastisch*, eene eigenschap, waaraan de caoutchouc juist hare waarde voor de industrie ontleent. De *getahpertjah* wordt nagenoeg alleen gebruikt voor de *onderzeesche telegraaf-kabels*, hetgeen door de uitvinding van de *draadlooze telegrafie*, nog dreigt verminderd te worden.

In deze voordracht wordt de *getah pertja* verder geheel buiten beschouwing gelaten.

De *caoutchouc* of *rubber* wordt het meest gebruikt voor *banden* van rijwielen, automobielen, rijtuigen, geleiding-slangen. De jaarlijks benoodigde hoeveelheid vertegenwoordigt eene waarde van vele tientallen van millioenen en neemt met elk jaar toe.

Caoutchouc-houdende boomsoorten treft men in de tropen bijna overal aan. In onze O. I. Koloniën wordt zij voornamelijk geleverd door den *Karet-boom*. Dit feit is nog zoo heel lang niet bekend, ten minste de heer *Berkhout* zelf wist daar niets van, toen hij zijn loopbaan als houtvester begon. Hij dacht toen, dat de caoutchouc, welke hij hier en daar had leeren kennen, van *animalen* oorsprong was.

De eerste caoutchouc werd verkregen uit Brazilië, voornamelijk uit de reusachtige wouden van de *Amazone rivier*, vandaar de naam *para-rubber*. Jaren lang werd de caoutchouc alleen uit de maagdelijke wouden gehaald, niet alleen in Brazilië, maar ook in Afrika, Azië, met name in onze Oost-Indische bezittingen. Het was en is nog een echte roof-oogst. De meest toegankelijke streken in Brazilië zijn reeds geheel uitgeput, zoodat de winning van dit boschproduct hoe langer hoe moeilijker wordt. Het aftappen geschiedt op zulk een ruwe, onoordeelkundige wijze, dat het in den regel den dood van den boom tengevolge heeft. Dat is echter niet alleen in Brazilië het geval, ook op Banka, waar oudtijds heel veel *karetboomen* waren, vond spreker, bij eene door hem als houtvester gehouden inspectie, er niet één meer. Het is duidelijk, dat men thans ter verkrijging van den rubber als van zelf op de cultuur wordt aangewezen.

Onze Indische caoutchouc-boom, de *karet*, groeit ongelooflijk snel en is als gewas zeer taai. Van beide eigenschappen, *deugden* mag men zeggen, werden door spreker sterk sprekende staaltjes medegedeeld. De karet groeit zelfs op 4000 voet boven den zeespiegel, ofschoon hij op lager grond rijker aan caoutchouc is. Hij kan in den Oostmousson van tijd tot tijd zeer goed wat water gebruiken en tiert daarom weliger in West- dan in Oost-Java.

Spreker geeft een uitvoerige beschrijving van de manier, waarop het caoutchouc-houdende vocht wordt *afgetapt*, de verschillende wijzen, waarop daartoe insnijdingen in de schors worden gemaakt, waarbij een geschikt *mes*, waarvoor in het buitenland patent is genomen, wordt vertoond. Spreker vindt in den loop van den avond dikwijls gelegenheid om de cultuur der rubberboomen te vergelijken met die van de *kina*, en betoogt, dat voor de eerste niet dezelfde moeilijkheden zullen zijn weggelegd als voor de laatste. Terwijl de *kina-planten* al heel spoedig met *overproductie* en *daling van prijzen* hadden te worstelen, rijst de behoefte aan caoutchouc voortdurend, terwijl de prijs naar rato is toegenomen. Hebben de kinine-fabrikanten dikwijls den prijs van de kinabast ten nadeele van de planters kunnen drukken, bij de caoutchouc zal daarvoor niet gevreesd behoeven te worden.

De cultuur kan worden gedreven met *ijl-* en met *engplanting*. Uit economisch oogpunt biedt de *engplanting* voordeel aan, mits met het aftappen der jonge boomen, dat ook een doodtappen kan zijn, oordeelkundig worde te werk gegaan. De ouder wordende boomen, die blijven staan, kunnen dan vele jaren achtereen de bewerking doorstaan, en men heeft veel eerder productie, dan met de *ijlplanting* het geval is.

In verband met den landaard ginds, komt het spreker voor, dat de *rubber-cultuur* in Brazilië geen hooge vlucht zal nemen en weldra overvleugeld zal worden door de Engelsche planters, met name op Ceylon en in Malakka, en naar hij hoopt ook door de Nederlandsche. De laatsten zullen dan te eeniger tijd met hunne Engelsche collega's scherp moeten concurreeren, maar gelet op hunne erkende bekwaamheid en ijver, en op de lage loonen in onze koloniën, komt het spreker voor, dat zij die concurrentie best aankunnen.

Ten slotte werden een aantal lichtbeelden vertoond van verschillende soorten alleen staande caoutchouc-boomen, dan wel van een bosch of aanplant, van werkplaatsen, waarin de caoutchouc op min of meer volkomen wijze wordt bereid, enz.

Na eene korte pauze, welke gelegenheid schonk tot het bezichtigen van de *planten* en *monsters*, werd de vergadering heropend voor de gedachtenwisseling.

Door een der aanwezigen, den heer Th. Menno wordt den inleider gevraagd: aan welke wijze van voortteling door hem voor de *ficus elastica* de voorkeur wordt geschonken: aan die middels *uitzaaiing*, dan wel door *stekken*, en wat hem bekend is van het winnen der caoutchouc uit de *bladeren* van de boomen?

De heer Berkhout antwoordt hierop, dat *stekken* zijn af te raden, maar dat zoowel met *zaden* als met *tjankoqs* goede resultaten zijn verkregen. Waar de laatsten zoo goedkoop zijn te verkrijgen, bijv. à f 0.00[5] per stuk, verdienen zij zeker aanbeveling.

De *getah-pertja* kan wel uit de bladeren van de die grondstof houdende boomen worden verkregen, maar met de caoutchouc is dit niet het geval.

De heer *W. Th. Matheeuwissen* van *Rotterdam* geeft zijne tevredenheid over het gehoorde te kennen, dat geheel in overeenstemming is met wat hij zelf op dit gebied in de laatste jaren heeft waargenomen. Met des inleiders optimistisch oordeel over de goede kansen van de caoutchouc-cultuur voor de naaste toekomst stemt hij geheel in. Voorzeker zullen de planters den eersten tijd geen zwaren strijd hebben te voeren. Het is spreker bekend, dat de aandeelen van een Engelsche rubber-maatschappij, de *Salangar-Company*, op 800 pct. staan.

De heer *Merens*, directeur van een caoutchoucfabriek te *Haarlem*, zegt, dat hij, als fabrikant, uit den aard der zaak, niet mede kan gaan met de blijdschap der planters over de hooge prijzen, waarop de caoutchouc zich steeds blijft handhaven. De fabriek, aan welker hoofd hij staat, werkt reeds tal van jaren, en aldaar heeft men aan de *para-rubber* de voorkeur leeren schenken boven andere caoutchouc-soorten. Het *Pamanoekan* product ziet er op het oog zeer goed uit, maar verliest na drie of vier jaar zijn veerkracht. Spreker vraagt aan inleider: hoe door dezen gedacht wordt over een rubber-soort van Mexikaanschen oorsprong, gewonnen door roofoogst op lianen, aan zijne fabriek bij wijze van *Ersatzmittel* geleverd?

De heer *Berkhout* antwoordt hierop, dat naar zijne meening de superioriteit van de Braziliaansche rubber alleen moet worden gezocht in het verschil van bereiding. Van de bedoelde Mexikaansche rubber heeft hij zeer geringe verwachting.

De heer *Paehlig* vreest, dat de planters zeer veel moeilijkheden zullen ondervinden, waar het geldt fondsen te krijgen voor de onderwerpelijke

FEUILLETON

Garebeg Moeloed of Mahomed's geboortefeest.

VI

Op een wenk van den Sultan verheft de gamelan «Kijahi Moenggoeng» zijn eentonigen zang en nu treden de pradjoerits Njoetra van beide zijden van de bangsal Witana naar voren op de bangsal Mangoentoer toe. Dit is het merkwaardigste van alle pradjoerits-korpsen, omdat het, op de geweren na, waarmede een deel der manschappen gewapend is, volkomen javaansch is van karakter, wapening en kleeding. Het bestaat uit verschillende afdeelingen, die namen dragen aan de wajang (tooneelspel) ontleend. Twee hoofdafdeelingen, op de kleur der kleeding en der vaandels na geheel aan elkander gelijk, zetten zich aan beide zijden van de bangsal met het front naar den troon neder; de Boetra's, wier vaandel eene roode schijf in een geel veld vertoont en wier kleeding rood is in hoofdkleur, aan de overzijde; de ketèk's die zwart als hoofdkleur en een geel vaandel met eene zwarte schijf voeren, aan de westzijde. Elke hoofdafdeeling wordt aangevoerd door een pandji die *Soegriwa* heet bij de Kètek's en *Rawana* bij de Boetra's en die met bogen gewapend zijn. De roode aanvoerder draagt bovendien den naam van *Prawira Djanaka*, de zwarte dien van *Prawira Permoeti*. De dragers hunner pijlkokers heeten *Wanengbaja*; de vaandrigs *Adisoera*. Elke hoofdafdeeling bestaat weder uit drie onderafdeelingen, de geweerdragers, (*Pantjatngana*), de piekeniers (*Njangkraknjana*) en de met werpspietsen gewapenden, (*Troenadjaja*).

Beide vaandels zijn met een Siwaïtischen drietand gekroond, die «*kijatri Padma Sri Kresna*» genoemd wordt, alle manschappen dragen een wapenrok zonder mouwen en eene korte broek, welke kleedingstukken zwart zijn voor de Ketek's en rood voor de Boetra's en een sjerp gelijk aan de dodot der pradjoerit's midji. Daarbij zijn de geweer- en werpspiesdragers met een zwarten koeloek gedekt, die met een gouden of verguld zilveren diadeem omkranst is en dragen de piekeniers een tulband met dien der pradjoerit's midji overeenkomende, maar die weder rood bij de Boetra's en zwart bij de Ketek's en bij allen met een golvenden band van goud omboord is.

De oedèng's zijn weder met bloemen en groen, de *trisoela's* der vaandels en de krissen in aller gordels met ontjèn's of snoeren van melaties en andere geurige bloemen versierd.

Natuurlijk zijn ook de ontbloote armen en beenen met gele borèh besmeerd. Trommen en fluiten begeleiden den marsch dezer dapperen en een paar signaalhoorns, evenals de trommen van oud hollandsch model, regelen, waar noodig, de beweging.

Als onderscheidingsteeken dragen de pandji's nog een gouden kaloeng om den hals. Vóór deze merkwaardige troonwacht staat aan elke zijde van de bangsal Mangoentoer een pradjoerit Langànastra en een hollandsche lijfwacht-dragonder op wacht, onbeweeglijk als waren zij in staat eene uitbarsting van den Merapi te verduren en als weleer de schildwachten van Pompeji, op hun post te sterven. Een ander paar dragonders houdt de wacht onder de tratag Taroebagoeng, boven de noordelijke sètinggiltrap en weert ieder, die de gemeenschap met den aloenaloen langs dien weg zou willen onderhouden, zonder daartoe bevoegd te zijn.

De tratag Taroebagoeng rust slechts op vier zuilen (waarschijnlijk ijzeren kolommen) en is dus weinig geschikt, om meer dan een paar heen en weêr schilderende schildwachten tegen de middagzon te beschermen.

Dat het kampong- en desavolk daarbuiten alle beschikbare ruimte inneemt spreekt van zelf. Zij doen oogen en ooren genieten, zonder anderen dan zich zelf tot last te zijn en trotseeren daarvoor zonnegloed en plasregens met dezelfde onverstoorbare kalmte. Het is waar, daar staan enkele matjana's (javaansche politie-dienaren), maar zij hebben niet anders te doen dan het pad open te houden, waarlangs de troepen, de gamèlan's en de goenoengan's of «bergen» van offersprijzen moeten défileeren. De gamèlan «Kijahi Moenggang» zwijgt op een wenk van den Sultan en reeds klinken de trommen, bekkens en blaaswerktuigen van het eerste troepenkorps, «de Pradjoerit's Dakeng». Zij komen van achteren langs de westzijde van de bangsal Witana.

Alle troepen volgen denzelfden weg.

Bovendien heeft ons het geluid van den *poewi-poewi*, een blaasinstrument, dat van een rieten mondstukje voorzien is en alle eigenschappen, behalve de goede, van klarinet en hobo in zich vereenigt. De trage gang dezer krijgslieden zou ons aan een doodenmarsch doen denken, indien niet de grillige beweging van hoofden en schouders en van beenen en armen een lichten danspas verraadde, die ons Hollanders, wanneer we het niet beter wisten, aan beginnende dronkenschap zou doen gelooven. Daar zwenken ze om den hoek van de tratag heen. Zij zijn in witten lijfrok en lange broek met roode boorden en beenstrepen gekleed en dragen als alle andere pradjoerit's van den sultan, behalve die in oorspronkelijke javaansche dos gekleede, een wit katoenen voorschoot. Een zwart lederen steek, met pluim, bloemen en groen getooid, hangt op den witten hoofddoek en niet al te goed passende zwart lederen schoenen omsluiten de voeten. Een roode patroontasch en eene evenkleurige bajonetscheede bengelen aan roode schouderpassanten, die weder door ellenlange bloemensnoeren omkruist zijn. Elke soldaat is een geurige bloemenstandaard. Daar nadert de hoornblazer, die reeds bij de bangsal Witana een signaal heeft doen hooren, de tratag Taroebagoeng en zet hij den hoorn aan den mond, een oud hollandsch kopersignaal overstemt gedurende eenige oogenblikken de, wel wat eentoonige, muziek en de man zwenkt links af en blijft staan.

Daar is reden voor, al keert hij immers op zijn marsch

cultuur, zijnde de rentabiliteit van het daarin gestoken kapitaal op zoo langen termijn.

De heer *P. J van Houten*, die voor beide vereenigingen het presidium voert, zegt bij zijn dankbetuiging aan den spreker, hoe het hem persoonlijk voorkomt, dat de uitgestrekte terreinen, waarover het Gouvernement in Indië kan beschikken, zich bij uitstek eigenen om voor caoutchouc leverend gewas te worden geëxploiteerd. Hij vraagt den inleider: hoe deze hierover denkt en wenscht ook nog van hem te vernemen, of hem ook iets bekend is omtrent mogelijke vijanden van de rubberboomen, als daar zijn: *parasieten*, ziekten door *schimmel* of anderszins?

De heer *Berkhout* geeft omtrent dit laatste de meest geruststellende verzekering. Hij heeft in Suriname wel iets van dien aard gemerkt, maar geenszins in zorgwekkende mate. Wat het eerste betreft, gaat hij geheel met den voorzitter mede. Van eene cultuur op groote schaal van wege 's Rijks Boschwezen, zoo in Oost-Indië als in Suriname, heeft spreker groote verwachting en met genoegen mag hij constateeren, dat dan ook bereids aanzienlijke oppervlakten voor de rubbercultuur hier en daar door het Boschwezen worden geëxploiteerd.

Aan den heer *Merens* wordt door den voorzitter gevraagd: of reeds-gebruikte rubber, afkomstig van versleten voorwerpen, al dan niet waarde heeft voor de vervaardiging van nieuwe voorwerpen? Deze vraag wordt door den heer *Merens* toestemmend beantwoord. De opkoop van gebruikte banden van automobielen, rijwielen enz. is dan ook reeds een aanzienlijk bedrijf geworden. Het tegenovergestelde zoude waarschijnlijk voor de planters voordeeliger zijn.

* * *

Naar aanleiding van de **Voordracht over Suriname**, op 27 Januari j.l. door den heer *A. H. Berkhout* voor de Afdeeling 's-Gravenhage onzer vereeniging gehouden, schreef de heer *C. A. Duurvoort*, West-Indisch ambtenaar met verlof, **„Een Protest"**, (het boekje ligt op de leestafel, Laan v. Meerdervoort 195, voor belangstellenden ter kennismaking), waarin hij zich beklaagt over den weinigen ernst, waarmee het zoo belangrijke onderwerp werd behandeld en verschillende van sprekers uitlatingen opnoemt, die z. i. op de aanwezigen een verkeerden indruk zullen hebben gemaakt.

Wij hebben den heer Berkhout natuurlijk de gelegenheid geboden zich in ons orgaan tegen die beschuldigingen te verdedigen, doch kregen ten antwoord, dat hem de tijd daartoe ontbrak. In der haast deelde hij ons wel enkele opmerkingen mede, naar aanleiding van bovengenoemd protest, o.a.:

«De verhalen over negers en indianen zijn mij *niet* wijs gemaakt, maar ontleend aan de best bekende ethnographische werken over Suriname van Prof. Joest en Pater van Coll. In laatst genoemde studie over de indianen, kan men het verhaal van den krabbenvangst als slot van de dokterstudie lezen.

Het kwam mij voor op de lezing verschillende punten te moeten aanvoeren. Ik zou geen moed, tijd en lust hebben, tien avonden à costy over Suriname te lezen.

Waar de krullotenziekte nog niet voldoende wetenschappelijk is blootgelegd, meende ik te kunnen volstaan met de mededeeling: dat deze kwaal der kolonie veel nadeel bezorgt. Een theorethische uiteenzetting van schimmelziekten, die in Europa ziekten veroorzaken, welke op de krullotenziekte gelijken, vond ik, waar de heer Duurvoort, (die zooals hij vermeende) de eenige Surinamer was, misplaatst.

De zeker interessante samenleving van een mierensoort met de boschpapaya heeft hij niet begrepen, en alleen opgevangen, dat die boom hol is en dit laatste betwijfelt hij nog bovendien sterk! —

«Hij vermeent n. b. dat de k n o l l e n van de cassaveplant de v r u c h t e n zijn!

«Welk kind van 12 jaar weet in Nederland bij den aardappel niet de knollen van de vruchten te onderscheiden, en in Suriname is dat bij de cassave even gemakkelijk.

«Over hout heb ik weinig gezegd, daar ik de financieele zijde van het boschbezit verleden jaar in het Ind. Genootschap speciaal behandelde.

«De schatten, als de uren-ver-ruikende vanille, op te hemelen, zou dwaasheid geweest zijn.

«Laat de heer Duurvoort, nu de tram gereed is, die uit de bosschen langs de lijn laten halen, en hij zal bespeuren, dat die exploitatie verlies oplevert, in plaats van winst. De vanille-plant komt slechts zeer verspreid in de bosschen voor, zoodat men haar veel goedkooper te Paramaribo kan kweeken, dan dat men ze gratis uit de bosschen haalt».

Waar de heer Berkhout eindigt met de woorden:

«Het zou mij erg spijten, wanneer velen na mijn voordracht met den indruk naar huis zijn gegaan, dat ik Suriname zwart heb willen maken; want dan zou ik mijne moeite betreuren.

«Ik heb mijn best gedaan om mijn auditorium aan te toonen, dat Suriname is een schoon land met rijke hulpmiddelen, een land, dat steun van het moederland verdiend, maar tevens dien steun onmogelijk missen kan.

«Wanneer men slechts de noodige belangstelling in Nederland voor Suriname bezit, zal vermoedelijk op den ingeslagen weg worden voortgegaan en over niet al te veel jaren de Kolonie op eigen voeten kunnen staan.

«Mijn doel was het, die belangstelling op te wekken, of wel te versterken.

«Waar Suriname's belangen te verdedigen zijn en ik medewerken kan, heb ik getoond, o. a. tegenover den heer de Gelder, op mijn post te staan».

Daar kunnen wij hier niet anders, dan de hoop koesteren, dat de heer Duurvoort het resultaat van den voordrachts-avond wat al te donker heeft ingezien. Intusschen vinden wij toch, dat hij een goed werk heeft gedaan met zijn protest niet onuitgesproken te laten. Op koloniaal gebied wordt al te dikwijls gezwegen, hetgeen zeker niet bevorderlijk is voor de opwekking van de zoo noodige algemeene belangstelling.

* * *

In n°. 9 van ons blad is, waar in deze rubriek melding gemaakt werd van de voordracht van den heer J. C. van Eerde te Leiden een drukfout ingeslopen, in plaats van: «Voor een klein auditorium», had er moeten staan: «*In het klein-auditorium*».

naar de sétinggil-trap zijn bebloemden rug naar den troonbekleeder, want nu voert de pandji, die het eerste peleton geweerdragers commandeert, op de maat der hem onmiddellijk achter den vaandrig volgenden kapel, een eerst plechtig tragen en dan trippelend versnelden danspas uit, die, ondanks 's mans onbeweeglijk gelaat, ons herinnert aan den eigenaardigen cirkelgang, waarmede wij onzen haan wel eens een uitverkoren hennetje zagen begroeten. Maar laat ons ernstig blijven als deze kunstenaar zelf, die eindelijk, in een wijdbeenschen slotpas, hijgend staan blijft en den gebieder met den sabel salueert, zichtbaar overtuigd dat niemand van ons het hem nadoet. En hij heeft recht zijne kunst, die ons dwaas schijnt, is ernst voor hem en eene kunst, die slechts door oefening verkregen wordt. En we meenen zelfs geestdrift te bespeuren in de crescendeerende, hoewel niet al te luide uitroepen, waarmede zijne soldaten den dansmarsch van hun aanvoerder ondersteunen. Als hij zich omkeert en den hoornblazer naar de setinggil-trap volgt, salueert de vaandeldrager, door zijn standaard behoorlijk diep neder te buigen. Het vaandel heeft eene roode ster op een witten grond en eene piek in den vorm van eene wajangfiguur op den stok. Dit wapen heet »Kijatri Wiraga Taroema."

Het salueeren van vaandels en officieren wordt door den vorst niet beantwoord die aan zijne gansche omgeving een voorbeeld van onbeweeglijkheid geeft, zooals hij daar op zijn dampar zonder leuning nederzit, de voorarmen op de dijen, de handen slechts door de vingertoppen verbonden in den schoot. Op den vaandrig volgen de muzikanten, tamboers en bekkenslagers en daarna de eerste sectie fuseliers. Bij de overige pradjoerits-korpsen gaan die muzikanten achter de eerste sectie; hier is dit anders, omdat zij den dans van hun voorganger te begeleiden hebben. Op de linkerflank wandelt de boepatikorpscommandant in javaansche hofdienstkleeding. Hij draagt het teeken zijner waardigheid, den langen stok met zilveren knop in de rechterhand. Ook de andere sectiën gaan voorbij, eindelijk volgen de piekeniers, in wijd uiteenmarcheerende gelederen, de lange ontbloote pieken, recht vooruit over den schouder in de rechtervuist, de roode scheeden in den gordel.

Zoowel van dit korps als van alle anderen geldt, dat alle officieren den Sultan salueeren en, behalve met sabel of degen, nog met twee krissen gewapend zijn, die rechts en links in den gordel steken, met de bebloemde greep naar voren en dat de manschappen eene kris in den gordel dragen, met de eveneens omkranste greep achter den rechterarm.

Wanneer de laatste piekeniers zich naar de trap gekeerd hebben, om als hun voorgangers naar den aloen aloen af te dalen, treedt de hoornblazer van het tweede korps vooruit, het signaal herhalend, dat ook hij reeds eenige oogenblikken van te voren uit de verte deed hooren. Dit korps heet »Kawadansa» en onderscheidt zich door een lijfrok van loerik poetik (wit gevlamd), eene korte, half roode, half witte broek en laarzen. Patroontasch, bajonetscheede of piekscheede en schouderbanden zijn zwart. Op den witten hoofddoek rust of waggelt een *djonkangan*, d.i. een zwarte van voren langs de zijden breedgerande krijgshoed, met een half ronden, naar achter puntig toeloopenden bol. Alle hoofddeksels van niet Europeeschen vorm zijn voor de pandji's en onderofficieren boven de slapen gevleugeld en die vleugels meer of minder weelderig met gouden bloemwerk versierd. Het vaandel met eene trisoela paroeng, met slangvormig golvenden middentand gekroond, voert eene roode ster in een zwart veld. Achter de eerste geweerdragende sectie gaan enkele tamboers en pijpers, de laatste met kleine dwarsfluiten, zooals die nog bij onze marine in gebruik zijn.

Nu volgt het derde korps pradjoerit's Djaga Karja, in lage schoenen en hooge blauwzwarte kousen, donkergestreepten lijfrok en door donkerblauwe hoofddoeken en zwarte *sangkok's* (krijgshoeden) gedekt. Het vaandel heeft eene groene schijf in een rood veld en eene trisoela op den stok. Dan naderen de pradjoerit's »Prawira Tama», in rood gevoerden en geboorden zwarten lijfrok, in half zwarte, half witte broek en hooge laarzen en met een omvleugelden krijgshoed op den zwarten hoofddoek. Als standaard voeren ook zij eene trisoela boven een zwart vaandel met roode schijf. De muzikanten van dit korps en die van het vorige behelpen zich met trommen en fluiten en dergelijke reeds vroeger genoemde speeltuigen.

Daar schetteren twee trompetten een overbekend cavaleriesignaal. Zij kondigen het vijfde legerkorps aan, de »Ketanggoeng's». Deze dapperen dragen weder een klambiloerik poeti (gevlamd witte buis), zwart witte broek, hooge laarzen en een oud-hollandschen zwarten steek en volgen een vaandel met eene witte ster in een zwart veld, door een *nanggala*, (het wapen van praboe Bala Dewa van Mendoera) gekroond. Bij trom en fluit verheugen zij zich in het gedruisch van een *bendé* (koperen bekken) en van nog een paar miniatuur-bekkens.

Het zesde korps is evenals het voorgaande een keurkorps en het eenige dat meer dan 80 man telt, want behalve de 80 geweerdragers is het nog 40 pènoembah's rijk, de pradjoerit's Langèn Astra, die door den vijfden sultan aan de pradjoerit's »Mantri Djèro of Nglèbèt» werden toegevoegd. De beide keurkorpsen, *Kètanggoeng* en *Mantri Djèro*, worden ook met grondgebruik betaald en daarom »pradjoerit sawahan» genoemd, in tegenstelling van de »pradjoerit átoesan», die alléén soldij trekken.

De Mantri Djero's dragen lijfrok en korte broek van wit loerik, witte kousen en lage schoenen. Een zwarte songkoh rust op den zwarten hoofddoek. Tamboers en pijpers spelen een eentoonigen, maar eigenaardigen marsch. Het zwarte, met eene witte schijf geteekende vaandel draagt den *tjakra* (de vlammende werpschijf van batara Visnoe of wel van diens awatara praboe Kresna) op den stok. Maar de pènoembak's Langen-Astra verdienen onze bijzondere aandacht.

Zij naderen in zeer ernstigen langzamen danspas, onder begeleiding van gamelan-klanken, die ons treffen door kracht en welluidendheid.

(*Wordt vervolgd*).

Pers-kroniek.

Inhoud: De heer W. Kraay terug uit Japan, China en Ned.-Indië. Een »interview« met hem door het Algemeen Handelsblad opgenomen over de handelstoestanden in die landen en een advies over de bevordering van de indische huisvlijt dat niet uitmunt door praktischen zin. Een gunstig oordeel over Oost en West en Boeatan. — Imperialisme opwekken. Een raadgeving in het Vaderland van den oud-resident van Menado, den heer E. J. Jellesma, over de inrichting van het a. s. bestuur der Possolandschappen. — Meer gebruik van cavalerie op Atjeh door »Atjehman« in het Vaderland.

De Londensche correspondent van het *Algem. Hdbl.* heeft zijn blad (No. van 2 Maart) verrijkt met een serie »interviews« van den bekenden heer C. Kraay over handelstoestanden in China, Japan en Ned.-Indië.

Zooals bekend reist de heer C. Kraay veel in verre landen, vooral in het verre Oosten en wordt hij na elken terugkeer van zoo'n handelsontdekkingstocht als een tweede Stanley beïnterviewd. De »interviews« van den heer C. Kraay zijn dan ook periodieke verschijnselen in de Nederlandsche journalistiek. Voor den gewonen courantenlezer bevatten zij echter in den regel weinig of geen nieuws. Het zijn meestal consulaire rapporten, in den stijl van vraag en antwoord gesteld, met hier en daar een »tip«, waarmede de Indische mannen van zaken, die het personeel dat in Nederland achter de coulisen werkt, kennen, hun voordeel kunnen doen. De heer Kraay is dan ook wat de Amerikanen noemen: een vat vol »schemes.« Voor elk land heeft hij zijn »schema«, voor elke industrie zijn plan, voor elke handelsbranche een onfeilbaar middel om haar te doen bloeien en groeien. Die interviews van den heer Kraay zijn dan ook handels-apotheken, waar alle medicijnen tegen alle kwalen verkrijgbaar zijn en bovendien »obat« bevattende om het gezonde lichaam nog gezonder te maken.

In het hier bedoelde »interview« nu, geeft hij, als rijke vrucht van zijn juiste nasporingen op handels- en staatkundig gebied van Ned.-Indië, zijn denkbeelden over de bemoeiing van het indisch gouvernement met de ned.-indische industrie.

Aan de levensvatbaarheid van een ned.-indische *groot-industrie* gelooft hij voorshands niet. Het gouvernement kan niet op groote schaal de »natuurlijke hulpbronnen van Ned.-Indië *winstgevend* maken« zegt de heer Kraay. Want — en die conclusie is verrukkelijk, zoowel door eenvoud als oorspronkelijkheid — »dan hadden Chineezen of Europeanen dat al sedert *geruimen tijd* gedaan.«

De bescheidenheid verbood den heer Kraaij hier eenige verlies-cijfers te noemen van huizen, die met zulke pogingen geen eer hebben ingelegd.

Een bescheidenheid, welke wel een beetje al te ver gaat; als men in het publiek een dergelijke stelling verkondigt, dan moet men de bewijzen ter verdediging niet uit bescheidenheid en respect voor de »huizen« achter wege laten. Maar ook over de produkten van indische huisvlijt heeft hij zich uitgelaten en wel volgender wijze:

— »Doch wat u ten opzichte van groot-industrie als geldend aanneemt, zeide de persman, blijft toch zeker niet van kracht tegenover producten van huisvlijt?«

— »Het is zeer zeker noodig deze twee soorten van nijverheid en hare producten scherp af te scheiden. Met artikelen van huisvlijt èn kunstindustrie is — vooral in den beginne — denkelijk winst te behalen, te meer, omdat in vele gevallen de verkoopsprijzen min of meer fancy-prijzen zullen kunnen zijn. Is echter een dergelijk artikel met succes aan de markt gebracht, dan loopt men het risico, dat geïmporteerd of inlandsch fabriekswerk langzamerhand inlandsch — meestal wel duurder, doch ook mooier — handwerk verdringt.

»In dit geval is bezorgdheid voor de waarschijnlijkheid van aanstaande concurrentie met minderwaardigen — maar dan ook goedkooperen — namaak een deugd: ze getuigt van een noodzakelijk vooruitzien, zonder dat men al te zeer op een oogenblikkelijk, allicht voorbijgaand voordeel let

»Namaak — hiermede bedoel ik niet imitatie van merken, doch wel van het artikel zelf — wordt in de hand gewerkt door tentoonstellingen«.

— »Door tentoonstellingen, zegt u?«

— »Ja, dit schijnt u te verbazen. Doch laat ik u het bewijs leveren met een voorbeeld uit de practijk Typisch Japansche artikelen — geheel en al uit de hand vervaardigd en grootendeels producten van huisvlijt en kunstindustrie — zijn op groote schaal, over tal van landen van uit Europeesche fabrieken verspreid geworden als echt-Japansche goederen, nog vóórdat de export van het werkelijk-echt-Japansche product in Japan flink op dreef was gebracht. Die verspreiding van imitatie-goed naar alle windstreken, welke nog steeds — ofschoon in mindere mate — voortgaat, volgde op tentoonstellingen van nieuwe artikelen, in Japan zelf gehouden. Die tentoonstellingen werden druk bezocht door »belanghebbende« vreemdelingen, die zeer aandachtig de geëxposeerde monsters beschouwden en zelfs schetsteekeningen en notities omtrent qualiteit, afmetingen, gewicht enz., er van maakten. Het gevolg van de »belangstelling« — in den vorm van imitaties! — liet zich doorgaans niet lang wachten. Ten slotte was het echt Japansche artikel wel coulant te verkoopen, doch er viel niets of onvoldoende op te verdienen.

»Gedurende mijn verblijf in Japan hoorde ik uit den mond van Japanners herhaaldelijk bittere klachten over dergelijke handelwijzen, waarbij men opmerkte, dat vooral in Oostenrijk-Hongarije fabrikanten bestaan, die stelselmatig Aziatische nieuwe artikelen namaken. Waar een tentoonstelling is, daar zijn ook hunne vertegenwoordigers . . . . slechts uit pure belangstelling!

»In de praktijk hebben kooplieden van eenige beteekenis eenvoudig geen tijd om naar tentoonstellingen te gaan. Men informeere maar eens in zijn eigen kring van kennissen, wie van het leidend element eener groote handelszaak tijd kan vinden om musea enz. te bezoeken ten einde monsters te bezichtigen. En, after all, is »bezichtigen« halfwerk: monsters moet men in handen hebben en er mede kunnen »werken«.

»Aan belangstelling in wat nieuws ontbreekt het niet, maar in den regel is er meer kans op verdienste door kostbaren tijd te wijden aan de vele aangelegenheden, die dag in dag uit op een groot kantoor zich als een gevolg van het gewone bedrijf voordoen.

»Nu verwacht ik — terugkomend tot Japan — dat, mochten, waar dan ook, monsters van Ned.-Ind. huisnijverheid en kunstindustrie op groote schaal worden geëxposeerd, menig Japanner tot de »belangstellende bezoekers« zal behooren. De Japanner namelijk heeft tot zijn geldelijk nadeel ondervonden, dat fabrieksnamaak door derden van Japansch handwerk winst aan die derden bracht. Welnu, als hij op exposities het noodige gezien heeft, zal hij wel het blaadje omkeeren: hij zal op zijn beurt Ned.-Indisch handwerk in fabrieken namaken, daarbij — denk ik — met de hem ingeboren smaak en kunstvaardigheid menig origineel Indisch fancy-artikel nog verbeterend. En het zou mij niet verwonderen, wanneer alsdan — onder andere — de Japansche fabrieksnamaak op den duur het echte artikel verdrong, doordat dit laatste niet meer op prijs te brengen zou zijn, en derhalve niet meer vervaardigd zoude worden.

»Denkelijk zal men er mij op attent maken, dat voor Japan de tijd van goedkoope werkkrachten voorbij is. Natuurlijk is dit eene omstandigheid ten nadeele van eventueelen Japanschen namaak, in dier voege, dat de kostprijs daarvan niet zoo laag zou kunnen zijn als anders mogelijk ware. Maar ondanks de belangrijke stijging van loonen in Japan, acht ik een »verdringen« als vorenbedoeld waarschijnlijk.

»Theoretici heb ik nooit over het risico van namaak hooren spreken. Toch is het algemeen bekend, hoeveel afbreuk bijvoorbeeld door Twentsche en Zwitsersche batiks aan het Javaansche echte produkt is — en nog steeds wordt — gedaan. Geheel te vermijden is in het algemeen fabrieksnamaak nimmer, doch door dikwerf ontijdige tentoonstellingen van nieuwe artikelen werkt men dit gevaar m. i. in de hand. Javaansche kunstnijverheid produceert prachtige voorwerpen, en juist hun aantrekkelijkheid zal het eerst tot fabrieksnamaak ervan aanlokken.«

Dat beroepsnamakers om deze soort van menschen een naam te geven, niet wachten, totdat er een »ontijdige tentoonstelling« op touw wordt gezet om hun slag te slaan, schijnt de heer Kraay te vergeten. Deze mogelijkheid heeft hij nog niet binnen den kring zijner beschouwingen getrokken. Misschien dat een volgende instructieve ontmoeting met den »ontstemden Japanees« hem in dit opzicht nog wijzer zal maken, dan deze oosterling onze veel bereisden landgenoot reeds gedaan heeft. Ten minste voor een gewoon mensch, met gewone begrippen over het namaken van kunstprodukten ontbreekt nog al het een en ander in deze mededeelingen van den heer Kraay. die het verder ook over de „beste taktiek" heeft om de indische huisvlijt te steunen, waarbij hij op het nut van niet „geflatteerde offerte monsters" wijst en verder overigens aan een ieder bekende zaken vertelt.

Over *Oost en West* en *Boeatan* sprekende, is hij wel zoo vriendelijk te zeggen:

»Uitdrukkelijk wensch ik nog te zeggen, dat ik met mijne opmerkingen geenszins bedoel afbreuk te doen aan de groote waardeering, welke het optreden van Vereenigingen zooals »O o s t e n W e s t« en »B o e a t a n«, ten volle verdient . . . doch het beweerde p r a c t i s c h e nut van tentoonstellingen van nieuwe artikelen van kunstnijverheid en huisvlijt is m. i. vrijwel illusoir.

Winkelverkoop hier en daar is — lettende op het grootsche doel: »bevordering van Indische industrie« — slechts een druppel in de zee. Ten einde, zooals beoogd, op g r o o t e schaal nut te stichten is export naar alle landen, die daarvoor in aanmerking komen, m. i. een bepaald vereischte«.

Dit zijn allen waarheden als koeien zoo groot. Toch moeten wij den heer Kraay op één punt wijzen en wel in verband met zijn vrees voor den »grooten namaker«, die de tentoonstellingen, tijdig en ontijdig afreist terwijl het »leidend element« op het kantoor bezig is »zaken« te doen. Als nu eens zoo'n mijnheer de winkel B o e a t a n binnenstapt . . . als nu eens die winkel een soort van tentoonstelling in het klein is . . . als hij daar dan eens wat kocht . . . en na liet maken? Zou dan B o e a t a n fout gaan, de indische kunstnijverheid niet meer »winstgevend« kunnen worden?

Voelt de heer Kraay nu, dat hij ten minste op dit punt maar een beetje in de ruimte praat? — Het is alles malligheid wat hij over die tentoonstellingen zegt. Iedereen weet, dat daar veel zekerheid bestaat om later een artikel na te kunnen maken. Maar is dat een reden om g e e n tentoonstelling te houden; om n i e t te exposeeren; om n i e t de aandacht van het groote publiek op een nieuw en schoon product te vestigen? — Schrijven wij 1906 of 1806?

Werkelijk de Londensche persman heeft den veelbereisden heer geen grooten dienst gedaan om deze denkbeelden wereldkundig te maken.

Ze zijn wel oorspronkelijk, maar niet diep doordacht of geacheveerd. Liever hooren wij den heer Kraay dan ook een of ander »schema« voor een stoomvaartmaatschappij of iets dergelijks toelichten. Dan kunnen het, wat de man van het *Handelsblad* noemt, »belangrijke mededeelingen« zijn, put hij uit zijn »enorme praktijk«, steunende op wat alweer de »interviewer« zoo buitengewoon goed noemt: zijn »uitnemend praktischen zin«.

Waar het echter betreft de bevordering van de indische huisvlijt is die »uitnemend praktische zin«, wij moeten het tot onze spijt constateeren: zoek; heelemaal zoek.

* * *

De oud-resident Jellesma is voor invoering van rechtstreeks bestuur in Zuid-Celebes — uitgezonderd enkele landschappen. In het *Vaderland* wijst hij in verband hiermede op de wenschelijkheid van de geheele Posostreek tot aan de golf van Tomini, gouvernementsland te maken en Z. M van Loewoe, die op die landen aanspraak maakt, te noodzaken deze rechten prijs te geven. Z. M. heeft het vroeger en in den laatsten tijd zoo bont gemaakt met de Compagnie, dat dit best gaat.

De Controleur van Posso moet die streek onder zijn bestuur krijgen, waarvoor hij natuurlijk beschikking moet krijgen over een posthouder, die op zijn beurt weder politiedienaren moet hebben. Dit laatste om »krachtig te kunnen optreden«.

»Bovenvermelde maatregelen zullen, zegt de heer Jellesma, aanleiding geven tot extra-uitgaven; dat mag echter, naar het mij voorkomt, geen aanleiding zijn om die niet te nemen. Het is voor het bestuur een onafwijsbare plicht, zich toch eindelijk gelegen te laten liggen aan die reeds te lang verwaarloosde streken; meer dan tijd is 't waarlijk, om er een ordelijken toestand te scheppen en een einde te maken aan de onderlinge twisten der verschillende stammen in het binnenland, aan slavernij en pandelingschap, aan de sneltochten en moordpartijen. Daarenboven zijn de gewapende politiedienaren slechts tijdelijk noodig; zoodra ons gezag er voldoende gevestigd is en de toestanden verbeterd, kunnen zij opgeheven worden, terwijl de bevolking binnen een niet te ver verwijderd tijdstip wel in aanmerking zal kunnen komen voor de betaling van eenig hoofdgeld ten bate van 's lands schatkist«.

Dit perspectief: Hoofdgeld betalende Possobewoners zal wel door den ambtenaar, die voor Z.Ex. den minister van koloniën de couranten leest, met blauw potlood onderstreept worden.

Als ze maar betalen, kunnen er misschien nog wel 50 geelvinken af.

* * *

»Atjehman«, de kundige Atjeh-specialiteit van het *Vaderland*, legt de pen er bij neder.

In een artikel over het gebruik van bereden troepen op Atjeh, zegt hij, dat hij hiermede de serie artikelen sluit, door hem in dat blad geschreven.

In dit laatste opstel nu toont hij zich een voorstander van het gebruik der cavalerie op Atjeh en wijst hij op de schitterende resultaten door het cavaleriedetachement te Padang Tidji gelegerd in 1901 verkregen.

»Een detachement van een goede dertig sabels, zegt hij, waarvan echter gewoonlijk niet meer dan 20-24 werden uitgebracht, bewoog zich van Mei tot September, geheel onafhankelijk van de infanterie, in alle richtingen door de Pedie-vlakte, zonder dat het noemenswaardige verliezen leed, terwijl het toch aanhoudend òf in vuurgevecht met den vijand was, òf dezen met 't blanke wapen te lijf ging. Terwijl het voor het 14e bataljon herhaaldelijk ondoenlijk bleek, om de toenmaals in sterken getale voorkomende benden aan 't lijf te komen, rukte de ruiterij bijna nooit uit zonder in voeling met dezen geweest te zijn, waarbij het haar steeds gelukte, door een snel en handig optreden tegen 's vijands zwakste flank, dezen met verliezen uit zijn stellingen te gooien, niettegenstaande de buitengewoon groote overmacht, over welke hij gewoonlijk beschikte.

Zonder eenigen twijfel waren aan het zeer offensieve optreden van dit kleine, hoogst bewegelijke troepje, gevaren verbonden, met name was er nooit voldoende dekking bij de handpaarden, wanneer tot het gevecht te voet werd overgegaan. De kommandant er van hoopte echter, wanneer eenmaal voldoende 't groote voordeel practisch was bewezen, dat van bereden afdeelingen getrokken kan worden, dat eenige peletons de zaak zouden overnemen van 't zwakke, slechts één peleton sterke detachement, waarover hij 't bevel voerde. Hij was van meening, dat zulk een afdeeling van zeer veel nut kon zijn bij de politiediensten en geloofde, dat ook in den natten tijd, dank de vele, betrekkelijk goede wegen, op haar medewerking gerekend zou kunnen worden.

Voor degenen, die belang stellen in dit onderwerp, verwijs ik naar de voordracht, daarover gehouden door den 1en luitenant der cav. van het Indische leger, J. Boon, in de Indische Krijgskundige Vereeniging (1903 meen ik).

Zeer te betreuren was 't, dat met 't vertrek van den door ons bedoelden cavalerieofficier van Atjeh, 't oordeelkundige gebruik van ruiterij ophield en langzamerhand werd overgegaan tot een vermindering van het daar gelegerde eskadron tot één peleton. Evenzeer als de Engelschen en Duitschers in Afrika de grootste voordeelen hebben gehad van 't oordeelkundig gebruik van bereden afdeelingen, zouden ook wij onze ruiterij, die nu werkeloos op Java ligt, gedeeltelijk kunnen doen medewerken aan het tot rust en orde brengen van N.-Sumatra. In den drogen tijd — en die duurt een maand of zes — is er geen mooier terrein voor bereden troepen denkbaar, dan de uitgestrekte sawahvlakten, welke zich ter Noord- en Oostkust van Atjeh bevinden«.

Zijn conclusie is dan ook: meer gebruik van de cavalerie, die ontzag aan de benden inboezemt, indien hij ten minste aan de verklaringen van de Atjehsche hoofden geloof mag hechten, die hem vertelden dat de vrees voor de cavalerie er bij hun landslieden ter dege inzit.

Hiermede sluit hij zooals gezegd zijn artikelenreeks.

»Ik maakte, zoo eindigt hij, opmerkzaam op de fouten, waaraan ons pacificatiewerk mank gaat, ik gaf eenige wenken, waardoor m. i. verbetering is te krijgen.

Ik eindig met de opmerking, dat het tot orde en rust brengen van Atjeh voor het voortduren van ons koloniaal bezit dringend noodzakelijk is en wijs mijn landgenooten op het gebeurde op Cuba, waar voortdurende onlusten aanleiding waren tot het ingrijpen van de Vereenigde Staten van N.-Amerika, hetwelk eindigde met het verlies

van Spanje's koloniën niet alleen in Amerika, maar ook in Azië.

Machteloos als we zijn, om onze bezittingen tegen een aanval van buiten te verdedigen, dienen we dubbel op te passen, om alle aanleiding tot inmenging in onze koloniale aangelegenheden te voorkomen.

Gelukt 't ons niet, binnen korten tijd Atjeh — nu ook Celebes — tot rust te brengen, dan zou het niet zoo onmogelijk zijn, dat toch het »bij Atjeh begint, de nederlaag« van Multatuli waarheid bleek.»

Het is te wenschen dat deze Atjehspecialiteit, die zoo uitnemend de kunst verstaat om in weinig woorden veel te zeggen en tevens voor een hollandsch leekenpubliek, dat al begint te bibberen van angst en te slapen van verveling als het al die vreemde namen krijgt te lezen van Atjehsche dorpen, rivieren, hoeloebalangs en wat al dies meer zij, weet duidelijk te maken waar het in hoofdzaak om gaat, niet voor goed zijn licht onder den koremaat zal plaatsen.

Aan zulke specialiteiten, die in hun geschrijf geen specialiteit zijn, hebben wij juist behoefte. Daarom hopen wij spoedig »Atjehman« zoo niet in het *Vaderland* dan toch elders weer te mogen ontmoeten.

Geen malaria meer!

(*Uit de Revue des deux mondes van* 1 *Sept.* 1905.)

(Aangeboden).

De onderdrukking van deze ziekte bestaat in de vernietiging van den muskiet; maar wijl het reeds moeilijk is een paar muggen in huis te dooden, is het onmogelijk een moerasland te zuiveren van de legioenen muskieten die er in leven. Dit is ook niet noodig, want de muskiet die in de woningen huist, is als 't ware een huis-insect geworden. Hij komt niet van verre, maar plant zich voort *in* en in de omgeving van het huis. Hij verwijdert zich daarvan niet verder dan 5 tot 600 meters, en reist niet anders dan met zijn woning, een schip, boot of wagon. Er bestaat geen vrees dat het insect door de wind van verwijderde streken wordt overgebracht, want het vreest den wind. Het probleem wordt dus veel eenvoudiger. Het is niet noodig groote uitgestrektheden te beschermen; het is voldoende de woning en haar omgeving te beveiligen. Maar ook dat zou een illusie zijn indien getracht werd de levende muskieten te dooden. Men late hen hun kort bestaan eindigen, men belet hun eenvoudig, nakomelingschap te hebben. Men belet het wijfje eieren te leggen, door alle kleine hoeveelheden stilstaand water te doen verdwijnen (supprimer), want deze zoekt het wijfje om haar eieren neder te leggen en het vindt daartoe gelegenheid in zoovele huishoudelijke of tuingereedschappen, waarin een weinig water is blijven staan. Daarom is voor Havana voorgeschreven dat geen water mag worden bewaard dan in gesloten voorwerpen of anders bedekt met een laag olie of petroleum.

De uitwerking der maatregelen, door de doctoren *Gorgas, Finlay* en *Guiteras* in Havana voorgeschreven, is volkomen geweest. De gele koorts is verdwenen. In meer dan twee jaren kwam op Cuba geen enkel geval van gele koorts voor, tenzij overgebracht. Deze uitmuntende gezondheidstoestand dankt het land aan de voorschriften en de waakzaamheid der gezondheids-commissiën.

Op dezelfde wijze is het gegaan in Brazilië. Dokter *Oswaldo Cruz*, belast met het organiseeren van den strijd tegen de gele koorts, nam dezelfde maatregelen als in Havana en de uitslag was even gunstig. De toepassing der maatregelen begon den 20 April 1903. De sterfte die vroeger gemiddeld 150 's maands was, verminderde tot acht in de maand Mei en tot 4 in Juni. In Januari 1904 telde men slechts drie sterfgevallen.

Frankrijk is besloten om deze aanmoedigende voorbeelden te volgen. De Gouverneur-Generaal van West-Afrika heeft voorschriften gegeven evenals die in Havana en Rio-Janeiro. Reeds dadelijk had men goede resultaten. Te Dakar verminderde reeds zeer spoedig de gele koorts-epidemie, waardoor het onheil, hetwelk in minder dan dertig jaren de kolonie reeds tweemaal getroffen had, werd afgeweerd.

K. H. O. van Bennekom.

Uit de Oost-Indische Mail.

Een nieuw departement. Aan het *Soer. Hbl.* werd uit den Haag geseind, dat de minister van koloniën de stichting ook in Indië van een departement van verkeersmiddelen overweegt, dat het beheer zou voeren over post- en telegraafdienst, stoomwezen en het toezicht op spoor- en tramwegen en paketvaart.

Het departement van B. O. W. zou dan belast worden met het mijnwezen, tin- en kolen-exploitatie, zoutregie, opiumdienst, welke thans tot het departement van O. E. N. en B. B. behooren. Daar oor wordt aan den directeur van B. O. W. toegevoegd een commercieele chef. Als zoodanig wordt genoemd het rijzinnig-demokratische Kamerlid voor Winschoten *Dr. D. Bos.* De Indische regeering heeft in deze aangelegenheid nog geen advies uitgebracht.

De *Javabode* van 7 Febr. j.l. vestigt met nadruk de aandacht op het belangwekkend en minutieus uitgewerkt artikel in de Januari-aflevering van het tijdschrift van het B. B. van den heer P. W. Jonquière te Nijmegen, waarin de mogelijkheid en de wenschelijkheid wordt besproken tot invoering van een stelsel van landbouw-crediet in de Javaansche desa's, dat zich eenerzijds aansluit aan dat der Raiffeisen- of boerenleenbanken en anderzijds aan 't bestaande en zoowel in 't mohammedaansch recht als in de adat wortelende ngidjo-stelsel.

Het blad is van meening dat er een goede en practische gedachte aan ten grondslag ligt, die gemakkelijk ingeschakeld kan worden in het desa-loemboeng-stelsel en aan dat der bestaande en ontworpen landbouw-credietbanken.

De *Sem. Ct.* verneemt dat de inl. gemeente-ordonnantie ten doel heeft aan de desa rechtspersoonlijkheid te verleenen, met 't oog op de padi-loemboengs, die voortaan onder de bepalingen, genoemd in de organisatie van het landbouw-crediet, zullen vallen.

De desa zal van nu af aansprakelijk zijn voor het kapitaal, dat in de loemboengs gestoken zal worden.

De *Kabar Perniagäan* weet te vertellen, dat de Chineesche regeering gehoor heeft verleend aan de handelaren van dezen landaard op Java en haren gezant in den Haag heeft opgedragen bij de regeering in Nederland aantedringen op hare toestemming tot het vestigen van een chineesch consulaat te Batavia.

In verband hiermede vestigt de *Javabode* de aandacht op een artikel van den raadsheer Mr. J. A. Nederburgh in de *Indische Gids* van Januari j.l., getiteld: **Toelating in en verwijdering uit Ned.-Indië**, aan 't slot waarvan de vraag gesteld wordt, of 't nog wel tijd is, om een afzonderlijke regeling in stand te houden op dit stuk voor vreemde oosterlingen — die zich zelven tot westerlingen gaan promoveeren — in plaats van breede, algemeene regelen te stellen, zóó hecht dat geen gladde oosterlingen er door kunnen, zóó weinig specifiek-Indisch, dat ook de lastigste oostersche en westersche natiën er geen aanleiding in kunnen vinden tot 't zoeken van internationale moeielijkheden? Het blad is het geheel met schrijver eens. »Niet uit 't binnenland moeten de parasieten worden geweerd, die knagen aan de welvaart van den Javaan, maar reeds aan de territoriale grens moeten zij worden uitgedreven, als zij geen voldoende bestaansmiddelen kunnen aanwijzen, maar dan op den voet van het recht van immigratie zonder onderscheid van nationaliteit.»

Java.

In verband met **de nieuwe bestuurs-organisatie** van Java, deelt het *Bat. Nbld.* mede, dat de 3 aanstaande gouverneurs terzijde zullen gestaan worden door *inspecteurs*, reizende ambtenaren, bestemd om den schakel te vormen tusschen den gouverneur, aan wien het centrale algemeene gezag is opgedragen en de residenten, (met klein tractement) die in de gewesten bestuur voeren.

Het is duidelijk zegt het blad, dat op die wijze veel geschrijf kan worden gemist en voor de praktijk goede resultaten zijn te verwachten.

De **Djokjasche landhuurders-vereeniging** koos zich onlangs een nieuw bestuur bestaande uit de heeren: *F. A. Einthoven* president, *J. L. Israël, I. de Kanter, J. van Koesveld, J. J. Stok, J. G. Dom* en *J. van Bornemans* leden.

Een verzoek van *Dr. Scheurer*, om verhooging der contributie van de ondernemingen voor het Petronella-hospitaal werd in zeer gunstigen zin besproken. Een commissie zal in zake de noodige stappen doen.

Tegen het opmaken der bekende exploitatie-regelingen had men geen bezwaren, wel tegen het mede-onderteekenen der regelingen voor de *bekels* der betrokken ondernemingen.

De *Javabode* van 10 Febr. weet te vertellen, dat **nieuwe landhuur-reglementen** zijn vastgesteld voor de residentiën *Soerakarta* en *Djokjakarta*, op den grondslag der ontwerpen, indertijd gemaakt door den toenmaligen secretaris *Van Rees*, na de landheeren en planters zelf te hebben gehoord.

In een der *Sem. Couranten* wordt het denkbeeld geopperd, om de bevolking van de afd. Demak en Pati, welke streken periodiek door overstroomingen worden geteisterd, er met zachten dwang toe te brengen om **paalwoningen** te bouwen, ten einde gevrijwaard te worden van alle ellende, die een overstrooming met zich brengt.

Met het oog op de geringe kosten, daaraan verbonden — het blad berekent die op f 20 per woning, met gratis gebruik van gouvernements djatihout, — tweede kwaliteit is voldoende, wordt er naïef bij gezegd — wordt tevens de vraag gedaan: of het niet mogelijk zou zijn, een proef te nemen met een 100-tal woningen en daarvoor een renteloos voorschot van f 2000 uit 's lands kas te verleenen, terug te betalen op langen termijn? Dit alles om den menschen te leeren hoe zij zich zelven en hun have voor verdrinken kunnen behoeden, en omdat die som, volgens genoemd blad, er misschien nog wel af kan.

Volgens het oordeel der *Javabode*, ligt 't niet op den weg der regeering om zich te belasten met de zorg voor de woningen van desa-ingezetenen; noch minder daartoe zij 't ook zachte, dwang uit te oefenen en wel allerminst, om daarvoor een renteloos voorschot te verleenen.

In 't *Soer. Hbld.* lezen wij, dat de redacteur van dat blad, om zijn **weeshuisonthullingen** door den predikant *Ds. Nieuwenhuis* is aangeklaagd wegens laster.

In het blad van 10 Februari wordt echter het geheele rapport afgedrukt van de commissie van onderzoek, waaruit blijkt, dat, al wat de redacteur van dat blad over die zaak schreef, geheel overeenkomt met de waarheid en dat nog andere ongerechtigheden door hem onvermeld zijn gelaten.

Het ontslag van den weesvader is reeds bekend gemaakt.

De landraad van Bekasi veroordeelde den gewezen demang **Moedjimin** wegens knevelarij tot vijf jaar dwangarbeid.

In een paar hoofdartikelen geeft de heer *van Geuns* in 't *Soer. Hbld.* van 4 Febr. e. v. een hoogst belangwekkende beschrijving van zijn tocht door **Oost-Semarang** met den resident van Demak.

De wegen, die in betaalden arbeid worden hersteld — de heerendiensten zijn afgekocht regen 75 cent per man en per jaar — zagen er goed uit. Hier en daar had het overstroomingswater de hardheid op een zware proef gesteld, die daarom niet erg voordeelig uitviel, zooals de diepe sporen, die het rijtuig maakte, bewezen. Op enkele plaatsen was de weg nog niet geheel droog, terwijl op de erven in de desa's bijna overal nog water glinsterde; verscheidene woningen konden nog niet weder bewoond worden. De noodlijdende streken in de afdeeling Demak beslaan nagenoeg de geheele afdeeling.

Overal groene velden aan weerszijden van den weg, die een rijke vlakte zou kunnen zijn, wanneer zij niet zoo noodlottig bloot stonden aan periodieke Westmousson-overstroomingen en als de Javanen betere landbouwers waren! —

Feitelijk is het noordelijk deel van Demak één groote polder, welke door aanslibbing en opheffing van den bodem allengs tot zeepeil verheven werd. In de afdeeling wonen 300,000 menschen, waarvan 140 onderwijs ontvangen......; het aantal sawahbewoners bedraagt ongeveer 50,000. Zonder die noodlottige overstroomingen zouden deze lieden zeker een beter bestaan hebben dan rasgenooten in vele andere streken, want iedere *gogol* heeft als vast aandeel in de communale gronden circa $1\frac{3}{4}$ bouw.

Door irrigatiewerken wordt een aanzienlijk gedeelte van de afdeeling Demak in den Westmousson bevloeibaar gemaakt, nl. circa 45.000 bouws, doch de gronden nabij de desa *Wedoeng*, waardoor de schrijver reed, zijn niet van levend water te voorzien. De bevolking van het waterland van Oost-Semarang moet veel trager en onverschilliger zijn dan bijv. die van de Brantas-delta. Het fatalisme is de lieden in merg en been gedrongen. Een feit is 't dat noch de bewoners van een terreinzak, die *Bengawan Djero* heet, in de Solovallei, waar jaarlijks meer dan 20000 bouws sawah- en tegalgronden aan overstrooming bloot staan, noch de bevolking van gelijksoortige streken in 't district *Oendakan*, zich ongelukkig gevoelen bij een *teveel* van water. Een dwingende hand moest geëischt worden; de redding moest worden gebracht door de waterbouwkunde en naast deze door de landbouwkunde. Men heeft niet voldoende ingezien, dat de Javaan de pogingen van de ingenieurs, om de welvaart van 't land te verhoogen, door rationeeler en ruimer be- en ontwatering, had te steunen door krachtig de hand aan den ploeg te slaan. Dit is niet geschied. In weerwil van 't irrigatie stelsel, staat de rijstcultuur in 't gebied der Demaksche waterwerken nog volstrekt niet op de hoogte, die het na 10 jaren leiding en leering had moeten bereiken. De kostbare Demaksche waterwerken — 11 millioen wordt als kostencijfer genoemd — zijn uit 't oogpunt, waarop schrijver den toestand beschouwt, eene reusachtige *failure*. De gemiddelde productie per bouw bedraagt niet meer dan 25 à 26 pikols padi, terwijl in *Sidoardjo*, waar de grond niet beter is, gemiddeld meer dan 40 pikols gemaakt worden.

Ten slotte bracht schrijver hulde aan de in gastvrijheid, beminnelijkheid en beschaving zoo hoogstaande regents-familie.

Buitenbezittingen.

In verband met de **nieuwe bestuurs-indeeling** van Java, schrijft het *Bat. Nbl.*, dat men ook voor de buitenbezittingen iets dergelijks wil. Sumatra zou in aanmerking komen voor een verdeeling in drieën: Noord-Sumatra, omvattende Atjeh, de Oostkust en een deel van de Westkust; Midden-Sumatra, samengesteld uit een ander deel van de Westkust, Riouw en de nieuwe residentie Djambi; Zuid-Sumatra, waartoe Palembang, de Lampongs en Benkoelen zouden gerekend worden.

Een dergelijke indeeling kan natuurlijk niet tot stand komen zonder goede verkeerswegen tusschen Oost en West en daarmede is het plan reeds in een nog verre toekomst gesteld. Verder schrijft het blad:

»Borneo zou de thans gevolgde indeeling behouden, de beide gewesten onder één gouverneur; Celebes eveneens geheel onder een gouverneur komen.

Een spoediger verwezenlijking is beschoren aan een schema voor het Oostelijk deel van den Archipel, waaraan de reis van kapitein Colijn bestemd is meer vastheid te geven.

Van het gouvernement Celebes, dat thans, met het zuidelijk deel van dit eiland, eenige der Kleine Soendaeilanden omvat, zouden deze eilanden worden afgenomen, terwijl er bijgevoegd wordt het gedeelte van Oost-Celebes, dat thans tot de residentie Ternate gerekend wordt. Het aldus gereorganiseerde gouvernement zou dus bestaan uit het lichaam van Celebes, terwijl het Noordelijk schiereiland, thans residentie Menado, een residentie Noord-Celebes worden zou.

De residenties Ternate en Ambon zouden onder een gouverneur worden vereenigd. De Kleine Soenda-eilanden, thans onder verschillende gewesten ressorteerend, naar hun economischen en geografischen samenhang worden bijeengebracht tot één gouvernement.

In overweging is de vorming van een residentie Nieuw Guinea. Dit gewest zou bestaan uit drie afdeelingen onder assistent-residenten: Noord Nieuw Guinea met hoofdplaats Manokwari, West Nieuw Guinea met hoofdplaats Fak-fak, Zuid Nieuw Guinea met hoofdplaats Merauke, waar de resident zou zijn gevestigd.

Als overgangsmaatregel wordt overwogen de afscheiding van Nieuw Guinea van de residentie Ternate. De assistent-resident van Merauke zou hoofd van gewestelijk bestuur worden rechtstreeks onder Buitenzorg, een soortgelijke verhouding als in de assistent-residentie Billiton.

Een dergelijk schema biedt het groote voordeel, dat het 't aantal verantwoordelijke posten vermindert en daarmede de kans vergroot voor die posten de geschikte personen te vinden. Men kan een verdienstelijk ambtenaar zijn en toch niet geschikt aan het hoofd te staan van een

gewest. Benoemt men een beperkt aantal gouverneurs voor de algemeene leiding, dan blijven de overige bestuursambtenaren op het tweede plan, waar nog gelegenheid genoeg is zich te onderscheiden en goed werk te doen."

De opium-regie op Banka. Bij ordonnantie is vastgesteld, dat het beheer van 't opiummiddel in de residentie Banka en onderhoorigheden en Palembang onder den naam van opiumregie met 1 April a. s. rechtstreeks door het gouvernement in handen zal worden genomen.

In de *Deli Crt.* van 9 Februari jl. komt een opstel voor getiteld „**De Pacificatie van Celebes**" en ontleend aan een correspondentie uit Makassar aan de *Sem. Crt.*, waaruit blijkt dat men over 't algemeen tevreden kan wezen, daar de pacificatie van 't gewest rustig haar gang gaat, ondanks enkele fouten in het politiek beleid van eenige met het civiel bestuur belaste officieren. Er moet op Celebes met kalmte gehandeld worden, getuige de vervolging der hoofdvorsten aldaar. Aanvankelijk werden er zooveel *Kraengs* (prinsen) achtervolgd, dat niemand hunner er zeker van was wat zijn toekomst zou zijn, toen echter langzamerhand bleek dat het gouvernement niet op hun bloed aasde, waren ze gerust en de meest aandoenlijke onderworpenheid en goede wil werd betoond. De aanleg van wegen vordert goed. Het Atjehsche systeem van pacificeeren acht schrijver voor dit gewest zeer onpolitiek en afkeuringswaardig. De Celebes'scher is door onze vestiging in zijn land en door voortdurende aanraking met het bestuur en de gouvernements-bevolking reeds zoover voorbereid, dat een krachtig optreden zonder bloedvergieten voldoende is tot vrijwillige en volledige onderwerping te leiden.

Omtrent het **dollarvraagstuk** der Oostkust van Sumatra, schrijft men uit Batavia aan de *Deli Crt.* van 12 Febr. jl. dat de rapporteur, *kapitein Colijn*, in zijn voorstel aan den gouverneur-generaal in dien zin heeft geconcludeerd, dat 't op den weg der regeering ligt de omwisseling der dollarmunt in guldens te bewerken, zoodra zij over den daartoe noodigen voorraad Ned-Indische munt beschikt.

De redacteur van de *Deli Crt.* waagde 't in zijn onderhoud met den gouverneur-generaal ook deze dollar-kwestie aan te roeren, waarop geantwoord werd: „Geen kasgeld. Wij zijn nu juist met Borneo bezig. Voor Deli behoeven we 8 millioen, die pas 't volgende jaar op de begrooting kunnen gebracht worden. Nu de dollar is vastgesteld kan 't jullie onverschillig zijn!"

In de *Deli-Ct.* van 15 Februari j.l. komt in een opstel van den redacteur van dit blad, getiteld: »**Van de reis**« een gesprek voor, dat hij met den gouverneur-generaal heeft gehad, waaruit blijkt hoe warm zijn Exc. voelt voor zijn **Langsarplannen**. Zoodra er maar geld geleend kan worden voor productieve werken zal Langsarbaai gemaakt worden tot een haven voor groot scheepvaartverkeer, onafhankelijk van het getij en aansluiten aan een volledig wegenproject voor Noord- en Midden-Sumatra. Niet alles kan op eens, maar men moet de *Outlines*, een globaal schema, voor zich hebben, om geleidelijk, daar, waar zich de behoefte doet gevoelen, stukken weg aanteleggen, die in 't plan passen.

Daarom voelt de landvoogd ook niets voor den weg, dien de assistent-resident van de Bataklanden wil door Serdang. »In Serdang moeten we niet wezen, zeide Z. Exc. Wil de assistent-resident gaan zitten op Sariboe Dolok, best, dan zullen we het wegennet met Sariboe Dolok in verbinding brengen. De toekomst ligt echter aan den anderen kant«.

Langsar moet de haven van Deli worden. Verbinding tusschen Singkel en de Gajoe- en Alaslanden en van daar weer naar Deli in aansluiting met den spoorweg te Kwala en dit alles met als culminatiepunt Langsar.

De indruk van den schrijver blijft echter, ondanks de tallooze klachten die nagenoeg uit denzelfde koker: »het ambtenaarscorps« komen, dat de landvoogd, hij moge door impulsief handelen fouten maken, welke bij meer beleid waren voorkomen, een eervol hoofdstuk zal vullen in de Indische geschiedenis. *Footstaps in the sands of time.* Dat hij was: een man.

Dank zij vooral het beleidvol en voortvarend optreden van den luitenant C. A. Rijnders, is van het verzet op Timor niet veel terecht gekomen. De onruststokers hebben er weinig plezier beleefd van hun arbeid. De bevolking zal nu wel spoedig geheel ontwapend zijn. De vorige maand werden ruim 300 geweren ingeleverd. De pretendent-Keizer van Sonnebait zou zijn uitgeweken naar de portugeesche enclave Noimoeti.

Zuid-Oost Borneo. De secretaris der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo seinde bij afwezigheid van den resident van dat gewest, den 12dezer aan de regeering:

De op ontvangst van het bericht dat een bende kwaadwilligen was gezien in de Ajoekstreek, onderafdeeling Boentok werden den 9en dezer twee groepen van Bandjermasin onder bevel van luitenant Dufour en den 10en dezer twee groepen van Amoentai daarheen gedirigeerd, met opdracht de bende uiteen te drijven.

Gisteren had te Mahe, in het district Tabalong, afdeeling Amoentai, een ontmoeting plaats tusschen de patrouille van Amoentai, waarbij zich de controleur van Tandjong had gevoegd, en de bende, waarbij twee dooden van den vijand met hunne geweren in onze handen bleven. Aan onze zijde werd niet levensgevaarlijk gewond de Amboineesche fuselier Roemagit stamb. nr. 64023.

De assistent-resident en de militaire commandant van Amoentai zijn naar Tabalong vertrokken.

Een Djambische bende, onder pangeran Hadji Oemar, werd 8 Februari door een patrouille uit Sandaran-Agoeng uit N. Korintji naar de Tebo verdreven. Zij liet 8 geweren en eenige levensmiddelen achter.

Waarom de vervolging gestaakt, vraagt de *Javabode*?

Het eertijds zoo belangrijke commando van Sum. Oostkust zal eerlang aan een kapitein worden toevertrouwd. Tamiang toch zal binnenkort, evenals Singkel bij Atjeh worden aangetrokken en van de compagnie infanterie, te Kwala Simpang gelegerd, een onderdeel uitmaken van de Atjehsche garnizoens-troepen. Er blijft dan ter Oostkust van Sumatra slechts 1 compagnie te Medan en een detachement te Siak. Van de compagnie te Medan is steeds een gedeelte gedetacheerd in de Bataklanden.

De posten Baros, Singkel, Goenoeng Sitoli en Lagoe Boti zijn bestemd om te verdwijnen. Hoe het dan op Nias gaan zal en of daar niet weder binnen kort tijdelijk een detachement geleverd zal moeten worden, zal de toekomst leeren.

In de Padangsche Boven- en Benedenlanden blijven van de, vroeger zoo talrijke posten slechts Bangkinang en Korintji over. Aldaar is een zelfstandige compagnie en een zelfstandig detachement gelegerd. De commandanten zijn rechtstreeks ondergeschikt aan den militairen commandant van Sumatra's Westkust.

West-Indische Berichten.

Suriname. De *Suriname* had het o. i. bij het rechte eind door in haar nummer van den 2en Februari ll. haar leedwezen te betuigen over de aanvankelijk van weinig sympathie getuigende uitlating van *Onze West* over de voorgenomen bestuurs-decentralisatie en instelling van gemeenteraden. In tegenstelling met laatstgenoemd blad, meent *Suriname* dat daardoor juist inkrimping van het getal functionarissen bereikt zal kunnen worden en een gezonder toestand in het beheer der kolonie verkregen.

Wij zijn het ten deze volkomen met *Suriname* eens. Een centraal gezag, dat zich met alle tot zelfs de nietigste lokale belangen heeft te occupeeren, moet noodzakelijk duur werken en met een veel grooter personeel, dan een gezag, dat zich slechts met de algemeene leiding en het algemeen toezicht ten aanzien dier lokale belangen belast, terwijl eerstgenoemd toch bovendien plaatselijk nog vertegenwoordigd behoort te zijn, voor het rechtstreeksch toezicht op den geregelden gang van zaken.

Hetzelfde blad nam, zonder vermelding van de bron, — waarschijnlijk een vergissing — waaruit zij putte, woordelijk over, wat wij betreffende de bacove-cultuur op Jamaica aan de *Times* ontleenden, en voegde daaraan toe:

»Ofschoon ook hier zware winden wel eens nadeel toebrachten aan bananen- en bacoven-velden, zijn zij toch zelden van dien aard, dat hunne noodlottige kracht niet gebreideld kan worden door oordeelkundig aangebrachte windbrekers, d. z. groote boomen die den wind opvangen en tegenhouden.

Een andere kwestie is echter de ontevredenheid over de regeling van den afzet en het vervoer. Bij ons moet in deze kweste eene regeling nog getroffen worden. Daartoe vertrok Dr. van Hall, landbouw-inspecteur, met den heer Bierens de Haan, directeur van de Ned. Hand. Mij., om in de Ver. Staten van Amerika overeenkomsten dienaangaande te treffen.

Te hopen is dat het Bestuur geene overeenkomst goedkeurt, waarover men evenals in Jamaica, later te klagen zal hebben. Het voorbeeld van dit eiland is zeker leerrijk. Als de les maar niet veronachtzaamd wordt.«

De insinuatie in de *Paramaribo* tegen den heer Nijssen gericht, waarop wij indertijd in ons blad wezen, heeft geleid tot een aanklacht van den aangevallene tegen genoemd blad.

Typisch was bij de behandeling dezer zaak voor het gerecht de houding der verantwoordelijke redactie van dit blad. Deze schoof de schuld op den schrijver van het lasterstuk, terwijl de schrijver zich weer achter de redactie dekte. 't Is te hopen, dat de zaak den 14en Februari ll., waarop de uitspraak zou vallen, tot volledige klaarheid is gebracht, en deze uitspraak moge dienen om aan den laster, die zich zoo dikwerf achter de leuze van het algemeen belang te dienen verschuilt, in de kolonie een voorbeeld te stellen.

Zooals bekend, bevinden zich onder de immigranten van Java in deze kolonie, tal van *undesirables*, en wel voornamelijk onder die van het vrouwelijk geslacht, welke zoodra de contracttijd is verstreken in de kolonie blijven hangen om er het heirleger van prostituées te versterken. Gouverneur Idenburg heeft besloten eene razzia onder deze luitjes te doen houden en ze naar den »gordel van smaragd« te doen uitwijzen. Herhaaldelijk is in de lokale bladen op het slechte voorbeeld gewezen, dat van deze vrouwen voor het mindere toch reeds zoozeer voor bandeloosheid vatbare surinaamsche volk moest uitgaan, zoodat de maatregel niet nalaten kan te Paramaribo te worden toegejuicht.

Overigens niets bijzonders bij de rond; alleen troffen ons o. a. enkele personalia in een der surinaamsche bladen, waaraan wij b. v. ontleenen, dat een commies bij het bouwdepartement te Paramaribo eerlang met verlof naar Nederland komt om zijn geschokt zenuwgestel door hard werken ietwat te restaureeren.

'n Ander interessant bericht is dat volgens hetwelk een geacht lid der surinaamsche maatschappij door hetzelfde blad »volkomen hersteld en tot het algemeen verkeer toegelaten« verklaard wordt.

Curaçao. Het aftreden van de leden van den Raad houdt de gemoederen in deze kolonie nog steeds bezig. Het gaf der *Amigoe* aanleiding tot eene hoogst zonderlinge argumentatie om eene onzes inziens door het optreden dier heeren zoo gedurende de laatste jaren voor hun aftreden als bij hun theatraal heengaan verloren zaak te redden. De verdediging van het bestuur door een curaçaosch blad deed de *Amigoe* een greep doen in het persoonlijk verleden van een der door *men* aangewezen hoofdmedewerkers aan dat blad, om die verdediging voor te stellen als eene ingegeven door eigenbaat, ten einde aldus in het gevlei te komen bij het bestuur der kolonie.

De *Amigoe* houde ons ten goede, dat wij niet kunnen nalaten, ons leedwezen te betuigen, een tegenstander, met wien we gaarne in eerlijken, open kamp zoo dikwerf in het strijdperk traden, juist om dezelfde aangelegenheden, waarin het sensationeel Raads-incident nu zijn oorsprong vond, zijn toevlucht te zien nemen tot een wapen, dat eerlijke journalistiek niet genoegzaam weet te veroordeelen.

De *Amigoe* zegt, door het algemeen belang gedreven noodgedwongen van dit wapen te hebben gebruik gemaakt, waarvan ze nu reeds zelf de scherpte begint te gevoelen, wijl het hem, die er zich van bedient . . . niet verhoogt. Het algemeen belang?

In een hoofdartikel van den 21en Januari 1905 zette de *Amigoe* uiteen, dat de houding van den Kolonialen Raad bij het afstemmen van verschillende posten op de begrooting van dat jaar, overeenkomstig de door den minister van koloniën gemaakte opmerkingen, moest worden toegeschreven aan de *vrees* eensdeels om misbruik te maken van den steun van het moederland, anderdeels om door medewerking aan de voorgestelde maatregelen verantwoordelijk te worden gesteld voor noodig geworden verhooging der belastingen.

Of het *algemeen* belang wordt gediend door eene op diergelijke motieven gebaseerde obstructiepolitiek, vermeenen wij te mogen betwijfelen, terwijl we uit de dagbladlitteratuur dezer kolonie van nog recenten datum het een en ander zouden kunnen aanhalen, waardoor ten duidelijkste blijken zou, dat die obstructie-politiek maatregelen trof, die in het *algemeen* belang werden noodig geacht door wie nu meê-huilen over vruchtelooze proefnemingen en maatregelen van hoogstens problematiek nut.

De hoedenindustrie maakt vorderingen op Curaçao. We ontleenen aan de *Amigoe* het volgende:

»De eerstelingen zijn binnengehaald. De eerste twintig fijnere hoeden werden verkocht. Twee hoeden, zeer goed gemaakt, brachten ieder 3 Gld. op, een paar f 2,75, andere f 2,50, de minst goede, maar nog veel beter dan vroeger, f 1,75. Nu kan men toch eens zien, welk een voordeel deze fijnere methode brengt aan ons volk. Vroeger ontving men f 4 à f 4,50 voor 12 hoeden, nu f 3 voor een hoed. En dit zijn de eerstelingen, wij mogen gerust veronderstellen, dat de kunst nog vooruit zal gaan.

Onze vlechtsters zullen wel haar best gedaan hebben om weer een paar extra-fijne»gereed te hebben voor a.s. Woensdag, als de rijke Amerikanen met de Prinzessin Victoria Louise hier een kijkje komen nemen. Hoe meer bekendheid er aan onze Curaçaosche hoeden kan worden gegeven des te beter, daardoor hopen wij in aanraking te komen met vaste geregelde afnemers. Eerst wanneer er geregelde, vaste afname van onze hoeden zal verkregen zijn, is het bestaan der industrie verzekerd. Daaraan moet dus door de »Cur. Maatschappij« alle aandacht worden geschonken«.

Surinaamsche Schetsen.

VII.

De melaatschen en de inrichtingen ter hunner verpleging.

Er is een tijd geweest, dat er in Suriname geen Lepra bekend was. Onder de oorspronkelijke bewoners, de Indianen, schijnt ze niet te zijn voorgekomen. Men beweert wel eens, dat zij er tot op enkele uitzonderingen na van vrij zijn gebleven. Daar de Indianen veraf wonen in hunne dorpen aan de bovenrivieren, is het verschijnsel, dat ze vrijwel verschoond zijn gebleven van de ziekte, die vooral in de bevolkte, hygiënisch niet bevoorrechte plaatsen, heerschende is, op zich zelf nog zoo opmerkelijk niet. Onder de Afrikaansche slaven, met wie deze ziekte zonder twijfel is meegekomen, heeft zij zich allengs uitgebreid, dank zij de verwaarloozing, het dierlijk leven, de ellende van lichaam en ziel die alom — en in Suriname zeker niet minder dan elders — met de slavernij gepaard gingen. Wat thans als een plaag van het land is te beschouwen kan dus beschouwd worden als een noodlottig gevolg van vroegere misstanden. Het heden is een straf voor 't verleden. Men kan het kwaad niet wijten aan de heerlijke natuur en het prachtige klimaat, niet aan Suriname alsof het er een land voor was, maar moet zeggen dat de hebzucht, het niets ontziend winstbejag, het alleronchristelijkst bewind van vroegere machthebbers en handlangers, de slavenbuiters, het hebben gedaan. Nederland heeft dus schuld aan deze toestanden.

Er is in Suriname zooveel verkeerds en betreurenswaardigs dat hem, die er pas mee kennis maakt, in hooge mate tegen de borst stuit en ieder die niet allengs ontaardde, blijft ergeren. Maar dit alles vindt voor 't grootste deel zijn verklaring hierin, dat Suriname een slavenstaat was en zulks tot voor nog maar 43 jaren! Dat er nog uitgegroeid is de maatschappij van heden die bij al dat ongeregelde en onbeteugelde zooveel goeds heeft, is werkelijk te roemen en geeft goeden moed voor de verdere ontwikkeling der bevolking.

Door de slaven gekomen, door hen overal gebracht. Thans is geen enkel district van lepra vrij. Maar in de stad komt zij 't meest voor. Daar is, kan men zeggen, de haard. In de achterbuurten, de buitenwijken, zooals men zegt, met haar onooglijke verblijven, waar men zoo goed als verborgen is voor 't oog der stedelingen, (een melaatsche die zich op straat vertoont wordt aangehouden en naar 't gouvernements-etablis-

sement gezonden, terwijl de aanhouder f 25.— ontvangt), op de erven, achter de kleine en grootere woonhuizen ook der voornaamste straten, waar de kleine lieden, negers, kleurlingen, alsook wel verarmde Europeanen in kleine benauwde kamers en negerwoningen opeengehoopt wonen en geen frissche wind kan doorwaaien om die holen te reinigen — daar woekert die ziekte en vindt ze een gunstigen bodem. Lepra is in aetiologischen zin eene ziekte van armoede en ongezonde levenswijze. Van die ongezonde oorden kruipt ze ook elders heen, ook waar men haar niet zoeken zou. Niet de arme neger, de zich weinig om hygiëne bekommerende, door opium verslapte Chinees, de zich slecht voedende koelie, de door ontbering of wel door onmatigheid ontzenuwde blanke — niet zij zijn 't alleen die als een prooi worden uitgekozen. In de betere standen zijn de gevallen wel niet zoo talrijk, maar er zijn er toch vele.

Niet dat men zich algemeen en altijd zoo met de ziekte bezig houdt. Er wordt wel eens over gepraat. De nieuw aangekomenen ontvangen nu en dan waarschuwingen. Angstige lieden ja, die zijn er wel. Maar op den duur gaat de meeste vrees er af. Men vergeet het bijna. Niemand behoort evenwel Suriname te schuwen, evenmin als men b.v. de Zaan zou schuwen als daar typhus heerscht. Iedere Amsterdammer die er zijn wil, gaat er toch heen. En — kwalen zijn overal!

Zeer loopen de meeningen uiteen over 't aantal leprozen in onze kolonie. Wijlen Dr. Broes van Dort (een lepra-specialiteit die er in Suriname onderzoek naar deed), vernam dat het wel een 2000 werd begroot. Dat cijfer schijnt overdreven. Tusschen de 500 en 1000 zou dichter bij de waarheid komen. Op een bevolking van ruim 70.000 wellicht 500 lijders, zou dus op elke 10.000 70 lijders zijn, en in vergelijking van enkele districten in Britsch-Indië zeer ongunstig, daar een door de Engelsche Regeering aangestelde commissie tot onderzoek naar de verspreiding der melaatschheid indertijd in enkele rijken in Britsch-Indië 30 en 40 op de 10.000 vond, zelfs een paar departementen met 43 en 47.9.

Geen wonder dat men in vroegere jaren de gebiedende noodzakelijkheid inzag tot het nemen van strenge maatregelen, welke men in de Gouvernementspublicatie van 7 Sept. 1830 (St. Bl. no. 13), vindt opgeteekend.

Batavia, verweg aan de Coppenamerivier was toen aangewezen als bewaarplaats der zieke slaven, die daarin levenslang werden opgenomen. De toestand werd allertreurigst en een ruimer etablissement werd een dringende vereischte.

In 1897 werd door het Gouvernement op Groot-Chatillon op een zeer uitgebreid terrein, gevormd door eene groote kromming der Suriname-rivier, 3 uur stoomens van de stad, een eigen gesticht voor de lijders uit de lagere volksklasse opgericht. De armen die geen heenkomen hebben, en de overtreders der verordening die door de geneeskundige commissie voor opzending geacht worden in aanmerking te komen, gaan daarheen. Het is meer een bewaarplaats dan een gesticht. De zieken wonen er en worden er gevoed, maar eigenlijke verpleging ontbreekt. Toch is dat etablissement in de plaats van dat op Batavia gekomen, een ontzaglijke groote verbetering en een goed werk was het van wijlen Gouverneur Van Asch van Wijck, toen andere plannen onmogelijk bleken, deze inrichting er door te halen.

Het gouvernements-asyl bestaat uit een dubbele rij kleine huizen voor mannelijke en vrouwelijke lijders terwijl de gehuwden huisjes voor zichzelf hebben. Een groot aantal der leprozen zijn Britsch-Indische koelies, wel ongeveer de helft. Er is geneeskundig toezicht van een Gouvernements-geneesheer. Groot-Chatillon was weleer een suikerstaat, zoo genoemd naar zijn bezitter, den wijdvermaarden Gouverneur van Aersen van Sommelsdijk.

De Roomsch-Katholieken hebben hun Gerardus-Majella-stichting door de Sommelsdijksche kreek van hun ziekeninrichting aan de Gravestraat gescheiden en in de onmiddellijke nabijheid van het militair hospitaal. Er zijn daar reeds een groot aantal zieken, wonende in een betrekkelijk beknopte ruimte en zeker door de liefdezusters voortreffelijk verpleegd. Het is de eer der R.-K. geestelijken, dat zij het eerst het denkbeeld eener verpleging op groote schaal aan de orde hebben gebracht. Zij hadden de middelen voor wat zij wenschten te stichten. Daar hun asyl te dicht bij de stad ligt, zijn er de laatste jaren stemmen opgegaan om het verplaatst te krijgen.

En ten slotte dan het Protestantsche asyl: „Bethesda", gelegen op denzelfden grond waar het Gouvernements-etablissement is. Toen de Protestanten ook door giften uit Nederland in staat waren gesteld voor de leprozen wat te doen, was het de vraag waar zij hun verpleging zouden inrichten en werd besloten nu eenmaal op Groot Chatillon een groot terrein beschikbaar was, daar hun asyl op te richten, van de bestuursinrichting behoorlijk gescheiden, maar toch dicht genoeg er bij om voor de protestanten van beide inrichtingen een gemeenschappelijk bedehuis te hebben en het den Directeur-leeraar der Protestantsche vereeniging mogelijk te maken ook voor de Protestantsche staatsverpleegden, dat te doen en te zijn, wat hij naar zijn eigen wensch en naar de bedoeling der Vereeniging zich voorstelde.

In 1899 werd door drie Protestantsche Kerkgenootschappen in Suriname; de Ned. Herv., de Luthersche Gemeente, de Moravische Broeders of Evangelische Broeder-Gemeente, hun „Bethesda" opgericht. De Directeur, die tevens met het geldelijk toezicht is belast, is Broeder Weiss der Hernhutters, die met zijn jonge vrouw zijn leven wijdt aan deze ongelukkigen der Maatschappij.

„Bethesda" is geen eigenlijk gesticht en geen hospitaal, neen veeleer een dorpje, een soort nederzetting, eene kolonie van leprozen, waarin iedereen zonder onderscheid van geloof of nationaliteit wordt opgenomen. Het is een waarlijk vredig oord, een oord van barmhartigheid, doortrokken van den vromen vriendelijken zin, waardoor zooveel zusters en broeders der Evang. Broeder-gemeente uitblonken. Er is niet van toepassing wat van de hel bij Dante gold: „Die hier binnen treden, laten alle hoop varen." Hier vinden de ongelukkigen al dat goede, waarvoor hij in zijn staat vatbaar is. Hier blijkt dat voor 't zwaarste lot de liefde nog raad weet en zij heeft twee bondgenooten in die weemoedige samenleving: den Godsdienst en de natuur.

„Bethesda" ligt op een ruim terrein, gemakkelijk nog te vergrooten, gescheiden in een wandel- en recreatieoord en in een nog grooter verblijf waar de verpleegden wonen. Die woningen door een net aangelegden tuin van elkaar gescheiden — mannen en vrouwen — hebben elk meestal twee kamers met een doorloopende galerij voor en achter. Ruim genoeg, net, frisch en gezellig. Bij het naderen ziet men de vriendelijke kerkgebouwen der Protestanten en Roomsch-Katholieken zich boven de omgeving verheffen, alsmede in de verte, tusschen het groen, de aardige bruggen en witte huisjes.

Suriname's bevolking is het asyl op prijs gaan stellen. Het wordt een gewoonte aan de ongelukkigen aldaar te denken en wat voor hen af te zonderen. Broeder en zuster Weiss hebben op een reis naar Amerika om fondsen te verkrijgen, heel wat vrienden gevonden en zijn in staat gesteld met de door hen gecollecteerde gelden verbeteringen aan te brengen en een vergrooting voor te bereiden. Ook heeft Mrs. Pigott, de echtgenoote van den Engelschen Consul te Paramaribo, belangstelling in haar kring in Engeland opgewekt.

Dat de inrichting eene kostbare is, zal elk beseffen, die weet dat elke verpleegde op f 60.— per jaar komt te staan.

Er gaat van „Bethesda" aantrekkingskracht uit. Bezoekers worden verrast door dat tooneel van dit vriendelijk samenleven te midden van het overigens wilde oerwoud aan de Boven-Suriname. Nu wil „Bethesda" een eigen stoomvaartdienst openen met Paramaribo om het afstandsbezwaar te ondervangen en dan zal Groot-Chatillon met de stad telefonisch verbonden worden, het eerste voor eigen rekening, het tweede voor dat van het Gouvernement. De kosten van aankoop van een flinke stoombarkas worden op f 15.000 geschat.

Lezers, wanneer ge in uw overvloed iets missen kunt, vergeet dan „Bethesda" niet. Ze is het waard.

REMAN IRUS.

Van Vreemde Koloniën.

De bananen cutuur Aan het belgische *Recueil Consulaire*, waarin door den consul-generaal van België in Centraal-Amerika het een en ander wetenswaardigs wordt medegedeeld betreffende de amerikaansche Unisted Fruit Company, die op Jamaica, Cuba en San Domingo, in Costa Rica en Columbia uitgestrekte aanplantingen van bananen heeft aangelegd, ontleenen wij het volgende betreffende het nut der bananen:

»De banaan is een eenige vrucht. Zij bevat alle bestanddeelen van het brood, en heeft zelfs meer voedingswaarde dan de witte maïs. Een acre met bananen beplant levert 44 tot 133 maal meer voedingsstoffen op dan een zelfde veld met aardappelen of tarwe beplant. Men schat dat drie vierden van een acre tarwe voldoende zijn om twee personen een jaar lang tevoeden, maar een zelfde uitgestrektheid met bananen beplant kan vijftig menschen voeden. De jonge planten leveren na twaalf maanden reeds rijpe vruchten. Deze groen geplukt, gedroogd en vermalen geven een goed brood. De banaan wordt ook de »vorstin der tropen« genoemd en de veelvuldigheid der doeleinden, waarvoor men haar kan bestemmen, is verbazingwekkend. Zij vervangt de tarwe, rogge, haver en rijst. Afgescheiden van de vrucht wordt het binnenste van den stam, dat zetmeel bevat, gestampt, gekookt, om als voedsel te dienen. De jonge spruiten worden gekookt bijwijze van groenten genuttigd. Men trekt een lekkeren drank uit het bananen sap. Onze consul te Santo Tamas in Guatemala maakt er whisky van. De bladeren dienen voor dakbedekking, matten en ligstroo. De vezel wordt gebruikt voor de vervaardiging van matten, maar men weeft er ook kanten en doeken van, zoo fijn, dat men vele yards er van in ééne hand kan houden. De zwaardere deelen worden tot touw verwerkt. De asch afkomstig van de verbrande stammen wordt gebruikt in de suikerraffinaderij. Men maakt ook papier van de vezelstof. De schors dient om er inkt of schoensmeer mee te maken. De schil en devrucht bevatten veel olie en men kan was uit de bladeren trekken«.

Hoevelen hebben, die »eeuwige pisang« door kokkie aan rijst of avondtafel opgedischt verwenschend, aan het veelzijdige nut gedacht der gesmade vrucht?

Het Kolonial Wirtschaftliche Komitee. De arbeid van dit Comité uit den duitschen Kolonial-Verein over het jaar 1904—1905 is onlangs in een rapport openbaar gemaakt. Wij ontleenen aan dit rapport het volgende:

De exploitatie van agaven en bananen als textiel planten is ontwikkeld door cultuurproeven en verbeterde machines. De studie betreffende aanplant enz. van jute werd voortgezet. De duitsche koloniën hebben in het verslagjaar voor 931000 marken aan katoen en vezelstoffen uitgevoerd tegen 584000 marken in het jaar te voren.

De productie van caoutchouc is van 640000 tot 6.324.000 marken gestegen, een groote vooruitgang zeker, maar waar dit laatste bedrag slechts ongeveer 6 percent uitmaakt van de totale hoeveelheid caoutchouc, die in Duitschland in 1904 werd ingevoerd, wordt getracht de productie in de eigen koloniën te verhoogen. Zoo is besloten tot uitzending van commissiën naar die koloniën, met name naar Nieuw-Guinea, waar men zich voorstelt de inboorlingen te bewegen caoutchouc en gutta percha te zamelen en te planten.

De productie van olie-houdende zaden en vruchten steeg van 8.499.000 tot 9.092.000 marken, waardoor slechts ongeveer 4¼ percent van de totale behoefte van het moederland werd gedekt. Het Comité moedigde het zoeken naar verbeterde machines aan voor de behandeling van dit product, en vestigde model-inrichtingen in Togo en Kameroen. De kokospalm-cultuur breidt zich in Nieuw-Guinea uit.

Het Comité heeft zich beijverd om ten aanzien van de koloniale voor consumptie bestemde artikelen, de voordeeligste soorten in de koloniën in te voeren en de wijzen van oogst en bereiding te verbeteren.

In Zuidwest-Afrika bevat de bodem belangrijke hoeveelheden koper, van welk metaal in het moederland jaarlijks voor eene waarde van 35 millioen marken wordt ingevoerd. De Otavi-Maatschappij, wier concessie-terreinen koper bevatten legt op het oogenblik een spoorweg van 570 kilometers lengte voor de exploitatie harer mijnen aan. De aanwezigheid van andere delfstoffen is in de duitsche koloniën geconstateerd zonder dat men evenwel tot nu toe zeggen kan of de exploitatie loonend zal zijn: goud en diamanten worden in Oost-Afrika en Zuidwest-Afrika gevonden, tin in Kameroen, ijzer in Togo, en steenkolen in Oost Afrika.

Het Comité heeft ten einde den stroom van landverhuizers naar de koloniën af te leiden de Vischrivier-expedite georganiseerd en tal van boringen in Zuidwest-Afrika doen verrichten. Veertig putten zijn er geboord, en verschillende projecten voor afdammingen en indijkingen gemaakt. Ook in West-Afrika (Togo en Kameroen) hebben de commissiën voor de opname van spoorwegen een onderzoek ingesteld naar geschikte terreinen voor duitsche nederzettingen waartoe evenwel in elk geval zal moeten worden gewacht tot de spoorwegen gereed zijn.

Op het oogenblik bezitten de duitsche koloniën in Afrika 1450 kilometers spoorweg. Het Comité heeft de volgende ontwerpen gesteund: doortrekking van den spoorweg in Togo tot Soedan, van de Kameroen lijn naar het Tsjad-gebied, en aanleg van de volgende lijnen: één voor Zuidoost Kameroen en één voor Oost-Afrika, deze laatste van de kust door te trekken naar het Nyassa-meer.

In afwachting van de uitvoering van het spoorweg-program, heeft het Comité proeven doen nemen met het gebruik van automobilen voor het vervoer in Zuidwest-Afrika en in Togo, welke vervoermiddelen elk den dienst van 400 dragers verrichten.

Zeevisscherijen. Evenals ten onzent in koloniale kringen is ook in Frankrijk dat onderwerp aan de orde van den dag en wel uithoofde van het snelle verloop der visscherij op de banken van New-Foundland tengevolge van de engelsch-fransche entente, die een einde maakte aan het French-shore-gekibbel maar tevens aan de groote visscherij voor de duizenden fransche visschers, die de vlottende bevolking van Saint Pierre en Miquelon uitmaakten. Het was daar in de laatste jaren toch al niet meer zoo als vroeger, tengevolge van de moeilijkheden, door het bestuur van New-Foundland aan de fransche visschers in den weg gelegd, en van reeds eenige jaren dagteekent dan ook het denkbeeld om een nieuw vischgebied voor de fransche visschers te vinden. Wij hebben reeds de aandacht gevestigd als uitvloeisel van dat denkbeeld op de studiereis van den heer Gruvel naar de banken van Arguin, in welke streken eens de nederlandsche vlag woei om er voor de fransche te worden gestreken.

Nadat de heer Gruvel van zijne eerste zending in het begin van 1905 naar de Baie du Lévrier ter Westkust van Afrika een voor de visscherij in die streken gunstig verslag had uitgebracht, werd hem in het einde van 1905 eene tweede zending opgedragen, ter voorbereiding der uitvoering van het denkbeeld.

De heer Gruvel, wien de kapitein der genie Gérard chef van den dienst der openbare werken in Mawutanië, was toegevoegd bezocht met het oorlogsschip *Goëland* in December en Januari jl. de Baie du Lévrier en aangrenzende wateren en kusten, om er de emplacementen te bestudeeren voor de verschillende noodige inrichtingen.

Naar aanleiding van die tweede zending gelastte de gouverneur-generaal van West-Afrika, Roume, de onmiddellijke oprichting van een militaire post aan het begin van het schiereiland dat in Kaap Blanc uitloopt; terwijl de aanleg van een groot reservoir aan de eerste vestiging van visschers en aan den militairen post het benoodigde drinkwater moet verzekeren.

Die militaire post wordt er noodig geacht om de roovende Mooren, die zich wel eens in die streken ophouden, van het schiereiland af te houden.

In de Baie du Repos zou een los- en laadhoofd komen voor de nieuwe nederzetting, terwijl de oprichting van drie kustlichten de veiligheid der scheepvaart in die wateren zal verzekeren, waar eens het treurspel der *Medusa* zich afspeelde.

Ter verzekering van de politieke veiligheid der plaats is de draadlooze telegrafische verbinding tusschen Kaap Blanc en de hoofdstad van Fransch West-Afrika in studie genomen.

Men vreest in fransche koloniale kringen *d'avoir*

travaillé pour le roi de Prusse daar, niettegenstaande reeds sedert drie jaren op den rijkdom aan op de europeesche markten gezochte visschen en schaaldieren in de wateren langs een duizend kilometers lange kust is gewezen, geen fransche, wel duitsche en hollandsche ondernemers zich daar ter vischvangst hebben gewaagd.

Dringend wordt dan ook van Fransche zijde den franschen ondernemers voor oogen gehouden om zich niet de beste plaatsen in de nieuwe nederzetting door duitsche en hollandsche concurrenten voor den neus te laten wegnemen.

In den jongsten tijd werd ook op andere deelen van den aardbol de aandacht der fransche ondernemers gevestigd. Zoo hoorden we Dr. Charcot na zijne zuidpoolreis aandringen op de vestiging van fransche visschers-nederzettingen in Kerguelenland, naar het voorbeeld der argentijnsche visschers in de Zuidpoolstreken, terwijl Julien Bluny in de *Dépêche Coloniale* de aandacht vraagt voor de eilanden Sint Paul en Amsterdam, waar in de veertiger jaren der vorige eeuw een op Réunion gevestigd Poolsch réfugié, Adam Mieroslawski, reeds de visscherij op groote schaal instelde, om echter tengevolge van den weinigen steun zijne onderneming te zien verloopen, zonder echter het einde daarvan te beleven, dat eerst na zijn dood door het faillissement der betrokken maatschappij volgde. Teekenend voor onze houding en onze machtsstelling nog in die dagen in de Indische zee is dat de fransche regeering op vertoog der nederlandsche eene aanvankelijke annexatie dier inlanden te niet zou hebben gedaan om slechts de fransche onderneming aldaar onder bescherming der fransche vlag te stellen.

De vestiging nu op Sint Paul en Amsterdam wordt ook aanbevolen uit een oogpunt van strategie, wijl Sint Paul een goede en gemakkelijk te verdedigen oorlogshaven zou bieden.

Teekenen wij ter vervollediging van het vorenstaande betreffende de nieuwe nederzetting aan de Baie du Lévrier nog aan, dat men hoopt deze ook dienstig te kunnen maken aan het handelsverkeer met het binnenland.

Het bestuur in Serawak. We hebben tot nu toe altijd dit bestuur hemelhoog hooren prijzen in de engelsche bladen en naar hetgeen ook overigens daaromtrent verluidde, moesten wij wel aannemen: dat radja Brooke een voorbeeldig bestuur over zijn land voerde. De *Straits Times* beweert in haar nummer van den 22en Januari ll., naar aanleiding van een voorstel in de Londensche *Times* om het bestuur over Broenei in handen te geven aan den radja van Serawak, dat dit land nu nog van alle engelsche koloniën of landen onder engelsche souvereiniteit in Oost-Azië het best bestuurde moet worden geheeten, doch laat daarop volgen:

„Ongelukkig wordt Radja Brooke oud en het bestuur over zijne uitgestrekte en vruchtbare domeinen gaat niet zoo van 'n leien dakje gedurende zijne afwezigheid, in Engeland, als dat onder zijn rechtstreeksch bestuur en dat van zijn vader het geval was. Het engelsch-indisch gouvernement wil den zoogenaamden onafhankelijken hoofden niet toestaan om te lang buiten hun land te vertoeven, opdat de zaken daar niet in het honderd zouden loopen. In geen van het rijk afhankelijk land is de hand van den regeerenden vorst zoo duidelijk op den voorgrond getreden als in Serawak. Gedurende de afwezigheid van den tegenwoordigen bestuurder, schijnt de toestand er niet beter op te zijn geworden. Daar zijn bijvoorbeeld de ernstige troebelen op de hollandsche grenzen, waarvan geen mededeeling is gemaakt, maar die toch ernstig genoeg waren om te leiden tot diplomatieke vertoogen van de nederlandsch-indische autoriteiten. Wij hebben daar ook dat onaangename schandaal gehad betreffende de uitzetting van den heer Brooke Johnson uit de Serawak-Club, omdat zijn zakelijke belangen in de betwiste provincie Lawas rechtstreeks tegenover die van den Radja stonden. Men zal zich herinneren dat de persoonlijke en meest intieme vrienden van den heer Johnson in dienst van den Radja werden gedwongen om voor diens uitzetting te stemmen, wilden zij zich niet de ongenade van den regeerder op den hals halen. Zulke zaken en meer doen het vertrouwen van de europeesche ingezetenen in het tegenwoordig bestuur van Serawak verminderen."

Intusschen is Broenei dan ook met Laboean vereenigd onder rechtstreeksch engelsch bestuur gebracht. Dat het zaak was in Broenei verandering te brengen, waar de oude sultan er in geslaagd was het aantal zijner onderdanen tot 15.000 terug te brengen, waaronder drie vierden vrouwen, wist men aan het engelsch ministerie van buitenlandsche zaken uit de consulaire verslagen reeds lang, zonder dat zulks tot een ingrijpen van die zijde aanleiding gaf, totdat marine-belangen het oog weder op Laboean vestigden en toen tegelijk de broeneische vuile wasch in den koop werd meegenomen.

Een humanitair op koloniaal gebied. In de zitting van het Engelsch Lagerhuis van den 21en Februari ll. werd door den secretaris der Admiraliteit, E. Robertson, mededeeling gedaan van een besluit, betreffende eenige mildere bepalingen ten aanzien van de lijfstraffen aan boord der schepen. De heer Chamberlain gaf hierover zijne tevredenheid te kennen en voegde daaraan toe, als minister van koloniën alles gedaan te hebben wat hij kon om de uitbreiding der lijfstraffen ten aanzien van de inlandsche rassen te voorkomen.

Men moet deze mededeeling wel voor waar aannemen van een zoo hoogstaand en waarheidlievend politicus, maar het feit dat in de engelsche koloniën volgens de *flogging regulations* er lustig op los geranseld wordt, zou ons moeten doen gelooven, dat een engelsch minister van koloniën in dat opzicht weinig in de melk te brokken heeft.

Hoe aan arbeiders te komen? In Duitsch-Oost-Afrika moet een spoorweg worden aangelegd van Dar es Salam naar het binnenland. De ondernemer Holzmann heeft gevraagd Chineesche koelies daartoe te mogen aanvoeren, maar daar kwam niets van in. En nu zal men trachten de inboorlingen door hooge belastingen aan den arbeid te krijgen, terwijl opgestane en onderworpen stammen gedwongen doch tegen betaling zullen moeten werken op particuliere ondernemingen en aan staatswerken. Dat arbeiden zou voor de negers, die nu hun ledigen tijd veelal met onderlinge vechtpartijen dooden, nog zoo heel erg niet wezen, wanneer slechts op behoorlijke behandeling kon worden gerekend, maar waar 'n bestuursman als von Besseler nagenoeg straffeloos uitging, kan men zich voorstellen hoe de behandeling bij particuliere werkgevers moet zijn, terwijl we hier weer zien, hoe de Duitschers, die 'n oogenblik de liverpoolsche schreeuwers bijvielen wegens den arbeidsdwang in Belgisch Congo, nu zelf dien dwang in willen voeren in hun eigen kolonie.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië. 1906. Afl. 2.

De koopman die tegen zijn moeder misdreef. Een op den Boro Boedoer afgebeeld Jâtaka, door Prof Dr. J. S. Speijer. — Bijdrage tot de kennis van den Godsdienst der Dajaks van Landak en Tajan, door M. C. Schadee (vervolg). — Bijdragen tot de Spraakkunst van het Oud-Javaansch, door Prof. Dr. H. Kern. — Over de eindmedeklinkers in het Rottineesch en Timoreesch, door Mr. Dr. J. C. G. Jonker. — Sanskrit Kirti, door Dr. J. Ph. Vogel.

Weekblad voor Indië. 2e jaarg. No. 41.

Louis Bouwmeester in Indië (met portretten), door Henri Borel. — De eeuw van het kind, door Th. J. A. Hilgers. — Een waarachtig artiest of een kritische bok? (Verweer van Henri Borel). — De regentsdochter, roman van Victor Ido (vervolg). — Enz.

Mededeelingen van het Nederl. Zendelinggenootschap Dl. 49. 4e Stuk.

De Deli-Zending in het jaar 1904: *a*. Referaat gehouden op de Jaarvergadering van het N. Z. G., op 12 Juli 1905, door M. Joustra — *b*. Jaarverslag van het Ressort Boekoem en de bijbehoorende Hoogvlakte over 1904, door H. Guillaume — *c*. Ressort Sibolangit, over 1904, door J. H. Neumann. — *d*. Verwachtingen aangaande de Hoogvlakte. 30 Dec. 1904, door E. J. van den Berg. — De Java-Zending in het jaar 1904: *a*. Verslag aangaande den werkkring Madjowarno over 1904, door A. Kruijt. — *b*. Verslag omtrent den werkkring Swaroe, door D. Louwerier. — *c*. Verslag van het ressort Segeran, door S. S. de Vries. — *d*. Verslag van den werkkring Pareredja, door S. Luinenburg. *e*. Het ressort Kediri in 1905, voorgedragen in de Jaarvergadering des Genootschaps, op 12 Juli 1905, door F. de Munnik.

Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging. Maart 1906.

In memoriam. Zendeling K. Storm — Jaarverslag over het Conferentiejaar 1904—1905 van den zendingspost Tobêlô. — Twee Zendings-Uitgaven. Enz.

De Ingenieur. 21e jaarg. 1906. No. 10.

Ontworpen Stoomvaartverbinding Java—Zuid-Afrika—Nederland (vervolg en slot).

De Indische Mercuur. 13 Maart 1906. No. 11.

Ned. Afdeeling der Ned. Ind. Mij. van Nijverheid en Landbouw, Jaarverslag. — Koloniaal Museum. Naschrift op de voordracht „Twee Indische Natuurliefhebbers uit de XVIIIe eeuw, door v. H. — Langsarbaai versus Belawan en Sabang. — De Suikerindustrie in Australië. — Over het wasschen van caoutchouc, door T. W. — Dividenden. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..............................

....

wonende te.............................. *wenscht donateur-trice / lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f*..............................

den.............................. 190........

Straat of gracht

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N°. 12. Donderdag 22 Maart 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . . „ 2.50
Afzonderlijke nummers . . . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel . . . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie en Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Inhoud van dit nummer:

In Memoriam.

Wederom heeft een zware slag onze Vereeniging getroffen; de heer **G. A. SCHERER**, vice-president van het hoofdbestuur, is haar den 19den dezer door den dood ontvallen.

Waar nog bij zoo velen, die hunne beste levensjaren in onze Indiën doorbrachten en daaraan hun fortuin of welstand te danken hebben, eene onbegrijpelijke onverschilligheid wordt gevonden zoodra zij in Europa teruggekeerd zijn was de heer Scherer een voorbeeld van liefde voor- en gehechtheid aan het schoone land, waar hij het grootste deel van zijn leven in hoogst nuttigen arbeid heeft gesleten.

Geboren in het jaar 1849, kwam hij reeds op 16-jarigen leeftijd in Indië.

Bij het binnenlandsch bestuur op de bezittingen buiten Java en Madura vond hij bij het doorloopen van alle rangen, in verschillende gedeelten van den archipel gelegenheid om zijne groote gaven van verstand en hart, zijn aangeboren tact in het belang van land en volk aan te wenden.

In *Benkoelen, Atjeh, Gorontalo, Sumatra's Oostkust* en de *Padangsche Bovenlanden* was hij achtereenvolgens met de grootste toewijding werkzaam; de scheepvaartregeling op Atjeh was o.a. zijn werk, en het Departement van Binnenlandsch Bestuur mocht hem eenigen tijd als Directeur de belangen van dat deel van algemeen bestuur zien behartigen, tot hij geroepen werd om als lid zitting te nemen in den Raad van Indië.

Door de Regeering werden zijne groote verdiensten erkend door zijne benoeming tot ridder der orde van den Ned. Leeuw en kommandeur in de orde van Oranje-Nassau.

Nadat hij als ambteloos burger in Nederland was teruggekeerd, mocht »*Oost en West*« hem onder hare ijverigste medewerkers tellen. De niet genoeg te waardeeren wijze, waarop hij, als lid van het hoofdbestuur en ook in het dagelijksch bestuur der vereeniging met volle toewijding werkzaam was zal steeds in dankbaar en gezegend aandenken blij ven.

Mededeelingen.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

De laatste mail van Java bracht ons de volgende missive van het Gewestelijk bestuur der Residentie Semarang;

Semarang, 7 Februari 1906.

Van den Agent der Nederlandsche Handel-Maatschappij alhier ontving ik een bedrag van Fl. 900, zijnde bijdrag Uwer Vereeniging ten behoeve der slachtoffers van den watersnood.

Uit naam dier slachtoffers betuig ik Uwe Vereeniging bijzonderen dank en zal ik t. z. t. bericht zenden op welke wijze die gelden zijn besteed.

De Resident,
DE VOGEL.

Aan de Vereeniging Oost en West
te 's Gravenhage.

Sedert de vorige week kwamen nog de volgende **giften voor de slachtoffers van den watersnood in Midden-Java**, bij ons in:

Van J. J. M. . . . . te L . . . . ƒ 5.—
» de Redactie der *Ned. Zendingsbode* onder het motto »**Ter navolging**« . . . . . » 2.50
Te zamen. ƒ 7.50

II. Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

A.

Op **Vrijdag 23 Maart** ten ure, in de zaal van den **Haagschen Kunstkring**, Heerengracht 13, Voordracht door den Heer **W. O. J. Nieuwenkamp**, over:

Bali.

Toegelicht door teekeningen en Kunstnijverheidsvoorwerpen.

Leden van »*Oost en West*« hebben, op vertoon van hun lidmaatschapskaart, vrijen toegang; entrée voor huisgenooten van leden ƒ 0.50; voor **niet-leden** ƒ 1.—. **Plaatsbespreking** Heerengracht 13, op Vrijdag 23 Maart, van 10 tot 4 ure v. m.

B.

ALGEMEENE VERGADERING

op **Zaterdag 31 Maart 1906**, des avonds te 8 uren in het Gebouw der Vereeniging *Laan v. Meerdervoort* 195.

Agenda.

1. Bestuursverkiezing.
2. Rekening en verantwoording over 1905.
3. Verslag over het jaar 1905.
4. Opmaken der Candidatenlijst voor het Hoofdbestuur.
5. Verkiezing van Afgevaardigden voor de a.s. Algemeene Vergadering der Vereeniging.
6. Voorstel van het Bestuur tot het verkrijgen van rechtspersoonlijkheid der Afdeeling.
7. Opgaven der punten, die de Afdeeling op de a.s Algemeene Vergadering der Vereeniging wenscht behandeld te zien

Het Bestuur.

III. Van de Afdeeling Rotterdam:

HERINNERING

aan de op **Zaterdag 24 Maart**, des avonds ten **8 uur**, in de *Groote Zaal* van **Tivoli**, *Coolsingel*, door den Heer C. Spat, leeraar aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda, te houden

Voordracht met Lichtbeelden

OVER:

De Bedevaart naar Mekka.

Leden der Afdeeling hebben vrijen toegang met 2 personen; **niet-leden** tegen ƒ 0.50.

IV. Van het Indisch Genootschap:

ALGEMEENE VERGADERING Dinsdag **27** Maart 1906, des avonds te *acht* uren, in het lokaal van het Genootschap, *van Galenstraat* 14, 's Gravenhage.

Onderwerp van behandeling:

De godsdienst op Java in zijne oeconomische en politieke beteekenis.

In te leiden door den Heer Professor *A. W. Nieuwenhuis*, te Leiden.

Leden, die belangstellenden wenschen te introduceeren, vervoegen zich tot den Secretaris, *Balistraat* 66, die tot de uitgifte van een beperkt getal kaarten gemachtigd is.

J. BOUDEWIJNSE, Secretaris.

V. Van de Afdeeling Utrecht:

A.

Algemeene Vergadering op **27 Maart 1906** des avonds te **7 uur** in **Irene**, *Zaal N°. 5.*

Agenda:

1. Voorlezen van notulen en verdere mededeelingen.
2. Het verslag over het jaar 1905.
3. Rekening en verantwoording over 1905.
4. Het kiezen van leden, die zitting moeten nemen in het Hoofdbestuur.
5. Het kiezen van afgevaardigden voor de a s. Algemeene Vergadering der Vereeniging.
6. Het kiezen van drie bestuursleden, n.l. een ter vervanging van wijlen Dr. van der Burg en twee ter vervanging van de aan de beurt van aftreden zijnde leden Mevr. de Wed. Weusman-Luitjes en den Hr. Romein, welke beiden herkiesbaar zijn.
7. Het behandelen van de door het Bestuur aan de orde gestelde en van de leden ingekomen voorstellen.
8. Het kiezen van twee leden verificateurs voor het loopende boekjaar.
9. Rondvraag.

B.

Voordracht *met lichtbeelden* door *Jonkvrouw A. von Schmidt auf Altenstadt* op **27 Maart 1906** des avonds te **8 uur** in **Irene**.

Onderwerp:

DE MOLUKKEN.

Donateurs en Leden der Vereeniging »Oost en West« hebben, op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap, vrijen toegang met één introducé.

Voor niet leden is het entrée-geld ƒ 0.50

Voor leerlingen van Onderwijs-inrichtingen en leden van Vereenigingen, mits zich collectief aanmeldende, is het entrée-geld ƒ 0.10.

Kaarten zijn te koop Maandag 26 en Dinsdag 27 Maart bij den concierge van Irene, Keistraat 2 en op den avond der voordracht aan het gebouw Irene.

VI. Van de Afdeeling Amsterdam:

Onze Afdeeling heeft het voornemen in den a.s. zomer een **tentoonstelling** te houden van voorwerpen, betrekking hebbende op Indische kunst, kunstnijverheid, huisvlijt, enz. Door Heeren Burgemeester en Wethouders van Amsterdam zijn daarvoor welwillend eenige zalen van 't Stedelijk Museum afgestaan. Het Uitvoerend Comité bestaat uit de Heeren Mr. H. Smeenge; E. A. H. van der Heide; Mr. J. W. Sikman, 1ste Secretaris, Singel 320; H. W. Praasterink, Penningmeester; J. B. Rodenburg, 2de Secretaris; T. P. Almerood; P. L. van Genderen; H. Kohlbrugge; Jos. Polak Jzn.; H. Th. Rolandus; I. P. H. Witkamp en A. Zon, en mocht reeds van verschillende zijden toezegging voor 't inzenden van voorwerpen ontvangen, waaronder zeer kostbare en zeldzame.

Een der eerste werkzaamheden van het Uitvoerend Comité is het vormen van een **Waarborgfonds** van ƒ 3000, in aandeelen van ƒ 5.—, waarvoor het Comité den steun inroept van allen, die belang stellen in Nederlandsch-Oost- en West-Indië. Op dit oogenblik kan omtrent de totstandkoming van dit fonds nog niets medegedeeld worden, daar het plan pas enkele dagen oud is; maar naar de aanvankelijke resultaten te oordeelen, lijdt het geen twijfel, of het komt in korten tijd tot stand. Naar gelang van het welslagen der expositie wordt het bedrag geheel of gedeeltelijk terugbetaald.

Namens het Uitvoerend Comité,
J. B. RODENBURG.

Wat tegen Waterrampen kan worden gedaan.

Denzelfden dag, dat de Nederlandsch-Indische mail ons een brief bracht uit Demak, waarin iemand, die het leed zelf ondervonden had, schreef: «Een paar weken geleden hebben wij «een bandjir gehad, zooals men hier in geen 30 «jaar gekend heeft. Het water stond bijna overal «meer dan een meter hoog. De geleden verliezen «zijn enorm», lazen wij in de dagbladen de uitvoerige berichten betreffende de rampen door de overstroomingen in Zeeland veroorzaakt; en onwillekeurig gingen wij vergelijkingen maken. Onder het opschrift *Hoog Water*, schreef o. a. het *Vaderland* van 13 dezer:

»Een bewijs van den omvang, dien de ramp nam, is wel het bericht uit Middelburg, dat, zoover thans bekend, geheel of ten deele in Zeeland zijn overstroomd: in Tholen vijf, in Zuid-Beveland acht, in Zeeuwsch-Vlaanderen zeven polders.

Zooals begrijpelijk is, heeft de stormvloed niet alleen de Zeeuwsche dijken op een harde proef gesteld, maar ook overal elders, waar onze lage landen op den waterwolf veroverd zijn, veel schade toegebracht.

Van alle kanten komen berichten van dijkbreuken of ernstige beschadigingen en het is wel zeker, dat wanneer de zee gestort was tegen de betrekkelijk slecht verzorgde dijken van vroeger, deze Maart-vloed zich een plaats zou verworven hebben in de rij der meest beruchte rampen, die ons land teisterden. Nu zijn de moderne waterbouwwerken meerendeels voor hun zware taak niet te kort geschoten; en de verhoogde werkzaamheid, die de springvloed van 1894 overal veroorzaakte, werd op dezen kritieken dag ruimschoots beloond. Anders was het nog veel erger geworden»

En een paar dagen later, tot besluit van een historisch overzicht, van de verschillende watersnooden, die Nederland geteisterd hebben:

»Dat, na zulk een uitgebreide reeks van rampen, onze waterbouwkundigen op middelen peinsden om het watergevaar te verminderen, de dijken te verzwaren en alles in het werk te stellen, dat rampen als van 1825 en 1861 tot de hooge zeldzaamheden zouden behooren, bewijzen de talrijke grootsche waterwerken in de negentiende eeuw ondernomen. En al faalden menigmaal de berekeningen, slechts onvoorziene gebeurtenissen leidden in de laatste veertig jaren tot doorbraken en overstroomingen, gelukkig niet in die mate als voorheen. Men heeft de rivieren genormaliseerd, nieuwe waterwegen gegraven, de Nieuwe Merwede, de Nieuwe Maasmond, moeten het overtollige bovenwater sneller afvoeren dan voorheen langs de Merwede en de Lek alleen kon gebeuren. En toch, 12 Dec. 1883 stond 't water te Dordrecht 3.34 M. boven A P., later kwam het nogmaals tot schrikbarende hoogten en Maandag bleef het 8 cM. beneden den vloed van 1825.

Het stroomgeweld laat zich niet beperken, vooral als het in bondgenootschap met den storm zijn golven onze zeegaten indrijft en onze dijken beukt. Dat voor onze waterkeeringen steeds enorme sommen moeten besteed worden, hebben we in bovenstaande bijzonderheden zoo duidelijk laten spreken, dat verdere uiteenzetting volkomen overbodig is»

In het Semarangsch blad *De Locomotief* van 22 Januari j.l. lezen wij daarentegen:

»De normale toestand is, dat bij den aanvang van den westmoesson de akkers overvloedig, zij 't dan meestal met te groot geweld, door het bergwater worden bevloeid. En als de wetenschap niet te kwader ure het denkbeeld had opgevat, dat dit vreeselijke, maar toch heilzame geweld der tropische natuur gestuit en bedwongen zou kunnen worden door middel van zwakke dijken, zoo zou Gods water over Gods akker loopen en in enkele dagen afvloeien naar zee. De vele dijken en dammen houden nu het water tegen; de natuur tracht hare rechten te hernemen en slaat in een ommezien de dijken en dammen op honderden plaatsen door, maar het water wordt niettemin in zijn loop belemmerd en blijft te lang op de velden staan. De waterstaat schijnt te denken: Nu wij eenmaal op die wijze begonnen zijn, moeten wij vóórtgaan; wij kunnen niet meer terug. — Indien dit zoo is, dan blijft er slechts één weg open: Ga dan zoo snel mogelijk dóór! Maar dit is 't, wat niet geschiedt. Van de sluis te Boejaran, die het bandjirwater van het hemelwater moet scheiden, en dus beletten zal, dat die twee krachten op elkander stooten en elkander den aftocht beletten, zijn zelfs de fundamenten nog niet zichtbaar. Wèl is er voor de fundamenten geheid, maar dit heiwerk zal nu wel door den bandjir zijn vernietigd of zóó ontzet, dat men wéér van voren af aan kan beginnen.

»Wij hebben ten vorigen jare de noodzakelijkheid van den bouw der sluis te Boejaran aangetoond. Van die sluis, sinds lang opgenomen in 't werkplan, is nog evenveel te zien als 12 maanden geleden, ofschoon de oud-resident Sijthoff herhaaldelijk op bespoediging van dit werk heeft aangedrongen.»

In hetzelfde blad van een paar dagen later stond:

»De resident denkt er nu ernstig over, voor te stellen den doorgebroken rechter-Serangdijk, van de monding der Loesi tot aan de Babalan-leiding, niet te doen herstellen, om de bevolking er op die wijze toe te brengen, eindelijk het moeras metterwoon te verlaten. Want al zou men den rechter-Serangdijk even zwaar maken als de linker, ook dan zou het gevaar niet beteugeld zijn, eer nog toenemen. Deze bandjirs zijn te geweldig; het gevolg zou zijn, dat voortaan het water óók weer over den linkerdijk stroomde en dat Demak, dat reeds van Toentang-bandjirs heeft te lijden, tevens uit het Oosten werd overstroomd. Indien men nu eindelijk de bevolking van Oendakan ertoe zal kunnen krijgen — en zoolang zij weet, dat de rechter-Serangdijk wordt onderhouden, doet zij dit niet — naar de droge gronden te verhuizen, zoo zal het volgend jaar Demak waarschijnlijk zoo goed als vrij van water kunnen blijven. Want de versterking van den linker-Serangdijk moet dit jaar worden voortgezet tot aan zee toe, en besloten is, dat de sluis te Boejaran en ook het uitdiepen en verbreeden der kalicontrak gereed moet komen. Indien er geen werkvolk te krijgen is, zal de resident voorstellen, eenige dwangarbeiders daar ter plaatse aan het werk te stellen en onder dak te brengen. Met dat al, zullen tegen zware bandjirs de kunstwerken wel evenmin bestand blijken als thans; en slaagt men er eenmaal in, het bergwater langst kunstmatige wegen naar zee te voeren, zoo zal het kostelijke rivierslib naar zee wegvloeien en slechts voor een klein deel neerkomen op den akker, die deze jaarlijksche, natuurlijke voeding toch noodig heeft. Bovendien verhoogt dat slib den bodem der ingedijkte rivieren en kanalen voortdurend, en wel in zulk een mate, dat baggeren een onbegonnen werk is; ten slotte ligt de rivierbedding hooger dan het omliggende land, en dan zijn er geen dijken, hoe zwaar ook, meer bestand tegen den druk der saamgeperste watermassa's. Men had nimmer de bedijking moeten beginnen!»

Stelt men nu de vraag: welke dezer beide door overstrooming geteisterde streken er 't slechtst aan toe is?, dan wil 't ons voorkomen, dat ten onrechte sommige Nederlanders de meening zijn toegedaan, dat de toestand op Java minder hachelijk is dan hier, want ook het nemen der noodige maatregelen om te trachten herhaling der rampen te voorkomen, schijnt dáár veel bezwaarlijker te zijn. Men staat er voor de moeilijke beslissing: of het wel aan te bevelen is, die bandjirs te keeren en daartoe de rivieren te bedijken? Overstroomingen immers, slechts ten gevolge van het buiten de oevers treden der rivieren, doen meer goed dan kwaad, alleen dijkdoorbraken zijn te vreezen.

Het kan echter zijn, dat de gewone overstroomingen (niet dijkdoorbraken dus) zóó dikwijls voorkomen, dat geheele landstreken daardoor voor cultuur, alzoo ook voor bebouwing ongeschikt worden, terwijl de toeneming der bevolking, het beschikbaarstellen van meerdere bouwgronden dringend noodig maakt.

Moet men in zulk een geval de boel maar de boel laten, er op hopende, dat de geregelde slib-afzetting van zelve de lagere gronden zal verhoogen en de overstroomingen dus op den duur zeldzamer zullen worden? Moet men dan ook de rivier maar aan zich zelve overlaten, die in dat geval haar bedding ook wel verhoogen, zich in vele machtelooze kleine armen zal splitsen en het nuttig effect der opslibbing van de oeverlanden problematiek zal maken? Mag men in dat geval groote uitgestrektheden, dikwijls van de meest vruchtbare velden aan de cultuur onttrekken, onbebouwd en onbewoond laten, wanneer men door den aanleg van dijken, en rivierverbetering geheele districten bewoonbaar zou kunnen maken?

En als het antwoord op deze vragen zoo maar niet in eens is te geven, daar waar het betreft landstreken, die nog *niet* in cultuur zijn gebracht en nog niet zijn bewoond, des te moeilijker valt daarop te beslissen, in het geval van landstreken, die, reeds sedert tientallen van jaren

FEUILLETON.

Garebeg Moeloed of Mahomed's geboortefeest.

VII

(*Slot*).

Als de toonen van den gamèlan »*Kijahi-Goentoer Sari*« weggestorven zijn, wenkt de sultan weder met de rechterhand en de straks reeds genoemde »*Kijahi Kèbo Gang gang*« heft een wilden presto-zang aan, die ons westerlingen meer als ketelgeraas dan als muziek in de ooren klinkt. Nu naderen de bergen met spijzen. Er zijn landbouwers, die den smakelijken afbraak dezer vorstelijke en, straks door het gebed van den pèngoeloe gezegende, spijsbergen op de dijkjes hunner rijstvelden neêrleggen, om deze tot gezonde en vruchtbare krachtsuiting te bewegen en men beweert dat dit gebruik, met dat van deze en dergelijke offergaven bij andere gelegenheden, uit den vóór Islamistischen Boeddah-tijd afkomstig is en meer bepaaldelijk aan de vereerders van batara Wisnoe ontleend zijn.

Tusschen en achter deze goenoengan's (bergen), die ieder door minstens 20 koelies gedragen en door ettelijke mantri's en panèket's gladak bewaakt en met lange en met kleine ijzere vorken gewapende stokken gesteund worden, gaan andere mannen en jongens enkel of paar aan paar, met manden vol rijst en *senik's* of *tinggok's* (soort manden) vol dèndèng (gedroogd vleesch) en andere heerlijkheden, alles door *godong gèdang* (pisangbladeren) gedekt en soms nog met groene bladeren getooid.

Men noemt dit alles *bodogan*.

Wanneer vooral deze offerspijzen op den aloen aloen aangekomen zijn, dan ratelen de salvo's der geweerdragende pradjoerit's en vallen 19 saluutschoten van de wallen van het verwijderde fort Vredenburg.

De nijaga's, die den bonang, den bédoen, den démoeng en de gong's behandelen, dragen de samir om den hals. Eenige *pèsindèn's talèdèk* (publieke danseressen van den kraton), die bij andere gamèlans hun zang verheffen of de *najoeboe's* (danspartijen der mannen) met hun passen en solozangen opluisteren, volgen hun ambtelijke gebieders.

Op den aloen-aloen gekomen, wordt de »*kijahi Naga*«, van wien wij thans afscheid hebben genomen, oostwaarts van den sètinggil heen langs den kleinen zijweg Pamèngkang en de Bradjanala, naar de *gèdong gangsa* (bewaarplaats der gamelans) teruggebracht.

Nu vaardigt de sultan de beide boepatih's nyaka kèparak (hoofd-regenten) naar den rijksbestierder af, om dezen te gelasten de offergaven naar de mesdjid te begeleiden, den hoofdpèngoeloe Gods zegen te doen afbidden en de spijsbergen dan onder de rechthebbenden te verdeelen. De beide hoofd-regenten beantwoorden den ontvangen last met een sèndika en rijzen uit hun silahouding op en verwijderen zich niet zonder overhaasting.

Aan de Pagèlaran gekomen, roepen zij *staande* den daar zittenden rijksbestierder, namens den sultan aan en brengen den hun opgedragen last over. Later zullen wij vernemen hoe dat geschiedde.

Nu begeeft de rijksbestierder zich met de pangèran's sèntana en de boepati's, panèwoe's en mantri's djaba naar de mesdjid ageng (groote moskee) en volgt met allen het gebed of de *donga* van den hoofdpèngoeloe, die daarbij door al zijne ondergeschikten, ambtelijke geestelijken en hadji's bijgestaan wordt. En nadat de vorst en het rijk daardoor van den hemelschen zegen is verzekerd, verdeelt de rijksbestierder de vorstelijke offergaven onder hen, die daarop recht hebben, dat zijn de kroonprins, de pangèran adipati. Pakoe Alam, (sedert overleden) enkele andere prinsen, tevens waardigheidsbekleeders en de boepati's najaka, die de spijsbergen eindelijk op de erven hunner dalem's voor een deel aan hun onderhoorigen prijs geven. Intusschen hebben op den aloen-aloen de sèrati's een der aan hun zorgen toevertrouwde en voor dit feest rood opgetuigde en bovendien nog met roode lijnen beschilderde olifanten naar voren geleid en aan het hoofd van den zich daar vormenden optocht gesteld. Een der in een rood buis en eene korte roode broek gekleede en roodgemutste geleiders rijdt op zijn breeden rug; twee anderen rijden naast hem en besturen het edele dier, door hem hun haken nu en dan achter de zware ooren te planten. De overige sèrati's volgen hem. De pradjoerit's Wira Bradja Dakèng, Kamandase, Djaga Karja Prawira Tama en Langèn Astra stellen zich achter den hoogen voorganger in marschorde op.

Na een wenk van den sultan verheffen zich ook de pradjoerit's Njoetra van hun nederige zitplaatsen naast de bangsal Mangoentoer, om naar buiten te treden en zich bij de genoemde korpsen aan te sluiten. Dan volgen, altijd op een wenk van den Vorst, de drager van den »pajoeng bawat kandjèng kijatri Toeng-Goel Naga« en de Samatali's met de drie fraaie en edele praalpaarden met hun pajoeng's en ampilan.

Weder op een wenk van de vorstelijke hand verwijderen zich de over den troon gezeten boepatis kèparak met hun ondergeschikte ambtenaren, die geroepen zijn om aan beide zijden naast een hoogen staatsiewagen te gaan, die reeds onder aan de sètinggil-trap gereed staat.

Voor en achter hen plaatsen zich de lijfwacht-dragonders te paard en vóór deze eerewacht de heel of half europeesche ordonnansen en andere kratonbeambten en de gansche groote schaar van panakawan's en magang's. De muzikanten der vorstelijke kapel begeven zich vooruit naar de residentie, om daar den hoogen gast met luide welkomsttonen te huldigen.

De palawidja's en tjébol's blijven op den sètinggil achter. Op een anderen wenk rijzen de pangèran's poetra op, om in hun eigen wagens, naar het residentiehuis vooruit te rijden, waar zij door hun tegenwoordigheid de ontvangst van hun vorstelijken broeder en vader hebben opteluisteren.

Een volgende wenk en hun aller loerah pangèran arja Mangkoe Boemi (tegenwoordig de kroonprins) treedt aan den arm van den assistent-resident naar buiten, beklimt met dezen zijne hooge onderwetsche, gele op lange riemen aan hooge veeren schommelende staatsiekoets, die zeker van eene vorige eeuw getuigt en volgt zijn jongeren broeders en neven, maar in langzaam deftigen optocht, naar de residentie. Een pajoeng bawat wordt ook hem als oepatjara vooruitgedragen en een penongsong klimt met den geopenden goudgeel gouden pajoeng tusschen een paar andere dienaren op de hooge achterplank.

Aan de voet van de trap stijgt de sultan met den resident in de praalwagen, den met verguld beeld- en lofwerk overladen Kijahi Garoeda Jèksa en wanneer dan de in dienst vergrijsde en verrijkte hollandsche hoofdordonnans de treden opgeslagen en het portier gesloten heeft en de penongson met den geopenden grooten gala pajoeng achter op geklommen is, zetten de voorrijder, de hollandsche koetsier en de acht paardengeleiders het edele achtspaar in beweging en volgen zij stapvoets den ganschen, boven beschreven prachtstoet op en over den aloen-aloen den weg op naar de residentie.

Tegenwoordig vertoont zich de kroonprins ook in het openbaar en neemt hij natuurlijk ook deel aan het cere-

achter dijken liggende, daarvan, als is het dan ook onvoldoende, bescherming ondervinden, en waarin een dichte bevolking is gevestigd. Die menschen zoo maar in eens te doen verhuizen is gemakkelijker gezegd, dan gedaan. En of dit radicale middel in het belang der bevolking is, zou ook nog wel eens ernstig nader onder de oogen mogen worden gezien.

Er is echter een ander middel om de gevolgen van een bandjir minder schadelijk te doen worden: verbetering van den *waterafvoer* in de aan overstrooming onderhevige streken. De bibit of de padi kan heel wat water velen; korten tijd geheel geïnundeerd zijn, schaadt haar niet. Duurt die inundatie echter te lang, dan sterft het gewas uit gebrek aan lucht.

De Javaan is nu eenmaal van ouds her gewend aanvoerleidingen van irrigatiewater en afvoerleidingen van overtollig hemel- en bandjir-water op de meest merkwaardige wijze met elkander te verwarren. — deze gewoonte maakt de strijd tusschen de irrigatie-ingenieurs en de quasi-deskundigen bij het Inlandsch (helaas soms ook Europeesch) Bestuur zoo moeielijk. Maar deze gewoonte heeft ook het droevige gevolg, dat, als er te veel water op de velden komt, de leidingen voor *afvoer* ongeschikt zijn geworden en het water te lang op de velden blijft staan. Een voordeel wordt dan een ramp. Eene natuurlijke bemesting door het overstroomingswater wordt dan, in plaats van een weldaad, een vergif voor het te velde staand gewas.

De Wedono Radhen Merto di Prodjo, in ons voorlaatste Blad genoemd, die het verbreeden en verdiepen der kalies dáár vermoedelijk ook wel op vele plaatsen tot aanvoerleidingen vervormd, ter hand nam, had het bij het rechte eind; zooals dan ook bleek in het district Kali-Woengoe.

Wil het gouvernement in de goede richting iets doen, dat al zeer weinig geld behoeft te kosten, dan leere het door den jeugdigen aanstaanden Europeeschen en Inlandschen bestuurder de eerste beginselen van de waterloopkunde, toegepast op toestanden in Indië in hoofdzaak op bevloeiing en afwatering. Men zal in korten tijd veel nuttigs tot stand kunnen brengen, door den Javaan er op te wijzen, hoe hij bij het aanleggen of herstellen zijner leidingen anders handelende, dikwijls beter zou doen, en dan zal onder meer, ook vermeden worden, dat het nuttig effect van goed aangelegde bevloeiingswerken verloren gaat door onoordeelkundig optreden van niet deskundige bestuurders.

En al zal men niet kunnen beletten, dat rivieren buiten hare oevers tredende de laag gelegen oeverlanden overstroomen en in veel gevallen ook niet, dat zwakke rivierdijken bezwijken voor den aandrang van het water, men zal het toch daarheen kunnen leiden, dat de overmaat van water spoedig afvloeit en dat de nadeelige gevolgen van eene overstrooming tot een minimum beperkt worden.

Verder zal men natuurlijk telkens, in elk bizonder geval nauwgezet dienen te onderzoeken wat noodig is: vermeerdering en versterking van dijken of amotie daarvan, dan wel verbetering der normalisatie van de rivieren of het graven van afvoerkanalen en dergelijke.

Wat de pogingen tot leniging van den eenmaal geslagen ramp betreft, weten de trouwe lezers van ons Weekblad, wat in Indië, voor de arme slachtoffers van den nood in Semarang werd gedaan en het luttele, dat hierin Nederland bijdroeg..

In het *Alg. Handelsbl.* van j.l. Vrijdag, lezen wij daarentegen o. a.:

»Tijdens den waterramp van 1861, hadden zich allerwegen in den lande commissies gevormd om in den nood te voorzien. Later werd de hoofdcommissie niet ontbonden, doch is gebleven als »Alg. vereeniging van commissies ter leniging van rampen door watersnood«.

De heer v. Eeghen, die het Hbld. omtrent het fonds welwillend inlichtte, deelde mede, dat jaren geleden van de ingekomen giften eenige duizenden overbleven, die natuurlijk rentegevend werden belegd. Bij den watersnood van 1876 werd nogmaals een beroep op den weldadigheidszin van het Nederlandsche volk gedaan en er kwamen weder belangrijke giften. Uit het toen gebleven saldo konden herhaaldelijk administrateuren hulp verschaffen.

»Ook thans«, zeide de heer v. Eeghen, verkeert het fonds nog in een toestand, dat het vooreerst voldoende helpen kan, te meer nu pas van H. M. de Koningin de milde gift inkwam van f 15.000.

Op dit oogenblik achten wij het onnoodig dat zich commissies vormen om gelden voor ons fonds bijeen te brengen. Mocht later ons fonds onvoldoende blijken om aan de rechtmatige aanvragen tot steun te voldoen, dan zullen wij als administrateuren niet aarzelen een beroep op onze landgenooten te doen.«

Waar nu aanleiding dezer zoo verblijdende, zeldzaam gunstige berichten omtrent dit *Watersnoodfonds*, terecht de opmerking wordt gemaakt; dat het thans zaak zal zijn de toestand ook voor den vervolge op hetzelfde peil te houden; daar kunnen wij niet nalaten de vraag te stellen:

Zou ook voor Nederlandsch-Indië iets dergelijks niet zeer gewenscht zijn?

---

monieel. Een omnibus rijdt onmiddelijk achter de statiekoets, om zijn inhoud, de ampilan dragende bedaja's, tijdig genoeg voor het residentiehuis te lossen.

De hoofdregent, commandant der Kratontroepen en de commandant der lijfwachtdragonders rijden naast de beide portieren van den Kijahi Garoeda Jèksa, die door de boepati's, panèwoe's en mantri's keparak geflankeerd en door nog een tiental dragonders te paard gevolgd wordt. Daarachter voegt zich de koets van pangèran adipati Pakoe Alam, waarin nu ook de militaire commandant eene plaats krijgt en die door de dragonders van dien prins (hoe dit tegenwoordig geschiedt na diens dood is mij onbekend) gevolgd wordt, terwijl diens beide ordonnansen weder naast de portieren rijden. De overige prinsen van het Pakoe-alamsche huis, de vele hollandsche genoodigden en de beide chineesche officieren volgen in eigen of gehuurde rijtuigen; de gesloten pajoeng's van hen, die zulk een onderscheidingsteeken voeren, door hun volgelingen of oppassers op den bok omhoog gehouden. De pradjoerits Kètanggoeng en Mantri Djero vormen de achterhoede, die door een tweeden olifant gesloten wordt. (Dit laatste schijnt thans vervallen te zijn).

De optocht van den vorst, met zijne omgeving van prinsen, ambtenaren en andere volgelingen wordt door het werkwoord »*ginarèbèg*« aangeduid, terwijl de garèbèg het optreden van den Sultan in die omgeving vertegenwoordigt.

Het in volle staatsie nederzitten op den sètinggil of elders wordt »*Siniwaka*« genoemd.

De vooruitgaande troepen scharen zich »en haie« langs den weg van de aloen aloen tot aan de residentie. Ook zijn dèsa-gamèlan's van afstand tot afstand langs de oostzijde van dien weg in bamboeloodsen opgesteld, om den voorbijtrekkenden vorst met luide, zooal voor ons oor niet welluidende, klanken te huldigen.

Alle krijgskorpsen blijven buiten den residentietuin op den weg achter, alléén de pradjoerit's midji gaan den Sultan vóór naar het groote huis, op welks trappen zij nederhurken, altijd met zwaard en schild in de gesloten vuisten.

Prinsen en regenten hurken bij het naderen van den praalwagen in het zand tegenover de breede voorgalerij neder, terwijl de kapel haar welkomstlied aanheft. De dragonders stellen zich aan de zuidzijde van het tuinpad voor het huis in gelid en presenteeren de sabel.

Wanneer de Sultan vlak vóór de trappen der marmeren voorgalerij uit het hooge rijtuig weder op de bloote aarde afdaalt, werpen de kanonnen van het fort andermaal negentien donderende rookwolken in den sterk verhitten dampkring.

De troonzetel werd met wat daarbij behoort reeds door de pèngampil's naar binnen gedragen en op den troon geplaatst. De vorst wordt door den resident daarheen geleid en beiden beklimmen de trappen van den sierlijken troon en zetten zich op hun eergestoelten neder.

Alle prinsen volgen hen naar binnen. De pangèran's Mangkoe Boemi en Ngabèhi nemen de eerste stoelen rechts van den Sultan vóór den troon in beslag.

De anderen vleien zich in silahouding op het marmer tegenover den troon neder.

Ware de kroonprins tegenwoordig geweest, dan zou hij (zooals tegenwoordig geschiedt) boven Mangkoe Boemi gezeten hebben en zijn gouden pajoeng gesloten naast dien van zijn vader opgesteld zijn.

Alle Javanen keeren 't gezicht naar den troonbekleeder. Op een nauwelijks merkbaren wenk van den Sultan begeven de beide hoofden der manggoeng's zich eerst kruipend, maar daarna als vrije mannen rechtopgaand (zij zijn thans immers afgezanten van den vorst) naar buiten en zetten zij zich met het aangezicht naar den troon vóór den rijksbestierder op het zand neder, om over den schouder heen het vorstelijke bevel uit te spreken, en nu rijzen de eerste aller hoofdambtenaren en alle hem vergezellende regenten uit hunne nederige stelling op en volgen hun geleiders naar de trappen der voorgalerij en verder naar binnen, waar zij zich beneden in de troonzaal recht tegenover den troon nedervleien, de eersten en oudsten in rang vooraan, terwijl de beide manggoeng's zich in de schaduw van den troon terugtrekken.

Het zal ongeveer 2 uur na den middag zijn als de opwekkende tonen van een bedaarden marsch ons aan den feestdisch roepen.

Hiervan zal slechts weinig gezegd kunnen worden, omdat het javaansche karakter daarbij geheel door het europeesche wordt beheerscht.

In de zeer ruime eetzaal, die achter de residentiewoning is uitgebouwd, zijn vijf lange tafels gedekt, waaraan 3 of 4 honderd gasten, zonder elkander hinderlijk te zijn, kunnen plaats vinden.

Aan de noordzijde van de kleinere middentafel nemen de Sultan en de gastheer de eergestoelten in. Tegenover hen zitten de militaire commandant en de assistent-resident.

Het westeinde der tafel wordt door de prinsen, den rijksbestierder en een hoofdregent, die de hoofddronken te vertolken zal hebben, ingenomen, het oosteinde door Pakoe Alam, gepensionneerde hoofdofficieren en kapiteins, ook die van het garnizoen, den tolk en enkele landhuurders en burgers, die daarvoor in aanmerking komen, leden van den residentieraad, geestelijken, den notaris, den kratonarts enz. enz.

De hoofdtafel schenkt ons nog een voorrecht: de afkoelende luchtbeweging, door een paar poengka's gewekt, (d. z. groote waaiers, die, aan den zolder bevestigd, heen en weêr bewogen worden). Wanneer eindelijk de dringende eischen onzer geprikkelde magen bevredigd zijn, stelt de resident *tien* toasten in, die door den medeaanzittenden hoofdregent in de hoftaal herhaald worden.

Zij gelden:

1o de Garebeg Moeloed (het feest van den dag).

2o de Koningin en Z. H. den Prins der Nederlanden.

3o den gouverneur-generaal.

4o den Sultan.

5o den Kroonprins.

6o de Ratoe Mas (Sultane).

7o het hoofd van 't huis Pakoe Alam, den militairen commandant en den assistent-resident.

8o den pangeran Mangkoe Boemi met alle andere prinsen en aanwezige heeren.

9o den Rijksbestierder met alle regenten.

10o de welvaart en den bloei van het rijk van Djokjakarta.

De Sultan zelf beantwoordt den op hem uitgebrachten dronk met een tegendronk in 't maleisch op den resident, die voor de blanda's in 't Nederlandsch door den assistent-resident, voor de Javanen door den hoofdregent wordt vertaald.

De tolk wordt zeker niet benijd, die nu den loerah aller prinsen, met den assistent-resident, die den Sultan, onder een andermaal herhaald saluut van 't fort, naar den Kraton teruggeleidt, natuurlijk met denzelfden luister en in dezelfde orde, als vier uren te voren de uittocht plaats had.

Eigenaardig moet de hoofdkoetsier van den Sultan een Europeaan zijn, omdat deze op den bok hooger gezeten zal zijn dan de Sultan, hetgeen, voor een inlander zeer begrijpelijk, als in strijd met de adat, niet kan en mag plaats hebben.

Vs.

Pers-kroniek.

Inhoud: M. in de Residentiebode over het Curaçao'sche kabaal: een typische toestand op dit warme eiland. — De Curacao'sche negers door een onbekende in De Tijd in bescherming genomen tegen een schrijven in Neerlandia, die »gift tegen de zwarten uitspuwt«. — Moet St.-Eustatius met of zonder monument aan de Amerikanen verkocht worden? een vraag van de New-York Times, beantwoord in het Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid. — Het Algemeen Handelsblad over opiumpacht en tinwinning op Banka. Een puzzle. — Een waarschuwend woord van den Atjeh-correspondent der Nieuwe Courant over het ontwaken van China.

Het Curaçaosche kabaal wil maar niet tot een einde komen.

Na een veertien dagen stilte in de pers begint het opnieuw. Nu weder met een artikel van M. in de *Residentiebode* van 18 Maart.

M., geen vriend van den Gouverneur en nog minder van den Curaçaoschen specialiteit van het *Vaderland*, die zich »uw correspondent« teekent, betwist de juistheid van de bewering, door laatstgenoemde gedaan, dat het kabaal tegen den Gouverneur opgezet is door de Roomsch Kath. geestelijkheid. De grief tegen Z.Ex. zit niet in de onderwijs-novelle, maar in het geheele optreden van den Gouverneur, en speciaal wat betreft de Castro-politiek van den heer de Jong van Beek en Donk.

Op dat punt valt M zeer vinnig »uw Correspondent« uit het *Vaderland* aan. Zeker, zegt hij, Castro is niet de eerste, die Curaçao kastijdt; maar hoe verklaart de correspondent van het *Vaderland*: dat er onder de Gouverneurs v. d. Brandhof en Barge geen enkele maatregel meer bijkwam en ze weer als hagel begonnen neer te slaan, toen de tegenwoordige Gouverneur zijne on-politieke zetten deed? Niet tusschen de onderwijsverordening en de oppositie tegen den Gouverneur ligt verband; maar wel degelijk tusschen de maatregelen van Castro en de daden van ons bestuur. Die oppositie, welke tot een fellen brand is uitgeslagen bij de ontslagname van elf leden van den Kolonialen Raad, zou er toch geweest zijn, ook zonder de onderwijsverordening; maar de maatregelen van Venezuela niet, zonder de on-politieke daden van het bestuur der Kolonie. Men behoeft ook waarlijk geen Katholiek te zijn, om weinig te sympathiseeren met het tegenwoordig bestuur. Zeven-achtste der bevolking (d. w. z. bijna alle Katholieken en Protestanten en zeer vele Israëlieten) staat aan de zijde der afgetreden leden van den Raad en houdt het met hen, dat de toestand eenvoudig onmogelijk geworden was.

Het weinig blijmoedig slot van M's. beschouwingen in de *Residentiebode* luidt:

»Op het oogenblik staat Curaçao in vuur en vlam; onze anders zoo rustige Kolonie is verdeeld in twee kampen, die elkander met brochure op brochure bestoken. Zoo pas is de heer Mordy S. L. Maduro, voorzitter van den Kol. Raad, nog wat olie op het vuur komen werpen door zijne brochure getiteld: »Mijn Wederwoord«. Deze brochure wemelt van onjuistheden, die natuurlijk weder eene weerlegging der afgetreden leden noodzakelijk maken. De gemoederen zijn aan het gisten; er zijn kloven ontstaan, die moeilijk, misschien nooit meer, gedempt zullen kunnen worden. En dat alles door de schuld van wien? Het prestige van het bestuur heeft ontzaglijk geleden en heeft in jaren niet zoo laag gestaan, vooral nu bekend geworden is, dat de laatste brochure van den heer Maduro het werk is van een driemanschap: den heer Maduro zelf, den redacteur van de »Cur. Courant«, blijkbaar tevens correspondent van »Het Vaderland« en . . . . . den Gouverneur. Moet zoo iets het prestige van het bestuur niet noodzakelijk omlaag trekken?

»Men moge nu ons schrijven weer voorstellen als eene voortzetting der campagne, dat neemt niet weg, dat de feitelijke toestand is, gelijk wij hem boven weergaven. Alleen de katholieke pers op Curaçao is in deze onafhankelijk, zij spreekt dan ook haar gevoelen onomwonden uit. Dat moge aan sommige personen en kringen onaangenaam zijn, zeker is het, dat 90 pct der bevolking ook recht van spreken heeft, en tevens het recht om gehoord te worden.«

Als het waar is — dat moeten wij er bij zeggen want het lijkt erg onwaarschijnlijk: wat een ydillische toestanden! — de gouverneur, een redacteur en de voorzitter van den Kolonialen Raad, die met vereenigde krachten een brochure in elkander timmeren om den »vijand« te versiaan!

***

Nog een Curaçaoër heeft naar »de pen gegrepen,« ook zeer boos en verontwaardigd. Het is een ongenoemde in de *Tijd* van 17 Maart, die het niet op den gouverneur, maar op een schrijver in *Neerlandia* voorzien heeft. De scribent heeft over de creolen en over de negers op dit eigenaardige eiland leelijke dingen gezegd en daarover moet hij nu in *De Tijd* heel wat hooren.

»Het is onmenschelijke wreedheid en onwaarheid«, schrijft hij, »om de negers van Curaçao van luiheid, dieverij en ruwe zedeloosheid« te beschuldigen. Wordt vervolgens niet ten onrechte gewezen op het gehalte van het publiek in het land van de nazaten van Jan Steen. Ook een bedenkelijke troep meent de man van *de Tijd*, die verder ook van Kol in het geweer brengt ter bescherming van de negers te Curaçao.

De heer Rijkens, de autoriteit — waarop de schrijver in *Neerlandia* zich herhaaldelijk beroept, is er een van snuf. Altijd volgens de hyperspecialiteit van *De Tijd*, die meent dat de heer Rijkens slechts »gift tegen de zwarten uitspuwt.« Zeer zeker niet netjes van hem, maar de schrijver in *De Tijd* heeft die kunst van »giftspuwen« heel aardig afgekeken. In dit opzicht een allervoorspoedigste leerling. Tot kenschetsing van deze polemiek laten wij hier het slot van het *Tijd*-artikel volgen:

»De heer Rijkens, zegt de man van *de Tijd*, spreekt van de ellende en de ontaarding der deerniswekkende bevolking van het land en meent, dat het niet »van een beschaafd mensch kan verlangd worden« om »in zulk een omgeving met genoegen te wonen«. Daaruit zegt de schrijver: »De Curaçaosche vrouw kan zich dus niet met fatsoen in dat gedeelte op een plantage vestigen«. Nu weet ieder, die het landleven op Curaçao heeft meegemaakt, dat de waardige Curaçaosche dame op de plantage in een ruime geriefelijke woning vrij ver van de »krotten« der negers een leven kan leiden als een burchtvrouwe, hoogelijk geëerbiedigd en met liefde gediend door de negers. Doch overzie het geheele terrein, waarover hij voortkruit:

Eerst »gaat zij in den huiselijken kring met den zwarte vaak wat te veel maatjesgelijk om«; verder »beheerscht zij de geheele samenleving in de richting van het blijvende, het oude, en gaat enkel op in den huiselijken en familiekring (blz. 22); dan wordt het haar als een verwijt toegeworpen, dat zij weigert »te wonen op de plantage«, iets wat »de Macambavrouw in de heidensche Oost wel doet«! (blz. 24); en hier eindelijk, nu niet meer de »Curaçaosche Blanke«, maar de »negerdieven« moeten betichtigd worden, eischt haar fatsoen, dat ze verwijderd blijve van de plantage!

»Om het »standpunt« der beschaving onder de negers te bepalen, zal hij ook matrozen aanvoeren, »en onze matrozen kunnen oordeelen over vuile toestanden in havenplaatsen«; zij zingen »een bekend liedje, telkens gevarieerd als hun het woord Curaçao in de ooren klinkt: Curaçao, Curaçao, ik heb het land aan jou en aan je vuile negers! Verga maar Curaçao!« Die lage taal moet het »standpunt« van de beschaving der Zwarten bewijzen, en de schrijver geeft zelf onmiddellijk toe, dat de matrozen geen »algemeene toestanden« op het oog hebben, maar »een soort plebs! Dus een gemeene beschimping, zoo verstrekkend, dat er zelfs geheel Curaçao onder valt, moet pleiten voor de verachtelijkheid van het negerras op Curaçao en wordt dan heel willekeurig ontdaan van hare algemeenheid om slechts te duiden »op een groote minachting van het soort plebs aldaar«!

Wie zou zich schuldig maken aan grootere lafheid en onrechtvaardigheid, de matrozen in hun liederlijke vrolijkheid, of de practizijn, die zulk een straattaal durft laten pleiten tegen duizenden van hulpelooze menschen, van wien hij niet de minste weerwraak te duchten heeft?

***

De *New-York Times* wil St. Eustatius »koopen«, omdat er voor Amerika zulke schoone geschiedkundige herinneringen aan dat eiland verbonden zijn.

Een echt Amerikaansch idee. Waarom ook zou men wèl een Rembrand en niet een eiland kunnen »koopen«, als er schoone geschiedkundige herinneringen aan vast zitten?

Nu in het *Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid* geeft dit denkbeeld aanleiding er eens op te wijzen hoe zorgwekkend de toestand op St. Eustatius is en wat de regeering in dit opzicht nog kan en moet doen.

Land- en tuinbouwdienst, zegt de schrijver, moet in West-Indië stelselmatig worden ingericht door, onder de centrale leiding van dr. Van Hall te Paramaribo, op elk der Nederlandsche eilanden ten minste één gouvernementstuinier (geen geleerden, maar practici, liefst oud-leerlingen der Wageningsche school) te plaatsen, ten einde de inboorlingen vooruit te helpen. En dan . . . . zullen voorschotten moeten worden gegeven en zal het uitzenden van geschikte werkkrachten moeten worden bevorderd.

Want als het moederland zich deze eilanden niet aantrekt, zou men waarlijk niet verantwoord zijn »neen« te zeggen, wanneer een rijke buur het eiland wenscht te koopen om er van te maken een historisch monument.

En »neen« moeten wij toch antwoorden, als 't aanbod komt.

Zelfs van een Amerikaansch standpunt schijnt ons dit ook voor het doel nog beter.

Indien St. Eustatius de herinnering moet levendig houden aan the first public recognizer of the flag, dan is het veel eigenaardiger, dat die plaats in handen blijft van de natie, welke van den aanvang af onverholen haar sympathie voor den vrijheidsoorlog heeft betuigd en er zelfs groote offers voor heeft gebracht.

En als de Amerikanen willen medewerken om St. Eustatius, door het oprichten van een monument, te maken tot een bedevaartplaats van dankbare burgers van de republiek der Vereenigde Staten, dan is het thans wellicht een goed oogenblik om zulk een plan op te zetten. Het plan moet dan worden ten uitvoer gebracht door Nederlanders en Amerikanen gezamenlijk. St. Eustatius vormt evengoed voor Nederland als voor Amerika een schoone bladzijde uit het gulden boek der geschiedenis. De herinnering levendig te houden aan het aandeel, dat Nederland gehad heeft in den vrijheidsoorlog der Amerikanen, aan de hulp aan Washington verleend, is een daad van piëteit jegens onze voorvaderen en wellicht tevens een daad van voorzorg voor de toekomst, want mocht ooit gevaar ons volksbestaan bedreigen, dan zullen wij ons tegenover Amerika op deze bladzijde onzer gemeenschappelijke geschiedenis mogen beroepen.

Zou de Ned. Kamer van Koophandel te New-York niet eens het denkbeeld willen overwegen? Zoo één lichaam, dan schijnt ons dit als aangewezen om tot het stichten van een historisch monument op St. Eustatius, in Amerika het initiatief te nemen.

Deze conclusie is bijna amerikaansch: Wèl het »historisch monument« maar geen »verkoop«.

Als de Yankee's daar niet op ingaan, zijn ze geen knip voor hun neus waard!

***

Het *Algemeen Handelsblad* heeft een dwaas bericht in de indische pers ontdekt. Iets dat alleen in Indië en Rusland kan voorkomen, waar de bureaucratie oppermachtig is. Het blad vond n.l. de mededeeling, dat bij Gouv. besluit van 20 Januari j.l.: »de dank der Regeering betuigd (werd) aan den hoofdinspecteur der opiumregie A. A. de Jongh voor de wijze, waarop hij zich gekweten heeft van de hem gedane opdracht om een onderzoek in te stellen naar den toestand der tinwinning op Banka«.

Daarvan begrijpt het amsterdamsche orgaan niets. Een hoofdinspecteur der opium-regie, die over de tinwinning adviseert: inderdaad dat lijkt een *puzzle*. Vooral omdat er reeds tusschen den gouverneur-generaal, den resident van Banka en den e. a. ingenieur en der op Banka thuis behoorenden chineeschen tolk is geconfereerd.

»De zaak«, zegt het blad, »is ons niet duidelijk. De zending van den heer De Jongh kan, naar het ons voorkomt, alleen dàn begrepen worden, als men aanneemt, dat de drie laatstgenoemde ambtenaren niet in staat waren, de nog noodig geachte gegevens te verstrekken. Maar dat is toch niet aan te nemen. . . .

Men tast nog steeds in den blinde, vraagt advies op advies, zendt misschien morgen den directeur der postspaarbank of een inspecteur van het onderwijs naar Banka om daar »een onderzoek in te stellen naar den toestand der tinwinning« . . . . en komt niet verder.

Wat ons betreft. — wij blijven van meening, dat de *organisatie* van het bedrijf niet deugt. Wanneer niet de resident, maar een speciaal daarvoor geschikt persoon eenige jaren aan het hoofd der tinwinning had gestaan, zou men waarlijk geen *outsiders* behoeven te zenden om van den toestand der onderneming op de hoogte te komen, en althans niet, jaren achtereen, telkens een ander«.

***

De Atjeh correspondent der *Nieuwe Courant*, die menigmaal ook uitstapjes maakt op het gebied der algemeene koloniale politiek en dan even als op zijn eigen meer beperkt terrein, dikwijls zeer juiste opmerkingen ten beste geeft, wijst in zijn jongsten brief op de beteekenis voor onze kolonie van het ontwaken van China:

»Nu »onmogelijk« uit het *militaire* woordenboek is verdwenen, of althans tot een zeer enge beteekenis is teruggebracht, schrijft hij, wordt het ook eens tijd hetzelfde voor andere onderdeelen van het bestuur te laten gelden. Er zijn feiten, die ons ernstig moeten doen vragen: wat het gevolg zal zijn, wanneer men buitenaf onze bestuursonmacht voor vanzelf-sprekend gaat houden?

Eén van die feiten kan den lezer reeds bekend zijn uit de bladen, doch weinigen zullen waarschijnlijk hebben nagedacht over zijn beteekenis. Juist op Oudejaars-avond kwam te Batavia aan, en werd met eenige protocolaire plechtigheid ontvangen, de heer Thio Tiauw Siat alias Tsjang Tsjing Hsoen. In Atjeh en Deli, en trouwens in heel Indië, was deze ricuard tot dusver bekend onder eerstgemelden naam. Hij kwam als commissaris van de Chineesche regeering met een speciale opdracht van den Chineeschen minister van Handel, om gegevens te verzamelen betreffende den handel in Indië.

Dit klinkt zeer onschuldig en ook aannemelijk. Want zoo iemand, dan moet Thio Tiauw Siat juist de man zijn voor zoo'n opdracht. Hij spreekt Hollandsch en Engelsch alsof hij nooit anders heeft gehoord, is van alles in Europa zoowel als in Indië op de hoogte, en heeft als handelaar, grondeigenaar en landbouw-industrieel door heel Indië in de handelswereld machtige relaties. Hij heeft millioenen verdiend als opiumpachter en als zoodanig nog het opium debiet in Atjeh en Deli in handen. Echter laat hij tegenwoordig in Indië de zaken beheeren door eigen en aangetrouwde zoons en procuratiehouders, en schijnt te Peking, waar hij thans woont, een rol van beteekenis te spelen.

Over alles, wat de Chineezen in onze koloniën betreft, over de rechtsverhoudingen, arbeidsverhoudingen, bestuursambtenaren, kooplieden, banken enz. enz., kan hij zijn regeering inlichtingen uit de eerste hand verstrekken. Want als contract-koelie in Indië gekomen, is hij successievelijk klontong-drager, houder van een tokootje in een roema-pintoe en kongsihoofd geweest. In al deze verschillende maatschappelijke posities heeft hij beter dan menig bestuurs-ambtenaar geleerd, hoe de verhoudingen zijn tusschen verschillende bevolkingen en het bestuur; hoe sterk of hoe zwak onze regeering staat.

Ongetwijfeld weet hij vele bedenkelijke wonde plekken in Nederland's bestaan als koloniale mogendheid aan te wijzen, en de ergste daarvan is ongetwijfeld het Atjehgemartel. Vooral dit zal, bij het groeien van de nieuwe wereldverhoudingen, tegen ons geëxploiteerd worden. En als een begin daarvan wordt beschouwd het officieele bezoek door dezen Chineeschen parvenu aan Batavia gebracht.

Want dat dit inderdaad heel iets anders beteekende, dan het zoeken van gegevens, waarvoor deze man volstrekt niet noodig had een reis te maken, is vrij zeker. China en heel het Chineesche volk zijn bezig te ontwaken; de scheidsmuren, die zij zelf optrokken tegen de Westersche ontwikkeling, hebben zij reeds omvergeworpen. Thans komen zij nog vrij bescheiden aanspraak maken op representatieve égards, doch de tijd schijnt niet ver meer, waarin China, in de eerste plaats aan de Nederlanders forsche eischen zal doen hooren«.

Hij belooft hierop in een volgend nummer nader te zullen terugkomen.

In verband met het vestigen van een diplomatieken vertegenwoordiger te 's-Gravenhage, waar China vroeger geen diplomaat had — de chineesche gezant te Berlijn was tevens hier geaccrediteerd — is de zending van Thio Tiauw Siat wel een merkwaardige coïncidentie. Men denke ook eens aan het *interview* door den chineeschen gezant te Berlijn in het *Berliner Tageblatt* afgedrukt, waarop wij in een volg nummer wezen! —

Toch ligt het helaas voor de hand, dat aan de opmerkingen van dezen kundigen correspondent weinig of geen aandacht zullen geschonken worden. Wij mogen gerust zeggen: helaas! — maar het is eenmaal gebruik in de nederlandsche pers, dat in koloniale zaken *the man on the spot* zooveel schrijven mag als hij wil; zoolang de geaccrediteerde indische couranten-specialiteiten, die Indië misschien in geen 25 jaar gezien hebben en alle »wijsheid« (?) uit de boeken en staten moeten halen, er niet over schrijven, komen de bureauheeren en evenmin het nederlandsche publiek in beweging.

In Engeland en in de engelsche pers is dat juist omgekeerd. Daar zouden artikelen, als b.v. van dezen uitmuntenden correspondent een eereplaats in een courant krijgen; als hoofdartikelen besproken, gecritiseerd worden, leiding geven aan de koloniale gedragslijn.

Maar dat is dan ook maar Engeland, waar de cultuur der specialiteiten niet en nooit heeft gebloeid, en een land, waarvan de koloniën in een allertreurigste conditie verkeeren!

Die »hongersnooden« daar, in Britsch-Indië, wat hebben die al niet een bewijzen moeten opleveren hoe goed wij het in Ned.-Indië bolwerken!

Treurig zelfbedrog.

Voordrachten op Indisch Gebied.

Het belangrijke en zeker ook actueele onderwerp: **De Grenzen van Nederlandsch-Oost-Indië**, door den heer *G. Nypels* op 13 dezer in eene vergadering van het *Indisch Genootschap* alhier, ingeleid, vond een aandachtig gehoor bij het kleine gezelschap, dat zich door het slechte weder niet had laten terughouden, den spreker te gaan hooren. Als deze lezing in brochure-vorm is uitgekomen, zal zij zeker nog door menig belangstellende in details worden bestudeerd.

Spreker had zijn stof in twee hoofddeelen gesplitst:

Het eerste gold de begrenzing van het begrip «koloniaal gebied», volgens de Grondwet; het tweede de volkenrechtelijke grens van onze bezittingen in Azië en Australië.

Zonder de urgentie van Grondwetsherziening te bepleiten, achtte de heer Nypels, bij eventueele herziening, redactie-verbetering zeer gewenscht, tot betere begrenzing van de begrippen «moederland» en «koloniën» in de rechtsgemeenschap van den Staat.

Het tweede gedeelte betrof de vraag: Waar begint ons koloniaal territoir? Inleider keurde goed, dat noch de Grondwet, noch het Regeeringsreglement, noch een afzonderlijke wet zich daarover uitspreekt; hij pleitte daarentegen voor omen afsluiting van ons geheel gebied, door tractaten met alle koloniale mogendheden, die in Azië en Australië onze buren zijn, daar de eerbiediging van de grens van invloedsferen door de practijk der laatste jaren immers veel in vastheid heeft gewonnen.

Erkenning van onze souvereiniteit door de betrokken besturen van inlandsche Staten is z. i. genoeg om onze rechten op vasten bodem te stellen, maar door tal van voorbeelden, toonde hij aan hoe moeilijk, ja ondoenlijk, 't dikwijls is, op die wijze de gewenschte zekerheid omtrent de grens van ons eigen gebied te krijgen, hetgeen dikwijls aanleiding geeft tot allerlei moeilijkheden, ja zelfs tot oorlog.

Vervolgens werden de verschillende tractaten beschreven, welke Nederland reeds met andere koloniale mogendheden gesloten heeft, in den geest als hij voor de geheele begrenzing zou wenschen.

Toen de gelegenheid tot debat geopend werd, vond spreker slechts op enkele punten bestrijding, terwijl de waarnemend voorzitter *Dr. E. B. Kielstra*, warm op zijn hand bleek te zijn.

Mr. C. Th. van Deventer gaf uiting aan een gedachte, die ook bij ons onder het luisteren was opgekomen: Dat sprekers opvattingen hier en daar naar «*imperialisme*» neigen, o. a. waar hij generaal v. Swieten's proclamatie der onderwerping van Atjeh laakte, omdat deze z. i. van zelf sprak uit het tractaat, tusschen Nederland en Engeland gesloten.

Terecht merkte Mr. v. D. op dat deze zienswijze veel had van het beruchte: *Nous traiterons chez vous, sur vous, sans vous.*

Zaterdag 17 Maart trad voor leden en geïntroduceerden van het Kon. Aard. Genootschap te Amsterdam op, in een der zalen van 't gebouw der Mij tot Bevordering der Bouwkunst, de heer F. J. P. Sachse, 1e luitenant der Inf. O. I. leger, met het onderwerp: **Seram en zijn bewoners.** Toegelicht door een groote kaart van het eiland, door spreker zelf vervaardigd en waarop het bergstelsel volgens eigen waarnemingen en opmetingen was voorgesteld, door eene kleine, maar keurige collectie ethnografica en door een groot aantal uitstekend geslaagde lichtbeelden, is het voor de vele opgekomenen, waaronder zeer veel dames, een genotrijke avond geweest. Daar was iemand aan het woord, die gedurende zijn verblijf van eenige jaren dat eiland en zijn bewoners had lief gekregen; die met zorg vervuld was over de toekomst van dat paradijs als niet door verstandige leiding misbruiken en gebreken opgeheven werden: het drinken van ongelooflijk groote porties sagoeweer; het koppensnellen, echter verschillende van dat op Borneo; het sluiten van huwelijken steeds uit denzelfden stam; de groote koopsommen bij 't huwelijk; huidziekten bij de Berg-Alfoeren, die nooit baden, enz. enz.; maar die ook groote blijdschap gevoelde, als hij dacht, wat Seram in de toekomst kon worden. Als de kleine vlakten aan de Noordkust in gebruik genomen zouden worden voor de cultuur van rijst, suikerriet, enz; als er mijnbouwkundige onderzoekingen werden gedaan naar de aanwezigheid van steenkool, en dit in verband met de gunstige ligging van Seram tusschen Australië en China; als er meer voordeel zou getrokken worden van de prachtige houtsoorten op het eiland. Dan zou de 8 ton, die jaarlijks op de Molukken wordt toegelegd, productief gemaakt worden.

Uit alles bleek, dat de heer Sachse zijn verblijf op het eiland uitstekend ten nutte had gemaakt; geen der bevolking rakend onderwerp, of het kwam even ter sprake; de eedsaflegging met zijn vreemde formules; de geliefkoosde dansen der inboorlingen, van zonsondergang tot zonsopkomst: de schaking met al de listen en handgrepen om de ontvluchting te doen gelukken en zoodoende den hoogen bruidschat te ontloopen; de pantoens, waarbij een tweetal klassieke liederen, waarvan het eene — de Patinama — een lijkzang is op een vroegeren Seramschen held en het tweede de verwoesting beschrijft van Seri Kembelo door Dr. Vlamingh. Van het eerste werd een gedeelte voorgedragen en vertaald.

Aan het slot toen de voorzitter den heer Sachse dankte voor diens leerzame en boeiende voordracht, deed hij dit met de woorden: mocht eenmaal de wensch van den heer S. vervuld worden, dat Seram door onze werkzaamheid uit den staat van verval opgericht werd, dan kon het niet uitblijven, of het Seramsche volk zou ook eenmaal een pantoen zingen over Sachse en anderen, tot verheerlijking der «Compenie».

Uit de Oost-Indische Mail.

Het Bat. Nbl. van 10 Febr. jl. ziet in de nieuwe **„Inlandsche gemeente-ordonnantie"**, waarover in onze vorige berichten reeds het een en ander is medegedeeld de eerste stap op den weg der decentralisatie in de desa, maar is niet al te best te spreken over art. 2 dier ordonnantie, waarbij bepaald is, dat het dorps- of gemeentehoofd, de burgemeester in de inlandsche maatschappij, zal worden gekozen, terwijl Europeanen, ambtenaren in hooge posities, particuliere chefs van handelshuizen, ingenieurs, geneesheeren, juristen, leeraren enz., ontwikkelde menschen, die geleerd hebben te denken, die gemeenlijk èn om ontwikkeling èn om maatschappelijke positie geacht moeten worden zich een betere voorstelling te kunnen maken van communistische nooden en behoeften, zich ook minder schuldig maken aan ongeoorloofde afwijkingen van het pad, niet in staat werden geacht tot het kiezen van fähige gemeenteraadsleden. De onontwikkelde, aan kuiperij gewillig 't oor leenende, omkoopbare, politiek-indifferente inlander kiest zijn bestuurder; den ontwikkelde blanke wordt zijn bestuurder opgedrongen!

Voor de ordonnantie zelf heeft het blad niets dan lof. Uit de schets van deze gemeente-organisatie nemen wij slechts de volgende punten over:

Het bestuur zal bestaan uit een gemeentehoofd, door de gemeentenaren gekozen, onder goedkeuring der verkiezing door het gewestelijk bestuurshoofd en enkele aangewezen personen.

De inkomsten worden door het hoofd van plaatselijk bestuur, in overleg met de bevolking, geregeld.

Het desahoofd is in 't algemeen aansprakelijk voor den goeden gang van zaken, zorgt voor een richtig beheer van de instellingen, de geldmiddelen en de eigendommen der gemeente en neemt omtrent gewichtige aangelegenheden geen beslissing, dan na beraadslaging in een vergadering, tot welke eenige in aanmerking komende personen worden opgeroepen, naast de leden van 't desabestuur en tot het kiezen gerechtigden.

Het bestuur draagt zorg voor de instandhouding en bruikbaarheid van de wegen, bruggen en duikers, gebouwen, pleinen, marktterreinen, waterleidingen enz. Zie verder het blad bovengenoemd.

Naar aanleiding der: **„Boni-practijken"** in 't Bat. Nbl., vraagt de Javabode aan de redactie van 't eerste blad, of 't waarheid en een geconstateerd feit is, dat in Zuid-Celebes de officieren zich hebben schuldig gemaakt aan: „schaamtelooze menage-exploitatie" en ten koste van hunne ondergeschikten een „roofsysteem" hebben toegepast? waarop geantwoord werd:

„Het is naar onze meening een waarheid — nog niet een geconstateerd feit — dat in Zuid-Celebes officieren, (niet de officieren, wat een groot verschil maakt!) zich hebben schuldig gemaakt aan benadeeling van hun ondergeschikten middels de menage, een benadeeling die opzichzelf schaamteloos is; voorts dat officieren (en weder zeggen wij: niet de officieren) ondanks de gegeven bevelen goederen hebben buit gemaakt, d.w.z. geroofd."

En de onomwonden beantwoording der vraag, èn het herhaald aanbod om de bevoegde autoriteiten, zoo zij daartoe den wensch te kennen geven, nadere aanwijzingen te doen, strekken tot bewijs, dat het blad alleen het landsbelang en geen valsche leus ter harte gaat.

In 't Soer. Hbl. wijst de heer van Geuns nog eens op de noodzakelijkheid voor handel en verkeer tot behoud van den **fonogrammendienst** der Intercommunale Telefoon maatschappij. Het Bat. Nbl. is 't met dat blad eens dat 't te veroordeelen is dat de fonogrammendienst met staking wordt bedreigd, in ruil voor een hoogst onzekere telegraafverbinding, maar is van oordeel dat de fout niet alleen bij de regeering zit, maar uitsluitend in de overbekende indische lauwheid en lamlendigheid.

Het Soer. Hbl. noemt zelf verschillende voorbeelden daarvan:

1°. De buiten alle evenredigheid opgevoerde patentbelasting.

2°. Keuze van de minderheid der gemeenteraden.

3°. De kwestie over den fonogrammendienst.

Het blad hoopt dan ook dat de regeering naar recht en billijkheid zal beslissen, dat afgezien zal worden van de dwaze en stellig op teleurstelling uitloopende plannen om de Intercommunale er onder te werken. Daarbij kan ook de regeering niet anders dan winnen!

De **Zwaluw** is, zooals bekend, bij het Kleta-rif gezonken.

Het Soer. Hbl. weet omtrent het verongelukte schip nog meetedeelen, dat het voorschip in de hoogte zou steken en het achterschip geheel onder en vol water zou zijn, hetgeen zou wijzen op een vrij groote vaart waarmede het schip op de koraal moet zijn geloopen. Omtrent de vermoedelijke oorzaak van het zinken werd aan de N. Soer. Ct. medegedeeld, dat het schip, toen het bij laag water onder de kust voor anker lag, op de modder is komen te liggen; daarin is gezakt en bij 't opkomen van den vloed daardoor is vastgehouden, althans niet snel genoeg kon rijzen, zoodat de patrijspoorten, die openstonden, aan 't zeewater toegang gaven.

Toen 't ongeluk ontdekt werd, was het te laat. In korten tijd liep het geheele achterschip tot de stookplaats onder.

JAVA.

Ziekten onder de bevolking. De gevolgen der overstroomingen over geheel Java en Madoera blijven niet uit, lazen wij in 't Bat. Nbl. van 19 Febr. jl. Van Bangkalan werd aan dat blad geschreven, dat op het 15 paal verder gelegen Sepoeloe in 20 dagen tijds 740 menschen aan koortsen zijn bezweken. Het blad vestigt de aandacht der regeering op dezen toestand.

Het is bekend dat sedert de opening der spoorlijn Kalisat-Banjoewangi te Kalibaroe een nederzetting van Javanen, uit Midden-Java voornamelijk, is verrezen. Langzaam aan heeft de nederzetting zich uitgebreid, zoodat zich daar thans een zeer groote en welvarende Javanen-kolonie bevindt, waar de emigranten een goed bestaan winnen met de tabakscultuur.

Het Bat. Nbl., dat steeds een tegenstander is geweest van de plannen tot **emigratie op groote schaal** van Javanen naar de buitenbezittingen, maar wel steeds veel gevoeld heeft voor het denkbeeld van transmigratie naar de Preanger en den Oosthoek, vindt in een correspondentie uit Probolinggo aan de Locomotief de bevestiging van de mogelijkheid eener natuurlijke transmigratie als boven bedoeld.

Die correspondent schrijft:

„De inlanders uit Midden-Java, lieden uit Kedoe, Bagelen, Banjoemas, enz. (die zich te Kali-baroe hebben neergezet) schijnen 't goed te hebben en er komen al meer en meer van die menschen zich vestigen, zoodat na verloop van tijd denkelijk het Javaansche element in den Oosthoek het overwicht krijgt over de Madoereezen aldaar. Hoewel de Javanen, die zich daar hebben neergezet, zeker niet allen tot de brave Hendrikken behooren, hoort men er niet veel van misdrijven."

Het blad vraagt nu of dit resultaat geen aansporing zou kunnen zijn, om in deze richting, althans na een lange reeks van jaren, de oplossing te zoeken van de puzzle, hoe de overbevolkte gewesten van Java te ontlasten van het aantal eters, dat er te veel is? De Preanger Regentschappen toch kunnen een bevolking voeden, dubbel zoo groot als er thans gevonden wordt.

Uit Solo wordt bericht dat de **Soenan** dit jaar een bezoek aan Batavia zal brengen. Hij zal daar in het paleis van den gouverneur-generaal logeeren. De heenreis zal van Semarang uit over zee gemaakt worden, terwijl de terugreis door de Preanger zal plaats hebben, op welke reis zal worden gepleisterd te Buitenzorg, Soekaboemi, Tjiandjoer, Tjipanas, Tjimahi, Bandoeng en Garoet. Op de heenreis zal hij te Tegal aan wal gaan, om het graf van een zijner voorvaderen, den Soenan Tegal Aroem, te bezoeken. Men moet aan het Solosche hof reeds druk bezig zijn met het in orde maken van een bijzondere kleeding voor den Sultan

en zijn hof naar westersch model, schrijft het Soer. Hbl.

Naar men aan het Soer. Hbl. mededeelt, bestaat bij een groote groep aandeelhouders in het **Particulier Prauwenveer** het voornemen om een amalgamatie tusschen genoemd veer en het nieuw Prauwenveer te Soerabaja tot stand te brengen.

Zoo bedoeld denkbeeld verwezenlijkt mocht worden, verwacht men voor de geamalgameerde vennootschap niet alleen een belangrijke vermindering van de exploitatie-kosten, maar door de mogelijkheid eener betere prauwenverdeeling langs de rivier en op reede, ook een productiever verkeer.

Het denkbeeld vindt bij de meerderheid van aandeelhouders in beide maatschappijen veel steun.

Naar een correspondent van de Sem. Ct. mededeelt, is door een regent van Poerworedjo een onderling **ondersteuningsfonds** opgericht voor inlandsche ambtenaren in die afdeeling, waartoe ook het regentschap Koetoardjo behoort. Het doel van 't fonds is: uitkeering of financieëlen steun aan de nagelaten betrekkingen bij overlijden.

Naar aanleiding van het geschrijf over de **weeshuisschandalen** te Soerabaja heeft de gouverneur-generaal den resident verzocht, hem ter zake volledig in te lichten.

De a.s. directeur van financiën. De Sem. Ct. maakt melding van geruchten, dat de nieuwe hoofdinspecteur der in- en uitvoerrechten Van Maren directeur van financiën zal worden.

Opstootje te Pati. Zondag den 11den dezer had in de gevangenis te Pati een hevig gevecht plaats tusschen 17 Chineesche en 140 inlandsche gestraften. Djatihouten ribben, houten hamers en stukken bamboe werden als wapens aangewend. Het gevangenis personeel was onmachtig de vechtenden tot bedaren te brengen.

De inlanders verbraken in wilde vlucht de afsluiting der poort en de Chineezen bleven meester van het slagveld. Bij dit gevecht zijn 2 inlanders en 2 Chineezen zwaar gewond. Men vreest voor nieuwe opstootjes.

Dr. Kuijper is door den directeur van 't departement van landbouw, Dr. Treub, naar de afd. Demak gezonden, om aldaar een onderzoek in te stellen naar de **ziekte**, die zich in de **padi** heeft vertoond.

BUITENBEZITTINGEN.

Het Bat. Nbl. van 14 Februari jl. deelde mede, dat de Minister van Koloniën de Indische regeering heeft doen weten, dat in beginsel is besloten tot de instelling van een **Raad van Justitie** te **Medan**, belast tevens met de rechtspraak der politierol. Aan den directeur van justitie is opgedragen voorstellen te doen voor de begrooting 1906.

Het voorstel werd niet gesteund door het Hooggerechtshof, evenmin door den directeur van justitie, maar is persoonlijk uitgegaan van den landvoogd, schrijft de Deli Ct. van 17 Februari jl., die, naar aanleiding van het onderhoud van haren hoofdredacteur met den gouverneur weet mede te deelen, dat de inspecteur van den arbeid, Hoetink, had voorgesteld drie magistraten aan te stellen en dezen te constitueeren als Raad van Justitie. De directeur had daartegen bezwaar, waarna het omgekeerde werd voorgesteld: er komt een Raad van Justitie, waarvan drie leden worden aangewezen als omgaande magistraten.

Dit is geen novum, daar reeds op Celebes iets dergelijks bestaat. Wanneer de president van een der landraden afwezig is, wordt zijn functie waargenomen door een lid van den Raad van Justitie te Makassar; in Deli zou dit stelsel alleen worden uitgebreid. De kosten bedragen totaal *f* 63.000. De formatie is gelijk aan dien van den Raad te Makassar, welke alleen een substituut officier van justitie meer telt.

Men rekent een deel der kosten terug te vinden door reorganisatie van 't bestuur en opheffing der arbeidsinspectie, waardoor een bezuiniging wordt verkregen van *f* 53.000.

Tegen het plan van den landvoogd werd aangevoerd, dat het groote voordeel eener collegiale rechtspraak, het altijd bijeen zijn der rechters, waardoor hun jurisdictie vastheid verkrijgt, hierin wordt gemist, daar de drie leden vaak afwezig zullen zijn voor magistraatsdiensten en de Raad te Medan dan minder goed werk zal kunnen doen, dan de andere Raden in Indië. De practijk zal dit moeten leeren; in dat geval zal er wellicht een mouw aan te passen zijn, dat Deli afzonderlijke magistraten krijgt. In alle geval zullen de controleurs voortaan ontlast worden van de magistraatsplichten, welke een goede uitoefening van hun taak als bestuursambtenaar vaak in den weg staan.

In den nacht van den 18den Februari jl. werd de spoorbaan langs 't meer van Singkarah over een afstand van 3 kilometers op 20 plaatsen beschadigd, tengevolge van hevige regens. Door den bandjir werd een brug van 15 M. lengte weggeslagen, die in 't meer verdween. In de spoorbaan werd een gat geslagen van 70 M. lengte.

Ook in **Batoe Radja**, de standplaats van den controleur der onderafdeeling Ogan Oeloe, afd. Komering en Ogan Oloe en de Ranau-districten, residentie Palembang, heeft men een **Wilhelmina-school**. Op initiatief van den heer de C. Z., controleur aldaar, en met samenwerking en volle instemming der pasirah's (hoofden der maga's) werd, geheel op kosten van genoemde personen, een school voor inlandsche meisjes gebouwd, die in Januari 1905 werd geopend, en den naam kreeg van Wilhelmina-school. Mevrouw de C. Z., bijgestaan door een paar inlandsche vrouwen, volkomen op de hoogte van vrouwelijke handwerken, als kant maken en weven, nam in de eerste maanden de zorg en leiding dier school op zich. Sedert Augustus 1905 heeft mejuffrouw L. de leiding op zich genomen, om de meisjes de eerste beginselen van het lezen, schrijven en rekenen te leeren en het is nu gebleken zij alle succes heeft gehad. De leerlingen hebben een maandelijksch schoolgeld van *f* 0.25 te betalen, terwijl minvermogenden gratis onderwijs ontvangen. Enkele meisjes kunnen zich van den verkoop harer handwerken reeds zelf bekrimpen en bekostigen haar levensonderhoud, haar kleeding enz. geheel zonder eenigen steun der ouders.

De school bestaat door maandelijksche contributie van de pasirah's der onderafd. Ogan Oloe, terwijl ook het Eur. bestuur der afdeeling daaraan bijdraagt.

Een gouvernements-subsidie zou zeker geen onnuttig besteed geld zijn, daar 't te betreuren zou zijn, wanneer deze school, die gaarne nog uitgebreider onderricht wenscht te geven en daarom noodzakelijk een uitbreiding moet ondergaan, bij gebrek aan fondsen, zoo niet gesloten, dan toch op hetzelfde peil moet blijven voortbestaan, schrijft men uit Batoe Radja aan 't Bat. Nbl. van 17 Februari jl.

V. L. vestigd in 't zelfde blad de aandacht op de in dat blad gepubliceerde stukken onder 't opschrift: **„Hoe er in Zuid-Celebes gediend werd"** en hoopt dat de inhoud dezer stukken aanleiding zal geven aan de regeering, om ter zake van deze buitenbezitting ingrijpende maatregelen te nemen, w. o. in de eerste plaats voor bezuiniging in aanmerking komt: „het afschaffen der betrekking van resident, ass.-resident of secretaris ter beschikking voor de inlandsche zaken en deze functiën op te dragen aan den gewestelijken secretaris, waarvoor iemand te bestemmen, die als controleur aldaar heeft gediend en de Makassaarsche talen goed verstaat, terwijl er toch ook reeds tolken voor genoemde talen bestaan, om dezen ambtenaar te steunen.

Hij eindigt zijn ingezonden stukje met de volgende verzuchting: „Laat 't nu toch eens en vooral uit zijn met 't intrigeeren door en gescharrel van ambtenaren, die zonder eenige wetenschappelijke ontwikkeling hun hooge positie slechts te danken hebben aan zoogenaamde verdienste, bestaande voornamelijk uit kennis der inheemsche talen."

Den 18den Februari jl. zijn de petroleumbivaks te Goentji en Loh Seumawé door 50 man, met geweren bewapend, aangevallen. De oppassers-bezetting sloeg den aanval af en kreeg 3 gesneuvelde vijanden en een achterlader in handen. Voor zoover bekend zijn 1 koelie zwaar en eenige anderen licht gewond.

Uit Paré Paré kwam bericht, dat de luitenant **J. E. Snellen van Vollenhoven** 5 Februari jl. met een peleton Timoreezen de bergstelling **Lali**, in de Masemrepoeloelanden, heeft genomen, die uit een reeks van zes versterkingen bestond. De vijand bood hevigen tegenstand. Hij liet 28 dooden liggen, waaronder het hoofd van Lali. De luitenant Snellen van Vollenhoven kreeg een schampschot.

Kapitein **Hoedt** verraste den vijand in 't zwaar versterkte **Boeboenta** op 5 Februari jl. Het verzet in **Loewoe** is hiermede gebroken. Het is gebleken dat Amberma de raddraaier in Loewoe is geweest.

De wederopenstelling van Djambi voor den mijnbouw zal op 1 Juni plaats hebben. De zaak zou door den algemeenen secretaris met verlof bij het departement van Koloniën „geregeld" zijn.

Mag men hieruit lezen dat het protest van belanghebbenden, aan de 2e Kamer ingediend, zijn uitwerking niet gemist heeft? vraagt het Bat. Nbl.?

West-Indische Berichten.

Suriname. De Koloniale staten hebben op de, door het bestuur ingediende verordening tot bestrijding van de lepra in de kolonie hun voorloopig verslag uitgebracht.

Waar wij nog onlangs niet zonder reden aan eene studie van Dr. Kermorgant over de lepra en hare bestrijding in de fransche koloniën in onze rubriek van Vreemde Koloniën eene plaats inruimden, kan het ons niet anders dan tot tevredenheid stemmen, in dit stuk den ernst en den wil te hebben gevonden om mede te werken tot bestrijding van een kwaad, dat in deze kolonie dreigende afmetingen blijkt aan te nemen.

»Algemeen op een lid na, lezen we in *Onze West*, was men het gevoelen toegedaan, dat, waar de besmettelijkheid van de lepra vaststaat, en tal van lijders, zeker wel de meesten, zich buiten de gestichten bevinden, het aantal slachtoffers in den laatsten tijd onrustbarend toeneemt!

Volkomen stemmen we dan ook in, met de door de Koloniale Staten gewraakte opvatting van het bestuur om het oprichten van gestichten tot opname van lijders aan deze ziekte aan te moedigen voor zooverre de middelen zulks gedoogen.

Evenzeer achten wij de vraag gewettigd naar een deugdelijk, deskundig onderzoek naar het gevaar, dat de Gerardus Majella-stichting voor de openbare gezondheid speciaal wat de verbetering der hier bedoelde ziekte betreft oplevert, waartegen, zoo het gevaar werkelijk bestaat billijkheidsoverwegingen, die het bestuur in zijne Memorie van Toelichting op de onderhavige ontwerpverordening in overweging deden geven, het gesticht te laten waar het is, alleszins misplaatst zijn.

Men vraagt thans evenwel, waarom indertijd ook in de lokale pers, met name in *Onze West* is verzocht een algemeen onderzoek naar den stand der ziekte in de kolonie, om daarnaar te kunnen beoordeelen, welke maatregelen, ook in verband met de financieele gevolgen daarvan, de meeste aanbeveling verdienen, om het gevaar af te wenden, dat als het ware dagelijks een ieder in de kolonie dreigt.

Wij hebben t. z. t. zulk een onderzoek onnoodig geacht waar het gold den ernstigen omvang van het kwaad te constateeren, en meenen ook nu nog, dit kwaad reeds voldoende geconstateerd is in de aanwezigheid van omstreeks 300, d. i. 4 op de 1000 inwoners, lijders aan deze ziekte in de gestichten, terwijl de overtuiging, zeker op feiten gegrond, bij de vertegenwoordigers van Surinames ingezetenen vaststaat, dat bedoeld cijfer in geenen deele het werkelijk aantal leprozen in de kolonie weêrgeeft.

Bedoeld cijfer reeds, beschouwd in verband met wat we weten omtrent de onverschilligheid van de mindere bevolking van Suriname voor het gevaar, dat zij nu zoolang reeds dagelijks onder de oogen heeft gezien, dat ze er als het ware mede vertrouwd is geraakt, wettigt de meest gestrenge maatregelen niet alleen, maar stelt deze aan bestuur en vertegenwoordiging der kolonie ten plicht.

De zorg voor het gezonde deel der maatschappij gaat onzes inziens nog boven die voor eene categorie van ongelukkige, deerniswaardige medemenschen, voor wie echter in een maatschappij, die niet alleen voor het heden maar ook voor de toekomst heeft te zorgen, geene plaats is door het gevaar, hetwelk zij daarvoor opleveren.

Toch kunnen we thans meêgaan met bedoeld verlangen, daar het ons, gegeven ook de geschiedenis van dit ontwerp, de aarzeling van het bestuur, de tegenkanting ook, die het ontwerp, in de publieke opinie vond, voorkomt, dat men vreest het gevaar in zijne juiste grootte onder de oogen te zien.

Wij wenschen hier nog even de aandacht te vestigen op hetgeen Dr. Kermorgant over de uitbreiding der lepra in de fransche koloniën schreef, welke zijns inziens niet alleen voor die landen zelve, maar door de steeds aangroeiende middelen van verkeer, ook voor het moederland een dreigend gevaar opleverde.

Ook over de voorgestelde nederzetting van nederlandsche boerengezinnen, hebben de Staten hun gedachten laten gaan. De gevoelens waren nogal verdeeld. Volgens het voorloopig verslag waren er, die meenden dat het alleszins aanbeveling verdiende om eene proef te nemen als door het bestuur was voorgesteld, terwijl anderen de meening waren toegedaan, dat afdoende zou zijn gebleken dat kolonisatie van Europeanen steeds een ongunstig verloop heeft gehad. Bovendien werd door dezen gewezen op den nu reeds moeilijken strijd om het bestaan voor de afstammelingen der nederlandsche kolonisten bij Paramaribo, door de concurrentie van de kleine landbouwers. Hiertegen werd aangevoerd, dat de voorgestelde proef geen immigratie en masse voor het oogenblik ten minste beoogde, maar de vestiging slechts van enkele boerengezinnen 's jaars, waarvoor b.v. in de zuivelbereiding een voor de kolonie bovendien nieuwe loonende tak van landbouwbedrijf kon zijn weggelegd.

Aan het slot van het verslag, dat gissingen omtrent het lot van het ontwerp bij openbare beraadslaging uitsluit, wordt aan het bestuur in overweging gegeven, om aan het verzoek van broodelooze planters om steun, als voor de nederlandsche boeren beoogd, eenigermate tegemoet komen, b.v. door kosteloozen afstand van grond en een subsidie voor elk gezin.

Verblijdend is voorzeker het succes der landbouwcredietinstellingen in de kolonie. Na de oprichting reeds van twee andere elders, is nu ook op Lelydorp besloten tot oprichting eener credietbank voor Beneden Para en Beneden Suriname. Er deden zich dadelijk 170 kleine landbouwers als leden inschrijven.

Curaçao. Wij ontvingen »Mijn Wederwoord« van den heer Mordy S. L. Maduro, waarin de voorzitter van den Kolonialen Raad dezer kolonie tegen het protest van de afgetreden leden van den Raad, de waarheid betoogt van de motieven, welke aan de afgetredenen voor hun besluit werden toegeschreven, met uitzondering evenwel van de persoonlijke opinie van Minister Fock als zou voor dat heengaan de reden moeten worden gezocht in den onwil om de inkomsten-belasting-verordening in behandeling te nemen. Ook de heer Maduro wijst op het feit, dat het betrekkelijk ontwerp reeds bij den Raad in behandeling geweest is en aangenomen werd, zij het ook in anderen vorm dan door het Bestuur voorgesteld.

Zooals ook wij meenden moet de oorsprong van het conflict naar de heer Maduro oordeelt, gezocht worden in de ontstemming van den Raad over een ondoordacht woord, dat minister Idenburg zich liet ontvallen.

Wij zouden gaarne de verklaring van den heer Maduro aannemen betreffende den gebleken wil van den Raad om mede te werken tot invoering eener inkomsten belasting. Wat we nu evenwel van den heer Maduro vernemen, dat nl. hij de voorzitter niet slechts *op het punt* stond om den Raad bijeen te roepen voor de behandeling der betrekkelijke ontwerp verordening, wat de afgetreden leden met grootere omhaal van woorden als eene onmogelijkheid trachtten voor te stellen, maar den griffier reeds opgedragen had voor die bijeenroeping zorg te dragen, werpt een onzes inziens zonderling licht op deze aangelegenheid.

De heer Maduro zet, voor zoover ons uit de koloniale litteratuur is gebleken, de puntjes op de i's, waar hij naast de ontstemming van den Raad, op het verschillend oordeel van Raad en Bestuur inzake hetgeen voor de kolonie nuttig moet worden geacht, het standpunt van beide als volgt uiteenzet:

»De Gouverneur had een richting; hij meende en meent dat de kolonie door de bevordering van den landbouw opgebeurd kan worden; de Koloniale Raad meent zulks niet. Verschil van richting, zoo men wil.

Men keurde de richting van den Gouverneur af, maar een andere richting werd nimmer aangegeven.

Velen zien in den achteruitgang van de kolonie in de laatste jaren, geen andere oorzaak dan den kwijnenden toestand van den handel.

Middelen om den vroegeren bloei terug te krijgen zijn moeilijk aantegeven, en daarom kon de Raad geen richting ten deze aangeven.

Juist omdat men inziet dat een terugkeer tot den vorigen bloei door den handel niet te voorzien is, is het dat én Regeering én Gouverneur in de bevordering van den landbouw het middel zoeken tot opbeuring der kolonie«.

Gaarne hadden we van den heer Maduro vernomen: of voor den tegenzin van den Raad om zich tot het bestuursstandpunt te bekeeren, niet het motief moet worden gezocht in de *vrees* voor belasting-verhooging? Toen eenmaal door die vrees de Raad onzes inziens op het hellend vlak der obstructie tegen de bestuurspolitiek was geraakt — vrees voor de eigen beurs doet dikwerf maatregelen, waarvan men zelf niet de vruchten onmiddellijk plukt — de landbouw zal toch in hoofdzaak den minderen man ten goede komen — als onnut verwerpen — kon hij, wilde men morgen niet goedkeuren wat men heden afkeurde, niet meer terug. De landbouwpolitiek van het bestuur werd onzes inziens door den Raad bestreden, toen de inkomstenbelasting in het verschiet dreigde, in de hoop deze nog te kunnen bezweren. Maar de landbouwpolitiek werd doorgedreven, de inkomstenbelasting maakte hare opwachting, en toen ja, was de wil er om haar binnen te laten, maar des te meer wreekte men zich op die »nuttelooze, vruchtelooze« pogingen in zake landbouw en het conflict werd geboren.

Van Vreemde Koloniën.

De nieuwe mijnwet voor Fransch Guyana. Bij decreet van den president der Fransche Republiek van den 10en Maart jl. zijn, met buitenwerkingstelling van het voorgeschrevene in de wet van 21 April 1810, in de kolonie ingevoerd en aangevuld bij decreten van 1 April 1858 en 18 Maart 1881, de nieuwe bepalingen afgekondigd, in Fransch Guyana van kracht voor mijnbouwkundige opsporingen en concessiën.

Wij ontleenen daaraan het volgende:

De artikelen 1—10 bevatten de volgende algemeene bepalingen:

De natuurlijke afzettingen van delfstoffen worden onderscheiden in mijnen, placers en groeven.

Als groeven worden aangemerkt de afzettingen van bouwmaterialen, kalk, steen, en van voor de verbetering van den landbouw aan te wenden, nitraten en daarmee overkomstige zouten benevens phosphaten uitgezonderd. De eigendom van groeven, zoowel als veenland, is niet afgescheiden van het bezit van den bovengrond.

Als placers worden beschouwd alle alluviale afzettingen van goud, edele metalen, als platina en zilver, en edelgesteenten, welke zich aan het oppervlak niet door eenige geologische formatie bedekt, bevinden.

Mijnen zijn delfstof-afzettingen welke niet onder de rubriek groeven of placers vallen.

Placer-concessiën geven slechts het recht tot ontginning der onbedekte alluviale afzettingen van edele metalen en edelgesteenten op het toegewezen placer; terwijl mijnconcessiën geen recht verleenen op ontginning van aan het oppervlak gelegen alluviale afzettingen van edele metalen en edelgesteenten, die zich op het toegewezen terrein mochten bevinden.

Men onderscheidt de werkzaamheden, waarvoor speciale toestemming moet worden verleend, in exploratie, mijnbouwkundig onderzoek en exploitatie.

Een ieder, zoo Franschman als vreemdeling, ambtenaren in dienst der kolonie en zij, die bij dat decreet uitgesloten zijn, uitgezonderd, kan tot bedoelde werkzaamheden worden toegelaten. Voor allen is evenwel een domicilie te Cayenne verplichtend gesteld, terwijl betrokken maatschappijen overeenkomstig de fransche wet moeten zijn samengesteld, en hetzij in Frankrijk, hetzij in de fransche koloniën gevestigd.

Art. 11—15 handelen over de exploratie:

De exploratie omvat alle graaf- en boor-werkzaamheden voor de ontdekking van delfstoffen en het traceeren op het terrein van alle noodige aanwijzingen.

Hiertoe is de toestemming noodig, welke verleend wordt tegen een in de kolonie vast te stellen tarief voor den tijd van één jaar, en telken jare kan worden vernieuwd tegen betaling eener gelijke premie als bij de eerste toewijzing. Voor domeingrond geschiedt deze machtiging door den commissaris van het mijndistrict, voor andere terreinen wordt zij verleend door den gouverneur in rade, na ingewonnen advies van den dienst der mijnen en belanghebbenden gehoord.

De explorateur kan niet beschikken over de bij zijn arbeid te voorschijn gebrachte producten, tenzij hij een vergunning tot mijnbouwkundig onderzoek heeft bekomen of op de gestelde voorwaarden een terrein voor placer exploitatie afgebakend.

De artikelen 16 t/m 36 handelen over vergunningen en mijnconcessiën.

De vergunningen tot mijnbouwkundig onderzoek worden door den chef van den dienst der mijnen verleend en geven den houder, tegen betaling eener in de kolonie vasttestellen premie, het uitsluitend recht om bij het onderzoek naar eene of meer met name aan te wijzen delfstoffen de bij de exploratie aangevangen werkzaamheden voort te zetten binnen een kring van 2 kilometer straal. Is het centrum van den kring op vrijen domeingrond gelegen, dan behoort de aanvrager te voren toestemming te hebben bekomen voor explorative werkzaamheden. Op particulier terrein en gehuurden of in concessie gegeven domeingrond kan de exploratie zonder zoodanige toestemming geschieden van de zijde van eigenaar, huurder of concessionaris.

Ten einde een vergunning tot mijnbouwkundig onderzoek te bekomen moet de aanvrager, na eerst het aan te vragen terrein door een paal in het middelpunt van den kring te hebben aangegeven, bij zijn verzoek een kaart voegen op de schaal 1 : 10000 van het verlangde terrein. Wordt de aanvrage in orde bevonden dan ontvangt de aanvrager opgave van het verschuldigd bedrag, dat binnen vijftien dagen moet zijn voldaan, zullende de aanvrage komen te vervallen, wanneer de quitantie van dit bedrag niet kunnen éene maand na bedoelde kennisgeving werd gepresenteerd om de verlangde vergunning te bekomen. Deze eenmaal verkregen is voor één jaar geldig en kan tweemalen telkens voor één jaar worden verlengd, tegen betaling telkenmale van eene nader in de kolonie vast te stellen premie.

De vergunning kan onder gehoudenheid van kennisgeving aan den chef van den dienst der mijnen op derden worden overgedragen en geeft mits niet vervallen recht op eene concessie.

De uitgestrektheid eener mijnconcessie, in den vorm van een rechthoek, waarvan de zijden in de richting Noord-Zuid, Oost-West, en omgekeerd moeten loopen, en de kleinste zijde niet kleiner dan een vierde van de langste mag zijn, bedraagt hoogstens 1000 en minstens 200 hectaren.

Bij de aanvrage om een mijnconcessie, die aan den gouverneur moet worden ingediend, zal weder eene nu gedetailleerde kaart op de schaal van 1 : 10000 worden gevoegd, en zal onder kennisgeving van wat de autoriteit omtrent aanvrager behoort te weten, naam, plaats van vestiging enz., o. a. bekend moeten worden gesteld, welke werkzaamheden reeds op het terrein werden verricht.

De aanvrage wordt door het bestuur in handen gesteld van den dienst der mijnen ter fine van onderzoek, waarvan de kosten door den aanvrager worden gedragen. Deze kosten omvatten de uitgaven voor publicatie der gedane aanvrage en verificatie der gedane opgaven op het terrein. Binnen vijftien dagen na de aanvrage moet de tot dekking dier kosten benoodigd geachte som door belanghebbende zijn gestort.

Na het onderzoek wordt de verlangde concessie door den gouverneur verleend of geweigerd bij besluit in het *Journal Officiel* te publiceeren. Van dit besluit kan binnen een termijn van zes maanden door aanvrager of belanghebbende derden appel worden aangeteekend.

Zoolang de aanvrage in behandeling is, wordt het terrein in quaestie beschouwd als door eene vergunning tot mijnbouwkundig onderzoek te zijn gedekt, welke vergunning recht geeft op exploitatie der delfstoffen, waarvoor zij werd verleend, tegen betaling eener nader vast te stellen premie.

Behalve bij wanbetaling der premie, welke vervallenverklaring der concessie ten gevolge heeft, die dan aan den meestbiedende bij opbod zal worden verkocht, komt de concessie ook nog te vervallen, wanneer na tien jaren met de exploitatie geen aanvang is gemaakt.

Een vierde hoofdstuk de artikelen 37 t/m 51 omvattende, handelt over placer-concessiën.

Elk explorateur heeft de bevoegdheid om ten aanzien van alluviale afzettingen een of meer terreinen in bezit te nemen en te exploiteeren ingevolge eene, hem door den gouverneur te verleenen vergunning. Het concessieterrein zal den vorm van een rechthoek hebben (zie verder hiervoor bij mijnconcessiën) en van 10 tot 250 hectaren mogen beslaan. De concessie wordt verleend aan den eersten occupant, die eveuwel met eene toestemming tot exploitatie moet zijn toegerust. Het in bezit nemen van een terrein geschiedt door het opstellen van merkpalen in de vier hoeken, welke door een meter breed voetpad moeten worden verbonden. Geen aldus te trekken grenslijn mag eene reeds bestaande snijden. De explorateur is gehouden een proces-verbaal op te maken, het uur aangevende en den dag waarop met het traceeren der grenslijnen is begonnen, de gevolgde richting, den aard der merkpalen, en den afstand elken dag afgelegd. Het proces-verbaal in duplo wordt geteekend door den explorateur en allen, die bij het werk tegenwoordig zijn, waarna een der stukken onmiddellijk naar den gouverneur wordt gezonden, zulks ten einde zich het prioriteitsrecht te verzekeren.

De explorateur geeft bovendien kennis van het voorgevallene aan den commissaris van het mijndistrict en behoeft voor de exploitatie eene placer-concessie, die voor tien achtereenvolgende jaren wordt verleend door het bestuur der kolonie, waaraan het desbetreffend verzoek moet worden gericht. Voor de concessie moet een jaarlijksche premie, in de kolonie vast te stellen, worden betaald. De vernieuwing der concessie heeft telkenmale voor tien jaren plaats. Deze komt te vervallen, door wanbetaling der premie, terwijl de vervallenverklaring kan worden uitgesproken wegens het niet in exploitatie brengen der concessie, nadat vijf jaren zijn verloopen sedert deze werd verleend.

De wijze waarop deze soort concessiën wordt verleend is dezelfde als die bij mijn-concessiën gevolgd.

Hoofdstuk 5, de artikelen 52 t/m. 67 omvattend, regelt de rechten en verplichtingen van concessionarissen en houders van vergunningen tot exploratie of mijnbouwkundig onderzoek.

Het zou ons te ver voeren hierbij lang stil te staan, en wij wenschen dan ook slechts te volstaan met de opmerking: dat blijkbaar bij de redactie dezer artikelen de bedoeling heeft voorgezeten, om naast eene zoo groot mogelijke tegemoetkoming aan exploitanten, voor de kolonie de zekerheid te verschaffen zooveel mogelijk van een geregeld bedrijf in dezen tak van nijverheid.

Hoofdstuk 6 geeft in de artikelen 69 t/m. 77 de strafbepalingen, welke ten aanzien van overtredingen dezer wet zijn gesteld.

De straffen zijn geldboete van 1000 tot 25000 franken en gevangenis van 3 maanden tot 3 jaren; geldboete van 100 tot 1000 franken en gevangenis van 14 dagen tot 2 jaren; geldboete van 100 tot 1000 franken en gevangenis van 1 tot 5 dagen.

Onder de eerste rubriek valt bijv. de wederrechtelijke ontginning van edele metalen en edelgesteenten; onder de laatste die van andere delfstoffen dan de genoemde.

Behalve deze hoofdstraffen op bepaaldelijk aangewezen overtredingen gesteld, kunnen andere, daaronder niet begrepen overtredingen met geldboeten van 5 tot 100 franken worden gestraft, bij recidive met gevangenis van 1 tot 5 dagen.

Belooningen worden dus ook in Fransch-Guyana niet voor goudstroopen toegekend. Misschien zal dit surinaamsche pleiters voor het tegenovergestelde er toe brengen om nu ook maar te berusten in de zaak.

Hoofdstuk 7 geeft in twee artikelen de overgangsbepalingen.

Bestaande mijnconcessiën worden onderworpen aan de bepalingen van het nieuwe decreet, met dien verstande dat hun tegenwoordige omvang in vorm behouden blijft, mits zij op kosten der concessionarissen worden afgebakend, terwijl dezen bij uitzondering ook het recht hebben placers binnen de concessie te exploiteeren.

Bestaande vergunningen tot exploratie en mijnbouwkundig onderzoek blijven onderworpen aan de oude bepalingen voor den duur, waarvoor zij werden verleend, doch kunnen niet op dien voet worden vernieuwd, maar geven den houders den voorrang bij de aanvrage om vergunningen op den nieuwen voet voor het terrein, geheel of ten deele, hunner huidige onderzoekingen.

In vijf artikelen komen dan ten slotte de uitvoeringsbepalingen.

Economische varia. De Swadeshi beweging in Engelsch-Indië, welke zich ook tegen het gebruik van geïmporteerde suiker keerde, ziet zich tegengewerkt door de uitkomsten der inlandsche suiker-cultuur. De totale opbrengst aan ruwe suiker wordt nu van den beplant oppervlak ter grootte van 2.110.800 acres tegen 2.244.800 acres ten vorigen jare op slechts 1.725.000 tonnen geschat tegen 2.160.000 in Februari 1905. De weersgesteldheid was niet bevorderlijk aan de cultuur, welke overigens in deze kolonie verre van intensief gedreven wordt, daar vergelijkenderwijs gesproken een zelfde oppervlak op Java met riet beplant het vijfvoudige aan product zou opleveren.

Typisch is dat onder de middelen, in Engelsch Indië ter hand genomen om der noodlijdende indigo-cultuur te hulp te komen, is: om Java-indigo te ontbieden, uit onze kolonie dus, waar de indigo-cultuur zoo goed als op apengapen ligt.

De katoen-productie in Engelsch-Indië wordt op slechts 3.240.000 balen of 15 percent minder dan in Februari 1905 geschat. Nu de katoen-industrie in de kolonie zich tengevolge van de Swadeshi-beweging aanmerkelijk heeft uitgebreid, in het laatste jaar vermeerderde het aantal weefgetouwen met een even groot aantal als in het heele voorafgaand tienjarig tijdvak, de binnenlandsche consumptie dus zooveel grooter wordt, komt deze tegenvaller voor de buitenlandsche consumenten al hoogst ongelegen.

De, sedert eenigen tijd door het Bureau of Science te Manilla genomen proeven met de fabricage van papier uit inlandsche grondstoffen — afval van Manilla-hennip, alang-alang en diergelijke — zijn met goeden uitslag bekroond. Het voornemen bestaat om zoodra 4000 vellen kunnen worden geproduceerd deze in het, sedert 1 Januari jl. door genoemd bureau uitgegeven *Journal of Science* op te nemen, zonder eenige voorafgaande bijzondere bewerking, opdat de handel zich een juist oordeel kunne vormen over de waarde van het inlandsch product. Mocht het tot eene inlandsche papier-fabricage in de Philippijnen komen, dan is haar nu reeds een concurrent naar de ruwe grondstof geboren in een amerikaanschen firma, die voor hare specialiteit afval van Manilla-touw behoeft en nu den afval van Manilla-hennip in de Philippijnen doet opkoopen.

Aan het engelsche Imperial Institute werd ter fine van onderzoek een monster »katoen« uit de gefedereerde maleische staten toegezonden. Het monster bleek geen katoen, maar kapok te bevatten van zeer goede aan die van Java-kapok nagenoeg overeenkomstige qualiteit. Het bevatte evenwel een ietwat kleiner percentage aan cellulose, 60.5 percent tegen 64.3 percent voor Java-kapok. De experts schatten de waarde van het onderzochte monster op $4\frac{1}{2}$ pence per engelsch pond, wanneer het product in eenigszins voldoende hoeveelheid, 50 tot 100 balen elk van 160 pond aan de markt te Londen zou kunnen worden aangeboden.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie!

Verzoeke beleefd plaatsruimte voor het onderstaande in het eerstvolgend nommer van het Orgaan van *Oost en West*.:

Met belangstelling las ik in het Koloniaal Weekblad, Orgaan der Vereeniging »Oost en West,« dd. 15 Maart jl. wat de heer Berkhout op mijn protest tegen diens lezing zeide.

Voor eene verdediging, waarvoor Uwe Redactie ZEd. de gelegenheid aanbood, *»ontbrak het hem aan tijd«*, U kreeg slechts *»eenige in de haast medegedeelde opmerkingen.«*

De heer B. beroept zich dan op de „best bekende »Ethographische werken over Suriname van de hand van »Prof. Joest en Pater van Coll, waar men in laatstge»noemde Studie over de Indianen, het verhaal van de »krabbenvangst als slot van de dokterstudie kan lezen.«

In mijn Protest heb ik 't ook niet tegen het verhaal als *zoodanig*; ik vond het slechts bedenkelijk, dat de heer B. dat verhaal, zonder zich van de *waarheid* daarvan te overtuigen, als *goede munt* kon aannemen en ook dacht

mij de *wijze*, waarop ZEd. dat teruggaf, nl. zonder eenige nadere toelichting hoegenaamd, aan bedenking onderhevig.

Deze is nu de degelijke, betrouwbare bron, waaraan de heer B. het verhaal van den *krabbenvangenden esculaap* ontleende; — maar is dat van dien *onkwetsbaren boschneger* ook uit even zuiveren bron geput?

De heer B. laat in het midden, wien wij *die* geleerdheid moeten danken — maar wij kregen bij monde van den leeraar daarvan dan toch te genieten.

Maar wat hebben wij in den Haag aan dergelijk nieuws? Ik herhaal: de toehoorders gaan slechts met verkeerde indrukken naar huis en schertsend wordt de *onzin verder verteld.*

Voor eene lezing — ook over Suriname, — vrage men zich eerst af: is de leerstof, mijn verhaal, *geschikt* — *dienstig* en *in het belang van land en volk* (van *Suriname*) en zal mijn voordracht daardoor *voor mijne hoorders nuttig* zijn?

Ik betwijfel sterk, of deze twee vragen — om van anderen niet te spreken — toen bij de keuze der te behandelen onderwerpen hebben gegolden. Een en ander deed mij dadelijk denken aan den Engelschen humorist Jerome K. Jerome met zijn indrukken over Holland. Hoewel geestig beschreven, blijft het dan toch onjuist: »dat er in Holland geen armoede is; dat de bedelaar hier wordt aangegaapt, als een wezen uit eene andere wereld en dat de boerenarbeider hier in een huis woont met zes kamers«.

Daar de *»Krullotenziekte niet voldoende wetenschappelijk »blootgelegd is«*, mochten de hoorders van dien avond zich tevreden stellen met de mededeeling: *»dat deze »kwaal der kolonie veel nadeel bezorgt.«*

Wanneer en door wie zal die dan eindelijk voldoende wetenschappelijk worden blootgelegd, als de heer B. ook, zich zoo daarvan afmaakt?

In Suriname vooral is het geen nieuws meer, dat die krullotenziekte veel schade en wat meer zegt: *armoede* en nameloos *leed* veroorzaakt.

Eene theorethische uiteenzetting van »Schimmelziekten, »die in Europa ziekten veroorzaken, welke op de krul- »lotenziekte gelijken«, is bij eene *populaire* lezing zeker niet noodig — werd ook niet verwacht, — maar, dat die er misplaatst zou zijn omdat *ik* de eenige *Surinamer* was, bij de lezing tegenwoordig, kan toch niet ernstig gemeend zijn? De heer B. wist toch niet, of ik al dan niet aanwezig, dan wel alleen als Surinamer zou zijn — men leest toch ook niet voor een vooruit besteld publiek, is het wèl?

Van het verhaal van den *Bosch-Papaya* verloor ik *niets*, — diens latijnschen naam niet, diens holheid niet en heb ook volkomen begrepen diens *interessante samenleving* met zekere mierensoorten; wat wij *ook* vinden kunnen bij zekere mooie Orchidé en andere planten.

Maar daar hebben wij weêr de belangstelling van den leeraar voor den *Boesie Papaya*; nergens in mijn Protest toch die holheid betwijfelende, komt de leeraar reeds bij het *vermoeden* dat dit bij mij het geval zou kunnen zijn, voor zijn lieveling *en garde*.

Ik haast mij, hier hulde te brengen aan de leuke mieren, die den vrede met den Bosch-Papaya zóó weten te bewaren, dat er zelfs sprake zijn kan van eene *interessante samenleving.*

Van den *wortel* van de Casave sprekende, bedoel ik met *»vrucht«* het *eetbare* — het *genietbare* deel, het *voortbrengsel* van dit *knol*gewas. In dienzelfden zin spreekt men van:

vrucht van een onderhoud, -
vrucht van eenig onderwijs,
vrucht van eene lezing.

Deze taalkundige nuance is niet onbegrijpelijk.

Dat de *Casave* evenals de *aardappel*, iets als een *vrucht* (evenwel niet eetbaar) bovengronds geeft, *weet* ik; ik weet ook, dat de uitdrukking: *»Vanille uren ver* **ruikende** (*niet* in mijn Protest te vinden) heel wat anders beteekent dan: *»Vanille uren in den omtrek* **geurend** (wél in mijn Protest te vinden).

Tusschen *ruikende* en *geurende* (riekende) is nog al eenig verschil, een verschil, dat alle kinderen van 12 jaar in Nederland en Suriname even vlug zullen vinden, als dat tusschen de *vrucht* en den *knol* bij aardappel en casave.

Over al het waardevol hout in de bosschen van Suriname sprak de heer B. *dien* avond niet, omdat hij reeds *»de financieele zijde van het boschbezit verleden jaar in het »Ind. Genootschap besproken had.«*

Kostbaar *hout* en andere schatten zijn er in Suriname intusschen *wèl*; de *boschnegers* weten ze *wel degelijk*, zij het ook op primitieve en hoogst omslachtige wijze, te vinden, terwijl de firma Tubergen en Daam en andere afschepers op de Europeesche markt er hun voordeel meê weten te doen.

De vanille komt, natuurlijk verspreid, voor in de bosschen en, zoolang ze nog *niet* in Paramaribo wordt *gekweekt*, is zij vandaar tot op heden zeker met de *minste* kosten, te **halen**. Een feit is het, dat een jonge man uit het district Nickerie, op zijn terugreis van de balatavelden, *enpassant* een vrij grooten zak daarmede wist te vullen, wat hem een aardig duitje opbracht.

Dat de aangelegde tram waggon-ladingen daarvan zal vullen — niemand is dwaas genoeg, dit te onderstellen, maar wèl zeker is het, dat de tram Suriname commercieel zeer zal dienen. Verkeersmiddelen toch werpen alle slagboomen van onbekendheid met het binnenland terug. — De *Congo* floreert, waarom *Suriname* ook niet? Wij maken ons op dat punt ook niet ongerust, wij beginnen pas.

Eene mooie zinsnede, waar de heer B. zegt: »ik zou »geen moed, tijd en lust hebben tien avonden à costy »over Suriname te lezen«. Dat neem ik gaarne aan uit dien zin blijkt zijn gebrek aan *vriendschap* en *liefde* voor Suriname en uit het eerst gebruikte zelfstandig naamwoord gebrek aan de meest noodige, maar ongenoemde factor: *kennis* van Suriname.

Waarom dan ook over de kolonie begonnen, wanneer de houtkap niet loonen zal — wanneer het dwaasheid is de schatten in de bosschen op te hemelen, wanneer èn moed, èn tijd, èn lust niet aanwezig zijn, om over Suriname tien avonden te lezen?

In Suriname is summa summarum niets zoo mooi en waardevol voor eene lezing in den Haag, als de boschneger met zijn Obia en Bakoe, de indiaan met zijn krabbetjesvangst; de boesie papaya in *interessante samenleving* met een mierensoort! —

Nu is het wel niet noodig te betreuren, dat de lezing een negatief resultaat bij de hoorders kan hebben gehad — het is thans toch te laat om dezen gemaakten indruk weg te nemen; de opmerkingen van den heer B., zeker in der haast medegedeeld, getuigen nu weêr, dat ik bij mijn Protest juist gezien heb en neem ik daarvan dan ook geen woord terug.

20 Maart '06 — C. A. Duurvoort
den Haag. — W. I. Ambtn.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den .... 190....

Straat of gracht ....

.... Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in N. I. Januari 1906.

Aanteekening op de nieuwe failissementwetgeving, door Mr. C. A. Wienecke. — Nogmaals iets over de rechtstreeksche geldelijke uitkomsten van de Staatsexploitatie in de Houtvesterijen, door A. E. J. Bruinsma. — Het nut van spoorwegen in oorlogstijd, door A. W. E. Weijerman. — Een nieuwe bron van caoutchouc, door W. G. Leembruggen. — Gecondenceerde melk en melkpoeder, door J. F. C. Nieuhuis. — Boomen in de nabijheid van huizen, door V. M. — Daloewangpapier. — Gedroogde bananen of pisang. — Cacao onder de schaduw van den Castilloa-boom. — Productenmarkt, vracht en koersen.

Weekblad voor Indië. 2e jaargang. No. 42.

Over de afschaffing van het Fransch, door S. Heijmans Jzn. — De overstroomingen in Oostelijk Semarang met foto's en een kaart. — De schietwetstrijd voor geheel Indië (met foto). — Indische indrukken II, door Carlo. — Borel Ruzius (ingezonden), door F. P. H. Prick van Wely. — De regentsdochter, roman van Victor Ido (vervolg), enz.

Tijdschrift van het Kon. Ned Aardrijkskundig Genootschap 1906. No. 2.

Topographische und geologische Beschreibung der Petroleumgebiete bei Moeara Enim (Süd Sumatra), von Dr. A. Tobler (met platen en kaarten). — Bezoek aan den kannibalenstam van Noord Nieuw-Guinea, door Th. H. Ruijs (met kaart en afbeelding). — Bestijging van den Tjerimai, door J. A. Dekmatel. — Eruptie van den Merapi (Padangsche Bovenlanden), door Red. — De naam Halemahera, door P. A. Oudemans, met toelichting, door Joh. A. F. Schut.

De Indische Mercuur. 20 Maart 1906. No. 12.

Welke beginselen beheerschen de al- of niet-uitbreiding der grenzen van de Gouvernements-kina-onderneming? door v. G. — De ervaringen der laatste jaren en de vooruitzichten op het gebied der caoutchouc-cultuur in de Nederlandsche Overzeesche gewesten, door A. H. Berkhout. — J. G. Loten en W. H. de Beveren (Twee Indische natuurliefhebbers uit de 18e eeuw), door D. Ferguson. — Cacaoproducten van Suriname. — De Hamburg-Amerika-lijn. — Landbouwreglement voor de residentiën Soerakarta en Djokjakarta. — Bemestingsproeven met kalkstikstof — Verslag van het Mijnwezen over het 3e kwartaal 1905. — Uitvoer van Java. Enz.

N°. 13. Donderdag 29 Maart 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.«

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	*f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	*f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's-Gravenhage.

Herinnering aan de:
ALGEMEENE VERGADERING

op **Zaterdag 31 Maart 1906**, des avonds te 8 ure in het Gebouw der Vereeniging *Laan v. Meerdervoort* 195.

Agenda.

1. Bestuursverkiezing.
2. Rekening en verantwoording over 1905.
3. Verslag over het jaar 1905.
4. Opmaken der Candidatenlijst voor het Hoofdbestuur.
5. Verkiezing van Afgevaardigden voor de a. s. Algemeene Vergadering der Vereeniging.
6. Voorstel van het Bestuur tot het verkrijgen van rechtspersoonlijkheid der Afdeeling.
7. Opgaven der punten, die de Afdeeling op de a. s. Algemeene Vergadering der Vereeniging wenscht behandeld te zien.

Het Bestuur.

II. Van het Dagel. Bestuur der Vereeniging:

A.

De hoofdbestuursleden, volgens rooster dit jaar aan de beurt van aftreding, zijn:

Mr. H. Smeenge te Amsterdam.
Mevrouw *A. van Hengst—Haus* te Apeldoorn.
De heer *F. P. L. van Driel* te Breda.
„ *J. L. Pierson* te Nijmegen.
en „ *Th. J. A. van Zijll de Jong* te Zutphen.
(Zij zijn allen herkiesbaar).

Ter vervanging van Mr. *D. Fock*, vroeger te Rotterdam, thans Minister van Koloniën, en van den heer *G. A. Scherer* te 's-Gravenhage, den vice-president, die ons door den dood is ontvallen, moeten ook candidaten worden gesteld, ter keuze van de aanstaande Algem. Vergadering der Vereeniging.

B.

Op **Woensdag 4 April** a. s. zal, in de ontvangzaal van het Hotel de Twee Steden te den Haag, de derde der door een comité hier ter stede beraamde z. g. *drawing-room-meetings* (het rechte hollandsche woord is er nog niet voor gevonden) worden gehouden, waarbij door de presidente onzer Vereeniging, voor een beperkt aantal gasten, het doel en streven van »Oost en West« zal worden uiteengezet. Zooals wel van zelf spreekt, werden alleen die personen uitgenoodigd, van wie verondersteld kan worden, dat zij niet ten volle bekend zijn met ons doen en laten in het belang van *Grooter Nederland*, van ons trachten om hier daadwerkelijke liefde voor Ned. Oost- en West-Indië, en omgekeerd, ginds bij de inboorlingen in Oost en West meer algemeen genegenheid en vertrouwen jegens Nederland op te wekken.

Wegens de beperkte ruimte kunnen er slechts enkele bestuurs- en commissie-leden dien avond tegenwoordig zijn. Wij houden ons echter aanbevolen om opgave, aan de secretaresse mevr. de Jong—Overman, Hooge Nieuwstraat den Haag, van adressen van die personen, niet leden, van wie men denkt, dat zij eene uitnoodiging tot bijwoning dezer bijeenkomst zouden op prijs stellen.

III. Van Boeatan:

Aan den **wereld-wedstrijd van kunstwerk door vrouwen**, uitgeschreven door het Parijsche blad, *Le Gaulois*, waarvoor ook eene Nederlandsche commissie is benoemd en H. M. de Koningin Moeder het eerevoorzitterschap aanvaardde, zal ook worden deelgenomen door »Boeatan«, die daartoe eenige door Oost- en West-Indische vrouwen vervaardigde zeer fraaie kunstnijverheidstukken afstond uit hare permanente tentoonstelling met gelegenheid tot verkoop en nabestelling, Plaats 9 den Haag, welke zeker niet in kunstwaarde voor die harer Europeesche zusteren behoeven onder te doen en ongetwijfeld een sieraad zullen vormen der Nederlandsche inzending, die, vóór dat zij ter tentoonstelling in het *Palais de Glace* (*Champs Elysés*) wordt opgestuurd, van 9—11 April a.s. in een paar zalen van Pulchri Studio (ingang Hooge Nieuwstraat) ter algemeene bezichtiging zal worden gesteld.

Ook onze, dagelijks van 10—6 uur, voor iederen belangstellende vrij toegankelijke lokalen, **Plaats 9**, trekken nu, met de komst der lente, de dagen beginnen te lengen, meer en meer bezoekers, die, op hunne wandelingen er langs gaande, een kijkje komen nemen en daarna in de tot gezellige **theesalon** ingerichte achterzaal gaarne uitrusten, onder het genot van een, volgens de regelen van de kunst gezet kopje thee, met of zonder Indisch gebak.

Hoe Oost en West elkander nader komen.

Zijn de woorden O o s t en W e s t, in den naam onzer Vereeniging, verkortingen van: Nederlandsch-Oost- en Ned.-West-Indië, waarbij wij ons dan Nederland in Europa als middelpunt tusschen die beide denken, in den titel van het Engelsch-Indisch tijdschrift „E a s t and W e s t", (waaruit wij voor onze lezers reeds meer het een en ander aanhaalden), hebben diezelfde woorden echter een andere beteekenis: onder „het Oosten" wordt daar verstaan Britsch-Indië, onder „het Westen" Engeland of, breeder opgevat, slaat het eerste op Azië en het laatste op Europa. Toch trok een korte schets „W h e r e E a s t m e e t s W e s t", van Hanbury Brown, in de jongste Juli-aflevering van dit maandblad bizonder onze aandacht, omdat er toestanden en denkbeelden in worden uiteengezet, die in beginsel even goed toepasselijk zijn op onze Oost en West, met Nederland als spil tusschen beide.

Met den schrijver zijn wij het volkomen eens, dat de afstand tusschen het Westen en hèt Oosten in de laatste tijden aanmerkelijk is verminderd. Niet alleen in letterlijken, geografischen zin is dit het geval, — zoowel door de groote toename en verbetering der verkeerswegen te land en te water, als door de algemeene uitbreiding van het post-, telegraaf- en perswezen, — ook op geestelijk en wetenschappelijk gebied heeft, mede als een gevolg hiervan, een meer en meer merkbare toenadering plaats, welke ten zeerste in de hand gewerkt wordt door de zich alom onder de menschen baanbrekende humanitaire en altruïstische gevoelens.

Terecht merkt hij o.a. op, dat, na de doorgraving van de landengte van Suez, die de Roode met de Middellandsche zee in verbinding bracht, ook de scherpe afscheiding tusschen Europa en Azië weggenomen werd. Stoomschepen, beladen met Oostersche producten voor de Westersche markten varen in het Suezkanaal thans immers rakeling langs die, welke de Westersche artikelen overbrengen naar het Oosten.

Als het terrein bij uitnemendheid, waarop Oost en West elkander nu in nauwe aanraking ontmoeten, noemt hij Egypte. Bewoners van alle vijf de wereld-deelen ziet men er in gala-kostuums op het jaarlijksche hofbal bij den Khedive en in hun dagelijksche plunje op de voorgalerij van Shepheard's Hotel te Caïro, dat juist daarom zoozeer in trek is.

De reiziger, kersversch uit zijn Westersche omgeving daar overgeplaatst, maakt, reeds bij het binnentreden van dit zijn nieuwe tehuis, kennis met het echt Oostersche, in den vorm van een waarzegster, die hem al dadelijk zijn toekomstig levenslot voorspellen wil.

Vijftien mijlen noordelijk van Caïro liggen de beroemde waterbouwwerken, die algemeen bekend zijn onder den naam van D e l t a B a r r a g e. De Khedive in eigen persoon leidde er Z. M. den Koning van Siam rond, beiden Engelsch sprekend, terwijl een Britsch ambtenaar, in dienst van den Khedive, achter hen staande, de trolley bediende; een anderen keer kwam de Gaekwar van Baroda, als gast van dienzelfden Engelschman er een kijkje nemen en klommen zij samen de hooge ladders op en af, alsof die oostersche prins daaraan evenzeer van kindsbeen af gewend was, als de westerling.

Waar voor sommigen het Oosten als het land van het ver verleden, vol oude, geheimzinnige gewoonten, het Westen daarentegen als de oorsprong van onze hedendaagsche wetenschappelijke ontwikkeling geldt, daar kan Egypte ook in dit opzicht als een ontmoetingsplaats worden beschouwd. De meest typische vertegenwoordigers van de oude en de nieuwe wereld komen elkander daar tegen: op de macadam-wegen van Caïro snort de automobiel langs den kameel, diens evenbeeld in logheid, onbetrouwbaarheid en neiging tot onverwachten stilstand; een blonde fietsrijdster haalt blozend een ouden, rimpeligen Sheik op zijn muildier in. Op de gouvernementskantoren tikt onophoudelijk de schrijfmachine uitvoerige bescheiden, terwijl in de poort van hetzelfde gebouw een voorwereldlijk schrijver met veel inspanning in het Arabisch een verzoekschrift zit te pennen voor een fellah, die de kunst van schrijven niet verstaat. Pyramiden en Sphinxen zijn nu de eindpalen van een electrische tram, door een Belgische maatschappij beheerd.

Nog een treffend voorbeeld hoe het heden en het verleden, — hoeveel tijd er ook tusschen mòge zijn

verloopen —, kunnen samengaan: de Pharao's uit onzen Bijbel, die duizenden van jaren geleden alle mogelijke voorzorgen namen, opdat hunne lijken onder rotsblokken verborgen zouden blijven, zijn thans uit die schuilhoeken in de woestijn te voorschijn gehaald, en in lange rijen van glazen kisten in de nieuwe, oudheidkundige museums van Caïro ter bezichtiging gesteld. Hunne praalgraven in Opper Egypte worden nu inwendig electrisch verlicht, — tot grooten schrik van de vele vleermuizen —, omdat de hedendaagsche beschaving er behagen in schept daar rond te wandelen en het wonderbare schrift te bekijken, dat slechts zoo weinigen weten te ontcijferen.

En nog verder in de oudheid teruggaande: lang vóórdat deze beruchte Pharao's leefden, en toen Jozef, uit het bijbelverhaal, in Egypte nog een onbekende was, werd daar een beroemd waterwerk onder handen genomen, bekend onder den naam van het Moerismeer, dat het te veel aan water van den Nijl bij overstroomingen opnam en het weder over het land verdeelde in den drogen tijd. Waarschijnlijk was het oorspronkelijk een natuurlijk bekken, dat door de Pharao's uit de 12de dynastie door middel van kunstwerken in zoodanigen staat was gebracht, dat het als waterverzamel- en uitdeelings-plaats kon dienst doen. Toen Herodotus, 450 jaren vóór Chr., Egypte bezocht, was het nog in werking, doch in de 2000 jaren, die sedert verliepen, schijnt dit meer verdwenen te zijn, zoodat men thans de vroegere ligging er van niet eens juist meer bepalen kan en sommigen zelfs het bestaan van dit Moeris-meer in twijfel trekken.

Als eenige overblijfsel van die vroeger zoo beroemde Moeris-kom wordt echter door deskundigen thans beschouwd het kleine Koeroen-meer, in het laagste deel van de tegenwoordige provincie Fajoem, 140 voet beneden de oppervlakte der zee gelegen. Hoe 't ook zij, meer dan duizend jaren lang is het bestaan van dat Moeris-meer, dat als reservoir voor het overtollige Nijlwater diende, uit 's menschen geheugen gegaan.

Maar nu, in onze dagen, is Egypte een ander waterreservoir rijk geworden, in de bedding van den Nijl zelf, vlak boven de Assoean-waterval, een waardig opvolger van dat aloude wonder-meer. Wist de wijze en kundige Pharao uit de 12de dynastie zijn land tot grooten bloei te brengen door het water van den Nijl te regelen, nu ruim 20 jaar geleden, luidde het voorschrift van Lord Dufferin, na zijn onderzoek van het in verval verkeerende Egypte: vóór alles moeten de irrigatie-werken worden verbeterd; en wel: door ingenieurs uit Indië. In het Oosten toch zijn de theoretisch best onderlegde Engelsche waterbouwkundigen door de praktijk tot de knapste technici gevormd. Westersche ontwikkeling en Oostersche ondervinding moeten samenwerken om Egypte weer te doen opleven. En welk een verblijdend groote verandering ten goede valt er na deze twintig jaren waar te nemen! De gedurende al dien tijd, dag aan dag, onverpoosd verrichte arbeid heeft Egypte, toen een pauperstaat, die op het punt stond bankroet te gaan, herschapen in een land, dat thans in aanzien staat en welks bevolking in tevredenheid leeft.

Eigenaardig wappert dan ook de Engelsche vlag (Union Jack) naast de Egyptische in broederlijke eensgezindheid op de poort van het Paleis te Kart-hoem, juist boven de plek, waar de groote Gordon stierf, die zijn leven veil had in het belang van Oost en West beide.

De zielen der Kruisvaarders en die van Saladin's voorvechters kunnen thans in volmaakten vrede rusten, want er heerscht geen strijd meer tusschen het Kruis en de Halve Maan, gezamelijk wijden beider volgelingen zich aan éénzelfde grootsche taak: het opheffen van een tot slaafschheid onderdrukt volk tot een waardig, vrij en onafhankelijk bestaan, tot den geluksstaat van een goed-bestuurde natie.

Dit is immers ook het ideaal, dat wij Nederlanders trachten te verwezenlijken opzichtens Nederlandsch-Oost- en West-Indië.

Pers-kroniek.

Inhoud: »Indische commentaren«, door »Oud-gast« in Land en Volk. — Van een subsidie, verleend aan een Hoogere Burgerschool voor Meisjes, die geen Hoogere Burgerschool is; een »bevoorrechting«, waartegen W. B(ogaart) in De Tijd te velde trekt. — Koloniale ruzietjes in »Ingezonden stukken«, in de Avondpost, over Suriname tusschen den heer Duurvoort aan de eene zijde en de redactie en de heeren van Gelder en Berkhout aan de andere zijde, alsook in de Nieuwe Courant over een belasting, geheven zonder ordonnantie, waarbij een »Oud-gast« het opneemt voor wet en ordonnantie. — Een »slotwoord« van den Curaçaoschen correspondent van het Vaderland in zake de Curaçaosche bankquaestie.

»Oud-gast« zet in *Land en Volk* zijn »Indische commentaren« voort.

Ditmaal, n.l. in het nummer van 24 Maart, geeft hij een potpourri van »commentaren«: de mijnbouw, Timor, Korintji en Deli worden »gecommentarieerd«, niet precies op een wijze en in een vorm, als in een dagblad te doen gebruikelijk is; maar zooals b v. een kapitein in Indië aan zijn vrouw in Nederland over de »zaken« zou schrijven. »Kwaadwilligen«, »verzet van menschen«, »radja's«, etc., etc. worden beschreven en bekeken, heelemaal met den militairen bril en een Hoog Edel gestrenge, een lid der Staten-Generaal, »Kamerman« »tout-court« genoemd.

Dat geeft wel een zekere charme, een cachet van originaliteit aan zijn geschrijf, dat overigens weinig belangrijks bevat.

Alleen hetgeen hij over Deli zegt — en daarbij schijnt hij wat in couranten jargon »tuyau« of te wel trechter heet, te pakken gehad te hebben —, heeft eenige actueele waarde. Hij schrijft dan:

»Ik vernam uit goede bron, dat de heer Hoetink, ambtenaar voor de Chineesche zaken, thans voor goed terug komt. En zijn functie als inspecteur van den arbeid dan? Die wordt vermoedelijk aan den kapstok gehangen. De Deliman, die me dit mededeelde, wist mij te vertellen: dat de heer Hoetink het minder aangenaam heeft gevonden, dat zijn laatste ontwerp voor een koelie-ordonnantie een phenomenalen tijd bleef rusten te Buitenzorg. De arbeidsinspectie wordt weer van de baan geschoven en daarmede zullen nu de magistraten worden belast; de tijd daarvoor zullen zij kunnen vinden, doordien hun een gedeelte van de rechtspraak zal worden ontnomen en op de schouders gelegd van de omgaande rechters.

»Deze laatsten zullen er toch komen, nu de G.-G. gelukkig, ondanks het ongunstig praeadvies van den Raad van Indië en den procureur-generaal van justitie, den minister Fock heeft weten te overreden om Deli een raad van justitie te geven. Ingewijden vertellen mij, dat dit 'n werkelijke verbetering zal zijn, waardoor voorkomen zal worden, dat, met tusschenpoozen van eenige jaren, weer eens 'n administratief onderzoek naar misstanden moet worden gelast. Of dit wel waar is, ben ik zoo vrij te betwijfelen. Ik sprak een ander Deli-man, die mij zeide, dat een raad van justitie en voldoende politie uitstekende zaken waren, mits de hoofdzaak: de arbeidsinspectie, de derde van het triumviraat blijft.

»En waarom? vroeg ik. Omdat de oude fout anders bestaan blijft en die is, dat men noch van de mannen van het gerecht, noch van de ambtenaren B.B. kan vorderen, dat zij Javaansch en Chineesch kennen. Reeds zal er iets te redden zijn, wanneer de omgaande rechters ten minste Javaansch kennen en dit bij hun benoeming in aanmerking wordt genomen, zoo zeide mij m'n zegsman.

»En waarom laat het gouvernement, dat dit toch ook wel zal weten, de arbeidsinspectie nu toch glippen? vroeg ik.

»Het schijnt, dat ook hier de N.-I. regeering de handen gebonden zijn door »perintah aloes« uit patria, onder het consigne: penning zestien!

»Niettemin is er in Deli, door al wat over dit gewest te doen is geweest, toch verbetering gekomen. Wel gaat Hoetink terug, maar ook van zijn arbeid in dat gewest zijn goede dingen blijven hangen. O. m. zijn er tal van huishoudelijke besprekingen met de planters geweest, die tot verscheidene, niet bepaald bij de wet voorgeschreven, maar toch door onderling overleg tot stand gekomen en stilzwijgend geadopteerde verbeteringen in de arbeidsbepalingen hebben geleid.

»De oprichting van koeliescholen is o. a. mede op Hoetink's instigatie verkregen en de vrouwelijke koelieverpleging, die door de tabaks-mij Amsterdam-Deli zal worden ingevoerd, is daar ook niet vreemd aan.«

* * *

Veel deftiger dan de luchtige »Commentaren« van »Oud-gast« in *Land en Volk* is een bijdrage van W. B(ogaart), in *De Tijd* van 26 Maart, over het »Middelbaar Onderwijs in Ned.Indië.

Eerst wordt een kort resumé gegeven van de geschiedenis van dat onderwijs in Ned.-Indië, en dan volgt waar de schrijver het eigenlijk over — beter gezegd — *tegen* zal hebben, n.l. de subisidie aan een Meisjes H. B. School verleend, die geen H. B. School is.

Als wij er bij zeggen, dat deze onderwijs-inrichting opgericht is, dank zij het initiatief van Dr. Carpentier Alting en aanbevolen werd door het Maçonniek Tijdschrift behoeven wij wel niet te vermelden, gezien de afschuw van *De Tijd* voor de maçons en de maçonnerie, dat de hatelijke schoolstrijd door de kolommen van dit artikel waait.

Gelukkig zijn het niet de heftige termen en uitdrukkingen, waarmede ten onzent die strijd pleegt gevoerd te worden, het is meer gematigd, indisch, maar de schoolstrijd treedt er toch flink op den voorgrond. Na verschillen de citaten uit het »Maçonniek Tijdschrift« aangehaald te hebben, vervolgt W. B.:

»Uit deze citaten blijkt overduidelijk, dat de confessioneel moderne school voor meisjes is: eene inrichting van lager- en voortgezet lager onderwijs waaraan een cursus ter opleiding van onderwijzeressen is verbonden, als zoodanig dus een copie van het leerplan der Zusterscholen en van de Bijbelschool te Salemba (Batavia).

Tot zoover is alles en règle. Ik erken het recht der modernen om een moderne, bijzondere school op te richten tegenover de Zusterscholen, welke, let wel: onderwijs geven op neutralen grondslag; ik erken eveneens het recht dier school op een gelijke subsidiëering als de andere particuliere scholen, met gelijk leerplan, maar ik moet protest aanteekenen tegen de ongemotiveerde bevoordeeling dier school, zooals onlangs is geschied.

Wat namelijk is gebeurd?

De moderne school voor meisjes, voornamelijk een schoo

FEUILLETON.

Een weg naar den hemel.

Het was een heerlijke lentedag, zoo stralend en warm, als die alleen in het zonneland wezen kan. De hemel was donkerblauw en oneindig hoog; men zag geen enkel wolkje en de zon schitterde, dat het een lust was.

Een klein geraniumplantje, dat dicht tegen den muur van een grooten tuin bloeide, had het kopje hoog opgericht, om zich te laten koesteren door de heerlijke zon. De tuin, waarin het stond, behoorde aan een rijken man, die weelderig en maar alle dagen voor zijn plezier alleen leefde. Aan den anderen kant van den muur was een breede, stoffige weg, die dag in, dag uit, 's zomers zoo goed als 's winters, begaan werd door zwoegende menschen: mannen, vrouwen en kinderen, beladen met zware lasten. Sommigen van hen droegen zware vrachten op het hoofd, anderen weer op den rug, en weer anderen duwden zware, met zakken beladen handkarren voor zich uit. Ook waren er enkelen onder hen, die zich diep gebukt voortsleepten, maar men zag den last niet, want de zware steen, dien zij moesten dragen, lag onder hun kleed op hun hart.

Het was brandend heet en stoffig op den weg; de witte muren straalden een oogverblindenden gloed af, en de stof viel neer op het haar en het gelaat van de arme menschen, knarste tusschen hun tanden en brandde in hun oogen. Maar in den omheinden tuin viel zij niet meer, de stof, daar was het alles schoonheid; vol van bloemengeur en van verkwikkende schaduw. Alle boomen en struiken, boschjes en bloemen keerden zich ongehinderd naar de zon, en dronken de zoete lucht in, en wiegden zich blij heen en weer. Hooge palmen strekten in zelfbewuste, trotsche schoonheid hunne kruinen breed uit, en ernstige cypressen stonden in volle waardigheid rechtop en zagen recht naar den stralenden hemel op. De rozen wilden zich naar boven werken, en slingerden zich langs de kale stammen der palmen en eukalyptusboomen naar de hoogte en bloeiden daar in volle pracht.

De kleine geranium stond dicht tegen den muur aan. Zij was zóó klein, dat de deftige palm, die vlak bij haar stond, zijn onderste tak ver na beneden moest buigen, om haar te kunnen zien. In zóó vreeselijk schrikte de geranium van deze neerbuigende vriendelijkheid, dat zij een bloedroode streep kreeg.

„Wel, wel," zei de palm, „jij wilt ook al bloeien? Dat verraadt veel moed en geestkracht; je kunt het ver brengen!" En het plantje nauwkeurig beschouwende, vond de palm, dat het een krachtigen stengel had, en dat de teekening harer bladen zeker zeer mooi zou worden. „Je bent een veelbelovend plantje, jij," — en hiermee was het examen afgeloopen.

De geranium echter groeide, zonder te antwoorden, stil door en ontvouwde blaadjes van zulk een schitterende schoonheid en zoo prachtig van kleur, dat zij de aandacht trok van alle boomen om zich heen, die nu het veelbelovende, ijverige plantje met groot genoegen bekeken.

„Daar kan iets groots van je worden, wanneer je in goede handen valt," zei de palm. „Houd mij maar in het oog; wanneer je wat langer bent, moet jij je om mij heen slingeren, en dan groei je mee de hoogte in."

„Waar zal ik dan komen?", vroeg de kleine geranium schuchter.

„Wel, waar wij allen willen komen," verklaarde de palm. „Wij allen hier in den tuin zijn edele gewassen, en wij groeien recht den hemel in. Zie maar eens hoe voornaam ik er uitzie, en hoe trotsch de cypres daar staat."

De geranium zweeg, maar deed haar best om iederen dag meer te groeien, om dan ook in den hemel te komen. En in den zoelen, koelen nacht droomde zij van het Paradijs, waaruit al, wat goed was, voortkwam. In den hemel woonden immers ook de engelen, die 's avonds het groote maanlicht ontstaken en de kleine sterren, die 's zomers met hun rozekleurige vingers die mooie, roode streep door den hemel trokken en de zon wekten. In den hemel woonde ook de engel, die zijn vleugels in de zee doopte, en die hoog boven de aarde uitschudde tot de dauwdruppels neervielen. En wanneer het land van droogte versmachtte, riep hij een heel heir van engelen te hulp, die dan hun kruiken vol water schepten en de aarde met regen drenkten.

O! in den hemel te komen, dat was de grootste gelukzaligheid, dacht de geranium vol verlangen.

En zij groeide en groeide, tot zij op zekeren dag zóó groot was, dat zij over den muur heen kon zien. Al heel dikwijls had zij tegen den steenen muur op gezien en gedacht: „Wat zou er toch wel aan den anderen kant wezen?" Eens op een dag had zij zelfs den moed gevat den palm er naar te vragen; maar deze had, half kregelig, half minachtend de takken geschud en geantwoord: „Och, niets moois; niets dan stof en vuil en ruwheid."

Maar nu was de geranium zoo groot geworden, dat zij zelf over den muur heen kon kijken, en zoo zag zij dan neer op het gewirrewar in het stof; en zag zij de mannen, die al zuchtend en steunend hun karren voortduwden, en de vrouwen, haar zware lasten op het hoofd torschend. En zij zag ook halfnaakte

voor dochters van de meest bezittende klasse van Europeanen, ging ondanks de gewone gouvernements-subsidie financieel achteruit. Het stam-kapitaal verminderde, voor buitengewone bijdragen waren de deelhebbers niet te vinden, daarom moest vader gouvernement worden aangesproken.

Tot dit doel liet men op de deur spijkeren een ovaal bord met sierlijk opschrift: *Hoogere Burgerschool en pensionaat voor meisjes.*

Wellicht grondde men dat recht, niet op het leerplan der school, maar op het feit, dat aan de school verbonden zijn onderwijzeressen met acte middelbaar in een of ander vak.

Naar deze opvatting zal ook een fröbelschool voortaan een H. B. S. zijn, zoodra aan die school onderwijzeressen zijn geplaatst met acte middelbaar.

Op grond dezer naamsverandering verzocht het bestuur der school in kwestie om verhoogde subsidie.

Minister Idenburg, wellicht niet bekend met de finesse dezer zaak, deed het Bestuur der school mededeelen, dat het op zijn verzoek kon terugkomen, zoodra het wetsontwerp Kuyper, waardoor de mogelijkheid werd opengesteld, vrije, middelbare scholen van rijkswege te steunen, wet zou zijn geworden. Naar de in die Wet gestelde regelen, zoude dan ook een regeling worden ontworpen van gelijke strekking voor Indië.

De nieuwe minister trok dit wetsontwerp van dr. Kuyper evenwel in, en zie, thans word ik verrast door het volgend bericht van de jongst hier aangebrachte Indische bladen:

> — De meisjes H. B. S.
> Aan de directie der stichting »Hoogere Burgerschool en Pensionaat voor meisjes« te Batavia, is voor 1905, ten behoeve van de school alsnog een subsidie van ƒ 9700 verleend, boven de reeds toegekende ondersteuning.«

Inderdaad moet W. B. wel verrast zijn, als men hoort, dat er hier, in Nederland, drie katholieke H. B. scholen zijn, die geheel aan de eischen voldoen en geen subsidie ontvangen. Dat noemt hij »al te dwaas.« Ten slotte zegt hij:

»De subsidie kwam uit Holland. In Indië wilde de Gouverneur-Generaal geen andere subsidie geven dan welke de andere, precies dezelfde inrichtingen voor meer uitgebreid lager onderwijs, genieten. Ieder zal dat oordeel billijk moeten vinden.

»Nog erger vind ik deze bevoordeeling door toewijzing van bijna 10 mille aan die school, dewijl op het oogenblik de toestand der financiën zoo berooid is. Zie, op arme drommels, op weeshuizen, godsdienstig onderricht, wordt bezuinigd, en aan meisjes van goeden en officieren stand wordt het geld, bovendien geheel onverdiend, in den schoot geworpen!

»Het is een daad van bevoorrechting, waarin geen weldenkende mag berusten«.

Hoewel wij erkennen dat de zaak niet geheel »en règle« is, altijd als het bericht van het *Bat. Nwsbl.* geheel juist is, wat nog blijken moet — het Lorretje laat nog wel eens een eendje vliegen — zouden wij W. B. toch wel willen vragen: gesteld, dat de school eens *niet* door Ds. Carpentier Alting ware opgericht en gesteund, zouden dan ook alle »weldenkenden« in het geweer geroepen worden om deze »bevoordeeling« te veroordeelen? Bovendien, van de »modern-religieuse« tint van deze inrichting is niets te vinden in de aangehaalde citaten, en W. B. vergete ook niet, dat, hoe goed de zusterscholen in Indië ook mogen zijn — hij had er best ook kunnen toevoegen: door geheel Oost-Azië — niet ieder Protestant er op gesteld is om zijn kinderen, vooral zijn meisjes, naar een kloosterschool te sturen. Zoo'n heel enkelen keer hoort men wel eens »vage geruchten« zullen wij maar zeggen, van proselieten maken op die kloosterscholen en dat is toch bedenkelijk. Wij voelen dan ook heel wat meer voor het finantieele argument van W. B., dan voor de drie H. B. Scholen in Nederland, die geen subsidie kunnen krijgen en voor de afschrikwekkende aanbeveling in het »Maçonnieke Tijdschrift«.

***

Ruzietjes in »Ingezonden Stukken«, kleine koloniale kibbelpartijtjes, vinden wij in de *Nieuwe Courant* en in de *Avondpost*.

In de *Avondpost* een verweer van den heer Duurvoort tegen de redactie, die het niet op Suriname voorzien heeft en de beweringen van dezen west-indischen ambtenaar stuk voor stuk afbreekt.

Wij kunnen de geheele polemiek, die bovendien in een eigenaardigen trant is gevoerd, hier bezwaarlijk weergeven.

Genoeg zij, dat de heer Duurvoort het warm vóór Suriname opneemt; de *Avondpost* zich aan de zijde van den heer de Gelder schaart en herinnert aan de onverkwikkelijke gevolgen, die de goud-industrie in dat schoone land voor vele Nederlanders heeft gehad, waarmede het blad zeker geheel in den geest zal gesproken hebben van een groot aantal zijner lezers, die nu nog Suriname in hun kasboeken pro-memorie, zoo niet erger, hebben staan.

Dat is natuurlijk altijd een zeer sterk argument. Maar of dat nu onderst-en-boven werpt al datgene, wat de heer Duurvoort aanhaalt, ten bewijze, dat Suriname wèl een rijk land is, maar dat beter bestuurd en ontgonnen moet worden, valt te betwijfelen. De heeren Berkhout en de Gelder benevens de *Avondpost* maken zich wel een beetje vlug van de zaak af.

***

In de huishoudelijke rubriek van de *Nieuwe Courant* ontmoeten wij zoo waar weer een »Oud-gast«, die naar aanleiding van een necrologie van den betreurden onlangs overleden oud Raad van Indië, den heer G. A. Scherer, opkomt voor wet, ordonnantie en reglement.

In de necrologie had gestaan, dat de heer Scherer, als ass.-resident van Gorantalo, twee jaar lang een belasting had geheven, die nog niet bij ordonnantie was goedgekeurd. — Schrik van den »Oud-gast«!, — die dat geen staaltje van »doortastendheid« vond, maar eerder iets om te laken, om af te keuren.

Gelukkig was de redactie in staat »Oud gast« ten opzichte van wijlen den heer Scherer gerust te stellen.

Niet de heer Scherer, maar de heer van Hoëvell was de »schuldige.«

En de belasting . . . zonder ordonnantie geheven? — ja, dat is gebeurd. Niet alleen in Gorontalo, maar zelfs ook eens op Java.

Toch bestaat Java nog.

Met dat al, blijkt de »Oud-gast« van de *Nieuwe Courant* een eenigszins afwijkend type van het gewone soort. Immers gewoonlijk hebben »Oud-gasten« niet op met »ordonnantiën«. Veel te veel last in hun leven er van gehad, om die papieren kindertjes, na hun promotie tot »Oud-gast«, nog in bescherming te nemen. Neen, de schrijver in de *Nieuwe Courant* is zeer beslist een uitzondering op den regel.

***

In het *Vaderland* een slotwoord van zijn Curaçaosche correspondent in zake diens polemiek met het kamerlid Marchant over de Curaçaosche bankquaestie. Hij schrijft:

»Korten tijd na de verschijning van dat nummer, zal uw redactie ontvangen hebben een brochure, door de directie der Curaçaosche Bank uitgegeven, getiteld »Memorie naar aanleiding van de critiek van het Kamerlid Marchant op de regeling van de werkzaamheden der directie (van de Curaçaosche Bank) en op haar beheer«.

»Onze aanmerkingen op de beschouwingen van genoemd Kamerlid schijnen zijn eigenliefde gekrenkt te hebben, en daarom valt hij ons op een zoo heftige wijze aan, dat wij dit van een man, die de hooge positie van lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bekleedt, niet hebben kunnen verwachten.

»En wij zijn niet de eenige, die den schrijftant van dien afgevaardigde afkeurt; allen hier, die met de ware toestanden bekend zijn, hebben de overtuiging, dat de heer Marchant het geheel en al mis heeft.

»Wij stellen ons niet voor het door genoemd Kamerlid aangevoerde te wederleggen.

»De brochure van de directie der Bank, over dezelfde zaak, zal u en uw lezers de overtuiging geven, dat de subjectieve meening van den heer Marchant, dat wij geen deskundige zijn, en dat het treurig geschapen staat met

kinderen met verwarde haren langs den weg spelen en uitgehongerde honden naar een been zoeken. Maar het allermeest werd zij getroffen door het zien van een ouden man, die vlak tegen den muur lag en zich slechts zelden verroerde, omdat hij maar één been had. Dat was de arme Lazarus.

En telkens, wanneer de geranium over den muur keek, kwam haar een afschuwelijk benauwde lucht tegemoet, zoodat zij dacht, dat zij stikken zou, en zich dan gauw terugtrok. Maar wanneer zij dan weer bekomen was, liet haar de gedachte aan de zwoegende mannen, de lastdragende vrouwen en verwaarloosde kinderen geen rust, — en keek zij ten laatste toch weer over den muur.

Zoo ging het een geruimen tijd, tot op zekeren dag de palm zei: „Wat kijk je toch altijd over dien muur? Zie liever naar mij; door mij kunt ge opwaarts stijgen."

„Och," antwoordde de geranium, „ik moet maar denken aan die menschen daar beneden in het stof. Onze tuin is mooi en groot, wij hebben veel meer lucht en ruimte dan wij eigenlijk noodig hebben . . . waarom kunnen die arme menschen hier niet binnen komen?" —

„Hier binnen!", riep de palm ontzet uit, „hier, waar ik met mijns gelijken sta? Maar — voel je dan geen verschil tusschen mij en hen? Ik kan niet in het stof ademen, en zij passen niet op dezen bodem. Een ieder moet blijven, waar hij thuis behoort!"

De geranium zweeg, maar zij kon haar gedachten maar niet afhouden van dien weg aan de andere zijde, en vroeg den volgenden dag aan den cypres: „Waarom komen die menschen van dien stoffigen weg niet in onzen tuin? Gij ziet er zoo ernstig en nadenkend uit; gij zeker kunt mij wel zeggen, waarom die muur tusschen hen en ons is?" De cypres dacht een oogenblik na, en antwoordde toen vriendelijk ernstig: „je bent nog zoo klein, dat ik je eigenlijk niet moest antwoorden; maar ik zal het toch doen, omdat uit je vraag blijkt, dat je een goed hart hebt. Zie, het heeft God behaagd, ons hier, andere wezens evenwel in het stof te plaatsen. Een ieder moet blijven dáár, waar God hem geplaatst heeft. Brengen wij ons nu moedwillig in gevaar, dan komen wij om. Wij groeien in een reine, zuivere lucht den hemel in, een voorbeeld voor allen, die zich op den stoffigen weg bevinden, dat ook zij, evenals wij, met den blik naar boven den hemel moeten zoeken."

„Maar die mannen, die karren voortduwen, en die vrouwen, die lasten dragen, moeten toch naar den grond voor hun voeten zien," waagde de geranium op te merken.

De oude cypres verwaardigde zich niet, hierop te antwoorden. En de geranium liet het kopje hangen en dacht er over na. Maar daar ze zelf ook geen antwoord vond, keerde zij zich met de vraag naar de prachtige roos.

„Je kunt wel zien," zei deze, „dat je van geringe afkomst zijt; bah! hoe kan men toch in zoo'n dwaling verkeeren! Je verlaagt je bepaald, en zult je hier in den tuin onmogelijk maken. Soort zoekt soort — voel jij je meer thuis in het stof, welnu, dan is dat een teeken, dat je daar ook thuis hoort."

Tegen den avond zette zich een fladderende vlinder op de geranium neer. „Lieve, mooie vlinder," fluisterde zij, „gij hebt zooveel van de wereld gezien; zeg me toch eens, waarom de muur er eigenlijk is, en waarom de menschen aan den anderen kant niet hier in den tuin komen?"

En de bontgevleugelde gast antwoordde met een fijn, zilver stemmetje: „Dwaze bloem, wie vraagt er nu naar zulke dingen! Jij bent jong en mooi; verheug je in het schoone leven! Dat denken maakt oud vóór den tijd. Geniet het oogenblik!"

En weg vloog de vlinder.

De kleine geranium had nu van alle zijden dus gehoord, dat zij dwaas deed en op den verkeerden weg was. En den geheelen nacht moest zij maar denken en denken; maar toen den volgenden dag de heete middagzon weer scheen en de droge stof opwarrelde, moest ze weer over den muur heen kijken. En toen zij zag, hoe de mannen hun kruiwagens lieten staan en zich steunend het zweet van het voorhoofd wischten, hoe de vrouwen haar kleeren los maakten en de ongelukkige man zich dicht tegen den muur aandrukte, om toch maar zooveel mogelijk schaduw te hebben, toen — behoefde zij niet langer te denken. Met één zwaai had zij den eenen groenen arm over den muur heen gestrekt en klemde dien aan de buitenzijde vast; weldra volgde de andere tak; en nu groeide zij wat zij kon en rekte zich met alle kracht zoo ver mogelijk uit, om toch maar beneden te komen. Wat zij daar eigenlijk wilde, en waarom zij juist dezen weg nam, wist zij zelf niet; zij had ook geen tijd meer daarover na te denken, want dag en nacht werd zij slechts bezield door één gevoel, één wensch: beneden te komen bij de lijdenden en verdrukten, die in het stof arbeidden. Zoo klein en teer als de geranium zelf nog was, zoo krachtig en vast was niettemin haar wil. Vlug klom zij den muur langs naar beneden, — haar wortelen moesten werken, of zij wilden of niet. En het duurde dan ook niet lang, of de voorbijgangers begonnen haar op te merken. De mannen en vrouwen, die zich een oogenblik tijd gunden om uit te rusten, zagen vriendelijk verbaasd naar het moedige plantje op, de kinderen sprongen tegen den muur op, om te zien, of ze het ook pakken konden, en lachten vroolijk, wanneer ze het even met de vingers aanraakten, terwijl de arme, ongelukkige man, die elken dag door zijn

onze kennis, te eenenmale verkeerd en ongegrond is.

»Het staat den heer Marchant vrij ook de directie der Bank als niet-deskundigen en als lijdende aan gebrek aan kennis te qualificeeren; alleen hierdoor zou hij zijn oordeel over ons schrijven kunnen bevestigen.

»De brochure is uitgebreider in de behandeling der quaestie dan onze correspondentie, doch daarin werd het door ons medegedeelde in geenen deele tegengesproken; integendeel, volkomen bevestigd.

»Het moet een zonderling begrip zijn, dat alleen zij, die een land niet kennen, geacht zouden moeten worden op de hoogte van alles te zijn wat den toestand en de administratie daarvan betreft. Veeleer zou men moeten aannemen dat zij, die enkel op inlichtingen, door dezen of genen verstrekt, afgaan, niet op de hoogte kunnen zijn van landen, hun te eenenmale onbekend».

Deze slotzin van den gemoedelijken Curaçaoër — een vechtersbaas had de heer Marchant zeer waarschijnlijk op diens hooghartige repliek op een andere manier getracteerd, wekt een licht vermoeden op, dat hij van het parlementaire »stelsel« nog geen goed begrip heeft.

Immers, wat doen de heeren in de Kamer anders, dan gewoonlijk juist praten over »inlichtingen«, die zij ontvangen hebben en over landen, die zij niet kennen en toestanden, waarvan zij niet op de hoogte zijn?

Dat is juist de zaak, waarvoor zij in de Kamer zijn, en waaraan zij ook al weder niets kunnen doen. Dat is het »stelsel«.

De correspondent moet maar eens de *Handelingen* nalezen, dan zal hij wel beter op de hoogte komen. In elk geval behoeft hij heelemaal niet benauwd te zijn, dat de heer Marchant het antwoord zal schuldig blijven, dat deze heer ook maar één oogenblik zal twijfelen, of hij, wat betreft de Curaçaosche bankzaken, niet veel beter gerenseigneerd is dan de bankdirectie zelf.

Daar is geen quaestie van.

Uit de Oost-Indische Mail

De »**verwildering« in het leger** wordt in 't *Soer. Hbl.* van 19 Febr. door **M. W.** als een vaststaand feit besproken, dat hij op historische gronden tracht te verklaren. De schrijver gaat zelfs zoover de consequentie te aanvaarden van een *guerre à outrance* in Atjeh, een verdelgingsoorlog dus: en tracht dan te bewijzen dat daaruit noodzakelijkerwijs verwildering moet voortvloeien. In dit verband heet het openbaar maken van feiten, welke op die verwildering wijzen, »overdreven humaniteit« en dus glad verkeerd. De uitwerking op den militair in vredesgarnizoen zou zijn, dat hij gaat zeggen: „Ik word toch gedoodverfd als beroepsmoordenaar en wreedaard; ik heb eenmaal dien naam, welnu, dan zal ik 't ook zijn!«

Het *Bat. Hbl.* daarentegen is het volstrekt oneens met den schrijver, en vindt, dat het al heel treurig zou zijn, indien de feiten zóó waren als door dezen heer beschreven en kan ook niet meegaan met de hier gehuldigde leer: »dat het beste zou zijn maar te zwijgen over misstanden, omdat men die door openbaarmaking slechts zou aanwakkeren.« In algemeenen zin toegepast, zou deze leer er toe leiden iedere misdaad te verbloemen, o. a. ook omdat uit de blootlegging er van profijt zou te trekken zijn voor andere misdadigers. Wel is 't waar zegt het blad dat in het beest van den strijd het dierlijke in den mensch de overhand krijgt — maar toch moeten wij steeds de meest minzame wijze van oorlogvoeren met hand en tand voorstaan, waarbij ook onder het gevecht de rede den mensch nog beheerscht, en er dus zoo min mogelijk daden bedreven worden, welke den beschaafden mensch geheel onwaardig zijn. Waarom zou daarover niet geschreven mogen worden?

De Landvoogd heeft ten gunste van den **phonogrammendienst** beslist. Het nieuwe telegraaftarief zal voorloopig geen invloed daarop uitoefenen.

De intercomunale telefoonmaatschappij kan haar phonogrammendienst, na de inwerkingtreding op 1 Maart van 't nieuwe telegraaftarief, tot wederopzegging op den voet der bestaande regeling voortzetten.

Java.

Door Oost-Semarang. Het slot van de beschrijving van dezen tocht in een der laatste *Soer. Hbld.* doet ons zien, dat het gedeelte der afd. Pati, dat als noodlijdend kan worden aangemerkt, zich ten zuiden der Joana-rivier bevindt en evenals Oendakan tegen een laag kalkgebergte aanleunt. Oorspronkelijk was het gebied een ondiepe zee; de Moeriah was toen een eiland en de grens der zee werd gevormd door de kalkheuvels. In den loop der tijden is dit ondiepe water opgevuld door de aanslibbingen uit de Serang- en Joana-rivieren en de jongste vulcanische uitwerpselen van den Moeriah en nog een anderen vulkaan, den Patiajam. Demak grenst dus aan de Oostzijde eigenlijk aan een grooten terreinzak, waarvan een gedeelte het geheele jaar door onder water staat (Rawah besar), een ander gedeelte alleen in den Westmoeson overstroomd wordt.

De eigenlijke overstrooming in Demak werd veroorzaakt door de grootendeels gekanaliseerde *Kali-Djadjar* met haar zijtak, de *Tolok*; deze voor irrigatiedoeleinden gebezigde rivier trad buiten hare lage oevers en zette het omgelegen land onder water, terwijl het Prauwvaartkanaal en de naar zee loopende afvoerkanalen evenmin al het water konden bergen, tengevolge waarvan ook hier een aanzienlijke oppervlakte lands geïnundeerd werd.

Twee factoren verslechteren nog den ongunstigen hydrographischen toestand van Demak en de omliggende afdeelingen, t. w.: *de geringe doorloopendheid van den bodem* en *volslagen afwezigheid van iets, dat op drainage gelijkt.*

De bodem bestaat uit een taaie kleisoort; wordt deze met water bedekt, dan verdwijnt dit, zoodra de afvoer gestopt is, niet dan door verdamping. Van drainage echter geen sprake. Er wonen in Demak 300,000 menschen op 97,127 hectaren of 136,867 bouws, circa 50,000 bezitten sawahgronden. Doch onder deze 50,000 lieden is er *geen enkele landbouwer.*

In een rapport omtrent den economischen toestand van de residentie Semarang over 1891 wordt als een der voornaamste oorzaken van de armoede der bevolking genoemd: verregaande indolentie en gebrek aan zin tot orde. In een rapport van den regent van Demak over 1892 wordt op den achteruitgang der rijstproductie gewezen en deze geweten aan haastige grondbewerking uit zucht om maar spoedig afgeplant te hebben, het ontbreken van geregelde zaadwisseling en de uitputting van den grond door 't voortdurend planten van 't zelfde gewas en het nalaten van bemesting.

Ten slotte deelt schrijver zijn conclusiën mede, waartoe hij na zijn bezoek aan Oost-Semarang en de studie der daar heerschende toestanden en bestaande waterwerken is gekomen:

I. Het meeste werk op waterbouwkundig gebied in Demak en Koedoes getuigt van kortzichtigheid en slecht begrip, hetgeen deels aan de irrigatie-ingenieurs, deels aan de afwezigheid van continuïteit en het ingrijpen van ondeskundigen te wijten is. De hoofdfout is de *indijking der groote rivieren* (Toentang en Serang) en, toen dit eenmaal geschied was, het *verzuim* om in deze dijken *overlaten* aan te brengen.

De *dichtslibbing* der rivieren en kanalen is niet voldoende tegengegaan.

II. De bevolking moet er toe gebracht worden haar cultuurmethoden te verbeteren en den grond te draineeren.

In verband met het vorenstaande adviseert schrijver:

a. tot tegengang van de west moesson-inundaties moeten streken worden prijs gegeven in 't Zuidelijk gedeelte van Demak en van Koedoes; de bevolking moet *gedwongen* worden in het natta getij deze streken in den steek te laten en hooger op te gaan wonen;

b. de Serang en de Toentang moeten uitgediept worden in 't benedengedeelte nabij de zee, terwijl de Kali Kontrakt moet worden verbreed; tevens moeten de Babalan en de Joanarivier worden uitgediept en verbreed, alles z. v. m. in onbetaalde heerendiensten.

c. Ook op *landbouwkundig* gebied moet worden ingegrepen; de irrigatie komt eerst tot haar recht, als de grond een zorgvuldige bewerking erlangt, in 't algemeen moet in den west-moesson zorg worden gedragen voor drainage.

In de *Stem van Indië* van 17 Februari jl. komt *Sinjo Frans* ten sterkste op tegen de tegenwoordig gevolgde richting van onderwijs aan Europeesche kinderen op één en dezelfde school met en naast kinderen van Inlanders en Chineezen, welke toestand te danken is aan de inrichting van den heer Abendanon, afgetreden directeur van O.E. en N.

Plichtmatig, acht schrijver, dat in de eerste plaats gezorgd ware, dat althans de Europeesche kinderen er voortdurend plaatsing vonden, zoodat niet had kunnen gebeuren, dat Europeesche (betalende) kinderen geen toegang kregen op de **openbare Europeesche-school**, omdat daar geen plaats meer was, wijl 37 plaatsen op die school waren ingenomen door Inlanders.

Doch niet slechts één kind (het kind van schrijver dezes) maar van 14 à 16 andere Europeesche kinderen werd op den 3en Januari van het 6e jaar der 20ste eeuw de toegang tot die school geweigerd wegens te kort aan localiteit te kort aan personeel en te kort aan wat al meer.«

En verder schrijft *Sinjo Frans*:

Uit een correspondentie uit Malang in het *Soer. Handelsblad* van 8 Januari, lezen wij dat vanwege de groote toeloop van Inlanders de 2e school aldaar welhaast in een 1e Javaansche school zal kunnen worden herdoopt. Doch daar is ten minste nog een 1e Europeesche school voor betalende kinderen, ofschoon ook zulk een school niet verschoond zal wezen van toeloop van Inlanders en Chineezen. De ouders der eersten weten heel goed van waar de wind waait en welke de tegenwoordige koers in Indië is en al zouden zij daardoor ten koste van 't physiek hunner kinderen, zich financieel uitputten, als ze maar kunnen zeggen dat hun kinderen op een Europeesche school zijn geweest, dan is aan den wensch der Regeering voldaan. Aan chineezen die meerendeels 't betalen kunnen, kost 't geen moeite hunne kinderen op Europeesche scholen te plaatsen!

Er zijn volgens de tegenwoordige formatie 179 openbare lagere scholen voor Europeanen, n. m. 148 gemengde- en 31 meisjesscholen. Deze laatste er voorloopig buiten latende en nemende een gemiddelde van zeven op elke school geweigerde kinderen van Europeanen òf aan wien te voren bekend was, dat geen plaats meer voor hen open was en de ouders die kinderen dus daarom thuis hielden, of ook om reden zij in zulk een chaos op die scholen hun kinderen niet waagden, dan kan men gerust aannemen, dat aan 't begin van het tweede regeeringsjaar van Zijne Excellentie J. B. Van Heutsz (dank 't geen vóór diens bestuur werd in de war gestuurd) 148 scholen × 7 kinderen of aan ruim duizend kinderen van Europeanen, welke kinderen in de termen vielen van onderwijs te genieten, »dat onderwijs moest worden onthouden!«

Schrijver eindigt met de aandacht van den »Indischen Bond« te vestigen ook op deze onderwijsaangelegenheid.

De **Merapi** toonde verhoogde werkzaamheid. Een dichte aschregen viel volgens de laatste mail-berichten in Bojolali.

Buitenbezittingen.

Bij herhaling heeft de *Deli Ct.* reeds bericht dat het gouvernement voornemens is om zoodanige wijzigingen te brengen in de **contracten met de hoofden van 't zelfbestuur op Sumatra's Oostkust**, dat:

1e het onderdaanschap behoorlijk kan worden geregeld;

2e. voorzien kan worden in de leemten in het rechtswezen;

3e. aan de rechten op gebouwde eigendommen meer vastheid kan worden gegeven en

4e. belastingen kunnen worden ingevoerd, waarvan de opbrengst ten goede van de bevolking wordt aangewend. Of het gouvernement wel het recht heeft aldus op te treden, werd gevraagd, daar het tegenover die hoofden staat als contracteerende partij.

Alles goed en wel, maar het gouvernement heeft ook als voogd over de bevolking plichten te vervullen, welke reeds te lang zijn verwaarloosd. De zelf besturende hoofden hebben bij contract bezworen de welvaart van land en volk krachtig te bevorderen en zijn dus, evenals 't gouvernement, *en défaut*, zoodat er wel aanleiding bestond te onderzoeken of de reeds zoo lang verwaarloosde verplichtingen niet wat beter in 't contract kunnen worden vastgelegd.

En om te bewijzen dat 't geen financieel onvermogen is, waardoor de zelfbestuurders in gebreke zijn gebleven, geeft het blad een overzicht van de inkomsten, waarover deze te beschikken hebben, waaruit valt af te leiden, dat er wel wat afkan.

De voorstellen om een deel dezer inkomsten te nemen voor het landschap, waaruit zij worden getrokken, dragen tot opschrift:

»*Vermeerdering van inkomsten.*« Hiermede kan de *Deli Ct.* geen vrede hebben, want daarmede wordt als doel van de nieuw te scheppen verhoudingen aangeduid het spekken van den gouvernementszak, waarbij van direct profiteeren door de betrokken landschappen en hunne bevolking maar luttel sprake is.

De vorsten innen aan cijns alléén met elkander 7½ ton en zal iedereen erkennen dat het gouvernement geen te brutale greep doet, wanneer het voor werken van openbaar nut ¼ deel dezer inkomsten opeischt. Daarbij zal het streven zijn er voor te zorgen, dat de vorsten ook werkelijk aan cijns ontvangen, wat hun rechtens toekomt, waarmede tevens het gouvernement voor 25 pct.

---

buurman naar datzelfde plaatsje gebracht werd, de moede, zieke oogen verkwikte aan den aanblik van het teere, sappige groen. En hij zag het plantje langer en langer worden. O, nu had hij dan ook iets moois, dat bij hem wilde komen, en niet bevreesd was voor zijn mismaaktheid en ziekelijkheid. En iederen morgen en iederen avond zag hij er met liefde en met blijdschap naar, als naar een vriendelijken kameraad.

De boomen in den tuin evenwel wilden van de geranium nu niets meer weten. „Zij verlaagt en vernedert zich", zeiden zij tot elkander en deden alsof zij haar niet meer kenden. „Zij is van het rechte pad afgedwaald", zei de palm op afkeurenden toon; en de cypres had berouw over de deelneming, die hij eerst aan die onwaardige verspild had: „door mij zou de geranium den weg naar den hemel gevonden hebben", zei hij, „nu zal zij in het stof ondergaan!"

„Bah, wat een slechte smaak!" riep de roos.

De geranium hoorde al deze wreede woorden wel niet, maar zij voelde toch de minachting maar al te goed, en had er groot leed van.

Er kwamen zelfs dagen, waarop zij geheel moedeloos was en zich in twijfel afvroeg: „ach, heeft misschien de cypres niet gelijk? ga ik niet werkelijk in het stof onder?" Dat was in de uren, dat de zon zóó fel op den muur scheen, dat het was, alsof de plant levend verbrand werd, en het stof zóó dik op haar bladen lag, dat de geranium dacht te zullen stikken, en zich hopeloos moe en treurig voelde. Maar ook die dagen gingen gelukkig weer voorbij, en als het avond werd, vloog een vriendelijke engel langs haar heen en veegde met zijn zachten vleugelslag het stof van de bladen, en des nachts viel de dauw van den hemel neer en verkwikte de dorstige plant. Dan keerde ook de moed weer en groeide zij verder, maar nu meer beland naar aan. Eenmaal kwam ook nog de gedachte aan den tuin weer in haar op, en daarmede een brandend verlangen naar de schoonheid, die zij vrijwillig prijsgegeven had. Wat nu om haar heen was, was alles leelijk, en eigenlijk behoorde zij toch de schoonheid toe — zou zij terugkeeren? Maar, als zij de zwaar zwoegende mannen en vrouwen weer aanzag, de verwaarloosde kinderen en den ongelukkigen man, dan voelde zij opeens duidelijk, dat zij deze armen niet verlaten mocht — zelfs niet om der schoonheid wille. Neen, zij wilde liever voor deze misdeelden schoon zijn, dan zelf genieten, liever hun leed deelen, dan van den beschutten tuin uit op hen neerzien.

En toen de geranium dit gevoeld had, heeft zich stralend ook de eerste, volle bloem ontplooid, rood, alsof zij in haar hartebloed gedrenkt was. Den geheelen dag verheugde zich de arme Lazarus over de prachtige bloem, en paste goed op, dat de kinderen haar niet konden aftrekken. Toen het avond was en zijn buurman hem kwam halen, plukte deze vriendelijke man de bloem voor hem af, en Lazarus ontving haar als een kostbaar kleinood en liet haar niet weder los, ook niet, toen hij op zijn leger van stroo gelegd werd.

's Nachts stierf hij, en de engelen droegen hem in Abraham's schoot; maar de bloem lieten zij in zijn hand. Zoo kwam de geranium in het Paradijs, waar het zóó schoon is, dat zelfs de grootste geleerde geen woorden vinden kan om die schoonheid te beschrijven.

Hier bloeit zij nu voor eeuwig; en toen zij van haar hemelsche reis wat uitgerust was en zich aan de pracht en de zaligheid eenigszins gewend had, zag zij aandachtig rond, of de boomen uit den tuin reeds tot in den hemel gegroeid waren. Maar van hen was nog niets te zien.

Uit „*Zonnestralen*", door Chr. DOORMAN
vertaald uit het Duitsch.
(Uitgave J. C. DALMEIJER, Amsterdam).

gebaat is, want men meent dat voor vele ondernemingen veel te weinig accijns betaald wordt.

Het gouvernement rekent in ieder geval op een bedrag van $1\frac{1}{2}$ ton op een der volgende Indische begrootingen als bate te kunnen brengen en zoo te besteden dat B. O. W. met een overeenkomstige som kan worden verminderd. Dus niet 't gewest, maar de gouvernementskas zal daarvan profiteeren. En hiermede gaan we niets vooruit, zegt het blad.

De *Deli Ct.* is dan ook in alle opzichten gouvernementeel, waar getracht wordt gezonde fiscale hervormingen te scheppen, maar is van oordeel, dat op te leggen *lokale* belastingen ook lokaal behooren te worden aangewend, daar het beginsel van decentralisatie dit eischt. Voor de belangen van 't gewest dient de meerdere jaarlijksche opbrengst van $3\frac{1}{2}$ ton van Asahan tot Langkat, *maar niet voor ontlasting van de algemeene kas!*

Veroordeelde officieren. Men herinnert zich de mededeeling uit het *Soer. Hbld.* dat op aanklacht van een officier van gezondheid drie officieren, bekende aanvoerders en deswege onderscheiden, voor den krijgsraad te Kotaradja zijn getrokken, beschuldigd van het doen afmaken van gevangenen.

Naar men aan het *Bat. Nieuwsbl.* mededeelt heeft de krijgsraad de schuld der beklaagden wettig en overtuigend bewezen geacht, twee hunner veroordeeld tot een jaar militaire detentie, en de derde tot twee jaar detentie, benevens cassatie.

Het blad teekent hierbij aan, dat de vonnissen van krijgsraden steeds door den hoogeren rechter, het hoog militair gerechtshof, beoordeeld moeten worden.

Overste Van der Maaten met verlof.

Overste Van der Maaten gaat met buitenlandsche verlof. Dit wordt in verband gebracht met het feit, dat in zake het in Palembang gevoerde beleid geen overeenstemming bestaat tusschen den landvoogd en den overste Van der Maaten.

West-Indische Berichten.

Suriname. De bacoven-cultuur is nog in staat van wording. Mocht aanvankelijk geklaagd worden over gebrek aan voldoende deelneming in den, door het gouvernement aangeboden steun, de overgang van plantage Abrasco (Meerzorg), aan den heer P. M. Ruijs behoord hebbende, in handen der familie van Everdingen, heeft geleid tot de inschrijving door deze van 130 hectaren voor de, door het gouvernement te steunen bacoven-cultuur, zoodat het aantal van 1000 hectaren, waarop het bestuur vast meende te moeten kunnen rekenen ver overschreden is.

Zooals bekend, rest nu nog de vraag: hoe de bacoven te vervoeren en te verkoopen?, en zijn onderhandelingen met de Westindische Mail en de Nederlandsche Handelmaatschappij hangende. Men heeft evenwel in het buitenland ook de lucht gekregen van de plannen in Suriname en volgens de surinaamsche bladen hebben twee maatschappijen, één fransche, en één deensche geïnformeerd, welke de voorwaarden waren voor 't vervoer.

Laatstbedoelde maatschappij, die een vaart tusschen Hâvre-Cayenne-Paramaribo en New-York hoopt in te stellen, zond te dien einde haren agent, den heer Johannes Moeller o. a. naar Paramaribo. Dezen werden door het bestuur de voorwaarden voor het vervoer van bacoven medegedeeld, waarop de heer Moeller huiswaarts keerde, om er zijne maatschappij mee in kennis te stellen.

Van harte hopen wij, dat geen vreemde met het zoete winstje van het vruchtenvervoer strijken moge, maar tevens zij vooropgesteld, dat van bestuurswege aan de betrokken nederlandsche onderneming ook voor de surinaamsche planters en de toekomst der bacoven-cultuur aanneembare voorwaarden moeten worden gesteld.

Die »kapers op de kust« mogen een spoorslag wezen voor de Westindische Mail. Misschien heeft ze dien niet noodig, des te beter.

De bacoven-cultuur zal — voorloopig althans — geen noemenswaardigen vermeerderden aanvoer van immigranten teweeg brengen, tenzij de daarvoor aan te voeren lieden niet begrepen zijn in het getal van 650, waarvoor bij het immigratie-departement de verzoeken om uitzending zijn binnengekomen.

Hoewel we wel eens anders hadden vernomen, blijken de Britsch-Indiërs toch nog steeds als werklieden meer te zijn gezocht dan de Javanen. Onder de 650 toch, die dit jaar in Suriname worden verwacht, zullen weer 400 Britsch-Indiërs zijn.

Een vijfhonderdtal, 350 Britsch-Indiërs en 150 Javanen, zijn bestemd alleen voor de groote suikerplantages Mariënburg en Alliance.

Op andere plantages schijnt men integendeel nog aan een te veel aan arbeiders te souffreeren. Zoo zouden een groot aantal arbeiders van Accaribo elders te werk zijn gesteld. Daar zal door een der mede-eigenaren, den heer d'Angremond, die 1 April bijwijze van zuinigheidsmaatregel volgens *Onze West* den tegenwoordigen directeur zou vervangen, een proeve genomen worden met bijenteelt.

Omtrent de onlangs voor de modelhoeve op Beekhuizen aangevoerde 25 runderen en 8 kalveren, — benevens drie werk-ossen voor landbouwdoeleinden — ontleenen wij aan *Onze West* dat deze bezending, die op een bedrag tusschen 5 en 6000 gld. kwam te staan, zeer gelukkig zou zijn geslaagd. Een eerste gevolg van den aanvoer zal een beduidende toeneming der melkproductie van de hoeve zijn, waar er onder de aangebrachte dieren zijn, die tot 20 liter melk per dag geven, terwijl de beste surinaamsche creool-koe hoogstens 8 liters melk geeft. Waar de aangevoerde dieren van Trinidad afkomstig zijn, alwaar het creoolvee vroeger niet hooger stond dan het tegenwoordige creoolvee in Suriname, kan men uit het vorenstaande zien, wat door veredeling van het inlandsch runderras op Trinidad werd bereikt. Waarom niet vee uit Nederland laten komen? Het antwoord op deze vraag luidt, dat de ondervinding op Beekhuizen geleerd heeft, dat hieraan te groot financieel risico verbonden is met het oog op het acclimatisatie-proces. Het invoeren van veredeld vee van Trinidad, dat volkomen tegen het tropisch klimaat bestand is, komt voordeeliger uit.

Met de goud-productie gaat het weer naar beneden, heel weinig maar, doch de aanvoeren in Januari jl. te Paramaribo bleven toch 2 kilogrammen achter bij die in de overeenkomstige maand van het vorige jaar. Hierna beter hopen wij, Januari behoorde altijd voor deze industrie in Suriname tot de slappe maanden.

Curaçao. Met genoegen lazen wij, dat de minister van koloniën het voorstel indiende om de begrooting voor dit jaar met 24000 gld. te verhoogen ten behoeve van den damaanleg op het hoofdeiland.

Dat is nu nog eens een maatregel, die in den smaak van het curaçaosche publiek zal vallen. We herinneren ons nog hoe de *Amigoe* bij bespreking der ontwerp-begrooting voor 1905 zich als volgt tevreden uitliet:

»De waterquaestie krijgt dus haar beslag in deze jaren."

Het blad zag die stroomen bij flinke regenbuien noode afvloeien naar de zee, zonder eenig nut voor het land, en pleitte meer dan eens voor het flink ter hand nemen van den damaanleg, waardoor die watermassa's voor het eiland en zijn bodem zouden kunnen worden behouden.

Waar we daarbij zij aan zij met de *Amigoe* stonden, zij in de eerste plaats een gelukwensch aan onzen collega gebracht voor dit succes van ons streven in het *algemeen belang* van Curaçao.

Maar nu — een woord van hulde, een woord van rouw besluite dit overzicht, waar we aan de curaçaosche bladen het bericht ontleenden van het overlijden van den heer J. P. E. Gaerste, oud-lid van den Kolonialen Raad, die in zoo menig opzicht blijk gaf het welzijn der kolonie in zijn hart te dragen, doch helaas! in de laatste dagen vóór zijn afscheiden zich liet verleiden tot een stap, welke als het Raads-incident van 1905, in geen enkel opzicht door het algemeen belang geboden kan worden geacht. Eene dwaling, die onzes inziens evenwel geen blijvende schaduw werpen kan op een voor dat algemeen belang in de kolonie nuttig besteed leven, waaraan wij van harte een vriendelijker einde hadden willen zien bereid.

Surinaamsche Schetsen.

VIII.

De Evangelische Broedergemeente (*Hernnhutters*).

De Evangelische Broedergemeente stamt af van de oude broederkerk in Bohemen en Moravië. Deze kerk dagteekent van vóór Luther en Calvijn, zij is echter door vervolging later bijna geheel tenietgegaan. Eenige leden vonden eene schuilplaats op de landgoederen van den godvruchtigen graaf von Zinzendorf in Saksen, en bouwden daar een Hernnhut (wacht des Heeren) eene broedergemeente, welke het begin en het middelpunt eener vernieuwde broederkerk werd.

Reeds in den aanvang hadden zij het oog geslagen op verre landen, waar zij zich gedrongen gevoelden onder de heidenen en slaven te arbeiden. Het eerst vestigden zij zich op het eiland St. Thomas en St. Jan in West-Indië, in den jare 1732. Drie jaren later, kwamen de Moravische broeders in Suriname en arbeidden daar tot zegen der bevolking tot op den huidigen dag, met een korte tusschenpoos van 9 jaren (1745—1754), toen allerlei tegenkantingen hen noodzaakten hun arbeid tijdelijk te staken. Weinige jaren na hun hervestiging stichtten zij Saron aan de Saramacca en Ephraïm aan de Corentijnrivier. Zij arbeidden volhardend onder de Indianen en negers. In 1776 — op den 21sten Juli — werd te Paramaribo de eerste slaaf door hen gedoopt. Eerst in 1779 kregen zij vergunning het evangelie op de plantages te gaan prediken. Ik behoef hier niet in den breede uit te meten hoezeer zij zich verdienstelijk gemaakt hebben met hun arbeid onder de vroegere slaven in Suriname, wier ongelukkig lot zij zich aantrokken, wier lijden zij hebben verzacht, wier zieleheil hun ter harte ging. Langen tijd was het onderwijs in Suriname uitsluitend in hunne handen. In de laatste jaren hebben zij hunne werkzaamheden ook tot de boschnegers uitgestrekt.

Zij arbeidden ijverig voort, leefden stil, ingetogen en vreedzaam onder elkander, en zagen dan ook hun invloed allengs toenemen; men had leeren begrijpen dat lieden, die zulk een goed voorbeeld gaven, zegen rondom zich verspreiden; zelfs zij, die hunne godsdienstige begrippen niet deelden, beaamden dit ten volle. Niet alleen onderrichtten zij de arme slaven in den kerkelijken godsdienst, maar ze leerden ook de kinderen lezen en schrijven, en de beoefening der verschillende handwerken werd door hen onderwezen en bevorderd. Het spreekt vanzelf, dat zij van den kant der slavenhouders weinig steun vonden; die hadden er belang bij de slaven zoo min mogelijk te doen onderwijzen.

„Eere aan de Moravische broeders en de R. K. geestelijken", schrijft de heer J. R. Thomson in zijn overzicht der geschiedenis van Suriname, „die, trots „de grootste tegenwerking van de zijde der slaven„houders, 20000 heidensche slaven tot christenen be„keerd hadden! Aan deze edele mannen is het te „danken, dat de dag der vrijverklaring (1 Juli 1863) „gansch andere tooneelen te aanschouwen gaf, dan „in de Fransche en Engelsche koloniën! In gepaste „vroolijkheid werd de gedenkwaardige dag door de „vrijverklaarden doorgebracht en des avonds veree„nigden zij zich in de prachtig versierde kerkgebou„wen, om dank te brengen aan God, die hun de vrij„heid, het hoogste goed, geschonken had".

Na de emancipatie intusschen zijn zij met arbeiden voortgegaan en men kan gerust zeggen, dat tegenwoordig onder de ontwikkelden en edeldenkenden te Paramaribo er niet één is, die niet gevoelt, welke groote weldaad hun optreden geweest is en welke zegenrijke gevolgen hun volhardend,doch stil en nederig werk heeft gehad.

Hun eerste kerk was de groote stadskerk, welke heden bijna 8000 leden telt en in welke 21 zendelingen (door de bevolking „lerimans" genaamd) arbeiden, waaronder 4 inboorlingen. De tweede stadskerk werd in 1843 gebouwd te Saron (Beekhuizen) (met 856 leden), de derde kerk is op de Combé in 1858 gebouwd (1102 leden), de vierde was de Rust en Vredekerk in 1882 (2944 leden) en de vijfde stadskerk de Wanicakerk in 1886 (2664 leden). Maar buiten de stad hebben de Hernnhutters een ruim arbeidsveld, als men nagaat, dat zij nog 14 kerken hebben op de voornaamste stations nl. in de dorpjes: Albina (aan den Marowijnerivier), Nieuw-Nickerie en Coronie (op Salem) en op de post Nieuw-Amsterdam (aan de samenvloeiing van Suriname en Commewijne), op de vestingsplaats Hecht en Sterk (het voormalig Heerendijk) te Domburg (in Boven-Suriname), op Groot-Chatillon en Bethesda, op Charlottenburg (in Cottica), op Potribo (Boven-Commewijne), Bersaba (Para), Groningen (Beneden-Saramacca), Waterloo (Nickerie), Berg en Dal (Boven-Suriname) en Maripaston. Zij hebben voorts nog 32 buitenstations en 44 vergaderplaatsen. Arbeiden er 94 Europeesche zendelingen in de Ev. Br. Gemeente, er zijn nog 109 inboorlingzendelingen onder hen werkzaam en 386 inboorling-hulpzendelingen, dus een staf van 571 personen. Voorwaar niet gering. De vrouwen der zendelingen zijn onder dit aantal begrepen.

Werd vroeger in de kerken alleen in het Neger-Engelsch („taki taki") gepreekt, sinds tal van jaren wordt nu Zondags een Hollandsche dienst gehouden, welke ook door enkele Europeanen wordt bijgewoond.

Aan elk der beide groote scholen in Paramaribo staat een geboren Nederlander als hoofd, nl. aan de Commeniusschool en aan de Zinzendorfschool; de eerste is een jongens- de andere een meisjesschool, op welke respectievelijk 629 en 502 kinderen ter schole gaan.

Om een indruk van dit machtige onderwijswerk te geven, wil ik even aanstippen, dat de Hernnhutters op de voornaamste stations 24 en op de buitenposten 6 scholen hebben met 3169 kinderen en aan welke een onderwijzerspersoneel van 102 personen verbonden is. De 19 Zondagsscholen met 1243 leerlingen en 40 onderwijzers zijn hierbij niet inbegrepen.

Het onderwijs is er goed en wordt door het Gouvernement gesubsidieerd. (In 1904 met *f* 71400). De broedergemeente heeft bovendien in 1905 een Koelischool geopend, in welke aan 22 kinderen van Britsch-Indische Immigranten door een geëxamineerden onderwijzer, $4\frac{1}{2}$ uur Nederlandsch en $1\frac{1}{2}$ uur Hindoe-onderwijs gegeven wordt. Nabij den Cultuurtuin heeft men nog een flinke school voor koelikinderen. Daar is ruimte voor 100 kinderen.

Maar, behalve zending en onderwijs, hebben de Hernnhutters zich ook op den handel toegelegd. Langzamerhand zijn er onder hun bestuur winkels in Paramaribo verrezen, welke u op allerlei gebied kunnen voorzien, hetzij men manufacturen of boeken, ijzerwaren of dames- en heerenkleeding, kruideniers-waren of brood en banket, enz. noodig heeft. De eene winkel naast de andere is verrezen en de groote concurrentie, welke deze de andere (vroeger zeer dure) winkels hebben aangedaan, is niet zonder beteekenis. Wat men echter bij hen koopt is goed, matig in prijs en de behandeling is beleefd. Dat de groote omzet der Hernnhutter-winkels door de andere met leede oogen wordt aangezien, behoeft geen betoog. Maar deze winkels hebben daarom toch zeker hun nut.

Ook de veeteelt is niet door hen vergeten. Zij hebben een flinke veestapel, een aardig boerenbedrijf, leveren eieren en melk, en hebben nog onlangs weer uit Trinidad vee laten aanvoeren door den Gouvernements-veearts uitgezocht.

Ten slotte hebben zij een afdeeling voor het aannemen van publieke werken en wat hun aannemer heeft gebouwd, heeft bewezen degelijk en goed werk te zijn.

Het is meer dan merkwaardig met welk een geestkracht deze Duitsche broeders in onze kolonie arbeiden en hoe zeer zij tot nut en heil onzer kolonie werkzaam zijn. Met schaamte moeten wij ons afvragen: wat heeft het moederland, wat heeft Nederland voor de zending in onze kolonie gedaan?

Het spreekt van zelf, dat de baten van de talrijke bedrijven der zending wederom ten goede komen.

Zijn cijfers wellicht droog, toch leeren zij ons veel. Daarom een kleine statistiek van inkomsten en uitgaven om een kleine statistiek van inkomsten en uitgaven der broedergemeente, welke in 1904 aan ontvangsten over geheel haar arbeid een cijfer kon aanwijzen van 214.307.58 Mark. Dit bedrag bestond uit: bijdrage der gemeente van bijna 18000 Mark, kerkcollecte 12000, Gouvernementssubsidie voor de zending 5100, inkomsten van veldarbeid en veeteelt 840, Handelszaken 68000, Gouvernementssubsidie voor onderwijs 71400, schoolgelden 7100 Mark. Aan rente en bijzondere giften ontving zij bijna 19000 Mark.

Tegenover deze groote ontvangsten, stonden de veel hoogere uitgaven van 326.028.37 Mark, zoodat de algemeene „Missionkasse" te Berthelsdorf niet minder dan 111.720.79 Mark had bij te passen.

Ik eindig dit overzicht van den omvangrijken arbeid der broedergemeente met de mededeeling: dat ± 30000 inwoners onzer kolonie tot deze gemeente behooren, waartegenover staan een 20000 Roomsch Katholieken, 9000 Hervormden en Lutherschen en 1200 Joden.

REMAN IRUS.

Eenige wenken voor hen, die eene reis van Nederlandsch-Indië over Japan en Amerika naar Europa wenschen te maken. (Met begrooting van kosten).

(*Aangeboden*).

Het zal velen, die deze route wenschen te volgen, zijn gegaan als ons: zij waren geheel onbekend met de hoegrootheid der daaraan verbonden kosten. Voor hen, die zulk eene reis willen maken, diene de mededeeling, dat wij in Mei 1904 bij het Agentschap der Noordduitsche Lloyd te Soerabaja hebben betaald het bedrag van f 920 per persoon, terwijl ons vanwege het Gouvernement werd tegoedgedaan f 750 per persoon. Door het eerstgenoemde bedrag nu was betaald:

1o. De reis eerste klasse met een stoomboot der Pakketvaartmaatschappij van Soerabaja via Batavia naar Singapore;

2o. id. tweede klasse met een rijksmailstoomer der N. D. Lloyd van Singapore tot Yokohama;

3o. id. eerste klasse van Yokohama over Hawai naar San Francisco;

4o. id. van S. Francisco naar New-York eerste klasse per spoor, echter zonder voeding en zonder het recht op eene slaapplaats in den trein: het eerste moest men zelf bekostigen en voor het tweede een bijslag van ongeveer twee dollar per nacht en per couchet voldoen, al naar den afstand voor het gebruik van een Pullmannrijtuig;

5o. id. van New-York naar Rotterdam tweede klasse op éene der booten van de Holland—America-lijn.

Over punt 1 en 2 zal ik niet uitwijden als zijnde deze reisgelegenheid vrij goed bekend.

Wat betreft het sub 3 vermelde, had men op de aangegeven route de keuze tusschen drie overeenkomstige lijnen en nog eene vierde: d. z. g. »Emprêsslijn varende tusschen Yokohama en Vancouver. Wil men over Hawai naar S. Francisco reizen, dan verdient het de voorkeur die lijn te kiezen, (waartoe de zeer groote en moderne stoomschepen der *Pacific Mail*: *Mongolia*, *Mandchuria*, *Siberia* en *Koréa* behooren) in plaats van de *Oriental and Occidental Steamship Company*, waarmede wij zijn gegaan en die slechts vrij kleine, onderwertsche en met vele gebreken behepte schepen als de *Doric*, *Coptic*, *Goelic* etc. in de vaart hebben. Zooals men ons echter mededeelde, zouden deze over niet al te langen tijd vervangen worden door nieuwe, groote stoomschepen van 12000 tot 17000 tons. Beide lijnen bleken te lijden aan éénzelfde euvel: een slechte tafel. De oorzaak hiervan is gelegen in het feit, dat het hoogere en lagere keukenpersoneel Chineezen zijn, zonder genoegzame Europeesche contrôle. Nam men in hunne plaats Japanners, dan wel Europeesche keukenchefs, dan zoude er terstond een einde komen aan de onzindelijke en ondeugdelijke. weinig smakelijke behandeling en bereiding der spijzen, die zóóveel te wenschen liet, dat men, bij een overrijk menu, toch vaak hongerig van tafel opstond.

De derde lijn is eene Japansche; daarover kan ik niet oordeelen, maar geloof, dat, in overeenstemming met de Japansche hotels, de booten dezer groote en machtige Japansche stoomvaart-maatschappij alle aanbeveling verdienen; ditzelfde geldt ook van die der Empresslijn Jokohama—Canada, waarop, zoover ik weet, geen Chineesch keukenpersoneel aanwezig is. Al deze schepen hebben geene tweede klasse, maar wel tusschendek (steerage).

ad 4. Heeft men voor de reis van Azië naar Amerika te kiezen tusschen vier stoomvaartlijnen; de keuze der overland-routen door Amerika naar den Atlantischen Oceaan, is voor een »*transcontinental traveller*«, veel grooter, voor dezen staan vijf hoofdlijnen, »trunklines« en bovendien nog tal van kleinere zij- en nevenrouten in talrijke combinaties open, mits zich steeds oostwaarts bewegende, want elk uitstappen en afwijken noord- zuid- of westwaarts moeten extra worden betaald zij het ook, dat men in vele gevallen reductie verkrijgt.

Het verdient voor een reis door Amerika dringend aanbeveling, om als bagage platte, zeer soliede lederen koffers mee te nemen, of wel, indien men flinke zware houten koffers heeft, moeten deze worden voorzien van rotanvlechtwerk of een afsluitbaren omslag van zwaar zeildoek, leer of op zijn minst touwen, want er wordt in Amerika en op de schepen bizonder ruw met de bagage omgesprongen, doordat men die van bij ons niet gebruikelijke hoogte omlaag werpt, ja smijt, zoodat het vaak voorkomt, dat houten koffers en kisten zwaar beschadigd of zelfs totaal ontredderd aan de plaats van bestemming aankomen, mede ook een gevolg van overhaaste behandeling: met te weinig personeel »time is money«.

Wat de hotels betreft, raadplege men eerst den *nieuwsten* Baedeker of informeere op de stoomschepen — niet bij grondeigenaars of den commandant —, maar bij meer eenvoudige passagiers en bij voor vast aan boord werkzamen, zooals den tweeden machinist, den derden stuurman e. d.; als dezen fatsoenlijke en liefst getrouwde lieden zijn, dan zullen hunne aanbevelingen bijna nooit teleurstellen of tegenvallen. Zoo herinner ik mij, dat er voor San Francisco werden besproken en aanbevolen het Palace- en San Francisco-hotel; dit waren inderdaad enorme gebouwen met 12—16 verdiepingen en beslist van den eersten rang; maar de prijzen der kamers waren dan ook 3 à 4 dollars per dag, zonder eenige voeding. De kapitein raadde ons een billijker, nl. het Oriental en Occidentalhotel aan, van 2 à $2\frac{1}{2}$ dollar per dag en toen wij ons per slot van rekening op aanraden van den *secondpurser* (adjunct-administrateur) in het »St. Nicholas hotel" begaven, dat slechts 200 kamers bevatte en 7 verdiepingen hoog was, bleek het, dat wij voor $1\frac{1}{2}$ dollar per dag een in elk opzichten uitnemend onderkomen hadden gevonden. Dank zij de *lift* was het geen bezwaar, dat die kamer op de vierde verdieping lag; er was een waschtafel met warm en koud water, loopend uit een dubbele kraan, de kamer was groot, hoog, luchtig en geriefelijk ingericht; op dezelfde verdieping was een uitstekende badgelegenheid, het geheele hotel was electrisch verlicht en centraal verwarmd. De maaltijden waren uitmuntend en billijk nl:

ontbijt	25 ct. (à $2\frac{1}{2}$ ct.)
middageten	50 »
avondeten	75 »

Men wordt aan tafel door vrouwen in nette, heldere kleeding bediend, die geene fooien aannemen.

Heeft men nu eenmaal zulk een hotel gevonden, dan is het zaak, bij het weggaan van den »*manager*" (gerant) eene aanbeveling voor een dergelijk hotel te vragen in de plaats, waarheen men zich wil begeven, en men zal meestal niet bedrogen uitkomen.

Voor meer geld, in duurdere hotels, heeft men het niet wezenlijk beter en geeft dus geld voor niets uit. Ja zelfs werd mij later, te San Francisco, een even voortreffelijk, het »Goldengate"-hotel aangewezen, waar het logies slechts $1\frac{1}{4}$ dollar p dag kost. De fooien in restaurants, vooral in het Oostelijk deel der Unie, zijn als in Europa, nl 5 à 8 pct. der vertering, in het Westelijk deel is het fooien geven weinig in zwang. Verschillen in de prijzen der kamers van eenzelfde hotel, al naar mate zij hoog of laag zijn gelegen, bestaan nagenoeg niet, daar de lifts het hoofdmiddel van verticaal vervoer zijn, al bestaan er ook trappen; maar die zijn uit den aard der zaak minder in gebruik dan in Europa.

Wat nu het reizen in het spoor over lange afstanden betreft, bv. van 600—4000 k.m. achtereen, verdient het aanbeveling, om de maaltijden zoo min mogelijk te gebruiken in de »dining car"; deze zijn nl. zeer duur en niet altijd onberispelijk. Veel verstandiger is het, om het voorbeeld van die Amerikanen, welke zuinig met hunne geldmiddelen moeten omgaan te volgen. Zij nemen nl. eene mandje bij wijze van knapzak mee, met brood, boter, koud vleesch of kip, jams, vruchten, eieren, voorts borden, vorken, lepels, glazen e. d. en doen hun maal in den wagon, wat vrij goed gaat en vooral in de *Pullmann*rijtuigen zeer gemakkelijk is, deze zijn er goed voor ingericht en het wordt grif toegestaan aan de velen, die op deze wijze hunne maaltijden gebruiken.

Daar het gebruik van een Pullmannslaapwagen vrij kostbaar is, doet men goed, in de gevallen, dat men laat in den nacht of vroeg in den morgen moet uitstappen, van een gewoon rijtuig gebruik te maken en daarin den nacht zittende door te brengen; er bestaan nl. rijtuigen, waarvan de zitbanken kunnen worden verlengd tot een soort divan; en zoo mogelijk reize men niet 's nachts, vooral niet in interessante streken.

Met inachtneming van deze wenken kan men veel onnoodige uitgaven voorkomen en uitsparen, al is Amerika ook het Land der millionnairs en archi-millionnairs; deze vormen er evenwel de »*upper ten thousand*,« daartegenover staan de »*lower ten millions*«, voor wie nergens het goud op straat ligt of het zilver uit den hemel regent, en dezen moet men tot voorbeeld nemen, in alle weetgierige bescheidenheid, die den bezoeker van Amerika — dit in vele opzichten voor ons wonderlijke Land —, betaamt. Maar nog eens: onmisbaar is ook het bezit en de studie van den allernieuwsten *Baedeker*, welke steeds zeer volledig, nauwkeurig, zaakkundig en betrouwbaar is.

Men neme een minimum bagage mee, niettegenstaande het spoorwegbeheer zeer royaal is en men per persoon als »*transcontinental ticketholder*« zelfs 175 pond vrij heeft. Maar al blijft men binnen dit maximum dan heeft men toch allicht kosten van bewaring aan de stations, voor wat men niet bij zich houdt, te voldoen en voor wat men meeneemt in de hotels, moet men altijd heen en weer transportkosten van $\frac{1}{4}$—$\frac{1}{2}$ dollar per collo betalen, al naar gelang van omvang en gewicht. Men doet goed, met altijd naar deze aangelegenheden, alsook naar de hotelprijzen van te voren te vragen. Zooveel mogelijk make men gebruik van den electrischen tram, welke overal tot zelfs over groote afstanden 5 c. kost en waarop men ook vrij veel bagage kan meenemen.

Al het kleine dienstbetoon, als pakjesdragen, schoenpoetsen enz. is er duur.

De meest noordelijke baan, welke men kiezen kan, is de *Canadian Pacific*, van Vancouver en Seattle in Oregon, langs Winnipeg naar Montreal in New-York, de zuidelijkste gaat over los Angelos—Arizona langs Mexico heen tot Galveston en New-Orleans; en daartusschen liggen talrijke centrale overland-verbindingen.

ad. 5. Van uit New-York had men de keus tusschen drie Engelsche, twee Duitsche, eene Belgische, eene Nederlandsche, eene Fransche stoomvaartlijn, om dienovereenkomstig in Liverpool, Hamburg, Bremen, Rotterdam, Antwerpen, Havre, Boulogne sur Mer voet aan wal te zetten; wel te verstaan tweede klasse. Ook over de tweede klasse der Statendam van de Holland—America—lijn waarmede wij in Rotterdam aankwamen, kan niet anders dan in elk opzicht met grooten lof worden gesproken.

Eene andere wijze om de reis te doen, is: zich eerst vanuit Java naar Hongkong te begeven en daar met de »*Pacific Mail*« de route overeen te komen; ambtenaren, officieren, zendelingen e. d. zouden dan belangrijke reductie genieten.

De totale begrooting zou ongeveer aldus zijn:

de kosten der reis Java-Rotterdam op de aangegeven wijze: f 920.

15 dagen in Japan à 16 yen = f 20 p. d. .	f 300
15 dagen in Amerika à 8 dollar = f 20 p. d.	- 300
totaal. .	f 1520
onvoorziene uitgaven . .	- 230
totaal-generaal . .	f 1750

voor welk bedrag men het best en gemakkelijkst doet een credietbrief bij de Handelmaatschappij te nemen.

Legt men het zuiniger aan, dan kan men de reis zelfs doen met f 1500, maar dit is vrijwel een minimum, als men éene maand aan land wil vertoeven.

De kosten kan men, zooals van zelf spreekt, ook opvoeren tot een drie-, vijf- en meervoud, dat is natuurlijk, om zoo te zeggen, onbegrensd. De duur der reis zonder oponthoud is:

Singapore-Yokohama	12 d.
Yokohama-Hawai San Francisco	16 »
San Francisco-New-York. . .	4 »
New-York-Rotterdam	9 »
Totaal . .	41 d.

met inbegrip van het wachten op aansluitingen e. d. ± 50 dagen.

E. S.

Van Vreemde Koloniën.

Buitenlandsche critiek. Te Singapore wordt met belangstelling ons doen en laten in Nederlandsch-Indië gevolgd. Voor zoover ons daartoe bronnen ten dienste staan, moet echter worden erkend, dat de critiek, ten minste die van de *Straits Times*, veeleer eene welwillende is, dan eene van afbreken, zooals we die langen tijd van de Straits-organen gewend waren. Het was dan ook eenigermate een dissonant, toen in dat blad een ingezonden stuk voorkwam van een teleurgesteld handelaar in juweelen, die ter Sumatra's Oostkust zijn waren niet had kunnen slijten, omdat naar een inlandsch potentaat hem zou hebben medegedeeld, onze ambtenaren hem en zijne collega's zóó plukten, dat hun geen geld gelaten werd voor bijzondere aankoopen, zoodat hun, als 't zoo doorging, niets anders zou overblijven dan naar Singapore de wijk te nemen met hun hebben en houden, om aan het lot te ontkomen, dat den vorsten van Boni en Gowa was beschoren.

Dit merkwaardige stuk, dat ook aan de *Java-Bode* was aangeboden, maar daarbij als van zelf spreekt geen gunstig onthaal kon vinden, wegens de er in voorkomende absurditeiten, werd door een tweeden inzender in de *Straits Times* onder handen genomen.

»Ik heb zelf in Sumatra gereisd, schreef deze, maar niet als handelaar, dus heb ik hetzelfde, zoo niet meer recht dan inzender om over de zaak te oordeelen, en bovendien vielen mij niet als hem teleurstellingen ten deel. Somtijds maakt dit een verschil in de appreciatie."

Schrijver wijst er dan op dat van een »schending der getroffen overeenkomsten door ambtenaren" geen sprake kan zijn »Natuurlijk komen in elke kolonie misgrepen voor, maar deze worden in een hollandsche, fransche of duitsche kolonie zwaar gestraft, zoo goed als in een engelsche kolonie. Maar de regeering kan nieuwe overeenkomsten treffen met inlandsche bestuurders en vorsten, ten einde meer macht over hen te bekomen en zoodoende beter in staat te zijn de landen te beschaven. En natuurlijk heeft het gouvernement, waar groote sommen noodig zijn om een land te ontwikkelen, het recht een deel van de inkomsten der bestuurders te eischen."

Hij wijst dan op het wanbeheer der inlandsche besturen in Boni en Gowa, die hunne onderdanen onderdrukten, zoodat dezen in de nederlandsche troepen veeleer hunne bevrijders konden begroeten.

Dit is de geschiedenis van menige kolonie ter wereld. Ziet de vorsten en bestuurders in Britsch-Indië, Cochin China, Annam, Afrika enzoovoorts. Hebben zij niet een goed deel van hun macht en hun inkomsten verloren? Waar ligt de fout? Niet bij de tegenwoordige regeeringen, maar bij die van een paar honderd jaren geleden, die deze landen veroverden en zich toeëigenden.«

Of de fout werkelijk dáár schuilt?

Voor ons ligt zij in de politiek, zoolang gevolgd, doch waarmeê nu eindelijk zal worden gebroken, en welker uitvloeisel is het geringe besef van de leiders der inlandsche maatschappijen van de verantwoordelijkheid, die op hen tegenover hunne ondergeschikten rust.

De ramp van Tahiti. De fransche koloniën moeten het in het bijzonder bij moeder Natuur ontgelden. Men denke aan de vreeselijke verwoestingen op Martinique aangericht door de uitbarsting van de Montagne Pelée, aan de ramp, die de Toeamotoe-eilanden bij Tahiti door een vloedgolf teisterde, aan de vernieling op Réunion door een storm onlangs aangericht, en nu weder den 7en en 8en Februari ll. die vloedgolf, welke niet alleen de Toeamotoe-eilanden opnieuw maar ook Tahiti teisterde.

Den 7en Februari 's avonds stond voor de hoofdstad Papeete van het eiland Tahiti de zee hol, doch dit, in verband met den lagen barometerstand kon de inwoners niet bewegen daaraan eenige aandacht te schenken.

Tegen tien uren 's avonds begon het water te stijgen en reikten de golven tot de eerste huizenrij, en omstreeks elf uren moesten de bewoners van een heele wijk in allerijl hunne huizen ontvluchten, die onmiddellijk door de golven werden verzwolgen. Omstreeks twee uren 's morgens werd de binnenstad bedreigd, en een koopman nam het op zich, om de alarmklok te luiden.

Vluchten was het eenige redmiddel voor de bewoners, die daarbij alles in den steek moesten laten: 327 huizen werden door het losgebroken element verwoest, nagenoeg met alles wat zich daarin bevond, de

bewoners uitgezonderd, die slechts het veege lijf hadden kunnen redden.

De aangerichte schade wordt op 5 millioen franken, alleen voor het eiland Tahiti geschat. Van de Toeamotoe-eilanden, vlakke koraal-eilanden, waarover bij de vorige ramp de golven in de volle breedte heensloegen, zoodat talrijke slachtoffers werden gemaakt, is nog geen nader bericht ontvangen. Twee, door het bestuur te Papeete uitgezonden schoeners, keerden niet terug.

Wie weet welke ellende den paarlvisschers van Toeamotoe werd beschoren.

Verkiezingen in de Philippijnen. In het begin van de vorige maand hebben op het eiland Luzon en de andere eilanden der kolonie, alwaar aan de bevolking eene zekere mate van gewestelijk zelfbestuur werd toegekend — met uitzondering dus van Mindanao, de Soeloe-eilanden en andere eilandgroepen, waar de bevolking niet het christelijk geloof belijdt — de verkiezingen plaats gehad van de verschillende provinciale gouverneurs — een veertigtal. Alles is in de beste orde afgeloopen, doch niet met voor de Amerikanen verblijdenden uitslag. In verscheidene provinciën zijn Nationalisten gekozen ter vervanging van op het oude program der Federale partij gekozen functionnarissen. Nationalisten zoowel als Federalisten hebben indertijd, geloof slaande aan de Amerikaansche beloften van onmiddellijk toe te kennen zelfbestuur, zoodra de tegenstand van Aguinaldo en de zijnen zou zijn gebroken en geregelde toestanden in het land geschapen zouden zijn, hunne medewerking daartoe aan de Amerikaansche autoriteiten verleend. Toen het evenwel duidelijk werd dat de Amerikanen voorloopig tenminste niet voornemens waren hunne beloften gestand te doen en het bestuur neiging aan den dag legde om, door middel van de kerk o.a., zijne positie te versterken, vatten de Nationalisten weder, zonder tot feitelijk verzet over te gaan, de politieke agitatie tegen het bestuur en voor de autonomie der Philippijnen op. De steun die de Katholieke Kerk aan het bestuur verleende, deed wijders de Nationalisten besluiten eene onafhankelijke Philippijnsche Kerk te stichten, welke thans reeds meer dan 100000 aanhangers op de eilanden telt, niettegenstaande de vexatiën welke de nieuwe Kerk zoo rechtstreeks als middellijk van de zijde van het bestuur ondervond. De opkomst dezer partij moet den Amerikanen dus allesbehalve welgevallig zijn. Onder de gekozenen behoort o.a. de heer Sandiko, gouverneur van Bulacan, welbekend uit de eerste tijden der Amerikaansche occupatie, toen hij een massa-moord op de Amerikanen te Manilla met zijne volgelingen beoogde. Maar ook velen der thans gekozen Federalisten kunnen niet in den smaak der Amerikaansche autoriteiten vallen, daar zij op het nieuwe program hunner partij zijn gekozen, die na geruimen tijd trouw te zijn gebleven aan het politieke verbond met het bestuur, na de ontgoocheling bij het bezoek van den heer Taft en de leden van het Amerikaansch congres aan de kolonie in de maand Augustus ll., in een manifest met hare eischen voor den dag is gekomen, welke vrij wel overeenstemmen met die der Nationalisten — volledige autonomie aan de Philippijnen toe te kennen, onder bescherming der Amerikaansche vlag.

De laatste Manillasche bladen maken melding van eene soort politieke werkstaking, welke onder de haven-arbeiders van Manilla is uitgebroken, en volgens de Manila Times zou moeten worden toegeschreven aan den onwil der arbeiders om voor Europeesche en Amerikaansche stevedores te werken, nu een landgenoot Remegio de la Vega als zoodanig is opgetreden.

Dienstboden in de gefedereerde maleische staten. De Perak Pioneer bevatte het volgende entrefilet:

„Te Singapore en Penang vinden we dikwijls gewag gemaakt van de onaangenaamheden en den last, dien werkgevers van hunne bedienden ondervinden. In de gefedereerde maleische staten hebben we in de algemeene voorschriften op den arbeid van 1904 een heilzaam middel in zake de behandeling van onwillige of luie bedienden. Elke bediende, die zijn dienst verlaat zonder dien veertien dagen te voren te hebben opgezegd, kan, mits bij contract niet ten aanzien van dienst-opzegging de vrijheid van heengaan te allen tijde is gestipuleerd, door den werkgever of eenigen beambte van politie zonder bevelschrift worden gearresteerd en voor den magistraat gebracht, die bij schuldig bevinding den delinquént tot eene boete kan veroordeelen, ten bedrage van het loon voor eene maand, subsidiair eene maand gevangenisstraf. Een bediende, die opzettelijk of door onachtzaamheid eigendommen beschadigt, aan zijn zorg toevertrouwd, kan tot drie maanden opsluiting met dwangarbeid worden gestraft. Onze vrienden te Singapore en Penang die nu zoo met het dienstboden-vraagstuk zitten te houden, konden wel minder verstandig doen dan door een blad uit het wetboek der F. M. S. te nemen en bij de bevoegde macht aan te dringen op een dergelijke wetgeving."

De tijden en wetten blijken in het land der tinbaronnen en caoutchouc-planters te zijn veranderd, sedert een Engelsch ambtenaar daar ten aanzien van contract-arbeid boud beweerde: „We don't want slavery here."

De Ecole des Haû-bô te Hanoi. Aan een der talrijke voor Hanoi geprojecteerde straten, waar reeds huizen verrijzen, voordat de wegen voor het verkeer geopend worden, bevindt zich een groot gebouw, zonder verdiepingen, van zonderlingen vorm. Een eenvoudige haag omsluit een moddererf om het gebouw, waarvoor een in groen geschilderd bescheiden bord hangt, waarop in vergulde letters het opschrift: Ecole des Haû Bo. In de verre tijden toen het in Tongkin minder deftig maar meer rumoerig toeging, had in dat gebouw een gezelschap amateurs-tooneelisten zijne tenten opgeslagen onder het presidium van „Oom", meer bekend onder dien naam dan onder zijn waren, Billault. Die spelonk voor de meest lawaaierige en dolle vroolijkheid is nu het verblijf geworden voor ernstigen arbeid. Dertig anamatische studenten van twintig- tot dertig jarigen leeftijd, bijna allen geslaagd in de driejaarlijksche examens van Nam-Dinh, worden er ingewijd in den ingewikkelden dienst van het fransch bestuur en de niet minder ingewikkelde verzameling van voorschriften, die de „Code annamite" uitmaken. Hier is de school voor inlandsche ambtenaren in Tongkin.

Niet veel bijzonders, zijn wij Hollanders geneigd uit te roepen bij lezing van dit citaat uit de Dépêche Coloniale, vooral niet wanneer we daar tegenover stellen den fraaien schouwburg in eene andere provincie van Indo-China, te Saigon, voor een millioen franken gebouwd uit de koloniale kas. Laat ons hier dadelijk bijvoegen dat zulke buitensporige uitgaven ten gerieve van de weinige duizenden Franschen in de kolonie, thans in Frankrijk zelf ten zeerste veroordeeld worden.

Maar... uit dat eenvoudige gebouw spreekt thans de wil om te roeien met de riemen, die men heeft.

En zonder dat als voorbeeld te stellen tegenover de fraaie, voor overeenkomstige doeleinden dienende inrichtingen op Java, meenen wij daarop toch te moeten wijzen bij den drang naar uitbreiding van het onderwijs in het algemeen in Nederlandsch-Indië, waarbij onzes inziens eenvoud op den voorgrond behoort te staan om zooveel mogelijk te kunnen bereiken. Geen schatten vastleggen in den schijn van kostbare schoolpaleizen — met den tijd, die verbetering voor Indië brengen moet, zullen ook de schoolinrichtingen kunnen worden verbeterd. In de eerste plaats geldt het hier zoo velen als mogelijk is en dezen zoo goed en doelmatig mogelijk door het onderwijs te bereiken.

En nu terug naar de Ecole des Haû-Bo.

De Franschen zijn zoo verstandig geweest om deze te laten aansluiten bij de reeds genoemde drie-jaarlijksche examens van Nam-Dinh, welke, naar chineesch voorbeeld, vóór de fransche occupatie, de mandarijnen of bestuursambtenaren voor het land afleverden. Deze met goeden uitslag afgelegde examens verleenen den betreffenden in de oogen der inlandsche maatschappij de superioriteit, zóó noodig voor de uitoefening van het gezag door den inlander over den inlander, terwijl de school te Hanoi hun de algemeene ontwikkeling en de geschiktheid moet bijbrengen voor de uitoefening van het, hun toe te vertrouwen gezag, welke geschiktheid niet verkregen wordt door de kennis voor bedoelde examens vereischt — die van het hoogst ingewikkelde letterschrift.

Joden en Christenen in Engelsch Indië. „Niettegenstaande zijn uiterlijke gestrengheid", schreef men uit Quilon aan de Times, „heeft het Hindoeisme van Zuidwest-Indië niet alleen voldoende elasticiteit aan den dag gelegd, om van tijd tot tijd nieuwe elementen in zich op te nemen uit de oorspronkelijke bergstammen, waarvan men er nog vele in Zuid-Indië aantreft, maar het heeft gemeenlijk een groote mate van verdraagzaamheid tegenover andere godsdiensten betoond."

In Cochin en Travancore met te zamen omstreeks 4 millioen inwoners vond men eeuwen lang Hindoes, Mohamedanen, Joden en Christenen broederlijk vereend. De Mohamedanen maken nu nog 6 percent der bevolking uit. Twee oude joodsche gemeenten, eene van blanke, en eene van zwarte Joden, waarvan de eersten zich verre boven de laatsten verheven achten, bestaan nu nog in Cochin. En waar hier onder deze plus minus 1200 Joden, verscheidenheid in huidskleur onverdraagzaamheid kweekt, was het de christelijke onverdraagzaamheid der Portugeezen, die de blanke Joden uit hun eerste nederzetting te Cranganore naar de stad Cochin dreef. De Christenen tellen omstreeks een vierde van de bevolking dezer staten, ongeveer 900000 zielen, waaronder ongeveer 300000 Syrische Katholieken, 200000 Roomsch Katholieken, 250000 aanhangers van de Jacobitisch Syrische kerk, en 80000 Protestanten.

De Christenen van Zuidwest maken het 1/4 van het totaal hunner geloofsgenooten in Engelsch-Indië uit.

Vragenbus.

Leiden, 26 Maart 1906.

Aan de Redactie-commissie van »Het Koloniaal Weekblad« te 's-Gravenhage.

Geachte Redactie.

Gaarne wensch ik omtrent het ondervolgende te worden ingelicht

Zooals U bekend, zijn de voorwaarden van uitzending uit Nederland van candidaat Indische ambtenaren door den toenmaligen minister van Koloniën, Idenburg, geprovoceerd, van tijdelijken aard, of bij wijze van proef. Vandaar dat aan den tegenwoordigen minister bij de behandeling van de Indische begrooting voor 1906 in de 2e Kamer de vraag is gedaan; of daarvoor nog geen vast systeem is gevonden? Welke vraag door Z. E. toen bevestigend is beantwoord met de toezegging, dat binnenkort de nieuwe voorwaarden zouden worden vastgesteld.

't Kon zijn, dat dit al gebeurd is, doch dat ik 't over het hoofd heb gezien. Hoe 't zij, daar een mijner zoons zich voor den Indischen dienst wenscht te bekwamen, verzoek ik Uwe Redactie beleefd mij onder de rubriek *»Correspondentie«* van het Koloniaal Weekblad te willen doen weten: of, en zoo ja, bij welk Koninklijk besluit de bovenbedoelde, nieuwe voorwaarden zijn vastgesteld?

U bij voorbaat dankzeggend heb ik de eer te zijn

Met hoogachting,
Uw dw. Dr
C. J. BROUWER.

Als antwoord op Uw vraag kunnen wij U mededeelen, dat nog geen nieuwe regeling desbetreffende definitief is vastgesteld, dus ook niet gepubliceerd. Volgens bij het Departement van Koloniën ingewonnen inlichtingen, geldt in elk geval ook nog voor dit jaar het Koninklijk Besluit van 10 Aug. 1903, N°. 43, tot instelling in Nederland van het candidaat-ambtenaarschap voor den Indischen administratieven dienst en vaststelling van de voorwaarden van uitzending uit Nederland van candidaat Indische ambtenaren (Staatsblad N°. 253).

Red.-Com.

INGEZONDEN.

Lichtstralen van de Bintang Hindia
(als Gouvernementsorgaan).

In de B. H. No. 1 van 1906 lezen wij in het hoofdartikel van de Redactie o. a. het volgende:

»De Hollanders wenschen door den inlander geëerd (gerespecteerd) te worden, maar hun gedrag, hun manier van doen, valt niet te prijzen. Waar geen lof is, daar is haat. Wie haat, kan niet respecteeren (degenen, die hij haat)".

(*Orang belanda menghendaki soepaja orang hindia menghormati dia, tetapi tingkah lakoenja ta dapat dipoedji. Ta' ada poedjian ini, artinja ada kabentjian. Siapa jang bentji, ta' dapat menghormati*).

»De heer K. Wijbrands en G. Wijbrands zullen het zeker niet prettig vinden, als ik hier meedeel, dat ik liever een mestvaalt zie, dan hun blank gezicht."

(*Toean K. Wijbrands dan G. Wijbrand nistjaja ta'kan bersenang hati kalau saja wartakan disini, bahwa saja lebih soeka melihat soeatoe lembahan dari pada melihat moekanja jang poetih*).

Hierop volgt een heftig gescheld op beide genoemde heeren, die volgens den schrijver het predicaat *»toean«* niet waard zijn; waarin ze dan ook worden genoemd: *itoe Wijbranbs*.

»Alzoo is de B. H. nu geworden de brug, die de Regeerings-bureaux in verbinding brengt met de bevolking" (sic)

(*Demikianlah Bintang ini sekarang mendjadi djambatan jang menjamboeng pintoe Kantoor Gouvernement dengan pintoe roemah boemi poetra*).

»De Bintang Hindia zal de bedoelingen van de Regeering doen schijnen (toelichten), totdat of opdat ze voor den inlander duidelijk worden."

(*Bintang Hindia akan mentjahajakan maksoed Pemerintah, mentjahajakan, sehingga terang bagoi (bagi) boemi poetera*).

»De bedoeling van de Regeering behoort ten gevolge te hebben, dat al de inlanders, die kunnen lezen, zich abonneeren op de B. H., d. w. z. de inlanders behooren te toonen, dat zij verstand bezitten, zooals alle ontwikkelde (weldenkende) en onderwezen menschen."

(*Maksoed Pemarintah Agoeng ini patoet menjebabkan segala orang jang pandai membatja mendjadi langganan B. H. ini, artinja orang hindia patoet menerangkan bahwa ia berboedi, sebagai sakalian orang jang moelia hati dan berpeladjaran*). (†)

»Die goede bedoeling (gelegenheid) behoort met beide handen eerbiedig te worden aangenomen.«

(*Maksoed jang baik itoe wadjib diterima dengan kadoea tangan, didjoendjoeng di atas batoe kapala*).

»Alle inlanders kunnen zeker wel f 5 's jaars uitgeven om daarvoor de B. H. te ontvangen.«

(*Sakalian orang hindia nistjaja tjakap mengeloearkan wang f 5 setahoen akan menarima Bintang ini*).

»Toon nu de verhevenheid van uw gemoed! De Regeering (of de G. G.) heeft bevolen:

»Lees wat ik bevonden en gedacht heb en mijne waarschuwingen en lessen«, en dan past het aan alle inlanders in koor te zeggen: »Met het grootste genoegen«.

(*Toendjoekkanlah kamoelian-hati! Pemerintah Agoeng mengoendang: »Batjalah pendapatan dan pikiran, nasihat dan peladjaran saja«, dan orang hindia wadjib berkata bersama-sama: »Dengan sagala soeka hati«*.

Commentaar overbodig.

H.

(†) *langanan* is toch = vaste leverancier, maar die beteekenis kan het hier niet hebben.

VARIA.

De Hoed in Indië.

of een slechte invloed der Westersche z. g. beschaving.

Een 25 jaar geleden zegt *Pyroballist* in de *Sem. Ct.*, noemde men in Indië 'n hoed gewoon weg *»topie«* en men gaf niets om zijn hoofdbedeksel, tenzij men ambtenaar was en in de *pet* 't ambtelijk distinctief, de waardigheid, zag uitgedrukt.

Een gewoon mensch droeg 'n grijzen, vilten helmhoed en 's avonds was ieder blootshoofd. De Raden van Indië droegen 'n hoogen hoed oftewel »kachelpijp« en niemand anders zou 't in zijn hoofd krijgen zoo'n hoed op te zetten. Een dominee, die pas te Batavia kwam en met 'n kachelpijp op langs Rijswijk wandelde, kreeg 'n zachten wenk

om zich van 'n ander hoofddeksel te voorzien. Den toenmaligen directeur van O. E. en N. zag men ook wel eens zich te buiten gaan en zich vergrijpen aan 't privilegie der Raden, maar 't kan ook 'n soort van oefening geweest zijn, want de man dacht stellig in den Raad te komen en dan kwam hem den hoogen hoed wettig toe. Helaas! de veepest bracht hem in stede van den gewenschten hoed 't beruchte boterbriefje.

»Koning Otto« en mr. Sprenger van Eijk liepen 's avonds altijd met bloot hoofd.

Onder de mindere Goden en de particulieren te Batavia waren slechts enkelen, die 'n zwart, rond hoedje droegen en 'n ander veroorloofde zich de weelde 'n hoed te dragen, die den vorm van een dicht bij 't grondvlak afgeknotten kegel vortoonde. Zoo'n hoed was 'n zeker teeken, dat iemand voornaam begon te worden en gekend wilde zijn.

Steeg zoo iemand in voornaamheid of nam hij toe in rijkdom of tractement, dan nam zijn hoed deel in dien groei en werd steeds hooger.

De hoofdtooisels der dames nemen thans bedenkelijke afmetingen aan. En wat zijn het voor hoeden? Ze gelijken op Transvaalsche flaphoeden, op vischschotels, aardappelenbakken, het onderste boven, broodmandjes, bomschuiten, enz. enz.

Hoeden van een meter in omvang worden boven op den haardos vastgeankerd met een partij haarspelden, groote haarspelden, en het geheel wordt daardoor een 30 à 40 cM. hooger.

Zoo iets noemt men »een snoesje van een hoedje.»

Maar het ergste, dat ik te Batavia zag, en dat me deed ontstellen, was een baboe op bloote voeten en een hoed op

»Dat wordt meer en meer het gebruik,« zei me iemand.

In den tunnel van Lampegan.

Dezer dagen zaten, zoo verhaalt een berichtgever, van het *Soer. Hbld.*, in den trein van Soekaboemi naar Bandoeng, in een derdeklas waggon, eenige inlanders, waaronder een echte dandy en een alleraardigst Soendaneesch juffertje. De lady-killer dacht door zijn geurmakerij al spoedig het hart van het Preanger duifje gewonnen te hebben en blies zich geweldig op, rook eens aan zijn geparfumeerd zakdoekje en gaf aan zijn gelaat de meest verliefde glimp, die hij er op wist te leggen. Het meisje had den Don Juan heel goed in de gaten, maar voelde absoluut niets voor den geurpiet.

En zij zag aankomen, dat zij straks in den tunnel van Lampegan wel eens last van den man krijgen kon.

Stilletjes trok zij haar sirihdoos uit de *boenkoesan* (reisbuidel) en zette die naast zich op de bank. Daar verdween het licht, en met donderend geratel vloog de trein den tunnel in. Jawel, daar had je hem al: het duifje voelde 's doffers vleugel over de hare strijken, m. a. w. een hand op haar welgevormde knietjes. Fluks haar hand in het potje met sirihkalk en het gelaat van den minnaar zachtkens geliefkoosd: met de andere hand hield zij zijn hand, die meer wilde, stevig vast. Zij aaide hem zóó lief, dat de geliefkoosde zijn hart voelde popelen.

Rrrrrr! Daar stroomde het licht weer in den waggon en de reizigers konden elkaar weer zien. De Soendaneesche schoone lachte, proestte nu van plezier. Dat was toch wel wat heel vrijmoedig, meende de geurmaker. Maar de anderen lachten ook, allemaal, de heele waggon gilde het uit......

»Wil je eens kijken, hoe je er uitziet?« zei een der andere reizigers en hield hem een spiegeltje voor. Tableau. Kris en kras liepen hem witte strepen over zijn bruine facie, zelfs in zijn haren zat een dot kalk.

De zebra-ridder van de droevige figuur droop af bij het eerste station.

Voor Indië goed genoeg!

In een der jongste nummers van het *Exportblad* lezen wij de ondervolgende, merkwaardige aankondiging:

»Uit Soerabaia schrijft men ons dd. 23 Januari 1906.

».... Gaarne zullen wij van U vernemen, of wij door bemiddeling van Uw blad onze relaties in Europa kunnen uitbreiden, en wel in het bijzonder met fabrikanten, die een débouché zoeken voor restanten, 2e keur in glas- en aardewerk, misdrukken in manufacturen, enz., enz., alles goederen welke aan de hoofdmarkten in Europa niet, of met enorme prijsreductie te plaatsen zijn, doch waarvoor wij hier door onze vele relaties ook met minder eischen stellend publiek, geredé plaatsing kunnen bezorgen.«

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Indisch Militair Tijdschrift. 37e jaarg. 1906. No. 2.

Groot-Atjeh van 21 April tot 23 Juni 1896, door A. Kruisheer (vervolg). — De automobiel in dienst van het leger, door H. B. — Kort verslag van eenen tocht van Salatiga naar het Diëngplatau en terug, door H. S. — Opleiding in den artillerie-verkenningsdienst, door d. W, — Een moeielijke tocht naar Honitetoe (Ceram), door W. B. Oort. — Kort overzicht van den stand van zaken op het eiland Ceram (met kaart). — Het »Bulletin of the American Geographical Society« over de schetskaart van Bali. — De geneeskundige dienst bij de Japansche marine. — Boekbeoordeeling. Enz.

Eigen Haard. 24 Maart 1906. No. 12.

Een tochtje naar het Tobameer, door Si Ano, met afbeeldingen.

Neerlandia. Maart 1906.

Het beschavingswerk op Curaçao, door P. A. Euwens.

Tijdschrift der Maatschappij van Nijverheid. 15 Maart 1906.

Moeten wij St. Eustatius verkoopen?

Teysmannia. 17e jaarg. (1906). Afl. 1.

De cultuur van Hevia Brasiliensis Voordracht gehouden op het 8e Congres van het Algem. Syndicaat voor koffiecultuur, enz., door Dr. W. R. Tromp de Haas. — Paphispedilum glancophylum. J J. S. en de var. Moquetteanum. — Eenjarige planten, door H. J. Wigman. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Medicago Savita (Alfalfa, Luzerne) een veevoedergewas, door Pit. — Rapport over ziekte in den aanplant van Arachis hypogaea, (katjang Holle) in de afd. Koeningan en Cheribon der res. Cheribon. Oct. 1905, door J. van Breda de Haan.

Berichten uit Ned. Oost-Indië van den Sint-Claverbond. 1906. N°. 1.

Het gouden jubilé van pastoor P. J. van Santen te Soerabaja, door pastoor H. Fisscher (met portret). — Walvischvangers op het eiland Lombleu door E. Engbers. — Uit Kotting, door A. IJsseldijk (met portret en plaat). — De jongensschool te Lela (Flores), door J. Verster. — De nieuwe kerk van Malang, door G. Jonkbloet (met plaat). — Iets over het Javaansch, door C. Wenneker. — Minahasa. Woloan, door A. van Velsen (met platen). — Onthulling van het jubilé-monument in de kathedraal van Batavia (met plaat). — Eene reis naar Pompansea, door H. Leemker (met plaat). Enz.

Weekblad voor Indië. 2e jaargang. No. 43.

Over de afschaffing van het Fransch (slot), door J. Heymans Jz. — Maleisch en Javaansch in de plaats van het Fransch. — De eeuw van het kind, door Th. J. A. Hilgers (slot). — De occulte wereld, door H. A. G. — De overstroomingen in Oostelijk Semarang, door J. de Jong (met foto's). — Borel pro Ruzius, door F. P. H. Prick van Wely, met repliek van H. Borel en slotwoord van den redacteur. — De regentsdochter, roman van Victor Ido (vervolg).

De Indische Mercuur, 27 Maart 1906.

Bananen vergeleken met tarwe en aardappels, door M. Greshoff. — De geschiedenis van de »Standard Oil Company«. — Zaadwinning bij tabak op Sumatra's Oostkust. — Extractie van koper, goud en zilver naar de nieuwste smelt- en Bessemer-methode en in verband met cyanideering. — Verslag van het mijnwezen over het 3e kwartaal 1905. — Uit Consulaire Verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

N°. 14. Donderdag 5 April 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie„ en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat**.

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG„, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling Zutphen e. o

Gewone jaarlijksche vergadering op Dinsdag 10 April 1906, des namiddags te half drie ure, in de Bovenkoffiekamer der Groote Societeit.

Notulen.

Jaarverslag over 1905.

Rekening en verantwoording over 1905.

Aanwijzing van twee candidaten voor de vervulling van de vacature in het Hoofdbestuur wegens periodieke aftreding van den heer Th. J. A van Zijll de Jong (herkiesbaar).

Verkiezing van een Voorzitter en van drie leden van het afdeelingsbestuur.

Verkiezing van een afgevaardigde en van een plaatsvervangend afgevaardigde ter Algemeene Vergadering der Vereeniging.

Namens het Bestuur,
De Secretaris,
A. WALLAND

II. Van de Redactie-Commissie:

Wegens plotselinge ongesteldheid van den Perskroniekschrijver, missen onze lezers deze week zijne bijdrage.

III. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

In de dagbladen lezende, hoe er werd opgekomen tegen de verkeerd gestelde of opgevatte (?) mededeeling van den heer van Eeghen, welke ook in ons blad van 22 Maart werd opgenomen, als zou het watersnood-comité te Amsterdam vooreerst in alle behoeften kunnen voorzien — en hoe zich nu toch allerwege commissies vormen tot het inzamelen van gelden voor de slachtoffers van den ramp in Zeeland, kwam dadelijk de gedachte bij ons op: Was er ook maar de een of ander *hooge authoriteit* in de bres gesprongen voor de arme **slachtoffers van den watersnood op Midden-Java**, toen, na het al even verkeerd opgevatte of gestelde (?) bericht; „*dat, nu de regeering voedsel zou verschaffen aan de noodlijdenden, er voorshands geen andere maatregelen noodig waren*„, bijna niemand hier in Nederland zich meer scheen geroepen te voelen, de arme Javanen, die door de overstroomingen van *alles* beroofd waren, ter hulp te komen!

„*Oost en West*„ blijft echter op haar post, laat zich niet gauw ontmoedigen en durft nogmaals een dringend beroep doen op de Nederlandsche barmhartigheid en weldadigheidszin ook tegenover de lijdende menschheid in het tropische deel van ons Rijk, nu de jongste mail ons opnieuw berichten brengt van overstroomingen in Japara, waar verscheidene kampongs met tusschenliggende velden 1 Meter onder water stonden, en van de verschrikkelijke naweeën, in den vorm van allerlei ziekten, waardoor de arme, van alles beroofde bevolking thans nog geteisterd wordt, terwijl zij buitendien zoo goed als van alle geneeskundige hulp en verzorging verstoken is.

Aan ingekomen giften hebben wij, na de laatste toezending van f 900.— en van f 500.— aan den Resident van Semarang, thans slechts weinig meer, zooals onze lezers weten, in kas.

Wat zou 't heerlijk zijn, als wij nu weer spoedig een flinke som konden overmaken!

Om het offeren te vergemaklijken, is het plan beraamd om in de 2e helft dezer maand eene **Indische Kunstnijverheid-tentoonstelling** te houden in de manègezaal van *Villa „Boschoord„, Bezuidenhout* 18, *den Haag*, daartoe bereidwillig afgestaan door den heer en mevrouw *Verbrugge van 's Gravendeel en Bergambacht*, terwijl de heer Lt. H. Christoffel en anderen volgaarne hunne fraaie collecties in bruikleen willen afstaan, voor dit doel: de opbrengst der toegangsgelden zullen dienen tot leniging van den nood der door de overstroomingen geteisterde Javanen.

Aanbiedingen en beloften van hulp en medewerking, alsook van inzendingen van fraaie kunstnijverheid-voorwerpen, worden ingewacht bij

N. van Zuylen Tromp, presidente,
Heerengracht 7a.
G. P. H. H. Gongrijp, penningmeester,
van Galenstraat 2.
L. P. T. Schimpf, secretaris, Theresiastraat 8.

IV. Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

De Algemeene Vergadering op 31 Maart, j.l. in het gebouw Laan van Meerdervoort 195 gehouden, was tamelijk goed bezocht.

Het verslag over 't jaar 1905 gaf aanleiding tot tevredenheid, vooral wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de gelegenheid om raad in te winnen of hulp te bekomen voor plaatsing en verkrijging van werkzaamheden. De Commissie voor Opvoeding en Onderwijs daarentegen, verwondert er zich over, dat er van hare diensten, die toch zoozeer ten nutte der kinderen zou kunnen komen, niet meer partij getrokken wordt.

Het voorstel van het bestuur tot het verkrijgen van rechtspersoonlijkheid werd met algemeene stemmen goedgekeurd.

Nadat de voorzitter een woord van hulde gewijd had aan wijlen kolonel G. E. V. L. Van Zuylen, een man van beteekenis, die dit ook voor de Vereeniging zoo in allen deele geweest is, en de penningmeesteresse, mevr. M. Ten Bosch-Bosscher voor haar toewijding had dank gezegd, wees de ondervoorzitter, de heer G. P. H. H. Gonggrijp, op de verdiensten van „Het Koloniaal Weekblad”, dat meer en meer beantwoordt aan zijn doel.

Ten slotte wekte mevr. Van Zuylen alle aanwezigen op om, ieder in eigen kring, zooveel mogelijk belangstelling op te wekken voor het schoone overzeesche deel van het Nederlandsche Rijk en velen over te halen lid te worden van „*Oost en West*„, opdat de Vereeniging beter nog kunne beantwoorden aan haar streven: den band tusschen Nederland en ginds in Oost- en West-Indië te versterken en het bevorderen zoowel van beider gemeenschappelijke belangen, als van die der inboorlingen van Oost- en West-Indië in het bijzonder.

De afdeeling 's Gravenhage moge een duizendtal leden tellen — op verre na is dit niet, wat het wezen kon.

Na nog eene gedachtenwisseling over het verspreiden van kennis op koloniaal gebied, sloot de voorzitter de vergadering.

Een Herinnering.

Onlangs is ons ter oore gekomen, dat nog steeds door sommige ambtenaren der Directe Belastingen wordt gepersisteerd bij het aanslaan in de Bedrijfsbelasting van minderjarigen, hier te lande verblijvende, voor de gelden, die hun ouders in Indië voor hun onderhoud en opvoeding overmaken. Wij wisten wel, dat in den loop der dienstjaren zich bij belastingambtenaren de hebbelijkheid der fiscaliteit pleegt te ontwikkelen als uitwasje van dienstijver, doch wij bespeurden nog niet, dat men zóó ver ging, dat daarbij de jurisprudentie van den Hoogen Raad werd voorbijgezien.

Nu dit dan tòch geschiedt, willen wij nog eens uitdrukkelijk in herinnering brengen, dat door ons hoogste rechtscollege is uitgemaakt: dat zulke minderjarigen voor de gemelde ontvangsten niet mogen worden aangeslagen. Belangstellenden kunnen dat in extenso gaan lezen in het Arrest van 3 April 1903, te vinden in het „Weekblad van het Recht” No. 7911.

Voor hen, die tegen deze lectuur opzien, zij hier kortelijks vermeld, dat de fiscus indertijd beweerde, dat de minderjarigen belastingplichtig waren volgens art. 2 § 1 *b* van de Wet op de Bedrijfsbelasting, volgens welk artikel belasting verschuldigd is voor inkomsten, bestaande uit verschuldigde of onverschuldigde toelagen van buiten 's lands gevestigden, niet belastingplichtig ingevolge art. 1 *d*. De Hooge Raad besliste echter, dat in dit geval van toelage aan het kind geen sprake kon zijn, omdat door de onderhavige geldzendingen de ouders niets deden dan zich kwijten van hunne onderhoudsverplichtingen volgens art. 159 en 353 B. W., terwijl het kenmerk van toelage is, dat hij, die ze ontvangt, er de vrije beschikking over heeft.

Bedriegen wij ons niet, dan heeft na dit arrest de minister Harte van Tecklenburg een circulaire aan de ambtenaren van den Fiscus verzonden, waarbij werd bevolen voortaan met deze opvatting van den Hoogen Raad rekening te houden. Mochten dus uw kinderen of toevertrouwden aangeslagen worden, zoo kunt gij gerust op uw stuk staan en intrekking van den aanslag eischen. In een geval, waarin nog zeer onlangs ons advies werd gevraagd, is de intrekking van den aanslag ook werkelijk gevolgd.

Hoe de burgerlijke geneeskundige en veterinaire dienst en die van het ijkwezen in Nederlandsch-Indië zouden *kunnen* en *moeten* worden.

(*Aangeboden.*)

I.

Wij leven thans in een tijdperk, dat zich van de vroegere onderscheidt o. a. door toenemende overheidszorg voor de belangen der ingezetenen van land, provincie en gemeente. Ten aanzien van het gezondheidswezen vinden wij er in alle beschaafde landen, in mindere of meerdere mate, de bewijzen van. Ook Nederland heeft immers onlangs eene nieuwe gezondheidswet gekregen.

In Engeland koos reeds in 1840 het Parlement een gezondheidscommissie voor de steden, en deze eischte de aanstelling van plaatselijke gezondheidsraden en inspecteurs. In 1848 werd besloten tot het vaststellen eener wet op de bevordering van de publieke gezondheid (Public Health Act), die thans nog de grondslag uitmaakt van het Engelsche gezondheids-departement (General Board of Health) begiftigd met zóó verstrekkende bevoegdheid, dat het de gemeenten desnoods kon dwingen tot doorvoering der door haar noodzakelijk verklaarde maatregelen, terwijl het belast werd met het oppertoezicht in alle gemeenten over de hygienische inrichtingen in den ruimsten zin van het woord. Buitendien mochten, bij besluit van den Staatsraad, voor de afzonderlijke districten nog plaatselijke gezondheidsbureaux worden in het leven geroepen, waarvan de leden werden verkozen door alle belastingbetalers en grondeigenaars van het district. Deze bureaux verkregen het recht eene belasting te heffen tot dekking der kosten van werken, in het belang van de publieke gezondheid uitgevoerd. Weliswaar stiet de Public Health Act bij hare

practische doorvoering op den grooten weerstand der bezitters, wien deze nieuwe belasting niet beviel, en moest, toen in 1858, na den Krimoorlog en den Oost-Indischen opstand, eene geld- en handelscrisis uitbrak, het Centrale-gezondheids-departement worden opgeheven, maar zijn taak werd toch overgedragen op de medicinale afdeeling van den Geheimen Staatsraad, zoodat de tenuitvoerlegging der genomen besluiten niet belet of vertraagd werd.

In 1872 werd een nieuwe veel meer omvattende gezondheidswet afgekondigd, nadat in 1871 het thans bestaande ministerie voor „Armwezen, publieke hygiene en plaatselijk bestuur" was in het leven geroepen. Elk district heeft volgens die wet een „geneeskundig ambtenaar", die wordt bijgestaan door een niet-geneeskundige, een z.g. „inspecteur van misstanden" (Inspector of nuisance), voor wiens bezoldiging de Staat een belangrijke toelage geeft. In 40 jaar tijds legde Engeland 327 millioen gulden aan den gezondheidsdienst ten koste; daaraan is 't dan ook zeker te danken, dat er sinds 1866 nimmer meer een groote cholera-epidemie heerschte.

Wat de openbare gezondheids-regeling in Pruisen betreft, valt, zonder hier nu in details te treden, één verschilpunt met Engeland dadelijk in het oog: de van Staatswege aangestelde civiele geneeskundigen (Kreisarzt) zijn met nagenoeg geen uitvoerend gezag bekleed, en genieten het erbarmelijk kleine inkomen van *f* 600 's jaars, terwijl zij daarbij ook particuliere practijk mogen uitoefenen. Door dat gemis van rechtstreeksche bevoegdheid tot ingrijpen, hebben zij met den besten wil zeer weinig ten algemeenen nutte op gezondheidsgebied kunnen doen; want hoewel hun oordeel kan worden gevraagd en zij ook voorstellen mogen doen, de uitvoerende ambtenaar behoeft zich aan hunne raadgevingen niet te storen; bovendien wordt hun tijd voor een groot deel in beslag genomen door de verplichte uitoefening der gerechtelijke geneeskunde en moeten zij ook hunne krachten gebruiken tot eigen levensonderhoud door particuliere practijk.

Welke misstanden hieruit voortvloeien, is der Pruisische Regeering natuurlijk wel bekend. Reeds in 1850 werd wijziging van de geneeskundige wetgeving beloofd, maar eerst een halve eeuw later had dit plaats.

Toen in 1897 van wege het ministerie de „beginselen" voor eene hervorming op het gebied der gezondheidszorg werden openbaar gemaakt, hielden deze de voor de tenuitvoerlegging van sanitaire maatregelen onontwijkbare bepaling in: dat voor de toekomst aan de districtsartsen de uitoefening van particuliere practijk zoude worden verboden en zij zich dus uitsluitend hadden bezig te houden met de openbare gezondheidsbelangen. Zelfs van conservatieve zijde verklaarde men zich vóór het verbod van die practijk, maar per slot van rekening is dit gedeelte van het hervormingsontwerp onbehandeld gebleven, zoowel om agrarische wenschen te bevredigen, als uit een financieele overweging, want aan de districtsartsen hadde men dan natuurlijk eene hoogere bezoldiging moeten toekennen. Zoo liet men ook vallen, de in diezelfde „beginselen" omschreven instellingen tot „het doen van onderzoekingen". Alleen werd op papier eene hervorming doorgevoerd, nl. dat voor alle gemeenten met meer dan 5000 inwoners plaatselijke gezondheidscommissies zouden moeten bestaan; maar aangezien haar geen bepaalde bevoegdheid werd toegekend, blijft nog steeds van kracht de critiek van den opperburgemeester van Breslau, uitgesproken in de woorden: „Ik heb vele zittingen van die gezondheidscommissies bijgewoond; er is veel gesproken en besloten geworden, — maar alles is een doode letter gebleven."

Uit bovenstaande twee voorbeelden van geneeskundigen staatszorg, kan zeker ook door Nederland leering getrokken worden.

Er laten zich immers telkens stemmen hooren, die zeer terecht op de tekortkomingen en feilen in den geneeskundigen dienst der Nederlandsch-Indiën wijzen, en op een grondige hervorming daarvan aandringen.

De eerste stap in de goede richting is op Java reeds gezet met het besluit, dat aan de Stadsgeneesheeren der drie hoofdplaatsen, onder toekenning van een alleszins voldoende, vaste bezoldiging, het uitoefenen van particuliere practijk verbiedt, een beginsel, dat streng doorgevoerd zal moeten worden bij de toekomstige uitbreiding van geneeskundige Staatsbemoeienis, en waarop ook de onderstaande uiteenzetting steunt.

Kortheidshalve ons hier bepalende tot Java, nemen wij aan, dat onder het Departement van O. E. en N., als centraal punt, het eiland gesplitst worde in:

A. **Hoofdressorten** met een hoofdetablissement.

B. **Ressorten** met een etablissement.

Dienovereenkomstig zou het personeel bestaan uit:

a. Sanitaire hoofdambtenaren (Europeanen).
b. Sanitaire ambtenaren (Europeanen).
c. Sanitaire ambtenaren (Inlanders) (M.A.).
d. Mannelijk personeel der ziekenhuizen nl.: helpers en verplegers (Europeesch en Inlandsch), mandoers, oppassers en minderen.
e. Vrouwelijk personeel der ziekenhuizen: vroedvrouwen (Europeesche en Inlandsche), helpsters en verpleegsters (Europeesche en Inlandsche), vrouwelijke mandoers en verder keukenpersoneel.
g. Artsenijbereidkundige ambtenaren met hunne helpers.
h. Ander, niet rechtstreeks geneeskundig personeel, o.a. scheikundigen, instrumentmakers, gymnastiek-onderwijzers.

In hoofdtrekken zou deze organisatie kunnen gelijken op die van den Waterstaatsdienst.

Java worde dan verdeeld in hoofdressorten, volgens onderstaand schema:

Hoofdplaats:	Gebied:
Bandoeng:	Preanger, Bantam, Batavia.
Bandjarnegara:	Banjoemaas, Cheribon, Tegal, Pekalongan.
Magelang:	Bagalen, Solo, Djocja, Semarang, Japara, Kedoe.
Kediri of Madioen:	Kediri, Madioen, Rembang, Soerabaja.
Malang:	Madoera, Pasoeroean, Besoeki.

A. **Het hoofdressort.**

I. Materialen, gebouwen etc.:

a. Kliniek voor Europeanen en Inlanders.
b. Polykliniek voor Europeanen en Inlanders.
c. Hoofd-apotheek, tevens depot en magazijn van geneesmiddelen.
d. Depot van geneeskundige instrumenten.
e. Laboratorium voor waren-onderzoek.
f. Een opleidingsschool voor: vroedvrouwen; helpers en helpsters (verplegers); oogheelkundig personeel (doekoen mata).

Onder het hoofdetablissement staan de sub B bedoelde etablissementen.

Toelichting ad a en b: De omvang van een en ander, alsook het te werk te stellen personeel kan nader worden vastgesteld in verband om het zoo ruim mogelijk te stellen, teneinde een niet te groot aantal zieken te moeten afwijzen. Er worde aan on- en minvermogende Europeanen en inlanders en daarmede gelijkgestelden, kostelooze behandeling verleend, voor zoover de ruimte het toelaat ook in de kliniek; ditzelfde gelde ook voor landsdienaren der laagste rangen. Alle andere personen zouden slechts tegen een vastgesteld en progressief werkend tarief moeten worden behandeld. Ook de verstrekking van geneesmiddelen zoude op gelijksoortige wijze kunnen geschieden, en tevens het maken van analysen. Ook zware zieken kunnen er uit de etablissementen heen worden gezonden.

De inrichtingen te Modjowarno zouden eenigszins als model kunnen dienen, waarbij het oprichten van paviljoens voor voorname inlandsche patienten zeer aanbevelenswaardig is.

Ad f. Niet aan elk der hoofd-etablissementen zouden alle deze opleidingscursussen behoeven te zijn verbonden; men zou in de beginne kunnen volstaan met één, waaraan eene school voor oogheelkundig personeel; één met eene cursus voor Inlandsche vroedvrouwen; één met een cursus voor helpsters en ziekenverpleegsters; twee met hetzelfde voor helpers, waarbij bepaald zou kunnen worden, dat zij, die zich wilden verbinden om later in 's Lands dienst te treden, geheel kosteloos worden opgeleid, en de anderen tegen een vastgesteld tarief, ook wat kost en inwoning betreft.

Ook diene in overweging te worden genomen de oprichting van een Instituut Pasteur en Parc Vaccinogêe te Malang of Kediri, in de vierde of vijfde afdeeling, om in de behoefte van de oostelijke helft van Java tegemoet te komen, wanneer de landskoepokinrichting te Batavia al te omvangrijk zou dreigen te worden.

II. Personeel en werkkring:

a. Aan het hoofd worde gesteld een geneeskundig hoofdambtenaar, die niet alleen directeur van de kliniek c. a. is, maar ook inspecteur van de etablissementen en ressorten, binnen zijn hoofdressort

FEUILLETON.

In de binnenlanden van Sumatra.

DOOR

E. Baron BINDER-KRIEGLSTEIN.

Uit de *Kreuzzeitung* vertaald door *L. J. v. d. B. v. R.*

Port Zwettenham.
Malakka Mei 1905.

Heden heb ik eindelijk gelegenheid mijn opstellen over Sumatra te voltooien, en nog wel een gedwongen gelegenheid: De Chineesche stoomboot, waarmede ik van Poelo Penang naar Singapore wilde reizen, is op twintig mijlen afstand van hier gestrand, en al mocht deze nog weer vlot komen, toch zal het dan zeker wel verscheidene dagen duren en zit ik intusschen in dezen afgelegen uithoek als 't ware vastgevroren. Daarom zou het zonde en jammer zijn, indien ik deze gelegenheid, om mijn reisavonturen te vervolgen, ongebruikt liet voorbijgaan.

Mijn verhaal uit het bivak Lam Teuba moest ik plotseling afbreken, doordat ik bericht kreeg, dat een zeegevecht onvermijdelijk was en dientengevolge heb ik acht dagen geleden Atjeh met een bezwaard hart verlaten. Een land als dat — een waar paradijs wat natuurschoon betreft — een Dorado voor de jagers — een Eden, vol romantiek en woestheid — een rassenstrijd, zooals men die hier aantreft, met zulke vreeselijke gevolgen — zal ik nergens meer zoo vinden. Er was daar in overdaad alles voorhanden, wat een avontuurlijke natuur als de mijne kan bevredigen; waarheen mijn goed gesternte mij dus ook nog moge leiden, altijd zal de herinnering bij mij levendig blijven aan Groot-Atjeh met zijn kleine bivaks, zijn trotsche bergen en zijn prachtigen plantengroei!

Ik werd, voor zoover ik mij herinneren kan, in mijn verhaal onderbroken op 't oogenblik, dat ik de olifantenjacht in Lam Teuba beschreef. Daags daarop hadden wij het buitenkansje een rhinoceros te schieten en stroopten wij hem den huid af, dien ik, goed opgeborgen, te Kota Radja moest achterlaten. Tevreden over den uitslag, marcheerden wij zes dagen daarna naar Seulimeum terug en volgden ditmaal een veel beloopen olifantenpad, dat zich langs den voet van een vulkaankegel van het Goudgebergte slingert. Van Seulimeum keerde ik voor drie dagen naar Kota Radja terug, hield daar mijn correspondentie bij, bezocht de publieke gebouwen, de kazernes, de kerken enz. en maakte mij gereed tot een tweede, grootere expeditie. Ditmaal kon ik geen officier medenemen, maar werd ik vergezeld door één Europeesch sergeant, tien inlandsche marechaussés en acht veroordeelden, die ik mede mocht nemen, zoover als ik wilde, alleen moest ik zorg dragen, dat wij, als de proviand uitgeput was, kampongs opzochten, en zoo mogelijk moest ik, na verloop van tien dagen terugkeeren of door inlanders bericht zenden waarheen ik mij begeven had.

Kapitein Geertsema Bekering, de kommandant van Seulimeum, gaf mij de beste kaart, die er van deze streken bestaat, welke echter voor het grootste gedeelte witte, nietszeggende open plekken aanwees; zijne jonge, bekoorlijke vrouw pakte mijn kisten vol met meel, rijst, gedroogd reeënvleesch, gezouten visch en allerlei andere levensmiddelen, om zes uur 's morgens kwamen de dokter en de kapitein der genie Jeanette Walen, die dezelfde richting uit moesten als ik, en reisden wij gezamelijk af.

Bekering had mij zijn excuses aangeboden, dat hij mij tot zijn leedwezen geen Duitschen sergeant kon medegeven, doch slechts een Hollander, maar hij hoopte, dat ook deze mij van dienst zou kunnen zijn. Daarop stelde hij zijn manschappen aan mij voor.

De onderofficier maakte een gunstigen indruk. Hij was ongeveer veertig jaar oud, klein, gezet, maar niettemin zeer bewegelijk, met een flinken knevel, blauwe oogen, die als kogels voortdurend rondrolden en had een echte kommandostem. Dit is het beeld van mijn braven sergeant Schahohins, die later nog twee andere expedities met mij mede maakte en zich deed kennen, niet alleen als een model onderofficier, maar ook als een fijngevoelig mensch.

Op een overheerlijken, helderen morgen begonnen wij den tocht. Ik was al wat gewoon geraakt aan het klimaat en gevoelde mij er thuis. Wij marcheerden eerst over den breeden, hoogen spoordijk, die ongeveer 15 kil. ver uitgebouwd is en later over de dammen naar het district Pedir zou leiden om Kota Radja met de lijn Padang—Tedji—Edi te verbinden. Dit werk is, voor zoover ik het beoordeelen kan, zeer ondoelmatig — de bogen te smal, de onderbouw te zwak, zoodat men nu reeds, vóór dat het gebruikt wordt, verzakkingen bespeurt. Men ziet hier dus ook alweder hoe verkeerd het is, dat de militaire administratie van Atjeh geen civiele ingenieurs wil gebruiken, en dergelijke werken alleen door genie-officieren laat uitvoeren, die, met den besten wil, toch niet de kunde en ondervinding van spoorweg-ingenieurs hebben.

Kapitein Walen, die bijna iederen dag drie uur te voet naar het eind van den dijk moest loopen en 's avonds langs denzelfden weg terugkeeren, vindt het zéér natuurlijk, dat men niet genoeg voortgang kan maken met den aanleg van den spoorlijn. Het ontbreekt immers op alle plaatsen aan geld, men bezuinigt overal op werkkrachten, zoodat een groot gedeelte der arbeiders altijd bezig is aan den dijk, die al lang gereed was, maar steeds weder onder water loopt. Men zorgde slechts voor een paar bruggen en bogen, terwijl er wel honderd noodig waren; men is zuinig op technische krachten, daardoor vordert het werk zóó langzaam, dat het zeker nog wel twee jaar zal duren, vóór dat de laatste 40 kil. tot aan Padang—Tedji gereed zijn. En dat voor den aanleg van een spoorlijn van 80 cM. breedte, die men met voldoende

gelegen. Hij zou op gezette tijden naar Batavia moeten rapporteeren over den gezondheidstoestand, de genomen maatregelen op hygienisch gebied, ook voorstellen doen, klachten en bezwaren overbrengen, voorzoover hij niet in staat of bevoegd is deze zelf op te lossen. In dergelijken geest als die van hoofdingenieurs, chefs der waterstaatsafdeelingen, zou zijne verhouding tegenover de hoofden van gewestelijk bestuur te regelen zijn. Dat zijn werkkring zeer veelzijdig en uitgebreid zal wezen, is begrijpelijk, waar hij natuurlijk het oppertoezicht zal hebben over al de onderdeelen van het werk, zelfs over leprozengestichten of in tijden van epidemie over speciale zieken-barakken; verder zoude ook bureau, archief en bibliotheek onder zijn beheer moeten staan.

Hij worde bijgestaan door de noodige Europeesche en Inlandsche geneesheeren, w. o., in verband met de opleidingsscholen, hetzij Europeesche specialiteiten moeten zijn voor gynaecologie, oogheelkunde, chirurgie, òf goede docenten, en onder deze laatsten zelfs ook Inlandsche, geschikt om het aanstaande geneeskundige hulppersoneel te onderrichten.

Ad c en e. Aan het hoofd der apotheek zou een pharmaceut moeten staan, die ook op chemicus gebied bekwaam genoeg is om de voor het levensmiddelen-onderzoek telkens noodige analyses te doen. Het laboratorium zou ook dienstbaar kunnen worden gemaakt aan het onderzoek van inlandsche geneesmiddelen en vergiften.

Ad d. Met de zorg voor de instrumenten, het herstellen, slijpen en bewaren enz., ook van die der etablissementen, worde een ervaren mechanicus belast.

Ad f. De opleiding van inlandsche vroedvrouwen blijve grootendeels in handen van het Gouvernement zelf, terwijl aan de niet Gouvernementeel opgeleiden eerst dan veroorloofd zou moeten worden practijk uit te oefenen, wanneer zij aan hetzelfde examen hebben voldaan, als de van rijkswege opgeleiden. De Europeesche gynaecoloog, met het onderwijs belast, kan en zal partij kunnen trekken van de hulp van een doctor-djawa, die zich op dit vak meer speciaal heeft toegelegd. Er zouden meerdere cursussen moeten worden geopend zoowel voor Europeesche als voor Inlandsche vroedvrouwen. Wat dit laatste betreft, hebben de doctoren Bervoets en van Buuren, die met groote liefde en toewijding hun taak verrichten, reeds de beste ondervindingen opgedaan.

Met de opleiding van inlandsch hospitaalpersoneel, helpers en helpsters zou kunnen worden belast een bekwaam doctor-djawa of een Europeesch geneesheer, die het Maleisch goed machtig is, terwijl voor het Europeesche scholen uitsluitend een Europeesch geneesheer behoorde te worden aangewezen. Dit onderwijs zoude moeten omvatten: kennis van verrichtingen in de ziekenzaal, oppassing van zieken, verstrekking van medicijnen, aanleggen en openen van verbanden, politioneele voorschriften op hygienisch gebied, maatregelen en handelingen bij het ontsmetten en het vaccineeren. Voorwaarde van toelating zij, behalve physieke geschiktheid: het bezit van een certificaat van met succes den cursus eener eerste of tweede klasse Gouvernements inlandsche school doorloopen te hebben; de leertijd zij niet langer dan één jaar. Den Inlanders zou men, na het behalen van een diploma, den titel van „Mantri obat", Mantri penjakit kunnen geven; hunne functie zou dan zijn die van verbandmeester(es) of ziekenvader (moeder), als zij niet naar buiten gaan. Hen te laten versuffen door perpetueelen dienst in en bij zieken zou geheel verkeerd zijn; tournees-maken frischt op en behoedt voor sleur en eenzijdigheid. De verpleger moet ook ambulant kunnen zijn. Het groote nut, dat het polyklinische werk van den geneesheer van zulke helpers heeft, werd door dr. Kohlbrugge, uit eigen ondervinding, duidelijk in de Locomotief van October 1904 uiteengezet.

Er bestaat thans reeds een cursus tot opleiding van Javaansche oogheelkundigen in de Preanger; er is dus op dat gebied al eenige ervaring verworven.

Zoude deze, alsook de reeds bestaande cursussen voor vroedvrouwen, niet kunnen worden verheven tot Gouvernementeele kweekplaatsen, door ze officieel te bestendigen en zoo noodig uit te breiden, ook al bevinden zij zich niet bij of in het Hoofd-etablissement of op de plaats, waar dit gevestigd zou zijn?

De specialisten van het Hoofd-etablissement zouden natuurlijk altijd beschikbaar moeten zijn voor alle plaatsen van het hoofdressort, telkens als hunne medewerking wordt verlangd of in dringende gevallen ingeroepen.

Ten slotte zou op het Hoofd-etablissement ook het gewone werk moeten plaats vinden als: prostituée-onderzoek, opmaking van visa reperta, behandeling van zieke gestraften der betrokken bestuursafdeeling, plus nog het geheele werk van een etablissement. Waar noodig, tot voorkoming van cumulatie, richte men echter op de hoofdplaats nog een afzonderlijk etablissement op, dat dan evengenoemde werkzaamheden op zich kan nemen.

(Wordt vervolgd).

Uit de Oost-Indische Mail.

Het denkbeeld, om in afwachting van de o.a door de *Javabode* beschreven wetswijziging, waardoor ook in Ned. Oost-Indië **voogdijraden** zullen worden ingesteld, het particulier initiatief te doen ingrijpen, begint in de *Locomotief* reeds vorm te krijgen. In een schets van den heer M. Vierhout, luidt 't plan als volgt: »Wij vormen een particulieren voogdijraad. De raad van justitie draagt aan dezen raad alle hier bedoelde voogdijen op, indien de wet dit toelaat.

Indien de wet dit niet toelaat en dus voortaan, evenals nu, particulieren tot voogd benoemd moeten worden, geeft de tot voogd benoemde particulier kennis van zijne benoeming aan den voogdijraad, onder overlegging van de hem door de weeskamer toegezonden stukken.

De voogdijraad plaatst de kinderen in gestichten of gezinnen en betaalt uit zijne kas de kosten der opvoeding.

Die kas wordt gevormd door contributiën van ingezetenen.

Door de hulp van het hoofd van plaatselijk bestuur ontvangt de voogdijraad eene lijst van de europeesche ingezetenen, die volgens de wet benoembaar zijn tot voogd in de hier bedoelde gevallen.

De voogdijraad slaat deze ingezetenen aan in eene maandelijksche contributie, die echter natuurlijk het karakter blijft dragen van vrijwillige bijdragen.

---

middelen en geoefend personeel in drie of vier maanden gereed had kunnen hebben!

Dit is wel een vingerwijzing voor de gebrekkigheid van het hollandsch systeem in Indië en wederom een sterk bewijs, hoe onvoldoende militaire elementen voor dergelijke werken zijn.

De landstreek, die wij doortrokken, heeft vier verschillende typen: In het zuiden zachte hooglanden met onafzienbare gele prairieën van alang alang (hoog gras), alles alluviale grond — dan meer naar het oosten sterk begroeide, leemachtige heuvels, wier roodachtige kleur gepaard aan het daarvan afvloeiende water een zekere graad van ijzergehalte doet vermoeden — in 't noorden de 1780 hooge vulkaan, de Goudberg, — en tegen het westen het 50 kil. lange Atjehdal met zijn breede rivieren en ontelbare beekjes, die op het steile Randgebergte ontspringen.

Hier, waar wij thans drie of vier kleine kampongs vinden, waar de zuidwesten winden de alang-alang-vlakten doen golven, bevond zich nog slechts tien jaar geleden niets dan één enkel onmetelijk rijstveld — het werk van honderd duizenden menschen, die zeker met kolossale inspanning, gedurende vele, vele jaren, groote oerwouden in vruchtbare vlakten hadden herschapen en deze voorzien van waterleidingen. Thans na verloop van tien jaren, is het land tot zijn oorspronkelijken toestand teruggekeerd en niets anders dan een wildernis van prairie-gras, vermengd met prachtige tropische planten. Heden ten dage dreunt de grond daar wederom, evenals in de vóórhistorische tijden, van den tred der kudden wilde olifanten, die zich wrijven aan de cocospalmen, de eenige overblijfselen der vroegere beschaving, terwijl er nu hier en daar ook dorpen verrijzen, bevolkt door een dweepziek, Mahomedaansch, maar tevens voor beschaving volkomen vatbaar, zeer dapper menschenras. Op ons pad langs den spoorlijn ontdekken wij ook talrijke voetsporen van olifanten, zoodat wij tot de overtuiging komen, dat deze dieren het als wandelplaats gebruiken.

Na een marsch van twee uren, kwamen wij aan het bivak Lam-Tamat, dat telefonisch met Seulimeum verbonden is. Hier is de legerplaats van ongeveer 600 Chineesche spoorwegarbeiders, die bewaakt worden door een piket garnizoens-infanterie, meestal minder bruikbare menschen. Twee hollandsche opzichters — zoo half en half ingenieurs, wonen hier op zeer primitieve manier, en een hollandsch sergeant deelt hunne eenzaamheid. De barakken, waarin men de koelies herbergt, zijn samengesteld uit prairiegras en bamboesstangen en al doen de opzichters ook nog zoo veel moeite om deze menschenstallen zoo zindelijk mogelijk te houden, het is er toch zóó smerig en er heerscht zulk een ondragelijke atmosfeer, dat ik het niet nalaten kan dit soort slavernij, zooals dat daar uitgeoefend wordt, zoo streng mogelijk te laken.

Men heeft nooit met de neger-slaven zóó omgesprongen, als men het met de Chineezen doet, want de Chinees is slechts gedurende drie jaar slaaf en wordt dan vrij, zoodat de zielverkoopers er volstrekt geen belang bij hebben hen sterk en gezond te doen blijven, maar veeleer om hen in dien korten tijd zooveel mogelijk af te beulen. Het gevolg is dan ook, dat zeer velen hunner in den loop van deze drie jaren sterven. Zoo'n geval deed zich ook thans voor: De dokter is hierheen gekomen om een lijkschouwing te doen, — geen gewone lijkschouwing, — want daarvoor behoeft geen Europeaan twee uur te loopen —, maar omdat er een Chinees plotseling en op geheimzinnige wijze is doodgebleven. De man was gisteren opeens, zonder verlof van den opzichter, van het werk weggegaan, en 's avonds niet in het bivak teruggekeerd. Heden morgen hadden de Atjehers zijn lijk in een boschje gevonden en dit den sergeant medegedeeld, die om den dokter telefoneerde, teneinde zekerheid te hebben, of de doode niet door de Atjehers vermoord was. Zooals ik later te weten kwam, was de man alleen ten gevolge van uitputting gestorven.

De dokter blijft hier achter en ik loop met Kapitein Walen nog een uur door, tot aan het laatste koeliebivak Margaroet. Hier begint de scheidingsdijk en moet de spoorlijn ongeveer 400 M. verhoogd worden. Eenige honderden koelies werken daar in het zweet van hun aanschijn — breken steenen los, dragen aarde in kleine mandjes naar een dam van 12 M. hoogte, en hier verlaat mij de kapitein nu ook om het werk te gaan opnemen; onze escorte verdeelt zich.

Wij zijn nog vier uur verwijderd van het dichtst-bijgelegen bivak en zullen nog voor een bergstroom komen. In een laagte ontdekken wij een klein moeras, waaruit wij onze veldflesschen vullen, en daar heb ik nu ook gelegenheid mijn sergeant wat nauwkeuriger op te nemen. Een pracht van een kerel met een knap gezicht, gewapend met een revolver, een korten sabel, een klewang, benevens een veldflesch en een stok, gekleed in een blauw, verschoten dril-uniform, linnen slobkousen en stofschoenen. Zóó staat hij daar met zijn pijpje in den mond, met rollende oogen — een schitterend figuur voor een avonturier. Ik tracht mijn Duitsch zoo onverstaanbaar mogelijk te spreken, in de hoop, dat hij mij dan in het Hollandsch zal antwoorden. En ja! op alles geeft hij mij een kort „zeker" ten antwoord, en ik gevoel mij verbazend trotsch, dat ik zoo slim ben een taal, die ik in het geheel niet ken, zoo uitstekend na te bootsen. Maar toch bleef de ontgoocheling niet uit. Toen ik den braven Schahohis in mijn eigengemaakt Hollandsch den weg wilde aanduiden, dien wij moesten afleggen, en bij het eindigen van iederen volzin hem afvroeg: „hebt de mer wol verstahn?", deed hij eerst, alsof hij geen woord Duitsch verstond, om mij daarna ineens met een glimlach toe te voegen: „Ich habe nicht gewuszt dasz der herr Baron Deutsch spricht — ich kann es auch, weil ich jahrelang in Deutschland gearbeitet habe!"

„Tableau", zou ik zeggen, indien deze uitdrukking niet zoo afgezaagd was. Hij had mijn soit-disant Hollandsch voor Duitsch, en ik zijn Duitsch voor Hollandsch gehouden.

(Wordt vervolgd).

De door den raad van justitie benoemde voogden zullen echter verplicht zijn contributie te betalen.

Ook andere ingezetenen dan de, volgens de wet benoembare, zullen vrijwillig kunnen contribueeren, uit sympathie met de billijke regeling dat de last, die willekeurig op enkelen wordt gelegd over allen wordt verdeeld.

Wordt aan contributiën niet zooveel ontvangen dat de voogdijraad alle kosten kan dekken, dan zal deze de, door den raad van justutie benoemde voogden pondpondsgewijs aanslaan voor het ontbrekende bedrag per maand.

Met het voordurend toezicht op het gedrag van den pupil blijft de, oorspronkelijk door den raad van justutie benoemde voogd belast.

Een door den raad van justitie benoemde voogd moet zich tegenover den voogdijraad verbinden de bovengenoemde, te zijnen aanzien vast te stellen bepalingen te zullen nakomen. Wil hij dit niet dan laat de voogdijraad zich niet in met zijn pupil.»

De *Javabode* acht het plan practisch en uitvoerbaar, al heeft het blad er wel eenige bedenkingen tegen.

Waarom moeten b.v. alleen de europeesche ingezetenen, die volgens de wet benoembaar zijn, tot voogd in de hierbedoelde gevallen, de kas van den opterichten voogdijraad door contributies stijven en de anderen niet, vraagt het blad.

Niet een bedoelde categorie van ingezetenen, nog minder enkele willekeurig door de wet aangewezen personen, maar allen, d.i. de gemeenschap, hetzij staat of gemeente, is in deze de debiteur, meent ook de heer L. Smidt, die op klemmende wijze in de *Locomotief* zich uit:

En ook daarom blijven wij, met het oog op een radicale wegkapping van den misstand, veel meer gevoelen voor een algemeene petitie aan de regeering, ten einde te verkrijgen dat het mandaat der voogdijraden, die zullen worden ingevoerd, worde uitgebreid in dier voege, dat de werkkring, dien de heer Vierhout aan zijn plaatselijke colleges wenscht optedragen, binnen het ressort van die raden worde gebracht.

Kennende de neiging der autoriteiten hier en elders, om slechts noode overtegaan tot herziening van het bestaande en wetende hoe moeilijk en tijdroovend het is, een pas veranderde wet opnieuw te doen wijzigen, gelooven wij dat het instellen van voogdijcommissies, gelijk men te Semarang beoogt, slechts kan leiden tot bestendiging van het euvel.

Eerst dan wanneer zou zijn gebleken, dat de regeering geen aanleiding heeft kunnen vinden om op ons denkbeeld in te gaan, zou, meenen wij, de tijd gekomen geacht kunnen worden om colleges te vormen, gelijk door den heer Vierhout voorgesteld, in afwachting van den tijd dat gemeenten en gewesten zich met de taak der weezen- en armverzorging zouden kunnen belasten.

En dan zou daarbij zeker, gelijk ook reeds in de *Loc.* is voorgesteld, een nuttig gebruik kunnen worden gemaakt van de niet hoog genoeg te waardeeren diensten van 't Leger des Heils.

Naar aanleiding van een, in de *Bintang Hindia* onder de *Maleische Pennekrassen* van den redacteur C.B., uitgesproken oordeel over de bestaande **opleidingsscholen voor inlandsche ambtenaren** in de wandeling genaamd *Sekola Menak*, waarin o. a beweerd wordt «dat aan deze scholen (te Malang heeft hij zulks gezien) de leerlingen geen zedelijke opvoeding ontvangen en er niet gelet wordt op hun gedrag", doet het *Nieuws van den Dag van N.-I.* de vraag: of de leider van een gesubsidieerd regeeringsorgaan een blaam mag werpen op een school, waarop niet alleen het gouvernement, maar ook ieder inlandsch Hoofd terecht trotsch is?

Toen den 25 Nov. 1904 en 4 maanden later wederom door de regeering per circulaire gewezen werd op den plicht der ambtenaren om beter zorg te dragen voor den aanslag en de inning der **bedrijfsbelasting** heeft het *Bat. Nbl.* scherp protest aangeteekend tegen dien aandrang tot opdrijving; thans constateert de welvaartscommissie dat dit protest volkomen gewettigd was en het blad goed gezien heeft. Sub 4 toch van de voorstellen dezer commissie, met betrekking tot de bevordering van de vischteelt luidt: «den aanslag in de bedrijfsbelasting *met niet meerder gestrengheid* dan die in het patentrecht te doen plaats hebben, *met zoo nauwgezet mogelijke toepassing der bepalingen*, ongeacht vermeerdering of vermindering van het totaal.»

De welvaartscommissie constateert dus, dat de aanslag in de bedrijfsbelasting (natuurlijk ten gevolge der circulaires) met meerdere gestrengheid, dan die in het (voor Europeanen geldende) patentrecht geschiedt . . . .

Zij constateert indirect, dat daarbij de bepalingen niet zoo nauwgezet mogelijk worden toegepast, — want zij begrepen niet anders, dan dat er *coûte que coûte*, meer geld moet komen.

Zij constateert dit ten tweeden male door er op aan te dringen een aanslag te doen geschieden naar recht en billijkheid, ongeacht vermeerdering of vermindering van het totaal, m. a. w. ook dàn recht en billijkheid te betrachten *als de aanslag zou verminderen*, wat derhalve, naar de meening dier commissie, niet gebeurt. En daarom had het *Bat. Nbl.* ook volkomen recht verleden jaar te concludeeren· dat de gestie der regeering diep teleurstellend is; daar de *kleine luijden* het weder moeten ontgelden, nl. de kleine landsdienaren e. d. als bezuinigings-, de Javaan als belastingsobject.

De **veroordeeling wegens laster** van den heer *K. Wijbrands*, hoofdredacteur van het *Nieuws v. d. Dag v. N. I.* geeft ook aan het *Bat. Nbl.* van 6 Maart aanleiding tot gelijkluidende bewering als die van den veroordeelde zelf: dat de in uitzicht gestelde herziening en zelfs de afschaffing van het drukpersreglement hen geen stap verder zal brengen; het zijn de dwaze wetsbepalingen tegen hoon, laster en beleediging, die verdwijnen moeten. Het blad kan zich dan ook geheel vereenigen met het denkbeeld door den heer Wijbrands aan de hand gedaan: dat de Indische Journalistenkring een rekest zal richten aan de Tweede Kamer en er op aandringen, dat òf de invoering van het «nieuwe» strafwetboek bespoedigd worde, òf de minister van Koloniën worde uitgenoodigd om in elk geval de strafbepalingen op den laster door mildere en juistere te doen vervangen, bij wijze van een aanvullingswet.

J A V A.

Het 25-jarig bestaan van het Verzorgingsgesticht „Pamoeridan Wolanda", werd 10 Maart jl. feestelijk gevierd. *Midden Java* schrijft, naar aanleiding daarvan, dat dit gesticht, in 1881 door resident *van Baak* en eenige andere ingezetenen van Djokja opgericht, met het doel, om aan ouders, die op landelijke ondernemingen in deze residentie verblijf houden, de gelegenheid te geven, hun kinderen een niet duur en toch goed tehuis in de stad te verschaffen, om er de scholen te kunnen bezoeken.

Aan dit doel heeft het gesticht thans 25 jaren beantwoord, eerst op zeer bescheiden voet, allengs beter en thans kan men zeggen, dat deze inrichting zich in bloei verheugen mag. De bedoeling is steeds geweest: geen armhuis voor bedeelden er van te maken, maar een goed en tevens goedkoop tehuis te verschaffen aan schoolgaande kinderen van Europeanen op de landbouwondernemingen, om op deze wijze ook het schoolbezoek te bevorderen. Dat deze inrichting meer en meer wordt gewaardeerd, blijkt uit het toenemend aantal kinderen, dat thans reeds meer dan 50 bedraagt, die bijna allen de gouvernementsscholen bezoeken. De kinderen worden er goed verpleegd en liefderijk behandeld.

In de *Javabode* van 26 en 27 Febr. behandeld *Hugo:* **De politie op Java en hare reorganisatie**. Naar zijn oordeel is de politie op Java in geenen deele voor haar taak berekend en acht hij daarom het grootste gedeelte van de daaraan bestede sommen totaal weggegooid geld.

Alleen aan tractementen wordt, blijkens Stbl. no. 65 1897, aan het inlandsche personeel ruim een millioen gulden besteed, en dat voor een politie, die in bijna geen enkel opzicht voldoet, daar er geen durf, geen fut, geen initiatief, ja zelfs bijna niet het minste plichtsgevoel in 't grootst gedeelte van de leden van dit korps zit, omdat dit korps misbruikt wordt en er geen voldoende contrôle en oefening plaats heeft!

Schrijver geeft menigen nuttigen wenk om zonder veel meer uitgaven een goed geoefend politie-corps te vormen.

Vervanging door Amboineezen, die, na eene praktische opleiding te hebben genoten, die hen het noodige zelfvertrouwen schenkt, ook behoorlijk gekleed en gewapend in dienst worden gesteld met karabijn, met z. g. werkstakingspatronen.

Voor de oefening stelle men het geheele korps onder militair régime, alle politie wil hij onder één benaming gebracht zien.

Onder den titel: «*Ende desespereert nimmer*», wijdt de *Sem. Ct.* van 27 Febr. eenige beschouwingen aan het **nieuwe landhuurreglement** voor de residentiën Soerakarta en Djokjakarta, dat bekrachtigd en in werking gesteld is en in *Staatsblad* 1906 n°. 93 is opgenomen. Het blad noemt dit product van wetgeving: een simpele wijziging van het oude reglement op de landhuur, eerbiedige handhaving van oude beginselen. Een kort overzicht van het nieuwe reglement laat het daarna volgen:

«De beslissing omtrent toelating tot de landhuur, of wel verzoeken daartoe te weigeren, opzegging der vergunning, berust bij het hoofd van gewestelijk bestuur in stede gelijk vroeger bij den G.G. Men heeft echter het recht van des residents beslissing in hooger beroep te komen bij den landvoogd.

Art. 5 zegt, dat de resident er zich voortaan niet meer van heeft te overtuigen, of de huurovereenkomsten aan zekere bepalingen voldoen, maar geeft hem de gevallen aan, waarin hij de bekrachtiging dier overeenkomsten *moet* weigeren.

Mochten landhuurders voorheen, de padi-cultuur drijven als wisselbouw of bijzaak, thans mogen zij haar ook als hoofdcultuur drijven.

Beheerders zijn voortaan niet meer vastgeschroefd aan hunne onderneming. Wie de nabijheid van Djocja's gezellige societeit verkiest boven eenzame opsluiting op zijn onderneming, kan zich vestigen buiten de grenzen van zijn land, mits binnen die van het gewest, na bekomen vergunning van den resident.

Art. 17, dat de bevoegdheid van het hoofd van gewestelijk bestuur regelt ten aanzien van de exploitatie der gronden, geeft in een bondiger gestelde redactie de bedoeling weer van het oude artikel 23. Het tracht bovendien de beperkende bepaling welke aan die bevoegdheid werd gesteld in de 2e alinea van het oude artikel, weer te geven in een gewijzigde redactie, welke o.i. nog niet volkomen duidelijk is.

Waar in het oude reglement de resident onder de beperkende bepaling «van in achtname der Javaansche instellingen en gebruiken, en het in 't bizonder vestigen van zijne aandacht op de schadeloosstelling, die de bevolking moet ontvangen voor de ruimere beschikking over de gronden, welke de ondernemer boven de opgezetenen zou kunnen hebben», de bevoegdheid verkrijgt, om *ter zake* van de exploitatie der ondernemingen, voor ieder afzonderlijk, een regeling vast te stellen, zegt het nieuwe reglement slechts dat hij «met inachtneming der Javaansche instellingen en gebruiken» een regeling kan vaststellen omtrent *de wijze* van exploitatie der gronden en verder een onderzoek kan instellen, omtrent het door den ondernemer toegepaste stelsel van exploitatie, en de belooning der opgezetenen voor hunnen arbeid op de ten behoeve van den huurder bebouwde gronden.

Het onderscheid tusschen een regeling vaststellen *ter zake* eener exploitatie en er een vaststellen omtrent *de wijze* van exploitatie, is met het oog op de te exploiteeren materie, namelijk huurgrond zoo gering, dat het aan ons onderscheidings-vermogen ontsnapt.

Uit beide redactiën concludeeren wij de bedoeling der regeering, om den residenten de bevoegdheid te verleenen, in grove trekken, wanneer overwegende redenen hun daartoe aanleiding geven, exploitatie-regelingen voor gehuurde gronden vast te stellen waarbij zij nimmer verder kunnen gaan, dan het vaststellen van bepalingen voor elke onderneming afzonderlijk, in zake grond- en waterverdeeling, duur van het vruchtgebruik van den grond en door wien (huurder of bevolking) en ten slotte in zake den omvang van den *verplichten* arbeid der bevolking op deze gronden, welken zij den huurder verschuldigd is, voor de pacht en bektie, die hij voor den aan haar in vruchtgebruik afgestanen, grond betaald heeft. Andere details der exploitatie moeten vallen *buiten* de regelingsbevoegdheid van den resident, daar verdere bemoeienis aan de vrijheid van beheer afbreuk zou doen.

Daar landhuurzaken onder particuliere zaken gerangschikt kunnen worden, is het goed gezien, om bij te nemen beslissingen, het aan partijen over te laten, of zij hierin het advies van een gemengde commissie verlangen, aan welk verlangen de resident *verplicht* is te voldoen.

Wenscht hij het gegeven advies van de commissie *niet* te volgen, dan staat hem dit vrij, doch moet hij de redenen dier afwijking mededeelen.

De artt. 17 en 18 van het nieuwe reglement schijnen ruimte te geven tot verschillende opvattingen omtrent de bevoegdheid van den resident om inlichtingen te eischen in zake het geldelijk beheer.

Art 17 staat hem toe een onderzoek in te stellen naar de belooningen der opgezetenen voor hunnen arbeid op den ten behoeve van den huurder bebouwden grond. Art. 18 zegt, dat de beheerder verplicht is alle opgaven en inlichtingen te verstrekken nopens de onderneming *geene betrekking hebbend op haar geldelijk beheer*, waaronder gerangschikt moet worden de belooning aan de opgezetenen enz.

De tegenstrijdigheid in deze artikelen is slechts schijn; zij verdwijnt wanneer men den aard van den arbeid der opgezetenen in aanmerking neemt.

Deze is volgens art. 17: «op de ten behoeve van den huurder bebouwden grond in verband met de ter plaatse gebruikelijke dagloonen."

Hier kan van geen anderen arbeid sprake zijn dan van verplichten arbeid, dat is het équivalent, dat de opgezetenen moeten geven aan den huurder voor de pacht en bektie, die hij betaalt voor de door de opgezetenen geoccupeerde gronden.

Deze arbeid kan nu wel in geld omgezet worden, maar hij behoort niet tot het geldelijk beheer der onderneming.

Wat het vaststellen betreft van eene regeling omtrent de wijze van exploitatie, in verband met het onderzoek, dat kan gehouden worden, of de opgezetenen voldoende beloond worden voor hunnen verplichten arbeid op den ten behoeve van den huurder bebouwden grond, stellen wij ons voor, dat de bevoegdheid van den resident zich niet verder kan uitstrekken dan tot het nagaan hoeveel arbeid besteed is geworden aan de cultuur van één oogst padi en één oogst polowidjo en de vergelijking daarvan met den *kosteloozen* arbeid, welken de huurder van de opgezetenen voor *zijn* cultuur eischt.

Deze heeft dus niet anders te vermelden dan de werkzaamheden, die hij zonder loon aan grondarbeid van de opgezetenen vraagt en de resident heeft niet anders te beslissen dan dat die werkzaamheden al dan niet billijk en evenredig zijn aan den arbeid besteed voor de oogsten der opgezetenen.

Deze zijn de voornaamste wijzigingen, welke het nieuwe van het oude reglement onderscheiden. De indruk, welken het op de landhuurders maakt, is tamelijk gunstig.

Ondanks het streven der regeering om aan de wenschen der landhuurders tegemoet te komen, heeft zij op één punt, het kardinale punt, dit nog niet kunnen doen. De kwestie der stabiliteit is voor de ondernemingen nog niet opgelost.

De wensch om zekerheid van bedrijf, zij is onvervuld gebleven.

Indien de sultan van Djocja medegegaan was met het ontwerp der regeering, zou artikel 5 een wijziging hebben ondergaan, welke de zoo zeer begeerde zekerheid van bedrijf had gewaarborgd. Eilacie, de vorst, voorgelicht door zijn vader, den resident, kon zich volgens geruchten met dat ontwerp niet vereenigen en de regeering, gebonden door een contract met den sultan, heeft de kardinale wijziging van het landhuurstelsel onder het loodje moeten leggen. Voorloopig, tot zich een gunstige gelegenheid voordoet, bijv. een persoonsverwisseling op den Djocjaschen troon.

Moge er al een dankbare stemming heerschen onder de Djocjasche landhuurders over de goede bedoeling der regeering, te ontkennen is 't niet, dat de berg een muis heeft gebaard.

De **Koorts-épidemie** op Madoera is, blijkens de laatste rapporten van den resident, wel ernstig genoeg om de aandacht der regeering er op te vestigen. Van 10 tot 20 Febr. kwamen in 't district *Se poeloe* 202 koortsgevallen met doodelijken afloop voor; het aantal zieken verminderde gelukkig van 1236 tot 759. Het *Bat. Nbld.* van 1 Maart protesteert ten sterkste tegen de wijze van handelen van bestuurswege in deze aangelegenheid en houdt vol, dat de regeering nog niet volledig is ingelicht, om niet te zeggen dat gepoogd wordt den toestand te

verbloemen. Over 't verloop der ziekte vóór den 10en Febr. is nog steeds niet voldoende licht verspreid; een bericht van den 19en luidde: dat er 700 menschen in 20 dagen tijds zijn gestorven; over de al of niet juistheid geen woord. Het bestuur is nu echter wakker geschud. Dat 't wakker blijve!

Een correspondent te Sidhoardjo van de *Locomotief* schrijft, dat de suikerfabrieken aldaar eindelijk hebben besloten om een **zieken-inrichting** tot stand te brengen, ten behoeve van hun inlandsch werkvolk, dank zij de ruime giften en toegezegde jaarlijksche bijdragen zal die inrichting spoedig verrijzen en is haar voortbestaan verzekerd.

Buitenbezittingen.

In de *Sumatra Post* wordt medegedeeld, dat *Tongkoe Hasan Oedin Perkasa Rachmat Sjah*, vorst van **Panei**, ter gelegenheid van een inspectietocht van den resident van Sum. Oostkust in zijn functiën geschorst en aan de regeering voor afzetting is voorgedragen.

Deze vorst was het type van de inlandsche potentaten, die eigen genot en luister als het opperste levensdoel najagen en bij wie de belangen van land en volk in 't geheel niet tellen. Hoewel nog betrekkelijk kort aan het bewind, en ook slechts »voorloopig« — de ned.-indische regeering had hem nog niet in zijn waardigheid bevestigd — is de paneische radja in dien tijd herhaaldelijk met het europeesch bestuur in conflict gekomen, als een gevolg van zijn tyraniek optreden, zegt het blad. Ook schijnt zijn houding tegenover de vertegenwoordigers van het ned.-indisch gezag bijzonder aanmatigend te zijn geweest. Herhaaldelijk waren hieromtrent reeds klachten ingekomen en de resident heeft gemeend, nu maar de knoop te moeten doorhakken.

De *Deli Ct.* van 7 Maart j.l. bevat een telegram uit Batavia: dat bij G. B. voor de afdeeling **Deli** geldmiddelen uit de algemeene kas zijn gescheiden en dat aan de afdeeling een subsidie van f 30.000 is toegekend, tot verbetering van den weg *Medan—Laboran*.

Een ordonnantie is vastgesteld, waarbij de voor de Buitenbezittingen vigeerende tarieven van uitvoerrecht voor boschproducten zijn gewijzigd en aangevuld in dien zin, dat voortaan van dat recht zullen zijn vrijgesteld: **getah pertja** en **caoutchouc**, uitmakende het product van ondernemingen tot den geregelden aanplant van getah pertja en caoutchouc leverende gewassen. Het *Bat. Nbd* licht de bedoeling derzer ordonnantie als volgt toe: zij wil geen belemmering in den weg leggen van de geregelde cultuur en bereiding van caoutchouc waarmede, vooral in de Buitenbezittingen, nog zooveel te doen is. Daar heeft de caoutchouc-cultuur nog een toekomst en het valt in de regeering te prijzen, dat zij voor dit belang het fiscale standpunt prijs geeft.

Uit **Zuid-Oost Borneo** kwamen gunstige berichten, alle kampongs aan de Boven Toehoep zijn weer bevolkt. Den 19en Febr. boden te *Poeroek Tjahoe* de bewoners van kampongs *Pohon Bakoe*, *Tawe Hoei* en *Kalon Njaring* benevens de schoonvader van *Semang Dalem* met 13 volgelingen hun onderwerping aan, zoodat diens bende nog slechts zou bestaan uit 9 mannen, benevens 10 vrouwen en kinderen.

Timor. De zending van *luitenant Rijnders* naar 't randgebergte *Fatoe Leo* heeft ten gevolge gehad de vrijwillige onderwerping der voortvluchtige bevolking uit na burige kampongs en inlevering van geweren, terwijl het lang gezochte *Manoebaitsche* hoofd *Pah Kooi* zich met zijn beide zonen bij hem aanmeldde. De gevluchte bevolking van *Fefnai* en de bende zijn nagenoeg geheel teruggekeerd.

Aan het rapport van den Chef van den Generalen staf, *generaal majoor G. J. van Kooten*, betreffende den algemeenen toestand in **Zuid- en Midden- Celebes** wordt het volgende ontleend:

In Zuid-Celebes was de toestand stationnair De toestand in de Posso-streek (**Midden - Celebes**) was bevredigend. De geringe militaire waarde onzer tegenstanders is bij de laatste troebelen in Midden-Celebes duidelijk gebleken.

Van veel gewicht wordt geacht, dat Opoe Tjaning en de overige hadatsleden van Loewoe zoo spoedig mogelijk in de Possostreek komen. De komst dezer hoofden zal veel bijdragen tot de verdere verzekering van ons gezag in die streek.

Verder wordt 't niet onwaarschijnlijk geacht dat de van Djaladja gevluchte Ambe Ma naar Midden-Celebes uitwijkt en daar onrust veroorzaakt. Hij heeft er veel invloed. De komst der hadatsleden zal echter vermoedelijk niet nalaten dien invloed te verminderen.

Over de houding der bevolking in Sigi wordt nog geklaagd. Wellicht zal hier nog eenige druk van militaire zijde noodig zijn.

Aan 't voienstaande werd nog het volgende toegevoegd ontleend aan het telegram van generaal van Kooten van 24 Febr.

»Achtte ik blijkens brief van 16 dezer No. 3 de toestand in Midden Celebes gunstig en met weinig troepen te beheerschen, in Zuid-Celebes is dit nog niet het geval; in Loewoe is het verzet wel gebroken, maar ernstige vervolging van Ambe Ma is noodig. De Mil. Commandant vertrekt morgen derwaarts om daaraan kracht te doen bijzetten, en tevens te streven dat van Paloppo communicatie verkregen wordt met het 6e bataljon en van de marechaussee en Timoreesche compagnie in meer noordelijke Toradjalanden.

De radja van Gowa acht ik weinig gevaarlijk; tot heden bepaalde hij er zich toe, zich stelselmatig te verschuilen zonder op verdediging, veel minder op offensieve handelingen bedacht te zijn. Meer aandacht eischen de handelingen van het bendehoofd La Sinrang en andere vijandige elementen in Adjataparang en Maserempoeloe.

In Mandar leverden de twee meest volgzame staatjes onder geringe pressie hun talrijke geweren in. Bij de actie in de overige Mandar staatjes is verzet niet uitgesloten: Bij het stellen van een eisch tot inlevering der geweren acht ik dat zelfs vrij zeker, maar bij den ondernemenden luitenant Gusdorf is de actie in goede handen. In Boni en Wadjo is de toestand gunstig en heeft de bevolking vertrouwen in het bestuur, zooals ook blijkt uit vrijwillige inlevering van geweren in den laatsten tijd.«

De *Deli-Ct.* van 6 Maart j.l. bracht omtrent **Celebes** het bericht mede dat de bivaks *Goa*, *Malakandji*, *Bonto Parang* en *Pakotto* worden opgeheven en andere militaire maatregelen onnoodig werden geacht. Voorts dat de generaal van Kooten 8 Maart naar Java zou terugkeeren en dat op Amboina de radja's van *Somletoe* en *Roemah Tiga* zich op genade of ongenade hebben overgegeven.

West-Indische Berichten.

Suriname. Vrijwel in tegenstelling met het meerendeel der surinaamsche bladen, bepleit *Onze West* in haar nummer van den 3en Maart l.l. de wenschelijkheid der oprichting eener modelhoeve voor Suriname, op grond van het door den gouvernements-veearts, den heer van der Schroeff uitgebracht verslag over den toestand en de werking der modelhoeve op Trinidad.

»De modelhoeve is noodig, dringend noodig zelfs«, schreef het blad en liet daarop volgen: »De toestand in Suriname is thans ongeveer zooals hij was op Trinidad bij de oprichting der modelhoeve in 1879. Het vee was ook daar sterk achteruitgegaan. De gansche veestapel verkeerde in een kwijnenden toestand. De lust tot fokken was gering. De melkprijs was abnormaal hoog, veel hooger nog dan thans in Suriname. Slachtvee werd nagenoeg uitsluitend van elders ingevoerd.

Hoe geheel anders is de toestand thans.

Door kruising met edele diersoorten, is een groot, sterk en rijk-melkgevend ras verkregen. De prijzen van melk zijn met 4 pct verminderd. De lust tot veekweeken is toegenomen. De jaarlijksche verkoopingen van vee worden druk bezocht. De aanvraag overtreft geregeld het aanbod en de prijzen, die voor het vee van de modelhoeve besteed worden bewijzen hoezeer men de goede eigenschappen daarvan weet te waardeeren. Op een apart eiland wordt op natuurweiden slachtvee gekweekt, om in dat opzicht onafhankelijk te worden van elders. Ook het paardenras op het eiland is veel verbeterd. En nog steeds breidt de modelhoeve haren nuttigen werkkring uit.«

Van de voordeelen eener modelhoeve voor de kolonie zal zeker wel een ieder zijn doordrongen. Maar het geldt hier de vraag of het aanbeveling verdient om naast eene particuliere modelhoeve die van de Moravische Broedergemeente op Beekhuizen, eene gouvernementsinstelling in het leven te roepen?

Aan eene beschrijving in *Onze West* gegeven van den werkkring van de vestiging op Beekhuizen viel te ontleenen, dat deze vrij wel viel in de lijn eener instelling van dien aard, door het gouvernement op te richten.

Het betoog van *Onze West* heeft ons dan ook niet kunnen overtuigen van de urgentie van den, door het bestuur voorgestelden maatregel.

»Wat vooral voor Suriname van belang zal zijn, is de opvoedende kracht, die van een dergelijke inrichting uitgaat,« schreef het blad.

Uitstekend; maar welke opvoedende kracht ging er al die jaren van Beekhuizen uit, terwijl dan toch dezelfde elementen aanwezig waren?

»Het schijnt dat er heel wat veehouders hier zijn, die niet eens inzien, welk een waarde aan de teelkeuze gehecht moet worden. Hoe anders te verklaren, dat op Beekhuizen sedert geruimen tijd fokstieren (o. a. een bekroond hollandsch rasdier) ter beschikking staan van belanghebbenden, zonder dat tot dusver van die gelegenheid, die met beide handen moest worden aangegrepen, noemenswaardig gebruik werd gemaakt,« schreef het blad.

Zal daarin, vragen wij, zoo maar plotseling verandering komen, wanneer niet Beekhuizen maar een gouvernements-modelhoeve de fokstieren ter beschikking van belanghebbenden stelt?

Er zijn er nu reeds, met name onder de Britsch-Indiërs, die de gelegenheid om aan goed fokmateriaal te komen niet onbenut laten voorbijgaan, maar Beekhuizen is voor velen niet bereikbaar. En voor dezen zou alleen een gouvernements-modelhoeve in de behoefte kunnen voorzien, door stationneering van fokstieren op verschillende punten der kolonie.

Per slot van rekening zou dus de kostbare inrichting eener gouvernements-modelhoeve alleen moeten strekken om in de behoefte aan fok-materiaal in de districten te voorzien. Zou het niet wel zoo eenvoudig wezen, om daartoe geacclimateerd vee van Beekhuizen aan te schaffen?

Wij stellen hierbij voorop dat deze instelling blijft bestaan en er voordeel in ziet om naast het eigen belang ook het algemeene nut te dienen.

Waar het particulier initiatief hier reeds zoo werkzaam voorging, zonder nochthans bij de groote massa in te slaan, zijn onzes inziens de groote uitgaven en het risico aan de oprichting eener gouvernements-modelhoeve verbonden niet gerechtvaardigd.

Trekt Beekhuizen in dit opzicht terug, of bestaat hierop kans, dan verandert de zaak en zou voor het gouvernement het oogenblik gekomen zijn, om in te grijpen, en de taak, die genoemde instelling vrijwillig op zich nam, over te nemen.

Dat laat zich het best in de kolonie zelve beoordeelen, maar voorshands zien wij, met de ons ten dienste staande gegevens, de urgentie eener *gouvernements*-modelhoeve niet in.

De tijd is er onzes inziens niet naar om voor niet bepaald noodige zaken groote sommen te besteden. Het hospitaal van Republiek is onzes inziens een leerrijk voorbeeld. Ook dat werd eens noodig geoordeeld. Omstreeks 20 mille en meer zijn daaraan ten koste gelegd, terwijl het nimmer als zoodanig heeft dienst gedaan en nu wordt afgebroken om het bij het hospitaal te Paramaribo op te zetten.

Suriname moet en kan vooruit gebracht worden, maar wanneer daartoe alles van het gouvernement moet uitgaan en dat zich zelfs voor het karretje spant, dat al door het particulier initiatief in het rechte spoor werd getrokken, dan vreezen we dat op 'n gegeven dag het gouvernement tot de conclusie komen kon, dat het wel wat te veel hooi op zijn vork nam.

Curaçao. Het ontwerp der koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao voor het dienstjaar 1907 is bij den Kolonialen Raad ingediend.

De uitgaven werden op 860607 gld. de inkomsten op 508520 gld. geraamd, zoodat op een bijdrage ad 352087 gld. uit 's Rijks schatkist wordt gerekend.

Voordrachten op Indisch Gebied.

Door gebrek aan plaatsruimte moest in ons vorig Weekblad een korte weergave van de zoo sympathieke rede van *Mevrouw Bervoets* over het **zendingswerk te Modjowarno**, op 19 Maart j.l. in het Toussainthuis gehouden, achterwege blijven. Thans willen wij gaarne het een en ander, dat daarover in de jongste *Zendingsbode* door *B. C.* vermeld wordt, weergeven:

»De beschrijving van de kerk en schoolgebouwen moeten wij oversiaan om slechts even het Ziekenhuis binnen te treden. Ook 't Europeesch personeel moet voor ditmaal op den achtergrond blijven, ter wille van drie Javanen. Vooreerst de vroegere apotheker, thans evangelist *Pariman*. Deze is niet alleen een uitnemend ziekenverpleger, maar heeft ook bijzonder slag om het Evangelie tot 't hart van den Javaan te brengen. Tweemaal in de week wordt eene samenkomst gehouden met de inwonende zieken, maar iederen morgen een korte toespraak voor de polikliniek-patienten, zoowel Christenen als Mohammadanen. Tegen dien dienst bestaan wel eenige bezwaren. Iemand, die b. v. aan kiespijn lijdt of aan andere kwalen, is niet altijd gestemd om, voordat hij geholpen wordt, naar een toespraak te luisteren. Ook bestaat 't gevaar, dat de menschen daarin een soort van *ilmoe* gaan zien, die kracht geeft aan de uit te reiken medicijnen; maar toch wil men er niet van afzien. Pariman weet altijd pakkende beeldspraken te vinden, ook in zijne gesprekken met de patiënten. Zoo had hij eens een kwartier lang met groot geduld geluisterd naar de verhalen van een man over zijn ziek been en al de materieele schade, die hij er door lijden zou. Daarp zeide P. eenvoudig: »Je hebt nu zoolang er over gepraat, hoe je ziek been weer zal kunnen loopen, maar denk er nu eens over na, hoe je ziel en je been samen moeten leeren loopen om den weg naar God te vinden, dan praat ik daar de volgende maal wel over.«

Aan een anderen patient vroeg hij: »weet ge nu wel wie u genezen heeft?«

»Wel zeker« antwoordde de man, »mijnheer de dokter en Toehan Allah (de Heere God.)« Ja, maar wie van die beiden is de machtigste?« »Beiden zijn precies even machtig« was het antwoord.

Pariman trachtte hem nu duidelijk te maken hoe God alleen de kracht tot kennis geeft aan den dokter, evenals de landman wel de rijst kan planten, maar God den wasdom moet geven.

Een ander persoon van gewicht is *Maridin*, de apotheker. Ook deze heeft veel geduld noodig. Krijgt b. v. een nieuwe patiënt zes poeders mee, dan wordt hem uitgelegd: »Ge moet die één voor één gebruiken, de eerste als de zon opgaat, de tweede als zij hoog aan den hemel staat, de derde als zij ondergaat.« »Ja, maar hoe moet ik ze gebruiken, met of zonder 't papier? ('t Is wel voorgekomen, dat iemand de poeder wegwierp en alleen 't papier opat). Soms lijkt 't veiliger den man eerst een poeder te doen innemen. In plaats van daarna naar huis te gaan, blijft hij soms rustig zitten. Wat verlangt ge nog? vraagt de apotheker. »Ik wil nog wat water meenemen, want 't water van mijnheer maakt zeker de medicijn krachtiger.«

De derde, met wien wij kennis maken, is *Tabri*. Hij kwam met een ziek been en moest lang onder behandeling blijven. Hij was toen nog een knaap en zag met verbazing naar de school, waar zooveel kinderen heengingen, ook meisjes. Dit laatste vooral was hem nieuw. Hij vroeg ook de school te mogen bezoeken en liep haar geheel door. Later kwam hij op catechisatie, werd gedoopt en vroeg, of hij in 't ziekenhuis mocht blijven; dit werd hem toegestaan. Hij moet nu de namen der patienten opschrijven en allerlei andere werkzaamheden verrichten. Hij rustte niet voor zijn zusje ook op school kwam en zij in een Christengezin te Modjawarno werd ondergebracht.

De patienten, die naar hun desa's terugkeeren, hebben veel te vertellen van al 't wonderlijke, dat zij ondervonden hebben.

Dagelijks wordt een 170 pond rijst in 't ziekenhuis verbruikt en de patiënten, die dieet moeten houden vinden, al krijgen zij nog zooveel ander en duurder levensmiddelen, dat zij niet gegeten hebben, als zij geen rijst kregen.

't Streven van den geneesheer-directeur en zijn helpers is: te maken, dat de Javanen zich in 't ziekenhuis thuis gevoelen. Soms komt op een eigenaardige wijze aan 't licht, dat dit doel bereikt is. Zoo vond Mevr. Bervoets eens tot hare verbazing een vrouw op een bed in de mannenzaal. De patient, die er op gelegen had, ontving bezoek van zijne vrouw, die daarvoor uren geloopen en zich ook een weinig bezeerd had. Hij vond 't heel natuurlijk,

dat zijne vrouw op 't bed ging liggen en hij er naast hurkte op den grond. Dat hiertegen uit een oogpunt van reinheid en antisepsis bezwaar kon bestaan, trachtte zij voorloopig maar niet aan te toonen.

Ook een voornaam onderdeel van 't werk, waarbij mevr. Bervoets lang stilstond, is de opleiding van Javaansche meisjes tot verpleegsters en vroedvrouwen. Tengevolge van den invloed van het Christendom huwen de meisjes niet meer als kinderen, maar eerst tusschen haar 16de en 20ste jaar, waardoor 't nu minder moeilijk is dan vroeger om meisjes te vinden, die zich aan 't werk willen geven. Zij vinden een gezellig tehuis in de bijgebouwen van de dokterswoning.

Mevr. Bervoets moest zich beperken en verwees voor een ander, zeer belangrijk onderdeel van den arbeid te Modjawarno naar het artikel van dr. Bervoets: *De melaatschen op Java*, voorkomende in het Zendings-Jaarboekje (nog steeds verkrijgbaar ad 30 cents).

Algemeen was de indruk, dat het werk onder de Javanen, door al de bijzonderheden uit 't dagelijksch leven meegedeeld, den hoorders nader was gebracht.

De lezing door den heer *W. O. J. Nieuwenkamp* over zijn **reis door Bali**, op Vrijdag 23 Maart gehouden in de zaal Heerengracht 15 den Haag, voor de leden van den Kunstkring en van „Oost en West" beide, was, zeker ten gevolge van de gure sneeuwbuien, niet zóó goed bezocht, als te verwachten ware, nu de zeldzame gelegenheid zich voordeed om over een der schoonste deelen van Ned.-Indië eens het oordeel van een enthousiast kunstenaar te hooren. Deze Hollandsche teekenaar roemt hoogelijk de kunstvaardigheid en den goeden smaak der Baliërs, wier arbeid hem menigmaal den uitroep ontlokte: dat zijn nog eens artiesten! Het was een genot hem van zijn warme bewondering op velerlei gebied te hooren getuigen. Het eenige, dat wij op de voordracht af te dingen zouden hebben, is, dat hij daarbij nu en dan het voor Europeesche begrippen komische element uit de zeden en gewoonten van dit toch zoo hoogstaande volk wat te veel naar voren haalde. Overigens zijn wij het volkomen eens met G., die in de kunstrubriek van *Het Vaderland* opmerkte:

„Zoo iets er toe kan bijdragen om de belangstelling van niet-Indische Hollanders voor Indië op te wekken, dan zijn het zeker deze teekeningen van den heer Nieuwenkamp, dan is het meer nog het boek, dat hij uitgeeft, waarin de reproducties van alle teekeningen met een beschrijvenden tekst worden gegeven.

Niet slechts de uiterlijke gesteldheid van het land, maar ook in zeer uitvoerige architectuurteekeningen van gesculpteerde deuren, portieken, e. a., maar ook in het geestesleven dezer Balineezen wordt men door kernachtige teekeningen naar op wit katoen geschilderde godenbeelden, sagen en natuurvisies, binnengeleid. En om eens een eenvoudig voorbeeld te noemen, wordt het te kort der photografie hier glorieus aangetoond in een paar rijstvelden, waarvan men, met zijn door dammetjes omgeven terreinen om ze onder water te houden, vóór dezen zich nooit een zuiver denkbeeld had kunnen vormen. Evenzoo is het met het ornament, is het met de van de markt komende menschen, wier gecadanceerde, danspas-achtige gang, zeer opmerkelijk is voor menschen, die tamelijk groote vrachten op het hoofd dragen.

Alles is beknopt, eenvoudig en zakelijk geteekend, dikwijls zeer knap, zeer habile, vooral in het decoratieve, maar altijd, dunkt ons, nauwkeurig en trouw.

Van de batik's, ikat- en andere weefsels is, om de vorstelijke aan de Italiaansche renaissance herinnerende praal, waar op 'n batik, door middel van lijm, rijke motieven van zuiver bladgoud met de hand gedrukt waren, hoogst interessant."

Over de prachtige zijden doeken, die aan beide zijden langs de wanden der zaal waren opgehangen, van den sierlijken metaalarbeid, het houtsnij- en vlecht- en ander handwerk der Balineesche mannen en vrouwen op twee tafels tentoongesteld, wist spreker, die een en ander, terwijl de makers het nog onderhanden hadden van nabij heeft kunnen bestudeeren, véél belangrijks mee te deelen.

Naar wij met ingenomenheid hoorden, zal de heer Nieuwenkamp, vóórdat hij eerstdaags weer naar Bali vertrekt, deze zelfde voordracht ook voor de leden van *Arti et Industriae* hier houden.

De bespreking van het belangrijke onderwerp: **De Godsdienst op Java** door professor *A. W. Nieuwenhuis* Dinsdag 27 Maart j.l. in een algemeene vergadering van het Indisch Genootschap ingeleid, kan hier ook niet uitvoerig worden weergegeven. Alle belangstellenden gaarne verwijzend naar de brochure, die er van zal verschijnen, moeten wij thans volstaan met de volgende aanhaling der conclusies, waartoe spreker gekomen is:

1o. de godsdienst der Javanen bestaat uit een groot deel van hun adat, meer of minder gewijzigd door de inzettingen van den Islam;

2o. door onbekendheid met den Islam der schriftgeleerden, gevoelen zich de Javanen des ondanks oprechte Mohammedanen;

3o. hun geloof beheerscht hunne opvattingen en handelwijzen veel sterker dan dat in hooger ontwikkelde samenlevingen geschiedt;

4o. daar de Javaan ook bij den landbouw door zijn animistische natuuropvatting wordt geleid, vormt op oeconomisch gebied zijn godsdienst een groot beletsel voor een vooruitgang in cultuurwijzen die op Europeesche beginselen en wetenschap berusten moet;

5o op politiek gebied staan de Javanen, ondanks hun animistisch geloof, door hunne overtuiging Moslim te zijn, tegenover hunne kettersche overheerschers, wat eene verklaring geeft voor hunne godsdienstige woelingen, die dikwijls aan ontevredenheid over politieke of oeconomische misstanden hun ontstaan te danken hebben.

Toch kunnen wij niet nalaten hier de opmerking weer te geven, door *Mr. J. H. Abendanon* naar aanleiding daarvan geuit, die ons, als zeer juist gevoeld, getroffen heeft:

„Bij den inlander is het gemoedsleven zeer sterk ontwikkeld, maar men mag niet zeggen, dat zijn welvaart daardoor belemmerd wordt. De inlander heeft altijd de vrees, dat de hem aanbevolen maatregelen niet vrij zijn van bedoelingen te zijnen nadeele. Hij vertrouwt den Europeaan niet, die het standpunt van overheerscher nooit heeft losgelaten; de Europeaan heeft steeds den inlander willen doen gevoelen, dat deze minderwaardig was dan hij, terwijl het in de werkelijkheid vaak andersom is. Brengt de Europeaan den inlander zijn gemoedsleven, zijn intellect, boezemt hij hem vertrouwen in, dan zullen de toestanden heel wat verbeteren; men vergete niet, hoe sterk hun intuïtie is ontwikkeld en welk een diep ernstigen geest er in den Javaan sluimert, die slechts opgewekt behoeft te worden om hem tot hooger peil te brengen. Wat hij werkelijk in zijn belang gelooft, aanvaardt de inlander wel. Moge de vrucht van deze rede zijn, dat de Nederlanders meer gaan gevoelen voor den inlander, dan zal deze vanzelf op hooger peil komen."

Voor een stampvolle zaal, zóó vol, dat politie den toegang voor het publiek moest afzetten, sprak j. l. Maandagavond te Amsterdam *ds. H. H. Zaalberg* over **de Protestantsche Vereeniging tot verpleging van melaatschen in Suriname.** De inleider schetste hoe naast het Roomsch Katholieke asyl een protestantsch gesticht in het leven werd geroepen en hoe dit op bescheiden voet het ontzettende leed tracht te verzachten. Met het oog op de beschikbare middelen blijft het echter een onderneming op kleine schaal. Wil ook het protestantsch asyl op afdoende wijze hulp blijven bieden, dan zal steun hoogst noodig zijn.

Zuster Philippine, die zes jaar in „Bethesda", het protestantsch gasthuis, een complex van zes kleine gebouwtjes, werkzaam was, vertelde in eenvoudige, maar pakkende bewoordingen van haar arbeid onder de melaatschen, van de dankbaarheid dier ongelukkigen voor de verpleging der zusters, van het onbeschrijfelijke leed der ziekte. Voorts deelde zij mede hoe in Duitschland en Amerika metter daad belangstelling in de melaatschenverpleging werd getoond door het schenken van hulpmiddelen en verbandstoffen.

Een groote reeks lichtbeelden verduidelijkte het gesprokene woord.

Algemeene Berichten.

Opstand op Bali. Blijkens een van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië ontvangen telegram heeft op Bali een bende Bangliërs, in verband met een hangend grensgeschil, een inval gedaan in het landschap Karang Asem.

Laat ons hopen, dat dit draadbericht geen politieke beteekenis, doch slechts een van plaatselijken aard moge hebben, zooals ook de redactie van het *Vaderland* aanteekende, met de woorden:

„Grensgeschillen tusschen de rijkjes op Bali geven herhaaldelijk aanleiding tot invallen van grootere of kleinere benden op naburig gebied, die dan soms wel het sneuvelen van enkele personen tot gevolg hebben, echter veelal zich beperken tot veediefstal of het vernielen van een waterleiding. En zoo kan ook een inval van lieden uit Bangli op gebied van het naburige Karang Asem, hebben plaats gehad, in verband met de vasistelling der grenzen, waaraan door ons bestuur krachtig wordt gearbeid en invloed ten goede uitgeoefend."

Overeenkomst met de N.I. Telefoon-Mpij. te Batavia. Blijkens het afdeelingsonderzoek van het wetsontwerp tot bekrachtiging eener overeenkomst met de N.-I. Telefoon-Mpij. te Batavia en tot aanleg van een gouvernementstelefoonlijn te Batavia, Semarang en Soerabaja, tot aanvulling en wijziging voor de N.-I. Begrooting voor 1906, verklaarden o. a. verscheidene leden, die zich overigens wel met het voorstel konden vereenigen, nadrukkelijk, dat zij niet geacht wilden worden de in de M. v. T. uitgedrukte meening te onderschrijven: dat telefonie in Ned.-Indië en wel in de eerste plaats op Java, in haar geheel, derhalve niet alleen de intercommunale (interlocale), maar ook de locale, tot een tak van Staatszorg moet worden gemaakt.

De in verband daarmede verkondigde stelling, dat in Indië een krachtige ontwikkeling van de telefonie slechts te wachten is, wanneer de genoemde twee onderdeelen in de hand van het Gouvernement zijn, werd door hen, voor het minst genomen, onbewezen geacht.

Vele andere leden daarentegen verklaarden zich ten volle te vereenigen met de in de M. v. T. ontwikkelde denkbeelden. Met de lofspraak op de wijze, waarop thans in het telefoonverkeer wordt voorzien, konden zij niet instemmen.

Algemeen was men van oordeel, dat de taak, welke de Staat op zich wenscht te nemen, niet licht zal zijn. Van verschillende zijden werd met nadruk het verlangen uitgesproken, dat het nieuwe Staatsbedrijf in commercieelen zin zal worden beheerd.

Met betrekking tot de thans ter goedkeuring aangeboden overeenkomst met de N.-I Telefoon-Mij. werd door verscheidene leden twijfel uitgesproken, of de bij de M. v. T. verstrekte cijfers wel een juisten maatstaf kunnen geven voor de beoordeeling van de waarde van het bedrijf der Maatschappij.

Vele andere leden oordeelden dat, uit de verschafte gegevens genoegzaam blijkt, dat een behoorlijke rentabiliteit van het bedrijf als verzekerd mag worden beschouwd.

Gevraagd werd: waarom de Regeering de zich thans voordoende gelegenheid niet heeft aangegrepen ook het locale telefoonnet in de afd. Buitenzorg van de N.-I. Telefoon-Mij. over te nemen?

Vrij algemeen beaamde men, dat het wenschelijk ware geweest, indien de overneming van de bezittingen der N.-I. Telefoon-Mij. gepaard had kunnen gaan met de naasting van die der Intercommunale Telefoon-Mij. te Batavia.

Verscheidene leden hadden den indruk verkregen, dat de in den laatsten tijd door de Regeering ten opzichte van de Maatschappij gevoerde politiek niet in allen deele den toetst eener nauwgezette critiek kan doorstaan. Zij hadden hier met name het oog op hetgeen is geschied met betrekking tot de uitoefening van den phonogrammendienst.

Men stelde prijs op nauwkeurige inlichtingen hieromtrent.

Nieuwe Indische stoomvaartlijn. Op de werf der Kon. Maatsch. „De Schelde" te Vlissingen is men onlangs begonnen met het leggen der kiel voor het stoomschip „*Tjikini*", dat gebouwd moet worden voor de Java—China—Japan-lijn.

Gouvernements-koffieoogst op Java. Blijkens een telegram van den Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië van 2 April wordt de Gouvernements-koffieoogst op Java voor dit jaar thans weder geraamd op 123.000 pikols.

Onaandoenlijk Moederland. Naar aanleiding van het ingezonden stuk van A. L. C. onder dezen titel in ons blad, schrijft het nieuwe tijdschrift *Nationaal Weekblad „Hollandia Regenerata"* van 23 Maart j.l.: „Het beklag schijnt ons niet ongegrond. Wij althans hopen op den duur steeds meer blijk te geven, niet in deze beschuldiging te kunnen worden opgenomen."

Moge dit het verblijdend naaste-toekomstbeeld zijn van een *Herboren Holland!*

Britsch-Indische Begrootings-cijfers. De begrooting van Engelsch-Indië over 1905—1906 wijst aan inkomsten een bedrag van 1.081.190.000 gulden, en aan uitgaven een bedrag van 1.070.262.000 gulden. Dat spoedig ook voor *Nederlandsch*-Indië, de gulden tijd moge aanbreken, dat het door het sluiten van eigen leeningen over dergelijke sommen beschikken kan, tot ontwikkeling van eigen en tegelijk ook anderer welvaart!

Justitie en Clementie. Het blad *Suriname* had het beweren van *Het Vaderland* weersproken, dat in Suriname misdrijven worden berecht, zonder dat aan beklaagden een raadsman is toegevoegd.

Thans schrijft eerstgenoemd blad:

„Hoe vergisten wij ons echter!

„Zaterdag jl. stond voor het Hof van Justitie iemand terecht, verdacht van gouddiefstal.

De eisch van het O. M. was, nadat de beklaagde, gebrekkig ontwikkeld, zich, hulpeloos en hopeloos, in eigen verklaringen had verstrikt: 5 jaar gevangenisstraf.

„Geen raadsman, die hem de hand bood, geen die clementie bepleitte.

„Wij wenschen den rechtsgrond, waarop dit mogelijk was, niet te onderzoeken. Het zal wel volmaakt in orde geweest zijn.

„Maar desniettemin vragen wij: of er geen ruimte was om de hartelooze, doode letter der wet, een geest van menschelijkheid in te blazen?"

Revolutie in Venezuela. Via New-York wordt uit Willemstad gemeld, dat de toestand in Venezuela niet meer houdbaar geacht wordt. De dictator, president Castro, heeft alle industrieën tot zich getrokken en den prijs der producten verhoogd naar eigen ingeving; vandaar dat alle klassen der bevolking zeer verarmd zijn. Castro behoudt zijn positie door met uiterste gestrengheid op te treden. Verleden week werden 5 doodvonnissen voltrokken en meerdere wachten.

Echter, meent de correspondent van de *Herald*, kan een revolutie niet lang meer uitblijven en zijn overal in het land duidelijk waarneembare kenteekenen aanwezig, die den naderenden val van Castro schijnen te voorspellen.

Van Vreemde Koloniën.

Van de duitsche Schutzgebiete. De duitsche koloniën zullen dus nog een poosje moeten wachten voordat de vertegenwoordiging hunner belangen in het moederland aan een zelfstandig departement zullen worden toevertrouwd, nu de Commissie uit den Rijksdag de oprichting van zulk een departement heeft afgestemd.

Of dat aan de ontwikkeling dier koloniën bevorderlijk kan zijn? De jongste voorvallen in den duitschen Rijksdag bij de behandeling der koloniale begrooting, waarbij het tipje van den sluier werd opgelicht, waarachter allerhande zaken werden afgespeeld, die wezen op de innerlijke rotheid van tot zelfs het hoogste bestuurspersoneel in de duitsche koloniën, doen ons geen hoogen dunk geven van het besef van de verantwoordelijkheid, welke de directeur der koloniale afdeeling van het departement van buitenlandsche zaken te Berlijn zoo tegenover de koloniën als tegenover het moederland draagt.

Tengevolge van de ongecontroleerde wederrechtelijke of anderszins onverantwoordelijke handelingen der duitsche bestuurders, gist het in bijna alle duitsche koloniën, al bepaalde het algemeen verzet zich tot twee of het grootste deel van twee der door haren omvang belangrijkste koloniën — Oost en Zuidwest Afrika.

In Oost-Afrika schijnt de rust in het Zuiden tant soit peu te zijn hersteld, en in de kolonie gaan nu

stemmen op om naar het voorbeeld der Engelschen in Natal onlangs, de bezittingen der onderworpen opstandelingen te confisqueeren.

Van het plan om deze lieden te dwingen tot den arbeid b.v. aan den, in aanleg zijnden spoorweg schijnt te zijn afgezien, nu aan de firma Holtzmann vergunning is verleend om voor dien aanleg 2000 chineesche koelies aan te werven en dezen daaraan te werk te stellen.

Zuidwest-Afrika krijgt eindelijk zijn lang verbeiden spoorweg in het Zuiden. Evenals indertijd onder het bestuur van von Richthofen als Kolonial Director, de lijn Swakopmund—Windhoek werd aangelegd om een opstand te kunnen dempen, is ook thans de Rijksdag bereid bevonden het crediet te bewilligen voor den spoorweg in het Zuiden, omdat anders de hoop nagenoeg is uitgesloten om de Bondelzwarts en Hottentotten daar tot rede te brengen, wegens de groote bezwaren aan den aanvoer van proviand en dergelijke voor de in het veld staande colonnes verbonden. Was het in het eerste geval Hendrik Witbooi, die de kolonie middellijk aan een spoorweg hielp, nu is het Morenga, die het Zuiden der kolonie door het stoomros doet ontsluiten.

Hadde men te Berlijn meer ooren gehad naar het pleit van koloniale zijde voor spoorwegen en nog eens spoorwegen in de kolonie, vele millioenen zouden thans bespaard gebleven zijn.

Manoeuvre lessen. Van 12 tot 20 December ll. hebben in Tongkin in het Delta-gebied, vrijwel overeenkomende met de manoeuvre-terreinen op Java in de lage kuststrook, groote manoeuvres plaats gehad.

De lessen daaruit geput waren de volgende:

Ter vervanging van dragers in de gevechtstreinen werd gebruik gemaakt van door manschappen getrokken wagentjes, die elk 300 kilogrammen gemakkelijk konden vervoeren, waartoe twee man noodig zijn om te trekken. De wagentjes, veel solieder dan de riksjas gebouwd, voldeden goed.

Muskietennetten werden beproefd en het meest doelmatig werd een net bevonden van tulle en calico, dat in het midden opgehangen wordt.

Het gebruik van veld-artillerie werd door het terrein niet belemmerd.

De overgangen werden in dit doorsneden terrein met succes bewerkstelligd door de hulp der genietroepen. Vier wijzen werden gevolgd: door draagbare vlotten getrokken door stoomsloepen bij breede rivier-overgangen of lange watertochten, door sampans, bamboevlotten of noodbruggen.

Men maakte zich van bestuurswege eenigszins ongerust over de houding, door de bevolking aan te nemen, die juist door watersnood zwaar beproefd was. Die zorg bleek ijdel. De verhouding tusschen de bevolking en de manoeuvreerende troepen liet niets te wenschen.

Veeteelt in Siam. Koning Tsjulalongkorn vergeve ons dat wij zijn rijk in deze rubriek even inlasschen, om op een voor de omringende koloniën goed voorbeeld in zijn land te wijzen.

De Siam Observer meldt: dat een stoeterij is opgericht te Bang Pong aan den spoorweg naar Petsjaboeri. Een terrein ter grootte van 1000 acres, ongeveer 530 bouws, is daartoe aangewezen en zal worden geïrrigeerd, om voldoende voedsel te verschaffen voor de dieren. Eenige hengsten en goede arabische merries worden ingevoerd. Al het mogelijke zal worden gedaan om de onderneming te doen slagen.

Verder zal er een modelhoeve voor rundvee en een voor schapen komen. In de maand September a.s. worden een aantal eerste-klasse Hereford- en Shorthorn-stieren uit Engeland te Bangkok verwacht.

De heer Augagneur op Madagaskar. De socialistische burgemeester van Lyon, de heer Augagneur, die generaal Gallieni als gouverneur-generaal opvolgde te Tananarive, heeft het nu pas aan den stok gekregen met de kolonisten.

Het groote eiland heeft bij de Franschen afgedaan als landbouw-kolonie, en wordt door velen nog slechts als een toekomstig goudland bij uitnemendheid beschouwd, dat den Rand in Transvaal al spoedig zou overvleugelen. Reeds was het ten vorigen jare een „rush" van belang van avonturiers en heusche, ernstige mijnmannen naar Madagaskar, en ter londensche beurs en elders gingen de actiën van gefingeerde maatschappijen veelal reeds als gesmeerd, toen op eens het „halte-là"! der fransche regeering aan al die heerlijkheid een einde maakte. De papiertjes werden zoo hemelhoog geprezen en zoo grif verhandeld, dat er wel iets aan scheen te zijn van het algemeen gerucht, dat Madagaskar onuitputtelijke rijkdommen aan het edelst metaal zou bezitten, dacht men in het Pavillon de Flore te Parijs, waar de, nu afgetreden minister van koloniën Clémentel een mijnwet voor Madagaskar deed in elkaar zetten, waarbij voor de koloniale kas een meer dan billijk aandeel van het uitbuitend kapitaal werd bedongen. Wijzigingen schijnen evenwel niet uitgesloten te zijn, alleen op één punt blijkt de heer Augagneur niet van toegeven te willen weten, en dat is nopens de billijkheid zijns inziens om ook aan de inboorlingen het recht toe te kennen, onder de, daarvoor in het algemeen gestelde voorwaarden, om naar goud of andere delfstoffen te graven.

De Europeesche ondernemers vreezen dat ze nu heelemaal geen werkvolk zullen kunnen krijgen, daar de weinig tot werken geneigde Malgassen nu in de eerste plaats door tusschenkomst der inlandsche hoofden en ambtenaren voor den Inlandschen ondernemer aan den arbeid zullen gaan. Voorts wordt gevreesd voor roofbouw en een heel leger van bezwaren te voorschijn gehaald, welke echter op het pantser van den hoogsten bestuursambtenaar afstuiten, die ten deze zijn wil zal weten door te drijven, ten bate van den Malgas.

Een argument ten voordeele van den, door den heer Augagneur beoogden maatregel, dat wij wel de moeite waard achten te worden gehoord, vonden wij in een artikel van den heer J. Moret in de Depêche Coloniale:

„Vergeten wij niet dat de meeste goede placers, op het oogenblik in handen van blanke ondernemers, sedert geruimen tijd aan de inboorlingen bekend waren, die aan den blanke de plaats er van aanwezen, en dat, wanneer de inboorlingen voor eigen rekening en ten eigen bate zullen kunnen werken, men waarschijnlijk zal leeren dat Madagaskar in zijn bodem veel grootere schatten bevat, dan men ooit te voren had geloofd".

Deze schrijver wijst er voorts op dat er Hovas aan het hoofd staan van groote handelsondernemingen op Madagaskar, waarvoor zeker heel wat meer, zij het ook anders, komt kijken dan bij het op touw zetten van mijnbouw-exploratiën.

Goud in Fransch Guyana. De goudopbrengst van Fransch Guyana bedroeg in het jaar 1904, 3830 kilogrammen en 515 grammen, en verminderde in het nu afgeloopen jaar 1905 tot 3568 kilogrammen en 962 grammen, een verschil dus ten nadeele van het laatstgenoemd jaar van omstreeks 262.5 kilogram goud, ter waarde van ongeveer 390.000 gld. Opmerkelijk is het dat tot deze vermindering in hoofdzaak aanleiding gaven de aanvoeren uit het, aan onze kolonie naburige district Mana, die met ruim 209 kilogrammen, en die te Saint Laurent tegenover Albina, welke met 137.5 kilogram verminderden. Hoe menig onsje uit onze kolonie gesmokkeld goud, waarvoor aan de koloniale kas niets aan rechten werd betaald, mag daaronder geweest zijn. Bij de 973 grammen, die als uit Nederlandsch Guyana afkomstig, voor 1904 in den staat der aanvoeren werden opgenomen, zal het wel niet gebleven zijn. Typisch vinden we in de opgaven voor 1905 eene hoeveelheid van 5.5 kilogram als van onbekenden oorsprong opgegeven, een nieuwe rubriek, die eerst in 1905 werd geopend en wel eens voor uitbreiding vatbaar zou kunnen blijken.

Merkwaardig is dat sedert de Lawa-exploratie en de expeditiën in die streken, de goudopbrengst van Fransch Guyana gestadig afnam, nu al sedert 1903 met 'n 500 kilogrammen, welke hoeveelheid gerustelijk mag worden aangemerkt als door maraudeurs op nederlandsch gebied te zijn geroofd, totdat een beter, zij het ook nog zoo gebrekkig toezicht daar 'n stokje voor stak.

Vreemde ministers. De erfprins van Hohenlohe-Langenburg zal nu toch als eersten duitschen minister van koloniën fungeeren. Door een toevallige samenstelling van den Rijksdag werd het voorstel tot instelling van een zelfstandig ministerie voor de duitsche koloniën met een kleine meerderheid aangenomen, telaat evenwel om een, in ons vorig nummer opgenomen bericht dienovereenkomstig aan te vullen.

De prins van Hohenlohe begint zijn taak onder alles behalve gunstige omstandigheden, waar de toestand in de duitsche Schutzgebiete een opbouw als van nieuws af schijnt noodig te maken, waarbij het nagenoeg volslagen gemis van, voor hun taak berekende koloniale ambtenaren niet weinig zwaar zal wegen. Volgens het Berl. Tagebl. zou de incompetentie van „Koloniën" te Berlijn al beginnen bij de nieuwe Excellenz zelve.

Het lijkt zeker wel gewaagd om aan het hoofd van het nieuwe departement een man te plaatsen die wat de koloniën betreft tot voor kort van toeten noch blazen wist, maar het schijnt wel noodig te zijn, om niettegenstaande Dr. Paasche's verheerlijking van duitsche eerlijkheid, de voorzichtigheid te betrachten ten aanzien van de „competenten", en een zelfstandig man als de erfprins zou zeker goede diensten kunnen bewijzen bij het reinigen van den Augiasstal.

Al hoogst zonderling springt men evenwel in Frankrijk met „Koloniën" om. Dat de politieke partij-strijd hierop zijn invloed doet gelden, zoodat met elk aftredend ministerie ook de minister van koloniën heengaat, heeft „Koloniën" te Parijs gemeen met overeenkomstige instellingen in andere landen, maar een novum is, dat men in Frankrijk thans bij voorkeur „outsiders" schijnt te belasten met de portefeuille van koloniën.

De heer Clémentel, die met het onlangs gevallen kabinet Rouvier aftrad, wist voordat hij in het Pavillon de Flore introk, van de koloniën zooveel af als van 'n gewoon député verwacht mag worden, terwijl de koloniale specialiteit in de fransche Kamer, de heer Etienne eerst met „binnenlandsche zaken" — dat kon er nog mee door, wijl Algiers hieronder ressorteert — later met „Oorlog" werd belast. En toen het nieuwe kabinet in elkaar zat, zagen we den heer Etienne de portefeuille van oorlog behouden, den voorganger van den heer Clémentel aan „Koloniën", den heer Doumergue met „Koophandel" belast en alweer een „outsider", den heer Leygues, tot minister van koloniën gebombardeerd.

Tin in de Straits. De uitvoer van tin uit de gefedereerde maleische staten bedroeg in 1905 856.659 pikols tegen 869.127 in 1904, 830.648 in 1903, 780.782 in 1902, 785.247 in 1901. Zonder de vermeerdering der productie van Pahang met 'n 7000 pikols, zou de productie over 1905 van het heele gewest met 'n 20000 pikols zijn verminderd. Niettegenstaande de geringere productie zijn de rechten op den uitvoer van tin geheven van 8.813.411 in 1904 tot 9.249.627 dollars in 1905 gestegen.

Een belangrijk vonnis te Manilla. Sedert het midden van het vorige jaar was te Manilla een proces hangende tegen de redacteuren van het daar verschijnende philippijnsche blad El Renacimiento. De aanklacht ging uit van kolonel Baker van den dienst der constabulary, wiens naam in het nummer van den 7en Juni ll. van genoemd blad in weinig lofwaardig verband genoemd werd.

El Renacimiento deed daarin een relaas van de ellende in het concentratiekamp te Bacoor in Cavite, waar de inboorlingen door de constabulary bijeengedreven waren zonder dat er behoorlijk logies voor hen was. Het blad legde ook aan de constabulary ten laste dat zij de notabelen uit dat district dwong om de wildernis in te trekken, teneinde de opstandelingen tot onderwerping over te halen.

Zoo werd een zekere Senhor Cuenca, een gezeten burger van Bacoor, genoodzaakt het bosch in te gaan, om te trachten Felizardo, een bekend en onlangs door zelfmoord gevallen rebellen-aanvoerder, op te sporen. Hij vond 21 van diens volgers bereid zich te onderwerpen. Dit bevredigde evenwel kolonel Baker niet, die hem weder uitzond. Cuenca gehoorzaamde, wijl hem slechts de keuze hiertusschen en de gevangenis bleef. Hij kwam terug met 't bericht, dat nog 13 rebellen zich wenschten te onderwerpen op een daartoe aangewezen plaats. Hier aangekomen vond de constabulary slechts één man, de twaalf anderen hadden zich door Felizardo van hun voornemens af laten brengen. Kolonel Baker was hierover zòò gebelgd, dat hij èn Cuenca èn den man, die zich kwam onderwerpen, in de gevangenis liet werpen.

Een ander ingezetene van Bacoor, Nicolas Gonzalez, wien dezelfde vereerende opdracht van de constabulary ten deel viel, waagde het, daarvoor te bedanken, met de opmerking, dat hij zijn leven te lief had, en dat zulk werk niet tot de plichten van een vreedzaam burger behoorde, waar er troepen speciaal voor dat doel beschikbaar waren. Deze vermetelheid kostte hem een dracht slagen en opname in de gevangenis, waar hij op allerlei wijze werd mishandeld.

In zijn vonnis van den 24en Februari ll. prees de rechter Araullo het optreden van El Renacimiento en volgde de vrijspraak van de beklaagden, „die slechts de heilige plicht van de pers hebben vervuld om het wanbedrijf van de constabulary aan de kaak te stellen".

Daar kolonel Baker van den aanvang van het rechtsgeding de volle verantwoordelijkheid op zich genomen had voor het optreden der constabulary in Cavite, stelde het hof hem verantwoordelijk voor de ellende in de concentratie-kampen, zoowel als voor de handelingen zijner ondergeschikten, terwijl in het geval Cuenca hem kwade trouw werd ten laste gelegd in de wijze van behandeling van dien man.

Daar kan de heer Baker het voorloopig mee stellen.

Wij noemden dit vonnis belangrijk, omdat er uit blijkt, dat de onafhankelijkheid van den rechter sedert het aftreden van den vorigen gouverneur-generaal Wright beter gewaarborgd blijkt te zijn dan te voren, toen de rechterlijke beslissing in belangrijke gevallen als dit van uit het Ayuntamiento werd gedecreteerd, of op zijn zachtst genomen geïnfluenceerd.

Een gevangenis in Bataan. Twaalf menschen door de constabulary opgesloten in een vertrekje van twaalf voeten in het vierkant in de gevangenis te Balanga, waar op dat oogenblik juist een cholera-epidemie heerschte. Des Woensdags stierven drie van de twaalf aan de cholera, den volgenden dag nog twee anderen, en des Vrijdags bevonden zich de zeven overlevenden met de lijken hunner lijdensgezellen nog in datzelfde hol, bevuild met de uitwerpselen der toen gestorvenen.

Dit kwam niet voor in een achteruithoekje van den philippijnschen archipel, maar in de hoofdstad eener provincie, in de nabijheid van Manilla, waar naast den, door het volk gekozen gouverneur, twee Amerikanen met dezen het provinciaal bestuur uitmaken, een amerikaansch geneeskundig inspecteur is gevestigd, en de gewestelijke politie onder het toezicht en de leiding van amerikaansche officieren staat.

Een zondenbok wordt gezocht in den burgemeester of presidente van Balanga. Alsof deze man er iets aan doen kan, dat het gouvernement geen behoorlijke gevangenissen bouwt en toch door de constabulary schuldigen en onschuldigen in massa doet opsluiten.

Het geval werpt alweer een eigenaardig licht op de „opvoeding tot zelfbestuur", waarmee de Amerikanen zoo gaarne schermen.

De opstand in Arabië. Reeds anderhalve eeuw ongeveer duurt de strijd tusschen het turksche bestuur en de arabische stammen. Het wahhabitische rijk, waarvan de oorsprong omstreeks 1740 dagteekent, kon slechts door een egyptisch leger onder Mohamet Ali worden ten onder gebracht. De vernietiging van dat rijk is echter nimmer volkomen geweest. In 1817 ten onder gebracht, herleefde het in 1841 en sedert tot op den dag van heden levert de geschiedenis van Arabië een aaneenschakeling op van oorlogen en turksche nederlagen.

Sedert eenige jaren heeft de arabische opstand een nieuw karakter aangenomen. Wij wezen er indertijd reeds op dat er een beweging gaande is onder het intellectueele deel der Arabieren om een onafhankelijk arabisch rijk te stichten.

De Europeesche ondernemers vreezen, dat ze thans werk verscheen over het réveil onder de Arabieren in Aziatisch Turkije gaf onlangs eene studie in het

licht over den arabischen opstand, waarin hij aan de hand van verschillende proclamatiën, die uitgingen van het Comité supérieur national arabe, betoogt, dat de Arabieren een vaderland, eene natie en een Arabisch rijk willen stichten.

Bedoeld Comité verbond zich om aan den Islam een algemeenen khalief te geven, die tevens souverein zou wezen in een volmaakt mohamedaanschen staat, begrepen binnen de tegenwoordige grenzen van het vilajet Hedjaz. Deze staat zou een politieke wezen, naar constitutioneele regelen te besturen.

Den grootsten tegenstand vinden de hervormers en toekomststaat-droomers in Arabië zelf. Met de Turken zouden de Arabieren al heel spoedig hebben afgerekend, indien zij eensgezind waren. Maar er zijn nu reeds twee machtige leiders, die elk voor zich in een gedeelte van Arabië aanspraak maken op het gezag — Ibn Seoud in Wahab als afstammeling der wahabitische koningen en Mahmoed Yahia, de aanvoerder der opstandelingen van Yemen, die zich zelfs bevelhebber van alle geloovigen noemt.

Zonderling valt intusschen met den achteruitgang van het aanzien van den turkschen khalief — men denke aan de houding tegenover dezen van den sultan van Marokko, en aan de beweging der Senoessi's in Noord-Oost-Afrika — de verhoogde werking van het panislamisme samen in landen, waar tevoren van Stamboel en den heerscher over alle geloovigen niet dan ter loops werd gerept.

NAAMLIJST VAN LEDEN

toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maand Maart 1906.

Heer E. Fischel	Amsterdam	f 3.—	lid
Mej. C. van der Schroeff	Amersfoort	1.50	„
Mevr. M. Halewijn van Bergen	Breda	1.50	„
Mevr. Deelken geb. Paehlig	's-Gravenhage	1.50	„
Heer W. G. Loef	„	1.50	„
„ A. F. van Alphen	„	1.50	„
„ G. Hendriks	„	2.50	„
Mevr. E. Spijkman geb. Vorstenberg	„	2.50	„
Heer J. H. Ketjen	„	2.50	„
Heer F. H. ter Poorten	„	1.50	„
Heer C. A. Duurvoort	Paramaribo (Suriname)	2.50	„
„ A. Boss	Purmerend	1.50	„
„ Dr. L. Marcus	Utrecht	2·50	„
„ H. W. Hasselo	Zutphen	2.50	„
„ L. Lacomblé	(voorloopig reizend)	1.50	„
„ A. J. Reijnvaan	Arnhem (Velp)	1.50	„
„ H. Christoffel	1e. Lt. O. I. L.	2.50	„
Mej. M. Kok	Rotterdam	1.50	„
Heer Dr. J. Blok	„	1.50	„
„ Dr. D. B. Boks	„	1.50	„
„ J. R. Bijl	„	1.50	„
„ Ds. H. M. van Nes	Hillegersberg	1.50	„

Aan Donateurs, Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Riouwstraat* 212, *den Haag.*

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. April 1906.

Reorganisatie van het Binnenlandsch Bestuur en van de rechtspraak over Inlanders en met hen gelijk gestelden op Java en Madoera, behalve in de Vorstenlanden, door Mr. J. H. Tobias. — Het verslag van den dienst van het boschwezen in Ned. Indië over het jaar 1904, door A. H. Berkhout. — H. E. B. Schmalhausen †, door J. E. de M. — Het Maleisch werkwoord, door P. A. F. Blom. — De uitkomsten van het welvaart-onderzoek op Java. — *Varia*: Madagascar onder Fransch beheer. — Gemeentewezen in Ned. Indië, door J. E. de M. – Maandelijksche revue van brochures, enz., door J. E. de M. — *Koloniale literatuur:* Encyclopaedie van Ned.-Indië, besproken door J. S. — *Wetenschap en industrie*: De Japansche Steenkolen. — Oude Indische vochtmaten. — Nieuwe wijze van tinerts-ontginning op Banka. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M. — Financieel overzicht.

Indisch Genootschap. Vergadering van 27 Februari 1906.

Gemeentewezen in Nederlandsch-Indië. Voordracht van Mr. J. H. Ketjen.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned. Indië. Febr. 1906.

De toekomst van Sumatra, door Dr. Z. Kamerling (*vervolg*). — Heeft het protest tegen de nieuwe suikerbelasting een op recht en billijkheid steunende grondslag? door J. Dinger. — Een billijk beding van den suikerkoopman. — De heffingen volgens Ststbl. 1836, No. 19 op de particuliere landen Indramajoe-West en Kadanghaoer. — Het nieuwe landhuur reglement voor de Vorstenlanden. — Malabar-plukmethode of niet, door J. H. F. Kiehl. — Opmerkingen over den groei en de cultuur van den vanilleboom. De kokosnoot alsmede een en ander omtrent hare bewerking in Duitsch-Oost-Afrika. — Het gebruik van rijst in de bierbrouwerij. — Tropische groenteteelt, alsmede eenige aanteekeningen aangaande het kweeken van sierplanten en bloemen. — Over de scheikundige samenstelling van de inwendige vruchtschil der koffie. — Europeesche houtmarkt. — Productenmarkt en wisselkoersen over Februari 1906.

De Indische Mercuur. 3 April 1906.

Hevia Brasiliensis. Haar kultuur en exploitatie in Zuid-Annam, door t' W. — De geschiedenis van den »Standard Oil Company« (vervolg). — Verslag van het Mijnwezen over het 3e kwartaal 1905 (vervolg). — Vergadering van belanghebbenden bij den theehandel. — Vereeniging ter bevordering der katoencultuur in de Nederlandsche koloniën. — Zaadwinning bij tabak op Sumatra's Oostkust. — Suikerproductie van de in den Westhoek gelegen suikerproductie. — Verslagen van Maatschappijën. Enz.

Weekblad voor Indië. 2e jaarg. No. 45.

Volkslectuur en de »Bintang Hindia«, door J. E. Jasper. — Frits Bouwmeester (met foto). — A. E. Dinger (met portret). — Hollandsch Hongaarsche verzen (van Giza Ritschl), door Henri Borel. — Indische indrukken, door Carlo. — Indische boosdoeners, door Auditor. — De regentsdochter, roman van Victor Ido (vervolg). Enz.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den .... 190....

Straat of gracht

.... Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N°. 15. Donderdag 12 April 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	*f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	*f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«. en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat**.

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

De *tentoonstelling van Ned.-Indische kunstnijverheid*, in het manège gebouw van *villa Boschoord, Bezuidenhout* 18 *den Haag* te houden, die denkelijk Zaterdag 21 dezer geopend zal kunnen worden, belooft zeer belangrijk te zullen zijn; reeds werden toezeggingen van zeer fraaie inzendingen ontvangen.

Zeker zullen alle leden uit den Haag en omstreken met hunne familieleden en vrienden, alsook vele belangstellenden een kijkje komen nemen, te meer, daar de opbrengst bestemd is tot leniging van den nood der arme Inlanders op midden-Java en Madoera.

Omtrent den allertreurigsten toestand op laatstgenoemd eiland schrijft de correspondent van het *Soer. Hbld.* o.m:

„Van de onnoemelijke ellende, die in het district Sepoeloe sinds zeven maanden geleden wordt, door den hongersnood, die de bewoners teisterde en door de koortsen, die in de uitgeputte lichamen een gemakkelijke prooi vonden, kan men zich geen denkbeeld vormen! Dagelijks worden tientallen lijken tegelijk grafwaarts gedragen . . . . .”.

II. Van Boeatan:

De inzending van kunstwerken, door Nederlandsch-Indische vrouwen vervaardigd, voor den kampstrijd te Parijs bestemd, welke mede in de achterzalen van Pulchri tentoongesteld zijn geweest, vormden daar te zamen een bizonder fraai geheel, dat zeer de aandacht trok.

H. M. de Koningin Moeder, die verleden Dinsdag omstreeks drie kwartier besteedde aan de bezichtiging van al het ingezondene, heeft o.a. het Siloengkan-weefwerk van witte zijde met gouddraad zéér bewonderd.

Uit de Padangsche Bovenlanden ontvingen wij voor onze permanente Tentoonstelling Plaats 9 een nieuwen voorraad, alsook uit Java allerlei batiks en de zoo geliefde amberbollen.

III. Van de afdeeling Breda:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING

op Donderdag 19en April 1906, des namiddags te 2½ uren, op de bovenzaal van het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groote Markt, Breda.

Agenda:

a. Jaarverslag.
b. Geldelijke Rekening 1905.
c. Verkiezing van 3 bestuursleden.
d. Afgevaardigde Alg. Verg.
e. Rondvraag.

N.B. De geldelijke afrekening bedoeld sub *b*, ligt ter inzage bij den Penningmeester J. C. VAN REIJN, Bredasche Steenweg, A, 377A, gedurende 8 dagen voor de vergadering.

HET BESTUUR

De Indische verpondingsbelasting.

Men vestigt onze aandacht op een artikel, voorkomende in het Alg. Hbl. van den 8en Maart ll., waarin onder bovenstaand opschrift een boekje wordt opengedaan over de fiscaliteit in Indië ten opzichte van de hier bedoelde belasting.

Het Handelsblad herinnert er aan, dat 't een jaar of vier geleden met klem aangedrongen heeft op eene afdoende herziening dezer grondbelasting, daar zij door de buitengewone fiscaliteit, waarmede zij geheven wordt, eene bij uitstek onbillijke belasting geworden is, en redenen te over gaf tot alleszins rechtmatige ontevredenheid. Het drong bovenal aan op de instelling van gewestelijke commissiën, in de plaats van de bestaande algemeene verpondings-commissie. Allereerst was hier, meende het blad, decentralisatie noodig.

Een uitvoerig request, opgenomen in het Soer. Hbl. van 14 Dec. jl., gevolgd door artikelen in hetzelfde blad van 8 en 9 Januari d.a.v., waarin over de algemeene verpondings-commissie den staf gebroken wordt, doet het Hbl. op deze zaak terugkomen. Het schrijft dan:

„Deze (de algemeene verpondings-commissie) schat niet, maar brandschat; zij volgt de voorschriften op voor zoover dat met haar op de spits gedreven fiscaal begrip in overeenstemming is, en laat de toch reeds noodlijdende erfpachtsperceelen eenige malen meer belasting betalen dan billijk kan worden genoemd. Zooals bekend bedraagt de belasting ¾ percent van de verpondingswaarde.

„Volgens de voorschriften van 1904 wordt deze, bij gebreke van andere aanwijzingen in den regel, aldus berekend: voor erfpachtsperceelen neemt men de gemiddelde zuivere opbrengst der laatste vijf jaren, en vermenigvuldigt die met zeven.

„De zuivere opbrengst is het verschil tusschen de bruto-ontvangsten en de noodzakelijke kosten.

„De bruto-ontvangsten bestaan uit de opbrengst der geoogste producten en 10 pct. der waarde van de op het erfpachtsperceel staande gebouwen. Zij worden verminderd met de noodzakelijke kosten van verkrijging, bereiding en levering van het product (waaronder te begrijpen de kosten van onderhoud der plantsoenen en die van beheer).

„Bij hare schattingen moet de commissie letten op den stand der plantsoenen en alle omstandigheden, die naar haar oordeel verder in aanmerking moeten komen. In bijzondere gevallen kan zij een lageren vermenigvuldiger dan zeven toepassen.

„Men ziet — dit alles klinkt goed genoeg. Maar nu de toepassing!"

Men ziet, dat het Hbl. hierbij uitsluitend het oog heeft op de toepassing ten aanzien van de erfpachtsperceelen, en de voorbeelden, die het aanhaalt, zijn er wel naar, om — het blad neemt ze zelf als van hieruit niet te controleeren onder voorbehoud voor waar aan — het tegendeel op te merken van een juiste beoordeeling van den toestand, die ook bij de inning van belastingen behoort voor te zitten.

Eene onderneming, die in 1902 verlaten werd, na verzoek om vermindering in den aanslag, waarop geen antwoord werd bekomen, en in 1904 meer dan dubbel zoo hoog werd getaxeerd dan te voren, en eene andere eveneens door verlaten waardeloos geworden onderneming, waarvan de verpondingswaarde op 467.600 gld. zou zijn vastgesteld, moeten den indruk vestigen, dat hier op ergerlijke wijze met den zoogenaamden franschen slag wordt omgesprongen.

Wij gevoelen dan ook zeer veel voor het pleit van het Hbl. voor eene betere regeling en onderschrijven gaarne de wenschelijkheid, dat er gewestelijke commissiën komen, die plaatselijk bekend zijn en plaatselijke toestanden kunnen beoordeelen.

Hiertegen blijken evenwel bezwaren te bestaan. Wij lezen toch in de M. v. T. op de Indische begrooting voor 1905:

„De op blz. 27 van het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende de Indische begrooting voor 1902 besproken wenschelijkheid om meer dan één verpondings-commissie te benoemen en den aanslag jaarlijks te herzien, heeft een punt van ernstige overweging uitgemaakt, doch van beide maatregelen is de invoering op practische bezwaren afgestuit."

Moge de Indische regeering er toe besluiten om de zaak nogmaals in ernstige overweging te nemen en deze dan tot betere resultaten leiden — ook in haar eigen belang.

Het Europeesche landbouwbedrijf in de onontgonnen woeste gronden van den Indischen archipel heeft alleszins aanspraak op de belangstelling van bestuur en volksvertegenwoordiging, welke belangstelling hooge fiscaliteit uitsluit, terwijl de wisselvalligheden, waaraan dat bedrijf is blootgesteld, marktschommelingen voor het product, ziekten in aanplant of misoogsten, eene vaststelling gebaseerd op vroegere winsten over een vijfjarig tijdvak tot een onding maken.

Zeer zeker, de onderneming, ook door het Hbl. aangehaald, die van 1900 tot 1904 op een winst van 196.572 gld. een bedrag van ruim 69000 gld. aan verponding en canon betaalde, d.i. ongeveer 35 pct. van de winst, had wellicht in het voorafgaand vijfjarig tijdvak in verhouding veel minder betaald, maar in de moeilijke tijden komt de fiscus juist met de zwaarste eischen voor den dag. Daar is bezwaarlijk aan te veranderen — in principe. Ook in patria zal de handelsman, wiens zaken dit jaar bloeien, maar in 1907 kelderen, in dat zijn ongeluksjaar voor de winsten nu gemaakt door den fiscus worden aangesproken. Maar het principe kan in zijn fatale gevolgen worden beperkt door een limite te stellen aan den tijd, waarin het tot zijn recht komt.

Den wensch van het Alg. Hbl. dat de gewestelijke commissiën zouden komen in de plaats der algemeene verpondings-commissie te Batavia kunnen wij niet deelen, tenzij bij de in te voeren gewestelijke decentralisatie dat middel tot een gewestelijk werd gemaakt, de opbrengst dus een lokaal belang uitmaken zou, waaraan evenzeer aandacht zal worden

geschonken als aan het belang van de contribuabelen.

Wij geven toe, dat het Alg. H bl., het opnemende voor eene bepaalde klasse van contribuabelen, de erfpachters, door de feiten, die het aanvoert, gerechtigd schijnt te spreken van inhaligheid en op de spits gedreven fiscaliteit. Haar afkeurend oordeel was echter een van generalen aard, en hiertegen dient o.i. te worden opgekomen.

Gaan wij na over welke uitgestrektheden de verpondingsbelasting wordt geheven, dan zien we dat b.v. in 1905 ruim 2 millioen gld. aan verponding werd betaald voor een belastbaar oppervlak van 2.000 000 bouws, d.i. 1 gld. per bouw. Wij betwijfelen ten zeerste dat dit cijfer een beeld zou geven van eene op de spits gedreven fiscaliteit. Integendeel.

Wij gelooven daarom dan ook dat èn het belang van de contribuabelen èn dat van den Staat eischen, dat met de bestaande regeling worde gebroken.

En zoolang de gewestelijke decentralisatie nog niet haar beslag heeft gekregen, of indien het middel der verponding niet onder de lokale middelen wordt gerangschikt ook daarna, zouden wij in verband met de voorgenomen verdeeling van Java in 3 gouvernementen voorstaan: gewestelijke commissiën, den aanslag voor één jaar vaststellende, waarvan beroep bij eene commissie ter hoofdplaats van het betrokken gouvernement, en ten slotte in hoogste ressort bij de centrale commissie te Batavia, en deze zou dan den aanslag voor het geheel samenstellen, amendeerend waar noodig, belanghebbenden gehoord. In de verschillende commissiën zouden belanghebbenden tevens moeten zijn vertegenwoordigd.

Hoe de burgerlijke geneeskundige en veterinaire dienst en die van het ijkwezen in Nederlandsch-Indië zouden *kunnen* en *moeten* worden.

(*Aangeboden.*)

II.

Hebben wij in ons vorig artikel van verleden week beschreven hoe wij ons het in te stellen Hoofd-ressort dachten, thans is aan de beurt:

B. **Het Ressort.**

Als regel zou kunnen worden aangenomen, dat dit omvat ééne drukke bestuursafdeeling, en aan het hoofd er van kome te staan een Europeesch geneeskundig ambtenaar, tevens chef van het *Etablissement.* Zulk een etablissement zou dan groot of klein zijn en al of niet een afdeeling voor Europeanen hebben, naar gelang van den omvang en de samenstelling der bevolking. Aan het hoofd van een klein etablissement zou een bekwaam doctor-djawa kunnen worden geplaatst. De thans bestaande ziekengestichten en stadsverbanden zouden tot etablissementen moeten vergroeien; hoewel trekken van overeenkomst hebbend met de hiervoren omschreven Hoofd-Etablissementen, verschillen deze daarvan doordat zij veel kleiner zijn, geen kweek- of opleidingsschool, noch cursus van welken aard ook, nooit medicamenten in voorraad, boven de behoefte van het eigen ressort, en geen onderzoekingslaboratorium van levensmiddelen, noch instituut-Pasteur of parc vaccinogène dan wel een voorraad van vaccinestof behoeven te hebben.

1. Materiaal en gebouwen:

a. kliniek voor Inlanders, waar noodig ook voor Europeanen.

b. polikliniek voor Inlanders en Europeanen.

c. apotheek, utensiliën, instrumenten.

Toelichting:

ad. *b.* de polikliniek worde in het gebouw der kliniek gehouden, welke hoewel eenvoudig toch vriendelijk en helder en zoo groot mogelijk zou moeten zijn, teneinde geene patienten te hoeven of te wijzen uit gebrek aan plaatsruimte. Men neme in dit opzicht een voorbeeld o. a. aan het ziekenhuis te Modjowarno. Voor de toelating, al of niet kosteloos, het tarief van betaling enz. gelde hetzelfde als ten aanzien van het Hoofdetablissement.

2. Personeel en werkkring:

Behalve het hoofd, zou minstens één inlandsch geneeskundig ambtenaar er aan verbonden moeten zijn, ook eene gediplomeerde inlandsche vroedvrouw, en verder de noodige helpers en helpsters naar gelang der omstandigheden.

Hunne functies en verplichtingen zouden kunnen omvatten:

a. het tegenwoordige arbeidsveld van den civielen geneesheer, zooals:
het opmaken van visa reperta,
toezicht op de vaccinatie,
houden van polikliniek,
leiding van ziekengestichten, stadsverbanden,
behandeling van zieke gevangenen, gewonden,
inspectie van de prostituées;
geven van voorlichting en adviezen aan de hoofden van plaatselijk en gewestelijk bestuur, o.m. betreffende maatregelen ingeval van epidemiën.

Verder als nieuwe functies:

b. sanitaire opvoeding, voorlichting en preventieve instructie der inlandsche bevolking;

c. onderzoek van levensmiddelen, zoowel eetwaren als dranken;

d. gezondheidspolitie, met inbegrip van gebouwen;

e. schoolarts.

Toelichting:

ad *a.* In de wijze van uitoefening, zooals die thans geschiedt, zou geene verandering behoeven te komen, behalve wat betreft de *vaccinatie.* Op dit gebied moet met forsche hand gereorganiseerd en met het tegenwoordige systeem van zelfstandige vaccinateurs en hulpvaccinateurs geheel gebroken worden. De toekomstige vaccinateur is de inlandsche helper; het ware gewenscht, als regel, er twee aan te stellen voor elk etablissement. Zij zouden ook kunnen worden belast met de zorg voor de instrumenten, altijd onder toezicht en verantwoordelijkheid van den betrokken geneeskundigen ambtenaar. Minstens éėns per maand kome deze laatste *persoonlijk* in de plaats, waar inenting geschiedt en ééns in de twee maanden b.v. wone hij in de plaats zijner inwoning de geheele vaccinatie van het begin tot het einde bij: dat zouden dus per jaar minstens 22 + 6 = 18 keeren zijn, dat een geneeskundige bij de inenting tegenwoordig is van de 52 × 3 = 156 keeren, dat ze 's jaars plaats heeft. Dan zou de vaccine zeker beter dan thans aan haar doel beantwoorden, niet alleen als gevolg van de scherpe vakkundige controle, maar ook omdat zulk een helper veel betere hygiënische begrippen, veel meer idee van protyltaxe en infectie heeft, het vaccineeren zou veel beter en zorgvuldiger geschieden met behoorlijk onderhouden en schoongemaakte instrumenten; onverschilligheid, haastigheid, slordigheid, waardoor thans vaak hevige koorts en andere doodelijke ziekten ontstaan, zouden tot veel geringere afmetingen worden teruggevoerd.

Een tweede zaak, welke verbeterd diende te worden, is: de veel te lange tijds-duur, die het vaccineeren nog altijd vordert, o. m. veroorzaakt door het feit, dat de vaccinateurs (*mantri tjatjar*) plegen te beginnen met het eigenhandig opschrijven der vaccine- en revaccine-plichtigen. Niet alleen vordert dit véél tijd, maar ook wordt het gevaar voor infectie door inkt en pennehouder verhoogd, en moet het talrijke publiek, meerendeels vrouwen en moeders met kinderen, daardoor te lang wachten, terwijl door te geringe bemoeienis van het inlandsche bestuur een te groot aantal individuen niet gevaccineerd wordt. Dit zou met één slag kunnen verbeteren, indien de inlandsche ambtenaren, de dessabesturen en ook de controleerende Europeanen verplicht werden om minstens ééne keer per kwartaal eene vaccine van het begin tot het einde bij te wonen; terwijl voor ééne of meer dessa's door een oppasser, dessahoofd, of dessaschrijver werd medegebracht de opgave van de vaccine- en revaccine-plichtigen voor een bepaalden dag volgens een voorgeschreven schema genoteerd en voor juist gewaarmerkt door het betrokken onderdistricts- of districts-hoofd. Op deze wijze zou het aantal ontduikingen veel geringer worden,

FEUILLETON.

In de binnenlanden van Sumatra.

DOOR

E. Baron BINDER-KRIEGLSTEIN.

Uit de *Kreuzzeitung* vertaald door *L. J. v. d. B. v. R.*

II.

De natuur was werkelijk prachtig. De weg, dien wij volgden, was een smal voetpad, dat twintig kilometer achtereen over heuvels liep, terwijl aan onze voeten reusachtige boomen stonden. Wij richtten ons naar het Noorden, langs den vulkaan om, en ontdekten al spoedig een tweeden vulkanischen kegel, dien men van uit het Atjehdal niet kan zien, omdat hij achter den Goudberg ligt.

Eindelijk hadden wij, na vier uren gemarcheerd te hebben, de scheidingsdijk bereikt, en voelden nu eensklaps een heerlijk verfrisschend briesje, waaruit wij opmaakten, dat de zee niet ver meer verwijderd was; wij zouden deze echter niet te zien krijgen, daar het voetpad, dat wij volgden, aan beide zijden ingesloten was tusschen hooge muren van alang-alanggras.

Eindelijk kwamen wij aan een beekje, waar wij even uitrustten, en een klein eind verder aan een bivak, waarvan de naam mij ontschoten is. Deze legerplaats wordt ten deele gebruikt als herstellingsoord voor zieke soldaten en is overigens ingericht voor de ingenieurs, die de lijn moeten leggen. In 't geheel ligt er ongeveer een vijftig man, die tevens moeten beletten, dat de ontelbare benden, die hier in Pedir ronddolen, Groot-Atjeh binnentrekken.

Deze bivaks zijn bizonder primitief van alang-alang en bamboe opgetrokken, tafels, banken en kasten van gespleten bamboe vervaardigd. Zulk een bivak kost de regeering geen cent en is zonder twijfel in den hoogsten graad ongezond, omdat er geen voldoende ventilatie kan zijn, zoodat slijk, stof en alle ziektekiemen zich daarin kunnen vastzetten; omdat het er overdag stik-heet en donker is, omdat het dik doorregent en het water er niet verdampen kan — maar zij kosten niets en zijn dan ook slechts voor tijdelijk gebruik ingericht, zooals trouwens alles in Atjeh slechts voor den duur van enkele jaren schijnt vervaardigd te zijn.

Wij vinden hier een civiel ingenieur, een halfbloed, die zeer blijde is, dat hij bezoek krijgt. Benijdenswaardig is zijn werk niet. Nauwelijks vier weken geleden, werd hij eensklaps overvallen door een rhinoceros, die hem toebrulde en zich daarop in beweging zette om hem aan te grijpen. Daar de ingenieur en zijn assistent geen wapens bij zich hadden, kozen zij in aller ijl het hazenpad en vonden, toen zij terugkwamen om het beest te dooden, de tafels en banken omvergeworpen en vernield, maar de rhinoceros zelf had zich, na deze heldendaad, zeker vol blijdschap over zijn overwinning, verwijderd.

Ik zeide zooeven, dat de beide heeren geen wapens bij zich hadden. Dat hebben ze in deze streken nooit, omdat de Atjehers den oorlog op zulk een voorbeeldig nobele wijze voeren, dat zij nimmer een ongewapenden Europeaan zullen aanvallen.

Wanneer een officier of een ambtenaar op een tocht geen bedekking kan krijgen — of slechts een onvoldoende — dan geeft hij er den voorkeur aan ongewapend te gaan, (d. w. z. alleen met een onzichtbaar zakpistool) en wanneer hij dan gewapende inboorlingen ontmoet, zullen zij hem wel niet met eerepoorten en muziek begroeten, maar toch ongemerkt laten passeeren. Soldaten, die met verlof of naar een herstellingsoord moeten gaan, begeven zich op weg met een stok en een bundeltje kleeren, en ofschoon zij in volle uniform zijn, zou een Atjeher, indien hij een hunner eenig leed toevoegde, door zijn stamgenooten als een misdadiger of een moordenaar worden beschouwd.

En dit volk, dat nooit eenige wreedheid heeft gepleegd, dat nooit het eens gegeven woord heeft gebroken, nooit bronnen of pijlen heeft vergiftigd, dit dappere, eerlijke volk, wordt uitgewischt, zonder dat men gelijkwaardige plaatsvervangers voor hen heeft, en er alle gevaar bestaat, dat de ontslagen Chineesche arbeiders het land in bezit zullen nemen! —

En daarenboven moet men steeds bedenken, dat het geen Noord-Amerikaansche, luie Indianen zonder godsdienst of beschaving zijn, maar een Islamitisch hoogst beschaafd, werkzaam volk, welks uitroeiing alleen reeds daarom een dwaasheid zou wezen, omdat een blank ras in dit klimaat op den duur niet zou kunnen tieren! —

Maar noch mijne woorden, noch die van zooveel anderen kunnen hierin verandering brengen. Het noodlot neemt zijn loop, en het weinige, het bedroefd weinige, dat nu nog van het bebouwde Atjeh over is, zal over twintig jaren evengoed een verlaten wildernis zijn, als de omstreken van Seulimeum thans reeds, alleen met dit onderscheid: dat men daar een smalle spoorlijn zal aantreffen, waar olifanten zich aan de telefoonpalen zullen wrijven, zooals zij het nu ook reeds doen. Ik heb op dezen tocht gezien, welke nuttige, grappige dieren de brave olifanten zijn. Zij toonen duidelijk, dat zij veel logische kritiek bezitten, en begrepen, dat daar, waar men de dorpen heeft uitgeroeid, de telefoonpalen ook geen recht van bestaan meer hebben; op grond van dit diepzinnig argument, hebben zij eerst de houten palen omvergeworpen, en toen er daarop rails als palen werden geplaatst hebben zij ook aan deze hun kracht beproefd, en ze tot arabesken verbrijzeld op een wijze, die ieder modern kunstenaar in verrukking zou brengen.

Ja, men vertelt zelfs in allen ernst, dat zij eens een draad van twee kilometer lengte tot een stevigen harden bal hadden saamgerold. Op mijn opmerking, dat zij dit produkt van hun onvermoeide werkzaamheid zeker als voetbal hadden gebezigd, en er verder niets kwaads bij hadden gedacht, bewaarden alle leden van het gezelschap zulk een doodsch stilzwijgen, dat ik tot de overtuiging kwam, dat men deze niet ernstig opnam. De omvergeworpen palen heb ik echter met eigen oogen gezien, dit is dus onbetwistbaar waar; den voetbal kan ik niet legimiteeren, maar geef dien bona fide door.

Wij gebruikten een landelijken maaltijd met den ingenieur, waarbij ik te weten kwam, dat er voor 't oogenblik zooveel water in de bergen was, dat de olifanten nog niet in de vlakten komen en pas na verloop van zes weken naar het Westen zullen trekken. Men zag hier nu nog geen enkelen olifant en wij ontdekten dan ook nog nergens mest van hen. Toen ik vroeg, welken weg ik nemen moest om de grenzen van Groot-Atjeh te bereiken, ging de ingenieur met mij naar buiten, wees op de rij heuvelen, die zich oostwaarts van onzen pas verhieven, en zeide:

»Niemand onzer weet, hoe het er achter deze heuvels uitziet. Er is nog nooit een Europeaan geweest, omdat daar noch hut, noch water is, alleen kort gras, en het zou de vraag zijn, of u, wanneer u de heuvels opklautert, nog weer naar hier zult kunnen terugkeeren. Het beste zal zijn, dat u in 't Atjehdal oostwaarts afslaat."

Ik zou zeker dien raad hebben opgevolgd, indien de brave

dan thans het geval is. Strafbaarstelling bij verzuim zou zeer wenschelijk zijn, vooral tegenover de bevolking van de groote plaatsen en de vreemde Oosterlingen. Want eenmaal het standpunt van de noodzakelijkheid en het groote preventieve effect der vaccine aannemende, moet ze ook stipt worden doorgevoerd, daar door gedeeltelijke tenuitvoerlegging het uitbreken der epidemiën slechts zou inkrimpen, niet geweerd worden." Is de gang van zaken, met grootere medewerking en belangstelling van het B. B., zóó geregeld, dan zal ook de opkomst van de bevolking veel grooter zijn, en kan dit voor haar tevens in menig ander opzicht van groot nut zijn, zooals uit het navolgende moge blijken:

ad *b*. Als de geneeskundige ambtenaar zelf bij de vaccinatie aanwezig is, zich er direct mee bemoeit door b.v. den helper op eventueele verkeerdheden te wijzen en de bewerking dan goed voor te doen ook door zich op de hoogte te stellen van plaats gehad hebbende ziekte- en sterf-gevallen naar aanleiding van de jongste vaccinaties in denzelfden of naburigen kring, dan zou hij toch tevens, waar mogelijk, op de vaccineeringsplaats zelve o. m. prostituée-onderzoek en polikliniek kunnen houden; bij zware gevallen van poliklinische patiënten dezen aanzeggen om naar het etablissement in de stad te gaan, teneinde daar geheel naar de regelen der kunst te worden behandeld of geopereerd, alsook genees- en verbandmiddelen aan minvermogende Inlanders verstrekken.

Er zou kunnen worden geïnformeerd naar den algemeenen gezondheidstoestand, naar verdachte ziekteverschijnselen omtrent epidemische ziekten en zoonoodig daartegen speciale gedragsvoorschriften worden gegeven of in herinnering gebracht; bizondere massa-geneesmiddelen, zooals b.v. chinine en castor-olie, gratis of tegen lagen eenheidsprijs worden verstrekt.

Voorts zou ook rechtstreeks tot de bij die gelegenheid verzamelde bevolking gesproken kunnen worden over en gewaarschuwd tegen kwakzalvers, oplichters, z.g. toovenaars, verkeerde practijken van doekoens, dom en noodlottig bijgeloof, verkeerde traditioneele verrichtingen bij de besnijdenis, het gebruik van roestige, stompe of vuile instrumenten, beslist slechte of minwaardige geneesmiddelen, die door Inlanders en anderen verkocht worden, en het onnutte gelduitgeven als gevolg daarvan.

Niet genoeg kan er worden gewezen op de allerfataalste en bedroevende vormen van hulpbetoon bij inlandsche kraamvrouwen, waaromtrent reeds zooveel treurigs in de Nederlandsche dagbladen en tijdschriften is gepubliceerd. Daartegenover stelle men de waarheid, de beproefde behandelingswijzen en geneesmethoden der Europeesche wetenschappen, de daaruit voortvloeiende eischen en gedragingen ter voorkoming of bestrijding van verschillende ziekten, voorzoover die binnen het bevattingsvermogen der bevolking vallen.

Men wijze er haar op, dat er in de stad altijd eene vroedvrouw disponibel is, die op aanvrage overkomen kan.

Men bepleite de noodzakelijkheid van versche lucht en zonlicht in de huizen, van zindelijkheid ook wat betreft huisraad, keukengereedschap, matten en gordijnen, en toone de woningen der Europeanen als voorbeeld. Men onderrichte haar niet alleen omtrent het misbruik van alcohol en opium, omtrent besmetting voortkomende ook uit goten, erven en poelen; bepleite zorgvuldige opberging en later nuttig gebruik van dierlijke meststoffen door deze in diepe, zoo mogelijk gemetselde kuilen te bewaren, en op zijn tijd voor veld en erf te gebruiken.

Verder worde de bevolking gewezen op vervalsching van de voornaamste levensmiddelen, o. a. van rijst door ondermenging met kalk, van trassi door dedek, ook van meel en alcoholische dranken. Want, waar eenmaal het bedroevend feit bestaat, dat het gebruik van alcoholische dranken onder de Inlandsche bevolking toeneemt daar rust ook op het Landsbestuur de plicht afwerende maatregelen te nemen tegen het feit, dat er veel positief vervalschte dranken, zooals whiskey, brandy en roode wijn in fleschen van *f* 0.20—*f* 0.80 aan den Inlander worden verkocht. Zoo moet ook worden tegen gegaan de verkoop van bedorven of besmet vleesch en visch. De bevolking zou telkens en telkens weer dit alles onder het oog moeten worden gebracht, haar duidelijk makende wat de hoofdkenmerken van goede, zuivere levensmiddelen zijn, terwijl zij er ook aan zou kunnen worden gewend, om alle gevallen van vervalsching van waren in pasars, toko's, warongs, bij de verkoopers in stad en land ter kennis van politie en bestuur te brengen, met overlegging van het corpus delicti, onder getuigen.

(*Wordt vervolgd*).

man niet gezegd had, dat daar nog nooit een Europeaan was geweest. Dit echter was voor mij voldoende om alle andere bedenkingen het zwijgen op te leggen. De regentijd had zich reeds door een afkoeling in de temperatuur aangemeld, zoodat ik kon verwachten althans geen gebrek aan water te zullen hebben. Daarop riep ik sergeant Schahohins en vroeg hem: of wij heden nog vier uur verder zouden kunnen marcheeren? Zoo ver schatte ik, volgens de kaart, den afstand, die ons van den bergkegel scheidde. En de sergeant antwoordde, zooals ik wel verwacht had: »zeker«.

Zoodoende gingen wij 's middags om drie uur weder op stap, ofschoon wij al zeven uur marcheerens achter ons hadden.

(De Javaansche en Amboneesche marechaussees kunnen deze vermoeiende marschen wel trotseeren, maar ik, die nog niet voldoende aan het klimaat gewoon was, kreeg twee dagen, nadat wij te Kota Radja waren teruggekeerd, typhus en moest naar het militair hospitaal vervoerd worden, waar ik tien dagen lang met den dood worstelde.)

In de vaste overtuiging, dat in de tropen, en bovenal bij groote vermoeienissen, alle alcohol vergif moet wezen, had ik, geheel in tegenstelling met mijn vroegere gewoonte, besloten geen droppel sterken drank mede te nemen. Zeker zou ik anders deze reusachtige marschen niet hebben kunnen volhouden; ik gevoelde mij nu met iederen dag sterker en gezonder, maar ik overschatte mijn krachten, waarop een heftige reactie moest volgen.

Zoo vingen wij dus den tocht aan, in het vooruitzicht gedurende acht lange dagen alle verbinding met de buitenwereld d. w. z. de Europeesche, te verliezen. Ik had een groote en een kleine tent, proviand voor tien dagen en de marechausees voor acht. Wij hadden op alle eventualiteiten gerekend, en wanneer de regen ons geen parten speelde, waren wij zeker van een interessante expeditie.

Wij begonnen met een pad te zoeken, dat naar boven voerde. Zooals ik reeds zeide was het drie uur, toen wij op weg gingen en eerst een afgrond vol steenpuin passeeren moesten. Geen enkel spoor, zelfs niet dat van olifanten, wees ons den weg aan; wij moesten er ons dus met messen een banen door de wildernissen van lianen en hoog alang-alang gras, totdat wij na verloop van een uur op een smallen bergrug kwamen, waar wij een olifanten-pad vonden. Eindelijk, na nog een kwartier loopen, bereikten wij een tamelijk uitgestrekt plateau, waar wij een stok ontdekten met een witten doek ten teeken, dat op die plaats een Atjeher doodgeschoten was. Hier, waar, volgens bewering van den ingenieur, nog nooit Europeanen waren doorgedrongen, hadden dus toch reeds patrouilles een samentreffen met den vijand gehad. Ook waren er nog andere aanwijzingen, dat hier vroeger hutten hadden gestaan, en uit de aarden wallen, thans met hoog prairiegras begroeid, waarover wij liepen, kon men opmaken, dat het land vroeger al ontgonnen was geweest. Het is echter ook mogelijk, dat de Atjehers zelf de volksplantingen hebben verwoest, gedurende een van hun binnenlandsche oorlogen.

Hiermee verdween echter het laatste kenteeken, dat deze streken bewoond waren geweest, en, nadat wij met groote moeite en inspanning een steile hoogte hadden beklommen, bevonden wij ons op den top van den eersten heuvel en zagen beneden ons als, nietig kinder-speelgoed de hutten van het bivak. Wij vonden hier nu ook weder het breede olifantenpad, dat naar het Oosten leidde, en dat ik besloot te volgen, want een mensch kan moeielijk beter den weg vinden, dan deze viervoeters. Ik heb althans later als vaste regel leeren aannemen, dat de beste paden altijd die der olifanten zijn. Deze heeren houden volstrekt niet van steil klimmen en wanneer men hun paden volgt, bespaart men zichzelf het afschuwelijke gekruip tusschen kreupelhout en gras, en komt, zelfs als men slingeringen maakt, toch veel spoediger en gemakkelijker tot het doel, dan langs den rechten weg.

En zoo liepen wij nu over de heuvels en passeerden kleine bergpassen, waar ik een opmerking maakte, die ik gaarne aan anderer oordeel zou willen onderwerpen. Ik vond namelijk op deze hoogte olifantpaden tot op een meter diepte in den harden grond ingetreden, zoodat ik als 't ware door een goot liep. Menschenarbeid is hier nooit verricht, daarvan kan geen sprake zijn, duidelijk waren de afdrukken te zien van de nagels der olifanten. Nu passeeren hier jaarlijks op dezen weg hoogstens zestig of tachtig olifanten, voor zoover men althans van uit het bivak heeft kunnen waarnemen. Een groot deel hunner moge 's nachts er door marcheeren om naar de vlakte te komen — laten wij dus rekenen heen en weer ongeveer 200 olifanten 's jaars. Wat kan een enkele dezer zachte, elastische zolen op het bazalt afschuren? Immers zoo goed als niets, niet eens het honderste deel van een millimeter. Hoeveel olifanten moeten dus gedurende duizenden jaren hier reeds gepasseerd zijn, om zulke gaten in het glasharde rotsgesteente te kunnen maken? Een alleraardigste berekening voor menschen, die niets anders te doen hebben!

Terzelfder tijd echter krijgt men toch ook een geheimzinnigen afschuw van deze voorhistorische, logge beesten, die volstrekt niet meer in onze eeuw thuisbehooren en hier van uit den tijd vóór den zondvloed over zijn. Ver in het oosten vindt men trouwens nog vele overblijfselen van oertoestanden.

Het begon duister te worden en de sergeant verzocht mij om halt te houden en een bivak op te slaan, zoodra wij een geschikte plaats daartoe zouden vinden.

Het was echter volslagen donker geworden, toen wij eindelijk in een vallei een klein moeras ontdekten, omgeven door boomen. Nadat wij het water geproefd, en bij gebrek aan beter, bruikbaar hadden verklaard, begonnen wij onze legerplaats in orde te maken. De kisten, pakken en wapens wierpen wij op het gras neer, trokken onze sabels en terwijl eenigen onzer het gras afmaaiden, sloegen de anderen palen op, om het dak te maken. Na verloop van een kwartier was mijn tent opgeslagen, hing er een lantaarn aan een langen stok en haalde de oude Amboneesche korporaal onze provisie voor den dag om het avondmaal gereed te maken, van rijst met een sterk gekruiden groenten-saus. Dit gebruikten wij met een kop warme thee zonder suiker of melk.

Daar wij op onzen weg een — ofschoon oud — tijgerspoor hadden gevonden, zetten wij twee posten uit — dat wil zeggen niet bepaald uitzetten, omdat de manschappen mogen zitten, want al zijn zij ook nog zoo vermoeid, toch behoeft men niet bang te zijn, dat zij in slaap zullen vallen, want zij kennen allen het groote gevaar, dat hen bedreigt van de zijde der inboorlingen, de wilde olifanten en de tijgers. Vóór wij ons te ruste legden, spraken wij nog nauwkeurig af, wat wij doen zouden, als wij overvallen mochten worden. De oude sergeant was volstrekt niet tevreden met de keus van onze legerplaats en meende, dat de Atjehers, wanneer zij onze tegenwoordigheid hier vermoedden, ons in den nacht zouden overvallen. Toch had hij hoop, dater nu, omdat het nog zoo vroeg was, geen benden in deze buurt zouden kampeeren, maar den volgenden dag bleek 't, dat hij zich hierin vergist had, want een troep van pl. m. acht man had slechts drie kilometer ten zuiden van ons overnacht en er waren ook olifanten in onze nabijheid geweest.

(*Wordt vervolgd.*)

Pers-kroniek.

Inhoud: Een ingezonden stuk van P. A. E. naar aanleiding van een in deze kroniek besproken polemiek gevoerd in De Tijd en in Neerlandia over de Curaçaosche negers. — De heer Dinger en de nieuwe suiker-belasting besproken in de Controleur. — De Nieuwe Courant over de in uitzicht gestelde bestuurs-reorganisatie van Java. — De officieele waarheid over Atjeh: Blanda in de Controleur over »pacificatie en fictie«

Onlangs werd ter dezer plaatse melding gemaakt van een polemiek tusschen *De Tijd* en een ongenoemden schrijver in *Neerlandia*, gevoerd over de Curaçaosche negers, waarbij door ons geconstateerd werd, dat de schrijver van het artikel in *De Tijd*, die het voor de negers opnam, geducht van leer had getrokken. Naar aanleiding daarvan kreeg de redactie van *Oost en West* het volgend schrijven:

Aan den Redacteur van het Koloniaal Weekblad »Oost en West.«

WelEd. Heer Redakteur!

In de perskroniek van Uw nummer van 22 Maart bespreekt UEd. eenige passages van een ingezonden stuk van *De Tijd* van 17 Maart, waarin iemand de Curaçaosche negers tegen een ongenoemden schrijver in het Februari-nummer van *Neerlandia* verdedigt.

Het verwonderde mij wel, dat UEd. tot nu toe met geen enkel woord van den inhoud van dat artikel in *Neerlandia* hebt gewag gemaakt. Het zou ongetwijfeld nieuwe bewijzen geleverd hebben, om uwe houding in de Curaçaosche kwesties nog meer te verdedigen. Bovendien, wanneer dat artikel niet aan uw aandacht ontsnapt ware, zou UEd. niet op zoo'n luchtige toon in uw perskroniek een loopje genomen hebben met het artikel in *De Tijd*, en de onvergeeflijke scherpte van dien inzender in *De Tijd* zou voor UEd. en de lezers van *Oost en West* veel begrijpelijker geworden zijn.

Mag ik UEd. ook opmerkzaam maken, dat in *De Tijd* niet gezegd wordt, dat de heer Rijkens slechts »gift tegen de zwarten uitspuwt.« Wél wordt dit beweerd van den schrijver in *Neerlandia*, die de woorden van Rijkens aanhaalt. Dat maakt wel eenig verschil. De heer Rijkens had blijkbaar goede bedoelingen en is te goeder trouw. Doch de schrijver in *Neerlandia* van Februari, toont in zijn geheele opstel, dat hij negen en negentig procent van alle inwoners van Curaçao wil treffen, afbreken en hatelijk maken.

Dat iemand, die dat doel langs zulke kronkelwegen zoekt te bereiken, lichtelijk aan een slang doet denken, ligt wel eenigszins voor de hand.

Zoo de toon van dat *Tijd*-artikel UEd. ook al minder bekoort, had ik toch verwacht, dat UEd. een meer open oog zoude gehad hebben voor de argumenten, door dien schrijver in zijn artikelen geleverd.

Met de meeste hoogachting

Uw getrouwe lezer

P. A. E.

In antwoord hierop moeten wij den geachten inzender opmerken, dat wij niet kennis kunnen nemen van *alle* couranten- en tijdschrift-artikelen. Wij ontvangen *Neerlandia* niet. Bovendien konden wij in dit geval volstaan met de citaten uit het geïncrimineerde *Neerlandia*-artikel door P. A. E. zelf, in *De Tijd* gegeven. En wat »onze luchtige toon« betreft, kunnen wij bij geen mogelijkheid inzien, dat dit eenig kwaad gesticht en de helderheid onzer bedoeling heeft verduisterd. Wij hebben ons eenvoudig bepaald tot het constateeren van het feit, dat de inzender in *De Tijd* zeer verontwaardigd was over hetgeen in *Neerlandia* over de Curaçaosche negers was geschreven, en nu wij het artikel in *Neerlandia*, welwillend door den heer P. A. E. toegezonden, gelezen hebben, kunnen wij ons dat wel eenigszins voorstellen. Vooral, wanneer daarbij in overweging mag genomen worden, dat de inzender zelf jaren lang aan het nuttige en zware missie-werk op Curaçao heeft deelgenomen.

Ten slotte mogen wij hem wel verzekeren, dat onzerzijds geen bezwaar is geopperd tegen de »toon« in het *Tijd*-artikel aangeslagen.

Wij hebben slechts geconstateerd, dat de schrijver met warmte voor de Curaçaosche negers is opgekomen en daarbij vinnig van zich afgebeten heeft. In hoeverre nu zijn opponent aan een »slang doet denken«, dat kunnen wij natuurlijk niet uitmaken.

* * *

Het »Suikerprotest« schrijft *De Controleur* boven een artikeltje, waarin het instemming betuigt met de houding door den heer Dinger in zake de nieuwe suikerbelasting aangenomen. De heer Dinger, zelf betrokken bij de suikerindustrie, heeft zich n.l. voor deze belasting verklaard en in een artikel in het *Tijdschrift voor N.* en *L.* zijn standpunt kortelijk uiteengezet.

»Zoo min als in het dagelijksch leven«, zegt hij, »met onze medeburgers, zouden we het kunnen verkroppen als klaploopers meê te doen, waar het geldt de verhouding tot de Koloniale kas«.

»Zoo spreken,« schrijft nu de *Controleur*, »weinigen in Indië, vooral niet degenen, die sedert 1876 zich kantten tegen alle mogelijke Europeesche belasting. Vergissen we ons niet, dan behoorde daartoe ook de heer Dinger, die nog al meedeed aan het »lijdelijk verzet«, en op ongewone wijze aan de Tweede Kamer wilde laten weten, dat ze Indië averechts beoordeelde en daar de toestanden niet kende.

De heer Dinger meent nu, tegen zijn eigen belang in, dat de suikernijverheid best wat betalen kan, vooral wanneer men in aanmerking neemt, wat al ten bate der suikernijverheid komt. Men rekent van haar nog te kunnen

ontvangen	f 883.000
Aan verponding is verschuldigd	» 210.000
Patentbelasting	» 390.000
Aandeel der suikernijverheid in de voordeel-aanbrengende staatsbedrijven met inbegrip van zegels	» 117.000
Zoodat de suikernijverheid bijdraagt . . .	f 1.600.000

De uitgaven van kadaster, veeteelt, landraden, gevangenissen, B.-bestuur, Europeesche-, Inlandsche ambtenaren, politie, irrigatie, stoomwezen, stelle op *f* 26.101.002. Aandeel der suikernijverheid *f* 4.000.000

Vier millioen, die, zegt de heer Dinger leukweg, te bezuinigen zouden zijn, als geheel Java er uitzag als Bantam (waar geen suikernijverheid is).

Zonder de *f* 883.000 (boven vermeld) zou het Indisch tekort zijn *f* 11.532.537. De heer Dinger vraagt daarop: wie er buiten de suikerkapitalisten aan het kapitaalbezit meedoen? De suikerindustrie op f 150.000.000 schattend, de tabaksondernemingen op f 120.000.000, de theeondernemingen op f 9.000.000, de tinmijnen op f 3.000.000 enz. enz., komt hij tot een gezamelijk kapitaal van f 513.000.000.

Werd, zoo redeneert hij, belasting geheven naar het vermogen der kapitalisten, dan moesten door de suikerheeren plm. f 3.370.000 meer worden bijgepast. Nu komen de heeren er met f 1.600.000 af!

En zoo stelt hij de heeren Rose, Eschauzier en van den Berg in het ongelijk.

Die zoo spreekt, verdient een lintje. Koren op den gouvernementsmolen!

Doch, men houde het ons ten goede, we verlaten de patiente nog niet (de suiker n.l.).

Moeten we gelooven, dat, wat als tijdelijke belasting voorgesteld wordt, tijdelijk blijven zal?

Voor het tegendeel zijn wij nu juist bang. Vooral als de minister van Koloniën, of liever de Kamers, de stelling-Dinger mochten gaan innemen; een stelling alleen te verdedigen, wanneer 't geheele Indische belastingwezen wordt herzien, tegen welken tijd de heer Sprenger van Eijk misschien nog eens naar Indië kan gaan. Maar tot nog toe moeten we met den oud-minister Pierson (zie zitting der Tweede Kamer van 30 November l.l.) zeggen: »wat heeft die arme suiker misdaan, dat *zij* speciaal door een recht moet worden getroffen? Hetgeen de minister hier betoogt, is een weerlegging van zijn eigen stelsel. Men kan geen speciale belasting heffen van andere producten, doch wel van suiker; daaruit vloeit voort, dat gij óók geen speciale belasting heffen moogt van de suiker. Gij zegt, dat uw beginsel niet voor consequente toepassing vatbaar is: welnu, dan deugt dat beginsel niet.«

Juist omdat men nu en dan eens een greep doet om aan geld te komen, zal men zich steeds met eenzijdige belastingheffing vergenoegen en het getal ontevredenen er niet op verminderen. Misschien, dat de heer Dinger bezig is de stemming wat te matigen, doch we vreezen, dat de tijdelijke maatregel wat lang zal duren en een herziening van het Indische Belastingstelsel slechts op de lange baan zal schuiven«.

* * *

De *Nieuwe Courant* is over het algemeen goed te spreken over de reorganisatie-plannen van de bestuurs-inrichting van Java. Het blad vindt er veel voor te zeggen om het bestuur van eenige residenties onder een gouverneur te plaatsen, zoowel uit administratief, als economisch oogpunt, en ook ter verhooging van wat het orgaan noemt: het »gezag«.

»Wat dat gezag toch betreft, dat bij het behartigen der Indische staatsbelangen nog steeds zulk een overwegend belangrijke plaats dient in te nemen, kan men in alle veiligheid zeggen, dat de thans geldende bestuursindeeling, al was zij ook oorspronkelijk bestemd de handhaving van het prestige te bevorderen, in den tegenwoordigen tijd daaraan weinig meer ten goede komt.«

Het »gezag« zal er dus op vooruit gaan, als er gouverneurs op Java komen.

En hoe oordeelt het blad nu over de gevolgen, die de nieuwe bestuursinrichting waarschijnlijk zal hebben door de promotiekansen der tegenwoordige ambtenaren B. B.?

Dat zal wel losloopen, zegt het blad, er heel voorzichtig aan toevoegend: dat een »werkelijk nadeel« niet uit de reorganisatie »behoeft« voort te vloeien. Inderdaad het »behoeft« niet ... Maar wie zou dat ook willen? — Laten wij echter de geheele passage volgen, die hierop betrekking heeft. De *Nieuwe Courant* merkt dan op:

»Dat een hervorming, als hier bedoeld, ook de schatkist ten goede zou kunnen komen, is duidelijk. Ongetwijfeld zullen de te scheppen gouverneurs-posten goed moeten worden gesalarieerd, maar de residenten van de nieuwe, gekortwiekte soort zullen zich met een minder hoog traktement tevreden moeten stellen. Ook de groote vereenvoudiging van den arbeid op de residentiekantoren zou een aanmerkelijke bezuiniging op het daar thans noodig geoordeeld personeel kunnen mogelijk maken.

Een werkelijk nadeel voor het in de laatste jaren reeds onder ongunstige promotievooruitzichten en financieele verhoudingen zuchtende Binnenlandsche Bestuur zou, ondanks dit al, niet uit een reorganisatie als deze behoeven voort te vloeien. Althans niet, wanneer het door die hervorming uitgespaarde geld werd aangewend om aan de billijke eischen van die ambtenaren te voldoen en hun, die in de middelbare hooge rangen zijn beland, een ruimer bestaan te verzekeren. Aan velen zou op die wijze ten goede kunnen komen, wat tot dusver als een overvloed aan betrekkelijk weinigen werd toebedeeld.

Nu valt het niet te ontkennen, dat de thans nog zoo buitengewoon schitterende *bâton de maréchal* van de bestuursambtenaren heel wat van luister zou komen te verliezen. Waar, in verhouding tot het kleine corps, zeer velen, meer dan bij eenigen anderen tak van dienst, het thans nog tot den hoogsten, buitengewoon begeerlijken rang kunnen brengen (waar vindt men 17 generaals op een corps van een 300-tal officieren?), zou in het hier gestelde geval, de hoogste sport slechts voor zeer enkelen te bereiken zijn. Toch kan het vooruitzicht: het tot resident op een traktement van f 1000 's maands te kunnen brengen, aanlokkelijk genoeg gelijken, terwijl de mogelijkheid: een gouverneurszetel te kunnen veroveren, natuurlijk voor de zeer bekwamen en ambitieuzen zou openstaan.

Aan vele belangen, zoo algemeene als bijzondere, zou de hier bedoelde reorganisatie alzoo ten goede komen«.

Erg overtuigend lijkt ons dit betoog niet. Gelukkig echter, dat »reorganiseeren« gewoonlijk een werk is van langen adem. Vooral, wanneer in Indië »gereorganiseerd« wordt! — De »gouverneurs« zijn er dan ook nog niet.

* * *

Blanda geeft in *De Controleur*, in een tweetal artikelen, een kort overzicht van den toestand van Atjeh gedurende de laatste jaren, waarin hij tot de slotsom komt: dat de »pacificatie« een »fictie« is. Een nieuw gezichtspunt konden wij echter in het opgesomde niet ontdekken. De door hem aangehaalde correspondenties, waarin telkens sprake is van de »pacificatie«, als een »voldongen feit«, worden gesteld tegonover andere berichten, die gewagen van zooveel »weerspannigen«, die »neergelegd« worden etc., etc., waaruit hij dan — en terecht — meent te kunnen concludeeren: dat — de »pacificatie« verre van een »voldongen feit«, eerder een »fictie« is!

Veel werk heeft hij aan een ontleding van de Atjeh-rapporten besteed. Die beginnen werkelijk een bedenkelijke overeenkomst te verkrijgen, met de bekende »blauwe leugens« uit een vroegere periode. Het »geweervuur«, dat officieel omgetooverd wordt in een »hevig onweer«, is prachtig en heelemaal russisch gevoeld en gedacht, maar voor de »pacificatie« zijn zulke »onweêren« toch niet erg gunstig. *Blanda's* slotsom is:

»*Der langen Rede kurzer Sinn* van al die rapporten luidt: oorlog is 't op Noord-Sumatra, en oorlog blijft het. De physionomie der zaak ondergaat wel gedurig verandering, maar 't innerlijke wezen blijft vrij wel eender. *Plus que cela change, plus que c'est la même chose!* Wat er na een nuchtere inzage van die verslagen nog overblijft van het pacificatie-gerei is ...... een kapitale wassen neus.«

Uit de Oost-Indische Mail.

Een ongegrond protest is de titel van een hoofdartikel in 't *Bat. N.bl.* van 7 Maart j.l., waarin dit blad verklaart en uiteenzet, dat het, na aandachtige lezing van het verweer van den heer **J. Dinger,** over de *onrechtmatigheid van het protest der heeren Rose en Eschauzier tegen de suikerbelasting*, zich nog niet aan de zijde van den heer Dinger kan scharen.

De heer Dinger zoekt de kracht zijner argumenten hoofdzakelijk in 't niet te ontkennen feit, dat de suikercultuur thans genoeg winst oplevert om de nieuwe belasting te kunnen dragen, doch hierover gaat de strijd niet, althans niet in de eerste plaats. Het strijdpunt is: of het protest tegen de nieuwe suikerbelasting een op recht en billijkheid steunenden grondslag heeft?

Het gaat om een oud spreekwoord te gebruiken, niet om de knikkers, maar om 't recht van 't spel, zooals de heer Mr. N. P. van den Berg in zijn voorwoord zegt. De protestanten noemen den maatregel: terzijdestelling van elke gezonde belastingpolitiek, het profiteeren van een tijdelijke opfleuring eener cultuur, die er zich zelf bovenop geholpen heeft, om aanstonds nieuwe lasten opteleggen, zonder eenige contra-prestatie. En bovendien noemen zij 't onstaatkundig, waar nog zooveel moet gebeuren om overeenstemming te brengen in de wederzijdsche belangen van fabrikant en bevolking!

Mochten zij dit protest gronden op recht en blillijkheid, vraagt het blad?

Neen, zei de heer Dinger; en hij wees eens en andermaal op de knikkers. Maar het spel liet de geachte schrijver onbesproken; en dáár gaat het toch om.

In dat spel toch ligt opgesloten dat de regeering, telkens wanneer zij geld te kort komt, een extra-belasting zou mogen opleggen aan een cultuur, een tak van nijverheid die het voor den wind gaat. Geen algemeene belastingpolitiek derhalve, maar eene te hooi en te gras. Geen vragen om een billijk aandeel in de winst van allen in compensatie voor de staatszorg voor allen, maar een belasting naar gelegenheid. Vandaag de suiker, morgen de koffie, overmorgen de thee, — en als er nog niet genoeg binnenkomt, dan maar weer van voren af aan: aan de suiker, de koffie, de thee nieuwe lasten opgelegd. En zoo vervolgens!

Deze stelselloosheid wordt aangevochten; en hoe men het ook wendt of keert: te verdedigen is zij niet, vindt het *Bat. Nbl.*

Het verzoek van den Indischen Journalistenkring om **verlaging van het port der dagbladen** is gewezen van de hand, omdat er geen termen zijn gevonden dit voorstel aan 't opperbestuur te doen.

De schrijver der **Bataviasche Nouvelles** in 't *Soer. Hbl.* maakt melding van een algemeen verspreid gerucht, volgens 't welk in de nalatenschap van een hooggeplaatst rechterlijk ambtenaar, aan wien, krachtens wettelijke bepalingen, verboden was, aandeel te hebben in eenige concessie of onderneming, op Ned.-Indië betrekking hebbende of aldaar gevestigd, voor een groot bedrag, men spreekt van ± 2 ton, aandeelen zijn gevonden in in de eenige bloeiende mijnbouwmaatschappij!!

Dezelfde correspondent weet nog te vertellen, dat de *echtgenoote van den landvoogd* half April naar Holland zou gaan, om daar te blijven en zich te wijden aan de verdere opvoeding van den jongsten zoon. Het *Bat. Nbl.* weet zelfs al te vertellen dat zij 12 April met de *Koning Willem III* de reis zal aanvaarden.

Het *Bat. Nbl.* van 18 Maart wijdt een hoofdartikel aan het **Nieuwe Departement**. Voor 't nieuwe departement zou bij de begrooting voor 1907 gerekend worden op een post van ƒ 70.000 en meer, indien noodig.

De bedoeling is voornamelijk de departementen Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, en Burgerlijke Openbare Werken te ontlasten van de bemoeienis met al te veel bijzaken. Het afnemen van de opiumregie aan Financiën, zal dit departement weinig verlichting brengen, aangezien de dienst der opiumregie in hoog officieele kringen voor een ideaal-dienst wordt gehouden, waar met keur personeel wordt gearbeid, zoodat, op de afdeeling comptabiliteit na, deze dienstak als nagenoeg zelfstandig kan worden beschouwd. De stukken aan de regeering gaan natuurlijk door de handen van den directeur van Financiën. Om gelijke redenen zal de opiumregie ook geen bezwarende afdeeling zijn voor het nieuwe departement.

Tegen onderbrenging van mijnwezen bij staatsbedrijven' zal van eenige zijden bezwaar worden gemaakt en daaruit zou voortvloeien dat een deel van het mijnwezen: de tinwinning op Banka en de Ombilin-exploitatie, evenmin bij het 9e departement thuis gebracht zou worden.

JAVA.

Ziekten onder de bevolking op Madoera.

In het *Bat. Nbl.* van 7 Maart j.l. wordt de aandacht gevestigd op een telegram uit Soerabaja, aangaande de uitkomsten van een onderzoek, van wege het *Soer. Hbl.* ingesteld, naar de ziekten onder de bevolking op Madoera luidende:

»Het *Soer. Hbl.* zond een vertegenwoordiger naar het geteisterde district Sepoeloe op Madoera.

De beschuldiging aan het adres van het bestuur, uitgebracht in het *Bat. Nbl.*, is gegrond bevonden.

De ziekte, reeds in Juli begonnen, nam met schommelingen onrustbarend toe.«

De ziekte is in Juli begonnen en was tusschen 21 en 31 Januari het hevigst. Te Sepoeloe waren 281 zieken en 19 dooden. Van 1 tot 10 Februari waren te Tandjong Boemi 1594 zieken, 384 dooden; van 11 tot 20 Februari te Kokop 188 zieken, 22 dooden. Op één dag, 5 Maart, stierven te Tandjong Boemi 36 personen.

Het bestuur verdeelt onder de bevolking rijst, djagoeng, vleesch en gezouten visch.

Dit telegram geeft aan 't *Bat. Nbl.* aanleiding bij de regeering aan te dringen op een ernstig onderzoek.

De Resident van Madoera seinde den 16en Maart j.l.: Van 1—10 Maart stierven in het distrikt Arosbaia 28 personen; in het distrikt Sepoeloe 226; in Ketangang 84. Den tienden waren in deze distrikten onderscheidenlijk nog 409, 2154 en 1891 zieken voor behandeling.

Aan de verstrekking van voedsel zijn werkzaam twee controleurs, drie dokters djawa en negen mantries politie met 32 oppassers en zeven magangs.

De ziekte is nu ook in de afdeeling Pamakasan doorgedrongen. In het district Waroe zijn 257 zieken.

De Gouv.-Generaal heeft bevolen dat het aantal doktors djawa vermeerderd moet worden en dat de dir. off. v. gez. te Soerabaja zich naar Madoera moest begeven om den toestand aldaar op te nemen en de vereischte maatregelen te treffen.

Aan de maandrapporten over den stand der voedingsgewassen wordt ontleend, dat de **rijstoogst** in de maand Januari j.l. over 't algemeen nog tamelijk bevredigend was te noemen, behalve in district Tenggeles (Koedoes) en in de afd. Koelonswogo van Djokjakarta.

Echter, werd *geen rijst* geoogst in de residenties Rembang, Soerabaja en in bijna geheel Madioen.

De vooruitzichten van het te veld staand rijstgewas waren over 't algemeen vrij gunstig, behalve in een gedeelte van de afd. Sampang en Pamekasan, waar de aanplantingen door de jongste bandjirs zijn mislukt; twijfelachtig in de afd. Demak, niet best in Pati, slecht in Oendaan en ongunstig op de lage gronden der afd. Bodjernogoro en Toeban.

Daarop volgt een lange lijst van klachten over de schade aangericht door de bekende rampen in tal van streken.

In 't bijzonder wordt vermeld dat in Semarang alle afdeelingen bij elkaar ruim 15000 bouws padi-aanplant en 4700 bouws 2e gewassen beschadigd, vernield en verwoest of verloren zijn geraakt.

De Merapi.

Volgens bericht van den assistent-resident van Bojolali bleef de werking van den Merapi ook 1 en 2 Maart aanhouden. Het zuidoostelijk deel van den prop in den krater is eenigszins ingestort, wat zichtbaar is aan de zijde van Bojolali

De uitstroomende gloeiende lava vindt haar weg langs de zuidelijke helling van den Merapi in de rivieren Worogendol, Gedah en Dengkong naar de afdeeling Klaten en naar Djokjakarta.

Er is veel schade toegebracht aan de hooggelegen aanplantingen. Persoonlijke ongelukken hebben niet plaats gehad.

Een Chineesche onderwijsinspecteur.

Met de *Koningin Regentes* is onlangs te Tandjong Priok gearriveerd Lauw Soe Ki, onderwijsinspecteur in China. Hij werd aan het station afgehaald door honderden Chineesche schoolkinderen en nam zijn intrek bij een der Chineesche notabelen alhier. Van Batavia gaat hij op een rondreis over Java.

BUITENBEZITTINGEN.

Het *N. v. d. D. voor N.I.* van 6 Maart j.l. bevat wederom zeer belangrijke beschouwingen van **Veritas** over de **pacificatie van Noord-Sumatra**, en wel naar aanleiding van het dikwijls te ver gedreven solidariteitsbeginsel, door verschillende voorbeelden toegelicht, waaruit duidelijk blijkt hoe zwaar de hand van den overweldiger op het volk drukt.

Dit is, volgens schrijver, in verband met het weinig intense van de bezetting een hoofdreden tot het *lijdelijk verzet* van de bevolking, die oogluikend de kwaadwilligen steunt, inwendig *juicht* over hun succes en tengevolge daarvan weer zelf de volledige pacificatie *tegenwerkt*, niettegenstaande die toch feitelijk in *hun voordeel* is.

De scheepvaartregeling noemt schrijver ongetwijfeld de best werkende maatregel van het stelsel van Heutsz. In de plannen voor de naaste toekomst zal men echter **wéér** een onbillijkheid tegenover het volk op het programma zien staan. Dit houdt verband n.l. met den aanleg der Atjeh-tram, die dit of het volgende jaar in exploitatie zal genomen worden van Oelče Lheue tot Langsar.

Deze tram heeft den lande genoeg gekost en nu zal men gaan trachten die kosten er uit te halen.

Door niet deskundigen aangelegd en beheerd, is het tot nu toe een voortdurend gesukkel. De baan zelf is maar matig, zij is slecht geballast, de kunstwerken er in zijn onbesuisd en onpractisch aangelegd, de meeste bruggen moesten eigenlijk nog eens gebouwd worden, omdat door den haastigen en slordigen aanleg vele schroefpalen te weinig zijn ingedraaid, zoodat ze na verloop van tijd gingen zakken, enz.

Ook bij den bouw van dat belangrijke en dure kunstwerk heeft die vervloekte haast ons geduchte koopjes geleverd, zoodat nu nog altijd zware herstellingen, die veel geld kosten, noodig zijn, om de exploitatie *slepende* te houden.

Met de laatste bandjirs in Pidië b.v. zijn er weer eenige bruggen weggeslagen, bleken er overal nog te weinig doorlaten in de baan te zijn, waardoor die ook op verschillende plaatsen plaatsen wegsloeg, en bleek het, dat de baan te laag was en op verschillende plaatsen geheel onder water stond!

Dat er bij dien aanleg schandelijk is gewerkt staat vast! En dat er aldus een massa kostelijk geld is *verknoeid*, zonder nog aan erger praatjes te gelooven, is ook een feit

Zooals reeds is gezegd, is het beheer ook niet deskundig. Men heeft bij die exploitatie niet genoeg doorgedacht. Alles ook alweer een gevolg van het oer-optimisme, dat onder Generaal van Heutsz steeds heeft voorgezeten. Een maatregel, die onlangs genomen werd, wijst daar alweer op. In Augustus vorig jaar zijn de prijzen van vervoer verdubbeld.

Dit bleek noodig te zijn, en desalniettemin wordt er nog op de exploitatie veel verloren. Vroeger was natuurlijk beweerd: Ach! je zult eens zien wat het opbrengt, dicht bevolkte streek « enz. enz.

»Het volk is rijk genoeg!«

Jawel, jawel: zeker! Zie die »volle« treinen maar eens! Een verder gebrek van de Atjeh-tram is de geringe spoorwijdte en dus geringe capaciteit van vervoer. De spoorwijdte is 75 cM. De locomotiefjes hebben derhalve een beperkte trekkracht, die al spoedig thans reeds wordt overschreden. Ze zijn erg »dorstig« en hebben om de 20 à 30 KM. water noodig! Het is een imitatie-spoorwegje!

En nu moet dat ding rendeeren! En dat zal, als de geheele lijn van Oelče Lheue tot Langsar klaar is.

Dan toch wordt de haven van Sigli gesloten, en moet de bevolking ter N. en O. kust dus kiezen tusschen de havens Oelče Lheue, Lho Seumawě en Langsar. Ze moeten dus hunne goederen van verre havens laten komen..... om de tram er boven op te helpen!

Dat is onbillijk! Want zelfs al wordt er rekening gehouden met de prijzen — 't geen o.i. toch niet wegneemt, dat het vervoer per schip per se goedkooper is — dan nog lijden de goederen veel meer.

En dat dit Atjeh-spoortje ooit de afvoerlijn zou kunnen worden van de Deli-producten, indien men n.l. de lijn tot Pangkalan Berandan doortrok, is fictie! Het zou ook voor die producten niet aanbevelenswaardig zijn.

Het is te hopen, dat men zich nog eens bedenkt, alvorens Sigli te sluiten!

Over de rechtspraak valt het volgende te vertellen:

In 't algemeen heeft het volk daarin veel vertrouwen gekregen.

Vooral in het afdoen van civiele zaken, schuldquaesties enz. Onze rechtspraak bevalt hun uitmuntend. Die zaken, van jaren her, worden dan ook trouw voorgebracht, en men onderwerpt zich in den regel onvoorwaardelijk aan onze vonnissen.

Minder in den smaak valt de dwangarbeid en verbanning wegens politieke misdrijven, diefstal, moord en wat dies meer zij.

Aan die straf« onttrekken de meesten zich door . . . . »moslemin« te worden. Een Atjeher gaat liever dood, dan uit zijn land.

Nu is vroeger met den dwangarbeid nog al »schuins« omgesprongen. Men deelde als civiel gezaghebber z.g. met de »moesapat« straffen van 20 en doodstraffen uit, of 't zoo maar niets was!

Voor 't overige valt er over de andere maatregelen niet veel meer te zeggen. Of verbanning den gewenschten invloed heeft op de betrokken personen, hangt veelal van den persoon zelf af. In elk geval ziet hij de rust en orde in een ander gedeelte van den archipel. Dit kan goed op hem inwerken, mits zijn karakter bij terugkomst sterk genoeg is, om die principes van rust voortestaan in de streek, waar hij terugkomt.

't Zelfde geldt voor dwangarbeid voor de »kleine luyden«. Het beste zaad voor de kweeking van volkomen rust, zit echter in het nu aankomende geslacht! En dat moeten we dus in de gaten houden!

De *Deli-Ct.* van 8 Maart jl. komt nogmaals terug op een paar artikels in haar blad van 11 en 12 October geschreven, ten betooge dat de bloeiende, rijke Oostkust economisch en politiek eene **doode kolonie** is, vergeleken met de **Straits**, waar algemeene malaise een opgewekt openbaar leven niet in den weg staat. Een nieuw bewijs van dit openbaar leven deed het blad weder met afgunst kijken naar de buren aan de andere zijde der straat van Malakka. De gouverneur heeft te Singapore een school geopend en in een toespraak een overzicht gegeven van wat op onderwijsgebied door de regeering is tot stand gebracht en nog tot stand zal gebracht worden. Daarbij viel de erkenning op van tekortkomingen, een erkenning echter, welke onmiddellijk door beloften voor de toekomst werd gevolgd en waaruit blijkt dat de regeering niet stil zit en 't zelfs betreurt, dat zij niet méér gedaan heeft. Het is voornamelijk de Chineesche gemeente, welke zij door haar onderwijs-instellingen aan zich verplicht. Zij laat de Chineezen niet ploeteren voor zich zelf, schooltjes stichten, waar de landstaal niet onderwezen wordt, omdat er geen meesters zijn, om haar te onderwijzen — zie de Anglo-Chineesche scholen ten onzent —, moedigt integendeel het leeren van het Engelsch aan, omdat zij de nijvere handelaars en werkers uit het gele rijk binden wil aan hun nieuw vaderland, hen wil maken tot Engelschen, wier kinderen de vaste bevolking vormen en zullen vormen voor deze landen.

Wat ziet men echter op Sumatra's Oostkust vraagt schrijver?

Jaren geleden openbaarde zich onder gewezen contractkoelies een sterke drang zich blijvend te vestigen in Deli en Langkat. Het bestuur moest toen daar niets van hebben. Eerst resident Schaap stond toe, dat gewezen koelies zich verstrooid in z.g. sajoertuinen vestigden. Onder ongunstige voorwaarden vinden in de streek van Langkat tot Asahan thans een 2500 Chineezen een bestaan.

Wanneer maar op voordeeliger wijze grond verschaft werd dan zij thans krijgen kunnen, zullen er genoeg personen bereid gevonden worden te koloniseeren ook in de dunbevolkte gedeelten van dat gewest.

Wel ligt 't in de bedoeling der regeering zoodanige kolonisatie aan te moedigen, en daarmede ook in dat gewest tal van kleine cultures in 't leven te roepen, die een bestaan verzekeren van een vaste blijvende bevolking, maar zij blijft weer op de portemonnaie zitten en heeft wel goede woorden maar geen geld voor de zaak over.

Verder deelt 't blad mede, dat den resident van Sum. Oostkust is opgedragen vóór 1 Juli van dit jaar te rapporteeren over deze aangelegenheid, het bevolken van 't zuidelijke deel der residentie met Chineesche kolonisten. Het blad hoopt dat 't hem mogen gelukken den ondernemenden Chinees te vinden, die bereid is de zaak der regeering over te nemen en de vruchten te plukken, welke het gouvernement zelf plukken kan.

En wanneer dit niet gelukt, dan flinkweg een kolonisatie voor gouvernementsrekening en risico voorgesteld.

Uit **Zuid-Oost Borneo** en **Celebes** kwam met deze mail niet veel goed nieuws. Een patrouille van Moeara Tewe naar Amoentai gezonden, ter ondersteuning van de actie onzer troepen, kreeg 5 Maart in Boven Tabalong een schot, waardoor een eur. onderofficier sneuvelde.

In Moeara Bonay werden enkele vijandelijke schuilplaatsen opgeruimd.

In Soemba beoorlogen de staatjes van de N. en W. kust elkaar. Een patrouille is er heen gezonden. Omboe Kraeng van Memboro wil Laora aanvallen wegens gepleegde veediefstallen. Kodi werd getuchtigd, 67 menschen werden meegevoerd.

Uit Paré kwam bericht, dat enkele afdeelingen maréchaussées en de Timoreesche compagnie 5 Maart in gevecht waren geweest bij Radjang ongeveer een dagmarsch N. O. van Binamga Kroeng, waar enkele bentengs genomen werden. Een eur. sergeant en twee fuseliers sneuvelden. Luitenant **van Temmen** werd licht gewond. De vijand kreeg 36 dooden.

In **Korintji** werd de rust weder verstoord.

Pangeran Hadji Oemar met gevolg moet zich bevinden in de vallei, trachtende de doesoens in 't Noorden en vooral aan den Westkant van 't meer over te halen tot vijandig optreden tegen ons bestuur. Poelau Tengah schijnt daartoe niet ongenegen en een gedeelte der bevolking van Si Oelak treedt reeds vijandig op.

Een patrouille, derwaarts gezonden, werd beschoten. De doesoen was verlaten. In een der neergeschoten geweerdragenden werd herkend Si Oelakker.

Pangeran Hadji Oemar zelf loopt vermomd rond, zijn plan was Senggaran Agoeng in den nacht van den 6en op den 7en na maansondergang af te loopen. De nacht verliep echter rustig. In den nacht van den 5en op den 6en vielen op het bivak te Soemoeroep at de verte drie schoten.

West-Indische Berichten.

Suriname. Het ontwerp van de begrooting voor 1907 is verschenen schreef *Onze West* en voegde daaraan toe:

De eindcijfers der ramingen zijn: uitgaven 4.346.888,61 gld, middelen en inkomsten 3.493.330 gld, subsidie 853.558.71 gld.

Onder de uitgaven is begrepen een bedrag van 1.299.500 gld voor den spoorweg-aanleg en de exploitatie van het Lawa gebied, en voor productieve werken, w. o. begrepen de bacoven cultuur welk bedrag uit geleende gelden wordt bestreden.

Onder de verhoogde uitgaven treffen wij een bedrag van 4500 gld aan voor eene nadere regeling van de wijze van bezoldiging van den gouvernements-veearts en den assitent keurmeester.

Alle uitgaven, waarvoor dit maar eenigszins mogelijk werd gacht, zijn uitgesteld tot de middelen weder ruimer vloeien.

In verband met den gedrukten economischen toestand der kolonie zijn verschillende middelen lager geraamd, o. a. invoerrechten f 30.000, accijns op het binnenlansch ge-

distilleerd f 20,000, opbrengst geneeskundige school f 1200 en vrachtgelden koloniale vaartuigen f 3000, posterij f 2000, concessie- en vergunningsrecht tot het ontginnen van delfstoffen f 20.000.

Hooger geraamd zijn slechts belasting op goud met f 20.000 en geneeskundige belasting met f 6000.

Het hooge subsidiecijfer gaf den gouverneur aanleiding daarbij in zijne Memorie van Toelichting een oogenblik te verwijlen en dienaangaande op te merken, dat dit ten deele het noodzakelijk gevolg is van de buitengewone maatregelen in de laatste jaren en ten deele ook vroeger genomen in het belang van de ontwikkeling der productieve krachten van de kolonie.

Voor het boschwezen wordt op eene uitgave 30.000 gld gerekend, een bedrag van omstreeks 300.000 gld komt op de begrooting voor rente en aflossing der immigratie-leeningen, en van de leening voor buitengewone productieve werken, benevens aan rente der spoorwegleening; de landbouwinspectie kost na aftrek van de geraamde opbrengst van den cultuurtuin en het laboratorium voor plant- en scheikundige onderzoekingen 58733 gld., terwijl er op gerekend wordt dat in 1907 de kosten der exploitatie van den spoorweg de geraamde opbrengst met 33000 gld. zullen overtreffen.

»Uit den aard der zaak«, schreef de gouverneur, kan de invloed van de bedoelde maatregelen op den economischen toestand der kolonie òf in het geheel niet of slechts zeer ten deele thans reeds worden teruggevonden in de opbrengst der middelen. Al was dus de opbrengst der middelen niet zoo zeer door de landbouwcrisis gedrukt, dan zou toch het gemiddeld subsidie, in verband met de zooeven genoemde uitgaven, niet onbelangrijk zijn gestegen. Die stijging op zich zelf kan dus noch verwondering baren, noch tot onrust stemmen. Geleidelijk zullen de hierbedoelde maatregelen door directe baten 's lands financiën helpen versterken, en door bevordering van de algemeene welvaart en verhooging van het economisch weerstandsvermogen ook middellijk de koloniale kas ten goede komen, wat trouwens thans reeds geldt voor de uitgaven ten behoeve der immigratie, zonder welke de kolonie thans een heel wat ongunstiger beeld zou vertoonen.«

Wij beamen ten volle het vorenstaande maar meenen daarbij tevens dat nu ook het oogenblik gekomen is om de uitwerking der versterkende middelen af te wachten. De geredden van Courrières moest men ook geleidelijk meer op krachten helpen.

Wij hopen intusschen later nog eens op deze begrooting terug te komen. Nog even zij gemeld, dat de gouverneur in zijne M. v. T. zich verre van optimistisch over de vooruitzichten der cacao-cultuur uitlaat.

Onze West schreef hieromtrent den 6en Maart ll.:

De uitvoer van cacao bedroeg in de afgeloopen maand 40384 kilogram. Vergeleken met het vorig jaar zijn de uitvoercijfers aldus: Januari—Februari 1905: 27156 kilogram, Januari—Februari 1906: 69.195 kilogram. Een geheel juisten indruk geven deze cijfers niet, daar op 1 Maart van dit jaar 39000 kilogram cacao verscheept werd, die voor een goed deel nog tot Februari behooren. Dit echter in aanmerking genomen, is toch de uitvoer dit jaar iets hooger dan de eerste maanden van het vorig jaar."

Heel duidelijk is dat ons niet. Wanneer een belangrijk deel van de, op 1 Maart ll. verscheepte cacao nog tot Februari moet worden gerekend zou de uitvoer in de twee eerste maanden van dit jaar niet *iets hooger* zijn dan, maar ongeveer drie maal zoo groot zijn geweest als die in de beide eerste maanden van 1905.

Doch, de eerste maanden zijn het hier niet, die het hem moeten doen, en wat de toekomst betreft leert ons het paramaribosche blad het volgende:

»De algemeene toestand schijnt er echter niet op vooruitgegaan. Hoewel de berichten van de plantages nog steeds tegenstrijdig luiden kan toch met vrij groote zekerheid geconstateerd worden dat de krulloten en de versteening der vruchten dit jaar in heviger mate optreden dan het vorig jaar en dat dientengevolge de vooruitzichten niet zoo gunstig staan als het vorig jaar om dezen tijd. Dit laatste geldt ook voor Saramacca, waar de ziekte weder het hoofd opsteekt. Gelukkig dat de eerste pluk in dit district, die begonnen is, nog al goede resultaten belooft. Verscheidene plantages en gronden hebben al aardig wat cacao binnen."

Laat ons hopen, dat alles nu toch weer »recht kom". De krullotenziekte in de cacao heeft ook de menschen in Suriname een weinig hypochondrisch gemaakt.

Geen generalisatie is hier natuurlijk bedoeld.

Zoo verluidde het wel eens van Suriname dat het surinaamsche volkje van 'n slag was, onder elkaar verdeeld en de een zoo heelemaal niets voor den ander gevoelend. De zwartkijkers, die zoo spraken, moeten wel teruggekomen zijn op hun woord door het aanbod van een zevental dames te Paramaribo om kosteloos hulp te verleenen bij de verpleging van zieken in hét militair hospitaal aldaar.

Het paardenras in Insulinde.

(*Aangeboden*).

Wanneer ik lees, dat voor de cavallerie in Ned. Indië gebruik wordt gemaakt van Sydney-paarden, bekruipt mij altijd een gevoel van weemoed, als ik de edele dieren herdenk, die van Makasser, Sumba (Sandelhout) en uit de hooglanden van Noord-Sumatra (de echte Batakkers) kwamen. Vooral de laatsten, die ik uit ondervinding ken, zijn zulke bijzonder leerzame, onvermoeide, edele dieren! Bergbeklimmers bij uitnemendheid, zouden ze liever doodvallen, dan hun berijders in den steek laten.

Later op Java zijnde, had ik eerst een *Sydniër*, en daarna een basterd *Persiaan-Preanger*. De Sydniër was onbruikbaar bij de troep, een lastige hoogdraver, de basterd-Persiaan echter een lief dier, dat geheel onbewegelijk bij kanon- en geweervuur bleef. Dit dier, in de Preanger geboren, was een bewijs, dat een paarden stoeterij op Java of Sumatra zeer zeker aanbeveling verdient, *mits in alle opzichten goed georganiseerd en beheerd.*

Waarom zou thans niet opnieuw zulk een stoeterij worden opgericht, daarbij gebruik makend van het edelste paardenras dat bestaat: het *Arabische*! Men zegt, dat het Batak-sche paard van het arabische ras afstamt, hetgeen lang niet onwaarschijnlijk is. Het oude rijk van Atjeh telde toch onder zijn bewoners een massa Arabieren. Wellicht hebben die lieden paarden uit hun geboorteland naar Sumatra gevoerd en zijn er eenige naar de hooglanden gebracht of gedrost.

Wat onlangs een bezoeker van Marokko over de paarden daar schreef, wil ik hier gaarne weergeven:

»Het zijn bizondere dieren, die paarden van Afrika. Ik zal hier niet eens spreken van die pracht-exemplaren, welke van het edelste ras zijn en zooals men meent, in rechte lijn afstammen van de merrie van den Profeet.

Reizigers, zooals ik, zijn niet in de gelegenheid zulke verheven dieren te berijden. Ik heb er echter eens een gezien, het behoorde aan den sherief van *Ouezzan*. Wat was dat een prachtig dier! Rond en vol van vormen en van een onberispelijken bouw, met stevige, zichtbare spieren en een klein, mooi-gevormd hoofd. Het had een vreemde, witte kleur; door de fijne, bijna doorschijnende huid, zag men hier en daar het bloed schemeren. Het deed denken aan het beroemde »rozig-witte" paard, dat *Victor Hugo* beschreven heeft.

De aardige, kleine paardjes, met welke ik door de struiken rende, geleken niemendal op dit helden-type. En toch, welke lieve dieren waren dat ook! Zoo vlug, zoo licht van beweging, met hun kleine, onbeslagen hoeven en zoo buitengewoon lenig! De rijder voelt ze onder zich bewegen, hoe ze hun spieren samentrekken, wanneer ze over een hindernis springen of een heuvel galoppeerend bestijgen willen. Zonder eenige aansporing te ontvangen, rennen zij vroolijk en vurig voorwaarts, al onstuimiger, alsof zij zich in den dood willen storten, doch plotseling gaan zij, — even onverwacht als zij eerst vooruitgesneld zijn, — zoodra het doel bijna bereikt is, in den stap over, met een gang, zóó zacht en geleidelijk, als wilden ze den ruiter in slaap wiegen. Draven kunnen ze niet; deze doelmatige gang moet hun nog onderwezen worden. Zoodra zij, vroolijk van hart, van de vermoeienissen maar wat bekomen zijn, beginnen ze weder woest te galoppeeren, om, als ze voelen, dat ze buiten adem geraken, weder zeer verstandig, kalm in stap over te gaan. Het waren dieren vol fantasie en onafhankelijkheid. Ik herdenk ze dikwijls met hartelijkheid en genot.«

Zooals deze fransche reiziger de arabische paardjes beschrijft, zoo waren ook, in mijn tijd, de Batakkers: zeer leerzaam, volhardend, zonder kuren en onversaagd.

Zutphen, 11.3.6.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Van Vreemde Koloniën.

Belangstelling. De *Rast Goftar*, een in Engelsch-Indië verschijnend inlandsch blad schreef over dit, ook ten onzent chronisch-actueel onderwerp het volgende:

»De onbekendheid van het engelsche volk met indische aangelegenheden heeft menigwerf een goede zaak doen verloren gaan, ten opzichte waarvan Indië aanleiding vond om tot zijne heerschers op te zien voor hunne medewerking en hunne hulp. De onverschilligheid, die de Engelschman in zijn land in het algemeen aan den dag legt voor vraagstukken, waarvan de ernstige uitkomsten van tijd tot tijd de grootste bezitting van het rijk zwaar troffen, is hier in Indië spreekwoordelijk geworden. Vraagstukken als dat van de verdeeling van Bengalen hebben kans op evenveel belangstelling van den »man in the street« als zulk eene nieuwe gewestelijke indeeling in het Hemelsche rijk of eenig ander land ter wereld buiten de engelsche grenzen. Wanneer hij zich de moeite getroost om kennis te nemen van die vervelende, niets beduidende indische aangelegenheden, is het om zich te overtuigen b. v. of de boycot-beweging ook schade heeft berokkend aan den handel van zijn land. Het eerste en het meest essentieele voor onze politieke leiders ligt daarom in de richting van het wekken der belangstelling van den Engelschman in ons land en het vormen eener publieke opinie ten onzen behoeve in Engeland door een voortdurend hameren op het aanbeeld onzer nooden en behoeften. Gelegenheidsredevoeringen of eene afbrekende onbillijke critiek op het engelsch bestuur in Indië door gedelegeerden van het Nationaal Congres of andere politieke instellingen, kunnen slechts dienen om ons de sympathie zelfs dier weinigen te ontnemen, die zich tot ons voelen aangetrokken en een deel van hun levenstaak aan indische aangelegenheden hebben gewijd. De laatsten behooren hoofdzakelijk tot die klasse van Engelschen, die hetzij als gouvernementsambtenaren, hetzij in particuliere betrekkingen of beroepen in Indië hebben vertoefd. Hoezeer dezen op z'n best slechts trekvogels waren, vormen zij een nuttigen schakel tusschen dit land en Engeland. Een afbreken à outrance van het engelsch bestuur over Indië staat gelijk met een lasteren van deze klasse van Engelschen, die natuurlijk pijnlijk getroffen worden door een onbillijke, onmeedoogende critiek op hun arbeid in Indië. Wij berooven ons op die wijze van het beste middel om de heerschende natie te bereiken, door hunne sympathie aan de zaak van ons land dienstbaar te maken.«

De Amerikanen en de Moros. Eenige weken geleden deed in de dagbladen het belangrijk? bericht de ronde, dat generaal Leonard Wood, onlangs ter vervanging van generaal Corbin opgetreden bevelhebber de amerikaansche troepen in de Philippijnen, tot het houden eener inspectie op reis was gegaan. Gewoonlijk wordt van zulke feiten ten minste in andere koloniën niet zooveel notitie genomen om ze wereldkundig te maken. De gevolgtrekking lag dus voor de hand, dat er achter dien inspectietocht wat bijzonders stak en zulks is nu ook achteraf gebleken.

Generaal Wood toch, die te voren het bevel voerde in de provincie der Moros, de mohamedaansche bevolking der zuidelijke Philippijnen, had op Mindanoo van zijn pacificatie-werk nog al wij gehad en op Soeloe, het bekende oude rooversnest, welks sultan als prinses Alice van New-York maar gewild had nu de plaats zou innemen, die thans de heer Longworth als heer en gemaal bij haar vervult, kwam een zekere Pala met zijn aanhang onder Wood's bestuur van 'n oude kermis thuis. Pala bad in Britsch Borneo den boel op stelten gezet en geroofd en gemoord om daarna op Soeloe den oorlog tegen de kafirs te prediken. De man legde er het loodje bij in en sneuvelde met de meesten zijner in een gevecht met de Amerikanen.

Een deel zijner volgelingen had zich echter uit de voeten weten te maken en nestelde zich op een nagenoeg ontoegankelijken bergtop, den Dajo, die de hoofdstad van Soeloe beheerscht, waar één bataljon infantrie, één escadron cavalerie en één bergbatterij het garnizoen uitmaakten, dat lijdelijk moest toezien hoe de roofridders van den Dajo telkens het eiland in rep en roer brachten, door herhaalte strooptochten, om den mondvoorraad aan te vullen, terwijl bij wijze van afwisseling, om den smaak niet te verliezen, zoo nu en dan een amerikaansche schildwacht naar de andere wereld werd geholpen. Aan den toestand moest een einde komen, hoezeer men er te Manilla tegen opzag om door 'n wapenfeit, waarbij spaanders *moesten* vallen, de menschen te Washington uit den droom op te schrikken, dat er op de Philippijnen nog slechts met ladrones en bandieten af te rekenen viel.

Reeds had onder de bevolking van Soeloe het gerucht de ronde gedaan dat de Amerikanen met het plan omgingen om de grootere plaatsen te verwoesten en de bevolking uit te roeien en nog op het laatste nippertje had men 'n belangrijken exodus van Soeloeneezen met pak en zak, vrouwen en kinderen, naar den Dajo kunnen voorkomen.

Generaal Wood besloot met het garnizoen van Soeloe, dat onder het bevel van majoor Wilson staat, de rotsvesting aan te tasten, maar ontbood nog 50 man van de constabulary op Mindanao, waarbij kolonel Scott van Zamboanga zich als amateur voegde.

Van het gevecht zelf, welks uitkomsten volgens de ontvangen berichten in de dagbladpers neerkwamen op het sneuvelen tot den laatsten man der 600 verdedigers van den Dajo, mannen, vrouwen en kinderen, bevatten de laatste ontvangen manillasche bladen nog geen bijzonderheden. De *Manila Times* schreef evenwel dat een hevige tegenstand te wachten viel, wijl de Moros besloten waren tot het uiterste vol te houden. Dat hebben ze gedaan en kranig ook, waarvan de 70 dooden en gewonden aan amerikaansche zijde sprekend getuigden.

Doux pays. In eene fransche beschrijving van de drie Guyana's, deed de schrijver uitkomen, hoezeer Fransch Guyana het bij eene vergelijking met Suriname en Engelsch Guyana aflegde en gaf hij als oorzaak daarvan het oordeel van den toenmaligen gouverneur Lely weer, met wien hij te Paramaribo een onderhoud had:

»Gij maakt van de menschen kiezers, wij trachten er landbouwers van te maken.«

Dat kiesrecht, aan de andere fransche koloniën toegestaan, voor eene vertegenwoordiging van het moederland heeft daar al heel wat beroeringen teweeg gebracht door den strijd der politieke partijen in het moederland naar de koloniën over te planten, waar het besef der begrippen waar het om gaat, niet aanwezig is en deze dus, in het moederland voortgesproten uit eene evolutie van eeuwen, er kunstmatig moeten en worden gekweekt, ten bate van moederlandsche politici, voor wie partij- en eigenbelang hoofdzaak, het belang der kolonie, die zij heeten te vertegenwoordigen bijzaak is.

In geene der fransche oudere koloniën doen zich echter de schromelijke gevolgen zoozeer gevoelen als in Guadeloupe, het rijke, vruchtbare Antillen-eiland, waar tengevolge van de suikercrisis een flink aanpakken den landbouw zou moeten redden, maar nu de kunstmatig in het leven geroepen en gehouden politieke strijd alle ontwikkeling in den weg staat.

De heer Gerville Reache, vice-president der fransche Kamer en vertegenwoordiger der zoogenaamde radicalen van Guadeloupe, is daar onlangs heen getrokken om het vuurtje op te stoken, en het laatste wat men van hem hoorde was een telegram, volgens helwelk de radicalen in de straten eenvoudig werden doodgeslagen, met goedkeuring van den gouverneur, die daaraan medeplichtig zou zijn, zoodat de toestand onhoudbaar zou zijn geworden. De senator Cicéron voor Guadeloupe, aan wien het telegram gericht was, moest er onmiddellijk de regeering over aanspreken.

En dat alles voor één Kamerzetel en één plaatsje in den Senaat, terwijl men den gouverneur, die de menschen aan het werk wil zien te brengen in hun eigen belang zoowel als in dat der kolonie maar laat praten.

De **Natalsche rebellen.** De engelsche regeering heeft blijkbaar een oogenblik getracht de humanitaire denkbeelden in toepassing te brengen, door de terechtstelling van twaalf Kaffers, die meê gedaan hadden aan 'n opstootje bij Richmond, waarbij van engelsche zijde eenige verliezen werden geleden, te doen uitstellen. Dat gaf echter toen 'n leven van belang. Ingrijpen in de binnenlandsche aangelegenheden eener zelfbesturende kolonie — hoe inconstitutioneel! Maar dezelfde schreeuwers van nu, hebben er geen been in gezien, om zich in te laten met de binnenlandsche aangelegenheden van den onafhankelijken Congo-staat, waar het op den keper beschouwd, nog heilig toegaat, vergeleken bij de toestanden in de engelsche koloniën in Afrika.

Typisch is 'n staaltje van de rechtspraak te Nairobi in Oost-Afrika. Een winkelier zei tot eenige negers, die in z'n toko inkoopen kwamen doen, dat ze voortaan hun schoenen hadden uit te trekken, wanneer ze binnen kwamen. Een der zwarte klanten vroeg wat dat te beteekenen had, waarop de winkelier kort van stof hem 'n muilpeer toediende, die door den neger werd gereciproceerd, waarop de winkelier hem met z'n bedienden afroste. Voor het waagstuk zich aan 'n blanke te hebben vergrepen, die hem den eersten slag toediende, werd de Somali door den magistraat te Nairobi tot drie maanden gevangenisstraf veroordeeld, terwijl de winkelier vrij uitliep.

IJzer-industrie in Engelsch Indië. Engelsch-Indië bevat in zijn bodem ijzererts in overvloed. Een der factoren voor het opbouwen eener ijzer-industrie is er dus, maar daarmede is het bestaan hiervan nog niet verzekerd. Toch zal het er nu, naar het schijnt, van komen en het interessante van het geval is, dat een Indiër zich voor de zaak gespannen heeft, zij het ook, dat hij om aan het noodige geld te komen een beroep moest doen op het Engelsch kapitaal.

De heer Tata, onlangs overleden en bekend om zijn daadwerkelijken steun van de pogingen tot ontwikkeling van zijne landgenooten, begon omstreeks 1903 eene kleine ijzermijn te Tsjanda in de Centrale Provinciën te exploiteeren. Het erts was uitstekend maar in zoo beperkte hoeveelheid voorhanden, dat het nauwelijks voldoende was om er eene zelfs kleine industrie gedurende vijf of zes jaren mee te voeden. De heer Tata deed toen een onderzoek instellen naar andere erts-afzettingen. Eindelijk werden bij Dhullee rijke afzettingen gevonden en de heer Perrin, oudste expert voor de familie Tata, zette hierop een plan uiteen voor de instelling eener belangrijke ijzer-industrie. Tegelijkertijd werden echter in Mourbhanji nog rijkere lagen gevonden en hoewel het erts daar minder goed was dan dat van Dhullee, werd besloten met het oog op de nabijheid der bengaalsche steenkolenvelden de mijnen van Mourbhanji als centrum te kiezen voor de in het leven te roepen industrie. Het administratieve centrum is te Sini, waarheen de aanleg van een spoorweg door het gouvernement werd bewilligd, dat tevens lage vrachten beloofde aan de nieuwe maatschappij.

Deze is nu met een kapitaal van 1½ millioen ponden sterling opgericht en stelt zich in de eerste plaats de vervaardiging van staal ten doel voor de levering van spoorstaven bv. aan de engelsch-indische spoorwegen.

Djohore en de Straits. De gouverneur der Straits-Settlements, sir John Anderson, is met verlof naar Engeland vertrokken ter bespreking van belangrijke aangelegenheden. Het doel daarvan zou wezen om Djohore onder rechtstreeksch bestuur te brengen. De sultan van Djohore laat zijn land zijn land en speelt van de inkomsten mooi weer in Engeland, waar het hem blijkbaar beter bevalt dan in de djungel van zijn 9000 vierkante engelsche mijlen uitgestrekt rijk, waar naast 35000 Maleiers en 15000 Javanen ook 150000 Chineezen wonen, die natuurlijk veel opium verbruiken, waaruit de vorst evenals het bestuur der Straits een groot deel zijner inkomsten trekt.

Singapore zou hierdoor een achterland krijgen bijna zoo groot als België, waardoor het een plaats zou innemen onder de uitvoerhavens, waar het nu in hoofdzaak zijne belangrijkheid dankt aan doorvoer en distributie. De spoorweg naar Birmah, waarvan reeds lang de plannen aanhangig zijn, zou dan kunnen tot stand komen. Kortom, voor Singapore zou de toekomst dan heel wat beloven.

De sultan van Djohore schijnt wel ooren te hebben naar het plan, en zou zich vergenoegen met een jaargeld van 420000 gulden, bij zijn dood in kapitaal om te zetten, dat dan aan zijne nabestaanden zou worden uitbetaald.

Intusschen schijnt deze heerscher zich nu wel voor de ontwikkeling van zijn land te interesseeren. Het kan ook zijn, dat sir Frank Athelstone Swettenham, door zijne connectiën in koloniale kringen, de lucht gekregen heeft van wat er gaande was en toen den sultan heeft weten te bewegen hem onder hoogst gunstige voorwaarden eene concessie van 25000 acres te verleenen voor den aanplant van rubber.

Eene maatschappij is hiertoe in Engeland opgericht met een kapitaal van 150000 ponden sterling, waarvan 10000 in aandeelen voor den inbreng der concessie werden uitgegeven. De sultan kreeg hiervan het een vijfde volgens de bepalingen der concessie, welke bovendien aan de maatschappij bij voortduring den lagen canon van slechts 30 cents per acre verzekert. Gedurende zeven jaren mag bovendien aan geene andere maatschappij onder dezelfde gunstige voorwaarden land worden afgestaan, terwijl de sultan en het bestuur van zijn land zich verbinden om van rubber op andere concessiën gewonnen één percent der waarde minstens als uitvoerrecht te heffen, terwijl de rubber der Swettenham-concessie vrij van rechten zal blijven.

Wie had ooit achter sir Frank zoo'n businessman gezocht? Een vaardige pen en bestuurscapasiteiten sluiten die eigenschap blijkbaar niet uit.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie!

Verzoeke beleefd opname van het onderstaande:

In het Koloniaal Weekblad, Orgaan der Vereeniging Oost en West van 29 Maart jl. komt onder de rubriek *»Pers-Kroniek»* op pag. 3, midden-kolom van boven, behandelende *»Ruzietjes in ingezonden stukken»*, betrekkelijk mijn verweer tegen de Redactie van de *Avondpost*, eene zinsnede voor, die minder juist de quaestie teruggeeft.

Zij luidt aldus:

»Dat is natuurlijk altijd een zeer sterk argument» (nl. de herinnering van de Avondpost aan de onverwikkelijke gevolgen, die de goudindustrie in Suriname voor vele Nederlanders heeft gehad). »Maar, of dat »nu onderst-en-boven werpt al datgene, wat de heer »Duurvoort aanhaalt ten bewijze, *dat Suriname wèl een »rijk land is, maar dat het beter bestuurd en ontgonnen »moet worden*, valt te betwijfelen. De heer Berkhout en »de Gelder, benevens de Avondpost maken zich wel een »beetje vlug van de zaak af.» Zooals de cursief gedrukte zin daar staat, zou men kunnen meenen, dat ik *critiek* op *bestuurshandelingen* uitoefende.

Doch in mijn verweer, tegen de Redactie van de *Avondpost*, had ik het niet over het *Bestuur van de Kolonie*, maar wèl over de wijze, waarop *particuliere ondernemingen* meer in het bijzonder goudmaatschappijen in Suriname, soms worden bestuurd en welke de resultaten van een dergelijk bestuur zijn.

De *Avondpost* nl jammerde, dat »kapitalen in Suriname »gestoken . . . verdwenen zijn, en dat nog steeds ge»sproken wordt van schatten, die daar voor het oprapen »zouden liggen, maar waarnaar sedert 25 jaar te vergeefs »wordt gezocht.»

Hier dus de verloren gegane kapitalen van de *particuliere ondernemingen* met haar wanbeheer, gemis aan degelijke leiding, enz. enz. Mijn verweer tegen de *Avondpost* was dus niet om te bewijzen, dat *de kolonie Suriname*, maar wèl dat de bedoelde *ondernemingen* beter bestuurd moesten worden, dat niet altijd en altijd weer door leeken, wier koloniale reizen zich niet verder uitstrekten dan tot de redactietafel, de schuld van de mislukking dier ondernemingen op rekening van *Suriname* worde gebracht, zoodat zij durven spreken van »een *fatale opti»misme* dat velen gaat bezielen en waaraan zij zich niet »weten te onttrekken, die eenmaal met de kolonie in aan»raking komen.»

Dankend, met hoogachting

C. A. DUURVOORT.

West-Ind. Ambtnr.

DEN HAAG, 9 April 1906.

Deloyaal.

In No. 13 van »Het Koloniaal Weekblad, orgaan der Vereeniging »Oost en West», komt een ingezonden artikel voor, onderteekend door H., met 't opschrift »Lichtstralen van de Bintang Hindia».

Dit artikel is, wat *vorm* betreft, een unicum en *de bedoeling*, die bij H. heeft voorgezeten, toen hij zich tot schrijven neergezet had, kan niet anders geweest zijn dan de »Bintang Hindia» verdacht te maken.

Een unicum noemden wij den vorm van H's ingezonden artikel, want het stuk is niet anders dan *een opeenstapeling* van zinnen, overgenomen uit *verschillende* gedeelten van een met kleine letters gezet artikel van ± vier kolommen der Bintang Hindia, en *verdachtmakend* noemden wij de bedoeling, want het in vette letters geschreven slot *»commentaar overbodig»*, zegt tot de lezers van »Het Koloniaal Weekblad» »ab uno disce omnes» (beoordeel naar dit staaltje al het overige»).

H's toeleg is dus geweest, de B. H. in ongenade te doen vallen bij de lezers van dit blad.

„La farce est jouée» en met een voldaan gezicht verbeeldt zich H., dat zijn lezers nu de B. H. als een gevaarlijk blad zullen qualificeeren.

Wij gelooven echter, dat H. weinig reden zal hebben, over zijn deloyaal werk voldaan te zijn, want wij sommeeren H. nu, om het **geheele** artikel te vertalen en de vertaling in dit blad ter plaatsing aan te bieden, zoodat men de in het ingezonden stuk vermelde zinnen in verband met al 't overige kan lezen.

* * *

Van deze gelegenheid willen wij tevens gebruik maken, om mee te deelen, waarom wij omtrent de beide redacteuren van *Het Nieuws van den Dag voor N. I.* in de »B. H.» no. 1 van dezen jaargang iets hebben gezegd.

Hangende de gerezen kwestie tusschen die redacteuren en den heer C. B., betitelde 't N. v. d. D. v. N. I. in 1904 het door ons geredigeerde blad, *zonder commentaar*, met een naam, die voor ons zeer onaangenaam, ja zeer beleedigend was.

Toen in September van het genoemde jaar een der redacteuren van 't N. v. d. D. v. N. I., de heer G. Wybrands, repatrieerde, verzochten wij een onderhoud met hem te hebben.

Het resultaat van dit gesprek werd door den heer Wybrands op schrift gebracht. Dit schrijven, hieronder afgedrukt, willen wij den lezers van dit blad voorleggen.

Amsterdam, 3 September 1904.

Geachte heer,

Eerst heden kan ik voldoen aan mijne belofte, om U een en ander mede te deelen aangaande de oorzaken van de kwestie, die in Indië tusschen den vertegenwoordiger van de »Bintang Hindia» en den Redacteur van »het Nieuws v. d. Dag voor Ned. Indië» gerezen is, althans zoo als die oorzaken zich aan mij voordoen.

Het hoofdpunt is, naar het mij voorkomt, de absoluut onjuiste voorstelling, die de heer C. B. zich maakt van het doel, de strekking en de tegenwoordige positie van het blad. Uit de besprekingen, die wij te zamen mochten houden over dit onderwerp, mocht ik opmaken, dat mijne denkbeelden dienaangaande overeenstemmen met de Uwe, n.l. dat de »Bintang Hindia» is in de eerste plaats een litterair blad, ten doel hebbende den inlander te brengen tot eene geregelde, ordelijke *uiting* van zijn denkbeelden, met als onvermijdelijk gevolg daarvan, het opwekken tot het *vormen* van denkbeelden: een litterair blad dus, dat opvoedend zou pogen te werken. Met dit doel kan niet alleen een ieder vrede hebben, veel meer, iedereen, die werkelijk belang stelt in Indië en in de vooruitgang van den inlander, kan niet anders doen dan dit goede doel van harte toejuichen.

Maar de vertegenwoordiger van de »Bintang Hindia» de heer C. B., vergenoegt zich daar niet mede. Gedreven door een reclamezucht, die hem in een zijn blad parten speelt, tracht hij de uitgave van de B. H. voor te stellen als *het* middel tot opbeuring van Indië uit den inderdaad gedrukten en treurigen toestand, waarin het verkeert. Hij tracht groote geldloterijen voor de B. H. te mogen op touw zetten, hij roert de groote trom over zijn blad op een wijze, die geheel en al buiten het kader valt van het in den grond eenvoudige orgaan. Het is geen panacée voor alle maatschappelijke kwalen in Indië en het kan dat niet zijn. Daaromtrent bestaat er, naar ik verneem, tusschen ons geen twijfel.

Welnu, die aanvraag om eene subsidie en om vergunning tot het houden van een loterij, gaven den Redacteur van het N. v. d. D. v. N. I, de uitdrukking in de pen, dat het geld van de belasting-betalers in Indië wel beter kon gebruikt worden, dan voor subsidiën aan prullige geïllustreerde blaadjes.

Ik geef U toe, dat deze uitdrukking niet prettig is, maar ze *betreft minder de B. H., als blad, zooals U zich dat voorstelt*, dan wel heeft ze betrekking op de kolossalen afstand, die er bestaat tusschen het werkelijk karakter van het blad en dat, waarvoor de heer C. B. het wil doen doorgaan. Om een voorbeeld te geven, Elsevier's tijdschrift is een zeer goed periodiek. Maar wanneer de uitgevers er van het wilden opblazen tot een leidend blad van den eersten rang en daaraan grooteren politieken invloed wilden zien toegekend, dan zou op dat blad, altijd bezien uit het laatste oogpunt, dezelfde kwalificatie passen als die thans op de B. H. is toegepast.

Wat de anonyme brieven aangaat, door verschillende zoogenaamde vrienden van den heer C. B. daarna aan den Red. van het N. v. d. D. geschreven, het komt mij voor, dat er in Indië waarlijk genoeg van dat schandelijke middel wordt gebruik gemaakt. En het komt mij voor, en U zult dat, daarvan ben ik overtuigd, wel met mij eens zijn, dat het aanzien en het goede karakter van de Bintang Hindia door zulke dingen niet wordt gebaat. De inlander is reeds schuw en licht geneigd in zichzelf te keeren, zich terug te trekken. En waar hij thans door Europeanen zulke dingen ziet doen, daar zal hij, ik spreek van het betere deel natuurlijk, zich terugtrekken en liever niet te maken willen hebben met een inrichting, waarvan zijn gezond verstand hem zegt, dat ze niet op den thans ingeslagen weg kan voortgaan, zonder te avond of morgen in moeilijkheden te komen.

Waar U derhalve arbeidt, om de schuwheid van den inlander — een karaktereigenschap, die hem in den weg zit bij vele zaken, waarvoor hij zich anders uitnemend geschikt zou voelen — waar U die schuwheid tracht te bestrijden en vrije uiting van gedachten daarvoor in de plaats tracht te stellen, daar is het mijne overtuiging, dat de tegenwoordig gevolgde werkwijze op Java regelrecht strijdig is met het doel, dat u zich voorstelt te bereiken. Alleen de zeer brutalen zullen zich aangetrokken gevoelen tot een blad, dat met zulke middelen werkt. De gemiddelde man zal zich meer dan ooit in zich zelf afzonderen.

Dat van het bewuste entrefilet u geen nummer is toegezonden, doet mij zeer leed. Evenwel de verklaring voor deze schijnbare onbeleefdheid is, dat in Indië de indruk bestaat en steeds meer gevestigd wordt: de Bintang Hindia, dat is C. B. Voor outsiders is het aandeel, dat u hebt in de samenstelling en algemeene leiding geheel verborgen.

Ik hoop u met deze inlichtingen tevreden te hebben gesteld; wenscht u nog nadere, zoo zal ik ze u gaarne verschaffen, voor zoover mij dat mogelijk is. Aangezien ik nog al reis, kan ik u geen ander adres geven, dan G. Wybrands, Red. N. v. d. D. voor N.-I., Amsterdam. Aan het postkantoor laat ik telkens mijn nader adres.

Inmiddels verblijf ik gaarne,

Uw dw.,

G. WYBRANDS.

Na ontvangst van dit schrijven hadden wij verwacht, dat de heer Wijbrands en zijn hoofdredacteur in hunne verdere polemieken met den heer C. B. de door ons gevolgde wijze bij het redigeeren van de *B. H.*, *ons persoonlijk werk dus*, zouden respecteeren; maar die heeren dachten er anders over en bleven, ondanks bovenstaand schrijven, gedurende 1905 op de *B. H.* — als tijdschrift voor de Inlanders, waarover zelfs geschreven werd: *»iedereen, die werkelijk belang stelt in Indië en in de vooruitgang van den Inlander kan niet anders doen dan dit goede doel»* (het doel van de B. H.) *van harte toejuichen* — schimpen met een ijver, eene betere zaak waardig.

Van Indië ontvingen wij intusschen van vele onzer lezers brieven, waarin ons gevraagd werd: waarom wij zwegen? De min edele bedoelingen van al het geschrijf van de redacteurs van *'t N. v. d. D. v. O. I.* moest blijkbaar weldra ieder duidelijk zijn, want in bijna al het door ons ontvangen schrijven kwam het woord »broodnijd» constant voor.

In een artikel, dat als inleiding van den vierden jaargang van de *B. H.* diende, hebben wij geantwoord op de door onze lezers gedane vraag, en sommeerden de heeren Wijbrands, *om ons de explicatie te geven* van hunne beleedigende determineering van de *Bintang Hindia*, een determineering zoo maar gegeven . . . . zonder eenig commentaar.

Uit dit artikel nu heeft H. eenige zinnen geciteerd,

en in dit blad doen plaatsen, zóó, dat men den indruk krijgt, alsof ze op zich zelf staan.

Wij kunnen H's werk niet anders noemen dan, deloyaal.

De Redactie
van de *B. H.*

Amsterdam, 4 April 1906.

Van verdacht maken, is geen sprake. De redactie van de B. H. kennen wij niet, en tegen haar blad hebben wij niets.

Wij hebben ons, en naar wij vermeenen terecht, geërgerd *over de termen, waarin* de Redactie zich over een collega uitlaat en vooral *over de wijze*, waarop de groote trom wordt geroerd om de inlanders aan te sporen tot het nemen van een abonnement op de B. H.

De in No. 13 K.W. vertaalde zinnen zijn *in elk verband* ten zeerste af te keuren, vooral in een door de regeering gesteund blad als de *Bintang Hindia*, dat zich ten taak stelt de Inlanders ginds voor te lichten en op te voeden

In zulk een blad mogen geene uitdrukkingen voorkomen, als die, welke de redactie zich tegen de heeren W. veroorlooft, en mag geen misbruik worden gemaakt van eene bevoorrechte positie, door pressie uit te oefenen op de Inlandsche bevolking, ten einde het aantal abonnés te vermeerderen.

Onthoudt het blad zich van zulke praktijken en ook van het plaatsen van kwakzalversadvertentiën, zooals van abdijsiroop en pinkpillen, die niet thuis behooren in een gesubsidieerd blad, dat dan toch de belangen van den reeds door eigen doekoens zoozeer geplukten Inlander voorstaat, dan zullen wij de laatsten zijn om er iets kwaads van te zeggen.

De toevoeging bij het opschrift van het ingezonden stuk in N°. 13 *K. W.* »(als Gouvernementsorgaan)« en het onderschrift »Commentaar overbodig«,zijn beide van de Redactie van het *K. W.*

H.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Het Nederlandsche Zeewezen 1 April 1906.

Onze West-Indische eilanden, I. Een bezoek aan Saba, door Dr J. A. Portengen. — Indië en zijn bosschen.

Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap. 1905—1906. 1e Aflevering.

De verpakking der bij excursiën in Ned.-Indië mede te voeren vivres, enz. door M. C. Boon.

Eigen Haard. 1906 No 13—14.

De tabaksveilingen in Frascati in de Nes te Amsterdam (met afbeeldingen).

Het Daghet. Een blad voor kunst en leven. Frebr. 1906.

P. A. J. Moojen: Gebruikskun t. — K. Wybrands: 'n Domheid. — W. F. M. van Schaik: De schoonheid van Indië.— L. Th. Mayer: Verloving en huwelijk op Bawean.— D. van Hinloopen Labberton· Uit de Javaansche Litteratuur. Enz.

Teysmannia 1906. Afl. 2.

Een causerie over eene reis naar het Zuid-Oostelijk deel der Preanger-Regentschappen en over het weven aldaar van de vezels van Badoeri. — Een chinaasappeltuin te Garoet en Diospyros kaki L. te Garoet, door J. J. Smith. — Tuinaanleg op de tentoonstelling in Darmstadt, door H. J. Wigman. — Dahlia's, door Tj. A. Wouters. — Het bewaren van zaden van inlandsche gewassen. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Korte berichten uitgaande van het Departement van Landbouw: Het alcaloïdgehalte van Cocablad.

Indisch Militair Tijdschrift 1906. No. 3.

De automobiel in dienst van het leger, door H. B. (vervolg). — Wat leert ons de Zuid-Afrikaansche oorlog, door v. d. B. (vervolg). — Eenige beschouwingen over het bij den trein in gebruik zijnde draagkussen, door Loekemeijer (met plaat). — Het een en ander naar aanleiding der wijzigingen in het Infanteriereglement, door G. Radersma. — Over schrijfwerk en adviezen, door F. Schütt. — Kort overzicht van den stand van zaken op het eiland Ceram. — Boekaankondiging. Enz.

De Indische Mercuur. 10 April 1906. No. 15.

Solosche Landhuurders-Vereeniging. — Het Protest tegen de nieuwe suikerbelasting. — De geschiedenis van de »Standard Oil Compagny. III. — Extractie van koper, goud en zilver naar de nieuwste smelt- en Bessemermethode en in verband met cyanideering (vervolg). — Een werk over vluchtige oliën. — Koloniaal Museum. — Wijziging der verkoop-voorwaarden van Javasuiker op Midden-Java. — Reizen van de H. H. Dr. Sarasin op Celebes, door A. W. Nieuwenhuis. — Landbouw-scheikunde. — De katoen in China. — Begrooting Suriname voor 1907. — Medicago sativa (Alfalfa Luzerne) een veevoeder gewas. — Aardnoten. Katjang tanah. — Uitvoer van Java. — Verslagen van Maatschappijen. — *Technisch bijvoegsel.*

N°. 16. Vrijdag 20 April 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 2.50
Afzonderlijke nummers . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie en Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **212 Riouwstraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éêns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden**

Inhoud van dit nummer;

Mededeelingen.

I. Van de Redactie-Commissie:

Door de tusschenvallende feestdagen moest het Koloniaal Weekblad deze keer een dag later verschijnen.

II. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

De **tentoonstelling** van Ned. Indische kunstnijverheid en huisvlijt in *villa Boschoord*, Bezuidenhout 18, alhier, zal Zaterdag 21 dezer ten 2 ure worden geopend. Van harte hopen wij, dat vele Haagsche leden der Vereeniging en ook anderen, die er een reisje voor over hebben, daarbij tegenwoordig zullen zijn. Zij zullen zich dien gang zeker niet berouwen, want de aanblik der ruime manége-zaal, waarvan de wanden met keur van fraaie weefsels en batiks uit alle oorden van onzen archipel behangen zijn, is bizonder mooi en ook onder de andere tentoongestelde voorwerpen zullen de kenners menig fraai stuk vinden, dat een lust is om te zien.

De toegangsprijs is voor leden der Vereeniging op f 0.10, voor huisgenooten van leden op f 0.25 en voor nietleden op f 0.50 gesteld. Daar de opbrengst bestemd is tot leniging van den nood der arme, na de jongste watersnooden, aan hevige koortsen en huidziekten lijdende bevolking van Midden-Java en Madoera, twijfelen wij niet of zij die 't missen kunnen zullen bereid zijn iets meer te offeren, waartoe een gesloten bus bij den ingang zal worden geplaatst.

Gelukkig kunnen wij nu reeds meedeelen, dat wij dezer dagen ten bate der ongelukkige slachtoffers opnieuw mochten ontvangen:
van N.N. te Baarn. . . . . f 75.—
Moge dit goede voorbeeld véél navolging vinden

III. Van de Afdeeling Zutphen:

Onder voorzitterschap van den heer Th. J. A. van Zijll de Jong werd heden de algemeene vergadering gehouden.

In het jaarverslag wordt allereerst melding gemaakt van de tentoonstelling van Indische Kunstnijverheid op 22 April het vorig jaar. De expositie slaagde volkomen en trok 700 bezoekers, waarvan 348 betalenden.

Dank wordt gebracht aan den directeur der Kunstnijverheidsschool den heer N. van den Hoef, voor den verleenden steun en aan de dames van Baak en Tromp te 's-Gravenhage.

De geldelijke opofferingen, die deze tentoonstelling van de afdeeling eischten, maakten het niet mogelijk meer dan één lezing te geven.

Het ledental is niet toenemende; de afd. telde 31 Dec. 1905 2 donateurs en 64 leden.

De rekening over 1905 wees in ontvangsten en uitgaven aan f 275.49; het batig saldo was f 84.10½. Zij werd goedgekeurd.

Namens de afd. werd in het Hoofdbestuur het denkbeeld besproken om van »Oost en West« opnieuw een beweging te doen uitgaan: door het schoolonderwijs bij de Nederlandsche jeugd meer kennis en belangstelling voor onze koloniën aan te brengen. Als eerste stap daartoe was de vraag te stellen: wat gedaan kan worden vooral om de medewerking der onderwijzers te verzekeren?

Dit jaarverslag werd goedgekeurd.

Voor de vacature in het Hoofdbestuur wegens periodieke aftreding van den heer Th. J. A. van Zijll de Jong werd een tweetal gesteld, bestaande uit dezen en den heer A. Walland.

In het bestuur der afdeeling werden herkozen de aftredende hh. v. Zijll de Jong en F. J. D. Noordhoek Hegt; in de vacature ontstaan door het vertrek der hh. Brouërius van Nidek en J. A. in 't Veld werden gekozen de hh. C. G. Lagerwey en W. C. Staring.

Tot afgevaardigde en plaatsvervangend afgevaardigde ter algemeene vergadering der vereeniging werden aangewezen de hh. Walland en Lagerwey.

Hierna werd de vergadering gesloten, waarbij de voorzitter de leden hartelijk opwekte om het aantal leden te doen toenemen.

IV. Van de Afdeeling Amsterdam:

De Afd. Amsterdam van de Vereeniging Oost en West heeft het voornemen in den a.s. zomer gedurende 4 weken (Juli—Augustus) een tentoonstelling te houden van voorwerpen, betrekking hebbende op Indische kunst, kunstnijverheid, huisvlijt, enz., waarvoor door heeren B. en W. van Amsterdam welwillend eenige zalen van het Stedelijk Museum zijn afgestaan. Het Uitvoerend Comité wenscht daarvoor een waarborgfonds te vormen van ƒ 3.000.— in aandeelen van ƒ 5.—, terwijl bij welslagen der expositie aan de deelnemers het bedrag geheel of gedeeltelijk wordt terugbetaald. In verband met het vormen van dit waarborgfonds heeft het Comité een circulaire met aangehecht inteekenbiljet doen drukken en dit toegezonden aan alle leden der Afdeeling Amsterdam, en aan allen in den lande, van wie het Comité mag verwachten, dat ze met het schoone doel der expositie: meer belangstelling wekken voor het Nederland tusschen de tropen, zullen instemmen, zoowel particulieren als cultuurmaatschappijen, bank-instellingen, stoomvaartmaatschappijen, enz., terwijl het Comité tevens de zusterafdeelingen in den lande eenige circulaires toe te zenden. Het aanvankelijk resultaat is van dien aard, dat het Comité met vertrouwen de verdere uitvoering der voorbereidende werkzaamheden durft ter hand te nemen, terwijl beleefd op verdere inzending der inteekenbiljetten wordt aangedrongen.

In de tweede plaats komen de voorwerpen, die tentoongesteld zullen worden. Nauwelijks hadden de dagbladen in den loop des jaars aan het voornemen tot het houden eener expositie ruchtbaarheid gegeven, of van verschillende zijden ontving het Bestuur der Afd. Amsterdam reeds toezegging van inzendingen, waaronder zeer kostbare en zeldzame. Het Uitvoerend Comité is reeds met de inventarisatie der toezeggingen begonnen, maar zou nog gaarne meer steun in die richting ontvangen. Het Comité verzoekt beleefd ieder, die tijdelijk iets voor onze expositie wil afstaan, daarvan mededeeling te doen aan onzen 1sten secretaris, zoo mogelijk met opgave van aantal en naam der in te zenden voorwerpen.

Dat velen in den lande aan onze roepstem mogen gehoor geven, zoowel door deel te nemen in het waarborgfonds als door inzending van voorwerpen.

Het Uitvoerend Comité bestaat uit de Heeren:

Mr. H. Smeenge, Lid der Tweede Kamer en Voorzitter der Afd. Amsterdam; E. A. H. van der Heide, oud O.-I. Ambtenaar en Directeur van het Nederl. Schoolmuseum; Mr. J. W. Sikman, advocaat en procureur, **1ste Secretaris der Afd., Singel 390**; H. W. Praasterink, oud-leeraar aan het Gymnasium Willem III te Batavia, Penningmeester, Nic. Maesstraat 30; J. B. Rodenburg, hoofd eener school, 2de Secretaris, Da Costakade 52; T. P. Almerood, oudofficier der artillerie W.-I.; P. L. van Genderen, koopman; H. Kohlbrugge, suikerchemiker; Jos. Polak Jzn., fabrikant; H. Th. Rolandus, assuradeur; I. P. H. Witkamp, assuradeur en A. Zon, oud-majoor der genie, O.-I.

P.S. Van de reeds verzonden circulaires zijn een viertal als onbestelbaar teruggekomen. Het Comité verzoekt den leden beleefd, adresveranderingen aan den Secretaris op te geven.

Hoe de burgerlijke geneeskundige en veterinaire dienst en die van het ijkwezen in Nederlandsch-Indië zouden *kunnen* en *moeten* worden.

(*Aangeboden.*)

III.

Voorts zouden op het etablissement nauwkeurige opgaven moeten berusten omtrent alle in het ressort woonachtige of werkzame inlandsche volksmedici, vroedvrouwen, mannelijke en vrouwelijke doekoens, masseurs en masseuses (*toekang pidjèt* en *toeroll*), geneeskundige waarzeggers, tooverspreukzeggers of heil-afbidders, kiezentrekkers en tandenvijlers, geneesmiddelen-makers of -verkoopers, niet alleen de inlandsche, maar ook die onder de Chineesche bevolking en de vreemde Oosterlingen, zoo ook van hun geneesleer, anatomische kennis, samensteling en gebruik van hunne geneesmiddelen etc. etc. alles in den vorm van monografische beschrijvingen, welke gestadig worden uitgebreid, bijgewerkt en aangevuld. Op gezette tijden, b.v. eens per kwartaal, worden alle deze personen of bepaalde categoriëen hunner bij het districtshoofd verzameld, liefst op den dag der districtsvergadering, opdat hun dan door den geneeskundigen ambtenaar in herinnering worde gebracht wat hunne plichten zijn; hoe ook zij, bij de bevordering van den algemeenen volkstoestand, dien der volkshygiëne, eene nuttige rol kunnen vervullen.

Het zou natuurlijk verkeerd zijn, indien men zoogenaamd «met forschen greep en krachtige hand» oude volkstradities wilde omstooten. Alles, wat op sanitair gebied in de inlandsche maatschappij thans neutraal of onschuldig kan worden genoemd en, van zelf sprekend, alles wat beslist heilzaam is, taste men niet aan, maar bestendige het. Alleen wat positief verkeerd en schadelijk voor de gezondheid is, b.v. de barbaarsche gebruiken

en verrichtingen bij barende vrouwen, verbiede men ten strengste. Zonder aan die inlandsche vroedvrouwen (*doekoen beranak*) bepaald onderwijs in de verloskunde te geven, zoude men haar toch naar het etablissement kunnen oproepen, en met behulp van de daar aanwezige, gediplomeerde vroedvrouw instructies kunnen geven omtrent al het verkeerde en wreede, dat zij ouder-gewoonte bij hunne patienten toepassen, en tengevolge waarvan reeds duizendtallen den folterdood hebben ondergaan, letterlijk vermoord zijn. Onze moderne humaniteit behoort front te maken tegen deze middeneeuwsche mishandelingen. Dit onderwijs zou tot resultaat hebben, dat die doekoens zoo ver werden gebracht, dat zij dadelijk een geval kunnen onderkennen, waarbij vakkundige hulp moet worden verleend, zoo ook dat zij van zindelijkheid en antiseptie de noodige begrippen krijgen.

Als plaats van uitvoering dezer maatregelen zoude men het zij 't een of ander bestaand gebouwtje moeten bezigen, of, waar mogelijk, districtsgevangenissen of inspectieloodsen vergrooten, of speciale kleine gebouwen in semi-permanenten stijl daarvoor oprichten, dan wel gebruik maken van de pendopo's van districts- en onderdistrictshoofden, van dessahoofden, dessabestuursleden of gegoede personen, voornamelijk tot het houden van instructieve vergaderingen, het geven van leiding en aanmoediging. Onderzoekingen, geneeskundige behandeling, geneesmiddelen-verstrekking zouden in speciale daartoe ingerichte gebouwen moeten plaats hebben, dergelijke bv. als de inspectieloodsen voor de prostituees. In zulk een goed afsluitbaar, onder voldoend toezicht staand gebouwtje, in de nabijheid der woning van een inlandsch, of europeesch bestuursambtenaar gelegen, zouden ook de medicamenten en verbandmiddelen gedeponeerd kunnen worden; men heffe vooral de bestaande voorschriften op, volgens welke een Controleur BB. op Java een kast met geneesmiddelen mag hebben en daarvan op aanvrage aan de bevolking verstrekken. De bevolking zou zich dan echter rechtstreeks hebben te wenden tot het etablissement, of bedeeld worden op den dag, dat de geneeskundige ambtenaar ter plaatse komt, hetgeen deze minstens éens per week doet. De aanraking met de bevolking zou daardoor veelvuldiger en beter zijn dan thans het geval is.

ad. *c*. Op zijn tournées worde de geneeskundige ambtenaar vergezeld door een helper of krijge hij van bestuurswege desgewenscht een politiebeambte mee. Behalve dat hij zelf politiebevoegdheid bezitte, moet hij alom op den bijstand van de gewone politieorganen kunnen rekenen. Hij zij bevoegd om, waar hij het noodig acht, van alle pasars warongs, toko s, enz. monsters van eetwaren en dranken op te vragen of te doen opvragen, en deze te zenden naar de landsapotheken of het Hoofd-Etablissement, ten einde in het laboratorium met of zonder analyse te worden onderzocht, en mocht het blijken, dat ze voor de gezondheid nadeelige bestanddeelen bevatten, of niet in de voorgeschreven samenstelling zijn vervaardigd (b. v. drinkstroopen met te weinig suiker) den overtreder, bedrieger of vervalscher de voorgeschreven straf te doen ondergaan.

Deze zelfde bevoegdheid ware te gelijkertijd ook aan het hoogere politie-personeel, als Wedono's, Pat'h's, Controleurs en Assistent Residenten toe te kennen. Mocht de vervalsching reeds op het etablissement kunnen worden onderzocht en vastgesteld, dan zou zulks natuurlijk ook voldoende zijn, mits door eene officieele verklaring van den geneeskundigen Ambtenaar gestaafd, nl. in die gevallen, dat het verboden bijmengsel, zooals kalk bij rijst b.v. gemakkelijk te constateeren zij, zonder dat daarvoor eene afzonderlijke chemische analyse elders gevorderd wordt.

ad *d*. de gezondheids-politie omvat het toezicht op de zindelijkheid van woningen en erven; bevoegdheid tot demping van modderpoelen, slooten en ander stilstaand water; bemoeienis met drinkwater, drinkwatervoorziening, faecalien-afvoer, ongezonde woningen, abattoirs; toezicht op den sanitairen toestand van alle landsgebouwen met inbegrip van die der Staatsspoorwegen. Waar noodig diene zij voorstellen tot verbetering in; van elk tot al zijn Chefs gericht voorstel wordt eene copie gezonden aan den betrokken Ass.-Resident, van de ergste misstanden of overtredingen onder opmaking van proces-verbaal.

ad *e*. Op gezette tijden kome de schoolarts in de inlandsche alsook Europeesche inrichtingen van onderwijs binnen zijn ressort en onderzoeke den gezondheidstoestand der leerlingen; van dit b v. éens in de drie maanden plaats hebbend onderzoek brenge hij een beredeneerd verslag uit, waarvan aan de respectievelijke ouders extracten worden toegezonden, opdat zij hieruit kunnen weten, wat zij voor hunne kinderen moeten doen ter genezing of voorkoming van verergering der aanwezige kwalen, welke o.a zoo dikwijls betrekking hebben op het gezicht, gebit, de adenoïde gezwellen, enz. Telkens als zulk een onderzoek op inlandsche scholen plaats heeft, zou het zich ook uit kunnen strekken tot de leerlingen der *langgars* en *pesantrens*.

Met behulp van de inlandsche gouvernementsonderwijzers zouden evenals boven voor de volksmedici aangegeven op de vaccineeringsplaatsen hygienisch en sanitair onderwijs kunnen worden gegeven. Den leerlingen, lijdende aan eene besmettelijke ziekte, zoude het verdere bezoek der school, na het geneeskundig onderzoek, kunnen worden verboden (o.m wegens huidziekten, oogontsteking).

Niemand zal tegenspreken, dat op dit gebied een uitgebreide taak, een rijk arbeidsveld open ligt. De Regeering mag zich door de ongetwijfeld hooge, benoodigde kosten niet laten afhouden dergelijke regeling in te voeren; het is zelfs eene dure plicht, om hier royaal en met energie aan den arbeid te gaan, een arbeid, zeer vruchtbaar voor de toekomst, en daarbij van groot nut en ten rijken zegen voor Java's bevolking, terwijl ook de wetenschap in het algemeen er door zal worden gebaat.

Men zal vragen: hoe zal één man al dit belangrijke werk in zijn ressort kunnen doen? Gaat dit niet zijne krachten te boven?

Maar men vergete niet, dat hij twee machtige officieele bondgenooten heeft: het Binnenlandsch Bestuur en de gouvernementsschool, zoomede op de plaatsen waar deze gevestigd is, ook de Zending.

Van Landswege moeten tevens worden uitgegeven geneeskundige volksboekjes, in de landstaal gesteld, van eenvoudige platen voorzien en tegen lagen prijs verkrijgbaar: b.v. over algemeene hygiène, kraamvrouw en kind, oogen, mond en ooren, wondenbehandeling, preventieve gezondheidsleer, voor den prijs van niet meer dan f 0.10. Verplicht zij het bezit er van voor dessa-hoofden en één lid van het dessabestuur. Bovendien worde er van landswege uitgegeven: een in het Maleisch gesteld boek, dat diezelfde onderwerpen uitvoeriger behandelt en niet meer dan f 1 koste; dit behoort in het bezit te zijn van de inlandsche bestuursambtenaren met uitzondering van mantri en schrijvers, voorts van alle hoofden van inlandsche scholen, daar het de grondslag is, waarnaar gehandeld moet worden. Door het bestuur, ook het Europeesche, worde alle orders en maatregelen gegeven in overeenstemming mét of gebaseerd op dezen Maleischen leiddraad. Voorts worden met het Maleische en de populaire boekjes als richtsnoer op de districts- en onderdistrictsvergaderingen orders gegeven en maatregelen getroffen, besprekingen gehouden, en stipt nagegaan hoe aan deze zaken en het vroeger geordonneerde de hand wordt gehouden. Dit kan ook telkens geschieden in de gevallen, dat de bestuursambtenaren met de bevolking in aanraking komen, bv. bij het doen van tellingen, verkiezingen van dessahoofden, op tournées, bij dessabezoek etc.

Een tweede machtig hulpmiddel is de school; aan het onderwijs in de natuurlijke historie ware één uur 's weeks dat van hygiène te verbinden, of dit zelfstandig te geven voor het geval er in het eerste niet werd onderwezen; in de laatste twee studiejaren waren de volksboekjes geheel door te werken, gesteund op het voorlichtend onderricht van den onderwijzer uit zijn Maleische boek. Maar niet alleen tot de Gouvernementsscholen, ook tot de gesubsidieerde en ongesubsidieerde particuliere scholen, de godsdienstscholen ware dit onderwijs uit te breiden. Het onbevredigend resultaat met de landbouw-volksboekjes verkregen, zij in deze een waarschuwende les. Die geneeskundige boekjes moeten werkelijk *leven* en hiertoe ware de examineer-methode in toepassing te brengen die de belangstelling werkelijk doet groeien. Zoowel de leerlingen op de scholen, de patienten op de polyklniek, de moeders op de vaccinatiedagen, de koelies en prostituees, dessahoofden en bestuursleden op de onderdistrictsvergaderingen, als de inlandsche ambtenaren op de conferenties moeten voortdurend, zij het ook met lange tusschenpoozen, telkens, waar het pas heeft, geëxamineerd, ondervraagd worden over dit onderwerp; hoe vaker, hoe beter, want waar allerlei ziekten voortdurend optreden, is ook voortdurend preventief en repressief handelen daartegen noodzakelijk, en omdat de vijand groot, sterk, alom tegenwoordig is, moet hij ook van alle kanten met alle beschikbare krachten worden bestookt en bestreden; het monster zal men wel niet vermogen te dooden, maar toch hem zijne gifttanden kunnen uitbreken, zijn klauwen en tanden afvijlen. Daartoe zijn wij *verplicht*; dit *moet* Nederland doen, als maatregel tot stuiting van verdere inzinking, en daarna als begin van

FEUILLETON.

In de binnenlanden van Sumatra.

DOOR
E. Baron BINDER-KRIEGLSTEIN.

Uit de *Kreuzzeitung* vertaald door *L. J. v. d. B. v. R.*

III.

Zoodra het begon te schemeren, waren wij blij op te staan en dit door muskieten geplaagde bivak te kunnen verlaten.

In een kwartier tijds is alles gepakt, de kettinggangers nemen de zware kisten op de schouders. Op 't oogenblik, dat wij willen afmarcheeren kunnen wij echter het olifantenpad niet meer vinden, en moeten dus om den steilen heuvel te beklimmen ons door het hooge gras heenworstelen. Daarop volgen wij twee uur lang een zeer moeielijk te herkennen voetpad, dat zich ten slotte zuidwaarts wendt en aan den anderen kant van een afgrond bergafwaarts voert. Ik was met den sergeant vooruitgesneld en wij wachtten nu op anderhalven meter afstand van den afgrond op onze colonne, als de sergeant eensklaps op opgewonden toon uitroept: „Een olifant!"

De marechaussées komen in allerijl toegeschoten en toen zij het kolus op ongeveer twee honderd meter afstand zagen staan, maakten zij aanstalten om een krachtig „hoera" uit te stooten. Mijn wanhopige gebaren om hen te beduiden, dat het beest hen vermorzelen zal, begrijpen zij niet — zij zijn volmaakt dol — „g a d j a b e z a r!" (een groote olifant) roepen zij uit.

Eindelijk ten einde raad, smijt ik eenige kerels op den grond en ofschoon zij wel weten, wat ik hiermede bedoel, vliegen zij als proppen weer in de hoogte en als ik ten slotte met onnoemelijke moeite hen achter de heuvels heb gejaagd en er diepe stilte heerscht, keert het kolus zich om en verdwijnt.

Het was tot nu toe onmogelijk geweest om te schieten, daar het dier met het achterdeel naar ons toe stond en ik het van uit de steilte hoogstens een schot in den nek had kunnen toebrengen — en dat kan al is het ook nog zoo goed gericht een dergelijk reusachtig beest niet hinderen. Waarschijnlijk had het ons bespeurt en daarom was het nu zaak het voor uit te loopen en het den weg af te snijden, ten einde het van voren te kunnen beschieten. Toen ik met dat doel de kolonne opdroeg hier te blijven wachten zonder eenig geluid te geven en twee vrijwilligers vroeg mij te willen vergezellen, bood zich geen der helden daartoe aan. Toen daarop de brave sergeant twee soldaten er voor aanwees, weigerden beiden, waarop de oude Amboneesche korporaal en nog een andere Ambonees aanboden mij te vergezellen. De goede Schaffhauser ging natuurlijk ook mede en wij daalden bijna loodrecht, langs een drogen bergpas af en kwamen ten slotte in den afgrond terecht — maar zagen geen olifant!

Naar de sporen en de uitwerpselen te oordeelen was hij alleen geweest — één dier booze schelmen, die wegens ongepast gedrag door de kudde „doodverklaard" worden, en dan alleen ronddwalen, overal angst en schrik verspreidend. Het voetspoor bracht ons in een dicht bosch, waar wij het verloren, daar wij geen Inlandsche spoorzoekers bij ons hadden en de Europeanen zich op dit punt niet met hen kunnen meten.

Wij klauterden dus andermaal naar boven en namen nogmaals de landstreek in oogenschouw. Wij konden slechts den top bereiken wanneer wij onze bagage in den steek lieten want het pad dat wij nu nog ongeveer 300 meter hoog moesten volgen was wel begaanbaar voor een toerist, maar niet voor een zwaar-beladen kolonne.

Wij konden evenmin rechtstreeks naar het Zuiden afdalen, hoogstens naar het Zuidwesten, daar alle waterloopen dezelfde richting namen en wij dan wel een twaalftal bergpassen zouden moeten overtrekken. Daarom besloten wij, nadat ik de kolonne bij elkaar geroepen had, het breede olifantenpad te volgen dat naar het Zuidwesten voerde.

Nauwelijks hadden wij een kwartier gemarcheerd of wij hoorden achter onzen rug een tiental schoten vallen. Ik had mijn manschappen ten strengste verboden te schieten, tenzij zij overvallen werden en daarom keek ik den sergeant vragend aan: „Wat is dat? Wellicht een klewang-aanval?" De oude Schahohins luisterde een poos lang met alle aandacht. „Nee, het zijn schoten van onze geweren — zij schieten zeker op herten". — „Hoe dat zoo? Wij hebben het toch ten strengste verboden". De sergeant haalde de schouders op: „Ja, 't is waar, zij mogen het niet doen". Geen zweem van drift of boosheid was er bij hem te bekennen! Men heeft het verboden, men stoort er zich niet aan, haalt de schouders op en denkt: „Nu, enfin dan maar", en de discipline is daarmede weer hersteld. Een gemoedelijke opvatting hebben die menschen! Maar zoo is het in 't geheele Hollandsche koloniale leger gesteld, en waarom zouden deze lieden beter zijn dan hun 34000 kameraden? Schahohins ziet hiervan volstrekt de noodzakelijkheid niet in.

Natuurlijk hadden de soldaten de herten misgeschoten — een inboorling kan niet schieten met onze ge-

opheffing van Java.

De volksboekjes kunnen worden verkoopbaar gesteld in de etablissementen en bij gelegenheid van het vaccineeren c.a. Dit laatste ook daarom, wijl daarbij successievelijk de geheele bevolking opkomt en zich er niemand aan kan onttrekken; dus iedereen krijgt op zijn beurt den geneeskundigen ambtenaar te zien en te hooren, terwijl ook lieden, die direct op een bepaalden dag op de vaccineeringsplaats niets te maken hebben, altijd kunnen komen luisteren. Aldus werkzaam, gesteund door bestuur, school en boekjes, niet bezwaard door de zorg voor particuliere practijk, zal deze ambtenaar aller weldadigst werkzaam kunnen zijn; de algemeene geest zal bij millioenen ingezetenen na niet al te langen tijd geheel veranderen en de algemeene welvaart aldus ook langs indirecten weg bevorderd kunnen worden.

In overweging verdiende het te worden genomen, of er niet in elk ressort een gezondheidsraad zou moeten worden opgericht, onder presidium van het hoofd van plaatselijk bestuur en den geneeskundige ambtenaar als expert met dubbele beslissende stem en verder samengesteld uit vier leden, waarvan twee of drie niet-Europeanen.

De geneeskundige ambtenaar heeft dus een werkkring, die voor een groot deel gelijkt op die van de zending-artsen. Om het ambt *goed* te kunnen beoefenen is vooral noodig liefde tot het volk, afwezigheid van eer- en pronkzucht, ijverige toewijding en bescheidenheid van optreden; op hem moet toepasselijk zijn de spreuk: *Ein guter Arzt soll ein guter Mensch sein.*

(Wordt vervolgd.)

Pers-kroniek.

Inhoud: Nogmaals Blanda in De Controleur over »Pacificatie en fictie« op Atjeh. — Een geruchtmakend persdelict in Ned.-Indië: »Justus« in de Avondpost over het lastergeding van den heer K. Wijbrands, hoofdredacteur van het Nieuws van den Dag in Ned.-Indië. — Curaçaosche brochures.

Wij beginnen langzamerhand den slappen tijd te naderen, waarin voor hen, die naar koloniale artikelen in de pers zoeken, weinig te vinden is. In den vaderlandschen hoek van den perswinkel is het om dezen tijd van het jaar reeds gewoonlijk slapper, laat staan in de indische afdeeling. De specialiteiten met de koloniale verslagen »op de boekenplank«, zooals het *Nieuws van den Dag van Ned.-Indië* het eens geestig uitdrukte, werken natuurlijk het geheele jaar door. Uit zoo'n koloniaal verslag, ook al halen de schijvers van deze categorie het niet aan, is om zoo te zeggen elken dag, neen, elk uur één artikel te fabriceeren, maar actueel zijn dergelijke pennevruchten niet. Het zijn eigenlijk dorre archief-studies, die per ongeluk in de kolommen van een of ander dagblad verzeild raken. Ze zijn onleesbaar door de saaiheid en futloosheid van stijl; niemand leest ze dan ook. Hoe ter wereld kan een nederlandsch publiek zich b.v. interesseeren voor een uitvoerige studie over de landrente op Java?! — of voor een becijfering der rentabiliteit van productieve of niet-productieve openbare werken?! —

Voor onze rubriek ziet het er dan ook deze week slecht uit.

De »stoffe« is maar zeer gering.

Gelukkig laat »Blanda« in *De Controleur* van 14 April ons niet in den steek.

Zijn derde artikel echter van de serie, getiteld »Pacificatie en fictie« is evenals de voorgaande meer sprokkelwerk uit de indische en nederlandsche pers, waaruit hij een en ander te zamen voegt, aangaande den toestand op Atjeh, dan wel geheel oorspronkelijk werk.

In dit verband wijst hij thans op een bericht in het *Nieuws van den Dag van Ned-Indië*, waarin een verhaal wordt gedaan van een prauw, die notabene vlak nabij Oleh-leh door »kwaadwilligen« werd beschoten, tengevolge waarvan de stuurman een dag later aan zijn bekomen wonden overlijdt.

Maar, waar is dan toch, »vraagt Blanda,« dat »groote« deel van Atjeh, waar het nu reeds veiliger zou zijn dan op Java? — En sedert het Amsterdamsche orakel zich zoo uitliet, zijn nagenoeg twee jaren van pacificatiegezwoeg verloopen, zoodat dat deel dus alweer een heel stuk »grooter« zou moeten zijn en men veilig zou mogen aannemen, dat het varkentje nu wel minstens op één oor na gewasschen en het eenmaal zoo roerige landje vrijwel in een waar Arcadië herschapen zal zijn. Zijn er nog meerder en sprekender bewijzen noodig voor de schandelijk misleiding, willens en wetens, van het Nederlandsche Volk?« —

Het antwoord wordt ons in een volgend artikel toegezegd.

* * *

Van belang is ook een artikel van »Justus« in de *Avondpost* van 14—16 April. Hierin wordt de aandacht gevestigd op de zaak van den indischen journalist, den heer K. Wybrands, die wegens »laster« tot 14 dagen gevangenisstraf is veroordeeld. De klacht van den schrijver, dat deze quaestie hier te lande te weinig de aandacht heeft getrokken, is inderdaad waar.

Toen indertijd de heer Vierhout werd »gegijzeld« omdat hij den naam van den zegsman van een geïncrimineerd artikel niet wilde verklappen, stond de geheele journalisten-wereld in Nederland overeind. Telegrammen werden naar Indië gezonden, de »hulde« was niet van de lucht af. Het zou nu eens »principieel« uitgevochten worden die quaestie tusschen de op wraak beluste indische justitie en de pers, draagster der moderne ideeën.

Iedereen herinnert zich nog wel hoe treurig die »principieelen strijd«, zoo hoog opgezet en waarbij zooveel voorbarige »hulde« aan te pas kwam, is afgeloopen.

De heer Vierhout vertelde kalmpjes aan den heer officier van Justitie den naam van zijn zegsman, nadat hij hiertoe machtiging van den delinquent had gekregen.

In stede van te zeggen: Mijnheer de officier, ik zit hier goed in Harer Majesteits-doos, machtiging of geen machtiging, van *mij* krijgt u den naam van dien heer niet te hooren, nu niet en nooit, zoodat het werkelijk een »principieele strijd« was gebleven tot het einde toe, ging het geval toen als een nachtkaars uit.

Maar dit daargelaten; wij herinneren er slechts even aan, in tegenstelling met hetgeen thans met den heer Wijbrands is gebeurd, een zaak waar ongeveer dezelfde beginselen in het gedrang komen, maar die een weinig principieeler wordt uitgevochten. Ook al verneemt men er hier, buiten de gewone couranten-berichten, zoo goed als niets van en is er van »hulde aan het slachtoffer« niets te bespeuren.

De heer Wijbrands wil n.l. geen »gratie« vragen, want aan den »laster« verklaart hij niet overtuigd te zijn zich schuldig gemaakt te hebben. Waar hij het geïncrimineerde artikel uit de *Locomotief* overnam en het slechts van eenig commentaar voorzag, daar zijn z. i. de »elementen van laster« niet aanwezig. Een zienswijze ook door »Justus« in de *Avondpost* onderschreven. Laten wij er hier bijvoegen, dat de »laster«, waaraan de heer Wybrands zich volgens den Raad van Justitie heeft schuldig gemaakt, »juridische laster« is, iets, dat in Indië en soms ook wel in Nederland, als het persdelicten geldt, heel iets anders is, dan wat in het gewone leven onder »laster« wordt verstaan. De heer Wybrands heeft nl. een mijnbouwzwendelaar bij het vestje gepakt. De laster is dus nog al niet heel erg. Ten einde nu echter aan den onmogelijken toestand, ontstaan door dit dwaas toepassen van het indische drukpersreglement een einde te maken, althans er nadrukkelijk de aandacht op te vestigen, in de flauwe hoop, dat er spoedige wijziging van het reglement volgen zal, wil de heer Wybrands dan den *Indischen Journalisten Kring* een request aan de Tweede Kamer doen zenden.

»Men ziet het«, zegt Justus, »het betreft heel wat hoogers dan het persoonlijk belang van den veroordeelde. Het gaat hier om het algemeen belang van Indië, waarvoor het verouderde Strafwetboek met zijn draconische strafbepalingen op hoon, laster, beleediging, blootstelling aan den haat en de minachting zijner medeburgers, en zooal meer, een sta-in den-weg is. De Indische strafwet is een anachronisme. Zij zet den domper op eerlijke, rondborstige en kloekmoedige uiting der publieke opinie, stremt daardoor den algemeenen ontwikkelingsgang in de Kolonie en leidt tot allerhande abnormaliteiten en perversiteiten. De heer Wybrands zelf zegt ervan, dat veel onrechtvaardigs en verkeerds in Indië door haar veroorzaakt of

weren, maar daarentegen zijn zij uiterst behendig met de klewang en ofschoon zij voor een olifant, een neushoorn of een tijger als een haas wegloopen, zijn zij in het gevecht tegen de Inlanders zeer dapper, vooral de Ambonezen.

Toen de manschappen terugkwamen, maakte de sergeant hen nog weder eens attent op het bovengenoemde verbod en daarna haastten wij ons verder — door den bergpas heen, die op sommige plaatsen zóó nauw wordt, dat wij door het water moeten baden of langs de rotsachtige kanten moeten kruipen. Na verloop van een uur vinden wij op een open plek een verlaten legerplaats van inboorlingen. De grond is nog vochtig van de afdrukken hunner zolen — de vuren zijn nog niet geheel uitgedoofd — geen twijfel, of de Atjehers hadden deze legerplaats verlaten, toen zij onze schoten hoorden.

Wij konden opmerken dat er minstens acht inboorlingen geweest waren, die ons onmogelijk hadden kunnen ontkomen wanneer wij hen onverhoeds overvallen hadden. En zoodoende ging de eenige gelegenheid die zich ooit voor mij opdeed om eens slaags te raken met de inlanders, verloren door het gebrek aan discipline der soldaten, want nooit heb ik meer sporen van den vijand kunnen ontdekken op de talrijke expedities, die ik later ondernam.

Natuurlijk zetten wij hen toen dadelijk na. Wij namen een Ambonees mede, zeven man moesten achterblijven tot bedekking der bagage. Wij snelden voort op de versche sporen der inboorlingen. Weldra verdeelden deze zich; hier en daar was één hunner naar rechts of links afgeslagen en de voetstappen werden hoe langer hoe zeldzamer — eindelijk slechts drie meer — toen twee, en nadat wij ongeveer een uur geloopen hadden, konden wij maar één enkel duidelijk voetspoor ontdekken, dat zich plotseling in een olifantenpad verloor.

Jammer dat wij zooveel moeite gedaan hadden om ten slotte niets te krijgen, want de woeste romantiek van den bergpas met zijn rotswanden en zijn reusachtige boomen had meer opmerkzaamheid onzerzijds verdiend. Wij moesten ongeveer een uur wachten, vóórdat de anderen met de bagage ons hadden ingehaald, klauterden toen tegen de wanden van den bergpas naar boven, en zagen op ongeveer vijf kilometer afstand het dorp Pantja — het treurige overblijfsel van meer dan twintig kampongs, en ook deze laatste schijnt aan het uitsterven te zijn, want wij zagen er slechts een twaalftal mannen en de rijstvelden waren in een slechten toestand. Het loonde volstrekt de moeite niet meer het veld te bebouwen, vertelde de T e u n g k o e — het opperhoofd van het dorp, ons later, want de olifanten kwamen daar geregeld het gewas plat trappen.

Wij namen te Pantja onzen intrek in de m e n a s, zoo noemt men in Atjeh het huis voor de doortrekkende reizigers. Het ligt aan den ingang van het dorp, dient tegelijkertijd tot vergaderlokaal en is gebouwd op dezelfde wijze als de kamponghuizen. Deze gebouwen hebben het voordeel dat zij zeer koel en luchtig zijn en dat men ze door het ophalen der ladders dadelijk in een toestand van verdediging kan brengen. Ook is men er tamelijk wel beveiligd voor ongedierte en slangen evenals voor muskieten.

Wij waren kort na den middag aangekomen en dadelijk daarop verscheen het opperhoofd met twee notabelen om ons te begroeten d. w. z. om met de vlakke hand over mijn knieën te strijken en mij eenige cocosnoten aan te bieden. Wanneer men dat doet dan is dit een bewijs dat er geen vijandelijkheden ondernomen zullen worden. Gedurende de 32 oorlogsjaren is het slechts é é n e n k e l e m a a l voorgekomen dat deze Atjehers de plichten der gastvrijheid verzuimden, en een patrouille, die in het dorp overnacht had, bij het krieken van den dag overvielen. Er moet toen van de zijde der patrouille wel sterk gezondigd zijn tegen de plichten der gastvrijheid daar men zich anders het verbreken der geheiligde traditien van den Islam niet kan verklaren.

En wanneer het dus niet goed gaat met de Hollandsche troepen in Atjeh moeten zij zich niet te zeer beklagen over den fanatieken haat der inlanders, want deze doen van hunne zijde wat zij kunnen en gedragen zich veel nobeler dan onze soldaten. Nooit heb ik b.v. met mijne escorte Atjehsche vrouwen ontmoet of mijn manschappen scholden haar uit en beleedigden haar op een wijze die haar, als Mohamedaansche vrouwen, dubbel zwaar moest kwetsen.

Te Pantja moesten wij een halven dag rust nemen daar de manschappen al doodop waren. In den kampong konden wij nauwelijks twee kilo rijst krijgen en wij moesten vier uur ver zenden om nog tien kilo te halen, zoodat de manschappen eerst midden in den nacht terug konden zijn. Dit is kenschetsend voor de grenzelooze armoede die heden ten dage in dit vroeger zoo vruchtbare land heerscht.

bestendigd wordt, en dat de preventieve werking van het Drukpersreglement nog overtroffen wordt door de neerdrukkende, deprimeerende werking van de Wet op den Laster.

Ook de heer M. van Geuns, hoofdredacteur van 't *Soerab. Handelsblad*, het geval-Wybrands besprekende, richt zijn »critische pijlen op de verouderde wetten, welker gebrekkigheid als een gif doordringen moet in de uitspraken, die er uit voortkomen.«

Zoo ook verklaart het *Batav. Nieuwsbl.* van 6 Maart, in navolging van den heer Wybrands, dat de in uitzicht gestelde herziening en zelfs de afschaffing van het Drukpersreglement, Indië nog geen stap verder zal brengen. Het zijn de dwaze wetsbepalingen tegen hoon, laster en beleediging, die verdwijnen moeten.«

En ten slotte schrijft hij:

»Als straks, naar wij hartelijk hopen, het bedoelde rekest bij de Tweede Kamer inkomt, zal dit dan het veld reeds dermate bewerkt vinden, dat het welslagen bij voorbaat verzekerd is?

»Wat in dit rekest gevraagd wordt, houdt verband met de »redding« van Indië. Als die »redding« ernst is, zal de Regeering niet schromen voor de uitingen der publieke opinie, ja, zelfs overtuigd zijn, dat zij die even hard noodig heeft, als . . . beschikbare geldmiddelen. Een gezonde, zelfstandige publieke opinie is voor 't redres van Indië een hoog goed.

»En waar de Regeering nu zoekende is om de geldmiddelen voor dat redres vrij te krijgen, beginne zij ook met de publieke opinie in Indië, en daarmede hare organen, vrij te maken.

»Aan de Nederlandsche pers de plicht en de taak haar invloed en gezag op dit punt te doen in- en doorwerken.«

In de bureaux is het reeds zoover »doorgewerkt«, dat, indien wij ons niet vergissen, spoedig een herziening van het dwaze reglement de Tweede Kamer zal bereiken. Er wordt ten minste hard aan »gewerkt«.

Als nu maar de minister zijn politiek leven behoudt!

* * *

Over de Curaçaosche Staten-historie nog twee brochures. Een van den heer Maduro tegen de 10 afgetreden leden, die een »kort protest« het licht deden zien; en één van deze heeren weder tegen den heer Maduro, die een »kort antwoord« tot titel heeft.

De vlugschriften brengen weinig nieuws.

De heer Maduro zegt, dat de afgetreden leden reeds waren besloten heen te gaan, afgescheiden van het belastingontwerp, tevens dat de Roomsch-Katholieke geestelijkheid hierin een welkom wapen vond in haar »campagne« tegen den gouverneur.

Waarop in het »kort antwoord« de 10 heeren zeggen, dat zij blijde zijn heen te zijn gegaan, want dat de gouverneur hun opvolgers met meer eerbied bejegent; ergo de kolonie door hun daad niet benadeeld wordt. Een conclusie, waarmede de brochure eindigt en die even verrassend is als nieuw.

Het is een grappige redeneering.

Het wordt nu tijd, dat de inktpotten van de brochureschrijvende curaçaosche heeren maar eens wat opdrogen. Anders leveren ze nog stof voor een kermis-revue. En dat zal toch wel niet de bedoeling zijn.

Uit de Oost-Indische Mail.

Geschiktheid voor de tropen. Het *N. v. d. D. van N.-I.* van 8 Maart j.l. haalt eenige beschouwingen aan uit het zeer belangrijke artikel in 't *Journal of Tropical Medecine*, van Dr. W. Hartigan, geneesheer te Hongkong, waaruit blijkt hoe verkeerd de raad is, die meestal aan verscheidene min of meer sukkelende personen wordt gegeven, »om maar naar den Oost te gaan", waar ze wel zouden opknappen.

Zulke raad wordt dan in den regel ook niet gegeven door menschen, die ondervinding hebben van de Tropen of die een speciale studie hebben gemaakt van de daar heerschende ziekten.

De waarheid is, zegt dr. H., dat een buitengewoon ontwikkeld physiek, een krachtige spierontwikkeling of een bovenmatig sterk ontwikkelde energie niet noodzakelijk zijn, om in de tropen een gezond leven te leiden. Taaie gespierde menschen, van matige lengte en middelbare lichaamsontwikkeling, desnoods zelfs van een weinig te licht gewicht en van een levendige actie en aard, maar niet zenuwachtig van temperament, houden het even goed uit in den Oost, als de meest Herkulische sportman of de verwoedste gymnast, zooals zijn ondervinding hem heeft geleerd.

De groote onderzoekings-reizigers in tropische landen, Livingstone, Stanley, Emin, Johnston, mannen van buitengewonen moed, geestkracht en energie, waren geen van allen reuzen, en het is algemeen bekend dat de Lords Wolseley en Roberts, die beiden ziekte, ontbering en dood hebben getrotseerd in iedere luchtstreek, niet zouden voldoen aan den standaard van geschiktheid, zooals dit tegenwoordig bij het keuren voor het leger wordt toegepast.

Ook bij ons zouden wij dergelijke voorbeelden kunnen aanhalen, maar men moet volgens schrijver onderscheid maken tusschen onvoldoend ontwikkelde, bloedarme candidaten en bv. onhandige magere skeletachtige slungels, met sluik, glansloos, donker haar en een ongezonde gelaatskleur, die spoedig slachtoffers worden van tropische anemie met alle gevolgen van dien en van chronische storing in de spijsvertering, gepaard met een ziekelijke neiging tot bespiegelen over eigen aangelegenheden en een afkeer van gezelschap, die zeer vaak er toe leidt, dat de patient in 't geheim aan den drank geraakt.

Weer een andere type, dat moet vermijden naar Indië te komen, is de al-te-krachtige bovenmatig actieve »goede kerel«, de »patente vent«, die zwaar kan leven, overdag gedurende de lange kantooruren flink zijn werk doende, want het ontbreekt hem niet aan verstand, ofschoon misschien niet bovenmatig accuraat, en die zijn avonden dan besteedt aan het bijwonen van komedies of bals, diners of soupers en bij elke gelegenheid een borrel geeft of aanneemt. Zoo iemand zal degenereeren tot een halfkindschen staat van: »wat kan 't mij bommen«; hij gaat zeker te gronde zonder dat daarvoor eenig bepaald ziekte verschijnsel is waar te nemen.

Voorts wijst schrijver op de verkeerde gewoonte van dikwijls: »er eentje te nemen«, door »cock tails« in den voormiddag, »slaapmutsjes« in den vroegen morgen, hetgeen altijd leidt tot zg. tropisch zenuwlijden of dijspeptische gastritis, veroorzaakt door klimaatsinvloeden, maar dat juister ware aan te duiden als »chronisch alcoholisme«. Een tropisch klimaat tast ongetwijfeld de zenuwen aan, maar het wordt gewoonlijk ter dege daarbij geholpen door A. V. H. whisky en brandy. Niettemin, een man met een bizonder zenuwachtig temperament is niet geschikt om naar de Tropen te gaan, terwijl een lijder aan eenige zenuwziekte in 't algemeen gesproken niet alleen in de warme luchtstreek niet geschikt is voor ernstig werk, maar daar ook niet lang moet verblijven. Voor het nerveuze asthmalijden kan een uitzondering worden gemaakt, daar de lijder allicht er een plekje kan vinden, waar hij bijna geheel van zijn kwaal bevrijd is. Ook lijders aan vallende ziekten mogen niet naar de Tropen gaan, evenmin *als de slaven van den tabaksduivel.*

Het *Bat. Nbld.* van 16 Maart bevat het laatste gedeelte van de in breede trekken geschetste verschijnselen in China, welke zich vooral in den laatsten tijd duidelijk afteekenen en aller aandacht verdienen, in 't bijzonder die der regeering.

Het blad wijst slechts op de verklaring in een pro-japansch blad, dat de z. g. hervormingspartij aanstuurt op een revolutie tegen de dynastie, waartoe zij hulp en steun verwacht van de Chineezen in Amerika, Australië en de eilanden in den Stillen en Indischen Oceaan, m.a.w. ook in Indië. Geeft de regeering zich wel voldoende rekenschap vraagt 't *Bat. Nbld.* van de hervormingsbeweging in China en houdt zij wel voldoende rekening met de kans dat, over misschien $1/4$ eeuw reeds, een korte spanne tijds, China niet meer verzoeken zal, maar eischen dat zijn zonen de gelijkwaardigheid met andere naties wordt gewaarborgd?

Een weekoverzicht van een der *Soer. Hbld.* bevat een ongelukkige verdediging van het bestuursbeleid, door Madoera's resident *niet* ten toon gespreid toen het daarvoor nog tijd was. De schrijver begint met de erkenning dat de resident niet alleen *schandelijk* nalatig is geweest, maar zelfs *schuldig* nalatig, zooals het *Bat. Hbld.* dit gekwalificeerd heeft, edoch meent toch dat *men* in 't geen verder het bestuurshoofd ten laste is gelegd, omdat hij maanden lang niet wist wat er omging in zijn gewest, te ver is gegaan. Te meer daar het schrijver is gebleken dat de onbekendheid van het bestuurshoofd met den erbarmelijken toestand der bevolking van Sepoeloe voor het grootste gedeelte te wijten is aan zijn ondergeschikten.

Het *Sem. Hbld.* denkt er anders over en oordeelt wel degelijk dat de resident de schuldige is, en dus niet Dr. Fischer, den geneesheer te Bangkalan, zooals de schrijver van het weekoverzicht in 't *Soer Hbld.* wil doen voorkomen.

En wie nog niet overtuigd moge zijn, leze wat de correspondent der *Locomotief* mededeelt. Hij levert een gedocumenteerde aanklacht tegen het bestuur.

En als van hetzelfde blad, vermoedelijk van denzelfden correspondent afkomstig, vinde hier nog een plaats de mededeeling, gisteren uit Semarang aan de *Javabode* geseind: hoe uit een kortelings verrichte minutieuze telling der sterfgevallen, die zich in 12 desa's van het district Sepoeloe over de maanden Januari en Februari 1906 hebben voorgedaan, is gebleken dat men gekomen is tot een cijfer van 5000, hetgeen 4000 meer is dan in de officieele 10 daagsche ziekteopgaven te lezen is!

Dit laatste — na het gescherm met de bevolkingscijfers door resident Fokkens — doet de deur dicht schrijft het *Bat. Nbld.*, waaraan wij 't vorenstaande hebben ontleend.

JAVA.

De *Nieuwe Soer. Ct.* heeft uit Madoera vernomen dat de wedono van Sepoeloe zal worden ontslagen en dat de controleur van Noord-Bangkalan vermoedelijk zal worden overgeplaatst.

In verband met vroegere geruchten, als zoude het bestuur in zake den hongersnood en de ziekten *actief* zijn opgetreden, klopt dit niet, maar — schrijft het *Bat. N.bl.* — de zondebokken zijn nu ten minste gevonden!

Het telegram van den resident van Madoera van 15 Maart luidde dat van 1—10 Maart voor kwamen: in het district Arosbaja met 73000 zielen 28 dooden; in Sepoeloe met 86000 zielen 226 dooden; in Ketagang met 114000 zielen 84 dooden.

Op 10 Maart waren er resp. 409, 2154 en 2891 zielen, totaal 5454. Voor de behandeling en de verstrekking van voeding zijn speciaal werkzaam 2 controleurs, 3 doktersdjawa, 9 mantri's politie, 32 oppassers en 7 mangags. De dir. off. v. gez. **Fock** heeft de leiding der bestrijding van de epidemie op zich genomen. Ook in de afd. Pamakasan vertoont zich de ziekte; in Waroe met 68000 zielen zijn 257 zieken.

Latere berichten meldden dat in Arosbaja zijn overleden 490 personen, d. i. 3/4 pct. van de bevolking; in Sepoeloe 2154 personen, d. i. $2\frac{1}{2}$ pct. der bevolking en in Ketagang 2391 personen, d. i. $2\frac{1}{2}$ pct. der bevolking.

De toestand in **Goenoeng Kidoel** is gunstig. Het resultaat van een bezoek van den resident aan die afdeeling is geweest, dat, wel verre van hongersnood of gebrek aan voedingsmiddelen te kunnen constateeren, in tegendeel er een zoodanige overvloed werd aangetroffen, dat de zeer groote uitvoer van voedingsmiddelen niet den minsten afbreuk doet aan den voor de bevolking dier afdeeling zelf te reserveeren voorraad.

Buitenbezittingen.

Wie vormen de partij van verzet in **Atjeh**, hoe treedt de vijand tegen ons op, wat zijn zijn handelingen en wat is zijn streven? Deze vragen worden door **Veritas** in 't *N. v. d. D.* v. N. I. van 10 Maart j.l. beantwoord en toegelicht.

Volgens hem bevat de *geestelijke* partij van verzet de kern; zij heeft de onverzoenlijken bij zich aangetrokken. Zij verzetten zich uit geloofsovertuiging en zij wakkeren, steunende op hun godsdienst, het verzet aan met alle middelen, waarover zij kunnen beschikken. Deze partij zal slechts met zeer veel moeite ten onder te brengen zijn. Van haar gaat in iedere landstreek nog leiding uit. Deze partij is beslist *onverzoenlijk*, zij kent geen onderwerping en verkiest den dood boven onderwerping.

Het volk eerbiedigt hen en acht hen hoog, en vreest hen uit eerbied voor hun geloofsovertuiging. Een waar geestelijke hoofd van verzet zal dan ook bijna nooit ver

---

Het dal van Pantja eindigde oostwaarts in een ongenaakbaren afgrond en zoodoende moesten wij twee bergketenen overtrekken om in het dal van den grooten Atjehstroom te komen. De olifantenpaden waren gedurende de laatste dagen niet beloopen geworden en wij vonden geen enkel spoor van neushoorns. Waarschijnlijk hielden deze dieren zich dus nog in het gebergte op. Wij kruisten den volgenden morgen den ongeveer 250 M. hoogen top der tweede bergketen en kwamen aan den stroom voor welke mijne anders volsterkt niet waterschuwe soldaten toch even aarzelend bleven staan. De rivier is ongeveer 80 M. breed, heeft een zeer sterken stroom en is op den bodem bedekt met gruis en steenpuin naar het opborrelen van het water te oordeelen. „Te drommel, Schaffhauser — zouden wij er wel over kunnen komen?" „Zeker wel". „Nu vooruit dan maar!" En bras dessus bras dessous met den sergeant en den korporaal vormen wij een keten en stappen in den woesten stroom — glijdend, schuivend, half omver tuimelend, tot boven het middel in het water zakkend, worstelen er ons zoo goed mogelijk doorheen, ofschoon wij erg duizelig zijn als wij ten laatste den tegenovergestelden oever bereiken. Het was wel geen heldendaad, maar toch, voor zijn pleizier doet men iets dergelijks niet ten tweeden male. Als men uitglijdt, zou men in dezen woesten bergstroom, al is hij ook niet zoo buitengewoon diep, tegen de rotsen aan den kant hoogst waarschijnlijk verpletterd worden. Doch gelukkig liep alles goed af, wij kwamen behouden aan wal, bij vier uitgestorven hutjes. Er vlogen honderden watersnippen voor onze voeten op en wij zagen eenige kleine witte reigers in de onbeplante sawahs heen en weer trippelen.

Wij trokken oostwaarts door het dal en klauterden toen weer de heuvels op — in de brandende zon, over kale hoogten langs een goed begaanbaar pad, dat zoowel door inboorlingen als door olifanten betreden werd en kwamen om ongeveer drie uur op de grens van den bergketen. Een prachtig vergezicht hadden wij van hier uit. Overal bergpassen en berkenbosschen op nauwelijks 600 M. hoogte — gewoon overheerlijk! Men kan van hier uit het Atjehdal overzien, tot aan de noordpunt van Sumatra, alwaar de eilanden Poeloe Wéh, Poeloe Bras en Nasi als 't ware uit den Oceaan opduiken. De tinnen daken van Seulimeum, dat op ongeveer 50 Km. afstand gelegen is, schitteren in de zonnestralen, alsof zij van zilver waren, maar klein — zeer klein — slechts een paar vlekjes. Ach ja! Groot Atjeh is in werkelijkheid een aardsch paradijs..... helaas een verwoest, een verloren paradijs.....

Er komt een zwaar onweder op in het Zuidwesten en een nog zwaarder in het Noordwesten. Ik zou zweren dat wij een wolkbreuk zouden krijgen, maar Schahohins is het niet met mij eens. Ik waarschuw hem, dat het boven Seulimeum al dondert — maar de Schaffhauser weet heel zeker, dat de regenbui zuidwaarts zal trekken, en beiden zijn pas overtuigd van het gevaar als het water eensklaps bij stroomen neervalt en wij tot op den huid toe nat zijn. Het is dan natuurlijk te laat om de tenten op te slaan en wij loopen haastig het kreupelbosch door; de regen neemt nog steeds toe, en toen ik op een oogenblik een doekje zocht om mijn lorgnet glazen af te vegen, hebben wij twintig menschen te zamen nog niet eens zooveel droogs aan ons, dat ik dat doen kan. Dat is nog eens regen! Alle eerbied voor zulk een donderbui.

Na verloop van een uur wordt het weder helder; wij dalen nu dan af naar Reumong — zoo heette het dorp althans zes jaar geleden, maar nu is er geen spoor meer van den kampong te vinden.

Het kleine dal, in welks midden zich een lage, maar steile heuvel verheft, is door de olifanten zóó totaal vernield, dat men bijna niet kan gelooven, dat hier zoo kort geleden nog meer dan 500 inwoners waren. Er is zelfs geen balk meer te vinden, niets anders dan een vluchtig opgeworpen wachtbivak, zooals wij er gisteren zelf een opsloegen en dat Schahohins een maand geleden gedurende drie dagen met zijn patrouille had bewoond, toen het dal door de groote hoeveelheid regen niet begaanbaar was.

Nu was het verwoest — de olifanten hadden zich daarmede vermaakt, en wij begonnen het weer op te bouwen, om althans ergens onder dak te komen.

(Wordt vervolgd).

raden worden, we zullen hem zelf moeten zoeken en dooden. Daarnaast staat de *wereldlijke* partij van verzet, bestaande uit een massa benden en bendetjes. Deze partij bevat — in tegenstelling met de eerste— het oer-rapaille van de Atjehsche maatschappij: gelukzoekers, luiaards, spelers, dieven, enz. enz., alles is welkom als »moslemin«. Deze benden hebben veel verloop, groeien aan, slinken weer, splitsen zich enz.

De vaste kern der bende is in den regel niet groot, doch die is in het bezit van de vuurwapens en de munitie. De overigen zijn meeloopers, met ellendige blanke wapens. Zij worden door de kern gebruikt, om allerlei diensten te doen, als: fourageeren in de kampongs, spionneeren waar onze patrouilles heen loopen, rijst en andere vivres dragen, enz. enz., branden, kortom voor alle corvée baantjes. Zij zijn het die ons 't meest in handen vallen bij ons patrouilleeren. Achter hen stelt de kern zich verdekt op, en weet, dank zij dat cordon, bijna altijd te ontkomen.

Men noemt die arme corveeërs ook wel »moslemin pageu", in stede van de leden der kernbenden: »moslemin betoel".

Door het weinig krachtige bestuur van de hoofden, die alleen op eigen voordeel bedacht waren, was 't mogelijk, dat zulke benden bestonden en bleven bestaan. En de oorlog heeft hun aantal natuurlijk niet gering doen toenemen. Door tijdelijke groote ontevredenheid onder het volk kunnen ook benden ontstaan of breiden de bestaande zich uit.

Dit is onlangs nog in *Peusangan* geschied. De *wereldlijke partij* is echter *niet onverzoenlijk*. Door aan haar zware verliezen toe te brengen, maar vooral door het zich meester maken van de hoofden, gelukt 't in den regel, die menschen tot onderwerping te brengen. Aldus resumeerende behooren tot de *geestelijke* partij van verzet:

1. De Oelama's en Teunkoe's, de schriftgeleerden, regelaars van den Heiligen Oorlog en ijveraars van den Mohamedaanschen godsdienst.

2. Hunne aanhangers uit geloofsovertuiging.

Men vindt hen nog in bijna alle landschappen van N. Sumatra, maar vooral in Pidië, Peusangan, Pasei, Meulaboh, de Gajo-Loeös, het meergebied (Laut-Tawar) en Linggö.

Ze vormen afzonderlijke benden, en ook bevinden zich bij andere benden van eenig belang meestal een of meerderen van hunne trawanten. Die vormen dan, naast het hoofd, de ziel van de bende.

Tot de *wereldlijke* partij van verzet behooren:

1o. Adat-hoofden met hunnen aanhang.

Het aantal vijandige adat-hoofden is thans gelukkig nog zeer klein. Dank zij de onafgebroken actie der laatste 8 jaren zijn verreweg de meesten in onderwerping gekomen, en daaronder de pretendent-Sultan en Panglima Polem.

De benden, door adat-hoofden van beteekenis aangevoerd, zijn de voor ons meest belangrijke vijanden. Zij hebben de meeste hulpmiddelen en genieten den meesten steun, dank zij den invloed van hunne aanvoerders. Tegen hen is onze actie ook in de eerste plaats gericht. Zij zijn de hechtste steun voor de *geestelijke* partij van verzet, en bij hunne benden bevinden zich ook meestal een of meer Teunkoe's. Bij hunne onderwerping komt dan ook van de zijde dier geestelijken de meeste tegenwerking.

In de streek, waar zulke benden ageeren, brengt hunne onderwerping een groote verademing: die is dus van het meeste belang.

2o. Gelukzoekers. Dit zijn menschen, die als 't ware van den oorlog hun eenig bedrijf maken. Zij zijn bij benden van adathoofden vroeger wegens »dapperheid" enz. aangesteld tot Panglima Prang en hebben toen een voorraad oorlogstuig gekregen om zelfstandig op te treden. Zoo'n P. Prang stelt op zijne beurt ook weer »Pang's" aan, die meestal ook weer op hun eigen houtje »werken" en zoo ontstonden een groot aantal bendetjes met »Pangs" aan het hoofd, zeer bewegelijk en zeer klein; op elke 3 à 4 *djahats* is een »Pang" oftewel onder-bendehoofd. De hoofd-panglima's behouden voor zich de bestbewapende kern. Zij roepen soms hunne »Pangs" op om de een of andere oorlogshandeling: roof, moord of brand te doen, en daarna gaan ze, uit angst voor grootere kwetsbaarheid en wegens den meerderen last met de voeding, weer uiteen.

Zij rooven, brandschatten en moorden er maar op los. Bij hen bevinden zich de beroeps-roovers en moordenaars, spelers enz. enz.

3o. De *eigenlijke roovers*, die alleen nog voorkomen in bijna geheel gepacificeerde streken, zooals Groot-Atjeh. Hun doel is uitsluitend te leven van roof, niet zich te verzetten tegen ons bestuur. Vooral in Pidië, Meulaboh, Lho Seumawè en de Gajo-landen is hun aantal legio.

Het mag verwondering baren, maar het is zoo: *er zijn nog zeer vele djahats*, vooral in de bovengenoemde streken.

De meeste dooden van den vijand, die ons in handen vallen, zijn meest altijd: *moslemin pageu*, althans voor het 2/3 gedeelte.

Zoolang wij dus de hoofd-panglima's en in 't algemeen de kernbenden niet verdelgd hebben, zoolang houdt het verzet zich staande.

Hoe treedt nu zulk een bende op?

Nergens verblijven ze langer dan *eenige uren*. Zoo min mogelijk vaste schuilplaatsen, liefst in de kampongs bij hunne familieleden en soedara's.

Des nachts eenige malen van huis verwisselen, vroeg in den morgen (2 à 3 uur) opbreken en, langs hun bekende paden, naar terreinen gaan — bako bako, kaal heuvelland, moerassen, enz. — waar het uiterst lastig is hen te vinden, en die ze, door in boomen te klimmen, gemakkelijk op verren afstand kunnen overzien, om de nadering van onze patrouilles te weten; voorts niets tegen onze patrouilles beginnen, dan alleen in voor hen zeer voordeelige omstandigheden. Altijd onderhouden zij een eerbiedigen afstand van die patrouilles.

De *djahats* zijn meesters in het verstoppertje spelen geworden. Ze zitten in putten, d. w. z. in den zijwand hebben ze gaten gemaakt, die toegang geven tot eene schuilplaats onder den grond. Ze zitten midden in groote bamboestoelen, waar ze heele kamers inrichten, 't geen door de omringende bamboe-doeri niet gezien wordt; ze zitten onder de vloeren van sapistallen; in holen in den grond, in de bako, in moerassen, op vletten, ja zelfs boven in klapperboomen zijn schuilplaatsen gevonden, verborgen in de kroon. Slechts enkele benden schieten overdag op ons, zooals die van Teungkoe di Tjot Tjtiten van T. di Barat, van T. Bin Blang Pidie e. a.

Ook hun marsch pikken ze handig in. Voorop een spits van 2 à 3 man, ongewapend, met kampongpassen. Een heelen afstand daarachter komen nog een paar man, met behoorlijk verborgen blanke wapenen, enz. de geweren, gewikkeld in pinangschors, worden bij wijze van pajong onder den arm gedragen. Stuit de »spits« op eene patrouille, dan worden de kampong passen gevisiteerd, een onmerkbaar wuifteeken met den hoofddoek, en — wèg is de bende.

Het is op die wijze uiterst lastig, om die kerels aan het kleed te komen. Maar het is duidelijk dat, hoe meer patrouilles er loopen, des te grooter de kans is, dat hunne *trucs*, die wel bekend zijn, falen. Het middel *in casu* is dus **meer troepen**.

De *N. Soer. Ct.* weet te vertellen, dat het de bedoeling is der regeering Sumatra te verdeelen in 3 bestuurseenheden, en wel Sumatra's Westkust, Midden-Sumatra en Oost-Sumatra, ieder onder een gouverneur. De heer Ballot zou de a.s. gouverneur zijn van Oost-Sumatra; ook van Midden-Sumatra is de a.s. gouverneur reeds genoemd.

Gelijksoortige verdeeling zal, zooals wij ook vroeger reeds vermeldden, elders ook op de Buitenbezittingen worden ingevoerd. De Z. en O. afd. van Borneo krijgt een gouverneuur met den Lt.-Kolonel Swart, wanneer deze bij zijn plan blijft om niet met Eur. verlof te gaan. West- en Midden-Borneo worden ook gouvernementen; ook de Molukken zullen op dezelfde wijze worden verdeeld. Celebes en onderh. is te groot van omvang om door een gouverneur te worden bestuurd. Midden-Celebes en Donggala zullen bij Menado worden gevoegd. Ook in de Molukken zal meer dan één gouverneur worden benoemd.

Of kapitein Colijn tot een der a.s. gouverneurs zal behooren wist het blad niet te vertellen.

De *Java-Ct.* bevat het besluit, regelende de **Decentralisatie** in **Deli**. De verschillende artikels vindt men aangegeven in de *Deli-Ct.* van 20 Maart jl. In 't kort komt alles hierop neer, dat de beschikking over de begrootingspost voor burgelijke openbare werken in de afdeeling wordt overgedragen van de centrale regeering op de nieuw-geschapen plaatselijke.

De som, waarover de Raad jaarlijks zal kunnen beschikken, komt dus overeen met die, waarover voorheen de B. O. W. te beschikken had voor overeenkomstige diensten, de middelen tot uitbreiding zijn, behoudens het recht van den Raad locale belastingen te heffen, niet aangewezen.

De bevoegdheid van den Raad beperkt zich zoodoende tot de aanwending van een vaste som, van buitenaf tot zijn beschikking gesteld. Buiten deze som kan ook voor noodig geachte werken niet worden gegaan, tenzij — maar dat ligt in een ver verschiet — het een productief werk geldt, waarvoor leeningen kunnen worden gesloten.

Het is tegen deze beperking, dat de *Locomotief*, wiens bemoeiingen in zake décentralisatie te Semarang met succes werden bekroond, opkomt. Op de *ontwikkeling* der gemeente, zegt blad, is niet gerekend bij het opstellen der begrooting.

Om de décentralisatie haar doel te laten bereiken, is 't dringend noodig dat gezocht wordt naar *andere* baten voor de gemeentekas dan het bedrag, dat het gouvernement jaarlijks ter beschikking zal stellen. Nu heeft de gemeente het recht belastingen te heffen, maar, meent de heer Vierhout, dit is een middel, waartoe men niet dadelijk zijn toevlucht mag nemen. Het patentrecht is aanmerkelijk verzwaard, maar men zal deze belasting gaarne opbrengen, indien men dan ook ziet dat daardoor verbetering der plaatselijke toestanden en veelzijdige ontwikkeling der gemeente wordt verkregen.

Celebes. Ambe Maä (de leider van het jongste verzet in Loewoe) heeft zich onderworpen, waardoor de pacificatie van Loewoe snel vordert.

De toestand in **Zuid Celebes** moet nog altijd te wenschen overlaten. Het *Soer. Hbld.* weet ten minste te vertellen, dat generaal van Koolen met de verschillende autoriteiten besprekeningen heeft gehouden, vermoedelijk ook met bedoeling de troep, die bovendien allerellendigst schijnt gevoed te worden, niet zoo uit elkaar te werken met het z. g. jachtmaken op den radja van Goa en het ageeren in de bovenlanden in dit jaargetijde.

Een slecht verpleegde troep in bergterrein en in den regen haalt natuurlijk toch niets uit.

West-Indische Berichten.

Curaçao. De laatst ontvangen curaçaosche bladen zijn begrijpelijkerwijze slecht te spreken over het stuk van een onbekende in Neerlandia, orgaan van het Algemeen Nederlandsch Verbond, waarin het verval van Curaçao werd besproken. Ook de groep Nederlandsche Antillen van het verbond bleef niet achter in de afkeuring van inhoud en strekking van dat artikel. De secretaris van de groep, de heer Snijders, bevond zich juist op een propaganda-tocht voor het verbond naar Aruba, toen het Februari-nummer van Neerlandia, dat zooveel kwaad bloed in de kolonie zette, op Curaçao aankwam. Maar onmiddellijk na zijne terugkomst werden maatregelen getroffen voor eene bespreking van het incident. Een bestuursvergadering werd uitgeschreven en in de daarop volgende bijeenkomst werd met algemeene stemmen besloten, den heer A. E. van den Brandhof, die voor de groep Nederlandsche Antillen in de redactie van Neerlandia zitting heeft, onmiddellijk te ontslaan. Dat geschiedde langs telegrafischen weg, terwijl nog besloten werd een kort, kras briefje aan den heer van den Brandhof, en een langer epistel aan het hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond te zenden. Laatstbedoelde brief zou aan het oordeel eener vergadering worden onderworpen.

De goedkeuring dier vergadering zal gemakkelijker worden verkregen dan die van den Kolonialen Raad voor de inkomsten-belasting.

De nieuwe Raad heeft zijne gedachten over het ontwerp laten gaan en in het algemeen zijne adhaesie betuigd, onder de mits evenwel dat de grondbelasting zou worden verminderd.

De gouverneur meende dit correctief te hebben gevonden door eene lagere raming der grondbelasting voor de begrooting van 1907 en ook voor het loopende jaar de opbrengst dier belasting 9000 gld. lager te stellen dan de raming ad 74000 gld. Er heeft namelijk eene nieuwe schatting plaats gehad voor het driejarig tijdvak 1906—1908, welke zooveel lager blijkt te zijn dan de vorige van 1903, dat volgens den bestaanden belastingvoet de belasting ongeveer 12 percent minder opbrengen moet.

Nu redeneert de Amigoe als volgt:

„Door de algemeene armoede is de opbrengst verminderd, maar de te zwaar drukkende belasting niet lichter geworden. Volgens de geschatte waarde moet evenveel percent belasting betaald worden als vroeger, die juist om de grootere armoede zwaarder wordt gevoeld.

„Helaas uit hetgeen gaat volgen ontvangen we al weer den indruk, dat het alleen om de centen te doen is en alle economische ontwikkeling een mooi woord, waar prachtig mede geschermd kan worden. Men oordeele:"

Volgt dan hetgeen door den gouverneur werd in overweging gegeven als correctief aan te nemen.

„Och, zoo dom zal de Raad toch niet wezen," roept de Amigoe uit, en wanneer dan straks uit het antwoord van den Raad blijkt, dat deze niet met den gouverneur meegaat, doch verlaging van den belastingvoet zegt te beoogen, maar toch slechts enkele leden hunne medewerking aan de totstandkoming der belasting zeiden te zullen moeten onthouden, „nu het bestuur niet geneigd schijnt het door den Raad gewenschte correctief aan te brengen", krijgt de meerderheid van den Raad er als volgt van het blad van langs:

„Toch blijft de meerderheid der leden medegaan met den gouverneur, wiens behendige maar valsche redeneering zij zelf ontzenuwden. Zij laten zich dus niet vangen door kunstgrepen, maar geven zich vrijwillig over aan iemand, die hen bedriegelijk had willen vangen."

Men ziet dat de gouverneur het nog altijd bij de Amigoe heeft verkorven. De zaak, waar het hier om gaat is er eene zoo geheel van lokalen aard, dat we er ons liever buiten zouden willen houden, maar als outsiders moet het ons toch opvallen, dat de Amigoe zelve in haar nummer van den 17en Maart ll. tot hare niet geringe verbazing tot de conclusie kwam, dat de werkelijke opbrengst der gewone inkomsten van de kolonie sedert het jaar 1864 met ± 260.000 gld. toegenomen is en van ± 328.000 gld. steeg tot ± 585.000 gld. in 1903. Er is dus vooruitgang te bespeuren, en zouden nu juist de grondeigendommen daarop een uitzondering maken? Het is natuurlijk mogelijk. Maar we zouden dan toch wel eens willen weten, waaruit het bestuur die vermeerdering van opbrengsten wist te tooveren: de handel gaat achteruit zoo hard als een paard loopen kan; de landbouw beteekent zoo weinig en men verwacht er voor de toekomst zoo weinig van, dat alle middelen om daarin verbetering te brengen, als onnut een heelen Raad zoozeer ergerden, dat de leden er voor op den loop gingen; de industrie is in een staat van wording; en de grondeigendommen verminderen voortdurend in waarde; en toch zonder belasting-verhooging of dergelijke kunstmiddelen, groeien de inkomsten aan.

Ra, ra, hoe zit dat?

Ons verstand staat er voor stil, tenzij we al deze uitingen van achteruitgang moeten toeschrijven aan deze éène eigenschap zelfbedrog.

Zelven deel uitmakende eener Staatsgemeenschap weten wij te zeer dat we met velen het menschelijke gemeen hebben, telken jare een zuur gezicht te zetten, wanneer de Staat zijn aandeel opeischt, om niet te beseffen dat in een kleine gemeenschap het zelfbedrog uit dezen hoofde opgekomen een willigen, dankbaren bodem vinden kan.

Curaçao gaat vooruit, niet waar Amigoe? Doch te langzaam naar uwen zin, naar dien van het bestuur, te langzaam ook naar onze meening.

Dat het moederland hiertoe zijn beste beentje voor moet zetten, wij hebben er herhaaldelijk op aangedrongen en zullen er op blijven aandringen, omdat wij vertrouwen stellen in de toekomst van Curacao, wanneer met vaste hand daarop wordt aangestuurd. Maar dat de kolonie, met name die ingezetenen of corporatiën, die er het best voorstaan, daarbij hun steentje zullen moeten bijdragen, dat staat onzes inziens als 'n paal boven water — de kolonie is dit aan d'eigen eer verplicht. Hoe groot en zwaar dit steentje zijn moet, nu dat make men daarginds uit, maar dan zonder zelfbedrog.

Algemeene Berichten.

Beteekenis voor Midden-Celebes van de militaire expeditie.

In de laatste Zendingsbode vinden wij hierover onder het *Weekoverzicht* van *B. C.* vermeld:

Voor de reis van Mapane naar het Meer van Posso was vroeger met oponthoud aldaar heen en terug een week noodig langs allerlei kronkelpaden die rekening hielden met tuinen enz., die onderweg door de reizende Toradja's werden aangedaan. Het woord „pad" is eigenlijk te Europeesch om een spoor aan te duiden waar men soms over hooge steenen moest stappen of klimmen, dan weer eens struiken wegkappen om den weg vrij te maken.

Thans bestaat er inderdaad een directe weg, die grootendeels te paard kan worden afgelegd, zoodat Dr. Adriani van een Vrijdag tot een Maandag heen en weer ging naar het Meer en daarbij nog eenige uren van het traject te voet aflegde.

Voor den aanleg en het onderhoud van dezen weg, die voor het Gouvernement onmisbaar is om de verbinding tusschen de nederzetting te Posso en het Meer in stand te houden, zijn aan de bevolking heerendiensten opgelegd, die betrekkelijk zwaar zijn (vier dagen in de maand). Dit aantal dagen moet in verhouding tot andere streken groot zijn, omdat de bevolking zoo schaars is. Gaandeweg zal die arbeid haar meer direct ten goede komen voor het vervoer van landbouwproducten, maar voorloopig trekt zij er slechts het directe nut van dat de bescherming van het Ned. Gouv. tegen Loewoe oplevert.

B. C.

Louis Bouwmeester's plannen. Uit een door de Deli Courant ontvangen particulier schrijven van Louis Bouwmeester wordt medegedeeld, dat de zaken op Java goed gaan. In September vertrekt Bouwmeester naar Europa om nieuwe krachten te engageeren. Hij denkt het voorjaar van 1907 naar Indië terug te keeren, maar in geen geval Deli weer aan te doen.

Allerlei van de Witte-Kruis Kolonie. De heer A van Emmerik schrijft in Het Witte-Kruisblad No. 8 van Februari jl. o.a.:

Wij zijn midden in onzen rijstoogst. Dit is iets voor de vrouwen en meisjes. Als met de scherpe tandjes van ratten en konijnen worden de halmen onbegrijpelijk vlug een voor een met de ani-ani afgesneden en tot bosjes verzameld. Dit is nu een werkje dat met lust gedaan wordt, en die lust is er niet minder om omdat ze weten dat ze de rijst zelf zullen opeten. Dit is nu wel geen ideale prikkel, maar als men nagaat dat die meisjes en vrouwen vroeger niets hadden dat het leven aantrekkelijk voor hen maakte, met weinig meer dan ellende achter zich en ellende voor zich, met een hopelooze vermoeide uitdrukking op hunne gezichten en men ziet ze nu lachende, opgewekt pratende en zingende aan den arbeid, dan kan men, zoolang men tenminste nog eenig belang stelt in zijn medemenschen, niet anders dan dankbaar zijn.

Het is een aardig gezicht om de vrouwen, meisjes en jongens met hunne bossen pas geoogste rijst naar huis te zien gaan.

Langs een lang slingerend voetpad één voor één achter elkaar zoodat zij soms een lijn vormen van een paar honderd meters lengte. En nog aardiger wordt het als zij daarbij zingen.

En als men denkt dat dit zingen zonder opgewektheid wordt gedaan dan heeft men het glad mis. Soms geloof ik dat een troep Fransche socialisten het in geestdrift en opgewektheid af zouden leggen bij onze menschen.

Wij doen ons best om het zingen aanstekelijk te doen werken op de menschen in de omliggende desas. Hoewel onze vorderingen in die richting langzaam zijn, begint er toch al schot in te komen. Wij gelooven dat wij later Koempoelans zullen gaan houden met een paar duizend Javanen die allen hartelijk mee zullen zingen.

De padie die op het oogenblik geoogst wordt, ligt, voor zij voor goed opgeschuurd wordt in de zon te drogen.

Nu gebeurt het in dezen tijd van het jaar natuurlijk dikwijls dat dreigende regenwolken over de kolonie komen drijven. Het is dan zaak de padie binnen te krijgen vóór dat die wolken zich ontlasten. De betrokken mandoers maken dan, om de menschen en kinderen bij elkaar te krijgen, een leven van belang.

Ajo! ajo!! ajo, o, o!! Evenals de kippetjes die gevoerd worden komt groot en klein dan aanzetten, dadelijk wetende waarom het te doen is grijpen zij de bosjes te drogen liggende padie en brengen ze de schuren in. De drukte doet denken aan het gesjouw bij het kolenladen te Port Said.

Het trof mij eens bijzonder een vrouw van ± 70 jaren te zien meesjouwen en naast haar een naakt meisje van 2 jaren met moeite in iedere hand een bosje padie houdende, ook al meehelpende.

Bedelaar's hoogmoed. De stroom bedelaars die elken Vrijdag op de Witte-Kruis Kolonie wat voedsel en eenig geld komen halen voor eenigen zeer lichten arbeid, bestaat voornamelijk uit ouden en gebrekkigen.

Nu en dan blijft er een van hen zich voor goed op de kolonie vestigen uit eigen beweging. Onlangs waren er een paar die door de politie hier gebracht werden. Twee oude mannetjes die volstrekt niet schijnen in te zien dat het beroep van bedelaar minder eervol is dan dat van Vice President van den Raad van Nederlandsch-Indië. Op zekeren Vrijdag toen er weer een troep bedelaars van Salatiga aankwamen zeide er een tot een der bedoelde mannetjes: „Wel kang ben jij hier nu ook al voor vast?" Waarop de ander antwoordde met het air van een rentenier die zich pas een villa te Velp heeft aangeschaft: „Ach ja, ik ben besloten om hier maar mijn daagjes te enden!"

Het oordeel van Dr. Horhrentiner over Java en de Nederlanders als Kolonisators.

Uit een artikel van het *Alg. Handelsblad* van Zondag 1 dezer getiteld: *Van een Mooi Land*, dat, hoewel niet als Aprilgrap bedoeld, den gewetensvolle lezer toch nu en dan een blos van schaamte op de kaken moet jagen, nemen wij het onderstaande over:

»Men zegt, dat Molière zijne comedies aan het kamermeisje placht voor te lezen, om er haar oordeel over te hooren. In den meeningsstrijd der meester-zingers hooren we Hans Sachs voorstellen, de eindbeslissing te laten aan het volk. Mij heeft het altijd voordeelig toegeschenen kennis te nemen van het oordeel van anderen over ons werk. En van dit standpunt leek mij dan ook bijzonder lezenswaardig, wat dr. Hochrentiner, verbonden aan den mooien Geneefschen Alpentuin en bovennien een fijnvoelend, veel-belezen naturalist, op een zijner voordrachtsavonden voor een buitengewoon talrijk publiek in de universiteits-aula gezegd heeft over Java.

De lezing begon met eenige algemeene mededeelingen over grootte en ligging van het eiland. Dat het kleine Holland heer en gebieder bleef over een rijk, dat zoovele malen grooter is, bewijst, dat de Hollanders zijn »des bons et fins colonisateurs«. In Nederlandsch-Indië ziet men precies het tegengestelde gebeuren, van wat men in Engelsche en Fransche koloniën kan opmerken: de inlandsche bevolking neemt steeds in aantal toe. Dat men in Hollandsche kringen en dagbladen nu en dan scherpe afkeuringen verneemt over het toegepaste systeem, is eerder een goed dan een slecht teeken De Hollanders zijn een eenvoudig, braaf volk, van nature geneigd »de médire de soimême«. Spreker heeft veel gereisd, verschillende koloniën bezocht, maar nergens niet alleen iets beters, maar een even zoo gunstigen toestand gevonden. Het regeerstelsel wordt als vernuftig en mild geprezen: de macht der inlandsche vorsten is, zonder die te fnuiken, eigenlijk tot nul geworden, door slimme toepassing van het »verdeel en heersch«; de bevolking-zelve wordt vooral niet door geforceerde kerstening tegen hare meesters verbitterd. De algemeene indruk is, dat de Javaan voor den blanke eerbied en genegenheid heeft en dankbaar het vele goede erkent, dat de beschaving en de moderne hulpmiddelen aan zijn land gebracht hebben. Spreker laat ter zijde een enkele particuliere onderneming; hij heeft natuurlijk niet op de eerste jaren der Oost-Indische Compagnie het oog. Hij aarzelt echter niet de volgende verklaring af te leggen:

»Ces petits Javanais, quoique travailleurs et sobres sont si insouciants qu'ils seraient en proie à la misère et la famine n'étant le gouvernement paternel des Hollandais. Ce dernier les traite en enfants, et même en enfants gâtés, dont nous avons vu des preuves plusieurs fois«,

Na deze algemeene inleiding werd allereerst een bezoek gebracht aan den plantentuin te Buitenzorg, deze in heel de wetenschappelijke wereld eenige instelling. De maanden daar doorgewerkt blijven voor dezen plantenvriend de heerlijkste herinnering zijns levens.

Want het is geen tuin, geen station voor plantenstudiën, geen voornaam instituut, maar 't is een faculteit der wetenschap van Oostersche plantenkunde. Men pleegt Java de parel aan den kroon van den Indischen Archipel te noemen — de plantentuin van Buitenzorg »c'est l'étincelle qui brille et flambe dans cet admirable bijou«.

Doch de heerlijke rijkdommen van Java kwamen eerst recht uit, toen de geleerde spreker in het tooverspel zijner prachtige collectie lichtbeelden een paar wetenschappelijke uitstapjes maakte naar de Gedeh, naar Tengger en naar Tjilatjap. Die pracht laat zich niet beschrijven; en met welk een zorg waren deze reizen voorbereid. De hoorders hebben alles meegemaakt, zelfs de eerste toebereidselen in het breed-uitgebouwde hotel Matarang. Zij hebben vol verwondering opgezien naar de hooge watervallen, die imposanter zijn dan die van Schaffhausen. En zij zagen de zwarte jongens huiverig afdalen in de steile ravijnen, om er de eetbare vogelnestjes te plukken, die voor het Hollandsche gouvernement zoo'n beetje lijken op het nest met de gouden eieren. Met fraai geciseleerde kap-messen hebben zij zich een weg gebaand door de maagdelijke wouden, en er boomen gezien, die meer dan 60 meters hoog hun trotsche kroon droegen, of met honderd wortels, uit de takken neergelaten, een zuilen-tempel geleken. Op hunne tenten hebben de tropische regens neergestroomd, en op den beroemden bergzadel van Tengger hebben de lage mossen, de koude winden en de halster-klokken der buffels hen aan de Zwitsersche dalen herinnerd. Hun weg ging langs een Brahmannen-dorp, dat eerbiedig lag neergehurkt tegenover den geheimzinnigen en goddelijken Bromo (is Brahma); of ze gleden langzaam naar het heilige schiereiland, dat de klassieke bloemen voortbrengt, waarmede de Soesoehoenan zich tooit op den dag zijner kroning. Wetenschappelijke onderzoekingen en kinderlijke nieuwsgierigheid hebben elkander op deze tochten afgewisseld.

En eindelijk is er een kleine halt gemaakt op een der proefvelden van den Gedeh, waar Pa-Idang hen meenam naar de proefvelden. Pa-Idang is een Javaansche bedienden, en een goede bekende van alle geleerden, die naar Java kwamen voor hunne planten-studiën. Hoe oud hij is, moet men hem niet vragen: in dit land der eeuwige lente is het moeilijk de jaren te tellen. Maar een beter plantenkenner dan Pa-Idang zoekt men op Java vergeefs, en toch bevat de catalogus van den plantentuin meer dan tienduizend exemplaren, behalve de gedroogde!

Van Vreemde Koloniën.

Opium in de Philippijnen. Het opium is voor de Philippijnen een middel van ondergeschikt belang. De Philippinos voelen niet veel voor 'n pijpje en het zijn nagenoeg uitsluitend de omstreeks 40000 Chineezen in den archipel, die met de Moros aan het heulsap hun offer brengen.

De Commissie voor de Philippijnen, het wetgevend lichaam der kolonie, heeft nu onlangs eene nieuwe opiumwet in elkaar gezet, waarbij waarschijnlijk met uitsluiting der Moros-provincie, die nog onder militair bestuur staat, het opiumschuiven aan allen verboden wordt, behalve aan de Chineezen, die daartoe tegen betaling van 1 peso per jaar vergunning kunnen bekomen. Voor den verkoop van opium moet door den groothandelaar een recht van 1000 pesos per jaar betaald worden, terwijl de verkoop in het klein wordt toegestaan tegen betaling van een recht van 150 pesos per jaar, afgescheiden nog van de verbruiksbelasting in de kolonie, waarbij een vast recht geheven wordt van alle transactiën hoe gering ook in de kolonie.

Ontvangsten uit dit middel zouden besteed worden aan de propaganda tegen het opium-verbruik, uitzending van philippijnsche studenten naar de Vereenigde Staten, betaling van philippijnsche onderwijzers en oprichting van schoolgebouwen.

Het ontwerp wordt aan het oordeel van belangstellenden onderworpen, die in openbare zittingen in de Marble Hall te Manilla der Commissie hunne denkbeelden kunnen mededeelen.

Wordt het ontwerp wet, dan blijft deze toch slechts tot 1908 van kracht, in welk jaar volgens besluit van het Congres te Washington het verbod van allen invoer van opium — behalve voor medicinale doeleinden — in werking treedt.

De Engelsch-Indische begrooting. In de zitting van den Raad des Onderkonings, den 21sten Maart ll. te Calcutte gehouden, werd de begrooting voor het jaar 1906—1907 ingediend, waarbij door den directeur van financiën, den heer Baker, de gebruikelijke millioenen-rede werd gehouden.

De ontvangsten worden gerekend 86.495.100 ponden sterling of omstreeks 1038 millioen gulden te zullen bedragen tegen 85.621.000 ponden sterling of omstreeks 1027 millioen gulden aan uitgaven, zoodat een overschot verwacht wordt van 874.100 ponden sterling of ongeveer 10½ millioen gulden. Eene vergelijking tusschen de ontvangsten van Engelsch-Indië en die van Nederlandsch-Indië wijst nagenoeg dezelfde verhouding aan als die welke er bestaat tusschen het aantal inwoners van beide koloniën, d.i. die van 1 : 7.5. Wat de uitgaven betreft, zijn die voor onze kolonie veel hooger en komen we tot eene verhouding van 1 : 6.5, tengevolge waarvan dan ook de begrooting van Nederlandsch-Indië een nagenoeg even aanzienlijk deficit uitwijst als het batig saldo bedraagt, dat voor Engelsch-Indië verwacht wordt.

Wij hopen nog eens meer op deze begrooting van het, met onze groote kolonie in Azië zooveel overeenkomst biedend Engelsch-Indische rijk terug te komen.

Voor heden wenschen wij ons in de eerste plaats er toe te bepalen om er op te wijzen, hoe langs twee verschillende wegen vorengenoemd verschil in uitkomst kan worden verklaard.

In de eerste plaats dan zien we, dat vorengenoemde ontvangsten en uitgaven voor Engelsch-Indië slechts betrekking hebben op die, welke uit de gewone middelen worden verkregen en bestreden, terwijl daarnaast onder de kapitaal- en schuldrekening der kolonie een bedrag van nagenoeg 158 millioen gulden aan buitengewone uitgaven, rente en aflossing staat, waarin ten deele door het sluiten van leeningen, eene in Engeland en eene in de kolonie, ten bedrage resp. van 24 en 36 millioen gulden zal worden voorzien. Eene leening, in verhouding van het aantal inwoners, van 8 millioen gulden zou een goed deel van het deficit der Nederlandsch-Indische begrooting doen verdwijnen.

Er is echter meer.

De militaire uitgaven in Engelsch-Indië zijn in de laatste vijf jaren met omstreeks 15 percent toegenomen en worden voor het komend begrootingsjaar op 21.841.600 ponden sterling geschat tegen 18.821.272 ponden sterling in het jaar 1902—1903 uitgegeven. Die progressie is weinig aanbevelenswaardig en voorshands is, waar de opperbevelhebber van het Engelsch-Indische leger, lord Kitchener, ook onder de nieuwopgetreden liberale engelsche regeering steun vond op zijn weg, die leidde tot het aftreden van lord Curzon als onderkoning, wegens het te zeer op den voorgrond treden der militaire eischen, niet te verwachten, dat aan het opdrijven der militaire uitgaven een einde zal komen. Toch zullen deze voor 1906—1907 slechts ongeveer 262 millioen gulden of omstreeks 8.73 gld. op elke 10 inwoners bedragen, tegen b.v. in 1905, ongeveer 10 75 gld. op elke 10 inwoners in Nederlandsch Indië. Vanwaar dat verschil?

De militaire uitgaven voor het dienstjaar 1906—1907

voor Engelsch-Indië uitgetrokken laten zich als volgt verdeelen: omstreeks 21 millioen ponden sterling voor het leger en ruim 800.000 ponden sterling voor marine-doeleinden, d.w.z. dat het groote Engelsch-Indische rijk aan zijne maritieme defensie ongeveer evenveel ten koste legt als Nederlandsch-Indië. Hadde laatstgenoemde kolonie niet zulk eene, voor hare middelen dure marine te onderhouden, maar in evenredigheid evenveel d.i. ongeveer 0.30 gld. instede van 2.25 gld. daarvoor te betalen, dan zou het nadeelig verschil, waarop wij hiervoren wezen, niet alleen zijn opgeheven, maar ook alweer een groot deel van het deficit der Nederlandsch-Indische begrooting tot het verleden behooren.

Wij geven toe dat vorenstaande redeneering niet geheel opgaat — een eilanden-rijk als het onze zal voor locale doeleinden in evenredigheid meer aan zijne marine moeten ten koste leggen dan een vastelands-koloniaal rijk als Engelsch-Indië. Maar de marine-uitgaven in Nederlandsch-Indië dienen in hoofdzaak voor moederlandsche doeleinden. Engeland dat met zijne vloten en maritieme vaste punten de zeeën beheerscht, heeft niet noodig in Engelsch-Indië een krachtig deel zijner vloot vast te leggen, om zich het bezit dier kolonie van de zeezijde te verzekeren. Nederland moet dat ten opzichte van zijne kolonie in Azië wel doen, en wanneer dan zooals onlangs, versterking dier vloot noodig is tot handhaving der neutraliteit — een vóór alles moederlandsch belang — zien onze vroede mannen op het Binnenhof zich verrast door een neutraliteitswetje, waarbij 'n genereuse sparoe-sparoe tusschen kolonie en moederland wordt toegepast ten aanzien van de kosten nog alleen van tweë extra uitgezonden schepen. Alsof de neutraliteits-kosten daarmeê gedekt werden. Een juister begrip ten onzent ten aanzien van de lasten, die een koloniale mogendheid naast de lusten heeft te dragen, zou de militaire lasten voor Nederlandsch-Indië zeer zeker meer in overeenstemming brengen met die aan Engelsch-Indië opgelegd.

Anderzijds geeft het cijfer der leger-uitgaven voor Engelsch-Indië ons een ander lesje, dat om te waarschuwen tegen overdreven bezuinigingen. Engelsch-Indië legt in evenredigheid evenveel aan zijn leger ten koste als onze kolonie in Azië, maar komt daarmee als „supporting army" veel beter voor den dag dan wij in Insulinde met het onze, dat alle krijgsvoorraden uit het moederland moet betrekken. Ook hier worden door dislocatie over een aantal eiland-groepen, kostbare overzeesche expeditiën de uitgaven hooger dan in Engelsch-Indië, en bezuinigingen op die uitgaven zouden de waarde van het leger niet verhoogen.

Hebben wij in het vorenstaande uiteengezet dat bij in evenredigheid van het aantal inwoners der beide koloniën nagenoeg gelijke inkomsten, het middel der leeningen en een billijker opvatting van de lasten eener koloniale mogendheid door Engeland, Engelsch-Indië in staat stellen op een overschot te wijzen, terwijl Nederlandsch-Indië in de laatste jaren aan een chronisch deficit souffreert, laat ons thans eens enkele, door den heer Baker in zijne rede aangevoerde, ook voor ons belangrijke punten onder de oogen zien.

Den 31en Maart 1905 bedroeg de totale lengte van het spoorwegnet in Engelsch-Indië 27.728 engelsche mijlen of 44.364 kilometers, d.i. ongeveer 1.48 kilometer op elke 10.000 zielen der bevolking. Onder het totaal cijfer zijn begrepen 14.772, 11.778 en 1.178 engelsche mijlen met een spoorwijdte resp. van 1.65 meter, één meter, en diversen. In het loopende jaar zullen aan deze totalen resp. toegevoegd worden of zijn 389, 487 en 80 engelsche mijlen, terwijl in het volgend begrootingsjaar gerekend wordt op den aanleg van 973 engelsche mijlen.

Wanneer we hierbij weder in vergelijkingen treden ten opzichte van Nederlandsch-Indië, dan zien we dat Java met zijn omstreeks 4000 kilometers aan hoofd- en secundaire lijnen, d.i. 1.30 kilometer op elke 10000 zielen der bevolking, in dit opzicht bij Engelsch-Indië achterstaat, terwijl onze kolonie in haar geheel, de Sumatra-lijnen inbegrepen, omstreeks 1.25 kilometer op elke 10000 zielen der bevolking uitwijst, zoodat wij in verhouding nog ongeveer 1000 kilometers bij de Engelschen in Indië ten achter zijn. Dit feit is te opmerkelijker waar in onze kolonie de spoorwegen al zeer spoedig goed rendeerden, terwijl in Engelsch-Indië eerst in het begrootingsjaar 1899—1900 winsten door het spoorwegbedrijf van den staat werden afgeworpen, ten onzent de prikkel om voort te gaan op den weg der ontwikkeling, dus zooveel te eerder zich kon doen gevoelen. Die winsten worden voor het loopende jaar in Engelsch-Indië op 24 millioen gulden, voor het volgende jaar op ruim 26.5 millioen gulden geschat.

Een andere aangelegenheid, die begrijpelijkerwijze onze belangstelling wekt is het irrigatie-wezen in Engelsch-Indië.

Aan de rede van den heer Baker ontleenen wij het volgende:

„Op het einde van 1904—1905 hadden wij 3613 lakhs roepijen (1 lakh = 100.000 en 1 roepij = 80 cents) aan productieve werken besteed en 258 lakhs aan protectieve werken. Het areaal daardoor beheerscht en beschermd strekte zich uit over 43½ millioen acres (ongeveer 22 millioen bouws), terwijl 20.167.967 acres (nagenoeg 10.5 millioen bouws) feitelijk werden geïrrigeerd. Gedurende het loopende jaar hopen wij aan de beschermde oppervlakte 52.000 acres te zullen hebben toegevoegd. De netto opbrengst aan den staat, wordt na aftrek van alle last en renten inbegrepen op 154 lakhs roepijen geschat."

Van eene vergelijking op dit gebied met den toestand in Nederlandsch-Indië, zij er nogmaals op gewezen dat men indachtig zij, dat Engelsch-Indië wel slechts twee en een half maal zoo groot is als Nederlandsch-Indië maar ongeveer 7.5 maal zooveel inwoners telt als onze kolonie in Azië.

Wanneer wij echter het irrigatie-wezen in Nederlandsch-Indië beschouwen daar waar het tot zijn recht kwam, op Java namelijk, dan zien wij dat de toestand aldaar met ruim 1.600.000 bouws geïrrigeerde velden voor eene bevolking, gelijkstaande met het een tiende deel der bevolking van Engelsch-Indië op een oppervlak, gelijkstaande met het een veertigste deel van die kolonie, den toets eener vergelijking met Engelsch-Indië gevoegelijk kan doorstaan, en zulks te meer waar in tegenstelling met wat we op Java zien, het grootste deel der werken in Engelsch-Indië werd aangelegd met nagenoeg wiskunstige zekerheid van hunne productiviteit, als middel nl. tot landontginning.

Opmerkelijk is b.v. de houding nu der engelsch-indische regeering ten opzichte van een ontwerp, dat de kolonie op omstreeks 72 millioen gulden zou komen te staan, gelijkstaande dus in verhouding met een ontwerp voor ons Indië ad 10 millioen gulden, het Toengabhadra-ontwerp voor Madras, dat bepaald noodig wordt geacht om in tijden van droogte de districten Bellary, Amantapur, Kurnool, Cuddapah en Nellore, tot een oppervlak van 2 millioen acres voor herhaaldelijk voorkomende misoogsten te vrijwaren.

„Het gouvernement", zeide de heer Baker, „zal zich niet laten weerhouden (door de kosten en de onzekerheid betreffende de productiviteit) indien het bij deugdelijk onderzoek zal gebleken zijn, dat het ontwerp onmisbaar is voor de volledige bescherming van een uitgestrekte, dichtbevolkte streek. Maar het zal een punt van ernstige overweging uitmaken, of andere deelen van Indië niet nog dringender eischen stellen in dit opzicht, en of het groote bedrag niet elders voordeeliger zou kunnen worden gebruikt."

Zulk een voorbeeld eischt zeker geen onvoorwaardelijke navolging; het zakelijkheids-principe dringt hier te zeer het moreel op den achtergrond.

Toch valt ook hier weer een lesje voor ons te putten. Omstreeks 330 millioen gulden is het bedrag door het gouvernement in Engelsch-Indië aan irrigatiewerken besteed. Dit bedrag is in zijn geheel, dus ook dat voor de werken, waarvan de productiviteit niet vaststond, gevonden uit leeningen, waarvoor thans wel is waar ongeveer 13 millioen gulden aan interest moet worden betaald, d.i. omstreeks 4 percent van het aanlegkapitaal, maar dat kan er wel af zooals blijkt uit de netto-winst ad 13 millioen gulden, na aftrek van alle kosten met inbegrip van de rente.

Leeningen! We denken aan de oppervlakten, die nog op Java wachten op het heilbrengend water, denken aan de onmetelijke velden in de buitenbezittingen, waar door middel van landontginning een bron van inkomsten voor de kolonie is weggelegd.

Mochten wij den huidigen toestand op dit gebied in Nederlandsch-Indië in vergelijking met dien in Engelsch-Indië allezins bevredigend achten, de rede van den heer Baker leert ons dat thans 44 werken onderhanden zijn of nog slechts op sanctionneering door het gouvernement wachten, waardoor in de eerstvolgende jaren weder een 10 millioen acres of ruim 5 millioen bouws aan het te irrigeeren oppervlak zullen worden toegevoegd. Meerdere aandacht dan te voren wordt hierbij geschonken aan werken, waarvan de productiviteit niet vaststaat of zeer gering wordt geacht, waar toch het bedrag van ruim 2931 lakhs roepijen aan bedoelde ontwerpen te besteden nagenoeg gelijkelijk verdeeld is over productieve en protectieve werken.

Leeningen slechts kunnen onze kolonie in Azië in staat stellen dezen voorsprong in te halen. Moge spoedig daartoe kunnen worden overgegaan.

Onder de ontwerpen in Engelsch-Indië is er een, dat bijzonder de aandacht verdient als een nieuwe proeve van irrigatie in die kolonie.

Op het eiland Divi in den mond van den Kistna zullen 50.000 acres in irrigatie worden gebracht op de wijze, als in Egypte wordt gevolgd, nl. door het oppompen van water uit de rivier om dat op de velden te brengen. Tot nu toe moest hier van deze wijze worden afgezien wegens de hooge kosten. De vorderingen op het gebied der machines, waarbij petroleum als brandstof wordt gebezigd, welke zooveel goedkooper is dan steenkool, heeft er toe geleid deze proef te nemen, waarbij het water van den Kistna door centrifugaal-pompen, gedreven door Diesel oil-engine's zal worden opgepompt. Mocht deze proef tot bevredigende resultaten leiden, zegt de heer Baker, dan zullen tal van ontwerpen uitvoerbaar worden, die nu om de hooge kosten moeten worden nagelaten.

INGEZONDEN

Esprit de Clocher?

Ons artikel „Deloyaal", in het K. W. van 12 April j.l. is door H. van een onderschrift voorzien. Van dit laatste willen wij hier even iets in het midden brengen.

„Van verdachtmaken is geen sprake", schreef H. „De redactie van de B. H. kennen wij niet en tegen haar blad hebben wij niets. [1])"

Wij nemen acte van deze verklaring.

„Wij hebben ons, en naar wij vermeenen terecht, geërgerd over de termen waarin de Redactie zich over een collega uitlaat en vooral over de wijze, waarop de groote trom wordt geroerd, om de Inlanders aan te sporen tot het nemen van een abonnement op de B. H.", deed H. hierop onmiddellijk volgen.

Begrijpen, wie het begrijpen wil.

H. had niets tegen het door ons geredigeerd blad. H. ergerde zich alleen maar over de termen, waarin wij ons over een collega uitlieten, die ons herhaaldelijk in den loop van twee jaren — zegge twee volle jaren — op de grievendste manier beleedigd heeft. H. mocht zich ergeren, maar wij.... wij o neen, wij mogen ons niet ergeren. Wij staan zeker als mensch veel hooger dan onze collega en ook dan H.

H. sprak verder over „het roeren van de groote trom."

Het begrip „groote trom" schijnt den heer H. niet helder voor den geest te staan.

Noemt H. het soms ook „roeren van de groote trom", als de Vereeniging „Oost en West" in haar orgaan schrijft:

„Op den zooveelsten van zekere maand zal door onze Vereeniging een Tentoonstelling van Indische Kunstnijverheid geopend worden. H. M. de Koningin heeft onze presidente de mededeeling laten doen van Haar aanstaand bezoek op den zooveelsten. Het entreé is slechts vijftig centen", om dan later te berichten dat H. M. voor zooveel duizend gulden nabestellingen gedaan heeft van dit of dat artikel?

Als H. dit ook „roeren van de groote trom" noemt, dan hebben wij er vrede mede.

Inderdaad, in deze verlichte eeuw heeft men al vreemde begrippen van eenvoudige zaken.

Hetgeen de een gedurende twee jaren gedaan heeft, mag een ander niet doen, neen in het geheel niet.

De Indische Regeering heeft zelf per circulaire bekend gemaakt, dat de B. H. zooveel mogelijk in handen moet komen van alle lezende Inlanders, waarom zij dan ook een renteloos voorschot en vrijdom van porto gegeven heeft. De redactie van het aanbevolen blad echter mag hierover in haar eigen blad niet schrijven, want dit is „roeren van de groote trom."

Het blad, dat door den Indischen journalist, dien H. in bescherming genomen heeft, „een prullig blaadje" genoemd werd, kan, volgens denzelfden heer H., „de groote trom roeren". (Onwillekeurig valt daarmede aan ons blad een eer ten deel, die H. het misschien benijdt).

Zooveel contradicties bij elkander in een artikeltje van 27 regels lang, hebben wij ook nog maar zelden gelezen.

H. heeft niets tegen het door ons geredigeerd blad. Desniettemin schrijft H.:

„Onthoudt het blad zich van zulke praktijken (praktijken die door de Indische Regeering zelf uitgeoefend zijn, Red. B. H.) en ook van het plaatsen van kwakzalvers-advertentiën...."

Wij, die evenals H. voor de geneeskundige wetenschap veel voelen, wij zijn er natuurlijk voor, om dergelijke advertenties niet in de B. H. op te nemen; maar de redactie van een tijdschrift heeft niet veel te zeggen, wat betreft de administratie van haar blad.

En door den heer C. B. èn door ons zijn over het plaatsen van dergelijke annonces in de tegenwoordige B. H. bedenkingen geopperd. En onze administratie is ook bereid om geen nieuwe contracten meer over patent-medicijnen aan te gaan. Maar wij kunnen en mogen niet eischen, dat de administratie van de B. H. contractbreuk pleegt, de overeenkomsten schendt door haar aangegaan, lang vóór dat de Regeering de Bintang steunde.

De raad van H. in casu willen wij dus gaarne ter hand nemen.

Als medicus willen wij nòg verder gaan, en wij stellen H. daarom voor, een internationale vereeniging, met H. als president, op te richten, die ten doel heeft, krachtig te protesteeren tegen de praktijken van de groote en kleine bladen, die zoo gaarne advertenties over „kwakzalvers-medicamenten" en over artikelen van Neomalthusianisme enz. enz. opnemen.

Wij zijn er zeker van, dat het nageslacht later een standbeeld voor H. zal oprichten. Wellicht krijgt H. nog den Nobelprijs.

Onder dankbetuiging aan de redactie van het „Koloniaal Weekblad" voor de verleende plaatsruimte en belovende tevens haar niet meer lastig te zullen vallen, daar wij ons debat met H. wenschen te sluiten, teekenen wij met hoogachting,

Uw dw. dr.,

Red. B. H.

Nijmegen, 13 April 1906.

[1]) De spatieering is van ons.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap. Deel XLVIII, afl. 3 en 4.

Historische aanteekeningen over Soemba (residentie Timor en Onderhoorigheden), door J. de Roo van Alderwerelt. — Prototype en variant in de Doerga-voorstelling van de Hindoesche beeldhouwkunst op Java, door J. Knebel (met plaat). — Main beripat. Een Billitoneesch schermfeest, mededeeling van W. H. C. Doorman.

Weekblad voor Indië. 2e jaargang. No. 46.

De opvoeding van regentsdochters, door M. van Geuns. — Een goed voorbeeld (de bestrijding van malaria), door Dr. J. Groneman. — De drie kaboutertjes (opvoering der kinder-operette te Tjandi, Samarang), door San Marten (met foto's.) — Het gouvernementsgebouw te Kwala Loempoer (met afb.). — Dwars door het oerwoud naar den kawah Tjiwedeh en den kawah Poetih (vervolg), door J. G. Doorman. — Indische indrukken, door Carlo (vervolg). — De regentsdochter, roman van Victor Ido (vervolg). Enz.

De Indische Mercuur. 17 April 1906. No. 16.

Nogmaals de Staats-exploitatie der houtvesterijën op Java, door A. H. Berkhout. — Het arbeidscontract op Java en de wettelijke regeling daarvan, door v. L. C. — De bastaardenten van Bronvaux, door A. H. B. — Cacaocultuur, door F. W. Morren. — Een boek over den Amerikaanschen landbouw, door T. — Samenstelling van cocosnoot, door H. S. Walker te Manila 1906. — Het bewaren van zaden. — Reglement van het Arbitrage-Bureau te Amsterdam voor coprah. — Vragenlijst van het Algemeen Syndicaat van Suikerfabrikanten. — De geschiedenis van de »Standard Oil Company« (vervolg). — Aardnoten (Katjang tanah), (vervolg). — Uit Consulaire verslagen. — Verslagen van Maatschappijen.

Veeartsenijkundige Bladen voor Ned.-Indië Deel 17. Afl. 4.

De veeteelt in de residentiën Kadoe en Banjoemas in verband met den economischen toestand van de bevolking. — Tiende jaarverslag van het Instituut Pasteur. — Aanplant, onderhoud en oogsten van veevoedergewassen, door P. A. — Veeteelt en veestapel op Java, door M. E. B. — De ponies bij het 3e veldeskadron, door C. G. Daniels. Enz.

Vereeniging Moederland en Koloniën. 6e jaar. 1905—1906. No. 2—3.

Verslag over de werkzaamheden in het vijfde vereenigingsjaar 1905. — Lezing van den heer C. F. Zeeman: Eene kleine bijdrage tot het Inlandsch onderwijsvraagstuk.

Indisch Genootschap. Vergadering van 13 Maart 1906.

De grenzen van Nederlandsch-Oost-Indië. Voordracht (met discussie), door den heer G. Nypels.

Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging. April 1906.

Jaarverslag over het Conferentiejaar 1904—1905 van den zendingspost Tobèlo (slot). — Duma-Galéla, (eiland Halmaheira). — Mededeelingen. Enz.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den .... 190 ....

Straat of gracht

.... Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N°. 17. Donderdag 26 April 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«. en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 'sjaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Redactie-Commissie:

De heer **W. van der Zijl**, administrateur van ons Weekblad is van de Riouwstraat 212 verhuisd naar de **Verhulststraat 51** den Haag.

Beleefd verzoekt hij aan alle verhuizende leden om hem bij de opgave van hun nieuw adres, ook het oude te willen vermelden, terwille eener geregelde toezending van *Het Koloniaal Weekblad*.

II. Van de Afdeeling Nijmegen:

Den 21sten dezer had de gewone jaarlijksche vergadering plaats. Uit het jaarverslag bleek, dat de Afdeeling zeer zeker een aantal warm belangstellende leden telt, maar anderszins toch ook, dat zij veel te weinig steun ondervindt, vooral van de Oud-Indischgasten, wil er met de noodige kracht gewerkt kunnen worden aan het doel, dat »*Oost en West*« beoogt.

Het Bestuur wekt dan ook de trouwe leden met aandrang op, om, ieder in hun kring, anderen over te halen zich bij onze Vereeniging aan te sluiten.

Als bestuursleden werden herkozen de aftredende leden K. F. Caspersz en C. M. E. R. C. von Bose, terwijl de heer D. G. J. Beijens in de plaats trad van den heer L. N. O. Wethmar, die van de oprichting der vereeniging af met zooveel toewijding de functie van penningmeester vervulde.'

III. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Omtrent onze

Tentoonstelling in Boschoord

Bezuidenhout 18 *den Haag*;

welke Zaterdag 21 dezer geopend werd, merkte *Het Vaderland* van dien datum zoo terecht op:

„Een speciaal-tentoonstelling van Indische kunstnijverheid en huisvlijt is altijd de moeite van het bezoeken waard, maar wanneer het mooiste van het mooie, dat Oost en West op dat gebied opleveren, is samengebracht in een mooie zaal als de Manège van de villa Boschoord op het Bezuidenhout, waar licht en ruimte beide medewerken om het tentoongestelde op zijn voordeeligst te doen uitkomen, dan eerst komt men met recht onder de bekoring van deze mystieke, Oostersche beschavingswerken, die alles, tot zelfs de eenvoudigste huismeubelen, kleedingstukken, wapens en andere gebruiksdingen smaakvol versieren.

De rijkdom van kunstproducten, uit den geheelen Oost-Indischen Archipel — benevens eenig houtsnij- en aardewerk van boschnegers en Indianen uit Suriname en kantwerk uit Curaçao door het hoofdbestuur der Vereeniging „Oost en West" samengebracht, is bijzonder groot. De beide wanden zijn overdekt met de prachtigste batik- en weefwerken,

Een vitrine met Indisch zilver, drijf- en ciseleerwerk Padangsch filigrain, knoopen, bijouterieën, een groote tafel vol zilveren gebruiksartikelen van den Atjeher en den Javaan, mooie staaltjes van borduur- en kantwerk, een collectie rijk versierde en met goud ingelegde krissen en Dajaksche koppensnel-messen, lansen, en prachtige voorbeelden van kopersmeedkunst, vlechtwerk en schilderwerk, het is waarlijk ondoenlijk om alles op te noemen wat deze zeer bezienswaardige tentoonstelling bevat."

In *De Avondpost* van 24 dezer schrijft R.:

»De vereeniging *Oost en West* heeft tot en met 29 April in de manègezaal van villa *Boschoord*, Bezuidenhout 18, eene prachtige tentoonstelling van Nederlandsch-Indische kunstnijverheid en huisvlijt geopend.

De liefhebbers van Indische kunst kunnen daar volop genieten van een zeldzame collectie gebatikte en geweven saroengs, kains, slendangs, zakdoeken en andere inlandsche kleedingstukken. Bruine, groene, roode saroengs met prachtige, ouderwetsche kapala's, tusschen rijke doeken met gouddraad doorweven, vragen om nauwkeurige bezichtiging. Soms is het blauw of bruin der vorstenlandsche batiks zoo diep, zoo zacht, zoo bescheiden alsof 't zeggen wil: zie naar me; laat ik een streeling voor de oogen zijn, maar raak me niet aan. Werkelijk, sommige van deze lappen hebben iets verbazend voornaams, zij staan op zulk een geweldigen afstand van onze Europeesche maaksels.

Fijn van teekening, bewonderenswaardig van kleur, geven deze dingen een aesthetisch genot, dat moeilijk onder woorden is te brengen.

Zij, die van schoonheid houden, maar tegelijk iets griezeligs noodig hebben voor hunne verbeelding om te kunnen genieten, vinden hier ook eenige schilden van Dajakkers met vreesaanjagende teekeningen en hunne wapens, waarmede zij koppensnellen. Erkend moet worden, dat de grepen der klewangs prachtig gesneden zijn.

Voorts ziet men er vrouwenhoeden met curieuse versieringen, op glas-geschilderde wajangvoorstellingen, gedreven en gegraveerde koperen vazen, ketels en andere voorwerpen, zeer kunstig vlechtwerk, — inderdaad te veel om alles afzonderlijk te behandelen.

Ook is er een tafel met allerlei zilveren voorwerpen, zooals toiletartikelen, hoofdversieringen, arm- en enkelringen, sirihdoozen, alles smaakvol van vorm en mooi sober van versiering.

Nog een andere tafel geeft West-Indische producten te zien. Vaatwerk door Indiaansche vrouwen vervaardigd, houten lepels en een pagaai door boschnegers bewerkt, voorwerpen van zaadjes gemaakt, geven alle eenig begrip van een kunstuiting, die doet zien wat met weinig en eenvoudige middelen tot stand is te brengen.

Aan een der lange wanden is op een tafel een gedeelte van een gebatikte looper te zien, die onder Europeeschen invloed is gemaakt. Ik vestig hierop juist de aandacht, omdat het ding, een echt prul, zoo duidelijk laat zien, dat wij de inlanders niet moeten laten werken zooals sommige Europeanen dat willen, ze niet in een dwangbuis moeten stoppen. Beter, lijkt mij de poging van het bestuur der Ver. *O. en W.* om onzen bruinen broeders en zusters voorzichtig in eigen opvatting houdend, eenige leiding te geven in het versieren en ontwerpen van hunne voortbrengsélen en die zoo te kiezen, dat zij ook in Europa te gebruiken zijn. Dat streven, met zeer veel voorzichtigheid ten uitvoer gebracht en b.v. onder leiding van een bekwamen kunstenaar als Lebeau, zou nog veel goed kunnen maken van wat wij vroeger door onwetendheid in den Javaan bedorven hebben.

Er is wel geen catalogus, maar dit gebrek wordt ruimschoots vergoed door de vriendelijke uitleggingen van een der aanwezige commissieleden.

Een bezoek aan deze tentoonstelling zal onze aesthetische vorming zeer ten goede komen en onze kennis van Insulinde stellig uitbreiden."

Verder kunnen wij met groote dankbaarheid vermelden, dat onze tentoonstelling verleden Dinsdagmiddag verrijkt werd met een bizonder fraaie collectie uit het Koninklijke Huisarchief, door Hare Majesteit de Koningin daarvoor afgestaan, bestaande uit:

Een gevlochten doos, met schelpjes versierd, welke indertijd door Prins Alexander uit Celebes werd meegebracht.

Een koker van bamboesnijwerk.

Een dito van mooi gevlekt bamboe (*toetoel*) met goud belegd en omsluitende een gecaligrafeerde opdracht: *Aan Hare Majesteit Wilhelmina, Neerlands eerste Koningin bij haar opnemen van den Koningsstaf bieden de gezamenlijke Broeders Vrijmetselaren van Insulinde eerbiedig den cijns hunner hulde, vereend in den wensch, dat de zegen des Grooten Bouwheers Haar geluk en het geluk van Hare onderdanen in Nederland en in Oost en West al vaster gronde en al hooger moge rijzen tot een gedenkteeken Zijner bescherming, omrankt door het gebloemte van dank en hoop.*

Een groot fluweelen album met zeer fijnen filigrain zilveren rand omgeven en een kleinere, bevattend de beschrijving van de »*wajang orang pregiwa*«, rijk versierd met in goud gedreven ornamenten, afgezet door tal van op indische wijze geslepen diamanten.

Een doos met gekleurde fotografiëen uit West-Java.

Een prachtkist, geschenk van Generaal van Heutsz, van inlandsche houtsoorten, belegd met verschillende Atjehsche, gouden sieraden, welke als pootjes, rand, sleutelplaat, midden- en hoekstukken zijn aangebracht, gevuld met Foto's van Noord-Sumatra.

En eindelijk een zeer fraaie doos van Japaraasch houtsnijwerk, en bijbehoorenden koker met wenschen en de portretten der Regenten van Java en Madoera, die den oud-Inspecteur van cultures, den heer van Lawick, verleden jaar opdroegen, dit huldeblijk namens hen der Koningin te willen aanbieden.

Hoe de burgerlijke geneeskundige en veterinaire dienst en die van het ijkwezen in Nederlandsch-Indië zouden *kunnen* en *moeten* worden.

(*Aangeboden.*)

(*Slot.*)

Het streven moet er op zijn gericht, om, waar eenigszins mogelijk, al dadelijk aan het hoofd van de etablissementen, althans der kleinere, de bekwaamsten onder de *doctors-djawa* te plaatsen, en hun aantal geleidelijk uit te breiden; terwijl de jongeren ook der Europeesche geneesheeren aanvankelijk worden te werk gesteld, — de laatsten, nadat zij te Batavia een specialen cursus voor tropische ziekten hebben doorloopen en grondige kennis van het Maleisch hebben verworven —, aan de Hoofd-etablissementen of aan een der grootste etablissementen. De wijze van samenwerking met gewone artsen, met de geneeskundigen dienst en apothekers van leger en vloot, zoo ook met den veeartsenijkundigen dienst, zou waar noodig, goed moeten worden geregeld. Tarieven behooren te worden vastgesteld van hetgeen door inlanders, die op ondernemingen en fabrieken werken, zou moeten worden voldaan voor het genot van geneeskundige behandeling en medicamenten.

Gaandeweg moet, in verband met uitbreiding van de doctor-djawaschool, het aantal Inlandsche geneeskundige ambtenaren worden vergroot, dat der Europeesche verminderd. En zou 't ook geen aanbeveling verdienen bij het leger, doctors-djawa aan te stellen? Deze allen zouden in de gelegenheid gesteld moeten worden herhalings- en aanvullingscursussen te Batavia of in Europa te volgen; voor helpers en vroedvrouwen zal dit minder noodig zijn, omdat zij altijd op de hoogte kunnen blijven van hun vak, zoowel door de voortdurende uitoefening er van, als door de bijna dagelijksche aanraking met hun natuurlijken onderwijzer, den betrokken geneeskundigen ambtenaar, chef van het etablissement, die ook eene kleine bibliotheek met de voornaamste vak-tijdschriften tot zijn beschikking hebbe. In elke dessa van zekeren omvang, dan wel voor twee of meer kleinere te zamen, zou een bestuurslid speciaal belast kunnen worden met geneeskundige bemoeienis; — thans doet de dorpsgeestelijke (*moden*) reeds iets dergelijks, waar hij vaak wordt belast met het aanbrengen van de vaccine-plichtigen en zich heeft te bemoeien met hen, die moeten worden besneden enz. —, natuurlijk onder verantwoordelijkheid en medewetenschap van het dorpshoofd.

Ten slotte zou de geneeskundige ambtenaar ook twee of drie keer 'sjaars verslag kunnen uitbrengen omtrent den toestand der Europeesche paupers, voorzoover hij daarmee kennis maakte door met hen in aanraking te komen.

Te Batavia zou moeten worden opgericht eene geneeskundige academie, omvattende de speciale school voor tropische zieken, voor artsen in algemeenen zin, de uitgebreide doctor-djawaschool, het parc vaccinogène, bacteriologische inrichting, instituut Pasteur en centrale bibliotheek; dit alles ressorteerende onder het Dep. v. O. E. en N. Vanwege dit departement worden ook de volksboeken gedrukt; de Hoofd-etablissementen staan onder den aan dit departement werkzamen Hoofdinspecteur, Chef van den burgerlijk geneeskundigen dienst.

De tegenwoordige toestand, waarbij de burgerlijke-, militaire-, maritime-, veeartsenij- en genees-kundige dienst onder *vier* verschillende departementen staan, geeft aanleiding tot hoogst onredelijke en onverstandige versnippering. Veel rationeeler en doeltreffender ware het, zoo de militaire en maritieme werden samengetrokken onder het departement van oorlog, vormende het departement van Landsverdediging te Land en ter Zee. Ook diende te worden uitgemaakt, of de paardenartsen bij het leger zelfstandig blijven gehandhaafd, dan wel geïncorporeerd bij den gewonen burgerlijk veeartsenij-kundigen dienst. Deze laatste behoorde echter te worden overgebracht naar het Dep. v. O. E. en N.

Is de veterinaire tak van dienst eenmaal onder dat Departement gebracht, dan kan het geen groote moeilijkheid opleveren, om dien op ongeveer dezelfde wijze te organiseeren; echter ook met strenge doorvoering van het beginsel: verbod van particuliere practijk. De medicamenten, laboratoria, instrumenten, etc. der hoofd-etablissementen, staat dan ook ter beschikking van de veeartsen. Secties en preparaten behooren dan eveneens met gemeenschappelijke Rijks-instrumenten te worden gedaan en gemaakt; op de plaatsen, waar etablissementen zijn, ware, zoo noodig en mogelijk, een terrein beschikbaar te stellen, tot plaats van afzondering voor zieke beesten, welke als polykliniek dienst doet. Daar zouden ook modelstallen voor runderen en paarden, model pakzadels, harnachementen, tuig enz. kunnen staan; die stal worde gebouwd van materialen in overeenstemming met de draagkracht van de bevolking der streek.

Voor den rijksvee-arts valt zeer véél te doen. Behalve de reeds bestaande bemoeienis met zieke paarden en runderen, met nemen van maatregelen tegen droes, mond- en klauwzeer en andere epizoötiën, hulpbetoon bij de behandeling van zieke dieren, zouden er in alle bestaande afdeelingen verplichte driemaandelijksche inspecties moeten plaats hebben van alle huurrijtuigen en -paarden, ook bij hen, die, zonder rijtuigverhuurders te zijn, in de rijtuigenbelasting zijn aangeslagen. Dit onderzoek hebbe plaats ten overstaan van veearts, controleur en districtshoofd; zoo mogelijk worden op denzelfden dag ook de pikolpaarden nagegezien. Dit kan plaats hebben in het 1ste en 3de kwartaal; in het 2de en 4de worden tevens de voorgeschreven districts-karrenregisters geverifieerd en alle trekbeesten medegebracht.

Als nu iedereen weet, wat zijne verplichtingen zijn, ten aanzien van humane behandeling van zijne trekdieren, van goede verzorging, voedering, drenking en stalling — daarvoor worde weer instructie gehouden, in herinnering gebracht en geëxamineerd, zooals boven is gezegd voor den geneeskundigen dienst —, dan kan de inlandsche rijks- en dessa-politie met meer recht en reden tegen overtreding of nalatigheid te werk gaan, dan kan van haar grootere activiteit worden gevorderd, want ook zij zijn goed ingelicht over wat hun te doen staat. — Voorts is op het gebied van de rasverbetering van vee en paard, door middel van dekstieren en dekhengsten, op dat van bestrijding van het slachten van koekalveren en van voor voortteling geschikte koeien, van het vaststellen van minimum hoogten, waar beneden geene paarden mogen worden gebezigd voor picol- of trekpaard, van het gebruik van doorenstangen, van de wijze van aanbrengen van den neusring, van verkeerde en wreede practijken bij het castreeren, van het mishandelen van dieren, van het bezigen van gewonde dieren, van het voorkomen van dragen van te zware lasten, trekken, van te zware karren en vrachten, bezigen van ondoelmatig, pijn-veroorzakend tuig, het bekend maken van maatregelen tegen besmetting, de plaatsing en het bezigen van goede drinkbakken en drinkplaatsen nog véél te doen. Bij het hoefbeslag van paarden, de bekleeding der hoeven van runderen, vooral van trekvee is ook nog het laatste en juiste woord niet gesproken, en al is dit alles ons bekend, de groote zaak is: de moderne, humane denkbeelden ook bij de bevolking ginds ingang te doen vinden. De wijze van voeding, de manier van zoo min mogelijk wreed slachten, de keuring van dieren en van het vleesch, de inrichting van abattoirs, veemarkten, vleeschverkoop, vleesch- en ook vischhallen; verder het houden van rundvee- en paardenstamboek, harddraverijen, veetentoonstellingen; dan de zorg voor en bemoeienis met het kleine vee, pluimgedierte (hoenders, duiven, eenden, kalkoenen), dierenbescherming in het algemeen, dat is een uitgebreid arbeidsveld, wel in allen deele onze aandacht waard.

Ook hier zou wederom te werk gegaan moeten worden, als boven bij de behandeling der volkshygiëne aangegeven, met behulp van het Binnenlandsch Bestuur en van de onderwijsinrichting met inbegrip van de godsdienstscholen. De veearts make ook zijne tournées; hem worde de bevoegdheid verleend om in iedere dessa waar en wanneer hij zulks noodig acht, al het vee te doen verzamelen en te onderzoeken, en den toestand van de stallen na te gaan. Hij zij verplicht in elk district minstens éene districtsvergadering per jaar bij te wonen, van elk district minstens twee dessa's per jaar of per half jaar op voorschreven wijze te bezoeken, en op zijne tournées worde hij vergezeld door een veterinairen helper, zooals er bij elk etablissement een is, dan wel een voor elke twee ressorten. Heeft hij er geen tot zijn beschikking, dan worde hem van bestuurswege iemand toegevoegd. Hij kan dan bij zijn onderwijs altijd wijzen op de model inrichtingen van het etablissement. Bij het afkeuren van stallen wegens besmetting en het afmaken van dieren behoorde vergoeding te worden gegeven, zooal niet van de geheele waarde, dan toch van een groot gedeelte.

Met behoud van de tegenwoordige veterinaire dienstregeling, zouden ook veterinaire helpers kunnen worden opgeleid, die op de hoofdplaatsen, daar, waar het etablissement is, tevens keurmeesters van vee en vleesch zouden kunnen zijn, en ook belast worden met plaatselijke aangelegenheden, zorg voor ziekenstal, abattoirs enz. De helper zij echter altijd ondergeschikt aan den veearts. Zijne opleiding zoude in een cursus van b. v. een jaar kunnen plaats hebben te Magelang, terwijl te Batavia eene opleidingsschool voor inlandsche veeartsen met grondige vorming ware te vestigen.

Ten slotte diene nog te worden overwogen, of het in het belang van het ijkwezen, niet mogelijk zoude zijn, een zoodanige regeling te treffen, dat de standaardmaten en -gewichten zorgvuldig worden bewaard en onderhouden op de hoofdetablissementen en op de voornaamste etablissementen, onder toezicht en verantwoordelijkheid van deskundig personeel. En als gevolg hiervan zoude een voorschrift kunnen worden gegeven, volgens hetwelk alle detail- en groothandelaars verplicht zijn tot het gebruiken van juiste maten en gewichten, zóó dat bij afwijkingen grooter dan b v. 25 pct. — stipte nauwkeurigheid als volgens Europeeschen maatstaf mag men net betrachten, zoolang het Indische ijkwezen nog zoo primitief

FEUILLETON.

In de binnenlanden van Sumatra.

DOOR

E. Baron BINDER-KRIEGLSTEIN.

Uit de *Kreuzzeitung* vertaald door *L. J. v. d. B. v. R.*

IV.

Aan een stillen herfstavond in de Stiermarker-Alpen deed ons het bivak van Keumong op Sumatra denken. Het begon al te schemeren, toen wij gereed waren met het oprichten van ons nachtverblijf; het kleine dal, aan alle kanten omgeven door steile heuvels was in dichte nevelen gehuld. De mist bleeft als vlokken wol op de takken der berkenboomen rusten, het was koud — er viel een fijne motregen — en aan onze voeten schuimde een beek met okergele golfjes. De rook van onze vuren bleef tusschen de tenten en grashutten hangen, ons herinnerend aan het verbranden van het aardappelloof zooals dat in den herfst op onze akkers geschiedt. Regenwolken bedekten de lucht, en de geheele omgeving was als in een droefgeestige herfststemming gehuld.

Noord-Sumatra is werkelijk onvergelijkelijk schoon!

Den volgenden dag gingen wij vroegtijdig weder verder. Gedurende den nacht waren er drie Atjehers bij ons gekomen, een oude heer met diep liggende, schitterende oogen, het opperhoofd van een dorp, met zijn bediende en een jonge beeldschoone man uit een voornaam geslacht, die ons zouden vergezellen. Hun betelnoten, een klein zakje met tabak en een bundel sirihbladeren dragen zij in een zijden zakdoek met zich mede, aan één der punten daarvan hangen breloques, waaronder zonderling gevormde sleutels, van goud en zilver, soms zeer fraai geëmailleerd. Het breede eind van den doek wordt over den schouder naar achteren geworpen, de punten hangen naar voren af en houden alles in evenwicht.

In de rechterhand dragen zij steeds het scherp geslepen zwaard en het opperhoofd van een dorp mag een dolk in den gordel steken, waarvan het gevest meestal zwaar verguld en met diamanten bezet is. Deze kostbare wapens gaan van het eene geslacht op het andere over.

Hun kleeding bestaat uit een gekleurd zijden broek van inlandsch weefsel, dikwijls met mooi borduurwerk versierd, waarboven een even fraaie lendendoek *ofidja*, gedragen wordt. Als jas hebben zij een zwart hemd of baadje, terwijl de arme menschen zich tevreden stellen met een doek, die zij om de schouders slaan. Schoenen dragen zij nooit, slechts zeer zelden sandalen. Ook het meerendeel der marechaussees loopen barrevoets, terwijl de Europeaan hier alleen schoenen draagt om de niet voldoend geharde voetzolen te beschermen tegen doornen en steenen, die hier zoo talrijk zijn, dat men alle veertien dagen nieuwe schoenen moet hebben, en zelfs de sterkste laarzen, ten gevolge van het dikwijls doorwaden van beekjes, in twee weken tijds stuk zijn.

De Atjehers dragen zelden hoeden, alleen hebben de opperhoofden de uit zijden reepjes gevlochten, bontkleurige mutsen, *kopia*, der Arabieren. Het gewone volk wikkelt een bruinen doek om het hoofd en bergt daarin zijn paspoort, dat ieder hunner altijd bij zich moet hebben, benevens vuursteenen en zwam. Om zich voor den regen te beschermen, hebben zij een banaan of palmblad bij zich, dat zij boven hun hoofd balanceeren of, wanneer zij door een bosch gaan, in de linkerhand dragen, terwijl de rechterhand den *klewang* hanteert om zich een weg te banen.

Over 't geheel is het volk van Atjeh een prachtig gevormd energiek menschenras, dat in alle opzichten, wat beschaving en moraliteit betreft, zeer hoog staat. Men beweert, dat hun zeden zeer lichtzinnig zijn, maar daarover wil ik geen oordeel uitspreken; ik geloof zelfs, dat de Hollanders, die hen laf, arglistig en wreed noemen, hen ook in dit opzicht onrecht aandoen. Men moet altijd in aanmerking nemen, dat deze volkstammen veel meer natuurlijk gevoel hebben dan wij, dat bij hen geen berekening, maar de indruk der feiten den boven toon voert. Wat hen — evenals de meeste Oostersche volken — in den omgang zoo bizonder sympathiek maakt, is hun voorname, deftige kalmte, die hun verbiedt heftige gemoedsbewegingen te toonen, hun vriendelijke ernst, en hun onwankelbaar vasthouden aan de geheiligde traditiën. In tegenstelling met de Hollanders voel ik mij gedrongen de Atjehers te beschermen tegen de ontelbare onrechtvaardige beschuldigen, die hen naar het hoofd worden geslingerd en moet ik het thans gevolgde uitroeiingssysteem ten zeerste laken. Ik heb ook de voldoening gehad, dat veel ernstige personen, vooral onder de Hollandsche dames, het met mij eens waren, en diep medelijden hadden met deze ongelukkige Inlanders.

Wij marcheeren over de heuvels in Zuid-Oostelijke richting en krijgen uitzicht op het dal, waar zich nauwelijks vijf jaar geleden een rijk dorp te midden van vruchtbare rijstvelden bevond, doch dat heden niets meer is dan een speelplaats voor olifanten!

Vier uren marcheerens oostwaarts, langs een breed olifantenpad, ik voorop, achter mij de drie Atjehers, die voor geen geld van de wereld van elkaar af zouden willen gaan, dan de sergeant met twee marechaussées en drie honderd pas daarachter de kolonne. Zoo gaan wij 's morgens om 9 uur op het pad.

Na verloop van nauwelijks een half uur trekt de Inlander, die achter mij loopt, mij eenklaps, zonder den mond open te doen, naar links, waar aan den zoom van het oerwoud op ongeveer 300 m. afstand een hert staat. Er was geen ogenblik tijd te verliezen, want als onze manschappen het dier zagen, zouden zij zeker uit blijdschap leven

en onontwikkeld is als thans — de gebruiker of verkooper worde gestraft of beboet; de verificatie hebbe plaats door een deskundige, die zijne ambtelijke verklaring overlegt als grondslag van de veroordeeling. De waterstaatsambtenaren zouden dan van een zware taak ontheven zijn, welke overgebracht zou worden op vijf adjunct-inspecteurs voor het ijkwezen, op de plaats van elk Hoofd-etablissement. Deze regeling verdient des te meer aanbeveling, omdat ook het ijkwezen onder het Departement van O. E. en N. ressorteert.

Natuurlijk zal tegen al het boven uiteengezette worden aangevoerd: dat het zooveel geld zal kosten. Een volkomen juiste opmerking, maar daar staat tegenover, dat alle uitgaven voor de vaccinateurs komen te vervallen, en als nieuwe bronnen van inkomsten zijn aangegeven:

de verkoop van volksuitgaven,
» » » medicamenten,
behandelingskosten van gegoede patienten,
abonnementsgelden van landelijke ondernemingen voor hun personeel,
keurgelden van slachtdieren,
ijkgelden.

Bovendien is het een en ander nog voor vereenvoudiging vatbaar.

De halfslachtige toestand van tegenwoordig zou in elk geval daardoor ophouden, er zouden geen ontevreden civiele geneesheeren meer zijn, die òf uit al te groote nauwgezetheid te veel doen voor de geringe toelagen òf tengevolge van hunne particuliere practijk de civiel-geneeskundige plichten, met den besten wil, niet na kunnen komen. Eene goede en gezonde hiërarchie, zooals bij den geneeskundigen dienst van het leger, een impèratief volgen van orders en voorschriften is thans als regel uitgesloten, hetgeen trouwens zeer verklaarbaar en begrijpelijk is.

Het groote voordeel der voorgestelde regeling is, dat er systematisch zal worden gewerkt aan verbetering van volkshygiëne, verspreiding van betere kennis omtrent gezondheidseischen en belangen, zoowel algemeene als ook bizondere, bij *alle* lagen der bevolking; opheffing en opbeuring van den veestapel, verbetering van vee-toestanden, met inbegrip van trek- en rijdieren en ploegvee; en het complex van dit alles, met inbegrip van intensiever ijkwezen, vormt de *eerste stap* in de richting van waarlijken vooruitgang en opheffing van Java. Wordt deze stap niet gedaan, dan blijft alles troosteloos voortsukkelen als thans.

De vereischte gelden moeten genomen worden uit de bewuste 40 millioen, en als deze niet toereikend zijn, dan zou, gaarne of niet, dit bedrag moeten worden vergroot, nl. Nederlands bulpbetoon aan de koloniën nog krachtiger zijn, en anders hebbe men in Nederland den moed, om eene, zoonoodig, sterke progressie bij de personeele, maar vooral ook bij de patentbelasting in te voeren, ter versterking van de indische staatsinkomsten. Want men heeft hier niet te maken met een verloren fonds, met gelden, die men zedelijk verplicht is als fonds perdu te beschouwen, maar de sommen, zoodanig te besteden, zou indirect productief zijn, de geheele volkshuishouding is er ten innigste mee verbonden. Het is als het ware eene kapitaalsbelegging op lijfrente, welke zijn interest en amortisatie met gemak in staat is op te brengen, maar ook eene verrekenings- en afweerpremie tegen het blijven op het tegenwoordige, lage economische niveau, of tegen verderen achteruitgang of inzinking. Op de oude manier voortgaan, den bestaanden sleur bestendigen, is stilstand, en stilstand is achteruitgang vooral thans bij de steeds toenemende bevolking.

En hoe zal, bij de voortzetting der thans gevolgde bekrompene en halfslachtige wijze van doen, de toestand zijn over 10 jaren? Natuurlijk nog treuriger, zal tot nog meer kritiek en afkeuring reden geven, en dat in een tijd van, zij het ook niet ontwakend volksbewustzijn, dan toch toenemend critischen geest der Inlanders, vooral hunner voorgangers! Als Nederland zich daaraan, en mogelijk aan nog erger, wil blootstellen, zoo kan dit niet beter bereikt worden, dan door niet af te wijken van de tot dusverre gevolgde banen.

Een niet-medicus.

Pers-kroniek.

Inhoud: De Atjeh-correspondent der Nieuwe Courant en Blanda in De Controleur over de Pacificatie van Atjeh. — Over een protest-vergadering te Curaçao gehouden: L. in De Tijd en het Curaçaonummer van Neêrlandia. — De voor- en nadeelen van boekjesschrijven: Nederlandsche stemmen herinnert minister Fock aan hetgeen deze indertijd over den aankoop der particuliere landerijen op Java heeft geschreven. — Mr. Abendanon in het Vaderland over den zoutverkoop op Java.

Twee Atjeh-artikelen vragen voor deze week onze aandacht. Eén in *De Controleur* van de hand van *Blanda*, het andere in de *Nieuwe Courant*, een Atjeh-correspondentie van dat blad. Beide artikelen vullen elkander aardig aan; hetgeen de een in wat heftiger taal zegt, wordt ook door den anderen schrijver betoogd. Er is in beider conclusie een treffende overeenkomst.

Blanda dan zegt van het pacificatie-stelsel van Heutsz:

„Dit stelsel toch, in hoofdzaak goed — gezwegen van later ingeslopen misbruiken en fouten — souffreerde weer aan een groot gebrek, namelijk aan dat van onvoldoende strijdkrachten.

Want daarover is men het al vrij wel algemeen eens, dat wij nu dan werkelijk „op den goeden weg zijn" om tot de eindelijke onderwerping van Atjeh te komen, maar dat een belangrijk tekort aan strijdkrachten ons nu van de bereiking van dit doel verwijderd houdt.

Wat mag dan wel de reden zijn, vragen wij, dat men het gesukkel onder dit systeem, nu alweer van jaren lang, maar onveranderd aan den gang houdt? En het lijdt geen twijfel, dat van Heutsz, de vader en uitvoerder van het systeem, de eerste schuldige aan de begane fout is. Hij meende met betrekkelijk geringe troepenmacht Atjeh te kunnen bedwingen en wees allen aandrang op versterking terug, verminderde, na zijn vertrek van 't oorlogsterrein, zelfs de aanwezige macht. Hij overschatte daarmede zijn eigen kracht, onderschatte het vermogen van den in den langen oorlog gepekelden tegenstander.

Maar — zou men zeggen — van dit averechtsche inzicht zullen ook de mannen van het tegenwoordig „Atjeh-beleid" nu wel al bekeerd zijn. Wat houdt dan terug van het herstel der fout door de toepassing van het stelsel in zijn volle consequentie? Geldgebrek? Och, laat men dan ook maar liever met de thans aan den gang zijnde nuttelooze en onverantwoordelijke vermorsing van

maken en daarom schoot ik maar dadelijk, al was de afstand ook feitelijk veel te groot. Doch, o wonder, het dier stortte getroffen neder.

Het hert, helaas een vrouwtje, woog wel honderd pond en de marechaussées begonnen het dadelijk te villen. Er werd geen enkel stukje vleesch weggegooid, zelfs de maag en de longen niet. Ieder man kreeg een drie kilo vleesch, dat zij zorgvuldig op hun ransel bonden, en wij gingen weer verder.

Het villen van het hert en de verdeeling van het vleesch was in 18 minuten tijds afgeloopen. Ik had op een half uur gerekend, maar de manschappen hier te landen zijn zeer vlug, wanneer het geldt vleesch te bemachtigen — in alle andere dingen zijn ze verbazend traag.

Eensklaps wijst de oude Atjeher op den grond: „*Badak!*" (Neushoorn). Daar zijn twee versche sporen van heden morgen, wij volgen die en komen aan een heldere, frissche beek, zien aan de overzijde daarvan een olifantenpad en daarop het nog vochtige spoor van de rhinocerossen, reusachtige dieren volgens de afdrukken, bijna even groot als olifanten.

„Die moeten wij hebben! Al zou het acht dagen duren. Hoe ver kunnen zij geloopen zijn Schaffhauser? „De sergeant overlegt met de Atjehers en deze zijn van meening, dat de neushoorns door mijn schoten geschrikt zijn en zeker niet tot stilstand zullen komen, vóór de dichtst bijzijnde bron. En dat is vier uur verder!

Vooruit dus! Ik verbied ten strengste aan de kolonne, die op vijf honderd pas afstand halt moet houden om te spreken. Wij moeten ze krijgen!

Wij maken halt op een hoogen heuvel met het oude Atjeh vlak vóór ons, en snuffelen met de neus op den grond, evenals een jachthond. In 't begin, als de bodem nog vochtig en leemachtig is, rennen wij bepaald vooruit, maar zoodra wij genaderd zijn tot de zware, losse zandstreek, moeten wij meermalen gedurende verscheidene minuten vooruit en achteruit loopen om het spoor terug te vinden.

Eigenaardig is het, dat de rhinoceros, die, wat lichaamsbouw betreft, veel ontwikkelder is dan de olifant, zoo verbazend veel minder slim is. Wanneer men acht slaat op het duidelijk aangegeven spoor van den neushoorn — afgescheiden teenen, met goede nagelvorming, het prototiep van een hooge trap van ontwikkeling, — en dit vergelijkt met den afdruk der olifantspooten — plompe zolen met ingegroeide nagels — dan zou men denken dat de eerste veel slimmer waren, en toch is dit niet zoo, de neushoorns zijn ontzettend dom!

Na verloop van vier uur komen wij wederom aan een breeden stroom en gaan met de grootst mogelijke voorzichtigheid te water — maar nauwelijks zijn wij op de helft, of wij zien op den tegenovergestelden oever het spoor vervolgd.

Tegen 5 uur 's middags verliezen wij de sporen der neushoorns, die zeker naar links waren afgeslagen, hetgeen wij over het hoofd gezien moesten hebben, want het spoor, dat wij nu volgen, leidt naar het Zuid-Westen en, is in ieder geval reeds verscheidene dagen oud. Wij kunnen van hier uit, ongeveer 500 M. hoog, wederom de geheele Atjehvlakte overzien en hebben de helft van het Randgebergte reeds achter ons liggen, zoodat wij ons nu weder op de meridiaan hoogte van Pantjo, maar iets zuidelijker bevinden. Wanneer wij dus op het hoogland willen zien, moeten wij ons Zuid-oostwaarts wenden. Wij zoeken nu in een smalle, steile bergpas, tusschen huizenhooge rotsblokken, een legerplaats en, zoodra de kolonne ons heeft ingehaald, beginnen wij dadelijk vuren aan te leggen om het reeënvleesch te braden, want in dit klimaat is het somtijds al in een half etmaal bedorven. Wanneer men het echter goed roostert, blijft het drie of vier dagen goed; als men het in lange reepen snijdt en in de zon droogt tot het zoo taai als leder is geworden, kan men het zelfs wekenlang bewaren.

Den geheelen nacht door rooken de vuren in dezen woest romantischen bergpas, onder de reusachtige boomen. Wij zijn met het aanbreken van den dag weer op de been, en ik sla voor: een zuidelijke richting aan te nemen, omdat wij dan de sporen der rhinocerossen weer moeten terugvinden. Schaffhauser wil, in overeenkomst met onze gidsen, teruggaan naar de plaats, waar wij de sporen bijster zijn geworden; wij besluiten dien raad te volgen en marcheeren oostwaarts, vinden na verloop van een half uur, op een breed pad, het spoor terug, en loopen verder door een oerwoud, zonder kreupelhout, onder de reusachtigste boomen.

Eensklaps hooren wij links van ons een gebrul, de soldaten verdwijnen naar links en de Atjehers staan stil om te luisteren: „*Badak?*" Niets dan een twijfelachtig schouder-ophalen is het antwoord. Ik ga op het geluid af en hoor nog tweemaal brullen — hard en uitdagend — maar ik zie geen rhinocerossen-spoor meer, alleen het nauwelijks 2 centim. lange spoor van een dwerghert, welks luid schreeuwen, dat veel gelijkenis heeft met het gehuil van een reusachtigen stier, ons zeer dikwijls op een dwaalspoor heeft geleid en alleen te onderscheiden is van het brullen van den neushoorn, doordat deze laatste den toon langer aanhoudt en langzaam laat wegsterven.

Ik geloof ook hierin wederom de alwijze voorzienigheid te herkennen, die aan het weerlooze dwerghert zulk een krachtig stemgeluid heeft gegeven, dat zelfs de tijgers er voor op de vlucht gaan. Slechts eens heb ik zulk een dwerghert op 20 meter afstand kunnen zien; het is gebouwd als een gewoon hert, doch slechts 30 cm. hoog en wat lichaamsbouw betreft nog tengerder dan een kat.

(*Wordt vervolgd.*)

geld en levens ophouden. Of aanvaarden de verantwoordelijkheidsdragers die consequentie altemet nog niet? Zóó voortgaande, vechten onze achterkleinzonen nog op Noord-Sumatra».

Zijn conclusie is:

»Over de al of niet verarming van den Javaan en de inzinking van Java kan men 't maar niet eens worden. Ten aanzien van Atjeh en den Atjeher schijnt het niet anders. Maar als 't zóó is, dat het volk, na den veeljarigen oorlog, nog zoo weinig geleden heeft, dan zullen, bij een voortzetting van den strijd van onze zijde met onvoldoende macht, zijn levende en doode strijdmiddelen voorloopig ook nog wel niet uitgeput zijn, en ligt daarin voor ons een aanleiding te meer, onze eigen strijdkrachten zoo spoedig mogelijk en in die mate te versterken, dat het kloeke, vrijheidslievende volkje, als het dan toch bukken moet, straks machteloos aan onze heerschersvoeten ligt.

Maar laat het in ieder geval eens uit zijn met dat schandelijk, eerloos bedrijf, dat Atjeh-oorlog heet. Hoe dan ook!»

En wat zegt nu de Atjeh-correspondent van de *Nieuwe Courant* tot deze zaken? Bij een retrospectieve beschouwing van den toestand te Atjeh naar aanleiding van den honderdsten brief door hem aan zijn blad geschreven merkt hij op:

»De historie in deze reeks van 100 brieven uit de gegevens van het oogenblik in verband met die uit het verleden opgebouwd, bevat dus in hoofdzaak de les, dat hier telkens de wijsheid door de zuinigheid bedrogen wordt. Wij willen niet onderzoeken in welke mate pressie van hoogerhand hier schuld heeft, dan wel een verkeerde eerzucht — een streven tot plukken van zuinigheids lauweren; ook niet welke bestreurenswaardige ambtelijke verhoudingen het hier zoo noodige initiatief bederven. Wij constateeren het feit, dat het scheepje der Atjeh-pacificatie reeds lang heen en weer koerst voor de haven, en er maar niet binnen geloodst wordt. De reis is ten einde op dat eene na en niemand steekt daartoe een hand uit. Daar is een partij, die met bezorgheid narekent wat de reis reeds heeft gekost en daarom liever alle gevaren trotseert, dan nog de laatste noodzakelijke kosten te betalen: vermeerdering van het kleine garnizoen met een paar duizend man mobiele troepen. Daar zijn anderen, — en hun aantal groeit bedenkelijk! — die dit laatste wanhopige stadium der pacificatie met helsch genoegen schijnen te exploiteeren om in 't eind nog alles te doen mislukken. Want daarop moet ten slotte toch het *laisser aller* uitloopen.

Want daarmee wordt voor het nog militante deel der Atjehsche bevolking op aanmoedigende wijze gedemonstreerd de eindelijke onmacht der »keumpenie».

Hier staan dus groote belangen op het spel. En zoo dit op den duur verloren wordt — met deze mogelijkheid moet, dunkt ons, ernstig rekening gehouden worden — dan is er geen verschooning voor de verantwoordelijke autoriteiten.

Alle bezwaren, waarachter men zich in 1876, in 1881, zelfs ook nog in 1893 met schijn van goede reden verschool, zijn immers voor goed naar het rijk der legenden gebannen.

En men beroepe er zich niet op, dat meer algemeene dan bloot-Atjehsche belangen hier de grootst mogelijke zuinigheid tot plicht maken. Op zichzelf is dit waar; maar het algemeen belang wordt slecht gediend met een paar jaar de begrooting van Indië te laten kloppen, ten koste van Atjeh. Het jaren-achtereen penteren kost op den duur ook veel. En als men dan eindelijk tot grootscheepsch ingrijpen genoopt wordt, dan bederft één expeditie de rekening van jaren bezuiniging.

Ook wijze men niet op de leerschool die het leger in den kleinen oorlog van de laatste jaren doormaakt. Hoogere dan tactische belangen eischen gebiedend een deel van de Indische krijgsmacht niet langer dan strikt noodig te laten in omstandigheden, waarbij moreele zwakkelingen tot vreeselijke excessen vervallen. De elementairste beginselen van humaniteit gedoogen niet: een bevolking te maken tot voorwerp van politieke en militaire vivisectie. En daarop toch komt heel het systeem neer van pacificeeren zonder het machtsvertoon, noodig om blijvend ontzag in te boezemen.

O, mochten wij met deze reeks bereiken, dat bovenstaande overwegingen in alle instanties den grondslag vormden voor het Atjehbeleid, met voldoening zouden wij mogen terugzien op den verrichten arbeid.»

Men ziet, beide schrijvers stemmen hierin overeen, dat de fout van den tegenwoordigen toestand meer in de »zuinigheid» zit.

Met weinig geld en weinig troepen moet het onmogelijke verricht worden. Echt hollandsch! — Wanneer zal men toch ter verantwoordelijke plaatse eens inzien, dat het zoo niet langer kan gaan?

* *
*

In *De Tijd* wordt door L. een beschrijving gegeven van een protest-vergadering te Curaçao belegd naar aanleiding van het Curaçao-nummer van *Neêrlandia*, het beruchte nummer n.l. met de ongeteekende bijdrage, waarin zooveel kwaad wordt verteld van de kolonie Curaçao, en ook van de Curaçaosche dames, wat zeker niet netjes is, vooral wanneer er bovendien niets van waar schijnt te zijn.

Maar behalve over de dames-beleediging, was men zeer verontwaardigd over de »stelling» van den schrijver in Neerlandia in zake het onderwijs geponeerd. En daar achter zit een heel klein beetje politiek, altijd bekeken met een leeken oog, niet op de hoogte van curaçaoschen toestanden. Althans wij lezen o. m. in het vorige Tijdartikel, dat de gouverneur de speciale protest-vergadering niet bijwoonde, en dan verder:

»De onder-voorzitter opende de vergadering, en na hulde gebracht te hebben aan den onlangs ontslapen voorzitter, Johan Gaerste, zette hij met een enkel woord het reeds bekende doel der vergadering uiteen, nog mededeelende, dat de Gouverneur tot zijn spijt verhinderd was de bijeenkomst bij te wonen.

Nu, deze afwezigheid van den Gouverneur was wel te verklaren. De ongenoemde schrijver in »Neerlandia» verdedigde de stelling van den Gouverneur, dat het Nederlandsch de bevolking zou opheffen uit haar verval. Het zij hier terloops aangemerkt, dat er, vóór het volk Hollandsch kent, drie à vier geslachten zullen moeten voorbijgaan en er jaarlijks een 50,000 gulden aan zullen moeten worden ten koste gelegd! Bij minder krachtigen aanpak, leert men het er nooit. Deze op zich zelve reeds zeer onpractische meening van den Gouverneur vindt nu nog zulk een onbevoegden en onbekookten pleiter in dien protégé van »Neerlandia», thans zoo gehaat op Curaçao. Geen wonder, dat de Gouverneur liefst niet bij de ontakeling van zijn praktizijn aanwezig was. Doch laten wij de geschiedenis der algemeene vergadering vervolgen.»

Tot zoover L. in *De Tijd*.

Wat een ydillische toestand is het toch op dat Curaçao, waar protest-vergaderingen belegd worden bij den »praktizijn» van den Gouverneur en deze leuk weg aan de vergadering laat weten, dat hij »verhinderd» is de bijeenkomst met zijn hooge tegenwoordigheid te vereeren?

Zoo uit de verte bekeken, lijkt dat eenigszins vreemd, zoo niet min of meer koddig.

* *
*

De Minister van Koloniën, Mr. Fock, heeft indertijd een boekje geschreven en daar beleeft hij nu pleizier van. Want nu hij Minister is geworden en de particuliere landerijen op Java voorstelt geleidelijk terug te koopen, wordt hem door de *Nederlandsche Stemmen*, het nationaal-historisch orgaan, netjes voorgehouden, dat Z. Exc. in zijn boekje er heel anders over dacht. Toen was het aangeprezen middel: onteigening. De aankoop ging te langzaam. Met dat middel schoot men niet op. En nu?

»Het schijnt echter, »zegt de schrijver in de *Nationale Stemmen*,« dat Minister Fock van het onteigeningsstelsel niets meer wil weten, daar wat hij beoogt is: jaarlijks op de Indische begrooting een globale som te brengen, waarover de Indische regeering zal mogen beschikken voor den aankoop van particuliere landerijen, nl. bij onderhandschen of bij publieken verkoop.

Wanneer de Minister nu nog zou voorstellen voor dit doel jaarlijks een som van eenige millioenen beschikbaar te stellen, dan zou de mogelijkheid bestaan binnen een afzienbaren tijd het doel te bereiken. Maar gaat het cijfer van een half millioen door, dan is het zeer wel mogelijk, dat men in 2006 nog niet gekomen is dáár, waar men in 1906 zoo spoedig dit kan wil komen.

Zonder nu voor het oogenblik verder op de zaak in te gaan, zouden wij meenen, dat er alle reden is zoowel in het belang der inlandsche bevolking als in het algemeen politiek belang — niet enkel nationaal maar ook internationaal — om, wanneer inderdaad over het algemeen de overtuiging bestaat, dat »maatregelen moeten worden genomen om een einde te maken aan de onbevredigende verhoudingen en toestanden op de zoogenaamde particuliere landerijen op Java,« — zich niet uitsluitend te bepalen tot periodieken aankoop geheel en al langs minnelijken weg, maar ook den weg in te slaan van onteigening, wanneer de toestand op de landerijen, die men op het oog heeft, zoodanig is, dat er — om de woorden van den heer Fock van 1904 te bezigen — een einde moet worden gemaakt aan den onhoudbaren toestand, waarin de Inlandsche opgezetenen der particuliere landerijen verkeeren.» En, wij voegen er bij, een einde ook aan den onhoudbaren toestand, dat door particulieren souvereine rechten worden uitgeoefend, waardoor de Staat gevaar loopt zijn prestige bij de inlandsche bevolking geheel en al te verliezen.»

Het schrijven van boekjes kan in de politiek het begin zijn van een glorievolle en zeer luisterlijke loopbaan, maar het heeft ook zijn schaduwzijde. Dat ondervindt thans de heer Fock, die in de dagen van de „inperking" en de „inzinking" naar de pen heeft gegrepen. Men mag benieuwd zijn hoe dat nu weder recht gepraat en recht geschreven zal worden.

* *
*

Mr. J. H. Abendanon maakt in het *Vaderland* van 21 April een paar opmerkingen naar aanleiding van het gepubliceerde rapport der welvaart-commissie en wel wat betreft de vischteelt en de visscherij.

Er blijkt n.l. uit dat het aantal debietplaatsen van den zout-verkoop wordt verminderd. En dat wel zegt Mr. Abendanon ondanks het erkend feit dat het belang van den Inlander meerdere debietplaatsen medebrengt!

»Toen in 1900», zoo schrijft hij, »werd voorgesteld het toen reeds meer dan tien jaren hangende vraagstuk over de invoering van een nieuw stelsel van zoutverkoop met alle kracht tot oplossing te brengen, was een der meest afdoende argumenten: het belang der inlandsche bevolking. Deze was volgens de oude verkoopwijze ten prooi aan te min leveringen, welke het zoutmonopolie uit vroegere tijden waren blijven aankleven. Bovendien moest zij meestal tegen veel hoogeren prijs inkoopen dan van Gouvernementswege vastgesteld, omdat zich in elk gewest slechts een 4 à 5tal verkoopplaatsen bevonden, zoodat wegens den grooten afstand inkoop aan een der pakhuizen onmogelijk was. De wederverkoopers, zoogenaamde wetidjo's, brengen een flinke winst in rekening en het noodzakelijke levensmiddel wordt er veel duurder door. Vandaar het voorstel om het tot briketten verwerkte zout bij kleine hoeveelheden in alle hoofdplaatsen van districten en onderdistricten verkrijgbaar te stellen in zeer eenvoudige, onkostbare pakhuisjes, onder beheer van de districts- en onder-districts-schrijvers, die hierdoor een zeer gewenschten bijslag bij hun karig inkomen verkregen, dan wel, indien de werkzaamheden op sommige plaatsen de bijbetrekking niet toelieten, van andere inlandsche beambten. Het was dan voor iedereen mogelijk zich het zout onmiddellijk bij de Gouvernementsverkoopplaatsen aan te schaffen. Alleen dan wanneer de afstanden het toelieten om eenig onderdistrict over te slaan, zou hiertoe worden overgegaan. Dit stelsel is door het Opperbestuur en de beide Kamers der Staten-Generaal aanvaard bij de vaststelling der Indische begrooting voor 1901 en is daarmede gesanctioneerd. Gaat het nu aan eigenmachtig daarvan weder af te wijken, en zich te bepalen tot de oude verkoopplaatsen, waardoor de bevolking genoodzaakt wordt tot inkoop bij derden en tot het besteden van een hoogeren prijs dan van Staatswege is vastgesteld? Het antwoord kan wel niet anders dan ontkennend zijn, vooral wanneer in het oog wordt gehouden, dat de prijs van het briketzout reeds hooger is dan dat van het los zout, daar de prijs van f 200 per kojang gebracht werd op f 240 in verband met de kosten van bewerking. De maatregel der samenpersing tot briketten beoogde het voordeel der bevolking; daarom werd de verhooging van den prijs gerechtvaardigd geacht; maar nu zij men ook oprecht, en make die bevolking niet het kind der rekening, door haar de middelen te onthouden zich het zout gemakkelijk, d. w. z. zonder winstnemenden tusschenpersoon, aan te schaffen. Men wake er tevens voor, dat het briketzout niet een aanleiding worde tot ontevredenheid.»

Ten slotte merkte hij op:

Het is niet oneigenaardig op te merken met hoeveel noodeloos bezwaar deze hoogst nuttige verbetering der oeconomische toestanden voor den Inlander, welke tevens belangrijke winsten voor de schatkist oplevert, gepaard gaat. In 1900 werd met de uitvoering aangevangen in de gewesten Madoera, Besoeki en Pekalongan (daaronder begrepen het vroegere gewest Probolinggo) en thans, 1906, is er nog een groot deel van Java, waar de maatregel niet werkt. Er zijn zoo velen, voor wie het oude stelsel met zijn spillage-toekenning bij transport en verkoop zoete winsten oplevert, dat aan alle kanten tegenwerking werd ondervonden, zoodra men ging begrijpen, dat het ernst werd. Waar men zelf niet kon tegenwerken, wist men met allerlei drogredenen anderen te winnen, die wèl invloed kunnen uitoefenen op den gang van zaken. Aan de Regeering echter om haar wil te doen eerbiedigen en te toonen, dat het haar aan het hart gaat hoe de uitslag is van haar bedoeling om aan veel geknoei voorgoed een einde te maken en tevens de belangen van den Inlander te bevorderen.»

Indische Textielkunst.

Een lezing van den Heer *J. A. Loebèr Jr.*, vond 20 Maart te Barmen plaats voor de Vereeniging »*Technik und Industrie*.« Als thema was opgegeven: »Indische Weverij en Weefselversiering, een onderwerp, dat blijkens de groote opkomst der leden wel de belangstelling trok.

Spreker begon met te zeggen, dat het een eenigszins gênante kwestie was in machinaal hoogstaand weefcentrum als Barmen iets over Indische weverij te gaan vertellen. Juist, wat hier hoog opgevoerd is, ontbreekt daar en begrijpelijk is het, dat zij, die met zulke kunstig, geniaal gevonden machines arbeiden, neerzien op een ver achterlijke techniek. Achtereenvolgens werden de drie hoofdtypen van het Indische weeftoestel besproken, het nomadische weeftoestel, dat wel opgerold en verplaatst kan worden en dus vooral doeltreffend is bij minder geordende toestanden, dat met vast onderstel, dat tevens doorloopende stukken goed aflevert en het toestel met voetbeweging, het eenige, waarbij het kamriet ook na de wisseling der ketting gebruikt wordt. Nu is het verkeerd dit volkswerk met een Europeesche industrie te vergelijken. De behoefte aan kleedingstukken is onder de tropen zeer gering; het veel-produceeren was dus geenszins een vereischte. En in verscheidene vernieuwingstechnieken vond men een equivalent, dat de gebrekkige techniek vergoeden kon. Zij baseeren alle op het beginsel, bepaalde gedeelten door bedekking voor het verfbad te beschermen, iets, dat men bij het ikatten vóór het weven doet, bij de andere na het weven. En dit gedeelte van de Indische weverij is ten zeerste veler aandacht waard! Vindingrijk is het reserveeren bij batikken door wasbedekking, bij kain kembangan en k. plangi door samenbinden en bedekken en veel mooie dingen zijn daarmee gemaakt, kostelijke stukken die terecht onder de textielkunst genoemd mogen worden.

Een aantal lichtbeelden vulde het gesprokene aan. Ook eenige weefsels en batiks waren in het achtergedeelte der zaal opgehangen. »Boeatan» zond voor dit doel een zevental weefsels en batiks, de heeren Driessen te Leiden eveneens eenige mooie stalen, zoodat met eenige andere doeken een klein maar tamelijk compleet overzicht gegeven kon worden. Ter vergelijking waren er eenige batiks van Lebeau bijgevoegd en stof- en perkamentbatiks van Loebèr's afdeeling aan de Elberfeldsche Kunstnijverheidsschool. Twee leerlingen van dezelfde school toonden na afloop der lezing, hoe op perkament en stoffen gebatikt wordt.

Eerst te twaalf uur werd de vergadering gesloten en de voorzitter bedankte in zijn slotwoord den spreker, die hen in een geheel nieuwe wereld had rondgevoerd, welke in technisch opzicht achterlijk mag zijn, doch op schoonheidsgebied veel merkwaardigs te genieten geeft en menig vakman in gegronde verbazing had gebracht.

Uit de Oost-Indische Mail.

JAVA.

Pangoengsèn. Deze landbouwkolonie voor noodlijdende Inlanders had 1 Maart jl. in kas een bedrag van f 149.33½.

Aan het maandverslag voegt mej. **M. Jansz** eenige woorden van dank toe voor de bijdragen, die zij van 1 Maart 1902, toen zij dezen arbeid onder de Javaansche bedelaars en noodlijdenden met slechts eenige guldens in kas begon, heeft mogen ontvangen.

De vooruitzichten zijn op 't oogenblik niet schitterend, daar de djagoengoogst grootendeels is mislukt door de vele stormen en regens van den laatsten tijd, terwijl het aantal menschen, dat de toevlucht daarheen neemt, steeds vermeerdert. Het aantal zieken bedraagt thans 146.

Opleiding ambachtslieden. In de *Locomotief* komt een correspondentie hieromtrent voor uit Malang, waarin gewezen wordt op de algemeene klacht over slecht ontwikkelde ambachtslieden en de weinige pogingen, die aangewend worden om in dezen treurigen toestand verbetering te brengen.

Stel het onmogelijke geval, dat de regeering eens flink in de beurs tast en er werkelijk eenige vakscholen verrijzen. Wat leert de ondervinding in Holland?

Bijna alle jongens, die ambachtsscholen hebben bezocht, ambiëeren iets hoogers dan eenvoudig timmerman of smid te zijn. Ambachtsscholen zijn de kweekplaatsen voor opzichters, niet van eenvoudige, practische handige ambachtslui, waaraan Java juist zoo'n dringende behoefte heeft.

In Holland worden toch tal van kranige werklieden gevormd, die nog nooit een ambachtsschool hebben gezien.

De vraag waarom dat in Indië niet evengoed zou kunnen, beantwoordt de heer *Dogterom*, ambtenaar bij den Waterstaat, in een te weinig bekende nota den heer *Abendanon* aangeboden, tijdens de conferenties, gehouden in 't belang der Inlandsche nijverheid.

Is nu een opleiding als in Holland hier onmogelijk?

Wel heeft men hier geen bazen, zooals in Holland, maar de opzichters van den waterstaat zouden die kunnen vervangen. Misschien heeft menig opzichter den lust in zich voelen opkomen om op hollandsche wijze geschikte werklieden te vormen, maar de mogelijkheid spoedig overgeplaatst te kunnen worden en de onzekerheid of de opvolger het begonnen werk wil voortzetten, moet hem zeker wel den moed tot een dergelijke proef benomen hebben.

Den opzichters zou aangeschreven moeten worden, om elk jaar na het eindigen van een schooljaar, 2 of meer jongens — in 't algemeen zooveel als de werkzaamheden toelaten — in dienst te nemen, jongens die met vrucht de lagere scholen doorloopen hebben en lust voor een vak gevoelen. Na 4 of 5 jaar zouden dan bekwame werklieden — practisch bekwaam — afgeleverd kunnen worden, die de eersten zullen zijn van een groep, die zich jaarlijks zal uitbreiden.

Schenkt men hun, na volbracht werkstuk, een diploma, af te geven door den e. a. ingenieur of waterstaats ambtenaar, dan zullen zich genoeg sollicitanten aanmelden om genoemde opleiding deelachtig te worden, een opleiding die zeker goede resultaten waarborgt. Al heeft schrijver voornamelijk den timmerman op 't oog gehad behoeft het geen betoog, dat de metselaar, de smid, de verver op overeenkomstige wijze opgeleid zouden kunnen worden.

Bekend is 't dat de **Bebakoan** of Soendaneesche zijde, niet afkomstig van de op moerbeziënboomen geteelde zijdewormen, maar van een plant, welke naar 't schijnt, in de Zuid-Preanger (Djampangs districten en controleafdeeling Parigi) nabij het strand van den Ind. oceaan inheemsch is.

Als de vrucht van de *bebakoan*plant rijp is, springt ze van zelf open en daaruit komen de fraaie lichtgele zijden draden te voorschijn, welke in de controleafdeeling *Parigi* (afd. Soekapoera Tasikmalaja) geweven worden tot een lengte van ruim 3 meters.

Op passerdagen te Manondjaja, zoo wordt in de *Sem. Ct.* geschreven, worden nu en dan factuurtjes bebakoanzijde te koop aangeboden en nagenoeg dadelijk uitverkocht. In den laatsten tijd is er meer vraag dan aanbod door dat ook de aandacht der Europeesche markt op de bebakoan grondstof gevestigd werd.

Ook in *Boeatan* Plaats 9 den Haag vond de fraaie gekleurde zijde veel aftrek.

Het Persbureau zond onlangs omtrent de **bevordering der Kokosvezel-Industrie** een communiqué aan de verschillende bladen, waaraan wij ontleenen, dat te Koetoardjo een maatschappij is opgericht, die zich niet alleen ten doel stelt om de kokosvezels machinaal te bereiden voor de Europeesche markt, maar zich ook wil toeleggen op het bewerken dezer grondstof tot loopers, matten, touw enz.

Daar deze industrie, vooral met het oog op de overal overvloedig aanwezige grondstof en de betrekkelijk geringe kosten tot uitoefening van dat bedrijf, geacht moet worden een goede toekomst hebben, is bij de regeering het denkbeeld gerezen om de inlandsche bevolking meer en meer tot deze industrie aantemoedigen.

In de *Javabode* van 19 Maart en volgende wordt onder 't hoofd „**de Inlandsche gemeente-ordonnantie**" de aandacht gevestigd op den onzekeren rechtstoestand van de inlandsche gemeenten in de gouvernementslanden op Java en Madoera en wel door den chef van het persbureau, den heer F. Louw. Het zou ons te ver voeren indien wij die beschouwingen hier in haar geheel overnamen, daarom doen wij slechts eenige grepen daaruit en bepalen wij ons er toe, er op te wijzen, dat de verschaffing aan den inlander van betere titels voor zijn grondrecht, dan de bestaande volksinstellingen hem aanboden, het streven, neergelegd in het 4e lid der Agrarische Wet, destijds in veler oogen de dageraad scheen eener algemeene evolutie op maatschappelijk gebied daar te lande en de stap tot persoonlijke en sociale verheffing van den Javaan, maar dat aan die verwachtingen niet is voldaan.

De als een weldaad aangeboden rechtszekerheid is als een onbegrepen, niet begeerde nieuwigheid ontvangen, in hoofdzaak slechts tot allerlei, vaak weinig te rechtvaardigen nevenbedoelingen misbruikt; de Javaansche maatschappij heeft onder een steeds scherper toezicht houdend Europeesch bestuur haren loop vervolgd en — het verschijnsel spreekt thans uit tal van feiten, — dat niet langer het individu met zijne bezittingen tegenover de gemeente, maar de laatste voor de eerbiediging harer rechten tegenover het individu de hulp der regeering vraagt.

Naast de behoefte uit dien hoofde aan legislatieve bemoeienis, staan andere gemeentelijke belangen, welke eveneens den wetgever meer de taak voorschrijven om — met vermijding van 't geen voor 't oogenblik overbodig mag heeten — zijn ordende inmenging in de inwendige organisatie der desa-huishouding verder uit te strekken dan tot nog toe het geval is geweest.

Als zoodanig worde gewezen op de telkens aan den dag tredende noodzakelijkheid eener vorming van hetgeen als „*dessa-kassen*" aangeduid zou kunnen worden.

Bij de toenemende vestiging van grootere of kleinere ondernemingen van niet-Inlanders in de desa, in nog meerdere mate evenwel bij de uitbreiding allerwegen van den aanleg van publieke werken, inzonderheid ten behoeve van het irrigatiewezen, doen herhaaldelijk gevallen zich voor, w. i. over gemeentelijken grond moet worden beschikt voor gebouwen, wegen, waterleidingen enz.

Werd vroeger eenvoudig genoegen genomen met de verdeeling van zekere schadeloosstelling onder de actueel aanwezige gogols der desa, alsof niet daarnaast en daarboven de gemeente bestond, welke evenzeer de belangen harer toekomstige als die hunner tegenwoordige leden had ze behartigen, sinds de laatste jaren is het begrip levendig geworden, dat die gedragslijn de juiste niet is en voor het verlies van het desa-goed een aequivalent in de plaats behoort te treden van gelijken of anderen aard, niet ten bate der ingezetenen individueel, maar als bezitting der gemeente quatalis. De vorming van een gemeente-kapitaal dus is 't, waarop de zaak neerkwam. Het feit van 't ontstaan van gemeentefondsen wees dan ook in de eerste plaats weder op de noodzakelijkheid om de desa wettelijke zekerheid te verschaffen omtrent hare positie als rechtslichaam, bekwaam om, zoowel ten opzichte harer geldmiddelen als van hare gronden, zoo noodig in die hoedanigheid handelend op te treden. Daarnevens echter wederom op die, om ook voor de eerstbedoelde bezittingen aantegeven, welke macht in de desa namens deze zich bevoegd mag rekenen tot daden van beheer en schikking, zonder gevaar te loopen bij mogelijke geschillen hare handelingen door den rechter gedisqualifiseerd te zien en tot welke grenzen die bevoegdheid reikt. En aan beide deze verplichtingen paart zich bovendien de urgentie om de bestuurscontrôle, wat aangaat de bewaring en het gebruik van dit vermogen, van een eigenaardig opgedrongen welwillendheid te maken tot een in 't belang der bevolking wettelijk bevolen voorzorgsmaatregel.

Aan zoodanige voorzieningen zou in het bijzonder voor 't beheer der *gemeentegelden* in nog sterker mate behoefte ontstaan, wanneer in meerdere streken mocht worden overgegaan tot geheele of gedeeltelijke uitvoering der gemeente-diensten in betaalden arbeid en daarbij de desa zelf het beheer der opgebrachte gelden op zich neemt.

Buitenbezittingen.

In de *Javabode* van 15 Maart breekt *Hugo* andermaal een lans voor het **beleid van den tegenwoordigen Gouverneur van Atjeh**, die z i. in geen benijdenswaardige positie verkeert, niet alleen door onder de bevelen te staan van een landvoogd, zóó doorkneed in Atjehzaken als nog geen gouverneur-generaal vóór deze, maar bovendien wegens de twijfelachtige eer welke hij geniet: dat de gang van zaken op Atjeh zich meer dan ooit mag verheugen in de belangstelling van een critiseerend publiek, waarvan echter een groot gedeelte tot het vellen van een oordeel onbevoegd is.

De karakter eigenschappen, zoowel van den landvoogd, als van den Gouverneur van Atjeh, waarborgen echter, dat de bijzondere verhouding waarin deze twee wilskrachtige mannen tot elkander staan, bij het eerste bedenkelijke meeningsverschil nog niet dadelijk aanleiding behoeft te geven tot een noodlottige spanning, zooals wel eens wordt beweerd.

De opgeschroefde verhalen over den Gajoeweg worden, evenals de bekende tocht door de Gajoe- en Alaslanden, volgens Hugo — ten onrechte als argumenten tegen het huidige beleid bekend gebruikt. Ook onder Generaal van Heutsz werd overal aan de wegen gearbeid in heerendienst. Als één der oorzaken van 't telkens hier en daar oplaaiend verzet, noemt schrijver de wijze waarop door een deel van de Nederlandsche en Indische pers — hoewel misschien onwillens — den Atjehers hiertoe aanleiding wordt gegeven. Het onophoudelijk, zonder grondig onderzoek veroordeelen van toestanden en oorlogsdaden in Atjeh, komt n. l. ook een groot deel der Atjeh-bevolking ter oore. Door fanatieke dweepers en drijvers wordt daarvan maar al te gretig gebruik gemaakt, om telkens weer der bevolking een valsche hoop op eindelijke vrijkoming voor te spiegelen, wijzende op de volgens die courantenberichten onder de Nederlanders heerschende verdeeldheid en ontmoediging.

Hugo is er van overtuigd, dat, n'en déplaise het afbrekend oordeel van enkele voorlichters der publieke opinie, de regeering aan geen betere handen, dan die van den tegenwoordigen gouverneur het bestuur over zoo'n gewichtig gewest had kunnen toevertrouwen.

De *Deli-Ct.* van 28 Maart weet mede te deelen, dat de resident van Sum. Oostkust per circulaire aan de met de registratie van koeliecontracten belaste ambtenaren heeft bekend gemaakt, dat te beginnen 1 Mei a.s. *alleen* werkovereenkomsten opgemaakt volgens het *nieuwe* model, zonder meer mogen worden geregistreerd. Wanneer contracten naar het oude formulier worden aangeboden, behoort overleg met het hoofd van gewestelijk bestuur aan de registratie vooraf te gaan. Hiermede is sanctie verleend aan de nieuwe contractformule, op initiatief van de Arbeidsinspectie in overleg met de **Deli plantersvereeniging** en den **planters-bond**, door welk overleg zelf reeds een waarborg wordt verkregen, dat het grootste deel der planters, bij de beide organisaties aangesloten, zich van het nieuwe contract zullen bedienen en met een lichte pressie van den resident, zooals is voorgeschreven, de oude contracten weldra geheel zullen verdwijnen.

Getracht is in 't nieuwe contract uitvoeriger de rechten te omschrijven van den koelie. Rekende het oude contract naar den werkgever toe, in 't nieuwe is de hand van des koelies voogd, de Arbeidsinspectie, te herkennen. Waar, zooals bij de bepaling van het loon op taakwerk, aan den werkgever noodzakelijk de beslissing moet worden gegeven, is deze beslissing aan engere limieten gebonden en haar een billijker criterium van beoordeeling voorgeschreven. Dit is wel tusschen de beide contracten het markante verschil; *de maatstaf voor het ontvangloon.*

Hierdoor is niet langer het risico van overmacht gelegd op den koelie, doch draagt het, gelijk billijk is, de ondernemer.

Nam men vroeger als basis aan, dat de hoeveelheid arbeid, door den koelie verricht, zou blijken uit het resultaat: de kwaliteit der geoogste tabak, en meende men zoo den koelie te moeten prikkelen tot het besteden van de grootste zorg aan zijn veld, thans wordt die zorg zelf als grondslag voor 't loon genomen. Lager dan 7 dollars per 1000 boomen mag echter de ondernemer niet gaan, zoodat aan eventueelen willekeur in ieder geval een grens is gesteld.

Intusschen blijft de belooning van een koelie van velerlei zaken afhankelijk en is het nieuwe contract in de omschrijving der onderdeelen van werk en belooning veel uitvoeriger en vollediger dan het oude.

Blijkens een onder vigneur van 't oude contract verzameld overzicht wisselen op de tabaksondernemingen in ons gewest de *gemiddelde* maandloonen van veldkoelies tusschen $ 9.77 en $ 17.72.

De groote, kapitaalkrachtige en winstmakende maatschappijen betalen de beste loonen. Het bedrag, dat een koelie per maand maakt, ligt tusschen 13 en 14 dollars.

De nieuwe werkovereenkomst zal meer doen naderen tot den toestand; gelijke monniken, gelijke kappen en daarbij toch de gelegenheid niet missen monniken, die niet gelijk zijn, een ander kapje op te zetten.

Een andere cardinale kwestie is de opheffing van het verbond tusschen voorschot en vernieuwing der werkovereenkomst.

Het blad volstaat met deze verschillen aan te geven.

Celebes. Uit Batavia wordt aan *N. R. Ct.* geseind: Tot 20 April was er geen openlijk verzet in Boeton. De Sultan teekende het Celebes-contract, erkende de heffing van rechten op den invoer en uitvoer en op het opiumdebiet, maar weigerde halsstarrig de overdracht te teekenen. De gouverneur acht grooter machtsvertoon van marine en landmacht noodig. Nader werd geseind dat de overdracht van de heffing der rechten is geteekend en dat een bedenktijd is gevraagd ten aanzien van 't opiumdebiet. De gouverneur acht thans machtsvertoon onnoodig.

West-Indische Berichten.

Curaçao. Hèt feit voor de kolonie is nog steeds het anonieme schrijven in Neerlandia en wat daarover al zoo te Willemstad is te doen geweest. Hoeveel kwaad bloed door dat schrijven is gezet, blijkt wel uit hetgeen de Amigoe betreffende het verhandelde in de vergadering der groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond mededeelde, en uit eenige ingezonden stukken van verontwaardigde curaçaosche dames in Wekker en Vrijmoedige.

„Een machtig protest is opgegaan uit ons volk", schreef de Amigoe naar aanleiding van de vergadering, die den 23en Maart ll. in de vergaderzaal van den Kolonialen Raad werd gehouden en door een talrijk publiek werd bijgewoond — de presentielijst werd door 109 leden van het Verbond geteekend, maar er kwamen nog velen nadat de vergadering reeds was geopend, toen geen gelegenheid tot teekenen meer bestond — terwijl het volk zich buiten ophoopte om van tijd tot tijd luide zijne instemming te betuigen met hetgeen binnen in de zaal werd verhandeld.

De slotsom was dat het zenden van een schrijven aan het Hoofdbestuur van het Verbond werd goedgekeurd, waarin met ontbinding der groep gedreigd werd, zoo herstel van grieven wegens opname van het bewuste stuk in Neerlandia van de zijde van het Hoofdbestuur mocht uitblijven, terwijl tegen het telegrafisch advies van het Hoofdbestuur eveneens per

kabel het ontslag van den heer van den Brandhof gehandhaafd bleef, tenzij inlichtingen door het Hoofdbestuur te verstrekken de groep aanleiding mochten geven om op haar besluit terug te komen.

Ter wille van het goede doel, door het Verbond nagestreefd, hopen wij, dat het intusschen moge gelukt zijn dezen storm te bezweren, welke als zoo dikwijls over het hoofd van hem, dien men zou willen treffen, gaat, om hoogere belangen te schaden.

Typisch is wel, dat waar men den ongenoemden schrijver in Neerlandia te lijf gaat wegens zijne onder bescherming der anonimiteit tegen de curaçaosche maatschappij in het algemeen en de curaçaosche vrouwen in het bijzonder gerichte aanvallen, in de Wekker b.v. een dame te velde trekt tegen de Hollanders en de nederlandsche vlag op Curaçao om hetgeen één Hollander in staat werd gesteld — door een onhandige toepassing wellicht van de „hoor en wederhoor"-leer — tegen Curaçao in het midden te brengen.

Daar krijgt men dan te hooren, dat Curaçao het niet kan helpen onder nederlandsche vlag te staan, worden aan Nederland de „lauwe pogingen" voor de voeten geworpen om verbetering in den toestand der kolonie te brengen, maar de schrijfster vergeet dat zelfs die „lauwe pogingen" door Nederland als het ware aan de kolonie moesten worden opgedrongen.

Zoo lokt de eene onbillijkheid de andere uit, ontstemming en tweedracht zaaiend, waar slechts door eensgezindheid en eendracht het doel, dat zoowel het moederland als de kolonie voor oogen staat, kan worden nagestreefd.

Beaucoup de bruit hélas! pour une omelette.

De inkomstenbelasting is er dan toch eindelijk en wel met acht tegen twee stemmen werd het bewuste ontwerp door den Koloniaien Raad aangenomen in zijne zitting van den 26en Maart ll. Door de heeren Möller en van der Veen Zeppenfeldt werd nog het woord gevoerd voor eene vermindering der grondbelasting, de klip op den weg der totstandkoming dezer verordening, waarop het koloniale scheepje zich dreigde te pletter te stooten.

Die klip eenmaal voorbij nu, mogen we zeker wel hopen, dat het scheepje in het ruime vaarwater zijn weg zal vinden naar de veilige haven der toekomst, door het moederland gesteund en geleid, maar de bemanning ook steunende op eigen kracht en energie, den blik naar voren gericht.

Suriname. De Lawa-exploratie heeft tot nu toe weinig aan de verwachtingen beantwoord en zulks gaf aan Onze West aanleiding om de vraag te stellen of het niet wenschelijk ware om bij dat onderzoek ook partij te trekken van den speurzin der mannen van de practijk.

Het blad herinnert er aan, dat de groote goudontdekkingen elders niet voor de wetenschap waren weggelegd —de rijke Johannesburgsche goudvelden werden door een metselaar ontdekt, de wereldvermaarde Caratan-mijn in Venezuela door een Indiaan, en evenzeer was de wetenschap onschuldig aan de goud-ontdekkingen in Klondyke en Australië.

Met genoegen vernam het blad, dat in den laatsten tijd eenige expedities zijn uitgezonden, die geheel op de primitieve inlandsche wijze in het Lawa-gebied zullen gaan zoeken naar goud. Of die enkele expedities, als een noodschot uitgezonden nu men nagenoeg op het punt staat het Lawa-gebied te verlaten, een direct succes zullen hebben, valt natuurlijk nog te bezien.

Den maatregel op zich zelf juicht het blad evenwel toe, en zoude het zelfs oirbaar achten dien verder uit te strekken, door b.v. een honderdtal kleine goudontginners in de gelegenheid te stellen, hun geluk te beproeven, met bepaling dat het gevonden goud geheel of gedeeltelijk hun eigendom zal worden en extra belooningen zullen worden toegekend voor waardevolle aanwijzingen na hun verkenning van het terrein.

Mocht het gouvernement den afstand naar Lawa te groot achten voor een dergelijke proefneming, dan zou zij kunnen plaats vinden in het gebied benoorden Lawa, waar het voornemen bestaat de exploratie voort te zetten.

Bij nota van wijziging heeft de gouverneur voorgesteld op de begrooting voor 1907 een nieuw artikel op te nemen, waardoor bij aldien de gouvernements exploratie in het Oranje-gebergte even weinig bevredigende resultaten oplevert als thans werden verkregen, het geld voor de exploratie ter beschikking gesteld, verder zou kunnen worden besteed aan de exploratie van de streek tusschen Sara-kreek en Tapanahony, met name in het Lely-gebergte, waar te voren reeds bemoedigende resultaten werden verkregen, die echter wegens de bezwaren van het transport als anderszins een loonend bedrijf in den weg stonden, welke bezwaren zouden worden ondervangen bij doortrekking van den spoorweg.

Het spoorweg-vraagstuk voor Suriname zou dan niet meer beheerscht worden door de vraag of de schatten van het Lawa-gebied zulk een doortrekking wettigen, maar inzonderheid afhankelijk worden gemaakt van de quaestie, of de hulpbronnen van de door te trekken streek, in verband met de reeds bestaande ontginningen van de Compagnie des mines d'or een loonend spoorwegbedrijf in uitzicht stellen.

Zoude het geen aanbeveling verdienen, om nu reeds dezen weg in te slaan? Er waren tot ultimo 1905 omstreeks 350.000 gld. aan de Lawa-exploratie ten koste gelegd met tot dien vrij negatief resultaat, er zullen thans ongeveer 4 tonnen gouds daaraan zijn besteed. Ware het niet beter, het volle restant te besteden aan een, dan uitsluitend op het voorkomen van goud in de, door den gouverneur bij zijne vorengenoemde nota van wijziging bedoelde streek te richten onderzoek, waarbij dan op de eene of andere wijze wellicht de wenk van Onze West zou kunnen worden ter harte genomen.

Beter dan de gouvernements-exploratie in het Lawagebied tot nu toe, schijnt de nog in het leven te roepen bacoven-cultuur er voor te staan, nu Dr. van Hall uit New-York berichtte, dat de United Fruit Company aldaar zich in beginsel bereid verklaard had, de bacoven in Suriname op te koopen, en een inspecteur naar Suriname zou zenden.

De United Fruit Co. blijkt dus te dien opzichte goede verwachtingen omtrent de kolonie te koesteren. Ook in andere opzichten is Suriname in den vreemde nog verre van ten doode zijn opgeschreven. De Royal Mail wil haren dienst op Paramaribo hervatten, maar wenscht zich daarvoor de toezegging verzekerd te zien van 200 à 250 ton vrachtgoed per scheepsgelegenheid van Europa en Amerika, en een subsidie ui de koloniale kas — in eene te Paramaribo belegde vergadering werd van 5 tot 6000 dollars 's jaars gesproken.

Die subsidie-quaestie, waarop onder het bestuur van gouverneur Lely een weigerend antwoord volgde, moet aan het huidig bestuur alles behalve gelegen komen. De middelen vloeien nu nog minder dan in het afgeloopen ongunstige jaar — in de twee eerste maanden bleven de invoerrechten 23000 gld. beneden de opbrengst van het vorige jaar en 37000 gld. beneden het één zesde van de raming voor dit jaar.

Of het gezelschap nederlandsche tooneelisten, dat een bezoek aan Paramaribo en Curaçao beoogt hiervoor een goed tijdstip heeft gekozen? Wie weet, misschien valt het nog mee, en is het in hoofdzaak de koloniale kas, die noodlijdend is.

Van Vreemde Koloniën.

Militaire geheimen. Sedert eenigen tijd doen geregeld bekend de schepen der maatschappij Nederland de haven Singapore aan. De engelsche autoriteiten aldaar zijn uiterst bezorgd voor het bewaren der militaire geheimen, zoodat het b.v. verboden is om binnen 3000 yards van Fort Canning, het fort dat van uit zee duidelijk zichtbaar is op hoogen heuveltop, fotografische opname te doen. Verscheidene vreemdelingen zagen zich reeds tot hooge boeten veroordeeld, wijl bij aanhouding wegens overtreding van de verschillende verbodsbepalingen onontwikkelde platen in hun bezit bevonden werden, waarop bij ontwikkeling toevallig een stuk van een of ander fort van de plaatselijke verdedigingswerken zichtbaar werd. Een hongkongsch blad vestigde onlangs de aandacht der singaporesche autoriteiten op het feit, dat men te land zoo zorgvuldig de forten tegen opname door onbevoegden of ongewenschten bewaakte, terwijl het een overbekend feit was, dat aan boord der vreemde mailbooten bij het in en uitgaan van de haven legio van kodaks en camera's op de kust en de zich daarop duidelijk afteekenende verdedigingswerken gericht werden. Nu onlangs werd een franschman, een passagier van de Océanien, de heer Marchant te Singapore aangehouden wegens het nemen van kiekjes van de, bij uitstek zich daartoe leenende Cavenagh-brug, die evenwel binnen den kring van 3000 yards om Fort Canning is gelegen. De rechter, de heer Bryant, nam aan dat deze overtreding een toevallige was, maar een nog onontwikkelde plaat in de camera gaf bij ontwikkeling het beeld van Fort Blakan Mati te zien, waarvan de opname van uit zee dus aan boord van de Océanien en op fransch territoir had plaats gehad. Die plaat kostte den amateur-fotograaf 250 dollars (300 gld.) boete en in beslagneming van zijn camera.

Het dunkt ons dat het niet kwaad zou wezen, zoo de Nederland hare passagiers aandachtig maakte op de gevaren, aan het kiekjes nemen te en om Singapore verbonden. Wat nu aan een passagier van de Messageries overkwam kan morgen een passagier van de Nederland ondervinden.

Een landbouwcredietbank in Engelsch Indië. Wij ontleenen aan de Times of India het volgende:

„In zijne bij het debat over de begrooting gehouden redevoering stelde sir Denzil Ibbetson een belangrijken maatregel in uitzicht in de campagne om den landbouwer te bevrijden van de schuldenlast, die op hem drukt. Hij deelde mede dat de regeering een plan bestudeert tot instelling bijwijze van proef van een landbouwcredietbank waarvan het kapitaal door particulieren zou worden gefourneerd met rentegarantie evenwel van het gouvernement, welk voorbeeld bij welslagen waarschijnlijk in andere deelen van Indië navolging zou vinden. Dit plan is natuurlijk geheel iets anders dan de cooperatieve vereenigingen, waarvan men hoopt dat zij onder de huidige bepalingen in de kolonie wortel zullen schieten. Deze hebben evenzeer ten doel den spaarzin aan te moedigen als om den landbouwer in staat te stellen gemakkelijk aan geld te komen. De proef die het gouvernement op het oog heeft, geldt zuiver een instelling van landbouwcrediet, door het gouvernement te waarborgen, en ontleend aan lord Cromer's waardevolle politiek in Egypte. Er is plaats voor beide soorten van instellingen; maar het zal waarschijnlijk blijken dat het veld voor een landbouwcredietbank meer beperkt is dan dat voor cooperatieve crediet-vereenigingen. Zij die op zulk een bank naar het voorbeeld van Egypte aandrongen en niets anders, zagen waarschijnlijk het groote verschil over het hoofd tusschen de landbouwstelsels in beide landen. In Egypte heeft men goede seizoenen en minder goede oogsten, maar het volmaakte irrigatiestelsel maakt daar een algeheele mislukking van den oogst tot een feitelijke onmogelijkheid.

In Indië zouden de streken, waar hongersnood nog al eens voorkomt, weinig aantrekkingskracht oefenen voor het op touw zetten zelfs van een door gouvernements-garantie beschermde bank. Maar in dit land zijn uitgestrekte streken, met name in Birmah, Bengalen en Noord-Indië, even geschikt voor de operatiën van een landbouwcredietbank als Egypte. Hare werkzaamheden behoeven evenwel niet tot deze streken beperkt te blijven. Het experiment verdient te worden toegejuicht en wij twijfelen niet of de nieuwe bank zal met zorgvol optreden een nuttig middel blijken om den landbouwer van zijn schuldenlast te bevrijden."

Hier zij aan toegevoegd dat ook voor de Philippijnen de kans bestaat dat zulk eene bank als vorenbedoeld er wordt opgericht. Aan het amerikaansch Congres is toch voorgesteld om het gouvernement te Manilla te machtigen vergunning te verleenen tot oprichting eener particuliere landbouwcredietbank, met waarborg van het gouvernement eener rente, 4 percent 's jaars van het gestorte kapitaal en in totaal eene som van 200.000 dollars (500.000 gld.) niet te boven gaande. De International Banking Corporation te Manilla zou zich reeds bereid verklaard hebben om deze instelling te financieren.

De opstand in Natal. Het begint naar het blijkt te spannen in Natal, waar tengevolge van de invoering van een hoofdgeld van 14 shillings (8 gld. 40 cents) per jaar ontevredenheid onder de Kaffers begon te heerschen, zoodat de gewapende macht er bij te pas moest komen om de belasting te innen, waarop bij Byrnetown een klein gevechtje plaats had, dat nu in zijne gevolgen de geheele kolonie doet rillen en beven. Hoofden werden afgezet, een twaalftal oproerlingen gefusilleerd, en men meende daarmee en door inbeslagneming van de eigendommen der onwillige hoofden en vernieling hunner kraals reeds de rust te hebben hersteld, toen het bleek dat één hoofd Bambata, zich niet bij den toestand neerlegde en zijn aangewezen vervanger op het lijf viel en gevangen nam, en daarop met zijne getrouwen de bergen in vluchtte.

Men vreest voor ernstige complicatiën van de zijde der Zoeloes op de grenzen van Natal. Dinizoeloe, hun opperhoofd, zou aangeboden hebben tegen Bambata op te trekken, maar de natalsche regeering acht het toch geraden hare mobilisatieplannen, waardoor 'n 7000 man in het veld zullen worden gebracht, niet te laten varen.

De Aborigines Protection Society te Londen heeft der engelsche regeering verzocht, hare tusschenkomst te willen verleenen, dat de rijks-troepen gedurende de troebelen in Natal niet worden gebruikt om er de belasting te innen, en aan de officieren niet de macht wordt verleend, om gedurende dien tijd aan de inboorlingen hun land te ontnemen, hunne hoofden af te zetten of op andere wijze inbreuk te maken op de, aan de inboorlingen van Natal gewaarborgde constitutionneele rechten.

Verdere afrikaansche strubbels. In Duitsch Oost Afrika heet de opstand nu weer wèl, dan weer niet bedwongen. Intusschen heeft de gouverneur dier kolonie zich genoodzaakt gezien om in de streken, waar onlusten zich voordeden of nog voordoen, een passenstelsel voor niet-inboorlingen in te voeren, die daarbij een waarborgsom hebben te storten. Die maatregel is tegen de europeesche en indische kooplieden bedoeld, die door de levering van wapens en munitie het vuurtje van den opstand moeten hebben warm gehouden.

In Süd-West wordt nog immer gevochten. De engelsche buren beginnen in te zien, dat de onlusten daar, hoezeer den duitschen concurrent al die moeite volgaarne gegund wordt, niet nalaten kunnen hun invloed ook in het engelsche deel van Zuid-Afrika te doen gevoelen. In het begin dezer maand werden een 400 Hottentotten, mannen, vrouwen en kinderen, die op engelsch gebied uitgeweken waren door de Kaap politie naar Rietfontein teruggebracht.

Voor Frankrijk, dat ter conferentie van Algesiras vrijwel zijn zin kreeg ten opzichte van Marokko, schijnt Turkije in het hartje van het zwarte werelddeel eene verrassing in petto te houden. De Sultan, die het reeds met de Engelschen aan den stok heeft over de plaats met den zonderlingen naam Akaba, op de grens van Egypte en Klein-Azië, heeft het nu in zijn hoofd gezet, dat Kanem en Wadai tot het achterland van zijn tripolitaansch gebied behooren en Engeland niet het minste recht had om bij de verdragen van 1898 en 199 over die gewesten ten behoeve van Frankrijk te beschikken. Een militaire expeditie zou op het punt staan naar Kanem en Wadai te vertrekken, maar de fransche regeering heeft den padasja doen weten, dat het bedoelde bezoek beter achterwege bleef en door Frankrijk niet zou worden geduld.

Behanzin, de onttroonde koning van Dahomey, die zich in zijn ballingsoord op Martinique verveelde en misschien ook wel zich alles behalve op zijn gemak gevoelde met den Mont-Pelée voor z'n oogen, die zoo raar spoken kan, heeft vergunning bekomen wat dichter bij zijn vaderland te wonen, nl. in Algiers, waar hij de kleine ex-koningin van Madagaskar ook kan ontmoeten. De minister van koloniën, Leygues, achtte

het oirbaar te gelasten, dat Behanzin zoo spoedig mogelijk zijne reis zoude voortzetten, misschien wel om te voorkomen, dat hij te Marseille landgenooten zou ontmoeten en daarmee zou kunnen confereeren. Trots , waaraan die neger-koning zich tegenover zijne onderdanen schuldig maakte, moet hij toch in Dahomey nog verre van vergeten zijn en op een grooten aanhang kunnen rekenen. Behanzin heeft intusschen te Marseille de, daar onlangs geopende tentoonstelling bezocht, waar ook zijn voormalig rijk vertegenwoordigd is. De afrikaansche chabar-angin zal nu wel spoedig in heel Dahomey de mare verspreiden, dat de groote koning nog leeft — het lijkt ons niet onmogelijk, dat de Franschen daar nog eens nieuwe moeilijkheden zullen ondervinden.

Rubber in Bombay. De heele wereld plant rubber of zamelt oude fietsbanden en dergelijke op om in de behoefte te kunnen voorzien aan eene der grondstoffen voor de zich steeds meer en meer uitbreidende industrieën, waarbij de rubber een hoofdrol speelt.

In Ceylon, op het schiereiland Malakka, op Java en Sumatra wordt nu reeds met succes rubber gecultireerd en breiden de aanplantingen zich uit, wat wel noodig schijnt te wezen, met het oog op het gevaar van uitputting van het rubber-land bij uitnemendheid — de Para streek in Brazilië.

Het bombaysche gouvernement heeft nu ook besloten proeven te nemen met den aanplant van rubber in de provincie. In het Noorden komt de ficus elastica in de eerste plaats in aanmerking, terwijl in het Zuiden hoofdzakelijk met hevea proeven zullen worden genomen.

De Turken in Arabië. Men schrijft uit Aden aan de Times of India, dat de turksche regeering de noodzakelijkheid zou hebben ingezien van den aanleg van een spoorweg van Hodeida naar Sana, de operatiebasis voor de turksche troepen bij hunne actie tegen den opgestanen Imam. De approviandeering der troepen te Sana levert nagenoeg onoverkomelijke moeilijkheden op. Er zijn niet genoeg kameelen te bekomen om de voorraden van Hodeida naar Sana en van hier naar de, in het veld staande troepen op te voeren. De dieren vallen onderweg bij hoopen dood van honger en uitputting.

Een fransche en twee turksche ingenieurs waren te Hodeida aangekomen en hadden reeds een begin gemaakt met de opname van de naar Sana aan te leggen lijn.

Te Hodeida laat het turksche gouvernement door Italianen voor 180.000 gld. verbeteringen aan de haven aanbrengen, zoodat aan te nemen valt, dat men te Konstantinopel trots zware tegenvallers, als de nederlaag der troepen voor Sjahura, meent het met de opstandelingen wel klaar te kunnen spelen.

Irrigatie in Ceylon. De Times of Ceylon klaagt over de zonderlinge wijze, waarop ten aanzien van deze voor den landbouw in de kolonie zoo belangrijke quaestie wordt omgesprongen met de koloniale financiën. De fout schijnt hierin te moeten worden gezocht, dat waar men in Engelsch Indië te veel op de financieele resultaten lette, op Ceylon in eene andere richting werd gezondigd, door overdreven zorg voor den inlandschen landbouwer, waardoor groote werken werden aangelegd, die zoo goed als aan niemand ten goede komen. Een reservoir werd te Minneraya gebouwd, dat met 9 mijlen aan kanalen 20000 acres kan bevloeien, die nu zoo goed als geheel braak liggen.

Een kwade factor voor de irrigatie is de waterverspilling, waaraan de singhaleesche landbouwer zich schuldig maakt. In tegenstelling met elders, waar de rijst eerst op bibitvelden wordt gezaaid om daarna te worden uitgeplant, laat de Singhalees zijn heele land onderloopen, beploegt het dan en zaait de rijst uit, waardoor hij viermaal meer water gebruikt dan zijn collega elders.

Het irrigatie-departement en de bestuursambtenaren liggen in de kolonie voortdurend met elkaar overhoop wat natuurlijk ook al niet bevorderlijk is aan 'n goeden gang van zaken.

De Amerikanen op de Philippijnen. De Mindanao Herald van Zamboanga op Mindanao schreef het volgende:

„Amerikanen, zelfs in het eigen land, hebben niet het monopolie van burgerlijke deugden, maar zij zijn zulk een verlicht volk, en hun ambtsbevoegdheden zijn zóó beperkt, en het zoeklicht der publiciteit speelt zoo vrijelijk op een ieder, dat zij tehuis worden weerhouden van de kwade practijken, welke zij op de Philippijnen ongestraft kunnen plegen. Naar aanleiding hiervan weigeren diegenen onzer, die hier feitelijk van den beginne af hebben vertoefd en de resultaten onzer vestiging van nabij hebben gadegeslagen, beslist nog langer te gelooven, dat de Amerikaan, wanneer hem absolute volmacht wordt gelaten als hier, een haar beter is of zich meer om de rechten van anderen bekommert dan de Spanjaard, de Rus of zelfs de Turk. Wanneer wij het Phillippijnsche imbroglio op de keper beschouwen, zijn we zoo vrij te beweren, dat alle plannen op niet anders dan hersenschimmen neerkomen. Naar onze meening staan evenwel twee wegen open om ons uit de huidige moeielijkheden te werken, of de president benoemt een gouverneur; bona fide amerikaansche ingezetenen kiezen om de twee of vier jaren uit hun midden hoofden van departementen, die dan het Hoogerhuis uitmaken, terwijl in het Lagerhuis de vertegenwoordigers der Philippino's zullen zitting nemen, of men late de eilanden geheel aan de inlandsche bevolking, die waarschijnlijk niet minder voor zich zelve zal kunnen doen dan wij tot nu toe voor haar hebben gedaan."

Een laatste staaltje van de zelfzuchtige amerikaansche politiek is een besluit, waardoor aan de katoentjes uit de Vereenigde Staten op de eilanden een voorrecht wordt toegekend. De amerikaansche katoentjes zijn half zoo breed als die uit Engeland en Spanje ingevoerd. Van den beginne af was reeds een voorkeur tarief in het leven geroepen, waardoor de breede stoffen in verhouding dubbel zooveel moesten betalen. Men onderving dat tarief door het fabrikaat op de helft door te snijden. Het doel werd dus niet bereikt. Thans is bepaald dat alleen die stoffen op het voorkeur-tarief aanspraak hebben, die aan beide zijden een natuurlijken zelfkant hebben. Oom Sam komt evenwel nog bekocht uit, en heeft zich hiermee het monopolie der katoentjes nog niet verzekerd, want de duitsche fabrikanten, alsof ze geroken hadden dat zooiets komen moest, weven in het midden der voor Manilla bestemde stukken een breeden zelfkant, zoodat al komen ze nu ook doorgesneden het land in, toch aan den eisch is voldaan. Daar zal ook wel weer wat op worden gevonden.

INGEZONDEN

Rome, 20/4 1906.

Aan de Redactie van het Kol. Weekblad.
den Haag.

Geachte Redactie.

Reeds van plan over *toerisme* op *Java* een woordje in het midden te brengen, vind ik in bijgaand artikeltje overgenomen uit de Sumatra-Post dd. 17 Maart, eene gereede aanleiding, om aan mijn voornemen gevolg te geven, met beleefd verzoek, ook het genoemde art. hieronder een plaatsje tegeven:

„De „toelatingskaart."

In een zeer lezenswaardig artikel in de *Semarang Courant* wordt, naar aanleiding van de zaak Dijkstra, de wenschelijkheid betoogd eener wijziging van Staatsblad 1872 no. 38, dat voorschrijft, dat men voor vestiging in Nederlandsch-Indië een toelatingskaart moet aanvragen en, in geval men dit nalaat, het land kan worden uitgezet.

Het is duidelijk, dat men hier te doen heeft met een soort van „immigration act", die alleen mag worden gebruikt als een wapen tegen chevaliers d'industrie of schooiers, gewoonlijk betiteld als „undesirables". Dat het verouderde staatsblad zou worden gekeerd tegen personen als mr. J. F. Dijkstra, heeft de wetgever niet bedoeld, noch vermoed. Gelukkig is beroep toegelaten op den Gouverneur-Generaal, en dat deze in casu den resident der Lampongsche Districten ongelijk zou geven, was te voorzien.

Het heele Staatsblad is verouderd. Het herinnert aan den tijd, toen men passen noodig had om zich van het eene land naar het andere te kunnen begeven. Het is belachelijk, van touristen die Java's mooie blauwe bergen willen bewonderen, te vergen, dat zij vooraf naar een residentiekantoor moeten loopen om permissie te vragen in 't land te mogen blijven, en daarna nog een verlof moeten vragen om hun trip te maken. De vreemdelingen lachen ons uit. Waar ter wereld, behalve dan in Rusland, vindt men zulke kinderachtigheden?

Zeer terecht dringt de *Semarang Courant* er dus op aan, dat die verouderde rommel over boord wordt geworpen. Alleen enkele bepalingen, als een dam tegen de instrooming van berooide Chineezen en dergelijke proletariërs, hebben recht van bestaan.

Het ligt niet in mijne bedoeling de zaak uit te werken; alleen de aandacht te vestigen op een bron van inkomsten voor velen, op Java in de eerste plaats, die veel ruimer kan vloeien, dan thans het geval is.

Ik vraag: Hoe staat het met het toerisme op Java? Kan men er spreken van eenig vreemdelingenverkeer? Wordt er reclame gemaakt om dat verkeer te bevorderen? Wereldreizigers zijn tegenwoordig geen witte raven meer. Kan er niets gedaan worden om het verkeer van Ceylon via Singapore—Japan ook over Java te leiden?

Daarvoor moet reclame gemaakt worden over heel de wereld, vooral in Amerika, dat jaarlijks schatten uitgeeft voor reizen. De Amerikaan gaat ieder jaar verder van huis. De Engelschman volgt hem op den voet. Caïro, Egypte was vroeger jaren al een verre reis.

Nu gaat het naar Eng.-Indië, Ceylon, al of niet gevolgd door een thuisreis via Japan. Waarom niet ook Java in dat verkeer opgenomen? Er is genoeg, dat den vreemdeling daarheen zal kunnen trekken. Maar no. 1 is: bekendheid met reisgelegenheid, enz.

Ik verkeer veel met Engelschen en Amerikanen. De meesten hunner kennen „de visu" een groot deel van de wereld, weten van hooren zeggen, dat Java mooi is en belangwekkend. „It is a pitty that I have not been there" dat is de slotsom. Maak het de lui gemakkelijk; breng hen door overal verspreide Engelsche boekjes op de hoogte van reis-gelegenheid en seizoen, van prijzen, door foto's van mooie punten, door beschrijving van cultures, hef de eisch toelatingskaarten op, kortom: maak Java bekend door voortdurende reclame in de eerste plaats! —

Is hier voor „Oost en West" niets te doen?

Hoogachtend,

J. L. LEFÈBRE.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap. Dl. 56, 2e stuk.

Tettum—Hollandsche Woordenlijst, met beknopte spraakkunst, door A. Mathijsen.

3e Stuk. Het verhaal van den gulzigaard in het Tontemboansch, Sangireesch e Bare'e. Tekst, vertalingen en aanteekeningen uitgegeven door J. Alb. T. Schwarz en N. Adriani.

Mededeelingen van wege het Nederl. Zendelinggenootschap. Dl. 50. (1906). 1e stuk.

Land- en volkenkunde van Ned. Oost-Indië: Gebruiken der Bataks in het maatschappelijk leven (2e vervolg), door J. H. Meerwaldt. — Een en ander aangaande de Karo-Bataks (vervolg), door J. H. Neumann. — Een Vredesconferentie te Posso, door Ph. H. C. Hofman. — Uit de Zending: Verslag over de Kweekschool en Scholen in het ressort Madja-warna over 1904 door J. Kats. — Vijfde vergadering der Javaansche voorgangers in de Oost-Java Missie, gehouden te Madja-warna, 10 en 11 Januari 1906.

Teysmannia. 1906. Afl. 3.

Aanleg van den tuin, door H. J. Wigman. — Het nut eener rationeele grondbewerking I, door Jhr. L. de Savornin Lohman. — Mededeelingen betreffende de Caoutchoucultuur, XIV, door W. R. Tromp de Haas. — Extractie van Cocablad, door Dr. A. W. K. de Jong. — Het behoud van kiemvermogen bij Liberiazaden, door Pit. — Nematoden in Robusta-koffie, door Dr. P. J. S. Cramer.

De Indische Mercuur. 24 April 1906. no. 17.

Sumatra- en Borneo-tabak. — Humus als een factor van vruchtbaarheid van den bouwbodem, door Jhr. Mr. C. J. E. van Haeften. — Argenrone-zaad van Curaçao, door W. H. Bloemendal. — Kinabelangen op Java. — De geschiedenis van de »Standard Oil Company (vervolg). — Uit Consulaire Verslagen. — Verslagen van Maatschappijen, Enz. — Bijvoegsel: Officieele vergelijkende prijsopgave van de in de eerste vijf inschrijvingen in 1906 en 1905 verkochte Sumatra en Borneo-tabak (oogsten 1905 en 1904): — Technisch Bijvoegsel: Machinale oogst van suikerriet. Enz.

Eigen Haard. 21 April 1906. no. 16.

De officieren van het 19e Bataljon Infanterie in het bivak te Waıamponé, door Jot (met afbeelding). — Kong Ngie Tong (de Chineesche Vereeniging in Suriname) (met afbeelding), door X.

Maandbericht van het Ned. Zendelinggenootschap. April 1906.

Een vredesconferentie te Posso, door Ph. H. C. Hofman.

Orgaan der Nederl. Zendingsvereeniging April 1906.

Ziekenbehandeling, door H. C. Ruttink. — Over het Ziekenhuis te Tjideres, door J. Verhoeven. Enz.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie*

van f ....

den .... 190 .

Straat of gracht

....

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N⁰. 18. Donderdag 3 Mei 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 2.50
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Onze mooie tentoonstelling van Nederlandsch Oost- en West-Indische kunstnijverheid en huisvlijt behoort al weder tot het verleden. Het is wel jammer, dat zij nog niet een weekje langer heeft kunnen duren, want was het bezoek de eerste dagen slechts zeer matig, langzamerhand nam dit meer en meer toe. Toch hebben wij reden tot groote tevredenheid, want zeker heeft ook dit ons pogen weer iets mogen bijdragen tot vermeerdering der zoo zeer gewenschte algemeene belangstelling in onze overzeesche gewesten. Dankbaar erkennen wij, dat het succes mede te wijten is aan de welwillende hulp, die ons daarbij van verschillende kanten zoo gul werd verleend:

Maakten wij reeds de vorige week melding van de zoo zeer gewaardeerde bijdrage uit het Koninklijk Huisarchief, thans willen wij in de eerste plaats noemen de gulheid van den heer en mevrouw Verbrugge van 's Gravendeel en Leerambacht, die zoo goed waren ons hun prachtige manège-zaal, waarin al het tropisch schoon zoo heerlijk tot zijn recht kwam, voor dit doel ter beschikking te stellen. De medewerking van den heer H. Christoffel, die, niettegenstaande alle daaraan onvermijdelijk verbonden moeilijkheden en lasten, zijne fraaie collecties er voor in brikelen wilde afstaan, hetgeen ook anderen aanmoedigde hetzelfde te doen; die van de de leden der commissie van kunstnijverheid, in het bijzonder den heer en mevrouw Ph. Zilcken-Van Baak, die het geheel zulk een aantrekkelijk smaakvol aanzien wisten te geven, en van Mevrouw Ten Bosch Bosscher, die met haar staf van lieve, jonge helpsters het den bezoekers onder het genot van een kopje thee met Indisch gebak zoo gezellig maakte, en last not least, van de dagbladpers, die herhaaldelijk in zeer waardeerende, opwekkende artikelen het publiek op ons streven attent maakte. Hun allen zeggen wij hartelijken dank.

Van het Koninklijke Huis, zoowel van H. M. de Koningin, als van H. M. de Koningin Moeder en Prins Hendrik ontvingen wij bericht, dat zij tot hoogstderzelver leedwezen, wegens reeds vroeger vastgestelde plannen, verhinderd waren de tentoonstelling te bezoeken.

De Minister van Koloniën bracht er Zaterdagmiddag met zijne echtgenoote een zeer belangstellend, langdurig bezoek.

Het resultaat der opbrengsten, ten bate der arme koorts lijdende bevolking van Madoera zullen wij eerst de volgende week kunnen vermelden, wanneer alles opgeruimd en de verschillende onkosten verrekend zullen zijn. Intusschen kunnen wij nog mededeelen, dat ons voor dit doel, sedert de vorige opgave werd toegezonden:

door Mejuffr. K. te 's Gravenhage . . . . . ƒ 2.12

Laat ons verder ook in deze het beste hopen!

II. Van de Naamlooze Vennootschap Boeatan:

Jaarlijksche Algemeene Vergadering van Aandeelhouders, op **Dinsdag 15 Mei 1906**, des voormiddags te **elf uren** in het Lokaal der Vennootschap **Plaats 9**.

De punten van behandeling liggen van 3 Mei af, evenals de balans en winst- en verliesrekening met het Verslag der financieele Commissie, ter inzage ten kantore der Vennootschap (Plaats 9), alwaar ook, volgens art. 32 der Statuten, de aandeelen vóór of op 11 Mei zijn te deponeeren, tenzij houders ze ter vergadering medebrengen.

Voorstellen van aandeelhouders moeten, om in behandeling te te kunnen komen, volgens art. 34, vóór 1 Mei bij den Raad zijn ontvangen. *De Raad van Beheer.*

2e Jaarverslag van Boeatan.

Ten vervolge op ons Eerste Jaarverslag, uitgebracht 17 Maart 1905, hebben wij de eer thans het Tweede uit te brengen aan aandeelhouders en belangstellenden.

Als voornaamste financieele feit — blijkend uit de hierachter toegevoegde Winst- en Verliesrekening, indien vergeleken met de winst- en verliesrekening over 1903/1904 — treedt op den voorgrond, dat wel is waar in dit tweede boekjaar evenzeer verlies geleden werd, maar dat dit verlies aanmerkelijk minder is, dan voor het eerste genoteerd moest worden. Bedroeg toch het nadeelig saldo over 1903/1904 de som van ƒ 3478.33⁵, zoo is over 1905 een nadeelig saldo aanwezig van slechts de helft ongeveer, en wel van ƒ 1786.93.

Deze uitkomst mag geenszins ongunstig heeten. Zooals met alle jonge ondernemingen, zijn ook hier de eerste jaren de moeilijkste. Wij mogen dan ook met voldoening aanteekenen, dat in het afgeloopen jaar de onkosten-rekening ruim ƒ 900.— minder was, terwijl daarentegen de baten toegevloeid uit de winkelgoederen, uit de thee-exploitatie en uit de commissiereкening resp. ƒ 230.—, ƒ 270.— en ƒ 85.— hooger waren, of samen c.a. ƒ 600.— méér. Daarbij vermeerderde de inventaris-waarde onzer winkelgoederen over 1905 met c.a. ƒ 250.—, en bedraagt thans — getaxeerd, evenals bij het 1e boekjaar, naar den maatstaf van 60 pct. der vermoedelijke verkoopwaarde — ƒ 6393.26, tegen ƒ 6150.68 aan 't eind van het eerste boekjaar.

Dit vrijwel gunstige resultaat gaf ons vrijheid om in den loop van het tweede boekjaar gevolg te geven aan ons lang gekoesterd plan, om tot versterking van onzen omzet en tot verhooging der beteekenis welke de arbeid der Naamlooze Vennootschap Boeatan kan hebben voor de bevordering der nijverheid en kunstnijverheid van de inlandsche bevolking der Ned. Koloniën, — óók plaatsing te zoeken voor de 5e en 6e serie van ons statutair kapitaal, om op die wijze ƒ 10.000 te kunnen toevoegen aan de ƒ 20.000 waarmede in het eerste boekjaar gewerkt was. In den zomer van 1905 werden daartoe de voorbereidende maatregelen getroffen, die in September d.a.v. uitgevoerd werden.

Vóór wij echter den uitslag dezer bemoeiingen hier memoreeren, moeten wij tot groot leedwezen het belangrijke persoonlijke verlies herdenken, dat de N. V. Boeatan leed door het overlijden op 20 Augustus 1905 van haren Voorzitter van den Raad van Beheer, tevens Gedelegeerd Lid van dien Raad, den oud-kolonel der genie van het O.-I. Leger, G. E. V. L. van Zuylen.

Zijn heengaan was een zware slag voor Boeatan. Steeds onverpoosd arbeidzaam ten bate onzer Vennootschap, mocht hij wel het eerste moeilijke tijdperk van haar bestaan beleven, mocht hij ook zelve nog al de voorbereidingen treffen die de daareven genoemde uitgifte der 5e en 6e serie van haar aandeelenkapitaal vereischten, maar was het hem ontzegd het beheer der Vennootschap als Gedelegeerd Lid in handen te houden, ook nadat dit meerdere kapitaal Boeatan versterkt had.

Met groote erkentelijkheid zijn wij vervuld voor alles, wat de overleden Voorzitter, de heer van Zuylen, voor Boeatan van den aanvang steeds heeft willen doen, en heeft vermogen te doen. En ware het niet dat, na zijnen dood, zijne weduwe, Mevr. N. van Zuylen—Tromp, op eenparig verzoek van onzen Raad van Beheer zich bereid had verklaard om als Voorzitster te fungeeren, dan zou zeker het jeugdig bestaan van Boeatan — welke Vennootschap immers steeds in hoofdzaak afhankelijk zal zijn van vrijwillig zich aanbiedende en enkel uit liefde voor de zaak vrijwillig arbeidende krachten — zeer ernstig bedreigd zijn geworden.

Nu echter Mevr. van Zuylen—Tromp sinds de Vergadering van den Raad van Beheer op 5 Sept. 1905 zich bereid verklaarde in de plaats van wijlen haar echtgenoot op te treden als Voorzitster, tevens Gedelegeerd Lid van den Raad van Beheer, totdat de Algemeene Vergadering van Aandeelhouders, welke de beslissing heeft, deze keuze zal hebben goedgekeurd, en door hare goedkeuring bekrachtigd, mag de N. V. Boeatan met vertrouwen hare verdere ontwikkeling tegemoet zien.

Doch niet enkel het verlies van zijnen Voorzitter, den Heer van Zuylen, maar ook het niet minder smartelijk verlies van zijnen Eere-Voorzitter, den Oud-Gouverneur-Generaal van Ned.-Indië, Mr. J. W. van Lansberge, had de Raad van Beheer der N. V. Boeatan te betreuren. Hij overleed te Menton op 17 December 1905. Ook aan zijne nagedachtenis zij vanwege Boeatan warme hulde gebracht, daar hij het was die bij de oprichting onzer Naamlooze Vennootschap wel het allermeeste gedaan heeft om haar begin-kapitaal geplaatst te krijgen, of giften wist te verwerven te haren bate. Zonder zijne invloedrijke persoonlijke bemoeiingen ware het tot stand komen van Boeatan gewis niet zoo zeker geweest. Wij herdenken daarbij vooral ook met groote dankbaarheid, dat hij onze voorspraak meermalen was bij H. M. de Koningin, ons Haren steun wist te verzekeren, en dat hij meermalen ook voor ons geconfereerd heeft met den thans afgetreden Minister van Koloniën.

Terugkeerende tot den financieelen toestand onzer Vennootschap, mogen wij er op wijzen dat de uitgifte van de 5e en 6e serie van het Aandeelen-kapitaal een gedeeltelijk succes had. Van de ƒ 10.000.— die aangeboden werd, kon ƒ 4200.— worden geplaatst, terwijl nog ƒ 515.— aan giften binnenkwamen; te zamen ƒ 4715.—.

Dit gaf aanleiding om ons bij Adres dd. 21 December 1905 te wenden tot Z. Exc. den Minister van Koloniën, waarbij wij, ons er op beroepende dat onze Vennootschap zich o.a. ten doel stelt: „de vermeerdering van de welvaart der Inlandsche bevolking van Oost- en West-Indië door ontwikkeling van bestaande, of in 't leven roepen van nieuwe takken van nijverheid", Z. Exc. verzochten om van Regeeringswege te willen aanvullen wat ons van particuliere zijde voor deze kapitaalsvergrooting was verzekerd; om ons dus te willen aanvullen het ontbrekende bedrag van ƒ 5285.—. Hoewel behoorende tot de geschiedenis van het derde boekjaar, zij hier aangeteekend dat bij schrijven dd. 15 Januari j.l. Litt. A¹, No. 27, van den Minister van Koloniën antwoord werd ontvangen dat Z. Exc. de bedoelde som van ƒ 5285.— als post zal brengen op de Indische Begrooting voor 1907. Daar wij mogen vertrouwen dat de Volksvertegenwoordiging gezegden post zal willen goedkeuren, mogen wij op het oogenblik constateeren dat wij werken met een kapitaal van bijna ƒ 25.000.—, maar dat wij, naar gegronde hoop, aan 't eind van dit loopende 3e Boekjaar zullen kunnen werken met ons volledig kapitaal van ƒ 30.000.—. [1])

In de samenstelling van onzen Raad van Beheer kwam gedurende 1905 geen verdere wijziging, dan de boven reeds vermelde. Onze Thesaurier bleef de Heer A. H. G. Fokker, onze Secretaris de Heer G. P. Rouffaer, ons medelid de Heer Ph. Zilcken. Een groot gedeelte van den administratieven arbeid rustte daarbij op de schouders van onzen Thesaurier; de taak van den Secretaris werd echter, evenals in 't vorige jaar, aanzienlijk verlicht doordat Mevr. N. van

---

1) Nader heeft Z.Exc. de Minister van Koloniën bij Ontwerp van Wet dd. 21 April j.l. o. a. voorgesteld om de bovenbedoelde ƒ 5285.— nog te brengen op de Begrooting voor Ned.-Indië voor het dienstjaar 1906, en wel, blijkens de Memorie van Toelichting: „als subsidie in eens aan de Vennootschap („Boeatan") toe te kennen". Wij zijn den Minister van Koloniën onzen grootsten dank schuldig voor dit voorstel tot wijziging en verhooging der Indische Begrooting voor 1906, en mogen wel niet twijfelen of de Wetgevende Macht zal dit voorstel goedkeuren.

Zuylen—Tromp het grootste deel der zeer drukke correspondentie voerde.

Onze directrice van de doorloopende tentoonstelling, tevens winkellokaal, Mej. C. Loebèr, bleef zich met ijver en toewijding geheel geven aan hare taak. Van tijd tot tijd moest haar bijzondere hulp worden verleend, tijdens de St. Nicolaas- en Kerstmis-uitstallingen met name. Daartoe kon steeds beroep worden gedaan op de welwillende hulp van Mej. J. G. Tromp, en van Mej. H. W. van Baak, die ook bij tentoonstellingen buiten den Haag gaarne een goed deel van den arbeid op zich namen. Voor artistieke versiering als anderszins werd ook in dit boekjaar eenige keeren gebruik gemaakt der krachten van Mej. C. van der Hart.

Ons tentoonstellings- tevens winkellokaal bleef gevestigd in het perceel Plaats 9. Ook gedurende het tweede boekjaar kon daaraan, wegens gebrek aan plaats, nog geen monsterkamer worden toegevoegd.

Talrijke tentoonstellingen buiten den Haag werden door Boeatan in het afgeloopen boekjaar georganiseerd, in talrijke andere had zij, als mede-inzendster, een belangrijk aandeel. Het geldelijke welslagen daarbij was bijna steeds zeer bevredigend; en aan het voorname doel om langs dezen weg al meer en meer de publieke belangstelling op te wekken voor de producten der Indische nijverheid en kunstnijverheid, beantwoordden zij alle in groote mate. Zij zijn ontegenzeggelijk het beste propaganda-middel voor de belangstelling in het streven der Vereeniging „Oost en West", en de N. V. Boeatan.

Met een aantal correspondenten in onze koloniën, hoofdzakelijk natuurlijk in Ned. Oost-Indië, werd een uitgebreide briefwisseling gevoerd, en mocht van hunne zijde de meeste medewerking en behulpzaamheid, evenals in het eerste boekjaar ondervonden worden. Voeg daarbij de meerdere ervaring die ons deel werd in het beoordeelen van wat wèl, wat minder, of wat niet in den smaak viel van het koopende publiek in Nederland en in overig Europa (voorzoover Boeatan dit reeds kon bereiken), en het ligt voor de hand dat in dit tweede boekjaar de bestellingen met meer kennis van zaken gedaan konden worden, en dat daarbij kon worden gerekend op een kern van correspondenten in onze Indiën, aan welken wij hierbij onze hartelijkste erkentelijkheid betuigen voor al hetgeen zij wel voortdurend voor ons hebben willen blijven doen.

Zoo bevestigt zich allengs het arbeidsgebied van Boeatan, breidt het zich geleidelijk uit, stevigt zich in commercieel-geldelijken zin, en mag dus bij het ingaan van het derde boekjaar geacht worden in belangrijke mate te beantwoorden aan de gestelde taak: de bevordering en ontwikkeling van de nijverheid, huisvlijt en kunstnijverheid der inlandsche bevolkingen onzer overzeesche bezittingen.

Debet.	Balans op 31 December 1905.		Credit.
Diverse correspondenten	f 2062.03^{5}	Kapitaalsrekening	f 30.000.—
Winkelgoederen	" 6393.26	Diverse Consignatarissen	" 375.72^{5}
Onkostenrekening (Inventaris)	" 1000.—		
Thee-Exploitatie	" 1.—		
Diverse Debiteuren	" 824.53^{5}		
Kassa	" 70.56^{5}		
Publicatiën	" 1.—		
Beleggingen	" 2951.25		
Winst- en Verliesrekening	" 5265.26^{5}		
Aandeelen in portefeuille	" 5285.—		
Aandeelhouders	" 525.—		
Mevr. N. Van Zuylen-Tromp	" 95.06		
Scheurleer & Zoonen	" 5901.75^{5}		
	f $30.375.72^{5}$		f $30.375.72^{5}$

's-Gravenhage, 6 Maart 1906. *De Raad van Beheer*
FOKKER, *Thesaurier.*
G. P. ROUFFAER, *Secretaris.*

Winst- en Verliesrekening over 1905.

Aan Onkostenrekening	f 4253.80	Per Winkelgoederen	f 1773.20^{5}
Aan Publicatiën	" 246.70	Per Interestrekening	" 157.91
		Per Thee Exploitatie	" 500.—
		Per Beleggingen	" 24.99
		Per Commissierekening	" 257.46^{5}
			f 2713.57
		Nadeelig Saldo	" 1786.93
	f 4500.50		f 4500.50

's-Gravenhage, 6 Maart 1906.

De Raad van Beheer,
FOKKER, *Thesaurier.*
G. P. ROUFFAER, *Secretaris.*

Holland, de Inlanders en nog iets.

(*Aangeboden.*)

Wij herinneren ons nog levendig, dat in 1899 onze landgenooten met bevreemding de tijding vernamen, dat wij naar Holland zouden gaan. Het bericht van ons vertrek naar Nederland werd vooral door de Inlanders op de Oost- en Westkust van Sumatra druk besproken. Men betwijfelde het, of wij wel goed wisten, wat wij deden. De Maleische aristocratie te Medan en Langkat gaf ons zelfs den raad, van ons plan af te zien, „want", zeiden zij, „evenals in Indië zouden ook de Hollanders in Nederland den Inlanders maar schijnbaar goed gezind zijn."

Er waren vóór ons wel enkele Javanen in Holland komen studeeren, zonder den moreelen of financieelen steun van de Indische Regeering, maar hoewel van hooge Javaansche geboorte, hadden zij later niets dan teleurstellingen ondervonden. De onaangename ervaringen van wijlen den heer R. M. Ismangoen Donoe Winoto werden ons in overdreven afmetingen voorgehouden. Aan onzen vader werden waarschuwende brieven geschreven, waardoor zijn bezorgdheid werd gaande gemaakt.

Toen wij op onze doorreis op Java kwamen en, om onzen ouden vrienden een bezoek te brengen, in de Preanger, in Banjoemas, Bagelen, Djokjakarta, Soerakarta, Semarang en Pekalongen eenigen tijd vertoefden, vernamen wij bijna uitsluitend waarschuwende woorden en men deed alle moeite, om ons toch van onze voorgenomen „onderneming" te doen afzien.

Enkele onzer vrienden zeiden ons bovendien: „Ga liever naar Turkije of Cairo als je toch per sé Indië verlaten wilt. Naar Holland te gaan is nu nog „gevaarlijk" voor ons Inlanders; men zal U zeker onoverkomelijke moeilijkheden in den weg leggen. Zelfs in ons eigen land is het reizen bemoeilijkt, hoeveel te meer zal dit het geval zijn in Holland."

Zoo groot was het wantrouwen van de Inlanders nog geen acht jaren geleden.

Welk een geheel andere opinie heerscht nu in de Inlandsche maatschappij in Indië omtrent Holland!

Niet alleen dat in Holland nu — voorzoover wij weten — zeven Javanen, twee Maleiers, een Batak, en vier Indische Chineezen *uit eigen beweging* in het „gevaarlijke" land van vroeger zijn komen studeeren, maar bijna iedere mail brengt ons brieven, waarin geïnformeerd wordt naar het bedrag van het mee te nemen geld, om in Holland gedurende een bepaalden tijd te verblijven.

Dezen zomer zullen nog twee Amboneezen en twee Bandaneezen hier te lande komen, één der eerst genoemden om zijn medische studiën te voltooien en de andere „om met Hollanders in hun eigen land" kennis te maken.

Ook bij de Maleische aristocratie op de Oostkust van Sumatra en in de Westerafdeeling van Borneo bestaat nu veel lust om gedurende eenigen tijd in Nederland te vertoeven.

Wat kan toch de oorzaak zijn van deze rassche toenadering van de Inlanders tot hun „overheerschers", jegens wie zij, nog geen acht jaar geleden, zooveel wantrouwen koesterden?

Deze vraag kan hier gevoeglijk gesteld worden, want dit voor ons zoo verblijdend verschijnsel schijnt zich over g e h e e l Nederlandsch Indië te vertoonen en kan dus als een algemeen heerschend beschouwd worden.

De oorzaak daarvan moet in de eerste plaats gezocht worden in iets, dat een grooten invloed gehad heeft op de denkbeelden in de Inlandsche samenleving in Insulinde.

Was Holland vroeger voor de Inlanders een land, dat bewoond werd door een volk, dat zij beoordeelden naar enkele geprononceerde typen, waarmee zij vaak op minder aangename wijze in kennis kwamen, in de laatste jaren is hieromtrent een betere meening veld winnende.

Het schijnt, dat bij het tegenwoordige geslacht van het Indische volk nu ook deze opinie heerscht:

„Uitzonderingen bevestigen den regel."

Eenige jaren geleden hebben wij ergens medegedeeld, dat wij, kort nadat wij in Holland waren aangekomen, de ervaring opdeden, dat de Hollanders in Holland meer sympathie ons inboezemden, dan zij, die in Indië waren.

Dezen indruk ontvingen ook al onze landgenooten, die nog hier zijn of hier geweest zijn.

Wij herinneren ons nog levendig de met blijdschap geuite woorden van de prinsen van Asahan, toen zij pas in Holland kwamen:

„Inderdaad, wat ge gezegd hebt, (nl. dat de Hollanders in Holland beschaafder zijn dan vele hunner landgenooten in Indië), is waar. Groot, zéér groot is het verschil tusschen de menschen hier en ginds. Je hebt medegedeeld, dat de zeden en gewoonten van de Hollanders in Holland zeer verfijnd zijn, fijner dan onze adat en kebiasaan. Deze woorden willen wij thans onderstreepen."

En wat deelde de heer Baädella, hoofd der vreemde Oosterlingen te Banda ons mee, toen hij hier was, en wat schreef hij ons later nog eens, toen hij te Banda was teruggekomen:

„Ik heb altijd respect voor de Hollanders gehad; maar als de Hollanders in Indië waren, zooals zij in Holland zijn, dan zou ik voor hen desnoods water van de maan willen gaan halen." (Letterlijke vertaling.)

Een ander Inlander, die pas uit Indië gekomen was en op onze kamer in de Beerenstraat een Hollandsch officier ontmoette, zeide ons na diens vertrek: „Als de Hollanders in Indië allen als je vriend waren, welk een achting en genegenheid zouden wij hen dan niet toedragen."

Nog andere dergelijke, veelzeggende, spontaan uitgesproken meeningen, onder den invloed van de beschaafde en beschavende omgeving zouden wij hier neder kunnen schrijven, maar dit zij voldoende, om te bewijzen, dat o o k b i j d e I n l a n d e r s d e w a a r d e e r i n g h e t b e t e r l e e r e n k e n n e n o p d e n v o e t z a l v o l g e n.

Als wij ons nu afvragen, waaraan wij het te danken hebben, dat Holland nu beter bekend is geworden bij de Inlanders in Indië, om welke reden zij nu behoefte gevoelen, hun „overheerschers" te naderen, dan moeten wij voor ons verklaren:

óók aan de „Bintang Hindia", aan het blad dus, dat in den laatsten tijd zooveel pennen in beweging heeft gebracht, aan het blad, waarover zooveel bittere gal is uitgestort.

Wij hooren reeds onze collega's in Indië zeggen: „Eigen roem . . . . . ." met de hiermee samengaande hatelijkheden en spotternijen.

Het zij zoo, maar zeker is het, dat, indien de thans begonnen toenadering van de Inlanders tot hun „overheerschers" er toe bijgedragen heeft, dat het Indische volk de Hollanders als zijn welmeenende vrienden beschouwt en erkent, dat het tegenwoordige begrip

FEUILLETON.

In de binnenlanden van Sumatra.

DOOR

E. Baron BINDER-KRIEGLSTEIN.

Uit de *Kreuzzeitung* vertaald door *L. J. v. d. B. v. R.*

V.

Terwijl ik nog op den uitkijk sta, draaft een honingbeer zeer vergenoegd over het pad, ziet mijn manschappen wantrouwend aan en verdwijnt tusschen het hout. Niettegenstaande mijn verbod wilden zij toch schieten, maar de oude Atchinees ontraadde het hun, en bruintje kon ontkomen.

Wij gingen nu het hooggebergte in. De bergpassen werden steeds zeldzamer, de wanden al steiler, een tiental herten schrikten voor ons op — wij lieten ze rustig wegtippelen — en gingen bij een bron liggen, om te ontbijten. De kolonne voegde zich bij ons en wij waren juist gereed met ons landelijk maal, toen wij aan de overzijde van den bergpas een schot hoorden vallen en een kogel door de boomen suizen. Hei, hoe kwamen daar in de hoogte menschen? Schaffhauser was de eenige, die de kalmte bewaarde: »Wat zal er nu gebeuren? Een klewang aanval? Is alles hier?«

»Ja.«

Eenige Amboneezen zijn reeds aan den overkant en verschuilen zich achter de dikke boomen. Eensklaps roept een der manschappen: »De marechaussé zoo en zoo ontbreekt!«

Moet men dan 36 uren achter rhinocerossen loopen, beeren en herten laten ontsnappen om toch maar geen leven te maken, en dan, wanneer men gelooft het beest dicht op de hielen te zijn, dan — juist dan — moet zulk een domkop den weg verliezen en spektakel maken om gevonden te worden! . . . . .

De verwenschingen, die hem naar het hoofd werden geslingerd, zouden dan ook moeielijk een plaatsje hebben kunnen vinden in het poësie-album van een jonge dame. Verkeken was nu de geheele jacht, want thans zou het niet mogelijk meer zijn een neushoorn in te halen.

Wij verliezen meermalen het spoor der neushoorns, maar de Atjehers vinden het steeds terug — hoe zij dat aanleggen, is mij onverklaarbaar, want ik ben waarlijk niet blind, en toch wijzen zij op den vochtigen grond, op een bepaalde plaats, die er precies uitziet als de bodem daarnaast, en brommen dan hun zacht: »*badak*". Tegen één uur 's middags — na acht uren marcheerens — wordt de vlakke bergrug in 't Zuid-oosten door een steile helling afgesloten en zien wij aan den voet daarvan eene kleine beek, waarin versche, gele mest ligt, alsof de neushoorns dit expres gedaan hadden om ons op een dwaalspoor te brengen, daar men in het water bij deze temperatuur niet meer constateeren kan, hoeveel uur te voren zij daar langs getrokken zijn!

Daarom liepen wij maar door, gingen steil omhoog en wachtten op een kleinen afstand de kolonne af. Twee smalle paden voerden hier naar links en rechts om den bergpas heen, en ik wilde naar rechts afslaan, toen de Atjehers zich naar links wendden. Dertig meter hooger — eindelijk — eindelijk een bron in den leemachtigen bodem en daarnaast alle struiken bedekt met het kleverige vocht der neushoorns — de beesten waren dus hier ook gepasseerd en waarschijnlijk nog wel in de nabijheid.

Terwijl wij ademloos staan te luisteren, vernemen wij eensklaps, op twee honderd pas beneden ons in den bergpas, een luid gebrul. Het wordt steeds heftiger, woedender, duurt onafgebroken voort, groeit aan tot een alles-doordringend gehuil, waarop de Atjeher zegt: »Zij vechten met elkaar.«

Hoeveel Europeanen zouden er zijn, die vechtende olifanten bespied hebben?

Mijn marechaussees waren verdwenen, alsof de aardbodem hen verzwolgen had, de sergeant lachte verlegen en de Atjeher staat er met zijn fonkelende oogen doodkalm naar te kijken. Wat mij betreft — ofschoon de schrik mij om het hart sloeg — ik deed mijn best om ook een prettig gezicht te zetten, en zoo stonden wij, zonder een lid te veroerren, naar het gebrul, geraas en getier der reusachtige dieren te luisteren. Eensklaps stootte één hunner een woeste smartkreet uit, en na een herhaald gebrul, stortte het beest ter aarde.

Wij haalden diep adem. Zij hadden ons niet bemerkt — nu moesten wij hen ontwijken — want zij sloegen de richting naar ons toe in. Wij haastten ons naar de vechtplaats en vonden daar den grond geheel omgewoeld en met verscheidene groote plassen bloed bedekt. Van hier uit verdeelden zich de neushoorn-sporen, één der dieren was naar links, het andere in Zuidoostelijke richting gegaan. Wij bleven hier staan en zonden den Atjeher op verkenning uit. Een kwartier daarna kwam hij terug, de sporen waren duidelijk zichtbaar en wij trokken verder.

Wij moesten een twaalftal kleine bergruggen ter lengte van 10 of 15 meter passeeren, daarna liepen wij door

„overheerschers" uit het hart van de Inlanders zal zijn verdwenen en dat door toepassing van „Eendracht maakt macht" Indië een betere, rustigere toekomst is tegemoet gegaan, dan mag de Bintang Hindia veilig verklaren, dat zij in dezen moeilijken en bemoeilijkten arbeid haar aandeel heeft gehad.

Zooals wij boven vermeldden, hebben wij ons niet zonder aarzelen neergezet, om het bovenstaande te schrijven, omdat men ons mocht verdenken, dat wij gaarne zouden gewild hebben: „Es soll Victoria geschossen werden" voor de B. H.

Wanneer wij des ondanks er toe zijn overgegaan dit te doen, dan vindt dat zijn oorzaak hierin, dat er nog vele personen zijn, die in den steun, welken de Indische Regeering aan den heer C. B. verleend heeft, een onverdedigbare onbillijkheid zien.

Eenige maanden geleden schreven wij een brief aan een Javaan, die een h o o g e positie bekleedt bij het Inlandsch Onderwijs in Indië, waarin wij vroegen: wàt hij dacht van den te verleenen steun door de Indische Regeering aan de Bintang Hindia?

Ziehier wat hij ons o.m. schreef:

„Ik voor mij meen, dat het van de Indische Regeering zeer juist gezien is, aan de B. H. steun te verleenen. Door het Gouvernement toch zijn Lagere Scholen voor inlanders opgericht; in deze inrichtingen wordt de kiem van het intellectueele leven bij onze kinderen gelegd.

Maar als het intellect is ontkiemd, vindt het geen voedsel meer om te groeien. Met het Lager Onderwijs is de geestesontwikkeling van onze kinderen begonnen, maar daarmeee houdt ze ook tegelijk op.

„Litteratuur, om het inzicht te verruimen en het weten te vermeerderen, bestaat voor onze jongelui niet. Door het Gouvernement zijn alleen schoolboeken uitgegeven.

„Uit het door U geredigeerd blad nu kunnen onze jongelui weten, wat er alzoo buiten hun gezichtskring is voorgevallen niet alleen, maar zij kunnen er tevens ook wat uit leeren.

„Nogmaals zeg ik U, dat ik en met mij vele Inlandsche ambtenaren het billijk vinden, dat het Gouvernement de B. H. steunt."

Op onze vraag, of het niet beter ware, dat de Regeering zelf een blad ging uitgeven in den trant van de B. H., schreef onze vriend:

„Ongeveer twintig jaren geleden werd te Poerbolinggo een tijdschrift voor Inl. onderwijzers uitgegeven onder den naam van „Soeloeh Pengadjar". Om de Inl. onderwijzers aan te moedigen, aan dit blad mede te werken — het maandblad kostte maar *f* 3 's jaars — toonden vele autoriteiten op het gebied van Inl. Onderwijs groote belangstelling in het welslagen van het tijdschrift door hooge premies uit te loven voor de meest verdienstelijke medewerkers. In het eerste jaar verheugde het blad zich inderdaad in de medewerking van honderden onderwijzers. Toen evenwel de premies waren toegewezen, trokken de onderwijzers, die geen premie hadden gekregen, zich langzamerhand terug.

„Zij durfden voor het abonnement niet bedanken, maar betaalden eenvoudig de abonnemenlsgelden niet, om zoo tevens te laten zien, dat zij het bedrag *f* 3 's jaars niet konden missen.

„De Soeloeh Pengadjar werd eenige jaren later opgedoekt en een ander blad trad daarvoor in de plaats, dat echter niet op vele lezers kon bogen. Gij zult vragen: waarom de Inl. onderwijzers het blad, dat speciaal voor hen was opgericht, niet waardeerden, zooals het dat verdiende?

„Het antwoord hierop is: dat de onderwijzers in het bestaan van het blad e e n c o n t r o l e v a n h e t G o u v e r n e m e n t zagen, want de leiding van het tijdschrift was in handen van de Europeesche onderwijzers aan de Kweekschool voor Inl. onderwijzers te Poerbolinggo, die men verdacht, dat zij den inspecteur vnn het Inl. Onderwijs op de hoogte brachten van de kundigheden der Inl. onderwijzers, die aan het blad meewerkten. Er heerschte toen een verkeerde opinie in de Inl. onderwijzerswereld, nl. dat het abonnement op de „Soeloeh Pengadjar" de verplichting meebracht, om aan het blad mede te werken.

„Daar vele artikelen, door de onderwijzers toegezonden, niet geschikt waren voor opname, vele gegeven antwoorden op de vragen in de „Vragenbus" niet goed gekeurd konden worden en het gebruiken van een „nom de plume" niet kon beletten, dat de Inspecteur den naam van den schrijver wist — immers de redacteur was ook ondergeschikt aan dezen autoriteit — vonden vele onderwijzers het geraden, dat de Soeloeh Pengadjar niet meer uitgegeven werd."

Naar aanleiding van dit schrijven hebben wij aan een twintigtal ons bekende dokter djawa's een brief gezonden, om te vragen, hoe het met het „Tijdschrift voor Inlandsche Geneeskundigen" gesteld was, dat op initiatief van Prof. dr. C. Eijkman, vroeger directeur aan de Doctor-djawaschool, opgericht op kosten van het Gouvernement uitgegeven was en thans onder redactie staat van den tegenwoordigen directeur van de „School tot opleiding van Inl. artsen."

De vorige mail bracht ons het laatste antwoord op onzen brief. Uit die antwoorden bleek, dat het tijdschrift niet op die waardeering aanspraak mag maken, welke de oprichter zich had voorgesteld. Velen schreven ons: „als ik het betalen moest, dan nam ik het tijdschrift niet. Er zit geen leven in. Het is saai en droog. De meeste van mijn collega's zijn daarom geabonneerd op een of meer geneeskundige tijdschriften, die in Holland worden uitgegeven."

Op onze vraag, of het tijdschrift een band heeft doen ontstaan tusschen de oud-leerlingen van de Geneeskundige School en hun gewezen directeur, antwoordden ons enkelen: „ik ben blij, dat ik buiten zijn invloed ben."

De uitgave van een blad door de Regeering zelf is dus op grond van het bovenvermelde niet raadzaam. Diezelfde misplaatste vrees, welke de Inl. onderwijzers hadden, toen de „Soeloeh Pengadjar" bestond, kan de oorzaak worden, dat het blad zich niet zal kunnen verheugen in medewerking van vele schrijvende Inlanders, die voornamelijk uit ambtenaren bestaan. En zónder deze medewerking k a n het blad niet veel gelezen worden; het wordt dan „saai en droog."

Wij voor ons zijn thans van meening, dat het bovenstaande van zeer overwegenden invloed moest geweest zijn, voordat de Indische Regeering den stap deed, den heer C. B. den verkregen steun te verleenen.

Dit is duidelijker, wanneer wij het volgende citeeren uit een der brieven van den heer C. D.:

„Wij hebben heden met den Gouvernementssecretaris geconfereerd. Op deze conferentie werd de mededeeling gedaan, dat het renteloos voorschot is gegeven, om het „Kantoor Bintang Hindia" te Bandoeng in staat te stellen een Bijblad uit te geven, waarin mededeelingen van de Regeering worden opgenomen."

Eindelijk vermelden wij hier nog, wat een aanzienlijke Javaan ons o. m. schreef over den veel besproken steun:

Waar de intellectueele ontwikkeling niet plaats kan hebben zonder litteratuur, vinden wij het juist gezien van de Regeering, als zij een door de Inlanders veel gelezen blad steunt; zij toont dan, dat ze het werkelijk meent met de in den laatsten tijd veel besproken ontwikkeling van den Javaan. „De intellectueele ontwikkeling van den Inlander" is immers een voorwerp van den aanhoudenden zorg der Regeering (zie Regeerings-Reglementen van N. I.).

Het zou natuurlijk beter geweest zijn, als de Javanen zelf zorgden voor hunne litteratuur, zonder

het kreupelhout verder, — zeer voorzichtig — de oude Atjeher vooruit, dan ik, de sergeant, twee Atjehers, drie marechaussees en op 30 meter afstand de kolonne. Maar daar wij meermalen moesten blijven staan om het spoor weder te herkennen, sloot de kolonne zich langzamerhand bij ons aan, tegen dat de avond begon te vallen, en het tijd werd om te rusten.

Met weik een weemoedige verrukking denk ik nog steeds terug aan deze heerlijke bivaks in 't gebergte van Atjeh! De sergeant was het niet met mij eens om in het oerwoud te kampeeren en wilde altijd de vlakke weiden opzoeken, hoofdzakelijk om op zijn hoede te kunnen zijn voor wilde dieren, want zelfs in deze woeste natuur verdwalen de inboorlingen haast nimmer, en toch kon men geen enkel spoor ontdekken, dat hier ooit menschen waren geweest. In de eerste plaats gaan de Atjehers uit angst voor de tijgers nooit op ongebaande wegen, en wanneer zij al in deze streken doordringen om lianen of heilzame kruiden te zoeken, maken zij kenteekenen aan de boomen om den weg terug te vinden, want het valt lastig zich te orienteeren in dezen warwinkel van bergpassen, van waar uit men nooit de zon kan zien.

Een cirkel van vuren werd rondom onze legerplaats aangelegd — de lantarens zoo hoog gehangen, dat zij ons kleine bivak spaarzaam verlichtten, en daarop vielen wij, na veertien uur marcheeren, in vasten slaap. Muskieten waren hier niet — geen geschreeuw van vogels drong tot ons door — slechts een zeer zachte trilling in den bodem; van voren aan de lichtgrens zaten doodstil twee kleine, gele mannen op hun hurken, de Amboneesche marechansses in wachtgewaad, met de karabijnen in de hand — overal diepe, doodsche stilte.

Bij het aanbreken van den dag, trekken wij weder verder op het voetspoor der neushoorns, maar de regen had deze gedeeltelijk uitgewischt en daarom moesten wij de vervolging al spoedig opgeven.

Naar het Westen lag nog een uitgestrekt gebergte, dat ons voor ditmaal te ver scheen, daar wij slechts voor twee dagen meer rijst hadden, en wij daar toch zeker geen olifanten zouden aantreffen. Wij besloten dus naar Bjäng af te dalen en marcheerden van 's morgens 6 tot 's middags drie uur, vóórdat wij in de vlakte kwamen.

Daar had ik nog gelegenheid een gordeldier te zien loopen en toen wij op de hoogte van Tatahis waren, vonden wij een groote woonplaats van olifanten en neushoorns.

Daar wij 's middags om drie uur maar 20 K.M. meer van Seulimeum verwijderd waren, besloten wij daar heen terug te keeren, doorkruisten de hoogvlakte — een steppe ter lengte van twee mijlen — die tien jaar geleden nog een rijstveld was, en kwamen tegen het vallen van den avond in het kleine fort aan.

Maar, hoe zagen wij er uit! Onze kleeren in flarden, schoenen, die met touwtjes aan onze voeten waren vastgebonden — allen dood-op van de lange marschen, die achter ons lagen. Wij waren blij, dat wij nu onder dak waren en ik reed den volgenden dag naar Koeta Radja terug om wat uit te rusten en een nieuwen voorraad levensmiddelen op te doen.

Het was Zaterdagavond, toen ik er aankwam, en Zondags speelde in het »Vredespark« de muziek van het 1e bataillon — niet mooi — maar het was toch muziek, die aangenaam aandeed. Behalve de koloniale soldaten waren er nauwelijks dertig Europeanen officieren en ambtenaren met hun vrouwen en een dozijn kinderen in Koeta Radja. Ik dronk in de avondschemering met den resident in de best mogelijke stemming mijn glas malaga, toen ik eensklaps een moe, krampachtig gevoel in mijn beenen bespeur. Ik ga naar huis, neem chinine, en leg mij ter ruste. Nadat ik drie dagen lang met $40\frac{1}{2}^{0}$ koorts in mijn hotel had gelegen, zei de dokter mij, dat ik typhus had en naar het gebouw voor besmettelijke ziekten moest worden getransporteerd.

Deze episode uit mijn reisavonturen was voor mij niet aangenaam, maar toch hoogst interessant, omdat ik daardoor een gebied leerde kennen, waarop de Hollanders bepaald eenig zijn.

Een treurige uittocht was 't voor mij uit het hotel — een kleine tent aan een bamboesstang wordt door negen soldaten gebracht; een stevig, kranig Belgisch korporaal, neemt mij in zijn armen en draagt mij weg, en aan de deur staan dames, wier meewarige gelaatstrekken schijnen te zeggen: »Nu is het zeker gedaan met hem.«

En ik zelf geloofde toen werkelijk ook, dat het met mij zou afloopen, want, daar ik al zoozeer verzwakt was door al mijn vermoeienissen, kon ik mij geen illusies maken, dat ik de ziekte zou kunnen weerstaan. Maar na verloop van zeven dagen, waarin ik onafgebroken ruim 40° koorts had gehad, zoodat ik zóó uitgeput was, dat ik eigenlijk naar den dood verlangde, bleef de koorts eensklaps weg, en na verloop van drie dagen kon ik al weder even opstaan, en het lazaret eens opnemen. Iets dergelijks heb ik nog nooit gezien, zelfs de voortreffelijkste Engelsche hospitalen halen daar niet bij.

(Wordt vervolgd.)

hulp van de Regeering. Dit zal voorloopig niet kunnen geschieden, omdat wij geen gelegenheid hebben, de pennevruchten van ons volk naar behooren uit te geven.

De Indische uitgevers zijn zonder uitzondering Hollanders, die onze taal niet kennen. Vandaar, dat zij de hun aangeboden manuscripten alleen willen uitgeven, wanneer de schrijvers tevreden zijn met hun naam gedrukt te zien. Van geldelijke belooning willen zij niet weten.

Een geldelijke aanmoediging om te schrijven bestaat dus voor ons volk nog niet."

Wij meenen hierboven uitvoerig genoeg geweest te zijn, toen wij wilden bewijzen, dat er o.i. gegronde rede nen bestaan hebben bij de tegenwoordige Indische Regeering, die, zooals men weet, de intellectueele ontwikkeling van het Indische volk met ernst wil bevorderen, om de Bintang Hindia, die over geheel N. I. gelezen wordt, te steunen.

Nu blijft nog alleen de vraag over: of de B. H. het blad was, om gesteund te worden? Deze vraag kon natuurlijk een punt van ernstige bespreking geweest zijn, als er andere bladen waren, die met de Bintang konden concurreeren. Maar zoo'n blad bestaat niet en naar onze overtuiging zal het voorloopig ook niet komen.

Ook het verleenen van vrij porto is een belangrijk punt van bespreking geweest in de Indische couranten. Ook dit werd der Regeering kwalijk genomen.

Wij voor ons vermeenen, dat dit voorrecht een noodzakelijk gevolg is van het verleenen van een renteloos voorschot.

De Bintang Hindia toch wordt door zijn Indische Bijblad, dat voor de Regeeringsmededeelingen bestemd is, zwaarder van gewicht, waardoor de porto verdubbeld moest worden. Wat dit beteekent voor een blad met een groote oplaag, behoeven wij hier niet nader uiteen te zetten.

Wij zijn er zeker van, dat de heer C. B. het renteloos voorschot geweigerd zou hebben, als hij geen vrijdom van porto daarbij had kunnen krijgen, want zijn onderneming „Kantoor Bintang Hindia" te Bandoeng zou in casu niet langer dan zes maanden meer hebben kunnen bestaan.

Met het bovenstaande hopen wij aan het verzoek van de Presidente van O. en W., ons verleden jaar gedaan: om een en ander van ons standpunt uiteen te zetten, te hebben voldaan.

ABDUL RIVAI.

Amsterdam, 16 April 1906.

Pers-kroniek.

Inhoud: Nog steeds het „lasterlijk Curaçao-artikel" in Neerlandia": P. L. N. in de Maasbode over de verklaring door de redactie aan Neerlandia gegeven inzake de opname van het dit-veel besproken opstel. — Over „Pers en Bestuur" door Blanda in De Controleur. — De voorgeslagen regeling om te voorzien in het te kort aan rechterlijke ambtenaren in Ned.-Indië veroordeeld door de Nieuwe Courant.

In de roomsch-katholieke pers nog maar steeds artikelen vol verontwaardiging over het Curaçao-opstel in *Neêrlandia*.

Verleden week maakten wij melding van hetgeen *De Tijd* er over te zeggen had, ditmaal noemen wij de *Maasbode*, waarin P. L. N. nog een boos woordje aan het adres van de redactie van *Neêrlandia* richt, omdat zij slechts gereserveerd schuld bekend heeft.

Eigenlijk had de redactie den schrijver van het »lasterlijke artikel« niet alleen finaal den bons moeten geven, maar ook nog een afstraffing moeten toedienen. De booze P. L. N. is zelfs zoo vriendelijk aan *Neêrlandia* voor te schrijven, in welke bewoordingen dit had kunnen geschieden, en merkt vervolgens op, »dat het orgaan dit best had kunnen doen, omdat het groepsbestuur der Antillen toch al zijn vertegenwoordiger alhier had afgezonden«. Ergo, had het »eerherstel« van Curaçao steviger kunnen zijn.

»Neerlandia", zegt de schrijver in de Maasbode,« kon hare gastvrijheid aan het lasterlijk opstel niet goed maken met te zeggen: »een beroep op zijn [Curaçao's] oude geestkracht, als van den ongenoemden schrijver, kan zijn vrucht dragen. Heeft deze misgetast, wordt werkelijk op 't eiland alles gedaan, wat mogelijk is, tot versterking en uitbreiding der stoffelijke en geestelijke welvaart, wat is dan verloren? Het zal immers blijken! Alles zal immers blijken, wat in de kritiek onhoudbaar is."

Als de ongenoemde schrijver niets anders gedaan had, dan een beroep op de oude geestkracht, en de mogelijkheid bepleit van herleving der welvaart uit eigen bronnen, dan zou niemand reden gehad hebben zich over hem te beklagen. Doch er is door dien schrijver veel meer gedaan. Hij heeft de Curaçaoenaars gesmaald, bespottelijk en hatelijk gemaakt voor de Nederlanders. Hij heeft nooitgehoorde, valsche beschuldigingen tegen een der beste bevolkingen der Antillen geslingerd in een tijdschrift, dat in bijna 10.000 exemplaren over den aardbol wordt verzonden.

»Daar had de vertegenwoordiger der groep tegen moeten protesteeren met alle kracht, die in hem was. Hij had moeten eischen, dat de ongenoemde schrijver enkel zou aantoonen, dat er van den landhouw meer te hopen valt dan men denkt, dat hij de middelen zou aangeven om het Nederlandsch te verbreiden. Dat zouden belangrijke onderwerpen geweest zijn, hoewel hoogstwaarschijnlijk van weinig nut onder behandeling van een vreemdeling, (gelijk nu blijkt), die Curaçao maar bijna uitsluitend van hooren zeggen kent, en op Curaçao n. b. voor een zeeofficier wordt aangezien. Een vroegere zee-officier, een zekere Junius heeft zich ook eenmaal vergrepen aan de bevolking van St. Martin, zoodat men wel weet hoe lichthartig sommigen hunner over den goeden naam van een volk denken.

Hoe het zij, men zal op Curaçao blijde zijn, dat de schrijver niet tot de bevolking behoort. Achteraf gezien was het ook haast onmogelijk, dat een Curaçaoenaar iets dergelijks kon neerpennen. 't Is te bar, te onwaar, te wreed.

Was een zoon van het eiland er de auteur van, wie hij ook geweest ware, dan hadden velen gedacht, ook bij de permanentste en meest algemeene tegenspraak: nu ja, er zal wel veel van waar zijn; hij kan 't weten, hij kan achter de coulissen kijken; hij heeft in een onbewaakt oogenblik eens een kijkje gegeven in hun intiem leven, en wat men daar zooal over Nederland denkt.

Doch dit is nu uitgesloten. We hebben te doen met de ontboezeming van een vreemdeling, die op Curaçao in verkeerde handen gevallen is, die den gouverneur heeft willen bijspringen in zijn politiek, en het alleronhandigst gedaan heeft.

»Neerlandia« heeft wel eenige voldoening geschonken aan de R. K. geestelijkheid op 't eiland, maar de burgerij en de negers hebben nog weinig eerherstel ontvangen." —

Die arme gouverneur van Curaçao moet het maar ontgelden! Hij wordt er altijd met de haren bijgesleept. Als hij zelf de schrijver van het artikel was geweest, had hij er niet meer over kunnen hooren.

Zou de gouverneur er nu maar niet uitgeschakeld kunnen worden?!

***

Dat er zooveel ongerechtigheden in Ned. Indië kunnen plaatsgrijpen, wijt Blanda, die, naar 't schijnt weder geregeld aan de *Controleur* medewerkt, aan het verouderde indische drukpers-reglement. In een artikel, dat tot opschrift draagt: »Bestuur en Pers« noemt hij een geheele serie ongerechtigdheden op, die in Indië zijn voorgekomen en waarbij gebleken is, dat het bestuur totaal onkundig was van de toestanden, welke het diende te beheerschen.

Eerst wanneer er uit een zaak »sensationeele copy« voor de dagblad-schrijvers was gegroeid, kwam de regeering langzamerhand van de mistoestanden op de hoogte.

Onze Indische bestuursambtenaren, zegt »Blanda«, zijn ignoranten. D. w. z. in zoo verre: Kleinigheden, futiliteiten ontsnappen gemeenlijk niet aan hun spiedende oogen, maar terwijl zij naar muggen speuren, trekken de kemels langs hen heen. Die gevallen van Gedangan, Kenajan en Madoera zijn analoog. Ze zijn niet onder den dekmantel gebleven, omdat het ten slotte met de toestanden al te zeer de spuigaten uitliep. Maar honderd andere zijn er, die »getoetoept« blijven, omdat het verloop er van veel minder sensationeel is, gevallen, die het niet tot een vuurpijl kunnen brengen, maar die niettemin den kleinen man alweer het loodje doen leggen.

De hoogere inlandsche ambtenaren weten wel wat er gaande is, weten wel als 't spant, spookt of broeit, maar houden niet van soesah. Zij weten wel waarom. Ze rapporteeren aan 't Europeesch bestuur liefst, dat alles *pour le mieux* is in hun ressort, en daarom verwachten zij ook van hun inferieuren — ieder op zijn beurt en naar zijn rang — dat er gunstig gerapporteerd worde. Die lagere inlandsche ambtenaren weten dus wel wat hun te doen staat.

En de Europeesche ambtenaren? Ook zij willen gunstig rapporteeren — ieder op zijn beurt en naar zijn rang — rapporteeren naar boven, naar de hoofdplaats der afdeeling van het gewest, naar Batavia en Buitenzorg. En Batavia en Buitenzorg moeten alweer rapporteeren en adviseeren, en rekenschap geven aan Plein en Binnenhof, die 't zich liefst ook maar zoo gemakkelijk mogelijk maken. Zoo sluit de zaak als een bus. De inlandsche bevolking — daarop komt de koloniale leer aan — is sober in haar behoeften, kan dus met weinig toe; zij is tevens van een konijnennatuur: creveert zij door camaliteiten, ze groeit wel weer aan. The survival of the fittest, nietwaar?

Wat de groote fout is?

Dat is dit: hat Indisch bestuurscorps valt, krachtens de verouderde strafwet — het Drukpersreglement — te zeer buiten de contrôle en de critiek der publieke opinie.

Dit zijn wij met den heer K. Wybrands in 't Ind. »N. v. d. D." van 12 Maart j.l. volkomen eens.

De strafbepalingen op den laster houdt den heeren van 't gezag de beschermende hand boven 't hoofd. Zij zijn onkwetsbaar gemaakt, in veiligheid gebracht tegen beduimeling door de publieke meening en haar dienaren. Dat is de vloek, die op Indië rust. Ze mogen niet op de teenen getrapt, niet op de vingers getikt worden die bestuurs- en gezagsmenschen, ook niet als zij hun werk niet goed doen, hun plicht verzuimen, den boel in 't honderd doen loopen, den kleinen man tot wanhoop of erger brengen; want dan stelt men hen bloot aan den haat en de minachting der ingezetenen en zichzelf (tot het bewijs wordt men niet toegelaten) aan gerechtelijke vervolging. Heerlijke toestanden! —

Men zou eens zien hoe in Indië veel anders en beter zou worden, als ook daar vrij uit gesproken en geschreven mocht worden.

Het bewijs?

Zie, hoe men op Madoera warm loopt en alles in de weer is, nu het schandaal daar publiek domein geworden is.«

En elders merkt »Blanda« op:

»Gruwelen-jager Boissevain, die nog onlangs een spotprent gaaft op de zonden der Engelschen in Zuid-Afrika, sla uw slag!«

Hier zal wel niet veel van komen, daar het steeds gebleken is gemakkelijker te zijn: in een andermans tuin het onkruid te wieden, dan zulks op het eigen erf te doen. In dit opzicht hebben *Times* en *Handelsblad* elkander niets te verwijten. Overigens zal de opmerking van den schrijver over de malle prent van het *Handelsblad* wel door velen gedeeld worden. Het was inderdaad meer dan misselijk! —

***

In Indië bestaat sedert geruimen tijd een aanmerkelijk tekort aan rechterlijke ambtenaren. En nu is de Indische regeering op het denkbeeld gekomen gedeeltelijk in dit tekort te voorzien door benoembaarstelling tot rechterlijke ambtenaren van de z.g. »burgerlijke ambtenaren«, die in de rechten zijn gepromoveerd en, bepaaldelijk voor den bureaudienst, vóór eenige jaren naar Indië waren uitgezonden, zonder dat zij het Staatsexamen (»Groot-ambtenaars«) of faculteits-examen hadden afgelegd.

Aangezien echter alleen doctoren in de rechtswetenschap, die aan een van genoemde examens hebben voldaan, dan wel minstens vier jaar in Indië de rechtsgeleerde praktijk hebben beoefend, tot rechterlijke betrekkingen aldaar benoembaar zijn, moest in het onderhavige geval van de betrekkelijke wetsbepalingen dispensatie worden verleend. Het verzoek nu om die dispensatie is door de Indische regeering aan het Opperbestuur gedaan, dat echter ter zake nog geen beslissing heeft genomen.

De *Nieuwe Courant* deze maatregel besprekende, kon die oplossing niet gelukkig noemen: 1° omdat er op die manier »minder wetenschappelijke elementen« — prettig voor de H.H. ambtenaren«, die hier bedoeld worden! — in de rechterlijke macht zouden gebracht worden, en 2° omdat de promotiekansen van hen, die thans voor het faculteitsexamen studeeren, er door benadeeld zullen worden.

Immers waren deze ambtenaren in spe een paar jaar geleden uitgestuurd, zonder het vereischt-faculteitsexamen gedaan te hebben, dan zouden zij nu niet onder aan den ranglijst komen te staan van de heeren, die eventueel van de dispensatie profiteeren.

Dat is dus niet zonder bedenking Intusschen blijft er een te kort aan rechterlijke ambtenaren, zegt de *Nieuwe Courant*, die daarom voorstelt een middenweg te bewandelen bv. door bedoelde burgerlijke ambtenaren niet onmiddellijk in het korps rechterlijke ambtenaren op te nemen, doch hen, bv. gedurende een tweetal jaren, met griffierswerkzaamheden te belasten, onder belofte van daarna in het korps te worden ingelijfd. — Op die wijze, meent het blad, kunnen zij, die hun studiën zijn begonnen, op de ranglijst boven de »burgerlijke ambtenaren« komen te staan, en blijven de mooie promotiekansen voor hen. En het werken gedurende twee jaar op een griffie, na de reeds gepresteerde bureau-arbeid, zou gerekend kunnen worden naar geest en beginsel der wet gelijk te staan met de vier jaren advocaatspractijk, die als een voorwaarde van benoembaarheid door die wet wordt erkend.

In geen geval echter zou het regel mogen worden, dat rechterlijke ambtenaren op deze wijze werden benoemd en men er een opening in zou kunnen zien om, zonder het afleggen van de voorgeschreven examens, tot het ambt te geraken. Leert de ondervinding, dat onder de bestaande bepalingen het benoodigde contingent van ambtenaren niet kan worden bereikt, dan moeten die bepalingen langs den koninklijken weg worden gewijzigd, moeten de aantrekkelijkheden van het ambt, bv. door verhooging der toelage voor uitrusting, worden verhoogd of anders een verlicht examen worden ingesteld. Op de thans gevolgde wijze toch mag niet voortgeploeterd worden.«

Uit de Oost-Indische Mail.

Wanneer de in de lucht hangende, alleszins redelijke plannen tot uitvoering komen, zal eerlang aan de Paloebaai op Donggala een **Wittekruis-kolonie** gevestigd worden. Het *Bat. Nbl.* van 29 Maart weet tenminste te vertellen, dat de besprekingen van den heer *van Emmerik* met den heer *Engelenberg* aldaar, volgens de *Mak. Ct.*, met succes zijn bekroond. De gouverneur heeft hem zooveel mogelijk steun toegezegd.

In den kortelings, met zooveel ophef en vreugdebetoon opgerichten **Maleischen journalistenbond** is, blijkens de *Javabode* van 29 Maart scheuring ontstaan. In de *Kabar Perniagaan* staat te lezen, dat de heer *Clockener Brousson*, redacteur van de Bintang Hindia en president van genoemden bond, met eenige andere heeren voor 't lidmaatschap hebben bedankt, naar aanleiding van het onhebbelijke schrijven van den secretaris van den bond in diens blad *Kabar Perniagaan*.

Zelden is een regeerings-maatregel met zoo algemeene afkeuring en ontstemming ontvangen als die van de bevoordeeling van het *prulblad Bintang Hindia* en de 20 mille voorschot aan den uitgever Boon te Amsterdam, terwijl in Indië op alles bezuinigd wordt, lezen wij in 't *N. v. d. D. v. N.-I.* van 27 Maart:

»De Indische *Mahdi* is naar Europa vertrokken en zal hier niet meer terugkeeren«, schrijft het *Soer. Hbl.*

»De *Bintang Hindia* f 20,000 **méér**, de weezen in Semarang f 8000 **minder!**«

Het *Bat. Nbl.* van 26 en 28 Maart bevat het een en ander over de **Banka.productie**, naar aanleiding van een »kort verslag« van het Persbureau, w. i. het volgende voorkomt:

»De tinproductie gedurende het productiejaar 1905—1906 bedroeg — met nalevering na chineesch nieuwjaar, 25 Januari 1906 tot 15 Februari, van 91234 picols — aan ingeleverd tin 144,298,23 picols.

De productie over December 1905 bedroeg 23.114 picols, over Januari 1906 20,510,01 picols.

In Januari werden 367 contract Chineezen en 67 vrije Hokka's, en Hoklo's, totaal 434 man, van Singapore aangebracht, tegen 524 man in December 1905. De sterkste der eerste en tweede klasse mijnen vermeerderde met 292 man (11617 tegen 11325 in December).«

Voor deze cijfers is het blad zeer dankbaar, maar zij brengen niet voldoende licht in de zaak, waaraan het blad in haar nummer van 26 Maart een paar kolommen

onder den titel van: **Een tegenvaller** wijdde; wel blijkt er uit, in verband met nadere inlichtingen van den directeur van O. E. en N., dat een *meevaller* van 1784 picols is geconstateerd, daar de hoeveelheid tin, in 1906 te veilen, op 159.140 picols definitief werd gesteld.

Er komt dus langzamerhand verbetering in de toestanden op Banka.

In verband met het werkliedenvraagstuk vestigt het blad nog de aandacht op een beschouwing in »*de Ingenieur*« over de wenschelijkheid van 't gebruik op Banka van graaf- en baggermachines, waarmede niet alleen een groote besparing zou worden verkregen, maar waarmede men zich tevens vrij zou maken van de moeielijkheden om steeds een voldoend aantal koelies beschikbaar te houden.

JAVA.

Op eenigen afstand van Tangerang, voornamelijk in de noordwestelijke strandkampong Pasilian, voorbij Mauk, moet ook weêr een zware **koortsepidemie** heerschen. Volgens de bij het *Bat. Nbl.* ingekomen berichten, zou de ziekte ongeveer 600 menschen hebben aangetast; hoeveel offers zij reeds geëischt heeft, kon nog niet met stelligheid worden opgegeven. Intusschen moet er een gelukkige keer in de ziekte gekomen zijn, zoodat deze, naar wij hopen, niet zulk een betreurenswaardig gevolg zal hebben als op Madoera 't geval was.

Verplichtend onderwijs voor Inlanders is de titel van een hoofdartikel in 't *Bat. Nbl.* van 9 Maart, waarin gewezen wordt op de velen onder ons Nederlanders, die verklaarde tegenstanders zijn van volksonderwijs, die niet genoeg doordrongen zijn van 't feit, dat al wat leeft, natuurlijkerwijze naar ontwikkeling streeft en niet vermogen in te zien, dat de historie zelf de wereld stuurt in nieuwe banen van ontwikkeling, om slechts enkele verschijnselen van den laatsten tijd te noemen: de wederopkomst van Japan, de beweging in China, de groote strijd van 't intellect tegen de autocratie in Rusland, wijzen immers op 't groei-proces van den menschelijken geest.

Het volksonderwijs moet de ladder zijn tot de middelbare school en later tot de universiteit. En dat de Javaan ook daaraan behoefte heeft, den drang naar ontwikkeling voelt, bewijst het feit, dat er veel meer aanvragen zijn van javaansche ouders, die hunne kinderen van 't onderwijs willen doen genieten dan er plaatsen beschikbaar zijn, zoodat er zeer velen moeten worden afgewezen.

Onder de **schoolcommissiën** op Java is een zelfmoord-epidemie uitgebroken. Zij vragen zich af, of hun bestaan wel zooveel nut heeft, dat 't de moeite van blijven leven loont en er zijn er, die tot een negatief resultaat komen. Zoo ten minste de Eur. schoolcommissie te Semarang, die aan den directeur van onderwijs verzocht heeft haar als commissie van *toezicht* en *gezag* den nek om te draaien — zooals de *Locomotief* het uitdrukt — maar haar als commissie van *bijstand* en *advies* te doen herleven.

De *Sem. Ct.* wil zelfs ook de commissiën van *bijstand* en *advies* afgeschaft zien, maar stelt voor: het aantal inspecteurs uit te breiden, verder eens in 't jaar te Batavia een samenkomst te doen plaats hebben van de inspecteurs, onder presidium van den directeur van O E. en N., waarop ook de onderwijzers en onderwijzeressen, die werkelijk uitmunten, iets in 't midden kunnen brengen voorts aan 't departement van O. E. en N. eenige onderwijzers te detacheeren, die in staat worden geacht volledig op de hoogte te zijn.

Het vakblad voor onderwijzers, het *Onderwijs*, is 't hiermede volkomen eens en kan niet medegaan met de voorgestelde regeling der Semarangsche schoolcommissie. De *Deli-Ct.* is echter van oordeel dat een commissie, wier rechten niet verder gaan dan 't uitbrengen van advies, niet zoo geheel verwerpelijk is; zij moet zijn de brug tusschen school en huis.

Het *Bat. Nbl.* van 24 Maart vestigt wederom de aandacht op de **zijdecultuur op Java** en zulks naar aanleiding van een bezoek aan de zijdefabriek, de eenige op Java, die sedert een twaalftal jaren in de nabijheid van Tangerang bestaat.

Het blad komt weer op deze kwestie terug, omdat de fabriek door de moeielijke jaren heen is en voldingend de mogelijkheid eener zijdecultuur en van de zijdefabricage heeft bewezen.

De ondernemer is, zooals bekend is, de chinees *Li Kim Liong*, een zeer energiek man. De fabriek levert tegenwoordig ongeveer 12 picols zijde per jaar, welk product gereedelijk aftrek vindt te Hongkong, in Japan en zelfs in Frankrijk. En nu de fabriek is overgegaan in handen eener naamlooze vennootschap, onder leiding van een bekend en voortvarend handelsman, staat geleidelijke uitbreiding op 't program en wil men zelfs beproeven de Javazijde zelf te weven en te kleuren. Zou 't niet op den weg der regeering liggen op nieuw te beproeven deze cultuur ook elders in onzen archipel aan te moedigen?

De nieuwe bestuursindeeling zou, volgens de *Mataram*, binnenkort reeds haar beslag krijgen. Het gouvernement van West-Java zou eerlang worden ingesteld, dat de 4 residenties Bantam, Batavia, Preanger en Cheribon zou omvatten.

Bantam zou echter, wegens de eigenaardige toestanden, die daar heerschen, op voorstel van den resident Hardeman, voorloopig nog door een resident bestuurd worden, terwijl de residenten van Batavia, Preanger en Cheribon dan eervol van hun betrekking worden ontheven. Zelfs weet dat blad te vertellen dat de resident van Semarang, de Vogel, nog dit jaar zou benoemd worden tot gouverneur van West-Java.

Naar *Midden-Java* van vertrouwbare zijde verneemt, is er ernstig sprake van, dat het 2de depot-bataljon van Magelang naar Djokja en Solo zal worden overgeplaatst als rechter en linker 2de depot bataljon. Het rechter-half 7de bataljon van Djokja en het linker-half 7de van Solo zouden dan te Magelang in garnizoen komen.

De *Locomotief* verneemt dat hoogstwaarschijnlijk eerlang de vestiging en overschrijving van hypotheken zal worden overgebracht bij het notariaat, een regeling, die in overeenstemming zou zijn met den toestand in Nederland; voorts dat te Telok Betong en te Benkoelen, waar thans het notariaat wordt bekleed door de gewestelijke secretarissen, een afzonderlijk notariaat zal worden gevestigd, waaraan dan het algemeen ontvangerschap zal worden verbonden.

De doorgaande communicatie op de lijn **Padalarang—Krawang** is 24 Maart j.l. tot stand gekomen, zoodat de brug over de Tjikoebang voor 't eerst bereden werd.

De *Javabode* van 26, 27 en 28 Maart bespreekt het **nieuwe landhuurreglement der Vorstenlanden** en concludeert na een uitvoerige uiteenzetting, dat dit reglement niet de scherpe veroordeeling verdient, welke het van de zijde van de *Locomotief* ten deel is gevallen en dat elke onpartijdige, objectieve beschouwing der zaak moet leiden tot de gevolgtrekking dat, gegeven de moeilijkheden, welke te overwinnen waren en de onmogelijkheid tot vervorming. van 't stelsel van landhuur in de Vorstenlanden, het den vertegenwoordiger der regeering, den toenmaligen gouvernements secretaris, *Van Rees*, gelukt is de grootste bezwaren, welke tegen het vroegere reglement konden worden aangevoerd, weg te nemen.

BUITENBEZITTINGEN.

Veritas besluit in het N. v. d. v. N. I. van 23 en 29 Maart jl. zijn beschouwingen over de **pacificatie van Atjeh** met een overzicht te geven van de benden en hare handelingen, die voor de verschillende landstreken ook verschillend van aard zijn. In sommige streken wordt tegen onze patrouilles vrij driest opgetreden. Voorbeelden daarvan zijn de landschappen Meulaboh en Peusangan. Ook treft men dergelijk brutaal en fanatiek optreden aan overal, waar het verzet tijdelijk weer opflikkert en in de streken, die voor 't eerst door ons worden bezocht. In casu alweer: Peusangan, de Boven-Pakongan en de Gajo-landen, speciaal de Gajo Loeös. Dergelijke streken verkeeren dan ook, strikt genomen, nog in 't eindtijdperk eener *guerilla* en zijn eigenlijk niet in een stadium van meer gevorderde pacificatie. Dit is te meer het geval, wanneer zich onder de partij van verzet nog adat hoofden bevinden, hetgeen vooral nog 't geval is in de Gajo-landen, die dan ook nog pas kort geleden door ons zijn bezet en worden beheerscht.

In 't Meulabosche is bewezen, dat een groote troepenmacht gunstig werkt. 't Is daarom te hopen dat men de troepenmacht aldaar niet spoedig verminderen.

De klewangaanvallen maken een enormen indruk op den troep, maar er zijn ook benden, die altijd schieten, zoowel bij dag als bij nacht In 't tegenwoordig tijdperk der *guerilla* zijn deze benden niet erg gevaarlijk.

De meest bekende dezer bendehoofden zijn Teunkoe di Barat, Pang Amat Peusangan, Teunkoe di Tjit Tjitjiem, in Pidië en T. Bin Blang Pidië der Westkust en in de Gajo-landen.

Het zijn de voornaamste z.g. »fatsoenlijke vijanden«, die althans in hun optreden tegen het ons bevriende volk vrij matig zijn, zij staan dan ook in hoog aanzien. Voor 't overige bestaan er een massa bendetjes, meestal rooverbenden, die alleen voor ons lastig zijn door hun optreden tegen het volk, dat zich naar onzen wil schikt. Bij deze benden huist voornamelijk het *rapaille*.

Onze taak is vooral te zorgen dat er *meer* benden *verdelgd* worden en *er weinig bijkomen*.

De conclusie van Veritas is dan ook duidelijk dat de oorzaak van den weinigen vooruitgang in de pacificatie niet te vinden is aan een minder goed beleid van den tegenwoordigen gouverneur, maar in het systeem — van Heutsz en zijn ontwikkeling *zelve*.

Toen de kolonel van Daalen optrad, was in waarheid Noord-Sumatra **veroverd**, doch slechts voor een klein gedeelte bepaald **gepacificeerd**.

Zoowel te land als ter zee is kolonel van Daalen in zijn hulpmiddelen beknibbeld. Een bataljon is hem afgenomen; het aantal gouvernements-, recherche- en flotiljevaartuigen is aanmerkelijk verminderd, terwijl het te bezetten veroverde gebied aanmerkelijk is uitgebreid, (Gajo, Alas, Bataklanden en boven-Singkel). Schrijver besluit met een opgave der gebreken, waaraan het stelsel-van Heutsz z. i. mank gaat. Zij zijn de volgende:

1o. Een groote mate van optimisme omtrent den vooruitgang der pacificatie.

2o. Een zekere opgeschroefdheid ten gevolge daarvan. Kota Radja bijv. werd zeer verfraaid, terwijl het ten doode is opgeschreven De handel kwijnt, de koopkracht is aanmerkelijk gedaald. De nieuwe Societeiten en het nieuwe Atjeh-hôtel slepen een teringachtig bestaan voort.

Hetzelfde geldt van Sabang en van de dure Atjehtram, die men nu ten koste der bevolking er boven op wil halen.

3o. De groote haast, die achter al het werk werd gezet, waardoor het aan degelijkheid verloor. Dit bleek ten duidelijkste uit de wijze, waarop Atjeh werd voorzien van een wegennet, uit het nog altijd nemen van niet goed voorbereide proeven met cultures en vreemde gewassen en vooral ook uit het bouwen der Atjeh-spoorbaan.

4o. Het scheppen van ontevredenheid bij het volk door te zware heerendiensten en het opleggen van zware boeten, waardoor de partij van verzet uit het volk voortdurend wordt gevoed.

5o. Het zelfzuchtige van vele personen, die aan de pacificatie meewerken en de gevolgen daarvan, als reclame journalen enz.

6o. Voor een klein gedeelte: het optreden der troepen. Het weinig intense van het bestuur.

Er zijn naar schrijver's meening nog te weinig onderafdeelingschefs in N.-Sumatra; vooral in de onderhoorigheden van Atjeh.

Doordien de bestuurders meestal troepencommandant zijn, is hun werkkring te uitgebreid, om behoorlijk hunne afdeeling door en door te leeren kennen.

Speciaal veel te groot zijn de onderafdeelingen Pidië en Lho Seumawê, waar een intens bestuur veel ten goede zou kunnen uitwerken.

Men zou dan assistent-residenten krijgen te Sigli, Lho Seumawê en Meulaboh; naar mate de pacificatie vordert zouden natuurlijk de onderafdeelingschefs, (wrnd. controleurs en c. q. de assistent residenten) kunnen verminderen. Dit voorstel houdt verband met een schema, om het aantal troepen te vermeerderen. Ook zou een meer intens bestuur goed zijn met 't oog op de invoering van een hoofdelijke belasting, die op het regeeringsprogramma staat.

De snelheid der pacificatie kan alleen bevorderd worden door een grootere troepenmacht in N.-Sumatra te legeren. Schrijver zou willen voorstellen een vermeerdering van de tegenwoordige macht met plm. 4 bataljons en geeft uitvoerig de door hem voorgestane wijze van disloqueeren aan.

Balische twisten. Naar aanleiding van een grenskwestie deden 250 met geweren en lansen gewapende Bangliërs (**Bali**) een inval op het gebied van Karang Asam. Keboe werd geplunderd en in brand gestoken. De aanvallers namen veel vee mede.

Op een tot den stedehouder van Bangli gericht vertoog werd geen bericht ontvangen. Mocht een expeditie noodig zijn, dan krijgen wij 't meteen aan den stok met Gianjar en Badoeng. Zóó wreekt zich het onverstandige, barre optreden tegen Badoeng!

Men leest in de *Deli Ct.* dat 1905 geen **slecht oogstjaar voor de tabakmaatschappijen** in Deli worden zal: de beide eerste inschrijvingen brachten enorme prijzen op, de tweede nog betere dan de eerste.

Verleden jaar bedroeg het gemiddelde der 24 hoogste prijzen, gemaakt op de eerste beide inschrijvingen, 166 cents per pond; dit jaar is het overeenkomstig gemiddelde gestegen tot 257 cents; in jaren is zulk een cijfer niet gemaakt.

De klachten over den duren dollar verstommen; men hoort alleen juichkreten over de hooge prijzen. En hiermede is dan ook bewezen, hetgeen de *Deli Ct.* altijd heeft gezegd, dat de dollar-kwestie niet betrof den duren dollar, maar verband hield met tabaksprijzen. Wanneer deze laatste goed zijn, houden de dollar-klachten van zelf op.

Het *Soer. Hbl.* van 30 Maart bevat eenige gegevens, waarvan de regeering te eeniger tijd een nuttig gebruik zal kunnen maken bij een eventueele expeditie naar **Koea**, een landschap, gelegen in Midden-Flores, waartegen in 1890 ook al een expeditie is gezonden. O. m. ontleenen wij daaraan, dat de Ndoeaneezen en Mangaraineezen twee verschillende volksstammen zijn, die beide nog heidenen zijn. De verspreide stammen, die tusschen de Kampongs Keo en Waimake (Zuidkust Flores) wonen, zijn allen nog menscheneters. Men vindt in deze streek geen enkel graf; niemand wordt er oud. Zoodra iemand grijze haren krijgt en ouderdomsgebreken vertoont, is 't zijn tijd om te sterven en voor de jongeren is het tijd om feest te vieren. De oude van dagen wordt op de slachtbank geplaatst, om straks onder het rumoer en gejoel der menigte, boven het vuur te worden geroosterd. Ieder krijgt een stukje en met een djagong er bij is 't de grootste lekkernij, die het volk kent. Zieken ondergaan hetzelfde lot; toevallig gevonden lijken, dito, dito.

Handelaren, die langs de Zuidkust varen van Nanga-Lili, Nanga-Ramoe naar Endeh, wagen 't nimmer in deze streken aan wal te gaan, daar menigeen reeds door de bevolking is opgegeten en hun prauwen zijn leeg geplunderd. De handelaren durven zelfs niet te dicht onder den wal te varen, daar 't meermalen gebeurd is, dat de bewoners van de kust met pijlen op hen schoten.

Mocht er ooit op deze kust een schip stranden, dan kan men er zeker van zijn, dat de opvarenden in de magen der kustbewoners zullen verdwijnen.

Er zijn op de kust van Flores reeds tal van schepen gestrand, vooral Amerikaansche met petroleum; gelukkig nooit in de buurt dezer menscheneters. Het blad eindigt met der regeering den raad te geven een einde aan dezen toestand te maken, voor het te laat is. Zooals uit het opstel blijkt, behoeft een expeditie dwars door 't eiland volstrekt niet op groote bezwaren te stuiten, indien zij slechts in Pata landt en naar kampong Rombo oprukt. Van uit deze plaats als operatiebasis, is Ndoea zonder eenige moeite te bezetten.

Celebes. Uit Batavia wordt aan de *N. R. Ct.* geseind:

»Bij Boentoe Batoe is een colonne van het 6e bataljon onder kapitein De Bruijn, gestooten op een sterke bergstelling, die kort geleden geslecht, doch daarna hersteld was. De stelling was sterker dan Kautoe. Eene bestorming in den nacht van 24 op 25 April was vruchteloos. De aanvoerder van den vijand was vermoedelijk de Pabitjaran van Enrekang. Bergartillerie en springmiddelen zijn aangevraagd. Gesneuveld of gewond zijn 33 minderen van den troep, die uit 230 bajonetten bestond. Luitenant Van Mourik werd zwaar en luitenant Berckenhoff licht gewond. De aanval zal spoedig krachtig hervat worden.«

West-Indische Berichten.

Curaçao. De Koloniale Raad heeft nu reeds voorloopig verslag uitgebracht op de, door den gouverneur ingediende begrooting voor 1907. In tegenstelling met de voorstelling, alsof dit lichaam in zijn nieuwe samenstelling hoofdzakelijk uit ja-broers zou zijn gerecruteerd, ontleenen wij aan het, door de Amigoe gegeven overzicht van bedoeld verslag, dat critiek hierin niet ontbreekt, en ook enkele bestuursmaatregelen en inzichten door den nieuwen Raad verre van worden gedeeld of goedgekeurd. Maar, wat ons aangenaam trof in dit verslag, afgaande op het overzicht in ons bereik, was dat hierin niet alleen afbrekende critiek werd geleverd, maar ook aan opbouwen is gedacht. Wat ge daar doet, helpt ons niets! heette het steeds bij al wat het bestuur in het belang van de kolonie meende te moeten verrichten, maar waar het dan toch eigenlijk op aan kwam, wat dan wèl behoorde ter hand te worden genomen, daar zwegen de critici.

De Raad is van oordeel dat de koloniale huishouding op tè weelderigen voet is ingericht, waar toch uit de afdeelingen met klem wordt aangedrongen op inkrimping der gewone uitgaven. Ook wij gelooven dat in dit opzicht heel wat zou kunnen worden bezuinigd; ernstige aandrang van het opperbestuur schijnt ons ten deze niet misplaatst, waar toch in de eerste plaats de bedoeling van het subsidie moet wezen om de economische ontwikkeling der kolonie te bevorderen.

Met genoegen zagen we dan ook den Raad met een voorstel voor den dag komen, om de divi-divi-cultuur op het hoofdeiland en op Bonaire te bevorderen. De Raad vroeg een bedrag van 20000 gld. aan voor het in cultuur brengen van 800 hectaren met dit gewas in 1908 en 1909 te volgen door een crediet van 28000 gld. en 12000 gld. De aandacht wordt er op gevestigd hoe, terwijl de damaanleg het middel kan zijn om den landbouw op Curaçao in meer algemeenen zin mogelijk te maken, de divi-divi-boom nu reeds het gewas bij uitnemendheid is gebleken voor het droge klimaat, de aanplant evenwel te zeer aan het toeval is overgelaten en zonder behoorlijke beschutting, waartoe de middelen thans op Curaçao ontbreken, al te zeer aan vernieling blootstaan.

Dan wijst de Raad op de wenschelijkheid van een deskundig onderzoek betreffende de mogelijkheid om Aruba's havenmond door uitbaggering voor groote schepen toegankelijk te maken, op de nu reeds voor dadelijke verbetering vatbare visscherij van Aruba.

Goed zoo! Alle hens op dek en aan de pompen! Wanneer een schip lek is en de equipage haar heil zoekt in het voeteren op den kapitein, instede van als eenig doel het bereiken der veilige haven voor oogen te houden, dan gaat het.... naar den kelder. Raadgevingen van het deskundig stuur-personeel kunnen van ontzaglijk nut zijn en met aller samenwerking moet men er komen.

Laat ons hier ook wijzen op de klacht van de Amigoe, dat aan de zich weder ontwikkelende hoeden-industrie op Curaçao noch door het bestuur, noch door den Raad de vereischte aandacht werd geschonken.

De belangstelling van het volk in dezen tak van industrie, die slechts verbetering vraagt, om een bron van inkomsten voor de lagere klassen te openen, is gewekt. De bestaande cursus in het hoedenvlechten verheugt zich in een grooten toeloop; meerdere cursussen zijn evenwel noodig om door verbeterde vlechtwijzen deze nijverheid te maken tot eene loonende volks-industrie. Gebrek aan steun dreigt evenwel deze, door de Curaçaosche Maatschappij het eerst en met succes ter hand genomen poging ter verbetering van bestaande toestanden in haar grootschen opzet te doen falen.

Wederom voegen wij onze stem bij die van de Amigoe, waar we nog steeds vertrouwen stellen in het juiste inzicht van dit blad, waar het geldt iets in het belang der kolonie op touw te zetten.

Het, door het bestuur voorop gestelde toch reeds hooge subsidie van het moederland, zal door zulke maatregelen te treffen, als door Raad en Amigoe gewenscht, nog aangroeien. Wij voor ons meenen dat inkrimping der bestuursuitgaven zeer wel mogelijk zoude wezen, om daaruit de nog noodige productieve uitgaven te bestrijden. Dat mag evenwel onzes inziens, waar per slot van rekening het moederland verantwoordelijk is voor de kostbare koloniale huishouding, geen aanleiding wezen voor het moederland om de, in het werkelijk belang der kolonie noodig geachte maatregelen te verzuimen.

Suriname. De gouverneur Idenburg laat zich niet onbetuigd. De eene commissie volgt de andere, om het hoofd van bestuur te dienen van advies inzake belangrijke voorstellen, de kolonie betreffende. Eerst de commissie betreffende de quaestie eener al of niet wenschelijke verandering in de administratie der gouvernementsbedrijven en omtrent de invoering eener commercieele boekhouding voor die bedrijven, met den heer van Reigersberg Versluys als voorzitter, den heer Stephan als secretaris, den beheerder der koloniale vaartuigen Jütte en een drietal heeren uit den handel als leden; dan eene commissie, met den heer Mr. Hofstede Crull als voorzitter, die in opdracht heeft na te gaan of de ontworpen tuchtschool niet zou zijn te verwezenlijken door eene strafinrichting, verbonden aan den cultuurtuin of eenige andere landbouwonderneming, waar de gestraften nuttigen, productieven arbeid kunnen verrichten, waardoor voor de kolonie geen bijzondere bezwarende kosten uit zulk eene instelling zouden voortvloeien.

De kolonie is toch wat men noemt noodlijdend, maar de vraag is onzes inziens gewettigd of ook hier niet wat al te royaal met de koloniale gelden wordt omgesprongen. Zoo moest aan Mr. van Sandick, op verzoek eervol ontslagen gouvernements-secretaris, een pensioen worden toegelegd van 975 gld. voor één jaar dienst in de kolonie gepresteerd. De Suriname weet voorts te berichten dat Mr. thoe Schwartzenberg als griffier van het Hof van Justitie met de waarneming der functiën van kantonrechter te Paramaribo belast, eenige maanden geleden definitieve aanstelling verzocht, maar eerlijk daarbij verklaarde in Mei van dat jaar met buitenlandsch verlof te zullen vertrekken. De definitieve aanstelling volgde desniettemin, zoodat de heer t. S. nu een verlofstractement zal genieten bijna even groot als zijn activiteits-tractement van nog geen jaar geleden.

Hetzelfde blad wees ook al eens meer op diergelijke zaken, die meer het belang van personen dan van de kolonie schijnen te raken. Het zij verre van ons om van hieruit ons een oordeel daaromtrent aan te matigen, maar we meenen toch op het vorenstaande de aandacht te moeten vestigen, wijl in zulk een kleine gemeenschap als Suriname de mogelijkheid geenszins uitgesloten is dat persoonlijk en koloniaal belang wel eens met elkaar verward worden.

Het Tout-lui-faut-kanaal schijnt nog niet alle teleurstellingen te hebben gegeven, die het voor de kolonie in petto had. Als loozingskanaal bedoeld en aangelegd, waarbij de kosten de raming verre overschreden, zou het nu niet eens aan zijn doel beantwoorden en geeft men in de N. S. C. in overweging om den mond in de rivier af te dammen en de loozing machinaal te bewerkstelligen, om de grondjes der kleine landbouwers in die buurt van het overtollige water te kunnen ontlasten.

Tegenvallers zijn natuurlijk op elk gebied mogelijk, maar nu vooral dient onzes inziens in de kolonie zoomogelijk te moeten worden gewaakt om tegenvallers te voorkomen, door goed en deugdelijk werk op elk gebied, waar voor zijn geld te leveren.

Surinaamsche Schetsen.

IX.

Albina en Kappler.

Dertien December van dit jaar zal het 60 jaar geleden zijn dat Albina, het tweede stadje in de kolonie Suriname, werd gesticht.

De oorsprong van dit stadje na te gaan en de merkwaardige levensgeschiedenis van den stichter, den man die onafscheidelijk ermee is verbonden, is thans mijn doel.

Was mijn vorige schets aan de Herrnhutters gewijd, wederom is het een duitscher aan wiens geestkracht, taaie volharding, stoere wilskracht en liefde voor onze Kolonie hier hulde moet worden gebracht, nl. aan August Kappler, die als koloniaal op 16 December 1835 zonder handgeld uit Harderwijk naar Suriname trok per transportschip Prins Willem Frederik Hendrik en in het fort „Zeelandia" te Paramaribo werd ingekwartierd. De rijke tropische plantengroei van de weelderige natuur onzer keerkringsgewesten maakte blijkbaar een geweldigen indruk op zijn ontvankelijk gemoed en wanneer andere soldaten zich aan allerlei buitensporigheden en misbruiken schuldig maakten, was Kappler op kapellen- en insectenvangst. In het bizonder kon hij zijn zucht naar avonturen en natuurstudie bevredigen, toen hij naar den militairen post Mauritsburg aan de Kordon-linie werd overgeplaatst. Hier, zoowel als aan den post Armena en aan den aan de monding der Marowijne gelegen post Prins Willem Frederik, waar hij korporaal-kommandant was, heeft hij gelegenheid gehad om eene bij uitstek fraaie verzameling vlinders bijeen te brengen, welke hij na beëindiging van zijn diensttijd (na 6 jaren) naar Europa verscheepte om te gelde te maken. Hij nam ontslag uit den militairen dienst als fourier en vertrok met het voornemen na een bezoek aan zijne familie, terug te keeren, om zich uitsluitend met het verzamelen van naturaliën bezig te houden. De eerste tegenslag was reeds dat zijn kostbare verzameling op de Engelsche kust was verloren gegaan.

In 1845 keerde Kappler terug en bezocht met een anderen Duitscher, Dr. Hostmann, de bovenlanden ter uitoefening van zijn bedrijf, doch de onvoldoende verkeersmiddelen en gebrekkige wegen van die dagen, welke eene groote belemmering waren, deden hem besluiten zich aan de Marowijne te vestigen, en den houtkap voor de Antillen uit te oefenen en met boschnegers en Indianen handel te drijven.

Om zich van eene goede plaats van vestiging te vergewissen, deed hij binnendoor een tocht naar de Marowijne, een tocht vol tegenspoeden, ontberingen en vermoeienissen, welke 7 dagen duurde. De vroeger door hem bewoonde posten waren sedert verlaten en hij vestigde zijn keuze op een plek, waar voorheen een Indiaansch dorp had gestaan en de Marowijne door een groote bocht als 't ware een baai vormt.

Alvorens naar Paramaribo terug te keeren, deelde hij de in de omgeving wonende Boschnegers en Indianen de keuze zijner toekomstige woonplaats mede. In 1845 verliet hij Suriname opnieuw en keerde het volgend jaar terug. Door opheffing der militaire posten was de gemeenschap, welke éénmaal in de drie maanden door middel van een gouvernementsschoener tusschen Paramaribo en de Marowijne onderhouden werd, eveneens vervallen. Toegang tot de Marowijne bestond dus slechts over zee of door de Wanekreek welke in den drogen tijd onbevaarbaar was. Dit alles ontmoedigde den energieken en stoeren Duitscher niet, die van den Gouverneur den titel van Assistent-Posthouder en toestemming had ontvangen om zich op den Hollandschen oever te vestigen.

Op 13 December 1846 landde hij op het bereids uitgekozen door de Indianen verlaten dorp, dat ver boven het hoogste peil der rivier stond. Een eenvoudige woning werd gebouwd en een kostgrond aangelegd. Visch, wild en gevogelte waren in overvloed aanwezig.

Ter eere zijner toekomstige vrouw noemde hij deze plaats Albina. De bevolking bestond behalve Kappler uit 4 Indianen en één slaaf, Primo geheeten.

Al van den aanvang aan had Albina's stichter met haast onoverkomelijke moeielijkheden te kampen. Teleurstellingen en rampen waren ruimschoots zijn deel. De strijd, welke voor Albina's voortbestaan gestreden werd, kan ons, die het vriendelijke stadje kennen, niet anders dan met onverdeelde bewondering vervullen voor dezen lang vergeten en vaak miskenden vreemdeling. Ofschoon hij gemakkelijk in zijn levensonderhoud kon voorzien en nog voortbrengselen van den bodem overhield, kon hij die toch niet te gelde maken daar de Marowijne te ver afgelegen en te moeielijk bereikbaar was, om met succes de planten, welke hij kweekte, goed naar Paramaribo te verzenden en evenzoo de cederhout-blokken, welke over zee naar de hoofdstad gesleept moesten worden. Later slaagde Kappler er in een deelgenoot te krijgen in een welgesteld planter, den heer Bukh, die met een goeden voorraad goederen naar Albina zou komen. Maar wederom trof hem een slag op slag, toen de schoener met Bukh op den tijgerbank (aan de monding der rivier) met het grootste deel der lading verging en Bukh zelf verdronk. Deze groote verliezen waren voor Kappler een hinderpaal om zich op de plaats zijner vestiging te handhaven, zoodat het een geluk mocht heeten, dat hij in '49 definitief tot posthouder werd benoemd op een traktement van *f* 56 's jaars. De autoriteiten toch vreesden, dat, als in fransch Guyana (Cayenne) de slaven werden vrij verklaard — onze slaven over de rivier zouden trekken en wilden hen daarom als wachter behouden. Deze bezoldiging was een groote tegemoetkoming in den reuzenstrijd, welke Kappler te voeren had. En toen kwam er eene ommekeer:

Een vermogend koopman in Amsterdam wilde met Kappler een hout-exploitatie voor gezamelijke rekening drijven. Hij vertrok daarop in '52 naar Europa om de markt van de verschillende Zuid-Amerikaansche houtsoorten te bestudeeren, tevens om houthakkers in dienst te nemen en keerde het volgend jaar met 8 mannen, 4 vrouwen en 2 kinderen aan boord van een door de zaak aangekocht schip terug. Kappler was toen ook te Stuttgart in het huwelijk getreden.

Het kleine Albina breidde zich door de Kolonisatie van Europeanen op bescheiden schaal toch krachtig uit. Het bleek dus, dat — met de noodige voorzorgsmaatregelen — kolonisatie in de tropen wel uitvoerbaar is. Later echter kwamen minder zorgvuldig uitgezochte kolonisten uit Duitschland het zielental aanmerkelijk vergrooten, doch deze bleken niet altijd een aanwinst te zijn; zij veroorzaakten dikwijls allerlei wanordelijkheden en verstoorden zoodanig de rust van 't stadje, dat Kappler de tusschenkomst van 't Koloniaal Bestuur inriep. Kappler's vrouw trok — trots het gevaar en haar onbekendheid met land en taal — per corjaal over zee naar de hoofdstad. Haar komst had een bezoek van den Gouverneur aan Albina ten gevolge, wien het duidelijk bleek, dat de nederzetting op het van de buitenwereld afgesloten Albina dringend behoefte had aan een bestuursambtenaar, een geneesheer, een onderwijzer en een godsdienstleeraar.

De aanleg van strafkoloniën op den franschen oever, opende voor Kappler een nieuwen en belangrijken afzet voor zijn handel, welke reeds door de behoeften der boschnegers en Indianen aanmerkelijk toegenomen was. Nu was Albina ook niet meer zoo afgesloten en het drukker wordend verkeer schiep een flinke scheepvaart. Er verrezen twee vuurtorens, één op den franschen en één op den hollandschen oever der Marowijne (Salibi).

Daar in Cayenne veel goud gevonden werd, kwam men op de gedachte, dat ook in onzen bodem dit édele metaal aanwezig kon zijn, en in '74 trok voor het eerst een expeditie naar de Marowijne onder leiding van den Gouvernements-Secretaris Mr. Alma, welke dit vermoeden bevestigde. Eenmaal 's maands liet toen het Gouvernement door een kotter Albina bezoeken.

De belangrijke toeneming van den handel was oorzaak dat het bestuur meende, dat het voor den goeden gang van zaken wenschelijk zou zijn een ambtenaar aldaar aan te stellen. Kappler verkocht zijn woning en de andere huizen benevens de helft van 't hem toebehoorende terrein aan 't Koloniaal Bestuur en verkreeg pensioen na 37 jaren den lande te hebben gediend.

Dat hij zich moeilijk in den nieuwen toestand kon schikken, waar hij gedurende al dien tijd heer en meester van Albina, ja van de gansche Marowijnestreek was geweest, ligt voor de hand.

Hij besloot toen het plaatsje te verlaten. Dat hem

dit moeite moet hebben gekost, zal ieder begrijpen. Hij toch had met eigen handen en met behulp van enkele Indianen en een slaaf het plaatsje te midden der wildernis aangelegd en opgebouwd. Hij had er zijn beste jaren in ontbering en moeielijkheden doorgebracht — maar kon met zelfvoldoening op zijn welbesteed leven terugzien. In '79 verliet hij met zijn vrouw onze kolonie om zijn verdere levensjaren in Stuttgart te slijten. Zelfs ondernam hij later nog een reis naar Oost-Indië en schreef na terugkomst een reeks van boekwerken, zooals nog niemand vóór hem gedaan had, nl. „Surinam, seine Natur, Bevölkerung und seine Kulturverhältnisse", „Holländisch Guiana", „Erlebnisse und Erfahrungen während eines 43-jahrigen Aufenthalts in der Kolonie Surinam", enz.

Het Nederlandsch gezag heeft hij steeds hoog gehouden in een door ons verwaarloosd en voor ons onbekend grondgebied, een gezeten plaats heeft hij gesticht, belangrijke diensten bewezen aan de Commissie, die belast werd om de kwestie der grensscheiding uit te maken in het Lawagebied, hetwelk Nederland werd toegewezen. De goudvondsten in de Lawa-delta aan de Inini, hebben groote resultaten opgeleverd en de goud-industrie aldaar belooft belangrijke inkomsten aan de kolonie in den toekomst, duizenden trekken jaarlijks door Albina en bezorgen deze plaats, doordat zij er alles wat zij noodig hebben koopen, een zich steeds meer uitbreidenden handel; onpartijdig heeft hij onze kolonie beschreven, in belangrijke werken — nooit heeft echter deze eenvoudige, trouwe en arbeidzame man van de Nederlandsche autoriteiten eenige onderscheiding ontvangen!

Toch was het op zijn uitdrukkelijk verlangen dat na zijn overlijden op 10 October 1887 (te Stuttgart) de kist met de Nederlandsche vlag werd gedekt.

Het eenmaal onbekende Albina en het district Marowijne staan thans onder het bestuur van een District-Commissaris door een Secretaris bijgestaan. Er ligt een detachement soldaten onder een post-commandant en een officier van gezondheid. Een belastingcommies en goed politietoezicht zijn er gevestigd.

De Evangelische broedergemeente, de Roomsch Katholieken en de Evang. Luthersche Gemeente hebben er hunne kerken en de beide eerste ook hun school.

Albina behoort trotsch op haar stichter te zijn en den dertienden December telken jare waardig te herdenken!

RÉMAN IRUS.

Van Vreemde Koloniën.

Sati in Engelsch-Indië. Oude gebruiken legt men niet zoo makkelijk af als 'n oud versleten pakje. Daarvan weet men in Engelsch-Indië mee te praten, waar niettegenstaande de straffen bedreigd tegen hen, die de hand daartoe leenden, nog telkens gevallen voorkomen van s a t i, het levend verbranden van weduwen, met hare instemming zoogenaamd, op den brandstapel.

Om geheel in den vorm te blijven behoort de ongelukkige zelfmoordenares het ongure verbrandingsproces door te maken op den brandstapel, die voor het lijk van den overleden echtgenoot werd bestemd, maar in het geval van Mussamat Naraini, die onlangs in den Pundjab op deze wijze een einde aan haren, in gindsche streken weinig aanlokkelijken weduwenstaat maakte, moest die vorm wel achterwege blijven, wijl de twee en twintig-jarige reeds sedert vele jaren den echtgenoot betreurde.

Twee dorpshoofden en vier hunner naaste verwanten leenden de hand tot de uitvoering van het besluit der jonge weduwe, waartoe naar het schijnt de avances van een gehaten ouderen broeder van den overleden echtgenoot haar hadden gebracht. De districtsmagistraat veroordeelde de zes hoofdschuldigen tot tien jaren gevangenisstraf, maar het hooge hof van den Pendjab verzachtte voor twee der beklaagden het vonnis resp. tot één en twee jaren gevangenisstraf, op den grond, dat zij onder den invloed van een oud gebruik hadden gehandeld, waaraan het hen onmogelijk was geweest weerstand te bieden.

De districts-magistraat had reeds verzachtende omstandigheden voor allen laten gelden:

„Allen behooren tot de meest minderwaardige exemplaren van de menschheid, die het ongeluk mij buiten hospitalen of gekkenhuizen deed ontmoeten; het zijn inwoners van een door malaria geteisterd dorp aan de oevers van een machtige rivier en daardoor wellicht de menschen, die het meest vasthouden aan het vreeselijk gebruik, dat een offer eischte in de persoon van Nairani."

Het vorenstaande levert wederom een staaltje van de bezwaren, die het bestrijden van oude gebruiken onder weinig ontwikkelde volkeren tegenwerken. Volksverlichting zal hierbij hand aan hand moeten gaan met de repressieve maatregelen, en in dat opzicht schijnt men in Engelsch-Indië op den goeden weg, door met de talenten te woekeren en het bereikbare na te streven.

Typisch is in dit opzicht, dat bij het jongste debat over de gewestelijke begrooting van Madras, uit de inlandsche leden van den wetgevenden raad dier provincie, een stem, die van den heer Nawab Mahomed Raza Khan, opging tegen hooger onderwijs in de provincie, waardoor men slechts ontevredenen kweekte. Het mohamedaansche lid werd daarvoor door twee Hindoe-collega's, de heeren Sivaswami en Govindaraghava Iyer onder handen genomen.

De Hedjaz-spoorweg. De C i v i l and M i l i t a r y G a z e t t e van Engelsch-Indië deelt omtrent deze onderneming, die de mohamedaansche heilige plaatsen Mekka en Medina meer onder het bereik der turksche overheid moet brengen, het volgende mede:

„Met den aanleg werd in Januari 1901 een begin gemaakt en den 31en December 1905 waren 750 kilometers voltooid, 560 van de hoofdlijnen en 190 van de Haifa-lijn. De turksche ingenieurs meenen dat nu men de heuvels achter den rug heeft, het werk vlotter zal gaan, maar de duitsche directeur der turksche spoorwegen deelt hunne meening niet en houdt het er voor, dat hoe verder men van Damascus en Haifa komt, de aanleg zal worden bemoeilijkt door den opvoer der materialen en de noodzakelijkheid om putten te boren. Hij dacht dat Ma-dani-Salah, op 440 kilometers van Medina eerst in December 1907 zou worden bereikt, Medina omstreeks December 1910, en Mekka tegen den 31en December 1914. De sultan heeft evenwel gelast dat de lijn vóór den 31en December 1906 tot Madani Salah gereed moest zijn. Dienovereenkomstig is nu de staf verdubbeld. De duitsche ingenieur dringt er op aan, dat nu gelijktijdig aan de spoorwegverbinding tusschen Djedda en Mekka wordt gewerkt, waartoe duizend soldaten voldoende zouden zijn, om de 75 kilometers lange lijn in acht maanden tijds voor 45 millioen gulden (dat zal waarschijnlijk een vergissing zijn, want de kilometer zou dan op 600000 gld. komen te staan) tot stand te brengen. Hij rekent uit dat deze lijn jaarlijks een rendement zou opleveren van 8 percent. Men zegt, dat het plan in overweging is om den Hedjaz-spoorweg via Asir tot Yemen uit te strekken en Sanaa door een zijlijn met de haven Hodeida te verbinden (men weet dat een fransch ingenieur reeds met de studie dezer zijlijn werd belast) evenals Mekka, Medina, Mudawara en Mezerib door zijlijnen met de havens Djedda, Yenbow, Akabah en Haifa zullen zijn verbonden."

De Djedda-Mekka-lijn zal ongetwijfeld veel van de ellende verzachten, die nu door de pelgrims naar de heilige plaatsen van den islam wordt geleden.

Dr. Suleiman Bey Hamada, gedelegeerde van het quarantaine-bureau voor den Hedjaz, telegrafeerde onlangs dat groote armoede heerschte onder een groot aantal pelgrims, inzonderheid onder de 20000 Britsch-Indiërs, 11000 Javanen en 4000 Algerijnen. Dezen hebben veel honger geleden en waren genoodzaakt in de open lucht op den grond te slapen, blootgesteld aan de wisselende weersinvloeden. De sterfte was dan ook groot onder hen. Bij afzending van het telegram telde men reeds 4676 dooden.

De Duitschers in Süd-West. Gouverneur von Lindequist heeft den 13en Maart ll. den gevangen genomen Witboois verteld, wat het op staat:

„Hoofdlieden zijn er natuurlijk niet meer bij u. Maar ik vertrouw dat jij, Samuel Isaak, en jij, Hans Hendrik, zooveel invloed op jelui volksgenooten hebt om ze van verdere onverstandige handelingen af te houden. Gij zult aan het werk worden gezet; ik raad u, weest vlijtig, en volgt de voorschriften op van hen, die in mijn naam u deze stellen. Wie een poging doet om weg te loopen is des doods schuldig. In Gibeon is dat reeds voorgekomen; eenige Witboois waren ontvlucht en met de wapens in de hand weder gevat, zij werden door den districts-commissaris in Gibeon ter dood veroordeeld, ik heb het vonnis bevestigd en zij zijn reeds terechtgesteld. Laat u dit een waarschuwing zijn."

Kort en bondig — werken of de kogel!

Inlandsch onderwijs in Oost-Afrika. Het is nu ruim 15 jaren geleden dat de duitsche regeering in de plaats van de Ostafrikanische Gesellschaft het bestuur over Duitsch Oost-Afrika in handen nam. In 1892 werd op aandringen en met den steun der Deutsche Kolonial Gesellschaft te Tanga de eerste gouvernementsschool voor inlanders geopend, een weinig tegen den zin van het bestuur, dat zoo kort na den in 1889 bedwongen opstand der Arabieren den tijd nog niet gekomen achtte voor dit werk des vredes. De zwarte leerlingen kwamen echter gereedelijk opzetten en het voorbeeld van Tanga leidde de regeering er toe ook te Dares Salam en Bagomoyo zulke instellingen in het leven te roepen. Later volgden Kilwa, Lindi en Pangani, zoodat het aantal inrichtingen van openbaar onderwijs in de kolonie thans 6 bedraagt met 12 europeesche onderwijzers, w.o. 4 ambachts-leeraars.

In de geheele kolonie profiteeren nu 3726 kinderen van dit onderwijs, w.o. ruim 1500 ambachts-leerlingen — een begin dus nog maar, en toch een, dat onze aandacht verdient.

De oudste der genoemde instellingen, die te Tanga, breidde al spoedig hare werkzaamheden over de dorpen uit en stichtte een aantal hulpscholen, geleid door inlandsche onderwijzers, die uit de meest begaafden harer leerlingen werden gekozen, terwijl de hulpscholen op hare beurt de beste leerlingen ter voltooiing hunner opleiding naar Tanga zonden. Op die wijze heeft men nu in de veertien jaren van het bestaan der school te Tanga reeds 88 inlandsche onderwijzers, die de honderd hoofden van de openbaar onderwijs krachten in de kolonie vol maken. Dit stelsel heeft het voordeel dat de moederinstelling aan de vruchten der hulpscholen de practische waarde harer voormalige leerlingen en de huidige medehelpers kan onderkennen, en dan is het stelsel goedkoop en eenvoudig. De openbare lagere school is hier tevens kweekschool — het door haar te leveren onderwijspersoneel is niet prima, maar bij den huidigen financieelen toestand der kolonie moet ze zich hiervan spenen — tot betere tijden. Beter iets dan niets!

Overigens verdient de aandacht, dat men bij het nog jeugdig inlandsch onderwijs in deze kolonie al dadelijk zulk eene, in evenredigheid ruime plaats aan het ambachts-onderwijs inruimde. Eenerzijds is hiervoor de reden te zoeken in het feit, dat men zich in verloop van tijd wel genoodzaakt zag uit de inlandsche gemeente de hulpkrachten voor de verschillende ambachten te recruteeren — Indiërs ziet men hier liever gaan dan komen, en eerst voor korten tijd gaf de regeering toe om Chineezen in het land te brengen, maar dan ook enkel en uitsluitend om aan den spoorwegaanleg te worden te werk gesteld. Dat neemt evenwel niet weg, dat door bedoeld onderwijs verschillende ambachten voor den inboorling zijn opengesteld.

Een vulkaan. De Franschen hebben in de koloniën hun Mont Pelée, die hun veel zorg baart, maar meer in de nabijheid van het moederland, aan de overzijde van de Middellandsche Zee, is een andere vulkaan, die nu onlangs weer teekenen van leven gaf.

Den 26en April ll. werd ter hoofdplaats Tunis van het regentschap bericht ontvangen dat drie kolonisten, twee Franschen en een Italiaan, zouden vermoord zijn in de buurt van Kasserine door inboorlingen, die door de prediking van een uit Algiers afkomstigen marabout in opstand waren gekomen.

De opstandelingen zouden ten getale van twee of driehonderd zijn en een aanval op de stad Thala in den zin hebben. Drie Franschen zouden zich als gevangenen in hunne handen bevinden.

Vijf en twintig Franschen uit de streek hebben de wijk genomen naar het civiel-etablissement te Thala, waar men voorbereidingen trof voor de verdediging.

Een zeventigtal gendarmes en politiedienaren zijn onmiddellijk van verschillende plaatsen naar Thala gezonden, waarheen ook eene compagnie infanterie werd gedirigeerd.

Men hoopt deze fanatieke beweging door de genomen maatregelen in den aanvang nog te zullen smoren, maar het feit wijst er op, dat de Franschen in Noord-Afrika geenszins op rozen zitten en van de zijde der fanatieke inlandsche bevolking steeds op verrassingen moeten zijn voorbereid.

Een reuzenproject voor de Philippijnen. „Wanneer gij zoolang op deze eilanden blijft, als ik er hoop te blijven, zult gij, geloof ik, dat ontwerp verwezenlijkt zien," zei Kapitein George P. Ahern, directeur van het boschwezen op de Philippijnen, tot een vertegenwoordiger van de M a n i l a T i m e s ten aanzien van een grootsch haven-ontwerp ter Oostkust van Luzon.

Hier ligt de Lampon-baai, die reeds omstreeks drie honderd jaar geleden door de Spanjaarden als de natuurlijke haven van Luzon voor het verkeer met Spaansch-Amerika werd aangemerkt. De rijk beladen galjoenen, die van Acapulco en andere Zuid-Amerikaansche havens kwamen, trachtten een tijd lang daar een ankerplaats te vinden, maar spoorwegen waren onbekend in die dagen, en het werd onmogelijk bevonden om de 900 voet hooge bergketen te overwinnen, die de Lampon-baai van de Westkust van Luzon scheidt. De baai kwam den Spanjaarden echter zoo uiterst geschikt voor, dat zelfs het reuzenplan werd overwogen om haar met de Laguna de Bay te verbinden door middel van een kanaal, waarbij het Panama-kanaal werkelijk niet meer dan een greppel zou wezen, zooals het laatste bij voorbaat schertsenderwijs wel eens door de Amerikanen wordt geheeten.

De afstand tusschen Manilla en de Lampon-baai bedraagt slechts 45 Engelsche mijlen in vogelvlucht. Mocht het plan verwezenlijkt worden en een spoorweg dan beide punten moeten verbinden, dan is nu reeds een derde van den afstand zoo goed als gereed in de, in aanleg zijnde lijn naar Antipolo.

Voor zulk een verbinding is de groote moeielijkheid gelegen in evengenoemde bergketen, die op ongeveer 10 mijlen van de Lampon-baai haar hoogste punt bereikt. Daar de Antipolo-lijn reeds een hoogte van 600 voet bereikt, zou nog een 300 voet moeten worden gestegen, terwijl de helling ter Oostkust 90 voet op de mijl zou bedragen.

Zulk een lijn zou de ontginning der ijzerlagen mogelijk maken, die zich van Angat tot Morong uitstrekken, en tevens van de rijke steenkool-afzettingen, die in de Spaansche dagen bij Morong werden geëxploiteerd maar gedurende de Amerikaansche occupatie onaangeroerd werden gelaten. De inboorlingen in die streken moeten weinig gesteld zijn op bezoek van vreemdelingen, en een exploratuer, Pandia Ralli, die een kijkje kwam nemen van de steenkolen-velden bij Morong, boette dit met den dood.

Behalve van Morong zou een haven in de Lamponbaai ook van het, slechts op twee uren stoomens verwijderde eiland Polillo steenkolen kunnen betrekken, waarvan onlangs een monster in de gouvernementsijsfabriek werd beproefd en beter dan de Australische en andere gewone, in het verre Oosten gebruikte steenkolen bevonden werd.

De Lampon-baai biedt het voordeel eener natuurlijke, door weinig baggerwerk voor de diepgaande zeeschepen toegankelijk te maken haven, gelegen buiten het centrum der typhonen, die een zoo dreigend gevaar opleveren voor de scheepvaart in de Philippijnsche wateren. Van de Amerikaansche kust recht op de Lampon-baai aansturend, wordt de streek vermeden, waar de typhonen ontstaan, en ook de wegen,

welke deze wervelwinden gemeenlijk volgen.

De reis van de Amerikaansche kust naar Luzon zou, indien de groote mailstoomers hun eindpunt in de Lampon-baai in stede van voor Manilla vonden, met 36 tot 48 uren worden bekort, wat groote besparing tevens aan steenkolen geven zou.

Aan twee cavalerie-luitenants, Latrobe en Edmunds, vergezeld van twee onderofficieren en een aantal inlandsche gidsen, werd opgedragen een exploratie tocht naar de Lampon-baai te maken, teneinde het meest toegankelijke overgangspunt te vinden over den bergrug, en onderweg tevens te trachten inlichtingen te bekomen betreffende houtsoorten en bodemgesteldheid in de, door te trekken streek.

Als een begin van uitvoering van het grootsche plan, stelt kapitein Ahern zich voor, dat het gouvernement aan een kapitaal krachtige maatschappij, liefst eene der groote Amerikaansche stoomvaartmaatschappijen, die in het Zuidzee verkeer en het daaraan aansluitende spoorwegnet in de Vereenigde Staten geïnteresseerd zijn, concessie tot boschexploitatie te verleenen in een strook van 150 vierkante Engelsche mijlen rondom de Lampon-baai.

„Wat in de toekomst voor deze eilanden mag zijn weggelegd, kan slechts worden gegist, maar men behoeft geen groote verbeeldingskracht te hebben om zich den dag voor te stellen, wanneer de Manilla-Lampon-lijn een fait accompli zal zijn en Lampon de groote scheepvaarthaven van den archipel zal worden," schreef de Manila Times.

Zonder aan de mogelijkheid der verwezenlijking van dit plan te twijfelen, meenen wij, dat men goed doet vooralsnog geen al te groote verwachtingen daaromtrent te koesteren.

INGEZONDEN

Geachte Redactie,

Beleefd verzoek ik U dit schrijven te willen opnemen:

Met ingenomenheid nam ik kennis van de circulaire van de afd. Amsterdam, waaruit duidelijk blijkt, dat het welslagen van de voor Juli en Augustus a.s. beraamde tentoonstelling in nauw verband staat met het bijeen te brengen waarborgfonds. Wat mij bevreemdde, is het feit, dat dit waarborgfonds van f 3000 nog niet volteekend is. Hoe nu, vroeg ik mij af, kan Amsterdam niet in minder dan 24 uren, f 3000 bijeen brengen, als waarborgfonds voor eene tentoonstelling van kunstnijverheidsproducten uit het land, dat zooveel heeft bijgedragen tot den bloei van Amsterdam, dat Amsterdam rijk heeft gemaakt?

Kent gij in Amsterdam niet die bekoorlijke grachten met hare 17e eeuwsche geveltjes, hebt gij nooit in den nok, die hijschblokken gezien, waaraan destijds de zware balen koopgoederen naar boven werden geheschen om geborgen te worden op de ruime zolders dier huizen? Wat hebben die hijschblokken gesteund, gezucht, gekraakt, misschien evenveel als de bruine menschjes, die de balen naar de schepen torschten der 17e, 18e en 19e eeuwsche koopvaarders; de balen koffie, suiker, peper, nootmuscaat, foelie, tabak en andere producten van Insulinde, die in goud werden omgezet op de Amsterdamsche markt en het deed vloeien in breede stroomen op de Beurs!

Amsterdammers, denkt eens daaraan, en vindt gij het dan niet beschamend voor U, dat een Comité weken moet werken om een povere 3000 gulden bij elkaar te plukken? f 3000, de som, die velen Uwer met één aandeel verdienen in een vloek en een zucht!

Is er dan niet één onder U allen, die zegt: ik waarborg het dubbele, opdat deze tentoonstelling volkomen slage, opdat, al is het slechts voor een korten tijd, Indië waardig vertegenwoordigd worde in het Stedelijk Museum van Amsterdam, de hoofdstad van het land, de groote koopstad?

Toont dan toch, dat gij royaal kunt zij, toont dan toch, dat gij Amsterdammers zijt, en erken ook ditmaal door milde deelname, dat gij véél aan Oost- en West-Indië te danken hebt!

T. A. BAK.

Amsterdam 30/4 1906.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..............................

....

wonende te.................................. *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f*..............................

den.............................. 190........

Straat of gracht

.... Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Dl. 30 (1906). Afl. 2 en 3.

In Memoriam M. Knappert, door J. G. Mooyen. — Leidraad voor de bestrijding van »schaarschte« en »nood« op Java en Madoera, door H. E. Steinmetz. — Landbouwcredietwezen in de Pandjab (Britsch-Indië) door H. Carpentier Alting. — Aanvulling van het Reglement voor de desa loemboengs in de residentie Cheribon, door J. W. Mesman. — Aanteekeningen betreffende het grondbezit in de Boven Tembesi (Djambi), door Van der Bor. — Een en ander uit de praktijk van het Residentiegerecht, door Nieuwenhuys. — Erfpachtsaanvragen, door A. F. Velders. — Rondschrijven aan de ambtenaren B.B. in N.-I. — Boekbeoordeeling. — Vendutie van Europeesche Bestuursambtenaren, door Sarvaas. — Opleidingsscholen voor Inlandsche ambtenaren, door Sarvaas. — De verspreiding der Bintang Hindia, door G. Th. S., met Naschrift van de Redactie.

Het Leven. Algemeen geïllustreerd Weekblad. 1e jaarg. No. 10. 27 April 1906.

»Oost en West«. Tentoonstelling te 's-Gravenhage, door N. H. W. (met afbeelding).

De Indische Mercuur. 1 Mei 1906. No. 18.

Iets over de Particuliere landerijen op Java, door v. G. — Hoe plant men den Karetboom (ficus elastica) voort? (met afbeeldingen), door A. H. Berkhout. — Loop der caoutchouc-prijzen, door A. H. B. — De met suikerriet beplante oppervlakte van Java. — De suikerproductie van Java. — Humus als een factor van vruchtbaarheid van den bouwbodem, door Jhr. Mr. C. J. van Haeften (vervolg). — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Weekblad voor Indië. 1906. No. 47.

Een goed voorbeeld, door Dr. J. Groneman. — Maleisch en Javaansch inplaats van 't Fransch, door Pietro. — Een morgenwandeling en de Klattensche damkwestie (met schetskaartje en foto's), door Vidimus. — Indische indrukken, door Carlo. — De regentsdochter, roman van Victor Ido (vervolg). — Enz.

Indisch Militair Tijdschrift 1906. No. 4.

Groot-Atjeh van 21 April tot 28 Juni 1896, door A. Kruisheer (vervolg). — Het opleggen van voorloopige vergoedingen aan comptabelen, door J. F. C. Nienhuis. — De raid national militaire Lyon. — Aix-les-Bains, door van Heeckeren van der Schoot. — Het kader van het Indische leger in de Tweede Kamer, door G. Nijpels. — Varia: Kort overzicht van den stand van zaken op het eiland Sumatra (met Plaat) Titulaire rangen, door Si Anoe. — Oefeningen met losse patronen met machinegeweren, door A. J. G. — Militair technische woordenboeken. — Een tasch voor schetskaarten (met plaat). — Boekbeoordeeling: De Java-Oorlog van 1825—1830, 4e deel, door E. I. de Klerck. Enz.

N°. 19. Donderdag 10 Mei 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Buitengewone Algemeene Vergadering op **Zaterdag den 19 Mei 1906** des avonds te **8 uren** in het gebouw, *Laan van Meerdervoort* 195.

Agenda:

Voorstel tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement, in verband met het aanvragen van rechtspersoonlijkheid.

Het Bestuur.

II. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

A.

Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging,

op **Zaterdag 2 Juni** 1906 des namiddags **1½ uur** in de groote Bovenzaal van de **„Vereeniging"**, *Schiekade* 181, Rotterdam.

Agenda:

1°. Mededeeling der werkzaamheden van het Bestuur in het afgeloopen jaar en van den toestand der Vereeniging (Jaarverslag).

2°. Rekening en verantwoording over het beheer van de geldmiddelen der Vereeniging.

3°. Verkiezing van *zeven* leden van het Hoofdbestuur. Behalve de vijf aan de beurt van aftreding zijnde leden: de heeren *Mr. H. Smeenge* (Amsterdam), *F. P. L. van Driel* (Breda), *J. L. Pierson* (Nijmegen), *Th. J. A. van Zijll de Jong* (Zutphen) en Mevrouw *A. van Hengst—Haus* (Apeldoorn), die allen herkiesbaar zijn, moet een plaatsvervanger gekozen worden voor den overleden ondervoorzitter, den heer *G. A. Scherer*, en voor Mr. *D. Fock*, thans Minister van Koloniën (de candidatenlijst zal in een der volgende nummers van dit blad worden bekend gemaakt).

4°. Benoeming eener Commissie van onderzoek der rekening en verantwoording van het Hoofdbestuur.

5°. Verslag van het beheer der obligatieleening en van de exploitatie van het gebouw, Laan van Meerdervoort 195, *'s-Gravenhage.*

6°. Voorstellen van het Hoofdbestuur, o. a. tot het aanbrengen van enkele wijzigingen in de statuten en het huishoudelijk Reglement der Vereeniging. (Zie toelichting desbetreffende. Kol. Weekblad N°. 9 van 1 Maart 1906).

7°. Van de Afdeelingen ingekomen voorstellen. Tot heden kwam alleen het volgende van de Afdeeling Nijmegen in:

„Gelet op het gewicht van den werkkring der ook in de Afdeelingen ingestelde commissiën van opvoeding en onderwijs, acht »Nijmegen« het wenschelijk, dat van tijd tot tijd, in Indische bladen, het Indische publiek op het bestaan en de bedoeling dier commissiën opmerkzaam worde gemaakt.

Raadzaam wordt het geacht, dat deze bekendstelling geschiede door en van wege het Hoofdbestuur, met opgave van *alle* steden in Nederland, waar de Vereeniging dergelijke commissiën telt, met vermelding tevens van de adressen, waaraan repatrieerenden zich tijdig, vóór hun vertrek uit Indië, tot het verkrijgen van alle gewenschte inlichtingen, kunnen wenden.

De bedoeling is: niet alléén, aan Indische *leden* van »Oost en West« het bestaan dezer commissiën in herinnering te brengen, maar vooral ook aan het groote publiek, dat nog maar zoo weinig bekend is met het doel en streven der Vereeniging.

Evenzeens zou de Afdeeling ter sprake gebracht willen zien de vraag: of het niet mogelijk zou zijn een gesalarieerd propagandist aan te stellen, die door zijn bezielend woord zou weten te overtuigen en der Afdeelingen tal van nieuwe leden zou kunnen bezorgen zelfs hier en daar nieuwe Afdeelingen stichten?

Het voorbeeld is niet nieuw, adres aan het Alg. Nederlandsch Verbond, in welke vereeniging op deze wijze met voordeel gewerkt wordt."

Hoewel in de Algemeene Vergadering slechts de afgevaardigden der Afdeelingen recht tot stemmen hebben, zullen alle leden der Vereeniging er hartelijk welkom zijn, want juist aan algemeene, daadwerkelijke belangstelling heeft Oost en West de meeste behoefte. Natuurlijk wordt er in de eerste plaats gerekend op een talrijke opkomst der Rotterdamsche leden, maar, naar wij hopen, zullen er ook uit andere steden belangstellenden voor over willen komen.

B.

De **Tentoonstelling in Villa Boschoord**, Bezuidenhout 18, den Haag, heeft opgebracht:

Aan toegangsgelden gedurende 8½ dag	f 139.75
„ opbrengst thee en gebak	71.65
te zamen	f 211.40
Hiervan gaan af aan onkosten:	
Salaris bureaulist	f 17.—
Drukwerk	10.—
Aanplakker	1.50
Vervoer enz. der kisten van Lt. Christoffel	30.50
Bezorgloon	12.85
Assurantie tegen brand en inbraak	26.—
Loon timmerlieden	20.—
Fooien	10.—
Porto's	2.50
te zamen	f 130.35
De netto-opbrengst is dus	f 81,05
terwijl het busje bevatte	10.—
te zamen	f 91.05

Er was nog bij ons in kas een bedrag van. . . f 116.37 zoodat wij de som van f 200 naar Indië hebben kunnen overmaken. Het is wel niet veel, doch wellicht geeft dit den stoot tot meer.

Hebben wij de vorige keer hier opgenomen, wat enkele der Haagsche bladen omtrent onze tentoonstelling schreven, het volgend artikeltje van den Haagschen Hoefijzer-correspondent in het *Alg. Hbl.* van 29 April, zal onzen lezers zeker ook belangstelling inboezemen:

De manège van de villa Boschoord, Bezuidenhout alhier, is tijdelijk in een tentoonstellingzaal herschapen, maar in een tentoonstellingszaal van zoo groote rust en waardigheid, dat men wel van een museumzaal zou kunnen spreken. Het bovenlicht en de goede afmetingen van deze ruimte werken zeker mede tot het geven van dien aangenamen indruk, maar hoofdzakelijk zal deze wel het teweeggebracht worden door de stille kleurenpracht (*en de smaakvolle plaatsing Red.*) van de ten toon gestelde kunstvoorwerpen.

Ten voordeele van de ongelukkigen op Madoera heeft de Vereeniging »Oost en West« hier een verzameling Indische batiks, weefsels, houtsnijwerk, matten, enz. bijeengebracht, die wel het mooiste geeft wat er op dit gebied hier in Den Haag aanwezig is. Particulieren hebben nl. deze verzameling aangevuld door voorwerpen uit hunne eigen collecties af te staan en ook de Koningin heeft die door hare inzending eenige mooie stukken rijker gemaakt. Een zwaar gebeeldhouwde houten doos, kist zou men wel haast kunnen zeggen, levert een schitterend bewijs van de vaardigheid der Indiërs in het houtsnijwerk: motieven hiervoor zijn aan den Boeroe-Boedoertempel ontleend, terwijl voor een andere, — geschenk van generaal Van Heutsz, door H. M. onder andere afgestaan —, tot versiering van deksel en zijwand der gouden mooie borst, hals en armsieraden der Atjehsche vrouwen gekozen zijn.

Er is nog veel meer houtsnijwerk uit Japara; men heeft er, bij gebrek aan het origineel, ook bij gezet een teekening gemaakt door de Inl. leerlingen, die te Batavia onderricht krijgen, van een enorm stuk snijwerk, eenige meters hoog en een geheelen kamerwand breed, reeds in 1870 door één man gesneden; het is aangekocht door de afdeeling van Oost en West te Batavia. De gebeeldhouwde kolommen van dit schutsel schijnen imposant en zwaar van uitvoering te zijn en het stuk wekte op de laatste tentoonstelling van kunstnijverheid te Batavia dan ook eerbiedige bewondering.

Er is heel wat drijfwerk in koper, nieuw en oud; van het nieuwe trof ons voornamelijk een ovaal presenteerblad, dat mooi dof gehouden was; het oudere werk had zeer eigenaardige stukken; b.v. een theepot geheel van koper, waarvan de tuit door den bek van een eend en de rest van den theepot door het lijf van dit beest werd gevormd.

Verder vlechtwerk, sleutelmandjes en tafelmatjes; waaiers van uitgeslagen leer (de karbouwhuid), aardig bewerkte hoornen, eierlepeltjes; maar al dit soort werk is ook in den permanenten winkel van »Oost en West« Plaats 9, den Haag te zien.

Wat de eigenlijke waarde van de tentoonstelling vormt is het groote aantal van de meer dan prachtige batiks, hoofdzakelijk oudere. De eene prachtige lap hangt naast de andere, over en door elkaar; de kleuren gloeien stil dooreen, geen enkel stuk verliest, waarnaast en waartusschen het ook geplaatst is, iets van zijn eigen voornaamheid en waarde. Wij weten niet precies meer welke doeken uit Pekalongan, uit de Vorstenlanden of van elders zijn, wat doet het er ook toe. Elk stuk, warm, sober, streng en voornaam, is door een van die stille, geheimzinnige, donkere Javaansche vrouwen gemaakt, beteekend en bewast uur na uur, dag na dag, weken na maanden geverfd en weer gewast, langzaam met eindeloos geduld en zonder haast. Zóó voltooid, zonder tijdsbesef, krijgt het werk de zeldzame eigenwaarde, die voor ons ieder doek als 't ware tot een deel dier statige gesloten Oosterlingen zelf maakt. De oudere batiks, met hun vollen rijkdom van zuivere zware kleuren, zijn verreweg 't mooist. Dit is het sterkst eigene werk van de Javaansche, het onbeïnvloede, onbedorvene, alleen uit haar zelf voortgekomen werk. Te zorgen, dat de nieuwe, heden ten dage gemaakte batiks weer geïnspireerd worden op de vroegere, houdt nu velen, die warm gevoelen voor het weer opleven van dezen heerlijken handarbeid bezig, en aangezien op deze tentoonstelling wel het beste te zien is van wat er tot nu toe gemaakt werd, zijn er onder de nieuwe batiks ook inderdaad zeer mooie doeken.

Wat de statige schoonheid van de ten toongestelde batiks nog meer doet uitkomen, is de kwistigheid, waarmee men, half over en tusschen hen, de prachtige goudweefsels uit Atjeh heeft gehangen. Zoo krijgen de wanden die donkere, hartstochtelijke kleurenpracht.

Jammer genoeg kan niet langer dan tot 30 April hier geëxposeerd worden; vergissen wij ons niet, dan gaat veel van wat bijeengebracht is echter dezen zomer naar Amsterdam en kan men zich binnenkort in de zalen van het Suasso-Museum zelf overtuigen van de hoogte, waarop de Javaansche batik-techniek stond en staat.

III. Van de Afdeeling Utrecht:

Opgave van boekwerken, aanwezig in de Bibliotheek der Afdeeling:

1. Indische Gids 1902.
2. G. Dompers, *Sakinum.*
3. Otto Knaap. *Eenige jaren kunsleven te Batavia.*
4. Prof. P. J. Veth. *Java.*
5. S. Kalff. *Oost-Indisch Landjuweel.*
6. Boeka. *Pah-Troeno.*
7. Koloniaal Verslag van 1902. III *Curaçao.*
8. Catalogus van O.- en W.-Indisch vlechtwerk, weefselversiering en kaartweefsel.
9. J. A. Loeber Jr. *Het vlechtwerk in den Indischen Archipel.*
10. E. Haekel. *Uit Insulinde.*
11. *Koloniaal Verslag* van 1902. Ned.-Indië. Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard.
12. Dr. J. F. van Bemmelen en G. B. Hooijer. *Reisgids voor Ned. Indië.*
13. *Koloniaal Verslag* van 1902. Ned.-Indië Landbouw, boschwezen, veeteelt, mijnwezen, handel en nijverheid.
14. Sie Anoe. *Een reisje van Salatiga naar Tebing Tinggi.*
15. *Met Sie Anoe naar Edi.*
16. A. Werumeus Buning. *In en om de Kampong.*
17. *Koloniaal Verslag* van 1903. Ned.-Indië. Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard.
18. *Koloniaal verslag* van 1903. Ned.-Indië. Landbouw, boschwezen, veeteelt, mijnwezen, handel en nijverheid.
19. *Koloniaal Verslag* van 1904. Ned.-Indië. Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard.
20. *Koloniaal Verslag* van 1904. Ned.-Indië. Landbouw, boschwezen, veeteelt, mijnwezen, handel en nijverheid.
21. *Koloniaal verslag* van 1905. Ned -Indië. Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard.
22. *Koloniaal Verslag* van 1905. Ned.-Indië. Landbouw, boschwezen, veeteelt, mijnwezen, handel en nijverheid.

IV. van Boeatan:

Herinnering aan de vergadering van Aandeelhouders op Dinsdag 15 Mei ten elf ure Plaats 9.

N.B. Hieronder worden afgedrukt 1°. de Nota van Toelichting tot de Balans op 31 December 1904 en de Winst- en Verliesrekening over 1903/1904; 2°. de Nota van Toelichting tot de Balans op 31 December 1905 en de Winst- en Verliesrekening over 1905.

Door een misverstand toch werd de eerstgenoemde Nota van Toelichting indertijd niet afgedrukt bij het (1e) Jaarverslag van Boeatan, waarbij zij behoorde.

Nota van Toelichting tot de Balans op 31 December 1904 en de Winst- en Verliesrekening over 1903/1904; behoorend bij het 1e Jaarverslag.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP BOEATAN.

Bij de overlegging aan de Financieele Commissie, bedoeld bij art. 22 der Statuten, van zijne verantwoording over het eerste, onder ult. December 1904 afgesloten boekjaar, wenscht de Raad van Beheer de voornaamste cijfers der Balans en Winst- en Verliesrekening kortelijk toe te lichten.

In de eerste plaats stilstaande bij de, in de Winst- en Verlies-rekening tezamen gebrachte voordeelige saldi der verschillende rekeningen, wordt ter verklaring van het avans op:

Winkelgoederen hierbij een specificatie aangeboden, waarin voor elke der 10 rubrieken, waarin de goederen zijn gerangschikt, vermeld wordt het totaal der kosten van aanschaffing op de plaats van herkomst en dat der daarop speciaal drukkende ongelden als transport, invoerrechten en in sommige gevallen kosten die noodzakelijk gemaakt moesten worden om voorwerpen in verkoopbaren staat te brengen, tezamen alzoo den kostprijs uitmakende, waar tegenover gesteld worden de opbrengst van het verkochte en de getaxeerde balanswaarde van het nog voorhandene: het verschil tusschen de beide totalen, t.w. *f* 10.373.88 en *f* 11.917.38½ vormt de netto winst die op dit hoofd is afgeboekt met *f* 1543.50½, zijnde nagenoeg 15 pct. over het kostende.

De Interestrekening leverde eene bate op van *f* 529.91 verkregen door rentegevende uitzetting van het gedeelte van het kapitaal dat niet aanstonds in goederen kon worden belegd. Natuurlijk wordt het onbeschikt blijvende gedeelte steeds geringer en is dus te verwachten dat uit deze hoofde het volgende dienstjaar minder belangrijke baten zal afwerpen.

Met de Thee Exploitatie, welke afzonderlijk beheerd wordt is eene bate verkregen van bruto *f* 400, welke na afsluiting van het jaar is in ontvangst genomen; nadat daartegen het kostende van de daarvoor in gebruik zijnde Inventaris goederen op *f* 1.— na was afgeschreven, kon als netto winst saldo op dit hoofd *f* 229.92 worden geboekt.

Het onder het hoofd Beleggingen gekonstateerde voordeelig verschil van *f* 19.30 spruit voort uit den verkoop, naar gelang van benoefte aan kasmiddelen, van eenige schuldbrieven der Gemeente Rotterdam, tot eenigszins hoogeren koers dan dien waarvoor bedoelde stukken waren aangeschaft. De op die obligatiën verkregen rente is onder het hoofd Interestrekening verantwoord.

Het saldo der Commissie Rekening ad *f* 172.17 vormt het totaal der aan derden voor den verkoop aan aan de Vennootschap in consignatie toevertrouwde goederen berekende Commissie en vereischt alzoo geene verdere toelichting.

Tegenover de voormelde baten ten gezamelijke bedrage van *f* 2494.86½ staan in de eerste plaats het nadeelig saldo der Onkostenrekening met *f* 5188.13½, waarin zoowel de algemeene bedrijfsonkosten, van Augustus 1903 af begrepen zijn, als de oprichtingskosten der Vennootschap en hetgeen voor de inrichting van den winkel en het bureau meer werd uitgegeven dan de op ult. December aangenomen waarde van den Inventaris. Eene in bizonderheden uitgewerkte specificatie van de ten laste van dit hoofd gedane uitgaven wordt onder de bijlagen aangetroffen.

Voorts is een bedrag van *f* 785.06½ afgeschreven als verlies op het hoofd Publicatien, dat belast is geworden met de kosten der uitgave van een tweetal boekjes over het Bamboe Ornament der Kajan Dajaks, en over het Indische Vlechtwerk, beide van de hand van den heer J. A. Loebèr Jr. waarvan het debiet tot dusver nog slechts gering is geweest, en waarop mede werd geboekt eene som van *f* 1000.— aan den heer Nieuwenkamp betaald als bijdrage tot de kosten eener door hem ter bestudeering der Indische kunstnijverheid ondernomen reis naar de Koloniën, waarvoor hij zich verbonden had een rapport ter publicatie te zullen inleveren. Ongelukkig heeft de heer N. zich door ziekte genoopt gezien de reis af te breken en herwaarts terug te keeren; wel is waar bestaat het voornemen om den tocht tegen het einde dezes jaars te hervatten en later alsnog een rapport in te dienen, doch bij de onzekerheid of, en wanneer dat zal worden ontvangen, vond de Raad geen vrijheid het geheel uitgegeven bedrag nog als eene bate op de balans te brengen. Eene juiste schatting van de aan het verstrekte voorschot toetekennen waarde even onmogelijk achtende als eene taxatie van den nog ten verkoop beschikbaren voorraad der boekjes, heeft de Raad gemeend wel te doen door de grootste helft van het debet saldo dezer rekening met bovengenoemd bedrag af te schrijven.

Ten slotte vertoont de Winst- en Verlies-rekening daarna alzoo een nadeelig saldo van *f* 3478.33½ dat op nieuwe rekening overgaat, of bijna 17½ pct. van het gestort kapitaal.

Ter toelichting van de cijfers der Balans zij het volgende nog aangeteekend.

Van het bij Diverse Correspondenten uitstaande bedrag ad tezamen *f* 3583.21½ wordt in eene bijlage de specificatie aangetroffen van het door of aan ieder verschuldigde saldo op ult. December, waarbij overigens niets valt op te merken.

Dat het boeksaldo der Winkelgoederen slechts *f* 6045.55 bedraagt terwijl in de zoceven reeds besproken specificatie de waarde van den voorraad met *f* 6173.06 voorkomt, vindt zijne verklaring in de omstandigheid dat van een paar reeds onder den voorraad opgenomen fakturen het kostende ad *f* 127.51 eerst in het nieuwe jaar werd verrekend. Daarom werd het in mindering van de taxatie gebracht. Overigens wordt omtrent die taxatie nog aangestipt, dat de aanwezige voorraad in de eerste helft van Januari minitieus werd opgenomen en de vermoedelijke koopwaarde, stuk voor stuk getaxeerd — de lijsten daarvan opgemaakt zijn ter inzage beschikbaar — van die geschatte verkoopwaarde werd daarna 60 pct. als de balanswaarde aangenomen, en de Raad durft het vertrouwen uitspreken dat mitsdien op hetgeen in 1905 verkocht wordt, een behoorlijk avans zal worden verkregen.

Van den Winkel- en bureau Inventaris, onder het hoofd Onkostenrekening met *f* 1500.— per Balans overgebracht, wordt eene specificatie met stuksgewijze waardeering onder de bijlagen aangetroffen. De genoteerde prijzen, vertegenwoordigen de waarde die, voor het gebruik, aan de voorwerpen mag worden toegekend. Uit den aard der zaak zouden ze daarvoor echter bezwaarlijk realiseerbaar blijken.

Het Balanscijfer der Thee Exploitatie ad *f* 401.— omvat het hiervoren reeds vermelde avans der exploitatie dat inmiddels reeds is afgedragen, benevens *f* 1.— voor de aanwezige inventarisgoederen.

Van het saldo door Diverse Debiteuren verschuldigd ad *f* 446.22½ wordt mede eene specificatie overgelegd; nagenoeg alle daarop voorkomende postjes zijn in de eerste maanden van 1905 verevend.

Het op ult. December aanwezige Kassaldo ad *f* 754.09½ bestond uit *f* 416.52 onder den Thesaurier en *f* 337.57½ onder de Directrice in den Winkel berustend blijkens ter inzage beschikbare kasboeken.

Ter zake van de *f* 750.— onder het hoofd Publicatiën overgebracht moge verwezen worden naar het hiervoren omtrent de afschrijving op dat hoofd opgemerkte, en met betrekking tot het saldo der beleggingen is mede te deelen dat op 31 December aanwezig waren 5 obligatiën à *f* 1000.— der 3½ pct. leening van de Gemeente Rotterdam, waarvan 1 sedert verkocht werd blijkens verkoopnota van Scheurleer & Zoonen, terwijl 4 stuks door den Thesaurier aan de Commissie zullen worden vertoond. De balanswaarde is berekend naar den inkoopkoers van 97⅜ pct. ofschoon de beursnoteering iets hooger was, en nog is.

Onder de Crediteuren der Balans komt de Vereeniging Oost en West voor met *f* 550.— waarvoor aan haar bij de uitgifte der 5e en 6e Serie van aandeelen 11 stuks zullen zijn aftedragen, waarvoor door diversen nog na sluiting der lijsten werd ingeschreven, en welke voorzoover gewenscht, uit haren voorraad werden afgeleverd.

Het bedrag van *f* 112.42⁵ door Mevr. N. van Zuylen—Tromp in het einde van het jaar voorgescho-

FEUILLETON.

In de binnenlanden van Sumatra.

DOOR

E. Baron BINDER-KRIEGLSTEIN.

Uit de *Kreuzzeitung* vertaald door *L. J. v. d. B. v. R.*

VI.

Den elfden dag mocht ik het hospitaal verlaten. Toch was ik nog zoo zwak, dat, toen ik mijn laarzen aantrok, het zweet bij mij uitbrak en ik na deze kolossale inspanning een vol kwartier moest uitrusten, vóór ik naar mijn hotel kon terugkeeren. Ofschoon ik mij al bitter weinig om de andere patienten bekommerd had, ondervond ik toch veel deelneming, die ik geenszins verwacht had. Dat nu juist de eerste tourist, die ooit aldaar was geweest, plotseling zou moeten sterven, zonder zijn landgenooten te hebben kunnen vertellen van het paradijs Atjeh vonden zij zeker al te treurig!

Drie dagen daarna verliet ik Koeta Radja bij het aanbreken van den dag — nog zoo bleek als een doek en zoo beverig als een juffershondje, maar ik zag wel in, dat ik in de stad bepaald weer zou instorten. De regentijd was aangebroken, de hemel welfde zich somber over Sumatra en gedeeld iederen middag kreeg wij een stortbui, die de omgeving in een moeras veranderde. De groote Atjeh-rivier was buiten hare oevers getreden, ontzettende water massa's stroomden de op palen gebouwde huizen door; in 't hotel stond het water 30 cm. hoog. De talrijke moerassen, die tusschen de stad en het strand lagen, maakten, dat het hier voor een herstellende een geheel onmogelijk verblijf was.

Uit Lam-Pong, de laatste post van den voormaligen gordel van Koeta Radja — op een uur afstands, werd iedere week een patrouille afgevaardigd, die eenige lastdieren naar Koeta Radja moest begeleiden. Ik sloot mij bij deze colonne van zeven infanteristen aan en wij verlieten de plaats te voet 's morgens om 9 uur. Drie Atjehers droegen mijn bagage op hun hoofd — want dat is de eenige manier, waarop de Atjehers iets mogen dragen — en marcheerden rechtstreeks naar het noorden, naar de zee toe. Wel voert een rechte weg, die slechts vijf uur langer duurt, over de bergen in rechte lijn naar Kroeng Radja, doch deze is zóó onbegaanbaar, dat men een halven cirkel langs de kust moet beschrijven en acht of negen uur moet loopen om zijn doel te bereiken. Dit zou voor de Inlanders kinderspel zijn en ook de beide Europeanen — een sergeant en een gewoon soldaat, die medeliepen, verklaarden, dat deze patrouille-gangen hen veel welkomer waren dan de verveling van een bivak, — maar voor mij zou het veel te vermoeiend geweest zijn.

Onderweg kwam ik te weten, dat deze beide mannen Duitschers waren. De jongste was zee-soldaat geweest, vóór hij hier in dienst kwam. Hij was nu al twee jaar op Atjeh en hoogst ontevreden, verklaarde, dat hij, als zijn vijf jaar om waren, weder naar huis wilde gaan, want er was geen discipline bij de troepen — een uiting, die ik er van verscheidene Duitsche onderofficieren hoorde. Het leven — beweerden zij — was wel aangenaam, men had bijna geen kazerne-dienst, de betaling behandeling en voeding waren uitstekend, maar de echte militaire geest was ver te zoeken, en bovendien hadden de Hollandsche soldaten zulke versleten uniformen, dat men zich als fatsoenlijke Duitschers bij hen niet thuis gevoelde.

De tweede Duitscher — de soldaat — was iemand, wiens zonden-register onmetelijk scheen en wiens gelaat bedekt was met tallooze litteekens van messteken. Hij had al twaalf jaar gediend en dus recht op pensioen, waarom hij dan ook voornemens was in Atjeh te blijven — in geen geval naar Duitschland terug te keeren, waar de grond hem onder de voeten zou branden. Een echte socialist, of nog beter gezegd: communist!

Na twee uren marcheerens door uitgestorven kampongs en veelal verlaten rijstvelden, komen wij aan het zeestrand. Hoe verrukkelijk! Hier heeft men althans wederom een dragelijke, reine, ziltige lucht. Met iederen stap voorwaarts gaat het beter en gevoel ik mij sterker worden. Het strand is sneeuwwit, breed en zanderig, er waait een zacht koeltje, de zon is gedeeltelijk achter de wolken schuil gegaan, zoodat zij niet zoo hinderlijk is, en men heeft het gevoel alsof men een heerlijken lentedag doormaakt! Een oceaan van licht, lucht en warmte! Sumatra is toch eenig!

Viermaal moeten wij breede rivieren en twaalfmaal kleine beekjes passeeren. Het water komt ons soms tot boven de knieën, maar na verloop van een kwartier is men weer droog gewaaid. Wij passeeren een rij kleine heuvels, waarover een weg loopt, en waar een compagnie infanterie gekampeerd is in een zeer primitief bivak. Daarna weder vier uren achtereen loopen, zonder een menschelijke ziel te zien, totdat wij een tweeden post aantreffen — twaalf soldaten met een sergeant, die hier opzicht houden over de wegwerkers — want eindelijk, na twee en dertig jaar, heeft men besloten Kroeng Radja door een steenweg met de hoofdstad te verbinden, ofschoon deze plaats reeds in 't jaar 1874 was veroverd en in 1866 tot garnizoensplaats werd ingericht. Heerlijke Hollandsche flegma!...

Hier rusten wij een half uur en gebruiken een en ander. Van achter de lichte bamboepalissade, die het bivak afsluit, schreten de manschappen bijna iederen avond op de herten, die van het strand afkomen. Achter het bivak liggen kleine weiden, en achter de heuvels strekken zich onmetelijke oerwoude uit, in hun prachtige majesteit!

ten, werd sedert reeds vereffend en het cijfer ad *f* 601.27 waarvoor Scheurleer & Zoonen als crediteuren voorkomen wordt gestaafd door hunne, onder de bijlagen opgenomen, met gelijkluidend saldo afgesloten rekening-courant.

Van den laatsten post eindelijk „Diverse Consignatarissen" ad *f* 607.22[5] wordt mede eene specificatie overgelegd aantoonende dat aan twaalf consigneerders gezamenlijk evengenoemd bedrag nog viel uit te keeren. Voor een goed deel zijn de vermelde sommen thans reeds afgedragen of wordt de beschikking daarover nog tegemoetgezien.

's-Gravenhage, 17 Maart 1905.

De Raad van Beheer,
G. E. V. L. VAN ZUYLEN, Voorz.
A. H. G. FOKKER, Thesaurier.
G. P. ROUFFAER, Secretaris.

Nota van Toelichting tot de Balans op 31 December 1905 en de Winst- en Verlies-rekening over 1905; behoorend bij het 2e Jaarverslag.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP BOEATAN.

De Raad van Beheer heeft de eer hiernevens aan de Financieele Commissie, bedoeld bij artikel 22 der Statuten, de Balans, met Winst- en Verlies-rekening over het met ult. December 1905 afgesloten Tweede Boekjaar aan te bieden, vergezeld van diverse bijlagen, en daarbij ter toelichting het volgende op te merken.

In de Winst- en Verliesrekening wordt als winst op het hoofd Winkelgoederen een bedrag van *f* 1773.20½ verantwoord, waarvan nadere omschrijving wordt aangetroffen in bijlage A waarin achtereenvolgens, voor elke der 9 rubrieken, waarin de goederen zijn gerangschikt, vermeld worden de getaxeerde waarde van den voorraad bij aanvang van het boekjaar, de kosten van aanschaffing van, en der ongelden op de nieuwe aanvoeren (waarin tevens begrepen de uitgaven gedaan voor het beter verkoopbaar maken van sommige tot den ouden voorraad behoorende goederen), de totaalkosten, de opbrengst der verkoopen, het verschil tusschen een en ander of het boeksaldo, de taxatie der verkoopwaarde van de restanten met de daarnaar berekende balanswaarde en eindelijk de uit een en ander gekonstateerde winst. Evenals het vorige jaar werd als balanswaarde van den voorraad, aangenomen 60 pct. van de geschatte verkoopswaarde; vergelijking van de cijfers toont dat de voorraad nu ca. *f* 250.— hooger is dan bij den aanvang zoodat de verkoopen kunnen gezegd worden gelijken tred te hebben gehouden met de aanvoeren. De geboekte winst bedraagt ruim 25 pct. van het bedrag der verkoopen tegen 27 pct. in het eerste boekjaar; gerekend over het totaal kostende is zij ruim 15 pct. tegen bijna 15 pct. in het vorige jaar. Eene specificatie der facturen wordt als bijlage B aangeboden.

Door de Thee Exploitatie, die afzonderlijk beheerd wordt, is eene bate verkregen van *f* 500.— welke ditmaal, daar het vorige jaar de waarde van de daarvoor gebezigde Inventarisgoederen op *f* 1.— na geheel werd afgeschreven, ten volle als winst kon worden geboekt. Het vorig jaar bedroeg de „bruto" winst zonder bedoelde afschrijving *f* 400.— zoodat een vooruitgang van *f* 100.— kan worden gekonstateerd.

Aan Commissie over voor rekening van derden verkochte goederen kon *f* 257.46½ worden geboekt tegen *f* 172.17 in het voorgaande jaar. De omzet voor rekening van anderen beliep *f* 1237.79.

Uit den aard der zaak leverde de Interestrekening waardoor een bate van *f* 157.91 werd verkregen, minder op dan in het eerste boekjaar, wijl toen de tijdelijk ter rentewinning uitgezette gelden zooveel meer bedroegen en het kapitaal slechts geleidelijk in goederen en voorschotten werd omgezet.

Op de Beleggingen werd een klein voordeel, van *f* 24.99 behaald door het voordeelig koersverschil bij de realisatie van 2 verkochte obligatiën en bij de taxatie naar de beursnoteering op 31 Deceber van de in portefeuille gebleven 3 stukken.

Ten laste der Winst- en Verliesrekening hadden de volgende afschrijvingen plaats. Op het hoofd Publicatiën werd, daar in den loop van het jaar met den heer Nieuwenkamp eene regeling werd getroffen, waardoor *f* 500.— is terug ontvangen van de hem destijds ten behoeve van een rapport — dat hij door omstandigheden verhinderd werd samen te stellen — verstrekte vooruitbetaling, eene verdere afschrijving noodig, daar aan den nog onverkochten voorraad der uitgegeven brochures, voorzichtigheidshalve slechts eene nominale waarde van *f* 1.— kon worden toegekend. Dientengevolge toont de rekening een nadeelig saldo aan van *f* 246.70.

Het totaal bedrag der Onkostenrekening is ditmaal, met inbegrip eener verdere afschrijving op den Winkel- en Kantoor-Inventaris ad *f* 500.—, *f* 4253.80, tegenover *f* 5188.13½ in het vorige boekjaar. Eene specificatie wordt als bijlage C overgelegd.

Het eindresultaat is alzoo dat tegenover een totaal der winsten ad *f* 2713.57 staat een bedrag aan verliezen en afschrijvingen van *f* 4500.50, zoodat de Winst- en Verliesrekening een nadeelig saldo vertoont van *f* 1786.93 tegenover *f* 3478.33½ over het eerste boekjaar. Er is alzoo vooruitgang te konstateeren, maar bevredigende resultaten zullen eerst dan kunnen worden verkregen wanneer de omzet uitgebreid, en minstens verdubbeld zal zijn geworden. Om daartoe te kunnen geraken is uitbreiding der beschikbare middelen noodig, en werd in den loop van het jaar de uitgifte ondernomen van de 5e en 6e Serie van het maatschappelijk kapitaal.

Overgaande tot de toelichting der Balans wordt in de eerste plaats aangeteekend dat van de twee zooeven bedoelde Seriën ad *f* 10.000.— door diverse belangstellenden *f* 4715.— is bijeengebracht door inschrijving voor aandeelen en giften; voor het ontbrekende ad *f* 5285.— wordt verwacht dat de Regeering eenen post op de Indische Begrooting van 1907 zal uittrekken — van daar dat genoemd cijfer in de Balans voorkomt als „aandeelen in portefeuille". Van de inschrijvers voor aandeelen en giften waren op ultimo December nog *f* 525.— te ontvangen, waarvoor het hoofd Aandeelhouders dus belast bleef. Sedert is dat bedrag behoorlijk binnengekomen.

Aan de presidente waren einde December *f* 100.— ter hand gesteld ter overmaking aan correspondenten in Indië, waarvoor eerst in Januari jl. remise werd gemaakt, vandaar dat de rekening van Mevr. N. van Zuylen, die wegens voor H. Ed. verkochte goederen nog een kleinigheid te goed had, in de Balans als debitrice voorkomt.

De rekening Scheurleer & Zoonen wijst een tamelijk groot bedrag aan, doordat het meerendeel der stortingen voor de nieuwe aandeelen in de twee laatste maanden ontvangen werd, en op de daartegen voor tijdelijke belegging aangekochte 5 Obligatiën Rotterdam eerst in Januari gestort moest worden. De als bijlage D hierbij overgelegde rekening courant van genoemde heeren wijst een saldo aan van slechts *f* 5661.97½. Het verschil ontstaat, doordat een hun ter incasso gegeven assignatie eerst in 1906 door hen met *f* 239.78 te onzen voordeele werd geboekt.

Om zes uur 's avonds komen wij in Kroeng Radja aan. De kommandeerende officier, — een luitenant — woont hier al anderhalf jaar met zijn vrouw, om te sparen maar zoowel hij zelf als zijn vrouw en een tweejarig zoontje zien er met hun door koorts verwrongen gelaatstrekken uit als spoken. Maar natuurlijk, officieren, die zoodra zij de Militaire Academie verlaten hebben, zich haasten om te trouwen, en, zonder een cent kapitaal, van hun traktement moeten leven, zijn wel gedwongen de beste jaren van hun leven op een buitenpost door te brengen Dat is dan wel diep treurig, maar daaraan is niets te doen!

Kroeng Radja is een tamelijk groote kampong, omgeven door pepertuinen, en ligt aan een diep het land indringende bocht, waarin Maleische schepen komen om den peperoogst te vervoeren en deze varenslieden zijn zoo vijandig tegen de kolonisten, dat tot heden toe nog geen enkel Europeaan, behalve de soldaten, daar heeft kunnen wonen.

Men stelde een patrouille van zes bajonetten met een Inlandschen sergeant ter mijner beschikking, en den volgenden morgen reisden wij tijdig af om langs de kust verder door te marcheeren.

De kusten van Noord-Sumatra zijn over 't algemeen vlak en hebben weinig goede ankerplaatsen; zelfs daar, waar zich hooge bergen verheffen laten deze tusschen zich en de zee een breeder of smaller strand, gemiddeld 7 km. breed, dat vlak in zee uitloopt, zoodat zelfs kleine kuststoombooten op eenige mijlen afstand van het strand moeten ankeren. Daar, waar de kusten niet bewoond zijn, zooals in het district Pedië, waar niettemin een spoorweg doorheen loopt, zijn deze bedekt met ondoordringbare oerwouden, waarvan de uitloopers bijna tot aan zee reiken. Talrijke moerassen en lagunen strekken zich langs de oevers uit, en daar de rivieren en beken vrij hooge duinen tegen de zee hebben opgeworpen, komt noch de scherpe wind, noch het zachte zeekoeltje over de dichte muren der bosschen heen, zoodat de lagunen nooit droog worden. Daarin groeien dan ook een menigte lichtschuwe planten. Wegens de steeds nevelachtige, dampige en koortsverwekkende atmosfeer zijn deze streken alleen bewoonbaar voor olifanten, rhinocerossen, tijgers en buffels, terwijl de herten zich meer in het hoogland terugtrekken.

De expeditie, die ik langs de kusten wilde ondernemen, liet zich van 't begin af slecht aanzien.

De pas doorstane typhus had mijn zenuwgestel zéér aangegrepen, zoodat ik mij nog ellendig zwak gevoelde, en niet in staat was groote marschen te maken. Bovendien was het hoofd van mijn escorte een onbeduidende, Javaansche halfbloed. Hij was Europeaan, dat is te zeggen: zoo geel als een Chinees, een op Borneo geboren zoon van een Hollandschen onderofficier en eene Javaansche vrouw, uiterlijk een knappe kerel van twee en twintig jaren, doch zwak van karakter, onbeschaamd, en zonder een greintje eergevoel.

Wanneer ik hem met kracht omlaag duwde, zóó dat ik dacht, nu zal hij wel klein worden, misschien zal hij uit gekrenkt eergevoel zich ophangen of op mij schieten, — bleef hij onaandoenlijk, en na verloop van twee minuten, kwam hij weer vertrouwelijk lachend naar mij toe, ging naast mij zitten, haalde brutaal zonder vragen, een sigarette uit mijn kistje en verzocht mij om vuur! . . . .

Ook ditmaal was ik schaars van levensmiddelen voorzien, omdat ik gedacht had in het schoone Kroeng Radja, dat men mij als een tweede Koeta Radja had afgeschilderd, alles te kunnen inkoopen, maar deze plaats bleek niets dan een armoedige kampong te zijn, waarin men zelfs geen lucifers kon krijgen, daar er geen enkele winkel was en de cantine niets anders verschaft dan jenever en tabak.

De soldaten van mijn escorte waren infanteristen — geen marechaussees — zij behoorden tot het garnizoensbataillon, en staan, op het punt van discipline, verre beneden de marechaussees, terwijl zij ook, wat marschvaardigheid betreft, volstrekt niet met deze vergeleken kunnen worden.

Chineesche koelies of Javaansche dwangarbeiders waren in Kroeng Radja niet te krijgen en daarom moest ik Atjehers medenemen. Drie gidsen, zeer brave kerels, gingen mede, en zoo togen wij op een warmen morgen op pad en passeerden in een grooten cirkel de bocht van Kroeng Radja, beklommen verscheidene bergruggen en liepen toen verder langs het zeestrand.

De pracht van dezen weg is niet te beschrijven! Hoe zou men een juist denkbeeld kunnen geven van die yl-fijne lucht, van die steile rotsen, waaruit kristalheldere bronnen vloeien, van dien frisschen, ziltigen zeewind en van die paradijsachtige weelderigheid van kleuren en lichtschakeeringen! — Men moet het zelf gezien en genoten hebben om er zich een voorstelling van te kunnen maken. Men wandelt weken achtereen als in een droom, in een roes van heerlijkheid! —

Op een grooten afstand zien wij aan den horizon de silhouette van een stoomboot, die de straat van Malakka invaart — ver, zeer ver, wellicht op dertig mijlen afstand — en wij loopen hier tusschen oerwoud en branding, zonder weg of steg te weten, steeds voort, terwijl daarginds een stuk vaderland, een stuk Europa voorbij glijdt en zeker geen enkele passagier droomt, dat daar aan den rand van de wildernis een landsman van uit de wildernis hen door den verrekijker staat te begluren. . . . . Dan krijgt men gedurende eenige minuten een kleinen aanval van heimwee en vraagt zich af: of men ooit weder Europa zal terugzien?

(Wordt vervolgd.)

Het saldo der Kassarekening stemt overeen met hetgeen volgens kasboek op ultimo December aanwezig was.

De Beleggingen bestonden uit 3 obligatiën 3½ pct. Gemeente Rotterdam ad *f* 1000.— nominaal, welke Uwe Commissie door den Thesaurier zullen worden vertoond. De beurswaarde daarvan was op 31

December à 97½ pct.	*f* 2925.—
plus 3 mnd rente à 3½ pct.	26.25
conform de balans	*f* 2951.25

Van het saldo der rekening Winkelgoederen wordt in de hiervoren reeds vermelde bijlage A eene rubrieksgewijze specificatie aangetroffen, terwijl de lijsten, bevattende de artikelsgewijze waardeering, ter inzage beschikbaar worden gehouden. Van dat der Onkostenrekening zijnde de getaxaarde waarde van den Winkelopstand en Kantoor-Inventaris, wordt als Bijlage E eene specificatie met stuksgewijze taxatie overgelegd, waarbij de waarde is aangenomen, die de voorwerpen geacht worden voor het gebruik te hebben, al zou die bij verkoop in veiling er vermoedelijk niet voor kunnen verkregen worden. Zooals hiervoren vermeld, is hierop behalve de waarde van het nieuw aangekochte nog een bedrag van *f* 500.— afgeschreven.

Zooals in bijlage F is gespecificeerd waren diverse correspondenten in Indië, wegens hun voor goederen aankoop gemaakte remises *f* 2973.05 schuldig, terwijl anderen wegens geleverde goederen, nog *f* 911.01½ te goed hadden; het verschil tusschen beide bedragen ad *f* 2062.03½ is het in de balans vermelde debet van Diverse Correspondenten.

Evenzoo stelt het saldo ad *f* 824.53½ van Diverse Debiteuren het verschil voor tusschen de vorderingen op diversen ad *f* 992.76 en hetgeen daartegen aan diversen verschuldigd is ad *f* 168.22½, een en ander nader gespecificeerd in de nominatieve opgave als bijlage G hierbij overgelegd.

Ook van de bedragen, aan verschillende Consignatarissen toekomende ad *f* 426.42½, en door enkele andere verschuldigd ad *f* 50.70 wordt als bijlage H eene nominatieve lijst aangeboden waarvan het saldo in de creditzijde der Balans wordt aangetroffen.

Het saldo waarmede de Winst- en Verliesrekening eindelijk in de Balans paraisseert, is samengesteld uit:

het verlies van het eerste boekjaar ad	*f* 3478.33½
en dat van het tweede boekjaar ad . .	„ 1786.93
te zamen uitmakende	*f* 5265.26½

of ruim 26 pct. van het oorspronkelijk uitgegeven kapitaal.

Tot het geven van verdere mondelinge toelichtingen stelt zich onze Thesaurier gaarne beschikbaar.

's-Gravenhage, 13 Maart 1906.

De Raad van Beheer,
N. VAN ZUYLEN—TROMP,
waarn. Voorzitster.
FOKKER, Thesaurier.
G. P. ROUFFAER, Secretaris.

Pers-kroniek.

Inhoud: De a.s. expeditie naar Bali beoordeeld en besproken door het Vaderland en het Algemeen Handelsblad. — Hoe ons koloniaal beheer in den vreemde in opspraak komt? Een stukje over den hongersnood op Madoera in de Hamburger Nachrichten. — »Creusesol« in het Nationaal Weekblad over het nut van een Indisch platenboek ten behoeve van a.s. Indischgasten. — Opmerkingen van Washington Irving over kolonisatie: voorbeelden van de manier zooals men het niet moet doen.

Het bericht van den indischen correspondent van het *Handelsblad*, dat 3 bataljons zijn aangewezen om in de volgende maand naar Bali te vertrekken m. a. w. dat tot een expeditie naar Bali is besloten, heeft in de Nederlandsche pers met uitzondering van het *Volk* algemeene goedkeuring verworven.

»Nooit, schrijft het *Vaderland*, zal van deze expeditie kunnen worden gezegd, dat zij lichtvaardig werd gezonden; zoo ooit, dan is hier groote lankmoedigheid betracht. Daarvoor trouwens stond de aanwezigheid van den Raad van Indië, F. A. Liefrinck, te Batavia, borg. Zoo iemand, dan kent, dat is: waardeert hij de Baliërs; zoo iemand, dan zou hij hen voor de ellende van den oorlog willen vrijwaren. De Indische Regeering heeft door zijn zending naar Bali getoond zijn inzichten te deelen; alles is in het werk gesteld om geweld te voorkomen. Het is gebleken, zoo ging het niet langer, er blijft maar één middel over: de oorlog.

In den laatsten tijd trouwens was reeds een officier van den generalen staf, de kapitein S. H. Schutstal van Woudenberg, naar Bali gezonden, om daar met den assistent-resident H. J. E. T. Schwartz, die, aan het hoofd staat van het bureau van Inlandsche Zaken, overleg te plegen over de wijze, waarop de expeditionaire troepen zullen handelen. De door genoemden ambtenaar gedurende 9 jaren verzamelde gegevens en de door hem vervaardigde kaarten zullen den bevelhebber der expeditie volledig kunnen inlichten over het terrein, waarin zal moeten worden gegageerd en over de politieke verhouding in en om Badoeng.«

En wat het naaste doel van de expeditie zal moeten zijn wordt in het kort aldus door het blad aangegeven:

»Badoeng moet worden gedwongen zich te schikken naar den wil van de Indische Regeering; het verzet van Badoengs bestuur moet worden gebroken.

Om twee redenen. In de eerste plaats, om voor altijd een einde te maken aan den strandroof, die op de Badoengsche kusten steeds weder plaats heeft, en aan het terechtstellen van Gouvernementsonderdanen, die handel drijven in dat rijkje en dienen te worden uitgeleverd, zoo zij strafbare feiten plegen.

In de tweede plaats om te voorkomen, dat Badoengs verzet ook de vorsten van Tabanan, Kloengkoeng en Bangli aanleiding zoude geven een onvriendelijke of vijandige houding tegenover het Gouvernement van N.-I. aan te nemen.

Voor dit laatste vermoeden bestaat alle grond, nu bleek, hoe door 250 lieden van Bangli een inval is gedaan in het onder onze suzereiniteit staande Karang Asem.

De teerling is geworpen.

Drie bataljons zullen den vorst van Badoeng tot rede moeten brengen."

In een volgend nummer komt het *Vaderland*, dat in dezen zeker wel speciaal deskundig mag geacht worden, uitvoeriger op de a. s. expeditie terug. Het geeft daarbij een kort historisch exposé van de toestanden op Bali en zet uiteen hoe wij langzamerhand tot de bedenkelijke verhouding gekomen zijn, welke nu de expeditie noodzakelijk maakt. Zeer optimistisch wordt geoordeeld over land en volk dat bij welslagen der onderneming dan onder ons bestuur zal komen.

»Het land is dicht bevolkt en men kan zeggen van de eene desa de andere binnen te gaan, ofschoon ook veelal de dorpen door sawahcomplexen zijn gescheiden.

Zij vormen lange straten van kleimuren, waartusschen niet zelden de waterleiding stroomt, die tevens als weg dienst doet. De muren zijn meestal ter manshoogte, soms ook hooger, doch onze soldaten dienen er wel rekening mede te houden, dat de muur vaak op een verhoogd erf is opgetrokken, zoodat men 1 à 2 meter boven den beganen weg aan den buitenkant eerst een bres kan maken; lager zou dat onmogelijk zijn, wijl men dan niet in den muur, maar in den bodem van het erf zou werken, wat nuttelooze arbeid is".

Op de vraag of de expeditie wel voldoende macht zal kunnen ontwikkelen om reeds dadelijk het beoogde doel te bereiken — de groote quaestie bij alle indische oorlogen en expeditiën — antwoordt het blad bevestigend. 3 Bataljons acht het *Vaderland* voldoende om Badoeng tot reden te brengen.

***

Ook het *Algemeen Handelsblad* toont zich met de voorgenomen expeditie ingenomen.

Nu alle pogingen om langs vredelievenden weg tot een schikking te komen zijn mislukt, schiet er niets anders over dan den radja's de kracht onzer wapenen te doen gevoelen. »Er is, zegt het blad, wel hoop dat de strijd niet zwaar zal zijn. Verreweg het grootste gedeelte van Bali is gouvernementsgebied, en de bevolking wel zeker zij het daar beter heeft dan onder het bestuur der eigen vorsten.

De heer Liefrinck, beter dan iemand met Balische toestanden bekend, thans lid in den Raad van Nederlandsch-Indië betoogde reeds jaren geleden hoe ellendig de toestanden zijn in de vorstenrijken. De radja's achten de bemoeienis met bestuurszaken beneden hunne waardigheid, laten haar derhalve aan anderen over: zoeken in wreedheid en in folterende straffen het middel om zich staande te houden, en men kan naar waarheid spreken van een stelsel van afpersing door hen en hunne ondergeschikte hoofden in ruime mate in toepassing gebracht. Telkens en telkens voeren zij oorlogen onder elkander, soms gaan er dientengevolge tijdelijk of voor goed rijkjes te niet, zooals in 1886 met Gianjar, in 1891 met Mengwi het geval was . .

Het zal dus voor de bevolking een zegen zijn wanneer wij, door de omstandigheden daartoe gedwongen, op geheel Bali ons gezag kunnen doen gelden, het zij op "Gouvernementsgebied«, als in Boeleleng en Djembrana, hetzij door tusschenkomst van »stedehouders«, gemachtigden, als in Karang Asem en Gianjar. En de bevolking is zich daarvan wel reeds bewust: heeft zich de handel van Bali niet naar ons gebied verplaatst omdat hij daar meer veiligheid en bescherming vindt, — komen er niet jaarlijks onderdanen uit de vorstenrijken zich vestigen onder ons gezag, omdat zij de willekeur en onderdrukking moede zijn?

En... de ervaring leert dat de Baliërs, eenmaal onder ons gezag geplaatst, trouwe onderdanen zijn. Dat is gebleken, zoowel op het gouvernementsgebied op Bali, als op Lombok; daar worden voortdurend orde en rust zonder bezwaar gehandhaafd, ofschoon er zich *geen enkel* soldaat bevindt.

Al betreuren wij dus de offers, welke de aanstaande expeditie zal eischen, — wij kunnen gerust verklaren dat zij niet te vergeefs zullen worden gebracht. De expeditie zal, in hare gevolgen, de geheele bevolking van Bali in ruime mate ten goede komen, haar rust en welvaart schenken. Wij hebben dus nu slechts den wensch uit te spreken dat die offers gering zullen blijken te zijn«.

***

Onderstaand stukje vonden wij in de »*Hamburger Nachrichten*« van 4 Mei jl:

Fieberepidemi auf Madura.

»Auf der Insel Madura sind innerhalb zwei Monaten 5000 Menschen am Fieber gestroben. Also während die Welt sich über Courrières, Vesuv und San Francisco entsetzte, sind im Malayischen Archipel dreimal soviel Menschen gestorben als bei jenen Unglücksfällen zusammen. Gestorben, ohne dasz ein Hahn danach krähte, — und hätte ein indisches Blatt das Entsetzliche nicht gemeldet, so wüszte man es heute noch nicht. Die Behörden haben offenbar alles getan, um die Sache geheim zu halten So eifrig wir immer die indischen Beamten verteidigten — dies musz gesagt werden. Das »Bataviaasch Nieuwsblad« brachte die erschütternden Vorkommnisse ans Licht. Im Januar und Februar wurden im Bezirk Sepulu 1100 Tote aufgegeben. Die höheren Behörden lieszen darauf untersuchen und es stellte sich heraus, dass die örtlichen Beambten in weitgehendem Masse die Statistiken gefälscht hatten: es wurden über 5000 Tote gezählt. Madura liegt sosusagen neben Java, fast im Bannkreis der zweitgröszten Stadt, Surabaja. Es hat auf 4570 Quadratkilometern 1½ Millionen Bewohner und gehört als Residentschaft zu Java. In diefer unmittelbaren Nähe der hochkultivierten Gegend sind die Eingeborenen zu Hunderten gestorben, ohne dasz die verschiedenen Beamten ihre Vorgesetsten unterrichteten, damit hilfe aus Surabaja geschafft werden konnte. Hülfe und Verpflegung fehlten fast ganz, und nach dem „Surabajaschen Handelsblatt" herrschte direct Hungersnot; auch dies wurde nicht berichtet. Auch die anderen indischen Blätter machen die Beamten verantwortlich für den Umfang des Unheils.« —

De heer Grapperhaus heeft hierover een ingezonden stuk toegezegd. In afwachting van zijn mededeelingen willen wij wel zeggen dat het ons getroffen heeft hoe kalm de publieke opinie in Nederland de openbaarmaking van deze werkelijk ongebonden staat van zaken op Madura heeft ontvangen. Wij laten nu nog daar het rekensommetje van het aantal »slachtoffers«: Vesuvius, Courrières en San Francisco nog niet zooveel als door den hongersnood op Madura alleen. Al waren het er niet 5000 maar 1000, dan zou het nog erg genoeg zijn. Maar het feit, dat een resident ook nog maar één dag gehandhaafd wordt als zulke zaken bekend worden over zijn bestuur, is wel teekenend voor de kalme wijze waarop dergelijke gebeurtenissen worden opgenomen. Men moet zeer zeker uiterst voorzichtig zijn met maar dadelijk geloof te schenken aan sensationeele berichten welke in de Indische dagbladen worden opgenomen. Niet omdat de Indische pers er op uit zou zijn opzettelijk het publiek te misleiden, maar zij is op een behoorlijk ingerichten inlichtingen dienst nog te slecht geoutilieerd. Maar hier zijn de feiten door de Indische pers aan het daglicht gebracht, in zooverre ambtelijk bevestigd, dat onmiddellijk door den Gouverneur-Generaal maatregelen zijn genomen om in den eersten nood te voorzien. Maar dan vragen wij ons toch af: hoe is het mogelijk, dat niet dadelijk tegelijk met het zenden van doctoren en levensmiddelen, ook niet de resident, die van niets op de hoogte scheen, naar Buitenzorg ter verantwoording is opgeroepen?

***

Creusesol, de bekende schrijver van vele voortreffelijke schetsjes uit het indische leven, vereert het nieuwe orgaan: »*Nationaal Weekblad*« met een wekelijksche bijdrage. Ditmaal heeft hij het over de verkeerde voorstellingen, welke men hier te lande maar al te zeer en al te dikwijls over Indië koestert. Om de kinderen reeds vroeg een betere en meer juiste voorstelling van het indische leven te geven zou hij willen dat er een indisch prentenboek werd gemaakt waaruit de onderwijzer, de vader of moeder het kind kon laten *zien*, hoe het er in werkelijkheid in Indië uitziet.

»Ik weet het wel schrijft hij, en 't doet mij pleizier het feit te kunnen boekstaven: Er bestaan ten dienste zelfs van het lager onderwijs, platen, Indische gezichten en tafereelen voorstellende. Artistiek uitgevoerd vind ik ze niet, en ik geloof, dat niemand dat doet. In mijn oog vertoonen de menschelijke figuren al heel weinig zuiver de typische gelaatsuitdrukking van den Inlander. De kleuren zijn beslist niet die van het Indisch landschap, noch wanneer dat zich baadt in fonkelenden zonneschijn, noch wanneer de stralen van het Oog van den Dag daarop nederzijgen door het hoog hangend wolkenfloers, als het uitspansel bedekt is. Doch op gezag van een schilder, wil ik wel aannemen, dat met juist weergegeven kleuren, in ons Noordelijk daglicht, de platen te onwaarschijnlijk zouden gelijken om begrepen te worden. Ik zou dan ook voor geen geld ter wereld iets willen afdoen op de verdiensten van ontwerper en vervaardiger. De voortbrengselen hunner vereenigde werkzaamheid zijn althans duidelijk. Elke bijzonderheid, die de aandacht van den leerling moet trekken springt bijna vanzelf in 't oog. En dat is veel, bijna alles waard.

Maar.... maar zij laten het kind wèl begrijpen de *Inlandsche*, niet de *Blanda* wereld, die het misschien eenmaal zal aanschouwen. En 't is dan toch deze laatste voornamelijk niet die eerste, waarin het dan zal verkeeren en een levensdoel hebben.

Aan zulk een in 't algemeen bestaande onvolledigheid van leermiddelen bij het aanschouwings-onderwijs betreffende Indië schrijf ik toe de verkeerde voorstelling van het Indische leven, die bijna ieder Jongmensch van Goeden Huize heeft, als hij »naar de Oost wil.«

Hoe nu aan zoo'n platenboek te komen? De man met een oog voor de praktijk meent nu er iets op gevonden te hebben. De »reclame« moet 't hem leveren.

»In dezen tijd van reclameplaatjes, zegt Creusesol, waarin de grootste cacaofirma in Nederland het nuttig werk doet der verspreiding van vogel-afbeeldingen, denk ik wel eens: Zou 't niet iets wezen voor een paar ondernemende uitgevers, een hier en een in Indië, om zich te verstaan met houders van magazijnen waar Indische uitrustingen worden vervaardigd, tot het samenstellen van een Indisch-Europeesch album? Een album betrekking hebbende op het Indisch-Europeesch leven.

Een reclame-album? Wel ja, waarom niet? Het ding kan toch kunstwaarde bezitten, evengoed, al is het dan niet even veel, als een Rembrandt-album. 't Debiet acht ik verzekerd op grond der herhaaldelijke aanschouwing van 't getob van aspirant-oudgasten om hun uitrusting goed en goedkoop in orde te krijgen. Practisch nut zou zoo'n album stellig bezitten. en vooral de mailreizigers zouden zoo dankbaar wezen als het in ieders handen kwam! 't Zou hen behoeden voor den aanblik van dat

gruweltype van Hollandsch Jongmensch van Goeden Huize, dat zijn beetje goede manieren in 't Kanaal van Suez overboord gooit — dat zich veroorlooft op een luierstoel op het dek de ongegeneerde houding aantenemen van den kruier slapende op een park-bank — dat gelooft, dat met het aantrekken eener luchtige kleeding, het afleggen van beschaafde omgangsvormen gepaard mag gaan en dat gedost in verfrommeld négligé van nachtbroek-en-kabaja, beproeft in vertrouwelijk gesprek te komen met het »handschoentje« ingekwartierd in de hut naast hem.«

Stelt »Creusesol« zich hier wel niet een beetje al te veel voor van het effect en het nut van dit platenboekje?

»Vetrouwelijke gesprekken« met »handschoentjes« b.v. zullen aan boord altijd wel blijven voorkomen. Trouwens dat hangt in de eerste plaats ook af van den smaak en de gevoelens van het »handschoentje« en daarin zullen hoogst waarschijnlijk tot in lengte van dagen geen platenboekjes eenige verandering in kunnen brengen. Tenzij misschien in het boekje een afschrikwekkende voorstelling van dergelijke »vertrouwelijke gesprekken« werd gegeven. En dan nog. . . . . ?

* *
*

In het *Nationaal Weekblad* komen eenige losse opmerkingen van Washington Irving voor over »kolonisatie«, opmerkingen die wij, hoewel zij eigenlijk niet in deze rubriek thuis behooren, toch hieronder laten volgen. Zij hebben wel betrekking op Amerika en de Indianen, maar ook elders zou men voor een toepassing misschien wel analoge gevallen kunnen vinden.

»Kolonisatie is een slimme poging om door vreedzame manoeuvres en draaierijen der regeering die voordeelen te verkrijgen, waarvoor een natie anders geweld van wapenen had moeten gebruiken; zoo ongeveer als een struikroover die gewetensbezwaren krijgt, zich betert en een vreedzaam en prijzenswaardig burger wordt, die zich tevreden stelt met zich van de bezittingen zijner buren meester te maken door bedreiging, waar hij zich die vroeger door openlijke gewelddadigheid zou hebben toegeëigend.

Menschen, die de zaak niet juist (!) inzien, beweren, dat de kolonisten de inboorlingen wegjagen, dat zij den Roodhuid van zijn jachtvelden hebben verdreven, zijn weiden gestolen en zijn bezittingen weggeroofd hebben; zij geven daarbij een volledig stel wijze en moreele redenen voor een dergelijke handelwijze.

Onder den dekmantel van een voorgewende verdediging vonden wij hier een volledige onthulling van de gewetenlooze manier, waarop de Europeesche overweldiger, het land stal en de onbeschaamde argumenten, die hij ter verdediging aanvoerde. De vraag was:

»Welk recht hadden de eerste ontdekkers van Amerika, om daar te landen en het land in bezit te nemen, zonder eerst toestemming te vragen aan de bewoners, of hun een behoorlijke vergoeding voor hun grondbezit toe te kennen? . . . . Wat hun het eerste recht gaf was het feit der *Ontdekking*. Want daar het geheele menschdom een gelijk recht heeft op alles wat tot dusverre nog geen eigenaar heeft gevonden, wordt iedere natie, die een onbewoond land ontdekt en het in bezit neemt, beschouwd als tot den eigendom en het onbetwistbaar beheer daarvan gerechtigd te zijn". Voorts moet er natuurlijk bewezen worden, dat Amerika geheel onbewoond was door den mensch.

»Dit punt scheen eerst wel eenige moeilijkheid te zullen opleveren, want het is een wèlbekend feit, dat dit wereilddeel sterk bevolkt was met een zeker soort dieren, dat rechtop op twee voeten liep, en wier uiterlijk op het menschelijk gelaat geleek, die zekere onverstaanbare klanken uitstootten, die veel op taal geleken — om kort te gaan, die een wonderbare gelijkenis met menschelijke wezens vertoonden. Maar de ijverige en verlichte geestelijken, die de ontdekkers vergezelden ter verspreiding van het Koninkrijk der Hemelen.... brachten spoedig allen twijfel op dit punt tot zwijgen, tot groote voldoening van alle christelijke zeereizigers en ontdekkers. Zij bewezen ten duidelijkste — en daar geen Indiaansche schrijver aan de andere zijde zijn stem verhief, werd het feit als eenstemmig beschouwd — dat de voornoemde twee-beenige diersoort slechts een soort van menscheneters, van verfoeilijke monsters was, en velen onder hen reuzen; welke laatste soort vagebonden sinds de dagen van Gog, Magog en Goliath vogelvrij verklaard zijn en noch in de geschiedenis, noch van de ridderschap, noch in de zangen der dichters genade hebben gevonden. Daar het op die manier voldoende bewezen was, dat zij van een »lagen en verdierlijkten aard, mijlen beneden het menschelijke« waren, was het den vromen overweldigers duidelijk, dat de inboorlingen, wel verre van eigendommen in bezit te kunnen hebben, zelfs geen recht op persoonelé vrijheid hadden; en zij dus als niet meer als de wilde dieren in het woud, als deze óf tot onderwerping gebracht of uitgeroeid moesten worden"

Een verder recht was dat, verkregen door de *Cultuur*. »Wel is waar voerden de wilden aan, dat zij alles uit het land haalden, wat zij voor hunne eenvoudige behoeften noodig hadden". Maar dat bewees »alleen hoe weinig zij de zegeningen om hen heen waard waren; dat zij niet meer behoeften hadden was zooveel te meer een bewijs, dat zij wilden waren. Het zijn juist het aantal en de omvang zijner begeerten, die den mensch van het dier onderscheiden."

Voorts was het in naam der *Beschaving* zelf, dat men den Indianen het land ontnam, want —

»Niet alleen ontbrak het dezen ongelukkigen schepselen aan de gemakken des levens, maar, wat erger was, zij waren op een beklagenswaardige en allerongelukkigste wijze blind voor de ellende van hun toestand. Maar zoo gauw de menschlievende bewoners van Europa hun treurigen toestand aanschouwden, togen zij dadelijk aan het werk, om er verbetering en vooruitgang in te brengen. Zij voerden rum, jenever en brandewijn en de andere genietingen des levens onder hen in; eveneens maakte zij hen bekend met de duizend en één geneesmiddelen ter verlichting en genezing van de meest ingekankerde kwalen; en opdat zij wèl het voordeel dezer geneesmiddelen zouden begrijpen en de vertroosting er van zouden kunnen genieten, voerden zij eerst de ziekten in, die er door genezen moesten worden".

Maar, natuurlijk was de invoering van het Christendom het belangrijkste van al.

»Weliswaar waren de inboorlingen dieven, noch bedriegers. Zij waren matig in eten en drinken, hadden zelfbeheersching en waren getrouw aan hun eens gegeven woord, maar, al handelden zij uit gewoonte goed, dat had niets te beteekenen, zoolang zij het niet volgens voorschrift deden. Daarom deden de nieuwaangekomenen alles wat in hun vermogen was om hen over te halen tot het ware geloof — behalve het geven van een goed voorbeeld."

Ten laatste kwam het recht door *Uitroeiing of Buskruit*. Dat was het meest afdoende van alles, en het is niet noodig er langer bij stil te staan. »Op die manier, hadden de waardige Europeesche luidjes, die Amerika het eerst ontdekten het volste recht op den grond, maar eveneens op den eeuwigen dank van die ongeloovige wilden, dat zij van verre gekomen waren, zooveel gevaren ter zee en te land doorstaan hadden en zich zoo onverpoosd moeite hadden gegeven met geen ander doel dan om verbetering te brengen in den ellendigen, onbeschaafden en heidenschen toestand dier wilden; dank, omdat zij hen met de geneugten des levens hadden doen kennis maken; omdat zij het licht des geloofs over hen hadden doen opgaan; en ten laatste, omdat zij hen ten spoedigste uit de wereld hadden geholpen, om de belooning voor dat geloof deelachtig te worden!"

Uit de Oost-Indische Mail.

Het ontwakend China. In de *Straits Times* komt, blijkens een correspondentie in 't *Bat. Nbl.* van 4 April, een mededeeling voor, die, de meer dan eens ook door laatstgenoemd blad geuite vrees rechtvaardigt, dat Ned.-Indië in politieke moeielijkheden zal kunnen komen met het ontwakend volksbewustzijn in China.

De wijze, waarop een chineesche onderwijs-inspecteur zich onlangs bij het bestuur introduceerde en zich van alle regeeringsinstellingen op de hoogte stelde, deed het vermoeden rijzen, dat hij een officieel persoon zou wezen. Naar aanleiding daarvan vroeg het blad, zooals onze lezers zich nog wel zullen herinneren: of de regeering zich wel voldoende op de hoogte hield van de chineesche volksbeweging? En thans is deze vraag te meer gerechtvaardigd, nu er bericht wordt *dat een chineesche regeeringscommissaris, de heer Tjan Tjing Heoen, in October naar Java zal komen*, met het doel inlichtingen in te winnen omtrent de politieke verhoudingen in Ned.-Indië en zich op de hoogte te stellen van de industrieele ontwikkeling van onze koloniën, in het bizonder die van den mijnbouw. Hij zal vergezeld worden van verscheidene aanzienlijke ambtenaren, die de speciale opdracht zullen krijgen stappen te doen tot het vestigen van *Chineesche consulaten* te Batavia, Soerabaja en Makassar.

Het *Bat. Nbl.* meldt dat dr. Lim Boen Keng Java binnenkort met een tweede bezoek komt vereeren. Hij stelt zeer veel belang in de ontwikkeling van 't onderwijs onder de Chineezen en wenscht hiervan nog beter op de hoogte te komen.

In het *Weekblad voor Indië* van 8 April jl. schrijft *Carlo* de volgende aardige persiflage op het **Ned.-Ind. drukpers-reglement:**

Het paradijs der journalisten is China. Alles, wat men wil, wordt er gedrukt: er heerscht volkomen vrijheid van drukpers! Er is geen enkele beperkingswet, zelfs niet in geval van smaadschrift. Eén uitzondering is er echter. Wanneer men in zekere termen over de keizerlijke familie spreekt, staat dat gelijk met vadermoord; de schuldige — zelfs al is hij journalist — wordt in een kuip met kokende olie geworpen!

Er zal nu van Insulinde uit een Regeerings-commissaris naar China worden gezonden om het stelsel te bestudeeren. Naar ik hoor zijn de autoriteiten niet ongenegen om hier eens eene proef te nemen. Alleen, daar er in Indië geene keizerlijke familie is, zal deze in het concept-ontwerp van wet worden vervangen door de woorden: Openbare Ambtenaren. Wie dus voortaan iets krenkends van een openbaar ambtenaar zegt, zal gestraft worden als een vadermoorder en gelijk een oliebol worden gepiept.

Hoewel de straf wreed is, ligt in het principe niets onbillijks. Ambtenaren *zijn* de vaders hunner onderhorigen, ik bedoel der ingezetenen, soms in meer dan één opzicht. . . .

Torenwachter komt in de *Javabode* van 4 April wederom een steentje aandragen tot het zich langzamerhand baanbrekend idée, warm voorgestaan door vele jonge zeeofficieren, doch afstuitende vooral op conservatisme bij de ouderen, dat in plaats van zg. groote schepen een vloot van **torpedojagers** voor Ned. Indië van veel meer nut kon zijn.

Sabang van Engelsche zijde geroemd. Meende vroeger de *Straits Times* dat de toekomst van Sabang, qua haven, nihil was en dat Singapore van haar jongere Hollandsche zuster in 't minst geen mededinging zou hebben te wachten, volgens de *Javabode* van 10 April jl. wordt thans in een hoofdartikel van hetzelfde blad precies het tegenovergestelde beweerd en de haven van Sabang een zeer opmerkelijk voorbeeld van flinke Hollandsche ondernemingsgeest in 't Oosten genoemd. Weinige jaren geleden werd Sabang door een der kopstukken van den Singapoerschen handel beschreven als: »*two penny-ha' penny place*«, hij verwierp met minachting het denkbeeld, dat Sabang nog eens op scheepvaartgebied en als kolenstation de mededingster zou kunnen worden van Singapore. Er is toch een tijd geweest, dat hetzelfde sobriquet op Singapore van toepassing was, welks toeneming in populariteit in hoofdzaak het gevolg is geweest van de uitnemende geografische ligging en de gemakkelijke dokgelegenheid in de haven. Dank zij deze voordeelen, is Singapore's positie als scheepscentrum thans onaantastbaar. Mededinging is slechts mogelijk, wanneer elders dezelfde voordeelen werden gevonden.

Manilla, ondanks de verbetering van haar havenwerken, levert geen gevaar op, doch wel de hollandsche havens, van welke scherpe concurrentie is te duchten; Sabang is er het voorbeeld van.

Het blad wijst dan op de inrichting voor het gemakkelijk en spoedig innemen van kolen; waar men te Singapore 500 koelies noodig heeft, doet men het te Sabang met 20 of 30 in denzelfden tijd af. Sabang heeft niet de natuurlijke voordeelen, die Singapore bezit, doch in dit gebrek is zooveel mogelijk langs kunstmatigen weg voorzien. Als Sabang in tien jaren tijd reeds zoo enorm is vooruitgegaan, wat zal men dan in twintig jaren kunnen verwachten? Is de mogelijkheid uitgesloten, dat op het tijdstip, dat wij met onze nieuwe werven en dokgelegenheid zijn gereed gekomen, deze hollandsche haven ons heeft overvleugeld? Een waarheid is het, dat koelies te Singapore gemakkelijker en goedkooper te krijgen zijn dan te Sabang, waar men deze werkkrachten moet importeeren, doch door de inrichting der machinerieën, die minder bediening eischen, wordt dit gemis goedgemaakt.

In ieder geval, besluit het blad, heeft Sabang ons een voorbeeld gegeven van vooruitziende politiek, dat tot leering kan strekken.

Het *Soer. Hbl.* bericht dat het bestuur van den Bond van niet gegradueerde Eur. rechterlijke ambtenaren in N. I. plan heeft aan den minister van koloniën een request aan te bieden, w. i. zij zullen pogen deze autoriteit te overtuigen, dat een **verbetering van de positie der griffiers** bij de landraden dringend noodig is.

JAVA en MADOERA.

De resident van **Madoera** seinde 8 April: Na mijn tocht naar Bangkalan en Soemenep door de koortsdistricten Arosbaja, Ketapang, Waroe en Sapoeloe is de ziekte gelukkig iets verminderd.

In Bangkalan beloven ten gevolge van de bandjirs de laat aangeplante sawahs weinig of niets, zoo de regens wegblijven, en zal in dat geval in Juni met voedingsmiddelen moeten worden bijgesprongen. Voor relief-works zal de bevolking dan te veel door ziekte zijn uitgeput; de attentie der ambtenaren wordt hierop gevestigd. De uitgestrektheid van den aanplant en de hoeveelheid van eventueele derving van product wordt nagegaan.

Van 20 tot 31 Maart bedroeg het aantal zieken in het district Arosbaja 25, Sapoeloe 160, Ketapang 51, terwijl het op 31 Maart bedroeg respectievelijk 158, 2438 en 917, en in Waroe 54.

De koortsepidemie in het Tangerangsche heeft aan 't licht gebracht dat blijkens een uitvoerig verslag van het Persbureau, de bevolking jaren achtereen door de landhuurders eenvoudig weg aan haar lot is overgelaten, zonder dat het blijkbaar ooit bij vroegere besturen van Tangerang is opgekomen, zich eens op de hoogte te stellen van dat lot.

Maar ook dat de vroegere assistent-residenten niet eens hebben geweten, wat in hun afdeeling gebeurde. Al vrij wel dus hetzelfde als op Madoera, schrijft het *Soer. Hbl.* Anders echter dan op Madoera is in Bantam het optreden van den geneeskundigen dienst; onmiddellijk werd er krachtig ingegrepen en hulp verschaft.

Dr. *Kiewiet de Jonge* heeft uitgemaakt, dat men daar niet te maken heeft met acute koortsgevallen, maar met malaria, die in de strandkampongs onder de daar heerschende ongunstige omstandigheden een vruchtbaren bodem vond.

Kinine voor den Inlander. Deze koortsepidemiën, zoo schrijft het *Bat. Nbd.* hebben weder de aandacht gevestigd op een vraagstuk, herhaalde malen besproken, maar nog steeds niet tot oplossing grbracht: de verkrijgbaarstelling van kinine voor den inlander. In bijna elke streek van Java en daarbuiten, komen telken jare koortsperioden voor, waarbij de bevolking in meerdere of mindere mate het universeel geneesmiddel, de kinine, maar niet, of slechts op hoogst bezwarende wijze verkrijgen kan. Zoo hebben wij nu weder, met betrekking tot Madoera, gehoord van de verstrekking van kinine in poeder — wat de bevolking niet lustte — en van kininepillen, waarvan nog wel een nieuwe voorraad heelemaal uit Batavia gezonden moest worden. En telkens herhaalt zich het verschijnsel dat de kinine van heinde en verre naar afgelegen dessa's gebracht moet worden als de nood aan den man is, in den regel dus te laat, waar kinine als voorbehoedmiddel wonderen zou hebben kunnen verrichten.

Reeds tal van middelen zijn aangegeven. Wijlen de heer A. van Houttum deed de regeering het middel aan de hand kinine zoo goedkoop mogelijk verkrijgbaar te stellen aan de stations en halten der spoor- en tramwegen en dergelijke plaatsen waar dagelijks een aantal menschen pleegt samen te komen. De regeering had er wel ooren naar; de vraag was maar hoe.

En nu is deze oplossing — de beste — een stap nader gebracht tot de verwezenlijking door uitbreiding der kininefabriek te Bandoeng met een inrichting voor de vervaardiging van kininetabletten.

Wij hebben de tabletten gezien in den vorm zooals ze in den handel gebracht worden. Het zijn kleine, cirkelvormige tabletjes nog geen centimeter in middellijn, ge-

sloten in glazen buisjes, bevattende resp. 5, 10 en 20 stuks. De tabletjes bevatten zuivere kinine, maar aan een der hoofdbezwaren van den inlander tegen het gebruik, de bittere smaak, is tegemoet gekomen: men kan een tabletje gerust eenigen tijd op den tong houden zonder iets van de grondstof te proeven; de machine die de tabletjes perst, doet dit onder zoodanigen druk, dat zich aan de oppervlakte een voor vocht bijna ondoordringbaar glazuur vormt. Aan de oplossing van het tabletje in het lichaam staat dit niet in den weg: terwijl pillen door hun samenstelling in dit opzicht wel eens moeilijkheden geven, lost het tabletje, onvermengd, al spoedig door de werking van het maagzuur geheel op. Uit het oogpunt van medicatie verdient alleen om deze twee redenen het gebruik van tabletjes verre de voorkeur.

De Regeering heeft bij wijze van proef, 35 kilogram kinine laten verwerken tot tabletjes. Waar ieder tabletje evenveel zuivere kinine bevat als drie pillen à 1 grein en een kilogram 15,360 grein bevat, krijgt men dus per kilogram ruim 5000 tabletjes. De kosten van aanmaak en verpakking meegerekend, komt een buisje met vijf tabletten nog goedkoop genoeg om zoo'n buisje, met een beduidende winst, voor 2½ cent van de hand te zetten, dat is goedkooper dan de pillen die voor dezelfde hoeveelheid kinine driemaal zooveel kosten.

En hier heeft men een maatstaf van berekening om te doen zien dat de verkoop van tabletjes, behalve doeltreffend, ook een »voordeelig zaakje" voor het gouvernement kan zijn.

Het voorbeeld der Italiaansche regeering die op groote schaal kinine verkoopt, kan tot voorbeeld strekken. Het eerste jaar gaf de verkoop een zuivere bate van 200,000, het tweede jaar 800,000, het derde 1,600,000 lire. Naarmate de bevolking het nut van kinine leert inzien, gebruikt zij meer daarvan; en er is geen enkele reden waarom het hier anders zou gaan.

Over de grondstof beschikt ons gouvernement, in meer dan voldoende mate. Men kan dus den prijs zoo laag stellen dat concurrentie ten eenenmale uitgesloten is; en dit geeft het voordeel dat men niet aan vaste verkoopplaatsen gebonden is. Want algemeene verspreiding, tegen vaste minimumprijzen, is een eerste vereischte. Het moest zoo zijn — en dat kan — dat de dessaman die behoefte gevoelt aan »obat demem" in de naaste warong een buisje van 5 tabletten voor een gebang kan koopen en niet, zooals nu, soms palen ver moet loopen om bij zijn districtshoofd wat te krijgen. En wanneer die obat blijkt hem goed te doen, zonder dat hij, als nu, van te voren tegen de hem in den vorm van een bitter drankje voorgezette medicijn een leelijk gezicht behoeft te trekken, dan is het pleit gewonnen, dan gaat de verkoop van zelf, dan behoeft het niet meer voor te komen dat de bevolking, bij gebrek aan dit geneesmiddel, aan haar lot wordt overgelaten.

Er is nog een ander voordeel aan deze zaak verbonden Door de kinine algemeen verkrijgbaar te stellen, werkt het gouvernement het verbruik krachtig in de hand; en Java, met zijn 28 millioen inwoners, gebruikt nog zéér weinig. Gaat het met den kinine-verkoop hier als bijv. in Italië, welks gouvernement hier ter markt gaat voor de grondstof en onlangs nog 16,000 kilogram betrok, dan is voor een groot deel der gouvernements productie een flink afzetgebied gevonden, waarbij het gouvernement groote voordeelen bedingt. En het gevolg daarvan zou zijn dat bedoeld deel van de gouvernements productie niet meer als bast ter markt komt, dat er dus een vermindering komt van den uitvoer, wat voor de planters voordeelig zal zijn.

Ziedaar in breede trekken een denkbeeld, aan deskundigen tot nadere uitwerking aanbevolen. Het heeft, gelooven wij, alles vóór, omdat niemand er nadeel van ondervindt en de bevolking integendeel met de uitvoering zeer gebaat zal zijn. En de uitvoering ligt binnen het bereik zelfs van soesah vreezenden!

Ter bevordering van de zeevisscherij is aan de westzijde van het havenkanaal, op de *Pasar Ikan*, een gebouwtje opgetrokken van wit gepleisterde bamboe, dat nog bescheiden de voorloopige inrichting zal zijn van een *ichtyologisch instituut*, een afdeeling van het departement van landbouw. Sedert drie maanden is een jong docter in de zoölogie en botanie, de heer *A. P. van Kampen*, er bezig met het bestudeeren van 't visscherij bedrijf in de Indische wateren in al zijn omvang. Dr. van Kampen — die assistent is geweest van prof. Weber — den bekenden leider der siboga-expeditie — heeft tot taak een biologische studie te maken van de door de Inlandsche visschers gevangen zoutwaterbewoners, de wijze van visschen na te gaan met de gewone treknetten, de hero's en de fuiken, de djirings en de werpnetten, de tijden waar te nemen, dat de visch gevangen wordt, de jaargetijden, welke voor de verschillende vischsoorten de meeste kans geven op goede vangst, de voorteling enz. enz. Kortom het doel van 't instituut is zuiver practisch.

De heer *J. Homan van der Heide* betoont zich in 't *Soer. Hbl.* van 3 April jl. volstrekt oneens met den heer **G. N. Verloop**, en wel naar aanleiding van diens weinig nauwgezet omgaan met *wèl* degelijk controleerbare cijfers, bij het publiceeren van door hem zelf verzamelde gegevens waarop de argumentatie in 't bekende adres betreffende de **zeevisscherij** van Java en Madoera vrijwel uitsluitend steunt, hetgeen de heer H. v. d. H. uitvoerig met voorbeelden toelicht.

Het *Bat. Nbl.* verneemt dat de heer *van Rees*, die 8 April j.l. te Batavia verwacht werd, een uitgewerkt programma zou meebrengen voor de verdeeling van Java in 3 gouvernementen en de **reorganisatie der algemeene Secretarie.** Deze zou worden een klein kabinet van den gouverneur-generaal. De overcomplete ambtenaren krijgen dan plaatsen aan de departementen. Een en ander zal bij de begrooting voor 't volgende jaar worden in orde gebracht.

De resident van de Preanger zal vermoedelijk te Batavia het interim waarnemen, in afwachting van de reorganisatie. Te Bandoeng zou de in activiteit herstelde assistent-resident *van Heutsz* komen. De eerste gouverneur van West-Java zou de tegenwoordige resident van Semarang, *Vogel*, zijn.

De nieuwe leger-indeeling is met ingang van 1 Mei vastgesteld als volgt:

1e. De 1ste militaire afdeeling, omvattende de residentiën Bantam en Batavia, benevens het eiland Billiton. met Batavia als standplaats van den afdeelingscommandant;

2e. De 2de militaire afdeeling op Java, omvattende de residentiën Pekalongan, Semarang, Soerakarta, Djokjakarta en Kedoe. — laatstgenoemde met uitzondering van het regentschap Karanganjar der afdeeling Keboemen, — zoomede de afdeeling Ngawi der residentie Madioen, met Magelang als standplaats van den afdeelingscommandant;

3e. de 3de militaire afdeeling op Java, omvattende de residentiën Rembang, Soerabaja, Madoera, Besoeki, Pasoeroean, Kediri en Madioen, (met uitzondering van de afdeeling Ngawi) met Soerabaja als standplaats van den afdeelingscommandant;

4e. de 4de militaire afdeeling op Java, omvattende de residentiën Preanger Regentschappen, Cheribon en Banjoemaas, zoomede het regentschap Karanganjar met Bandoeng als standplaats van den afdeelingscommandant.

In Semarang had den 4en April de plechtige installatie plaats van den nieuwen **gemeenteraad**. De oud-kapitein Loth fungeerde als secretaris. De resident, de heer Priester, president van den Raad en de notaris Hazenberg hielden allen kernachtige toespraken.

Den 9en April had te Soerabaja, onder veel minder belangstelling de opening plaats, de controleur Jasper fungeerde als secretaris.

BUITENBEZITTINGEN.

De laatst aangekomen Engelsche mail bracht het bericht mede, dat het detachement voor **Boeton** is vertrokken, ook resident Brugman is er heen met den stoomer »*de Ruyter*« voor machtsvertoon.

De radja van Boni is van zijn waardigheid vervallen verklaard, terwijl hem Bandoeng als verblijfplaats zal worden aangewezen. Hoewel Lapawawooi het te Bandoeng allicht beter zal hebben dan in zijn »vorstelijke« residentie te Watamponé valt ballingschap toch altijd zwaar te dragen.

Een ander bericht meldt de aanstaande expeditie naar **Bali**, die de volgende maand zou worden uitgezonden.

Aan de *Sumatra Post* werd den 11en April jl. uit Weltevreden reeds geseind, dat bij de regeering wel degelijk het voornemen bestaat, om gewapenderhand tegen Bali op te treden, en dat oorlogsschepen allen invoer en uitvoer zullen afsluiten, om zoodoende den weerspannigen vorst tot rede te brengen. Wanneer men hierin niet slaagt, zou een expeditie onvermijdelijk zijn. De blokkade zal binnenkort worden uitgevoerd.

In dit verband is, zooals bekend, reeds besloten tot het zenden eener expeditie.

De Duitsche mail van gisteren bracht nog het volgende bericht mede betreffende Bali:

De Resident van Bali seinde 13 April 1906, dat de betwiste streek niet meer door Bangliërs bezet is. Aan Karang Asem en Bangli is een uitnoodiging gezonden gemachtigden te zenden tot het houden van een onderzoek. Bangli heeft daaraan niet voldaan.

De Bangliërs hebben de belangrijke waterleiding van Gianjar beschadigd. Den Radja van Bangli is opheldering verzocht, met den eisch, dat de gevangenen zullen worden vrijgelaten, het vee wordt teruggegeven en de waterleiding hersteld.

In het *Soerabajaasch Handelsblad* van 7 April jl. trof ons het volgende eigenaardige bericht:

Onze nieuwe chef van den staf, de kapitein S. H. Schutstal van Woudenberg, zal overmorgen hier aankomen, om, naar ons wordt medegedeeld, Dinsdag a. s. naar Bali te vertrekken, ten einde daar, naar de jongste troebelen in enkele staatjes de kat eens uit den boom te kijken.

Wij hoorden den generalen staf al weer het verwijt toeslingeren, dat deze, evenals bij de Boni-expeditie, weer veel te laat begonnen zou zijn met het verzamelen van gegevens betreffende enkele staatjes op het eiland, waarmede een gewapend conflict volstrekt niet uitgesloten is.

Dit verwijt is ten eenenmale ongegrond. Niet alleen dat over zeer goede kaarten van het geheele eiland kan worden beschikt, maar bovendien is een groot gedeelte van het land in de laatste jaren reeds doorkruist door stafofficieren waar onder een — wij mogen zijn naam, helaas, niet noemen — die als inlandsch koopman het land doorreisde.

Een eenigszins donker type en een buitengewone kennis van inlandsche talen, maakten het hem mogelijk, ongehinderd overal te komen, even goed aan de hoven der potentaatjes, als in de kampongs der bevolking. Dat deze kloeke officier zijn oogen niet in den zak heeft gehouden en zijn ooren de kost heeft gegeven, zou het door hem van zijn reis opgemaakte rapport kunnen bewijzen. Dat rapport ligt evenwel goed bewaard in het archief van den generalen staf te Batavia.

Wanneer het ook tot een conflict met een of meer staatjes op Bali mocht komen, kan het wel een aardige ontmoeting worden, als een der zich onderwerpende vorstjes in een der officieren van den staf, zijn vroegeren kainofficieren terug ziet.

Alweer een bewijs, hoe tegenwoordig de inlander *elke* gelegenheid aangrijpt, die hem ontwikkeling kan geven, ligt in hetgeen de *Deli Ct.* mededeelt over de bekende **scholen voor koeliekinderen** in Deli, die daar een succes zijn:

»Iedereen heeft er pleizier in zoo vlug die kinderen leeren, zoo pienter ze uit de oogen kijken, zoo handig ze nu na 'n paar maanden rekensommetjes in elkaar zetten, waar voor menig blank vriendje zou blijven staan.

En nu is er ook bijgekomen, wat men met 'n gekleed woord *university-extension* zou kunnen noemen. Op sommige ondernemingen worden aan enkele pieten onder de koelies boeken verstrekt, javaansche en soendaneesche verhalen, die na volbrachten arbeid worden voorgelezen. De gelukkige lezer zet zich neer binnen een kring van gretige toehoorders en toehoorderessen en stil wordt het in den plechtigen avond deunt het eentonig gelees van het lange, lange verhaal waarin allen meeleven.

Ook avondscholen voor volwassenen komen er hier en daar.

Op »Katahoen Penang« kwam een mandoer 'n goeien dag bij den toean besar vertellen dat hij *maloe* (verlegen) was.

Waarom maloe?

Ja kijk als de school voor koeliekinderen bestond, liepen er kleine bengels rond, en ze werden hoe langer hoe talrijker, die lezen konden en rekenen. En hij mandoer, kon niets. De man schaamde zich en vroeg of ook voor hem en zijn gelijken niet iets gedaan kon worden.

Er is nu op »Katahoen Penang« een avondschool, waar 42 volwassenen onderwijs ontvangen. Ook op andere ondernemingen wordt dit voorbeeld reeds gevolgd. Voor iedereen is het niet weggelegd, dat onderwijs te volgen; er zijn er, die niet willen en er zijn er, die niet kunnen. De meest geschikte menschen zoekt men er voor uit: mandoers, aanstaande tandils en de betere elementen, die van zelf opkomen. Wie zich eenmaal verbindt, moet geregeld komen en dat doen ze dan ook, naar het schijnt.«

De onlusten op **Soemba** schijnen van weinig beteekenis te zijn. De troepen ondervonden geen verzet. De rooverbende is door den resident beboet met f 10.000, waarvoor een der hoofden aansprakelijk is gesteld. Deze heeft echter geantwoord dat hij die som onmogelijk betalen kan.

Bij het departement van Koloniën is ontvangen het volgende telegram van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, zich aansluitende bij het telegram waarvan mededeeling werd gedaan in de *Staatscourant* van 2 dezer:

»In **Korintji** is te Nagaroh Keamanten eene bende overvallen, wier aanvoerder sneuvelde. Buitgemaakt werden veel wapens, munitie en een lastbrief van Pangeran Hadji Oemar uit Djambi.«

West-Indische Berichten.

Suriname. Kromo is bezig in de kolonie zijne goede reputatie te grabbelen te gooien. Ja, hij hield van spelen, toonde weinig spaarzin, maar was afgezien van enkelen zijner rasgenooten, die uit den band sprongen, over het geheel als ordelievend bekend, in tegenstelling met de britsch-indische immigranten, die nog al eens 'n enkele maal door ruzie en onderlinge vechtpartijen de rust verstoorden.

De Javanen van plantage Liberté hebben getoond dat er onder de zonen van den gordel van smaragd al evenzeer onhebbelijke elementen aanwezig zijn als onder der rayots van de boorden van Indus en Ganges.

Het *main-dadoe* stond bij de arbeiders dier onderneming in hoog aanzien en op clandestine wijze werden aan dit spel zware offers gebracht, waardoor de menschen hun zuur verdiende penningen in 'n minimum van tijd verdobbelden. Daar moest 'n eind aan komen, en op zekeren avond betrapten twee politie-beambten een heel gezelschap op het spel. Maar nauwelijks had men de politie in de gaten gekregen of de lichten werden uitgedoofd en toen ging 't — van dik hout zaagt men planken — met z'n allen op de politie af. Beide beambten kregen er in het donker eerst geducht van langs en toen spatte de troep uiteen.

Geld en speelgerei werden als corpora delicti in beslag genomen, maar spoedig daagde een heele menigte op om deze zaken op te eischen. De plantage-winkel, waar de politie-beambten zich met nog eenige anderen bevonden werd gebombardeerd met steenen, terwijl gedreigd werd dat allen, die zich in den winkel bevonden, zouden worden vermoord. De beambten gaven aan den eisch toe, maar toen werd weer een losgeld bedongen, waarop evenwel een paar schoten de bende uiteen deden gaan.

Een vrouwelijke bediende van Liberté bracht het bericht van wat daar gaande was in de stad aan, waarop ten 1 ure 's nachts een inspecteur met 10 politie-beambten naar de onderneming werden gezonden. Daar heerschte bij aankomst weder volmaakte rust en toen den volgenden morgen het geheele arbeiderspersoneel aangetreden stond, verklaarden allen eenstemmig, dat ze totaliter van niets af wisten. Er was betoel! betoel! niets gebeurd. Gelukkig waren er menschen, die de belhamels wisten aan te wijzen, zoodat dertien naar de stad werden gezonden, om daar terecht te staan.

Wij hopen, waar wij steeds zullen aandringen — wat voor Suriname overigens minder noodig is dan elders — op een deugdelijk toezicht van het bestuur op goede behandeling van den arbeider, dat dit in deze aangelegenheid ook toone dat het niet met zich spotten laat door den arbeider.

De landbouwcursus, waarvoor door het bestuur de gelegenheid was opengesteld, gaat door voldoende deelname nu toch door, terwijl eerst gevreesd was

zulks niet het geval zou zijn. Vier en twintig toehoorders hebben zich voor het volgen van de lessen van den cursus laten inschrijven. De Suriname klaagt dat het hooge cursus-geld aanleiding is dat de cursus feitelijk niet aan hen ten goede komt, die men speciaal op het oog had. De slechte tijden maken dat de doorsnee-planter op dit oogenblik slecht bezoldigd is. Het blad vraagt of men deze categorie niet tegemoet zou kunnen komen, door den lieden toe te betalen. Er valt, dunkt ons, waar het bestaan te staan het cursusgeld maandelijks in kleine termijnen van den cursus reeds is verzekerd, veel voor dit betoog van het blad te zeggen, mits de toeloop binnen zekere grenzen beperkt blijve.

Die slechte tijden konden op den weldadigheidszin van Suriname's burgerij geen nadeeligen invloed uit oefenen. De commissie ingesteld tot het inzamelen van gelden voor de slachtoffers der russische troebelen kon toch mededeelen tot den 4en April ll. reeds 1672 gld. te hebben ontvangen, een aardig bedrag! —

Nu wordt weer een beroep gedaan op de mildheid der burgerij voor het aanbieden van een huldeblijk bij gelegenheid van het gouden jubileum der zusters Franciscanessen, die den 19en November a.s. den dag herdenken, waarop vijftig jaren geleden de zusters voor het eerst voet aan wal zetten om zich in Suriname aan het onderwijs en de opvoeding der weezen te wijden. De bedoeling is een stoffelijk huldeblijk te geven. Wij vragen ons af of, nu in Suriname zoo luid de klacht is over de slechte tijden, het oogenblik goed gekozen is voor zulk beroep. Of moet die klacht niet zonder voorbehoud worden aanvaard?

Het Onderwijs meent tenminste dat bij meerdere belangstelling van de burgerij in onderwijsaangelegenheden in Suriname plaats is voor eene Vereeniging tot bevordering van het onderwijs, die zich nu de koloniale kas er minder goed voor staat zou kunnen spannen voor het herhalingsonderwijs, en steun van begaafde doch onbemiddelde leerlingen, terwijl zij tevens hare aandacht zou kunnen wijden aan de quaestie eener hoogere burgerschool voor Suriname. Geen kleinigheid voorwaar! Maar 'n blijk dan toch van durf en vertrouwen.

De Koloniale kas! Wanneer men de Suriname maar eens liet begaan, wat zouden er dan 'n duizenden in de kolonie te bezuinigen vallen. Maar, badinage à part, dit blad, dat zich evenals ten vorigen jare met eene volledige analyse van de komende begrooting belastte, gaf in een aantal hoofdartikelen opmerkingen ten beste, die ons outsiders voorkomen wel de moeite waard te zijn om te worden gehoord. Dr. Muller noemde eertijds Suriname uit bestuursoogpunt kort maar krachtig het kind met een waterhoofd. Wanneer we de Suriname kunnen gelooven zouden we niet met één kind maar met verschillende kindertjes met waterhoofdjes te doen hebben. Het blad wijst oa. op het groote expansie vermogen van het nieuwe landbouw-departement, dat telken jare een nieuwen eisch laat hooren. De, onlangs afgetreden fransche minister van koloniën, Clémentel, die overigens in eigen omgeving wist mee te praten van het creeeren van vette baantjes, wees er op dat het bestuur in de koloniën maar al te zeer geneigd was toe te geven aan den drang zijner bureaucratische omgeving, om het personeel uit te breiden.

Hopen wij dat het gouverneur Idenburg gegeven moge zijn, aan het eind van zijn driejarig beleid den misstand der hooge bestuurseischen voor Suriname uit den weg te hebben geruimd. De komende begrooting mag dunkt ons in dit opzicht nog niet als maatstaf dienen. Hierna beter, hopen en vertrouwen wij.

Personalia.

De heer C. A. Kruseman kondigt in de *Javabode* aan, dat hij met het oog op zijn aanstaand vertrek naar Europa, de redactie van dat blad neerlegt, welke nu zal worden gevoerd door den heer H. J. C. Holdert,

Verleend: een jaar verlof aan den assistent-resident van Buitenzorg J. Einthoven.

Benoemd: tot tijdelijk ondervoorzitter van den landraad te Medan mr. J. F. Kunst.

Bevorderd: tot overste de majoor der infanterie E. M. Uhlenbeck.

Per Koningin-Regentes repatrieert Mevrouw de Graaf, geb. Kooman, stichtster van het Diaconessenhuis te Batavia, die zich ook op menig ander christelijk liefdadigheidsgebied bizonder verdienstelijk heeft gemaakt.

De heer G. P. Rouffaer is in de plaats van prof. v. Hasselt, die om gezondheidsredenen ontslag heeft genomen, tot voorzitter der redactie-commissie van het Tijdschrift van het K. N. Aardrijkskundig Genootschap benoemd.

Per ss. Prins Maurits is te Paramaribo gearriveerd de heer W A. Baron van Asbeck, Oost-Indisch ambtenaar met verlof, laatstelijk houtvester bij het boschwezen op Java en Madoera, die door den Minister ter beschikking is gesteld van den Gouverneur, om te worden benoemd tot tijdelijk houtvester in de kolonie Suriname.

Een particulier telegram uit Semarang aan het *Soer. Hbl.* van 7 April. «Voor een stampvolle zaal werd gisteravond door het Haarlemsch tooneel de Koopman van Venetië opgevoerd. Het snces van Louis Bouwmeester als Shylock was ongeëvenaard. De recette bedroeg f 2850.

Van Vreemde Koloniën.

Engelsch-Indië. De handel van Engelsch-Indië is in de laatste vijf jaren, gouvernements aan en uitvoeren niet inbegrepen, met omstreeks 88 crores roepijen of 700 millioen gld. toegenomen, nl. van 207 tot 295 crores. In- en uitvoer deelden nagenoeg gelijk op in deze toename, de eerste vermeerderde van 92 tot 129 crores, de laatste van 115 tot 165 crores. In deze cijfers zijn de geldswaarden begrepen, voor particuliere rekening in- en uitgevoerd, zonder deze bedroegen in het jaar 1904--1905 in- en uitvoer resp. 96 en 157 crores of 768 en 1256 millioen gulden. Deze cijfers geven de zuivere handelstransactiën aan en wijzen op een invoer ter waarde van omstreeks 2.5 en een uitvoer ter waarde van ongeveer 4 gld. per hoofd der bevolking. Voor Nederlandsch-Indië vindt men de volgende cijfers, aan het jongste K. V. ontleend: 4,60 gld. per hoofd der bevolking voor den invoer en 6,70 gld. voor den uitvoer.

Het kan niet in onze bedoeling liggen lang bij dit onderwerp te verwijlen en stippen we dus enkele bijzonderheden uit het verslag betreffende den engelsch indischen handel aan.

Graan is nog het hoofdstapelropduct der kolonie, die voor eene waarde van 41 crraes daarvan uitvoert, voor drie vierden afkomstig uit de irrigatiekolonies in den Pendjab en Sind, waarvan Karachi de uitvoerhaven is, die in de laatste jaren aanmerkelijk is vooruitgegaan. Bevredigend is ook de vermeerdering in den uitvoer van meel, wijzende op uitbreiding der molen-industrie op dit gebied. Oliehoudende zaden maken een ander voornaam uitvoerartikel uit, maar de verschepingen van olie daaruit getrokken blijven stationnair, zoodat daaruit op te maken valt, dat de vervaardiging van olie in die kolonie zelve, zich niet uitbreidt, wat te betreuren valt, wijl het residu voor bemesting dienen kan, waaraan de bodem zooveel behoefte heeft. In dit opzicht wijst de *Times of India* op het merkwaardige feit, dat voor omstreeks 1.5 millioen gld. aan beendermeel werd uitgevoerd. Van thee werd eene hoeveelheid van 6 millioen ponden meer dan het jaar te voren uitgevoerd. De pogingen om zaken te doen in groene thee mislukten, maar er bestond vraag voor thee-afval, waaruit caffeïne wordt bereid. De uitvoeren van jute en katoen als ruwe grondstof namen af, die van daarvan vervaardigde goederen daarentegen toe. Jutegoederen, hoofdzakelijk goenie-zakken, werden voor een waarde van 99 lakhs, omstreeks 8 millioen gld., uitgevoerd.

Onder de mineralen die voor uitvoer in aanmerking komen, nemen mangaanerts, steenkolen en petroleum eene eerste plaats in. Naar bengaalsche steenkolen wordt de vraag in den vreemde steeds minder, terwijl daarentegen voor het mangaanerts hooge prijzen werden behaald, en de petroleum van Birma in de Straits en China gereeden aftrek tegen loonende prijzen vond.

De uitvoeren van teakhout uit Birma nemen geleidelijk af. In het laatste overzicht betreffende de bosschen van Birma vinden we dienaangaande het volgende aangeteekend:

„De luitenant-gouverneur is geneigd te gelooven dat tot nu toe niet voldoende door ambtenaren van het boschwezen de aandacht is gevestigd op de noodzakelijkheid om wegen aan te leggen voor het toegankelijk maken van exploitabele gedeelten, welke nu niet of slechts moeilijk bereikbaar zijn. De uitvoeren van teakhout uit Birma vertoonen in de laatste jaren neiging tot achteruitgang, terwijl de prijzen op de moederlandsche markt geboden in dienzelfden tijd ongekend hoog bleven. Ofschoon het teakhout voor sommige doeleinden onmisbaar is, zullen de huidige hooge prijzen er toe leiden naar andere soorten om te zien. Er zijn aanwijzingen dat Java-teak, hoezeer van inferieure qualiteit in vergelijking met het beste teakhout van Birma, al meer en meer zijn weg vindt op de wereldmarkt. Deze aangelegenheid raakt de welvaart van een der belangrijkste industrieën in de provincie. Onder voorzitterschap van den luitenant-gouverneur werd eene conferentie bijeengeroepen van de vier *Conservators of Forests* ter bespreking van de onderhavige quaestie. Het daarbij opgesteld rapport is nu nog in overweging.”

De javasche houthandel zal zeker met de noodige belangstelling de publicatie van dit rapport afwachten.

Wat den invoerhandel van Engelsch-Indië aangaat staat de import van manufacturen en garens bovenaan. De voornaamste importeur van deze artikelen en ijzerwaren is het moederland dat in twee derden van den geheelen algemeenen invoer voorziet.

Omtrent den suiker-invoer, die voor het jaar 1904-1905 ongeveer 347.000 centerweights bedroeg, teekende de *Times of India* aan, dat Java nu de grootste importeur van suiker is en zelfs Oostenrijk en Mauritius de loef afsteekt, niettegenstaande eerstgenoemd land tengevolge van de brusselsche conventie veel van het verloren terrein heroverd heeft.

Overigens zal het nog onzen sigarenfabrikanten aangenaam zijn te vernemen, dat de hollandsche Havannahs in deze kolonie al meer en meer in trek komen en de Manilla's verdringen.

Katoen in de engelsche koloniën. De engelsche onderminister van koloniën, Churchill, deelde onlangs in antwoord op een vraag van den afgevaardigde Shackleton in het Lagerhuis het volgende mede betreffende de vorderingen van de katoen cultuur in de engelsche koloniën, met uitzondering van Engelsch Indië:

In 1891 bedroeg de invoer van katoen uit de koloniën in Engeland ?27 balen ter waarde van 4742 ponden sterling. In 1904 was de hoeveelheid katoen van daar ingevoerd 9438 balen ter waarde van 52026 ponden sterling, terwijl de uitvoer van katoen naar andere landen uit de koloniën, in 1902 2093 balen, ter waarde van 11.467 ponden sterling, bedragende, in 1904 tot 12037 balen ter waarde van 61.475 ponden sterling was gestegen„.

De British Cotton Growing Association, die haren werkkring ook over Engelsch Indië uitstrekt, kon voor de terreinen, waarop onder hare auspiciën katoen werd verbouwd, in 1903 wijzen op een geschatte productie van 1900 balen ter waarde van 29000 ponden sterling, terwijl voor 1906 de productie van zulke terreinen op 20000 balen ter waarde van 330000 ponden sterling wordt begroot.

Langzaam maar zeker, schijnt de katoencultuur dus voort te schrijden in de landen, waar zij door de Engelschen werd ter hand genomen, om aan het amerikaansche monopolie een einde te maken.

Dat hier en daar wel eens teleurstellingen worden ondervonden en de cultuur op niets blijkt uit te loopen, spreekt van zelf, waar voor eene cultuur in het groot, zoo verschillende factoren hun invloed doen gelden. Merkwaardig is het in overeenstemming eenigszins met de te Buitenzorg vóórheerschende meening, de wetenschap in de Straits nog verder gaande zelfs zich tegen proefnemingen op dit gebied in die streken verzet.

Na er op te hebben gewezen, dat reeds in 1837 bij Singapore proeven genomen werden met de katoencultuur, die aanvankelijk goed slaagden, maar dan moesten worden opgegeven, schreef de heer Ridley van de Botanic Gardens te Singapore aan de *Straits Times*, dat het aanvankelijk succes van deze en latere proeven te danken was aan het feit, dat zij genomen werden op nieuwe ontginningen, waar de aanplant nog geen last had van de vele vijanden, die de cultuur belagen maar deze al spoedig wisten uit te vinden. Ook de onregelmatige zware regenval op het schiereiland is weinig geschikt voor de cultuur van deze plant, die voor het rijpen van de vrucht een tijd van lange droogte op geregelde tijden behoeft, welke het schiereiland Malakka al evenmin schijnt te bieden als zulks te Buitenzorg het geval is.

Een genezen leproos. Den 21en Juli van het vorige jaar werd Nairanan, een inboorling van Cochin, opgenomen in het leprozen-asyl te Poeloe Jerajak (Penang). Hij is nu, schrijft de *Straits Echo*, volkomen genezen van zijn kwaal en de autoriteiten zullen hem naar zijn geboorteland terug sturen. Dit is het eerste geval van genezing in de geschiedenis van genoemd asyl.

Dit korte berichtje, aan de *Straits Times* ontleend, verdient onzes inziens dat er eenige aandacht aan wordt geschonken. Zoo zoetjes aan kan het niet uitblijven dat men die genezings-verhalen gaat wantrouwen, maar — men kan nooit weten.

Spoorwegen in Centraal-Azië. Wie denken mocht dat Rusland door het ongelukkig verloop van den mantsjoerijschen veldtocht van verdere expansieplannen zou worden teruggehouden, in Engelsch-Indië is men allerminst die meening toegedaan. Lord Minto, de opvolger van lord Curzon als onderkoning, geeft nog onlangs bij de discussie over de engelsch-indische begrooting er op gewezen, dat men verkeerd zou doen de waakzaamheid op de noord-oostelijke grenzen uit het oog te verliezen en aan het leger minder zorg te besteden. Nauwgezet worden dan ook Ruslands gangen in Centraal-Azië gadegeslagen en het feit dat de russische beer in Oost-Azië schaak mat gezet en lam geslagen in dien tijd kalmpjes voortging met den aanleg van de Orenburg—Tasjkend-lijn, die het militaire centrum van Turkestan met Europeesch Rusland verbindt, heeft niet nagelaten in Engelsch Indië zorg te wekken. Rusland kan nu langs twee verschillende wegen over den Kaukasus en de Kaspische zee en rechtstreeks over Orenburg zijn troepen en voorraden in den Kaukasus werpen. De engelsch-indische *Pioneer* weet nu meê te deelen, dat gelden zijn toegestaan voor de opname van een lijn van Tasjkent naar Tomsk, waardoor verbinding zou worden verkregen met de siberische garnizoenen. Intusschen weet men verder dat sedert twee jaren aan den spoorweg wordt gewerkt, die Tasjkend met den Oxus moet verbinden, over welke lijn een diep geheim hangt, maar waarvan men elk oogenblik verwacht te vernemen, dat zij zal zijn gereedgekomen om aan Rusland de beheersching der overgangen van die rivier te verzekeren.

Zal het constitutionneele Rusland, gesteld dat dit tot ontwikkeling komt, het werk hier in Centraal-Azië weder opvatten, waar de autocratie in 1885 haren arbeid staakte? In Engelsch-Indië twijfelt men wellicht aan de abdicatie der autocratie, maar meent men in elk geval zich op alle gebeurlijkheden te moeten voorbereiden.

Het opstootje in Tunis. De *Dépêche Coloniale* gaf een eenigszins uitgewerkt verslag van de ongeregeldheden, die zich in Tunis hebben voorgedaan door de prediking van een marabout. Deze, si Amor ben Othman, uit Algiers afkomstig, trok de vlakte van Fouçannah, ten Westen van Kasrijn door, overal verkondigend dat het uur der bevrijding was gekomen en aalmoezen inzamelend. Hij gelastten de fanatieken, die hem volgden, om met geweld de ongeloovigen van Kasrijn te bekeeren. Den 26en April ll. werd hij op vijf kilometers van genoemde plaats gesignaleerd. Dienzelfden dag werd de onderneming van een kolonist, Salles, in de buurt afgeloopen en werden diens onders vermoord gedurende zijne afwezigheid. Van daar trok de bende op naar Kasrijn, waar zij een post van de remonte, uit vier cavaleristen bestaande, overvielen. Drie wisten te ontkomen, maar de vierde werd gevat en gesommerd zich tot den islam te bekeeren. De cavalarist Tournier stemde toe om zijn leven te redden, en onderging onmiddellijk de verplichte besnijdenis.

Van daar richtte de bende zich naar het huis van den kolonist Bernard, een man, die zich in de twintig jaren van zijn verblijf er aardig boven op gewerkt heeft. Nagenoeg zonder middelen in het land gekomen, woonde hij drie jaren lang met zijn zuster in een romeinsche graftombe of columbarium. Door noesten arbeid heeft hij thans in de nabijheid op den heuvel van Kasryn, te midden der ruïnes eener romeinsche stad een groot huis kunnen laten bouwen, dat hij met zijne zuster bewoont. Beiden zijn echter zóó gezien onder de inlandsche bevolking, dat de bende het niet waagde hen te mishandelen. Alleen werden zij gebonden, waarschijnlijk om als gijzelaars te worden meêgevoerd. Maar het plunderen kon men ook hier niet laten.

Dit succes deed den aanhang van den marabout die er eerst met omstreeks 20 man op uitgetrokken was, weldra tot eenige honderden aangroeien, en met zijn legertje van 500 man besloot de man een aanval op Thala te ondernemen.

Hier was men evenwel op zijne komst voorbereid: 23 Europeanen ter plaatse, versterkt door 40 goedgewapende mannen, onder den directeur der phosphaatmijnen van Kalaa-Djerda, Laborde tot ontzet opgerukt, wachtten den aanval af. Hun vuur- en enkele dynamiet-patronen, door den heer Laborde meegebracht en onder de aanvallers geworpen, brachten hieronder een paniek teweeg, zoodat zij met achterlating van vier-en-twintig dooden en gewonden in alle richtingen de wijk namen. De marabout zelf werd gevangen genomen.

Opmerkelijk was nu de medewerking der inlandsche bevolking, om de oproerlingen te vervolgen, zoodat binnen korten tijd de rust in de geheele streek was hersteld.

De gevangenen ondervraagd naar de reden van het oproer, gaven allen te kennen dat zij uitsluitend door de fanatieke predikingen van den marabout daartoe waren gekomen.

INGEZONDEN

Aan de Redactie-Commissie v. h. Koloniaal Weekblad.

Geachte Commissie.

Met veel instemming las ik indertijd, betreffende de zaak Paasche, uwe woorden over het werken van sommige dagbladcorrespondenten. Misschien stelt u, in verband met dat stukje, belang in het volgende:

U ontvangt hierbij 'n nummer van de *Hamburger Nachrichten* met 'n berichtje van mij over de koortsepidemie op Madoera. Dit was voor mij, als Hollander, 'n zeer pijnlijk geval. U zult begrijpen, dat ik over 'n ramp, die het drie-dubbele aan slachtoffers eischte van Courrières, Vesuvius en San Francisco samen, niet zwijgen kon. Integendeel, hadde ik m'n ingeving gevolgd, dan zou ik over deze ontzettende gebeurtenissen 'n vlammend artikel geschreven hebben. Als ik bedenk, op welk een wijze daarginds weer met 't leven van duizenden is omgesprongen, dan trilt nòg alles in me, dan zou ik nòg willen uitbarsten, en om recht vragen, tegenover de godvergeten personen, die daaraan schuldig zijn. Ik vind bijna geen woorden. . .

Zooals U uit de bijgaande krant ziet, is daarvan in m'n stukje niets te bespeuren. Ik heb met bovenmatige inspanning elk scherp woord vermeden, om m'n landgenooten geen reden tot ergernis te geven. We staan er zoover af, misschien zijn de berichten onjuist.... Misschien ook is er veel, dat de betrokken ambtenaren kan ontlasten.

Tot m'n groote verwondering vind ik over deze ongelooflijke quaestie in de Nederl. Pers niet het kleinste woordje van verontwaardiging. ('n Zekere heer *Blanda* in *»De Controleur«* maakt wel wat drukte, maar *»De Controleur«* hoort, meen ik, niet tot de »fatsoenlijke« bladen) alleen *De Telegraaf* gaf iets — 'n bijtende satire, den heer Bossevain vragend: of het zoo gauw genoeg gaat, met den beschavingsarbeid? Tevens maakt het blad de opmerking, dat de Nederl. pers wel woorden zou vinden, als het geval in Rusland of in de Engelsche Koloniën ware geschied. Dit is toch zeker niet waar? Men zal geen plaats genoeg hebben! Eigenaardig is het anders wel, dat de heer *Puttkamer*, die eenige negers slecht moet hebben behandeld, nog altijd in dezelfde bladen besproken wordt. De *Nieuwe Courant* had 'n week geleden weer eens 'n lang artikel hierover.

Ook gij hebt eenigen tijd geleden wegens dit geval zeer besliste woorden over den toestand van het Duitsche koloniaal bestuur gesproken. Dit geeft mij den moed, me tot U te wenden. Zoo deskundig oordeelend over Duitsche toestanden, zult gij natuurlijk oneindig beter van de Nederlandsche op de hoogte zijn. Ik verzoek U dus vriendelijk, mij de stof te willen verschaffen, om de betrokken ambtenaren op Madoera in m'n kranten te verdedigen. Ik heb, met veel vragen, nergens eenige hulp kunnen vinden, maar hoop bij U te zullen slagen. Mijn streven, juiste en eerlijke berichten, zonder spot of hoon, omtrent Nederlandsche zaken te geven, moet immers, gelet op Uw woorden van toen, Uwe volle instemming vinden.

Ontvangt, geachte Commissie, bij voorbaat mijn dank, en mijn zeer beleefde groeten.

Uw bestendig lezer,
L. GRAPPERHAUS.

Hoe gaarne zouden wij den heer G. de gewenschte stof verschaffen! Doch ook wij zijn daartoe thans niet in staat, wijl ons nog geen nadere berichten omtrent den waren stand van zaken bereikt hebben. Wij vertrouwen echter, dat de resident van Madoera niet zal dralen, het volle licht op den toestand te doen vallen, evengoed als hij alles in 't werk stelde, om de ellende zooveel mogelijk te stuiten en te lenigen. Wij konden nu niets anders doen, dan door het overnemen der op zich zelve reeds boekdeelensprekende berichten, tot daadwerkelijke belangstelling en hulpvaardigheid opwekken, waartoe de Vereeniging het voorbeeld gaf, door de opbrengst der laatste tentoonstelling ten bate der arme slachtoffers naar Indië te zenden.

Red.-Commissie.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Mei 1906.

Moeten wij een voorbeeld nemen aan het Inlandsch onderwijs in Britsch-Indië, door J. Habbema. — Het Landelijk Stelsel in het Bantensche rijk, door R. A. Kern. — De Oost-Indische Compagnie op Sumatra in de XVIIde eeuw. VI. De Westkust van 1683—1700. De Engelschen aan het werk, door N. Mac Leod. — Het grondbezit in Britsch-Indië. — Varia: Een Japansch Blijspel. — De afschaffing der literaire examens in China. — Voorstellen der welvaartcommissie, in zake veeteelt, visscherij, en pluimveeteelt. — Maandelijksche Revue van Brochures, enz., door J. E. de M. — Koloniale Literatuur: Reisen in Celebes, von G. und Fr. Sarasin. — Neerlandsch Taal in 't Verre Oosten, door F. P. H. Prick van Wely. — Wetenschap en industrie: De Fransche Kolonie Dahomey en de spoorweg aldaar. — Wegen ter Sumatra's Oostkust. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M. — Financieel Overzicht.

Vragen van den Dag. Mei 1906.

Javaansche heerlijkheden en de terugkoop van particuliere landerijen op Java.

Indisch Genootschap. Vergadering van 27 Maart 1906.

De godsdienst op Java in zijne oeconomische en politieke beteekenis (voordracht, met bespreking, door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis.

Weekblad voor Indië. 1906 n°. 48.

Goedkoope voedingsmiddelen en duur geld, door M. van Geuns (met foto). — Een goed voorbeeld (de bestrijding van malaria), door Dr. J. Groneman. — Een gouden jubileum (van A. F. van Suchtelen), door G. (met foto). — De ketelontploffing te Batavia (met foto's). — Indische Indrukken, VII, door Carlo. — De Regentsdochter. Roman van Victor Ido (vervolg).

De Indische Mercuur. 8 Mei 1906.

Het behoud van kiemvermogen bij Liberiazaden. — Humus als een factor van vruchtbaarheid van den bouwbodem (vervolg), door Jhr. Mr. C. J. E. van Haeften. — De geschiedenis van de »Standard Oil Company" (slot). — Eenige ervaringen, opgedaan bij 't planten van stumps van Hevea Brasiliensis. — Zwavelexploitatie in Nederlandsch-Indië. — Staatsexploitatie der Houtvesterijen, door H. W. A. van den Wall Bake. — Malangsche Landbouwvereeniging. — Zijdecultuur op Java. — De hooge Tinprijzen. — Technische beschouwingen over de invoering van nachttreinen op de spoorwegen op Java. — Aardnoten (Katjang Tanah) (vervolg).

Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging Mei 1906.

Duma-Galéla (eiland Halmaheira), bericht van Zendeling Baarda. — Nieuw Guinea. Mansinam, door J. L. van Hasselt. — Goede tijding van Roon, door Zendeling van Balen. Enz.

Neerlandia. Orgaan van het Nederlandsch Verbond. April 1906.

Storm [naar aanleiding van »Het verval van Curaçao], door Redactie. — Ned.-Antillen: Het beschavingswerk op Curaçao. II, door P. E. Euwens. — Verslag over de werkzaamheden van Groep »Nederlandsche Antillen« in 1905.

N°. 20. Donderdag 17 Mei 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”. en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in één schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging,

te houden te Rotterdam

op **Zaterdag 2 Juni** 1906 des namiddags **1½ uur** in de groote Bovenzaal van de **„Vereeniging”, Schiekade 181.**

Voor de *agenda* zie No. 19 van het *Koloniaal Weekblad* van 10 Mei j.l.

Ditmaal wordt onze algemeene vergadering opzettelijk in de tweede handelstad van ons land gehouden, om de leden der Afdeeling Rotterdam in de gelegenheid te stellen mondeling met het Hoofdbestuur en met de afgevaardigden der andere Afdeelingen van gedachten te wisselen over hetgeen onze Vereeniging in het belang van Ned. Oost-West Indië verricht en nog meer of beter zou kunnen doen.

II. Van de Afdeeling 's Gravenhage:

Buitengewone Algemeene Vergadering op **Zaterdag den 19 Mei 1906** des avonds te **8 uren** in het gebouw, *Laan van Meerdervoort* 195.

Agenda:

Voorstel tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement, in verband met het aanvragen van rechtspersoonlijkheid.

Het Bestuur.

III. Van Boeatan:

A.

Dinsdag 15 Mei werd des voormiddags te elf uren in het locaal, *Plaats* 9, *den Haag*, de jaarlijksche algemeene vergadering van aandeelhouders der Naamlooze Vennootschap „*Boeatan*” gehouden.

Zooals gewoonlijk het geval is, wanneer een zaak naar het oppervlakkig algemeen oordeel, „op rolletjes” gaat, waren er slechts enkele aandeelhouders tegenwoordig. Wat warmere, meer daadwerkelijke belangstelling van den kant der toen afwezigen, zich uitende b. v. door een op aanschouwing gegrond oordeel over het in onze tentoonstelling- en verkoop localen aanwezige, door het geven van wenken en raadgevingen betreffende zoowel het doen van bestellingen uit Indië als de manier om de artikelen hier in Europa meer en meer ingang te doen vinden, zou den leden van den Raad van Beheer zeker liever zijn geweest. Intusschen betuigde de waarnemende presidente den aanwezigen heeren en dames dank voor hun opkomst en werd punt I der agenda, het jaarverslag over 1905 met de daarbij behoorende toelichting, zooals dat in No. 18 en 19 van ons orgaan werd bekend gemaakt, zonder op- of aanmerkingen goedgekeurd.

Ook de rekening en verantwoording van den penningmeester, door de commissie van verificatie accoord bevonden werd onder hartelijke dankbetuiging voor de vele zorgen daaraan besteed gearresteerd. Over eene opmerking van bovengenoemde commissie, dat h. i. de huurwaarde van het winkelhuis te hoog zou zijn in evenredigheid tot het bedrijf, ontspon zich onder de vergaderden eene gedachtenwisseling welke tot het eenparig oordeel leidde; dat er niet licht eene minstens even geschikte ruimte in het centrum der stad voor lageren prijs te vinden zal zijn. Daar de tegenwoordige localiteit echter reeds te klein begint te worden en zij nog in menig ander opzicht te wenschen overlaat, is de Raad van Beheer reeds sinds maanden op den uitkijk naar iets beters en zal daarom de medewerking van aandeelhouders en andere belangstellenden ook in deze richting dankbaar ontvangen. De wenschelijkheid, door een der aanwezigen geuit, om zoo mogelijk de leeskamer, het bureau der Afdeeling 's Gravenhage en wellicht ook de Indische restauratie, in hetzelfde gebouw met Boeatan vereenigd te krijgen, werd algemeen beaamd, doch tevens de groote moeilijkheid van slagen, ook uit het geldelijk oogpunt, niet over het hoofd gezien.

Na benoeming der Commissie tot verficatie van de rekening en verantwoording over 1906, werd overgegaan tot de verkiezing van den Raad van Beheer, welks leden statuair jaarlijks allen aftreden. Met algemeene stemmen werden de tegenwoordige functionarissen herkozen en bij acclamatie *Mr. J. H. Abendanon* als 5de lid benoemd.

De Raad van Beheer, die durft hopen, dat deze benoeming zal worden aanvaard, kan niet nalaten zichzelven te feliciteeren met deze gelukkige keuze der vergadering en gaat daarom vol moed en vertrouwen, hopende ook op toenemende belangstelling van buiten, voort op den ingeslagen weg, die onder vereende krachten nog voor zooveel uitbreiding en verbetering vatbaar is! —

B.

In de laatste dagen zijn er weer zeer **mooie bezendingen uit Indie in Plaats 9** ontvangen; o.a. van de Timor-eilanden bizonder fraaie ikat-weefsels, slimoets en slendangs welke zoowel voor portière als voor tafelkleed benut kunnen worden; allerlei typisch vlechtwerk waaronder de eigenaardig gesloten mandjes, van verschillende laadjes voorzien, evenzeer de aandacht trekken als de zeer smaakvol met kleurige kralentjes versierde eetmandjes; ook de uit hoorn, klapperdop en kunstig gesneden lepels, dergelijke als door Loebèr in zijn boek over Timorornament beschreven munten door sierlijkheid uit.

Van de Padangsche Bovenlanden kwam een uitgebreide keuze van verschillende, in mooie teekeningen gevlochten tasschen, die zoo geschikt zijn om mee naar 't strand te nemen, ook een uitgezochte collectie oud koperwerk in den vorm van ronde en vierkante doosjes, ketels met toempal-versiering, schalen en bakjes, met opgemerkte motieven, alle zeldzame stukken, zooals er zelfs in de binnenlanden nog maar weinig gevonden worden.

Uit Bali werden enkele zijden weefsels, eenige koperen pinang-scharen, kandelabers en tafel- of eigenlijk tempelschellen in oorspronkelijk oud model, alsook een bezending van de bekende, zeer soliede van zwart, rood en geel gekleurd rottan gevlochten doozen en zeer praktische deksels of vliegenkappen gestuurd.

Een bezoek aan BOEATAN liefst in gezelschap van daar nog vreemde familieleden of vrienden om al het nieuw aangekomene te bewonderen en desverlangd te koopen wordt dus allen ten zeerste aanbevolen.

Twee belangrijke wetsontwerpen.

Bij de Staten-Generaal zijn op het oogenblik twee wetsontwerpen in behandeling, welke dunkt ons wel waard zijn daaraan eenige bijzondere aandacht te wijden.

Toen ten vorigen jare de russische vloot zich opmaakte om uit de wateren van Madagaskar naar het verre Oosten te stoomen en de kans bestond dat de strijd, die in het Noorden van Azië werd gevoerd, zich naar de zeëen van het zuidelijk halfrond en om den evenaar zou verplaatsen, konden van de zijde van Nederland de maatregelen niet uitblijven om de neutraliteit te handhaven in zijn uitgestrekt koloniaal rijk.

Er zijn toen in het buitenland o.a. in de Temps stemmen opgegaan als zouden die maatregelen te wenschen hebben gelaten. Wij gelooven dat Nederland ten deze zijn plicht volkomen heeft betracht en stippen hier nog even aan de ontboezeming van een, in den laatsten tijd minder maar voordien het nederlandsch gezag in Oost-Azië beslist kwalijk gezind blad als de Straits-Times, die bij gelegenheid van den beweerden zeeslag bij de Natoena-eilanden niet kon nalaten onzen kruisers den lof toe te zwaaien van zich als te vermenigvuldigen, dan hier, dan daar steeds op het gewenschte punt te verschijnen.

Wij kunnen dus in dat opzicht tevreden zijn . . . maar! De handhaving der neutraliteit in onze koloniale wateren, waarbij grootendeels het belang van het moederland werd gebaat, dat aan de wereld toonen moest dat het zijn koloniaal bezit tegen wederrechtelijke handelingen der oorlogvoerende partijen wist te beschermen, werd door Indië betaald.

Wat dit aan Indië gekost heeft?

Onlangs werd door den minister van koloniën aan de Staten-Generaal een wetsontwerp ingediend, waarbij voorgesteld wordt de helft der kosten, uithoofde van de handhaving der neutraliteit door Indië uitgelegd, aan de kolonie te restitueeren. Die helft zou dan 184.000 gld. bedragen, waarbij het moederland edelmoediglijk een rond getal aanneemt, daar de totale kosten op 367.610 gld. zijn gesteld als volgt over marine en landmacht verdeeld: 338.422 gld. voor de marine en 29.188 gld. voor de landmacht.

Hoe komt men aan die cijfers?

Uit de toelichting blijkt, dat wat de marine betreft gerekend wordt op de meerdere uitgaven aan soldijen, voeding en steenkolen voor twee schepen van het auxiliair eskader. In den aanvang van 1905 bestond dat eskader uit vijf schepen, doch werd het door uitzending van drie eenheden tot acht schepen opgevoerd. Feitelijk heeft dus de handhaving der neutraliteit aan de kolonie de meerdere uitgaven voor drie schepen gekost boven het aantal van vijf, dat in de laatste tijden steeds beneden het organiek getal

van zes in de koloniale wateren was aanwezig geweest. Maar laten wij die kleinigheden over het hoofd zien, waar er nog zooveel op te merken valt.

Onze kruisers hebben hunne „Schuldigkeit" gedaan. Straat Soenda, de Straat van Malakka, de zoo belangrijke en geduchte passage tusschen Borneo en Celebes, de wateren in den Molukschen archipel, alles werd geobserveerd. Dan hier, dan daar togen een of meerdere schepen er op uit om poolshoogte te nemen van gesignaleerde, verdachte bewegingen als die van de japansche hulpkruisers voor Telok Betong. Het steenkolenverbruik moet bij al die tochten enorm zijn geweest en zeker niet in evenrediheid staan tot het belachelijk lage cijfer van 77980 gld. dat Nederland bij het onderhavige ontwerp voor zijne rekening zou nemen. Waar meer gevaren werd en veelal veel gevaren moest worden, zullen ook meer uitgaven onder het hoofd dokgelden en herstellingen zijn bewerkstelligd dan in gewone tijden. Deze meerdere uitgaven komen geheel ten laste van Indië.

Wat de landmacht betreft kunnen wij kort zijn, door eene simpele verwijzing naar het bedrag van 29188 gld., dat boven de gewone uitgaven zou zijn besteed aan de maatregelen tot handhaving der neutraliteit genomen. Atjeh, dat zijn menschen zoo brood noodig heeft en had, moest twee divisiën marechaussees voor Sabang afstaan en aan den eigenlijken werkkring onttrekken, waardoor wie weet hoeveel schade aan den voortgang van het pacificatiewerk werd toegebracht. Tjilatjap zag weer eens een garnizoen binnen zijne malariagrenzen. Nog andere troepenbewegingen hebben plaats gehad; de bezetting der strandversterkingen bij Batavia, Emmahaven en Pemangkat heeft noodzakelijk tal van evacuatiën ten gevolge gehad; en voor dat alles zou slechts een bedrag van 29188 gld. door Indië zijn ten koste gelegd? Wil men ons dat wijs maken? Neen het luttele bedrag is behoorlijk gespecificeerd, maar deze specificatie toont ten duidelijkste aan, dat slechts een minimaal deel der meerdere door Indië uitgelegde kosten voor gedeeltelijke restitutie in aanmerking werd gebracht.

Nog geen vier ton zou Nederland aan maatregelen hebben doen ten koste leggen, welke voor zijn bestaan als koloniale mogendheid van zoo'n groot gewicht waren? Wij weten beter, doch meenen, dat het voor de regeering een punt van eer hadde moeten uitmaken om met het v o l l e bedrag voor den dag te komen en de geldelijke consequentiën te aanvaarden.

Een ander belangrijk wetsontwerp is dat, waarbij minister Fock voorstelt om een bedrag van 500.000 gld. op de Indische begrooting voor dit jaar uittetrekken voor den aankoop van particuliere landerijen.

De quaestie der particuliere landerijen ligt der regeering, zoo in het moederland als in de kolonie, sedert jaren en jaren dwars in de maag, als een onwelkom legaat van het bestuur van maarschalk Daendels en het engelsch tusschenbestuur. Het aantal dier landerijen bedraagt op Java 562 met een totale oppervlakte van 1.532.808 bouws en een bevolking van omstreeks twee millioen zielen, waarvan 467 met een uitgestrektheid van 1.199.053 bouws en 1.579.356 opgezetenen alleen in de residentie Batavia.

De bezwaren tegen het voortbestaan der particuliere landerijen als zoodanig worden door den minister in zijne toelichting op het betreffende ontwerp weergegeven en in hoofdzaak de volgende genoemd:

De heffing door strafbepalingen gesanctionneerd, van belasting door de landheeren en het verrichten van heerendiensten voor dezen door de opgezetenen.

De benoeming en bezoldiging van hoofden beneden den rang van districtshoofd door den landheer, waardoor de ambtenaren, die het dichtst bij de bevolking staan, van deze vervreemd worden.

De veiligheid, die veel te wenschen laat, en de overdracht van bezit door inlandsche opgezetenen aan niet-inlanders, in strijd met de dienaangaande elders voor heel Java geldende bepalingen.

Deze bezwaren doen zich niet alle overal en gelijkelijk gevoelen, maar kunnen zich overal voordoen en staan de ontwikkeling van land en volk in den weg.

De meest radicale maatregel ware de landerijen te onteigenen. Afgezien van het feit dat hiermede groote sommen zouden gemoeid zijn — de verpondingswaarde der 562 landerijen is in het laatste Koloniaal Verslag met een bedrag van ruim 50 millioen gulden aangegeven — wijst de minister er in zijne toelichting op, dat de mogelijkheid der onteigening op juridische gronden wordt betwist.

Zelf voorstander van de opheffing der particuliere landerijen, heeft de minister thans het onderhavige ontwerp ingediend, dat ten doel heeft, dat de volksvertegenwoordiging zich in dit concreet geval (voorgesteld wordt van de vijf ton een bedrag van 260.000 gld. te besteden voor den terugkoop van het land Nanggoeng, waarvan de huidige eigenaresse zich wil ontdoen) uitspreke over den terugkoop van particuliere landerijen.

Het ligt dan in de bedoeling om telkenjare een zelfde bedrag voor dit doel uit te trekken, om telkens wanneer de gelegenheid zich voordoet, tot den aankoop over te kunnen gaan van ten verkoop geboden landerijen.

Met een „dankbaar, maar niet voldaan!" zou minister Fock, gegeven zijne bekende denkbeelden in dit opzicht, dezen eersten stap op den weg der afschaffing van particuliere landerijen hebben begroet, wanneer een ander de voorsteller ware geweest.

Dankbaar zijn ook wij in de overtuiging dat wanneer deze eerste stap op den goeden weg zal zijn gezet, deze zal blijven betreden en in de hoop dat intusschen het vraagstuk in overweging blijve, opdat, wanneer de kolonie eenmaal over de middelen kunne beschikken om aan den ongewenschten toestand te dezen opzichte een einde te maken, zulks ook onmiddellijk kunne geschieden.

Voldaan zijn wij evenwel geenszins, waar de mogelijkheid wordt voorgespiegeld, dat alleen geleidelijke aankoop naar het beoogde doel zal leiden, en voor dezen geleidelijken aankoop een norm wordt vastgesteld, zóó laag, dat daardoor de bestaande toestand zij het ook in steeds geringere mate zou kunnen worden bestendigd tot een al te verre toekomst.

Wij meenen evenwel, dat het correctief voor deze langzaamheid zal worden gevonden in de, aan Indië te verleenen meerdere financieele zelfstandigheid. Hoe meer de ontwikkeling van het land, welke door die zelfstandigheid ontegenzeggelijk zal worden gebaat, voortschrijdt, hoe meer zich ook de bezwaren der verouderde toestanden op de particuliere landerijen zullen doen gevoelen, maar dat niet alleen voor het bestuur en de opgezetenen, doch ook voor de landheeren, zoodat ten slotte aller belangen door eene en dezelfde oplossing zullen worden gebaat.

Moge, nu eenmaal de eerste stap of beter gezegd het eerste s t a p j e op den goeden weg zal worden gezet, die eindelijke oplossing binnen een zoo kort bestek als mogelijk is te bewerkstelligen, het ernstige streven zijn.

Pers-kroniek.

Inhoud: De Nieuwe Rotterdamsche Courant over het wetsontwerp regelende de rechtspositie der inlandsche christenen: twee booze artikelen, waarin den minister gebrek aan adat eerbied wordt verweten. — Uit de Telegraaf: een door den krijgsraad wegens het uitdeelen van klappen veroordeelde amboineesche sergeant, waarover volgens den schrijver in de engelsche en fransche pers schande moet worden geroepen. — »Justus« in de Avondpost over de a. s. suikerbelasting en gebrek aan »offervaardigheid« ten behoeve van Ned.-Indie, mitsgaders een aansporing tot den gouverneur-generaal gericht om diens positie als »bezuiniger te versterken« door het snoeimes der bezuiniging in zijn eigen jaarwedde te zetten.

Trouwe lezers van *Oost en West* zullen zich misschien nog wel herinneren hoe eenige maanden geleden een zeer boos artikel der *N. Rott. Ct.* over het ontwerp tot regeling der rechtspositie der Inlandsche Christenen in het weekblad werd gerefereerd. Welnu, op hetzelfde onderwerp en in denzelfden toon is het Rotterdamsche orgaan thans nog eens teruggekomen. In ongekend heftige bewoordingen geeft het op het ontwerp af. Er is nu letterlijk niets goeds in. Wat veranderd wordt had zoo moeten blijven, en wat blijft had moeten veranderd worden. Zoo ongeveer redeneert de *N. Rott. Ct.*, die er maar voortdurend over klaagt, dat de steller der Mem. v. Ant. geen adatkennis heeft, geen eerbied voor de adat heeft, en de bevolking in zijn rechtsleven buiten deze wet laat staan. In een voor het deftige blad, dat de eenvoudigste dingen ter wereld zoo gaarne in vreeselijk geleerde termen zegt, zeer gepeperde taal krijgen de ministers Idenburg en Fock er geducht van langs. Dit lezende zou men zoo zeggen: deze wet eenmaal door de Kamer aangenomen is het begin van den ondergang van ons koloniaal bestuur.

Biedt het ontwerp ten aanzien van de Inlandsche Christenen groote nadeelen — zegt de *N. Rott. Ct.* — ten aanzien van de onchristen inlanders — de overgroote meerderheid — komt het regeeringsplan hierop neer, dat de eene helft van hun adat op stel en sprong wordt afgedankt, terwijl de andere helft voorshands wordt behouden, maar verknoeid, om over ettelijke jaren, nadat ze goed verknoeid zal zijn, als onbruikbaar te kunnen worden weggegooid. En toch is de ervaring der gansche vorige eeuw er om te toonen, dat wij in Indië succes hadden waar wij met de adat rekenden, doch papieren voorschriften gaven of — erger — een janboel schiepen, zoo dikwijls wij de adat negeerden.

De regeering kent de adat niet, schildert een onderzoek naar de nog geldende als de onaannemelijkheid zelve af, maar wil toch de eene helft er van afdanken. Zij miskent het karakter der adat en wil op den inlander gecompliceerde Westersch-Europeesche rechtsvormen toepassen, waarvan hij geen begrip kan hebben en waarvoor hij niet rijp is. De regeerings-ontwerpen tot afdanking van zijn volksrecht laten den inlander *koud*, maar straks bij de toepassing van het nieuwe onverstaanbare recht, zal hij in

FEUILLETON.

In de binnenlanden van Sumatra.

DOOR

E. Baron BINDER-KRIEGLSTEIN.

Uit de *Kreuzzeitung* vertaald door *L. J. v. d. B. v. R.*

VII.

Na vijf uren gemarcheerd te hebben, kwamen wij te Blang Ulam. Dat heette een kampong met een grooten pepertuin te zijn, volgens den luitenant van Kroeng Radja; deze meende, dat het een prachtig jachtveld zou wezen vooral voor tijgers en buffels. Wij lieten dus het strand links liggen, volgden een olifantenpad door uitgestrekte alang-alang-velden heen en kwamen toen aan een beekje.

Mijn manschappen legden nu hun bagage neer, zeggende, dat wij thans in Blang Ulam zijn. Hm! Er is echter niets te zien dan een open plek grond, die omgewoeld is door olifants-pooten — geen kampong — geen hutten — niets, volstrekt niets. . . . . .

»Waar is het dorp?«

»Hier!«

Wij vonden op den grond liggen twee verwoeste hutten door onkruid overwoekerd — in 't rond tal van bananen struiken, die tot op een meter van den grond waren afgegeten, zoodat alleen de kale stronken daar treurig waren blijven staan. De peperranken, die om deze stammen zich hadden geslingerd, waren losgerukt en lagen, van hun bladeren beroofd, op den grond. Een beeld van verwoesting en vernieling, zooals menschen het niet volkomener hadden kunnen tot stand brengen! Wie waren hier de vernielers geweest?

Wel, wie anders dan de heeren olifanten, die zoo zachte, onschuldige dieren of zooals de Atjehers hen noemen: »de rijstdieven, de ongeloovigen, de *kafirs*!«

Ja, de olifanten hadden daar hun werk terdege gedaan!

De Atjehers, die hen jaren achtereen gebruikt hadden om de gevelde reuzenstammen uit het oerwoud te verplaatsen, hadden later hun ontginningen in den steek moeten laten, daar zij onmachtig waren tegenover deze olifanten en de tijgers, die niettegenstaande wachtvuren en afrasteringen, gepaard met muziek en geschreeuw, toch waren ingebroken, en iederen dag, na hun bad aan het strand, hier terugkeerden om zich te goed te doen aan heerlijke bananen en peperkorrels.

Wapens, d. w. z. geweren mogen de Atjehers niet hebben, — daarenboven zijn zij vervuld van heilige vrees voor deze reusachtige dieren — en daarom bleef hun, daar de olifanten zich niet goedschiks lieten verwijderen, niets anders over dan dezen het slagveld over te laten! Een zeldzaam geval, dit vreemde verschijnsel: dat de mensch zijn ontginningswerk door wilde dieren ziet verwoesten, zonder dat hij er iets aan doen kan!

En gij, waarde lezer, die, wellicht daartoe aangetrokken door het verhaal mijner reisavonturen, eens naar Sumatra mocht komen om hier te jagen — blanke, groote mijnheer (toewan bezar), vermijd vooral Blang Ulam. En mocht gij, door den rijkdom van wild niettemin hierheen worden gelokt, sla dan althans uw bivak niet op in deze woestenij, maar liever dicht aan het strand, aan den onmetelijken Oceaan — anders wordt ge opgegeten door de muskieten en roode mieren.

Ik vermoedde onheil, toen de sergeant mij voorstelde, om in de woestenij ons bivak op te slaan, daar men palen en gras van de verbrokkelde hutten bij de hand had — ik wilde bij het strand overnachten maar de gele schelm beweerde, dat wij aan den oever der zee geen zoet water zouden hebben en het met onze bekers daarheen zouden moeten slepen — zoowat vijf minuten ver, en ik gaf helaas toe.

'sNamiddags ging ik met de Atjehers er op uit om te verkennen. Eerst een bad in de zee, onder bewaking — want hier was men evenmin veilig voor tijgers als voor Inlanders — een bad, dat allerheerlijkst was. Wit, fijn zand, zoowat 200 Meter ver in zee, bij een diepte van ongeveer 1.20 M. —, een badstrand, waarbij dat van Ostende mij armzalig toeleek. Het was zoo versterkend, iedere golf joeg kracht door mijn lichaam en deed de typhuszwakte verdwijnen, zoodat ik besloot hier althans een week te blijven. Bonte schelpdieren, witte en zelfs roode koralen in menigte, een strand, dat zoo hard was als asphalt — gewoon overheerlijk!

Daarop gingen wij naar de moerassen zien. Twee kleine alligators, die aan het strand in de zon hadden gespeeld, plasten in het troebele water; wij zagen, dat de bodem geheel omgewoeld was door buffelpooten — het gras nog vol kleefstof, geen twijfel: de beestjes kwamen 's nachts hierheen om te baden.

Wij volgden het spoor, maar wilden, daar het ons te ver voerde en wij het gemakkelijk konden kwijtraken, niet te lang doorloopen, en sloegen links af, met een bocht naar onze legerplaats terug, waar wij tegen het vallen van den avond aankwamen. Wij hadden nog ruim vier uur tijd, vóórdat de buffels zichtbaar zouden worden en daarom kroop ik onder de dekens, trok het muskietennet dicht en poogde een poosje te slapen. Maar wij waren in Blang-Ulam — het ellendigste bivak van geheel Sumatra — en de muskieten hadden oneindig veel schik in ons bezoek.

Lof en eere zij het muskietennet! Terecht wordt dit een *net* genoemd, d. w. z., een instrument om de muskieten te vangen, maar niet om ze te verjagen. Slechts vrome Indische fakirs zouden het durven wagen zich in zoo'n net te leggen, dat wemelt van muskieten, want het is even genoegelijk als om op glasscherven te gaan lig-

verzet komen — en dan laat »het prestige der regeering« omkeer natuurlijk niet meer toe.

Het gevolg van de voorgenomen verdringing, thans van de halve, mettertijd van de heele adat door Europeesch wetboekenrecht zal dan ook niet wezen, dat tusschen Europeanen en inlanders eenheid van recht ontstaat, maar wel, dat, op de plaats van het door de regeering zoo gewraakte »dualisme« van nu tusschen 1o. een westersch recht dat den Europeanen en 2o. een oostersch recht dat den inlanders past, het veel ernstiger dualisme zal treden van 1o. een westersch wetboekenrecht dat voor den inlander héét te gelden (nieuwe aanhef van artikel 65) en dus in de rechtszaal op hem wordt toegepast, en 2o. het beschadigde maar taaie volksrecht, dat in de dorpen, op de markten, kortom buiten de rechtszaal overal, wordt toegepast en dat zooveel mogelijk onzen rechter mijdt. Zoo zal men ten voeten uit krijgen, wat thans nog maar ten deele bestaat: een rechtsleven der inlandsche bevolking, dat geheel buiten den rechter omgaat; een samenstel van rechters, dat van dat rechtsleven niets bemerkt. Voor onwaarheid in de wetgeving zal aanneming van deze ontwerpen een zegepraal zijn.

Het diep-ingrijpend en netelig voorstel, zoo lezen wij verder, om in beginsel te besluiten tot samenvoeging van onze rechtspraak over Inlanders met die over Europeanen is niet anders toegelicht dan met de onbeduidendste en lichtvaardigste frases. En het blad keurt het af, dat van dit voorstel, met het oog op de Eerste Kamer, geen afzonderlijk ontwerp is gemaakt.

Haar resumé besluitend zegt de *N. R. Ct.* in haar eerste artikel:

De voordracht is — en ziehier, ten slotte, haar alpha en omega — gebouwd op de volstrekt onware onderstelling, dat in Indië voor de meeste materies geen adat, althans geen bruikbare adat, meer bestaat. Maar hoe zal de regeering die onderstelling bewijzen? Is er geen adat, omdat het departement van Koloniën die niet kent? Of is er geen adat omdat de jurisprudentie daarvan maar schaars en gebrekkig getuigenis geeft, — een jurisprudentie, afkomstig van rechters, die meerendeels voor adatkennis en adatliefde niet zijn toegerust geworden en die voor adatonderzoek véél te overkropt zijn met werk? Voor de schaarschte der adatjurisprudentie ligt anders de hoofdreden voor de hand: de inlander ontwijkt onzen burgerlijken rechter. Zoodra een voorzitter optreedt, die in de adat belang stelt, neemt — de ervaring leert het telkens — het aantal civiele zaken toe. Op Java, waar de meeste juridische presidenten de adat dooddrukken, zijn de civiele zaken weinige tegenover de vele strafzaken; op de Buitenbezittingen, waar de adat meer ontzien wordt door den rechter, is het juist omgekeerd. Ook in 1866, bij de Cultuurwet, pleitte men, dat de adat op het grondbezit niet veel zaaks was; is die bewering door het agrarisch onderzoek van na 1867 niet ten volle gelogenstraft? Ook thans nog zou een eerlijk onderzoek naar het aanwezige volksrecht, ondernomen door kenners van volk en taal, resultaten geven, zelfs voor Java en zelfs voor menig Indisch jurist in hooge mate verrassend; in December 1900 had minister Cremer dan ook aan de Eerste Kamer te melden, dat »het Hooggerechtshof elken maatregel zonder voorafgaand grondig locaal onderzoek met nadruk (bleef) ontraden«; maar met het aanhangige regeeringsplan is zulk een onderzoek kortaf onvereenigbaar.»

En het slot van haar tweede artikel luidt:

»De werkelijkheid leert, dat continuatie van het bestaande artikel geen kwaad of gevaar zal stichten, en de gelegenheid zal openlaten om kalm, te goeder tijd, met volle kennis van toestanden, door kleine wetsaanvulling die concrete wijzigingen in het volksrecht te bevorderen, welke gaandeweg noodig of gewenscht zullen blijken.

Fouteloos is artikel 75 volstrekt niet, maar zijn goede eigenschappen zijn honderdmaal gewichtiger dan zijn gebreken; en tegen het destrueerende regeeringsartikel mag het met alle gerustheid van zich getuigen, gelijk die herberg tegenover Père-Lachaise: *Mieux vaut ici qu'en face.*«

Als zulk een bespreking »tien jaar geleden in de *N. Rott. Ct.* had gestaan zou het er misschien voor de aanneming van het wetsontwerp leelijk hebben uitgezien. Maar thans zijn die schoone dagen van Aranjuez voor het blad voorbij. Het mag brommen, maar bijten kan het niet meer. Met een minderheid van 48 anti-liberalen in de IIde Kamer en een sterke clericale meerderheid in de 1ste Kamer kan de minister met zijn ontwerp zich zoo veilig gevoelen als in Abrahamsch schoot. »Adat« aanranding of niet, het komt in het *Staatsblad.*

* * *

De *Telegraaf* nam het onderstaande uit het *Nieuws v. d. Dag van Ned. Indië* over:

Een schandelijke daad en hoe men die in Indië straft.

Voor den krijgsraad te Weltevreden stond terecht de Amboineesche sergeant Pentury, alg. st. no. 52721, beschuldigd dat hij op 19 Mei 1905 als commandant eener patrouille van het te velde ageerende leger, op marsch in de nabijheid der doesoen Pemajoehan in de Boven Soemaistreek in het Djambische, den ongewapenden, vreedzamen ingezetene van de doesoen Pemajoehan, genaamd Sitoem, dien hij gedwongen had de patrouille als gids te geleiden, moedwillig zonder noodzaak met een rotanstok over het geheele lichaam geslagen heeft, waardoor Sitoem talrijke striemen en opzwellingen op de geheele oppervlakte van zijn lichaam gekregen heeft, tengevolge waarvan hij binnen 24 uren te Pemajoehan gestorven is.

De krijgsraad veroordeelde dezen Amboineeschen huurling, die vreedzame ingezetenen zonder noodzaak ranselt, tot den strop?......

Neen minder.

De krijgsraad veroordeelde Pentury tot de straf van veertien dagen dwangarbeid, buiten den ketting, te vervangen door militaire detentie van gelijken duur, wegens »het moedwillig toebrengen van slagen en kwetsuren, geen ziekte van meer dan 20 dagen tengevolge gehad hebbende(!!) onder verzachtende omstandigheden«.

»Geen ziekte van meer dan twintig dagen tengevolge gehad hebbende« ......

Parbleu. Daar de man den volgenden dag dood was!...

Moordenaars, die een lichte straf wenscht, doet uw voordeel: slaat uwe offers dood, zoo dat ze geen twintig dagen ziek zijn. Patrouille-commandanten, laat u leiden door het voorbeeld van dezen braven Nederlandsch-Indischen militair, die onder »verzachtende omstandigheden« een vreedzaam ingezetene zonder noodzaak met een rotanstok »over de geheele oppervlakte van zijn lichaam« onmenschelijk afranselt. Natuurlijk sterft zoo'n lamme kerel den volgenden dag, om je te ergeren, aan likdorens, of aan bronchitis.

Leve de menschlievende patrouille-commandanten van het dappere Nederlandsch-Indische leger!

Leve de krijgsraad te Weltevreden! En leve de Amboineesche sergeant Pentury, die de eer der vlag hoog hield!

Volgen eenige tittels en dan leest men:

„Het is nog nimmer gebeurd, maar bij God! ik schaam mij heden, dat ik een Nederlander ben. En ik weet eigenlijk niet wat mij weerhoudt, om al deze schandelijkheden te schrijven aan Engelsche en Fransche bladen, opdat er een einde aan komt."

Is deze kantteekening het slot van 's heeren Wijbrandts betoog in het *Nieuws*? of is zij van den heer Grappenhaus, die medewerkt aan de *Telegraaf* en ook nog al eens zijn stem doet hooren over Nederlandsche koloniale zaken in buitenlandsche bladen?

Is laatstgenoemde veronderstelling juist, dan zouden wij hem toch wel willen vragen: wat stelt hij zich toch eigen-

gen. Alleen dan, wanneer er geen enkele muskiet binnen het net is, kan een Europeaan er kalm in gaan slapen.

Mijn rusten haalde dan ook niet veel uit. De manschappen legden met het matriaal, dat afkomstig was van de verwoeste hutten, groote vuren aan, om het vleesch, dat wij nog bij ons hadden, te braden. En zoo doende lag ik te midden van rook en muskieten te zuchten, toen ik een luid gestamp vernam en dadelijk daarop den sergeant hoorde schreeuwen: »De olifanten komen!«

»Zeer goed — voortreffelijk — uitstekend«, was mijn antwoord, »geef hun ieder een sigaar en zeg hun, dat zij om tien uur moeten terugkomen — daar het nu pikdonker is en ik daarom niet kan schieten!«

Misschien heeft de sergeant geprobeerd mijn bevel ten uitvoer te brengen; de vuren werden althans flink opgestapeld, zoodat de vlammen 4 M. hoog opflikkerden, maar dit hielp nog niet voldoende, en na verloop van een kwartier hoorde ik het kraken der takken al zeer dicht bij mij. Wederom kwam de sergeant en riep: »Het geeft niets, toewan, zij kennen het vuur al van vroeger en zijn er niets bang voor; wij moeten hier weg!«

Ik dacht er echter niet aan dien raad op te volgen. Ik had twee dagen achtereen als een dolle geloopen, zou binnen twee uren weer op stap moeten, om — God weet hoe lang nog, rond te dwalen om de buffels te pakken te krijgen — bovendien hadden de muskieten mij boos gemaakt en was ik bepaald in mijn schik, dat die walgelijke sergeant bang werd voor zijn gele vel. Achter ons, op ongeveer honderd pas, naar mijne schatting, hoorde ik een onafgebroken gekraak en ik dacht, dat de beesten daar wellicht een bruilofstfeest vierden. Wat moest ik doen? Er was absoluut niets te zien, geen hand voor oogen in deze duisternis, en men kon niet weten hoe sterk de kudde was. Met drie met geweren gewapende mannen — de sergeant had alleen een revolver — waarvan er twee, zooals ik reeds eenmaal ondervonden had, bij 't eerste geluid, dat de olifanten uitstieten, het hazenpad kozen, — kon ik niets uitrichten tegen een geheele bende, die ons eenvoudig onder den voet zou loopen, vóórdat wij ze goed gezien zouden hebben.

Een half uur lang bleef het daarna rustig; alleen hoorde ik een zacht stampen en ik verheugde er mij al op, dat zij zouden wegblijven, totdat de maan opkwam, toen de sergeant, ditmaal hoogst opgewonden, naar mij toekwam, uitroepend: „De manschappen loopen weg — ik ga ook heen, want wij zijn soldaten om u tegen de Atjehers te beschermen, maar geen jagers.«

Dat was een waarheid, waartegen ik niets in kon brengen. Daar echter het gekraak hoe langer hoe dichterbij kwam, nauwelijks meer dertig pas van ons af, trok ik mijn schoenen aan en wandelde in mijn nachthemd, met mijn Winchester onder den arm, naar buiten. Pikdonker, niets te zien — of ik al schreeuwde en brulde, de olifanten stoorden er zich niet aan, zij schenen integendeel hoe langer hoe dichterbij te komen. Ik word nu werkelijk ook wat angstig. Toch wilde ik probeeren er een binnen schot te krijgen. Ik ga zoo ver voorwaarts, tot ik aan den zoom van het tamelijke diep riviertje kom en zeg aan mijn manschappen, dat zij, zoodra ik fluit, een vracht droog hout op het vuur moeten gooien; misschien, dat het dan een oogenblik licht genoeg wordt om te schieten. Zoodra de vlammen omhoog stijgen, zie ik vlak bij mij een zwarte massa, en daarop los ik vlug achter elkander drie schoten. »Doodelijk gewond!" riepen de menschen, toen wij een jammerlijk gehuil hoorden losbarsten — de stronken kraakten, het water spatte omhoog, en het nachtelijk spook ontvluchtte om nimmer terug te keeren. Daarop kwamen de mannen toegeschoten om nog gauw een uurtje te slapen. Al heel gauw trekt de wachtpost mij weder aan de beenen om mij wakker te maken, wijzende op de maan, die zoo helder en vriendelijk op ons neerziet.

Een Atjeher voorop, daarna de sergeant en één man — zoo gaan wij op het pad en sluipen door het hooge gras en de donkere bosschen naar de plaatsen, waar wij de buffels hopen te vinden. De groote weiden phosphoriseeren van myriaden lichtkevers, — groote nachtvogels trekken met ruischenden vleugelslag voorbij, in de verte hooren wij apen schreeuwen. Goddelijke nachten! Men loopt voort als in een droom, men ziet groteske schaduwen over den weg vallen — een veldflesch komt tegen den loop van mijn geweer aan en ik schrik op — in de verte ziet men spookachtig wit het zand schitteren — de boomen nemen in het bleeke licht zonderlinge omtrekken aan en men hoort en gevoelt in deze doodsche stilte zijn eigen stap niet meer, en glijdt, als door onzichtbare armen gedragen, voorwaarts.

De buffels zijn er nog niet. Zij zullen pas tegen den morgen terugkomen, meende de Atjeher, en wij marcheerden door naar het strand, doodstil, zonder te spreken of te rooken, als schaduwen. Dan gaan wij in het zand liggen en pogen te slapen, maar de muskieten kwamen ons ook daar plagen. Om 2 en om 4 uur sluipen wij naar het moeras — de buffels komen niet, zij zullen ons geroken hebben — en nu gaan wij de bergen in, aan den rand der bergpassen; ik schiet een wild zwijn, dat wij echter moeten laten liggen, omdat noch de Atjeher, noch de Javaansche soldaten het willen aanraken, daar zij Mahomedanen zijn. Wat verder op in de bergpassen zijn heldere moerassen — badplaatsen voor de viervoeters par excellence. — 's Middags zijn wij weder in het bivak: gaan baden, eten, slapen en om twee uur 's nachts weer naar de buffelplaatsen, die wij opnieuw versch omgewoeld vinden. Zij hebben den tijd, waarin wij sliepen, zich ten nutte gemaakt om te baden.

(*Wordt vervolgd*).

lijk voor van dat schrijven aan Engelsche en Fransche bladen?

Gelooft hij b. v. dat wanneer een andere inlandsche sergeant als die in het Djambische aanvechtingen mocht gevoelen om een neefje van den „vreedzamen ingezetene" klappen met den rottan te geven, daar van teruggehouden zal worden, uit vrees dat de Amsterdamsche heer Grapperhaus hem in een Fransche of Engelsche courant zal zetten? Of dat een krijgsraad in zoo'n geval anders zal rechtspreken ook al uit vrees van in „de courant" te komen?

Dat zou een idyllische illusie zijn, maar zoo ver gaat het effect van couranten-schrijven nog niet. Wij gelooven niet, dat er een klap meer of minder zal gegeven worden, ook al kwam de delinquent met den rechtbank in portret in alle bladen. En vooral niet in buitenlandsche bladen.

Herinnert de schrijver zich niet hoe kwaad de Engelschen werden toen schier de geheele continentale pers de Engelsche „wreedheden" in den Zuid-Afrikaanschen oorlog als dagelijksch menu het publiek voorzette? Hoe meer „wreedheden" er gepubliceerd werden, des te kwaadaardiger werden de Engelschen en de „wreedheden". . . . bleven aanhouden.

Zouden de Nederlanders nu anders zijn dan de Engelschen?

Wij vermoeden van niet. Daarom begrijpen wij niet goed welke plicht een publicist kan dwingen om in het buitenland Nederland aan te vallen waar hij dit zelfde in de pers van zijn eigen land kan doen hetgeen heel iets anders is, ook al wordt eenzelfde feit of gebeurtenis afgekeurd.

Tenzij men de menschen alhier wil ergeren.

Dat is natuurlijk heel wat anders. Maar dat er »een eind komt« aan de »schandelijkheden« van Pentury en de zijnen door er in het buitenland schande over te roepen, dat gelooven wij niet.

* * *

»Justus« leest in de *Avondpost* H.H. suikerfabrikanten in Indië en de belanghebbenden hier te lande de les over hun »protest« tegen de suikerbelasting. Zij toonen daarmede gebrek aan »offervaardigheid« zegt hij, want de inzinking van Indië vereischt versterking van middelen en dan is die suikerbelasting het meest rationeele in het stelsel der »noodmiddelen«, welke uitkomst moeten brengen. En nobel vindt hij 't van den heer Dinger, ook een »belanghebbende«, dat deze heer zich aan de zijde der regeering schaart.

»Rust in de buitengewone omstandigheden, waarin Indië verkeert, op hen die in beduidende mate aan het redres kunnen meewerken niet dezelfde verplichting vrijwillig en naar hun vermogen in de beurs te tasten? Overwegingen van dankbaarheid naast welbegrepen eigenbelang zouden hen als één man op de bres moeten brengen. Dat zou hun een grootsche, verheven taak moeten wezen, hoe treurig de aanleiding ertoe ook moge zijn. Hebben ook zij niet hun »eereschuld« aan 't land dat hen rijk maakte, en aan 't volk, dat voor hen werkte op »een loon, zoo laag als nergens ter wereld mogelijk is«, gelijk de heer Dinger zelf het uitdrukt? O, jawel, de heeren zien graag de wederopheffing van het inzinkende Java — natuurlijk! —; zij dringen er zelfs luide op aan, verwijten der Regeering, dat alles zoo op z'n elf-en-dertigst gaat, maar hun eigen financiën moeten ongemoeid worden gelaten, hun rijk- en rijkerworderij mag er vooral niet onder lijden! Met de »weldoenerij« van hun bedrijf meenen zij tegenover land en landzaat »hun Schuldigkeit te hebben gekweten.«

Dat alles is nu weer eens scherp aan 't licht gekomen onder al de drukte en poeha om dat ééne suikerbelastinkje, dat op de offervaardigheid der heeren toch maar zoo'n bescheidden wissel komt trekken. Eén hunner, hem wijzende èn op de redelijkheid van het gevraagde offer, èn op hun eigen belang, dat anders meer en meer in 't gedrang raakt, heeft vergeefs getracht hen tot rede te brengen. Zijn pogen kwam averechts uit: hij kon hen alleen tot scherper oppositie prikkelen.

Maar het heeft toch goed gedaan, dat uit hun midden iemand met nobeler gevoelens zich naar voren heeft gedrongen om berispend den vinger tot hen op te heffen. De moreele uitwerking daarvan zal niet verloren gaan.

Met zijn tegen-protest heeft de heer Dinger een hoog voorbeeld gegeven. Niet slechts, naar 't ons voorkomt, voor de categorie der grootbezitters in onzen Oost. Ook anderen daar mogen 't zich voor gezegd houden, wat redelijkheid, verplichting of welbegrepen eigenbelang aan offervaardigheid en goeden wil jegens de kolonie afleggen.«

Ten slotte zegt hij: »Het snoeimes viert nu hoogtij in Indië. En er is ook werkelijk heel wat weg te snijden. Maar waar mes en bijl het eerst en het meest noodig zijn, worden ze juist met de grootste zorgvuldigheid of angstvalligheid teruggehouden!

Hoe zou de heer Van Heutsz zijn positie van bezuiniger versterken, als hij ook eens de snoeiende hand legde aan de overdaad van zijn eigen bezoldiging!

Zij, die naar de middelen hebben te speuren om Indië er weer bovenop te krijgen, zouden kunnen en moeten beginnen zelf een willig offer te brengen.«

Die ironie is werkelijk prachtig. Men kan uit alles bespeuren, dat »Justus« nooit gouverneur-generaal geweest is anders zou hij zich zoo'n monsterachtige opvatting van »versterking van zijn positie als bezuiniger,« hier den heer van Heutsz toegewenscht, zeker anders denken! Stel je voor dat men f 132.000 per jaar ontvangt om te »bezuinigen« en dan zegt: laat ik dan beginnen er b.v. f 32.000 te »bezuinigen« en maar f 100.000 ontvangen inplaats van f 132.000. Wat een toestand zou dat worden! Bovendien dat kan iedereen. Op die manier bezuinigen is geen kunst. En wat een slecht voorbeeld zou dat geven, want tien tegen één de opvolger zou dan ook niet meer dan één »ton jaarwedde« krijgen en voor zoo'n klein salaris hebben opeenvolgende ministers verklaard, kan men nu eenmaal geen geschikte gouverneur-generaal krijgen; ten minste „de keuze" wordt er door „beperkt". Neen, „Justus," ge ziet die zaak blijkbaar glad verkeerd in. Ge hebt volkomen gelijk dat de „weeldestaat" waarin de hooge indische ambtenaren leven bekostigd wordt door de Inlanders, maar dat moet zoo blijven, althans zeker wat den gouverneur-generaal betreft, juist om ruimte te verkrijgen in de keuze van den meest kundigen „bezuiniginger."

Wie zou er b. v. voor een ton per jaar gouverneur-generaal willen zijn en dan nog „bezuinigen" ook.

„*L'idée seule me frappe*" zou een candidaat naar deze betrekking kunnen zeggen.

Algemeene Berichten.

Van de Vereeniging ter bevordering der Katoencultuur in de Nederlandsche Koloniën ontvingen wij het Verslag over 1905 uitgebracht in de Algemeene Vergadering van 26 April 1906 in de Beurs te Hengelo, waaruit wij hieronder het een en ander overnemen:

Beginnende met onze Oost-Indische bezittingen mogen wij zeggen, dat de cultuurproeven aldaar, zij het ook langzaam, gedurig meerder terrein veroveren en met resultaten, welke genoeg grond verschaffen voor de verwachting eener alleszins loonende katoenverbouwing in de toekomst.

Met het in het leven roepen onzer Vereeniging zijn wij wel een moeielijk, maar gelukkig toch geen onzeker werk begonnen, ook niet wat betreft onze Oost-Indische Koloniën.

Immers de katoen is voor den inlander geen vreemde plant. Zoolang er Nederlanders in den O. I. archipel gevestigd geweest zijn — dat is nu sedert driehonderd jaren — is de katoencultuur bekend geweest. Zij is niet alleen eene inheemsche geworden, doch de bevolking is er tenvolle mede vertrouwd geraakt, spint van het product hare garens en weeft van die garens hare lijnwaden, al is het ook nog immer uit de hand met de zeer primitieve spin- en weefwerktuigen.

Waar evenwel eene zorgvuldige cultiveering en vooral eene goede selectie van het te bezigen zaad, teneinde te geraken tot de cultuur der meest waardevolle katoensoorten, geheel achterwege werd gelaten en de bevolking, geheel vreemd aan eenigen systematischen arbeid, slechts oog had en heeft voor de zooveel mogelijke vervulling der directe persoonlijke behoeften, bleef het product van inferieure qualiteit.

Daarin verandering te brengen, door belanghebbenden, vooral in onze Oost-Indische bezittingen, den weg te wijzen om de katoen meer en meer te veredelen en zoodoende meer rendeerend te maken, bleek ras zóó noodig te zijn, dat de wenschelijkheid werd ingezien een leidraad voor den katoenverbouw samentestellen, welk pogen de uitgave onzer brochure „*De Katoencultuur*" bewerkte.

Het boekje viel tot ons genoegen een niet onwelwillende ontvangst te beurt.

Met voldoening kunnen wij constateeren, dat de Regeering zich zeer voor de katoenaanplantingen blijft interesseeren. Bewijzen Hare groote renteloze voorschotten aan de bevolking van Demak, dat Zij van de aldaar gedreven cultuur goede verwachtingen koestert, ook in de andere deelen der koloniën laat Zij haren invloed ten goede gelden, als Zij door verschillende Harer vertegenwoordigers het nemen van katoenproeven aanwakkert, en die aanplantingen in het gewenschte spoor zoekt te leiden.

Over 't algemeen is het inheemsche product van ons Oost-Indië, wat zuiverheid en kleur betreft, meestal wel mooi, maar ze is te stug van aard en heeft een te korten vezel om hier te lande gebruikt te worden. Weliswaar kan deze katoen bij hoeveelheden van eenig belang wel haar weg vinden naar Japan, alwaar zoodanige soorten veel worden verwerkt en is daarvoor nog wel een behoorlijke prijs te maken, doch wij hebben geadviseerd te beproeven of die soorten nog te veredelen vallen, waardoor de waarde zonder twijfel hooger zal worden, daarbij echter den raad gevende een en ander niet te doen plaats vinden ten koste van de teelt met Egyptisch- en Sea Island-katoenzaad. De monsters toch, welke ons de Heer Popping te Seulimeum, Atjeh, verstrekte van Egyptisch- en naar wij vermoeden ook van Sea Islandzaad geteelde katoen, dragen er niet weinig toe bij om in 't bijzonder de aanplanting met deze soorten aantebevelen.

Wij wezen er reeds vroeger op, dat onze West-Indische koloniën groote geschiktheid voor de katoencultuur aan den dag leggen, zoodat men vandaar de beste verwachtingen mag koesteren, indien men de aanplantingen met volharding en nauwgezetheid weet te leiden en uittebreiden.

De Gouvernementen van Suriname in Curaçao blijven gelukkig aan de cultuur hunne aandacht schenken en vooral de Heer van Grol, de Gezaghebber van St. Eustatius, gaat rusteloos voort de katoenaanplant te bevorderen.

ZEd. zond ons destijds een monster *inlandsche* katoen van St. Eustatius, waarvan de vezellengte niet minder dan 30—32 m/m bedroeg, terwijl de katoen mooi diep en rijp van kleur was. Volgens mededeelingen brengt de struik talrijke vruchten op en wat eveneens van groote beteekenis is: deze katoensoort verdraagt beter dan eenig ander de weerswisselingen. Ze is hier te lande goed te gebruiken.

In de gelegenheid verkeerende, de katoenteelt daadwerkelijk te steunen, hebben wij indertijd aan den Directeur van het Departement van Landbouw te Buitenzorg, Prof. M. Treub, voorgesteld om over eenige door onze Vereeniging uittezenden zuiveringsmachines met katoenpers te beschikken, om deze — waar noodig — in gebruik te doen nemen. Z.H.Gel. adviseerde echter met de toezending dezer machines te wachten tot het van Regeeringswege voorgenomen onderzoek naar den stand der katoencultuur in de gewesten Palembang en Semarang zal hebben plaats gehad.

Wij wendden ons toen met een gelijk voorstel tot de Gouvernementen van Suriname en Curaçao en ontvingen tegen het einde van 't vorige jaar van Z.Exc. den Gouverneur van Suriname bericht, dat volgens de Inspectie van den Landbouw, nu van eenige proefvelden nogal gunstige resultaten werden verkregen, het van belang werd geacht het product te ginnen, waardoor het mogelijk werd die katoen uittevoeren. Het Gouvernement verzocht derhalve om toezending van een gin, die vermoedelijk nog deze week derwaarts zal verzonden worden.

Het Gouvernement van Curaçao, dat zelf werktuigen aanschafte om de geoogste katoen ter verzending gereed te doen maken, achtte het voorals-nog niet noodig op ons voorstel integaan.

Het tweede levensjaar onzer Vereeniging is niet onvruchtbaar geweest. Het ledental ging in den loop van 1905 iets vooruit.

Met voldoening constateeren wij, dat meer en meer de overtuiging veld wint, dat de behartiging der katoencultuur voor onze koloniën een zaak van groot gewicht is.

Wij gaan dan ook met onzen arbeid bemoedigd voort in de overtuiging, dat — evenals in de Engelsche bezittingen de wederinvoering van den katoenverbouw ongetwijfeld tot het welzijn dier koloniën heeft bijgedragen — die ook in de onze hare goede uitwerking niet zal missen. (Zie ook *Van Vreemde Kololiën*).

Militaire Tehuizen.

Volgens B. C. in *De Ned. Zendings-Bode* van 11 dezer zijn de »Mededeelingen van de vereeniging voor Evangelisatie onder de Militairen in Ned.-Indië" over de maand April bijzonder aantrekkelijk, niet slechts door de aardige plaatjes, maar ook door de vruchten, waarop gewezen kan worden; o. a. zond een militair, die in een der Tehuizen tot bekeering was gekomen, f 50 voor de oprichting van een Tehuis in zijne tegenwoordige garnizoensplaats. En dan een brief van eene moeder gericht tot de *jonge mannen*, die gereed staan naar Indië te vertrekken. Zij herinnert aan 't laatste woord door hunne moeder snikkend gesproken: »zult gij mij niet vergeten? Och, schrijf me toch dikwijls". »Ook ik heb dit aan mijn jongen gevraagd", gaat zij voort, »doch lang, zeer lang heeft hij zijne eenzame moeder laten wachten".

De reden hiervan was, dat hij door slechte kameraden was meegesleept. Een gedeelte van den brief laat zij dan volgen:

»Meermalen was het mij aangeraden door jongelui, die de Tehuizen bezoeken, om ook mijn schreden derwaarts te richten. En daar ben ik eindelijk eens toe overgegaan. 't Viel me mee hoor, moeder. Je kwam in zoo'n echt Hollandsche omgeving. Gezelligheid en vriendelijkheid was daar de grondtoon. De vrouw des huizes, ja, moedertje! die had in haar doen zooveel van U. Zij vroeg mij al spoedig: »M'n jongen, heb je ouders in Holland?" En toen ik zei: »Ja, een moeder", vervolgde zij: »Je schrijft haar toch zeker wel eens, nietwaar?" Zij zag, dat ik ontroerde en het antwoord schuldig bleef. Zij raadde mij zoo vriendelijk aan, het niet langer uit te stellen; 't zou je zoo spijten als het soms te laat was. Ik was overwonnen en de brief ging »in zee"."

Alweer een bewijs hoe onze militairen het op prijs stellen als zij in het Tehuis ook een vrouw des huizes vinden en hoeveel invloed deze kan uitoefenen.

In de heden te Amsterdam onder leiding van jhr. C. H. A. van der Wijck, (Oud Gouverneur-Generaal van Ned.-Ind.) gehouden buitengewone (verdaagde) algemeene vergadering der **Kon. Ned. Mij tot Expl. van Petroleumbronnen in Ned.-Indie** waren vertegenwoordigd 3350 preferente en 2683 gewone aandeelen, te zamen rechtgevende op 648 stemmen.

Doel der vergadering was statuten-wijziging, waardoor aan het kapitaal nog f 10.000.000 kon worden toegevoegd, dat alsdan zal kunnen klimmen tot f 23.500.000, verdeeld in 20.000 aandeelen — 1500 preferente en 2000 preferente der 2e serie. Tijd en koers der uitgifte, mits niet beneden pari, door de commissarissen te bepalen. De voorzitter herinnerde er aan, dat op dit oogenblik slechts een klein bedrag van 300 aandeelen noodig is voor de transactie met de Moesi-Ilir en dat commissarissen niet voornemens zijn voorshands meer aandeelen uit te geven. Het voorstel werd zonder debat of hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Van de gelegenheid tot het stellen van vragen maakte de heer Thors gebruik. Op zijn eerste vraag omtrent geruchten, dat de Koninklijke in onderhandeling zou zijn getreden met de Shell te Londen, betreffende een overeenkomst, antwoordde de voorzitter, dat die geruchten in zooverre waarheid bevatten, dat er besprekingen omtrent een overeenkomst hadden plaats gehad.

Op een tweede vraag: hoe het staat met de onderhandelingen met de »Standard« over een benzine-verkoopovereenkomst, antwoordde de voorzitter, dat met de Standard een overeenkomst omtrent benzine-verkoop was getroffen, over petroleum niet.

Een derde vraag, of de prijs der benzine in dit jaar, 1906, reeds zoo gestegen was, dat reeds thans van een aanzienlijke winst daarop kon gesproken worden, antwoordde de directeur, de heer Deterding: hoe hooger prijs, hoe meer winst, en dat er wel goede winst zal gemaakt worden.

Een vierde vraag: of het bestuur nu al reeds een taxatie

kan geven over het uit te keeren dividend, werd onder hilariteit van de bestuurstafel, ontkennend beantwoord. Hierop werd de vergadering gesloten.

Met volle instemming nemen wij over wat *Het Vaderland* onlangs onder den titel „**Uit Oost en West**" schreef:

Er bestaan »Menschheitsgedanken«, uitingen van den menschelijken geest, die in geheel van elkander onafhankelijke streken geboren, er op wijzen hoe het leven en streven van den mensch op de geheele aarde door dezelfde motieven wordt geleid.

In een der dagbladen kon men dezer dagen lezen:

»In Canton wordt het beeld van den god der letterkunde, Fui Sing, op een brandstapel geworpen, omdat, gisteren nog aangebeden voor zijn gunsten bij het verleenen van hulp bij het bemachtigen van een graad bij de driejaarlijksche staatsexamens, hij thans gewogen en te licht bevonden was voor het veroveren van Westersche wetenschappen«.

Zie, daar in Canton verbrandde men zijn godheid, omdat zij niet voldoende hulp schonk bij de staatsexamens.

De neger van Afrika roept de hulp van zijn fetisch in en vertrouwt er op, genezing en bijstand in den tijd om het bestaan, en afwending van de invloeden der kwade geesten van hem te ontvangen.

Mocht die hulp uitblijven ondanks smeekbeden en offers, dan gaat de neger er toe over den fetisch af te ranselen om hem tot rede te brengen.

En zoo lezen wij ook van een schip met Spaansche matrozen bemand, dat gedurende vele dagen had te kampen met storm en tegenwind. Aan het heiligen beeld in de kajuit smeekte men om bijstand en kalme zee. Maar toen de storm bleef woeden en de schutsheilige zijn plicht niet deed, sloeg men zijn beeld met een bijl in splinters tot straf voor zijn plichtverzuim. In Oost-Indië kan men ook dergelijke feiten opmerken.

Wanneer een Baliër, ondanks dagelijksche offers van spijs en bloemen aan zijn huisgoden, toch in het ongeluk komt, wanneer zijn huisgenooten overlijden, hoe trouw ook de godenhuisjes van het noodige werden voorzien, dan gaat hij er toe over het rieten dak van die huisjes af te breken.

Aldus aan regen en zonnebrand blootgesteld, zal de godheid tot rede worden gebracht en beter haar plicht doen — meent de inlander.

Canton — Afrika — Spanje — Indië, speur, waar gij wilt, overal zult gij deze gedachtengang onder de menschen kunnen aantreffen.

De kloven, die er gapen tusschen de menschen van verschillende rassen en wereldstreken, zijn niet wijd; in hoofdzaak worden zij gevormd door wetenschap, door kennis van verschijnselen, door geestesontwikkeling.

Allen koesteren hetzelfde verlangen, om de levensraadselen meer en meer tot klaarheid te brengen; allen streven naar zooveel mogelijk geluk en welvaart voor zichzelf en voor hun naasten.

Zoo is het op de geheele aarde in Oost en West.

* * *

In de St. Gudule te Brussel kwam dezer dagen des morgens vroeg een balletdanseres, die een haar op den vorigen avond vereerden krans nederlegde aan de voeten van een heiligenbeeld bij het altaar. Een aandoenlijke hulde, gebracht aan den schutspatroon, nu er succes had gerust op haar werk.

Zoo hecht ook de Javaan eenige bloemen aan zijn kar of aan zijn boot, de trouwe helpers bij zijn dagelijkschen arbeid, zoo legt de Bataksche smid een bloem bij zijn aambeeld; zoo zijn door alle tijden heen geurige bloemen en groene kransen gelegd bij de beelden der goden en bij bezield gedachte werktuigen en voorwerpen.

Geur en kleur en schoonheid aangeboden aan de bevriende machten.

Het zijn vooral de vrouwen, die dergelijken eeredienst in stand houden; bij de zorg voor haar kinderen is ook de zorg voor de beschermheiligen niet te moeilijk waar te nemen, omdat deze immers ongeveer dezelfde behoeften, dezelfde genegten hebben als de menschen; omdat het welzijn van het gezin bovendien ten nauwste is verbonden aan de goede gezindheid der goden.

In sommige streken van Ned.-Indië kan men tegen zonsondergang waarnemen hoe de huismoeders wierook branden op den grooten weg voor de woning en spijs en bloemen daar nederleggen, terwijl zij de booze geesten verzoeken om na deze offeranden te hebben genuttigd verder te gaan en zich niet op te houden in het huis van haar, die dit alles aanbood.

In Egypte zal de Fellah-vrouw, indien zij water wegwerpt buiten de woning, om vergiffenis vragen aan de luchtgeesten, zoo zij wellicht nat mochten zijn geworden.

Zoo ook de Scandinavische huismoeder, die warm water stort buiten de huisdeur; zij waarschuwt eerst de geesten, de »Vätter«, zich niet te branden.

Daar zweeft dezelfde gedachte van Indië door Egypte naar het hooge Noorden; zij wil voorkomen, dat de geesten die de atmosfeer bewonen, worden vertoornd tot schade van het gezin, voor het welzijn waarvan de huismoeder waakt.

Het kan zeer nuttig zijn op deze dingen eens de aandacht te vestigen, omdat daardoor gevoelens van belangstelling kunnen worden gewekt voor de bewoners van andere streken en voor de menschen van andere rassen. Vooral ons Nederlanders, soms geneigd om uit de hoogte neer te zien op de bewoners onzer Koloniën in Oost en West, zal meer waardeering niet schaden.

Om werkelijk tot het besef te komen van de waarheid, dat wij ook daar te doen hebben met menschen, die groote overeenkomst vertoonen in hun denken en gevoelen met de bewoners van andere wereldstreken, en dus ook met ons, behoeft men slechts degdelijk kennis te nemen van de uitingen van den menschelijken geest in bepaalde beschavingsstadiën der maatschappij.

Hoe meer wij ons op de hoogte stellen van de taal, het denken en de uitingen van de inlandsche maatschappij, hoe meer wij haar begrijpen, hoe meer wij ons ook tot haar aangetrokken gevoelen, omdat wij dan tot de gevolgtrekking komen, dat ten gronslag aan het inlandsche leven en streven ginds veelal dezelfde motieven liggen als overal elders.

Naar aanleiding het opstel van den heer Abdul Rivaï in no. 18 van ons blad, komt *Het Vaderland* nog eens op het bovenstaande artikel terug, er op wijzende hoe de schrijver daarin ten opzichte van de Inlanders onzer koloniën tot dezelfde gevolgtrekking kwam, als de Maleische redacteur van de Bintang Hindia nopens de Hollanders, zoodat beiden eenparig besluiten met de woorden: *Leeren kennen* is ten deze hetzelfde als *waardeeren.*

Een snelpersdrukkerij in het Batakland. Een wonder in de oogen der Bataks, is de daar verschenen sneldrukpers lezen wij in *De Ned. Zendingsbode.* Een machine, die als het ware handen heeft, waarmede zij aan de ééne zijde wit papier in ontvangst neemt, aan de andere acht bladzijden bedrukt ineens weer terug geeft. Zij bevindt zich in de industriekolonie of ambachtsschool der Barmerbroeders op Sumatra te Naroemonda. Ledig staat ze niet veel, allerlei wordt er op gedrukt. Behalve school- en andere boeken ook Christelijke maand- en 14daagsche bladen in de talen der Bataks en der Niassers. Een Bijbelsche Almanak in het Bataksch voor het jaar 1906 werd er ook op voltooid.

De Bataksche jongelingen schijnen wel gaven en ambitie voor het vak te hebben.

Duitschland in onze koloniën.

Volgens een telegram aan de *Times* zou Duitschland bezig zijn een etablissement te bouwen op het eilandje Laut, ten Zuid-Oosten van Borneo, schijnbaar om in de behoeften van de koopvaardij-marine te voorzien. In werkelijkheid zou Duitschland het echter als een provianderings- en observatiepost willen beschouwen voor zijn oorlogschepen.

Naar aanleiding van bovenstaand bericht heeft de Tel. zich tot Z. E. den Minister van Koloniën om inlichtingen gewend. Z. E. verklaarde, dat hem van hetgeen de Times bericht, niets bekend is. Z.E. sprak als zijn meening uit, dat het bericht geheel verzonnen is.

Reuter seinde uit Berlijn aan *Het Vaderland*:

Het bericht van de Times uit Parijs over het tot stand komen van een Duitsch-Nederlandsch agentuur van de steenkolenmaatschappij Laut in Singapore en het stichten van uitgebreide inrichtingen ten dienste van de Duitsche vloot, wordt door het Wolff-bureau meegedeeld, met de aanteekening, dat hier, ter plaatse waar men het weten kan, niets daarvan bekend is.

Celebes.

De correspondent te Batavia van de N. R. Ct. seint dd. heden:

Den 20sten April maakten hun opwachting in **Posso** *de hoofden der To-Napoe: Oema i Soli, Oema i Tahoinki en Oema i Batoeroe. Laatstgenoemde was de aanlegger van den tokorooi in Tambarana in* 1904.

Ter toelichting hiervan deelt dit blad o. a. het volgende mede:

Reeds eenige malen heeft onze bovengenoemde correspondent ons telegrafisch op de hoogte gesteld van hetgeen er in de Possostreek gaande was. Wij hadden achtereenvolgens gelegenheid duidelijk te maken hoe een optreden in die landstreek hoog noodig was om een einde te maken aan het schrikbewind der *To Napoe.* Scheen aanvankelijk ons optreden den gewenschten indruk te maken, later gelukte het aan Loewoesche raddraaiers weder onrust in de Possostreek te verwekken, waardoor een krachtiger optreden onzerzijds weder noodig werd. Na de vermeestering der zwaar versterkte benting *Kandela*, aan de oostoever van het Possomeer, kon geseind worden: het verzet ten Z.O. van het Possomeer schijnt gebroken te zijn. Uit het zich onderwerpen van de in het thans te bespreken telegram genoemde hoofden der *To Napoe* blijkt, dat men een goed eind op streek is en dat eindelijk na bijna een jaar hard werken (in de maand Juni van verleden jaar begon het optreden in de Possostreek) een groot succes is bereikt.

Oema i Soli is het voornaamste hoofd der To-Napoe. Zijn acte van beschuldiging bevat de volgende punten: miskenning van ons gezag, het plegen van allerlei gruwelen (koppensnellen) en afpersingen. In sommige berichten werd gesproken van »het schrikbewind« van Oema i Soli«.

Het is dus een goede tijding, die de telegraaf ons uit Indië bracht; wij zijn werkelijk thans een stap nader tot het doel: een einde te maken aan het drieste optreden van de To Napoe, hetgeen de assistent-resident Engelenberg een plicht voor onze regeering noemde en als een weldaad jegens de andere stammen beschouwde.

Aan den luitenant Voskuil komt voor een groot deel de eer toe van het bereikte succes.

Uit de Oost-Indische Mail.

Het *N. v. d. Dag voor N. I.* van 14 April bevat een zeer belangrijk artikel over de **onwaarde van de tegenwoordige adviseurs in Chineesche aangelegenheden,** ontleend aan een opstel daarover van **Henri Borel** in *De Locomotief,* waaruit blijkt, dat, al mogen er onder de Chineesche en Europeesche »deskundigen" in Chineesche zaken bekwame, kundige mannen zijn, er toch op 't oogenblik hunner aanstelling, voor de kennis geen enkele waarborg van hen gevorderd is en dat, wanneer er onder hen zijn, die toch in alle opzichten bevoegd zijn, dit een gevolg is van studies, die zij geheel uit eigen beweging ondernamen.

Over de Chineesche officieren schrijft zeer terecht de hr. B.:

»De verschillende Europeesche regeeringen — ook de Nederlandsche en Nederlansch-Indische — kunnen op de hoogte zijn van den aard der Chineesche godsdienstige systemen, wetten, zeden enz. Zij kunnen dus ook weten, dat, om deskundige te zijn in Chineesche zaken, er in de eerste plaats studie en ontwikkeling noodig zijn, en dat dus een Chineesch hoofd iets anders behoort te zijn dan de aanvoeder van een stam Somali's of Dahomey's.

Niettegenstaande dit, als twee maal twee is vier, zoo begrijpelijke feit, is men tot nu toe er steeds in blijven volharden, om eenigszins welgestelde Chineezen, die men, meestal zonder één anderen waarborg dan dat zij geld hadden (dikwijls hoe verkregen?), en ofschoon zij dikwijls van af komst niet veel meer waren dan koelies (d. i. de alleronderste laag der Chineesche maatschappij), enkel om het feit, dat zij nu Chineesch officier waren, daarom ook als Chineesche »deskundige« in zaken van Chineeschen godsdienst, wetten, zeden enz. te beschouwen. Stelt u voor een in Amerika door gouddelven, of wat ook, rijk geworden Hollandsche polderjongen of sjouwerman, die ineens door de Amerikaansche regeering in een stad, waar veel Hollanders wonen, werd aangesteld tot deskundige in zake het Hollandsche civiele recht, den Hollandschen godsdienst, enz. enz.! En stel u dan tevens voor — een toestand, die op 't oogenblik analoog in Indië nog steeds bestaat! — dat deze rijk geworden polderjongen dan zitting had als adviseur in kantongerechten en arrondissements-rechtbanken, en dat, aangezien in civiele zaken eens rekening zou worden gehouden met het Hollandsche recht — op de adviezen en rapporten van dien polderjongen recht werd gedaan in civiele zaken van erfenissen ab intestato of bij testament in boedelscheidingen, enz., enz., zaken, waar het dikwijls om tonnen, ja om millioenen gaat! Zou zulk een toestand niet in hooge mate absurd zijn en schreeuwend van onrechtvaardigheid? Stelt voor Amerika Nederlandsch-Indië in de plaats, voor den rijk geworden Hollandschen polderjongen een rijkgeworden Chineeschen koelie, thans kapitein- of luitenant-Chinees, en voor het Hollandsche recht het Chineesche, en ge hebt den toestand precies zoo als hij het oogenblik in Indië is. Zeg nu niet, dat het Hollandsche recht en het Chineesche zoo geheel andere dingen, want de verhoudingen en de toestanden zijn er niet minder analoog om, daar een Hollandsche polderjongen even weinig van het Hollandsche recht afweet als een Chineesche koelie van het Chineesche. De pracijken, waardoor die Chineesche koelie zijn officierschap verwierf — practijken, waar een historisch boekdeel over te vullen ware, maar die, gelukkig, al véél zeldzamer mogelijk worden — laat ik hier dan nog buiten beschouwingen.«

Hetzelfde blad meldt dat in de afgeloopen maand in Semarang van Saigon, Siam en Rangoon voor het plaatselijk gebruik door verschillende firma's ruim 8, 2 6 8 900 kilo **rijst** is ingevoerd. Volgens hetzelfde blad is de handel in kippen er momenteel zeer levendig. Het meeste pluimvee, dat door de Chineezen wordt opgekocht, gaat naar Singapore en steeds met Chineesche booten, die in hun vrachtberekening billijker zijn dan de paketvaart en rechtstreeks varen. De prijzen worden op deze wijze natuurlijk niet goedkooper, maar de kippenboer vaart er wel bij.

De *Preanger Bode* geeft een aardig staaltje van ontwakend kunstgevoel bij onze bruine broederen.

Bandoeng heeft een **inlandsch zangkoor** gekregen, dat: »*Sekar Parmilik*« gedoopt is en uit inlanders bestaat, die pinter in de zangkunst zijn, schrijft het blad. Zekere **Mas Daän**, handelaar, is president en **Raden Poera Winaka**, dorpsschrijver, secretaris van het muziekgezelschap. Er zijn reeds 25 leden, die ieder 50 cents contribueeren. Een blind werkend lid *f* 5's maands uit de kas der vereeniging, maar is dan ook de pinsterste in het zingen en zal wel tot voorzanger worden gekozen. Op verschillende *Slamatans* familiefeesten vindt de Kongsi een ruim veld tot beoefening van de schoone zangkunst.

Onder den titel: **Indië voor de Indiërs** schrijft een indo-europeesche onderwijzeres als antwoord op een in een vorig No. van *De Stem van Indië* verschenen artikel, een geestig ingezonden stukje, waarin niettegenstaande den gekscheerenden toon, toch zeer veel waars schuilt; zoo zegt zij o. a.:

»De Indische dames zijn, volgens u, evenveel waard voor de school als de Hollandsche dames. Maar wat ons m. i. nog zooveel meer waarde geeft is, dat we tevens zulke heerlijke bezuinigingsmachines zijn en daardoor haast ons gewicht in goud waard worden. Nog daargelaten, da wijzelve u niet dankbaar genoeg kunnen zijn voor uw prachtig idee, heeft ook 't Gouvernement alle reden tot de grootste erkentelijkheid jegens u. Want, nietwaar, lieve X-straal, wat u zegt over de Ind. meisjes, zal natuurlijk evengoed gelden voor de Ind. jongens? Als 't Ind. meisje niet behoeft onder te doen voor 't Hollandsche, dan zal toch de Indische jongen wel op één lijn mogen staan met den Hollandschen. Die Ind. jongens kennen en doorgronden ook hun eigen volkje beter dan vreemden dat doen. Is, volgens u, 't Indische meisje de aangewezen persoon om de Hollandsche onderwijzeres te vervangen, dan volgt daaruit, langs logischen weg, dunkt me, dat de Ind. jongen de aangewezen persoon moet zijn om den Holl. onderwijzer te vervangen.

O onbetaalbare, nooit genoeg te waardeeren X-straal! Als nu door uw geschrijf het Gouvernement er eens toe kwam om kweekscholen op te richten vóor de aanstaande Indische vrouwelijke en mannelijke onderwijskrachten! Wat zouden de Indo's daarmee gebaat zijn, in de eerste plaats. Vooral de jongens, want die zijn veelal te hoog-

hartig om een ambacht te leeren of soldaat te worden, terwijl de opleiding tot hoogere baantjes door velerlei bezwaren meestal een onbereikbaar ideaal blijft.

En dan 't Gouvernement in de tweede plaats! Ik had eigenlijk moeten zeggen: in de eerste plaats; doch daarvoor liggen mijn landgenooten me te na aan 't hart. Verbeeldt u wat 'n enorme bezuiniging! Geen onderwijskrachten meer uit Holland, dus geen hooge uitgaven meer voor uitrusting, passage, buitenlandsch verlof, uitgaven die, vooral voor de onderwijzers met hun gewoonlijk niet gering te schatten gezinnen, nog al erg in de papieren loopen!

Geen buitenlandsch verlof, zeg ik; want de Indo zal wel, evenals de Hollander, 't best in zijn eigen klimaat aarden en daar dus ook bij ziekte de beste genezing vinden. Lieve hemel, wat 'n geld zal er in de schatkist blijven! Als er dan nog eens een heel perloe (excuseer me dat Indo-woord, ik gebruik er anders heusch niet veel) Holl. onderwijskrachten noodig waren, dan zouden Holl. onderwijzeressen, die toch geen gezin en een kleiner aanvangstractement hebben, de goedkoopste werkkrachten zijn. Misschien zou zoo'n aanvulling af en toe wel eens noodig wezen, want anders zou de Holl. taal, vrees ik, gauw gaan lijken op een Indisch Boerentaaltje, wat nog minder Hollandsch dan 't Afrikaansche.

Hebben we dat zaakje samen nu niet prachtig in elkaar gezet, ouwe heer? En zouden Z. E. de G. G. en de directeur van O. E. en N. ons, maar vooral u, niet heel dankbaar zijn voor den goeden raad?

En nu, voordat ik eindig, nog een vriendelijk verzoek: Als u werkelijk zooveel gevoelt voor de Ind. onderwijzeresjes, als haar belang u waarlijk zoo ter harte gaat, als ik uit uw schrijven veronderstel, toe, help dan een jong onderwijzeresje aan een plaatsing door, zoo spoedig uw pensioen verdiend is (die tijd is zeker niet ver meer af), naar uw heerlijk vaderland terug te keeren om daar kool en aardappeltjes te planten.

Dan komt er door uw vertrek opschuiving en kan mijn jonger zusje ('t is heusch een aardig Indisch meiske) een plaatsing krijgen. 't Kan haar werkelijk niet schelen, of 't de plaats van een Holl. dame is, die zij zal moeten innemen. Als alle oudgedienden uw goed voorbeeld dan volgen, kan zal ons beider geschrijf niet vergeefs geweest zijn en zullen we spoedig onze leuze verwezenlijkt zien: »Weg met de Hollandsche onderwijskrachten! Indië voor de Indiërs!"

Met collegiale wedergroeten,

Uw dienstwillige,
P. R."

JAVA EN MADOERA.

Omtrent de ziekte op Madoera seinde de resident 14 April naar Batavia:

Van den 1n tot den 10n April in districten Arosbaia, Sapoeloe en Ketapang resp. 34, 153 en 15 dooden; aantal zieken den 10n April 182, 2476 en 732; in Waroe 51; ziekte blijft, in weerwil alles wat gedaan wordt, dagelijks offers eischen.

Aan de slotbeschouwingen betreffende de in 't algemeen te nemen maatregelen voorgeschreven in den **leiddraad voor de bestrijding van „schaarschte en nood"** op Java en Madoera, ontleenen wij de volgende zeer behartigenswaardige, trouwens zeker niet nieuwe raadgevingen:

In streken, waar reeds eens of meermalen nood in buitengewone mate voorkwam, dan wel dáár, waar de economische toestand zoodanig is dat zulks lichtelijk valt te verwachten, gebiedt een goed bestuur dat men steeds op het ergste bedacht zij, dat niet gewacht worde met het beramen der te nemen maatregelen, totdat de nood zich aankondigt of openbaart.

Zoo ooit, en ergens, dan is 't in dergelijke gevallen zaak om vooruit te zien, ten einde als de nood er eenmaal is, voorbereid te zijn op de zware taak, welke dan den bestuursambtenaren wacht.

In zulke streken worde dus steeds vooruit ernstig beraamd wat in tijden van schaarschte gedaan zou kunnen en moeten worden, welke maatregelen 't meest dienstig zouden zijn in verband met den aard, de lokale behoeften, den economischen toestand der bevolking. In één woord het bestuur make een schema op, waarin de hoofdtrekken aangegeven worden en hetgeen er te doen zal zijn. Dit schema worde periodiek herzien, ten einde de veranderingen aan te brengen, die gewijzigde omstandigheden noodig mochten maken.

De hoogere en lagere Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren moeten te voren zoo volledig mogelijk zijn ingelicht omtrent het plan de campagne, opdat zij er zich tijdig mee vertrouwd maken, zich in de te nemen maatregelen kunnen indenken, de consequentiën er van kunnen overwegen. Ook bekendmaking er van aan andere ambtenaren, als ingenieurs, geneesheeren, dokters-djawa enz. en aan daarvoor in aanmerking komende particulieren, als zendelingen, bestuurders van liefdadigheidsinstellingen enz. is daarbij dringend noodig. Ook zijn er maatregelen te nemen om blijvend te voorkomen, dat het zoover komt. Al wat strekken kan om de bevolking voorspoediger en krachtiger te maken, de economische toestanden te verbeteren, de verschillende bedrijven productiever te maken, valt onder deze categorie. Met name zijn te noemen: hygiënische verbeteringen, bevordering van den landbouw, van de irrigatie, 't verkeerswezen, van den veestapel; verlichting van te zware belastingen, tegengaan van verkwisting, opium- en alcohol-gebruik, oprichting van loemboengs-desa, instelling van landbouw- en ander crediet en, last not least, uitbreiding van 't onderwijs.

Aan deze hoogst gewichtige aangelegenheid wordt in B. I. C. R. een heel hoofdstuk gewijd. Daarin wordt aanbevolen oprichting van landbouwbanken, geschoeid op de leest van 't systeem Raiffeisen. Verbetering van 't daar reeds lang bestaand systeem van 't geven van voorschotten door 't gouvernement; maatregelen om 't in schuld zijn van de bevolking bij woekeraars tegen te gaan, nl. door te verbieden, dat de op den schuldeischer overgegane grond op naam blijft staan van den schuldenaar, door 't bedrag van de schuld vast te stellen en regels te stellen op de afbetaling binnen zekeren tijd en door den overgang van den grond te beperken; den landbouw te verbeteren ook door landbouwonderwijs, irrigatieverbetering enz., opwekking bij de bevolking van »self help" en spaarzaamheid, o. a. alweer door: *meer algemeen en beter onderwijs."*

Voorwaar, zeer doeltreffende maatregelen, zoo zij niet slechts op papier blijven staan, doch in werkelijkheid ten uitvoerd worden gebracht!

Uit *De Stem van Indië*, orgaan van den *Indischen Bond*, nemen wij het volgende over:

Verslag van de Nederlandsche Cursus aan Inlanders *te Buitenzorg.*

De cursus in de Nederlandsche taal aan Inlanders werd met 1 Januari 1905 in twee klassen gesplitst, elk met 1 lesuur per week. De leerlingen van den cursus 1904 vormden de oudste klasse, terwijl de jongste klasse bestond uit leerlingen van de hoogste klassen der Inlandsche scholen te Buitenzorg.

De oudste klasse bestond op 1 Januari 1905 uit 23 leerlingen. In den loop van het jaar werden daarenboven verscheidene magangs en geëmployeerden bij de Algemeene Secretarie en het Departement van Landbouw in deze klasse toegelaten. Daar verschillende leerlingen op andere plaatsen eene betrekking vonden en eenigen om onbekende redenen weg zijn gebleven, heeft nog mutatie onder hen plaats gehad. Over het algemeen vertoont deze klasse veel ambitie in het onderwezen leervak, ofschoon van de leerlingen niet kan gezegd worden, dat zij door trouw schoolbezoek uitmunten. Door 't heffen van strengere maatregelen tegen schoolverzuim zal hierin wel gaandeweg verbetering komen.

Het gehalte der leerlingen van de jongste klasse stond ontegenzeggelijk ver achter bij dat van de oudste klasse.

In overleg met de hoofden der Inlandsche scholen zal nog in 1906 door het Bestuur der afdeeling Buitenzorg van de I. B. uit de beste leerlingen der beide hoogste klassen dier scholen een nieuwe cursus worden gevormd, waarvoor zich reeds zeer vele candidaten hebben aangemeld.

De *Sem. Ct.* van 14 April weet te vertellen, dat het thans zeker is, dat de generaalswoning te Semarang 't residentiehuis wordt en dat 't tegenwoordige residentiehuis met 't daarbij behoorende prachtige erf op publieke veiling zal worden verkocht.

Buitenbezittingen.

Java-kolonisatie op Celebes.

Verschillende Indische bladen bevatten eén verslag van den tocht van den heer Van Emmerik naar het Polo-dal aan de westkust van Celebes. Die tocht werd van Donggala uit ondernomen en aldus beschreven:

De Palo-rivier, die in haar loop tal van zijtakken, beken en spruiten opneemt, stroomt door een vruchtbaar doch zeer schaars bevolkt dal. Op een uitgestrektheid van circa 200.000 bouws wonen niet meer dan 20.000 menschen, er is derhalve heel wat ruimte in dit vruchtbare dal beschikbaar. Stroomafwaarts is de rivier bevaarbaar voor lichte sampangs, die de landbouwproducten afvoeren. 't Is in deze streek, en wel bij den kampong Kasedi, dat de heer van Emmerik een stuk gronds van 300 bouws uitkoos, op dit oogenblik door de bevolking verlaten. Hij zal beproeven daar ter plaatse een kleine Javanen-kolonie te stichten, als het hem namelijk gelukt tot dekking van de eerste uitgaven wat geld bijeen te krijgen. Reeds heeft een onbekende f 1000 voor dit doel toegezegd en ook van andere bijdragen is de heer v. E. al verzekerd.

De Witte Kruis-kolonie bij Salatiga zal de eerste kolonisten voor het Palo-dal moeten leveren; de eerste maal zal de Heer v. E. echter ook eenige Javaansche contractkoelies tegen behoorlijk loon medenemen, die, later op Java teruggekeerd, zullen medehelpen om de Javanenkolonie op Celebes bij de Javanen bekend te maken en alzoo tot emigratie daarheen uit te lokken.

In de eerste plaats is natuurlijk noodig het aanschaffen van ploegvee, landbouwwerktuigen en zaad, het bouwen van huisjes voor de kolonisten en het inslaan van levensmiddelen voor den tijd die zal moeten verloopen vóór den eersten oogst.

Aan 't einde van het jaar 1907 zal de kolonie Warak »zelf-onderhoudend« zijn en deze zal dan voortdurend als doorgangshuis kunnen dienen voor de emigranten naar Donggala.

West-Indische Berichten.

Curaçao. De maand Maart was ontzettend droog in deze kolonie; op verschillende plaatsen viel geen druppel regen, maar April scheen het volgens de Amigoe iets beter te zullen maken. Gelukkig wordt nu evenwel spoed betracht bij den damaanleg, zoodat eerlang dus in droge tijden over eene waterreserve kan worden beschikt.

Wat de begrooting aangaat teekende de Amigoe het volgende aan:

„Uit de Memorie van Antwoord op het V. V. stippen wij met genoegen aan, dat het Bestuur niet slechts zal zoeken naar de nieuwe cultures, maar ook de reeds bestaande cultures, waarvan de levensvatbaarheid door jarenlange ondervinding meer dan voldoende bewezen was, wil verbeteren en uitbreiden. Door de zorg van den landbouwkundige is reeds in een 700tal mandjes, als door den Raad bedoeld, dividivi-zaad uitgezaaid. Er zal dadelijk een onderzoek worden ingesteld o.a. ook naar de variëteit, welke de beste resultaten geven zal en vooral naar de omstandigheid, of de divi-divi-ziekte alle boomen zonder onderscheid aantast, of slechts die, welke een bepaalde variëteit van peulen leveren.

Van de Cristiansted hooren we nog niet veel goeds. Tot dusverre van Aruba zoo goed als geen vracht. Op Bonaire werd de toezegging gedaan zooveel mogelijk van het stoombootje gebruik te zullen maken. Wijst dit misschien op een langeren levensduur van onze Cristiansted?

Het Bestuur is niet erg tevreden, naar het schijnt, over de handelaren van Aruba, die tot dusverre zoo weinig medewerking toonden om de Cristiansted in de vaart te houden. Wij vinden het echter nog al begrijpelijk, dat de Arubianen liever met eigen zeilschepen hun waren hierheen brengen op den dag, wanneer de groote stoomschepen die goederen onmiddellijk van die scheepjes overladen en ze weer gedeeltelijk vullen met aangevoerde waren uit Europa of Amerika, dan hun lading om de twee weken over te doen aan de Cristiansted, als de stoombooten al lang weg zijn, en de goederen hier moeten worden opgeslagen om op een nieuwe aansluiting te wachten.

Ook mag bij het beoordeelen van de beteekenis van Aruba's handel niet uit het oog worden verloren, dat nu reeds meer dan een half jaar lang schepen van minder dan 50 ton inhoud geen vaart meer hebben op Colombia en geen enkel schip, noch groot, noch klein, Venezuela vooralsnog mag aandoen. De aankoop van divi-divi aan de kust moet hierdoor natuurlijk zeer verminderen.

Wordt deze verhouding met Colombia en Venezuela weer normaal, dan is het voor Aruba zeer gewenscht, dat van tijd tot tijd, mits men dit van te voren wete, groote stoomschepen, die grootere vrachten onmiddellijk van Aruba naar New-York of Hamburg transporteere.

Uit het niet-steunen der Cristiansted mag dus niet besloten worden tot de onbeduidendheid van Aruba's handel, waardoor uitbaggering van de haven aldaar vanzelf ongemotiveerd zou wezen.

Van Vreemde Koloniën.

De katoen-industrie in Engelsch-Indië. Op het onlangs gehouden eerste Indische Nijverheids-Congres deed de heer Vithaldas D. Thackersey eenige belangrijke mededeelingen omtrent het verleden, het heden en de vooruitzichten van de katoen-industrie in Engelsch-Indië. Aan het hiervan in de Times of India opgenomen verslag ontleenen wij het volgende:

De katoen-fabricage in dat land dagteekent reeds uit overoude tijden. In Sanskriet-geschriften vindt men er melding van gemaakt, waaruit valt af te leiden dat deze industrie voor drie duizend jaren al in Indië was gevestigd. De geschiedschrijvers ten tijde van Alexander den Groote, en Plinius later maakten melding van de Indische calicoes en moesselinen stoffen. Zeventien eeuwen geleden zond Dacca, de hoofdstad der onlangs nieuw opgerichte provincie Oost-Bengalen en Assam, die wondervolle weefsels, waarmede de romeinsche beautés aan het hof van Keizer Augustus zich tooiden. De fijnheid van het indische fabrikaat van weleer laat zich afleiden uit het feit, dat kort na de komst der Engelschen in Indië als voorbeeld werd gewezen op een stuk moesseline, 20 yards lang en 1¼ breed, dat slechts 14 engelsche onsen woog. En nog in 1846 onderzocht Dr. Taylor te Dacca een monster garen ter lengte van 1349 yards, dat slechts 22 grams bleek te wegen, wat naar verhouding een draad van ruim 400 kilometers lang uit één pond katoen zou geven, hetgeen overeenkomt met een nummer 524, dat zelfs thans bij zoo geperfectioneerden stand van het machine-wezen langs machinalen weg te bereiken is. Deskundigen vragen zich dan ook tevergeefs af hoe het mogelijk was dat de Hindoesche vrouwen met hare primitieve werktuigen zoo fijne garens wisten te spinnen en te weven. De voortbrengselen van het Indische spinnewiel en van de Indische hand-weefgetouwen waren dan ook omstreeks het midden van de 18e eeuw nog zooveel beter dan die der fabrikanten van Lancashire, dat niet alleen aan de Indische calicoes en gedrukte stoffen de voorkeur gegeven werd boven die van Engelsch maaksel, maar dat de wevers van Manchester en Blackburn zelfs groote hoeveelheden Indische garens ter bereiding invoerden. De uitvinding van machineriën was het keerpunt. In 1779 begon een nieuwe aera in de geschiedenis der katoen-industrie, waarin het den industrieelen van Lancashire door verschillende uitvindingen en de toepassing van stoom als beweegkracht gelukte om niet alleen het Indisch fabrikaat van de Europeesche markten te verdrijven, maar hiertegen ook in Indië zelf met succes te concurreeren, zoodat deze tak van industrie hier achteruitging.

Het jaar 1845 gaf een tweede keerpunt aan in de Indische katoen-nijverheid, want in dat jaar werd de eerste katoenfabriek in Indië opgericht, en binnen tien jaren tijds waren 13 fabrieken in werking. De volgende cijfers geven den vooruitgang der machinale katoen-nijverheid in Engelsch-Indië te zien.

Jaar.	Aantal fabrieken.		Weefgetouwen.
1865	13	285.000	3500
1876	47	1.100.000	9100
1886	95	2.261.000	17500
1896	155	3.983.000	37200 [1]
1905	197	5.163.000	50100 [1]

De machinale katoen-industrie heeft dus in de laatste 50 jaren in Engelsch-Indië reuzen-vorderingen gemaakt, en in de fabrieken vinden daar thans 200000 arbeiders werk en voedsel voor zich en voor minstens evenvelen voor wier onderhoud zij hebben te zorgen. De fabrieken verwerken ongeveer 1900000 balen ruwe katoen, elk van 392 engelsche ponden, d.i. ongeveer 60 percent van de katoenproductie van het land (deze bedroeg over 1904/1905 3818000 balen en werd voor 1905/1906 op 3240000 balen geschat). Aan garen leveren de machinale spinnerijen ongeveer 580 millioen engelsche ponden af, terwijl de weverijen 580 millioen yards aan stoffen vervaardigen tot een totaal gewicht van 160 millioen engelsche ponden.

De Indische garens worden voor 40 percent uitgevoerd naar China en andere landen, voor 23 percent in de Indische katoenfabrieken verwerkt, terwijl 37 percent verbruikt worden door de Indische handwevers en voor de vervaardiging van touw en koord. Men kan, voor dit laatste doeleinde 20 millioen Engelsche ponden afzonderend, dus gevoegelijk besluiten tot een verbruik van lokale machine-garens door de Indische handwevers van 190 millioen Engelsche ponden. Hierbij gevoegd 30 millioen Engelsche ponden hoofdzakelijk uit Engeland ingevoerde garens ten behoeve van de handwevers, en eene op 50 millioen Engelsche ponden geschatte hoeveelheid met de hand gesponnen garens, komt men tot een totaal van 270 millioen Engelsche ponden aan garens door de Indische handwevers verwerkt tegen ongeveer 135 millioen door de Indische katoenfabrieken geconsumeerd. Men ziet hieruit dat de handweef-industrie van Engelsch-Indië geenszins een te verwaarloozen factor is, daar zij waarschijnlijk ook dubbel zooveel aan stoffen produceert als de katoenfabrieken.

Deze kleine industrie verschaft dan ook in Engelsch-Indië nog aan 2700000 menschen arbeid en aan 5.5 millioen menschen hun onderhoud. Hoezeer deze cijfers van hare groote levenskracht getuigen in den strijd tegen de machinale industrie, blijkt toch dat zij steeds achteruitgaat tengevolge van de concurrentie der ingevoerde goederen. Hiervan kwamen ten vorigen jare 2160 millioen yards het land binnen, tegen 550 millioen yards door de katoenfabrieken van het land en waarschijnlijk 1100 millioen yards door de handwevers afgeleverd. De katoenfabrieken moeten zich, willen zij den strijd tegen de Engelsche concurrentie kunnen volhouden, bepalen tot de bewerking der grovere garens, in enkele gevallen slechts tot No. 40 gaande, om partij te kunnen trekken van het eenige voordeel, dat hun ten dienste staat tegenover verschillende nadeelen, — de aanwezigheid der ruwe grondstof in het land zelf. De Indische katoen heeft een stapel die zich niet tot fijnere nummers laat verwerken. Wel worden pogingen aangewend om de qualiteit te verbeteren, en zijn proeven genomen met de teelt van Egyptische katoen, welke in Sindh tot bevredigende resultaten hebben geleid, terwijl reden is om aan te nemen dat de proeven met „boomkatoen" in Zuid-Indië ook met goeden uitslag zullen worden bekroond, doch in de eerste jaren zullen de Indische katoenfabrieken wel aangewezen blijven op de verwerking der grovere garens. Waar nu de invoer van katoenen goederen in groote mate voorziet in de behoefte aan fijnere soorten, zal voor den handwever wellicht de mogelijkheid bestaan, om uitbreiding te geven aan de bewerking der ingevoerde fijnere garens, wanneer verbeteringen aan den primitieven weefstoel hem in staat stellen zijn arbeid weer loonend te maken door grootere productie. Men is in Indië reeds doende, de middelen daartoe te zoeken en groote verwachtingen worden gekoesterd omtrent eene door een Amerikaansch expert, Churchill, te Ahmednagar gedane uitvinding, waarop in dit blad reeds werd gewezen. (Volgens de laatste berichten zou er evenwel aan de uitvinding nog iets haperen en had de heer Churchill voor enkele verbeteringen een 5000 roepijen noodig, waartoe een beroep werd gedaan op het belangstellend inlandsch kapitaal).

Moge het vorenstaande een denkbeeld geven van de belangrijkheid en den omvang der katoenindustrie in Engelsch-Indië, te meer moeten ons deze treffen, waar de merkwaardige vooruitgang der fabrieksnijverheid sedert de oprichting der eerste katoenfabriek in 1854 kon plaats hebben niettegenstaande de bevoorrechting van Lancashire door maatregelen, welke door de moederlandsche Regeering aan het bestuur van Engelsch-Indië werden opgedrongen en moesten dienen om zoolang mogelijk het principe vol te houden — de kolonie producent der ruwe grondstof en consument van het bewerkt product.

Onder deze maatregelen behoort het heffen van een accijns op in Indië vervaardigde katoenen goederen, waaromtrent de, onlangs afgetreden voorzitter der Kamer van Koophandel in Opper-Indië, S. M. Johnson in een voor het Indisch Nationaal Congres, te Benares in Dec. jl. gehouden, bewerkt rapport het volgende opmerkte:

„Het is nu eenige jaren geleden, dat een accijns werd gelegd op in Indië vervaardigde goederen; dat geschiedde omdat een invoerrecht werd geheven van ingevoerde katoenen goederen, en Lancashire zeide dat zonder accijns op het lokale product de concurrentie niet eerlijk zou zijn.

Het invoerrecht werd geheven om redenen van fiscalen aard en niet bijwijze van protectie der lokale nijverheid, maar protesten en vertoogen haalden even weinig uit; het baatte niet er op te wijzen dat er eigenlijk geen sprake kon zijn van concurrentie, wijl in Indië heel andere stoffen worden vervaardigd dan in Lancashire, de kiezers van Lancashire stonden er op, dat een recht moest worden geheven, en van de Engelsche regeering ging een dienovereenkomstig bevel uit in tegenstelling met de inzichten en wenschen van de Engelsche ambtenaren in en het volk van Indië."

Nieuwe gevaren bedreigen de Indische katoen-nijverheid.

Sedert een jaar ongeveer is in Lancashire een beweging gaande, om op grond van humanitaire overwegingen zoogenaamd, den arbeidsduur in de Indische fabrieken wettelijk te regelen. In Bombay vond die beweging haren oorsprong, toen de Times of India te velde trok tegen den vijftien-urigen arbeidsdag. Dit protest vond weerklank bij de Indische industrieelen, die eigener beweging besloten den arbeidsduur in hunne inrichtingen te beperken, waarbij wordt aangestuurd op 72 werkuren per week. In Lancashire is men hiermee niet tevreden en hoort men den eisch stellen in Indië den tien-urigen arbeidsdag in te voeren, waarbij goedkoop humaniteits-betoon opgeld doet, maar het refrein is — wij willen de Indische markt behouden.

Het arbeidersleven in de Indische fabrieken verschilt hemelsbreed van dat in de Engelsche fabrieken:

„Indische fabrieken", schreef de heer Johnson, zijn op ruime terreinen gebouwd, waar de werklieden onbeperkte middelen tot ontspanning vinden, waar zij baden, hun kleederen wasschen, hun maaltijden nuttigen, slapen, en in werkelijkheid wonen. De Indische fabriek is voor hare werklieden hun tehuis. Kijk nu eens in Engeland. Laat daar een arbeider zijn machine in den steek om even te gaan baden, 'n pijpje te rooken, 'n dutje te doen, of zijn kleeren te wasschen. Dat is iets ongehoords. Hij heeft van het oogenblik dat hij in de fabriek komt totdat hij die verlaat aanhoudend door te werken. Vrouwen werken in Indië uit kaste- en andere overwegingen niet in de weverijen en in de spinnerijen, alleen in de haspelkamer. In Lancashire werken de vrouwen overal mee en soms zelfs nog harder dan de mannen. Waar zou de humaniteit het best geplaatst zijn?"

Nog in zijn afscheidswoord bij de jaarlijksche vergadering van den Kamer van Koophandel van Opper-Indië te Cawnpore, wees de heer Johnson op het gevaar, dat de Indische industrieelen van de zijde der Engelsche collega's dreigde:

„De katoen-industrie in Indië staat in het bijzonder bloot aan aanvallen van buiten omdat het land de ruwe grondstof levert voor de katoennijveren van andere landen en onze concurrenten er belang bij hebben, dat zoo weinig mogelijk van de ruwe grondstof in het land zelf wordt verwerkt. Tegenover alle voordeelen, die andere natiën genieten bij de katoenfabricage, waaronder Europeesche bedrevenheid, geoefend intellect, machinerieën en verdere benoodigdheden ter plaatse vervaardigd en goedkoope brandstof de meest belangrijke zijn, heeft Indië er slechts één en dat is de ruwe grondstof. Onze mededingers zeggen dat wij goedkoope en overvloedige werkkrachten hebben, maar onze fabrikanten weten dat op deze bewering heel wat aan te merken is. En nu beweren zij, dat wij in onze meerdere werkuren een voordeel op hen hebben, en dat deze uren diensvolgens moeten worden beperkt."

Spreker achtte het critieke oogenblik voor deze quaestie nabij en wees er op hoe nu ook de Dundee-belanghebbenden in de jute-industrie voor Chamberlains tarief-commissie in Engeland, een uitvoerrecht in Indië op jute-goederen verlangden om aan de Engelsche fabrikanten de preferentie te verschaffen.

Wat de katoen-industrie betrof drong spreker aan op eene vereeniging van alle katoen-fabrikanten in Engelsch-Indië tot eene bespreking en de verdediging van hunne belangen.

Wat den goedkoopen arbeid in Engelsch-Indië betreft, had de heer Johnson reeds in zijn vorenaangehaald rapport er op gewezen, dat een Indische arbeider met 72 werkuren slechts 70 Engelsche ponden stof aflevert, terwijl een fabrieksarbeider in Lancashire, die van 4 tot 6 weefgetouwen bedient tegen een Indiër slechts één, in een week van 55 werkuren van 312 tot 468 Engelsche ponden goed kan opleveren.

Zoolang de Indische arbeider zich niet verbetert zal voor de Indische industrie concurrentie met de industrieën van het moederland op den duur eene onmogelijkheid blijken.

Op de verbetering van de arbeidersklasse behoort dan ook volgens den heer J. te worden aangestuurd in de eerste plaats door het elementair onderwijs ook aan die klassen te doen ten goede komen, die er nu nog geheel van verstoken blijven.

Waar ook ten onzent in Indië de quaestie der bevordering van inlandsche industrieën op het tapijt is gebracht, meenen wij dat het voorbeeld van Engelsch-Indië ten deze even leerrijk is als ter navolging aanspoort in zooverre, dat wellicht ten onzent door het onderwijs de grondslag voor die industrieën zal kunnen worden gelegd, waar nu in Engelsch-Indië de vraag zich voordoet naar het onderwijs als middel ter verbetering van bestaande industrieën.

[1]) Hierbij zij aangeteekend dat in de Times of India van den 6en Januari ll. de volgende cijfers aan de hand van statistieke gegevens werden medegedeeld: 35000 weefgetouwen in 1895, 45000 in 1904, en 57000 op het einde van 1905, welke laatste vermeerdering wordt toegeschreven aan de Swadeshi-beweging in Engelsch-Indië, die de vraag naar het lokale fabrikaat zeer deed toenemen en de industrieelen in staat stelde hunne installatiën uit te breiden.

Boekbespreking.

In dank ontvingen wij van den schrijver *F. P. H. Prick van Wely*, leeraar aan de H. B. S. met 5 j. c. te Batavia, zijn door de uitgevers *G. C. T. van Dorp en Co.* keurig gedrukte studie, getiteld: **„Neerlands Taal in 't verre Oosten."** eene bijdrage tot de kennis en de historie van het Hollandsch in Indië", of zooals hij 't in zijn voorwoord noemt, eene uitbreiding van zijn vroeger geschreven verhandeling: *„De Verindisching van ons Nederlandsch."*

Na in het eerste hoofdstuk o. a. betoogd te hebben, dat het Nederlandsch in Indië reeds bij het begin van onze nederzetting eene Kreoolsche tint zou hebben aangenomen, als het niet beschermd ware geworden door de toen in den Archipel naast de inlandsche talen gangbare *lingua franca:* het Maleisch-Portugeesch, dat onze taal voor totale verbastering gevrijwaard heeft tot het gunstiger tijdstip, toen de school het reddingswerk kon overnemen, dat ze nu nog voort te zetten heeft, gaat hij in het tweede over tot de beschrijving van de taal der Indo-Europeanen, waarbij hij natuurlijk gelegenheid heeft om menige grappige anecdote ten beste te geven, zoowel het verkeerd leggen van den klemtóón, als het verwisselen van sommige letters en het onbegrepen nazeggen. Om hier slechts één voorbeeld van het laatste aan te halen:

Oedang (= garnaal) *baris* (= krijgsvolk) *mijn kleine gon*, waarin de baar niet zoo gauw het van Alphensche: „Hoe dankbaar is mijn kleine hond", herkennen zal.

In het derde hoofdstuk: *Het Indisch Nederlandsch van nu*, toont hij aan, hoe talrijk de schare van overgenomen Maleische woorden is, en krijgt onze Vereeniging daarover ook nog een veeg uit de pan: „Vooral in de laatste jaren, sedert het optreden van *Oost en West*, en het scheppen van een Hollandsche markt voor de Indische kunstnijverheid, neemt het aantal vernederlandschingen gestadig toe. . . . . ! Hij meent dat dit verschijnsel te wijten is in de eerste plaats aan het feit, dat het Maleisch niets van het barbaarsche, oorverscheurende heeft, dat zoovele „apentalen" kenmerkt en ten tweede omdat 't ons zoo gemakkelijk in den mond ligt. Zich vermeidend in de schoonheid van het Maleisch, vraagt hij: Zou er wel een taal zijn, waarin de klanknabootsende woorden zoo suggestief zijn, als in ons Oostersch-Italiaansch?

En verder:

Neem bijv. één en hetzelfde begrip „avond", in het Italiaansch *sera*, in het Maleisch-Javaansch *soré*. Wie eenig muzikaal gehoor heeft, voelt dadelijk het overtreffende van het Oostersche woord met dezelfde medeklinkers, maar met de van de *r* afglijdende demping van toon, als een teedere versmelting van licht naar bruin, een Rembrandtiek klankeffect van aandoenlijke schoonheid tegenover het onstemmige opengaan, als naar den lichten dag, van de eindsyllabe in het Europeesche woord. Zoo is bijv. ook het eigenlijke Arabische *soerat* een heel mooi woord tegenover ons „brief", en voor een klanksymbolist zou *njai* een vondst zijn ter suggestie van de in liefdeweelde verkwijnende exotische hetaire. Vooral sommige bloemennamen hebben een val van melodie, die haast voor het oor even aangenaam is als haar geuren voor den reukzin. Was Busken Huet niet onder de bekoring van het woord *melati*, toen hij schreef: De naam is welluidend en doet tegelijk aan een wit poesje, aan een lief meisje, en aan eene waschkom denken, waarin lelieblanke en welriekende kleine sterren drijven." —

Het geheele boek is aangenaam en onderhoudend geschreven; wij twijfelen er niet aan, of het zal zeker door velen met genoegen en nut tegelijk gelezen worden.

Van het reeds vroeger door ons met grooten lof besproken werk van *Dr. H. Blink*: **Nederlandsch Oost- en West-Indië,** *geografisch, ethnografisch en economisch beschreven*, uitgave van *E. J. Brill* te Leiden, ontvingen wij de 11e, 12e en 13e afleveringen, die een waardig vervolg zijn op de daaraan voorafgaande. Achtereenvolgens worden behandeld: De bewoners van Java, de economische en cultuurgeografie van West-, Midden- en Oost-Java met Madoera, ieder afzonderlijk, daarna de eilanden rondom Java en aan de Vorstenlanden is nog een speciaal hoofdstuk gewijd. Bij het einde van de 12e aflevering begint de beschrijving van Sumatra en omliggende eilanden, welke in aflevering 13 uitvoerig voortgezet wordt.

Ook van het meer populair geschreven en zeer fraai geïllustreerde reisverhaal van *T. J. Bezemer*: **Door Nederlandsch Oost-Indië,** door *J. B. Wolters*, te Groningen uitgegeven, waarvan wij de verschijning met groote vreugde begroetten, mochten wij een volgende, thans de 6de aflevering ontvangen, waarin behalve de verschillende takken van inlandsche kunstnijverheid, vooral over het natuurschoon en de cultures in de Preanger-Regentschappen gesproken wordt en een nieuw, zeer interessant hoofdstuk begint, betreffende de Hindoes en hunne godsdienststelsels met betrekking op de vroegere Hindoe-kolonisatie op Java.

Deze beide elkander aanvullende boeken het eene in 15 en het andere in 10 afleveringen compleet, respectievelijk f 1.— en f 0.65 per aflevering kostende en die zeker zoowel door de studeerende jeugd als door ouderen van dagen met genot en voldoening zullen worden ter hand genomen, bevelen wij onzen lezers ten zeerste aan, daar zij ieder in hun soort er niet weinig toe zullen bijdragen om de zoo noodige algemeene belangstelling in ons Indiën te verhoogen en te verbreiden.

NAAMLIJST VAN LEDEN
toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maand April 1906.

	Naam	Woonplaats	Bedrag	
Heer	C. Terpstra	Amsterdam	f 2.—	lid
"	Justus van Maurik Jr	"	2.—	"
"	Louis van Maurik	"	2.—	"
	J. D. Cox	"	1.50	"
"	J. Romeijn	Arnhem	1.50	"
"	J. A. van der Wijk	"	1.50	"
"	I. A. de Jong	Bergen-op-Zoom	1.50	"
"	J. Bakker	Coronie (Suriname)	2.50	"
"	L. Ph. Bartelink	" "	2.50	"
"	M. J. W. Ponse	" "	2.50	"
"	C. C. Venghaus	" "	2.50	"
"	Mr. G. Pinedo	Curaçao	2.50	"
"	R. G. Gefken	"	2.50	"
"	P. Moorrees	Indië (tijdelijk Amersfoort)	2.50	"
"	D. Duinker	Haarlem	2.50	"
"	L. G. van Steyn	Leiden	1.50	"
"	Mr. A. J. Fokker	"	2.—	"
"	E. J. Gerrits	's Gravenhage	3.—	"
"	H. Doeff	"	5.—	don.
"	J. J. Staal	"	2.50	lid
Mevr.	H. E. Wageningen Rens	"	1.50	"
Heer	H. M. d'Agremond	"	2.50	"
"	P. M. Schelling	"	2.50	"
Mej.	J. C. van Lelyveld	"	1.50	"
Heer	E. A. Zorab	"	1.50	"
"	P. A. Zorab	"	1.50	"
Mevr.	de Wed. A. Schlosser geb. Tam	"	1.50	"
Jonkvr.	M. H. van Citters	"	2.50	"
Mevr.	de Wed. V. A. Schüssler	"	1.50	"
Baresse	L. J. van der Borch gen. Rouvenoort	"	1.50	"
Heer	C. W. B. van Renesse van Duivenbode	Parijs	3.—	"
"	Djin Seng Oei	"	3.—	"
"	H. E. Levert	Scheveningen	2.50	"

Aan Donateurs, Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Verhuls straat* 51, *den Haag*.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 15 Mei 1906 no. 20.

Koloniaal Museum. — De onderlinge contrôle in het jaar 1905, door J. J. Hazewinkel (Overdruk Archief Javasuikerindustrie.) — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — Aardnoten (katjang tanah), door W. G. Leembruggen. — Bericht van Schimmel & Co. — Humus als een factor van vruchtbaarheid van den bouwbodem, (vervolg), door Jhr. Mr C. J. E. van Haeften. — Uitvoer van Java. — Consulaire Verslagen. — Verslagen van Maatschappijen Enz.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië Dl. 72, Maart—April 1906.

Exploitatie der Djatibosschen, door Noach. — Aanteekening op de nieuwe faillissementswetgeving, II, door Mr. C. A. Wienecke. — Eene proeve tot oplossing van een der brandende vragen van den dag: »de particuliere landerijen«, door D. Mulder. — Over de cultuur der kokaplant, in 't bijzonder op Java. — Ramee, door H. J. Boeken. — Kaoetsjoek-mistels, door Prof. O. Warburg. — De Suikernijverheid op Java en hare geschiedkundige verhouding tot de koloniale kas, door J. Dinger. — Stoomvaartverbinding Java-Zuid-Afrika-Nederland. — Jaarverslag van de Ned.-Indische Vereeniging tot beschermming van dieren. — Productenmarkt en wisselkoersen over Maart 1906. — Amerika, en Suikercijfers. — Suikerverbruik in Frankrijk. — Suikerberichten over oogst en productie in het buitenland.

Weekblad voor Indië 2e. jaarg. No 49.

Een goed voorbeeld [inzake behandeling van beri-beri], IV, door Dr J. Groneman. — Koloniale romans, door F. P. H. Prick van Wely. — Een kwart eeuw onderwijzeres (Mevr. A. D. Gottschalk) (met portret), door J. de Jong. — Moeara Tembesi, onze hoofdpost in Djambi (met platen), door G. Indische indrukken, VIII, door Carlo. — De Regentsdochter, Roman van Victor Ido (vervolg).

Het Daghet. Een blad voor kunst en leven. 1e jaarg. No. 9

Javaansche batikmotieven, door J. E. Jasper (met afbeeldingen). — Uit Soenda's voortijd, door C. M. Pleyte (vervolg). — Eigenaardige feestkleedij (met afb.), door L. Th. Mayer. — Een suikerpraatje (met afb.), door A. Doijer.

De Rijnsche Zending. 1906. No. 1.

Van Heidenen en Christenen, door J. H. Meerwaldt. — Borneo. Bladen uit het dagboek van zendeling K. Hendrich — Nias. Een en ander uit de brieven van zendeling E. Fries. — J. P. G. Westhoff †, door P. v. Wijk Jr. Enz.

De Haagsche Zendingsbode. 1 Mei 1906.

De Protestantsche melaatschen verpleging in Suriname. — Uit de Karo-Batakzending, door J. H. Neumann.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..

....

wonende te.. *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f*..............................

den........................ 190....

Straat of gracht

Handteekening..........

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N°. 21. Vrijdag 25 Mei 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

Wegens den tusschenvallende Hemelsvaartdag komt dit nummer van ons Blad een dag later uit en heeft de Perskroniek in de laatste kolommen een plaats moeten vinden.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Herinnering aan de Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging,

op **Zaterdag 2 Juni** 1906 des namiddags ten **1½ uur** in de groote Bovenzaal van de **„Vereeniging", Schiekade 181 Rotterdam.**

Voor de *agenda* zie *Koloniaal Weekblad* No. 19 van 10 dezer.

Het hieronder volgend **Jaarverslag** is natuurlijk slechts een concept, daar het nog moet onderworpen worden aan het oordeel der Alg. Vergadering; ook houden wij ons ten zeerste aanbevolen voor op- of aanmerkingen van Afdeelingsbesturen en leden over mogelijk onwillekeurig daarin voorkomende onvolledig- of onnauwkeurigheden.

Als **Candidaten** voor de verkiezing der vijf aan de beurt van aftreding zijnde hoofdbestuursleden:
Mr. *H. Smeenge* te Amsterdam.
Mevrouw *van Hengst-Haus* te Apeldoorn.
de heer *H. P. L. van Driel* te Breda.
„ „ *J. L. Pierson* te Nijmegen.
„ „ *Th. J. A. van Zyll de Jong* te Zutfen, die allen herkiesbaar zijn, en van nog twee in de plaats van mr. *D. Fock* en den heer *G. A. Scherer* werden ons door de Afdeelingsbesturen, behalve in de eerste plaats, de vijf bovengenoemde de volgende namen opgegeven:
de heer P. N. Adriani te Rotterdam.
„ „ H. F. van Bijlevelt te 's Gravenhage.
Jhr. C. M. E. B. C. von Bose te Nijmegen.
mevr. Fol—Ohl te Apeldoorn.
G. L. Kepper te 's Gravenhage.
M. H. Kuyck te Apeldoorn.
W. Meijer Hamuft te 's Gravenhage.
A. W. P. van Meurs te Rotterdam.
Mevr. van Muyden van Haastert te Apeldoorn.
J. C. A. van Reijn te Prinsenhage bij Breda.
A. Walland te Zutfen.
Jhr. Mr. J. L. W. von Weiler te Rotterdam.

Den Aamdeelhouders der leening groot f 5000.— goedgekeurd bij besluit der Algemeene Vergadering gehouden te 's-Gravenhage den 9den Februari 1900, wordt verzocht de Vergadering op **31 Mei** ten **8** ure n.m. in het gebouw der Vereeniging *Laan van Meerdervoort* 195 te willen bijwonen.

Van de Afdeeling Zutphen:

Aan het Hoofdbestuur der Vereeniging Oost en West.

Het bestuur der afdeeling Zutphen e.o. neemt de vrijheid U in overweging te geven, in de op 2 Juni e.k. te houden Algemeene Vergadering der Vereeniging, waar toch statuten-wijziging aan de orde zal komen, als urgent in behandeling te brengen het voorstel om in art. XV der Statuten, de aanhef, in plaats van 's Jaarlijks in het 2e kwartaal te doen luiden: »'s Jaarlijks in het 2e of 3e kwartaal.«

De toelichting tot dit voorstel kan kort zijn. De strekking er van is geene andere dan, om zoo spoedig doenlijk de mogelijkheid te openen om de Algemeene Vergaderingen te doen plaats hebben op zoodanig tijdstip, dat kan worden gebruik gemaakt van de door de Spoorwegmaatschappijen gedurende de zomermaanden aangebodene, goedkoope reisgelegenheden. Naast het 3e is het 2e kwartaal behouden, omdat er eene strooming bestaat om de verlaagde tarieven ook reeds toe te passen gedurende de maand Juni en zoo daartoe mocht worden besloten, ook in die maand zou kunnen worden vergaderd.

Namens het bestuur van bovengenoemde Afd.,
De Secretaris,
A. WALLAND.

Zutphen, 19 Mei 1906.

Zevende Jaarverslag

DER

Vereeniging «Oost en West».

Weemoed vervult ons bij den terugblik op het laatste vereenigingsjaar; den 20sten Augustus 1905 toch ontviel aan *«Oost en West»* haar stichter, de man, die steeds met onverdroten ijver, met hart en ziel zijne beste krachten — en die waren vele, zoowel van geest als van gemoed — wijdde aan de bevordering der belangen van Nederlandsch Oost- en West-Indië, aan het streven der Vereeniging.

De slag, die ons zoo onverhoeds trof, heeft natuurlijk invloed gehad op onze werkzaamheden.

Wij allen, die het door hem gegeven voorbeeld volgen, zullen — nu ons streven den steun dier krachtige, volbloed humane persoonlijkheid mist —, ons dubbel hard moeten inspannen, om het doel te naderen, uitgedrukt in het motto, meermaals met voorliefde door den overledene gebruikt, dat thans ons orgaan, het door hem opgerichte *Koloniaal Weekblad* siert: **«Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang»**, dit zij de leuze, waaronder wij blijven trachten hier de zoo noodige, daadwerkelijke belangstelling op te wekken voor de onder Neerlands zorgen staande landen en volkeren, wier genegenheid en volle vertrouwen wij door waardeering en hulpvaardigheid dienen te winnen, willen wij eenigen invloed ten goede op hen kunnen uitoefenen, en omgekeerd, hunne vele hoogstaande eigenschappen heilzaam op ons inwerken. De dwars in ons vaarwater liggende «zandbank van zelfvoldane onverschilligheid over den ontwikkelingsgang van de tropische deelen van ons Rijk», waarop in ons vorig jaarverslag werd gedoeld, is nog lang niet uit den weg geruimd, al begint er langzamerhand een bevaarbare geul in te komen, welke, onder gestadige krachtsinspanning van vele in dezelfde richting sturenden niet kan falen zich meer en meer te verbreeden.

Onze **«Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent Nederlandsch-Oost- en West-Indië»**, met het *Koloniaal Weekblad* tot hare beschikking, kan in dit opzicht véél doen ter bewerking der almachtige publieke opinie.

Ook aan dit comité ontviel, met den heer G. E. V. L. van Zuylen, zijn bekwamen, werkzamen Voorzitter, die niet gemakkelijk te vervangen zal zijn.

In plaats van Mr. G. van Slooten, die wegens drukke, eigen bezigheden het secretaris-penningmeesterschap niet langer kon vervullen, nam de heer H. Z. Zegers de Beijl die functie welwillend op zich; overigens telt de Commissie nog tot hare leden:

Dr. H. Blink, 's-Gravenhage.
Dr. A. A. Fokker, Amsterdam.
Jhr. W. Graafland, Haarlem.
Mej. Elise A. Haighton, 's-Gravenhage.
G. L. Kepper, 's-Gravenhage.
Jhr. L. C. van Panhuijs, 's-Gravenhage.
J. H. Pijnacker Hordijk, 's-Gravenhage.
Jhr. C. A. M. de Savornin Lohman, 's-Gravenhage.
Mevr. M. Godefroy, Amsterdam.
J. P. Schoemaker, Nijmegen.
Mevr. Scholting—Wijnstroom, 's-Gravenhage.
Mej. Marie Sloot, Amsterdam.
Mr. H. Smeenge, Amsterdam.
De Heer en Mevr. A. H. Berkhout—Bimmerman, Wageningen;

terwijl de **Redactie-Commissie van «Het Koloniaal Weekblad»**, bestaat uit:
Mevr. N. van Zuylen-Tromp, *presidente.*
Jhr. O. van Beresteijn.
M. A. van Heekeren, *secretaris.*
H. L. Vorstenbos.
W. van der Zijl, *administrateur.*

Deze hebben gezamenlijk, daarbij rekenende op de krachtdadige medewerking der Afdeelingsbesturen en correspondenten de zeer belangrijke, tevens zeer moeilijke taak op zich genomen: *Ned. Oost- en West-Indië nader te brengen tot Nederland.*

Populaire voordrachten en lezingen, met en zonder lichtbeelden, op verschillende plaatsen gehouden o. a. door Jkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt, de heeren A. H. Berkhout, W. O.

Nieuwenkamp, C. Spat en G. Nijpels hebben daartoe zeker ook dit jaar weer het hunne bijgedragen: die moesten nog véél meer ook in de kleine steden en dorpen plaats hebben, want zij zijn heusch geen «wassen neus», zooals een gewezen Kamerlid, — die 't toch uit zijn verkiezingstijd wel beter wist, — dergelijke openbare besprekingen noemde, als uitvlucht, toen hem verzocht werd omtrent zijne koloniale ondervindingen en gevoelens te willen getuigen in het belang van land en volk ginds en daarmee tegelijk van dat van Nederland zelf. Is er wel iets, dat meer aanstekelijk op de menigte werkt, dan hartelijke belangstelling, door het levende woord op eenvoudige, pakkende wijze geuit?

Al kan, vooral in de grootere steden, waar altijd vele en velerlei samenkomsten zijn, het gehoor niet altijd zóó talrijk wezen, als wel wenschelijk ware, de dagbladpers, over wier trouwe medewerking onze Vereeniging zich gelukkig meer en meer verheugen mag, zorgt gaarne voor de verdere verspreiding.

Ook onze **«Commissie tot bevordering der Ned.-Indische nijverheid, kunst en huisvlijt»** bestaande, wat betreft Oost-Indië, uit de leden:

Ph. Zilcken, *onder-voorzitter*, Villa Takèsono, Bezuidenhoutschen weg 's-Gravenhage.
Mevr. Zilcken—van Baak, *secretaresse*, id. id.
W. C. C. Bleckman, 's-Gravenhage.
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher, 's-Gravenhage.
Mevr. J. Bouman—de Lange, Scheveningen.
P. J. Kooreman, 's-Gravenhage.
Mej. C. van der Hart, 's-Gravenhage.
Mevr. C. Rogier— Kuijp, 's-Gravenhage.
G. P. Rouffaer, 's-Gravenhage.
E. von Saher, Haarlem.
Mevr. H. Tersteeg - Pronk, 's-Gravenhage.
J. Toorop, Amsterdam.
Mej. J. G. Tromp, 's-Gravenhage.

En voor West-Indië, uit:

Jhr. L. C. van Panhuys, *secretaris*, Paramaribostraat 157, 's-Gravenhage.
Elise A. Haighton, 's-Gravenhage.
W. H. V. Graaf van Heerdt tot Eversberg, 's-Gravenhage.
De Heer en Mevr. De Meester—Siebouts, 's-Gravenhage.
P. J. Olivier, 's-Gravenhage.
Jkvr. C. A. M. de Savornin Lohman, Amsterdam.
Douairiare C. de Nerée tot Babberich—van Houten, 's-Gravenhage.
C. W. R. Scholten, Amsterdam.
Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler, Rotterdam,

met mevrouw N. van Zuylen—Tromp, als *presidente* der beide afdeelingen, werkt o. m. door het houden van tentoonstellingen, zooals in 1905 te Hilversum, Tiel en Arnhem niet weinig mee tot bevordering van de kennis der Oost- en West-Indische toestanden en tot versterking van den band tusschen de verschillende deelen van ons Rijk onderling. Want, verre van slechts »museumachtige uitbeeldingen" te geven, zooals ons eens verweten werd, zijn de leden dezer commissie evenals die der eerstgenoemde er steeds op uit, om, vooral naar aanleiding van het tentoongestelde van de bij de voordracht vertoonde lichtbeelden, op ongezochte wijze, den onkundigen juiste begrippen bij te brengen, niet alleen omtrent het doen en laten der Inlanders ginds, maar ook omtrent de levenswijze onzer rasgenooten, »het *Blanda*-bestaan", in diezelfde gewesten. Natuurlijk kan dit niet anders dan zoowel den inboorlingen dáár als den Nederlanders hier ten goede komen.

Om slechts een paar sterk sprekende voorbeelden te noemen: Een Nederlander, die jaren lang gewoond had in de streek, waar de mooiste der tentoongestelde stukken vervaardigd waren, riep, nadat hij daarop attent gemaakt was, verbaasd uit: Maar dat heb ik nooit geweten; als ik er terugkom, zal ik wel beter uit mijn oogen kijken.»

Een ander, die meermalen Japan en China had bereisd, kreeg berouw, dat hij zijne tochten niet tot den Soenda-archipel had uitgestrekt en nam zich stellig voor spoedig zijn schade in te halen. Van den goeden invloed, dien dergelijk tentoonstelling-bezoek als aanschouwelijk onderwijs op de jeugd en ook op de leeraars van jong-Holland heeft zal voorzeker het nageslacht hier en ginds de vruchten plukken. Daarom gaan wij vol vertrouwen op den ingeslagen weg voort, de medewerking inroepende, van allen, die op de een of andere wijze daartoe in staat zijn, ook opzichtens de door deze commissie in het leven geroepen Naamlooze Vennootschap **Boeatan**, waarvan het tweede Jaarverslag hierachter, als **Bijlage B**, volgt.

In **Bijlage A** toont U de **Rekening en Verantwoording** van onzen Penningmeester dat de financieele toestand der Vereeniging vrij wat aanmoedigender uitziet dan verleden jaar, dank zij vooral een legaat van *f* 5000.— ons door wijlen het zeer belangstellende lid, den Ingenieur J. W. Post, vermaakt.

Een woord van hartelijken dank aan den schenker is hier op zijn plaats.

In de hoop, dat zijn voorbeeld navolging moge vinden, zal aan het eind van dit verslag een erflatings-formulier worden toegevoegd.

Dank zij ook de milde giften van enkele medevoelenden, bij den oproep daartoe van Mr. J. H. Abendanon, werd, zooals reeds in Het Koloniaal Weekblad verantwoord, de Vereeniging in staat gesteld wederom een som van *f* 1600.— naar Indië over te maken tot leniging van de meest nooddruftigen onder de slachtoffers der jongste overstroomingen en koortsepidemieën op Java en Madoera. Dit bedrag, hoe betrekkelijk gering ook, in vergelijking tot den omvang der geleden ellende, zal toch goed gedaan hebben, mede als blijk, dat er ook hier in Nederland medelijdende harten kloppen voor de ginds door rampen geteisterden. Zeker zouden de bijdragen ruimer toegevloeid zijn, wanneer de treurige toestanden door de pers uitvoeriger en meer algemeen bekend waren gemaakt, hetgeen ongetwijfeld ook het nemen van voorbehoedsmaatregelen tegen herhaling dergelijke rampen zeer in de hand zou werken.

Een verslag betreffende de obligatieleening van *f* 5000 en de exploitatie van het gebouw Laan v. Meerdervoort N°. 195 volgt als **Bijlage C**.

Volgens het verlangen der Afdeelings-besturen, geuit in de laatste Algemeene Vergadering der Vereeniging, doen wij hier een kort verslag dat ieder harer kan volgen, beginnende met de oudste in jaren, welke van den aanvang af de kern van *Oost en West* uitmaakte:

De Afdeeling 's-Gravenhage.

Het bestuur, evenals verleden jaar, bestaande uit:

G. L. Kepper, *President*.
G. P. H. H. Gonggrijp, *Vice-president*.
Mr. G. C. Douwes Dekker, *Secretaris*.
Mevr. M. ten Bosch-Bosscher, *Penningm.*
Mevr. N. van Zuylen-Tromp.
Mej. E. A. Haighton.
Mevr. M. Tersteeg—Pronk.
Mr. G. van Slooten Azn.
R. Huygen de Raet.

deelt mede, dat zij feitelijk het heele jaar door onvoltallig waren, doordat eerst de Heer Huygen de Raet — reeds in 1904 — voor eenige maanden naar Indië ging, en tegen den tijd, dat deze zou terugkeeren, de Heer Mr. Douwes Dekker dezelfde reis aanvaardde. In de eerste dagen van dit jaar waren alle leden weer in het land aanwezig.

Bleef dus de samenstelling van het Bestuur onveranderd, 't zelfde kan niet gezegd worden van de werkzaamheden. Gelijk reeds op de vorige Algemeene Vergadering der Afdeeling werd medegedeeld, meende het Bestuur in 't belang der Afd. eene zoodanige regeling te moeten treffen, dat loopende zaken spoediger konden worden afgedaan en meer en gemakkelijker gelegenheid zou bestaan tot beraadslaging en handelen. Te dien einde werd een *Dagelijksch Bestuur* ingesteld, bestaande uit den Voorzitter, de Penningmeesteresse en den Secretaris, die aanvankelijk elke week, thans telkens wanneer één der leden dit verlangt, bijeenkomen. — De voordeelen, aan deze regeling verbonden, behoeven zeker geen verder betoog. Hiernaast bleven natuurlijk de maandelijksche bijeenkomsten van het volle Bestuur (behalve in de zomermaanden) bestaan. —

Een tweede punt, dat hier ter sprake behoort te worden gebracht, is de quaestie van het verkrijgen van rechtspersoonlijkheid door de Afdeeling, waarover mede in de vorige Alg. Vergadering onzer Afdeeling breedvoerig was gehandeld. Het Bestuur was van oordeel, na hernieuwde en ernstige beraadslaging, dat deze maatregel voor het belang der Afdeeling nuttig en noodzakelijk was. Vernomen werd, dat ook in het Hoofdbestuur der Vereeniging de meerderheid zich verklaard had vóór het beginsel: dat de Afdeelingen rechtspersoonlijkheid kunnen aanvragen, indien de wenschelijkheid hiervan blijkt, een beginsel, waarmede trouwens blijkbaar rekening is gehouden bij de samenstelling van het Algemeen Reglement. De noodige stappen werden dus gedaan om deze zaak verder te regelen, waarbij bleek, dat de Koninklijke goedkeuring slechts dan kan worden verleend, wanneer in de leden vergadering der Afdeeling de wensch tot het verkrijgen der rechtspersoonlijkheid wordt aangenomen.

Ten slotte kan nog omtrent de werkzaamheden van het Bestuur worden gemeld, dat in het afgeloopen jaar twee sprekers werden uitgenoodigd, n.l. de Heer Dr. H. Breitenstein, die eene verhandeling hield over Tropenhygiëne in verband met de acclimatie van Europeanen en, Jonkvr. v. Schmidt auf Altenstadt, die eene causerie hield over hare reisindrukken uit de Molukken.

Wat het aantal leden onzer Afdeeling betreft, kunnen wij helaas niet op groote vooruitgang wijzen, hetgeen o. i. een bewijs is, dat doel en streven onzer vereeniging nog niet genoeg gekend en gewaardeerd wordt. In een stad toch als Den Haag, die zoolang reeds de verzamelplaats is van oud-Indischgasten, kon zeker wel een grooter ledental worden verwacht, wanneer het meerendeel hunner, uit belangstelling en liefde voor Oost- en West-Indië als lid of donateur toetrad niet alleen, maar er zich ook een eer in stelde, om de niet van nabij met de Indiën bekenden onder hunne vrienden en familieleden voor ons streven te winnen.

Het aantal leden en donateurs bedroeg op 1 Januari 1906, 941.

Het bezoek van de leeskamer in het gebouw Laan van Meerdervoort 190, neemt evenwel langzaam, toch gestadig toe. Er worden dikwijls boeken ter lezing mee naar huis genomen.

Van de in de Afdeeling 's-Gravenhage tot verdeeling van den arbeid drie speciale lichamen aangesteld, luidt: is **de „Commissie voor opvoeding en onderwijs"** er één, bestaande uit:

G. L. Kepper, *Voorzitter*.
Mevr. A. M. E. Hechtermans—v. Buuren, *Penningmeesteres*.
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher.
Mej. Elise A. Haighton, *Secretaresse*, van Bylandstraat 150.
J. M. Pijnacker Hordijk.
Mevr. N. van Zuylen—Tromp.
J. J. van Santen,

Haar rapport luidt:

Hoewel niet geheel onvoldaan, nemen de aanvragen om raad tot plaatsing van kinderen, of pupillen, niet zoodanig toe als gehoopt ware. Dit feit heeft bij de Commissie teleurstelling gewekt, maar tevens verbazing. Hoe toch is het mogelijk, dat personen, die breed genoeg denken en diep genoeg zien om voor eigen of toevertrouwde kinderen een Europeesche opleiding, maar meer nog dan dit — Indiën toch neemt toe in goed onderwijsinrichtingen — een Europeesche opvoeding te verkiezen, blind blijven voor de waarheid, dat de bemiddeling van de commissie gemeenlijk te verkiezen zal zijn, boven die van een hunner verwant of bevriend? Dezen toch zijn bij de keus beperkt tot eigen kring, dikwijls niet zeer ruim, en hebben zich zelf veelal niet genoeg vertrouwd kunnen maken met de onmiskenbare eischen van opvoeding en onderwijs. De Commissie daarentegen bestrijkt vele kringen te gelijk en zijn er onder hare leden, die duidelijk genoeg reeds toonden, dat zij opleiding en opvoeding tot studieveld kozen.

Daarenboven staat het ieder ouder of voogd, vrij om een der Commissieleden aan te wijzen voor het intieme onderzoek naar de behartiging van de belangen der kinderen, dat na plaatsing dient te volgen en volgehouden te worden.

De **«Commissie tot verschaffing van hulp aan werkzoekenden en raad aan de naar Indië vertrekkenden»**, die tot hare leden telt:

R. A. Huygen de Raat, *Voorzitter*.
G. C. A. de Witt, *Secretaris*, (die iederen werkdag van 10 12 uur v. m. en van 2—4 uur zitting houdt ten kantore Laan van Meerdervoort 195).
W. J. Larive—Rijswijk.
Mej. M. Maarschalk,

had gedurende 1905 veel succes, wat betreft het bezorgen van betrekkingen aan personen, die werk zochten Gep. O. I. militairen, onder-officieren zoowel als minderen werden op hare aanbeveling geplaatst. Minder voorspoedig was hare bemiddeling voor jonge dames, die als gouvernante of kinderjuffrouw naar Indië wenschen te gaan.

De meeste aanvragen geschiedden naar aanleiding der in het *Koloniaal Weekblad* eene vaste plaats innemende advertentie der commissie. Een zeventigtal personen werden door den secretaris te woord gestaan, die òf als aanvragers in het register wenschten te worden opgenomen, inlichtingen vroegen, dan wel kwamen bedanken voor verleende hulp en raadgeving terwijl eene uitgebreide correspondentie werd gevoerd met hen, die zich schriftelijk aanmeldden.

Aanbiedingen van en vraag naar baboes voor

de terugreis naar Indië kwamen menigvuldig voor.
Gedurende het verslagjaar werden in het register opgenomen 27 en afgevoerd 35 personen, als: 2 wegens vertrek naar Indië, 11 die onze hulp niet meer noodig hadden, 3 die naar elders vertrokken waren zonder adres achter te laten, 1 door overlijden en 18 die eene betrekking gekregen hebben.
Op het einde van 1905 kwamen nog in het register voor: 41 personen, waarvan 22 voor een betrekking in aanmerking wenschen te komen en 19 aanbeveling vroegen voor het geven van lessen, het verrichten van naaiwerk, het waarnemen van agentschappen enz.
Door overlijden ontviel aan de commissie haar verdienstelijke Voorzitter, de Heer G. E. V. L. van Zuylen in wiens plaats optrad het bestuurslid der afd. de Heer R. Huygen de Raat.

De «**Commissie tot raad-verschaffing betreffende huisvesting, inrichting, onderwijs, medische hulp, inkoopen enz. aan uit Indië komende personen**», samengesteld uit:

G. P. H. H. Gonggrijp, *Voorzitter*.
G. C. A. de Witt, *Secretaris*, Laan van Meerdervoort 195.
Mevr. M. ten Bosch—Bosscher.
Dr. H. H. Hijmans.
Mevr. A. J. de Voogt—Knel.

Kan, evenals het vorige jaar, ook nu mededeelen, dat haar doel ten volle wordt bereikt.
Door 139 personen werden inlichtingen gevraagd omtrent hotels, pensions, gemeubelde huizen of kamers als anderszins, terwijl verscheipersonen in Indië vooruit per brief deze aanvroegen.
Vele families kwamen, vóór hun teruggaan naar Indië, dank betuigen voor de verleende hulp en de pensions aanbevelen, waarin zij tot hun groote tevredenheid den geheelen verloftijd hadden doorgebracht. 13 aanvragen kwamen opnieuw in, tot opname in het *Pension Register*, waarvoor 11, na ingesteld onderzoek en overlegging elk van minstens drie goede getuigschriften, in aanmerking konden komen.
Een zestal pensions moesten om verschillende redenen van die lijst worden geschrapt. Einde 1905 stonden er 58 bij ons ingeschreven als zeer aanbevelenswaardig.
Klachten omtrent onze hulpverschaffing kwamen in het afgeloopen jaar niet voor.
Intusschen houdt de commissie zich altijd ten zeerste aanbevolen voor gegronde op- of aanmerkingen op haren arbeid in het belang der raad-vragenden.

REKENING EN VERANTWOORDING.

Debet.

Aan contributie	*f* 2027,59
» huur gemeubeld huis 21 Galileistraat	- 100,—
Aan entrees lezing	- 100,20
Totaal	*f* 2727,79

Credit.

Salaris Algemeene Secretaris	*f* 600,—
Huur, bureau en leeskamer, Laan van Meerdervoort 195	- 500,—
Afgedragen aan Penningmeester H. B.	- 505,—
Heerenhuis Galileïstraat	- 325,20
Restitutie voorgeschotene gelden A. p.	- 190,41½
Aan den Secretaris der Afdeeling voor gemaakte kosten	- 67,60
Afgevaardigden Algemeene vergadering	- 37,—
Honorarium lezing	- 40,—
Zaalhuur en andere onkosten dier lezing	- 43,55
Porto's drukwerk enz.	- 242,96½
Saldo in kas	- 176,06
Totaal	*f* 2727,79

In alphabetische volgorde komen nu aan de beurt:

De Afdeeling Amsterdam.

Bestuur:

Mr. H. Smeenge, *President*.
E. A. H. van der Heide, *Vice-President*.
P. L. van Genderen, 1e *Secretaris*, van Breestraat 120.
Mr. J. W. Sikman, 2e id.
H. W. Praasterink, 1e *Penningmeester*.
I. P. H. Witkamp, 2e id.
(waarvan het verslag de volgende week zal inkomen).

De Afdeeling Apeldoorn.

Deze is een sprekend voorbeeld, hoe door bezielde, onverpoosde werkzaamheid vooral van het bestuur bestaande uit:

Mevr. A. van Hengst—Haus, *Presidente*.
O. H. Kuijck, *Secretaris-Penningmeester*.
Mevr. L. A. van Muijden-Haastert.
Mej. M. A. A. Jonkers.
Mevr. K. S. Blekking—Eijsden.

Véél kan worden gedaan, ook wat betreft het winnen van nieuwe leden. Kenschetsend is de uit het hart komende uitspraak van één hunner: «Men moet eigenlijk steeds vervuld zijn van het doel en streven van «*Oost en West*» en geen gelegenheid laten voorbij gaan om daarover met anderen te spreken.»
Als velen zóó dachten, dan zou ons ledental in dit jaar reeds minstens verdubbeld zijn!
De afdeeling Apeldoorn mocht zich dan ook verheugen in toenemenden bloei.
Door middel van de plaatselijke pers werd herhaaldelijk de aandacht gevestigd op het nuttige streven onzer vereeniging, waarna, door ijverige *persoonlijk propaganda* van eenige leden, velen werden opgewekt om tot het lidmaatschap toe te treden. Ook door toezending nu en dan van ons Orgaan aan niet-leden werd aan «Oost en West» meer bekendheid gegeven. Eene lezing over Java, door Jkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt op 26 October, waaromtrent verslag werd uitgebracht in het Koloniaal Weekblad van 2 November 1905, no. 34, had bijzonder groot succes.
Het ledental nam voortdurend toe, aan het einde van het jaar kon het bestuur met voldoening wijzen op de gunstige resultaten: het aantal leden was van 68 geklommen tot 183.
Pogingen, in het werk gesteld om nogmaals eene lezing of causerie te doen houden, mislukten vooralsnog, doch plannen worden desbetreffend reeds beraamd voor het volgende seizoen.
In het bestuur der afdeeling werd de Heer K. H. Koentze, die als secretaris-penningmeester zijn ontslag had genomen, vervangen door den Heer O. H. Kuyck, en in de plaats van Mevrouw Mensing van Charante gekozen Mevrouw de weduwe K. S. Blekking geb. Eysden.

Afdeeling Arnhem.

Bestuur:

W. J. M. Michielsen, *President*.
Th. L. F. A. Liefrinck, *Secretaris-Penningmeester*.
P. ten Bruggen Cate.
W. F. van Essen.
L. A H. Lamie.

Gedurende het jaar 1905 werd viermaal aan de leden der Afdeeling eene voordracht aangeboden.
In Januari las de heer A. H. Berkhout over Suriname; in Februari en in November hield Jkvr. von Schmidt auf Altenstadt eene voordracht, respect over Japan en over Java, terwijl ten slotte in December de heer G. Nijpels optrad met het onderwerp: «Onze vroegere aanrakingen met Boni.»
In de plaats van wijlen den heer P. J. Avis werd, in de Algemeene vergadering van April 1905, als bestuurslid gekozen de heer W. J. M. Michielsen, die zijne benoeming aannam en door het bestuur als voorzitter werd aangewezen, voor welke functie de heer J. Jonker had bedankt.
De periodiek aftredende bestuursleden, de heeren Jonker en Liefrinck, werden als zoodanig herkozen.
Het ledental van onze vereeniging bedroeg op 31 December 76.

REKENING EN VERANTWOORDING.

Ontvangsten.

Saldo 1904	*f* 135,39
Rente Spaarbank	- 4,27
Entrees lezingen	- 15,50
Contributies	- 120,—
Totaal	*f* 277,16

Uitgaven.

Honorarum lezingen	*f* 130,—
Inning kosten contributie	- 4,20
Advertentiës	- 48,52
Zaalhuur	- 35,99
Lantaarnhuur	- 17,35
Schrijfloon	- 3,—
Drukwerk	- 19,70
Reiskosten Afgevaardigde	- 3,40
Porti	- 9,08
Saldo	- 5,92
Totaal	*f* 277,16

Afdeeling Breda.

Bestuur:

E. P. L. van Driel, *President*.
J. C. van Reijn, *Secretaris-Penningmeester*.
Mevr. A. J. Stapel—Harmsen.

Zoowel door het houden van lezingen, als door het rondzenden van circulaires, ons streven beschrijvende, zette het afdeelings-bestuur de propoganda voor het doel der Vereeniging voort.
De eerste lezing werd met groot succes gehouden door Freule A. von Schmidt Auf Altenstad over Japan.
De Tweede lezing, belangloos aangeboden door den Heer C. Spat, leeraar aan de Koninklijke Militaire Academie, over de »Bedevaart naar Mekka», was niet minder leerzaam en onderhoudend.
Bij beide Voordrachten was toegang voor niet leden op *f* 0.50 en *f* 0.25 gesteld, ten einde eenigszins in de kosten te gemoet te komen. De opbrengst bedroeg echter slechts *f* 12.50 en *f* 2.50.
De Bredasche Amateur fotografen-vereeniging stond ons steeds hierbij ter zijde met het leenen van haar scyopticon, hetgeen wij ten zeerste waardeeren en trachten te beantwoorden door den leden der Vereeniging toegangskaarten tot de lezingen aan te bieden.
Ook de cadetten der Koninklijke Militaire Academie werden door het afdeelings-bestuur geïntroduceerd. De Gouverneur der Academie gaf aan een vijf en twintig tal verlof onze bijeenkomsten bij te wonen.

Enkele malen werd slechts hulp ingeroepen door naar Ned-Indië vertrekkende, en inlichtingen gevraagd. Steeds werd hieraan voldaan, zoo noodig ook door het Koloniaal Weekblad ter hulp te nemen.

Het ledental bleef 58.

GELDELIJKE AFREKENING

Ontvangsten.

1 Januari 1905. Saldo in kas	f 59.91½
Ontvangsten Contributie	- 101,50
Verkochte Reglementen	- 2.—
Totaal	f 154,41½

Uitgaven.

Inningskosten, Contributie en kleine uitgaven	f 3,70
Toegelegd op de Lezing Tante van Schmidt auf altenstadt	- 63,92½
De op de Lezing Heer C. Spat	- 22,95
Zaalhuur, drukloon, porti etc.	- 8,62
Aan het Hoofdbestuur afgedragen	- 35,50
31 December in Kas	- 19,72
Totaal	f 154,41½

Van de **Afdeeling Groningen en Ommelanden** komt het verslag de volgende week.

REKENING EN VERANTWOORDING.

Inkomsten.

Saldo 1904	f 125.98
Contributie	- 68.50
Gekweekte rente	- 4.97
	f 199.45

Uitgaven.

Aan Penningmeester Hoofdbestuur	f 13.—
Bodeloon	- 4.41
Reiskosten afgevaardigde	- 17.50
Zaalhuur	- 5.—
Saldo	- 159.54
	f 199.45

Zoo ook dat van de **Afdeeling Leiden.**

Afdeeling Nijmegen.

Bestuur:

K. F. Kaspersz, *President.*
Jhr. C. M. E. R. G. von Bose, *Secretaris.*
D. G. J. Wethmar, *Penningmeester.*
Mevr. J. G. M. A. von Bose, *Vice-Presidente.*
E. Michell.

Gedurende het winterseizoen, den tijd, dat veelal het meerendeel, van het werk verricht wordt, was het Bestuur aldoor onvoltallig, zoowel door het buitenslands vertoeven van twee zijner leden, als door het vertrek van onzen Penningmeester naar elders, waardoor onze afdeeling een gevoelig verlies leed. Een woord van dank aan dezen altijd zoo volijverigen functionaris is zeer zeker verdiend. Slechts ééne voordrachtsavond, maar eene zeer onderhoudende, door Jkvr. A. von Schmidt auf Altenstadt, kon er plaats hebben. Helaas heeft de Afdeeling nog altijd te klagen over gebrek aan algemeene belangstelling en medewerking. Zij telt slechts een negentigtal leden, in een stad, waar toch *zoovele* personen wonen, die, — al was 't alleen uit dankbaarheid tegenover hun vroeger tweede-vaderland, — véél voor Indië moesten voelen en overhebben, en van wie dus verwacht mocht worden, dat zij zich haasten zouden de gelederen van *Oost en West* te helpen versterken.

Nu waren en zijn er nog onder het aantal leden velen, die zelve nimmer in Oost- of West-Indië geweest zijn. Bij enkelen hunner had wel is waar de toetreding een zelfzuchtige bijbedoeling, hetgeen duidelijk genoeg bleek uit het feit, dat zij voor het lidmaatschap bedankten, toen zij meenden er hun doel niet mede te zullen bereiken, toch geven diegenen hunner, die uit zuivere belangstelling lid werden en gebleven zijn een beschamend voorbeeld aan al de achterblijvende oud-Indisch-gasten, die juist de vóórmannen moesten zijn, om hunne landgenooten belang te leeren stellen in het *Grooter Nederland.* Op alle leden wordt een dringend beroep gedaan, te willen trachten familie en vrienden voor ons streven te winnen. Stijgt het ledental en worden daardoor van zelf de inkomsten grooter, dan kan door de Afdeeling ook meer nuttigs verricht worden.

Slechts een enkele keer werd het Afdeelingsbestuur om inlichtingen gevraagd; zoo wendde zich onlangs iemand, die zich in Nijmegen wenschte te vestigen schriftelijk uit Indië tot de vice-presidente, die natuurlijk dadelijk volgaarne bereid was al de vragen uitvoerig te beantwoorden. Misschien is dit geval de voorlooper van *vele* andere! Meenende, dat meerdere bekendheid met ons streven, ook het vragen om voorlichting betreffende opvoeding en onderwijs van kinderen wier ouders in Indië zijn, zou in de hand werken, geeft het bestuur in overweging van tijd tot tijd in enkele Indische bladen advertentiën te plaatsen. —

In de plaats van den heer L. N. O. Wethmar, neemt nu de heer J. L. H. Beijens het penningmeesterschap waar.

VERANTWOORDING OVER 1905.

Ontvangsten.

Aan saldo in kas	f 47.70½
» Contributie	- 154.50
	f 202.20½

Uitgaven.

Per zaalhuur	f 17.55
» advertentiekosten	- 8.55
» onkosten lezing	- 41.55
» drukloon	- 3.20
» innen contributie	- 4.85
» » frankeerkosten	- 1.58½
» schrijfbehoeften secretaris	- 1.85
» idem penningmeester	- 2.50
» abonnement Kol. Weekblad	- —.50
» Gezonden Hoofdbestuur art. XII	- 50.—
» Honorarium en reiskosten	- 15.—
» bestellen enz., jaarverslag '04	- 4.48
» Beschrijvingsbiljet briefk. Suriname	- 1.—
» Saldo in kas	- 49.59
	f 202.20½

(*Wordt vervolgd*).

Uit de Oost-Indische Mail.

In het Bataviaasch Nieuwsbladt, dat de jongste mail ons aanbracht, wordt de aandacht gevestigd op een opmerking van de Morning Post, waarin het probleem der Stille Zuidzee wordt besproken, met de beweerde plannen voor den **verkoop der Filippijnen,** namelijk dat, indien die over mochten gaan in handen eener Europeesche mogendheid, deze natuurlijk niet zou nalaten langzamerhand haar gezag over den Indischen archipel uittebreiden.

„Het schijnt nog zoo dwaas niet te gelooven", zegt het blad, „dat deze factor in het spel zal komen, in geval Ned. Indië het onderwerp zal vormen van een Duitsch-Hollandsch vennootschap, dan wel onder Duitschland's protectoraat zal komen. De rudimentaire basis van zulk een regeling bestaat reeds; want de Duitsch-Hollandsche kabel in de Oostelijke wateren is geen handelsonderneming, maar een politiek ontwerp. De Conventie van 1901 moet een geheim protokol bevatten, dat in de Tweede Kamer in den Haag niet is overgelegd, toen vergunning werd gegeven, tot het leggen van den kabel. Later werd informeel de vraag gesteld: of zulk een verdrag wel in overeenstemming was met de Ned. grondwet?

Dit nu is natuurlijk dwaasheid, zooals het Bat. Nbl. ook erkent, maar wat nu volgt, zegt 't blad, mogen wij ons voor gezegd houden:

„Duitsche samenwerking op Java en Sumatra zou in één opzicht hartelijk welkom geheeten worden, want de economische ontwikkeling der nederlandsche eilanden is gebleken te zijn een taak, gaande boven de krachten van Holland, en iets wat heel veel weg heeft van een koloniaal bankroet schijnt niet ver af te zijn. Een finantieel overwicht kan niet meer behouden worden; en gedurende de laatste vijf jaren is het deficit reeds geklommen tot het betrekkelijk hooge bedrag van vijf millioen pond sterling, terwijl zelfs de optimistische begrooting voor het loopende jaar een debet vertoont van bijna negen honderd duizend pond sterling."

„Wat hebben wij van Suriname, Borneo, Celebes gemaakt, om van de kleinere eilanden niet te spreken. En wat is er te zien van een breeden blik in de politiek, die aanstuurt op een ontwikkeling dier eilanden?

„Wij zijn nog wel ver van een koloniaal bankroet af", zoo besluit het Bat. Nbl., maar wij gaan er toch, zonder koersverandering, onvermijdelijk heen. De „nieuwe Koers", zoo plechtig ingeluid, doet niets zien van een nieuwe richting . . . . ."

Hetzelfde blad van 17 April wijst op het verkeerde om **Siam** nog steeds te beschouwen als een Aziatisch staatje van te geringe beteekenis, om er veel aandacht aan te verspillen. Tegelijk met het begin van de snelle ontwikkeling van Japan op militair, maritiem en politiek gebied, begon Siam zich omhoog te werken uit de omringende kleine staatjes en Vorstendommen, waar de radja's zich uitsluitend bezighielden met hunne genoegens, jacht en spel en, wat er te besturen viel overlieten aan viziers en rijks grooten. Siam begon militaire aspiraties te krijgen, Siam ging schepen bouwen en op waarlijk bewonderenswaardige wijze werd een algeheele en degelijke hervorming van 't onderwijs — de gouden sleutel van de poort, die voert naar volkswelvaart en volksontwikkeling — ingevoerd.

De vreemde mogendheden zonden haar gezanten naar Bangkok en Japan en China eenerzijds, Frankrijk en Engeland aan den anderen kant, streefden naar de gunsten van den witten Olifant.

Thans is ook Rusland dien kant op.

De Siameesche prins, Tsjakrabron, die zeven jaar in 't Russische garde-huzaren-regiment dienst deed en in 't begin van Februari j.l. van den Czar afscheid nam, moet betreffende het afstaan van een kolenstation in Siam aan Rusland o. a. de volgende mededeeling hebben gedaan:

„De kwestie is wel is waar ingewikkeld, maar voor Siam komt slechts één ding in aanmerking: welke voordeelen kan Rusland ons in ruil van een kolenstation aanbieden? De verwezenlijking van dit denkbeeld zal ongetwijfeld bij de belanghebbende mogendheden een protest doen ontstaan, en dan zullen wij te beslissen hebben: of de nadeelen, uit zulk een protest voortvloeiende, de te verwachten voordeelen van russische zijde zullen annuleeren.

Wenscht de russische regeering met ons over de aangelegenheid in onderhandelingen te treden, dan kan zij van de meeste bereidwilligheid der siameesche regeering overtuigd zijn. Inmiddels zal het ons verheugen de russische vrijwilligers-vloot vaak in de siameesche wateren te kunnen begroeten en haar tot een rechtstreeksch verkeer met Siam te kunnen brengen. Wij schatten het handelsverkeer met het buitenland zeer hoog; onze invoerrechten bedragen nauwelijks drie procent der waarde, waardoor groote mededinging mogelijk is. Nog onlangs had Engeland op handels- en industriegebied den voorrang, thans verdringen duitsche artikelen de engelsche. Wij voeren voornamelijk uit rijst en teakhout, dat uitstekend aangewend kan worden bij den bouw van oorlogs- en handelsschepen en wij zouden ons zeer verheugen, wanneer ook Rusland er toe kon besluiten het siameesche materiaal voor de nieuwe vloot te bezigen."

Het blad van 18 April is in een hoofdartikel getiteld: Een Surrogaat, al heel slecht te spreken over de wijze, waarop de regeering het verloop onder de **Officieren van Gezondheid** wil stuiten, keurt ten zeerste af het aanwenden van lapmiddeltjes, als b.v. het op proef aanstellen van inlandsche artsen voor officiersdiensten, en ziet daarin zelfs veronachtzaming van de belangen van het leger, dat de volle waardeering met den daad verlangt en geen goedkoope vleierij met mooie woorden.

Henri Borel wijdt in het Weekblad voor Indië no. 51 eenige beschouwingen aan het **Chineesch Onderwijs in Indië,** dat wil zeggen aan het onderwijs, aan Chineezen gegeven, in de chineesche taal.

Tot heden heeft de Indische regeering nooit iets gedaan om de Chineezen in staat te stellen, hun kinderen onderwijs te doen genieten in hun eigen taal. de gewone hollandsche scholen, lagere, zoowel als middelbare, stonden voor de Chineesche kinderen open, maar slechts zeer weinigen van hen waren de Hollandsche taal genoeg machtig om er van te kunnen profiteeren.

Daarbij kwam, dat van Chineesche zijde geen behoefte of liever geen verlangen bestond, om aan dat gemis van nationaal onderwijs een einde te maken. De Chineezen waren zelfs al goed op weg hun eigen nationaal karakter te verliezen.

Tot voor een tweetal jaren was het Chineesche onderwijs zou goed als geheel in handen van z.g. „Sin Sehs", die op eigen houtje een soort school oprichtten, waar voor luttel honorarium, gebrekkig les werd gegeven in 't Chineesch lezen en spreken, en de allereerste beginselen van het telraam. Slechts enkele bevoorrechte, rijke Chineezen konden zich de weelde van een eigen meer ontwikkelde „Sinseh" veroorloven.

Een der allereerste gevolgen van China's ontwaking, na de laatste wereldgebeurtenissen in 't Oosten, den Japansch-Chineeschen en Japnasch-Russischen oorlog, is een hervorming van het onderwijs geweest.

Als gevolg van een decreet der Keizerin-Weduwe (uit naam van den Keizer) van China, kort geleden uitgevaardigd, waarbij de literaire staatsexamens werden afgeschaft, werd het onderwijs, ook het hoogere, op Europeesche leest geschoeid.

Dit besluit is zeker het liberaalste en verst-strekkende, dat ooit door de Chineesche regeering is genomen.

Tegelijk naar dezen drang naar onderwijs, is in China opgekomen de wensch naar éénheid, naar het solidair en hecht verbonden worden tot ééne, groote Chineesche natie.

De officieële taal in China is het z.g. mandarijnchineesch, dat door alle ambtenaren (d. i. mandarijnen) in China wordt gesproken en ook door de hoogere standen, zooals b.v. het Fransch in Europa. Deze taal — z.g. Kwanhoa — vormt niet alleen de band tusschen alle Chineesche elementen in het groote Chineesche rijk onderling, maar ook tusschen China en Japan, daar ze ook in Japan in de hoogere volksklassen wordt gebruikt, en op vele Japansche scholen wordt onderwezen, zooals bij ons het fransch.

Deze mandarijn-taal wordt echter tot nu toe in Ned. Indië in 't geheel niet gesproken, onder het tegenwoordige Chineesche geslacht op Java is er misschien hier en daar sporadisch slechts één enkele die 't verstaat, daarom is het goed van hen gezien, dat zij thans het jongere geslacht doen onderwijzen, niet in het tot nu toe gebruikelijke Hokjen-Chineesch, maar in 't mandarijn-chineesch, dat 't vol-

gend geslacht der Chineezen over geheel China zal verstaan en waarmede het ook verbonden wordt aan den Japanschen broeder-Aziaat.

Java.

In Juli a. s. zal, als onderdeel van de afd. A der Koningin Wilhelminaschool te Batavia een **Handelsschool** met twee-jarigen cursus worden geopend.

Belangstellenden kunnen het programma van onderwijs en de voorwaarden tot toelating vinden in 't Bat. Nbl. van 12 April j.l.

Een nieuwe **hormat-circulaire** heeft het licht gezien, met de bedoeling de bestaande hormat-circulaire dringend te doen naleven en derhalve den inl. ambtenaren duidelijk te verstaan gegeven, dat zij den pajong wèl behooren te gebruiken en voorts dat de voorgeschreven wenken, ten opzichte van het gebruik der Hollandsche taal door de inlanders, stipt behooren te worden opgevolgd.

In „De Week" van het Soerabajasch Handelsbl. van 21 April j.l. schrijf de heer U. van Genos o. a.:

„Java schijnt dan inderdaad zijn drie gouverneurs te krijgen — of, om historisch waarder te zijn — terug te krijgen. Deze noodsprong van de regeering te kwalificeeren als een eleganten diplomatieken danspas — daartoe kunnen wij niet komen. Daarvoor zijn wij niet genoeg diplomaat.

De heele zaak is dat het korps ambtenaren van het binnenlandsch bestuur geleidelijk, maar zeker in kwaliteit achteruit gaat. Wie 't „geestig" zeggen wil, leest voor keurkorps treurkorps. Minister Cremer laadde een zware schuld op zijn geweten, toen hij de Delftsche instelling ophief zonder met de nieuwe gereed te zijn, even vóór zijn aftreden. Het gevolg was dat de toevloed van jonge krachten uit Nederland sterk verminderde en men in Indië met de handen in het haar zat over de vraag, hoe het korps op sterkte te houden. Jongelieden, die reeds jaren geleden hun diploma hadden verkregen; blokkers, die na eindeloos getob ten slotte het examen te Batavia met zoogenaamd goed gevolg doorstonden — ziedaar de aanvulling, waarmede de regeering genoegen moest nemen. En dit na al het geschrijf en gewrijf over de beste opleidingsmethode! Lieve landgenooten, zouden wij o!ns niet eindelijk gaan schamen? Zouden wij maar niet frischweg bekennen, dat het „keurkorps" voor een kwa!rt eeuw bedorven is?

Het eindje draagt den last.

Behoeven wij nog te zeggen, dat wij ons van de instelling der drie Javasche gouvernementen bitter weinig voorstellen?

Onze reeds geringe verwachtingen worden nog gedrukt door het besef, dat men in Indië niet decentraliseeren kan. Deze stelling willen wij tegen een ieder en een iegelijk verdedigen, onder voorbehoud, dat de delegatie van enkele bevoegdheden door den Gouverneur-Generaal aan de departementschefs buiten beschouwing blijft. Onze regeering — hiermede bedoelen wij niet den Gouverneur-Generaal — is te vreesachtig, te zwaartillend om de decentralisatie tot haar recht te kunnen doen komen. Zij is bang om zich aan koud water te branden en zorgt voor een ambtenaren-meerderheid; bang om de nieuwe bestuursorganen ruime bevoegdheden toe te kennen; bang om hen zonder toezicht te laten (men denke aan de aanschrijvingen aan de residenten om een oogje in 't zeil te houden, als de gemeenteraden uitgaven voteeren). Zij heeft verder, juist in een periode dat gemeentelijke belastingen een eisch van den tijd zullen worden, de patentbelasting zoodanig opgevoerd, dat van opcenten geen sprake kan zijn en de gemeente voor andere directe heffingen zal terugdeinzen. Men mist bij de uitvoering van het decentralisatie-beginsel de onbekrompenheid, de royaliteit, die er mede moeten samengaan.

Bij de decentralisatie, die in de aanstelling van de drie gouverneurs belichaamd is, zal men wel weer hetzelfde zien. Zij zullen zich wel hebben te onderwerpen aan een controle die van hun zelfstandigheid een schim maakt. Zij zullen marionetten worden, met touwtjes aan Buitenzorg vastgemaakt, evenals de tegenwoordige residenten.

Hoezeer wij in beginsel vóór decentralisatie en dus ook voor den nieuwen maatregel zijn, is ons elk enthousiasme vreemd, zoolang wij niet de zekerheid hebben dat de nieuwe gouverneurs iets in de melk te brokken krijgen."

Naar aanleiding van een in het Verslag van den Kamer van Koophandel en Nijverheid te Soerabaja opgenomen nota in zake de Prauwenhaven voor Soerabaja van de hand van den heer F. J. Gentis, zegt dezelfde schrijver o. m.:

„Het denkbeeld van den heer Gentis komt hierop neer: Hij wenscht de ontworpen prauwhaven volgens het plan C. 3 voorloopig onuitgevoerd te laten en den grooten Boom te laten op de plaats waar die nu is, doch uit te breiden. Verder wenscht hij alleen uitgevoerd te zien de verbreeding van de Kalimaas tot aan het voormalig fort Prins Hendrik en stelt zich daarbij voor, dat de rivier hoogerop dan van zelf wel tot grooter breedte en diepte zal uitschuren in verband waarmede hij vernauwing van de kaaimuren langs dat deel noodig acht.

Eerlijk gezegd, vinden wij dit denkbeeld nog zoo kwaad niet. Ons plaatsend op het standpunt, dat van de groote havenplannen voorloopig niets zal komen en het plan met het kikkervijvertje kans heeft te worden uitgevoerd, moeten wij verklaren dat, naar ons gevoelen, de regeering goed zal doen ernstige aandacht te schenken aan de door den heer Gentis voorgestelde beperking, die een aanzienlijke bezuiniging in haar gevolg heeft."

En naar aanleiding van het Koloniaal Verslag betreffende de handel van Ned.-Indië:

„Het beeld dat de invoer-cijfers vertoonen, is gunstig, als men tenminste het feit van den toenemenden import als zoodanig wenscht te beschouwen. Niet steeds is dit het geval. Men denke aan den aanzienlijken invoer van rijst in een slecht oogstjaar; dan heeft men juist met het tegenovergestelde van welvaartstoeneming te doen.

Een betrouwbaarder maatstaf leveren de uitvoercijfers op. Deze zijn in 1904 voor Java en Madoera van ruim 157 op 171 millioen gekomen, een vermeerdering van 14 millioen.

Wat leeren de specificaties? Dat in hoofdzaak de suiker (die circa 33 pct. van den uitvoer voor haar rekening neemt), verder de tabak, de petroleum en de thee — dus producten van de Europeesche nijverheid — het acres hebben bewerkt. Tegen de 6 millioen, waarmede de uitvoer van koffie is gedaald, staan 15 millioen, waarmede de export van suiker is gestegen.

De totalen der uitvoeren van inlandsche producten zijn vrijwel gelijk gebleven; alleen zijn gommen en harsen van 12 op 14 millioen, copra van 11 op 13 millioen en pinangnoten van $1^1/_2$ op 3 millioen gekomen.

Voor de sceptici ten aanzien van de ontzaglijke beteekenis der Europeesche cultures, vooral van die van suiker, is bovenstaand staatje bijzonder leerzaam."

Buitenbezittingen.

Het gerucht, dat de gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden, **C. A. Kroesen**, met pensioen naar Nederland wenscht terug te keeren, wordt uit Makasser bevestigd, schrijft men aan de Locomotief. In September vertrekt hij met zijn gezin naar patria.

Het blad schrijft naar aanleideng hiervan o. m.:

„Geen mensch is onmisbaar, geen plaats onvervulbaar op de wereld, maar toch het lijkt schier onmogelijk, dat die geweldige figuur 's lands dienst zal verlaten, zonder dat van alle zijden handen worden uitgestoken om hem vast te grijpen, te behouden voor onze koloniën, die zoo zeer behoefte hebben aan dergelijke krachtige ambtenaren. Nooit is de gouverneur Kroesen teruggedeinsd voor moeielijkheden. Vond hij in zijn afdeeling, in zijn gewest verkeerde toestanden, dan ignoreerde hij die niet om des vredes wille, maar onderzocht ze. Waren zij langs minnelijken weg op te lossen, dan verkoos hij dien weg; maar hadden die verkeerdheden afmetingen aangenomen, die niet met vriendelijkheid en welwillendheid te verbeteren waren, dan aarzelde hij geen oogenblik met kracht en geweld in te grijpen, gedachtig aan het spreekwoord, dat zachte heelmeesters slinkende wonden maken.

Bindjei is niet alleen onder hem, maar door hem groot geworden. De „Paus van Bindjey", de „Bismarck van Oost Sumatra", zooals hij te Deli genoemd werd, zal een onvergetelijke persoonlijkheid blijven in de geschiedenis van dat land. Waar de groote tabaksmagnaten het bestuur niet altijd met het noodige respect behandelden, daar bogen ze onder de geweldige vuist van den controleur Kroesen.

Wat hij als resident van de Zuider en Oosterafdeeling van Borneo en als gouverneur van Celebes gedaan heeft, ligt nog tekort achter ons om hier vermelding te behoeven.

Zoo is door zijn toedoen aan het wanbestuur in de Bovendoezoen een einde gemaakt en hebben wij de voor ons vernederende houding in Zuid Celebes laten varen. Het onbuigzame karakter van den vertegenwoordiger van het Nederlandsche gezag noodzaakte dee vorsten zijn wil te volgen. Als een oermensch in zijn kracht en onverzettelijkheid stond hij steeds tusschen de Oostersche potentaten. De korte, stijve gestalte met het groote hoofd; de op elkaar geklemde lippen en kleine doordringende oogen imponeerden en dwongen ontzag af."

Toch is Kroesen au fond de goedheid en welwillendheid zelve; minzaam en vriendelijk en in alle opzichten een „gentleman". Steeds voor een ieder, zelfs voor den minsten inlander, toegankelijk; steeds bereid om elke klacht te onderzoeken en, waar eenigszins mogelijk 't te verhelpen, is hij een vriend van velen.

Voor zwakke ambtenaren echter, die clementie voor hun daden verwachtten, „daar anders het prestige verloren zou gaan", kende hij geen genade. Het prestige kan slechts berusten op het recht, was zijn leus. Door een assistent-resident in een verkeerde daad jegens den inlander te steunen om diens „prestige" te redden, zou hij dat van het gouvernement en het zijne in de waagschaal gelegd hebben. Daarom dwong zijn rechtvaardigheidsgevoel hem onvoorwaardelijk de partij op te nemen van hem, onverschillig of deze een arme koeli, of een hooggeplaatst persoon was, wien in waarheid onrecht was aangedaan.

Met Kroesen zou een ambtenaar van het binnenlandsch bestuur Indië verlaten, zooals er weinige aan te wijzen zijn. Daarom kunnen wij het niet gelooven, dat de regeering hem zal laten gaan."

Het Bat. Nbl. van 24 April weet te vertellen, dat het 18e bataljon mede zal aangewezen worden voor de a. s. expeditie naar **Bali**.

Het zelfde blad weet verder mede te deelen dat er **weer nieuwe onrust in Korintji heerscht, daar in den** ochtend van 8 April de pasanggrahan Soegei Penoeh, waar de controleur overnachtte, van twee kanten werd beschoten; 11 April bij Hiang, 12 en 13 April bij Penawar en Hiang de telegraaflijn werd gekapt en later ook op Sendaranagoeng van twee kanten levendig werd gevuurd.

Uit de laatst ontvangen Deli-Couranten lezen wij:

Den 17en April had den eerste vergadering plaats van den **Raad der afdeeling Deli**. De resident Ballot hield een korte toespraak, waarin hij de hoop uitsprak, dat er van uit deze nieuwe instelling, de vrucht van den geest des tijds, véél goeds moge groeien, nu eenmaal een aanvang is gemaakt met het geven van medezeggenschap in bestuurszaken aan de burgerij.

Den 18en April jl. kwamen te Medan aan de assistent-resident van de Gajo- en Alaslanden en een luitenant van den topografischen dienst, die van Kota-Radja uit, onder dekking, een tocht hebben gemaakt binnendoor. Het laatste deel der reis werd gemaakt langs het Tobameer en van daar de Hoogvlakte over.

Onder den titel: „*Welke Koers?*" komt in de Deli-Ct. van 20 April een ingezonden stuk voor, waarin protest wordt aangeteekend tegen het door den tegenwoordigen resident van Sum. O. Kust gevolgde systeem van uitsluiting van niet-adellijke Inlandsche kinderen, van de Gouvernements-school.

Het geval heeft zich namelijk voorgedaan, dat de toelating geweigerd werd van een Inlandsch kind, wiens ouders in staat waren het minimum schoolgeld te betalen. De schrijver vraagt: of men hier wellicht weer te doen heeft met een geval van économie de bonts de chandelles, of dat men bevreesd is voor te grooten toeloop?

Het wordt nu toch hoog tijd, vindt S. zeer terecht, dat de „ethische" politiek ten opzichte van Indië wat verder ga dan gescherm met dikke woorden, dat men eens breke met den dwazen trots, die den Inlander, omdat hij maar Inlander is, stelselmatig van kennis, speciaal van die der Nederlandsche taal, ontbloot houdt. De tijd, toen de scholen alleen voor adellijke kinderen bestemd waren, ligt immers reeds lang achter ons!"

De Deli-Courant van 21 April weet te vertellen, dat de kolonel **van Loenen** in Juni met pensioen gaat, dat de heer **van Rees** is ontheven van de waarneming van het ambt van directeur van Binnenlandsch Bestuur, en dat het lid **La Chapelle** is benoemdt ot voorzitter der Rekenkamer.

Verder dat benoemd is tot commandant der 4de afd. op Java, de kolonel **van der Wedden**.

De schrijver der Bat. Nouvelles in het Soer. Hbl. weet het volgende te vertellen over **Atjeh** en den toenemenden twijfel aan het doeltreffende van het beleid aldaar:

„Ook acht ik aanstaande een krachtige actie in Atjeh, om een désaveu te geven aan de zwartgallige, doch veldwinnende meening in het vaderland, dat de Atjeh-zaak onder het tegenwoordige militaire régime achteruitgaat.

Uit goede bron weet ik dat zelfs aan het departement van koloniën ongerustheid bestaat omtrent Atjeh. In det oonaangevende indische kringen in den Haag spreekt men het onomwonden uit, dat wij in Atjeh hard achteruitgaan en men is al begonnen te critiseeren de keuze van den heer van Heutsz tot gouverneur-generaal op een tijdstip, dat zijn taak als gouverneur van Atjeh nog lang niet voltooid was.

Men komt met die critiek wel wat laat, nadat de verheffing tot landvoogd van Atjeh's gouverneur destijds bij outsiders en insiders algemeene instemming heeft gevonden.

Maar de indische regeering zal wijs doen rekening te houden met de meening in Holland. Dàar en niet hier wordt de indische politiek gevoerd."

We hebben hieraan nog het volgende toe te voegen: Wie het doen voorkomen dat in Atjeh ook thans weder met den gouverneur het systeem wisselde, zijn blijkbaar niet op de hoogte van den toestand en kennen zeer zeker den tegenwoordigen landvoogd niet. Wordt dan ook onder een krachtiger actie verstaan het gebruik van meer troepen, dan zijn we volkomen overtuigd dat de correspondent van het Soer. Hbld. de plank misloeg. Bovendien gelooven we niet aan de ongerustheid welke bij het departement van koloniën zou heerschen met betrekking tot den toestand in Atjeh. Men is daar te goed ingelicht om niet te weten dat, over 't geheel genomen, van achteruitgang allerminst sprake is. Bovendien zou het wel wat heel sterk zijn als men bij dezen gouverneur-generaal in Nederland de leiding zou gaan nemen in Atjeh-zaken. Men moge in de toonaangevende kringen in het Haagje „de indische politiek" voeren en juist in die kringen mogen heel wat haters en benijders van den tegenwoordigen onderkoning schuilen, nog is minister Fock een te verstandig man om zich door politieke tinnegieters te laten verleiden tot een dergelijk aanmatigend optreden.

Een Indisch commissie voor handel en nijverheid. Den 28sten April wordt te Batavia een vergadering gehouden onder praesidium van den wd. directeur van O., E. en N. ten einde te komen tot de instelling van een Commissie voor handels- en nijverheids-aangelegenheden.

West-Indische Berichten.

Suriname. De Koloniale Staten hebben hun Voorloopig Verslag op de begrooting voor 1907 ingediend ent egelijk met het overzicht daarvan bracht de mail ons de nummers van Onze West met het uittreksel

uit de Memorie van Antwoord op bedoeld verslag.

Wij zullen ons met het oog op de plaatsruimte bepalen tot enkele aanhalingen uit laatstgenoemd stuk waaruit dan tevens blijkt tot welke opmerkingen de begrooting der Koloniale Staten aanleiding gegeven heeft.

Ten opzichte van de richting, waarin het financieele beleid moet worden gevoerd, oordeelt de gouverneur:

„dat elke niet bepaald noodzakelijke uitzetting der uitgaven, vooral der jaarlijks terugkeerende, moet worden tegengegaan;

dat daarentegen geen uitgaven mogen worden achterwege gelaten, die op goeden grond als productief zijn te beschouwen, hetzij doordat ze op krachtige, zij het geleidelijke, wijze strekken tot versterking van het economisch weerstandsvermogen der bevolking, hetzij doordat ze schier dadelijk hunne rente en aflossing borgen;

dat naar vermeerdering van de koloniale ontvangsten moet worden gestreefd, waar kan worden aangenomen dat die zonder overmatige belasting van beroep of bedrijf kan worden verkregen.

Hij meent ook op die wijze te mogen verstaan hetgeen in het begin van het Voorloopig Verslag als algemeen gevoelen wordt medegedeeld, namelijk dat zooveel mogelijk moet worden gestreefd naar evenwicht in de Begrooting.

Evenwicht in absoluten zin, zóó dat de kolonie hare financieele vrijheid heeft en het Moederland geen subsidie schenkt, acht hij wel het doel, waarnaar moet worden gestreefd, maar waarvan vaststat dat het eerst na een reeks van jaren kan worden bereikt, langs den weg van moederlandschen steun. Daarentegen acht hij het plichtmatig en noodzakelijk dat zoo spoedig mogelijk evenwicht wordt verkregen tusschen de koloniale geldmiddelen en de uitgaven van het koloniale huishouden in engen zin; een evenwicht dat verbroken werd niet alleen door achteruitgang of tragen voortgang der middelen maar ook door eene sterke uitzetting der gewone uitgaven.

Tot het bevorderen en betrachten der zuinigheid heeft hij kort na zijn optreden een ernstig beroep gedaan op alle personen en lichamen, die een deel van de koloniale geldmiddelen beheeren en die op de uitgaven invloed kunnen uitoefenen. Elk voorstel tot een maatregel, welke de zuinigheid kan bevorderen, zal worden overwogen en uitgevoerd, indien blijkt dat de nadeelen niet de voordeelen zouden overtreffen, of met andere woorden dat de zuinigheid niet de wijsheid zou bedriegen."

Omtrent het verloop der cacaucrisis werden door het bestuur in het begin van April uit Coronie en Saramacca gunstige of bevredigende berichten ontvangen, maar overigens waren de berichten uit de districten weinig bemoedigend.

Omtrent de oprichting van een of meer centrale suikerfabrieken kan nog geen nadere mededeeling worden gedaan. De grondslag van het plan der Commissie, dat de instemming der Koloniale Staten verwierf, is de krachtige steun van gouvernementswege aan een particuliere financieele combinatie. De gouverneur is met den minister in overleg getreden o. a. over de vraag: hoe geoordeeld moet worden over de bereidwilligheid van financiers, om zich in dergelijke ondernemingen te interesseeren en over de voorwaarden, waarop dit zou kunnen geschieden.

De wenschelijkheid eener herziening van de regeling der vergoeding voor reis- en teerkosten van ambtenaren werd reeds door het bestuur ingezien en zulk eene herziening was reeds in voorbereiding.

Den 9en Februari ll. ontving de gouverneur van de geneeskundige commissie een voorloopig rapport omtrent haar onderzoek naar de oorzaken van de kindersterfte en de maatregelen tot beperking van het aantal levenloos geborenen. Daaruit blijkt dat op een totaal van 1205 geboorten te Paramaribo in 1905, 328 kinderen, w. o. 36 levenloos, geboren werden met, 878 kinderen, w. o. 107 levenloos, geboren werden zonder bevoegden bijstand. Het percentage der levenloos geborenen was dus in beide omstandigheden abnormaal hoog, 11 en 12 percent. Deskundige bijstand alleen zal hier naar het oordeel van den gouverneur niet baten.

Voor de vervulling van de betrekking van gouvernementssecretaris is de keuze gevallen op den heer G. I. Staal, die dan vermoedelijk voor een drietal jaren naar Suriname zal worden gedetacheerd.

Beperking van het aantal districts-commissarissen acht de gouverneur niet mogelijk, zonder verhooging der bezoldiging van de ambtenaren, wier handhaving in de op te heffen districten zou noodig blijken, waardoor een goed deel van de bezuiniging, die men dacht te verkrijgen, weder zou worden verslonden.

De gouverneur acht het gewenscht het personeel waar mogelijk uit de in de kolonie aanwezige krachten te recruteeren, doch meent dat uitzending van personeel uit Europa niet kan worden vermeden, zoo bij den dienst der koloniale vaartuigen als bij het bouwdepartement en de koloniale spoorwegen, wijl in de kolonie niet altijd of nog niet over elementen kan kan worden beschikt met voldoende practische of technische ervaring.

De verlofsregeling met al wat daaraan verbonden is, zal weldra een onderwerp van studie uitmaken.

De gouverneur acht detacheering van koloniale ambtenaren met verlof bij een of anderen tak van dienst of inrichting in Nederland zeer in het belang van den kolonialen dienst, wanneer zij althans plaats vinden met personen, die waarborgen geven dat zij daardoor hun kennis vermeerderen en hun blik verruimen; en hij meent daarom dat de begrooting de gelegenheid tot dergelijke detacheeringen moet geven.

Het rapport van de commissie, ingesteld om van advies te dienen inzake de wenschelijkheid van het rustend maken der schutterij te Paramaribo en der gewapende burgerwacht in de districten, benevens omtrent de vraag wat van bestuurswege zou kunnen worden gedaan om, bij het rustend maken der schutterij enz. het oprichten van vrijwillige weerbaarheids korpsen te bevorderen, is nog niet verschenen.

Een voorstel voor een bedrijfsplan, ten aanzien van het boschwezen, is wel in behandeling, doch niet zoover gereed dat het thans reeds tot grondslag van een crediet-aanvraag kan dienen.

Bij den tegenwoordigen stand der geldmiddelen kan niet gedacht worden aan het in het leven roepen eener hoogere burgerschool met drie- of vijfjarigen cursus.

De gouverneur is gaarne bereid te overwegen in hoeverre het wenschelijk moet worden geacht den inspecteur van den landbouw van zijne werkzaamheid ten behoeve der kolonie Curaçao te ontheffen, ten einde hem de gelegenheid te geven zich geheel te wijden aan de kolonie Suriname.

Het terrein van den cultuurtuin is volgens den inspecteur van den landbouw zeer geschikt voor het doel.

Het bestuur van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap heeft zich tot de Minister van Koloniën gewend met het verzoek het daarheen te willen leiden, dat op de Surinaamsche begrooting voor 1907 een bedrag van *f* 20.000.— worde uitgetrokken voor een vijfden onderzoekingstocht in het onbekende binnenland der Kolonie, onder voorwaarde dat de overige kosten van dien toch worden gedragen door het Genootschap, hetzij alleen, hetzij met andere vereenigingen tezamen.

Vermoedelijk zal de Surinamerivier als uitgangspunt worden gekozen en van daar in het stroomgebied der Corantijn worden overgegaan.

Het ligt in de bedoeling, zoo mogelijk, in de eerste helft van 1907 dezen vijfden, bij gunstigen afloop, laatsten onderzoekingstocht te doen ondernemen.

Naar aanleiding van de klachten betreffende het Tout lui faut-kanaal wordt opgemerkt, dat het werk nog niet geheel voltooid is en waar bestaande gebreken zich voordoen, deze zooveel mogelijk worden verholpen.

Algemeene Berichten.

Koloniaal Museum.

De jaarlijksche vergadering van den Raad van het Koloniaal Museum is thans definitief vastgesteld op Zaterdag 2 Juni 1906 te Haarlem.

De heer Mr. J. H. Abendanon, laatstelijk in Ned.-Indië directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid zal naar aanleiding der door hem op Java ingestelde enquête, ter vergadering zijn denkbeelden ontwikkelen over de middelen, welke van Staatswege in het werk zouden zijn te stellen om in de inlandsche maatschappij op Java en Madoera nijverheid en handel tot bloei te brengen en daarnaast ook de Kunst en Kunstnijverheid te bevorderen.

Ter gelegenheid der jaarvergadering zal in het Museum eene kleine tentoonstelling gehouden worden van de natuurlijke producten der Nederlandsch West-Indische eilanden, voornamelijk van de schoone verzameling door Mevrouw van Grol te St. Eustatius bijeengebracht.

De aanval op Bonto Batoe.

De correspondent te Batavia van het „N. R. Ct." seint: Op den 12den dezer vertrok Michielsen met zijn staf naar Garoetoe. Den 13n kwam hij aldaar aan. Den volgenden dag vond hij alle toegangswegen naar Bontobatoe versperd.

Den 16n werd de aanval ondernomen met vier compagnieën, een sectie marinegeschut, een detachement genie en marechaussee. te zamen 450 man, De versterkingen waren buitengemeen sterk, étagegewijze 300 meter hooge rots. De vijand verdween na bestorming aan drie zijden van de ongenookbare grotten. De stellingen bleven bezet. De vijand liet achter 41 dooden en gewonden en 8 gevangenen. Onzerzijds gevangen, gesneuveld of gewond 15 onderofficieren en minderen. Licht gewond de luitenants Berckenhoff en Pape, en 17 man.

Bij het Departement van Koloniën is ontvangen het volgende aanvullend telegram van den Gouverneur-Generaal van Nederl.-Indië betreffende de vermeestering van de rotsstelling Bonto Batoe in het landschap Doeri op Celebes (zie Staatscourant van 22 Mei jl., no. 118):

„Bij Bonto Batoe zijn behalve reeds geseinde verliezen onzerzijds gesneuveld 4 en gewond 29 inlanders. Vijand liet in onze handen 37 dooden, 4 gewonden en 8 gevangenen. Voornaamste hoofden van het verzet zijn gesneuveld. Versterkingen zijn geslecht".

Grensregeling Brazilië—Suriname.

De Minister van Buitenlandsche Zaken heeft aan de Kamer voorshands mededeeling gedaan van den inhoud der artikelen van het op 8 dezer te Rio-de-Janeiro gesloten tractaat met Brazilië wegens de grens tusschen dat land en Suriname.

De grens wordt, blijkens art. 1, gevormd door de scheidingslijn der wateren tusschen het bekken van de Amazone, ten Zuiden. en de hekkens der Noordwaarts in den Atlantischen Oceaan uitloopende wateren.

Zoodra zij dit oirbaar zullen achten, zoo bepaald art. 2, zullende beide Regeeringen commissarissen benoemen voor de demarcatie van de grens.

De contracteerende partijen verbinden zich bij art. 3 voorkomende geschillen omtrent de toepassing van de overeenkomst te onderwerpen aan het Hof van Arbitrage. In elk bijzonder geval zullen partijen bij compromis aanwijzen het onderwerp van het geschil, de uitgestrektheid der volmacht van den arbiter enz.

Panama-kanaal.

Washington 16 Mei. — De commissie uit den Senaat voor het inter-oceanisch kanaal heeft bij stemming zich voor de constructie van een open kanaal uitgesproken.

Van Vreemde Koloniën.

Het toerisme in Hawai. Een half millioen dollars in de maand d. i. vijftien millioen gulden in het jaar. Dat is de enorme som, die de Sandwich-eilanden over een jaar of zoo hoop binnen te krijgen van det oeristen, die de kolonie bezoeken zullen, tengevolge van de actieve propaganda van het Propaganda-Comité. Nu reeds wordt het bedrag door de toeristen in de kolonie onder de menschen gebracht op 150000 dollars in de maand geschat, maar dat is naar men meent te mogen aannemen nog slechts een begin. Er is geld moeten worden uitgegeven om dit resultaat te bereiken, maar het geld werpt ruime winsten af, en een uitgebreide campagne wordt op touw gezet om de eilanden nog meer bekend te maken.

De Pacific Commercial Advertiser van den 14en Maart ll. meldde dat in een vergadering van het Propaganda-Comité werd voorgesteld om de havengelden geheel voor dit doel aan te wenden, daar de 1000 dollars 's maands uit dien hoofde door de Kamer van koophandel afgestaan niet toereiken.

Onder de middelen van het Comité is ook de opbrengst eener vrijwillige belasting van 4 dollar-centen per ton suiker, die uitgevoerd wordt.

Allen werken mede om het doel te bereiken en het resultaat belooft, gelijk aangegeven, de offers te beloonen.

Zou in dit opzicht ook niet wat voor Curaçao te bereiken zijn, dat zeker uit menig oogpunt den toerist zou kunnen bevredigen?

Hongersnood in Britsch Indië. Aan de Times ontleenen wij dat in de vorige week 483000 personen hetzij in arbeid hetzij door het verstrekken van voedsel moesten worden gesteund. Wat dit zeggen wil kan slechts beoordeelen wie indertijd nu zes jaren geleden het ontzettend relaas heeft gelezen van den laatsten grooten hongersnood in deze kolonie, toen ruim 1 millioen menschen van wege het bestuur moesten worden onderhouden, maar millioenen tengevolge van de, tegenover een ramp van zoo grooten omvang onvoldoende maatregelen omkwamen, zoodat er zelfs geen gelegenheid bestond om de duizenden en duizenden die langs de wegen op weg naar de groote steden kwamen te vallen te beschermen tegen de klauwen der aasgieren.

Kwam in 1900 de pest de ellende nog vergrooten, thans steekt allerwege de cholera het hoofd op.

Voor irrigatie in de noodlijdende streken heeft het engelsch indisch bestuur geen geld, dat opgezouten wordt voor de vervolmaking en uitbreiding van het leger, of in groote irrigatie-ondernemingen gestoken wordt, die ruime winsten afwerpen in de nieuw ontgonnen streken.

Fanatisme in Tunis. Het schijnt bij dat eene gevalletje van Kasryn niet te zullen blijven in het regentschap, wanneer de overheid niet zorgvuldig een wakend oog houdt op de dweepers, waarvan er legio in het land moeten ronddwalen.

In het begin dezer maand is weder een marabout uit Marokko, Mohamed ben Brahim, te Bone in hechtenis gesteld, wegens het opruien der bevolking tegen het fransch bestuur en . . . . tegen den bey. Ook tegen dezen laatste, want naar het oordeel der dweepziekeu onder de mohamedaansche bevolking van zijn land, heeft de bey door het protectoraat eener ongeloovige natie te aanvaarden zijne rechten als heerscher verbeurd. De eene helft maakt evenwel aanspraak op die rechten voor den sultan van Turkije, de andere voor den sultan van Marokko, den cherif van Tez, den eenigen waren „emir en moumenin."

Voor den nieuwen bey, die onlangs is opgetreden tengevolge van den dood van zijn voorganger, is het dus maar het verstandigst zich aan zijn beschermer toe te vertrouwen.

Katoen-cultuur in Indo-China. Het Comité voor koophandel en nijverheid van Indo-China heeft, gegeven het belang voor de katoen-nijverheid in het moederland om door de bevordering der katoencultuur in de eigen koloniën, zich voor de aanschaffing der grondstof onafhankelijk te maken van den vreemde, onlangs de aandacht gevestigd op de nu reeds in Indo-China aangetroffen katoensoorten.

De streken, waar de cultuur in die kolonie hoofdzakelijk wordt beoefend, zijn de provincie Than Hoa in Tongkin en het protectoraat Kambodja. Eerstgenoemde provincie kan 7800 tonnen katoen opleveren en voerde hiervan in 1900 200 tons uit, terwijl de uitvoer van Kambodja in 1901 1384 tons aan gezuiverde katoen bedroeg.

Reeds bij gelegenheid van de tentoonstelling te Hanoi in 1903 viel de aandacht op de uitstekende qualiteit van een monster katoen, dat door en egreneer-inrichting te Pnom Penk in Kambodja was ingezonden.

Deze inrichting werd in 1890 door Fransche ondernemers op een eiland in den Mekong bij Pnom Penk opgericht, doch ging sedert in Chineesche handen

over. Zij is in staat dagelijks 1500 pikols ongezuiverde katoen te verwerken en levert daarvan 453 pikols aan gezuiverde katoen af. De oprichting dezer inrichting had ten gevolge dat de katoenproductie van Kambodja van 25 tot 30000 pikols in 1891 tot 120000 pikolsi n 1896 steeg.

De, in Kambodja verbouwde katoen behoort tot de herbacaën en is zonder eenigen twijfel uit Engelsch Indië afkomstig. De stapel is kort maar van goede hoedanigheid, zoodat de spinnerijen in Indo-China wegens den hoogeren prijs van deze katoen de voorkeur geven aan die uit Engelsch Indië. Het uitzaaien heeft plaats na afloop der jaarlijksche overstroomingen op den oogere terreinen langs den Mekong, die door het vallen van het water droog komen. Van de hoogte, die het water bereikt bij de jaarlijksche overstroomingen, hangt dus het, met katoen te beplanten oppervlak in hooge mate af.

Deze wisselvallige factor zoowel als het ontbreken van goede middelen van verkeer, waardoor de eenige installatie te Pnom Penk niet in staat is geregeld door te werken, maken eene industrieele exploitatie, cultuur en bereiding van den oogst in het groot, tot eene onmogelijkheid.

In het door het Departement van landbouw en koophandel in Indo-China uitgebracht verslag over de commercieele ontwikkeling dier kolonie in het tijdvak 1897—1901 werd dan ook het volgende opgemerkt: „Het is helaas! te vreezen dat deze cultuur, die zoo belangrijk zou kunnen worden voor Kambodja, geen vorderingen zal maken, zoolang zij uitsluitend in handen der inboorlingen zal zijn. Drooglegging en verzekerde, geregelde bevloeiing van voor de katoencultuur geschikte terreinen zijn noodig. De daartoe noodige werken kunnen slechts door het bestuur worden ondernomen of door kapitaal krachtige maatschappijen, waaraan uitgebreide terreinen zouden moeten geconcessionneerd."

Te Pnom Penk wordt ook het katoenzaad verwerkt tot olie en koeken.

In 1901 werden 55000 pikols ruwe katoen daar verwerkt tot 1.096 tons gezuiverde katoen, 78.5 tons koeken en 90.5 ton katoen-olie.

In 1900 bedroeg de waarde der niet-gezuiverde katoen 18 francs 25 de pikol en die van de gezuiverde katoen 68 francs 25 per pikol.

De katoen van Kambodja wordt voor drie vierden gezuiverd uitgevoerd, de rest gaat als ongezuiverde katoen het land uit. De gezuiverde katoen wordt bijna geheel door de Japansche markt te Kobé geapsorbeerd.

De katoen-olie wordt tegen 8 à 9 piasters de 100 liters verkocht en hoofdzakelijk door Saigon en Tongkin genomen.

De koeken werden eertijds naar Nederlandsch-Indië uitgevoerd, doch worden nu te Saigon en in de omringkoloniën verkocht.

De katoenafval wordt ook gebruikt en vind zijn weg naar China, om er te dienen voor opvulsel der winterkleeding.

Geeft het vorenstaande in korte trekken een overzicht van de katoen-cultuur met name in Kambodja, het belang dezer cultuur voor de Europeesche undustrie, wordt bepaald in de eerste plaats door de qualiteit van het product.

De heer Maurice Hamelin deed in de Dépèche Coloniale van den 7en Januari ll. eenige mededeelingen betreffende, door den bekenden industrieel van Granges in de Vogezen, Paul Ancel, genomen proeven met monsters katoen uit Indo-China, die hem ter onderzoeking waren aangeboden door het in hoofde dezes genoemd Comité.

Een monster katoen van Kambodja, met een stopel van 24 tot 25 millimeters, gaf den heer Ancel aanleiding tot de volgende conclusie:

„Van mindere kwaliteit, wat stapellengte en weerstandsvermogen betreft, dan Louisiana, kan men er, zij 't ook ten koste eenigmate van de productie, dezelfde soorten garens van vervaardigen. De draad is vrij regelmatig, alleen vertoont zij kleine witte knopjes, die moeielijk te verwijderen zijn, dan wellicht door een speciale inrichting van enkele machines in de spinnerij. . . Bijgevolg: het is een goede grondstof, die zich goed laat verwerken en een garen van goede qualiteit kan opleveren."

Deze katoen gaf alvorens te kunnen worden gesponnen een afval van 17 pct. tegen Louisiana een van 13 tot 14 pct.

Behalve dit monster werden nog specimen van Baria- en Phan-Tiet-katoen uit Indo-China onderzocht en van goede qualiteit bevonden, doch werd geklaagd over weinig zorgvuldige behandeling blijkbaar bij den pluk en over onvoldoende zuivering.

INGEZONDEN.

AMSTERDAM, 16—5—'6.

Aan de Redactie-Commissie v. h. Koloniaal Weekblad.

Geachte Commissie!

Het spijt me zeer, dat ook gij mij ongetroost moest laten. We zullen nu maar op de mail wachten. Ruim van opvatting, hebt gij mijn brief in het blad geplaatst. Dit was heel niet m'n bedoeling. Ik had hem anders niet zóó gesteld. Ik verwachtte 'n schriftelijk antwoord. Overigens, kwaad kan het niet.

Ik zond u sedert 'n artikeltje van K. W., den bekende, die zich afvraagt, waarom hij „zulke schandelijkheden niet naar het buitenland bericht," opdat de openbare meening er 'n eind aan make. Dit, geachte Commissie, is een ernstige vraag, die uwe volle aandacht verdient. Dagbladcorrespondenten hebben soms óók 'n gemoed. En als ze zien, hoe 't eigen land zulke zaakjes behandelt, . . .

Ziet eens, ik heb nu van enkele jaren dit zeer onvolledig lijstje:

Koelieschandalen in Deli, (voor goed in den doofpot?)
het roosteren van Batoe-Batoe;
de heldentocht van het Grootkruis der Willemsorde;
het platschieten van Watampone (Boni, over de 1000 dooden);
de Gedangan-zaak;
de brandmerkliefhebberij op Banka;
het „laten baden" van gevangenen op Atjeh;
het „algemeen bekende" gebruik van Dum-dumkogels.

Dit zijn geen kleinigheden, als het mishandelen van anderhalven neger, niet waar? Wilde ik over deze dingen schrijven volgens temperament, dan kwam het koloniaal bestuur eenigszins gehavend voor den dag. Ik doe dit alleen bij uitzondering, als het geval hevig is. In al deze zaken is, zoover ik weet, nog geen recht gedaan. De meeste zijn zelfs, als het Madoera schandaal, in onze dierbare pers, eenvoudig verdonkeremaand. Zou het nu niet tijd worden, deze verschillende soorten van schurken eindelijk bij den kraag te pakken? Ik weet wel, dat onze Indische ambtenaren hoog en zéér hoog staan. Dus 't zit 'm ergens anders. Maar wáár het dan ook zit, zoo de een of andere buitenlander met politiek doel een veldtocht tegen Nederland opent, gelijk tegen den Congo, moet gij u niet al te zeer verwonderen. Ik voor mij, zou hem niet te woord kunnen staan. Ik zou hem in veel gelijk moeten geven — zij 't dan, als Nederlander met verbeten woede. Indien gij meewerkt tot het verschaffen van recht in deze en dergelijke zaken, zult gij het doel uwer vereeniging op uitnemende wijze bevorderen.

Uw bestendig lezer,
L. GRAPPERHAUS.

Pers-kroniek.

Inhoud: „Lasterpraatjes" tegen G. G. van Heutsz, o.a. door de Arnh. Courant overgenomen, in Het Handelsblad tegengesproken. — Briefwisseling tusschen het hoofdbest. A. N. V. met groep Ned. Antillen opgenomen in Neerlandia: rehabilitatie van den Brandstof — Oordeel over Bintang-Hindia. — Beschavingswerk op Curaçao. — G. P. Rouffaer over de Indische verzameling te Bergum in Het Vaderland.

De *Arnh. Courant* van 20 Mei meldt:

„Naar ons met zekerheid gemeld wordt, is generaal van Heutsz öm persoonlijke redenen als Landvoogd van Ned. Oost-Indië afgetreden en zou aan den Gouverneur van Suriname den oud-Minister van Koloniën Idenburg, telegrafisch de opvolging op de Buitenzorgsche troon zijn aangeboden. Het gerucht van het heengaan van generaal van Heutsz was reeds eenige dagen geleden, in verband met een betreurenswaardig voorval, in den Haag verspreid en werd ook ons medegedeeld, maar wij hadden daarvan nog geen melding gemaakt, omdat de bevestiging daarvan op zich liet wachten.

Het *Handelsblad* deelde daarentegen een paar dagen later mede: „Dat geruchten hier te lande verspreid over het aftreden van den heer Van Heutsz zijn overgewaaid uit Batavia, waar in de laatste weken allerlei kwaadaardige praatjes omtrent den Landvoogd de ronde deden. Op grond van inlichtingen door ons ingewonnen. meenen wij de stellige verzekering te mogen geven, dat de — zeker niet door vrienden van den heer v. H. uitgestrooide — praatjes van allen grond ontbloot zijn.

Het komt ons niet onwaarschijnlijk voor, dat maatregelen tot beteugeling van misbruiken door den Gouv.-Generaal verordend, tot een lastercampagne tegen hem aanleididg hebben gegeven".

In het Mei-nummer van *Neerlandia* het orgaan van het Algemeen Nederlandsch Verbond, is opgenomen de briefwisseling tusschen de Groep Nederlandsche Antillen en het Hoofdbestuur naar aanleiding der opneming in Neerlandia van het artikel *„Het verval van Curaçao"*, dat in de kolonie zoo groote verontwaardiging teweegbracht en de groep Nederlandsche Antillen zelfs aanleiding gaf haar vertegenwoordiger in Nederland, den heer A. E. J. Van den Brandhof, als zoodanig ontslag te verleenen.

De brief van het Groepsbestuur eindigt met de woorden: „Niet alleen de Groep „Ned. Antillen" doch het geheele Curaçaosche Volk verwacht van het Hoofdbestuur, dat, nu het Neerlandia voor deze lage daad beschikbaar stelde, voor die beleediging genoegdoening zal verschaffen.

Wij verwachten dat het eerste middel daartoe zal zijn het woordelijk opnemen in Neerlandia van het verslag dezer vergadering en alles wat de Curaçaosche pers over deze zaak geschreven heeft of nog zal schrijven.

Mocht het Hoofdbestuur niet genegen zijn te voldoen aan onzen wensch om onze grieven te herstellen dan zal de Groep „Nederlandsche Antillen" na haar kort doch eervol verleden niet langer kunnen blijven beststaan.

en geeft tot besluit den wijzen raad:

„Laat deze brief niet verkeerd door u worden begrepen, verschil van inzicht is mogelijk bij eerlijk bedoelen van weerszij. Het Hoofdbestuur waardeert het zeer, dat waar een orkaan bij u heeft gewoed, Uwe groep vast is blijven staan. Dat is een bewijs van haar hechtheid. Die hechtheid kan niet anders zijn verkregen dan door de overtuiging dat Curaçao door en met het A. N. V. een betere toekomst kan tegemoet gaan, door de overtuiging bovenal dat wij Nedeelanders samen hebben te arbeiden aan eenzelfde taak. Beter verweer tegen het artikel van Y. had zij waarlijk niet in een boekdeel kunnen geven. Curaçao staat thans vast! Laat het zoo blijven, ook als gij den man mocht missen, die de ziel is uwer Groep. Het zal blijken, dat deze schok heeft getoond wie dan leider zal kunnen zijn.

„Moge de band tusschen Groepsbestuur en Hoofdbestuur onverzwakt blijven; gij vraagt vertrouwen voor u, het Hoofdbestuur voor zich. Dat eert ons beiden en zal u allengs tot de overtuiging brengen dat gij tot uw leedwezen onrecht hebt gedaan aan waarlijk niet den minste uit zijn midden."

In den brief van het hoofdbestuur staat dat de heer Van den Brandhof zelf van den beginne af de plaatsing van het bewuste artikel heeft ontraden, om geen enkele andere reden evenwel dan dat het een onevenredig gevolg zou hebben. Slechts voor de gronden van de anderen is hij bezweken, dat verschil van meening over Nederlandsche toestanden, mits eerlijk bedoeld, niet mag worden gesmoord, en dat dit een algemeene waarheid is, waarop Curaçao geen uitzondering mag maken; dat strijdt daalt en dat een ongerechtvaardigde aanval niet den aangevallenet deer maar den aanvaller zelf.

Van den heer *P. A. Euwens* het vervolg op zijn verweer *„Het Beschavingswerk op Curaçao"*. Hierover, alsook over een artikel desbetreffende in *De Maasbode* de volgende week nader.

Naar aanleiding van het stuk van Aldul Rivaï in het *Koloniaal Weekblad* van 3 dezer, lezen wij in dezelfde *Neerlandia*:

„De bewering van den heer A. R. omtrent de meerdere toenadering tusschen Hollanders en Inlanders mocht als een merkwaardige uiting niet onvermeld blijven. Toch moet daaraan niet al te veel waarde worden gehecht. Dat Inlanders, die in Holland komen om te studeeren, daar vriendelijk worden bejegend, ligt voor de hand; onwillekeurig worden die Indiërs min of meer als gasten beschouwd; in ieder welmeenend en beschaafd mensch ligt de neiging een vreemde, waar deze, in den aanvang vooral, eenigszins hulpbehoevend is, voort te helpen en wanneer die vreemde dan een naar wetenschap en kennis strevend mensch blijkt te zijn, dan zal die natuurlijk neiging tot bescherming, in sympathie, in vriendschap kunnen overgaan. In In Indië staan de Hollanders tegenover de massa Inlanders echter anders, daar blijft altijd iets over van het besef, gezaghouden; bovendien heeft ieder daar meer z'n eigen kring, z'n eigenaardige leefwijze; daar komt de gaping tusschen aziatisch denken en europeesche opvatting telkens voor den dag. Toch zijn de voorbeelden van toenadering, van sympathie, van vriendschap bij nadere en voortgezette kennismaking, vele.

Maar het moet nimmer vergeten worden, die neigingen ontstaan slechts tusschen Hollanders en een klein deel van de Inlandsche maatschappij, n.l. de ontwikkelden, de meest Europeesch beschaafden; de groote massa der Inlanders blijft den Hollanders nog vreemd, al wordt ook bij de laatsten meer en meer het besef levendig, dat de Inlanders, al ware 't alleen maar om hen economisch sterker te maken, recht hebben op voorlichting, onderwijs en zedelijken steun.

Dat de Bintang Hindia er toe kan bijdragen, den gezichtskring harer lezers te verruimen, dat dezen er wat uit zullen leeren, wie zal 't ontkennen? Voor de aankweeking van genegenheid, van oprechte waardeering zijn nog andere middelen noodig; of *het Indische volk* de Hollanders thans reeds als zijn welmeenende vrienden beschouwt en erkent is zeker nog wel aan twijfel onderhevig; laat ons zeggen dat de banen daartoe nu geëffend worden. Dat de heer Abdul Rival en zijne ontwikkelde vrienden tot het aankweeken dier goede gezindheid het hunne willen bijdragen kan niet anders dan met groote ingenomenheid worden begroet.

Lazen wij een paar maanden geleden in *Het Vaderland* het volgende berichtje:

— „Het voormalige postkantoor te Bergum, is aangekocht door den heer K. v. d. Meulen, onderwijzer in Oost-Indië, Bergumer van geboorte. Deze zal het gebouw inrichten als museum, vooral van voortbrengselen uit Insulinde." —

thans schrijft de heer *G. P. Rouffaer* na een bezoek aan dat museum, in hetzelfde blad, van 22dezer (ochtend en avondeditie o.a.:

We zijn naar Bergum gekomen . . . . om een lesje te krijgen in goeden smaak en een nog veel kostbaarder les ter oplossing der moeilijke quaestie hoe een Indisch-ethnografisch Museum kan ingericht worden vol stille intimiteit.

Vier kamers, niet hoog van verdieping en daardoor zonder het zaal-achtige dat in Musea wel plechtigheid maar geen warmte brengt. Mooi, ruim licht echter van meer dan een zijde, gezellig te vermeerderen of te dempen door half-hooge schuifgordijntjes van gele zijde, schuivend langs koperen stangen.

Maar dan die mooie, diepe, stille achtergrond van de drie kamers — twee gelijkvloers, en één op de eerste verdieping — waar de Indonesische verzameling ten toon staat! Donkerblauw doek op de wanden als behangsel, rustig in de hoeklijnen overal omlijst met vergulde biezen.

Een waarachtige vondst, deze diep eenvormige kleur, door het vergulde lijstwerk sterker sprekend gemaakt! Want daardoor ook worden de toonkasten in de kamers sierlijk gedragen en tegen dat blauwe behangsel-doek komt in het koperwerk in het warm-bruine djati-hout, dat voor alle toonkasten gebruikt is, weer zoo heerlijk uit als ik nooit tevoren gezien had, zelfs niet gedacht, dat blauw en bruin en koperkleur zóó mooi konden harmonieeren.

Onder, gelijkvloers, allereerst de koperkamer. En juist deze al dadelijk is een volledig succes. Want in deze kleine ruimte — een kabinet zouden wij zeggen, aan den straatkant — is de harmonie van de metalen geelkoperkleur tegen het donkerblauw behangseldoek onverbeterlijk; en staan daarbij een 35tal werkstukken te kijk,

die meesterwerk zijn in hun soort; o. a. Drie garoedslampen en een paa prachtige schenkbladen, stukken, die getuigen wat een plastische kracht er in de Javanen nog leefde, nog vijftig, zestig jaren geleden. Want heel veel ouder zullen ze niet zijn. En gelukkig dienen zulke meesterwerkjes ook tegenwoordig weer tot voorbeelden, waarop men doorgaat.

En zoo is er meer bijzonders in deze kamer, al zijn dan ook deze vijf nummers er verreweg de zeldzaamste. Maar het allerzeldzaamste in deze koperkamer blijft dan toch weer het geheel, de totale indruk van al dat gele glanzende messingmetaal tegen het donkerblauwe fond, waardoor zelfs personen — die zooals ikzelve — wel eens wat badden tegen al dat koperen goed, dat thans misschien wel het allermeeste gevraagd wordt door het Europeesch-Indische publiek, bekeerd zijn tot de erkentenis, dat de heer Van der Meulen ons heelt laten zien hoe dat wezenlijk tot zijn mooie recht komt.

De wapenkamer valt minder in des schrijvers smaak maar des te meer de *Zuiderbovenkamer*, waarvan hij o. m. vertelt:

Hier zijn tal van verschillende Indonesische voorwerpen bijeengebracht, en naast elkaar groepsgewijze tentoongesteld. Wat een rust heerscht hier echter in al die verscheidenheid; hoe prachtig vindt men hier een gevulde stilte, een rustigen rijkdom, een harmonie-geworden afwisseling.

En wat een schatten weer in die kasten! Zeker, er zijn talrijke soorten die òf niet, òf schaars vertegenwoordigd zijn. Van Atjeh-weefsels weinig maar; van Balische zijden doeken ook niet veel; van mooie batiks dito; van katoenweefsels uit de Timor-groep zelfs opvallend weinig. Doch wat er is, is exquis. En onder die exquise zaken enkele prachten van stukken. Een tjinde doek uit Bangka, die een verrukking is; een dergelijke tjinde-hoofddoek daaronder, heerlijk teeder van kleur; een Balineesche andere tjinde — of zou het Voorindisch werk wezen? — met gele leeuw-figuren en wit-gehouden olifanten, schitterend mooi. Dit zijn er wel drie meesterstukken, van allereersten rang.

Ten slotte, na ook eene *Chineesche kamer* te hebben beschreven, komt hij tot het besluit:

Maar de groote en zeldzame les, die de heer Van der Meulen geeft aan alle directeuren van ethnografische musea, die naast liefdo voor de wetenschap, óók liefde voor kunst gevoelen, is deze: »Werkt met kleine kabinetten voor uwe wezenlijk-mooie zaken; werkt met stemmige achtergronden, dragend van kleur; werkt met toonkasten, die zelve ook gedragen worden door die stemmige kleuren«; maakt geen volte, doch behoudt ruimte, hier en daar zelfs leege wandpaneelen, waardoor rust behouden blijft tusschen allerlei voorwerpen, die anders licht uit zichzelf drukte zouden veroorzaken.

Maar vooral, vooral nogmaals: »werkt met kleine, intieme kabinetten voor uw mooie zaken!« Denkt er aan, dat óók in ons Rijksmuseum de kleinere Hollandsche schilderijen met al hun intimiteit en stilte zóó alleen tot hun recht zijn gebracht.

Waarlijk, de tocht naar Bergum op heden is geen ijdele geweest. We hebben èn genoten èn geleerd, door hetgeen de heer Van der Meulen zoo ganschelijk uit eigen drang, in volle toewijding en uit volle liefde voor het Indische schoon bijeengebracht heeft.«

Jammer, dat Bergum zoo in een der uiterste hoekjes van ons land ligt en het voorkomen daardoor minder bezocht zal worden dan nuttig en wenschelijk zou zijn, maar aan den anderen kant is het een heuschelijk feit, dat juist in het verre Noorden van Nederland waar de belangstelling voor Indië het koudst is, deze schatkamers zeker verwarmend op het gemoed der bezoekers uit die streken zullen werken.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Internationales Archiv. für Ethnographie Bd. 17.

Heft V & VI.

Het paard in de Gorontolosche landschappen, door G. W. W. C. Baron van Hoëvell. — H. Chevallier: Les charrues des Indes néerlandaises (met platen). — Dr. J. D. E. Schmeltz. Beiträge zur Ethnographie von Neu Guinea (mit Taf. und Abb.). — J. Wolterbeek Müller: De Manpurengké-feesten in de Minahassa. Enz.

De Economist Mei 1906.

Zur Handelsbilanz des Niederländischen Ost-Indien.

De Indische Mercuur. 22 Mei 1906. No. 21.

In- en uitvoeren van Java in 1905. — Surinaamsche Brieven. III. Humus. als een factor van vruchtbaarheid van den bouwbodem, door Jhr. Mr. C. H. J. van Haeften. Bijlage A: Over de werking van mangaan-verbindingen op planten. Bijlage B: Over bemestingsproeven met Melasseschlempedünger. — De steenkolen-exploitatie op Poeloe Laoet. — Nederlandsche Handelmaatschappij. — Over de Cultuur der kokaplant, in 't bijzonder op Java. — Verslagen van Maatschappijen. — Uit Consulaire Verslagen. — *Technisch Bijvoegsel.*

Eigen Haard. 19 Mei 1906. No. 2.

Memboro op Soemba, door D. (met afbeeldingen).

Teysmannia 1906. Afl. 4.

Het nut eener rationneele grondbewerking (slot) door C. de Savornin Lohman. — Heesters in den tuin, door H. J. Wigman. — Over het uitzuren van den grond, door L. G. den Berger. — De klappercultuue in het regentschap Karang Anjar. — Verdelging der schildbladluis op de Djamboebol. — Koffieschillen als meststof. — De verandering van het alcaloïd der cocabladeren met den ouderdom van het blad, door Dr. A. W. K. de Jong. — Uitkomsten van de in 1905 verrichte aftappingsproeven met Hevea brasiliensis in den cultuurtuin te Tjikeumeuh verkregen. Enz.

Weekblad voor Indië. No. 50—51.

De kunst om te reizen, door M. van Geuns. — Een goed voorbeeld [in zake bestrijding van malaria], door Dr. J. Groneman. — A. F. van Beek Jr. (met portret en foto). — Medan in woord en beeld (met foto's), door F. — Indische indrukken, door Carlo. — De regentsdochter, roman van Victor Ido. — Semarang's burgervader, door M. van Geuns. — Het Chineesche onderwijs in Indië, door Henri Borel. — De Gemeenteraad van Soerabaja (met foto). Enz.

N°. 22. Donderdag 31 Mei 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Redactie-Commissie:

Door toevallige omstandigheden is een groot deel van het vorige *Koloniaal Weekblad* ongecorrigeerd afgedrukt geworden, waarvoor wij den lezers onze verontschuldiging aanbieden.

Gaarne vestigen wij in het bizonder de aandacht op het met onze volle instemming opgenomen »*Ingezonden stuk*« van den heer *H. van Kol*, om er U aller warme belangstelling voor in te roepen.

II. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

HERINNERING aan de

Jaarlijksche Alg. Vergadering der Vereeniging,

op **Zaterdag 2 Juni** 1906 des namiddags ten **1½ uur** in de groote Bovenzaal van de **„Vereeniging", Schiekade 181 Rotterdam.**

Voor de *agenda* zie *Koloniaal Weekblad* No. 19 van 10 Mei, voor de *Candidatenlijst* bij de verkiezing der hoofdbestuursleden No. 21 van 25 Mei.

Het **Jaarverslag** in ons vorig weekblad, waarvan hieronder het vervolg, is natuurlijk slechts een concept, daar het nog moet onderworpen worden aan het oordeel der Alg. Vergadering; ook houden wij ons ten zeerste aanbevolen voor op- of aanmerkingen van Afdeelingsbesturen en leden over mogelijk onwillekeurig daarin voorkomende onvolledig- of onnauwkeurigheden.

III. Van Boeatan:

Naar wij uit de dagbladen vernemen — officieel werd het ons nog niet meegedeeld — werd aan den Boeatan-inzending bij den wedstrijd *Des Arts de la Femme* door *Le Gaulois* te Parijs gehouden, een *prix d'excellence* toegekend.

Van bevriende zijde uit Parijs hoorden wij echter, dat de ruimte in het *Palais de Glace* voor het vele daar tentoongestelde lang niet toereikend is, zoodat het kunsthandwerk der Nederl. Oost- en West-Indische vrouwen, de fraaie weef-, batik-, kant- en vlecht-arbeid, er niet genoeg tot zijn recht komt.

Zevende Jaarverslag DER Vereeniging «Oost en West».

(*Slot.*)

Afdeeling Amsterdam:

Nadat in 1903 deze Afd. ternauwernood den dood was ontsprongen, en na in 1904 blijken te hebben gegeven, dat de krachten langzaam, zeer langzaam aan zijn toegenomen, heeft zij in 1905 getoond, dat thans elk gevaar is geweken, hoewel haar toestand nog lang niet zóó is, als redelijker wijze van de hoofdstad des lands zou worden verwacht.

Wat hiervan ook de oorzaken mogen zijn, waar het bestuur zich stellig voorneemt, onafgebroken pogingen aan te wenden om hierin verbetering te brengen, daarmede strevende naar een hoog en edel doel, kunnen voorzeker de beste verwachtingen voor de toekomst gekoesterd worden.

In de maand April hield Jonkvr. von Schmidt auf Altenstadt een voordracht met lichtbeelden over «Japan». Deze buitengewone vergadering werd bijgewoond door circa 200 leden en genoodigden.

De algemeene vergadering, op 26 Sept. gehouden, getuigde waarlijk van nieuw, opgewekt leven. De Afdeeling gevoelde zich krachtig genoeg, tot het beramen van plannen voor eene te houden Indische tentoonstelling in 1906.

In November trad wederom Jonkvr. von Schmidt a. A. op met het onderwerp «Java». Ook deze lezing met lichtbeelden werd met groote belangstelling gevolgd door een zóó talrijk gehoor, dat de zeer ruime localiteit toch te klein bleek.

In de maand December hield Luit. Dudok v. Heel eene zeer onderhoudende causerie met lichtbeelden over Atjeh (land, volk, zeden en gewoonten).

Het ledental nam toe, maar toch nog niet in die mate, als tot flinke vooruitgang noodig is, daarom doet het bestuur met aandrang een herhaald beroep op de krachtdadige medewerking van alle leden, ook met het oog op de tentoonstelling van Oost- en West-Indische nijverheid, huisvlijt en kunst, welke in Augustus—September a.s. in het Suasso-Museum zal worden gehouden.

REKENING EN VERANTWOORDING.

Debet.

Saldo 1904	f	123.31
Aan contributie	-	341.—
Aan entreé's lezingen . . .	-	17.75
	f	482.06

Credit.

Honorarium lezingen	f	90.—
Zaalhuur	-	57.50
Andere onkosten	-	26.95
Lantaarnhuur en bediening . .	-	20.10
Afrekening Hoofdbestuur . . .	-	57.75
Restitutie (Afd. Rotterdam) . . .	-	16.40
Drukwerk, porti enz.	-	59.75
Reiskosten	-	41.35
Inningskosten contributies . . .	-	8.10
Saldo in kas	-	104.16
	f	482.06

Afdeeling Leiden:

Bestuur:

J. A. van Hamel, *President.*
G. G. van Buttingha Wichers, *Secretaris.*
G. E. Schotel, *Penningmeester.*
Mr. J. E. Heeres.
Th. Joekes.
Mr. E. Rijke.

Moest in het vorig jaarverslag geconstateerd worden, dat het jaar 1904—1905 niet gunstig voor de afdeeling was geweest ook over het afgeloopen jaar valt niet te roemen.

Het ledenaantal verminderde aanzienlijk door vertrek naar elders van verschillende leden, terwijl slechts weinig nieuwe leden tot de afdeeling toetraden.

Volgens de ledenlijst van den penningmeester bedroeg het aantal leden op 1 Januari 1906 slechts 35, waaronder 2 donateurs. Naar wij echter durven hopen zal dit getal zoowel door persoonlijke propaganda der leden als door verhoogde werkzaamheid van de zijde der bestuursleden, zich weldra uitbreiden.

De financieele toestand is gunstig, daar door de weinige actie ieder jaar een vrij belangrijk bedrag op het volgende kan worden overgeboekt.

Het plan om een tentoonstelling van Indische kunstnijverheidvoorwerpen te houden, is door allerlei omstandigheden niet tot uitvoering gekomen. Daar het Bestuur overtuigd is, dat dit een der beste middelen is, om aan de afdeeling meerdere bekendheid te geven, hoopt het dit jaar zijn streven ten uitvoer te kunnen brengen.

Het houden van lezingen, in andere steden een zoo uitnemend middel gebleken, om tot den bloei der Vereeniging bij te dragen, oordeelt het Bestuur voor Leiden, waar reeds zoovele avondbijeenkomsten op allerlei gebied plaats hebben, minder geschikt, tenzij de Afdeeling met een of meer andere Vereenigingen gezamenlijk voordrachten zou kunnen doen houden over onderwerpen op Oost- en West-Indië betrekking hebbende.

Afdeeling Rotterdam.

Bestuur:

P. N. Adriani, *President.*
Mej. J. van der Schuijt, 1e *Secretaresse-Penningm.* Schermlaan 11.
H. J. Knottenbelt, 2e *Secretaris-Penningm.*
A. P. W. van Meurs.
Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler.

Dit jaar leed de afdeeling een gevoelig verlies, doordat haar ijverige voorzitter, *Mr. D. Fock*, benoemd werd tot Minister van Koloniën en dus Rotterdam metterwoon verliet. Wegens ziekte van de secretaresse, ook in het laatst van 1905, hielden de werkzaamheden geruimen tijd stil. Eerst

11 Dec. kon eene bestuursvergadering worden gehouden, waarin de Heer *P. N. Adriani* tot voorzitter werd benoemd, eene keuze, die gegronde hoop geeft op spoedige herleving en opbloei der afdeeling, onder de bekwame leiding van iemand, die zoowel in Oost- als in West-Indië ondervinding in velerlei richting opdeed.

Er werden dezen winter twee lezingen gehouden, op 18 Januari door Jkvr. von Schmidt auf Altenstadt over »*De Molukken*" en 24 Maart door den Heer Spat uit Breda over »*Een bedevaart naar Mekka*".

Het ledental is 81 gebleven. In den loop van het vorig jaar had de Afdeeling wegens vertrek en overlijden 9 leden verloren, doch door de propaganda, in het begin van het jaar door middel van circulaires op touw gezet, kreeg zij er juist evenveel weer bij.

REKENING EN VERANTWOORDING.

Inkomsten

Saldo vorig jaar.	f 267.47
Ontvangen van de Afd. Amst.	- 16.40
Gekweekte rente.	- 4.25
Contributies en reglementen	- 205.60
Entrées lezingen.	- 16.
	f 509.72

Uitgaven.

Afgedragen aan het H.B.	f 43.50
Lezing freule Von Schmidt auf Altenstadt.	- 89.60
Lezing van den Heer C. Spat.	- 86.60
Circulaires drukken en verzenden	- 19.50
Lidmaatschapskaarten.	- 3.20
Contributie-ophalen	- 3.25
Jaarvergadering.	- 2.50
Porti.	- 4.15
Saldo.	- 257.57
	f 509.72

Afdeeling Utrecht.

Bestuur:

Mevr. J. E. van Oeveren—van Schaik, *Presidente.*
» J. W. Weusman—Luitjes, *Vice Presidente.*
F. E. Luitjes, *Secretaris-Penningmeester.*
Mevr. B. Eykman—v. d. Kemp.
D. F. Romein.

Op 1 Januari 1905 waren er 4 donateurs(-trices) en 67 leden; op 31 December d. a. v. respectievelijk 6 en 65, zoodat het aantal hetzelfde bleef.

De aan de beurt van aftreden zijnde leden: Mevr. van Oeveren—van Schaik en de Heer van der Burg, werden herkozen. Den 10den December overleed de laatstgenoemde. In de daardoor ontstane vacature is nog niet voorzien.

In 1905 werden er twee lezingen gehouden, beide door fraaie lichtbeelden opgeluisterd. De eerste, op 21 Maart gehouden door Mr. H. A. Lorentz, had tot onderwerp: *Nieuw-Guinea*, en was tamelijk goed bezocht; de tweede, op 27 October 1905, door Jonkvrouw A. von Schmidt auf Altenstadt, *Java* tot onderwerp hebbende, had een zeer druk bezoek. Voor elk dier lezingen verstrekte het Bestuur, bij wijze van propagandamiddel, een 100-tal uitnoodigingskaarten.

De Bibliotheek der Afdeeling werd vermeerderd met een exemplaar van het Koloniaal Verslag over 1905.

Slechts enkele inlichtingen werden aan het Bestuur gevraagd.

Het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging had de beleefdheid, de leden van het Bestuur dezer Afdeeling, die geen leden van het Hoofdbestuur zijn, uit te noodigen tot het bijwonen eener Vergadering van het Hoofdbestuur welke in October te Utrecht gehouden werd. Hiervan is een dankbaar en nuttig gebruik gemaakt: Wrijving van gedachten toch kan bij ook den arbeid voor de belangen onzer Vereeniging licht ontsteken.

De geldelijke toestand der Afdeeling kan bevredigend genoemd worden. Het batig saldo op ult. December bedroeg f 50,27[5], alzoo bijna het dubbele van dat van het vorige jaar. De reden daarvan is: 1° dat de Heer Lorentz geen honorarium voor zijne lezing eischte, en 2° dat de lezing van Jonkvrouw von Schmidt auf Altenstadt een recette van f 18,70 opleverde.

Laat ons hopen, dat deze aangevangen vermeerdering van belangstelling in het werk der Vereeniging, eene aanhoudende, zich meer en meer uitbreidende zal blijken te zijn.

REKENING EN VERANTWOORDING.

Ontvangsten:

Saldo op 1 Jan. 1905	f 26 95½
Aan contributiën	- 154.50
Voor aan leden verstrekte huishoudelijke reglementen	- 0.45
Aan recette van gehouden lezingen	- 22.20
Aan gekweekte rente	- 1.72
Totaal	- 205.82½

Uitgaven:

Afdracht aan het Hoofdbestuur over 1905	f 35.50
Onkosten voor lezingen	- 37.50
Reiskosten voor leden	- 22.22½
Zaalhuur	- 14.—
Porto's correspondentie	- 10.42½
Drukwerk en advertenties	- 19.35
Bode	- 3.30
Adresboek	- 3.25
Grafkrans	- 10.—
Saldo op 31 Dec. 1905.	- 50.27½
Totaal	- 205.82½

Afdeeling Zutphen.

Bestuur:

Th. J. A. van Zijll de Jong, *President.*
J. A. A in 't Velt.
A. Walland, *Secretaris.*
F. J. D. Noordhoek Hegt, *Penningmeester.*

Door de medewerking van de Geldersche Vereeniging voor Kunstnijverheid, die tot het doel gratis hare lokalen afstond, was het mogelijk, eindelijk de tentoonstelling van Indische Kunstnijverheid te doen plaats hebben, tot het houden waarvan sinds de oprichting der afdeeling het voornemen had bestaan.

De tentoonstelling werd geopend den 22 April, den Zaterdag vóór Paschen, en bleef tot en met den daarop volgenden Dinsdag toegankelijk. Het tentoongestelde bestond uit voorwerpen door leden der afdeeling en andere belangstellenden in de omgeving afgestaan, waarbij eene ruime zending, verstrekt door het Koloniaal Museum te Haarlem, zoomede eene collectie artikelen uit den voorraad van «*Boeatan*» te 's Gravenhage. Van deze laatste was een groot deel te koop.

De tentoonstelling, die goed slaagde en zéér de belangstelling trok, was kosteloos toegankelijk voor de leden der afdeeling en hunne huisgenooten. Van de niet-leden werd een toegangsprijs van slechts 10 cent gevorderd, terwijl, met het doel om bij de onderwijzers belangstelling voor onze koloniën te wekken, aan al het personeel, zoo in de gemeente als in de omliggende plaatsen, aan de scholen voor lager onderwijs kosteloos toegang werd verleend.

Geteld werden ruim 700 bezoekers, waarvan 348 betalenden.

Dank wordt gebracht aan den directeur der Kunstnijverheidschool te Zutphen den heer A. van der Hoef, voor zijn steun en medewerking, raad en voorlichting in alle opzichten verleend. Evenzoo past een woord van hulde en erkentelijkheid aan de dames van Baak en Tromp te 's Gravenhage, die zich zoo verdienstelijk maakten bij het rangschikken en étaleeren der aanwezige voorwerpen en die gedurende den geheelen duur der tentoonstelling in de lokalen aanwezig waren om de belangstellenden onverdroten alle gewenschte inlichtingen te geven, nu en dan gevolgd door tal van bezoekers, met dezen de geheele tentoonstelling doorloopende, de aandacht op de meest belangrijke inzendingen vestigende en als het ware gevende een cursus in de verschillende takken der Indische kunstnijverheid en huisvlijt.

De geldelijke opofferingen, die het tot stand komen der tentoonsteling van de afdeeling eischte, maakte het niet mogelijk meer dan éene lezing te geven. Door bijzondere omstandigheden werd zij uitgesteld tot Januari 1906, toen zij op den 9de dier maand plaats vond.

De afdeeling telde, op 31 December 1905, 2 donateurs en 63 leden.

Namens de afdeeling werd in het Hoofdbestuur op nieuw het denkbeeld besproken: om van «Oost en West» weer eens eene beweging te doen uitgaan om door het schoolonderwijs bij de Nederlandsche jeugd, door het aanbrengen van meerdere kennis, belangstelling voor onze Koloniën te wekken, en voorgesteld. als eerste stap daartoe, de vraag te stellen: wat gedaan kan worden, vooral om zich de medewerking der onderwijzers te verzekeren?

De algemeene vergadering der vereeniging werd bijgewoond door den afgevaardigde der afdeeling, den heer A. Walland.

De periodiek aftredende bestuursleden, de heeren

FEUILLETON.

In de binnenlanden van Sumatra.

DOOR

E. Baron BINDER-KRIEGLSTEIN.

Uit de *Kreuzzeitung* vertaald door *L. J. v. d. B. v. R.*

VII.

Om drie uur 's morgens keeren wij wederom naar het bivak terug, doodmoede, maar muskieten en roode mieren, die bij millioenen rondzweven, laten ons geen oogenblik met rust, van slapen geen sprake, daarom gaan wij weer maar spoedig verder, weg van Blang Oelam, al zou het ook oude wijven met klompen regenen — dat is ons om het even.

Hier kan men eenvoudig niet blijven, al zou men er al het wild ter wereld aantreffen. En wij marcheeren af om de hoogvlakte van Lonto te bestijgen, maar mijn krachten zijn al gauw uitgeput, zoodat ik onder het klimmen telkens een kwartier moet rusten. Na verloop van vier uur zijn wij aan een rivier, en dan op eens kan ik haast niet verder. Wij slaan links af om bij een kampong van ongeveer tien hutten te komen, ten einde een poosje uit te rusten.

Daar vernemen wij tot onze groote verbazing, dat hier gisteren een patrouille marechaussees is geweest en dat er in Seulimeum 40 man gekampeerd zijn. Er moest daar wat te doen zijn, en wij besluiten om morgen er heen te gaan; het is maar vier uur loopens over een goede weg langs het strand. Wij nemen een bad in de rivier en worden verrast door een twaalftal Atjehers, die het gevolg uitmaken van een Panglima, het hoofd van een ouden stam. Deze Panglima is een jonge, knappe kerel, gekleed in een blauwe uniformjas met gouden knoopen en generaalskraag, een met edelgesteenten versierde dolk in den gordel gestoken, een opperhoofd, dat met de Hollanders in vrede leeft, maar toch, gelijk ik later vernam, de inboorlingen in 't geheim ondersteunt. Met kalme waardigheid rookt hij een sigaret, rust hier even uit. Vóór hij weg gaat, komt hij naar ons toe om afscheid te nemen. Wat een prachtige kerel is hij!

Ik verlang er naar mij wederom bij de maréchaussées te kunnen aansluiten, en deze escorte, waarover ik zeer ontevreden ben, kwijt te raken. De soldaten brutaliseeren, niettegenstaande mijn streng verbod, telkens de Atjehsche dragers en gidsen, zijn zeer ongehoorzaam en de sergeant heeft niet de minste macht over hen.

Wij volgen het strand en 's avonds zijn wij in *Lam Panas*, de grootste kampong aan de kust, waar een bivak voor doortrekkende troepen is, evenals overal elders uit bamboe en gras opgetrokken. De Atjehers hebben het meermalen in brand gestoken, maar daar zij het zelf telkens weer moesten opbouwen, hebben zij het ten slotte gelaten. Hier ontmoet ik tot mijn groote blijdschap mijn braven sergeant Schahohis en nagenoeg de geheele brigade, waarmede ik in het Oostgebergte ben geweest. Gode zij dank! Ik had nu weer maréchaussees, die ook wel geen engelen, maar oneindig beter zijn dan garnizoens-infanteristen. Het groote onderscheid tusschen beide troepen was dadelijk merkbaar: terwijl de infanteristen er zich in 't minst niet om bekommerden hoe het met mij ging en de Atjehers mij maar alles moesten bezorgen wat ik noodig had, kwamen er nu onmiddellijk een paar maréchaussees toegeschoten, die mijn bed goedlegden, rijst voor mij kookten en zich in alles dienstvaardig en behulpzaam betoonden.

Hier vond ik als kommandant een luitenant, dien ik reeds in Seulimeum had leeren kennen — een halfbloed tusschen — hm! ja tusschen wat? Hij zag er uit als een Chinees en iedereen dacht dat hij er een was. En toch had hij ook iets van een Europeaan en even onbedriegelijke kenmerken van een Javaan. Hij was namelijk de zoon van een Javaansche *halfcast* (vader Europeaan, moeder Javaansche) met een Chineesche vrouw.

Op Sumatra vindt men allerlei zonderlinge rasvermengingen. De jonge man was natuurlijk getrouwd en had vier kinderen. Voor een luitenant wel wat al te veel! Een toestand, die echter in Atjeh normaal schijnt te zijn.

Zooals ik terecht vermoedde, was er hier iets gaande. Een troep van 34 inlanders was, volgens de berichten van onze spionnen op zes uur afstands van ons gekampeerd en men hoopte ze te kunnen overvallen en in de pan hakken. Een afdeeling was zuidelijk om den Goudberg heen gemarcheerd en zou een bende van 't oosten naar het westen afsnijden, zoodat zij onzen luitenant in de armen moesten loopen. Terwijl zij nu uitrusten, kwam een Inlandsche spion behoedzaam naar ons toe en onderhandelde een kwartier lang met den luitenant. Daarop verdween hij weder doodstil achter de bamboes palissade in de duisternis.

Deze spionnen worden door de Hollanders betaald en heeten »oppassers«, maar zijn niettemin veelal onbetrouwbaar. Zij oefenen dit treurig bestaan alleen uit om een naburig geslacht, waarmede zij in bloedige vijandschap leven nadeel aan te doen. Hoe voorzichtig zij ook in hun onderhandelingen met de Hollanders zijn, worden zij echter toch meestal binnen korten tijd door hun tegenpartij herkend en vermoord. Ook komt het voor, dat zij onjuiste berichten geven en colonnes op een dwaalweg voeren, ze in een hinderlaag der inlanders lokken en dan zelf spoorloos verdwijnen.

De nacht ging rustig voorbij; 's morgens vroeg ging ik met mijn dapperen Schaffhauser (r op uit. De luitenant vroeg mij om zoo mogelijk, een hert mede te brengen, daar er geen versch vleesch te krijgen was. Maar ik bracht geen hert mede ik was dol blijde, zelf heelhuids terug te komen, want de typhuszwakte overviel

J. A. A. In 't Velt en A. Walland werden herkozen.

REKENING EN VERANTWOORDING.

Ontvangsten.

Saldo	*f* 86.36
Contributiën 1905:	
2 à *f* 5.—	- 10.—
3 » - 3.—	- 9.—
20 » - 2,50	- 50.—
6 » - 2.—	- 12.—
47 » - 1.50	- 70.59
78	*f* 237.86
Entrêe v. tentoonstelling	- 34.80
Rente spaarboekje	- 2.83
	f 275.49

Uitgaven.

Bode v. d. Berge.	*f* 15.—
» » » » tentoonstelling . . .	- 4 —
Advertentiekosten	- 37.03½
Afrekening tentoonstelling	- 70.40
Assurantie tentoonstelling.	- 6.—
Huur koffiekamer 21 Febr.	- 1.50
Wagenhuur 19 April	- 1.—
J. H. Wansleven drukwerken	- 16.80
W. C. Millink kasboekje	- 0.50
Aan Hoofdbestuur 78 leden à 50 pCt.	- 39.—
Ontv. postwissel	- 0.15
Saldo	- 84.10½
	f 275.49

De beide het verst van het centrum der Vereeniging verwijderde Afdeelingen **Curaçao** en **Parijs**, lieten in het afgeloopen jaar weinig van zich hooren, wat helaas wel een bewijs zal zijn, dat er niet veel kracht van uitging. Moge hierin het volgend jaar verbetering komen en dan ook de lang gekoesterde wensch vervuld worden, dat in **Suriname**, waar onze Vereeniging een zeventigtal leden telt, een werkzame afdeeling tot stand komt.

Onze verhouding tot de vroegere Afdeeling, thans **Zuster-Vereeniging, te Batavia** is nog altijd niet van dien aard, als tot bereiking van hetzelfde doel, dat wij nastreven, gewenscht ware. Wat zouden wij onder gestadige samenwerking, de een de ander aanvullende en steunende, elkander wederkeerig met raad en daad dienende, het *Koloniaal Weekblad* als gemeenschappelijk orgaan beschouwende, beide reeds veel verder op den gezamelijk ingeslagen weg gevorderd zijn! Wij, van onzen kant, zullen niet ophouden te trachten op den duur toch tot deze ware verzustering te geraken, en zien ook in dit opzicht de toekomst hoopvol tegemoet.

Zouden onze ruim 300 leden, in Oost-Indië, die bijna allen ook lid zijn van het daar gevestigde «Oost en West», niet het hunne kunnen bijdragen tot bevestiging van den band tusschen de beide Vereenigingen?

Ook hunne medewerking aan het *Koloniaal Weekblad* in den vorm van korte beschrijvingen van land en volk, toestanden en zaken uit hunne onmiddellijke omgeving, zou recht hartelijk welkom zijn. Mag «*Boeatan*» zich verheugen onder hen reeds vele ijverige deelnemers te hebben, de redactie-commissie van ons orgaan zou gaarne nog meerdere, zoowel Oost- als West-Indische ledenmedehelpers tellen, opdat ons blad in alle opzichten de koloniale inlichter bij uitnemendheid worde, liefst het woord ook door goede illustraties verluchtend. Een tweede voorwaarde om hiertoe te geraken is de gestadige toename van het aantal lezers. En hiertoe kunnen *alle* leden medewerken, door ieder in eigen kring belangstellenden voor ons streven te winnen. Niet het minst rekenen wij daarbij op de hulp van onze **Correspondenten**:

te *Almelo*, Mevr. W. Jansen geb. Scholl Engberts, Adastraat.
» *Bergen op Zoom*, P. A. de Jong.
» *Brussel*, A. le Clercq-Jette, 83 rue van der Borght.
» *Bussum*. Mevr. C. Smelt Woodland geb. Schellemans, Villa Corlo.
» *Deventer*, A. J. de Jong van Schouwenburg.
» *Hummelo* bij *Doetinchem*, Mr. J. W. Barkey.
» *Dordrecht*, Dr. Kiewiet de Jonge.
» *Enschedé*, Dr. A. Borgman.
» *Haarlem*, E. von Saher.
» *Harderwijk*, C. H. L. Baelde.
» *Hengelo*, Mevr. J. Cardinaal geb. v. Douwen.
» *Hilversum*, A. Kluijver, Melkpad 23.
» *Hoogezand*, P. Boon Kzn.
» *Kampen*, H. Dijkstra.
» *Parijs*, Mej. P. Brondgeest, 69 Boulevard St. Michel.
» *Roermond*, Mej. A. Lauweriks.
» *Sliedrecht*, Mevr. de Wed. P. L. van Haaften-v. d. Wetering.
» *Tiel*, D. C. J. van Batenburg.
» *Voorne en Putten*, Dr. J. C. C. W. van Nooten, te Brielle.
» *Wageningen*, Mevr. Berkhout—Bimmerman.
» *Wijk-bij-Duurstede*, Corn. J. Th. Thieme.
» *Zandvoort*, Mevr. M. E. Ovink—Westenenk,

terwijl wij vertrouwen, dat ook hunne gelederen spoedig zullen worden versterkt door vertegenwoordigers in verscheidene andere steden, waar onze Vereeniging nog geen Afdeeling heeft. Wie onzer leden weet ons hiervoor namen op te geven?

Iedere wenk of raadgeving in het belang van ons werk zal natuurlijk dankbaar worden aanvaard. Er is zoo véél en velerlei te doen, om ons doel wat nader te komen, dat zoowel wij, als de afdeelingsbesturen bij dien arbeid den daadwerkelijken steun en medewerking van *alle* leden en belangstellende ten zeerste behoeven.

Het Hoofdbestuur:
N. van Zuylen—Tromp, *Presidente*, 7a Heerengracht, *den Haag.*
G. P. H. H. Gonggrijp, *Penningmeester*, 2 van Galenstraat, *den Haag.*
L. P. F. Schimpf, *Secretaris*, 8 Theresiastraat, *den Haag.*
M. ten Bosch—Bosscher, *den Haag.*
F. P. L. van Driel, *Breda.*
Prof. Mr. J. E. Heeres, *Leiden.*
E. A. H. van der Heide, *Amsterdam.*
A. van Hengst—Haus, *Apeldoorn.*
J. Jonker, *Arnhem.*
J. E. van Oeveren-van Schaik, *Utrecht.*
J. L. Pierson, *Nijmegen.*
Mr. H. Smeenge, *Amsterdam.*
Th. J. A. van Zijll de Jong, *Warnsveld* bij *Zutphen.*

---

mij eensklaps zóó hevig, dat ik niet meer klimmen kon en na twee uur geloopen te hebben, meestal in den regen, zoo gauw mogelijk weer trachtte thuis te komen. Dicht hij ons in een laagte zagen wij olifanten staan, maar ik gevoelde mij te slap om verder op avontuur uit te gaan. De dappere Schahohis en de vier marechaussees rieden mij dringend aan om terug te keeren, want ik zag zoo wit als een doek en kon bijna geen adem halen.

Dien geheelen namiddag voelde ik mij vervelend; den volgenden morgen marcheerden wij weder in zuidelijke richting om Lam Tenha, mijn eerste rendez-vous met de olifanten en neushoorns. De weg liep over een tiental uitloopers van het goudgebergte en was zeer steil. Den geheelen nacht moest worden doorgeloopen, maar ik wilde er niettemin bij zijn, ofschoon de luitenant er zich tegen verzette, verklarende dat «burgers en particulieren», geen deel mochten nemen aan een expeditie. Ik schreef hem daarop op een groot vel papier een diplomatische verklaring, dat hij mij wel is waar verboden had mede te loopen, maar dat ik, zonder mij daaraan te storen met mijn manschappen gevolgd was en alle verantwoordelijkheid er van op mijn toch al zwaar belast geweten zou nemen. Ik had namelijk van den kommandant van Kroeng Radja ook reeds bevel gekregen de grenzen van Pedir niet te overschrijden daar hij vreesde, dat wij, in zoo kleine getale overvallen en gedood zouden worden.

Maar er kwam niets van mijn voorgenomen disciplineloosheid. 's Avonds kwam onze spion weer terug, meldende dat in de vijandelijke kampong reeds een afdeeling cavalerie uit Kota Radja was aangekomen en alles verlaten had gevonden Er bestond geen kans om slaags met den vijand te raken en ik liet 's nachts de brigades en de maréchausssées alleen opmarcheeren.

Den volgenden dag kwamen wij te Lam Tenha aan en ik besloot daar een week te blijven om wat op krachten te komen, daar de lucht daar zeer gezond en versterkend is. Ik zend de patrouille naar Kroeng-Radja terug, en laat een bode naar Seulineum heen en weer draven, die den 70 Km. langen weg in twaalf uur tijds aflegt en mij van kapitein Beckering een flesch whiskey brengt, waarbij zijne vrouw nog een flacon rhum en een paar flesschen bier had gevoegd. Ik rust nu wat uit en stel een twaalftal schetsen samen, waarvan echter later de grootste helft weer verloren ging. Het leven in dit kleine bivak was een waar idylle!

's Morgens nam ik eerst een bad, werkte tot den middag, gebruikte dan een landelijk maal, kippensoep, rijst met wildbraad — hetzij watersnippen, duiven of herten en wild zwijnenvleesch — hield daarna een siësta en tegen den avond liep ik wat rond in de bosschen en bergpassen, waar allerlei vreemde planten met prachtige bloemen en vruchten te bewonderen vielen. Zoo ging de tijd alleraangenaamst voorbij. 's Avonds schijnt de maan tusschen de cocospalmen door op mijne schrijftafel, d. w. z. het netwerk uit fijngespleten bamboes gevlochten, dat tot deze waardigheid verheven is — op den achtergrond van het bivak, fluit een Javaansche soldaat op een instrument van eigen maaksel, zijn zangerig klagende melodieën, — aan den ingang der bamboespallisade staat de wachtpost in 't geweer en telkens wanneer de Atjehers komen met een verzoek of een opdracht, wordt er op een welluidende gong geslagen. Alles is hier even rustig en paradijsachtig mooi, zoodat ik geneigd ben uit 't diepst van mijn hart alle beschaving te verwenschen, verlangend, deze als een lastig kleed af te kunnen werpen om evenals deze inlanders mij te verheugen in de natuur en hare gaven en daarin algeheele voldoening te kunnen vinden.

(Wordt vervolgd).

REKENING EN VERANTWOORDING VAN DEN PENNINGMEESTER
(art. XV derde alinea sub n°. 2 Statuten).

Ontvangsten over 1905.

Saldo van het vorig boekjaar 1904 .				*f*	240,33
Afzonderlijk geïnde contributiën . .				-	246,32
Contributiën	v. d. Afd.	Suriname	1903	-	9,50
idem		idem	1904	-	136,17
idem	v. d. Afd.	Utrecht	1905	-	35,50
idem	» » »	Groningen	»	-	10,50
idem	» » »	Nijmegen	»	-	46,—
idem	» » »	Breda	»	-	35,—
idem	» » »	Zutphen	»	-	39.50
idem	» » »	Leiden	»	-	19,50

idem » » » Rotterdam 1904	- 41,—
idem » » » Amsterd. 1905	- 62,50
idem » » » Apeldoorn »	- 39,50
idem » Ned. Indië (gezonden kwitantiën)	- 1023,50
idem » de Afd. 's-Gravenhage 1905.	- 505,—
Per post geïnde contributiën buiten de afdeeling	- 393,75
Rente door den penningmeester gekweekt (postspaarbank).	- 8,45
Voor verkochte lidm. kaarten, Sur. prentbriefk. en weekbl	- 20,25
Diverse kleine ontvangsten	- 13,90
Legaat van wijlen den Heer Post. .	- 5000,—
	f 7925,67

Uitgaven.

a.	Commissie van redactie van het Weekblad	*f* 957,—
b.	Frankeer- transport- en bureaukosten.	- 121,93
c.	Reiskosten van het Hoofdbestuur	- 131,58
d.	Kosten van inning der contributiën, ook van N.-Indië. . .	- 141,70
e.	Zaalhuur.	- 14,—
f.	Drukwerk	- 290,64
g.	Restitutie van te veel betaalde contributiën	- 17,—
	Als onbetaald uit N.-Indië terug ontvangen kwitantiën	- 326,50
h.	Contributiën aan andere vereenigingen.	- 11,05
i.	Div. (kosten van bijeenkomsten)	- 5,25
k.	Belegging van het Legaat Post in obl. N. W. S. 3 pct. *f* 4675,63 in de Spaarbank - 324,37	
		f 5000,—
	Saldo in kas	- 909,02
		f 7925,67

Pers-kroniek.

Inhoud: Nogmaals de heer Grapperhaus aan het woord: wat deze heer niét en wat hij wèl in ons stukje had moeten en kunnen lezen — klachten «van Blanda» in de Controleur: *schrijvende en controleerende ambtenaren. — Mr. van Deventer en het* Algemeen Handelsblad *over het wetsontwerp tot wijziging van artt. 75 en 104 van het Reg. Reglement.*

Van den heer L. Grapperhaus ontvingen wij het volgend schrijven:

«Aan de Redactie-Commissie van het Koloniaal Weekblad.»

Geachte Commissie!

Van uwe scherpzinnigheid had ik 'n onderstelling, als in uw jongste blad geuit, nauw verwacht. Nu ze gedrukt is, moet ik u verzoeken mijn laatsten brief toch te plaatsen. Er worden anders verkeerde gevolgtrekkingen gemaakt. De voorlaatste alinea, die alleen u en mij aangaat, kunt u wel schrappen.

Wilt u tevens onthouden, dat ik al wat ik in «De Telegraaf» schrijf onderteeken? Ik sta buiten de redactie. Ik zend u het stukje van W. niet, omdat ik de bijzonderlijk onderstreepte woorden theoretisch goedkeur, maar wijl ik ze practisch begrijpelijk vond. Doel was, u te doen inzien, dat 't niet altijd duivelachtige hatelijkheid of gemeene stokerij behoeft te zijn, als er in buitenlandsche bladen eens iets scherps over de Indische toestanden wordt gezegd. Voor iemand, die niet alleen correspondent, maar ook Nederlander is, zijn deze zaken uiterst moeilijk. Dat neemt niet weg, dat de menschelijke verontwaardiging wel eens de nationale schaamte overtreft. En kan men op die wijs het rechtsgevoel der eigen dikhuidige pers eenigszins verlevendigen, dan wordt er ook wel iets mee bereikt. Het opzettelijk in buitenlandsche bladen schrijven om de openbare meening wakker te roepen, keur ik — dat wil ik wel zeggen — beslist af. Ik geloof anders wel, in tegenstelling tot u, dat algemeene bekendheid dezer zaken eenig gevolg zou hebben. De geschiedenis der «concentratiekampen», die ik beroepshalve nauwkeurig gevolgd heb, schijnt u niet helder meer voor den geest te staan. De verontwaardiging der wereld heeft toen véél geholpen. Bovendien gaat 't in onze Koloniën altijd in 't groot: niet om honderden, maar om duizenden. En ten slotte heeft het kleine Nederland andere vijanden dan Engeland. Ik waag het niet uit te denken, wat er gebeuren kan, zoo er eens, als gezegd, 'n veldtocht tegen Nederland wordt geopend.

Hoogachtend.

Uw Dn.

L. Grapperhaus.

De heer Grapperhaus gelooft dus o.m. wel dat als hij de zaak — in casu een of andere ongerechtigheid — in de courant zet, dit er toe bij zal dragen om het „rechtsgevoel der eigen dikhuidige pers" eenigszins te verlevendigen.»

Wij feliciteeren den geachten schrijver met deze opvatting; maar hij neme ons niet kwalijk indien wij bij onze opvatting van het tegendeel blijven. Niet dat wij «algemeene bekendheid" van iets in de kolonie gebeurd zouden schuwen. Volstrekt niet. Maar wèl en daar blijven wij bij — dat individueel de repressieve werking van een of ander courantenbericht in buitenlandsche bladen geplaatst, zelfs al geschiedt dit door niemand minder dan de schrijver van het bovengeplaatst stuk, al zeer gering is.

Een inlandsch of europeesch fuselier zal er niet meer of minder omrampassen, ook al was hij zeker dat de heer Grapperhaus hem in een zijner buitenlandsche bladen zal zetten. Dat laat den militair volmaakt koud.

De man van den eventueel te beganen euveldaad heeft aan den heer Grapperhaus, het buitenlandsch persoordeel etc. etc. glad maling. Wij gelooven dat dit meer de realiteit der feiten nabij komt dan allerlei gewichtig gepraat over de buitenlandsche pers. Dat staat heel aardig in de courant, geeft een zeker retief aan den schrijver, die dit vreeselijke wapen der buitenlandsche openbare opinie" hanteerd maar tot het wezen der dingen doet het niet veel af.

Wat nu de schrijver aan het slot vraagt: of Nederland ook andere vijanden heeft dan Engeland, zij hem medegedeeld, dat wij over dit onderwerp, bovendien niet door ons aangeroerd, geen discussie met hem wenschen te openen.

Dergelijke politieke discussiën entameere hij b. v. in de groote dagblad pers. Als de heer Grapperhaus dáár zijn licht over die allergewichtigste zaak wil ontsteken zullen wij zeker van zijn optreden melding maken. Maar thans is zij naar aanleiding van hetgeen wij schreven en waarover de schrijver ons reeds ten tweeden male met zijn belangrijke opmerkingen vereert, niet aan de orde.

Zeer dankbaar voor de belangstelling, waarmede hij de «kroniek» in *Oost en West* volgt, leze hij daarin toch geen verborgen bedoelingen welke daaraan ten eenenmale vreemd zijn. Wij hadden het niet over «vijanden van Nederland» en evenmin over «andere vijanden dan Engeland».

«Blanda» laat in *De Controleur* maar steeds «aanklachten» hooren tegen het indisch bestuur. Thans heeft hij het over de ambtenaren, die geen tijd hebben om behoorlijk met de bevolking in aanraking te komen, terwijl zij wel tijd hebben om «wetenschappelijke artikelen te schrijven. «Men zegt, schrijft hij, dat de ambtenaren zóó overstelpt van dienstwerk zijn, dat zij den tijd missen, met de bevolking in nauw contact te komen. Wij willen zulks gaarne aannemen, maar hoe vinden zij dan wel den tijd voor andere bezigheden buiten hun eigenlijken werkkring liggende, b. v. het schrijven in bladen en tijdschriften? Zoo zien wij nog als vasten medewerker aan het vierde deel der «Encyclopaedie van Nederlandsch-Indië» opgegeven den heer F. Fokkens, resident van Madoera. Terwijl deze hooge bestuursambtenaar wetenschappelijke Indische artikelen maakte en zich dus als kenner en vraagbaak van Indië en zijn bewoners opwierp, had hij geen flauw besef van het ontzettende onheil, dat het door hem bestuurde gewest sinds langen tijd had getroffen.

«Op zichzelf is die bijzondere en vrijwillige arbeidsprestatie natuurlijk loffelijk. Ook verblijdend, want zij doet de beste verwachtingen koesteren van zijn waarde als ambtenaar. En toch komt men hierin niet zelden leelijk bedrogen uit. Nemen wij maar weer den heer Fokkens. De man heeft veel geschreven en gelezen. Links en rechts vinden wij zijn geschriften. Zoo zien wij hem, in zijn kwaliteit van «Inspecteur der Cultures» ook al vermeld als vasten medewerker aan genoemde Encyclopaedie voor het eerste deel en zelfs als mede-redacteur voor het tweede. Bij de voltooiing van dit laatste deel schreef prof. P. A. van der Lith o. m.: «Bij het beëindigen van het tweede deel dezer Encyclopaedie mag een woord van hartelijken dank niet ontbreken aan den heer F. Fokkens, die mij bij een goed deel van den arbeid, voor de samenstelling van dat deel gevorderd, als redacteur ter zijde stond». Door terugkeer naar Indië moest hij de redactie nederleggen. Maar hij bleef, zooals wij zagen, vaste medewerker. Is het te verwonderen, dat men zijn beteekenis qua ambtenaar afmat naar wat hij over Indië geschreven heeft?

«Thans dringt de massa in Indië aan op zijn verwijdering — met spoed — uit 's lands dienst wegens schromelijke nalatigheid en plichtsverzuim in de uitoefening van zijn hoog en verantwoordelijk ambt en gebleken absolute onbekendheid met de toestanden in zijn gewest.»

***

In het *Algemeen Handelsblad* van 24 Mei jl. komt de heer C. Th. van Deventer op tegen de bestrijding, die de voorstellen van den minister van koloniën tot wijziging der artt. 75 en 109 van het Regeeringsreglement van de zijde van het Amsterdamsche orgaan ondervindt.

Het blad had in zijn strijd tegen het wetsontwerp een uitspraak van een onbekenden «hoogen indischen hoofdambtenaar» aangevoerd. Wel werd oververteld wat die heer tegen het wetsontwerp had gezegd, maar niet wie die hooge autoriteit was. Er werd dus zoo iets van een groote onbekende ten tooneele gevoerd waarbij men maar heelemaal moest afgaan op de juiste waardeering, die het blad aan het gezag van dezen onbekenden grootheid geliefde te schenken.

Deze in «hoog aanzien staande» heer X zullen wij hem dan maar noemen, had aan het blad de niet spiksplinternieuwe bewering toevertrouwd, dat de «inlanders geen grooter en gevaarlijker vijanden hebben dan de europeesche rechtsgeleerden met hun formalisme en hun gebrek aan adat-kennis».

«Een woord van protest», zegt Mr. Deventer,» tegen deze onbarmhartige verkettering van allen, die het inlandsche recht niet als een onaantastbaar heilig huisje beschouwen, is te meer op zijn plaats, omdat de hooggeroemde hoofdambtenaar zelf toch ook de onvoorwaardelijke handhaving der inlandsche volksinstellingen niet aanbeveelt. Immers, zoo schrijft hij, waar deze in strijd zijn «niet met ons recht, of met onze westersche opvattingen, maar met het recht», daar acht ook hij afwijking van die instellingen gewenscht. Wat is nu echter «het recht»? Voor zoover mij bekend, is deze vraag, in letterlijken zin opgevat, tot dusver nog door niemand ter wereld beantwoord. De orakelspreuk zal dan ook wel zóó moeten worden begrepen, dat zelfs de adat moet worden getoetst aan het maatschappelijk en economisch belang der betrokken personen en dat, indien dit belang door de handhaving der adat mocht worden geschaad, afwijking niet slechts geoorloofd maar zelfs plichtmatig is.

Is deze opvatting juist, dan blijkt het verschil tusschen den Minister en den hoofdambtenaar minder groot dan aanvankelijk het geval scheen. De hoofdambtenaar wil van de adat afwijken, indien het welbegrepen belang der inlanders zich tegen haar handhaven verzet; de Minister wil haar handhaven, waar afwijking strijdig zou zijn met ditzelfde belang. Zoo gesteld kan het verschil er een zijn van meer of minder ver gaan, maar niet een verschil van beginselen. Het is de opportuniteit, de practijk, die ten slotte zal moeten beslissen, wat voor elk onderdeel van het recht het belang der inlanders eischt: afwijking van de adat, of haar handhaven.

„Wie de belangen der bevolking wil dienen, moet in de eerste plaats streven naar verbetering harer economische toestanden", heet het in den brief van den hoofdambtenaar. Behoef ik er op te wijzen, dat deze meening niets nieuws bevat, maar reeds jaren achtereen verkondigd werd door allen, die zich met de studie der economische belangen van onze koloniën bezig hielden, tal van Europeesche rechtsgeleerden niet uitgesloten? Waar echter wel op gewezen schijnt te moeten worden is, dat tot de voorwaarden dier verbetering ook behoort meerdere rechtszekerheid, dan thans voor den inlander bestaat. En daar de aanhangige wetsontwerpen de eerlijk bedoelde strekking hebben, deze voorwaarde te vervullen, verdienen zij, in stede van een uit de hoogte daarover gestreken, vernietigend vonnis, de ernstige en waardeerende overweging van allen, die het wèl meenen met den inlander.»

Het blad schrijft onder het stuk van Mr. van Deventer als noot:

«Wij zouden den geachten inzender wel in overweging willen geven, alsnog eenige aandacht te schenken aan al wat — blijkbaar van zeer deskundige zijde — *tegen* de aanhangige voorstellen van den vorigen en den tegenwoordigen minister van Koloniën gesproken en geschreven is. Het is, uit zijn *Gids*-artikel, bekend dat hij die voorstellen met warmte verdedigt; maar het komt ons voor, dat hij de daartegen aangevoerde bezwaren veel te licht telt. Men leze b.v. de artikelen over «Inlandsch recht en inlandsche Christenen» in de *N. R. Ct.* van 12 en 13 Mei jl., welke alleen reeds volkomen voldoende schijnen om onze opvatting van de strekking der wetsontwerpen te rechtvaardigen».

De bijzonder venijnige artikelen in de *N. Rott. Ct.*, indertijd hier gerefereerd, «schijnen het blad reeds volkomen voldoende» om het wetsontwerp te veroordeelen.

Dat «schijnen» is gelukkig nog al voorzichtig gezegd, want we herinneren ons zelden artikelen gelezen te hebben, waarin op grovere wijze een minister wordt bestreden dan juist in die stukken waarop het amsterdamsche blad zich nu beroept. Daarin werd werkelijk een toon aangeslagen en een wijze van strijden gevolgd beneden de waardigheid van het rotterdamsche orgaan. De «adatvereerder,» die daar aan het woord was, was misschien meer op de hoogte van oostersche adat dan van een zekere westersche adat, die hier nog tal van vereerders kent, zelfs al geldt het de bestrijding van een zaak, die de oostersche adat heet om hals te brengen.

Uit de Oost-Indische Mail.

Te Medan vertoefde onlangs de heer *K. van der Veen* gouvernements-veearts, een oude bekende van Deli, op zijn doorreis naar Britsch-Indië, waar hij in opdracht der regeering de **veetoestanden** gaat bestudeeren, ten bate van de veeteelt op Java. Zooals bekend, is de heer van der Veen thans gevestigd te Batavia, waar hij ook leeraar is aan de landbouwschool voor Inlanders. Het plan bestaat nl. om aan die inrichting ook een veeartsenijschool te verbinden in den geest van die te Madras. De heer van der Veen zal dan eveneens als leeraar van die nieuwe afdeeling optreden. Hoofdzakelijk dient zijn reis naar Britsch-Indië direct in 't belang van de Javaansche veeteelt. Plannen worden beraamd tot proefneming door kruising van het Javaansche vee met Bengaalsche stieren, nu de Javaansche buffels schijnen uit te sterven, hetgeen de heer van der Veen toeschrijft aan het geringe weerstandsvermogen dezer dieren. Australisch vee houdt het op Java niet lang uit, terwijl Bengaalsche stieren daarentegen tot een zeer krachtig ras behooren

Uit Weltevreden schrijft de Correspondent van de *Semarang-Courant* met betrekking tot de op te richten **handels- en nijverheids commissie**, waarvan wij in ons vorig nummer melding maakten, dat de gouverneur-generaal zijn tijdelijk verblijf te Batavia wenscht te benutten om ten zijnent de autoriteiten en mannen van gezag in den handel te verzamelen en de samenstelling van deze «commissie» te bespoedigen.

Daartoe zou in April jl. ten paleize te Rijswijk vergaderd worden, doch wat er is behandeld, is tot heden slechts aan de ingewijden bekend.

Wij laten verder het woord aan den schrijver:

«De gouverneur-generaal is van oordeel, dat de handelsbelangen in Indië beter behooren te worden behandeld, o, zeker!

Vooral waar het gouvernement zelf als handelsman optreedt en de ambtenaren met minder tact en zonder de vereischte sluwheid en aanwending der usantiën te werk

gaan, is 't noodig om, desnoods met wat meer oog voor de belangen van den particulieren handel, voorlichting en aanwijzing van den te volgen weg te erlangen van de besten en meest ontwikkelden uit dien handel.

Daarbij zit geen fiscaliteit voor, wel neen!

Zijn de handelsbelangen tot heden niet goed behandeld, men heeft toch de handelsvereenigingen en kamers van koophandel als officieel ingestelde lichamen, die in voeling en wrijving van gedachten met de regeering kunnen komen, wanneer zij dat willen?

Dat is 't juist. De kamers van koophandel plaatsten tot heden hun licht vrijwel onder de korenmaat en kwamen meestal dan eerst tegenover de regeering uit den hoek, als er wat te vragen, af te keuren dan wel te reclameeren viel. Zij traden over belangen en belangrijke zaken — ook voor den staat — noode in overleg met de regeering.

Aan dien toestand komt althans door de nieuw in te stellen commissie een einde, al vrees ik, dat van de zijde der regeering hoofdzakelijk fiscaliteit de drijfveer is voor de instelling.

Een werkelijke behartiging van de belangen van den particulieren handel, waarvan de koloniën 't toch moeten hebben, wordt van zulk een commissie, hoe de samenstelling ook zij, niet verwacht.

Waartoe het ten voorbeeld stellen van de commissie voor handelspolitiek in Nederland in deze moet dienen, is waarschijnlijk alleen den minister, G. G. en den A. S. duidelijk.

Zou 't misschien ook tot gezonde handelspolitiek behooren, als alle in voordeelige conditie verkeerende takken van industrie raisonnabel belast werden, b.v. de petroleum-industrie en niet alleen de suiker?

Er zijn mannen van de hoog-ethische koers, die aardig geïnteresseerd zijn in dat artikel.»

Den 28en April had de vergadering, door 27 personen bijgewoond, plaats, onder leiding van den directeur van O. E. en N. De pers was niet toegelaten.

Toch weet het *Bat. Nbl.* daaromtrent mede te deelen: Terecht werd dus uit Weltevreden aan *de Sumatra Post* geseind:

De vergadering tot vorming eener commissie voor handel en nijverheid leidde tot niets.

»Bij de opening der vergadering bleek, dat ingekomen waren drie brieven, zooveel als prae-adviezen, van de heeren Dinger, mr. s' Jacob en Boissevain.

De heer Dinger, die zijn advies nader toelichtte, vond de instelling der commissie op den grondslag als door de regeering gewenscht, vrijwel overbodig. De regeering toch stoort zich tegenwoordig reeds heelemaal niet aan de adviezen der bestaande lichamen, de handelsvereenigingen en de kamers van koophandel. Wat een derde lichaam er dan nog bij zou doen, verklaarde hij niet te begrijpen.

De heer Boissevain daarentegen juichte het denkbeeld zeer toe.

De directeur van onderwijs (voorzitter) zei, dat de heer Dinger ten onrechte meende, dat bij de regeering geen belangstelling zou bestaan voor de handelsvereenigingen en de kamers van koophandel. Dat de brieven, door die lichamen tot de regeering gericht, eenvoudig onbeantwoord bleven, gelijk de heer Dinger geconstateerd had, was een gevolg van de drukke werkzaamheden....

Precies! zei de heer Dinger. Maar als men nu geen tijd heeft om met twee lichamen te correspondeeren, hoeveel minder dan met drie...!

Van andere zijden bleek men van meening, dat de instelling der commissie geen zin had. Wel voelde men veel voor uitbreiding van de kamers van koophandel, vooral door het vestigen van dergelijke lichamen in de binnenlanden, waar zich gaandeweg een industrie ontwikkelt. Uit de leden dier kamers zou dan een centraal comité gekozen moeten worden, dat steeds voeling houdt met de verschillende kamers.

De vertegenwoordiger uit Deli (de hoofd-administrateur der Delimaatschappij) vond deze gedachte aanbevelenswaard, mits dan voor Deli, met zijn afwijkende industrieën, een sub-comité in het leven werd geroepen.

Toen men ten slotte weer op het oorspronkelijk onderwerp terugkwam, én over de al of niet wenschelijkheid der instelling van de handelscommissie stemde, bleek de vergadering in twee ongeveer gelijke kampen verdeeld. Maar per saldo waren er toch veertien stemmen t e g e n. En zoo liep de vergadering af. Zij had geduurd van zes uur tot half tien."

Java en Madoera.

De heer mr. dr. W. F. Schimmel, redacteur van de *N. Soer. Ct.*, heeft een onderzoek ingesteld naar de toestanden in de **Soerabajasche strafinrichting** en de resultaten daarvan in zijn jongste *Kroniek* neergelegd. Bijzonder bevredigend luiden deze niet:

»O. m. is er te Soerabaja plaats voor 1200 gestraften, doch de regeering heeft er 1320 heengezonden.

Het Eur. toezicht laat, tengevolge van gebrek aan personeel, veel te wenschen over. Het eigenlijke gevangenisbeheer wordt uitgeoefend door den directeur, twee Eur. sleuteldragers en een Inl. portier. De mandoers worden uit de gestraften zelf gerecruteerd.

Daar deze toestand op den duur gevaarlijk zou kunnen worden, heeft de directeur uitbreiding van personeel gevraagd en wel 4 Eur. opzichters.

De arbeid in de gevangenis, hoe onvolkomen ook geregeld, levert f 1300 's maands aan winst op.

De indeeling van 't gebouw noemt schrijver allerzonderlingst: er zijn zalen, waar 120 gevangenen des avonds en des nachts verblijven, zonder behoorlijk toezicht. De immoraliteit schreit daar ten hemel en vooral jeugdige gevangenen hebben zooveel te lijden, dat de dood hun verkieslijk voorkomt.

Ook de geneeskundige hulp laat veel te wenschen over. Zelfs geen dokter djawa is beschikbaar.

Ten slotte zegt schrijver, dat alle elementen aanwezig zijn om een bloedig drama mogelijk te maken; de smeulende lont behoeft slechts in 't kruit te worden geworpen.

Volgens mededeeling van het Persbureau seinde de Resident van Madoera dd. 27 April, dat de indruk, welken hij op zijn tournée over het eiland gekregen had, zeer bevredigend was. De ziekte is sterk minderend tengevolge van de regens der laatste dagen. De aanplant in Sapoeloe biedt ook een hoopvoller aanzien.

Het *Bataviaasch Nieuwsblad* betwijfelt de betrouwbaarheid der cijfers omtrent den ziektetoestand op Madoera, welke door het Persbureau van den Resident zijn vernomen en gepubliceerd. Het blad zou van particuliere zijde andere cijfers kennen en vraagt: hoe dat nu zit?

In het *Soer. Hbl.* van 28 April schrijft de heer *Van Geuns* een nabetrachting over de **Madoereesche koortsepidemie**.

Zij geeft een typisch beeld van de wijze, waarop door sommige ambtenaren »gediend« wordt, die zich thans de beenen uit het lijf loopen om de koortslijders aan kinine te helpen, terwijl, indien de dagbladen de trom niet zóó geroerd hadden, de menschen er waarschijnlijk nog als ratten zouden sterven....., gelijk in andere deelen van Java, waarop de aandacht niet gevestigd is.

Een schril licht wordt er geworpen op de beteekenis van de »zorg voor de volksgezondheid«, blijkende ook uit het gescharrel, om, toen de regeering er kennis had gekregen van de misère, een paar dokters-djawa naar het land der ellende te kunnen dirigeeren!... Deze zorg blijkt geheel onvoldoende; opleiding tot dokters-djawa op veel ruimer schaal en betere bezoldiging dezer Inlandsche artsen zijn als middelen tot verbetering zeer urgent.

Het Persbureau zond aan de verschillende dagbladen een afschrift van het verslag door den inspecteur over den burgerlijken geneeskundigen dienst, aan de regeering ingediend, betreffende het door hem ingesteld onderzoek naar de **koortsepidemie op het Tangerangsche land Pasilian**, veel te uitvoerig om hier in zijn geheel op te nemen. Een basis om op voort te werken vond de inspecteur bij zijn komst niet. Noch de verhalen der bevolking, noch de ingediende rapporten en statistieken bleken betrouwbaar — hij was dus aangewezen op eigen onderzoek.

Dit wees uit, dat van een totale bevolking van pl. m. 3300 zielen, van Juli 1905 tot Maart 1906 9 à $10\frac{1}{2}$ pct. moeten zijn bezweken aan malaria, die sinds jaren de bevolking van 't genoemde land teistert en waarvan de noodlottige invloed nu en dan door gebrek aan voedsel werd vergroot.

Het *Bat. Nbl.* van 23 April laat zijn stem hooren in het belang van den inlander, voor wien het **verkrijgen van recht**, als 't zoo te pas komt een vrome wensch is. Het blad haalt een voorbeeld hiervan aan en vestigt de aandacht er op dat den 17en Januari een dessahoofd uit een onderdistrict der residentie Kedoe, afd. Poerworedjo, door de opgezetenen der dessa bij 't Eur. bestuur der afdeeling was aangeklaagd, wegens het niet uitbetalen aan die opgezetenen der door de regeering terugbetaalde bedragen van de landrente, voor misoogst als anderszins kwijtgescholden, terwijl nu, drie maanden later, in deze zaak nog geen beslissing is genomen en de desaman nog op zijn geld wacht, hoewel het onderzoek der feiten hoogst eenvoudig was.

Het is een weinig bekend feit, lezen wij in de *Locomotief*, dat de verstandhouding tusschen gouvernements-inlandsche ambtenaren in Djokja evenals in Solo, en 's Vorsten dienaren over 't algemeen niet altijd van de beste is en wel hoofdzakelijk omdat velen van 's Vorsten dienaren over het algemeen het *begrip* priaji te nauw opvatten, waardoor zij in de meening verkeeren, dat buiten de apanagehouders geen priaji denkbaar is. Als staaltjes van dat bekrompen begrip van sommigen dient het volgende:

Een Inlander, die zich geen denkbeeld kon vormen van de positie van een resident, vroeg eens: *Is de resident priaji?*

Dank zij het onvermoeid streven van den regent politie kota R. T. Sosronegoro is de verhouding nu beter geworden. De regent, een man van liberale richting, heeft de Javaansche Vereeniging Mardiardja in het leven geroepen, met priaji's van het gouvernement, van kasultanan en Pakoe Alaman tot leden. Het doel van de Vereeniging is. o. m. voorkomen van kaartspel en geschillen, bevordering van het gezellig verkeer enz. Op de vijftiendaagsche bijeenkomsten, waarop nuttige lezingen worden gehouden, wist de regent er heen te leiden dat thans de priaji's der drie categorien broederlijk met elkander omgaan. Ook is het denkbeeld geopperd om de vrouwen der leden tot de vergaderingen toe te laten, opdat zij van de lezingen en voordrachten kunnen profiteeren. Van de goede verstandhouding tusschen de drie golongans getuigt het steeds toenemende aantal leden, dat thans bij de 150 telt.

Buitenbezittingen.

Koelieloonen. Door den tijdelijken inspecteur van den arbeid *B. Hoetink*, is er de aandacht op gevestigd dat nu voor den Straitsdollar een vaste koers is aangenomen, er wellicht pogingen in 't werk zullen worden gesteld tot verlaging van de loonen der Javaansche koelies, die voor de Oostkust van Sumatra emigreeren.

Daar echter geen reden bestaat om het gebruikelijk loon van 6 en 7 dollars te vervangen door een in Ned.-Indische munt uitgedrukt loon tegen een lageren maatstaf dan die van de vastgestelde waarde van den dollar op f 1.40, heeft de gouverneur-generaal aan de hoofden van gewestelijk bestuur als zijn wensch doen kennen, dat hierop bij het teekenen der werkcontracten op Java voor Deli zal worden gelet.

Het door de bevolking geleden verlies, tengevolge van de beschadiging der irrigatiewerken van Gianjar (**Bali**), bedraagt volgens plaatselijk onderzoek, zeer matig berekend, 44000 gulden.

Van den resident van Timor kwam bericht dat hij op **Soemba** was teruggekeerd en gebleken is dat Oembockrai de betaling der opgelegde boete had gestaakt en gevlucht was, zonder eenige bekende reden. Een colonne is bezig hem op te sporen. Thans zijn 12 uit Koedi geroofde personen teruggevonden.

Het bericht van de nederlaag bij den aanval op de rotsstelling **Bantoe—Batoe** in Doeri heeft in militaire kringen zeer de aandacht getrokken. Het *Soer. Hbl.* bericht dat de aangevraagde derde bergbatterij van Soerabaja uit den 3en Mei naar Celebes zou vertrekken met bovendien een sterke aanvulling maréchaussees.

In totaal zal de colonne, die aan den hernieuwden aanval op 's vijands stellingen zal deelnemen, 500 man sterk zijn, terwijl over 4 kanonnen van 7,5 cM. Berg en een sectie genietroepen met de noodige springmiddelen beschikt zal kunnen worden. Vermoedelijk zal de overste Michielsen weêr het commando op zich nemen. Dat na den val van Bantoe het nabij gelegen en niet in onderwerping gekomen landschap Doeri niet eerder door onze troepen werd bezocht, heeft men zwaar geboet. Een later bericht van 1 Mei meldt dat in plaats van het berggeschut, snelvuurgeschut van 3.7 naar Z-Celebes zal gezonden worden.

Van **Zuid-Oost-Borneo** seint de secretaris, bij afwezen van den Civiel en Militair Resident, dat de Demang Dalem thans alle verloren gegane karabijnen heeft ingeleverd alsook 5 marechaussee klewangs en 3 voorladers.

Met 1 mei gaan de tot heden hier geïnterneerde bannelingen van Borneo naar Buitenzorg, als zijnde het hun aangewezen ballingsoord.

Rijstcultuur ter Sum. Westkust. Met groot genoegen deelt de *Sum. bode* mede, te hebben waargenomen dat in de Ommelanden, in 't district Limau Manis, de heerendienstplichtigen thans op last van het bestuur werken aan den aanleg van een bevloeiingskanaal, waardoor over eenigen tijd een groote uitgestrektheid lands, die nu reeds sedert jaren bijna onbenut is blijven liggen, voor sawahaanleg geschikt gemaakt wordt. Na voltooiing van het kanaal, zal echter nog de medewerking van het bestuur noodig zijn, om de bevolking aan het werk te krijgen en te houden, tot het gewenschte resultaat is verkregen.

Over 't algemeen gaat de Inlander ter dier kuste er niet gemakkelijk toe over, om nieuwe rijstvelden aan te leggen (menaroeka). In ieder geval houdt de uitbreiding der sawahvelden geen gelijken tred met den aanwas der bevolking en het is te voorzien, dat de invoer van rijst uit den vreemde nog belangrijker zal worden, dan hij nu reeds is. 't Is daarom een dure plicht van de bestuursambtenaren, om aanleg van nieuwe en vooral verbetering van de bestaande sawahs door doelmatige bemesting met alle kracht te bevorderen. En daarom verheugt de *Sum. bode* zich ten rechte daarover.

West-Indische Berichten.

Suriname. De Koloniale Staten hebben de begrooting voor 1907 in behandeling genomen. Voorzoover het overzicht, daarvan in *Onze West* gegeven, strekt, hebben de leden het den gemachtigden van het bestuur bij hunne beraadslagingen niet gemakkelijk gemaakt.

Daar is gesproken van vermeende bevoorrechting van sommigen tegenover achteruitstelling van anderen in den Kolonialen dienst; is gewezen op de schadepostjes, die voor de kolonie kunnen voortvloeien uit de inschuiving van moederlandsche specialiteiten in hooge koloniale be trekkingen; de heer Curiel werd 'n oogenblikje bitter, wijl het bestuur vertikt de door de Staten aangegeven bezuinigingen in ernstige overweging te nemen en zoo meer.

Uit al het gesprokene dringt de erkenning van de Koloniale Staten tot ons door, dat op bestuursgebied heel wat te bezuinigen zou vallen. We zien hen in nagenoeg gesloten phalanx optrekken tegen de veste der bureaucratie, waar op de wallen de bestuursgemachtigden, de hoofden der departementen, de wacht houden om den aanval af te weren.

Typisch is hierbij de verschillende argumentatie om een of anderen maatregel, waaraan kosten verbonden zijn, die de bestuursuitgaven doen opvoeren, aannemelijk te maken. Wordt een nieuw baantje gecreëerd dan heet het dat voor die betrekking een vol man noodig is met een speciale opleiding. Laat men een of anderen titularis naast zijne eigenlijke betrekking er eene andere bij waarnemen, natuurlijk tegen eene behoorlijke gratificatie, dan hoort men, dat de belangen van den dienst daar heelemaal niet onder zullen lijden, daar toch in beide gevallen vervangers aanwezig zijn.

't Is te begrijpen, dat bij zulk een spelletje de een of andere eindelijk zijn geduld verliest en zooals de heer Coutinho deed, zonder er doekjes om te winden verklaart: dat de bedoeling alleen maar kan zijn om iemand aan een extraatje te helpen.

Typisch was het b.v. den procureur-generaal als bestuursgemachtigde te hooren mededeelen, dat een kapitein der infanterie, die voor de waarneming der betrekking van commissaris van politie bij zijne eigenlijke functiën in aanmerking komt, nu de titularis door eene plotseling opgekomen ziekte — zoo'n politie-bureau kan somwijlen verrassingen opleveren, waarin de verrasser van beroep wordt verrast — hals over kop met verlof naar patria moet om zijne door die surprise geschokte zenuwen tot

bedaren te brengen, hem zelven zou verklaard hebben, dat in zijne eigenlijke betrekking in Suriname ronduit gezegd niets te doen viel. De betreffende, de heer Kroesen, doet hiermede onzes inziens zichzelven onrecht, waar wij zijn naam in den laatsten tijd nog al eens in de bladen zagen vermeld bij door hem geleide voor het garnizoen zeker nuttige en aangenamen excursiën naar het binnenland.

Een incident van anderen aard was dat, toen de heer Fabriek meende te mogen aanvoeren, dat in den laatsten tijd eene dame te Paramaribo de lakens uitgaf. Dat lakens uitgeven zou zich dan bepalen tot de bescherming, van uit Fransch Guyana weggeloopen déportés, maar het bestuur blijkt alles behalve in dit opzicht onder den invloed der bewuste dame te staan, waar de procureur-generaal als bestuursgemachtigde aan de »geëxalteerde denkbeelden« der betrokkene recht liet wedervaren, en verklaarde dat het bestuur aan hare ziekelijke wenschen niet zou voldoen. Die déportés hebben trouwens in de laatste weken juist zich in de kolonie van zoo aangename zijde doen kennen, dat de voorzorg van den heer Fabriek om van zijn huis een klein arsenaal te maken niet misplaatst moet worden geacht.

Het overzicht in *Onze West* eindigt bij de aangevangen beraadslagingen bij de artikelsgewijze behandeling van de posten van het bouw-departement, waarbij nog wel eenige harde noten zullen worden gekraakt.

Den memoriepost voor detacheering van koloniale ambtenaren met verlof bij takken van dienst in het moederland hadden de Staten intusschen reeds afgestemd.

Wat overigens het nieuws, uit deze kolonie met de jongste mail aangebracht, betreft ontwaren wij met genoegen dat de verbetering in de cacaoproductie nog steeds aanhoudt. De uitvoer van cacao bedroeg in de vier eerste maanden van dit jaar 4681 balen van 100 KG. tegen 2680 en 1351 in het overeenkomstig tijdvak in de jaren 1905 en 1904. Mocht het zoo voortgaan dan wordt 1906 nog een jaar als in den goeden ouden tijd.

Ook de goud-opbrengst die in de beide eerste maanden van dit jaar een neiging toonde om niet aan het record van 1905 te tornen, gaat zich weder herstellen. In het eerste kwartaal bedroeg de uitvoer aan goud 195 KG. tegen 205 in hetzelfde tijdvak van 1905, maar de uitvoerige staat der aanvoeren in het *Gouv. Adv. Blad* toont, dat verschillende placers eerst in Maart ll. *sluices* en *longtoms* in werking zagen treden. En dan het Guyana Goud Placer, dat nu met een werkkapitaal van 5 ton met vernieuwden moed aan den gang zal gaan! Glück auf! Men zie eens de Saramacca Co., die nu in dit niet het meest gunstige tijdvak met maandelijksche producties van 30 KG. een voor Suriname niet onaardig figuur slaat.

Curaçao. Ook de begrooting voor 1907 voor deze kolonie is door het vertegenwoordigend lichaam, den Koloniaen Raad, in behandeling genomen. Het heeft daarbij zus of zoo gescheeld, of we hadden een herhaling gehad van wat we ten vorigen jare zagen geschieden ten aanzien van den post voor de triangulaire opmeting ten behoeve van den damaanleg. De heer Lansberg, die voor de schrapping van dezen post in het strijdperk trad, zou wanneer de toestand der kolonie wat rooskleuriger was, er niets tegen hebben om meer wetenschappelijk te werk te gaan. Nu achtte hij die meerdere onkosten niet gerechtvaardigd, waar er zeer veel oude dammen bestaan, die uitstekend gemaakt zijn zonder topographische opname.

De bestuursgedelegeerde, de heer Fauel, die van Sint Eustatius was teruggekeerd, waar hij zich verdienstelijk maakte bij den steiger-aanleg, waarover Jan Paul een aardig Ditje en Batje aan de *Amigoe* schreef, legde de vergadering uit, dat zonder zulke voorbereiding geldverspilling bij den damaanleg voor eventueele verrassingen niet uitgesloten was en met 6 tegen 4 stemmen legde de Raad zich bij deze uitspraak neer.

Enkele posten moesten het toch bij den Raad ontgelden zooals de post voor detacheering van koloniale ambtenaren met verlof in het moederland — frappante overeenstemming tusschen Raad en Staten der beide koloniën in de West — het bouwen van een regenbak bij de vleeschhal te Willemstad, en de aanleg van een luchtspoorweg met metalen kabel voor Saba, die alle geschrapt werden, terwijl de politie het voor zijn ééne biekje en vijf ezels met 800 gld. aan fourage zal moeten stellen tegen de voorgestelde 1400 gld.

Daarentegen werd ter bevordering van de hoedenindustrie het aan de »Curaçaosche« te verleenen subsidie ad 2800 gld. met 1000 verhoogd.

De heer van der Veen Zeppenfeldt brak een lans voor de uitbaggering van den havenmond voor Aruba. Bij monde van den gedelegee de, den heer Fauel, werd evenwel uitgelegd, dat aan deze quaestie meer vastzit dan de 20000 gld., waarmee men meende te kunnen volstaan.

Ook hier gingen uit de vergadering stemmen op, die op bezuiniging in de bestuurshuishouding aandrongen. Ook hier werd van de zijde van het bestuur een non-possumus tegenovergesteld. Waar de wil is, zal ook de weg wel worden gevonden. Laat ons hopen dat deze Raad nu nog te kort in zijn tegenwoordige samenstelling mee aan 't roer dit onderwep in studie houde om met duidelijk geformuleerde voorstellen bij het bestuur aan te komen.

Algemeene Berichten.

Ned.-Indische Kunsttentoonstelling te Krefeld.

Het houden eener Ned.-Indische Kunsttentoonstelling in het Keizer-Wilhelm-Museum te Krefeld, waarop wij reeds de aandacht vestigde, is verdaagd tot 25 Sept. a. s. Er zijn thans opnieuw circulaires rondgezonden, mede onderteekend door het Nederlandsche Comité bestaande uit:

Mr. J. H. ABENDANON, Oud Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid, Den Haag, (tijdelijk te Arnhem).

Mr. C. Th. VAN DEVENTER, Lid van de Tweede Kamer der Staten Generaal, Den Haag.

J. DE MEESTER, Letterkundige, Rotterdam.

A. W. NIEUWENHUIS, Prof. in de Ethnologie van Ned. Indië, Leiden.

E. A. VON SAHER, Directeur van het Museum van Kunstnijverheid te Haarlem.

Zij zijn tot het geven van alle gewenschte inlichtingen bereid en zij koesteren de hoop, dat deze tentoonstelling eene gebeurtenis van beteekenis zal worden, die in zekere mate tot vermeerdering der algemeene belangstelling voor de Nederlandsch Indische Koloniën zal bijdragen; en hopen niet te vergeefs aan te kloppen, met hunne uitnoodiging om aan de tentoonstelling door aanmelding en inzending van kunstvoorwerpen deel te nemen. Iedere poging haar te steunen zal worden aanvaard en op hoogen prijs gesteld.

In aanmerking komen vooral de Oost Indische voortbrengselen, welke door hunne smaakvolle en nationale eigenaardigheid in vorm en kleur zich 't beste eigenen, de belangstelling van den tentoonstellingbezoeker op te wekken. Hieronder worden begrepen plastieke werken in steen, hout, ivoor en metaal (deels in afgietsels), verder Wajangpoppen, gedreven en geciseleerd koperwerk, mooi gevormde zwaarden, vrouwen sieraden, oude, door patroon en kleur uitmuntende batiks, weefsels met eigenaardig patroon en vlechtwerk evenals andere voortbrengselen der kunstnijverheid van decoratief, artistieke waarde.

Het is te hopen, dat evenals bij de eerste Nederlandsche kunsttentoonstelling in Krefeld ook bij deze gelegenheid verzamelaars en bezitters van bovengenoemde kunstwerken zich bereid verklaren, in het belang van de goede zaak, geschikte voorwerpen voor de tentoonstelling te willen afstaan.

De directeur van het Museum van Kunstnijverheid te Haarlem, de heer E. A. von Saher, heeft op zich genomen voor de inzameling en het transport van de tentoonstellingsgoederen zorg te dragen.

Alle aanmeldingen en inzendingen uit Nederland en de Koloniën zijn derhalve te adresseeren aan het Museum van Kunstnijverheid te Haarlem.

Het Keizer-Wilhelm-Museum te Krefeld draagt de transportkosten van de woonplaats van den bezitter naar Haarlem en verder naar Krefeld, alsmede de transportkosten terug, voor zoover de tentoonstellingsvoorwerpen direct of over Haarlem naar den afzender teruggaan.

Ned.-Indische Telefoonmaatschappij.

Bij de behandeling in de Tweede Kamer van het verleden Dinsdag aan de orde gestelde Wetsontwerp tot bekrachtiging van een overeenkomst met de Ned.-Indische Telefoonmaatschappij te Batavia, tot overneming van haar bezittingen, enz., meende de heer Bogaardt den Minister in overweging te moeten geven bij de Indische Regeering stappen te doen voor vervroegde overneming van de intercommunale telefoonlijn en gemeentelijke exploitatie van communale telefoonlijnen, waartoe aan de gemeenten wat grooter autonomie dient gegeven dan thans.

Toen de Voorzitter de opmerking maakte dat deze beschouwingen betrekking hebben op de decentralisatie van Indië en den heer Bogaardt verzocht zich te bepalen tot het onderwerp dat aan de orde is, zegt deze dat z. i. deze beschouwingen wel degelijk op het behandelde onderwerp betrekking hebben, treedt in verdere financieele beschouwingen, wenscht dat niet alle Indische Staatsbedrijven naar de uitkomsten van enkele moeten worden beoordeeld en verklaart zich beslist tegenstander van de zoogenaamde commercieele boekhouding bij die bedrijven.

Ook de heeren Tijdeman en van Deventer mengen zich in het debat. De eerste om bij den Minister op grootere voortvarendheid aan te dringen, de tweede om als zijne meening in deze te kennen te geven, dat de heer Bogaardt krachtens zijne vroegere betrekking als ambtenaar in Indië niet de aangewezen persoon is om de quaestie met onbevangen blik te beoordeelen. De zaak onpartijdig beoordeelende vindt hij, dat de Regeering tegenover de intercommunale telefoon-Maatschappij niet steeds op een even sympathieke wijze is opgetreden, en wijdt hierover verder uit.

De Minister van Koloniën protesteert tegen de voorstelling als zou de intercommunale telefoon-Maatschappij op zeer enghartige wijze behandeld zijn en licht dit in den breede toe. Hij vindt, dat in Indië op dit moment aan communale telefonie niet gedacht kan worden. De gemeenten moeten zich nog ontwikkelen; zij zijn nog niet voldoende geoutilleerd. De Minister wil niet ingaan op de quaestie der decentralisatie, doch protesteert tegen de wijze, waarop de heer Bogaardt over de decentralisatie heeft gesproken. Aan de gemeenten worden de noodige getdmiddelen niet onthouden, doch een gemeente wordt niet volwassen geboren. Op de ironische opmerkingen van den heer Tydeman zal de Minister niet ingaan. Hij heeft gedaan wat hij kon. De concessietermijn voor Batavia, Semarang en Soerabaja is verstreken, die voor Buitenzorg was nog loopende. De Minister verzekert, dat de Indische Regeering streeft naar stelselmatige organisatie der telefonie.

Daarna werd de beraadslaging gesloten en het wetsontwerp goedgekeurd.

Celebes.

Als toelichting van het telegram, waarin de moord op den kapitein der Wadjoreezen bij Alietta werd medegedeeld, zegt het Hbld. het volgende:

Ons bestuur te Makassar beschikt over verscheiden inlanders van rang, die als tusschenpersonen bij aanrakingen met inlandsche vorsten en hoofden als „zendelingen" (afgezanten) en adviseurs dienen. Zoo heeft men bv. een „kapitein der Maleiers", een „kapitein" der Makassaren", een „kapitein der Endehneezen", een „kapitein der Wadjoreezen", enz. De laatste, Abdul Kadir daeng Pattokkong was een trouw en zeer gewaardeerd dienaar, die vele goede diensten bewees en daardoor met de zilveren ster van verdienste versierd was.

Al is de mogelijkheid van een persoonlijke wraakneming om particuliere redenen natuurlijk niet geheel uitgesloten, — naar alle waarschijnlijkheid is zijn overvalling en onthoofding een uiting der ons vijandige partij. Alietta, de plaats in welker nabijheid het drama werd afgespeeld, ligt in het zuidelijkst deel van Centraal-Celebes, waar onze troepen thans bezig zijn den weerstand te breken.

Luitenant C. F. J. PAPE †

De 2e luitenant der infanterie O.-I. L., Carel Frederik Jan Pape, is aan zijn bij de vermeestering van Bontabatoe bekomen verwonding overleden.

Hij was slechts 22 jaar oud en in 1904 tot luitenant bevorderd.

Van Vreemde Koloniën.

De Amerikanen in Porto Rico. Eugène P. Lyle ging in de *World's Work* eens na waarom de luitjes van Porto Rico ontevreden kunnen zijn over den huidigen toestand op hun eiland. Hij noemt de menschen ondankbaar, omdat zij niet voldoende weten op prijs te stellen de zegeningen door de Unie over het eiland uitgestort in den vorm van zelfbestuur en openstelling van de Unie voor de stapelproducten van het eiland, maar komt toch tot de conclusie dat de fout in hoofdzaak aan het bestuur der Vereenigde Staten ligt.

Wat het zelfbestuur, door oom Sam in zijne koloniën ingesteld, betreft, weten we met het voorbeeld van de Philippijnen voor oogen, waar we ons aan te houden hebben — 'n wassen neus, goed om de geloovige gemeente te bedotten, die zich door den schijn laat inpalmen, maar dra wegsmeltend wanneer men er het licht der waarheid wat dicht bij houdt.

Tot de voordeelen van het zelfbestuur op Porto Rico behoort, dat de ambtenaren grootendeels Amerikanen zijn. Dat kan nu eenmaal niet anders, want de Porto Ricanen staan in de geheele Caraibische eilanden-wereld bekend als onbetrouwbaar en oplichters van den eersten rang — een guitaar, een vechthaan en een spel kaarten maken daarbij een onontbeerlijk deel hunner uitrusting uit. Zij moeten dus eerst nog opgevoed worden en die opvoeders zijn natuurlijk de ambtenaren, die de Unie uitzendt. Laat ons hooren wat de heer Lyle hiervan zegt:

„Aan achteloosheid moet het groote aantal onbekwame of taktlooze amerikaansche ambtenaren worden toegeschreven, die men Porto Rico op zijn dak heeft gezonden, sedert het begin onzer occupatie. Wanneer een nieuw advocaat-generaal bij zijn aankomst een aanval van delirium-tremens krijgt en maar tien dagen in functie blijft, hebben de Porto Ricanen alle recht om zoo'n benoeming verre van als 'n compliment voor henzelven te beschouwen. Wanneer een ander ambtenaar eene chèque ten bedrage van zijn rekening bij een handelsman incasseert, en dan, wanneer hem de rekening wordt gepresenteerd, verklaart die te hebben betaald en ten bewijze daarvan zijn chèqueboek laat zien, dan kunnen de Porto Ricanen er toe komen te gelooven dat zij niet de eenige oplichters zijn. Wanneer Amerikaansche ambtenaren bij families van het land inwonen, en dan met verlof gaande vergeten terug te keeren of hunne achterstallige rekeningen te betalen, is dat niet dienstig voor de toenadering der beide rassen. En wanneer trouwbeloften door onze soldaten en anderen werden vergeten, moet dat aanleiding geven tot grootere verwijdering. Deze kleine vergissingen maken het hoogst moeilijk voor de goeden onder onze vertegenwoordigers om de Porto Ricanen er toe te brengen ons te bewonderen.«

't Is al koekoek-één-zang, als wat we van de Amerikanen op de Philippijnen zien. Lord Curzon gaf den 6den April ll. op het Pilgrim's dinner te Londen, waarbij hij als gast was aangezeten, te kennen dat in heel Engelsch-Indië, op 300 millioen zielen dus, 6500 engelsche ambtenaren of beambten op een tractement van meer dan 60 ponden sterling werden gevonden — het amerikaansch bestuur te Manilla ziet kans op 'n budget voor 7 milloen zielen, die er even beroerd aan toe zijn als de ryots van Engelsch-Indië, een legertje van 4000 amerikaansche ambtenaren en beambten te onderhouden. Waar het die van daan haalt, doet er minder toe — Bilibid is er goed voor om het ergste schuim op te nemen en bevat dan ook reeds 'n aardig contingent van gewezen opvoeders van het philippijnsche volk.

Dat het echter niet eens zoo heel makkelijk is om tusschen de muren van Bilibid een onderkomen te vinden, daarvan kan zoo'n enkele thans hooggeplaatste ambtenaar in de Philippijnen 'n woordje meepraten, terwijl het manillaasch bestuur zoo af en toe opruiming houdt onder de amerikaansche ingezetenen van Bilibid door het verleenen van gratie met ontzegging van het recht van verblijf in de kolonie.

De heer Lyle schreef in zijn opstel: Alle landen in de Caraibische zee staan er minder goed voor. Allen verlangen naar reciprociteit op handelsgebied of zelfs annexatie door de Unie als een afdoend heilmiddel.«

Het voorbeeld van Porto Rico dat niettegenstaande dit

heilmiddel er nog slechter voor staat dan in den spaanschen tijd, moet voor die landen in de Caraïbische zee wel leerzaam zijn.

Verkiezingsrelletjes in de fransche koloniën. Van alle kanten komen berichten over de verheffende werking van het *suffrage universel* in de oudere fransche koloniën. Uit Pondichéry in Fransch Voor-Indie, waar de grand-électeur, Chanemougam, een Indiër, naar wiens pijpen zelfs de gouverneur danst, zoo lang de lakens uitgaf, komt het bericht dat de verkiezingen daar tot bloedige tooneelen leidden, waarbij dooden en gewonden niet ontbraken. Het moet daar weer allerschandelijkst bij de verkiezingen zijn toegegaan — stembureaux waar men bij voorbaat wist dat de candidaat van Chanemougam geen kans had, werden eenvoudig gesloten gehouden met voorkennis van den gouverneur, zoodat de tegenpartij er toe overging om zelve bureaux van stemopneming te organiseeren, waardoor zou zijn gebleken dat de oudgouverneur Lemaire, die door minister Clémentel werd teruggeroepen omdat de socialisten het zoo wilden, wijl Lemaire aan Chanemougam onwelgevallig was en zij aan dezen een zetel in het parlement dankten, de meeste stemmen op zich zou hebben vereenigd.

Van Guadeloupe hebben we al het een en ander gehoord, waar de heer Gerville Réache het moest afleggen, niettegenstaande alle middelen tot intimidatie van bestuur en regeering in het moederland werden aangegrepen om zich de zege te verschaffen, en nu vernemen we van Martinique dat daar de overwinning van een mulat in den stembusstrijd de kleurlingen tot brooddronkenheid en gewelddaden dreigt te doen overslaan, zoodat reeds de blankenmoord er wordt gepredikt.

Hoelang zal Marianne dit paskwil op een stemrecht in hare oudere kolonien nog gedoogen, waarbij ter wille van politieke partijen in het moederland, landen, die in zoo hooge mate rust behoeven voor hunne geleidelijke economische ontwikkeling, in vuur en vlam gezet worden door leiders, die steeds het hoogste woord voeren over de koloniale belangen en hunne verwaarloozing door het moederland, maar als het er op aankomt deze belangen vertreden ter wille van het partijbelang, dat met het eigenbelang alles overheerscht?

1906 zou wel eens het doodsklokje voor het *suffrage universel* in deoudere fransche koloniën kunnen hooren luiden.

Burgerlijke stand voor inlanders in Tongkin. Van af den 28en Mei van dit jaar zal de burgerlijke stand voor de inlanders in Tongkin zijn ingevoerd. Die instelling bestaat reeds sedert 1870 in de oudste der tot Indo China behoorende fransche koloniën, nl. Cochin China. In tegenstelling met hetgeen bij de invoering in Cochin China geschiedde, waar de kennisgave van aangegane huwelijken eerst in 1876 werd voorgeschreven, dus zes jaren nadat de mededeeling van geboorten en sterfgevallen verplichtend was gesteld, heeft men nu voor Tongkin zulk een geleidelijken overgang tot den gewenschten toestand niet noodig geacht en tot de volledige en onmiddellijke invoering besloten, nadat sedert een jaar de instelling bij wijze van proef in drie provinciën van Tongkin, Bac-Ninh, Thai-Binh en Nam-Dinh, had voldaan en door de inlandsche bevolking zonder eenige bezwaren was geaccepteerd.

Verbetering van het inlandsch onderwijs in Indo China. De gouverneur-generaal van Indo-China, de heer Beau, heeft een Raad in het leven geroepen, die aan de vervolmaking van het inlandsch onderwijs in de koloniën en protectoraten onder zijn bestuur de noodige aandacht zal behooren te schenken. Dat het onderwijs voor de inlanders er nog even weinig ja zelfs nog minder volmaakt is dan in Nederlandsch Indië leert ons de rede, waarmee de heer Beau den 11en April ll. te Hanoi de eerste zitting van den Raad opende.

In Cochin-China, de oudste der fransche koloniën in Achter Indië, telt het van bestuurswege ingesteld inlandsch-onderwijs ruim 19000 leerlingen w. o. 300 meisjes, waarvoor in de laatste jaren behalve te Saigon en Cholon nog op zes andere plaatsen in de provinciën scholen zijn opgericht, terwijl het aantal kinderen, dat in Tongkin door dit onderwijs wordt bereikt, 2000 bedraagt, zoodat het totale aantal kinderen, dat vanwege het koloniaal bestuur onderricht ontvangt, 21000 bedraagt, wat op een bevolking van 20 millioenen zeker niet veel moet worden geheeten.

Zooals de heer Habbema in de jongste *Indische Gids* uiteenzette ligt de waarde van het inlandsch onderwijs evenwel niet in de quantiteit uitsluitend der leerlingen maar ook in de qualiteit van het verstrekte onderricht. In de oogen van sommigen, die zich door groote getallen laten verbluffen, moet b.v. het inlandsch onderwijs op de Philippijnen, waar thans op een bevolking van 7 millioenen 400.000 kinderen ter schole gaan, wel voorbeeldig wezen. Maar zonder eenige kennis van plaatselijke toestanden in die kolonie zal men zich toch moeten afvragen hoe het mogelijk is van een onderwijs-budget van omstreeks 4 millioen gld. het noodige aantal scholen voor kosteloos onderricht aan zulk een leerlingen-heer te onderhouden, wanneer men daarbij nog in het oog houdt, dat de grootste helft van genoemd bedrag aan een 800-tal amerikaansche onderwijzers en onderwijzeressen ten goede komt.

Kortom quantitatief beteekent het inlandsch onderwijs in Indo-China nog weinig, maar ook qualitatief laat het blijkens de rede van den heer Beau te wenschen, te wenschen nl. in zooverre, dat de richting, waarin het inlandsch openbaar onderwijs werd geleid, onpractisch wordt geacht.

»Voor alles, zei de heer Beau, liet het fransch bestuur zich leiden door de toenmaals heerschende begrippen in zake kolonisatie. De plicht der koloniale mogendheden scheen toen te zijn om de overwonnen of beschermde rassen naar haar voorbeeld te vormen door middel van de taal en politieke instellingen. De studie van de geschiedenis en van de verschillende beschavingen heeft deze edelmoedige maar kortzichtige denkbeelden gewijzigd en het oude dogma der assimilatie doen vallen. Wij moeten trachten — en het schijnt niet onmogelijk zulks te bereiken — ten minste op het punt van onderwijs eenige onzer fouten te herstellen.«

De bedoeling is b.v. om het onderwijs in de chineesche karakters, waarvan de kennis in Cochin-China nagenoeg geheel is teloor gegaan, zoodat in vele dorpen niet dan met moeite nog inboorlingen gevonden worden, die de oude administratieve documenten en eigendomsbrieven, in chineesche karakters gesteld, kunnen ontcijferen, terwijl de drukke handelsbetrekkingen met China onder dat gebrek aan kennis der chineesche karakters lijden, weer in eere te herstellen.

Naast dit onderricht op de traditiën en de practijk van het leven gebaseerd, zal echter ook gegeven den wensch, waarvan de heer Beau zich bij zijne jongste inspectiereis had kunnen overtuigen in alle deelen der kolonie, om ingewijd te worden in de kennis der westersche wetenschappen, gelegenheid bestaan om deze kennis te verbreiden, terwijl het aan den Raad zal zijn om te onderzoeken, welke daartoe de meest geëigende voertaal moet worden geacht voor de verschillende deelen van het land. Voor zijn persoon achtte de heer Beau het meest geschikt om voor het onderricht in de elementaire wetenschappen de annamitische en kambodjaansche taal te gebruiken.

Op het programma voor de eerste zitting van den Raad stond het navolgende:

I n l a n d s c h o n d e r w ij s.

De beginselen, die moeten voorzitten bij de herziening der leermiddelen en van de examina.

Annam en Tongkin. De dorpsschool. Samenstelling van een handboek voor de elementaire wetenschappen. — De plaats bij dit onderricht in te ruimen aan de kennis der chineesche karakters en van de annamitische taal, welke laatste in latijnsche karakters voor de samenstelling van het handboek zal worden gebruikt. — Hoe zal het gebruik van dit handboek onder de inlandsche onderwijzers worden verbreid.

Phu en Huyên-scholen. Plaats te ruimen en den vorm te geven aan de bestudeering der chineesche klassieken. — Samenstelling van handboeken voor geschiedenis, aardrijkskunde en elementaire wetenschappen. — Herziening der halfjaarlijksche examina.

Scholen ter hoofdplaats. De invoering van het onderricht in de fransche taal.

Driejaarlijksche examina. Deze blijven behouden, maar de Raad zal beoordeelen welke wijzigingen in het program noodig zijn om te verkrijgen, dat de toekomstige mandarijnen uit voor hunne taak de meest geschikte elementen zullen zijn samengesteld.

Cochin China. Hoe zal het voor Annam en Tongkin gekozen stelsel hier worden toegepast?

Kambodja en Laos. Verbetering van het in de pagodes gegeven onderwijs. — Programma der door leekenonderwijzers geleide scholen. — Handboeken in de taal van het land.

F r a n s c h - i n l a n d s c h o n d e r w ij s.

Voorwaarden van toelating tot deze scholen. — Voortzetting van de studie in het chineesch en pali als klassieke taal. — Plaats in te ruimen aan het onderricht in de kambodjaansche en annamitische talen. — De praktische waarde te verleenen aan het volgen van dit onderricht.

I n s t e l l i n g e e n e r h o o g e s c h o o l.

Bestudeering van de mogelijkheid eener zoodanige instelling, zoo wat de leerkrachten aangaat als wat leerlingen betreft. De instelling zou volgens den heer Beau eene op bescheiden schaal wezen, zoo in den vorm als die van gelijknamige instellingen in China.

W e t e n s c h a p p e l ij k e a r b e i d v a n d e n R a a d.

Samenstelling van een lijst van voor publicatie, herdruk of vertaling in het fransch in aanmerking komende inlandsche werken. Beramen van middelen om het schrijven of de overzetting in inlandsche talen aan te moedigen van geschiedkundige en wetenschappelijke handleidingen en verhandelingen. Maatregelen te nemen om bij de in te voeren hervormingen eenheid in het onderwijs te verzekeren. Benoeming van een permanent comité voor het inlandsch onderwijs.

Wij zien hier dus in het schema, dat den Raad werd voorgelegd, het eigenlijk inlandsch onderwijs, dat den weg baant voor het mandarijnschap, dat nu nog in Annam en Tongkin, maar naar beoogd wordt ook weer in Cochin China voor het inlandsch bestuurspersoneel wordt vereischt; het meer uitgebreid en meer naar westersche opvattingen met behoud evenwel van het nationaal karakter ingericht inlandsch onderwijs, ten opzichte waarvan nog zal moeten worden nagegaan welke practische waarde het volgen van dit onderricht zal opleveren, waarbij waarschijnlijk mag worden voorgesteld, dat het den weg moet banen voor: de inlandsche hoogeschool, waaraan voorshands bij eventueele totstandkoming nog slechts bescheiden eischen zullen worden gesteld, en die dus wellicht zal werken in den geest onzer Dokter-Djawaschool te Batavia en der voorgenomen instelling tot opleiding van inlandsche landraad-voorzitters in Indië.

INGEZONDEN.

Een oproep om steun voor Rampzaligen.

Hulp en steun worden hier gevraagd voor misdadigers wel is waar, maar toch ook voor menschen van gelijke beweging als wij. Zeker die veroordeelden in de *bagnos van Cayenne* behooren vaak tot de slechtsten onder de slechten, maar ook menigeen wordt daarheen gezonden dien men moeielijk als misdadiger zou kunnen brandmerken, menschen, die in een oogenblik van drift of hartstocht een moord begingen; werkloozen door den honger gedwongen om als vagebonden rond te zwerven; bedelaars van beroep, weinig sympathiek wel is waar, maar daarom toch geen slechtaards; ook werden reeds meermalen onschuldig veroordeelden onder hen aangetroffen.

En zij mogen dan zijn wat zij willen, deze »veroordeelden«, en in de oogen der wereld nog zoo verdorven, geen hunner in wie nog niet een sprankje van het goede leeft. Velen hunner gaven daarvan de meest onmiskenbare bewijzen.

Die oorden der verschrikking, waar »maatschappelijke verdoemden in een hel zijn opgesloten«, grenzen aan onze eigen kolonie Suriname. Enkelen echter wisten te ontsnappen aan die hel. En menschenliefde en *geloof* in het onverderfelijke goede in hen, hebben de gelegenheid weten te scheppen om aan die verworpenen de kans te geven tot het beginnen van een nieuw leven, tot redding in moreelen, zoowel als in physieken zin.

Het vreeselijk lot, hun beschoren door slechte uitvoering van eenmaal goed bedoelde wetten; de folteringen, die zij moeten verduren van meestal Korsikaansche wakers, die hen knevelen, martelen en neerschieten zonder mededoogen, zijn thans voldoende bekend geworden.

Voor den Nederlandschen lezer wil ik alleen verwijzen naar de aangrijpende artikelen van den heer Th. B. van Lelyveld, in *De Gids* van Juli 1904 en van Augustus 1905. Ook uit eigen aanschouwing en onderzoek zou ik nog veel kunnen mededeelen, wat ieder hart met een oneindig mededoogen zou vervullen. In het *Utrechtsch Dagbl.* zullen daarover een paar artikelen verschijnen.

Geen enkele hoop is hun gelaten; hun leven heeft geen reden van bestaan meer, elke toekomst is hun afgesneden; de éénige lichtstraal te midden der duisternis, die hen van alle kanten omringt, is de kans van ontvluchten. En daarom werpen jaarlijks honderden zich met gebrekkige hulpmiddelen in de ondoordringbare oerwouden van Suriname, waar vaak hun geraamten gevonden worden; anderen zwalken dagen en weken lang op primitieve vlotten langs de reusachtige rivieren, of worden verzwolgen door de golven van den Oceaan. De overgroote meerderheid, minstens 2/3, vindt den dood bij deze roekelooze pogingen om een einde te maken aan hun lijden, en de enkelen, die slagen, vonden slechts zelden de vrijheid.

Thans echter is daarin verandering gekomen: in Suriname heeft zich een *Komitee* gevormd, van meerendeels zoo niet uitsluitend geloovige Christenen, die een toevlucht willen verschaffen aan deze diep beklagenswaardige medeschepselen. Een strenge, zorgvuldige keuze wordt gedaan, en aan hen, die daarvoor in de termen vallen, wordt steun verleend en werk verschaft.

Eenige ingezetenen van Suriname zijn bereid aan dat edele werk hun beste krachten te wijden; wie zou niet wenschen, dat zij slagen zullen in hun pogen!

Doch de behoefte is groot en hun krachten en middelen zijn gering: 2 à 300 vluchtelingen bereiken jaarlijks na lange zwerftochten onze Kolonie.

In lompen gehuld, met wonden bedekt, door koortsen ondermijnd, hebben zij geneeskundige hulp, kleeding en voedsel noodig, en eenige voorschotten om hun werk te kunnen beginnen. Is het eenmaal zoover, dan zullen velen van deze energieke mannen, wier gestel gehard bleek tegen het tropische klimaat, en sterk genoeg om al die ontberingen te doorstaan, een aanwinst zijn voor Suriname, waar uitgestrekte landouwen slechts op de hand van den ontginner wachten.

Geen vooroordeelen mogen ons weerhouden om steun te verleenen aan die verstootelingen onzer samenleving; in elk menschenhart, zelfs in dat van den meest verdorvene, smeult immers nog een vonk van menschelijkheid, waaraan men, hoedanig ook zijn daden waren, moet gelooven, en die men moet trachten tot ontwikkeling te brengen. De aanvankelijke resultaten daardoor te Paramaribo verkregen, waren bemoedigend genoeg om de menschenvrienden te doen voortgaan op den eenmaal ingeslagen weg.

Helpt dus hen, die aan deze verworpelingen een toevlucht willen verschaffen, en dezen wanhopenden weer hoop schenken. Steunt hen, die door leiding, opvoeding en arbeid deze gevallenen willen opheffen, hen brengen tot waarachtig berouw, en zoodoende hen willen verbeteren en — *redden*.

Laat die mannen en vrouwen in Suriname niet alléén staan bij hun edel pogen.

27 Mei 1906. H. VAN KOL.

N.B. Giften kunnen worden ingezonden aan:

Mevr. W. Knoch, Heerestraat 85, Paramaribo.

Mevr. van Zuylen—Tromp, Heerengracht 7a, den Haag.

Mevr. N. van Kol, Voorschoten..

Aan alle bladen wordt beleefd verzocht deze oproep over te nemen.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. 1906. Afl. 4.

Bijdrage tot de kennis van de Ridan-Koeboes, door G. J. van Dongen. — De afdeeling Poerworedjo (Kedoe), door M. Herz. — Nota over de proeven met spaarpadiloemboengs voor de afbetaling der landrente in de afdeeling Lamongan; door C. F. de Haan. — Het Inlandsch bestuur in de onderafdeeling Ophir-distriten, afdeeling Loeboeq-Sikaping, residentie Padangsche Bovenlanden. I, door H. F. Damsté. — Opleidingschool voor Inlandsche ambtenaren, door Koesomodikdo.

Weekblad voor Indië. 3e jaarg. No. 1.

Een nieuw stelsel in de suikercultuur, door J. E. Jasper. — Indische journalistiek, door Henri Borel. — Een chineesche inspecteur voor onderwijs, een interview (met foto's). — De gemeenteraad van Bandoeng (met foto's). — Indische indrukken, door Carlo. — Kandjeng toewan als scherpschutter. — De regentsdochter, Roman van Victor Ido. Enz.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap 1906. No. 3.

Toelichtingen op de schetskaart van de afdeelingen Wahai en West-Seran op het eiland Seran, door F. J. P. Sachse (met kaarten). — Reizen in West Nieuw-Guinea, door J. W. van Hille (met kaarten en afb.). — Over de geologische gesteldheid van Noord-Sumatra, door J. van Baren. Litteratuur Oost-Indische Archipel.

De Indische Mercuur. 29 Mei 1906. No. 22.

Koloniaal Museum te Haarlem. — Een nieuw stelsel in de suikercultuur. — De tabaksluis en de middelen ter voorkoming van witte aderen in het dekblad. — Variëteiten van tabakszaad. — Betis- of Bilian-hout. — Bericht omtrent de Gouvernements kina-onderneming over het 1e kwartaal 1906. — Djocjasche Landhuurders-vereeniging. — Soekoeboemische Landbouwvereeniging. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den .... 190 ......

Straat of gracht

.... Handteekening

....

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N°. 23. Vrijdag 8 Juni 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie en Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Redactie-Commissie:

Wegens den tusschenvallenden Tweeden Pinksterdag komt dit blad één dag later uit dan anders.

Aan leden en abonnées, die een gedeelte van den zomer elders doorbrengen, en dáár het *Koloniaal Weekblad* wenschen te ontvangen, wordt verzocht hun tijdelijk nieuw adres — met vermelding van het oude — op te willen geven aan den administrateur *Verhulststraat* 51, *den Haag.*

Voor het **Comité te Suriname** tot hulp der vluchtelingen uit de bagno's van Cayenne werd ontvangen:

Van A. D. de S. te 's-Gravenhage f 10.—
„ W. S. A. v. E. „ „ - 50.—

II. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Van de Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging, verleden Zaterdag te Rotterdam gehouden, waarvan de dagbladpers kortelijks melding maakte, zal in een der volgende nummers een uitvoerig verslag worden opgenomen.

III. Van Boeatan:

Nu telkens nieuwe bezendingen in ons tentoonstellingslokaal, Plaats 9, den Haag aankomen, kunnen wij onzen lezers geen beteren raad geven, dan ook dikwijls daar een kijkje te gaan nemen want anders worden hun de mooiste voorwerpen, vóórdat zij ze zelfs gezien hebben, door de thans naar ons land toestroomende vreemdelingen weggekocht.

Trouwens over het algemeen hebben deze meer begrip en gevoel voor het Indonesisch schoon, dan de meeste Nederlanders zelfs dan die welke jarenlang in Ned. Indië vertoefden zonder zich echter om het gevoelsleven van gindsche inlanders te bekommeren.

Het herhaaldelijk in »Boeatan« zien en soms gewezen worden op het typisch mooie van het Indische werk heeft gelukkig een heilzamen invloed, vooral op het jongere geslacht. Zeer toe te juichen is 't, dat het belangstellend bezoek van ouders en onderwijzers met kinderen aan onze permanente tentoonstelling toeneemt. In de koele, tot gezellige theesalon ingerichte achterkamer kan ook nog eens rustig over al het nieuw opgemerkte en bewonderde worden nagedacht of dan ook, gepraat.

Slechts schijnbaar Tegenstrijdig.

Hoewel 't onze gewoonte niet is, om op anonieme briefkaarten, aan de redactie gericht, te antwoorden, willen wij toch met onderstaande een uitzondering maken:

»De aandacht der presidente wordt hierbij gevestigd op de volgende tegenstrijdigheid in het laatste nummer van het Koloniaal Weekblad: Onder de »mededeelingen" wordt in het bijzonder de aandacht gevestigd op het stuk van den heer van Kol betreffende vluchtelingen uit Cayenne, dat met „volle instemming" wordt opgenomen.

Hoe klopt dit met het voorkomende onder de „West-Indische berichten" (de alinea welke begint met „Een incident van anderen aard enz.")?

Een belangstellend
lezer van het K. W.

2 Juni 1906.«

Misschien is bij meerdere lezers de gedachte aan tegenstrijdigheid tusschen de hierin aangehaalde gedeelten van *Het Koloniaal Weekblad* opgekomen en kan 't zijn nut hebben er op te wijzen, dat deze ongerijmdheid maar *schijnbaar* is.

In de eerste plaats geeft bedoelde alinea onzer *West-Indische Berichten* slechts het een of ander weer uit het overzicht, dat *Onze West* betreffende de beraadslagingen der Koloniale Staten gaf, doch al waren wij het eens met het daarin geuite, dan nog zou er waarlijk niets tegenstrijdigs in gelegen zijn, dat wij tevens onze instemming betuigden met de oprichting van een Komité te Paramaribo, dat zich het lot der beklagenswaardige vluchtelingen aan wil trekken, en dit doende, natuurlijk van zelf zooveel mogelijk zal verhoeden, dat die ongelukkigen zich aan nieuwe misdaden schuldig maken.

Zijn niet de meest humane instellingen voorbereid en soms zelfs tot stand gebracht door hen, die bij vele hunner tijdgenooten doorgingen voor personen met »geëxalteerde denkbeelden?"

De idealen van heden zijn immers de werkelijkheid van morgen!

Een andere schijnbare tegenstrijdigheid, waarover wellicht meerdere lezers dan degene, die ons zulks kenbaar maakte, gestruikeld zijn, is de beschrijving van den Atjeher door den Duitschen reiziger, als in ons feuilleton overgenomen, en hetgeen van andere zijde wel eens wordt vernomen, zoo b.v. van den Atjeh-correspondent der *Nieuwe Courant* die omtrent het sneuvelen van Lt. J. F. Evers in het bivak van *Djeuniëp*, ook door *Indicus* in *De Nederlander* weergegeven, meedeelt:

»Nadat luit. Evers het bivak betrokken had in den avond van 23 Februari jl., meldde zich een bij de patrouille bekende en bevriende »keutje« (Atjehsch hoofd), die meermalen inlichtingen had gegeven.

Luitenant Evers daalde het trapje van zijn kamponwoning af, zonder op eenig gevaar bedacht te zijn. Nauwelijks was hij echter beneden, of de gedienstige bezoeker stak hem plotseling een rentjong (vlijmscherp, gebogen mes) in den buik, zoodat de officier stervend ineen zakte. In hetzelfde oogenblik sprongen een paar Atjehers te voorschijn, die nog één fusilier zwaar en één korporaal en vier fusiliers licht verwondden. Van de aanvallers sneuvelden er terstond twee. Op het lijk van een hunner werd een bewijs van »registratie« gevonden, d. i. een bewijs, dat hij als vreedzaam, onderworpen bewoner van een kampong op de daartoe aangehouden lijst voorkwam.«

Maar doen zich niet bij iederen oorlog dergelijke feiten voor? En al zijn die daden op zich zelf nog zoo laakbaar, mag men daarom het voor zijn vrijheid strijdende volk in zijn geheel minachten?

Waar *Indicus* verder schrijft:

»Nu vraag ik u, waar zulk een verregaande trouweloosheid aan den dag wordt gelegd, waar onze dappere officieren en minderen gevaar loopen als slachtoffers van sluipmoord te vallen, of het te verwonderen is, dat in het gemoed van menigen soldaat de verbittering steeds heviger wordt en daardoor dikwijls daden worden gepleegd, ingegeven door het: »Oog om oog en tand om tand,«

daar zouden wij willen vragen: Als wraakneming van onzen kant «niet te verwonderen» valt, is er dan niet iets tegenstrijdigs in gelegen ditzelfde bij den vijand zoo zeer te laken.

Gelukkig vinden humanere begrippen ook bij het oorlogvoeren meer en meer ingang, en kan bv. tegenover het door *De Telegraaf* uit het *Nieuws v. d. Dag v. N. I.* overgenomen beklag: **„Een schandelijke daad en hoe men die in Indië straft"**, besproken ook in onze *Perskroniek* van 17 Mei, geteld worden hetgeen bovengenoemde Atjeh-Correspondent meedeelt:

»De krijgsraad te Kota-Radjah heeft nu weer het wettig en overtuigend bewijs gevonden, dat drie officieren, mannen van beproefde dapperheid, wier tochten dikwijls bewondering hebben gewekt, die dus hoog stonden aangeschreven, zich hebben schuldig gemaakt aan 't afmaken van gevangenen.

De nog niet geäpprobeerde vonnissen luiden voor één »twee jaar militaire detentie« met »cassatie« en voor de twee anderen »één jaar militaire detentie.«

Is het feit, dat de uitspraak toen aldus luidde, niet alweer schijnbaar tegenstrijdig met de door *De Telegraaf* gelaakte vrijspraak?

Alvorens een oordeel te vellen moet er streng en onpartijdig naar de waarheid worden gevorscht.

Het vormen van Javaansche dessa's op Celebes, ook in verband met de Armenzorg van de Witte-kruis-kolonie.

(*Aangeboden.*)

Reeds tegen het einde van 1902, vóór dat de Witte kruis kolonie bij Salatiga bestond, deelde ik den toenmaligen Hoofd-Inspecteur der cultures den heer H. J. W. van Lawick mede, dat ik het niet wilde laten bij een kolonie (of kolonies) op Java, maar dat ik mijn best zou doen om door het vestigen van Javanenkolonies op de Buiten-bezittingen, „trekpleisters" te vormen tot het in de hand werken van zooveel mogelijk spontane Javanen-emigratie derwaarts.

Officieel is gekonstateerd, dat de bevolking van Java in één eeuw toegenomen is van drie millioen tot dertig millioen. Dit feit is voldoende om te konkludeeren tot de noodzakelijkheid van emigratie op zeer groote schaal. Japan is lang zoo dicht niet bevolkt als Java. De bevolkings-dichtheid van die twee landen verhoudt zich ongeveer als drie tot vijf. Java is dus ruim

anderhalf maal

zoo dicht bevolkt als Japan.

Verder heeft Java tegen zich, dat er geen noemenswaardige industrie is, de landbouw niet intensief gedreven wordt en de bevolking geen buitenlandschen handel heeft. En — last not least. De onzekerheid van eigendom op Java, vooral voor den kleinen man, werkt uiterst verlammend ook op de ontwikkeling van den landbouw.

Ofschoon dus Japan, ondanks de naweeën van den oorlog in vele opzichten in gunstiger economische omstandigheden verkeert dan Java, heerscht in het eerstgenoemde land een sterke drang naar emigratie en wordt de rijstbouw niet meer voldoende geacht om in de volksvoeding te voorzien.

Op het oogenblik heerscht er hongersnood in Japan. Naar mijn vaste overtuiging zullen wij op Java

geweldige hongersnooden

te gemoet gaan indien niet bij tijds gezorgd wordt voor een Javanen-exodus naar de Buitenbezittingen op reusachtige schaal.

Ik besef heel goed, dat hetgeen ik doen kan slechts een druppel in een emmer kan zijn, maar ik geloof ook, dat het een stimulus kan worden voor andere personen of corporaties om zich in dezelfde richting te gaan bewegen. Ik ben al begonnen om te trachten den leider van het Leger-des-Heils op Java, Brigadier P. D. van Rossum, begeerig te maken iets dergelijks als ik te ondernemen.

In het kort is mijn plan dit:

Als ik er in slaag het noodige geld te krijgen, ga ik D. V. in September of October a.s. met een dertig tal uitgelezen Javanen naar Celebes om daar de noodige woningen op te zetten voor de huisvesting van de eerste emigranten en om zooveel mogelijk den grond te bewerken.

Ik verwacht, dat ik een jaar later een honderdtal Javaansche emigranten derwaarts zal kunnen overbrengen. Zij die onder mijn leiding willen blijven, kunnen zich op de eventueele Witte Kruis kolonie no. 2 vestigen, waartoe zoo mogelijk duizend bouws grond zullen gereserveerd blijven.

Zij, die zich onafhankelijk van mij willen vestigen, kunnen dit doen zooveel mogelijk in de nabijheid der Witte Kruis-kolonie, ook met het oog op allerlei steun en hulp, die zij van ons zullen kunnen krijgen.

Lukt het ons om eenige bloeiende dessas in die streek te doen ontstaan, dan zal ik mijn best doen, dat er een goede roep van uitgaat in sommige dicht bevolkte streken van Java om van daar uit een sterke emigratiestroom naar Celebes te leiden.

De Witte Kruis kolonie bij Salatiga, die in menig opzicht in een prachtige toestand verkeert, blijft bestaan en kan als doorgangskolonie uitstekende diensten bewijzen. Zij is gevestigd in een arme streek waar volgens opgave van den vorigen Assistent Wedono de bevolking in 12 jaren tijd is aangegroeid van twaalf duizend tot achttien duizend zielen. Voor zoover ik mij herinneren kan, is de bevolking van deze streek bekend geweest om haar steelzucht. Het komt mij soms voor alsof zij van armoede elkaar haast opeten.

Als de rijst of de djagoeng bij ons op het veld staat, zijn twintig wakers niet voldoende om die tegen dieven te beschermen. De kolonie heeft ook al eens bezoek gehad van een groote Ketjoe-bende. L e t t h e m a l l c o m e ! Laat ze op de kolonie komen, om daar getransformeerd te worden tot brave, werkzame menschen, die later bloeiende Kolonies kunnen helpen vormen op de Buitenbezittingen: Ik geloof in de mogelijkheid om gewezen dieven en moordenaars flink te laten werken, niet alleen voor hun eigen onderhoud maar ook voor dat van de zieken, blinden, lammen, kreupelen, weezen, afgeleefden, enz. wien wij ook hartelijk wenschen toe te roepen: L e t t h e m a l l c o m e !

Voor de kolonie bij Salatiga heb ik i n d e c o u r a n t e n nooit r e c h t s t r e e k s om geld gevraagd, al gaf ik gelegenheid om tusschen de regels door te lezen, dat wij het uitstekend konden gebruiken. Voor de aanstaande vestiging op Celebes

Vraag ik bij deze rechtstreeks om hulp

aan allen die blijmoedig daarvoor willen bijdragen, omdat het een groot belang geldt.

Het volgende is een uitstreksel uit het verslag van mijn onlangs volbrachte reis naar Celebes.

Op 4 Maart kwamen wij te Donggala aan en konden van boord reeds de sierlijke woning van den Asssistent-Resident op de helling van een heuvel zien liggen. Ik werd door ZWEdG en een uur later door zijne echtgenoote, die ongesteld was, hartelijk welkom geheeten.

Twee dagen later, dus op 6 Maart, was ik op reis naar het Paloe-dal, dat volgens het algemeen gevoelen, ook van dat van den Resident van Menado, den heer van Geuns, met wien ik te Donggala de eer had kennis te maken, het neusje van den zalm moet zijn, voor zoover Midden-Celebes betreft. Het Paloe-dal zou kunnen beschouwd worden als eene voortzetting der Donggala-baai en loopt dus in Zuid-Oostelijke richting. Het heeft een lengte van ± 50 paal en een gemiddelde breedte van 10 paal. De Paloe-rivier loopt over de geheele lengte van het dal terwijl aan weerszijden het laaggebergte tot een hoogte van hoogstens 1000 voet als een onafgebroken rand het dal begrenst.

Ik had het voorrecht en het genoegen tot reisgenoot en gids te hebben den heer Niels, gepensionneerd civiel gezaghebber in deze streken.

De reis van Donggala naar Paloe (een afstand van ± 30 paal) werd gedaan in het aardige zeilprauwtje van den heer Niels

„de Donggaliana,"

en duurde minder dan vier uren. Wij kwamen vóór zessen te Paloe aan, waar wij voor dien nacht een ledige woning betrokken. De heer Niels was ruimschoots voorzien van alles, wat voor onze ligging en voeding dienen kon.

De kontroleur van Paloe, de heer van Vuuren, wien wij een bezoek brachten ontving ons zeer vriendelijk en noodigde ons uit het avondmaal bij hem te gebruiken.

Ik had dien avond ook gelegenheid kennis te maken met den zoon van den radja van Paloe en met den zoogenaamden pabitjara, een zeer geschikt man ondanks een gebrek aan een zijner oogen, waarvan men volgens „den schoolmeester" in „de schipbreuk niet veel merken kan als hij slaapt. Ik heb met dezen pabitjara die op zijn manier een geloovig Mahomedaan is, gedurende de reis menig genoegelijk gesprek gehad ook over godsdienstige onderwerpen. Wat mij bijzonder trof was zijne mededeeling dat volgens eene op Celebes bekende

inlandsche profetie

vóór het einde der dingen, China eenmaal de geesel der wereld zal worden.

Daar het den volgenden ochtend regende, konden wij eerst om negen uur onze reis voortzetten. Wij gingen te paard en eenige koelies droegen de barang. De heer Niels en ik zaten op Europeesche zadels, maar de pabitjara en een zijner volgelingen zaten op een paar platte kussens of bultzakjes die zoo maar los op de paardjes werden gelegd zonder vastgemaakt te worden met buikband of singel en ofschoon hij ons herhaaldelijk in snellen galop vooruitreed, bleven de kussens behoorlijk op hun plaats en maakte hij, ondanks zijn tabakspruim onder zijn sierlijk gekrulde bovenlip, een min of meer martialen indruk.

Aanvankelijk viel onder weg niet veel bijzonders waar te nemen. Ik zag, dat ook hier de djarak-tjina voor paggers benut werd, hier en daar een menigte cactussen, sporen van wilde zwijnen en zwermen kraaien, die veel kleiner zijn dan de kraaien (raven) op Java. De bevolking is zeer schaarsch, de patjol, die hier gebruikt wordt, lijkt wel kinderspeelgoed, zooveel kleiner is hij dan die op Java. Karbouwen zijn er in betrekkelijken overvloed, flinke goeddoorvoede beesten, daar allerwege gras en alang-alang overvloedig groeit.

Omstreeks kwart voor tienen kwamen wij aan het dorp Kaloekoeboela een plaatsje van omstreeks 500 zielen waar wij afstegen om de omgeving te bekijken. Wij werden gevolgd door de madika of dorpshoofd en een twintigtal anderen. Het viel mij op, dat de huizen, die voornamelijk van hout zijn gebouwd met atappen daken, flink in elkaar gezet zijn. De vloeren dezer woningen zijn van 6 tot 10 voet boven den grond en worden gedragen door forsche palen; zij maken een veel aangenamer indruk dan de ellendige, pieterige, zwakke huisjes van den gewonen desaman op Java. Ook het volk maakt op den Westerling een aangenamer indruk dan de Javaan.

Men voelt dat men hier met menschen te doen heeft die nog niet door een quasi beschermend doch uitmergelend stelsel hun natuurlijke fut verloren hebben. Toen wij buiten het dorp gekomen waren, zagen wij uitgestrekte velden, die bebouwd waren geweest maar sedert eenigen tijd braak waren blijven liggen. Wij vroegen daar de reden van: Ja, men kon geen water meer krijgen. Ik vertelde toen, dat als daar werkelijk geen water heen te leiden was, de droge rijstbouw kon toegepast worden. Ik werd toen zeer aangenaam getroffen door de algemeene belangstelling, die aan den dag gelegd werd. Verder beloofde ik hun, dat, mocht ik later terugkomen, ik hen zou leeren werken met de ploeg (padjéko), waarop

een algemeen gejuich

volgde. Eenige oogenblikken later zaten wij weer te paard om onze reis te vervolgen en kwamen wij om elf uur te Dolo aan, waar wij het overige gedeelte van den dag bleven en den nacht doorbrachten. Wij hadden daar gelegenheid de wijze van sawahbewerking te zien, die in deze streken toegepast wordt. Wij zagen een lapje sawah van ongeveer 300 vierkante meters, waarvan de grond tot brei gemaakt werd

door vijftien karbouwen

Onder het zingen van een eentonigen, maar niet onaangenamen deun werden zij door een vijftal personen heen en weer gedreven, totdat de grond tot op een diepte van ongeveer een halven meter tot fijne, grijze pap gemaakt was. (De intelligente lezer begrijpt wel, dat het zingen niet door de karbouwen geschiedde). Hoe lang zij er mee bezig waren geweest vóór ik kwam, weet ik niet, maar het stuk had best met één span beesten in een uur omgeploegd kunnen zijn geweest. De bewerking door trappen moet twee keer geschieden vóór de sawah geschikt is om beplant te worden.

Verder viel het me op, dat, waar de sawahs reeds beplant waren, te veel plantjes in één planting bij elkaar in den grond waren gestoken. Terwijl op Java telkens slechts twee, hoogstens drie plantjes bij elkaar worden geplant, zag ik er hier zes tot tien bij elkaar in den grond gestoken.

Toen wij in het dorp teruggekeerd waren, viel het mij op, wat een degelijke flinke *loemboengs* (rijstschuren) deze menschen hebben en hoe door het plaatsen van ronde plakken hout aan de 4 hoeken onder den vloer, aan ratten en muizen den toegang tot de bewaarde rijst en djagoeng afgesloten wordt. En het stemde mij vroolijk, dat deze stevige praktische schuren niet de vrucht zijn van

prentah aloes

(hoog bevel) of prentah keras

FEUILLETON.

In de binnenlanden van Sumatra.

DOOR

E. Baron BINDER-KRIEGLSTEIN.

Uit de *Kreuzzeitung* vertaald door *L. J. v. d. B. v. R.*

VIII.

Maar deze idylle duurde voor mij slechts enkele dagen; toen moest ik met een patrouille van zes man weer naar Seulimeum trekken. Wij gingen 's nachts om twee uur op 't pad en bereikten na vijf uur loopens ons doel.

Den volgenden dag keerde ik naar Kota Radja terug om er de wedrennen bij te wonen.

Later maakte ik nog drie tochten het binnenland in, leerde Groot Atjeh tot in zijn verborgenste schuilhoeken kennen, bleef zelfs eens vier dagen moederziel alleen aan den voet van den Gondberg, nimmer viel 't Atjehers in mij eenig leed te doen, ofschoon ik voortreffelijke wapens bij mij had; ik stond bekend als een »brutaal jager« die slangen en meer dergelijk ongedierte verdelgde, doch niet tot de oorlogvoerende Compagnie behoorde. Zoo waren de drie maanden spoedig om. Toen bereikte mij het bericht dat de vloot van Rocheswenski de Gele Zee naderde. Daar wilde ik bij zijn en verliet Groot Atjeh, doch niet dan nadat ik mijn innigen dank had betuigd aan allen zoowel overheidspersonen als burgers voor de groote hartelijkheid waarmede zij mij hadden ontvangen en voortgeholpen.

Met een kuststoomboot bezocht ik nog op de terugreis *Sigli*, *Telok Semaweh* en *Edi*, daarna verdween het hooggebergte van Sumatra uit het gezicht — de vlakke zee sloot den horizont met een reusachtigen boog af, Groot Atjeh, de parel van het verrukkelijk schoone eiland Sumatra was voor goed aan mijn blikken onttrokken.

Op Poeloe Penang vond ik een Chineesche stoomboot welke eenige dagen na mijn komst aldaar naar Singapore vertrok en te Port Swettenham aan zou liggen. Dit laatste gebeurde echter niet daar er eenklaps zware storm op kwam zetten. Donkere wolken joegen uit het Noorden over Malakka heen zuidwaarts om zich boven Sumatra te ontlasten. Mijne gedachten trokken met hen mede, naar dat beloofde land vol heerlijkheden der natuur, dat vroeger een waar paradijs moet geweest zijn.

Nu hebben vreemde mannen het eiland betreden en bedorven, eerst Maleiers, daarna Voor-Indiërs, Chineezen en Arabieren, allen wilden plaats nemen aan den rijk voorzienen disch, die de Almacht hier voor zijn schepselen had gespreid. En met deze vreemden kwamen ook vreemde godsdiensten, vreemde gebruiken en gewoonten en eindelijk vreemd bloed onder de eens zoo vreedzame inboorlingen. Een rassenstrijd ontstond tusschen half bloed en Inlanders welke zich meer en meer uitbreidde.

Ten slotte kwamen blanke mannen om het land te beheerschen.

Toen begon de wanhopige strijd die een halve eeuw heeft geduurd en thans eerst ten einde loopt nu dat paradijs zoo goed als verwoest is.

De vrijheidsoorlog van Atjeh is een grootsche tragedie. Een volk dat zóó zijn onafhankelijkheid verdedigt kan niet anders dan een ieders sympathie wegdragen!

EINDE.

Het weven van kains geschiedt hier op dezelfde wijze als op Java door vrouwen met een eenvoudig weeftoestel. Ik bemerkte, dat op sommige graven eigenaardig bewerkte houten ramen lagen evenals ik ook op Java wel gezien heb en daar k i d j i n g genoemd, welke in verband staan met eene vereering der voorouders.

Dien nacht sliepen wij slecht, omdat de lievelingshond van den heer Niels, die tegen den zin van zijn baas meegegaan was, maar niet tot rust scheen te kunnen komen en in ons slaapvertrek heen en weer sprong alsof hij op de hertejacht was. Een paar dagen later verloren wij het arme beest uit het oog en het stemt ons droevig te moeten veronderstellen, dat de een of andere krokodil zijn maal met hem gedaan heeft.

Den volgenden dag om twaalf uur waren wij te Terana (landschap Sabalaja) en namen ook daar een kijkje in den omtrek. Wij sliepen in het

zeer ruime huis van den radja,

die mij, zoó spoedig hij mij zag, de hand gaf. Verder vertoonde hij zich weinig. 's Morgens vroeg werd de reis voortgezet tot Kasedi, en verder zijn wij niet geweest. Onderweg zag ik voor het eerst in deze streken bamboe groeien. Om Sakedi te bereiken, moesten wij door een bosch gaan en dit was voor mij een bepaald genot. Ten eerste was het daar heerlijk koel en het voetpaadje makkelijk begaanbaar. En dan lag er iets in den weelderigen plantengroei, dat me in een Chateaubriandsche stemming bracht. Hier en daar in een donkeren hoek zag ik een wit bloempje of mooie roode bessen, die mij toeschenen te lachen, „c o m m e u n s o u r i r e d u m y s t è r e." Krijschende kakatoe-wa's, groene pagajen, veelkleurige parkieten en groote jaarvogels bewogen zich in en over de boomen. Toen wij uit het bosch kwamen, vlogen uit een waterplas

twee berg-eenden

vlak voor ons op. Voor een jager om van te watertanden.

Een poosje later waren wij te Sakedi geïnstalleerd in het huis van den Boegineeschen handelaar Andibaso. Wij vonden daar twee dwangarbeiders afkomstig van Bekassi (Batavia), waarvan er een mij van gebrek aan waarheid zou kunnen beschuldigen als ik zeide, dat hij geen boeventronie had. Hij vertelde mij, dat hij tot 15 jaren veroordeeld was, omdat hij naar aanleiding van

een dobbelpartij

een Chinees doodgeschoten had. Ik zeide hem, dat hij nog veel kon goedmaken als hij zich ging bekeeren en wees hem op het verkeerde van het dobbelen. „Dat is een brave kerel (orang alim)" hoorde ik hem tot den pabitjara zeggen, maar dat nam niet weg, dat hij met blijkbare voorliefde dobbelsteenen bleef oppoetsen, waarvan hij er met kunstige hand een dozijn gemaakt had en die hij aan de militairen verkocht voor ongeveer een gulden het stuk.

Aan een der kinderen des huizes gaf ik een tinnen fluitje, waarmee de moeder zóó ingenomen was, dat zij mij 4 meliwih-eieren gaf. Deze eieren zijn zoo groot als die eener gans en het merkwaardige er van is, dat de vogels, die ze leggen, niet grooter zijn dan een nog niet volwassen kip, ten minste volgens de verklaring van tal van personen, die ik ter zake om inlichtingen vroeg.

Het komt mij voor, dat de streek bij Sakédi uitnemend geschikt is voor het vormen eener Javanenkolonie zooals wij van plan zijn te doen. Er is een zeer groote uitgestrektheid braak liggende grond, genoeg water, in de bosschen overvloed van timmerhout; het klimaat en de grondsgesteldheid schijnen gunstig voor de gezondheid. De rivier levert heerlijke visch op en talrijke kudden herten houden zich in de nabij gelegen bosschen en op de heuvelhellingen op.

Terwijl ik de rivier eens doorwaadde, vergezeld van eenige inlanders, werd ik ingehaald door een luitenant der infanterie met eenige manschappen, gestraften en koelies, doortrekkende naar de kampong Sigi. Hij stelde zich aan mij voor en wij hadden een gesprek met elkaar tot zich onze wegen scheidden. Toen wij afscheid namen, zeide ik met zekeren nadruk tot hem, terwijl wij elkander de hand drukten: „God zegene, behoede en bescherme u luitenant."

Op Maandag ochtend 12 Maart werd de terugreis naar Donggala aanvaard. Tot Paloe lieten wij ons in een sampan(bootje) de rivier afzakken. De snelstroomende rivier bracht ons met een flinke haast vooruit.

Om vier uur 's namiddags kwamen wij te Paloe aan en hoorden daar, dat er juist een paar gewonden waren gearriveerd. Ik ging naar hen kijken en vond den vorenbedoelden luitenant met een verminkte linkerhand en een sergeant met een geweldigen klewanghouw over het linker gedeelte van zijn aangezicht. Het was een afschuwelijke wond maar niet ongeneeselijk. Ik kon niet anders doen dan gelooven, dat God den luitenant bewaard had vooral toen ik den volgenden dag hoorde, dat de opziener der wegen Makatita die ook bij het troepje van den luitenant geweest was op een afschuwelijke wijze vermoord was.

Men had zijn lijk gevonden het hoofd er afgesneden en

het hart er uitgerukt.

Toen ik weer te Donggala aankwam, maakte ik ten huize van den heer Engelenberg kennis met Kapitein H. Colijn, die daar ook gelogeerd was en ik stel het voorrecht dat ik had om met ZHEdG. over verschillende onderwerpen te spreken op hoogen prijs. Het deed mij goed van hem te hooren, dat hij beslist geloofde dat het vormen van Javanen koloniën in het Paloedal in het belang van die streek zou zijn, zoowel als van de Javanen.

Onmiddellijk na het bekend worden van hetgeen er te Sigi geschied was, besloten de heeren Engelenberg en Colijn er heen te gaan, waartoe zij nog denzelfden dag op reis gingen.

Het trof mij, dat de heer Engelenberg, die bijgestaan wordt door zijne energieke echtgenoote, zoo vol verwachting en goeden moed is met betrekking tot de toekomst zijner uitgestrekte afdeeling. Men voelt, met hen in aanraking komende, dat men met menschen te doen heeft, die een levensroeping hebben. God helpe hen in hunne plannen tot ontwikkeling van land en volk!

Hun huis staat op de helling van een kalksteen heuvel, waarop slechts eenige duimen teelaarde ligt en het echtpaar is hier slechts sedert ongeveer een jaar gevestigd. Het water moet met veel moeite en kosten van den voet van den heuvel gehaald worden, dewijl het in de laatste maanden niet geregend heeft, en ondanks dit alles doet de omtrek der woning denken aan eene vervulling der belofte:

De wildernis zal bloeien als een roos.

Rozen en andere bloemen van allerlei geur en kleur voorspellen, dat deze dorre heuvel spoedig op een grooten ruiker zal gelijken.

Op mijn thuisreis deed de boot Makasser aan en meldde ik mij daar aan bij den Gouverneur die mij vriendelijk ontving en zeer veel belangstelling toonde.

Voorwaarts Celebes, naar vrede en voorspoed!

De uitkomst van mijn reis is, dat ik een geschikt stuk grond voor de eerste vestiging gekozen heb en dat op een inteekeningslijst, als bijdrage voor de eerste kosten dier vestiging, welke begroot worden op

vierduizend gulden,

het volgende is ingeteekend:

N. N.	*f* 1000.—
Engelenberg	„ 50.—
Passagier SS. Baud	„ 15.—
H. Colijn	„ 25.—
Totaal	*f* 1090.—

Bijdragen kunnen gezonden worden aan het adres van den heer ENGELENBERG te DONGGALA of aan de Wittekruis-Kolonie te SALATIGA met vermelding voor welk doel.

A. VAN EMMERIK.

Warak 26 April 1906.

De ondergeteekenden bevelen het plan van den heer van Emmerik tot het vormen op Celebes van een Kolonie voor arme Javanen en Javaansche weeskinderen warm in ieders belangstelling aan.

Maart 1906.

C. A. KROESEN, Gouverneur.
S. J. M. VAN GEUNS, Resident.
A. J. N. ENGELENBERG, Asst.-Resident.
H. COLIJN, Kapitein.

Pers-kroniek.

Inhoud: P. L. N. in de Maasbode *en L. in* De Tijd *over de verklaring van het hoofdbestuur A. N. V.: in* Neêrlandia *in zake het beruchte Curaçao nummer. — Een spekje naar het bekje van* Blanda: *deze schrijver in* De Controleur *over Mr. Dijkstra's Brochure. — Het* Vaderland *over een duitsch kolenstation in Ned.-Indië: Tweeërlei opvatting van „kortzichtigheid".*

De heer P. L. N. die in de *Maasbode* zulke pittige artikeltjes over de toestanden op Curaçao weet te schrijven, is thans tevreden over ons. Dit doet ons genoegen. Wij zien natuurlijk gaarne, dat de menschen over ons tevreden zijn, zoodat wij van P. L. N's verklaring in het nummer van 2 Juni der *Maasbode* met plezier kennis namen. Haasten wij ons er nu bij te zeggen, dat hij in hetzelfde nummer heden terugkomt op de oude quaestie nl. die van het Curaça-artikel van X. in *Neerlandia*.

Het hoofdbestuur van deze vereeniging heeft daaromtrent een verklaring afgelegd, welke echter aan den schrijver in de *Maasbode* maar zeer matig bevalt. Erger zelfs: door hem geheel wordt verworpen. Hij blijft het publiceeren van dat Curaçao artikel in *Neerlandia* een „lage daad" noemen.

„Wij zijn van gevoelen", zegt hij, „dat dit antwoord geen voldoening schenken zal aan de leden van het verbond, noch aan het Curaçaosche volk in het algemeen.

Het Hoofdbestuur heeft te weinig acht gegeven op deze woorden van het Groepsbestuur: „Het artikel is een grove beleediging van het geheele Curaçaosche volk."

De voornaamsche grief was niet, dat er tegen het Curaçao-nummer Juli-Aug. 1905 „tegenspraak" gekomen is, maar dat het zulk een beleedigende tegenspraak was; niet, dat er kritiek werd uitgeoefend op de bewoners, maar dat het zulk eene afbrekende, hatelijke, ongegronde kritiek was.

Laat men dat te Dordrecht toch eens willen inzien!

Gegeven, dat men aanvankelijk het beleedigende van het artikel niet snapte uit onbekendheid met de toestanden, laat men nu ten minste, na de Groep en de kolonie gehoord te hebben, willen weten, dat het werkelijk objectief beleedigend was, en dat men verkeerd gedaan heeft uit onwetendheid.

De hoogste concessie, die het Hoofdbestuur doet is: »had het geweten, dat het bedoelde stuk zooveel ontstemming zou hebben veroorzaakt, het zou ter wille van den vrede in de niet-plaatsing hebben berust.« Doch erkennen, dat er in de beweringen van X beleediging lag, doet het nog niet. Het blijft dus altijd door volhouden, dat het »in algemeenen zin begrijpelijk« is, m. a. w., dat het wel eens mogelijk zou kunnen zijn, dat de Curaçaosche dames, alles wat Nederlandsch is haten (»haten is hier niet te hard gezegd«!), dat de planters te lui zijn om toe te zien op het werk der negers, die zelf maar luie, vadsige dieven zijn, enz. enz. enz.; — en dan worden de bewoners uitgenoodigd, om in »Neerlandia« het tegendeel te bewijzen.

Toch hadden reeds eenige bladen, die naar het Bestuur waren opgezonden, met tastbare bewijzen sinjeur X als een onverstandigen drijver en een honenden sophist gebrandmerkt. Toch wist men toen al van den storm van verontwaardiging op Curaçao losgebarsten bij allen, zonder uitzondering van welken stand, godsdienst of politiek ook.

De houding van het Hoofdbestuur tegenover den Curaçoënaar kon door eene vergelijking aldus worden toegelicht:

Een lid van een comité krijgt van den voorzitter verlof om eenige medeleden eens een flinken prikkel te geven tot noesteren arbeid; doch hij blijkt weldra veel verder te gaan dan prikkelen: hij steekt en slaat, zonder zelfs schijn van reden aan te voeren; zijn taal loopt over van venijn..... intusschen zwijgt de voorzitter, ofschoon hem van alle zijden ook van zijn eigen vrienden wordt toegeroepen: Mijnheer de voorzitter, dat gaat te ver, laster, laster! Hij keurt noch de beweringen, noch de manier van den woordvoerder af, bepleit zijn »volmaakte eerlijkheid«, staat verstomd, dat er een storm opsteekt onder de beleedigden, noemt hun verontwaardiging »opgewondenheid« »hartstochtelijkheid«, en noodigt hen uit om nu zichzelf maar te verdedigen.

Zulk een voorzitter moet wèl door een of andere onverklaarbare misvatting zijn doorzicht verloren hebben, om aldus in gemoede de zaken te kunnen leiden.

Zóó nu handelt het Hoofdbestuur van het A. N. V. met hare leden van Curaçao en met heel het eiland. Het ziet maar niet in, dat men zich daar te recht beleedigd mag achten èn door den ongenoemden schrijver, èn door de Redaktie, die het stuk opnam, èn door den heer van den Brandhof, met wiens hulp n.b. »alles« werd geschrapt en omgewerkt »wat minder juist was of minder wenschelijk« en die toen de plaatsing »zeer gewenscht« vond.

Eenzelfde jammerlijke dwaling verlamt de kalmeerende kracht van het geheele antwoord!«

P. L. N. gelooft dan ook, dat men met »groot misnoegen« de duistere woorden van het hoofdbestuur zal lezen, waar dit schrijft, dat door het artikel de waarde van Curaçao niet in de oogen van anderen, maar in het eigen oog is aangetast. En waar het bestuur zich boos toont over het verzet van P. L. N. en zijn medestanders, door te zeggen, dat het aan hen het recht ontzegt om te oordeelen of »de kritiek gepast of niet gepast is,« daar schrijft P. L. N.:

»Ik vrees ten zeerste, dat men zulk vertrouwen in het Hoofdbestuur niet stellen zal. Het is immers geenszins de vraag: of men op Curaçao kritiek wil dulden, maar of men er zulke buitensporige, onbewezen, valsche kritiek wil dulden en wel in het orgaan van het A. N. V.?

Noch de samenstellers van het Curaçao-nummer, noch het Groepsbestuur met zijn leden, noch de overige Curaçaoënaars zullen zich het recht laten ontnemen, om zich grovelijk beleedigd te achten door iets, wat ze zelf een lage daad noemen!

Kunnen we na deze beschouwingen nog verwachten, dat dit antwoord uit Holland de gemoederen in de West bedaren zal? We betwijfelen het erg, maar wenschen het van harte, want, als men maar »kalm en bezadigd« gaat worden, is »het Hoofdbestuur overtuigd, dat herstel van eer, waar die mocht schijnen aangetast, niet zal uitblijven.«

„Het relaas van *L.* in *De Tijd* van 2 dezer is bijna gelijkluidend, alleen komt deze tot het besluit: »Mogen zich op Curaçao buigen onder de vernedering en het A. N. V. blijven aankleven niet om de edelmoedige taal van het Hoofdbestuur, maar ter wille van het stamverband, en het voordeel daarvan voor de kolonie!«

***

De brochure van Mr. Dijkstra over de toestanden in de Lampongsche districten is natuurlijk een spekje naar het bekje van *Blanda* in *De Controleur*. Hij schrijft daaromtrent o. m.:

»De wereld heeft een oogenblik verbijsterd gestaan, toen de Madoera-sluier viel en, tegelijk met een afgrijselijk tooneel van ellende, kennis nam van het plichtsbesef en het verantwoordelijkheidsgevoel der aansprakelijke ambtenaren.

»En zij zal ongetwijfeld nu weer stom staan bij de verschijning van Mr. J. F. Dijkstra's boekje: »De Corruptie in de Nederlandsch-Indische ambtenaarswereld, of Mr. Rhemrev als Regeerings-commissaris«, dat een geweldige aanklacht is. Dit geschrift werpt ons uit het »verlichte« heden terug in de »donkere« tijden der O. I. Compagnie en het Daendels-régime, toen de corruptie onbeheerscht haar schepter zwaaide.

»Over dien Mr. Rhemrev, als regeerings-commissaris naar Deli gezonden, en diens — tegen allen aandrang in — geheim gehouden rapport, is zooveel te doen geweest, dat deze met zoo hooge opdracht belaste rechterlijke ambtenaar ook in Nederland — *zelfs* in Nederland — zich in eenige populariteit verheugen kon. En als men nu in dit boekje leest, wie die mijnheer Rhemrev wel is en welke zijn handelingen waren in de Lampongsche Districten (Zuid-Sumatra), waarheen hij ten vorigen jare eveneens als regeerings-commissaris werd gedirigeerd, ingevolge de aanklacht door Mr. Dijkstra van het Europeesche bestuur in die residentie, dan heeft men zoo eenigszins de gewaarwording, of men een slag op 't hoofd krijgt en aan het duizelen raakt.

»Dit geschrift is niet anders dan een lange lijst van .... ambtelijke schurkerij.

Bij velen, die 't lezen, moet wel onwillekeurig de vraag op de lippen komen: Is 't dan toch waar, wat Dr. Paasche in den Rijksdag van onze koloniale ambtenaren getuigde?

„Het kan daarom niet doodgezwegen worden, hoe gaarne men dit misschien ook in ons domperlandje zou willen. En het zal dit ook wel niet, want naar alle waarschijnlijkheid zal het buitenland ook dezen steen wel opnemen om er ons mede te gooien. Maar behalve dit, is er nog de bedreiging van den schrijver: »Ik stel mij voor, eene deputatie inboorlingen over te brengen naar den Haag, waar de opperste regeering zetelt, om de menschen zelf te doen getuigen van en over het hun en hun land aangedaan onrecht.« Hij zelf zal spoedig overkomen en spreken, en naar de mate van de hem in den weg gelegde moeielijkheden zal hij zich inspannen.

»De Indische autoriteit n en autoriteitjes, potentaten en potentaatjes, die dezen planter hebben gedwarsboomd en »gepest«, omdat hij rechtvaardigheid wilde en »zich verzette tegen gemeenheid«, kunnen dus nog plezier beleven van dezen hun vroegeren slachtoffer van willekeur en eigengerechtigheid.

»Zulke mannen, die het er niet bij laten, moet het eeneeuw-achteraankomende Indië hebben!

»Wij wenschen den inlander er geluk mede!«

Ten slotte dringt *Blanda* aan op het houden eener interpellatie in de Kamer evenals op openbaarmaking van het mysterieuse Delirapport van Mr. Rhemrev. Inderdaad is hiervoor veel te zeggen.

Zoolang wij niet anders weten, dan wat de aanklager, Mr. Dijkstra, zegt, is de voorlichting natuurlijk min of meer eenzijdig, al doet de geheele indruk van de vermelde feiten het ergste vermoeden.

Daarom, hoe eerder nu van te dezer zake bevoegde en geïnteresseerde zijde vernomen wordt, wat het antwoord op Mr. Dijkstra's aanklacht is, des te wenschelijker is dat voor beide partijen.

»Doodzwijgen": dáár behoeft *Blanda* zich niet ongerust over te maken.

Dat zou nog dommer dan dom zijn.

***

Over het Duitsche kolenstation in Ned.-Indië is reeds heel wat te doen geweest.

Eerst wees de *Times* er op, hoe listig de Duitschers bezig heeten te zijn om langs den weg van »vreedzame binnendringing" het gewenschte steunpunt van hun vloot te verkrijgen, waarop natuurlijk van onze zijde gereageerd werd met een ontkenning van dergelijke bedoelingen en voorts een verklaring, dat Nederland nooit tot zulke stappen zou overgaan.

De altijd waakzame engelsche diplomatie, gesteund door haar pers, had voldoening van haar werk.

De *Nieuwe Courant* b.v. kreeg al kippenvel, alleen reeds van de gedachte aan zulke naburen midden in onze Oost.

Ook het *Vaderland* is er niet van gediend.

Dit blad herinnert aan enkele uitlatingen van de duitsche pers betreffende deze zaak, welke, indien zij in de officieuse pers had gestaan, zeker bedenkelijk konden genoemd worden.

Toch zijn het reeds eigenaardige symptomen, die zoo ongeveer weergeven, wat men over het algemeen in duitsche kringen over Nederland en zijn kolonien denkt.

De brutale manier. waarop b. v. de *Ostasiatische Lloyd* zich over de »opwinding« der Nederlanders uit, omdat zij buitenlandsche ondernemingen met wantrouwen in hun koloniën behandelen, is wel kenschetsend.

Hierop antwoordt het *Vaderland*:

»Het woord »opwinding« en de algemeenheid van deze opmerking zijn misplaatst; wel heerscht er bedachtzaamheid bij de Nederlanders, wanneer er sprake kan zijn van het steken van vreemd kapitaal in Ned.-Indische ondernemingen, als die ondernemingen van politiek belang zijn. En als zoodanig moet zeker wel aangemerkt worden een kolenontginning op een eiland (bedoeld wordt Poeloe Laoet), voor elke groote mogendheid van het grootste gewicht als kolenstation.

Het binnenhalen van den wolf in de schaapskooi is steeds o verstandig gevonden, maar wanneer nog andere wolven dadelijk zouden binnensluipen, wanneer de eerste is binnengekomen, dan zou niet meer van onverstand sprake zijn, maar van grove kortzichtigheid bovendien.«

Dit laatste zal iedereen grif aan het *Vaderland* toegeven. Maar dit neemt niet weg, dat »aandeelhouders« niet in de eerste plaats patriotten, doch »aandeelhouders« zijn, en die hebben over de »grove kortzichtigheid«, vooral als er een zoet winstje aan verbonden is, een ander idee, dan het blad uit de Parkstraat.

Men bedenke maar eens, wat er niet bijna gebeurd was met de Kon. Petroleum Maatschappij!

Uit de Oost-Indische Mail.

De **Singapore-bladen** hebben onlangs de alarmtrom geroerd, omdat zij meenden te weten, dat achter het optreden eener Duitsche firma te Singapore als agenten van de *Poeloe Laoet Steenkolen-maatschappij* de verborgen bedoeling lag, het steenkolen produceerende eiland te annexeeren en te maken tot een **Duitsch Kolenstation.** Dat dit inzicht onjuist was, heeft het *Bat. Nbl.* reeds dadelijk medegedeeld in het blad van 5 Mei j.l. heeft de redactie het te velde trekken tegen Duitsche aspiraties reeds op bloote vermoedens den toestand teekent. De strijd om kolenstations begint zich zonder meer naar onze streken te verplaatsen. De Russisch-Japansche oorlog, en vooral de reis van Rodjestwenski armade, vestigde in het bijzonder de aandacht op den Indischen Archipel. Er is dus alle reden om op onze hoede te zijn.

In *De Week* schrijft de heer H. van Geuns o. a:

Een probaat middel om in een betere financieele conditie te geraken is . . . onthouding, van de zijde van diegenen, die een ambtenarenkorps moeten aanvullen. Jaren lang hebben de **veeartsen** — met uitzondering van de gelukkigen, die in de hoofdsteden waren gevestigd — de regeering verteld dat zij hard hadden te arbeiden voor een gering loon. Doch de regeering leed aan doofheid, en de dringendste vertoogen van den chef van den veeartsenijkundigen dienst vermochten deze kwaal niet te genezen.

En zoo bleven de veeartsen aan 't werk voor een maandelijksch salaris van 200 gulden, dat kon opklimmen tot 500 gulden, na zesmaal 3 dienstjaren. Vooral het aanvangstraktement wordt zeer onvoldoende geacht, nu de promotie zoo vertraagd is.

Na eene vergeefsche poging tot het engageeren van vier veeartsen door de Ned.-Ind. regeering aangevraagd, werd den directeur der Utrechtsche school, naar de reden van dit verschijnsel gevraagd. Deze wees den minister van koloniën op de uiterst geringe aantrekkingskracht, die een Indisch traktement van 200 gulden uitoefent. Zijn Excellentie werd thans alles duidelijk. De reorganisatievoorstellen werden voor den dag gehaald en een bijzondere attentie waardig gekeurd. Eén dezer voorstellen werd indertijd ingediend door den toenmaligen directeur van binnenlandsch bestuur Arends, een ander — van jongeren datum — vloeide uit de pen van den directeur van landbouw Treub. Dit laatste voorstel is thans in behandeling genomen.

De nieuwe regeling schijnt aan te sluiten bij die van de heeren van het boschwezen. Het aanvangstraktement wordt 275 gulden, met zes verhoogingen van 75 gulden om de 3 jaren, zoodat het maximum traktement 725 gulden bedraagt (tegen 500 gulden thans.) Echter worden de emolumenten, die de veeartsenbetrekkingen in de hoofdsteden nog al begeerlijk maken, in 's lands kas gestort. Deze emolumenten worden door de veeartsen genoten als keurmeesters van het bestiaal en beloopen op de drie hoofdplaatsen van Java een vrij aanzienlijk bedrag, nl. volgens de jongste tarifeering voor Batavia 4800, voor Semarang 5800 en voor Soerabaja 6170 gulden per jaar.

Het is duidelijk, dat èn door de verhooging der bezoldiging èn door de naasting der emolumenten een ernstige grief van de jongere veeartsen wordt weggenomen. Voor de functionarissen, die thans op de hoofdplaatsen werkzaam zijn, is de nieuwe regeling zeer voordeelig, doordat hun pensioen zal worden uitgekeerd over een bedrag, dat 225 gulden hooger is dan het thans genotene.

Z. E. de Gouverneur-Generaal moet niet bijster tevreden zijn, schrijft men aan de *Sem. Ct.*, over het bekend worden van de plannen van Kolonel van Loenen, om met pensioen te gaan en evenmin met het feit, dat bij de infanterie zooveel goed materieel voor den **Kolonelsrang** eenvoudig den aftocht blaast.

Java en Madoera.

Het **ziekteverloop op Madoera** schijnt thans gelukkig een gunstigen keer genomen te hebben. De laatste berichten daaromtrent luidden:

Van 20—30 April aantal dooden district Arosbaja 13, Sapoeloe 23, Ketapang 11. Aantal zieken 30 April resp. 213, 1278, 236 en aantal herstellenden 115, 1546, 428. In Sapoeloe 42, 3 en 4 Mei aantal dagelijks 2; in Waroe toestand normaal.

Op het gebied van het **Europeesch vakonderwijs** begint meer en meer leven te komen: Aan de Koningin Wilhelmina-school te Batavia wordt een tweejarige *handelsschool* toegevoegd; een *zeevaartkundige cursus* uit 3 klassen bestaande, zal worden opgericht samenvallende met het 3e studiejaar der Hoogere Burgerschool van de afd. A. der Koningin Wilhelmina-school te Batavia, behoudens vervanging, voor de leerlingen van den cursus, van de lessen in enkele vakken door lessen in wiskunde.

Het 2e jaar zal bestemd zijn voor de practische opleiding der leerlingen aan boord van een stoomschip der K. N. Marine of der K. Paketvaart-maatschappij, onder genot van vrije woning of voedingsgeld (f 35 's maands) en een toelage van f 25 's maands. Daarvoor zullen jaarlijks gemiddeld 6 plaatsen bij de K. N. Marine en 10 bij de K. Paketvaart-maatschappij opengesteld worden.

In het 3e jaar van den cursus zal het theoretisch zeevaartkundig onderwijs worden gegeven, waarna de leerlingen zich onderwerpen aan het examen voor 3en stuurman.

Soerabaja zal ook een **Hoogere Burgerschool voor Meisjes** rijk worden; de particuliere Meisjesschool, de bekende inrichting voor lager en meer uitgebreid onderwijs op Genteng zal n. l. eene groote verandering in haar programma aanbrengen.

Haar blijkt, dat de drang naar Middelbaar onderwijs, ook voor meisjes, steeds toeneemt; nu het voortdurend wassend aantal leerlingen (circa 300), aantoont, dat het publiek het onderwijs, daar gegeven, waardeert, heeft het Bestuur gemeend, in dezen met den tijdgeest mee te moeten gaan.

De klassen voor meer uitgebreid lager onderwijs zullen met den aanvang van den nieuwen cursus worden vervangen door eene inrichting voor middelbaar onderwijs met driejarigen cursus en daarbij aansluitend eene twee-

jarige opleiding voor het examen van onderwijzeres.

Het **arbeidsleger** bij Tjiamis.

Van iemand, die 7 maanden heeft gewerkt op de arbeidskolonie bij Tjiamis, waar de heer Nijland het commando voert, vernam *Midden-Java*, dat thans ongeveer 20 bouws grond waren ontgonnen, waarop vooral djagoong en katjang worden geteeld. De gewassen gedijen goed, doch men heeft er veel last van wilde varkens, die veel vernielen.

Voor zijn goudsmederij en boekdrukkerij heeft de heer Nijland veel moeite, om geschikte werkkrachten te vinden.

Er zijn thans 8 Europeanen bij het arbeidsleger.

De Europeanen, die er komen, werken 3 maanden op proef voor kost en kleeren. Daarna krijgen zij betaling.

De loonen bedragen f 0,75, f 1 en f 1.50 per dag. De inlanders ontvangen f 0.20 per dag.

De leden dragen uniformen.

De jonge kolonie moet echter thans met ziekte te kampen hebben.

Het *Bataviaasch Nieuwsblad* is niet goed te spreken over de regeeringsopdracht aan *Mr. Boekhoudt*, voorzitter van de landraden in Bantam, om een onderzoek in te stellen naar de toenemende onveiligheid van personen en goederen en de middelen tot verbetering daarvan; speciaal zou aandacht moeten worden gewijd aan de vraag, of door uitbreiding van het thans in dienst gestelde aantal mantri'spolitie verbetering daarin ware te verkrijgen.

Het blad meent n. l. dat de oorzaken reeds lang bekend waren, maar dat deze van dien aard waren, dat ze niet door directe maatregelen konden worden weggenomen, doch langzamerhand door verbetering van den economischen toestand der bevolking en andere tegenwerkende oorzaken van zelf zouden verdwijnen.

Ook vindt dat blad, dat onmogelijk groote waarde kan gehecht worden aan het advies van een rechterlijk ambtenaar buiten het bestuur staande, omtrent een practische politie-kwestie. Het ware beter geweest om deze opdracht te geven aan een kleine commissie, waarin dan zeker ook een rechterlijk ambtenaar had behooren zitting te nemen, daar de reden van de onveiligheid weliswaar grootendeels zit in de bekrompen, hoogst onvoldoende organisatie van de politie en het minderwaardige materiaal, waaruit zij door de te kleine bezoldigingen, wordt gerecruteerd, maar zij is even goed gelegen in het bestaan van de niet met de behoeften der inlandsche maatschappij in overeenstemming zijnde rechtspraak.

Bij de samenstelling van het *Inlandsche* reglement werd de *Europeesche* regeling van het proces-recht gevolgd en is niet gevraagd wat de behoeften der *Inlandsche* maatschappij eischten. Wordt met de politie tevens de rechtspleging verbeterd, dan is er kans dat de onderzoekingen, die thans worden ingesteld, der Inlandsche bevolking ten goede zullen komen.

Het *Bataviasch Effectenblad* zal niet meer verschijnen. Het laatste nummer heeft 2 Mei j.l. het licht gezien.

De uitgevers hopen dat, met de samensmelting van Handelsvereeniging en Effectenvereeniging, weldra een centrale markt te Batavia zal komen, en achten zij, in de overtuiging dat daarmede de belangen van het publiek gediend kunnen worden, de reden tot verdere uitgifte van dit blad niet langer aanwezig.

De *Semarang-Courant* blijkt door de *Locomotief* te zijn uitgekocht en houdt 5 Mei op te verschijnen. De geabonneerden ontvangen in ruil de *Locomotief*. Mr. L. G. Castens wordt opgenomen in de redactie van de *Locomotief*. De heer G. Stoll zal vervangen worden door den heer Plantfeber.

Buitenbezittingen.

In het *Soer. Hbl.* van 30 April j.l. vinden wij het verder verloop van het conflict met *Badoeng* en *Tabanan*, waaraan wij ontleenen dat den 9en April door den Bestuurder van Tabanan, in antwoord op het schrijven van den resident van Bali en Lombok om verder geen hulp te verleenen aan Badoeng inzake de sluiting van dit landschap voor den in- en uitvoer, werd geantwoord: dat hij en zijn landgenooten in Tabanan niet de bedoeling hadden vijandig te zijn tegenover het gouvernement en hoopte dat de goede verstandhouding met het gouvernement bestendigd moge worden, terwijl, wat de afsluiting van Badoeng betreft, hij dit landschap niet kon afsluiten ten 1°., omdat de radja van Badoeng in zijn broederlijke verhouding jegens hem in geen enkel opzicht was tekort geschoten, en ten 2°. omdat die afsluiting zijn volk, dat zijn onderhoud in Badoeng vindt, zou bezwaren.

Het gevolg hiervan is dan ook geweest, dat van af den 26en April j.l. ten aanzien van Tabanan dezelfde beperkende bepaling op den in- en uitvoer werd vastgesteld, als voor Badoeng is afgekondigd. Blijkens draadbericht uit Batavia zou 2 Juni een gemengde compagnie van het depot-bataljon te Buitenzorg naar Bali vertrekken om Singaradja te bezetten daar de radja van Badoeng gedreigd heeft Boeleleng af te loopen. Dit bericht is officieel bevestigd.

Zooals reeds werd medegedeeld is in beginsel besloten tot het zenden eener expeditie naar Bali en wordt als vermoedelijke maand van vertrek genomen de maand September.

Wij lezen het volgende nog in het *Bat. Nbl.* van 7 Mei:

Wat de samenstelling der expeditie betreft, kan reeds worden medegedeeld, dat de drie genoemde bataljons (het elfde, achttiende en twintigste) order hebben gekregen, voorbereidingen te treffen, ten einde geheel gereed en op oorlogssterkte te komen. Aan deze bataljons wordt een escadron cavalerie toegevoegd. Omtrent de toevoeging van artillerie aan den troep is men het nog niet eens, en naar wij vernemen, is daarvan ook bij de batterijen nog niets bekend. Wel is waar zullen vrij zeker eenige snelvuurkanonnen van 3.7 cM. der marine wederom deel uitmaken der expeditionaire troepenmacht, maar het komt ons voor dat naast deze stukjes ook ander geschut noodig zal blijken.

Wie toch krijgt men op Bali tegenover zich? Een ondernemenden vijand die in de eerste plaats — de geschiedenis is er om het te leeren — een meester is in het kiezen zijner stellingen en het ons daarom lastig genoeg maken kan. Zooals uit de vroegere expedities alsmede in den Lombokkrijg is gebleken, zijn deze stellingen òf sterke rotsvestingen òf versterkte, door leemen wallen omgeven kampongs, en is het nemen daarvan zonder artillerie wel doenlijk, doch slechts ten koste van vele menschenlevens. Deze ervaring in 1894 opgedaan, was oorzaak dat onze artillerie bewapend werd met zwaar krombaangeschut (12 cM. houwitsers en mortieren) welke vuurmonden in staat waren de verdedigers achter hun wallen te treffen, zonder dat deze eerst opgeruimd of geperforeerd moesten worden. Beide soorten vuurmonden voldoen in hooge mate aan deze eischen; het is machtig geschut met groote ballistische uitwerking.

Daarom wordt het medenemen van een viertal dezer mortieren zeer natuurlijk geacht, nu gebleken is dat onze veldkanonnen tegen deze, de projectielen smorende, versterkingen, weinig of geen kans op uitwerking hebben. Ook de 3.7 kanonnen voldoen in geen enkel opzicht, zoodra de Baliër zich op zijn eigen methode heeft verschanst.

Aan de artillerie dient voornamelijk het woord gegeven te worden, wil men het aantal menschenlevens tot een minimum beperken, in strijd met de meening van den landvoogd, die als regel toevoeging van artillerie onnoodig vindt.

Men spiegele zich aan het gebeurde op Celebes.

Omtrent het landingspunt is, natuurlijk, nog alles geheim. Wellicht echter zal men er toe overgaan in stede van op de Zuidkust, op de Noordkust te landen, ten einde zoodoende de vijandelijke stellingen in den rug te komen, waartoe slechts een marsch van pl. m. 30 kilometers behoeft te worden gemaakt. De plannen van den expeditiecommandant in deze, alsmede zijn naam en kwaliteit, zijn echter nog onbekend.

De vorst van *Bangli* heeft eindelijk geantwoord op de brieven van den resident van Bali en Lombok over de overrompeling in Karangasem en de beschadiging van irrigatiewerken in Gianjar. Aangaande het eerste stelt hij voor weder een commissie te zenden naar het betwiste gebied. Aangaande het tweede ontkent hij de beschadiging der Pedjengwerken, doch erkent dat de beschadiging der Siangan-leiding door zijn onderhoorigen is geschied als repressaille tegen de lieden van Siangan (Gianjar), die nagelaten zouden hebben de jaarlijksche bijdrage voor offerfeesten in 't belang der irrigatie te leveren.

Over herstel der leidingen of vergoeding der schade wordt door den radja niet gerept, hoewel dit uitdrukkelijk was verlangd. De toestand der leidingen is thans nog dezelfde.

Hem is thans wederom geantwoord dat verlangd wordt: bestraffing der schuldigen, herstel der leidingen en schadevergoeding.

Uit Makasser werd naar Batavia geseind, zoo lezen wij in de jongste *Deli-Courant* van 8 Mei, dat overste Michielsen van Donggala naar Paré-Paré is teruggekeerd en weldra naar Enrekang zal vertrekken, om het commando te **Bonto Batoe** op zich te nemen. Hij is van meening dat het échec van den 25en April jl. geen verandering zal brengen in den politieken toestand van Enrekang.

Met de laatste Engelsche mail kwam het bericht dat met ingang van Juni op **Celebes** de oorlogssoldij zou worden ingetrokken, maar de excursie-toelagen blijven bestaan. De troepen zouden gedeeltelijk naar Java terugkeeren en de expeditie in Zuid-Celebes formeel ontbonden zijn.

Bij de regeering is thans ingekomen het verzoek van den gouverneur van Celebes **C. A. Kroesen** om eervol ontslag uit 's lands dienst, met ingang van 3 September.

Tegen dien tijd acht de heer Kroesen zijn taak op Celebes afgedaan.

Uit **Korintji** is bericht gekomen dat de bende te Ngarok is overvallen, met het gevolg dat de aanvoerder werd gedood en in onze handen viel. Vele wapens werden buit gemaakt. Bij Koamenten viel een deel der bende in hinderlaag. Het degelijk succes aan onze zijde was hoofdzakelijk te danken aan het beleid van den onderluitenant Wasterval en den sergeant Degzenroth van de maréchaussées.

Zuid-Oost Borneo. De politieke toestand in Boven- en Seidoen-Doesoen is gunstig. De zaak Demang-Dalem is geregeld. Vele vijandelijke schuilplaatsen in Bawoh Kiring werden opgeruimd, met groote voorraden levensmiddelen. Een 40-tal uitgewekenen uit de Tabalongstreek en vier volgelingen van panglima Senbik melden zich.

Op **Timor** zijn thans alle opgestane hoofden weder in onderwerping gekomen. In de afgeloopen maand werden 131 geweren ingeleverd.

Naar aanleiding van een in het *Soer. Handelsblad* van 4 en 5 Mei voorkomende beschrijving van het enkele maanden geleden voorgevallene op Timor aan de grens van het Portugeesch gebied, merkt de heer M. van Geuns op: »Daaruit zien wij, welke gruwelijke toestanden nog in sommige deelen van onzen archipel heerschen — nadat wij hier eenige eeuwen lang onze vlag hebben laten wapperen. Geheele dorpen worden uitgemoord en de eigendommen verwoest. . . Wij hebben gelezen van de anarchie in den Kaukasus, maar de daar bedreven gruweldaden waren van voorbijgaanden aard. Op Timor echter zijn zij, laat ons zeggen, chronisch. De menschen worden er gesneld met een ijver, dien het roemruchte en krachtige Nederlandsche bestuur onmachtig is gebleken te temperen. Dit gaat voort, jaar in jaar uit. Bij de minste aanleiding gaan de koppensnellers aan het werk en kraait de roode haan.

Uit het in onze courant opgenomen verhaal blijkt, met hoe geringe middelen een met tact optredende bestuursambtenaar aan het moorden en branden een eind kan maken, zij het tijdelijk. Zou onze regeering er nu niet eindelijk eens toe overgaan aan die ten hemel schreiende tooneelen van ruw geweld een einde te maken, door er een kleine troepenmacht te doen ageeren, onder hoofdleiding van een beleidvol controleur, en deze militairen er eenige jaren te laten? En zou het ook geen tijd geworden zijn zich met de Portugeesche regeering te verstaan om te zorgen, dat aan beide zijde der grens de roede ter hand wordt genomen?»

De schrijver eindigde zijn verhaal met de woorden:

»Men zal onwillekeurig gedacht hebben, hoe het toch mogelijk was, dat de roovers zich na de door hen gepleegde wandaden weer veilig gevoelden op Portugeesch gebied? Dat was niets dan een gevolg van een lang bestaand hebbend gebrek aan samenwerking. Dat gebrek aan samenwerking ging samen met wantrouwen tusschen het Portugeesche en het Nederlandsche gouvernement. De bewoners der grensstreken ontvingen daardoor den indruk, dat zij straffeloos konden rooven en moorden. Hierbij dient opgemerkt dat een paar honderd jaar geleden dat wantrouwen reden van bestaan had; nu is het uit den tijd. Portugeezen en Hollanders staan niet meer vijandig tegenover elkaar; de oude posten Watamoeroek, Asoemanoe en Asihoon Kleoek die respectievelijk tegenover Kila, Fatoefera en Fara liggen, blijven echter de bewoners in hunne meening versterken. Het was dan ook een politieke fout dat de controleurs vergaten met de commandanten van Batoegade banden van vriendschap, aan te knoopen. Het is nu ten duidelijkste gebleken, dat samenwerking van de vertegenwoordigers van beide gouvernementen aan de Timoreesche grenzen een vereischte is voor de handhaving der orde, rust en veiligheid.«

Bij het Departement v. Koloniën is officieel bericht ingekomen dat de pangeran Ratoe van **Djambi** is gevlucht en dat op **Ceram** de bevolking van Roemahsal, omtrent wier gevoelens nog twijfel bestond, gebleken goedgezind te zijn.

West-Indische Berichten.

Suriname. Aan een der eerste nummers van de *Westerling*, die ter ziele gegane *Paramaribo* verving, ontleenen wij dat te Paramaribo het gerucht liep, dat de heer Idenburg eerlang met drie maanden verlof naar patria zou komen, terwijl hier en daar in de moederlandsche pers het gerucht opdook, dat de heer Idenburg ter vervanging van den heer van Heutsz den buitenzorgschen zetel zou bestijgen.

Laat ons in het belang van Suriname hopen dat deze drinkbeker aan de kolonie zal voorbijgaan, die onzes inziens reeds genoeg souffreert aan te spoedige wisseling der bestuurshoofden, die nauwelijks tijd genoeg hebbende om zich in de zaken in te werken zelfs met den besten wil ter wereld bezield, aan den leiband *moeten* loopen eener noodzakelijk duur werkende bureaucratie.

Het waterhoofd van het Surinaamsche wicht zet nog maar steeds uit en de geneesheeren, die het moederland uitzendt, moeten zich, wanneer ze de diagnose gesteld hebben en met de kuur een begin zou kunnen worden gemaakt, alweêr opmaken voor het vertrek, om voor den vervanger plaats te maken.

Met 'n belasting, aan rechten, accijnzen, enzoovoort ad ongeveer 20 gld. per hoofd der bevolking, kan voor Suriname met zijne huidige bevolking, de grens van den druk bereikt geacht, en het is met die grens dat bij een goede bestuursorganisatie rekening moet worden gehouden.

Dat zulks niet heeft kunnen plaats hebben is te wijten aan het fatum eener bureaucratische regeering van ondanks zich zelve zelfs, het heil van het land uitsluitend te zoeken in de eigen omgeving, te wijten ook aan het kort verblijf of aan de gemakzucht van vorige bestuurshoofden, die hen belette met den sleur te breken. We hadden thans voor Suriname beter verwacht en blijven hopen.

Curaçao. In de openingsrede, waarmede de gouverneur van Curaçao de zitting van den Kolonialen Raad heeft geopend, gewaagde hij met erkentelijkheid van de aan de kolonie bewezen diensten en de medewerking ondervonden van de zijde van de vorige leden, tot zij in den loop van het zooeven gesloten zittingsjaar gemeend hebben als zoodanig hun opdracht te hebben moeten nederleggen.

Hij kondigde het voornemen aan, om de medewerking van den Raad in dit zittingjaar in te roepen voor de behandeling van een aantal ontwerp-verordeningen, bevattende de herziening van het belastingstelsel, waarvan de hoofdstrekking zal zijn, behalve een wetgeving meer overeenkomstig de eischen des tijds, de afschaffing of belangrijke vermindering van heffingen, die nu te zwaar op enkelen drukken of door belemmeringen van handel en verkeer de economische ontwikkeling der kolonie in den weg staan, gepaard aan een equivalent op een billijke wijze gelijkmatig over allen te verdeelen; daartoe zal in hoofdzaak herziening noodig zijn van de verordening regelende de grondbelasting, de reglementen op den in-, uit- en doorvoer, de zegelbelasting, het accijnsrecht, het successierecht, de rijtuigbelasting en die op de loterijen.

Het ligt mede in de bedoeling om voorstellen te doen tot wettelijke bepalingen ter behoorlijke instandhouding van thans allerwegen gemaakte en van het in de naaste toekomst nog aanmerkelijk te vermeerderen aantal dammen, zoomede om ter goedkeuring aan te bieden ontwerpen

noodig geoordeeld in verband met de vooruitzichten op de ontginning van zwavelmijnen op Saba.

Een terugblik slaande op den algemeenen toestand der kolonie, kon tot zijn leedwezen niet anders gezegd worden dan dat deze over het algemeen voor velen niet gunstig was; zelfs de als regel goede gezondheidstoestand liet vooral in het laatste deel van het vorige jaar te wenschen over; meerdere omstandigheden wijzen dan ook op het doorleven eener crisis in de kolonie.

Weer andere omstandigheden daarentegen toonen ook gelukkig teekenen van herleving.

De steun en de belangstelling van het moederland zijn onverflauwd, de inkomsten geven niettegenstaande den achteruitgang van eenige middelen, aanleiding om dooreengenomen eerder een stijging dan een daling te doen verwachten; phosphaat- en aloëprijzen zijn verhoogd; de hoeden-industrie breidt zich uit en wordt verbeterd; exploratie naar nieuwe phosphaatbeddingen en zwavelmijnen heeft plaats; verbreiding en verbetering der divi-divicultuur worden ter hand genomen; er wordt gewerkt aan het beletten van het nutteloos afstroomen van het voor de kolonie zoo waardevolle regenwater; plannen bestaan voor sisal-ondernemingen; de katoen aanplant op de bovenwindsche eilanden belooft gunstige uitkomsten; de scheepvaart neemt eer toe dan af, mede tengevolge van de weder geopende mogelijkheid tot overscheping van goederen afkomstig van elders en bestemd voor Venezuela.

Algemeene Berichten.

Indische Begrooting 1907.

De correspondent te Batavia van de N. R. Ct. seinde: „Volgens gerucht sluit de hier behandelde Indische begrooting voor 1907 met een overschot van circa 4 millioen gulden."

Bali.

De corr. van het Alg. Hbld. te Batavia telegrafeerde aan zijn blad:

»De resident van Bali seinde, dat de radja van Badoeng dreigde Boeleleng af te loopen. De Regeering gelastte troepen te zenden.«

De Redactie van *Het Vaderland* meent echter dat men zich voorshands over een afloopen van Boeleleng niet ongerust behoeft te maken. Mocht al een vijandelijke bende zich over onze grenzen wagen, de wakkere Balineezen van ons direct gebied zullen die zeker wel kunnen afslaan, en zeer spoedig zullen de gezonden troepen dat werk van hen kunnen overnemen.

Een daarop volgend regeeringstelegram luidde:

»De houding van Tabanan is vijandig; het wenscht blijkbaar aanvallend op te treden.

»Ter beveiliging van de hoofdplaats Singaradja gaat een compagnie infanterie derwaarts.«

Invoerrechten op manufacturen in Nederlandsch-Indië.

De K. v. K. te Enschedé heeft zich tot den Min. van Koloniën gewend met bezwaren tegen 't wetsontwerp tot wijziging van 't tarief van invoerrechten in Nederl.-Indië, bij hetwelk onder meer het recht op sommige manufacturen van 6 op 10 pCt. wordt verhoogd en betreurt, dat noch de Twentsche Kamers van Kooph., noch zelfs de »Commissie voor de Handelspolitiek« hierover zijn gehoord.

De Kamer acht de rechten schadelijk voor de nijverheid en meent dat zij aanleiding zullen geven tot smokkelarij, terwijl zij vreest dat dit hooge recht eenmaal ingevoerd, zeer gemakkelijk tot het heffen van analoge rechten op andere soorten manufacturen zou worden overgegaan.

De Lezing van Mr. J. H. Abendanon.

Ter gelegenheid der jaarlijksche vergadering van den Raad van het Koloniaal Museum te Haarlem, hield Mr. J. H. Abendanon, laatstelijk Dir. van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid in Ned. Indië, een voordracht over de middelen, die van staatswege in het werk zouden zijn te stellen om in de Indische maatschappij op Java en Madoera, nijverheid en handel tot bloei te brengen en daarnaast ook de uitoefening van kunst en kunstnijverheid te bevorderen.

Spreker deelde hierbij de resultaten mede van de hem twee jaren geleden door de Ind. Regeering gedane opdracht: voorstellen aan te geven tot opheffing en verbetering van nijverheid en handel bij den inlander, waartoe een reis over Java en Madura hem gelegenheid gaf de noodige gegevens te verzamelen.

Had reeds een onder Gouv.-Gen. Rooseboom opgemaakte, globale begrooting de som van 3 millioen gulden voor dit doel genoemd, anderen beweerden, dat minstens 5 millioen zouden noodig zijn. Nu klinkt 5 millioen zeker veel, maar in aanmerking genomen, dat het hier geldt de behartiging van de belangen van 28 millioen inwoners, over een tijdperk van 5 à 10 jaar verdeeld, is het zeer zeker geen onredelijk cijfer. Daarenboven zou een gedeelte, uitgegeven in voorschotten, geleidelijk weer terug vloeien in 's lands schatkist.

Hoewel Java in de eerste plaats een landbouw-land is en dit de groote bron van inkomsten voor den inlander blijft, zou daar naast de kleine industrie en huisvlijt dienen te worden bevorderd. Bij een praktische indeeling van den tijd, dien hij niet besteedt aan landbouw, zou de huisindustrie hem nog een aardige bijverdienste kunnen verschaffen. Van het vrij arbeiden van ouders en kinderen gezamenlijk zou een opvoedende kracht uitgaan, terwijl het werken in groote fabrieken, dat den mensch tot machinaal werk dwingt, geen ontwikkeling bevordert. Japan heeft getoond hoe het door vrijen huisarbeid groot is geworden. In kleine werkplaatsen, in schamele woningen wrochten ouders en kinderen de heerlijke kunstproducten, die thans wereldbekend zijn geworden.

Ook van den Javaan staat te wachten, dat hij in die richting voor ontwikkeling vatbaar is; daarenboven zal de ondervinding hem de waarde van zijn product leeren schatten en de verantwoordelijkheid van eigen administratie leeren voelen.

De grootste moeilijkheid voor den Javaan, Soendanees en Madoerees blijft gebrek aan kapitaal. Crediet kan hij genoeg krijgen, het wordt hem zelfs opgedrongen, maar de woeker, die er aan kleeft, richt hem ten gronde vooral waar de terugbetaling geschiedt in producten, zoodat het een hopeloos zwoegen wordt, zonder resultaat.

Wel bestaan er instellingen om geld te leenen, maar zelfs de rente van 1 pct. 's maands gaat boven zijn draagkracht. Dessa-loemboengs tot steun in tijden van misoogst, Gouv. crediet in tijden van nood, zijn nog niet doeltreffend voor de ontwikkeling van nijverheid; crediet is noodig voor den aankoop van werktuigen, materiaal enz. terwijl de terugbetaling op gemakkelijke condities dient te worden vastgesteld. De Javaan heeft bewezen een goed debiteur en het vertrouwen waard te zijn, hij heeft gevoel voor vrijheid en werkt hard, maar men kan niet arbeiden, waar men gekneveld wordt. Dan zijn de werktuigen, die hem ten dienste staan en grootendeels door hem zelf uitgedacht, kinderlijk eenvoudig, meerendeels echter onvoldoende. Het zou dus wenschelijk zijn hem in kennis te brengen met moderne kleine werktuigen en machines (geen ingewikkelde fabrieks installaties).

Ook de levering van materiaal als hout, touw, ijzer, steen zou van Gouvernementswege tegen minimum prijs opengesteld tevens inlichting en leiding hem moeten worden gegeven. Bij sommige takken van arbeid is de samenwerkeng van verscheidene personen vereischt, zoo bijv. bij kalkovens, steenbakkerijen, daartoe zouden de dessa's een eenvoudig notariaat behoeven, waar de contracten opgemaakt en de aaneensluiting van kapitaal wettelijk gewaarborgd worden.

In hoofdzaak verwacht spreker groote kracht van het onderwijs. Het aantal inlandsche scholen in districten en onderdistricten moet aanmerkelijk vermeerderd, behalve onderwijs in lezen, schrijven en rekenen moeten vooral oefeningen worden gehouden voor oog en hand, door teekenen, vlechten, boetseeren en snijden.

Schoolplaten met voorstellingen van bedrijven, werktuigen en vervaardigde voorwerpen zijn noodig. Namiddagcursussen moeten worden gehouden voor hen, die een bedrijf uitoefenen.

Scholen voor inlandsche meisjes moeten er komen, waarop ook batikken, weven en teekenen geleerd worde. Behalve particuliere scholen, welke een Gouv.'s subsidie genieten, bestaan er geen openbare scholen voor meisjes; in die richting valt dus nog heel wat te verbeteren.

Verder opleidings- en ambachts-scholen, welke in de artillerie constructieschool te Soerabaja, werkplaatsen der S. Spoor en Waterstaat goede gelegenheid tot practischen arbeid zouden vinden.

Voor de ontwikkeling der kunstnijverheid zouden ontwikkelde inlandsche jongelieden (b. v. ongeveer 20) naar sprekers meening op staatskosten een opleiding kunnen ontvangen, waartoe een verblijf in Nederland en het bezoeken van instellingen als de Kunstnijverheidschool te Haarlem, musea en fabrieken, zoo mogelijk ook in andere landen wenschelijk wordt geacht.

Een inlandsche middelbare school voor technische vakken op Java, en opleiding van eenige inlandsche jongelieden aan de technische Hoogeschool te Delft.

Een inrichting voor handelsonderwijs, waarvoor men reeds plannen maakt te Semarang, maar met uitgebreider leerprogramma waarbij ook boekhouden, handels- aardrijkskunde, warenkennis, handelsrekenkunde, correspondentie enz. onderwezen worden is gewenscht. De Javaan toch heeft altijd blindelings voor anderen gewerkt en de Javaansche maatschappij is geheel afgezonderd. Wil men nijverheid met afzet, dan is handelskennis onmisbaar.

En dan verlaging van vrachtprijzen voor goederen-vervoer op spoorwegen en stoomvaartlijnen, welke nu boven het bereik van den inlander zijn.

Jaarmarkten, in elk gewest gedurende eenige dagen te houden bij gelegenheid van een inlandsch feest, waar de producten ten toon worden gesteld, werken heilzaam. Vooral voor die jaarmarkten zijn lage tarieven van personen- en goederen-vervoer een vereischte.

De enkele jaarmarkten, die gehouden zijn, hebben reeds goede resultaten verkregen. In Solo had er een plaats en in Batavia zijn er in 1904 en 1905 gehouden, welke hoofzakelijk door de bemoeiingen van *»Oost en West«* zijn tot stand gekomen, gehouden op het Koningsplein bij gelegenheid van Hr. Ms. verjaardag. Deze werden druk bezocht; zelfs van Sumatra waren inlanders op eigen kosten overgekomen met hunne producten. Tentoonstellingen, eens in de 5 jaar gehouden, met geldelijke belooningen en vertooning van nieuwe werktuigen, werkwijze en verkregen resultaten; het bezoek tot die gelegenheden aan te moedigen bij inlandsche onderwijzers en vergevorderde leerlingen is mede een eisch des tijds.

Ter bevordering van den afzet buiten de koloniën zouden monsters gezonden worden naar de verschillende consulaten, Kamers van Koophandel en die instellingen, ook partculiere, wier belang het mede brengt, zooals »Boeatan«, Oost en West te Batavia, aan buitenlandsche musea enz.

Voor Indië zouden dergelijke maatregelen als het oprichten van goede marktloodsen, monsterkasten, grafische voorstellingen van productie en debiet, berichten omtrent afzetplaatsen en prijzen aanbeveling verdienen.

Verder zouden eenige artikelen tegen markt-prijzen aan het Gouv. te leveren zijn, die dan voor verdere afzet zorgt.

Waar het Gouv. nu reeds tin, koffie, opium, zout opkoopt, zouden er b.v. vezelstoffen en olie soorten aan toegevoegd kunnen worden.

In Amsterdam neemt het debiet van copra sterk toe in 1904 alleen is er voor 10 millioen gulden copra verhandeld, terwijl de vraag wijst op een ongelimiteerd af, zetterrein voor dit artikel.

Door gebrekkige afzet lijdt de inlander in de eerste plaats. Dat hij nog gevoel van eigenwaarde bezit, bewijst het geval (hetwelk niet op zich zelfstaat) van den dessaman, die na uren ver zijn ketella te hebben gedragen, er zulk een lagen prijs voor bedwongen werd, dat hij ze liever in de rivier wierp, dan zulk een onwaardig loon voor zijn arbeid te ontvangen.

Ten slotte adviseert spreker, dat afdeelings-commissies, bestaande uit inlandsche en Europeesche bestuurs-ambtenaren benevens een niet ambtelijk persoon, zouden adviseeren wie geholpen moet worden. Hiertegen is het bezwaar geopperd, dat door de drukke bezigheden der ambtenaren deze vermeerdering van arbeid slechts oppervlakkig kan worden uitgevoerd, maar spreker is van meening, dat de ambtenaar de geschiktste persoon is om de bevolking te leeren kennen en dat hij door de uitoefening van zijn dienst juist in aanraking komt met het volk, en als de tolk van den steun en hulpvaardigheid van de Regeering moet optreden, om op te heffen en voor te lichten. Hoe hoog spreker particuliere hulp ook schatte, van een particuliere onderneming alleen, ware de noodige kennis van de nooden van het volk en de vereischte toewijding tot leniging niet te verwachten.

Spreker besluit met zijn Nederl.-Indische ondervindingen te toetsen aan de toestanden in twee landen, waar de bemoeiingen van de regeering groot zijn geweest in zake nijverheid en kunstnijverheid, nl. Japan en Britsch-Indië en staaft dit met cijfers. Japan vooral is een sprekend bewijs van de heilzame werking van zulk regeeringsbeleid. Als individu acht spreker den Javaan zeker niet beneden den Japanner, slechts de Gouvernementszorgen voor ontwikkeling en leiding ontbreken den Javaan. Met de wensch, dat de opgewekte belangstelling moge toenemen en leiden tot de oprichting van een Afdeeling der Mij v. Nijverheid, speciaal gewijd aan de belangen van Indië, besloot spreker zijn boeiende voordracht, die getuigde van groote liefde voor de zaak.

Van de gelegenheid tot debat werd slechts door een paar der aanwezigen gebruik gemaakt.

Van Vreemde Koloniën.

Nieuw Guinea. De Neu-Guinea-Kompagnie, die oorspronkelijk een politiek karakter droeg en belast was met het beheer over het duitsche gedeelte van Nieuw-Guinea, houdt zich thans uitsluitend bezig met handels- en landbouw-werkzaamheden in dat, nog zoo weinig bekend en ontgonnen, uithoekje der wereld. Zij schijnt nu eerlang op een aardig buitenkansje kijk te hebben, dank zij een vèrzienden blik, die haar voor jaren zich op de rubber-cultuur deed gaan toeleggen, zoodat zij thans over een aanplant van 500.000 boomen beschikt, welke nu beginnen te produceeren. Aan de *Deutsche Kolonial Zeitung* wordt geschreven, dat de eerste proeven van däär afkomstige rubber op de voornaamste europeesche markten voor dat product, Londen, Hamburg en Antwerpen, zijn aangekomen en bij het onderzoek door deskundigen van zeer goede hoedanigheid zijn bevonden. De, door genoemde maatschappij aangeplante rubbersoorten zijn Hevea brasiliensis, Ficus elastica en Castilloa elastica. Of die er alle gedijen, in tegenstelling met Java, waar de dienst van het boschwezen bij den aanplant van Hevea en Castilloa nog al te sukkelen had? Dat vinden we in de aangehaalde bron niet vermeld, wel, dat de hevea-rubber van Nieuw-Guinea geschat wordt op 14 marken het kilo, terwijl die van ficus en castilla met 11 tot 13,4 mark het kilo geprijsd staat, misschien wel een weinig geflatteerd waar goede Para laatstelijk te Londen met 5 shillings 3 pence het engelsch pond genoteerd stond, gelijkstaande met omstreeks 11 marken het kilo.

Intusschen verdient het blijkbaar welslagen dezer waardevolle cultuur op het groote eiland, waarvan ook aan Nederland een deel toekomt, wel onze aandacht.

Een nieuwe leproserie. Het eiland Culion, ten noorden van Palawan en den Philippijnschen archipel gelegen, is bestemd om geleidelijk alle leprozen uit dien archipel op te nemen.

Daar het aantal dezer ongelukkigen in de geheele kolonie op 4000 wordt gesteld en het onderhoud van een zoo groot aantal de huidige financieele krachten van het land zou te boven gaan, is besloten om de verplaatsing der leprozen naar Culion geleidelijk maar stelselmatig ter hand te nemen, stelselmatig in dien zin, dat men thans voornemens is b. v. alle leprozen van het eiland Cebu, ten getale van 600, naar Culion over te brengen en zoo naarmate de financiën het toelaten vervolgens telkenmale alle leprozen van een der eilanden tegelijk naar de kolonie over te brengen.

Een plaatje in de *Manila Times* geeft een aardig kijkje op de nieuwe kolonie, waar 150 pas opgerichte hutten de nieuwe bewoners wachten aan het strand der zee, te midden van een vriendelijke omgeving. Culion moet vruchtbaar wezen en groote terreinen zijn aan de kolonie getrokken, opdat de kolonisten, die werken kunnen, zich met den landbouw kunnen bezig houden om meê in de eigen behoeften te voorzien. Men heeft echter hoofdzakelijk veeteelt op het oog, omdat het vee ook voor export in aanmerking kan komen, wat met andere producten niet het geval zou wezen.

De jezuieten-pater Valles en eenige Roomsche liefdezusters hebben zich bereid verklaard het lot der kolonisten in hunne afzondering te deelen, om er zooveel mogelijk hun lijden te verzachten.

Aan de kolonie zal met uitzondering van de individueele vrijheid van beweging, die noodzakelijk tot de

kolonie beperkt moet blijven, volkomen zelfstandigheid worden toegekend.

De kolonie heeft evenwel ook hare schaduwzijde. Culion is namelijk niet een onbewoond eiland, maar heeft een oorspronkelijke bevolking, die zich gewoonlijk in hare bergen ophoudt en tevoren niet dan om de kinderen te laten doopen in de vlakte afdaalden. Nog vroeger toen zeeroovers deze wateren onveilig maakten, snelde bij hunne verschijning de bevolking toe naar de om de kerk aangelegde versterkte kota, om daar den vijand te weerstaan. Nu is in de schaduw dier kerk een andere vijand voor de oorspronkelijke bewoners van Culion opgestaan, die vroeg of laat, wanneer de leprozen in groote drommen daar hun intocht zullen doen, als voorbeschikt zijn om aan de vreeselijke en gevreesde ziekte ten offer te vallen.

Een leening voor Fransch West-Afrika. Den 8en Mei ll. riep de gouverneur-generaal, Roume, de leden van den Raad van bestuur dezer kolonie in een buitengewone zitting bijeen om hun het ontwerp voor te leggen voor een nieuw program van openbare werken en van eene daartoe te sluiten nieuwe leening ad 100 millioen franken.

Deze leening, welke door den Raad werd goedgekeurd en waarop de goedkeuring van het moederland niet zal uitblijven, zoo kort na de in 1903 bewerkstelligde leening ad 65 millioen franken, doet ons zien hoezeer het den Franschen ernst is om het uitgestrekte gebied, dat de koloniën Senegal, Guinea, Ivoorkust, Dahomey en Senegambië en Niger omvat zoo spoedig mogelijk tot ontwikkeling te brengen.

De leening van 1903 werd voor de helft benoodigd voor den aanleg van spoorwegen aan de Ivoorkust en in Guinea, benevens het in studie nemen eener verbindingslijn tusschen Kayes en een punt aan den kustlijn Dakar-Saint Louis.

Den 1en Januari waren de navolgende lijnen in exploitatie: Dakar-Saint Louis, 265 kilometers; Kayes — (aan den Senegal) — Bammako (aan den Niger), 555 kilometers; de Guinealijn over eene lengte van 153 kilometers; en de Dahomey-lijn over eene lengte van 200 kilometers.

In het geheel bedroeg dus de lengte van het spoorwegnet omstreeks 1200 kilometers, voor een gebied van ettelijke millioenen vierkante kilometers ontegenzeggelijk niet veel, maar toch 'n aardig begin, vooral wanneer men bedenkt dat omstreeks drie vierden van het net in de laatste vijf jaren zijn tot stand gekomen.

De nieuwe leening beoogt grootendeels de voortzetting van dit spoorwegprogram. Volgens het besluit van den Raad, waarbij die leening werd goedgekeurd zal een bedrag van 78,5 millioen franken voor spoorweg-doeleinden worden gebezigd, en wel dertig millioen voor verlenging van de Guinea-lijn over een afstand van 150 kilometers, nl. tot Koeroessa aan den Boven-Niger, twee en twintig millioen voor de voortzetting van de lijn aan de Ivoorkust over een afstand van 100 kilometers, dertien millioen ten behoeve van den Dahomey-spoorweg, die tot Savé zal worden doorgetrokken, en dertien en een half millioen voor den aanvang van de lijn Kayes-Thiès, van de verschillende eindpunten tegelijk te beginnen.

Wanneer deze werken zullen zijn uitgevoerd zal het net van Fransch West Afrika eene lengte beslaan van 2150 kilometers, waarbij men dan echter nog met de half voltooide lijn Kayes-Thiès zal zitten, voor welker voltooiing een nieuw crediet zal noodig wezen. Voorts zal de Dahomey-lijn dan nog niet op een derde van den beoogden afstand zijn gekomen, waar het einddoel Say aan den Niger is, waardoor de gemeenschap van het fransch Tsjad-gebied met de kust beter zou kunnen worden verzekerd. Maar, er zit toch gang in, en Fransch West Afrika begint al 'n heel ander aspect te krijgen dan voor nog zeer korten tijd.

Voor de verbetering van het verkeerswezen dienen ook de 2 millioen franken bij deze ontworpen leening uitgetrokken voor maatregelen tot verbetering der bevaarbaarheid van Senegal en Niger. Zagen we voorts bij de leening van 1903 een bedrag van 12 millioen uitgetrokken voor de verbetering der havens Dakar, Saint Louis en Rufisque, bij de leening, die nu eerlang zal worden gesloten, werd een bedrag van nog vijf millioen franken uitgetrokken alleen voor de haven van Dakar, de hoofdplaats der kolonie, die de heer Roume met alle faciliteiten wil zien toegerust om de schepen der westafrikaansche lijnen te trekken. Drie millioen voor de havens van de Ivoorkust, een klein millioen voor de aanschaffing van baggermaterieel, een half millioen voor een établissement aan de Baie du Lévrier ten behoeve van de, daar in het leven te roepen zeevisscherij en twee millioen voor telegraaflijnen maken de 95 millioen vol, die bij deze leening aan productieve uitgaven zijn bedoeld.

Het honderdtal wordt bereikt met 5 millioen franken voor kazerne-bouw en 3 millioen voor geneeskundige hulp.

Dit laatste bedrag vereischt eenige toelichting. In de laatste zitting van den Raad is in beginsel aangenomen een korps inlandsche geneeskundigen in het leven te roepen, naast het kleine aantal europeesche medici, in enkele der groote centra met geneeskundigen bijstand aan inlanders belast. Nergens zijn echter, met uitzondering van Saint Louis en Dakar ziekenzalen voor de ergste inlandsche patienten. Het doel is om met eenvoudige materialen op een groot aantal plaatsen ziekenzalen voor de inlanders op trekken.

Indiërs over het engelsch bestuur. De heer Shaporjee Broacha hield in een vergadering der Vereeniging van inlandsche makelaars te Bombay eene merkwaardige redevoering, waarin hij op scherpe wijze het politieke drijven van sommigen onder zijne landgenooten hekelde, en te velde trok tegen de voorstelling als zoude Engelsch-Indië een arm, veel te zwaar belast land zijn, terwijl hij aan de lichtzijde van het engelsch bestuur recht liet wedervaren.

Het kon niet uitblijven dat zijne aanvallen op de heeren Dadabhai Naoroji, denzelfde, die hier te Amsterdam op het socialisten-congres sprak, en Gohkale in de inlandsche pers tot een wederwoord uitlokte, waarbij naar aanleiding van de bewering van den spreker, dat Indië onder het engelsch bestuur ontzaglijke vorderingen maakte, de *Hindu* o. a. het volgende opmerkte:

»'t Is waar dat Indië een rijk land is maar de Indiërs een arm volk zijn; maar volgens den heer Broacha is zulks te wijten aan het feit »dat het volk juist uit een diepen, léthargischen slaap wordt gewekt, waarin eeuwen van anarchie, wanbestuur, onderdrukking en onzekerheid van lijf en goed het hadden gebracht«. Een criticus die aldus de waarheid in het aangezicht slaat, kan geen aanspraak maken op ernstige belangstelling. Wanneer meer dan duizend jaren voor de britsche occupatie, het land ten prooi ware geweest aan anarchie en wanbestuur, hoe kwam het dan, dat de heele wereld door een roep ging van zijn weelde en pracht en de hebzucht van vreemde avonturiers wekte? Het was niet de natuurlijke, latente, verborgen rijkdom van Indië, maar zijn weelde, spreekende uit den bloeienden handel, zijne kunsten, zijne industrieën, paleizen, lusthuizen, en grootsche publieke werken, die den vreemdeling aantrokken."

Hetzelfde blad gaat dan ook eens na wat de heer Boacha over den volstrekt niet zwaren belastingdruk voor Indië opmerkte en gaf daarbij aan de hand van Mulhall's *Dictionary of Statistics* het volgend lijstje, betreffende de verhouding tusschen belasting en inkomsten der bevolking:

Engeland	63	sh.	per	hoofd	9.3	pct.	der inkomsten
Frankrijk	74	»	»	»	13.6	»	»
Duitschland	45	»	»	»	10.4	»	»
Rusland	16	»	»	»	7.4	»	»
Italië	54	»	»	»	22.0	»	»
Ver. Staten	40	»	»	»	5.4	»	»
Eng. Indië	5	»	»	»	16.—	»	»

Voor Nederlandsch-Indië bedroeg de belasting per hoofd der bevolking omstreeks 4 shillings in 1905, hoeveel hierbij het percentage van de inkomsten bedroeg laten we liever aan anderen over te berekenen, wijl voor ons dit laatste cijfer slechts matige waarde heeft, daar hierbij het gebied der gissingen moet worden betreden, dat zich op verschillende wijzen laat exploiteeren.

Uit de eerste cijfers evenwel, 5 shillings en 4 shillings per hoofd der bevolking in Engelsch- en in Nederlandsch-Indië opgebracht, tegenover, laten we nu maar eens Duitschland nemen, 45 shilling in een westersch land, spreekt o. i. duidelijk genoeg, dat de critiek bij de beoordeeling van toestanden en feiten in die beide koloniën zich op een radicaal standpunt plaatst door daarbij een westerschen maatstaf aan te leggen, waarbij gerekend wordt op eene, op westersche schaal gevoede staatskas.

De opstand in Natal. De liberale engelsche bladen zijn het er nu over eens dat deze opstand opzettelijk door het bestuur der kolonie Natal is uitgelokt om de inboorlingen van hun landbezit te kunnen berooven. Typisch, onder de redenen, waarom de engelsche regeering indertijd een vrijen onafhankelijken staat als Transvaal het mes op de keel zette, dat, de Boer, wilde hij zich niet weerloos laten slachten, *moest* toeslaan, behoorde het humaniteits-motief. De arme kaffers werden mishandeld en achteruitgezet door de Boeren en alle engelsche reverends, ladies en lassies preekten den heiligen oorlog tegen de belagers van den Kaffer. En nu geeft een natalsch eerste minister grif toe, dat hij opzettelijk een zware belasting voor de Kaffers instelde, om de menschen tot verzet te brengen en dus een motief te hebben om hun hun land te ontnemen, maar de huidige liberale engelsche regeering ziet daarin geen reden om zich met de binnenlandsche aangelegenheden eener autonome kolonie in te laten, en Chamberlain, Balfour, Curzon en heel de conservatieve bent — de inboorlingenvrienden van weleer — knikken: „wel done, Natal."

INGEZONDEN

Aan de Redactie van het Koloniaal Weekblad.

Met de opname van het onderstaande ingezonden stuk aan den Redacteur der Javabode, zult u mij zeer verplichten.

Ik teeken bij dit verzoek aan, dat ik volkomen begrijp, dat het Koloniaal Weekblad de berichten overneemt uit de Indische bladen, zoodat ik er zelfs niet aan denk, de Redactie het onjuiste bericht in kwestie ook maar eenigszins euvel te duiden, maar ik vertrouw wel, dat zij bijgaand ingezonden stuk zal willen opnemen, om op haar beurt en op die wijze de canard weer tegen te spreken.

Hoogachtend teeken ik mij

Uwe dw. dr.

K. VAN DER MAATEN.

Geachte Heer Redacteur.

Door mijn vertrek naar Nederland en allerlei besognes in de eerste weken na mijn aankomst alhier, kreeg ik de Javabode van 26 Maart j.l. eerst heden (27 Mei) onder de oogen en las in het eerste blad in een tirade over de bestuurswisseling in de Residentie Palembang:

„Ook overste K. van der Maaten is als militaire „commandant alweder vervangen door overste J. M. van „Gogh. De Landvoogd wil een eind zien gemaakt aan „het langdurig gezabbel in Djambi."

Nu moet U weten, M. de R., dat ik wel ben benoemd geweest tot Gewestelijk Militair Commandant van Palembang en als zoodanig ook belast zou zijn geworden met de leiding van de actie in Djambi, doch dat ik door mijn binnenlandsch verlof naar Soekaboemi, gevolgd door mijn verlof naar Nederland, niet naar Palembang noch naar Djambi ben vertrokken en in die landstreken nimmer, ook vroeger niet, een voet heb gezet.

Aan het, zooals U het gelieft te noemen, »langdurig gezabbel« in dat gewest heb ik dus part noch deel. De door U gegeven voorstelling van zaken is dan ook, althans voor zoover mij persoonlijk betreft, onjuist, en in hoever zij voor het overige al of niet juist is, gaat mij niet aan.

Eenige dagen na mijn aankomst in Nederland werd mij van twee zijden medegedeeld, dat in het *Koloniaal Weekblad* van Oost en West kort tevoren stond te lezen, dat mijn gaan naar Nederland werd toegeschreven aan de ontevredenheid van Z.E. den Gouverneur-Generaal over mijn beleid in Djambi. Vermoedelijk berust die canard op Uw bovenaangehaald entrefilet.

Wanneer U, M. de R., als voorlichter van het publiek wil optreden, dient U zich toch eerst behoorlijk van hetgeen U wil opdisschen, op de hoogte te stellen en ligt het toch zeker niet op den weg van een Redacteur om, zonder nadere informatie, op een onjuiste combinatie van feiten een verkeerde voorstelling van zaken te geven en daarmede de reputatie van een ambtenaar, een officier, of van wien ook te benadeelen.

Ik verwacht dan ook, dat U dit stuk in Uw blad zult opnemen ter rectificatie van bovenbedoelde onjuistheid, terwijl ik de Redactie van het Koloniaal Weekblad van Oost en West zal verzoeken het evenzoo te willen opnemen.

Aan
de Redactie-Commissie v. h. Koloniaal Weekblad.

U noodzaakt mij tot een laatste woord. Wilt het echter als *particulier* beschouwen en niet in het blad plaatsen, tenzij U het uitdrukkelijk wenscht. Ik haat eindelooze polemiek. Vermoedelijk heb ik mij niet juist genoeg uitgedrukt. (Andere onderstellingen zouden »onheusch« zijn.) U spreekt over militairen, die zich niet storen aan krantenartikelen. Ziet eens, als de Buitenlandsche pers over een geval groot kabaal maakt, zooals de Engelsche over den Kongo, dan weet ik stellig, dat de Nederlandsche pers wel een ander toontje zou aanslaan en de autoriteiten verzoeken zou de schuldigen te straffen om maar uit het gepraat te komen. En als de Indische rechters weten, dat een schandelijk vonnis een Europeesche bespreking zou uitlokken, zouden ze, daarvan ben ik overtuigd, wel wat scherper toezien. De Deli-kwestie zou nooit dien omvang hebben gekregen als de Binnen- en Buitenlandsche pers niet zoo gefoeterd had. Zelfs uw eigen houding geeft mij een bewijs, U hadt aan het Madurageval geen arm woordje verspild, maar toen mijn artikeltje uit de Hamburger Nachrichten u in handen kwam, vond u het gewenscht een afkeuring daaraan vast te knoopen. »In afwachting van het ingezonden stuk« dat ik u »toegezegd had«!

»Ik heb in het laatste stukje niets *gevraagd*.

De zin: »En ten slotte heeft het kleine Nederland andere vijanden dan Engeland«, leek mij duidelijk genoeg, U kunt er »had« achter zetten. Het slecht lezen was niet aan mijn kant.

Ik denk dat deze gedachtenwisseling u van het recht der buitenlandsche correspondenten die te goeder trouw zijn, meer overtuigd heeft, en hoop dat u ze evenals ik »sans rancune« sluit als echte Hollanders zeggen.

Hoogachtend,

Uw dw.

L. GRAPPERHAUS.

Natuurlijk laten wij den heer G. gaarne dit laatste woord, het volkomen met hem eens zijnde, dat 't de schoone taak der pers is de publieke opinie ten goede te bewerken. Tot besluit willen wij echter nog even wijzen op het zoo veelzeggende fransche spreekwoord:

»*Il faut laver son linge sale en famille*«.

Vuil goed heeft natuurlijk iedereen, maar het behoort toch mede tot de »bon ton« (in deze goeder trouw) om als men bij de buren »te visite« gaat, zich niet met zijn vuilste plunje te tooien, noch zich vuiler voor te doen dan werkelijk het geval is. Daarmee zou men trouwens ook het tegenovergestelde bereiken, van hetgeen men beoogt.

En dat niet alle courantenberichten, zelfs de Indische, klakkeloos geloofd kunnen worden, blijkt ten duidelijkste uit het hierbovenstaand ingezonden schrijven van den heer v. d. Maaten.

RED.-COM.

Boekbespreking.

Hebben wij reeds bij gelegenheid van de door den heer *W. O. J. Nieuwenkamp* voor de leden van »*Oost en West*" in den *Kunstkring* te 's Gravenhage gehouden voordracht met kunstbeschouwing, een woord van lof gewijd aan het door dezen knappen teekenaar en tegelijk onderhoudenden verteller, uitgegeven boek: »**Bali en Lombok**, *uitvoerige geïllustreerde reisherinneringen en studies omtrent land en volk, kunst en kunstnijverheid*«, thans nu wij de eerste aflevering van het kostbare werk in bezit hebben, kunnen wij niet nalaten er nogmaals in het bizonder de aandacht op te vestigen.

De heer *G. P. Rouffaer* schreef er een mooie voorrede bij, waaruit wij het een en ander zullen aanhalen, om bij onze lezers den lust op te wekken tot kennismaking. Na met groote bewondering over de bouwkunst der Baliërs gesproken te hebben, zegt hij o. a.: »Met hun beeldhouwkunst en hun schilderkunst is het evenzoo. Vóórtwerken op een oudere Hindoe-Javaansche beschaving, maar met eigen Balineesche kracht. Wil men een schitterend blijk van Balineesch kunstvermogen? Zie dan Nieuwenkamp's plaat blz. 3 *God Sjiwa*, geschilderd op hout. Wat een heerlijk-extatisch meesterstuk! Iets dat een Balineesche Memline zou mogen heeten, zoo rijk en sober toch, ervarkkelijk in weelde van details en aan-

grijpend streng met dat al, door 't trekken van heel onze aandacht naar die starende Oostersche Godenfiguur.

Of ganschanders weer, sterk-modern zelfs, maar kranig en karaktervol, die kop van een danser op p. 52, met het zwierige kapsel en de tjempaká-bloemen weelderig naar voren staande boven het haar of neervallend langs de wangen. Hoe prachtig modern Oostersch dit! En wat een stijl!" enz. enz. om dan naar aanleiding van N's. weergave uit den bundel teekeningen van wijlen Dr. H. N. van der Tuuk aan de universiteits-bibliotheek te Leiden geschonken tot het besluit te komen: „Zóózeer heeft Nieuwenkamp zich dien Balineeschen teekentrant thans eigen gemaakt, dat hij op dit oogenblik zonder inspanning weet te teekenen als een Baliër!" — Wat een karakter, wat een stijl, wat een kunstvermogen bij al deze Balineesche voortbrengselen van bouwkunst, van beeldhouwkunst, van schilder- en teekenkunst, van metaalbewerking, weefkunst, houtsnijkunst, pottenbakkerij. Ornamentiek in haast elke richting en bij haast elk materiaal. Hier lééft de kunst op Bali! Hier is volksleven en volksgodsdienst en volkskunst nog één mooi geheel. En wij zullen het Nieuwenkamp voor altijd dank weten, dat hij, die door het Balineesche leven bekoord en verrukt werd, ons thans door zijn teekenstift die mooie, inlandsche wereld van onze Nederlandsche Oost voorgoed ontdekt!"

Onze Vereeniging acht zich gelukkig, dat zij aan het tot stand komen van dit prachtwerk heeft kunnen medehelpen en zou er zich van harte over verheugen, wanneer *vele* harer leden den kunstenaar ook verder wilden te hulp komen bij 't volvoeren van zijn plan, mede door in te teekenen op het boek, dat in 3 gedeelten verschijnt, elk à 15 gld. en 250 oorspronkelijke teekeningen zal bevatten.

Van den schrijver, den heer *J. E. Jasper*, ontvingen wij het **Verslag van de Eerste Tentoonstellings-Jaarmarkt te Soerabaja,** waaruit ten duidelijkste blijkt, dat deze poging om aan de produkten van inlandsche nijverheid, huisvlijt en kunst meer bekendheid te geven zóó goed geslaagd is, dat met toenemend succes de proef dit jaar en in het vervolg geregeld in iedere Meimaand herhaald zal kunnen worden. Daar ons de verslagen der Ind. bladen over de thans gehouden Pasarmalem weldra zullen bereiken, stellen wij ons voor in een der volgende Koloniale Weekbladen een vergelijking te trekken tusschen deze en de vorige tentoonstelling, in bovengenoemd verslag beschreven.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 5 Juni 1906. No. 23.

Een merkwaardige boom, door v. G. — Koloniaal Museum te Haarlem. — Bezoek der Chineesche missie aan het Koloniaal Museum te Haarlem. — Caoutchouc-cultuur bij onze koloniseerende naburen. — Uit consulaire verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

De Indische Gids. Juni 1906.

Bali en Imperialisme, door H. Craadijk. — Het ontstaan van de artikelen 18, 19 en 19a van het Algemeen Spoorwegreglement van Ned.-Indië met beschouwingen uit een militair oogpunt door A. W. E. Weijerman. — Binnenlandsche remonteering in Indië, door B. Vrijburg. — Uitingen der publieke opinie bij de Toradja's van Midden-Celebes, door Dr. N. Adriani. — Gerard Demmer, door J. Kalff. — *Varia*: De grenzen van Nederl. Oost-Indië. — De grensregeling op Timor. — Verdrag tusschen Nederland en Portugal. — Maandelijksche revue van brochures, enz. door J. E. de Meyier. — *Koloniale Litteratuur*: De Gereformeerde Kerken in Nederland en de zending in Oost-Indië, enz. — De draadlooze Telegrafie, enz. — *Wetenschap en Industrie*: Verslag van de eerste tentoonstellings-jaarmarkt te Soerabaja — De Madoera Stoomtram. — Nadere berichten over de zijdeteelt in Tangerang. — Maandelijksche bibliographie voor Oost-en West-Indië, door W. C. Muller. — Financieel overzicht.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Het Koninklijk Magnetisch en Meteorlogisch Observatorium te Batavia, I. door P. J. Smits. — Nog eens de »De vischvangst in Ned.-Indie«, door M.

Indisch Militair Tijdschrift 1906, No. 5.

Wat leert ons de Zuid-Afrikaansche oorlog, door v. d. B. (vervolg). De uitoefening van den veiligheidsdienst bij niet marcheerende troepen, door D. Boeye. — Kort overzicht van de handvuurwapenen in de voornaamste legers, door A. J. G. — Iets nieuws op cartographisch gebied, door W. B. Oort.

Kort overzicht van den stand van zaken op het eiland Sumatra (Atjeh). — De veldversterkingskunst bij de Japanners. — Een nieuw type van machinegeweren, door G. Radersma. — Over het gebruik van maskers en schilden bij de Infanterie, Enz.

Weekblad voor Indië. 3e jaargang. no. 2.

Het nut van tentoonstellingen, door J. E. Jasper. — Van tempo doeloe (Hoe de indigoboeren fuifden in den goeden ouden tijd), door F. P. H. Prick van Wely. — De Cheribonsche gemeenteraad (met foto). — Het een en ander omtrent de parelvisscherij in de Molukken (met foto's), door J. E. Jasper. — De droogdokbekerwedstrijden te Batavia (met foto's). — Indische indrukken, door Carlo. — De regentsdochter, Roman van Victor Ido. Enz.

N°. 24. Donderdag 14 Juni 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.«

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100, zijn donateur(trice)

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Commissie tot verspreiding van populaire kennis omtrent Nederl. Oost- en West-Indië:

VERSLAG VAN DE VERGADERING gehouden op 6 Juni 1906.

Had deze Commissie tengevolge van allerlei omstandigheden, niet het minst ook door het verlies van haren Voorzitter, *G. E. V. L. v. Zuylen*, in lang geen teeken van bestaan gegeven, de presidente der Vereeniging meende, dat dit niet langer aldus voortduren mocht. Zij nam het initiatief tot het bijéénroepen van de leden ten haren huize, in de eerste plaats tot het verkiezen van een voorzitter en voorts ter bespreking van het werkplan in het a. s. winterseizoen, in het bizonder en voor de propaganda in het algemeen.

Na afloop dezer vergadering, waarop zoo menig belangrijk punt besproken was, stelde de voorzitter den secretaris voor van deze besprekingen een résumé te geven in het K. W. en ook de overige leden achten dit wenschelijk. De leden der Commissie, die niet verschenen waren, konden dan toch eenigszins onze afspraken vernemen, en de lezers van ons orgaan hadden een herinnering aan het bestaan en de bedoeling onzer Commissie, wat niet overbodig scheen te zijn.

Het getal der aanwezigen was niet bijster groot; en zoo dit als maatstaf gelden moest voor de belangstelling der afwezigen, dan had de voorzitter inderdaad wel reden, in eene publiceering onzer discussies een middel te zoeken tot verhooging dezer belangstelling. Intusschen, de geringe activiteit, langen tijd door de Commissie geopenbaard, kon bezwaarlijk tot groote ingenomenheid met haar bestaan bijdragen.

We hopen en verwachten, dat dit nu spoedig anders zal worden! De Heer Dr. H. Blink, die zich de benoeming tot Voorzitter liet welgevallen, beschouwt het tijdperk van geringe activiteit als afgesloten en de overige commissieleden doen dit eveneens.

In de eerste plaats: Onze kring zal zich uitbreiden. Reeds zijn personen van bekende sympathie voor *onze beide Indiën* aangezocht tot de Commissie toe te treden, en hetzelfde zal ook aan anderen gevraagd worden. Vooral ook op de belangen van West-Indië wordt daarbij gelet. Jkv. A. von Schmidt auf Altenstadt had een uitnoodiging tot bijwonen der Vergadering welwillend aangenomen en trad als lid tot onzer Commissie toe. Van de medewerking dezer bekende spreekster over onze Overzeesche Gewesten, door haar bezocht en bestudeerd, hebben wij nog veel goeds te verwachten.

Mogen anderen haar voorbeeld volgen! Onbekend maakt onbemind. Het is in dit orgaan onzer vereeniging zoo vaak en zoo nadrukkelijk gezegd, en wie met ons wenscht en wil, dat het Nederlandsche volk zijn koloniën lief heeft en die liefde dan ook door daden toont, die helpe in eigen kring allen te vereenigen, die in staat zijn, voortdurend meer licht te verspreiden over de belangen van het schoone land, dat wij liefkregen als het onze, en welks bewoners met zooveel recht aanspraak maken op de waardeering en belangstelling van geheel het Nederlandsche volk. De opgewekte en levendige discussie op de vergadering van 6 Juni bedoelden niet anders.

De beteekenis onzer Commissie en hare verhouding tot het Hoofdbestuur van *Oost en West* werd nog eens breedvoerig besproken. Aangetoond werd, dat onze Commissie het mandaat der vereeniging ontving om in de allereerste plaats populaire kennis omtrent onze Indiën te verspreiden en namens het hoofdbestuur zich in verbinding te stellen tot de afdeelingen, om op alle plaatsen in ons land de sympathie voor Indië op te wekken en te verlevendigen.

De Commissie noodigt personen uit, die voordrachten en lezingen houden, waar afdeelingen zijn en ook, waar die nog niet gevonden worden. Zij helpt zoo veel mogelijk, die afd. aan goede sprekers en spreeksters; correspondeert over het oprichten van nieuwe afdeelingen; tracht overal correspondenten te vinden, ten einde het stichten van afd. mogelijk te maken; ziet om naar het uitgeven en verspreiden van geschriften over Indië; denkt aan de groote belangen van het onderwijs op lagere en middelbare scholen, waar deze de kennis van Indië aan het opkomend geslacht hebben te brengen, en doet in één woord alles, wat dienen kan, om te bereiken wat als *hoofddoel* der Vereeniging in elk nummer van het *Koloniaal Weekblad* boven aan de eerste kolom geformuleerd is.

Met ziet: het veld harer werkzaamhden is zeer uitgebreid en het is niet mogelijk, zoovéél, wat er nog braak ligt, te ontginnen, indien niet *alle* leden onzer Commissie en met hen alle leden der Vereeniging, de handen ineenslaan ter bereiking van bovenbedoeld *hoofddoel*. Dat dit voor velen nog altijd slechts een holle phrase is, werd op onze vergadering besproken, en de aanwezigen hebben opnieuw het voornemen uitgesproken, ieder het hare en het zijne te doen, om meerderen voor onze schoone taak te winnen.

Er bestaat zoo groote behoefte aan geschikte sprekers en spreeksters. Als elk lid der Commissie en elk lid onzer Vereeniging nu eens hielp omzien naar personen, die bereid zijn, door een populaire, doch degelijke voordracht, lezing of causerie, iets bij te dragen tot het werk, dat onze Indiën zoo zeer ten goede komen zal, dan waren we een zeer groote schrede verder. Men doe zijn best in den kring zijner bekenden zulke personen eens te polsen, hen door een vriendelijk woord bereidwillig te maken en, als er teekenen van sympathie en bereidwilligheid ontdekt zijn, daarvan aanstonds melding te maken aan het bestuur onzer Commissie, die dan in optima forma de uitnoodiging tot dezulken richten zal, het hun zelf overlatende, waar, wanneer, waarover, op welke wijze en op welke voorwaarden zij hun hulp willen verleenen.

De commissie vraagt opnieuw correspondenten op plaatsen, waar deze ontbreken, en wil met bestaande afd. en correspondenten samenwerken, om overal, waar dit geschieden kan, door het zenden van een uit haar midden, elders vereenigingen op te richten. Mevrouw Van Zuylen—Tromp o.a. stelt zich voor, mede in het belang der Indische vorheid, op uitnoodiging van afdeelingen of particulieren, andere plaatsen te bezoeken en voor ons *hoofddoel* te propageeren. Wij hebben ook in Freule Von Schmidt auf Altenstadt een hooggewaardeerden steun in deze aangelegenheid. De Commissie zal andere sprekers uitnoodigen, maar komt thans tot de lezers van het K. W. met de vraag: Wie weet iemand? Wie wil meedoen? En waar zouden we met succes kunnen optreden om afdeelingen te stichten? In het Noorden en Zuiden des lands heeft onze Vereeniging nog zoo bedroevend weinig vertakkingen Bedroevend, want ook dáár dient de treurige onverschilligheid voor en onbekendheid met Indië te wijken. Hierover voerde de vergadering langdurige discussies.

De Commissie zal het bekende adres aan de Regeering, betreffende de gewraakte bevoegdheid tot het geven van onderwijs in de Geschiedenis en Aardrijkskunde door doctoren in de letteren, ter gelegener tijd op nieuw onder de aandacht der Regeering brengen. Het gaat niet aan, deze bevoegdheid te verleenen en dit leervak aan inrichtingen van Middelbaar Onderwijs toe te vertrouwen aan docenten, die uit den aard hunner opleiding daartoe de bekwaamheid ten eenenmale missen. Wat er op deze wijze van de kennis van de Indiën op dica inrichtingen van onderwijs terecht moet komen, is niet raadselachtig. Hierin moet verandering komen.

Ook het onderwijs op de lagere scholen, wat betreft de Indische aardrijkskunde, in verband vooral met de Indische land- en volkenkunde, werd op de vergadering besproken. We zullen door intermediair van Dr. Blink beproeven van de Maatschappij tot *Nut van het Algemeen* de uitgave te verkrijgen en eventueel te steunen van kleine populaire geschriften, die opgenomen worden in de serie der werkjes door de Maatschappij uitgegeven, en die dan allerlei onderwerpen omtrent de kennis van Indië zullen behandelen.

Er is gesproken over de samenstelling eener bloemlezing uit al, wat er over Ned. Oost en West belletristisch te vinden is, die we dan »Het schoone in de Indiën« zouden mogen noemen en de vergadering besloot naar bouwstoffen voor een dergelijke bloemlezing om te zien.

Aldus werden er verschillende plannen beraamd en over middelen nagedacht ter bereiking van ons doel en tevens ook besluiten genomen, die een begin van uitvoering zullen zijn.

Er is veel en met opgewektheid besproken door het zevental aanwezigen; laat ons hopen, dat die plannen en besluiten tot *daden* zullen leiden en dat een volgende vergadering dezer *commissie*, door vele belangstellende leden bijgewoond, op aanvankelijke resultaten moge wijzen!

H. Z. Zegers de Beyl,
Secr. der Commissie.
Jan van Riebeekstraat 76, den Haag.

Lotsverbetering voor den Javaan.

Bij de beraming van middelen tot verbetering van het lot van den inlander in het algemeen en van den Javaan in het bijzonder, wordt natuurlijk in de eerste plaats gedacht aan vermeerdering van zijne inkomsten, want het valt niet te ontkennen, dat van al hetgeen kan bijdragen tot verbetering van het materieele leven van den inlander en dus tot verhooging van zijn levensgenot en levensgeluk, de geldkwestie op den voorgrond staat.

Toch mag niet uit het oog worden verloren dat vermeerdering van inkomsten niet altijd in staat stelt beter en aangenamer te leven en dat ook hier weer generaliseeren tot zeer onjuiste gevolgtrekkingen kan leiden.

Gesteld, dat een officier of ambtenaar te Kampen, met 20 pct. verhooging van traktement wordt overgeplaatst naar Amsterdam, dan is het zeer waarschijnlijk dat hij door die overplaatsing, on-

danks zijn vergroot traktement, financieel eerder achter dan vooruitgaat.

Als een koelie die op een onderneming in de Preanger-Regentschappen een kwartje per dag verdient, naar Oost-Java verhuist en daar een dubbeltje meer krijgt, dan zal die loonsvermeerdering hem waarschijnlijk niet in staat stellen beter te leven.

Alles hangt af van het milieu waarin de mensch leeft en de koopkracht die het geld daar heeft.

Van de inkomsten van een transportarbeider in een groote havenstad kunnen twee boerenarbeidersgezinnen behoorlijk leven, niet alleen omdat de dagelijksche levensbehoeften op het platte land goedkooper en de huishuren aanmerkelijk lager zijn dan in de groote havensteden, maar ook omdat de boerenarbeider minder hooge eischen aan het leven stelt dan de bootwerker.

Er zijn echter nog andere, niet-materieele factoren waarmede rekening dient te worden gehouden bij het streven naar bestaansverbetering voor den Javaan.

De inlander en vooral de Javaan is in hooge mate gehecht aan zijn geboortegrond, vooral ook in engeren zin. Het is hem niet genoeg dat hij op Java blijft, hij wil liefst blijven in zijn district en als het eenigszins kan in of in de nabijheid van zijn desa.

Ook bij de meer ontwikkelden openbaart zich die gehechtheid aan den geboortegrond in hooge mate. Het is b v. van algemeene bekendheid dat inlandsche ambtenaren er steeds op uit zijn zoo dicht mogelijk geplaatst te worden bij „de plek waar eens hun wiegje stond" (of hing).

Men mag dat afkeuren en kinderachtig vinden, er blijkt dan toch uit, dat de Javaan iets van zijn levensgeluk inboet, als hij zijn geboortegrond moet verlaten en dat hij, als regel, met een kwartje per dag in zijn eigen desa zich gelukkiger zal gevoelen, dan met 2 of 3 kwartjes in Deli of Suriname, waarheen hij alleen gaat, als hij geen kans ziet dat éene kwartje in zijn eigen land te verdienen, omdat hij in schulden steekt of omdat hij iets op zijn kerfstok heeft, wat hem tot heengaan noopt.

Ook persoonlijke vrijheid wordt door den inlander op hoogen prijs gesteld, wat o.a, blijkt uit de moeite die Europeanen hebben om goede bedienden te krijgen en te behouden, niettegenstaande deze het over het algemeen materieel veel beter hebben dan de gewone desaman.

Ook al laat de behandeling van meester en meesteres niets te wenschen over en al is hun huis of stalwerk licht, toch zal bij de meeste bedienden na korter of langer tijd een onweerstaanbaar verlangen ontstaan, om naar de desa terug te keeren, niettegenstaande zij het daar in alle opzichten veel slechter hebben dan bij hunne meesters. Het is waar dat soms luiheid, althans de zucht om eens eenigen tijd rust te nemen en niets uit te voeren, wel eens de aanleiding is, dat een bediende ontslag vraagt, maar dat is lang niet altijd het geval en dikwijls werkt de ex- bediende in zijn desa of kampong veel harder dan vroeger bij zijn Europeeschen meester of meesteres.

Over het algemeen mag men aannemen, dat, van de Javanen, de gewone *orang tani* zich het gelukkigst gevoelen, omdat deze een groote mate van persoonlijke vrijheid genieten en in vele opzichten hun eigen baas zijn, wat de inlander vooral niet minder op prijs stelt dan wij vrije Hollanders, die bij lange na niet de persoonlijke vrijheid genieten van den Javaanschen landman, die geen militieplicht heeft te vervullen (de zwaarste heerendienst, die zich laat denken, al is hij noodzakelijk en onvermijdelijk) bijna overal vrij kan visschen en jagen en in het algemeen niet het vierde gedeelte van de politieverordeningen heeft in acht te nemen, die in Holland onze vrijheid van beweging doen belemmeren.

De inlander is liever *vrij* in zijn eigen hutje dan dienstbaar in een mooi huis en als hij het Fransche gezegde — „*mon verre est petit, mais je bois dans mon verre*" — kende, dan zou hij de bedoeling daarvan zeker ten volle beamen.

Daarom moeten wij er ons in verheugen, dat op Java het inlandsch grondbezit tegen vervreemding aan Europeanen en vreemde Oosterlingen wordt beschermd, want daardoor behouden wij een klasse van inlanders, die, hoewel zij het niet breed hebben, zich toch betrekkelijk tevreden gevoelen.

Een koelie mag al meer verdienen dan een orang tani, hij is dan ook maar *koelie* en koelies, dus dienstbaren, zijn er op Java al meer dan genoeg.

Ook uit een politiek oogpunt is het behoud van een talrijke boerenstand van het grootste belang, want ontevredenen, oproermakers, dieven en moordenaars zal men over het algemeen veel meer vinden onder de vlottende bevolking, dan onder de gezeten desabewoners.

Er wordt dan ook in den vreemde zeer gunstig gedacht over onze agrarische politiek, zooals o. a kan blijken uit hetgeen *Clive Day* in zijn bekend werk „*The policy and administration of the Dutch in Java*" (vertaling van H. Bosboom blz. 404) dienaangaande zegt, nl. dit:

„Ten opzichte van de blijvende overdracht van rechten op den grond door inlanders aan nietinlanders is het verbod onvoorwaardelijk; er kan geen geldige verkoop plaats hebben aan een vreemden Oosterling of aan een Europeaan....

Het is onmogelijk te zeggen, hoeveel kwaad eene opheffing van dit verbod zou uitwerken.

Het is een veiligheidsmaatregel, gegrond op de ondervinding in het verledene opgedaan van inlandsche zwakheid, en op de overtuiging, dat de inlander in het onderhandelen nog niet opgewassen is tegen Chineezen of Europeanen.

De ondernemers van deze vreemde nationaliteiten zijn natuurlijk zeer begeerig naar de opheffing van het verbod, maar voor zoover den schrijver bekend is, is het niet waarschijnlijk, dat deze stap zal gedaan worden.

Dat de op Java, in dat opzicht, gevolgde politiek inderdaad toejuiching verdient, blijkt uit eene vergelijking met de toestanden in Britsch-Indië en vindt bevestiging in de verklaring van een reiziger van daar, dat de Javanen hun voorspoed evenzeer aan verstandige bescherming van het gouvernement als aan de vruchtbaarheid van het eiland verschuldigd zijn.

Het is niet te veel gezegd, dat het gemis van het vele goede, dat Java ongetwijfeld zou genoten hebben, indien het door de Engelschen i. p. v. door de Hollanders ware bestuurd, niet opweegt tegen het vele kwaad, dat uit een onbeperkt recht tot vervreemding van den grond der inlanders ware voortgekomen." (1)

Een andere Amerikaan en koloniale specialiteit, Alleyne Ireland, schreef in *The Times* van 14 Sept 1904 (*Studies of administration in the Tropics; 2 Java under the State*) o. a. het volgende: „Inlanders mogen hunne gronden aan elkander verkoopen, maar de verkoop daarvan aan een Europeaan of een vreemden Oosterling is streng verboden (*absolutely prohibited*).

Het is een regeling, die ten doel heeft, te verhinderen, dat de inlander zijne rechten op den grond verliest en zij (n.l. die regeling) heeft volkomen succes gehad.

Het is een (*agrarische*) *politiek, die totaal verschilt van die van bijna elke andere natie, maar het lijdt geen twijfel, dat aan de handhaving er van voor een groot deel de voorspoed en de tevredenheid mag worden toegeschreven van de Javaansche boeren*"(2)

Beide Amerikanen spreken van voorspoed (*prosperity*) van den Javaanschen boer en zullen waarschijnlijk daarbij vooral hebben gedacht aan de Britsch Indische landbouwers, die gemiddeld veel armer en er veel slechter aan toe zijn, dan die van Java.

Wel is waar zijn de gemiddelde inkomsten van den Javaanschen *orang tani* van een Europeesch standpunt beschouwd, zeer gering, maar men dient in het oog te houden, dat een Javaan op Java van *f* 8 *per maand*, althans in de binnenlanden, beter leven kan, dan een werkman in Holland van *f* 8 *per week*, zoowel omdat de Javaan voor verwarming en schoeisel niets en voor kleeding en woning veel minder heeft uit te geven dan de Hollander, als omdat de dagelijksche levensbehoeften van den inlander goedkooper zijn en hij daarenboven niet de zware voeding behoeft, die een Hollandsche werkman noodig heeft.

Om van heel weinig te leven en toch geen misère, — koude en honger — te lijden, is Indië een ideaal land.

Dat neemt niet weg, dat de economische toestand van den Javaanschen desaman dikwijls veel te wenschen overlaat en dat in elk geval moet worden gestreefd naar verbetering daarvan, welke vooral zal gezocht moeten worden in landbouwcoöperatie, communaal en intercommunaal, grootere zorg voor bouwgrond en gewas, bescherming tegen opkoopers, geldschieters en woekeraars, oprichting van landbouw-credietbanken en desaloemboengs, wering van doekoens en andere afzetters, bestrijding van bijgeloof en *onderwijs*.

Het mag dan waar zijn, dat de inlander zijn grond verkoopende en dan als koelie werkende bij den Europeeschen of chineeschen kooper, geld in handen krijgt, meer verdient en dus tijdelijk in beteren doen komt, maar hij is dan ook van boer knecht geworden en op den langen duur zal hij er slechter aan toe zijn, dan vóór den verkoop. Het zou zijn, het slachten van de hen met de gouden eieren, n.l. voor den inlandschen verkooper en de opheffing van het verbod van verkoop zou noodwendig den ondergang van den gezeten boerenstand tengevolge hebben.

De bescherming van het inlandsch grondbezit tegen vervreemding aan Europeanen en vreemde Oosterlingen is het glanspunt van ons koloniaal beheer en van wijs beleid getuigt een landelijk stelsel, dat *Chailley* (*Bert*) noemt een *chef d'oeuvre où l'on trouve dosées à souhait la liberté et l' intervention.*"(1)

H.

(1) Wat hier door ons is gecursiveerd vindt men t. a. p. met vette letters gedrukt.

(2) De cursiveering is van ons.

(1) *Cosmopolis, Internationale Revue* Nov. 1897 blz. 421 en hierop laat de schrijver volgen: „*De ce dosage, la formule à peu près exacte peut tenir en une ligne: l'indigène est majeur dans ses rapports avec l'indigène et mineur avec le reste du monde.*"

De Opleiding tot Ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië.

Er zijn eenige maanden verloopen, sinds wij het artikel over de opleiding van ambtenaren bij het B. B. schreven in het *Kol. Weekblad* N°. 5 en 6 van 1 en 9 Febr. jl. Het overbelangrijke onderwerp verloren wij echter niet uit het oog. Wij gingen na, hoe schrijvers van naam en gezag er over dachten: mannen, die zich hebben geuit in *De Indische Gids Onze Eeuw*. in voordrachten bij het Indisch Genootschap enz. Hoe wel de kennismaking met hunne ideeën onze hoofddenkbeelden niet heeft gewijzigd, in tegendeel ons de voldoening schonk hier en daar overeenkomst aan te treffen, zoo is 't ons toch een behoefte, hier nog eens samen te vatten eenige punten, die deels als herziening en verbetering, deels als aanvulling of nadere bevestiging moeten worden beschouwd van ons vorige artikel.

Met Mr. Van Deventer's voorstel, uitgedrukt in *De Indische Gids* 1900, om de candidaten kort na het eind-examen der H. B. S. nog een speciaal examen af te doen leggen, stemmen wij volkomen in, zouden zelfs nog een stap verder gaan en — als het aanbod althans grooter is dan het aantal plaatsen — door alleen hun toestaan aan dit examen deel te nemen, die in talen, geschiedenis, aardrijkskunde en staatsinrichting de hoogste eindexamencijfers hebben behaald, waardoor zij, die meer in de exacte wetenschappen uitmunten, eenigszins uitgesloten zullen worden. Het omgekeerde heeft immers thans reeds voor de a. s. officieren der artillerie en genie plaats, die te Breda wenschen te worden opgeleid.

Voorts onderschrijven wij natuurlijk Mr. v. Deventer's woorden, dat deze studenten moeten hebben »een helder verstand, goeden wil en warme belangstelling in de onderwerpen van hun studie."

Mr. Dr. Tendeloo merkte in deze terecht op: «de Engelschen zien sinds eene halve eeuw zeer juist in, dat «bestuursambtenaren moeten behooren tot hen, die de beste opvoeding en opleiding hebben gehad, welke iemand in het vaderland deelachtig kan worden.» Waar deze uit dat oogpunt een studietijd van 5 jaren in Europa voorstelt, een gymnasiale voorstudie, die op zichzelf reeds gemiddeld een jaar langer duurt dan die der H. B. S., kunnen wij echter niet met hem meegaan, daar o. i. een minder gunstig gevolg hiervan zoude zijn, dat de ambtenaren te oud in Indië aankomen, hetgeen in dit beroep des te zwaarder weegt, omdat zij zich in zooveel nieuws en vreemds moeten inwerken, waarmede liefst op betrekkelijk jeugdigen leeftijd, nog in 't bezit zijnde van een elastischen en ontvankelijken geest moet worden begonnen.

Zelfs mr. van Deventer's idee: eene 4jarige studie in Europa, zou ons een jaar te lang zijn, terwijl ook de splitsing al dadelijk in twee gedeelten, één voor de Buitenbezittingen en één voor Java, ons minder gewenscht voorkomt, daar zulks verwijdering tusschen de twee korpsen consolideert, wier fusie op den duur toch zal moeten plaats hebben. Daarentegen komt het ons beter voor, om gedurende een driejarige periode van studie, onderwijs te doen geven in de Maleische taal- en letterkunde, als zijnde de alom in gebruik zijnde schrif-, in de meeste streken zelfs spreektaal, de Javaansche taal met een minimum letterkunde, en de beginselen van de vergelijkende taalstudie die volgens geleerden als Prof. Kern en Dr. Snouck Hurgronje van zoo zeer groot nut zijn. Daarmee geeft men den aan-

staanden ambtenaar voor Java een basis, waarop hij met vrucht door eigen studie kan voortbouwen; terwijl allen eene taal moeten leeren, die weliswaar niet op de Buitenbezittingen gesproken wordt, maar waarvan de studie, omdat zij de rijkste en meest interessante der Polynesische talen is, toch zeer vruchtdagend zal blijken. In de eerste plaats is voor de studie en tot beter begrip der ethnografie en ethnologie van Java, kennis van het Javaansch een nuttig hulpmiddel; ten andere is het tevens een gemak direct voor de studie van andere talen, die er alle min of meer mee verwant zijn, alsmede, zij het ook indirect voor de kennis der ethnografie en ethnologie van de Buitenbezittingen. Aan hen, die van de vergelijkende Polynesische taalstudie ook de grondslagen hebben leeren kennen, zal het later niet moeilijk vallen, spoedig met het Bataksch, het Makassaarsch, Boegineesch, en nog eerder met het Madoereesch, Soendaneesch en Balineesch, als zijnde met het Javaansch nauwer verwant, vertrouwd te geraken, al naar mate zij het noodig hebben voor het dagelijksch gebruik in de streek, waar zij geplaatst worden.

Eene tweejarige studie van wetboeken c. a. mag voldoende worden geacht. Hoeveel jaren lang zijn niet de ambtenaren gevormd zonder eenige rechtstreeksche wetskennis en rechtsstudie!

Op deze wijze kan ook eenigszins beantwoord worden aan den door den heer P. J. Kooreman gestelde eisch: grondige kennis van het Mohamedaansch recht, wat o. i., als studievak in Europa niet in dien omvang behoeft plaats te hebben, als door deze wordt gewenscht.

Voorts zou dienovereenkomstig de studie eener derde Inlandsche taal in Europa niet geoorloofd althans niet gewenscht moeten zijn; hiermee wachte de a. s. O. I. ambtenaar tot hij in Buitenzorg of op zijne standplaats is. Ook tegen de beoefening van Natuurlijke historie, als *afzonderlijk* studievak, zoo als door Mr. v. Deventer voorgesteld, hebben wij bezwaar; fauna, flora, minerale voortbrengselen kunnen o. i. uitvoerig worden behandeld bij de aardrijkskunde.

Eene zaak van gewicht is evenwel, dat er dadelijk bij aankomst der candidaat-ambtenaren te Batavia worde uitgemaakt: wie hunner op de bureaux, wie bij het eigenlijk gezegde Bestuur zullen werkzaam zijn. De eersten zouden dan onmiddellijk op een der departementen of de secretarie moeten worden geplaatst om aldaar hunne loopbaan te beginnen; de laatsten naar Buitenzorg gaan, om er hunne vorming te voltooien, op dergelijke wijze als een geneesheer in de studieperiode tusschen doctoraal en het artsexamen. Dan eerst zou het ook wenschelijk zijn, om de splitsing te bewerkstelligen voor Java en de Buitenbezittingen tegelijkertijd twee uitnemende controleurs-instructeurs aanwijzende, om den applicaten voor het Binnenl. Bestuur de practijk van hun toekomstig beroep te onderwijzen. Het door Mr. v. Deventer aanbevolen systeem van twee zoodanige perfectionneeringscursussen, te Magelang en te Fort de Kock, lijkt ons minder praktisch en in elk geval kostbaarder. Ook moet natuurlijk worden gebroken met het systeem van beoordeeling der candidaten, uitsluitend naar het grootambtenaarsexamen; daarom juichen wij van ganscher harte de stelling toe, dat van de examencommissie ook niet-docenten deel behooren uit te maken, dus lieden, die op het examen den candidaat voor het eerst zien.

Met het denkbeeld van den heer F. Fokkens, alsmede van den heer Wahlbeem, om de afdeeling B van het gymnasium te Batavia te handhaven, kunnen wij ons niet vereenigen, daar ons voorstel juist zou zijn: een deel, bv. een derde of de helft van het aantal plaatsen in Nederland te reserveeren voor candidaten uit Ned.-Indië, voor hen, die daar het eindexamen H. B. S. hebben gedaan. Deze moeten immers, als zij zich voor jurist, medicus, zeeofficier, leeraar, predikant e. d. willen bekwamen, ook naar Nederland. Waarom dan een uitzondering voor die categorie van landsdienaren te maken, die juist omdat zij het Nederlandsche gezag later zullen moeten handhaven, vertegenwoordigen en hooghouden, alle reden hebben, om eens met de hoofdbron en den zetel van dat gezag, het moeder- en vaderland direct kennis te maken? Op de basis van eene deugdelijke studie in Nederland van drie jaren, is het verblijf van minstens één jaar te Buitenzorg met aanvullende studies en het zich ook eenigszins practisch bekwamen voor het levensberoep, eene uiterst waardevolle en rijke vruchten belovende wijze van afsluiting der opleiding, vooral ook als daarbij door een arts nog onderwijs zal worden gegeven in hygiëne, openbare gezondheidsbevordering en ziektebestrijding.

Eerst dan zouden wij ons met de keuze van Batavia als opleidingsplaats voor BB. ambtenaren kunnen vereenigen, als daar ter plaatse of elders in Indië ook bv. predikanten, ingenieurs en strafrechters konden worden gevormd en opgeleid, even goed en deugdelijk als aan eene universiteit in Europa; doch daar dit nog tientallen van jaren zal duren, wellicht zelfs nooit zal plaats zal hebben, kan er niet spoedig genoeg toe worden overgegaan om de school te Batavia op te heffen, en daarvoor in de plaats te stellen, zoo mogelijk met gedeeltelijke gebruikmaking van de tegenwoordig fungeerende leerkrachten, de zoo broodnoodige perfectioneeringscursus te Buitenzorg. Anders geraakt het »keurcorps« op eene keurige wijze onder de wielen en in de modder, en zal het al heel gauw een keurcorps in negatieven zin worden, voortkomende en aangevuld, uit het minst toereikend opgeleide, meest onrationeel en gebrekkig gevormde deel van de Nederlandsche jongelingschap van hoogere vorming.

Daarentegen stemmen wij volmaakt in met het idee, om te Magelang een hoogere inlandsche school te stichten; eene soort inlandsche academie zouden wij wenschen, zoowel voor de verdere en meer grondige studie van aanstaande inlandsche bestuurs ambtenaren, alsook voor de perfectionneering van actief dienende inl. ambtenaren, onderwijzers e. d.

De tijd schijnt ons nu rijp toe, om den grond te leggen voor eene soort Inlandsche academie als tegenhanger of vervollediging der doctor-djawaschool, vooral waar de opleiding van inlandschen rechtsgeleerde thans aan de orde is.

Zeer wenschelijk zou het zijn, om den Europeesche bestuursambtenaar als volontair op landelijke ondernemingen te laten dienst doen, n.l. als hulp-geëmployeerde, om van particuliere bedrijven, maar vooral ook van het volksleven, zooals dit zich aan den niet-ambtenaar vertoont, zonder plichtplegingen en gedwongen eerbiedsbetoon, begrip te krijgen. Hoeveel wijsheid zou de jeugdige ambtenaar kunnen opdoen door eens critiek van derden op het Gouvernement en op bestuursmaatregelen te vernemen; als hij zelf tegenwoordig is bij tabaksbetalingen, ontvangst van koffie bij den pluk, een smoorheeten dag op de weegbrug eener suikerfabriek meemaakt of op een houtaankap onderneming werkzaam was en geheel het werk van geëmployeerde doet, of eenigen tijd doorbracht bij een bibetplanter of in een eenzame employé's-woning op een kinaland!

Hoe leerrijk en treffend anders de houding der bevolking tegenover een niet-ambtenaar is, daarvan weten «controleurs in commissie» een boekje open te doen.

Mocht het er van komen, dat een door zoovelen noodig geoordeelde Hoogere school voor het B. B., eenigszins naar het model van de hoogere krijgsschool, werd gesticht, het zou eene kleine moeite zijn, om aan de hier voorgestelde koloniale academie eenige uitbreiding te geven, zóódat zij ook kon dienen voor de verdere studie van ambtenaren, die b. v. na minstens vijf jaren actief te hebben gediend zich nog verder willen bekwamen in bepaalde onderdeelen van het vak, zooals crediet-, politiewezen enz., ongeveer naar het voorbeeld van het te Keulen bestaande «Institute für ärzlich-», en dat «für staatswirtschaftliche Fortbildung», respectievelijk voor practische artsen en regeerings-, magistraats- of overheidsambtenaren. Aan de studeerenden zouden zoo mogelijk aanbevelingsbrieven kunnen worden gegeven en faciliteiten van allerlei aard verleend voor autoriteiten en colleges in binnen- en buitenland.

Het «va et vient» van oudere collega's aan die Academie zal alsdan ook op de studenten van goeden en vormenden invloed zijn.

Het is thans 6 jaar geleden dat Delfsche instelling is opgeheven, en dus wel hoog tijd, dat er eindelijk eens eene redelijke en waardige regeling worde getroffen voor de opleiding tot ambtenaar bij het Binnenlandsch Bestuur in Ned.-Indië, willen wij niet over enkele jaren van nog grootere ontevredenheid en misnoegen, voortspruitende uit achterstelling van het B. B. bij andere landsdienaren, getuige zijn en daarvan de hoogst fatale gevolgen ondervinden en de zeer wrange vruchten plukken.

E. S.

Pers-kroniek.

Inhoud: De brochure van Mr. Dijkstra: De corruptie in de nederlandsch-indische ambtenaarswereld of Mr. Rhemrev als regeerings commissaris» besproken in de Nieuwe Courant. Een zonderlinge critiek. — Een vraaggesprek met luitenant Christoffel opgenomen in het Vaderland. — Een verdediging van resident Fokkens en het Algemeen Handelsblad over gebrek aan tucht onder de burgerlijke ambtenaren in Ned-Indië.

In de *Nieuwe Courant* van 7 Juni wordt de brochure van Mr. Dijkstra over de toestanden in de Lampongs besproken op een manier, welke wij niet aarzelen allerongelukkigst te noemen.

De schrijver valt om mede te beginnen over.... den titel van de brochure. Die is »rumoerig« zegt hij. Er staat boven: »De corruptie in den ned.-ind. ambtenaarswereld of Mr. Rhemrev als regeerings-commissaris«. Toegegeven dat dit opschrift iets reclameachtigs heeft, is onze vraag: heeft dat nu iets te maken met den inhoud van het geschrift? Al was de titel ook door het reclamebureau Excelsior geleverd, dan nog heeft dat niets met de zaak welke de schrijver in zijn brochure behandelt uit te staan. Het bewijst hoogstens dat Mr. Dijkstra het nog niet ver gebracht heeft in de techniek van het brochureschrijven.

Verder spreekt het blad van een »mager schandaaltje«, dat het dan op zijn manier gaat construeeren .... uit de gegevens door den brochureschrijver verstrekt! Inderdaad deze qualificatie staat niet in verhouding tot de drie en een half kolom, welke het orgaan noodig heeft om.... te zeggen, dat het zoo erg niet is, dat er wel iets »onverkwikkelijks« uit de gerelateerde feiten blijkt, en deze zoo mogelijk voorkomen moeten worden, maar dat Mr. Dijkstra overdrijft en verder als slotsom, dat de regeering er voor waken moet, dat de ambtenaren de particulieren niet »pesten«.

De lectuur van het geschrift heeft al een zonderlingen indruk op den schrijver in de *Nieuwe Courant* gemaakt

Is dat nu de eenige moraal die er uit te putten valt: Zorg O! regeering dat uwe ambtenaren de HH. particulieren niet pesten«!

Staat er verder niets van belang in? — Is dat alles het best weer te geven met de qualificatie: »een mager schandaaltje«?

Die Javanen b. v., die kippen stalen en daarvoor eventjes tot 7 jaar dwangarbeid in den ketting werden veroordeeld, is dat niets?

De *Nieuwe Courant* zegt dat men dat niet te »tragisch« moet opvatten, want de kippendieven komen toch in revisie bij het Hooggerechtshof. Intusschen vragen wij: hoelang hebben die menschen preventief gezeten? En is zoo'n vonnis te verdedigen met een verzuchting over het niet kloppen van het reglement op het rechtswezen met de »inlandsche instellingen en gewoonten?« — O. i. dient een ambtenaar, die zoo slecht dat reglement kan laten »kloppen«, zich zelf een brevet uit van totale ongeschiktheid voor zijn taak, bestaat er alle kans dat hij elders ook dezelfde onbruikbaarheid zal toonen en is het de taak der pers, ook der nederlandsche pers, om een regeering op dergelijke schromelijke misstanden te wijzen. Wat zou de *Nieuwe Courant* wel zeggen, indien in Nederland in het *Weekblad van het Recht* werd gewezen op het feit, dat 7 Nederlanders wegens kippendiefstal tot 7 jaar tuchthuisstraf waren veroordeeld? Het orgaan van de Luthersche Burgwal zou moord en brand schreeuwen. De geheele perswereld zou er van overeind staan. Nu het echter Javanen zijn, contract-koelies van iemand, die een brochure met een »rumoerige titel« schrijft, nu is het afgeloopen met een verwijs naar »het niet kloppen« van de reglementen en een bemoedigende opmerking dat men het niet »tragisch« moet opnemen.

Werkelijk deze toepassing van de »ethische politiek" welke de *Nieuwe Courant* natuurlijk ook ten opzichte der koloniën predikt wordt hier fraai door geïllustreerd. En vooral de geest waarin deze »ethische politiek« moet worden uitgevoerd. Het is mooi!

Met deze losse opmerkingen willen wij niet zeggen, dat ook wij niet gelooven dat Mr. Dijkstra hier en daar niet te schelle kleuren op zijn palet genomen heeft. Zeker dat is ook onze indruk. Maar waar wij even den nadruk op willen leggen is de wijze, waarop hier getracht wordt feiten met talrijke bewijzen gestaafd onderst en boven te willen praten, gebeurtenissen welke *de schijn van waarheid* dragen. Dat achten wij een onverantwoordelijk bedrijf, niet strekkende tot het waarachtig belang der koloniën en waardoor aan de vele vijanden en benijders van Nederland in het buitenland stof wordt gegeven tot een van hun standpunt uit geredeneerd zeer onwelwillende critiek.

En dat vonden wij in de *Nieuwe Courant*, die indertijd over Dr. Paasche's uitlatingen in den Rijksdag zooveel te zeggen had! — Resumeerende komt het blad tot deze slotsom:

»Overigens kan het onze taak niet zijn de Regeering in een aangelegenheid als deze (die van Mr. Dijkstra's klachten) den weg te wijzen.

»Slechts één dringende wensch zij te kennen gegeven:

»De Regeering bestrijde — zoo woorden niet meer helpen, dan met daden: het stellen van een eclatant voorbeeld kan noodig zijn — de noodlottige neiging bij sommige harer ambtenaren om zich tegenover de particuliere ondernemers te plaatsen.

»Niet enkel in de Lampongs ziet men dit laatste gebeuren: onlangs wezen wij nog op treffende voorbeelden van tegenwerking der particuliere industrie op Java door een hooggeplaatst ambtenaar. Telkens, in verschillende deelen van Indië, doen zich gevallen, als de hierbedoelde, voor.

»Daarom is het noodig, dat de Regeering, op de wijze die haar het geschiktst voor komt maar die in alle gevallen niet aan kracht en duidelijkheid te wenschen mag overlaten, haar volstrekten wil te kennen geve, dat het met het bemoeilijken der particuliere industrie eens en voor goed uit moet zijn, en dat haar ambtenaren het steunen en bevorderen dier industrie, als een hunner eerste plichten hebben te beschouwen.

»'s Is al meer gedaan en in de ambtenaarswereld weet men ook wel, dat het zoo hoort. Maar middelen dienen te worden gevonden om dat sluimerend besef eens flink wakker te schudden. Anders blijft Indië, wat het tot dusver was, een ambtenaars-kolonie en niets meer".

* * *

Het *Vaderland* heeft Luitenant Christoffel „geïnterviewd" over den „kleinen oorlog": hoe die gevoerd wordt en wat daaraan verder te pas komt.

Aan dit vraaggesprek ontleenen wij het volgende:

„Ik verzeker u zeide Luitenant Christoffel tot den man van het *Vaderland*, dat men met een divisie, bestaande uit 18 brigades, meer uitrichten kan dan met een geheel bataljon gewone troepen, dat zich moeilijk beweegt en niet tegen het leven in de bosschen is opgewassen."

„Bij mijn marechaussees", vervolgde hij, „is het woord „onmogelijk" niet in gebruik. Gesteld, wij komen voor een breede rivier in het oerwoud, die ik wil overtrekken. Dan zal dat ook geschieden, al duurt het een etmaal of twee etmalen. maar wij komen over dezen hinderpaal, die de vijand meende, dat ons moest tegenhouden. Soms met een in het bosch gemaakt vlot, dan weder gezeten op een boomstam, waarnaast dwangarbeiders zwemmen, of op welke wijze ook, maar de vijand ziet ons in zijn midden op een door hem onverwacht oogenblik.

»Is de vijand niet gewend bij regenweder er op uit te gaan, dan vallen wij gedurende den regentijd aan; is hij gewend des nachts te rusten, dan marcheeren wij bij nacht; heeft hij voor een traject twee dagen noodig, wij doen het zoo noodig in één dag."

„De inlanders zeggen van de Hollanders, dat zij zijn moedig, maar dom (brani tetapi bodo), het eenige middel om hen aan het lijf te komen is, slimmer te zijn dan zij. Een voetspoor, een gebroken tak, een verlaten schuilplaats of nachtleger, alles dient ons om den inlandschen vijand te verkennen bij onze rustelooze nazetting."

„Verschuilen vijandige schutters zich achter een omgevallen boom, wij attakeeren met den klewang, zoodat zij zich wel wachten dat spelletje te herhalen, wij marcheeren bij nacht en ontijd en gebruiken allerlei listen, om onze aanwezigheid en onze marschroute te verbergen."

„Gesteld, wij marcheeren langs een boschpad, dat gesneden wordt door een ander. Dan volgen wij eerst het woud langs d. i. naast het kruispad en iedere man stapt dan over het kruispad heen, zoodat geen spoor onze route verraadt. Ik laat dan door de ons vergezellende gidsen nog eens goed nazien of geen voetspoor ons kan verraden en dan gaat de tocht verder door het woud en door de ravijnen, zoodat men ons spoor bijster wordt."

Is het waar dat de Gouverneur-Generaal u bestemd heeft voor Zuid-Celebes, om den onvindbaren Vorst van Gowa gevangen te nemen?

„Het is mij niet bekend, waarheen de Indische autoriteiten mij na mijn terugkomst in Indië zullen zenden."

Gij gaat nu spoedig weder naar Indië om uw verschrikkelijk werk voort te zetten; is de kans niet groot, dat ook gij vallen zult bij het volbrengen van uw moeilijke opdrachten?

„Ik moet u opmerken, dat mijn werk niet verschrikkelijk is, integendeel, ik heb de schoone taak te volbrengen orde en rust te stichten in streken, waar roovende en moordende benden rondzwerven, waarna dan het bestuur verder kan zorgen voor welvaart en geluk van den kleinen man, in de gepacificeerde landstreken.

„En dat ik daarbij vallen zou, geloof ik niet; mijn fataliteitsgeloof heeft mij nog nimmer verlaten. Hoevele malen was ik niet gewond, hoevelen zijn er naast mij neergeschoten, ik heb de overtuiging, dat ik mijn eind niet op het slagveld zal vinden.

»Naar het mij voorkomt is om te slagen vooral noodig, behalve het onvermoeid doorzetten, de vaste wil om zijn doel te bereiken.«

Wij vragen, schrijft het *Vaderland*, welke vijand, moet niet het onderspit delven tegen zulk een zelfvertrouwen, zulk een moed, zulk een beleid, zulk een opvatting van plicht?«

Mooi gezegd!

* * *

In een artikel »Burgerlijke ambtenaren in Indië« neemt het *Alg. Handelsblad* een »nabetrachting« op van het *Soer. Handelsblad* over de koortsepidemie in Madoera, het gewest van den resident Fokkens.

Het indische blad betoogt, dat de resident weinig heeft kunnen doen, omdat hij slecht gediend werd door de inlandsche ambtenaren. En ter toelichting van dit laatste wordt het volgende medegedeeld:

...»Onder den vorigen resident had op Madoera elk baantje voor inlanders zijn prijs, en deze prijs werd geïnd door een kommies die bij den resident heel wat in te brengen had De toenmalige controleur Liefrinck (thans ass.-res.) achtte het zijn plicht, het gewestelijk bestuurshoofd te waarschuwen, tot drie malen toe, doch geen effect waarnemend, wendde zich de kranige heer Liefrinck rechtstreeks tot de Regeering. Dat de resident daarvoor gesprongen is, is vrij algemeen bekend, en dat de tegenwoordige een minder deugdelijk stel inlandsche ambtenaren als erfenis te aanvaarden had, mag niet over 't hoofd worden gezien«...

»Waar zulke toestanden bestaan, kan, merkt terecht het *Algemeen Handelsblad* op, men het den hoogsten gezaghebbenden waarlijk niet euvel duiden dat zij niet meer blindelings vertrouwen op de residenten; dat er nu en dan »springen«. Wie de aanleidingen niet kent, is zoo licht geneigd te spreken van willekeur, van wantrouwen, enz. enz.; maar de Gouverneur-Generaal heeft toch groot gelijk als hij zich aan dergelijke critiek niet stoort!

»En .... ligt het ook niet in den aard der zaak dat de goeden altijd eenigszins onder de kwaden lijden, dat het volle *vertrouwen* hetwelk de Regeering in hare hoogere dienaren behoorde te kunnen stellen niet geheel aanwezig is?«

Het blad wijst vervolgens op het gebrek aan tucht onder de burgelijke ambtenaren in Ned. Indië en zegt daarvan:

»Wij hebben daarvan af en toe sterke voorbeelden gezien en in ons blad vermeld; onlangs viel onze aandacht op de nadere aanschrijving der Indische Regeering over de specifieke inlandsche hormatgebruiken, die »niet door de Europeesche bestuursambtenaren in bescherming genomen of bestendigd« behooren te worden. Een deel hunner deed, geheel of gedeeltelijk, wat de Regeering verlangde; maar, naar zij vernam, zouden ... verscheidene ambtenaren in hun gedragslijn geen wijiging hebben gebracht en de zaak hebben gelaten zooals zij was, met het gevolg dat de inlandsche ambtenaren die natuurlijk gemakkelijk bemerken in hoever hunne Europeesche chefs met de wenken der regeering ingenomen zijn, van zelf getrouw bleven aan de geijkte gebruiken en de in den loop der tijden daarenboven in zwang gekomen misbruiken, zooals het op den grond zitten van alle inlandsche ambtenaren (behalve regent en patih) bij controleurs, ja zelfs bij adspirant-controleurs of ambtenaren ter beschikking.

»Van een streven der Europeesche bestuursambtenaren om de in eene vroegere circulaire aangegeven beginselen in de practijk ingang te doen vinden is den Landvoogd tot dusver niet dan bij uitzondering iets gebleken«.

De Gouverneur-Generaal ziet zich nu weer verplicht »met nadruk« aan te dringen op »eene nauwgezette naleving« der vroegere aanschrijving. Hij heeft verder opgemerkt dat zijn ambtenaren zijne wenken betreffend het gebruik der Nederlandsche taal, in den omgang met ontwikkelde inlanders welke haar verstaan niet opvolgen en moet als zijn »uitdrukkelijken wensch« te kennen geven dat zulks voortaan wèl geschiede. . . . . .

Het wordt, dunkt ons, zoo besluit het orgaan, toch hoog tijd dat dergelijke herhaalde aanschrijvingen onnoodig worden, en dat de burgerlijke landsdienaren in Indië begrijpen dat zij geen recht hebben, iets te doen wat in strijd is met de hun van hoogerhand gegeven bevelen. Zoolang dat begrip niet algemeen heerscht, mogen zij niet klagen wanneer zij van hunne..., laat ons zeggen eigenwijsheid de nadeelige gevolgen ondervinden.

Tucht is noodig, niet alleen in het leger, maar overal in de maatschappij, — anders loopen de zaken in de war. Geen verantwoordelijk bestuurder, in welke onderneming ook, kan toelaten dat zijne ondergeschikten zich aan zijne bevelen niet storen en doen wat zij verkiezen. En vooral kan dat niet in een kolonie!

Algemeene Berichten.

Indische Begrooting.

De correspondent van de N. R. Ct. te Batavia seinde dat het overschot der Indische begrooting voor 1907 een klein deficit wordt.

De behandeling der begrooting is geheim, ondanks de oezegging van den Minister Idenburg.

Onze invloed in de Battaklanden.

Het *Vaderland* maakt naar aanleiding van het regeeringstelegram:

»Parapat bij het Tobameer is door de Radja's van Girsang en Simpanganholan geplunderd. Bestrating is bevolen.«

de opmerking, dat met Parapat waarschijnlijk bedoeld wordt het Bataksche dorp Peropo, door den luitenant Kempees in zijn boek over den tocht van de colonne-Van Daalen genoemd. Het is gelegen aan den Noordelijken oever van het Tobameer, waar dit Tao na bolak (het breede meer) wordt geheeten.

De bevolking in die streken behoort tot de Pakpak-Bataks een stam, waarbij slavernij en kannibalisme nog in zwang zijn. De radja's (landschapshoofden over eenige dorpen-hoeta's) van Girsang en Simpanganbolan, die dit dorp plunderen, staan aan het hoofd van onafhankelijke landschappen, wijl de namen daarvan nog niet voorkomen in de laatstbekende officieele opgave der landschappen, behoorende tot de afdeeling Toba en Silindoeng. Het bestuur in de residentie Tapanoeli schijnt dergelijke plundertochten, die gewoonlijk gepaard gaan met het maken van slaven, ook in afgelegen streken niet meer te dulden en over voldoende middelen te beschikken ze tegen te gaan, wel een bewijs voor de uitbreiding van onzen invloed, die voor enkele jaren daar nog zeer weinig beteekende.

Celebes.

Hoe de toestand op Celebes ons nog zeer onaangename verrassingen kan brengen, blijkt uit het regeeringstelegram van 11 dezer;

»Madjene, de hoofdplaats van het gelijknamige Mandharsche landschap, is aangevallen. De woningen van den controleur en van aanzienlijke inlanders zijn verbrand. De controleur ontkwam. Troepen zijn derwaarts gezonden«.

Bali.

Het laatste telegram aan de *N. R. Ct.* luidt:

»Benoemd tot chef van de expeditie naar Bali generaal-majoor *M. B. Rost van Tonningen*, tot chef van den staf majoor *C. H. Van Rietschoten*, met verlof in Nederland.

Het vertrek der expeditie is onbepaald, doch de troepenmacht is gereed.«

Een Japansch Eskader naar Java.

Uit Batavia werd aan de *Telegraaf* geseind:

Een Japansch Eskader wordt te Tjandjong Priok verwacht.

Nederlandsch oorlogsschip naar Zuid-China.

Het pantserdekschip Koningin Wilhelmina wordt op last van den Minister van Marine in den Indischen Archipel gereed gehouden voor een reis naar Zuid-China.

Opstootje in Djember.

Het opstootje in Djember, bedoelende den heiligen krijg tegen de ongeloovigen aan te vangen, was een alledaagsch geval.

On the safe side.

De welbekende mijnbouw-promotor Von Karacson heeft naar wij vernemen Java verlaten en wacht te Shanghai de uitspraak van het Hooggerechtshof af.

Waren er geen termen te vinden om dien heer het heengaan te beletten?

Koloniale Tentoonstelling te Marseille.

De Nederlandsche afdeeling van de Koloniale Tentoonstelling te Marseille, waaraan een tentoonstelling voor zeevisscherij, oceanographie enz. verbonden is, kan zeer goed de vergelijking met die van andere natiën doorstaan, dank zij de moeite, die de Nederlandsche commissie (prof. Max Weber, kapitein ter zee G. F. Tydeman, dr. E. v. Everdingen, dr. H. C. Redeke en M. C. F. J. Cosijn) zich heeft getroost, en den steun, die van eenige particulieren en instellingen in Nederland is ondervonden.

Onder het tentoongestelde op koloniaal gebied verdienen vermeld: de uitkomsten der Siboga-expeditie, werken van G. E. Rumphius, den Ambonschen natuuronderzoeker, staaltjes van den plantengroei, die zich na de ramp van Krakatau weer op dat eiland ontwikkeld heeft; inzendingen over de tripang- en parelmoerschelpenvisscherij in Indië.

Bryan over onze Oost.

De vroegere candidaat naar het Presidentschap der Unie, heeft een reis naar Java gemaakt en deelde van zijn indrukken mede aan een inzender in de *Westminster Gazette*.

Over onze kolonie moet Bryan volgens *Het Vaderland* o.a. gezegd hebben:

»Daar moet gij heen. Daar moet ge zien, hoe de Chineezen zich van de zaken meester maken en hoe zij de geldschieters zijn. Stellig heeft Shylock nooit zoo'n vertoon gemaakt en er nog nooit zooveel slag van gehad, er alles van te halen als Jan Chinees daar. Ook in den winstgevenden kant van de zonde, als een bron van inkomsten voor de Regeering, stelde ik daar belang. En terwijl gij in Engeland praat van dwangarbeid, was ik in staat een stelsel van verplichten arbeid van inlanders te bestudeeren, waardoor in een vijftig jaar tijds wel een 300.000.000 dollar aan arbeid van die inlanders is gehaald; ook aan den verkoop van producten beneden den marktprijs. Het eiland zit vol vraagstukken.".

Uit de Oost-Indische Mail.

In de jongste *Javabladen* vindt men een omstandig relaas van het Persbureau, naar aanleiding van dagbladberichten over de wijze, waarop door het gouvernement aangeworven koelies uit Atjeh naar China werden teruggezonden.

In het eerste blad van de *N. Soer Ct.* van 14 Jan. jl. kwam nl. een entrefilet voor onder den titel: *Afschuwelijk* en behelzende het bericht, dat bijna 200 zieke **Chineesche Contract-Koelies** van Segli over Pasoeroean naar China waren teruggezonden in den meest deplorabelen toestand, de meesten in lompen gekleed in hevige mate aan beri-beri lijdende.

De omweg Segli, Soerabaja, Pasoeroean werd — meende de berichtgever — gemaakt, omdat die menschen in zulk een staat van verwaarloozing verkeerden, dat zij te Singapore door de autoriteiten stellig zouden zijn geweigerd. Naar aanleiding van dit bericht werd door de regeering bij de betrokken autoriteiten navraag gedaan met het gevolg dat daaromtrent o. a. het navolgende is gerapporteerd:

Het boven aangehaald entrefilet slaat op het vervoer van een aantal Chineesche contract-koelies, die gewerkt hadden bij den aanleg der lijn Seulimeum—Gedeh Breuëh, doch wegens aanhoudende ongeschiktheid voor den arbeid, als gevolg van ziekte, waren ontslagen en daarna teruggezonden werden naar China.

In het geheel waren er 184, waarvan 134 te Segli aan boord kwamen en 51 te Oléé Lheuë. Eerstbedoelden hadden gewerkt in de 3de sectie en waren afkomstig van Padang Tidji; de partij welke te Oeléé scheep ging, kwam van de eerste sectie uit Seulimeum en Lamtjot.

Het vervoer geschiedde van Atjeh met het stoomschip »Mossel« gezagvoerder Harthoorn, het embarkement had plaats op den 3den Januari te Sigli, te 7 uur des morgens en te Ooléé Lheuë te 2 uur in den middag. Na het innemen der koelies te Oeléé Lheuë werd terstond onder stoom gegaan naar Java. Te Tandjong Priok of op een der andere havens zou worden overgestapt op de boot van de China Japanlijn, die de lieden verder zou vervoeren naar Swatow. Elke koelie was voorzien van een doorgaand passagebiljet. De koelies waren voor rekening van het werk en daarmede ten name van het Gouvernement te Singapore aangeworven door bemiddeling der firma Mansfield met een éénjarig contract; op hen waren mits dien toepasselijk de bepalingen der koelieordonnantie voor dit gewest, Atjeh geldende.

»De koelies worden bij aankomst overgegeven aan den Chinees, die als aannemer voor de grondwerken van het geheele werk optreedt. Door deze regeling is de directie van het werk ontheven van alle directe bemoeienis met de contractkoelies; zij heeft er alleen voor te zorgen dat die Chinees-aannemer alle wettelijke en menschlijke verplichtingen van den werkgever tegenover den contractkoelie behoorlijk nakomt. Hieraan is zooveel mogelijk de hand gehouden.

»De koelies hadden veel van ziekten te lijden; in Mei werd een onrustbarend sterfte cijfer bereikt, hetgeen geweten moest worden aan de ongezondheid van het bivak Aloer Tapa, dat dan ook verlaten moest worden.

»In 't geheel keerden toen 475 contractanten terug, doch ook na dien tijd bleef het sterktecijfer hoog, daar de meerderheid door de doorgestane ziekte zeer verzwakt was en alle weerstandsvermogen had ingeboet De aannemer, die veel schade hierdoor leed, drong op verandering van dezen toestand aan en stelde voor middels een geneeskundig onderzoek te doen uitmaken wie physiek ongeschikt waren voor zwaar grondwerk en deze allen te ontslaan en terug te zenden.

»Het onderzoek had plaats en 135 van de 263 koelies werden naar China teruggezonden. De reis zou geschieden per Paketvaart en China-Japanlijn. De koelies ontvingen f 2.50 zakgeld bij 't aan boord gaan en zouden verder te Swatow 10 dollars uitbetaald krijgen. Verder zouden zij nieuwe kleeding krijgen voor de reis, een wollen deken, tabak enz. Met de kleeding vlotte het niet best; er was geen voldoende voorraad van goede kwaliteit, waarom een dubbel stel kleeren van mindere hoedanigheid het te kort schietende aanvulde.

»De koelies waren met deze regeling tevreden. Niemand is gedwongen te gaan; wie verzocht had te blijven is gebleven. Geleide werd niet noodig geacht. Tot zoover het rapport van het Persbureau.

De *N. Soer. Ct.* is echter alles behalve tevreden met dit regeeringspleidooi en blijft van meening, dat het rapport een bedroevenden kijk geeft op de bestaande verhoudingen.

De regeering heeft in overweging genomen de herziening der eischen, gesteld voor de **opleiding tot officier**. In de bedoeling zou liggen een minder wetenschappelijke en meer practische vorming van den infanterie- en cavalerie- officier. De eischen voor het officiersexamen zouden, voor zoover het de niet-militaire vakken betreft, voor die wapens gelijk staan met die, gesteld voor het einddiploma eener hoogere burgerschool met 3-jarigen cursus; voor de artillerie en de genie zouden zij overeenkomen met die van een hoogere burgerschool met 5-jarigen cursus. De militaire vakopleiding voor beide categoriën zou gelijk op gaan.

De uitslag van de algemeene vergadering op 2 Mei gehouden, was gunstig voor het **voortbestaan van het proefstation voor thee**. De wensch, om aan de instandhouding van het proefstation mede te werken was nagenoeg algemeen.

Den 4en Mei had 400 meter ten zuiden van het station Kemajoran een **botsing** plaats tusschen een trein, komende van Bandoeng en een trein van Batavia.

De beide locomotieven, zoomede eenige wagens, zijn zwaar beschadigd. Vier machinisten en tremmers zijn gewond; de lijn bleef onbeschadigd.

De oorzaak der botsing was het te vroeg afrijden van den Batavia-trein van het station Kemajoran, waar hij op den Bandong-trein had moeten wachten. Er is aanstonds een justitieeel onderzoek naar het gebeurde ingesteld.

Door iemand, te Soerabaja woonachtig, is een **belangrijke uitvinding** gedaan. Hij moet er namelijk in geslaagd zijn melasse te verharden en een product te verkrijgen, dat met twee gulden per pikol betaald wordt. De uitvinder van het procédé, dat zeer eenvoudig moet zijn en nagenoeg geen kosten meebrengt, toonde het door hem verkregen product aan in dergelijke voortbrengselen handelende firma's en dezen waren genegen het met twee gulden per picol te prijzen. Voor de blokken geperste melasse moet een markt zijn in Britsch-Indië, waar de melasse door menschen gegeten wordt en verder, als veevoeder dienst doet.

De uitvinder moet reeds vele contracten met fabrieken uit Oost-Java gesloten hebben om melasse volgens zijn werkwijze te verharden. Zijn naam wordt geheim ge houden.

De consequenties van de nieuwe vinding zullen ongetwijfeld groot zijn, zegt het *Soer. Hbl.*

Java.

Den zesden Mei jl. had de opening van de tweede groote **jaarmarkt te Soerabaja** plaats, zonder ander ceremonieel dan dat de heugelijke gebeurtenis werd aangekondigd, door het luiden van alle klokken en het spel der gamelans en muziekcorpsen.

Aan entréekaartjes op den tweeden avond werd niet minder dan f 14000 ontvangen.

In de tentoonstellingsloodsen werd den eersten dag voor ongeveer f 6000 aan goederen verkocht.

Behalve dat vele inlandsche hoofden in de residentie Soerabaia de expositie bezochten, merkte men ook op de regenten van Semarang, Demak, Bangkalan, Sedajoe en Grisee met talrijk gevolg.

De electrische verlichting op den openingsavond schijnt zóó slecht te zijn geweest, dat de dieven niet hebben nagelaten, van de plotselinge duisternis af en toe partij te trekken en dan ook veel uit de uitstallingen gestolen werd.

In het *Weekblad voor Indië* van 6 Mei houdt de heer J. E. Jasper evenals *Het Koloniaal Weekblad* dit deed, in tegenstelling met den uitspraak van den heer *C. Kraaij* in het *Alg. Handelsblad* een pleidooi voor het groote **nut van tentoonstellingen** en komt o. m. tot het volgende op de ondervinding der laatste jaren gegronde besluit:

»Het debiet van produkten vergroot zich van zelf door het houden van tentoonstellingen, jaarmarkten, coöperatieve winkels; de kleinhandel neemt toe; bestaande nijveren, aangemoedigd door de ontvangen winsten, produceeren iets meer, dan zij vroeger deden, nemen meer werkers in dienst; het aantal nijveren neemt toe, het aantal werkplaatsen evenzoo; er komen kleine bestellingen in van het buitenland, niet grooter dan van f 500; de nijveren werken geregelder: een groothandelaar waagt het eindelijk een bestelling van f 1000 te doen, na eerst voorzichtig tal van inlichtingen gevraagd te hebben; de nijveren werken nu niet meer op voorschot.

Tot geen hooger stadium dan dit zijn we nu gekomen, wat de bevordering van sommige deelen van nijverheid en kunstnijverheid betreft. Maar langzaam-aan gaat 't crescendo. Eerst dan komt er in den Inlander wat handelsgeest; hij wacht niet meer op bestellingen, zoekt ze op, heeft de tusschenkomst van ambtenaren niet meer noodig, biedt zijn produkten, welke op tentoonstellingen bekroond zijn, aan; zijn kinderen, die beter onderwijs genoten hebben, en meer logische denkkracht bezitten, zien er het nut van in, om meer in het groot zaken te doen, en eindelijk wordt dan een stukje van des heeren Kraay's ideaal verwezenlijkt: hij, de Inlandsche nijvere, zelf, zonder tusschenkomst van derden, stelt zich in relatie met handelsfirma's."

In het *Soerabajaasch Handelsblad* van 2 Mei jl. zegt de heer *M. van Geuns* het zijne over de opdoeking der **Landbouw-Kolonie bij Poespo**, daarbij in herinnering brengend, dat hij, een jaar of vier geleden, een bezoek had gebracht aan die vestiging. Het jammerlijke heden vloeit uit dat gisteren voort. Er werd, zoo zegt de Heer v. G., reeds toen meer aan Wijntje en Trijntje geofferd dan aan Ceres, de godin van den Landbouw. De kolonisten die door hun voorbeeld zouden bewijzen dat de kleine Landbouw door Europeanen in de tropen mogelijk was, gaven er wel netjes den brui van om zelf te werken, maar duwden den patjol in handen van den Javaan.

»De heele boel mislukte. En de Redacteur van het Soerabaiasche blad trekt de conclusie dat het denkbeeld van werkelijke kolonisatie in de tropen, het denkbeeld van Coen en Maatsuycker, het denkbeeld van den Indischen Bond, voor de zooveelste maal niet bestand is gebleken tegen den adem der werkelijkheid.

En in *Het Nieuws van den Dag v. N. I.* paste de Redactie, dit entrefilet overnemende, het nog eens extra toe op den Indischen Bond, met zijne super-intendent en inspectiereizen van deze, met zijn landbouwdorpen en rapporten over doppertjes.

Naar aanleiding hiervan publiceert *Carlo* in de »*Indische Indrukken*" van het *Weekblad voor Indië* een brief van iemand, die 't niet met de gevolgtrekkingen van den heer van Geuns eens is en o. m. schrijft:

»Indien gepasporteerde militairen, die meer offeren aan Wijntje en Trijntje dan te werken, het schitterend afleggen, dan behoeft dit nog niet als maatstaf te gelden voor alle Europeanen. Zijn die militairen voor hunne komst in Indië landbouwerskinderen geweest, dan zou het iets kunnen bewijzen, iets! Want in het militaire leven verwildert de boer al zeer spoedig, in Europa zoowel als hier.

»Laat men eens op andere wijze de proef nemen. Laat men een stel gezonde boerenjongens op een gezonde plaats in Zuid-Oost-Borneo, waar absoluut geen inlanders zijn, aan grond helpen, dan wil ik wel eens zien of de proef niet veel beter zou slagen. Natuurlijk moeten zij een hoofd hebben dat met den landbouw in de tropen vertrouwd is, géén geleerde, maar ook niet uitsluitend een practicus.

»Te Poespo zal wel een chef zijn geweest die er geen begrip van had, en misschien waren er ook te veel superintendenten. Daar is niets tegen bestand, ik geloof dat, als *die* komen, de slâ op het land verdort van schrik.

»Het is bekend dat in Indië veel menschen betrekkingen bekleeden waarvoor ze niet zijn opgeleid. Een bakker uit Holland wordt hier schoenmaker, een zendeling wordt administrateur van eene onderneming en zoo voorts. Ik zeg niet dat zulke dingen niet dikwijls heel goed gaan, maar dikwijls loopen ze toch ook mis."

Buitenbezittingen.

In de *Deli Ct.* van 11 Mei komt een draadbericht voor uit Batavia omtrent **Celebes**, waaruit blijkt dat den 28en April een fanatieke menigte een aanslag heeft gedaan op het leven van den civielen gezaghebber te *Wakan Soppeng*, kapitein *Kooij*, die op kampongbezoek was vijf kwartier gaans van het bivak. Kapitein Kooij werd een uur lang door de bende achtervolgd. Een vooruitgesnelde bediende haalde hulp in het bivak. Luitenant *Laverman* rukte met een detachement aan en stuitte op de menigte, die gewapend was met lansen en krissen. Door een salvovuur werden een groot aantal inlanders gedood. Later had een tweede ontmoeting plaats, waarbij de bende werd uiteengeslagen. Een aantal dooden vielen; de rest vluchtte. Aan onze zijde geen verliezen. Van de bende, sterk 120 man, werden er 40 neergelegd. *Lagimpe*, de aanstoker, werd met eenige leden zijner familie ca. 50 anderen gevangen genomen.

De militaire commandant van Masenrempoeloe gaf als reden op dat 9 gesneuvelden bij het bekende échec moesten worden achtergelaten, na aanhoudende pogingen om de het eerst gesneuvelden van onder de borstwering weg te halen, waarbij de meeste dooden en gewonden werden verkregen, die naar beneden geworpen werden, waarna de poging moest worden opgegeven.

Onder 't hoofd: **„Oorzaak en gevolg"** zet X in de *Javabode* van 2 Mei uiteen, waaraan de ongunstige keer van zaken in Celebes moet worden toegeschreven. Niemand had toch verleden jaar in November kunnen vermoeden dat in zoo'n korte spanne tijds de geheele militaire actie zich naar Rappang zou verplaatsen, zooals thans een voldongen feit is geworden. Bevreemding vooral moet 't wekken, dat de vorst van Goa, nadat zijn ambtgenoot van Boni zich heeft laten verschalken, eveneens een wijkplaats zocht in hetzelfde of althans zeer naburige gebied. Voor deze handelwijze moet volgens schrijver een verklaarbare reden bestaan.

De radja van Goa — moet in tegenstelling met 't geen over het algemeen van hem gezegd wordt n. l. dat hij een man zonder wil, een werktuig in handen van een hofkliek, zou wezen — juist een flinke persoonlijkheid

zijn, die het juk, hem door het noodlot opgelegd, moedig heeft opgenomen en, die toen zijn aanhang hem in Gow verlaten had, heeft getracht zich een nieuwen in ver verwijderde streken te verwerven en die dus beschouwd moet worden als de magische kracht, hoewel hij zelf buiten schot blijft, die de bewoners der Adjataparang en Masenrempoeloe heeft weten op te wekken tot een vernieuwd en ongekend hevig verzet; zijn vlucht daarheen bewijst, dat hij handig weet profijt te trekken van de gezindheid der bewoners en dat hij ons optreden vóór en tijdens de expeditie, in zijn geheugen heeft gegrift.

In hoever dit ons optreden vóór en tijdens de expeditie aanleiding is geweest om Adjataparang en de Masenrempoeloe te maken tot een kweekplaats van verzet gaat schrijver daarna bespreken en wijst dan op de volgende punten:

1e. Beide bondstaatjes hebben te voren nimmer de kracht onzer wapens gevoeld. De contracten waren niet het gevolg van wapengeweld, maar van besprekingen en onderhandelingen door den resident Brugman gevoerd; en toch is wapengeweld het eenige waarvoor de Boeginees het hoofd buigt. Toen nu in 't vorige jaar, onder een drang van 't machtigste rijk der Adjataparang, Sidenreng, de met het gouvernement gesloten contracten werden teruggezonden, werd een daad van groote laatdunkendheid gepleegd, die terstond een krachtige bestraffing eischte. In stede van daartoe over te gaan, werd Paré Paré bezet, zonder meer. Het nieuwere beginsel, om den vijand op te zoeken tot in de verste binnenlanden, hem overal te bereiken en te verslaan, het middel, dat van kracht en zelfbewustheid getuigt, werd *tot onze groote schade* niet toegepast. Niet alleen. dat de troepen druppelsgewijze Sidenreng bezetten, maar ons algemeen optreden aldaar was niet van dien aard, om door krachtige wilsuiting ontzag in te boezemen.

2o. reeds het feit, dat de troepen voor dat landschap bestemd, buiten het expeditieverband stonden en daardoor, vooral wat de verpleging als de bezoldiging betreft de allerzotste toestanden geboren werden, waardoor zeer terecht ernstige grieven ontstonden, bewijst dat de vermeestering dier streken niet ernstig gemeend was. Schrijver wijst daarna ten 3o. op het wankelmoedige optreden in de eerste dagen van de bezetting te Paré Paré, toen alles gedaan werd om een conflict te vermijden, in plaats van het immers toch reeds bestaande conflict met de meest mogelijke energie en dus *snel* te beëindigen.

Dit was een gevolg van zwakheid, dat de Boeginees ook heel goed heeft begrepen. Eerst toen in Boni de beslissende slag was gevallen, mochten de troepen in Si denreng oprukken en werd Masépé bezet.

3o. Waarom zat er geen voortgang in het optreden aldaar; waarom geschiedde dit optreden zoo aarzelend, toen er eenmaal tot oprukken besloten was? Eerst toen de vorst van Boni naar de Pitampanoea-landen uitweek, kwamen de troepen van Masépé in beweging. En weer moest een andere Boegineesche vorst een schuilplaats zoeken in de Adjataparang en Masenrempoeloe, om het sein te geven tot een verder oprukken naar Enrekang. Deze plaats zou toch voornamelijk dienen tot depot voor de maréchaussées en Timoreezen, die Goa's radja zouden vervolgen.

In een klein jaar tijds hebben zich dus de 3 compagniën van het 6e bataljon bewogen van Paré Paré naar Masépé, van Masépé naar Rappang, van hier naar Enrekang langs een etappelijn van 3 dagmarschen.

Verscheidene streken hadden nog dringend een bezoek onzer troepen noodig, niet alleen, de meer noordelijk gelegen staatjes, maar ook de zijwaarts gelegen rijkjes, als Sawieto, Soepa, Alieta, Basoelapa en Kassa.

Na de bezetting van Enrekang verrezen onder de oogen der troepen onmiddellijk aan de overzijde der rivier (Sadang), op een afstand van 1000 meter, bentengs, zonder dat iets daartegen werd gedaan.

Half Februari werd aan het bivak te Enrekang bericht, dat men van uit Kantoe bij den Bambapoeang werd beschoten, eerst geruimen tijd later werden de troepen van Enrekang voor Kantoe gebracht, waar zij een echec leden.

Weer verliepen verscheidene dagen, alvorens men naar Kantoe oprukte, en ook toen werd de vesting niet aangetast. En toen de slag plaats vond, ontruimden de verdedigers de stelling bij nacht, om die elders weer op te werpen. Voorts werd 5 Februari 1906 bij Lali een gevecht geleverd, dat niet is doorgezet, want van een vervolging is niet veel sprake geweest. Gebrek aan vivres was de oorzaak van den terugkeer, zei men.

En toen kwam het bevel om de vervolging van den radja te staken.

Hij had dus het pleit gewonnen. »God is groot«, zal nu ook weer de gedachte zijn geweest van hen, die de Kafirs bij Boentoe Batoe in Doeri een tot hiertoe en niet verder toeriepen.

Naar schrijvers oordeel is mede de oorzaak van het opflikkerend verzet in Masenrempoelo en in de Adjataparang te beschouwen: de godsdienst, welke ook hier een belangrijke rol heeft gespeeld.

West-Indische Berichten.

Suriname. Nadat in de zitting van den 4en Mei l.l. de ontwerp-begrooting voor 1907 door de Koloniale Staten was aangenomen, is hierop den 8en d. a. v. de opening der nieuwe zitting van de Koloniale Staten gevolgd met eene rede, waarin gouverneur Idenburg een heel werkprogram voor die zitting ontwikkelde.

Onder de voorstellen waarover het wetgevend lichaam der kolonie zal hebben te oordeelen noemen wij de volgende:

Voorstellen zullen worden ingediend o.a. strekkende om een principieele beslissing te verkrijgen omtrent het doortrekken van den spoorweg naar de tweede goud-zône; betreffende de exploitatie van een boschcomplex bij den Brownsweg; tot regeling van de arbeidsovereenkomst voor de goud- en de balata-industrie; tot gelijkmaking van de voorwaarden, waaronder ingeborenen en immigranten voor de uitoefening van den landbouw grond kunnen verkrijgen; tot vervanging van het patentrecht op gedistilleerd door eene andere regeling; betreffende het verleenen van concessies voor den aanleg en de exploitatie van werken van openbaar nut op domeingrond; en tot het instellen van een onderzoek naar den omvang van de ziekte der lepra of melaatschheid.

Heel wat, waaruit blijkt dat dit bestuur rekening houdt met de nooden en wenschen der kolonie. Dat er evenals onder het vorig bestuur gang achter dien wetgevenden arbeid wordt gezet, blijkt wel daaruit, dat nu reeds een voorstel is ingediend, betrekkelijk het onderzoek naar den omvang van de ziekte der lepra, waarnaar door de Koloniale Staten was gevraagd in hun voorloopig verslag op de ontwerp-lepra-verordening van gouverneur Lely, ten einde naar de uitslag van dat onderzoek te kunnen vaststellen den aard en het wezen der maatregelen door den feitelijken toestand geboden.

Om gelijkstelling der inboorlingen met de immigranten ten aanzien van de voorwaarden voor den kleinen landbouw is in de kolonie van de zijde van eerstgenoemden herhaaldelijk gevraagd; de vervanging van het patentrecht op gedistilleerd door eene andere regeling zal 'n aantal *undesirables* uit de rij der kiezers doen verdwijnen, waartoe zij als patentrecht-betalers nu nog behooren; terwijl de regeling van de arbeidsovereenkomst voor de goud- en balata-industrie ook 'n quaestie is, waarop in de kolonie herhaaldelijk de aandacht is gevestigd als eene zaak, die dringend voorziening behoefde.

Stippen wij voorts uit de rede van gouverneur Idenburg nog aan, dat de quaestie eener contrale suikerfabriek nog steeds aanhangig is, het rapport der Commissie, die moet nagaan of wijziging der goud-verordening in het belang der ontwikkeling van het klein bedrijf wenschelijk is, eerlang kon worden tegemoet gezien; eene Commissie zou worden benoemd — wat intusschen ook al reeds heeft plaats gehad — die zal nagaan of en in hoeverre op de uitgaven van het koloniale huishouden kan worden bezuinigd, dan zal moeten worden erkend, dat men te Paramaribo niet stil zit.

Het werkprogram, waartoe gouverneur Idenburg de medewerking der Staten inriep, laat zich als volgt resumeeren: gepaste bezuiniging, economische ontwikkeling, verhooging van geestelijk en zedelijk bewustzijn der bevolking. 'n Mooi program, tot welks verwezenlijking zeer zeker gaarne allen, die hierin iets te zeggen hebben, zullen medewerken.

'n Typisch incident deed zich bij de behandeling der begrooting in de zitting der Koloniale Staten van den 4en Mei ll. voor. Het lid *Thomson* viel den beheerder der Koloniale Vaartuigen nog al heftig aan, in algemeenen zin de vele klachten vertolkend welke betreffende dien dienst en zijn beheer in de kolonie opgaan. Aangenomen zelfs dat al die klachten ongegrond zouden wezen, komt het ons ietwat zonderling voor, dat den spreker, gelijk geschiedde, van bestuurswege door een der gedelegeerden. uit de hoogte wordt te kennen gegeven, dat op zijn aantijgingen geen acht wordt geslagen, terwijl de Voorzitter van het College den heer Thomsom een vaderlijke berisping toediende over zijn tegen den chef van het departement der Koloniale Vaartuigen gerichte aanvallen.

Het geval wijst er, onzes inziens op hoe Suriname nog een ambtenaarskolonie van het zuiverste water is, waarin zij, die op de hoogste sporten staan, kleine godheden wanen en voor zichzelven en hunsgelijken zooal niet de onfeilbaarheid dan toch veel wat daarop gelijkt opeischen.

Het zal gouverneur Idenburg nog heel wat moeite kosten om — wat wij hopen, dat hij doen zal en wil — die macht te breken, en gezonde ontwikkeling der kolonie in hooge mate belemmeren moet.

De Financieele Commissie, zoo werd de Commissie gedoopt, die zal hebben na te gaan of het koloniale huishouden niet op minder weelderigen voet kan worden ingericht, zal, trots de haar verstrekte uitgebreide volmachten nog heel wat tegenkantingen ondervinden bij haar doordringen in de gewijde tempeltjes der bureaucratie. Maar, waar de wil is, is een weg, en zelfs in de Philippijnen waar meer wellicht nog dan in eenige andere kolonie ter wereld het functionnairisme hoogtij viert, kon een soortgelijke Commissie, die daar den naam der headhunters of koppensnellers kreeg, menigen kop doen vallen en een bezuiniging van eenige millioenen pesos tot stand brengen. Voor een minder gewenscht resultaat als bij de manillasche Commissie, die zelve hare leden voor de lucratiefste postjes voordroeg. zal te Paramaribo wel niet behoeven te worden gevreesd.

In angst en vreeze zal men daar wel hebben gezeten in de dagen, dat de inspecteur der *United Fruit Company* er vertoefde om over den bacove-export voor rekening zijner] maatschappij te spreken. Mogen de gevoerde onderhandelingen intusschen tot het gewenschte resultaat hebben geleid.

Curaçao. Aan het jaarverslag der Curaçaosche Maatschappij tot bevordering van landbouw enz. ontleenen wij aan de *Amigoe* het volgende:

Het Bestuur stelde o.a. een onderzoek in naar de handelswaarde der verschillende pitasoorten. Verschilende monsters werden te New-York onderzocht, ook vezel en touw door den gezaghebber van Bonaire gezonden.

De slotsom is, dat naast meerdere inferieure soorten toch ook op Bonaire en Curaçao sommige vrij goede pitasoorten voorkomen, maar te weinig om er eenigen handelsafzet van beteekenis mede te verkrijgen.

Als er derhalve sisal moest worden ingevoerd om de cultuur mogelijk en loonend te maken, was het natuurlijk het meest praktische de beste soort te laten uitkomen. Maar vanwaar de noodige hoeveelheid verkregen?

Er werd gecorrespondeerd met den Consul-Generaal der Nederlanden in Mexico, die uitvoerig antwoordde en zich zeer hulpvaardig betoonde.

Een verzoek aan den Gouverneur om van Gouvernementswege kosteloos sisalplantjes aan de planters te verstrekken werd op ongunstig advies van den Inspecteur v. d. Landbouw niet ingewilligd, evenmin als het verzoek een meerderjarig crediet te verleenen aan die planters, die de sisalcultuur wilden beproeven, als zij van Gouvernementswege plantjes zouden bekomen hebben.

Het Koloniaal Bestuur was der Maatschappij in zooverre terwille, dat het den prijs van Gouvernementswege te leveren plantjes op 75 cent per 100 stuks stelde en de levering opdroeg aan den Cultuurtuin op Suriname.

Voorloopig werden 20.000 plantjes ontvangen en uitgedeeld op Curaçao en Bonaire.

Zaaizaden werden door de leden onderling aangekocht en Ricinuszaad kosteloos verstrekt.

Voor proefveld werd een plaats uitgekozen, welke in ligging en bodemgesteldheid overeenkomt met den gemiddelden aard van den Curaçaoschen bouwgrond. Met opzet werd geen beter stuk gronds gekozen, omdat men allereerst proeven wilden nemen met cultures geschikt voor het droge klimaat van Curaçao. Van het Gouvernement werd bereids de toezegging ontvangen voor den aanleg van eenige dammen.

Uit de proeven aldaar genomen, mag men reeds met voldoende zekerheid afleiden, dat in droge jaren de gewone kleine Mais het best geschikt is voor onzen bodem en ons klimaat.

Ook verdient opmerking, dat grondbewerking aldaar de rupsenplaag wel niet schijnt verminderd te hebben, maar zeer zeker het vochthoudend vermogen van den bodem heeft vergroot.

Uitstekende resultaten zijn verkregen in zake veredeling der geiten door het laten uikomen van bokken en geiten uit Teneriffe.

Wederom werden nieuwe bokken en geiten aangekocht. Ook zal men proeven gaan nemen tot veradeling der ezelfokkerij.

Van het verslag over de hoedenindustrie zij gereleveerd, dat het verslag getuigt, dat de animo onder de lagere bevolking om van deze nieuwe gelegenheid tot verbetering van haar bestaan gebruik te maken groot is.

Ook van Bonaire is reeds bij het Bestuur eene aanvrage ingekomen om de Commissie, welke zich aldaar gevormd heeft, bij te willen staan in het bevorderen van het vlechten der fijnere hoeden. Het Bestuur heeft deze Commissie bereids een subsidie van f 150 toegezegd en verder alle hulp en steun beloofd. Zoo mogelijk zal een der beste leerlingen worden aangezocht om naar Bonaire te gaan, ten einde aldaar onderwijs in het vlechten te verstrekken.

Surinaamsche Schetsen.

X.

De Israëlieten in Suriname.

Dat de Joden in Suriname eene belangrijke rol hebben gespeeld en in vorige eeuwen veel tot den opbouw en bloei der Kolonie hebben bijgedragen, is wellicht aan vele lezers onbekend, echter niet den geschiedschrijvers, die — zij 't dan ook niet altijd in 't volle licht en met onpartijdigheid — steeds daarvan hebben gewag gemaakt. Om 't meer algemeen bekend te maken, zend ik deze schets ter perse met de woorden door een gezelschap van geleerde joodsche mannen in Suriname, in hun geschiedenis der Kolonie van Suriname, op den 20e van sprokkelmaand 1788 geschreven en den Bestuurders en Regeerders der Kolonie opgedragen, t. w. Mos. Pa *de Leon*, Sam. Heo *de la Parra*, Ishak *de la Parra*, David de Is. *C. Nassy* en Samuel Whel. *Brandon*, Regenten en representanten der Portugeesch-joodsche Natie van Suriname, welke woorden luiden:

»De verachting, waarmede men de joodsche natie in »alle deelen der bekende wereld behandelt, de haat en »afkeer, welke men haar toedraagt, is eene zaak die zo „onbetwistbaar zeker is, als dezelve moeilijk te begrijpen »valt; inzonderheid in deze verlichte eeuw, waarin »de koningen en vorsten, om zo te spreken met »elkanderen twisten om den eernaam van vaders en weldoeners hunner onderdanen". Zij zonden hunne historische proeve over de kolonie van Suriname naar den heer *C. G. Dohm*, krijgsraad en opperpapierbewaarder en bijzonderen geheimschrijver in 't Departement van buitenlandsche zaken van Z. M. den Koning van Pruisen, thans deszelfs Minister Plenipotentiaris bij de Neder-Rijnsche Kreits, naar aanleiding van diens werk: »über die bürgerliche Verbesserung der Juden« (1781). In hun werk, waaraan ik veel van 't hierna vermelde ontleen, staafden zij, hetgeen gemelde heer Dohm in zijn werk over de staatkundige hervormingen der joden heeft staande gehouden: »dat naamelijk de »joden in 't algemeen zulke goede medeburgers konnen »worden als de christenen, zodra men hun zulks toelaat.«

Deze stelling, door blijken gestaafd, achtte men onwederlegbaar bewezen, doordat de Republiek der Vereenigde Nederlanden, haar crediet en koophandel uitbreidende, van haar bezittingen en stichtingen in Amerika de verblijfplaats der vrijheid en de toevlucht der ongelukkigen heeft gemaakt, welke door kracht van aan hun bewezen weldaden, nuttige burgers en getrouwe onderdanen der Republiek zijn geworden.

Nadat de joden in 1492 ten getale van 800 duizend uit Spanje en later in 1497 uit Portugal verdreven en verbannen waren, waar zij tijdens de overheersching der Mooren tot grooten luister gekomen waren, genoten zij in Italië bescherming van de Pausen Alexander VI, Paulus

IV, Sixtus V. Zij brachten onnoemelijke rijkdommen met zich mede in goud, edelgesteenten als anderszins, behalve het gemunte geld, dat op meer dan 30 millioen ducaten wordt begroot. Velen vestigden zich in 't pas ontdekte *Brazilië*. Ook daar hadden zij van wreede vervolgingen te lijden, doch de verovering van Brazilië door de Nederlanders en 't bestuur van *Johan Maurits van Nassau* bracht hierin een verandering ten goede. Zij kwamen tot grooten welstand en waren zeer bedreven in koophandel en landbouw. Doch toen helaas de Prins door de Staten der Vereenigde Provinciën werd teruggeroepen, nam de macht der Nederlanders in Brazilië grootelijks af. Alles, wat de republiek op de Portugeezen had veroverd, ging verloren. De joden verkozen zich toen met hun rijkdommen aan boord der schepen te begeven, welke met de 2000 man krijgsvolk, staande onder bevel van den Prins, werden overgevoerd. De voornaamsten en aanzienlijksten van die dus met hun families naar Holland overstaken, waren de vermaarde Rabbi *Izak Aboab*, de *Nassys*, de *Mezas*, de *Pereiras* en eenige anderen. De achtergebleven joden waren rijk genoeg (zegt Thomson in zijn overzicht der geschiedenis van Suriname) om 't prachtige paleis door den gouverneur gebouwd voor eene belangrijke som aan te koopen en tot synagoge in te richten. De Portugeezen maakten het nu den joden zoo moeilijk, dat zij in 1664 onder *David Nassy* het land verlieten en zich grootendeels in *Cayenne* vestigden.

De zucht om kolonies in de nieuwe wereld te stichten, was toen algemeen en David Nassy, zijn familie en deelgenooten, reeds gewend aan het klimaat van Brazilië en de vermoeienissen van den landbouw, en hetzelfde doel hebbende, verkreeg voor zich en zijn medegenooten van de West-Indische Maatschappij, in de vergadering van negentienen op 12 Herfstmaand 1659, het voorrecht om een kolonie te stichten op *'t eiland Cayenne of andere plaatsen van de wilde kust van West-Indië*, met den titel van *Patroon* der kolonie, zooals blijkt uit art. van het charter. Het vaste land van Cayenne, omstreeks 4 of 5 mijlen van 't eiland van dien naam gelegen, behoorde sedert 1624 aan Frankrijk, doch in 1656 of '57 namen de Hollanders dit deel van Guyana in bezit (van onderlinge verdeeldheid en twisten gebruik makende) en vestigden zich daar onder *Gerrit Spränger*.

De Hollanders, christenen zoowel als joden, waren dus geruste bezitters van Cayenne tot 15 Februari 1664, toen zij door de Franschen verjaagd werden uit naam van den heer *de la Barre*, luitenant ter zee, die een groot getal christenen en joden uit Rochelle met zich bracht. David Nassy had zich, uit kracht zijn verkregen charter, insgelijks met een aanzienlijk getal joden gevestigd op 't eiland en daar zich de tijding van deze nieuwelings verkregen bezitting wijd en zijd had verbreid, trokken er in 1660 wel 152 joden uit Livorno om zich in Cayenne te vestigen. De dankzegging door hen — wegens hun behouden aankomst aan den allerhoogste — gedaan, vindt men in Spaansche verzen in 't werk van *D. Miguel de Barrios*. Toen echter de Franschen zich van hun eiland meester maakten, *vertrokken zij allen van daar met hun bezittingen naar Suriname*, dat toen aan de Engelschen behoorde.

Uit het voorgaande blijkt dus, dat de joden, die zich 't eerst in Suriname hebben neergezet, bijna alle menschen waren van verdienste, zeer bekwaam en tevens rijk, waardoor het niet te verwonderen is, dat zij het meest tot de eerste stichting en vooruitgang der Kolonie hebben bijgedragen.

De Hollanders en joden, uit Cayenne verjaagd, begaven zich — zoo gezegd — in 1664 naar Suriname.

Daar nam het getal der inwoners aanmerkelijk toe en er kwam eene vrij aanzienlijke bevolking, inzonderheid der joden. Deze, zich vereenigende met die, welke met Lord *Willoughby* uit Engeland waren gekomen — zooals blijkt uit de akten van na 1662 gedagteekend en in de joodsche archieven bewaard — verkregen van de Engelschen zulke gunstige voorrechten, dat zij zonder eenige uitzondering met de andere bewoners *op gelijken voet* werden gesteld en zelfs ambten in de kolonie mochten bekleeden. Uit kracht van deze voorrechten, en de vergunning van 10 akkers land in *Torrika*, bouwden zij in 1672 op een verheven plaats, aan *da Costa* en *Solis* toebehoorende, nabij de 10 akkers gelegen een kleine vlek met een synagoge. Eenige jaren later werd deze evenwel weer verlaten, omdat de *Savannah* door *Samuel Nassy* in 1682 en in 1691 volgens resoluties afgestaan werd aan de Natie. »In de eerste vlek moet nog het oude kerkhof der Natie zijn tot begraving der oude familiën, die er op gesteld waren bij hun voorvaders begraven te worden« (dat was in begin van 1800).

Zoo ik mij niet vergis, lag *Torrika* daar, waar nu de plantage *Waterland* aan de Surinamerivier ligt, ± 20 K.M. van Paramaribo. (In de generale privilegie genaamd *Thoxarica*). Nog heden vindt men op plantage Waterland stukken van fundeeringen in baksteen en bij delfwerk stiet men nog op dikke bruinhartplanken, die denkelijk als vloer gediend hebben. Er zijn nog oude negers, die »Waterland« »Stoni gron" (steengrond) noemen met 't oog op de vele steenen, die men in deze plantage in den grond vindt.

In 1667 veroverde echter *Abraham Crynssen* Suriname op de Engelschen en stelde *Joseph Nassy* aan tot commandeur der rivieren *Eracuba* en *Canamana*, zooals te zien is uit de authentieke akten van 1700. Tevens verklaarde deze, in naam der Staten van Zeeland: dat de joden voortaan de voorrechten, hen door de Engelsche verleend, zouden blijven genieten en »dat de joden gerekend zouden worden, alsof zij geboren Hollanders waren.« Bij den vrede van Breda in 1667 kreeg Nederland Suriname en Engeland Nieuw Nederland in bezit.

Een belangrijk feit was het vertrek van 1200 personen naar Jamaica, waarvan de meesten tot de joodsche familiën behoorden. De Engelsche kapitein *Hermans* had nl. na 't sluiten van den vrede een inval gedaan op de kolonie en ze ingenomen, waarop Willougby eenige schepen zond naar Suriname om de bewoners over te halen de kolonie te verlaten en zich in *Antiqua* en *Montserrat* te vestigen. Dit ging zelfs met dreigementen gepaard, met het hierboven vermelde gevolg. Aan deze nijvere joden had het eiland *Jamaica* zijn lateren bloei gedeeltelijk te danken.

Onder gouverneur *van Sommelsdijk* werd het dorp *Joden Savannah* gesticht op een stuk grond van 25 akkers, door *Samuel Nassy* geschonken.

De gouverneur, die overigens zeer verdraagzaam was, eischte, dat de zondagsrust in acht genomen werd, ten gevolge waarvan hij de joden tegen zich kreeg, wat later tot velerlei verwikkelingen aanleiding gaf.

Uit de oude bescheiden blijkt het, dat deze *S. Nassy* met de joden herhaaldelijk trouw en kloekmoedig dienst hebben bewezen, zoowel ten tijde van den moord op gouverneur van Sommelsdijk, als later bij de herhaalde invallen der *marrons* (weggeloopen slaven), waarvan Hartsink in zijn geschiedens van Guyana ook gewaagt (blz. 676).

Op het einde van 1600 bestond de joodsche bevolking uit 575 personen, die »40 suikerplantages bezaten, alle »voorzien met molens, die door beesten gedreven werden »en daarenboven meer dan 9000 zwarte slaven.«

Spraken wij tot dusverre alleen over de *Portugeesche joden*, thans een enkel woord over de *Hoogduitsche*, wier aantal in 't begin der 18e eeuw nog klein was, doch zoodanig toenam, dat het op 't einde van die eeuw de helft van 't getal der Portugeesche broeders uitmaakte, waaronder vele *Hoogduitsche* en *Poolsche joden*, die niet zoo beschaafd en vermogend waren.

Zij hingen dus van de eersten af en werden door hen ondersteund, doch geraakten langzamerhand door handel en nijverheid in betere doen. Hun godsdienstige plechtigheden waren gescheid op den voet der Portugeesche, echter namen zij geen deel aan het bestuur der Natie, noch sloten zij huwelijken onder elkaar. Oneenigheid bracht hen tot scheiding, welke plaats greep bij akte van 10 Augustus 1734. Sedert hebben zij ieder hun eigen synagoge en regenten gehad. In den beginne mochten zij echter geen eigendom in de joden Savannah hebben en geen rechtbank. Gezegd moet worden dat zij zich niet in politieke verwikkelingen hebben gemengd, zooals hun Portugeesche broeders.

Ten slotte nog enkele bijzonderheden over de *joden Savannah*, welke ongeveer 9 mijl van Paramaribo was gelegen. Deze vlek behoorde in vollen eigendom aan de Portugeesch-joodsche Natie volgens uitdrukkelijke vergunning van den schenker, Samuel Nassy, in 1682, die in 1691 er nog 25 akkers bij schonk. Uit naam van de Heeren eigenaars in Holland werd dit stuk grond door Gouverneur *Scherpenhuizen* nog met 100 akkers vergroot. De Savannah is op een gebergte gelegen (30 à 36 voet boven 't riviervlak). Een 200 schreden van dezen berg af bestaat de grond uit fijn wit zand. De huizen en synagoge waren in een vierkant gebouwd, waarvan de laatste in 't midden stond, uit tichelsteen opgetrokken. Aan eene zijde van de Savannah had men een krijgspost en het magazijn van levensmiddelen voor het kordon (linie ter verdediging der Kolonie). Ter zijde van Post *Mauritsburg* (even vóór den berg) bevond zich de zg. huishoudelijke woning van het kordon (onder Gouverneur *Beeldsnijder* bekend als »*Gouverneurs lust*« en daarvoor als »*Rhehobot*« (Hebreeuwsch voor ruste). Het mag een bizonderheid worden genoemd, dat het water, dat van de berg afvloeide, volgens den vroegeren geneesheer *Stuivesant*, geneeskrachtig was en koolzuurhoudend, en eertijds veelvuldig gebruikt werd ter genezing van derden-daagsche koortsen en tot het tegengaan van verstoppingen, terwijl daarenboven de lucht in de Savannah voor de gezondste van de geheele kolonie werd gehouden.

Het fraai gelegen dorp kwam tot groote welvaart, daar werd heel wat weelde ten toon gespreid, doch later geraakte het in diep verval en werd tot een wildernis. Het is bijna ongeloofiijk, dat deze historische plek thans nauwelijks meer is aan te wijzen, dat men er alleen de ruïne ziet van een vrij omvangrijken, uit baksteen opgebouwden tempel en tal van graven van vele bekende Portugeesch joodsche families. Dat het den toemaligen bewoners der Joden Savannah naar den vleeze ging, kan nog blijken uit de kostbare zerken van hardsteen, die zij blijkbaar uit Europa lieten overkomen om hun graven te dekken.

Thans bestaat de Israelietische bevolking in Suriname uit 1275 personen, waarvan 678 tot de Portugeeschen en 597 tot de Hoogduitschen godsdienst behooren. In eendracht leven zij te zamen, en al is hun macht bij verre niet meer die welke zij vroeger had, zelfs grootelijks gebroken, toch kan men zeggen, dat zij een invloedrijk deel der bevolking uitmaken, dat vastaangesloten is en waaraan een zekere mate van heerschzucht niet ontkend kan worden.

REMAN IRUS.

Van Vreemde Koloniën.

Samoa. In de *Deutsche Kolonial Zeitung* verteld Richard Deeken uit Apia het een en ander van de bewoners van dezen archipel, waarvan de zendeling Williams in 1830 het zielental nog op 160,000 schatte, terwijl dit geen 25 jaren tot nog geen vierde daarvan was samengesmolten, op welke hoogte het sedert bleef staan, eene soort kenteringsperiode doormakend, waarvan thans een einde schijnt te zijn gekomen. Tegenover 822 sterfgevallen in 1905 telde men toch 1154 geboorten, wat reeds op eene toename met 1 percent wijst.

»Deze toename evenwel« schrijft de heer Deeken, »is in de toekomst voor vermeerdering vatbaar. Erkend moet worden, dat van de zijde van het duitsch bestuur reeds veel geschiedde om dit doel te bereiken. Algemeene inenting der bevolking heeft plaats gehad om haar immuun te maken voor de pokken. welke ziekte vroeger groote verwoestingen onder haar aanrichtte. In een regeeringshospitaal voor inboorlingen vinden zieken, die zulks verlangen, opname en behandeling. Dit helpt ontegenzeggelijk. Voor de verbetering der algemeene volksgezondheid is echter in elk geval een algemeene opvoeding in dien zin noodig van de zijde der bestuursorganen. Deze opvoeding zou er op moeten zijn gericht om den inboorlingen eene zoo streng mogelijke handhaving der oude zeden en levenswijze in hun eigen belang aan te bevelen, hen vooral te waarschuwen tegen het dragen van alle overbodige kleedingstukken«.

De Samoaners onderscheiden zich van andere Zuidzee-eilandbewoners door de taaiheid waarmeê zij aan de oude kleeding vasthouden, en den tegenzin, dien zij over het geheel voor hoeden, schoenen en pantalons aan den dag leggen. Toch vindt de europeesche kleeding reeds bij enkelen genade en de heer Deeken schrijft hieraan de verschijning der tuberculose op de eilanden toe.

De aartsvaderlijke kleederdracht, voor de mannen alleen bestaande in een lavalava of lendendoek, terwijl de vrouwen daarbij buitenshuis een loshangend overkleed dragen, maakte dat men zich, om tegen weersinvloeden beschermd te zijn, het lichaam met klapperolie, welriekend gemaakt, inwreef. Dit is een probaat middel, vooral voor den Samoaner, die soms halve dagen in het water staat te visschen, tegen verkoudheden. Met de nieuwe kleeding neemt men 't nu niet zoo nauw meer met het oude gebruik om zich in te oliën, waardoor reeds vele offers door de tubercel bacil moeten zijn gemaakt.

Evenals overal elders in min ontwikkelde streken is ook de groote kindersterfte hier waar te nemen. Niet, dat de samoaansche vrouw minder voor hare kinderen gevoelt — de graven der kleine dooden zijn heiligdommen voor haar, die ze steeds met de meeste zorg onderhoudt — maar de onverstandige en onhygiënische opvoeding van het kind draagt hier de schuld, uit onwetendheid geboren.

Hier is het, waar het bestuur door goede, wetenschappelijke voorlichting veel ten goede kan uitwerken, terwijl op wetgevend gebied de onttrekking van de uitspraak in echtscheidings-quaesties aan de jurisdictie der inlandsche rechters het familie-verband zal bevestigen.

Hier schijnt dus, in tegenstelling met die Zuidzee-eilanden, waar we het angelsaksisch ras zijne intreden zagen doen, hetzij op Nieuw-Holland, Tasmanië en Nieuw-Zeeland onder de Union Jack, hetzij op Hawai onder de sterrenbanier, waar de oorspronkelijke bewoners zijn uitgerooid of uitstervende, een stam van het goedig, intelligent polynesisch ras het lot te zullen ontgaan, dat zoo menigen stam in gindsche streken trof. Eén groote factor zal daartoe evenwel hebben medegewerkt: een dronken Samoaner is een even groote zeldzaamheid al een Samoaner met 'n hoed.

Kwangtsjauwan. Kiaotsjau, Weihaiwei en Port Arthur, waar successievelijk de Duitschers, Engelschen en Russen zich bij en om de Golf van Petsjili aan de chineesche kust huiselijk inrichtten, om wat Engelschen en Russen aangaat, hetzij vrijwillig tot heengaan te besluiten, hetzij gedwongen voor de Japanners plaats te maken, hebben het voorrecht genoten van door den samenloop van omstandigheden nog al eens op den voorgrond te treden en te worden besproken. Kwangtsjauwan daarentegen, waar Frankrijk zich na de overeenkomst met China van den 10den April 1898 aan de chineesche kust tegenover het eiland Hainan had geïnstalleerd, bleef al die jaren vrijwel onbesproken en genoot slechts een korte treurige vermaardheid door ten vorigen jare aan het licht gekomen, door enkele ambtenaren gepleegde moorden op de inlandsche bevolking.

De heer Maurice Hamelin deelt in de *Dépêche Coloniale* enkele wetenswaardigheden omtrent dit fransche pachtgebied mede, dat op een oppervlakte van slechts 843 vierkante kilometers een bevolking van meer dan 180000 zielen aan den kost helpt, die alle theorieën over de regelen van volkshygiëne en de schadelijke gevolgen hunner verwaarloozing te schande schijnt te willen maken. Bovenstaande cijfers wijzen toch op 'n dichtheid van bevolking van 218 op de vierkante kilometer, terwijl Frankrijk er slechts 71 op de vierkante kilometer telt.

»De groote massa van het volk,« schreef Hamelin, »is ten prooi aan het grofste bijgeloof en legt de grootste onverschilligheid aan den dag ten opzichte van de meest elementaire hygienische voorschriften."

Zooals het duitsche Kiaotsjau beoogt den handel van heel Sjantoeng en achterliggende chineesche provinciën aan zich te trekken, waartoe het door den aanleg van den Sjantoeng-spoorweg al heel aardig op weg is, was het den Franschen niet om dat kleine plekje gronds aan de chineesche kust alleen te doen, maar is het doel er op gericht om de producten van Kwang-Si en Zuid-Kwang-Toeng voor den uitvoer naar het pachtsgebied te trekken, waartoe dit, wat den Franschen wel na aan het hart moet zijn gegaan, die in hunne koloniën van protectie weten mêe te praten, van den aanvang tot vrijhaven is verklaard. De geheele handelsomzet bedroeg in 1905 evenwel slechts ongeveer 10 millioen gulden, zoo wat gelijkstaande met dien van Suriname met nog niet eens de helft der bevolking van het pachtgebied. Om het doel te bereiken zal het noodig wezen een spoorweg aan te leggen, die het pachtgebied met den grooten waterweg van den Sikiang verbindt. Op het oogenblik schijnt er weinig kans te bestaan op de verwezenlijking van dit plan, maar dan zullen de Franschen ook weinig pleizier van dit pachtgebied beleven.

Duitsche expansie. Reuter's agent te Konstantinopel deelde onlangs mede dat men in Turkije belangstellend de activiteit gadeslaat, die Duitschland plotseling ten opzichte van Perzië betracht, o.a. door de concessie-aanvraag voor een spoorweg tusschen Kermansjah en

Haulkhin op de turksch-perzische grens, en de aanstaande opening van een nieuwe duitsche lijn tusschen Hamburg en Bassorah aan de Perzische Golf, welke lijn door de *Canadia* van de Hamburg—Amerika lijn wordt bediend.

Men vermoedt dat het Duitschland er om te doen is om duitsche belangen in Perzië te scheppen, teneinde bij eene eventueele regeling der perzische quaesties — geboren uit naijver van belangstellenden — mee een stem in het kapittel te hebben.

De Hamburg—Bassorah lijn, die den 24sten Juli a.s. zal worden geopend, zou aanleiding hebben gegeven tot een verzoek van Duitschland aan vriend Abdul Hamid om eigendom of in huur van het eiland Bahrein voor de oprichting van een steenkolendepôt. Wel heeft de Porte niet lang geleden een der Farman-eilanden in de Roode Zee ter beschikking van Duitschland gesteld, maar er was op het eiland geen water te krijgen, zoodat het plannetje in duigen viel.

De duitsche activiteit in die streken wordt behalve aan bijoogmerken ten aanzien van Perzië ook nog toegeschreven aan het hernieuwde streven om het ontwerp van den Bagdad-spoorweg te verwezenlijken, die een machtig propaganda-middel zou blijken voor den duitschen invloed in Klein-Azië.

Er is reeds veel voor dien invloed daar ginds gedaan, niet in de laatste plaats door de vestiging van duitsche gezinnen in Syrië en Palestina en laat ons den modernen kruistocht niet vergeten, dien keizer Wilhelm naar het Heilige Land ondernam.

Syrië begint zelfs al zijn contingent te leveren voor de duitsche propaganda elders. In een telegram uit Djiboeti van den 7en dezer aan de *Dépêche Coloniale* leest men het volgende:

„Men meldt de aankomst van veertig Duitschers en tot de duitsche zending in Palestina behoorende Syriërs in Sjoa (Abessynië). Deze immigranten oefenen verschillende ambachten uit en bieden hunne diensten aan het Abessynische gouvernement. Een andere groep arbeiders is onder weg onder leiding van een kleurling, zoon van een gallasche vrouw en een duitschen Dominé. De berichten uit het binnenland maken melding van een zekere onrust. Sedert den dood van ras Makonnen is de keizerin Taïtoe almachtig geworden. Met het oog hierop valt te melden dat een abessynische vrouw uit Tigré met een Duitscher uit Palestina gehuwd zich in het vertrouwen van de zeer vrome keizerin heeft weten in te dringen onder voorwendsel, van over Jeruzalem en de heilige plaatsen te komen spreken Die vrouw staat de duitsche belangen voor en de aan de duitsche en duitsch-syrische arbeiders ten deel gevallen ontvangst is voor een groot deel haar werk".

Franschen, Engelschen en Amerikanen zijn er op uit om handige diplomaten van beroep voor Adisabela te krijgen — de Duitschers leveren het 'm anders en zenden de vrouw als diplomate uit aanleg er op uit om voor hen te werken, terwijl het décor, dat op 'n oostersch volk altijd zoo'n impressie maakt, door de pommersche Grenadiere wordt geleverd.

Wie er in het eind komen zal? Wij houden het op het vrouwtje uit Tigré (eene provincie van Abessynië)

De jute-industrie. Evenals de katoenindustrie thans een crisis doorleeft wegens gebrek aan ruwe grondstof ter bewerking, lijdt ook de jute-industrie op het oogenblik aan hetzelfd euvel De groote uitbreiding, zoo in Engelsch-Indië als elders daaraan gegeven, heeft geen rekening gehouden met het aanbod van jute op de engelsch-indische markt, en omgekeerd heeft de vraag, gepaard met hoogere prijzen — zoodat thans voor de ruwe grondstof het dubbele wordt gemaakt van wat vroeger een redelijke prijs werd geacht — geen invloed uitgeoefend op de productie. De productie is ongeveer stationnair gebleven in de laatste drie jaren, niettegenstaande de consumptie in die periode met 25 tot 30 percent is toegenomen, zoodat de voorraden bijna overal opraken, terwijl de engelsch-indische landbouwer er niet van blijkt te denken om zijn aanplant uit te breiden. Integendeel! Hij heeft, er een ander middeltje op gevonden om zooveel mogelijk zonder zich in te spannen aan de vraag naar zijn product tegemoet te komen.

Waar men dikwerf zoo bereid is den inlandschen kolonialen producent als slachtoffer der kapitalistischen uitbuiting voor te stellen, is het wellicht niet onaardig eens een staaltje te geven van uitbuiting in omgekeerden zin.

De Engelsch-Indiër — hij moge dan tot die nog door de westersche beschaving onbedorven schepselen worden gerekend te behooren — weet duivels goed, dat men zijn jute broodnoodig heeft om de fabrieken aan den gang te houden. De vraag naar zijn product neemt toe. Wacht 's, ik zal het je leveren, denkt hij. En wanneer op zekeren dag de fabrikant, de jute binnen heeft tegen grof geld en met de verwerking een aanvang wil maken, bemerkt hij, dat alle gemaakte berekeningen voor omzet en aflevering van bestellingen falen door het bedrog van den inlandschen producent die water en zand in zijn product mengt, met 'n even gerust geweten als 'n hollandsche melkboer — de goeden niet te na gesproken — er op na houdt, wanneer hij 'n slag aan de pomp doet om z'n melk te verdunnen.

De kooper krijgt thans gemiddeld slechts vier vijfden waar aan jute voor z'n geld, en nu zit men te Calcutta te peinzen op middelen om aan dit euvel een einde te maken, 'n Rijks-jute-merk ware wellicht een probaat middel wanneer de jute ook elders geteeld werd, maar de bengaalsche landbouwer houdt het monopolie voor de levering der ruwe grondstof en heeft zoo'n merk niet noodig als de nederlandsche boterboer, die overal op concurrentie stuit.

'n Wetje ligt klaar maar men stuit bij de gedachte uitvoering op allerlei moeilijkheden en intusschen — hoe meer de vraag het aanbod overtreft, hoe meer water de inlandsche landbouwer bij zijn jute doet, gelijk ten vorigen jare is gebleken, schrijft men uit Calcutta aan de *Pioneer*.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 12 Juni 1906. No. 24.

Zacatón (Mexikaansche rijstwortel), door M. G. — Een merkwaardige boom (koeboom *Galactodendron utile*), door Van Romburgh. — Handleiding bij fabricatiestaten ten dienste der fabriekscontrole en de onderlinge controle voor 1906. — Surinaamsche brieven IV: Bacove-cultuur. — Bereiding van Molascuit. — Adres tegen verhooging van het tarief van invoerrechten in Nederlandsch-Indië. — Uitvoer van Java. — Uit consulaire verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. — Vergadering der Commissie voor eenvormige methoden voor suikeronderzoek. Enz.

Het Dagbet. Een blad voor kunst en leven April 1906.

Indisch natuurschoon, door H. J. Wigman. — Uit de Javaansche litteratuur, door D. van Hinloopen Labberton. — Huwelijkskleeding, door L. Th. Mayer. — Dessahleven, door A. Doyer. — Het Alas-land, door H. M. — Van een Japan-reis, door E. Pohl. — Nieuwe boeken.

Bericht van den Sint-Claverbond 1906. No. 2.

Inwijding der nieuwe kerk te Malang, door G. Jonckbloet. Uit een brief van L. Soudaal. — Reis langs Atjeh's en Sumatra's Westkust, met bittere teleurstellingen en blijde verrassingen, door H. Verbraak. — De missie te Kotting en omstreken, door A. IJsseldijk. — Het eerste jaar van mijn missionarisleven, door Th. Rouppe van der Voort. — Uit mijn dagboek Naar de uiterste buitenposten (Minahassa), door P. Wintjes. — Vormreis van Mgr. E. S. Luijpen naar de Minahassa, Flores en Timor, door A. Kortenhorst (vervolg).

Maandbericht van het Ned. Zendelingen-genootschap. Juni 1906.

Verslag aangaande den werkkring Madja-Warna over het jaar 1905. idem van de scholen en het ziekenhuis aldaar. Enz.

Inspectie van de Landbouw in West-Indië. Bulletin No. 6. April 1906.

Cacaoproductie in de verschillende landen. — Een nieuw koffiesoort (Coffea robusta). — Het vermenigvuldigen van bacoveplanten, door Dr. C. J. J. van Hall. — Oculeeren en opkweeken van jonge Citrusplanten, door J. R. Wigman.

N°. 25. Donderdag 21 Juni 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.«

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Redactie-Commissie:

Door plotselinge ongesteldheid van den Perskroniekschrijver moeten de lezers deze week die rubriek missen.

II. Van het Dagelijksch Bestuur:

In de Algemeene Vergadering, op den 2den Juni 1906 te Rotterdam gehouden, is bepaald, dat de **rente** over het jaar 1905, van het kapitaal van f 5000 (zijnde de in 1900 goedgekeurde **obligatie-leening** ten laste der Vereeniging Oost en West, zal bedragen **4 pCt**.

Belanghebbenden kunnen tegen inlevering van coupon N°. 6, alle werkdagen van 10 uur v. m. tot 4 uur n. m. in het gebouw Laan van Meerdervoort no. 195 te 's-Gravenhage, daarover beschikken.

Namens het Hoofdbestuur,
De secretaris L. P. F. Schimpf.

Boeatan.

Meldde de Raad van Beheer der Naamlooze Vennootschap «Boeatan» in zijn tweede Jaarverslag, dat de resultaten van het eerste werkjaar hadden aangetoond, hoe, tot versterking van den omzet en tot verhooging der beteekenis van den ondernomen arbeid, de vòlmaking van het maatschappelijk kapitaal tot f 30.000 een vereischte was en hoe daartoe reeds in September 1905 pogingen werden aangewend, met het gevolg, dat voor f 4200 aandeelen werden geplaatst en voor f 515 aan giften ontvangen, waarna bij adres dd. 21 Dec. 1905 aan Z.Exc. den Minister van Koloniën het verzoek werd gedaan van regeeringswege te willen aanvullen, wat ons van particuliere zijde voor deze kapitaalsvergrooting was verzekerd hoe Z.Exc. daarop bij *Ontwerp van Wet* dd. 21 April jl. heeft voorgesteld om de bedoelde som van f 5285 te brengen op de suppletoire begrooting van Ned.-Indië voor het dienstjaar 1906 en wel, blijkens de *Memorie van Toelichting*, omdat «het doel der vennootschap (vermeerdering van de welvaart der Inlandsche bevolking van Oost- en West-Indië door ontwikkeling van bestaande of in 't leven roepen van nieuwe takken van nijverheid, huisvlijt en kunst) zoozeer den steun der regeering verdient, dat genoemd bedrag, als subsidie in eens, aan de vennootschap ware toe te kennen», thans lezen wij in het *Voorloopig Verslag* dd. 8 dezer, onder Hoofdstuk 1, onderafdeeling 36:

»Vele leden hadden van dezen post niet zonder bevreemding kennis genomen en achtten dien niet voldoende toegelicht. Het denkbeeld, dat tot vòlmaking van het maatschappelijk kapitaal eener naamlooze vennootschap een subsidie wordt toegekend, had in veler oogen iets vreemds. Het lag huns inziens meer voor de hand, dat tot het bedrag, hetwelk de Regeering beschikbaar wenscht te stellen, aandeelen in het maatschappelijk kapitaal werden genomen. Dan verzekerde zij zich eenig recht van medespreken in het beheer der vennootschap en zoude zij, bij eventueele liquidatie, met andere aandeelhouders gelijk staan. Ook in eventueele winst, die, al wordt zij door »Boeatan« niet in de eerste plaats beoogd, toch niet is uitgesloten, zoude de Regeering dan deelen. Zullen nu de aandeelen, voor het bedrag dat nog ontbreekt en dat de Regeering verschaffen zal, bij de Maatschappij in portefeuille blijven om eventueel nog door haar te worden uitgegeven? Men drong op nadere inlichtingen aan omtrent deze, zeker zeer ongewone zaak."

In de *Memorie van Antwoord* (ingezonden bij brief van 11 Juni No. 5) zegt hierop Z.Exc. de Minister van Koloniën:

„Uit het feit, dat door vele leden niet zonder bevreemding is kennis genomen van den ten behoeve van Boeatan uitgetrokken post, blijkt, dat des ondergeteekenden's bedoeling in deze aangelegenheid verkeerd is verstaan. Het geldt hier toch niet het deelnemen in een naamlooze vennootschap, zooals een particulier dat doet, maar louter het van Staatswege verleenen van steun aan een instelling, die zich de bevordering van de inlandsche kunst en nijverheid ten doel stelt en reeds getoond heeft in die richting nuttig werkzaam te kunnen zijn. De bevordering van het algemeen belang staat daarbij op den voorgrond. Aan het nemen van aandeelen tot het bedrag, hetwelk de Regeering beschikbaar wenscht te stellen, ten einde daardoor eenig recht van medespreken in het beheer der vennootschap te verkrijgen, kon dan ook niet gedacht worden, te minder, omdat de Regeering zoodanig recht bepaaldelijk niet wenscht en de vennootschap in haar beheer geheel vrij wil laten. Ook de eventueel te behalen winst is door den ondergeteekende niet in aanmerking genomen bij het doen van zijn voorstel. Van een zoo luttel bedrag, als wordt uitgetrokken, zal de opbrengst wel nimmer zoo groot zijn, dat de kosten van een bij voortduring uitgeoefend Staatstoezicht er door vergoed kunnen worden. En bovendien is het behalen van winst noch het doel van de Regeering, noch dat van Boeatan. Wat de Regeering betreft zal zij haar belooning hebben te vinden in een verruiming van het afzetgebied van de inlandsche kunst- en nijverheidsproducten en in een daardoor toenemende welvaart van de inlandsche bevolking.

In verband met het voorgaande kan de ondergeteekende geen antwoord geven op de vraag of nu de aandeelen, voor het bedrag dat nog ontbreekt en dat de Regeering wenscht te verschaffen, bij de Maatschappij in portefeuille zullen blijven of eventueel nog door haar zullen worden uitgegeven. De zaak is niets anders dan dat de Maatschappij de wenschelijkheid aantoonde om het kapitaal, waarmede zij werkt, uit te breiden tot f 30 000, ten einde beter aan haar doel te kunnen beantwoorden, wat zij tot nu toe niet geheel vermocht; dat zij bovendien aantoonde, dat hare, op uitdrukkelijk verlangen van de Regeering ingestelde, ernstige pogingen om al het benoodigde geld van particuliere zijde te verkrijgen, niet geheel het gewenschte resultaat hadden gehad, en dat toen de Regeering het voornemen opvatte om het ontbrekende bedrag aan te vullen bij wijze van subsidie."

Als toelichting voor hen, die niet geheel op de hoogte zijn van de geschiedenis van «Boeatan», willen wij hier nog even in herinnering brengen, dat de naamlooze vennootschap reeds bij hare oprichting, tot aanvulling van haar aanvangskapitaal van f 20.000, een regeeringssubsidie van f 4200 mocht ontvangen onder den toenmaligen Minister van Koloniën, Z.Exc. den heer Idenburg, die aan wijlen den Eere-voorzitter van den Raad van Beheer van «Boeatan», den oud-Gouverneur-Generaal mr. J. W. van Lansberge, te kennen had gegeven, dat, wijl 't hier een zaak van algemeen belang gold, de Regeering genegen was zoo noodig ⅓ van het benoodigde kapitaal bij te dragen. Daar de Raad van Beheer meende bij den aanvang van den arbeid met een kapitaal van *f* 20.000 te kunnen volstaan en er door giften, zoowel van H. M. de Koningin, H. M. de Koningin-Moeder en Z. K. H. Prins Hendrik, als van particulieren en aan aandeelen reeds *f* 16.800 bijeen was, behoefde de Regeeringssubsidie toen niet meer dan *f* 4200 te bedragen, voor welk bedrag de vennootschap aandeelen gaf ten name van het Hoofdbestuur der Vereeniging «Oost en West». Met de thans gevraagde som zou de geheele regeerings-subsidie aan «Boeatan» verleend nog geen derde deel bedragen van het geheele kapitaal van *f* 30.000.

Terecht meende de Raad van Beheer dan ook in haar jongste Jaarverslag te mogen schrijven:

«*Wij zijn den Minister van Koloniën onzen grootsten dank schuldig voor dit voorstel tot wijziging en verhooging der Indische begrooting voor* 1906 *en mogen wel niet twijfelen of de Wetgevende Macht zal dit voorstel goedkeuren.*»

Nu wij voor de belangen der Ned-Indische kunstnijverheid en huisvlijt pleiten, kunnen wij niet nalaten in dit verband hier ook eens te wijzen op een misvatting. welke onze aandacht trok in het reeds in onze *Boekbespreking* van verleden week genoemde Verslag van de Eerste Tentoonstelling-Jaarmarkt te Soerabaja», waar de heer J. E. Jasper, naar aanleiding van de inzending Bawean-matten. op blz. 19 zegt:

„Van uit Holland is uit onbekendheid met de in Bawean gevolgde patronen en vlechtwijzen getracht om z.g. de vlechtkunst aldaar te verbeteren door het invoeren van een patroonboek, waarin figuren voorkomen, die n.l. in de buitenbezittingen gebruikt worden voor manden en sigarenkokers. Gelukkig is hiervan niet veel terecht gekomen."

De schrijver meent n.l. geheel ten onrechte, dat de Bawean-matten hier in Holland onbekend zouden zijn. Niet alleen, dat er al sedert jaren in het Koloniaal museum te Haarlem een volledige collectie daarvan, in alle patronen der beide vlechtwijzen, tentoongesteld wordt, ook «*Boeatan*» heeft die dadelijk bij haar oprichting uit Bawean aangevraagd en doet sedert geregeld bestellingen, omdat enkele der daar vervaardigde patronen hier wel eenigen aftrek vinden. Maar juist wijl het meerendeel der daar slaafsgevolgde

motieven slechts uit eentonige strepen en ruiten bestaan, deed «Boeatan» een verdienstelijk werk met den heer J. A. Loebèr Jr. in de gelegeheid te stellen om door zijn, met zooveel kennis van zaken opgesteld en geïllustreerd werkje: «*Het Indisch Vlechtwerk voor Export*», de aandacht te vestigen op welke wijze deze zoo bij uitstek voor uitbreiding vatbare tak van huisvlijt bevorderd zou kunnen worden.

Deze brochure zal de heer Jasper echter wel niet bedoelen, want de daarin weergegeven motieven zijn niet ontleend aan manden of sigarenkokers, doch aan *matten* uit enkele centra der Buitenbezittingen, waar de vlechtkunst zooveel hooger staat dan die van Java, dat deze laatste er met alle recht een voorbeeld aan mag nemen. Of zou 't toch mogelijk zijn, dat het woord «*figuur*», in de aan die brochure toegevoegde «plaatbeschrijving», tot verwijzing naar de onderdeelen der verschillende platen gebruikt, den schrijver in de war heeft gebracht?

Dat haar streven tot verbetering, o. a. ook van de tegenwoordige Javaansche vlechtkunst op vele moeilijkheden zou stuiten, heeft «Boeatan» natuurlijk wel voorzien, daar waar zij zulk een geheel nieuw, onontgonnen terrein ging bewerken.

Maakt de heer Jasper in de voorrede van zijn verslag niet zelf ook de opmerking:

»Hier dient geconstateerd te worden, dat de medewerking over het algemeen veel minder was dan verwacht werd. Wellicht was zulks voor een deel te wijten aan den onvoldoenden tijd van voorbereiding, misschien ook aan de groote onverschilligheid van vele ambtenaren, in zaken, betreffende Inlandsche nijverheid en kunstnijverheid; hoe het ook zij, uit gewesten of streken, van waar schitterende inzendingen verwacht werden, kwam niets, of bereikte de commissie de nuchtere mededeeling, dat de in het land vervaardigde voorwerpen het opzenden en tentoonstellen niet waard geoordeeld werden".

Niet alleen *onverschilligheid*, maar vooral ook *onvoldoende bekendheid*, van den Europeaan over het algemeen, met de verschillende Inlandsche technieken en de daarop toegepaste versieringskunst is als oorzaak te beschouwen van het gebrek aan medewerking, dat ook «Boeatan» wel eens, zooals nu in deze b.v., ondervindt.

Zij geeft echter den moed niet op: hoe moeilijker haar taak is, des te meer zal zij zich tot de volvoering er van inspannen, daarbij rekenende op den steun van alle welwillenden en belanstellenden —

Pro en contra Britsch-Indië, in zake het Inlandsch onderwijs in Ned. Oost-Indië.

(*Aangeboden.*)

In de jongste Mei-aflevering van *De Indische Gids* komt, als hoofdartikel, voor een opstel van den heer *J. Habbema*, getiteld: **„Moeten wij een voorbeeld nemen aan het Inlandsch onderwijs in Britsch-Indië?"** Zooals de titel reeds doet vermoeden, en de inhoud nader uitwijst, is dat opstel er op berekend om te dienen als een antidotum op de door mij, ter alg. vergad. van de vereeniging Moederland en Koloniën dd°. 19 Dec. 1905, gehouden voordracht, welke in extenso te vinden is in no. 2 e. v. van het Kol. Weekblad van Oost en West van dit jaar. Ik spreek van een antidotum, omdat de heer H. mij niet rechtstreeks aanvalt, of wat ik voordroeg verwerpt, integendeel wel zoo vriendelijk is naar mijne voordracht te verwijzen en daaruit een en ander aan te halen; doch niettemin bij de zelfstandige behandeling der door hem vooropgestelde vraag mij, overdrachtelijk gesproken, eenige klappen toedient, en tracht aan te toonen, dat in zaken inlandsch onderwijs noch de Engelschen »cet excès d'honneur«, noch wij »cette indiguité«, verdienen, [als men bij de lezing mijner voordracht den indruk zou kunnen krijgen, aan gene en aan onze natie toe te kennen]. Den heer H. »schijnt het niet raadzaam [toe] onze koloniale buren na te volgen in hun zucht om met mooie cijfers van scholen en leerlingen te pronken en de kwaliteit der lagere scholen ondergeschikt te maken aan de kwantiteit«; en nu het vooruitzicht bestaat op de beschikbaarstelling van meer geld, zou hij het inl. onderwijs-gebouw willen verbeteren, vernieuwen en er eene verdieping opzetten, instede van den gevel te verfraaien en imposant te maken.

Het feit, dat de heer H. zich heeft aangegord tot het toedienen van een antidotum, geeft in elk geval blijk van belangstelling in hetgeen ik voordroeg, en is mij uit dien hoofde welkom. Ook stel ik het op prijs, dat zijn opstel, bij de opposante strekking daarvan, vrij is gebleven van schampere opmerkingen, als waaraan ik mij bij eene andere gelegenheid en een ander bestrijder wel gestooten heb; en ik zeg hem gaarne openlijk dank voor de toezending van een afdruk, welke wellevendheid lang niet altijd betracht wordt.

Aan hetgeen de heer H. in het midden brengt, heb ik echter heel wat opmerkingen tegenover te stellen.

Zoo stuit ik al dadelijk op de verklaring, in den aanhef van zijn opstel, dat »wij Hollanders over het algemeen geneigd zijn, onze eigen verdiensten en ons eigen kunnen te onderschatten, en vooral waar het koloniale aangelegenheden betreft, met bewondering op te zien naar de Engelschen.« Mij komt die neiging noch specifiek Hollandsch, noch algemeen, noch ook op zich zelve afkeurenswaardig voor. Op bl. 16 der laatste uitgave (1903) van het, naar de meening van den heer H. blijkbaar wel wat druk, door mij aangehaalde werk van Strachey, den Britsch-Indischen ambtenaar in hart en nieren, kan men bijv. lezen, dat »there have always been, and perhaps always willbe, people who, *according to the unfortunate English fashion of degrading the grand achievements of their countrymen*, endeavour persistently to show that, etc.« (Ik vertaal ditmaal voorbedachtelijk eens niet; de cursiveering is van mij). En in een recent werk over de Duitsche koloniën vond ik gewag gemaakt van eene categorie Duitschers, die onder een pot bier altijd bezig zijn om de gehuldigde politiek af te breken. — Wanneer, ten andere, de heer H. mij persoonlijk verweten had, dat ik wat vlug geneigd schijn om ingenomenheid te betoonen met hetgeen andere natiën in hunne koloniën hebben gewrocht, dan zou ik zeggen: dat kan er nog mee door, alhoewel niet mag worden voorbijgezien, dat het soms zijn nut kan hebben een schel licht te doen vallen op het verschil in doen en laten bij ons en bij anderen. Nu bij echter spreekt van eene algemeene neiging zou ik wel willen vragen, waarop hij die verklaring grondt? Op grond van mijne eigen ervaring heb ik al eens het tegenovergestelde beweerd. Intusschen is er voor de afkeuring, van het te gast gaan bij andere koloniale volken ter waarneming van hunne maatregelen van inwendig beheer, welke uit de aangehaalde woorden van den Heer H. spreekt, volstrekt geen reden. Wanneer toch Frankrijk een Chailley-Bert afvaardigt om in onze Oost zijn licht op te steken: wanneer Duitschland een rapport laat samenstellen over de wijze van opleiding der koloniale ambtenaren bij de onderscheiden koloniale natiën; wanneer een Amerikaansche geleerde als Day het nuttig vindt om over onze koloniën te schrijven met eene kennis van de literatuur van den jongsten tijd, welke verbazing wekt, dan behoeven wij Hollanders, ons werkelijk niet te schamen voor het nemen van een kijkje bij eene mogendheid, die op koloniaal gebied vrij wel even-oude rechten heeft als wij. Dat daartegen in onze Regeeringskringen dan ook niet opgezien wordt, dit bewijst o. a. het nog tamelijk recente rapport van den Heer v. d. Houven van Oordt in zake de decentralisatie in Br.-Indië. Andere voorbeelden zijn te vinden in de Handelingen over het vigeerend regeeringsreglt. voor O. Indië en in het voorstel voor de jongste wijziging in het Reglt. van orde voor de 2e Kamer. Anderzijds zien ook de Engelschen, overigens nog al met zichzelf en hunne practische bestuursopvatting ingenomen, het nut van onderzoek van en vergelijking met toestanden in andere landen wel in, getuige de zinsnede in de in mijne voordracht omschreven onderwijs-resolutie van Maart 1904, welke melding maakt van »de gelegenheid die aan de hoogere onderwijs-autoriteiten, bij verlof, gegeven wordt om de onderwijs-toestanden in andere landen te bestudeeren«. Nationale trots is ook in mijn oog een goed ding; maar wanneer hij leidt tot het voorbijzien zelfs van het goede bij andere volken, dan ontaardt hij in pedanterie, die gevaar doet loopen zich belachelijk te maken.

Heb ik alzoo reeds bedenking tegen de premises, ook tegen den opzet van het betoog van den Hr. H. moet ik opkomen. Toen ik in mijn gedachtengang, zooals die in mijn voordracht is ontwikkeld, bij het onderwijs was beland, begreep ik wel, dat ik als niet-vakman op glibberig terrein was geraakt. Voorzichtigheidshalve heb ik daarom zooveel mogelijk de officieele bescheiden en de personen, die mij voorkwamen te mogen worden aangemerkt als er alles van te kunnen weten, voor zich zelve laten spreken, zooveel als de beschikbare tijd voor onderzoek mij dat toeliet, en mijne conclusiën beperkt binnen zoo engere kring, dat ik er op meende te kunnen vertrouwen, haar zeker tegen opposante opmerkingen te zullen kunnen verdedigen. Die conclusiën zijn nu te vinden in de volgende zinsneden mijner voordracht: »Het Br. indisch systeem lijkt een veel beter geheel te vormen; daargelaten welke aanmerkingen op zijne toepassing te maken zijn, schijnen zijne onderdeelen in behoorlijk verband met elkaar te staan, gevolg hiervan, dat de Engelschen het onderwijs-vraagstuk als 't ware van meet af, volledig omvat hebben. Hun werk heeft veel goeds; en wij kunnen er ons voordeel mede doen dat goede uit te vorschen, terwijl wij de gebreken van het systeem vermijden.« Wat doet nu de heer H.? Om niet uitvoerig te worden, zegt hij zich te willen bepalen tot eene bespreking van het lager onderwijs in Br. Indië, en hij geeft zich dan ook alle moeite om aan te toonen wat daaraan nog wel hapert. Daarlatende, dat hij zich niet consekwent houdt aan het voornemen om middelbaar en hooger onderwijs onbesproken te laten, lijkt het rationeel, dat een ond-inspecteur van het Inl. ond. in Onze Oost zich alleen wil uitlaten over dat deel van het onderwijs, hetwelk aan zijne zorg is toevertrouwd geweest, en men zou daarin zelfs eene gepaste vermaning kunnen zien ook aan andere schoenmakers om zich bij hunne leesten te houden. In werkelijkheid echter ontwijkt de heer H. met die wijze van doen de in het oog springende slotsom mijner rede, en brengt hij het debat over op een terrein, waarop ik hem niet geheel kan volgen. Wanneer de onderwijstoestanden in Br. Ind. *volmaakt* waren, dan zou de roep daarvan reeds vóór lang tot ons zijn doorgedrongen, en had ik niet noodig gehad op die toestanden de aandacht te vestigen. Als aan alle menschelijk werk, kleven echter ook aan het Br. Ind. ond. gebreken; en ik heb mij dan ook wel onthouden van eene voorstelling van zaken, die het tegenovergestelde zou kunnen doen denken; integendeel heb ik door aanhaling van uitlatingen van bevoegde beoordeelaars er naar gestreefd te doen uitkomen, dat verbetering nog altijd mogelijk is, maar dan ook gewenscht wordt; ja, zelfs ben ik zoover gegaan van te doelen op het contrast tusschen de Engelsche wijze van opleiding der jeugd in het algemeen, en de bij ons gehuldigde methode. Met dat al kan echter niet worden weggecijferd, dat men in Br. Indië sinds 1854 naar een vast, volledig en het onderwijs in zijn geheel omvattend plan is tewerk gegaan, en dat er alle reden bestaat om aan die wijze van werken een voorbeeld te nemen. De heer H. spreekt van nog eene verdieping te zetten op

FEUILLETON.

Herinneringen uit Kambodja

Koning Sisowath.

(Uit *Le Gaulois* van 12 Juni 1906.)

In ongeveer veertig uren leggen de rivierbooten de 170 kilometers af, welke Saïgon van Pnom Penh scheiden. Eerst gaat men stroom af tot aan zee, volgt dan de kust tot aan den mond van de Mekong-rivier, die men opvaart tot aan de hoofdstad van Kambodja.

Er wordt achtereenvolgens gestopt bij de voornaamste steden van Cochinchina: Mitho, het eindpunt van den sporweg die tot Saïgon loopt, Vinh-Long, Sodec en Chandoc. Pnom-Penh is een groote stad met 45.000 inwoners, die door hare gunstige ligging een bloeienden handel heeft. Zij ligt nl. aan de samenvloeiing van de Mekong- en de Siam-rivier. De stroom heeft daar een breedte van 1800 Meters en verdeelt zich iets verder op weer in twee takken, zoodat de stad tusschen vier waterwegen is geplaatst, vandaar dat zij in de landstaal Chada-Mukh (de vier-armige) heet. Langs deze waterwegen staat zij in geregelde verbinding met Cochin-China, Siam en Laos.

Pnom-Penh is ook de residentie. Koning Norodom verliet in 1866 Oudong om zich dáár voor goed te vestigen en ook Sisowath, de tegenwoordige vorst, die thans Frankrijk een bezoek brengt, woont er.

De stad bestaat uit een lange hoofdstraat, evenwijdig loopend aan de rivier en waarop een aantal wegen in vertikale richting uitkomen, omzoomd met Europeesche en Chineesche huizen. Aan de zuidzijde ligt het koninklijk paleis, in het Noorden de kerk en daar tusschen de woning van den resident.

Het paleis, dat een zeer groot oppervlak beslaat, is door een hoogen muur omringd. Door een prachtig hek, tusschen twee paviljoens, treedt men er binnen. Dicht bij den ingang komt een tribune boven den muur uit, daar zetelt koning Sisowath gedurende de wedrennen van paarden en olifanten. Het paleis bestaat uit twee deelen, waarvan 't eene Europeesch, 't andere Inlandsch is. Het eerste is een sierlijk gebouw van één verdieping, met een groote, overdekte voorgalerij en ruime nevenzalen, die bestemd zijn voor officieele recepties. Het Inlandsche gedeelte, dat veel voornamer is, bevat de particuliere vertrekken van den vorst en zijne vrouwen, als ook de troonzaal, groote feestlocalen en het verblijf der prinsen; daarbij behooren nog onmetelijke bijgebouwen.

De koning bewoont het Europeesch gedeelte nimmer, doch brengt zoowel zijne dagen als zijne nachten door in zijne inlandsche vertrekken; daar genoot ik dan ook in 1901 de eer aan hem te worden voorgesteld, toen hij nog kroonprins was.

* * *

Ten onrechte wordt er gelijkenis gezocht tusschen koning Sisowath en diens vader. Deze was tengevolge van tallooze tegenspoeden en allerlei buitensporigheden de laatste 25 jaren weinig meer dan een schim. Aan het opiumschuiven verslaafd, geloofde hij aan geesten, met wie hij 't in ijlenden tusschend dikwijls te kwaad had; dan nam hij opnieuw zijn toevlucht tot het »goddelijk« heulsap, dat hem weer tot bedaren bracht, waarna hij dagen lang onbewegelijk en stom ter neder lag, met starende oogen, alles om zich heen ziende en hoorende, zelfs dat, wat door gewone menschen niet wordt waargenomen.

Sisowath daarentegen is een zeer aantrekkelijke persoonlijkheid, een ferme gestalte met een levendige uitdrukking op het fijnbesneden gelaat en in de donkere oogen. Zeer vatbaar voor Europeesche begrippen, kan hij Frankrijks beste bondgenoot in Indo-China zijn, wanneer hij maar niet door plicht-verlaten Europeesche ambtenaren — bedroevende voorbeelden daarvan schieten mij te binnen — van het goede spoor gebracht wordt.

Den 10den Augustus 1901 werden de leden onzer Commissie door Sisowath ten paleis te Pnom-Penh ontvangen. Een uur na onze aankomst verscheen ook koning Norodom in dat vreemdsoortige, ijzeren gebouw, waarvoor hij een bizondere voorliefde koesterde. Hij had zich ter onzer eere in gala-kostuum gestoken: een generaals pet, een wapenrok met ridderorden bezaaid, een witte broek en zwarte, verlakte schoenen. Sisowath droeg dezelfde kleeding, doch zijn hoofddeksel bestond uit een licht grijzen hoed (kachelpijp) met veelkleurige vederen versierd.

Daar wij er voor den geheelen dag genoodigd waren, scheen 't den koning te zwaar te vallen al dien tijd zijn laarzen aan te houden, hij gaf althans aan een bediende een wenk om ze hem uit te trekken, en dadelijk volgde Sisowath dit voorbeeld. Met een ernst, welke diplomaten betaamt, zagen wij toe hoe deze hoogheden zich op hun gemak zetten en merkten ter loops op, dat zij geen van beiden sokken droegen.

Aan het middagmaal, dat op Europeesche wijze was klaargemaakt, werd Norodom bizonder spraakzaam. Telkens vroeg hij: „Hebt ge mijn olifant gezien?... De koning van Siam heeft er zoo een niet... Ik heb een massa vrouwen, tempels en dansmeisjes... Ik ben zeer

ons inl. oud gebouw; maar, om in zijne beeldspraak te blijven, zou ik willen vragen: of de benaming *gebouw* niet wat al te zeer aan grootspraak doet denken, en of aan hetgeen, waarop wij in onze Oost aan inl. ond. kunnen wijzen, niet veeleer door vergelijking bij een leemen hutje reeds voldoende eer wordt bewezen? Om een deugdelijk gebouw op te trekken, weet de heer H. trouwens evengoed als ik, dat een behoorlijk uitgewerkt plan van noode is. Kan hij wijzen op het bestaan van zoodanig plan bij ons, niet voor het lager alleen natuurlijk. maar voor het onderwijs in zijn vollen omvang? zoo niet, waarom dan niet zijne stem medeverheven om het te verkrijgen. instede van te adviseeren tot het timmeren van verdiepingen in de lucht, en zonder gevel!

Overigens wordt door de opmerkingen van den heer H. hoe zeer die er ook berekend mogen wezen om den indruk te ontzenuwen, die mijne voordracht mocht hebben teweeggebracht, in menig opzicht nog koorn op mijn molen getast.

Als uitgangspunt dient een werkje van een Reverend zoo en zoo, gevestigd in een niet na te speuren uithoek van Br Indië. Welke bijzondere aanspraken die schrijver kan doen gelden om in het voorliggend geval als autoriteit te worden aangemerkt, daarvan blijkt niet. Eer zou men zeggen, dat iemand, die met scholen tevreden schijnt, welke nog geen f 42 's jaars zouden behoeven te kosten, nu juist niet de man is, naar wiens woord men zich in de eerste plaats dient te richten. Niet zonder reden verwacht de heer H. van dergelijke scholen al heel weinig, maar er was geen reden om die opmerking over de becijferingen van zijnen Reverend cursief te laten drukken, te minder, daar hij elders blijkt ontdekt te hebben, dat zelfs voor de door hem afgekeurde bestaande scholen toch nog f 100 wordt besteed.

De Reverend is niet tevreden over de uitkomsten van het onderwijs en »bevoegde Engelschen« met hem. De tegenstelling tusschen zijn beroep op die ontevredenheid, en zijne klacht over de hooger reeds besproken (hollandsche) neiging, schijnt den heer H. niet te hebben getroffen. Blijkbaar vindt hij het erg natuurlijk, dat de Engelschen klagen, alhoewel hij het niet kan verdragen, dat een Hollander hetzelfde doet! Ondermeer heb ik zelf de omstandigheid, dat de Engelschen door de verkregen resultaten zich niet bevredigd gevoelen, aangeroerd; doch ik deed dat om te doen uitkomen hoeveel belang er in het onderwerp gesteld wordt, onder de Engelschen, en tegenover die belangstelling maakt alweer de wensch van den heer H om toch onze eigen verdiensten en ons eigen kunnen maar mooi te vinden, een vreemd effekt!

Een voornaam punt is, dat volgens den heer H. de cijfers, die ik leverde, als bazis van vergelijking, niet zouden deugen. Nu moet ik even dit opmerken, dat het percentage van 23/100 der bevolking van J. en M. hetwelk school-onderwijs geniet, mij zelf getroffen heeft, toen ik het uitvond, zoo zelfs, dat ik het niet vertrouwde, en mijne becijfering nog eens nagerekend heb. Deze laatste bleek echter deugdelijk. Bij het doorsnuffelen der statistieken kwam mij menige opmerking in het hoofd; het ging echter niet aan, mijne rede, die toch al gaandeweg verder was uitgedijd dan ik voornemens was geweest van haar te maken, nog te verlengen met eene uitwijding over dit bizondere punt, en zoo bepaalde ik mij tot de weinige volzinnen ter zake, aanvangende met: »Eene vergelijking met de statistieken door Br. Indië enz.« Daar ter plaatse nu zal men echter ook de mededeeling aantreffen, dat ik de mohammedaansche scholen in Br. Indië *buiten rekening* had gelaten. Dit lag voor de hand. Om met de cijfers van het inl. ond. op J. en M. vergelijkingen te kunnen maken, moest ik uit de Eng. tabellen zoowel de Europ. als de Mohammed. grootheden elimineeren. Wat de heer H. dus over langgars en pesantrens zegt, doet aan mijn rede geen afbreuk.

Doch ook aan de Eng. cijfers zou een gebrek kleven, hetwelk mij zou zijn ontgaan, 't is dat zij niet zouden voorstellen het op een bepaald tijdstip aanwezige, doch het gedurende den ganschen verslagtijd de scholen bezocht hebbende aantal leerlingen. Wanneer de heer H. ten dezen in twijfel verkeerde, dan had hij alle moeite behooren te doen om zich zekerheid te verschaffen. Alleen de onjuistheid te onderstellen, legt geen voldoende gewicht in de schaal om eigen opgaven waar te maken. Bovendien wil ik er op wijzen, dat in de *table*, waarvan hij spreekt deze 3 hoofden van kolommen naast elkander voorkomen: 3 *Number of scholars on the rolls on 31st. March.* 4. *Average number on the rolls monthly during the year.* 5. *Average daily attendance.* Mag men uit nos. 3 en 4 niet concludeeren, dat in 3 het aantal op 31 Maart aanwezige leerlingen wordt vermeld? [en uit no. 5 dat er toch wel eenige opgaaf nopens het schoolverzuim uit te vinden is; wat de heer H. elders ontkent; — dit in 't voorbijgaan].

In elk geval zal de heer H. alsnog bewijsmateriaal voor zijne onderstelling behooren aan te voeren, alvorens ik mij genoopt behoef te gevoelen de gebruikte en weergegeven Eng. statistische opgaven om de hierbesproken reden als ondeugdelijk voor de gemaakte vergelijking te erkennen. — De heer H. is trouwens erg gul met het uitspreken van meeningen. Meent hij wellicht, dat zijn woord zooveel gezag heeft, dat hij het slechts heeft te doen hooren om *parti gagné* te hebben? dan zou daarin alleen reden te meer te vinden zijn om niet te spreken dan omkleed met zeer deugdelijk gronden. Wat het in behandeling zijnde artikel aangaat, onderken ik echter niet, dat aan dien eisch in allen deele is voldaan. Zoo begrijp ik bijv. niet, hoe de heer H. komt tot de verklaring, dat de Engelschen er op uit zijn om »met mooie cijfers van scholen en leerlingen te pronken, en de kwaliteit der lagere scholen ondergeschikt te maken aan de kwantiteit.« Dergelijke opmerkingen laat men toch niet drukken, zonder aan te toonen, dat zij op goede redenen berusten. De heer H. blijft ten dezen echter in gebreke; integendeel levert hij zelf stof voor de verwerping van zijn beweren, door te vermelden, dat in de officieele rapporten ook van vermindering van het aantal scholen sprake is; door aanhaling van Strachey's uitspraak over »the official-results« van het inl. ond., enz. Voor de vermindering van het aantal scholen heb ik als redenen opgegeven gevonden de nu reeds jaren lang in Br. Indië heerschende pest en hongersnood, en het drijven om de minst-waardige onderwijs-inrichtingen, die aanvankelijk wel als zoodanig beheerd zijn geworden, doch feitelijk aan bescheiden eischen niet voldoen, uit te sluiten. Ter kenschetsing van de minwaardigheid van het Br. ind. lager onderwijs haalt de heer H. o. a. aan, dat in de Punjab de meeste scholen minder dan 30 à 40 leerleerlingen hebben en slechts een enkelen onderwijzer tellen. Nu eischt onze Hollandsche lager-onderwijswet eerst bij meer dan 40 leerlingen een 2den onderwijzer, en volgens het laatste onderwijs-verslag worden er dan ook tientallen van scholen hier te lande aangetroffen, die niet meer dan één onderwijzer hebben, w. o. zelfs 10 met 40 à 50 en 1 met 50 à 60 leerlingen (ongeacht een 5 tal met meer dan 40 leerlingen, waarvan alleen door vacaturen tijdelijk slechts 1 onderwijzer verbonden was); aan de hulp van kweekelingen wordt weinig gewicht gehecht. Aan die scholen, nu, wordt voor 't minst onderwijs gegeven in de vakken sub a—i van art. 2 der wet, d. i. dus in 9 vakken; in vele nog in eenige vakken meer. Ligt hierin geen grond om Br. ind. scholen met één onderwijzer niet al te zeer te minachten?

Waarom de *billijkheid* vordert, dat geheel Ned. Ind. met geheel Br. Ind. zal worden vergeleken, is mij niet recht duidelijk. Verhoudingscijfers nemende, dacht ik, dat de uitgestrektheden der vergeleken landstreken er minder toe af deden. Bovendien zou ik gaarne willen zien, dat de heer H. zich niet bepaalde tot deze bemerking, maar zelf deed wat hij beter keurt. Het zou mij niets verwonderen, wanneer hij het bij een pogen zou moeten laten. Evenzoo had ik wel gewenscht, dat hij mijne percentagecijfer 23/100 verwerpende, het juiste daarvoor in de plaats had gesteld, want

rijk, maar ik heb ook heel wat verplichtingen! . . . Mijn paleis is wel het mooiste van de geheele wereld."

Reeds vóór het einde van den disch scheen onze tegenwoordigheid hem te vervelen, hij blies daarom stilletjes den aftocht en liet het aan den tegenwoordigen koning over ons verder te onthalen. Deze toonde ons ook den nieuwen tempel, een wonder van smaakvolle, Oostersche kunst. —

* * *

Toen wij op den binnenhof bij het ruiter-standbeeld van Norodom stonden te praten, kwam een twaalftal prinsesjes lachend naar ons toe; onder haar bevonden zich ook 's konings gunstelinge en de vrouw van Yukantor. Zij schenen volstrekt niet verlegen te zijn en stonden gaarne toe, dat wij haar fotografeerden. Onze hooge leidsman was echter minder op zijn gemak. Als de koning dit wist, zeide hij, zou hij in woede losbarsten, waardoor gij allen zeker in ongenade zoudt vallen en die menigen wachter nog dezen nacht het leven zou kosten!

Het belangrijkste deel van den avond was het slot, dat aan den dans gewijd was. Op de zachte, welluidende tonen der inlandsche muziek kwamen een vijftigtal danseressen ons hare kunst vertoonen. Zij waren in keurige, zijden met gouddraad doorweven stoffen uitgedost; op het hoofd droegen zij een diadeem, rijk met edelgesteenten bezet. Noch de donkere schittering harer oogen, noch de glimlach op hare roodgeverfde lippen, noch de sierlijke wendingen van hare welgevormde slanke lichamen maakten echter een overweldigenden indruk op ons, Europeanen. Wèl viel ons allen de gelijkenis op tusschen deze danseressen en de fraaie vrouwenfiguren, welke de Kmers, ter versiering hunner gebouwen in steen hebben gebeiteld en droef stemde ons de gedachte, dat dit het eenig overblijfsel was van eene vroeger zoo hoogstaande beschaving.

Toen ik laat in den avond weer aan boord kwam, vond ik daar een soldaat, die mij een boodschap moest overbrengen en een jong inlandsch meisje bij zich had.

Sisowath scheen dadelijk veel vriendschap voor mij opgevat te hebben en gaf daarvan op eigenaardige wijze blijk, door mij een zijner slavinnen, een twaalfjarig kind, ten geschenke te geven. Ik stond er tamelijk mee verlegen.

Na den soldaat een fooi gegeven te hebben, moest ik haar wel bij mij houden. Eén oogenblik dacht ik er over haar mee naar Frankrijk te nemen......

Maar allerlei onoverkomelijke hinderpalen doemden dadelijk voor mijn geest op......... Welk een storm van verontwaardiging zou ik thuis bij mijn buren opwekken! —

Kan bij ons zekere slaafsche toegenegenheid dikwijls meer dan vervelend zijn, in Kambodja heeft men daar geen hinder van. De ridderlijkheid verkeert in dat land nog in den dop. De slavin, die ge natuurlijk, volgens wettelijke en menschelijke rechten, onmiddellijk de vrijheid geeft, stelt zich volkomen tevreden met het bestaan, dat zij altijd geleid heeft. Reist ge bv. als eerste klasse-passagier op de boot, zij gevoelt zich aan het achterdek op een matje met een bordje rijst heel gelukkig en bewijst u zoo noodig kleine huiselijke diensten, in stede van uw huisknecht.

In een klein plaatsje van Laos liet ik het slavinnetje achter. Mocht koning Sisowath thans deze regels lezen, dan hoop ik, dat hij 't mij zal willen vergeven, dat ik zijn geschenk zoo weinig op prijs wist te stellen.

En moge ook de groote, porceleinen Boedha, beschermheer der vrouwelijke aanvalligheden in Kambodja, mij in de wateren der Mekong van deze misdaad schoonwasschen!

ETIENNE RICHET.

het is wel een beetje een waagstuk te willen trachten, dat voor hem te doen, op gevaar af van op nieuw gewraakt te worden. Intusschen heeft hij mij ten rechte betrapt op het veronachtzamen der inl. leerlingen op europ. scholen, zoo openbare als particuliere; doch eerstens blijkt hieruit ongevraagd de juistheid van mijn terloops gedanen uitval tegen het inlandsch onderwijsverslag in onze statistieken; en tweedens vind ik, door alleen de cursief gedrukte getallen in rekening te brengen, slechts 0.01 pct. stijging, en door instede van 64000, voor het aantal schoolgaande kinderen het getal van 104000 te nemen, (waardoor de vergelijking in werkelijkheid mank gaat) nog niet meer dan eene stijging tot 0.4 pct., zoodat dan niet 6, doch slechts ± 4 maal zooveel kinderen in Br. Indië onderricht zouden genieten dan op J. en M. Waar de heer H. het feit niet loochent, dat J. en A. wat kwantiteit van scholen en leerlingen,

ook naar verhouding der bevolking bij Br. Indië ten achter staat, lijken mij zijne becijferingen op dit punt wat veel van pingelen te hebben; in elk geval komen zij mij niet afdoende voor, ter verwerping mijner uitspraak, dat wij aan hetgeen Br. Indië te zien geeft op onderwijsgebied ons in menig opzicht nog mogen spiegelen.

In het werk van Prichard over de eerste 10 jaren van het direct bestuur der Kroon over Br. Indië, trof ik de opmerking aan, dat de knapste onderzoeker, wanneer hij behebt is met eene neiging tot eene bepaalde opvatting omtrent de te onderzoeken aangelegenheid, zoo goed als zeker ook wel de noodige gegevens tot steun van die opvatting zal uitvinden en aantoonen. Het geval van den heer H. en mij levert van die uitspraak u. h. v. eene illustratie. Wij zijn beiden uitgetogen om een kijkje te nemen op onderwijsgebied in Br. Indië; doch terwijl het mij te doen was om lichtpunten te ontdekken, heeft de heer H. slechts de schaduwzijde willen zien. In hoe sterke mate de heer H. bedacht is geweest op afbreken, blijkt wel het best hieruit, dat hij met geen woord rept over den stand van het onderwijs aan meisjes. En wat hij bedoelt met de opmerking, dat in onze Oost alleen voor het inl. ond. uit 's lands kas niet of niet veel minder zou worden uitgegeven, dan in Br.-Indië voor het onderwijs (naar verhouding natuurlijk), is mij niet recht duidelijk, gegeven dat eene groepeering der Eng. uitgaven in die uit publieke fondsen (kassen), uit de schoolgelden en uit dotatiën enz., ten onzent ontbreekt, zoodat de vergelijking van den Hr. H. mank moet gaan.

Toen mij indertijd werd medegedeeld, dat ik de Hr. H. in het Br.-Ind. schoolverslag had zitten bladeren, heb ik mij uitgelaten, dat het mij verheugen zou, wanneer ik aanleiding mocht hebben gegeven tot het nemen van inzage van dat verslag door iemand van zijn vroegeren werkkring, en dat de zaak dan zeker in goede handen was. De uitkomst van die raadpleging is echter erg teleurstellend, destemeer omdat men van een oud-inspecteur van het inl. ond. toch zeker wel, zoo van iemand, zou verwachten, dat hij gretig zou steunen alles, wat aan dat onderwijs kan ten goede komen. En wat heb ik anders bedoeld met de aansporing om een nationaal schoolfonds samen te brengen voor Indië. Ik heb mij nimmer voorgesteld, dat denkbeeld grifweg ingang te zien vinden, doch wat ik wel verwachtte, was, dat althans iemand als de Hr. H. het zou steunen.

De onmogelijkheid van de verwezenlijking van dat denkbeeld kan ik niet toegeven. Volgens de laatstbekende jaarcijfers bezit ons land, afgaande op de statistieken nopens de vermogensbelasting, 465 millionairs. Zouden die personen, die dan toch zeker meer dan *f* 40.000 's jaars te verteeren hebben, er veel van bemerken, wanneer zij eens een doorslag elk *f* 10.000 voor een schoolfonds afstonden, hetzij in eens, dan wel in 5 jaartermijnen. Men heeft dezer dagen kunnen lezen van eene nieuwe regeling der tantièmes van het bestuur der Ned. Handelmpij., en dat die meerdere tientallen van duizenden guldens beloopen. Zouden ook die gelukkigen niet kunnen helpen het schoolfonds te stichten, wanneer zij wilden! Beter nog. De Directie der »Koninklijke« krijgt dit jaar *f* 650.000, commissarissen krijgen *f* 430.000 onderling te verdeelen. Zou vooral van dat geld, hetwelk uit Indischen bodem is gewonnen, niet met gemak een belangrijk bedrag voor het hierbedoelde fonds kunnen worden afgezonderd? En dan al die maatschappijen, die in staat zijn uit hare indische winsten 10, 20 en meer pct. dividend uit te keeren! Waarlijk, onmogelijk mag het samenbrengen van het fonds niet genoemd worden. Het beroep op de beurs van de bezittenden is zeer druk, voor doeleinden meer uit de naaste omgeving; doch het geldt hier iets te doen voor het voortbestaan van ons land als koloniale mogendheid, ook na dat het tegenwoordig geslacht zal zijn heengegaan. Laat het niet gezegd kunnen worden, dat zij: die het doen kunnen daarvoor niets over hebben, uit de cynische overweging dat het onzen tijd nog wel duren zal; want in dat geval zou de aanbeveling om den kolonialen rommel maar te verkoopen, hoe eer hoe beter, niet misplaatst zijn te noemen.

'S-Hage, Juni 1906. C. F. ZEEMAN.

Uit de Oost-Indische Mail.

De heer **G. Stoll**, medewerker van de *Locomotief*, is, zooals wij vroeger reeds mededeelden, ter beschikking gesteld van den resident van Banjoemas, om werkzaam gesteld te worden bij het inlandsch landbouwcrediet.

De heer Vierhout wijdt, naar aanleiding hiervan, een hartelijk woord aan zijn heengaanden collega en zegt o. a. het volgende:

»De heer Stoll heeft van den aanvang af de ontwikkeling van het indisch landbouwcrediet en de onderscheidene loemboengstelsels gevolgd en is doorkneed in de economie der javaansche dessa.

»Dat de regeering voor zulk een bijzonderen dienst als het inlandsch landbouwcrediet ook beslag legt op een particulier, van wien zij weet, dat hij deskundige bij uitnemendheid is, achten wij een daad, die ten zeerste is toe te juichen. Wij voor ons hebben meermalen betoogd dat het gouvernement voor bijzondere aangelegenheden meer profijt behoorde te trekken van de capaciteiten van particulieren.

»De heer Stoll gaat ons verlaten na zeven jaren bij de *Loc.* werkzaam te zijn geweest.

»Wij wenschen hem in de sympathieke betrekking, die hij gaat aanvaarden, een goed succes toe en wij zijn er van overtuigd, dat, zoo iemand, juist de heer Stoll in den dienst van het Javaansche landbouwcredietwezen zal zijn: de rechte man op de rechte plaats.«

Hoe moeilijk het **rechtspreken in Indië** is, kon o. a. blijken uit de schets van *Auditor*, »*Indische Boosdoeners*« in *Het Weekblad van Indië* van 13 Mei j.l., waarin verhaald wordt van een bende roovers, die reeds weken achtereen de kampongs in de nabijheid van een klein garnizoensplaatsje onveilig hadden gemaakt en eindelijk gevat werden, toen zij weer aan 't samenzweren waren, nadat zij eenige dagen te voren in een inlandsche woning diefstal plegende, het zich verdedigende echtpaar en hun dochtertje zóó hadden mishandeld, dat zij als lijken ter nederlagen. Toen de politie er achter kwam waren man en vrouw dan ook reeds overleden, doch het kind, de twaalfjarige Mida, hoewel bedekt met wonden kwam onder dokters handen na zorgvuldige verpleging weer bij, zoodat zij bij de terechtstelling als getuige kon tegenwoordig zijn.

Halsstarrig ontkenden natuurlijk de beklaagden hunne schuld aan de hun ten laste gelegde moord- en roofpartijen. Na het verhoor wordt de ongelukkige Mida vóórgeroepen. Bedeesd en angstig loopt zij de beklaagden voorbij, en terwijl haar het huilen veel nader staat dan het lachen, tracht zij voor de zooveelste maal verslag uit te brengen van de droeve gebeurtenis, waarvan zij eenige dagen te voren in de woning harer ouders getuige is geweest, en alsof zij aan hare verklaringen de noodige kracht wil bijzetten, vertoont zij den rechter de litteekenen, die bij dozijnen haar teeder lichaam overdekken. Eén kreet van afgrijzen kan door de ter terechtzitting verschenen belangstellenden ternauwernood worden onderdrukt. Op de vraag van den president of zij de indringers, die haar en hare ouders aanvielen, kende, antwoordt zij bedeesd, maar zonder talmen: »Neen, ik had hen nooit te voren gezien, maar ik heb hen goed in 't gezicht gezien en hunne gezichten goed onthouden!« De president vraagt haar daarop of zij de indringers of eenige hunner ter terechtzitting aanwezig ziet, maar het meisje blijft het antwoord op deze vraag schuldig. Met neêrgeslagen oogen zit zij zwijgend, en als de president de vraag eenige malen heeft herhaald, schijnt het alsof zij wil spreken. Zij slaat de oogen eerst op, kijkt daarna schuw de rechters en daarna de overige in de zaal aanwezige menschen aan, om eindelijk, als haar blik ook langs de beklaagden is gegaan, weder naar beneden te staren en te zwijgen als te voren. Trots alle pogingen die de president in het werk stelt om getuige verder aan het spreken te krijgen, bewaart het meisje het diepste stilzwijgen, en wegens het vergevorderde uur wordt de verdere behandeling der zaak verdaagd tot den volgenden morgen.

Op het vastgestelde uur is den volgenden morgen alles als daags te voren: dezelfde rechters, dezelfde menigte belangstellenden en dezelfde getuigen; alleen de beklaagden ontbreken, maar men heeft het reeds gauw bemerkt, dat het edele achttal buiten gehurkt zit naast de rechtzaal, niet alleen, maar te midden van vele andere inlanders, het geheel in vier rijen geordend en bewaakt door de militaire wacht. Als de zitting is geopend en getuige Mida weder is vóórgeroepen, tracht de president haar zooveel mogelijk kalm en onbevreesd te doen zijn, en zoo vriendelijk mogelijk zegt hij haar: »Ga eens staan voor de zich daar in den wand bevindende opening!« Het meisje staat op en begeeft zich in de haar aangeduide richting naar eene vooraf in den wand der zittingzaal aangebrachte opening — men dient te weten dat het heiligdom van Themis ter plaatse slechts een bamboeoptrekje was — en gluurt door die opening naar buiten in de richting van de nedergehurkte menigte inlanders.

»Ziet gij onder die inlanders buiten, personen die behooren tot de bende, die onlangs uwe ouders vermoord en u verwond hebben« luidt de vraag van den president.

»Ja«, zegt het meisje zonder aarzelen, als gevoelde zij zich veilig, nu zich tusschen haar en de personen in quaestie een wand bevond.

»Vertel mij dan eens waar zij zitten!«

»Links in den hoek op de voorste rij zit er één, en nummer drie links in die rij is er één, en nummer zes, ... en nummer vier van links op de tweede rij . . . . . en nummer negen . . . . en op de derde rij nummer vijf . . . . en nummer acht . . . . van links . . . . en op de achterste rij nummer twee, ... ik herken hen duidelijk! . . . .«

Door een oppasser worden de door getuige Mida aangeduide personen één voor één binnen geroepen, en het blijken de acht beklaagden te zijn.

»Kijk deze acht personen nu nog eens goed aan!« zegt de president tot Mida, »dit zijn de door u aangeduide personen. Behooren die personen inderdaad tot de bende die uwe ouders vermoord en u verwond heeft?«

»Ja«, antwoordt het meisje vrij beslist, »ik vergis mij niet!« De beschuldigden blijven bij hun ontkentenis volharden, en het gerechtelijk onderzoek wordt voortgezet. Tegen het einde van het geding worden voorgelezen de verklaringen, kort vóór zijn dood onder eede afgelegd door den wegens poging tot verzet tegen de militaire patrouille neêrgeschoten makker van de beklaagden, maar ook zijne voor beklaagden zoo hoogst bezwarende verklaringen zijn niet in staat hen van hunne ontkentenis af te brengen. Het onderzoek is daarmede afgeloopen, en na beraadslaging worden de beklaagden veroordeeld tot dwangarbeid in den ketting, elk voor den tijd van twintig jaren.

Zonder een spier van hun gelaat te vertrekken, hooren de acht beschuldigden hun vonnis aan, en langzaam worden zij naar de gevangenis teruggevoerd, in de vaste overtuiging dat de deuren dier gevangenis voorloopig wel niet voor hen zouden worden geopend. Zij vergisten zich. De hoogere rechter, die eenige maanden later de zaak in tweede instantie onderzocht, vond het wettig en overtuigend bewijs van de schuld der beklaagden niet aanwezig, en de gevangenisdeuren gingen open voor beklaagden, om hun de vrijheid te geven, zoolang zich geen andere aanleiding vóórdeed om hen opnieuw in bewaring te stellen. Mida zal haar leven lang rondloopen met littee-kenen van wonden, zonder dat officieel bekend is wie haar die wonden heeft toegebracht.

JAVA EN MADOERA.

Betreffende den **Ziektetoestand op Madoera** schijnt nog niet alles in het reine te zijn. In de bladen met de jongste mail ontvangen lezen wij, hoe uit Sampang aan de *Soerabaja Courant* bericht werd, dat dr. Terburgh, die op Madoera belast is met de leiding van de bestrijdingsmiddelen der hongerkoortsen, aan den resident een ongunstig rapport heeft ingediend omtrent den toestand. Vooral de controleur Blanken krijgt er van langs.

Aan het *Bat. Nieuwsblad* werd gemeld, dat het bestuur van Madoera aan de Regeering onjuiste ziektecijfers mededeelt. De toestand is volgens dat blad veel erger dan wordt voorgesteld.

De redacteur van laatstgenoemd blad die reeds terecht moest staan ter zake eener klacht van den civiel geneesheer te Tasikmalaja, die door hem beschuldigd werd van plichtverzuim zal toch zeker ook de waarheid dezer reeds herhaaldelijk geuite, zware aanklacht tegen het bestuur nader dienen te bewijzen.

De resident van het koortseiland is onlangs van een bezoek aan de koortsdistricten teruggekeerd, wordt nader gemeld; bij vond Dr. Terburgh er werkzaam. De ziektetoestand is sedert een maand, na het doorstaan van den Oostenwind, steeds gunstig.

De vrees voor een mislukking der laat aangeplante padi in het district Sepoeloe is, tengevolge der doorgekomen regens, verminderd.

Van den 1en tot den 10en Mei stierven te Arosbaja, Sepoeloe en Ketapang respectievelijk, 26 en 4 zieken, terwijl het aantal zieken op den 10en Mei bedroeg 106, 2121 en 320. Herstellende waren 147, 612 en 236 zieken.

Het aantal zieken is hooger dan de vorige maal, omdat vele personen toen door de geneeskundigen als reconvalescenten waren opgebracht, die thans weer zijn ingestort en als zieken vermeld zijn.

Het totaal der beide cathegoriën is echter minder dan in de vorige opgaaf vermeld.

In het *Weekblad voor Indië* van 13 Mei jl. vinden wij eene beschrijving naar aanleiding van het bezoek van den prins van Reuss, — die in de maand April j.l. een pleizierreisje over Java maakte, — aan de machine-fabriek »De Volharding« te Soerabaja, waaruit in verband met het zoo dikwijls gevelde oordeel: »*De Javaan is lui* en niet geschikt voor geregelden inspannenden arbeid,« de volgende zinsneden bizonder onze aandacht trokken:

Dit laatste bezoek was den prins bizonder aanbevolen, omdat hij er zou zien groote, volledig ingerichte werkplaatsen, waarin niet anders dan van Javaansche werkkrachten wordt gebruik gemaakt, in tegenstelling met elders, vooral Singapore en Penang, waar de belangrijkste werkzaamheden in dergelijke fabrieken steeds aan Chineezen of Europeanen zijn toevertrouwd. Hij bezichtigde de teekenkamer, de magazijnen, de machinekamer van de electrische verlichting, zoowel als de eigenlijke werkplaatsen, vroeg van alles uitleg, daarbij op zeer hoffelijke wijze toonend, dat hij de besteede moeite appreciëerde. Vooral was hij door de buitengewone bedrevenheid van tal van Javaansche werklieden verrast.

Dit brengt ons in herinnering eene uitspraak van Jhr. Mr. C. H. J. van Haeften, in de *Indische Mercuur* van 22 Mei j.l., die wij, hoewel niet thuis behoorende onder de berichten uit de O. I. mail, in verband met het voorgaande hier toch willen aanhalen.

Gaat men uit van de stelling, dat de Javaan nu eenmaal van nature een onverbeterlijk lui, dom, ondoordacht en zorgeloos creatuur is, ja, dan zal men ook geen pogingen doen hem uit zijn lethargischen toestand op te heffen. En helaas deze meening heeft maar al te vaak in Indië op wetgevend en administratief gebied haar invloed doen gevoelen. In abstracto werd op bureaux steeds over den Javaan als massa begrip gehandeld, vrucht van de doctrinaire politiek, die jaren lang in Indië den schepter heeft gezwaaid. Langzamerhand beginnen deze beschouwingen plaats in te ruimen voor die over een Javaan, in wien ieder Christen Europeaan zijn broeder moet zien, die wel degelijk even goed tot een hoogeren levensstandaard is op te voeren, wanneer Europeanen, bij persoonlijke aanraking, in hem iets anders gaan zien dan een minderwaardig schepsel. Hoe weinig doctrinair-wetenschappelijks ook in deze meening verscholen is, in haar is het mosterdzaadje, dat tot een grooten boom zal opgroeien, verscholen. Zij zal van den Javaan den gelijke van den Europeaan maken; beiden zullen zij in vrijheid en vrede hunne gemeenschappelijke taak volvoeren. Aan het koloniseeren moet dan toch dit ethisch doel ten grondslag liggen, wil er veel van hetgeen dikwijls ten gevolge van te sterk nagejaagd eigenbelang door de koloniseerende natie is misdreven, goedgemaakt worden.

Uit Bodjonegoro werd 15 Mei jl. aan *De Locomotief* geschreven:

De laatste sporen van de zoo vele millioenen gekost hebbende **Solovalleiwerken** verdwijnen. Onlangs werden op Sadajoe Lawas publiek verkocht de gebouwen vaartuigen, machines, gereedschappen, materialen, enz, die niet benut zijn kunnen worden voor den eenen of anderen tak van dienst; daarna had hier en gepasseerden Zaterdag op Babat een dergelijke verkooping plaats.

Veel is er reeds verkocht, afgebroken en naar elders vervoerd en hier en daar ziet men nu het dessavolk in de grond wroeten, de steenen der fundeeringen van de gesloopte werkloodsen, magazijnen, woningen, enz. worden er uit gehaald, want ze vinden allicht emploi en dat sedert de staking van de Solovalleiwerken heel wat materialen gestolen zijn geworden, zal wel waar zijn, want het was uit den aard der zaak ten eenenmale onmogelijk

om alles behoorlijk te doen bewaken. Tal van woningen werden verlaten en aan de vernieling prijs gegeven; dat daarvan veel gerampast werd, is zoo duidelijk mogelijk.

Waren meergenoemde werken tot stand gekomen, dan dan zou wellicht de hulp van de Regeering, onlangs voor deze afdeeling ingeroepen, niet noodig geweest zijn. Zij heeft nu een som van f 30.000 beschikbaar gesteld voor de bevolking, om no. 1 daarvoor djagoeng te koopen, de cultuur van welk artikel men hier schijnt te willen uitbreiden in verband met de groote vermeerdering van de bevolking, terwijl het aantal sawah's om zoo te zeggen beperkt blijft, omdat de gronden, wegens gebrek aan water, daarvoor niet benut kunnen worden. Onze regent doet anders al het mogelijke om meer sawahs in deze afdeeling te krijgen.

In het *Soer. Handelsblad* van 14 Mei jl. lezen wij onder den titel **rechtgeaarde kinderen** het volgende historische schetsje, dat wij gaarne onderschrijven:

Uit den trein van Maos stapten een rijzig jongman en een bloeiend jong meisje. Aan beider huidkleur was te zien, dat hun wieg onder Java's palmen had gestaan; niettemin waren zij geheel verhollandscht en blijkbaar nog niet lang genoeg in de tropen terug, om hun hier ongewone kleeding te hebben kunnen verwisselen met de in dit zonnige land meer gebruikelijke.

Hij, gouvernementsambtenaar, bracht zijn jongere zus mee uit. Nauw hadden zij het perron betreden, of het meisje schoot af op een heer met een plantershoed op het roode gezicht en met nog grovere roode handen.

»Hebt u haar gevonden oom«?

»Ja, waarachtig, ze is in de wachtkamer«.

»Waar«?

»Hier, deze deur in«!

Neergehurkt naast een stoel zat daar een oud, inlandsch vrouwtje, eenvoudig gekleed, de reeds eenigszins doffe oogen gespannen op den ingang van de wachtkamer gericht. Daar stoof de zwierig gekleede jonge dame binnen liep snel op haar toe, tilde haar met een »Ma! lieve Ma«! van den grond en omhelsde het gerimpelde vrouwtje met onverholen kinderliefde. En ook de zoon volgde, dien het moedertje met trots in de oogen zag. Was dat haar Frans, die haar nu in zijn forsche armen sloot? Zij zeide niets, weende slechts tranen van geluk.

Even later reed de familie in een rijtuig heen; op de voorbank oom, op de achterbank het bevende inlandsche vrouwtje tusschen haar gelukkige kinderen in, ieder een, harer handen vasthoudende.

Een voorbeeld voor velen, die zich voor hun inlandsche moeder schamen.

BUITENBEZITTINGEN.

De tijdingen, die in de laatste weken uit **Celebes** zijn gekomen, waren niet van verblijdenden aard. Het échec van Bonto Batoe was allesbehalve een aangenaam bericht en dat betreffende de aanranding van kapitein Kooy in Soppeng verbeterde de stemming niet. Officieel werd medegedeeld dat de aanval der 120 man sterke bende onder La Gimpe, een raddraaier met hallucinaties, een uiting is geweest van fanatisme. Het *Soer. Hbl.* van 12 Mei j.l. acht deze voorstelling minder juist en hetgeen de militaire rapporten over den gunstigen toestand berichten niet overeenkomstig de waarheid. Den dag vóór den aanval op kapitein Kooy, den 27sten April, werd uit Soppeng een particuliere brief verzonden, waarin het volgende voorkomt:

»Van hier niet veel nieuws. Alleen, dat de onzinnige drang naar eene snelle betaling van de oorlogsschatting tot een *gevoel van wanhoop* leidt. Eerst gunt men de bewoners een jaar tijd om dat geld op te brengen en nu moet het plotseling binnen een maand worden betaald. Wie worden daarop aangezien? Niet de hoogere lastgevers, maar altijd de lagere.

Waartoe die haast? Waarom die som niet als renteloos voorschot gegeven om het land te herstellen van de lasten van den oorlog, en dan niet een terugbetaling in bijvoorbeeld tien jaren gevorderd, wat per jaar eene betrekkelijk geringe vermeerdering van den hoofdelijken omslag zou beteekenen? Wat voor deze wijze van doen zou pleiten, is dat de schuldigen toch het gelag niet betalen; dit doen de kleine luyden.

En dan dat gescherm met zelfbestuur! Juist omdat dit zelfbestuur niet deugde zijn wij gekomen, en nu moet dit voor alles zorgen. Natuurlijk slaat het er maar een slag naar, en zoo wordt ontevredenheid gezaaid, wat bij een wijs beleid niet het geval zou zijn."

Het is treurig, telkens te moeten constateeren, hoe de zaken in Celebes in de war worden gestuurd, door al te veel spoed te betrachten, zoo besluit dat blad.

Een telegram uit Makassar naar Batavia meldde, dat Bonto Batoe van drie zijden tegelijk is bestormd, en den 16en Mei j.l., zooals reeds bekend is, na eene hardnekkige verdediging door onze troepen is genomen.

Overste Michielsen kwam 12 Mei te Garoetoe aan. Na verkenningen op den 12en en 14en Mei werden de toegangswegen tot de stelling afgesloten. In den namiddag van den 15en had de opstelling der troepen en in den morgen van den 16en had de aanval plaats.

De rotsstelling werd op verschillende punten tegelijk bestormd. Aan den aanval namen deel 4 compagniën maréchaussées, 1 sectie marine-geschut en genietroepen, te zamen 450 man.

De vijand hield een buitengewone sterkte bezet op een alleenstaande 300 meter hooge ontoegankelijke rotstop. Etagesgewijze waren versterkingen aangebracht.

Na een inleiding door de artillerie drongen om half 9 de maréchaussées in de hoogst gelegen benting; de derde compagnie en het 6e bataljon in een daarvan afgescheiden versterking, terwijl de tweede compagnie zich inwerkte op de zuidelijke helling.

Een nader bericht meldt, dat de versterking te Bonto Batoe is geslecht en 1 compagnie ter bewaking achterblijft. Enkele dooden zijn in de grotten gevonden. Ter krachtige voortzetting van de actie in Masenrempoeloe zijn de maréchaussées te Letta, de compagnie te Doerie en de landingsdivisie te Pare Pare afgelost.

Het marinegeschut is aangehouden. Bij het gevecht zijn de voornaamste hoofden van Bonto Batoe gesneuveld.

West-Indische Berichten.

Suriname. Zooals is meedegedeeld werd door den gouverneur aan de Koloniale Staten reeds een ontwerp-verordening aangeboden, strekkende tot het instellen van een onderzoek naar den omvang der lepra.

Bij dit ontwerp worden in Commissie gesteld — met het beoogde doel — de procureur-generaal, ambtshalve voorzitter en de geneeskundig-inspecteur lid der commissie, waaraan zoo noodig door den gouverneur een secretaris wordt toegevoegd.

De bestaande bepalingen betreffende de lepra laten een eenigszins voldoend onderzoek niet toe. Zelfs de algemeene huisvisitatie, daarbij toegelaten, kan toch bezwaarlijk zoo worden ingericht, dat de lijders zich niet aan de aandacht kunnen onttrekken.

Aan de leden der commissie of daartoe door haar gemachtigde personen wordt bij dit ontwerp toegang verleend te allen tijde tot de particuliere eigendommen in de kolonie, zoowel bebouwde als onbebouwde, welke toegang des noodig met den sterken arm zal kunnen worden geforceerd. Bovendien zal de Commissie alle ingezetenen en andere in de kolonie verblijf houdende personen kunnen dagvaarden om als getuige of deskundige, zoo noodig onder eede, te worden gehoord. Geneeskundigen zullen zich niet kunnen verschoonen getuigenis af te leggen nopens hetgeen in hunne qualiteit bekend is.

Het spreekt van zelf dat niet een in alle opzichten juiste vaststelling van het aantal leprozen wordt bedoeld. Dit zou een te omvangrijke arbeid wezen, die bovendien een nauwkeurig, geneeskundig onderzoek van een groot deel der bevolking zou noodig maken. Gevolgen voor de patienten zijn aan het onderzoek niet verbonden. De resultaten blijven, voorzoover zij van persoonlijken aard zijn, volstrekt geheim; alle bescheiden, die gegevens van persoonlijken aard bevatten, *zullen* door haar na gemaakt gebruik moeten worden *vernietigd*.

Dit gebruik bepaalt zich tot de samenstelling van het globaal aantal lijders aan de onderwerpelijke ziekte in de kolonie, zoo mogelijk gesplitst naar leeftijd, landaard en woonplaats.

In eene Memorie van antwoord op het door de Koloniale Staten uitgebracht verslag in zake de voorgestelde proeve van kolonisatie van nederlandsche boeren-gezinnen, opent de gouverneur een nieuw gezichtspunt.

Wat in de oorspronkelijke bedoeling lag — boerenarbeidersgezinnen te laten overkomen en dezen geheel op kosten der kolonie, met verhaal van een deel daarvan op die kolonisten, valt met het oog op de huidige middelen niet te denken. De gouverneur wil den steun dus beperkt zien tot het plantklaar maken van een deel van het terrein en het bouwen eener woning voor de aanstaande kolonisten, die dan zelven voor overtocht, onderhoud, aankoop van vee en gereedschappen zouden hebben te zorgen. Komen er kolonisten — en de gouverneur acht dat niet geheel onmogelijk — dan zullen het personen uit den boerenstand zijn, die reeds zekere mate van welstand genieten. Dergelijke personen emigreeren *niet* uit broodgebrek, doch misschien wel om andere redenen, bv. omdat het moeilijk is geschikt land te bekomen, zooals op verschillende plaatsen in Nederland het geval *is*. Komen er dergelijke lui, dan zal de bevolking van Suriname daardoor vermeerderd zijn met een waardevol element. Komen zij niet, dan heeft men nog niets verloren; want van de uitvoering van de oorspronkelijke plannen, zooals trouwens reeds dadelijk was vooropgesteld, zou in den eersten tijd toch wel niet veel kunnen komen.

Een andere kolonisatie-proef is die welke in het rekest der »broodelooze planters« aan den gouverneur werd voorgesteld. Het bestuur werd daarbij verzocht om personen uit den middenstand, die verklaren zich op den kleinen landbouw te willen toeleggen, financieel te steunen, en wel in die mate als bedoeld was ten aanzien van nederlandsche boeren-gezinnen.

Van de vijftig »broodelooze planters", die verzekerden door de cacao-crisis om hun broodje te zijn gekomen waren er echter elf, die in het geheel niets met landbouw hadden uit te staan, en slechts tien, die inderdaad door de cacao-crisis buiten betrekking schijnen te zijn geraakt, maar nu zeker, wanneer die crisis de eenige oorzaak van hun werkeloosheid was, in de bacove-cultuur weer emplooi zouden kunnen vinden. — De bacove-cultuur is er toch door. Wij verzuimden in ons vorig overzicht mee te deelen, dat den 19en Mei ll. de zaak haar beslag heeft gekregen in eene door den inspecteur der United Fruit Company, Williams, bijgewoonde vergadering te Paramaribo.

Deze maatschappij verbindt zich om de bacoven van Paramaribo te doen afhalen met hare schepen, zoodra de voorraad voldoende is, terwijl tevens voor jaren de prijs is vastgesteld, waartegen zij de bacoven zal opkoopen. De planters verbinden zich om in het eerste jaar 1000 hectaren met bacoven te beplanten en in drie jaren den aanplant tot 3000 hectaren minstens uit te breiden. — De gouverneur voelt echter wel veel voor het denkbeeld om de ontwikkeling van een landbouwenden middenstand aan te moedigen — welke trouwens o. i. reeds bestaat in de afstammelingen der nederlandsche boeren om Paramaribo — maar meent dat het niet op den weg der kolonie ligt, om daartoe de vereischte uitgaven te doen. Wat nu door »broodelooze planters« wordt gevraagd, kan morgen door »broodelooze winkelbedienden« worden verlangd, en het bestuur zou dan om consequent te blijven dezen aan 'n kleine nering moeten helpen en dat gaat o. i. ook niet al te best.

Er zijn er echter onder de vijftig requestranten, die geholpen zullen zijn door het voorstel van bestuurswege in te dienen om den kleinen landbouw even toegankelijk te maken voor creolen als immigranten, terwijl het particulier initiatief er zich voor blijkt te willen spannen om overigens in deze de hand aan den ploeg te slaan. Dit particulier initiatief door wetgeving en misschien ook op andere wijze te bevorderen, stelt de gouverneur eenigermate in uitzicht.

De financieele commissie, waarvan wij in ons vorig overzicht gewaagden, bestaat uit den administrateur van financiën, als lid en voorzitter, de heeren D. Coutinho en F. C. Curiel, leden der Koloniale Staten, R. Bueno de Mesquito, ontvanger en betaalmeester, A. T. Oliviera, hoofdcommies ter gouvernementssecretarie, als leden, en den heer A. S. J. Fernandes, commies ter griffie van de Koloniale Staten als Secretaris.

Omtrent deze commissie teekent *Onze West* het volgende aan:

»Naar wij vernemen zijn aan deze Commissie, die den naam krijgt van »financieele commissie«, uitgebreide bevoegdheden toegekend.

De Gouverneur heeft een aanschrijving verzonden aan alle departements hoofden, zoomede aan het Hof van Justitie, en de andere rechtsinstellingen, de Commandanten van Garnizoen en Schutterij, de Districts-Commissarissen, enz. met uitnoodiging om aan de Commissie in het volbrengen van hare taak zooveel mogelijk de behulpzame hand te verleenen en haar de door haar gewenschte gegevens en inlichtingen zoo spoedig mogelijk te verstrekken. De leden en de secretaris der Commissie genieten vrijen overtocht met de koloniale vervoermiddelen, en kunnen teerkosten in rekening brengen, de ambtelijke leden overeenkomstig hun rang, de niet-ambtelijke leden overeenkomstig den maatstaf der eerste klasse van het betreffend tarief.

Naar de bedoeling van den Gouverneur is geen onderdeel der koloniale huishouding onttrokken aan het onderzoek der Commissie, doch vestigt hij te dezen opzichte echter meer in het bijzonder hare aandacht op de regeling der reis- en teerkosten; de regeling van het vrij vervoer op de koloniale vervoermiddelen; de regeling van de binnen- en buitenlandsche verloven en die van daaraan verbonden traktementen; de regeling van benoembaarheid, bevordering en ontslag van de ambtenaren en in verband daarmede die uitzending van ambtenaren uit Nederland.

Voorts zal de Gouverneur het zeer waardeeren indien de Commissie naast het onderzoek der onderdeelen ook in beschouwing wil nemen de gansche inrichting van de Koloniale huishouding en de leest, waarop deze is geschoeid.

Waar het onderzoek van de onderdeelen uit den aard der zaak slechts geleidelijk zal vorderen, zal hij gaarne zien dat met de indiening van het rapport niet gewacht wordt totdat de geheele arbeid is voltooid, maar dat de hoofdstukken, die gereed zijn den Gouverneur, vergezeld van de voorstellen waartoe de Commissie aanleiding vond, worden aangeboden, opdat zoo spoedig mogelijk de vruchten van den arbeid kunnen worden geplukt.

Indien niet voldoende eenstemmigheid ten opzichte van eenig voorstel in den boezem der Commissie bestaat, kan de minderheid afzonderlijk van haar afwijkend gevoelen doen blijken en voorstellen hetgeen zij nuttig acht.

Mocht de Commissie voor de richtige uitvoering van de door haar aanvaarde taak toevoeging van andere leden noodig of gewenscht achten, dan zal de Gouverneur een daartoe strekkend voorstel gaarne in overweging nemen.

Gaarne zal de Gouverneur driemaandelijks een beknopt overzicht van den stand van de werkzaamheden der Commissie ontvangen.«

Algemeene Berichten.

Het naar Badoeng en Tabanan verzonden ultimatum. De correspondent te Batavia van het *Hbld* seinde 16 dezer aan zijn blad:

»Het ultimatum naar Badoeng en Tabanan is verzonden.«

De Redactie van *Het Vaderland* dit overnemende, voegt er aan toe:

»Nadat de generaal M. B. Rost van Tonningen tot aanvoerder van de Balische expeditie, en tot chef van den staf de majoor Van Rietschoten waren aangewezen, is thans gevolgd het zenden van het ultimatum aan Badoeng en Tabanan. Van Bangli wordt in dit telegram niet gerept, als bestond er hoop, dat dit landschap zich nog onzijdig zal houden. Het ultimatum zal wel van uit Boeleleng over land naar de landschappen, die tot rede moeten worden gebracht, zijn verzonden, in verband met de gemakkelijke communicatie per landweg, vergeleken met de hevige zee, die er nu nog langs de Balikust kan staan. Intusschen, elke dag brengt nu beter weder voor een landing, en binnen afzienbaren tijd kan dan ook de expeditie vertrekken, wanneer aan de eischen van het ultimatum niet wordt voldaan. In hoofdzaak zullen die wel bestaan in redrès van de bestaande grieven, zooals wij die reeds vroeger vermeldden, en misschien ook wel in den eisch tot meer invloed op den gang van zaken in de rijkjes. Doch hieromtrent te gissen schijnt vooralsnog niet gewenscht.

Daar de troepen van Java moeten worden aangevoerd, is het waarschijnlijk, dat men ze direct naar de plaats van landing in of bij Badoeng zal brengen en zou het geen verwondering wekken, wanneer daarvoor Ketéwel in Gianjar was uitgekozen, omdat men daar rustig kan landen in het met ons bevriende landschap. Na Badoeng zoude dan Tabanan aan de beurt komen, tenzij het in de

bedoeling mocht liggen van uit ons direct gebied in dat rijkje een inval te doen; hoe dit zij, een landing behoeft dus niet plaats te hebben in de vijandelijke landschappen, omdat, mocht dit wenschelijk geacht worden, zoowel Gianjar als Boeleleng tot operatiebasis dienst kunnen doen."

Aanhoudende onlusten in Celebes. De correspondent te Batat via van de *N. R. Ct.* seinde 19 dezer:

„Het verzet van Mandhar en het vazalstaatje Alloë blijkt ernstiger dan aanvankelijk geloofd werd.

„Ook het rapport van den assistent-resident kleurt den toestand donker.

„De Siboga met troepen onder overste Lanzing is naar Mandhar.

„De hoofden van Madjene en Pambaoegang zijn gevlucht."

Het blad teekent hierbij aan: „Men zal zich herinneren, dat een aanval op de woning van den controleur en het verbranden van woningen van aanzienlijke inlanders te Madjene het zenden van troepen noodzakelijk maakte. Uit bovenstaand telegram blijkt, dat de luitenant-kolonel W. J. R. Lanzing met het bevel over die excursie is belast.

Madjene en Pamboewang vormen met Binoewang, Balanipa, Tjenrana, Tappalang en Manoedjoe de Mandharsche staten.

De Siboga is een schip van de Indische militaire marine."

De heer J. E. Scholten en de Ned. Handels-Mpij. De Minister van Koloniën heeft onlangs aan de Tweede Kamer doen toekomen afschrift van een brief dd. Februari 1905 van het lid der Eerste Kamer van de Staten-Generaal J. E. Scholten, en van de brieven der Nederlandsche Handel-Maatschappij met bijlagen, nopens de zoogenaamde onsplitsbare onkosten op het beheer van de Gouvernementsproducten.

Deze stukken werden in het vorig jaar uitsluitend ter kennisneming voor de leden der Staten-Generaal overgelegd en zijn thans openbaar gemaakt.

Het resultaat van eenige door den heer Scholten gemaakte verplichtingen en becijferingen is, dat daar waar de andere Veemen f 15.466,14 in rekening zouden gebracht hebben, de N. H. Mij. f 41.041 berekent, derhalve een verschil van ca. f 26.000.— op 95.030 pikols ca. 27 ct. per pikol — afgescheiden van de vraag, omtrent den gemiddelden duur van den opslag, gerekend op 8 maanden en 8 dagen.

In de laatste 10 jaren werd gemiddeld 191.783 pikols aangevoerd; ad 27 ct. per pikol geeft f 51.714,61. Dit is dus het gemiddelde verschil tusschen de N. H. Mij. en de Veemen.

De Handel-Mij. tracht met cijfers de redeneering van den heer Scholten te weerleggen en den Minister van Koloniën te overtuigen, dat, alles te zamen genomen, het Gouvernement door de Mij. in geen geval duurder bediend wordt dan door de Veemen zou gedaan worden.

Nota nemende van 's Ministers mededeeling, dat hij op grond van de uitkomsten der laatste jaren, het niet langer gerechtvaardigd acht, met de raming der onsplitsbare onkosten op de koffie ad 69 cts. per 100 KG. door te gaan, verklaart de Handel-Mij. zich er zeer goed mede te kunnen vereenigen, dat voortaan de raming der onsplitsbare onkosten op de koffie meer in overeenstemming met de verwachte uitgaven gebracht wordt.

Bij de weldra in te dienen jaarlijksche voorstellen zal zij hiermede rekening houden.

Verblijdende berichten uit Curaçao. Naar wij van wel-ingelichte zijde vernemen, bedroeg het cijfer van uitvoer voor strooihoeden op het eiland Curaçao in 1905 niet minder dan f 335.205 tegen f 139.779 in 1904. In de 2de helft van 1903 was voor een bedrag van f 33.408 aan strooihoeden van het eiland uitgevoerd.

Deze cijfers spreken te meer, wanneer men let op den totaaluitvoer van het eiland. In 1905 was de waarde daarvan f 460.935; in 1904 f 349.122 en in het 2de halfjaar 1903 156.577. Voor de geheele kolonie, de zes eilanden te zamen, bedroeg de waarde van den uitvoer resp. in 1905, 1904 en 2de helft 1903: f 960.667, f 898.802, f 497 516.

Van Vreemde Koloniën.

Een wijze raad. De luitenant-gouverneur ad interim van Fransch Guinea, Prichard, richtte bij schrijven van den 18en Mei de volgende behartigenswaardige woorden tot de verschillende *commandants de cercle*:

„Ik heb dikwijls genoeg een betreurenswaardigen geest bij zekere ambtenaren moeten constateeren. Het komt niet zelden tot conflicten tusschen ambtenaren onderling en dezen en particulieren om veelal nietige oorzaken.

Ik weet zeer wel dat de omstandigheden, afzondering en eenzaamheid, niet medewerken om tot kalmte en gematigdheid aan te sporen, en dat de een of ander, als bezadigd man bekend in de gewone europeesche maatschappij, op een post waar elke afleiding ontbreekt, allicht kregelig wordt en verbittert.

Feiten, onbeduidend op zich zelve, krijgen er een ernstige beteekenis. Gewone voorvallen worden er tot evenementen. Een eenvoudige opmerking van een chef schijnt in den mond of in de pen gegeven uit zucht om te kwellen, en een zelfs gegronde klacht van een handelsman een aanslag op het bestuurs-prestige.

Het is aan U, mijne heeren, die mijne directe vertegenwoordigers zijt om door wijzen raad en een tactvol gebruik van uw moreel en materieel overwicht de zaken in het reine te brengen, zoodra zich conflicten mogen voordoen, en te voorkomen dat kleine moeilijkheden tot ernstige geschillen ontaarden, die vooral te betreuren zijn, wanneer een kolonist daarin betrokken is.

Wij behooren in hooge mate rekening te houden met den toestand van den handel in landen, waar zich daarvoor nog zooveel bezwaren voordoen, en niet uit het oog te verliezen dat de handel op onze hulp en bescherming moet kunnen rekenen, in de hoogst mogelijke mate, zonder daarbij onzerzijds de verplichtingen tegenover de inboorlingen uit het oog te verliezen. Voor ons, die een vaste positie hebben en een verzekerd pensioen, is het plicht om steeds met welwillendheid onze landgenooten aan te hooren, die op eigen risico uitkwamen en wier toekomst dikwerf onzeker, in elk geval alleen gewaarborgd is door het eigen streven; is het plicht om hun zoo noodig te doen begrijpen dat wij niet altijd op hunne wenschen kunnen ingaan, maar dat wij steeds goede nota nemen van hunne wenschen en aanwijzingen. In vele gevallen zou men aldus doende misverstand en hooggaande geschillen kunnen voorkomen.

Ik reken op U om deze mijne bedoelingen ingang te doen vinden bij de Europeanen onder Uw bestuur, ambtenaren zoowel als particulieren. Ik hoop te mogen aannemen, dat zij in het binnenland evenzeer zullen worden begrepen als ter hoofdplaats reeds het geval is.

Mochten evenwel, wat ik voor onmogelijk houd, er ambtenaren zijn, die zich niet aan Uwe vermaningen storen, dan zal ik mij genoodzaakt zien om door het stellen van voorbeelden ten duidelijkste aan te toonen, welken weg ik op wil voor een doel, dat ik gaarne zou willen bereiken met de medewerking van aller goeden wil, waarop ik een beroep doe.

Een voldoend aantal afschriften gaat hierbij ter verspreiding onder alle ambtenaren tot Uw ressort behoorende."

Zou met enkele kleine wijzigingen, in verband met locale toestanden, deze circulaire ook niet nuttige diensten kunnen bewijzen, wanneer in stede van Conakry als plaats van uitgifte Buitenzorg wierd gesteld en de onderteekening dienovereenkomstig gewijzigd?

Augagneur gagné. We hebben indertijd mêegedeeld, dat de tot gouverneur-generaal van Madagaskar benoemde socialistische maire van Lyon, als een zijner eerste maatregelen wijziging gebracht had in de voor de kolonie geldende mijnwet, met dien verstande dat op zijne aanwijzingen de nieuwe bepalingen bij decreet van den president der fransche republiek werden vastgesteld. Nieuw was daarin dat ook aan inboorlingen vergunningen zouden kunnen worden verleend voor mijnbouwkundige onderzoekingen. Hiertegen ging uit het kamp der bestaande concessionarissen één stem op om den maatregel te veroordeelen als niet in het belang eener jonge veelbelovende industrie, die voor hare ontwikkeling uitsluitend op het buitenlandsch kapitaal is aangewezen, dat zich in de nieuwe omstandigheden niet zou laten vinden. Het blijkt, dat de heer Augagneur heeft gemeend te moeten toegeven. Bij een bezoek aan Antsirabé, waar belanghebbenden in de mijn-industrie hunne opwachting bij hem maakten, deelde de heer Augagneur mede, dat het verbod aan inboorlingen om te prospecteeren zou blijven gehandhaafd. Een verzoek om een regeling te treffen, waarbij de inboorlingen zouden kunnen worden gedwongen om hunne bij werkcontract aangegane verplichtingen na te komen, werd door hem beantwoord met de mededeeling, dat alle arbeidsgeschillen voortaan zouden worden onderworpen aan een raad van vroede mannen, bestaande uit een bestuursambtenaar, een kolonist en een inlandsch notabele, met de bevoegdheid om boeten of gevangenisstraffen op te leggen.

Zien we dus hoe kennis der practijk en verantwoordelijkheid een ommekeer teweeg brachten, die geliefde theorieën onderste boven wierp, een zelfde besef van verantwoordelijkheid doet den heer Augagneur niet aarzelen om, waar het noodig is, de luitjes bij hun kraag te pakken.

De jongste berichten uit Madagaskar melden de veroordeeling van den chef van den dienst der posterijen in de kolonie en twee hoogere ambtenaren bij dien dienst tot een jaar gevangenisstraf en schorsing in hunne betrekking wegens geldafpersing. Valschheid in geschrifte en gebruik maken daarvan was hun ook ten laste gelegd, maar het bewijs schijnt daarvoor niet te zijn geleverd.

Hervormingen in den Congo-Staat. Naar aanleiding van het door de Commissie van enquête uitgebracht verslag over den toestand in den Congo-Staat, werd ten vorige jare aan eene andere Commissie opgedragen, om de, door eerstgenoemde aanbevolen hervormingen aan een nader oordeel te onderwerpen en casu quo in den vereischten vorm te gieten.

Het resultaat was een onlangs uitgebracht verslag met daaraan gehechte ontwerp-decreten welke door den Souverein van den Congo-Staat, koning Leopold, bereids geteekend thans kracht van wet hebben bekomen.

Wij zullen eens nagaan welke de hervormingen zijn.

Ten eerste is het inlandsch grondbezit thans beter geregeld. Boven en behalve de terreinen, nu door de inlandsche bevolking bewoond, bebouwd, of op eenigerlei wijze ontgonnen, nu reeds haar eigendom, zijn de gouverneur-generaal of zijne daartoe in de districten gedelegeerde vertegenwoordigers gemachtigd om aan elk dorp tot het drievoudige en meer van de thans bewoonde, bebouwde, of anderszins geëxploiteerde oppervlakte toe te wijzen. Vervreemding hunner terreinen aan derden kan door de inboorlingen slechts geschieden na bekomen machtiging van den gouverneur-generaal. Ter aanmoediging van den landbouw zullen gratis zaden, planten of stekken aan de bevolking worden verstrekt.

Het kappen van hout voor hun persoonlijk gebruik wordt den inboorlingen buiten de, voor hen gereserveerde terreinen toegestaan, evenals de vischvangst en de jacht op domeingronden, behoudens inachtneming van de geldende voorschriften.

De belasting blijft een hoofdelijke, op te brengen in nature of in betaalden arbeid, en bedraagt naar gelang van da hulpbronnen en de ontwikkeling der bevolking van minstens zes tot hoogstens vier en twintig franken 's jaars, voor elken volwassen en tot arbeiden geschikten inboorling van het mannelijk geslacht. Deze belasting kan hoofdelijk of voor bepaalde groepen collectief worden opgebracht. Bij weigering om de belasting te betalen kan tot dwang worden overgegaan, bestaande in hechtenis, gedurende welke de gedetineerden te werk worden gesteld.

Een groote grief van de Congo-Reformers is weggenomen door de bepaling, dat het aan inboorlingen, belast b.v. met het toezicht op de inzameling van caoutchouc op de concessie terreinen verboden is geweren — zoowel vóór- als achterladers — met zich te voeren. Voor het houden van wapens is overigens eene permissie vereischt welke onder bepaalde voorwaarden kan worden verleend, b.v. dat de wapens alleen mogen dienen voor de verdediging van factorijen en niet dan na bekomen machtiging der betrokken autoriteit daarbuiten mogen worden gebruikt. Het aantal geweren, voor verdedigingsdoeleinden op de factorijen aanwezig, mag hoogstens 25 bedragen.

Over eene dorpsgemeenschap of een compex van dorpen zal een, door het bestuur erkend en voor zijne taak geschikt te achten hoofd zijn gesteld, dat in zijne *chefferie* verantwoordelijk is voor den goeden gang van zaken, overeenkomstig de locale gebruiken, voorzooverre deze niet in strijd zijn met de voorschriften in den Staat, en de door den Staat gegeven voorschriften. Door de hoofden aangewezen boodschappers zullen zorgen voor het contact met de bestuursorganen. Het is den inboorling verboden om zonder toestemming van zijn hoofd zich buiten de *chefferie* te begeven met het doel om zich in eene andere *chefferie* te vestigen. Iedere inboorling, die buiten zijne *chefferie* zonder middelen van bestaan wordt aangetroffen, kan zonder bevelschrift in hechtenis worden gesteld.

Het jaarlijksch militie-contingent wordt in twee afdeelingen gesplitst. De eerste afdeeling is die, waarnit met vrijwilligers de gewapende macht is samengesteld, de tweede levert het contingent voor het leger van arbeiders ten behoeve van werken van openbaar nut. De duur van den dienst voor deze afdeeling bedraagt hoogstens vijf jaren, in één of meer termijnen uit te dienen. Is die dienst afgeloopen dan zijn de lieden verder vrijgesteld van alle militaire verplichtingen of eenige inlijving als arbeider. Een nieuw soort heerendienst dus, welke echter met het oog op de nog uiterst geringe financieele krachten van den staat en het nog reusachtige onontgonnen veld der werken van openbaar nut, alleszins gerechtvaardigd schijnt. Deze arbeiders zijn onderworpen aan de civiele rechtspraak. Oproer, complot of desertie kunnen met dwangarbeid, gedurende hoogstens vijf jaren, of boeten van ten hoogste 1000 franken of met dwangarbeid en geldboete worden gestraft.

Aan de klacht betreffende onvoldoende rechtspraak is tegemoet gekomen door uitbreiding van het aantal rechtbanken in eerste instantie tot vijf, nl. te Boma, Leopoldville, Coquilhatville, Stanleyville en Nyangara.

Aan deze rechtbanken zal o. a., met uitsluiting van alle andere ook de krijgsraden, het oordeel zijn in strafzaken, Europeanen betreffende, beschuldigd van feiten waarop de doodstraf is gesteld. Van hare vonnissen kan in appel worden gegaan bij het hof van appel te Boma met uitzondering van beslissingen in civiel rechterlijke gedingen, waarbij het bedrag, waar het om gaat, beneden de 200 franken blijft.

Voor het optreden der gewapende macht wordt onderscheid gemaakt tusschen politie- en militaire operatiën. In het eerste geval, dat zich voor kan doen b. v. waar men door machtsvertoon de gemoederen in eenige streek tot kalmte wil brengen ten einde onlusten te voorkomen, mag alleen uit hoofde van wettige zelfverdediging of tot bescherming van lijf en goed van anderen van de wapens worden gebruik gemaakt. Militaire operatiën, die het onderdrukken van opstanden ten doel hebben, zullen eerst worden gelast wanneer het middel der overreding faalt.

Aan drie inspecteurs van den Staat wordt opgedragen toezicht te houden op de betrekkingen tusschen de inboorlingen onderling en tusschen de inboorlingen en ambtenaren en particulieren en te maken, dat hierbij de wet niet overtreden wordt. Zij zullen bij hunne inspectiën, welke hun telkenmale door den gouverneur-generaal voor eene bepaalde streek zullen worden opgedragen, de klachten van en over inboorlingen hebben te ontvangen, en van hun ter oore gekomen delicten de rechterlijke autoriteit hebben in kennis te stellen.

Aan de werkplaatsen van den Staat te Boma, Leopoldville en Stanleyville zullen ambachtsscholen worden verbonden, toegankelijk voor inlanders van 12 tot 20jarigen leeftijd, die er op kosten van den Staat gevoed, gehuisvest, gekleed en verpleegd worden.

Een Raad van den Congo wordt ingesteld, uit negen leden bestaande, alleen door den Souverein te benoemen en wat vier hunner aangaat te kiezen uit ambtenaren of oud-ambtenaren van den Staat.

Besloten is over te gaan tot het sluiten eener 4 percents obligatie-leening ten bedrage van 150 millioen franken, waarvan de voorwaarden van uitgifte nog nader zullen worden vastgesteld.

Colombo en quarantaine. Colombo wordt tegenwoordig niet meer door nederlandsche lijnen aangedaan. Ze brengen toch geen vracht van en voor die haven. Het moet evenwel worden erkend, dat, gelijk een nederlandsch consul in zijn jaarverslag opmerkte, ze daarvoor dan ook niet de minste moeite deden. Maar hoe het zij, Colombo wordt thans door Nederland en Lloyd links gelaten, doch met dat al komt toch nog wel eens 'n enkele landgenoot, als reiziger op een vreemde mailboot, in de haven beland. Met het oog daarop komt ons een kleine

waarschuwing wel gepast voor ten aanzien van de quarantaine-maatregelen te Colombo.

Die haven is voor enkele lijnen, o. a. de Peninsular and Oriental en de Messageries Maritimes, plaats van overscheping van passagiers b.v. van de China-lijn op de australische lijn. Het geval heeft zich onlangs voorgedaan dat een boot, van een besmette plaats komende, aan de voor Colombo bestemde passagiers werd geweigerd aan land te gaan. Den kapitein werd beduid naar Point de Galles te gaan waar een soort quarantaine-station zich bevindt, doch hij bedankte daarvoor, wijl hij zijn schip, de *Dongola*, niet in het voor diepgaande schepen gevaarlijke vaarwater wilde wagen. Allen moesten dus mee naar Penang, vanwaar zij, daar zich intusschen een pestgeval aan boord van de *Dongola* had voorgedaan, voorloopig niet naar Colombo konden vertrekken. Over de quarantaine-gelegenheid voor Colombo doet een italiaansch reiziger, die daar als door pokken aangetast aan wal werd gezet, een boekje open.

Men stond hem niet toe zich met den italiaanschen consul in verbinding te stellen, maar de administrateur en de bedienden van het Bristol-Hotel, waar de ziekte zich bij hem voordeed, werden wel tot hem toegelaten voor de betaling van rekening en fooien. De sanitaire autoriteiten begonnen hem al dadelijk gerust te stellen met de verzekering dat het geval hopeloos was en bevolen zijne opname in het hospitaal voor besmettelijke zieken te Kanattz, een quarantaine-loods, waar men hem aan zijn lot overliet met een ziekenbed om op te slapen, terwijl men hem ook overigens wat voeding betreft geheel als inlander behandelde, maar hem danig daarvoor liet betalen.

»Ik doe mijn best«, schreef hij in een brief aan een vriend, die het schrijven in de *Times of India* plaatste, »om dit onaangename avontuur te vergeten, maar wat ik nooit zal vergeten is de manier, waarop zij mij, als ware ik een misdadiger, behandelden, en mij niet alleen beletten met den italiaanschen consul te kunnen spreken, maar ook al mijn brieven en telegrammen achterhielden, zoodat mijne familie, niet wetende waar ik was, aan het ministerie van buitenlandsche zaken te Rome had te verzoeken om door middel van den italiaanschen consul te Colombo navraag te doen, welke heer mij na drie dagen zoeken alleen bij toeval in die smerige plaats vond, waar ik werd opgesloten.«

De moraal! Krijgt nimmer een besmettelijke ziekte wanneer ge op uwe reizen Columbo aandoet en tracht zooveel mogelijk dat ongastvrije oord te mijden, door slechts van nationale lijnen gebruik te maken, ge komt er dan van zelf niet.

Boekbespreking.

Ter bespreking ontvingen wij van de uitgevers *Masereeuw en Bouten* te Rotterdam de Brochure:

DE CORRUPTIE IN DE NEDERLANDSCH-INDISCHE AMTENAARS-WERELD, OF Mr RHEMREV ALS REGEERINGS-COMMISSARIS,
door
J. F. DIJKSTRA, planter,

waarover in onzen *Perskroniek* der beide voorgaande weken naar aanleiding van de critieken in *De Controleur* en de *Nieuwe Crt.* reeds het een en ander is gezegd. Om met juistheid een oordeel over den inhoud te kunnen vellen, zou men eerst ook de door schrijver aangevallen partijen moeten hooren; *Qui n'entends qu'une cloche, n'entend qu'un son.* Wij willen dus thans volstaan met uit Mr. Dijkstra's inleiding enkele zinsneden aan te halen, die een beeld geven van zijne bedoeling:

»Multatuli deed een *rilling* door het land gaan, toen hij, bijna een halve eeuw geleden, sommige toestanden schetste, die zijn optreden in Bantam tengevolge hadden.

Leest men zijne schrifturen aandachtig, dan ontwaart men dat in Bantam hoogere en lagere, doch *Inlandsche* bestuursambtenaren, den Inboorling knevelden, en dat het die knevelarij was tegen welke hij te velde trok.

Wanneer het publiek in dit boekske nu leest, dat in de Lampongs, de residentie ten Noorden van datzelfde Bantam en daarvan slechts gescheiden door Straat Soenda, naast dergelijke inlandsche ambtenaren ook Europeesche zich aan die knevel-schande schuldig maken, dan moet nog wel erger rilling het Land beroeren!

Of moest in de 1860er jaren die zenuwaandoening geweten worden voor een deel aan de behandeling, door Multatuli ondergaan van de zijde der Overheid? Welnu, den schrijver dezer regelen zou 't er slechter dan beter zijn vergaan, ware ook hij *ambtenaar* en geen *particulier* geweest! Immers: Niettegenstaande ik in 1903 twee maanden toefde in dit geweest om een onderzoek in te stellen naar sommige malversaties, bedreven door hier wonenden ten nadeele van mijn Hollandschen lastgevers, en door welk onderzoek ik mij vele vijanden maakte; en ofschoon ik hier in Augustus het vorige jaar terugkeerde, werd mij, na vele maanden hier te hebben gewoond, den 11 Maart 1905 gelast en den 1 April bevolen Nederlandsch-Indië te verlaten! Waarom? In *schijn* omdat ik geen toelatingskaart kon vertoonen, in *werkelijkheid* omdat ik aandrong op *recht*!

Den 25sten Februari klaagde ik, onder aanbieding van 150 en medebrenging van 6 getuigen, bij den Gouverneur-Generaal te Buitenzorg en bij den Procureur-Generaal te Batavia, mondeling zoowel als schriftelijk aan den resident J. B. Neumann en maakte ik andere misdadige feiten en dier daders bekend. In Maart daarop werden mijne vrouw en ik in ons eigen huis gemolesteerd door een even twintigjarigen jongen, een aspirant-controleur, geassisteerd door gewapenden, die, gewezen door den voet, vóór den eenigen uitgang mijner woning postvatten! Arme Javanen moesten het ontgelden, daar zij vrij hevig van mij afbeet en de machteloozen werden in de gevangenis gesleept als ernstige boosdoeners! Waarom? omdat zij, naar het heette, de 2 pct. belasting van hun loontje niet op tijd hadden betaald, alhoewel het kohier valsch en onbetrouwbaar was.

Als later het zenden van eene expeditie als weleer (denk aan Multatuli's door *soldaten* in de Lampongs in brand gestoken dorpen!) noodig zal zijn geworden naar deze schoone streken, en de gedweeë, doch dan een oogenblik zich verzettende Lampongers, bij hoopen zullen vallen voor onze compagnieën; dan zal er vreugde zijn over de overwinning op die »valsche, roofzieke, gemeene opstandelingen.« Doch wie dan vragen mocht naar de redenen van 't verzet, die wende zich tot de bewoners van de Kampongs in de buurt van Tandjong Radja, waar thans het lusthuis van den resident J. B. Neumann verscholen ligt en vrage 't antwoord! Hij ga voorts naar de binnenlanden, op dit oogenblik door pest-pokken geteisterd, alwaar vier-guldensrijst, van Java ingevoerd, voor tien gulden wordt verkocht en vrage hoe 't geschapen stond in 1904—1905, met de middelen ter bestrijding van ziekte en honger! Hij vrage de namen der geneeskundigen die heul en hulp brachten en late zich de plaats wijzen waar de paddie geteeld werd! En wie gevraagd werden, zullen wijzen op de wegen, aan welke zij, in stede van aan hunne rijstvelden, tijd en arbeid besteedden; en hoofdschuddend zullen zij den vrager mededeelen, van geneeskundige hulp zelden iets anders dan een rottan op hunne ruggen te hebben ontwaard!

Dank zij de geniale pen van Multatuli en den door hem gekozen vorm, is de »Max Havelaar« door vele duizenden gelezen, en mag geenszins een dergelijk debiet mijn boekje worden beloofd, een boekje vol droge feiten, naakt en waar ter neer geschreven, zonder eenige literaire aantrekkelijkheid. En dit acht ik jammer, omdat het groote belang dat hier in 't spel is, algemeene bekendheid met de geschetste toestanden eischt! Ik evenwel mag mij door niets laten weerhouden, op den eens ingeslagen weg door te gaan; en al kreeg mijn naïef geloof in den rechtvaardigheidszin der Regeerders een grooten knak, sinds ik de onmacht, of de onwil, zie van den man in wien ik een zeer groot een zéér groot vertrouwen stelde: ik ga door! Of had de gouverneur-generaal de aangeklaagde ambtenaren niet sinds langen tijd moeten schorsen, gelijk ik van meening ben dat hij had *moeten* doen? Had men iemand als genoemden aspirant-controleur van allerlei beschuldigd, onder opgave van bewijsmiddelen, niet moeten ontslaan, althans schorsen, instee van hem te *bevorderen*?

Wilde men *mij* niet gelooven, had men dan de getuigen niet moeten hooren? Mocht men zóó lichtvaardig heenglijden over beschuldigingen van: machtsmisbruik; schending van geheimen; medeplichtigheid aan onwettige gevangenneming en -houding; knevelarij en vexaties van anderen aard? Waar iemand, van deze schandelijke zaken openlijk beschuldigd, zonder voor den rechter te zijn gedaagd, wordt *bevorderd*, kan ik dan daar nog eenig vertrouwen schenken aan de machthebbers in den Lande? Mag ik daar rekenen op de openbaarmaking van het Rapport-Rhemrev, een rapport overigens dat geen geloof verdienen kan? Dáárom dan ook maak *ik* de wereld bekend, hoe 't hier toegaat met recht en gerechtigheid!

En nu: zet u tot lezen, al is de lectuur niet opbeurend en hartverkwikkend! Koopt en leest mijn boekje! Ik durf u 't zelf aan te prijzen, omdat *ik* geen stuiver op zal strijken van de opbrengst, daar ik geen persoon ben die voorshands voor z'n brood behoeft te schrijven, gelijk mijn beroemde voorganger. Ik toch zal de opbrengst doen strekken ten bate van het recht-zoekend Indië!

Ik stel mij voor, eene deputatie inboorlingen over te brengen naar den Haag, waar de opperste regeering zetelt, om de menschen zelf te doen getuigen van en over het hun en hun land aangedaan onrecht.

Want er valt groote tegenstand te overwinnen, grooter dan ik verwacht had, doch naar de mate der mij in den weg gelegde moeilijkheden zal ik mij inspannen!

En ik zelf zal spoedig overkomen en spreken!

Kampong Nator, Lampongsche districten.
October 1905. J. DIJKSTRA.

De brochure, met haar tallooze verwijzingen naar bijlagen laat zich niet gemakkelijk lezen en ook de toon is lang niet »parlementair«, schelden is zeker geen bewijs van kracht, maar dat alles neemt niet weg, dat deze aanklacht niet mag worden doodgezwegen. Dat zou, zooals de perskroniekschrijver reeds zeide »erger dan dom zijn.«

INGEZONDEN.

Soerabaja, 10 Mei 1906.

Geachte Redactie!

In het no. van 29/3 j.l. van het *Koloniaal Weekblad* trof ik het volgende aan:

„Uit de Oost-Indische Mail.

De »**verwildering**« **in het leger** wordt in 't *Soer. Hbl.* van 19 Febr. door **M. W.** als een vaststaand feit besproken, dat hij op historische gronden tracht te verklaren. De schrijver gaat zelfs zoover de consequentie te aanvaarden van een *guerre à outrance* in Atjeh, een verdelgingsoorlog dus; en tracht dan te bewijzen, dat daaruit noodzakelijkerwijs verwildering moet voortvloeien. In dit verband heet het openbaar maken van feiten, welke op die verwildering wijzen, »overdreven humaniteit« en dus glad verkeerd. De uitwerking op den militair in vredes-garnizoen zou zijn, dat hij gaat zeggen: »Ik word toch gedoodverfd als beroepsmoordenaar en wreedaard; ik heb eenmaal dien naam, welnu, dan zal ik 't ook zijn!«

Het *Bat. Nbl.* daarentegen is het volstrekt oneens met den schrijver, vindt, dat het al heel treurig zou zijn, indien de feiten zóó waren, als door dezen heer beschreven, en kan dan ook niet meegaan met de hier gehuldigde leer:

»dat het beste zou zijn maar te zwijgen over misstanden, omdat men die door openbaarmaking slechts zou aanwakkeren.« In algemeenen zin toegepast, zou deze leer er toe leiden iedere misdaad te verbloemen, o. a. ook omdat uit de blootlegging er van profijt zou te trekken zijn door andere misdadigers Wel is 't waar, zegt het blad, dat in het heetst van den strijd het dierlijke in den mensch de overhand krijgt — maar toch moeten wij steeds de meest humane wijze van oorlogvoeren met hand en tand voorstaan, waarbij ook onder het gevecht de rede den man nog beheerscht, en er dus zoo min mogelijk daden bedreven worden, welke den beschaafden mensch geheel onwaardig zijn. Waarom zou daarover niet geschreven mogen worden?«

Daaruit blijkt, dat de bewerker der mail mijn stuk *niet* gelezen heeft, doch *wel* de critiek van anderen, die onjuist hebben geciteerd. Tegen zulke voorlichting — ook in Nederland — maak ik bezwaar.

Hoogachtend

Uw Dw Dn.
M. W.

Dankbaar voor de gerechte opmerking van den geachten inzender, willen wij gaarne de door ons begane fout herstellen door hieronder woordelijk enkele gedeelten weer te geven uit het hoofdartikel van M. W. in het *Soerabajaasch Handelsblad* van 19 Februari 1906:

De „Verwildering" in het leger.

»In den laatsten tijd is herhaaldelijk en veel geschreven over wat men noemt: de „verwildering" in het leger, welke een gevolg zou zijn van de toepassing van het jongste Atjeh-systeem. De *Controleur*, het *Bat. Nbld.* en het *N. v. d. D. v. N. I.* hebben zich aan de spits gesteld van een beweging, die ten doel heeft, in de eerste plaats tal van feiten aan het licht te brengen, waaruit die verwildering moet blijken om, door de publicatie dier feiten, tot een beteren toestand te komen. Dat streven is ongetwijfeld zeer lofwaardig; jammer genoeg, vreezen wij, dat de wijze, waarop de journalisten deze onderwerpen in bovengenoemde bladen bespreken, oorzaak zal zijn, dat zij niet alleen het bereiken, wat zij zich hebben voorgesteld, maar integendeel de „verwildering" nog erger zullen maken.

. . . .

Niemand wil gaarne voor een moordenaar van beroep worden gehouden en omdat men allicht de kans loopt daarvoor te worden uitgekreten, wanneer men, als zijn meening te kennen geeft, dat dumdums, perforeeren, potong kapala en wat dies meer zij, onder bepaalde omstandigheden noodig kunnen zijn, hoort men in pers wèl de stem van de weinige overdreven humanen, maar de stem van het leger, in zijn geheel genomen, hoort men niet.

Wij willen de kans wagen en stellen dan voorop, dat er thans in Atjeh inderdaad een *guerre à outrance* wordt gevoerd. Die oorlog wordt door sommigen veroordeeld; men zegt, dat het Atjeh-systeem het volk opzweept tot een onverzoenlijken haat en — het zou vreemd zijn als het niet gezegd werd — dat het tijd werd van den verkeerden weg terug te keeren.

Maar wat wil men dan? vragen wij. De Atjeh-oorlog verkeert in een stadium, dat er volgens de meest bevoegden maar twee mogelijkheden zijn: uitscheiden of de ons vijandig gezinde elementen verdelgen, van den aardbodem weg te vagen. Van de twee mogelijkheden, om tot het einde te komen, is reeds jaren geleden de laatste gekozen.

Ziedaar den toestand. En nu dient er dadelijk bij gezegd, dat het uitvoeren van die bevelen moeielijk, zeer moeielijk is. Wie een verdelgingsoorlog voert, heeft een verbitterden vijand tegenover zich, die de hem toegebrachte slagen op de wreedaardigste wijze wreekt, zoodra hij daartoe kans ziet. Aan beide zijden staan in elk gevecht de *bêtes humaines* tegenover elkaar.

. . . .

Dat nu is een *natuurlijke* toestand, welke overal ter wereld te velde wordt aangetroffen, waar een oorlog van dezen aard wordt gevoerd.

Die natuurlijke toestand, tot welke gevolgen hij ook mocht leiden, werd vroeger genomen zooals hij was; eerst in den laatsten tijd beginnen enkelen er zich voor te schamen.

. . . .

Denkt men de militairen te velde, die in den toestand van voortdurende opwinding verkeeren, door ons geschetst, te bekeeren, te genezen van hun oorlogsmanie?

Denkt men invloed ten goede uit te oefenen op de militairen in de vredesgarnizoenen, die hun kameraden te velde door menschen, — die nimmer de emotie, door een fluitenden kogel, door het sneuvelen van een makker gewekt, hebben gevoeld —, zien verguizen, met edele bedoeling wel is waar, maar niettemin op onrechtvaardige wijze?

Neen, het is onze innige overtuiging, dat men daarmee niets ten goede uitwerkt, dat men, vooral bij den minderen militair, de gedachte opwekt: »Ik word toch gedoodverfd als een wreedaard, ik heb den naam — nu, dan zal ik het wezen óók!«

En ware het nu, dat, naast het wijzen op de vermeende verwildering van het leger, ook nog stond eenige appreciatie van het goede, door datzelfde leger gewrocht, eenige waardeering van den moed en de doodsverachting, welke dan tòch ongetwijfeld ook naast die, door verwil-

dering ontstane wreedheid voorkomen, dan zou wellicht nog iets van de pogingen tot verbetering terecht komen; nu die waardeering ten eenenmale blijft ontbreken, zullen alle blaam en alle wijze lessen, niet onwaarschijnlijk een averechtsch effect sorteeren. Daartegen te waarschuwen, achten wij plicht."

Red. Com.

NAAMLIJST VAN LEDEN

toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maand Mei 1906.

	Naam	Woonplaats	Bedrag	
Heer	W. Klomhout, Cz.	Amsterdam,	f 2.50	lid.
"	M. W. Lefèbre,	's Gravenhage,	2.50	"
"	Mr. H. C. Lammers van Toorenburg,	"	2.50	"
"	J. Ch. Bedding,	"	1.50	"
Jkvr.	S. van Citters,	"	2.50	"
Heer	D. Zwaanshals,	"	1.50	"
Mevr.	de Wed. H. J. L. Engelbrecht, geb. Boset,	"	1.50	"
"	Ch. Lok,	"	1.50	"
"	H. Th. Popkens-Brouwer,	Parigi Tasikmalaja	2.50	"

Aan Donateurs, Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur*, Verhulststraat 51, *den Haag*.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Weekblad voor Indië. 3e jaarg. No. 3.

De Prins von Reuss te Soerabaja (met afbeeldingen). — De gevangenneming van den beruchten rooverhoofdman Mantalili (met afbeelding). — Indische indrukken. XIV, door Carlo. — Indische boosdoeners. Een edel achttal, door Auditor. — De Regentsdochter, Roman van Victor Ido. (vervolg).

Het Nederlandsche Zeewezen. 15 Juni 1906.

Het Koninklijk Magnetisch en Meteorologisch Observatorium te Batavia, II, door P. J. Smits.

De Indische Mercuur, 19 Juni 1906. No. 25.

Een Indische Koemelkboom, door A. H. Berkhout. — Gegevens voor de beoordeeling eener verbranding, door F. W. Bolk. — Vergadering van inschrijvers der Bataviasche Kinineveilingen. — De exploitatie der Djatibosschen, door A. H. B. — Van Batavia naar Rotterdam. — Verpakking van suiker. — Vergadering der Commissie voor eenvormige methoden voor suikeronderzoek. — Vereeniging van kinaplanters. — Malangsche Landbouwvereeniging. — Tabakslitteratuur, door A. v. B. — Kamer van Koophandel en Nijverheid te Soerabaja. — Uit consulaire verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Geneeskundig Tijdschr. voor Ned.-Indië. Dl. XLVI. Afl. 2.

Over pankreas-diabetes, door Dr. C. D. Ouwehand. — Protargol in de oogheelkunde, door Dr. C. H. A. Westhoff. — Cyaankalium en een antidotum, door J. A. F. Wiederhold. — Anophelesmuskieten en zeewater, door Dr. W. T. de Vogel. — Over het voorkomen van spirochaeten bij framboesia tropica, door E. W. K. von dem Borne. — 15e Jaarverslag van de Landskoepokinrichting en 11e jaarverslag van het Instituut-Pasteur (over 1905), door A. W. Nyland.

Vereeniging „Moederland en Koloniën" 6e jaar 1905—1906. No. V.

Bericht van het Bestuur der Vereeniging. — Koloniaal Programma der Vereeniging. — Toelichting van dit Programma.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den .... 190.....

Straat of gracht

Handteekening

....

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N°. 26. Donderdag 28 Juni 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.«

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie en Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Als een heuchelijk, tevens **zeer navolgenswaardig feit** kunnen wij mededeelen, dat een der leden, die ongenoemd wenscht te blijven, ons verraste door in stede van zijn gewone jaarlijksche contributie f25 in de kas der Vereeniging te storten, ten bewijze van zijne groote ingenomenheid met ons werken en streven. Wanneer meerdere leden, hiertoe in staat zijnde, van hunne belangstelling ook op dergelijke wijze getuigden, dan zou het hoofdbestuur zijn wieken wat ruimer kunnen uitslaan ten bate van Oost- en West-Indië.

De Ombilin-Kolen.

In een opstel over de Staatsbedrijven in Indië, opgenomen in «Onze Eeuw», betoogt Dr. E. B Kielstra de wenschelijkheid om de tegenwoordige organisatie der Gouvernements-bedrijven o.a. in dien zin te veranderen, dat aan het hoofd daarvan een man geplaatst wordt aan wien, onder toezicht van een college van commissarissen, alle macht in handen wordt gegeven; een man dus die, wat zijn werkkring betreft, geheel los is van bestuurs-, departementale- en regeeringsbemoeienis. En, wanneer tegen een Staatsexploitatie *op zoodanige wijze* bedenking mocht bestaan, deze aan particuliere maatschappijen over te dragen op voorwaarden, dat de Staat een minimum rente van het benoodigde kapitaal waarborgt, maar daarentegen *het leeuwenaandeel*, b.v. $^3/_4$ of $^7/_8$ der winst voor zich bedingt.

De kwestie van het *leeuwenaandeel* daargelaten, welke wel immer op loven en bieden zal neerkomen, valt de practische waarde van het aangegeven denkbeeld niet te miskennen.

Doch waarom de particuliere tusschenkomst ingeroepen alléén dan, wanneer *op de aangegeven wijze* bedenking mocht bestaan tegen Staatsexploitatie? Er kunnen immers nog wel andere redenen wezen om aan particuliere tusschenkomst de voorkeur te geven boven Staatsexploitatie. Zoo b v. bij de Ombilin-Kolen.

Bekend is dat de ontginning en de afvoer dezer kolen over Solok en Padang Pandjang naar Padang en de Emmahaven niet die winst opleveren, waarop men aanvankelijk meende te mogen rekenen.

Ook is bekend dat sommige deskundigen van oordeel zijn in den bestaanden toestand verbetering te kunnen aanbrengen, door den aanleg van een spoorweg van Moeara Kalaban naar Pakan Baroe, aan de Siak rivier, en van een andere van Solok over den Soebangpas naar Padang.

Verder weet men dat andere deskundigen anders over deze zaak denken, en de meening zijn toegedaan dat, bij den tegenwoordigen en in de toekomst te verwachten stand van kolenprijzen in het verre Oosten, er geen aanleiding schijnt maatregelen te beramen voor de uitbreiding der exploitatie en tot vermeerdering van den afzet, welke nevens een voordeeliger kolenhandel, te verkrijgen door een goedkooper transport, worden tegemoet gezien door de eerstgenoemde deskundigen, ingeval besloten wordt tot den voorgestelden spoorwegaanleg.

Eindelijk zal men zich herinneren, dat de Minister van Koloniën, tijdens de debatten over deze steenkolenexploitatie gevoerd, bij de behandeling der Indische begrooting voor 1906, zich nog niet wenschte uit te laten, daar ten deze voorstellen van den Gouverneur-Generaal te wachten waren, die hij nader wilde overwegen, alvorens zijn oordeel definitief te vestigen.

Aangezien sedert van die zijde niets meer over de onderwerpelijke zaak vernomen werd, mag verwacht worden, dat zij bij de behandeling der Indische begrooting voor 1907 wel weer ter sprake zal komen. En dan is te hopen dat voor goed worde uitgemaakt:

a. of dit staatsbedrijf werkelijk, zooals wordt beweerd, op 't doode punt is gekomen en op schade dreigt uit te loopen, omdat op de ontginning niet te bezuinigen valt zoolang op geen grooter aantal vaste dwangarbeiders gerekend kan worden, wat niet mogelijk schijnt; en omdat op het kolentransport naar Padang voortaan verlies zal worden geleden, aangezien de kosten van herstel der vervoermiddelen van lieverlede meer zijn —, en in de toekomst nog meer zullen gaan bedragen dan dit vervoer kan lijden.

b. of. zoo een en ander waar blijkt te zijn, nog wel aan intensiever exploitatie mag worden gedacht, en van extensieve uit den aard der zaak niet meer voordeel is te verwachten?

c. of, een en ander in aanmerking genomen, de slotsom der overwegingen dan niet zal wezen, dat de voorgestelde spoorwegaanleg inderdaad het middel is om uit de inpasse te komen, waarin onze spoorweg techniek en politiek ter S. W. K. ons heeft gebracht.

Moch daarmede het nut van dien spoorwegenaanleg boven allen twijfel staan, doch daartoe niet kunnen worden overgegaan met het oog op den zorgvollen toestand waarin de Indische schatkist momenteel verkeert, en op de omstandigheid dat andere onderwerpen van Staatszorg van nog grooter belang worden geacht, en dus moeten voorgaan; dan behoeft om die reden met den spoorwegenaanleg nog niet gewacht, doch kan dit een aanleiding zijn om aan de particuliere nijverheid dadelijk over te laten, wat de Staat nog in geen jaren wellicht, ten uitvoer zou kunnen brengen. In dit geval zou eene onderhandeling tusschen de Regeering en kapitalisten in den geest als door den geachten schrijver in «Onze Eeuw» is voorgesteld, alleszins aanbeveling verdienen.

Daar verder, zooals de geachte schrijver ook nog opmerkt, dit staatsbedrijf het voordeel aanbiedt, dat onze koloniën en de daar aanwezige oorlogs- en handelsschepen tot zekere hoogte onafhankelijk zijn van den kolenaanvoer uit andere landen en de ontginning van dit kolenveld daarom in het algemeen belang noodig wordt geacht, zal, wanneer van den spoorwegenaanleg de redding wordt verwacht uit den neteligen toestand waarin wij verkeeren, op de begrooting voor 1907 wel een post mogen worden uitgetrokken voor eene gedetailleerde opname, voor zoover nog noodig, van het aangegeven tracé.

Het kan derhalve geen kwaad thans reeds na te gaan waarop die opname, bij uitzending uit Nederland van een daarmede te belasten commissie, te staan zal komen.

In aanmerking genomen dat een opname van den spoorweg over Soebang naar de Emmahaven (ruim 97 K. M.) gedetailleerd heeft plaats gehad door de commissie Cluysenaer in de zeventiger jaren der vorige eeuw, en dat sedert door de topographische opname kaarten zijn vervaardigd op schalen van 1 op 20.000, 40.000 en 80.000, dan behoeft deze Commissie niet zoo heel veel te kosten. Van deze kaarten zal voornamelijk voordeel te trekken zijn bij de opname van de 192 K.M. lange lijn naar de oostkust, voor zoover deze door het gebied loopt, waarin de topographische dienst werkzaam is geweest, d. i. over ± 82 K.M. Eene gedetailleerde opname zonder hulp van vertrouwbare kaarten dient dus alleen nog te geschieden van ± 110 K.M.

Om nu de kosten der geheele opname te kunnen becijferen, verdient het aanbeveling na te gaan wat vroegere gelijksoortige opnamen ongeveer hebben gekost. En dan kan in de eerste plaats gebruik worden gemaakt van de mededeelingen van den Heer J. L. Cluysenaar, te vinden in het Tijd. v. h. Kon. Inst. van Ingenieurs 3e afd. 1876—1877 (Bijlage 21) van de notulen der vergadering van 13 Feb. 1877. Volgens dezen deskundige worden de totale onkosten zijner Commissie per K.M spoorweg geschat op:

Van den Kolenspoorweg	f 3035
Van de Bovenlandsche Spoorwegen	938
te zamen	f 3973

d. i. gemiddeld ± f 2000.—

Hiervoor zijn gedetailleerd opgenomen, ontworpen en begroot:

a. Voor den Kolenspoorweg:

gedeelte Kolenveld-Soebang	60.3 K.M.
» Soebang-Brandewijnsbaai	36.8 »
» Soebang-Toesanbaai	59.5 »
» Brandewijnsbaai-Padang	6.9 »
Samen	163.5 K.M.

b. in de Bovenlanden:

gedeelte Sawah-Lawas, Padang-Pandjang, Fort de Kock-Pajakoemboeh	114.9 »
Semawang — F. v. d. Capellen	17.3 »
Samen	132.2 K.M.

Bovendien zijn zeer uitgebreide opnemingen der baaien met tal van peilingen en eenige boringen verricht: en verder nog in algemeenen zin, maar vrij gedetailleerd, 60 K.M. spoorweg ten behoeve van eene verbinding van Fort v. d. Capellen met de L. Kota, terwijl ruim 350 K.M. groote wegen zijn getacheometerd, in kaart gebracht, enz.

Wanneer men dus in aanmerking neemt dat de commissie Cluyssenaer heeft moeten werken zonder de sedert plaats gehad hebbende topografische opname van Boven- en Benedenlanden, terwijl de commissie voor de nieuwen spoorwegaanleg slechts in hetzelfde geval verkeert ten aanzien van de 110 K.M. spoorwegaanleg in het toenmalige onafhankelijk gebied; verder dat laatstbedoelde commissie voor de overige 82 KM. spoorweg naar de oostkust te beschikken heeft over de reeds genoemde gedetailleerde topografische kaarten; en voor den wester spoorweg nog over de opnamen van de commissie Cluysenaer, dan zullen de kosten der voorgestelde opnamen wel niet te laag geschat worden, wanneer daarvoor wordt uitgetrokken:

a voor de opname der 110 K.M. in het zoogenaamd onafhankelijk gebied *f* 2000 per K.M. of *f* 220.000

b voor die der 82 K.M. ooster spoorweg in het rechtstreeksch gebied *f* 750 per K.M. . . . . - 61.500

c voor de 71 K.M. spoorweg door de Soebang pas *f* 250 per K.M. . . . . . - 17.750

samen *f* 299.250

of rond *f* 300.000.

Ter vergelijking zij nog vermeld dat volgens het verslag over de Staatsspoorwegen in N.-I. over 1904, is uitgegeven aan opnemingskosten:

Voor de lijn Preanger+Cheribon, pl. m. 104 K.M. *f* 41515.37 d. i. pl. m. *f* 400 per K.M.

Voor de lijn Djocjokarta—Poerworedjo—Magelang Willem I, pl. m. 109 K.M., *f* 110743.07, d. i. pl. m. *f* 1016 per K.M.

Voor de lijn Rangkas Betong, Menès, Laboean, pl. m. 57 K.M., *f* 19640.11[5], of *f* 345 per K.M.

Voor de lijn Padalarang—Krawang, pl. m. 96 KM., *f* 78752.62, of *f* 820 per K.M.

Mocht ook voor het opgenoemd bedrag van *f* 300.000 geen plaats meer zijn op de begrooting voor 1907, dan ware de opname wellicht aan de maatschappij op te dragen, welke zich op de bovengenoemde voorwaarden met den spoorweg aanleg zou willen belasten, met bepaling dat de kosten zullen worden verrekend bij de overeenkomst aan te gaan voor den aanleg van de spoorwegen, in verband met de exploitatie van het kolenveld.

Op de aangegeven wijze komt er in ieder geval weer eens wat leven in de Sumatraansche brouwerij en bestaat er kans om zonder dadelijke directe uitgaven van Staatswege een krachtigen stoot te geven aan de ontwikkeling van S. W. K.

Moge het daartoe komen!

Den Haag, 17 Juni 1906.

H. E. PRINS.

Pro en contra Britsch-Indië, in zake het Inlandsch onderwijs in Ned. Oost-Indië.

(Aangeboden.)

Naar aanleiding van het onder bovengemelden titel voorkomende schrijven van den heer C. F. Zeeman in het *Kol. Weekbl.* van 15 Juni jl., veroorloof ik mij het volgende op te merken.

Bij de volkstelling van 1891 bedroeg het aantal alphabeten in Britsch-Indië bijna 11% van de mannen en 0,5% van de vrouwen.

Tien jaren later, in 1901, gedurende welke jaren meer dan 100000 scholen door ruim 4 millioen leerlingen waren bezocht, was het percentage alphabeten onveranderd gebleven, zelfs was het toen iets kleiner n.l. ruim 10% van de mannen en 0,7% van de vrouwen terwijl in dat tienjarig tijdvak de bevolking van Britsch-Indië slechts met 7 millioen zielen was toegenomen.

Met zulke resultaten is het in Britsch-Indië gevolgde onderwijs-systeem veroordeeld.

Als men met zulk een enorm aantal scholen en leerlingen zelfs niet in staat is het gering percentage alphabeten te vergrooten, dan mag men de resultaten van het onderwijs in Britsch-Indië toch zeker wel treurig noemen en zeggen, dat het daar gevolgde systeem niet deugt. Aan de vruchten kent men dan toch den boom.

Zou de heer Zeeman, met terzijdestelling van bijzaken, ons niet eens duidelijk willen maken, waarom hij is, pro-inlandsch-onderwijs in Britsch-Indië, niettegenstaande de bedroevende resultaten er van.

Dat is dan toch de hoofdzaak, waar het om gaat en over die hoofdzaak, zwijgt de Heer Z. en zweeg hij in zijn voordracht.

Men wil dan toch resultaten zien van het onderwijs en wat heeft men aan al die scholen en leerlingen als daarmee ternauwernood het gering aantal alphabeten op hetzelfde percentage kan worden gehouden en ook de resultaten van het voortgezet en hooger onderwijs zeer onbevredigend zijn.

Omtrent het totaal aantal leerlingen, dat de Britsch-Indische scholen bezocht en bezoekt, heerscht tusschen den Heer Zeeman en ondergeteekende verschil van opinie.

Ik betwijfelde nl. of de 4½ millioen leerlingen van 1901/2 wel op een bepaald tijdstip *aanwezig* waren en vermoedde, dat wij hier te doen hadden met het aantal der leerlingen, die de scholen *gedurende* het verslagjaar bezochten.

Wel zou men uit Table III het eerste kunnen opmaken maar zeker is dat toch niet, want de op dien staat voorkomende leerlingen waren de *in de registers* (on the rolls) ingeschrevenen en nu is het de vraag of in de registers alleen de op dien datum aanwezige leerlingen zijn ingeschreven, dan wel al degenen die in den loop van het jaar de school hadden bezocht en datzelfde geldt voor de tabel: „average number *on the rolls* monthly during the year."

Ik voegde daar echter bij: Table 9 *Total pupils* doet het laatste *vermoeden*, want daar staat boven de laatste kolom 1901/02.

Waarom negeert de Heer Z. dat hoofdargument voor mijne voorzichtig gestelde conclusie (doet *vermoeden*)?

Laat ons echter eens aannemen dat de Heer Z. gelijk heeft en dat 4 millioen leerlingen op een zeker tijdstip inderdaad op de Britsch-Indische scholen aanwezig waren, dan zou het aantal der leerlingen die de school *gedurende* het verslagjaar bezochten, naar Javaanschen maatstaf, minstens 6½ millioen hebben bedragen en dan ziet het er voor het Br.-Indische onderwijs nog veel leelijker uit. Had ik n.l. reeds het recht om te spreken van zeer treurige resultaten, waar ik veronderstelde dat de scholen gedurende 10 jaren door ruim 4 millioen leerlingen werden bezocht, zonder dat daarvan vermeerdering van het percentage alphabeten het gevolg was, hoeveel te meer heb ik dan daartoe het recht, als dat aantal 6½ millioen heeft bedragen. Dat zou dus zijn koren op mijn molen, waar ik betoogde, dat het onderwijs-systeem in B.-I. niet deugt en wij dus daaraan geen voorbeeld moeten nemen, tenzij een waarschuwend voorbeeld.

De Heer Z. zegt o. a. in zijn schrijven: „De Heer H. is trouwens erg gul met het uitspreken van meeningen. Meent hij wellicht dat zijn woord zooveel gezag heeft, dat hij het slechts heeft te doen hooren om „parti gagné" te hebben, dan zou daarin alleen reden te meer te vinden zijn om niet te spreken dan omkleed met zeer deugdelijke gronden......

Zoo begrijp ik bijv. niet, hoe de Heer H. komt tot de verklaring dat de Engelschen er op uit zijn met mooie cijfers van scholen en leerlingen te pronken en de kwaliteit der lagere scholen ondergeschikt te maken aan de kwantiteit."

Vindt de Heer Z. het zoo vreemd, dat de omstandigheid, dat in B. I. het aantal scholen en leerlingen wel zeer groot, maar het gehalte van het onderwijs blijkens de treurige resultaten, zeer slecht is, mij heeft geled tot de conclusie, dat de Engelschen de kwaliteit der scholen ondergeschikt maken aan de kwantiteit?

Met welke redenen zou men die meening dan nog verder moeten omkleeden, om het recht te verkrijgen haar uit te spreken?

Blijkt de zucht om met mooie cijfers te pronken o. a. niet uit het feit, dat de Mohamm. scholen met onderwijs in „the Koran only," met een 180 duizend leerlingen, en de tabellen van het vijfj. verslag gewoonweg opgeteld worden bij de andere scholen en leerlingen en dus begrepen zijn in het totaal generaal?

De Moh. scholen op Java, met veel meer leerlingen dan die in B. I., worden in onze verslagen en tabellen niet in rekening gebracht, evenmin als de talrijke schooltjes waar een beperkt aantal kinderen onderwijs in lezen en schrijven van de landstaal ontvangt, van onderwijzers, magangs, familieleden e. a.

Op de verdere, weinig of niet ter zake doende beschouwingen, op- en aanmerkingen van den Heer Z. zal ik maar niet ingaan. Zou het niet beter zijn, dat zij die in de onderwijszaak belang stellen en kennis hebben genomen van ons beider beschouwingen over het onderwijs in B.-I., voor zichzelf maar uitmaken, aan welke zijde zij zich willen scharen.

Voor de juistheid van de in mijn artikel overgenomen cijfers en citaten, kan ik instaan. Mijne daarop gegronde meeningen, dring ik natuurlijk aan niemand op.

De heer Z. zegt er prijs op te stellen, dat mijn opstel bij de opposante strekking daarvan, vrij is gebleven van schampere opmerkingen, maar dan verwondert het mij, dat hij mijn goed voorbeeld niet heeft gevolgd, want de toon van zijn schrijven is doorloopend min of meer schamper.

J. HABBEMA.

Pers-kroniek.

Inhoud: De Nieuwe Rotterdamsche Courant *over het wetsontwerp tot terugkoop van particuliere landerijen op Java: Een tevredenheidsbetuiging. — Mr. van Deventer in het* Sociaal Weekblad *over de rechtspositie der inlandsche christenen — Een interessante schets: de heer H. van Kol op bezoek bij de »Forçats« op het eiland Ré.*

De Memorie van Antwoord op het V. Verslag betreffende het wetsontwerp tot terugkoop van landerijen op Java is verschenen.... en de *N. Rotterdamsche Crt.* verklaart zich vrij wel tevreden. Het werd dan ook meer dan tijd voor dit groote liberale blad om in Indische zaken tegenover dit cabinet een weinig meer water in den wijn te doen. Een liberaal minister van Koloniën kan niet alleen van oppositie leven; er moet ook een beetje waardeering bij komen, en als wij dan denken aan de bestrijding door het blad gevoerd in zake de regeling der

FEUILLETON.

DE KLUIZENAAR.

(Eene op historischen grondslag berustende schets).

DOOR

A L E.

't Was op een afdeelingshoofdplaatsje in het diepe binnenland van Midden-Java.

Dorpelijk-kleintjes, flets-kleurloos 't leven er; zoo al niet phillisterig dan toch net op 't randje af. Trots alle haken en oogen, een samenhang onder de luidjes als van droog zand.

Dat lag 'm aan een paar, in zeggingschap scherp concurreerende, door gezagsnaijver bevangen en verdwaasde, plaatselijke autoriteiten-baasjes. Niet aan 't Europeesche publiek zelve, waaronder genoeg intellect en jeugd aanwezig was om kleur en toon aan ons parochiaal bestaansleventje te geven. Zelfs tot coterietjes — en dit was de lichtzijde van 't geval — wist 't vereenigingsleven 't niet te brengen. Hoogstens deed de menschelijke zucht naar gezelligheid al eens een clubje geboren worden, dat straks als een *omelette soufflée* weer ineen zou zakken. Ieder leefde er strikt zijn eigen bestaantje, had er zijn eigen genoegentjes en passietjes, wachtende op 't oogenblik, waarop hem van Batavia geboodschapt zou worden, dat hij gaan kon van hier.

Iets was er gelukkig, dat er ons voor bewaarde in levensdroefheid onder te gaan:

Een keurig leesgezelschap hadden wij bijeen, waaraan wel menige plaats, van veel meer pretentie, een voorbeeld zou kunnen nemen. De plaatselijke toestanden hadden het dat doen worden. 't Eene was het logische gevolg van 't andere, want de gemeente scheen blijkbaar weinig zin te hebben in versuffing, ter wille of ten genoege van een paar onmogelijke hoogheidjes. Zij had waarlijk naar een minder waardige compensatie de hand kunnen uitstrekken. Zelfs kleine beurzen offerden gaarne de niet geringe contributie.

Ik zelf was er directeur van. Dit gaf nog al wat werk om handen, vooral des Zondags als de leestrommels inkwamen en die geestelijke zaadbakjes weer voor een volle week voorzien moesten worden. En ook veel gezanik om 't hoofd door slordige, nonchalante of vergeetachtige leden, die maar niet in den pas konden loopen of pink-op-den-naad-van-den-broek wisten te houden, volgens de krijgsartikelen van 't reglement, terwijl de voldoening der opgelegde boeten — het middel der disciplinaire bestraffing — meestal veel voeten in de aarde had en dus nieuwe soesah bijbracht.

Maar grootere posten werden op mijn credit-zijde geboekt. want tegenover dat alles stonden slechts voordeelen. Ik zelf was de voornaamste beweldadigde. Welk een heerlijkheid als de mail weer een kersversch pakket maandschriften, weekbladen, brochures en nieuwe romans bracht. Met die primeur was 't onbezoldigde baantje rijkelijk betaald.

Er waren ook half-contribuanten of tweede-hands-leden Dat waren onze buitenleden, de hier en daar in de buurt verspreid wonende Europeanen: een stationschef op enkele palen afstands, een controleur, een rijsthandelaar een stuk of wat koffieboeren in 't gebergte, en zoo al meer. Zij zorgden onderling zelf voor de doorzending der trommels. Hoeveel mikmak en strubbeling dit gaf, kwam ik gelukkig niet altijd te weten. 't Was ook maar beter er mij buiten te houden, 't zaakje kwam wel weer in zijn voegen. Mijn directoriale zorgen gingen niet verder dan de inning hunner contributies en 't weder in ontvangst nemen der afgelezen — ja, waarlijk, afgelezen! — lectuur of liever gezegd van 't nietig overschotje van de rijke mail-bezending, die ik eenige maanden te voren met uitbundige vreugde-begroeting in mijn huis verwelkomd had.

Maar die armzalige restanten bleken op de „boekenverkooping" altijd nog wel waarde te hebben. Indo's en militairen ten minste waren er tuk op en snoepten ze, soms nog tegen goede prijzen, elkander af. Maar om ze machtig te worden, dat was in mijn tijd een duivelstoer! Laatste lid was 't verre koffielandje „Winoto". Daar hokte de boel permanent. Nu en dan, na herhaalde aanmaning soms, als 't de spuigaten uitliep, zelfs met ontslagbedreiging aan den nalatige — kwam er wel eens een picolpaardje den berg afzakken met een paar kisten, geinproviseerde manden of koffiebalen, inhoudende de schimmen van vroegere heerlijkheid. 't Had er bij hun eindelijke terugkomst wel veel van of onze papieren kinderen inzonderheid de geïllustreerde, ook gegaan waren door de huisjes der opgezetenen van de drie of vier ondernemingen, waar zij gecirculeerd hadden.

't Was verdrietig!

Maar 't zou nog erger worden.

Eens was er weer stagnatie, hardnekkiger nu dan ooit. Geen mijner vertoogen naar »boven«, krachtiger en krasser gesteld, naar mate de aandrang der boekenliefhebbers »beneden« grooter werd, mocht niets uitwerken. »Winoto" zweeg als een sfinx. 'k Wilde er 't mijne van hebben, dus besloot ik er zelf op af te gaan. Dit te meer, omdat ik sinds geruimen tijd door nieuwsgierigheid geprikkeld werd, wat er, door den loop der gebeurtenissen niet beter op geworden was. 't Koffielandje, hoog in 't gebergte verscholen, lag, behalve in echte wolken, ook in een wolk

rechtspositie van de Inlandsche christenen dan zal Z. Ex. zeker met genoegen lezen wat thans in de *N. Rott. Crt.* over deze Mem. van Antw. wordt geschreven.

De heer Fock wordt er in geprezen.

Stelselmatige onteigening blijft het »groote plan«, zegt het blad, maar »aankoop« wordt het »plan van dadelijke uitvoering« en daarmede kan het orgaan accoord gaan.

»Door hetgeen de Mem. v. Antw. geeft is voldaan«, merkt de *N. Rott. Crt.* ten slotte op, »aan onzen, drie maanden geleden uitgesproken wensch, om een juister begrip te mogen krijgen van de bedoeling, teneinde het stelsel beter in opzet en gevolgen te kunnen beoordeelen. De vrees voor een werken met halve kracht is weggenomen; in 's ministers bedoeling licht het juist met dubbele kracht te werken. Dit zal de angstvallige financiers vermoedelijk nog een schrede doen terugdeinzen, maar overigens zal, naar wij meenen, de uiteenzetting van de Mem. v. Antw. het meerendeel der oppositie bevredigd hebben.

Wij hopen dat dit niet alleen zal leiden tot het aannemen van het wetsontwerp, maar ook tot een overwinning die in niet al te uitgeplozen debatten behaald zal mogen worden. Als wij in het vooruitzicht hebben strenge toepassing van het bestaande reglement op de particuliere landerijen, verbetering daarvan naar de bekende behoeften, aankoop van die landerijen naargelang de gelegenheid zich voordoet, en stelselmatige onteigening zoodra doenlijk, dan rest ons nog één verlangen: die maatregelen, die economische verbeteringen, ook deelachtig te zien worden aan de bevolking der particuliere landerijen buiten West-Java."

* * *

In een drietal artikelen in het *Sociaal Weekblad* (Nos. 22, 23 en 24) verdedigt Mr. van Deventer zijn standpunt in zake de veel besproken voorgestelde regeling van de rechtspositie der inlandsche Christenen en geeft daarbij tevens een glashelder overzicht, al is het beknopt, van het geheele vraagstuk.

Men weet: Mr. van Deventer schaart zich over het algemeen aan de zijde van den minister, die in de opvatting van enkelen niet genoeg rekening hield met de „adat". Dit bezwaar weerlegt de schrijver in het *Sociaal Weekblad*.

Het in de bestaande redactie voorkomende voorschrift dat, bij het stilzwijgen der *adat*, de algemeene beginselen" van het Europeanen-recht als „richtsnoer" zullen dienen, kon, zegt hij, natuurlijk vervallen, nu werd voorgesteld het Europeanen-recht, tenzij daarvan wordt afgeweken, als algemeen geldend te beschouwen. Is er *niet* uitdrukkelijk van afgeweken, hetzij door bijzondere regelingen, hetzij door de *adat* in de gevallen dat naar haar verwezen wordt, dan zal derhalve, wordt het ontwerp wet, het Europeanen-recht ook over Inlanders heerschen. Dat hiermede de rechtszekerheid aanmerkelijk beter zal zijn gewaarborgd, behoeft geen betoog meer, terwijl de wetgever voor Indië het overigens in de hand heeft zooveel als maatschappelijk belang en politiek beleid vereischen aan de *adat* over te laten.

Een anderen waarborg voor verhoogde rechtszekerheid zocht de regeering in de opheffing van 's rechters bevoegdheid om, ingeval van toepassing der *adat*, deze te toetsen aan „algemeen erkende beginselen van billijkheid en rechtvaardigheid," een uiterst wankel criterium. Op den wetgever voor Indië, zoo meent de regeering, moet de plicht rusten uit te maken welke *adat*-voorschriften *wèl*, welke *niet* als recht mogen gelden. Heeft de wetgever gesproken, dan passe de rechter de wet (of de *adat*) toe, zonder in een onderzoek te treden naar haar innerlijke waarde of billijkheid.

Verder merkt Mr. van Deventer op:

»Het nieuwe art. 109 zal dus, evenals het nieuwe art. 75, der *rechtszekerheid* in Ned.-Indië ten goede komen. Deze strekking maakt dat de voordracht, niet alleen juridisch en politiek, maar ook, ja bovenal, sociaal-economisch van hooge beteekenis is. En wel in de voornaamste plaats omdat het haar uitgesproken bedoeling is, ook en vooral voor de inlandsche bevolking te komen tot meerdere vastheid, tot mindere verscheidenheid van het vermogensrecht. Te lang reeds hebben, in dit opzicht, de kinderen des lands achtergestaan bij de westersche en oostersche vreemdelingen. Wil men dat de landzaat zich opheffe uit den toestand van economische minderwaardigheid waarin hij nu nog maar al te vaak verkeert, men schenke hem, behalve de gelegenheden om zich geestelijk en practisch te ontwikkelen, behalve al datgene, waardoor van overheidswege de landbouw, de handel en de nijverheid der Inlanders kunnen worden bevorderd, ook, en liefst zoo spoedig mogelijk, de middelen om de vruchten van zijn arbeid tegen wien ook te beschreven, de mogelijkheid om zich grondend op vaststaande rechtsregelen, zijn toekomst te verzekeren.

Of dan langs den weg dien de regeering zich voorstelt in te slaan het volmaakte zal zijn te bereiken? Niemand die zich rekenschap geeft de groote moeilijkheden, waarmede de wetgever op het betreden gebied zal hebben te kampen, kan die vraag bevestigend beantwoorden. Maar wel mag vertrouwd worden, dat langs dien weg spoediger en met grooter zekerheid dan langs eenigen anderen, tot een belangrijke verbetering van den bestaanden toestand zal worden gekomen. De critiek die zich over de ontwerpen heeft uitgesproken, vaak met een felheid, kwalijk passend bij den uiterst teeren aard van het werk dat moet worden verricht, is er in kunnen slagen, naast het stelsel der regeering een aannemelijker stelsel op te bouwen. *Onaannemelijk* toch is een stelsel als dat van prof. Van Vollenhoven, dat, zoo het niet ten eenenmale onuitvoerbaar mocht blijken, toch eerst na jaar en dag tot het gewenschte resultaat zou kunnen voeren en volgens hetwelk, onder het weerklinken van den strijdkreet: »geen juristenrecht voor den Inlander!« het recht in Indië voor onafzienbaren tijd zou worden overgeleverd aan de proefnemingen der *adat*-juristen. Wie kan in gemoede volhouden, dat de Inlander hierdoor meer gebaat zou zijn dan door de toepassing van het stelsel der regeering, waardoor voor tal van onderwerpen reeds dadelijk tot rechtszekerheid kan worden gekomen en voor het overige de *adat* aan haar natuurlijke ontwikkeling wordt overgelaten?

Er is beweerd dat zonder grondige kennis der *adat* in geheel Ned.-Indië niet mag worden besloten tot haar gedeeltelijke vervanging door westersch recht en dat die kennis, althans bij de regeering, niet bestaat. Het moge waar zijn, dat het terrein der *adat*-studie ten deele nog onontgonnen is, het is onbillijk te beweren dat wij er niets van weten en dat het niet mogelijk zijn zou, in algemeene trekken vast te stellen, welke instituten zonder gevaar aan haar absolute heerschappij kunnen worden onttrokken. Mocht onverhoopt daarbij voor sommige onderwerpen worden misgetast en deze misgreep tot moeilijkheden voeren, dan kan door wetsverandering verbetering worden aangebracht. Deze werkwijze is zeker aanbevelenswaardiger dan een, die met de invoering van alle verbetering zou willen wachten tot na afloop van een wijdloopig onderzoek. Na tal van jaren aan het eind van zulk een onderzoek gekomen, zou men dan toch groote kans loopen te ontwaren, dat inmiddels de *adat* al weer veranderd was. Men zou dan weder van vorenafaan kunnen beginnen. En zoo tot in het oneindige!.

Neen, om den Inlander te verlossen uit het moeras der rechtsonzekerheid waarin hij steekt, moeten wij niet langer dralen en weifelen, maar woekerend met hetgeen wij weten, *handelen*. Als voorbeeld mogen gekozen worden de mannen van 1870, die, zonder in den treure te wachten op de resultaten van het in 1867 bevolen onderzoek naar de rechten van den Inlander op den grond [1]), de agrarische wetgeving voor Indië naar hun beste weten opbouwden en daarbij natuurlijk wel fouten begingen, maar toch werk leverden, waarmede zij voor den dag konden komen. Ook toen werd de principieele beslissing

[1]) Van het »Eindrésumé« van dit onderzoek verscheen het eerste deel in 1876, het tweede in 1880, het derde en laatste in 1896.

van geheimzinnigheid.

Wat 't mysterieuse eigenlijk was, daaromtrent had, ik tot dusver, vrijwel in het duister getast. 't Geval had mij geïnteresseerd, later zelfs meer en meer geboeid. Links en rechts was ik op nasporing uit geweest, maar nergens had ik inlichtingen of aanwijzingen gekregen, die eenigen houvast gaven of grond onder de voeten deden voelen. Niemand wist bij benadering 't ware er van. Allerlei vage, onbestemde verhalen waren in omloop, die tot in 't wonderbaarlijke, zelfs spookachtige gingen. Voor de nuchteren concentreerde al de geheimzinnigheid van Winoto zich om den persoon van den, naar 't heette, in afzonderingsmanie en menschen-schuwheid levenden Administrateur van dat land. Voor den gewonen inlander en den minderen Europeaan echter waren er bovennatuurlijke dingen in 't spel. Een feit was 't, dat geen sterveling in de kota ooit een voet op de onderneming in kwestie had gezet: de eersten niet, omdat hun wegen er niet heenleidden en 't heele geval, als de rest, hun maar weinig schelen kon; de anderen, wijl zij 't tot spookland gebombardeerd hadden, zoodat de naam ervan al griezelen deed, laat staan dat men brani genoeg zou zijn om er in eigen lijve de pontianaks te durven trotseeren.

Verder dan onsamenhangende brokstukken van bizarre verhalen kwam ik niet. Mij met eigen oogen te gaan vergewissen, de singuliere persoonlijkheid van den, in ons stedeke alleen bij naam bekenden, kluizenaar-heksenmeester van Winoto van aangezicht tot aangezicht in zijn hermitage te verkennen, dat was wel de eenige weg om het raadsel van daar boven tot oplossing te brengen en mijn nieuwsgierigheid te bevredigen. Die onderneming lokte mij meer en meer aan!

Ik had eerlang een paar weken verlof, die ik benutten zou om een „konden neus" te gaan halen. Ergens in 't gebergte was een hotelletje. Daar dacht ik mijn vrijen tijd door te brengen, en op mijn reis er heen besloot ik langs een verren omweg meteen Winoto aan te doen.

'k Zou er niet gemakkelijk geraken, gaven de lui van 't bestuur mij als hartversterking mede. 't Was moeilijk bergterrein, voor een pieterman uit de vlakte bezwaarlijk te begaan of te berijden. 't Zou een heele expeditie worden, die 'k me beklagen ging!

»Nous verrons" zei ik, en liet mij niet uit het veld slaan.

Per *tjikar* (karretje) kwam ik tot Magissan, aan den voet van den berg, 12 paal ver. Van hier tot Winoto was 't nog 6 paal, die ik te paard of per *tandoe* (draagstoel) moest doen. Ik koos 't eerste.

Magissan was de standplaats van een wedono, aan wien de Assistent-Resident een boodschap vooruit had gezonden om mij behulpzaam te zijn bij 't naar boven komen. Ik vond dan ook bij mijn aankomst in de kawedana gedienstigheid en welwillendheid te kust en te keur. Toch legde men ook, het oude inlandsche hoofd vooraan, een kwalijk verholen angstvalligheid en vrees voor mij aan den dag. Men scheen er geen hoogte van te hebben, wat ik wel op dat duivelsche Winoto had uit te voeren, en dat nog wel met voorkennis en voorspraak van den Kandjeng Assistent-Resident. Ik geloof niet ver mis geweest te zijn, toen ik van de gezichten van den ouden heer en zijn gedienstige geesten de wetenschap aflas, dat zij, op zijn minst, een hekschenbezweerder in mij zagen. Wat kon anders zoo'n blanda er toe voeren in zijn eentje de helsche machten daar ginds te weerstaan? Zoo iets was nog niet voorgekomen!

Uit een en ander begreep ik alzoo, dat de wolf, zoo mogelijk, hier nog in kwader gerucht stond dan bij ons in de kota. Toch vond ik 't geraden, ter verkenning van het terrein, de voelhorens nog maar eens uit te steken, nu 't gevaarvolle moment van den tocht dáár was.

»Of er kans was, dat ik den toean van Winoto zou aantreffen, zoodat mijn reis niet vergeefsch was?« informeerde ik als aanloopje.

Meneer scheen zelden buiten de grenzen der onderneming te gaan, luidde 't antwoord.

En of hij niet eens hier te Magissan kwam?

Ja, een enkelen keer om geld te wisselen bij den tokochinees. Maar dan was 't altijd: op en weg.

Ook of Wedono niet eens op Winoto geweest was?

De oude heer aarzelde even. Er ging iets als een huivering door hem.

Hij was eens tot aan de grenzen van 't land geweest. Maar dat was nu al lang geleden, verklaarde hij.

Later vernam ik van anderen daaromtrent meer. Ik hoorde namelijk, dat papa bij die gelegenheid van een slechte kermis thuis gekomen was. Op een tournée

genomen bij en door middel van een verandering van eenige artikelen van het regeeringsreglement, doch de uitwerking der door de wetgevende macht goedgekeurde beginselen overgelaten aan de Kroon en de indische regeering, een in de practijk proefhoudend gebleken werkwijze, die voor de thans voorgenomen hervorming eveneens beoogd wordt en die aanbeveling verdient.»

Ten slotte zegt de schrijver:

»De wensch om, ook wat zijn rechtstoestand betreft, den Inlander op te heffen, hem gelegenheid te bieden vooruit te komen, zijn bestaans- en ontwikkelingsvoorwaarden te verbeteren, hem geleidelijk te maken tot den gelijke van meer bevoorrechten, loopt als een roode draad door de ingediende voorstellen. Het is mogelijk, waarschijnlijk zelfs, dat de verhooging der algemeene welvaart die van de voorgenomen hervorming, mits zij met andere maatregelen gepaard ga, mag worden verwacht, ook niet-Inlanders zal ten goede komen, het *doel* is dat de vruchten dier hervorming, in elk geval en in de voornaamste plaats, zullen toevallen aan de inlandsche bevolking.»

* * *

Uit een schets door den heer H. van Kol in het *Utrechtsch Dagblad* gegeven over een bezoek aan het »Dépôt des forçats» op het eiland Ré gebracht:

En zoo betrad ik dan 7 Maart 1905 het eiland Ré, waar — zooals men mij mededeelde — »le peuple est si gai«, en de bevolking zoo welvarend. Een korte wandeling van uit het havenstadje Ré bracht me over een lange brug en door een zware poort op een voorplein van de Citadel, waar een ruime kazerne was gebouwd. In een hoek van den hoogen witten muur die het geheele voorplein aan de achterzijde afsloot, bevond zich een poort met het opschrift »dépôt des forçats«.

Vreemdelingen of bezoekers schijnen er uiterst zelden te worden toegelaten, want ik moest met verschillende schildwachten en portiers parlementeeren, eer zich de zwaar gegrendelde deuren voor mij openden, om dadelijk weer met een harden smak achter mij toe te vallen. Een speciale vergunning van den ministre de l'intérieur, waaronder dit dépôt des forçats ressorteert, was mijn passe-partout en opende mij de poorten. De ontvangst was allerwelwillendst, overdreven beleefd zelfs; de autoriteiten weken geen oogenblik van mijn zijde; doch het resultaat was — ik voelde het dadelijk — dat men mij wèl overal rondleidde, doch dat ik zoo goed als niets zag, en elk eigen onderzoek mij was afgesneden!

En toch was alles mijnerzijds goed voorbereid. Samen met een ex-forçat, die gratie kreeg van zijn onverdiende straf, had ik de verschillende punten van onderzoek opgeteekend; doch elk ondervragen was verboden, en het eenige wat ik bereikte, was dat ik de zaken die mij reeds vooraf bekend waren, nog eens kon nagaan, en met voldoende zekerheid de juistheid der ontvangen mededeelingen kon constateeren. Ook kon ik later langs een omweg nog en ander aanvullen.

De eerste indruk bij het binnentreden doet sterk denken aan onze Indische gevangenissen; dezelfde witte muren, kale pleinen, en die benauwende lucht van teer en door hooge muren afgesloten ruimten. Drie maal daags moeten de veroordeelden om te luchten hier achter elkander loopen »en queue de cervelas« (ganzenmarsch) zonder een woord te spreken; hoofdhaar en baard zijn afgeknipt, en allen zijn in de gewone grijze gevangeniskleeding gehuld. De eenige ingezetenen zijn de bewakers en de dwangarbeiders, die alle werk verrichten wat in keuken, bakkerij en voor het schoonhouden der gebouwen en vertrekken noodig is. De werkplaatsen bestaan uit enkele ruime lokalen, waar een 50-tal veroordeelden sloffen vlechten, paardennetten maken, doch vooral corsetten bewerken. Geheele stapels van keurslijven van allerlei aard, afkomstig van de rijkste dames en van de armste werkstertjes, liggen daar bijeen, en nu moeten de forçats de baleinen uithalen, de koperen sluitingen losmaken, het linnen lostornen, kortom alles er weer uithalen wat er zoo wat noodig was om deze moderne kurassen samen te stellen. Onder het diepste zwijgen, zag men die mannen dezen geestdoodenden arbeid verrichten, bewaakt door een gardieu, terwijl zij allen scherpe messen en andere moordwerktuigen hanteerden. Hun uiterlijk, wat de gezondheid betreft, was niet slecht; hun verblijf in den kerker was nog te kort om reeds de kenteekenen der anemie te vertoonen, die in Cayenne een groot deel hunner zou doen wegkwijnen.

De dortoirs» waarin zij hun lange nachten doorbrengen, zijn de gewone kale, naakte vertrekken, ingericht voor 20 man, die met 4 te zamen op één houten brits liggen en 's nachts onbewaakt blijven, waardoor de promiscuiteit wordt in de hand gewerkt. De splitsing in categoriën door de wet voorgeschreven. wordt nog altijd niet toegepast, zoodat een jonge man, hierheen gebracht misschien voor een misdaad in drift gepleegd, al dadelijk in aanraking komt met de meest doortrapte misdadigers, mannen bedorven tot in merg en nieren.

Van de cellen mocht ik er slechts één zien; (in de andere een blik te werpen was »défendu«;) in een smalle ruimte van 2.50 m. en dubbele lengte zat een man, neêrgehurkt voor zijn harde brits, matten te vlechten; aan ijzeren kettingen hingen zware ringen aan den wand, »qu'on n'emploie que quand ils sont à deux«, wat ik zoo vrij ben te betwijfelen, daar mij door anderen, die uit eigen ervaring spreken, werd meegedeeld dat zij elken nacht met een der enkels in den ring geklonken werden. De harde plank is hun legerstede, een houten bak in den hoek het eenige meubel, en toch is men met de celstraf niet zuinig; elken morgen wordt in het prétoire door den Directeur een soort tribunaal gehouden over den inbreuk op de reglementen, de straffen varieeren van 4 dagen water en brood tot 60 dagen cachot, en sommigen hunner handelen volgens het devies: »le réglement c'est moi! le maître ici c'est moi!« De geheele wijze van spreken door het toezicht hebbend personeel, over die rampzalige medemenschen aan hun hoede toevertrouwd, maakt geen goeden indruk. Geen sprake van liefde of deernis; hun oordeel was hard; op toewijding valt niet te rekenen; »de veroordeelde«, zei mij iemand, »valt daar in handen van bewakers die hem haten, te midden van misdadigers van allerlei soort«.

Ongeveer een maand voor het vertrek, na 8, 9 à 12 maanden verblijf te St. Martin, wanneer de Minister van Binnenlandsche Zaken hun »apprentissage pour la vie coloniale« voltooid acht, worden de uitverkorenen afgezonderd, houden zij op met arbeiden, en worden zij beter gevoed. Reeds eenige dagen te voren zijn kleine groepjes rélégués van Angoulême hierheen gezonden; zij worden in een geheel ander kwartier verpleegd, krijgen tabak en andere versnaperingen, en worden beter behandeld, daar zij »hun straf reeds achter den rug hebben.« Reeds hier klagen de gardiens over de arbeidsschuwheid dezer »fainéants«, die gewend waren van aalmoezen of oplichterijen te leven.

Eindelijk is de dag aangebroken; ieder vertrekkende krijgt een soort matrozen-zak, waarin wat kleeren, schoenen en een muts; den avond van te voren mogen zij alles nog eens goed uitwasschen, en na een onrustigen, koortsigen nacht »la dernière nuit passée sur la terre France«, krijgen zij om 6 uur hun rantsoen (brood, kaas en wijn), en op dezelfde wijze als toen zij dit depôt binnenkwamen, doorloopen zij, streng bewaakt, den afstand, die hen van de haven scheidt, waar zij zich inschepen op een daarvoor speciaal ingerichte boot, die hen brengt naar het oord van lijden en verschrikking, naar Cayenne.

Daar eerst kon men de resultaten dezer zoo hoog geroemde wetten in hun volle kracht leeren kennen en hartgrondig verfoeien. Ieder die slechts eenigszins kennis neemt van de vreeselijke toestanden aldaar, voelt zijn hart kloppen van verontwaardiging, en in zich den vurigen wensch opkomen, om dat gevloekte stelsel te brandmerken zooals het behoort. Want een vonnis, te scherp voor wat dáár geschiedt in die »patrie nouvelle« en dat nog wel in naam van recht en gerechtigheid, kan niet worden geveld.»

Uit de Oost-Indische Mail.

De Japanners en hunne aspiratiën vormen meer dan ooit de *topic of the day* der Indische pers. In het Soerabajaasch Handelsblad van 19 Mei j.l. schrijft *Dr. Herman ten Kate*: sedert 7 jaren praktiseerend geneesheer in Japan en door zijn grondige studiën der toestanden een goed beoordeelaar in een hoofdartikel getiteld „Uit het verre Oosten" o. a.:

»Nu de oorlog met Rusland eenmaal is geëindigd en Japan onder de groote mogendheden is opgenomen, en daardoor een nieuwe periode van zijn bestaan is ingetreden, kon het zijn nut hebben eens na te gaan: 1o. in hoever de tot dusver heerschende Japanophilie levensvatbaarheid heeft; 2o hoe sommige Engelschen en Amerikanen over de Japanners denken en 3o. wat het streven van Japan in Azië is.

Het ligt in de natuur der dingen, dat de thans heerschende Japanophilie en manie, de *craze*, voor al wat Nippon heet, vroeg of laat zal hebben uitgewoed. In de geschiedenis van volken en individuen zijn vele voorbeelden van dergelijke geestelijke epidemieën aan te toonen. In aanmerking nu de psychologie der menigte steeds dezelfde wetten volgt, is het zeker, dat men ook van deze manie eenmaal zal genezen.

Twee dingen vooral zijn daarbij mogelijk. Of de Japanomanie zal haar natuurlijken dood sterven, langzaam uitdooven, zooals ook het blakende vuur eenmaal tot asch verkeert door gebrek aan brandstof; òf de Nipponhypnose zal vóór dien tijd plotseling hebben uitgewerkt, en dat van het oogenblik af, waarop Europa of Amerika met Japan in politieke botsing komt en een oorlog het gevolg is. In dit laatste geval zal het Westen oogsten wat het heeft gezaaid. »Tu l'as voulu, Georges Dandin!"

Zoolang Europa en Amerika, officieel en niet officieel, voortgaan Japan te bewonderen, te vleien en naar de oogen te zien, zal alles blijven zooals het is. Geen volk ter wereld haakt meer naar bewondering en is gevoeliger voor lof en kritiek dan de Japanners. Indien echter eens de algemeene opinie der »Barbaren" mocht omdraaien en zij Dai-Nippon zouden zien ontdaan van de glorie-aureool, zonder den nimbus van menschelijke volmaaktheid en bekoring, die het nu nog omgeeft, dan eerst zal men verwezenlijken, dat hetgeen men voor wederzijdsche liefde en sympathie aanzag, slechts apenliefde was.

Men behoeft geen profeet te zijn om te kunnen voorspellen, dat Japan nogmaals in conflict *moet* komen met een of meer Westersche natiën, die in Azië belang hebben. Voor alle belangen te gelijk en in dezelfde mate is daar geen plaats. Concurrentie en wangunst zullen het gevolg wezen. Het eenige *ware* grondbeginsel, bij een eventueëlen strijd, zal dan ook weder zijn: »Ote-toi de lài, pour que je m'y mette", bij beide partijen gedekt door de schoonste, maar valsche leuzen, waaraan niemand geloofd.

Ofschoon de groote massa Engelschen en Amerikanen zich uitgeven voor Japan's beste vrienden en dat grootendeels ook ongetwijfeld zijn, per *fas et nefas* uitbazuinend, dat er alles onovertreffelijk goed is, zijn er hier en daar toch stemmen opgegaan van lieden, die niet onder de suggestie, de bekoringshypnose zijn geweest of er weder aan onttrokken zijn. Gedurende en na den oorlog hebben eenige Engelschen en Amerikanen hun respectievelijke landgenooten er op gewezen, dat men dit uitverkoren volk ook van een andere zijde kan bezien.

Gelukkig dat er nog lieden zijn, ook onder de vrienden van Japan, die, eerlijk en oprecht, den zedelijken moed hebben om ook op de feilen wijzende de waarheid te dienen.

Zoo meent een Australische journalist, correspondent van de *Sydney Bulletin*, zijn landgenooten te dienen, als hij o. a. zegt:

„Ik vond hem (den »Jap.«) — van Kobe tot Bombay — a rather destable little creature; treacherous, intolerably vicious, and a liar of liars.» En verder:

„The Jap. . . feigns all things decent and of good repute, always in the teeth of his natural prejudices. . . .«

In een brief van Bisschop William Andry aan de *Times* met het doel »Western misapprehensions of Japanese character» te verbeteren en, na op de vele uitmuntende eigenschappen van het volk in quaestie te hebben gewezen, luidt het: »het is een feit, dat in Engeland dusdanige patriotten tevens edele menschen zeuden zijn; mannen met een zóó groote zelfbeheersching zouden stellig zedelijk zijn; mannen zóó onbaatzuchtig, zouden zeker eerlijk zijn in den handel; mannen zóó dapper, zouden het beneden zich achten te liegen», enz., enz. »Maar het is niet zoo. De Japanners missen deze hoedanigheden evenzeer als wij de andere. En niemand weet en betreurt dit meer dan de ware leiders van Japan, die zoowel het

---

Winoto's grondgebied naderende, hadden boosaardige geesten hem, wedono in hoogst eigen persoon, met steenen geworpen en in 't gezicht gespuwd. IJlings had hij zich uit de voeten gemaakt, overtuigd nu van de waarheid der lugubere geruchten, die hem sedert eenigen tijd in lange reeksen waren gerapporteerd. Sinds dien tijd waagde hij zich niet meer in die onzalige buurt, dan op zeer respectabelen afstand en van veel gevolg voorzien.

Ik deed nog eenige vragen meer, maar schoot er niet mee op. 't Bleek duidelijk, dat de wedono zich liever niet uitsprak tegenover iemand, die, alle gegevens en omstandigheden gecombineerd, wel mede een geheimzinnige persoonlijkheid wezen moest om zich in zoo'n gevaarvolle onderneming te durven steken. 't Ontging me echter niet, dat hij langs een anderen kant in onzekerheid slingerde en zwaarwichtige, nieuwsgierige vragen op zijn lippen lagen. Zoo iets van: of meneer wel op de hoogte van den toestand was en niet blindelings 't gevaar inliep?

Hij brak eindelijk 't ijs zijner wantrouwigheid.

»Verlangt meneer ook gewapend geleide?« vroeg hij, langs een omweg op zijn doel afgaande.

Ik antwoordde van neen, en dat ik met een paard en één kereltje, om als leidsman te dienen, al mooi tevreden zou zijn.

De slingering van den ander werd zichtbaar grooter.

Waarom wedono dat vroeg? informeerde ik, of 'k van den prins geen kwaad wist.

Nu stond hij voor 't cardinale punt.

»Droeg toean daar geen kennis van. . . . ?« 't Groote woord kwam niet over zijn lippen.

»Van 't mysterie van Winoto?« zeg ik doodgewoon of 't de natuurlijkste zaak ter wereld gold.

Hij werd er bingoeng (duizelig) van en wist niet meer wat te zeggen. Schuw zag hij mij aan, alsof 'k nu zelfs deelgenoot was geworden in 't helsche complot daarboven.

»Saja toean!« prevelde hij.

»O, zeker! 'k Weet er alles van, maar 'k geloof van al die malle praatjes geen snipper!« zei ik altijd even bedaard, en 'k vertelde 't oude hoofd, dat ik naar boven wilde om kennis te maken, en, naar ik hoopte, vriendschap te sluiten met 't gevreesde Winoto en al zijn geschuwde bewoners.

Afgemeten naar de kalmte van 't inlansch gemoed, was de uitwerking dezer woorden gewoonweg geweldig. 't Is in dit geval wel wat al te ,oneigenlijk gesproken, anders zou 'k zeggen, dat deze oude, rijk- ervaren en gewikste baas nu keek, of hij 't in Keulen hoorde donderen! Maar 'k weet geen betere uitdrukking voor 's mans beduusdheid, verbouwereerdheid en perplexiteit.

Doch 't ijs was er nu heelemaal door gebroken en Radhen Mas kwam los in zijn schier tot verontwaardiging gestegen verbazing.

„Malle praatjes! Malle praatjes! Maak dat wijs aan iemand anders dan aan mij, die van dat onzalige Winoto zelf zoo'n slechte pijp stopte!" Dit zei hij wel niet, want hij hield zich doodstil over wat hem zelf wedervaren was, maar 't lag van achteren gezien, wel duidelijk uitgesproken in 't protest, dat hij aanhief. Malle praatjes! ? Hoe ? En die vuurhoofden dan, die er van tijd tot tijd 's avonds langs de wegen waarden? En zijn — Wedono's eigen politie-oppassers, die er met steenworpen en vuil onthaald waren ? En de *baba's* (chineesen) die er met onzichtbare hand aan den staart werden getrokken. Toean moest voorzichtig zijn! Heel Winoto was door een cordon van boosaardige geesten afgezet, waaraan voor de buitenwereld geen doorkomen was. En in zijn vuur riep hij een paar bekèls, (ondergeschikten) in een hoek der galerij als Chineesche pagoden neergehurkt, ten getuigenis op, die een overtuigd luid *»Ingcho doro!«* (ja, heer) lieten hooren.

Er viel met den ouden heer eenvoudig niet te redeneeren. De berg, dien ik straks ging bestijgen, stond niet vaster dan Wedono's overtuiging, dat 't een heksenwinkel op dat Winoto was.

»Wedono«, zei ik, »'k weet er iets op: Ik zal gaan zien en oordeelen, en dan kom ik bij u terug om verslag te doen van mijn bevinding.«

»*Baiq toean* (goed meneer), maar als er *soesah of tjelaka* (moeilijkheid of ongeval) komt, moet u niet vergeten, dat de oude Wedono van Magissan u niet ongewaarschuwd liet gaan!« hield hij mij als een blijkbaar staaltje van zijn ambtsplicht voor.

»Ik ben u dankbaar voor uw voorlichting en zal er, zoo noodig mijn voordeel mee doen«, stelde ik hem gerust.

(Wordt vervolgd).

Oosten als Westen kennen«.

Dr. Albert S. Ashmead, is een artikel verschenen in de *Boston Sunday Post* en getiteld »Japanese Victories as a menace to the World«, laat zich o. a. als volgt uit:

»De overwinning van Japan op Rusland behaald, leidt onvermijdelijk tot den kreet: tot hier toe en niet verder! daar waar het ons streven in Azië geldt«. En verder:

»Wij worden voor den gek gehouden door het geslepenste, beleefdste en meest arrogante volk van den nieuweren tijd«.

Ashmead's landgenoot, prof. Scherer, zegt o. a. in zijn boek *Young Japan*: Wij moeten ons niet laten verblinden door den schijn van hun schitterend patriotisme om het te betreuren feit niet te zien, dat de Japanners als volk moreel zelfs niet de gelijken zijn van hun achterlijke naburen in China. Ten spijt van zijn naamlooze bekoring is Japan nog een land, waar het woord »leugen« geen onaangename bijgedachten opwekt« .... De meest weerzinwekkende dubbelzinnigheid is dikwijls bedekt door den eigenaardigen »Japanschen glimlach« .... »Een beleedigende en walgelijke verwaandheid doet vaak afbreuk aan de gratie van de manieren des volks« .... Het is dit verbazend groot verschil tusschen materieën en moreelen vooruitgang, dat de toekomst van Japan zoo twijfelachtig maakt. Wij zijn getuigen van de ontwikkeling eener wezenlijke wereldmacht, maar of die macht een vloek of een zegen voor de menschheid zal blijken te zijn, zal afhangen van de wijze, waarop »Jong Japan« verder zal worden opgevoed!

Zeer opmerkelijk vindt schrijver de Anglo-Amerikaansche Japanophilie, want men kan zich geen meer *un-English* wezen bedenken dan de Japanner. Hij, die nu de Nipponners »De Engelschen van het Oosten« noemde, was òf een grappenmaker òf een ignorant. Misschien ook is er geen schepsel dat minder Yankee is dan de »dear little Jap«.

Om slechts eenige fundamenteele verschillen te noemen; de sterk ontwikkelde godsdienstzin der Anglo-Saksers is geheel afwezig bij het volk van Dai-Nippon. De denkbeelden van moraal, vooral op sexueel gebied, zijn bij Anglo-Amerikanen en Japanners absoluut verschillend.

Het koortsachtig streven om *à tout prix* geld te verdienen, het door het leven hollen zonder rust of genot, in den ban van een waanidee, is den Japanners — tot hun geluk en tot hun eer — van nature onbekend. Bij de Anglo-Amerikanen algemeen gebrek aan fijnen smaak en artistieke gaven, de »Engelschen van het Oosten« kunstgevoel in merg en bloed. Hier een sterk ontwikkeld individualisme, min of meer ten nadeele van het nationaliteitsgevoel, dáár een rudimentaire ontwikkeling der persoonlijkheid, opgaande in het uiterste volksbewustzijn.

De Brit, die neerziet op al wat kleurling is, hetzij Europeaan, Aziaat, Singhalees of Kaffer, heeft zich verbroederd met zijn »friend and ally«. De Amerikaan, die slechts minachting over heeft voor een Chinees en zich op een afstand houdt van den blanksten mulat, heeft slechts lof over den »plucky little Jap«.

De Engelschen vergeten geheel, dat zij ieder ander »colored« volk, hetwelk de eigenschappen van het Japansche bezat, arrogante, onvertrouwbare en onzedelijke heiden zouden noemen. De Amerikanen schijnen niet in te zien dat de eigenschappen, die zij en de »Japs« alsmede het zeerst bewonderen: hun buitengewone krijgsmansdeugden en verhoogd stamgevoel — eigenlijk die zijn welke de zoo gehate en verachte »Roodhuiden« in niet mindere mate bezitten.

— — — — — — — — — — — — —

Japan heeft zich de reuzentaak gesteld, het voogdijschap van een aantal Aziatische volken op zich te nemen.

Dit grootsche doel kon echter wel eens schipbreuk lijden op de incompetentie van andere natiën te beheeren en den haat, dien het door zijn arrogant en willekeurig optreden verwekt. Japan's eerste schreden op dit gebied op Formosa en in Korea zijn niet gelukkig geweest en hebben althans den inwoners dier landen geen geluk gebracht. Wanneer men uit het gebeurde gevolgtrekkingen zou mogen maken, dan schijnt althans dat element van het gele gevaar niet zóó ernstig te zijn.

Japan heeft wel is waar sedert jaren China bewerkt, doch of het tevens de algemeene genegenheid gewonnen heeft, is niet zoo zeker. Wij stuiten hier weder op den nationalen naijver van nauw verwante volken. China's houding, naar aanleiding van het onlangs gesloten vredesverdrag, vooral in zake Mandsjoerije, is er een bewijs voor. Van den uitslag van Komura's missie naar Peking zal veel afhangen voor de toekomstige verhouding der beide landen tegenover elkaar.

Het grootsche streven van Japan is van een algemeen humanistisch standpunt volkomen te billijken. En indien het werkelijk de dingen beter zou doen dan wij »Harige Barbaren«, waarom dan niet?

Ten slotte heeft schrijver te dien opzichte een ernstige bedenking. Het wil hem voorkomen, dat Japan in de keuze zijner pioniers niet altijd gelukkig is. Zoo wemelt het b. v. in het nieuw verworven gebied en elders — Port Arthur, Dalni, Njoetsjwang, Sachalin, Korea van »maidens frail and fair«; te Kersakaff zijn reeds twee of drie philanthropische inrichtingen in het leven geroepen, terwijl te Seoul, om toch vooral den Koreanen te wijzen op het hoogere der Japansche beschaving, op een goed zichtbaar terrein een groot bordeel in aanbouw is. De kranten vermelden dit als iets zeer natuurlijks; honi soit qui mal y pense.«

Het *Bat. Ndlb.* verneemt dat de scheepsagentuur voorheen *J. Daendels & Co.* het agentschap van de *„Nippon Joesen Kaisja"* op zich heeft genomen. Deze Japansche scheepvaartmaatschappij, ook buiten de Oost-Aziatische wateren gunstig bekend, toont na den oorlog een werkzaamheid, die als een voorbeeld kan dienen voor de energie van het opkomende Oostersche volk. Reeds varen schepen der maatschappij op Europa en Australië, via Singapore.

Waarschijnlijk zal nu binnenkort Makassar door schepen der maatschappij worden aangedaan. Op Java biedt de vrachtvaart aan concurreerende lijnen een goede toekomst meer, sedert afschepers zich aan de thans bestaande lijnen hebben verbonden, in 't belang van beide partijen.

Immers zal het door dit concern tusschen vrachtvaarders en afschepers mogelijk zijn aan eventueele tarieven-concurrentie het hoofd te bieden, d. i. zoo noodig kunnen de bestaande tarieven door de eersten verlaagd worden ten profijte van de afschepers en zonder lading verlies voor henzelven. Dit maakt de scheepvaart-maatschappijen op Java sterk, Makassar en de Molukken evenwel bieden nog gelegenheid tot concurrentie aan buitenlanders.

In Makassar is de stapelhaven van de Moluksche producten. Groote hoeveelheden copra, rottan, ebbenhout enz. gaan uit de Molukken via Makassar naar Singapore, China en noordelijker of naar Europeesche havens. Wel heeft de maatschappij Nederland en de Kon. Paketvaart maatschappij zich van een ruim deel dier lading meester gemaakt, maar toch blijft er nog voldoende lading, om in geregelde vaart Makassar aandoende schepen een loonende vracht te verzekeren.

Door den heer **J. Sogabe**, vertegenwoordiger van de *»vereeniging tot hulpverschaffing aan Japansche soldaten en hunne families"* is een beroep gedaan op den liefdadigheidszin van de Hollanders op Java, en het komt aan 't *N. v. d. D. v. N. I.* voor, dat er aanleiding bestaat aan die roepstem gehoor te geven en den heer Sogabe te steunen. De Commissie van oproeping bestaat uit de navolgende heeren: H. J. Hoogeveen, president der Factorij der N. Handel-Mij; H. Hissink, Dir., tijd. Hoofdagent N. V. Sch. v. h. J. Daendels en Co. Agent Java China-Japanlijn, Agent Nippon IJusen Kabustriki Kaiska L. J. Lumbach; Wd. Hoofdagent K. Paketv. Mij; R. A. Borel, Wd. Agent J. C. en H. V. Rotterdam; G. H. Mohr, Chef firma Geo Wehrij en Co.; B. Vlielander Hein, Lid firma Gijselman en Steup.

De *Javasche Courant* van 15 Mei bevat een regeling van de voorwaarden, waarop voortaan subsidie zal kunnen worden verleend, zoowel aan particuliere inlandsche scholen, als aan de particuliere kweekscholen voor de opleiding van inlandsche onderwijzers. Deze subsidies bestaan in bijdragen in eens en in jaarlijksche bijdragen.

Voor de scholen bedraagt zij hoogstens 3/4, voor de kweekscholen hoogstens 2/3 der werkelijke gedane uitgaven.

De gesubsidieerde scholen en kweekscholen zijn onderworpen aan het plaatselijk en algemeen schooltoezicht. Het plaatselijk toezicht op de scholen, welke uitgaan van zendings-corporaties of Roomsch-Katholieke geestelijken, wordt uitgeoefend door den controleur der afdeeling. Op de andere scholen wordt toezicht gehouden door de schoolcommissies of, waar die niet aanwezig zijn, door den Controleur, bijgestaan door 2 Inlandsche leden.

De scholen, waar 't onderwijs wordt gegeven op Christelijk godsdienstigen grondslag, zijn onttrokken aan het toezicht van de regenten.

Overigens berust het toezicht bij de inspecteerende ambtenaren van het gouvernements-inlandsch onderwijs.

De schrijver der *Bataviasche Nouvelles* in het *Soer. Hbl.* weet te vertellen dat de raad van Indië gereed is gekomen met het advies over het ontwerp der commissie Dr. Snouck Hurgronje, van der Zwaan en Koster over de **opleiding van inlanders voor de rechterlijke macht**. De Nouvelles-schrijver schrijft o. m. „dat het tot groote schade van land en volk zou zijn als een rechtschool tot stand kwam, zooals de commissie zich dat voorstelt. Dat zou dan worden, ik schroom niet het te zeggen, een rechtspraak door onbevoegden, een rechtspraak van lager allooi, zooals geen beschaafde staat, die zich tot taak stelt: »ontwikkeling van zijn koloniën en haar inwoners, mag verschaffen«.

Het *Bat. Nbl.* van 26 Mei is dit volstrekt niet met de schrijver eens en zegt: omdat het inlanders zijn, die na praktische vorming het eenvoudigste recht over landgenooten zullen hebben toe te passen, gaat het natuurlijk niet, maar de controleurs, die na totaal onvoldoende studie, lange jaren recht spraken en nog spreken, een rechtspraak door onbevoegden, en van lager allooi. Ja dat is wat anders. . . . . .

Zelfs als zij, zooals onlangs, een kippendief straffen met 7 jaren dwangarbeid in den ketting!

Java.

Het *Soer. Hbl.* van 21 Mei weet te vertellen, dat er pogingen worden aangewend om tot de stichting van een **bond van suiker-geëmploijeerden** op Java te geraken, en spreekt de hoop uit dat onder de betrokken personen zich de noodige solidariteit zal openbaren, zoodat de stappen zullen leiden naar het gewenschte doel.

De *Javabode* van 21 Mei bevat een hoofdartikel van *Pan*, getiteld: **Een belasting ten behoeve van de desa**, en zulks naar aanleiding van de z.g. inlandsche gemeente-ordonnantie, die in Februari jl. is afgekomen. Daarbij is wel niets nieuws geschapen, maar is toch aan veel, wat tot nog toe zwevend was, een vaste grondslag gegeven. Vooral is dit van belang voor de geldmiddelen van de gemeente, daar de vroegere toestand niet voldoende waarborgen aanbood, dat de inkomsten, die aan de gemeente eventueel zouden tendeel vallen, werkelijk voor gemeentedoeleinden zouden worden aangewend.

Het artikel bovenbedoeld nu, heeft ten doel te wijzen op een onbillijkheid, die, al bestaat zij reeds zeer lang, toch opgeheven dient te worden. En de bovenaangehaalde ordonnantie is daartoe een gereede aanleiding.

Java is administratief verdeeld onder de desa's, d.w.z. dat alle grond tot één of andere desa behoort, dus ook het staatsdomein. Het is gewoonte, dat de gemeenteleden een deel van hun arbeid aan de gemeente geven, ten behoeve van 't onderhoud of voor aanleg van gemeentewerken, ook buiten de eigenlijke kom en de bebouwde velden, bijv. voor het onderhoud der desawegen door de bosschen.

De gemeenteleden betalen dus in dien vorm een belasting, nu is het toch een onbillijkheid, dat de staat, die soms van een belangrijk deel van het gemeentegebied eigenaar is, zich in die hoedanigheid tot nog toe geheel heeft weten vrij te houden van eenige prestatie ten behoeve van die gemeenten.

Schrijver is van meening dat het billijk zou zijn, een deel van de winst, die uit de bosschen wordt gemaakt, als belasting aan de betrokken gemeente wordt uitgekeerd.

De meest rationeele wijze zou zijn, dat de belasting wordt geheven, evenredig aan de oppervlakte, waarmede de desa aan het boschgebied deelneemt.

Het gevolg dezer belasting voor de desa zou natuurlijk zijn, dat het bedrag, dat in de schatkist vloeit, minder wordt, maar z. i. dient vooral rechtvaardigheid tegenover de zwakken betracht te worden.

Een betreurenswaardig voorbeeld van een mislukte proefneming, wegens gebrek aan deskundige leiding, geeft opnieuw de Naamlooze Vennootschap **Vezelfabriek Kokos.**

De directie stelt thans de aandeelhouders voor een plaatselijk onderzoek te doen instellen naar de kokosvezelindustrie in Ceylon en Britsch Indië en het bedrijf te Koetoardjo te laten rusten. Voor de voorbereiding van een vertrouwbaar reorganisatieplan, eene zending naar de genoemde Engelsche koloniën, de betaling van eenige nog uitstaande schulden en de bestrijding van de hoogst noodige loonen en maatregelen van onderhoud en bewaking acht de directie 15,000 gulden noodig. Dit bedrawil zij pogen te vinden door een leening met hypothekaiverband van de onroerende goederen der vennootschap. Wordt het geld niet verkregen. dan zal zij voorstellen tot liquidatie over te gaan.

Het verslag van den **gouvernementspandhuisdienst** over het jaar 1905 ademt, blijkens het *Bat. Nbl.* van 22 Mei, naast een zeer optimistischen, een eenigszins agressieven toon. Het wemelt van vergelijkingen welke dienen moeten tot leering en onderrichting, vooral van de leiders zelf, die, zelfgenoegzaam, schijnen te meenen, dat op dezen dienst heel en al geen aanmerkingen zouden zijn te maken.

Een zelfgenoegzaamheid, waartegen het blad ernstig waarschuwt, omdat zij belet eigen fouten te zien.

Uit het verslag blijkt o. m. dat de dienst gedurende 1905 met acht pandhuizen werd uitgebreid en de winst met 23 pandhuizen behaald, over 't algeloopen jaar pl. m. f 160.000 bedroeg, over welk financieele resultaat men dus wel tevreden kan zijn

De lagere taxatie en de vermeerderde omzet zijn echter bewijzen voor toenemende armoede. Want de rente door de pandhuizen geheven, is een belasting op de armoede en nergens komt dit duidelijker uit dan in de mededeeling in het verslag — aangevoerd als bewijs dat de ambtenaren niet te laag taxeerden — »*dat in de meeste pandhuizen percentsgewijze een grooter aantal panden beneden f 0.50 is ingebracht*«

Het *Bat. Nbl.* vraagt ten slotte of de mindere welvaartcommissie het verslag niet eens grondig zou bestudeeren?

BUITENBEZITTINGEN.

In het *Bat. Nbl.* van 18 Mei jl. komt weer een protest voor, nu van een controleur van het B. B., tegen de onwelwillende, kant noch wal rakende gevolgtrekking, welke de *Javabode* gemaakt heeft uit het den heer Van Rijn van Alkemade op diens verzoek verleend eervol ontslag als resident van Palembang.

Een onbevooroordeeld persoon, die door eigen oogen en ooren tot de juiste kennis is gekomen van den toestand in Djambi, zal 't zeker niet eens zijn met de berichten en gevolgtrekkingen van bovenbedoeld blad over Djambi en hetgeen daar voorvalt.

Het is absurd om 's residents ontslag in verband te brengen met Djambi's verheffing tot een afzonderlijk gewest; even absurd was de bewering onlangs dat de benoeming van overste Van der Maaten tot gewestelijk militair commandant te Palembang met Djambi's lief en leed werd in verband gebracht. En even absurd was indertijd het verwijt aan de regeering, dat zij, door toe te staan dat het civiel bestuur in Djambi was ingevoerd, eigenlijk aanleiding was geweest van het noodlottig incident te Moewaro Tebo.

Een leerrijke reis naar Java zullen eenige hoofden uit Zuid-Goa en Takalar gaan maken onder leiding van den controleur Tideman, zoo schrijft de *Makassaar*. Zij zullen daar voornamelijk hun aandacht vestigen op de wijze van landbouw, van zoutwinning, de irrigatie, enz. De desaloemboengs van Tjeribon zullen worden bezichtigd en zullen zij bij terugkomst de opgedane practische kennis gaan toepassen in hun eigen gebieden.

Schreef *De Locomotief* van 14 Mei jl. naar aanleiding der **emigratie-kwestie**:

»De kern der kwestie is deze: wanneer men emigratie beschouwt als middel om elke vijf jaar de 3 millioen zielen, waarmede naar schatting de tegenwoordige bevolking in de tijdsruimte vermeerdert, af te leiden naar de buitenbezittingen, is elke stap die naar dat doel moet leiden, een vergeefsche stap en het daaraan bestede geld weggegooid, omdat dat doel een utopie, dus niet bereikbaar is. Wij zouden het tot onzen plicht rekenen tegen elken maatregel in die richting onze stem te verheffen. Maar dat is het doel van emigratie niet en kan het ook nimmer zijn. Emigratie is niets anders dan het middel om de buitenbezittingen tot ontwikkeling te brengen.

Dit is practisch wèl bereikbaar en elke poging in deze richting heeft onze onverdeelde instemming. Ziedaar de konsekwentiën van het tusschen ons en het *Bat. Nieuwsblad* bestaand meeningsverschil".

Het *Bat.Nbl.* van 21 Mei vraagt daarop: of de *Locomotief* inderdaad niet zou weten dat de emigratie-kwestie eerst door de regeering werd ter hand genomen, toen het dreigend spook der overbevolking zich vertoonde? Dat, daarnaast — dus in de tweede plaats — emigratie zou worden aangewend tot ontwikkeling en bevolking van de buitenbezittingen?

De *Loc.* bewijst zelf dat er wel eenige reden was voor deze waarschuwing:

Wanneer emigratie niet anders is dan het middel om de buitenbezittingen tot ontwikkeling te brengen, waarom zou men zich dan verzetten tegen uitvoering van emigratie in het groot door de regeering? Mits zij dan maar de leelijke woorden: »tot bestrijding der dreigende overbevolking«, uit het program schrapt, zouden der regeering, dus de handen vrijgelaten moeten worden? Want Sumatra, Borneo, Celebes kunnen best gedurende een eeuw bijv. om de vijf jaar ieder drie millioen zielen gebruiken tot ontwikkeling van het land en dan zal er nog geen sprake zijn van overbevolking op die eilanden.

En zonder de dreigende overbevolking zou er toch ook weer geen reden zijn om Javanen te onttrekken aan de bearbeiding van hun eigen bodem!

Passar malam te Fort de Kock.

Het plaatselijk bestuur te Fort de Kock heeft in vereeniging met de meeste Europeesche en voorname inlandsche ingezetenen ter plaatse besloten tot een feestelijke herdenking van het 80-jarig bestaan dezer hoofdplaats in den loop dezer maand.

Het feest is op dit oogenblik òf in vollen gang òf reeds achter den rug, maar wat we er uit particuliere berichten van vernamen, bewees, dat men op Boekit-Tinggi groote plannen maakte en de bloemetjes eens recht buiten wilde zetten. De groote clou is een «passar malam», of, zooals de Maleier het ginds zegt: een pakan malam (jaarmarkt), met een landbouw- en veeteelttentoonstelling, races, concerten, komedievoorstellingen, bals, etc. annex.

Er zijn één hoofd- en vijf sub-comité's gevormd voor de verschillende onderdeelen van het feest.

De Koninklijke Pakketvaartmaatschappij zendt gedurende de tentoonstelling een extra-boot van Batavia naar Padang met tot op de helft verlaagd tarief, en heeft 50 % reductie gegeven voor de goederen, bestemd voor de passar malam. Flink zoo! De firma Linden-Tevens maakte een monsterzending gereed van machinerieën. Er is uit Java, uit Pekalongan en elders een belangrijke partij gebatikte stoffen, ten bedrage van ruim 600 gulden, door de commissie aangekocht, welke zeker onder de Sumatraansche schoonen veel aftrek zullen vinden.

Mevrouw Van Dugteren te Koeningan bij Cheribon, voor velen op West-Java een goede bekende, steunt met hare bekende energie en liefde voor den inlander, met al hare krachten deze zaak en zorgt voor een groote collectie Koeningansche *pajongs* (zonneschermen) en wandelstokken, zooals de inlanders aldaar in den handel brengen. Deze stokken, — waarvan thans in «Boeatan», Plaats 9, ook een uitgebreide collectie voorradig is, — zijn, met groote vaardigheid uit allerlei fijne houtsoorten bewerkt en voorzien van nette beenen of hoornen knoppen of handvatsels.

Het mag bevreemding wekken, dat deze mooie en tevens stevige wandelstokken niet meer ook in onze Europeesche winkels worden aangeboden. Ze zijn het overwaard. De passar te F. d. K. kan hier een goede stoot in de gewenschte richting geven. Ook de Koeningsche papieren pajongs, elegante en sierlijke juweeltjes in hun soort, zullen bij de Sumatraansche dames zeker in den smaak vallen.

Vlechtwerk en smeedwerk, eveneens zoo uit Java als uit verschillende streken van Sumatra zelf in groote hoeveelheid aangevoerd, zullen aanleiding geven tot vergelijken en wellicht in sommige opzichten verbeteren van de inheemsche nijverheidsproducten, en omgekeerd de Javasche kunstnijveren opwekken tot het in de leer gaan bij hun buren van den overwal, die hun de baas zijn op menig gebied.

De passar malam te Fort de Kock begroeten wij als een zeer verblijdend teeken des tijds, en we hopen in staat te zijn, binnen kort een uitvoerig verslag te geven van wat er alzoo geëxposeerd en voorgevallen is. Het zal voorzeker de moeite waard zijn. Z. d. B.

West-Indische Berichten.

Suriname. De jongste mail bericht ons in de Surinaamsche bladen weêr een lijstje van ontwerpen op wetgevend gebied — als het zoo doorgaat is in een paar maanden tijds de heele door gouverneur Idenburg in zijne laatste openingsrede opgesomde lijst van beloften afgewerkt. Maar nu reeds blijkt dat er in de laatste maanden niet minder op het gouverneursplein is gewerkt, dan onder den voorganger van den heer Idenburg. Drie ontwerp-verordeningen zijn nu weêr aan de Koloniale Staten aangeboden — betreffende de wijziging van het arbeidscontract, het verleenen van concessies en vergunningen tot het gebruik van domein zoo voor den aanleg en exploitatie van werken van openbaar nut als ten behoeve van andere doeleinden, en betreffende de gelijkmaking der voorwaarden, waaronder door kolonisten, immigranten en andere personen grond kan worden verkregen tot uitoefening van den kleinen landbouw.

Eene wijziging van het arbeidscontract was door den bestaanden toestand dringend geboden, met name voor de arbeiders in de goud- en balata-industrie. Voor de immigranten toch blijft de feitelijke regeling behouden, welke ook naar het oordeel der indertijd door gouverneur Lely ingestelde commissie tot onderzoek van de wenschelijkheid omtrent wijziging van bestaande en het tot stand brengen van nieuwe bepalingen in zake het arbeidscontract alleszins voldoet en slechts door verkeerde of onoordeelkundige toepassing van de overeenkomst, aanleiding gaf tot misstanden hier en daar, welke bij verscherping van het administratief toezicht van de zijde der districtsbesturen zullen kunnen worden onderdrukt.

Gouverneur Idenburg had blijkens de memorie van toelichting eenig bezwaar tegen de indiening dezer ontwerp-verordening met het oog op het feit, dat de onderhavige materie nu juist in het moederland een voorwerp van behandeling voor de wetgevende macht uitmaakt. De algemeene rechtsbeginselen in de Nederlandsche wetgeving ter zake neergelegd, zullen toch krachtens artikel 117 van het Reglement ook in de surinaamsche wetgeving moeten worden opgenomen. De zaak was echter bij zijne komst in de kolonie reeds in een zóóver gevorderd stadium dat hij gemeend heeft partieele regeling niet te moeten ophouden. Over het algemeen meegaande met de voorstellen der Commissie heeft de gouverneur evenwel gemeend het door haar gemaakte onderscheid tusschen arbeids overeenkomsten bij goud- en die bij balata nijverheid niet te moeten aanvaarden, en in stede van de twee door haar voorgestelde verordeningen eene enkele verordening voor beide geldend te moeten voorstellen. De voorstellen der Commissie berusten op de practijk der beide industrieën, waar de balata-arbeider betaald wordt naar reden van de gemaakte opbrengst, de arbeider in de goud- industrie veelal tegen een vast dagloon in dienst genomen wordt tot het verrichten van arbeid onder toezicht en leiding. De gouverneur wijst er evenwel op, hoe in den laatsten tijd door het stelsel van onderhuur de overeenkomsten in de goud-nijverheid zich in den geest van die, bij de balata-industrie in zwang, beginnen te ontwikkelen en meent deze ontwikkeling van de practijk der goud-industrie niet te mogen belemmeren door eene daarmee geen rekening houdende wetgeving. Overigens laat het ontwerp door vrijstelling van de wijze waarop het loon wordt berekend — dagloon of betaling naar mate van het gemaakt product de noodige speling ook voor de ontwikkeling van de in dien opzichte bestaande toestanden. Voorts heeft de gouverneur, in afwijking mèt het oordeel der Commissie gemeend zoowel voor de balata- als de goud-industrie te moeten bepalen, dat de arbeider steeds — tenzij uitdrukkelijk het tegendeel wordt bedongen — zijn eigen voeding zal hebben te bekostigen en de huurder, die de voeding moet verstrekken, de kosten daarvan van het loon zal kunnen aftrekken. Deze regeling komt eenvoudig en goed voor en zal voor de goud-industrie tengevolge hebben, dat het bedrag van het loon nominaal met de kosten der voeding stijgt.

Aan de Memorie van toelichting op het ontwerp betreffende het verleenen van concessies enz. ontleenen wij dat wederom een aanvraag is ingekomen voor de exploitatie eener gasfabriek te Paramaribo. 't Is te hopen dat de onderwerpelijke zaak de verlichting van de hoofdstad der kolonie, nu eindelijk eens haar beslag krijgt. 't Is heel mooi en wel om prachtige theorieën te verkondigen over de voordeelen van staats-exploitatie, maar als onze oude wereld het van staats-exploitatie had moeten hebben, waren we bij lange niet, waar we op 't oogenblik staan om van alles van den staat te kunnen verlangen, waarvoor het particulier initiatief zij het ook onvolkomen maar toch genoegzaam om de evolutie te bewerkstelligen. die we hebben doorgebracht, vroeger zorg droeg.

Wij zijn vooral wat Suriname betreft, zoo vrij te betwijfelen, dat alles wat van den staat uitgaat zoo uitermate goed zou wezen. Het kanaal van Toutlifaut b.v. waarover de surinaamsche bladen zich nu terecht niet weinig druk maken, en de geldverspilling in de eerste dagen der Lawa-exploratie toonen, dat er wel wat af kan van de degelijkheid der staatsondernemingen.

't Is dan ook maar gelukkig dat wanneer de centrale suikerfabriek er komt, waarvoor de betrekkelijke verordening is afgekondigd, het zaakje in handen komt eener particuliere onderneming, die de voor het doel benoodigd geachte 7500 hectaren voor 75 jaren in erfpacht krijgt.

Moge voor de bacoven-cultuur, die er nu zoo goed als door is, behoudens goedkeuring van het moederland op de overeenkomst tusschen United Fruit Company en de aanstaande surinaamsche bacove-planters, welke goedkeuring wel niet zal uitblijven, het medezeggenschap der kolonie in deze cultuur-aangelegenheid, daaraan geen nadeel te brengen.

Curaçao. Het in de kolonie ontvangen schrijven van het hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond, ter verklaring van het *Neerlandia*-incident, heeft, af te gaan op de wijze, waarop in de bladen daarvan melding werd gemaakt, de gemoederen slechts ten halve bevredigd. Het bestuur der groep Curaçao zou er evenwel iets op gevonden hebben om een breuk te voorkomen, welke zeer zeker met het oog op het doel van het verbond en wat dat reeds voor de kolonie verrichtte zou te betreuren vallen.

Wie er in de kolonie al gevlast mochten hebben wij gelooven wel niet dat er zijn, maar 't zou toch kunnen wezen — op de komst van Mr. Fabius, die door de *Surinamer* tot dwarskijker was gepromoveerd om eens na te gaan welke snoodheden de heer de Jong van Beek en Donk had begaan, om de luitjes tegen zich in 't harnas te jagen, zullen wel teleurgesteld zijn geweest over de officieele rectificatie van het bericht der *Surinamer*, die nu wel moest mededeelen dat de zending van Mr. Fabius de curaçaosche comptabiliteit betrof. Of Curaçao in dit opzicht nu echter zooveel van Suriname kan leeren? . . : .

Een ingediende ontwerp-verordening betreffende het uitvoerrecht op zwavel leert ons, dat de ontginning der zwavelmijnen op Saba nog volstrekt niet zeker, maar toch wel waarschijnlijk is, zoodat zelfs de kans bestaat dat reeds met de ontginning een begin zal worden gemaakt, voordat de betrekkelijke verordening in werking treedt. De *Amigoe* meent dat de indiening van dit ontwerp er op wijst, dat de zoo lang beloofde mijnwet zich nog wel een tijdje zal laten wachten.

Een belangrijke factor tot tegengang van bestaande misstanden in de balata-industrie lijkt ons de bepaling in art. 32, die het bedrag der aan balata-arbeiders te verleenen voorschotten feitelijk tot eene som van f 50 terugbrengt. Zeer in het nadeel der balata-industrie zijn toch de dikwerf betrekkelijk reusachtige sommen, welke in voorschotten door balata bleeders worden en kunnen worden bedongen. Balata-industrieelen zullen zich nu wel eens tweemaal bedenken alvorens zij op dergelijke, onredelijke eischen hunner arbeiders ingaan, wanneer de wet hun slechts het verhaal op dezen toelaat van evengenoemd bedrag. Mekaar vliegen in casu arbeiders af te vangen op diergelijk risico zal nu wel uitgesloten zijn.

Wij gelooven dat deze verordening op een goed onthaal in de kolonie zal kunnen rekenen.

Van Vreemde Koloniën.

Particulier initiatief op schoolgebied. De Yankees begaan zonderlinge wegen om hun millioenen op te kunnen stapelen, zooals b.v. de *beefpackers* van Chicago, die er geen been in zien om tot zelfs menschenboutjes in hun *tinned meat* op te nemen, wanneer in hun werkplaatsen een of andere arme drommel door een vliegwiel wordt aangegrepen en naar de pakkerij wordt meegesleurd — onherroepelijk, wijl er niet aan te denken valt, om voor zoo'n wissewasje het loonend bedrijf, ook maar 'n seconde, te doen staken. Maar wanneer de luitjes eenmaal binnen, of er bovenop zijn, weten ze van hun geld dikwerf een voor de gemeenschap hoogst nuttig gebruik te maken. Daar weet het stadje Dumagete op Negros, een eiland ten zuiden van het hoofdeiland Luzon, der Philippijnen, van mee te praten. De heer Silliman, een newyorksch man van zaken, die met zijne vrouw veel voor de kerk — de presbyteriaansche, waartoe zij behooren — doet, heeft te Dumagete op zijne kosten een school doen oprichten, welke onlangs bij het einde van het vijfde jaar van haar bestaan een totaal van 176 leerlingen telde. Het origineele — iets echt amerikaansch — ontbreekt ook aan deze instelling niet. Van de leerlingen zijn er betalende en niet betalende. De laatsten, *graciados*, maken ongeveer de helft van het geheele aantal uit. Zij moeten zich verbinden drie uren daags voor de inrichting te arbeiden en hebben slechts te zorgen voor hun eigen kleeren en waschgoed, doch ontvangen overigens kosteloos onderwijs, voeding en logies. Dat er nog al animo is voor de opname als *graciado* zou moeten blijken uit het verhaal van den directeur, Dr. Hibbard, aan de *Manila Times*, van drie knapen van het naburige eiland Cebu, die ieder met een bundeltje kleeren onder den arm hun dorp verlieten en zich naar het eiland Negros lieten overzetten. Hier togen zij op marsch naar Dumagete, dat zij eindelijk na twee weken bereikten. Een hunner kon slechts opgenomen worden — de beide anderen moesten worden afgewezen als lijdende aan de lepra-ziekte, die op hun geboorteiland met zijn dichte bevolking zeer verbreid is.

Dertig oud-leerlingen der school hebben reeds als onderwijzer of in eenige gouvernements-betrekking hun voorloopige bestemming gevonden. Meerendeels arm moesten ze toch zoo spoedig mogelijk geld zien te verdienen om hunne ouders bij te kunnen staan. Zoodra het hun mogelijk is wenschen zij evenwel weder naar de school terug te keeren om hunne studiën voort te zetten.

In den loop van dit jaar zal een werkplaats aan de school worden toegevoegd, waarvoor de heer Silliman een bedrag van 9500 pesos, zoo ongeveer 11000 gld. heeft beschikbaar gesteld. Hier zou men niet ver meê komen, ware het niet, dat voor de oprichting van het gebouw — 40 voet breed, 80 diep, en 2 verdiepingen hoog, met een toren in front — van den arbeid der leerlingen zelven zal worden partij getrokken, voor wie deze arbeid tevens nuttig en leerzaam is.

De *Manila Times* vestigt in haar nummer van den 7en Mei ll. de aandacht op het Sillimans Institute te Dumaguete en meent dat dit meer dan eenige andere instelling in de kolonie voor de opvoeding van het philippijnsche volk goede vruchten zal afwerpen. Een goed ding in deze school is dat geen onderscheid wordt gemaakt ten aanzien van geloof of partijen. Haar motto zegt dat ze hare leerlingen tot streng eerlijke christelijke burgers wil opleiden en dat ze strijd voert tegen zonde, bijgeloof, onwetendheid en luiheid.

Koortsen op Madagaskar. De *Dépêche Coloniale* ontleent het volgende aan een schrijven uit Madagaskar:

»Het vorige jaar reeds werd de bevolking der provincie Tananarive door koortsen gedecimeerd; dit jaar heerschen

deze niet minder hevig in dezelfde streek. Van bestuurswege is alle kinine verstrekt, welke de middelen toelieten te verschaffen, maar de overheid heeft met het oog op de onvoldoende hulpbronnen niet in alle behoeften kunnen voorzien. Men gelooft dan ook dat vele inboorlingen dientengevolge omkomen. Er is alle aanleiding tot het nemen van energieke maatregelen en, gegeven de onmogelijkheid om alle muskieten te dooden, staat er niet anders op dan op de meest vrijgevige wijze kinine uit te deelen en zoo noodig zelfs de zieken te verplichten dit middel in te nemen. Een besluit van recenten datum heeft den prijs van de kinine op 5 centimes het gram gesteld, maar deze prijs is nog veel te hoog voor de inboorlingen, de verstrekking behoorde voor de behoeftigen kosteloos te zijn. De daartoe vereischte uitgaven, hoe hoog ook het bedrag zouden wezen, worden gecompenseerd door het behoud van menschenlevens. voor Madagaskar zoo kostbaar, waar de werkkrachten in zoo hooge mate te kort schieten. De toestand zal zeker omstreeks Juni verbeteren, wanneer de lagere temperatuur de muskieten verjaagt. Doch, zoo men al tegenover deze insecten machteloos staat, er zijn nog andere middelen om koorts-epidemieën te bestrijden. Sedert geruimen tijd heeft de kinine de proef doorstaan dat men dit middel preventief toediene in het koortsseizoen — van November tot Juni. Waarom heeft men geen medische brigades georganiseerd belast met het bezoek aan de aangetaste dorpen, om daar den zieken onderhuidsche injectiën van kinine toe te dienen? Dit heeft eenige jaren geleden uitstekend geholpen. De Malgassen bevonden zich er zoo wel bij, dat ze de eersten waren, te verzoeken om wat zij „inenting tegen de koorts" noemden. Tot heden werd alleen de provincie Tananarive beproefd, maar het staat te vreezen, dat de koortsen het volgend jaar ook in de provinciën Fianarantsoa en Ambositra het hoofd zullen opsteken, te meer nu men in de hoofdplaats van laatstgenoemde provincie muskieten heeft waargenomen."

Het schrijven maakt geen melding van den juisten omvang van het, door de koortsen onder de inlandsche bevolking aangericht kwaad maar men kan zich eenigermate daaromtrent een oordeel vormen, wanneer men leest hoe ook de europeesche militairen onder de ziekte hebben te lijden.

„Sedert Januari moet, naar uit goede bron kan worden meêgedeeld, het aantal zieken tot 30 percent zijn gestegen, de rest moet verre van valide zijn, en men verwacht dan ook de terugzending wegens bloedarmoede van zeer velen naar Frankrijk. De sterfte is onder onze soldaten gelukkig onbeduidend geweest, tengevolge van de zorgen, waarmede zij zijn omringd."

Men kan er zich dan ook van verzekerd houden, dat het aantal slachtoffers, die de koortsen onder de inlandsche bevolking van Tananarive moeten hebben aangericht, enorm moet zijn geweest, waar die bevolking reeds in normale omstandigheden tengevolge van de groote sterfte in de laatste jaren steeds afnemend was.

Tevergeefs speuren we hier echter naar het haro! van elders over onvoldoende hulp van overheidswege als hier, en het „Zoue we de bure d'r niet bij hale?" door sommigen elders intusschen, vóórdat ze zich die vraag stelden, reeds in toepassing gebracht, op onvoldoende gegevens, en zonder zich rekenschap te geven zelfs van de vraag of die buren, met het oog op eigen tekortkomingen wel recht van oordeelen hebben?

Wij houden het bij de *Dépêche Coloniale* en zijn berichtgever om de tekortkomingen van bestuurswege onder de aandacht van het eigen bestuur te brengen, met verwijzing naar de middelen ter verbetering, in de verwachting dat dan met het oog op de beschikbare middelen, welke in geen enkele kolonie — Canada. Australië, Zuid-Afrika en Algiers uitgezonderd als uitsluitend of in hoofdzaak blanke nederzettingen — van dien aard zijn, dat de eischen naar westerschen maatstaf kunnen worden aangelegd, zal worden gedaan wat gedaan kán worden.

Hongersnood in Tongkin en irrigatie. Bij besluit van den 26en April ll. is een bedrag van 100.000 piasters, aan het reservefonds der kolonie Tongkin te ontnemen, toegestaan voor het verleenen van hulp aan de bevolking der, door overstroomingen en zware regens in de maanden Augustus en September van het vorig jaar geteisterde districten, waar tengevolge van het mislukken van den oogst nu hongersnood heerschte, terwijl de telegraaf ons kort geleden het bericht bracht van het uitbreken eener pest-epidemie in de streken om Hanoi, dezelfde, die door de overstroomingen en hare gevolgen werden beproefd. In een schrijven van den 7en April ll. aan het *Bulletin du Comité de l'Asie française* wordt het volgend beeld van den toestand in de provinciën Namdinh, Ninhbinh en Phuly, benedenstrooms van Hanoi geschetst: Men heeft onder een brug te Ninhbinh de lijken gevonden van vier vrouwen en zeven kinderen, die van honger waren omgekomen; de bewoners beleenen bij de geldschieters al wat zij bezitten, meubels, ritueele voorwerpen, gereedschappen; de dorpsgemeenschappen zelve verpanden kostbare voorwerpen, aan de gemeente behoorende, als klokken en het porceleinwerk uit de pagodes, om den dorpelingen voorschotten te kunnen verstrekken; men moet de uitgehongerden nog veertig dagen voeden, totdat de pataten kunnen worden geoogst.»

Einde Augustus van het vorige jaar werd, naar aanleiding van de, toen juist plaats gehad hebbende overstroomingen in Tongkin, eene commissie door den gouverneur-generaal Beau ingesteld met opdracht om het vraagstuk der bescherming van de tongkineesche delta tegen de grillen van de Roode Rivier te bestudeeren. Men was in de laatste jaren begonnen daaraan eenige aandacht te schenken, en had hier en daar de oude inlandsche dijken verzwaard en verbeterd, maar dit middel bleek al even weinig afdoende daar als waar het elders werd toegepast in de Po-vlakte, de Rijn-oevers in den Elzas, de streken aan den middelloop van de Loire, en de residentie Semarang. De beddingen der rivieren en waterloopen in de Tongkineesche delta zijn in den loop der eeuwen door het aangevoerde slib steeds meer opgehoogd; het vroegere inlandsche bestuur en ook het fransche bestuur in de laatste jaren hebben hiertegen het middel der dijkverzwaring aangewend, doch konden daarmee niet beletten dat de waterspiegel langzamerhand boven het niveau der omliggende landen kwam te liggen, bij gebrek aan andere maatregelen, zoodat de verwoestingen bij dijkbreuken een steeds ernstiger karakter aannemen. De ter zake benoemde commissie moet nu voor de tongkineesche delta voorgesteld hebben aan het begin dier delta een uitgestrekt bassin aan te leggen en in de delta zelf de circulatie van het water te bevorderen door den aanleg van diepe kanalen.

Een nieuw meer. In de provincie Abra op het eiland Luzon is een geheele berg, de Monte de Tula, ingestort en treft men ter plaatse, waar deze gestaan heeft, een klein meer aan, dat eene oppervlakte van vijf acres beslaat.

Amerikaansche geleerden hebben voor Manilla, de hoofdstad van Luzon, in de naaste toekomst een dergelijke ramp voorspeld als die, welke San Francisco trof Vader Algue, de directeur van het observatorium, dat ook door het amerikaansch bestuur onder de leiding der Jezuieton-paters werd gelaten, zooals de eeuwen te voren onder het spaansch régime, verklaard aan die voorspelnligen weinig waarde te hechten, als op geen enkelen goeden grond rustend. De mogelijkheid eener aardbeving was evenwel voor Manilla geenszins uitgesloten, dat reeds twee malen in den spaanschen tijd, eens in de 17e en eens in de 19e eeuw zoo goed als geheel door aardbevingen vernield werd.

Het verschijnsel in de provincie Abra, gepaard met verhoogde werking in den laatsten tijd van verschillende vulkanen in den archipel wijst er op, dat het daar in den ondergrond woelig toegaat, zoodat de onheil-voorspellers het toch nog wel eens bij het rechte eind zouden kunnen hebben.

INGEZONDEN.

Belastingen in Insulinde.

Wie is geen vijand van belastingen? Het is een overblijfsel uit tijden van willekeur en geweld, om aan geld te komen. Ofschoon thans gemoderniseerd en gesanctioneerd door wetten, blijven het toch afpersingen. Maar voorshands moet men er zich aan onderwerpen. De tijden, waarin belastingen gemist en alles anders geregeld zal worden, zijn nog vèr af.

Dat de volkeren van Insulinde evenzeer »het land" hebben aan belastingen, ligt voor de hand. Ze zouden gaarne onder Ned. Indisch geregeld bestuur zijn, maar »aan hun geld komen" zal steeds ontevredenheid en verzet kweeken.

Zou voor nieuw geannexeerde landen — ja ook voor andere, door de Ned. Indische regeering bestuurde gewesten — niet als vaste regel kunnen gelden, de met het Mohammedaansche recht overeenstemmende grondwet: alles, wat op aarde is, behoort aan de Godheid, de mensch is eerstens familielid, eenige familiën vormen een gemeente daarna. De gemeente is, in naam der Godheid, beheerscher van alle gronden en staat die in gebruik af aan de familiën (Soekoe) of individueel aan gemeenteleden. De gemeenten trekken daaruit hun inkomsten, om alles wat noodig en nuttig is te bekostigen. Bovendien kunnen de gemeenten een gedeelte van hun inkomen afstaan aan de algemeene Regeering, die zorgt voor de rust, orde en welvaart van al de door haar bestuurde landen. De gehate personeele belastingen zouden dan voor goed vervallen zijn. De geleerde specialiteit in Mohammedaansch recht en *adat*, Dr. Snouck Hurgronje zou hieromtrent advies kunnen uitbrengen.

Insulinde, zóó uitstekend geschikt voor koffie, cacao, suiker, thee en allerlei vruchtencultuur, zou, wanneer die artikelen niet gedrukt werden door »belastingen", een hoogen graad van welvaart en ontwikkeling kunnen bereiken. Het zou een groote massa van de beste geconserveerde vruchten en vruchtensappen, op allerlei wijze vervaardigd, kunnen produceeren en naar Europa en Amerika uitvoeren. Daarvoor is echter noodig: vrijheid van uitvoer en handel, geen belemmering of fiscaliteit.

Resumeerende, geef ik als mijn oordeel het volgende: 1°. alle particulier grondbezit behoort in Insulinde langzamerhand en tegen schadeloosstelling der eigenaars, opgeheven en verboden te worden; 2°. de gemeenten zijn bezitters van *alle* gronden en staan die tegen erfpacht of huur af aan Staat, particulier of inwoner; 3°. inkomende- en uitgaande rechten worden, zoo niet geheel afgeschaft, tot een zeer gering bedrag geheven.

Zutfen, 19-6-6.

K. H. O. VAN BENNEKOM.

Aan alle belangstellenden in Nederl. Oost- en West-Indië.

De ondergeteekende belast met de organisatie van de tentoonstelling van Nederlandsch Oost- en West-Indische kunstnijverheid en huisvlijt, welke in Augustus a. s. in het stedelijk museum te Amsterdam zal gehouden worden, doet hierbij een dringend beroep op de welwillendheid van de velen, die in het bezit zijn van Ned.-Indische kunstproducten, welke door schoonheid van kleur en vorm uitmunten, — al mogen zij dan ook niet geheel en al de frisschheid van het nieuwe meer bezitten; zij zijn daarom veelal niet minder fraai — om deze tijdelijk voor de tentoonstelling te willen afstaan, opdat inderdaad een mooi geheel zal kunnen verkregen worden, waardig de hoofdstad van ons vaderland. Behalve weefsels en batiks (o. a. ook hoofddoeken en slendangs) hoe meer hoe liever, zullen tevens mooie wapens, goed koperwerk, gouden en zilveren sieraden, bewerkt hout, (o.a. maskers) leder, hoorn en bamboe, ten zeerste welkom zijn.

Het is uitteraard voor mij ondoenlijk ook met het oog op den korten tijd, waarover ik nog te beschikken heb, vele bezoeken af te leggen om door overreding de bezitters goedgunstig te stemmen tot het tijdelijk afstaan van voorwerpen. Ik wend mij daarom door deze in het algemeen tot allen, vertrouwende, dat elk voor zich deze oproeping zal beschouwen als persoonlijk tot hem of haar gericht. Hierbij zij er nogmaals op gewezen, dat het Uitvoerend Comité dezer tentoonstelling, samengesteld uit leden van de afd. Amsterdam der vereeniging »Oost en West«, alle kosten van vervoer heen en terug zal dragen en tevens zich belasten zal met de assurantie der voorwerpen tegen brandschade en inbraak; voorts wordt ook de verzekering gegeven, dat de voorwerpen met de meest mogelijke zorg zullen behandeld worden.

Hun, die bereid zijn medewerking te betoonen tot het doen slagen dezer tentoonstelling, wordt beleefd verzocht vóór 5 Juli opgave te doen van de voorwerpen, die zij kunnen afstaan, aan den Secretaris van het Uitvoerend Comité den heer **Mr. J. W. Sikman**, *Singel* 390, *Amsterdam*, en die voorwerpen dan vóór 10 Juli te willen opzenden naar Amsterdam, adres: »Stedelijk Museum, tentoonstelling »Oost en West«.

Amsterdam, 25 Juni.

L. LACOMBLÉ.

Boekbespreking.

Rechtspersoonlijkheid der Nederlansche koloniën.

In den loopenden academischen cursus is te Leiden door Dr. *H. W. C. Bordewijk* een proefschrift verdedigd, dat den bovenstaanden titel voert, en dat stellig verdient bekend te worden, ook buiten den engen kring der beoefenaars van het Staatsrecht. Het behandelt immers een wetenschappelijke quaestie, die voor de practijk onzer koloniale politiek van steeds grooter beteekenis zal worden. Zijn onze koloniën te beschouwen als personen, die een eigen vermogen kunnen bezitten, die vermogensrechtelijke verplichtingen kunnen aangaan; zijn leeningen, door indië gesloten, bestaanbaar? De oplossing van deze vragen van buitengewoon practisch belang, hangt ten nauwste samen met die van de vraag omtrent de rechtspersoonlijkheid van de koloniën. Het kwam ons daarom nuttig voor in dit blad eenige bescheiden woorden aan het boek van den heer Bordewijk te wijden. Nuttig ook omdat het lijvig boekdeel allerminst populair geschreven is, en aan den leek niet in gemoede als lectuur kan worden aanbevolen.

De schrijver had geen gemakkelijke taak, toen hij, zooals betaamt, beginnen moest er zich rekenschap van te geven welke opinies omtrent de verhoudingen tusschen de deelen van het Rijk in en buiten Europa door de regeering, door de volksvertegenwoordiging en door de kenners van ons staatsrecht zijn verkondigd. Ook op juridisch gebied kwamen de nooden der stiefkinderen voor overweging steeds het laatst aan de beurt, en speciaal de verzameling van hetgeen de ministers en de afgevaardigden omtrent de vragen ten beste gaven, levert een warwinkel van tegenstrijdigheden, halfgare opmerkingen en utilitaire drogredenen, waaruit men de conclusie mag trekken, dat, vooral in vroegere jaren, eene nauwgezette bestudeering van die verhoudingen onnoodig werd geacht. Men kende slechts één hoofdbeginsel en dat was ongeveer het volgende: leveren de indische gewesten voordeel op, dan moet dit in de Nederlandsche schatkist; komt men in Indië te kort, dan mag de nederlandsche belastingbetaler daaronder niet lijden. Naarmate het eindcijfer der exploitatie van Indië links of rechts op 't blad kwam te staan, wees het pijltje der logica ook in de eene of de andere richting. Deze denkregel kon zelfs een man als Thorbecke leiden tot de verrassende vondst, dat de inkomsten van Indië, zijnde een bezitting van Nederland, ook van zelf aan Nederland toebehoorden. Wat betreft de schrijvers, die zich met de quaestie hebben bezig gehouden, zij zijn, als wij ons niet vergissen, voor 't meerendeel van oordeel, dat Indië géén rechtspersoonlijkheid bezit, doch Suriname en Curaçao zich wél daarin verheugen mogen. De auteur van dit proefschrift, die van meening is, dat Indië rechtspersoon is, moest dus bovendien trachten te bewijzen, dat mannen als van Houten, de Louter, Levy, de Meester (wij noemen slechts de lichten van den lateren tijd) allen gedwaald hebben, een taak, waarvoor de minister Idenburg ten slotte is uit den weg gegaan.

De schrijver tracht allereerst eenige orde te brengen in de groote verscheidenheid van benamingen, welke ten onzent gebezigd worden om een bijna onoplosbare puzzle te maken van wat bedoeld kan zijn met: de »Staat«, het „Rijk", „Nederland", het „Land", de „koloniën", de „Bezittingen" enz. In overeenstemming met de terminologie van de grondwet van 1887, komt hij tot de volgende oplossing: de „Staat" is het opperste, ook de koloniën beheerschende geheel, en deze „Staat" overhuift vier staatshoofddeelen: nl.: het „Rijk", zijnde de provincies in Europa; Nederland-Indië; Suriname; Curaçao. Tusschen „koloniën" en „bezittingen" erkent hij geen onderscheid. De staat is ongetwijfeld rechtspersoon, er is althans nie-

mand, die het tegenspreekt. Het Rijk is dat ook. Uit de grondwet blijkt, dat het Rijk uitgaven heeft te doen, die door eigen ontvangsten worden gedekt, men kent een Rijks-kas en Rijks-werken en -inrichtingen. Suriname en Curaçao zijn eveneens rechtspersonen; dit blijkt uit de geschiedenis van de wetten, houdende vaststelling van de reglementen op het beleid der Regeering in deze koloniën; trouwens bij de behandeling van die wetten werd geprotesteerd tegen de toen verkondigde opinie, alsof nu eerst die rechtspersonen in het leven werden geroepen. Maar Oost-Indië?

Uit verschillende wetten, kamerverslagen en officieele stukken diept de schrijver een reeks van belangrijke bepalingen, uitdrukkingen en verklaringen, waarin het moederland en zijn vertegenwoordigers zich tegenover Indië gedroegen als tegenover een volkomen handelingsbevoegd rechtspersoon. In het bijzonder wijst de schrijver op de leeringswetten van 1826—28, waarbij het moederland borg bleef voor de verplichtingen van de koloniën, waaruit volgen zou, dat Indië voor rechtspersoon werd aangezien, een stelling, met het oog op art. 1058 B. W. nog niet geheel zonder bedenking. Buitengewoon overtuigend is dat niet. Wij stellen ons voor, dat degeen, die op deze wijze de niet-rechtspersoonlijkheid van Indië zou willen betoogen, gemakkelijk met een dubbel lange lijst van artikelen, passage's en uitlatingen zou kunnen komen. Het betoog lijkt ons sterker, waar de schrijver de argumenten, die *tegen* de rechtspersoonlijkheid zijn te berde gebracht, op hoogst verdienstelijke wijze weerlegt. Immers de feitelijke toestand is, zooals ook Mr. de Meester moest erkennen, deze: dat, blijkens onze dagelijksche ondervinding, de regeering van Nederlandsch-Indië en hare daartoe gemachtigde ambtenaren schulden ten laste van den Lande aangaan; voor den Lande inschulden invorderen en overeenkomsten sluiten; dat Nederlandsch-Indië in rechten optreedt als eischer of verweerder, en dat vóór of tegen de Regeering van Nederlandsch-Indië als vertegenwoordigende den Lande, vonnis gewezen wordt. Waar de zaken zóó staan, moeten, naar onze bescheiden meening, zij, die rechtspersoonlijkheid ontkennen, hunne negatie aannemelijk maken, en kan door hen, die de handelingsbevoegdheid verdedigen, worden volstaan met de wederlegging van de aangevoerde motieven van de overzijde. In dat boek gaat de schrijver verder en treedt aanvallend op, doch daarbij moet hij gebruik maken van de wapens, die hij den vijand uit de handen heeft geslagen, en komt op zijn beurt met bepalingen uit wetten, welker terminilogie hij aan vernietigende kritiek heeft onderworpen, met parlementaire redevoeringen en memories van mannen, aan wie hij een juist oordeel heeft betwist. Daardoor wint het boek wel aan dikte, doch niet aan kracht van overtuiging, en is men meer dan óoit genegen om zich onmiddellijk aan te sluiten aan de conclusie, waartoe schrijver komt, dat het zeer noodig is, dat ten spoedigste in een wet, met zooveel woorden, de rechtspersoonlijkheid van Indië zal te lezen staan. Moge het boek daartoe medewerken!

Het zal onzen lezers nog pijnlijk in herinnering liggen, hoe de minister Idenburg zich genoodzaakt zag zijn principiëele plannen met Indië's financiën op te geven, op grond van de »juridische aanvechtbaarheid« van koloniale leeningen, juist met het oog op het juridische aangevochtene van de handelingsbevoegdheid van de persoon, die leenen moest. Waar een energiek minister door dezen slagboom werd gestuit, daar zullen de helden met het woord en stumpers met de daad dien boom spoedig als een comfortabele kapstok gaan beschouwen, waaraan de financiëele regeling, met afrekening, eereschuld en andere verschrikkingen, kan worden opgehangen. Een allereerste eisch van practische politiek voor hen, die de aziatische koloniën te hulp wenschen te komen, is: er voor te zorgen, dat de wet, waarbij de rechtspersoonlijkheid erkend wordt, er kome, en zij zullen de wetenschappelijke argumenten daarvoor ruimschoots uit het boek van den heer Bordewijk kunnen putten.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Weekblad voor Indië, 3de jaargang, no. 4.

Een nieuw stelsel in de suikercultuur, door J. C. Soeters. — De nieuwe klentèng te Jogjakarta, door dr. J. Groneman (met foto's). — Het spoorweg-ongeluk te Kemajoran (met foto). — Indische indrukken, door Carlo. — De regentsdochter, Roman van Victor Ido (vervolg). Enz.

Teysmannia 1906, 5e afl.

De Advocaat (*Persea gartissima* Grtn), door H. J. Wigman. — Het zuiveren van bevloeiingswateren door kopersulfaat, door J. v. Breda de Haan. — Mededeelingen betreffende de caoutchouc-cultuur, door W. R. Tromp de Haas. — Een en ander over Spinnen, I, door F. C. Koningsberger. — Vanielje te Garoet, door J. J. Smith. — Een ziekte van de cocospalm veroorzaakt door *Pestalozzia Palmarum*, door Dr. Ch. Bernard. — Eene ziekte van *Hevea* veroorzaakt door de Djamoer-oepas, door Dr. Ch. Bernard. — Extractie van cocablad II, door Dr. A. W. K. de Jong.

Neerlandia. Orgaan van het Nederlandsch Verbond. Juni 1906.

Ned. Antillen. Het beschavingswerk op Curaçao, IV, door P. A. Euwens. — Ingezonden (naar aanleiding van het Curaçao-nummer), door Joh. Schenerman.

De Indische Mercuur, 26 Juni 1906, no. 26.

De cultuur-producten van Java, in betrekking tot de officieele overzichten van de particuliere uitvoeren, door v. G. — Nieuwe onderzoekingen over cultuur en bereiding van indigo, door C. J. van L. C. — Algemeen syndicaat van suikerfabrikanten op Java. — Statistiek van kinabast en kinine, door L. L. A. Maurenbrecher. — Kina en kina-verhandeling van den heer Maurenbrecher, door v. V. — De nieuwe suikerbelasting in Indië. — Uitvoer van Java. — Verslagen van Maatschappijen. — *Technisch*

N°. 27. Donderdag 5 Juli 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

"Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . . " 4.—
Afzonderlijke nummers. . . . . " 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . . " 0.09
" " " 1000 " . . . . " 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd "aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij "HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen.

I. Van de Redactie-Commissie:

Ook dezen keer moeten de lezers door bizondere omstandigheden de *Perskroniek* missen.

Voor de Surinaamsche Bannelingen ingekomen bij Mevr. VAN KOL:

v. K.	f 100.—
Mej. Sch. te Utrecht	- 1.—
Aan postzegels uit Utrecht . . .	- 0.50
W. te Delft	- 2.50
S. S. te Amsterdam	- 5.—
Een determinist	- 1.—
Voor de ontvluchten.	- 0.50
H. te Rotterdam	- 25.—
Totaal . .	f 135.50

En zooals reeds vroeger vermeld, kwam bij Mevrouw N. van Zuylen—Tromp in: f 60. Beide bedragen zijn aan het comité in Suriname overgemaakt, terwijl intusschen meerdere hulp nog van harte welkom zal zijn.

Op gevaar af al te veel op de menschlievende hulpvaardigheid der lezers te bouwen, vestigen wij thans ook nog met warme aanbeveling de aandacht op de advertentie op blz. 12, waarin hulp gevraagd wordt voor een zeer ongelukkig gezin.

I. Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Concept Notulen der Jaarlijksche Algemeene Vergadering op 2 Juni 1906, gehouden te Rotterdam. Gebouw „Vereeniging" Schiekade 181.

Zeer jammer was 't, dat niet alle Afdeelingen der Vereeniging op deze vergadering vertegenwoordigd waren, en dat ook het vastgestelde uur voor de meeste der Rotterdamsche leden al heel ongelegen scheen te zijn, velen lieten althans weten, dat zij tot hun spijt verhinderd waren de vergadering bij te wonen.

Behalve de Presidente en de Secretaris van het Hoofdbestuur waren aanwezig de afgevaardigden der Afdeelingen:

De HH. Almerood en Jos. Polak Jzn., voor *Amsterdam*.
Mevr. A. van Hengst-Haus, voor *Apeldoorn*.
De Heer L. A. H. Lamie, voor *Arnhem*.
Mevrouw M. ten Bosch-Bosscher, voor *'s-Gravenhage*.
Elize A. Haighton, voor *'s-Gravenhage*.
De Heer G. L. Kepper, voor *'s-Gravenhage*.
" F. Th. Schröder, voor *'s-Gravenhage*.
" W. van der Zijl, voor *'s-Gravenhage*.
" J. L. Swart, voor *'sGravenhage*.
" Prof. Mr. J. E. Heeres, voor *Leiden*.
Mr. G. G. Buttingha Wichers, voor *Leiden*.
" Jhr. C. M. E. R. G. von Bose, voor *Nijmegen*.
De Heer H. J. van Knottenbelt. voor *Rotterdam*.
Mejuffr. M. W. Kok, voor *Rotterdam*.
" J. van der Schuijt, voor *Rotterdam*.
Jhr. Mr. J. L. W. C. von Weiler, voor *Rotterdam*.
Mevr. J. W. Wensman Luitjes, voor *Utrecht*.
De Heer F. E. Luitjes, voor *Utrecht*.
" Th. J. A. van Zijll de Jong, voor *Zutphen*.
" A. Walland, voor *Zutphen*,

terwijl onder de belangstellenden leden nog werden opgemerkt Mevr. A. van Herwerden geb. Steffens, de heer Kolff uit *Rotterdam* en de heer van Hengst, uit *Apeldoorn*.

Met een hartelijk welkomstwoord opende de Presidente de Vergadering te 1,45 uur en ving aan met de mededeeling, dat de notulen der laatste Alg. Verg., ingevolge den wensch dier Vergadering opgenomen waren geworden in het Koloniaal Weekblad n°. 14 van den 5en Jaargang dd. 16 Juni 1905, waardoor het tijdroovende voorlezen daarvan, thans dus achterwege kon blijven. Daar op haar vraag: of iemand der toen aanwezige leden ook nog een opmerking te maken had naar aanleiding dezer notulen, niemand zijn stem verhief, werden zij onder dankbetuiging aan den Secretaris gearresteerd.

Thans overgaande tot de behandeling der Agenda, merkt de presidente op bij **Punt I**: *Mededeeling der werkzaamheden van het Bestuur in het Afgeloopen jaar en van den toestand der Vereeniging*, dat ook het Jaarverslag der vereeniging evenmin behoefde te worden voorgelezen, aangezien dit in concept was afgedrukt in het *Koloniaal Weekblad* No. 21 en 22 dd. 26 en 31 Mei 1906. Intusschen zou het Dag. Bestuur der Vereeniging het zeer op prijs stellen, wanneer door de aanwezigen naar aanleiding daarvan opmerkingen of aanmerkingen mochten worden gemaakt. Hiervoor scheen echter geen reden te bestaan, zoodat het jaarverslag zooals het was gepubliceerd met algemeene stemmen werd goedgekeurd. Ook had de vergadering geen bedenking tegen het voorstel van het Dag. Bestuur om ditmaal aan het uitgeven van het jaarverslag in brochure-vorm de ledenlijst niet toe te voegen, doch deze afzonderlijk op aanvrage van belangstellenden verkrijgbaar te stellen tegen vergoeding der frankeerkosten.

De heer *Jos. Polak Jz.*, afgevaardigde van Amsterdam, vroeg daarna het woord om nog eens den nadruk te leggen op de plannen dier Afdeeling tot het houden eener tentoontstelling van Nederl. Oost- en West-Indische Nijverheid, kunst en huisvlijt in eenige zalen van het Suasso-Museum gedurende de maanden Augustus en September a. s. en daarvoor dringend de krachtdadige hulp in te roepen van alle andere Afdeelingen der Vereeniging, zoowel tot het verkrijgen van belangrijke inzendingen, als tot het deelnemen in het daartoe opgerichte waarborgfonds van f 3000, waaraan thans nog een f 500 te kort kwam.

De heer *T. P. Almerood*, mede-afgevaardigde van Amsterdam steunde dit verzoek met warmte.

Prof. Heeres geeft hierop te kennen, dat zeker alle Afdeelingen met belangstelling vervuld zijn voor den arbeid van Amsterdam en gaarne naar vermogen zullen mede helpen, of zij echter in staat zullen zijn financieel bij te dragen, betwijfelt hij, daar de meeste niet ruim bij kas zijn en buitendien de Afd. Leiden b. v., ook zelve tentoonstellingsplannen heeft.

De heer *F. E. Luitjes* beaamde, dat althans de Afdeeling Utrecht moeielijk van hare schamele inkomsten iets af zou kunnen staan, hoe gaarne zij zulks ook zou wenschen.

De heer *Schimpf* oppert hierop het denkbeeld, of, nu der Vereeniging het legaat van f 5000 van den heer Post is te beurt gevallen, hiervan niet een deel zou kunnen worden bestemd tot aanvulling van het Amsterdamsche waarborgkapitaal, hetgeen natuurlijk door de beide Amsterdamsche leden gretig werd overgenomen.

Op voorstel van den heer *Knottenbelt* werd de behandeling van dit punt uitgesteld tot aan het einde der agenda en nu eerst aan de orde gesteld **Punt II**: *Rekening en verantwoording over het beheer van de geldmiddelen der Vereeniging.*

De presidente geeft haar leedwezen te kennen, dat de penningmeester van het hoofdbestuur niet ter vergadering is om zelf verslag uit te kunnen brengen, te meer daar er een verschil van meening gerezen is tusschen hem en de commissie van verificatie omtrent de opvatting der taak van het penningmeesterschap. Het rapport dier commissie, toch bestaande uit de heeren K. H. H. van Bennekom, A. H. G. Fokker en W. van der Zijl, luidt desbetreffende [Bijlage I]:

"De Commissie, aan welke de opdracht werd verstrekt, de rekening en verantwoording van den Penningmeester der vereeniging Oost en West te onderzoeken, heeft de eer te berichten, dat zij verneemt de haar voorgelegde verantwoording *niet* ten blijke harer goedkeuring voor accoord te kunnen teekenen, omdat dit stuk haar voorkomt enkel eene *kasrekening* te zijn, en geene voorstelling geeft van het beheer der Vereeniging in zijnen ganschen omvang."

Waar twee leden der commissie daarin het vorige jaar ook zitting hadden, en deze zich herinneren toen dezelfde opmerking te hebben gemaakt, en, de kasrekening voor accoord teekenende, dit alleen hebben gedaan onder bekendstelling van de wijze, waarop naar hunne meening eene volgende verantwoording zou zijn in te richten, achten zij, nu aan dien wenk geen gevolg werd gegeven, zich bezwaard ditmaal goedkeurend te adviseeren, en vermeent daarom de Commissie aan de Algemeene Vergadering te moeten overlaten, na kennisname van dit Rapport te beslissen:

"of zij met eene eenvoudige kasrekening kan genoegen "nemen, den wel een volledig overzicht der bezittingen "en der verplichtingen van de Vereeniging — eene Balans "alzoo, moet verlangen".

Wordt de vraag in eerstbedoelden zin beantwoord, dàn kan de Vergadering naar de meening der Commissie deze kasrekening wel goedkeuren, want de uitgaven zijn dan voldoende bewijsstukken. die voorzoover zulks vereischt scheen door de Presidente van het Dagelijksch Bestuur van "fiat betalen" te worden voorzien, gestaafd, en uit een onzer Commissie getoond Rijkspostspaarbankboekje ten name van den Penningmeester als zoodanig. is gebleken, dat daarin op ultimo December een te goed aanwezig was, het saldo der kasrekening te boven gaande."

Door het laatstgenoemde, ter vergadering aanwezige lid der Commissie wordt een en ander nog nader toegelicht, waarop de presidente — na de voorlezing gedaan te hebben van een schrijven van den penningmeester, waarin deze te kennen geeft slechts de functie van kassier en niet die van boekhouder der Vereeniging te willen vervullen, (Bijlage II) — in stemming brengt het voorstel der commissie. De vergadering bleek eenparig van oordeel, dat een goed beheer vordert de overlegging van een volledig overzicht der bezittingen en der verplichtingen van de Vereeniging — een Balans dus. Intusschen werd de penningmeester onder dankbetuiging voor zijn beheer over 1905 gedechargeerd.

Aan de Commissie van verificatie werd de dank der vergadering betuigd voor de door haar genomen moeite, terwijl, punt IV der agenda den voorrang gevende boven punt III — werd besloten aan dezelfde leden het verzoek

te doen die functie weer in de commissie voor 1906 te willen vervullen; als plaatsvervangende leden werden gekozen de heeren H. E. Prins, F. Th. Schröder en mr. G. van Slooten.

Alvorens tot **punt III**: *verkiezing der leden van het hoofbestuur,* over te gaan, herdacht de presidente in hartelijk waardeerende woorden wijlen den vice-president der Vereeniging den heer G. A. Scherer die altijd met zoo groote belangstelling en kennis van zaken het Dag. bestuur ter zijde had gestaan en door wiens overlijden de vereeniging dan ook een gevoelig verlies geleden had.

Behalve de 5 aan de beurt van aftreding zijnde leden: de heeren *Mr. H. Smeenge* (Amsterdam), *F. P. L. van Driel*(Breda), *J. L. Pierson* (Nijmegen), *Th. J. A. van Zijll de Jong* (Zutphen) en Mevrouw *A. van Hengst—Haus* (Apeldoorn), die allen herkiesbaar waren, moest er een plaatsvervanger gekozen worden voor den overleden ondervoorzitter, den heer *G. A. Scherer*, en voor Mr. *D. Fock*, thans Minister van Koloniën, terwijl van de bestuurstafel het voorstel werd gedaan, om aan de Afdeeling Apeldoorn, wier ledental in het afgeloopen jaar meer dan verdubbeld was, het recht toe te kennen zich door twee leden in het hoofdbestuur te doen vertegenwoordigen, hetgeen bij acclamatie door de vergadering werd aangenomen, (de candidatenlijst, door de Afdeelingen opgemaakt, was in *Het Koloniaal Weekblad* bekend gemaakt).

Op verzoek der presidente namen de heeren Lamie en von Bose, bijgestaan door den secretaris van het hoofdbestuur, welwillend op zich het stembureau te vormen. De uitslag der verkiezing bleek te zijn, dat zoowel de 5 aan de beurt van aftreding zijnde leden, als de heeren P. N. Adriani van Rotterdam en O. H. Kuyck van Apeldoorn alle uitgebrachte stemmen op zich vereenigd hadden, terwijl een herstemming noodig bleek tusschen de heeren H. F. C. van Bijleveld en G. L. Kepper beide candidaten voor 's Gravenhage, die respectievelijk ieder 9 en 14 stemmen hadden, dus geen van beiden de volstrekte meerderheid, aangezien er 7 stemmen waren uitgebracht op den heer W. Meijer Ranneft. Bij de tweede stemming kreeg de heer van Bijleveld 12, de heer Kepper 19 stemmen, zoodat laatstgenoemde gekozen is.

De ter vergadering aanwezigen namen allen de benoeming aan.

Betreffende **punt V** der agenda *verslag van het beheer der obligatieleening en van de exploitatie van het gebouw, Laan van Meerdervoort* 195 *'s-Gravenhage*, las de secretaris het verslag voor der commissie van verificatie, (bijlage III), waarna de vergadering de daarin voorgestelde uitkeering van 4 pct. rente, tegen afgifte van coupon n°. 6, goedkeurde.

Op voorstel van Prof. J. E. Heeres, werd **punt VI**, *het aanbrengen van enkele wijzigingen in de statuten en het huishoudelijk Reglement der Vereeniging* (als toegelicht in het *Koloniaal Weekblad* no. 9 van 1 Maart 1906) tot een volgende Algemeene Vergadering uitgesteld, aangezien het wel noodig was gebleken, daaraan eerst nog wat meer voorbereiding te besteden en er dan tevens gelegenheid zou zijn tot een meer volledige herziening van alle artikelen.

Onder **punt VII** kwamen aan de beurt de voorstellen der Afd. Nijmegen als bij de agenda afgedrukt, welke nader worden toegelicht door den heer E von Bose, afgevaardigde dier Afd. De vergadering was het geheel met hem eens, dat het zeer nuttig zijn kon zoowel door advertenties als door redactioneele stukken in de Indische pers, nu en dan de aandacht van *niet-leden* der Vereeniging te vestigen op ons doel en streven, in het bizonder ook op de taak der commissie, die mede-vertegenwoordigd door alle afdeelingsbesturen, de zorg voor huisvesting en opvoeding der in Europa onderwijs genietende-kinderen van in Indië vertoevende ouders op zich genomen heeft. De uitvoering van dit voorstel wordt door de vergadering aan het beleid van het Dag. Bestuur overgelaten.

Wat het 2e voorstel: *een gesalarieerd propagandist*, bebetreft, is de vergadering, na ampele gedachtenwisseling, van oordeel, dat dit een zeer teere kwestie is, die nog wel eens eerst van alle kanten angstvallig bekeken en overwogen mag worden. Persoonlijke propaganda van ieder der leden in eigen kring wordt daarentegen opnieuw met warmte aanbevolen.

De afgevaardigde van Zutphen, de heer A. Walland, breekt nog een lans voor dè idée, om de Jaarlijksche Algemeene Vergadering te houden in de eerste dagen van Juli, vooral met het oog op het goedkoopere reizen met vacantiekaarten, wat groote besparing van kosten zou medebrengen.

Dit voorstel wordt eveneens aangehouden tot a. s. Hoofdbestuursvergadering.

Daarna komt de afgevaardigde van Amsterdam de heer Almerood terug op het in den aanvang der vergadering afgebroken debat over de volteekening van het waarborgkapitaal voor de tentoonstelling in het Suasso-museum.

Hij voegde daar aan toe, dat wanneer de vergadering het door den heer Schimpf geuite denkbeeld in principe kon goedkeuren, het tentoonstellings-comité toch alle moeite zou blijven doen om nog van Amsterdammers meerdere hulp te verkrijgen en er dus geenszins 't bijltje bij neer zou leggen. Hij verzoekt dringend, aan de vergadering hare toezegging tot deze bijdrage te willen geven.

De heer Polak betoont zich hierbij een waardig medestrijder.

Toen tot stemming betreffende het voorstel werd overgegaan, bleek de vergadering er zich eenparig mee te kunnen vereenigen, waarna de heer Almerood namens zijne afdeeling hartelijk dank betuigde voor de gedane toezegging.

Na deze tot algemeene tevredenheid stemmende beslissing, sloot de Presidente om 3.45 uur, daar er bij rondvraag verder niets meer te verhandelen viel, de vergadering, onder dankbetuiging aan allen, die door hunne tegenwoordigheid mede-gearbeid hadden tot het welslagen der bijeenkomst en tot bevordering van de belangen van »*Oost en West.*«

Opmerkingen of aanvullingen betreffende deze conceptnotulen worden gaarne ingewacht aan het adres van den Secretaris van het hoofdbestuur *L. P. F. Schimpf Theresiastraat* 8 *den Haag.*

Algemeene Berichten.

De vulkaan Sopoetan.

In aansluiting aan het in de Staatscourant van 22 Juli jl. vermelde telegraphische bericht, betreffende de verhoogde werking van den vulkaan Sopoetan in de Minahassa (Menado), is bij het Departement van Koloniën het volgende telegram ontvangen van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, dd. 1 dezer:

»De werking van den Sopoetan houdt aan. De aschregens zijn onbeteekenend. Twee negorijen zijn onnoodig verlaten. Het bestuur kalmeert de bevolking".

Twee belangrijke wetsontwerpen.

In de zitting van de Tweede Kamer der Staten-Generaal van Donderdag 28 Juni jl. zijn twee wetsontwerpen aan de orde geweest, van zooveel belang voor Nederland en Oost- en West-Indië, dat het ons hoogst nuttig voorkomt, de verhandelingen, die er over gevoerd werden hier in haar geheel op te nemen.

In de eerste plaats: **Het wetsontwerp tot verhooging van de koloniale huishoudelijke begrooting van Curacao voor het dienstjaar 1906.**

(f 24 000 hooger subsidie voor damaanleg.)

De heer van Kol het eerst aan het woord komende, zegt: »Het spreekt van zelf, dat het niet is om dit wetsvoorstel te bestrijden, dat ik het woord heb gevraagd. Hierdoor toch wordt gevolg gegeven aan den aandrang, reeds jaren geleden van deze plaats uitgeoefend, om beter te zorgen voor de waterverschaffing op Curaçao en omliggende eilanden.

Wanneer ik dan toch een enkel woord wil zeggen, is het meer om de aandacht te vestigen op de wijze, waarop dit laatste geschiedt, en dat alleen, omdat ik vrees, dat daarbij niet geheel en al de goede richting wordt ingeslagen. Het zou inderdaad diep te betreuren zijn, wanneer op minder doeltreffende wijze werd voortgegaan, zoodat men later op mislukking zou kunnen wijzen, waardoor een der voornaamste maatregelen om die noodlijdende eilanden op te heffen, voor jaren zou worden verschoven.

Hoe de regeling van die waterverschaffing precies geschiedt, ben ik, ondanks aangewende pogingen, niet kunnen te weten komen, maar toch blijkt mij uit bladen en andere berichten, dat men tracht door vrij hooge dammen een soort reservoirs te vormen, waarin het regenwater wordt opgestuwd. Is dit werkelijk het geval, en men zou dit ook eenigszins uit sommige gegevens in het Koloniaal Verslag kunnen opmaken, waarbij sprake is van lange en hooge dammen, dan wordt een verkeerde methode toegepast.

Wanneer men immers door hooge dammen het water opstuwt, zal het grootste deel van het water teloorgaan, door verdamping, die op Curaçao gemiddeld 3000 mM. per jaar bedraagt, zoodat jaarlijks een waterschijf van 3 meter verdwijnt, dat is bijna viermaal zooveel als hier te lande het geval is. Daarbij komt, dat men van plan schijnt te zijn zelfs zeer hooge dammen te maken, wat hieruit blijkt, dat in sommige bladen op het gevaar voor doorbraken gewezen wordt. Maakt men werkelijk zulke hooge dammen, dan kan dat gevaar niet licht geschat worden en kunnen in zulk geval waarschijnlijk ook de lager liggende dammen doorbreken, waarvan oogstvernieling en andere rampen het gevolg zouden kunnen zijn.

Ik zou daarom den betrokken artoriteiten in overweging willen geven een geheel anderen weg in te slaan en niet te trachten het door den aanleg van open bassins te vinden, maar meer door het water te laten doordringen in den bodem, waarvoor verschillende methodes zijn aan te wijzen. Men kan dan later het vermeerderde grondwater door putten weer opvoeren, en zal dan een veel grooter hoeveelheid water behouden, die door de nu gevolgde methode, door verdamping in de lucht verdwijnt.

Hoe dat zal moeten gaan, moet plaatselijk worden beslist; ik wil daar hier niet verder op ingaan. Men zal, in de hoogste terreinen beginnende, op elke geschikte plaats langs de berghellingen en de terreinplooien elken druppel regenwater moeten opvangen door het graven van geulen, het maken van aarden dijkjes, het horizontaal ploegen, het maken van schermen langs horizontale lijnen, waarvoor de aloëplant kan worden gebruikt, door betere grondbewerking enz., alle maatregelen, waardoor het gevallen water nòch wegloopt, noch verdampt, doch door den poreuzen grond wordt opgezogen. Aldus zal, in plaats van

---

FEUILLETON.

DE KLUIZENAAR.

(Eene op historischen grondslag berustende schets).

DOOR 2

A L E.

Ik reisde af, zeker met bezorgde blikken door het oude inlandsche potentaatje en de zijnen nageoogd.

Bij 't opstijgen van mijn gehuurd knolletje merkte ik pas, dat niet één, zooals ik verzocht had, maar twee mannetjes mij begeleiden zouden. Ik begreep er alles van: die eene, de *brani* (dappere) van Magissan, 't katje van de baan nog wel, was op eigen veiligheid bedacht. Zoo'n collega woudlooper aan je zij, was toch altijd secuurder!

't Was nog vroeg. Als 't wat meeliep, hoopte ik met den middag Winoto te bereiken.

De tocht was een genot. Langzaam maar onvermoeid beklommen de drie biekjes 't slingerende bergpad. Van de voorgespiegelde gevaren en haast onoverkomelijke hindernissen bespeurde ik maar weinig. Ze bestonden daarin, dat ik enkele malen bij al te steile hellingen afstijgen moest en een paar kalis (stroompjes) te doorwaden had, waarbij de beenen hoog opgetrokken werden om ten minste droge voeten te houden. 't Was allemaal, zelfs voor een »pieterman uit de vlakte«, best te overkomen.

Overal ging 't door een prachtig berglandschap met afwisselende tinten vol kleur en lichtschakeeringen, met altijd weer nieuwe vergezichten, opwaarts tegen berghellingen aan, benedenwaarts de ravijnen af, de vlakte in. De berglucht was puur, alsof zij gefiltreerd was; later 't hoogland met zijn oerwouden, aromatisch van boschuitwaseming. Met den heeten adem van 't laagland nog in de longen, snoof ik haar op, met lange, gulzige teugen.

Na drie uur rijdens kwamen wij aan een open plek, waar 't altijd hobbelig terrein zich opeens glad neerstreek en de boschcomplexen terugweken naar verren achtergrond. Een uitgestrekte bergweide lag voor ons; in dit seizoen meest verschroeid in den zonnebaand, hier en daar nog slechts groenende.

»De groote oro-oro van Njangdjoe,« verklaarde de geleider.

Ter zijde van 't plateau lag, idyllisch in boschages verscholen, Ngangdjoe zelve, de hoogste en laatste desa van 't district Magissan.

Wij trokken er langs. 't Scheen het groote oogenblik van den tocht. Mijn leidslieden voelden zich niet meer op hun gemak. Zij reden nu dichter in elkanders nabijheid, richtten de oogen schuw wijd en zijd, lispelden onverstaanbaar voor zich heen.

Ik liet mij uitleggen, dat wij aan 't grensgebied van Winoto waren. Straks zou de onderneming voor ons open liggen.

Een en ander imponeerde ook mij zelf en onwillekeurig kwam ik onder den invloed van 't oogenblik. Die drommelsche suggestie! Heel eventjes was ik me zelf niet. 'k Gaf mijn oogen den kost, zag verkennend rond. 'k Was op mijn *qui vive*!

Verschillende bewoners kwamen uit bij 't ongeziene schouwspel van dit bezoek. Meest vrouwen en kinderen waren 't, schuchter, als alle eva's, toch te nieuwsgierig om binnen te blijven. Sommigen harer minstens voor drie kwart gestoken in 't gala van den Paradijs-staat, overvallen als zij werden in haar dagelijksch gedoe van ongecontroleerde natuurmenschen, hadden zich hier en daar verdekt opgesteld, gretig glurende niettemin van achterhoekjes en door gaatjes. *Tout comme chez nous.* Ongekunstelde blijken van eerbied en ontzag werden gegeven, de meest onverdachte getuigenissen van eenvoud en originaliteit afgelegd.

De desa met hare primitieve menschjes lag spoedig achter ons. Wij waren nu op Winoto's territorium en hadden 't beruchte cordon dus geforceerd.

Natuurlijk bestudeerde ik nu oplettend de gestie van mijn gidsen. 't Was vermakelijk! Zulke kleinmoedige brani's. Ze zetten nu gezichten, of ze op eens twijfelden aan de gewone wereldorde en ik zag duidelijk hunne verwarring. Ze snapten er niks meer van, ook klaarblijkelijk zichzelf niet. Stil mompelden zij voor zich uit, waarvan ik niets verstond, maar ik merkte vaak, dat zij nu in ernst veel meer ontzag voor mij aan den dag legden! 't Kon wel niet anders, dàt moest ik hun gedaan hebben!

Ik zelf was mijn gewaarwordingen voor 't oogenblik alweer te boven, maar voelde nu al in mij opkrieuwelende emotie der aanstaande ontmoeting met 't geheimzinnige heerschap, dat hier wegschool in een afzondering van heerlijk natuurschoon.

Want werkelijk had ik onverwachts een onbelemmerd gezicht op 't doel mijner reis gekregen en was, als door een plotseling ontsloten venster, Winoto voor mij open gevallen, het houten woonhuis en de loodsen amphitheathersgewijze gelegen op een hellend vlak aan den rand van een diepgapend ravijn, kleintjes uitkomende tegen het reuzensilhouet van den berg-kolos op den achtergrond.

II.

Bij 't begin van een laantje met jonge tjemara's, dat naar 't huis voerde, steeg ik af en gaf mijn mannetjes order hierop te wachten. Ik had met hun geaccordeerd mij ook naar Kenting te brengen, mijn bestemmingsplaats.

Ik ging het sterk hellende laantje op, waar langs een slootje met murmelend-neerschietend water, dat al de allures aannam van een echten bergstroom — een miniatuur-bergrivier, een prutterig aanstellerig ding.

Straks hield ik de oogen op 't huis gevestigd. Bij en in de voorgalerij merkte ik eenige inlandsche vrouwen

in een bovenaardsch reservoir, het water in den boezem der aarde worden opgevangen en een soort onderaardsche irrigatie worden doorgevoerd.

Die methode wordt, zoover mij bekend, nog nergens in de wereld systhematisch toegepast, en ik zou daarom ook geaarzeld hebben een woord van aanbeveling te spreken, ware ik niet door toevallige omstandigheden in de gelegenheid geweest in Spanje waar te nemen, hoe daar reeds sedert den tijd der Mooren een dergelijke methode werd gevolgd, die men nu ook in Curaçao zou kunnen toepassen.

In Spanje is gebleken, dat van de totale hoeveelheid regen 60 pct. verdampt, 25 pct. wegloopt langs de oppervlakte en nauwelijks 15 pct. in den bodem kan dringen, dan wel voor plantengroei wordt verbruikt. In Curaçao is de verdamping grooter en wel gemiddeld 3000 m.M. tegen 2616 m.M. bijv. in Valencia: doch daarentegen bedraagt de regenval in Spanje, langs de kusten der Middellandsche Zee, slechts 440—490 m.M. per jaar terwijl dat cijfer voor Curaçao 516 m.M. beloopt. Over de langs den bodem wegvloeiende en de door den grond opgeslurpte hoeveelheden water mist men naar ik vrees, in onze kolonie de noodige gegevens. Bovendien is de toestand van Curaçao, wat het aantal regendagen betreft, gunstiger dan die van Spanje; in Curaçao valt er gemiddeld op 106 dagen per jaar regen, terwijl in Spanje maanden en maanden voorbij gaan, zonder dat er ook maar één druppel regen valt. Daar met die onderaardsche irrigatie in Spanje goede resultaten zijn verkregen, kan er geen oogenblik twijfel bestaan, of men zal in Curaçao evenzeer slagen, indien men die nieuwe methode op rationeele en systematische wijze wil toepassen.

Ik wensch daarom de aandacht der autoriteiten op die nieuwe methode van waterbewaring te vestigen en ik hoop, dat zij zullen overwegen, of men niet moet overgaan tot den aanleg van zulke talrijke, doch kleine werken, die weinig technische kennis vereischen, geringe kosten en arbeid met zich brengen — in één woord, dat zij ernstig zullen onderzoeken, of in die nieuwe wijze van waterbewaring niet de oplossing is te vinden van deze zeer moeilijke, doch levensquaestie voor Curaçao. Ik doe dit met te meer aandrang, omdat meerdere personen aldaar ten opzichte van de hedendaagsche wijze van watervoorziening voor Curaçao zeer pessimistisch gestemd zijn; terwijl, wanneer men de aangegeven methode volgt, het mogelijk zal zijn om een groote hoeveelheid van het water, die nu naar zee wordt afgevoerd, beschikbaar te houden voor den landbouw. Er zal dan geen ernstige reden meer zijn voor pessimisme, maar men zal dan Curaçao voldoende water kunnen verschaffen en onze West-Indische eilanden kunnen dan ongetwijfeld een betere toekomst te gemoet gaan."

Hierop werd door den heer Fock, Minister van Koloniën, geantwoord:

„De geachte spreker is begonnen met te verklaren, dat hij zich gaarne met dit wetsontwerp wil vereenigen. Ik dank hem voor dien toegezegden steun. Hij heeft er op gewezen, dat het wenschelijk is te zorgen dat de dammen op oordeelkundige wijze worden aangelegd, zoodat de proef, die thans genomen wordt, niet op een mislukking zal uitloopen. Dat is inderdaad van het hoogste belang. Ook in de kolonie is door sommigen twijfel geopperd, of de methode, die bij den aanleg der dammen gevolgd wordt, inderdaad de juiste is; men kan dat vinden in het voorloopig verslag van den Kolonialen Raad op de begrooting van het aanstaande jaar. De Gouverneur heeft in de memorie van antwoord uiteengezet op welke wijze hij de watervoorziening wenschte te behandelen en uit die uiteenzetting blijkt, dat het de bedoeling is om kleine aarden dammen aan te leggen en daartusschen, daar, waar het noodig is, grootere dammen met gemetselde overlaten. Hij wijst er op, dat het, waar de hoeveelheid passeerend water geacht wordt te groot te zijn om door geheel van aarde geconstrueerde dammen zonder gevaar voor ineenstorting te worden tegengehouden, of waar het geldt valleien af te sluiten, de voorkeur verdient die groote dammen aan te leggen, op grond dat zij anders onmogelijk stand zouden kunnen houden en op den duur goedkooper zouden blijken te wezen dan de aarden dammen, daar deze meer aan kosten van herstelling zouden zijn blootgesteld.

De geachte afgevaardigde heeft voorts een beroep gedaan op hetgeen bij een reis, welke hij onlangs in Spanje heeft gemaakt, heeft gadegeslagen ten opzichte van de wijze van watervoorziening aldaar. Het spreekt vanzelf, dat van de wenken, die de geachte afgevaardigde te dien opzichte heeft gegeven, gaarne gebruik zal worden gemaakt, maar hij moet toch niet vergeten, dat de toestanden op Curaçao niet dezelfde zijn, als die in Spanje. De geachte afgevaardigde heeft bij de behandeling der begrooting voor het loopende jaar, nadat hij gewezen had op den toestand ten aanzien van de watervoorziening in verschillende andere landen, er terecht aan toegevoegd: wij moeten overigens meer het gezond verstand dan de feiten raadplegen. Wij moeten ons niet uitsluitend op de toestanden elders beroepen, maar met de plaatselijke toestanden op Curaçao rekening houden en nagaan, welke wijze van watervoorziening daar de beste zou zijn.

De heer van Kol repliceert daarop: Ook mij was de methode, die de Minister mededeelt, bekend, maar dat is toch nog niet het stelsel, dat ik getracht heb met een enkel woord te verdedigen. Ik begrijp zeer goed, dat men daaraan nog niet heeft gedacht, omdat de onderaardsche irrigatie nog nergens is toegepast, dan alleen hier en daar in een deel van Spanje, waar deze werken 800 à 900 jaar geleden door de Mooren in het leven zijn geroepen. Nu meent de Minister wel, dat Curaçao in andere omstandigheden verkeert als Spanje, maar ik heb straks cijfers genoemd, waaruit blijkt, dat talrijke gedeelten van Spanje in geen betere omstandigheden verkeeren en deze in veel opzichten met die van Curaçao overeenkomen. Ik zal het hierbij laten, doch wil gaarne afdrukken van een binnenkort in *De Indische Gids* te verschijnen artikel, waarin over deze quaestie meer uitvoerige inlichtingen worden verschaft, doen toekomen aan allen, die daarin belang stellen.

De heer Fock, besluit met de woorden: „Het spreekt van zelf, dat ik het zeer op prijs zal stellen als de geachte afgevaardigde in een artikel in *De Indische Gids* het nu door hem gesprokene nader wil uiteenzetten en het spreekt ook vanzelf, dat de autoriteiten der kolonie, in het bijzonder de directeur van openbare werken, daarvan kennis zullen nemen".

Waarop het wetsontwerp zonder hoofdelijke stemming wordt aangenomen.

---

op, die er knusjes bijeen schenen. Zoodra ze mij gewaar werden, kwam er beweging in de gelederen. Iets van een panischen schrik scheen 't gezantschap te overvallen en allen poetsten ijlings de plaat.

Iemand stapte daarna de galerij uit en kwam mij tegemoet.

„Zou hij dat zijn?" dacht ik.

Ik geraakte in spanning.

Met snellen veerkrachtigen tred kwam hij op me toe en nam me onderzoekend van 't hoofd tot de voeten op, of hij zeggen wilde: „Wie is 't, die 't waagt hier door te dringen?"

Een mooie, jonge man, een dertiger wellicht, van flink geproportionneerden, sterken lichaamsbouw. Een wolk van gezondheid, den blos op de wangen als van een Hollandschen boer, wat opzichtig deed tegen zijn overigens donkeren kop, waarin dito geestige oogen spiegelden. Een pittige, aantrekkelijke verschijning.

Iets phantastisch had hij.

Mannelijk van bouw, kloek en energiek in gansch zijn uiterlijk, had zijn voorkomen toch ook wat jongensachtigs. Of dit nu alleen aan zijn kleeding lag, kon ik zoo op 't eerste gezicht niet uitmaken. Hij droeg namelijk een zwart Singapore-jasje van roodgestreept linnen, aan den hals met een staand kraagje gesloten, en een dito broekje tot boven de knieën afgesneden, niet veel meer dan een zwembroekje. Dat was 's mans toilet. Zijn gespierde, gebruinde beenen met sterk gezwollen kuiten, zijn bloote, beproefde voeten verrieden den bergbewoner.

Wij stonden tegenover elkaar. Onbevangen keek hij me aan; ik zag hem in 't open gelaat. Wij maten elkaar met een korten oogopslag.

„Heb ik 't genoegen met den beheerder van Winoto te spreken?"

„Denzelfden" zei hij kortaf.

„En ik ben de beheerder van N...sche leesgezelschap, dien gij ongetwijfeld wel van naam kennen zult."

Even fronste hij de wenkbrauwen en de hand, die ik hem toestak, na mijn wel eens onvriendelijke, zelfs barsche vertoogen in ultimatums, drukte hij maar flauwtjes.

„En is 't alleen dat zaakje, waarover u me herhaaldelijk . . . . . schreef (hij scheen een ander woord op de tong te hebben, dat hij op 't laatste oogenblik terughield), wat u hierheen drijft?" vroeg hij met een frissche, klankvolle stem, die in volkomen harmonie was met 't aangename uiterlijk van dezen frisschen, jongen man. Een zwaar geluid, dat prettig aandeed.

„Niet enkel dat; ook wel belangstelling", antwoordde ik.

„Of nieuwsgierigheid?"

„Mogelijk ook wel, maar toch wel meer spontane belangstelling, meen ik. 't Zou u echter niet moeten bevreemden, als er ook een goede dosis nieuwsgierigheid bij gekomen was. Ik hoorde veel van u en uw omgeving. Allemaal uiteenloopende verhalen van 't malle en belachelijke tot in 't meest dwaze en absurde toe, waaraan geen touw was vast te knoopen. Kan 't u dus wel erg verwonderen, dat in de zonnige klaarheid van ons effenvlakte-bestaantje — zei ik met wat bittere ironie — de schaduw van romantische geheimzinnigheid hier mij levendig bezighield? In hoevere is 't nieuwsgierigheid, wat ons grijpen doet naar een roman, waarvan ons in vaagheid allerlei wonderlijks verteld werd? Voeg dit nu samen met dat „zaakje" d. i. — vergeef 't mij! — uw stommetje-spelen, en ge zult u wel zoo wat een voorstelling kunnen maken wat mij eindelijk besluiten deed de stoute schoenen aan te trekken en er op uit te gaan. Het trof goed. Ik kreeg eenigen tijd vrij af, dien ik mij voorstelde op Kentang te gaan slijten. Een geschikte gelegenheid, zoo dacht ik, om op mijn doortocht even op Winoto te verbijven. En zoo is 't, dat ik nu mijn persoontje aan u kom opdringen."

„'t Was anders niet zoo erg in uw weg, zou ik meenen," zei hij weinig toeschietelijk.

„Ge ziet dus, dat ik er wel iets voor over had en 't ernst bij mij was!"

'k Geloof, dat ik hem wat in 't nauw gebracht had. Hij peilde me met zijn zielvolle, donkere oogen. Ik doorstond de scherpte van zijn blik. 'k Kreeg grond onder mijn voeten en begon mij op mijn gemak te voelen. Dat was ook noodig, begreep ik, om hem uit zijn verschansing te krijgen.

„Maar hoe dorst u het wagen op dit onveilig terrein te komen? Ge wist toch wat hier gebeurt? Winoto is gevreesd. De klank alleen houdt iedereen uit mijn radius, zelfs 't Europeesch bestuur."

Zijn woorden waren transparant genoeg om er den toeleg te zien doorschemeren.

„Ja, ziet u, ik ben mijn kinderschoenen ontwassen en ga, behalve met dat van anderen, ook graag met mijn eigen verstand te rade. Er was natuurlijk geen haar op mijn hoofd, dat ook maar een seconde aan die

Daarna kwam aan de orde het ontwerp tot:

Verhooging van de Indische Begrooting,

(f 184,000 *voor de kosten van neutraliteitshandhaving tijdens den Russisch-Japanschen oorlog*),

waarover wij in *Het Koloniaal Weekblad* n°. 20 van 17 Mei jl. reeds onze meening te kennen gaven.

De discussie wordt ingeleid door den heer Van Kol met de woorden:

„Dit wetsontwerp is eenvoudig een noodzakelijk uitvloeisel van ons koloniaal bezit. Het is een der vele lasten, die in de toekomst steeds zwaarder zullen worden en dat niet het minste door de voortdurende uitbreiding onzer koloniën. Wij hebben de lusten genoten en moeten nu de lasten dragen, maar toch tracht men nu, ofschoon men door dit wetsontwerp erkent vroeger onrechtmatig te hebben gehandeld, en een anderen weg te moeten inslaan, slechts halverwege te gaan en den wissel op de Nederlandsche schatkist maar voor 50 pct. te honoreeren:

Zijn alle uitgaven voor de handhaving van de neutraliteit in den ganschen Indischen Archipel gedurende den oorlog tusschen Rusland en Japan wel volledig tot onze kennis gekomen? Wij weten het tegendeel niet, maar onwillekeurig ontstaat er twijfel, wanneer men tegenover de zware moeielijkheden, daaraan verbonden, stelt de luttele bedragen, volgens dit wetsontwerp uitgegeven.

In de Memorie van Toelichting wordt medegedeeld, dat de hoogere kosten aan traktementen en soldijen voor de marine, voor voeding, daggelden enz., bedragen hebben f 258,000. Tegenover een bedrag van f 2,700,000 daarvoor anders per jaar uitgegeven, dus minder dan 10 pct. meer, klinkt dat niet waarschijnlijk. Ook het bedrag van f 80,000 meer voor steenkolen enz. uitgetrokken, waar alle schepen daar aanwezig druk hebben moeten heen en weer varen langs de kusten van Sumatra, Borneo, Java enz. in verband met de handhaving van onze neutraliteit, komt mij evenmin zeer juist voor, daar onder gewone omstandigheden jaarlijks daarvoor ruim f 800,000 wordt besteed. Ook moet ik het betwijfelen, dat in al die maanden, dat die oorlog heeft geduurd, geen buitengewone herstellingen, geen maatregelen voor het geschikt maken van schepen voor het gevecht, geen veranderingen daaraan noodig zijn geweest. Ik kan maar niet gelooven, dat dezelfde posten op de begrooting voor 1905 met f 4.000,000 uitgetrokken, gedurende den ganschen oorlog in het Oosten, met niet meer dan 8½ pct. werden vermeerderd.

De uitgaven voor de landmacht aan daggelden, wegens verblijf in de strandversterkingen, in de Emmahaven en te Pemangkat (Borneo) zijn opgegeven als f 29,000. Maar ook zijn, naar ik meen, tijdelijke versterkingen aangebracht in de Padangsche bovenlanden, te Tjilatjap en elders, waarvoor veel meer dan f 2500 moet zijn uitgegeven, benevens f 11,350 voor drinkwater en voeding te Poeloe-Wé.

Nog een andere vergelijking kan men maken,

Bij wetsontwerp no. 119 van het vorige jaar, strekkende tot verhooging der begrooting van 1904, lezen wij, dat onderafd. 54 verhoogd wordt met — ik noem ronde cijfers — f 1,200,000.

Naar aanleiding van een opmerking in het voorloopig verslag wordt door den Minister geantwoord, dat die verhooging noodig geweest is, niet alleen om te waken tegen neutraliteitsschending, maar ook om te zorgen, dat Neder- and buiten internationale verwikkelingen bleef en opdat men daarginds op alle eventualiteiten ware voorbereid.

Ook daaruit kan men ruwweg wel de conclusie trekken, dat het bedrag bij dit wetsontwerp aangevraagd, veel te gering is, om daaruit alle uitgaven voor marine en oorlog tot handhaving van onze neutraliteit te bestrijden en rijst er twijfel op, of dit wel met de werkelijkheid overeenkomt.

Dit daargelaten, heb ik met genoegen in de Memorie van Toelichting gelezen, dat „die uitgaven geschied zijn met het doel om Nederland buiten den strijd tusschen beide oorlogvoerende partijen, Rusland en Japan, te houden — d. i. dus in het belang van het moederland (bladz. 1).

Ik stem daarmede volkomen in.

Het handhaven van onze onzijdigheid is in het belang van Nederland, voor het ongestoord bezit van onze koloniën te waken, is een Nederlandsch belang.

Onze souvereiniteit in den Indischen Archipel te waarborgen is in het belang van Nederland. Maar wanneer dit voor geen tegenspraak vatbaar is, waarom wordt dan niet consequent het beginsel toegepast, dat dit Nederlandsch belang met Nederlandsch geld moet worden betaald? De Minister zegt echter in de Memorie van Toelichting: „zonder twijfel was bij de handhaving der onzijdigheid ook het belang der koloniën betrokken."

Is dit wel zoo zeker?

Welk belang hebben die koloniën of liever haar inboorlingen er bij, of er al of niet een botsing plaats heeft aan het noordelijkste puntje van Sumatra? Welk belang b.v. heeft de Javaan er bij — ¾ van alle inwoners — of er al of niet een Russisch schip steenkolen of drinkwater op Sabang inneemt? Welk belang heeft de Papoea of Menadonees er bij, of Japansche soldaten al of niet op Poeloe-Wé voet aan wal zetten?

En waar de Minister zijn meening steunt op het geluk, de welvaart en de beschaving, die de Nederlandsche souvereiniteit der inboorlingen zou hebben gebracht, van waar ontstaat dan bij de bevolking die drang om zich tegen elke uitbreiding van ons gezag steeds zoo hardnekkig te verzetten? Ik geef mij gewonnen, wanneer de Minister kan aantoonen, dat de Nederlandsche souvereiniteit meer geluk en welvaart brengt dan welke andere Mogendheid ook, en dat de bevolking onder vreemde heerschappij er slechter aan toe zou zijn dan thans het geval is.

Bij schending der neutraliteit zou Neerland's trots zijn gekrenkt, doch dat raakt het belang van den inlander niet.

Wanneer ten gevolge van het schenden van de neutraliteit een oorlog ware ontstaan tusschen Nederland en welke Mogendheid ook, wie weet of dan niet integendeel een een juichkreet zou zijn opgestegen in vele oorden van Atjeh, van Celebes en van Bali.

Daarom zou het argument van den Minister alleen eenige waarde kunnen hebben, wanneer hij er in slagen kon om aan te toonen, dat de heerschappij van Nederland in het belang van de inboorlingen de beste is, die men zich denken kan.

In de derde plaats: Waarom heeft de Minister gehoor gegeven aan den aandrang op hem uitgeoefend in het Voorloopig Verslag, toen men de vrees uitdrukte, dat hier een beginsel werd toegepast, dus een antecedent zou worden geschapen? De Minister zegt daaromtrent in de Memorie van Antwoord:

„Omdat het hier een geval van exceptioneelen aard geldt, meent de ondergeteekende, dat ook eene oplossing van exceptioneelen aard moest worden gevonden, en door dit op den voorgrond te stellen, vertrouwt hij de bezwaren weg te nemen van hen, die in het wetsvoorstel een gevaar zien voor het richtsnoer, waarnaar in het vervolg zal worden gehandeld. Hij geeft zijnerzijds gaarne de verzekering, dat het niet in zijne bedoeling heeft gelegen, door de indiening van deze wetsvoordacht een antecedent te stellen, dat steeds ook in minder buitengewone gevallen, navolging zou verdienen."

Waarom niet? Wat recht en billijk is in 1906 zal het toch ook wel zijn in 1908 of in 1910?

Waarom, wanneer er een oorlog uitbreekt tusschen Duitschland en Engeland, zou men niet op gelijke wijze moeten handelen als nu gedurende den krijg tusschen Rusland en Japan? Nauwelijks heeft men schoorvoetend den éérsten stap gezet op den weg der eerlijkheid, of de Regeering deinst voor een tweeden terug en belooft beterschap in den vervolge.

En thans mijn vierde vraag.

Waarom heeft Nederland bij ditzelfde geval geheel anders gehandeld, dan alle andere koloniale Mogendheden?

Heeft Frankrijk, dat bij Madagascar blootstond aan schending van de neutraliteit, de kosten laten betalen, door de inboorlingen van Madagascar?

Heeft Engeland, dat bij Aden en Singapore zijn onzijdigheid moest handhaven, de kosten daarvan door de Britsch-Indiërs laten opbrengen?

Heeft Duitschland, dat om dezelfde redenen schepen en oorlogsbehoeften naar Kiautschau heeft gezonden, de kosten daarvan laten betalen door de Chineezen, die daar gevestigd zijn of door andere inwoners zijner koloniën?

Heeft Amerika, dat door het bezit der Philippijnen in onmiddellijke aanraking was met de oorlogvoerende partijen, de kosten daar gemaakt, door de inboorlingen laten vergoeden?

Neen, alleen Nederland laat de kosten der handhaving van zijn souvereiniteit in Nederlandsch-Indië drukken op de zwakke en weerlooze bewoners zijner koloniën.

De Nederlandsche politieke moraal op financieel gebied heeft trouwens steeds een eigenaardig karakter getoond, niet alleen afwijkende van die der andere beschaafde Mogendheden, doch zelfs verschillend tusschen de diverse onderdeelen van zijn eigen koloniaal gebied. Met welk recht toch maakt men verschil in gelijke gevallen tusschen Oost- en West-Indië?

Terwijl voor West-Indië niet alleen alle uitgaven voor de handhaving der neutraliteit, maar zelfs die voor de defensie door het moederland gedragen worden, is dit voor Oost-Indië niet het geval.

Waarom werden de kosten van het uitzenden van een oorlogsschip naar Venezuela, toen er moeilijkheden ontstaan waren tusschen dat land en Curaçao, geheel ten laste van het moederland gebracht, terwijl het hier toch vrij wel een uitsluitend belang van Curaçao gold?

Ten slotte, en dat is de laatste der vijf vragen, die ik tot den Minister wenschte te richten: waarom geldt in Nederland op financieel gebied onder volkomen gelijke omstandigheden een verschillende maatstaf voor Nederlandsch Oost- en voor Nederlandsch West-Indië?"

Het Vaderland in haar Kamer-Overzicht deze vraag: Wie moet de kosten dragen van de buitengewone uitgaven, die wij ons gedurende den Russisch-Japanschen krijg in Insulinde ter handhaving onzer neutraliteit hebben getroost? behandelend, zegt: De Regeering redeneerde, dat die maatregelen, hoofdzakelijk bestaande in het zenden van twee oorlogsschepen extra, getroffen zijn, zoowel in het belang van Indië als in dat van het moederland, en stelde hierom voor de kosten in tweeën te deelen: de helft voor de Oost en de andere helft voor Nederland, een oplossing niet ongelijk aan die, welke een groot vorst der oudheid oepaste op den Gordiaanschen knoop. Het optreden van Alexander den Groote bij de aangeduide gelegenheid heeft te allen tijde twee soorten beoordeelaars gevonden: sommigen roemden het om zijn kordaatheid, anderen vonden het wat al te eenvoudig.

Voor Regeeringspersonen intusschen, mannen van de practijk, is het steeds een goed recept geweest. Zonder hoofdelijke stemming heeft de Kamer aan deze kostenverdeeling dan ook haar zegel gehecht, maar zonder discussie niet.

Mr. Van Deventer was de oplossing blijkbaar te Gordiaansch; hij had het wat ingewikkelder willen maken, rekening willen houden met de besparing, die onze Nederlandsche Marine-begrooting te danken heeft aan het tijdelijk zenden van twee bodems extra naar Indië. De afgevaardigde van Den Haag III, de heer Jansen, was eveneens van oordeel, dat Indië hier te goedgunstig behandeld werd; hij zag schending van de beginselen der Kon. besluiten van 1896 en '97, die de verdeeling der marine-kosten over Indië en Nederland regelen en drong althans op wijziging van die bepalingen aan. De heer Van Kol ten slotte bepleitte het bekende sociaal-democratisch standpunt, dat alle kosten van defensie in Indië geheel ten laste van het Moederland dienen te komen, omdat Indië daarbij niet het minste belang heeft. Het standpunt is even bekend als versleten; evenals elk ander land heeft natuurlijk ook ons Aziatisch eilandenrijk behoefte aan vrede en alle belang bij het weren van oorlogen tusschen vreemde Mogendheden buiten zijn grenzen.

De heer Jansen was de eenige, dien de Minister tot zekere hoogte kon tevreden stellen: er is een Staatscommissie in de maak om de besluiten van '96—'97 te herzien.

Overigens acht hij het Regeeringsstandpunt het zuiverst. Het belang van Nederland bij een gewaarborgde neutraliteit is zeker aanwezig, maar zeer zeker ook dat van Indië, als men overtuigd is, dat de koloniale bevolking in haar geheel bij onze onzijdigheid dat groote belang heeft, dat haar land geen oorlogsterrein wordt.

De vraag van het verschil van behandeling met Oost en West is van geen practisch belang, zoolang de West nog subsidie van het moederland behoeft. Spr. wilde met dit ontwerp geen antecedent stellen alleen voor minder buitengewone gevallen. Ieder geval zal op zichzelf moeten worden beschouwd. Men heeft hier rekening te houden met een historisch ontwikkelde financieele verhouding tusschen Nederland en Indië en daarom gaat vergelijking met andere landen niet op.

Als de heer Van Kol twijfelt aan de juistheid der geringe kostencijfers, wijst spr. er op, dat die cijfers alleen doelen op de extra gemaakte kosten.

Dat volgens de Kon. besl. van 1896 en 1897 alle maritieme neutraliteitskosten ten laste van Indië moeten

---

dwaasheden geloof sloeg! Misschien, dacht ik wel eens bij me zelven, werkt men daar om de een of andere reden wel met hocus-pocus, wat me dan wel blijken zal. Maar 'k had 't nu eenmaal in mijn hoofd gezet hier heen te komen, en voor de verwezenlijking van zijn verlangens en begeerten moet men wel eens een vuurproef doorstaan, niet waar?" zei ik met een lachje.

„Maar" — ging ik voort en 't was nu mijn beurt hem scherp te fixeeren — „bestaat er dan eenig *raison d'être* voor die zoogenaamde geheimzinnigheid hier?"

'k Had, geloof ik, het terrein gewonnen. Hij bleef daarop 't antwoord schuldig en verzocht me mee binnen te gaan.

Zwijgend begonnen wij 't laantje op te klauteren tusschen kweekbedden aan den eenen en een koffietuin met rijpende, kleurige vruchten aan den anderen kant. Een aanlokkelijk gezicht. 'k Kon mijn lust niet weerstaan. 'k Sprong over 't speelsche slootje en plukte een roode bes.

„Hè, precies een Hollandsche kers! Met een beetje verbeelding en met goeden wil denk je je in een Gelderschen kersenboomgaard," schertste ik.

Hij lachte. Wij klommen verder.

„Aan dat „zaakje" zit voor ons beiden eigenlijk iets onaangenaams, viel hij in.

„Zoo? vraag ik ernstig, merkende, dat 't hem wat moeite kostte er mee voor den dag te komen.

„Ja, 'k heb daar een ongeluk mee gehad. Een paar volle kisten van die dingen had ik klaar staan, maar toen ik er naar omzag, om ze te verzenden, waren de witte muizen er al mee weg. 't Heele boeltje lag aan gruis gevreten. Die schenen meer physiek zich te goed te hebben gedaan aan de vruchten van den menschelijken geest!"

„Een mooie grap!"

„Zoo mooi, dat ik me maar stil gehouden heb om geen herrie te brengen in jullie kippenren daar beneden! Krijg ik dat gevalletje voor mijn rekening?"

„Wij zullen zien. 't Zal nog al losloopen, denk ik."

(*Wordt vervolgd.*)

komen, is in 't algemeen juist. Maar het Kon. besluit bepaalt niets omtrent het dragen der kosten van de meerdere macht boven die, welke is voorgeschreven. Het Kon. besl. van 1896 zal weldra door een Staatscommissie in wijziging worden genomen.

De financieele regeling is geen bepaald stelsel, rust alleen op antecedenten, waar moederland en koloniën gelijke belangen hadden. Daar werden de kosten steeds gelijk gedeeld. Spr. zag daarvoor geen motief om van de kosten vóór de deeling af te trekken het door de Ned. marine bespaarde door de uitzending van twee schepen. Alle gemaakte kosten worden aan de neutraliteit besteed, alle kosten moesten dus gelijkelijk verdeeld worden.

Bij de replieken uit de heer Van Kol zijn teleurstelling in den heer Van Deventer, den man van de »eereschuld«, die nu geen woord sprak om een eerlijke financieele bejegening van Indië te verkrijgen, blijft hij twijfelen aan de lage kostencijfers, aan die neutraliteitshandhaving op een koopje en toont hij zich ook in alle andere opzichten onbevredigd door 's Ministers antwoord: men heeft mooie woorden en schrikt voor elke daad terug; acht de heer Heemskerk zich niet geroepen om het ontwerp, dat zijn instemming heeft, naast den Minister nog eens te verdedigen, en meent hij verder, dat een uitdrukking als van den heer Van Kol (als zou de inlander onverschillig moeten zijn voor de vervanging onzer heerschappij) beter als niet gesproken moest worden beschouwd en van geen enkelen Minister van Koloniën geduld zou zijn geworden; — meent de heer Van Deventer, dat de heer Van Kol jegens hem nog wat Spaansch gezind bleek, betoogt hij, dat hij met het stelsel van dit ontwerpje niet ingenomen was, maar hij het oogenblik voor een principieele bespreking thans niet geschikt achtte en verdedigt hij verder zijn financieele grieven; herhaalt de Minister van Koloniën een vroegere verklaring, nl., dat hij de uitdrukkingen van den heer Van Kol geenszins voor zijn rekening neemt en verdedigt hij nader het ontwerp, dat daarna zonder hoofdelijke stemming wordt aangenomen.

Uit de Oost-Indische Mail.

Het **Drukpers-reglement**, 50 jaar geleden bij den doop door Thorbecke „gewrocht der duisternis" geheeten, heeft belangrijke wijzigingen ondergaan, zoo luidde het, den 30sten Mei jl. van het Persbureau ontvangen bericht, zooals wij in het *Bat. Nbl.*, van 31 Mei lezen, waaraan wij ook ontleenen dat deze wijzigingen de meest aangevochten bepalingen ongewijzigd laat.

Zij komen op 't volgende neer:

Artikel 1—10. thans ingetrokken, regelen de voorwaarden tot uitoefening van het drukkersbedrijf; artikel 15—18 de voorwaarden tot uitgifte van gedrukten; art. 20 de aanplakking, art. 28 de ontijdige openbaarmaking van gerechtelijke bescheiden.

Voor een goed deel zijn al deze artikelen nimmer toegepast. De overige wijzigingen raken eveneens het drukkersbedrijf, waarbij, als tenminste één lichtpunt, valt aan te teekenen dat de gouverneur-generaal nu niet meer, gelijk wel eens gebeurd is, een drukkerij eenvoudig kan laten sluiten!

Maar onverminderd in kracht blijven bestaan de artikelen 21—27, 29 en 30 eerste lid. Het tegenwoordige geslacht kènt deze bepalingen niet meer.

Zij zijn te vinden o.m. in bovenaangehaald blad.

In de maand Juni zou de heer Hissink, hoofdagent der scheepsagentuur: voorheen J. Daendels en Co., zich waarschijnlijk naar Calcutta begeven, om aldaar een agentschap der scheepsagentuur te vestigen, in verband met de opening der Java—Calcutta-lijn.

Tusschen Nederland en Batavia wordt nog van gedachten gewisseld over de inrichting van dit agentschap. In Nederland schijnt men een groot handelshuis met de agentuur te willen belasten, zoo noodig geassisteerd door een of meer employé's van Java. Te Batavia moet men zich hiermede niet hebben kunnen vereenigen, overwegende dat een Engelsch of Engelsch-Indisch handelshuis zich wellicht aan den invloed der British India Steam Navigation Company niet zal weten te onttrekken, tenzij men zich tot een zeer groot huis wendt, dat waarschijnlijk voor de in den aanvang nog geringe commissie niet veel zal willen doen. Hier acht men het dan ook meer gewenscht een agentschap Calcutta der scheepsagentuur te vestigen, met employé's die van de plaatselijke toestanden op de hoogte zijn.

Juist waar men thans reeds ondervindt dat de B. I. S. N. C. op haar eigen gebied niet zonder voortdurenden strijd zal laten bestoken, is het dringend gewenscht dat een absoluut onafhankelijk agentschap de lijn daar vertegenwoordigt.

Men is thans in afwachting van een definitieve beslissing, die waarschijnlijk wel in den geest van het Bataviavoorstel zal uitvallen.

Te Rangoon is het agentschap door de Trading Comp late Hegt en Co. op zich genomen; te Cheribon treedt de Internationale Crediet-en Handelsvereeniging Rotterdam als agente voor de nieuwe lijn op.

Over de **Chineesche beweging** schrijft Dr. Lim Boen King dat de diverse vereenigingen »Tiong Hwa Hwee Kwan« één tak vormen van één groote beweging in China. Henri Borel is dit volkomen met hem eens en zoekt het bewijs daarvan ook in de merkwaardige overeenstemming der statuten van die verschillende vereenigingen, hetgeen onlangs is gebleken bij de verleening der rechtspersoonlijkheid, toen die statuten in de *Javasche Ct.* werden afgedrukt.

Wij lezen in een artikel van Henri Borel in de *Loc.* o.m. het volgende:

»Over enkele maanden zullen de verschillende besturen der diverse vereenigingen — afdeelingen van de ééne algemeene vereeniging ware bijna juist — bijeenkomen op eene groote, algemeene vergadering, om daar de gemeenschappelijke belangen te bespreken. Naar alle waarschijnlijkheid zal Semarang de daartoe aan te wijzen plaats zijn. Daar het Bataviasche bestuur liever een koelere plaats, bv. Magelang, zag aangewezen, is men nog niet tot een definitief besluit gekomen, maar denkelijk zal toch ten slotte Semarang wel voor de groote »meeting« worden uitgekozen. Het is dus duidelijk genoeg dat de verschillende »Tjong Hwa Hwee Kwan« vereenigingen niet van localen, maar van universeelen aard zijn.

Dr. Lim Boen King vertelde enthoesiast over het ideaal, dat de gansche beweging van het chineesche onderwijs in Zuid Oost-Azië zal moeten kronen.

»Wat wij nu doen« zeide de dokter, »is nu nog maar het allereerste begin van iets heel groots«, waar de wereld verbaasd over zal staan. Wij willen niet enkel de chineesche jeugd ontwikkelen en het daarbij laten, neen, wat onze droom is, dat is, om een brandpunt van wetenschap te maken in Singapore, een groote universiteit, waar de chineesche jongelingschap van geheel het Zuid Oosten naar toe zal stroomen. Wij willen Singapore maken tot een wereldcentrum van hoogere studie, iets, wat gij, Europeanen al lang hadt moeten doen, maar dat gij verzuimd hebt. Wij zouden aan die hoogeschool een voorbereidenden middelbaren cursus van drie jaren willen verbinden, en er ook een Polytechnische school aan willen verbinden. Die universiteit zou in geen enkel opzicht voor de Europeesche moeten onderdoen, en het zou zoo moeten ingericht zijn, dat onze studenten, als het noodig was, van Singapore uit ook aan een universiteit in Parijs, Londen of Leiden hun graad kunnen gaan halen. Om hun de carrière later in de verschillende landen te vergemakkelijken, zouden wij voor de Chineesche studenten uit de Nederlandsche koloniën een professor in 't Nederlandsch aanstellen, voor die uit de Engelsche koloniën een in 't Engelsch, voor die uit de Fransche koloniën een in het Fransch, enz. Voorloopig zouden wij aan onze universiteit nog veel vreemde, Europeesche en Japansche professoren moeten aanstellen, maar die zouden wij geleidelijk door Chineesche vervangen.«

JAVA EN MADOERA.

Nadere berichten aan 't *Soer. Hbl.* melden dat de opstootjes in **Djember** van godsdienstigen aard zijn. Bij een godsdienstoefening in de desa-langar (bedehuis) te Rambipoedji werd een santri, d. i. godsdienstig student, door zes anderen, aan wier hoofd de goeroe Kiai Aminah zich gesteld had, doodgetrapt.

Veertig verdachten werden door den assistent-resident aangehouden.

Thans zijn nog negen onruststokers in de gevangenis, w. o. de hoofdschuldige Kiai Aminah.

Volgens den assistent-resident is er slechts sprake van godsdienstwaanzin, in elk geval bij de lieden, op wier aanstoken de ongeregeldheden hebben plaats gehad.

Nadat de moord op den santri had plaats gehad, wilden andere santris het lijk begraven. Aminah verbood dit, zeggende dat het lijk zou herleven, wanneer het begraven zou worden.

Aminah is ter observatie geplaatst in 't ziekenhuis te Djember.

De koorts-epidemie op Madoera. In de koortsdistricten Arosbaja, Sepoeloe en Ketapang vielen van tien tot twintig Mei respectievelijk vijftien, achtentwintig en drie dooden. Het aantal zieken bedroeg op twintig Mei 125—3558 en 681; het aantal reconvalescenten 163—425 en (niet vermeld). De stijging der ziektecijfers is niet veroorzaakt door bijkoming van gewone zieken, maar door bijvoeging van chronische malarialijders, wier behandeling dr. Terburgh voor de bestrijding de malaria noodig oordeelt, beschouwende hij die personen als infectiehaarden, van waaruit de anopheles de ziekte verspreidt. Tevoren werden door de geneeskundigen alleen als ziek opgebracht zij die koorts hadden. Er schijnt nog weinig verbetering merkbaar in den ziektetoestand der bevolking. Het aantal koortslijders blijft stationair. Ondanks alle gegoochel met cijfers, met zieken en reconvalescenten, komt de waarheid toch langzamerhand aan het licht, schrijft het *Bat. Nbl.* van 30 Mei.

Wij lezen in het *Bat. Nbl.* van 5 Juni dat de civielgeneesheer te Bangkalan ernstig geprotesteerd heeft tegen het cijfer-telegram van den resident van Madoera dd. 29 Mei aan de regeering bovenbedoeld.

Wij lezen in de *N. Vorstenlanden* dat met den Overste Linck naar Holland medegaan drie zonen van den Soesoehoenan, om daar verder hun studies voort te zetten onder toezicht van den overste.

Aan den overste moet de meest uitgebreide macht zijn gegeven als voogd over de vorstelijke telgen. Als verstandig vader heeft de Soenan, toen de overste erom vroeg, geen oogenblik geaarzeld dit toe te staan, vooral ook met het oog daarop dat een der jongelui reeds tot de jaren des onderscheids is gekomen.

Deze drie zonen zijn Pangeran Harto Hadiwidjoijo en de Raden massen Soemeh en Hirawan.

De twee jongeren, al sedert eenigen tijd in den kost bij hun hoofdonderwijzer, den heer Eijsenburger, droegen sedert lang al het haar kort. Toen besliste ook dat Pangeran Hadiwidjoijo ook de zee zou oversteken volgde hij dat voorbeeld.

Pangeran Hadiwidjoijo telt nu ruim achttien jaar, een intelligent jongmensch, die vrij goed in het Hollandsch converseert. Maar alle drie kunnen zij van hun verblijf in Holland veel profiteeren. Hun vader althans stelt zich in dat opzicht gouden bergen voor.

Tot geleide van de jongelui gaat mede één prijaji, Rad. Ng. Sastropradoto, die zoo hij al geen Hollandsch spreekt, die taal vrij goed verstaat en met gemak leest.

Te Nieuw-Tersana worden twee automatisch werkende **sapweegtoestellen** beproefd. De ontwerpers dingen mede naar den door het syndicaat van suikerfabrikanten op Java uitgeloofden prijs voor zulk een toestel.

De heer Prinsen Geerligs heeft reeds drie malen ter onderzoek der mededingende apparaten een bezoek aan genoemde fabriek gebracht.

Een der toestellen, een Engelsche vinding, is door de Soerabajasche ijzerfabriek »de Volharding« gemonteerd. Een ingenieur dier fabriek bevindt zich thans op Nieuw-Tersana. Het andere ontwerp is een Duitsch apparaat.

De uitslag der proef wordt met belangstelling tegemoet gezien.

Het laatste request der opgezetenen van het particuliere land **Kandanghauer** is gelukkig niet den weg opgegaan van alle dergelijke stukken, maar is in goede aarde gevallen. De gouverneur-generaal heeft een onderzoek gelast naar de ongeregeldheden op dat land.

Wel verklaarde de administrateur van het land, dat er van dwang bij de teekening der overeenkomsten geen sprake was, maar het onderzoek zal zulks nog moeten bewijzen.

Het *Bat. Nbl.* waarschuwt de regeering zéér ernstig dat het spaak zal loopen, wanneer niet krachtig en onpartijdig wordt ingegrepen. Er is aan dat blad nog veel meer bekend omtrent het bedrijf op die landerijen en is dat blad dan ook voornemens het landsbelang door publiciteit te dienen.

BUITENBEZITTINGEN.

Door de Letta-colonne zijn nabij Bonte Batoe twee niet bezette versterkingen op bergtoppen geslecht; in een daarvan bevond zich de woning van Doeng Minasa, slavenhandelaar, die zelf afwezig was. Aroe Letta, hoewel zelf goedgezind, is voortvluchtig, uit vrees aansprakelijk te worden gesteld, daar aan 't verzet werd deelgenomen door zijn beide zoons, waarvan een gesneuveld en de andere zwaar gewond is. Bij de Doeri-colonne heeft zich Aroe Maloea gemeld.

Celebes. Uit Batavia werd eergisteren aan de *N. R. Ct.* geseind:

»Luitenant W. L. Einthoven vermeesterde den 27sten Juni een hardnekkig verdedigde bergstelling, die Bokol Batoe bij Baroepoe (Toradjalanden) beheerschte. De vijand liet 7 dooden achter; onzerzijds 3 gesneuvelden en 26 gewonden, allen beneden den rang van officier. De troep houdt de stelling bezet en sluit zoo den eenigen uitgang van Bokol Batoe af.

Uit **Moera-Laboeh** vernam de *Sumatrabode*, dat bij het bestuur eenig vermoeden scheen te bestaan, als zouden hoofden en bevolking in de larassen Pasimpei en Abei dier onderafdeeling schuilplaats verleenen aan Djambiërs en hen ook met eetwaren helpen.

In verband daarmede werd gebracht de overplaatsing van den mantri der 1e klasse te Saningbakar Mas Karto Wongso — meer bekend als Mantri Brahim — naar Moeara Laboeh, daar het toch bekend is, dat genoemde mantri in 1885 tijdens de roering in het Soloksche gewichtige diensten heeft bewezen, en het voornamelijk door zijn toedoen is geweest, dat men toen de hoofden van het relletje te pakken heeft gekregen. Ook in 1888 was het door hem, dat bij het bestuur te Solok kennis werd verkregen van het aanwezen van opruiende papieren te Boenga Tandjoeng in Batipoeh, zoodat het geen wonder is, dat het bestuur op hem het oog liet vallen bij de genoemde zaak in Moeara Laboeh.

Het schijnt echter, dat voor het bovenvermelde vermoeden geen bewijs aanwezig is, lezen wij in 't *Bat. Nbld.*

Volgens bericht van den assistent-resident van **Djambi** is Pangeran Ratoe den 2den Juni 's morgens om 3 uur van Moeara Tebo middels geweld ontvlucht, met achterlating van zijn medegevangenen en Raden Mat Tahir Ketjil. De wacht, bestaande uit een halve brigade, was bij herhaling door den kapitein tot strenge bewaking aangespoord. De vluchteling wordt vervolgd.

De met zooveel moeite gevangen vogel is dus weer gevlogen en wel, door zorgeloosheid van de wacht.

Naar de *Sum. Bode* weet te vertellen wordt voor 1907 op de begrooting nog gerekend op een **resident te Fort de Kock.** Deze betrekking wordt echter opgeheven, zoodra de tegenwoordige resident pensioen aanvraagt.

Bij gouv. besl. van 5 Juni is de nieuwe onderafdeeling Batang—Hari gevormd, welke deel zal uitmaken van de afd. Fort van der Capellen.

Indrapoera, dat men van plan was bij de residentie Benkoelen te voegen, zal hoogstwaarschijnlijk tot S. W. K. blijven behooren.

Moeara Soengei Lolo komt onder bestuur van Irim Orssknot en zal behooren tot de onderafdeeling Rokan-districten, evenals Tanah—Poetih en Tapoeng.

Voorts is er zeer veel kans, dat de onderafd. Boven-Kampar ontbonden wordt en zullen de Kamparlarassen en V Kota met Kampar en Tambang bij Siak gevoegd worden.

West-Indische Berichten.

Suriname. Wij maakten in ons vorig nummer melding van den nieuwen tegenslag bij het onlangs veelbesproken Tout-lui-faut kanaal, wat voor den aanleg heel wat meer gekost heeft dan oorspronkelijk was geraamd en nu heelemaal niet aan de eischen blijkt te voldoen, ja zelfs dat het kanaal nadeel heeft berokkend aan de grondjes van een aantal kleine landbouwers, die zich daarop tot het bestuur hebben gewend met een verzoek om schadevergoeding.

De *Surinamer*, dit adres besprekende, zet den toestand als volgt uiteen:

Het blad meent dat ten duidelijkste door genomen proeven is in het licht gesteld, dat het kanaal ten hoogste een derde kan loozen van den regenval, die in een normaal seizoen behoort te kunnen worden geloosd, en vervolgt dan:

„Dit naakte feit kan niet door officieele waarheid worden goed gepraat. Beter is het meer openkaart te spelen en eenvoudig te erkennen:

dat de oorspronkelijke opzet is geweest dat het kanaal p. m. 4000 H. A. ontboscht land te loozen zoude hebben en daarom de volgende afmetingen moest hebben: over p. m. 4600 M. eene bodembreedte van 7.60 M. eene geleidelijke vermindering dier breedte tot 5.10 en ten slotte over 2500 M. eene bodembreedte van 5.10 M.;

dat nadat ongeveer p. m. 2750 M. met eene bodembreedte van 7.60 M. was gegraven, het bleek dat de voor het geheele kanaal (p. m. 9800 M.) toegestane som van f 69700 in totaal was verwerkt (gedeeltelijk doordien men de raming had opgemaakt zonder eene voorafgaande waterpassing van het terrein waardoor het kanaal gegraven moest worden, maar wellicht ook voor een deel door de algemeen bekende gebrekkige contrôle die er bestaat op de vanwege het Bouwdepartement ten laste van 'slands-kas uitgegeven wordende gelden) en men daarom besloot het kanaal op *de helft* van het oorspronkelijk profiel te graven nl. over de resteerende 4550 M. (van de 7300 M. die met eene bodembreedte van 7.60 M. verloopende tot 5.10 M. zouden gegraven worden) met eene bodembreedte van 4 M. verloopende tot 2.60 M. en over de laatste 2500 M. met eene bodembreedte van 2.60 M.;

en dat men eindelijk de bodemhelling die oorspronkelijk bedroeg 20 c. M. per K. M. bracht op 25 c. M. per K. M.; waardoor het kanaal over de laatste K. M. zooveel minder diep werd.

Niettegenstaande dit alles is het kanaal te staan gekomen op pl. m. f 138000.

Bewezen is hiermede op onomstootelijke wijze dat de schade veroorzaakt door de overstrooming en door den continueel hoogen waterstand in het kanaal nabij de spoorbrug en dientengevolge in en op vele der in cultuur gebrachte terreinen aan bedoelde vestigingsplaats een gevolg is van een fout in het kanaal; van dergelijk werk mogen de kleine landbouwers zeker niet de dupe worden. Het blad herhaald daarom: het gouvernement is aansprakelijk voor de gevolgen en het twijfelt niet of de Gouverneur zal het verzoek om vergoeding in het request wel in gunstige overweging willen nemen.

Aan het Bestuur is het thans, voor de toekomst maatregelen te nemen, dat schade als boven bedoeld zich niet herhale en dat de eenmaal bestede kosten aan de vestigingsplaats niet gedeeltelijk verloren gaan.

Hiertoe hebben we de volgende vragen te beantwoorden:

1o. Zullen bij de voldoende capaciteit van het kanaal de laag ge egen terreinen droog loozen; wat zijn de kosten daaraan verbonden en wat de totale kosten reeds vastgelegd in deze vestigingsplaats?

2o. Is het land in kwestie vruchtbaar, zoodat over een reeks van jaren flinke oogsten zullen worden verkregen? Wat zijn de gewenschte cultures?

Volgens advies in boven bedoeld request is de loozing in orde te brengen, door het kanaal dieper te maken waar noodig, vooral naar de monding waar een hoek van een paar voet over enkele kilometers zal moeten worden verwijderd en door het breeder te maken. Blijkt later wanneer deze hoofdpunten van het kanaal zijn verbeterd, dat het vloedwater geweerd moet worden, dan zou volgens advies van den heer Gefken, gegeven in de Koloniale Staten, een sluis kunnen worden gebouwd, hetzij aan de monding of dieper in.

Bij voldoende capaciteit van het kanaal kan het niet anders, of het niveau nabij de spoorbrug moet dalen, ongeveer 1½ à 2 voet, waardoor nagenoeg alle landerijen droog loozen.

Stel dat de kosten verbonden aan het breeder en dieper maken van het kanaal, nog zullen bedragen f 75 000. Tot nu toe werd door het gouvernement reeds f 138.000 besteed, en de waarde van de 1200 H. A. in cultuur gebracht land (door de landbouwers) bedraagt zeker f 500.000. Tezamen dus eene waarde van bijna ¾ millioen gulden.

Om dit kapitaal te redden en het tevens rentegevend te maken is zeker eene nieuwe uitgave van f 75.000 gerechtvaardigd.

Voor het kanaal zal dan besteed zijn f 213000; vergelijkt men deze som met het bedrag benoodigd om plantages van 200 H. A. oppervlakkig op hoofdloozing te brengen, dan zal blijken dat niet te duur is gewerkt. Verkeerd is het daarom te zeggen, zoozals de volksmond doet: „het kanaal heeft reeds zooveel gekost.“ Mogelijk verdient het wel aanbeveling om nabij de spoorbrug een stoomgemaal te plaatsen en dan al het te loozen water weg te pompen.“

Ook de andere paramaribosche bladen dringen ieder op zijne wijze op voorziening in dezen, door de fouten bij den aanleg van het kanaal geschapen toestand aan. De *Suriname* eischt een onderzoek en wil hoofden zien vallen, de *Surinaamsche Bode* meent ook dat het bestuur moet opdokken voor de, door de betrokkenen geleden schade maar acht een nadere taxatie van de schade niet overbodig. Dat zou in den ouden tijd 'n kolfje naar de hand van sommigen in de kolonie wezen. 'n Taxatie op zooveel gulden daggeld en gedurende zooveel weken — jonges, dat zou nog eens 'n buitenkansje wezen. Gelukkig behooren zulke buitenkansjes thans in de kolonie tot het verleden. Hm! hooren we de *Suriname* uitroepen. Enfin, laat ons dan hopen dat ze tot het verleden zullen gaan behooren.

Moet op grond van hetgeen *De Surinamer* aanvoerde worden geconcludeerd tot een zonderlinge plichtsopvatting, die het Toutluifaut-water maar over de akkers van de kleine landbouwers laat loopen, om zelf niet voor den dag te komen met een: „we hebben ons vergist“, ook wat *Onze West* mededeelde over den eersten onderzoekingstocht in het Lawa-gebied geeft geen hoogen dunk van de plichtsopvatting van den destijds verantwoordelijken leider. Wij laten het relaas hier volgen:

„De expeditie-Grutterink is een mislukking geweest in den volsten zin des woord, en het spijt ons te moeten zeggen, dat uit de houding van dien ingenieur viel op te maken, dat mislukking hem niet onwelkom was. Die ingenieur betoonde zich zeer verstoord op den Gouverneur Lely omdat deze — een onwetenschappelijk man op mijngebied — was afgeweken van het oorspronkelijk exploratie-plan van prof. van Loon. Hij moet zich zelfs hebben durven uitlaten, dat zijn rapporten wel zóó zouden worden ingekleed dat zijnerzijds althans niet werd medegewerkt om nieuwe millioenen uit Nederland te betrekken voor een spoorlijn in Suriname die den roem van den heer Lely zou verhoogen. Nu zouden wij aan dergelijke mededeelingen weinig waarde hechten, indien niet de ingenieur zelf op alle wijzen blijk gegeven had van zijn verlangen om de expeditie te doen mislukken door met volle handen het geld weg te gooien. In strijd met de bestaande gewoonten werd den arbeiders (behalve kost) het volle dagloon uitbetaald gedurende de reis niet alleen, maar ook op Zon- en feestdagen waarop niet gewerkt werd. Wie bovendien op de reis een enkele keer meehielp roeien, kreeg behalve het volle dagloon nog 50 cent extra. Onnoodig werd meer dan een maand vertoefd op Affivisiti, waar dagen en weken achtereen de meeste arbeiders werkeloos rondliepen. Dit alles is oorzaak geweest dat deze expeditie *f* 24000 heeft gekost, waarvoor slechts drie kreken op enkele plaatsen zijn geprospecteerd, zegge acht duizend gulden per kreek.“

Het Hollandsch Ensemble, bestaande uit de dames Post en Staas en de heeren Arbous, van Hees en van Ollefen, dat in Suriname en Curaçao een kunsttournee doet, heeft, blijkens hetgeen de paramaribosche bladen mededeelen, zich niet te beklagen over gebrek aan belangstelling, zoodat waarschijnlijk de financieele resultaten van het waagstukje nog zullen meevallen.

Erratum.

In ons vorig west-indisch overzicht is door eene misvatting een stukje betrekking hebbende op de balata-industrie niet bij Suriname ingelascht maar onder het hoofd Curaçao gebracht. De welwillende lezer zal deze verplaatsing wel willen bewerkstelligen.

Van Vreemde Koloniën.

De hervorming van het inlandsch onderwijs in Indo-China. Het was den 11den April ll., schrijft P. Delisle in de *Dépêche Coloniale* van den 22sten Juni ll. dat de heer Beau de eerste zitting van den „Conseil de perfectionnements“ van het onderwijs in Indo-China geopend verklaarde. De Raad heeft nagenoeg onafgebroken van den 11den tot den 25sten April zitting gehouden, en aan de verstrekte inlichtingen betreffende hetgeen daar verhandeld en besloten werd, ontleent schrijver het volgende.

In Kambodja en Laos, waar het onderwijs uitsluitend gegeven wordt in de tallooze pagodes, waar alle kinderen korteren of langeren tijd moeten vertoeven, heeft men gemeend het elementair onderwijs in handen der boedhistische monniken te moeten laten, doch is voorgesteld om handboekjes samen te stellen ten gebruike der *bonzen* bij het onderricht. Voor dezen zouden bovendien in de groote centra cursussen worden ingesteld, waar de weetgierigen onder hen zich voor hunne taak verder zouden kunnen bekwamen, terwijl het bestuur er de hand aan zal hebben te houden, dat de toekomstige hoofden van pagodes aan zekere eischen op pedagogisch gebied voldoen.

Naast dit traditioneel religieus onderwijs, zou naarmate de middelen zulks toelaten, ter hoofdplaats van elke provincie een openbare lagere school komen, terwijl in een nog verdere toekomst aan de oprichting van scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs, ambachtsscholen, en aan een school voor middelbaar onderwijs te Pnom Penh, hoofdstad van Kambodja, zal worden gedacht.

Voor Annam en Tongkin is het, door den Raad voorgestelde schema in korte trekken als volgt:

Het inlandsch onderwijs is in drie klassen verdeeld; de eerste komt ten laste der gemeenten, de andere klassen ten laste van den Staat.

Elke gemeente zal voor 60 leerlingen eene school eerste klasse met een onderwijzer moeten onderhouden, de laatste door haar te kiezen maar door het bestuur toe te laten, terwijl de gemeente-onderwijzers onder het toezicht komen te staan van de provinciale autoriteiten en van de ambtenaren en beambten van den dienst van het openbaar onderwijs. Dit gemeente-onderricht omvat een chineesch en een annamitisch gedeelte. Het staat den ouders vrij om hun kinderen hetzij alleen het chineesch gedeelte, hetzij alleen het annamitisch gedeelte, hetzij het geheele onderwijsprogram te doen volgen. Het chineesch gedeelte herstelt het in onbruik geraakte onderricht in de chineesche karakters weder in eere door middel van een samen te stellen handboek, waarin ook de beginselen der traditioneele zedeleer en de hoogst noodzakelijke aanwijzingen omtrent geschiedenis, aardrijkskunde en bestuur van Annam zullen worden opgenomen. Het annamitisch gedeelte omvat het onderricht in de latijnsche karakters en dat wat voor den inboorling het meeste nut heeft. In een hand-, tevens leesboek zal den kennis in den meest elementairen vorm aan de leerlingen worden toegediend betreffende het land hunner inwoning, het bestuur, de zeden en gebruiken, de rekenkunst, natuurverschijnselen' hygiëne enz.

De scholen der tweede klasse zullen die zijn, welke nu reeds onder den naam van Huân-dao- en Giao-thu-scholen (het onderscheid ligt in den titel der onderwijzers die ze voorstaan) in de grootere plaatsen bestaan.

Ook het onderricht in deze klasse omvat een chineesch en een annamitisch gedeelte, beide evenwel voor alle leerlingen verplichtend, terwijl, waar mogelijk, facultatieve fransche cursussen zullen worden ingesteld.

Het chineesch deel van het program zal het onderwijs in de klassieke litteratuur en zedeleer omvatten, benevens het onderricht in de geschiedenis van China en Annam, en algemeene aanwijzingen betreffende het bestuur, de wetgeving, het belastingstelsel enz. van Indo-China.

Het annamitisch gedeelte zal behalve het onderricht in de annamitische taal het onderwijs omvatten in de algemeene geschiedenis en aardrijkskunde en de elementaire wetenschappen.

Het onderricht in de derde klasse wordt gegeven in de scholen, ter hoofdplaats van elke provincie, en omvat drie verplichte gedeelten, chineesch, annamitisch en fransch.

Het chineesch deel omvat wederom het onderwijs in de klassieke litteratuur en zedeleer, benevens het onderricht in de geschiedenis en het bestuur van Annam.

Het annamitisch gedeelte van het program dezer klasse is eene voortzetting van dat der tweede klasse. Het wetenschappelijk onderricht bepaalt zich wat de wiskunde betreft tot de kennis der breuken en van de beginselen der meetkunde en algebra, en verder tot de beginselen der natuur-, plant-, dier- en delfstofkunde.

Het fransche deel bepaalt zich tot een elementaire beoefening der fransche taal, welke de leerlingen in staat moet stellen opstellen uit het annamitisch in het fransch te vertalen en omgekeerd, en een eenvoudig gesprek in het fransch te voeren.

Voor elke klasse zijn eind-examens voorgeschreven, die wat de eerste en tweede betreft toegang verleenen tot de hoogere klasse, terwijl zij verder overeenkomstig de traditie in Annam recht geven op titels, welke voor elke klasse verschillend, den houders kleine voordeelen biedt, als vrijstelling van heerendiensten, of van een deel der belastingen, enz.

Naast deze eind-exames blijven de traditionneele driejaarlijksche examens en de mededinging naar het doctoraat behouden als bron, waaruit het inlandsch bestuurspersoneel wordt put, maar van 1909 af zullen de af te leggen proeven van bekwaamheid vragen omvatten betreffende de geschiedenis, de aardrijkskunde, het bestuur en de wetgeving van Indo China, en de noodige bekwaamheid moeten aantoonen in de vertaling van het annamitisch in het fransch.

Andere voorstellen, waaromtrent de heer Delisle nadere inlichtingen toezegt, omvatten het fransch annamitisch onderwijs, de oprichting eener universiteit, van een school voor de zonen van mandarijnen, enz.

Arme kleinen. De Hindoes verlangen van het engelsch indisch gouvernement verbeteringen den laatsten tijd vooral meerdere concessiën op politiek gebied. Er zijn er, en dat niet de minsten onder de hindoesche broederen, die zich afvragen; of in die richting thans wel het heil voor Indië moet worden gezocht, en of niet de regeneratie van het hindoesche ras behoort te worden gezocht door een streven met eigen middelen naar hervormingen op sociaal gebied dat met zijn kastenwezen en verschillende gebruiken aan een algemeene ontwikkeling in den weg staat? Men heeft den politieken leiders nog onlangs voorgeworpen: „Gij klaagt over de nooden van het volk en zegt alleen in staat te zijn daarin verbetering te brengen, maar wanneer je hier of daar eene ongelukkige stervende van honger wellicht langs den weg ontmoet, zult ge geen hand tot hare redding uitsteken, uit vrees u door de aanraking van een lager wezen niet van uwe kaste te bezoedelen. Er ligt in deze klacht een groot verwijt opgesloten en een rechtvaardiging tevens. Een verwijt tegen de geldende begrippen in de hindoesche maatschappij; een rechtvaardiging der vreemde overheersching, welke alleen de nadeelige gevolgen van zulke begrippen kan voorkomen. Dit verwijt kwam uit het midden der Hindoes zelven voort getuigende van eene evolutie in die reusachtige maatschappij, waarbij uit zelfkennis ook de zelf-correctie zal voortspruiten. Nu onlangs is weder door de Hindoes zelven de aandacht van het bestuur der provincie Bombay gevestigd op een schandelijk misbruik dat inlandsche ouders onder een godsdienstig mom van hunne kinderen maken. Jonge meisjes worden door hunne ouders aan eene of andere godheid uitgehuwelijkt — Khandoba te Djedjuri houdt er een heel leger van die vrouwtjes op na — waarvan het gevolg is dat die meisjes nimmer een ander huwelijk kunnen sluiten. Niet in afzondering aan de samenleving onttrokken, vervallen deze meisjes, *muralis* geheeten, bijna allen tot prostitutie, waarvan de ouders profijt trekken. Reeds zijn enkele gevallen ter kennis gekomen van de rechterlijke autoriteiten en is hierop bestraffing der ouders gevolgd. Een aantal hindoesche notabelen wijzen echter in eene petitie aan het bestuur van Bombay er op, dat het kwaad veel

grooteren omvang heeft aangenomen dan men uit die enkele gevallen zou meenen te moeten afleiden terwijl de veroordeeling der anderen tot lichte straffen plaats had zonder daarbij de kinderen tevens aan de ouderlijke macht te onttrekken, niet in staat is het kwaad te stuiten. Zij vragen een scherper toezicht om dergelijke „huwelijken” te beletten, en ontzetting der ouders uit hunne ouderlijke macht en plaatsing der kinderen onder eene voogdijschap, die haar van den weg afhoudt, dien de ouders ten eigen bate haar wilden doen volgen.

Het bestuur van Bombay heeft de noodige stappen gedaan, om zich in deze aangelegenheid nader te doen voorlichten.

Een doeltreffend feest. Den 17en Juni ll. had in den Plantentuin te Algiers voor het eerst het door den Bond voor de herbebossching van Algiers georganiseerde „feest van den boom” plaats.

De voortdurende vermindering der bosschen heeft voor dit land groote nadeelige gevolgen. Eenige jaren geleden werden door den gouverneur-generaal krachtige maatregelen voorgeschreven om de eertijds talrijke boschbranden te voorkomen en het behoud der bosschen te verzekeren, die onder behoorlijk beheer nu reeds een belangrijke bron van inkomsten uitmaken en in de toekomst nog meer beloven.

De verkregen uitkomsten zijn alleszins bevredigend en de verliezen tengevolge van boschbranden, die drie jaren geleden nog 5 millioen franken beliepen, hebben in de beide laatste jaren slechts 90,000 en 21,200 franken bedragen, terwijl de opbrengst van 2 millioen in 1901 tot 4, 5 millioen in het afgeloopen jaar is gestegen.

Dit, aan den vreemde ontleende feest had ten doel om de bevolking, met name de schooljeugd het nut der beplantingen te doen begrijpen om haar eerbied voor den boom in te prenten.

Uitbreiding der havenwerken van Calcutta. De haven wordt te klein! Deze klacht is in de havenplaatsen van het Oosten eene algemeene, maar de voorziening in de behoefte laat hier en daar wel wat te wenschen. Te dien opzichte kan men een voorbeeld nemen aan Engelsch-Indië, waar nadat te vorigen jare reeds besloten werd de haven van Bombay uit te breiden, nu Calcutta aan de beurt is. De groote quaestie zit 'm hierin, dat men daar niet alles van het gouvernement moet hebben, d. i. van de centrale of locale provinciale regeering, maar de groote havenwerken onder een eigen zelfstandig beheer staan, waarop alleen door de centrale regeering toezicht wordt geoefend, met dien verstande dat voor belangrijke transactiën als anderszins hare goedkeuring noodig is.

Zoo heeft de engelsch-indische regeering onlangs hare goedkeuring gehecht aan den aankoop van een stuk land ter grootte van 2½ vierkante engelsche mijlen voor den aanleg van drie nieuwe dokken bij de beide thans reeds bestaande of nog in aanleg zijnde dokken. De Haven-Commissie voor Calcutta heeft gemeend nu vast de hand op dat stuk land te leggen om langzamerhand het groote werk uit te kunnen voeren dat haar ter verbetering en uitbreiding der aan hare zorgen toevertrouwde werken voor den geest staat. Het plan, zooals het nu daar ligt, beoogt om het aantal ligplaatsen voor zeeschepen van 21 nu tot 83 op te voeren, waarvoor in de dokken eene kadelengte van 50100 voet zal aanwezig zijn tegen 11400 thans. Men meent hierdoor voor de eerste vijftig jaren ingespannen te zijn. Sommigen meenen dat de Commissie het wel wat al te grootscheeps aanlegt, doch de *Times of India* wijst hiertegenover op het feit, dat nu reeds in de laatste 24 jaren de tonneninhoud der te Calcutta binnenkomende schepen van 1.579.868 tot 5.952.720 steeg d. i. in dien tijd zoowat verviervoudigde. Voor de eerste zeven jaren meent men door eenige verbetering en uitbreiding, b.v. van het aantal ligplaatsen van 21 tot 35, in de behoefte te kunnen voorzien met de dokken 1 en 2, de Kidderpore Docks, maar intusschen zal geleidelijk het werk aan de nieuwe dokken moeten worden ter hand genomen Het nut der decentralisatie!

Een typisch kijkje op de inlandsche maatschappij geeft dat werk der Haven Commissie. Bij het inbezitnemen van het aangekochte land bleek een kluizenaar zich op het braak liggende land te hebben geïnstalleerd en er een tempel met 'n Siwa beeld er in te hebben gebouwd. Het Siwa beeld mag daar niet van z'n plaats volgens de godsdienstige begrippen van den inlander en de Haven Commissie zal daaraan te gemoet komen door er 'n muurtje om te metselen op de plaats waar een loods moet komen te staan. Den kluizenaar in den tempel kan zij met behulp van den sterken arm desnoods van het terrein verwijderen, maar om de inlandsche gemeente niet voor 't hoofd te stooten heeft zij er de voorkeur aan gegeven om eene minnelijke schikking voor te stellen.

Een fransch gouverneur geïnterviewd. De heer Rodier, luitenant-gouverneur van Cochin-China, thans met verlof in Europa, is in den laatsten tijd een weinig op den voorgrond getreden door zijne veroordeeling van de, tot voor korten tijd, in Indo-China gevolgde fransche bestuurspolitiek en de openhartige wijze, waarop hij de fouten, die thans nog aan de bestuursinrichting kleven, uiteenzette.

De *Temps* heeft de aanwezigheid van den heer Rodier in het moederland niet onbenut willen laten voorbijgaan en een medewerker op den betrokkene afgezonden om dezen te interviewen. We ontleenen daaraan het volgende:

De heer Rodier acht het noodzakelijk om het, door den heer Doumer voor Indo-China aangevangen werk krachtig voort te zetten De leening van 200 millioen franken ten behoeve van de economische ontwikkeling der kolonie gesloten staat slechts den aanleg van enkele brokstukken toe van de spoorweglijn, die Cochin-China met Tongkin moet verbinden. Nieuwe hulpbronnen moeten worden gevonden om dit werk te kunnen voltooien. De heer Rodier acht het mogelijk die te vinden door alle parasitaire uitgaven achterwege te laten. Hieronder ressorteeren volgens hem alle, welke worden gedaan om een leger van lagere fransche ambtenaren en beambten te onderhouden. Hij wil een klein maar uitstekend kader fransche ambtenaren voor de hoogere betrekkingen, en alle betrekkingen, die met minder dan 7200 tot 8000 franken worden gesalarieerd, door inboorlingen ingenomen zien. Al zouden dezen hetzelfde traktement bekomen als dat, wat nu aan de europeesche titularissen wordt toegelegd, dan zou men toch goedkooper uitkomen, door het geringer verloop, het vervallen van overtochtskosten en verlofstraktementen, enzoovoort.

Het is jammer dat de *Temps*-medewerker den heer Rodier niet de vraag stelde: hoe deze zich de aanvulling van het superieure kader dacht? Waar de geïnterviewde zelf aan de ambtenaren den eisch stelt van volledige bekendheid met taal, land en volk, die niet maar zoo ineens komt aangewaaid en jaren verblijf in het land zelf vordert, zou het stelsel hierop neerkomen, dat de kolonie op hooge salarissen een aantal adspirant-ambtenaren zou moeten onderhouden.

Een spoorweg in Fransch-Guyana. Er schijnt nu toch iets te zullen komen van het sedert jaren aanhangige plan van den aanleg van een spoorweg in deze kolonie. Vier officieren, de kapiteins Refroigney en Dewulf en de eerste-luitenants Contant en Bougier zijn in commissie benoemd om het tracé van een spoorweg in die kolonie te bestudeeren.

Kindersterfte. Het bestuur van Perak, een der gefedereerde maleische staten op het schiereiland Malakka heeft, met het oog op het groote belang voor het land voortvloeiende uit een accres van de immigrantenbevolking als bron later voor den vrijen arbeid, eene circulaire tot de planters gericht, waarin het op dezen een beroep doet om alles te doen wat in hunne macht is om de groote kindersterfte onder die bevolking te voorkomen:

„Planters, heet het, kunnen daaraan tegemoet komen door er voor te waken, dat geen vrouwen in hoog zwangeren toestand worden toegelaten, ook niet, gedurende den tijd, dat het kind nog moet worden gezoogd; dat kinine aan de moeders wordt verstrekt voor hunne kinderen, ter toediening ingeval van hooge temperatuur; door de moeders te waarschuwen tegen het gebruik van lange flesschen, die moeilijk te reinigen zijn.”

De grootste kindersterfte wordt veroorzaakt door stuipen. Dit kan het gevolg zijn zoowel van slechte voeding, als van wormen, en, gelijk in Britsch-Guyana bleek ook van malaria. In vele gevallen zal dus een tijdige toediening van kinine een kinderleven kunnen behouden.

Voor philatelisten. Met ingang van 1 April ll. zijn nieuwe postzegels voor de Philippijnen ingevoerd, ter vervanging van de amerikaansche met overdruk en wel van de volgende waarden, en met de daarbij tusschen haakjes geplaatste kleuren en voorstellingen van personen of voorwerpen, betrekking hebbende op het zegel-beeld: 2 centavos (groen-Rizal), 4 centavos (rood-Mac Kinley), 6 centavos (violet-Magellanes), 10 centavos (blauw-Lawton), 12 centavos (karmijn-Lincoln), 16 centavos (donker-lavendelkleurig-Sampson), 20 centavos (bruin-Washington), 26 centavos (zwart-Carriedo), 30 centavos (olijfkleurig-Franklin), 1 peso (rood-bruin-Philippijnsch wapen), 2 peso's (zwart-alsvoren).

Zeldzame exemplaren zullen zijn die van 6, 8, 12 en 26 centavo's waarvan nu bij de eerste oplage 80000, 35000, 20000 en 14000 zullen worden uitgegeven: dan volgen die van 2 en 1 peso, van 30 en 16 centavo's, waarvan resp. 100000, 200000, 400000 en 500000 zullen worden uitgegeven; vervolgens die van 20 centavo's ten getale van 800000; terwijl die van 10, 4 en 2 centavo's ten getale resp. van 2, 5 en 12 millioen beschikbaar zullen worden gesteld.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie.

Zooals ik U niet behoef te vertellen, is de lectuur ons aangeboden door den trommel of de portefeuille van het leesgezelschap niet altijd wat men noemt *„kersversch”*.

Daar kom ik te bladeren in een Februari-aflevering van de Londensche illustratie *„the Sketch”* en vind daar een plaatje met onderschrift, dat eenigszins opvalt. Ik herinner me niet daaromtrent iets vermeld te hebben gezien in het een of andere onzer bladen. Mocht dit wel het geval zijn met U, aan wie natuurlijk op Koloniaal gebied niets ontgaat, dan verzoek ik U dit briefje maar naar de snippermand te verwijzen. In het tegengestelde geval geef ik U in overweging het in uw Weekblad op te nemen, wat misschien wel eenig nut kan hebben.

Het onderschrift van het plaatje luidt: „De Vorst „door wien den Koning *eetbare vogelnestjes* zijn aangeboden: *de Sultan van Sambas*”, en als toelichting daaronder: „Het Kerstgeschenk van den sultan aan den koning was misschien de grootste nieuwigheid op het gebied der geschenken welke zijne majesteit heeft ontvangen. *Sambas* ligt op de Westkust van *Borneo*. In 1812 vielen de Engelschen het aan, maar werden afgeslagen. Het volgend jaar brachten zij des sultans troepen een nederlaag toe”.

Dat het sultanaat een onderdeel van onze Oost-Indische Bezittingen is, bleef onvermeld. Zouden wij dat als een kleine perfidie van de redactie van het *City-blad* moeten beschouwen?

Het plaatje stelt den sultan voor in staande houding, getooid met de ridderorde van den Ned. Leeuw, waarmede hij begiftigd is. Achter hem de traditioneele gouden pajong, gedragen door een gehurkten onderdaan.

Deze handelwijze van den sultan van Sambas, *Mohammed Tsafioedin*, zooals hij volgens den Indischen Regeeringsalmanak heet, komt mij eenigszins vreemd voor. Laten wij onderstellen dat de inzameling van de *vogelnestjes* in *Sambas* aan *seizoenen* is gebonden. Maar waarom dan dezen eersten pluk van den jare 1905 aan Koning *Eduard*, liefst met zijn portret er bij, en niet aan des Sultans eigene Vorstin aangeboden? Welk rechtgeaard Nederlander, tuinier, jager, dan wel visscher, zal zijn eerste *aardbeiën*, *kievitseieren* of *nieuwe haring* aan den Engelschen vorst in plaats van aan onze Koningin Wilhelmina zenden? Ik laat daar of Hare Majesteit van *vogelnestsoep* houdt, dit vreemde gerecht zal aandurven.

Misschien heeft de Sultan zijn geschenk over gemaakt door intermediair van zijn buurman, den vorst van *Serawak*, die wel meer Engelsch- dan Nederlandsch-gezind zal zijn?

Den *Indischen Regeerings almanak* en onze kostelijke *Indologische encyclopedie* op *Sambas* en zijn sultan naslaande, zien wij dat in het zelfbesturend landschap *Sambas* een assistent-resident met drie controleurs zijn, wat ons doet vragen: of aan genoemden assistent-resident de anglomaansche neigingen van den Sultan bekend zijn en of die ambtenaar de boven aangeduide uiting daarvan niet heeft kunnen tegenhouden?

De beide expedities in 1812, waarvan de tweede pas met succes bekroond werd, dienden om een einde te maken aan zeerooverijen, waaraan zelfs door den Sultan werd deelgenomen.

Na het herstel der Nederlandsche heerschappij werd in 1818 onze vlag te Sambas geheschen en aldaar een assistent-resident geplaatst, terwijl in 1823 een definitief contract werd gesloten, waarbij de Sultan tegen een jaarlijksche bezoldiging zijn rijk aan het Gouvernement afstond om het in leen te ontvangen. De tegenwoordige Sultan regeert sedert 1886.

U mijn dank betuigende voor de verleende plaatsruimte.

Uw dw.

J. L. SWART.

Daar ook aan onze Redactie-Commissie van verschillende zijden, naar aanleiding van den oproep van den heer van Kol om hulp voor de bannelingen dezelfde vragen gedaan werden, die de heer v. K. in *Het Vaderland* beantwoordde, willen wij zijn ingezonden stuk hier in zijn geheel doen volgen:

Fransche Evadés.

Een antwoord aan J. P.

Volgaarne zend ik den heer J. P. (*Vaderland* 2 Juni) een antwoord op zijn twee gerechte vragen, die wellicht ook bij andere personen, sympathie gevoelende voor mijn „Oproep om steun voor Rampzaligen”, zijn opgekomen.

1o. Is Suriname verplicht tot uitlevering van de vluchtelingen uit Cayenne?

Voor zoover ik hier in een primitieve hut, gelegen in een achterhoekje van de Ardennen, over gegevens beschik, kan ik daarop 't volgende mededeelen. Dezelfde quaestie is reeds meermalen door mij in de Kamer ter sprake gebracht en bij de Ministers vond het geen tegenspraak, dat art. 17 van het uitleveringsverdrag tusschen Nederland en Frankrijk, ons — onder de tegenwoordige omstandigheden — niet tot terugzending dier vluchtelingen verplicht. De „libérés, dus zij die hun straf reeds hebben ondergaan, kunnen, als zij gevaarlijk zijn voor de rust in de kolonie, over de grenzen worden gezet; die hangt dus af van onze inzichten. Ook kunnen zij dan nog naar Venezuela, Trinidad of elders worden gezonden, waardoor zij hun volle vrijheid behouden. Voor „politieke misdadigers” is van uitzetting noch uitlevering sprake, en ook de anderen behoeft men niet naar de bagno's terug te zenden, daar de Regeering van Fransch Guyana nooit voldoet aan de in art. 17 gestelde voorwaarden.

Ook worden, voor zoover mij bekend, de gemaakte onkosten niet eens gerestitueerd, zoodat het wel wat veel gevergd is, die arme stakkers op onze kosten weer naar die oorden van verschrikking terug te zenden. Mocht de Fransche Regeering alsnog daarvoor de noodige gelden aan het Fransche Parlement willen vragen, dan heb ik de overtuiging dat er een storm zou opkomen, tegen de gruwelijke misstanden in Cayenne, waardoor verbetering niet langer zou achterwege blijven. De voorlaatste Minister van Koloniën verklaarde mij persoonlijk, dat de toestanden er schandelijk zijn; niet wegens het stelsel, doch door het gehalte der ambtenaren aldaar met de uitvoering der justitie belast; daarin zuivering te brengen was zijn streven, doch — zijn Ministerschap duurde slechts kort.

Een afdoend bewijs, dat de bestaande Tractaten geen uitlevering eischen, is wel het feit, dat er steeds vluchtelingen in Suriname waren en nog zijn. Sommigen hebben jaren lang op plantages gewerkt; uit brieven van hen, door mij nog dit jaar ontvangen, bleek mij dat weer anderen als schoenmaker, tuinman, timmerman, typograaf, enz. werkzaam zijn; en vooral in de laatste vier jaren was het 't streven der Gouverneurs om, wakende voor de veiligheid der inwoners, de goeden voor Suriname te behouden.

Tot mijn leedwezen las ik in 't Verslag der Vergadering voor de Koloniale Staten van 1 Mei, dat de Procureur-Generaal op meerdere uitlevering aandrong en met weerzin nam ik kennis van de smalende en beleedigende woorden door hem en den heer Fabriek geuit over „zekere dame”, die intusschen meer toewijding, humaniteit en rechtsgevoel toont te bezitten dan de meeste van haar belagers. Het standpunt dat de heer Curiel innam, sprekende van „deze boeven, waarvan toch geen bruikbare menschen zijn te maken”, is dat der Negers, die de vluchtelingen achtervolgen als wilde dieren, en der Mar-

rons (Boschnegers) die hen tot slavernij doemen. En men krijgt geen hoogen dunk van de beschaving van sommige sprekers in die vergadering bij het lezen van zulke grievende woorden tegenover een dame, die een standpunt inneemt lijnrecht in strijd met het hunne, en die medewerkt met hen die als Christenen een ziel, als menschen een menschenleven willen redden. Doch te zwaar moet men hun woorden niet opnemen; ondanks het kloeke streven van den tegenwoordigen en den vorigen Gouverneur, is in Suriname de aloude kliek-geest, de zucht tot vitten en tot klein gewriemel nog niet uitgeroeid. Zelfs tegen laster is niet gevrijwaard hij of zij, die oproeit tegen den sleur en zich niet laat meeslepen door den stroom van egoïsme, die zoo lange jaren reeds een vloek was voor de gezonde ontwikkeling dier kolonie. Voor heden wil ik het hierbij laten, hopende dat enkelen het onwaardige en onridderlijke van hun gedrag zullen beseffen, en niet langer als remschoen willen werken bij een edel pogen en een zedelijk streven.

2o. Op welke gronden heeft die (strenge en zorgvuldige) keus plaats van hen die in de termen vallen om hun steun te verleenen en werk te verschaffen?

Hierbij is eenige menschenkennis noodig, en zal de ervaring een goede leermeesteres zijn. Hoe vreemd, het moge klinken, zal men met de „rélégués" die van Saint-Jean komen. veel voorzichtiger moeten zijn dan met de „transportés", de groote misdadigers, ja moordenaars vaak, die van Saint-Laurent moesten vluchten; deze categorieën zijn niet moeilijk te herkennen. De eersten zijn soms door en door bedorven, in den regel arbeidsschuw en weinig vertrouwbaar; de laatsten zijn mannen van energie, vaak ijverig en geschikt voor den arbeid. Ook hangt steeds als 'n zwaard boven hun hoofd het gevaar voor terugzending, wat voor hen een levenslange marteling beteekent, en in hun oogen met een doodvonnis gelijk staat. Niets belet verder, des noodig, om nopens hun verleden in Frankrijk nadere inlichtingen te vragen, wat — wanneer men over eenige fondsen kan beschikken — geen bezwaar kan opleveren. Tot heden was men in de keuze niet ongelukkig, en de éène moord op Leliëndaal op een dronkaard en vechtersbaas gepleegd, is nog niet voldoende onderzocht, om zekerheid te geven dat hier geen andere personen en een Surinaamsche vrouw medeplichtig zijn. En dit treurige feit blijkt een hooge uitzondering; ware dat ook maar het geval met de vele misdaden, vergiftigingen, enz. die door de Obia-mannen voortdurend gepleegd worden. waartegen onze justitie en politie huiverig schijnt om op te treden.

En buiten elke keuze om is er hulp en steun noodig voor allen, wie zij ook zijn mogen, die nà die vreeselijke zwerftochten in de wildernissen van onze kolonie te Paramaribo, vrijwel naakt, uitgehongerd en uitgeput, meestal ziek en lijdend aankomen; men onthoude ook aan de slechtsten hunner den tol der deernis niet!

Moge daarom mijn beroep op steun niet vergeefs zijn! Nederland dat met zulke ruime hand gaf voor de concentratie-kampen in Zuid-Afrika, kan daardoor de middelen verstrekken om grooter smarten te lenigen dan daar werden geleden, om gefolterden te redden, door geld te verschaffen aan hen die hart toonden voor hun lijden. Dus nogmaals: steunt hen door geld, zoolang gij niet anders kunt meewerken, laat hen niet alleen staan bij hun moeilijke taak!

H. VAN KOL.

Aywaille, Juni 1906.

Vriendelijk maar **dringend** wordt **HULP GEVRAAGD** voor eene **ongelukkige doktersvrouw**, die 21 Juli met vijf kinderen naar Oost-Indië moet vertrekken.

De passage dient nu genomen te worden, maar nog **enkele honderden guldens ontbreken**. Wie wil daarmede helpen? Gaarne is de ondergeteekenden bereid inlichtingen te geven. Alleen is groote spoed gewenscht.

Mevrouw de Wed. dr. S. K. HULSHOFF geb. WESTENDORP, *Weimarstraat* 138, *Den Haag*. Ook Mevrouw N. VAN ZUYLEN—TROMP, 7a *Heerengracht*, *Den Haag*, is volgaarne bereid gelden voor dit menschlievend doel in ontvangst te nemen, welke in dit Weekblad verantwoord zullen worden.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Juli 1906.

Spoliatie van staatsarchieven, door W. C. Nieuwenhuyzen. — Ons bestuur op Zuid-Celebes, door J. F. H. Schultz van Vlissingen. — Het ontstaan van de artikelen 18, 19 en 19a van het Algemeene Spoorwegreglement van Ned.-Indië met beschouwingen uit een militair oogpunt (slot), door A. W. E. Weijerman. — Eene studie van Prof. G. K. Antow over de suikerindustrie op Java en de bevolking. — Gerard Demmer (slot), door G. Kalff. — Varia. — Maandelijksche Revue van Brochures, enz., door J. E. de Meyier. — Koloniale Literatuur. — Wetenschap en Industrie. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. M. — Financieel Overzicht.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur Dl. 30 Afl. 5.

Het Inlandsch bestuur in de onderafdeeling Ophir-districten, afd. Loeboeq-Sikaping, res. Padangsche Bovenlanden, door H. T. Damsté (vervolg). — Een nieuwe Staatsinkomst van f 10.000.000 met Naschrift van de Redactie, door Multavidi.—Panjélidikan dari djalannja pentjoeri dan gogol-gogol, met Naschrift van de Redactie, door Soerapringgo. — Bijdrage tot de kennis van den agrarischen toestand op het eiland Bengkalis, door C. Reep. — De Bintang Hindia. — Pensioenen bij verschillende takken van dienst. Enz.

De Indische Mercuur. 3 Juli 1906. No. 27.

Koffiecultuur in de Bovenlanden van Palembang, door W. F. Kissing P. Jzn. — Een nieuw werk over kunstmest. — Curaçaosche Maatschappij tot bevordering van Landbouw, Veeteelt, Zoutwinning en visscherij. — Gedroogde pisang, door F. W. Morren. — Waarom de cultuur van tabak onder schaduw in de Vereenigde Staten mislukt is. — Belangen der caoutchouc-cultuur op Sumatra's Oostkust. — Over de kokaplant, in 't bijzonder op Java (vervolg). — Een nieuw stelsel in de suikercultuur. — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — Handelsvereeniging te Menado. — Te water laten van het Mailstoomschip »Rembrandt«. — Koloniaal Museum- — Het algemeen Proefstation in 1905. — Over het veroorzaken van caoutchouc. — afscheiding door parasieten en chemische middelen. — Het Britsche ijveren voor uitbreiding der katoencultuur. — Eenige wenken voor verpakking bij zeetransport. — Verslag van het Mijnwezen over het 4e kwartaal 1905. Enz.

Weekblad voor Indië. 2e jaarg. No. 5.

St. Petersburg en Tsarkoje Selo in Ned.-Indië, door M. van Geuns. — Het Chineesche onderwijs in Indië, door Henri Borel. — Kunst in Indië, door P. A. J. Moojen. — De nieuwe Klentèng te Djokjakarta, door Dr. I. Groneman (met foto's). — Op zijn post gebleven (met foto). — Indische indrukken door Carlo. — Totokje in de middaguren, door J. Baas. — De Regentsdochter, door Victor Ido. Enz.

N°. 28. Donderdag 12 Juli 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	*f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	*f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éëns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer:

Inlandsch onderwijs op Java.

I.

De intellectueele ontwikkeling van den inlander gaat in onze kolonie in Azië in een te langzaam tempo voort, merkte de heer Zeeman in eene in *Moederland en Koloniën* gehouden voordracht op, en wij gelooven, dat er niet één is onder hen, die zich voor die kolonie interesseeren, die het in dit opzicht niet ten volle eens is met den geachten spreker in de vergadering van den 19n December ll van opgemelde Vereeniging. Ook het opperbestuur in het moederland blijkt zich bewust te zijn van de noodzakelijkheid van handelen ten deze. Reeds werd eene meerdere uitgaaf van 2 millioen gld. 's jaars in uitzicht gesteld, hetgeen gelijk zou staan met eene verdubbeling van het voor dezen tak van staatszorg thans uitgetrokken bedrag.

Ook dan nog gelooven wij evenwel, dat er voor het particulier initiatief ruimte te over is om helpend in te grijpen, en we meenen daarom dat de heer Zeeman een goed werk deed door ten deze een beroep te doen op de medewerking van belangstellenden in het moederland.

Moet het doel dus dat den heer Zeeman voor oogen stond onzes inziens aller goedkeuring wegdragen, op gevaar af van ook tot de zelfgenoegzamen te worden gerekend, meenen we met den heer Habbema, dat op het middel, waardoor de heer Z. zijn doel trachtte te bereiken, wel het een en ander valt aan te merken.

Blijkbaar geïmpressioneerd door het — betrekkelijk althans — hooge cijfer van het aantal leerlingen dat in Engelsch-Indië op de *rolls* voorkomt, heeft de heer Z., zonder eenigermate zich rekenschap te geven van de waarde van het daar gegeven onderwijs, het bedoelde cijfer afdoend bewijs geoordeeld voor de stelling: dat wij op Java, in vergelijking met Engelsch-Indië, op schromelijke wijze zouden zijn tekort geschoten in de behartiging van «de intellectueele ontwikkeling van den inlander".

Toch ware het zeker met de waarde, die de heer Z. aan cijfers blijkbaar hecht, voor dezen geraden geweest, om ook eens na te gaan de relatieve offers, in Nederlandsch- en Engelsch-Indië aan het openbaar onderwijs ten koste gelegd. Voor het verslagjaar 1903/1904 bedroegen, gelijk de heer Z aangaf, de uitgaven voor het onderwijs in Engelsch-Indië bijna 37 millioen gulden; hierin werd door dotatiën, inschrijvingen en dergelijke, en ontvangst van schoolgelden voorzien voor een bedrag van omstreeks 19 millioen gulden, zoodat de offers uit de algemeene kassen gebracht, een bedrag uitmaakten van 18 millioen gulden, ten behoeve van hooger, lager, europeesch èn inlandsch onderwijs.

In het jaar 1904 werd in Nederlandsch-Indië een uitgave van 3.175.000 gld. voor het europeesch en van 1.670.734 gld. voor het inlandsch onderwijs geraamd (in werkelijkheid werd hieraan een bedrag van 2.172.302 gld. in dat jaar ten koste gelegd), of in totaal een bedrag van 4.845.734 gld. Aan schoolgelden enzoovoort werden voor 1904 de ontvangsten geraamd op 551.700 gld., zoodat de raming der werkelijke uitgaven op 4.294.034 kan worden gesteld, welke raming intusschen alleen voor het inlandsch onderwijs met ruim 5 tonnen gouds werd overschreden; weshalve de feitelijke uitgaven omstreeks 5 millioen gulden hebben bedragen, zoodat in de verhouding van het respectievelijk zielental $1:7^1/_2$ in Nederlandsch-Indië — van overheidswege — *tweemaal zooveel* aan het openbaar onderwijs werd ten koste gelegd als in Engelsch-Indië, terwijl alleen rekening houdende met de 2 millioen gld. van het inlandsch onderwijs dat bedrag in verhouding het vijf-zesde deel uitmaakt van wat in Engelsch-Indië aan europeesch èn inlandsch onderwijs *te zamen* werkelijk van overheidswege werd besteed.

Dit had den heer Z. bij eene objectieve vergelijking van toestanden in de beide koloniën op dit gebied onzes inziens stof tot nadenken moeten geven, alvorens op grond van engelsche officieele cijfer-reeksen, waarin hij in tegenstelling met zijn goedaardig cynisme tegenover officieele cijfers van Nederlandsch-Indië — wij herinneren aan zijn: «Voor J. en M. geen officieel-vermelden leerling vergetend» — blijkbaar onvoorwaardelijk vertrouwen stelt, een vonnis te vellen over de staatszorg in zake inlandsch onderwijs in Nederlandsch Indië en wel met name op Java.

Voor eene vergelijking, waaraan eenige waarde kan worden gehecht, behoort echter meer dan raadpleging van officieele bronnen, om zich van den werkelijken toestand op de hoogte te stellen. Als een staaltje slechts tot hoe zonderlinge conclusiën men kan komen, door alleen uit engelsche officieele bronnen te putten, zij gewezen op het feit, dat de heer Z. in zijne voordracht het aantal «Engelschen in dienst voor het bestuur voor eene bevolking van 300 millioen zielen» op 1227 stelde. Laten we eens hooren wat lord Curzon, die toch ook wel iets van de toestanden in Engelsch Indië kan weten, hieromtrent opmerkte op het *Pilgrim's dinner*, dat den 6en April l.l. te Londen te zijner eere plaats had. Er bevinden zich, zei de heer Curzon in Engelsch-Indië 6500 *engelsche* (d. i. de Eurasians niet medegerekend) ambtenaren of beambten met meer dan 60 ponden sterling inkomen 's jaars w. o. 1200 *op 'n tractement van* 800 *ponden sterling 's jaars of hooger*. De officieele gegevens hebben hier dus den heer Z. in den waan gebracht, dat de 1200 hoogere ambtenaren op 'n tractement van circa 10000 gld. 's jaars of hooger heel het engelsche bestuurskorps der kolonie zouden uitmaken!

Zooals aangeduid meenen wij dat om de engelsch-indische onderwijs-toestanden aan onze kolonie ten voorbeeld te kunnen stellen, hiertoe meer dient dan een schermen met het aantal scholieren. Zonder aanspraak te maken op grondige kennis van zaken, die alleen ons naar onze meening het recht zou geven, een bepaald oordeel uit te spreken, meenen wij toch te moeten opmerken dat genoeg betreffende het onderwijs in Engelsch-Indië bekend kon zijn om zich te wachten dit als een voorbeeld aan te halen.

Waar in Engelsch-Indië volgens de officieele gegevens aan rond 4.5 millioen kinderen onderwijs werd verstrekt bij een uitgave van 37 millioen gld. voor europeesch *en* inlandsch onderwijs, bedroegen dus de algemeene kosten per scholier slechts circa 8 gld.

Hiertegenover staat, dat elk scholier in Nederlandsch-Indië den lande op circa 30 gld., elk inlandsch scholier op circa 15 gld. komt te staan.

Ons inlandsch onderwijs is dus in vergelijking met het onderwijs in Engelsch-Indië duur. Hadde het in de bedoeling van den heer Z. gelegen werkelijk eene vergelijking te maken tusschen beide geheel van elkander verschillende onderwijsstelsels, dan ware hier het punt van uitgang geweest, om hetzij voor het eene, hetzij voor het andere stelsel zich uit te spreken, hetzij de conclusie b.v. van den heer van Santen ter vergadering van 19 December l.l., hetzij die ter bestendiging en uitbreiding van bestaande toestanden te aanvaarden.

De heer Z. deed noch het een noch het ander, waar hij b.v. voor de conclusie van den heer van Santen zich had kunnen beroepen op den feitelijken toestand in Engelsch-Indië en op het advies van een man als sir Frederick Lely, voor eene andere conclusie b v. in den inlandschen staat Mysore op medestanders had kunnen wijzen.

Er zijn 105735 openbare scholen voor elementair onderricht in Engelsch Indië met 3513156 scholieren dat is 34 leerlingen per school gemiddeld, waarvoor — ook al weer gemiddeld — 102 gld. per jaar wordt te goed gedaan, waarbij dan nog aan schoolgelden circa 24 gld. komen. Wat stelt de heer Z. zich voor van het onderwijs aan zoo'n schooltje, dat zich van 126 gulden moet bedruipen voor leerkrachten, schoollokalen, schoolbehoeften enz.?

Onder afdaken, in schuren en krotjes veelal onderwijst ginds de jeugd de onderwijzer op 'n tractement van 6 tot 10 roepijen 's maands, minder nog dan 'n inlandsch politieagent daar in de kolonie verdient. Er zijn exceptiën — o ja!

Maar dit is, en het kan niet anders dan het type zijn van de primary-schools, waarvan de heer Z. voor een *richtige* beoordeeling van den omvang van het daar gegeven onderwijs, een tweetal tabellen liet volgen van de *hoogste* klassen eener *upper-primary* en eener *rural school.*

We hadden van den heer Z. mogen verwachten te vernemen, hoe de Engelschen hunne krachten voor het inlandsch lager en meer uitgebreid lager onderwijs recruteeren.

We willen trachten hierop 'n kijkje te geven door ten aanzien van de *secundary* schools het volgende uit de *Times of India* van den 24en Februari l.l. aan te halen:

«De instelling van examens voor onderwijzers aan de *secondary schools*, spoedig, naar we hopen, te volgen door oprichting van een instelling voor hun behoorlijke opleiding, is een maatregel, die aangenomen is, en bijdragen zal tot het wegnemen van bestaande misstanden". Zelfs geen behoorlijke normaalschool dus.

Was het oordeel van den heer Z. niet ietwat voorbarig, waar hij op Engelsch-Indië als voorbeeld wees, ter verbetering van onderwijs-toestanden in Nederlandsch-Indië, o neen, op Java?

Terwijl eene voor eene behoorlijke vergelijking noodige grondige bestudeering der onderwijs-toestanden in Engelsch-Indië den heer Z. zeker zou hebben geleerd, dat in dat reuzen-complex van verschillende rassen en godsdiensten, de staatszorg zich dikwerf naar de godsdiensten in de verschillende streken wijzigt, tengevolge van de in mindere of meerdere mate gevoelde behoefte aan onderwijs, de zending hier meer, dáár minder gelegenheid vindt om niet enkel onder de christen-inlanders op onderwijsgebied werkzaam te zijn, schakelt de heer Z., die Engelsch-Indië met zijn tal van nuances als één geheel beschouwt, uit onze kolonie een zuiver mohamedaansch land uit, om hierop, en hierop alleen, zijne critiek uit te oefenen, maar ook alweer eene critiek, die alleen aan officieelen schijn waarde hecht.

De heer Z. ga eens na hoe het in typisch mohamedaansche streken als Sind, hoe het in de United — en hoe het in de Central-Provinces met het onderwijs is gesteld; hij speure eens de cijfers op van het aantal mohamedaansche meisjes, die in Engelsch-Indië ter schole gaan, en trekke dan zijne vergelijking.

De mohamedaansche gemeente is in Engelsch-Indië, inzonderheid daar, waar ze op zich zelve staat de meest achterlijke. De teekenen wijzen in den laatsten tijd op verbetering, vooral tengevolge van de aansporing uitgaande van de hooger geplaatsten in de mohamedaansche maatschappij, maar met dat al zal er nog heel wat tijd verloopen, voordat in die maatschappij een zelfde drang zich openbaart, als bijv. in den inlandschen staat Travancore, waar op eene bevolking van 2,5 millioen zielen thans omstreeks 260.000 jongens en 84000 meisjes ter schole gaan.

Zeer terecht zei de heer Z. in zijne voordracht in Moederland en Koloniën:

„Onze tijd staat nu eenmaal in het teeken der reclame; zoowel goede als ondeugdelijke ondernemingen behoeven die om belangstelling te trekken; en waarom zou voor eene goede, als waarvan hier de rede is, dat middel ongebruikt moeten gelaten worden?"

Wij mogen dus eenigermate zijne voordracht rekenen onder de middelen om reclame te maken voor het goede doel, in casu de bevordering van het inlandsch onderwijs op Java. Hoe zien we hier nu evenwel de reclame toegepast? Terwijl elke promotor van eene of andere onderneming het oog vooral gericht houdt op de toekomst, den toestand, waar het eene goede zaak betreft, eerlijk doch zonder overdrijving onder de oogen ziet, voornamelijk om de mogelijkheid aan te toonen, om daarop met gegronde hoop op goeden uitslag voort te bouwen, zien we hier een promotor optreden, die den toestand onbillijk in vergelijking met ongelijksoortige grootheid zwarter afteekent dan hij is, waardoor in stede van de beoogde opwekking bij niet wetenden moedeloosheid, bij wetenden ergernis wordt gekweekt — factoren geenszins geschikt om tot blijmoedig samengaan van velen aan te sporen.

X.

(Wordt vervolgd).

Pers-kroniek.

INHOUD. *Twee artikelen in de Nieuwe Rotterdamsche Courant over de Atjehpolitiek met staalkaart van „vredelievende" pacificatiemiddelen en lichte critiek op het huidig Atjehbeleid. — Blanda in de Controleur over de „pajong" als „plechtanker" in den kolonialen nood."*

We komen nu in den slappen tijd. Het Binnenhof is den zomerslaap ingegaan, in de bureaux begint de zomerstemming te heerschen, iedereen, die het even kan doen, pakt zijn koffers, en zelfs de indische specialiteiten, die de bladen gewoonlijk verrijken met hunne artikelen, anders de ijverigste „pennisten", kunnen zich aan deze algemeene geestesdisperatie niet onttrekken. Daarbij de indische gebeurtenissen van den dag zijn niet van overwegend belang, zóo dat de half opgedroogde inktpotten opnieuw gevuld moeten worden.

De twee artikelen over de „Atjeh-politiek" in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van 8 en 10 Juli passen dan ook volkomen in het kader van dit jaargetijde. Het eerste artikel geeft een historisch overzicht van de Atjeh-politiek met veel namen, data en andere geschiedkundige bijzonderheden voor een doorsnee-lezer niet bijster opwekkende lectuur. Eerst in het tweede artikel wordt gezegd waar het eigenlijk op aankomt, krijgt men een licht vermoeden waarom dit stuk geplaatst is. Reeds maanden geleden heeft men in Atjehsche brieven, opgenomen in de nederlandsche pers, en ook in de indische pers kunnen lezen, dat de beschikbare troepenmacht op Atjeh te zwak was voor de zware diensten van haar gevergd.

Heel voorzichtig wordt dit nu ook door *N. Rott. Crt.* beaamd.

Men hoore! Nadat het orgaan behoorlijk nagegaan heeft hoe het met de uitkomsten van vroegere „stelsels" en „systemen" van pacificatie was gesteld, komt het blad tot het tegenwoordige systeem en vraagt dan:

„En thans? Zijn wij nu waar wij komen moeten? Neen. Vooralsnog moet 't vervolgen onverzwakt voortgezet worden. Want hebben wij onze macht in alle richtingen tot de grenzen doen gevoelen, binnen dat gebied zijn nog moeilijk toegankelijke gedeelten, waar groote en kleinere bendehoofden een wijkplaats vinden. Zoo zal thans een operatie plaats hebben tegen het nagenoeg nog onbekende Geumpang, waar samenscholing van verzet wacht en hoopt op gelegenheid tot expansie.

Blijkt ook hieruit weer, dat de tegenwoordige gouverneur, kolonel Van Daalen, een waardig leerling is van Van Heutsz en zou daarom de verandering van bestuur ditmaal geen kommer behoeven te wekken, eigenaardig en onverwacht mag het genoemd worden, dat toch reden tot bezorgdheid daarover schijnt te moeten bestaan en dat deze gevoed wordt door den leermeester zelf, die thans, opperlandvoogd geworden, niet meer indachtig zou blijven de laatste woorden van de brochure van 1893: „dat slechts hij, die toont de macht te bezitten om zijn wil te doen eerbiedigen, de meester zal zijn, aan wiens bevelen de Atjehers zullen gehoorzamen." Bijna alle correspondentiën uit en over Atjeh wijzen er op, hoe de daar beschikbare krijgsmacht niet berekend is voor de haar toegedachte veel omvattende taak. De tegenwoordige gouverneur van Atjeh is niet alleen bekort in troepen; hem zijn zijne geschoolde aanvoerders ontnomen, om hen in Borneo, Djambi, Celebes een taak aan te wijzen; hem zijn ook beproefde krachten onttrokken door het besnoeien van de Atjeh-toelagen, die den zwaren arbeid verzoeten. Voegen wij daarbij het gemis van den kundigen, bezadigden raadgever, dr. Snouck Hurgronje, die met verlof naar Nederland is gegaan, dan komt het ons voor, dat, waar gelijkertijd het gebied van actie enorm is uitgebreid, reden bestaat om niet doof te blijven voor de waarschuwende stemmen, die van zoo verschillende zijden tot ons komen. Wij hebben de oorlogspartij in Atjeh onder de knie, maar nog loert zij op een gelegenheid om zich aan onzen greep te ontworstelen. Zou haar dit door geduld te oefenen weer gelukken?"

Het blad hoopt van niet en geeft vervolgens een staalkaart van „vredelievende middelen" bij welker lectuur een „niet-kwaadwillige Atjeher" zou kunnen watertanden. Hoe jammer toch dat zulke doorwrochte artikelen niet in het Atjehsch vertaald worden. Als de Atjehers verstand hadden van parlementaire toestanden, van de kiezerij en van het lidmaatschap der Tweede Kamer zouden ze in die heerlijkheid een verkiezings „platform" kant en klaar kunnen vinden, waar ze maar dadelijk de verkiezingsstormen mede konden trotseeren! Het wordt er alles zoo haarfijn in uitgelegd, dat je wel een kwaadwillige Atjeher moet zijn om je te verwonderen, dat het dertig jaar geduurd heeft vóór en alleer zoo'n goedige Hollander al die vredelievende middelen heeft ontdekt om de Atjehers te „pacificeeren" d. w. z. blijvend te „pacificeeren" en niet op de manier als de heer de Stuers dat eens in de Kamer met kleine en nuttige cijfertjes heeft aangetoond!

In het lijstje der „vredelievende middelen" zijn natuurlijk kleine aanwijzingen voor de lezers die met genoegen dezelfde deftige artikelen lezen! Zoo staat er b.v. aanleggen van wegen *„zonder te grooten druk op de bevolking te leggen"*. Die oplossing is alleraardigst gevonden als men bedenkt wat er in den laatsten tijd alzoo in de *N. Ct.* over het „wegen aanleggen" in Atjeh heeft gestaan. En wat men in minder groote organen over het „wegenfonds" op Atjeh heeft kunnen lezen. In dat verband is de formule van het vredelievende middel om wegen aan te leggen zonder te grooten druk op de bevolking te leggen keurig gevonden. Het is prachtig.

Ten slotte zegt het orgaan:

„Dit (die vredelievende middelen) moge voldoende zijn om aan te toonen, dat wij aan de krijgsbedrijven geen alles overwegend belang toegedacht willen zien. Ruim is het veld der politieke beslommeringen van den gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden. Tot regeling van al die aangelegenheden moeten hem onbekrompen de middelen gegeven worden. Dan alleen mag verwacht worden, dat hij niet slechts de ver gevorderde onderwerping tot een einde, maar ook de pacificatie tot een goede oplossing zal brengen. Dat zal ook de minst dure weg zijn. Immers is het een illusie gebleken „Atjeh te kunnen onderwerpen voor rekening van de Atjehers", daar staat tegenover, dat de ontvangsten van Atjeh de uitgaven in 1902 en 1903 telkens met 4 millioen, in 1904 met 5½ millioen hebben overtroffen, als men de kosten van leger en marine buiten beschouwing laat. Slaagt men er in, den strijd, door een krachtigen zet, tot een einde te brengen, dan zal Atjeh, nu nog in begin van ontwikkeling, zich dus zelf zeker kunnen bedruipen. Blijft men in Atjeh voortsukkelen met halve kracht, dan blijven op den duur militaire uitgaven noodig, hooger dan het voordeelig saldo; die weg is daarom de duurste".

***

Blanda, de schrijver van de indische artikelen in de *Controleur*, heeft het over de „hormat" en de „pajong".

Als inleiding een stukje zware philosopie. Het volk moet dom gehonden worden dan is het des te gemakkelijker te regeeren. Een zeer oud beginsel dat nu nog in

FEUILLETON.

DE KLUIZENAAR.

(Eene op historischen grondslag berustende schets).

DOOR 3

A L E.

Wij gingen een ruime voorgalerij in, rijker gestoffeerd met de producten van 't landelijke bedrijf hier, dan wel met meubelen. Aan de eene zijde werd zij geheel ingenomen door dubbele rijen, naar ik onderstelde, balen koffie, die zich hoog opstapelden, en 't raam hier, zoo 't er al was, schuil deden gaan. In den anderen vleugel braken een tafel en twee luierstoelen de holte. Aan den van bamboe gevlochten wand hing een stilstaande regulateur met één wijzer, een oud beestje. Daaronder, met koperen knopjes vastgestoken, een vuil geworden illustratie-plaat: de kop van Multatuli. Onder 't eenige raam een bak met boeken, wanordelijk door een, met gescheurde omslagen en versleten banden. Van verre gezien, meest werken van Multatuli en afleveringen van het tijdschrift „De Dageraad". Midden op den vloer, voor de deur, die naar de binnengalerij leidde, lag op gespreide balen, een hoop versch gepukte koffie-bessen. Dat was al de verkwisting aan weelde en comfort in 't woongedeelte van den huize Winoto. 't Geheel blonk bovendien niet uit van kraakzindelijkheid en verried onmiskenbaar de afwezige hand van een beredderende Hollandsche huismoeder.

Hij wees me een der stoelen aan, maar ik ging aan den buitenrand der galerij staan om 't berglandschap te overzien en me wat te oriënteeren. Ginds lag de vlakte, nu onduidelijk en vaag in wazigheid van fel zonlicht. Hij legde mij 't een en ander uit, en ik vond, dat hij in toon en houding wat toeschietelijker werd. Die donkere plek daar, dat was Magissan met zijn djatibosschen. De lange, rechtlijnige, zwarte streep, die daar op uit kwam, dat was de groote weg van de kota naar Magissan, waar ik dus van morgen met mijn tjikar langs gekomen was. En ginder ver, in nevelig grijs, lag de kota zelf, nu haast onvindbaar, maar 's morgens bij 't opgaan van den dag duidelijk waarneembaar. Een stuk landkaart van Java lag in natura voor mij, en met wijde, globale aanduidingen gaf hij mij de tekstverklaring er van.

„'t Is alles heel schilderachtig en, wat de natuur betreft, hier best uit te houden," vond ik. „Maar in uw plaats, zou ik in zeker opzicht mijn omgeving toch wel wat meer gestoffeerd willen hebben".

'k Begreep hiermede de zaak, waarvoor ik gekomen was, in 't hart te treffen, wat ook mijn bedoeling was. 'k Mocht me hier niet te lang ophouden, wilde ik vóór donker nog op Kenteng zijn En 'k wilde hier niet even wijs nog vandaan gaan. „Vooruit er dus maar mee!" dacht ik.

„En dat opzicht is, als 'k vragen mag?"

„'t Oog is hier best verzorgd. Maar de geest? De geest? Men kan van brood alleen niet leven, evenmin van een mooie natuur zonder meer!"

„Zonder meer!? Zonder meer, zegt u?"

Er trilde een wereld van gevoeligheid in zijn stem.

„Nu ja, behalve uwe arbeid dan, uw werk van alledag".

„Die arbeid, meneer, omvat mijn oog en mijn geest beide, omvat mijn geheele wezen, mijn gansche bestaan. Dat werk van alledag is mijn leven, mijn alles, want het bracht mij juist een omgeving van lichamelijk en geestelijk, van materieel en moreel geluk, waarvan de rijke stoffeering vèr gaat buiten de bevatting van u, kota-menschen, zoodat ge haar zelfs niet eens bij benadering naar waarde schatten kunt!"

Hij wachtte een oogenblik en ging toen voort:

„Gij zijt de eerste Europeaan, 'k mag wel zeggen de eerste uit de buitenwereld, die na jaren van de grootste terughoudendheid en animositeit, contact met Winoto zoekt. Die daad heeft me verrast. Uw onverwachte komst hier en de drijfveeren daartoe hebben mij getroffen. Ik zie een eerlijk man in u, al geloof ik, dat ge al evenzeer verstrikt en gevangen zit in 't futiele en conventioneele van 't kota-leventje van daar beneden, ja, met recht, van daar beneden! En daarom wil ik u wel eenige openbaring doen van mijn bestaantje hier! Niet echter om daardoor Winoto of mezelf voor de buitenwereld in een beter daglicht te krijgen of, door uwe bemiddeling en tusschenkomst, een verzoening met die buitenwereld te zoeken. Haar oordeel laat mij totaliter koud en haar vriendschap en gunstbewijzen begeer ik niet. Integendeel. Voor mijn volkje hier is 't beter, dat alles bij 't oude blijft. Alleen de afgeslotenheid van dit landje waarborgt hun geluk".

Hij wachtte weer, of hij naar eene geschikte inleiding zocht. Toen:

„U hebt natuurlijk Multatuli gelezen?"

„Jawel."

vele kinderkens wordt toegepast en waarover reeds vele philosofen het arme hoofd moede gepeinsd hebben. Natuurlijk is *Blanda* een ander beginsel toegedaan. De „begoocheling" van het volk mag niet voortduren, het moet zelfkennis en zelfbewustzijn krijgen. De poppenkast „en de domper" moeten weg. Daarom is de schrijver zeer ingenomen met het verdwijnen van de „pajong" in Indië.

„Een priester", zegt hij, „in almacht tronende door het opgestoken kruis, een Indisch resident door den opgehouden pajong, een troepenaanvoerder door 't ontplooide vaandel.... treffende analogie! Treffend analoog ook die hardnekkige oppositie bij 't laten varen van 't regeeringsmiddel der gezagssymboliseering, in Frankrijk door wegneming van kruis en crucifix, op Java door afschaffing van den pajong."

Nog is in de intentiën van ons koloniaal beheer, ondanks machtspreuken en slagwoorden van mode-ethiek, weinig verandering bespeurbaar. Voor den Javaan is alles bij 't oude gebleven. Dit vooropstellende, kan de *printah* van dezen Gouverneur-Generaal tot beperking, zooveel mog lijk, der slaafsche Javaansche hormat-gebruiken en van den pajong-eerbied niet anders genoemd worden dan een daad van even bijzondere als opmerkelijke en verrassende liberaliteit, terwijl de lijdelijke of actieve oudgasterij-oppositie daartegen wel niemand vreemd en onverklaarbaar kan vallen.

Zal de Javaan ook dan nog zwijgen en verduren . . . altijd maar zwijgen en verduren . . . als hij niet meer in ootmoed en ontzag voor den heilig verklaarden pajong zal neerhurken om eerbiedig-plechtig zijn, de ijdelheid der Indische potentaatjes en autocraatjes streelende, *sembah* te maken, terwijl hij tòch nog hongert, tòch nog onrecht ondergaat.

Begrijpelijke, logische vraag van gerechtvaardigde bezorgdheid!

De geest van 't Javaansche volk vrij maken?

Ja, ze weet wel waar dat om gaat, die oppositie van oudgasterij-geest.

Want om dat volk langs den weg van recht en rechtvaardigheid tot „verschuldigden" (misschien dan zelfs wel spontanen) eerbied voor ons gezag te brengen, dat zou geld en energie vragen, zoodat daaraan niet te denken valt.

Honger en onrecht alzoo tot in lengte van dagen.

Maar dan ook noodzakelijkerwijze, in naam van het *to be or not to be*, de pajong behouden, en zich vastgeklemd, krampachtig in wanhoop van vertwijfeling, aan dat patent-middel van gezagsuitoefening!

De pajong is ons plechtanker in den kolonialen nood.

Hoe zouden wij de gevoelens van ontevredenheid, wrevel en erger, bij het honger- en onrechtlijdende volk langer nog kunnen bezweren, hoe die millioenen wezens van misbruikten en gegriefden langer nog geregen te krijgen, als sprot, aan 't snoer van ons gezag zonder dat almachtsmiddel?

Wat zou er op Madoera gebeurd zijn, waar op eens duizenden hulpeloos den hongerdood stierven, als 't volk daar niet verdwaasd was, niet geïntimideerd werd door de machtsfictie van 't vreemde gezag?

Wij stellen ons voor dat resident Fokkens, toen hij eindelijk uit zijn „zalige onwetendheid" was opgewekt, er met zijn pajong op uitgegaan is om de schuldigheid der „Kompenie" en haar zedelijke gevolgen bij 't volk weer ongedaan te maken, om eigen gebroken potjes weer heel te maken, zooals bij de jongste uitbarsting van de Vesuvius, de priesters er met het kruis op uittrokken om de gemoederen van 't verschrikte volk te kalmeeren en de demonische geesten in den berg te bezweren.

En zoo'n *deüs ex machina* zou men gedaan geven!?

Zoo'n dosis liberaliteit op eens toegediend, na algeheele onthouding, zou 't bankroet van ons „prestige" beteekenen.

Wie zich de regeeringstaak gemakkelijk wil maken, houde zich aan de leuze van: het groene hout d. i. aan de verdwazing en intimidatie van 't volk. Heeft G. G. van Heutsz dit uit het oog verloren?

Als *Blanda* even goed spreekt als hij hier schrijft zou hij een gevaarlijke concurrent van den heer Van Kol kunnen worden. Zoo'n „pajong die een „plechtanker" wordt in den kolonialen nood... men hoort het Van Kol zeggen, ziet zijn armen al in de lucht gaan.

Hoe jammer dat *Blanda* in Brussel woont!

Uit de Oost-Indische Mail.

Bij het leger is men bezig geweest een proef te nemen, in verband met het vervoer van **gouvernementspassagiers** 3e en 4e klasse. In het *Bat. N.bl.* van 1 Juli toch lezen wij dat onlangs de verschillende korpscommandanten een rondschrijven ontvingen van het D. v. Oorlog om te rapporteeren omtrent den uitslag dezer proef.

Aan de Paketvaartmaatschappij was n.l. te kennen gegeven, ongeveer een half jaar geleden, dat in het vervoer van gouv.-passagiers 3e en 4e klasse verandering en verbetering moest komen. In de eerste plaats zou wijziging gebracht worden in de positie, die de gehuwde 3e kl.-passagiers aan boord innemen, door voor hen meer ruimte beschikbaar te stellen, de vrouwen een afzonderlijke krib met toebehooren te verstrekken en ze zelfs waschwater te geven, welk laatste voorrecht voortaan met de overige 3e klasse-passagiers zou worden gedeeld.

Het benoodigde bedmateriaal zou op de groote kustplaatsen door de militaire administratie in bruikleen worden afgestaan, terwijl degene, die van het voorrecht, waschwater te ontvangen, wilde profiteeren, zelf had te zorgen voor een mok, om zich te kunnen wasschen.

Een ding was bij deze proefneming merkwaardig. De vraag deed zich al voor, welke militairen wettig gehuwd zijn, wel te verstaan beneden den graad van onderofficier die in de 2e klasse reizen. Een Eur-fusilier of kanonnier is nooit getrouwd. Alleen de Amboneesche minderen kwamen dus in aanmerking. In de kazerne echter wonen de gehuwde Amboneezen niet ieder afzonderlijk, wel een Inl. gehuwd sergeant. Voor de vrouw van den Ambonees moest dus een afzonderlijke slaapplaats worden gemaakt, maar de vrouw van den Inlandschen sergeant, die in de kazerne een apart vertrek bewoont, wordt aan boord in de 4e kl. gelogeerd.

Bovendien is 't niet billijk van de schamele ruimte van 0,8 M², per Europeaan of Ambonees toegestaan, nog een aparte slaapplaats voor de dames der Amboneezen aftenemen.

In de *N. Soer. Ct.* van 25 Mei schreef **de R.** een lezenswaardig artikel over: **Bevordering bij keuze, het eldorado van den Streber**, w.i. hij den staf breekt over dit systeem bij het binnenlandsch bestuur, dat hij een premie noemt op het onderkruipen, liegen, bemodderen enz.

Nu men ook het leger met promotie bij keuze wil begiftigen, wil schrijver, **Themis**, eens nagaan wat daarvan de gevolgen moeten zijn.

Daaraan wijdt hij dan een hoofdartikel in de *Javabode* van 31 Mei, getiteld: „**Promotie bij Keuze**", waarin weinig nieuws voorkomt en dat hij beëindigt met de volgende verzuchting:

„Wanneer eenmaal de positie der indische officieren bij de wet geregeld zal zijn, moge dan daarin scherp omlijnd worden voorgeschreven, dat alleen in uitzonderingsgevallen promotie bij keuze mogelijk zal zijn, en ook voorgeschreven dat de redenen der bevordering uitdrukkelijk in het besluit moeten worden vermeld, zooals nu geschiedt bij buitengewone bevordering.

De billijkheid tegenover de anderen eischt, dat bepaalde *feiten* genoemd worden, die de onderscheiding wettigen."

JAVA EN MADOERA.

Het *Bat. Nbl.* van 6 Juni vestigt de aandacht op het negende verslag van den heer van der Steur, dat veel gewichtiger is dan de periodieke mededeelingen in verslagvorm over de **inrichting voor verwaarloosde kinderen en weezen te Magelang.**

Het verslag geeft een overzicht van de geschiedenis der inrichting van 13 jaren, een leerzaam overzicht, voor wie een blik wenscht te werpen op het moreele leven onzer Indische Maatschappij. Naakt en onbedekt, vermeldend slechts, niet veroordeelend, legt het verhaal van den

---

„En wat is in hoofdzaak uw idee over zijn werk?"

„Dat is wat al te ongedetermineerd. Multatuli's geest was zoo veelzijdig. De vraag zóó gesteld, zou ik moeten beantwoorden: zijn werk is een kostbare steen, waarvan ik echter niet alle facetten in haar afwerking bewonder."

„Maar speciaal in zijn principieel standpunt tegenover den Javaan?"

„O, zoo limitatief bedoeld, verklaar ik me volbloed Multatuliaan."

„Dan moet u me ook begrijpen; begrijpen in mijn leefen werkwijze hier, ook in mijn stelling tegenover de buitenwereld. Dan moet u ook waardeeren, wat ik, geïnspireerd door Multatuli's hooge taal en zijn eigen hoog voorbeeld, in dit eenzame, vergeten, afgeschuwde plekje tot stand heb kunnen brengen... Zie ik heb hier op mijn manier een monument voor Multatuli opgetrokken, door een staatje op te trekken in zijn geest, zooals ik me dien gedacht heb. Een staatje in miniatuur wel, maar toch groot genoeg om dien naam te mogen dragen en te bewijzen, dat de groote kampioen in zijn Javanenliefde geen utopist was. Ik heb mijn werk opgebouwd met de belichaamde ideeën van den schepper van Max Havelaar, tot eenige bouwstoffen verwerkt, naar mijn eigen opvattingen en waarnemingen. En ik heb, durf ik zeggen, iets heel moois gekregen. Ik heb een volkje geschapen, gelukkig niet alleen in zijn stoffelijk welzijn, maar bovenal in den moreelen staat, waartoe ik het opvoerde."

Vreugde blonk er in zijn oogen.

„Nu zult ge ook wel begrijpen, dat met die aspiraties, mijn geest in deze „ongestoffeerde omgeving" en „mooie natuur zonder meer" er in al de jaren van mijn zoogenaamd kluizenaarsbestaan, niet slechter aan toe was dan mijn oog. Integendeel. Ook ik heb eens in stille bewondering, in bijna dagelijksche extaze hier staan uitkijken. Maar ik ben aan al dat moois natuurlijk al lang gewoon geworden en leef er nu mijn leventje in, haast onbewust er van. 'k Moet eens beneden geweest zijn om er weer een oog voor over te hebben, zooals de gezondere atmosfeer me dan ook weer opvalt. Maar dat andere, mijn „arbeid", mijn „werk van allen dag", verliest zijn bekoring nooit. Altijd houdt 't mij in spanning. Elken nieuwen dag ontwaakt 't, als het vreugde-licht van mijn leven. Dat komt, omdat het leeft, altijd mooier en gezonder leeft, en niet onveranderlijk daar neerligt met roerlooze ziel, dag in dag uit, altijd eender. . . . Mijn wereldje hier al maar mooier te maken, dat is mijn roeping geworden, waarin ik met lijf en ziel opga, waaraan ik mijn leven heb gegeven, omdat ik geen gelukkiger lot mij meer denken kan. Mijn geluk heeft zich met dat van mijn volkje samengeweven, mijn bestaan zich met het hunne vereenzelvigd. Ik streef er niet naar mezelve hier rijk te boeren en dan met mijn buit, met bekwamen spoed me uit de voeten te maken, zooals gij, ambtenaren en particulieren, zucht naar eigen grootheid en eigen welstand, dringt en dwingt om vooraan te komen, uit ziet naar 't eindpunt van den diensttijd, naar de eindelijke ontspanning van de meestal maar kunstmatig opgewonden veer van den ambtsplicht of grabbelt naar de rijkdommen van dit land. Ik heb geen verlangen hier ooit vandaan te komen, want ik zou mijn volkje niet kunnen verlaten. 't Zou me ook niet kunnen missen. Ik ben van hen geworden. Noem mij een idealist. Goed. Maar dan één, die zijn idealen bereikte. Een idealist van de daad. . . Moet ik u, na deze bekentenissen, nog uitleggen, dat de vereenzaming van Winoto een logische noodzakelijkheid was? Een kerngezonde toestand hier was alleen bestaanbaar buiten de inwerking van de giftige invloeden van buiten. De afsluiting werd kunstmatig in 't leven geroepen. Ze is grootendeels mijn werk, alleen de sluier van 't mysterische is aan zekere machinatie te danken, waaraan ikzelf geheel vreemd ben, maar waartegen ik alleen maar niet opkwam, omdat ze me van dienst was".

Hij werd onderbroken. Een roezemoes van lustigbabbelende, gichelende stemmen klonk, en van achter het huis verscheen weldra een troepje inlandsche vrouwen van allerlei leeftijd, van 't bakvischje af tot 't besje aan toe. Allen droegen een korfje, boordevol met rijpe koffievrucht, de oudjes al een weinig scheef of gebogen onder den nog niet al te zwaren last, 't jongere, speelsche

heer van der Steur in eenvoudige woorden een kanker dier samenleving bloot, die, moge zij al bestaan in andere landen, hier met grooter brutaliteit zich opdringt. Het blad doelt op: »het verstooten van het niet erkende, natuurlijke kind.«

Het kind van de kazerne, van den proletarier . . . . zoo denkt men, huiverend om de immoraliteit van den onontwikkelde. Maar waarlijk men vergist zich en er zou reden zijn hier met scherpe pen te hekelen: »den wijze, hij die wel weet, en prevelt: dank, o Heer, dat ik niet ben als hij!«

Het zijn niet alleen kinderen van mindere militairen, die gewetenloos worden achtergelaten, van der Steur heeft ze ook van officieren en ambtenaren.

Wij hebben, zegt hij, het kind van den »fuselier en het kind van den ritmeester, het kind van den klerk en dat van den assistent-resident, het kind van den goedang-employé en het kind van den administrateur . . . . .

Wat hij aflevert aan de maatschappij is helaas ook niet altijd veilig.

Een meisje bijvoorbeeld, dat bij een gehuwd ambtenaar van het binnenlandsch bestuur is, komt, na een paar jaar daar geweest te zijn, thuis met het vooruitzicht weldra moeder te worden van een kind, waarvan de gehuwde heer bij wien zij in betrekking was, de vader is. Dit kind wordt door den vader verstooten — een pauper!«

Die gewetenloos achtergelaten kinderen, hebben soms vaders, nog hooger geplaatst dan de assistent-resident; de concubine, blank of bruin, wat doet het er toe, vindt vaak onderdak in de residentwoning, ja zelfs in nog rijkere huizen, en het belaagde meisje, dat het leven zal geven aan het verstooten kind van een niet met zijn moeder gehuwden vader, is slechts een enkel voorbeeld uit, helaas, maar al te vele. Niet waar, wij weten dat; wij, hier in Indië, hebben geleerd ons niet te schaven aan dezen steen des aanstoots; wij hebben geleerd ons niet meer te verbazen over zulke dingen, die ook elders voorkomen, zeker maar die wij herhalen, hier in dit land met het grootste cynisme en de schaamtelooze brutaliteit om den hoek kijken. En mogen wij ons ook al ergeren over de spreekwoordelijke immoraliteit van Jan Fuselier, zelfs over het samengaan van immoraliteit en hypocrisie bij hen, die hooger op de maatschappelijke ladder zijn gestegen, die door ontwikkeling dubbel schuldig zijn bij het harteloos verlaten van hun natuurlijke kinderen; die ergenis is juist zoo groot om onze eetlust niet te bederven en om de schuldigen niet uit onze salons te weren, noch ook om te beletten dat wij, handendrukkend, het gezelschap dier ellendelingen aangenaam heeten.

„Het onderzoek naar het vaderschap is verboden" is een rechtsregel, die in Indië reeds onnoemelijk veel kwaad heeft gedaan.

Wanneer men het eenvoudige verslag leest, dan vindt men hier en daar vermeld wat er *niet* in staat: de goedheid van hart, de zelfverloochening, de energie van den leider dier verwaarloosde, maar zeker niet slechte kinderen.

Is hier van een tijdelijke inzinking der moraliteit te gewagen? Het blad gelooft er niets van, het is altijd zoo geweest. De arbeid van Van der Steur verdient daarom den hoogsten lof; een goed werk, dat, hoe schoon en edel ook, het kwaad wel niet geheel kan wegnemen, maar zeer zeker verzachten.

En dan is het tevens verblijdend naast het groote Indische euvel de immer vrijgevige Indische liefdadigheid aan 't werk te zien.

Wie meer van 't verslag wil weten, raadplege het *Bat Nbl.* van 5 Juni, waar het verslag in excerpt is afgedrukt

De eerste Indische Zuivelinrichting „Langemsari" te Bandoeng, opgericht door den hee B. C. van der Kamer, oud Deli-planter, is een weldaad voor deze plaats. De grootste zindelijkheid wordt er betracht en aan de strengste eischen der hygiëne wordt voldaan.

Het is volstrekt niet de bedoeling van den eigenaar dezer inrichting om de melkverkoopers in hun bestaan concurrentie aan te doen, veel minder dit te bedreigen met ondergang, de zuivelinrichting levert hare melk tegen den marktprijs, d. i. 20 cent per flesch.

Alle werkz amheden staan onder Europeesch toezicht al het vee staat onder contrôle van den gouvernements-veearts, terwijl aan het voeder de grootste zorg wordt besteed.

Het nieuwe stelsel in de suikercultuur, van de hand van den controleur J. E. Jasper, voorkomende in no. 1 van het *Weekblad voor Indië*, over het oprichten van een suikerfabriek op coöperatieven grondslag, vindt geen genade bij den heer F, die in no. 6 van datzelfde blad er op opmerkzaam maakt, dat een verhandeling als van den heer Jasper niet in het voordeel is van het plan van den heer van Leeuwen, omdat daarin de zaken geheel verkeerd worden voorgesteld, en aan den ondernemer een vooruitzicht wordt geopend van mede- en samenwerking van particulier en ambtenaren, die in werkelijkheid vèr zal te zoeken zijn.

Allereerst trof hem de stelling, dat rietdiefstallen van andere fabrieken niet zouden voorkomen, terwijl het toch van algemeene bekendheid is, dat juist de onttrekking van het gewas aan hen, die er recht op hebben, een van de groote envels is, die de vrije tabakscultuur bedreigen, en een eerlijke concurrentie bijna onmogelijk maken.

In Djember heeft men de treurige ervaring opgedaan, dat juist door de gebrekkige regeling dit kwaad hand over hand toeneemt.

Waarom — zoo vraagt F. — zou de bevolking in Bagelen nu een andere overtuiging zijn toegedaan, zoolang zij ziet dat door het gouvernement niets wordt gedaan om diefstal van tabak, in casu van riet, tegen te gaan? Is het volk daar nog zoo naïef om niet te weten, dat de z. g. kleine man in ieder geval wordt beschermd tegen die nitzuigers, die zich particulieren noemen, 't geld maar voor 't grijpen hebben en dus best ge-exploiteerd kunnen worden ten voordeele van den armen verdrukten Javaan?

Kostelijk vindt hij het beweren van den heer Jasper, waar hij zegt dat de Inlander nu geen voorschotten meer behoeft! Neen, hij ontvangt nu geen voorschotten meer, die terugbetaald moeten worden, omdat de voorschotgever anders den grond kan verkoopen in ieder geval eenig recht van spreken heeft; neen voortaan worden de voorschotten afgedwongen op te leveren riet en voldoet de man niet aan zijn verplichting bewijs hem dan maar eens dat hij de bedoeling had den fabrikant optelichten.

Naïef is verder hetgeen de heer Jasper daarna zegt: „dat de inlandsche hoofden zullen zorgen dat de aanplant niet wordt verwaarloosd!"

Schrijver zou de Inlandsche hoofden wel willen waarschuwen zich niet aan eenige bemoeiing te wagen, zeker als ze kunnen zijn van de berisping der regeering, die een inmenging in de zaken der suikercultuur niet meer van dezen tijd acht.

Schrijver beveelt dan ook den heer Jasper aan zich liever te bemoeien met jaarmarkten en dergelijke, waar hij geen tegenspraak te duchten heeft en niet over suikerfabrieken op geheel coöperatieven grondslag, waar hij geen verstand van heeft.

Ook de rietbranden schijnen volgens den heer J. altijd door moedwil te ontstaan; dit zou erg gemakkelijk en bevredigend zijn voor de eer van het B. B., maar andere, meer bevoegde beoordeelaars geven met evenveel recht den onzekeren rechtstoestand van Europeaan tegenover Inlander daarvan de schuld. Werden een paar malen brandstichters maar eens flink gestraft, werden ze niet vrijgesproken omdat er een foutje in de dagvaarding is, terwijl de man zijn schuld volmondig bekent en er niets van begrijpt dat hij is vrijgesproken, dan zouden rieten schuurbranden ook wel meer tot de uitzonderingen gaan behooren.

Koortsepidemie Het aantal sterfgevallen van 20—31 Mei bedroeg in de districten Ketapang, Sepoeloe en Arosbaja resp. 7, 19 en 18; het aantal zieken op 31 Mei 653, 4622 en 662. De stijging van het aantal zieken behoeft geen ongerustheid te wekken, werd door Dr. Terburgh geseind.

Geen nieuwe gevallen kwamen meer voor. Een belangrijk deel der zieken gaan reeds ter vischvangst of naar den veldarbeid. Slechts een klein gedeelte vereischt voortdurende zorg om sterfgevallen te voorkomen.

Het sterfte cijfer in 6 desa's van Tandjoengboemi, Sepoeloe, is nog iets boven het normale cijfer; in alle andere desa's daar beneden. Uitbreiding der ziekte is niet meer te vreezen.

Het bestuur van Bankalan heeft telegrafisch gevraagd een dokter djawa af te staan voor Pasoeroen waarheen de koortsen zijn overgebracht door de lijders van deze streken. Wegens de afwezigheid van dr. Terburgh is nog geen beslissing ingekomen of een dokter djawa gemist kan worden. Vermoedelijk zal dit niet gaan, alhoewel de blijvende droogte het gevaar voor uitbreiding der epidemie in het sepoeloesche uitsluit.

BUITENBEZITTINGEN.

In de *Javabode* van 30 Mei komt een hoofdartikel voor onder den titel: **Het hoogste gezag en het leger,** waaruit o. m. blijkt dat niet alleen op Atjeh, maar ook elders in den Archipel, onder de officieren weinig opgewektheid en tevredenheid heerscht. Er wordt druk en vrij openlijk geklaagd over de bezuinigingswoede, het afjakkeren van de troepen, de meer dan slechte promotie, als gevolg van het verminderen van het aantal hoofdofficieren en vooral ook over het bevoorrechten van enkele personen.

Nergens werd heftiger critiek gehoord op de regeeringsdaden van dezen landvoogd dan in officierskringen en daarom juist heeft schrijver niet te veel waarde willen hechten aan dergelijke uitingen in eenzijdig beperkten kring en heeft hij feiten materiaal verzameld en links en rechts onderzocht en gevraagd aan welke oorzaken de heerschende ontstemming is te wijten.

Schrijver haalt de volgende feiten aan:

„Op Atjeh klagen de officieren dat het leven er duur is en de vroegere financieele voordeelen grootendeels zijn vervallen. De dienst is zwaarder dan ooit en in Koetaradja is het doodsch en vervelend. De gouverneur eischt er veel van zijn ondergeschikten en is met den gang van zaken nimmer tevreden. Successievelijk verdwijnen dan ook al de oud-gediende en de gouverneur is lang niet altijd gelukkig in de keuze der vervangers.

Op Celebes heeft men de groote fout gemaakt niet aan alle officieren gelijke inkomsten toetekennen; de verpleging is er dikwijls onvoldoende, bij sommige bataljons is de verhouding tusschen chefs en ondergeschikten zeer onaangenaam en ten slotte is een voorname grief van officieren en soldaten: het niet toekennen van recht op aflossing, na een zekeren tijd te velde te zijn geweest. Men moet blijven tot men afgewerkt is en ziek wordt weggezonden.

Overal hoort men klagen over de slechte vooruitzichten. De 2de luitenants zullen binnenkort langer dan 4 jaren in hun rang dienen, wat zelfs bij het nederlandsche leger te lang geacht wordt. Om kapitein te worden, zal men spoedig langer dan 13 jaar, om majoor te worden 22 jaar of langer moeten loopen. Toch werden verleden jaar niet minder dan drie hoofdofficiersplaatsen en een, onzen zegslieden onbekend, aantal kapiteinsplaatsen ingetrokken.

Voorloopig zal bij de aanstaande expeditie naar **Bali** het zware wapen vertegenwoordigd worden door een batterij van vier houwitzers van 12 cM., machtige vuurmonden die vooral tegen versterkingen als te Bali worden verwacht, van meer dan gewoon nut zullen blijken. De eerste luitenant van Vierssen zal deze stukken commandeeren. Verder gaan onder algemeen commando van den kapitein van Thiel vier snelvuurkanonnen van 37 cM. mede, terwijl, naar men ons verzekert, een bergbatterij en twee snelvuurkanonnen van 7.5 cM., mede tot de meest werkzame vuurmondensoorten behoorende, te Soerabaja gereed blijven.

Ten slotte zal een afzonderlijke pioniersafdeeling worden gevormd, tot het begaanbaar maken van de wegen voor het geschut enz., onder bevel van luitenant van Driest.

De bezuiniging viert hoogtij. De mitrailleur-compagnie de rijwiel-compagnie en de trein-compagnieën zijn verdwenen of bestemd om te verdwijnen. Geen chef, die meer een voorstel durft te doen, waaraan eenige uitgave verbonden is. Men verhaalt zelfs, dat tegen alle advies in, werd beknibbeld op de gelden, welke reeds sinds jaren waren toegestaan om ergens in een duur garnizoen de voeding der soldaten te verbeteren. De gouverneur-generaal zou gezegd hebben, dat het wel met zooveel minder kon.

Maar de allergrootste grief is wel de persoonlijke bevoorrechting. Er wordt niet meer of minder beweerd dan dat in de hoogere rangen niemand weet wat de dag van morgen hem brengen kan. Bekend is het verhaal van den overste-dokter van Semarang, die recht had op verlof naar Nederland, doch gedwongen werd pensioen aantevragen, omdat de allerhoogste chef hem, in afwijking van de adviezen der legerautoriteiten, niet geschikt oordeelde voor zijne betrekking. In verband hiermede werd ons medegedeeld, dat daarentegen aan een overste van de artillerie, waarvan zijne chefs rapporteerden dat hij geen aanspraak meer kon doen gelden op verlof, tot ieders verbazing toch verlof verleend werd. Natuurlijk zegt een ieder: de een was een vriendje, de ander niet. Thans wordt ons van alle kanten bericht, dat tot chef van den geneeskundigen dienst zal worden benoemd nummer drie van het lijstje. Niet dat hij meer geschikt is dan de anderen, zegt men, maar hij was zeer bevriend met generaal van Heutsz.

Hoe de benoeming van den kolonel de Lannoy tot 2den bevelhebber van de Boni-expeditie tot soortgelijk commentaar aanleiding gaf, is bekend en evenzoo hoe iedereen zegt: ziedaar de toekomstige generaal!!

Ook wij kunnen evenmin als de *Javabode* aannemen, dat het bovenstaande den toets der waarheid in alle opzichten kan doorstaan; evenmin gelooven ook wij aan slechts op persoonlijke voorkeur gegronde bevoorrechting, het karakter van den landvoogd, ons van nabij bekend

---

goedje haar vrachtje licht torsende, soms op een holletje stoeiend, elkander er mee nazittende.

Daar werden ze mij, vreemden snoeshaan, opeens gewaar. Algemeene ontsteltenis, ontzetting zelfs! De vroolijkheid sloeg plots neer, de tongen verstomden. De kluts kwijt, schenen zij in haar verlegenheid eerst niet te weten wat ze moeten doen. Toen maakten er een paar rechtsomkeert en zetten 't op een loopen. 't Restje volgde. De overvolle mandjes morsten. Hij riep ze na, en bracht ze onmiddellijk tot staan. Met een paar woorden stelde hij haar gerust, berispte in vlot Javaansch. Ze naderden tot voor de galerij, schuifelend, bedeesd, dicht opeengepakt. Daar werden beurtelings de korfjes gewogen en uitgestort op den hoop in 't midden der galerij, die nu al hoog oprees. Hij noteerde elks hoeveelheid. Gemoedelijk sprak hij daarna het troepje nog eens toe, maar zóó zacht, dat ik er niets van opving. Zij luisterden aandachtig. Hij scheen ze iets ernstigs op 't gemoed te drukken. Toen mochten ze gaan, wat een uitkomst scheen. Haastig schoven ze heen, elkaar bijna op de hielen trappend.

»Groen leventje nog, al is 't ook niet allemaal even jeugdig meer. Zoo groeien ze bij ons in de vlakte niet meer!« merkte ik op, toen hij zich weer bij me gevoegd had.

»Groen, maar gaaf!« zei hij en ik zag, dat hij zich gereed maakte den draad van zijn betoog weer op te vangen. Ik voorkwam hem. Mijn horloge raadplegende, viel ik in: »Meneer Van Merken, ik ben hoogst dankbaar voor wat ik van u te hooren en reeds van Winoto te zien kreeg, maar . . . . . niet voldaan. 't Is alles zoo verrassend, zoo nieuw, dat ik er wel meer van hooren en zien wil. De perzik smaakte naar meer. En daarom zou ik u wel willen vragen, of er van uw kant, bezwaar tegen zijn kan Winoto op mijn terugreis van Kenteng andermaal aan te doen om de kennismaking voort te zetten, en, naar ik hartelijk hoop, intiemer nog te doen zijn? Ik geloof niet veel tijd meer te verliezen te hebben.«

»Dat is zoo. Ge moet minstens op vier uur rijdens rekenen tot Kenteng en de weg is minder gemakkelijk nog, dan van Magissan naar hier. Maar ik veronderstel, dat ge sinds uw vertrek van huis nog niet veel over de lippen gehad hebt. Als u voor lief nemen wilt, wat de pot hier schaft?«

»Heel vriendelijk en verleidelijk, maar ik zou toch waarlijk niet graag in 't donker langs deze onbekende en ongemakkelijke wegen sukkelen.«

»Dat zal nu toch wel al 't geval worden, vrees ik. Maar . . . morgen komt er weer een volle dag, zoudt ge niet beter doen die reis voor vandaag maar uit te stellen? Als ge met heel weinig tevreden zijt, heb ik wel logies voor u.«

»O, dat heel graag!« zei ik uit den grond van mijn hart.

»Maar . . . .«

»Ik schik me in alles! *A la guerre comme à la guerre!*« onderbrak ik.

»Top!«

(Wordt vervolgd.)

is daar een borg voor. Wel degelijk zal 's lands belang den doorslag bij deze vreemd schijnende benoemingen gegeven hebben.

De *Deli-Ct.* van 9 Juni bericht dat er weder eenige **roerigheid op de hoogvlakte** bestaat. Op verzoek van den wd. ass.-resident maakte luitenant Tersteeg een patrouilletocht van Sariboe Dolok in de richting Perdagangan en vervolgens terug naar de landschappen, zuidoostelijk van 't Tobameer gelegen. Van Parapot uit werd den hoofden der landschapjes Girsang en Simpangan Bolong, 6 in getal, gelast zich bij den patrouille-commandant te komen melden, aan welken oproep slechts een hunner gehoor gaf.

De anderen bereidden zich ten oorlog met het bekende Bataksche misbaar.

De patrouille trok naar Sariboe Dolok terug, om de bevelen van den assistent-resident te vernemen. Inmiddels is de troep met 40 man versterkt. Waarschijnlijk zal nu een gewapende excursie plaats hebben naar de oproerige rijkjes en zonder veel moeite aan het verzet een einde worden gemaakt.

Een draadbericht van 11 Juni uit Batavia aan de *Deli Ct.* meldt dat de aroe van Tobanoa **(Celebes)** zich bij de Doerie-colonne heeft gemeld en thans dus alle drie de hoofdaroes in 't Doerische in onderwerping zijn.

Het *Bat. Nbl.* weet te vertellen dat tot commandant der aanstaande **Bali-expeditie** zal worden benoemd de generaal-majoor M. B. Rost van Tonningen, tot chef der intendance de overste T. A. Bresser en tot chef van den geneeskundigen dienst de dirigeerend off. van gezondheid 2e kl. J. B. van Deventer.

In het *Tijdschrift voor B. B.* doet de heer C. Reep, commies te Bengkalis, een poging belangstelling te wekken voor **kolonisatie met Javanen op het eiland Bengkalis**. „Zou dat eiland niet zijn op te heffen uit den toestand, waarin het nu verkeert, vraagt hij?

Hij acht dit zeer goed mogelijk, mits daaraan verbonden wordt de voorwaarde eener Javanen-emigratie op groote schaal. Bodem en luchtgesteldheid zijn te Bengkalis bijzonder gunstig voor kolonisatie; de grond leent zich zeer goed voor de cultuur van inlandsche gewassen, vruchtboomen, peper enz., terwijl de locale toestanden geen beletsel opleveren tegen eventueele kolonisatie.

Het heeft steeds zijn aandacht getrokken, schrijft hij verder, dat gestadig Javanen vrijwillig naar Bengkalis emigreeren uit Joana, Bagelen en Keboemen; dat het aantal der zich metterwoon aldaar gevestigde Javanen betrekkelijk groot is; dat de Javaansche militairen, die te Bengkalis of te Siak in garnizoen gelegen hebben, na gageering ter plaatse niet de minste neiging toonen naar hun Heimath terug te keeren en dat ten slotte, ontslagen Javaansche veroordeelden er de voorkeur aan geven zich op dit eiland een bestaan te kiezen, oneindig liever, dan te worden gedirigeerd naar de plaats van herkomst.

De Javaan, ter zake door schrijver meermalen ondervraagd, gaf steeds unaniem te kennen dat hij het op Bengkalis erg *senang* had, omdat men den grond, par manière de vivre, maar voor 't grijpen had, er geen ziekten heerschen, geen landrente behoefde betaald te worden en geen heerendiensten van hen werden gevorderd.

Schrijver ontraadt dan ook, bij mogelijke kolonisatie van 't eiland Bengkalis, de invoering der landrente en die der heerendiensten ten sterkste. Men sla de kolonisten *uitsluitend* in de *bedrijfsbelasting* aan en vordere van hen geen heerendienst, die, hoe ook reeds beperkt en aan zijn wildste loten besnoeid, een kanker blijft, die knaagt aan den welstand van de Inlandsche bevolking.

Biedt het eiland Bengkalis geen voldoende plaats aan, dan rijst de vraag of voor kolonisatie wellicht in aanmerking zouden te brengen zijn: de zeer dun bevolkte eilanden Roepat Padang, Merban, Rantau en Rangsang, alle gelegen in de afd. Bengkalis, doch behoorend tot het gebied van den sultan van Siak. „Wellicht zou te dezen aanzien met dien Inlandschen vorst een vergelijk zijn te treffen, tegen matige schadeloosstelling ten bate van de batins voor 't gemis van de pantjong-alas. Het eiland Roepat moet uitnemend geschikt zijn voor de cultuur van Inlandsche gewassen, vruchtboomen, klappers en ook van tabak.

Het ontwerp in bijzonderheden leze men in het opstel zelf.

Het Hiernamaals volgens Makassaarsche en Boegineesche opvatting.

Alle handelingen der menschen, hetzij goed, hetzij kwaad, erlangen na dit leven hunne vergelding. Het Opperwezen toch heeft twee dingen geboden, n.l. het goede op te volgen en het kwade te mijden. Wie goed doet zal 't goede, wie kwaad doet 't kwade ondervinden, maar God alleen beschikt in welke mate. Iemand, die veel kwaad gedaan heeft, zal ook kwaad moeten ondervinden, want bij het verhoor na dit leven, zullen al zijn slechte handelingen uitkomen.

Het goede op aarde wordt met 't paradijs beloond, d.i. men komt in een aangenaam verblijf en ondervindt steeds zegen en welvaart; al wat men verlangt komt tot vervulling, in al onze wenschen wordt voorzien.

Hij, die veel kwaad heeft gedaan, komt in de hel, welk verblijf voortdurend vol jammer en ellende zal zijn, terwijl hij geen zegen, hoe gering ook, kan verwachten.

Het is wenschelijk gedurende het aardsch bestaan zoodanig te leven, dat men hiernamaals steeds het goede geniete. Het heden en hiernamaals is één en toch verschillend. Het tweede is een voortzetting, een gevolg van het eerste. De vergelding is gelijk een spiegel; wanneer een mooie vrouw er in kijkt, zal zij een fraai beeld zien, hetgeen nimmer 't geval zal zijn bij een leelijk persoon.

Een der voornaamste beginselen is het voldoen onzer schulden tijdens ons leven. Zij worden onderscheiden in goederen, schulden en daadschulden. Wie zijn schulden vóór zijn dood onvoldaan laat, wordt hiernamaals ter verantwoording geroepen.

Hiernamaals heeft men slechts den hemel en de hel.

Wanneer men sterft, scheidt zich de ziel van het lichaam. Die van een geloovige, een goed mensch, wordt door den engel R a c h m a n naar den vierden hemel gevoerd, waar haar namens het opperwezen medegedeeld wordt, welke hare verblijfplaats zal wezen tot den dag der opstanding. Daarna voert de engel haar naar den berg Ilija, vanwaar zij terugkeert naar 't lichaam. De ziel van een zondaar wordt door den engel A d j a b a ontvangen en naar den ondersten hemel gevoerd, waar zij ook haar verblijfplaats te weten komt. Na door A d j a b a tot 't lichaam terug gevoerd te zijn, vernauwt het graf.

Zoodra het stoffelijk overschot aan de aarde is toevertrouwd en de ziel daarin is teruggekeerd, ondervragen de doodsengelen M o e k a r en N a k i r den doode omtrent de geloofsbelijdenis. Deze hereeniging van ziel en lichaam is niet voortdurend, want de ziel kan zich elk oogenblik van 't lichaam scheiden en naar andere plaatsen gaan. Eerst na de opstanding zijn beiden onafscheidelijk aan elkaar verbonden.

Er zijn lijken, die in het graf tot ontbinding overgaan, maar er zijn er ook, die als het ware ongeschonden blijven, alsof het leven er nog in is. Eerstgenoemden keeren bij de opstanding door Gods wil tot hun aardschen vorm terug.

De ziel is zoo fijn, dat men haar met het oog niet kan waarnemen. Zij wordt vergeleken bij een volkomen mensch, die in het lichaam huist.

Wanneer de ziel na hare hereeniging met het lichaam dit verlaat, hetzij v o o r g o e d, gelijk die van den profeet Mohammed, welke voor goed in den hemel (S o e r o e g a), genaamd A d j a n a t o e - a d a n o e n g huist waar zij haren schepper ontmoet, dan wel t ij d e l ij k, dan begeeft zij zich naar voor haar bepaalde verblijfplaatsen. Zoo woont de ziel van een wijze (S é h é k a) in een groenen vogel in den hemel, genaamd P e r d a o z i, die van een heilige (a w a l l i) of geleerde (t o e p a u r i t a) in een stolp, genaamd K a n d é l é, hangende onder Gods troon A r a s a.

De ziel van een kind houdt zich op in een groenen vogel op den berg S a p a of op den berg K a s t o e r i, terwijl die van een in zonde verwekt kind (a n a - d o r a k a) in den hemel rondwaart zonder rust en zonder vaste verblijfplaats.

De ziel van een geloovige, die onbetaalde schulden nalaat, zweeft tusschen hemel en aarde, evenals die van valsche personen. Zoodra de schulden zijn betaald of het kwaad, door den valschaard gesticht, is hersteld, mag de ziel in een der hemelen komen.

De verblijfplaats der ziel van iemand, die veel kwaad heeft gedaan, is het graf, terwijl die van groote zondaars de berg S i d j i n a is, nabij de hel.

Er zijn 7 hemelen; de meest verwijderde, d. i. de zevende, is Gods woonplaats. De geneugten daar ondervonden zijn meer of minder groot, al naar gelang zij dichter of verder van den zevenden hemel verwijderd zijn, maar toch komen zij de ziel als volkomen voor, waar zij zich ook in een der hemelen moge bevinden.

Wanneer de dag der opstanding is aangebroken, neemt de engel I s r a f a i l de bazuin, S a n g k a l a genaamd, in den mond en wacht op Gods bevel om daarop te blazen. Zoodra dat gegeven is, spreidt de engel zijn vleugels uit en blaast op 't instrument. De gewone en doodsengelen strekken de palmen der handen vóór zich uit en wel zoodanig, dat de rug der hand naar beneden gekeerd is. Daarop sterven alle schepselen.

De bazuin heeft vier armen; een er van is gericht naar 't Oosten, een tweede naar het Westen, de derde naar de zeven hemelen en de vierde naar de zeven vaste lagen, die aan de hemelen grenzen. Zij bezit zooveel gaten als 't aantal zielen van al 't geschapene bedraagt, die daar dan verzameld zijn in verschillende lagen; een laag omvat de zielen der menschen, een tweede die der d j i n o, een derde voor die der s e - t a n s, een ander voor die der dieren.

I s r a f a i l blaast driemalen op de bazuin. De eerste keer schrikken alle schepselen, bij de tweede maal vergaat al wat leeft en na de derde keer verschijnen alle schepselen op 't veld der opstanding. Er heerscht dan een zware aardbeving en 't regent ongeloofljk hard. De geesten verspreiden zich overal, zon en maan zijn verduisterd, de hemel is donker en de aardbeving duurt 40 jaren.

Met de opstanding verkrijgen de dooden in hun graf hunne vorige gedaante als mensch terug en verrijzen zij, om zich te begeven naar 't veld der opstanding H a d e n a m a h a s a r a, waar zij hun oordeel zullen vernemen. De afstand van de verblijfplaats der dooden tot dat veld is niet te bepalen, evenmin de moeielijkheden, die onderweg overwonnen moeten worden.

Alle verrezenen verzamelen zich op dat veld, zoowel Mahomedanen als Christenen, Joden en Heidenen enz. Zij staan daar allen dooreen, want de dooden kennen geen rang, stand of geloof.

Alvorens hen af te zonderen, die ten hemel zullen varen en die, welke in de hel zullen nederdalen, doet God voor iedereen een boek of geschrift neerdalen, w.i. alle daden, goede en slechte, tijdens 't aardsche leven verricht, zijn opgeteekend. Iedere doode moet dat boek geheel lezen, zoodat hij kennis draagt van al zijn doen en laten.

Hierna moeten allen een brug over gaan, genaamd S i r a t o e l m o e s t a k i e m, zoo scherp als een sabel. Hare lengte is niet te bepalen. Onder die brug ligt de hel, een onmetelijke vuurpoel. De bevoorrechten gaan vlug over de brug, er zijn afgestorvenen, die haar bliksemsnel passeeren. De verdoemden kunnen en niet over komen en vallen in den afgrond. Zij die tot de gelukzaligen behooren, krijgen een gelijken ouderdom, op ongeveer 35 jaren gesteld, terwijl de verdoemden zeer verschillende vormen en uiterlijk krijgen.

De hemel is een plaats vol genietingen. Te midden van dit oord staat een gebouw met 8 verdiepingen, voorzien van alle denkbare weelde en gemak. Alles glimt en blinkt er van diamant, smaragd, goud enz. Al wat onze zinnen begeeren of onze gedachten kunnen denken, is in den hemel voorhanden. Ware er iets niet aanwezig, dan zoude daardoor tekort gedaan worden aan Gods almacht en dit is nu eenmaal een onmogelijkheid.

De hel is een plaats van marteling. Te midden der hel staat een gebouw van 7 verdiepingen, w.i. een eeuwig vuur brandt. Het wordt bewaakt door verschrikkelijke monsters in allerlei gedaanten, z.a. slangen, duizendpooten, schorpioenen, enz. Voortdurend pijnigen zij de verdoemden. Die ongelukkigen worden steeds door 't vuur aangetast, maar steeds herkrijgen zij hun gedaante, om opnieuw door het vuur verteerd te worden en weder de vorigen vorm te erlangen. De jammerklachten der verdoemden dringen door tot den hemel, maar alle redding is voor hen verloren.

Vs.

West-Indische Berichten.

Suriname. Bij resolutie van den 7en Juni ll. zijn door den gouverneur de heeren C. van Drimmelen, W. L. Loth, Jhr. J. C. van Reigersberg Versluijs, E. Middelberg, C. J. J. van Hall, E. A. Koch, C. van Coll, J. O. Harken, W. A. baron van Asbeck, en J. A. Polak benoemd als leden, de eerste en laatste tevens resp. als voorzitter en secretaris eener Commissie, die het bestuur van advies zal dienen ten aanzien van de volgende vragen:

1e. Op welke wijze kan het door den spoorweg geopend bovenland tot ontwikkeling worden gebracht? waarbij in het bijzonder de aandacht zij te schenken aan:

a. landbouw, mijnbouw en boschwezen;

b. het verkrijgen van de noodige arbeidskracht;

c. de hygienische toestanden en eventueel de middelen tot verbetering.

2e. Wat kan — rekenende met de beperktheid van personeele en financieele krachten — van gouvernementswege tot bevordering van die ontwikkeling worden gedaan?

Voorwaar een belangrijke Commissie, van wier advies veel voor de toekomst der kolonie kan afhangen.

De naaste toekomst laat zich nog al bevredigend aanzien met de betere vooruitzichten voor de cacao-ondernemingen, de nieuwe bacoven-cultuur en de vorderingen der goud-industrie.

Onze West deed verslag van de proefnemingen op enkele plantages met de behandeling van geïnfecteerde cacao-aanplantingen met bouillie bordelaise, nadat de zieke boomen geheel gesnoeid waren. Tot nu toe laat de stand der proefnemingen het beste verwachten, maar de kosten benevens de onzekerheid nog of niet toch weêr de patienten te eeniger tijd zullen instorten maken dat de behandeling vooralsnog niet voor eene toepassing in het groot, nu dadelijk in aanmerking kan komen. Intusschen bestaat de hoop dat men het middel tegen de gevreesde krulloten-ziekte en versteening der vruchten op het spoor is.

De nieuwe bacoven-cultuur waarvoor eerlang weer een heele bezending immigranten in de kolonie kan worden tegemoet gezien, die daarvan den terugslag zal ondervinden in meerder vertier, kwam in de laatst aangekomen surinaamsche bladen wederom ter sprake in verband met de besprekingen eertijds tusschen bestuur en Koninklijke Westindische Maildienst. Deze maatschappij heeft afgezien van het haar verleende recht van voorkeur om op gelijke voorwaarden als door anderen bedongen zich met het vervoer der bacoven te belasten. *Onze West* vernam evenwel dat de maatschappij onderhandelingen met de United Fruit Company had aangeknoopt, om te verkrijgen dat deze hare booten voor het vruchtenvervoer zou gebruiken. In de kolonie maakt men zich thans ongerust, dat de concurrentie der bacove booten, die natuurlijk ook vracht van Amerika zouden meênemen, aan de West-Indische Mail zóó groote schade zou berokkenen, dat de door deze onderhouden nationale verbinding met het moederland in gevaar zou worden gebracht.

De goud-industrie schijnt het dit jaar weer goed te zullen maken. De goud-aanvoeren te Paramaribo bedroegen toch in de vier eerste maanden van dit jaar ruim 322 kilogram, of nagenoeg 30 kilogrammen meer dan over het overeenkomstig tijdvak van het vorige jaar. De maand April jl. was voor dezen tijd van het jaar met 'n aanvoer van 126 kilogrammen van het edele metaal bepaald 'n record maand. Van deze hoeveelheid kwam ruim de helft, 70 kilogram van drie ondernemingen. De Compagnie des mines d'or voerde uit het Lawa-gebied ruim 35 kilogrammen aan, de te Amsterdam gevestigde maatschappij Hermina volgt als tweede met 'n aanvoer van 25 kilogrammen, en daarna komt de Saramacca Co. met nagenoeg 11 kilogrammen. Blijft het vleugje van April aanhouden dan zal de goudbelasting dit jaar nog 'n 20000 gld. meer in de koloniale kas brengen dan het vorige jaar.

De opbrengst der koloniale spoorwegen blijft om en

bij de 5000 gld. 's maands slingeren. In de vijf eerste maanden van dit jaar werd in totaal een bedrag van 26000 gld. geïnd, zoodat toen reeds het totale bedrag der geraamde ontvangsten voor het geheele jaar bijna was bereikt. Er zal echter nog heel wat meer vertier moeten komen voordat de exploitatie van den spoorweg winst afwerpt.

Laat ons het beste hopen van de ontwikkeling van het binnenland op advies van de hiervoren genoemde commissie.

Een netelige quaestie doet zich voor het bestuur op ten aanzien zoowel van dáár reeds gevestigde ondernemingen, als ten opzichte van eigendommen en concessiën in de, meer bewoonde streken. Nadat, naar wij meenen, reeds tevoren door de *Suriname* daarop de aandacht was gevestigd, heeft nu ook *Onze West* het bestuur opmerkzaam gemaakt op de fouten begaan bij de opmeting van die eigendommen en concessiën, welke in de geheele kolonie heeft plaats gehad volgens miswijzend kompas, zoodat eigenlijk niemand zeker is, dat hij niet op buurman's grond zit en op den een of anderen dag verzocht kan worden z'n biezen te pakken en af te marcheeren. *Onze West* beveelt deze quaestie dringend in de aandacht van het bestuur aan.

Dringend is ook het verzoek der Protestantsche Vereeniging tot verpleging der lepra-lijders in de kolonie om steun voor de instandhouding van het asyl Bethesda. In eene den 13en Juni ll. gehouden vergadering werd het Jaarverslag uitgebracht over die inrichting, waaruit blijkt dat het aantal verpleegden in den loop van het jaar van 17 tot 23 steeg. Uitbreiding van het asyl is noodig, maar daarvoor wordt geld vereischt en tegenover 11470 gld. aan uitgaven stond een bedrag van 11528 aan ontvangsten, w. o. aan giften: uit Suriname 1567 gld., uit Nederland 2000 gld., uit Amerika 5000 gld. en uit Duitschland en Engeland 500 gld. Dit jaar is nu reeds zeker dat Nederland beter voor den dag zal komen op de lijst van bijdragen. In het *Protestantenblad* van Paramaribo kwam een brief voor van Ds. Zaalberg, waarin deze mededeelde, dat nu reeds behalve de toegezegde contributiën een bedrag van 3500 gld., w. o. eene gift van 1000 gld. van 'n onbekenden milden schenker, in Nederland voor Bethesda was ontvangen.

Van Vreemde Koloniën.

Irrigatie in Madras. Alfred Chatterton gaf in de *Indian Review* een overzicht van hetgeen in het gouvernement van Madras al zoo werd verricht om de irrigatie van het land te bevorderen door middel van pompen. Het Divi-project, waarvan in deze rubriek reeds sprake is geweest, beoogt de irrigatie van 50000 acres op het eiland Divi, dat aan den mond van de Krisjna is gelegen, door het water uit deze rivier op te pompen en verder over het land te verspreiden. Dit werk, waarvan de kosten op omstreeks 1,5 millioen gulden worden geraamd, is thans onder handen. Wanneer het gereed is, zal de pompinstallatie, bestaande uit 8 Diesel-petroleum-motoren van 160 paardekrachten, die elk een centrifugaalpomp van 39 inches in beweging moeten brengen, 500 kubieke voeten water per seconde twaalf voeten hoog moeten opvoeren. De bedrijfskosten worden op niet meer dan 2 roepijen per acre geschat, en daar de water-tax op 5 roepijen per acre zal worden gesteld, zou dit werk niet alleen van groot nut voor den landbouwer zijn, maar ook aardige winsten voor den staat afwerpen. Dit project zal waarschijnlijk navolging vinden, hoezeer het te vreezen staat, dat andere rivieren in Zuid-Indië niet dezelfde faciliteiten zullen bieden als dit met de Krisjna het geval is. De heer Chatterton evenwel hoopt dat bij zorgvuldige bestudeering van den hydraulischen toestand der rivieren, het zal blijken dat er nog een wijd veld braak ligt voor deze wijze van irrigatie. Hij verwacht veel van het gebruik maken van de onzichtbare waterloopen onder de rivier-beddingen gedurende het droge jaargetijde. Deze doen zich in dat jaargetijde voor als een breede, droge zandlaag, maar weinige voeten — dikwijls slechts eenige duimen — beneden het oppervlak is een onbekende, en mogelijk, onuitputtelijke hoeveelheid water, die voor irrigatie-doeleinden benut, aan de landbouw-nijverheid zeer ten goede zou komen.

Nu worden reeds hier en daar in de rivier-beddingen, wanneer deze droog liggen, geulen gegraven om daarin het water op te vangen, maar deze tappen het water slechts uit de bovenste zandlagen, zoodat zij weinig opleveren en dientengevolge kostbaar zijn. Verscheidene steden in het gouvernement Madras hangen voor den watertoevoer af van dien *subsoil-flow* in de rivieren, maar, schrijft de *Times of India*, het artikel van Chatterton besprekende, wat een stad kan uitgeven voor haren watertoevoer is meer dan een irrigatie-project zou kunnen dragen om daarbij loonend te zijn.

Intusschen schijnt ons het artikel toch belangrijk genoeg om daarop de aandacht wegens de mogelijkheid eener toepassing van het denkbeeld ook in Nederlandsch-Indië te vestigen.

Een ommekeer. Nog slechts weinige maanden geleden schreef de *Manila-Times*, een blad dat van de amerikaansche voortreffelijkheid tot voor kort diep overtuigd was, naar aanleiding van de critiek die van verschillende zijden op het bestuur der Philippijnen werd geoefend, dat de vreemden niets begrepen van wat daar gebeurde. De Amerikanen hadden zich een hoog doel gesteld en zouden dit op hun manier trachten te bereiken. Mochten zij falen, dan zou de schuld niet aan hen liggen, maar aan het philippijnsche volk.

En nu komt het blad plotseling tot de erkentenis, dat men eigenlijk van den beginne af den verkeerden weg heeft ingeslagen:

- Een bestuursinrichting, gecopieerd naar die te Washington, veel te kostbaar voor die kolonie; verkwisting van gelden voor allerlei noodelooze doeleinden — verfraaiing der stad Manilla, verbetering der haven, waarom de handel niet eens had gevraagd, het bouwen van paleizen, de inrichting van een zomer-residentie diep in het binnenland, waarvoor de aanleg van den zooveel geld verslindenden beruchten Benguet-weg noodig was — en daartegenover geen cent voor de wegen in het binnenland, waaraan in de jaren der amerikaansche occupatie niets of zoo goed als niets gedaan werd. (Een ontwerp ligt evenwel klaar om *alle* Philippinos tot heerendienst — met facultatieven afkoop — voor den arbeid aan de wegen te verplichten. De verbetering zal dus nu ter hand worden genomen maar langs een minder gewenschten weg, dien men elders tracht te verlaten).

Dan komt het blad te spreken over de onzekerheid, waarin men in den tijd van het amerikaansch bestuur steeds verkeerd heeft ten aanzien van de vraag, wat de Unie met de eilanden eigenlijk voor heeft. Nù neemt men daar een wet aan, die de bepalingen der kustvaart op de Philippijnen van toepassing verklaart, alsof deze een deel der Unie uitmaakten, om eenige amerikaansche stoomvaart-maatschappijen te believen, dàn weten de suikertrust- en tabaksmannen in het moederland te bewerken, dat de betrekkelijke philippijnsche uitvoerproducten in de Unie door hooge rechten worden getroffen. Gisteren sprak men van een heiligen plicht der Unie om de Philippinos tot een zelfstandig volk op te leiden; heden wordt de mogelijkheid van den verkoop der eilanden aan Japan in toonaangevende amerikaansche kringen ernstig in overweging genomen:

„Wanneer de Philippinos onrustig beginnen te worden, hebben we dat aan ons zelven te wijten. In hun plaats zouden wij gelijke ontevredenheid aan den dag leggen", roept het blad uit.

Kolonisatie in de tropen. Niettegenstaande de ernstige vertoogen die als ten onzent ook in Duitschland worden gehouden tegen de vaste nederzetting van blanken in de tropen, gaat men in Oost-Afrika kalmweg met het aangevangen experiment voort, zoodat daar nu aan den voet van den Kilimandjaro zoo ongeveer op den tweeden zuidelijken breedtegraad reeds eenige honderden Boerenfamilies aanwezig zijn, terwijl plaats gelaten is voor de vestiging daartusschen van duitsche en dui sch-russische kolonisten ten einde de vermenging der landaarden in de hand te werken.

Terwijl thans van de Boeren voor hunne vestiging het bezit van een kapitaal van 9000 marken vereischt wordt, zonder dat deze eisch de lieden in Zuid-Afrika schijnt terug te houden van den trek naar het Noorden, zijn de andere immigranten, vooral de Duitsch-Russen arme slokkers, die het van meet af moeten ophalen.

Voor onze theoretici, die in hunne studeerkamers al naar gelang van den aard der conclusiën, die zij uit de voorhanden gegevens meenen te moeten trekken, de kolonisatie van blanken in de tropen veroordeelen of voorstaan, is hier een geschikte gelegenheid geboden, om op het onderwerp in quaestie voort te borduren.

Fransche koloniale politiek. Den 4en dezer hield de parlementaire Commissie voor buitenlandsche en koloniale aangelegenheden hare eerste zitting, die door haren voorzitter, den heer Paul Deschanel geopend werd met eene rede, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Het helden-tijdperk onzer koloniale geschiedenis ligt achter den rug; de tijd der veroveringen is voorbij. Nu is het de tijd om wat wij verkregen te ontwikkelen en ons grondgebied te ontginnen. De economische quaestie is thans voor de koloniën de hoofdzaak. Alles wat daartoe dienstig kan zijn te volmaken, den inboorling tot productieven arbeid te brengen, de handelsbeweging tusschen moederland en koloniën in de hand te werken, producenten en consumenten op de fransche markten tot elkander te brengen, in stede van hen te laten afhangen van de vreemde markten, te zorgen dus dat de fransche maatschappijen niet met verlies de duizenden mijlen kustlijn bevaren, die ons toebehoort; dat is de eerste taak die wij in het oog hebben te houden.

Een schitterende toekomst is voor onze koloniën weggelegd, wanneer wij partij weten te trekken van hare schatten, de inboorlingen belangstelling voor onze werken weten in te boezemen, onze voortvarende kolonisten toestaan hun initiatief in volle vrijheid ten uitvoer te brengen. Al te dikwijls waren onze kolonisten dupe van administratieve plagerijen, onze industrieelen en handelslieden werden in den vreemde niet altijd even genoegzaam gesteund. Zij zijn evenwel de beste pioniers der fransche beschaving."

Dat de zoogenaamde „période héroïque" voor de fransche koloniën gesloten is, verzuimt sedert Delcassé zulks het eerst beweerde geen enkel fransch redenaar te herhalen, en nu vooral niet, nu men Marianne van veroveringsplannen ten aanzien van Marokko betichtte, waar ze heusch niet aan dacht.

De economische periode is, voor zoover het in de bedoeling ligt het moederland en moederlandsche ondernemingen in de eerste plaats de voordeeltjes te bezorgen van het koloniaal bezit, al heel aardig ingezet. Volgens de officieele statistiek waren van de 20475 schepen, die in 1904 de havens in de fransche koloniën binnenvielen, 10372 of meer dan de helft onder fransche vlag. Deze brachten op een totalen overzeeschen aanvoer ter waarde van 430,5 millioen franken voor eene waarde van nagenoeg 287 millioen aan goederen aan. Van de 24782 uitgaande schepen waren 14734 onder fransche vlag. Deze voerden op een totalen overzeeschen uitvoer ter waarde van circa 386 millioen franken voor eene waarde van circa 208 millioen uit. De fransche vlag is dus al heel aardig op weg om de verwende „pavillons" uit de fransche koloniale havens te verdringen. Of hiermee evenwel de economische belangen der koloniën zijn gediend, mag ten zeerste worden betwijfeld, waar bedoelde resultaten slechts konden worden verkregen door een protectie-stelsel, waartegen in fransch-koloniale kringen zelve herhaaldelijk en met nadruk werd gewaarschuwd.

De Engelschen in Egypte. Wij hebben herhaaldelijk er op gewezen, dat men nu niet alles voor goede munt moest aannemen, wat door de Engelschen omtrent hun werken in Egypte werd rondgebazuind. Voorop staat dat lord Cromer veel ten goede voor Egypte heeft uitgericht, een land dat eens op den rand van het staatsbankroet stond en nu een graad van sedert eeuwen onder islamitisch bestuur ongekenden welstand heeft bereikt.

De economische resultaten zien wij, maar van de middelen, van de wijze, waarop die werden bereikt, verluidde zoo weinig naar buiten, buiten het land, waar lord Cromer zooals een fransch schrijver het uitdrukte, het bewind voerde met ijzeren hand in zijden handschoenen.

Toch kan het eene een onafscheidelijk complement van het ander wezen bij de uitwerking van 'n reuzen-program als dat, waarvoor lord Cromer zich gesteld zag. Hij, als vreemdeling, met betrekkelijk 'n handvol mannen, gesteld over 'n land, waar nog zooeven een bloedige opstand was onderdrukt, die zich tegen de vreemde voogdij had gekeerd, moest, wilde hij slagen, zijn prestige en dat der vlag, die hij diende, en onder wier auspiciën de regeneratie van Egypte ook ondanks zichzelf moet tot stand komen, hoog houden — coûte que coûte.

De terechtstelling van Densjawi nu onlangs werpt evenwel een eigenaardig licht op de middelen, welke onder lord Cromer's bestuur worden aangewend om dat prestige te bewaren.

Eenige engelsche officieren hadden zich van hun troep verwijderd om in Densjawi duiven te gaan schieten. Zij werden daarbij door een aantal inboorlingen overvallen en mishandeld, zoodat een hunner dientengevolge overleed.

Dit was in korte trekken de officieele lezing van het incident, dat leidde tot de veroordeeling van vier dorpelingen tot den strop, terwijl zes werden gegeeseld.

Laat ons hooren wat de engelsche *Star* van den 29en Juni ll. naar aanleiding hiervan opmerkte:

„De officieele lezing der zaak werd eene week voor het proces gepubliceerd, wat er op wijst hoe zonderling de rechtstoestanden in Egypte zijn.

Het is zeker dat op de eene of andere wijze drie inlanders zijn gewond en eene inlandsche vrouw gedood door het geweer van een officier, dat „toevallig afging." Wanneer dat geen provocatie is, dan heeft het er toch veel van.

Sir Edward (Grey) verklaart dat men nimmer duiven mag schieten zonder de toestemming der dorpshoofden. In dit geval, zeide hij, kwamen de officieren in het rijtuig van een der notabelen en *meenden* zij, dat alles en règle was.

Bijgevolg hadden zij blijkbaar niet de noodige toestemming van het hoofd en waren zij wat wij in Engeland stroopers noemen. De inboorlingen hebben dus gehandeld als de boschwachters in Engeland.

Doch, wanneer het geweer van een boschwachter afgaat en een strooper doodt, noemt men dat manslag door onvoorzichtigheid en geen moord. Maar de officier, die overleden is, werd niet gedood.

Hij overleed niet eens tengevolge van zijne verwondingen; de werkelijke doodsoorzaak was een beroerte tengevolge van de hitte."

De *Star* bewijst dan nog dat de officieren tegen een bestaand uitdrukkelijk verbod ter jacht getogen waren, wat ook verklaart, waarom zij zoo gewillig hunne geweren afgaven, nadat een der hunnen daarmee reeds onheil had gesticht.

Summa, summarum werden dus vier menschen opgehangen wegens een aan engelsche officieren na ernstige provocatie hunnerzijds toegediend pak slaag.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie,

Een onjuistheid in Uw blad van 5 dezer geeft mij aanleiding U te verzoeken deze regelen te plaatsen. Er staat nl. onder de mededeelingen een lijstje van ingekomen giften voor de „*Surinaamsche Bannelingen.*"

Deze onjuiste benaming zal de lezers op een dwaalspoor brengen, daar er toch van bannelingen van Suriname geen sprake is.

De gelden, die de heer van Kol, naar aanleiding van zijn „Oproep om steun voor rampzaligen", voor de déporté's van Cayenne wenscht te bestemmen (dat zijn dus degenen der gestraften in de fransche kolonie Cayenne, die naar onze kolonie wisten te outsnappen) zijn toch niet voor Surinaamsche bannelingen bestemd! Door deze onjuiste benaming wordt een verkeerde indruk teweeg gebracht.

Vergun mij bovendien een enkel woord in verband met de door den heer van Kol gegeven antwoorden, door U onder het hoofd „Fransche Evadé's" op blz. 11 van uw geacht blad opgenomen.

De heer van Kol wijst nl. op de Nederlandsche weldadigheid, eenmaal bewezen aan de boeren vrouwen en kinderen, die in de concentratiekampen gedurende den oorlog in Zuid-Afrika waren opgesloten.

Het deed mij (die ooggetuige van de ellende en verschrikkingen van den Z.-A. oorlog en de kampen is geweest) pijnlijk aan, dat de daad van liefde van heel de beschaafde wereld en Nederland wel in 't bizonder aan de onzen bewezen in Zuid-Afrika — waar een stamverwant volk voor zijn rechten en zijn vrijheid streed, en waar tengevolge van dien onrechtvaardigen strijd in de moordkampen ongeveer 22000 vrouwen en kinderen omkwamen, het leven latend op het altaar der vrijheid — in één adem werd genoemd met de te verleenen hulp aan ontvluchte gestraften uit de strafkolonie Cayenne,

die — ik erken het — in deerniswaardigen toestand de Hollandsche grens bereiken.

De bewering van den heer Van Kol, dat door hen grooter smarten worden geleden dan door de vrouwen en kinderen in Zuid-Afrika, laat ik voor zijn rekening. Maar een vergelijking zelfs ook maar te treffen tusschen smarten, geleden door vrouwen en kinderen van een *voor recht strijdend volk* en die, door uit Cayenne *ontvluchte misdadigers*, komt mij wel misplaatst voor.

In 't *Algemeen Handelsblad* van 8 Juni schreef ik een stukje tegen den oproep van den heer Van Kol en gaf het tevens als mijn meening, dat er in onze kolonie op christelijk en philantropisch gebied genoeg te arbeiden viel. Ik wekte hierin op, in de eerste plaats steun te geven aan de gestichten voor melaatschen aldaar en spreek dan ook mijn dank uit aan hen, die mij voor „Bethesda" een bijdrage zonden.

Voor de plaatsruimte U dankzeggend

Hoogachtend,
Uw dw. dr.
FRED. OUDSCHANS DENTZ,
West-Indisch Ambtenaar.

Dordt, 10 Hooimaand '06.

Het opschrift »Voor de Surinaamsche Bannelingen« namen wij over uit de briefkaart, waarin mevrouw van Kol ons de ingekomen giften vermeldde, doch wij geven gaarne toe, dat »voor de déportés van Cayenne« duidelijker zou zijn geweest.

Wat betreft het hulpverschaffen aan *rampzaligen*, op welke wijze het ongeluk dezen ook moge hebben getroffen, — hetzij door ziekte, hetzij door zelfkwelling en ellende na begane misdaad —, zijn wij van meening, dat men één kan helpen, zonder den andere ongeholpen te laten.

Red. Com.

Opleiding van Indische ambtenaren.

In zijn Memorie van Antwoord betreffende de Indische Begrooting deelde de Minister van Koloniën aan de Tweede Kamer mede, dat het ontwerp van een regeling der opleiding voor den Indischen administratieven dienst gereed was en aan den Gouverneur-Generaal was toegezonden om zijn meening ook over de onderdeelen te doen kennen.

Deze heeft inmiddels van zijn meening doen blijken, zoodat de Minister thans de ontworpen regeling nog vóór de indiening der begrooting bij de Staten-Generaal kan indienen. Al is er op gerekend, dat de regeling zelf eerst het volgend jaar in werking zal treden, is het met het oog op de voorbereiding van haar uitvoering wenschelijk, dat zij nog dit jaar tot stand kome.

Behalve met het in het ontwerp aangenomen behoud van de gelegenheid om zich voor den administratieven dienst, den bestuursdienst daaronder inbegrepen, in Indië te kunnen voorbereiden, heeft de Landvoogd zich met de ontworpen regeling gereedelijk kunnen vereenigen.

Wat de grondslagen betreft der thans ontworpen regeling, betoogt de Minister, dat zoolang van overdracht van het werk van het Europeesch bestuur aan het Inlandsch bestuur geen of althans niet in voldoende mate, sprake kan zijn, de Europeesche dienst in hoofdzaak blijft wat hij is en de behoefte aan personeel voor dat bestuur dus niet vermindert, de voorwaarden voor benoembaarheid niet belangrijk kunnen worden verzwaard.

Daaraan is evenwel tegemoet te komen door de invoering van een hoogere opleiding voor den bestuursdienst, bestemd voor ambtenaren, die reeds eenige jaren in dien dienst met onderscheiding werkzaam zijn.

Inmiddels moet nu gehandhaafd blijven het sinds lang bestaande stelsel, dat de aflegging van eenzelfde examen benoembaarheid schenkt tot den geheelen »administratieven« dienst, dus zoowel tot den eigenlijk gezegden bestuursdienst als tot bureau- en andere buiten het eigenlijk civiel bestuur gelegen betrekkingen. Maar met het oog op die tweeledige benoembaarheid, aan het examen verbonden, is er ook geen noodzakelijkheid voor de bij de vorige ontwerpregelingen ter wille van den bestuursdienst voorgestelde opheffing van de in Indie bestaande gelegenheid tot voorbereiding voor het bedoelde examen.

Driejarige opleiding wordt als regel aangenomen. De candidaat-ambtenaar wordt niet aanstonds na volbrachte studie tot het binnenlandsch bestuur toegelaten, doch eerst na een werkelijken practischen leertijd.

Afdeeling B te Batavia blijft gehandhaafd, aangezien de hoogere opleiding in Europa een der voornaamste bezwaren ondervangt, aan de opleiding in Indië van bestuursambtenaren verbonden geacht.

Met handhaving der benoembaarheid van doctoren in de rechtswetenschap, die in het zoogenaamde faculteitsexamen zijn geslaagd, wat de bureau-betrekkingen betreft bovendien van de doctoren in ne rechts- of staatswetenschap wenscht de Minister overigens, behoudens ook thans bestaande mogelijkheid van dispensatie, de betrekkingen van adspirant-controleur en controleur bij het binnenlandsch bestuur, gewestelijk secretaris, assistent-resident, resident en gouverneur, referendaris — met uitzondering van die bij de comptabiliteit — en secretaris bij de Departementen van algemeen burgerlijk bestuur, bij de Algemeene Secretarie en bij den Raad van Nederl.-Indië, daaronder begrepen de betrekkingen van algemeen secretaris en van gouvernements-secretaris, slechts open te stellen voor candidaat-Indische ambtenaren, die geslaagd zijn in de examens voor den Nederl.-Indischen administratieven dienst, waarvan het eerste of voorbereidend examen in den regel na één-, het tweede of eindexamen in den regel na nog twee jaar studie zal zijn af te leggen voor telken jare zoowel in Nederland als in Nederl.-Indië te benoemen commissiën.

Uitzending of indienststelling zal niet plaats hebben, dan nadat de physieke geschiktheid uit een geneeskundig onderzoek is gebleken; tot bestuursbetrekkingen benoembaren zullen bovendien blijk hebben te geven van bedrevenheid in het paardrijden.

De regeling van het candidaat-Indisch-ambtenaarschap kan voor Indië zoowel zoowel als voor Nederland in hoofdzaak gelijk zijn aan de thans reeds hier te lande geldende. (Staatsblad 1903 no. 253).

Reeds tijdens den studietijd van de candidaat-ambtenaren echter, en wel zooveel mogelijk in overeenstemming met hun wensch, zal voorloopig bepaald worden wie bestemd zijn voor Java en Madoera, wie voor de Buitenbezittingen.

Wat de studie betreft, van de candidaat-Indischs ambtenaren te voren, meent de Minister, dat zij zich te richten heeft naar de volgende examenvakken.

I. Voorbereidend examen:

a. de beginselen der Maleische taal;
b. de geschiedenis van Nederlandsch-Indië;
c. de landkunde van den Indischen Archipel;
d. de hoofdtrekken van hedendaagsch recht;

II. Eindexamen:

a. de Javaansche taal of wel de Maleische taal, al naarmate de candidaat-ambtenaren voorloopig bestemd zijn voor Java en Madoera of voor de Buitenbezittingen;
b. de volkenkunde van den Indischen Archipel;
c. de Islam in zijn beteekenis voor Nederlandsch-Indië;
d. de Staatsinstellingen van Nederlandsch-Indië;
e. het Nederlandsch-Indische strafrecht;
f. de Nederlandsch-Indische strafvordering.

Bij de regeling der taalstudie is rekening te houden met de omstandigheid, dat een deel van het Europeesch bestuurspersoneel in Indië den diensttijd geheel of voornamelijk op Java en Madoera, het andere deel den diensttijd evenzoo in de Buitenbezittingen doorbrengt.

Kunnen de aanstaande ambtenaren voor Java er Madoera volstaan met een zoodanig inzicht in den bouw der Maleische taal, dat hen voorbereidt tot het gebruik van het in de practijk zoo gemakkelijk verder aan te leeren laag-Maleisch, het omgangsmiddel met Inlandsche ambtenaren en vreemde Oosterlingen, de ambtenaren voor de Buitenbezittingen dienen dieper in de Maleische taal door te dringen, meer kennis van woorden en vormen te bezitten en ook Maleische handschriften te kunnen lezen. Daarentegen is kennis der Javaansche taal voor ambtenaren op Java en Madoera, waar drie vijfden der Inlandsche bevolking die taal spreken, en waar het aanleeren der beide andere volkstalen — Soenaneesch en Madoereesch — door kennis van het Javaansch aanmerkelijk vergemakkelijkt wordt, zeer noodig, terwijl de ambtenaren der Buitenbezittingen haar kunden missen.

Daarom acht de Minister het wenschelijk, de candidaat-ambtenaren na hun voorbereidend examen te onderscheiden in een voor Java en adoera en een voor de Buitenbezittingen bestemde categorie, en dan kennis der Javaansche taal alleen voor de eerste, nadere kennis der Maleische taal alleen van de laatste categorie te eischen.

Hij acht het verkieselijk, dat de taalstude, die in het eerste studiejaar voor allen bepaald blijft tot het Maleisch.

De beoefening van andere Oostersche talen dan Maleisch en Javaansch aan de candidaat-ambtenaren voor te schrijven, acht de minister noch noodig, noch wenschelijk.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 10 Juli 1906. No. 28.

Jacobus Nienhuys. 1836. XV Juli 1906 (met portret), door Van Gorkom. — De samenstelling van het suikerriet en zijn produkten in Louisiana. — Drooginrichting voor ampas, systeem Alph. Huillard. — Proefstation voor suikerriet in West-Java »Kagok«. — Bestrijding van cacaoziekten in Suriname. — Verslag van werkzaamheden, verricht aan het Laboratorium voor onderzoekingen over Deli-tabak (Proefstation voor Deli-tabak) gedurende het jaar 1905. — Verslagen van Maatschappijen. — Koloniaal Museum te Haarlem: Prijsvraag voor het jaar 1907-Onderwerp: **»de Kokospalm«.**

Indisch Militair Tijdschrift. 1906. No. 6.

Groot-Atjeh van 21 April tot 28 Juni 1896, door A. Kruisheer (vervolg). — De veldartillerie en de Russisch Japansche oorlog, door W. Muurling. — Behoud of afschaffing van den militairen rechter, door J. H. C. Munter. — De Nederlandsche 7 cM. veld 1905, door A. C. Gooszen (met plaat). — De nieuwe Duitsche infanterie-munitie, door W. B. Oort. — De witte pet, door A. J. G. — Zapon. — Kort overzicht van den stand van zaken op het eiland Timor (vervolg). — Spionnage bij de Japanners gedurende den Oost-Aziatischen oorlog. Enz.

Weekblad voor Indië. 3de jaarg. No. 6.

De nieuwe richting in de suikercultuur, door P. J. F. van Heutsz. — Het nieuwe stelsel in de suikercultuur, door F. — De ethische richting in de suikercultuur, door Suikerfabrikant. — De Bataviasche races (met foto's), door G. — Indische indrukken, door Carlo. Enz.

Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië. Dl. 59, afl. 3—4.

De Hindostansche oorsprong van het »Negenvoudig« Sultanszegel van Atjeh, aangetoond o. a. door een merkwaardig Hindostansch schilderijtje van ca. 1700. Tevens onder herkenning eener teekening van Rembrandt (met 4 platen), door G. P. Rouffaer. — 'T Lemes in 't Soendaasch (met voorwoord en woordenlijst), door R. A. Kern. — Karo'sche taalstudiën, door M. Joustra. — Toekang Sadap. Eene bijdrage tot het leerstuk dat planten bezielde wezens zijn, door C. M. Pleyte. — Bijdrage tot de kennis van den godsdienst der Dajaks van Landak en Tajan, door M. C. Schadee (vervolg). — Het landschap Laikang, door J. Tideman. — Woordenlijst van het Sentanisch (Sentani-meer), door P. E. Moolenburgh. — Notulen der Bestuursvergaderingen van Febr.—Mei 1906.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

Passagiers van het stoomschip »Rindjam«, kapitein J. de Baer, van Rotterdam naar Ned.-Indië.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept:

R. Bos en echtgenoote.
Mère J. Verhaar.
Mère B. Brinkman.
Zuster S. Amory.
Mejuffrouw C. Versteeg.
A. J. H! E. Bolsius.
J. D. Gerritsen.

Naar Southampton:

J. R. A. Schouten.
H. van Leer.

Naar Marseille:

Mr. M. Rijke.

Te Marseille zullen zich inschepen:

Mevrouw H. A. Engeringh.
C. H. L. Böhnemann.
D. E. Zuidhof en echtgenoote.
G. J. Kuyk.

Naar Port-Said:

2 jongeheeren Hermanswisz.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..

....

wonende te.. *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f*..........

den........................190.....

Straat of gracht

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

Den Haag, **Leiden,** **Delft,** **Rotterdam,**
BURGWAL 8 PAARDESTEEG 7 CHOORSTRAAT 21 KORTE HOOGSTR. 6

DAMES leest de volgende week de annonce van de **speciaal voor Indië ingerichte Mode-Magazijnen van**

E. v. d. HORST,

Hoofdmagazijn **Burgwal 8,** bij de Wagenstraat, Den Haag.

Alle goederen voor de helft der gewone prijzen.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA,
DEN HAAG. TELEFOON No. 2531. VEENESTRAAT 23.

Luncheon room.

KOFFIE. — THEE. — CHOCOLADE.

ZUID-HOLLANDSCHE BIERBROUWERIJ

DEN HAAG,

levert op fust en flesschen

Pilsener, Munchener, Lager en Gerste Bieren.

TEL.INT. 2872. — VRAAGT PRIJSCOURANT.

Weekblad voor Indië

onder Hoofdredactie van M. VAN GEUNS,

te Soerabaja.

Prijs per 3 maanden f 2.50.

Men kan zich abonneeren bij den Agent voor Nederland: Uitgevers Maatschappij „Het Gemeenschappelijk Belang" Nieuwe Molstraat 20. Den Haag.

H. J. C. MEEUWS,

Coiffeur-Posticheur.

Ruime Salons voor Dames, Heeren en Kinderen.

Haarwasschen en Drogen f 0.50.

ABONNEMENTEN ZEER BILLIJK.

Instituut „De Oorsprong" te Baarn.

Opleiding voor den **Handel** voor **4e kl. H. B.-S.** en **3e kl. Gymnasium** en daarmede gelijkstaande **examens.**

Prospectus, examenresultaten en verdere inlichtingen worden gaarne toegezonden door den Directeur **W. MARIS.**

A. KREIJMBORG & Co.

HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.

LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200.

Modernste en goedkoopste inrichting voor **Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleeding,** gemaakt en naar maat.

Uitrustingen voor de Indiën.

Uniformen, Gala- en Automobielkleeding. Ambtsgewaden; waterdichte stoffen voor Jacht- en Sportkleeding.

HOLLAND.

Malaria vrije streek ......
.... Goede Scholen

ZEIST nabij UTRECHT.

Gemeubileerde en Ongemeubileerde Villa's te huur.
Gelegenheid tot opname van kinderen bij gegoede familie's.
Inlichtingen bij Gebr. PIJPER en Co *ZEIST.*

Magazijn „HET ANKER",

Veenestraat 49, Den Haag.
Telefoon 2491.

Uitzetten en Uitrustingen voor DAMES en HEEREN,
in alle Prijzen.

GIDS
VOOR
Repatriëerenden,

Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij,
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"
Nieuwe Molstraat 20.

Deze gids wordt in de onderstaande hôtels **gratis** aan de repatriëerenden aangeboden:
Hôtel des Indes, Batavia.
Grand Hôtel „Java" „
Hôtel „Ort" „
„ Du Paviljon, Samarang.
„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
„ Simpang, Soerabaja.
Oranje Hôtel, Padang.

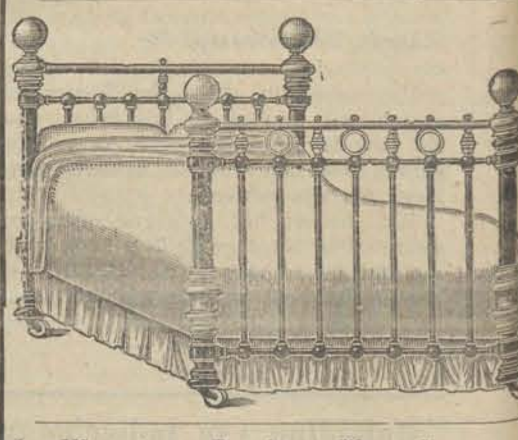
F. VORST,

Handel in Comestibles.
Prinsestraat 103. - Noordeinde 155.

Vraag speciale prijscourant van
INDISCHE INGREDIENTEN
voor de Rijsttafel.
Steeds voorhanden prachtige grove
Japan-, Java- en Bassin Rijst,
Witte en Zwarte Ketan.
TELEPHOON 2785.

Th. A. A. SIMONIS

34 Groenmarkt
DEN HAAG over de **Prinsestraat.**

Ledikanten, Spring- Kapok- en Paardenharenmatrassen, etc.
IN GROOTE KEUZE,
BILLIJKE PRIJZEN en SOLIDE QUALITEIT

PIANO- en ORGELMAGAZIJN
G. A. J. VAN KALMTHOUT,
Smetiusstraat 3. — Nijmegen.
HUUR PIANOS EN ORGELS
van af **f 2.50** per maand.
LEVERING OP TERMIJNBETALING
Stemmen. Repareeren. Inruilen.

Pension Büchner.

Laan van Meerdervoort 198,
hoek PERPONCHERSTRAAT
Den Haag.
Logies te verkrijgen
per maand, per week en per dag.
Volledige Badinrichting in huis.

De Koffiebaal. — Apeldoorn.

Telefoon No. 117.

HANDEL in KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES enz.
Prima adres van gebrande KOFFIEBOONEN. Hoog of laag gebrand naar keuze.
Geurige THEEEN in soorten.
Monsters op aanvraag verkrijgbaar. Depot van **NUTRICIA KINDERMELK.**
Aanbevelend, **C. TEN CATE.**

Algemeene Wissel- en Effectenbank

PRINS HENDRIKSTRAAT, 28a, 's Gravenhage

COMMISSARISSEN:
R. DE LANNOY, *President.* L. J. ELKHUIZEN, *Secretaris.*
D. HEIJTING Sr. H. K. J. VAN DEN BUSSCHE.
DIRECTEUR: P. J. J. W. GIEBING.

Belast zich met Aan- en Verkoop van Effecten op Binnen- en Buitenlandsche Beurzen. Verzilvert coupons tegen de hoogste koersen. Koopt en Verkoopt vreemd Bankpapier en Muntspeciën. Incasseert en disconteert Handelspapier Fourneert Chèques en Wissels op Binnen- en Buitenland en voornaamste plaatsen in Indië, alsmede Reiswissels en Reiscredietbrieven. Opent Rekening-Courant

Neemt gelden à Deposito met opzegging van:

1 dag	10 dagen	1 maand	6 maanden	1 jaar
3 %	3¼ %	3½ %	4 %	4½ %

N°. 29. Donderdag 19 Juli 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer

Mededeelingen.

I. Van de Red. Commissie:

Mevr. N. van Kol verzoekt ons te willen vermelden, dat zij alsnog voor de *Rampzaligen van Guyana* ontving: van E. P. te 's-Gravenhage f 10.—

Mevrouw N. van Zuylen Tromp ontving als bijdrage tot de reiskosten der ongelukkige doktersvrouw: van Semp Sol te Amsterdam f 5.—

Voor beide menschlievende doeleinden zullen meerdere giften nog bijzonder welkom zijn.

II. Van het Dagel. Bestuur der Vereeniging:

Het jaarverslag over 1905, thans in brochurevorm gereed zal door den drukker aan de Secretarissen der afdeelingen, in het benoodigde aantal exemplaren ter verdere verspreiding aan de leden hunner afdeelingen worden toegezonden.

De ledenlijsten der Vereeniging Oost en West, afzonderlijk gedrukt, zijn, op aanvrage, voor belangstellenden verkrijgbaar (tegen toezending der frankeerkosten à 4 ct. per exemplaar) bij den Secretaris van het Hoofdbestuur,

L. P. F. SCHIMPF,
Therisiastraat 8, Den Haag.

Daar deze echter tot den 15en Augustus a.s. op reis gaat, is tot dien datum het adres van het Dag. Bestuur ten huize van de Presidente der Vereeniging: Heerengracht 7a, te 's Gravenhage.

III. Van den Secretaris van het Perskantoor van het Alg. Ned. Verbond:

Studie aan Nederlandsche hoogescholen.

Aan diegenen, die inlichtingen wenschen betreffende de studie aan Nederlandsche Hoogescholen, worden deze kosteloos verstrekt door de volgende commissie voor inlichtingen, samengesteld door de Studenten-afdeelingen van het Algemeen Nederlandsch Verbond:

Voor de Rijks Universiteit te Leiden en voor algemeene inlichtingen: A. Welcker, Haarlemmerstraat 53, Leiden;

Voor de gemeentelijke Universiteit te Amsterdam: C. M. Kleipool, Amstel 49, Amsterdam;

Voor de Vrije Universiteit te Amsterdam: H. R. Woltjer, Keizersgracht 495, Amsterdam;

Voor de Rijks-Universiteit te Utrecht: A. Lugt, Jansveld 49, Utrecht;

Voor de Technische Hoogeschool te Delft: D. W. van Dam, Oude Delft 70, Delft.

IV. Van het Koloniaal Museum te Haarlem:

PRIJSVRAAG VOOR HET JAAR 1907.

ONDERWERP:

„DE KOKOSPALM".

Overeenkomstig het besluit der jaarlijksche Raadsvergadering van 1906, looft de Commissie van het Koloniaal Museum te Haarlem uit: een Gouden Medaille of de waarde van f 150 (één honderd en vijftig gulden) voor de beste bijdrage tot de kennis van den KOKOSPALM IN NEDERLANDSCH OOST- OF WEST-INDIË, voornamelijk wat betreft het nuttig gebruik zijner voortbrengselen, zoowel in de inlandsche huishouding, als voor de europeesche nijverheid.

Aan alle overige, op zich zelf verdienstelijke beantwoordingen, zullen Zilveren of Bronzen Medailles worden toegekend. Zulks geldt ook voor chemische, technische en industrieële onderzoekingen, de producten van deze zoo belangrijke olie- en vezelplant betreffende.

Antwoorden, in de nederlandsche, maleische of javaansche taal, te zenden vóór of op 31 December 1907 aan den Directeur van genoemd Museum. Voor antwoorden in andere talen gelieve men zich vooraf met de Commissie te verstaan, bij wie ook alle gewenschte verdere inlichtingen te bekomen zijn.

De Commissie voornoemd:
P. J. VAN HOUTEN, *Voorzitter.*
M. GRESHOFF, *Secretaris.*
Directeur van het Koloniaal Museum.

Inlandsch onderwijs op Java.

II.

Wij gewaagden in ons vorig artikel van onbillijke critiek, door den heer Z. geoefend op de onderwijstoestanden op Java, in vergelijking met die in Engelsch-Indië, en meenen deze onze bewering nader te moeten uiteenzetten.

In de week-uitgave van de *Times of India* van den 2en Juni ll. lezen wij het volgende:

»Ten aanzien van de lagere scholen is het van belang op te merken dat in Mysore vijf typen van gebouwen voor dit onderricht bestaan. Eén van de, door sir Frederick Lely voor een beter bestuur van het land geopperde denkbeelden is: de afschaffing van de bepaling dat de gebouwen voor het lager onderwijs naar een zelfde type moeten worden ingericht. Hij wil dat den dorpsbewoners wordt gevraagd een gewoon inlandsch huis voor school te bestemmen, terwijl het bestuur dan voor het onderwijspersoneel zou zorgen. Zoo zou veel geld beschikbaar komen voor de opvoeding der massa van het volk. Er is veel voor dit standpunt te zeggen, maar tegelijkertijd dient te worden in herinnering gebracht, dat naar de opvatting van moderne pedagogen, de opvoeding niet alleen ligt in wat op de school geleerd wordt, maar hare kracht ook uitgaat van de inrichting der scholen. Een goed, net gebouw heeft uit dit oogpunt voor de opvoeding zekere waarde, welke eene gewone inlandsche woning niet bezit.«

Is het niet duidelijk dat in het verschil van opvatting betreffende de inrichting der schoolgebouwen — herhaaldelijk valt uit onderwijs-verslagen betreffende Engelsch-Indië te constateeren, dat afwijkingen van het standaardtype, in den geest als door mr. Lely, voorgestaan, voorkomen — maar ook — laat het ons hierbij even in herinnering brengen — in de meerdere of mindere zorg aan de opleiding der inlandsche leerkrachten, de verschillende wijze van bezoldiging van dat personeel, de verklaring moet worden gevonden van het feit, dat terwijl in Engelsch-Indië met 300 millioen inwoners voor omstreeks 11 millioen gulden aan 3.5 millioen kinderen lager onderwijs wordt verstrekt, op Java, met circa 30 millioen inwoners, waar rekening houdend met het gemiddelde ad 15 gld. per inlandschen leerling omstreeks 1 millioen gld. aan dat onderwijs wordt besteed, slechts 60.000 kinderen onderwijs genieten, d. i. in verhouding ongeveer het één-zesde van het aantal leerlingen in Engelsch-Indië?

Waar deze logische verklaring aan de aandacht van den heer Z. ontsnapte, moest zijn werk ook het opbouwend element ontberen, zonder hetwelk eene critiek niet alleen eene minderwaardige wordt maar zelfs schadelijk werken moet.

Dan, de heer Z. wil opbouwen. Maar hoe, in welke richting denkt hij zich de werkzaamheid van het, door hem bedoelde Nationale fonds? Moet het helpen voortbouwen op den bestaanden grondslag, waarmee, terwijl de vader van het denkbeeld der oprichting van zulk een fonds voor dien grondslag — den tegenwoordigen toestand van het inlandsch onderwijs op Java — geen goed woord over heeft, toch een zes millioenen 's jaars, of in verhouding zesmaal meer dan in Engelsch Indië aan dien tak van staatszorg wordt besteed, zonden zijn gemoeid — een nagenoeg onbegonnen werk dus? Of moet de richting worden gezocht in een vulgariseeren van het onderwijs?

Daar de heer Z. zich blijkbaar in zijne critiek geen rekenschap had gegeven van het principieel verschil, dat de toestanden op onderwijsgebied in Nederlandsch- en Engelsch-Indië beheerscht, bleef het antwoord op deze vragen zoek, en blijft dus de, door den heer Z. geopperde ideë een vaag begrip, dat de aantrekkelijkheid mist van een vast doel, waarvoor men overigens bereid zou wezen zijn offer te brengen.

Wij gewaagden van eene onbillijke critiek en wij willen hier nog even op het volgende wijzen:

De heer Shapoorjee B. Broacha, voorzitter van de Bombay Stock Exchange, hield onlangs eene redevoering, waarin hij het engelsch-indisch bestuur verheerlijkte, ten koste van de Indiërs, waarop het antwoord van inlandsche zijde niet uitbleef en de *Hindu* o. a. het volgende opmerkte:

»Het is waar, dat Indië een rijk land is, de Indiërs een arm volk zijn, doch naar zijne meening komt dat omdat het volk juist uit een diepen doodslaap is gewekt van meer dan duizend jaren van anarchie, wanbestuur, onderdrukking en onveiligheid, waarin geen zekerheid bestond voor lijf en goed.« Een criticus, die zoo de waarheid in het aangezicht slaat, heeft geen recht au sérieux te worden genomen. Wanneer duizend jaren en meer voor de engelsche occupatie, het land aan anarchie en wanbestuur ten prooi ware geweest, hoe komt het dan, dat alom zijn weelde en welvaart bekend waren en de hebzucht van vreemde avonturiers wekten? Het waren niet de natuurlijke, latente, verborgen schatten van Indië, maar zijne weelde, die zich openbaarde in zijn handel en verkeer, in zijne kunsten en industrieën, in zijne paleizen en lustverblijven, en in zijne openbare werken, was het, die de westersche natiën aantrok.«

Wij weten hoe eerst Portugal, toen de Oost-Indische Compagnie neerstreek aan de kusten van het fabelachtig

rijke land. Het was echter eerst de strijd om de hegemonie tusschen de fransche en engelsche overheersching, die lord Clive de veroveringsaera voor het binnenland deed inzetten, welke een oogenblik door het oproer in de vijftiger jaren der vorige eeuw op een jammerlijk échec dreigde uit te loopen, maar met staats- en krijgsmansbeleid werd bekroond door het plaats maken der Engelsche Oost-Indische Compagnie voor de engelsche kroon.

Groot was de schuld dier Compagnie aan het land, waar in nog geen eeuw tijds eene bloeiende katoen-industrie, die nog in het midden der 18e eeuw de wereldmarkt voorzag, was te niet gegaan, bloeiende steden, heerlijke bouwwerken, die eeuwen hadden getrotseerd als zetels van machtige vorstengeslachten, of voorwerpen van godsdienstige vereering, tot bouwvallen waren verworden, maar toen het engelsche volk in de rechten der Compagnie trad en koningin Victoria plechtig een nieuwe aera voor de Indiërs verkondigde, was er éene zaak, één machtige factor, die Engeland met hoop op goeden uitslag kon vervullen van zijn streven, om de schuld der uit zijn midden voortgekomen Compagnie af te doen. Het was de in die millioenen en millioenen sluimerende beschaving van een hoog staanden godsdienst, tot welks leerstellingen nog thans zoovelen, ook buiten Indië en de Indiërs, met diepen eerbied opzien.

Ook Java heeft eenmaal die beschaving gekend — de heerlijke bouwvallen van Boroboedoer, Tjandi Sewoe en andere prachtwerken uit het Hindoe-tijdperk, leggen daarvan ook nu nog een sprekend getuigenis af. Dan gelijk in Engelsch-Indië later, werd reeds eene eeuw te voren op Java de islam tegen het hindoeïsme uitgespeeld, en ging met Modjopahit's val en Mataram's opkomst onder de auspiciën der Oost-Indische Compagnie, de hindoesche beschaving, niet als ginds opgekomen uit en samengegroeid met het volk, te niet om plaats te maken voor die van den islam, die overal eeuw in eeuw uit zich kenmerkte door een stilstand, welke in het leven der volkeren op achteruitgang moet uitloopen.

Toen dan ook in 1816 Nederland het bestuur van Indië weder op zich nam, na een zestal jaren te hebben getracht in den chaos van den faillieten boedel der Oost-Indische Compagnie orde te brengen, zag het zich, gezwegen nog van den knak aan het nederlandsch prestige toegebracht door de nederlaag van 1811 en het daarop volgend vijfjarig engelsch tusschenbestuur, uit een oogpunt van moderne, verlichte koloniale politiek, voor een heel wat moeilijker taak geplaatst, dan Engeland omstreeks veertig jaren later in Voor-Indië aanvaardde.

De vloek der veelwijverij was over Java gekomen.

Parsies, Boedhisten, Hindoes en Brahmanen deden door hunne kapitalen, trots tegenwerking van het moederland, de oude, voorname industrie weder herleven en veroverden zich, vijftig jaren nadat de katoenindustrie ten doode scheen te zijn opgeschreven, nieuwe wereldmarkten voor hun producten.

De Javaan belegde zijn geld in productieve door haar legio improductieve vrouwen, en verarmde of bleef in her gunstigste geval met zijn godsdienst op hetzelfde standt punt staan.

Parsies, Boedhisten, Hindoes en Brahmanen beijverdenzich als om strijd hunne offers te brengen voor de ontwikkeling van hun volk. De Javaan, die het anders zou hebben kunnen doen, had genoeg te stellen met het onderhoud van zijn familie-tros.

Is het billijk bij eene vergelijking van het werken van twee koloniale mogendheden de factoren: godsdienst en trap van beschaving te elimineeren en voor de uitkomst een gelijken maatstaf aan te leggen?

Onzes inziens niet.

Dat vooropstellende erkennen wij, dat in Engelsch-Indië tengevolge van den drang naar ontwikkeling onder het volk zelf en veelal door het volk zelf, meerdere zorg aan verdere opleiding van den inlander werd besteed, dan in ons Indië aan hoofdenscholen, dokter-djawa-school, en in de gelegenheid om van het europeesch onderwijs gebruik te maken werd geboden.

Verre van zelfgenoegzaam tot den door Nederland in Indië op intellectueel gebied verrichten arbeid op te zien, meenen wij dan ook, dat daar nog een wijd veld voor ons open ligt, waar de arbeid ons roept tot krachtig handelen.

Reeds deden zich eenige lichtpunten voor: het reeds vermelde voornemen van het opperbestuur om de koorden van de beurs los te maken voor ruimere beschikbaarstelling van voor het onderhavige doel bestemde fondsen, het voornemen eener opleiding van inlandsche juristen en veeartsen.

Maar er is nog een ander lichtpunt. Dat is de strooming, die door de mohamedaansche wereld, los van de panislamitische idee, gaat en wijst op een streven van een, met behoud van den godsdienst, waarin men is opgegroeid en als één geworden is, zich aanpassen aan de omgeving, den tijd, waarin men leeft.

Daar is nög een ander lichtpunt. Het is de spontane drang, die als bij alle aziatische volkeren van heden zich ook bij den Javaan openbaart, naar ontwikkeling, naar een opbeuren uit den intellectueelen nacht, waarin hij eeuwen en eeuwen lag verzonken. Ziet ze die koelieouderen, die hunkerend naar onderwijs verlangen, beschaamd, nu de kinderen op Deli's ondernemingen onderricht ontvangen, bij de kleinen achter te staan.

Lichtpunten, lichtpunten alle, die hoop geven op goede uitkomsten, op rijken oogst wanneer met milde hand op den onmetelijken akker wordt gezaaid.

Met milde hand! Men roept, men smeekt, men dringt! En het gouvernement heeft nog zoovele nooden te lenigen, in zoovele behoeften te voorzien; en de inkomsten zijn beperkt.

Het was daarom een goede, een schoone idee van den heer Zeeman om een beroep te doen op Neerlands volk om mede te werken daar ginds tot de wedergeboorte van een millioenen-volk, waaraan het zoovele verplichtingen heeft, waarvoor het nu zijn dank kan betoonen.

Een mooie idee, die wij geenszins tot het rijk der utopieën meenen te mogen rekenen te behooren, indien slechts de juiste toon wordt aangeslagen om te werken op het billijkheidsgevoel dier, te oordeelen naar de vele uitingen van zelfbeschuldiging en zelfvernedering, zeker velen, die belangstellen in het lot van Insulinde en zijne millioenen, op de meerderen nog wellicht, die voor een nuttigen arbeid, waardoor men millioenen aan zich verplicht, door het lot aan Neerlands leiding toevertrouwd, waardoor aan millioenen een schoone, heerlijke toekomst zal worden geopend, gaarne hun penningske zullen offeren, waardoor de dank van heel een volk Neêrland ruimschoots schadeloos zal stellen in nabije toekomst.

Een mooie idee, maar de opwekking ontbreekt, die, de heer Zeeman vergeve ons deze opmerking, niet bereikt wordt door zwartgallig critiseeren, door zelfvernedering en zelfkastijding, waaruit, fakirs en derwisjen mogen ons tot waarschuwend voorbeeld strekken, slechts zelfverlaging zonder eenig nut voortvloeit.

Wijzigt daarom, zouden we den heer Z. willen toeroepen, uw prospectus, in overeenstemming met de werkelijkheid, opdat de mogelijkheid geboren worde voor het welslagen eener onderneming, waarvoor naar wij vertrouwen, van een Vereeniging als de onze een steun, naar de mate harer krachten, niet zal uitblijven.

Pers-kroniek.

INHOUD: De heer Fred. Oudschans Dentz, west-indisch ambtenaar, vraagt in een drietal artikelen in De Telegraaf meer belangstelling voor onze West. — De Van-Dag-tot-Dag-schrijver verheugt zich over eenige onbelangrijke wijzigingen in het indische drukpersreglement. — Een herinnering aan den heer pionier van Deli, den heer Nienhuijs, op zijn 70n verjaardag. — Een schrandere opmerking van het Algemeen Handelsblad over de olieslagerijen-industrie in Ned.-Indië.

In de *Telegraaf* tracht de heer Fred. Oudschans Dentz, west-indisch ambtenaar, in een drietal artikelen de belangstelling van ons publiek voor onze west-indische koloniën op te wekken. Het is een soort van program, dat hij ontwikkelt, tevens rectificatie van de vele onjuistheden, welke over onze West bij het publiek in omloop zijn. Er heerscht hier te lande zegt hij — en te recht — een treurige onbekendheid met de gesteldheid daar ginds van toestanden en gebeurtenissen. Punt voor punt gaat hij deze na en geeft hij aan hoe het wèl is en niet zooals de moederlandsche »men« zich de koloniale zaken denkt, waarbij hij niet te onpas, als motto boven de artikelenreeks, koos de woorden van den stichter en oprichter van dit weekblad, den kolonel van Zuylen: »het koloniaal belang is een algemeen nederlandsch belang«.

Het zou ons te ver voeren hier in extenso alles weer te geven, wat de schrijver als gewenscht voor Suriname opsomt. Trouwens voor een uittreksel leenen de opstellen zich niet. Wij meenen dan ook te kunnen volstaan met de conclusie over te nemen, waartoe de heer Dentz komt en waaraan hij tevens een woord van opwekking verbindt om toch onder ons volk meer bekendheid met onze West te verspreiden.

»Dat de pers«, zoo schrijft hij, »in de laatste plaats weinig aandacht aan West-Indië wijdt, is bekend. Aan wie het ligt? Is misschien de Surinaamsche pers zelve oorzaak? Wanneer de bladen hier het voor de kolonie toch veel te groote aantal kranten onder de oogen krijgen (meerendeels slecht gedrukt en geredigeerd), dan is het eenigszins te verklaren, dat men ze weinig aandacht schenkt, de paar bladen uitgezonderd, welke geregeld worden aangehaald. In »De Telegraaf« lees ik van tijd tot tijd een brief uit Paramaribo. »Eigen Haard«, »Vragen des Tijds« of »Wereldkroniek« bevatten wel eens een artikel. Het koloniaal weekblad »Oost en West« is een der weinige bladen, dat ons geregeld op de hoogte houdt met het nieuws en een reeks Surinaamsche schetsen inhoudt.

»Eertijds las men ook brieven in *De Opr. Haarlemmer*. Thans niet meer. Overigens bepalen de bladen zich tot zakelijke, ambtelijke mededeelingen en een jaaroverzicht of de rede van den gouverneur ter gelegenheid van de opening der Koloniale Staten. Wat meer brieven uit Suriname waren wel wenschelijk. Een vriendelijke wenk voor de bladen.

»Ook de leeszalen en bibliotheken in Nederland zijn over het algemeen karig van lectuur over de kolonie voorzien, al vindt men er oude werken van 1700 en 1800, welke den meesten geen belang inboezemen.

»Dat er belangstelling voor Suriname is gekomen in den laatsten tijd, wij erkennen het dankbaar. Expedities naar de binnenlanden hebben nuttig werk verricht; exploratie

FEUILLETON.

DE KLUIZENAAR.

(Een op historischen grondslag berustende schets). 4

DOOR

A L E.

Hij verdween met gezwinden pas in de binnengalerij. Tamelijk lang liet hij me alleen.

»Er wordt op u gerekend,« zei hij, toen hij weer verscheen. Ik merkte wel, dat hij schik in 't geval begon te krijgen. Iets van kinderlijke blijheid straalde me tegen.

»Maar *sans façon*, niet waar? en dan nog iets: zooals ge ziet, heb ik niets bij me. Mijn *barang* (goed) is al vooruit naar Kenteng.«

»Dat is minder! Een slaapbroek en een kabaai heb ik nog wel over«.

»'k Zal dan eerst maar eens gaan afrekenen met die kereltjes ginder, mannetjes van Magissan, die me ook naar Kenteng zouden geleiden«.

»Geef mij maar hun loon, dan zal ik dat zaakje wel door mijn mandoer laten afhandelen«.

Op zijn geroep verscheen nu een al wat bejaard man op het tooneel.

Hoewel veel minder bedremmeld in zijn optreden, had het er toch veel van, dat ook hij zich bij 't onverwachte gezicht van zulk ongewoon bezoek niet heelemaal op zijn gemak gevoelde. Een gewaarwording van intimidatie kwam ook over hem, en met vreemde, vragende oogen naderde hij zijn meester. Overigens was hij los en gemakkelijk in houding en manieren, op 't eerste oog zelfs vrij en frank. Hij hurkte niet neder en liet alle vertoon van Javaansche plichtspleging en slaafschheid na, zonder daarom, bij nader inzicht, in beleefdheid of ontzag te kort te schieten. 't Gesprek, dat nu volgde, had als dat met de vrouwtjes van zooeven, een intiem karakter.

»Geen jong broekje van een mandoer meer, voor zulk moeilijk terrein, als 't hier is!« merkte ik op, toen de man heenslofte.

»Voor 't zware bergwerk heb ik een anderen met jonger beenen en krachtiger longen. Deze is niettemin mijn rechterhand, zoo'n beetje mijn factotum. Ziet ge niets bijzonders aan hem?«

»Wat zal ik zeggen? Een tweede, verbeterde editie van een vroegere uitgave. Een desa-man in zijn ouden dag herzien, die, oogenschijnlijk, daarmede andere manieren, zeden en gewoonten en, waarschijnlijk, ook andere begrippen aangenomen heeft, maar toch Javaan gebleven is;« raadde ik.

»Dat is niet ver van de waarheid vandaan, maar zeg gerust: veel verbeterde editie, want hij is lang niet altijd zoo'n braafje geweest als nu. Ge zult in hem wel niet ontdekken een vroeger berucht en gevreesd individu, dat de wegen in zijn district onveilig maakte en er de schrik van de desa's was. Hij behoorde toen onder 't zoogenaamde desageboefte, was er zelfs de belhamel van. Nog vroeger, in zijn jonge jaren, was hij er een gezeten landbouwer, van onbesproken gedrag en goeden wil. Maar de heerlijke desa-toestanden, hebben hem naar beneden en ten slotte geheel er onder gehaald.

»'t Is een lange lijdens-historie van aftroggeling en afpersing, van knevelarij en berooving, van allerlei onrechten geweldpleging.

»Parasieten aasden op zijn bezitting, wisten hem in hun klauwen te krijgen en alle have en goed afhandig te maken. De zweep van den belastinggaarder striemde zijn rug, toen zijn velden, na aftrek van 't aandeel van den woekeraar, de landrente niet meer konden opbrengen. 't Onbedwongen desa-gespuis, dikwijls handlangers en werktuigen van 't desa-bestuur, deed door roof en brandstichting de rest. 'tWas een razzia op zijn goedje. Zijn verarming diende 't desa-hoofd tot middel om hem zelfs zijn mooie, jonge vrouw afhandig te maken. Zoo ging hij den breeden weg op en zonk steeds dieper en dieper. Vier jaar geleden heb ik hem als wrakhout opgevischt. Eerst was hij hier 't schurftige schaap in de kooi. Nu is hij ieders vertrouweling, heeft hij over allen en alles gezag en invloed ten goede......

»Veel van zulk wrakhout drijft er rond in de inlandsche maatschappij« — vervolgde hij in Multatuliaanschen gedachtengang — »want het volk van Java ligt met zijn materieel en moreel bestaan gedompeld in een zee van menschelijke ellende, die ten hemel schreit, omdat het zoo heel anders zou kunnen en moeten zijn. Dat is 't werk der ambtenarij en van 't particularisme in dit land. De besten onder u weten nog niet half wat er gebeurt met het volk, te midden waarvan ge leeft; dat bestuurd wordt door menschen, die 't niet kennen, niet eeren, niet liefhebben; dat miskend, misbruikt, geëxploiteerd, uitgemergeld wordt door de over hen, bij procuratie van hoogerhand of bij privilegie van hooge begunstiging, gestelde machten; dat gehoond, onteerd en vermoord wordt of verliederlijkt onder uwe oogen, zonder dat ge 't ziet of zijn lijden tot u doordringt. Ik heb het recht zoo te spreken, want wat Winoto geworden is, eenvoudig door goed en rechtvaardig willen, is een daad, die ik stellen kan tegenover de woorden, waarmede ik, èn ambtenaren èn particulieren, aanklaag in naam van den plicht en de roeping, die wij als ernstige beschavers en wel-

in en buiten 't Lawagebied heeft plaats; spoorwegaanleg wordt met kracht voortgezet; een inspectie van den landbouw en een proefstation werken nu sinds een paar jaren; boschexploitatie zal dit jaar een aanvang nemen. Met de verbetering van den veestapel wordt eveneens begonnen, oprichting van een centrale suikerfabriek is onder bestuursaandacht, de bacovenuitvoer heeft zijn beslag gekregen; in 't algemeen kan men zeggen, dat er tusschen moederland en kolonie een hechte band bestaat, nauwere aansluiting, en er flink aan de ontwikkeling der natuurlijke hulpbronnen onzer kolonie wordt gearbeid onder bestuursmannen der laatste jaren.

»*Toch blijft de groote massa er buiten en er onkundig van!*

»Het is daarom dat ik meende, een artikel aan »ons rijk Suriname« te moeten wijden, opnieuw de aandacht op onze kolonie te moeten vestigen, in de hoop, dat bij een breeden kring van lezers in Nederland de indruk moge achterblijven, dat veel verzuimd is, maar niet alles verloren; dat onze kolonie meer de aandacht van 't Nederlandsche volk verdient en men er het nut van inziet, vereenigingen te steunen, die voor de belangen der koloniën arbeiden, als »Oost en West« en 't »Algemeen Nederlandsch Verbond«, door welker onvermoeid streven een ontwaakte belangstelling is waar te nemen, al kon ze ook grooter zijn. En daartoe draagt lectuur als 't Suriname-, 't Curaçao- en weldra het Arubanummer van »Neerlandia«, door een 10 000-tal Nederlanders over heel de aarde gelezen, niet weinig bij.«

* * *

Aan de wijzigingen onlangs bij Kon. Besl. in het indische drukpers reglement gebracht, heeft de heer Boissevain een van *Dag tot Dag* gewijd

Anders geen onderwerp dat zich tot poetische inspiratie leent! Integendeel een zeer dorre en droge zaak. Kon. Besluiten, cijfers, jaartallen, historische gegevens, worden hier in een der blokken door *Van Dag tot Dag* omgewerkt, zonder dat het den schrijver gelukt is om den lezer duidelijk te maken, waarin nu eigenlijk het gewicht van die wijzigingen schuilt. De indische medewerker van het blad zal dan ook wel de grondstof van het artikel geleverd hebben. Maar dit daargelaten, de schrijver vindt de ingetrokken bepalingen (over boeten en processioneele aangelegenheden) wel van belang. Nadat hij ze opgesomd heeft zegt hij:

»Dat al deze bepalingen nu ingetrokken zijn, vind ik toch wel van belang!

»Wie dit niet met mij eens is, moest uitgaan van de meening, dat de voorschriften toch niet opgevolgd worden, en dat het er daarom weinig toe doet, of ze al of niet bestaan. Maar dergelijke redeneering is gevaarlijk! Want te eeniger tijd is er eens een hoogere of lagere autoriteit, die gebruik maakt van de wapens, hem door het reglement verschaft, om het bedrijf van den drukker, uitgever of boekverkooper onmogelijk te maken!

Is, in den tijd van Gouverneur-Generaal Van Rees, niet de drukkerij van Van Dorp gesloten? Heeft dr. l'Ange Huet als uitgever niet in de gevangenis gezeten, omdat men Busken Huet, die te Parijs woonde, niet straffen kon? Werden niet herhaaldelijk, wanneer een dagblad handelingen van den resident afkeurde, de uitgevers geplaagd door de bepaling in herinnering te brengen, onder sub 6 door ons genoemd?

Het is waar: wie aldus het drukpersreglement toepaste, heeft er nooit veel genoegen van beleefd. Maar dat zou waarlijk niet *voor iedereen* een beletsel zijn om het reglement te gebruiken, tot handhaving van zijn . . . *prestige!!*

Men kan het nooit weten! En ik verheug me voor mijn Indische confrères en voor de Indische boekdrukkers en boekverkoopers, dat ten laatste aan de boven in 't kort weergegeven bepalingen van 1856 — hoe is het mogelijk, dat zij een volle vijftig jaar konden gehandhaafd blijven! — nu toch een eind is gemaakt.«

Wat zal *Van Dag tot Dag* zich dan verheugen als de wijzigingen in het indische drukpersreglement, waar het op aankomt, en waarover reeds jaren lang steen en been is geklaagd, tot stand komen!

* * *

Een aardig stukje over den heer Nienhuys, den pionier van Deli, vonden wij in het *Algemeen Handelsblad*. Met ingenomenheid laten wij het hieronder volgen:

»Heden«, schrijft het blad, »den 15en Juli 1906, viert op zijn „Villa Medan" te Baarn de heer Jacobus Nienhuys zijn zeventigsten verjaardag. Op dezen dag, gedenkwaardig zoo voor den onvermoeiden werker, den man van visie en ondernemingsgeest zelf, als voor den geheelen Nederlandschen tabakshandel, die zoo ontzaglijk veel aan hem verschuldigd is, wenschen wij den Nestor der tabakshandelaren onze hulde te brengen.

Niet beter kan dit gedaan worden dan door in het kort iets te vertellen uit zijn levensloop — een prachtig voorbeeld van de macht van één man, wanneer hij zonder zich aan anderen te storen, en met ijzeren energie den weg volgen blijft, die zijn helder oordeel hem als den juisten heeft doen kennen.

Oorspronkelijk door zijn vader tot tabaksmakelaar opgeleid, ontwaakte bij den jongen Nienhuys al spoedig de lust zelfs tababsproducent te worden. Na eenigen tijd hier te lande bij den tabaksbouw te zijn werkzaam geweest en na een verblijf in Duitschland, vertrok hij op 23-jarigen leeftijd naar Java, waar hij als employé op plantages in Rembang en Probolingo een grondige kennis der cultuur verkreeg.

In 1863 maakte hij kennis met een Arabier, die destijds aan verschillende handelshuizen op Java voorspiegelingen deed van de groote rijkdommen die op Sumatra's Oostkust, met name in Deli, te behalen zouden zijn, en het gevolg was, dat hij zich in datzelfde jaar aansloot bij een gezelschap van handelaars, dat in Deli poolshoogte ging nemen. De voorstellingen van den Arabier bleken zeer overdreven, zoodat men reeds na weinige dagen besloot terug te keeren — met uitzondering echter van Nienhuys, die, de streek voor den tabaksbouw geschikt achtende, besloten had achter te blijven. Hoogst primitief geïnstalleerd in een onbewoond huis, dat de Sultan hem ten gebruike afstond, begon hij hier zijn arbeid, die voor den geheelen tabakshandel van zoo groot belang zou worden.

Na eenig aandringen, ontving de heer Nienhuys de medewerking bij den Sultan van Deli van den Resident te Riouw, met wien hij daarna een contract aanging, dat hem de vrijheid gaf voorloopig tabak te gaan verbouwen waar hij wilde. Hij zou echter den Sultan een uitgaand recht van 50 cents per pikol daarvoor betalen.

Het eigenlijke werk kon thans beginnen, maar nu begonnen ook de moeilijkheden pas in het zoeken naar geschikt werkvolk. De bevolking, bestaande uit Maleiers en Batakkers bleek veel te lui en te zorgeloos om als zoodanig dienst te kunnen doen, en daar de heer Nienhuijs reeds aan een der hoofden in de Bataklanden voorschot tot het leveren van werkkrachten had verstrekt, moest hij eerst nog een reis daarheen ondernemen om dat werkvolk of zijn geld terug te krijgen. Slechts van een hem bekenden Batakker vergezeld, ondernam hij de gevaarlijke en moeilijke reis door landstreken, waar men nog nooit een Europeaan had gezien, en was hij zoo gelukkig de door hem verstrekte voorschotten terug te ontvangen, die hem voor zijn onderneming onontbeerlijk waren.

Maar nog altijd was geen geschikt werkvolk gevonden. Daartoe ondernam de heer Nienhuijs thans een reis naar Penang, in die dagen ook al geen comfortabel tochtje, daar men veertien dagen op een klein bootje vertoeven moest, in het gezelschap van allerlei hinderlijke insecten. Uit Penang bracht hij een tiental Javaansche Hadji's mede, waarmede hij beter hoopte te slagen, maar ook dit bleek een tegenvaller: de Hadji's hielden zich meer bezig

doeners van dit volk te volbrengen hebben. Wat Winoto nu reeds is en, naar ik hoop, in de toekomst nog meer worden zal, dat zou, na zoo'n lange overheersching, 't lot van heel Java moeten zijn! Maar 't is er ver van af! En als als ik zie hoe 't Javaansche volk, dat toch zoo rijk begaafd en deugdelijk aangelegd is, lijdt, lichamelijk en geestelijk, dan zou ik de macht willen bezitten om voor allen de armen te openen, ze allen op te nemen en terecht te brengen, zooals ik dien drenkeling daarginds, en na hem ook nog een stuk of wat anderen, redden mocht. Helaas, mijn financieele krachten zijn zoo beperkt: ik heb den grooten toeloop moeten stuiten. Maar wie ik opnam, die hebben zich, van den eersten tot den laatsten, de gastvrijheid hier waardig getoond en mij 't bewijs geleverd, dat het volk van Java, wellicht meer dan eenig ander volk ter wereld, verdient gelukkig te zijn en de natuurlijke vatbaarheid heeft om, langs eenvoudigen, weinig kostbaren weg, dit ook te worden.... Wat zou er van deze kolonie te maken zijn, als Nederland maar wilde, maar wilde! Maar het wil niet. En het wil niet, omdat het ook eigenlijk niet kan. Het kan niet, omdat het daarvoor niet edel en eerlijk genoeg denkt en voelt. Het was door alle tijden heen, en dit is 't nog, te zeer in zijn zelfzuchtigheid gevangen om tot de toepassing te kunnen geraken van de anders toch zoo doodeenvoudige waarheid: dat ook in een kolonie aan de kinderen van het land de rang van eerstgerechtigden toekomt. Dus ging het aan den disch op de plaats van de rechthebbenden zitten en bediende zich, wederrechtelijk, 't eerst van den schotel. En 't bleef daar zitten, in onbeschaamdheid zich voedend tot welgedaanheid, ten koste van de inboorlingen, die aanrechten mochten en zelven vergaan van ellende. Wij waren met deze kolonie in alleszins gunstige positie, en wij hadden er een voorbeeldig land in voorspoed en geluk van kunnen maken. Een heerlijke grootsche taak met een enorm succes als voorland, lag hier voor ons weggelegd, want de bodem is ongekend vruchtbaar en rijk, het volk in 't bezit van ongemeene vatbaarheid voor evolutie, naast andere hoogstaande kwaliteiten. Wij waren in de beste condities en hadden slechts te willen om door ons koloniaal bezit moreel-groot en machtig te worden. Wij hadden ze, met terzijdestelling van eigen belangen, moeten opleiden en grootbrengen, zóó dat wij ons zelven hier overbodig maakten, gelijk het doel van alle opvoeding moet zijn. Maar in stede van onnoodig, door even humanitaire als rationeele leiding, hebben wij ons door wanbeleid vaak onmogelijk gemaakt. De armoede en ontaarding van een verstandelijk en zedelijk aangelegd volk van millioenen, in een van nature zoo mild bedeeld land, is een aanklacht tegen ons, zoo onteerend, dat ze mij het schaamtegevoel aanjaagt en bitter gegriefd naar hier terugdrijft, iederen keer als ik beneden wezen moet en de stoffelijke en geestelijke ellende van dat volk mij verwijtend toegrijnst".

Zijn oogen straalden en zijn stem trilde van levendige, eerlijke verontwaardiging. In een behoefte om zijn opgekropte ergernis en bitterheid van jaren te luchten, wond hij zich meer en meer op. In dien toestand van geestesvervoering vond ik het niet geraden eenige discussie met hem te beginnen, misschien ook wel, omdat ik in stilte bekennen moest, dat hij in den grond grootendeels gelijk had. Hij gunde me er trouwens ook niet de gelegenheid toe.

»Naar mijn persoonlijke ervaringen en waarnemingen« — ging hij voort —« houd ik 't er voor, dat de Javaan, als op zichzelf staand volk, het reeds tot een vrij hoog peil van ontwikkeling zou gebracht hebben. Als hij, in plaats van gekoloniseerd volk te worden, aan zichzelf ware overgelaten, zou hij zich waarschijnlijk tot de beschaafde volken hebben opgewerkt. In wat staat hij ten achter bij den Japanner? Alleen geloof ik, dat de evolutie bij hem nog wat vroeger zou zijn gekomen. Ik heb hier veel tegenspoed gehad. Kort nadat ik Winoto had overgenomen, dus nog in zijn eerste ontwikkeling was, kwam de malaise in de koffiecultuur, die nog aanhoudt. Ik werkte hier dus niet onder al te gunstige voorwaarden. Mijn financieele en persoonlijke krachten waren te zeer beperkt om de hand zóó stevig aan den ploeg te slaan, als ik wel zou gewild hebben. De schatkist van mijn republiekje stelde bescheiden grenzen, en ook mijn onderwijs- en opleidingskrachten waren te primitief om op 't stuk van algemeene volksontwikkeling reeds bereikt te hebben, wat ik nog pas in een verwijderde toekomst zie liggen.

»'t Kostte ons veel inspanning 't hoofd boven water te houden, wat echter niet belette, dat wij, met vereenigde krachten, wel zóó de vleugels wisten uit te slaan, dat

met het geven van godsdienstonderwijs aan de Maleiers dan met den arbeid in de tabak. Toch slaagde de jonge ondernemer er in een vijftigtal pakken tabak naar het moederland te zenden, die zeer gunstig werden beoordeeld en onder de aandeelhouders verdeeld.

Opnieuw werd nu de reis naar Penang ondernomen, waar Nienhuijs ditmaal 120 Chineesche koelies aanwierf. Zij bleken zeer geschikt, maar moesten van meet af aan in de hun onbekende cultuur worden opgeleid. Dit en het orde houden onder het volk, waaronder Nienhuijs de eenige Europeaan was, vorderde natuurlijk weer heel wat zorg, maar nu bleef ook het resultaat niet uit. Het jaar 1865 leverde een oogst op van 189 pakken, waarmede de heer Nienhuijs zelf naar Nederland vertrok, en die hij te Rotterdam tegen een doorsneeprijs van 149 cts zag verkoopen.

De oogst van 1866, waarbij de plaats van den heer Nienhuijs door een ander was ingenomen, mislukte door verschillende omstandigheden geheel. Die van het volgende jaar echter bleek wederom een groot succes, en leverde 35 duizend gulden zuivere winst op.

Thans begonen meerdere tabakskenners hun blikken op het zooveel belovende Deli te richten. De heer Van den Arend met de zijnen, voor wier rekening de oorspronkelijke aanplant had plaats gehad, had zich teruggetrokken; voor den oogst van 1868 waren de benoodigde gelden door den heer P. W. Jansen verstrekt. In 1869 nam de nieuw opgerichte Deli- Maatschappij de concessies van den heer Nienhuijs over, bij wien daardoor de grondslag voor zijn kapitaal werd gelegd. Hijzelf vertrok in 1871 van Deli en werd als mede-hoofd-administrateur opgevolgd door den heer J. T. Cremer, die zijn werk krachtdadig voortzette en aan wien naast den heer Nienhuijs de Deli-Maatschappij haar bloei voor een groot gedeelte te danken heeft gehad.

Het kleine plantje, door den heer Nienhuijs met zooveel moeite en inspanning opgekweekt, heeft zich tot een prachtigen boom ontwikkeld. De een na de zijn de Deli-Maatschappijen uit den grond gerezen, en thans wordt op 110 ondernemingen op Deli tabak verbouwd, waarbij 38 maatschappijen en vele particulieren betrokken zijn. De oogst van 50 pakken. die de heer Nienhuis in zijn eerste jaar maakte, klom in veertig jaar tot 234,000 pakken, ter waarde van bijna 36 millioen guldens, in 1904. Er zijn en er worden schatten verdiend in Deli!

De eer: de mogelijkheid hiervan te hebben voorzien en door zijn groote energie en onvermoeibaren ijver den grondslag er toe te hebben gelegd, komt toe aan den kloeken wegbereider en voortrekker, die heden zijn zeventigsten verjaardag viert.»

* * *

In het indisch »Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw« betoogt de heer Abrahamson de wenschelijkheid om gouvernements olieslagerijen in Indië op te richten.

Voor particulieren is deze industrie nog niet loonend en voor het gouvernement is het een zaak met 3½ pct rendement. Bovendien vreezen de »particulieren« voor tegenwerking der ambtenaren.

Het *Algemeen Handelsblad* is het met den heer Abrahamson niet eens.

De heer A. zegt herhaaldelijk, dat de Indische handel er geen belang bij heeft, de olie-industrie te verbeteren. »Dit moge juist zijn«, meent het blad, »als men met »handel« uitsluitend de heeren kooplieden bedoelt, maar wij meenen, dat elke industrie, die op gezonde basis berust en winsten belooft, van algemeen belang is en ook wel het vereischte kapitaal vinden kan. Ook buiten den beperkten kring van den »handel«, zijn er personen met ondernemingsgeest.... althans wanneer deze niet door fiscaliteit of op andere wijze gefnuikt wordt.

Het is de taak eener regeering, dien ondernemingsgeest te wekken en te steunen. Maar op dit oogenblik is het de hoofdzaak, dat door bevoegde beoordeelaren wordt uitgemaakt, of de cocos-olie-industrie in onze Oost (niet alleen op Java!) levensvatbaarheid heeft.

Wanneer hierover geen twijfel meer bestaat, dan zal die industrie zich niet laten wachten, — wij zijn daarvan overtuigd.»

Daarvan zal wel niet alleen het *Algemeen Handelsblad* overtuigd zijn. Iedereen begrijpt en weet, dat wanneer een industrie »levensvatbaar« is, zij er ook wel komen zal. Maar wat een geest van initiatief spreekt er niet uit dien wensch: dat »eerst bevoegde beoordeelaren« de levensvatbaarheid moeten constateeren! — Moet de zaak eerst commissioraal gemaakt worden? Een ambtenaar had het in een rapport niet beter kunnen zeggen.

Uit de Oost-Indische Mail.

Tout comme chez nous:

Wordt er in Nederland en in Ned.-Indië veel gemopperd door de Hollanders, in dit opzicht staan wij niet alleen. Ten bewijze hiervan haalt het *Soer. Hbld.* van 16 Juni het volgende aan uit de *Straits Times*, waarin besproken wordt het rapport over Malakka betreffende 1905:

»Het koloniale gouvernement heeft zich zelf met schande bedekt en zich bespottelijk gemaakt door zijn gebrek aan ondernemingsgeest. Terwijl de Hollanders op Java en Sumatra zich reeds verheugden in al de gemakken, die spoorwegverbindingen opleveren (!) op een tijdstip, dat men voorhistorisch zou kunnen noemen, waren de Britsche kolonisten in de Straits Settlements, door het verzuim der autoriteiten, genoodzaakt het met stoomers langs de kust af te doen en verder de rivieren op te stoomen . . . De Hollandsche voortvarendheid op het gebied van den aanleg van goede spoorwegen is voor ons steeds een harde kost om te verduwen geweest; de kolonisten hebben haar verduwd, zonder zich te verzetten . . . enz.»

In de *Locomotief* van 15 Juni komt een correspondentie voor, waaruit blijkt dat het gerucht gaat, als zouden de noodige voorstellen, betreffende een **nieuwe regeling voor de bevordering enz. van officieren van het Indische leger** naar Nederland zijn verzonden. Zekerheid omtrent den aard dier voorstellen heeft de redactie van het *Ind. M. Tijdschrift* nog niet kunnen verkrijgen.

De regeling geldt niet minder dan een herziening van het bestaande arbeidscontract tusschen de Indische officieren en den Staat.

»Is het nu geen bescheiden eisch van rechtvaardigheid en tevens van verstandigheid, de wederpartij — in casu de Indische officieren — te hooren over een regeling, die hen direct betreft en over hun wel en wee in zoo hooge mate zal beslissen, te meer nu in het vrij algemeen verlangen om de positie van den Indischen officier bij de wet te regelen, tevens een motie van wantrouwen schuilt in de bekwaamheid der Indische regeering als wetgever in deze aangelegenheid?" vraagt schrijver.

Ongetwijfeld. En het wantrouwen — de huidige bevorderingswet en de jongste tractementsregeling zijn er het bewijs voor — is niet zonder grond.

Het geldt hier een arbeidsovereenkomst, waarbij de Staat partij is, al moge men ook beweren dat de verhouding van den Staat tot zijn ambtenaren een publiekrechterlijke is.

Schrijver acht vooral de wijze van verandering verkeerd en licht door voorbeelden toe welk een ongerijmdheid er door het enghartig vasthouden aan een rangenformatie kan ontstaan.

De ontevredenheid onder de officieren neemt toe, ja in den laatsten tijd onrustbarend. Men heeft getracht ze te bezweren door de jongste herziening der officierstractementen; men heeft bedoeld meer eenheid te brengen in de salariëering en verkregen nog grootere ongelijkheid, nog meer verscheidenheid dan vroeger. Thans zijn er officieren aan te wijzen van de zelfde opleidingsinrichting en van gelijken datum van aanstelling tot officier, wier tractementen uiteenloopen van ƒ 210 tot ƒ 450 's maands. Het is juist de hier geschetste ongelijkheid, die de ontevredenheid veroorzaakt, die tevens is geworden een ernstige bedreiging van 's lands belangen.

JAVA EN MADOERA.

Madoera. De resident van Madoera seinde 18 Juni jl. dat hij den 16en Juni de koortsdistricten Arosbaja en Sepoeloe heeft bezocht en de ziektetoestand gunstig blijft. In genoemde districten in en Ketapang bedroeg van 1—10 Juni het aantal dooden resp. 22, 24 en 3 en het aantal zieken op 10 Juni 580 4589 en 774. De padioogst staat bevredigend, van Polowidjo is de aanplant vrij gunstig. Daardoor is hulpverschaffing hoogst waarschijnlijk onnoodig.

In Bangkalan zijn meerdere koortsgevallen voorgekomen, maar na onderzoek, door achtte Dr. Terburgh de toestand niet onrustbarend, echter behandeling noodzakelijk.

Blijkens het verslag van de **Handelsvereeniging** te Soerabaja over het afgeloopen jaar, kan de algemeene toestand van den handel onvoorwaardelijk gunstig genoemd worden, niettegenstaande sommige gegevens daarmede in tegenspraak schijnen te zijn.

In de eerste plaats toch was de economische toestand van de bevolking in de binnenlanden van Java's Oosthoek weder minder gunstig geworden, tengevolge van den zeer middelmatigen rijstoogst, welke dit jaar werd verkregen, zoodat reeds enkele maanden na het binnenhalen daarvan te verwachten was, dat belangrijke aanvoeren van buitenlandsche rijst zouden noodig zijn, welke aanvoeren dan ook vroeger dan gewoonlijk begonnen. In 't algemeen kan gezegd worden, dat vrijwel alle voedingsmiddelen der bevolking hoog in prijs waren, zoodat vooral tegen het einde van het jaar, *maïs* en *cassave* niet als uitvoer-artikelen konden worden gebezigd en verwerkt, aangezien die tot hoogere prijzen dan de exporteurs konden aanleggen door de consumptie werden opgenomen.

Ten tijde van de opmaking van het verslag was daarin nog geen verbetering gekomen en laat het zich aanzien, dat ook gedurende het eerste halfjaar 1906 een belangrijke invoer van rijst zal moeten volgen. Voor den **suikerproducent** is het jaar 1905 zeer voordeelig geweest, hoofdzakelijk tengevolge van de betere prijzen, die voor den 1905r oogst konden worden bedongen.

De **koffieoogst** was wederom over het algemeen zeer middelmatig, terwijl de cultures door de bevolking veel nadeel ondervonden van de abnormaal lang aanhoudende droogte tegen het einde van 1905, waardoor ook de tabakscultuur in Malang, Kediri en Rembang schade leed en de mais-oogst grootendeels mislukte.

De **Importhandel** had ondanks dit alles geen reden van klagen en verheugde zich in een, zij 't niet bijzonder grooten, dan toch bevredigenden omzet, terwijl de zaken der tweedehands-handelaren ook wat beter moeten zijn geweest, te oordeelen naar den kleineren omvang der voorgekomen stagnatiën, alhoewel het cijfer der passiva niettemin nog bedroeg: f 1.205.033.14, waartegenover de activa en accoorden staan tot een bedrag van f 340.341.12 zoodat f 864.692.02 als verloren moet worden beschouwd, waarvan een bedrag van ± f 200/m ten nadeele van den Eur. Importhandel moet gebracht worden, alsmede een bedrag van f 300/m ten laste van den Exporthandel.

In 't kort samengenomen kan de algemeene toestand niet ongunstig genoemd worden, hoewel de uitkomsten van den handel gedurende 1905 niet ten volle aan de verwachtingen beantwoord hebben.

In verband met het bepaalde, waarbij werd vastgesteld dat aan Javaansche contract-arbeiders **zeepassen** kunnen worden uitgereikt zonder vergunning van den regent, als zij slechts, voorzien zijn van een bewijs van hun desahoofd, streeft het emigratiekantoor van de firma Soesman te Semarang er naar, het voorschot, dat den emigranten op Java wordt uitgereikt, zoo klein mogelijk te doen worden, opdat hun zoo min mogelijk geld afhandig gemaakt kan worden vóór hun vertrek.

Daartoe heeft het kantoor zich in verbinding gesteld met alle ondernemingen op de Buitenbezittingen, die met Javaansche contract koelies werken, en van allen toezegging verkregen, dat zij, na 1 Juni, bij het verleenen van orders voor de levering van koelies, de voorwaarde zullen stellen, dat niet meer dan ƒ 20 voorschot mag worden verleend; waarvan op Java niet meer dan ƒ 14 met den emigrant mag verrekend worden.

Slechts één onderneming, die voor de exploitatie der Ombilin-velden, maakte bezwaar.

De inspecteur van den arbeid Hoetink betuigde echter zijn volle instemming met het plan.

Aan de *Locomotief* wordt uit Tosari gemeld, dat het nu toch vast staat dat in het Tenggergebied een **herstellingsoord** zal worden gebouwd ten behoeve van de Koninklijke marine en wel in de eerste plaats voor mindere schepelingen en het machine-personeel, wier leven aan boord der oorlogsschepen nu niet bepaald rooskleurig is. De gelden voor den bouw zijn zoo goed reeds als toegestaan.

Had men vroeger, in verband met het bovenstaande, het oog geslagen op Tosari, als zijnde op Java het meest daartoe geschikt, thans blijkt, dat aan een vestiging daar vele moeilijkheden zijn verbonden, die niet dan met hooge kosten kunnen overwonnen worden.

Evenwel, men schijnt het Tenggergebied, en terecht, nu nog niet zoo vlug te willen prijs geven voor de Jantjes, althans van bevoegde zijde vernam de correspondent, dat nu onderhandelingen zijn aangeknoopt met den eigenaar van het herstellingsoord Nongko-Djadjar, eveneens in Java's paradijs gelegen. De eigenaar vraagt, voor algeheelen afstand van gebouwen en grond, de ronde som van tachtig mille. Dan moet er natuurlijk nog veel bijgebouwd en veranderd worden, alvorens het doel bereikt is, gesteld al dat het bod door de regeering wordt aangenomen.

Aangaande den toestand in de **Blawisstreek** deelt een correspondent van de Locomotief weinig gunstige bijzonderheden mede. Er zou schaarschte heerschen en wel eens hongersnood kunnen ontstaan blijkens het laatste rapport over den stand der voedingsmiddelen in de afdeeling Lamongan, hoewel de toestanden vooralsnog geen bezorgdheid behoeven te baren. De regeering is met 't vorenstaande in kennis gesteld, terwijl den asst-resident van Lamongan is opgedragen telegrafisch te berichten, zoodra gebrek aan levensmiddelen geconstateerd wordt. De Blawistreek is een onafzienbare rawah, een reeks van moerassen; in den westmoesson gelijkt zij een groot en diep meer, een zee zelfs, waardoor dan ook van de pl. m. 600 bewoners van Blawi en omstreken, voor het meerendeel visschers of orang gogoh van beroep, velen hun huisjes verlaten moeten en tijdelijk elders een goed heenkomen zoeken; in den Oostmoesson staat er altijd water en eerst in de maand Augustus of September loopt 't hier en daar droog en dan gaat men er padi planten, maar dikwijls mislukt alles door ziekte in het gewas of insecten. Het vorige jaar is in die streek geen padi aangeplant, van wege de vele regens; ook in de niet ver van daar gelegen Bengawandjero-streek ontstonden vele en zware overstroomingen, waardoor er weinig of geen padi verbouwd kan worden, zeer begrijpelijk dus, dat de levensmiddelen in 't Lamongansche zeer schaarsch zijn.

(*Wordt vervolgd.*)

---

stoffelijke en geestelijke ontwikkeling toch al zekere vlucht hebben genomen. Dit durf ik u evenwel te verzekeren: wanneer ik over ruimere hulpmiddelen mocht beschikken, zooals den Nederlandschen Staat ten dienste stonden voor de volbrenging van zijn koloniale zending, dan zou ik kans zien mijn kolonie, binnen een afzienbaar tijdperk, tot die ontwikkelingshoogte op te voeren en in weerstandsvermogen en zelfstandigheidsgevoel zóó ver te brengen, dat zij, haar opvoeding voltooid en vreemde leiding ontwassen, zich meerderjarig zou gevoelen en ook sterk genoeg om geheel op eigen beenen te staan, haar eigen weg te gaan, gerust aan haar lot zou kunnen worden overgelaten. In de gegeven omstandigheden zal ik dien staat van volmaking misschien slechts mogen benaderen, tenzij de tijden mij mochten bijspringen. Maar na een volle eeuw van staatsbeheer, zou Nederland, dat er de macht en de kracht toe had, ten minste al voor Java dat resultaat bereikt kunnen hebben. . . ."

Een kuchend geluid in de binnengalerij, dat ik al eenige malen gehoord had, trok nu eerst zijn aandacht Hij ging naar binnen en kwam toen terug met de aankondiging, dat het potje gaar was.

Wij gingen aan tafel in de achtergalerij, even sobertjes gemeubileerd, van waaruit wij 't volle gezicht hadden op den fameuzen berg-kolos, laaiende nu in zonnegloed.

't Was een eenvoudige, smakelijk toebereide rijsttafel.

Een Javaansche vrouw, nog in den vollen levensbloei, schoon niet zoo jong meer, met iets geposeerds en imponeerends over zich, bediende ons. Een inlandsche matrone, zij scheen voor deze gelegenheid haar beste plunje aangetrokken, stemmig Javaansch, zonder opsmuk of njonja-achtigheid.

Zijn *njai* (huishoudster).

BUITENBEZITTINGEN.

Celebes. De *Deli Crt.* van 14 Juni bericht dat troepen onder kapitein Lenshoek te Madjene zijn gedebarkeer, zonder dat tegenstand werd ontmoet. Men vond de woning van den Sjahbander, nog een ander huis en de pasangrahan verbrand. Het lot van den klerk Smidhamer is onbekend; vermoedelijk werd hij door kwaadwilligen medegevoerd. De geldkist is verdwenen. Een politiedienaar werd gedood. Het landsbestuur is gevlucht. De assistent-resident Vermeulen stelt een onderzoek in. Volgens later bericht in hetzelfde blad van 19 Juni rukte genoemde kapitein den 13en Juni van Madjene uit naar Alloe, de verzamelplaats der hoofden bij kampong Parogo. Vijf uur van Balang Nipa stuitte de troep op een bende van 600 man en werd genoodzaakt terug te trekken. De colonne werd z.g. naar huis gebracht met geweervuur tot een uur gaans van Balang Nipa.

Het bivak te Madjene werd beschoten door 200 Madjeners, die ten slotte op de vlucht sloegen.

De paketvaartstoomer *van der Lijn* bracht den raddraaier in Tomesiri Aloe aan. Den 19en Juni is de Overste Lanzing per Si boga vertrokken Bij Langa werden nog 50 man aan boord genomen, zoodat voor de actie in Madjene nu 190 man beschikbaar zijn. Overste Lanzing neemt de leiding over.

Een later telegram meldde dat de colonne in de Toradjalanden omstreeks 3 Juni een mislukte poging deed om bij Bontoasoe het gebied van Posangsikoe binnen te rukken. Onzerzijds gesneuveld een, zwaar gewond vier, licht 21 minderen. Versterking van de Doerie-Colonne met 1 sectie snelvuurgeschut kon 16 Juni Rantepas bereiken. De nieuwe civiel en militair gezaghebber zou den 21sten Juni derwaarts vertrekken.

Blijkens een op 16 Juli j.l. van den gewestelijken militairen commandant te Makassar ontvangen telegram zijn bij een lansaanval op het bivak te Watampone (Boni) op 15 Juli jl. gesneuveld drie Europeesche militairen en gewond één Europeesch en één inlandsch militair allen beneden den rang van officier. De vijand werd met achterlating van 51 dooden verdreven.

Blijkens onlangs ontvangen draadbericht uit Indië is de Boni-expeditie ontbonden en de Overste H. N. Swart benoemd tot gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

West-Indische Berichten.

In eene correspondentie uit Albina aan een der paramaribosche bladen lezen we, dat het plaatsje de nadeelen ondervindt van het nauwlettend toezicht der fransche douane op den uitvoer van goud uit de naburige kolonie, zoodat er te Albina heel wat minder geld tegenwoordig onder de menschen komt.

In verband hiermede ontleenen wij het volgende schrijven aan de Dépêche Coloniale:

„Eene zaak trekt al meer en meer de aandacht in (Fransch) Guyana. Het is het afvloeien van het in de kolonie door goudzoekers gevonden goud, die, de fransche douane-posten aan de Marowijne mijdende, het product van hunnen arbeid op hollandsch grondgebied verkoopen, ten nadeele zoowel van den handel in de kolonie als van het koloniaal budget. Den handel wordt een belangrijk element voor zijne transactiën ontnomen, terwijl het budget niet alleen de op het edel metaal vallende rechten derft maar ook die voor de goederen, welke zouden zijn ingevoerd wanneer die hoeveelheid goud op fransch gebied ware aan den man gebracht.

Ligt de oorzaak van dit euvel in de hooge uitvoerrechten? Het antwoord ligt voor de hand. Dat recht is in Hollandsch Guyana hooger dan in onze kolonie.

Laat ons eens nagaan wat de goudzoeker heeft te doen om zijn product te gelde te maken. De oorzaak van den huidigen toestand laat zich daaruit op natuurlijke wijze verklaren.

De goudzoeker komt bij de fransche douane. Hij moet door vertoon van een pas aantoonen, dat hij alvorens naar de goudstreek te gaan aan alle voorgeschreven formaliteiten en eischen heeft voldaan. De hoeveelheid edel metaal, die hij aan de douane voorlegt, moet op enkele grammen hoogstens na dezelfde zijn, als die, welke op den pas is aangegeven. Een grooter verschil heeft beslag op het product ten gevolge.

Te Cayenne zelf is het, met 't oog op het klimaat, hoogst bezwaarlijk zuivere weegschalen te hebben. Op de placers, die men niet dan na het overwinnen van de grootste bezwaren bereikt, is zulks eenvoudig onmogelijk.

Is het verder niet al te erg om een hoeveelheid goud in beslag te nemen wegens het verschil van enkele grammen tusschen de aanwijzing op den pas en het bij de douane bevonden gewicht, wanneer het goud loyaal en in zijn geheel aan den fiscus wordt voorgelegd?

Lijkt het niet billijk om zich tevreden te stellen met het heffen van het recht naar reden van het bij de officieele weging bevonden gewicht?

Zijn product, hoe ook verkregen, vertegenwoordigt voor den goudzoeker een enorme som van ontbering en gevaren boven en behalve den door hem gepresteerden arbeid.

Het is de vrees zijn product in beslag te zien nemen, die hem de fransche douane-posten en bijgevolg onze kolonie doet mijden.

Wat gebeurt er, wanneer de goudzoeker zich naar Hollandsch Guyana begeeft. Geen pas bezittende is het voor hem voldoende te verklaren dat zijn goud uit den vreemde afkomstig is.

Het goud wordt dan gewogen, bij de douane gedeponeerd en een bewijs aan den eigenaar verstrekt. Hiermede begeeft de goudzoeker zich naar een opkooper, om zijn goud ten verkoop te bieden. De opkooper begeeft zich naar de douane en neemt bij het sluiten van den koop, het goud mede na de rechten te hebben betaald.

De Hollanders trachten niet de dingen volmaakt te doen; zij doen de zaken practisch en op gemakkelijk toe te passen wijze. Hun particuliere belangen zoowel als hun budget zijn er verre van daaronder te lijden. Hoeveel eenvoudiger zijn de formaliteiten aan de contribuabelen opgelegd.

Zulk een wijze van handelen biedt nog een ander voordeel. De fraude bij den uitvoer wordt daardoor nagenoeg volkomen belet.

Het is een bekend feit dat veel van het, te Cayenne zelf aangebrachte goud, de kolonie op frauduleuze wijze verlaat, dat is, niettegenstaande de toewijding en den ijver der douane-beambten, zonder dat het uitvoerrecht daarvoor betaald is.

Wanneer men tegen afgifte van een reçu het goud bij de douane aanhield dat door niet-bevoegden werd aangebracht, dan zou de opkooper het product in ontvangst nemen. Bij de douane zouden dan de opkoopers en de door dezen gekochte hoeveelheden goud bekend zijn.

Het uitvoerrecht zou als nu eerst op het oogenblik van den uitvoer worden geheven. Maar den fiscus zou het gemakkelijk vallen na te gaan of de uitvoer met den aanvoer klopt, en in geval van groote verschillen opheldering te eischen.

De huidige bepalingen zijn uitstekend bij toepassing op een centrum van deugdelijk ontgonnen en gemakkelijk bereikbare placers.

Dan, de goudindustrie is in Guyana in hare kindsheid en men vindt er nog slechts 1 inwoner op 2 vierkante kilometers, terwijl aan wegen naar het binnenland slechts de, door vallen en andere hindernissen moeielijk bevaarbare rivieren aanwezig zijn. Menschen en kapitaal ontbreken nog. Zou de grootst-mogelijke vrijheid hier niet op hare plaats zijn, en zouden wij ook niet trachten practische, wezenlijke resultaten te bereiken en niet naar eene volmaaktheid streven, die nimmer van deze wereld zal zijn?

Men moet zich wachten te veel te willen reglementeeren, waardoor een natuurlijke ontwikkeling wordt belemmerd. Reglementeering is alleen noodig voor een land, waarin de hulpbronnen zich in vollen groei bevinden. Men dijkt een rivier in, wanneer de watertoevoer te groot is, men beschermt een plant niet, dan wanneer zij de kiemperiode achter den rug heeft."

Het kan dunkt ons, geen kwaad de aandacht op vorenstaand schrijven te vestigen, waarin opgesloten ligt de klacht, dat onze kolonie mooi weer speelt van het op onwettige wijze in Fransch Guyana verkregen goud, en de aansporing tevens om in laatstgenoemde kolonie wat minder nauwgezet toe te kijken, vanwaar het goud komt wanneer het maar in de kolonie wordt verhandeld en er rechten voor worden betaald.

De klacht komt hierop neer, dat ten onzent op weinig scrupuleuze wijze het goud, waarmee de onwettige eigenaars, die het door maraude verkregen, in de eigen kolonie geen weg weten, als het ware wordt binnengelokt.

In de zitting van de Koloniale Staten, waarin de ontwerp-begrooting voor 1905 werd behandeld, wees het Staten-lid Morren op den merkbaren en verblijdenden vooruitgang van Albina. Zou deze vooruitgang zijn te danken aan den omzet van het uit Fransch Guyana gesmokkelde goud?

Volgens uitlatingen in de fransch-koloniale pers moet deze smokkelarij bepaald groote afmetingen hebben aangenomen. Men spreekt van eenige duizenden kilogrammen goud, die in een tiental jaren aldus hun weg buiten Fransch Guyana vonden. Zouden de 225 kilogrammen van het edel metaal, die ten vorigen jare door de Surinaamsche Bank als van de naburige kolonie afkomstig werden verzonden, aldus in Suriname gekomen zijn?

Wij hopen het van niet, maar in elk geval geeft het hiervoren aangehaalde bericht ons gereede aanleiding tot het vermoeden, dat de door den heer Morren indertijd geciteerde opkomst en bloei van Albina op ondeugdelijke basis berustte, die den raad van genoemd ex-Statenlid om dien bloei te bestendigen door aan de plaats in den vorm van vestigingsplaatsen een zeker middel van bestaan te verschaffen, geenszins overbodig was.

De, door den franschen schrijver aangegeven faciliteiten, aan het vreemde goud verleend, komen ons ook een weinig bedenkelijk voor. Welken waarborg heeft men dat het niet door maraude op het eigen gebied — in de Lawa-streek — werd verkregen?

Nogmaals — wij hebben gemeend het hier weergegeven schrijven, waarvan de enkele onnauwkeurigheden ten aanzien van Suriname's goudindustrie — alsof daar de door den schrijver voorgestane vrijheid, welke onzes inziens op vrijbuiterij van moeten uitloopen, algemeene regel ware — door den deskundigen lezer wel zullen zijn gerectificeerd, onder de aandacht der bevoegde autoriteiten te moeten brengen, in de hoop dat daarop het noodige licht valle.

„Wat gij niet wilt dat U geschiedt, doe dit ook aan anderen niet", geldt ook in de politiek, zouden wij zoo zeggen.

De Nieuwe Surin. Cour. was zoo vriendelijk in haar nummer van den 14en Juni ll. de aandacht harer lezers op ons blad te vestigen, met de aansporing om zich hierop te abonneeren of lid te worden onzer Vereeniging. Wij zijn het blad hiervoor dankbaar, maar meenen een kleine rectificatie op zijn bericht niet achterwege te mogen laten. De kosten van abonnement op ons blad of het lidmaatschap onzer Vereeniging, waarin zulk een abonnement ligt opgesloten, bedragen toch niet 4 gld. 's jaars, maar slechts 2 gld. 50 als minimum-contributie.

Surinaamsche Schetsen.

XI.

KOLONISATIE.

Europeesche kolonisatie in Suriname is den laatsten tijd een onderwerp van bespreking geworden. Het is een vraagstuk van groot belang voor de kolonie geweest, sedert de eerste volksplanters met Lord Parham overkwamen. Ook zij waren Europeanen, die in 4 à 5 jaar tijds (en dus in een heel anderen tijd en met gebrekkige hulpmiddelen) 40 à 50 suikerplantages aangelegd en het land bewoonbaar gemaakt hebben.

Zooals reeds in een vroegeren schets aangestipt, heeft Suriname geen oorspronkelijke bevolking van Europeanen. De werkelijk oorspronkelijke bevolking, de Surinen, is uitgestorven. Arowakken en Caraïben bevolkten toen het land; negers uit Afrika werden ingevoerd, later Chineezen, Britsch-Indiërs en Javanen. Vele vermengden zich. Dit wat aangaat de gekleurde bevolking. Deze *kolonisatie van kleurlingen*, hetzij ze tot het ethiopische, mongoolsche of kaukasische ras behooren, kan men vrijwel als geslaagd beschouwen.

Blijvende vestiging van Europeanen is sedert eeuwen beproefd, is mislukt en geslaagd, en heeft — zooals geen ander onderwerp — zoozeer tongen en pennen in beweging gebracht, zonder dat men het er over eens kon worden. Tot op den huidigen dag loopen de meeningen omtrent de mogelijkheid van Europeesche kolonisatie zeer uiteen.

Bij het zoeken naar (het nimmer ontdekte) *El Dorado*, de gouden stad aan het onbekende meer van *Parima*, gelegen, waar, volgens de legende, de daken der huizen met zuiver goud bedekt en de onnoemlijke schatten der *Peruaansche Inca's* verborgen waren) beproefden Engelschen, Nederlanders en Franschen er beurtelings vasten voet te krijgen tot het aan Lord Willoughby gelukte aan de rivier de Suriname eene *Volksplanting* te stichten.

Door den komst der *Joden* (waarover mijn vorige schets handelt) nam het aantal Europeesche Kolonisten in grooten getale toe.

Reeds onder het bestuur van van Aerssen van Sommelsdijck werd een proeve van Kolonisatie genomen. Honderden *Fransche uitgeweekenen*, waaronder vele handwerkslieden en landbouwers, vestigden zich in Suriname en kwamen daar zoo zeer tot welvaart, dat eerst in 1686 en nog lang daarna vele anderen hun voorbeeld volgden.

De meesten hunner verkregen rijkdom en aanzien, en de namen van vele plantages herinneren nog altijd aan de voormalige fransche eigenaren. Ook vele *Labadisten* — toen ter tijd gevestigd op de Stins Thesinga bij Wieuwerd (Friesland) aan de zusters van van Sommelsdijck toebehoorende —, kwamen naar Suriname over. Het stelsel van strenge opleiding willende handhaven, vestigden zij zich 3 dagreizen van Paramaribo op *Providence* doch de aanvallen van Indianen en weggeloopen slaven, verslapping van tucht en onderlinge oneenigheid, deden deze vestiging na een kort tijdperk van bloei, te gronde gaan. Bij voortduring bleef de aandacht der nieuwe bewindvoerders, uit hoofde van de schaarschheid van bevolking op 't vraagstuk der kolonisatie gevestigd; in 't 4e artikel der voorwaarden, op welke de staten van Zeeland zich bereid verklaarden de kolonie in 1679 af te staan aan de W.-I. Compagnie, werd ook gewezen op kolonisatie, welke »vermeerdering van opgezeetenen en coloniers het eenigste middel is, om de gemelde »colonie ten voordeele van den staat te doen opne»men en te réusseeren«. Eveneens werd in het octrooi van 1682 door de Staten-Generaal aan de W.-I. Compagnie verleend, bepaald »dat dewijle tot den aenbouw der voorsz. colonie mede ten hooghsten nootzakelijck is, dat het getal »der blanke menschen aldaer, soveel en spoedigh mogelijck »geaugmenteert werde, so zal de compagnie bezorgen dat der»waerts uyt deze landen zovele persoonen mogen worden »getransporteert, als de voorsz Compagnie sal konnen en »bequaem wesen uyt te wercken« en daarom werd voorgeschreven dat »alle schepen der Compagnie uyt deze »landen derwaerts aanliggende gehouden sollen sijn (de »compagnie sulx begeerende) yder twaalf Persoonen over »te voeren voor een somme van dertigh guldens voor »yeder Persoon.«

Doch in weerwil van deze en andere maatregelen en de vele faciliteiten den kolonisten toegezegd, bleef een vestiging op eenigszins uitgebreide schaal achterwege.

Een der plannenmakers was *Mr. Alexander Salonthay van Salontha*, een Hongaar, meester in de rechten, gewezen officier in Hollandschen dienst, later »Luit.-Colonel en commis van oorlog«, daarna planter op Nieuw-Java en Manheim in Suriname. Op grond van eigen ervaring, schreef hij, »dat in het algemeen het niet alleen mogelijk is, maar zelfs »noodig dat de Blanken self werken, zulks vereijscht hun ge»zondheid. Ik heb geen eenigsten gekent, die van al te veel »werken gestorven is, maar veelen die van 't ledig zitten »vergaan zijn«. Aan de vele plannen van Salontha, die o. a. eene vestiging van blanken langs de rivier Commewijne aanbeval, werd nimmer uitvoering gegeven.

Een ander plan was het »*uitvoerig Project om de bevolking in de Colonie Suriname te bevorderen*«, waarschijnlijk van de hand van den Secretaris *Gosenaar* (zonder vermelding van jaartal). Ook hij stelde vestiging voor van boerenfamiliën aan de Commewijne »doch de over»voering deeser lieden moet niet eerder geschieden, dan »wanneer de plaatsen tot hun verblijf geschikt en in orde »zijn gebracht, welke nader zal worden opgegeven.«

Een volgend ontwerp (eveneens ongedagteekend) doch uit het laatst der vorige eeuw afkomstig *»Project omme »20 a 25 familiën zeer voordeelig te plaatsen en te esta- »bliseeren in de Colonie Suriname»*, is zeer merkwaardig, omdat het wijst op eene der oorzaken van mislukking van vroegere proefnemingen. Het stelde vestiging dicht bij Paramaribo voor en eindigt met eene uitvoerige berekening van kosten, welke voor ieder huisgezin f 1250 zouden bedragen, als voorschot in 8 jaar tijds terug te betalen.

* * *

Achtereenvolgens hadden proeven van Europeesche Kolonisatie plaats met *de Palzers* in 1747, met de *Zwitsers* in 1748, aan het *pad van Rama* in 1755, te *Albina* door *Wurtemburg* in 1853, met *Hollandsche boeren* aan de *Saramacca* in 1845.

In het kort wil ik van ieder iets mededeelen en ten slotte iets van de tegenwoordige plannen.

Als het beste middel om de plantages te beschermen tegen de wegloopers (marrons), werd aanbevolen het bevolken der Bovenlanden met blanken, en wel, zooals door de joodsche Natie uitdrukkelijk werd voorgesteld, uitsluitend met christenen, daar de varkenskweek, de jacht en de visscherij die daar met goed gevolg konden worden gedreven, voor joodsche familiën geenerlei nut hadden. Dit denkbeeld kwam in 1747 tot uitvoering onder den Gouverneur-Generaal J. J. Mauritius. Een 12 tal planters beloofde den gouverneur de nieuwe gezinnen aanstonds op de plantages te plaatsen, zoodat toen met 8 hoofden van gezinnen uit den *Palz* afkomstig, een overeenkomst getroffen werd. Doch de planters bleven ingebreke hun belofte gestand te doen en de verblijfplaats gereed te maken of slaven te geven.

Toen zij echter aankwamen bleken zij ten eerste geen boeren te zijn en brachten zij een ongehoord aantal kleine kinderen mee! De Gouverneur was met hen verlegen. In 1753 werd hun vestigingsplaats door wegloopers overrompeld en alle have en goed geroofd. Enkele hunner werden daarop naar *'t Oranjepad* gezonden (waarover later), terwijl de anderen een verblijfplaats vonden op de plantages »terwille van de vrouwen en meisjes, »die veel in den smaak vielen», zooals een brief luidde.

Met de *Zwitsers* liep het al even treurig af.

In 1747 werd door de Directeuren der Ed. Societeit van Suriname met *de Bussy*, — apotheker van 't hospitaal en Piemontees van geboorte, die zich toen in Europa bevond — een overeenkomst gesloten tot het overbrengen van eenige Zwitsersche gezinnen. Met 17 gezinnen uit *Bazel* werd een contract gesloten. Doch de Bussy had hun de gunstigste bepalingen toegezegd, zooals 100 akkers land in eigendom, met recht nogmaals op 100 akkers, voorts koeien, geiten, schapen, pluimvee, paarden, slaven, een jaar levensmiddelen, zaden, gewassen, landbouwgereedschappen, enz., benevens vrije retourpassage. Toen zij in 1748 aankwamen, was er tot hunne ontvangst niets gereed, en zag de Gouverneur zich genoodzaakt een oude kostgrond in de *Para*, waarop nog eenige gebouwen stonden, aan te koopen. Doch vreeselijke oneenigheid rees er tusschen den beruchten predikant *Duvoisin*, de Bussy en de Zwitsers, en de Gouverneur schreef dat de Zwitsers en Boeren hem alleen ruim zooveel »occupatie» en hoofdbreken gaven als alle andere zaken te zamen. want tengevolge van enkele bijomstandigheden heeft »de zaak der Zwitsers» — zooals zij in de officieele stukken luidt — een zekere vermaardheid verkregen. De toestand op het etablissement ging steeds achteruit. Beroofd van de leiding van de Bussy en geheel aan hun lot overgelaten, door omwonende planters gekweld — die zelf hun vee heten doodschieten — weldra door ziekten geteisterd, verlieten velen de vestigingsplaats en begaven zich naar Paramaribo, waar zij vrije retourpassage eischten, hetwelk de Gouverneur hun niet kon toestaan. Tengevolge van allerlei kuiperijen en laster werd Mauritius naar Nederland teruggeroepen om zich te verantwoorden; de Bussy werd ook verbannen en kwam tot een rampzalig einde.

Mr. Crommelin, de opgevolgde Gouverneur schreef in 1753 dat de wegloopers in Para het dorp der Zwitsers overvallen hadden en de huizen geplunderd. Enkele werden »met prison en andere geweldzame middelen» gedwongen zich op het *Pad van Rama* neder te zetten.

De geschiedenis van het *Pad van Rama* (ook bekend als het *Oranjepad*) vult een der somberste bladzijden van de zoo donkere geschiedenis der kolonie.

Deze weg werd aangelegd van *Rama* (aan de Suriname) tot de *Saramacca*, met het doel om aldaar posten te leggen tot dekking van de bovenplantages van Suriname en Para. Een commando van 50 slaven en eenige burgers, benevens 70 soldaten werden daartoe aangewezen door generaal *Van Sporcke*; ziekte sleepte de meesten jammerlijk ten grave. Na een nieuwen driesten overval der Marrons werd besloten »het Oranjepad volkomen te peupleeren»; aan hen die zich daar wilden vestigen, onder verbintenis er 10 jaar te blijven wonen, werden tal van voordeelen toegekend, terwijl aan den Duitschen *Baron von Bulouw* met de betrekking van burgemeester een gratificatie werd toegekend voor ieder gezin, dat hij tot vestiging wist over te halen. De plaats van vestiging werd *Carolinenburg* gedoopt en gedurende de eerste maanden van 1755 vestigden zich aldaar 50 personen. Ofschoon aanvankelijk alles goed ging, bleek von Bulouw zooveel reden tot klachten te geven, dat hij werd afgezet. Het etablissement werd, daar het niet voldeed, ten slotte opgeheven!

De kolonisatie van *Wurtemburgers te Albina* vindt men in mijn 9e schets over Albina en Kappler.

Alleen zij hier nog vermeld, dat van de verdere lotgevallen van Kappler's Europeesche werklieden, enkelen hunner nog steeds in den omtrek van Paramaribo gevestigd zijn, voorts kan worden geconstateerd dat van de 65 personen, die zich voor en na op Albina vestigden, bij den afloop van den contracttijd (3 jaren), in het geheel 4 waren overleden, een resultaat dat te meer moet verwonderen, wanneer men rekening houdt met de ongunstige omstandigheden, waaronder deze kolonisatie proeve werd genomen. Veel meer dan iemand anders heeft Kappler gedaan om den twijfel aan de mogelijkheid van kolonisatie weg te nemen.

Ten slotte komt de kolonisatieproeve van 45 met *Hollandsche boeren* aan de Saramacca, die deze eigenaardigheid heeft, dat voor- en tegenstanders van Kolonisatie beide zich beroepen op den uitslag, om de juistheid hunner bewering te staven.

In het Suriname nummer van Neerlandia Sept.—Oct. 1903 geeft Dr. C. Hoekstra de volgende beschrijving:

»In 1845 hebben zich in Suriname 384 Noord- en Zuid-Hollandsche boeren, vrouwen en kinderen medegeteld, als kolonisten gevestigd. Het begin was een waar lijdenstijdperk. Te hunner ontvangst was zoo goed als niets in orde. Te *Voorzorg* aan de Saramaccarivier, hun door het Gouvernement als vestigingsplaats aangewezen, waren niet meer dan 17 armzalige hutten gebouwd, waarvan slechts 9 zoogenaamd afgewerkt.

De voorraad levensmiddelen was onvoldoende en slecht. De toegezegde gereedschappen ontbraken. Het beloofde vee- en pluimgedierte was niet aanwezig. Brood kon niet gebakken worden. Het vermoeden, dat alles *opzettelijk* verwaarloosd was uit vrees, dat het blanke en zwarte ras in ongewenschten zin gewijzigd zou worden, verergerde de verklaarbare ontstemming. Binnen 4 dagen werd de een na den ander ziek, en kort daarna vielen reeds de eerste slachtoffers. Geneeskundige hulp moest nog ontboden worden. Een begraafplaats was er niet. De ziekte — er zijn er, die haar voor gele koorts houden — tastte van de 384 niet minder dan 373 aan en sleepte in korten tijd 189 ten grave. Van de in het leven gespaarden keerden enkelen naar het vaderland terug. De overigen worstelden zich door de moeilijkheden heen. *Voorzorg* werd verlaten voor het aan de overzijde der rivier hooger gelegen *Groningen*. De eerste oogst mislukte door droogte geheel. Doch met taaie volharding werd de grond opnieuw bewerkt en beplant. Toen in 1846 voor het eerst een goede oogst werd binnengehaald, bleek het vervoer van de voortbrengselen naar de markt te Paramaribo tijdroovend en kostbaar, dat ze feitelijk waardeloos voor hen waren. Eenigen namen een kloek besluit en zochten in de nabijheid der stad als daglooners hun brood te verdienen. Later werden ze door anderen gevolgd. Het Gouvernement deed toch niets voor ze. Ze wisten hunne behoeften zóó in te krimpen, dat van het verdiende loon iets terzijde kon gelegd worden, totdat ze voor eigen rekening een terrein konden bewerken. 't Ging langzaam, maar zeker. Een merkwaardig voorbeeld wat oud-Hollandsche werkzaamheid, volharding en spaarzaamheid vermogen.»

Toen op 3 Mei 1883 de eigenlijke ontbinding plaats greep, bevonden zich op Groningen buiten 28 personen behoorende tot de gezinnen der ambtenaren, nog slechts 14 weduwen en weezen en 1 ongehuwde kolonist! De jaarlijksche bezoldiging door het aanwezige personeel genoten, bedroeg f 15000. Deze kolonisatieproef had het Rijk $6\frac{1}{2}$ ton gouds gekost, waarvan bestuur en bestuurskosten alleen $3\frac{1}{2}$ ton hadden verslonden!

En van zelf komen wij nu tot de Hollandsche boeren nabij Paramaribo. In 1855 waren er 15 gezinnen die beweerden niet alleen door eigen arbeid in hun onderhoud te voorzien, maar zelfs goed vooruitgingen en met hun lot tevreden waren. Hier bleek dus individueele kolonisatie geslaagd.

Hetgeen de heer H. Pijttersen Tz. in 1896 schreef (Europeesche kolonisatie in Suriname, waaruit ik voor deze schets putte) zal nu bewaarheid worden, nl. dat wil men de kolonie geven wat zij naast andere en meerdere niet-Europeesche arbeidskrachten behoeft: eene krachtige, energieke bevolking van landbouwers en boeren, dan zal men moeten trachten deze te verkrijgen door bevordering der *individueele kolonisatie*. Tot de talrijke lessen uit de geschiedenis der kolonisatieproeve van 1845 te trekken, behoorde, volgens den heer Pyttersen, ook deze: dat de kolonisatie niet moet zijn eene *gouvernementeele*, op de staatskas steunende, van boven af geleide onderneming, maar een *zelfstandige daad*.

Immers de *Labadisten* faalden, de gelijktijdig aangekomen *Fransche uitgewekenen* daarentegen kwamen — evenals de *joodsche kolonisten* — tot voorspoed, zoo gingen de *Palzers en Zwitsers* te gronde, ondanks den steun der Societeit; zoo de *Wurtemburgers* op Albina. De kostbaar bestuurde onderneming te *Groningen* had een treurig verloop, hoewel beschikkende over ruime middelen en al den steun van staat en koloniaal bestuur, terwijl daarentegen de op eigen krachten aangewezen *Boeren nabij Paramaribo* naar wensch slaagden. Het aantal dezer Europeesche kolonisten bedroeg begin 1905, 233 hoofden, bestaande van veeteelt, land- en tuinbouw. Toen zij op 20 Juli 1895 het 50 jarig jubileum herdachten van hun vestiging in Suriname werd er van hen getuigd [1], »dat de Hollandsche boer, indien de terreinkeuze goed is, het in de tropen best kan uithouden, mits hij sober leeft en zich weet te regelen naar het klimaat. Van rasdegeneratie is geen sprake Het tegenwoordig geslacht moge niet zoo forsch gebouwd zijn als de Hollandsche boeren en boerinnen, het is niet minder gezond en taai bij den arbeid». Dien dag herhaalden zij wat zij 40 jaar geleden schreven:[2])

»Wij hebben door ons voorbeeld bewezen, dat Suriname zeer goed door Nederlanders kan worden gekoloniseerd en bevestigen door onzen arbeid (gedurende een halve eeuw), dat men hier landbouwen kan en landbouwende zijn bestaan kan vinden. Dat alzoo de kolonisatie van Suriname door Nederlandsche landbouwers mogelijk, en dit schoone land van zijn ondergang te redden is».

In de richting van individueele kolonisatie wil het huidige bestuur het thans leiden. De gouvernementssteun zal zich alleen bepalen tot het voorschieten van hetgeen noodig is om het terrein plantklaar te maken en een woning te bouwen. Dan zullen er personen komen uit den boerenstand, die reeds een zekere mate van welstand genieten, de bevolking *vermeerderd* worden met een *waardevol element* en de thans bestaande boerenkolonie versterkt worden.

Deze maatregel kan niets anders dan worden toegejuicht en het is onze innige wensch dat de plannen zullen slagen.

REMAN IRUS.

1) Muller en Hoekstra: Het 50 jarig jubileum der boeren in Suriname (Paramaribo 1895).

2) Adres der kolonisten. Maart 1855.

Van Vreemde Koloniën.

De anophelès-theorie. Daar zijn we nu zoo lang zamerhand allen tot de overtuiging gekomen, dat de anopheles de kwaadaardigste vijand van den tropenbewoner is, een giftmenger en sluipmoordenaar, die den argeloozen inboorling of kolonist overvalt en zijn met malaria-bacillen bezetten angel in het lijf boort — en nu komt mèn met gegevens aandragen, die de heele theorie, waarop Ross en zoovele anderen hebben voortgebouwd en dat nog wel met succes, op losse schroeven dreigt te zetten.

In Tongkin heeft de geneeskundige dienst in de voornaamste garnizoenen een onderzoek ingesteld naar de betrekkelijke verhouding tusschen het aantal muskieten en dat der koortsgevallen. Men is daarbij tot verrassende resultaten gekomen. De heer Salanoue Ipin, directeur van den bacteriologischen dienst te Hanoi, heeft die in eene brochure bekend gesteld. Wij ontleenen daaraan het volgende:

In de 25 garnizoenen, w.o. 3 in Annam, waar het onderzoek plaats had, bedroeg het aantal koortsgevallen gemiddeld 21 percent der sterkte, terwijl op de 100 muskieten gemiddeld 10 tot de zwakke, maar kwaadaardige sekse van het anophèles-geslacht behoorende exemplaren werden gevonden. Hoe geheel in strijd evenwel met de vooropgestelde theorie bleken koortsgevallen en anopheleswijfjes over de verschillende garnizoenen te zijn verdeeld.

Hagiang, de ongezondste plaats, waar geen enkel Europeaan nagenoeg aan de malaria ontkomt, 82 percent der sterkte door deze ziekte worden aangetast, werd nog niet één volle, 82 honderdste anophelesdame op de 100 muskieten aangetroffen, en zoo werden ook in 8 andere van de tien garnizoensplaatsen, waar het aantal malaria-lijders het gemiddelde cijfer overtrof, veel minder anopheles aangetroffen dan het hiervoren genoemd gemiddelde. Alleen Caobang met 43 % malaria-lijders en meer dan 16 % anopheles maakte een uitzondering op dezen regel.

In 8 garnizoenen, waar meer anopheles werden aangetroffen, dan het gemiddelde aanwees, bleef — met uitzondering alweer van Caobang — het malariacijfer beneden het gemiddelde.

Slechts in 7 van de 25 garnizoenen trof men een toestand aan — weinig malaria-gevallen en weinig anopheles — die de oude theorie weer in eere zouden herstellen, ware het niet dat ook hier de meest grillige afwijkingen werden aangetroffen. In Hanoi en Toerane ijn de minste malaria-lijders, 5 %, maar in de eerste werd z, in de laatste plaats werden bijna 8 anopheles op 1de 100 muskieten gevonden. Haiphong met 12 percent malaria-lijders bergt slechts 2 percent, Langson met 16 percent malaria-lijders slechts 5 percent anopheles, en zoo voort.

Kortom, de wegens malaria meest beruchte plaatsen, Hagiang, Laokay, Moncay, Tuyen-Quang, en Phulang-thuong, hebben het minst last van anopheles, terwijl deze dieren in Quang-Yen, dat om zijn gezond klimaat voor den bouw van een groot hospitaal werd uitgekozen, Phulien en Nui Déo, waar om gelijke reden troepen van de reserve-brigade voor China werden gelegerd, veelvuldig gevonden worden.

Allerlei gissingen werden gemaakt ten aanzien van de vraag, waarom in Tongkin — een zelfde onderzoek in het pachtgebied Kwantsjauwan leidde tot bevestiging der anopheles-theorie — de uitslag van het onderzoek zoo geheel in strijd was met die theorie. Vele geneesheeren daar zijn tot de conclusie gekomen, dat er andere oorzaken voor de ziekte moeten bestaan, zonder evenwel de anopheles geheel vrij te pleiten.

Het beste lijkt ons dan ook den raad op te volgen, zich zooveel mogelijk tegen muskietenbeten te behoeden. Zij zijn altijd lastig en vervelend en kunnen gevaarlijk zijn.

Onderwijzers te Singapore. De engelsche onderwijzers te Singapore zijn ontevreden en dat met reden. Aan een schrijven van een hunner aan de Straits-Times ontleenen wij, dat van de vijf onderwijzers, die drie jaren geleden voor de kolonie werden uitgezonden onder gehoudendheid daar minstens drie jaren te blijven, niet een er aan denkt zijn diensten te continueeren.

De uitzending heeft plaats op een aanvangstractement van 137 dollars d.i. zoo ongeveer 164 gld. 's maands, alles inbegrepen, waarvan de betrokkenen het noodige moeten overleggen om na zes jaren wanneer ze recht op verlof bekomen, hun overtocht te kunnen betalen. Toch zou het aanvangstractement zij het ook dat dit met het oog op het dure Singapore zeer gering is, de luitjes niet afschrikken, wanneer de vooruitzichten beter waren. Het hoogste salaris, dat een gewoon onderwijzer in de kolonie kan behalen, bedraagt 329 dollars d.i. nog geen 400 gld. 's maands, doch men moet er zoo oud als Methusalem nagenoeg

voor zijn om het zoover te brengen, terwijl de betrekking van directeur der Raffles-school, met 342 dollars gesalarieerd, alleen voor lieden met academischen graad is weggelegd. Aan een tweede schrijven aan genoemd blad ontleenen wij dat er een onderwijzer is met bijna twintig jaren dienst in de kolonie, die op 48-jarigen leeftijd het reeds tot 192 dollars d.i. zoo ongeveer 225 gld. 's maands heeft gebracht.

Er heerscht op het oogenblik dan ook onderwijzersnood in de Straits en tevergeefs trachtte het bestuur uit Engeland anderen te ontbieden, om de opengevallen plaatsen in te nemen. Wat er met een tekort en zulk een va-et-vient van een ontevreden personeel van het onderwijs in de kolonie moet terecht komen, laat zich raden.

Typisch is dit slot van het eerstgemelde schrijven, waarin de betrokkene zich aan de redactie bekend maakt:

„Ik voeg mijn naam hieraan toe, hoewel ik u moet verzoeken dien niet te drukken, met het oog op de bestuurs-voorschriften, inzake het schrijven in openbare geschriften."

Och armen! Ze zijn daarvoor dan ook in 'n vrije engelsche kolonie! Da's ook wat waard.

De Chinees en de boycot. Boycot hier en boycot daar. John Chinaman heeft den smaak van het boycotten beet gekregen en past dat middeltje nu overal toe, waar het maar eenigszins te pas kan komen. Het laatste snufje, voorloopig ten minste, was de boycot der Sikhs door de Chineezen van Singapore. Een Sikh zou zich als politieagent eenige vrijheden hebben veroorloofd tegenover eenige chineesche vrouwen, die op Sint-Johnseiland in quarantaine waren. Hij stond daarvoor terecht, werd veroordeeld, teekende appel aan en werd toen vrijgesproken. De chineesche gemeente te Singapore is het met deze vrijspraak niet eens, en heeft nu, bij wijze van protest, besloten de Sikhs te boycotten, al hun wakers van dien landaard te ontslaan en aan de Sikhs-karrevoerders en melkleveranciers hunne clientèle te onttrekken.

Drie honderd en meer Sikhs maakten hunne opwachting bij de redactie der S t r a i t s-T i m e s, een blad, dat onder de Chineezen te Singapore veel gelezen wordt, om hare bemiddeling te verzoeken, ten einde de Chineezen te overreden den boycot te staken.

Het bestuur der kolonie had intusschen ook niet stilgezeten, en na ernstige bespreking der aangelegenheid met de chineesche notabelen ter plaatse wist het de Chinese Advisory Board te nopen de Chineezen te Singapore aan te manen om het boycotten van de Sikhs te staken. De heele beweging bleek door één raddraaier op touw te zijn gezet, die op verschillende plaatsen in de stad in het chineesch gestelde plakkaten had doen aanbrengen, waarin tot den boycot werd aangezet. Toen men evenwel den man zocht, bleek de vogel gevlogen.

De Fidji eilanden. Ote-toi de là, pue je m'y mette. Dit spelletje wordt op het oogenblik op de Fidjieilanden gespeeld, waar de begaafde oorspronkelijke bewoners plaats blijken te moeten maken voor de Hindoes. In 1901 telde men nog 94397 inboorlingen op de eilanden tegen 17.105 Indiërs, in 1905 was het aantal inboorlingen tot 90000 gedaald, dat der Indiërs tot 25000 gestegen.

Immigratie van Indiërs op de eilanden begon in 1879. Zij kwamen en komen daar als contract-koelies met de verplichting om er minstens tien jaren te blijven, vijf jaren als contract-arbeiders en verder als vrije arbeiders of kleine landbouwers, tenzij zij er de voorkeur aan geven om onder het genot eener premie het contract te vernieuwen. Het loon bedraagt er 60 centen daags, waarbij dan nog huisvesting en vrije geneeskundige behandeling komen.

Op het einde van 1904 beschikten de indische kleine landbouwers over een uitgestrektheid van 9170 acres aan bouwterreinen, waarvan het suikerriet een der hoofdproducten is, en in 1904 ter waarde van ruim 400000 gld. door de Fiji Sugar Company werd opgekocht.

Hoe komen de Indiërs aan grond? In een schrijven aan de T i m e s lezen we daaromtrent het volgende:

„De blanke kolonisten klagen steen en been over de moeielijkheid om land te bekomen van de inlandsche eigenaars, aan wie het overgroote deel van den grond behoort. Vóór de annexatie hadden de inboorlingen al heel wat grond van de hand gedaan, maar zij begrepen eerst wat dat beteekende bij de invoering van geordende toestanden onder het britsch gezag. Toen het hun bleek dat de bona-fide-verkoop van den grond onherroepelijk was, viel hun de schrik op het lijf en hielden ze zorgvuldig vast wat hun gebleven was, en zij werden daarbij door het bestuur beschermd, dat tot voor korten tijd hun alleen toestond om hun grond te verhuren, en dat alleen nog maar na autorisatie in elk geval door den gouverneur in rade. In den loop van dit jaar is evenwel de verkoop van den grond door de inboorlingen bij gouvernementsbesluit toegelaten, mits voor elk geval de toestemming van den gouverneur is verkregen. De inboorlingen blijven evenwel nog steeds de grootste grondeigenaars, die over meer terrein beschikken dan zij zelven kunnen benutten, maar het vereischt geduld en diplomatie om hen te bewegen tot verhuur of verkoop van grond over te gaan. Die eigenschappen bezitten de Indiërs in hooge mate en dezen beschikken dan ook reeds over heel wat gronden die aan de inboorlingen hebben toebehoord."

Op Nieuw Holland, Tasmanië en Nieuw-Zeeland waren het de blanken die de uitroeiing van het polynesisch ras ter hand namen; hier wordt de Indiër er voor gespannen om het uitroeiingsproces te bespoedigen.

Inlandsche salarissen. In Indo-China werden tot nu toe aan inlandsche ambtenaren en beambten salarissen toegekend, waarvan men algemeen overtuigd was, dat de menschen er onmogelijk van konden bestaan. Een sous-chef de canton, zoo iets als 'n assistent-wedono op Java, kreeg 2 volle piasters en 37 cents, zoo ongeveer één rijksdaalder 's maands, in de palm van zijn hand. De hoogste betrekking voor den inlandschen ambtenaar weggelegd, die van d o c-p h u s u, werd tot voor twee jaren met 95 piasters 's maands gesalarieerd.

„Ze kennen heel goed den weg om hun inkomsten te vermeerderen", was tot in de hoogste bestuurskringen het antwoord, wanneer op deze meer dan karige bezoldiging werd gewezen.

De tegenwoordige gouverneur-generaal Beau heeft een begin gemaakt met de zoo noodige verbetering, ten aanzien van twee diensttakken, bestuur en politie. De laagste bezoldiging is nu 8 piasters 's maands, terwijl 150 piasters 's maands als maximum is gesteld.

Veel en genoeg is anders.

Javanen in Indo-China. De heer Hardouin, mes eene zending naar Java belast geweest, om te onderzoeken of en op welke voorwaarden immigratie van javaansche arbeiders in Indo-China mogelijk was, heeft onlangs in de Kamer van landbouw te Saigon o.a. het volgende meegedeeld:

„Het Nederlandsch-Indisch gouvernement blijkt wel genegen om de uitzending van koelies naar Indo-China toe te staan onder zekere voorwaarden natuurlijk, als waarborg voor hun welzijn. De nederlandsche autoriteiten willen, in werkelijkheid, niet dat hare onderdanen het land verlaten zonder waarborg voor eene goede behandeling en de zekerheid dat ze het in het nieuwe land minstens even goed hebben als in het eigen land en daar niet op een gegeven dag aan hun lot overgelaten worden."

Een mooi woord. Op het fransch-koloniaal congres, dat telken jare en ook nu weder te Parijs werd gehouden, is ter gelegenheid van den, daarbij gebruikelijken feestmaaltijd ook door den minister van koloniën, Leygues, het woord gevoerd, waarin deze o.a. het volgende zeide:

„Ik acht het een eer het ministerie van koloniën te bestieren, want geen enkel ministerieel departement biedt zulk een wijd veld aan voor de nationale activiteit". En hij voegde daaraan toe: „Koloniseeren, dat wil zeggen: op alle punten van den aardbol nieuwe haarden te ontsteken van werkzaamheid, hoop en kracht; het is het volbrengen van de taak der hoogste menschelijke solidariteit, want eene kolonisatie, die niet ten doel en tot uitkomst zou hebben om de volkeren, waartoe zij doordringt, in waardigheid, zedelijkheid en welzijn te verheffen, zou ruw, brutaal werk wezen, eener groote natie onwaardig."

Zonder verder in eenige appreciatie te treden, in hoeverre de huidige toestanden in overeenstemming moeten worden geacht met het gesproken woord, achten wij dit als richtsnoer der moderne koloniale politiek niet alleen voor eene groote natie, als de fransche, maar ook voor eene kleine, als de onze, van groote waarde.

INGEZONDEN.

Pangoengsen en de Witte-Kruis Kolonie.

Voor hen, die van hunne belangstelling deden blijken in het lot van de slachtoffers der watersnooden in Midden Java, en ook voor hen van wier medegevoel nog niet bleek, zijn niet zonder belang de hieronder volgende brieven van Mejuffrouw *Jansz* en den Heer *van Emmerik* over den gang van zaken op hunne landbouwkolonies *Pangoengsen* (in de nabijheid van Djokdja) en de *Witte Kruis Kolonie* (bij Salatiga).

Deze brieven doen zien, dat naast die zelfopofferende liefde voor den evenmensch, veel zorg moet worden door gemaakt om in de stoffelijke behoeften te kunnen voorzien, en dat dus hulpverleening een goed werk is. Deze moge daarom aan de aandacht van de vriendelijke lezers worden aanbevolen. A.

G. H.

»Ten zeerste verblijdde mij uw zoo vriendelijk schrijven, waarvoor ik U van harte dankzeg. Zeer dankbaar ben ik U voor al Uwe belangstelling in mijn arbeid, en voor Uwe vriendelijke bemoeiïngen wat betreft onze tapioca en arrowroot, als ook voor het artikel door U in het Koloniaal Weekblad geplaatst. Ik hoop, dat dit mij wat geldelijken steun zal bezorgen; want die hebben wij wel noodig. Want al zegt het Bestuur, dat stoffelijke hulp in de door overstrooming geteisterde streken niet meer noodig is, U weet zelf, uit eigen rijke ervaring, dat de naweën van zulk eene ramp zich nog lang doen gevoelen. En dat merk ik hier ook. Bijna elken dag komen hier arme, ellendige stumperds uit die streken, vol wonden of met een uitgeteerd lichaam. De meeste blijven hier wel niet, maar waar zou ik ook heen met zoovele menschen, als ze allen voor vast wilden blijven? Het is toch al eene groote hulp voor hen, wanneer ze hier genezing hebben opgedaan. Willen ze dan terug naar hunne oude woonplaats, waar ze nog een huisje en wat bouwgrond hebben, dan vind ik dat heel goed. Ook uit de omliggende desa's komen hier velen om hunne wonden te laten behandelen; en daar de afstanden zoo vreeselijk groot zijn, houd ik de erge gevallen hier, liefst eene maand of een paar weken, omdat dat heen en weer loopen, berg op, berg af, niet anders dan heel nadeelig voor hen kan zijn. Om die menschen te kunnen onderhouden, heb ik natuurlijk geld noodig.

Het aantal verpleegden bedraagt op 't oogenblik 159, waarvan ruim 100 als vaste opgezetenen kunnen beschouwd worden. Van deze laatsten kunnen reeds enkelen in hun eigen onderhoud voorzien. Daar wij van ons land geene sawahs kunnen maken, wegens gebrek aan water, zoo tracht ik er naar in de omliggende desa's sawahs te huren. Ik heb nu al ongeveer 20 bouw gehuurd, waarvan ik, als alles meeloopt, 200 pikol padi (rijst) kan krijgen, behalve nog de djagoeng (turksche tarwe) als 2de gewas. Zoo denk ik, na den volgenden oogst, (hier in Juli en Augustus) voor 't heele jaar genoeg padi en djagoeng te zullen hebben voor aller onderhoud. Wij verbouwen hier natuurlijk ook djagoeng en ketela, (soort aardappel) anders zouden wij daaraan niet genoeg hebben. Ik heb elke maand, met 't voer voor de beesten, 10 tot 15 duizend djagoengs noodig. (Dus hebben we nog maar eene kleinigheid noodig voor toespijzen, en dan het werkloon voor de menschen, die voor de kolonie moeten werken; d. w. z. die anders op hun eigen veld (dat ik hun in gebruik heb gegeven) werken zouden, maar die ik nu noodig heb om gras te snijden voor de koeien en paarden, water te halen, huizen en schuren te repareeren en te verbouwen, den koloniegrond te bewerken (waar ik randoe en djarak plant); verder het salaris voor den mandoer, den brievenbode enz. In den oogsttijd heb ik ook velen om de padi of de djagoeng hierheen te brengen. Ook heb ik nog bamboe enz. noodig, daar we nog wat schuren er bij moeten bouwen. (Tot nu toe heb ik erg veel voor bamboe, hout, — en dat is dan nog maar wild hout — enz. moeten uitgeven, daar we met iederen west-moesson zooveel schade hadden aan de gebouwen door de vreeselijke stormen). Voor al die uitgaven reken ik genoeg te hebben aan *f* 70 à 80 per maand; d.w.z. *na* Juli, dus te beginnen met Augustus a.s. (*Nu* heb ik per maand *f* 130 à *f* 140 noodig). Onze uitgaven verminderen dus steeds, waarvoor ik God, die ons helpt en zegent, innig dankbaar ben; want o, ik verlang er zóó naar niet meer van giften te behoeven af te hangen, zoo noodig nog meer ongelukkigen te kunnen helpen. Het is voor dit jaar te laat om nog meer sawah's te huren, daar de velden reeds beplant zijn, maar als ik a.s. jaar b.v. in Januari een flinke som gelds had om 100 bouw sawah's te huren, dan kon ik van de opbrengst daarvan het volgend jaar de nieuwe huur betalen en verder ook alle onkosten (van werkloonen enz.) dekken. Altijd, als we geen onverwachte tegenspoed hebben. En langzamerhand zal onze kapokaanplant ook winst geven; evenzoo onze veestapel, want we hebben verscheidene mooie kalveren.

Zoo heb ik U dan onze tegenwoordige omstandigheden en mijne plannen meegedeeld, omdat U zoo vriendelijk waart er naar te vragen. Op het oogenblik heb ik nog ongeveer *f* 170 in kas; dus dat is voldoende voor ruim eene maand.

Ik denk niet, dat ik veel werk meer zal kunnen maken van het bereiden van arrowroot en tapioca, [1] daar mij de krachten ontbreken. Mijne vroegere helpsters, Indische meisjes, hebben mij verlaten; ik heb nu slechts ééne helpster, een meisje uit Nederland, waarvoor de Vereeniging Oost en West de passage heeft betaald. Dat is waarlijk eene groote uitgave geweest; en ik kan inderdaad niet dankbaar genoeg zijn voor zulk een groot bewijs van belangstelling. Ik lijd zelve erg aan malaria, en ben ruim een jaar geleden daardoor op den rand van het graf geweest. Daarom durf ik niet meer te doen, dan hetgeen strikt noodig is; en dat is waarlijk al meer dan ik af kan. Dus, moet ik het plan om met het maken van arrowroot en tapioca wat te verdienen, vooreerst laten varen.

(*w. g.*) M. JANSZ.

Pangoengsen, Tajoe, 2-4-1906.

(1) Dit werd in overweging gegeven naar aanleiding van een gesprek, dat ik verleden jaar te Kobe (Japan) had met den Nederlandschen Consul aldaar, den heer H. van Oordt van Lauwenrecht, die bijzondere belangstelling voor Java-toestanden aan den dag legde. A.

Witte kruiskolonie, 11 April 1906.

Wij hebben in den laatsten tijd wel tal van hulpbehoevenden op de kolonie opgenomen, en een 15-tal werden door het bestuur hier gebracht, maar wij hij hebben geen menschen van Demak gehad. Mejuffrouw Jansz. wèl. Trouwens zij weet er, wat de tegenwoordige nood in het Demaksche betreft, meer van dan ik. Ik ben pas van Celebes terug. Hierbij een verslagje van mijn reis derwaarts. [1])

Er *moet* een uitweg voor de Javanen in de dichtbevolkte streken van Java komen. Bij wijze van spreken eten de menschen elkaar hier haast op. Als de rijst en djagoeng nog bij ons op 't veld staat, zijn 20 wakers niet voldoende om veiligheid tegen dieven te verzekeren. In het Kedoesche is het minstens net zoo erg. Ik geloof, dat ik met betrekkelijk weinig kosten een emigratiestroom naar Celebes kan verwekken.

Er is nu zeer veel te doen, daarom dit korte, vlug geschreven briefje . . . .

20 April 1906.

In mijn vorigen brief verzuimde ik u te antwoorden op uw voorstel om producten van op de Witte kruiskolonie beoefende industrie door middel van »Boeatan« aan den man te brengen. Daar veldarbeid veel voordeeliger is dan industrie, wat de kolonie betreft, heb ik alle pogingen om hier eenige industrie te doen ontwikkelen sedert lang laten varen. De door U voor dat doel voorgestelde som

1) Dit verslag is reeds opgenomen in nummer van dit Weekblad.

1) In het aan de Ned. Indische Regeering uitgebracht rapport betreffende den Inlandschen nijverheid.

van f 6000 [1]) heeft de Regeering blijkbaar niet toegestaan. Althans ik heb er niets van gehoord. Tegenwoordig maken wij nogal veel arrowroot. Als Boeatan deze voor ons kan verkoopen, (indien de in- en uitvoerrechten niet te bezwarend zijn) zou dit een groote hulp voor ons kunnen worden. Ik zou het zeer op prijs stellen, als u mij hieromtrent beslist uitsluitsel zou kunnen geven, zoodat wij spoedig met de verzending zouden kunnen beginnen en wij c. q. den aanplant zouden kunnen uitbreiden.

Ik schreef U geloof ik, dat wij tegen het einde van 1907 zelfonderhoudend zullen kunnen zijn. Nu, ik word daar meer en meer van overtuigd. Er wordt flink op het land gewerkt en ook door bemesting wordt de grond hoe langer hoe beter. Als ik een paar jaren geleden over een klein kapitaaltje, zeg f 10,000 had kunnen beschikken, zouden wij er dit jaar al kunnen geweest zijn. Men moet niet vergeten, dat het dagelijksch onderhoud van ± 300 personen, waarvan de meesten zieken en kinderen, zelfs bij het betrachten van de grootste zuinigheid, heel wat geld kost, en aan vaste bijdragen ontvangen wij slechts ± f 100 's maands. Ik wilde dat U onze school met haar ± 130 kinderen eens kondt bezoeken. U zoudt verbaasd zijn over de kundigheden dezer kinderen, waarvan vroeger een groot gedeelte van bedelarij en diefstal leefde.

Wij gaan met goeden moed de toekomst in en gelooven, dat over tien jaar dit werk tien maal zoo uitgebreid zal zijn, ook door het vormen van kolonies in de vruchtbare gedeelten van Celebes. Wij hebben weer een Europeeschen medewerker gekregen, die zeer nuttig belooft te worden.

20 Mei 1906.

Deze brief is een uitvloeisel niet van klaagzucht, maar van eene behoefte om gedeeltelijk mijn hart te luchten jegens een goeden vriend. Met erkentelijkheid denk ik er aan, dat U voorgesteld hebt om mij f 6000 te geven voor een industrie-school op de Witte Kruiskolonie. . . . Toen wij meer nog, dan nu, hier, met allerlei soorten van gebrek te kampen hadden, kwam er een telegram van Buitenzorg met verzoek om te willen mededeelen of de Witte Kruiskolonie geld noodig had. Ik liet het antwoord over aan den Assistent Resideat van Salatiga en aan den Resident van Semarang, die beiden voorstellen deden vol gevoel en hart om mij te helpen. Het antwoord van de Regeering was, dat zij *bij nader inzien* geen hulp wilde verleenen. Na een langdurig onderhoud, dat ik met Z. E. den Heer Van Heutsz een jaar geleden had, verzocht ik Z. E. per brief nog eens een der voorstellen van den Resident van Semarang, mij voor éèns een som te geven om mij door de grootste moeilijkheid heen te helpen, te overwegen. Het antwoord was, dat hij in dat voorstel niet kon treden. Ik vroeg om hulp, omdat ik te kampen had tegen bijna onoverkomelijke lichaamszwakte, malaria en dysenterie. Ik bezocht kort geleden den heer Joh. van der Steur te Magelang. God zegene hem en het mooie werk, dat hij doet! De heer van der Steur heeft, zonder mij er in te kennen, herhaaldelijk pogingen gedaan om hulp voor mij te krijgen bij den heer Rooseboom, den heer Van Heutsz en bij H. M. de Koningin. Het was voor de eerste maal, dat ik zijn werk zag, en ik werd zeer aangenaam en weldadig aangedaan door hetgeen ik er aanschouwde. Van der Steur is een man met een groot en goed hart, en ik hoop veel met hem in aanraking te komen.

Terwijl ik echter denk aan de goed verzorgde kinderen, die hij onder zijn hoede heeft waardoor ze onttrokken zijn aan de noodlottige invloeden van kazerne en kampong, — welt er in mijn hart op een kreet om recht ten behoeve van den tienduizenden ellendige verwaarloosde Javaansche kinderen. Toen wij de verzorging der kinderen op de Witte Kruiskolonie op ons namen, verbonden we als het ware ons lot met het hunne en is het onze grootste wensch gebleven om er »All round men« van te maken; godvruchtige, werkzame en geschikte menschen, ook voor den materieelen levensstrijd. Eten, drinken, en een stukje kleeren zijn wij gelukkig in staat geweest ze steeds te verschaffen en God zal ons daartoe steeds in staat stellen. Ik snak er echter naar om ze behalve lezen, schrijven, muziek, rekenen en landbouw, ook allerlei dingen op industrieel gebied te laten leeren. Als ik niet met zulk een zwak en ziekelijk lichaam te kampen had, zou ik er geld genoeg voor gekollekteerd kunnen hebben, maar met mijn lichaamstoestand is het bijna ondragelijk, al te vermoeiend en pijnlijk voor mij om lang achter elkaar aan het bedelen te gaan, en soms norsch ontvangen te worden.

Ik wilde wel, dat u de kolonie eens zaagt. De geest der menschen is, op enkele uitzonderingen na, bewonderenswaardig. Zij hebben niet zulk smakelijk voedsel als de gestraften in de gevangenis, en de betaling voor hun arbeid is uiterst gering, te gering zelfs, maar toch hebben ze het beter dan de kleine desa-man over het algemeen hier in midden-Java.

(*w. g.*) A. VAN EMMERIK.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned. Indië Mei—Juni 1906.

Aanteekening op de nieuwe faillissementswetgeving, III, door Mr. C. A. Wienicke. — Trusts, door J. F. C. Nienhuis. — Malabar plukmethode of niet, door A. F. W. Stibbe, met Naschrift van K. A. R. Bosscha. — Klapperolie (elders cocos-olie of copra-olie genoemd), door H. Abrahamsohn. — Egypte's cultuur en uitvoer van stapelproducten, door Th. F. van Vloten. — De ontworpen voorschriften tot uitvoering van de Indische mijnwet, door R. D. Verbeek. — Productenmarkt en wisselkoersen over April 1906. — Een grondslag ter opstelling der handelsbalans van Nederlandsch-Indië, door L. C. van Vleuten Jr. — Chineesche houtolie. — De invoer van bananen in Engeland. — Productenmarkt en wisselkoersen over Mei 1906.

Weekblad voor Indië. 3e Jaarg. No. 7.

Een verweer in zake het nieuwe stelsel in de suikercultuur, door J. E. Jasper. — Kunst in Indië, door C. Donker. — Jan van der Laan (met portret) — C. T. J. Pape (met portret). — Oude Kramats op Sumatra's Westkust, door Khalief (met foto's). — Enz.

Het Nederlandsche Zeewezen. 1906 No. 13.

Het Koninklijk magnetisch en meteorologisch Observatorium te Batavia, III, door P. J. Smits (met afbeeldingen.)

Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging. Juli en Augustus 1906.

Boeroe. — Nieuw Guinea: Mansinam Doreh. — Halmaheira: Duma Galéla.

De Indische Mercuur. 17 Juli 1906. No. 29.

Verslag van werkzaamheden, verricht aan het Laboratorium voor onderzoekingen over Deli-tabak (Proefstation voor Deli-tabak) gedurende het jaar 1905 (vervolg). — Nieuwe verbindingswegen met het Oosten. — Een nieuw stelsel in de suiker-cultuur. — Kamer van koophandel en fabrieken te Amsterdam. — Kamer van koophandel en fabrieker te Rotterdam. — Verslag van het Mijnwezen over het 4e kwartaal 1905 (vervolg). — Adresboek voor de Nederlandsche Nijverheid en export. — Proefstation voor suikerriet in West-Java »Kagok« (vervolg). — Koloniaal Museum (vervolg). — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

N°. 30. Donderdag 26 Juli 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

«Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.»

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd «aan de Redactie-Commissie», en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht, Den Haag.**

Voor **Administratie en Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer **W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij «HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG», **NIEUWE MOLSTRAAT 20,** beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:
Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

De Nederlandsch-Indische kunsttentoonstelling in het Kaiser Wilhelm Museum te Krefeld.

Vrijdag jl. heeft in de boekerij van het Museum van Kunstnijverheid te Haarlem de vergadering plaats gehad van het comité voor de Nederlandsch-Indische tentoonstelling, die einde September in het Kaiser Wilhelm-museum te Krefeld zal geopend worden. Teneinde aan deze vergadering deel te nemen waren de heeren dr. Oehler, eerste burgemeester van Krefeld, en D. Deneken, directeur van reeds genoemd museum overgekomen. Door het comité wordt al het mogelijke gedaan, opdat de Nederlandsch-Indische kunst en de kunstambachten, die door de inlanders worden beoefend, op schitterende wijze zullen worden vertegenwoordigd, en belooft deze tentoonstelling dan ook bizonder belangrijk te worden.

Eene afdeeling zal hoofdzakelijk gewijd worden aan de oud-Hindoeneesche kunst, die in de 8e en 9e eeuw onzer jaartelling een zoo hoogen bloei heeft bereikt. Zij zal worden samengesteld uit enkele oorspronkelijke stukken, doch voornamelijk uit afgietsels van Hindoe-monumenten op Java. Verder zal de bewerking van de meest verschillende materialen vertegenwoordigd worden, zoowel van hetgeen in vroegere als in latere tijden gewrocht werd. Voornamelijk zal er evenwel naar gestreefd worden, dat al hetgeen, dat naar Krefeld wordt gezonden, door artistieke hoedanigheid en bizonder karakteristiek Indische eigenaardigheid uitmunt.

De beschrijvende catalogus, die voor dit doel wordt samengesteld en waarvoor verschillende autoriteiten hunne medewerking hebben toegezegd zal de volgende rubrieken omvatten:

Oude Hindoesche kunst (steen, brons en afgietsels). Metalen: wapens, goud- en zilverwerken; werken in rood en geel koper en andere metalen. Textielkunst, batiks, weefsel, borduurwerken, kanten, kralenwerk en vlechtwerk. Wajangfiguren en lederbewerking, houtsnijwerk, bewerking van bamboe, kokosnoot, schilpad, leisteen, buffelhoorn ivoor en andere materialen. Talrijke inzendingen werden reeds ontvangen en toegezegd. Het Comité is daarvoor zeer dankbaar doch vertrouwt verder, dat zij, die mooie voorwerpen van Nederlandsch Indischen oorsprong in hun bezit hebben er zullen toe overgaan hunne belangstelling te toonen door inzending en het Comité in zijne moeilijke taak willen steunen. Men bedenke, dat het doel der tentoonstelling is: in het buitenland de eigenaardige, artistieke en karakteristieke eigenschappen, waardoor de Nederlandsch-Indische kunst uitmunt, te doen kennen en daardoor een ruimer veld van omzet te verkrijgen voor de door de Inlanders vervaardigde werkstukken. De kunstambachten toch werden in Nederlandsch Indië sedert onheuglijke tijden met groote meesterschap beoefend en bij de beweging, die in de laatste tijden in ons land is ontstaan tot verheffing van de inlandsche bevolking, werd deze krachtige factor niet over het hoofd gezien en het mogelijke gedaan de kunstambachten in Nederlandsch Indië weder tot bloei te brengen, doch daarnaast moeten bronnen van welvaart worden geopend en dit kan alleen plaats hebben door nieuwe markten te verkrijgen om de productie te plaatsen.

Het comité vertrouwt dan ook, dat de bezitters van kunstproducten zullen willen helpen, teneinde bovenvermeld doel te bereiken. De kosten van transport, verpakking, verzekering enz. komen alle ten laste van het Comité, terwijl de meeste zorg voor de voorwerpen zal worden gedragen.

De toezendingen geschieden aan den secretaris van het comité, den heer E. A. von Saher, Directeur van het museum van Kunstnijverheid te Haarlem, die verder gaarne alle nadere inlichtingen verstrekt.

Algemeene Berichten.

Celebes.

De correspondent van de *N. R. Ct.* te Batavia seinde 24 dezer:

«*In Doeri heerscht weer rust en orde. Sterke bergstellingen bij Pandok Kadok 18 dezer genomen. De aanval werd door het snelvuurgeschut van de Marine ondersteund. De vijand bood hevigen tegenstand. Wij kregen 20 dooden en gewonden, onderofficieren en soldaten. Den 19n werd Bontoe Asoe genomen.*

Thans ligt Pengala, de hoofdplaats van het Poeang Tikoe-gebied, voor ons open.»

Omtrent het optreden der Doeri-colonne, merkt het blad op, dat deze, die, zooals de naam aanduidt, aanvankelijk in het tot Masenrempoeloe behoorende rijkje Doeri had te ageeren, zich, nadat de toestand hier was verbeterd, ook tegen de Toradjalanden heeft gekeerd.

Bonto-Asoe is de plaats in het gebied van Poeang Tikoe, waar de onzen reeds tweemaal het hoofd hebben gestooten. Thans schijnt het, nadat de Doeri-colonne twee sterke bergstellingen had opgeruimd, gelukt te zijn gezamenlijk met de Ranté Pau-colonne ook Bonto Asoe te nemen. Deze stelling is waarschijnlijk na het succes door de Doeri colonne behaald, verlaten gevonden, ten minste onze correspondent te Batavia meldt niet, dat dáár verliezen werden geleden, terwijl in de Staatscourant het volgende bericht wordt aangetroffen:

«Blijkens een van het gewestelijk militair commando te Makasser ontvangen telegram, is bij de vermeestering van bergbentings, nabij Bontoasoe in de Toradjalanden, op 18 dezer één inlandsch militair gesneuveld en zijn daarbij gewond 9 Europeesche en 12 inlandsche militairen, allen beneden den rang van officier.»

Onze correspondent seinde ook: «Thans ligt Pengala, de hoofdplaats van het Poeang Tikoe-gebied voor ons open.»

Dit is van beteekenis, omdat den 11n Mei van dit jaar de kapitein C. G. H. Krapels, die met een troep van ongeveer 55 man en 70 koelies het gebied van Poeang Tiko wilde bezoeken, het eerste werkelijke verzet ondervond, toen hij naar Pengala oprukte. Toen de colonne toch de kali Sippang over was, werd zij op eenigen afstand door gewapende Toradja's gevolgd. In den nacht van 11—12 Mei werd het bivak betrokken bij kampong Tandan. Den volgenden morgen (12 Mei), maakte de 2e luitenant J. Engelbert van Bevervoorde met een patrouille een verkenning in de richting van Baroepoe en naar Kampong Pengala. Daarbij werd hij plotseling van de omringende hoogten en uit een kampong, waar de witte vlag woei, beschoten. Dit was het begin van onzen strijd om Bonto Asoe, die thans geëindigd is.

Zooals men ziet, meldt de Staatcourant 22 dooden en gewonden, terwijl onze correspondent het getal 20 seinde.

Rembrandt-feesten.

Ook in Nederlandsch-Indië wordt ter eere van Rembrandt feest gevierd, niet alleen te Batavia, maar ook het *Nederl. Verbond* afd. Semarang zal op eenvoudige wijze een hulde brengen aan Rembrandt's nagedachtenis. In Juli zullen (waarschijnlijk in den schouwburg) voor de leden der afdeeling, en ook voor belangstellenden tegen een entrée, door middel van een sciopticon lichtbeelden worden vertoond van ongeveer vijftig schilderijen van Rembrandt. Op eene anderen avond zal hetzelfde gebeuren, gratis, voor de minder bevoorrechte klasse van ingezetenen, bij welke gelegenheid versnaperingen zullen worden aangeboden. Dit laatste zal door het Leger des Heils worden verzorgd. In Augustus komt dan het neusje van den zalm: een tentoonstelling, in het Loge-gebouw, van ongeveer 50 zeer groote en bijzonder mooie reproducties (zwart en wit) van de meest vermaarde werken van den meester. Deze collectie behoort toe aan de Kunstkring te Batavia, die

haar uit Europa heeft ontboden. Bij de opening dezer tentoonstelling zal de voorzitter der afdeeling, dr. Boersma, een voordracht houden over Rembrandt's leven in verband met zijn tijd.

Dankbare Amboneezen.

In Ambon werd een collecte gehouden voor de noodlijdende Zeeuwen. Deze liefdadigheid vindt zijn oorzaak hierin, dat, toen de «ramp van Ambon» plaats had, eenige tonnen gouds uit de lage landen tusschen de Lauwerzee en de Schelde naar Ambon hun weg vonden. Nu de Zeeuwen er ellendig aan toe zijn, reiken, op hun beurt, de Amboneezen hun de helpende hand.

Het Hollandsch Ensemble in Ned. West-Indië.

Het Hollandsch ensemble, bestaande uit de dames Truus Post en Christine Staas, en de heeren Arbous, Van Ollefen en Van Hees, blijft een goeden indruk maken. De couranten te Paramaribo zijn vol lof over het gezelschap. Vooral met de opvoering van Spoken oogstte het grooten bijval.

Te Curaçao speelde het ensemble ook een avond aan boord van de daar ter reede liggende Kortenaer. Op het dek werd een tooneel in optima forma opgericht, met coulissen enz. Zelfs het voetlicht ontbrak niet. De dames en heeren ontvingen van de officieren van genoemd oorlogsschip een fraai album ten geschenke met kiekjes van Curaçao.

Het gezelschap repatrieert met de Prins Frederik Hendrik. De onmogelijkheid is niet uitgesloten, dat het nog een voorstelling geeft voor de Hollandsche Club te Parijs.

Bij de afscheidsvoorstelling (Een bezoek en Een dag op het Lindenhof) werd een warme toespraak gericht tot het ensemble; de heer Van Hees sprak een woord van dank.

Pers-kroniek.

INHOUD: De Tijd over de «arme Insulinde-bewoners», in verband met de Tariefwet Fock. — Over «eerlijke voorlichting» door de «Tarief-vereeniging»: eenige scherpe opmerkingen der Nieuwe Courant. — De nieuwe Ned. Indische hoogeschool en het Algemeen Handelsblad. — Blanda over hetzelfde onderwerp.

In de politiek kan het toch maar raar toegaan.

Als de courant, behoorende tot de eene partij zegt: boeren, burgers en buitenlui, aanziet deze wonderschoone zaak aandachtig, zij is zwart, pik-zwart, dan weet men, ook zonder de courant van de andere partij gelezen te hebben, dat die precies het tegenovergestelde beweert, n.l. dat het er niet zwart, maar wit uitziet.

Zoo nu weder met het wetsontwerp tot verhooging van enkele posten der indische tariefwet.

De «Tariefvereeniging», een gezelschap van protectionistische heeren, vestigde de aandacht op deze tariefverhooging, begon alarm te roepen. En de *Tijd* als de kippen er bij, smult letterlijk aan het lekkere kluifje, dat genoemde vereeniging op den politieken disch wierp.

Het was «een goede gedachte», zegt het blad, om in een van die bekende, «handige brochuurtjes» de aandacht te vestigen op het «onbegrijpelijke plan» der regeering.

Wie geen vreemdeling is in het Jeruzalem onzer brave politiekers begrijpt er reeds alles van. In het verschiet ziet hij reeds de bekende figuur der «van pet tot klomp belasten arbeider» opdoemen. — Maar, neen, nu het op «Indië betrekking heeft, hooren wij van «toch al zoo economisch zwakke inlanders» en van «economisch zwakke Nederlanders», die «uitgeschud worden» door deze tariefsverhooging».

De *Tijd*, die als zij niet deftig doet, dergelijke dingen zoo heerlijk weet op te knappen, is in eens vol medelijden en erbarmen met al die economisch zwakke menschen in Indië.

«In plaats van den «van pet tot klomp belasten arbeider» «zet ze nu op het podium den «indischen, economisch zwakke», den armen hals, dien zij nu tegen minister Fock zal gaan verdedigen.

Anders hoort men er in het blad niet veel van, nu is hij in eens een figuur geworden, waarmede op de politieke markt zaken zijn te doen. Hoor maar eens aan!

Na een verkiezingsstrijd te hebben gewonnen, zegt het blad, onder leuzen, waarvan één luidde: «Tegen het Tariefontwerp Harte», komt uit de linkerpartijen een ministerie voort, waarvan een der eerste daden is ..... verhooging van het Indisch Tarief. Wel mag de brochure schrijven: «Das Unbegreifliche — hier wird's Erreignisz.»

Maar die «Erreignisz» mag dan toch niet bereikt worden, zonder dat onzerzijds een hartig woordje over deze zaak wordt gesproken. Ruim anderhalf millioen 's jaars halen uit de zakken der toch al zoo economisch zwakke inlanders, om nog niet eens te spreken van de toch ook in onze Oost zeker wel economisch zwakke Nederlanders, zonder dat er een haan naar kraait, dat zou toch al te gemakkelijk zijn. Wij zijn het dan ook niet eens met den schrijver der brochure, waar hij ons aanraadt: «Het is maar het best, er niets van te zeggen», zij 't dan ook, dat hij er bij gedachtig was de bekende woorden van Vondel: «Wie hiervan 't schriklijkst swijgt, heeft 't allermeest gezeid.»

Het zwijgen kunnen we voorloopig aan de blijkbaar over dit feit beschaamde redacties der organen van links overlaten. Die zwijgen ten minste als moffen. Dat zwijgen is, gezien in het licht der agitatie van ruim een jaar her, inderdaad aller-welsprekendst!

Of 't zal worden volgehouden en of de linkerhelft in de Kamer er aan zal meedoen?

Komt 't er nu niet zoozeer op aan, nu 't maar Insulindebewoners geldt, die . . . . . toch geen kiesrecht voor de Staten-Generaal hebben, wakkere vrijhandelaren?"

* *
*

Ongelukkigerwijze is één van die «beschaamde redactiën" niet blijven zwijgen, als «een mof". Het is jammer van de *Tijd* en het mooie stukje proza, waarin al dat fraai's te lezen is, dat de *Nieuwe Courant* die zaken een klein beetje recht zet.

«Allereerst kenmerkend voor den aard van het ontwerp,» merkt de *Nieuwe Courant* op, «dat het slechts rechten verhoogt op artikelen, in welker behoefte de Indische industrie zelf niet kan voorzien. Hierin onderscheidt het zich eminent van het ontwerp Harte, waarvan de protectionistische werking onbetwistbaar was, en dit geeft de Regeering het recht in den aanvang harer Memorie van Toelichting te verklaren, dat de door haar voorgestelde verhooging een maatregel is, welke uitsluitend versterking der Indische geldmiddelen beoogt".

In diezelfde zinsnede verklaart de Regeering, dat bij deze verhooging «rekening wordt gehouden met de belangen van de inlandsche bevolking, in het bijzonder van het minvermogend deel der bevolking. «Deze woorden schijnt de Tariefvereeniging niet gelezen te hebben. Hoe zou zij anders durven schrijven gelijk zij deed? Of trok zij — zonder evenwel een poging te doen tot weerlegging — de waarheid er van in twijfel? Dan had de lezing van de toelichting der posten haar wijzer kunnen maken, indien zij wijzer wilde worden.

De invoerrechten, waarvan het ontwerp de verhooging beoogt zijn:

Aardewerk — d. w. z. op grof aardewerk, door de minvermogenden gebruikt, blijft het bestaande recht gehandhaafd; op «ander aardewerk en porselein" wordt het met 2 pCt. verhoogd.

Bier — een genotsartikel voor de Europeanen.

Dranken en eetwaren, niet afzonderlijk genoemd — de verhooging komt ten laste der gegoede Europeesche bevolking; de door de inlandsche bevolking gebruikte gezouten en gedroogde visch, wordt onder een nieuwen tariefpost gebracht en het recht daarop blijft onveranderd.

Goud en zilver; ijzer in staven; koper; staal; mineraalwater; reukwerken; rijtuigen; speelkaarten, wijn — nadere toelichting overbodig.

Kleederen en manufacturen — voor stoffen van katoen en halfwol, voor nagemaakte batiks dus en geweven katoenen goederen, blijft het recht onveranderd, alles in het belang der inlandsche bevolking; het wordt verhoogd op tafel- en beddelakens, band, veters, lint, passementwerk, tapijten, vilt en dgl., waar de inlandsche bevolking geen belang bij heeft.

Meubelen — Europeesche meubelen, worden door de inlandsche bevolking niet gebruikt.

Tabak en thee — de invoer geschiedt ten behoeve van Europeanen en Chineezen, zoodat de inlandsche bevolking van de verhooging geenerlei nadeel zal ondervinden.

Levend vee — slechts Europeanen en vreemde Oosterlingen voeren levend vee in.

Zout. — De verhooging staat in verband met het gouvernements-monopolie. Zij treft voorts het thans laag belaste, fijne tafelzout, alsook het ter wering van bederf met goederen toegelaten zout, maar van dezen maatregel wordt weer uitgezonderd het zout, dat met voor inlandsche consumptie bestemde visch ten invoer wordt toegelaten.

Dit alles, meent het liberale orgaan, had de schrijver van het vliegende blaadje aan de Memorie van Toelichting kunnen ontleenen, indien hij er niet de voorkeur aan gegeven had het te laten rusten en de lezers schijnbaar in staat te stellen tot een zelfstandig oordeel, door het overdrukken van de lijst der verhoogde posten. Schijnbaar, omdat de beteekenis daarvan zonder die toelichting niet te beoordeelen is.

Eerlijke voorlichting?"

Zeiden wij ten onrechte, dat het in de politiek soms raar kan toegaan?

Wat de *Tijd* zwart noemt, heeft de *Nieuwe Courant* wit!

En niet zonder reden verbaast de *Nieuwe Courant* zich over deze «eerlijke voorlichting», al zal zij wel begrijpen, dat het hier minder om de arme «indische bewoners» gaat, dan wel om oppositie-materiaal. Vooral in den tegenwoordigen, slappen tijd, is dat een buitenkansje en daarom zal de *Nieuwe Courant* het de *Tijd* wel vergeven. Het is maar politiek.

* *
*

Met de «indische bestuursacademie», het nieuwe voorstel van minister Fock om «hoogere vorming» aan reeds in functie zijnde ambtenaren te geven, is het *Algemeen Handelsblad* vrij wel ingenomen. Alleen de salarissen van den directeur en „hoogleeraren" zijn te laag geraamd.

«De algemeene leiding der studiën en oefeningen zal worden opgedragen aan een directeur, wien het te betreden terrein bekend is; bij wien ruime ontwikkeling gepaard moet gaan met wetenschappelijken zin, een man, wien ook in ander opzicht hooge eischen zijn te stellen. Maar zoodanig uitstekend persoon zal geen vaste aanstelling ontvangen; hij wordt b.v. voor een tijdvak van vijf jaren benoemd, en kan dan herbenoemd worden. En voor

FEUILLETON.

DE KLUIZENAAR.

(Een op historischen grondslag berustende schets).

DOOR 5

A L E.

Wij bleven den heelen middag, over onze leege borden heen, zwaar zitten boomen en werkten daarmede ijverig voort aan de overbrugging van de ons scheidende klove.

Hij raakte meer en meer op zijn praatstoel in een impulsieven drang, nu de gelegenheid er eindelijk was, te woekeren met den rijken voorraad gedachten, denkbeelden en indrukken, die in hoofd, ziel en gemoed lagen opgeschuurd als de nog onverwerkte oogsten van zooveel jaren vereenzaamd, intensief denk- en gevoelsleven. En na zoo'n copieuze rijsttafel waren onze onderwerpen waarlijk niet voor de poes! 't Ging over allerlei ingewikkelde koloniale en niet-koloniale vraagstukken, maar toch wel 't meest over de eerste, die hem 't naast aan 't hart lagen. Ondanks zijn afzonderings-bestaan bleek hij tamelijk goed «bij» te zijn en in weinige uren doorliep ik een heel stuk kolonialen en-socialen cursus met hem, waarbij wij 't nog al eens aan den stok kregen. In dat geval trok hij zich tactisch terug achter een Multatuliaansch bolwerk van bespiegelingen, vanwaar hij mij met zwaar „ideeën"-geschut verstootte.

Want — vreemd! — bij breed inzicht en veelzijdige belezenheid toonde hij geheel onder Multatuliaanschen geestesinvloed te staan. In den «schepper» van Max Havelaar zag hij den „geestes-Messias", in diens leer het „geestes-evangelie". 's Meesters woorden speelde hij uit, zooals de dogmatiek-geloovige zich van bijbelteksten bedient. Dit gaf zwakte aan zijn betoog en op den duur eenzijdigheid aan ons debat. Ik liet niet na hem hierop attent te maken, maar ook uit zichzelf gevoelde hij gaandeweg wel, dat hij bij zijn eerbied zelfstandigheid van oordeel had ingeboet, wat hij de volgende dagen door een frontverandering bij onze discussiën dan ook steeds duidelijker ging demonstreeren.

De volgende dagen zeg ik, want het kwam er niet toe van hier op te breken Ik bleef op Winoto al de heerlijke dagen van mijn verlof. Dat ging zoo van zelf. Den avond van den eersten dag waren wij reeds als zulke beste maatjes ter ruste gegaan, dat hij 's anderen daags mijn blijven als een stilzwijgende afspraak scheen aan te merken en ik zelf er geen oogenblik meer aan dacht heen te gaan. Trouwens, vroeg in den morgen had hij al uit zichzelf en geheel buiten mijn weten een paar „ventjes" naar het berghôtelletje gestuurd om mijn barang terug te halen. 's Middags komt het punt voor 't eerst ter sprake, toen ik onverwacht mijn bulletjes voor mij kreeg.

„'t Is immers naar je zin, wat ik gedaan heb?" vroeg hij leukjes.

„'k Verlang niet beter!" zei ik.

«Best! 't Klimaat is hier ook even goed, de natuur even mooi. Voor de rest zorg ik zelf wel . . ."

«Zorgen wij zelf wel!" waagde ik te verbeteren.

Nu, dat deden wij ook!

Schoon onze opvattingen en inzichten nog al eens botsten en zelfs meermalen (wij stonden beiden koppig op ons stuk!) scherpe woordenschermutselingen uitlokten, konden wij het toch wel best met elkaar vinden. Dat kruisen van de degens van den geest hield hem juist in voortdurende prikkelende spanning. Maar ook en vooral op het meer vreedzame terrein leerden wij elkander van lieverlede beter kennen en waardeeren. Dat was bij de dagelijksche inspectie en contrôle van het veldwerk en van den gang der huiselijke zaken, of bij onze lange omdolingen en zwerftochten in dit heerlijke oord, waarbij ik hem onvermoeid volgde heuvel op heuvel af, ravijn uit ravijn in, met stijgende belangstelling in al wat zijn «republiekje» in zijn bestaan betrof.

't Spreekt wel van zelf, dat de vriendschappelijke stand van zaken van invloed werd op de houding van zijn «volkje» jegens mij en noodzakelijkerwijze gepaard moest gaan met een toenadering ook van die zijde. Maar ook mijn notitie-nemen van hun zaakjes en belangetjes, van hun goed geordend, welverzorgd maatschappijtje met zijn deugdelijke instellinkjes, waarop men zoo trotsch was, droeg daartoe niet weinig bij. Daarbij kwam, dat het feit op zichzelf: een gast op Winoto, natuurlijk al een heel evenement was, dat zijn agitatietjes meebracht. Mijn komst hier met haar gebeurtenisjes en markantigheidjes gaf relief aan het, wel bedrijvige, maar in zijn alledaagschheid toch zoo vlakke leventje van dit geïsoleerde volkje. Zoo b.v. verwekte ik — en dit wel meer speciaal in 't vrouwenwereldje — al dadelijk door een spontane uiting van eigen stemming zeker verrassende emotie, die karakteriseerend was voor de toestanden hier.

Mijn gastheer had zich, bij zijn soberheid, de weelde eener heerlijke badkamer veroorloofd. Door een pantjoran (bamboeleiding) had hij een straal levend bergwater naar binnen weten te leiden, die daar, gezellig bruisend en schuimspattend, van een paar meters hoogte neerplofte. Van verrukking 't hoogste lied uitzingende, liet ik den eersten morgen zorgeloos 't koele en klare watertje over me heenkomen. Dat lied had 't hem gedaan! Toen ik de mandikamer verliet, zag ik oude en jonge vrouwengestalten naar alle kanten een goed heenkomen zoeken! 'k Stond wat beteuterd te zien en mijn gastheer lachte smakelijk om de mystificatie en 't malle van 't geval.

«Stel je maar gernst, zei hij; dat was je dankbaar-luisterend auditorium.»

«'k Wist niet, dat ik 't zóó mooi kon!"

dien directeur wordt gerekend op eene »belooning« f 3000 's jaars....

Dit bedrag schijnt ons, zegt het blad, alleen dàn voldoende, wanneer men gebruik maakt van de diensten van een gepensionneerd of met verlof zijnd Indisch hoofdambtenaar, maar zal men altijd op zoodanig persoon de hand kunnen leggen? Daar zijn er zeker weinigen die, hoe geschikt ook als ambtenaar, aan alle bovengestelde eischen voldoen; en de weinigen, die dat doen, moeten de directeursbetrekking, die al hun werkkracht eischt, die daaraan zelfs hooge eischen stelt, zeer aanlokkelijk vinden. Vooral in de eerste jaren hangt heel veel af van de richting, waarin de directeur de studiën zal leiden. Hij moet zijn geheele persoon, zijn geheele toekomst kunnen wijden aan de zware taak, die hem wacht.

Dit alles overwegende, schijnt ons de bezoldiging van den directeur te laag gesteld; alleen als toelage bij een voldoend pensioen of verlofstraktement, zou het bovengenoemde bedrag wellicht eene goede keuze mogelijk maken. Heeft de Regeering reeds het oog op een persoon? Dat zij hem dan aan haar binde, èn door goede betaling, èn door een vaste benoeming.

Soortgelijke overwegingen gelden ten aanzien der leeraren. Er zullen voor de »vaste lessen« drie noodig zijn, en de minister trekt daarvoor f 7500 uit, d. i. f 2500 voor elk, dus ongeveer wat een leeraar aan eene hoogere burgerschool ontvangt; doch deze heeft eene vaste aanstelling, die aan het personeel der bestuursacademie onthouden wordt, en van hem wordt, naar het ons toeschijnt, minder eigen studie gevorderd om voor zijn taak geschikt te blijven. Er kan stellig geen sprake van zijn, het onderwijs aan de bestuursacademie als een nevenbetrekking waar te nemen; en evenmin, het op te dragen aan tijdelijk personeel (verlofgangers), dat telkens vervangen moet worden.

De functiën van directeur en leeraren zullen, meenen wij, in beteekenis niet onderdoen bij die van de hoogleeraren aan onze universiteiten of technische hoogeschool; en waar men voor die functiën de allerbeste krachten moet zien te winnen, moet de regeering daartegen, uit geldelijk oogpunt, geen hinderpaal stellen. Op het totaal der uitgaven, door haar thans geraamd op f 44.000 's jaars (in werkelijkheid meer, omdat de ambtenaren, die de bestuursacademie bezoeken, voor zich en hun gezin recht hebben op vrijen overtocht heen en terug), zal een ruime bezoldiging der vier personen, bovenbedoeld, weinig verschil maken; maar de zekerheid, dat het doel bereikt wordt, zal er door winnen.

Men organiseere dus de Ned.-Indische bestuursacademie als eene academie, met een hoogleeraar-directeur en drie hoogleeraren, zonder de afschrikkende bepaling, dat de heeren over vijf jaar kunnen worden weggezonden. Anders, meenen wij, komt men niet, waar men wezen wil.«

Daarentegen noemt *Blanda* in de *Controleur* deze nieuwe hoogeschool een theoretische liefhebberij.

»De cursus zal een tweejarige zijn, en de bedoeling is, elk jaar een 12-tal ambtenaren uit te kiezen, wier persoonlijkheid en dienstprestatie goede verwachtingen doen koesteren, ook voor de hoogere rangen, wat aan hun chefs ter beoordeeling wordt overgelaten. Die academie zou men dus ook, schrijft *Blanda*, de »residenten- of de hooge-oomes-school« kunnen heeten. Zij, voor wien die tempel van wijsheid gesloten blijft, weten dus, dat ze nimmer uit de lagere rangen vandaan komen. De nieuwe organisatie wordt dus, langs een omweg, de verwezenlijking van 't idee-van Affelen van Saemsfoort. Tot hoeveel geknoei en gemodder de keuzebepaling aanleiding kan en ook zal geven, kan men al vooraf nagaan. Waarborg voor een rationeeler bezetting der hoogere posten bestaat met de nieuwe regeling dus nog geenszins.

»Men zal wellicht zeggen, dat dit insinueerend en voor 't minst voorbarig is. Ons goed. Maar de protectie en het nepotisme hebben in Indië, in 't verleden en in 't heden, wel in die mate van brutaliteit de koppen opgestoken, dat de Fockiaansche uitdenking ze eerder bevorderen, dan beperken of breidelen zal.

»En waarvoor dan nog die hoogere vorming? Met de hoogere krijgsschool kunnen wij vrede krijgen. Bij de officieren is 't nu eenmaal zaak in krijgskundige bekwaamheden en daarmede ook in tactische vechtwaarde boven den eventueelen vijand te staan. Maar waarom hebben de Indische »bestuurs«-ambtenaren een hooger-wetenschappelijke, uitsluitend-theoretische bij-opleiding noodig, voor het besturen van een eenvoudig, kinderlijk volk? Waarom moet een dominee Latijn, Grieksch en Hebreeuwsch kennen, om te kunnen zeggen: »God is goed«? vroeg Multatuli. Zou men die hoogere vorming, die voorgestelde lessen in:

a. de verschillende stelsels van koloniaal bestuur,
b. Nederlandsch-Indisch gecodifieerd privaat- en strafrecht, en
c. de staathuishoudkunde en de statistiek

niet liever doen geven aan onze volksvertegenwoordigers, bij wie de wetgevende bevoegdheid over Indië berust, maar die in Indische aangelegenheden nog voor 't a, b, c, staan! En laat men dan meteen den inlander, die zijn elementaire opleiding nog mist, door verstandelijk en praktisch onderwijs tot een, wel minder simpel en serviel, maar toch meer menschwaardig bestaan opheffen. 't Lust ons niet, hier nog eens uiteen te zetten, aan welke tekortkomingen en euvelen het Indisch bestuurscorps souffreert, maar toch zeker wel niet aan 't gebrek aan onvoldoende wetenschappelijkheid. Karakter en tact zijn bij de bestuursambtenaren waardevoller dingen, dan de vruchten eener hoogere, theoretische vorming, maar die zaken leert men op geen bestuurs-academie aan. Er zijn tegenwoordig residenten aan 't bestuur, wier wetenschappelijkheid boven allen twijfel verheven is, en die dus gevoegelijk in de termen zouden kunnen vallen voor leeraren aan die »Nederlandsch-Indische Bestuursacademie« in dop, maar die zelfs als hoogere bestuursambtenaren fiasco maakten, al bleven zij ook gehandhaafd op hun hooge posten. Wat ontbrak bij hen? Karakter, tact — of beide?

»Maar onze grootste grief tegen deze innovatie is toch wel: dat dit Indisch orgaan weer in Nederland moet worden gevestigd. Er is in Nederland nog nooit iets voor Indië tot stand gebracht, dat vitaliteit bezat en levensvatbaarheid behield. 't Zal met het eminenten-schooltje in den Haag wel weer zoo gaan. Maar afgezien daarvan, billijkheid en logica zeggen, dat het ding, als 't in 't leven geroepen moet worden, in Indië thuis behoort.

Dat de zaak dan waarschijnlijk wat duurder zou uitkomen, mag geen beletsel zijn. Dit zou langs een andere kant weer dubbel en dwars worden goedgemaakt.

»Zou de vestiging der Fockiaansche vinding te Batavia niet tevens het middel kunnen worden om op een fatsoenlijke en ongezochte wijze van den Raad van Indië af te komen, namelijk door die twee dingen tegen elkaar in te ruilen? De Academie wordt op *f* 44.000 's jaars geraamd. Men zou dus nog bovendien een aardigen cent overhouden. En van die twee kwaden was die »Academie« dan toch waarschijnlijk het minst erge«.

Uit de Oost-Indische Mail.

Door den wd. directeur van O. E. en N. is aan de handelsvereenigingen in Batavia, namens den landvoogd, advies gevraagd in zake een voorstel van onzen consul te Kobe, den heer van Oordt van Lauwendrecht aan den minister van buitenlandsche zaken, om in 't

---

»Dàt was 't ook niet zoo zeer.«

»O, zoo. Wat dan?«

»'t Verrassende van 't geval. Dat zingen van een blanda is dien vrouwtjes even nieuw als je Faust-, Carmen- of Rigoletto-aria's!«

»Zing jij dan nooit?... *Böse Menschen haben keine Lieder!*

»'t Heugt me niet meer! In een uitsluitend Javaansch interieur ontwent en verleert men dat ten langelesle. 'k Zou schrikken van mijn eigen geluid, geloof ik, als ik 't deed. Je zingen kwam me al niet zooveel minder vreemd voor, als aan die vrouwen, vermoed ik."

»Dan wordt het mooi tijd ook met de schoone kunsten hier een aanvang te gaan maken en de muziek maar alvast op het leer- en hervormingsplan te zetten«, zei ik schersende.

Ik behield mijn publiek. Twee maal daags gaf ik in 't vervolg voor mijn strikt onzichtbaar gehoor (van beide zijden werd dit voorschrift met de grootste stiptheid en behoedzaamheid nageleefd!) een concert, tenzij het mij al eens goeddacht de Muze het zwijgen op te leggen.

Zoo b.v. wist ik mij, door een gelukkige ingeving geleid, ook meer in 't bijzonder bij 't sterke geslacht al heel gauw wat populariteit te bezorgen. 't Kwam ook al door een concert, maar ditmaal een nachtelijk en een, dat mij een verrassing was en een emotie gaf.

Ik sliep den eersten nacht op Winoto niet bijster rustig, want ik kon maar niet op mijn gemak komen. 'k Was nauwelijks te bed, waaruit ik eerst een kongkang (*) had moeten verwijderen, toen ik 't rauwe geluid van een tijger vlak bij 't huis hoorde, dat zich maar telkens herhaalde.

»Hoe moet dat!?« schreeuwde ik naar de belendende slaapkamer.

»Die vriend spookt hier alle nachten rond; daar wordt je wel aan gewoon!« kreeg ten antwoord.

»Goeie morgen!« dacht ik, doch hield me maar groot. 's Morgens wees men mij de versche sporen van het monster aan op het achtererf.

»Zouden wij dien »vrind« niet eens te pakken nemen? vroeg ik, toen hij mij ook den volgenden nacht was komen verontrusten.

»'t Zou niet kwaad zijn« vond mijn gastheer. »De luidjes zijn ook niet best op hem gesteld. Zij durven zich 's avonds nauwelijks meer buiten te wagen. En hij snoept ook nog al eens een hond of een kalf uit de buurt weg.«

Drie dagen later hadden wij sinjeur in den val. Een pracht van een koningstijger! Een kanjerd van belang. 't Was een ware voldoening voor geheel Winoto en de naastbij gelegen desa.

Als man van 't initiatief oogstte ik ieders dankbaarheid.

Ik zelf stelde het op hoogen prijs in de gunst van dit sympathieke volkje te raken. Van mijn kant liet ik daartoe dan ook niets na en niet weinig gestreeld was ik er mee ten laatste als een der hunnen te worden beschouwd.

Het bestuur bazelt over decorum en eerbied, regeert *du haut de sa grandeur* en speelt de almachtige, heeft pajong, hormatgebruiken en ander „eer"betoon noodig om 't „prestige" bij 't volk van Java er in te houden. Dat getuigt, na eenenlange koloniale ervaring, niet van breed inzicht. 't Vertrouwen van den Javaan, zijn geloof in den Europeaan ligt niet op dien weg! Dàt heb ik proefondervindelijk op Winoto geleerd, dat een koloniale leerschool in miniatuur was en dat ik wel „demonstratie-veld" voor kolonisatie had willen doopen.

Mijn gastheer was zichtbaar ingenomen met mijn goede intenties en loonde me daarvoor met zijn volle vertrouwen.

(*) Een groot soort kikvorsch.

Op een morgen, van een geforceerden klim uitrustend op een hoog, mooi punt met de vlakte naar drie zijden vóór ons, deed hij mij in allen eenvoud zijn levensbiecht.

Wij waren vroeg uitgegaan en hadden eerst een paar koffietuinen vlak in de buurt geïnspecteerd, waar enkele mannetjes al in het veld stonden en met kennelijke tevredenheid en in opgewektheid hun werk deden van graven en bibit stekken aanpikelen.

Van daar waren wij op huisbezoek in de kampong der onderneming geweest. Veel vrouwen en kinderen waren er in drukke bedrijvigheid. Er heerschte een prettige stemming. In een gevoel van voldoening leidde hij mij rond, wees aan en legde uit. Ik zag hoe, innerlijk en uiterlijk, alles van welvaart en tevreden levensstemming sprak en een kracht ge, ziel- en karakter-

volle leiding verried. In vele zaken werd onderricht gegeven tot oefening van geest, oog en hand, zoodat behalve de vruchten van het schoolonderwijs ook de waarneembare bewijzen van de beoefening van ambacht en vrouwelijke huisvlijt overal aanwezig waren. Jongens en meisjes legden zeer bevredigende proeven van bekwaamheid af in elementair onderwijs, jonge mannen van vaardigheid in timmer-, snij-, smeed- en ander handwerk, terwijl de vrouwtjes bezig waren met weef- of batikwerk en ander huiselijk bedrijf. Zijn onderwijskrachten had hij zoodoende ten deele al zelf aangekweekt. Ook op ooft- en groenteteelt legde men zich met bijzondere zorg en kracht toe, waarvan de resultaten overal voor 't grijpen waren en al eerder door mij geproefd en gewaardeerd werden. Voor gemeenschappelijken rijstbouw en de cultuur van een paar andere eigen verbruiksartikelen was almede eenig terrein in exploitatie. Die sawah-bewerking, evenals enkele andere zaken, was op coöperatieven leest geschoeid.

't Was me niet ontgaan, dat nu en dan een schaduw langs 't gelaat van mijn leidsman gleed en een pijnlijke gedachte zijn gevoel van voldoening kwam storen. Toen wij de kampong verlaten hadden en afdwaalden van huis, gaf hij uiting aan zekere bezorgheid voor de toekomst van Winoto en zijn schepping hier.

Er was malaise. 't Ging al eenigen tijd niet goed met de koffie. Als 't eens heelemaal misliep met die cultuur! Wat zou er dan van Winoto en de luidjes worden? Hij had weinig reserve-kapitaal. De verhooging van den levensstandaard, de verbetering van het bedrijf en den geestestoestand hadden zware offers geëischt. Tot nu toe had hij alles uit de winsten van het hoofdbedrijf kunnen bekostigen en de verwezenlijking zijner denkbeelden had niet onder de malaise geleden, al had hij toch ook al meer de tering naar de nering moeten zetten, dan hem lief was en hem dienstig leek. Maar als de kaart niet keeren wilde, zou hij spoedig een tekort op zijn budget krijgen en moeten interen.

(*Wordt vervolgd*).

belang van de uitbreiding der handelsbetrekkingen tusschen Indië en Japan, van regeeringswege voor Ned.-Indië een **handelscommissie** te benoemen, evenals in Nieuw Zuid-Wales gebeurd is, welk land hiervan reeds goede resultaten zag. De taak van dezen commissaris zou in hoofdzaak zijn belanghebbenden in Japan inlichtingen te geven betreffende de handelstoestanden. Hij behoeft niet altijd in Japan te zijn, maar moet het grootste gedeelte van 't jaar besteden met Indië te bezoeken, ten einde op de hoogte te blijven van uit- en invoer, de verschillende havens, de cultures, de landbouwdistricten enz. Enkele maanden zou hij in Japan moeten reizen, eventueel ook in Korea en Mandsjoerije, ten einde inlichtingen te verstrekken en handelsbetrekkingen aan te knoopen.

In »*De Week*« van *Het Soerabajaasch Handelsblad* van 16 Juni j.l. geeft de heer M. van Geuns op de vraag: »Wat voert het **Departement van Landbouw** uit?, o. a. het volgende ten antwoord:

»Sinds eenigen tijd verheugen wij ons in het bezit van een departement van landbouw. Professor Treub is directeur geworden; de Plantentuin is een onderdeel geworden van het departement; af en toe ontvangen de bestuursambtenaren circulaires of particulier gevraagde inlichtingen; maar voor 't overige? Er zijn schoone woorden gesproken toen Treub's troetelkind in Den Haag ten doop werd gehouden; dat hoort er nu eenmaal bij; maar wie ziet iets van de werkzaamheid van het departement? Als ergens ziekten in het rijstgewas vernielend om zich heen grijpen, gaat er een geleerde heen — evenals vroeger —; wat wordt er nog méér gedaan? In welk opzicht ondervindt de Inlandsche landbouw de zegeningen van Treubs instellingen, indertijd zoo breed uitgemeten?

Geduldig hebben wij gewacht; bestuursambtenaren ondervraagd; ons geloof in de zaligmakende kracht van het door den professor-directeur te brouwen medicijn is heen. Zijn modelvelden zijn een failure gebleken en zijn departement eveneens. Als geleerden iets aanpakken, houden zij in den regel te weinig rekening met de praktijk. *Des Lebens goldner Baum* groeit niet in of bij een studeercel.

Moeten wij het berustend aanzien, dat de Inlandsche landbouw zoo goed als aan zijn lot wordt overgelaten? De meeste demonstratievelden bestaan nog; misschien sust de regeering haar geweten met dit feit en houdt zij zich omtrent de resultaten van den domme. Hiertegen komen wij met nadruk op. Het is ongeveer 6½ jaar geleden dat de nieuwe koers werd ingeslagen; in Januari 1900 werd door den directeur van binnenlandsch bestuur aan de residenten op Java en Madoera medegedeeld, dat met het nemen van nieuwe cultuurproeven door de plaatselijke ambtenaren niet behoefde te worden voortgegaan (zie Bijbladen 2650, 2950 en 4781). De demonstratie zou in de plaats komen van de leering, leiding en overreding. Reeds bij de begrooting voor 1898 was het plan goedgekeurd om de verbeteringen, waarvoor de Inlandsche landbouw vatbaar werd geacht, voortaan onder de aandacht van de Javaansche boertjes te brengen »door middel van een geheel op 's lands kosten aan een rationeele teelt van padi en andere Inlandsche gewassen dienstbaar te maken zoogenaamde modelvelden.« Nu de demonstratie op de aangegeven wijze in 't water gevallen is, is voor de regeering het tijdstip gekomen zich af te vragen: Wat nu?

Berustte de oprichting der modelvelden op een rationeelen grondslag? Mocht men er op goede gronden de resultaten van verwachten die doctrinaire breinen zich voorspiegelden? Hadden de voorstanders een klaar inzicht in het wezen van den Inlandschen landbouw? Wij betwijfelen het. Op bijzonder heldere wijze heeft onlangs de heer C. J. van Lookeren Campagne, dit wezen blootgelegd in de op 27 Maart jl. gehouden vergadering van het Indisch Genootschap.

. . . .

»Het cultuur-stelsel is uit den tijd, maar wie is er die de zegenrijke gevolgen durft loochenen? Nog heden ten dage ontvangt het Javaansche boertje van die zachte wenken om te bedenken dat het tijd is om zaadbedden aan te leggen of te planten; in naam echter is de Inlander van alle bemoeienis van hoogerhand verlost.

Van het departement van landbouw nu hadden wij verwacht, dat het hierin voorzien zou. Deze verwachting is, gelijk in den aanvang gezegd, een chimère gebleken. Het is hierop dat wij de aandacht meenden te moeten vestigen, opdat het vraagstuk der verbetering van den Inlandschen landbouw wederom aan de orde wordt gebracht, met name in de Staten-Generaal.«

Door den Gouverneur-generaal zijn voorstellen ingediend om het **instituut der onder-luitenants** in zoover uit te breiden, dat deze categorie militairen ook voortaan bij de cavalerie, artillerie en genie zal worden ingevoerd, tevens zal de positie der onderofficieren wat stabieler worden.

Naar aanleiding van hetgeen het *Soerab. Handelsblad* schreef over het fiasco van **Middelbaar Onderwijs** in Ned.-Indië staan in het laatst ontvangen nummer van *Het Onderwijs* eenige vakkundige opmerkingen, waarop door eerstgenoemd blad echter wordt gerepliceerd:

„De zaak, waar het op aankomt, is dat in Indië de H. B. S. met 5-jarigen cursus niet aan het doel beantwoorden. Wij zullen niet beweren dat de jongelieden die de toekomstige H. B. S. met 3-jarigen cursus zullen bevolken, meer zullen opsteken of minder uit den band springen; wat wij wenschen te doen uitkomen, dat in 't algemeen voor hen de vijfjarige cursus te lang duurt en de driejarige, met een afgerond leerplan, ervoor in de plaats moet komen.

Ten slotte vraagt *Het Onderwijs*, waarom er een inspecteur uit Nederland moet komen. „Zou er wezenlijk onder de Indische directeuren leeraren niemand te vinden zijn, bekwaam en energiek genoeg om goed te maken wat verkeerd is?"

Antwoord: vermoedelijk wel. Maar een homo novus, onbekend met het gewurm en geschipper op onze middelbare scholen, verdient onzes inziens de voorkeur".

Het *Soer. Hbl.* is ook eens een kijkje gaan nemen op het postkantoor om navraag te doen naar verschillende **misstanden en onvolkomenheden**. Het vernam toen de volgende desiderata gedeeltelijk ook terug te vinden in de brochures der heeren Jansen en Den Hartog:

1o. betere bezoldiging van het klerkenpersoneel;

2o. afdanking der bij den postdienst gebezigde Inlanders, behalve voor vrij onbeduidende functies;

3o. uitbreiding der lokaliteiten, waardoor het sorteeren der stukken (op sorteertafels en in sorteerbakken) wordt vergemakkelijkt en abuizen beter voorkomen;

4o. in 't algemeen: inrichting van den postdienst volgens de in de groote centra in Europa toegepaste methoden.

Naar aanleiding van punt 2 zouden wij willen vragen of Inlanders juist niet zeer goed voor den postdienst zouden op te leiden zijn?

Het blad vindt verder dat voor een aanzienlijk deel de verbeteringsquaestie van pecuniairen aard is. De regeering *moet* meer geld beschikbaar stellen: deze eisch wordt met den dag klemmender. De commiezen worden vrij goed gesalarieerd; de klerken niet. Dezen hebben geen toekomst; werken zonder animo; melden zich vaak ziek (op een certificaat van den goedhartigen huisdokter; een speciale geneesheer voor den post- en telegraafdienst wordt noodig geacht); vandaar telkens verwisseling.

Wij kregen den indruk dat de post-autoriteiten zich wel rekenschap geven van de gebreken, die hun dienst aankleven. De afgetreden hoofdinspecteur heeft door een àl te rigoureus boetestelsel groote ontstemming teweeggebracht. Zijn opvolger wordt een schoone gelegenheid geboden om te toonen dat hij naast rechtvaardigheidszin tact bezit.

Doch steeds is het refrein: Point d'argent point de Suisses. Geld moet er zijn. Houdt de Regeering de hand op de beurs, dan zullen wij evenals tot nu toe op gezette tijden den „roem van den postdienst" hebben te zingen.

Het *Bat. Nbl.* van 14 Juni wijst op de groote onjuistheid en groote onvolledigheid, welke de Indische **handelsstatistieken** aankleeft. Juist in Ned. Indië waar alle in- en uitvoer zoo gemakkelijk kan worden gecontroleerd, omdat alle in- en exporthandel over zee moet plaats hebben, daar is het te betreuren, dat in spijt van het vele werk, aan die statistieken gewijd, de onjuistheid daarin slechts wordt overtroffen door de onvolledigheid, waardoor het dan ook in N. Indië onmogelijk is een juist beeld te krijgen van den in- en uitvoerhandel.

En daarom is 't een goed denkbeeld geweest van den heer L. C. van Vleuten Jr. het middel aan de hand te geven, om te komen tot een juisten grondslag der opstelling der handelsbalans van Ned. Indië. Zijn voorstel, uitgewerkt in een artikel, dat de verdienste van kortheid heeft, vindt men in de Mei-afl. van 't *Tijdschrift van Nijverheid en Landbouw.*

Om een beeld te geven van de ondoelmatigheid der regeeringsstatistieken, toont schrijver aan dat men in de officieele cijfers bijv. vergeefs zal zoeken naar den uitvoer van Pamanoekan of Indramajoe-rijst, een zeer belangrijke factor voor Java's rijst export. De maandopgaven doen vermoeden dat alle uitvoer uit Batavia-rijst bestaat. De invoer van Siam en Saigon wordt inderdaad door geheel andere cijfers voorgesteld als van regeeringswege worden opgegeven, omdat de officieele statistiek slechts rekening houdt met invoer van de laatste laadhaven.

Jaren lang heeft men gemeend te kunnen volstaan met den Java-rijst-uitvoer te splitsen over de 4 exporthavens. Men heeft tot nog toe niet vermogen in te zien dat hierin verandering moest komen. Evenmin schijnt men het noodig te achten onderscheid te maken tusschen uitvoer van **Java-coprah** en **uitvoer van coprah door Java**. De gouvernements-export van tin, kinabast en koffie wordt eenvoudig niet opgenomen. Van huiden kent men slechts één soort. Hoofdsuiker is vermengd met muscovados, de zaksuiker vindt men in de secondboilings terug. Niet verantwoord worden eventjes 5.5 millioen picols exportsuiker. Java- of Liberia-koffie, dat is precies hetzelfde. En zoo gaat schrijver voort, die de statistieken aldus wenscht ingericht:

»Uit de aangiften tot uitvoer, invoer of opslag worden opgeteekend: de plaatsnaam, de naam van het schip, de plaats van herkomst of bestemming, de soort van het ingevoerde of uitgevoerde product en de hoeveelheid daarvan in voor den handel bruikbare eenheden. De scheepsagenturen staan, tegen de meest stellige verzekering van absolute discretie ten aanzien van de namen der indische afschepers of importeurs, buitenlandsche gedeeserden of expediteurs, de generale manifesten gedurende een week af aan den samensteller der statistieken. Verder wordt vastgesteld welke goederen of producten voor een statistische opgave in aanmerking komen, welke eenheid van opgave de meest bruikbare is, in hoever zich de uitgebreidheid der ondervinding moet uitstrekken.

Voert overleg tusschen regeering en handel tot overeenstemming, dan zal Indië kunnen bogen op een in- en uitvoerstatistiek, die een vergelijking met welk land ook schitterend kan doorstaan, en dan bezit men een betrouwbare basis om een oordeel te vormen en om verdere gevolgtrekkingen op te kunnen bouwen«, dus eindigt de schrijver.

JAVA.

Voor een jaar of drie zag men bij Tjikoeda-Pateuh, het punt, waar de groote weg ten Oosten van Bandoeng de spoorbaan snijdt, niets dan sawah, één eindelooze vlakte, zich uitstrekkend tot den voet der heuvels. Thans is men daar begonnen met den bouw der magazijnen voor het Departement van Oorlog. Allereerst is begonnen met de **magazijnen van oorlog**, thans bestaande uit een 14-tal gebouwen, meest in semi-permanenten stijl; het geheel is omgeven met een flinken muur; eenigszins buiten het eigenlijke bouwplan staan een paar munitiemagazijnen. Naast en ten westen van deze magazijnen staan nu de gebouwen, welke worden gebezigd voor het magazijn van geneesmiddelen. Wederom ten westen dezer magazijnen komen de gebouwen voor de militaire administratie; een 5-tal gebouwen zijn reeds onder dak.

Over eenige jaren zal men te Bandoeng een garnizoen van een drietal bataljons krijgen, die dan gelegerd zullen worden op het sawahterrein, ten noorden der reeds gebouwde magazijnen, waardoor men er een flinke militaire nederzetting zal krijgen, die in dezen uithoek van Bandoeng niet weinig vertier in 't leven zal roepen.

Uit **Rembang** werd vernomen dat de economische toestand daar zeer veel te wenschen laat. Er zou zelfs in verschillende streken min of meer hongersnood dreigen. Het laatste maandrapport over Maart noemde de vooruitzichten van den oogst reeds **zeer slecht** en zal deze toestand in al dien tijd met het abnormale weder er niet op verbeterd zijn.

Waarom verneemt men er dan niets van en evenmin van maatregelen tot tegemoetkoming wordt gevraagd in 't *Bat. Nbl.* van 16 Juni?

Het is toch niet aan te nemen dat het bestuur en de regeering niets zouden doen. Toen reeds in Februari de resident van Rembang de aandacht op den dreigenden toestand vestigde, kreeg hij de beschikking over fondsen voor de verstrekking van plant materiaal en na dien tijd zal het bestuur zeker niet stil gezeten hebben.

Maar wat is er verder gedaan?

BUITENBEZITTINGEN.

Aan het verslag der residentie **Westerafdeeling van Borneo** over Maart jl. ontleenen wij het bericht dat de gezondheidstoestand minder gunstig, — doch de overvloedige uitkomsten van den oogst over het algemeen reden tot tevredenheid hebben gegeven. Alleen in enkele laaglanden, o. a. in de afd. Soengei Kakap was de oogst minder overvloedig.

De waarde van den in- en uitvoer en de opbrengst van de daarop geheven rechten en andere ontvangsten daarmede in verband hebben te zamen bedragen f 33.412.91 en van 1 Januari af f 87.419.36 tegen f 96.123.82 in 1905. De mijnbouwonderneming Loemar verscheepte f 12.100 aan goud.

Uit het verslag over **Ternate** over dezelfde maand blijkt dat ook daar de gezondheidstoestand minder gunstig kon genoemd worden, zoowel ter hoofdplaats als op Halmaheira en Noord Nieuw-Guinea. Te Tidore heerschte volkomen rust. Door den posthouder van Patani werd op de Gobogroep een onderzoek ingesteld naar de juistheid van een gerucht, als zou daar een prauw van Patani met zes opvarenden zijn afgeloopen en geplunderd; door rondzwervende Blakkers; de uitslag was nog niet bekend.

Nopens de pareldnikerij in N. N. Guinea werd vermeld dat bij Kwatidori in de Geelvinckbaai schelpen zijn gevonden en dat het exploratie-werk werd belemmerd door ziekte onder de opvarenden der schoeners.

Aan het verslag over **Amboina** werd ontleend dat de pokziekte sterk verminderde, alleen op den achterwal der Aroe-eilanden nam zij toe.

De uitvoer van kruidnagelen bedroeg 968 pikols of 60.500 K. G. tegen 55.750 K. G. in de voorafgaande maand.

In de verslagmaand werd ter hoofdplaats voor een waarde van f 77.646.49 uitgevoerd, tegen resp. f 100.576 en f 68.612 in de gelijknamige maand over 1905.

Bij wijze van tijdelijken maatregel is bepaald, dat het landschap Korintji een afzonderlijke afdeeling der residentie Djambi zal uitmaken, onder een assistent-resident, aan wien een controleur zal toegevoegd worden met standplaats Sanggaran Agoeng.

Er is onlangs te Medan een opnemer van Java aangekomen, die in opdracht had te onderzoeken in hoever het plateau van Sibolangit, gelegen op het contract Petimoes van de Medan-Tabak-Maatschappij door irrigatie geschikt zou zijn te maken voor sawah-cultuur. *De Sumatrabode* vernam, dat de Medan-Tabak Mij hiermede een begin van uitvoering geeft aan het plan, geopperd door haar directeur, Dr. C. W. Janssen, wiens idee oorspronkelijk was te doen nagaan of op het bedoelde terrein met succes een rijstbouw-onderneming zou kunnen worden aangelegd, door genoemde maatschappij te drijven. Het is echter zoo goed als zeker dat hiervan niets zal komen op grond van de te geringe oppervlakte van 't terrein. Wanneer nu het terrein door irrigatie voor sawah-cultuur zal worden geschikt gemaakt, zal 't zijn om daarmede de Bataksche bevolking behulpzaam te wezen en haar te gelijk met de voordeelen der irrigatie voor den rijstbouw bekend te maken, zoo lezen wij in 't *Soer. Hbl.* van 19 Juni jl.

Ernstig spoorweg-ongeluk in Atjeh. Het lag in het voornemen van Gouverneur van Daalen om vóór de opening van de Langsar-baai een inspectiereis daarheen te maken. Op weg naar Langsar, wilde de Gouverneur echter eerst eenige bivakken bezoeken en op Telok Semaweh werd een extra-trein samengesteld, waarmee de Gouverneur, de assistent-resident Kamerling en majoor van Bloemen Waanders vertrokken, onder begeleiding van een afdeeling dekkingstroepen. Nog geen tien minuten daarna gebeurde een ongeluk, dat wonderlijk genoeg geen dooden heeft geëischt, maar toch zeer ernstig is afgeloopen. Waarschijnlijk door een verkeerd gegeven order stoomde een passagierstrein door naar Telok Semaweh om juist pas in een bocht in zicht te komen van den inspectietrein. Hadden de machinisten elkaars treinen tijdig kunnen zien, dan zou het gevaar misschien nog afgewenden zijn geweest, maar het noodlot wilde, dat zij elkaar precies in de bocht moesten tegenkomen. Wel trachtte de personentrein nog te stoppen, maar met donderend geraas schoof de andere trein over dezen, met zulk een hevigheid, dat de wagen waarin de hooggeplaatste personen zaten, tot splinters werd geslagen, terwijl het bovendeel daarvan terecht kwam op den wagen, waarin de dekkingstroep zat. De autoriteiten werden allen min of meer ernstig gewond. Gouverneur van Daalen en de assistent-resident Kamerling werden hevig bloedend en vrijwel bewusteloos opgenomen, om vervolgens naar de *Glatik* te worden vervoerd, waarmede de gewonden naar Kota Radja vertrokken.

Majoor van Bloemen Waanders brak den neus, terwijl zijn tanden beneden- en bovenlip zoodanig scheurden, dat de dokter van Telok Semaweh die moest aanhechten.

De adjudant van den Gouverneur, die het gevaar had zien aankomen, sprong uit den trein en bekwam eenige lichte kwetsuren.

Van de dekkingstroep werden acht man gewond, terwijl ook ettelijke inlanders gekwetst werden. Een streng onderzoek is gelast om den schuldige aan dit ongeval uit te vinden.

De *Javabode* van 13 Juni bevat een hoofdartikel over het **uitvoerrecht van boschproducten ter Oostkust van Sumatra**, waaruit blijkt dat het blad in de verste verte niet kan beoordeelen, waarom in het gewest Sumatra's Westkust van boschproductie in doorsnede slechts een uitvoerrecht van 5 pct. van de waarde wordt geheven en alleen gaarne de vraag wil stellen of in dit classieke land van adat en adatapostelen, na een rechtstreeksch bestuur van welhaast 80 jaren, misschien nog analoge belastingen als de „pantjangaloes" of het tiendrecht" bestaan?

De minister van koloniën heeft reeds verklaard dat de voorgestelde belasting er niet met de bajonet zal worden ingevoerd. Naar het blad verneemt verwachten de leepe hoofden spoedig een andere ministerieele verklaring, luidende dat de op die kust bestaande adatheffingen nooit met de bajonet zullen worden uitgevoerd.

Intusschen zal van wapengekletter wel niet veel worden vernomen, indien bovenbedoeld invoerrecht op 10 pct. werd gebracht, al ware 't slechts om de gelegenheid af te sluiten der ter Oostkust ingezamelde boschproducten derwaarts af te voeren, tengevolge waarvan de schatkist een gevoelig nadeel zou worden toegebracht. Schrijver — **L'Oisselet** — hoopt dan ook dat de regeering, die 't noodig heeft geoordeeld algeheele vrijstelling te verleenen van het uitvoerrecht van getah en caoutchouc, gewonnen van ondernemingen tot den geregelden aanplant van die gewassen — met de loffelijke bedoeling vooral de cultuur, meest gedreven door Europeanen, krachtig te beschermen,waar in de Straits nog 2½ pct. wordt geheven —, thans bezield met het verlangen ook voor den kleinen man langzamerhand zuivere economische verhoudingen te scheppen, de hatelijke pantjoeng zal afschaffen, tot voorspoed van land en volk ter Oostkust van Sumatra, waar, naast groote vooruitgang en ontwikkeling, achterlijkheid uit den grauwen voortijd wordt aangetroffen. De eigenlijke bevolking, bevrijd van een drukkende last, zal zich werkelijk niet opwerpen als gewapend schatkistbewaarder harer vorsten.

In officierskringen gaat algemeen het gerucht dat de expeditie naar **Bali** in 't begin der volgende maand al zal vertrekken.

Den 19en Juni is het eskader van Soerabaja naar Bali gestoomd om het ultimatum over te brengen. Een ontkennend antwoord wordt algemeen verwacht.

Als een nieuwigheid zullen bij de a.s. expeditie de militaire wielrijders voor den verkennings- en rapportdienst optreden.

Het ruiterwapen blijft tehuis, met uitzondering van een tiental voor de ordonnansen- en oppassersdienst bestemde ruiters.

PERSONALIA.

De *Deli-Ct.* van 26 Juni bracht het bericht mede, dat op verzoek eervol uit 's lands dienst is ontslagen de chef der tijdelijke arbeidsinspectie in Deli, **B. Hoetink**.

De kolonel der artillerie **Loke** is, als waarnemend Chef van het wapen der artillerie opgetreden. De generaal **Rost van Tonningen** kan zich thans geheel aan de voorbereiding der Bali-expeditie wijden.

Dr. **J. H. F. Kohlbrugge**, geneesheer van Sidhoardjo, gaat binnenkort naar Europa. In de *Mataram* lezen wij, dat hij een merkwaardige collectie heeft aangelegd van niet minder dan 18 hersenpreparaten van menschen tot de verschillende beroepen in Indië behoorende.

Van de 18 fleschen waren bij het onverwacht bezoek van den berichtgever reeds 15 ingepakt, zoodat hij slechts de drie laatste te zien kreeg. Deze waren voorzien van de volgende etiquetten:

No. 16. Verwarde hersenen. Mijnbouwspeculanten, makelaars in mijnbouwzaken, professoren, leden van schoolcommissies in de binnenlanden, socialisten, kassiers, vertalers van telegrammen enz.

No. 17. Abnormale hersenen. Patrouillecommandanten, correspondenten en medewerkers van dagbladen, leden van verpondingscommissies, deskundigen in kokoszaken, vegetariërs, directeuren van gemeentewerken, theosophisten enz.

No. 18. Normale hersenen. Redacteurs.

Wij zijn zeer benieuwd naar de overige etiketten!

Naar wij vernemen, is aan de betreffende Commissie, uit de Britsch-Indische bevolking in de kolonie Suriname gevormd, toegestaan het als huldeblijk aan mr. **G. H. Barnet Lyon**, gewezen agent-generaal voor de immigratie en kolonialisatie, op te richten borstbeeld, te plaatsen tusschen het gebouw van het Immigratie-bureau en de oranjeboomen aan Combé. Een hulde aan een Surinaamsch ambtenaar te brengen, waarop de kolonie met trotsch zal mogen wijzen.

Per ss. Prins Willem IV vertrok van Paramaribo de heer **H. D. Havelaar**, hoofdingenieur 1e kl. bij den Indischen Waterstaat met verlof, tijdelijk chef van het Bouwdepartement in Suriname en belast met de uitvoering van productieve werken.

De heer Havelaar bezocht het eerst deze kolonie in 1893, naar aanleiding van een door gouverneur van Asch van Wijck op de begrooting voorgestelden post van f 30,000 als subsidie aan een door particulieren aan te leggen stoomtramverbinding Paramaribo—Saramacca. De Minister van Dedem wenschte, alvorens een beslissing omtrent dezen post werd genomen, te doen onderzoeken of het normaliseeren van het Saramaccakanaal c. a. niet de voorkeur verdiende, boven den aanleg van een stoomtramweg. Dit onderzoek werd opgedragen aan den ingenieur Havelaar, die adviseerde tot den aanleg van twee schutsluizen en het inpolderen van het land aan beide zijden van het kanaal. Zijn rapport had tot gevolg het tot stand komen van de leening van drie millioen gulden voor productieve werken, waaronder de normaliseering van het Saramaccakanaal en den aanleg van den Sommelsdijkschen polder.

In 1896 kwam de heer Havelaar opnieuw in de kolonie. Het eerste werk werd onder zijn leiding voltooid, op een deel der inpoldering na. Het tweede werk is tot dusver onuitgevoerd gebleven. Het schijnt, dat de hooge polderlasten, die aan belanghebbenden zouden moeten worden opgelegd, een onoverkomelijk bezwaar opleveren.

Naast de uitvoering der productieve werken en het beheer van het Bouwdepartement, is de heer Havelaar gedurende zijn tienjarig verblijf in de kolonie belast geweest met tal van andere functiën, steeds door hem met de grootste nauwgezetheid vervuld. Aan zijn uitgebreide kennis, zijn ongemeene werkkracht en ongeëvenaarde plichtsbetrachting heeft de kolonie vele en gewichtige diensten te danken. Zijn vertrek laat een groote leegte achter. Velen zullen hem missen en de opengevallen plaats zal niet licht op zoo waardige wijze weder vervuld worden. Algemeen betreurt men, dat een man als de heer Havelaar niet steeds over de beste krachten heeft kunnen beschikken, noodig om tot een volledig succes te komen. Voor een eindoordeel over de Havelaar-werken zal echter eerst de tijd gekomen zijn, wanneer die werken geheel voltooid zullen wezen.

De heer **W. ten Harmsen van der Beek**, districts-commissaris van ben. Suriname en ben. Para, jl. Vrijdag voor de commissie verschenen, is ziek bevonden en zal buitenlandsch verlof aanvragen.

De heer **C. S. Gorsira J.P.Ez.**, is benoemd tot vice-consul der V. S. van N.-Amerika voor Curaçao

— Met het Nederlandsche stoomschip Prins Willem V is te Willemstad aangekomen de heer **Teeckelenburgh**, tijdelijk opzichter bij het Departement van Openbare Werken in de kolonie Curaçao.

De heer **Fabius** kwam met dezelfde boot naar dit eiland, doch hij moet te La Guaira achtergebleven zijn, om, zooals men aan *El Imparcial* bericht, de plechtigheden der installatie van generaal Cipriano Castro bij te wonen.

— Overleden, 74 jaar oud, de heer **H. C. Henriquez**, gedurende 40 jaren consul van Italië op dit eiland. Zijn trouwe diensten als zoodanig werden door de Italiaansche regeering beloond met het ridderkruis van de Kroonorde van Italië en, toen hij zich wegens gezondheidsredenen verplicht zag afstand te doen van de eerebetrekking, met zijn benoeming tot ridder der St. Mauritius- en St. Lazarus-Orde.

West-Indische Berichten.

Suriname. Het gaat met de berichten over de bacoven-cultuur in deze kolonie als met een feuilleton. Juist op 'n oogenblik wanneer het interessant wordt breekt het verhaal af.

Zooals medegedeeld was de totstandkoming der bacoven-cultuur zoo goed als verzekerd. Met de noodige opwekking had men het zoover gebracht, dat de planters voor omstreeks 1000 hectaren met bacoven te beplanten hadden ingeschreven, waarna de onderhandelingen voor vervoer en verkoop der vruchten werden geopend, welke leidden tot een voorloopige overeenkomst met de United Fruit Co., die wanneer de maatschappij den 15en dezer bericht zou hebben ontvangen, dat alles in orde was — toestemming van het opperbestuur, zekerheid betreffende het minimum van het te bebouwen oppervlak ad 1000 hectaren — eene definitieve worden zou, behoudens goedkeuring door de directie der maatschappij van de door haren inspecteur met het bestuur aangegane overeenkomst. Maar nu kwamen weer allerlei bezwaren opdagen. Onder de inschrijvers waren er die niet aan de vereischten van het bestuur voldeden, terwijl anderzijds de inschrijvers niet in allen deele voldaan waren over de voorwaarden van de United Fruit Co. betreffende den voor de bacoven te betalen prijs dan wel zich stieten aan enkele door het bestuur gemaakte bepalingen.

Het bestuur kwam aan de bezwaren te zijnen opzichte tegemoet, maar met dat al bleek in eene vergadering den 28en Juni ll. door de Vereeniging voor den grooten landbouw te Paramaribo gehouden, dat toen slechts zekerheid bestond betreffende de beplanting met bacoven van een oppervlakte van 800 hectaren.

Wanneer nu nog de maatschappij de lucht gekregen heeft van de geringe geestdrift voor het nieuwe plan, is het wellicht nog mogelijk, dat zij intusschen zelve daarvan heeft afgezien, terwijl in de kolonie met kunst- en vliegwerk de 1000 hectaren werden volgemaakt.

Onder de redenen, die het plan tegenwerken, is gebrek aan kapitaal bij de ondernemers, en in de gemelde vergadering werd bij den aanwezigen directeur der Surinaamsche Bank, die intusschen te kennen gaf hier slechts als vertegenwoordiger van de plantage Zorgvliet te zijn gekomen, een balletje opgeworpen over, door de Bank aan de ondernemers te verleenen crediet. De heer Bär verklaarde in principe wel bereid e zijn financieele hulp te verleenen, b.v. door het overnemen van kleine eerste als tweede hypotheken om zoo de mogelijkheid voor gouvernementshulp te openen, welke zooals bekend slechts onder eerste hypotheek-verband wordt verleend.

Typisch toch dat zulke moeilijkheden in een zoo belangrijke quaestie, waarbij niet alleen de planters

maar de heele kolonie zal zijn gebaat, zich op het laatste oogenblik voordoen.

Over de Surinaamsche Bank schijnt men in den laatsten tijd nog minder te spreken te zijn dan te voren, te oordeelen naar ingezonden stukken in enkele Surinaamsche bladen, waarbij geklaagd wordt over de weinig tegemoetkomende en ietwat achterdochtige wijze, waarop die instelling bij voorgestelde transactiën te werk gaat.

't Kan zijn, dat men leergeld betaald heeft. Wij kunnen dat van hieruit niet beoordeelen en constateeren slechts wat wij uit de bladen opmerkten.

Behalve de bacoven-cultuur, die naar wij hopen trots en ondanks alles, intusschen waarschijnlijk toch haar beslag zal hebben gekregen, zijn nu de rameh-cultuur en de teelt van rubber in de kolonie aan de orde van den dag.

De heer Juta, oud beheerder der Koloniale Vaartuigen in de kolonie, was onlangs weer te Paramaribo met het oog op de plannen om op plantage Meerzorg de rameh-cultuur ter hand te nemen. Een groot terrein moet voor die cultuur uitstekend geschikt wezen. De heer Juta was voornemens te Limoges een bezoek te brengen aan een rameh-fabriek om de werking der ontvezelingsmachines aldaar te bestudeeren.

Wat de rubber-cultuur aangaat, is nu toch uit Ceylon bericht gekomen, dat de bestelling van 60000 hevea-zaden is aangenomen en zal worden uitgevoerd. Dat valt ons bepaald mée na de, uit klaarblijkelijken onwil voortgesproten decepten bij vorige bestelling, en de pogingen, zoo op Ceylon als in de Straits, van belanghebbende zijde in het werk gesteld om een verbod op den uitvoer van zaden te verkrijgen en zoo doende de concurrentie zooveel mogelijk te beperken.

Van beperken gesproken, men vreest ook in de kolonie dat het braziliaansch-nederlandsch grens-verdrag, hoe vaag ook de grensbepaling is gesteld, der kolonie op een aardig lapje gronds kan komen te staan, dat nu tot Suriname wordt gerekend. Het ware wel zoo geschikt geweest die regeling tot het volgend jaar uit te stellen wanneer we door een nieuw uit te zenden expeditie mogelijk wat meer van die grensstreek zullen zijn te weten gekomen.

Met de koloniale middelen wil het ook dit jaar nog maar niet al te best vlotten. Wanneer het zoo doorgaat als in de eerste maanden van dit jaar zal ook nu weer blijken dat invoerrechten, accijnzen, en mijn-concessiën veel te hoog geraamd zijn. Opmerkelijk was de mindere opbrengst der posterijen, die zoo ongeveer een 25 pct. beneden het $^5/_{12}$ der raming bleef.

Wat mijn-concessiën aangaat, staat te vreezen dat in den eersten tijd niet veel aanvragen om vergunning tot ontginning van delfstoffen zullen binnenkomen, wegens den domein-puzzle. Onze West gaf nu den raad om den spoorweg in de doorsneden of te doorsnijden streken als vaste basis aan te nemen om daaraan nieuwe concessiën vast te leggen.

De spoorweg-aanleg is bezig zich door den Maàboberg heen te werken, 'n aardig hapstukje, wanneer men bedenkt dat een 25000 M³ grond en rots uit den weg moeten worden geruimd. Dat geschiedt door afspuiting waarbij ook de noodige dynamietbommen te pas moeten komen, om den grond los te werken, voordat de stoomspuit daarop wordt gericht. Men vordert elken dag ongeveer met 300 M³., zoodat er nog enkele maanden met dezen arbeid moet worden voortgegaan.

De Maàbo-berg kan nog een onaangenamen tegenvaller opleveren. Nu reeds zijn er daar in de buurt al heel wat menschen ziek geworden. Overigens mag de heer van Reigersberg Versluys wel van geluk spreken. De heer Havelaar, die nu in de Surinaamsche bladen wordt uitgeluid, heeft heel wat meer tegenvallers te boeken gehad. Men is het er echter in de kolonie over eens dat daarvan de schuld niet moet worden gezocht bij den chef van den dienst der openbare werken persoonlijk, maar in zijn pech, wat het ondergeschikt personeel betreft. Men zal dit in de kolonie zelve wel het best kunnen beoordeelen, in verband ook met den kolossalen omvang van den dienst van het bouw-departement, waarvoor zoowat vijf tonnen gouds 's jaars worden uitgegeven. Bij zulk een omvang is het zeker niet wel doenlijk dat een chef aan de enkele bijzondere werken zijne bijzondere aandacht wijdt? . . .

Eene andere hulde was die, door de britsch-indische immigranten aan den voormaligen chef van het immigratie-departement, Mr. Barnet Lyon, gebracht, voor wien nu een borstbeeld wordt opgericht, dat met de toestemming van het bestuur zal komen te staan tusschen het immigratie-bureau en de oranje-boomen van Combé.

Wat de javaansche immigranten betreft, valt melding te maken van de doodstraf over twee hunner uitgesproken wegens den, op een mandoor gepleegden moord. De doodstraf is evenwel in langdurige gevangenisstraf veranderd, zoodat deze luitjes heel wat langer in de kolonie zullen blijven dan veler hunner landgenooten, die er nu bij risjes tusschen uit trekken, wegens de bestuursverandering op Mariënburg, waar de luitjes, die daar in grooten getale werkzaam waren niet veel mee op blijken te hebben, zoodat ze na afloop van het contract minta poelang.

Van de centrale suikerfabriek zou volgens de Nieuwe Rotterd. niet veel kunnen komen, daar bestuursdeelneming in het kapitaal der onderneming of geldelijke steun daarvan tegen de regelen der suiker-conventie zou wezen.

Van Vreemde Koloniën.

Irrigatie-bezwaren. De groote uitbreiding aan de irrigatie gegeven in Pendjab en Sindh heeft de aandacht gevestigd op de tengevolge van overbevloeiing mogelijke schade voor het land, schreef de Pioneer. In streken, waar in den ondergrond zich zoutafzettingen bevinden worden deze naar de oppervlakte getrokken, en tenzij voor goeden waterafvoer is gezorgd kunnen ernstige gevolgen daaruit voortvloeien. In deelen van Sindh in het bijzonder, waar eene behoorlijke drainage feitelijk onmogelijk is, hebben de gevolgen van voortdurende irrigatie zich reeds voorgedaan. Het Landbouw-departement heeft reeds besloten het noodige onderzoek in te stellen naar den toestand van den ondergrond om te zien wat hier te doen valt. In de United Provinces is het gevaar bezworen door deugdelijke drainage; in Sindh zal men tot andere middelen toevlucht moeten nemen, vooral dáár waar de regenval gering is en de oppervlakte niet door stortregens „gewasschen" wordt.

Triomf der bureaucratie. Ten vorigen jare werd door het bestuur der Philippijnen eene commissie ingesteld, belast met het onderzoek naar de mogelijkheid van bezuinigingen in het bestuur der kolonie. Het bestuur was op te weelderigen voet ingericht, aan amerikaansche ambtenaren alleen wordt thans een zelfde bedrag besteed als het heele budget der kolonie in den spaanschen tijd uitwees. Men moest en zou het met minder stellen. De commissie, die alras te Manilla zich den naam van „koppensnellers" zag toegelegd, begon hare werkzaamheden en verschillende voorstellen waren daarvan het gevolg. Dat een paar goede lucratieve baantjes voor enkelen harer leden werden bedongen, doet hier wellicht minder ter zake — zij had evenwel eenige bezuinigingen voorgesteld, die dan ook tengevolge hadden, dat vooral wat het mindere personeel betreft velen als overcompleet werden ontslagen. Wat blijkt nu evenwel, nu eenige maanden sedert dien maatregel zijn verstreken — de ontslagenen werden door de voordeur ontslagen maar kwamen door 'n achterdeurtje de bureaux weder binnen — men kon het onmogelijk zonder hen stellen.

Op een bevolking van 7 millioen zielen in de kolonie telt men niet minder dan 4000 amerikaansche ambtenaren en beambten.

Het eind van het liedje zal ook dit jaar wel wezen, dat de kolonie ettelijke millioenen aan schuldbewijzen mag uitgeven om het dure huishoudentje te betalen.

Tegenover de stad Manilla heeft het bestuur evenwel een onverwachten maatregel getroffen. Ook daar was men gewoon telken jare een extra-rekening van uitgaven in te dienen, maar ditmaal kwam het gemeente-bestuur van een koude kermis thuis. „Jelui krijgt niets" luidde 't antwoord, „je moet maar maken toe te komen met wat je hebt".

Het gevolg is dat van de ruim 300 amerikaansche politieagenten, die met 'n 450 Philippijnsche collega's de rust in de stad bewaren, reeds een veertigtal werden ontslagen en waarschijnlijk nog zestig zullen moeten heengaan.

De ontslagenen, die niet naar de Vereenigde Staten wenschen terug te keeren moeten nu aan andere baantjes in de kolonie worden geholpen. Waar er zooveel reeds zijn, is voor zoo'n handjevol zeker ook nog wel plaats.

Koortsen op Madagaskar. Den 10en Juli ll. heeft professor Blanchard in de Académie de médicine te Parijs enkele mededeelingen gedaan betreffende de koortsepidemie, die het Groote eiland, zooals de Franschen Madagaskar noemen, teistert.

Een vreeselijke koortsepidemie heerscht in de eertijds meest gezonde streken van het eiland. De hoogvlakten en de stad Tananarive, die tot voor korten tijd koortsvrij waren, terwijl deze ziekte endemisch heerschte in de laagvlakten, zijn op hare beurt door deze plaag aangetast.

In Tananarive, dat den naam had een zeer gezonde stad te zijn, is de sterfte tengevolge van de optredende koortsen zeer toegenomen. In 1900 bedroeg het aantal sterfgevallen tengevolge van malaria 48, in 1901 73, in 1902 104, in 1903 137, in 1904 277, in 1905 686, en in de vier eerste maanden van dit jaar 980, op eene bevolking van 40000 zielen in de hoofdstad der kolonie, waar dus geneeskundige hulp, enzoovoort, het meest bij de hand zijn.

De heer Blanchard wijt de uitbreiding der ziekte aan den aanleg van wegen, waarbij op de verschillende emplacementen tal van ingravingen werden gemaakt, die zich met staand water vulden en broedplaatsen werden voor de muskieten.

Naar mate de werkzaamheden van den aanleg van den weg Tananarive—Tamatave en van den spoorweg vorderden, kwamen ook de arbeiders-emplacementen dichter bij de hoofdplaats. In de kampen ontstonden poelen, waar de gevreesde anopheles hare eitjes deponeerde. Geleidelijk naderde het muskietenleger met den weg de hoofdplaats.

In April 1905 werd op verzoek van den franschen minister van koloniën door den president der republiek een besluit geteekend, waarbij den gouverneur-generaal werd opgedragen op ruime schaal kinine te verstrekken aan allen, die door koortsen waren aangetast. Hiervan schijnt niet veel te zijn gekomen, daar de heer Augagneur, de nieuwe gouverneur-generaal, bij zijne komst in de kolonie een nieuwe circulaire uitvaardigde, waarbij de oprichting van posten voor kinine-debiet werd gelast, waar het geneesmiddel tegen 5 centimes het gram zou worden beschikbaar gesteld.

De toekomst van Djohore. Men kent de plannen ten opzichte van Djohore, het eenig nu nog zelfstandig inlandsch rijk op het Maleische schiereiland, dat eenlang waarschijnlijk een onderdeel der Straits-Settlements of van de gefedereerde maleische staten zal uitmaken.

Naar aanleiding van deze mogelijkheid schreef de Malay-Mail o.a. het volgende:

„Dat Djohore baat zou vinden bij zijne inlijving bij de gefedereerde maleische staten spreekt van zelf, maar wat moet er van de maleische bevolking worden van, laat ons zeggen, het Moear-district? Op het oogenblik is Bandar Maharani een der weinige plaatsen op het schiereiland, waar de Maleier niet uit zijn bezit gestooten is door de slimmere Indiërs of de meer werkzame Chineezen. Te oordeelen naar de behandeling der Maleiers in deze staten (de zoogenaamde gefedereerde maleische staten — de Sch.), hebben die van Djohore weinig of niets te wachten van eenige verandering. In een maleischen staat houden ze wat ze hebben, in 'n *beschermden* staat worden ze tegen den muur gedrukt. Tenzij ze van vorstelijken bloede zijn, wordt in dezen staat (Selangor) weinig aandacht geschonken aan hunne belangen en gevoelens".

De Straits-Times voegde in haar nummer van den 19en Juni ll. hieraan het volgende toe:

„Daar is veel waars in wat onze collega schrijft. Beter bestuur of britsch bestuur van een maleischen staat moet de verdrijving van den Maleier ten behoeve van Chinees of Kling beteekenen, wat onzes inziens een ongelukkige en betreurenswaardige uitkomst is. Maar zoo is het nu eenmaal. Wij hebben ontnomen en ontnemen den Maleier zijn bestaansvoorwaarden om aan een ander ras een bestaan te verzekeren, dat wanneer men het met den Maleier beproefde op zijn best een kunstmatig bestaan zou wezen. De Chinees en de Kling zijn eeuwen lang achter de vodden gezeten; terwijl het bestaan van den Maleier een tint van zorgelooze vrijheid had in de nabijheid van een rivier of de zee. Het zou eeuwen duren om den Maleier aan de onvermijdelijke verandering te gewennen, maar lang voordat de eerste eeuw zou zijn verloopen, zouden de Maleiers hebben opgehouden hun bestuurders te vervelen en den Azteek en Caraïbe gevolgd zijn in de sferen bestemd voor ondergegane menschen-rassen."

De vorige week wezen wij naast de nagenoeg voltooide uitroeiing der oorspronkelijke bevolking van Nieuw-Holland en Tasmanië, op wat men nu op de Fidji-eilanden te aanschouwen krijgt; dit voorbeeld van de wijze, waarop de Engelschen koloniseeren, geeft ons weer 'n kijkje op dat, ook ten onzent om zijne practische resultaten voor het moederland en zijne zonen zoo dikwerf veelgeroemde engelsche bestuur.

Men wil die resultaten, maar wil men ook de middelen, zooals b.v. het uitroeien der Massais in Midden-Afrika, wijl ze den engelschen kolonisten voor hunne ondernemingen in den weg staan, den verdelgingsoorlog tegen de Kaffers in Natal, en het, onlangs in toepassing gebrachte middel om het engelsche prestige in Egypte hoog te houden?

Inlandsche ambtenaren in Indo-China. De gouverneur-generaal Beau heeft, met ingang van den 12en Juni ll., eene commissie ingesteld, belast met een onderzoek op welke voorwaarden inlanders zouden kunnen worden toegelaten tot het kader van het europeesch personeel der verschillende diensten in Indo-China.

Aan een schrijven, dat de heer Beau tot den president dier Commissie, den Secretaris-generaal van Indo-China, Broni, richtte, ontleenen wij de volgende passages:

„De toelating van inlanders tot de openbare diensten is tot nu toe beperkt tot de lagere betrekkingen. De verschillende besturen hebben zich een inlandsch personeel kunnen toevoegen, dat in onze scholen voor lager en meer uitgebreid lager onderwijs was gevormd, maar zij zijn, volgens de bestaande bepalingen niet in staat, om de inlanders in passende betrekkingen te benoemen, die ten koste van zware offers hunne studiën hebben voortgezet en in Frankrijk de diploma's van middelbaar of hooger onderwijs hebben weten te behalen.

„Ik vermeen dat de toelating tot het europeesch kader kan en moet worden opengesteld voor inlanders, die aan dezelfde eischen voldoen, aan Franschen gesteld . . . . (Onder deze eischen is b.v. die te hebben voldaan aan de militaire verplichtingen).

„Moeten zij nu op dezelfde wijze behandeld, wat betreft salaris, verloven, pensioenen, enz . . . ? Mijns inziens niet en dat is een der meest delicate quaesties, waarover gij Uwe gedachten zult moeten laten gaan. Ik ben overtuigd, dat de Commissie deze studie in den meest ruimen en vrijgevigen geest zal opvatten. . . ."

Ten aanzien van de militaire verplichtingen, aan deze categorie van inlanders op te leggen, is de heer Beau van meening, dat de diensttijd niet onder de andere inlandsche militaire elementen moet worden doorgebracht, maar daarvan anders en beter partij moet worden getrokken.

Het slot van het schrijven is weer echt typisch fransch:

„Bij het bestudeeren der verschillende punten, waarop ik uwe aandacht vestigde, zal de commissie de hooge politieke strekking niet uit het oog verliezen van de, aan haar oordeel onderworpen vraagstukken. Zij zal

trachten de oplossingen te vinden, die het meest in overeenstemming zijn met de beginselen van edelmoedigheid en toegevendheid, die de republiek bezielen bij het bestuur der landen, onder hare hooge voogdij geplaatst."

Van die edelmoedigheid en toegevendheid is tot nu toe weinig gebleken, zouden we zoo zeggen, terwijl het beknibbelen op de traktementen in dit opzicht nu nog te denken geeft. Maar enfin, Marianne gaat zich beteren laat dit ook voor ons een spoorslag wezen om op den laatstelijk ingeslagen weg voort te gaan, en zoo mogelijk, de republiek te blijven overtroeven.

Guadeloupe. De Conseil Général der kolonie was tegen den 10en Juli ll. in gewone zitting bijeengeroepen ter behandeling van de begrooting voor het volgend jaar.

De G u a d e l o u p e schreef naar aanleiding hiervan het volgende:

„De raad zal zich over sommige aangelegenheden van groot belang hebben uit te spreken, waaronder een leeningsontwerp de eerste plaats moet worden ingeruimd. Men weet dat de kolonie een blok aan het been heeft: industrieelen, kooplieden, gemeenteraden, de koloniale dienst, alle steken in schulden Het is van belang om het verleden te liquideeren. Daartoe zal de kolonie een leening sluiten van 6 millioen franken, waarmee de gemeenten hare schulden kunnen aflossen, de suiker-industrie op nieuwen grondslag kan worden gevestigd, en sommige onmisbare werken, zooals de verbetering der haven van Pointe à Pitre zullen kunnen worden ondernomen."

Bovendien bestaat het voornemen om van de zes één millioen te gebruiken voor de oprichting van een crediet-bank voor landbouwers en handwerkslieden.

Van belang ook voor onze kolonie Suriname achten wij de mededeeling in de R é v e i l S o c i a l dat de Compagnie Générale Transatlantique haren agent op Guadeloupe heeft laten weten dat haar stoomschip M a r t i n i q u e voor het vervoer van bananen was ingericht, zoodat het eiland zijne vruchten naar Frankrijk zal kunnen verzenden.

Uit den Vreemde.

Na afloop van den russisch-japanschen oorlog heeft de keizer van Japan het voornemen opgevat om in zijne hoofdplaats Tokyo een congres bijeen te roepen, ter behandeling van de vraag of verandering van godsdienst voor Japan gewenscht was en zoo ja, welke godsdienst daartoe in aanmerking kwam.

De T i m e s o f I n d i a schrijft dienaangaande dat sommige schrijvers vast overtuigd zijn, dat het Congres zal uitloopen op een algemeenen overgang der Japanners tot den islam.

Hiertegenover staat dat in hetzelfde blad een Hindoe, die zijne landgenooten rijp acht voor het Christendom, b.v. als zijne overtuiging te kennen gaf, dat ook Japan zich tot het Christendom zou bekeeren.

Het bombaysche blad gelooft niet veel van de overwinning der halve maan in Japan, en schrijft het gerucht toe aan 'n verzinsel in verband met de, daaraan verbonden mededeeling dat de Japansche regeering door politieke motieven zou worden geleid, om aan de spits te staan van een groote vereenigde islamitische beweging in heel Azië.

Boekbespreking.

Nu wij weer in het seizoen der rapporten en jaarverslagen zijn, vermelden wij met erkentelijkheid, dat de redactie van H e t K o l o n i a a l W e e k b l a d ook daarmede van verschillende kanten ruim bedacht werd. Zoo ontvingen wij onlangs het **Verslag over het jaar 1905** van het **Museum voor Land- en Volkenkunde** en **Maritiem Museum „Prins Hendrik"** te Rotterdam, waaruit wij met ingenomenheid lazen, dat deze instelling onder de ijverige zorgen van den bekwamen Directeur steeds in belangrijkheid en bloei vooruit gaat. Om hiervan een beeld te geven, nemen wij van hetgeen over de **Verzamelingen** in het verslag staat aangeteekent het volgende over:

„Terwijl met een doelmatige tentoonstelling der voorwerpen werd voortgegaan, bleef de uitbreiding der verzamelingen een voortdurende zorg van het museumbeheer. De collectie werd ook in 1905 weder verrijkt met een kostbaar materiaal, dat, tot leering van de bezoekers, bij het reeds aanwezige eene plaats verkreeg.

De aanwinst in het thans afgeloopen lustrum is hoogst belangrijk geweest; terwijl toch in den aanvang van deze periode, in het begin van 1901, de gezamenlijke collecties van het Museum, echter zonder de voorwerpen in het Maritiem museum, ongeveer 5200 nummers telden — bijeengebracht dus van 1884 tot en met 1900 — toonde het inventaris-boek op ultimo December 1905 eene vermeerdering tot 8500 nummers; derhalve een aanwinst in vijf jaren tijds van 3300 voorwerpen, ongerekend de laatst aangekomen verzamelingen, die op genoemd tijdstip nog niet geboekt waren.

Zij, die door het bijeenbrengen van verzamelingen in verre oorden, anderen, die door het afstaan van hunnen eigendom medegewerkt hebben tot het bereiken van dit verblijdend resultaat, kunnen met voldoening zich herinneren, dat de verspreiding van kennis, welke het Museum beoogt, ook door hun toedoen bevorderd werd.

In een van de nieuwe kasten, die, de groote beneden zaal sieren, heeft de hoogst belangrijke bij de aankoopen vermelde verzameling uit Duitsch Nieuw Guinea eene goede plaats gekregen. Oppervlakkig beschouwd gelijkt deze verzameling veel op die uit het westelijk gelegen Nederlandsch Indisch gebied; maar bij nauwkeuriger bezichtiging blijkt, dat de 141ste graad O. L. meer is dan een administratieve grens alleen.

Er is, zooals dr. Schmeltz indertijd deed opmerken, wel nauwelijks een tweede „transatlantisches Sammelfeld der Ethnologie" op de aarde aan te wijzen, dat bij gelijke grootte een even groote verscheidenheid in ethnografica en in zeden en gewoonten der inboorlingen vertoont als Nieuw Guinea. Juist daarom is 't van belang, dat van de voorwerpen, die de levenswijze der inlanders doen kennen, de herkomst nauwkeurig bepaald zij. Ook in dit opzicht heeft deze verzameling waarde, omdat, op enkele uitzonderingen na, de lokaliteit op de etiketten kon vermeld worden.

Opmerkelijk zijn de breede banden, die de mannen om den bovenarm dragen, van plantenvezels kunstig gevlochten en met tot ringen afgeslepen schelpen versierd; de voorhoofdbanden van rijen hondentanden; de borstsieraden, de gordels en het masker, alles met glimmend witte schelpplaatjes getooid, en de polsbanden voor vrouwen, uit een groote schelp gesneden. Deze voorwerpen zijn afkomstig uit Friedrich Wilhelmshafen, Dallmannhafen en van Siar.

Voorts is er een aarden pot van het eiland Bilibili in de Astrolabe-baai; en bijzonder belangwekkend zijn de beide eetbakken van de Tami- of Cretin-eilanden, van fluweelig, grijszwart hout, versierd met figuren en relief, die door witte kalklijnen zijn afgezet; bijzonder zeldzaam een paar van dezelfde eilanden afkomstige, waarschijnlijk zeer oude spijsscheppers, waarvan de een met twee rug aan rug op het eind van den steel zittende beeldjes is versierd. Van Siar zijn er haarkammen van bamboe; van Finschhafen en Dallmannhafen breeuwpriemen voor het herstellen der kano's.

Een groot aantal voorwerpen is afkomstig uit het dorp Marguitsch, aan de monding van de Ramoerivier. In de eerste plaats dient genoemd te worden een serie van tien houten beeldjes, zeer verschillend van de uit 't Nederlandsche gebied bekende korwars; van verre gezien lijken deze beeldjes uit de Duitsche kolonie met hun langen snuit eenigszins op den ganeça, den Indischen god der wijsheid. Waartoe zij eigenlijk dienen is niet bekend; men noemt ze dus gewoonlijk „afgodsbeeldjes". De inlanders versieren hunne hut er mede, en ook wel de tasschen, waarin zij hunne have mededragen, maar dit is vermoedelijk niet het oorspronkelijke doel.

Een waardevol stuk is verder een dolk van kasuarisbeen, met een menschelijk aangezicht en figuren besneden; eigenaardig zijn de strengen schelpgeld, het in den Bismarck-archipel bekende diwarra of tamboe, de tot plaatjes afgeslepen huizen van de zeeslakken, die Nassa camelus heeten vliegenwaaiers van kasuarisvederen; en de tasschen, groote en kleine, smaakvol versierd, weer met dezelfde schelpplaatjes, maar ook met Coix-pitjes, van zacht parelgrijze kleur . . . . . er valt, als deze „wilden" aan 't versieren gaan, nog wel iets te leeren.

Afzonderlijke vermelding verdienen nog een zeer breede armband van met figuren besneden schildpad, en een met koeskoes-vel overtrokken, als mandwerk gevlochten koker waarin de haarwrong wordt opgeborgen.

De in Duitsch Nieuw Guinea gebruikelijke manier om de voorwerpen met steenrood-kleurige verf te bestrijken komt hier telkens voor den dag: o. a. bij een trom, bij een fantastisch gesneden hoofdsteunsel, dat bij den slaap tot kussen dient, bij twee kleine maskers en bij twee groote pagaaien met menschengezichten. De zware werkbijlen van chloromelaniet komen met die van het Nederlandsch gebied overeen; maar er is één bijl met een lemmet van schelp, in een kunstmatig verlengden steel, die tot het uithollen van de signaaltrommen gebruikt wordt; dit schelpen-lemmet trekt naar gelijksoortige voorwerpen van het eiland Matti.

Tot de wapens van deze verzameling behooren twee zeer lange speren, die in een rokje van kasuarisvederen gestoken zijn, en twee pronk-lansen, mede van buitengewone lengte, met lancetvormige bamboepunten; zij zijn van den Ramoemond afkomstig; uit deze streek komen ook een paar speerwerpers, bestaande uit een dunne bamboe met aardig gesneden handvat en bestemd om kracht en richting te geven aan de voortgeworpen speer; van Nieuw Hannover zijn een aantal speren, die in met golflijnen geteekende bamboeschachten gestoken zijn, en van Nieuw-Pommeren en Nieuw-Mecklenburg eenige zware houten knotsen.

Er is veel meer dan wij hier hebben opgenoemd, want de verzameling telt ruim 180 voorwerpen. Tot toelichting zijn eenige fotografieën tentoongesteld, vrouwen van Nieuw-Mecklenburg, meisjes van Bogadjim en mannen van Siar; ter oriënteering dient de kaart van Duitsch Nieuw Guinea van Sprigade en Moisel, uit den grooten atlas der Duitsche koloniën.

Voor pijlen van de noordkust van Ned. Nieuw Guinea — ongeveer 200 in aantal — is een rek gemaakt, welks constructie toestaat het verschil in maaksel en versiering goed waar te nemen. Schijnbaar zijn vele van deze pijlen aan elkander gelijk; maar ook hier weder bedriegt de schijn en blijkt opnieuw, dat men in een ethnografisch museum niets oppervlakkig beschouwen moet. Van doubletten, zooals men van doubletten spreekt in een postzegelverzameling, kan hier eigenlijk nooit sprake zijn, omdat 't voorwerpen zijn door handenarbeid gemaakt en niet door den handenarbeid van één persoon, maar van verschillende personen

Er bestaat een Engelsch boekje: „How to look at pictures" en een Duitsch boekje: „Ueber die beste Art Kunstwerke zu betrachten"; maar hoe men een ethnografisch museum moet bekijken werd nog niet beschreven. [1]) Een Engelsch geworden Hollander, in Kaapland woonachtig, kwam in het Rotterdamsch museum en bekeek aandachtig een der zalen; wilde toen heengaan. Men wees hem een volgende zaal. „Daarvoor kom ik morgen," zeide hij; „ik kan dat niet allemaal tegelijk in mij opnemen." Dit zou het begin kunnen zijn van de handleiding voor bezoekers van ethnografische musea, die een der directeuren van naam wel eens schrijven mocht."

Ook door het houden van tijdelijke tentoonstellingen werd het bezoek aan het Museum zeer bevorderd. Wij lezen hieromtrent:

In 1905 bezochten het Museum 16006 betalende personen, waaronder 2491 scholieren en hunne geleiders. Eene vergelijking van de thans afgeloopen vijf-jarige periode met het daaraan voorafgaande lustrum doet zien dat er

van 1896—1900 . . . . 48240 bezoekers en
„ 1901—1905 . . . . 83730 „ waren.

Gaarne bevelen wij dit zeer bezienswaardige, nuttige museum in de belangstelling onzer lezers aan.

De geheel met haar tijd meegaande Stoomvaartmaatschappij R o t t e r d a m s c h e L l o y d, kwam op het gelukkige denkbeeld een **Reisgids van Batavia naar Rotterdam** te doen samenstellen door H e n r i B o r e l, die zich op uitnemende wijze van deze taak gekweten heeft.

Het handige, fraai geïllustreerde boekje door de firma J. H. d e B u s s y te Amsterdam op hare gewone keurige wijze verzorgd, is zeker een zeer welkome handleiding voor alle tusschen het Nederland en den Ned. Indischen archipel reizenden.

Onzes inziens is dit goede werk der Maatschappij nog voor aanmerkelijke uitbreiding vatbaar.

Wij zijn het volkomen eens met het S o e r. H b l., waar dit blad onlangs, naar aanleiding van een bericht, omtrent de oprichting te Djocdja van een touristenbureau à la Cook en Lissone, opmerkte:

„Wij voelen veel voor zoo'n inrichting, doch zij moet er zich niet toe bepalen hier op Java de menschen rond te leiden; zij moet in de eerste plaats de menschen trekken.

Het is niet voor het eerst, dat wij wijzen op de wenschelijkheid Nederl. Indië in het volle licht te brengen om er de globetrotters op te doen afkomen evenals op Japan en Nieuw Zeeland, of, om bij Europa te blijven, op Zwitserland, Noorwegen en eenige andere landen. Groote sommen worden daar jaarlijks uitgegeven om pleizierreizigers te lokken. Dezer dagen ontvingen wij weer zoo'n reclameboekje voor Noorwegen, een keurig uitgevoerd, fraai geïllustreerd werkje over het „land der middernachtzon." Het gaat uit van „Det Bergenske Dampskibsselskab" te Bergen en „Det Nordenfjeldske Dampskibsselskab" te Trondhjem (Drontheim). Men vindt er verschillende tochten naar mooie punten op de Westkust van Noorwegen beschreven met de Noordkaap en Spitsbergen als einddoel. De beide genoemde stoomvaartmaatschappijen beschikken over 44 geriefelijk ingerichte booten, deels bestemd voor den maildienst op Duitschland en Engeland, deels voor het vervoer van toeristen. Tal van fototypieën geven een voorstelling van het Noordsche landschap en schilderachtig tegen de bergen geleunde stadjes en dorpen. Zonder twijfel wordt het toeristenbezoek door de bewuste uitgave zeer in de hand gewerkt.

In Nederl. Indië echter leeft men in dezen in een soort van nirwana. Enkele annonces in Oostaziatische couranten; een paar reclameplaten in Singapoersche hotels — ziedaar vrijwel alles wat op dit gebied gedaan wordt. De vreemdeling, die Insulinde wil bereizen zoekt tevergeefs naar een boek, dat gelijkt op Murray's reisboek voor Engelsch-Indië. De beschrijvingen van Java, door enkele enthousiaste vreemdelingen geleverd, worden bij gebrek aan beter ter hand genomen. Amerikanen behelpen zich met het bekende boekje van miss Scidmore, „Down to Java"; Franschen met Jules Leclerq's „Séjour à Java". De vele reisbeschrijvingen in tijdschriften zijn in den regel niet verkrijgbaar.

Het wordt toch zoo langzamerhand tijd, dat hierin verandering komt. Waarom blijft men hier toch dutten? Waarom spannen de Stoomvaartmaatschappijen, die niet op een tienduizend gulden behoeven te zien, er zich niet voor, steun vragend bij de regeering en bij belanghebbenden? Het toeristenbezoek kan een rijke bron van inkomsten worden, zooals o. a. Nieuw-Zeeland demonstreert: de stoomvaartmaatschappijen, de spoorwegen, de hotels, de kleine nijverheid — alle vinden baat bij de komst van globetrotters. Bij een doelmatige reclame worden

1) In het boekje *De Kunstnijverheid. Hand- en studieboekje, tevens av demecum voor bezoekers van musea en tentoonstellingen*, waarvan in 1905 de „derde herziene druk, geheel gewijzigd, uitgebreid" verscheen, zoekt men vruchteloos iets dat zou kunnen strekken om de bezoekers van een ethnographisch museum voort te helpen. Geen woord over onze talrijke Indische technieken, uitgezonderd een paar regels met fouten over „het battikken der Maleiers op Java". Geen woord in het overzicht der bouwstijlen der Hindoe-Javaansche bouwkunst. Trouwens, van de uitgebreide litteratuur over de kunstnijverheid in den O. I. Archipel heeft, blijkens de literatuur-opgaaf achteraan het boekje, noch de schrijver, noch de bewerker van *De Kunstnijverheid* ooit iets vernomen.

duizenden en nog eens duizenden guldens in het land gebracht.

„Jelui slaapt daar op Java", heeft een bereisde Amerikaansche journalist, Colquhoun, ons in zijn „Mastery of the Pacific" toegeroepen. Op dit verwijt kunnen wij al heel weinig antwoorden. Slechts kunnen wij hopen, dat het initiatief wat meer vaardig moge worden."

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap. 1906, No. 4.

Verslag eener reis per Gouvernementsstoomschip „Condor" naar de Zuid-Oost en Zuid-kust van Nias van den 20en tot den 28en October 1905, door Th. C. Rappard. — Nota betreffende het landschap Loeboeq Ramo (Sumatra), door C. van de Velde (met kaart). — Ontdekkingen in Zuidelijk Nieuw-Guinea, door J. C. van der Meulen. — Het eiland Seran en zijne bewoners (voordracht door F. J. P. Sachse). — Het bergmeer op Lombok (Voordracht door J. C. van Eerde). — Litteratuur Ned. Oost- en West-Indië.

Internationales Archiv für Ethnographie. 1906. No. I—II.

Ethnographica uit de Minahassa, door J. Alb. T. Schwarz (met afbeeldingen). — Der Kris von Süd-Celebes, van G. W. W. C. Baron van Hoëvell (mit Abbildungen). — P. und Fr. Sarasin: Reisen in Celebes, (Besproken) door G. W. W. C. Baron van Hoëvell.

Weekblad voor Indië. 3e jaarg. No. 8.

Indisch-Hollandsch, door Dr. A. A. Fokker. — Surrogaten van Europeesche groenten, door L. T. — Met z'n vijven naar Suriname (met foto). — Lief en leed op de bantengjacht, door F. (met foto's). — Indische indrukken, door Carlo. — De legende van de jonkvrouw der zwarte rivier, door Sumatraan. Enz.

De Indische Mercuur. 24 Juli 1906. No. 30.

Ziekten van tropische planten, door Prof. J. Ritzema Bos. — De Caoutchouc van Achter-Indië, door A. H. Berkhout. — Verslag van werkzaamheden, verricht aan het Laboratorium voor onderzoekingen over Deli-Tabak (Proefstation voor Deli-Tabak) gedurende het jaar 1905. — De middelen welke van Staatswege in het werk zouden zijn te stellen om in de inlandsche maatschappij op Java en Madoera nijverheid en handel tot bloei te brengen, en daarnaast ook de uitoefening van kunst en nijverheid te bevorderen. — Achteruitgang van Liberia-koffie en middelen tot herstel. — Koloniaal Museum te Haarlem (vervolg). — Een reis door Zuid-Amerika, door R. W. F. (met afb.). — Surinaamsche brieven. — Uitvoer van Java. — Verslagen, enz.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..............................

....

wonende te.............................. *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f*..............................

den.............................. 190.........

Straat of gracht

.... Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N⁰. 31. Donderdag 2 Augustus 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. . . . „ 0 05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice)

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. **Van de Redactie-Commissie:**
Wegens den komkommertijd deze week geen *Pers-Overzicht.*

II. **Van de Afdeeling Amsterdam:**
De Tentoonstelling van Ned.-Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt in het stedelijk museum te Amsterdam, die thans nagenoeg gereed is en een bizonder fraai geheel vormt zal duren van: **8 Augustus— 8 September a.s.** en *dagelijksch geopend zijn van 10—5 uur.*

Entrée *f* 0.25. Donderdags *f* 0.50 (geen reductiekaarten geldig). Doorloopende kaarten (persoonlijk) à *f* 1.—.

Leden van Oost en West Afd. „Amsterdam" hebben op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap met éène dame *vrijen toegang.*

Leden der andere afdeelingen tegen betaling van *f* 0.10 op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap.

Leerlingen der Openbare Lagere Scholen, mits onder geleide hunner onderwijzers, tegen betaling van *f* 0.10.

Ter blijvende herinnering aan deze tentoonstelling wordt door het uitvoerend Comité eene serie **prentbriefkaarten** uitgegeven.

Deze serie bestaat uit 6 kaarten, elk voorstellende eene interessante afbeelding uit de koloniën.

Aan leden der Vereeniging „Oost en West", die deze serie wenschen te bezitten, wordt ze franco toegezonden, door den heer *A. Zon*, lid van het uitvoerend comité, *Frans van Mierisstraat 67 te Amsterdam*, na ontvangst van een bedrag van 16 cent in postzegels of per postwissel.

III. **Van de Afdeeling 's-Gravenhage:**
Het kantoor der Vereeniging Oost en West, Laan van Meerdervoort 195, zal van 6 tot en met 18 Aug. gesloten zijn.
De restaurant blijft echter geopend.

Het Nationaal fonds ten behoeve van het inlandsch onderwijs in Ned. Indië.

In de nos. van dit blad van 12 en 19 Juli jl. komt een artikel voor onderteekend met X, en handelende over het inlandsch onderwijs op Java. Evenals dat van den heer Habbema, in de Mei-aflevering van „De Indische Gids", waarop ik antwoordde in het Koloniaal Weekblad van 21 Juni jl., houdt ook het stuk van X. verband met mijne voordracht van 19 December a⁰. p⁰. Beide schrijvers zijn gekant tegen het nemen van Britsch-Indië tot voorbeeld op onderwijs-gebied, doch X. maakt het heel wat bonter dan de heer H. Hij heeft het, toch, rechtstreeks over mijne voordracht, en havent deze op zoodanige wijze, dat het mij niet zou verwonderen, wanneer na lezing van zijn artikel bij menigeen de vraag opkwam, hoe het nog mogelijk is geweest, dat ik mij aan eene bespreking van het inlandsch onderwijs gewaagd heb. X. meent dat mijne voordracht bij niet-wetenden moedeloosheid zal wekken, en bij wetenden ergernis; en hij beveelt mij aan van program te veranderen, m. a. w. de vogelaar met zoet gefluit te spelen. Tusschen het geven aan anderen van goeden raad en het voorschrijven van stelregels, en de eigen toepassing daarvan ligt echter vaak nog een heele afstand; en X. geeft een voorbeeld van zoodanige inconsequentie door in zijne critiek te mijwaart er geen been in te zien zoover te gaan van mijn arbeid min-waardig te noemen, omdat deze aan verschillende door hem gestelde eischen niet voldoet. On ne peut pas contenter tout le monde et son père; en mijne voordracht zou een geheel andere opzet moeten gehad hebben om X. te kunnen bevredigen. Blijkbaar behoort die schrijver tot hen die zich ergeren over mijne vergelijking tusschen Ned.-Indische en Britsch-Indische gestie in zake onderwijs; en in een toestand van ergernis wordt zelden billijk geoordeeld. Dat ook X. aan dat noodlot niet ontkomt, hiervan geeft een sprekend staaltje zijne opmerking over mijne opgaven nopens het aantal Engelschen in dienst voor het bestuur van de bevolking van Britsch-Indië. Als ik mij goed herinner putte ik het aantal van 1227, door X. gewraakt omdat Lord Curzon van 6500 zou gesproken hebben, uit een der jaarverslagen over Britsch-Indië. Ik raadplaagde ter zake echter ook het werk van Strachey, en daar X. meent dat officieele bronnen niet voldoende licht geven, haal ik uit genoemd werk het ondervolgende aan (bl. 82/3): „In 1902, in the whole of British India, there were only 864 civil charges ordinarily, but by no means always, held by members of the covenanted service [1]. This branch of the service comprised, as I have already said, 1067 membres, but these numbers include officers on leave and others not actually employed. Including military officers in civil employ and others, about 1200 Englishmen are employed in the civil government of 232 millions of people, and in the partial control of 62 millions more. Although the highest offices of control, which are comparatively very few in number, are necessarily held by Englishmen, by far the greater and a most important part of the actual administration is in Native hands. Excluding the 864 offices to which I have already referred, and excluding also all posts of minor importance, nearly all of which are held by Natives [2], there are about 3700 persons holding offices in the superior branches of the executive and judicial services, and among them are only about 100 Europeans."

Natuurlijk zal het cijfer van 6500, door Lord Curzon genoemd, ook wel juist zijn; doch vermoedelijk zal dat niet uitsluitend op het bestuurspersoneel slaan; en dan wanneer wij van dit laatste spreken rekenen wij daaronder bijv. ook niet de bureau-ambtenaren en beambten.

Een ander verwijt van X. is dat ik mij geen rekenschap heb gegeven van de waarde van het in Britsch-Indië gegeven onderwijs. Als niet-vakman, nu, heb ik gemeend mij van zoodanige waardeering te moeten onthouden, en het komt mij voor dat zoo ik anders had gedaan er eer reden zou geweest zijn om mij te hekelen. Intusschen heb ik aan ter zake kundigeren dan ik althans eenig houvast willen geven door de opname van eenige leerplannen en andere gegevens nopens de inrichting van het Britsch-Indisch onderwijs. Aan de inlassching van die gegevens mag dan ook niet de bedoeling worden toegeschreven dat zij zou moeten dienen om te doen uitkomen hoe opperbest nu de inrichting van het onderwijs in Britsch-Indië wel is. Verder leze X. nog eens aandachtig wat ik, naar aanleiding van het artikel van den heer H. schreef over de conclusiën die ik voor mijne rekening neem. Dezelfde reden die mij van eene waardeering van het Britsch-Indisch onderwijs terughield, heeft mij ook weerhouden van eene beoordeeling der inrichting van onze indische scholen. Mijne grieven komen in hoofdzaak hierop neer dat er te weinig voor het onderwijs gedaan wordt en dat het plan waarnaar gewerkt wordt niet volledig is. Het eerste punt wordt mij zoowel door den heer H. als nu weer door X. toegegeven, met erkenning dat wij bij Britsch-Indië ten achter staan; wat de tweede grief aangaat is noch door dezen, noch door genen schrijver aangetoond dat die geen reden van bestaan heeft. Wanneer dan bovendien mijn arbeid nog aanleiding geeft om er de aandacht op te vestigen hoeveel duurder wij met ons inlandsch onderwijs uit zijn dan de Engelschen, afgaande op hetgeen X. schrijft, dan meen ik in alle bescheidenheid niet geheel nutteloos werkzaam te zijn geweest. Voor eene betichting van minwaardigheid zou alleen dan grond bestaan, wanneer ik mij de houding had aangematigd van iemand die het alleen weet. Wel verre van aan zoo iets gedacht te hebben, is mijne bedoeling echter geene andere geweest dan

[1] Dit kader heet tegenwoordig: Civil service of India. Z.

[2] Blijkens eene noot bij mijne voordracht waren in 1888 bij den burgerlijken dienst 2588 ondergeschikte betrekkingen, van welke slechts 35 door volbloed Engelschen werden vervuld

nog eens weer en op eigen gelegenheid in het licht te stellen van hoe allesoverwegend aanbelang het inlandsch onderwijs-vraagstuk is; daarbij uitgaande van de stelling: wie geeft wat hij heeft, is waard dat hij leeft; en het aan anderen, die zich daartoe bevoegd rekenen, overlatende om naar hartelust aan te vullen en te verbeteren. Opmerkelijk is dat noch door den heer H. noch door X. veel aandacht schijnt geschonken te zijn aan het eerste gedeelte mijner voordracht. Over die z.g. inleiding ben ik nochtans van andere zijde al dadelijk hard gevallen; beweerd werd dat zij best gemist had kunnen worden; doch ik heb daarop geantwoord dat zij voor mij minstens van evenveel belang was als wat volgt, en ik haar daarom niet gaarne zou hebben weggelaten. Achteraf verheugt het mij dubbel mijne voordracht niet onthoofd te hebben. Laat ik hier nu nog bijvoegen dat zij niet in elkaar is gezet omderwille van den titel, maar dat deze is vastgesteld nadat mijn arbeid nagenoeg kant en klaar was, en uit overweging dat het inl. ond. dan toch eigenlijk de spil was waarom mijn betoog draaide. X zal dan wel begrijpen dat de bedoeling om reclame te maken niet bij mij heeft voor gezeten. In werkelijkheid heb ik niets anders op het oog gehad dan eenige persoonlijke inzichten ten beste te geven, en af te wachten of anderen daarmede zouden blijken in te stemmen. Intusschen ben ik, eenmaal tot het ontwerpen van een bepaald plan gekomen zijnde, wel eenigszins van meening veranderd, in zooverre het mij voorkwam niet aan te gaan bij de pakken te blijven zitten, en toch het mogelijke te moeten doen om eenig succes te bereiken. Vandaar dat ik een 100-tal afdrukken mijner voordracht heb aangeschaft, en het meerendeel heb doen toekomen aan personen van zooveel mogelijk onderscheiden rang en stand, met verzoek te mogen weten of zij met het denkbeeld tot stichting van een fonds konden medegaan. De oogst van antwoorden is gering geweest, en onder die welke ik ontving houden nog de meeste eene verontschuldiging in wegens onvoldoende kennis van de aangelegenheid, om welke het gaat. Aan mijn voornemen om uit hen die van hunne instemming zouden blijk geven, eenigen aan te zoeken tot het vormen eener Commissie, die het stichten van een fonds zou ter hand nemen, heb ik aldus nog geen uitvoering kunnen geven. Onder deze omstandigheden is de openlijke betuiging van instemming van X eene blijde verrassing.

Deswege kan hem veel vergeven worden, en laat ik zijne critiek, die anders vrijwel de strekking heeft van de vaak gehoorde opmerking: „man, wat doe je eigenlijk in de kou", verder rusten. De voorafgaande opmerkingen meende ik alleen daartegenover te moeten stellen om den schijn te vermijden alsof ik mij geheel gewonnen zou geven. Onderwijl moet ik toch ook nog opkomen tegen het verwijt van X dat ik verzuimd heb aan te geven in welke richting ik mij de werkzaamheid van het nationale fonds denk. Dat verzuim, toch, heb ik met voordacht gepleegd, omdat ik niemand wenschte af te schrikken van medewerking door op eigen houtje de lakens te gaan uitdeelen, en het mij voorkwam dat alleen door samenwerking van personen van verschillend inzicht aan het fonds de meest nuttige bestemming zou zijn te geven. Willen nu X. en anderen wel een fonds helpen stichten, doch daarbij niet zien naar hetgeen in Br. Indië gebeurt, — wel, het zou dwaas zijn hen deswege af te stooten. Als eenling breng ik niets tot stand, en komt eene Commissie, als ik mij gedacht heb, te zamen, dan heeft mijne voordracht haren dienst gedaan. De vergelijking, die ik trok, had niet ten doel dat de Engelschen slaafs zouden worden nagevolgd. De hand, die X toesteekt wordt dan ook gaarne gevat; alleen verge hij niet van mij, dat ik mij anders zal voordoen dan ik ben. De levenservaringen hebben nu eenmaal gemaakt dat ik wellicht sterker ben in het gispen dan in het loven; doch een gispend woord op zijn tijd kan ook zijn nut hebben; en ik gun gaarne aan anderen de eer der overtuigende welsprekendheid.

Er zijn nog een tweetal omstandigheden die ik even moet aanroeren. Eene daarvan is: de ramp welke Zeeland getroffen heeft in het voorjaar; de andere: het plan van den Minister om meer geld voor het inl. ond. aan te vragen, en de daarmede verband houdende opdracht aan den Controleur Jasper. De ramp in Zeeland was oorzaak dat de rondzending mijner voordracht-afdrukken al op een zeer ongelegen oogenblik plaats vond en dat ik nolens volens wel tot eenig temporiseeren besluiten moest. Deze omstandigheid mag echter thans geacht worden hare remmende kracht te hebben verloren. Van de plannen des Ministers is, voor zoover ik weet, nog niets naders bekend; doch alhoewel daarmede rekening zal zijn te houden bij het van een fonds te maken gebruik, behoeft de gestie tot instelling van zoodanige hulp er toch niet op te wachten. En hoe eer hiertoe nu geraakt kan worden hoe beter; niet alleen omderwille van het doel maar ook uit overweging dat iets groots dient te worden tot stand gebracht en dat daarmede meestal veel tijd gemoeid is.

Welaan dan gij allen, die nog iets gevoelt voor eene daad, waarop de nationale trots zich met reden zal mogen beroepen, en vooral gij, die daarvoor een offer kunt brengen, zonder dat uwe gewone wijze van leven daaronder noemenswaard behoeft te lijden, — moet X. alleen blijven staan in zijne steun-aanbieding?

Voor hem en voor u wil ik hopen van niet; en laten zij, die deze hoop niet beschamen willen, zich dan wenden tot de Redactie-Commissie van het Koloniaal Weekblad, dan wel tot mij persoonlijk, al of niet onder mededeeling hunner opmerkingen, aan welke gaarne de noodige aandacht zal worden geschonken.

's Hage, Juli 1906. C. F. ZEEMAN.
2e Sweelinckstraat 120.

Uit de Oost-Indische Mail.

De reorganisatie van het Inlandsch onderwijs, die op verzoek van den minister van koloniën met bekwamen spoed is voorbereid en nog voor 't einde van dit jaar als concept in den Haag verwacht wordt, zal — naar de meening van den heer Th. I. A. Hilgers, schrijver over dit onderwerp in de *Javabode* van 27 Juni — voor velen een verrassing zijn. Wat tot heden is uitgelekt heeft menigeen in de meening gebracht, dat de regeering voornemens is bij de uitbreiding van het aantal Inlandsche scholen veel te laten afhangen van het particulier initiatief, zooals ook uit een beschouwing van den heer Vierhout in de *Locomotief* blijkt, waaruit schrijver het een en ander aanhaalt.

De regeering zal natuurlijk wijselijk gebruik maken van verschillende adviezen en een concept-voorstel in elkaar doen zetten door een paar inspecteurs van het Inl. onderwijs, in vereeniging met den controleur J. E. Jasper en een ambtenaar, werkzaam op het departement van onderwijs, eeredienst en nijverheid.

Deze inspecteurs zouden volgens schrijver al spoedig lijnrecht gestaan hebben tegenover de beginselen, welke de Ind regeering gaarne als grondslag voor de reorganisatie wenscht te stellen, zij konden niet medegaan met de regeeringsvoorstellen die h. i. wel goedkoop, maar voor de toekomst niet veel belovend zouden zijn.

Enkele adviseurs hebben zich op het standpunt geplaatst: »beginnen bij het begin«, en dus *voorbereidend onderwijs op bescheiden schaal.*

Hiermede kan de heer Hilgers en zeker ook menig ander vakman zich niet vereenigen. Wel zijn zij er van overtuigd, dat voorbereidend onderwijs, ook voor Inlandsche kinderen, uitmuntend werkt, maar de Inlanders zelf zullen er, meenen zij, niet van gediend zijn. Een school, waar de kinderen zoo maar wat prutsen en spelen, is in 't oog van den inlander geen school. Zelfs heel wat Europeanen beschouwen die fröbelscholen de beste, daar de kindertjes een beetje lezen en schrijven leeren. De Inlanders zijn h. i. nog niet rijp voor fröbelonderwijs, zij zullen hun kinderen niet dan met zachten dwang naar inrichtingen van voorbereidend onderwijs zenden en om hun vertrouwen dus niet te schokken, zal men goed doen, zeer voorzichtig te zijn met 't openen van zulke schooltjes. Toch bestaat er veel kans dat er enkelen zullen verrijzen, doch de ondervinding zal wel leeren, dat zij vooreerst niet veel vertrouwen zullen vinden

Wij mogen dus — zegt schrijver — tegen de adviezen van de vakmannen in — verwachten een bescheiden proef met de oprichting van eenige Inlandsche fröbelscholen. Het *Alg. Ned. Verbond* heeft zelfs een verzoekschrift bij den Minister van Koloniën ingediend, waarin de noodzakelijkheid wordt betoogd van Hollandsche fröbelscholen voor Inlandsche kinderen. Zulke inrichtingen zullen wel, en vooral door den Inlandschen adel, gewaardeerd worden, daar hun kinderen daar op jeugdigen leeftijd de Ned. taal behoorlijk zullen leeren.

Vrijwel eenstemmig zijn de vakmannen van meening, dat uitbreiding van het aantal Inl. scholen in elk geval de taak der regeering is. De bestaande Inl. scholen hebben het vertrouwen van den Inlander; op vele plaatsen zou alleen uitbreiding van het leerplan aan alle bescheiden wenschen tegemoet komen. Particuliere scholen, onder leiding van Inlanders, zullen al de nadeelen ondervinden, die tot nu toe elke onderneming door Inlanders beheerd, kenmerken. Het verrijzen van een groot aantal sectescholen voor inlanders is misschien om politieke redenen niet gewenscht.

Geen wonder dus dat de inspecteerende ambtenaren slechts heil verwachten van gouvernements Inlandsche scholen, en van meening zijn dat het Inlandsch onderwijs, nu het eenmaal het vertrouwen heeft, zich rustig moet ontwikkelen, vooral ook door alle scholen te doen beschikken over *goede* leerkrachten.

De voorstellen schijnen van dien aard te zijn, dat het aantal gouvernementsscholen binnen een zeker aantal jaren verdubbeld wordt, terwijl meteen kleine dessa schooltjes met subsidie voor het gouvernement kunnen opgericht worden, waardoor dus de voorstanders van gouvernementsscholen gedeeltelijk hun zin krijgen. En wanneer nu op den duur maar blijkt, dat deze onderwijs-inrichtingen in allen deele voldoen, het schitterend van de particuliere schooltjes winnen, dan zal daarmee na eenige jaren van zelf de weg zijn aangewezen, dien 't gouvernement dient te volgen.

FEUILLETON.

DE KLUIZENAAR.

(Een op historischen grondslag berustende schets).

DOOR 6

A. L. E.

„'k Heb een bang voorgevoel, dat het in de toekomst voor ons, koffieboeren, minder goed wordt!" zei hij. 't Gaf hem niet veel troostgrond, dat ik niet zoo'n donkeren kijk op de zaak had.

Voortslenterende waren wij ongemerkt aan de meest afgelegen grens van zijn gebied gekomen. Een smal, maar vrij goed begaanbaar pad slingerde zich hier opwaarts, het oerwoud in.

„Leidt dat soms naar den top van den berg?" vroeg ik, en een plan schoot al door mijn hoofd.

„Neen!" zei hij zoo kortaf, dat het mij bevreemdde.

„Dan is 't misschien 't weggetje van den boschwachter, den houthakker of den jachtopzichter", schertste ik. „Andere menschelijke zielen zullen in die onherbergzaamheid wel niet huizen, denk ik!"

Hij lachte even en wilde den terugweg weer aannemen.

„Dat lijkt me daar wel aardig, zelfs sprookjesachtig. Willen wij er eens een eindje ingaan?"

„Ik heb dat pad nog nooit betreden en zal dat ook nooit doen!" zei hij met een afwerend gebaar en verwijderde zich van deze plek.

'k Begreep, dat er iets achter stak, maar vroeg niet verder. Zwijgend liepen wij een oogenblik naast elkaar.

„'k Dien je er nu wel meer van te zeggen", begon hij weer, „maar ik verraad daarmede een leelijk geheim. Eigenlijk zou ik 't je niet mogen zeggen: je bent dienaar van 't gouvernement en 't zou dus je plicht zijn ter bestemder plaatse te gaan kennisgeven wat je te weten gekomen bent. Want langs dat pad wordt het Gouvernement op ruime schaal bestolen. Dat is een pad van veel ongerechtigheid."

„Een smokkelweg?"

„Je zegt het! Daarlangs transporteeren Chineezen groote hoeveelheden opium naar de Vorstenlanden, vervoeren die lui ook de clandestine koffie, die ze tegen een hooger prijsje van de bevolking opkoopen, en gebeuren misschien wel meer ongerechtigheden. Ik weet het niet!"

Hij zweeg even.

„En nu zal je het verband wel al gezien hebben: het „mysterie" van Winoto, het zoogenaamde mysterie voor jullie daar „beneden", staat in dienst van die ongerechtigheden. Ze hebben 't niet onaardig bedacht, die smokkelaars! Al de hocus-pocus, heel hun heksenwinkel is een fatale grap. Zoo hebben zich allen — bestuur incluis — in de luren laten leggen, nu al jaren lang!"

„En jij?" vroeg ik getroffen.

„Ik zelf ben er al heel gauw op gevallen. Maar 'k heb je al uitgelegd, dat ik het „mysterie" eveneens geëxploiteerd heb."

Wisten die smokkelaars, dat je ze in de gaten hadt?"

„Ik heb ze op heeterdaad betrapt."

„En toen?"

„Toen hebben ze me blind willen slaan met goud! Schatten had ik kunnen verdienen door de simpele belofte een anderen kant uit te kijken en mijn volk hier vandaan te houden. 't Hoofd van de kongsi — een voornaam Chinees — kwam zelfs den volgenden dag bij me op bezoek en deed mij formeele voorstellen. 'k Heb hem mijn huis uitgejaagd, echter zonder dreigement, omdat ik van stonde aan besloten was er het zwijgen toe te doen.

Als ik bij de verrassing alleen geweest was, zouden de kerels mij waarschijnlijk wel uit den weg geruimd hebben."

„Je volkje is dus ook ingewijd?"

„Zeker, maar ze volgen mijn voorbeeld, zwijgen en houden zich van den domme. 'k Heb hun dat ook te verstaan gegeven. Laat men nu nog eens beweren, dat er geen solidariteitsgevoel bij den Javaan leeft! Buiten Winoto echter gelooft groot en klein aan Chinaman's heksen-comedie."

„Hoe hielden die smokkelaars zich, na je afwijzing?"

„Ik onthield me in 't vervolg streng hun gangen na te gaan. Ik meende dit aan mijn aangenomen houding verschuldigd te zijn. Zelfs ontweek ik steeds de kans op een nieuwe ontmoeting. Wat ik er nog van te weten kwam, was bij toeval of kwam uit de buitenwereld tot me. Maar ik geloof, dat hun tochten, den eersten tijd na de ontdekking, gestaakt zijn. Doch dat schijnt niet lang geduurd te hebben. Toen ze merkten, dat er mijnerzijds niets gebeurde, begon 't lieve leventje spoedig opnieuw, eerst plan-plan natuurlijk, maar allengs kwam de oude actie weer in gang! Zoo schijnt het nu nog te zijn."

„Maar heb je zelf je stilzwijgen altijd overeen weten te brengen met je eigen gevoel voor rechtvaardigheid en gerechtigheid? Heb je zelf nooit gemoeds-

Schrijver meent dat het voorstel van *De Locomotief* ernstige overweging verdient: de beschikking te hebben over een deel der rente van de credietloemboengs, ten einde daarmede het inlandsch onderwijs te bekostigen, dan blijft het inlandsch onderwijs *rijkszaak*, wat zéér gewenscht is.

Een grootere toevoer van onderwijskrachten is voorts noodig, opdat meerdere leerlingen tot de kweekscholen kunnen worden toegelaten. Ook uitbreiding van het leerplan voor vele bestaande scholen schijnt noodzakelijk. En dat op de eerste scholen het Hollandsch als leervak moet worden ingevoerd, is al zoo dikwijls betoogd, dat wel mag worden verwacht een tegemoetkoming aan de billijke wenschen.

Een paar jaar geleden werd reeds begonnen het hollandsch als leervak te onderwijzen aan de kweekschool te Fort de Kock. De proef schijnt in alle opzichten aan de verwachting te beantwoorden; bij de leerlingen is de ambitie over 't algemeen zeer groot. Het gouvernement zal dus over een paar jaar reeds kunnen beschikken over een beperkt aantal Inlandsche onderwijzers, die eenigszins op de hoogte zijn van het hollandsch. Toch valt het te betwijfelen, of zij geschikte leerkrachten zullen zijn. Het zou dan ook aanbeveling verdienen het hollandsch op de eerste inlandsche scholen voorloopig te doen onderwijzen door Europeesche onderwijzers, die reeds eenige jaren praktijk achter den rug hebben. Een voorstel in dien geest werd reeds enkele jaren geleden ingediend door den heer Abendanon.

Met de invoering van het hollandsch als leervak moet noodzakelijk gepaard gaan het instellen van een speciaal examen ter verkrijging van een akte in de Nederlandsche taal.

Verder is door 't *Alg. Ned. Verbond* in bovengenoemd rekest het verzoek gedaan om bij een eventueele reorganisatie het daarheen te leiden, dat aan begaafde Inl. jongelieden, die hun opvoeding in Nederland wenschen te voltooien, steun kan worden verleend.

Ook zal het nieuwe concept wel leiden tot de opleiding van een beperkt aantal ambachtsscholen, waar flinke inlanders, die voldoende schoolonderwijs genoten hebben, in de gelegenheid worden gesteld een ambacht grondig te leeren. Wel is waar moeten de heeren controleur Jasper en de inspecteur bij 't inl. onderwijs Bertsch een groote telenrstelling ondervonden hebben bij hun bezoek aan 't complex huisvlijtscholen, indertijd in de omstreken van Ngawi gesticht door den toenmaligen regent Raden Mas Toemenggoeng Oetojo, die trouwens zelf duidelijk genoeg te kennen moet hebben gegeven, dat hij de man niet was om de door hem ontworpen plannen ten uitvoer te brengen; dit neemt niet weg, dat in menige streek doelmatig ingericht vakonderwijs een eerste behoefte is. Schrijver is van oordeel dat, daar de inlanders over het algemeen thans zulke slechte financiers zijn, dat het nog geruimen tijd kan duren vóór zij zich van ambachtslieden zullen kunnen opwerken tot meesters, die met goed gevolg een werkplaats beheeren, zooals de Chineezen nu reeds met succes doen; hij eindigt met de verklaring dat de controleur Jasper in zijn voorstellen tot reorganisatie van 't Inl. onderwijs een zeer verdienstelijk stuk werk heeft geleverd, maar betreurt het dat geheimzinnigheid hierbij weêr zoo 'n groote rol speelt.

JAVA EN MADOERA

De koortsdistricten op Madoera werden weder door den resident bezocht en bleek dat de toestand der zieken langzaam vooruitgaande is.

De laatste *Deli Ct.* bracht het bericht mede uit Batavia, dat de directeur der gevangenis door Atjehers is aangevallen en verwond en dat de aanvallers zijn gearresteerd

Het *Soer. Hbl.* van 25 Juni vestigt de aandacht op een **nieuwe industrie op Madoera,** of liever op een verbeterde productie, n. l. op het vervaardigen van geweven **agel-zakken**.

Zooals bekend, worden in Indië jaarlijks duizenden goeni-zakken, uit jute vervaardigd, ingevoerd, deels voor de verpakking van suiker, deels voor de verzending van rijst vooral naar Banka.

Dit emballage-materiaal is vrij kostbaar en reeds sedert geruimen tijd heeft de regeering proeven laten nemen met verschillende, daar vervaardigde grondstoffen, door de bevolking tot zakkenmateriaal geweven; tot nog toe echter met geen of onvoldoend succes. Als criterium voor de deugdelijkheid van het emballage-materiaal werd aangenomen dat men een zak, daarvan vervaardigd en met rijst gevuld van een hoogte van 4.75 Meter moest kunnen laten vallen, zonder dat hij brak, aan welke proef tot nog toe nog geen enkel Inlandsch vlechtmateriaal weerstand kon bieden.

Hetzelfde geschiedde met de z. g. agel-zakken, welke op Madoera worden geweven, maar bij de daarmede genomen proeven bleek uit de steeds in één richting loopende scheuren, dat de bevolking, uit een oogpunt van zuinigheid, voor den »inslag« van het weefsel van een inferieure kwaliteit van de agel-vezel gebruik had gemaakt, alleen voor de »schering« werd het goede materiaal gebezigd. De agel-vezel is n. l. afkomstig van het jonge blad van den *gebang*-palm, dat nog waaiervormig gesloten is. Die bladeren worden gewasschen en verder bereid, tot de zuivere vezelstof overblijft. Deze wordt verder in een boven- en een onderhuid gesplitst, waarvan de eerste buitengewone sterke, de laatste slechts middelmatig sterke vezels bevat. De in repen verdeelde bovenhuid nu werd tot nog toe bij 't weefsel voor de schering, de onderhuid voor den inslag gebezigd. De van dit weefsel vervaardigde zakken bleken voor plaatselijk gebruik voldoende sterk, zoodat niemand er over dacht het minwaardige inslagmateriaal door beter te vervangen.

Na de genomen proeven werd een voldoende hoeveelheid bovenhuid-vezels naar Nederland gezonden, waar het Dr. Borgman te Haarlem gelukte, met behulp eener weefmachine zakkenmateriaal te leveren, dat aan de gestelde voorwaarde van weerstandsvermogen ten volle voldeed.

De Indische regeering heeft daarop deze machine aangekocht en over een maand ongeveer zal zij op Madoera zijn aangekomen.

De controleur Jasper heeft ondertusschen van de regeering opdracht gekregen op Madoera zelf na te gaan of de bevolking, met de thans gebezigde weeftoestellen, niet in staat is, na de noodige aanwijzingen ook zakken te maken, die aan de bovengenoemde voorwaarde voldoen.

De heer Jasper meent n. l. dat door een dichter doen aansluiten der draden van het weefsel en het gebruik van niet dan bovenhuidsvezels, het doel even goed zal kunnen worden bereikt.

De bevolking is thans bezig een 20tal karongs op de aangegeven wijze op de eigen weeftoestellen te vervaardigen, die eerstdaags aan een proef zullen worden onderworpen. Gelukt deze, dan zal ongetwijfeld de agelzakkenindnstrie op Madoera een belangrijke uitbreiding ondergaan.

De correspondent van de *Loc.* te Pasoeroean meldt, dat in tegenwoordigheid van eenige administrateurs der omliggende suikerfabrieken, de heer Schell, machinist in Modjokerto, in de tuinen van 't proefstation aldaar een uitvinding heeft gedemonstreerd, om automatisch het riet met wortel en al uit den grond te trekken.

Men leest over deze proef in 't blad verder 't volgende:

Het toestel dat op den grond zeer laag naast een rietstoel moet worden geplaatst en op twee wielen rust, grijpt als het ware door middel van een schaar de stengels, terwijl een hefboom de planten met wortel en al uit de aarde haalt. Twee personen zijn voldoende om het 'te bedienen.

Als men weet dat bij het snijden van het riet op de

---

bezwaren gehad tegen het schuldig bedrijf van die menschen?"

Hij maakte een driftig gebaar en eerlijke verontwaardiging lag er in zijn toon, toen hij sprak:

„Is het opium- en koffie-bedrijf van 't Gouvernement zooveel minder schuldig, dan dat van die Chineezen? Verschillen beider bedrijven, op den naad gezien, wel een greintje in onzedelijkheid van aanleg? Ik heb ze op een goudschaaltje tegen elkaar opgewogen! 'k Ben tot geen resultaat gekomen: de balans schommelde van diefje naar diefjesmaat. In die omstandigheden maakte ik er geen gewetensvraag van den toestand te benutten voor een, naar mijn meening, alleszins goede zaak!"

Ik voelde geen lust op 't onderwerp door- of in te gaan. Een en ander echter gaf me stof tot overdenking en verwerking.

Wij liepen nog een eind weegs terug, tot op eens de vlakte zich mooi-wijd voor ons openlegde.

Daar streken wij vermoeid neer en gaf hij zich dra in algeheele vertrouwelijkheid aan mij over......

Wij lagen daar nu lui in 't gras, in de schaduw van breedgetakt geboomte, op dat hooge, mooie bergpunt.

Na de ontboezeming van zooeven was hij wat stil geweest, maar hier in onze luie, ongegeneerde houding werd hij weer fideel.

„Voel jij je gelukkig bij 't Gouvernement?" vroeg hij opeens.

„Dat gaat wel! Mijn positie is niet slecht en mijn vooruitzichten ook niet", zei ik.

„En je werk?"

„Dat schikt ook wel! Een beetje eentonig en gelijkmatig, maar toch wel uit te houden!"

„Je zoudt er dus ook je nog weinige dienstjaren niet aan willen geven?"

„Om 't Gouvernement te bedanken?"

„Ja."

„En dan?"

„Er kwam zoo'n idee bij me op. 'k Zou me wel met iemand als jij willen associëeren. Met iemand, die hart voor 't volk en gevoel voor mijn zaakjes heeft. Niet omdat ik mijn eenzaamheid moede ben en variatie in mijn leven wensch. Ook met een compagnon zou ik in den toestand hier liefst geen veranderingen willen. En 'k geloof, dat jij je in alles best schikken zoudt! Wat ik zou willen is dit: uitbreiding geven aan de zaak in haar ganschen opzet, kracht bijzetten aan de actie, hooger en sneller vlucht geven aan de ontwikkeling van volk en bedrijf. Daarvoor zou versterking van persoonlijke leiding en financieele kracht mij zeer dienstig zijn."

„Maar aan mij zou je een compagnon zonder vermogen hebben." 'k Zou dus maar voor de helft aan de gestelde voorwaarden voldoen", bracht ik in 't midden.

Hij ging er niet op door, maar begon, in gedachten verdiept, gras-rietjes te plukken.

„Hoe ben je hier eigenlijk gekomen? 'k Meen uit je gesprekken te mogen afleiden, dat je vroeger niet in 't „landelijke" was en zelfs tot een heel anderen werkkring behoorde", vroeg ik nieuwsgierig nu naar zijn verleden.

„Dat is een lange geschiedenis, een heele lijdenshistorie, in korte woorden te vertellen", zeide hij, starende in de vlakte-wijdte, of hij daar 't verleden terugvond.

„Mijn jeugd-droomen lagen buiten de suiker, de tabak, de koffie of welk landelijk bedrijf ook. Eigenlijk had ik geen voorliefde voor eenig zoogenaamd „vak" en heb die ook nooit gekend, noch zucht naar wat men een „mooie toekomst" of „schitterende carrière" heet. Pretenties, van welken aard ook, kende ik niet. Ze noemden mij al vroeg een vreemd, raar kind, een dweper en idealist, nog later een gevoelsjongen. Mijn vader, die nog al aan den materialistischen kant der dingen stond, had mij spottend den „apostel" gedoopt, en zoo bleef ik in huis ook heeten. En feitelijk zat er ook wel apostelbloed in me. Geen apostel echter van wat „geloof" heet, want ook daarvan heb ik nooit iets willen weten, maar een, die de menschen langs den weg van zedelijke en verstandelijke ontwikkeling en praktische opleiding wilde maken vrij en zelfstandig naar den geest, sterk en veerkrachtig voor 't groote leven en geschikt zoodoende voor hooger en universeel geluk. Dat alles waasde wel in mijn kinderziel, maar 't nam vorm, vaster omtrekken aan, naarmate ik grooter werd, al trachtte men 't ook

gewone wijze circa 75 picol per bouw in den grond blijft zitten, dan behoeft het geen betoog dat het toestel zeer zeker zijn nut heeft. De genomen proeven slaagden uitmuntend met het riet dat groeide in lichte gronden, minder goed evenwel bij dat geworteld in zware aarde.

De hefboom schijnt dan te veel kracht te moeten uitoefenen, dientengevolge wordt het riet geknensd en verliest ontijdig sappen. Intusschen brengt de uitvinder nog eenige verbeteringen aan.

In één uur tijds kunnen met bovenbedoeld toestel op niet te zware gronden 23 geulen van twee picols riet per geul uit den grond worden gehaald.

Eenige fabrieken in de buurt van Modjokerto schaften zich reeds voor de a. s. campagne het instrument aan dat wanneer men meer dan 25 stuks tegelijk koopt, slechts f 35 per stuk kost.

Een onderneming heeft ongeveer honderd stuks noodig, wil men alle velden zoodanig bewerken.

BUITENBEZITTINGEN.

De resident van **Gorontalo** seinde 26 Juni naar Batavia dat de Bonerivier banjirde. Het Boegineesche kamp te Gorontalo was geheel, de kampongs Tesde en Ipils waren gedeeltelijk overstroomd. De weg van de kerk tot Wabean stond onder water. Persoonlijke ongelukken hadden echter niet plaats.

Een telegrafisch bericht uit Batavia van 3 Juli jl. aan de *Deli-Ct.* bericht dat in 't volgend jaar 175000 picols **Bankatin** in veiling zullen worden gebracht.

Celebes. Van 22—26 Juni trok majoor Lanzing met zijn troepen door het in verzet zijnde binnenland van Madjene en Balanipa, over Tonbé, Tondoeng, Alloë en Paropo. Den eersten dag werd bij den opmarsch geringe tegenstand ondervonden van eenige verspreide schutters, van wie 5 werden neergelegd en wier geweren in onze handen vielen. Deze kampongs bleken allen verlaten te zijn; uit twee dier kampongs werd op den troep geschoten. De 26en Juni was de colonne in 't strandbivak terug, waar de bevolking zich rustig hield, aangaande het verblijf der aanvoerders van het verzet werden geen aanwijzigingen ontvangen.

West-Indische Berichten.

Suriname. De Koloniale Staten hebben hun voorloopig verslag uitgebracht betreffende de ontwerp-verordening tot nadere wijziging van de bestaande verordening op de goudbelasting.

Het ingediend ontwerp stelt voor het vervoer per spoor verplichtend te stellen voor alle goud dat in de nabijheid of ten Zuiden van den spoorweg is verkregen, terwijl het bestuur een maximum-vracht van 10 gld. per kilogram in uitzicht stelde.

In het verslag der Staten wordt op verschillende lacunes in het ontwerp gewezen, waarin nader zal moeten worden voorzien, terwijl de Staten zich eene tarief-regeling voor het goudvervoer, dat verplichtend gesteld eene soort belasting wordt, bij gouvernements-besluit niet zullen laten welgevallen, zonder daartegen te hebben geprotesteerd. Belasting wordt bij wet bij koloniale verordening geheven ergo, de Staten gehoord.

Omtrent de bacove-puzzle ontleenen wij het volgende aan Onze West:

„Er wordt gewerkt, hard gewerkt om de vereischte cultuuroppervlakte bijeen te krijgen voor 10 Juli a.s. Het stadium waarin de plannen verkeeren, veroorlooft echter nog niet om veel mede te deelen.

Bemoedigend is, dat van de zijde der Bank-directie hier zeer te waardeeren medewerking wordt verleend. De eindbeslissing van de Hoofddirectie in Nederland moet nog worden afgewacht. Er zijn meerdere telegrammen van hier naar Nederland gezonden, om een krachtig beroep te doen om hulp van daar in het critieke stadium waarin de kolonie verkeert. Daarnaast worden hier te lande verschillende plannen geopperd, die echter ook nog niet tot eenig beslist resultaat hebben geleid. Er schijnt sprake van eene verhooging der inschrijving van Mariënburg. Ook was er sprake van, dat Alliance voor 100 H.A. zou inschrijven. Dit plan is echter op bezwaren afgestuit. Pogingen worden gedaan om geld te vinden om de bacovencultuur op de Guineesche Vriendschap ter hand te nemen. Gelijksoortige plannen zijn geopperd ten aanzien van de nagenoeg verlaten pl. Waterland. Zelfs hebben verschillende Chineesche ingezetenen de hoofden bij elkaar gestoken, om te overwegen wat hunnerzijds zou kunnen worden gedaan om de huidige crisis tot een oplossing te brengen."

We zullen maar hopen: geen nieuws, goed nieuws! Dat goed nieuws ten aanzien van het welslagen dezer nieuwe cultuur bepaald gewenscht is, zal wel een ieder beamen in dezen tijd van „hangen und bangen" der cacao-planters. Na de in den laatsten tijd ietwat hoopvoller berichten komt Onze West nu weer met een Jobstijding de illusie verstoren, dat de crisis zou zijn bezworen:

„Was de cacao-cultuur de eerste vijf maanden van dit jaar geregeld hooger dan in dezelfde maanden van het vorig jaar, te beginnen met de maand Juni dreigt de verhouding andersom te worden.

De uitvoer bedroeg:

In Juni 1906	214.699 K.G.
In Juni 1905	229.503 „
Januari—Juni 1906	914.614 „
Januari—Juni 1905	706.403 „

Over 't geheel genomen overtreft de uitvoer gedurende de eerste helft van dit jaar met 2000 balen den uitvoer in de eerste helft van het vorig jaar.

Wij hebben hier echter het weinig troostrijk bericht aan toe te voegen dat de voorsprong van dit jaar, waarschijnlijk door den uitvoer van Juli in achterstand zal veranderen. Het vorig jaar bedroeg de uitvoer in Juli ruim 6000 balen, de loopende maand zal daar ver beneden blijven."

De Bacove-puzzle, die intusschen alreeds moet zijn opgelost, wordt door de domein-puzzle heelemaal in de schaduw gesteld. Men oordeele naar het volgend ingezonden schrijven aan Onze West:

„Tot aanvulling van uwe artikelen over de toenemende moeielijkheden die het gevolg zijn van de schromelijke verwarring van domeinzaken, zijn misschien de volgende voorbeelden de moeite der vermelding waard.

Er zijn op dit oogenblik in Saramacca twee kwesties aanhangig, eene met de pl. Catharina Sophia, de andere met de pl. Broederschap, beide betreffende land hetwelk aan die plantages zou behooren, doch door 't Gouvernement uitgegeven is voor den kleinen landbouw.

Een andere kwestie betreft een strook land van pl. Vreeland. De eigenaars dezer plantage kunnen een acte van verkoop overleggen, waarop uitdrukkelijk vermeld staat dat tusschen het kanaal van Blijendaal en Laarwijk een strook land ligt behoorende aan Vreeland. Had het Gouvernement de grenzen van de vestigingsplaats Laarwijk behoorlijk door meting bepaald, dan zou natuurlijk die terreinstrook geëerbiedigd zijn. In plaats daarvan, heeft het eenvoudig al 't land tot aan 't kanaal uitgegeven. Het noodzakelijk gevolg hiervan zal zijn, dat evenals in de kwestie-Dijkveld, het Gouvernement de bewuste terreinstrook zal moeten aankoopen tot uitbreiding van de vestigingsplaats Laarwijk.

Geen dezer gevallen schijnt echter het Gouvernement een zier wijzer te maken. Het blijft voortgaan de verwarring te vergrooten, zooals zeer onlangs weer is gebleken bij de uitgifte van perceelen aan 't Pad van Wanica. Het Gouvernement is door aankoop aldaar eigenaar geworden van de gronden Welbedacht en de Nieuwegrond. Er bestaat echter een oude grenskwestie die zich uitstrekt over een reeks perceelen gelegen bezuiden de Vier Kinderen en die ook van invloed is op de ligging van beide bovengenoemde gronden. Nu zou men denken, dat het Gouvernement de ligging dezer gronden behoorlijk vast zou stellen alvorens voort te gaan met de uitgifte van nieuwe perceelen. Doch neen, men geeft nieuwe perceelen uit, waarvan dus van geen enkele de ligging behoorlijk vaststaat. Het eenige wat men doet, is voorzichtigheidshalve een strook land ter breedte van ruim 100 meters open laten tusschen Welbedacht en Vredeslust (het laatste particulier eigendom) om zeker te zijn, dat hoe een latere meting eventueel mocht uitvallen, in ieder geval de grens van Welbedacht op domeingrond zal vallen. Daargelaten dat dergelijk geknoei oorzaak is dat de kaarten noodwendig een onjuist beeld moeten geven van de situatie, rijst nog de vraag, of het verantwoord is, een terreinstrook van 100 meters breedte en aanzienlijke diepte open te laten, in een streek waar het land zooveel waarde heeft, dat het Gouvernement onlangs ruim f 5000 betaalde aan pl. Dijkveld voor „aankoop" van een strook land van minder oppervlakte."

Curaçao. Eindelijk! Daar hebben we dan de mijnwet voor de kolonie! Eindelijk, maken wij melding van de indiening van dat ontwerp, waarvan het bericht schrijver dezes gewerd, toen het vorig overzicht alreeds was afgesloten. De voornaamste bepalingen der voorgestelde wet komen hierop neer.

In de kolonie Curaçao mag de eigenaar van den grond niet beschikken over de in de wet genoemde delfstoffen.

Vergunning tot opsporing van die delfstoffen wordt verleend voor niet langer dan drie achtereenvolgende jaren. Zij kan telkens voor een jaar worden verlengd.

Concessie tot ontginning wordt verleend voor een bepaalden tijd, echter niet langer dan 75 jaar.

De ontdekking van een delfstof geeft den ontdekker die óf is houder van een vergunning tot opsporing of concessionaris op het veld, binnen welks grenzen de delfstof is ontdekt, recht op concessie tot ontginning van de ontdekte delfstof, zoodra hij zijn aanspraken doet gelden, met dien verstande evenwel dat de ontdekker, die houder is van een vergunning tot opsporing, zijn aanspraken behoort geldend te maken vóór het verstrijken van den termijn waarvoor de vergunning verleend of verlengd is en dat het vroeger ingediende verzoek de voorkeur heeft boven het later ingediende.

Deze wet is niet toepasselijk ten aanzien van die delfstof, waarover de eigenaar van den grond als zoodanig vóór 1 Juli 1906 heeft beschikt.

In de Memorie van Toelichting wijst de minister van Koloniën er op, dat voor Curaçao op dit oogenblik een mijnregeling nagenoeg geheel ontbreekt. Zonder concessie hebben eigenaren van grond, wier bijzondere titels un niet de beschikking over delfstoffen onthield, op Curaçao, zoomede op Saba en St. Martin, opsporingen of ontginningen van delfstoffen ondernomen, handelingen waartoe zij bij gebreke van een bepaling als hierboven bedoeld, volkomen bevoegd waren, welke bevoegdheid dan ook door het bestuur der kolonie steeds is erkend. Deze opsporingen en ontginningen op eigen gezag zijn alle wegens onvoldoende uitkomsten slechts van korten duur geweest, uitgezonderd de phosphaatontginning op de plantage Santa Barbara.

---

te onderdrukken of te verstikken. Het geweld daartegen werd mijn levensleed.

„Natuurlijk kwam de tijd voor een speciale opleiding, alias africhting, ook voor mij. En 't onafwendbare van 't geval inziende, zette ik mijn zinnen op 't ambt van controleur bij 't B.B., wat je misschien wel wat bevreemdt. Maar, naar mijn opvattingen van dat ambt, paste dit zich nog 't best aan mijne principes aan. 'k Voelde warm voor 't Javanen-volkje, wat ik mijn moeder dankte, die een „half bloed" was. Met de intentiën van 't brave Gouvernement was ik nog niet bekend geworden, zoodat ik nog in den blijden, mij inspireerenden waan verkeerde, dat het in de kolonie slechts ging om 't geluk van 't overheerschte volk. Daarom schenen mij de betrekkingen van die heeren bestuursambtenaren ook zoo benijdenswaardig mooi en wilde ik wel gaarne tot hun corps behooren, als er dan toch een bepaalde keuze gedaan moest worden. En hoe meer ik over de zaak na- en doordacht, hoe mooier zij mijn verrukten zinnen toescheen. Men liet niet na mij ook, en vooral, de keerzijde der medaille voor te houden, maar ik persisteerde met jeugdige volharding. Dat was meer 't apostelbloed in me en... bloed kruipt, waar 't niet gaan kan.

„Maar mijn vader had er anders over beschikt. Hij was een Indisch hoofd-officier en militairist in hart en nieren. Zijn liefste wensch was, dat zijn eenige stamhouder officier zou worden en dit beteekende, dat daarmede mijn beroepskeuze ook gedaan was. Officier moest ik worden, al zou de onderste steen boven komen! Ik officier!...

„En ik werd het! Maar hoe? In Breda kreeg ik bij mijn overgewaaiden spotnaam ook nog dien van den „Martelaar". Dat zegt je al alles. Tusschen mijn leeraars en mijn vader was een onafgebroken contract, waarvan 't gevolg was, dat ik „den knijper op den neus" kreeg. Mijn vader was een „verdienstelijk" Indisch officier, anders had men er, geloof ik, wel den brui van gegeven, en mij, met de enkele aanduiding op de factuur: „niet alle hout is timmerhout", naar Indië gereëxpedieerd. Mijn kameraden hielden niet van me en ik niet van hen, maar ze bleven mij van 't lijf, omdat ik (maar ook alleen daarom)! de zoon was van den bekenden, intusschen tot generaal bevorderden „held van...." Op mij was 't woord van Rochefoucauld van toepassing: „On n'est jamais plus seul qu'au milieu d'une foule!"

„Mijn vader was nog „aan" en had een heele duit in 't zakje te leggen, toen ik, eindelijk tot luitenant gebombardeerd, in de Oost terugkeerde.

„'k Moet zeggen, dat men den eersten tijd erg lief tegen me deed en veel consideratie gebruikte. Maar dit belette niet, dat men alles beproefde om mijn geest en gemoed wat kneedbaarder te maken. 't Gaf allemaal niets en 't liep dus ook hier weer spaak. Mijn reputatie aan de Academie was natuurlijk met me meegereisd en onder 't officierscorps was ik ook al gauw de gespikkelde vogel, al kwam men mij, om dezelfde reden, ook nu weer niet al te na. Bij de minderen werd ik op de handen gedragen en toen mijn vader er „uit" was, vonden mijn chefs hierin een geschikt wapen tegen mij. Ze beschuldigden mij namelijk van 't aankweeken van een anti-militairen geest bij den troep. De zaak was, dat ik me zoo weinig mogelijk van den eigenlijken dienst aantrok, maar geheel gaf aan de verheffing van 't leven van den soldaat.

„'t Kwam nu weldra tot een oplossing. 'k Werd onverwachts naar Atjeh overgeplaatst, waar 't vechten toen juist weer lustig aan den gang was. „Hij moet den vuurdoop maar eens ondergaan, dat zal hem goed doen!" zeiden ze. 'k Ging evenwel niet, maar diende telegrafisch mijn ontslagaanvrage uit den dienst in. Een moeielijke tijd van allerlei tegenwerking brak daarmede voor mij aan! Mijn heele familie, met haar ganschen invloedrijken aanhang, had zich tegen mij gekeerd. Een erfenis van moederszijde redde mij eindelijk uit de ontberingen en schonk mij de gelegenheid mijzelf te worden. Ik maakte er dit verwaarloosde koffieland mee los uit de handen van een half versuft oud heertje.

„'k Heb er nooit berouw van gehad. Hier is de planter in mij ontpopt en de apostel weer boven gekomen. Je hebt gezien wat ik er van gemaakt heb. 't Is nog verre van een model-kolonie, maar 'k heb toch wel redenen van tevredenheid. 'k Vond een halve wildernis, die ik met beperkte persoonlijke en financieele middelen heb moeten ontginnen, terwijl de opgezetenen een gedemoraliseerd zoodje was. De jaren van eenzaamheid en strenge afzondering zijn in een roes van arbeids-geluk voorbij gegaan. De wereld is zich tegen mij blijven keeren, maar ik heb die tegenkanting niet verdiend. Zij heeft me, vooral in den beginne diep gegriefd, maar zij is toch ook weer mijn werk ten goede gekomen, want zij was een opwekking tot nieuwe inspanning bij de vervulling van de taak, die ook mijn roeping was. En de vruchten van mijn werk hebben mij troost en kracht gegeven en ruimschoots schadeloos gesteld. Je zult echter kunnen begrijpen, dat ik, na al het ondervondene, niet best te spreken ben over die prachtmaatschappij, waarin gij lieden 't voorrecht hebt te mogen leven."

(Wordt vervolgd).

welke in 1876 begonnen, tot in 1895 geregeld is voortgezet, doch toen is gestaakt, omdat de exploiteerende medeeigenaar en erfpachter der plantage van oordeel was dat hij, tengevolge van de bezwarende contractueele bepalingen omtrent de door hem aan zijn medeeigenaars uit te keeren gelden, bij de daling der phosphaatprijzen niet langer de ontginning met voordeel kon drijven.

Voorts betoogt de minister het wenschelijke om de regeling der mijnontginning niet over te laten aan den gouverneur van Curaçao, omdat tot dit oogenblik alle regeling heeft ontbroken. Had men met een nog gaven toestand te doen, dan zou er misschien geen bezwaar tegen bestaan om, nu de wetgevende macht bij de Indische Mijnwet uitspraak heeft gedaan over de verschillende vraagpunten, die zich bij een mijnregeling voordoen, op het voetspoor van die wet een mijnregeling voor Curaçao vast te stellen bij koninklijk besluit. Daar echter die regeling behoort uit te gaan van de onttrekking der beschikking over zekere delfstoffen aan den eigenaar van den grond en mitsdien het tot dusver in Curaçao als een uitvloeisel van het recht op den grond beschouwde beschikkingsrecht van den eigenaar van den grond over die delfstoffen moet te niet doen, acht de minister het wenschelijk, dat zij, althans wat de hoofdpunten betreft, door de hoogste wetgevende macht worde vastgesteld, waardoor tevens de gelegenheid zal worden verkregen om ook door de wet te doen beslissen in hoever rekening moet gehouden worden met eigenaren van grond, die reeds zonder vergunning of concessie delfstoffen gewonnen hebben. Wat nevens de hoofdpunten inzake mijnontginning te regelen is, kan veilig aan regeling bij koninklijk besluit of bij koloniale verordening worden overgelaten.

Katoencultuur.

Uit No. 12 van het Orgaan der **Vereeniging ter bevordering der Katoencultuur in de Nederlandsche Koloniën**, nemen wij het volgende over:

Toen nog slechts de eerste stappen waren gezet op den weg ter vestiging eener uitgebreide katoencultuur in onze Koloniën, zooals die thans door onze Vereeniging wordt bewandeld, bestond reeds de overtuiging, dat eene rationeele cultuurwijze alleen dàn mogelijk zoude zijn, indien niets werd nagelaten wat maar eenigszins ter zake dienstig kon worden geacht.

Immers op de inlandsche planters, die uit zich zelf geen voldoenden steun bijbrengen, kon niet worden gebouwd in dien zin, dat met het slechts in 't licht stellen van het groot belang der katoenteelt de gewenschte uitbreiding mocht verwacht worden.

Zóó was het oordeel, toen onze Vereeniging werd opgericht, hetwelk zich sedert ons bestaan niet gewijzigd, maar integendeel zich in onze ervaring voortdurend bevestigd heeft. Hoe langer hoe meer werden wij dan ook van de wenschelijkheid overtuigd, dat van Regeeringswege in Oost en West speciale personen werden aangewezen, wier taak het zoude zijn van de katoencultuur en alles wat daarmede verband houdt eene grondige studie te maken.

De persoon voor Oost-Indië zou b.v. naar Eng. Indië kunnen gezonden worden, om te gaan zien hoe de katoen aldaar gezuiverd en geperst wordt, welke de geschikste zuiveringsmachines zijn, hoe de lint van 't zaad verkregen wordt, hoe uit de pitten de olie wordt bereid en de rest tot veevoeder wordt gemaakt. Voorts naar Egypte om daar meer speciaal de cultuur te bestudeeren: de grondbewerking, het zaaien, het oogsten enz., zich tevens goed op de hoogte stellende van de verschillende Egyptische katoensoorten, enz. enz.

De persoon voor West-Indië zou naar de katoendistricten van Amerika moeten gaan en daar de zaak aanvatten op gelijke wijze als dat door dien voor onze Oost in Eng. Indië en Egypte geschiedt. Wederzijds zoude beide personen elkander mededeeling hunner studie en ervaring moeten doen.

Geleid door deze overwegingen namen wij de vrijheid, onder aanbieding onzer diensten om bedoelde personen zooveel mogelijk met alles behulpzaam te zijn, bij de Regeering nogmaals het volgende voorstel ter overweging aan te bevelen:

„De Regeering wijze bij de Departementen van „Landbouw van Oost- en West-Indië een bepaald „persoon aan met opdracht grondig kennis te nemen „van alles wat de katoencultuur betreft, om na vol„tooiing dezer studie al z'n krachten te wijden aan „de ontwikkeling dier cultuur in onze eigen kolo„niën", hetwelk wij als volgt toelichtten:

Ontijdig oogsten.

Uit de onderscheidene monsters, welke wij gedurende het bestaan onzer Vereeniging uit Oost-Indië ontvingen en dat zijn er reeds een groot getal uit verschillende streken (Sumatra, Java, Borneo, Lombok enz. enz.) blijkt ons meer en meer, dat niet die zorg aan de teelt wordt besteed, zooals bijv. het geval is in de katoenstreek van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Schier alle monsters, zoowel die van kapas (inlandsche katoen), als die van de katoen van geïmporteerd zaad geteeld, toonen ons, dat de behandeling zeer veel te wenschen laat. De kapasmonsters gaven veelal blijk, dat de katoen niet tijdig was geplukt, waardoor zij wankleurig werd.

Onnauwkeurige sorteering.

De katoen van geïmporteerd zaad geteeld, toonde ons voor het meerendeel bij het reeds genoemde gebrek ook nog eene zeer onnauwkeurige sorteering. Wij vonden n.l. lang- en kortvezelige-, witte- en gele katoen door elkander, welk euvel dikwijls het gevolg heeft, dat de planters niet eens de helft krijgen van den prijs, die door den Amerikaanschen planter voor eenzelfde soort goed gesorteerd wordt gemaakt.

Waarde van het inlandsch- en geïmporteerd product.

Het zoude zeer gewenscht zijn zoo de planters gewezen werden op het groote prijsverschil, wat betreft de kapas (inlandsch product) en de geïmporteerde katoensoort en zij konden bewogen worden proeven met Amerikaansche- en Egyptische katoensoorten te nemen. Wel vereischen deze meer zorg en zal de productie per bouw allicht niet zoo groot zijn, doch de waarde van het product is van dien aard, dat de planter er in de meeste gevallen aanmerkelijk beter bij zal varen, als hij met de noodige zorg zich toelegt op de teelt der niet-inheemsche soorten. Terwijl de kapas op het oogenblik ongeveer 45 cts. per K.G. waard is, heeft de gewone Amerikaansche katoen eene waarde van ongeveer 70 cts. per K.G. Als men nu de opbrengst van zuivere katoen rekent op slechts 60 K.G. per bouw, dan maakt dit verschil van 25 cts. per K.G. reeds f 1500.— per 100 bouws. De waarde der Egyptische katoen is ongeveer 95 cts. per K.G., derhalve naar dienzelfden maatstaf f 3000.— per 100 bouws meer dan de kapas.

Katoenzuiveren.

Ook wat betreft het zuiveren van katoen staat onze planter nog terug bij dien in de katoenstaten van Nd. Amerika. Bijna geen enkele is voldoende op de hoogte van de zuiveringsmachinerie, zoodat het product in onze koloniën nog op primitieve en zeer omslachtige wijze wordt gezuiverd, hetgeen menigwerf dan nog zóó onvoldoende geschiedt, dat het aldus gezuiverde product daardoor belangrijk in waarde verliest.

Vracht van ongezuiverde katoen.

Van verschillende planters ontvingen wij herhaaldelijk katoen in ongezuiverden toestand en verzocht men ons het product te zuiveren en daarna te verkoopen. Hoewel onze Vereeniging zich gaarne geheel belangloos daarmede belast en alleen de onkosten in rekening brengt, is de vracht der ongezuiverde katoen van Indië naar hier, door het enorme gewicht der pitten in de katoen, zóó hoog, dat daardoor bijkans alle voordeel voor den planter verloren gaat: 100 kilo's ongezuiverde katoen houden niet minder dan ± 70 kilo's zaad en slechts ± 30 kilo's zuivere katoen.

Het zoude daarom van zeer groot belang zijn, als op verschillende plaatsen in onze koloniën van Gouvernementswege zuiveringsinstallatie's werden tot stand gebracht, alwaar de planters tegen kostenden prijs hunne katoen konden laten zuiveren en in balen persen.

Katoenpitten.

Behalve dat het verschil in prijs van ongezuiverde- en gezuiverde katoen veel grooter is dan de kosten van het zuiveren zelf bedragen en bij ongezuiverde katoen driemaal de eigenlijke vracht der zuivere katoen wordt betaald, heeft het verzenden in ongezuiverden staat ook nog dit nadeel: dat de katoenpitten, waaruit, behalve de bekende katoenolie, ook een uitstekend veevoeder wordt verkregen, in het buitenland terecht komen.

Superieure katoensoort van Ned. West-Indië.

Van ons West-Indië is het genoegzaam bekend, dat zijn bodem zich uitstekend voor de katoencultuur leent en het eene katoensoort kan voortbrengen, die de allerbesten soorten uit Amerika of Egypte overtreft. De Sea-Island katoen van West-Indië heeft hoogere waarde dan de beste Sea Island-katoen der Vereenigde Staten, welke steeds als de meest kostbare katoensoort geld.

Tot ons genoegen kunnen wij mededeelen, dat ook de Djambi-Maatschappij te Palembang zich voor de katoencultuur gaat interesseeren en zich met den kapashandel wenscht bezig te houden. Wij hebben niet verzuimd ons gaarne bereid te verklaren voor de verstrekking van alle mogelijke inlichtingen. Op verzoek verleenden wij eenige der voornaamste adressen van zuiveringsmachines (gins) en persen en verwachten wij binnenkort tot de bestelling dezer machines te kunnen overgaan.

Van den Heer Tjioe Kwie Ik (firma Djoe Sing Hoo & Co.) te Laboeanhadji, **Lombok** ontvingen wij een partijtje ongezuiverde kapas.

Hoe noodzakelijk het is, dat zich spoedig op verschillende plaatsen in Indië zuiveringsinstallatie's bevinden, blijkt ook weder hieruit, dat de vracht en zuiveringskosten schier alle voordeelen voor dezen planter wegnemen.

Het partijtje is gedeeltelijk reeds van de pitten ontdaan en ziet de katoen in gezuiverden toestand er goed uit. Ze is hier te lande best te gebruiken, ofschoon natuurlijk voor het inlandsche product niet zoo'n goede prijs is te bedingen als voor de katoen van geïmporteerd zaad geteeld.

In ons rondschrijven No. 10 maakten wij melding van de nogal gunstige ervaringen van een katoenplanter op **Ned. St. Martin**.

Aangewakkerd door het goede resultaat zijner teelt, had hij het plan zijne aanplanting aanmerkelijk meer uitbreiding te geven.

Omtrent de vorderingen der katoencultuur in de **Engelsche Koloniën**, Engelsch Indië niet medegerekend, deelde onlangs de onderminister van koloniën Churchill, in antwoord op een vraag van den afgevaardigde Shackleton in het Lagerhuis het volgende mede:

In 1891 bedroeg de invoer van katoen uit de koloniën in Engeland 827 balen ter waarde van 4742 ponden sterling. In 1904 was de hoeveelheid van daar ingevoerd 9438 balen ter waarde van 52026 ponden sterling, terwijl de uitvoer van katoen naar andere landen uit de koloniën, in 1902 2093 balen, ter waarde van 11467 ponden sterling bedragende, in 1904 tot 12037 balen ter waarde van 61475 ponden sterling was gestegen.

De British Cotton Growing Association, die haren werkkring ook over **Engelsch Indië** uitstrekt, kon voor de terreinen, waarop onder hare auspiciën katoen werd verbouwd, in 1903 wijzen op eene geschatte productie van 1900 balen ter waarde van 29000 ponden sterling, terwijl voor 1906 de productie van zulke terreinen op 20000 balen ter waarde van 330000 ponden sterling wordt begroot.

In Sind, Engelsch Indië, waar in 1904/05 10 tons zaad van Egyptische katoen ingevoerd en verstrekt zijn, wordt die katoen met veel succes verbouwd, vooral de soorten Abassi en Mitaffi. Merkwaardig is het, dat, terwijl de locale inlandsche soorten zeer veel van den bolworm te lijden hadden, de Egyptische soorten haast niet aangetast waren.

Van officieele zijde verwacht men in Engelsch Indië in den loop van een paar jaar, bij een zoo gunstigen verbouw als in de laatste twee jaren, eene opbrengst van Egyptische katoen van niet minder dan 100000 balen.

Langzaam maar zeker schrijdt dus de katoencultuur voort om aan het Amerikaansche monopolie een einde te maken.

Als een opmerkelijk verschijnsel mag zeker worden vermeld, dat onlangs uit Florida en Georgina in **Engelsch West-Indië** het verzoek kwam om zaad, waarin de erkenning schuilt, dat West-Indië betere qualiteit katoen produceert dan Amerika.

Van St. Vincent bericht men, dat in 't laatste seizoen alleen van Sea Islandzaad 117000 Eng. pnd. = 325 balen zuivere katoen is geoogst. Voor de eerste partijen kon men zeer hooge prijzen bedingen: van 70 balen bracht er slechts ééne minder dan 18d. per Eng. pnd. op, 41 balen werden verkocht, voor 19d. per Eng. pnd. en 23 balen zelfs voor 20d. per Eng. pnd.

Daar St. Vincent de mooiste katoen opleverde, houdt zich het Departement van Landbouw bezig met het sorteeren en zuiveren van het katoenzaad, teneinde aan eventueele aanvragen van andere eilanden zoo zoo spoedig mogelijk te kunnen voldoen.

Ook in **Britsch Noord Borneo** worden katoenproeven genomen en pogingen aangewend om de inboorlingen er toe te brengen de katoen meer stelselmatig te gaan verbouwen. De in den Gouvernementstuin gekweekte katoen ziet er goed uit. Hoewel van korte en ongelijke stapel werd de waarde op 5¼ d. per Eng. pnd. getaxeerd, op welk moment voor middling Amerikaansch 5.38 d. genoteerd werd.

Het mogelijke zal worden beproefd om de katoen, wat stapel en qualiteit betreft, belangrijk te verbeteren.

In Britsch Centraal **Afrika** is de katoenuitvoer in 't laatste seizoen ongeveer driemaal zoo groot als verleden jaar. Daar de planters hebben ondervonden het belang van den verbouw van goed zaad en van het tijdig planten, acht men de vooruitzichten zeer gunstig.

Men is bezig overeenkomsten te treffen om de door de inlanders verbouwde katoen tot een vastgestelden prijs in verschillende centra ter markt te brengen. Mocht dit gelukken, dan zal ook de industrie er belangrijk bij winnen, daar de inboortingen totnogtoe niet in staat waren voor hunne katoen eene markt te vinden.

De zuivere opbrengst der twee zuiveringsinrichtingen te Lagos is als volgt in balen van 400 Eng. pnd.

	1905.	1906.
Jan., Febr. en Maart	393	1296
April en Mei	749	1429
Juni tot December	1692	

Pogingen tot bereiding van het cultuurgebied der katoen worden ook in **Portugal** van Regeeringswege in het werk gesteld.

Omtrent **Japan** lezen wij in Van Oordt's Berichten, dat de invoer alleen te Kobe, de eerste haven van Japan, van ongezuiverde katoen (zaadkatoen uit Ned. Indië) in 1905 bedroeg: 63.587 picul, ter waarde van 431.086 Yen = f 1073.405.

Aangezien de handel tusschen Japan en Ned. Indië feitelijk veel grooter is dan de officiëele Japansche statistieken, waaraan 't bovenstaande ontleend is, aangeven, mag men ook deze opgave omtrent katoen gerust wat grooter nemen. Vele goederen nemen hunnen weg over Singapore en Hongkong en worden als vandaar herkomstig vermeld, ofschoon inderdaad Ned. Indië het land van oorsprong is. Verscheidene kooplieden werken die onjuiste declareering in de hand of zijn daaraan alleen schuld,

met het oogmerk, hunne handelsrelatiën in onze koloniën of in Japan geheim te houden. Wat het betalen van invoerrecht in Japan betreft, worden de herkomsten uit Ned. Indië, de Straits Settlements en Hongkong op gelijken voet behandeld, zoodat door bedoelde handelwijze geen nadeel voor de betrokkenen ontstaat.

Het derde Congres van the International Federation of Master Cotton Spinners' and Manufacturers' Associations had in de laatste week van Juni te Bremen plaats.

Het aantal gedelegeerden bedroeg 210, vertegenwoordigend 9 Europeesche landen (Engeland, Duitschland, Frankrijk, België, Spanje, Portugal, Italië, Zwitserland en Oostenrijk), de Vereenigde Staten van Nd. Amerika en Engelsch-Indië.

De punten, die behandeld werden, waren:

1e. de slechte verpakking van Amerikaansche katoenbalen,

2e. usances en regelingen van katoenbeursen,

3e. overmatig vochtgehalte in katoenbalen,

4e. bepalingen ter verzekering van voldoenden katoenvoorraad,

5e. uitbreiding der katoencultuur.

Omtrent het laatste punt zeide o.m. de Secretaris der B. C. G. A., „dat de Amerikaansche planters en handelaars zich verbonden hadden om zooveel mogelijk het katoengebied in Amerika te beperken en katoen terug te houden om daardoor den marktprijs te influenceeren. Tegen deze tactiek is het eenige middel nieuwe velden voor de katoencultuur dienstbaar te maken, daar toch de katoenhandel voor niet minder dan 3/4 gedeelte van zijn gebruik in ruwe katoen voor Amerika afhankelijk is. De B. C. G. A., gelooft echter, dat de tijd niet verre meer is, dat de Engelsche Koloniën in voldoende hoeveelheden katoen zullen leveren, teneinde voor een groot deel van de Amerikaansche productie in ruwe katoen onafhankelijk te worden. Met genoegen wordt geconstateerd, dat ook de andere landen van Europa zoo flink de handen aan het werk hebben geslagen om de cultuur in hunne Koloniën uit te breiden, hetgeen gelukkig alle succes heeft."

In aansluiting met deze mededeelingen van den Secretaris der B. C. G. A. betoogt de gedelegeerde van Duitschland, „dat de uitbreiding van de katoencultuur thans meer dan ooit te voren noodig is, aangezien het aantal spindels met niet minder dan 12 millioen is vermeerderd.

Het Congres was er dan ook sterk van overtuigd, dat uitbreiding van het cultuurgebied der katoen algemeen volstrekt noodzakelijk is voor den verderen bloei van den katoenhandel en werd er bij den leden van het Congres op aangedrongen in elk opzicht de verschillende katoencultuurvereenigingen te steunen.

Het Congres-Comité is door den Duitschen Keizer in audientie ontvangen en toonde Z. M. zeer veel belangstelling in de verschillende pogingen tot uitbreiding der katoenteelt.

Namens het Bestuur,

R. A. DE MONCHY Jr.,

Secretaris.

Hengelo, 14 Juli 1906.

Van Vreemde Koloniën.

Een reproductie van onze indische kanarievogels. De fransche minister van koloniën heeft de koloniale besluiten goedgekeurd, waarbij op Madagaskar eene, uit inlanders samengestelde garde régionale werd in het leven geroepen.

In de Dépêche Coloniale wordt er op gewezen, dat dit alles goed en wel is, wanneer die burgerwacht nu ook maar voor het doel, waarvoor zij bestemd is, wordt gebruikt en dat wel uitsluitend daarvoor.

Tot nu toe, schreef T. in genoemd blad, werden de miaramilas gebezigd als bedienden, koetsiers, kindermeisjes of koks, zoodat op sommige posten twee derden van de effectieve sterkte geheel aan den dienst onttrokken waren. Van het overblijvende éénderde werden dan nog de menschen afgenomen, die noodig waren voor de particuliere lokale correspondentie of om in de tokos van Tananarive inkoopen te doen voor hunne meesters. Bij wijlen kregen er ook sommigen de opdracht naar de kust te marcheeren om de voor mijnheer X of IJ aangekomen goederen in ontvangst te nemen en aan hun adres te bezorgen.

Intusschen gingen de Malgassen voort met ieder op zijn beurt heele nachten wakende door te brengen, om zich tegen dieven te beschermen.

De Franschen schijnen er al evenals de luitjes in Insulinde een handje van te hebben, om het algemeen belang, de handhaving eener goede politie, ondergeschikt te maken aan eigen belang en gemakzucht. Instede van met de geringe beschikbare middelen te woekeren, worden deze nog verspild.

Twee geleerde kolonisten. Op het eilandje Kabakoe, tot den Bismarck-archipel bij Nieuw Guinea behoorende, is op het oogenblik een typisch stelletje aanwezig: professor Engelhardt en een zekere dokter A. Bethmann. De professor is eerst heelemaal alleen op z'n eilandje geweest, waar hij, als 't ware van z'n geboorte vegetariër, tot de conclusie is gekomen, dat de kokosnoot het oorspronkelijk voedsel van den mensch moet zijn geweest. Na vijftien maanden alleen klappers te hebben verschalkt, is dokter Bethmann hem gezelschap komen houden.

De heeren leiden er een hoogst eenvoudig bestaan, ook wat kleeding betreft, waartoe het bosch hun de ingredienten verschaft. Ze geven daar op Kabakoe dan ook geen pfennig uit. Wie dus in de beeren zit of om andere redenen goedkoop uit wil zijn, worde klapper-kolonist.

De heer Robson, een Engelschman van Newcastle-on-Tyne, heeft onlangs een bezoek aan Kabakoe gebracht, en het leven der geleerde kolonisten bestudeerd en afgeschilderd. Waar en hoe, weten we niet, daar dit in het berichtje, dat wij onder de oogen kregen, niet werd meegedeeld.

Een oproer op Mindanao en nog wat. Te Manilla is bericht ontvangen dat de gouverneur der provincie Davao op genoemd eiland, luitenant Bolton, met een hem vergezellenden planter, Christian, op verraderlijke wijze werden vermoord door een Moro-hoofdman, in wiens woning zij te voren hadden overnacht. Men spreekt van een fanatieke beweging, die in genoemde provincie, waar heel veel Amerikaansche planters zijn gevestigd, al zeer ongelegen zou komen — er zijn er echter ook onder de amerikaansche planters die smokkelhandel in geweren en munitie drijven, zoodat reeds een vervolging tegen het drietal werd ingesteld. De planters van Davao hebben zich reeds te Malolog vereenigd, terwijl met spoed hulp van Zamboanga werd ontboden.

De moord op luitenant Bolton doet, onder de omstandigheden, waaronder die voorviel weer een licht vallen op de amerikaansche bestuurspractijken.

De heer Bolton bevond zich toch op weg naar de Culaman-plantage, waarvan zijn metgezel administrateur was, terwijl hij zelf directeur was van de Culaman-Company, eigenaresse der onderneming en in 1903 door Bolton met twee zijner ondergeschikte ambtenaren en twee infanterie-luitenants opgericht.

Onlangs is uit Washington aan het bestuur te Manilla gevraagd, of het waar was, wat gezegd werd, dat tal van officieren en ambtenaren in dienst van het gouvernement, zich eigendommen in de kolonie hadden verworven.

Staal heette het toen: Niets van bekend".

Intusschen heeft de directeur van onderwijs, Barrows, b.v. het nog onlangs noodig geacht, om de onderwijzers er aan te herinneren, dat het hun verboden was van hunne ietwat bevoorrechte positie gebruik te maken, om de ouders hunner leerlingen tot afstand of verkoop van grondbezit voor een appel en een ei te bewegen.

Kindersterfte in Engelsch-Indië. Bij de laatste tienjarige volkstelling in deze kolonie bleek de bevolking in tien jaren tijds met slechts 10 millioen zielen of ruim 3 percent te zijn toegenomen, tegen een toename b.v. op Java met ruim 15 percent in een zelfde tijdvak.

Behalve hongerssnood en pest, is ook de groote kindersterfte in Engelsch-Indië schuld aan den ontijdigen dood der 20 millioenen en meer, waarmee de bevolking anders zou zijn vermeerderd in bedoeld tijdperk.

Ook in onze koloniën is de aandacht gevestigd op het aanzienlijk percentage der sterfte onder de kinderen. Zoo is b.v. van Suriname ook wel eens gezegd dat het daar een kinderkerkhof zou wezen. Nuchtere raadpleging der cijfers wijst evenwel uit, dat het met de kindersterfte daar, in vergelijking met verschillende europeesche landen, heusch zoo'n vaart niet loopt, zulke vergelijking zelfs een vrij gunstigen toestand aantoont.

De cijfers voor Engelsch-Indië gaven de Times of India aanleiding tot de volgende opmerkingen:

„In Engeland staat men versteld over de mededeeling dat het aantal sterfgevallen onder kinderen beneden het jaar in de districten, die er in dit opzicht het ergst aan toe zijn, tusschen drie en vier honderd op de duizend bedraagt. Verleden jaar overleed te Bombay meer dan de helft der kinderen, die in dat jaar geboren waren, voordat zij twaalf maanden oud waren. In Ahmedabad bedroeg het aantal sterfgevallen onder de zuigelingen 3071 op 3825, of 808 op 1000 geboorten, en ofschoon de gezondheids-commissaris opmerkt, dat dit cijfer niet kan worden geacht de werkelijkheid weer te geven, voegt hij daar toch rondweg aan toe, dat het bekend is, dat het kinderleven te Ahmedabad precair is. In dit, als in zoo menig ander opzicht, waar het menschelijk leven bij is betrokken, is het in Indië droevig gesteld, en de groote steden zijn ware Molochen voor het kinderleven. Toch, behalve een gelegenheids-opmerking in gezondheids-verslagen of rapporten, blijft dit enorm verlies jaar in jaar uit bestendigd, zonder dat er over wordt gerept en zelfs zonder dat eens ernstig worde onderzocht, of er geen remedie daarvoor bestaat."

Het bombaysche blad geeft dan aan, dat hier op de vrouw behoort te worden gewerkt, en wel door eene practische opvoeding der meisjes, die in de hygiënische voorschriften behooren te worden onderricht, terwijl van overheidswege als anderszins zal moeten worden voorzien in betere behuizing en toezicht op de levensbehoeften.

De fransche koloniale begrooting. De ontwerp-begrooting van uitgaven, door het moederland ten behoeve van de koloniën te verrichten, wijst voor 1907 een totaal bedrag aan van ruim 113 millioen franken, of bijna 3 millioen meer dan voor het loopende jaar werd uitgetrokken.

Aan nieuwe uitgaven w.o. 30000 franken voor de exploitatie van den kabel Saigon-Pontianak, is in het geheel een bedrag van ruim 5 millioen franken uitgetrokken, maar door verschillende bezuinigingen, vermindering van het subsidie aan onderscheidene koloniën te verleenen, bezuiniging op vivres en fourages en ten opzichte van het materieel der hospitalen, is de verhooging beperkt tot het hiervoren genoemd bedrag van bijna 3 millioen franken.

Een gelijk bedrag is onder de nieuwe uitgaven uitgetrokken voor verbetering van het logies der, in 1904 en 1905 ter versterking van de bezetting van Indo China uitgezonden fransche troepen. Deze uitzending werd noodig geoordeeld wegens den dreigenden politieken toestand in Oost-Azië en in tegenstelling met wat men ten onzent in Nederlandsch- en bij de Engelschen in Engelsch-Indië te aanschouwen krijgt, is men in Frankrijk de billijke meening toegedaan, dat zoolang in Indo-China nog zooveel te doen valt in het belang der kolonie zelve, het moederland wel de meerdere uitgaven mag dragen, welke dienen moeten om de souvereiniteit van het moederland over de kolonie te bevestigen.

Wanneer in de volgende zitting van het fransche parlement deze ontwerp-begrooting zal worden behandeld, zal daarbij tegelijk een nieuwigheid zich voordoen, die als het ware als 'n stap terug kan worden aangemerkt.

Den 26en Februari ll. nam de fransche Kamer van afgevaardigden toch het volgende besluit:

„De Kamer noodigt de regeering uit aan het Parlement mededeeling te doen van de verschillende koloniale budgetten, waarover telken jare, na onderzoek door de begrootingscommissie, zal worden gerapporteerd."

Tot nu toe mochten de fransche koloniën zich in eene hooge mate van financieele zelfstandigheid verheugen, waarvan in sommige gevallen wel eens misbruik is gemaakt. Het besluit der fransche Kamer, waaraan door de regeering reeds werd gevolg gegeven, is een stap, blijkbaar gedaan, om diergelijke misbruiken zooveel mogelijk te voorkomen.

De slaapziekte. Nog steeds richt deze geduchte ziekte hare verwoestingen aan onder de bewoners van „darkest Africa" en tevergeefs zinnen medici op middelen om de plaag te bezweren. De zending trekt zich in vele streken het lot der zieken aan en zondert dezen af, teneinde besmetting te voorkomen.

In de Mouvements des missions catholiques doet pater E. Handekijn eenige mededeelingen betreffende het optreden der zending in de buurt van Lusambo in den Congo-staat.

Sedert 1898 was de ziekte in den omtrek opgetreden om eerst geleidelijk, daarna snel om zich heen te grijpen, zoodat in 1903 tallooze offers door haar werden geëischt. Toen besloot de, daar werkzame missie van St. Trudon de handen helpend uit de mouw te steken.

Een hospitaal werd ingericht tot opname der lijders, waarvoor door de missie nog moest worden betaald — voor elken „slaper" werd gemiddeld 1 gld. 80 toegekend aan het hoofd, dat den lijder aanbracht, zoodat uit dezen hoofde voor de ruim 2000 zieken, die van 1903 tot het voorjaar van 1906 werden opgenomen, een bedrag van ongeveer 3800 gld. werd uitgegeven, terwijl aan voedsel, berekend op drie centimes per hoofd en per dag eene som van omstreeks 1200 gld. werd uitgelegd — de arme duivels hebben tengevolge van hunne ziekte, die nagenoeg met wiskunstige zekerheid den dood tengevolge heeft, blijkbaar al heel weinig behoeften meer.

Trots deze betrekkelijk geringe geldelijke offers wordt hier door de zending een hoogst nuttig werk verricht, wijl zonder zulke afzondering der zieken de epidemie nog grooteren omvang zou aannemen dan nu reeds het geval is, waar somwijlen heele streken dientengevolge ontvolkt worden.

Strafkoloniën. Engeland heeft zijn groote strafkoloniën als zoodanig opgedoekt; Frankrijk, dat er op het oogenblik nog twee heeft, Cayenne en Nieuw-Caledonië, zendt sedert jaren naar het laatste geen enkelen gestrafte meer. In duitsche koloniale kringen wil men echter het experiment nog weer eens ondernemen. Bij de vraag waar? is het oog gericht op de eilanden, tot het Schutzgebiet Nieuw-Guinea behoorende, maar de bepalingen der duitsch-engelsche overeenkomst, betrekking hebbende op de wederzijdsche machtsferen, verzetten zich tegen een zoodanig gebruik dier eilanden. Men meent dat Engeland wel zou te vinden zijn voor eene wijziging dier bepalingen, maar rekent wellicht buiten Australië, waar men niet gaarne aldus voortdurend zou worden herinnerd aan den oorsprong van het Gemeenebest, die toch gezocht moet worden in de strafkolonie aan de Botany-baai.

Toen evenwel het aantal vrije kolonisten, afstammelingen van gestraften of ontslagen gestraften meerendeels, daar toenam, verzetten dezen zich tegen nieuwen aanvoer van ballingen, waarop ten slotte aan hun wensch gehoor gegeven en de verdere uitzending gestaakt werd. Dra echter was Leiden in last. De kolonie leefde als het ware van de ballingen en hun arbeid, en reeds werd luide geroepen, om toch maar weer gestraften te laten uitkomen, toen de ontdekking van goudmijnen in Victoria deze hulp om weer op de

been te komen voor deze kolonie overbodig maakte.
Op het oogenblik maakt Nieuw-Caledonië een zelfden tijd van beproeving door. Toen de uitzending van gestraften gestaakt werd, heeft men het daar met den kleinen landbouw beproefd, en van 1897 tot 1906 werd daaraan een bedrag van omstreeks 1.300.000 gld. ten koste gelegd. Van de, daarvoor uitgezonden lieden bevonden zich ten vorigen jare nog slechts 345 in de kolonie — in 1905 werd voor deze kolonisatie een bedrag van ongeveer 220.000 gld. besteed, waarvoor in het geheel 6 personen uitkwamen, die de kolonie dus op zoowat 35.000 gld. per hoofd kwamen te staan.
Het jongste fransche koloniale congres heeft zich unaniem tegen de vernieuwde uitzending van gestraften naar Nieuw-Caledonië uitgesproken, zoodat hiervan waarschijnlijk niet veel zal komen. Maar menigeen vraagt zich af, waar het dan heen moet. De kolonie heeft nikkel-mijnen, maar dit zijn geen goudmijnen, als die welke de oude strafkolonie op Nieuw-Holland in het nieuwe leven voorthielpen.

Boekbespreking.

Behalve het Jaarverslag van het Rotterdamsche Museum „Prins Hendrik", waarop in het vorige Koloniaal Weekblad de aandacht werd gevestigd, mochten wij ook in dank ontvangen dat van **'s Rijks Ethnografisch Museum** te Leiden, door den bekwamen directeur dr. J. D. E. Schmeltz samengesteld.
Omtrent den toestand der verzameling lezen wij daarin o.a.:
Voortdurend eischt de bescherming der voorwerpen tegen vocht en ongedierte groote zorg; maar gelukkig kan ook betreffende het afgeloopen jaar worden geconstateerd dat zich in den loop daarvan geen onrustbarend verschijnsel heeft voorgedaan.
De Conservator dr. H. H. Juynboll hield zich, zooals boven reeds is vermeld, gedurende den geheelen tijd, waarover dit verslag loopt, bezig met werkzaamheden voor den uit te geven catalogus der afdeeling Borneo, waarvoor de copy reeds tot groep IX door hem persklaar is gemaakt; de catalogus der tot de groepen I—IV behoorende voorwerpen van Borneo is reeds afgedrukt. De redactie van de copy der groepen V—VIII wordt door steller dezes met den grootst mogelijken spoed gevorderd.
Voorts bracht de heer Juynboll een groot aantal beschrijvingen op briefjes voor den cedel-catalogus in gereedheid, zoo o. m. de beschrijvingen der voorwerpen van Borneo, tot de groote serieën 1219. 1239, 1060 en 1308 behoorende, waaronder de groote verzamelingen door Prof. Dr. A. W. Nieuwenhuis bijeengebracht.
Voorts werd door hem de cedel-catalogus der voorwerpen van Java, Bali en Madoera herzien; de inlandsche namen in dien der voorwerpen van Bali verbeterd, door vergelijking met de woordenboeken van van Eck en van der Tuuk en de namen van verscheidene Wayang kelitik-poppen door vergelijking met zijnen arbeid over dien Wajang in het Int. Archiv für Ethnographie vastgesteld.
Ten slotte behoort te worden gewag gemaakt van den aanmaak van etiketten in de Indische Afdeeling van het Museum met vermelding van inlandschen naam, het gebruik en de plaats van herkomst van dat voorwerp, door den bedoelden Conservator. Die etiketten worden met de schrijfmachine getypt en vervolgens in de verzameling geplaatst.
Ook door steller dezes werden gedurende het afgeloopen jaar een aantal aankoopen en geschenken beschreven. Bovendien werden door hem, naar aanleiding van in het Museum aanwezige voorwerpen, verschillende opstellen in het licht gegeven.
Het werk voor den uit te geven catalogus der producten der Japansche houtsneekunst, waarvan in het laatste jaarverslag sprake was, heeft moeten blijven rusten, vooral omdat de redactie van de copy voor den catalogus der afdeeling Borneo meer van den tijd van den ondergeteekende vraagt dan oorspronkelijk verwacht werd. Inmiddels zal getracht worden ook met de uitgaaf van den catalogus van dat gedeelte van het Museum in het volgende jaar een begin te maken.
De zaal voor de uit het Rijks Museum van Oudheden ontvangen bronzen voorwerpen, het aardewerk enz. is wegens dringende andere werkzaamheden nog niet geheel in gereedheid gebracht. Het staat echter te hopen dat die binnen eenige maanden voor het publiek zal kunnen worden opengesteld. Ook betreffende de afgietsels van de reliefs van de Boeroe boedoer, tot nog toe in een zaal van het gerechtsgebouw geborgen, kon nog niets definitief worden verricht; wanneer die eens samen met de overige afgietsels van steenen beelden enz. uit Nederlandsch-Indië op behoorlijke wijze tentoongesteld worden, zullen die van groot nut voor de studie, en tevens een zeer aantrekkelijk gedeelte van het Museum voor het publiek blijken te zijn.
Hetzelfde is met de permanente tentoonstelling van nieuw aangewonnen voorwerpen het geval geweest. In de daarvoor bestemde zaal zijn thans reeds de schenkingen van luitenant-kolonel van Daalen van voorwerpen uit de Gajo-Landen en uit Atjeh, van de drs. Sarasin, uit Selebes, de voorwerpen bijeengebracht gedurende de beide laatste expedities naar Suriname en de uit Nederlandsch Zuid Nieuw-Guinea, door een aantal begunstigers geschonken voorwerpen geëtaleerd.
Wat de Museum-uitgaven betreft, vermeldt de schrijver o. m.:
De uitgaaf van het werk „Crania ethnica Philippinica" van den heer G. A. Koeze, zooals in het vorige verslag blz. 54 werd voorspeld, heeft inderdaad tegen het einde van het jaar 1904 plaats gehad. De tegen het, door de Regeering aan die uitgaaf verleende subsidie ontvangen exemplaren werden op last van Uwe Excellentie, in overeenstemming met een door den ondergeteekende gedaan voorstel, aan de Bibliotheken der Rijks-Universiteiten en de Koninklijke Bibliotheek hier te lande, aan met ons Museum in relatie staande zusterinstellingen en aan enkele andere belangstellenden verzonden en met appréciatie ontvangen. Reeds werd in twee buitenlandsche tijdschriften de aandacht op dat werk gevestigd.
Ook de afzonderlijke uitgaaf van den arbeid der heeren Adriani en Kruyt over „Geklopte boomschors als kleedingstof" heeft in den loop van dezen zomer, vermeerderd met eene plaat en met de inmiddels ontvangen niet onbelangrijke aanvullingen en een, door den heer J. D. E. Schmeltz samengesteld, alphabetisch register het licht kunnen zien. Daarmede werd eene monographische behandeling van het onderwerp voor het Indonesische gebied verkregen, zoo volledig als die tot nog toe voor geen anderen tak der beschrijvende Volkenkunde van Nederlandsch-Indië bestaat. Reeds thans mocht steller dezes van bevoegde zijden blijken van sympathie met dezen arbeid ontvangen.
Voorts verscheen eveneens in den loop van den laatsten zomer van de hand van den ondergeteekende de bewerking der van de heeren H. W. Bauer en E. F. T. Bik van de Tugeri in Zuid Nieuw-Guinea ten geschenke ontvangen voorwerpen en woordenlijsten, waarbij een korte schets der ethnographie van die bevolking van de hand van kapt. Bik aan den ondergeteekende ter beschikking gesteld, goede diensten zomer van de hand van den ondergeteekende de Ethnographie" opgenomen, werd die arbeid ook afzonderlijk gepubliceerd ten einde daaraan aan te sluiten de bewerking der verzamelingen uit diezelfde streek door den heer W. de Jong geschonken, die binnen eenige maanden zal voltooid zijn. Daardoor zal dan eene tot nog toe maagdelijke, ethnographische provincie van Nieuw-Guinea voor de beoefenaren der volkenkunde voor een groot deel, dank zij de milde gevers, die zich de moeite van verzamelen hebben getroost, ontsloten worden.
Van het werk „De Batikkunst in Nederlandsch-Indië" verscheen in den loop van het jaar, waarover dit verslag loopt, de vierde aflevering, die wederom blijk geeft van de omvattende kennis der literatuur betreffende onze Oost, die de heer Rouffaer bezit en van de toewijding aan het bedoelde onderwerp. Dr. Juynboll stond de heer Rouffaer voortdurend ter zijde met het opzoeken en aanwijzen van bij het onderwerp te pas komende plaatsen uit de middelen nieuw-Javaansche literatuur. Ook de uitvoering van deze aflevering doet de firma Kleinmann alle eer aan. Eene zeer gunstige beoordeeling van die aflevering verscheen inmiddels in het tijdschrift „Globus", Band LXXXVII, blz. 322.
De druk van den beredeneerden catalogus der Afdeeling Borneo, waarvan reeds in het laatste verslag blz. 197 werd gesproken, is thans tot vel 25 èn van de Hollandsche èn van de Duitsche uitgaaf, ongeveer de helft van den geheelen omvang van dat werk, gevorderd. Eveneens zijn een aantal der daarbij behoorende platen reeds in gereedheid gebracht. In den loop van den arbeid bleek het den ondergeteekende noodig, den heer Juynboll met zijnen raad en hulp ter zijde te staan en een gedeelte van dien arbeid voor zijne rekening te nemen. Daarbij heeft het steller dezes groot genoegen gedaan wederom te zien, hoe die op den eersten oogopslag niet bijzonder aantrekkelijke arbeid van den aanmaak van een beredeneerden catalogus tal van nieuwe gezichtspunten oplevert en tot de oplossing van vraagstukken betreffende de Volkenkunde van onze Oost aanleiding kan geven.
Het bezoek aan de Museum en het gebruik dat tot wetenschappelijke en artistieke studie van de collectiën gemaakt wordt neemt wel toe, maar toch niet in die mate als wel gewenscht zou zijn, en zeker ook het geval zou wezen, wanneer de daar aanwezige schatten beter gehuisvest waren en daardoor beter aan hunne bestemming konden beantwoorden. Wij kunnen dan ook niet nalaten hier voor de zooveelste maal de vurige hoop uit te spreken, dat een het Koloniale Nederland waardig Rijksmuseum niet al te lang meer tot de vrome wenschen zal mogen behooren.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 31 Juli 1906. No. 31.
De voordeelen van extraheering van kinabast op of nabij kinaondernemingen, door H. P. J. Broos. — Hongkong (Haven en beteekenis in den Wereldhandel), door C. J. D. — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — Vereeniging tot bevordering van landbouw, mijnbouw en andere industrieën in het Gouv. Sum.-Westkust. — Handels-Vereeniging te Soerabaja. — Onderzoekingen en beschouwingen over de Mozaiek-ziekte der tabaksplant. — Verslagen van Maatschappijen. — Technisch Bijvoegsel.

Mededeelingen van het Ned. Zendelinggenootschap. Dl. 50. 2e stuk.
De beteekenis van den Islam voor zijne beleiders in Nederlandsch-Indië, door G. Maan. — Verslagen aangaande Madjawarna, door A. Kruyt. — Ressort Kediri 1905, door S. Luinenburg. — Pareredja, door S. Luinenburg. — Segeran, door H. de Vries. — Swaroe, door D. Louwerier.

Weekblad voor Indië. 3e jaarg. No. 9.
Naar aanleiding van de „nieuwe richting in de suikercultuur", door J. C. Soeters. — Het nachtelijke Tébé der Timoreezen, door C. A. van Affelen van Saemsfoort (met platen). — Indische indrukken, door Carlo (XIX). — Enz.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

Stoomschip Ardjoeno, van Rotterdam naar Ned.-Indië.
Te Rotterdam hebben zich ingescheept:
H. M. Roukens, echtgenoote en 2 kinderen; C. J. H. Gerhard; R. W. Maurenbrecher; J. H. Boeziek; J. C. A. Kohls; Mevrouw B. Plevier—Nauta; Mevrouw J. Th. H. Annyas—Van Hulsen; W. C. Chevalier; Mevrouw M. J. van Wagensveld—Bökenkamp en 2 kinderen; J. A. van Dingster; D. P. van den Aweele, benevens een detachement suppletie troepen.
Naar Southampton:
C. J. Kneppelhout van Sterkenburg en 1 zoon.
Naar Genua:
Mej. van Berkum; Mej. van der Heij; H. D. Mispelblom Beyer, echtgenoote, 2 zoons en 1 dochter; Mr. L. N. Roodenburg; Mr. G. van Blom en zoon; R. E. van Stolk; Mr. A. P. Dorhout Mees, echtgenoote en 1 zoon; J. Hooykaas en echtgenoote; J. H. Faber; Dr. J. Hooykaas; Van Geuns; E. A. J. Reinke, echtgenoote en dochter.
Naar Port-Saïd:
S. E. Snijders.
Te Southampton zal zich inschepen naar Singapore: Mevrouw Orr.
Te Genua zullen zich inschepen:
P. de Jong en echtgenoote; W. M. van der Breggen; M. C. Koning; Mejuffrouw J. A. van der Breggen; Mejuffrouw S. R. B. A. de Visser; F. H. Ockerse; J. C. den Boer; A. C. van der Haagen; D. Bedeaux; M. J. Liotard; Mejuffrouw M. Braunink; Th. Jentink en echtgenoote.
Naar Singapore:
H. Kan; Th. L. Kan; Lim Soem Jam; Lim Soem Liong.

Voor Ouders

die verplicht zijn hun kinderen achter te laten en daarvoor eene **liefderijke degelijke verzorging** wenschen, stelt eene dame, wier taak voltooid is door de opvoeding van de onder haar gestelde kinderen, zich **opnieuw beschikbaar** voor de **geheele verzorging** en **opvoeding** van kinderen.

De beste referentiën staan haar ten dienste

Brieven franco bureau van dit blad onder No. 1906.

PORTRETTEN

in olieverf en pastel naar het leven en van overledenen naar photographie, door

Mej. Clasina Neuman,

Verl Suezkade 136. - Den Haag.

Kinderen behoeven niet stil te zitten.

GIDS

VOOR

Repatriëerenden,

Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij.

„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"

Nieuwe Molstraat 20.

Deze gids wordt in de onderstaande hôtels **gratis** aan de repatriëerenden aangeboden:

Hôtel des Indes, Batavia.
Grand Hôtel „Java" „
Hôtel „Ort" „
„ Du Pavijon, Samarang.
„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
„ Simpang, Soerabaja.
Oranje Hôtel, Padang.

Vraagt
Prijscourant voor Advertentiën.

Brengt een bezoek aan

BOEATAN,

PLAATS 9. DEN HAAG.

Permanente Tentoonstelling

van Indische Kunst en Nijverheid.

VERKOOP en NABESTELLING.

Toegang VRIJ.

Thee met Ind. gebak van 3—6 ure n.m.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..........

....

wonende te.......... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f*..........

den.......... 190....

Straat of gracht

.... Handteekening

....

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

Zeist – Holland

Malaria vrije streek.

Kinderpension „ZOMERVREUGDE"

Uitstekende verpleging, groot huis, ruime kamers, mooie tuin, onmiddellijk bij hoog en laag opgaande **dennenbosschen.**

Beleefd aanbevelend,

Dames P. VISSER en W. FLEMMING.

F. VORST,

Handel in Comestibles.

Prinsestraat 103. - Noordeinde 155.

Vraag speciale prijscourant van

INDISCHE INGREDIENTEN

voor de Rijsttafel.

Steeds voorhanden prachtige grove

Japan-, Java- en Bassin Rijst, Witte en Zwarte Ketan.

TELEPHOON 2785.

DEN HAAG.	LEIDEN.	DELFT.	ROTTERDAM.
Ged. Burgwal	Paardensteeg 7,	Choorstraat 21.	Korte Hoogstr. 6

E. v. d. HORST,

Ged. Burgwal 8, Den Haag.

GROOTSTE MAGAZIJNEN IN NEDERLAND.

Lyonsche Zijde, Gazen Stoffen, Wollen Stoffen, Kanten, Linten, Robes in alle Genres.

Speciale sorteering in goederen voor Indië.

Alle goederen zijn **de helft der gewone prijzen** en als dezelve niet naar genoegen zijn, worden ze gaarne omgeruild. Stalen worden franco toegezonden.

AUG. SAVELKOUL.

Vorheen J. VAXELAIRE & Co.

AMSTERDAM. — — — — — ***BATAVIA.***

Singel hoek Heiligeweg. *Rijswijk.*

Indische Uitrustingen.

VRAAGT GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

Weekblad voor Indië

onder Hoofdredactie van M. VAN GEUNS,

te Soerabaja.

Prijs per 3 maanden f 2.50.

Men kan zich abonneeren bij den Agent voor Nederland: Uitgevers Maatschappij „Het Gemeenschappelijk Belang" Nieuwe Molstraat 20, Den Haag.

A. KREIJMBORG & Co.

HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.

LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200.

Modernste en goedkoopste inrichting voor **Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleeding,** gemaakt en naar maat.

Uitrustingen voor de Indiën.

Uniformen, Gala- en Automobielkleeding, Ambtsgewaden; waterdichte stoffen voor Jacht- en Sportkleeding.

N°. 32. Donderdag 9 Augustus 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.«

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	*f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	*f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's Jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. **Van de Redactie-Commissie:**

Voor het Comité te Paramaribo, dat zich het lot der ongelukkige vluchtelingen uit de Banjo's aantrekt, werd nog door Mevr. N. van Kol te Voorschoten ontvangen:

Van den heer G. te Brussel fr. 20 = *f* 9.60.

II. **Van de Afdeeling Amsterdam:**

De Tentoonstelling van Ned.-Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt in het stedelijk museum te Amsterdam werd Woensdag 8 dezer des namiddags ten 3 ure geopend. De volgende week hopen wij op deze plechtigheid, zoowel als op de zeer fraaie tentoonstelling zelve nader terug te komen. Zij zal tot 8 September a.s. duren en *dagelijksch geopend zijn van 10—5 uur.*

Entrée *f* 0.25. Donderdags *f* 0.50 (geen reductiekaarten geldig). Doorloopende kaarten (persoonlijk) à *f* 1.—.

Leden van Oost en West Afd. „Amsterdam" hebben op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap met ééne dame *vrijen toegang.*

Leden der andere afdeelingen tegen betaling van *f* 0.10 op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap.

Leerlingen der Openbare Lagere Scholen, mits onder geleide hunner onderwijzers, tegen betaling van *f* 0.10.

Ter blijvende herinnering aan deze tentoonstelling wordt door het uitvoerend Comité eene serie **prentbriefkaarten** uitgegeven.

Deze serie bestaat uit 6 kaarten, elk voorstellende eene interessante afbeelding uit de koloniën.

Aan leden der Vereeniging „Oost en West", die deze serie wenschen te bezitten, wordt ze franco toegezonden, door den heer *A. Zon,* lid van het uitvoerend comité, *Frans van Mierisstraat 67 te Amsterdam,* na ontvangst van een bedrag van 16 cent in postzegels of per postwissel.

III. **Van de Afdeeling 's-Gravenhage:**

Het kantoor der Vereeniging Oost en West, Laan van Meerdervoort 195, zal van 6 tot en met 18 Aug. gesloten zijn wegens schoonmaak.

De restaurant blijft echter geopend.

Het inlandsch onderwijs in Britsch-Indië.

Hoewel wij ons niet durven vleien met de hoop, den heer Zeeman tot de erkentenis te zullen brengen, dat hij zich in zijne appreciatie van het Inl. Ond. in B. I. heeft vergist en dat hij onder de bekoring geraakt van de in schoone woorden vervatte plannen en bedoelingen van de B. Indische Regeering en verblind door de prachtige cijfers van scholen en leerlingen, er niet aan heeft gedacht eens na te gaan welke resultaten met al die scholen en leerlingen zijn bereikt, mogen wij toch het stilzwijgen op zijn laatste schrijven (K. W. van 2 Augustus jl.) niet bewaren.

Onze meening dat het in B. I. gevolgde onderwijssysteem niet deugt en dat wij verstandig zullen doen het niet na te volgen, is door het schrijven van den heer Zeeman in geenen deele aan het wankelen gebracht.

Onopgehelderd blijft nog altijd, waarom de heer Z. is: pro-inlandsch onderwijs in B. I. niettegenstaande de treurige resultaten er van. Al is de opzet van een onderwijssysteem ook nog zoo mooi en al zijn de bedoelingen er van ook nog zoo goed, als men daarmee zelfs niet in staat is het gering percentage alphabeten (10 pct. van de mannen en $5\frac{1}{2}$ pct. van de geheele bevolking van B. I.) te vergrooten, dan deugt dat systeem niet. Dat is dan toch wel het minste wat men van een redelijk onderwijssysteem mag verwachten.

In zekeren zin mogen wij dankbaar zijn, dat de Engelschen ons zijn voorgegaan met hun systeem van veel goedkoope lagere scholen, waar nagenoeg alles gebrekkig en onvoldoende is, met grootendeels onbekwame en onopgeleide onderwijzers. Het is beter dat zij daarvan de treurige gevolgen ondervinden, dan wij en dat wij ons kunnen „spiegelen aan een ander."

Het is natuurlijk zeer te betreuren, dat de inlandsche bevolking van B. I. de dupe is geworden van een onderwijssysteem dat tot zulke treurige resultaten heeft geleid, maar laat het ons dan strekken tot een afschrikkend, althans waarschuwend voorbeeld.

J. HABBEMA.

Een korte opmerking.

In het huidige stadium der onderhavige quaestie verdere polemiek, die de gedachten zou kunnen afleiden van het eigenlijke doel, minder gewenscht achtende, komt het mij toch noodig voor, den heer Zeeman op te merken, dat het geenszins mijn doel was zijn arbeid te verkleinen, maar wel de critiek af te keuren, aan een noodzakelijk onvolkomen arbeid vastgeknoopt en die, in hare, door mij aangetoonde onbillijkheid mijns inziens niet kon strekken om het doel te bevorderen — opwekking tot deelneming in de verbetering van het inlandsch onderwijs op Java.

De heer Z. haalt het beeld van den vogelaar aan, lokkende met zoet gefluit. Maar ligt dan tusschen dezen en den „vogelverschrikker" niet een wijd veld open?

Het was daarop dat ik doelde opdat hij, geenszins met verbloeming of bemanteling doch met erkenning van eigen fouten, zonder deze evenwel hoogst onnoodig en zelfs schadelijk voor het doel te vergrooten door eene vergelijking, waaraan wegens het elimineeren van tal van factoren, welke voor eene z u i v e r e vergelijking onmisbaar zijn, het element der billijkheid ontbreekt, den weg zou wijzen tot handelen.

Een weg ligt nu voor ons — laat ons hopen, dat hij naar het gewenschte doel leidt.

X.

Algemeene Berichten.

Bali-expeditie

Naar H e t V a d e r l a n d verneemt, zal het lid in den Raad van Ned.-Indië, F. A. L i e f r i n c k, de expeditie tegen de onafhankelijke Balische rijkjes vergezellen als gedelegeerd commissaris van de Ned.-Indische Regeering.

Luitenant Christoffel.

Men schrijft aan de N. R. Ct.:

In Indische kringen in Den Haag beweert men te weten, dat de 1e luitenant H. Christoffel reeds vóór zijn vertrek uit Nederland aangewezen zou zijn om, bij aankomst in Indië, bestemd te worden ter opsporing en vervolging van den onvindbaren Vorst van Gowa. Zooals bekend is, verwierf luitenant Christoffel zich in Atjeh den naam van bijzondere gaven te bezitten tot het uitvinden en overvallen van de schuilplaatsen van verzetsmannen, en was dit aanleiding hem naar de Z. en O.-afdeeling van Borneo te zenden, waar 't ons tot dien niet had mogen gelukken den ons vijandigen pretendent-sultan in handen te krijgen. Christoffel slaagde ook hier; bij zijn eerste uitrukken wist hij het toevluchtsoord van onzen tegenstander te bereiken, die bij de overvalling sneuvelde.

Een en ander maakt 't niet onwaarschijnlijk, dat de gouverneur-generaal zijn oog weer op dezen officier laat vallen, nu de Vorst van Gowa zich eerst in Zuid- en daarna in Midden-Celebes aan al onze vervolgingen weet te onttrekken maar ook is 't door dit alles verklaarbaar, dat de nieuwtjes makende gemeente hem daarvoor aangewezen heeft, ongeacht de bedoeling der autoriteiten in Indië.

De redactie van H e t V a d e r l a n d voegt hieraan toe:

Inderdaad is hier de nieuwtjesmakende gemeente aan het woord; niet alleen die van Nederland, ook die van Ned.-Indië heeft de combinatie tusschen de onvindbaarheid van den voortvluchtigen Vorst van Gowa en de speurtalenten van luitenant Christoffel gemaakt. De laatste mail toch bracht het volgende bericht:

Dato 10 Juli wordt uit Weltevreden aan de S u m a t r a P o s t geseind:

Beweerd wordt, dat luitenant Christoffel bestemd

is om den radja van Gowa op te sporen en gevangen te nemen.

Onze lezers weten uit het vraaggesprek met den roemruchten officier, dat wij in ons Ochtendblad van 8 Juni jl. opnamen het volgende:

Is het waar, dat de Gouverneur-Generaal u bestemd heeft voor Zuid-Celebes, om den onvindbaren Vorst van Gowa gevangen te nemen? vroegen wij.

„Het is mij niet bekend, waarheen de Indische autoriteiten mij na mijn terugkomst in Indië zullen zenden", was zijn antwoord.

Dat de Gouverneur-Generaal Van Heutsz toch aan den heer Christoffel de opdracht zal geven naar Celebes te gaan om daar met de marechaussées den Vorst van Gowa op te sporen is echter zeer goed mogelijk, want tot nu toe ontbrak zelfs de zekerheid of deze Makassaarsche Christiaan de Wet zich nog op Celebes bevindt of wel is uitgeweken naar het buitenland, onzekerheid waarin Christoffel zeker spoedig licht zoude kunnen ontsteken.

Uit de Oost-Indische Mail.

De heer **van Geuns** is niet goed te spreken over de **decentralisatie**, die de laatste jaren aan Indië gebracht hebben en vestigt de aandacht in 't Weekblad voor Indië, om een denkbeeld te geven van de heilzame uitwerking eener oordeelkundige decentralisatie, op een gewest in de Buitenbezittingen, **dat zich, dank zij de onvermoeide pogingen van een kranig bestuurder, in een heilzame autonomie mag verheugen**, en wel op Midden-Celebes. Deze afdeeling omvat de landen om de Paloe-Baai en het bergland daar bezuiden tot aan de grens van Loewoe; dan de landen om het Posso-meer en daar benoorden tot de Tomini-bocht; verder de landschappen aan die bocht en Toli-Toli met het gedeelten tusschen dit landschap en de Paloe-Baai. Het plan bestaat bij de afdeeling Midden-Celebes nog te trekken Mamoedjoe, d. i. het noordelijk deel van Mandar, en het oostelijk gelegen Toboengkoe en Mori.

Er werd een scheiding gemaakt tusschen de financiën van het rijk en die der afdeeling. Het rijk vindt zijne inkomsten tot betaling van de ambtenaren, van de uitgaven ten behoeve van oorlog en marine en andere algemeene uitgaven, uit de opbrengst van in- en uitvoerrechten, en uit een deel van de inkomstenbelasting, die door de bevolking wordt opgebracht.

Ten laste van de afdeelingskas komen de afdeelingsbelangen, n.l. die, welke betrekking hebben op de houding van al de landschappen te zamen. De tractementen der vorsten en mantris, de kosten van het onderwijs, de uitgaven ten behoeve van de openbare werken, van den gezondheidsdienst en van de opbeuring van handel en nijverheid, dit alles komt ten laste van de genoemde kas, gevormd door dat deel van de inkomstenbelasting, hetwelk niet bestemd is voor het rijk. De afdeelingsbegrooting wordt opgemaakt door afdeelings-ambtenaren in vereeniging met de Inlandsche zelfbestuurders. In locale behoeften wordt dus voorzien uit locale inkomsten en overeenkomstig de zienswijze van hen, die er direkt bij betrokken zijn. De resident heeft het toezicht over het begrootingsbeheer, maar overigens bestaat groote vrijheid. Met den komst van den assistent-resident Engelenberg kwam een einde aan den lethargischen toestand van voorheen en werd Midden-Celebes tot een nieuw leven opgewekt.

Zie daar, zegt de heer van Geuns, een autonomie op een gezonden grondslag, die op Java eveneens kan worden ingevoerd.

Een ongeloofelijk staaltje van bijgeloof in het inlandsche leven vinden wij in de te Medan verschijnende Pertja Timor, dat wij curiositeitshalve hieronder in zijn geheel laten volgen:

Aldaar woonde nl. een oude vrouw, die er reeds jare lang haar beroep van maakte „raad en bijstand" bij alle mogelijke ziekten te verleenen. Het schijnt, dat haar medische adviezen en zelfbereide medicijnen tot dusver nogal goede resultaten hadden, maar dezer dagen gebeurde er iets, dat een geweldigen schok toebracht aan haar reputatie. Het kind van haar dochter was ziek geworden, kreeg obat van grootmama en kwam kort daarop te overlijden. De schoonzoon beschuldigde de vrouw, een geheimzinnig middel te hebben toegepast om zijn kind met opzet om 't leven te brengen, en klaagde haar aan bij de hoofden zijner plaats. De oude vrouw werd in verhoor genomen en ontkende het misdrijf; zij had obat gegeven, die zij reeds meermalen met succes had toegepast en dacht er niet aan, haar eigen kleinkind naar het leven te staan. Goed, zeiden de penghoeloe's, dan moet de kokende olie maar beslissen. In denzelfden geest, waarin ten onzent in de Middeleeuwen het Godsoordeel geraadpleegd werd over „behekste" vrouwen, maakten zij aanstalten om den ouden Gajoe-adat toe te passen. Een pot met olie werd gehaald en op het vuur gezet. Toen de olie aan het koken was, beval men de beklaagde, met haar hand een in de olie geworpen ring eruit te halen. Indien zij waarheid had gesproken, zou haar hand ongedeerd blijven; had zij echter gelogen, dan zou zij stellig branden. Goedschiks wilde de vrouw zich niet aan deze bewerking onderwerpen en met geweld noodzaakte men haar toen de hand in de kokende olie te steken. Het arme schepsel brandde zich deerlijk. Ziezoo, zeiden de penghoeloe's, het bewijs van haar schuld is nu geleverd. Wij veroordeelen haar tot betaling eener boete van $ 300.

Maar de oude dame wenschte zich daaraan niet te onderwerpen en ging zich beklagen bij den civiel gezaghebber te Kwala Simpang. Deze liet in het hospitaal de vreeselijke brandwonden behandelen en zond haar daarna op naar den commandant te Penampakan, luitenant Gosslings, met de opdracht, de zaak te onderzoeken.

Hoe het is afgeloopen, was op het oogenblik dat het bericht aan het maleische blad gezonden werd nog niet bekend.

JAVA EN MADOERA.

De Deli-Ct. van 7 Juli bracht het bericht mede dat **te Djokja thans weer 500 mannen van de onderneming Magoewa bij de rijksbestierder zijn gaan klagen over de regeling hunner werkzaamheden.**

Uit Bangkalan op **Madoera** komt het bericht dat, volgens rapport van den Wedono van Sepoeloe de **geheele padioogst is mislukt**. Ruim vier honderd bouws aanplant stond te velde. In het Sepoeloesche dreigt nu in 't begin van September gebrek aan voedingsmiddelen.

Tegen den redacteur van het Soer. Hbl. den heer van Geuns, werd door het O. M. bij den raad van justitie wegens laster, in zake de weeshuisschandalen, geëischt betaling eener geldboete van f 200.

Sinds jaar en dag is in het Soerabajasch Handelsblad aangedrongen op het stichten van **verbeterhuizen** in Indië. Deze inrichtingen zijn, gelijk wij aan de hand van feiten aantoonden, even noodig als gevangenissen. Herhaaldelijk voelen de rechters in Indië er het gemis van. Zoo is onlangs het volgende gebeurd:

De landraad te Bondowoso veroordeelde den inlander Armidin, oud veertien jaar, tot vijf jaren dwangarbeid buiten den ketting wegens verkrachting van een vijfjarig meisje. De landraad nam aan dat Armidin, die stokstijf ontkende, met oordeel des onderscheids had gehandeld.

De raad van justitie te Soerabaja, rechtsprekend in hooger beroep, was het echter niet met den landraad eens. Wel was het misdrijf terecht wettig en overtuigend bewezen geacht, doch het vonnis was „ten eenenmale onvoldoende gemotiveerd". Want het gerechtelijk onderzoek had niet „met voldoende zekerheid vastgesteld dat beklaagde die verkrachting had gepleegd met oordeel des onderscheids", terwijl, zegt de raad „de gepleegde handeling zelve er evenmin op wijst, integendeel den indruk maakt van een brute uiting van een tot manbaarheid zich ontwikkelenden, moreel verwaarloosden knaap, die een strenge moreele opvoeding behoeft."

En de raad, rechtdoende, sprak Armidin vrij en gelastte, dat hij voor vijf jaar in een verbeterhuis zal worden geplaatst — dat in Indië niet te vinden is.

Bovenstaand verhaal is getrokken uit een vonnis, opgenomen in Het Recht in Nederlandsch Indië, deel 86, bldz. 158.

In een der overwegingen van dit vonnis wordt gezegd, „dat er in Nederlandsch-Indië weliswaar geen verbeterhuis bestaat, doch hierin wordt voorzien bij art. 5 der overgangsbepalingen van het Wetboek van Strafrecht van Inlanders bepalende dat, zoolang het in art. 35 van het wetboek van strafrecht voor Inlanders bedoelde verbeterhuis niet bestaat, de jeugdige beklaagden in het in dat artikel opgenomen geval zullen worden opgenomen in een door den Gouverneur-Generaal aan te wijzen geschikt verblijf."

Hoe een rechter zonder het te willen satiriek kan zijn!, merkt de heer van Geuns op.

Schier overal ter wereld, waar een zoogenaamd beschaafde gemeenschap wordt gevonden, bemoeit de overheid zich met het vraagstuk hoe den misdadiger een straf op te leggen, die een louterende werking heeft. In patria is met het oog hierop besloten tot de oprichting, naar Amerikaansch voorbeeld, van tuchtscholen — de eerste is gereed gekomen —, en de Nederlandsche rechter ziet zich hierdoor nog meer in de gelegenheid gesteld — er bestaan reeds verbeterhuizen — het recht door genade te verzachten en te veredelen. In Indië wordt hem deze gelegenheid niet gegeven: hier kan hij slechts verwijzen naar de gevangenis, waar een veroordeelde opgesloten wordt zoo als dit met een wild beest gebeurt. Hij komt hier in een omgeving, welke er op berekend is de goede resten die nog in zijn borst aanwezig mogen zijn, te doen verdwijnen. Dit geldt zoowel voor Inlanders als voor Europeanen.

Het gevangeniswezen in dit land is primitief als in de dagen van Pharao; de misdadigers worden opgeborgen en een weinig aan 't werk gezet — ziedaar alles. En de Indische regeering staat nog ongeveer op het standpunt van den Egyptischen vorst, of liever zij staat er niet op, zij slaapt er op. Zou de du

FEUILLETON.

DE KLUIZENAAR.

(Een op historischen grondslag berustende schets).

DOOR 7

A. L. E.

(Slot.)

En andermaal gaf hij zijn gemoed lucht over de menschen en het leven „daar beneden", maar ditmaal hadden zijne woorden toch iets meer weeks dan bitters en grievends. Er kwam zekere ontroering in zijn stem en er blonk iets van een traan in zijn mooie, zielvolle oogen. Ik gaf hem de hand en een nieuwe knoop werd op onze vriendschap gelegd.

't Gesprek bracht ons nu van 't eene onderwerp op 't andere, maar 't bleef zich toch om dezelfde zaak heen bewegen: zijn private leven.

„Zou je wel kunnen gelooven — zei hij eensklaps op anderen toon —, dat het, afgescheiden nu van al de rest, hier toch niet altijd zoo idyllisch-genoeglijk voor mij is toegegaan als dichter Poot in zijn „Leven van den Landman" bezingt, maar dat het romantische met zijn essentieele bewogenheid en beroeringen ook mij in deze verlatenheid moest komen bezoeken?"

„Door een cordon van strenge waakzaamheid heen? Hoe was dat mogelijk? Dan toch zeker niet in tastbaren vorm?"

„In dien van een gewone verliefdheid.... Een korte geluksbevlieging, waarvan de naweeën echter zooveel te langer en bitterder waren...."

En een pijnlijke trek verried, dat ze zelfs nog niet geheel verstorven schenen.

„Je maakt me nieuwsgierig!" zei ik.

„Anders toch slechts een variatie op 't oude thema:

Est ist eine alte Geschichte,
Doch bleibt sie immer neu;
Und wem sie just passiret,
Dem bricht das Herz entzwei.

Hij zei dit met een soort onverschilligheid en spot, die hem slecht bekwamen.

„In een heel bijzonder gestoffeerd milieu, met jou als hoofdpersoon, kan ik me niet anders voorstellen of 't moet ditmaal een mindere banale of profane variatie zijn!"

„Op een morgen vroeg, heel in 't begin van mijn komst hier, — zoo viel hij zijn verhaal nu als met de deur binnen — was ik op een verkenningstocht van den omtrek, met een mandoer afgedwaald den kant van „Gadja" uit, het rijke koffieland van mijnheer Van Hooff, hier niet zoo heel ver vandaan, maar moeilijk bereikbaar. 'k Had met de familie, evenmin als met mijn andere naaste Europeesche buren kennis gemaakt en had er trouwens ook geen idee op. Van „Gadja" kende ik alleen nog maar den naam en dien van den vermogenden eigenaar, die 't land zelf beheert, zooals je waarschijnlijk ook wel weet."

„Hij komt nog al eens beneden, een enkele maal met zijn vrouw."

„Geen erg toeschietelijk heer!" merkte ik op.

„Een type van oud-Hollandsche deftigheid en phlegma, onvatbaar gebleven voor de invloeden en inwerkingen van 't Indische leven en 't Indische klimaat", ging hij voort. „Een heel verschil met zijn levendige, intelligente vrouw!"

„En met zijn origineele, maar geniale dochters. Alle schilderessen van beteekenis, naar 't schijnt. Of heb je die niet meer gekend?"

„Alleen Louise, de jongste...." zei hij op een toon, die me begrijpen deed, dat het in zijn verhaal om haar zou gaan.

„En ook de genaalste, naar men zegt. Ze moeten allen drie, meen ik, de eene na de andere, naar Holland zijn gegaan. Dat was vóór mijn tijd.... Maar ga voort!"

„Louise is in Engeland en maakt daar naam."

't Magnetische van dien naam scheen hem vast te houden. Eindelijk vervolgde hij na wat dralen:

„Bij een zwaai van 't pad werd mijn oor plotseling getroffen door een wild geplas in water, overschaterd nog door luidruchtig geraas van vroolijke meisjesstemmen, en mijn oog geboeid door een phantastisch tooneeltje, dat als een verwezenlijkte feërie was. Schande was 't, dat ik me niet op staanden voet terugtrok, maar.... de bekoring was zoo groot, 'k was als gemagnetiseerd! In een klaterend bergstroompje, onder een regen van over rotsblokken neerschietende sprenkels en schuimspatten, zag ik twee jonge meisjes liggen, stoeiend-worstelende in dartelheid van uitgelaten speelschheid. Zij leken wel waternimfen. De zon, die, als ik, door 't beschuttende geboomte gluurde, tooverde schittering van goudglans over dit sprookjestafereel. 't Waren een Europeesche en een Javaansche, wedijverende in bloei van jongen, frisschen wasdom. De blanke, schalksche Undine, verleidelijk in houdingen en bewegingen, het naakte bovenlijf en de naakte armen, mooi van volheid en welving, boven water uit, de losgewoelde, goudblonde haren, druipend-zwiepend over rug en schouders, had de bruine te pakken gekregen, die gillend-lachend, duchtig zich werend, met kleeren en al in 't water neersmakte. „Nonnie, nonnie, terlaloe nakal!" schreeuwde het slachtoffer, maar de laatste klanken verstierven al in 't onvrijwillige bad, waarin zij nu plaste en spartelde om weer op 't droge te raken. Maar als zij zich, druipend, tegen den kant begon op te werken, het baadje strak gespannen om de rondingen van 't lenige lichaampje, trok de nixe, onder dollen pret, haar, bij de beenen, weer te water. Elke nieuwe onderdompeling gaf nieuwe uitgelatenheid. Een spel van onbesuisde

van den raad van justitie te Soerabaja haar wakker maken?

Een verkorte balans van den arbeid der Inspectie sinds haar optreden volge hieronder, ten bewijze dat, trots het talmen der regeering, dat veel heeft van tegenwerking, vrij wat is bereikt:

„Openbare bespreking der **koelie-ordonnantie**.

Hierdoor werd de bodem van vertrouwen bereid, waarop later het zaad der samenwerking zou opschieten.

Nieuwe contracten, in gemeen overleg met alle belanghebbenden opgemaakt. In deze contracten is de eenzijdige opvatting van de rechten en verplichtingen der werkgevers verdwenen; de duur van den contracttijd beter geregeld; het dienstverband vrijgemaakt van schuld en voorschot; het loon van veldkoelies nader gestipuleerd.

Door den invloed der inspectie worden meer algemeen stam- en verzuimboeken aangehouden en schuldlijsten opgehangen in de woningcomplexen der koelies, zoodat ieder zich overtuigen kan van zijn debetstaat.

Tot stand kwam een andere regeling van de immigratie uit Zuid-China. In 1905 werden tusschen velden schuurtijd 1091 koelies naar Zuid-China gezonden, die een gezamenlijk bespaard bedrag van zichzelf en hun kameraden meenamen van $ 94.928,52, met de bedoeling te doen zien dat emigratie naar Deli voor Chineezen een voordeelige zaak is. Men meent door een dergelijke demonstratieve methode de werving van goede arbeidskrachten te kunnen bevorderen.

Een Chineesche remisebank werd opgericht, welke thans in staat is overal in Zuid-China geldzendingen te doen. Ook deze instelling zal aan de werving ten goede komen.

Hier en daar werd aan de hoofdtandils op de ondernemingen verboden financieele relaties te hebben met de koelies, of hun waren te leveren. Het zou gewenscht zijn een dergelijk verbod algemeen in te voeren.

De werving op Java onderging weinig wijziging. Alleen werden de voorschotten verlaagd en is men met de Paketvaart in onderhandeling over een betere boot voor het vervoer der koelies.

In de huisvesting der koelies kwam vrij algemeen verbetering. Op aandringen der Inspectie werden met ijzergaas beslagen ramen en dagdeuren aangebracht, dubbele daken, gecementeerde goten, gemetselde putten enz. Daar de koelies niet medewerken hun woningen schoon te houden wordt daarvoor door sommige ondernemers zelf gezorgd. Men kan zeggen dat de huisvesting der koelies in Deli op 't oogenblik zeer goed is.

De geneeskundige behandeling laat weinig te wenschen; alleen op koffieondernemingen blijft het opzenden van zieken naar het centraal hospitaal te Pertoemboekan weleens wegens den langen afstand achterwege. De Amsterdam Deli Comp. stelde de leidng van haar vrouwenhospitaal in handen van een gediplomeerd ziekenverpleegster. Het vervoer van zieken geschiedt meer en meer op wagens met veeren; aan begrafenissen wordt meer zorg besteed dan voorheen.

Scholen voor koeliekinderen werden gesticht op ruim veertig ondernemingen. Over de resultaten is men algemeen tevreden. Ook over ambachtsonderwijs wordt gedacht. Enkele avondscholen voor volwassen koelies kwamen tot stand; boeken werden aan leesvaardige koelies verstrekt om uit voor te lezen.

Meer en meer wordt op betaal- en feestdagen de gamelang op de ondernemingen gehoord.

De vertoogen der Arbeidsinspectie om de Bengaleesche woekeraars van de ondernemingen te krijgen, leidden nog tot geen resultaat.

Maar bovenal: de geest is verbeterd; de werkgever heeft zijn arbeider onder een ander licht leeren zien . . . . en de regeering zorge ervoor dat 't zoo blijft."

De volgende berichten lezen wij in de jongste Deli-Ct. van 10 Juli:

De Van Heutsz-successie. Batavia, 10 Juli 1906. De Nieuwe Soerabajasche Courant verneemt dat generaal Van Heutsz na de Bali-expeditie zal aftreden. Idenburg zou zijn opvolger zijn.

Later bericht. Nu weer verneemt hetzelfde blad, dat niet Idenburg, maar Van Deventer de opvolger van den gouverneur-generaal zijn zal.

Lhö-Nga, waar de officier van gezondheid P. J. Diephuis tijdens een wandeling licht is gewond, ligt op eenige uren van Kota-Radja bij Atjeh's noodwestpunt en is middels een breeden weg met Groot-Atjeh verbonden. Wij lezen in de Avondpost omtrent dit feit nog het volgende:

„Aan het bericht van de aanranding en lichte verwonding van den officier van gezondheid P. J. Diephuis, tijdens een wandeling te Lhö-Nga, behoeft geen politieke beteekenis gehecht te worden. Dergelijke voorvallen komen in Indië herhaaldelijk voor, zij zijn doorgaans het gevolg van een te koelen wrok, jegens personen of bestuursdaden, en treffen niet zelden onschuldigen die met de aanleidende oorzaak niets hadden te maken. Opgewonden door een ondervonden, ten rechte of ten onrechte als grievend of onbillijk beschouwde, bejegening, woedt in 't hart van den inlander de lust op vergelding, zet zich daar tot wraaklust, aangehitst door den bij den Mahomedaan nooit geheel slapenden haat jegens den kafir; wordt de opium nog te hulp geroepen, dan komt de betrokkene in den beruchten toestand van mata glap (verduisterd oog), waarin hij zijn offer zoekt, maar te beneveld is om dit te vinden, en dan maar treft den eersten den besten Europeaan, die hem in den weg treedt. Geschiedt zooiets in een vreedzame plaats, dan wordt het aangemerkt als een geval van amok zonder meer; gebeurt het in Atjeh, Selebes, of elders waar de bevolking nog niet geheel onderworpen is, dan is ieder spoedig geneigd er meer in te zien, zonder dat daartoe echter reden behoeft te bestaan. Men zal zich herinneren hoe 2 jaren geleden in Kota Radja zelf een veel ernstiger aanranding door twee Atjehers plaats had, die een vijftal personen het leven kostte, en die toch, met 't neerleggen der daders, uit was zonder spoor van beteekenis na te laten.

Vijf jaar geleden trok men, zonder geleide, gerust van de hoofdplaats naar den daargelegen post. Een tijdlang werd de ruime vlakte bij de benting gebruikt als raceterrein, en togen dan, op lang vooruit bekende dagen, vele dames en heeren, hoofden en kampoenglieden daarheen, in rijtuig, te paard, per fiets, te voet, zonder dat iemand aan gevaar dacht. Niets geeft ons reden te verwachten dat daarin plotseling verandering is gekomen; wel kan een, om de een of andere reden, slechtgezinde van dien vreedzamen toestand partij hebben getrokken om gemakkelijk een slag te slaan, en dan moeten wij van geluk spreken, dat dokter Diephuis er, behalve met den schrik, met een lichte wond afgekomen is."

---

levenslust!"

„Kon jij al die nattigheid met droge oogen aanzien?" vroeg ik.

„Met droge oogen wel, maar 't was toch wel om te watertanden! Eindelijk bij een hernieuwde poging van de bruine tot ontkoming, kreeg de blanke watergeest mij in de gaten. Tableau! Een theatraal gilletje en als een kikker plompte zij neer, kopje-onder. Ik zag nog hoe de verschrikte Javaansche in allerijl de kleeren van hare blanke vriendin bijeen scharrelde. Toen maakte ik zelf me ijlings uit de voeten!"

„Zonder excuus? Foei!"

„Wie is dat?" vroeg ik den mandoer.

„De bergfee", antwoordde hij.

„En wie is de bergfee?"

„De jongste dochter van mijnheer Van Hooff, nonnie Louise, maar ze noemen haar hier de bergfee, omdat ze zoo mooi is en hier altijd ronddoolt tot ver in den omtrek. Al vroeg in den morgen kan men haar badende in de bergstroompjes vinden of staande op een hoogen heuvel, met haar gouden haren fladderende in den wind."

„'k Vroeg niet verder, maar de ontmoeting zat me wel zoo in den krop, dat ik belet vroeg bij mijn buurman en weinige dagen later al op bezoek toog. 't Viel me niet best mee. 'k Kreeg de dochter des huizes niet te zien, ten minste niet zooals ik gehoopt had. Op een gegeven oogenblik, in 't drukke van 't gesprek, had ik beweging zien komen in de portières, die de voor- van de middengalerij afsloot en waartegenover ik, in tegenstelling van gastvrouw en gastheer, geplaatst zat. Onder-uit verschenen toen de punten van een paar bloote meisjesvoeten en door een kiertje in die afsluiting de neus en de schalksche helderblauwe kijkers van een fijn gezichtje. Een ondeelbaar oogenblik zagen de mooie oogen mij aan, een stout tongetje wipte snel in en uit en.... weg was de verschijning toen alweer. Dat was zij geweest en dat was klaarblijkelijk de afstraffing voor de verschalking in 't bad. 'k Had moeite mijn lachen te bedwingen."

„Allerlei legendarische verhalen van dergelijke origineele stukjes doen „beneden" nog de rondte", viel ik hem in de rede.

„Toen ik vertrok en buiten kwam, zag ik bij 't maanlicht iets wits voor mijn voeten rollen, dat mij van achter 't huis scheen toegeworpen. 'k Raapte 't op. 't Was, meende ik, een steen in papier gewikkeld en 'k stak het projectiel in mijn zak.

„Wat een effect, toen ik thuis 't meegenomene onderzocht! Een picturaal effect! Daar had ze me een parodie op me geteekend! Prachtig! Mij den hals uit het lichaam rekkende, de oogen uit het hoofd spiedende, de tong uit den mond gapende, staande op mijn teenen, in welke moeilijke houding een Javaan mij onder de armen steunde, zoo had ze me afgebeeld, loerende, met een bête gezicht van innerlijk genot, door dicht gebladerte heen naar een paar badende... besjes. En drommels mooi en juist geschetst! „Zoo'n plaaggeest!" zei ik bij mezelf. „Maar terugzien zàl ik haar!" dacht ik erbij.

„Nu, dat gebeurde al heel gauw! Op een avond, weinige dagen later, ontmoette ik haar halverwege „Winoto" en „Gadja". Ze scheen naar hier afgedwaald, zooals ik naar daar. Ze was alleen en gekleed in een eenvoudig peignoirtje, dat haar echter verrukkelijk stond, met een schetsboek onder den arm.

„Ge waagt u ver, juffrouw Van Hooff!" zei ik, doende of ik haar al goed kende.

„'t Is wat! 'k Ga nog wel verder. Maar hoe kent u me?" vroeg ze met meesterlijk voorgewende verbazing.

„Wie zou de bergfee niet kennen! Kent u me dan niet?" vroeg ik een beetje ondeugend.

„Bij mijn weten niet!" zei ze volkomen in stijl blijvende.

„'k Ben u altijd nog mijn excuses verschuldigd voor mijn onbescheiden rol van fâcheux troisième, maar 't was heuschelijk heel erg toevallig! Wil u me vergeven?"

„'k Weet van niets, mijnheer!" verklaarde ze met een gezicht zoo onnoozel, of ze werkelijk van den prins geen kwaad wist.

„Hoe met haar op te schieten? dacht ik. 'k Begon over 't schetsboek, en dat pakte. „Of ik 't zien wilde?" „Nou, of ik, wat graag!" Ze ging plat op den grond zitten en sloeg het boek op haar schoot voor me open. Ik bukte me er overheen, maar ging er toen, voor 't gemak, ook maar bij zitten. 't Was een groote verscheidenheid, meest ruw afgewerkte schetsen, maar die alle de meesterhand verrieden; berg- en vlakteperspectieven, inlandsche tooneeltjes, carricatures. Hier en daar kreeg ik een levendige, geestige verduidelijking. Zij liet niet na, schijnbaar heel toevallig, ten slotte mij te verrassen met een tweede carricatuur op mezelven, klaarblijkelijk ook den avond van mijn

West-Indische Berichten.

Suriname. Het Alg. Handelsbl. wist reeds te berichten en de juist ontvangen surinaamsche bladen bevestigen, dat de tot standkoming der bacovecultuur verzekerd is. Den 13en Juli ll. kon Onze West reeds mededeelen, dat het pleit gewonnen was, daar toen al voor ruim elf honderd met bacoven te beplanten hectaren was ingeschreven, zoodat van het aanbod der Nederlandsche Handel Maatschappij den 14en Juli ll. gedaan, om de inschrijving der laatste honderd hectaren, die aan de vereischte 1000 ontbreken mochten te garandeeren, geen gebruik behoefde te worden gebruik.

De Surinaamsche Bank blijkt tot de gelukkige uitkomst het noodige te hebben bijgedragen. De Bank ontving toch machtiging om enkele plantages, door overneming van kleine hypotheken, in de gelegenheid te stellen voor gouvernementsrekening aan de cultuur deel te nemen.

Den 17en Juli ll. kon het Gouv. Adv. Blad het volgende mededeelen:

„Aan de inschrijvers voor de bacoven-cultuur wordt bekend gemaakt, dat zoowel de gouverneur als de United Fruit Company — de laatste blijkens telegram van haren president — in beginsel hunne goedkeuring hebben gehecht aan het desbetreffend contract.

De United Fruit Company heeft echter de definitieve goedkeuring gebonden aan eenige voorwaarden, die aanleiding hebben gegeven tot een nader telegrafisch overleg tusschen den gouverneur en die maatschappij."

Onze West vernam dat de kwestie, die nog op het laatste oogenblik aanleiding gaf tot nieuwe wisseling van telegrammen, in verband moest staan met het amerikaansch gebruik, om niet alleen gedurende den Zondag, maar ook een groot deel van den Zaterdag geen zaken te doen. Het blad meende dat deze kwestie wel geen onoverkomelijk bezwaar zou opleveren. Is het Handelsbl. juist ingelicht dan moet ook deze kwestie hare bevredigende oplossing hebben gevonden.

Wanneer, naar wij hopen en vertrouwen, de bacovencultuur aan Suriname nieuwen voorspoed en welvaart zal hebben gebracht, zal men nog wel eens met 'n glimlach terugdenken aan die dagen van spanning, toen de helpende hand van het moederland niet dan schroomvallig werd aanvaard.

De goud-industrie blijft zich goed houden: in de maand Mei van dit jaar bedroegen de aanvoeren van het edel metaal te Paramaribo ongev. 89 kilogrammen, waardoor het totaal voor de eerste vijf maanden van dit jaar werd gebracht op ruim 411 kilogrammen, c nagenoeg 30 kilogrammen meer dan in het overeenkomstig tijdvak van het vorige jaar. De Compagnie des mines d'or, die jaren lang zoo wat het één-derde van den totalen aanvoer opleverde, begint nu te slabakken, en wanneer er niet spoedig een verandering in komt, zal zij zich nog door Hermina en Saramacca-Co zien ingehaald.

Ook de dienst der Koloniale Spoorwegen blijft bevredigende resultaten opleveren. In de maand Juni ll. was de opbrengst van het passagiers- en goederenvervoer ruim 6425 gld., makende met de opbrengst in de vijf voorafgaande maanden van dit jaar een totaal van omstreeks 30000 gld. voor het eerste halfjaar, d. i. dus al meer dan voor de exploitatie over het boekjaar geraamd was. 'n Aardig appeltje voor den dorst der koloniale kas.

Dat deze zich evenwel het een en ander ziet ontgaan, waarop zij recht heeft, zonder nog van smokkelen te spreken, blijkt uit het bericht in de Surinaamsche bladen over een sigaren-invoer-quaestie. Er is bij de tarief-regeling voor de verpakking zooveel tarra toegestaan, dat de importeurs veel minder aan invoerrecht hebben te betalen dan voor het werkelijk gewicht aan sigaren zou verschuldigd zijn.

Wij gelooven met Onze West dat het zaak is maatregelen te treffen de richtige heffing der invoerrechten te verzekeren.

Er schijnt ook wel reden te bestaan — in 'n speciaal geval namelijk — om de richtige uitvoering van gegeven bevelen te verzekeren. De gouverneur had toezegging gedaan aan familieleden van verpleegden van Bethesda om per z.g. doktersboot op zekeren dag vrij te worden vervoerd naar Bethesda. De barkas moest om 8 uur van de Plattebrug vertrekken. De menschen waren er behoorlijk op tijd, doch vernamen na eenig wachten, dat de boot al om vijf uur vertrokken was.

Onze West teekent hierbij aan, dat het den menschen niet kwalijk te nemen is, indien zij, bij den bekenden tegenzin van den beheerder der koloniale vaartuigen, tegen de door den gouverneur verleende vergunning, aan opzet beginnen te denken.

Wij gelooven dat hierbij alle gedachten aan „opzet" moet uitgesloten zijn, daar het anders veel van 'n kwajongensstreek zou hebben, die men in 'n hoofd-ambtenaar niet mag verwachten. Maar het feit blijft niettemin bestaan, dat hier blijkbaar geen voldoende acht geslagen is op hetgeen door het hoofd der kolonie was bepaald.

Door het groepsbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond te Paramaribo is daar een letterkundige vereeniging in het leven geroepen, die zich ten doel stelt de beoefening der letteren door het houden van onderlinge bijeenkomsten, waarin lezingen, voordrachten, debatten enz. zullen worden gehouden, terwijl de vereeniging tevens is een leesgezelschap met hoofdzakelijk nederlandsche tijdschriften en uitsluitend nederlandsche belletristische en wetenschappelijke werken.

Dit laatste lijkt ons minder goed gezien, daar de wetenschap niet nationaal kan noch mag zijn, zonder gevaar voor eenzijdigheid.

Curaçao. De laatst ontvangen Curaçaosche bladen doen ons zien dat de kolonie in het teeken van den schoolstrijd staat. De zaak is deze dat bij ontwerp-verordening, serdert de indiening nader gewijzigd, wordt voorgesteld aan het roomsch-katholiek onderwijs een met 5800 gld. verhoogd subsidie toe te kennen, waartegenover evenwel door het bestuur eischen worden gesteld om de deugdelijkheid van dat onderwijs te verzekeren, waaraan de katholieke missie bij monde van haar blad, de Amigoe, zegt niet te kunnen voldoen als te bezwarend.

Op het oogenblik telt dit bijzonder onderwijs 20 armenscholen, waarin op de verschillende eilanden omstreeks 4200 kinderen onderricht ontvangen van 49 fraters en zusters en 21 kweekelingen, waarvoor een subsidie wordt toegekend van 17600 gld., d. i. omstreeks 4 gld. per leerling.

De grief tegen dit onderwijs is dat het personeel geen voldoenden erkenden waarborg geeft voor een goed onderwijs, als voor het meerendeel niet in het bezit eener akte.

De ontwerp-verordening stelt het personeel op 4 onderwijzers 3e klasse, 37 onderwijzers 4e klasse en 33 kweekelingen, waarvoor een subsidie van 23400 gld. zou worden toegekend.

Wanneer men bedenkt dat hiervoor de uitzending van 23 gediplomeerden noodig wordt, komt het voor, afgescheiden van alle vooringenomenheid tegen of voor het bijzonder onderwijs, dat de eischen wel wat hoog gesteld zijn.

Het werk van Johan van der Steur.

Wetende hoezeer de lezers van *Het Koloniaal Weekblad* belangstellen in het hoogst nuttige werk, dat door den heer van der Steur met zoo groote liefde en algeheele toewijding verricht wordt, nemen wij uit het jongste nummer van *Onze Kleine Bode* gaarne het onderstaande over, dat een zoo juisten blik geeft op de goede verstandhouding tusschen pleegvader en pupillen ook nadat deze de wijde wereld zijn ingegaan:

Magelang, 18 Mei 1906.

Lieve Kinderen,

„Nu is pa weer een klein beetje door die ophooping van werk heen, wil weer eens even met jelui keuvelen en wat van huis vertellen, hetgeen jelui allen belang zal inboezemen, als je althans niet onverschillig bent geworden omtrent datgene wat thuis, of met de onzen gebeurt.

Zooals jelui weten, is het pas examen geweest te Batavia tot overgang en toelating voor de Kon. Wilhelmina School. Onze beide jongens die daar waren, Harrie en Frans, zijn geslaagd, de een met no. 1 de ander met no. 5. Jelui kunt begrijpen hoe blij ik daar mede ben, en vooral hoe de vreugde nog verhoogd werd door het feit, dat ook Eduard en Barend beide zijn geslaagt. Willem is ook door zijn examen als apothekersbediende zoodat er nog al redenen zijn om blij te zijn nietwaar? Nu is er altijd genoeg oorzaak van verdriet, zoo dat deze blijde feiten zeker wel der moeite waard zijn te gedenken. Het verheugt mij daarom zoo, omdat heel veel menschen beweren, dat er van dat stelletje kampong kinderen, dat wij hebben, zooals zij dat noemen, toch niets te maken valt. Ik beweer, dat er met Gods hulp alles van te maken is, als maar niet geluierd wordt en de tijd niet verdroomd of verwaarloosd wordt. Werkelijk dan is zoo, als jelui goed lager onderwijs hebben gehad, dat heb je daar den sleutel in, die alle wetenschap voor je ontsluit, daarom is het zoo ontzettend jammer, dat zoo veel kinderen zoo laat en zoo ongeregeld de lagere school bezoeken, door de schuld van de moeders, die op hare manier altijd medelijden hebben met de kinderen en ze dan maar niet naar school zenden. Ik verheug mij daarom altijd in het feit, dat wij zooveel kleintjes hebben, want die gaan natuurlijk met hun zesde jaar naar de school en zijn niet zooals de kampong en kazernekinderen aan overplaatsing onderhevig, zoodat daar wat van te maken is.

George is door zijn examen als sergeantmajoor en Sander IJs is geslaagd voor sergeant.

In den regel krijg ik goede berichten van de meeste kinderen, maar enkele hebben het brievenschrijven verleerd, daar hoor ik nooit wat van.

---

bezoek genomen en niet minder goed getroffen. 'k Had dien avond, begrijpelijkerwijze, nog al werk gemaakt van mijn uiterlijk, wat ze dan ook aardig en scherp geparodieerd had, al was 't maar alléén in de fatterigheid van mijn knevel, waarvan zij één der opgedraaide punten om een oor geslingerd had en de functie van lorgnet-koordje gegeven had. Een fijn lachje speelde om haar mond, maar ze bladerde haastig door en gunde mij niet de gelegenheid tot een opmerking.

'k Bracht haar een eindweegs terug, maar zij stuurde me al heel gauw weg, beducht, dat men ons zien zou. „Pa was zoo'n kniesoor!"

„Onze ontmoetingen herhaalden zich spoedig in alle stilte. Ze werden haar, evenals mij, een behoefte. Dan zwierven en doolden wij hier samen om. Ze vond het zoo jammer, dat Pa daar heelemaal niet van hield en Ma er niet tegen kon.

„Wat hebben wij den omtrek doorkruist en wat heeft ze mij de natuur hier mooi doen zien met haar gave van kunstenares! En wat waren dat gelukkige dagen voor mij! Ze had zoo'n fijnen, dartelen geest, maar ondanks haar speelschheid en zin voor humor, kon zij toch eensklaps zoo ernstig worden, als 't mooie haar ziel en verbeelding trof. Zij deed me dan met zich meegevoelen en meeleven. Origineel was zij in haar gansche kunst- en levensuiting, een originaliteit, die soms naar 't hybridische liep, als 't de humoristische zijde der dingen gold.

Onze samenkomsten lekten niet zoo spoedig uit, dank zij haar gewoonte van omdoolen. Maar toen de oude heer er de lucht van gekregen had, was 't ook in eens en voor goed gedaan. 'k Wist eerst niet wat eraan haperde; zij verscheen niet meer op 't appèl. Daarom bracht ik de familie een nieuw bezoek, bij welke gelegenheid ik uit papa's koelheid al dadelijk begreep, wat er gaande was.

„'t Was de laatste maal, dat ik haar zag! Juist toen ik er over liep na te denken om stappen te doen tot een publiek engagement, ontving ik op zekeren dag uit Batavia een afscheidsbrief van haar, beginnende met de woorden: „Ik word ontvoerd", en eindigende met die van den Engelschen dichter:

„Had we never loved so kindly,
Had we never loved so blindly,
Never met or never parted,
We had never been broken hearted!"

„Zij was haar zusters naar Europa gevolgd ter voortzetting van hare studiën. Haar vader had haar naar Batavia gebracht en eerst daar vernam zij haar bestemming.

Van haar persoonlijk hoorde ik een enkele maal nog wel eens iets, waarvan echter steeds „der langen Rede kurzer Sinn" was, dat zij zich geheel en alleenlijk aan haar kunst wijden wilde; een woord, dat zij, geloof ik, trouw gestand doet. Sedert langen tijd intusschen vernam ik niets meer van haar.

„Zoo is 't misschien ook maar beter geweest", zei hij dof. „Haar artisticiteit had behoeften, die in dit interieur geen bevrediging hadden gevonden en wellicht zou 't ook aan mij wel niet gegeven zijn geweest tot het diepe wezen van haar kunst en haar kunstgevoel door te dringen.

Ik heb haar voorbeeld gevolgd: met meer ambitie en blijmoedigheid heb ik me aan mijn roeping gegeven. Maar een behoefte des harten is 't, bijwijlen de plekjes op te zoeken, door haar bezoek gewijd. De plaats, waar wij hier nu liggen, is er één van....

Toen mijn verlofdagen om waren, scheidde ik met de belofte spoedig terug te keeren. Vergeefs trachtte ik hem te overreden mij met een tegenbezoek te vereeren. 't Was hem een streelende gedachte daar beneden nu tenminste één vriend te hebben en te weten, dat daar althans iemand was, die wist wat Winoto was en wie zijn bewoners waren. Maar overigens was 't beter, dat alles bleef, zooals 't was.

Op mijn terugreis bezocht ik, volgens afspraak, den Wedono van Magissan. Ik had in opdracht meegekregen mij liefst zoo weinig mogelijk „tegen de lui" over Winoto uit te laten. 'k Hield me dus diplomatiek, maar 'k kon mezelven toch de voldoening niet ontzeggen, den ouden heer op Magissan kond te doen, dat het doel van mijn tocht: vriendschap te sluiten met Winoto en al zijn bewoners, bereikt was.

Ik ben te weinig gedachtenlezer om te kunnen uitmaken, wat er op dat oogenblik bij 't oude Hoofd in de binnenkamer zijns gemoeds oftewel in 't bovenhuis zijns denkens omging. 't Gelaat van den Javaan: „Wij zien het, maar doorgronden het niet."

Een droeve taak wachtte me nog.

Winoto werd in den tuimel der vallende cultuur meegesleept. De bezorgdheid van zijn beheerder bleek, helaas, niet ongegrond te zijn geweest. De malaise hield aan, ja, begon toen eerst goed het hoofd op te steken.

O, wat was hij er naar aan toe, toen hij de onderneming meer en meer haar wissen ondergang tegemoet zag gaan! Wat heeft hij al gedaan, beproefd om den slag af te wenden. 't Werd op 't laatst een ware wanhoop in zijn ziel. Hoe heb ik met hem meegeleden, en voor hem geijverd wat ik kon!

Toch heeft hij zich verdeemoedigd tegenover zijn familie, tegenover het bestuur, tegenover de gansche wereld, die hij minachtte. In zijn vertwijfeling heeft hij zich niet ontzien voor allen zijn zaakjes nu bloot te leggen, naar allen de handen uit te steken om hulp, om redding.

Zijn laatste hoop was op de regeering gevestigd.

Hij richtte zich tot haar, mondeling en schriftelijk, om gronden op Zuid-Sumatra, eenig subsidie en vrijen overtocht ter overbrenging daarheen van zijn kolonie. Hij bepleitte hoe dit ook voor 't Gouvernement een groot belang was, als ernstige proeve van Javanen-emigratie naar de Buitenbezittingen.

Hij kreeg nul op 't rekest!

Toen viel Winoto uiteen.

Dat spijt mij daarom zoo, omdat ik wel weet, dat het niet schrijven in den regel ook de maatstaf is van het innerlijk leven, als er geen brieven komen, gaat het in den regel verkeerd met hen, dat weet ik al lang en daarom maak ik mij altijd ongerust, als er geen berichten komen. Het spreekt van zelf, dat ik niet maar zoo overal heen kan vliegen om te zien hoe de kinderen het maken.

Van hier thuis zijn heden niet veel bijzonderheden te vermelden dan alleen dit eene, dat nu het laatste huis ook klaar is en het bouwen dus afgeloopen, althans voor het aantal kinderen, dat wij nu hebben. Met de gebouwen, die wij thans klaar hebben, kunnen wij nu te Magelang 400 kinderen bergen, een niet gering getal. Toch is er heel veel kans, dat het getal zich nog zal uitbreiden en dan moeten wij weer aan het bouwen, ik hoop nu evenwel, dat die uitbreiding niet zoo heel gauw komt, want ik verlang nu heusch om eens wat meer te kunnen bouwen aan het leven der zielen, welke God mij heeft toevertrouwd. Ik ben geen vrijmetselaar, zooals de menschen dat noemen, maar ik meen toch ook even als zij, dat wij met elkander verplicht zijn te bouwen aan elkanders heil, geluk en zaligheid, en daar is het bepaald noodig voor, dat ik wat meer mij met de kinderen kan bemoeien, wat meer letten op de vorming van hart en leven, dan dit in het laatste jaar het geval was.

De laatste jaren waren een aaneenschakeling van drukken arbeid en zonder dat nu bepaald te willen, men ziet dan wel eens wat over het hoofd, nietwaar? Later als men dan de dingen ziet zoo als ze zijn, verwondert men zich, ze niet eerder te hebben gezien en kan ze dan vaak niet meer herstellen. Zoo heb ik onder onze jongens een zekere ruwheid zien ontwikkelen, die bepaald niet goed is.

Jelui moeten mij goed begrijpen, ik bedoel niet, dat ik zou wenschen, dat onze jongens van die papkereltjes worden, die te lam en te akelig zijn om te werken; dat bedoel ik niet, maar ik bedoel, dat onze jongens zich meermalen onverschilliger voordoen dan zij zijn, uit valsche schaamte.

Ik geloof, dat ik wel weet, waar dat door komt, ik denk dat het komt doordat zij sedert den tijd, dat moe van der Steur weg is, heelemaal niet meer de moederlijke invloed hebben gevoeld. Pa zegt wel altijd »ik wil vader en moeder tegelijk zijn«, maar dat is maar snert, dat kunnen wij mannen toch niet, wij zijn rare wezens en het is net of de vrouw van God gegeven is om ons ruw manvolk een beetje tam te maken en te beschaven. Daarom heeft pa al heel lang God gebeden om een moeder voor de kinderen, een moeder zoo als pa jelui vader is. Ik dacht, dat kan alleen of een zuster van pa zijn, zooals vroeger moe van der Steur was, of een eigen vrouw, anders gaat het toch niet goed. En zie, plotseling stond pa het beeld voor oogen van iemand in Nederland, welke pa daar had leeren kennen. Het was of God duidelijk zei: Je moet naar Amsterdam schrijven, naar Marie, die bij den ouden heer Muller in huis is; want dat is de vrouw, welke als moeder voor de kinderen bewaard is. Dat heb ik toen gedaan en ik had het vaste geloof dat dit in orde zou komen. Ik zeide den volgenden dag tegen Janus Maoletïe: Je moet aan dat laatste nieuwe huis twee kamers maken, want ik ga trouwen, dan moet je er een galerij bij maken, waar de groote kinderen des avonds kunnen zitten om wat huiselijke gezelligheid te hebben, want er komt weer een moeder in de inrichting.

Dat alles is nu een paar maanden geleden en God heeft het gebed gehoord en de vraag gezegend met een beslissend antwoord.

Wanneer nu »moeder Marie Zwager" *) hier zal komen, dat weet ik nog niet, dat zullen wij wel zien. Voorloopig zullen wij ons in het vooruitzicht verblijden. Haar plaats is nu nog bij haar eigen pleegouders, die tachtig jaar zijn. Die pleegouders op hunnen ouden dag zonder zorg te laten en hier de pleegmoeder te worden van onze kinderen, zou niet goed zijn, dat voelt zij zelve. Ik heb zóólang gewacht, dat ik nu ook kan wachten. Wij moeten nu toch meubelen maken, niet waar jongens? Dat kan nu allemaal kalm klaar komen; want als er nu weer een moeder bij de jongens is, dan dienen wij toch ook fatsoenlijk aan een tafel te zitten op behoorlijke stoelen en die moeten allen nog gemaakt worden door onze jongens zelf.

Hartelijk gegroet.

Je liefhebbende vader,

Joh. van der Steur.

Hoe aandoenlijk is het volgende gedeelte uit een anderen brief:

»Onze Frans is dood. Neen, hij leeft nu niet meer hier, maar in het Vaderland met vele woningen. Hij is „boven de starren", waarvan hij zoo dikwijls heeft gezongen.

Frans Brangers is gesneuveld op het oorlogsveld te Parée Parée. Hij is gevallen op het veld van eer.

Hoe het gebeurd is, kinderen? Wij lazen zijn naam en stamboeknummer in de telegrammen. Johan Kunz knipte het uit en zond het ons. Niemand onzer wist het nog. Toen schreef ik den legercommandant of het waar was.

Bij de vermeestering van de benting Koetoe Masemrempoeloe op 22 Febr. is Frans gesneuveld. Hij stierf als een held. De serg.-maj. zijner compagnie schreef mij, dat, indien hij niet gestorven ware, hij voorgedragen zou zijn voor een militaire belooning. Hij was een der eersten, zoo niet de eerste. Maar het moordend lood doorboorde hem het hoofd. Onze Sander Messak was bij zijn dood en wiesch hem het bloed nog uit de wonde. Hij was zoo verminkt, dat Sander met een stuk van een sarong zijn hoofd bij elkaar moest binden. Hij werd met militaire eer begraven, op een heuvel vlak bij het slagveld.

Hij was een goed soldaat en een goed zoon". Hij had, dat weten jullie, een arme oude moeder. Frans was jaren bij ons, want zijn vader is reeds vele jaren dood Zijn moeder was later getrouwd met een Javaan, een grooten luiaard, die slecht voor zijn moeder was. Van zijn handgeld kocht Frans een huisje voor zijn moeder met Gasper, zijn broer, te zamen.

Toen hij naar Boni ging, zei hij tegen mij: »Pa zorgt u voor mijn arme moeder; als ik terugkom, zal ik u alles terug betalen, ik zal sparen."

Ik gaf die moeder f 1 per week, — en nu? Frans heeft in zijn kist f 36 gespaard voor zijn moeder, dat is bijna alles, wat hij heeft ontvangen, terwijl hij op het oorlogsveld was!!«

Behoeven wij hieraan nog toe te voegen, dat de arbeid van den heer van der Steur in elk opzicht, — zeker niet het minst op financieel gebied —, den steun waard is van allen, die niet ongevoelig zijn voor het deerniswaardige lot der vele ongelukkige door de Europeesche maatschappij in onzen Indischen Archipel verstooten kinderen.

*) De redactie vermeldt hierbij nog:

„Juffrouw Marie Zwager is de pleegdochter van den ouden heer Muller te Amsterdam, velen uwer door zijn christelijken arbeid bekend. Na het overlijden harer moeder werd zij door hem liefderijk opgenomen. Later ging zij in betrekking bij kinderen (waarvan zij ziels-veel houdt), doch toen de eenige dochter van den heer Muller met den heer G. Velthuijzen ging trouwen, kwam Marie Zwager dadelijk terug, en heeft sedert als eene echte dochter hare pleegouders, die nu op hoogen leeftijd zijn, verzorgd en hunne belangen behartigd. Zij maakt een opgewekten en flinken indruk en het zal haar te Magelang goed te pas komen dat zij in huishouding en zaken beide thuis is, want ook de schoenenzaak, welke de heer Muller drijft, wordt in de laatste jaren geheel door haar waargenomen. Toen v. d. Steur nog in Nederland was, kwam hij als kind bij den heer Muller aan huis, zoodat hij voor Marie en Marie voor hem geen vreemde is. Het eenige wat nu nog hun huwelijk belet, is de plicht tegenover hare pleegouders. Laat ons te zamen vragen dat de weg in dezen hun duidelijk gemaakt moge worden. Mocht een persoon gevonden worden die juffrouw Zwager zou kunnen vervangen dan bestaat het plan dat zij „met de handschoen" trouwt, en zoo spoedig doenlijk uitgaat; v. d. Steur heeft zijn vriend Velthuijzen reeds verzocht om hem als bruidegom te vertegenwoordigen!"

Van Vreemde Koloniën.

De Philippijnen. De jongste manillasche bladen brachten het bericht van de onderwerping van Macario Sakay, het door de opstandelingen van Luzon erkende hoofd. De wijze, waarop die onderwerping tot stand kwam, deed een eigenaardig licht opgaan over den toestand op dat eiland en met name ter hoofdplaats.

Het was toch aan de omstandigheid, dat het bestuur de leiders der nationalistische partij onder den arm nam te danken, dat Sakay het hoofd in den schoot legde, en daarop weder de wildernis introk om de mindere leiders der opstandelingen, de Vega, Montalon, Natividad, en Salvador te bewegen zijn voorbeeld te volgen.

Laatstgenoemde deed in den laatsten tijd veel van zich spreken door enkele welgeslaagde overvallen op detachementen der constabulary, zoodat reeds orders waren gegeven om de politieposten, over het eiland verdeeld, door het aanbrengen van ijzerdraad-versperringen te versterken.

Mocht dus door de onderwerping van Sakay, welke de meening doet veld winnen dat te Manilla zelf de touwtjestrekkers zitten, die den politieken toestand beheerschen, voor Luzon een rustiger tijd in het verschiet liggen, de telegrafische berichten van Manilla doen ons zien, dat op een ander eiland in den archipel, het lange jaren zoo rustige Leyte, de toestand alles behalve gunstig is. Daar zijn de p u l a j a n e s of opstandelingen in de laatste maanden uiterst roerig — tot twee malen toe slaagden zij er in aan detachementen constabulary gevoelige verliezen toe te brengen. Het 24e regiment der Unie, uit negers bestaande, moet daar nu het zaakje opknappen. Leyte zal er van lusten, de b l a c k s hebben een alles behalve goede reputatie in dit opzicht.

Waartoe krijgsgevangenen dienen. De duitsche planters in het district Oesambara (Oost-Afrika) hebben gebrek aan werklieden voor hunne ondernemingen. Van alles is al van de hand gedaan. Men moest de inlandsche bevolking zware belastingen opleggen, zeiden de eenen. Die zijn belasting niet kon opbrengen, moest dan arbeiden voor het Gouvernement, dat dien arbeid tegen vergoeding aan de planters zou kunnen afstaan. Je reinste pandelingschap, waarop reeds ten deele werd ingegaan. Maar nog klagen de planters. Laat ons Chineezen invoeren, evenals aan den ondernemer van den spoorweg Dar-es-Salam-Mrogoro werd toegestaan, vragen anderen. Maar, hiervan wil het bestuur niets weten, nu men in Zuid-Afrika den Chineezen-invoer wil doen staken, ook misschien wel om politieke redenen, die het wenschelijk doen voorkomen om het gele ras geen vasten voet te doen krijgen in het zwarte werelddeel, waar men ook andere Aziaten, de Indiërs, liever ziet gaan dan komen. Er is nu evenwel een ander middel gevonden om in den arbeidersnood der Oesambara-planters te voorzien.

Een, te Dar-es-Salam, hoofdstad van Duitsch-Oost-Afrika, verschijnend blad meldt de aankomst te Tanga van tweehonderd krijgsgevangen negers, die tot den arbeid zullen worden gedwongen op de plantages van Oesambara. Zij worden voor den tijd van drie tot zes maanden ter beschikking van de ondernemingen gesteld tegen vergoeding van de overtochtkosten, 10 roepijen heen en terug, en betaling aan het gouvernement van 5 roepijen 's maands. Bovendien moeten de werkgevers deze arbeiders huisvesten en voeden.

Dat, wat een duitsche kolonie betreft.

Omtrent de, in Natal gemaakte krijgsgevangenen, wordt aan de T r i b u n e te Londen een overeenkomstig bericht geseind. Dezen zullen in de Rand-mijnen en bij andere takken van industrie te werk worden gesteld. Maar dezen zouden ten minste nog zelven worden betaald — 'n 24 gulden 's maands benevens een gratificatie.

Een eenvoudig kranten-berichtje. Een zestigjarige Singhaleesche baboe was wegens niet-nakoming van haar contract tot eene week gevangenisstraf veroordeeld. Dat contract bond haar nog vijf maanden maar zij wilde daarvan af wegens de slechte behandeling, die ze van haren meester ondervond. „Daar heb je me niets van gezegd", zei de politie-rechter te Singapore, tot wien ze zich wendde. „Jawel", repliceerde het oudje, „maar u zei me, dat ik daar maar eens op moest terugkomen." Toen herinnerde de rechter zich 't geval weer — 't gold de klacht betreffende wanbetaling van het loon. „Als je weer klachten hebt over je loon kom je maar hier." „Mijn meester laat mij 't huis niet uit, dus hoe zou ik hierheen kunnen komen?"

Het slot was dat aan het oudje, dat notabene nog vijf maanden achterstallig loon van haar meester te vorderen had, zich voor de keuze zag gesteld: een borgtocht van 25 dollars als zekerheid voor het nakomen h a r e r verplichtingen of z e s m a a n d e n gevangenisstraf.

'n Dood eenvoudig berichtje niet waar?, dat we hier uit de S t r a i t s T i m e s overnamen. Maar die hoogst eenvoudige berichtjes werpen soms een beter en helderder licht op bestaande toestanden, dan dat hetwelk schijnt uit prachtige verslagen, waarvan de Engelschen de kunst van het opmaken meesterlijk verstaan.

Words! Words! Er zijn 'n massa menschen, die, wanneer men ze hoort spreken, zouden kunnen doorgaan voor de besten en edelmoedigsten, maar die, wanneer het er op aankomt te handelen naar hun woorden, zich kalmpjes terugtrekken.

De verdeeling van Bengalen in Engelsch Indië, die nu weer door den Minister voor Indië, Morley, aan het oordeel eener commissie zal worden onderworpen, omdat de beweging daartegen maar niet ophoudt de kolonie in onrust te houden, heeft aanleiding gegeven tot een heftige campagne van de inlandsche pers in Bengalen tegen het Engelsch bestuur.

Koren op den molen van die pers is op het oogenblik een in Oost Bengalen heerschende hongersnood, waarvan de verschrikkingen nog overdreven worden voorgesteld. Nu zou men denken dat Calcutta, de rijkste stad van Indië, waar men hemel en aarde beweegt om de „broeders" van Oost-Bengalen weer te doen terugkeeren tot het oude, als één man die broeders in den nood zou te hulp snellen.

De B e n g a l e e opende een inteekenlijst voor de noodlijdenden — er kwam een bedrag van ongeveer 2000 roepijen binnen. Andere hongersnood-fondsen vulden het totaal der giften tot ruim 10000 roepijen aan en dat voor de rijkste stad van Engelsch-Indië, waar men met het lot van den landgenoot zich zoo begaan toont — in woorden. Van de schetteraars moet men het veelal niet hebben.

Het nut van spoor- en andere wegen. Sir W. Egerton, hooge commissaris van Zuid-Nigeria, is onlangs naar de kolonie teruggekeerd uit Engeland, waar hij toefde ter wille van spoorwegplannen voor het, door hem bestuurde gewest. Tot een vertegendiger van Reuter's telegraafbureau merkte de heer Egerton het volgende op:

„Ik ben volmaakt tevreden over den uitslag van mijn bezoek. De regeering van het moederland ziet de beteekenis eener uitbreiding van het spoorwegnet in het protectoraat zeer juist in, en ik hoop ook spoedig te vernemen, in hoeverre zij besloten heeft het, haar thans voorgelegde plan goed te keuren. Ik ben vast overtuigd, dat zoowel voor de ontsluiting van het land als voor zijn duurzame pacificatie niets zoo doeltreffend zijn of zoo snel den gewenschten stand van zaken in het leven roepen kan, als de aanleg van wegen en spoorwegen. Zoodra een werkelijk wegen- en spoorwegennet aanwezig zal zijn, zullen verder geen militaire operatiën meer noodig wezen."

Een nieuwe industrie in Engelsch-Indië. De wildernissen van Engelsch Indië bergen heel wat mysteriën en een leven, waarvan Rudyard Kipling in zijn Jungle-boek zoo aardig weet te verhalen. Zij hebben nu te Mazagon het materieel geleverd voor een nieuwe industrie, die heel wat schijnt te beloven. Tal van boomen en slingerplanten brengen veelkleurige zaden voort, die, wanneer zij rijp geplukt worden, zoo hard en duurzaam zijn, dat sommige in hardheid met been gelijk staan. Zij wisselen in grootte af en er zijn er die den omvang van een groot horloge bereiken. Wat de kleuren betreft heeft men tot nu toe lichtblauw en heldergroen nog niet daaronder aangetroffen. Behalve van enkele zaden, die handelswaarde bezitten, werd voor het meerendeel geen profijt getrokken. Moge ook al de fraaiheid en duurzaamheid van vele dezer zaden menigeen op het denkbeeld gebracht hebben, dat daar wel iets van te maken zoude zijn, in den vorm van sieraden, de moeilijkheid om die zaden symmetrisch

en langs goedkoopen weg te doorboren, schijnt oorzaak te zijn geweest dat daar niets van kwam, tot dat de heer Wallace, redacteur van het Indian Textile Journal te Bombay de zaak ter hand nam.

De heer Wallace is er in geslaagd de oplossing voor het vraagstuk te vinden. Heel eenvoudige instrumenten, 'n soort notenkrakers, in grootte afwisselend naar den omvang der zaden, klemmen deze vast en door een gat in den wand gaat de boor. De materialen zijn goedkoop — hard inlandsch hout voor de klemmen en oude fiets-speken, piano-snaren, breinaalden worden tot boorijzers omgewerkt.

De zusters van Allerheiligen begonnen in hare school te Mazagon (Bombay) onder leiding van den heer Wallace diens uitvinding te exploiteeren met een bedrijfskapitaal van zestig roepijen (48 gld.) en een stel gereedschappen, door dien heer geschonken.

Er worden nu in de school van Mazagon verschillende voorwerpen van die zaden vervaardigd: halskettingen, servet-ringen, hoedenpennen, knoopen, armbanden, portières en krees, die goeden afzet vinden, terwijl de inzending ter jongste nijverheids- en landbouwtentoonstelling te Bombay een bronzen medaille verwierf.

Men heeft nu reeds meer dan 25 zaad-soorten gevonden, die zich voor deze industrie leenen. Daaronder is ook de rudraksha, die in een heiligen reuk, als door Sjiwa bevoorrecht, staat. De pit is enorm hard en over het oppervlak als een sinaas-appel of mangistan uit de schil in sectoren verdeeld. De hiervan vervaardigde voorwerpen vinden natuurlijk grif koopers.

De industrie schijnt dus levensvatbaarheid te bezitten en men verwacht dat zij onder de kleine industriën een voorname plaats zal innemen.

Ware ook in Nederlandsch-Indië hier geen profijt van te trekken? Reeds nu vervaardigen de inlandsche moeders voor hare kleinen van witte zaden, waarvan ons de naam op het oogenblik niet te binnen schiet, halskettinkjes en armbanden. Er zullen ook nog wel andere snuisterijen van zaden en pitten worden vervaardigd, maar dan meer bij wijze van curiositeit, zonder dat het product tot de handelsartikelen kan worden gerekend.

De opium-vloek. In het engelsch lagerhuis beginnen zich stemmen te verheffen tegen het opiumschuiven. Voorloopig was slechts sprake van den invoer van opium uit Engelsch-Indië in China, waartoe eens de opium-oorlog van 1840—1842 werd uitgevochten, om de Chineezen te dwingen dien invoer toe te staan. Men meent nu in het engelsch Lagerhuis, dat het niet den goeden naam van Engeland verhoogt, wanneer uit een engelsche kolonie het zoo verderfelijk heulsap in China wordt ingevoerd. Die scrupules komen ietwat ongerijmd voor, wanneer men daartegenover stelt den invoer van de nog heel wat schadelijker alcoholische dranken — en wat voor dranken: meer vitriool wellicht dan wat anders — uit Engeland in Afrika. Maar, de opium heeft het nu eenmaal verbruid, en men wil nu den strijd daartegen aanbinden.

In de koloniën zelve is de stemming tegen de nieuwe richting niet onverdeeld gunstig. Engelsch-Indië vraagt zich af, waar het de 36 millioen uit zal halen, die het nu uit den opium-handel op China trekt, en in andere koloniën als de Straits Settlements, de gefedereerde maleische staten, en Hongkong, waar de opium-pacht de hoofdbron is, waaruit de koloniale inkomsten worden geput, vraagt men zich bezorgd, of ook daar de strijd niet zal worden gevoeld en eenmaal, in navolging van Japan en de Philippijnen tot een verbod op het opium-verbruik zal leiden. Maar hoe daar dan de huishouding te bekostigen, die nagenoeg geheel op de opium-pacht drijft?

Behalve de luitjes in het moederland, is het nu in Singapore het schuivende element zelf, de chineesche gemeente, die tegen het opium-verbruik optreedt.

„Eenigen tijd geleden", schreef men aan de kooplieden met den consul-generaal voor China en ankooplieden met den consul-generaal voor china en anderen samen in de Soe Poe Sia — de chineesche leeszaal. Er werd besloten een Anti-opium-bond op te richten en een van de eerste zaken, waarnaar men streeft, is een opium-hospitaal in het leven te roepen. Voorloopig is hiertoe het chineesche consulaatgebouw bestemd, waar de patienten onder behandeling zullen komen van deskundige medici, die een westersche opleiding hebben genoten. De slachtoffers van het opium zullen 21 dagen onder behandeling blijven, in welks tijdsverloop, wanneer de noodige wilskracht aanwezig is, de genezing kan zijn tot stand gekomen. De chineesche gemeente draagt willig bij tot deze onderneming en voor volle 10000 dollars is reeds ingeteekend voor dit prijzenswaardig, voor Singapore geheel nieuw streven."

Boekbespreking.

In hartelijken dank ontvingen wij een overdruk uit het Tijdschrift van het Kon. Aard. Genootschap, waarin eene bespreking van Nieuwenkamp's prachtwerk **Bali en Lombok**, van den schrijver J. C. van Eerde, die als Controleur bij het Binnenlandsch Bestuur dat land en volk heeft leeren kennen en waardeeren, en dus zeker als bevoegd beoordeelaar in aanmerking mag komen. Daarom laten wij gaarne het artikel over het vroeger ook door ons zoo warm aanbevolen werk hier in zijn geheel volgen:

Nieuwenkamp, Bali en Lombok. Tweede Zwerveruitgave. Eerste gedeelte. Te verkrijgen bij Nieuwenkamp „de Zwerver", Edam; en bij de voornaamste Boekhandelaren.

Is het nog noodig, dat dit prachtwerk wordt aangekondigd? Wat zal men er nog meer van zeggen dan in de uitnemende voorrede van G. P. Rouffaer zoo duidelijk wordt uiteengezet, de waarde, die er aan dient te worden gehecht, omtrent het beteekenisvolle der verschijning? Hoe zal men nog gaan omschrijven of aanvullen, nu hier in werkelijkheid Bali, „het vroolijke, mooie, levenskrachtigee, sterk-artistieke Bali" is gebracht in Nederland, onder de menschheid? Nu het iedereen, die wil weten en kan gevoelen, vrijstaat om te zien hoe de Balische natuur en de Balische menschen zijn?

En toch ligt er iets bekorends in voor iemand, die jarenlang leefde te midden van deze dingen en deze menschen, om iets hierover te mogen zeggen en om zijne groote ingenomenheid te kennen te geven met de uitgaaf van dit boek, dat liefkoost het uitmuntende Balische volk, dat streelt de Balische natuur, dat op een heerlijk voetstuk plaatst de Balische kunst.

Het is meer dan bekoring, het is geluk een Nederlander te ontmoeten, die diep gevoeld heeft, dat de Baliër niet in de eerste plaats is heiden of landbouwer of gouvernementsonderdaan of landrentebetaler, of een ongekleed, onzedelijk, sirihkauwend schepsel, maar dat hij is mensch.

Zij, die jarenlang onder de Baliërs woonden, zij weten het wel, dat hij is hartelijk, loyaal, eergevoelig, dat hij heeft goede en minder goede eigenschappen — maar goede het meest —; dat hij is een volledig, een volkomen mensch, die houdt van kinderen en van bloemen, van het donkere woud en van de koele bron, die loyaal staat tegenover zijn gebieders, die vreest zijne goden, die lacht om gemaaktheid en zelfverheffing, die eerbied heeft voor ronde oprechtheid, voor eenvoud, voor zelfverloochening, voor arbeidzaamheid.

Maar nu is gekomen de Nederlander die de Balische taal niet spreekt en de menschen niet aldus heeft kunnen proeven in hun zieleleven. En toch heeft hij ze gegrepen, omdat hij is kunstenaar, omdat hij, de artist, door zien en door gevoelen dit volk schatte, waardeerde, liefkreeg.

Hij heeft meer gedaan; hij was in staat de heerlijke teekeningen te maken, die dit boek versieren, en met zijn Balischen schat is hij in het moederland gekomen om te verkondigen, dat daarginds leeft op een paar kleine eilanden van den Indischen Oceaan een volk met een groot zieleleven, een volk, dat hunkert naar schoonheid, dat schoonheid wil in de dingen van zijn omgeving en in de nabijheid zijner goden.

Och, enkelen hebben het wel geweten; er zijn er wel, die bij het zien van de poera's en van de huistempels en van al die schoone dingen een groote emotie hebben gehad van genieten; maar die emotie was ras verdrongen door gedachten over de veiligheid van persoon en goed, over een billijk belastingstelsel, over de waterverdeeling, over hoofdenkeus en wegenaanleg en rechtspleging.

Doch niemand is ooit zoo gelukkig geweest zijn emoties te kunnen vastleggen, te kunnen mededeelen aan anderen zooals Nieuwenkamp dit heeft gedaan in zijn, ik durf zeggen, standaardwerk over Bali en Lombok.

Uit het bovenstaande blijkt reeds, wat, naar mijne meening, in dit werk moet worden gewaardeerd en geprezen. Het is de visie, die Nieuwenkamp heeft als artist op de Baliërs en op hunne omgeving; het is zijne ontdekking van den Baliër als kunstenaar; het is het licht, dat hij laat schijnen op het Balische zieleleven.

En dat doet hij door zijne teekeningen en door hetgeen hij vertelt over de Balische kunst. Daarin ligt zijne kracht, zijn groote kunnen, dat allen, die over de Baliërs schreven heeft ontbroken. Niet het lezen van den tekst in dit werk is de hoofdzaak, maar het aandachtig bezien van de teekeningen doet ons leven te midden van de Baliërs en maakt hen tot onze vrienden.

Wanneer ik dit boek in groote lijnen zou willen kenschetsen, moest ik zeggen, dat hiermede de zon opgaat over de inlandsche kunst in Nederlandsch Indië — en dat het moet heeten: Nieuwenkamp's Bali en Lombok, met den klemtoon op den naam van den schilder-schrijver.

Eeuwenlang heeft ten opzichte van de kunstnijverheid der inlanders in onzen Archipel het diepste duister geheerscht. Wat men zag, het waren voorwerpen, gebruiksartikelen, curiosa. Het was kleeding, huisraad, opschik. Nimmer merkte men op de schoonheid in die dingen. Nimmer dacht men ze beziende aan de ziel van den inlander. Dit heeft geduurd drie eeuwen lang. Die duisternis, die donkere nacht was zelfs nog niet geëindigd in 1883, toen op de internationale tentoonstelling te Amsterdam een keur van Indische kunstvoorwerpen was verzameld, toen in verband met de koloniale afdeeling dikke boeken zijn geschreven over allerlei Indische onderwerpen. Beroemde mannen leenden hun kennis en hun talent . . . . maar kunst en schoonheid zagen ze niet. Aan den ziel van den kunstenaar, die dit alles maakte in liefde voor het schoone, dacht toen geen mensch.

Tien jaar later verscheen het dictaat van professor Wilken. Ook daarin over de kunst der inlanders nog geen woord. En toch was in 1889 het eerste sterretje aan den donkeren horizont opgegaan. Toen hield prof. Hein, een vreemdeling, zijn eerste voordracht over de „Ornamente der Dayaks". Toen verscheen een ander vaag lichtpuntje in het Resumé van gewestelijke rapporten over de kunstnijverheid in Nederlandsch-Indië, samengesteld door P. H. van der Kemp. (Vgl. G. P. Rouffaer in den Indischen Gids 1901 II, blz. 1190).

Sedert dien komt er meer en meer licht. In 1890 het boek van prof. A. R. Hein: „Die bildende Kunste bei den Dayaks auf Borneo", waarin gewezen werd op hun kracht in het vlakornament en in 't algemeen op hun vermogen op ornamentgebied. Hein is de ontdekker van het schoone in de Dajaksche sierkunst.

Andere lichten verschenen, wederom vreemde namen dragende, in 1894 „The decorative art of British New-Guinea" door A. C. Haddon, in 1899 „Zur Timor-Ornamentik" van Dr. W. Foy en O. Richter. Toen in Holland in 1900 „De versierende kunsten in Nederlandsch Oost-Indië" door E. A. von Saher.

Langzamerhand begon het te dagen boven den heelen horizont. Daar kwam de belangrijke arbeid van J. A. Loeber Jr. over Indisch vlechtwerk, over het bamboeornament der Kajan-Dajaks, over Timoreesch snijwerk en ornament vooral. Daar kwamen de tentoonstellingen van Indische kunstnijverheid op de gewestelijke hoofdplaatsen van Indië, te Batavia en van „Oost en West" te 's-Gravenhage en in andere steden van Nederland.

Meer en meer werd het licht; waarbij tweeërlei arbeid afzonderlijk dient vermeld. Den eersten stralenbundel gaven de werken van Augusta de Wit, die ons vertelde van de schoone vormen der tropische bladeren van palmen en pisangstruiken, van het licht dat levensvreugd brengt in den tropenmorgen, van de kalmeerende koelte des avonds en die ons verhaalt van „the jewel-like sparkle in the coleuring of the landscape". In een reeks artikelen uit de Straits Times van 1893, die zij „Facts and Fancies about Java" noemde, bracht zij voor het eerst onder woorden de emotie, die de fijne inlandsche menschenziel teweegbrengt bij den Westerling, veelal te zeer verhard door den strijd voor het bestaan in een Noorderklimaat om nog te reageeren op het zacht fluisterende van den innerlijk beschaafden bewoner der tropen. (Eerste herdruk: Singapore, 1898; daarna herhaaldelijk, ook geïllustreerd, weer uitgegeven ten onzent).

Zij beschreef de buffelkudde en de badende vrouwen en al het mysterie, dat er uitgaat van het tropenlandschap bij maanlicht (Gids 1900 II, I vv.).

Zij bespeurde de ziel der inlanders in „veel zonderlinge en prachtige dingen, die het volk van dit land met zijne gedachten vond en met zijn handen vormde voor zijn dagelijksch bestaan bij zonneschijn en starrenglans en weifelig licht van lampen" (Gids 1901, II 219 vv.) — „De gamelan", zoo leerde zij ons, „is een wezen, zijn allereerst bestaan in zichzelven hebbende, een levende, zingende ziel, en die aan menschenoogen en handen en leden een leven heeft geschonken zoo heerlijk anders dan hun eigen bestaan, als een vogel, die de zon invliegt anders en heerlijker is dan een hongerig kruipdier op zijn zode".

Den tweeden, gaf het boek van G. P. Rouffaer en Dr. H. H. Juynboll over de Batikkunst in Ned. Indië en haar geschiedenis (Ie afl., 1900), waarin een volledig overzicht wordt gegeven van deze inlandsche kunst en dat door zijne reproductiën het heerlijk schoone daarvan laat zien. Een standaardwerk, dat door ieder dient te worden geraadpleegd, die het inlandsche denken wil begrijpen.

Nadat zoo de dageraad was aangekondigd, is nu met Nieuwenkamp's boek het groote licht over de Indische kunst opgegaan, want nu wordt zij beschenen door de waardeering van den Westerschen kunstenaar, die aantoont, dat zij dient gekend, geprezen te worden.

Hij wil aan de Europeesche schilders en beeldhouwers de overtuiging schenken „dat Indië een land is overvloeiende van ongekende pracht, — dat alles, wat de inlanders op Bali bouwen slechts strekt om de trotsche natuur des te geweldiger te doen schijnen; — dat hun huizen en vooral hun tempels, versteende bloemboomen gelijk, geen schrille contrasten vormen met de omgeving, maar er zich in oplossen en er een geheel mede vormen". En zoo vertelt hij van de deuren, „die ware kunststukken genoemd kunnen worden, zoowel door verhouding als door ornament", en van „de zijden kleedingstukken met de wonderschoone ornamenten, zooals alleen een Balische ze ontwerpen en ten uitvoer brengen kan". Hij wijst op een houten alarmklok, waaraan een in hout gesneden hoofd en zegt vol bewondering: „wat is het luide roepen daarin goed weergegeven en hoe stoer van lijnen is het geheel."

Inlandsche prentkunst geeft Nieuwenkamp hier met zijn teekenstift weer, zóó, dat het ieder die oogen heeft om te zien, duidelijk wordt welk een naïve expressie in deze illustratiën is gelegen. Zie b.v. de Balineesche voorstelling van de zee, den volgeling met sirihtasch, de twistende kinderen, het lot van de vrouw die niet heeft leeren weven, en dansende Baliërs.

De eigenlijke kunstnijverheid wordt ons getoond in prachtpatronen van inlandsche weefsels op blz. 39, 48, 66, 67, in een deur met snijwerk van lotosmotieven, een godenzetel, een pinangschaar, een deurscharnier, een offernis, het hoofdtooisel van een danser, een uit hoorn gesneden kam, sieraden, wapens en mandjes.

Ook geeft hij ons hier reeds enkele afbeeldingen van

tempels, zoo van de poera segara te Pabean Boeleleng, van het koelkoel-huisje te Singaradja, van den Soebak-tempel te Krobokan, terwijl ons de belofte wordt gedaan van nog een hoofdstuk, geheel aan de tempels gewijd, dat ongetwijfeld nog schoone verluchtingen zal bevatten.

Welnu, men bezie deze sprekende teekeningen slechts met aandacht en men zal gemakkelijk de verrukking van den artist deelen over al het schoone, dat hij hierin ontdekte niet alleen, maar dat hij ook voor allen, die het wenschen te genieten, hier ten toon stelde in zijn boek.

Maar er is meer. Wie geholpen door Nieuwenkamp's kunst deze inlandsche kunst leert begrijpen en genieten, hem zal het Balische karakter duidelijker worden.

„Kunst ist Wesensausdruck. In den Schöpfungen der Kunst verkörpert sich das innerste Wesen der künstlerisch Schaffenden. Sind von den vielen Millionen Menschen, die eine Nation bilden, auch nur einzelne Individuen kunstlerisch tätig, so erscheint doch in den Schöpfungen dieser wenigen eben die nationale kunstlerische Eigenart, da sie ja Mitglieder der Nation sind und in ihren Werken die Besonderheiten dieser Nation, deren Vertreter sie sind, charakteristischen Ausdruck finden." Wat Dr. Karl Menne hier zegt van Die Nederländer als Nation (Halle 1903 p. 10) geldt ook voor het volk van deze eilanden. Hunne artisten schiepen al dat schoon, maar zijn dezen niet inlanders onder de inlanders, zijn ze niet Baliërs onder de Baliërs? Geven zij niet de kunstuitingen van de geheele artistiek-aangelegde bevolking van deze pracht-eilanden? Daarom is dit boek van groote beteekenis. Het wijst andere Europeesche, mocht het zijn Nederlandsche beeldende kunstenaars den weg naar het schoone van Indië. Dat voor ons ontdekkende zullen zij meer doen dan artistieken arbeid geven. Zij zullen tegelijk er toe bijdragen, dat de bewoners van Indië beter worden gekend en gewaardeerd. Zij zullen zich op hun plaats gevoelen in de rijen der Ethnologen zoowel als in de kringen der Kunstenaars. Zij zullen werken voor de menschheid door hun kunst, zoowel als door het ontsluieren van ongekende menschengedachten.

De zon is thans opgegaan, — waarom zou het niet lichten overal?

Dit boek moet heeten: Nieuwenkamp's Bali en Lombok, want het draagt een zeer persoonlijk karakter, dat het scherp onderscheidt van alles wat tot nu toe over Bali en Lombok werd geschreven en waarschijnlijk ook wel van alle werken, waarin een beeld van land en volk van eenig geografisch geheel ter wereld werd gegeven.

Het lettertype, de kleur van den drukinkt, de zeer oorspronkelijke teekeningen, de geheele wijze van uitgaaf stempelen dit boek reeds tot een zeer bizonder werk. En men proeft het dadelijk uit den tekst, dat hier niet aan het woord is de ethnoloog of de geograaf of de met land en zeden betrouwde bestuursambtenaar, maar een „outsider", die uit liefde voor zijn onderwerp deugdelijk kennis nam van de litteratuur over Bali, kiezende voor zijn doel wat hem geschikt voorkwam, d.i. wat het meest indruk op hem maakte.

La nature n'a de beauté achevée que si elle a été le théatre de quelque grande histoire. Nieuwenkamp bewijst deze uitspraak door de groote voorliefde, waarmede hij de oudste Hollandsche berichten over Bali uit het laatst der 16e eeuw mededeelt en met oude teekeningen verlucht.

Wie zou zich meer aangetrokken gevoelen tot het poëtische in de Brata-Joeda, dat in het Nederlandsch voor hem te genieten was, dan de teekenaar, die de inlandsche illustraties van dat epos tot zijne beschikking had? Zoo heeft hij uit de geschriften over Bali, van Lintgensz tot Liefrinck, steeds genomen wat hem merkwaardig voorkwam om de Baliërs, zooals hij ze zag en zich dacht, te typeeren. Zoo blijft ook veel van hetgeen hij mededeelt voor rekening van de oorspronkelijke schrijvers, maar Nieuwenkamp's visie vindt men in de keuze der citaten, die hij geschikt achtte en niet immer kritiseeren kon naar juiste waardij.

Het best lijkt dan ook de tekst, waar Nieuwenkamp beschrijft, wat hij zag. Met alle soberheid en oprechtheid, ook aan zijn teekenstift eigen, geeft hij dan in eigen woorden weer, wat zijn oogen zagen op de Balische erven, op de hoogte van Gitgit, op den weg naar Soekasada en elders. Zoo schetst hij b.v. de boenoet's langs genoemden weg: „met hooge, grillig gevormde boomen van zoo'n verrassende schoonheid van kleur en lijn, dat enkele honderd meters gaans genoeg motieven oplevert om een geheel schetsboek te vullen." In dergelijke uitingen is hij mij het liefst, ik bedoel wat den tekst van dit boek betreft; want het best gevoel ik wat hem op Bali heeft doortrild, als hij werkt met zijn benijdenswaardig, geprezen talent van teekenaar. Wie gaf ooit zoo weder het rustig rijke van het tropenlandschap, als Nieuwenkamp deed in zijn groep ficusboomen met den vulkaan in de verte op den grooten weg over Lombok? Of het donkere idjoekgedoezel van meroe-daken tegen achtergrond van berggroen, als zware godsvrees-obsessie in lachende natuur? Komt u niet iets tegen van koelte en rust en verfrissching bij den helderen waterstraal van de Moemboel-bron, voor zonlicht gedekt door reuzenwortels van een reuzenboom?

Laat mij nu geen fotografieën zien. Geef ze aan weetgierigen, aan belangstellenden hier te lande, en daar wel uit zal zien, aan liefhebbers van curiosa. Maar wil men de Balische omgeving proeven, wil men zich doordringen van het Balische zijn, bekijk dan met aandacht deze woonerven, deze poortjes, deze poppetjes, ik verzeker u dat het echte waar is. Neem vooral goed in u op hoe Nieuwenkamp de samah weergeeft, want dan zult gij het water hooren klateren bij den inlaat voor den tempel, en de sprietjes zien glanzen op het veld. Dan ontdekt gij een wereld van gedachten, eigenlijk het geheele inlandsche bestaan in de terras-sawahs bij Gitgit. Want ge ziet de gladde taluds en de keurige dijkjes, die Dewi Cri bij hare nachtelijke wandelingen moeten verlokken om goeden oogst te schenken. Gij gevoelt de moeielijkheid om het gulzig naar lager trap strevende water te dwingen eerst zijn plicht te doen aan het gewas en gij vraagt u af of de mensch, of deze menschen dan in staat zijn de heuvelen te bedekken met vijvers en de hoogten te dwingen om kolken te dragen langs hare flanken. Gij moet erkennen, dat luie nietsdoeners of suffe droomers of sirihkauwende hanenvechters of opiumschuivende wellustelingen niet zoo iets hadden kunnen tot stand brengen, maar veeleer dat hier noeste vlijt en onverpoosde inspanning hand aan hand gaan met inzicht en kennis van zaken.

„Kunst ist Wesensausdruck". Dit boek kan er toe bijdragen, dat dit besef meer levendig wordt onder allen, die geroepen zijn om de inlanders te besturen d. i. voor hun geluk en welvaart te zorgen, waarvoor in de eerste plaats noodig is het rechte begrip van hun denken en handelen, van hun wezen. Want dat rechte begrip moet steeds het uitgangspunt zijn van alle in het belang der bevolking te treffen maatregelen. Is het dan overdreven, dat ik dit boek noemde een standaardwerk?

Nieuwenkamp ontdekte meer dan het mooie van deze eilanden. Hij bracht de bewoners ervan nader tot ons. Hij versterkte den band die er reeds bestond tusschen de Baliërs en de weinige Hollanders die hen kenden. Hij knoopte een band aan tusschen deze respectabele bewoners van het Oosten en de meestal schromelijk onkundige bewoners van het Westen. Hij begon een goed werk, dat als het zal zijn voltooid een grootsch werk zal wezen.

Want nog twee gedeelten zullen het licht zien, zoodat het geheel 250 teekeningen zal bevatten. De schrijver belooft ons, dat wij het geheele eiland Bali in alle richtingen zullen doorkruisen en van harte is te hopen, dat hij deze belofte zal kunnen gestand doen, daarin niet verhinderd door politieke verwikkelingen of thans dreigende militaire operatiën.

Voorzoover uit dit eerste deel blijkt, zag Nieuwenkamp tot nu toe, behalve de afdeelingen Lombok en Boeleleng nog slechts een zeer klein deel van het rijkje Bangli, nl. het Batoermeer. Zal hij het geheele eiland Bali doorkruisen, dan blijft nog zeer veel te reizen en te genieten, — ook voor de lezers van zijn boek, wien dan nog prachtzaken kunnen worden aangeboden uit de verschillende rijkjes, heerlijke tempels en poeri's en lustverblijven zonder tal, en wonderschoone natuurtafereelen uit het gebergte en uit de vlakten van Bali's onafhankelijk gebied.

J. C. VAN EERDE.

Voor belangstellenden ligt het boek ter inzage in „Boeatan", Plaats 9.

NAAMLIJST VAN LEDEN

toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maanden Juni en Juli 1906.

Naam	Woonplaats		Bedrag	
Heer H. G. J. Smits,	Amsterdam	f	2.50	lid
Firma Koopman en Verdoom,	"	"	2.50	"
Mevr. de Wed. W. H. Nieuwenhuijs van Eerden,	Apeldoorn	"	1.50	"
Mej. A. B. van Eerden	"	"	1.50	"
Mevr. de Wed. W. E. Boldingh—Balkema,	"	"	1.50	"
Heer E. G. W. Windhouwer,	Batjan	"	2.50	"
" G. van Peski,	"	"	2.50	"
" J. Wouters,	Driebergen	"	1.50	"
" P. Grinwis Plaat,	's Gravenhage	"	2.50	"
" J. van der Werff,	"	"	1.50	"
Mevr. de Wed. M. F. van Paasschen,	"	"	1.50	"
Heer L. Th. van Paasschen	"	"	1.50	"
" L. A. Martens,	"	"	5.—	don.
" S. C. van Oudheusden en Comp.,	"	"	1.50	lid
" J. Wermelink,	"	"	1.50	"
" F. Harteveld,	"	"	1.50	"
" W. F. G. L. Haamstra,	"	"	1.50	"
Mevr. L. Gleene Winckel—Kamperdijk,	"	"	1.50	"
Heer Th. C. Rappard,	Leiden	"	2.50	"
" M. Gerritzen,	Nijmegen	"	1.50	"
Mevr. Holle—Motman,	Olst	"	10.—	don.
Heer Van der Vinne,	Wageningen	"	2.—	lid
" P. de Joncheere,	den Haag	"	2.50	"
" W. H. Bogaardt,	Breda	"	2.—	"

Aan Donateurs, Leden en Abonn., die *verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Verhulststraat 51, den Haag.*

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. Augustus 1906.

Over de bevloeiing in droge streken, door het bewaren van regenwater, door H. van Kol. — Ons bestuur van Zuid-Celebes, door J. F. H. Schultz van Vlissingen (slot). — Een studie van Prof. G. K. Anton over de suikerindustrie op Java en de bevolking (slot). — *Varia:* De koning van Cambodja. — Javaansche prinsen. — Maandelijksche Revue van brochures, enz., door J. E. de Meyier. — *Koloniale literatuur:* Prof. Dr. A. Supan: Die territoriale Entwicklung der Europ. Koloniën. — R. Cronheim: In malaiischen Feldlagern. — *Wetenschap en industrie:* De noodzakelijkheid van zoutverbruik. — Indische crediet-instellingen in 1905. — De veroordeelde. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller. — Financieel overzicht.

Weekblad voor Indië. 3e jaargang. No. 10.

Een proef met decentralisatie op de Buitenbezittingen, door M. van Geuns. — Japansche vrouwen in Batavia, door Navigator. — De geestdrijver in het Djembersche (met foto). — Sport te Soerabaja. Voetbalvereeniging „T. H. O. R." (met foto's). — Een vergissing [ingezonden door S. naar aanleiding van de nieuwe richting in de suiker-cultuur]. — Indische indrukken, (XX), door Carlo. — Uit het Indische leven, kiekjes, door D. A. — Enz.

Teysmannia. 1906. afl. 6.

Heesters in den tuin, door H. J. Wigman. — Een entmethode ter verenting van gekweekte kinaplantjes, door H. P. J. Broos. — Is de levende natuur doelmatig of ondoelmatig ingericht?, door van Breda de Haan. — Over het ransig worden van de klapperolie en de middelen om dit te voorkomen, door L. G. den Berger. — Een vertakte klapperboom, door H. J. Wigman. — Aetherische oliën. — De katoen-cultuur in de res. Palembang, door Dr. H. P. Kuyper.

De Indische Mercuur. 7 Augustus 1906.

Goud: Essayeeren en waarborg. — Arbeidsinspectie in Deli. — Extractie van cocablad. — Request in zake de verpondingsbelasting. — Surinaamsche Brieven. — De verkoop van Besoeki-tabak. — Iets over het zaaien en ontkiemen van zaden van Hevea Brasiliensis. — Uit consulaire verslagen. — Uitvoer van Java. — Verslagen. Enz.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

S.s. Koningin Wilhelmina, vertrokken van Batavia 5 Juli en aangekomen te Genua 1 Aug. 1906.

H. v. Hasselt en echtg.; H. Rudolph, echtg. en 4 d.; Mr. A. Helfrich; A. Boender en 3 kn.; J. Hardeman; Dr. Ph. v. Ronkel, echtg. en 2 kn.; Mej. J. Verhaar; Mevr. Wed. H. Mounier en 2 d.; J. v. d. Linden; G. Holtappel; W. Godefroy en kind.; H. Wempe; E. v. Walcheren en k.; A. Hoekwater; F. Niemans; J. Knap en echtg.; A. Niezen; P. v. d. Steenstraten; 2 dames Hus; J. Beutz v. d. Berg; J. v. Schreven; Mevr. C. Hol en z.; C. Barren en echtg.; Mevr. C. Bijlsma en 2 kn.; Mevr. Gouwentak en k.; F. Alberti; Mevr. M. v. Gelderen en 4 kn.; G. Kessing, echtg. en 4 kn.; Th. Smulders, echtg. en 2 kn.; K. Kerkhoven; Ph. de Kanter; Mevr. Mulder en 2 kn.; B. Hoetink; J. Leeuwe echtg. en 2 kn.; J. Knottnerus; T. Tan; F. Habbema; J. v. Damme Jalink; H. de Koster; P. v. d. Bijl en echtg.; A. Falk, echtg. en 3 kn.; D. Hout; P. Drechseler; A. Bergmann; P. Nuyten; E. Herwijn; J. Spijkers; F. Haag; P. de Boech; W. Haarman; J. Geeroms, echtg. en 2 kn.; K. Sebregt; J. Mulder; C. Keer; K. Lam; B. de Bie; J. Bosscha, echtg. en 3 kn.

S.s. Prinses Sophie vertrokken van Amsterdam 4 Augustus 1906 via Southampton en Marseille naar Batavia.

Te Amsterdam hebben zich ingescheept:

Mevr. C. Staargaard-Steinger; Mevr. G. Külsen-Boers en 2 kn.; Mej. Baumgarten; B. Becker; H. Polderman; P. Holl; P. Mensingh; J. Good.

Naar Southampton:

Jhr. de Marees v. Swinderen; H. v. d. Sande.

Naar Marseille:

F. Noordhoek Heyl, echtg. en d.; Mr. Worst en echtg.

Te Marseille zullen zich inschepen:

A. de Veth; J. v. Baasbank; F. Stuyt; J. Nijland; H. Beukers.

F. VORST,
Handel in Comestibles.
Prinsestraat 103. - Noordeinde 155.
Vraag speciale prijscourant van
INDISCHE INGREDIENTEN
voor de Rijsttafel.
Steeds voorhanden prachtige grove
Japan-, Java- en Bassin Rijst,
Witte en Zwarte Ketan.
TELEPHOON 2785.

HOLLAND.
Malaria vrije streek . . . .
. . . . Goede Scholen
ZEIST nabij UTRECHT.
Gemeubileerde en Ongemeubileerde Villa's te huur.
Gelegenheid tot opname van kinderen bij gegoede familie's.
Inlichtingen bij Gebr. PIJPER en Co. *ZEIST.*

UITNEMEND PENSION.
Gezelschapzaal disponibel, ook afz. Gem. Kamers met of zonder Pension.
N. Heerengracht 25, Amsterdam, Pension Wolzak.

«Toen de tafel was afgenomen, stak «Sam Gills een kaars aan en ging be«neden in een keldertje, terwijl zijn «neef Walter op de vochtig uitslaande «trap staande, hem gedienstig lichtte. «Na een poos rondgetast te hebben «kwam hij terug met een flesch, die «er **zeer goed** uitzag en met een laag «van **stof** en **vuil** was bedekt. ««Wel «oom! wat gaat ge doen?»» vroeg de «knaap. ««Dat is die wonderbare Ma«deira. **Er is nog maar één flesch «van».»** Oom knikte ten teeken dat hij «zeer goed wist wat hij deed.»

(Dickens, Dombey and Son).

Ze waren niet in den kelder van **Lange Voorhout 88 B** te **Den Haag,** want daar liggen groote voorraden zeer goed uitziende, met stof en vuil bedekte origineele **Madeira's: Verdelho, Boal, Sercial, Lobos** en **Malrasier**, van **f 2.—** tot **f 7.—** de flesch van **C. L. DROSSAERS.**

Depôt: Restaurant „Oost en West", Laan van Meerdervoort 195.

Agenten: VAN ALPHEN JR. te *Bandoeng*, J. B. D. v. KETWICH te *Klaten.*

GIDS
VOOR
Repatriëerenden,
Gratis aanbieding van de Haagsche Uitgevers-Mij,
„HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG"
Nieuwe Molstraat 20.

Deze gids wordt in de onderstaande hôtels **gratis** aan de repatriëerenden aangeboden:
Hôtel des Indes, Batavia.
Grand Hôtel „Java" „
Hôtel „Ort" „
„ Du Paviljon, Samarang.
„ Ketabang-Genteng, Soerabaja.
„ Simpang, Soerabaja.
Oranje Hôtel, Padang.

Vraagt
Prijscourant voor Advertentiën.

Nederlandsch-Indische Crediet- & Bankvereeniging
Hoofdkantoor AMSTERDAM, Keizersgracht 482.

Deposito-Rente.

Voor bedragen met 1 dag opzegging 3 pct.	Voor bedragen gedurende 6 maanden $3^3/_4$ pct.
„ „ gedurende 3 maanden $3^1/_4$ „	„ „ „ 1 jaar 4 „

Gelden op langen termijn gedeponeerd kunnen elken dag *tusschentijds* worden teruggevraagd, in welk geval correspondeerende renten vergoed worden.

Den Haag,	**Leiden,**	**Delft,**	**Rotterdam**
BURGWAL 8	**PAARDESTEEG 7**	**CHOORSTRAAT 21**	**KORTE HOOGSTR. 6**

DAMES leest de volgende week de annonce van de **speciaal voor Indië ingerichte Mode-Magazijnen van**

E. v. d. HORST,
Hoofdmagazijn **Burgwal 8,** bij de Wagenstraat, Den Haag.
Alle goederen voor de helft der gewone prijzen.

Toko Bahroe,
Van Kinsbergenstraat 126
DEN HAAG.
SPECIAAL ADRES voor
Versche Boemboe-Boemboe, Kroepoeks, Petis Ikan, Petis Oedang, Diverse Zuivere Siropen. SAMBALANS. Dodol en Wadjieck, import Grieksche Muskaat Wijn, enz. Verzending Binnen- en Buitenland.
Billijke vaste prijzen.
Aanbevelend,
W. BARNAS.

Teeken- en Schilderlessen
in Olieverf, Pastel en Aquarel
DOOR
Mej. Clasina Neuman,
VERLENGDE SUEZKADE 136.
Eigen atelier voor leerlingen.
Spreekuur: Maandag en Donderdag v. 1-3.

Pension Büchner.
Laan van Meerdervoort 198,
hoek PERPONCHERSTRAAT
Den Haag.
Logies te verkrijgen
per maand, per week en per dag.
Volledige Badinrichting in huis

De Koffiebaal. — Apeldoorn.
Telefoon No. 117.
HANDEL in KOLONIALE WAREN, COMESTIBLES enz.
Prima adres van gebrande **KOFFIEBOONEN.** Hoog of laag gebrand naar keuze.
Geurige THEEEN in soorten.
Monsters op aanvraag verkrijgbaar. **Depot van NUTRICIA KINDERMELK.**
Aanbevelend, **C. TEN CATE.**

AUG. SAVELKOUL.
Vorheen J. VAXELAIRE & Co.

AMSTERDAM. — — — — — ***BATAVIA.***
Singel hoek Heiligeweg. *Rijswijk.*

Indische Uitrustingen.
VRAAGT GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

A. KREIJMBORG & Co.
HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.
LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200.

Modernste en goedkoopste inrichting voor **Heeren-, Jongeheeren-** en **Kinderkleeding,** gemaakt en naar maat.

Uitrustingen voor de Indiën.
Uniformen, Gala- en Automobielkleeding, Ambtsgewaden; waterdichte stoffen voor Jacht- en Sportkleeding.

N°. 33. Donderdag 16 Augustus 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . *f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. . . . *f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in eens schenken van f 100, zijn donateur(trice)

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. **Van de Afdeeling Amsterdam:**

De Tentoonstelling van Ned.-Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt in het stedelijk museum te Amsterdam werd Woensdag 8 dezer des namiddags ten 3 ure geopend. De volgende week hopen wij op deze plechtigheid, zoowel als op de zeer fraaie tentoonstelling zelve nader terug te komen. Zij zal tot **8 September** a.s. duren en *dagelijksch geopend zijn van 10—5 uur.*

Entrée *f* 0,25. Donderdags *f* 0,50 (geen reductiekaarten geldig). Doorloopende kaarten (persoonlijk) à *f* 1.—.

Leden van Oost en West Afd. „Amsterdam" hebben op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap met éene dame *vrijen toegang.*

Leden der andere afdeelingen tegen betaling van *f* 0,10 op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap.

Leerlingen der Openbare Lagere Scholen, mits onder geleide hunner onderwijzers, tegen betaling van *f* 0,10.

Ter blijvende herinnering aan deze tentoonstelling wordt door het uitvoerend Comité eene serie **prentbriefkaarten** uitgegeven.

Deze serie bestaat uit 6 kaarten, elk voorstellende eene interessante afbeelding uit de koloniën.

Aan leden der Vereeniging „Oost en West", die deze serie wenschen te bezitten, wordt ze franco toegezonden, door den heer *A. Zon*, lid van het uitvoerend comité, *Frans van Mierisstraat 67 te Amsterdam*, na ontvangst van een bedrag van 16 cent in postzegels of per postwissel.

II. **Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:**

Het Persbureau van het Alg. Ned. Verbond verzoekt ons het volgende ter kennis van de lezers van ons Weekblad te brengen:

Studie aan Nederlandsche Hoogescholen.

Aan degenen, die inlichtingen wenschen betreffende de studie aan de Nederlandsche Hoogescholen, worden deze kosteloos verstrekt door de volgende commissie voor inlichtingen, samengesteld door de Studenten-afdeelingen van het Algemeen Nederlandsch Verbond:

Voor de Rijks Universiteit te Leiden en voor algemeene inlichtingen:
A. Welcker, Haarlemmerstraat 53, Leiden.
Voor de Gemeentelijke Universiteit te Amsterdam:
C. M. Kleipoel, Amstel 49, Amsterdam.
Voor de Vrije Universiteit te Amsterdam:
H. R. Woltjer, Keizersgracht 495, Amsterdam.
Voor de Rijks Universiteit te Utrecht:
A. Lugt, Jansveld 49, Utrecht.
Voor de Technische Hoogeschool te Delft:
D. W. van Dam, Oude Delft 70, Delft.

De Tentoonstelling in het Stedelijk Museum te Amsterdam.

Van deze Tentoonstelling is maar één roep uitgegaan; de dagbladen hebben 't op den openingsdag eenparig verkondigd: dat ze mooi is!

Allen zijn het zeker eens met hetgeen o.a *Het Vaderland* *) van 8 dezer schreef:

„Indische kunst en kunstnijverheid, wie wist vóór twintig jaar, dat ze bestonden? wie had er ooit over gedacht dat de bruine menschen daar in het verre land over de zee kunstenaars konden zijn! Opiumschuiven, amokmaken, luieren was immers hun voornaamste tijdverdrijf; eerst het vadsige lijf vol rijst gestopt, rijst door de vrouwen geteeld, en dan sliepen de luie Javanen, de aanmatigende Maleiers, de moorddadige Atjehers, maar weder onder hun klapperboomen, om, als ze ontwaakten, sirih te kauwen of strootjes te rooken of erger: koppen te snellen en Europeanen vergiftige zaken voor te zetten.

Maar kunst? Zijn daar artisten onder die inlanders?

Wie, die het tegenwoordig niet weet? Wie, die er niet van overtuigd is, dat deze menschen behoefte hebben om zich te omringen met schoone dingen, dat zij als andere menschen op de aarde een groot verlangen koesteren, schoonheid te zien in hun huisraad, hun wapens, hun kleeding, hun woningen?

Het is of de Nederlanders bezig zijn een eereschuld, een geestelijke eereschuld wel te verstaan, te delgen; of zij goed willen maken, wat zij gedurende eeuwen aan waardeering, aan kennis te kort kwamen; of zij zich haastend inspannen om thans van de daken te verkondigen, dat de inlandsche kunst dient gekend, geprezen te worden, omdat het een genot is, aandachtig de kunstproducten der Indische volkeren te bezien en te hanteeren.

Want èn in Indië èn in Nederland worden thans tentoonstelling op tentoonstelling, jaarmarkt op jaarmarkt georganiseerd, om aan het licht te stellen al het schoone, dat de inlanders wisten te maken met hunne handen, veelal alleen omdat schoonheid hun lief was en zonder eenig bijoogmerk van voordeel, eer of roem.

In verschillende plaatsen van Nederland zijn reeds door de verdienstelijke vereeniging Oost en West zulke tentoonstellingen gehouden, omdat zij er van overtuigd is, dat deze veel bijdragen om de kennis der Nederlanders, dat is de waardeering van de inlanders, te verhoogen.

En zoo werd dan heden in tegenwoordigheid van vele genoodigden, de tentoonstelling te 3 uur door den heer v. d. Heijde, voorzitter van het uitvoerend comité, — waarna ook nog het woord werd gevoerd door den heer Smeenge, voorzitter der afdeeling Amsterdam der vereeniging, — geopend met een korte toespraak, waarin hij doel en strekking er van uiteenzette, als gelegen om de vereeniging meer bekend te maken en op het vele schoons dat onze Oost oplevert."

*) Op de verslagen van enkele andere bladen hopen wij de volgende week terug te komen.

Aan de presidente der Vereeniging die tot bijwoning dezer plechtigheid uit den Haag was overgekomen, werd namens het Comité door de jongejuffrouw Polak een fraaie ruiker aangeboden.

Nadat de eere-wijn, door Indische bedienden rondgebracht, op het welslagen der Tentoonstelling was gedronken, opende Mevrouw van Zuylen met den president van het eere-comité den stoet, die zich naar de aangrenzende zalen begaf.

Reeds de eerste aanblik der expositie was verrassend mooi. Smaakvol en oordeelkundig gerangschikt, komen de vele belangrijke inzendingen er tot haar volle recht, een rijk en toch rustig geheel vormend in de zoo goedverlichte zalen van het Suasso-Museum.

Dit resultaat is voornamelijk te danken aan de groote toewijding en den onvermoeiden ijver, waarmee de heer L. Lacomblé zich heeft gekweten van de zeer zware taak van organiseeren en arrangeeren, welke hij op zich genomen had. Het bereikte zal hem zeker het leed van de vele bij dergelijk werk onvermijdelijk voorkomende moeilijkheden doen vergeten.

In zijn voorwoord bij den met veel zorg en voorliefde door hem opgestelden Catalogus, een onmisbare gids voor den bezoeker, zegt hij zoo terecht:

„Bij de samenstelling is er naar gestreefd de voorwerpen naar hun aard in groepen te verdeelen en aan elke groep een korte inleiding te doen voorafgaan, gericht tot den bezoeker, die zich wat meer vertrouwd wil maken met het tentoongestelde, opdat het hem een aansporing worde tot nadere kennismaking.

Bij de groepeering der voorwerpen is zooveel mogelijk de geografische gekozen, opdat elke landstreek haar eigen karakter zou vertolken; maar toch is getracht de voorwerpen van elke groep zóó te schikken, dat het oog een aangenamen totaal-indruk er van ontving, en zóó, dat de voorwerpen goed tot hun recht kwamen, zoowel de teekening als de kleurschakeering der batiks en weefsels, als die der andere gebruiksvoorwerpen. Voor zoover mogelijk is op deze tentoonstelling alles geweerd, wat met de kunst niets uit te staan heeft.

Ten slotte een woord van stille hulde en bewondering aan al die eenvoudige anonyme kunstenaars en kunstnijveren van onze Indiën, wier arbeid zooveel smaak, intelligentie en geduld vertolken, en die door hun producten ons in staat hebben gesteld deze tentoonstelling te organiseeren. Moge deze er toe bijdragen om hen nader te leeren kennen en hen doen achten en waardeeren!"

Het zou ons te ver voeren de 13 verschillende groepen:

Weefsels; batiks; goud- en zilverwerk; koperwerk, tin, brons; wapens; bewerkt hout; versierd bamboe en vruchtenschalen; bewerkt leer, schildpad en hoorn; vlechtwerk, kralen; steenen en houten beelden, aardewerk; Suriname; boekwerken; diversen,

die elkander in schoonheid den loef afsteken, hier uitvoerig te gaan te beschrijven. De beste raad dien wij den lezers van Het Koloniaal Weekblad kunnen geven, is: **dat zij zelf een kijkje gaan nemen!**

Pers-kroniek.

Den Haag, 14 Augustus:

INHOUD: Blanda in De Controleur *voor de opleiding van ambtenaren van den indischen dienst in Ned. Indië. — De suiker-industrie door het kamerlid Bogaardt besproken in het* Katholieke Sociale Weekblad. — Het Nieuwsblad van het Noorden *over de bevordering bij keuze en over het waardeeren van verdienstelijke inlanders.*

Minister Fock wil de afdeeling B. van het gymnasium Willem III in het leven houden, ergo niet-mede doen met hen, die de opleiding van Indisch ambtenaar uitsluitend in Nederland willen doen plaats hebben. Maar daarom is »Blanda« in de *Controleur* nog niet gerust, dat de vijanden van het Bataviasche instituut het per slot van rekening niet zullen winnen.

»Het bestaan der afdeeling B. van het Gymnasium Willem III te Batavia, dat geen gymnasium is, hing de laatste jaren aan een zijden draad. Intusschen zou men het er voor gaan houden, dat een geest van bescherming haar bewaakt. Als de toestand bedenkelijk was en het einde nabij scheen, kwam er onverwachts weer uitredding.

De bekende, door minister Cremer benoemde »commissie van advies«, die het candidaat-ambtenaarschap uitdacht, had in haar rapport de afdeeling ten doode opgeschreven, en de minister nam in zijn ontwerp betreffende de opleiding van Indische ambtenaren, het voorstel tot opheffing over. In Mei 1901 werd dit ontwerp-Cremer in de Tweede Kamer aangenomen. Zoo ver was het dus nu al gekomen! Maar toen het wetsvoorstel in Juni d. a. v. in de Eerste Kamer kwam, hadden middelerwijl de politieke verkiezingen plaats gehad, die den val van het ministerie zoo goed als zeker maakten, waardoor de behandeling dan ook geschorst werd.

De nieuwe minister van Koloniën, van Asch van Wijck, trok het ontwerp-Cremer in, maar diende einde 1901 een ander in, waarin mede de opheffing der Bataviasche opleidings-inrichting werd voorgesteld. Andermaal echter moest de behandeling blijven steken. Thans waren het de ziekte en het daarop gevolgde overlijden des ministers, die tusschenbeide traden. Ook dit ontwerp werd daarna ingetrokken. Minister Idenburg diende nieuwe voorstellen in, waarbij het denkbeeld van het candidaat-ambtenaarschap opnieuw werd overgenomen, maar met opleiding zoowel in Indië als in Nederland, zoodat de bedoelde afdeeling B behouden bleef. Deze voorstellen werden Juni 1903 aangenomen. 't Gevaar was daarmede voorloopig van de lucht af. Voorloopig, want nu minister Fock op zijn beurt de zaak ter hand genomen heeft, is de toestand weer min of meer bedenkelijk geworden. Wel stelt de minister voor — tegen het advies van den gouverneur-generaal in, wat ook al weer te denken en te vreezen geeft — om de ambtenaarsschool te Batavia in 't leven te houden, maar dit is nog geen reden, alle ongerustheid thans ter zijde te stellen.

Het laat zich immers wel aanzien, dat dit onderdeel van 's ministers voorstellen nog wel eens een zwaren dobber kon hebben om het tot wet te brengen. De bekende partij, die aan Nederland het monopolie der opleiding wil toewijzen en door het ontwerp-Fock alzoo teleurgesteld werd, heeft zich in gang gezet om het Bataviasche instituut zoodanig in discrediet te brengen, dat de volksvertegenwoordiging zich alsnog zal laten verleiden haar veto uit te spreken. Zoo b.v. ontziet het *Alg. Handelsblad* zich weer geen moeite zijn publiek te belezen, en aangezien het maar matig vertrouwen schijnt te hebben in de kracht van eigen argumenten, tracht het thans — nummer van 24 Juli — klem aan zijn beweringen bij te zetten door uit te spelen wat een man als dr. Snouck Hurgronje desbetreffende schreef in 't *Vaderland* van 7 Juli.

Niet zonder bezorgdheid wachten wij alzoo de komende dingen af. En mocht de goede genius zich ook nu weer niet onbetuigd willen laten, te vreezen blijft het niettemin, dat 't avond of te morgen, de draad komt te breken.

Men zal niet rusten voor die Indische pepiniëre van het concurrentie-veld zal zijn verdwenen.

De politiek van rechtvaardigheid en logica zal daarmede zijn teruggegaan tot vóór 40 jaar, toen met de oprichting van die afdeeling B althans het beginsel gehuldigd scheen, dat Indië mede aanspraak had op de gelegenheid tot vorming zijner eigen bestuursambtenaren.

De voorgestelde stichting eener Indische bestuurs-academie in het moederland is een aanwijzing te meer hoe Nederland bezig is het monopolie van alle Indische bestuursopleiding naar zich toe te halen.«

Ten slotte zegt hij:

Bij den inlandschen land- en tuinbouw niet alleen, ook in de inlandsche industrie, niet in 't minst ook bij veeteelt en visscherij, doet zich datzelfde gebrek aan deskundige leiding en voorlichting gevoelen. Op allerlei wijzen, zoo in materieelen als moreelen vorm, wreekt zich die verwaarloozing.

Van een hoogere vorming van den Indischen bestuursambtenaar, zooals die thans voorgesteld wordt, kan dus wel geen sprake zijn, zoolang hem de eerst-noodige speciale vakkennis nog ontbreekt. Vorming heeft hij noodig en hoog noodig ook, maar niet de theoretische, verkregen aan een Nederlandsche bestuursacademie.

Wil men hem een hoogst-wetenschappelijke vorming geven, als hij practisch berekend zal zijn voor de vervulling zijner eerste plichten tegenover den inlander ... *soit!* Maar daaraan nu reeds te beginnen is irrationeel en onpolitiek, zoo niet onwijs! Een belangrijk stuk opleiding is men den Indischen bestuursambtenaar nog ver schuldigd. Die opleiding is een practische en een speciale en kan slechts in Indië, op het werk-terrein zelf, worden volbracht.

En daarom dient er gewaakt te worden tegen de opheffing van Afdeeling B, omdat daarmede het beginsel verloren zou gaan van elke verplichte bestuursopleiding in Indië zelf.«

***

Het Kamerlid W. Th. Bogaardt schreef in het *Kath. Sociaal Weekblad* over de indische suikerindustrie. Het is zware kost, niets geen spekje voor het bekje van de katholieke sociale-actie-mannen, die het echter hoogelijk moeten waardeeren dat een Hoog EdelGestrenge heer eens uitlegt hoe de vork in den steel zit met die indische suikercultuur, iets waar ze wel eens van gehoord zullen hebben.

Wij zullen hier alleen maar de slotsom geven waartoe de geleerde schrijver gekomen is. Deze luidt:

»a. De suikerindustrie is een zegen voor Java, doch uitsluitend als werkverschaffing. Die zegen, in het algemeen genomen, is matig, omdat de winsten, welke er mede behaald worden, noch den Inlander, noch der Indische maatschappij ten goede komen.

»b. Hoewel de grondhuurprijs voldoende is, enkel beschouwd als schadeloosstelling van den grond, berekend naar de waarde van het product, dat die grond kan opleveren aan gewone Inlandsche voedingsgewassen, is die prijs veel te laag, in verband met de hoogere waarde van het op dien grond geteelde suikerriet.

»c. De suikerindustrie betaalt voldoende loonen.

Deze conclusie — meent het Kamerlid voor Breda — dwingt ieder onbevooroordeelde tot de erkenning, dat al moge met de suiker-industrie voor Java's welvaart ook veel zijn bereikt, ja die industrie onder de tegenwoordige omstandigheden zelfs onmisbaar mag heeten, daarmede aan de Indische maatschappij in het algemeen, aan den Inlander in het bijzonder volstrekt niet al datgene is gegeven, wat haar en hem in economischen zin rechtens toekomt.

»De suiker-industrie dient behouden te blijven, dat is een onmiskenbaar feit. De meening van enkelen: de Inlanders zijn een rijst-etende bevolking, derhalve moet hij rijst verbouwen, kan ik niet geheel beamen. Het Nederlandsche volk is een brood-etende bevolking en toch betrekt Nederland zijn graan uitsluitend uit het buitenland.

»Wanneer een Inlander met het verbouwen van riet driedubbel meer verdienen kan dan met het verbouwen van rijst, doet hij m. i. verstandig riet in plaats van rijst te planten. Van zijn verdienste kan hij de rijst koopen, die hij behoeft en hij houdt nog een groote som over voor andere zaken. Dit is de nuchtere en practische beschouwing der kwestie, waarop n. h. v. geen daarmede strijdige theorien eenig vat kunnen hebben.

»Nu is naar mijn meening, in verband met de bestaande omstandigheden en toestanden, maar een uitweg mogelijk om de suiker-industrie de volle waarde te geven, welke zij bezit èn voor de Indische maatschappij èn voor den Inlander individueel;

»het Gouvernement richte zelf een suikerfabriek op.

»Hiermede wensch ik geenszins inbreuk te zien gemaakt op reeds door suikerfabrikanten verkregen rechten; ik wensch daarom geen onteigening der bestaande fabrieken; maar naast de particuliere suiker-industrie is de gouvernements-suikerindustrie zeer goed bestaanbaar. En ligt tot dit doel in Indië nog een ontzettend groot terrein braak.

»Bij Ind. Stsbl. 1904 no. 274 en 1905 no. 330 zijn bepalingen in het leven geroepen tot tijdelijke wering van de particuliere landbouwnijverheid in streken, waar ten gevolge der uitvoering van groote irrigatiewerken belangrijke wijzigingen in het bevloeiingswezen en daarmede in de plaatselijke omstandigheden en verhoudingen zijn te verwachten. De Regeering ga thans een stap verder en richte in die streken, zoo niet elders, gouvernements-suikerfabrieken op«!

***

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

Heden werd de mailboot uit Europa in groote spanning verwacht.

Graaf Waltron, de luitenant, die ongeduld en nieuwsgierigheid vrouwenzwakheid noemde, was reeds voor den tweeden keer op het platte dak geklommen van het tot Europeesch hotel gemetamorphoseerde Arabische huis, om naar het vlagsignaal op den vuurtoren uit te zien.

De vuurtoren stond op een ver in zee vooruitspringende landtong, een „ras". Van uit de stad zag men zijn wit gekalkte muren boven het groen van mangroven en palmen uitsteken. Met den verrekijker had men het signaal moeten onderscheiden: twee witte driehoeken op rooden grond — stoomboot uit het Noorden in zicht.

Maar boven den schitterend witten toren was niets te zien dan het diepe, reine blauw van den tropenhemel.

En nu riep de gong de gasten aan tafel.

Bij Thomson, den Engelschen hotelhouder, placht de élite van het Europeesche gedeelte der bevolking van Oengoedja den maaltijd te gebruiken, voor zoover deze élite tot het mannelijk geslacht behoorde en ongehuwd was.

„Dus verwacht u stellig uw zuster en uw zwager?" riep de vertegenwoordiger der „Messageries Maritimes" over de tafel heen tot de jongen graaf.

„Ja, stellig."

„De barones zal zich hier heel wat ontberingen moeten getroosten," merkte een oude Engelschman op.

„Daar kan ze wel tegen."

De Franschman en de Engelschman keken ongeloovig den jongen Duitscher aan, die zijn zuster naar zichzelf scheen te beoordeelen.

De Italiaansche plaatsvervangend consul, ridder Despini, trok de zwarte wenkbrauwen hoog op en zeide:

„Misschien is de komst van uw zuster hier wel wat al te vroeg."

„Hoezoo?" vroeg Waltron, onwillekeurig een weinigje kleurend.

„Men roemt baronesse Dietlas als een mooie, beminnelijke dame."

De jonge Waltron zeide gevleid, doch met broederlijke terughouding:

„Ja, ik geloof, dat zij daarvoor doorgaat."

„Welnu! En zulk een vrouw is een m a c h t!" riep de Italiaan levendig.

Rainer Waltron trok een eenigszins spottend gezicht. Wel vond hij beminnelijke vrouwen een der grootste aantrekkelijkheden van het bestaan, maar een „macht"? Zulke ideeën, meende hij, konden alleen bij werkelijke Romanen opkomen.

„Laat dat zoo zijn," antwoordde hij, „wat hindert het dan?"

„Wat het in dit geval hinderen zal," sprak de Italiaan, die met donkere, schrandere oogen van zijn geiteboutje opkeek, „dat zal ik u zeggen, graaf: Uw kolonie is voorloopig nog maar een proefneming, en nog wel een hoogst onzekere. U zal dus met de grootste voorzichtigheid voet voor voet moeten voorwaarts gaan. Wat heeft u hier tot nog toe op deze woeste kust? Een handvol waaghalzen, zonder troepen, zonder groote geldmiddelen, zonder eenige persoonlijke of financieële zekerheid. Wanneer zich nu reeds een uwer groote dames hier vestigt, dan zal dat in uw vaderland de meening doen ontstaan, dat u hier reeds veel vaster in den zadel zit, dan inderdaad het geval is."

„En wat hindert dat dan?" herhaalde Rainer Waltron onbezorgd.

„Het gevolg zou kunnen zijn, dat een groot aantal uwer landgenooten hierheen kwam, in de verwachting, een geordende maatschappij en ruime middelen van bestaan te vinden — en daarin teleurgesteld werd."

De graaf nam een goede portie gebraden bataten op zijn bord en antwoordde onbekommerd:

„Dat zou hun eigen schuld zijn. Wij roepen niemand."

„Er zijn dingen, die als een indirect roepen opgevat kunnen worden," beweerde de Italiaan.

„Nu, nu," viel de Franschman in „met al te veel voorzichtigheid en bedachtzaamheid verovert men de wereld niet, maar met mooie vrouwen wel. Dus: Vivent les dames!"

Hij hief met guitigen glimlach het wijnglas tegen graaf Waltron op en deze deed hem met al den ceremonieelen ernst van den Duitscher bescheid.

De oude Engelschman — hij was agent van een kolenexportmaatschappij — zeide: „Uw doctor Krome schijnt een buitengewoon energiek en intelligent mensch te zijn."

„Goddank, dat is hij," antwoordde Waltron.

Er ontstond een pauze in het gesprek.

Alle tafelgenooten waren min of meer slaperig. De hitte alleen was hiervan niet de oorzaak, ook het met fluitend geruisch boven de etenden heen en weer zwaaien der poenkah, de groote Indische waaier, door een zwarten knaap in gestadige beweging gehouden, werkte er toe mee.

Alle aanzittenden waren in het wit, zij droegen zelfs witte schoenen. En de zwarte bedienden, die op bloote voeten onhoorbaar heen en weer gleden, staken in lange, witte negerhemden de kansoe.

Zij droegen nu het dessert op.

Geel- en roodschillige, dikke bananen, en groene oranje's. Bij de bananen lieten de Franschen en Italianen zich kaas brengen, glimmend roode, ronde Edammer.

Op eenmaal trilde de lucht van een kanonschot.

Allen sprongen op: „De mail!"

Rainer wierp zijn servet op tafel.

„Daar zijn ze al! Tot ziens, heeren."

Weg was hij.

De achterblijvenden keken hem niet zonder eenige jaloezie na.

Rainer Waltron was het type van een kloeken Noord-germaan, een athletenfiguur van de edelste proporties, smal van heupen, met buitengewoon breede, gewelfde borst, op den korten, krachtigen hals een kleinen kop, kenmerk van een zuiver ras.

Ook in het gelaat met de breede lippen en den vierkanten kin beeldden zich groote kracht en groote moed uit; de langbewimperde blauwe oogen hadden

Naar verdienste luidt het opschrift van een hoofdartikel in het *Nieuwsblad van het Noorden*, waarin instemming betuigd wordt met het systeem van bevordering bij keuze, vooral in een land als Ned. Indië waar in de ambtenaren wereld het gevaar voor verkeerde wijze van bevorderen verre van denkbeeldig is.

„Wie eenmaal ambtenaar is, klimt op in salaris, klimt op ook in rang — en in Indië betrekkelijk nog al vlug — zonder dat hij er veel voor behoeft te doen. Men staat eenvoudig op de lijst, die telkens van boven volgens anciënniteit wordt afgekort doordat de oudsten worden gepromoveerd of gepensionneerd.

Valt er een tusschen uit, dan is dat voordeel, want men is van een concurrent, die zou vóórgaan, bevrijd. Dat er een tusschen geschoven wordt, daarvoor bestond al zeer weinig gevaar, men zou het een onbillijkheid achten, een vermindering van eigen rechten, een achteruitzetting in den dienst. Doet men zijn plicht zonder meer — en dat kan een ambtenaar nog al gauw naar het oordeel zijner superieuren — dan is men van zijn toekomst zeker en kan men bij benadering zoowat uitrekenen, wanneer men weer een sport hooger op den hierarchieken ladder zal klimmen.

Dat heeft zijn voordeel. Het geeft rechtszekerheid, het geeft ook routine en tot op zekere hoogte is het ook een soort van contrôle, daar de hoogere steeds met het werk van den lageren ambtenaar op de hoogte is.

Maar er zijn ook schaduwzijden aan verbonden. Persoonlijk belang bij den gang van zaken heeft de ambtenaar in den regel niet. Wordt 't stelsel van anciënniteit strikt gevolgd, dan doodt het allen ijver, men komt immers van zelf waar men zijn wil. En zoo is juist dit stelsel vaak de oorzaak van veel sleur, die men niet licht zal opmerken in industrieele zaken, waar de winst- en verliesrekening elk jaar een maatstaf is ter beoordeeling van het werk der employé's.

De hoogst geplaatsten hebben dit van tijd tot tijd wel gevoeld, vandaar, dat we vooral onder het regime-Van Heutsz nog al eens lazen van officieren die bij keuze bevorderd worden met passeering van velen hunner oudere collega's. Als erkenning en waardeering van verdiensten is deze wijze van doen toe te juichen; er kleeft echter de fout aan, dat men bij elke bevordering „naar keuze" onrecht pleegt tegenover allen die op de ranglijst worden overgeslagen. Onrecht omdat bevordering niet „naar keuze" maar naar dienstjaren regel en dus recht is geworden.

Toch mag dit dunkt ons geen reden zijn om de waardeering der verdiensten door bevordering af te schaffen. Wel zij het een reden om er niet te gul mede te zijn, ten einde gerechtvaardigde ontevredenheid te mijden.

Moet deze promotie naar keuze, deze waardeering van verdiensten ook uitgestrekt worden tot de inlandsche bevolking? Ziedaar een vraag, die vooral in den laatsten tijd nog al in Indië op den voorgrond is getreden en die zeer verschillend wordt beantwoord al naar men streeft naar gelijkstelling van het bruine met het blanke ras of vasthoudt aan het oude dogma, dat het eerste minderwaardig is.

De blanken in Indië zijn voor het overgroote deel van de laatste leer. Zij zijn de meesters en al wat gekleurd is, is dienaar. Dit strekt zich uit tot elke schakeering van kleur tot het lichtste tintje van bruin toe en uit zich maar al te vaak in minachting voor al wie niet toevallig als zij een blanken vader en een dito moeder heeft gehad. Net alsof iemand daarover zelf te beslissen heeft.

Vraagt men naar de reden dan wordt meestal opgegeven: politiek. En op grond daarvan meent men zich dan velerlei te mogen veroorloven zelfs tegenover beschaafde inlanders wat men tegenover onbeschaafde blanken wel uit zijn hoofd zou laten.

Zulk doen behoeft niet als laf te worden gesignaleerd, het straft op den duur zich zelf en menig blanke heeft in aanraking met kleurlingen meermalen een lesje in beschaving en beleefdheid kunnen krijgen. Vooral in de laatste jaren mogen de blanken op hun tellen passen.

Als men zoo het Wilhelminanommer van „Bintang Hindia" doorbladert, dan ziet men daarin vele afbeeldingen van zeer gesoigneerd uitziende Indische grooten, Sultans, Pangerans, Radhens enz., die gestoken in een Nederlandsche uniform, een zeer goed figuur maken en van wie velen kunnen wijzen op een conduite-lijst, die klinkt als een klok. De meesten hunner hebben een goede school doorloopen, sommigen zijn een tijdlang in Europa geweest en staan in ontwikkeling bij geen Europeesch officier achter. Velen van hen gaven zelfs blijken het geleerde op prijs te stellen door op hunne beurt weer andere stamgenooten in de voordeelen daarvan te doen deelen.

Zoo lezen we van een assistent-wedono, die de opleidingsschool voor Indische ambtenaren heeft doorloopen en, op zijn plaats teruggekeerd, een leesgezelschap en een studievereeniging voor inlandsche ambtenaren heeft opgericht, en zich heeft verdienstelijk gemaakt door het schrijven van een Maleisch werkje op economisch gebied; hij nam een werkzaam aandeel aan de proeven met demonstratievelden, verklaarde het nut van die velden op heldere, duidelijke wijze aan de dessalieden, enz. In het Tijdschrift van het Binnenl. Bestuur werd door hem zelfs een goede bijdrage geschreven.

Zulke mannen zijn krachten, die het gouvernement niet ongebruikt mag laten en we hopen, dat met voorbijzien van gevoeligheden, de Indische regeering vooral in dezen verdiensten naar waarheid beloont.

Dat zal goed zijn voor Indië en Nederland beide".

Aldus het *Nieuwsblad van het Noorden*. Wij vermoeden echter dat het nog wel eenige jaren zal duren voordat dit beginsel algemeen ingang zal gevonden hebben.

In de theorie is de zaak natuurlijk al lang gezond maar in de praktijk . . . en in Indië! —

Dat duurt nog eenige jaren. Men is daar conservatief, weet u! —

Uit de Oost-Indische Mail.

Diederik Baltzerdt schrijft in het Nieuws v. d. Dag van Ned.-Indië:

Ik had het zoo juist over Mr. Dijkstra en dit brengt mij van zelf op **de Lampongs**.

Het volgende hoogst vermakelijke staaltje moet zich daar onlangs hebben voorgedaan.

Een Herr Von Zus-of-zoo wilde in de koffietuinen van Waij Ratoi en Waij Lima op olifanten en ander

den blik van den man, die zich steeds gereed houdt, zijn vijanden onverschrokken af te wachten, in het rustig bewustzijn, dat hij het wel met hen zal klaarspelen. Waren zij al niet open en goedvertrouwend, zij stonden waakzaam en trots. Rainer Waltron voelde zich weinig tehuis op de kronkelende oorlogspaden van woord en gedachte. Op dit gebied vertrouwde hij zichzelf niet, en daarom waagde hij er zich slechts zelden op. Deed hij het evenwel, dan konden zijn oogen ook die trouwhartige, kinderlijk reine, zielvolle uitdrukking aannemen, die men zich bij een Parcifal of een Siegfried denkt.

Alles te zamen genomen, was hij voor de niet-Duitschers van Oengoedja als een verpersoonlijking van zijn natie, met hare deugden en zwakheden: kracht en drift, moed en kortzichtigheid, goedhartigheid en langzaamheid van bevatting.

Sedert hij in Afrika vertoefde, verhaalde men zooveel van zijn koene avonturen, zijn onverschrokkenheid, zijn naïef krachtsvertoon, dat het aan het mytische grensde.

Ieder wist een andere geschiedenis.

Eens had hij Arabieren, die gewapend aanrukten om hem uit zijn vestiging te verdrijven, ontvangen op een vaatje kruit zittende, met een pijp in den mond.

Op hun eisch, dat hij de plaats zou ontruimen, had hij heel gemoedelijk geantwoord: „Als de plaats ontruimd moet worden, dan zullen wij dat samen doen. Als jelui namelijk een stap nader komt, dan steek ik deze pijp in dit kruit en vliegen wij gezamenlijk de lucht in."

De Arabieren hadden er de voorkeur aan gegeven, stilzwijgend af te trekken.

Een andermaal had Rainer geheel alleen op een nachtelijke omzwerving een versterkt negerdorp ingenomen.

Hij had nachtverblijf verzocht en dit was met eenige pijlschoten beantwoord. Daarop had hij met geweldige stem geëischt, dat de oudsten van het dorp zich aan hem overgeven zouden, daar de plaats anders als den Duitschers vijandig beschouwd, en den ondergang gewijd zou worden.

De oudsten hielden een lang sjauri [1]).

Intusschen zat Rainer met geschouderd geweer op een gevelden boomstam voor de poort, en wachtte. Hij was wat moede, en zeer hongerig.

Zie, daar opende zich de poort in de boma [2]) — het dorp kapituleerde.

Met de zekerheid van een veroveraar, van een dictator, betrad Waltron de vestiging, en nam de schatting der onderworpenen, bestaande in eenige levensmiddelen, genadig aan.

Nog een ander maal had hij een kameraad, die in ijlende koorts lag, uit het binnenland naar de kust gebracht. Dat was in den tijd, toen hij met de taal der negers en hun omgang nog niet vertrouwd, zelf voor het eerst door de koorts aangetast was. Misverstand en twist met de zwarten konden niet uitblijven.

Daar kwamen op zekeren dag zijn mannen in opstand en stelden de askari [3]) zich met gevelde lansen tegenover de beide zieke Duitschers. Doch Rainer Waltron trad langzaam, geheel ongewapend, op de aanvallers toe.

„En de blik van zijn oogen was zoo verschrikkelijk", verhaalden later zijn dienaren, „dat allen, door ontzetting aangegrepen, de lansen op den grond wierpen, en gehoorzaamheid beloofden."

„Hier zendt mademoiselle d'Elville je een kamenier."

„Wie is mademoiselle d'Elville?" wilde mevrouw von Dietlas vragen. Maar zij kwam er niet toe, de de vraag uit te spreken, daar haar gansche opmerkzaamheid werd getrokken door het jonge zwarte meisje, dat schuchter naast haar broer stond.

„Zij is allerliefst!" dacht Maleen Dietlas. „Allerliefst! Een negerin kan dus óók wel knap zijn?"

„Haar naam is Tsjekanajo, dat wil zeggen, de Lachende," verklaarde Rainer. „Zie maar eens of zij je bevalt. Ik zou je maar raden, haar te nemen, want zij kent een beetje Fransch. Mademoiselle d'Elville prijst haar zeer."

„Wie is mademoiselle d'Elville?" vroeg Maleen nu toch.

„Een Française. Zij heeft een polikliniek voor zwarten."

„Een polikliniek?"

„Ja. Overigens is zij héél geavanceerd — niets voor jou. Je man zal liever niet willen, dat je veel met haar omgaat."

„Zoo? Dan kan ik ook geen beleefdheden van haar aannemen."

„Je doelt op Tsjekanajo?"

„Ja."

„Neen, zoo kun je hier niet zijn. Hier helpt ieder den ander, zonder dat men daarom met elkander behoeft om te gaan. De Europeanen kunnen elkander niet missen. Laat staan dan die drie of vier Europeesche dames!"

„Ja, men moet wat samen blijven," meende de barones en zag nadenkend het zwarte meisje aan. „Tu parles français, ma petite?"

1) Raadsvergadering.

2) Palisadeering.
3) Krijgslieden.

grof wild jagen, doch had zich natuurlijk eerst te melden bij het Hoofd van Gewestelijk Bestuur, om een toelatingskaart of zoo iets dergelijks te vertoonen. Men weet dat toelatingskaarten in de Lampongs tamelijk gewichtige papiertjes zijn!

Onze Nimrod nam voor enkele uren zijn intrek in het Hotel van Telok Betong, het eenige hotel van de plaats.

Maar wacht, ik moet mij zelf even in de rede vallen, en, zooals dat in de romans heet: „tot recht verstand der volgende gebeurtenissen, eenigen tijd in mijn verhaal teruggaan."

Men zit in de Lampongs weer eens zonder Secretaris. De logementhouder van Telok Betong, tevens klerk op het Residentiebureau, is thans met de waarneming van dat ambt belast. Men moet weten dat de Resident een weinig sleetsch is met zijne Secretarissen.....

Goed, de logementhouder is dus fd. Secretaris, onthoud dat wèl.

Der Herr Von Zus-of-zoo ging over zijn koffer, nam daaruit een wit overhemd, een hoogen boord, een versche das, een funkel-nagelneues zwart pak en kleedde zich met zorg, om te gaan bezoeken den doorluchtigen vertegenwoordiger der machtige „Compagnie", op het Residentie-bureau.

— Of de Resident te spreken was?.....

— Neen, beduidde men hem, de Resident zat te hengelen op Nirwana, dat is te zeggen, verbeterde de berichtgever zich haastig: Z. H. E. G. was op tournée. Ja, op tournée.

— Wie er dan te spreken was?

— Dat was der Herr Sekretär. Als Herr Von Zus-of-zoo dien wilde spreken?.....

De fungeerende Secretaris fungeerde „bij afwezen" voor Resident, en ontving den adelijken Germaan, die als officier a. D. in militaire positie, met de hielen gesloten, stramm zijn verzoek voorbracht, inderdaad zeer hoffelijk. Hij vergunde den vreemdeling genadiglijk om in dit heerlijk land eenige dagen met de jacht door te brengen.

Daarmee nam het onderhoud een einde; de bezoeker vertrok, de fungeerende secretaris, tevens fungeerend Resident, haastte zich naar huis, daar hij voorzag dat de Duitscher wel zou blijven rijsttafelen..... hij had hem nog niet gezien in het hotel, maar in den loop van het gesprek had Herr Von Zus-of-zoo verteld dat-i daar woonde.

De jager ging intusschen naar zijn kamer, verheugd over den goeden afloop van zijne officieele visite, verwisselde zijn gala-pak met een gemakkelijker gewaad, dronk een Schnaps en riep om den Wirth.

Der Herr Wirth kwàm. Tableau! Want..... dat gesubsidieerd eetbaasje, een beste brave kerel, klerkje van het gouvernement, fungeerend Secretaris en op Nirwana-tijden fungeerend Hoofd van Gewestelijk Bestuur en vertegenwoordiger van de Koningin der Nederlanden, was niet meer bekleed met de Majesteit van het Gezag, maar simpel met een slaapbroek en kabaai, had meel aan zijn vingers en rook naar snert.

De snert was goed, en zoo was ook de hutspot met uien, die er na kwam. Maar der Herr Von Zus-of-zoo, zich vermetel wagende aan zijn eerste Nederlandsche woordenspeling, was van oordeel dat het in de Lampongs ook zonder hutspot uiig genoeg kon zijn, en denkt er over om het geval aan de Fliegende Blätter te schrijven.

De terugkoop der particuliere landerijen. In de Javabode vindt men een interessant artikel over het land Nangoeng, dat als nr. één prijkt op het lijstje van particuliere landerijen die de minister van koloniën wil terugkoopen.

Het blijkt dat Nangoeng, eigenlijk Tjoeroeh Bitoeng, een ongelukkig land is, of, om het in de gewone taal der planters te zeggen: geen cent waard. Dit wordt gedocumenteerd aangetoond.

Wat doet die minister Fock toch vreemd! Voor een kwart millioen wil hij dit land koopen, alleen maar om te kunnen zeggen dat hij zijn programma getrouw blijft! Het belang van den Staat komt er minder op aan.

Dit schrijft wel te verstaan! het Soer. Handelsblad.

De boycot van een Medansche firma, welke, dank zij de bemiddeling der Chineesche officieren aldaar, reeds geëindigd is, heeft naar de Sum. Post meldt een leelijk bijsmaakje gehad. Het is nl. gebleken, dat de boycottende Chineezen bij het opstellen der benoodigde stukken geholpen zijn door den employé van een concurrent der firma, waartegen de beweging was gericht. Daartegen is door laatstbedoelde firma natuurlijk geprotesteerd.

Haar concurrent antwoordde daarop, dat het aandeel van zijn employé in de boycotbeweging hem niet bekend was geweest en hij, toen er hem van gebleken was, aan zijn employé „zijn verwondering" daarover had te kennen gegeven, doch, waar het eenmaal gebeurd was, gemeend had „er geen verdere aanmerking op te moeten maken."

Ook te Soerabaja hebben concurrenten indertijd niet verzuimd het boycotvuurtje tegen de Handelsvereeniging Amsterdam aan te blazen.

Een Gemeenteraadshuis. Zooals bekend heeft de „Ned. Indische Kunstkring" indertijd een prijsvraag uitgeschreven voor een ontwerp van een gemeenteraadshuis, waarvoor werden beschikbaar gesteld een prijs van f 300 en een van f 100.

Vier ontwerpen zijn ingezonden, waarvan de jury, bestaande uit de heeren A. P. Melchior, van Cup, W. C. Ch. Steenaart, Kreischer en M. J. Hulswit, eenstemmig als de beste aanwees dat van den heer H. Hemminga, hoofdopzichter bij de Semarang Cheribontram, terwijl de tweede prijs werd toegekend aan den heer H. Ossenwaarde, leeraar aan de K. W. S. alhier.

Het bestuur heeft zich met dezen uitslag vereenigd, zoodat de prijzen aan de bekroonden zullen worden toegekend.

Na afloop van de Rembranttentoonstelling stelt het bestuur zich voor een tentoonstelling te organiseeren van de ingekomen ontwerpen.

Karacson-Sprookjes. Aan het Bat. Nwsbl. werd bij hoog en laag verzekerd dat de heer von Karacson weder te Batavia vertoefde. Men zou hem hebben zien rijden in een open tentwagen, blijkbaar met de bedoeling zich te doen zien.

Wij, zegt het blad, gelooven dat „men" zich deerlijk vergist, want naar wij weten is bedoelde heer juist in Nederland om op zijn gratierekest aan de Koningin door den Hoogen Raad advies te doen uitbrengen. En in afwachting van dit, naar hij hoopt, gunstig advies, zal hij niet naar Indië teruggekeerd zijn. Bovendien is hij nog niet verschenen bij die personen in de stad, welke hij wel niet verzuimd zou hebben dadelijk op te zoeken, bv. zijn handigen verdediger.

De hongaarsche mijnbouwpromotor hult zich zoo zoetjes aan in een mystiek en mytisch waas.

Gouverneur Swart. De civiel en militair resident van de Zuider en Oosterafdeeling van Borneo, de luitenant kolonel der infanterie, H. N. A. Swart, is een sportje hooger geklommen op den civielen ladder. Hij is thans bevorderd tot gouverneur van Celebes en militair gezaghebber van Menado en Timor, zooals ons telegram uit Buitenzorg meldt.

Een ietwat vreemde titel. Zou men te Buitenzorg uit deferentie voor de residenten op de Onderhoorigheden hem voorloopig nog den gouverneurstitel niet hebben geschonken?

Het wordt voor de bestuursambtenaren wel prettig dienen, telkens plaats te moeten ruimen aan de menschen met de sabel die het beter heeten te kunnen.

(Bat. Nwsbl.)

Ontslag gevraagd. De majoor der artillerie L. de Vries, thans waarnemend commandant der bereden artillerie, zal begin Augustus op verzoek den militairen dienst met pensioen verlaten.

(Bat. Nwsbl.)

Gratie gevraagd. Door den verdediger van den heer A. A. P. von Karacson, mr. Th. Thomas, is aan de Koningin een verzoek om gratie ten behoeve van zijn client ingediend. (Bat. Nwsbl.)

Rustige Rust. Ter bevordering van de rust in het dwangarbeiderskwartier zullen honderd Atjehsche veroordeelden, op voorstel van het departement van justitie, naar Tjilatjap gezonden worden om daar koelie-arbeid te doen.

Men weet dat het Atjehsche veroordeelden waren die onlangs den directeur der strafinrichting onder handen namen. De wegzending naar Tjilatjap zal dus een straf moeten beteekenen. (Bat. Nwsbl.)

Schoenen voor Inlandsche Soldaten. Zooals men weet, bestaan de drie voor Bali bestemde bataljons voor de helft uit Europeanen en voor de helft uit Inlanders, welke laatsten als regel hun wandelende diensten verrichten op bloote voeten. Bij het begin

---

„Oui, madame!"

Tsjekanajo lachte bij haar antwoord, zoodat al haar prachtige, witte tanden te voorschijn kwamen.

„Zij heeft wezenlijk iets aardigs!" sprak Maleen tot Rainer. „Ik begin te begrijpen, hoe jelui ook op zwarte meisjes verlieven kunt."

„Maar je wilt haar dus niet houden?"

„Ja, toch wel. Maar waar moet zij blijven?"

„Zij kan je immers dadelijk bij het uitpakken en opruimen helpen?"

Maleen zat in de Moorsche zaal op een boekenkist. Om haar heen een verwarring van stroo, pakpapier, half geledigde kisten en koffers. Zij droeg nog haar grijze reiscostuum, dat talrijke sporen van teer en zeewater vertoonde.

Maleen was tamelijk groot, ofschoon niet zoo reusachtig als haar broer. Haar huid- en haarkleur waren iets donkerder dan de zijne, zij had grijze oogen. Zooals alle menschen met veel temperament, was zij wat de Franschen journalière noemen: zij had haar goede en slechte dagen, afwisselend met stemming en welzijn. Zij zelf wist, dat zij mooi kon zijn als zij wilde, en somtijds wilde zij. Gewoonlijk was haar uiterlijk haar echter onverschillig.

Nu keek zij vroolijk naar de wapagesi [1]), wier eenig kleedingstuk een vuilbruin lendendoek was. Deze lieden hadden de bagage van het douanekantoor onder rhythmisch gezang naar het „paleis" Dietlas gebracht en hielpen nu sleepen en plaatsen.

„Straks, toen ik met ze alleen was," zoo vertelde zij, kwam er een naar mij toe en beduidde mij, dat hij pijn in zijn lijf had. Hij wees op zijn dikken buik en zeide klagelijk: „Bibi, toembo hawesi" [2]). Ik gaf hem wat cognac. Nu kwam de een na den ander en klaagde over pijn in zijn toembo, en verzocht om daua [3]). Echte kinderen toch! Alsof ik dat geloofde!"

Zij lachte vergenoegd.

„Natuurlijk, zoo zijn ze allemaal. Drinkebroers zijn het en cognac is voor hen het lekkerste. Ik hoop, dat je hun er niet meer van gegeven hebt? Anders kom je voorloopig niet meer van je buikpijnpatienten af."

„Neen, den tweeden en den derden gaf ik bittere druppeltjes, alsem en angelika, weet je. Toen hield

1) Pakdrager.
2) Mevrouw, mijn buik doet zeer.
3) Geneesmiddelen.

de epidemie plotseling op."

Zij was weer met uitpakken bezig.

„Mag ik rooken?" vroeg Rainer.

„Zeker."

Hij nam zijn zakje Egyptische tabak en rolde zich een cigarette.

„Dat moet je ook leeren, Maleen."

Een poosje keek hij toe, wat zij deed. Toen zeide hij: „Je moet niet te veel in eens doen. Hier te lande kan men daar niet zoo goed tegen als thuis. Dat zal je spoedig genoeg merken."

„Ik zou zoo graag eerst op orde zijn."

Maar zij voelde toch vermoeidheid, liet de armen zakken en keek een poosje toe, hoe de zwarte knecht, Abdallah, boeken op een rekje plaatste, meestal zoo, dat de letters van den rugtitel op hun kop kwamen te staan.

Zij wilde hem toeroepen: Omgekeerd!, maar kon niet op het negerwoord komen.

Wat was zij ook moe! Heelemaal dof in het hoofd.

„Het is warm", zuchtte zij en liet zich in een langen, Indischen stoel vallen. „Ik zou gaarne iets drinken, dat helpt voor den dorst, maar ik weet niet wat."

„Ik zal je dadelijk iets bezorgen," zeide Rainer, zonder op te staan van de kist, waarop hij zat.

„Sembodja!" riep hij met een stem, die het huis deed dreunen.

Met tijgersprongen kwam een lenige, jonge zwarte de trap op.

„Eh, Bana!"

In dienstvaardige houding stond hij voor zijn heer.

„Lete madafoe mawili!" [1])

„Ndio, Bana." [2])

Weg was Sembodja.

Maleen stond op, ging naar het boekenrekje en begon de boeken ordelijk te schikken.

„Kunnen de luiken nog niet geopend worden in de kamers?" vroeg zij na een poosje.

„Daar komt Sembodja met de madafoe," riep Rainer, zonder acht te geven op haar vraag.

Zij keek om.

„Kokosnoten!"

Sembodja hield een tweetal van die bruinvezelige vruchten aan hun bruine stelen in de hoogte.

1) Haal twee kokosnoten.
2) Ja, heer.

„Lete bilauri." [1])

„De glazen moeten eerst schoongemaakt worden," zeide Maleen. „Zij zitten nog vol hooi. Waar heb ik nu toch een afneemdoek? Ik ben wezenlijk heelemaal in de war."

Rainer zag haar vroolijk aan.

„Geef je geen moeite. Wij kunnen het ook wel zonder glazen stellen. Het smaakt eigenlijk veel beter uit zoo'n natuurbeker, die nog door geen lippen ontwijd is."

Intusschen had Sembodja een gewoon Duitsch keukenmes, dat hij in plaats van een Damascener dolk in den gordel droeg, met kennis van zaken in de eenige minder harde plek van de noot gezet en sneed een rond stuk uit de schaal en kern, waarop hij den natuurbeker, die tot den rand met een waterhelder, licht mousseerend sap gevuld was, aan de dame overreikte.

Maleen hield de kolossale noot in beide handen en keek hulpeloos haar broer aan.

„Een aardig drinkglas, zeg?" vroeg deze triumfantelijk. „Zuiverder en frisscher kan men een dronk niet krijgen."

„Maar de rand is zoo dik," klaagde zij.

Blijkbaar vond hij, dat zij daaruit drinken kon, en dus dronk zij, maar zij vond het heel niet gemakkelijk, den dikken, vezeligen houtrand met zijn zachte, vochtig-gladde kernbinnenzijde tusschen haar lippen te nemen, zonder het meeste van het nat te storten. Spoedig hield zij op.

„Nu? smaakt het je niet?"

„Niet erg. Het is zoo zoetig en flauw."

„Wacht maar, je zult het wel beter leeren waardeeren!"

Zij reikte hem de noot toe.

„Wil je verder drinken?"

„Graag."

Hij dronk het halfliter notesap met lange teugen, of het Münchener bier was.

De geledigde noot gaf hij Sembodja.

„Wat wordt er gedaan met dien mooien kern?" vroeg Maleen.

„Dat is fourage voor de zwartjes."

Maleen dacht aan allerlei gebak en dessertschoteltjes, die zij later uit de kern van deze reuzennoten maken wilde. Wezenlijk, dit land scheen een soort van luilekkerland te zijn.

1) Haal glazen.

der Boni-expeditie werden echter aan de te velde trekkende inlandsche troepenafdeelingen schoenen en slobkousen uitgereikt en deze hoogst verstandige maatregel heeft men nimmer betreurd niet alleen, maar schijnt een zoo goed gevolg te hebben gehad, dat ook nu aan de voor Bali bestemde inlandsche fuseliers schoenen en slobkousen zullen worden uitgegeven.

Hiermede is dezer dagen een aanvang gemaakt en sedert loopt een gedeelte der Kromo's geweldig geurende met gloednieuw schoeisel.

De schoenen zijn vervaardigd van bruin zeildoek, van de soort die ook gebruikt wordt voor de slobkousen. Het schoeisel maakt den indruk zeer soliede te zijn en schijnt zeer in den smaak te vallen.

Dit is dus een proef geweest die eens wèl geslaagd is. En nu de superioriteit van deze soort schoenen overtuigend bewezen is, ligt het, dunkt ons, voor de hand, ook Europeanen in plaats van met het thans in gebruik zijnde leeren model, met het nieuwere zeildoeksche uit te rusten. En tevens, waar de wenschelijkheid is gebleken om ook den inlandschen soldaat tegen kwetsuren, slangebeten enz. te beschermen, dezen steeds — en niet zooals tot dusverre alleen op geneeskundig certificaat — schoenen en slobkousen te laten dragen.

Uit de journalisten-wereld. In „de Week" van 7 Juli, schrijft Het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië, bespreekt de heer M. Van Geuns op ons voorbeeld den oproep van Van Kol, voor de déportés van Cayenne, en keurt dien, als wij, af.

Hij zegt:

„Principiis obsta! is men geneigd hem toe te roepen (verzet u tegen de eerste toepassing van het beginsel!)"

De heer Van Geuns heeft blijkbaar een citatenboek en even blijkbaar kan hij er niet mee terecht.

„Principiis obsta, zegt Ovidius in zijne Remedia Amoris, 91 en vgl., principiis obsta: sero medicina paratur, cum mala per longas convaluere moras.

Dat wil zeggen: „Weersta het kwaad van den aanvang af; het is te laat geneesmiddelen aan te wenden, „zoo het door lang uitstel in kracht is toegenomen."

Met „de eerste toepassing van het beginsel" — hoe komt de heer Van Geuns er bij? zeker dacht hij aan principes — heeft deze aanhaling niets te maken. Onze wetenschappelijk gevormde Soerabajasche collega deed beter geen latijn te gebruiken, hij snijdt er zich mee in zijn rug.

Het bezit van een mooi boekje met citaten is nog geen waarborg dat de eigenaar er ook gebruik van kan maken; bij zulke aanhalingen heeft men smaak noodig en eenige belezenheid. Die boekjes zijn te vergelijken met een phonola, hij die geen besef van muziek heeft, kan er toch niets mee uitvoeren.

Om met een — (sjjt!!: eigen gemaakt) — citaat te eindigen:

Hafen Slawkenbergius zegt in zijn werk: De re arrogantia: „Het bezit van eene onderwijzers-acte bewijst niet dat de bezitter den hoogsten trap van menschelijk weten heeft beklommen."

En nu willen wij wel eens f 250 millioen verwedden dat Meneer Van Geuns het mis heeft met zijn quasigeleerd Ovidiaansch Latijn.

Journalistiek met een luchtje. Het Soer. Hbl., ten einde raad, heeft zijn 7 paardekracht schimpmotor, eene auto met twee versnellingen, van militair model, in werking gebracht, en slaat aan het schelden.

Het ding loopt goed, maar de stank, het stof en het geraas zijn abominabel.

Wat een krant toch vallen kan! zegt de collega in het Nieuws.

Vroeger, vóór 1 Januari was de toon van het blad — als het niet over suiker ging — beschaafd.

En nu!.....

„Een redactie kan niet te voorzichtig zijn in de keuze harer medewerkers, en nauwelijks angstvallig genoeg bij het informeeren naar de antecedenten van deze," de Heer Van Geuns, een bekrompen en stijfhoofdig, maar van huis uit welmeenend man, heeft dit zelf eens, terecht, een der voornaamste moeilijkheden van het redigeeren genoemd.

Theorie en practijk!'

Niet ten onrechte staat er boven dit bericht: „Journalistiek met een luchtje!"

Perpetueele preventieve hechtenis. Men schrijft uit Buitenzorg aan de Java Bode, dd. 5 Juli:

Er wordt met de vrijheid van den inlander soms raar omgesprongen. Bij het minste of geringste, dat hij misdreven heeft, of gedacht wordt misdreven te hebben, wordt hij gearresteerd en soms maanden, ja jaren preventief gevangen gehouden.

Ondanks alle aanschrijvingen van procureurs-generaal zijn de gevangenissen nog overvuld met inlanders, verdacht van een of ander misdrijf; en als de man niet gefortuneerd genoeg is om een practizijn te nemen, dan zucht hij maanden of jaren in den kerker.

'k Zal u een waar verhaal doen van de lijdensgeschiedenis van een preventief gevangen gezetten inlander, dien ik Kromo zal noemen; zijn ware naam doet niets ter zake.

Ongelukkig voor den man, had hij een naamgenoot, betrokken bij een rampokpartij te Tjibaroesa. Hij zelf woont op een land, niet ver van Buitenzorg, is een gefortuneerd inlander, die handel in karbouwen drijft, verscheidene sawah's bezit, niet alleen op het land waar hij woont, doch ook op andere landen in het Buitenzorgsche. De politie arresteerde hem, door den naam misleid en hij werd gevangen gezet in de boei te Buitenzorg. Gelukkig voor hem kon hij zijn alibi bewijzen; hij werd opgezonden naar Tjibaroesa, om geconfronteerd te worden met den bestolen huisbaas en weldra bleek het, dat deze Kromo niet de ware Kromo was.

Nu zou men denken, dat de man onmiddellijk op vrije voeten werd gesteld. Geen kwestie van!

De justitie is juist als de fiscus; wat zij eenmaal te pakken heeft, laat zij ongaarne weer los.

Kromo werd aangehouden. Er waren in het Krawangsche karbouwen gestolen. die Kromo zou gekocht hebben. Dus werd een nieuwe zaak geëntameerd en Kromo bleef gevangen zitten, beschuldigd van het helen van gestolen karbouwen. Gelukkig was de man gefortuneerd, zooals ik hierboven reeds vertelde; zijne familie toog naar Batavia, stortte f 200 bij een advocaat, die naar Buitenzorg overkwam en hem voor den landraad verdedigde.

Kromo werd vrijgesproken. Nu zou hij toch eindelijk op vrije voeten komen.

't Was een illusie, die niet verwezenlijkt werd: Kromo werd weer naar het gevang gebracht, als zijnde betrokken bij de rampok partij te Tjibaroesa, nadat n. b. door den man zijn alibi was bewezen en hij niet herkend was door den bestolene.

De familie deed wat ze kon en eindelijk kon Kromo vrij en frank heengaan, na ruim 100 dagen preventief gevangen te hebben gezeten. Gelukkig voor hem is er bij den landraad alhier geen achterstand, zoodat de zaken vlug behandeld worden, doch het had even goed kunnen gebeuren, dat er wèl achterstand was.

Er zijn landraden, waar honderden zaken op berechting wachten, en dan duurt de preventieve hechtenis geen maanden doch jaren.

De lijn Ned.-Indië—Bengalen. Te Semarang heeft het vertrek van de „Soembawa", de boot, die den dienst op de lijn Ned.-Indië—Bengalen opent, met eenige feestelijkheid plaats gehad. Aan boord werden gloeiende speeches gehouden door agenten en belanghebbenden en het schip nam 1400 ton lading mee, wat een prachtig begin mag heeten. Volgens de Loc. behoorde ook een vertegenwoordiger van het agentschap der concurreerende lijn (de „Asiatic") de heer King tot de gasten en ook deze bracht in hoffelijke woorden hulde aan dit nieuw bewijs van energie der beide Nederlandsche Stoomvaartmaatschappijen.

Algemeene Berichten.

Onderwijs in Menado.

Belangrijke wijzigingen zullen er weldra plaats hebben in het inlandsch onderwijs in de residentie Menado. Het moet in de bedoeling liggen van de Regeering om het Gouvernementsonderwijs in de Minahassa over te laten aan de Protestantsche en Katholieke missiën in dat gewest met grootere subsidiën en betere onderwijswaarborgen, dan tot nu toe bestonden. Hierdoor zou een bezuiniging worden verkregen van f 150.000, terwijl deze maatregel mede tengevolge zou hebben, dat de gouvernementsonderwijzers uit de Minahassa naar andere gewesten zouden worden overgeplaatst.

Atjeh.

Blijkens een van den civielen en militairen gouverneur van Atjeh en onderhoorigheden ontvangen telegram zijn in het Tapatoeansche bij een klewangaanval op een patrouille gesneuveld: twee inlandsche mindere militairen en gewond een officier, een Europeesch militair beneden den rang, tien inlandsche mindere militairen en drie dwangarbeiders, terwijl daarbij zeven geweren model '95 verloren gingen. De vijand had tien dooden.

Gebrek op Madoera.

Van Madoera komt het bericht, dat gebrek aan voedsel verwacht wordt in Bangkalan. De assistent-resident heeft tegen September een bedrag van f 15.000 aangevraagd. Aan dr. Terburgh is het verzoek om gelden toegestaan ter uitvoering van reliefworks.

De koortsepidemie te Sepoeloe is gestuit. Van het personeel dat onder leiding der geneesheeren werkte is reeds een groot deel afgedankt.

Dokter Terburgh en controleur Fisher blijven te Bangkalan ter bestrijding der ziekte.

Controleur Kanter vertrok naar Sepoeloe ter vervanging van controleur Coors.

Het Bat. Nieuwsblad verneemt uit Bangkalan dat de djagoeng-aanplant daar grootendeels is mislukt. Als de voorraad voedsel verbruikt is, zal het gouvernement wel verplicht zijn bij te springen. Het arme volk kan reeds thans de hoofdelijke belasting niet opbrengen.

Beri-beri op Banka.

Van Banka wordt gemeld, dat de resident van zijn tournee over het eiland, ondernomen met het oog op de ernstige berichten over de verspreiding der beri-beri, is teruggekeerd. De beri-beri bleek nagenoeg geweken en de gezondheidstoestand over het geheele eiland is thans gunstig.

Celebes.

Uit Makassar werd dd. 14 Juli geseind, dat de troep onder luitenant Einthoven wegens uitputting naar den Rantepas moest terugtrekken. Onderweg kreeg men vier gewonden.

In Sawietto onderwierpen zich twee aanzienlijken onder inlevering van enkele geweren.

Ernstig treffen in Watampone.

Uit Makassar werd 17 Juli bericht, dat de in Watampone gelegerde troepen een verwoeden lansaanval hadden te doorstaan; de bende is verdreven met achterlating van 50 dooden. Aan onze zijde werden gevoelige verliezen geleden.

Decentralisatie.

De Regeering is voornemens aan de decentralisatie meer uitbreiding te geven door meerdere bevoegdheid toe te kennen aan de gemeenteraden en invoering eener kiesregeling. Deze kiesregeling zal echter in de allerlaatste plaats komen.

Tot leniging van den nood.

Bij gouvernementsbesluit is met het oog op den minder gunstigen oeconomischen toestand in het district Ngoempak der afdeeling Bodjonegoro Rembang door gedeeltelijke mislukking van den padi-oogst machtiging verleend om in daghuur voorzieningen aan te brengen aan den rechteroever der Solorivier bij de desa Saleh, ter beveiliging van den postweg Bodjonegoro-Padangan in genoemde afdeeling, waarvan de kosten zijn geraamd op f 11.000.

Korintji.

De Gouverneur van Sumatra's Westkust seint uit Korintji dd. 10 Juli, dat een bende van Tangeran Hadji Oemar, sterk 20 man, te Oeloe Sikoengkoeng in haar schuilplaats is overvallen; na een kort vuurgevecht is de bende gevlucht in de richting Pamoentjoek Boekit Gedang. De bende wordt daarheen gevolgd. In onze handen bleven twee gesneuvelden, een geweer, blanke wapens en munitie.

Het verzet in Djambi.

Uit Djambi kwam 17 Juli het bericht, dat op aanwijzing van een Korintjisch hoofd de bende van Pangeran Oemar overvallen is; 2 kwaadwilligen werden gedood.

Ten behoeve van de gewapende politie in Djambi zullen vijftig Soendaneezen worden aangeworven.

Pandhuisdienst.

In April zullen een vijftigtal nieuwe pandjeshuizen worden geopend in Oost- en Midden-Java.

Australische paarden.

De naar Australië gezonden paardencommissie is er nog niet in geslaagd geschikte dieren aan te koopen.

Kininetabletten.

De Regeering heeft de hoofden van gewestelijk bestuur gemachtigd ten behoeve der bevolking kininetabletten aan te schaffen tot een bedrag van ten hoogste f 250.

Hervorming in de rechtsbedeeling.

Het voornemen bestaat, te Medan een hoofddjaksa aan te stellen ter beschikking van den ambtenaar van het O. M., de waarneming van het O. M. bij de landraden te Medan en Bindjey op te dragen aan djaksa's en de mantris politie bij de magistraten mede door djaksa's te vervangen.

Door dezen maatregel zullen de ambtenaren van B.B., thans met magistraatswerzaamheden overladen, in vele opzichten worden ontlast. Met name de assistent-resident van Deli zal zijn taak belangrijk verlicht zien, waartegenover staat dat hem de arbeidsinspectie in zijn afdeeling zal worden opgedragen.

Naar wij vernemen zou mr. E. Kruseman, voorzitter van den Landraad te Medan, in aanmerking komen voor de benoeming tot president van den hier op te richten Raad van Justitie.

Personalia.

Majoor **J. Sneep** heeft ontslag gevraagd.

Ontslag verleend aan den ontvanger van 's lands kas te Medan **F. W. Saulus.**

Benoemd tot hoofdingenieur 1e klasse **W. G. Ribbius** tot assistent-resident van Probolinggo controleur **De Santy**; te Ngawi controleur **W. K. Hekmijer**; te Demak de secretaris van Bantam **J. A. van der Lee**; tot secretaris van Bantam de assistent resident van Loemadjang **J. J. Verwijk.**

Ontslag verleend aan kapitein **A. F. J. B. Walpot.**

Geplaatst te Loemadjang en benoemd tot waarnemend assistent-resident van Pemalang controleur **De Quant.**

Een jaar verlof wegens langdurigen dienst is verleend aan den havenmeester te Belawan-Deli **J. M. W. Ochsendorf.** Eervol ontheven van het tijdelijk toezicht over de onderafdeeling Simeloengoen de controleur der Bataksche aangelegenheden te Soenggal **G. L. J. D. Kok.**

Belast met het toezicht over bovengenoemde onderafdeeling de controleur bij het Binnenlandsch Bestuur **S. C. Knappert.**

Uit Batavia werd 16 Juli gemeld, dat luitenant **Schneider** die den 12den van het paard gevallen was en in het hospitaal werd opgenomen, nog steeds bewusteloos lag.

De resident van **Madoera** is 13 Juli naar Weltevreden gegaan, vermoedelijk op hoog bevel.

Aan dr. **Hugo Salomon**, onder-directeur van het stedelijk ziekenhuis te Frankfort a. M. is voor den tijd van één jaar vergunnig verleend tot het maken van studie reizen op het eiland Sumatra, de Mentawei-eiland en Nias, mits alleen na overleg met en toestemming van de betrokken besturende ambtenaren in het niet onder rechtstreeksch bestuur van het Nederlandsch-Indisch gouvernement staand gebied wordt gereisd.

De *Deli-Ct.* van 7 Juli wijdt een afscheidswoord aan den heer **Hoetink**, die op dezen dag het gewest heeft verlaten. »Een man, zegt ,t blad, dien wij hebben leeren hoogachten om zijn eenvoud en het beleid, waardoor zijn optreden zich kenmerkte en den tact, waarmede hij de hem opgedragen moeielijke taak volbracht.

Hij heeft een nieuwen dienst, de arbeidsinspectie in Deli, gevestigd op grondslagen waarop nakomenden wel zullen doen voort te bouwen.

West-Indië.

Aan Onze West ontleenen wij het volgende betreffende den toestand van den Cultuurtuin te Paramaribo:

„Eenwandeling naar den Cultuurtuin, in den morgen of 's namiddags, is wel aan te bevelen. De weg die er heen leidt, wordt heerlijk beschaduwd door Cassia- en Canariumboomen. De tuin op zichzelf is zeker een kijkje waard en wordt door uitbreiding en nieuwe aanplantingen, steeds belangwekkender.

Wel is jammer dat er nog zoo weinig Hollandsche naambordjes voorkomen. De leek die in den tuin wandelt, heeft aan latijnsche opschriften niet veel. Een opschrift Arachis hypogaea zal hem vermoedelijk koud laten, terwijl hij allicht even zou stil staan, indien nevens den botanischen naam de verklaring was gevoegd: pinda of grondnoten. Het woord Gliricidia Sepium zegt hem niets, terwijl het wellicht zijn belangstelling zou trekken, indien hij wist dat het hier geldt een proef met een nieuwen schaduwboom (ingevoerd uit Nicaragua).

Het schijnt niet altijd gemakkelijk te zijn Hollandsche namen voor de planten te vinden, doch wij gelooven dat het met eenigen goeden wil toch wel mogelijk zou zijn, verklaringen te plaatsen die den leek het begrijpen gemakkelijker maken. Wij stellen ons voor, dat dit er toe zal bijdragen een wandeling door den Cultuurtuin aantrekkelijk te maken.

Onnoodig te zeggen, dat een dergelijke wandeling even aangenaam als leerrijk is. Ofschoon in den Cultuurtuin de practische zijde blijkbaar op den voorgrond staat, kan niet ontkend worden, dat er mooie plekjes te vinden zijn. Vooral de ingang met zijn bamboepartijen levert een pittoresk gezicht op.

Niet ver van den ingang, ter zijde van den weg, wordt een veldje beplant uitsluitend met palmen, wat een mooi gezicht in de toekomst beloofd. Vóór de gebouwen zijn enkele fraaie bloemperken aangelegd. Vlak tegenover het laboratorium bevindt zich een boschje steil opgegroeide Heveaboompjes (Hevea brasiliensis) die met hun kale, rechte stammen een eigenaardigen indruk maken. Zijn deze boomen goed aangeslagen, hetzelfde kan thans gezegd worden van een aantal Castilloa's en ook van eenige Kickxia elastica boomen. Beide laatstgenoemde rubbersoorten staan thans heel wat gunstiger dan bij ons vorig bezoek, een jaar geleden. Het schijnt dat de grondbewerking daartoe veel heeft bijgedragen. Van de Castilloa's wordt reeds een vrij belangrijke hoeveelheid zaad verkregen terwijl ook de Kickxia's onlangs hun eerste rijpe zaad voortbrachten.

Af te gaan op den stand der Hevea's en andere rubberboomen in den Cultuurtuin, zou men zeggen, dat Suriname het aangewezen land is voor de rubbercultuur, wat dan ook door deskundigen vrijwel beaamd wordt. Gelukkig dat in de laatste jaren meer en meer pogingen worden gedaan om de cultuur van dit winstgevend gewas zeer ernstig ter hand te nemen.

Behalve deze bevinden zich hier nog andere Heveasoorten nl. de uit Trinidad ingevoerde Hevea guianensis en eenige Hevea's die in ons binnenland gevonden zijn door den houtvester Plasschaert. Het schijnt zelfs dat in Suriname variëteiten voorkomen die tot dusver onbekend waren. De door den heer Plasschaert gevonden boomen schijnen althans nog geheel met Hevea brasiliensis 'nog geheel met Hevea guianensis is overeen te komen.

Merkten wij hierboven op, dat de rubberaanplantingen heel wat gunstiger staan dan een jaar geleden, men kan gerust zeggen, dat over 't geheel de Cultuurtuin thans een beteren indruk maakt. In de eerste plaats is dit te danken aan de afwatering, die sedert de plaatsing van een locomobiel aan de Sommelsdijksche kreek in de beste orde verkeert. Verder heeft men een gunstig resultaat verkregen door grondbewerking en vooral door groenbemesting met „wandoe". De gedeelten waar de zware, compacte klei tot vele moeilijkheden aanleiding gaf, zijn door grondige bewerking omgezet in goed bruikbaren grond.

In den laatsten tijd wordt in de velden met jonge aanplantingen veel „wandoe" (Cajanus indicus) aangeplant. Deze dient als hulpschaduw, houdt den grond koel en draagt door haar vrij diep gaande wortels niet weinig bij om de aarde poreus te maken. De wandoe belet ook het opkomen van wied en laat zich gemakkelijk verwijderen. De methode verdient zeker navolging. Op pl. Berlijn wordt zelfs getracht om met wandoe als hulpschaduw cacao op te leiden zonder de gebruikelijke „koffiemama's."

Zeer interessant zijn de resultaten van de proeven tot veredeling van vruchten in den Cultuurtuin. Verschillende edele soorten sinaasappelen, mandarijnen en pompelmoezen zijn geënt op onderstam van zure oranje boomen. Reeds na een jaar vertoonden zich de eerste bloesems aan deze planten. Deze werden echter meerendeels afgenomen om verzwakking van de plant te voorkomen. Aan enkele sinaasappelboompjes, ternauwernood van manshoogte, hangen echter thans volwassen vruchten. Wie in dit onderwerp belang stelt, kunnen wij de lectuur aanbevelen van het artikel „oculeeren en opkweeken van jonge citrus planten" van de hand van den heer Wigman verschenen in het jongste bulletin van het Proefstation. Ook eenige gunstig bekende manga-soorten van Trinidad zijn anderhalf jaar geleden ingevoerd en zoo goed aangeslagen dat reeds de eerste vruchten verkregen werden.

Daarentegen had de proef om Hollandsche meloenen hier aan te kweeken, geen succes. De mangistan, een Oost Indische delicatesse in den Cultuurtuin aangeplant, is in opkomst. Wil deze vrucht hier aarden, dan zal daarmede een heerlijke aanwinst verkregen zijn. De uitgeplante beroemde ananassoorten Smooth Cayenne en Riply Queen gaven tot dusver geen vruchten. De vanille-plant is welvarend, doch droeg eveneens nog geene vruchten.

Van de vruchten afstappende, merken wij in de eerste plaats op, dat het aantal cacaosoorten in den Cultuurtuin gestadig toeneemt. Er zijn er onder met zulke vreemdsoortige bladeren, dat men de planten niet zou herkennen. Een bijzonder fijne varieteit moet zijn de Miquija, een Venezolaansche plant. Dat echter ook in onze kolonie zeer goede varieteiten voorkomen, bewees onlangs de ontdekking van een zeer fijne witte cacaosoort in Cottica, door den landbouwassistent, den heer Drost. Deze — de plant n.l. — is ook uitgeplant in den Cultuurtuin. Het doel van het planten van al deze cacaosoorten is natuurlijk ook een varieteit te ontdekken die beter weerstand kan bieden aan, of, mocht het zijn, geheel immum is voor de ziekten die thans de cacaocultuur teisteren.

Dat dit niet onmogelijk is, bewijst het voorbeeld van de koffie. Men weet, dat helaas ook de koffiecultuur in de kolonie door eene ernstige ziekte geteisterd wordt. Zij schijnt echter alleen de Liberia koffie aan te tasten, de Arabische koffie bleef er tot dusver vrij van. Proeven worden nu genomen met een nieuwe sterke koffiesoort (Coffea robusta) om te zien of ook deze immun is voor de ziekte, terwijl welgeslaagde proeven zijn genomen met het enten van Liberia op Arabische koffie. In den Cultuurtuin zijn aanplantingen van verscheidene koffie-variteiten.

Ook worden proeven genomen met den aanplant van hier niet inheemsche, doch zeer nuttige gewassen, als zwarte peper, notemuskaat, kaneel, coca, uien, enz. allemaal artikelen, waarvan de cultuur vooral voor den kleinen landbouwer van belang kan worden. De eerste uienaanplantingen vielen niet overal even gelukkig uit, evenmin als bijv. de eerste proeven hier genomen met den aanplant van betere soorten mais. Dat is tegenslag die in den beginne onvermijdelijk is (zeer verklaarbaar trouwens ook) en die door volharding te overwinnen is.

De proeven genomen met den aanplant van tabak en katoen, leidden er niet toe, die cultures, waarbij men zeer afhankelijk is van het seizoen, hier vooralsnog aan te moedigen. Wel wordt de cultuur van Surinaamsche koffie (Coffea arabica) en die van rijst voor den kleinen landbouw aanbevolen. Evenzoo is met de cultuur van pinda of grondnoten hier winst te behalen. Een pinda-aanplant van $1^1/_4$ akker op pl. Sorgvliet, leverde in een oogst een netto winst van f 70 op. Door eenige Javanen wordt thans de pinda-cultuur beproefd op de vestingplaats Lelydorp. In den Cultuurtuin worden op dit oogenblik niet minder dan vier soorten aangeplant.

De Cultuurtuin maakt zich ook zeer nuttig door het leveren van zaden en planten. Het laatste jaar (gerekend van Juli tot Juli) werd daaruit een opbrengst verkregen van f 5255,52, waaronder een aanzienlijk bedrag voor zaden of jonge planten van Sisal door den Cultuurtuin aan de onderneming Gelderland en aan het eiland Curaçao geleverd. Zonder het voorttelings-materiaal uit den Cultuurtuin, zou de onderneming Gelderland op een gegeven oogenblik verplicht zijn geweest, den aanplant te staken. Door genoemde onderneming werden ook eenige duizenden Sisal-bladeren, afkomstig van den Cultuurtuin verwerkt en de verkregen vezel opgezonden naar Londen. De qualiteit werd zeer goed beoordeeld en per ton £ 39 of f 468 betaald.

Van Vreemde Koloniën.

Pest en hare bestrijding. De pest gaat nog steeds voort in Engelsch-Indië talrijke slachtoffers te maken. De bestrijding dier ziekte bezorgt den autoriteiten heel wat hoofdbrekens; de inenting was er, tengevolge van een betreurenswaardige vergissing in den aanvang harer toepassing, welke verschillende sterfgevallen veroorzaakte, hoogst impopulair geworden, en langzaam slechts keert het vertrouwen terug, terwijl de vernietiging van ratten als overbrengers der ziekte afstuit op den bekenden tegenzin der Hindoes om aan eenig levend wezen het leven te ontnemen. Sedert eenigen tijd heeft men een nieuwen bondgenoot der pestziekte ontdekt in de ratten-vloo. De eer der ontdekking komt toe aan kapitein Glen Liston van den geneeskundigen dienst in Engelsch-Indië. De vlooien brachten niet alleen de pest van rat op rat maar ook op de menschen over.

De jongste snuf op het gebied van pest-bestrijding is nu de strijd tegen de ratten-vlooien. Een zekere Dr. Turner was, tengevolge van de uitkomsten der door de Matin te Parijs uitgeschreven prijsvraag naar het beste middel tegen de vliegenplaag, op het denkbeeld gekomen om proeven te nemen met petroleum-residu, nadat de ratten-kameraadjes blijken hadden gegeven voor geen sublimaat noch zwaveldampen de vlag te willen strijken en naar den vlooienhemel te verhuizen.

Petroleum-residu bleek evenwel een probaat middel. In een kamer waar een pestgeval zich had voorgedaan werden twee guineesche biggetjes losgelaten, voor dat de kamer was gedesinfecteerd. Den volgenden morgen onderzocht, bleken zij rijkelijk met vlooien te zijn gezegend. Toen werd de kamer met petroleum-residu, dat nu te Bombay pesterine wordt geheeten, gedesinfecteerd. En weder werden de guineesche biggetjes met 'n paar vlooienvrije rasgenooten in de kamer gelaten. Den volgenden morgen was er geen vloo meer in de kamer te bekennen.

Waarschijnlijk is het petroleum-residu ook te gebruiken tegen de vliegenplaag.

Engelsche hervormers. Men kent de edele verontwaardiging, waarmede een groepje engelsche belanghebbenden zijn bezield tegen de „gruwelen", in den Congo-staat bedreven, en die Engeland als aangewezen achten, om daar een stokje voor te steken, terwijl in de eigen koloniën zelve nog zoo heel veel te verbeteren valt, zoo heel veel nog geschiedt, waarbij de „gruwelen" van den Congo in het niet verzinken.

Sir John Holt, de bekende liverpoolsche reeder en leverancier van alcoholische dranken aan de negers van Lagos, die in hun land creveeren als de ratten — waarschijnlijk mede tengevolge van de gemeene foezel — sir John Holt dan neemt onder de leden der Congo Reform Association eene eerste plaats in: Belgisch Congo moet voor de Rubber-Ruffians van elders en de importeurs van sterke dranken een vrijplaats worden. Daartoe dient dan ook dat geschetter in engelsche geïnteresseerde kringen alleen, waaraan de heer Holt braaf heeft meegedaan.

Eindelijk schijnt deze tot het besef te zijn gekomen van de absurditeit om zich over de „gruwelen" in den vreemde zoo te ergeren en de eigen fouten over het hoofd te zien. Aan een schrijven van hem aan de londensche Financier ontleenen wij het volgende betreffende het optreden der Engelschen te Nigeria:

„Indien onze reden van bestaan in deze tropische gewesten de handel is — en ik kan mij niet voorstellen dat wij voor iets anders in West-Afrika zijn — is het duidelijk dat het belang van den handel de vreedzame ontwikkeling der hulpbronnen dier streken eischt en geen moord-partijen."

Alléén voor den handel? En waar blijft dan het beschavings-motief, dat Holt c.s., wanneer ze in hun kolonisatie-geliefhebber op vreemd gebied grasduinen op den voorgrond stellen als leiddraad voor de gestelde machten?

En dan die moord-partijen in Nigeria, de zoogenaamde straf-expedeties tot het innen der belastingen uitgezonden, zijn heusch niet van vandaag of gisteren, en ook niet tot Nigeria beperkt — Sierra Leone, Oeganda, Oost-Afrika weten daarvan mee te praten.

Indertijd schreef ons een vriend, die nu onder de palmen van Liberia rust, van de liberiaansche legermacht, hoe daar de officieren, wanneer ze hun medezwartjes-minderen terechtwezen werden afgesnauwd: „What are you speaking about, sir; better mind yourself."

Better mind yourself! Dat geldt voor elke koloniale mogendheid, doch sommigen maken het er naar, dat hun dit nog eens extra onder den neus moet worden gewreven, wegen hunne bemoeialligheid en hun pronken met valsche veeren, door maar al te velen als echt erkend.

Een concurrent van den Manilla-hennep. De Manilla-hennep, schreef de Manilla Times heeft een concurrent, die niet mag worden over het hoofd gezien, in het vlas van Nieuw-Zeeland. Omstreeks het begin der vorige eeuw reeds gingen de zeilschepen van Australië naar wat toen een land van kanibalen was, om er den vezel van de harakeke (phormium tenax) te zoeken, door de handelaars van die dagen vlas genoemd.

De harakeke is een groote lelie, met breede puntige bladeren, welke dikwerf een lengte van tien voet bereiken. Groote uitgestrektheden drassig land, vooral in het noorden der kolonie, zijn er mede bedekt. De sterke vezel levert een touwsoort op, die het beste henneptouw evenaardt. In de kolonie zijn nu ongeveer 100 molens, die de grondstof verwerken met een jaarlijksche productie ter waarde van omstreeks $9^1/_2$ millioen gulden.

De phormium tenax is zeer voor verbetering vatbaar door oordeelkundige teelt. In vele Maori-nederzettingen vindt men nu de fijnste soorten van harakeke, en europeesche fabrikanten beginnen belang te stellen in de teelt van het gewas en vervaardiging daaruit van hennep. Deze was eens het stapelproduct waaruit de inboorlingen van Nieuw-Zeeland hun kleederen vervaardigden, terwijl dezen de grondstof thans nog gebruiken voor mantels, matten en manden.

De oude bereidingswijze der Maoris is slechts weinig verbeterd door den invloed der europeesche kolo-

nisten, maar de in de Philippijnen gevolgde werkwijze bij de hennep-bereiding is nog veel meer verouderd.

Het nieuw-zeelandsche vlas is niet alleen voor de touw-fabricage maar voor tal van andere doeleinden te benutten. Men vervaardigt er op Nieuw-Zeeland van alles van, schoenveters, gordels, karwatsen, vischnetten en gelijk gezegd ook inlandsche kleedingstukken en artikelen voor huiselijk gebruik. Proefnemingen hebben onlangs uitgemaakt, dat de vezel zich tot uitstekend papier laat verwerken, terwijl deze in de Vereenigde Staten veel gebruikt wordt in plaats van haar bij pleisterwerk. De Japanners vervaardigen imitatie-zijde van nieuw-zeelandsch vlas. Met het oog op dit alles, is dan ook een beweging in de kolonie op touw gezet om de cultuur en de bereiding en verwerking der ruwe grondstof op groote schaal uit te breiden. De, onlangs overleden eerste-minister Seddon had voorgesteld om groote uitgestrektheden braakliggend drassig land, tot de domeinen behoorende, met harakeke te beplanten en daármede eene staats-cultuur en industrie in het leven te roepen.

De vrees van het Manillasche blad voor den concurrent van de abaca is alleszins begrijpelijk.

De abaca is op het oogenblik het product der Philippijnen, een typische illustratie van de waarde der amerikaansche leuze van: de Philippijnen voor de Philippijners.

De suiker-export verminderde tijdens de amerikaansche occupatie van 300000 tot 100000 tonnen; de koffie-cultuur ging als export-cultuur geheel te niet; de rijst-cultuur ging in die mate achteruit, dat de invoer van het betrekkelijke voedingsmiddel bij uit- stek der inlandsche bevolking, voortdurend toenam en in het fiscale jaar 1904 eene waarde van 35 millioen gld. vertegenwoordigde, tegen eene van circa 5 millioen gld. in het fiscale jaar 1899. Tabak- en copra-export hielden zich met moeite staande of kropen achteruit, maar de uitvoer-waarde van Manilla-hennep, dien het moederland voor zijne industrie beslist noodig had en niet van elders kon betrekken, steeg van omstreeks 28 millioen gld. in 1900 tot ruim 55 millioen gld. in 1905.

Mocht nu de markt voor dit product ook nog aan de Philippijnen komen te ontvallen of een aanmerkelijke prijsverlaging intreden, dan zou er nagenoeg letterlijk niets meer voor de Philippijners overblijven om van te leven.

Een ander monopolie bedreigd. De Times of India maakt zich ongerust over het jute-monopolie van Bengalen en schreef naar aanleiding van de kwade practijken bij de levering van het product, dat men thans somwijlen tot met 55 percent water verzwaart, het volgende:

„Ofschoon Indië nu feitelijk het monopolie van den jute-oogst heeft, ter waarde van 14 millioen ponden sterling 's jaars, is de toestand niet vrij van zorg. De hooge prijzen en de inferieure qualiteit van een groot deel der productie, hebben aanleiding gegeven tot proeven in andere landen, met name in Java, Indo-China en West-Afrika, wat dit laatste betreft met zeer veel succes. Het monopolie wordt bedreigd en de mogelijkheid voor Indië om het grootste aandeel in deze loonende cultuur te behouden hangt in belangrijke mate af van de maatregelen ter verbetering en uitbreiding van cultuur en afzet van het product."

Onder de maatregelen ter verbetering der cultuur te nemen, neemt het besmettingsvraagstuk eene belangrijke plaats in. De proeven te dien opzichte worden nog voortgezet. Men weet slechts dat koeienmest tot een hoeveelheid van 5 ton per acre goed voldoet. Maar deze mest is in de jute-streken niet in voldoende hoeveelheid te verkrijgen, zoodat kunstmest zal moeten worden gebruikt. De Times of India raadt aan de proeven in deze richting energiek voort te zetten om eene oplossing voor dit vraagstuk te vinden, dat zijn belangrijkheid verder nog ontleent aan de omstandigheid, dat voor uitbreiding der cultuur in Engelsch-Indië weinig animo schijnt te bestaan.

De Russen in Centraal-Azië. Terwijl het groote Czarenrijk in Europa, Siberië en den Kaukasus der ontbinding nabij schijnt door de hevige onlusten, die het beroeren, is het wel de moeite waard het oordeel van een kenner der toestanden in Centraal-Azië, als engelsch imperialist overigens een Russo-phobe, te vernemen over den toestand in de russische wingewesten aldaar.

De heer Angus Hamilton, van wien onlangs een werk over Afghanistan het licht zag, komt daarin ook over de mogelijkheid van een opstand der Mohamedanen in Centraal-Azië tegen het russische juk te spreken.

Hij zet uiteen dat de oorlog in Mantsjoerije niet den minsten invloed heeft gehad op de houding der volkeren van Centraal-Azië. Zij weten weinig van den loop en de uitkomsten van den oorlog met Japan; maar zij zien dat de russische garnizoenen aldaar veeleer versterkt zijn dan verminderd. Bovendien vinden zij de russische heerschappij eene verdraagzame; het bestuur laat zich niet met godsdienst of opvoeding in; hun handel bloeit; en lange jaren van vrede hebben hun oorlogzuchtige neigingen tot kalmte gebracht. Eenige nog bestaande ontevredenheid spruit uit zuiver fanatisme voort; uitingen van misnoegdheid komen slechts sporadisch voor; en de groote afstanden bemoeilijken de samenwerking in dit opzicht. De eenige kans van gevaar voor Rusland in Centraal Azië ligt in de mogelijkheid dat de ontevredenheid in het russische leger in Europa overslaat op de troepen in Centraal-Azië; en zelfs dan nog zouden zij tegenover den gemeenschappelijken vijand spoedig weder de onderlinge verdeeldheid vergeten om aan dezen het hoofd te bieden. Naar Hamilton's meening is de mogelijkheid van een opstand tegen Rusland in de transcaspische landen uitgesloten.

Behanzin. Behanzin, de verbannen ex-koning van Dahomey, dien men van het eiland Martinique heeft weggehaald, waar het hem in de nabijheid van den Kalen Berg aldaar wat al te benauwd werd, levert nu in zijn nieuw ballingsoord, Blida in Algiers, de gewenschte stof voor eene zekere categorie van parijsche persmannen, die zich verbeelden, dat de belangstelling op koloniaal gebied wordt gewekt door de luitjes op huil-séances te nooden, waarbij de verdorvenheid, wreedheid enzoovoort voor den overheerscher het moet ontgelden, en de knapste is, die het hardst en mooist scheldt en de meeste tranen storten doet.

Leuk wordt zoo'n koloniaal-dilettant, Georges Clarétie, door zekeren Beuscher in de Dépêche Algérienne op z'n plaats gezet:

„Sedert Woensdag, schreef B., weten wij nu, dank zij den eminenten verslaggever van de Figaro, dat de aanblik van oranje-boomen in tonnen, een koninklijken balling opgelegd, in verschrikkelijkheid alles overtreft, wat men in de midden-eeuwen uitdacht voor de beulsklandizie — als voorproefje van de hel. Voor de algerijnsche pers, die zich ten deze de medeplichtige maakte van het bestuur, door de wreede straf te verzwijgen, zit er niet anders op dan hare schuld te bekennen.

Dat wij dus ons geweten van een zwaren last bevrijden: ja, de heer Georges Clarétie heeft de waarheid gezegd, maar nog niet eens de volle waarheid, hetzij dat hij het niet waagde den lezer zooveel emotie te bereiden, hetzij dat hij, om het effect te verhoogen, al die akeligheid voor 'n volgend nummer bewaard.

Ik zal hem den tijd niet laten, want ik ben naar Blida geweest, en — ik heb gezien. Ik heb die sombere oranje-boomen gezien — en hoe komt 't dat mijn hand beeft nu ik dit schrijf — mijn bloed verstijfde, de schrik sloeg mij in de beenen, en ik voelde dat mijn haren van plan waren wit te worden, wanneer ik mijn bezoek niet bekortte. Want de oranje-boomen, waarvan de heer Clarétie gewaagde — ik heb immers beloofd alles te zeggen? — de oranje-boomen stonden niet in tonnen, maar — in den vollen grond!.....

En de zware hand van het bestuur heeft er overal geplant. Van het door mosrozen omlijst terras ontwaart de verwilderde blik van den zwarten balling overal dien hatelijken, voortdurend zijn bedwelmenden geur verbreidenden heester.

Acht dagen geleden begaf de bewoner van villa la Paisible zich naar Algiers. Zijn pijnigers laten hem de volle vrijheid van beweging, zonder twijfel, om hem de ellende zijner gevangenschap nog te verzwaren. Eenig geheimzinnig drama vermoedend, hebben wij om het interessante slachtoffer gedwaald. Men wees ons terug, met de belachelijke mededeeling, dat de koning zich hier onder behandeling kwam stellen voor zijn nieren.

Men loog. De koning kwam om de oranje-boomen en moest onverrichter zake terugkeeren, zonder het bestuur te hebben bewogen.

Dat alles is wel droevig. Maar droeviger nog is de tragedie, die zich gaat afspelen, door iedereen verwacht en die niemand waagt aan te duiden. In de stilte van maanlooze nachten arbeiden de oranjeboomen — niet in tonnen, ik herhaal het nog eens nadrukkelijk. Binnen weinige maanden zullen zij bloeien, vruchten dragen, gouden vruchten, die de echtgenooten van den vorst slechts zullen hebben te plukken om er haar heer en meester op te vergasten.....

Het hart krimpt ineen bij de gedachte aan dit somber tafereel en de meest geharnaste schrijver kan niet anders dan zijn pen neerleggen om met den lezer te weenen......"

Boekbespreking.

Onder de belangrijke **Verslagen**, welke de redactie werden toegezonden, behoort ook dat van **Het Koloniaal Museum** te Haarlem, een lijvig boekdeel met verscheidene mooie illustraties, waaronder: het portret van Dr. K. W. van Gorkom, het hoogstverdienstelijke eerelid der Mpij. van Nijverheid, afbeeldingen van voor- en keerzijde der nieuwe, zeer smaakvolle Museum-medaille door den heer J. B. Kamp ontworpen, en van het gedenkteeken van G. E. Rumphius door den beeldhouwer J. Bronner, dat 21 December 1905 in het Museum onthuld werd; een foto van de Tentoonstelling van Sporeplanten, gehouden door de Afdeeling Haarlem der Ned. Natuur-hist. Vereeniging in de Hal van het Museum, en een kijkje in het Laboratorium, waar, onder de kundige leiding van den volijverigen directeur Dr. M. Greshoff heel wat nuttig werk op wetenschappelijk gebied, in het belang van landbouw, nijverheid en hygiène, wordt verricht.

Het verslag begint, wat het algemeen beheer betreft, met de woorden:

„In het jaar 1905 hield de gelijkmatige ontwikkeling van het Koloniaal Museum aan, en valt er van wèlgeslaagden arbeid en ruime medewerking te gewagen; schoon de instelling in 1905 ook het verlies van velen te betreuren heeft, die haar steunden met geldelijke of wetenschappelijke hulp. Wat in vorige jaren is gezegd over de onvoldoende localiteit van het museum, blijft onverminderd van kracht, ook al wordt het hier niet herhaald."

Behalve uittreksels uit de notulen der door den Raad gehouden vergaderingen, vinden wij afgedrukt: het uitvoerig verslag van het bezoek aan de Réunion Coloniale te Parijs en de *Exposition Coloniale te Nogent sur Marne*, uitgebracht door Dr. M. Greshoff; het noodige betreffende de laatste door het Museum uitgeschreven prijsvragen en de verslagen der in het afgeloopen jaar gehouden voordrachten: 1°. die van den heer P. v. d. Wielen over „De Kinaplant, hare geschiedenis, eigenschappen en teelt in Ned.-Indië", 2°. die van Prof. Dr. P. van Romburgh over „De Getah Pertja", 3°. die van den heer J. van Baren over „De Vulkanen van Ned.-Indië" 4°. die van den heer G. A. J. van der Sande over „De Papua's van Ned. Nieuw-Guinea" en eindelijk die van den voorzitter, den heer P. J. v. Houten bij gelegenheid der Jaarlijksche vergadering van den Raad, betreffende: „Twee Natuurliefhebbers der 18e eeuw en in aansluiting daarmede „Over de Bescherming van Staatswege van merkwaardige dier- en plantensoorten in de Ned. Koloniën.

Aangaande het **bezoek** wordt o.a. vermeld:

„Het Koloniaal Museum werd in 1905 bezocht door 7892 personen; 1293 malen tegen betaling van 25 cents, en 6599 malen kosteloos. Wil men eenigszins een maatstaf voor de talrijkheid van dit bezoek, dan zij vermeld, dat volgens de officieele opgave der Staatscourant in 1905 het Rijksmuseum te Amsterdam bezichtigd werd door 227575, het Mauritshuis te 's-Gravenhage door 59260, het Museum voor natuurlijke historie te Leiden door 6198, en dat 's Rijks ethnographisch museum aldaar door 1576 personen bezocht werd. Schoolbezoeken waren in de zomermaanden weder talrijk, meest uit Haarlem en Amsterdam, doch ook wel van verder dan Amsterdam gelegen plaatsen. Wij ontvingen een bezoek van de Vereeniging van R. C. schoolhoofden in het Bisdom Haarlem, van de onderwijzers uit het Arrondissement Zaandam, en van de te Haarlem samengekomen afgevaardigen van den Volksbond. De jaarlijksche bezoeken van leerlingen der Hoogere landbouwschool te Wageningen en van den Hoofdcursus te Kampen hadden in Juli plaats.

Kaarten voor vrij museumbezoek werden er in 1905 20 uitgereikt, meest aan onderwijzers.

De directeur van het Koloniaal Museum veroorloofde zich, de aandacht van Z. E. den Minister van Marine te vestigen op het belang, dat voor aanstaande Nederlandsche marine-officieren gelegen is in een bezoek aan dit museum. Z. E., de heer W. J. Cohen Stuart, beantwoordde zulks goedgunstig door te willen bepalen, dat voortaan jaarlijks in de maanden Juni of Juli een bezoek aan het Koloniaal Museum zal worden gebracht door de adelborsten, die tijdens hun embarkement aan boord van het instructie-vaartuig te Amsterdam vertoeven, terwijl behalve het bezoek, dat reeds door de aspirant-administrateurs in de maand Februari wordt gebracht, voortaan door de aspirant-administrateurs der oudste afdeeling in de maand Mei het museum zal worden bezocht onder leiding van den leeraar in technologie en warenkennis bij de opleiding. Aan Z. E. zij de verzekering gegeven, dat hier niets zal worden verzuimd, om die bezoeken voor de jongelieden leerrijk en aangenaam te doen zijn."

Dat in 1905 de belangstelling in het Koloniaal Museuw levendig was, blijkt uit het getal der schenkingen, n.l. 130.

Het aantal uitgeleende boeken was in dit verslagjaar niet minder groot dan in het daaraan voorafgaande; de vermeerdering van het gebruik en het bezoek aan de bibliotheek toont wel, dat zij in een behoefte voorziet. Mag de boekerij zich te eeniger tijd in eene rustige lees- en studeerkamer, die zij nu mist, verheugen, dan zal dit hare verdere ontwikkeling en bloei ongetwijfeld ten goede komen.

Verschillende groote en kleine tentoonstellingen hadden dit jaar in het museum plaats, terwijl ook daarbuiten aan eenige door het museum werd deelgenomen.

Ook de Afdeeling **Bureau voor Handels-inlichtingen** is nuttig werkzaam kunnen zijn, en tal van inlichtingen werden er op velerlei gebied verstrekt. Voor de zoo leerzame schoolverzamelingen wordt nog altijd de hulp van belangstellenden in Indië ingeroepen; daar de aanvragen hier steeds toenemen, wordt dan ook de vraag gesteld:

„Wie helpt verder? Wie van de honderden jongelieden, die in 't museum studeerden of er boeken leenden, wie van de velen, die van het museum uit zoo vaak voorgelicht werden? Het is voor onze volkstoekomst toch zoo nuttig, er de jeugd opmerkzaam op te maken, dat het grootste deel van Nederland dáár ginds onder de tropen ligt. Dit hun te vertellen is, voor het aanschouwelijk deel althans, wat wij met de collecties beoogen. Liefde voor Indië, reeds in de school opgewekt, zal maken, dat wij in de toekomst meer onze koloniën waard blijken."

Ook de leden van „Oost en West" zullen deze oproep wel als tot hen gericht willen beschouwen.

Zooals uit het geheele verslag te zien is: „het museum bloeit en wordt van jaar tot jaar rijker. Moge dit zoo blijven, dan vindt de kwestie van een nieuw, grooter Koloniaal Museum ook wel te goeder ure hare oplossing!"

INGEZONDEN.

Een Eerewacht voor het Paleis der Koningin op het Loo.

Meermalen vestigde ik de aandacht op het wenschelijke om van de oud-gedienden van het steeds actieve Indische Leger, die zich door trouwen dienst en groote militaire eigenschappen onderscheidden, een Eere-Korps te formeeren; dat Korps te Apeldoorn te stationeeren en daaruit een Eerewacht aan het Loo-paleis te doen optrekken.

Zooeven las ik nog een artikel, 't welk de weinige chic-que wijze van bewaking van het paleis behandelde.

Onlangs was ik zelf ooggetuige van de verlaten, weinig aanlokkende omgeving van de Loo-laan en het front van het paleis. Alle chic en verfraaiings-middelen ontbreken daar, juist bij het paleis. Een eerewacht van oude snorrebaarden, met medaljes, ja soms met de Willemsorde versierd, zou een prachtigen indruk maken! —

Bij alle eenvoudigheid kan een weinig-kostbare chic zulk een goede uitwerking hebben.

En voor het Indische Leger ware een dergelijke martiale vertooning een belooning van zijn oudgedienden, eene aanmoediging, waarop de oud-strijders trotsch zouden zijn.

9 Aug. 1906. K. H. O. van BENNEKOM.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Het Leven. 1ste jaargang. No. 25.

Tentoonstelling van Indische Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. Stedelijk Museum Amsterdam, 8 Aug.—8 Sept. 1906 (met platen), door N. H. Wolf.

Eigen Haard. 11 Aug. 1906.

Drie dagen in de wildernis (op Java), door G. L. La Bastide (met afbeeldingen).

Indisch Militair Tijdschrift 1906. No. 7.

Wat leert ons de Zuid-Afrikaansche oorlog, door J. C. van den Belt (slot). — De veldartillerie en de Russisch-Japansche oorlog, door W. Muurling (slot). — Nogmaals de tentransel, door J. C. van den Belt (met platen). — Opleiding van het personeel der bereden artillerie, door A—Z. — Een nieuw voedingsstelsel voor de troepen in Atjeh, door J. Kuyper. — Infanteriehoornsignalen. — Draadlooze mijnontsteking. — De officieele verliescijfers der Japanners gedurende den Oost-Aziatischen oorlog. — Boekaankondiging. Enz.

De Indische Mercuur. 14 Aug. 1906. No. 33.

Vijfde bijeenkomst der Internationale Commissie voor de eenvormigheid van de methoden van suikeronderzoek. — Het maken van wegen op de plantages, door A. H. Berkhout. — Regeling van de verhouding tuschen werkgever en werknemer in Australië. — Handboek voor houtexploitanten, door t. W. — Waarom voert Nederlandsch-Indië geen vruchten in blik uit? — Over verpondingsaanslagen van koffielanden. — Uit Consulaire Verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Berichten van den Sint-Claverbond. 1906. N°. III.

Het eerste halfjaar van mijn missionarisleven. Naar Buitenzorg en verder, door Th. Jansen (met platen). — Konga op Flores, door A. van Leeuwenberg. — Sumatra. Eene reis van Padang naar de Bataklanden en terug, door J. van Beckhoven (met platen). — Waarom Andreas Manasse Roomsch werd, door C. Wenneker. — Uit Tomohon. Een bedankje, door P. Wintjes. — Vormreis van Z. D. H. Mgr. E. S. Luypen naar de Minahassa, Flores en Timor, door A. Kortenhorst (vervolg) met platen.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Juni 1906.

Het inlandsch bestuur in de onderafdeeling Ophirdistricten, afd. Loeboeg-Sikaping, res. Padangsche Bovenlanden, door H. T. Damsté. (Slot). — De Duizendeilannden, door H. Selleger. — Aanteekeningen betreffende bestuursvorm en rechtspraak tijdens het Sultanaat van Djambi, door R. C. van den Bor (met bijlagen).

N°. 34. Donderdag 23 Augustus 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100, zijn donateur(trice)

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de Redactie-Commissie:

Het in het vorige nummer aangevangen zeer interessante Feuilleton zal de volgende week worden voortgezet.

II. Van de Afdeeling Amsterdam:

De Tentoonstelling van Ned.-Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt in het stedelijk museum welke tot **8 September** a.s. duurt is *dagelijksch geopend van 10—5 uur.*

Entrée *f* 0,25. Donderdags *f* 0.50 (geen reductiekaarten geldig). Doorloopende kaarten (persoonlijk) à *f* 1.—.

Leden van Oost en West Afd. „Amsterdam" hebben op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap met éene dame *vrijen toegang.*

Leden der andere afdeelingen tegen betaling van *f* 0.10 op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap.

Leerlingen der Openbare Lagere Scholen, mits onder geleide hunner onderwijzers, tegen betaling van *f* 0.10.

Ter blijvende herinnering aan deze tentoonstelling wordt door het uitvoerend Comité eene serie **prentbriefkaarten** uitgegeven.

Deze serie bestaat uit 6 kaarten, elk voorstellende eene interessante afbeelding uit de koloniën.

Aan leden der Vereeniging „Oost en West", die deze serie wenschen te bezitten, wordt ze franco toegezonden, door den heer *A. Zon,* lid van het uitvoerend comité, *Frans van Mierisstraat 67 te Amsterdam,* na ontvangst van een bedrag van 16 cent in postzegels of per postwissel.

De Toestand op Madoera.

*Aan
het Bestuur der Vereeniging „Oost en West"
te 's-Gravenhage.*

Door Uwe bijdrage, groot f 200.—, tot leniging zooals U schreef, van de meest noodlijdenden der door den hongersnood geteisterde gezinnen op Madoera, werd ik zeer verrast. Aan den eenen kant was de verrassing aangenaam, wijl zij mij op nieuw het bewijs gaf hoe Uwe Vereeniging niet alleen door woord en schrift, maar ook daadwerkelijk rusteloos bezig is in het belang der Inlandsche bevolking werkzaam te zijn en waar het kan toont, dat het haar in deze hooge ernst is en dat zij werkelijk hart heeft voor de bruingetinte Nederlanders aan deze zijde van den Oceaan. Aan den anderen kant bracht die verrassing mij in niet geringe verlegenheid.

Hoe toch aan het geld de gewenschte bestemming te geven?

Door den hongersnood geteisterde gezinnen bestaan hier niet, om reden noch het vorige jaar, noch dit jaar tot nu toe gebrek aan voedingsmiddelen, laat staan hongersnood ergens op Madoera is voorgekomen, zooals na herhaald onderzoek aan alle Europeesche en Inlandsche ambtenaren gebleken is.

Onwillekeurig dringt zich hierbij de vraag op: leest men in Holland de Indische berichten dan zoo eenzijdig of hecht men meer geloof aan onware sensatieberichten van sommige bladen dan aan door mij der Regeering toegezonden telegrammen (door het persbureau aan de dagbladen weergegeven) en aan weerleggende artikelen, zooals o.a. het in verschillende couranten geplaatst zijnde stuk van den heer Pecqueur, assistent-resident recretaris van Madoera?

Daarin werd toch in de eerste plaats het bestaan of bestaan hebben van hongersnood beslist tegengesproken.

Het lezen dier weerleggingen moet vooral Indische menschen aan de juistheid der sensatiewekkende berichten hebben doen twijfelen. Zij toch weten bij ondervinding, hoe de couranten omtrent zaken, die in de binnenlanden voorvallen, vaak verkeerd worden ingelicht en hoe bij het verstrekken dier inlichtingen dikwerf geheel andere drijfveeren (meestal van persoonlijken aard) dan die van het belang der zaak voorzitten.

Onderwerpelijk is dit in sterke mate het geval geweest. De aan de bladen verstrekte inlichtingen waren veelal geïnspireerd door persoonlijken haat en hadden in het bijzonder tot doel een wraak te koelen tegen een bepaald persoon, terwijl en enkel blad dit blijkbaar als een welkome gelegenheid beschouwde om een oude veete met mij te vereffenen.

De koortsziekte heeft dan ook niets te maken gehad met gebrek, hetgeen door Dr. Terburgh, den bekenden malariabestrijder, die hier van af 3 Mei j.l. werkzaam is om de oorzaak der ziekte op te sporen, beaamd is.

De oorzaak ligt ergens anders.

Hier op Madoera, in het bijzonder aan de Noorden Westkust, even als in vele streken aan Java's Noordkust en Zuidkust (vooral Zuid-Banjoemas), komen steeds gedurende zekere tijden van het jaar min of meer zware koortsen voor, al of niet met doodelijken afloop. Vooral de afdeeling Tjilatjap (Banjoemas) spant hierin de kroon, in enkele streken, zooals Madjenang, moet het sterfte-cijfer in de maanden November, December en Januari, naar mededeeling van een der daar geplaatste geneeskundigen, tengevolge van malaria, jaar in, jaar uit ± 10 pct. van het aantal zielen bedragen.

Wat daartegen gedaan wordt?

Niets dan verstrekking van kinine-oplossing aan de Inlandsche ambtenaren ter verdeeling onder de desahoofden, die voor de toediening van het geneesmiddel aan de zieken zorg moeten dragen.

Bij uitzondering wordt een speciale docter djawa in de koortsstreken gedetacheerd om medische hulp aan de zieken te verleenen.

Sterfte- en ziekencijfers worden mondeling geproduceerd door de desahoofden op de wekelijksche koempoelan bij het onderdistrictshoofd. Diens schrijver houdt daarvan aanteekening.

Van een rationeele malaria-bestrijding is tot nog toe nergens sprake geweest, en zal wel, gezien de vele millioenen, die daarmede gemoeid zullen zijn, vooreerst niet in het leven worden geroepen.

De hier beschreven in zwang zijnde methode werd ook in de koortsstreken van Bangkalan toegepast.

Dat de menschen daar bij honderden stierven zonder dat het bestuur er een vinger naar uitstak, zooals sommige couranten, ook in Holland, hebben uitgebazuind, berust dan ook eenvoudig op een verzinsel. Hetzelfde zou met evenveel recht van malaria-streken op Java, o.a. Tjilatjap, kunnen gezegd worden.

Men deed, wat men ook elders steeds gedaan had en doet; men verstrekte door tusschenkomst van de Inlandsche ambtenaren en hoofden aan de zieke bevolking kinine.

Mij, als hoofd van het gewest, speciaal over de ziekte te rapporteeren achtten het Plaatselijk Bestuur en de civiele geneesheer van Bangkalan in Januari niet noodig. Beiden zagen de zaak daartoe niet ernstig genoeg in en meenden dat, evenals vroeger, de ziekte met het goed doorkomen van den Westmoesson zou verdwijnen. Toen dit in Februari bleek niet het geval te zijn, werd het door den civielen geneesheer, in overeenstemming met den gewestelijk eerstaanwezend officier van gezondheid, die op inspectie ter plaatse was, voldoende geacht den tweeden in zwang zijnden maatregel toe te passen, n.l. het plaatsen in de ziekte-streek van een docter-djawa. Dit werd mij telegrafisch verzocht, waaraan dadelijk werd voldaan.

De ziekte had echter plotseling, zooals bij malaria-epidemiën meer schijnt voor te komen, in weinige dagen een hoogst ernstige phase aangenomen, die de desabesturen en het Inlandsch bestuur zoodanig verrastte, dat zij zich niet dadelijk een begrip van den omvang der ramp konden vormen. De oorzaak van het onverwacht aannemen der ziekte van dit ernstige karakter is niet bekend. Men heeft er de overstroomingen van Januari voor aangezien, doch met zekerheid is dit niet uitgemaakt. Elders in Bangkalan, waar de overstroomingen van veel meer beteekenis waren geweest en ook malaria voorkwam, is de ziekte niet heviger opgetreden.

Hoe het ook zij, de vermeerderde sterfte in Noord-Bangkalan schijnt plotseling geweest te zijn en zich binnen weinige dagen te hebben afgespeeld.

De detacheering van een docter djawa bleek niet voldoende, waarna meerderen door mij van Batavia werden aangevraagd, terwijl ik zorg droeg voor de toevoeging aan hen van alle in de afdeeling beschikbare mantrie's-politie met hunne oppassers, zoomede de noodige magangs om hun behulpzaam te zijn met de uitdeeling der kinine en voedingsmiddelen voor de zieken, die deze niet hadden of niet konden bereiden (waartoe ik fondsen beschikbaar stelde) [1]) en van zuiver drinkwater, met welk doel leksteenen in de verschillende dessa's werden geplaatst, terwijl de last werd gegeven in de daken der huizen, waarvan de bewoners het goedkeurden, klepluiken aan te brengen, teneinde zonlicht en versche lucht daarin vrijen toegang te verleenen.

De Controleur van Noord-Bangkalan liet ik verblijf houden in de pasanggrahan van Sepoeloe (het koortsdistrict) ten einde de werkzaamheden der docters djawa en het hun toegevoegde personeel te controleeren en voor de juiste toepassing van de getroffen maatregelen zorg te dragen.

Tevens vroeg ik een officier van gezondheid aan om de oorzaken der ziekte op te sporen en de leiding der ziektebestrijding op zich te nemen.

Hoe groot het aantal slachtoffers geweest is?

Volgens de rapporten zijn er in het district Sepoeloe, met 86000 zielen en 27000 in het meest aangetaste onderdistrict (Tandjoengboemi), overleden in de maanden Augustus, September, October, November en December 1905, ongeveer 230 en in Januari, Februari, Maart en April 1906, op het einde van welke maand het sterfte-cijfer weder normaal was geworden, een 2000 tal personen.

De couranten gewaagden echter van 5000 in den tijd van twee maanden, Januari en Februari.

Hoe kwamen zij aan die cijfers?

De juistheid der sterfte-cijfers over Januari werden door enkele plaatselijke ambtenaren in twijfel getrokken, waarom ik, juiste cijfers aan de Regeering willende rapporteeren, een onderzoek daarnaar gelastte. Vóórdat dit onderzoek was afgeloopen en vóórdat kon beoordeeld worden, of het deugdelijk was geweest en de uitkomst als juist kon worden aangemerkt, had een der dagbladen zich van de verkregen cijfers, totaal ± 5000, weten meester te maken en deze medegedeeld, waarop algemeen als vast werd aangenomen, dat in de maanden Januari en Februari 5000 menschen in het district Sepoeloe aan malaria waren bezweken.

Intusschen viel er op dit cijfer veel aan te merken. Eerstens gaf het niet weer het aantal aan m a l a r i a bezwekenen, maar het aantal dooden, verder liep het niet over twee maanden maar vermoedelijk over vier of vijf en eindelijk bleek achteraf dat de gegevens, die men tot de verkrijging er van had gebezigd, niet erg betrouwbaar waren.

Dergelijke zaken te onderzoeken is in Indië niet zoo eenvoudig. Men heeft hier voor de Inlandsche bevolking geen burgerlijken stand, aanteekeningen worden in de desa weinig gehouden en navraag bij de bevolking heeft gewoonlijk niet veel resultaat. Zelfs het tellen van graven kon in casu niet tot het gewenschte doel leiden. Men meende nieuwe graven voor zich te zien en dan waren het oude, pas schoongemaakte.

Of ik mij nimmer vergist heb met de aan de Regeering geseinde sterfte- of ziekte-cijfers?

Ik heb steeds de sterfte- en ziekte-cijfers weergegeven, die mij door de plaatselijke besturen werden verstrekt, cijfers, aanvankelijk geproduceerd door het Inlandsch bestuur, later door de voor de koortslijders te zorgen geneeskundigen. Verschil van gevoelen onder deze laatsten was oorzaak dat nu eens reconvalescenten werden opgebracht, dan weer alleen zieken, terwijl de plotselinge stijging medio Mei van het ziektecijfer is toe te schrijven aan het door Dr. Terburgh opnemen onder de zieken van de chronische malarialijders, menschen, die de gevolgen bij zich droegen van de ziekte, welke zij soms jaren geleden hadden gehad.

Door de beantwoording der verschillende vragen ben ik geheel afgedwaald van de eigenlijke zaak: hoe het best de toegezonden f 200.— te besteden.

Gebrek is en wordt er tot nu toe niet geleden en voor de door de koortsepidemie geteisterde gezinnen wordt van Regeeringswege op onbekrompen wijze al het mogelijke gedaan.

Geen wonder dus dat de plaatsing van uwe geldelijke bijdrage mij in verlegenheid bracht.

Na ontvangst van uw schrijven werden echter twee der reeds zoo zwaar bezochte desa's nog zwaarder bezocht door het uitbreken van een brand, die 177 woningen in den asch legde en een aantal gezinnen dakloos maakte.

Ook hier werd dadelijk van bestuurswege hulp verstrekt, de menschen in daartoe opgerichte loodsen onder dak gebracht en hun voedsel gegeven, zoomede materialen aan minvermogenden om hunne woningen wederom op te bouwen, doch er bleef nog iets over, waarvoor uwe bijdrage goede diensten kon bewijzen, namelijk: de minvermogenden van het noodzakelijke huisraad te voorzien, zooals balé-balé's, kookgereedschap, enz.

Ik aarzelde niet er die bestemming aan te geven, omdat daarmede toch overeenkomstig uw wensch door de koortsepidemie geteisterde gezinnen gebaat werden.

Te zijner tijd zal ik u de lijst der gedane verstrekkingen doen toekomen.

U dankzeggende namens de door U bedachte gezinnen,

Hoogachtend:
Uw dienstwillige dienaar
F. FOKKENS.
Resident van Madoera.

Pamekasan, 12 Juli 1906.

1) Die voedingsmiddelen bleken slechts tot een geringe hoeveelheid noodig te zijn. In de woningen werd over het algemeen voldoende voorraad djagoeng en rijst aanwezig bevonden.

De vrachten rijst en andere voedingsmiddelen, die volgens een bericht in de Soerabaiasche courant *dagelijks* naar de koortsdistricten werden gezonden, hebben dan ook alleen in het brein van den berichtgever bestaan.

Pers-kroniek.

Inhoud: Een buitenlandsch advies over de suikerindustrie op Java: Dr. G. K. Amton te Jena over dit onderwerp in het Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirthschaft. — Critiek hierop uitgeoefend door de Indische Gids. — De heer W. Borel in het Vaderland over de opiumpacht en de Atjehleverantie. — Een venijnig artikel van priester van den Donk aan het adres van den Gouverneur van Curaçao.

De Duitsche professor dr. G. K. Anton, die al meermalen blijk gaf zich voor onze koloniën te interesseeren, — indertijd publiceerde hij een werk, waarin de wenschelijkheid van een Duitsch-Nederlandsch verbond werd aangetoond, juist met het oog op ons koloniaal bezit — heeft in het *Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirthschaft* een studie over de suikerindustrie op Java geplaatst, waarbij hij tal van hervormingen voorstelt.

Aan het overzicht, dat de *Indische Gids* van dit opstel geeft, ontleenen wij het volgende:

„In plaats van een nieuwe onmiddellijke belasting der industrie geeft hij de voorkeur aan een indirecte. De Staat moet haar winst niet direct verminderen, door een deel voor zich te eischen, doch daardoor, dat hij de industrie aanspoort om de huurprijzen en loonen der inboorlingen te verhoogen. Terwijl langs dien weg een deel van de winst aan de inlandsche huishouding ten goede komt, wordt de draagkracht van deze verhoogd en vloeit zij langs dien weg ten slotte in den vorm van verhoogde belasting der inlanders weder aan de schatkist toe.

„Wel-is-waar zijn deze denkbeelden niet alleen in strijd met de belangen der fabrikanten en met de argumenten der vrijzinnige oeconomische theorie, die loon- en prijsbepalingen beschouwt als fossiele denkbeelden uit een nooit meer terugkeerend tijdvak der staathuishoudkunde, maar men zal er ook de psychische eigenaardigheid der Javanen tegen aanvoeren. Tevreden bewoners der tropen plegen geen winstbejag te kennen; als zij dubbel loon ontvangen, zullen zij niet des te meer werken, doch zooveel langer uit den dienst van vreemden trachten weg te blijven, als het hoogere loon hun de bevrediging hunner behoeften, zonder verderen arbeid, vergunt. Zeer zeker ligt hierin één van de redenen van den lagen tropischen loonstandaard; maar dit argument gaat voor huurprijzen niet op, en neemt ook te weinig in aanmerking, dat bij bepaalde volksrassen op Java, zooals de Madoereezen, een zucht naar gewin reeds merkbaar is en dat over het geheel de hedendaagsche Javanen niet op één lijn te stellen zijn met de negers van tropisch Afrika. Zoowel door hun eeuwenlange aanraking met Europeanen, als door de bloedmenging met de Hindoes, die vóór laatstgenoemden Java koloniseerden, staan zij verre boven die negers, wel niet in lichaamskracht, doch in wat wij als beschaving plegen aan te duiden. Men heeft thans te doen met halfbeschaafden, wier geheele beschaving door den tegenwoordigen ethischen koers van de moederlandsche politiek met oprechtheid wordt nagestreefd. Tegen deze bemoeiingen vormt de nog weinig ontwikkelde drang naar bezit den grootsten hinderpaal. Deze zal in dezelfde mate worden overwonnen, als men er in slaagt het inlandsch onderwijs uit te breiden en te verbeteren, de behoeften der inlanders te veredelen, nieuwe bij hen op te wekken en ter bevrediging van die behoeften zijn inkomsten te vermeerderen en de veiligheid van zijn bezit te verhoogen.

„Voor de vermeerdering van zijn inkomsten staan twee wegen open: de vrije werking der in het spel zijnde krachten of de inmenging der regeering. In theorie verdient de eerste verre de voorkeur, in de harde werkelijkheid zal hij de Javanen in voortdurende slavernij van het vreemde kapitaal houden op den laagsten loontrap, het minimum van bestaansvoorwaarden. Want een macht, die op kan wegen tegen die van het kapitaal bij de vereenigde ondernemers, zou de Javaansche boer en arbeider eerst kunnen ontwikkelen door aansluiting en dan nog onder voorbehoud, dat hij het verstand en de zucht naar gewin van de ondernemers tevens deelachtig werd. Eerst onder die voorwaarden zouden huur en loon vanzelf op behoorlijke hoogte komen. Het is echter bezwaarlijk aan te nemen, dat binnen afzienbaren tijd deze voorwaarden te vervullen zouden zijn, afgescheiden nog daarvan, dat een samenwerking door middel van bonden bij een overheerscht ras, hoe wenschelijk ook uit een oeconomisch en sociaal oogpunt, staatkundig aan groote bedenkingen onderhevig is. Daarom is er naar het oordeel van den schrijver slechts één weg, de verhooging der huursommen en loonen door tusschenkomst der regeering te bewerken. Hierin ziet hij een veel doeltreffender en eenvoudiger bescherming dan de ingewikkelde bepalingen om de vrije individueele contractsluiting te waarborgen, gegrond op de vrije werking van even sterke machten, die feitelijk niet bettaan.......

„Men schuwe niet hetgeen slechts op het papier niet bestaat weder in het wetboek te voorschijn te doen komen, daar het als onvermijdelijk gevolg van een nog gedeeltelijk op „Naturalwirthschaft” berustenden toestand wordt ingezien en erkend. Natuurlijk sluit dit scherp toezicht van de overheid in, dwang als misbruik mag niet plaats hebben en tevens moeten de hoogere huursommen en loonen zonder korting in handen komen van degenen, die ze verdiend hebben.

„Dit onderstelt, dat het moederland tot staan komt op den hellenden weg, dien het met het Ministerie-Cremer betrad. Met dezen Minister, die de 20e eeuw opende en het ontstaan van den modernen rijkdom in Deli aan de bron leerde kennen, is, ondanks den glans der gindsche millioenen, de zuinigheid op een verkeerde plaats in het Nederlandsche koloniale bestuur ingeslopen. Hij liet bestuursafdeelingen, residenties, samenvoegen en verminderde het aantal der ambtenaren van het binnenlandsch bestuur. De schrijver houdt dit voor een misgreep. Veeleer zou een vermeerdering der blanke ambtenaren noodig geweest zijn, om bij de enorm aangegroeide bevolking van Java dezelfde contrôle uit te oefenen. Waar de millioenen, zoowel uit de tabak van Deli, als uit de petroleum van Sumatra en de suiker van Java toevloeien, daar was de vrees, dat de kosten van het bestuur niet meer opgebracht zouden kunnen worden, zeker niet op haar plaats. Een voldoend goed opgeleid — ook hier greep de heer Cremer in; of het ten goede was zal afgewacht moeten worden — en goed bezoldigd Europeesch ambtenaarspersoneel ter controleering van het inlandsche vormt een der beide voorwaarden, die vervuld moeten worden, als de medewerking der inlandsche hoofden bij oeconomische zaken niet slechts ten voordeele der industrie, maar ook tot heil van de inlandsche verhuurders en arbeiders zal strekken. De andere voorwaarde is: dat men den inlanders de zekerheid verschaft, dat zij van het verkregene ook zullen kunnen genieten. Hierin licht een tweevoudige taak voor de politiek: de bevrijding der Javanen uit hun chronischen geldnood, uit de handen van woekeraars, door organisatie van het crediet en het waarborgen van de zekerheid van eigendom door het doen verdwijnen van de deels ongelooflijke toestanden, die op het gebied van dessa-politie aan den dag komen.”

Hierbij teekent de redactie van *De Indische Gids* aan, dat zij in dit middel om van de suikercultuur meer te „trekken” geen heil ziet:

„De practische zijde van die oppositie is, dat wij niet kunnen gelooven. dat, al mocht de draagkracht der bevolking uit een belastingoogpunt daardoor verhoogd worden, dit in zoodanige mate het geval zal zijn, dat men op dit oogenblik langs dien weg ook maar een fractie terug zal ontvangen van hetgeen door rechtstreeksche belasting van de winst der groot-industrie in de schatkist kan en moet vloeien. Het bezwaar, dat zulk een belasting onregelmatig drukt is bij de thans ingevoerde suikerbelasting ondervangen door aantooning van den kostprijs van de suiker toe te laten. Geringe verschillen in den druk zullen onvermijdelijk als bij elk belastingstelsel blijven bestaan, doch men vergete niet, dat het hier slechts geldt; het nemen van een deel van den overvloed, en niet van de nooddruft.

„Wat een gesanctionneerden dwang betreft, hij moge met de beste bedoelingen worden uitgeoefend, het is een middel, dat indruischt tegen de richting, die de menschheid ook in het Oosten opgaat. Als er eerst zekerheid van bezit is, zal ook de „Erwerbstrieb” der inlanders voor ontwikkeling vatbaar blijken.

Dat tegenwoordig nog verborgen dwang wordt uitgeoefend, moge waar zijn, hoewel het feit door velen wordt ontkend, de omstandigheid, dat de huurprijzen der gronden zoo uiteenloopen, is een bewijs, dat die dwang niet overal even sterk kan zijn. En al bestond het euvel nu nog op vele plaatsen, het moet door natuurlijke oorzaken en niet door staatsinmenging verdwijnen. Bij deze laatste zullen, zal zij doel treffen, de productiekosten van de suiker zichtbaar stijgen, de ondernemers zullen klagen en aanvankelijk misschien verliezen lijden. Groote ontevredenheid onder het Europeesch element zal niet opgewogen worden door meerder levensgenot van den inlander. Als deze meer geld ontvangt, terwijl zijn „Erwerbstrieb” nog niet naar evenredigheid gegroeid is, zal hij wat meer feesten geven en even weinig „draagkracht” blijven behouden als weleer.

„Gaat men daarentegen op den ingeslagen weg voort, door welgemeende ordonnanties de inlanders geleidelijk op de hoogte brengend van hun belangen en rechten, dan zullen zij op den duur, vooral door de gelijktijdige ontwikkeling van het crediet wezen, financieel zelfstandiger geworden, betere prijzen weten te bedingen en de ondernemers zullen zich langzamerhand daarin schikken, niets anders daarin ziende, dan den geleidelijken oeconomischen vooruitgang der toe-

standen, zooals men nu nog spreekt van de goedkoope tijden van vroeger. Men overhaaste niets, men dwinge niets, doch men houde de deur open voor ontwikkeling op ver-standelijk en stoffelijk gebied."

* *
*

In de rubriek »Ingezonden stukken«, die veel gesmade rubriek in de couranten, kan men soms aardige dingen lezen. Ook leerzame dingen, en wat studie betreft soms interessante zaken. Zoo lazen wij in het *Vaderland* van de hand van den heer W. Borel een merkwaardig artikel over de opiumpacht en de Atjeh leverantie, waarin hij aantoont, dat het recht van verkoop van het opium-debiet, te Atjeh in het openbaar te gunnen aan den meestbiedende niet de manier is voor het gouverment om.... het meeste geld van de opiumpacht te verkrijgen. Dat is werkelijk zeer merkwaardig!

Maar laten wij den heer Borel aan het woord. Om de waarheid van zijn stelling aan te toonen gaat hij 3 jaar terug, toen de opiumpachter aan de regeering *f* 45.000 per maand betaalde.

»Aannemende", zegt hij, »dat de opiumpachter alle kisten ingevoerde opium aan den boom aangeeft en niets, uit vrees, dat ontdekt wordt, dat hij te groote winst maakt, verzwijgt, dan zien wij, dat te dien tijde per maand een tiental kisten werden ingevoerd. Elke kist bevat 6 ballen ruwe opium, uit elke bal komt tweehonderd tail. Een tail opium werd aan den gegoeden Oosterling verkocht voor f 7, terwijl elke tail weder in twintig tjoepa verdeeld wordt, ten einde de tjoepa voor 45 cts. aan den armeren Oosterling te kunnen verkoopen. Veronderstellen wij nu, dat op alle vier Oosterlingen een rijke en drie minder gegoeden voorkomen, wat zeker een rekening is in het voordeel van den pachter, dan maakt hij f 8,5 per tail en brengt hem dus een kist opium f 10.200 op. De aanschaffingskosten per kist op Atjeh zijn zevenhonderd dollar, op het tijdstip overeenkomende met een gemiddelde waarde, afhankelijk van den koers van den dollar, van pl. m. f 800. Per kist wordt dus door den pachter gemaakt een bruto winst van f 9400, dat is per maand f 94.000 verminderd met de pacht, groot f 45.000, blijft dus een bruto winst over van f 49.000 per maand. De toenmalige pachter was Tiau Sjat, thans regeerings-commissaris der Chineesche regeering. De enorme winst door de pachterscongsi gemaakt, deed hem op Atjeh, op handelsgebied, door tusschenkomst van diverse stroomannen, dusdanig concurreeren, dat de daar gevestigde handelslieden, uit vrees doodgedrukt te worden, verschillende combinaties vormden, om op eerstvolgende aanbesteding den pachter op te jagen, of, indien hij zich niet liet opjagen, de pacht zelf in handen te nemen. Bij de hernieuwde aanbesteding, welke ten paleize van den gouverneur plaats had, was de kapitein-Chinees van Batavia, chef der Atjeh-leverantie, hoogste bieder. Bij het verlaten van het paleis moet echter de kapitein-Chinees een tafeltje hebben omgegooid, hetgeen door hem beschouwd werd als zulk een ongelukkig voorteeken, dat hij afstand deed van de pacht (hoe naief) en deze weder, zonder hernieuwde aanbesteding, werd toegewezen voor het veel te lage bedrag van f 70.000 aan den oorspronkelijken pachter Tiau Sjat. We zien hieruit, dat concurrentie onder handelaren, niet 't monopool, 't waarachtig belang van het gouvernement is. Voor monopolisten op Atjeh verwijs ik naar de lezing, gehouden door den heer Martijn in Oost en West, voorkomende in een der afleveringen van de Indische Mercuur.

Zes maanden voor het afloopen der oude pacht wordt gewoonlijk de aanbesteding gehouden. Indien de pacht dus toegewezen wordt aan een nieuwen pachter, zal de oorspronkelijke, deze laatste maanden gebruiken om Atjeh te overstelpen met opium en zal hij opium zelfs tegen inkoopsprijs, dus zonder winst, tegen 1/12 van zijn vroegere verkoopssom van de hand doen, zoodat de nieuwe pachter de eerste vijf à zes maanden niets kan slijten en dientengevolge moet rekenen op plm. vier ton gereed geld en zuiver verlies in den beginne van de pacht. Beiden, zoowel oude als nieuwe pachter, houden dus bij het doen van hun bod aan het gouvernement, een flinken slag om den arm. Waarom wordt, waar te Atjeh toch reeds recherchevaartuigen kruisen om den smokkelhandel tegen te gaan, en de patrouilles de Atjehers steeds visiteeren, de opiumregie niet ingevoerd?

De achteruitgang van den Europeeschen importhandel op Groot-Atjeh en de verplaatsing daarvan naar de onderhoorigheden, dwong eenige te Kota-Radja gevestigde handelshuizen filialen op te richten te Idi, Telok-Semawe, Sigli etc., en tevens trachten de handelaren nu ook op ander handelsgebied winsten te behalen. Even wil ik aanstippen, dat door de verplaatsing van dezen handel de in- en uitvoerrechten te Telok-Semawe stegen, echter te Olehleh verminderden en dus de Atjeh-autoriteiten ons zand in de oogen strooien, door in haar verslagen, dit als bewijs der vermeerderde welvaart der bevolking te vermelden.

Daar het contract van de Atjeh-leverantie op zijn einde liep, richtten verschillende handelaren requesten tot Z. Exc. van Heutsz met het verzoek, de levering van de door het gouvernement benoodigde artikelen zoo mogelijk in kavelingen uit te besteden, doch niet, zooals het gerucht liep, den kapitein Chinees van Batavia, chef der oude Atjeh-leverantie, ondershandsche verlenging van het contract te geven. De kapitein-Chinees zag zeer goed in, dat, aangezien de handelshuizen nu filialen op de posten hadden en dus geen extra-employés zouden aan te stellen hebben voor eventueele levering aan het gouvernement, hij bij hernieuwde openbare aanbesteding het gouvernement zeker voor meerdere tonnen gouds goedkooper zou moeten leveren; vandaar verzoek om ondershandsche verlenging. Een der handelaren interviewde Zijne Excellentie en kreeg te hooren, dat den kapitein-Chinees ondershandsche verlenging zou gegeven worden, daar hij beloofd had Kota-Radja electrisch te verlichten en Rangoon-rijst regelrecht, niet meer via Penang, naar Atjeh te zullen betrekken. Zijne Excellentie werd er op gewezen, voor nakoming dezer belofte geen waarborg te hebben. Tot heden heeft deze oolijkerd zijn belofte niet gehouden, maar hij heeft de verlenging van het contract en lacht in zijn vuistje.

Is hier niet het belang van het gouvernement en dat der Atjehsche handelaren, meest oude, getrouwe dienaren van het gouvernement, benadeeld geworden ten voordeele van een Chineesch kapitalist? Het ondershands verlengde contract der Atjeh-leverantie loopt eerstdaags af. Doel dezes is aan te dringen op een openbare aanbesteding, zoo mogelijk eerst in kavelingen, dan in zijn geheel en daarna 't voor het gouvernement voordeeligste contract te doen afsluiten!"

Aldus de heer Borel, die misschien nog de satisfactie zal hebben, dat de kapitein-Chinees in quaestie Kota-Radja electrisch laat verlichten!

*
* *

In de *Residentiebode* zet priester F. J. A. van den Donk zijn artikelen over den gouverneur van Curaçao en het bijzonder onderwijs voort.

»Ik behoef«, zoo schrijft hij, »niet in beschouwing te treden der motieven, welke den Kolonialen Raad leidden bij het vonnissen van het ontwerp van den Gouverneur. Ik constateer alleen de volgende feiten:

De denkbeelden des gouverneurs omtrent subsidieregeling waren nu: 1o. veroordeeld door de schoolcommissie op Curaçao, wier overgroote meerderheid niet tot de clericalen behoort; 2°. veroordeeld door het bestuur der bijz. school; 3°. *tot driemaal toe* veroordeeld door den Kolonialen Raad en de laatste maal nog wel door een Raad van wiens verhouding tot den landvoogd men mag zeggen: het is al pais en vreê. En nu vraag ik in gemoede: Als de gouverneur eenig gepast gevoel van de werkelijkheid bezat, zou hij dan, na zoo herhaalde en alzijdige veroordeeling van zijn ontwerp, dit niet hebben ingetrokken? Zelden zal eenig wetsontwerp door zooveel gezaghebbende mannen zoo eenparig zijn gevonnist. En zelden zal ook op eenig gouverneur zulk een sterken zedelijken drang zijn uitgeoefend tot terugneming van een ingediend ontwerp. Maar het is een opmerkelijk psychologisch verschijnsel in onzen gouverneur — en de volle aandacht der hooge Nederl. Regeering waardig, dat hij zoo bij het vormen, als bij het streven naar verwezenlijking zijner plannen met de eischen der werkelijkheid geen rekening houdt. Ruim een maand, na het voorloopig verslag van den bevrienden raad, verschijnt van de hand des gouverneurs een memorie van antwoord, waarin hij onder voorwendsel aan de financieele bezwaren van den Raad te gemoet te komen, zijn plannen in al hun onuitvoerbaarheid handhaaft. Ik zeg *in al hun onuitvoerbaarheid*, want onuitvoerbaar is een absoluut begrip. Een stap naar beneden langs zijn werkelijke trappen van vergelijking is, practisch onzin.

Zulk een onreeëlen stap zet de Gouverneur, als hij in zijn jongste M. v. A. den Raad zoekt te paaien door het totale bedrag der subsidie met 5400 gld. te verminderen. Deze vermindering wordt verkregen, door een wijziging in het aantal leerlingen per onderwijzer of kweekeling in de buitendistricten. Eerst was dit aantal vijftig; nu heeft hij het op tachtig gebracht. Zoodoende kon hij tegelijkertijd het subsidie voor de hoofden van scholen in de buitendistricten met 50 gld. verhoogen.

Reeds de schreeuwende wanverhouding tusschen het toegekend subsidie — driehonderd gulden per onderwijzeres en 200 gld. per kweekeling — en den zwaren arbeid om *in de tropen* den heelen dag voor *een klasse van tachtig* kinderen te staan, is het zooveelste bewijs hoe verre de gedachten van onzen Gouverneur buiten de werkelijkheid gaan. Want al is het een feit, dat onze Zusters door de alvermogende kracht eener verheven en roerende liefde, zelfs aan een grooter aantal kinderen met succes onderwijs geven, hij, die deze zoo eerbiedwaardige Nederlandsche vrouwen, nu drie jaar lang, op de kaak poogt te stellen als een bende onwetenden, omdat zij zich niet meer kunnen laten africhten tot een examen (och, waarom bestaan er geen wettelijke examens ook voor Gouverneurs) —, hij mist alle reëele recht om van de hooge liefde dier gesmade Zusters nu toch gebruik te maken, om zijn onuitvoerbare plannen tot Wet verheven te krijgen".

Algemeene Berichten.

Celebes.

De correspondent te Batavia van de Nieuwe Rott. Ct. seinde 18 dezer:

„Volgens geruchten geeft de toestand in Boni reden tot ongerustheid. Vrouwen en kinderen zijn naar Makassar teruggezonden; er worden hinderlagen uitgezet. Baroepoe is verleden week 's nachts beschoten; slechts vier inlandsche soldaten werden onbeduidend gewond."

De Redactie teekende hierbij aan:

„Zooals men zich zal herinneren, seinde onze correspondent te Batavia in het laatst van de vorige maand, dat er een lansaanval op ons bivak te Watampone had plaats gehad door een talrijke bende (15 Juli). In onze toelichting wezen wij op het ernstige van dit bericht, daar men zoo iets in Boni niet meer verwacht had. Uit de gisteren ontvangen Indische bladen blijkt, dat die overvalling waarschijnlijk ten doel heeft gehad een daar gevangen genomen geestdrijver te bevrijden. Dit doel werd bereikt. Men be-

grijpe wel, dat niet de daad op zichzelf beschouwd zoo heel gewichtig is, maar wel, zooals we vroeger betoogden, dat het in Boni nog mogelijk is, dat een talrijke bende zich verzamelt om een door ons bezette plaats aan te vallen, zonder dat een der hoofden, die goedgezind heeten, ons waarschuwt.

Het thans ontvangen telegram schijnt die opvatting te bevestigen. Men heeft het zelfs noodig gevonden de vrouwen en kinderen der soldaten naar Makassar terug te zenden. Wat de toekomst in Boni brengen zal is moeilijk te voorspellen. Met het uitzetten van hinderlagen past men een beproefd middel toe om aan dergelijke overvallingen een einde te maken.

Baroepoe ligt in de Toradjalanden, zoodat de vermeestering van Bonto Asoe aldaar ook niet afdoenden indruk gemaakt schijnt te hebben. Dit is echter niet te verwonderen, daar in de Toradjalanden ons gezag nog te kort invloed uitoefent om den geheelen toestand te beheerschen, terwijl daar de roovende Sidenrengers alle reden hebben om tegen een geordenden staat van zaken gekant te zijn."

Soemba.

Den 20sten dezer seinde dezelfde correspondent:

„De op Soemba aan Oemboe Krai en den radja van Lawoenda opgelegde boete is geheel voldaan. Luitenant Rijnders keerde den 10den dezer naar Timor Koepang terug."

De Redactie brengt hierbij in herinnering, dat Oemboe Krai den 20en Maart begon met de betaling van de opgelegde boete (f 10.000, verminderd met f 100 voor iederen geroofden persoon, die zou worden uitgeleverd). Den 21en April seinde de resident van Timor aan de Indische regeering: „Den 2en April op Soemba teruggekeerd, bevond ik, dat Oemboe Krai de betaling van de hem opgelegde boete had gestaakt en gevlucht was. De reden van deze handelwijze is niet bekend. Hij werd sedert door de colonne opgespoord, doch tot nog toe zonder resultaat. Thans zijn 12 uit Kodi geroofde personen in onze handen gekomen", enz.

Bij de achtervolging van Oemboe Krai bleek, dat deze zich in het gebied van den radja van Lawoenda ophield en zich tot tegenweer had voorbereid. Nadat die vorst op den eisch van den luitenant Rijnders om Oemboe Krai uit te leveren, het fiere antwoord had gegeven, dat men te Perei Menditta nog nooit had behoeven te wijken, werd den 9en Mei de sterke stelling van die plaats aangevallen met 26 soldaten en 36 gewapende politiedienaren, waarbij 2 Europeesche sergeanten-instructeurs. Het gelukte luitenant Rijnders de bedoelde sterkte te vermeesteren, doch Oemboe Krai ontkwam, hoewel zwaar aan het been gewond. De radja van Lawoenda werd gevangen genomen, wat na het bovenstaande wel geen verwondering zal wekken. Een boete werd dien radja opgelegd.

Het laatste nieuws aangaande Oemboe Krai luidde, dat zijn schuilplaats nog steeds niet ontdekt was, en dat wel telkens door hem lieden, te Kodi geroofd, werden uitgeleverd, maar dat Oemboe Krai zelf zich eerst wilde komen melden als de militairen weg zouden zijn en een posthouder te Memboro zou achterblijven, bij wien hij zich dan zou onderwerpen.

De boeten aan Oemboe Krai en den radja van Lawoenda opgelegd, zijn blijkens bovenstaand telegram thans geheel voldaan. Maar heeft Oemboe Krai zich al gemeld? Moet men dit uit de mededeeling opmaken dat luitenant Rijnders 10 Augustus naar Timor Koepang terugkeert, of wil men Oemboe Krai ter wille zijn door hem gelegenheid te schenken zich bij den posthouder van Memboro te melden.

De 1e luitenant C. A. Rijnders is militair commandant van Timor Koepang en heeft zich den laatsten tijd èn bij ons optreden op Timor èn bij onze actie op Soemba zeer verdienstelijk gemaakt.

De strategische kennis van Bali.

Hierover lezen wij in Het Vaderland van 20 dezer:

„Het is nu twee maanden geleden dat de correspondent van het Alg. Hbl. seinde over het ultimatum der Indische Regeering, dat aan de inlandsche vorsten op Bali zou zijn verzonden. Inderdaad deed toen-ter-tijde in Indië een dergelijk gerucht de ronde in verband met het vertrek van eenige oorlogsbodems, maar nog altijd schijnt de landvoogd het oogenblik nog niet gekomen te achten om met geweld de Balische zaken te regelen.

Toch werd alles reeds voorbereid; een macht van ongeveer 2000 man, onder aanvoering van den generaal-majoor Rost van Tonningen, is gereed; de groote promotie bij de infanterie leverde jeugdige kapiteins uit de nieuwe school, een compagnie wielrijders zou beschikbaar zijn. In September, zegt men, zou de expeditie in zee gaan.

De vraag dringt zich nu op den voorgrond: heeft men ook de noodige strategische kennis verzameld, die als basis voor een juist ingrijpen kan dienen, die als eerste voorwaarde voor het vermijden van fouten is aan te merken?

In een der Soerabajasche bladen kwam een fantastisch verhaal voor van een stafkapitein met donker uiterlijk en groote kennis van inlandsche talen, die Bali had doorkruist als inlandsch koopman vermomd en die overal ongehinderd kon komen, evengoed aan de hoven der potentaatjes, als in de kampongs der bevolking."

Men bedoelde hiermede den kapitein van den generalen staf A. M. C. J. Exter, die in gezelschap van den controleur voor de politieke aanrakingen Schwartz een reis over Bali maakte. Waarom hij dit als inlander vermomd zou hebben moeten doen, is niet duidelijk, omdat ieder landsdienaar, die in gezelschap van genoemden ambtenaar zich in de rijkjes bevindt, zeker kan zijn van een goed onthaal. In het Koloniaal Verslag is dan ook te lezen, dat in 1903 door den controleur bij het bureau voor inlandsche zaken met den chef van den staf in de 3e militaire afdeeling op Java een rondreis is gemaakt in alle Balische landschappen, ten einde dien stafofficier in de gelegenheid te stellen gegevens van militairen aard te verzamelen. Op al die reizen liet de ontvangst in voorkomendheid en hulpvaardigheid over het algemeen niet te wenschen over.

Ook later bracht de stafkapitein S. H. Schutstal van Woudenberg herhaalde bezoeken aan Bali, zoodat in dit opzicht de expeditie ook behoorlijk voorbereid kan zijn.

Trouwens deze militaire deskundigen mogen nog aangevuld hebben wat de reeds bestaande gegevens omtrent de toestanden in de rijkjes te kort kwamen uit een militair oogpunt, een rijk materiaal was reeds verzameld door den tegenwoordigen assistent-resident Schwartz, die nu bijna 10 jaren lang zich bezig houdt met alles, wat onafhankelijke landschappen op Bali betreft. Uit hetgeen daarvan gepubliceerd werd, o.a. in het Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen dl. XLIII afl. 1 en 2, blijkt reeds, dat de door genoemden ambtenaar vervaardigde kaarten van groot nut kunnen zijn voor een militaire expeditie. Hij zal dan ook ongetwijfeld gedurende de operatiën de vraagbaak zijn van de militaire bevelhebbers, geheel vertrouwd als hij is met de Balische taal, de politieke verhoudingen, de geografische gesteldheid, de volksinstellingen en het karakter der Balineezen.

Wij meenen dan ook te mogen onderschrijven hetgeen van deskundige zijde in den Indischen Gids van Juni 1906 werd gepubliceerd: „Aan succes van een gewapend optreden behoeft niet te worden getwijfeld met het oog op de volledige krijgskundige gegevens, waarover wij te beschikken hebben, en die in den loop der jaren zijn verzameld."

Uit de Oost-Indische Mail.

De N. Soer. Ct. meldt het volgende:

„De chef van het wapen der infanterie, generaal-majoor Christan, die een inspectiereis maakt over Java, moet de daartoe volgende opdracht hebben ontvangen. Voor de aanstaande Bali-expeditie bestaat geen aanvulling van kader en minderen.

Bij den gouverneur-generaal schijnt een vermoeden te bestaan, dat de officieren van gezondheid wat te vrijgevig zijn met het behandelen van de reconvalescenten. Om daartegen te waken zal generaal Christan de groote hospitalen, die vol zieken zijn, bezoeken. Vroeger bestond de bepaling, dat herstellenden geregeld eens in de maand op het rapport moesten verschijnen bij den dokter. Deze besliste of zij al dan niet wederom geschikt waren voor den velddienst. Hiermede is echter sedert eenigen tijd gebroken, omdat het herhaaldelijk gebeurde, dat een dokter een herstellende geschikt achtte voor den dienst, maar de compagnies-commandant hem afkeurde als hij bij het uitken achterbleef. Zoo ontstond strijd tusschen de compagnies-commandanten en de doctoren. Het eenmaal per maand zich melden is nu echter weder ingevoerd. Hoofddoel van de inspectie door generaal Christan, is dus om na te gaan of niet verscheiden mindere militairen, die door de doctoren ongeschikt zijn verklaard voor den dienst, in werkelijkheid reeds dienst zouden kunnen doen. Volgens goed ingelichte personen zou de landvoogd den generaal met deze zending hebben belast op voorspraak van overste Bijker, den toekomstigen chef van den geneeskundigen dienst. En deze maatregel zou dan tevens het motief leveren om overste Bijker toch bij keuze tot chef van dien dienst te bevorderen."

Hierbij teekent de Javabode aan:

Een chef van het wapen der infanterie, die de hospitalen gaat inspecteeren en moet toezien of de doctoren wel hun plicht betrachten bij de keuring van militairen. Een gouverneur-generaal, die daartoe het bevel geeft op instigatie van een ondergeschikt officier van gezondheid en derhalve buiten den legercommandant en den waarnemenden chef van den geneeskundigen dienst om. Gekker kan het waarlijk niet. Ja, toch! Die officier van gezondheid zal voor dit feit bevordering bij keuze maken.

Het eenige ware in het heele bericht is dan ook, dat de maandelijksche keuringen van tijdelijk ongeschikten voor den velddienst, in den tijd van generaal Vetter afgeschaft, een maand of wat geleden weder zijn ingevoerd. De reden zal wel zijn, dat sommige militairen misbruik maakten van de gelegenheid om hunne tijdelijke ongeschiktheid zoo lang te laten duren als zij zelven verkozen.

Preciosa uit Boni en Goa. In de notulen der algemeene en directievergaderingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen vond het Soerabajaasch Hbld. een en ander mededeeling omtrent de kostbaarheden in de woning van den radja van Boni, en later in die van zijn lotgenoot van Goa gevonden. Wij vernemen, zegt het blad, dat het in de bedoeling der regeering ligt, deze preciosa te doen taxeeren door een commissie, die tevens zal uitmaken welke voorwerpen in musea zullen worden opgenomen.

Onder de Bonische kostbaarheden vindt men vermeld 3 koffiekannen, 3 melkkannen, 4 suikerpotten en 2 theekannen, die zeker wel op vendutie zullen worden gedaan — het zijn alle cadeaux van de indische regeering; verder sirihdoozen, tabaksdoozen, van goud en zilver, en een badeh met gouden scheede. De geasche voorwerpen zijn veel interessanter: men vindt er onder een „eerepenning aan den koning der Makassaren", anno domini 1818; een metalen plaat, in 1811 door het engelsche gouvernement geschonken, oude munten, enz.

Een droevig sterfgeval. Er was een vroolijk troepje te Petit Trouville. Onderschout Pelt met zijn kinderen en eenige vrienden waren den Zondag voor een pic-nicje aan het strand gaan doorbrengen. Met ontzettende plotselingheid werd de vreugde echter in rouw verkeerd. De heer Pelt kreeg in het bad een hartverlamming. De toevallig ook te Petit Trouville aanwezige geneesheeren Noordhoek Hegt en Kuneman verleenden dadelijk hulp. Medicijnen werden met allen spoed telefonisch uit de apotheek der K. P. M. te Priok gerequireerd. Niets mocht evenwel baten. De heer Pelt overleed binnen een half uur. Per brancard, onmiddellijk gezonden door den controleur van politie, die zelf ook kwam, werd het lijk stadwaarts gebracht. Het was een droevige terugtocht.

Den nacht te voren had den heer Pelt dienst gehad in den Plantentuin. Hij was niet op zijn bed geweest en had zich reeds eenige dagen te voren zeer onwel gevoeld. Toch had hij zijn kinderen, die zich op den Zondag hadden verheugd, niet willen teleurstellen.

De begrafenis had den volgenden dag plaats, bijgewoond door den resident, den assistent-resident, de beide controleurs en tal van europeesche en inlandsche ambtenaren en beambten der politie. Ds. Mulder sprak aan het graf.

Die arme Residenten! Een geestig levensverzekering-man,-ilyena-,heeft partij getrokken van onze, niet weersproken, mededeeling dat de heer Jhr. J. de Savornin Lohman door de Regeering officieel als vertegenwoordiger der „Amsterdamsche" bij de hoofden van Gewestelijk Bestuur was geïntroduceerd, en heeft aan alle residenten het hieronder volgende schrijven gericht:

21 Juli '06.

Aan den Resident van Madoera te Pamekasan.

HoogEdel Gestrenge Heer,

Naar aanleiding van een in de bladen verschenen bericht: dat de heer Jhr. J. de Savornin Lohman, vertegenwoordiger van de „Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering" door de Regeering schriftelijk aan UwHEdG. zou zijn geïntroduceerd, zij 't mij, als Vertegenwoordiger van de oudste der Nederlandsche Levensverzekering Maatschappijen, vergund UwHEdG. daartegenover mits deze een exemplaar van ons laatste jaarverslag (met balans) aan te bieden, een stuk, welks inhoud ruimschoots tegen alle introductiebrieven, van welke overheidspersonen ook, opweegt.

Hoogachtend:

De vertegenwoordiger van de Hollandsche Societeit van Levensverzekeringen,

(w.g.) Abr. A. van Oven.

De zet is te aardig om hem niet publiek te maken.

De heer Priester—omnis homo. In de Locomotief wordt voor de zooveelste maal een klacht geuit over het vele werk, dat den heer Priester, den bekenden politie-reorganisator, op de schouders wordt gelegd. Deze ambtenaar fungeert thans als:

1e. assistent-resident voor de politie;

2e. hoofd eener zeer lastige bestuursafdeeling, welke voortdurende zorg eischt, daar de sawahs dier streken geheel afhankelijk zijn van hemelwater;

3e. voorzitter van den gemeenteraad;

4e. voorzitter van den landraad;

5e. voorzitter van de commissie voor het nieuwe patentrecht;

6e. voorzitter van nog tientallen van andere commissies.

Moet dat niet scheef loopen? vraagt het blad, hartstochtelijk. Ieder ambt toch eischt op zich-zelf den geheelen persoon. De regeering geve er antwoord op!

Ruzie onder artisten. De circus-Ott heeft thans zijn tent te Djokja opgeslagen, doch voorstellingen worden niet gegeven. Dit vindt zijn oorzaak, zegt de directie, in het feit dat de tent dringend reparatie behoeft. De correspondent van de Locomotief echter, tapt uit een ander vaatje. Hij vertelt het volgende:

„Te Garoet, of daar ergens in de buurt, moet een bevallige jongedame van nog geen twintig zomers oud, na onder het voltigeeren tot twee maal toe van het paard te zijn getuimeld, dat nommer van het programma niet geheel geëindigd hebben, omreden hare zenuwen, volgens haar zeggen, te veel geschokt waren. De manager van het circus eischte echter, dat zij toch tot het laatste toe zou doorrijden en toen de zenuwachtige jongedame dit weigerde, indien men haar althans geen beter paard gaf, kwalificeerde de manager deze weigering als contractbreuk (dienstweigering tijdens een voorstelling). De jongedame, die zich op die be-

schuldiging dapper verdedigde, zou toen wegens brutaliteit een slag of een stomp op de borst gekregen hebben. Daar had men de circuspoppen aan het cakewalken. Twee zusters en een broer van de beleedigde voltigeuse, die allen als star-artists aan den Welt-circus verbonden waren, kozen hare partij; eischten genoegdoening van den manager, etc. De manager weigerde apologie te maken en wreekte zich door die geheele familie het verdiende weekloon niet uittebetalen. De familie kreeg aanhang onder de andere artisten en zietdaar den circus thans in groote moeilijkheid. De artisten zitten verdeeld in twee hotels; t.w. in het eene de directeur en enkele zijner trouw gebleven artisten, in het andere de rest der artisten, clowns enz. terwijl de volkomen gave tent, die van alles de schuld draagt, rustig op de aloon aloon het einde der catastrophe afwacht."

De Suikeroogst. Men schrijft uit Djokja aan de Locomotief: „Het sapgehalte van het suikerriet laat op enkele ondernemingen wel wat te wenschen over, met het gevolg dat een paar administrateurs-fabrikanten zelfs het werk voor eenige dagen hebben gestaakt, of, zooals men gewoonlijk zegt, de fabriek hebben stop gezet. Men hoopt dat het suikergehalte bij het rijper worden van het riet verbeteren zal. Schitterend blijkt dit thans op geen enkele onderneming te zijn, maar over het algemeen mag toch niet worden geklaagd. Velen zouden nu wel graag een flinken regenbui willen hebben. Zulk een bui geeft in den maaltijd eerst wel wat last, maar na verloop van veertien dagen zijn de goede gevolgen in den regel duidelijk merkbaar."

Een periodieke klacht. Naar het Soerab. Hbld. verneemt, is de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij ook dit jaar niet in staat, op tijd de voor de suikerfabrieken benoodigde waggons voor den suikerafvoer beschikbaar te stellen. Het is reeds voor den tweeden keer gebeurd dat een fabriek in de Vorstenlanden, die van een der halten afvoert, niet geholpen kon worden. De goedang der halte is overvol, zoodat de thans aangevoerde suiker in de open lucht blijft liggen, wat nadeelig is voor de kwaliteit en ook aan de kwantiteit schade kan doen.

Het verdient aanbeveling, dat dergelijke misstanden bij den dienst der Staatsspoorwegen niet voorkomen.

Een bekend ingezetene heeft in den persoon van den heer E. Fabius Soerabaja verlaten. Korten tijd geleden werd hij opgenomen in de kliniek van dr. Koefoed, daar ter stede, ten einde een operatie te ondergaan, die goed gelukte. Gedeeltelijk hersteld, is de heer Fabius, die zich reeds in 1880 te Soerabaja als makelaar vestigde en in het bestuur van verschillende ondernemingen en instellingen als president en commissaris zitting had, thans naar Batavia vertrokken, om vandaar zich voor Europa intescheпen, waar hij algeheele genezing hoopt te vinden.

Tal van vrienden deden hem uitgeleide; de heer Fabius zal, naar de N. Soer. Crt. verneemt, de reis doen per Norddeutsche Lloyd en gaat voorloopig naar Meran, om daar een druivenkuur te ondergaan.

Het makelaarskantoor blijft bestaan en wordt beheerd door den heer Thepass.

Tinconcessie in Zee. De Singkep Tin Maatschappij heeft concessie gevraagd tot het winnen van tinerts in de territoriale wateren ten zuidoosten van het eiland Singkep der afdeeling Poeloe Toedjoeh of de eilanden in de Chineesche zee, behoorende tot het sultanaat Lingga tot een oppervlakte van 500 hectaren en waarvan de grenzen aan de oppervlakte in de Jav. Crt. zijn aangegeven. Er zullen wel niet veel van zulke concessiën ter wereld zijn.

Rembrandt-tentoonstelling. De tentoonstelling in het gebouw van de Natuurkundige Vereeniging zal eerst Zondag 29 Juli gesloten worden.

De reden hiervan is, dat de tentoonstelling veel meer bezoekers trekt dan aanvankelijk verwacht was — in de eerste drie dagen waren er ruim duizend bezoekers — terwijl kortelings uit Nederland nog een twintig reproductiën naar de berlijnsche collectiën zijn ontvangen, welke eveneens tentoongesteld zullen worden.

Uit de **Zaterdagsche Causerie** van het Nieuws v. d. Dag v. Ned.-Indië:

„Er wordt hier te lande gaarne en dikwijls geklaagd over de miskenning en achteruitzetting van het particuliere element; men spreekt van **„ambtenaars-kolonie"** men moppert over bevoorrechting, familie-regeering, vette baantjes voor de vriendjes, etc.....

Ten onrechte, naar ik geloof. Of, zoo het vroeger aldus mocht geweest zijn, betere dagen staan aan te breken.

In de officieele nieuwstijdingen lees ik, onder de besluiten en benoemingen:

Departement van Landbouw.

Bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië:

Belast:

Met de waarneming der betrekking van leerling-opziener, J. L. P. Zondag, thans particulier.

Zeg nu nog eens dat een particulier in Indië niet in tel is! Men vertrouwt hem op bijna roekelooze wijze de gewichtigste functiën toe: men belast hem met de waarneming der betrekking van leerling. Natuurlijk wordt hij niet aanstonds als leerling aangesteld, dat zou een waagstuk zijn, en de Regeering ware niet verantwoord tegenover het Opperbestuur in Nederland door maar zoo lichtzinnig door te hollen. Laat deze particulier nu maar eerst eens toonen wat er in hem steekt. Wellicht dat men hem dan tijdelijk vervangend leerling maakt en hem ten slotte voor vast als leerling benoemt. Hij heeft nu den voet in den stijgbeugel. Zoo'n boffert!"......

Helden! Men schrijft uit Meester-Cornelis aan het Bat. Nieuwsbl.

„Gisteren was ik getuige van **een oefening,** die een compagnie van het voor Bali bestemde elfde bataljon hield in het overtrekken van ondoorwaadbare rivieren. De rivier was de Tjiliwong; plaats der handeling ter hoogte van paal 10.

De niet-zwemmers moesten de rivier over middels een van oever tot oever gespannen touw, waaraan zij zich moesten overtrekken. Voor alle mogelijke gebeurlijkheden bleven enkele geoefende zwemmers steeds naast de niet-zwemmers.

Bij deze oefening, de eerste door deze compagnie gehouden, zag men de heldennatuur van een aantal menschen bovenkomen. Er waren die met geen stok het water waren in te krijgen, één wist stilletjes de plaat te poetsen, en een ander zette, eenmaal in het water gekomen zoo'n erbarmelijke keel op, dat zijn kreten: „o, moeder, moeder, help! help;" tot op een kwartier afstands gehoord zouden zijn als ze niet verdoofd waren door het uitbundig gelach van de anderen.

En dat bij een oefening waaraan geen gevaar verbonden en meer dan voldoende toezicht was!

Dat belooft wat te velde op Bali."

Een Schandaal. Wij vernamen een geschiedenis welke, zoo die waarheid bevat, over geheel Java bekend moet worden, schrijft Mataram. De zaak werd door een ooggetuige met zooveel overtuiging medegedeeld, dat wij aan de waarheid niet kunnen twijfelen, ook omdat de berichtgever op weg was naar het kantoor van den assistent-resident van Mataram om aangifte te doen.

Op de onderneming Gandjoeran, 10 paal van Djocja verwijderd, vond de berichtgever in een hut van boombladeren, groot ongeveer 2 meter vierkant, een spiernaakte, nog vrij jonge vrouw, geheel alleen gezeten, een der voeten geklonken in een blok van hout; geen enkel meubelstuk, een gat in den grond voor afvoer van de natuurlijke behoeften. Het gegil der vrouw was oorzaak dat de berichtgever de keet vond. Terecht verontwaardigd, ging hij op informatie uit, en vernam hij dat de vrouw krankzinnig was, dat zij, lastig voor de omgeving, door haar familie in die keet was opgesloten, en in dien vastgebonden toestand daar reeds drie maanden zat. Haar voedsel krijgt zij van haar in de nabijheid wonende familie. Verder vertelde hij dat de inlandsche districtpolitie van de zaak afwist en dat hij niet twijfelde of ook de administrateur van Gandjoeran moest er mede bekend zijn, daar deze zaak op het land algemeen besproken wordt.

Ruzie onder de Duiven. Men fluistert dat er hevig „verschil van gevoelen" is gerezen tusschen twee hoplieden van onze manhafte burgerwacht. Men fluistert ook dat er geen andere weg is om het bij te leggen dan . . . . . . Hu! met het zwaard.

Oorzaak: wederzijdsch gebrek aan waardeering der schutterlijke reglementen-kennis.

Zoo kunnen zelfs vreedzame duiven tot bloedstorting komen!

De Gelukkige Winner. De Sum. Post kan mededeelen dat de gelukkige trekker van de f 100.000 in de Djattiloterij een employé is van de Koninklijke Petroleum-Mij., de heer v. d. Sl., een „indische jongen".

Zoodra hij het heugelijk nieuws had vernomen, heeft hij zijn ontslag gevraagd.

Onder de rubriek: „Ingezonden Stukken" van het Nieuws v. d. Dag van Ned. Indië vonden wij de volgende correspondentie:

Mr. J. F. Dijkstra en de Lampongs.

Telokbetong, 12—7—06.

Aan den Redacteur van het
Nieuws v. d. Dag voor Ned. Indië.

Aangezien geen der nieuwsbladen tot heden beschouwingen over den toestand in de Lampongsche districten geleverd heeft, dan uitsluitend gegrond op het schotschrift van zekeren Mr. Dijkstra, hoop ik dat U voor onderstaande ook wel een plaatsje in Uw blad zult willen reserveeren. Waar den ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur van verschillende zijden verwijten en beschuldigingen naar het hoofd worden geslingerd, zou bekendmaking van de reden, waarom Mr. Dijkstra het verblijf in dit gewest werd ontzegd, voldoende zijn om kalmeerend te werken op den toon der ach en weeroepers.

Maar daar er dan nog personen zouden zijn, die hun hoofd schudden bij de gedachte aan een ambtelijk rapport, voeg ik hierbij het volgend particulier rapport.

Van de onderneming, beheerd door Mr. Dijkstra, den persoon, die den huichelachtige schijn aanneemt voor het welzijn der koelies, — zelfs van die op andere ondernemingen, — te moeten zorgen, hebben tientallen koelies zich de laatste dagen beklaagd bij den controleur over de liefdevolle behandeling, welke zij daar ondervinden en zoovelen zijn er ontvlucht, dat zij benden hebben gevormd, met de wildernis tot schuilplaats. Geen nacht gaat er voorbij, of in den omtrek hebben diefstallen plaats bij Inlanders, ook bij Europeanen en Chineezen; de bandieten zijn gewapend met gestolen geweren en revolvers en doen der bevolking meer overlast aan dan bekend is, terwijl de onvermoeide nasporingen der politie tot heden bijna vruchteloos zijn.

Dit alles zou voorkomen geworden zijn, indien door den G. G. meer vertrouwen was gesteld in het rapport van den verantwoordelijken bestuurder van 't gewest dan in de opgeschroefde beweringen van een zenuwlijder, wiens doen en laten weldra in juister daglicht zal treden, indien het den Raad van Justitie te Batavia behaagt eenigen spoed te betrachten met de behandeling der zaak te zijnen opzichte aanhangig.

U dankzeggende voor de verleende plaatsruimte, achtend:

Neutraal.

„Wij willen, zoo teekent de redactie hierbij aan, ook de tegenstanders van Mr. Dijkstra aan het woord laten, hoe bitter dezen ook mogen zijn, en plaatsen daarom dit stuk, waarop wel een antwoord zal komen.

Maar.... Mr. Dijkstra staat alleen en noemt zijn naam! Wij gelooven dat Neutraal te goeder trouw is; waarom geloofit hij niet aan anderer goede trouw? En waarom blijft hij anonym?

Indien Mr. Dijkstra een „zenuwlijder" is, verdient hij medelijden en geene verachting.

En dan is het wreed hem zijne ongesteldheid te verwijten.

Acht Neutraal het overigens waarschijnlijk dat iemand als Mr. Dijkstra, die er van bewust is machtige vijanden te hebben, op zulk eene min schrandere wijze vat op zich zou geven door het mishandelen van zijne eigen koelies?

Wij houden Mr. Dijkstra voor een uiterst hartstochtelijk man, koppig en onbuigzaam, niet keurig in zijne middelen, en geneigd tot sterke overdrijving. Maar hij strijdt met open vizier, al is hij meedoogenloos voor wie hem in den weg treden.

En al is hij niet beminnelijk, vooral niet voor diegenen op wie hij het niet begrepen heeft, tot dusver is nog niets bij ons ingekomen — onpartijdig en zelfs ietwat sceptisch als wij te zijnen opzichte zijn — dat ons ook maar doet twijfelen aan zijne waarheidsliefde en eerlijkheid.

Die vervolging door de Justitie!.....

Wel, daar weten we iets meer van. Het zijn niet altijd de slechtste menschen die door de Justitie vervolgd worden. En dan, hij is nog niet veroordeeld."

West-Indië.

Suriname. De laatstelijk uit Paramaribo ontvangen bladen, loopende tot den 1en dezer, leeren ons dat toen nog geen definitief antwoord van de United Fruit Co. was ontvangen betreffende het bacovencontract, zoodat reeds door gouverneur Idenburg telegrafisch stappen zouden zijn gedaan tot het openen van onderhandelingen met andere gegadigden. Het bleek dat het wachten van de United Fruit Co. was op het afsluiten van een vrachtcontract. Sedert moeten deze bezwaren uit den weg zijn geruimd, daar hier het bericht ontvangen werd, dat het contract tusschen partijen gesloten is.

Een tegenvallertje waarop niet gerekend was, maar wel had kunnen zijn gerekend leert ons een berichtje in Onze West, waaruit blijkt, dat het immigratiefonds lens gepompt is, zoodat aan al de aanvragen om immigranten niet zal kunnen worden voldaan. In afwachting van stappen, die genomen zullen worden ter versterking van het immigratie-fonds werd aan belanghebbenden in overweging gegeven zich langs anderen weg van arbeidskrachten te voorzien. Speciaal werd de aandacht gevestigd op het feit, dat over eenigen tijd de arbeidsovereenkomsten afloopen van 800 tot 1000 immigranten, zoodat het zaak zou zijn te trachten nieuwe overeenkomsten met hen te sluiten.

Wordt hierdoor niet een toestand in het leven geroepen, welke alleszins ongewenscht is op een tijdstip van groote vraag naar werkkrachten, ten behoeve nog wel van een cultuur, die nog in den staat van wording moet treden? Had men zulks niet kunnen en ook niet daarin moeten voorzien, voordat men tot 'n beslissing kwam. Businesslike is anders, dunkt ons.

Wat verder den landbouw aangaat, hakt verder de Nieuwe Surin. weer op het aanbeeld der voor den kleinen landbouw als aangewezen rijstcultuur, waar het betrekkelijk product zich blijkens de ondervinding in Suriname goed laat verbouwen, terwijl de afzet in de kolonie zelve reeds voor eene groote oppervlakte aan rijstvelden verzekerd is, met het oog op den thans noodigen invoer van 4.5 millioen kilogrammen rijst voor de locale consumptie. Het in ons vorig nummer aan Onze West ontleende kijkje op den Cultuurtuin te Paramaribo heeft ons doen zien, dat voor den kleinen landbouw ook nog tal van andere producten loonend kunnen zijn. Dat is alles evenwel nog toekomst-muziek. Verblijdend is, wat de werkelijkheid betreft, dat de goud-industrie zich zoo goed blijft houden.

Voor het eerste halfjaar bedroegen de aanvoeren van het edel metaal te Paramaribo in het geheel ruim 513 kilogrammen, d.i. nagenoeg 44 kilogrammen meer dan in het overeenkomstig tijdvak van 1905 en bijna 100 meer dan in de eerste 6 maanden van 1904. Zijn de „rijke" maanden voor deze industrie aan deze reputatie trouw gebleven dan belooft 1906 het record van het vorig jaar gemakkelijk te zullen slaan.

Het goud-district Suriname blijft de kroon spannen met een totaal der aanvoeren van ruim 175 kilogrammen, dan komt Saramacca met bijna 139 kilogrammen, eerst in derde plaats het rijke Lawa met omstreeks 106, dan Marowijne met 99 kilogrammen, terwijl Corantijn nog maar altijd met de onnoozele 12 grammen op den staat blijft voorkomen, die daar toevallig schijnen te zijn gevonden. Of zou men daar een anderen weg hebben gevonden om met het goud weg te komen dan langs Paramaribo?

In de paramaribosche pers wekt de vraag: electrisch- of gas-verlichting? nog steeds de belangstelling op. Voor- en tegenstanders van de een of andere verlichtingswijze zetten daarvoor een warm pleit op, wat natuurlijk hun recht is en ook gewenscht om door wrijving van gedachtén tot een goed resultaat te komen. Maar voor alles schijnt ons toch de vraag te zijn beheerscht door de quaestie, hoe het spoedigst, met de beste waarborgen dat het publiek belang zal worden gediend, verandering zal kunnen worden gebracht in een ongewenschten toestand. Een spoorweg en gloeiende spijkers ter verlichting der hoofdplaats, dat vloekt.

Die spoorweg heeft nu intusschen al weer wat voor z'n rekening gekregen. De houthandel van Paramaribo klaagt steen en been over de concurrentie van houtkappers in de Para-streek, die nu tengevolge van het moderne vervoermiddel hun planken billijker ter markt zouden kunnen brengen, dan dit den handelaren te Paramaribo mogelijk is. Een inzender in Onze West, welk blad de klacht van den houthandel had opgenomen, weet daar goed raad op. Koopt den Paramannen (wie het om het even moet wezen of ze hun hout aan den handel dan wel aan particulieren verkoopen) hun planken af! zegt hij. Ware hier ook niet de aangewezen weg om 'n flinke houtzagerij in de bosch-streken op te richten? Beter het binnenland in en daar loonend werk te vinden, dan ter hoofdplaats te blijven hokken en te trachten de concurrentie, die door den spoorweg noodzakelijk komen moet, den kop in te drukken.

Paramaribo is groot genoeg met een bevolking van 35000 zielen op een totaal van omstreeks 80000 voor de heele kolonie. Het binnenland in, moet voor velen de leuze worden, terwijl gouverneur Idenburg er thans voor zorgt, dat de undesirables het land „uit" gaan. Een aantal nachtvlinders, van Barbados afkomstig, is toch als ongewenscht factuurtje weer op het land van herkomst geëndosseerd.

De lepra-verordening is weer een stapje verder gekomen door het antwoord van den gouverneur op het door de Koloniale Staten uitgebracht verslag op het ingediende ontwerp. De instemming der Staten met het ontwerp en de tegemoetkomende houding van het bestuur in zake sommige details der betrokken aangelegenheid doen de aanneming van het ontwerp verwachten.

Het volgend berichtje aan Onze West ontleend, doet evenwel twijfel bij ons rijzen, of wel ter plaatse juist waar men anders zou mogen verwachten dit wel het geval ware, beseft de ellende en de diep ongelukkigen toestand der rampzaligen, die door de onderwerpelijke ziekte werden getroffen:

„Zondag van de afgeloopen week werd in de Prot. Kerk in de Gouv. inrichting te Groot-Chatillon door een leeraar uit de stad de godsdienstoefening geleid. De dienst werd bijgewoond door eene verpleegde, die vroeger tot de Ev. Broeder Gemeente behoorde, later tot de roomsche kerk was overgehaald en daarover nu spijt gevoelt. Na afloop van den dienst werd de leeraar door haar aangesproken, wat een andere roomsche verpleegde aanleiding gaf tusschen beide te komen, waarbij zij de vrouw toevoegde: „weet gij dan niet, dat de pater het ons streng verboden heeft met een protestant te spreken!" Het feit op zich zelf beteekent niet veel, maar in verband met het fanatiek optreden van pater Bazelmans in het gouvernementsgesticht, is het verontrustend. Als daar een der geestelijken, wie hij ook zij, de gezindten in het harnas jaagt, dan kunnen de gevolgen voor de rust en vrede, die vooral in zoo'n gesticht gehandhaafd moeten worden, niet dan noodlottig zijn."

Personalia.

Gouverneur Idenburg. Aan een Surinaamsche correspondentie in het Bat. Nbld. ontleent de Surinaamsche pers zonder tegenspraak, dat als „vaststaande te constateeren valt, dat de heer Idenburg na drie jaren zal weggaan om óf in Europa óf in Oost-Indië een rol van beteekenis te spelen en een bestaan te leiden dat, hoe eenvoudig ook, meer aan zijn smaak en neigingen zal beantwoorden dan het leven hier in Paramaribo."

Te Apeldoorn overleed de **oud-resident F. S. A. De Clercq**, die tot verder herstel van zijn gezondheid daar een rustkuur was gaan nemen.

Deze ambtenaar ging als officier van gezondheid naar Indië. Daar deed hij, na drie jaar in 1866, het examen voor den administratieven dienst en werd hij benoemd tot controleur bij het binnenlandsch bestuur in Menado.

Dit was het begin van een hoogst eervolle ambtelijke loopbaan, waarin De Clercq door zijn groote bekwaamheden en energie zou uitmunten.

Betrekkelijk kort na zijn intrede in het burgerlijke werd hij benoemd tot adjunct-inspecteur van het inlandsch onderwijs, in de Molukken, op Sumatra en later in Oost-Java. Naderhand werd hij benoemd tot resident van Ternate en later van Riouw.

Als controleur was hij bij de expedities van den lateren legercommandant De Brauw diens rechterhand, daar hij zich bijzonder de kennis van land en volk had eigen gemaakt. En in dat tijdperk verwierf hij de Willemsorde.

Ook met de pen heeft De Clercq veel goeds tot stand gebracht. Als afzonderlijke werken, buiten tal van artikelen en bijdragen in periodieken, zagen van hem het licht: Het Maleisch der Molukken (Batavia, 1876) en Bijdragen tot de kennis van de residentie Ternate (Leiden, 1890). Met dr. J. D. E. Schmeltz gaf hij uit eene Ethnografische beschrijving van de West- en Noordkust van Nederlandsch Nieuw-Guinea (Leiden, 1893).

De heer **W. O. J. Nieuwenkamp**, de bekende teekenaar, die reeds een der serie-albums over Bali heeft uitgegeven, zal de aanstaande expeditie naar dit eiland meemaken, vertelt het Bat. Nbl.

Hij zal ingedeeld worden bij den staf en aldus een uitmuntende gelegenheid hebben om ook in het binnenland van het om zijn natuurschoon zoo geroemde eiland zijn vaardige teekenstift te gebruiken.

De heer Nieuwenkamp is reeds naar Soerabaja vertrokken.

Dr. C. Snouck Hurgronje, adviseur voor inlandsche en Arabische zaken in Ned.-Indië, thans met verlof in Nederland, is benoemd tot hoogleeraar in de faculteit der letteren aan de Rijks-Universiteit te Leiden, tot het geven van onderwijs in het Arabisch.

Louis Bouwmeester heeft Indië vaarwel gezegd. De algemeene indruk van zijn optreden schijnt te zijn geweest: Hij zelf was in alle rollen éénig, subliem! De rest zóó-zóó, dunnetjes!

Zijn afscheidsstuk b.v., het welbekende blijspel „Dokter Klaus", werd, — de titelrol natuurlijk uitgezonderd —, in Indië door dilettanten minstens zoo goed gespeeld.

Bouwmeester is met veel bloemen en, met tamelijk wat „ringgits" van Indië gescheiden. Moge zijn onvermoeid avond aan avond spelen, zoo vlak bij den warmen evenaar, hem niet behoeven op te breken en zijn Indische tournée hem genoeg aardsch slijk hebben opgebracht om ergens in een mooi gedeelte van Europa eens een poos flink te gaan uitblazen van de pufhitte, waar hij zooveel maanden achtereen aan blootgesteld is geweest. Dàt heeft hij wel verdiend! Maar — mocht hij er over denken om nog eens naar Insulinde terug te keeren, dan zal hij veel kieskeuriger moeten zijn in de keus van reis- en speelgenooten, dan hij ditmaal geweest is.

Het **Hollandsch ensemble** heeft in Paramaribo zijn laatste voorstelling gegeven met „Een rustig thuis". Het kan zich niet beklagen over te weinig belangstelling in de West; ook over de ontvangst in Curaçao waren de artisten zeer voldaan. Over het algemeen vielen drama's meer in den smaak dan voordrachten. De Surinaamsche pers, uitgezonderd de R.-Katholieke, wàs over het algemeen steeds vleiend in haar oordeel.

Groot Notaris-examen. De heer E. L. Van der Leeuw te Batavia legde heden met gunstig gevolg het eerste gedeelte van het groot notaris-examen af.

Zending. Dr. C. W. Th. baron van Boetzelaer van Dubbeldam, die onlangs aan de Utrechtsche Universiteit tot doctor in de theologie promoveerde op proefschrift: „De Gereformeerde Kerken in Nederland en de Zending in Oost-Indië in de dagen der Oost-Indische Compagnie", is voornemens naar „De Heraut" meldt, zichzelf aan de dienst der zending te geven en in Indië op te treden om de belangen der zending bij de overheid te bepleiten.

Van Vreemde Koloniën.

Philippijnen. Er schijnt van de onderwerping der nog in het veld staande hoofden van den opstand op Luzon niet veel te zullen komen. Sakay, de „president der Philippijnsche republiek", moet, nadat hij weer de wildernis ingetrokken was om zijne onderaanvoerders te bewegen zich te onderwerpen, weinig lust aan den dag leggen om te Manilla terug te keeren. Het schijnt dat hier weer zoo'n beetje dubbel spel gespeeld werd als indertijd tegenover Aguinaldo tijdens den spaansch-amerikaanschen oorlog. De Manilla-Times wierp echter roet in het eten door ronduit te gaan vragen, waar het nu eigenlijk op stond, en de galg te eischen voor luitjes, die zij van haar standpunt, dat ook, sedert de opstand in 1901 officieel geëindigd is verklaard, het standpunt der regeering is, als gewone misdadigers brandmerkt. De regeering verklaarde toen dat zij met de onderhandeling over de onderwerping der verzetshoofden niets had uit te staan, deze onderwerping dus eene onvoorwaardelijke zou moeten wezen en daarvoor schijnen die hoofden feestelijk te bedanken.

Er heeft zich te Manilla een incident voorgedaan, dat wellicht ook aan de pacificatie afbreuk zal doen. Hoewel de zoogenaamde friarlands door de amerikaansche regeering zoo al niet geheel — onlangs werd nog zoo'n heerlijkheid, een heel stadje nabij Manilla omvattend, door gemachtigden der betreffende congregatie aan een amerikaansche firma te Manilla overgedaan — dan toch grootendeels zijn overgenomen, bezit de katholieke kerk toch nog uitgestrekte eigendommen in den archipel, van welk echter de rechtmatigheid velerzijds wordt in twijfel getrokken. Dit geldt ook van het san Juan de Dios-hospitaal en de daarbij behoorende terreinen. Nu werd onlangs door het bestuur aan de kerkelijke autoriteiten te Manilla verzocht om overlegging van de betrekkelijke eigendomsbewijzen met de kennelijke bedoeling om de validiteit te onderzoeken. Het gevolg was een nijdig schrijven van den aartsbisschop Harty, waarin deze, zelf Amerikaan, er op wees dat de kerk tot nu toe de pacificatie in de hand had gewerkt, daarbij dreigende, dat indien het bestuur voornemens ware de kerk lastig te vallen, hare houding wel eens een gansch andere zou kunnen worden. En het bleef niet bij die bedreiging. De nationale feestdag, de 4e Juli, werd door den aartsbisschop voor de wijding van een nieuwen bisschop bestemd; de kinderen der kerkelijke scholen en instellingen mochten niet aan de openbare feestelijkheden deelnemen; en op de, aan de kerk behoorende gebouwen, die niet wel konden laten deel te nemen aan de algemeene versiering, prijkten wel de pauselijke vlag en hier en daar ook de spaansche, doch schitterde de amerikaansche door hare afwezigheid.

Het amerikaansch bestuur ziet zich hier voor een moeilijk dilemma geplaatst. De roomsch-katholieke kerk is door eeuwenlange vestiging op deze eilanden tot eene macht gekomen, waarmede het bestuur in den toestand van onrust, waarin de eilanden verkeeren, ernstig rekening, heeft te houden. Anderzijds staat het vast dat die toestand van onrust op veld plaatsen zijn oorsprong vindt in en gevoed wordt door het streven onder de Philippijners om de kerk te nationaliseeren.

Mocht de verstandhouding tusschen bestuur en kerk niet spoedig eene betere worden, dan de jongste manilasche bladen ons die schetsen, dan zal het bestuur bij de vele moeilijkheden, waarmede het heeft te worstelen, er eene zien gevoegd, die zich duchtig zal doen gevoelen. In het begin van dit jaar liet reeds bisschop Rooker bij zekere feestelijke gelegenheid op een der eilanden de Katipoenan-vlag, n.b. de vlag van den opstand, van de „vrije philippijnsche republiek", van zijn paleis wapperen. Zoo iets moest er nog bij komen!

Aan de Straits-Times werd het een en ander betreffende den toestand op de Philippijnen geschreven, waaraan wij het volgende ontleenen:

„Ik had gelegenheid om vertrouwelijk te spreken met inlanders van alle klassen, dank zij mijn kennis van de spaansche taal, en ik ontmoette er geen, die den terugkeer tot het spaansch bestuur niet zou verwelkomen. Zelfs zij, op hooge loonen in dienst der Amerikanen, zijn dat gevoelen toegedaan. Er is geen vreemdeling, die dezen ommekeer bij de inlanders beter kan opmerken dan ik; ik bracht 17 van de prettigste jaren van mijn leven op de eilanden door; ik genoot het vertrouwen der inlanders als geen ander; en bewoog, zooals gij u zult herinneren, Aguinalda om naar Singapore te gaan voor de gedenkwaardige conferentie met den consul-generaal der Vereenigde Staten en de daarop gevolgde overeenkomst met admiraal Dewey en de regeering der Vereenigde Staten, die zij later zoo schandelijk negeerden. Ik was toen een voorstander van de philippijnsche onafhankelijkheid, maar na zoovele jaren van oorlog en met den ellendigen toestand van het land voor oogen, is er reden geweest mijne meening te wijzigen. Het eenige wat met het land kon worden gedaan is het aan Spanje terug te geven of aan Holland af te staan. Dat zijn de twee eenige natiën, wier bestuur over maleische rassen met succes werd bekroond. Wij (de schrijver is een Engelschman) hebben in onze maleische landen vreemde rassen ingevoerd, die langzaam maar zeker den Maleier van het land berooven, dat de voorzienigheid hem als erfdeel schonk. 't Eenige goede, wat de Amerikanen deden, was de Chineezen uit het land te houden en hen, die er reeds waren, te beletten den inboorling uit te buiten. Laat het dus zoo wezen."

Oom Sam heeft er heelemaal geen plan op om op dit ideetje in te gaan, voor welks verwezenlijking trouwens anderzijds met nagenoeg wiskundige zekerheid zou worden gepast. Maar uit dit schrijven blijkt genoegzaam de ontevreden geest in de Philippijnen, welke er niet beter op zal worden, nu naast de zware belastingen, waarvoor aan het land zelf niets werd gedaan, daar de opbrengst in hoofdzaak diende voor de instandhouding der kostbare amerikaansche bestuurs-machine, den 13en Juli ll. het ontwerp tot wet is verheven, waarbij aan alle volwassen mannelijke ingezetenen — die van Manilla uitgezonderd — de plicht is opgelegd om kosteloos heerendiensten te verrichten voor den arbeid aan de wegen.

Wanneer nu hierbij de kerk ook nog het vuurtje gaat stoken, dan vale! het denkbeeld van het philippijnsche parlement, dat ten volgenden jare te Manilla zou bijeenkomen — uitgezonderd in het geval van een opstand in den archipel. Dit uitzonderingsgeval

zou zich wel eens kunnen voordoen.

Een typische vermaning. Namens den sultan van Perak, een der gefedereerde maleische staten, werd de volgende kennisgeving tot de bevolking gericht:

„Hierbij wordt medegedeeld dat naar de meening van den engelschen resident spoedig overvloed van werk zal te vinden zijn in de rubber-plantages in Perak. Dit is een soort arbeid waarmee de Maleiers vertrouwd zijn en zij behooren daarbij intelligentie en vlijt aan den dag te leggen. Een man moet vijftig tot zeventig rubber-boomen kunnen verzorgen. Zonder eenigen twijfel is deze soort arbeid juist geschikt voor Maleiers. Het werk is gemakkelijk en wordt bovendien in de schaduw en niet in de zonnehitte verricht. De europeesche heeren aan wie deze rubber-plantages toebehooren zouden twee tot drie duizend Maleiers te werk kunnen stellen, wanneer dezen daarom vragen. Wij vertrouwen dat wanneer europeesche heeren werk in hunne plantages aanbieden aan personen van het maleische ras, dezen dat zullen aannemen en hun loon verdienen zullen."

Een belangrijke missie. Den 25en dezer vertrekt de majoor Lenfant, die zich reeds naam gemaakt heeft door verschillende onderzoekingstochten, waarvan de laatste ten doel had eene verbinding te zoeken tusschen den Niger en het Tsjad-meer, welke verbinding langs Benoeë en Majo Kebbi werd gevonden, wederom met een belangrijke opdracht naar Fransch Congo. Thans geldt de tocht, waaraan behalve de leider de kapiteins Joannard en Périquet, de geneesheeren Kérandel, en Heekenroth en de mijn-ingenieur Bastet benevens drie onderofficieren, Delacroix, Bougon en Psichari, zullen deelnemen, in hoofdzaak het vinden eener bruikbare verbinding tusschen het landschap Laka en den boven-Sangha. Genoemd landschap is rijk aan vee, dat de ondernemingen aan den boven-Sangha langs den omweg over het duitsche Kameroen betrekken. Men hoopt door eene rechtstreeksche verbinding het vee goedkooper en dan in grooten getale te brengen in de streken van den boven-Sangha, waar de bewoners zich bij gebrek aan beter zich nu nog aan menschenboutjes vergasten, doch naar men hoopt, wanneer men hun rundgebraad voorzet, zich hiertoe zullen laten bekeeren. Hiermee wordt de beschaving gediend en tevens de ontwikkeling van het land — daar ontwikkeling en menscheneterij niet samengaan.

De Kaap-Kaïro-spoorweg. De spoorweg, die het zwarte werelddeel van Noord tot Zuid moet doorsnijden, is volgens eene mededeeling van sir Charles Metcalfe, die met de leiding van den aanleg is belast, zoo goed als geheel klaar tot Broken Hill, op ongeveer 3400 kilometers van Kaapstad gelegen. Te beginnen met de volgende maand zal een geregelde dienst tusschen beide punten worden geopend. Met de voorbereidende studiën voor den aanleg is men nu gevorderd tot den grens van den Congo-staat, in het centrum van de daar gevonden kopermijnen.

Van af Broken Hill zou volgens sir Metcalfe het plan bestaan, naast de hoofdlijn eene zijlijn aan te leggen, die door de rijke hoogvlakten van den Congo-staat zou loopen en verder in noordwestelijke richting naar het Tsjad-meer om dan door Fransch West Afrika naar Algiers of eenige andere Middellandsche Zee-haven te worden doorgetrokken — de zoo lang gedroomde „transsaharien" dus met nog 'n verlengstukje daaraan.

Tin en rubber op het schiereiland Malakka. Het verslag betreffende de gefedereerde maleische staten wijst uit dat de ontvangsten 23.964.593 dollars bedroegen en de uitgaven 20.750.395 dollars. Onder de ontvangsten nemen de in- en uitvoerrechten eene eerste plaats in met een bedrag van 11.728.308 dollars, dat grootendeels uit het invoerrecht op opium en het uitvoerrecht op tin gevonden werd. Andere voorname middelen zijn de pachten, die 4.007.004 dollars opbrachten, en de spoorwegen, waarvan de opbrengst 4.043.667 dollars bedroeg. Onder de uitgaven staan die voor spoorwegen en openbare werken met een totaal van 13.442.554 dollars vooraan in de rij.

Zooals wij gezien hebben brachten de in- en uitvoerrechten eene som van nagenoeg 12 millioen dollars op, een bedrag, dat de in Nederlandsch-Indië geheven rechten zeer nabij komt, en met betrekking op de handelscijfers voor de gefedereerde staten, aan welker betrouwbaarheid evenwel de Straits-Times twijfelt, gelijk staat met ongeveer 8 percent van het totaal van den algemeenen handel — valuta niet meegerekend. Wij wezen er evenwel ook op dat tin en opium het leeuwenaandeel leverden voor deze opbrengst.

Van welk groot belang de tinmijnen voor deze kolonie zijn, blijkt uit het cijfer van 69.460.993 dollars voor de uitvoerwaarde van het betrekkelijk metaal in erts- en in gegoten vorm. Voor de bewerking der tinmijnen beschikt de kolonie over een arbeidsleger van 230.000 Chineezen, 63.590 contract-arbeiders, 30.472 daglooners, en 114.952 taak-werkers, die, gegeven de totale productie van 856.660 pikols tin, ieder gemiddeld 4 pikols metaal opbrachten d.i. ½ pikol minder dan in 1903, wat, nu in 1905 op groote schaal van machinale werkkracht werd gebruik gemaakt weinig bevredigend wordt geacht. Er wordt dan ook gevreesd dat de tin-mijnen van deze staten langzamerhand uitgeput raken. In het hier aangehaald verslag wordt als de meening van den Senior Warden der mijnen aangegeven, dat de verminderde opbrengst geen reden oplevert voor genoemde vrees.

Intusschen is men in deze staten aardig op weg een nieuw middel van rijke inkomsten tot ontwikkeling te brengen — den aanplant van para-rubber. Op het oogenblik zijn 100.000 acres voor deze cultuur bestemd d.i. ongeveer 53.000 bouws, waarvan ruim ⅓ of ruim 19.000 bouws reeds zijn beplant met 400 tot 600 vijfjarige boomen per bouw. Het geheele aantal rubber-boomen in de staten bedraagt nu 6 tot 7 millioen.

De nieuwe directeur van landbouw in de staten, Carruthers, staat het behoud van strooken oerwoud voor, teneinde de verspreiding van parasieten, die de cultures zouden kunnen bedreigen, over het geheele land te voorkomen. In Selangor is zulk een strook reeds aangewezen ter lengte van 16 bij eene breedte van 2 engelsche mijlen.

De rubber-cultuur bracht ten vorigen jare 300.000 engelsche ponden rubber op, ter waarde van 529.126 dollars, waarvoor 8508 dollars aan uitvoerrecht werd betaald.

Cholera en hare bestrijding. Overal en te allen tijde was en is nog de ergste vijand, dien men te overwinnen heeft bij de maatregelen tot het tegengaan van epidemieën, het volk zelf, dat nu eens door godsdienstige overwegingen, dan weer door laksheid en onverschilligheid of uit sleur en gehechtheid aan gewoonten en gebruiken als anderszins, alle zorg te schande maakt.

Een treffend staaltje viel ons in een der laatst ontvangen manillasche bladen op.

Te Manilla heeft nu onlangs de cholera weer het hoofd opgestoken en onder de, door de autoriteiten gegeven voorschriften behoort de verplichte kennisgave van cholera-gevallen onder de bevolking, ter onverwijlde opname van de patienten in het daarvoor bestemde hospitaal. Op alle mogelijke manieren trachten de inlanders dat voorschrift te ontduiken. Velen brengen hunne zieken bij nacht en ontijd buiten de stad, waar de lijders niet alleen onherroepelijk komen te sterven maar bovendien een bron van ernstig gevaar voor uitbreiding der epidemie kunnen zijn.

Drie Philippijnen legden het evenwel anders aan. Een kameraad werd door de ziekte aangetast. Men waarschuwde de geneeskundige autoriteit maar zorgde er intusschen voor den lijder te verbergen, terwijl een vriend als patient fungeerde. De pseudo-patient werd naar het hospitaal overgebracht maar als gezond en wel onmiddellijk weer ontslagen. De werkelijk zieke legde het evenwel in zijn schuilplaats af en toen zat men met het lijk. Wat nu te doen? Dra wist men raad, hiew het lijk in kleine stukken om deze onopgemerkt te kunnen wegbrengen en begraven, en maakte zich reeds blijde van al de soesah — desinfectie van de woning en zoo meer — af te zijn toen de autoriteiten achter het geval kwamen en het drietal in hechtenis deed nemen.

Boekbespreking.

In hartelijken dank ontvingen wij van den schrijver Dr. Ch. M. van Deventer den **Catalogus** — met uitvoerige, zeer gevoelig geschreven inleiding —, van de Tentoonstelling van Reproducties der schilderijen, etsen en teekeningen van Rembrandt, welke ter gelegenheid der herdenking van den geboortedag van onzen grooten schilder door den Ned.-Indischen Kunstkring te Batavia in het gebouw der Kon. Natuurkundige Vereeniging gehouden werd.

Het is een verblijdend teeken des tijds, dat in de Europeesche wereld van Java's hoofdstad ook op kunstgebied meer en meer bezielend leven begint te komen. Ook de met liefde en kennis van zaken geschreven reeks van Rembrandt-studiën door den heer J. G. van Ingen Jz. in de Javabode van 13—21 Juli j.l. getuigen hiervan.

Bij G. Kolff en Co. te Batavia verscheen een: **Petit Dictionnaire Français-Hollandais-Malais**, avec un court aperçu de la derivation et de la grammaire du Malais door Dr. G. Long, assistent aan den Plantentuin te Buitenzorg en Dr. B. P. G. Hochreutiner, tijdelijk geëmployeerd aan dezelfde inrichting. Deze met zorg samengestelde woordenlijst, die zeker in een bestaande behoefte voorziet, hebben wij met belangstelling begroet.

Van het door ons warm aanbevolen werk van den heer T. J. Bezemer: **Door Nederlandsch-Indië** ontvingen wij onlangs de 7de aflevering. Ook deze laat zich prettig lezen, terwijl de uitvoering, ook der talrijke illustraties, weder niets te wenschen overlaat.

Van de **Bintang Hindia** het onzen lezers welbekende geïllustreerde Maleische tijdschrift, dat wij reeds bij zijn oprichting, een viertal jaren geleden, hartelijk welkom heette en een uitgebreiden, nuttigen werkkring toewenschten, werden ons onlangs eenige extra-nummers toegezonden, o. a. het fraaie exemplaar, dat omstreeks 31 Aug. a.s. in bijzonder groote oplaag, in Indië zal worden verspreid. Gaarne voldoen wij aan het tot ons gericht verzoek om het streven van het blad nog eens nader toe te lichten, alsook zijne verhouding tot het Ned.-Indisch gouvernement, waarover enkele maanden geleden in de pers soms op niet zeer welwillende toon de trom werd geroerd, duidelijk te maken, door uit den open »brief aan de Ned. Pers« het volgende over te nemen:

»Het is bijna vier jaar geleden, dat ons eerste proefnummer in zee ging. Jaren van buitengewone krachtsinspanning liggen achter ons en met trots en voldoening wijzen wij op de resultaten. Wij groeiden tegen de verdrukking in en de *Bintang Hindia* is thans »je orgaan« voor alle min of meer geschoolden onder de bruine en gele onderdanen van Hare Majesteit. Toen dàt eindelijk bereikt was, gingen wij terug naar Patria, om er persoonlijk de richting van het blad te leiden, onze »vijanden« 'n moment de illusie gunnende, dat het nu heusch »hommeles« was bij onze Redactie en de boel op springen stond! »*Homogeen*« was mijn antwoord in B. H. No. 8 en daarmee vervloog ook die laatste hoop!

En de richting dan?! — — — — — Wel nationaal-radicaal zou ik die willen noemen, d. w. z. loyaal, getrouw dus aan de leus op 't titelblad: »sampai mati satia kepada Sri Baginda Maharadja!« (tot aan den dood getrouw aan Hare Majesteit de Koningin!) en tòch ultra-vooruitstrevend, waar het de belangen der z.g. »overheerschten«, der belangen uwer medeburgers van Grooter-Nederland geldt.

Azië ontwaakte en ook naar ons Indië waaiden ze over, de nieuwere denkbeelden! Wij namen de leiding der *Kaoem Moeda* 1), de partij der Jong-Indiërs en dat was in hùn, doch ook zeker in . . . . . Holland's belang, mijne heeren!

Bij de oprichting beoogden wij in de eerste plaats het verspreiden van nuttige populaire kennis onder de volwassen oud-leerlingen der Inlandsche scholen.

Tienduizenden hadden Latijnsche karakters leeren lezen en ze vonden maar weinig geschikte lectuur!

Er werden nonsensverhaaltjes geschreven, geschreven door menschen van geringe ontwikkeling en in afschuwelijk koeliemaleisch. De kopij, daarna op slecht flodderpapier afgedrukt, werd met enorme winst verkocht. Boekjes, die aan zetloon, drukkosten en papier, per stuk nog geen 5 cent waarde hadden, werden voor *f* 1.25 en hooger aan den man gebracht!

De *Bintang Hindia* nu was het eerste goed-afgewerkte, op goed papier gedrukte en tegelijk goedkoope leesboek in de Maleische taal! Begrijpt eens de woede, in zekere kringen opgewekt! Indië is een land van exploitatie, van winstbejag, en men moet het vooral niet wagen er de markt te bederven!

Waar het Gouvernement intusschen tonnen gouds besteedt aan Inlandsch Onderwijs, het dus blijkbaar noodig achtende ook kennis onder de kinderen des lands te verspreiden, daar geloof ik wel, dat de bloei van een periodiek, bedoeld schoolonderricht op practische wijze aanvullende, door àlle onbevooroordeelde Nederlanders, ten volle zal worden toegejuicht.

Naast de verspreiding van nuttige kennis, stelde de Redactie zich bovendien nog ten doel het versterken der loyale gevoelens, het vormen van karakter, het opwekken van maatschappelijke deugden en de bestrijding van àl wat er verkeerd is in de niet-Europeesche samenleving. — Kan men zich nuttiger program voorstellen? — Nuttiger ook van uit een nationaal Nederlandsch standpunt?

De Vereenigingen »Oost en West« en het Algemeen Nederlandsch Verbond erkenden dit dadelijk reeds bij de oprichting, en drongen in 1903 al op steun aan bij de Indische Regeering.

Nu, die steunde ons dan ook eindelijk, doch moreel, niet financieel, zooals we u zullen duidelijk maken.

Toen wij 13 Februari 1905 de eer genoten in particuliere audientie bij Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal te worden toegelaten, stelde de Landvoogd ons voor om ook Regeeringsartikelen en wel over landbouw, veeteelt, nijverheid, volksgezondheid enz., in de *Bintang* op te nemen.

Wij wezen Zijne Excellentie op ons gebrek aan plaatsruimte en de vermeerdering aan porto, papieraankoop, drukkosten, enz. die noodwendig een gevolg van uitbreiding zouden zijn.

Na lang wikken en wegen, na tal van besprekingen ook met verschillende Autoriteiten, besloten wij, in het belang vooral van den Inlander, voor te stellen, dat, in ruil voor acht pagina's extra-druk, te reserveeren voor de Regeering, òns door Haar vrijdom van porto gegeven zou worden, en wel als vergoeding voor de extrakosten van druk en papier.

Toen Zijne Excellentie hiermede accoord ging, gaven wij, in stede van acht extra-bladzijden, er zestien!

Geen uitgever in Indië zal ons dit, tegen 2 cent per nummer, (porto) nadoen en als wij nu nog de extra-redactiekosten enz. in rekening brengen, kost die veelbesproken conventie met de Regeering ons ongeveer vijfhonderd gulden 's maands extra, waar het Gouvernement bezuinigde, nu het niet meer, zooals vroeger, gelden uit te geven heeft voor het vertalen of schrijven en het drukken ook, van boeken en brochures over nuttige onderwerpen, bovendien steeds op zéér ondoelmatige wijze verspreid!

Zoo kreeg een der Hoofdredacteuren, de Inl. arts J. E. Tehupeiory, indertijd last om populair eenige wenken neer te schrijven over maatregelen te nemen bij het uitbreken van cholera, en bleek hem later in zijn ressort Meester-Cornelis, dat dit zoo nuttige artikel niet onder de oogen kwam van die menschen, waarvoor het feitelijk bestemd was.

De methode thans gevolgd is veel practischer en kost aan het Gouvernement, om het eens plat uit te drukken, geen cent.

»Halt!« hoor ik u al roepen, »Je vergeet daar maar kalmweg, dat de post nu voor niets je *Bintang* bestellen moet, kost dàt soms geen geld?« . . . Ik zal u antwoorden!

Zooals ik reeds zeide, werden er op last van het Gouvernement nu en dan gratis-brochures over volksgezondheid, veeteelt, landbouw, enz. onder de bevolking verspreid. Het Gouvernement vindt het nu eenmaal noodig, dat over dergelijke onderwerpen wordt gelezen en nagedacht. De oplagen dier brochures waren steeds echter akelig klein en de verspreiding daardoor zeer onvoldoende

1) Kaoem Moeda = Het Jonge Volk, zoo noemen in Indië zich de vooruitstrevenden.

De kosten aan schrijven, vertalen en drukken besteed, moesten feitelijk als weggeworpen worden beschouwd en dit nu verdroot onzen Landvoogd! Eene gratis-exploitatie van Gouvernementswege, eens in de veertien dagen b.v., van nuttige lectuur, in een oplaag gelijk aan die van ons tijdschrift, zou zeer zeker nuttig effect hebben, maar o zoo duur zijn, terwijl bij slot van rekening óók dàn toch de post weer voor niets niemendal die lectuur te bezorgen zou hebben.

Het eenvondigste en goedkoopste was derhalve om ze aan òns tijdschrift te verbinden, òns dan tegelijk met vertalen of schrijven, alsmede met den papieraankoop en het drukken te belasten en dan voor dat àlles, ons vrijdom van porto toe te staan. Van financieele bevoorrechting geen sprake dus. Zònder dat veelbesproken vrijdom van porto, hadden wij der Regeering eenvoudig niet ter wille kùnnen zijn.

Natuurlijk geven wij grif toe, dat door die Regeeringsbijlagen en ook de vertaling der Staatsbladen, ons periodiek héél wat aantrekkelijker werd en de oplage steeds grooter en grooter zal worden! 't Is dáárom, dat wij de vermeerdering der onkosten zonder morren dragen, doch dit is hier de kwestie niet, wij wilden alleen maar met klem protesteeren tegen de legende, als zouden wij, in deze tijden van bezuiniging, ten koste van de schatkist, boven anderen bevoorrecht zijn geworden.

Waren die tijden beter, zat het Gouvernement er minder krap voor, was er nog een batig saldo b.v., heusch wij zouden onbescheiden genoeg zijn om het Gouvernement een zéér groote jaarlijksche subsidie te vragen en we zouden die dan krijgen óók, want de *Bintang Hindia* voorziet nu eenmaal in een lang gevoelde leemte en de Regeering is ten volle hiervan overtuigd, n'en déplaise bittertafelcritiek van heeren leeken!

Financieel dus niet, maar wel moreel, steunde het Gouvernement ons, vooral ook door de bekende circulaire! Hierdoor toch werd het ons mogelijk om op tal van binnenplaatsen van Java en de Buitenbezittingen in verbinding te komen met betrouwbare, door Heeren Ambtenaren B. B. aanbevolen Agenten.

Zónder Agenten, zouden wij, gegeven de zoo intens gebrekkige organisatie van den Indischen Postdienst, vooral ook waar het de »bediening« van niet-Europeanen en de inning van postkwitantie's betreft, onmogelijk op den duur onze groote oplaag hebben kùnnen handhaven.

Het renteloos voorschot daarom eindelijk, dekte het groote verlies, door genoemde postkwitantie-regeling geleden. Het wordt heusch strikt eerlijk, per kwartaal met duizend gulden tegelijk, terugbetaald, en al derft het Gouvernement hierbij wat rente, dan vergoedt het daarmede slechts een zéér klein bedrag van het intens groote verlies, ons door de slechte organisatie van zijn Postdienst berokkend!

Zónder de Gouvernementscirculaire aan H.H. Ambtenaren B. B. en zónder de twintigduizend gulden renteloos voorschot ook, zouden wij de uitgave eenvoudig hebben gestaakt; het voortdurend bijpassen van tekort uit eigen fondsen verveelt op den duur, zelfs aan idealisten!

De duidelijk uitgesproken sympathie der Regeering was voor ons van onschatbare waarde, daar werkelijk sommige Ambtenaren, bij B. B. en den Postdienst, opgehitst als zij waren door een deel uwer Indische collega's, vermeenden een zeer goed werk te doen met ons in àlles tegen te werken. Dit was heel onaangenaam voor ons, ja ontaardde zelfs brutaalweg in plichtsverzaking, waar b.v. een postchef de vrijheid nam om àl onze postkwitantie's, mir nichts dir nichts, ònaangeboden met een »vergeefs« er op, naar onze Administratie te retourneeren. Bedoelde *Bintangfresser* is nù niet in dienst meer, gelukkig!«

Van harte wenschen wij den directeur-hoofdredacteur H. C. C. Clockener Brousson met zijn fiksche Inlandsche mederedacteuren, als ook den ondernemenden uitgever N. J. Boon het beste succes verder bij hun nuttigen arbeid toe.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Het Leven. 1e jaarg. No. 26.
Tentoonstelling van Indische Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt, Stedelijk Museum, Amsterdam, 8 Aug.—8 Sept. 1906 (met afb.), door N. H. Wolf (vervolg).

Eigen Haard. 18 Aug. 1906.
Drie dagen in de wildernis (op Java), door G. L. La Bastide (met afb.) (vervolg).

Weekblad voor Indië. 3e jaarg. No. 11.
Indische menschen, door Dr. A. A. Fokker. — Nogmaals de „nieuwe richting" in de Suikercultuur, door P. J. F. van Heutsz. — Een niet alledaagsch feest te Soemedang, door V. R. v. O. (met foto's). — Een ridderfeest te Fort de Kock, door Ganesa (met foto). — Races te Padang Pandjang, door Valada (met foto). — Indische indrukken, door Carlo. — Indische boosdoeners, door Auditor. Enz.

Cultura. Aug. 1906.
Nieuwe onderzoekingen over cultuur en bereiding van Indigo, door C. J. v. L. C.

De Indische Mercuur. 21 Aug. 1906. No. 34.
De verpachting van tabak in vroeger eeuwen in Frankrijk, door C. J. D. — Nog iets over zijde-cultuur, door H. M. Quanjer. — Een strijd op tabaksgebied in de Vereenigde Staten, door C. J. D. — Gebrek aan arbeidskrachten op landbouwondernemingen in de Straits. — Melasse als paardenvoeder. — De Mangga-cultuur, door R. W. T. — Cacao, cultuur en bereiding. — Proefstation Oost-Java. — Uit Consulaire verslagen. Enz.

N°. 35. Donderdag 30 Augustus 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.”

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van de afdeeling Amsterdam.

Er is een verzuim gepleegd, vooral tegenover hen die niet bekend zijn met de reglementen van het stedelijk museum, door in de vorige opgaven te vermelden, dat onze Tentoonstelling *alle dagen geopend is van* 10—5. Hierbij had moeten aangeteekend zijn: **uitgezonderd des Dinsdags**, want dan is het Suasso-gebouw en dus ook onze expositie *niet* voor het publiek toegankelijk.

De Tentoonstelling te Amsterdam.

Onze Tentoonstelling van Nederl.-Indische Kunstnijverheid en Huisvlijt in het Stedelijk (Suasso) Museum te Amsterdam wordt druk bezocht niet alleen, maar aangetrokken door het vreemd-mooie, dat tot rechte waardeering om herhaald-nauwkeurige beschouwing vraagt, komen dezelfde bezoekers er meer dan éens terug. Dit is mede te danken aan de propaganda der dagbladen, die er meer dan één waardeerend artikel aan wijdden; verblijdende teekenen des tijds, die wijzen op een toenemende, ernstige belangstelling.

Het is zoolang nog niet geleden, dat de pers in het algemeen zich aan Ned.-Indische kunstnijverheid of huisvlijt volstrekt niet gelegen liet liggen! —

Haalden wij in het voorlaatste nummer van dit Weekblad het zoo juiste oordeel van *Het Vaderland* aan, wij kunnen niet nalaten ook, en met niet minder ingenomenheid, melding te maken van de zeer uitvoerige beschrijvingen, naast de bizonder fraaie illustraties, in N°. 25 en 26 van het zoo uitnemende, nieuwe tijdschrift: *Het Leven.*

Het *Alg. Handelsblad* heeft zich al evenmin onbetuigd gelaten, als de *Nieuwe Rott. Courant*, die in het tweede blad B. van 11 dezer o. a. schrijft:

„Wat dadelijk bij het binnenkomen van de groote zaal in het Stedelijk Museum treft, is het . . . . rustige van het geheel. Een geheel dat toch gevormd wordt door een groote verscheidenheid van weefsels, batiks, vlechtwerk, wapens, beelden, die aan de wand zijn gehangen en tegen de aldus gevormde achtergronden zijn geplaatst. Atjeh, Oost- en Westkust van Sumatra, Bataklanden, Borneo, Celebes, Bali en Lombok, Java in de verschillende streken, zijn elk afzonderlijk gehouden en het werk der onderscheidene volken en stammen loopt — naderbij beschouwd — vrij wat uiteen. Ook is de heer Lacomblé, die de tentoonstelling inrichtte, daarbij met groote smaak te werk gegaan en wist hij de kleuren der doeken zóó te schikken, dat er een weldoende harmonie geboren werd. Intusschen, als de dingen zelf niet mooi waren en juist zóó opmerkelijk wat de keus, het samenvoegen der tinten betreft, die het patroon verlevendigen, zou met den besten wil het rustige, bescheidene, niet bereikt zijn, dat thans zoozeer het oog bekoort. Een enkelen keer maar valt er een kleur uit — maar dan zou men het er haast voor gaan houden, dat de inlandsche kunstenaar of kunstenares, niet de zelfbereide plantaardige kleurstof gebruikt heeft — maar bijv. geïmporteerde analine en wat het materieel betreft, uit Europa ingevoerde schel-kleurige galons.

Van welk een verfijnden smaak getuigen niet de in één kleur genuanceerde weefsels en batiks der Javanen? Vooral het batikken geeft een schakeering te bewonderen van buitengewonen adel, en de patronen zijn meestal van een zuiverheid van lijnen en gestilliseerd vormenkarakter, die een kunstgevoel verraden, dat men alleen aanwezig kan veronderstellen bij menschen, die eeuwen heen zijn over het schoolsche nateekenen of wel er nooit door bedorven zijn. De gewone regel is immers, dat het kind eerst de dingen leert nateekenen, gelijk de werkelijkheid ze hem te aanschouwen geeft om eerst, als de werkelijksheidsvormen zijn eigendom zijn geworden, die vormen krachtens zijn fantasie te herscheppen. Maar hier bij deze patronen, neemt men overal een ornamentiek waar, die nooit overladen, altoos de ruimte in schoone verhouding vult en geboren is uit de fantasie, die de natuur in haar rijke bloemen- en bladerenverscheidenheid in zich opgenomen en verwerkt heeft. Het moet inderdaad zijn, gelijk G. P. Rouffaer in zijn Batikkunst schrijft: „Eene Javaansche is wasschilderes (alzoo batikster) van geboorte, verpersoonlijking en voortzetster tevens der natuurlijke bekwaamheden van moeder en grootmoeder.”

Trouwens, in dat stiliseeren en symboliseeren toonen de Indische natuurvolken — de natuurvolken wel overal! — zich geboren meesters. Zie hun wajangpoppen, de houten beelden, welk een sterk uitgesproken karakter bezitten zij! Hoe is in de gedrochtelijke afgodsbeelden met ontzettende scherpte het psychologisch element uitgesproken en ook in de kleinere uit hoorn en hout gesneden beeldjes het wezenlijke geaccentueerd — gelijk alleen groote kunstenaars dit vermogen, die doordringen tot de kern der dingen en die naar voren brengen, met weglating van het bijkomstige. Elke afdeeling: de wapens, het koperwerk, het vlechtwerk, getuigt van een oorspronkelijkheid van vinding, die juist daarom zoo onmiddellijk onze zinnen boeit, omdat het een vinding is zonder gezochtheid, omdat de vormen ontleend zijn aan de omgeving zelf.”

Wat de waarschuwing betreft, waarmee het blad besluit, deze geeft zoo volkomen weer het streven dat de Vereeniging «Oost en West», van hare oprichting af steeds heeft beoogd, dat wij die hier, als een herhaalde uiting van ons bedoelen, in haar geheel overnemen:

„Men zij voorzichtig. Waarom is op de thans gehouden tentoonstelling zooveel moois, zóóveel, dat de bekoring op ons oefent, als bijv. van een mooi schilderij? Omdat er een hart in klopt, liefde uit spreekt; de liefde waarmee het gemaakt is, de liefde die het werk der handen onder het maken heeft gekoesterd en bevrucht. De dingen, die onze bewondering wekken, zijn geboren uit eigen aandrang, uit zielsbehoefte om iets moois te maken, zonder de bijgedachte er geld mee te verdienen. Een eigenaardigheid wordt verhaald van sommige stammen op Borneo. Het mooiste werk wordt daar gemaakt door de vrouwen en mannen, als de min met de eerste hevigheid in hen opvlamt: in den paartijd. Dan voelen zij zich het rijkst en werkt het in hen, als nieuwe wijn, die tot de spon uitberst . . . . Beschaving is mooi, is noodig — maar een Europeesche beschaving, geïmporteerd bij onze Indische volken? Zou daarvan, voor de vernieuwing hunner kunst wel inderdaad veel te verwachten zijn? Beschaving ja, maar in elk geval geënd op eigen stam, waarbij zooveel mogelijk onaangeroerd wordt gelaten wat den Oosterling zijn onderscheidend kenmerk geeft. De heer Rouffaer — waar hij wijst speciaal op de verachtering van de batikkunst — wil wel bevordering, maar in eigen richting; verbreiding van de mooiste, echt Javaansche patronen, bekendmaking der best getjapte en der mooiste uit de hand gebatikte doeken in verschillende hoofdplaatsen. Doch tegelijk waarschuwt hij tegen de inmenging van Europeesche denkbeelden, tegen Europeesche reglementeerzucht.

Houdt terug uwe aniline-verven; de inlandsche verfhouten geven beter, mooier, vooral duurzamer effect. Houdt terug uwe Europeesche patronen, maakwerken van gansch andere bedoeling. Verbeeldt u niet, dat er een beter of sneller methode zou wezen dan het werken met het kleine roodkoperen was-reservoirtje, de tjanting, die tevens immers het stil genoegelijke van den handenarbeid voor elke Javaansche vrouw uitmaakt. Zegt niet, dat dit langzaam gaat, of dat die ververij langwijlig is; zij hebben tijd; en het resultaat van hun langzamer verven is mooi. Kortom, weest bescheiden als Europeanen, erkent, dat uw patronen, vooral tegenwoordig, meestal geesteloos zijn en stijlloos, uw verven snel en slecht, uw aangeboren smaak vaak bot. En verheugt u daarentegen, dat hier op Java nu eens een inlandsche nijverheid bestaat, die men het beste bevorderen kan, door haar als nijverheid . . . . zooveel mogelijk zichzelf te laten wezen!”

Geheel in den geest van «Oost en West» is ook het volgende artikel in het ochtendblad van de *Nieuwe Courant* van 25 dezer, getiteld:

Een Merkteeken.

Nog zoo heel lang niet is het geleden, dat men de inheemsche bevolking van Indië eenvoudig voor minderwaardig aanzag, haar in aanleg en ontwikkeling zóó diep beneden ons achtte, dat de uitdrukking „bruine broeder”, welke men gaarne op hen toepaste, slechts als een minachtende scherts kon worden opgevat.

Indië produceerde min of meer goed verkoopbare koloniale waren; ook zag men er wel eens curiositeiten en rariteiten vandaan komen: behalve zonderlinge natuurgewassen, werden soms nagemaakte vruchten, wapens met kostbare gevesten, Padangsche huisjes van filigraanwerk, sigarenkokers van tin

of van gevlochten pauwenveeren overgezonden of medegebracht.

Soms werd de opmerking gemaakt, dat die inlanders toch wel met vernuft en handigheid wisten te werken. Veel verder in de waardeering van hun arbeid kwam men niet.

Langzamerhand is daarin verandering gekomen. Men begint te bemerken — wij spreken hier natuurlijk niet van het publiek in het algemeen, maar van hen, die in staat en in de gelegenheid zijn zich een eigen oordeel te vormen — dat de inlander geenszins een lastdier is, die wel eens aardige kunstjes kan vertoonen, maar een mensch, minder ver gevorderd dan wij in de kennis en praktijk der dingen en der beginselen, welke de tegenwoordige wereldmaatschappij beheerschen, doch die een ziel heeft, een eigen gemoedsleven, een eigen kunst, die tot aanzienlijke hoogten van gevoel en schoon kan stijgen.

Mannen en vrouwen hebben hun stem doen hooren, geleerden en kunstenaars of lieden der praktijk, die met verstand en toewijding, met liefde en eerbied de verguisde schatten hebben opgeraapt en erkenning er voor hebben gevraagd. Rouffaer, Loeber, Lacomblé, Von Saher, Van Zuijlen en zijne ijverige echtgenoote, de schilder Nieuwenkamp, de controleur Jasper en anderen. Onvermoeid zijn ze bezig geweest om door middel hunner geschriften of door het organiseeren van tentoonstellingen, het oprichten van verkooplokalen, het besef ingang te doen vinden, dat de geest van Indië's bevolking tot het scheppen van veel goeds en schoons in staat is en het Nederlands plicht is — tevens zijn belang, daar zij ook den Nederlander tot een vreugd en genieting kan worden — om de Indische kunst als zoodanig te erkennen, haar te eeren en te bevorderen.

De regeering en volksvertegenwoordiging hebben door het verleenen van steun en subsidie aan de Vereeniging Boeatan reeds doen blijken, dat zij de bedoeling van die mannen begrijpen en zich met hun streven vereenigen.

Thans wordt te Amsterdam in het Stedelijk Museum een door de plaatselijke afdeeling van de Vereeniging Oost en West georganiseerde tentoonstelling gehouden van Indische kunst, op grooter schaal dan tot dusver in ons land werd ingericht. De groepeering, de uitstalling hebben met bijzondere zorg en kennis plaats gehad, terwijl een uitstekend beredeneerde catalogus van de hand van den heer Lacomblé ook den leek een duidelijk inzicht kan verschaffen in het wezen van het tentoongestelde, in het bijzondere van de Indische kunst.

Treffend doen de groote tropeeën van weefsels, batiks enz. aan, die, tegen de wanden gehangen, elk als 't ware als een portret is bedoeld van den aard, het karakter, de smaken van de volken, welke zij vertegenwoordigen. En langs onzichtbare, bovenzinnelijke wegen, ontstaat, als een aanraking tusschen den beschouwer en de ziel der verre volken, welke die kunstwerken voortbrachten. 't Wil geboren, dat hij de eigenaardige, fijne rilling over zich voelt gaan, die den mensch doorvoert wanneer hij iets heel moois ziet.

Meende men vroeger, dat men zelf eigenlijk wat laag moest staan om de Indische „curiositeiten" mooi te vinden, er iets meer dan aardig of handig knutselwerk in te zien, thans komt men tot de overtuiging, dat juist hooge en niet lage eigenschappen van gevoel en geest noodig zijn om ook dit schoon op prijs te kunnen stellen.

In deze tentoonstelling zien wij een merkteeken op den weg der ontwikkeling van onze verhouding tot de inlandsche volken.

Op den aard onzer betrekkingen tot die volken, op onze geheele Indische politiek kan deze verandering in beschouwingswijze ook in de toekomst van grooten invloed zijn.

Ook in *Het Nieuws van den Dag* van 9 dezer kwam een uitgebreid, waardeerend artikel voor, door een deskundige geschreven, die o. a. zegt:

„In hoofdzaak omvat de tentoonstelling slechts eene zaal, de groote zaal, die bij „de vierjaarlijksche" als eerezaal geldt. Hier is eigenlijk alles bijeengebracht tot een schitterend overzicht van al wat Insulinde in rijke verscheidenheid oplevert op het gebied van weefkunst en andere bewerking van stoffen, metaalbewerking, houtsnijkunst, enz.

De pracht is haast overweldigend, zoodat de bezoeker nauwelijks weet waarheen zich te wenden. Aan de hooge wanden zijn in het vierkant der zaal groote tropeeën gevormd, waarbij een geographische indeeling is gevolgd. Elk dezer vertoont vooreerst weefsels van verschillenden aard in een rijkdom van kleuren, benevens wapenen, metalen voorwerpen, vlechtwerken, gesneden beelden, enz. Zoo krijgt men achtereenvolgens groepeeringen van Java, Borneo, Celebes, Atjeh, de Bataklanden en Sumatra's Oostkust, Sumatra's Westkust, de Lampongs en Benkoelen, dan Bali en de andere kleine Soenda-eilanden, de Timorgroep en Halmaheira.

De hier gevolgde methode van rangschikken, waarbij zooveel weelde in een enkele zaal is saamgebracht, heeft wel een bezwaar. Liever zou men de verschillende groepen in afzonderlijke zalen hebben gezien, wat een meer rustige beschouwing zou hebben mogelijk gemaakt. Het valt echter niet te ontkennen, dat men thans het geheel gemakkelijker kan overzien. Ook de uitgebreide catalogus werkt daartoe mede. Hoofdstuksgewijze worden de voornaamste afdeelingen beschreven en elke afdeeling wordt ingeleid met een verklaring, welke den bezoeker als leiddraad kan dienen. Zoo krijgt men achtereenvolgens: weefsels, batiks, goud- en zilverwerk, koperwerk, tin en brons, wapens, bewerkt hout, versierd bamboe en vruchtenschalen, bewerkt leer, schildpad en hoorn, vlechtwerk, kralen, steenen en houten beelden, aardewerk.

Het meest uitgebreid is de afdeeling weefkunst, de benaming in ruimen zin genomen. Nagenoeg het geheele eilandenrijk, van Sumatra's Noordpunt tot de Timorgroep, is hier vertegenwoordigd door uitgelezen producten van kleeding en sierstoffen. Maar welk een oneindige verscheidenheid bij onuitputtelijken rijkdom! Niet alleen de hoogstaande volken als de Javanen en Baliërs, die eeuwen van Hindoeistische cultuur achter zich hebben, maar zelfs de minder beschaafde „heidensche" stammen, de Bataks, de Dajaks en de Alifoeren, geven door prachtige weefsels blijken van veel kleurengevoel, van veredelden smaak en een dikwijls verbijsterende techniek.

De Atjehers munten uit door rijke zijden „idja's" met gouddraad doorweven, meest in stemmige kleuren, vol deftige pracht. Hierbij valt op te merken, dat de weefster de methode van het „ikatten" toepaste, waarbij de draden vooraf op bepaalde wijze tijdelijk werden omwonden en daarna eerst geverfd. Het „ikatten" is verspreid over den geheelen Archipel, maar toch zoo, dat geheele eilanden het niet kennen, terwijl het in ver verwijderde streken wordt beoefend, zonder dat valt aan te geven hoe het daar is doorgedrongen en elders niet.

Het valt te betreuren, dat de Atjehsche weefkunst door den oorlog zeer heeft geleden. Er blijft echter hoop, dat bij vermeerderende welvaart ook het maken der kostbare zijden weefsels weder zal toenemen."

Dezer dagen zijn nog eenige fraaie inzendingen gekomen, die gedeeltelijk om haar hooge kunstwaarde, gedeeltelijk om haar historische beteekenis, speciale vermelding verdienen; zoo een mooi stukje houtsnijwerk, een deurtje uit de poeri van den voormaligen vorst van Lombok uit Tjakra-Negara met rijk verguld hindoe-ornament, eenige zeer zeldzame wapens uit Lawoe, alsmede eenige mooi gelakte pagaaien uit Palembang van het vroeger zoo beroemde, het Japansch werk evenarende Palembangsch lakwerk".

Het oorspronkelijk plan was, dat de tentoonstelling slechts tot 8 September zou geopend blijven. Naar wij hopen, zal er echter besloten kunnen worden den duur een paar weken te verlengen, vooral ook om de vele Amsterdammers, die eerst tegen half September van hun reizen terugkomen, nog in de gelegenheid te stellen deze zeldzaam mooie verzameling te bewonderen.

Wij brengen hierbij nog eens in herinnering, dat de leden der Afdeeling Amsterdam van „Oost en West" vrijen toegang hebben en de leden der overige Afdeelingen slechts 10 cents entrée behoeven te betalen, terwijl voor anderen de toegangsprijs 25 cents bedraagt. Wij eindigen met den welgemeenden raad aan alle belangstellenden om vòòr de sluiting nog eens een bezoek te brengen aan de Ned.-Indische kunstzalen in het Suasso-Museum, en daartoe ook hunne bloedverwanten en vrienden op te wekken.

Pers-kroniek.

Den Haag, 30 Augustus.

INHOUD: De Nieuwe Courant *over het Indisch drukpersreglement: een oude aftandsche draak. — Een drukfout hersteld en een typisch staaltje van geld vermorsen bij den bruggenbouw te Atjeh: de heer W. Bosch in het* Vaderland *over een «groeiende brug» te Telok Semawe. — Een waardeerend artikel in de* Nieuwe Courant *over de tentoonstelling van Oost en West te Amsterdam. — Hatelijk commentaar hierop door de* Standaard *geleverd. — De* Middelburgsche Courant *constateert, dat in Indië het vet nog niet van de soep is.*

In een artikel onder het opschrift: «Geen stelsel" herinnert de *Nieuwe Courant* naar aanleiding van een brochure van den heer Zaalberg over de koortsepedemie op Madoera er aan, dat niet het Drukpersreglement, maar eigenlijk art. 282 W. v. Str. de «muilkorf" is, die de indische pers op gezette tijden wordt aangedaan. Het «gewrocht der duisternis« is een oude, aftandsche draak, maar de laster-paragraaf. art. 282, maakt van de vrijheid van drukken en schrijven in de praktijk een carricatuur, een paskwil.

«Wij willen" zegt de *Nieuwe Courant*, „er de aandacht op vestigen, dat het niet het «Gewrocht der Duisternis" is (waaraan eenige maanden geleden enkele giftanden werden uitgetrokken), dat de Indische journalisten het meest schuwen. Nog onlangs (5 Juni j.l.) schreef de hoofdredacteur van het *Soerab. Hol.*, een der meest militante onder de zoo militante Indische persmannen, dat «het Drukpersreglement niet het ergste is voor den Indischen dagbladschrijver. Een vervolging, rechtstreeks ingesteld volgens *Stbl.* 1856 no. 75, met naar ingevolge de in paragraaf 5 opgesomde misdrijven en overtredingen komt hoogst zelden voor. Voor de praktijk maakt de wijziging, of zelfs de afschaffing, van het reglement weinig uit." De groote vijand is echter art. 282 van het Strafwetboek voor Europeanen, dat alle beweringen, welke een ander kunnen schaden, als laster beschouwt en straft, zonder bewijs toe te laten, tenzij in den vorm van een rechterlijk vonnis of een authentieke akte. Met de invoering van het nieuwe strafrecht zou hierin wijziging komen, doch dit laat op zich wachten.

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

II.

Het moest omtrent middernacht wezen.

George Dietlas sliep vast. Maleen had ook reeds geslapen, maar zij was wakker geworden van een gedruisch in de kamer.

Het was een rumoer, een geklap, een getrappel en geklapper, alsof het kaboutervolk uit de sage toebereidselen trof tot een feest.

Zooveel leven konden muizen niet maken.

Schrikbeelden van onbekende, tropische monsters doemden voor haar op.

Wel brandde de hanglamp, maar Maleen waagde het niet, op te staan. Zij moest den armen George wekken.

Heel voorzichtig stiet zij hem eerst aan, maar toen dit niet hielp, schudde zij hem voortdurend krachtiger.

Eindelijk bewoog hij zich zenuwachtig.

„George! George!"

Hij opende een paar heel kleine, slaperige oogen en knorde zacht: „Wat is het?"

„Luister toch eens, zeg!" fluisterde zij angstig.

Dadelijk was hij heelemaal wakker en richtte zich op. Maar hij ging rustig weer liggen.

„Ratten", zeide hij geeuwend.

„Ratten!" herhaalde zij angstig. „Hier in de kamer!"

„Zij knagen aan je nieuwe amandelzeep. Laat ze maar zitten!"

Zij bemerkte, dat hij reeds weer half in slaap was, en schikte er zich in, de kamer met de gruwzame viervoeters te deelen, uit medelijden met zijn moeheid.

's Morgens, toen hij met zijn gewone preciesheid om zes uur ontwaakte, vond hij haar reeds overeind zitten, met groote oogen turende naar het een of ander. Hij omvatte haar om haar middel.

„Goeden morgen."

Zij liet zich de liefkozing welgevallen, zonder ze te beantwoorden, doch riep:

„Zie eens! Daar zit een afschuwelijk dier!"

„Waar?"

„Daar, bij den koffer. Het heeft klauwen als een schorpioen. Zie je het?"

Zijn scherpe oogen zochten.

Opeens gleed hij vlug van het bed af, nam zijn laarzenknecht, sloop op de kousen de kamer door en sloeg het „afschuwelijke dier" tot moes.

„Is het heelemaal dood?" vroeg Maleen, die in spanning toegekeken had, naar wat hij deed.

„Heelemaal."

„Wat was dat nu?"

„Zoo'n vervloekte honderdpoot. Die beesten zijn giftig, als zij iemand in den voet bijten, zwelt het geheele been op, en doet geweldig pijn."

„Dat kunnen heerlijke nachten worden!" riep Maleen opgewonden uit.

„Weet je wat? Als het je niet bevalt, verkoop ik den geheelen rommel hier, en wij gaan een aardige villa aan den Rijn koopen. Wat zeg je daarvan?"

Hij had het muskietengordijn weggeslagen, en zich op den rand van haar bed gezet. Hij trachtte haar te troosten. Zij gaf geen antwoord, zag hem zelfs niet aan.

„En in den winter trekken wij naar de stad, bezoeken opera's en concerten, en koopen wonderprachtige kleeren voor je!"

Hij boog zich over haar heen, om haar te kussen. Zij keerde hem echter met een heftige beweging den rug toe.

Hij dacht, dat zij nog altijd pruilde van wege de ratten en den honderdpoot.

„Je denkt zeker, dat het mij geen ernst is?" vroeg hij.

„O, ja — ongelukkig wel!" riep zij opgewonden. „En daardoor bewijs je weer opnieuw, dat je mij in het geheel niet kent. Je hebt me getrouwd, en je kent me in het geheel niet."

Hij lachte.

„Zou je dat denken?"

„In het geheel niet, George! Hoe zou je mij anders denken te verlokken met een villa aan den Rijn, met concerten en mooie kleeren en zoo wat meer! Ik heb je liefgekregen, omdat je hier voor de toekomst van Duitschland werkt, en je geld daaraan besteedt. Ik ben met je getrouwd, omdat ik je hier helpen wilde, en je een vergoeding zijn voor het vele, dat je ontbeert. Lieve God, wat vraag ik naar comedies en concerten en villa's aan den Rijn?! Hier iets moeielijks tot stand brengen, dat willen wij! Iets scheppen willen wij.... dat wil zeggen, jij moet tot stand brengen

Het „Gewrocht der Duisternis” is als de goedige, oude, aftandsche draad uit Lafargue's *Moralités Légendaires*, waarmede de guitige Indische Pers-Andromeda veilig kiekeboe speelt. Vroeger, b.v. onder den gouv.-generaal Van Rees, heeft het monster nijdig om zich heen gebeten, maar sedert diens aftreden is het wat kindsch geworden en de Indische pers kan de stoutste en dolste streken vlak onder zijn neus uithalen, zonder dat het boos wordt. Wie, onbekend met het bestaan van het reglement. de Indische bladen leest en wat zij over regeering en ambtenaren schrijven, zou weinig bevroeden, dat zij onder zoo strenge bewaking stonden.

Op het „monster” hakken, is dan ook tegenwoordig niet veel meer dan een onschuldig vermaak geworden, waaraan sommigen onzer Indische collega's zich bij gebrek aan stof overgeven, iets als het produceeren van onze „zeeslang” in den komkommertijd.

Wij willen met dit alles niet zeggen, dat het niet goed zou zijn het „monster” geheel op te ruimen — inderdaad is het volkomen uit den tijd — doch belemmerend op de vrijheid der Indische pers werkt het nagenoeg niet.”

Terecht merkt het blad op, dat het bespottelijke van een dergelijken toestand het zuiverste aan den dag kwam, toen onlangs de heer K. Wijbrands, hoofdredacteur van het *Nieuws v. d. Dag van Ned.-Indië*, wegens „laster” veroordeeld werd, terwijl het slachtoffer van dien „laster” zelf . . . . voor oplichterij tot gevangenisstraf werd veroordeeld.

„Gunstig op toon en gehalte der Indische Pers, vervolgt het blad, werkt de bepaling ook niet. Want indien een blad wist, dat het bij een vervolging, wegens laster, genoodzaakt zou zijn (in ieder geval moreel genoodzaakt) het bewijs van het aangevoerde te leveren, dan zou het wel zeer voorzichtig zijn met het opnemen van beschuldigingen en klachten, daar zijn onbeslagenheid anders openlijk zou worden aan de kaak gesteld. Terwijl men tegenwoordig de opgelegde straffen of strafjes blijmoedig aanvaardt, er zich op verhoovaardigend als een Duitsch student op zijn lidteekens, en zich verder verschuilen kan achter een: „'k wou wel het bewijs leveren, maar het mocht niet.”

In een maatschappij als de Indische, waar de ambtenaren, uit den aard hunner taak, veel meer macht hebben dan in de onze en waar de contrôle veel minder scherp is, heeft het ongetwijfeld zijn nut, dat de pers spiedend rondgaat en misbruiken of misstanden aan het licht brengt. Belemmerd mag zij hierin niet worden, maar goed is het ook, anderzijds, dat het lichtvaardig inbrengen van klachten worde tegengehouden: het in de wereld zenden van „j'accuse's” mag geen spel worden of reclamemiddel.

Moeilijk kan de voorstelling van een muilkorfstelsel, waaraan de Indische regeering zou vasthouden, worden gehandhaafd. Zij moge, in het algemeen gesproken, wat heel geheimzinnig zijn uitgevallen, niet gaarne zien, dat men op haar schrijftafel snuffelt. van een muilkorven der pers mag zij niet worden beschuldigd.

Het de ernstige Indische journalisten hinderend beletsel houdt met geen stelsel verband, gelijk wij hiervoor aantoonden. Dat het nog bestaat, heeft met opvattingen omtrent vrijheid van drukpers niets te maken, doch is een uitvloeisel van het langzaam werken der staatsmachine. Het is dan ook om deze reden -- nevens vele andere — te hopen, dat de regeering zich spoedig in staat rekene de nieuwe wetboeken van strafrechten in Indië in te voeren!”

* * *

In onze vorige kroniek is een alleronaangenaamste drukfout geslopen. Als schrijver van het artikel in het *Vaderland* over de opiumpacht en de Atjeh-leverantie werd vermeld de heer W. Borel; dit moet zijn: de heer W. Bosch, wien wij hierbij onze verontschuldigingen aanbieden, mitsgaders die van den zetter, die het klaargespeeld heeft om uit den naam van Bosch, Borel te lezen.

Van denzelfden heer W. Bosch nu vonden wij deze week wederom eenige artikelen over Atjeh in het *Vaderland* zeer instructieve opstellen, die werkelijk niet verdienen opgenomen te worden in de rubriek „Ingezonden stukken”. Wat hij b.v. reeds successievelijk over de toestanden op Atjeh heeft gepubliceerd, is van oneindig meer gewicht dan de strijdvraag: „hoe contracten met Inlandsche vorsten moeten ingericht en afgesloten worden” en dergelijke zaken, misschien van belang ter algemeene secretarie te Buitenzorg of voor mandarijnen, maar waarin het groote nederlandsche publiek geen sikkepit belang stelt. Toch krijgen zulke academische onderwerpen een eereplaats in de courant, terwijl wat juist van hoog en actueel belang is, in de schaduw wordt gezet. Het is wel jammer, hoewel wij de hoop niet opgeven, dat nog eenmaal de onderwerpen, door den heer Bosch behandeld, naar de plaats in de courant verhuizen, waar zij inderdaad behooren, want het zijn krasse dingen, die hij vertelt en waarover de nederlandsche natie het recht heeft van hare regeerders te vernemen, of dat inderdaad op Atjeh alles zoo toegegaan is, gelijk hier met naam en toenaam en, schijnbaar met afdoende bewijzen gestaafd, door dezen schrijver in het *Vaderland* wordt beweerd. Vooral over dat beruchte „weezenfonds” en het „boetenstelsel” op Atjeh dient klare wijn geschonken te worden. Als typisch staaltje van geldverkwisting op Atjeh mag ook genoemd worden hetgeen de heer Bosch over de brug te Telok Semawe mededeelt:

„Negen mijlen ten westen van Telok Semawe stroomt de Kerti-rivier in zee. Over de Kali Kerti, zegt de schrijver, ligt een ijzeren brug van plm. 30 meter spanning, op twee gemetselde landhoofden, waarvan de fundeeringen elf meter in den grond, dus vijf meter onder den bodem der rivier, zitten. Deze brug nu deed erg raar. De heeren van de exploitatie bekeken haar van alle kanten en kwamen tot de ontdekking, dat ze groeide. Vlug de brug opgevijzeld, van de hoofden afgenomen en waarachtig, ze was 70 cM. gegroeid. Evenals een boom getopt wordt, werd de kop van de brug afgehakt, de brug weer op haar plaats gelegd en... ze groeide weer. De heeren van de exploitatie keken elkaar eens aan, schudden met het hoofd en gingen om advies bij den ingenieur van den aanleg. Dit luidde: den hoogen dijk voor en achter de brug weggraven, maar dat kostte f 1200 contant en geld was er niet, dus geschrijf, proces-verbaal, soesah. De heeren van de exploitatie echter waren lang niet dom. „Weet je wat”, zei een slimmerd, „in het magazijn is nog cement”. Van 's landsgoederen vlug 800 vaten cement gehaald en voor f 5800 cement op dijk, oevers en landhoofden gesmeerd en... de brug groeide nog. Nu werd de ingenieur van den aanleg er heen gestuurd; 't cement werd dadelijk weggebroken en in de Kali gegooid, f 5800 naar de maan, de dijk weggegraven, dus f 1200 moest toch uitgegeven worden en door het lange geleuter en gepeuter moest bovendien een der landhoofden afgebroken en opnieuw opgemetseld worden.

Weer wat geleerd, dachten de heeren van de exploitatie, een ijzeren brug kan dus niet groeien; als iemand soms nog een voorstander van gouvernements- boven particuliere exploitatie weet, laat hem dit stukje dan eens lezen. Deze brug was niet door mij, ook niet door de officieren der genie gebouwd.”

Het is fraai, vooral in verband met de „inzinking” van Java, en de zuinigheid, welke thans overal betracht heet te worden!

* * *

De *Nieuwe Courant* constateert,* dat in de waardeering van den inlandschen arbeid en de kunstnijverheid hier te lande gedurende de laatste jaren een groote verandering heeft plaats gegrepen. Vroeger, zegt het blad, hield men den Inlander voor een „minderwaardig wezen”, thans wordt in breedere kringen het besef levendig, dat de nieuwe broeder een eigen kunst heeft, die tot aanzienlijke hoogten kan stijgen.

Nu zou men zoo zeggen: op dit artikel is geen captie te maken. Het is precies zoo in de werkelijkheid als

* *Zie hoofdartikel.*

---

en scheppen, en ik wil je daarbij een weinigje helpen, zoo goed ik kan. Niets anders trekt mij aan.”

Hij had haar glimlachend aangehoord.

„Wat een oogen!” zei hij. „Als een paar vlammen! Je bent wondermooi, kind, als je zulke hagepreeken houdt! Waarachtig — om te stelen! Maar eigenlijk windt je je onnoodig op. Als je graag hier bent, dan blijven wij maar hier en gaan voort met tabakverbouwen.”

Zij kende zijn manier van met haar om te springen. Hoe meer zij zich opwond, hoe gemoedelijker hij zich toonde, en als zij groote woorden gebruikte, dan lachte hij. Steeds trok zij aan het kortste eind en moest zij tegenover hem de rol van het onverstandige kind spelen.

. . . .

„Bibi” kondigde de zwarte Abdallah aan met respectueus gezicht, „bana Krome is gekomen.”

Maleen lag in de hal op een Japanschen luierstoel te mijmeren. Naast haar stond, op een klein tafeltje, een glas citroenlimonade met ijs. De negerspraakkunst, waaruit zij had willen studeeren, was op den grond gegleden.

Zij zag den bediende een oogenblik vertoornd aan. Toen stond zij op en greep onwillekeurig met beide handen naar haar kapsel, dat door het liggen in wanorde geraakt was.

Snel overlegde zij bij zichzelve: Zou ze hem in den salon laten brengen en onderwijl een beetje toilet maken? Neen, dat was zoo stijf. Zij wilde hem hier ontvangen — en juist zooals zij was.

„Verzoek den Bana, boven te komen” zeide zij tot Abdallah.

De breede, op den hof uitkomende hal, waar zij zich bevond, was ongetwijfeld het voornaamste vertrek uit het geheele huis — en het luchtigste.

Hier gebruikte men de maaltijden, ontving men bezoek en bracht men de uren der siësta door.

Midden in den hof sprong een waterstraal uit een marmeren bekken op en viel met zacht, rusteloos geklater weer neer. Bloeiende boomen beschaduwden het waterbekken, en kleine, groene papegaaien, gele wevervogels, lichtgrijze musschen met rozeroode snaveltjes, parelhoenders en eenden hielden hier hun verblijf.

Krome kwam met snellen stap de hooge, oude, steenen trap op. Hij was een nog jong man, mager, klein, maar opvallend gespierd van gestalte, als een krachtig, klein raspaard. Het hoofd toonde een machtegen schedel en een breed, tamelijk hoog, zeer fraai voorhoofd. Zijn gelaat was van een groote regelmatigheid en drukte een buitengewone wilskracht en vastberadenheid uit.

Zoo was Dr. Ralf Krome, die weinige jaren geleden den grond had gelegd voor een Duitsche kolonie en nu met ijzeren energie, ondanks de vele teleurstelling en onverschilligheid waarmede hij te kampen had, arbeidde, om zijn schepping een blijvend bestaan te verzekeren. Hij was een van die menschen, die vast inzichzelf gelooven, en ook vertrouwen weten te wekken bij anderen.

„Het verheugt mij wezenlijk zeer, dat u hier gekomen is,” sprak hij tot Maleen. „De zeereis schijnt u goed bekomen te zijn. Hoe bevalt het u hier, me-

door het haagsche orgaan beschreven. Maar, jawel, daar komt de *Standaard* met een heel verhaal over het vergeten . . . van de christenen. Die zijn in de *Nieuwe Courant* niet genoemd; »genegeerd« zooals het blad opmerkt. De beschouwing in het »merkwaardige« artikel van de *Nieuwe Courant* is die, welke in vrijzinnige kringen de heerschende is! Op dit thema wordt dan verder voortgeborduurd, zóó mooi, dat wij den lust niet kunnen weerstaan het hier te laten volgen:

Er wordt, zoo schrijft de *Standaard*, hier weer over ons land gesproken alsof er geen Christen meer in te vinden was. Onder de mannen, die veel voor Indië gedaan hebben, die wel terdege rekenden met de ziel van den inlander; die altijd een heel andere beschouwing hebben verkondigd, zijn, misschien weet de *Nieuwe Ct.* dit niet, ook zendelingen; menschen, die 50 en meer jaren van hun leven hebben gegeven, juist omdat zij den inlander *niet* als minderwaardig aanzagen; mannen en vrouwen die blijmoedig allerlei ellende en ontbering hebben getrotseerd; hun leven hebben gegeven in den dienst der zending. En het is voorgekomen, dat zelfs vrijzinnigen tot de erkentenis werden gedwongen, dat dit werk der zending een zeldzaam veredelenden invloed op de inlanders had uitgeoefend.

»En om nu de *N. Ct.* nog vollediger in te lichten, deelen we mee, dat het uitzenden van zulke mannen en vrouwen, het bouwen van scholen en ziekenhuizen — om nu maar eens niet van kerken te spreken — mede mogelijk is gemaakt door Nederlandsche Christenen; die lieden die, misschien herinnert zich de *N. Ct.* dit wèl, als ze het wagen op politiek gebied om gelijke rechten met de vrijzinnigen aan te kloppen, als paria's van de deur worden gewezen. Nu, de Christenen hebben niet alleen voor hun eigen scholen betaald en voor heel veel meer, maar ze hebben ook naar vermogen voor de zending in Indië bijgedragen; daarvoor zijn uit de beurzen van rijken en armen millioenen gekomen.

„We wilden dit even zeggen, om te laten zien, dat er óók nog menschen in Nederland werden gevonden, die een andere beschouwing over de inlandsche bevolking hadden.

„Voornit weten we al, dat we nu zullen te hooren krijgen, dat wij hoogmoedig zijn; dat we weer veel beter dan anderen willen wezen; misschien is er hier of daar wel een vrijzinnige scribent die wat scheldwoorden op ons afzendt; maar dat deert ons weinig. Als de vrijzinnige politici de Christenen en hun arbeid believen te negeeren, zullen wij zoo vrij blijven aan feiten als de genoemde te herinneren."

Al bij voorbaat is men dus een „scribent", indien men het met den schrijver in de *Standaard* niet eens is. Wat een hoovaardige — wij vergissen ons — wat een nederige ziel moet er niet in den man van den *Standaard* huizen! — Maar zulk een toon aanslaan, — heeft de groote Meester, die tokkelt op het klavier van de volksconsciëntie, hun geleerd —, heet: getuigen.

In plaats van dat „getuigen", was het toch beter geweest indien de *Standaard* eens een stel „christenen" had opgenoemd, die zich evenveel moeite en arbeid hebben getroost terwille van het goede werk als de mannen en vrouwen door de *Nieuwe Courant* opgesomd. Hiermede zij niet gezegd, dat ook de „christenen" geen belangstelling zouden getoond hebben in het werk der opbeuring van den „bruinen broeder" — dat zij verre! — maar wel, dat *die* christenen zeker niet gediend zullen zijn van de ongemotiveerde hatelijkheden, hier door de *Standaard* gedebiteerd.

***

Ten slotte voor onze lezers in Indië een stukje, dat wij in de *Middelburgsche Courant* vonden en waarvan zij zeker met groote belangstelling zullen kennen nemen.

„De oude naam", zegt de *Midd. Crt.* „dat 't in Indië goed werken is aan bloeiende ondernemingen, handhaaft zich nog steeds.

Het *Soer. Hbl.* geeft er in het volgende een bijzonder sterk staaltje van:

„De Deli-tabak behaalt fancy-prijzen en de tabaksmenschen worden rijk. Om een voorbeeld te noemen: de administrateur der *Deli-Maatschappij*, de heer J. van Vollenhoven, heeft, naar wij hooren, „het peulschilletje van 4 ton gouds ontvangen aan tantièmes, en er zijn employés die f 25.000 gekregen hebben."

„Waar is de meneer" zegt het Middelburgsche orgaan, die zei, „dat in Indië het vet van de soep was?"

Waarom, zoo zouden wij willen vragen, hiervan geen prijsvraag gemaakt? Er zouden allermerkwaardigste antwoorden op kunnen komen, vooral van hen, die bij de ‚bloeienste van alle bloeiende ondernemingen" in Indië, nl. bij het gouvernement werken.

Algemeene Berichten.

De Bali-expeditie.

Uit Batavia werd aan het *Handelsblad* geseind, dat Badoeng het ultimatum geweigerd heeft.

7 September vertrekt de expeditie naar Bali.

Aan het Ministerie van Koloniën is denzelfden dag van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië telegraphisch bericht ontvangen, dat het zelfbestuur van Badoeng een weigerend antwoord heeft gezonden op de eischen, die in de maand Juli jl. aan de Bestuurders van de Balische landschappen Badoeng en Tabanan, als eindbeslissing in de hangende geschillen, werden gesteld, bij welke gelegenheid hun tevens de gevolgen van een verder verzet werden voorgehouden.

De redactie van *Het Vaderland* teekende hierbij aan:

«Op den 16 Juni werden hier reeds berichten ontvangen, die van een verzonden ultimatum spraken. Uit Indië kwam sedert tegenspraak en werd gemeld, dat het ultimatum aan Badoeng nog niet was verzonden, maar dat de expeditie tegen het begin van September werd gereed gehouden. Ofschoon officieel van een verzonden ultimatum nog niet bleek, schijnt het nu toch wel vast te staan, dat het werd verzonden niet alleen, maar zooals te verwachten was, ook werd geweigerd. En zoo zal dan de lang voorbereide, en zoo lankmoedig mogelijk uitgestelde Bali-expeditie op den 7n September a.s. vertrekken. Volgens de laatste berichten daaromtrent bestaat zij uit het 11e, 18e en 20e bataljon infanterie, 2 batterijen artillerie, een pionierafdeeling, een peloton cavalerie, 3 secties genie, de intendance en den geneeskundigen dienst (6 officieren van gezondheid). De namen van al de officieren, die deze expeditie zullen medemaken vermeldden wij in ons Ochtendblad van Zondag 10 Aug. jl.

De operatiebasis van de expeditie is, zooals vanzelf spreekt niet bekend, maar het zou geen verwondering wekken, wanneer daarvoor werd aangenomen het met ons bevriende Gianjar, waar de reede van Ketèwèl een goede ligplaats voor de schepen aanbiedt, terwijl van daar uit naar alle zijden kan worden geageerd, al naar mate dit noodig mocht blijken. Want het behoeft wel geen betoog na al hetgeen wij in den laatsten tijd over Bali publiceerden, of het geldt thans niet alleen het breken van het verzet in Badoeng, maar het brengen van orde in alle Balische rijkjes, die in hun gevoel van onafhankelijkheid zich ten onzen opzichte een houding aanmatigden, waarmede niet langer genoegen kan worden genomen.»

De „Pakan Malam" te Fort de Kock.

Met referte aan ons voorloopig bericht in een der vorige nummers van dit blad, zijn we nu in staat nog eenige onzes inziens wetenswaardige bizonderheden van de feesten te Fort de Kock mede te deelen. We schreven daarom naar F. d. K. aan eene dame, die als werkend lid van het Comité en enthousiast voorstandster van de belangen der Sumatraansche bevolking, het best in staat was, ons haar bevinden hieromtrent bekend te maken. Wij ontvingen op ons schrijven antwoord p.o. en achten het 't best, dit nagenoeg woordelijk terug te geven. In den vorm van een prettig gesteld opgewekt briefje meldt zij ons:

„Ge wilt wat bizonders van onze „Pakan Malam"? Neen, dit woord is volstrekt geen verzinsel van mij, de Maleier zegt voor p a s s a r: p a k a n; het was dus hier geen „passar-malam", zooals men op op Java zegt, maar betoel „pakan-malam". En voor ons met recht: „Pak aan!". Oef!, wat hebben we moeten aanpakken dezen keer, om alles zóó te krijgen, als 't nog geworden is.

Het was de eerste Pakan Malam op de buitenbezittingen.

Het doel was juist, zooals ge mij schreef, om n.l. den Maleier eens iets anders te laten zien, dan wat hij hier zelf vervaardigt, vooral landbouwartikelen.

Alles is op dat gebied hier erg primitief, en o, de Maleier is zoo bang, om tot iets over te gaan, wat hij niet kent. Hij is nog conservatiever dan de Javaan! Wij waren dan ook verrukt, toen wij van de firma Van Linde Teves te Semarang bericht kregen, dat zij genegen was, een groote bezending in te sturen van machinerieën van allerlei aard: djajoeng-pelmolens, oliepersen, rijstpelmolens, pikhouweelen, enz., enz., een kolossale verzameling, ter waarde van een paar duizend gulden. De Maleier vond het prachtig. Er is veel van verkocht, vooral, toen we de machines lieten werken en de Inlanders z a g e n hoe primitief h u n landbouwwerktuigen zijn. En zoo waren er tal van dingen, waarvan de Maleier geen aasje benul had.

Tentoonstellingen van voorwerpen, door de bevolking vervaardigd, hebben hier telkens plaats, maar die zijn niet voldoende. Ze moeten iets anders zien, waarmee ze hun voordeel kunnen doen. Zoo bijv. dat weven hier. Dit is een ontzettend werk, en wat verdienen de menschen er mee? Voor een eenvoudige katoenen sarong, waar ze stellig een halve maand minstens aan bezig zijn, krijgen ze f 1.75. En wat 'n geestdoodend werk! Gebatikte sarongs zijn ook bewerkelijk, maar die worden ten minste goed betaald. Daarbij komt, dat de Maleier ontzettend afgezet wordt met gebatikte stoffen. Ze zijn hier wel eens aan de deur geweest met sarongs en kains (tjap), die op Java 4 à 5 gld. kòsten, en hier geprijsd stonden voor 10 à 15 gulden. Ook daaraan wilden we een einde maken en bestelden daarom op eigen risico voor een waarde van 600 gld. Pekalongansch batikwerk. Het Comité wilde er eerst niet aan, maar ik was er van overtuigd, dat we er groot succes mee hebben zouden en wist het gedaan

---

vrouw?"

„Het is mooi hier."

„Niet waar? Het is een plantengroei hier, een vruchtbaarheid, die aan den hof van Eden herinnert. Uw broer zegt dikwijls: Als men in Oengoedja ergens een takje in den grond steekt, is er den volgenden dag een boom van gegroeid. Dat zegt uw broer. Is u al in de leliëntuin geweest?"

„Neen. Nog nergens. Ik ben nauwelijks drie dagen hier."

„O — dien moet u zien! En de oranjehagen en de tabaksvelden en de katoen! Heeft u al eens een katoenbloem gezien?"

„Neen."

„Ik vind ze mooier dan rozen. En bedenk dan eens, dat al die pracht hier, bij den onachtzamen roofbouw van de Arabieren, bloeit! Bedenk eens, wat deze zelfde bodem zou opbrengen bij rationeele bebouwing! Wij zullen hier een Duitsch Indië scheppen. De millioenen, die Duitschland voor koloniale waren aan het buitenland geeft, zullen dan voortaan in het land blijven."

„Als dan tenminste het onder Duitsch patronaat gestelde gebied ook zoo vruchtbaar en mooi is, als het Arabische!"

„Tegenwoordig brengt de bodem nog niet veel op, omdat hij onbebouwd is. Ons land is meerendeels nog maagdelijke wildernis. Maar de voorwaarden zijn allergunstigst. In korten tijd"......

En hij stelde haar voor oogen, wat hier ontstaan kon, en ontstaan zou. Maar van de toekomst kwamen zij weldra weer op het tegenwoordige.

„Het is gemakkelijk, enthousiasme te wekken," zeide de Krome. „Maar menschen zonder temperament tot krachtig handelen te bewegen, dat is een Sisyphuswerk. Het verheugt mij, dat u nu hier is, mevrouw. Van den salon eener schrandere, mooie vrouw uit, gaat het stemmingmaken het gemakkelijkst. U kan ons thans van meer nut zijn dan eenige man."

„Hoe gelukkig zou ik zijn!" dacht zij. Ook iets anders ging haar door het hoofd, namelijk, dat deze man haar immer slechts uit dat ééne standpunt had beschouwd: hoe hij haar dienstbaar kon maken aan zijn streven.

„Ik heb mij natuurlijk in de eerste plaats naar de wenschen van mijn man te schikken," zeide zij.

Hij hoorde een zacht verwijt in haar woorden.

„Juist, dat u mevrouw Von Dietlas is, komt ons te stade. Dat geeft u het maatschappelijk piedestal dat ook de uitstekendste vrouw noodig heeft, om te kunnen werken. Dietlas behoort tot de meest geliefde en geachte personen hier. Hij is zéér populair, wat ik nooit wezen zal. Mijn goede Dietlas is er zoo een, die aller harten wint, zonder zelf te weten, hoe. Heb ik u niet al dadelijk gezegd, dat hij een juweel van een mensch is?"

„Ja, dat is hij. Te goed voor mij; veel te goed!".

Hij zag haar scherp aan.

„Oho!" dacht hij, „zij heeft hem niet lief. Tenminste niet erg. Een vrouw, die wezenlijk op haar man verliefd is, ziet er anders uit, als zij hem prijst."

Deze ontdekking hield voor een oogenblik zijn gedachten bezig. Toen kwam hij weer op zijn plannen terug: hoe de Engelsche invloed in Oengoedja bestreden en de Duitsche versterkt moest worden, totdat het vorstendom Oengoedja, dat om zoo te zeggen de sleutel en voorhof van het Duitsche territorium was, den Duitschers als een rijpe pruim in den schoot viel.

En daarbij reken ik bepaald op u, mevrouw. Ik geloof, dat de medewerking der vrouwen door de Duitschers in het algemeen veel te laag gewaardeerd wordt."

Maleen glimlachte.

„Zij doet zich niettemin gevoelen en is des te ongestoorder werkzaam misschien, naarmate er minder aandacht aan gewijd wordt."

„Dat kan zijn. Overigens is zij ook moeilijk te beperken. Want zij is niet iets tastbaars. De vrouwen behoeven er eigenlijk slechts te zijn, zich goed te kleeden, mooi, verstandig en beminnelijk te zijn, en alles zal zich om haar scharen en zich naar haar richten. Hoe gemakkelijk is het voor een vrouw uit te blinken en te schitteren! En dat is macht. Jammer maar, dat deze macht zoo dikwijls ten dienste van nietigheden gebruikt wordt."

„Maar mooi moeten wij dus toch zijn?" vroeg zij schalks.

„Ja, dat is van veel belang," antwoordde hij ernstig. „Maar u zult mij willen excuseeren mevrouw? Een afspraak met den Engelschen consul-generaal......

Zij bleef luisteren naar het langzaam wegklinkende geluid zijner schreden, haar hart en hoofd waren met hem vervuld.

„Als wüchsen meiner Seele Flügel!"

Hij had altijd dien overweldigenden indruk op haar gemaakt.

(*Wordt vervolgd*).

te krijgen. En het succes is volkomen geweest. Als ge nagaat, dat we op ieder stuk 30 pct. winst hebben gezet voor de onkosten, die we natuurlijk zouden hebben en dat we den eersten dag reeds voor ruim 300 gulden verkochten, dan ziet ge, hoeveel aftrek die batiks hadden. De hoofden kwamen dan ook al heel gauw met de vraag: of we hier geen batiksters konden laten overkomen? Nu, we hebben er moeite voor gedaan, maar zonder succes. De menschen waren zoo teleurgesteld, dat ik ze maar troostte met de belofte, hun te leeren, wat ik zelf van het batikken wist. Nu, dat vond bijval. Ik zal over een maand naar Pekalongan gaan logeeren en er eenige maanden blijven om opnieuw les te nemen en mij verder te bekwamen in die kunst, ten einde teruggekomen, een cursus te kunnen beginnen......

Op de Pakan Malan hadden we o.a. ook een inzending van Mej. van Lawick van Pabst te Djocja. Dat was een prachtige collectie! Voor ± f 1500 aan sarongs, kains, hoofddoeken enz., en allerlei toiletartikelen die daar gebruikt worden aan het hof, bijv. d o e p a, (wierook), b e d a k (poudre de riz), enz., maar die trokken den Maleier niet bijster aan. Van die stemmige Vorstenlandsche kleuren, moet hij ook niets hebben. Mej. van Lawick had er een vertrouwd persoon bij gezonden, om te verkoopen. Een echte Javaan! Keurig netjes gekleed zat hij daar „gesilokt" in zijn kraampje, zoo rustig en kalm, tot een en al verbazing van den Maleier. Het deed mij heusch goed, dien kalmen netten Javaan te zien, en het contrast te genieten tusschen hem en die rumoerige Maleiers met hun kalotje scheef op het hoofd......

Dan hadden we ook nog een mooie inzending van „Soerja-Soemirat" van tuigen, schoenen, sloffen enz. Verder een kraampje met Palembangsch hout- en lakwerk; voorwerpen uit Wonosobo van akar-wangi, en natuurlijk ook Bovenlandsche artikelen. Van die laatste werd nagenoeg niets verkocht; de Maleier keek er niet eens naar, maar men verdrong zich om die andere dingen, die ze nog nooit gezien hadden.

Dan was er nog een afdeeling van toko Tontonan uit Soerabaja met prachtig koperwerk en allerlei andere artikelen. Daar vóór stond steeds een geheele drom kijkers. Ook kwamen er een paar Palembangers met kantwerk, afkomstig van de pasar-malam te Soerabaja. Dit werd wat bekeken en bestudeerd!

Er ging immers een „plezierboot" van Batavia naar Padang, uitsluitend om de menschen op Java in de gelegenheid te stellen onze „Pakan" te komen zien. Aan bezoekers uit Java ontbrak het dan ook niet.

Het geheele pasarterrein was ompaggerd. Eén groote ingang met een poort in den vorm van een Bovenlandsch huis met de twee punten, à la Menankabau, het deed uitstekend, vooral 's avonds, als de poort geïllumineerd was met lampions en gazoline-lampen. Boven op den nok was een „zitje." Daar had men een mooi overzicht op het terrein. Er stond ook een draaimolen en een café-restaurant: „De poort van Agam", waar men lekkere poffertjes en heerlijk koud bier kon krijgen. Verder allerlei vermakelijkheden als op een Hollandsche kermis. Zelfs de „Kop van Jut" deed hier weer opgeld, en lustig beukte de Maleische „jeunesse dorée" er op los. Allerlei muziek (?) drong daar boven op de poort tot ons door: draaiorgels, gamelans, ronzebons, een leven als een oordeel, maar wel geschikt, om er de kermisstemming in te houden. Dan waren er nog twee andere ingangen achter den pasar, tegen één cent entree. Als ik u nu zeg, dat we bijna twee duizend gulden aan entrée's hebben opgehaald, behoef ik verder geen cijfers te noemen ten bewijze, hoe groot het bezoek geweest is.

Mijn Koeninganische stokken en pajongs gingen als koek. Een uur na mijn étalage was alles weg. Of die artikelen ook aftrek hadden! Een volgend jaar bestel ik er veel meer van.

Wij hebben ook nog een prachtige inzending gekregen voor onze rubriek „Ooftteelt". Die vruchten vielen in den smaak: heerlijke ananas-bogor, pisang tandoeh, allerlei soorten van djeroek en pompelmoes, o!! het was heerlijk! Het land is hier zoo arm aan vruchten en zou ze toch zoo goed kunnen produceeren. De „gleichgültige" Maleier geeft zich niet de minste moeite om goede vruchtboomen te kweeken. Alles moet maar van zelf opkomen, planten maar, hoe? . . tida perdoelie!

Maar toen zij die heerlijke vruchten zagen, vochten zij om de planten en tjankokhans, die we er bij besteld hadden, en we hebben gegronde verwachting van den goeden invloed, dien ook in dit opzicht onze Pakan Malan gehad heeft. O, er waren nog een massa andere inzendingen, ik heb u slechts de voornaamste genoemd. We hadden precies 2 maanden, om dat alles tot stand te brengen. Begrijpt ge nu, dat het voor ons „aanpakken" is geweest? Alles in de puntjes was het natuurlijk nog niet, maar als eerste proef voldeed alles uitmuntend.

Wij zijn nu alweer bezig voor de volgende tentoonstelling in Juni 1907.....

Weet ge, wat zoo jammer is, om iets degelijks tot stand te brengen? De menschen blijven hier maar zoo kort; men krijgt telkens weer nieuwe leden in het Comité, die van niets af weten of . . . . vaak nog zoo weinig hart hebben voor de belangen van land en volk.

Zoo heb ik U in het kort alles verteld. Maar laat ik vooral niet vergeten te releveeren, dat het Gouvernement ons een renteloos voorschot gaf van f 2000.

Ik geloof, dat er wel eens minderwaardiger zaken en ondernemingen met Gouvernementsgeld zijn gesteund! . . . . ."

Wij twijfelen niet, of bovenstaande causerie van de geachte schrijfster zal den lezers van het Koloniaal Weekblad belang inboezemen voor de welgeslaagde poging van het Comité te Fort de Kock en dit met ons gaarne verder het meeste succes toewenschen voor zijn verdienstelijk streven.

Z. d. B.

Uit de Oost-Indische Mail.

Verbetering van den economischen toestand van Noord Madoera. Het doet ons genoegen te kunnen berichten dat eindelijk eens de hand aan den ploeg zal worden geslagen om den economischen toestand van Noord Madoera — meer bepaald van het district Sepoeloe en omliggend gebied — te verbeteren. Jammer intusschen dat het spook van een dreigende voedingsschaarschte is moeten verschijnen om de hand in de richting van den bewusten ploeg de drijven; de nieuwe werken die men in aangeduide streek wil aanleggen, zijn toch in de eerste plaats te beschouwen als reliefworks.

De bespreking der plannen heeft plaats gevonden op het terrein der ellende zelf. De resident F. Fokkens is in Sepoeloe geweest; verder de ingenieur W. H. Kloppenburg; de assistent-resident G. A. M. Meyer; de controleur W. C. Blanken (vraag: hoeveel moet een bestuursambtenaar misdoen om voor administratieve bestraffing in aanmerking te komen?) de controleur W. A. De Kanter, de waterstaatsopziener Van Loon en verder de dirigeerend officier van gezondheid der 1e klasse J. Fock en zijn collega dr. J. F. Terburgh. Voorstellen zullen worden ingediend tot bedijking van de Kali Boedoek met irrigatie van de omliggende sawah's en tot verbetering van den waterafvoer nabij de kota Bangkalan.

In laatstgenoemde plaats verwachten de medici een koortsen-epidemie.

De controleur De Kanter is tijdelijk toegevoegd aan den civielen geneesheer te Bangkalan, dr. G. Fischer, om werkzaam te zijn in het district Sepoeloe, waar volgens het oordeel van dr. Terburgh de algemeene gezondheidstoestand veel verbeterd is.

Men weet ons te vertellen, dat de heer Palm, medeoprichter der firma Palm & van Amstel, die Indië reeds geruimen tijd geleden vaarwel had gezegd, spoedig weer naar deze oorden terug zal keeren, wegens ziekte. (J a v a b o d e.)

Den gelukkigen winner van de f 100.000, den heer v. d. S., die met de Deliboot te Batavia is aangekomen, is het bedrag overhandigd door de Ned. Ind. Escompto-maatschappij.

Voetbal. De heer G. H. Mohr heeft het voorzitterschap van den Bataviaschen Voetbalbond aanvaard.

Tinerts op Flores. Het politiek verslag van den resident van Timor over April zegt:

De posthouder van Endeh werd met het stoomschip S p i t s, naar de westelijk van Endeh gelegen havenplaatsen en speciaal naar Aimere gezonden, ten einde meer nauwkeurige berichten te verkrijgen omtrent de aanwezigheid van tin in de Rokkastreek, waar in 1880—1890 eene militaire expeditie, vergezeld van een mijningenieur, te vergeefs nasporingen deed en zelfs zware verliezen werden geleden. Uit de thans verkregen berichten schijnt afgeleid te mogen worden, dat inderdaad tinerts aanwezig is en dat de vindplaats kan worden bereikt langs een thans bekenden en minder bezwaarlijken weg.

Laat ons hopen, dat spoedig tot nadere exploratie en exploitatie van de tinvelden wordt overgegaan.

De Radja van Boni is heelemaal niet tevreden over de behandeling, die hij te Bandong van den schout, onder wiens curateele hij gesteld is, en van den assistent-resident, die met het oppertoezicht over den ouden heer is belast, ondervindt, zoo wordt uit die plaats aan het N. v. d. D. geschreven.

De correspondent verlangt o.a. een onderzoek van regeeringswege omtrent het geld, dat maandelijks voor onderhoud van den radja wordt te goed gedaan.

De radja van Boni herinnert zich, zegt de correspondent, van zijn curator, den schout over de maand Mei jl. te hebben ontvangen:

gedurende de eerste helft der maand f 8.— per dag + 2 fl. wijn = 15 × f 8.— + 2 fl. wijn f 120.—
gedurende de 2e helft dier maand, nadat de kranten hemel en aarde bewogen hebben, f 10
per dag zonder wijn, 16 × f 10 „ 160.—
huishuur en meubilair huur „ 55.—
Loonen 4 bedienden „ 20.—
30 fl. wijn. „ 25.—
Totaal f 380.—
Onverantwoord: f 120.—

Een verantwoording, gevraagd door den radja per missive aan het bestuur, dit is een feit, mocht hij niet hebben.

Als het gereclameerde bedrag in 's Lands kas is teruggestort, dan zou Boni's vorst er, hoewel niet van harte natuurlijk, vrede mee kunnen hebben, maar als het voor andere doeleinden zou zijn aangewend, — ik uit slechts eene veronderstelling — dan ware die berusting niet te verwachten.

Het feit dat men er bezwaar tegen schijnt te maken om hem rekening en verantwoording te doen, sterkt den vorst in allerlei zeer onaangename vermoedens.

Regeeringszorg. Bij een assistent-resident, kort te voren geplaatst in een afdeeling met een zeer belangrijke particuliere nijverheid, komt een der ingezetenen, een fabrikant, zijn eerste bezoek brengen.

— U moet U echter niet voorstellen, zoo zegt de bestuursambtenaar na de wisseling der gebruikelijke beleefdheidsvragen, dat U veel aan mij hebben zult. Ik blijf hier maar een maand of vijf en ga dan met pensioen.

Vrage: hoe kan de regeering, die een assistent-resident doet weten dat over eenige maanden het tijdstip van gaan zal zijn aangebroken, dezen ambtenaar voor dien korten tijd plaatsen in een belangrijke afdeeling, waar hij natuurlijk een minimum zal uitvoeren? Welke kwalificatie past voor deze handelwijze?

(S o e r. H a n d e l s b l.)

Piket bij de schutterij. Een schutter heeft recht op de vaderlijke zorgen zijner officieren, ook al heeft hij getoond een verdorven gemoed te bezitten. Hij is bovendien een geheel ander wezen dan een gewoon soldaat en het zou te gek wezen, wanneer hij, in strenge afzondering gebracht, om zijn zonden te overpeinzen, door een eenvoudig officier van de troep werd gecontroleerd. Daarvoor zijn menschen van hooger roeping noodig en dies werd door een reeds tot het Walhalla opgestegen, welmeenend hoofdofficier indertijd geschapen de „officier van piket der schutterij."

De werkzaamheden dezer bijzondere leden van het officierscorp onzer schutterij zijn vele, te veel om hier op te sommen. Maar daartegenover staat het genot 24 uur lang de schitterende uniform met oranje-kraag te mogen dragen en een fraaie sjerp om het middel. Dit genot verheft zich zoo hoog boven de beslommeringen aan het piket verbonden, dat de luitenants, die volgens een lijstje rouleeren, na elken krijgsraad de hoofden bijeen steken en vragen: „Mot er weer een achter?" En als het antwoord bevestigend luidt: „Hoeveel dagen heitie?" dan wordt de rooster nagezien en een „gelukkig, ik kom ook aan de beurt!" klinkt van de lippen der benijdenswaardigen.

Zoo'n evenement heeft zich dezer dagen weer voorgedaan. Wegens gebrek aan vaderlandsliefde veroordeelde de krijgsraad den schutter G. tot „4 dagen onder uit den zak." Groote vreugde onder de luitenants. De laatste der gelukkigen kwam gistermiddag aan de beurt. Ongenaakbaar wandelde hij naar de hoofdwacht, knevel in de was, rijlaarzen onder de pantalonspijpen, de sporen in den zak.

De schildwacht ziet hem komen, geeft het eerbewijs. In 't geweer! klinkt het onverwacht van de behaarde lippen. — Nou zul-je 't hebbe! zeit Jan Fuselier en grijpt zijn spuit. De luitenant inspecteert met nauwgezetheid en trekt zijn neus op voor die vieze soldaten.

— Laat inrukke, sergeant!

De luitenant van piket inspecteert nu zijn arrestant. Koud staat zijn gelaat, als hij vraagt „of er soms ook wat te reclameeren valt". De opgesloten schutter kijkt hem schuchter aan en zegt zachtjes: „Nee, majoor!"

Na dezen schutter komen de gestrafte bataljonsmenschen aan de beurt, daarna de lantaarns, de brandemmers, de pijp van den provoostgeweldigde, de koffieketel van den sergeant en de nachttonnen van de arrestanten. Alles geeft reden tot tevredenheid en den sergeant-wacht-commandant valt een pak van hart.

— Waar is het „gewoon" rapport, sergeant?

— Hier, luitenant!

De hooge zet er frischweg onder „Alles in orde", plus zijn naam. Verdwijnt daarop even barsch als hij gekomen is.

Een kwartier later komt de luitenant van piket van den troep, dus de echte, aan de wacht, doet zijn werk en wil het rapport teekenen.

— Hoef-nie-meer, luit'nant! Is al weg, afgeteekend door den luitenant van piket van de Schutterij.

— Maak dan nog maar een rapport op, sergeant!

En zoo geschiedde het dat de plaatselijke commandant van Soerabaja op één morgen met twee „gewone" rapporten van de hoofdwacht verblijd werd.

Alweer een met de Noorderzon verdwenen. Ditmaal de civiel architect Gr., een oud Bandonger, die uit een door hem te Weltevreden op Noordwijk gehuurd appartement is afgereisd, met achterlating van zijn goederen en een hoop beeren. Hij was echter nog zoo beleefd uit Priok aan zijn hospes te schrijven, zegt de Preangerbode.

In de **gevangenis** te **Soerabaja** is de toestand onhoudbaar geworden. De regeering heeft er 1556 gevangenen bijeengepropt, terwijl er slechts ruimte is voor 1200 en onder die 1556 zijn 396 Atjehers, die niet tot de rustige elementen behooren.

Men had 't al gevreesd toen eenigen tijd geleden, trots de protesten van bestuur en pers, nog 80 Atjehers naar de Soerabajasche boei gebracht werden. Thans schijnt 't vrijwel een janboel te zijn in die gevangenis; er gaan zelfs geruchten dat de gevangeniswacht is overrompeld en de gevangenen het eten weigeren.

Het gevangeniswezen laat in Indië — niet alleen — inderdaad alles te wenschen. Alle gevangenissen vol, onvoldoende tuchtmiddelen, onvoldoend toezicht, en de magistraten en landraden gaan door met veroordeelen. Dwangarbeiders worden van 't kastje naar den muur gezonden, tot ze ten slotte ergens terecht komen waar plaats voor hen niet is, maar gemaakt wordt. In de meeste gevangenissen is de gezondheidstoestand meer dan slecht, 't geen wel niet anders kan bij de nauwe behuizing. Om van de moraliteit niet te gewagen!

Daarbij behandelt de regeering deze zaken met een geheimzinnigheid die 't de pers moeilijk maakt juiste gegevens te verkrijgen, haar stem te laten hooren. De Bataviabladen spreken van de Glodok-gevangenis als van het „geheimzinnige kwartier."

Het is te hopen dat het gebeurde te Soerabaja, waarover nu wel spoedig meer licht schijnen zal, een onzer kamerleden aanleiding geeft bij de aanstaande behandeling der Indische begrooting aan de regeering te vragen welke middelen zij beraamt om het gevangeniswezen in Indië afdoend te verbeteren?

De haven van Penang. De Pinang-Gazette gaat voort te pleiten voor een voldoende inrichting van de Penangsche havenwerken ten einde de eischen van het verkeer te kunnen bevredigen en, nu Singapore een uitnemend uitgeruste haven krijgt, naar krachten te concurreeren.

Penang is alleen een doorvoerhaven, zet het blad uiteen, en dat vereenvoudigt de kwestie. Wij behoeven alleen te zorgen voor voldoende kaderuimte waar de oceaanbooten aanliggen kunnen, ruimte voor de kustbootjes en in gemakkelijke nabijheid neutrale pakhuizen. Voorts behooren de havenwerken te worden voorzien van de modernste faciliteiten voor het lossen, laden en overbrengen van goederen, en moeten de pakhuizen en sheds zoo worden ingericht dat de handel er de goedkoopste wijze van haar goederen te behandelen vindt.

Singapore zal, wanneer de havenplannen tot uitvoering gekomen zijn, op Tandjong Pagar voldoende kaderuimte bieden voor de oceaanbooten, aan de roads voor het kustverkeer, en beide aanlegplaatsen zullen door spoor worden verbonden, zoodat ze feitelijk een vormen.

Daartegen legt Penang met zijn verouderde tongkangs, die door handkracht worden voortbewogen, het af. En het is duidelijk dat deze omslachtige en dure werkwijze niet kan worden verlaten zoolang er geen kaden zijn waar de schepen meren kunnen om hun direct aan wal te lossen of in te nemen.

Nu is er de ijzeren pier en men stelt zich voor die te verlengen. Doch dit gaat zoover 't voeten heeft: een paar honderd voet kan er nog bij, maar dan is ook de limiet bereikt. Men kan maar niet steeds verder zee in bouwen. Voor enkele schepen meer kan men dus door verlenging der pier ruimte maken, maar wat dan verder? Zoolang er niet voldoende kadelengte is voor alles chepen die er behoefte aan hebben, kan men, meent de Pinang Gazette, 't eigenlijk wel geheel laten kaden aan te leggen. Want de handel moet op de plaats kunnen rekenen. Wanneer men de schepen geen garantie kan geven dat ze plaats vinden, richten de reederijen zich liever op andere wijze in.

Het is daarom dat het Pinangsche blad aanraadt, alvorens te besluiten de pier te verlengen, het vraagstuk der havenverbetering nog eens onder de oogen te zien, na te gaan of niet op andere wijze afdoende voorziening kan worden getroffen. Het blad wil evenals voor Singapore een haventrust gevormd zien, wier taak het is de haven aan te leggen en te exploiteeren. Op deze wijze komen ook de kosten ten laste van dengene die het profijt trekt en wordt niet, zooals men voor Singapore doen wil, de eene haven bevoordeeld op kosten en ten nadeele van de andere.

Gloegoer en Amplas. De Hoofdadministratie der Amst. Deli Comp. bericht dat de heer H. J. M. Bernelot Moens is afgetreden als administrateur der onderneming Gloegoer en dat in zijne plaats is aangesteld de heer F. L. Klein tot heden administrateur onderneming Amplas.

De heer W. J. Steen, zal optreden als waarnemend beheerder van laatstgenoemde onderneming.

(Deli Crt.)

Sultan - Kalief?

Onlangs werd in het Engelsche Lagerhuis door sir Edward Grey melding gemaakt van een, door lord Cromer ontvangen anoniem schrijven, waarin de schrijver betoogde, dat hoezeer men in mohamedaansche kringen overtuigd was van den goeden invloed van het engelsch gezag over Egypte, in die kringen geen twijfel bestond ten aanzien van de vraag wie hunne sympathie zou hebben bij eene eventueele, toen dreigende botsing tusschen Engeland en Turkije. Alle Muzelmannen moesten uitteraard de overwinning van den Islam wenschen, zei de schrijver.

Dit is het standpunt van het panislamisme, dat tot Stamboel opziet als de zetel van den beheerscher aller geloovigen, een standpunt, dat evenwel in de geheele mohamedaansche wereld geen onverdeelde instemming vindt, waar b.v. de sultan van Marokko op een dergelijke eer aanspraak maakt, terwijl een schrijven, waarvan de kennisname aanleiding tot dit opstel gaf, ons zal doen zien, dat ook in Engelsch-Indië gezaghebbende stemmen zich tegen de, aan dit standpunt ten grondslag liggende opvatting verzetten.

Nawab Mohsin ul Mulk, secretaris van het mohamedaansch College (Universiteit) te Aligarh, zond, naar aanleiding van het door lord Cromer ontvangen schrijven, de volgende beschouwingen over het onderwerpelijk vraagstuk aan de Times of India:

„Khalifa en Khilafat beide zijn woorden, die in hooge mate tot vergissingen aanleiding kunnen geven. De voor den sultan van Turkije gebezigde benamingen als Emir-ul-mominien (hoofd der geloovigen) en khalifat-ul-Muslimien (kalief der Moslems) hebben onder de Europeanen van deze dagen tal van wanbegrippen voortgebracht. Het schijnt noodig om in navolging van Sir Syed, die ten tijde van den grieksch-turkschen oorlog een uitstekend artikel schreef, thans de quaestie duidelijk uiteen te zetten.

Wij willen niet over het woord khalifa redetwisten, noch op de quaestie in te gaan, of in onze dagen nog sprake kan wezen om een vorst Khalifa te noemen. Maar wij nemen de woorden sultan en khalifa als synoniemen met geen andere beteekenis dan die van een vorst.

De Mohamedanen, die den sultan van Turkije een khalifa noemen, kunnen in twee categorieën worden verdeeld — zij over wie de sultan heerscht, en zij over wie de sultan niet heerscht. Wanneer nu de Turken en andere onderdanen van den sultan dezen khalifa heeten in dien zin, dat zij hem in alle opzichten gehoorzaamheid verschuldigd zijn, is hier mogelijk veel voor te zeggen. Maar de Mohamedanen, wij in Indië, en anderen, die niet onder turksch bestuur staan, en waarover de sultan geen autoriteit kan uitoefenen, en die in geen enkel opzicht gehouden zijn hem te gehoorzamen, wanneer wij den sultan khalifa noemen, doen wij dat enkel om onzen eerbied aan den dag te leggen voor den machtigsten mohamedaanschen vorst, wiens positie nog belangrijker wordt gemaakt door het feit, dat hij de dienaar is van den heilige Harems, de Kaäba. In geen geval zal men daaruit mogen afleiden dat wij hem in eenig opzicht als onzen heerscher, zijne bevelen als voor ons bindend zouden beschouwden. Wij bezigen het woord khalifa enkel als een eeretitel, en wijl wij dat doen, volgt daaruit nog niet dat wij er ooit aan zouden denken om ons tegen het bestuur te verzetten waaronder wij leven. In vervlogen tijden, toen het kalifaat in drie deelen was verdeeld, en de Abassiden, Fatimiden, en Oemajaden over Bagdad, Egypte en Spanje heerschten, was elk der heerschers dier drie dynastieën ook een khalifa in dien zin, dat hij de macht en de prerogatieven van een khalifa uitoefende binnen de grenzen van zijn eigen gebied.

Indien Mohamedanen en Europeanen de godsdienstige opvattingen kenden, door mohamedaansche rechts- en wetgeleerden gehuldigd ten opzichte van de toepassing van het woord khalifa en van de rechten en plichten aan die waardigheid verbonden, zou er geen ruimte wezen voor eenig wanbegrip.

Wijleen Maulana Sjah Wali-oellah geeft voor het kalifaat de volgende definitie: „Het geeft een vorm van populair bestuur aan, waarvan het doel is den godsdienst te bevestigen door opwekkende studie; door de geloofsartikelen intact te houden; door zich op djehad toe te leggen met alles wat daaraan verbonden is als het onderhoud van legers en militaire uitrustingen; door uitbreiding te geven aan het recht; door bestraffing van boosdoeners; door het voorschrijven van een deugdzaam gebied en het verbieden van de ondeugd; en door alle handelingen te verrichten in de hoedanigheid van een onderkoning van den heiligen profeet."

Deze korte en bondige definitie van het khalifat en van de rechten en prerogatieven aan de waardigheid van khalifa verbonden wordt in alle theologische geschriften deze aangelegenheid rakende nader uitgelegd. In Al Akham-us-Sultania, dat een standaard-werk is, leest men aldus: „In zaken van algemeen belang, zijn tien plichten bindend voor een khalifa."

(De schrijver haalt hierop deze tien plichten uit het bedoelde werk in extenso aan. Ter bekorting geven wij daarvan slechts de hoofdpunten weer: 1. de bescherming en verdediging van het geloof tegen mogelijke afwijkingen. 2. recht te doen door onpartijdige rechtspraak. 3. rust en vrede in het land te bewaren. 4. bestraffing van boosdoeners. 5. verdediging van het rijk. 6. het beoorlogen van hen, die na behoorlijk te zijn uitgenoodigd het geloof te omhelzen, in hun oud geloof volharden. 7. khiraj (schattingen)te heffen van de kleinere rijken en liefdadige fondsen in het leven te roepen, welke de godsdienst voorschrijft. 8. zorg voor de openbare fondsen en toezicht op de uitgaven. 9. het aanwijzen van bekwame en weldenkende mannen voor de hooge waardigheden in het rijk. 10. het oefenen van persoonlijk toezicht in alle aangelegenheden opdat de godsdienst veilig zij en de vooruitgang van het land verzekerd).

Met het oog op de hiervoren opgesomde rechten en plichten is het voor een ieder, met gewoon verstand toegerust, onmogelijk te denken dat de sultan van Turkije de khalifa zou wezen van de indische muzelmannen, of dat dezen hem hun khalifa in de werkelijke beteekenis van het woord zouden kunnen noemen. De sultan kan geen der bevoegdheden en rechten van den khalifa uitoefenen ten opzichte van de Mohamedanen van dit land, terwijl dezen al evenmin in eenig opzicht door hun godsdienst gebonden zijn den sultan te gehoorzamen. Zij zijn onderdanen van den koning-keizer en dezen alleen trouw verschuldigd. De bevelen van den koning-keizer zijn door de voorschriften van den godsdienst bindend voor hen, en ik denk dat er bezwaarlijk één Mohamedaan zal te vinden zijn, die hier anders over denkt. Het is daarom geheel verkeerd den sultan khalifa te noemen in de eigenlijke beteekenis van het woord.

Maar hieruit volgt niet, dat de indische muzelmannen geen liefde zouden gevoelen voor den sultan van Turkije en zich niet zouden bekommeren om de veiligheid van het turksche gouvernement. Integendeel hebben alle Mohamedanen veel sympathie met en liefde voor den sultan. Zij allen wenschen het voortbestaan van het turksche rijk en bidden ernstig tot God, opdat vriendschappelijke betrekkingen tusschen hun bestuur, het engelsche gouvernement, en den sultan op vasten grondslag mogen worden gevestigd. Diegenen onzer, die zeggen niets voor den sultan of zijn land te gevoelen, zijn of kruipende vleiers van het engelsche gouvernement, dat hun gewis nooit vertrouwen zal, of menschen, die niets voor hun godsdienst gevoelen.

Hier zij er aan herinnerd dat sympathie voor den godsdienst en voor eene gemeente niets te maken heeft met de politieke betrekkingen. Het is niet noodzakelijk dat zij, die den sultan liefhebben als geloofsgenoot, niet verknocht en trouw zouden zijn aan het engelsch gezag, waaronder zij leven. Evenmin sluit trouw aan ons gouvernement sympathie met de geloofsgenooten uit. Zij die denken dat het een niet met het ander samengaat, toonen dat zij niet op de hoogte zijn van hunne godsdienstplichten en hunne politieke betrekkingen. Het komt in deze wereld dikwerf voor dat men zich door den plicht handelingen ziet voorschrijven, waartegen het gevoel zich verzet. Een rechter, die zijn eigen zoon of vader zal hebben te berechten, zal bij schuldig bevinding het vonnis uitspreken, hoezeer hem dit ook moge bedroeven.

Zoo indien, wat God verhoede, een oorlog moge uitbreken tusschen ons bestuur en eenige mohamedaansche macht, zullen wij als trouwe onderdanen aan de zijde van ons bestuur staan, hoezeer wij ook als Mohamedanen zouden treuren over zulke eventualiteit.

En wij denken, dat geen waar Mohamedaan in Indië hier anders over denkt."

West-Indië.

Curaçao. Het eerstvolgend nummer van Neerlandia, orgaan van het Alg. Ned. Verbond zal in de kolonie met belangstelling worden toegemoet gezien.

Onder dagteekening van den 19en Juli ll. is toch bij schrijven van het bestuur der groep Nederlandsche Antillen aan het hoofdbestuur van het Verbond het volgende ultimatum gesteld:

„Wanneer nu het hoofdbestuur bereid zal gevonden worden in het September-nummer van Neerlandia het woordelijk verslag onzer laatste vergadering (hetwelk U reeds toegezonden werd) en dezen brief op te nemen, alsmede daarin ruiterlijk te erkennen, dat de toon van het gemaakte stuk beleedigend en ongepast was en de anonieme plaatsing verkeerd is geweest, dan zullen wij rekenen dat aan de eer is voldaan . . .

„Mocht het hoofdbestuur niet genegen zijn ten volle aan onze billijke eischen te voldoen, dan kunnen wij U de stellige verzekering geven, dat tot de onmiddellijke ontbinding van de groep Nederlandsche Antillen besloten zal worden."

Wanneer men nu nagaat dat het schrijven, waaraan bovenstaand ultimatum is ontleend, vijf kolommen druks in de Amigoe beslaat, waarbij dan nog het woordelijk verslag eener vergadering komt, zou het hoofdbestuur om aan de billijke eischen van het groepsbestuur ten volle te voldoen, waartoe nog 'n afzonderlijke amende honorable wordt verlangd, voor September wel 'n Curacao-rehabilitatie-nummer van haar maandblad mogen uitgeven. Zal het dit doen?

Is dat nu een billijke eisch? En dan . . . .

Wij begrijpen en billijken de verontwaardiging der Curaçaonaars over het, indertijd in Neerlandia opgenomen stuk, erkennen ten volle dat o. i. het hoofdbestuur van het Verbond een blunder beging door de opname van het anoniem, voor de Curaçaonaars beleedigend schrijven, een tweeden blunder beging door in zijn Storm-artikel de Curaçaonaars om hun verontwaardiging zoo'n beetje er tusschen te nemen, maar kan dit alles aanleiding geven voor de groep Nederlandsche Antillen om zich af te scheiden van een verbond, waartoe ze toch waarlijk niet zal zijn toegetreden om het hoofdbestuur maar om de idee, die aan de samenstelling van den bond ten grondslag ligt.

Een kort en krachtig protest in Neerlandia, het orgaan van den bond, met voorbehoud om eventueel,, bij uitblijven van een gewenscht amende hono-

rable, ter eerste algemeene vergadering van den bond, de houding van het hoofdbestuur in deze aangelegenheid ter sprake te brengen, of te doen brengen, ware hier zeker de aangewezen weg geweest, dien men zich door het gestelde ultimatum eenigmate afgesneden heeft.

Het is echter de vraag of de, hierin vervatte bedreiging wel de onvoorwaardelijke instemming heeft niet van het bestuur der groep, maar van de groep Nederlandsche Antillen.

„Men vraagt zich af, schreef de Wekker, of het groepsbestuur, na de briefwisseling tusschen hetzelve en het hoofdbestuur na de jongstgehouden algemeene vergadering, wel gerechtigd was, zonder toestemming van zulk een vergadering, een dergelijke pertinente verklaring af te leggen, zulk een ultimatum te stellen."

Laten wij het geval eens resumeeren:

Over de geheele wereld is thans het Algemeen Nederlandsch Verbond verbreid, welks leden tot toetreding genoopt werden ter bevordering van de belangen van den nederlandschen stam, tot welken te behooren hun trots, welken te verhoogen hun streven is. Die bond heeft een orgaan, waarin eene groep op, in hare oogen beleedigende wijze werd aangevallen door een anoniemen schrijver, daartoe in de gelegenheid gesteld door het hoofdbestuur van den Bond. Zulk eene beleediging moge grievend wezen, maar kan o. i. geen afbreuk doen aan de idee, waarvoor men mee ten strijde trok. Zij kan slechts aanleiding geven tot eene hooggaande ontstemming tegenover het bestuur, dat die beleediging mogelijk maakte. Het geldt hier dus eene quaestie tusschen de groep Nederlandsche Antillen en het hoofdbestuur van den bond, terwijl het groepsbestuur er eene zaak van heeft gemaakt tusschen groep en bond, en op o. i. ietwat lichtvaardige wijze, welke zou doen gelooven, wanneer de namen van het groepsbestuur ons niets anders leerden, dat de algemeene nederlandsche idee er toch eigenlijk maar 'n beetje losjes op zit, de banden tusschen groep en bond, welke aan de eerste reeds ten goede kwamen en nog meer beloofden te zullen komen, dreigt te verscheuren.

Beter ten halve gekeerd, dan ten heele gedwaald, moge het bestuur der groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond zich voor oogen stellen, ten einde mede het voortbestaan dier groep te helpen verzekeren, in het belang van den nederlandschen stam, in het belang ook van Curaçao.

Het begint nu met de sisal-cultuur op Curaçao meenens te worden. Er heeft zich een consortium gevormd van de heeren H. H. R. Chapman, J. M. Maal en E. A. Holmes met het doel de sisal-cultuur in het groot op het eiland te ondernemen.

Eigen terrein is reeds voorhanden, schreef de Amigoe, maar men hoopt dat nog te kunnen uitbreiden met gouvernementsgrond, dat aan dit terrein grenst. Binnenkort worden 500000 sisalplantjes van Florida verwacht.

Met het oog op de hoedenindustrie, waarvoor de cursussen in het vlechten van fijnere soorten nog steeds in vollen gang zijn en zich in een druk bezoek mogen verheugen, heeft men ipiapa-palmen van Baranguilla laten overkomen. Een zestal, in zeer slechten staat ontvangen, staan nu weer frisch en groeien goed.

Minder goed gaat het met de koloniale inkomsten, die met name voor het hoofdeiland gedurende het eerste halfjaar ongeveer 13000 gld. beneden de raming bleven, uitsluitend uithoofde van de mindere opbrengst der inkomsten-belasting, welke ruim 21000 gld. beneden de helft der raming voor het geheele jaar bleef, zoodat de andere inkomsten wederom als ten vorigen jare over het algemeen minder vloeiden.

Van Vreemde Koloniën.

Fransch Guyana. Den 28en Juli ll. heeft de, nagenoeg twee maanden tevoren nieuw opgetreden gouverneur dezer kolonie den Conseil Général te Cayenne in buitengewone zitting bijeengeroepen, om aan dit wetgevend lichaam het werkprogram bloot te leggen, dat hij voor de kolonie wenscht aangenomen te zien.

De zitting werd door den gouverneur met een rede geopend, die van zijne welsprekendheid getuigt en van dien gloed, den Franschen zoo dikwerf eigen, wanneer zij eene zaak voorstaan, waarvoor zij werkelijk iets gevoelen.

De heer Picanon is aan het hoofd van het bestuur der kolonie gekomen in een moeielijk oogenblik, terwijl de gezeten bevolking door partijschappen is verdeeld, welke een vruchtbaar samenwerken in den weg staan, en terwijl de, op het oogenblik voor de kolonie zoo belangrijke goud-industrie wordt bedreigd door het geliefhebber van een zijner jongste voorgangers ten aanzien van de zoogenaamde kleine industrieelen, die, niet te verwisselen met de bona-fide onderhuurders en kleine concessionarissen in Suriname, in Fransch Guyana van het goud-stroopen al evenzeer hun bedrijf maken als de protégés van een surinaamsch blad in de naburige kolonie.

Het gaat niet aan hier de geheele rede van den heer Picanon weer te geven, waarin we bij het schetsen der huidige toestanden in Fransch Guyana zooveel punten van overeenkomst met, wat men in Suriname ziet, aantreffen. Zoo, waar hij het had over de legenden, geboren uit onvoorzichtige en dientengevolge mislukte kolonisatie proeven, over den rijkdom van weleer, sprekende thans nog uit tal van verlaten plantages, not de mines van suiker-fabrieken en weleer trotsche gebouwen, schuil nu gaande onder het weelderig groen der tropen-vegetatie.

„De toestand is veranderd, en zoo ook in de groote bosschen waar, aan de boorden der kreken het goud wordt gewonnen, hard wordt gewerkt, kunnen wij ons niet verhelen, dat aan de kust een deel ten minste onzer bevolking in slaap gedommeld en nu in diepen slaap verzonken is. Mijne heeren, wij moeten hen wekken. Aan 't werk nu allen, om eindelijk ons Guyana te veroveren! Dat wij zijne schatten ontginnen! Dat wij van Fransch Guyana een aardrijkskundig begrip slechts, voor zoover het niet de smalle kuststrook betreft, een soliede werkelijkheid, eene ware kolonie maken! Wat is daartoe noodig? Voor alles energie bij ons streven. Lang genoeg hebben wij gerust. Dat wij ontwaken uit langen slaap en eindelijk weten te willen. Willen, daarin ligt alles opgesloten. Wij moeten willen, willen en weten door te zetten.

De gouverneur deed aan het einde zijner rede dan ook een beroep op de medewerking van den Raad door alle partijschappen te laten varen voor eendrachtige samenwerking aan de uitvoering van het program, waartoe in de eerste plaats behooren: verbetering der havenwerken van Cayenne, het in bruikbaren staat brengen van de oude, thans in verval geraakte verbindingswegen tusschen Cayenne en den Marowijne, en tusschen Roura en Kaw in het Oosten der kolonie, het in studie nemen van het tracé van een tusschen de kust en de goudstreek aan te leggen spoorweg, en de drinkwater-voorziening voor de hoofdplaats. Voor deze doeleinden wordt het sluiten eener leening, ten bedrage van 5.5 millioen franken noodig geacht.

Hiermee is het program evenwel niet uitgeput — tal van onderwerpen zijn nog in studie of voorbereiding. Onder deze laatste behoort de instelling van een gesubsidieerden stoomvaartdienst langs de kust, waarbij — in de voorgestelde contract-bepalingen voorzien is in de eventueele instelling van een postdienst tusschen Cayenne en Britsch Guyana. De heer Picanon zeide hieromtrent:

„Wellicht zult gij het nuttig oordeelen om in de betrekkelijke bepaling Nederlandsch- in de plaats van Britsch-Guyana te stellen, daar de nederlandsche mail voor ons grooter gemakken oplevert dan de engelsche. Ik ben er ook niet verre van te meenen dat met bedoelde wijziging het de voorkeur zou verdienen de instelling van zulk een postdienst bij contract bepaaldelijk voor te schrijven."

Terwijl de hiervoren genoemde wegverbetering mede den kleinen landbouw moet ten goede komen, wanneer die wegen geschikt zullen zijn gemaakt voor het verkeer der cabrouets of karretjes der landbouwers van Fransch Guyana, zal toch ook de goud-industrie hier voordeel van trekken.

Wat nu deze industrie aangaat, waarvoor een afzonderlijke dienst van het mijnwezen — door jaarlijksche productiën van tot 5000 kilogrammen goud alleszins gebillijkt — in de kolonie wordt ingesteld, meenen wij de volgende passage uit de rede van den heer Picanon in extenso te moeten weergeven:

„Naast de reorganisatie van ons mijnwezen, is een andere quaestie, in hare huidige actualiteit, van het hoogste belang voor de welvaart van het land. Ik heb, ge zult het wel hebben begrepen, die plaag voor onze placers op het oog, de maraudage.

In grooten getale zijn reeds sedert eenigen tijd avontuurlijke goudzoekers, uit alle windstreken afkomstig en meerendeels vreemdelingen op onze placers neergestreken. Ten getale van vele duizenden, — er zijn er wellicht 8 tot 10000 — zonder eenig recht bewijs, en zonder iets te betalen, bestelen deze avonturiers onze goudmijnen. Cynisch met verachting der rechten van de wettige eigenaars, bijna altijd met dreigementen, dikwerf met geweld, waarbij ze zelfs voor de misdaad niet terugdeinzen, brandschatten deze maraudeurs onze placers.

Het kwaad heeft in de laatste maanden zoo ondragelijke verhoudingen aangenomen, dat een wanhoopskreet opging uit de rijen der eigenaars dier placers. Zij zouden onvermijdelijk ten ondergang gedoemd zijn, wanneer niet spoedig aan dien betreurenswaardigen staat van zaken paal en perk werd gesteld.

Het bestuur heeft besloten alles te doen wat het vermag om dit schandelijk bedrijf te keer te gaan.

Het is voornemens, om zoodra het over de middelen beschikt, een bijzondere placer-politie in het leven te roepen, voor welker samenstelling het zich voorstelt een beroep te doen op de gendarmerie, bijgestaan door een buiten de kolonie gerecruteerd personeel. Ik heb reeds aan den minister van koloniën, met het oog op de oprichting van dat politie-korps, telegrafisch de uitzending verzocht van 18 gendarmes, ter vervanging van hen, die zich thans met verlof in Europa bevinden, en van 10 anderen voor de oprichting van 2 nieuwe brigades. Ik heb hem ook verzocht om in Senegal, als bestemd voor het nieuwe politie-korps, 50 inlanders te willen doen aanwerven, die als tirailleurs hebben gediend."

Het gaat dus in Fransch Guyana meenens worden met den strijd tegen de maraudage. Reeds eenmaal wezen wij op de mogelijke gevolgen van zulk een strijd in de naburige kolonie voor Suriname. Wij herhalen, hopende zulks overbodig is, onzen ernstigen raad om de oogen goed open te houden en zich niet door gebeurlijkheden te laten overvallen, gebeurlijkheden, die in onze kolonie een maar al te vruchtbaren bodem zouden kunnen vinden, waar nu reeds het stroopen voor menigeen een bedrijf schijnt te zijn geworden, dat — gelukkig nog slechts van een enkele zijde — in de kolonie zelfs aanmoediging vond.

Turfmolm in het verkeer met de tropen. In de Deutsche Kolonial Zeitung wordt door G. Schweinfurth gewezen op de groote rol, die voor turfmolm schijnt te zijn weggelegd als verpakkings-materiaal voor saprijke plantendeelen en vruchten, om deze zoowel in vochtige als in warme streken tusschen de keerkringen voor bederf en schimmel te bewaren.

Tot vier malen toe zond S. aan den, in het binnenland van Togo in West-Afrika gevestigden Dr. H. Kersting sinaasappelen, mandarijnen en citroenen, welwelke in turfmolm verpakt waren. De zendingen hadden van Palermo eerst den omweg over Hamburg moeten maken om van daar per scheepsgelegenheid naar Lome in Togo te worden vervoerd en daarna nog een reisje over land te maken naar de 375 kilometers verwijderde bestemmingsplaats. De langste tijd, gedurende welken de zendingen onder weg waren, was 70, de kortste 46 dagen. Van 41 mandarijnen kwamen 10, van 45 sinaasappels 41 in uitstekenden toestand te Bassari aan. De verzending had plaats — door middel van den postpakketten-dienst — in spanen korven, gevuld met turfmolm, waarin de eerst in vloeipapier gewikkelde vruchten. De korven waren verder met het oog op het postverkeer in grof linnen omhulsels ingenaaid. Ook was voor eene enkele zending gebruik gemaakt van blikken bussen met turfmolm gevuld, maar deze verpakking beviel minder voor deze vruchtensoort. In October van het vorige jaar daarentegen was een blik met versche appels zoo goed aangekomen, dat Dr. Kersting schreef, dat de vruchten er uit zagen, alsof ze zoo versch geplukt waren.

S. voegde aan deze mededeelingen het volgende toe:

„Door deze proeven met appels en sinaasappels is in elk geval uitgemaakt, dat turfmolm zelfs bij kleine zendingen met vrucht kan worden benut voor het bewaren van versche vruchten gedurende een reis van twee maanden en zelfs langer. Onze groenten- en vruchtenhandelaars moesten daarom bijtijds, zoolang de hooge prijzen nog voor groote winsten instaan, zich op den invoer van tropische producten toeleggen, die nog nimmer bij ons ter markt gebracht werden, als manioc-knollen, manga's, mangistans, papajas en andere vruchten."

Zou het niet de moeite waard wezen eens 'n proef te nemen met de manga's van Suriname en Curaçao en de mangistans van Oost-Indië? Voor laatstgenoemde uitermate fijne vrucht zouden toch fancy-prijzen kunnen worden bedongen, welke de kosten der lange reis zouden goed maken.

Boekbespreking.

De *»Anti-Suikeraccijnsbond«* zond ons een door hem uitgegeven brochure: **Over Voeding in het Algemeen en over Suiker als Voedings- en Genotmiddel in het bijzonder**, van de hand van den heer C. J. van Lookeren Campagne, waarin op duidelijke wijze de groote waarde van het doelmatig, algemeen gebruik van suiker uiteen wordt gezet. Op blz. 27 lezen wij o. a.

Waar hier te lande door minder gegoeden suiker wordt gebruikt geschiedt dit uit spaarzaamheid vaak ten koste van andere voedingsmiddelen, die evenzeer noodig zijn. Daar nu boven en behalve de tegenwoordige voeding der volksklasse eene behoorlijke hoeveelheid suiker en suikerhoudende producten zeer gewenscht is, zoo moet hier te lande de volksvoeding in hooge mate lijden door den suikeraccijns, in de eerste plaats omdat er toch suiker gebruikt wordt, maar ten koste van andere voedingsmiddelen, in de tweede plaats omdat er te weinig suiker gebruikt wordt naast eene voldoende hoeveelheid andere voedingsmiddelen. Beide omstandigheden eischen sterke verlaging, zoo niet afschaffing van den accijns.

Naast het geval dat men meer suiker wenscht naast de gebruikelijke voeding kan zich ook het geval voordoen dat een gedeelte van het zetmeel van brood en aardappelen in het belang der voeding door suiker en een gedeelte van de eiwitstoffen bijvoorbeeld door erwten of boonen wordt vervangen. Men heeft zich dan af te vragen, of dit al of niet economisch is, aannemende dat, afgescheiden van de verteerbaarheid, de voedingswaarde van suiker en zetmeel gelijk zijn.

De detailprijs van 1 KG. geraffineerde suiker is hier te lande circa 46 à 50 cts. Zonder den accijns van 27 cts. per KG. zou zij zijn 19 à 23 cts. De prijs van 1 KG. wittebrood is in Den Haag 18 cts. per KG. In verband met het watergehalte van het brood (c.a. 40 %) en de niet volledige verteerbaarheid komt de voedingswaarde van 1 KG. brood overeen met die van niet veel meer dan circa 600 Gram suiker. Deze 600 Gram suiker kosten met den accijns 27 à 30 cts. en zonder den accijns 11 à 14 cts. Suiker zou dus zonder den accijns aanmerkelijk goedkooper zijn dan brood (18 cts. brood = 11 à 14 cts. suiker). Met den accijns is zij echter duurder (18 cts. brood = 27 à 30 cts. suiker.) Bij deze berekening is het eiwitgehalte van het brood in zooverre buiten beschouwing gelaten, dat eenvoudig gezegd is dat watervrij brood ongeveer dezelfde voedingswaarde heeft als watervrije suiker. Stelt men alleen zetmeel van brood tegenover suiker dan komt men echter tot nagenoeg hetzelfde resultaat, namelijk dat accijnsvrije suiker goedkooper zou zijn dan zetmeel van brood.

Zulke berekeningen kan men ook maken voor aardappelen en rijst, daarbij aannemende dat de voedingswaarde van 1 KG. aardappelen ongeveer gelijk is aan die van

200 Gram Suiker en van 1 KG. rijst aan die van circa 850 Gram Suiker.

Indien door verlaging of afschaffing van accijns de suiker goedkooper mocht worden dan brood en zelfs dan aardappelen zoo kan, als boven reeds werd opgemerkt, dit wel een reden zijn om in die gevallen waar zeer veel brood of aardappelen wordt gebruikt, een gedeelte er van te vervangen door suiker. Omdat brood en aardappelen ook eiwitstoffen bevatten en die dus in het rantsoen zouden verminderen, zoo zouden deze moeten teruggevonden worden door meer eiwitrijk voedsel, bijvoorbeeld meer erwten en boonen, te gebruiken of het rantsoen vleesch, visch en kaas, dat in vele gezinnen zoo bijzonder gering is, wat te vergrooten. Wij komen dus weer tot de conclusie, dat, lettende op de groote hoeveelheden aardappelen en de weinig smakelijke boterhammen die in arbeidersgezinnen vaak gebruikt worden, de voeding door goedkoopere suiker aanzienlijk zou kunnen verbeteren.

Op blz. 29 wordt nog eens aangehaald wat Dr. C. A. Pekelharing in zijn door dezelfde Mpij. uitgegeven brochure, zoo terecht opmerkt:

De volksvoeding en de accijns op suiker (*) opmerkt:

„Voor den welgestelde, die geen moeite heeft zich „smakelijk voedsel in ruime hoeveelheid te verschaffen, „zou er weinig bezwaar in zijn zoo zijn spijzen en lekker- „nijen zoet gemaakt werden door zulke surrogaten. Onge- „lukkig is echter juist ook in dit opzicht de minvermo- „gende in de eerste plaats het slachtoffer van de verval- „sching.

„Maar het is niet te doen om verbetering van den „smaak alleen. De suiker heeft boven allerlei andere „stoffen dit voor, dat zij niet alleen het genot van ander „voedsel verhoogt, maar ook zelve voedsel is. Als zoo- „danig, en, niet minder doelmatig, met vruchtensappen „gemengd, kan zij den arbeider, die behoeften heeft aan „veel koolhydraten, voortreffelijke diensten bewijzen. Maar „dan moet hij ook niet gedwongen zijn met suiker omte- „gaan als met een kostbare lekkernij. Het is een zeer „matige eisch, dat in het gezin van den werkman het „gebruik van een half kilogram suiker per hoofd en per „week hem niet als weelde zal worden aangerekend. „Maar dit is niet mogelijk, indien de suiker niet veel „goedkooper wordt dan zij thans is".

Terwijl in het voorwoord door het bestuur gezegd wordt:

Aangenaam zoude het ons zijn indien velen in de lezing dezer brochure aanleiding konden vinden als leden tot onze Vereeniging toe te treden, en als gevolg daarvan menig aangifte-billet voor het lidmaatschap — waarvan een formulier ter invulling en onderteekening hierbij wordt gevoegd — ons werd toegezonden.

WAGENINGEN, Juli 1906.

HET BESTUUR VAN DEN ANTI SUIKER ACCIJNS BOND

F. J. POTTER, *Voorzitter.*

J. W. SANDERS, *Secretaris.*

*) Uitgegeven door den „Anti-suikeraccijnsbond" bij J. H. de Bussy, Amsterdam.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Het Leven. Algemeen Geïllustreerd Weekblad. 1e jaarg. No. 27.

Iets over Java, door P. L. (met afbeeldingen). — Tentoonstelling van Indische kunst, kunstnijverheid en huisvlijt, Stedelijk Museum, Amsterdam. 8 Aug.— 8 Sept. 1906. III, door N. H. W. (met afbeeldingen).

De Ingenieur. 21e jaargang (1906). No. 34.

De openingsrede van prof. Dr. G. A. F. Molengraaff en de stelselmatige mijnbouwkundige Staatsexploratie van Ned.-Indië, door E. C. Abendanon.

Weekblad voor Indië. 3e jaargang. No. 12.

Het vrije woord in de Indische Gemeenteraden, door M. van Geuns. — De expeditie naar Tomori op Celebes in 1856 (Een Bonto-Batoe van 50 jaar geleden), door Hera. — De voorgestelde nieuwe richting in de suikercultuur, door G. N. Verloop. — Nieuwe industrieën in Indië (de tegelfabriek van den heer A. Zuur te Djokjakarta), door Dr. J. Groneman (met foto's). — Sport in Indië, door M. W. (met foto). — Indische indrukken, door Carlo, enz.

De Indische Mercuur. 28 Augustus 1906.

Synthese van caoutchouc, door M. G. — Aanteekeningen over Hevea en Ficus. — Winning van Benzoë. — Ster-Anijs, door F. W. M. — Nadere wijziging en aanvulling van de wet, houdende vaststelling der tarieven van in-, uit- en doorvoer in Nederl. Indië. — Proefstation Oost-Java. — Verslagen. — Dividenden. Enz.

Teysmannia. 1906. Afl. 7.

Een en ander over spinnen (vervolg), door Dr. J. C. Koningsberger. — Mededeelingen betreffende de caoutchouc-cultuur, I, door W. R. Tromp de Haas. — De invloed der weersgesteldheid op sommige insecten en insectenplagen, door J. C. Koningsberger. — Heesters in den tuin, door H. J. Wigman. — Iets uit de geschiedenis van de leer der plantenziekten, door J. van Breda de Haas. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. Enz.

N°. 36. Donderdag 6 September 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van de afdeeling Amsterdam:

De **Tentoonstelling** van Ned. Oost- en West-Indische kunstnijverheid en huisvlijt in het Suasso Museum te Amsterdam blijft nog **geopend tot en met Zondag 10 dezer,** onder dezelfde voorwaarden als tot heden.

De Tentoonstelling te Amsterdam.

Aan den wensch in het vorige nummer van dit Weekblad geuit: dat de zoo bizonder mooie, druk bezochte tentoonstelling in het stedelijk museum te Amsterdam niet onherroepelijk den 8sten dezer zou worden gesloten, is slechts op zéér bescheiden wijze tegemoet gekomen kunnen worden. Wegens de nogal belangrijke kosten, die een verdere duur onvermijdelijk zou veroorzaken, heeft de tentoonstellingscommissie moeten besluiten den sluitingsdatum niet langer dan tot en met den 10den dezer te verdagen. Aangezien daarin echter juist een Zondag valt, heeft zij hoop, dat daardoor toch nog velen in de gelegenheid zullen worden gesteld deze zeldzaam fraaie verzameling te komen bewonderen, of nog eens voor het laatst er met familieleden en vrienden heen te gaan.

Als herhaalde aansporing daartoe laten wij hier het door Giovanni in het *Alg. Handelsblad* van 30 Aug. j.l. zoo opwekkend geschreven artikel volgen:

„De tentoonstelling van Indische kunst en kunstnijverheid, die thans in het Stedelijk Museum wordt gehouden, is uiterst geschikt om ons nederig te houden. Niet zoozeer ieder van ons persoonlijk, als wel ons volk als geheel genomen.

Zet onze kunstnijverheid eens naast die van den Maleier, en vergelijk dan eens!

Ik bedoel nu niet zoozeer, dat wel niet alles, maar veel van de mooie gebruiksvoorwerpen, die hier te zien zijn, het werk zijn van eenvoudige menschen, boeren, die van die dingen maken in hun vrijen tijd, zooals in sommige streken van Europa, in Scandinavië vooral, nog wel voorkomt. Dat die huisvlijt in ons land grootendeels verdwenen is, is niet het ërge. Dat de machine en de fabricatie in het groot het meestal duurder, dikwijls ongezonde maken van dingen voor eigen gebruik hebben vervangen, is natuurlijk; het zou dwaasheid zijn de voordeelen van de verdeeling van arbeid te loochenen.

Maar is de machinale bewerking in het groot eenmaal de natuurlijke wijze van productie geworden in onze maatschappij, niet natuurlijk, in elk geval niet noodzakelijk is, dat het produkt zoo leelijk is. Machinaal werk behoeft niet leelijk te zijn. Maar het is veelal wel, tot nog toe. En het resultaat is, dat wij meest afschuwelijke gebruiksvoorwerpen hebben — er is eenige verbetering in den laatsten tijd — terwijl die Maleiers goede om zich heen zien. Werkelijk het is om er nederig bij te blijven. In het leven van die volken, die wij gaarne als minder beschaafd beschouwen, is schoonheid een van zelf voorkomend iets; bij ons wordt schoonheid, kunst, er als iets heel bijzonders binnengebracht, in een paar platen aan den muur of een beeldje — waarbij wij de vraag of dit nu werkelijk altijd dingen van kunst zijn, maar zullen laten rusten. En daar is kunst in het gewoonste ding, in het eenvoudigste kleedingstuk, het simpele matje, dat als zitplaats dienst doet!

Wij worden op deze tentoonstelling dus in de eerste plaats genoodigd tot bewonderen, tot genieten. En dat kunnen wij er. Daarover later nog.

Die bewondering moet ons leiden tot waardeering van de makers van deze dingen. Wij kennen hen heel weinig, zelfs wie in Indië geweest is, weet meestal niet heel veel van hen af. En anderen hebben wel eens door verhalen van familie-leden gehoord van Simin den koetsier of Sidin den jongen, van baboe of kokkie, dikwijls vooral van slechte eigenschappen dezer dienaren. Verder weet de ijverige courantenlezer iets af van de inzinking van Java's bevolking en van maatregelen daartegen genomen of voorgesteld.

Oprechte bewondering voor een kunstwerk doet ons als van zelf belang stellen in den kunstenaar. Wij maken ons een voorstelling van hem, wij willen weten hoe hij werkt, en als wij van het werk zelf zijn gaan houden, gaan wij ook voor den kunstenaar voelen.

Ziedaar het eerste, het meest gewenschte resultaat van deze tentoonstelling, dat wij voor de vervaardigers van deze mooie dingen gaan voelen. En als wij dan hooren, dat door verminderde welvaart sommige dezer industrieën — het is niet alles productie voor eigen gebruik — gevaar loopen, dat men daardoor goedkooper, minderwaardige producten gaat maken, dan kan het niet anders of wij moeten wenschen, dat deze menschen, deze ijverige stille werkers en werksters, die aan een voorwerp maanden lang arbeiden, en een ingewikkeld patroon niet afroffelen, maar met geduld en zorg precies volgen, dat deze menschen in staat worden gesteld hun mooi ambacht te blijven uitoefenen. Wij betreuren allen, dat de ambachtskunst in Nederland niet meer is, wat zij eens was, toen de meubelmaker, de geelgieter, de koperslager, de smid, de boekbinder kunstenaars in hun vak waren, evengoed als de graveur en de schilder. Daarop is niet terug te komen; maatschappelijke oorzaken hebben het verval van deze ambachten ten gevolge gehad en slechts langs gansch anderen weg kunnen zij zich herstellen.

Maar in Indië is het niet zoo. Daar bestaat het oude handwerk nog, en kenners van de inlandsche nijverheid wijzen er op, — in den catalogus van de tentoonstelling wordt het aangehaald — dat, na verbetering van den materieelen toestand der bevolking, het scheppen van practische inlandsche industrie- of vakscholen onder toezicht van een inlander, ook coöperatief werken onder bekwame bazen, die een goede school van werklieden kunnen vormen, middelen tot opheffing zijn.

Daarnaast denken sommigen aan verkoop van voortbrengselen dezer industrieën naar Europa. Op de tentoonstelling wordt telkens naar prijzen gevraagd, men zou willen koopen, deels uit werkelijke bewondering, uit lust iets van die mooie dingen te hebben, deels omdat men meent de inlandsche industrie daarmee te kunnen bevorderen. De bedoeling is zeer lofwaardig. Toch schijnt het mij alsof men met deze hulp niet voorzichtig genoeg kan zijn.

In de eerste plaats, een belangrijken tak van industrie in het leven houden hoofdzakelijk voor export, zal niet gemakkelijk gaan. Eenige werkplaatsen natuurlijk wel. Maar dan is het toch al niet meer een nationale industrie. En vooral, dan is er groot gevaar dat het product niet ontsnapt aan den invloed van den kooper. Nu reeds is de Europeesche invloed op verschillende plaatsen merkbaar. Op de tentoonstelling hangt een gebatikt zakdoekje met een ruiterportret van Napoleon III er op! De catalogus haalt de woorden aan van den heer Rouffaer, waar deze verklaart, dat wat er tegenwoordig „in het technisch zoo hoog ontwikkeld batikcentrum Pekalongan gemaakt en grif verkocht wordt, een scherpe aanklacht is tegen den smaak van de meeste Nederlanders in Indië die wansmaak is." Zelfs ben ik niet heelemaal zeker, dat het vervaardigen van gebatikte lapjes als hier, deels tot kussens gebezigd, deels daarvoor bestemd, in de uitstalling van Boeatan zijn te vinden, en die waarschijnlijk op bestelling gemaakt zijn, op den duur moet worden aangemoedigd. Is hier, zelfs bij de goede leiding, waarin de Haagsche vereeniging zich verheugt, een aanpassen van de industrie aan Europeesche behoeften, waardoor ze toch nooit volkomen zuiver Javaansch kan blijven, geheel uitgesloten? Zeker is, dat men bij het „beschermen" van de inlandsche kunstnijverheid met de grootste voorzichtigheid te werk moet gaan.

De bewoners van onzen Indischen archipel economisch krachtiger maken, zoodat de industrie, die hen van dagelijksche behoeften voorziet, sterker wordt, en wie voor eigen gebruik werkt tijd vinde dit rustig te doen, dat schijnt mij de beste steun, die men hun kunstnijverheid kan geven.

Sympathie voor den „bruinen broeder" en zijn werk wekt deze tentoonstelling zonder twijfel. Ga éénmaal de groote zaal in het Stedelijk Museum rond en ge zijt terstond getroffen door de kleurenpracht, maar tevens door de rust, de voornaamheid van de meeste dezer uitstallingen. De heer L. Lacomblé, wien ieder dank schuldig is, zoowel voor het in orde maken der tentoonstelling als voor de vele moeite, welke hij zich geeft dagelijksch iederen bezoeker, die wat weten wil, in te lichten, heeft de voortbrengselen van één volk of één landstreek zooveel mogelijk bijeen gehangen en geplaatst. Tegen den muur geweven en gebatikte of op andere wijze geverfde stoffen, daarop wapens, schilden, kleine gebruiksvoorwerpen; er onder tafels of vitrines, deze trouwens niet altijd met voorwerpen uit dezelfde streek als het overige. Maar die muurvakken zijn bijna alle mooi en tevens karakteristiek van kleur. De aard van een volk spreekt uit die kleuren, uit de wijze van versieren. Zie daar waar Atjehsche kunst is opgehangen, die sombere pracht van donkerroode, paarsige, bruinroode kleuren, voor een deel van zijden stoffen, alles versierd met strenge,

eenvoudige motieven, het geheel dier doeken zeer goed versierd met eenige met koper opgewerkte schilden en eenige wapens. Wat een karakter, wat een kracht en distinctie zit er in dit ernstige kleurgeheel, wat een kranig volk van merkwaardige ontwikkeling moet het zijn, dat wij daar sedert tientallen van jaren bestrijden!

Daarnaast werk van Borneo, van gansch ander karakter. Ook hier is rood de meest voorkomende kleur, maar een rustiger rood, getemperd door een versiering met dooreengeslingerde lijnen, die iets bewegelijks, maar niet onrustigs geven aan het geheel. De geweven stoffen van de Vorstenlanden met het diepe bruin en blauw hebben iets rijks, deftigs, veel versiering, maar toegepast door menschen van smaak en gewend aan ceremonieel. Zeer kleurig is het geheel van stoffen van Bali en Lombok. Hier is de vorstelijke rijkdom van prachtlievende hoofden. Javaansche sarongs hangen hier met goud bedrukt; bij twee is het blauwe dessin in goud gevolgd, bij een andere heeft men zich aan de teekening niet gestoord en vormt deze een bescheiden bewegelijk fond van blauw en wit voor het rijke gouden dessin er over heen. De Bataklanden daarentegen vertoonen zeer ernstige, donkere kleuren, ook zwart, waarop mooie koperen dingen goed uitkomen. En weer meer variatie van tint is er in het werk van de Timor-groep.

Zooveel verschil en toch een zeer mooi geheel wat kleur betreft — bewijst het niet, behalve voor den smaak van hem die alles schikte, voor het kleurgevoel dezer volken, dat dit alles elkaar verdraagt — enkele dingen uitgezonderd — en de uitwerking zelfs verhoogt? Van welke Westersche volken kan men de gebruiksvoorwerpen zoo naast elkaar hangen, dat ze een kleurig en toch rustig, een rijk en voornaam geheel vormen?

Op velerlei voorwerpen, producten van allerlei industrie, zouden wij nog kunnen wijzen — komen wij er wellicht niet meer toe, de catalogus, dien men goed moge bestudeeren — hij is het waard — verklaart ze beter dan wij zouden kunnen doen en mondelinge inlichting is op de tentoonstelling steeds te krijg.

Voor heden nog eens de wensch, dat het geëxposeerde den kunstenaars, die het maakten, vele vrienden moge werven.

Tot besluit kunnen wij echter niet nalaten hier nogmaals, — evenals wij dit verleden week naar aanleiding van het artikel «Een Merkteeken» in de *Nieuwe Courant* deden, — te getuigen dat de bedoelde «voorzichtigheid» geheel valt binnen het kader van het streven der vereeniging «Oost en West» en van «Boeatan» in het bizonder en dan ook steeds betracht werd.

De nadeelig werkende Europeesche invloed op de Indonesische kunst is waarlijk niet van jongen datum. De bewuste gebatikte Napoleon is minstens een halve eeuw oud en juist de reeds jaren woekerende Pekalongansche en andere dergelijke ontaardingen hebben mede aanleiding gegeven tot de oprichting van «Oost en West», die echter overtuigd is, dat een voorzichtig oordeelkundig «aanpassen» van de ook uit gebrek aan waardeering anders wegstervende Indische kunstnijverheid en huisvlijt, niet noodzakelijk een ontaarding dier industrie behoeft te beteekenen, integendeel bevorderlijk kan zijn aan het behoud van het inheemsch origineele dier kunst.

Nog een voornaam doel, dat Oost en West beoogt met het houden dezer tentoonstellingen is: in te werken op den smaak van het op dit gebied nog zoo zeer oningewijde Nederlandsche publiek.

Nog eens de Ombilin-Kolen.

Een partikuliere spoorweg voor den afvoer dezer kolen naar Siak en Singapore.

Toen in December 1904 in het «Koloniaal Weekblad» de aandacht gevestigd werd op de wenschelijkheid, om eerst naar de oeconomische ontwikkeling van Sumatra's Westkust te streven, vóór dat men hare bevolking aan nieuwe belastingen ging onderwerpen, werd er tevens op gewezen hoe die ontwikkeling o.a. ook kon worden bevorderd door den aanleg van groote werken van openbaar nut, b.v. van spoorwegen naar de West- en Oostkust, om aan de Ombilin-Kolen een ruimer afzetgebied te verzekeren.

Met voldoening kan er thans reeds op worden gewezen, dat de Indische Regeering, in eene zelfde richting werkzaam willende zijn, in het laatst van Mei j.l. gelden heeft toegestaan voor de opname van de Soebanglijn, van een zijtak naar Fort van der Capellen en van een zijtak naar Priaman en Soengei-Limau.

Dit is een flinke stap in de gewenschte richting. Toch is hij nog niet groot genoeg! De aanleg van den spoorweg naar Siak *kan* ter zelfder tijd plaats hebben als die van genoemde lijnen. Waarom dezen dan niet tevens onder handen genomen?

Moet het niet toestaan van gelden voor de opname van den Oosterspoorweg soms worden toegeschreven aan den minder gunstigen stand der geldmiddelen, welke niet toelaat alles op eens te doen? Of is er geen voldoende technisch personeel beschikbaar om ook die opname te bewerkstelligen?

In geen van beide gevallen is een uitstel gerechtvaardigd, doch dient beproefd om aan de partikuliere nijverheid over te laten, wat de Staat, nog in geen jaren wellicht, ten uitvoer zou kunnen brengen. *)

Misschien ook zijn de Indische Regeering en het Opperbestuur nog niet overtuigd van de rentabiliteit van dien spoorweg. Zeker is het, dat deze alleen verzekerd kan worden door het transport van een bekwame hoeveelheid steenkolen, b.v. van 250.000 ton jaarlijks.

Kan deze eisch echter een reden wezen voor het Gouvernement om een gelijktijdigen aanleg van de Siak- en Soebanglijn niet te begeeren, uit overweging dat de mijnen gedurende de eerste jaren toch niet meer kunnen opbrengen dan de Westerlijn vermag af te voeren, wat een afvoerweg naar de Oostkust vooreerst overbodig maakt.

Het mag betwijfeld worden, dat zoodanige overweging van invloed kan zijn geweest op de meening, dat de aaanleg van den Oosterspoorweg geen gelijken tred behoefde te houden met dien van de Soebanglijn. Want dit zou dan van kortzichtigheid getuigen, waarvan de Regeering niet mag worden verdacht. Immers zijn de voordeelen van een gelijktijdigen aanleg te eminent om ze voor dergelijke drogredenen prijs te geven. Nog daargelaten dat, tengevolge van mogelijk prijsverschil der kolen te Singapore en te Padang, het Gouvernement door het vermogen van een tweeledigen afvoer, finantieel zeer kan worden gebaat, en dat naar alle waarschijnlijkheid bij het bestaan van zoodanigen afvoer naar Siak de kolendepôts van het Gouvernement, gelegen aan de oostkust van Sumatra, en oostelijk daarvan in N. I., van daaruit goedkooper zullen kunnen worden voorzien dan van uit Padang, dient vooral rekening te worden gehouden met de omstandigheid dat de zware concurrentie, welke het kolendebiet in de laatste jaren ondervindt, welke concurrentie er in den loop der jaren stellig niet op verminderen, veel eer op vermeerderen zal, maakt dat er voortdurend naar moet worden gestreefd de productie te verhoogen, omdat de winst per eenheid gering is.

In aanmerking genomen nu, dat de maandproductie in de maanden Mei, Juni en Juli jl. meer bedragen heeft dan 23500 ton, waaruit blijkt, dat de electrische installatie haar nuttig effect begint uit te oefenen, mag worden verwacht dat de productie in dit jaar het kwart millioen in tonnenmaat zal overschrijden; terwijl men zich niet zal behoeven te verwonderen wanneer 1907 een hoeveelheid van 300,000 ton aan de markt brengt. En dan wordt de Westerbaan pas opgenomen. De bouw zal minstens een paar jaren vorderen. Stellig niet vóór 1910 zal dus van de Soebanglijn gebruik kunnen worden gemaakt. Wordt nu voortdurend gestreefd naar vermeerdering der productie, waartoe de Staat zich uit eigen belang genoodzaakt ziet, dan behoeft men geen optimist te wezen, wanneer men op eene productie van ± 400.000 ton in laatstgenoemd jaar of 1911 rekent. Kan Padang het débouché wezen van deze groote hoeveelheid, welke in de volgende jaren nog vermeerderen zal? Moeilijk te beantwoorden vraag, welke aan de toekomst overgelaten, een politieke fout zou blijken te zijn, wanneer de resultaten in negatieven zin uitvielen.

De voorzichtigheid gebiedt daarom reeds dadelijk naar een nieuw afzetgebied om te zien en niet te wachten met het verzetten der bakens tot dat het getij verloopen is.

Dat aan eene verovering van de Singaporsche markt niet te denken valt, is niet aan te nemen. De Javabode's van 3, 5 en 9 Mei 1905 rekenden ons voor, dat bij het bestaan van een spoorweg van Moeara Kalaban naar Siak, de zelfkosten der kolen te Singapore niet meer dan *f* 10 behoefden te bedragen, terwijl volgens officieele opgaven voor bij contract te leveren kolen f. a. b. betaald is:

	in 1902	1903	1904
Voor Cardiffkolen . .	*f* 15—90	20—40	20—10
» beste Japansche	12—60	13—20	12—60
» Australische . .	11—40	15	14—10

*) Zie het opstel over „de Ombilin-Kolen" in het „Koloniaal Weekblad" van 28 Juni no. 26.

Waarom zou onder deze omstandigheden gewanhoopt worden? Bieden wij derhalve, met terzijdestelling van alle kleinmoedig fatalisme, der concurrentie manhaftig het hoofd en trachten wij al dadelijk, het koste wat het koste, een plaatsje op de Singapore-markt te veroveren.

Laat de Indische begrooting voor 1907 geen ruimte over om opname en aanleg van den Oosterspoorweg uit de staatsmiddelen te kwijten, moge de Minister van Koloniën het zich dan tot plicht rekenen om dit werk aan de particuliere industrie toe te vertrouwen.

Wanneer de Wetgevende Macht te vinden is, om aan een eventueel op te richten maatschappij rente-garantie toe te zeggen, en den afvoer van minstens 250.000 ton kolen te verzekeren, dan zullen allicht de coryphéen uit de «haute finance» genegen worden bevonden daarover in onderhandeling te treden.

Beveelt een gelijktijdige aanleg van de Siak- en Soebang spoorwegen zich om de opgenoemde redenen aan, zij heeft nog een tweede nuttige zijde. De emigratie van Javaansch werkvolk met gezin kan daardoor in geen geringe mate worden bevorderd, wanneer deze geschiedt op gelijken voet als heeft plaats gehad met den aanleg van den spoorweg Djember—Banjoewangi; dat wil zeggen door zoodanige nederzettingen reeds tijdens den aanleg te doen plaats hebben, vooral door het werkvolk, dat er oorspronkelijk bij werkzaam is geweest.

Dat de aanleg van een spoorweg met geïmporteerd werkvolk door een woeste en schaarsch bevolkte landstreek bizonder duur is, zooals wel eens is beweerd, valt niet te loochenen. Doch moet er daarom van worden afgezien?

Buitendien, nu men er toe is overgegaan om Java, voor zoover mogelijk is, door emigratie van zijne overbevolking te ontlasten, doet men beter de vraag te beantwoorden of eene emigratie op de aangegeven wijze niet veel goedkooper zal blijken te zijn dan die, welke, blijkens de begrooting voor dit jaar, met slechts 530 gezinnen naar de Lampongsche Districten plaats heeft?

En dan vergelijke men de beide toestanden eens.

Aan den éénen kant een beleefd verzoek aan de emigranten om toch als 't u belieft naar de Lampongsche Districten te verhuizen, onder toezegging van voeding, huisvesting, verschaffing van landbouwgereedschappen, huiselijke benoodigdheden, plantmateriaal, bestuur, toezicht, leiding, enz., enz. — Mein liebchen was willst du noch mehr!

Aan den anderen kant een belooning voor betoonden ijver en geleverd goed werk, waarbij de geheele emigratie, behalve de overtocht, plaats heeft op kosten van den arbeider en alleen hulp en raad wordt gegeven, waar dit noodig blijkt bij het bouwen der woningen of bij het in gebruik nemen der voor de nederzetting geschikte gronden. Men heeft hierbij dus slechts zorg te dragen, dat de gevestigde lieden werk krijgen en die, welke reeds geruimen tijd bij den aanleg werkzaam zijn, op de eene of andere wijze worden tegemoet gekomen, als belooning voor de goede diensten door hen bewezen; b.v. door hun toe te staan warongs op te richten, tuinen of sawah's aan te leggen, en zoo meer.

Valt niet, wat deze soort emigratie betreft, veel te leeren uit het voorgevallene met den spoorweg-aanleg Djember-Banjoewangi? Of wil het niets zeggen dat, nadat de spoorweg nauwelijks zes maanden in exploitatie was, reeds 3000 huisgezinnen zich gevestigd hadden in de bosschen aan weerszijden van den spoorweg, en bezig waren dit oerwoud in sawahvelden te veranderen?

Deze nederzettingen hebben het Gouvernement niets gekost en toch het land in ontwikkeling gebracht. Wordt bij den aanleg van den Oosterspoorweg, en zoo noodig ook bij dien van de Soebanglijn, op dezelfde wijze gehandeld, dan zal het verschil in kosten van dit soort emigratie met dat der Lampongs spoedig in het oog loopen, en de ervaring leeren, dat de voor laatstbedoelde soort uitgeven gelden doelmatiger kunnen worden aangewend; b v. door ze te benutten voor wegenaanleg op de Buitenbezittingen, in die streken waar spoorwegen, wegens gemis aan massaal vervoer, nog geen reden van bestaan hebben.

Hoe het ook zij, voor emigratie van Javanen wordt door spoorwegaanleg op de Buitenbezittingen een nieuwe gelegenheid opengesteld, welke men verstandig zal doen niet te versmaden, omdat hierbij . . de eene hand de andere wascht.

H. E. PRINS.

30 Augustus 1906.

Algemeene Berichten.

BALI.

Bij het Departement van Koloniën is ontvangen het volgende, van 3 dezer gedagteekende telegram van den Gouverneur Generaal van Nederlandsch-Indië betreffende de verwikkelingen op het eiland Bali:

»Op 31 Augustus werd een inval in het landschap Gianjar van een gewapende bende uit Badoeng gestuit door de grensbewoners.«

„De redactie van *Het Vaderland* teekent hierbij aan:

De Balische expeditie is nog niet begonnen, en toch is de eerste daad van vijandelijkheden gepleegd. Badoeng weet, dat, nu het ultimatum is geweigerd, de straffende hand niet lang meer kan uitblijven. Welk een zelfverblinding om die straffende hand niet te hebben voorkomen, welk een overmoed haar te tarten.

Er is beroering in Badoeng; de bevolking is gewapend en wacht op onze troepen om ze te weerstaan. In afwachting van den grooten oorlog tegen de Kompenie, deed een dezer benden reeds een inval in het met ons bevriende Gianjar, waarvan het landschapshoofd de stedehouder is van de Ned.-Indische Regeering.

Of zou hier niet moeten worden gedacht aan het optreden van een bende als zoodanig, maar veeleer als een eerste oorlogsdaad van het Badoengsche zelfbestuur? Daarvoor bestaat groote waarschijnlijkheid. Want zeer goed zal men in Badoeng er van overtuigd zijn, dat van af de Gianjarsche grens het gevaar 't grootst is. In Gianjar toch kunnen onze troepen ongestoord landen, daar vinden zij in elk geval een basis voor de operatiën en gelegenheid om zich van veel, wat een expeditie noodig heeft te voorzien.

Hoe dit zij, in elk geval blijkt uit het Regeeringstelegram, dat men in Badoeng op groot verzet dient te rekenen, al zal ook eindelijk blijken, dat dit verzet niet tegen de macht onzer wapenen bestand is, als die wapenen met beleid en kennis van zaken worden gehanteerd."

Tweede Kamer.

Het voornemen is de afdeelingen der Tweede Kamer nog in de week van de opening van het nieuwe zittingjaar te doen bijeenkomen tot het begrootingsonderzoek, allereerst van de Indische Begrooting.

Uit de Oost-Indische Mail.

De Lampongs ook al! Onder dagteekening van den 5en Augustus rapporteerde de resident der Lampongsche districten nopens den gezondheidstoestand in zijn gewest: „Deze was minder gunstig. Behalve aan koortsen leed de bevolking aan een soort buiklijden, wijzende op dysenterie, aan welke ziekte vele menschen sterven. Tracht het bestuur deze ziekte te bestrijden met de ten dienste staande geneesmiddelen, het zal, wanneer het zoo voortgaat, noodig zijn dat de gewestelijke eerstaanwezend officier van gezondheid door een geneeskundige wordt geassisteerd, opdat het hem mogelijk zal zijn de zieke bevolking buiten de hoofdplaats te helpen, en zullen de noodige voorstellen daartoe gedaan worden."

Nader berichtte de resident bij brief van den 18en Aug., „dat de ziekte steeds voortwoekert en het sterftecijfer hoe langer hoe beduidender wordt terwijl eene opgave van de Ommelanden van Telok Betong werd ontvangen, sprekende van 188 zieken, waarvan 43 menschen en kinderen reeds gestorven zijn."

In verband hiermede deed genoemd hoofd van gewestelijk bestuur het voorstel om de bevolking spoedig in haren nood te helpen door plaatsing in zijn gewest van een geneeskundige, die den gewestelijken eerstaanwezend officier van gezondheid in den dienst kan assisteeren.

Naar aanleiding van dit voorstel is bij het besluit van den waarnemenden directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid van den 24sten dezer de dokter djawa bij het beri beri gesticht te Buitenzorg, Si Laut, tijdelijk ter beschikking gesteld van voornoemden resident ter bestrijding van de in de Lampongsche districten heerschende koortsen en dysenterie.

Leprozen op de Hoogvlakte. Naar de Deli Courant verneemt is de assistent-resident voor de Bataksche zaken, C. J. Westenberg, bezig op de Hoogvlakte een zeer noodige opruiming te houden onder de lepralijders, die in een of meer koloniën zullen worden bijeengebracht.

Hoe men zich voorstelt hen daar te houden, heeft het blad nog niet ervaren.

Centrale markt voor den effectenhandel. Dank zij de algemeene samenwerking is men er thans in geslaagd, voor den handel in effecten een centrale markt te scheppen, die onder de contrôle der Handelsvereeniging zal komen te staan. Wel is waar is alles daar nog niet gereglementeerd, dewijl daartoe de tijd ontbrak, maar men heeft, dank zij de medewerking van het bestuur der vereeniging hier genoemd, eene regeling getroffen, waardoor een behoorlijke en gecontroleerde gang van zaken gewaarborgd is; binnenkort zal in de aanstaande algemeene vergadering der leden van deze vereeniging het effectenreglement der Handelsvereeniging worden vastgesteld.

En, daar nevens centralisatie ook éénheid wordt beoogd, zal er voortaan slechts één officieel beursbericht verschijnen en zal er afscheid worden genomen van de particuliere marktberichten, die tot voor heden uitgegeven werden.

Het is daarom, dat de publicatie van het marktbericht der heeren Wiechert & der Kinderen op verzoek van die heeren met 1 Augustus beëindigd is.

(Javabode).

Het Suiker-kantoor. Het oude postkantoor te Batavia in de benedenstad wordt thans geheel schoon gemaakt en opgeknapt, ten einde in gebruik te worden genomen door de leden der commissie, belast met de regeling der aanslagen in de suiker-belasting.

De heeren zullen er de ruimte hebben, vooral over dag, want dan hebben de vier commissie-leden uit den handel, de heeren Hoogeveen, Dinger, s'Jacob en Janssen van Raay, hun eigen zaken, zoodat er dan wel niet veel van vergaderen zal komen.

Post- en telegraafdienst. Naar wordt medegedeeld zijn thans bij den post- en telegraafdienst 26 plaatsen van commies 2e klasse onvervuld.

Een ijverig gemeenteraadslid. Naar men aan de Javabode mededeelt, heeft de heer C. J. W. van Arcken van zijn reis naar Nederland gebruik gemaakt, om voor den gemeenteraad een begin van een bibliotheekje samen te stellen.

Zoo heeft hij o.a. medegebracht een stel nederlandsche staatswetten, die alle min of meer betrekking hebben op de functiën van de gemeenteraden; een boekje abonnementsbewijzen voor het bevolkingsregister te Amsterdam; een map met modellen: bevolkingsregister, huizenregister, alfabetische klapper, inlichtingenregister, enz. en eenige staten voor statistieke doeleinden; vier platen, voorstellende het archief van den Burgerlijken Stand te Amsterdam, die weldra zullen worden aangevuld door andere platen van het archief van den gemeenteraad en het politie-commissariaat dier stad enz., enz.

Wij twijfelen niet of de door den heer van Arcken verzamelde gegevens zullen van groot nut kunnen zijn voor den Bataviaschen gemeenteraad.

Men schrijft aan de Javabode uit Bandoeng:

Naar verluidt, heeft de Javasche Bank naar een terrein alhier gezocht voor de vestiging van een groot kantoor en is haar oog gevallen op het Kerkplein, omdat dit een van de weinige stukken grond is, die voor gezegd doel in aanmerking kunnen komen.

Een ernstige beschuldiging. De Sumatra-Post beschuldigt den heer Fontein, controleur van Padang en Bedagei, van niet meer of minder dan van het misbruiken zijner bevoegdheden, uit persoonlijken wrok.

In het kort komt, hetgeen de Sumatra-Post vertelt, op het volgende neer:

De heer W. v. Lelyveld, administrateur der tabaksonderneming Soengei Biroeng in de afdeeling Padang-Bedagei, werd beschuldigd, dat hij een chineeschen ossenkarvoerder zou hebben geschopt en met een zweep geslagen. Dit, wijl de Chinees, toen de heer v. L. in gezelschap van een zijner assistenten hem met zijn rijtuig passeeren wilde, niet had willen uitwijken. Ziedaar, summierlijk, de lezing van de dagvaarding, welke wordt aangevuld door een visum repertum, constateerende dat de Chinees verschillende ontvellingen had opgedaan, en door verschillende getuigenverklaringen. De lezing van den beklaagde luidt anders. De karrevoerder had zonder licht gereden en was daarom door hem, beklaagde, en door zijn assistent naar de in de nabijheid zijnde politiepost gebracht. De assistent had den 'schop gegeven.

Er schijnen in dit geding eenige onregelmatigheden te zijn geschied en over den juisten datum waarop de beweerde mishandeling zou zijn voorgevallen, bestaan verschillende opgaven, wat echter niet heeft belet, dat de residentierechter de vice-president, mr. J. F. Kunst, het bewijs wettig en overtuigend bewezen achtte en den beklaagde tot zes dagen gevangenisstraf heeft veroordeeld.

Maar het is niet zoozeer dit vrij alledaagsch zaakje, dat de aandacht verdient, als wel het feit, dat het gebeurde twee jaar geleden is voorgevallen en zaken van lateren datum reeds lang geleden werden berecht.

De Sumatra-Post, er op wijzende, dat tusschen den controleur Fontein en den heer Lelyveld een zeer gespannen verhouding bestaat, vindt het oprakelen van dat oude zaakje zeer verdacht en is van oordeel, dat in deze een onderzoek van hooger hand dringend noodig is.

„De regeering toone", aldus eindigt het medansche blad, „door een onderzoek te gelasten, dat het haar niet onverschillig is te weten, of een ambtenaar al of niet zijn bevoegdheden misbruikt, ten einde persoonlijken wrok te bevredigen.

Want niets is doodender voor ons rechtsgevoel, dan zulk een ernstige twijfel aan de onbevooroordeeldheid van ambtenaren. Al te lang heeft in Deli die twijfel bestaan; al te lang heeft bedenkelijke serviliteit aan de stem der gerechte verontwaardiging het zwijgen opgelegd."

Zuinigheid met vlijt. Het vuurwerk, dat jaarlijks op Koninginneverjaardag op het Koningsplein gegeven wordt, komt te duur uit: daar gaat f 1000 mee heen.

Daarom wordt er nu uitgezien naar een vuurwerkmaker die het goedkooper doet, maar die toch het volle aantal knallen levert.

Daar zullen we dus, zegt het Bat. Nwsbl., als 't goed gaat, niets bij verliezen.

Het Departement van Onderwijs. De Bat. Nou-

vellenschrijver in het Soer. Hbld. weet te vertellen, dat in den raad van directeuren geen instemming heeft gevonden het voornemen der regeering, waarover die raad advies had uit te brengen, om af te schaffen het departement van O. E. en N.

Verder weet hij mee te deelen dat waarschijnlijk in het volgend jaar de indische carrière van den heer Pott, een einde zal nemen.

De faillissement-rage. Naar aanleiding van het jongste faillissement te Semarang, deelt een correspondent aldaar van het Soerab. Handelsblad het volgende mede:

„In December van 't vorige jaar hebben eenige firma's te Semarang, waaronder Jacobson & Zonen en Hoppenstedt, eens een voorbeeld willen stellen, en een boekenonderzoek uitgelokt van den gefailleerden blikjes-Chinees Lim Siok Hian. Het zou stellig heilzaam werken, indien zoo'n failliet eens de doos indraaide, want daar hebben de chineesche handelaren een broertje aan dood, en 't zou er stellig danig den schrik inbrengen. Het rapport over de boekhouding bracht zulke dingen aan 't licht, dat de firmas door hun practicijn een aanklacht wegens frauduleuse bankbreuk tegen den Chinees indienden.

't Resultaat was.... nihil. Op onverklaarbare wijze schijnt deze zaak door den vorigen officier van justitie niet met dien spoed te zijn behandeld, dien de handel wel wenschelijk achtte. Althans de crediteuren dienden een klacht in bij den procureur-generaal. Vermoedelijk heeft deze autoriteit den nieuwen officier van justitie alhier er over aangeschreven, want uit zekere bron kan ik thans mededeelen, dat de officier, te zamen met den ambtenaar voor chineesche zaken alhier, reeds eenige dagen bezig is den verdachten failliet een scherp verhoor omtrent zijne boekhouding af te nemen.

Er moet zich hierbij een incident hebben voorgedaan, dat ongeloofelijk zou zijn, als het niet in Indië was gebeurd. Toen het onderzoek in casu opnieuw zou beginnen....... waren de handelsboeken zoek! Indien de ambtenaar voor chineesche zaken alhier, die zich sterk voor deze perkara interesseert, omdat het boekenonderzoek door hèm is gehouden, niet toevallig in een der kasten in een der kamers — niet die van het parket, waar ze behoorden te zijn — de handelsboeken had opgediept, dan ware een nieuw onderzoek onmogelijk geweest. — Enfin, het is nu te verwachten, dat de zaak binnenkort zal berecht worden, en er dan eindelijk eens een voorbeeld wordt gesteld."

Chineesch geheim genootschap. Aan de Locomotief wordt van den 24en Juli uit Soerabaja het volgende geschreven:

„Toen eenige dagen geleden door een chineeschen spion aan de politie de mededeeling werd gedaan, dat bij gelegenheid van een chineesche begrafenis eenige leden van een geheim chineesch genootschap een kloppartij zouden organiseeren tegen eenige uitgeslotenen van die vereeniging, was de politie in staat, het plan te verijdelen. De leden van het genootschap echter, die wisten wie de verrader was, zwoeren wraak; de spion waarschuwde de politie, dat verscheidene Chineezen het op zijn leven hadden gemunt, maar alle voorzorgsmaatregelen waren vruchteloos. De spion werd vermoord. Huiszoekingen, aanhoudingen mochten tot dusverre niets baten. De politie was dezen keer niet zoo gelukkig als anderhalf jaar geleden, toen men de hand kon leggen op vaandels, herkenningsteekenen, allerlei schrifturen van een geheim genootschap, Tong Gi Wyoe genaamd. Men scheen toen geen termen te vinden om de voormannen van die vereeniging strafrechtelijk te vervolgen, maar de autoriteiten spraken toen af, eenige raddraaiers administratief te straffen; de sinkehs-leden zouden Ned.-Indië uitgezet worden en de hiergeborenen geïnterneerd ergens in den Archipel, buiten Java.

De controleur voor de politie J. E. Jasper heeft toen een krachtig voorstel gedaan, versterkt door allerlei bewijsstukken, processenverbaal, enz. Twee malen, kort na elkaar, werden toen Chineezen gecalangeerd, die zonder vergunning van het plaatselijk bestuur vergaderingen hebben gehouden.

Men hoorde niet meer over de zaak spreken, men wist slechts, dat voorstellen zijn gedaan, zooals hierboven aangegeven.

Het is bijna ongeloofelijk, maar het moet een feit zijn, dat die stukken nog niet naar Buitenzorg verzonden zijn. Dit feit zal spoedig genoeg bekend worden, als 't dat niet reeds is, en dan is het niet te verwonderen dat het chineesch gespuis hoe langer hoe driester zal optreden. Het nog ongestraft rondloopen van de voormannen, die $1\frac{1}{2}$ jaar geleden een korten tijd in hechtenis waren genomen, zal hen in de meening doen verkeeren, dat de autoriteiten tegen hen niets vermogen."

Over de Schreef. De aandacht der regeering is gevestigd op een artikel „Warta dari Tjina", voorkomende in het maleische blad Kabar Perniagaän van Zaterdag. Het is een vertaling van een artikel uit de te Hongkong verschijnende Siang Po en bevat felle aanvallen op onze regeering.

De schrijver klaagt over de te hooge belastingen, den overlast, Chineezen berokkend in hun handel en dagelijksch leven door het passenstelsel enz., de lijst der bekende grieven. Maar daartusschendoor loopen beschuldigingen als daar zijn: dat de tot dwangarbeid veroordeelde Chineezen bij ziekte niet voldoende geneeskundige hulp erlangen, zoodat de sterfte zeer groot is, en dat diezelfde dwangarbeiders op expedities gedwongen worden vooruit te gaan om de eerste slagen voor de soldaten af te weren, m.a.w. dat de soldaten zich achter de dwangarbeiders zouden verschuilen.

In overeenstemming met dezen onvriendelijken geest, dien het geheele artikel ademt, is het slot. Daarin wordt den Chineezen den raad gegeven zich aan een te sluiten en de regeering een „tot hiertoe en niet verder" toe te roepen. En blijft de regeering doof, dan dient men hulp te zoeken over zee, d.w.z. in China. Het moet uit zijn met het „slavenleven."

De Kabar Perniagaän zegt in een onderschrift, dat de schrijver zich „een beetje" vergist en maakt dus de in het artikel opgesomde grieven tot de hare!

Daarmee gaat het blad over de schreef.

Vermoedelijk zal uit deze onvoorzichtigheid weder een drukpers-delict volgen. Wat jammer is. Want de maleische pers kan veel bijdragen tot verbetering van misstanden; ook haar komt daarvoor toe volle vrijheid van het woord; en het hier bedoelde exces geeft geenszins de algemeene stemming weer onder die pers. Integendeel: de Kabar Perniagaän is veel meer een blad voor de Chineezen dan voor den inlander en de vertaling van het insinueerende en opruiende artikel is dan ook een typisch staaltje van het door dik en dun meedraven met heethoofdige Chineezen; een herhaling van het bekende: wiens brood men eet, wiens woord men spreekt.

Personalia.

Dr. Hoogenstraaten, de bekende oude bataviasche arts, is heden per fransche mail naar Siam vertrokken, op verzoek van den koning van Siam, en ten einde opnieuw zijn advies als geneeskundige te verleenen.

Deze geneesheer is geen onbekende aan het siameesche hof. De koning stelt in hem het volste vertrouwen sedert hij, te zamen met Dr. Kiewit de Jonge en Dr. Langenberg, indertijd een der prinsen, die een nierkwaal had, op Bandoeng behandeld heeft.

De luitenant **J. H. van Boldrik,** onlangs van Siak te Medan aangekomen, is in gezelschap van den resident naar zijn vroegere standplaats teruggekeerd naar aanleiding van een tegen hem ingediende klacht. Deze klacht zou betreffen bevoorrechting bij de aanbesteding van wegenaanleg.

Overgeplaatst van Magelang naar Atjeh luitenant **W. Wessel.** Geplaatst op Atjeh luitenant **F. H. A. Brans.**

Men schrijft aan het Bat. Nwsbl. uit Bangkalan dat de controleur **W. C. Blanken,** bekend uit de geschiedenis der koortsepidemie, een spoedige overplaatsing tegemoet kan zien. De controleur **F. H. J. van Leeuwen** van Tanah Merah zou in zijn plaats komen en de controleur **H. P. Coors** te Tanah Merah.

Varia.

Vergiftiging. In de soerabajasche dagbladen wordt van de volgende vergiftigingszaak melding gemaakt:

Een Chinees aldaar hield er een baboe op na, ter verzorging van zijn kind, en een kokki voor de keuken. Deze twee vrouwen konden elkaar niet luchten of zien en zonnen er steeds op, elkaar een koopje te leveren. Nu zijn inlanders in den regel niet erg kieskeurig in hun middelen om hun haat bot te vieren en zoo schijnt een der beide vrouwen — welke is nog niet uitgemaakt — het in haar hoofd te hebben gekregen om het kind van den Chinees rattekruid in te geven, in de hoop, dat de ander de schuld zou krijgen.

Dat rattekruid — het is haast ongeloofelijk — werd in de keuken bewaard, waar kokkie, die veel last had van ratten, nu en dan fricadelletjes met warangan klaar maakte.

Wie nu het vergift in de pap van het wicht heeft gedaan, is — als gezegd — nog niet uitgemaakt, maar een feit is het, dat het kind het gift heeft ingekregen en Woensdag morgen na een smartelijk lijden is overleden.

De twee vrouwen zitten natuurlijk achter slot en grendel; het vergift in de keuken, het restant der doodelijke pap en wat het ongelukkige kind weer is kwijtgeraakt, zijn door de justitie in beslag genomen.

Humoristische garnizoensorders. Onder dit opschrift komt in de Locomotief een artikel voor, waarin iemand, die zich noemt: Een lid der militaire gemeente, een opsomming geeft van eenige garnizoensorders, door de militaire autoriteit in het plaatsje X. uitgevaardigd.

Wij laten er hier een volgen:

„Evenals dit bij alle militaire klokken het geval is, schrijft hij, kan men ook op de klok van de hoofdwacht te X. nooit zeker rekenen. Velen, die zondigden door eens wat laat in dienst te komen, of 's avonds na bezetten tijd uit te blijven, kropen dan ook, tot groote ergernis van ons gemeentehoofd, dikwijls door de mazen van het strafnet, door de schuld op die klok van de hoofdwacht te gooien.

Dat moest maar uit zijn, en de volgende garnizoensorder zag het licht:

„In den vervolge zal de fourier der stafweek van het .... bataljon infanterie dagelijks vóór tien uur den tijd opnemen aan het postkantoor, zoodanig dat hij om 10 uur vm. aan de hoofdwacht present is.

„Op dat uur moet daar ook aanwezig zijn de hoornblazer van de kampementswacht van het .... bataljon infanterie.

„Om tien uur laat de commandant der hoofdwacht „Geeft acht" blazen, daarna 10 uur slaan. Tevens wordt de klok gelijk gezet.

„Elke vorige bepaling omtrent het regelen van den tijd vervalt hiermede."

Wat zijn we nu dus zeker van den goeden tijd: Die fourier, die meer dan een paal heen en terug moet loopen om op het postkantoor te gaan zien hoe laat het is; het signaal „Geeft acht", dat beteekent dat het „tien" uur is; waarom blazen ze niet „Geeft tien" want „Geeft acht" wordt verscheidene malen per dag geblazen.

Het gevolg van een en ander is, dat Z. E. A. bijna elken dag zijn eigen horloge aan den time-keependen fourier moet leenen, daar van zulk soort lui het horloge meestal bij „Oome Jan" staat, en dat iemand, die 's morgens om 9 uur de kazerne verlaat, om kwart over tienen weer binnenkomende, tot zijn schrik bemerkt, dat zijn horloge ineens een half uur achter is en hij dus minstens een half uur in zijn dienst heeft gemankeerd.

Een radicaal middel. Zij lagen allang met elkaar overhoop. De eerste jaren van hun trouwen was het goed gegaan, daarna kwam harerzijds de deceptie. „Ik ben er ingevlogen", vertelde zij aan haar vriendinnen. „Die man van mij is geen man!"

Hij, och, hij was gelukkig. Tegen haar karakter, haar kloekheid, haar zelfstandigheid was hij niet opgewassen, maar dat hinderde hem niet. Eén moest in het huwelijk nu eenmaal de baas zijn, was zijn stelregel, daar was geen ontkomen aan. Dat zij het was, was toeval, en daar boog hij voor.

Er kwamen jaren van onverschilligheid, van stil gemok, van plotselinge toorn-uitbarstingen. Hij bleef dezelfde, bleef van haar houden, verdroeg.

Toen leerde zij hèm kennen, een ànder. Wat een oogen, wat een knevel, wat een postuur. Dien had zij eerder moeten leeren kennen. Nauwelijks hadden zij elkaar drie maal gesproken, of zij waren het er over éêns: zij waren voor elkaar bestèmd.

„Eerst scheiden, dan trouwen", stelde zij voor, als vrouw die het Leven kent en weet dat je tegen den conventie-stroom toch niet op kunt roeien.

„Goed!" vond hij, blikkerend met zijn oogen.

Maar...... de echtgenoot had bezwaren. Hij hield nog van haar, was aan haar gewend geraakt...... nee hoor, met die gekheid moest zij bij hem niet aankomen. Wie of er voor zijn eten en voor zijn kleeren zou zorgen? vroeg hij, hardnekkig-practisch.

Zij gingen van elkaar. Dwingen wilde zij hem op die manier. Het lukte niet: in echtscheiding zag hij zijn voordeel niet.

De man met de mooie oogen en met den geestvollen knevel werd ongeduldig, begon te mopperen.

Dit deed haar een besluit nemen; zij verzocht haar echtgenoot om een onderhoud onder vier oogen. Deze, denkend aan een verzoening, ging er aanstonds op in.

„Wat denk je nu te doen?" vroeg zij, toen zij tegenover elkaar stonden.

Hij probeerde haar te overreden, praatte als man van zaken......

„Genoeg!" siste zij, en meteen haalde zij een zesloops revolver uit haar corsage te voorschijn en legde aan. „Als je niet scheiden wilt, schiet ik je neer, als een hond."

„Maak nu geen malligheid", verzocht hij, met afgewend hoofd. „Leg dat kwaadaardige ding toch weg."

„Scheiden of....," herhaalde zij onverbiddelijk. „In tien seconden moet ik het weten, of jij bent er geweest!" En zij begon te tellen: Eén.... twee....

Of t'ie toen bijdraaide. Als ze er zoo op gesteld was, vooruit, dan kon het hem ook niet schelen.

Zij eischte een schriftelijke verklaring, schreed toen heen als een zegegodin. Hij had het gevoel of hij een pak slaag had opgeloopen.

Bij verstek heeft hij zich laten veroordeelen, want met zoo'n „vastberaden" vrouw wil hij niet meer in één huis samenwonen. Zij en „die andere" hebben zich verloofd.....

Het verhaal is afkomstig van de N. Soerab. Crt.; in de Krokodillen-stad moet het gebeurd zijn.

West-Indië.

Suriname. Den 1en Augustus ll. werd in gepaste vreugde te Paramaribo het heuglijk bericht ontvangen van den goeden afloop der onderhandelingen tusschen het koloniaal bestuur en de United Fruit Co. betreffende opkoop en verscheping van bananen. Wij ontleenen aan Onze West daaromtrent het volgende:

„Bij bulletin van het Gouvernements Blad werd het volgend heuglijk bericht bekend gemaakt:

„De Gouverneur en de United Fruit Company heb-
„ben heden telegrafisch verklaard wederzijds de ont-
„worpen overeenkomst te aanvaarden, zoodat deze
„definitief is gesloten."

Onmiddellijk na het bekend worden van deze tijding werd door enkele particulieren te Paramaribo de vlag uitgestoken. Verschillende plantages volgden dit voorbeeld en des avonds werd in gepaste vreugde een

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

III.

Op de Ras Noengoea had een voormatig „politiek agent” van Engeland een landhuis gebouwd en een fraaien tuin aangelegd. Later was hij met zijn familie naar Europa teruggekeerd en huis en tuin raakten in verval. Kort voor zijn terugroeping had consul Silffa deze bezitting voor de Duitsche Missie weten te verwerven.

De dochter van den zendeling zat op het open erf voor het huis. Vóór haar zat, met een ketting vastgemaakt aan een afgehakten boomtak, een vleugellam geschoten, witkoppige zee-arend.

Zijn rechterklauw was opengeschaafd en het jonge meisje was bezig, de verwonde plek met vaseline te zalven.

De adelaar pikte met zijn sterken, krommen snavel naar het meisje, zoodra zij den zieken klauw aanraakte; doch niet zoo, dat hij haar werkelijk zeer deed. Het was als een zacht protest tegen zulk een driestheid.

Maria Beta had een donkere, bruinachtige gelaatskleur, en koolzwart, in den hals tot een wrong bijeengenomen haar. Een niet meer heel schoon, wit kleedje omsloot haar bevallige, ranke gestalte. Maria's gezicht herinnerde in het profiel met het smalle, rechte, lage voorhoofd, den zacht gebogen neus en de eenigszins opgetrokken lippen aan het Egyptische type. Daarmee kwamen ook overeen de smalle, amandelvormige, zeer donkere oogen, die tusschen de dichte, lange wimpers vochtig glansden, zooals een woudvijver in het maanlicht kan doen.

Zij was de dochter van den missionaris Beta en diens overleden vrouw, een door hem bekeerde en gedoopte Abessinische.

Ralf Krome, die voorbij kwam, had schik in het schilderachtig tafereeltje.

„Kijk! de kleine. aardige Marie, die een geketenden adelaar verpleegt!” ging het hem door het hoofd. „Een mooi symbool.”

Toen hij naderbij kwam, keek zij op en glimlachte hem vroolijk toe.

„Dag juffrouw Marie,” zeide hij met een bewonderenden blik voor haar lieftalligheid.

„Ik wist al, dat u het was die aankwam, voordat ik u zag,” antwoordde Marie.

„Zoo? Waaraan wist u dat?”

„Aan uw stap. U gaat vlugger dan iemand anders. Ook stapt u steviger. Alsof u bij iederen pas iets plattreden wildet.”

Hij glimlachte.

„Indiaantje!” plaagde hij. Maar hij had geen tijd, zich met het aardige ding bezig te houden, en vroeg op zakelijken toon.

„Is uw vader thuis?”

„Ja.”

„Dan — tot ziens, juffrouw Marie.”

Zij keek hem na, met donkeren, verdrietigen blik

„Waarom heeft hij altijd haast? Het is altijd of hij bang is, dat het een of ander hem ontloopt.”

Krome ging het huis in, gevolgd door zijn zwarten knecht Bobosjo, die over zijn witten kansoe een buis van oranjeroode, Indische zijde droeg, en een kaartentasch in de hand hield.

De missionaris Beta zat in zijn huiskamer in gezelschap van een Arabier. Mohammed ben Ali droeg een kaftan van het fijnste zwarte laken, met zijden borduurwerk langs de naden. Over het witte onderkleed stond dit pronkgewaad van voren open en liet den breeden gordel zien, waarin kostbare Damascener wapens staken. Om de fez op zijn hoofd had hij als tulband heel pittoresk een keffie van bontgestreepte zijde gewonden.

Zijn hooghakkige, met parelmoer ingelegde sandalen had hij voor de kamerdeur laten staan.

Anton Beta, de Duitsche missionaris, was, wat uiterlijk aangaat, de volmaakte tegenstelling van den sierlijken Arabier. Hij droeg een slechtzittend, veel gewasschen wit pak, dat aan de polsen en aan den hals uitrafelde. Marie had de stof op deze plaatsen met de schaar geschoren en met een strijkijzer — dat blijkbaar te warm geweest was — geplet. Jas en pantalon waren alles behalve hagelwit, en vertoonden ook tal van roestvlekken. In wijde plooien hingen deze kleedingstukken om des dragers broodmagere gestalte.

De tegenstelling tusschen de deftige waardigheid van den Oosterling en de uiterlijke achteloosheid van den Duitscher viel Krome op en hinderde hem.

Mohammed was terstond opgestaan en groette den binnentredende met ernstige deftigheid.

Missionaris Beta groette ook, doch verstrooid, want hij kon zijn diep in Arabische wijsheid verzonken gedachten niet zoo spoedig naar de werkelijkheid terugdwingen.

Krome bemerkte natuurlijk wel, dat hij stoorde. Dit scheen hem onverschillig te laten. Hij nam plaats en wisselde met Mohammed de gebruikelijke beleefdheidsgezegden.

Mohammed verafschuwde in Krome den gevaarlijken vijand van het Arabierendom in Afrika, en hij zou Allah geprezen en gedankt hebben, wanneer een ziekte of een ongeluk den stoutmoedigen jongen man een plotseling einde bereid had.

Krome wist het wel. Maar op Mohammeds waardig aangezicht was niets van die gezindheid te lezen, noch op het ondoordringbare, marmerkoude gelaat van Krome iets van die wetenschap. Toen aan de eischen der wellevendheid voldaan was, stond de Arabier op en verzocht zijn gastheer verlof, hem nu te mogen verlaten.

Zoodra Beta, die zijn gast tot de huisdeur uitgeleide gedaan had, terug was, zeide Kromo:

„Ik kom met eenige nieuwe kaarten. Mijn officieren hebben van allerlei geteekend. Ik zou echter gaarne zien, dat u, voordat ik beschikkingen tref, eens naging, of de teekeningen correct zijn. U zoudt mij daarmee een zeer grooten dienst bewijzen.

„Ik vrees, dat mijn geringe kennis daartoe niet toereikend zal zijn," sprak Beta aarzelend. „Ik ben geen autoriteit."

Krome trok heel even met de wenkbrauwen.

„Indien u niet als autoriteit gelden wilt dan is u in elk geval degeen, die er het naaste bij komt," zeide hij zeer beslist. „De nauwkeurigheid van de door u verstrekte topografische gegevens is van algemeene bekendheid in de geografische wereld. — Bobosje!"

„Ewallah, Bana!"

Bobosje stond reeds dienstvaardig voor zijn heer. Krome nam de tasch van hem over, en spreidde schetskaarten uit op de eenvoudige tafel, die zich in het midden van de kamer bevond.

„Dit is de kaart, die graaf Waltron van de Parabergen gemaakt heeft, en deze schets van het Duitsche merengebied is nog werk van Dr. Gumprecht — wijlen Dr. Gumprecht helaas."

De ondanks zijn bril nog kortzichtige missionaris boog zich diep over de kaarten, die hem in hooge mate interesseerden. Hij ontdekte eenige onnauwkeurigheden in de teekening van Gumprecht. Daarover ging hij vol vuur aan het redeneeren.

Krome, die bepaalde, practische doeleinden in het oog hield, vraagde niet veel naar wetenschappelijk hoe en waarom. Wel hoorde hij met onverdeelde opmerkzaamheid toe, doch niet zonder hartelijk te wenschen, dat de geleerde missionaris eens inzien mocht, wat voor hem, Krome, eigenlijk de dingen waren, waar het op aan kwam, en daarmede eens wat meer rekening zou houden.

Als verloren paarlen uit hoopen van mosselen, gaarde Ralf Krome de opmerkingen die waarde hadden bijeen, uit de diepgaande beschouwingen en prentte die in zijn geheugen. Notitieboekjes had hij niet noodig, zijn memorie liet hem nimmer in den steek.

Van Anton Beta, die bij vergissing zendeling scheen te zijn geworden, beweerde de booze wereld, dat hij nimmer een heiden bekeerd had, met uitzondering van ééne enkele Abessinische, zijn latere vrouw. En als de jonge Duitschers 's avonds in de soos heelemaal niets meer te vertellen hadden, dan wierpen zij de vraag op: Heeft Beta zijn vrouw bekeerd, om met haar te trouwen, of heeft hij haar getrouwd om haar te bekeeren?

Daarentegen had de missionaris gedurende zijn bijna twintigjarige werkzaamheid in het zwarte werelddeel een schat van geografische kennis verzameld, waarom menig Afrikavorscher hem benijden mocht.

Langer dan een uur zaten de beide mannen in de studie van hun kaarten verdiept.

Buiten sloeg de branding met dof gebruis tegen de koraalriffen van de Ras Noengoea. De zon naderde den horizon. Tegen den goudgrond van den avondhemel verhief zich de koepel van een eenzame, kleine moskee, op een plat dak maakte een moslim zijn neigingen naar het Oosten onder het eentonig gezang van zijn koranverzen.

Therese, de leerling van de zendingschool, een gedoopt zwartje, dat de legende van Beta's eenige bekeering weerleggen kon, hurkte op het gladde, vochtige zand van het zeestrand en wiesch met zeewater het keukengerei.

Marie Beta bracht haar adelaar een zilverschubbige visch en het behaagde den hoogen gevangene, de gave aan te nemen. Het meisje zette zich op een hout blok, sloeg de handen om de knieën en zag toe, hoe de arend at.

Juist kwamen, op een avondwandeling, Rainer Waltron en zijn zuster langs den weg voorbij.

Maleen bleef staan, getroffen door de schilderachtige woning, die voor haar lag, en de bekoorlijkheid van het geheele landschap.

„Het is als een gedicht," sprak zij.

„Het is de Duitsche missie. De tuin is aangelegd door een Engelschen baronet. Het is de mooiste in het land en je vindt er de zeldzaamste planten."

Maleen keek naar het lover boven haar hoofd en riep in verrukking: „O, wat een boomen!"

„Dat is de Duitsche missie. De tuin is aangelegd de lange, dunne twijgen beweegt, kunnen zij heerlijk ruischen. Bijna als harpen.

„En zie eens, dat lieve meisje daar. Wie is dat?"

„De dochter van dominé Beta. Haar moeder was een Abessinische. Die is hier evenwel spoedig gestorven. De lieden van Habesj, Nubië en Egypte verdragen dit vochtige klimaat nog veel slechter dan wij Noordlanders."

(*Wordt vervolgd*).

dronk gewijd aan de na zooveel zorg en spanning eindelijk tot stand gekomen regeling, die de kroon zet op het werk van langen tijd.

Men gevoelde behoefte den Gouverneur dank te betuigen voor zijne bemoeiingen in de bacovenzaak. Een deputatie van een twintigtal heeren begaf zich daartoe gisterennamiddag omstreeks zes uur naar 't gouvernementsgebouw. Woordvoerder was de heer F. C. Curiel. Hij vertolkte aller gevoelens van dankbaarheid voor hetgeen de Gouverneur gedaan heeft voor het tot stand komen van de zaak. Aan zijn werkkracht, aan zijn ongekende toewijding is ongetwijfeld in hooge mate het succes te danken. Spreker herdacht ook dankbaar Gouverneur Lely, onder wiens bestuur het initiatief tot deze zaak genomen werd.

Zich volgaarne aansluitend aan de hulde aan den heer Lely gebracht, verklaarde de Gouverneur in zijn antwoord behoefte te gevoelen ook aan anderen een woord van waardeering te wijden. Hoevelen hebben hier niet samengewerkt! Naast den heer Lely, denkt spreker aan Minister Fock, die met prijzenswaardige voortvarendheid de zaak heeft ter hand genomen; aan de heeren van Wieringen en Dr. van Hall in de kolonie, die de ontwerpers en uitwerkers der zaak zijn geweest; aan de Commissie uit de planters, bestaande uit de heeren Curiel, Nahar en Gonggrijp, die hare medewerking in zoo menig opzicht verleende; aan den ijverigen secretaris der landbouwvereeniging, den heer ter Laag; aan de Nederl. Handel Mij. voor hare welwillende houding en steun; en niet minder ten slotte aan Mr. Bierens de Haan, den secretaris der Handel Mij. die zeer voor de zaak heeft geijverd. De Gouverneur riep den zegen in van den Allerhoogste om het welslagen van de nieuwe cultuur te verzekeren.

De wederzijdsche toon was recht hartelijk en er sprak over 't geheel een oprechtheid uit, die weldadig aandeed.

Niet minder hartelijk was de toon eenige uren later, toen een deputatie uit het volk onder de wapperende kleuren der Nederlandsche vlag, hulde kwam brengen aan den Gouverneur, met verzoek die hulde te willen overbrengen aan H. M. de Koningin.

De Gouverneur verklaarde, de hulde der kleine luiden welwillend aanvaardend, aan het verzoek te zullen voldoen. Opnieuw werden hartelijke woorden gesproken, waarbij de Gouverneur er op wees, dat moeder aarde steeds bereid is allerlei voortbrengselen te geven, mits men zich de moeite getroost haar te bewerken. Ten slotte werd een dronk gewijd aan het welslagen der nieuwe cultuur."

Tot ons leedwezen ontleenen we aan een, in genoemd blad opgenomen verslag eener vergadering van de Vereeniging voor den grooten landbouw te Paramaribo, dat voor deze nieuw in te stellen cultuur nu wederom een groote zeshonderd Britsch-Indiërs zullen uitkomen, wier uitzending telegrafisch werd aangevraagd — gelegenheid om Javanen spoedig te laten komen, bestond er op dat oogenblik niet.

Is het niet, gegeven de algemeen erkende wenschelijkheid om den toevoer van britsch-indische immigranten wat te matigen en daartegenover wat meer Javanen te doen uitkomen, en gegeven ook het feit dat de Javaan als het ware onder de pisangs werd groot gebracht, en dus eenigermate voorbestemd was om deze cultuur mee in het leven te helpen roepen, of men door den loop der zaken is verrast en er zich al reeds op had voorbereid om het „Es wär zu schön gewesen, es hat nicht sollen sein" aan te heffen?

Maar deze nieuwe immigranten zijn reeds noodig voor de eerste 1000 in cultuur te brengen hectaren. Er moeten nog 2000 in de eerste drie jaren en wie weet hoeveel meer nog daarna bijkomen. Gelegenheid om Javanen te plaatsen bij deze cultuur zal er dus nog te over zijn.

Intusschen is dan de nieuwe cultuur voor Suriname ingewijd. Het beste zij onzerzijds de kolonie daarbij toegewenscht.

Wat de cacao-cultuur betreft lieten de uitvoeren over Juli ll., gelijk reeds was voorspeld, eenigermate te wenschen. Tegenover 6015 balen in diezelfde maand van het vorig jaar, werden in Juli van dit jaar slechts, de op 1 Augustus ll. verscheepte 1254 balen meegerekend, 3667 balen cacao uitgevoerd, zoodat de totale uitvoer over de eerste 7 maanden van dit jaar met 266 balen beneden dien over hetzelfde tijdvak van 1905 bleef, toen die 13080 balen bedroeg.

Zoolang het met het hoofdstapelproduct der kolonie misère blijft, wil het met de voornaamste inkomsten ook maar niet goed gaan, nl. met die uit het middel der in- en uitvoerrechten. Gedurende het eerste halfjaar van 1906 bleef de opbrengst daarvan zoo ongeveer 'n 60.000 gld. beneden de helft der raming voor het heele jaar. Overigens zullen de inkomsten dit jaar naar het zich laat aanzien voor de eerste zes maanden nog al meevallen, dank zij o.a. ook de koloniale spoorwegen, die als het zoo voortgaat als nu, misschien wel omstreeks 40.000 gld. meer zullen opbrengen dan geraamd was, dank zij ook o.a. maar in geringere mate de vrij gunstige stand der goud-industrie.

Onze West geeft ten aanzien van die industrie het bestuur aan de hand om op placer l'Union aan de Sarakreek, het indertijd door de maatschappij Suriname daar ingesteld rifonderzoek voort te zetten. Het placer behoort thans aan het gouvernement en ligt nu braak, ook niet voor concessiën open. Het blad herinnert er aan, dat het rifonderzoek in Suriname, hoezeer de verschillende pogingen in die richting moeten worden gewaardeerd, slechts gebrekkig heeft plaats gehad, wegens gebrek aan kapitaal. Meer dan voor placer-exploratie acht het blad wetenschappelijke leiding geschikt voor kwarts-exploratie. Wanneer er dus nog geld genoeg van het millioen, voor de Lawa-exploratie uitgetrokken, voorhanden is, ware het gewenscht dit te besteden aan het rifonderzoek op l'Union, dat indertijd voordat de werkzaamheden gestaakt werden, vrij gunstige resultaten opleverde.

Vrij gunstige resultaten meenden wij ook dat door het Hollandsch Ensemble was behaald, hetwelk onze west-indische koloniën met een bezoek vereerde. De Suriname tapte evenwel uit een ander vaatje en zeide vernomen te hebben, dat de heeren van het gezelschap juist rond gekomen waren, maar dat de dames op de reis zouden hebben toegelegd. Het blad zou een fonds in het leven willen geroepen zien, dat eventueele nakomende gezelschappen zou kunnen subsidieeren of garantie verleenen.

De ontwerp-verordening betreffende het onderzoek naar den omvang der lepra in de kolonie, laatstelijk door ons abusievelijk met den naam van lepra-verordening bestempeld, is door de Koloniale Staten met algemeene stemmen, op die van den heer Fabriek na, aangenomen. Deze kon zich o.a. niet vereenigen met het aan geestelijken of bedienaren van den godsdienst verleend verschooningsrecht ten aanzien van getuigenis betreffende gevallen der ziekte, die hun qualitate qua werden toevertrouwd.

Het ergerlijk geval van godsdienstige onverdraagzaamheid op Groot-Chatillon, waarvan Onze West gewaagde, moet zich naar dit blad tegenover de Surinamer staande houdt, werkelijk aldus hebben toegedragen. Intusschen blijkt reeds door de overplaatsing van den betrokken geestelijke in dit euvel te zijn voorzien, dat men, zoo ergens zeker in een oord van lijden best missen kan.

Het geloof, dat bij de Possoërs gevonden wordt.

(Uit de rede van den heer A. Kruyt op het jongste Zendingsfeest, overgenomen uit de Zendingsbode).

Posso wordt doorsneden door eene rivier, die wegens de watervallen en stroomversnellingen, in haar bovenloop niet doorwaadbaar is. Op kunstmatige wijze worden er daarom bruggen van rottan overheen geslagen, maar na enkele maanden zijn deze reeds verweerd en gevaarlijk om over te gaan, hoewel men nog geen termen vindt om ze te vernieuwen. Wanneer nu een gezelschap voor de brug gekomen, haar in dien staat vindt, wordt een oogenblik raad gehouden. De leider van het gezelschap roept daarop de goden aldus aan: „Wij zijn zondige menschen, die door allerlei slechte daden Uw toorn verdiend hebben, maar wij werpen al onze slechtheid van ons af en vragen U dat gij ons, die aldus gereinigd zijn, veilig over de brug wilt geleiden." Daarop worden een grasspriet en een pisangnoot in tweeën gespleten om scheiding te maken tusschen de menschen en het kwaad, dat zij bedreven hebben; en met een volkomen gerust hart wordt de brug betreden.

Een tweede voorbeeld: Als iemand krank wordt en het uitgemaakt is, dat die ziekte door een der goden veroorzaakt werd, stijgt de ziel van een priesteres op naar die goden om de ziel van den zieke terug te vragen. Als zij dan de verzekering geeft, dat zij die terug heeft ontvangen in den zak, dien zij er voor gereed hield, bestaat er geen twijfel meer aan de genezing van den zieke. Ook als men ten oorlog gaat, is men vast overtuigd van de overwinning, indien het eene rechtvaardige zaak is, waarvoor men strijdt.

Een vroom hoofd in Posso beklaagde er zich eens over, dat Br. Kruyt een der godsdienstige feesten niet wilde bijwonen, want, zeide hij, wij doen toch in den grond hetzelfde als gij, wij gelooven ook in onze goden.

Het gansche leven van het volk wordt door godsdienstige verrichtingen beheerscht.

Toen Br. Kruyt's opvolger, Br. Hofman, de gevaarlijke Posso rivier in eene prauw afvoer, riepen de menschen aan den oever de goden aan, opdat geen krokodillen naar boven mochten komen, en het vaartuig niet stooten zou op een steen en omkantelen.

Doch er zijn onder de bewoners van Posso ook menschen, die met hun godsdienst spotten en er weinig aan hechten. Vroeger dacht men, dat zulke menschen gemakkelijker voor het Christendom te winnen zouden zijn dan de vrome Heidenen. In den laatsten tijd echter is men van die meening teruggekomen; vroeger dacht men b.v. ook, dat het Christendom in Europa zoo snel was doorgedrongen, omdat de Romeinen alle geloof aan hun goden verloren hadden. Tegenwoordig echter hebben geschiedkundige nasporingen aan het licht gebracht, dat die verbreiding van het Christendom juist samenviel met een heidensche vroomheid in Rome. Omdat er onder de Possanen eerbied gevonden wordt voor den godsdienst der vaderen, mag men bij hen een ontvankelijkheid voor het Evangelie aannemen.

Een eerste teeken van ontwakend leven onder hen is een groote onrust. Wie zelf nog niet den beslissenden stap durft te doen, tracht zijn geweten tot rust te brengen door het bouwen van een school en het bevorderen van den voortgang van het Christendom.

Ziende op deze teekenen des tijds kon Br. Kruyt met vertrouwen de toekomst van Posso te gemoet zien.

Waarom zoo weinige Karo-Bataks zich bekeeren.

(Uit den Zendingskalender 1907).

Zendeling Joustra verhaalt: „Zondag voor Kerstmis zag ik onder mijn gehoor in de kerk 8 nieuwe hoorders. Naar echt Bataksch gebruik veroorloofde een hunner, een bejaard man, zich mij in de rede te vallen, toen iets in mijne toespraak hem bijzonder trof, en zijde: „Ja Leeraar, wij zijn overtuigd, dat, wat gij zegt, waar is, maar wij zijn bevreesd, want zelfs de besten en de braafsten hier te Boekoem zijn bang deze dingen te volgen. Zegt ge bijv.: „gij zult niet stelen, gij zult niet echtbreken", en zoo meer, geloof me leeraar, dàt kunnen wij niet volgen, want die beide dingen zitten ons te diep in het vleesch."

Zoo is 't: brutaal, maar waar. „Begeerlijkheid der oogen en begeerlijkheid des vleesches, of hebzucht en wellust, verhinderen onze Karo-Bataks Christen te worden, maar uit diens mans openlijke bekentenis blijkt toch, dat er iets gevoeld wordt van hetgeen, waar 't met het Evangelie om gaat, en daaruit scheppen wij vertrouwen, om blijmoedig ons werk voort te zetten."

Van Vreemde Koloniën.

Britsch-Indië. De telegraaf meldt dat nu toch de lang weersproken hongersnood in Bengalen dáár is. Die nieuwe provincie van het engelsch-indische rijk treft het al heel slecht in het eerste jaar van haar bestaan, waarover zooveel te doen is geweest in de engelsch-indische pers, daar de afscheiding van Oost- van het verdere deel van Bengalen aanleiding gaf tot eene agitatie der baboos van Calcutta (niet te verwarren met de baboes van Java) tegen die afscheiding en als gevolg daarvan tot de Swadeshi-beweging, welke een tijd lang de producten der moederlandsche nijverheid met een algemeenen boycot bedreigden, die echter niet kon worden volgehouden, omdat de inlandsche nijverheid bij lange na niet in de behoeften der inlandsche bevolking kon voorzien.

De agitatie tegen de afscheiding van Oost-Bengalen werd, toen deze door lord Curzon trots heftige tegenkanting der inlandsche pers was doorgevoerd en de Swadeshi-beweging haar oorspronkelijk doel om pressie op het moederland te oefenen door de nadeelen, aan de engelsche nijverheid toe te brengen, miste, tegen den persoon van den eersten bestuurder der nieuwe provincie, Sir Bampfylde Fuller gericht. Verschillende incidenten gaven de inlandsche pers te Calcutta gereede aanleiding om het dien bestuurder onaangenaam te maken, die, hoewel overigens bekend als een bekwaam bestuursman, op zijn moeilijken post tot een uiterste blijkt te zijn vervallen en in gestrengheid zijn heil zocht, waar wellicht een meer verzoenende politiek meer kans van slagen zou hebben gehad. De aanvallen, waaraan de heer Fuller bloot stond, deden hem eindelijk zijn verzoek om ontslag indienen, welk verzoek werd ingewilligd, terwijl de heer Lancelot Hare tot zijn opvolger werd benoemd.

Dit was een bepaald succes voor de baboos van Calcutta, Hindoes van Bengalen, die een engelsche opvoeding hebben genoten, maar aan de gewoonten en vooroordeelen der voorvaderen trouw bleven. Te Calcutta gaf het bericht van des heeren Fullers heengaan aanleiding tot vreugdebetoon, in scherpe tegenstelling met de houding der grootendeels mohamedaansche bevolking der nieuwe provincie, welke zich teekenen laat door het volgende citaat van een schrijven van Seid Abi Mahomed Ashan,zemindar van Bamna en Faridpur aan de Englishman. Na het ontslag aan Sir Fuller verleend een nationale ramp te hebben genoemd, die aan Engelands prestige in de kolonie een gevoeligen slag moet toebrengen, schrijft hij: „De Mohamedanen gevoelen, dat, hoewel zij twee derden der bevolking van Oost-Bengalen en Assam uitmaken, hunne belangen roekeloos door een zwak gouvernement zijn geofferd op het altaar der bengaalsche nationalistische beweging."

De vreugde te Calcutta aan den dag gelegd was overigens niet onverdeeld. De perzik smaakt naar meer! De engelsche minister voor Indië, Morley, heeft, weinig diplomatiek, de verdeeling van Bengalen eene niet te verdedigen daad genoemd, die hij evenwel niet ongedaan wilde maken. Dit laatste voorop-stellende ware het wellicht verstandiger geweest eene appreciatie van die daad voor zich te houden, welke aan de agitatie te Calcutta nieuw voedsel moest geven.

Den 7en Augustus ll. werd te Calcutta bij eene demonstratie waaraan 20000 personen deelnamen op voorstel van den heer Surendra Nath Banerjee, redacteur van de Bengalee en een der voormannen van de beweging, besloten om de agitatie tegen de verdeeling van Bengalen te blijven voortzetten. Tevens werd dien dag, de verjaardag van de beweging, een nationale vlag onthuld.

De onrust zal dus in die kolonie blijven aanhouden en dat belooft wat. Er zal dan in Bengalen heel wat afge„bande-mataram"-d en op het moederland afgegeven worden, waartoe Bryan's oppervlakkige critiek op het bestuur van Engelsch-Indië de noodige wapens levert. De Times of India neemt dien ex-zilverdemocraat er om die critiek nog al goed tusschen, met verwijzing naar de positie van den neger in de

Vereenigde Staten, ter welker verbetering Bryan het wel laten zal ook maar iets te doen, terwijl hij in den vreemde met zijn critiek en heilmiddeltjes dra gereed staat. Dit in het voorbijgaan.

Om op den toestand in Engelsch-Indië terug te keeren: de werkstakingen mee een middel voor politieke agitatie zijn er niet van de lucht. Eerst staakte onlangs het jonger inlandsch personeel van de East Indian Railway en kreeg grootendeels gedaan, daar de oudere inlandsche beambten met den europeeschen en euraziscben staf den dienst konden volhouden. Toen kwam een staking onder de inlandsche postbeambten in Bombay heel aan den anderen kant der kolonie. Ook dáár konden eenige honderden hun biezen pakken met medewerking van den handel, die zelf voor de afhaling der brieven zorg droeg. In beide gevallen was loonsverhooging een der motieven, wat de postbeambten van Bombay betreft zeker niet al te veel gevraagd, waar het leven in die stad duur is en de loonen thans van 12 (minimum) tot 25 (maximum) roepies 's maands bedragen, nadat grootendeels aan de eischen der stakers was voldaan. (Ter vergelijking diene dat aan de 554 inlandsche postbeambten van Bombay een bedrag van 86.928 gld. 's jaars toekomt, terwijl voor de 1180 inlandsche beambten in Nederlandsch-Indië voor 1905 bv. een bedrag van 235.500 gld. werd uitgetrokken d.i. gemiddeld resp. per hoofd 167 en 200 gld. 's jaars).

Een derde belangrijke staking is die in de Clive Jute Mills te Calcutta, voornamelijk gericht tegen den langdurigen arbeidstijd van 15 uren daags. Zonderling dat de engelsche bladen zich daar niet zoo warm over maakten als over de 15 uren in de katoen-weverijen en spinnerijen van Bombay? De katoen-industrie van Bombay is hoofdzakelijk in inlandsche, de jute-industrie van Calcutta in engelsche handen. Dat verandert niet waar?

Het schijnt dat de heer Morley meent een panacée gevonden te hebben voor al die beweging, die de kolonie in onrust houdt, in het toegeven aan den eisch der politieke leiders van de hindoesche maatschappij om aan den inlander meer stem te geven in het bestuur van het land. De Wetgevende Raad der kolonie, waarnaar de gelijknamige instellingen der verschillende provinciën zijn gecopieerd, zou een grooter aantal gekozen inlandsche leden tellen. De Times wist ten minste reeds te berichten dat de, op aanwijzing uit het moederland blijkbaar ingestelde Commissie uit den Raad des onderkonings te Simla daarop aansturde. De Times of India is van oordeel dat zulks wel ietwat voorbarig zou wezen en meent dat het beter ware bij het verleenen van meerdere politieke rechten aan den inlander, hiermee van onderop te beginnen. Verschillende ingezonden stukken van inlanders in dat blad opgenomen, doen gelooven, dat men zelfs in inlandsche kringen verre van algemeen den toestand rijp acht voor een ingrijpende hervorming als voren bedoeld, terwijl van zekere zijde, namelijk van de zijde der mohamedaansche bevolking, bepaaldelijk wordt gevreesd, dat zij verre in de minderheid zijnde, in het gedrang zou komen en hare belangen te eenenmale zullen worden verwaarloosd.

't Is niet gemakkelijk om het allen naar den zin te maken.

De Straits. Onze koloniale buren aan de overzijde van de straat van Malakka zijn niet bepaald in hun nopjes. Singapore heeft zijn Tandjong-Pagar-werken gekregen, nl. de kolonie is daar heer en meester, maar voor het gevalletje moet een onteigeningssom van 28½ millioen dollars worden betaald. Dan moeten, wijl de maatschappij, waaraan die werken behoorden, zoo goed als niets aan onderhoud en verbeteringen ten koste legde, ongeveer 17 millioen dollars uit dien hoofde daaraan worden besteed. Met nog andere werken ten behoeve van Singapore zoowel als Penang, zouden nog omstreeks 18 millioen dollars heengaan, alles uit een te sluiten leening te bekostigen, waarvan de last op de kolonie zou drukken. Daarvoor bedanken de Penangers stichtelijk, waarom op hun eiland een beweging gaande is, om te trachten gedaan te krijgen, dat Penang een afzonderlijke kroonkolonie zal vormen. Te Singapore zelf zit men ook te houden met den grooten schuldenlast en den 31en Juli werd dan ook in eene, door 2 tot 300 personen uit den handel bijgewoonde vergadering besloten aan het bestuur voor te stellen om het project eener binnenhaven bij de reede, waarvoor 12 millioen dollars geraamd werden noodig te zijn, van het programma af te voeren. Met Tandjong Pagar, de reede, en verbeteringen van de rivier van Singapore, meent men dat de haven genoeg faciliteiten zal opleveren om aan de concurrentie van andere havens het hoofd te bieden. Tevens meent men op matiging te moeten aandringen, waar aan de hoofdbron der koloniale inkomsten, de opiumpacht, reeds in het moederland wordt getornd, zoodat, zooal niet zeker dan toch waarschijnlijk mee ten gevolge daarvan de inschrijving voor de opiumpacht in de kolonie onlangs groote teleurstelling baarde, zóó groot, dat in de pers reeds wordt aangedrongen om het middel in regie te exploiteeren.

Sterfte te Singapore. Blijkens het verslag over 1905 was het sterftecijfer te Singapore op een bevolking van omstreeks 226000 zielen 43.74 op de duizend, het laagste cijfer sedert 1900. De kindersterfte bedroeg zelfs 353 op de duizend geboorten.

Commentaar overbodig, tenzij om ter vergelijking aan te voeren dat onze koloniale buren op het gebied van volkshygiëne met het meest ondankbare menschenmateriaal opgescheept zitten, dat zich denken laat.

Een fransche koloniale leening. De fransche koloniën, die er heusch niet beter voorstaan dan de onze, hebben dit op onze koloniën voor, dat het moederland niet aarzelt, om haar in staat te stellen door het sluiten van leeningen, wat er nog aan den opzet ontbreekt aan te vullen en te verbeteren.

De heer Beau, gouverneur-generaal van Indo-China bevindt zich op het oogenblik met verlof in Frankrijk, om daar de noodzakelijkheid te betoogen van het sluiten eener nieuwe leening ad 150 millioen franken, die dienen moet voor de verbetering der verkeerswegen en havenwerken, en voor het ter hand nemen eindelijk van het irrigatie-vraagstuk in Tongkin, waar tot nu toe op dit gebied niets of zoo goed als niets gedaan werd en dientengevolge herhaaldelijk misoogsten op groote schaal voorkomen.

Op het oogenblik staat de moederlandsche pers ten deele weinig sympathiek tegenover dit leeningsplan, maar wij gelooven dat de engelsche Globe het ditmaal eens bij het rechte eind had, toen zij meende te kunnen voorspellen, dat wanneer het er op aankwam, de verlangde toestemming niet zou uitblijven.

Een Franschman over Engelsch-Indië. Maurits Wagenvoort, die op het oogenblik in Engelsch-Indië vertoeft, van waar hij zijne indrukken aan de Nieuwe Cour. meedeelt, gaf in een zijner brieven tusschen de regels te verstaan, dat de Engelschen meesters zijn in de kunst om den vreemdeling hun werk op het mooiste te doen zien. De heer de Lamotte door de fransche regeering belast met eene zending naar Engelsch-Indië om daar het bestuursstelsel te bestudeeren heeft zich naar het schijnt niet aan dien invloed weten te onttrekken en te oordeelen naar een uitteraard ietwat oppervlakkig interview, aan een correspondent van de Matin verleend, in die kolonie zich het een en ander laten wijs maken.

Het telegrafisch résumé van dat interview luidt als volgt:

„Sedert zeventig jaren dat Engeland Indië werkelijk bezit, is de bevolking van 150 tot 300 millioen zielen toegenomen. Het valt op te merken: 6500 ambtenaren komen op het budget voor, terwijl wij in Kambodja er niet minder dan 300 op twaalf honderd duizend inwoners onderhouden. Voor alle Hindoes staat de toegang open voor de administratieve functiën, op gelijken voet als voor de Engelsche onderdanen, tot welk ras of welk geloof zij ook behooren. De verdienste alleen telt bij de bezetting van posten, waaraan jaarlijksche emolumenten verbonden zijn van 1500 tot 500000 franken.

In Indië waar de vrijheid van drukpers en het recht van critiek absoluut zijn, heeft de engelsche taal zich zoo uitgebreid, dat vijftien van de drie honderd millioen Hindoes haar vloeiend spreken.

Te Madras woonde de heer Lamotte eene in het engelsch gehouden conferentie over de theosophie bij, waarbij vijfhonderd inlanders tegenwoordig waren, die door hunne houding blijk gaven zeer goed op de hoogte te zijn van het behandelde onderwerp.

De heer de Lamotte gaf door een voorbeeld de aan de Hindoes gelaten groote mate van het vrije woord te kennen.

Lord Curzon, eens met een geletterde sprekend, zeide dezen hoe verkeerd het van zijne landgenooten was om zich over Engeland te beklagen, waaraan het toch te danken was, dat Indië nu een tijdperk van vrede doorleefde.

„Dat is waar," antwoordde de inlander, „Engeland heeft ons den vrede geschonken, maar kan de onderkoning mij verzekeren, dat de 300 millioen Hindoes rijst in voldoende hoeveelheid hebben? Is het niet beter op het slagveld te sneven dan van honger te sterven?"

Wanneer dat nu voor een Franschman het toppunt van vrij-uit spreken voor den inlander in de koloniën is, dan moet het met het vrije woord daar al heel treurig zijn gesteld.

Zooals wij reeds aanduidden kan zulk een résumé geen aanleiding geven tot opmerkingen. Wij geven het dan ook slechts bij wijze van curiositeit. Die verwondering b.v. over het feit, dat in de bakermat als het ware der theosophie deze zoo goed begrepen wordt, komt ons eigenlijk wel wat al te naïef voor.

Voor heden zij het volgende voldoende:

Die gelijkstelling van Hindoes met Engelschen voor hoogere betrekkingen bestaat in theorie, deze zijn zooals Bryan in zijn overigens hoogst oppervlakkige critiek op het bestuur van Engelsch-Indië zegt ostensibly open to them (de Hindoes). Maar in de practijk?

Lord Curzon gaf herhaaldelijk te kennen dat de hoogste betrekkingen, met weinige uitzonderingen, voor Engelschen moeten worden gereserveerd, wat dan ook het geval is.

„Met uitzondering van het departement van justitie en een of twee andere departementen" zoo merkte toevallig in de wekelijksche editie der Times of India van 11 Aug. ll. een inzender op, „is de verhouding van Indiërs tegenover Europeanen en Euraziërs zeer klein, behalve wat de klerken- en andere mindere baantjes betreft.

„Neem bv. het departement van onderwijs. Onder de 20 hoogere ambtenaren met tractementen van 500 tot 2500 roepies 's maands is geen enkele Indiër. De tien professoraten aan het Grant Medical College zijn alle voor Europeanen weggelegd. De collectors en commisioners (onze ambtenaren van het binnenlandsch bestuur) behooren natuurlijk Engelschen te zijn", schreef deze Indiër en vervolgde daarop: „Maar is het rechtvaardig om de Indiërs zelfs uit te sluiten van betrekkingen als assistent-collectors op 250 roepies en meer, en van inspecteurs en recherche-ambtenaren op 100 roepies en meer, zelfs bij zulke departementen, als die voor opium, invoerrechten, zout, accijnzen, enzoovoort?"

Schrijver wijst dan voor de provincie Bombay er nog op dat voor het telegraafwezen, de belastingen, het boschwezen en het kadaster hetzelfde valt op te merken.

„Zelfs in de Inlandsche staten valt een zelfde verschijnsel waar te nemen", gaat hij voort. „Tien of vijftien jaren geleden werd het billijk en goed geacht om Indiërs als regenten aan te wijzen gedurende minderjarigheid eventueel van den regeerenden vorst. En wat heeft nu plaats? Zelfs in zulke kleine staten als Sangli, Badhanpur en Palitana zijn thans Europeesche regenten instede van inlandsche."

Moeten we nu niet concludeeren, in het geval van den heer Lamotte, dat al weder voor de zooveelste maal ten opzichte van Engeland als koloniaal bestuurder de schijn voor het wezen werd aangenomen?

Dat smaakt. De koloniale pers is niet overal dezelfde; de onze laboreert nog al aan ethica, waarbij de practijk wel eens in het gedrang komt; dat geldt ook voor die fransche koloniën, waar de heilzame invloed der politieke verdeeldheid in het moederland zich doet gevoelen; maar voor de duitsche en engelsche pers in de koloniën staat in het algemeen de practijk, voorzooverre het inzonderheid de moederlandsche d.i. de „kapitalistische" belangen betreft, op den voorgrond.

Een sterk staaltje levert weer een blad van Duitsch Oost-Afrika, dat volgens de Deutsche Kolonial Zeitung nu zoo in zijn nopjes is over den aanvoer van dwang-arbeiders-krijgsgevangenen voor de planters van Oesambara, dat het bestuur aanraadt te zorgen, die bron niet te laten opdrogen en te blijven waken voor eene „kräftige Anregung" der zwarten. Naast deze parintah kras zou dan ook volgens het blad ook een verhoogd invoerrecht op katoentjes naar het gewicht goede diensten kunnen bewijzen, om de menschen tot den arbeid te noodzaken.

Philippijnen. De aanvoerders der opstandelingen op Luzon, Sakay, Montalon, Villafuerte, Natiridad en de Vega, met uitzondering dus van Felipe Salvador, die ook meer op eigen houtje ageert als leider eener in het Noorden van Luzon zeer verbreide godsdienstige sekte hebben zich nu toch, naar luid van een officieele kennisgeve te Manilla, onvoorwaardelijk onderworpen, met de belofte alleen van een „fairtrial" voor de civiele rechtsmacht.

De gevangenen zijn voorloopig in de gevangenis te Bilibid opgeborgen, waar een vertegenwoordiger van de Manila-Times hen wenschte te interviewen met toestemming van de bevoegde autoriteit, maar van 'n koude kermis thuis kwam. De echtgenoote van Montalon liet hem weten, dat hij hier niets te zoeken had voor zijn blad, dat de opstandelingen steeds met de gemeenste boeven had gelijk gesteld, en nu waarschijnlijk stof zocht om hen in hun ongeluk te bespotten.

De onderwerping moet in hoofdzaak uit patriottische overwegingen zijn gevolgd, teneinde de instelling van een philippijnsch parlement niet in den weg te staan.

UIT DEN VREEMDE.

In de Dépêche Coloniale van den 30en Augustus ll. komt een artikel voor van den hand van Dr. G. Desprez, die met verwijzing naar het bijna algemeen gebruik in de lepra-asylen van chaulmosgra-olie ter bestrijding der ziekte, welke de schrijver bepaaldelijk onder de besmettelijke acht te moeten rangschikken, in deze olie het geneesmiddel tegen de gevreesde ziekte meent te mogen zien.

Van algemeen belang is wellicht zijn raad om in landen, waar de lepra heerscht, zeep te gebruiken, waarvan de chaulmoogra-olie het hoofdbestanddeel uitmaakt.

Voor alles moet echter op de zuiverheid van deze olie gelet worden, waar deze in het land van herkomst, Engelsch-Indië, dikwijls wordt vervalscht, hetzij door bijvoeging van andere oliën, hetzij door vermenging der zaden met andere soorten.

„Onder den invloed dezer behandeling (met chaulmoogra-olie) schreef de heer Desprez, „treedt verbetering in het algemeen na 15 tot 20 dagen in, de eetlust keert terug en de spierpijnen verminderen, terwijl de vlekken van kleur veranderen en langzamerhand geheel verdwijnen. De gevoeligheid komt tegen de derde maand van behandeling terug. De voeding heeft op bevredigende wijze plaats. De spieren krijgen de oude kracht terug en bijna den oorspronkelijken omvang. De tuberculen verdwijnen langzaam, eerst na één twee jaren vertoonen zich de symptomen van algeheele genezing. Zekere therapeuten beweren dat de lepra ongeneeselijk is? Dat is niet onze meening. Men kent het speciale middel tegen de tuberculose niet en toch is het een feit dat men tuberculeuzen geneest en men hoopt het middel te

vinden om er meer te genezen. Zoo is het ook met de lepra die overigens met de tuberculose veel punten van overeenkomst heeft.

In de Straits Times wordt door een chineeschen peperplanter van Bangka een klachtenboekje opengedaan over den tegenwoordigen resident, die alleen oog en hart zou hebben voor de tin-mijnen, en den planters tot zelfs de koelies voor hun bedrijf zou weigeren en toelaten dat die koelies wegloopen om in de tin-mijnen te gaan werken. Zooals uit het jongste Bangka-rapport valt op te maken is deze voorstelling van den schrijver geheel bezijden de waarheid, die trouwens door de Straits Times genoegzaam op zijn plaats gezet werd, o.a. over zijn eigendunkelijke opmerking dat de resident toch moest weten dat waar Chineezen zijn welvaart heerscht, welke opmerking door het Straitsblad wordt verbeterd in dien zin, dat waar Chineezen zijn, het dezen goed gaat.

Boekbespreking.

Ter aankondiging werden ons uit Soerabaja toegezonden de drie eerste nummers van een nieuw tijdschrift: **Damesweekblad voor Indië.** Als inleiding schrijft de hoofdredacteur, de heer M. van Geuns:

„Als ik, in vereeniging met mijne trouwe vriendin, mevrouw Ter Horst De Boer, de Indische vrouwen, of juister Indië's vrouwen met een voor haar bestemd weekblad nader, dan doe ik dit in de verwachting, dat het zal worden ontvangen met

den frohen Blick, der ein zufriednes Leben
und ein geneigtes Herz dem Wirte zeigt, —

om de woorden te bezigen, door Arkas tot Iphigenia gericht in Goethes Iphigenie auf Tauris.

Ik houd mij overtuigd, dat dit weekblad velen van haar welkom zal zijn. Ik weet, dat het aan speciale literatuur voor vrouwen waarlijk niet hapert: een blik in de leestrommel is voldoende om elken twijfel dienaangaande weg te nemen. Maar in een tropisch land vinden de vrouwen een zeer bijzondere entourage; zij zien zich geplaatst in omstandigheden of zijn blootgesteld aan invloeden, die westersch land geheel of gedeeltelijk vreemd zijn; er doen zich hier vraagstukken voor, die iets specifiek Indisch hebben, waarvan een goede oplossing niet te vinden is in geïmporteerde vrouwenbladen. Er komt bij, dat de Indische vrouw belang stelt in de levensuitingen in het land, 't welk haar vaderland of tweede vaderland is; en aan deze uitingen laten organen als *De Hollandsche Lelie* bijvoorbeeld, uit den aard, niet zooveel recht weêrvaren als gewenscht wordt.

Ziedaar de reden van bestaan van dit *Damesweekblad voor Indië*.

Ons „program van actie"? De redactrice kan op deze vraag een vollediger antwoord geven dan de schrijver dezer regelen. Toch wil ik mijnerzijds pogen de nieuwsgierigheid der lezeressen te bevredigen — dezen zouden het mij euvel kunnen duiden, als ik de hoofdredactie van dit weekblad aanvaardde met een tekort aan galanterie. Laat mij dan zeggen, dat mevrouw Ter Horst en ik ons zullen hoeden voor overdrijving. Het zal wel door niemand, tenzij dan door de vrouwen van de „uiterste linkerzijde" of de derde-geslachters, ontkend worden, dat overdrijving de zaak der vrouwen in tal van landen geschaad heeft. Het verschijnsel laat zich al heel makkelijk verklaren. Wie, na lange jaren zwijgens, eindelijk mag meepraten, praat te veel of verpraat zich. Chaque liberté entraîne un abus possible — in dit geval is het misbruik der vrijheid bijzonder groot geweest, en zoolang men nog vrouwen nawijst met den vinger, ze spottend aanduidend o. a. met „suffragettes" — dwaze ijveraarsters voor vrouwenkiesrecht —, zoolang verliest de reactie haar raison d'être niet.

Er worden er stellig gevonden, die, het hoofd opgevuld met allerlei hoog steigerende theorieën, ons gaarne haar wil zouden opdringen om van dit weekblad een wekelijkschen strijdkreet te maken, onder leuzen als: Vrijheid voor de vrouw! en dergelijke. Wij zullen onder het motto: Vrijheid voor de redactie! deze militante dames in haar bordpapieren harnas laten staan, en, rekening houdende met het land waar wij wonen elken strijd coupeeren, die a priori als onvruchtbaar kan worden beschouwd, al zal overigens natuurlijk gedachtenwrijving worden aangemoedigd en aan de evolutie in de westersche landen de noodige aandacht worden geschonken.

Zoo behoeven de lezeressen niet te vreezen, dat dit weekblad haar elke week sociaal-filosofische artikelen zal brengen, die haar zwaar op de maag zullen liggen. Wij zullen trachten didactisch te zijn, zonder in het vervelende genre te vervallen. Tevens zullen wij beproeven de dames aangenaam bezig te houden en haar wekelijks het een en ander meê te deelen, waarmede zij in het praktische leven haar voordeel kunnen doen.

Men ziet het: wij schieten geen Icaris-vleugels aan. Dit wil echter niet zeggen, dat wij laag bij den grond zullen blijven of het amusante op den voorgrond zullen plaatsen. Wij zijn ons namelijk bewust, dat het *Damesweekblad voor Indië* een bescheiden roeping heeft te vervullen. Dacht ik daar straks in 't bijzonder aan de huisvrouwen — volgens den spreukendichter „gaven des Heeren" —, echtgenooten, moeders, die allereerst het woord gedenken: „My house is my castle;" nu wend ik in gedachten den blik naar de vrouwen, die in de maatschappij arbeiden als de mannen, en naast dezen.

Frei atmen macht das Leben nicht allein,

zoo zegt Iphigenia in haar gesprek met Arkas, hiervoor aangehaald. En zij laat er o. a. op volgen:

. . . nenn' ich das
ein fröhlich selbstbewusstes Leben wenn
uns jeder Tag, vergebens hingeträumt,
zu jenen grauen Tagen vorbereitet,
die an dem Ufer Lethes, selbstvergessend,
die Trauerschar der Abtgeschiednen feiert?
Ein unnütz Leben is ein früher Tod
Dies Frauenschicksal ist vor allen meins.

Heil het streven der jonge vrouwen, die, op de vervulling van teere hartewensch niet bouwend, ernstig pogen den „frühen Tod". waarvan Iphigenia spreekt, te mijden. Die, hoezeer aangelegd om tegen den man te leunen, kloek met hem optrekken in den bestaansstrijd. Die, hoever de wijzer op het uurwerk haars levens moge achterblijven bij den gedroomden stand, toch de echt vrouwelijke eigenschappen onverminderd behouden.

Voor deze strijdende vrouwen zal voor dit weekblad geen strijd te zwaar zijn. En als ernstige vrouwenvereenigingen bij ons aankloppen om steun of medewerking, zal het ons een genoegen zijn, aan de roepstem gehoor geven.

Gelijk ik reeds terloops heb doen uitkomen, zijn de eigenlijke redactieteugels gelegd in de handen van mevrouw Ter Horst-de Boer, die dus op den bok mij naast zich heeft, niet om haar te controleeren of bij te springen in oogenblikken, dat wij bijv. een razende tuf-tuf tegenkomen, maar om haar zoo noodig bij het zoeken van den goeden weg behulpzaam te zijn. Waar ik de redactie van een dagblad en een algemeen weekblad voer, bezit ik tal van relaties, waarmede nu en dan het dames-weekblad zijn voordeel kan doen. Verder woont mevrouw Ter Horst op grooten afstand van Soerabaja; ook om dit bezwaar te ondervangen, heb ik een deel der leiding aan mij getrokken.

Ik eindig met den wensch, dat het *Damesweekblad voor Indië* meer zal zijn dan een ontspanningsblaadje, plus supplement op een keukenboek. Moge het slagen in zijn streven om van vele vrouwen het gemoed te veredelen, den geest te verrijken, den wil te sterken en — dit niet het minst — den strijd te verlichten.

* *
*

Mevrouw T. ter Horst—De Boer voegt hieraan nog toe:

Ziedaar dan, door de goede zorgen van de redactie van het *Soerabajasch Handelsblad*, het aan deze courant verbonden wekelijksch bijblad „Voor Dames" gestoken in een nieuw kleed en uitgebreid tot een op zichzelf staand weekblad.

Het is mij een behoefte, het *Damesweekblad voor Indië*, waaraan ik mijne beste krachten zal wijden, gelijk ik het vroeger deed aan het weekblad *De Echo*, een woordje meê te geven. Onlangs heeft men mij de vraag gesteld, of ik werkelijk *blijvende* resultaten van mijn arbeid verwachtte? Deze vraag kan ik niet anders dan bevestigend beantwoorden. Want al ging ook schijnbaar veel weer te niet, wat wij door middel van *De Echo* verkregen hebben, uit het eenmaal gestichte kwam toch telkens weer iets nieuws en beters voort. Zoo heeft de verschijning van dit weekblad in zijn keurig net kleed een symbolische beteekenis; het feit wijst op de verbetering van de uitkomsten van onzen arbeid, welke uitkomsten zich, naar ik verwacht, zullen verhouden tot de vroeger verkregene als dit *Damesweekblad voor Indië* tot de meer burgelijke *Echo* van voorheen.

Vast vertrouw ik, dat het nieuwe orgaan voor de vrouwen in Indië zijn weg zal vinden naar haar woning en naar haar hart. Het zal in haar omgeving nut stichten en verder strekken tot veraangenaming van het leven. Dit nut zal velerlei zijn. Ik zal rekening houden met de omstandigheid, dat vrouwen niet meer staan buiten de arena, waar de bestaansstrijd wordt uitgevochten, maar aan dezen kamp deelnemen, gevolgelijk, dat er ook voor de vrouwen sociale vraagstukken zijn ontstaan. Al kunnen deze in Indië, waar zelfs de mannen nog van het stemrecht uitgesloten zijn, moeilijk tot den graad van brandbaarheid worden gebracht, toch verdienen zij, dat wij er ons mee bezig houden. Dit zullen wij daarom niet nalaten. Echter zal ik hierbij zorg dragen mij te hoeden voor de overdrijving, waarop in het inleidend woord hiervóór gewezen werd. Ik zal trachten *praktisch* werkzaam te zijn.

Beschaving en ontwikkeling op velerlei gebied naast vakkennis, hebben wij vrouwen noodig om aanspraak te kunnen maken op de plaats, die wij gaarne in de maatschappij willen innemen.

Waarlijk, het is tijd, dat wij beseffen, dat er een band noodig is, die ons vrouwen in Indië onderling verbindt, dat eendrachtig handelen noodig is om het vele, wat hier ongedaan is tot stand te brengen. Uw aller krachtige medewerking roep ik hiervoor in. Wanneer wij te zamen den strijd aanbinden tegen verkeerdheden, tegen laksheid en onverschilligheid en wat ons al meer hier in den weg staat, dan *moeten* wij slagen!

Moge dan later blijken, dat dit blad aan het doel heeft beantwoord, dat het geestelijke ontwikkeling en moreele en sociale zelfstandigheid heeft gekweekt en verder al die hoedanigheden heeft versterkt, die de schoonste sieraden der vrouw uitmaken."

De Afleveringen zien er smakelijk uit en bevatten een keur van goede lectuur. Van harte wenschen wij het Weekblad, dat zeker in een bestaande behoefte voorziet, een langer, bloeiender leven toe dan zijn voorgangster *De Echo* mocht genieten.

Melaatschheid in verband met het eten van visch.

In het begin van dit jaar verscheen te Londen een boek van de hand van Jonathan Hutchinson getiteld: A Statement of Facts and Explorations [1]).

In hoofdstuk II geeft de schrijver een definitie der ziekte, die hij verklaart dat „een slepende, dikwijls noodlottige, doch zich zelf beperkende, door bacillen veroorzaakte ziekte is, die hoofdzakelijk de zenuwuiteinden en de huid aantast en waarvan gevoelloosheid, spierverlamming, ontstoken huidgezwellen en acroterische necrosis de gewone verschijnselen zijn."

De ziekte heeft zekere voorliefde voor bepaalde lichaamsdeelen en het gif is niet overal verspreid, doch waar het zich eenmaal neerzet daar blijft het altijd, de aangetaste deelen verwoestende. De leprabacil helpt ons niet bij de genezing der ziekte en kan slechts in het menschelijk lichaam leven daar, waar de toestand hem past. Inenting, geprobeerd op menschen en dieren, is mislukt en de schrijver trekt de conclusie! „dat de verbreiding der lepra over de geheele wereld bewijst, dat zij niet alleen afhangt van besmetting, maar geschikt is om uit zich zelf te ontstaan; en verder dat de onregelmatigheid harer verspreiding het zeker maakt, dat zij wordt veroorzaakt door een of ander voedingsmiddel, dat in sommige landen gebruikt wordt en in andere niet."

Alleen visschen, maar dan ook alle soorten, zijn volgens de ondervinding van den schrijver, geschikt tot het doen ontstaan der ziekte; en in Nieuw-Zeeland kwam de melaatschheid veel voor, toen de Maori's van visch en varen-wortels leefden; maar sedert rundern schapenvleesch, aardappelen en tarwebrood in gebruik zijn, is de lepra zeldzaam geworden. Op het eiland Madeira is zij aan 't uitsterven; maar waar integendeel groote vischmarkten bestaan zooals in Bergen in Noorwegen, komt zij veel voor. Het voornaamste verspreidingsmiddel der lepra is anders dan die van alle overige ongesteldheden, daar zij de lucht niet besmet; doch het voedsel door de hand van een melaatschen aangeraakt en de zuigeling aan de moederborst, zijn de tweê hoofdfactoren en daar hare intrede in het lichaam niet bekend wordt, kan het zijn dat zij vele jaren er in rust blijft. Op sommige plaatsen noemt men haar „de Chineesche ziekte" en in vele landstreken is de langzaart een zorgeloos gastronoom en onzindelijk in zijne gewoonten. Zij komt algemeen voor in Kwantoeng en Fokiën en in het Yang-tse gebied, doch in de middenvlakte van Yang-tse is zij minder gewoon en is zij geheel afwezig in de dicht bevolkte Oostelijke Yang-tse vlakte. De moerassige rijstvelden van Kwantoeng zijn er vol van en andere moerassige rijstvelden zijn er vrij van. Het klimaat noch de zee veroorzaken haar en de schrijver wordt tot de slotsom gedreven, dat de ziekte niet besmettelijk is, maar moet geweten worden aan het eten van slechte visch, welke de laatst genoemde bewoners niet consumeeren en die ook in andere uitgestrekte gebieden van het groote rijk onbekend is.

De schrijver spaarde tijd noch geld voor de onderzoekingen, die hij in verschillende steden en plaatsen over de geheele wereld, waar de ziekte maar veel voorkomt, heeft ingesteld, en hij heeft eene geheelen voorraad litteratuur over het onderwerp opgestapeld, alles wijzende op het feit dat oude en rotte visch in het meerendeel der gevallen, de hoofdoorzaak is geweest voor het voorkomen der ziekte.

De natuur bewaart hare geheimen goed, zoowel in de medische als natuurkundige wereld en de schrijver verdient grooten lof voor zijne onvermoeide onderzoekingen naar de blijkbare oorzaak, die deze kwaadaardige en afgrijselijke ziekte teweeg brengt; en indien in de opgenoemde plaatsen, waar de ziekte nog overheerschend is, een wet werd gemaakt en uitgevoerd, bepalend dat bedorven of bepaald rotte of onvoldoend gezouten visch noch verkocht noch gegeten mag worden, dan zou dit er toe bijdragen de uitbreiding der afstootelijke ziekte tegen te gaan.

1) Met het oog op de vele slachtoffers, die de lepra helaas nog steeds in onze Oost- en West-Indiën maakt, bevat het volgende, dat wij aan het *Soer. Hbl.* ontleenen, behartigenswaardige wenken!

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. September 1906.

Over de bevloeiing in droge streken door het bewaren van regenwater (slot), door H. van Kol. — Gezagsuitbreiding, door C. Lulofs. — Conduite-rapport, speciaal voor de ambtenaren bij het B.B., door Kidoeler. — De Oost-Indische Compagnie op Sumatra in de 17e eeuw (slot), door N. Mac Leod. — Varia: Leidraad bij het opsporen en arresteeren van dieven en helers. — Overeenkomsten met inlandsche vorsten. — Maandelijksche revue van brochures, enz., door J. E. de Meyier. — Koloniale litteratuur. — Wetenschap en Industrie. — Maandelijksche bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller. — Financieel Overzicht.

Het Nederlandsche Zeewezen. 1 Sept. 1906.

Onze West-Indische eilanden, IV: Curaçao, door Dr. J. A. Portengen (met afbeeldingen).

Het Leven. Algemeen geïllustreerd Weekblad. 1e jaarg. No. 28.

Iets over Java, door P. L. (met afb.) (slot). — Tentoonstelling van Indische kunst, kunstnijverheid en huisvlijt, Stedelijk Museum, Amsterdam, 8 Aug.—8 Sept. 1906, IV, door N. H. Wolf (met afb.).

Weekblad voor Indië. 1906. No. 14.

Tooneel in Indië, door Henri Borel. — Bijdrage tot de geschiedenis der rijstcultuur, door Descartes. — Uit de oude doos, II, door Gabriel. — De hulde aan Generaal van Kooten bij diens vertrek uit Indië (met foto). — Een bal masqué in den planten- en dierentuin te Batavia (met foto). — Indische indrukken, door Carlo. — Indische kiekjes, door D. A. Enz.

Indisch Militair Tijdschrift. 1906. No. 8.

Groot Atjeh van 21 April tot 28 Juni 1896, door A. Kruisheer (vervolg). — Is de thans in onze vredesgarnizoenen heerschende krijgstucht eene goede? — De snelvuurbatterij van 3.7 c.M. bij de expeditie naar Zuid-Celebes, door H. Verment. — Eene nabetrachting over de ten jare 1868 tegen Bali gevoerde expeditie, door J. A. Vink. — De Australische ponies bij de Berg-Artillerie, door Bergman. — Varia. — Boekbeoordeeling. Enz.

De Indische Mercuur. 4 Sept. 1906.

Het Duitsche Landbouwproefstation in Oost-Afrika, door R. W. T. — Deli Planters Vereeniging. — Proefstation Oost-Java (slot). — Eenige beschouwingen over de toepassing der nieuwe bepalingen voor levering van suiker in zakken. — Surinaamsche Brieven. — Uitvoer van Java. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..........

....

wonende te.......... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie*

van f..........

den.......... 190.....

Straat of gracht

.... Handteekening

....

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N°. 37. Donderdag 13 September 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éèns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling Amsterdam:

Daar het aantal bezoekers der **Tentoonstelling** van Ned.-Indische Kunstnijverheid in het Suasso museum nog steeds toenemend is, heeft het bestuur besloten de **sluiting** tot **Zondag 16 dezer des n.m ten 5 uur** te verdagen.

Verleden Zondag bedroeg het aantal betalende bezoekers (de leden der Afd. Amsterdam van »Oost en West« hebben vrijen toegang) 250; ook door de scholen wordt meer en meer gebruik gemaakt van deze prachtige gelegenheid om reeds bij de jeugd, langs aanschouwelijken weg, waardeering op te wekken voor de inboorlingen van Nederlandsch Oost- en West-Indië.

Mocht de Tentoonstelling zich verleden Zondag verheugen in het belangstellend bezoek van den Burgemeester van Amsterdam en mevrouw van Leeuwen, j.l. Zaterdag werd zij vereerd door de overkomst van Z. Ex. den Minister van Koloniën, die vergezeld van den heer A. London, Administrateur aan het Departement van Koloniën, geruimen tijd zijn aandacht aan het tentoongestelde wijdde.

II. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Ten bate van het zoo nuttig streven van den heer **van Emmerik** mochten wij ontvangen:

van Mevr. K. de L.	f 25.
van Mevr. J. H. A.	f 25.
van . . ?	?
van . . ?	?

Mogen nog vele dezer ? ? worden ingevuld, opdat wij spoedig een flinke som naar de Witte Kruiskolonie kunnen overmaken, die 't zoo zeer behoeft en 't zoo ten volle waard is.

De Nieuwe Verdieping op het Inlandsch-Onderwijs-getimmerte in Ned. O -Indië.

De ontwerp-begrooting van Ned. O.-Indië voor 1907 is uit. De plannen van den Minister met betrekking tot het inlandsch onderwijs zijn daarmede bekend geworden. Kortelijk samengevat komen die hierop neder: Op onderafd. 63 in totaal bedragende f 2004141.—, is een bedrag van f 20000.— uitgetrokken voor het nemen eener proef met de oprichting van inl. gemeente-scholen; de huisvlijt-scholen, die blijkbaar niet aan de verwachting hebben voldaan, zullen worden opgedoekt, met uitzondering van éène te Ngawi, die dan nog op gewijzigde leest zal worden geschoeid; en verder is bij onderafd. 63*a* f 740000.— aangevraagd voor reorganisatie. Deze laatste omvat de volgende maatregelen:

I. Verbetering van de bestaande 2e klasse scholen door:		
vervaardiging en uitgaaf van goede handleidingen	f 4000 —	
aanschaffing van hulpmiddelen bij spreek- en aanschouwingsonderwijs	- 2250.—	
oprichting van schoolbibliotheken	- 5000.—	
verstrekking van meer schrijfboeken	- 3000.—	
verbetering der positie van niet opgeleide hulp-onderwijzers en kweekelingen	- 37000.—	
id. van schoolgebouwen	- 22500.—	
		f 73750 —
II. Uitbreiding van het aantal 2e klasse scholen met 700, waarvan 186 in 1907		- 583000.—
III. Reorganisatie der 1e klasse-scholen door invoering van onderwijs in de Nederl. taal		- 43200.—
IV. Uitbreiding en reorganisatie der kweekscholen door invoering van de Nederl. taal als leervak door de bestaande scholen te Bandoeng, Djocja en Probolinggo open te stellen voor 100 leerlingen elk		- 42900 —
en verder door de oprichting eener nieuwe school te Semarang		memorie.
V. Stichting van 3 ambachtsscholen met daaraan verbonden ambulante dessa-scholen, waarvan voorshands te Soerabaia		- 137000 —
Totaal		f 879850.—
af: voor de gewone uitbreiding, waarop reeds bij onderafd. 63 is gerekend, en voor te verwachten vermeerdering van te betalen schoolgelden		f 139.840.—
rest rond		f 740.000.—

In het verschiet blijft dan nog de uitgaaf voor:

oprichting van 590 scholen 2e kl. à f 3085	- 1.820 150.—
inrichting van 514 scholen 2e kl. à f 575	- 295.550.—
stichting van 2 ambachtsscholen	- 200.000.—
id. 1 kweekschool	*memorie*
samen	f 2.315.700.—

terwijl jaarlijks op eene meerdere uitgaaf van f 1.412.850.-- zal dienen te worden gerekend.

Eindelijk spreekt de Minister nog de hoop uit binnenkort een afzonderlijk voorstel te zullen kunnen doen tot opleiding van inlanders aan eene te stichten rechtsschool, voor sommige rangen der Europeesche magistratuur.

Als uitkomst van een jaar arbeid geven deze voorstellen wel blijk van activiteit; doch in allen deele bevredigen doen zij niet. Aan het onderwijs van meisjes schijnt nog geene aandacht geschonken; dat ook rekening is gehouden met de wenschen van Chineezen e. a. vreemde oosterlingen, daarvan blijkt niet; en voor het erlangen van hooger ontwikkeling dan op de 1e klasse scholen kan verkregen worden, blijft, buiten de ambtenaarsscholen en de nog op te richten rechtsschool, de gelegenheid ongeregeld. Een afgerond stelsel geven deze voorstellen dus nog niet; bij al het goede, dat zij bezitten, wordt daarmede de koe nog niet bij de hoorns gevat met de kracht, die voortspruit uit de overtuiging, dat een forsch aangrijpen noodig, ja niet te ontwijken is. De voorstellen van den Minister strekken in werkelijkheid niet verder, dan het optrekken van eene nieuwe verdieping, waarvan de Heer Habbema zich zulk een voorstander heeft betoond. Ik betwijfel intusschen, of zij zelfs dien zaakkundige wel zullen bevredigen. Bij deze opmerking laat ik de overweging rusten, dat, in aanmerking genomen den tijd, die noodig is geweest voor het tot stand brengen der thans op Java en Madoera aanwezige 313 scholen, de verwezenlijking der toezegging eener uitbreiding van het aantal 2e klasse scholen met 700 wellicht niet zoo vlug in haar werk zal gaan, als het voor 1907 genomen deel dier uitbreiding in uitzicht schijnt te stellen. Dit bezwaar zou elk reorganisatie-voorstel aankleven. Men slaat niet zoo dadelijk eenige honderde onderwijzers uit den grond. Ik heb dan ook hier meer het oog op de proef met gemeentescholen. Die inrichtingen zullen uit eigen plaatselijke of persoonlijke middelen moeten bekostigd worden; steun zal alleen verleend worden om den eersten stoot te geven, of tekorten te dekken, en niet van blijvenden aard zijn; de inlanders zullen haar niet als een nieuwe last, doch als een voordeel moeten beschouwen, en niet tot de oprichting gedwongen mogen worden; van de onderwijzers zal niet meer kennis gevorderd worden dan op

de 2e klasse gouvts. scholen te verkrijgen is, en wat hun onderricht in lezen, schrijven en rekenen tekort schiet, zal zijn aan te vullen door het gebruik van opstellen van allerlei aard, tot verspreiding van juister begrippen nopens zaken of verschijnselen in de dagelijksche omgeving van den inlander.

De heer H., die zooveel wist af te dingen op de Britsch-indische primary schools, zal denkelijk ook de waarde van deze Ned.-ind. gemeentescholen niet hoog aanslaan; ja, wie weet, misschien telt hij ze wel heel en al niet mede, in aanmerking genomen, dat zij niet eens onder het Dept. van Onderwijs, doch onder dat van B.B. zullen ressorteeren.

Wat mij betreft, zoo heb ik van deze, onder de auspiciën van B.B. te stichten inrichtingen niet veel verwachting; doch daar al wat er van komt winst kan heeten, en de schade bij mislukking, gezien het uitgetrokken bedrag, niet groot zal wezen, zie ik geen reden, waarom de proef niet zou genomen worden. Bizonderlijk hebben echter mijne aandacht getrokken de woorden, waarmede de toelichting op het betreffend voorstel wordt ingeleid:

«*Aangezien het Gouvt. inlandsch onderwijs,*» — zoo luidt het daar, «*ook na aanzienlijke uitbreiding, slechts aan een betrekkelijk klein deel der bevolking ten goede kan komen, wenscht de Ind. Regeering proeven te nemen ter beantwoording van de vraag: of niet langs anderen weg een algemeene voorziening in de behoefte aan onderwijs kan worden verkregen.*»

Is het, met deze uitlating voor oogen, nog noodig nader aan te toonen, dat, naast de maatregelen door de Regeering voorgedragen, nog ampel plaats is voor de aanwending van een met overleg beheerd *Nationaal fonds ten behoeve van het inl. onderwijs?*

Nochtans werd op mijn laatste oproep, tot het doen van de eerste stappen voor het vormen van zoodanig fonds (vide het Kol. Weekblad van 2 Aug. jl.), nog geen enkel nieuw bewijs van instemming ontvangen. Toch waren onder hen, aan wie de daarbij bedoelde lezing-afdrukken werden toegezonden, 7 heeren, die tot de hoogste gezaghebbenden in den lande mogen gerekend worden, 12 hollandsche ambtenaren, 15 id. particulieren, 5 actieve en gewezen professoren, 4 geneesheeren, 17 actieve of gewezen ind. ambtenaren, 6 indische particulieren, 13 zakenmenschen, 5 uitgevers en redacteuren, genoeg om te doen zien, dat getracht is personen van allerlei rang en stand te polsen.

Is het stilzwijgen van zoovele mannen van ontwikkeling de ondervinding niet beschamend? Is het niet beschamend, dat een onbaatzuchtig en nuttig plan, als dat tot stichting van het fonds voornoemd, tot nu toe alleen door de belangstelling van eene vrouw, van de presidente van Oost en West, nog niet geheel is doodgedrukt en doodgezwegen? Is het niet beschamend, eindelijk, dat aan den inlander, over wiens armoede en ellende nog zoo kort geleden ach en wee is geroepen, zal worden beduid, dat hij zich nieuwe opofferingen dient te getroosten voor het onderwijs zijner kinderen, terwijl zij die ruimschoots profiteeren van de voordeelen, welke zijn arbeid voor hen afwerpt, zeltgenoegzaam toezien?

Dit laatste verwijt treft niet den Minister. Integendeel. Het ligt niet op den weg van dien Staatsman om rechtstreeks aan te sporen tot het vormen van een steun fonds uit particuliere middelen; doch zijdelings had hij in die richting niet meer kunnen doen dan hij gedaan heeft. De memorie van toelichting zegt het duidelijk, dat buiten de gouvernements scholen, nog andere middelen noodig zijn om de voorziening in de behoefte aan onderwijs aan betamelijke eischen te laten voldoen.

Zal deze vingerwijzing van zoo bevoegde zijde ten gevolge hebben, dat eindelijk het fonds-idée in breeder kring ingang vindt? Laten wij dit hopen.

's-Hage 7 Sept. 1906. C. F. ZEEMAN.

Pers-kroniek.

INHOUD: *het* Algemeen Handelsblad *over de Bali expeditie.* — Nederlandsche stemmen *over onze zeemacht in Ned.-Indië: meer torpedobooten en meer schepen.* — *Het Banka verslag beoordeeld door het* Algemeen Handelsblad. — *Opmerking hier omtrent door het* Volk. — *Over een reis van resident Ballot naar Siak: begin van een donderkopje aan den siakschen horizont?* [1])

Over de Bali-expeditie hebben reeds verscheidene bladen, wij zouden bijna durven zeggen in hip-pip-hoera-stijl, hun oordeel gegeven. Het *Algemeen Handelsblad*, bezadigder dan de andere, oordeelt als volgt:

„Nu Badoeng, Tabanan en Bangli eene bepaald vijandige houding hebben aangenomen", zegt het blad, „is het ten slotte onvermijdelijk naar de wapens te grijpen: wij kunnen niet anders, willen wij ons aanzien onder het goedgezinde deel der Balische bevolking niet geleidelijk zien dalen. Aan de radja's is een ultimatum gesteld.... dit is door hen afgewezen.... en nu is geen andere weg meer open.

„Wij zijn tot den oorlog gedwongen dien wij niet wenschten, èn omdat de eerste aanleiding daartoe betrekkelijk onbeduidend was, èn omdat van onze land- en zeemacht reeds veel gevorderd werd. Al wat, zonder aan onze waardigheid te kort te doen, geschieden kon om den strijd te vermijden, is gedaan; wij zijn nu tot dien strijd gedwongen door de beslist vijandige houding der tegenpartij.

„Aan voorspellingen omtrent het beloop van den strijd zullen wij ons niet wagen. Het is een feit, dat de bevolking op het gouvernementsgebied steeds tevredenheid toont met ons bestuur, en dat er ontevredenheid heerscht onder verschillende deelen van 's vijands onderdanen. De bevolking van het vroeger door Tabanan, Badoeng en Bangli veroverde en verdeelde Mengwie draagt met weerzin het haar opgelegde juk; onderdanen van Tabanan verhuizen veelvuldig naar het gouvernementsgebied om aan de aanmatigingen en de willekeur van het zelfbestuur te ontkomen. Dit alles stemt tot gerustsstelling, wanneer eenmaal de krijgsverrichtingen een voor ons gunstig verloop hebben gehad; de geheele afwezigheid van fanatisme is grootelijks in ons voordeel, — maar een en ander neemt niet weg, dat er aanvankelijk vermoedelijk flink gevochten zal moeten worden.

„Wij hebben slechts den wensch uit te spreken, dat de strijd kort zal zijn en dat dan een tijdperk van rust en welvaart voor het geheele Balische volk zal aanbreken. In tegenstelling met de Balische radja's, die steeds oorlog voeren, zich soms door wreedheid en folteringen staande houden, bitter weinig besef hebben van hunne taak als regeerders, is ons, na de ervaring op Bali en Lombok, het Balische volk sympathiek. Het verdient niet langer de speelbal te zijn van der radja's luimen, of door dezen als slaven verkocht te worden.

Wij wenschen dus, ten bate van dat volk vooral, de thans van Batavia vertrokken expeditie niet alleen in militair, maar vooral in staatkundig opzicht, een volkomen welslagen, zoodat de vijandige radja's voorgoed buiten staat zullen zijn eenig kwaad te doen."

* * *

„*Nederlandsche Stemmen*", het orgaan der nationaal-historische partij, wijdt een artikel aan de beschouwing van „De Gelderlander" over onze vloot in Nederlandsch-Indië.

„Tegen welken buitenlandschen vijand" — vraagt het blad — stelt „de Gelderland" zich voor, dat wij voor het behoud van Ned.-Indië zouden strijden? Met een Europeesche mogendheid (Engeland, Frankrijk of Duitschland)? Het Russisch eskader heeft maanden noodig gehad om in slagvaardigen toestand de Japansche wateren te bereiken. Ondenkbaar is het, dat wij in een van de hierboven gedachte gevallen een krachtig eskader naar Indië zouden kunnen zenden; in de eerste plaats, omdat wij onze eigen havens zouden moeten verdedigen — en acht men dit niet reeds afdoende — in de tweede, omdat de vijand ons niet rustig zou laten trekken. Duitschland zou in zooverre dan nog onze zwakste tegenstander zijn, wijl dit land niet, gelijk Engeland en Frankrijk, in de nabijheid van Ned.-Indië bezittingen heeft, waar het zijn vloot — stel, dat een Nederlandsch eskader het tot Indië bracht — slagvaardig zou kunnen maken, maar ook de Duitsche vloot is machtig genoeg om ons niet ongedeerd de Noordzee te doen verlaten. In een oorlog met een Europeesche mogendheid is het naar ons oordeel eenvoudig uitgesloten, dat wij een krachtige vloot naar Indië zouden kunnen zenden.

„Een andere mogelijkheid zou zijn een strijd met Japan of met Amerika. Beide hebben hun operatiebasis betrekkelijk in de nabijheid van onze bezittingen en mocht Japan te ver afgelegen zijn, om van daar uit ons aankomend eskader tegemoet te varen en te onderscheppen, dan zou het in den tusschentijd ruimschoots gelegenheid hebben zich van een der talrijke kleine eilanden meester te maken en daar voorloopig een station te vestigen, waar zijn vloot weer zeevaardig en slagvaardig kan worden gemaakt, evenals de Russen dit op Madagaskar en in de wateren van Tongking hebben gedaan. Hoe wil men dan — en hier komen wij aan onze tweede bedenking tegen het plan van „De Gelderlander" — hoe wil men dan alleen met torpedo-flotilje optreden? Want zulke flotiljes alleen, niet gedekt door groote schepen, deugen — wij meenen, dat alle deskundigen het daarover wel eens zijn — niet voor een krachtige aanvallende tactiek. Zulke kleine schepen kunnen niet voor een eenigszins lange tocht worden uitgerust, wandeer zij niet telkens van kolenvoorraad kunnen worden voorzien, zich op een eskader, waartoe zij behooren, kunnen terugtrekken. Bepaalden zij zich daarentegen tot verdediging van enkele belangrijke havens, dan zouden zij dra worden ingesloten gelijk de Russen in Port-Arthur. Maar gesteld eens, dat zij inderdaad de vijandelijke vloot konden verontrusten, een landing bemoeilijken, — zouden zij er in slagen die vloot een belangrijk nadeel toe te brengen, wanneer deze ons uit Nederland afgezonden, door de lange reis onslagvaardig gemaakt eskader tegemoet voer? Wij betwijfelen of dit ook maar eenigszins zou denkbaar zijn. Want ook de vijandelijke vloot zou omgeven zijn met een net van torpedo-booten en torpedo-jagers, die onze macht spoedig in baaien en kreken zouden teruggedrongen hebben. Daarbij vergete men niet, dat de torpedobooten van het model, dat thans in Indië is aangeschaft, voor een eenigszins zelfstandig optreden bij ruwe zee geheel ongeschikt is en alleen voor het verdedigen der zeegaten goede diensten kan bewijzen! Zulke booten zijn — naar de ondervinding heeft geleerd — te licht, om bij holle zee de gewenschte snelheid, en hierop zou het bij een zelfstandig optreden goeddeels aankomen — te behouden.

„Wat ons voor Indië noodig schijnt, is dit: dat de Indische militaire marine worde gevormd, in de eerste plaats door een eskader van 6—8 groote schepen. Langzamerhand zou dan, voor ieder schip, dat in de vaart wordt gebracht, er één tot het Nederlandsch eskader behoorend kunnen worden teruggetrokken. Deze macht, aangevuld door een aantal torpedobooten van grooter model, zou een macht kunnen vormen, waarmede iets zou kunnen worden uitgericht — een macht, waarmede zeer zeker in den Russisch-Japanschen oorlog door de oorlogvoerenden rekening is gehouden, toen het er op aankwam onze neutraliteit te handhaven."

* * *

Het verslag over de exploitatie der tinmijnen op Banka heeft eigenaardige toestanden blootgelegd, feiten en gebeurtenissen geopenbaard, waardoor men eigenlijk verstomd moet staan van verbazing, dat alles daar, op Banka, zoo rustig kan blijven. Slecht eten, slechte behandeling, in den werkelijken zin des woords uitgedrukt „door de bazen", leefden de koelies, die voor ons „gouvernement" de tin op Banka wonnen, meer als slaven dan als „vrije-arbeiders". Het *Algemeen Handelsblad* is dan ook over het een en ander slecht te spreken en geeft vrij onomwonden zijn afkeuring te kennen.

„Wat lezen wij", zegt het blad, „omtrent de voeding bij de staats-mijnbouwonderneming op Banka"?

Wel is in 't algemeen de voeding „in de laatste jaren veel verbeterd" (dat zal dan vóórdat die „laatste jaren" aanbraken een pracht-toestand geweest zijn!), maar volgens den geneesheer was de voeding ten eenenmale onvoldoende en de qualiteit der voedingsartikelen laat te wenschen over. Er werd geklaagd over „de qualiteit der visch en op een enkele plaats werd in 't geheel geen visch verstrekt, de hoeveelheid groente was onvoldoende, maar.... de eerstaanwezend ingenieur en een der sektiechefs waren van oordeel, dat vermeerdering onnoodig was, daar de koelies reeds dikwijls van hun groenten overlaten, omdat deze van inférieure soort zijn".

Wanneer men dit heerlijke zinnetje herleest, na zich de oogen te hebben uitgewreven, ten einde zich te vergewissen of men waakt dan wel droomt, vraagt men zich in gemoede af: of zeker zeer hoog geplaatst staatsdienaar in Indië zoo groot ongelijk heeft als hij uitroept: „Indië is in sommige opzichten net een groot gekkenhuis!"

„Wij zullen het voorrecht hebben de gekuischte taal boven aangehaald, eens in een ietwat ruwer beeld om te werken:

„De Chineezen kregen te weinig voedsel, hun visch was soms bedorven, hun groente.... rook kwalijk en dat „overlaten" van hunne stinkende, rotte toespijzen, dat kunnen wij ons zoo goed voorstellen! In een kring gehurkt zittend, hebben ze hun kommetje geïnspecteerd, zijn verontwaardigd opgesprongen, hebben het omgeschopt en op den grond gespogen, hiermede hunne verachting uitdrukkende voor den schandelijken kost. Zoo doen Chineezen nu eenmaal, als ze.... gedwee zijn; — zijn ze dat niet, dan zou men veel kans hebben te lezen van: ongeregeldheden op Banka.

„En nu de rijst! De heer De Jongh inspecteerde de pakhuizen, overtuigde zich, dat de gouvernementsrijst door boeboek was aangetast, er waren daarin veel vlindertjes, wormen, torren . . . en ander ongedierte. Tal van zakken waren uit elkaar gevallen en vertoonden aan den binnenkant een dikke korst van aan elkaar geplakte, half vergane rijst. Deze door wannen „zooveel mogelijk" gezuiverde voedingsstof, die daarbij 20 à 30 pct., soms 50 pct. aan gewicht verloor, was het hoofdvoedsel van mannen in de kracht van hun leven, die mijnarbeid verrichtten.

„De sectie-ingenieur bracht een monster rijst van een boorwerkman ontvangen, met de mededeeling, dat hij liever zijn ontslag vroeg, dan zulke rijst te moeten eten, het monster bevatte groote wormen en was overigens bepaald slecht. Meegedeeld werd zelfs, zoo schrijft het *Bat. Nieuwsblad*, dat de rijst als *veevoeder niet voldeed*. (De beesten werden er vermoedelijk mager van en 't is dus maar gelukkig, dat een Chidees zoo extra-taai is)."

De slotsom waartoe het blad komt is deze:

„De door-en-door bedorven mijn-huishouding bewijst overigens, dat geen enkel krachtig westersch begrip in staat is geweest zich te doen gelden. De mijnbouwrommel op Banka heeft zich weten te ontwikkelen tot een door en door Chineesch stelsel. Het zijn niet de Chineesche koelies, die werken naar een gezond westersch stelsel van arbeidsregeling, maar het is *de Staat der Nederlanden, die moet laten werken volgens de stelsels, die beknibbeling, knoeierijen, uitzuiging en bedrog mogelijk maken*, stelsels hem door opeenvolgende geslachten der Chineesche werkbazen geleidelijk, maar met vaste hand, opgedrongen."

Waarom men onder zulk een stelsel *moet* laten werken, merkt het *Volk* hierbij op, wordt niet gezegd. De knoeiboel zal wel niet alleen voor de Chineesche werkbazen zijn voordeelen hebben gehad.

* * *

Als het waar is, wat de *Sumatra Post* dezer dagen meldde, dat nl. de reis van resident Ballot, vergezeld van den 1en luitenant Van Boldrik naar Siak, in verband zou

[1]) Zie O. I. Mail.

staan met de binnenlandsche politiek, dan is dit een ernstige, daarom echter nog geen slechte tijding meent het *Algemeen Handelsblad*.

Van de Oostkustsche „sulthans" is deze vorst de eenige, die met eenig recht de belangrijke hoeveelheid gouden versierselen op de gala-uniform draagt. De sultans van Deli, van Langkat, van Serdang en Asahan zijn door *ons* opgekweekte grootheden, uit den tijd, dat men het „sic volo sic jubeo" in de door ons onderworpen en in cultuur gebrachte landstreken der buitenbezittingen nog niet in het vaandel durfde schrijven.

Minder vorstelijk van uiterlijk dan zijn buurman, de statige sultan van Asahan, misschien ook minder verlicht en meegaande dan deze, is toch de sultan van Siak in geboorte en macht, traditie en aanhang, verreweg de belangrijkste der Oost-Sumatraansche potentaten, een man, die door de bevolking geëerd wordt van de kusten van Tamiang tot aan de grenzen van Djambi, tevens een goed onderdaan van H. M. de Koningin en een man, die gedurende zijn regeering vaak getoond heeft onze vlag te eerbiedigen en een open oog te hebben voor den vooruitgang van zijn land. Maar ook is Z. H. een man van karakter, iemand, die zich voelt, die gehecht is aan de rechten van zijn geslacht en op zijn tijd die rechten zal weten te verdedigen.

Nu is het geenszins als een groote verdienste aan te rekenen, dat vroegere bewindhebbers in die streken den wagen in het spoor hebben weten te houden en nimmer een belangrijke wijziging der contracten tusschen de Nederlandsch-Indische regeering en de sultans hebben trachten tot stand te brengen. Evenmin mag hen deswege een verwijt treffen, wanneer ze het nalieten uit eerbied voor die contracten.

De nieuwe denkbeelden omtrent een redelijker beheer der buitenbezittingen onder inlandsch zelfbestuur, hebben zich geleidelijk een plaats veroverd in Nederlandsch-Indië. Hoe men ook moge denken over de onaantastbare rechten, die eenmaal aan de vorsten zijn verleend, de wereld staat niet stil, het koloniaal bezit stelt aan de mogendheden, die zich heden ten dage deze weelde kunnen veroorloven, geweldige ethische eischen en het is niet meer dan billijk, dat de vorsten, die de lusten van den door ons geschapen toestand van ontwikkeling en vooruitgang genieten, ook tot de lasten bijdragen.

Dit denkbeeld is door den vertegenwoordiger van den landvoogd, kapitein Colijn, tijdens zijn bezoek aan de residentie Sumatra's Oostkunst voor het eerst op ernstige wijze ter sprake gebracht en het is wel te betreuren, dat zijn zending niet zóó lang heeft geduurd, totdat de heer Colijn deze aangelegenheden met elk der Sultans tot een goed einde had gebracht en met de stukken in den zak was teruggekeerd.

Het is toch wel aan te nemen, dat de gewone handelwijze van Oostersche vorsten ook hier is gevolgd.

Voorloopig niet weigeren, beamen, zeggen dat de regeling rechtvaardig lijkt, dat er wel kans is, dat de zaken haar beslag zullen krijgen, dat er nog eens rijpelijk over zal worden nagedacht, dat de rijksgrooten er ook in gekend dienen te worden.... Daarna herademing na afloop der onderhandeling, volstrekt stilzwijgen en het op de lange baan schuiven der zaak, ten slotte raadpleging van collega's, achteruit krabbelen en trachten den dans te ontspringen.

In deze aangelegenheid is het mede van invloed, dat Z. H. de Sultan van Siak steeds min of meer met afgunstige oogen heeft gekeken naar de reusachtige inkomsten, die zijn collega van Deli uit de tabaksindustrie trok, terwijl de zware »royalties«, die den vorst van Langkat uit de petroleum van de Koninklijke ten deel vielen, hem en den niet gefortuneerden Sultan van Serdang een doorn in het oog waren. Siak is geen rijk land, de bodem brengt niet veel op en zoo moet de in aanzien het hoogst staande vorst met vrij wat minder inkomsten rond komen, dan zijne in Maleische oogen minderwaardige collega's.

Waren nu de ontwerpen der Soebang- en Ombiliën-Siaklijnen voor afvoer van de steenkolen der centraal-Sumatraansche kolenbeddingen tot stand gekomen, dan zou dit den vorst voor andere moderne denkbeelden van het gouvernement wel gunstiger gestemd hebben, maar de blijkbare onmogelijkheid om voorshands tot het aanleggen van die lijnen door het achterland van zijn rijk over te gaan, hebben Z. H. groote teleurstelling gebaard. De tijd is dus nu niet gunstig om hem over te halen tot het aangaan van nieuwe contracten, waarmede hij feitelijk.... zijn gezag in de toekomst prijs geeft. Dat het daarom gaat, is hem zeer goed bekend. Intusschen zien wij het geval niet zoo zwaar in. Dat Z. H., in arren moede, heeft gedreigd naar den Mendjelis der Staten Generaal te gaan, moge zoo zijn, maar zoover zal het o.i. niet komen, wanneer de resident Ballot Z. H. slechts voorhoudt, dat de regeering in Nederland hem moeilijk kan te woord staan, nadat de Landvoogd (die toch het dichtst bij 't vuur zit en het best voelen kan, wat op het oogeblik noodig is) hem die reis zou hebben verboden. Het zou nl. al zéér vreemd lijken, indien onze regeering den Landvoogd in deze afviel.

Nu zouden de vijanden van Z. Exc. dit wel gaarne zien, omdat de gevolgen dan gemakkelijk te voorspellen zouden zijn, edoch... wij zien het geval nogal kalm in.

De zaak zal, indien de »S. Post« nl. juist is ingelicht en de zaken staan zooals het blad meent, wel hierop neerkomen, dat Z. H. stilletjes in Siak blijft. De mogelijkheid is echter groot, dat de onderteekening van een nieuw contract bij een verzet van de zijde des vorsten, nog geruimen tijd op zich zal laten wachten, want het kan hier slechts een vraag zijn van overreding, niet van dwang.

Dwang ware niet moeilijk, ook al houden wij ten volle rekening met den eerbied dien de Maleische bevolking voor het Sultanaat van Siak heeft. Maar aan dwang mag in dit geval niet gedacht worden!

Met belangstelling wachten wij — zoo besluit het blad, den loop van deze aangelegenheid af, vooral wijl de andere Sultans ter Oostkust zich mogelijk naar dit geval zullen richten.«

Uit de Oost-Indische Mail.

De toebereidselen voor de Bali-Expeditie. Infanterie, artillerie, intendance, genie en de Koninklijke Paketvaart-maatschappij, schrijft de J a v a b o d e, zijn druk in de weer, op allerlei gebied, om gereed te zijn, als het sein gegeven wordt.

Vooral de vóóroefeningen der infanterie trekken zeer de aandacht. Het hoofdwapen oefent zich in het bijzonder elken dag in het optreden tegenover een inlandschen vijand. Heel wat kampongs zijn reeds bij nacht en ontijd omsingeld en doorsnuffeld, verscheidene „poeris" zijn reeds genomen en geen „bendehoofd" voelt zich rustig, bang als hij is om „opgelicht" te worden. Hardnekkig zijn rivierovergangen verdedigd met „tong-tong"-vuur, terwijl de listen en lagen, onzen troepen bereid, bij honderden te tellen zijn.

Hinderlagen op mooie punten van ten doode gewijde tot de tanden gewapende vijanden hebben het onze troepen wat vaak lastig gemaakt. Maar, goedig als een soldaat na het gevecht is, ziet men na zulke heete momenten vriend en vijand samen lachen en tabak of veldflesch deelen, elkaars doen en laten van zooeven critiseerend.

Of officieren en minderen op de hoogte zijn van de vechtwijze der Baliërs? Het mag verondersteld worden van wèl — moeite daartoe is genoeg gedaan. Te Meester Cornelis werd door den commandant van het 11e bataljon eerst voor onderofficieren, later voor de officieren van het garnizoen, een voordracht gehouden omtrent land- en volkenkunde van Bali en vechtwijze der Baliërs, welke zeer zeker zal bijgedragen hebben tot de vermeerdering van kennis omtrent ons aanstaand oorlogsterrein.

Jammer is het, dat de zakboekjes voor officieren (zoo zullen wij die boekjes doopen, welke aan officieren bij vertrek zullen worden uitgereikt) nog niet uitgegeven zijn. Daarin toch komen voor, behalve andere gegevens, een woordenlijst der meest gebruikte woorden en zinnen in het Balineesch.

Inperking van den termijnhandel. De te Semarang gevestigde makelaars zijn Maandag-avond jl. met elkander te rade gegaan over de wenschelijkheid en mogelijkheid eener beperking van den termijnhandel in effecten, lezen wij in de L o c o m o t i e f. De termijnen zijn allengs tot buiten normale verhoudingen uitgebreid, zoodat bijvoorbeeld thans reeds verbintenissen loopen tot levering of koop per 1 Maart 1907. Ter conferentie is nu besloten, dat men tot 1 December a. s. bij koop en verkoop dien uitersten termijn van 1 Maart 1907 niet zal laten overschrijden en dat vervolgens met ingang van 1 December a. s. een maximale termijn van v i e r maanden zal worden ingevoerd. Op die wijze wordt dus geleidelijk de speculatie op termijn beperkt tot den tijd van 4 maanden.

Dat de makelaars tot deze stap zijn overgegaan, bewijst wel, zegt het blad, dat de speculatie te Semarang onrustbarende afmetingen heeft aangenomen en dit in een groot deel in kringen van personen wier financiëele draagkracht in geene verhouding staat tot het risico. En inderdaad, men zou verbaasd staan, als wij het cijfer noemden, dat den huidigen omzet op den langen termijn vertegenwoordigt, een bedrag dat toch eenmaal zal moeten worden verrekend tusschen de speculanten onderling. Om die reden juichen wij den maatregel der makelaars ten zeerste toe; 't zal er nu op aankomen of zij zich tegenover elkander strikt aan de afspraak zullen houden.

Bovendien is eene samensmelting van de combinatie der makelaars met de „Semarangsche Handelsvereeniging" in voorbereiding, waardoor de noteeringen en ook de behoorlijke naleving van de usances en van de onderling overeengekomen en nog overeen te komen bepaling onder de controle zullen worden gesteld eener commissie, waarvan ook niet-makelaars deel zullen uitmaken. In principe is de wenschelijkheid van zulk eene organisatie aangenomen en het bestuur der Semarangsche Handelsvereeniging moet alreeds geneigdheid tot de uitvoering van dit plan aan den dag hebben gelegd.

Diederik Baltzerdt, de geestige causeur in het N i e u w s v. d. D a g v. N. I., weet het volgende te vertellen:

„De Handelsvereeniging en de Effectenvereeniging hebben zich vereenigd. De lamme en de blinde ....!

— Handel, Mijneheeren, aldus oreerde Willem van Peuteren, noemt men in Batavia het verkoopen van katoentjes aan Chineezen, katoentjes en dergelijke producten waaraan men vrij veel verdient..... als de Chinees betaalt.....

Dikwijls betaalt de Chinees n i e t, geraakt hij in moeielijkheden. Dan lijdt „Handel" verlies, en begint den volgenden morgen met een anderen Chinees die hem hetzelfde levert na een paar jaar.

Indien Handel drie jaren achtereen twintig duizend gulden aan een Chinees heeft verdiend, en Jan Chinees gaat in het vierde jaar voor zeventig mille fout, dan denkt Handel dat hij goede zaken heeft gemaakt, en wrijft zich in zijn handen, en geeft een Marktbericht uit, en houdt er een secretaris op na, en doet dik.

Handel heeft niet zooveel verstand van zaken om een trust te vormen, alle kinabast op te koopen, negen tiende der jaarlijksch eproductie op te houden, de markt te doen rijzen en zonder een cent risico, alleen door wat geduld, millioenen te verdienen. Handel verkoopt liever katoentjes aan Chineezen, en wordt terecht door zijne klanten in den nek gezien.

Handel heeft niet zooveel begrip om hier den bast tot kinine te laten verwerken, en dus de vracht op nuttelooze vezelstof en residuen naar Europa te bebesparen. Handel schrijft in zijne rapporten dat er zooveel millioen kilogram kinabast in Februari naar Holland is verscheept en zóóveel millioen kilo in Maart, en Handel noemt die cijfers die hem eigenlijk van schaamte behoorde te doen blozen, Handel noemt die: „statistieken".

Handel is er als de kippen bij om geld te geven aan Totok, je kunt nog geen honderd duizend gulden vragen, of je hebt er 120 duizend. Gokken in waardeloos papier doet Handel nóg liever dan katoentjes verkoopen aan onsoliede firma's.

En nu gaat Handel zich combineeren met Effecten . . . .

Wel, die oude Hollanders die de muskaatboomen omhakten om de markt te beheerschen, waren misschien niet zeer sympathiek en hun middel was niet erg zedelijk. Maar ze hadden ze alle vijf bij elkaar. Terwijl onze goede vriend Handel van tegenwoordig...

Wil ik U zeggen waar de handelswijk van Batavia op lijkt? Op een smerig Monto Carlo; een Club de la Bienfaisance ..... zonder nette speelzalen, met onelegante croupiers en geprikte kaarten.

— Faites vos jeux, Messieurs! (Schrijf in op die preferente aandeelen.)

— Le jeu est fait! (De leening is volteekend).

— Rien ne va plus! (Het geld is naar den bl . . . . .)

Ja, rien ne va plus. Ook in anderen zin! Eenmaal in de week komt er anderhalve prauw langs de Kali Besar . . . . .

Willem overdrijft, zooals van zelf spreekt en dat heb ik hem ook gezegd. Hij ziet over het hoofd dat er ook reëele zaken worden gedaan, dat er ook soliede Chineezen bestaan, zoowel als ontwikkelde kooplieden, dat hier vrij wat omgaat in rijst, in thee, in copra, enz.

Maar zeker fond van waarheid is aan zijne boutade niet te ontzeggen." —

De Nouvelles-schrijver over de promotie van Mr. Paulus. — „Nadat, tegen veler verwachting, in Nederland niet de keuze was gevallen op mr. Paulus voor het vervullen van een der beide vacatures in de Algemeene Rekenkamer en de indische regeering als tijdelijk vervanger van het lid Suermondt, met buitenlandsch verlof vertrokken, den heer Wiemans had aangewezen, was het een soort puzzle geworden, welk emplooi de gouverneur-generaal had toegedacht aan mr. Paulus, die een week geleden hier ter stede van buitenlandsch verlof terugkeerde.

De oplossing is gevonden door mr. Paulus, thans geheeten Paulus van Pauwvliet, voor zoolang als „zulks" zal blijken noodig te zijn, te benoemen tot tijdelijk lid der rekenkamer, waarmede in zooveel mooier woorden is gezegd, dat deze gewezen eerste secretaris van het gouvernement boven de formatie tijdelijk is gesteld ter beschikking van den president van dat college, om met werkzaamheden als lid te worden belast.

Een niet gering extra-offer alweer van de schatkist, dat gerechtvaardigd zou zijn als de Rekenkamer buitengewone werkkrachten noodig had en de heer Paulus, op grond van in den dienst gebleken capaciteiten voor het presteeren van buitengewonen arbeid in aanmerking kon komen.

In dezen hoofdambtenaar, die, zonder het groot ambtenaarsexamen te hebben afgelegd, in de helft van den gewonen tijd, door protectie van een vorigen landvoogd, het tot een zwaar bezoldigd ambt bracht, zien wij weer een voorbeeld van het heillooze nepotisme, dat hier te lande maar niet schijnt te kunnen worden uitgeroeid.

De schitterende carrière van dezen hoofdambtenaar zonder buitengewone verdiensten, veroorzaakt onder de ambtenaren wrok en wrevel."

Waarom de parades zoo zeldzaam worden en zoo kort duren. Ook bij de jongste parade heeft men het kunnen ontwaren, dat meer en meer bij onze legerautoriteiten het gevoelen veld wint, dat dergelijke wapenschouwingen niet meer met den tijdgeest strooken. Waar exercitiën met gesloten troepenmassa's al meer en meer op den achtergrond raken, om plaats te maken voor gevechtsoefeningen in het terrein, in eene orde, die er zich beter toe leent, zulk terrein onder vuur te doorloopen of er zich in staande te houden, daar raakt de soldaat als van zelf minder gewend, aan het zich bewegen in lange gesloten liniën over open terrein en daarmede vervalt een groot deel van de min of meer antieke geur der parade.

Het stramme, zuiver langs een lijn zich richten en in den paradepas marcheeren, met het hoofd naar den inspecteur gewend, moge een aardig schouwspel opleveren, mais ce n'est pas la guerre! En op de eischen der oorlogvoering toch, moeten in hoofdzaak, zoo niet uitsluitend, de oefeningen gericht zijn.

Dat beginsel is nu reeds in de oefeningen in Indië neergelegd. Inspecteurs begrijpen dat zij om die reden op het gebied van paradeoefeningen niet veel meer moeten eischen.

Zij maken het dus eenvoudig en kort.

Aan het hierboven genoemde beginsel is het ook te danken, dat de schutterij in het vervolg niet meer aan parades zal deelnemen. Terecht heeft men ingezien, dat alle nevenzaken moeten opgeofferd worden aan de strijdbaarheid en gevechtswaarde van het keurkorps, dat in streelende beeldspraak genoemd wordt de ruggegraat van Indië's verdedigingsstelsel.

(Javabode.)

Zoeklicht op een locomotief. Eenige dagen geleden is, naar de Nwe. Soerab. Crnt. mededeelt, zeker met het oog op den intevoeren nachttreindienst, een proef genomen met een verlichting van de te berijden baan door middel van een op de locomotief geplaatst zoeklicht. Locomotief no. 290, voor de proef gebezigd, had vlak voor de stoompijp de electrische lamp.

Met het licht moet men minstens 3000 M. voor den trein nog duidelijk een mensch kunnen onderscheiden, aan welke voorwaarde ruimschoots voldaan is, zoodat de proef als volkomen geslaagd mag beschouwd worden.

De lamp, van de Atjeh-tram afkomstig, is van Soerabaja naar Bandoeng gezonden om ook daar beproefd te worden. Begrijpelijkerwijs willen de spoorwegautoriteiten zich eerst ter dege van de bruikbaarheid er van overtuigen, alvorens tot den aankoop dezer lampen, die ongeveer twee duizend gulden per stuk kosten, overtegaan.

Een leukert. Bij Gouvernements besluit van 29 Juli 1906 is afgewezen het verzoek van den heer C. W. van Leeuwen om tegen eene zoodanige renteverin leen te verstrekken eene som van f 300.000, terug te betalen in jaarlijksche termijnen van minstens f 20.000, tot het inwerking brengen en drijven eener op den grondslag van overeenkomsten met de Inlandsche bevolking tot opkoop van gewas berustende onderneming voor de bereiding van suiker in het district Loano, afdeeling Poerworedjo, residentie Kedoe.

En het gouvernement wijst zoo iets af! Hoe stom! Wij, zoo schrijft de redactie van het Nieuws v. d. Dag, hadden juist een millioen willen leenen, tegen jaarlijksche aflossing van f 3000.— en 4 pct. rente. Die aanvraag zal dus wel evenmin kans van slagen hebben als het bescheiden verzoek van den heer Van Leeuwen.

Pers en Justitie. De redactie der Deli Courant, die zich tot den vice-voorzttter van den Landraad Mr. J. F. Kunst wendde met het verzoek te worden ingelicht inzake door de Sumatra Post vermelde eigenaardige afwijkingen van den gewonen regel bij het proces tegen Lie A Peng, vernam van dezen rechterlijken ambtenaar, dat hij zich van praatjes in de pers niets aantrok en geen termen vond de gevraagde inlichtingen te verschaffen. Zij schrijft naar aanleiding daarvan:

„Wij zouden wellicht in de verzoeking komen deze hooge houding in den rechter te waardeeren, indien zij niet al te zeer den schijn droeg in verband te staan met het verkeer in zekere kringen, waar den laatsten tijd het consigne „stoor je niet aan de pers" wordt uitgegeven.

Den heer Kunst hebben wij de opmerking niet onthouden dat hij, door aan de pers de gelegenheid af te snijden, zich van twee kanten te doen inlichten, een toestand hielp in 't leven roepen, waaronder de goede naam der Delische magistratuur op den duur lijden moet.

Van de te Medan verschijnende bladen toch is niet te verwachten dat zij rechtmatig schijnende klachten tegen die magistratuur zal achterwege houden, en wanneer het hun onmogelijk wordt gemaakt de gegrondheid dier klachten te onderzoeken, is een voor het aanzien der rechtspraak schadelijke eenzijdigheid niet te vermijden.

De heeren die ons hunne hoogheid toonen, mogen bedenken, dat het openbaar vertrouwen in de wijze waarop recht gesproken wordt een te waardevol goed is om er roekeloos mee om te gaan. Een zekere omzichtigheid te dezen aanzien ware allerminst in Deli misplaatst."

Invoer van vuurwapenen. Reeds eenige malen is het voorgekomen dat inlanders op jacht, gebruikmakend van verdragende vuurwapenen, personen aanschoten, die zich op verren afstand bevonden en voor hen niet zichtbaar waren. Naar aanleiding hiervan heeft de Resident van Sumatra's Oostkust een schrijven gericht tot de controleurs, waarin ter hunne kennis wordt gebracht, dat voortaan het verbod van invoer van vuurwapenen strenger dan voorheen behoort te worden gehandhaafd.

De Resident is van oordeel, dat het aantal in den loop der jaren in dit gewest ingevoerde vuurwapenen meer dan voldoende is voor de behoefte. Gebleken is, dat Europeanen, onder wie bij landbouwondernemingen geëmployeerden, aan inlanders geweren in gebruik geven of verkoopen, waaruit veilig de conclusie mag

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

IV.

„Maar het meisje verdraagt het wel?"

„Heel krachtig is zij niet, maar zendelingen kunnen daar niet naar vragen."

„Wij ook niet."

„Dat wil zeggen: wij willen niet. Als het zoo wezen moet, dan sterven wij . . . . „*bas!*" [1])

Maleen was het volkomen met hem eens.

„Het leven op zichzelf beteekent niets," beweerde zij boudweg. „De besten onder ons leven in Duitschland toch eigenlijk als vogels in kooien; bij iedere beweging die je naar vrijheid maakt, stoot je tegen de traliës."

„Ja — ik zou het er ook niet meer uithouden. Wie eenmaal hier de vrijheid heeft leeren kennen, is in Europa niet meer op zijn plaats."

„Zie toch eens wat 'n groote vogel! Is dat geen arend?"

„Ja. Een prachtexemplaar van een zee-arend," antwoordde Rainer trots. „Dien heb ik een paar weken geleden geschoten en voor de kleine Marie meegebracht."

„Waarom heb je hem niet liever gedood?"

1) *bas* = en daarmee uit! Zeer gebruikelijk stopwoord in het Arabisch.

„Waarom? Hij is zoo mooi! Zie maar eens, hoe helder hij uit zijn oogen kijkt. En nu slaat Zijne Majesteit hoogst onbetamelijk met zijn vleugels, omdat ik de brutaliteit heb, in zijn nabijheid te komen."

Hij lachte vroolijk.

„Neen," zeide zij, „een geketende, vleugellam geschoten adelaar — dat is het treurigste, wat ik mij voorstellen kan."

Hij zweeg, getroffen. Dieren waren hem lief, hij voelde er veel voor. Toen hij den arend schoot, had echter slechts de jachtlust in hem gesproken. Nu moest hij zich onwillekeurig voorstellen, hoe de sterke vogel ziek was van heimwee naar zijn onbeperkt wolkengebied en dat deed hem bitter leed.

„Ik zal het niet weer doen," zeide hij zacht.

Het was een plechtige gelofte, die hij voor ziczelf aflegde.

Marie had de naderenden bemerkt en herkend.

Als Rainer alleen geweest was, dan zou zij hem vroolijk te gemoet gegaan zijn. Met de jonge Europeanen had zij altijd heel vertrouwelijk verkeerd. Allen waren zij vriendelijk voor haar en brachten haar aardige geschenken: vogels, of kleine nacht-aapjes of zeldzame vruchten.

Maar de dames mocht zij niet gaarne. Zij kende de Engelsche zendingszusters en de nonnen en mademoiselle d'Eltville en de trotsche vrouw van den Engelschen consul-generaal; zij allen hielden haar wijze lessen voor: „Een jonge Christin had dit te doen en dat te laten, was het altijd, of ze zeiden van dat waar zij nu juist pleizier in had: „It is not the proper thing for a young lady."

Als zij in gezelschap van Europeesche dames vertoeven moest, was het Marie, of zij uit louter onbehoorlijkheden was samengesteld, en niets zeggen of doen kon, zonder aanstoot te geven.

Dat deed haar geen goed. Het maakte haar angstig en bedeesd. Om zich aan de voogdij van die dames te onttrekken, had zij menige list aangewend en menige leugen gezegd. Haar vader en Jesus leerden, dat men niet jokken mag, maar zij leerden ook, dat niemand zonder zonden is, en dat zonden vergeven kunnen worden. En de engelen verheugden zich meer over één zondaar, die boete deed, dan over negen en negentig rechtvaardigen. Zij wilde dus eerst zondigen en later zich beteren.

Met wantrouwen en tegenzin zag zij de nadering van baronesse Dietlas, die de zuster was van de goeden graaf Waltron, te gemoet. Zij deed zelfs, alsof zij het tweetal in het geheel niet bemerkte, voordat het voor haar stond.

„Goeden avond, Bibi Marie!" riep Rainer. „Vandaag breng ik nu eens mijn zuster mee."

De trots op zijn zuster straalde hem uit de oogen.

Marie keek half schuchter, half onwillig op. Met de losse bevalligheid, den kinderen van het zuiden eigen, bood zij de hand tot groet.

Maleen beschouwde het natuurkind met groote sympathie en zeide vriendelijke woorden. Toch bleef Marie schuw en stil. Zij verzocht evenwel den bezoekers, nader te komen — waarmee zij bedoelde, in huis. Dit gebood, naar hare meening, de beleefdheid, en bovendien wilde zij het verdere onderhoud met de gasten van zich af en op haar vader schuiven.

Toen Maleen de woonkamer in kwam, zag zij Krome. Hij en de missionaris zaten nog geheel verdiept in hun kaarten.

Terstond kwam Maleen in de opgewekte, levendige stemming, waarin de tegenwoordigheid van Ralf Krome haar steeds bracht.

Krome liet de kaarten en papieren door Bobosjo bijeenleggen en in de portefeuille opbergen. Daarop trad hij op Maleen toe en vertelde haar, dat hij op twee gewichtige punten in het binnenland een mil-

tairen voorpost vestigen wilde, en waarom. Hij zeide haar ook, welke van zijn officieren hij voor deze posten bestemd had.

Het was reeds in Duitschland zijn gewoonte geweest, de schandere en enthousiaste Maleen Waltron te vertellen van de plannen, die hij op het oogenblik in het hoofd had. Een denkbeeld scheen hem dubbel goed, wanneer hij in haar oogen instemming gelezen had.

Intusschen bekeek Rainer met den zendeling eenige vogels, die deze opgezet had.

Marie zette den gasten vette, schuimende buffelmelk voor.

Doch Rainer spoorde al spoedig aan tot opbreken.

„Het wordt nacht."

Met hun drieën wandelden zij huiswaarts.

„Wat is Beta voor iemand ?" vraagde Maleen.

„Een „fameuse" kerel," verklaarde Rainer. „Zijn huis is een waar Afrika-museum. Ik geloof, dat er geen wild dier in deze streken bestaat, dat hij niet reeds geschoten heeft. En van alle heeft hij tropheeën."

„Bovendien bezit de man een kennis," voegde Krome er bij, „die hem aan elke universiteit een leerstoel zou kunnen bezorgen. Maar hij heeft er niets aan, hij houdt zijn licht onder de korenmaat — wat men nu juist niet doen moet."

„Een echte Duitscher dus," zeide Maleen. „Ik denk daarbij aan het woord van Wagner: „Deutsch sein heisst, eine Sache um ihrer selbst willen thun." Nooit is ons zulk een schoone lof ten deel gevallen."

Krome was het niet met haar eens.

„Daarmee zou dan gezegd zijn, dat wij geen politici zijn en geen menschen van ruimen blik en vèr strekkende daden. Als Wagner gelijk heeft met zijn uitspraak, dan kan ik mij niet tot de „echte" Duitschers rekenen."

Voor de zware, rijk besneden huisdeur van Dietlas bleef het drietal staan.

„Kom met ons mee, docter, en blijt bij ons eten, Mijn man zal wel reeds van de plantage terugzijn."

Hij dacht een oogenblik na. Morgen vroeg zou een expeditie naar het binnenland vertrekken, en de officieren wachtten nog op instructiën. Wanneer hij evenwel om half tien in de Duitsche soos bij zijn menschen was, dan kon alles nog tijdig afgehandeld worden.

„Wil je zoo goed zijn, dan in mijn plaats daar ginds te gaan eten, beste Waltron?" vraagde hij. „En zeg dan, dat ik na tafel zelf komen zal."

„Heel goed," antwoordde Rainer bereidwillig.

„Bobosjo, je kunt Bana Waltron volgen."

Maleen en Krome gingen het groote, wit marmeren voorhuis door en beklommen de steile steenen trap, die uit den hof naar de hal voerde. Hier waren de hanglampen reeds ontstoken, de tafel stond gedekt en Dietlas trad hen vroolijk tegemoet.

„En daar is mijn lieve muis Maleen!" riep hij. Toen greep hij haar handen, trok haar, die zacht tegenstreefde, naar zich toe en gaf haar, zonder zich te bekommeren om Krome, die er bij stond, een zoen.

„En onzen grootmachtigen chef, Herr Krome, heb je meegebracht? Komaan, dat is goed. Goeden avond, Krome. Hoe staat het met den dienst?"

Hij schudde zijn vriend krachtig de hand.

„Goeden avond, Dietlas. Je bent toch een echte geluksvogel. Je hebt hier maar een leventje tegenwoordig, hè?"

Dietlas glimlachte vergenoegd en legde zijn arm om Maleens schouders.

„Heb je nu ook wat voor ons te eten, vrouwtje? Mijn maag brandt reeds van verlangen."

Maleen was plotseling uit haar goede stemming geraakt. Krome's eenigszins nonchalante toon tegenover haar man — in haar tegenwoordigheid — verdroot haar. En ook George's gemoedelijke scherts hinderde haar. Het scheen haar toe, dat hij zijn eigenwaarde op een of andere manier niet genoeg liet gelden.

„Natuurlijk heeft George er, door zijn manier van doen, zelf schuld aan, dat Krome hem achteloos behandelt," dacht zij, terwijl zij in haar slaapkamer hoed en handschoenen aflegde, heur haar in orde bracht, en zich het stof van het gelaat wiesch. „Maar ik zal dat niet dulden. Wie mijn man niet genoeg eer bewijst, bewijst ze mij niet. Dat moet Krome voelen."

De zijden sleeprok, die zij juist aangetrokken had, met de eene hand opnemend, ging zij de zuilengang door naar de keuken.

Maleen was tamelijk goed thuis op huishoud en kookgebied. Zij wierp een onderzoekenden blik op de visch, waarmede Ramassan, de zwarte kok bezig was, keek of de rijst goed was, deed nog een stuk Holsteinsche boter bij de tomaten en schudde haar hoofd over het buffelvleesch, aan welks taaiheid niets te verbeteren viel.

Tsjekanajo streek in een zijvertrek eenige kleedingstukken van Maleen.

„Ik moet wezenlijk Mademoiselle d'Eltville toch eens een bezoek brengen," dacht Maleen, „om haar te bedanken voor dit handige, vlijtige ding."

Tot Abdallah, die in zijn lange, witte kansoe wachtend tegen den muur leunde, zeide zij: „Ge kunt op doen. Wij willen nu gaan eten."

Hij droeg terstond de met peterselie en citroenschijfjes versierde visch naar binnen.

Maleen, die hem langzaam volgde, hoorde de beide mannen luid lachen en praten.

En plotseling, onder den indruk dezer beide, haar beurtelings in de ooren klinkende stemmen overviel

haar als een plotselinge, hevige schrik, zooals men dikwijls in den droom kan hebben, en dan met een schok ontwaakt.

Zij bleef midden in den gang staan en staarde voor zich uit.

„Ik had het niet moeten doen!" werd het haar in dit oogenblik bewust. „Het is verkeerd geweest."

De dag, dat zij haar keus had moeten bepalen, stond haar weer voor den geest, duidelijk, heel duidelijk. Hoe zij en haar broer gedweept hadden met het kranige werk van Krome, en met den kranigen Krome zelf. Hoe zij hartstochtelijk gewenscht had, een man te zijn, om hem te mogen helpen. Hoe zij, die niets van de vormelijkheeden van de zoogenaamde maatschappij wist, vriendschap met hem gesloten had en van die vriendschap genoten en — hoe hij haar op zekeren dag op den heer von Dietlas opmerkzaam gemaakt had met de woorden: „Hij is mijn meest gewaardeerde steun, want hij heeft niet alleen zijn persoon, maar ook zijn geld gewaagd, en dat wil bij ons nog meer zeggen."

Dietlas had zijn riddergoed verkocht en daarvoor in Afrika een tabaksplantage aangelegd — niet in het reeds verworven Duitsche gebied, doch bij Oengoedja, dat men nog hoopte te verkrijgen, en dat bestemd scheen, de voorhof en de parel te worden van de Duitsche bezittingen.

Na een verblijf van tien maanden „daarginds" was hij voor korten tijd naar Berlijn gekomen.

Thans wist Maleen, dat verdriet over den dood van zijn eerste vrouw hem zijn vaderland had doen ontvluchten, en dat hij, toen zij hem leerde kennen, reeds half en half van plan was, Afrika en den tabaksbouw weer op te geven en tot de Germaansche beukenwouden terug te keeren.

Toen evenwel vermoedde zij daarvan niets. Zij zag en bewonderde in hem slechts den offervaardigen pionier der Duitsche kolonisatie.

Eens had Krone haar heel ernstig gevraagd:

„Hoe vindt u eigenlijk mijn vriend Dietlas?"

Zij had kunnen antwoorden: „Aangezien hij uw vriend is, mag ik hem gaarne."

Een ander maal had Krome zich in blijkbare onrust uitgelaten: „Als Dietlas ons nu maar niet in den steek laat! Juist hem zou ik hoogst ongaarne missen."

Zij had dit niet recht begrepen, maar niet gevraagd, en ook niet verder meer er aan gedacht.

Later scheen Krome zich er zeer over te verheugen, dat Dietlas begon, haar het hof te maken. Hij plaagde haar:

„U heeft mijn arme Dietlas dan maar heelemaal het hoofd op hol gebracht, gravin."

Ja, Dietlas maakte haar het hof, en was haar zeer sympathiek. Steeds bewaarde hij een zekere bedachtzame kalmte.

Zij mocht hem gaarne, zeer gaarne — maar den ander liever!

En toen zij duidelijk merkte, dat Dietlas om haar komen zou, besloot zij, de beslissing aan Krome over te laten. Want zij dacht: „Als hij mij maar een beetje liefheeft, dan zegt hij, neem hem niet, neem mij."

Dan had zij niet geaarzeld, dat voelde zij.

Liet hij haar echter aan den ander over en trouwde zij met dezen, dan behoefde zij niet alleen en vol hopeloos verlangen achter te blijven, wanneer de anderen weer wegreisden naar het land waar Rainer was, maar dan mocht zij mee en kon met allen die zij liefhad, gezamenlijk arbeiden.

En Krome had op haar: „Wat zal ik doen?" met veel warmte en ernst geantwoord: „Ik geloof, dat U in Dietlas een voortreffelijk echtgenoot zou vinden, en dat U onze zaak er uitnemend door zou bevorderen."

Zoo was het gekomen.

Het was ook alles tot heden heel gelukkig en goed geweest. In dit oogenblik voor het eerst had zij het besef: „Ik had het niet mogen doen!"

Deze gedachten en herinneringen gingen haar in eenige seconden door het hoofd en schokten haar zoo, dat zij in snelle wisseling rood en bleek werd. Zij herstelde zich echter terstond weer en betrad de hal, waar Krome haar den arm bood en haar naar haar plaats aan het hoofd van de tafel geleidde.

Hij merkte met welgevallen op, dat zij mooi toilet gemaakt had. Achteloos gekleede vrouwen waren hem onuitstaanbaar. Hij beschouwde het als een der eerste plichten van de vrouw zich mooi te maken, en vond, dat zij volkomen gelijk hadden, wanneer zij tijd en gedachten daaraan besteedden en zich bij de keuze van een echtgenoot ernstig de vraag stelden: „Zal ik mij ook goed kunnen kleeden?" Want mooiheid is de sleutel tot haar macht.

Hij sprak tot haar buitengewoon eerbiedig en hoffelijk, maar ook thans weer hinderde het haar, dat zijn toon, als hij zich tot George wendde, een nuance te ongedwongen was.

Krome merkte aan de eensylbigheid van haar antwoorden, en de strakke uitdrukking van haar gelaat, dat zij uit haar humeur was. Hij wist niet, waarom. Een van de duizenderlei niemendalletjes, waarom een vrouw zich boos maakt, dacht hij. Maar hij besloot, in haar oogen weer den stralenden blik op te wekken, dien hij er zoo gaarne in zag.

Daartoe behoefde hij slechts over de gemeenschappelijke zaak te spreken.

(Wordt vervolgd).

worden getrokken dat het aantal aanwezige vuurwapenen voor de bescherming van lijf en goed toereikend kan worden geacht.

Daarom zullen voortaan alleen gewone jachtgeweren mogen worden ingevoerd en is de invoer van repeteergeweren en andere verdragende schietwapenen verboden.

(Deli Crt.)

Gebrek aan rechterlijke ambtenaren. Eenige jaren geleden, zoo zegt de N. Soerab. Crt., achtte de indische regeering het onnoodig om den toevloed van rechterlijke ambtenaren naar Indië te bevorderen.

De toelage van f 100, die zoodanige ambtenaren dadelijk boven hun eerste traktement van f 150 per maand genoten, werd ingetrokken en zoodanig werd bij de aanstellingen gemanoeuvreerd, dat vele rechterlijke ambtenaren eigen overtochtskosten betaalden om het eerst hier te lande er bij te zijn.

Het gevolg daarvan is geweest een onrustbarend afnemen van gegadigden naar deze betrekkingen en thans komt zoo goed als niemand meer uit.

Inmiddels is een gebrek ontstaan aan goede rechterlijke ambtenaren, een gebrek dat zich praktisch gaat omzetten als altijd en overal, in ernstig nadeel voor den kleinen man.

Overal, bij drukke landraden, heerscht achterstand; waar vice-presidenten of presidenten ontbreken, hoopen de zaken zich onrustbarend op. In strafgedingen, is het niet beter. De gevangenissen zitten vol preventieven, en het uitstel in de behandeling der zaken maakt dat de getuigen zoek raken of sterven en dat veel meer dan noodig en wenschelijk was ten slotte het vrijspreken bij gebrek aan bewijs zal moeten volgen, waaruit natuurlijk de koerang-trang-roepers nieuwe zie-je-wels putten.

Onlangs moet door een president van een landraad een zeer grondig gemotiveerd request zijn gezonden aan den president van den raad van justitie, waaronder zijn landraad ressorteert, met verzoek om alles in het werk te stellen opdat de regeering hulp zou geven tot afdoening van zaken. Dat request is, warm gesteund, door dien president, doorgezonden; de onhoudbaarheid der toestand wordt er nog eens duidelijk bij uiteengezet.

En het gevolg?

De directeur van justitie betuigde tot zijn leedwezen dat hij geen personen beschikbaar had.

Politie op Java. Den assistent-resident voor de politie te Semarang, den heer Priester, is opgedragen een schema op te maken voor de overdracht van alle politiezorg op de drie hoofdplaatsen aan de gemeenten Batavia, Soerabaja en Semarang. Men rekent dit te kunnen geschieden met Januari 1908. Uit de algemeene kas zal het bedrag worden ter beschikking gesteld, noodig voor de volledige uitvoering van een definitieve reorganisatie en de omzetting van de rijksin gemeente-politie.

Communicatie te land. Dat verbetering van het communicatie-stelsel voor vele streken nog noodig is, kan men hieruit opmaken, dat binnen hetzelfde gewest, binnen dezelfde residentie zelfs, een vrij groot verschil bestaat in rijstprijzen, zegt de Sum. Bode.

Deze bedroeg toch in de afgeloopen maand in de onderafdeeling Boven-Kampar f 12 per pikoel en in Loeboek Sikaping f 3.50, een verschil dus van f 8.50 of de waarde van 2½ pikoels. Voerde men dus van Loeboeng Sikaping rijst naar de Boven-Kampar, dan zou men 2½ pikoel van de 3½ kunnen opofferen aan transportkosten, zonder nog verlies te lijden, d.i. dus plm. 7 pct. van het te vervoeren product. Men zal moeten erkennen, dat dit wel wat veel is, en dus verbetering der communicatie niet alleen voor Boven-Kampar maar ook voor het Loeboek Sikapingsche slechts voordeel zou kunnen aanbrengen.

In Borneo's Oosterafdeeling. De resident van Bandjermasin seinde 14 Augustus naar Batavia, dat de woning van het districtshoofd van Tanah Boemboe te Sampanahan den avond van den zevenden door kwaadwilligen is overvallen. Hij met zijn volgelingen zijn gedood, drie werden gewond.

Den negenden is den assistent-resident van Kota-Baroe met pradjoerits derwaarts vertrokken.

In overleg met den militairen commandant vertrok nog een groep militairen over zee naar Sampanahan om in verband met de in Pasir ageerende troepen de kwaadwilligen, waarbij panglima Sentik op te sporen.

Siak. De sultan van dit rijk, aanvankelijk voornemens in Holland zijn beklag te gaan doen over het hem voorgelegd contract, is op een telegrafische aanmaning uit Medan thuis gebleven en heeft op de wijze, die van hem verwacht werd, bij den resident zijn bezwaren voorgebracht. De verschilpunten zijn thans uit den weg geruimd en de vorst heeft zich bereid verklaard het contract te teekenen.

(Deli Crt.)

Personalia.

De heer **S. L. van Nierop**, firmant van de firma S. L. van Nierop & Co. te Soerabaja, is met het stoomschip Oranje aangekomen en onverwijld naar Soerabaja vertrokken. (Javabode.)

Volgens een telegram uit Batavia aan de Deli Crt. is de assistent-resident van Deli, de heer **E. L. M. Kühr**, overgeplaatst naar Pontianak. Als zijn opvolger werd aangewezen de assistent-resident van Sambas (Westerafdeeling Borneo) **S. H. Schaank**.

De overplaatsing van den heer Kühr, wiens benoeming te Medan dateert van 2 Juli 1902, is op zijn verzoek geschied.

Overgeplaatst van Koeta-Radja naar Medan als kwartiermeester van het garnizoen de 1e luitenant-kwartiermeester **H. L. K. M. Schieffelers** en van Medan naar Koeta-Radja de adjudant-onderofficier-kwartiermeester **de Laak**.

Albert Vogel gaat in Jan. voor zes maanden naar Indië, misschien ook naar Zuid-Afrika.

West-Indië.

Curaçao. Wij troffen in de „Sint Eustatiaansche Ditjes en Datjes" voorkomende in de Amigoe van den 11en Augustus ll. een uiting aan, die wij merkwaardig genoeg achten om daarbij een oogenblik te verwijlen.

De schrijver, Jan Paul, komt dan tot de conclusie dat Nederland Sint Eustatius maar moet verkoopen en geeft hiertoe de volgende redeneering ten beste.

„Ik ben arm en zit daarom in schuld.

Toch heb ik nog 'n koebeest. Vroeger was dat 'n uniek voordeelig melkbeestje.

Nu niet meer, want ik ben arm. Over 'n tijdje zal 't beest ad patres gaan, bij gebrek aan voer.

Er daagt een kooper op, die mij biedt 'n enormen hoogen prijs voor dat levend rammelende geraamte.

Ik ben aan 't beest gehecht, 't valt mij hard haar te verkoopen.

Wat te doen?

Als ik ze niet verkoop, dan is haar vonnis geteekend. Dood gaat ze.

Als ik ze wel verkoop, dan zal ze nog heel veel jaren als 'n wandelend botervat de menschheid ten ten nutte zijn.

Wat doet in zulk 'n geval, 'n verstandig, niet sentimenteel mensch?

Wel, hij verkoopt die koe en door haar te verkoopen werkt hij zich zelf uit de schuld en bezorgt ze'n ouwe vriendin nog menig gelukkig jaartje te midden van sappigen weigrond; want dood is toch maar dood voor 'n koe.

Nu de toepassing van deez' overschoone parabel.

Die koe is Statius.

De eigenaar is 't Hollandsch Gouvernement.

De dagen, dat Statius was „de hoorn des overvloeds", de „golden rock" zijn reeds lange in 't nevelzwart verleden heengesabeld.

'n Goeie 35.000 pop moeten 't leven er nog inhouden.

'n Kooper daagt op.

Voor groote zakken dollars wil hij dat lapje grond 't zijne noemen.

Maar Statius is dierbaar aan 't Moederland.

Wat te doen?

Niet verkoopen staat gelijk met alle hoop den bodem inslaan, om er nog eens boven op te komen.

Dan wel verkoopen, alle sentimentaliteit en phrasen over hooghouderij van koloniaal bezit op zij gezet en Statius nog eens 'n kans gegeven om de dagen van glorie van de vleeschpotten uit dien heel ouwen tijd te zien herleven, zij 't ook onder Amerikaansche vlag.

Meent nu niet, dat ik er Holland lastig om val, omdat 't niet meer doen kan voor dit voor mij zoo sympathiek stukje grond.

O neen, 't is toch al welletjes!

Welk Hollandsch dorp met 'n 1500 inwoners, hoe noodlijdend ook, wordt van alle kanten zoo bijgesprongen en gesteund en geholpen als St. Eustatius?

Neen, Holland kan onmogelijk meer doen, dat is klaar en duidelijk, net zoo min als die man voor z'n vrindin de koe.

Maar wat Holland onmogelijk kan doen, dat kan Amerika.

Ik verzeker U, 'n paar jaar, nadat de stars en stripes hier op ons fort wapperden, zoudt ge eens 'n verandering zien.

Mag 'k mijn phantasie eens vrij spel laten, en 't Amerikaansch St. Eustatius schetsen, dat daar in 't ver verschiet als in 'n visioen voor mijn geest opdoemt?

Schrijver laat dan zijne verbeelding ten deze werken, ziet van het eiland door de Amerikanen een vesting en steenkolen-depôt van den eersten rang gemaakt, ziet een prachthotel verrijzen voor rijke, winterschuwe Yankees met gevolg, een tandradbaan naar den krater, op zigzaggen, automobielen langs de wegen voortbenzienen, 'n centraal-suikerfabriek, mijnontginning — de gewone toekomstmuziek voor alle Antillenbewoners, zoo nederlandsche, fransche, als engelsche, die blijkbaar weinig hebben gehoord van „Our failure in Porto-Rico", waar toch ook de sterrenbanier waait en de menschen in drommen wegtrekken naar de „states", omdat ze op hun eiland verhongeren.

Wij meenen dan ook dat Jan Paul de plank niet ver misslaat wanneer hij ten opzichte van het, door hem weer opgeworpen oude balletje als volgt den geest van het volk schetst:

„Vraag 't volk hier eens of ze er wel zoo heel veel op tegen zouden hebben om Amerikaansch burger te worden. Ze trekken nu toch al weg in breede drommen naar de „states", al wie maar 't passagegeld bij elkaar kan scharrelen.

Amerika is hun Dorado 't land hunner droomen.

Wij zouden hieraan willen toevoegen, dat ook wanneer die droom verwezenlijkt mocht worden in den hier aangegeven geest, de droom nog zal voortduren, de trek naar de „states" aanhouden, totdat men daar gekomen ontwaart, hoe men er de gelijkheid toepast in de groote vrije republiek, waar een kleurling wordt veracht en straffeloos gelyncht, nu nog eenigszins, zoolang hij aanblijft, de beschermende hand van Teddy boven zich voelt, straks wanneer een ander in het witte huis mocht zetelen, weer voelen zal, dat hij slechts geduld wordt om bij de minste of geringste aanleiding te bespeuren dat de rechten in de groote amerikaansche republiek voor 'n groot aantal harer zonen illusoir zijn.

De redactie van de Amigoe teekent op het schrijven van haren correspondent het volgende aan:

„Ernst of kortswijl? zouden wij willen vragen.

Sentimentaliteit zal in ons geen verdediger vinden. Ware, niet overdreven vaderlandsliefde hangt echter niet in de lucht, maar is een met den grond, zijn bewoners en zijn geschiedenis; is zoo reëel mogelijk. Als Amerika St. Eustatius wil koopen, omdat 't fort Oranje het eerst de Unievlag heeft erkend en geëerd, zal dit geschiedkundig feit ook wel niet de eerste en eenige reden zijn die drijft tot dezen koop. Men hoopt zaakjes te doen en denkt in St. Eustatius een belangrijke aanwinst te bezitten, een belangrijken voorpost te midden der Antillen.

Wat St. Eustatius waard is voor Amerika, moet het ook waard zijn voor Nederland. Behalve de vele geschiedkundige, roemvolle herinneringen en de rijke schatten in vroegere eeuwen aan het Moederland afgestaan, heeft St. Eustatius ook in den tegenwoordigen tijd nog zijn nut voor Nederland. Zou de vrees zoo ongegrond wezen, dat met den verkoop van St. Eustatius ook de overige eilanden onzer West-Indische Kolonie gevaar loopen in andere handen over te gaan? Bestaat voor alle overige eilanden niet dezelfde reden tot verkoopen als voor St. Eustatius?

Het is zeer gemakkelijk de eilanden maar te laten leeg loopen en emigratie te bevorderen. Dan komt men op 't laatst van zelf, tot de vraag van Jan Paul: Mag men voor 1500 menschen wel meer doen, dan reeds gedaan wordt?

Maar heeft 't Moederland en 't Koloniaal Bestuur geen schuld, dat onze eilanden zoo ontvolkt worden, zoo noodlijdend en ellendig zijn? Kan daar werkelijk niets beters gedaan worden?

Als de hooge Regeering, zoowel als 't Koloniaal Bestuur met volle overtuiging zeggen kan, dat de hulpmiddelen om weder leven en bloei te brengen op onze eilanden zoo doelmatig mogelijk zijn aangewend; maar steeds zonder vrucht bleven, eerst dan moet men besluiten: wij kunnen die eilanden niet besturen, dus moeten anderen het maar doen. Maar zou de arme bevolking er ook wel bij varen?

Neen, Nederland kan en moet veel meer doen, vooral voor de bovenwinsche eilanden.

Zoo heel veel geld meer zal niet worden geëischt, maar wel moet dit doelmatiger en beter besteed. Er bestaat nog niet eens een vast, goed doordacht, afgerond plan om de economische toestanden dezer eilanden te verbeteren.

Wat werd tot dusverre dan beproefd om het besluit te wettigen: Er valt niets meer aan te doen? Hoe weet men dat de onkosten te hoog zouden loopen en de uitkomsten te gering zouden zijn? Wij hebben nog nergens gehoord, of gelezen, dat dergelijke berekeningen zijn gemaakt. Wordt het niet langzamerhand tijd daar eens een ernstig begin mede te maken."

Wij zouden de Amigoe hierbij willen opmerken dat de moedeloosheid, waarvan het blad gewaagt, die noodzakelijk op mislukking moet uitloopen niet aan deze zijde van den Oceaan, maar aan gene zijde zich telkens en telkens deed hooren en aan een goede, vóór alles vereischte samenwerking van moederland en kolonie in den weg stond, eene moedeloosheid, die in sommige kringen wellicht juist haren oorsprong vond in de bekoring van het fluitspel van den Antillenvanger der Caraïbische Zee.

Moge ook bij deze, nieuwe uiting van moedeloosheid het moederland sterk blijven om voor teleurstellingen te behoeden hen, die nog aan de toekomst-muziek gelooven, trots het macabre-refrein, dat van het nabije Porto Rico daarbij tot hen overwaait.

Moge het moederland daarbij op de medewerking van een overgroot, weldenkend deel der kolonie kunnen rekenen, in stede van de tegenwerking, die het ondervond.

Varia.

Uit kuieren gegaan. Vriend Bob beviel het niet langer in de tent van Harmston. Het kwam zijn eer te na dat hij slechts gebruikt werd om tijgerkooien voort te duwen of weg te trekken. En zoo had Bob, de dikhuid, de ruimte gezocht. Zijn trouwe legermakker, de kaapsche ezel, was van de partij en zoo stapten ze samen voort, waarbij Bob broederlijk zijn ranken lotgenoot met zijn groot lichaam tegen de zonnestralen beschermde.

Ze kwamen aan het station.

De ezel werd toen lui. Reizen per spoor vond hij wel zoo gemakkelijk als te voet. En met groote overredingskracht wist hij Bob er toe te brengen met hem in een ledigen goederenwagen te kruipen.

„Hier merkt ons niemand op, zei Grauwtje. „Alles goed en wel" bromde Bob, maar je hebt geen kaar-

tje man.

„Artisten reizen vrij, verzekerde Grauwtje. Toen was Bob gerust.

Maar de menschen van het spoor waren er achter gekomen en maakten groot misbaar.

Daar hebt je 't al, trompette Bob en gevolgd door zijn balkenden vriend, maakte hij beenen, het plein op. Straatjongens, inlanders, politieagenten, stationsvolk alles er achter aan. De juffers van de telefoon hingen uit de ramen en hadden een lang niet alledaagsche pret.

Toen kwam de schout, en was het pretje voor Bob en Grauwtje spoedig uit. De spullemenschen kwamen er ook bij en gingen de gevangenen in optocht met loome schreden naar huis.

Een goede reclame dat losraken van beesten. Er kan geen circus hier zijn of olifanten, ezels, paarden, honden, apen breken zoo van tijd tot tijd eens los. Dat geeft stof tot spreken, vat-je.

(Bat. Nbl.)

Een kijkje op inlandsche zeden. Het was er verbazend druk in het huisje van Sa-Idi in kampong Tengah op Salemba. Sarinten, Sa-Idi's deugzame en bekoorlijke dochter, vierde haar huwelijksfeest. De jongelui waren nog zoo lang niet verloofd, maar aan lange verlovingen doet men niet in het land waar het aroma der vrouwelijke bloesems zoo spoedig vervluchtigt.

Het huisje was helder verlicht en kon de gasten nauwelijks bergen. Muziek was er ook. Tegen elven was de pret ten top.

De dansmeisjes oogstten lauweren, die zij dan ook met heur lenige gestalten en frissche snuitjes wel verdienden. De bruid had zich te voren afgezonderd. Was ze door aandoening overmand dat zij haar onbezorgd meisjesleven ging vaarwel zeggen?

Plotseling kwam de boodschap door een tante der bruid gebracht, om de muziek te laten uitscheiden. De tijd was er nu niet om muziek te maken. Speurend keek de oude vrouw door de vele bezoekers. Toen scheen zij gevonden te hebben wat zij zocht: zij liep op Ma-Ramie toe, en nam haar mede.

De gasten staken de hoofden bij elkaar, fluisterden. De lezers staakten de lezing der huwelijksgeboden.

Van binnen kwam toen een zwak geluid, als van een jong katje. Men glimlachte. Toen kwam de doekoen Ma-Ramie weer buiten. Zij verzocht de gasten heen te gaan, want het huwelijk ging vooreerst niet door. De bruid was zoo juist onder het kleeden van een welgeschapen knaapje bevallen.

(Bat. Nbl.)

De Japansche vrouwtjes. In Japan, het moderne wonderland, waar de westersche beschaving haar zegetocht houdt, zijn ook de vrouwen uit haar geïsoleerd bloemenbestaan ontwaakt. De zachtaardige, kleine Japansche, de bekoorlijke „moesme", wil het zich niet meer kalm laten welgevallen, dat haar ouders haar aan rijke Japanners of Europeanen verkoopen, die dan, alsof het zoo behoort, met haar een tijdelijk huwelijk aangaan. Zij wil niet meer haar „danasan" in alles willig en dienstbereid zijn en hem ten slotte, als hij genoeg van haar heeft gekregen, of zijn plicht hem naar Europa roept, met een vriendelijken, lachenden „sayonara" en een diepe kniebuiging laten heengaan.

Op het oogenblik berust bij de japansche volksvertegenwoordiging een verzoekschrift, voorzien van de handteekeningen van 15.000 vrouwen en waarin wordt aangedrongen op de uitvaardiging van een wet, volgens welke ieder, die een „mekake" (bijwijf) bezit, strafbaar zal zijn.

Tot dusver werd het houden van een „mekake" beschouwd als een der ontastbare, maatschappelijke rechten van den Japanner, die er genoeg geld voor had en niemand zag er iets in. En nu eischt de Japansche vrouw gelijke rechten voor beide geslachten, d.w.z. dat de man slechts één vrouw, de vrouw slechts één man mag bezitten.

Het verzoekschrift is niet geheel en al nieuw. Reeds ruim een jaar geleden was een dergelijke petite ingezonden, maar destijds, tijdens den oorlog met Rusland, werd er evenmin notitie van genomen als van honderden andere dergelijke schrifturen, waarover de regeering geen tijd vond, haar meening te zeggen.

Ook thans bestaat er weinig kans, dat het verzoekschrift effect zal hebben, want de tegenwoordige keizer heeft zelf een vrij groot aantal „mekake's" De kroonprins is de zoon van een „mekake" van den mikado en de keizerin zelf heeft liefderijk de opvoeding van dezen zoon van haar gemaal geleid.

Van Vreemde Koloniën.

Een Britsch-Indiër gekroond. In de laatste dagen is Britsch-Indië wederom nog al eens ter sprake gekomen, o.a. door het zonderling incident van de kroning van Surendranath Bannerjee, den redacteur van de Bengalee, wien de onlangs afgetreden luitenant-gouverneur van Oost-Bengalen en Assam, sir Bampfylde Fuller het genoegen deed, hem wegens demonstratie te Barisal tegen de afscheiding van Oost-Bengalen, toen reeds eene gewijsde zaak, in hechtenis te doen nemen. Hoezeer de hechtenis van korten duur was, heeft zij toch er toe bijgedragen om de figuur van den Bengalee-redacteur nog meer op den voorgrond te stellen, dan deze tot dien er in geslaagd was, zich zelven te plaatsen.

Naar aanleiding van dat kronings-relletje is het misschien niet van belang ontbloot nog eens bij het vlag-incident stil te staan, waarvan wij in het vorig overzicht melding maakten.

Den 7en Augustus ll. werd dan door 20000 personen ongeveer te Calcutta eene demonstratie gehouden, ter herdenking van den dag, waarop de Swadeshi-beweging aldaar werd op touw gezet.

Nadat de leider, de heer Sen, de handelingen had geopend met een inleidend gebed, waarin hij den zegen des Allerhoogsten inriep, opdat het volk de Swadeshi-gelofte zou kunnen houden, zijn leedwezen betuigde over de vervreemding tusschen sommige deelen der inheemsche bevolking en de hoop uitsprak dat de ietwat gespannen verhouding tusschen heerschers en overheerschten zou verbeteren, werd door Bhupendro Nath Bose onder oorverdoovend gejuich voorgesteld om de Nationale vlag van Overwinning en Eenheid aan Surendranath Bannerjee aan te bieden, wiens schitterende hoedanigheden en toewijding aan de Swadeshi-beweging door spreker werden herdacht, die niemand waardiger oordeelde dan den heer Bannerjee om de vlag te bewaren.

Toen werd achter het podium een vlag geheschen en omhelsde Bannerjee baboo Bhupendro innig, ten teeken dat hij de opdracht aanvaardde.

Wanneer nu, naar aan de engelsche bladen geseind wordt, tot de inlandsche pers in Britsch-Indië den heer Bannergee over het kronings-relletje à faire neemt, moet erkend worden, dat zijn volgelingen het er wel naar gemaakt hebben, om den man het hoofd op hol te brengen.

Terwijl de leider der demonstratie van den 7en Augustus ll. zijn leedwezen te kennen gaf over zekere uitbarstingen van „jeugdige onstuimigheid" (een aantal jonge Swadeshihelden ranselden onlangs gezamenlijk twee zendelingen af), zijn gehoor eerbied voor de wetten van het land inprentte, en zijn jeugdige toehoorders waarschuwde zich niet door „verkeerde en onverantwoordelijke leiders" van de wijs te laten brengen, maar binnen de perken van tucht en orde te blijven, zien we Bannerjee toch den 12en Augustus d.a.v. weder te Barisal, het uitgangspunt van zijn glorie, optreden met een rede, waarin hij eene opmerking liet vallen, die waarschijnlijk niet toevallig eenigermate wordt teruggevonden in een, onlangs verspreid geschrift, waarin tot den opstand in Britsch-Indië pur et simple wordt aangezet:

„Het is nu niet meer aan ons om in smeektonen aan de deuren onzer heerschers te kloppen. Zij trappen naar ons als naar zoovele wezens, lager staande dan katten en honden. Wij moeten op onze eigen beenen staan," zeide hij en spoorde dan wederom tot volhouden in de Swadeshibeweging aan.

Dat „trappen" nu is toch zoo heel erg niet geweest. Integendeel. Zooals wij reeds te voren opmerkten heeft het loslaten van den heer Bampfylde Fuller door de britsch-indische regeering blijkbaar op den heer Bannerjee en zijne mede-extremisten in stede van een kalmeerenden den opwinnenden invloed gehad van een eerste, gemakkelijk behaald succes.

Zonder den ernst der kronings-affaire en van de opstand-circulaire van eenig groot gewicht te achten, meenen wij toch dat met de nu ook weder inkomende berichten van hongersnood en verdere rampen in verschillende deelen van Britsch-Indië, voor de regeering dezer kolonie verre van gemakkelijke tijden zijn aangebroken.

Die humane Engelschen. Niet waar, we moeten niet uit ons zelven de humaniteit betrachten en steeds, in verband met de middelen waarover wij beschikken, naar beter trachten, maar bij de Engelschen in de leer gaan. Laten we dan even 'n paar kijkjes nemen bij onze leermeesters.

Het quarantaine-hospitaal te Colombo, dat belangrijke kolenstation in den Indischen Oceaan, waar de schepen van alle zeevarende natiën — behalve de nederlandsche — dagelijks in- en uitvaren, is reeds herhaaldelijk ter sprake gekomen, wegens den ellendigen toestand, waarin het verkeert en werd gehouden, zoodat een italiaansch passagier daar feitelijk geheel aan zijn lot werd overgelaten, bij vergissing in het leven bleef, en eindelijk door den consulairen agent zijner natie werd ontdekt. De pers sprak er toen 'n woordje over, maar men vergat al spoedig het heele geval. Er is een engelsch kind in datzelfde station komen te overlijden, zonder dat aan de moeder werd toegestaan bij haar kind te verwijlen, en nu eindelijk begint het bestuur van Colombo, bij monde van den gouverneur Blake in te zien, dat de instelling eene schande voor de kolonie is.

'n Ander geval!

Een engelsche dame kwam ten vorigen jare met haar dertienjarig dochtertje naar Britsch-Indië uit, om bij een bloedverwant haar intrek te nemen. In nog geen jaar tijds verloor zij haar dochter tengevolge van een ongeluk, en stond zij zelve, buiten hare schuld, op straat. Zij trachtte in een dorpje bij Madras, in welke plaats haar vader en een harer ooms gewichtige betrekkingen hadden bekleed — de laatste was eens eerste secretaris van het gouvernement van Madras — in haar onderhoud te voorzien. Dat ging evenwel niet al te best, waarop zij aan de autoriteiten te Madras om terugzending naar Engeland verzocht. Men liet haar een stuk teekenen, waarin zij moest verklaren landloopster te zijn, en zond haar toen, daar te Madras geen werkhuis is, onder politie-escorte, bestaande uit een europeeschen sergeant en een inlandsch agent per spoor naar Bombay, waar ze bij aankomst per ossekar naar de gevangenis werd overgebracht, alwaar ze een week vertoefde, totdat de Times of India zich haar lot aantrok en, de deelneming van het publiek inroepende, de voldoening mocht smaken, dat eenige dames en heeren voor een behoorlijken overtocht zorgden der vrouw, die anders na weken wellicht in het werkhuis voor vrouwen, dat zich te Bombay in de algemeene gevangenis bevindt, te hebben doorgebracht, als dekpassagieresse zou zijn teruggezonden.

Zoo wordt de humaniteit betracht door het bestuur, uitgaande van een volk, dat het „charity begins at home" tot devies heeft, tegenover den eigen landaard. Dat dit ons, wanneer we het niet reeds waren, voorzichtig doe zijn ten opzichte van het humaniteitsgedoe der Engelschen tegenover de overheerschte volkeren.

„Our rulers are a selfish race", zei de heer Bannerjee den 12en Augustus ll. te Barisal, en daarin had hij niet zoo heel erg ongelijk.

Singapore, Colombo en Sabang. De Straits-Times is nog maar steeds niet uitgepraat over de langzaamheid betracht bij het aanbrengen der voor de Tandjong-Pagar-werken noodig geachte verbeteringen. Vroeger, schreef het blad, was het een wonder waarnaar iedereen ging kijken, wanneer een schip de haven voorbij stoomde zonder aan te leggen, maar nu is dat een heel gewone zaak geworden.

„Tijd is nu geld, in het Oosten zoowel als in het Westen", schreef het blad, „en de haven die de grootste faciliteiten biedt voor laden en lossen is vrijwel zeker door het belanghebbend publiek te worden gekozen. Hoe staan we in dit opzicht, laat ons zeggen, ten opzichte van Sabang? Ligtijd is nu een zaak van even groot belang als te voren, en wij zijn er zeker van dat de volgende mededeelingen op den grondslag van goede juiste gegevens berusten. Bevrachters van steenkolenschepen nemen, naar wij weten, aan om te Colombo en Singapore 500 ton per dag te laden en stellen zich verantwoordelijk voor den ligtijd voor het geval het inladen meer tijd zou eischen. Te Sabang nemen de bevrachters aan om 1200 ton per dag in te laden en eventueel de gevolgen te dragen."

Spoed! Zet er toch spoed achter, spoort het blad aan, en denkt aan het eerste noodige voor onze haven.

Cholera en hare bestrijding. De Board of Science te Manilla heeft er een middel op gevonden om de cholera met succes te bestrijden door inenting.

Wat de oorspronkelijke entstof is geweest, deelt de Manila-Times, waaraan we dit bericht ontleenen, niet mede, maar nu vernemen wij, dat de inenting plaats heeft met bloed van ingeënte op niet-ingeënte personen. Er zijn reeds 7000 personen ingeënt, zoo blanken als inboorlingen, bij voorkeur gekozen uit degenen, die uithoofde hunner betrekking of tengevolge van andere omstandigheden in hooge mate aan de infectie bloot stonden. Op de 7000 ingeënten hebben zich drie gevallen der ziekte voorgedaan, waarvan één nog twijfelachtig, terwijl één den aanval met succes doorstond.

Men stelt zich voor de inenting op groote schaal voort te zetten, waartoe aan allen, die zich daaraan willen onderwerpen, te Manilla de gelegenheid is opengesteld.

Verkoop van de Philippijnen? De Manila Times schreef onlangs, dat met de spoorwegen, die met amerikaansch geld in den archipel worden aangelegd, en met het groote droogdok, de Dewey, in de baai van Olongapo bij Manilla, nu wel alle geruchten betreffende eventueelen afstand of verkoop der Philippijnen door de Vereenigde Staten zouden verstommen.

We kunnen hier nog een andere reden aanvoeren voor de onhoudbaarheid dier geruchten. Onlangs heeft generaal Story van de Fortification Board der Vereenigde Staten gedurende zes weken in de kolonie vertoefd en toen aan de verschillende havens een bezoek gebracht, met het oog op de voor de defensie der kolonie te treffen maatregelen en aan te leggen werken. Hieruit blijkt onzes inziens voldoende, dat oom Sam van plan is te houden, wat hij heeft.

Ten aanzien van den spoorweg aanleg in de kolonie zij nog medegedeeld, dat nu ook voor de, op Luzon aan te leggen spoorwegen, zij het ook naar een eenigszins gewijzigd plan, concessie werd verleend en wel aan het new-yorksche huis Speyer Brs, dat tevens in de rechten treedt der Manila Railway Co Ld.

Ziekenverpleging te Cholon. Cholon, de industrieplaats van Cochin China en doorvoerplaats voor de producten van laatstgenoemde kolonie in het protectoraat Kambodja, is ook de plaats, waar naar wij meenen, de eerste maternité in het verre Oosten werd in het leven geroepen en ook overigens aan bijstand aan zieken nog al het een en ander is verricht. Een opstel van L. Lahy in de Dépêche Coloniale geeft ons daarvan een overzicht.

De maternité van Cholon, sedert 10 Maart 1902 in een behoorlijk gebouw ondergebracht, dat ter vervanging diende van de eerst daartoe ingerichte schuur, staat met den daaraan verbonden cursus voor inlandsche vroedvrouwen, die in December 1904 de eerste negen geslaagde leerlingen afleverde, onder beheer en toezicht van de Association maternelle de Cholon.

Van de hier geboden gelegenheid wordt door de inlandsche vrouwen steeds meer gebruikt gemaakt, zoodat b.v. in de eerste 6 maanden van dit jaar 395 vrouwen, w.o. 383 inlandsche ter verpleging werden opgenomen tegen 70 slechts in het tweede halfjaar van 1901, 201 in het heele jaar 1902.

De kindersterfte die in 1901 4.65 pct. bedroeg is sedert aanmerkelijk gedaald, zoodat het gemiddelde van het aantal sterfgevallen onder de, in de instelling geboren kinderen over de laatste vijf jaren 1.65 pct. bedraagt.

Ten bewijze dat men in den vreemde met geringe middelen toch veel goeds kan tot stand brengen, diene dat de genoemde Association ten vorigen jare over 12028 piasters à 1.25 fl. beschikte en daarvan ca. 9342 piasters uitgaf.

De directrice is evenwel ook maar 'n eenvoudige vroedvrouw — elders moet dat meer grootscheeps gaan.

In het oude-mannenhuis te Cholon, door particuliere bijdragen opgericht en in stand gehouden, kunnen dertig ouden en gebrekkigen worden opgenomen.

Ook door particulier initiatief opgericht en grootendeels onderhouden is de school voor jeugdige blinden, die einde 1905 23 leerlingen telde. De kolonie verleent een subsidie aan de inrichting.

Het gemeentelijk hospitaal, waarvan de leiding in December 1904 van de zusters van Saint Paul de Chartres werd overgenomen, staat ook al weder onder directie eener vrouw. In hoeverre de inrichting het vertrouwen der inlandsche bevolking geniet, blijkt wel hieruit dat het aantal verpleegdagen van 48.896 in 1900 toenam tot 74.228, w.o. 3014 evenwel van Europeanen.

Dezelfde zusters van Saint Paul de Chartres hadden in 1870 een asyl opgericht voor zieke zuigelingen, maar toen men er eens aan dacht om een statistiek op te maken van wie er, hoezeer ook ziek en zwak, levend binnen kwamen maar dood werden uitgedragen, bleek dat van 1896 tot 1901 van de 4819 opgenomenen, 4522 of ruim 93 pct. der kleinen kwamen te overlijden. Toen werd last gegeven het asyl te sluiten, maar aan de zusters vergunning verleend een nieuw op te richten, waarbij meer met de regelen der hygiene werd rekening gehouden.

Tevens werd door de gemeente bij het hospitaal een paviljoen voor opname van zieke zuigelingen ingericht. Ook hier was de sterfte in drie jaren nog beduidend, 249 op de 515 opgenomenen, maar toch viel dus reeds een aanmerkelijke verbetering te constateeren.

Eene verband-polikliniek, alweder aan een gediplomeerde vroedvrouw, onder contrôle van den stadsgeneesheer, toevertrouwd, verheugt zich in het vertrouwen der inlandsche bevolking.

Ten slotte is in het vorige jaar het particulier initiatief er in geslaagd om de oprichting van een hospitaal voor Europeanen te verzekeren, dat noodig was, daar het militair hospitaal te Saigon genoeg heeft te doen met zijn militaire patienten, zoodat reeds verscheidene burgers om opname in het gemeente hospitaal voor inlanders moesten verzoeken en zich in de, voor meer welgestelde inlanders bestemde klasse lieten opnemen. Europeanen, inlanders en Chineezen droegen allen om strijd voor dit nieuwe werk bij — één Chinees, Tan Eng Teng, stond daartoe een stuk gronds, ter waarde van 45000 franken af.

Deze samenwerking is zeker in hooge mate te danken aan den leidenden geest, uitgaande van het hoofd van bestuur, den luitenant-gouverneur Rodier, die in dit opzicht veel voor de kolonie heeft weten te bereiken.

Zoo kwamen onder zijn bestuur de leproserie te Culasrong en de tuchtkolonie voor jeugdige misdadigers en verwaarloosden in de provincie Thudamot tot stand.

Boekbespreking.

Een zeer verblijdend teeken van wassende, ernstige belangstelling in de Indonesische sierkunst is zeker het feit, dat behalve de vele dagbladartikelen mede naar aanleiding der tentoonstellingen van „Oost en West" daaraan gewijd, er ook meer en meer in verschillende tijdschriften studies over dit zoo belangrijke en veelzijdige onderwerp verschijnen.

Zoo ontvingen wij met groote vreugde en dankbaarheid van den heer **J. A. Loeber Jr.** een exemplaar van zijn doorwrochte studie: **Het Indisch Bamboe-ornament** opgenomen in aflevering 8 (Aug. 1906) van het zoo keurig uitgegeven tijdschrift „H e t H u i s, oud en nieuw (Maandelijksch prentenboek gewijd aan huis, inrichting, bouw- en sierkunst)."

De verluchtende „prenten" naar oorspronkelijke teekeningen van den schrijver gereproduceerd, zijn bizonder mooi uitgevoerd en geven een juisten kijk op het zoo interessante, hoogstaande graveer- en snijwerk op bamboe van de inlanders uit enkele streken van den O.-I. Archipel, terwijl ook de deskundige toelichting van den voor deze kunst zoo warm voelenden schrijver haren belangstelling-wekkenden invloed op den tot heden, uit onwetendheid, onverschilligen lezer niet zullen missen.

Zoo schrijft hij o. a.:

„Het zijn bepaalde volken, die zich met de versiering van bamboe-kokers moeien! Dat is juist een van de typische dingen op Indisch kunstgebied! De Javanen, die in hun wajang-figuren zoo prachtige stylisaties van het menschenlichaam vertoonen, wier vrouwen in het batikken zoo kostelijke stalen van vlakornament te zien geven, vermooid door een zeldzamen kleurengloed, mannen en vrouwen dus, waaronder wel degelijk artistiek gevoel te vinden is, ze hebben in het bamboe-snijwerk bijna niets gemaakt. Neem de Atjehers, die in het metaalvak 't betrekkelijk ver gebracht hebben, wier vrouwen prachtige doeken weven in zeldzame kleurencombinaties, de Balineezen, die meesters zijn in houtplastiek, in hun gesneden beelden prachtstukken van ornamentale fantasie te zien geven; van mooi bewerkte bamboe-kokers is geen sprake! Sterker nog, in de groep der kleine Soenda-eilanden vindt men het groote eiland Timor, omringd door Flores, Soemba en eenige kleinere eilanden. Alleen op dat eiland Timor is een hoogst belangrijke bamboe-ornamentiek te vinden. Waarom nu alleen daar en niet op de aangrenzende eilanden, met wier bewoners de Timoreezen vrijwel gelijk zijn? Alleen op Soemba en Flores vindt men zeer eenvoudigbewerkte kokers, die in geenendeele Timors rijkdom nabijkomen. Wijt men dit aan meerdere begaafdheid, dan dienen als tegenbewijs de schitterende weefsels, die op Soemba geweven worden en tot de mooiste in den Archipel behooren, de geestig gevonden hoeden van lontarblad, die ieder Rotinees voor zich maakt.

Dat zijn van die onverklaarbare dingen! Het is volkomen te verklaren, hoe bijv. het weven zich hier en daar in bizondere mate heeft geconcentreerd. Voldoend weefmateriaal en geschikte plantensoorten voor het verven, dat zijn twee belangrijke factoren voor de vorming eener huisindustrie, zooals we op Zuid-Celebes en Sumatra hier en daar aantreffen en die juist door het verkoopbaar zijn van het geproduceerde sterker dan elders blijft bestaan. Maar versierde bamboe-kokers hebben nu eenmaal geen handelswaarde, de Timorees, de Batak, de Dajak, ze maken ze zelf, ieder voor zich, voor eigen gebruik. En nu ontstaat de vraag, waarom voelt een Timorees iets voor een mooi besneden bamboe-koker en waarom blijkt de artistiek even hoog staande Balinees er niets voor te gevoelen? Het zijn maar enkele volken, die veel op dit gebied presteeren: de Papoea's van Nieuw-Guinea, de Timoreezen, de Batak's van Sumatra, de Dajak's van Borneo, wier woonplaatsen, ver van elkaar verwijderd, zich als stippen in het groote Archipelgebied vertoonen. Het is er mee als met veel op Indisch sierkunstgebied, men ziet een rij van verschijnselen, die nauw bij elkaar aansluiten en verklaard zouden kunnen worden met overname door nabuurschap, indien dit door den verren afstand niet verhinderd werd!

Vindt men analoge verschijnselen, dan worden zij gescheiden door een behoorlijke hoeveelheid K. M. en zoo stuit men veelal bij de bestudeering van dit Indisch kunstgebied op schakels van een ketting, die wellicht samenbehoord hebben, maar nu zoover van elkaar verwijderd zijn, dat men met schroom aan een vroeger kettingverband durft denken!

Het is, daarom de meest aangewezen taak — en tevens de dankbaarste — zich te bepalen tot het aanwijzen van hetgeen er is en dit constateeren van het bestaande is te aangenamer, omdat het technieken of materialen geldt, die wij weinig of niet kennen, alzoo steeds verrassingen met zich brengt.

Hoe moet men bijv. zoo'n bamboe-koker versieren? De eenvoudigste weg is het graveeren. Met de punt van een scherp mes worden de ornamentlijnen in de bamboe-huid gegrift. In het begin is er van dit ingegrifte ornament weinig te zien, maar spoedig verzamelt zich vuil en stof in de fijne lijnen, die daardoor meer en meer zichtbaar worden. Ook laten enkele Batak's een bruin vocht in het gegrifde deel indringen, zoodat de fijne lijntjes begeleid worden door vage bleek-bruine streepen, die tot onder de epidermis, de huid, doorgedrongen zijn.

Dat is de eenvoudigste, technische bewerking, die men dan ook vrijwel algemeen in den Archipel aantreft. Primitief ornament, rechte lijnen en kruisingen, wordt er mee gemaakt en men beproeft het bijna nuchter ornament te verlevendigen door het fond op te werken met arceeringen. Op Oost-Timor, Soemba en Ceram gaat men iets verder en voegt in deze rechtlijnige indeelingen spiraalmotieven of eenvoudig ornament (zie fig. 1 van Oost-Timor, fig. 2 van Ceram).

Het mooiste werk in dit gegraveerde bamboe maken de Batak's op Sumatra. Dit is geen wonder, want onder de volken op dit groote eiland zijn de Batak's de kunstzinnigste. Hun huizen munten onder de Indische door hun schilderachtige vorm uit; het hooge dak, in het midden gebogen, aan de beide uiteinden puntig naar boven loopend, geeft de paalwoning een eigenaardig cachet, dat soms nog versterkt wordt door gesneden sieraden, die van buffelkoppen op de dakpunten afhangen of door breede, besneden planken in felle kleuren beschilderd, die de onderzijde van het huis afdekken.

De katoenen kleederen, die de vrouwen weven, zijn meestal somber in tint. Een bruinig zwart of donkerblauw overheerscht er, maar even wordt dit trieste fond opgelicht door bruin, wit of lichter blauw.

Ook het ornament is in den regel heel eenvoudig. Maar toch hebben ze een ongemeene bekoring; ze zijn door ingehouden kleurgloed gedistingeerd geworden en het smalle, helkleurige randje, dat deze weefsels aan beide zijden begrenst, geeft den juisten kleurmaat aan. Ook in hun koper- en vlechtwerk maken ze allermerkwaardigste dingen, die hun goeden smaak laten zien.

. . . .

Hierbij dient opgemerkt, dat, uitgezonderd van de Batak's, versierde bamboe-kokers van Sumatra weinig of niet in de Europeesche Musea voorkomen.

Dat wil natuurlijk geheel niet zeggen, dat dit op Sumatra zelf ook het geval zal zijn. Zoo'n enkele koker, zooals deze afgebeelde, bewijst, dat in West-Sumatra dit snijwerk een zekere hoogte en een bepaalde zelfstandigheid in ornament bereikt heeft. Het gaat daarmee als met veel dingen op Indisch gebied; het lijkt wel of juist de stukken, die sierkunstige waarde hebben met opzet vergeten zijn. Onoogelijke houten voorwerpen en vieze lappen, die voor den etnograaf waarde hebben wegens haar gebruik bij ceremoniën of zoo iets, worden met wellust verzameld en tentoongesteld. De stukken, die door bewerking en versiering kunnen vertellen van de geestelijke ontwikkeling der bevolking, zijn veelal vergeten, daar de inzamelaars te weinig kunstzin bezaten om „aardig snijwerk" naar waarde te schatten en de Indische sierkunst een meestal vergeten hoofdstuk is geweest bij onderzoekingen in Indië. Een primitief mesje, voor de besnijdenis gebruikt, is voor heel wat geleerden interessanter geweest dan snijwerk, dat waarlijk van een eigen kunstzin spreekt!

Intusschen mogen we gelukkig zijn, dat de eilanden Timor en Borneo in dit opzicht een uitzondering gemaakt hebben.

Op W.-Timor werd in 1829 door Macklot een keurcollectie van tibaq's, van bamboekokers bijeengebracht, die nog steeds door superbe bewerking een sieraad zijn in het Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, die men elders tevergeefs zal zoeken. In den loop der jaren werd deze collectie, hoewel spaarzaam toch gestadig aangevuld en vormt nu een belangrijke afdeeling van dit bamboe-snijwerk.

Borneo daarentegen bleef langer onbekend. Zelfs Salomon Müller, die zooveel belangrijks in Indië verzamelde en als deelnemer aan Macklot's expeditie op Timor het mooi van dit werk had leeren kennen, bracht tijdens zijn verblijf op Borneo in 1836 weinig bijeen. Ook latere onderzoekers volgden zijn voorbeeld. Men verzamelde bamboe-kokers a l s t y p e n v a n p ij l- o f t a b a k s k o k e r s, als gebruiksvoorwerpen.

. . . .

Het feit, dat die voorwerpen op de jacht of in den oorlog gevuld met blaaspijltjes en in den gordel gedragen werden en dat de Dajak telkens voor het schieten een pijltje uit zoo'n koker haalde, dat voorname, veelzeggende feit was voldoende om volkomen over het hoofd te zien, welk een buitengewone ornamentatie uit de versiering van dergelijke voorwerpen kon spreken!

Alzoo dacht men er absoluut niet aan, complete series bijeen te brengen, om zoodoende den geestelijken arbeid van die menschen vast te leggen, voor het nageslacht te bewaren; integendeel, twee of drie kokers, liefst in verschillende grootte, waren voldoende om ons het begrip „pijlkoker" nader te brengen! Het kost inderdaad moeite om bij het constateeren van dergelijke zaken ernstig te blijven. Trouwens, van deze artistieke blindheid geeft de Borneo-vorsching tallooze voorbeelden. De Dajak's die woudbewoners op dat groote eiland, hebben de onaangename gewoonte bij hun „miniatuur-oorlogen" of overvallen elkander te dooden, tenminste als er gelegenheid voor is en dat is bij de groote voorzichtigheid dezer natuurmenschen maar zelden het geval. Maar is er een slachtoffer gevallen, dan slaan ze het hoofd af en rooken dat op een houtvuurtje, bewaren den schedel met zeker genoegen. Welnu, dat gebruik, dat men heusch onschuldig noemen kan als men denkt aan de duizenden slachtoffers van één Europeeschen veldslag, waarvan een groot deel op gruwzame wijze het tijdelijke met het eeuwige moet verwisselen, dat onschuldige koppensnellen is voldoende geweest om die arme Dajak's als woeste barbaren te beschrijven. Dat koppensnellen heeft de studie der Dajak's geheel in beslag genomen, heeft tallooze geleerden aan den arbeid gezet, die tevens vergaten, hoe ditzelfde volk in snijwerk, in het weven, in het vlechten, in kralenwerk meesterstukken van sierkunst te zien gaven, die in kleur of ornament vrij wat beschaafder waren, veel hooger stonden dan de voorwerpen, die deze heeren in hun eigen land gebruikten of zagen gebruiken!

Eerst in 1890 is aan die ergelijke misvatting een eind gekomen. Een Oostenrijksche schilder heeft den moed gehad, een boek te schrijven over d e k u n s t der Dajak's op Borneo en eenige jaren daarna hebben de tochten van Dr. Nieuwenhuis in de binnenlanden van Borneo ons geleerd, welk aantrekkelijk volk daar toch eigenlijk woont. Deze moedige en kundige reiziger heeft ingezien, dat er onder die Dajak's nog belangrijker dingen waren dan pijlgiften en koppensnellen, dat deze bamboe-kokers nog andere waarde hadden dan als pijlkokers! Een prachtige collectie bracht hij mede, die menigeen in verbazing gebracht heeft. Ook van de Papoea's op Nieuw-Guinea, die evenals Batak's en Dajak's in bijzondere mate de aandacht der geleerde wereld hebben getrokken, zijn een aantal kokers naar Europa gekomen en gedeeltelijk gepubliceerd.

Hier zoowel als op Borneo en West-Timor treedt het gesneden ornament het meest algemeen op.

. . . .

Daarom is het ook niet te verwonderen, dat juist

in onzen tijd van jong-oplevende kunst, die in veel dingen dieper dan vroeger zoekt door te dringen, die ook het ornament als uiting van kunstzin is gaan beschouwen, dit Indische volksornament uit de vroegere vergetelheid gerukt is geworden! En het is dat volkomen waard! Is het mogelijk op ons Europeesch kunstgebied een dergelijk doorgevoerd vlakornament te vinden, dat dit Dajak'sche werk aan sierlijkheid en karakter evenaart?

Het is trouw en eerlijk, schoon door eenvoud, het herinnert aan de mooie, oude liedjes, ook uit het volk voortgekomen, vrij van oppervlakkige opgesmuktheid. En het is tevens een stuk historie, het eenige, waarin bij deze natuurvolken den geestesarbeid van vroegere geslachten bewaard en behouden is gebleven. Meer nog is daarin te vinden!

De overheersching der Hindoe's op Borneo, hoewel sinds eeuwen verdwenen, heeft op enkele patronen den duidelijk waarneembaren stempel gedrukt. Naast de echte Dajaksche ornamentiek zijn deze sporen van vreemden invloed trouw bewaard gebleven en ook dit toont nu weer aan, hoe roekeloos gehandeld is met dit volksornament over het hoofd te zien.

Want juist, doordat het een traditie-ornament is, voor heel wat jongeren vreemd, bestaat het gevaar, dat door Europeeschen invloed, die reeds zooveel vernietigd heeft, ook dit zal verminken tot onherkenbaarheids toe!

Even goed als de taal en volksgebruiken moet dit volkswerk bewaard en vastgelegd worden, zoo mogelijk bestudeerd En met leedwezen moet geconstateerd worden, dat door de weinige belangstelling, die in Indische kringen voor Hollandschen arbeid leeft, op dit gebied in de laatste jaren een stilstand gekomen is. Immers, wat we in onze musea bezitten, is slechts een klein deel van den rijkdom, die ginds te vinden is en zonder veel hulp en medewerking moet die rijkdom een onontgonnen gebied blijven. Alleen met behulp van meer ontwikkelden in Indië zou daaraan te denken zijn en deze hebben tot nog toe vrijwel gezwegen."

Onder de gestadige wisselwerking die er tusschen Nederland en Nederl.-Indië bestaat, kan 't wel niet anders, of ook in tropische Nederlandsche kringen zal nu langzamerhand de zoo noodige belangstelling ontstaan voor al wat in Holland op dit gebied werkend en gistend is, zoodat spoedig de tijden rijp zullen zijn voor het systematisch in te stellen technisch. artistiek onderzoek naar de Indonesische sierkunst, waarop reeds sinds jaren door deskundigen met herhaalden aandrang gedoeld wordt.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Dl. 31 afl. 1. Juli 1906.

De vijand, door van Aalst (Handelt over te veel schrijfwerk). — Rapport omtrent coöperatieve credietinstellingen in Bengalen, uitgebracht aan het Departement van Financiën (Board of Revenue) door W. R. Gourlay, vertaald door E. L. K. Schmüling. — Erfpachtsaanvragen, door F. D. Batten. — Iets over kleinhandelaren in petroleum, door W. — Varia: Voorloopig Verslag. De terugkoop der particuliere landerijen in de Tweede Kamer.

Het Leven. Algemeen geïllustreerd Weekblad. 1e jaarg. No. 29.

Tentoonstelling van Indische Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. Stedelijk Museum, Amsterdam, 8 Aug.—8 Sept. 1906. (Slot). door N. H. Wolf (met afbeeldingen).

Weekblad voor Indië. 1906. No. 13.

De quintessence van de nieuwe richting in de suikercultuur, door J. E. Jasper. — Naschrift van den Redacteur. — Uit de oude doos, door Gabriël. — Een kwart eeuw apothekeres (mej. Ch. Jacobs), met foto. — A. J. de Blinde, door Patrick (met foto). — De Chineesche school te Buitenzorg (met foto's). — Een nieuw weekblad. — Indische indrukken, door Carlo. Enz.

Eigen Haard. 8 Sept. 1906.

We Tanri Ollé, Leenvorstin van Tanette op Celebes (met portret.)

De Indische Mercuur. 11 Sept. 1906.

Het maken van wegen op de plantage, door A. H. Berkhout (vervolg en slot). — Begrooting van Ned.-Indië voor 1907. — Een curiositeit op tabaksgebied. — Jogjasche Landhuurdersvereeniging. — Nieuwe ziekten van Cocospalm en Hevea. Een schimmel op de bladvlekken van koffie, door H. M. Quanjer. — Plantersvereeniging Semarang-Kedoe. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Het Huis oud en nieuw. Maandelijksch prentenboek gewijd, enz. 7e jaargang. Aug. 1906.

Het Nederlandsch-Indisch bamboe-ornament, door J. A. Loebèr Jr. (met afbeeldingen).

N°. 38. Donderdag 20 September 1906. 6e Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling Amsterdam:

De tentoonstelling in het Suasso-museum behoort al weder tot het verledene. Zij werd jl. Zondag met een korte rede door den voorzitter mr. H. Smeenge gesloten. De volgende week hopen wij hierop nog terug te komen.

II. Van het Indisch Genootschap:

In een op Dinsdagavond 25 dezer te houden algemeene vergadering van het Indisch Genootschap, van Galenstraat 14, Den Haag, zal de heer R. A. Van Sandick inleiden het onderwerp: *De Indische Begrooting voor* 1907.

III. Van de Nederl. Afdeeling der N.-I. Maatschappij van Nijverheid en Landbouw.

Openbare Vergadering op Donderdag 27 September 1906, 's avonds 8 uur te 's Gravenhage, Groenmarkt, Zuid-Hollandsch Koffiehuis. Onderwerp: *De Vooruitgang van de Suikercultuur op Java*; met Lichtbeelden. Inleider: de Heer J. D. Kobus, Directeur van het Proefstation Oost-Java. Er zal gelegenheid worden gegeven voor debat.

DE TROONREDE.

In de rede, waarmede H. M. de Koningin j.l. Dinsdag de vereenigde zitting der Staten Generaal opende, kwamen de volgende zinsneden voor met betrekking tot Nederlandsch-Oost- en West-Indië:

„De toestand van het land en van de koloniën is in menig opzicht zeer bevredigend.

De betrekkingen van Nederland met de buitenlandsche Mogendheden zijn van den meest vriendschappelijken aard."

„De regeling van den toestand in de zelfbesturende landschappen op Celebes stelt nog hooge eischen aan het beleid en de volharding van de burgelijke en militaire overheid in dat gewest. De weigering der bestuurders van Badoeng en Tabanan om aan de hun gestelde gematigde eischen te voldoen, heeft een gewapend optreden tegen deze landschappen onvermijdelijk gemaakt.

Land- en zeemacht in moederland en koloniën gaan voort zich met toewijding te kwijten van hare taak; ijver en plichtsbetrachting der burgerlijke landsdienaren blijven te roemen."

„De krachtige pogingen om het evenwicht tusschen de inkomsten en uitgaven van Nederlandsch-Indië te herstellen zijn niet zonder vrucht gebleven. Niettemin zal verdere verruiming van inkomsten noodig zijn om aan klimmende behoeften, die niet onbevredigd mogen worden gelaten, het hoofd te kunnen bieden.

Het voorstel, strekkende om aan Nederlandsch-Indië op financiëel gebied grootere zelfstandigheid te verleenen, zal weldra worden ingediend."

Deze zinsneden geven aanleiding tot de volgende opmerkingen:

In de eerste plaats doet het ons genoegen, dat wij niet tevergeefs gehoopt hebben in deze rede iets naders te hooren omtrent de, ten vorigen jare reeds in uitzicht gestelde plannen, om aan Nederlandsch Indië op financieel gebied grootere zelfstandigheid te verleenen. Het voorstel daartoe zal, zoo vernemen wij, weldra worden ingediend. Laat ons in afwachting daarvan hopen, dat het er toe moge leiden Indië in de mogelijkheid te stellen om ten aanzien van de buitengewone uitgaven, welke voor zijne rationeele ontwikkeling noodig zijn den, voor iederen staat daartoe aangewezen weg te volgen der leening en, die het mogelijk maken dadelijk iets groots tot stand te brengen, waarvan de voordeelen onmiddellijk intreden, terwijl een gelijk bedrag aan de gewone middelen onttrokken en over eene rij van jaren verdeeld, slechts lapwerk vermag op te leveren.

En dan ook in deze rede lezen we, eenigermate als weerklank op wat de minister van koloniën in zijne M. v. T. op de Indische Begrooting te kennen gaf, de erkentenis van het bestaan van klimmende behoeften, die niet onbevredigd mogen worden gelaten, *klimmende* behoeften, welke eene verruiming van inkomsten noodig maken — voor dan toch in hoofdzaak blijvende vermeerdering van uitgaven, die uit de gewone inkomsten moeten worden bestreden.

Last not least was onzes inziens dan ook de financieele paragraaf voor Indië voor ons van koloniaal standpunt bekeken wel de belangrijkste van de geheele rede.

Toch is er meer wat de aandacht trekt.

Erkend moet thans worden, ruim één jaar nadat de Boni-expeditie werd aangevangen, dat de regeling van den toestand in de zelfbesturende landschappen op Celebes nog hooge eischen stelt aan het beleid en de volharding van de burgerlijke en militaire overheid in dat gewest. De berichten der laatste dagen zijn daarmede geheel in overeenstemming en de vraag rijst bij ons op, of ook hier niet als eertijds en naar velen meenen ook thans in Atjeh zuinigheid de wijsheid bedriegt.

De algeheele afwezigheid eener Atjeh-paragraaf doet ons vermoeden dat «an höchster Stelle» wordt gedacht, dat de gang van zaken daar de normale is der laatste jaren van langzamen, maar gestadigen vooruitgang der bevrediging. Ook wij gelooven aan dien vooral *langzamen* vooruitgang, maar betreuren dat in het betrekkelijke zwijgen als het ware daaraan zekere sanctie werd verleend, in elk geval daaruit mag worden afgeleid dat de stemmen onverhoord bleven, die op meerdere krachtsontwikkeling in dat gewest aandrongen, welks toestand nog onlangs het City blad, de *Times*, het recht gaf te gewagen van een «chronic state of trouble in the Dutch Indies», een toestand, die zijne werking over heel den indischen archipel deed gevoelen, ons jaren lang met lamheid sloeg en thans met beperkte middelen voor het zoo lang verwaarloosde werk stelt van de handhaving der orde, zonder welke nimmer de welvaart zal kunnen worden bereikt, waarop de landen ginds onder Neerlands vlag geplaatst aanspraak hebben.

Zoolang de «chronic state of trouble» in Atjeh blijft bestaan, zoo lang ook zullen dan hier dan daar als nu de besturen van Badoeng en Tabanan het er op wagen om te weigeren «aan de hun gestelde gematigde eischen te voldoen».

Overigens biedt de rede op ons speciaal gebied niets belangrijks aan, behalve door de afwezigheid eener bijzondere vermelding betreffende de westindische koloniën, waaromtrent wij noode — zij het ook een enkel woord — misten.

De Indische Begrooting voor 1907.

De onlangs ingediende indische begrooting kan niet nalaten een vrij gunstigen indruk te maken. Wij hebben hier niet op het oog het nagenoeg verkregen financieel evenwicht na de laatste jaren van groote millioenen-tekorten. Evenmin als, voorzichtig als we reeds waren door de indische pers op een te verwachten nadeelig saldo instede van het eerst gehoopte overschot, het door de nota's van wijzigingen, bij de begrooting gevoegd, tot 1.020.279 gld. aangegroeid tekort ons aanleiding tot teleurstelling kan geven, zien we in dit bij de laatst voorafgaande jaren gunstig afstekend resultaat eenige reden tot tevredenheid, waar dit resultaat verwacht wordt hoofdzakelijk tengevolge van de bijzonder gunstige toevallige omstandigheid der hooge tin-prijzen, zoodat uit de realisatie der gouvernements-producten in het algemeen voor het volgende jaar op eene winst ten bedrage van 18.344.655 gld. wordt gerekend.

Genoemd tekort toch op een begrooting van inkomsten ad 166.254.166 gld., waaruit behalve de gewone ook de buitengewone uitgaven worden bestreden, zoude nimmer tot een minder gunstige appreciatie kunnen leiden van het crediet van een staat, wanneer niet onder die inkomsten de hiervoren genoemde reusachtige winst uit zeer wisselvallige bronnen moest worden gerekend, waartegenover het totaal der uitgaven, welke als niet onder de gewone te rangschikken op 8.465.000 gld. worden gesteld, in het niet verzinkt.

Begrijpelijk achten wij dan ook, dat waar de minister van koloniën in zijne M. v. T. op de begrooting uiteenzet, zijne zorg gericht is op versterking der middelen, deze versterking zijns inziens een zeer dringende eisch blijft. „Daartoe strekken," schreef de minister, „onder andere de bij deze ontwerp-begrooting voorgestelde maatregelen betreffende de bedrijfsbelasting in de buitenbezittingen en de bij afzonderlijk ontwerp ingediende tariefsherziening. De voorbereiding van de overige maatregelen, die in onderzoek

zijn en waarvan eenige reeds ten vorigen jare zijn ter sprake gekomen, is nog niet ver genoeg gevorderd om ter zake thans reeds voorstellen te doen. Tot die maatregelen behooren o.m. de heffing van een directe belasting van inlanders ter Sumatra's Westkust, en hetgeen strekken zal ter vervanging van de ten vorigen jare teruggenomen hoofdelijke belasting in Groot-Atjeh, waaromtrent het overleg met de indische regeering nog niet geheel beëindigd is. De algemeene inkomsten-belasting is reeds in een vergevorderden staat van voorbereiding, doch de invoering daarvan kan, ook met het oog op de daarvoor noodige voorbereidende werkzaamheden, niet vóór 1 Januari 1908 plaats hebben. Of die invoering intusschen tot vermeerdering van inkomsten zal leiden, is twijfelachtig en zeker mag geene vermeerdering van eenig belang verwacht worden, waar die invoering gepaard zal gaan met afschaffing van de suikerbelasting, het speciale uitvoerrecht van Deli-tabak, en het patentrecht, op welks hoogere opbrengst ten gevolge van de bij Indisch Staatsblad 1906 no. 59 tot stand gekomen wijziging bij de raming der middelen reeds is gerekend. Overeenkomstig de ten vorigen jare gedane toezegging is, nu de inkomsten-belasting nog niet kan worden ingevoerd, de heffing van eene speciale belasting van de winsten uit petroleum ernstig overwogen. Deze overweging heeft tot de conclusie geleid, dat eene belasting op de exploitatie-winst, in den geest der suikerbelasting, indien zij al mogelijk mocht zijn, dan toch te veel onderzoek en voorbereiding zou kosten om hare uitvoering reeds met 1907 mogelijk te maken, terwijl geen andere bevredigende wijze van heffing te vinden was."

Wij behouden ons voor om op het vorenstaande in een nader artikel terug te komen, en hebben het vorenstaande slechts aangehaald, om aan te toonen, dat voorshands in de naaste toekomst geen duidelijk uitzicht is gesteld op eene zoozeer noodige belangrijke versterking der middelen, noodig ook volgens den minister, die ten deze klaren wijn schenkt, wanneer hij aan het vorenstaande liet voorafgaan: „......bovenal heeft men te letten op de vermeerdering van blijvende uitgaven, die ongetwijfeld in de volgende jaren moet worden verwacht. De verhoogingen van de uitgaven, die bij deze ontwerp-begrooting worden voorgesteld, zijn toch meerendeels, zooals die voor het inlandsch onderwijs en die voor de verbetering in de positie der onderofficieren, van blijvenden aard. Bovendien beoogen deze voorstellen slechts te voorzien in een gering deel van de vele behoeften, die in de laatste jaren om financieele redenen onbevredigd zijn gelaten en wier vervulling derhalve geleidelijk aan de orde zal moeten komen. Daarbij valt ook te denken aan hetgeen in het belang van de ontwikkeling van de buitenbezittingen moet worden gedaan."

Die „vele onbevredigd gelaten behoeften", en de verwijzing naar hetgeen in het belang van de buitenbezittingen moet worden gedaan — welke verwijzing in dit verband niet nalaten kan ons de vraag te ontlokken of men zich de, voor die ontwikkeling noodige fondsen ook al weer uit de gewone inkomsten denkt te verwerven — spreken onzes inziens eene taal, duidelijk genoeg, om, gelijk wij aanduidden, ons geen aanleiding te geven ons over de „toevallig" betrekkelijk gunstige uitkomsten der raming voor het volgend jaar al te zeer te verheugen, waar de zorg voor de toekomst nog onveranderd blijft.

Wanneer wij dan ook gewaagden van den vrij gunstigen indruk, welke deze begrooting op ons maakte, hadden wij niet het betrekkelijk financieel succes op het oog, maar verschillende maatregelen, die onzes inziens èn voor de ontwikkeling van land en volk èn voor de duurzaamheid van het nederlandsch gezag, op de medewerking der volkeren onder onze vlag gegrond, niet kunnen nalaten zeer veel bij te dragen.

Onder de eerstbedoelde maatregelen zien wij met genoegen dat thans ernstig beoogd wordt de bevordering der zeevisscherij op Java ter hand te nemen, door de instelling van credietbanken in de negen residentiën aan Java's Noordkust en op Madoera, terwijl tien nieuwe credietbanken voor landbouw- en andere bedrijven worden voorgesteld.

Ook de meerdere zorg op het gebied van inlandsch onderwijs waarover de heer Zeeman in ons vorig nummer het een en ander opmerkte, kan niet nalaten ons eenigermate voldoening te verschaffen, hoezeer wij de opmerking van den heer Z. ten volle beamen dat nog ampel plaats is voor particuliere medewerking in dit opzicht. Men kan geen ijzer met handen breken en op eene begrooting van ruim 166 millioen gulden, valt er niet aan te denken een onderwijs onder het bereik van allen te brengen, dat zoo algemeen gemaakt de helft van het budget zou opslokken.

Voor irrigatie zien wij weder een bedrag van ruim 3 millioen gulden uitgetrokken — de bij de bijlagen gevoegde kaart der bestaande irrigatie-werken en irrigatie-ontwerpen leert ons evenwel hoeveel in dit opzicht nog te doen staat.

De voorgestelde aanleg van de zijlijn Parit Malintang—Pariaman van den spoorweg ter Sumatra's Westkust zal ongetwijfeld aan de verdere ontwikkeling van dit gewest ten goede komen, terwijl het aangevraagd crediet van 50.000 gld. voor studiën ten opzichte van verdere op Sumatra aan te leggen spoorwegen wat belooft voor de toekomst — wanneer die financieele zorgen maar niet bestonden.

Verdere maatregelen, welke ons gelukkig gekozen voorkomen, zijn de voorgestelde opleiding van inlandsche jongelieden tot officier, de voorgestelde school tot vorming van inlandsche veeartsen, de verbetering der positie van het inlandsch personeel bij 's lands kassen, en de, in uitzicht gestelde, wellicht nog in den loop van 1907 tot stand te komen opleiding van inlandsche jongelieden voor rechterlijke betrekkingen.

Waar wij in dit opstel slechts beoogen onzen algemeenen indruk weer te geven, meenen wij met de vorenstaande ons saillant voorkomende punten te moeten volstaan, ter verklaring van den vrij gunstigen indruk, dien het onderwerpelijk staatsstuk met zijn millioenen-cijfers op ons maakte.

Er wordt gewerkt — wij verwijzen nog naar het aangenomen, eerlang in een nieuw departement te belichamen beginsel eener intensiever en op commercieele leest geschoeide exploitatie der gouvernements-bedrijven, waartoe ook eerlang up to date een caoutchoucaanplanting in het Langkatsche zal behooren — maar langzaam, zooals ook blijkt uit de voorgestelde verdere uitwerking der decentralisatiewet, welke zich voor 1907 tot de instelling van zes gewestelijke raden zou bepalen, en de vraag dringt zich aan ons op, of alles niet wat vlugger van stapel zou kunnen loopen wanneer........

Hoe staat het toch met de meerdere aan Indië te verleenen financieele zelfstandigheid? De minister laat zich hierover in zijne M. v. T. heel niet uit. Wellicht dat terwijl dit opstel ter perse ligt de Troonrede ons uitsluitsel geeft op deze vraag.

Pers-kroniek.

INHOUD: De indische begrooting besproken in de Nieuwe Rotterdamsche Courant, *de* Residentiebode, *en het* Algemeen Handelsblad. — *De* Nieuwe Courant *over »Bangka en de begrooting.«*

In een bespreking der indische begrooting merkt o. m. de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* het volgende op:

»Men zal de regeering het verwijt niet kunnen maken voor godsdienstige doeleinden niet vrijgevig geweest te zijn, waar zij een vermeerdering van het aantal inlandsche leeraren bij de protestantsche gemeenten met 35 voorstelt, en ƒ31.500 subsidie wil geven aan de vereeniging tot voorziening in de godsdienstige behoeften van de inlandsche protestantsche gemeenten op de Sangi- en Talauereilanden.«

. . . .

„Begroeten wij in het algemeen deze begrooting met instemming, daarnaast moeten wij zeggen, dat niet alle deelen door ons met een welkom ontvangen worden. Dit zal nog bevestiging vinden, als wij eerstdaags nader op de behandeling van eenige belangrijke punten ingaan, die wij heden niet of slechts even aangeroerd hebben.

Ons rest echter nog even stil te staan bij het schijnbaar oneigenaardige van bij de begrooting zelf dadelijk vier wetsontwerpen aan te bieden tot haar wijziging en verhooging, t.w. een voor kosten der hoogere vorming van bestuursambtenaren, een ten einde een begin te kunnen maken met den terugkoop van de particuliere landerijen op Java, een voor de teruggaaf van kosten aan het consortium voor de drinkwatervoorziening van Soerabaja, eindelijk een ten behoeve van den aanleg van een spoorweg ter Sumatra's Westkust, om Pariaman met de bestaande lijn van den staatsspoorweg te verbinden. Op die wetsvoorstellen wenschen wij niet in te gaan; aan de onderwerpen der twee eerstgenoemde wijdden wij overigens reeds hoofdartikelen in onze nummers van 25 Maart, 27 Juni, 12, 14 en 15 Augustus j.l.; maar in de handelwijze der indiening ligt niets vreemds en ook niets nieuws. Zoo bood minister Idenburg b.v. ook de plannen voor de hulpverschaffing aan Java bij de begrooting voor 1905 in dezen vorm aan. De bedoeling is, aan de Kamers, en speciaal aan de Eerste Kamer, die het recht van amendement mist, gelegenheid te geven zich over deze voorstellen, los van de beslissing over de begrooting zelve, uit te kunnen spreken. Nu kan men van meening verschillen over de urgentie van het op deze wijze verleenen van een soort van amendementsrecht aan de Eerste Kamer ten opzichte van de vier ontwerpen in quaestie, maar aangezien dezelfde praktijk meermalen gevolgd is zonder tot protest van ernstigen aard aanleiding te geven, is in deze eene gewoonte gevolgd, waar het speciaal op zichzelf staande voorstellen betreft, die de minister niet als een gewoon onderdeel van de begrooting beschouwd wenscht te zien.

In deze moet echter voor overdrijving gewaakt worden, opdat het goede gebruik geen minder gemakkelijk te verdedigen insluipsel worde. Van de overwegende reden, waarom de behandeling van den spoorweg-aanleg naar Pariaman los gemaakt moet worden van de begrooting, is ons b.v. het klemmende ontgaan."

* * *

De *Residentie Bode*, ook over de begrooting schrijvendo, zegt:

De tegenwoordige Regeering heeft geluk. De geldzaken loopen mee.

En het bekende versje:

»Herr Organist, wo du nicht bist,
Da schweigen alle Flöten«

geldt voor ieder bestuur. Ook voor een landsbestuur.

Dat geluk dankt de Regeering in de eerste plaatst aan de tijdsomstandigheden; in de tweede plaats aan de handigheid, waarmede zij daarvan weet gebruik te maken; maar toch ook voor een aanzienlijk deel aan het werk, dat de vorige Regeering voor haar in gereedheid bracht, Zoo mag Minister Fock den oogst binnenhalen, welke onder Minister Idenburg te velde stond. Wij bedoelen een beteren toestand van de Indische geldmiddelen en zulks in een Begrooting, vroeger dan eertijds bij de Tweede Kamer ingediend.

De maatregelen, men weet het, welke die vroegere indiening mogelijk maakten, zijn, in overleg met den Landvoogd van Ned. Oost-Indië, door Minister Idenburg voorbereid en in de *Memorie van Toelichting* over de Indische Begrooting van 1906 uiteengezet. Toen tot het renteloos voorschot van 40 millicen door het Moederland aan onze Oost was besloten, werd gelijktijdig getracht naar grooter zelfstandigheid van Indië op financieel gebied. De eerste maatregel om hiertoe te geraken was het opmaken der geheele Indische Begrooting in Indië zelf, ten einde die door de wetgevende macht in Nederland te laten goedkeuren. Doch hierdoor werd tevens bereikt, dat de Indische Begrooting — voor dit jaar het eerst — vroeger kon worden ingediend.

Hand aan hand met dit voordeel gaat de andere blijde tijding, dat het tekort op die Indische Begrooting in dit jaar ongekend laag is en de cijfers niet alleen voor 1907, doch over 't algemeen, er vrij gunstig voorstaan»

. . . .

»De begrooting voor 1907 bedraagt:

Uitgaven in Nederland	f 28 328.521	
» » Indië	- 137.759.708	
		f 166 088.229
Middelen in Nederland	f 27.389 063	
» » Indië . .	» 138.010.803	
		f 165.399.866
Zoodat de Begrooting sluit met een tekort van f		688.363

En dan bestaat er, gelijk wij zagen, nog kans op kooger opbrengst van verkochte producten, waardoor het tekort zou inkrimpen.

Dit is inderdaad een cijfer, hetwelk, in verband met vorige dienstjaren, bemoedigend is te noemen. Slechts tweemaal na 1892, in 1893 en 1900, viel er een voordeelig saldo op de Indische Begrooting aan te wijzen. De eene maal van 7.7, de andere maal van 5,6 millioen. Doch hiervoor golden bijzondere omstandigheden. Het voordeelig saldo over die jaren bedraagt 13.4 millioen, het nadeelig saldo 130.3 millioen, zoodat er van 1892 tot 1905 een nadeelig saldo is van 116.8 millioen. Doch de kleine 7 millioen tekort zijn voor ruim 4 millioen te wijten aan productieve werken en de uitgaven van den gewonen dienst zijn 7 millioen hooger geraamd dan over 1906. Zoodat de cijfers der uitgaven er nog al bemoedigend uitzien.

Datzelfde is ook het geval met de Middelen. Koffie, Banka en Billiton zijn voor 1907 onderscheidenlijk, 5,5, 1,1 en 1,1 hooger geraamd, zoodat de raming der inkomsten uit de producten 7,7 millioen hooger is. De hoogere opbrengst der overige inkomsten, belastingen, concessiën, spoorwegen enz., is 5,6 millioen. Dit wordt verkregen, waar voor 1907 de opbrengst van het tin op f 85 per 50 KG. werd berekend, dus f 10 hooger dan over 1906. Maar toch nog altijd met wijze voorzichtigheid, belangrijk beneden den verkregen marktprijs van f 100. Toch acht de Regeering het zaak op dit wisselvallig middel niet blijvend te rekenen. Vooreerst om den tegenslag, welke daaruit kan voortkomen. Maar bovendien wegens de verhooging van uitgaven in het komend jaar, welke reeds bij deze ontwerp-begrooting worden voorgesteld. Daartoe behooren zeer gewenschte maatregelen voor de verbetering der positie van onderofficieren. Ook aan het inlandsch onderwijs wil de Regeering de hand leggen. Voor de ontwikkeling der Buitenbezittingen worden offers gevraagd en behalve dat heeft men in de laatste jaren om financieele redenen vele behoeften onvervuld moeten laten. De Regeering noemt daarom „versterking van de middelen, welke onafhankelijk zijn van de producten, een zeer dringenden eisch." De maatregelen, waar de Regeering op zint, betreffen de bedrijfsbelasting in de Buitenbezittingen en de, ook in ons blad reeds besproken, tariefsherziening. Waaromtrent het liberaal hoogverraad schijnt te beweren, dat Minister Fock eenigszins in het schuitje vaart van Minister Harte van Tecklenburg! Bovendien zint de regeering op het heffen van een directe belasting van inlanders op Sumatra's Westkust, ook ter vervanging der verleden jaar teruggenomen hoofdelijke belasting op Groot-Atjeh. Hierover wordt nog met de Indische regeering onderhandeld. Lees: Daar komt van dit jaar nog niets van. Voorts vernemen wij, dat de algemeene inkomsten-

belasting voor Ned. Indië reeds is in . . »vergevorderden staat van voorbereiding".

Het spijt ons, maar onze spotzucht kan het niet gebeteren, dat wij dit woord „vergevorderd" meestal in ander zinsverband moesten aantreffen. Wij krijgen reeds mededeeling, dat die „vergevorderde" niet voor 1 Januari 1908 kan worden ingevoerd en tevens kennisgeving, dat de opbrengst der »vergevorderde" om afschaffing van andere rechten, daarmee gepaard, de indische middelen niet zal vermeerderen.

Zagen wij zooeven, dat het tekortsaldo der Indische begrootingen tot en met 1905 116,8 millioen bedraagt, voor 1906 moet daar nog 9,5 millioen bij, zoodat het gezamenlijk tekort 126,4 millioen beloopt. Uit de leeningen voor Indië, in de jaren 1883, 1898 en 1905 aangegaan, is echter slechts 120 millioen beschikbaar en dus nog 6,5 millioen tekort. Daarom zal in het tekort voor de Begrooting voor 1907 in een leening voorzien worden tot een bedrag van f 688,363.

Men ziet het, de zaken gaan vooruit, waar in de vorige jaren tekorten waren, onderscheidenlijk van 14 millioen over 1902; 15,7 mill. over 1903; 14 mill. over 1904; 10,7 mill. over 1905 en 9,5 mill. over 1906.

Toch is bedachtzame waakzaamheid hier de boodschap, vooral in verband met de vele eischen, die vermoedelijk door deze ietwat gunstiger cijfers bij de behandeling der Indische begrooting in de Tweede Kamer zullen gesteld worden.

Het denkbeeld Indië met een renteloos voorschot van 40 millioen uit den brand te helpen en verder naar zich zelf te verwijzen, schijnt echter nog niet zoo kwaad geweest te zijn.»

***

Het *Algemeen Handelsblad* schrijft over de indische begrooting o.m. het volgende:

»Wanneer wij de eindcijfers nemen, zooals die in de reeds ingezonden »nota's van wijzigingen» zijn vermeld, dan komen wij tot de slotsom dat de *middelen* op de Indische begrooting voor het aanstaande jaar zijn geraamd op f 166,254,624 en de *uitgaven* op f 166,177,445, m. a. w. dat er evenwicht zal zijn tusschen ontvangsten en uitgaven.

Vergeleken met vorige jaren, toen men telkens belangrijke tekorten moest erkennen, is dit vooruitzicht zeker verblijdend; te eer, omdat onder de uitgaven gerekend wordt op:

terugkoop van particuliere landerijen . .	f 500,000
maatregelen in het belang van de economische ontwikkeling der bevolking	» 3,745,300
productie uitgaven	» 4,219,700
te zamen	f 8,465,000

alle welke bedragen niet als »gewone» bestuurskosten zijn te beschouwen.

Daartegenover staat echter, dat ook sommige ontvangsten als min of meer buitengewoon moeten worden aangemerkt; wij denken in 't bijzonder aan de hooge tinprijzen. Doch wij willen hier onmiddellijk de opmerking bijvoegen, dat men den invloed van deze op de begrooting niet moet overschatten, gelijk blijkbaar geschiet door hen die den toestand der Indische financiën als geheel van tinproductie en tinprijzen afhankelijk achten.

Wat toch is het geval?

Zooals bekend, is onze Indische huishouding steeds in zekere mate — in vroegere jaren zeer sterk, later minder — afhankelijk geweest van de gouvernementsproducten, thans: koffie, kina en tin.

Welnu, in de jaren 1901—1905, waarvan de uitkomsten (over 1905 behoudens nog enkele verbeteringen) bekend zijn, is de winst, op de producten behaald, in ronde cijfers geweest 24.6, 21.6; 22.6; 21,3 en 19,7; samen 109,8, gemiddeld bijna 22 millioen. En wanneer nu, voor 1907, gerekend wordt op een winst, uit alle producten te zamen, van bijna 18.5 millioen, schijnt ons de begrooting stellig *niet* geflatteerd.

Dit neemt niet weg, dat men — aangezien de tinvoorraad eenmaal uitgeput raakt — de daaruit ontvangen winsten niet geheel als »gewone middelen» beschouwen mag, en men er zich over moet verheugen wanneer een deel kan worden afgezonderd tot bestrijding van buitengewone uitgaven als de bovenvermelde."

— — — — — — — — — — — — — — — — —

»De indruk, die men van deze begrooting ontvangt, is een gunstige. Zeker, zij is nog lang niet wat men zou wenschen; onder de posten van uitgaaf ontbreken er nog vele, die men gaarne zou zien wanneer de beschikbare middelen ze veroorloofden, — maar vergeleken met vorige jaren is er belangrijke vooruitgang. Voor een goed deel is deze het gevolg van verbeterde economische toestanden, — voor een ander deel van het ernstig streven der tegenwoordige Indische regeering om de bronnen van inkomst ruimer te doen vloeien en de uitgaven waar mogelijk te beperken. Aan het streven *moet* de hand worden gehouden, want de minister zegt zeer terecht: »men heeft bovenal te letten op de vermeerdering der blijvende uitgaven die ongetwijfeld in de volgende jaren moet worden verwacht.» Er zijn vele behoeften, die in de laatste jaren om financieele redenen onbevredigd zijn gelaten en wier vervulling derhalve geleidelijk aan de orde zal moeten komen; versterking der middelen welke onafhankelijk zijn van de producten, blijft daarom een dringende eisch . . . . en, voegen wij er bij, niet minder bezuiniging op al wat daartoe, zonder algemeene belangen te schaden, in aanmerking komt.

De begrooting bevat een aantal nieuwe uitgaven van blijvenden aard, die voor een deel wel afzonderlijke bespreking verdienen, doch thans slechts kortelijk worden opgesomd, ook om te doen zien dat met verbetering van den financieelen toestand dadelijk verbetering in verschillend opzicht gepaard gaat.

In Medan zullen een Raad van Justitie en eene Weeskamer worden opgericht. Aan de pandhuispacht wordt voor een belangrijk deel een einde gemaakt. De bezoldigingen van het douanepersoneel ondergaan eene billijke herziening.

De bezoldiging der oudere adsistent-residenten wordt verhoogd

De politie op de particuliere landerijen in West-Java wordt verbeterd.

Aan het inlandsche credietwezen zullen belangrijke kosten worden besteed.

De visscherij zal krachtig worden gesteund.

Particuliere inrichtingen van voorbereidend onderwijs zullen door het gouvernement worden gesubsidieerd.

Het gouvernements inlandsch onderwijs zal belangrijk worden uitgebreid.

Ambachtsscholen zullen verrijzen.

In den toestand der Chineesche werklieden op Banka zullen belangrijke verbeteringen worden gebracht.

De veeartsenijdienst wordt beter geregeld.

De »eerste en noodzakelijke stap tot de verbetering van de haventoestanden te Soerabaja,» de verbetering van de Kalimas, zal niet langer worden uitgesteld.

De koloniale werving zal worden overgebracht bij de »Koloniale Reserve», zoodat — eindelijk! — het werfdepot te Harderwijk vervalt.

De topografische dienst, thans óók de voor Binnenlandsch Bestuur, Boschwezen, enz. noodige opnemings- en kaarteeringswerken verrichtende, wordt gereorganiseerd.

Ontwikkelde inlanders zullen tot officier bij het leger worden opgeleid.

De soldijen der Europeesche onderofficieren worden vrij belangrijk verhoogd.

De pacht der Chineesche dobbelspelen in verschillende Buitenbezittingen zal vervallen.

Uit dit — onvolledige — lijstje blijkt, dat in het algemeen ernstig naar verbeteringen, ten bate van land en volk, wordt gestreefd. Of men zich met elk punt, en met de wijze waarop de regeering voorstelt in de behoefte te voorzien, geheel kan vereenigen worde thans in het midden gelaten; voor het overgroote deel schijnt ons dat zeker wel het geval. Doch hoe dat zij, — men kan de Indische Regeering, die de begrooting ontwierp, en den Minister, die de verantwoordelijkheid draagt, den lof niet onthouden, dat zij gedaan hebben wat zij konden. Die zóó optreden, mogen lang de leiding behouden!

Wij herhalen wat wij boven zeiden: de thans ingediende begrooting maakt een gunstigen indruk — zij versterkt ook het vertrouwen in de financieele toekomst van Indië.»

***

De *Nieuwe Courant* wijst in een artikel onder het opschrift »Bangka en de begrooting» op het groote belang der tinwinning op dit eiland voor de indische financiën.

»Bangka en zijn tin nemen op de ingediende Indische begrooting voor 1907 wederom een belangrijke plaats in, zegt het blad.

Ten eerste doordien de Indische middelen door gunstige uitkomsten van tin-productie en -verkoop een aanmerkelijke verhooging boven het vorig jaar hebben ondergaan, waardoor het aanzien der begrootingscijfers in niet geringe mate verbeterd is.

Ten tweede doordien bij deze begrooting de middelen worden aangevraagd om in de slechte toestanden op Bangka, waarover zoo veel is geklaagd, zoo veel is geschreven en gesproken, op radicale wijze verbetering te brengen.

In het geheel is een som van *f* 625.000 uitgetrokken tot verbetering van de conditie der Bangkasche mijnwerkers. Een kordate stap inderdaad. Te hopen is het nu maar voor de schatkist, dat de gunstige gevolgen zich niet te lang zullen laten wachten. De verhooging der premies, welke men reeds vroeger heeft laten ingaan, heeft alvast goede gevolgen gedragen, daar de Minister melden kon, dat in het afgeloopen werfjaar 1906/06 2824 nieuwelingen konden worden aangeworven tegenover 893 in 1904/05 en 873 in 1903/04; maar het vereischte aantal van 4000 is nog niet bereikt. En de thans aangeworven koelies zijn niet van de soort welke men het liefst gebruikt: zij komen van Singapore, terwijl het wenschelijker schijnt te zijn ze direct uit China te betrekken, waar de werving echter nog geen gunstige resultaten bracht.

Wat de Regeering meent te doen om aan de knoeierijen der mijnondernemers, welke volgens den heer De Jongh nog steeds plaats hebben, voorgoed een einde te maken, wordt in de Memorie van Toelichting niet medegedeeld. Gerekend wordt ongetwijfeld op het inzicht en de doortastendheid van den nieuwen resident — doch bezit deze genoegzame middelen om toezicht te oefenen? Door de ruimere opvattingen ten opzichte van het verstrekken van voeding, worden de positie der mijnondernemers, die in den laatsten tijd vrij slecht was, middellijk ook beter en wordt de verleiding om te knoeien voor hen wat geringer. Maar mag worden volstaan met het koesteren van zulke verwachtingen en is het niet noodig, bv. door de aanstelling van meer of beter toeziend personeel, ook in deze behoefte te voorzien? Wellicht is de Minister genegen op dit punt nog eenige inlichtingen te verschaffen.

Er mag, naar wij meenen, niet aan worden getwijfeld, of de Kamer zal zich met de door de Regeering voorgestelde maatregelen vereenigen en de vrij hooge kosten, welke in het belang der tinwinning te maken zijn en waarbij in het oog mag worden gehouden, dat zij niet voor éénmaal zijn te maken, maar ieder jaar zullen terugkeeren, goedkeuren.

Op deze wijze zal een leelijk hoofdstuk in de geschiedenis onzer Indische huishouding als afgesloten zijn te beschouwen. En zal een nieuw kunnen geopend worden, dat, naar de tegenwoordige vooruitzichten te oordeelen en het geluk dienende, schitterend zal kunnen zijn."

Algemeene Berichten.

De Bali-expeditie.

Blijkens een bij het Ministerie van Koloniën uit Nederlandsch-Indië ontvangen telegram betreffende de militaire actie op het eiland Bali, is de vijand na geringen tegenstand uit het kampongcomplex zuidwest van Den Pasar verdreven, 33 dooden met hun wapens in onze handen latende. De bevolking der kampongs onderwierp zich en leverde haar vuurwapens in. De gezondheidstoestand der troepen is goed.

De redactie van Het Vaderland teekent, twee schetskaartjes van het landschap gevend, o.a. daarbij aan:

„Het bivak onzer troepen, dat te Sanoer is gevestigd, werd zooals uit een vroeger telegram bleek zeer beschoten, waarbij wij enkele gewonden bekwamen.

Naar thans blijkt, wordt de actie allereerst gericht tegen de hoofdplaats Den Pasar, waar de Vorst van Badoeng woont.

Uit het thans met succes geleverde gevecht blijkt, dat het in de bedoeling ligt de hoofdplaats van verschillende zijden tegelijk te bestormen, want uit het Oosten kunnen de troepen uit Sanoer, via de desa's Seboedi, Bengkel en Klandes langs een goeden weg Den Pasar bereiken, terwijl onze eerste overwinning de gelegenheid opent, ook van uit het Zuiden te ageeren."

Uit Atjeh.

De correspondent te Kota-Radja van de Telegraaf seinde 18 dezer:

Bij ongeluk zichzelf licht verwond luitenant De Jongh Swemer (2e luitenant P. T. De Jongh Swemer, ridder M. W. O. 4e kl.).

Celebes.

Blijkens een telegram van den correspondent der N. R. Crt. te Batavia zijn op Celebes op 16 dezer, bij de omsingeling van een versterking te Talang (benoorden Rappang), gesneuveld een officier en een inlandsch minder militair en gewond vier Europeesche militairen beneden den rang van officier.

Het blad teekent hierbij nog aan:

„Wij kunnen er aan toevoegen, dat de helaas gesneuvelde officier is de 1e luitenant der infanterie W. C. Schäfer, ingedeeld bij de marechaussee-compagnie van het 4e bataljon infanterie, die op Celebes ageert. De luitenant Schäfer, die den 11n Augustus 1896 tot officier werd benoemd en den 13n Mei 1899 tot zijn laatstbekleeden rang werd bevorderd, heeft zich bij verschillende gelegenheden tijdens de krijgsverrichtingen op Celebes onderscheiden. Dat hij een flink en te velde zeer doortastend officier was, bewijst wel zijn plaatsing bij de marechaussee-compagnie.

Behalve door de door ons geleden verliezen, stemt het gemelde telegram ook tot ernst, omdat wel blijkt, hoe we op Celebes steeds en telkens weer voor verzet staan, ook waar wij het niet hadden verwacht.

Rappang, een der staatjes van den Adjatapparangbond (niet Masenrempoeloe zooals abusievelijk in het telegram werd gemeld) gaf weinig reden tot ontevredenheid. Reeds het vorige jaar werd dd. 25 October gemeld, dat Njilitimo-aroe-Baroeti was ingehuldigd als vorst van Rappang en de Atjehverklaring had geteekend. Rappang nam aan, een oorlogsschatting van f 60.000 op te brengen en een jaarlijksche belasting van f 7800 te betalen. Voorts werd onmiddellijk de slavernij afgeschaft en moesten de vuurwapens, in het bezit der bevolking zijnde, worden ingeleverd. Ten slotte moesten er wegen worden aangelegd. Zoo goed liepen daar de zaken, dat in het begin van dit jaar de Adja-tapparanglanden, met uitzondering van Sawietto echter, onder civiel bestuur werden gebracht, en bij een ordonnantie, die 1 Augustus jl. in werking getreden is, werd de bij ordonnantie van 31 Juli 1905 gelaste beperkte invoer voor genoemd landschap buiten werking gesteld.

Even had men reden verstoord te zijn op Rappang, toen in het begin van dit jaar niet de noodige medewerking werd ondervonden voor de levering van dragers, maar dit duurde niet lang, al was het lang genoeg om de verpleging van den troep tijdelijk in de war te sturen.

De correspondent van het Soer. Hbld. meldde in zijn laatsten hier ontvangen brief: „In het Rappangsche doen zich nog wel eens kleine strooperijen en diefstallen van ijzerdraad voor, maar dat zijn daden van roovers; politieke bedoelingen zijn daarbij niet in het spel; enz."

En nu stuit men bij het omsingelen van een kampong plotseling op een zoodanig verzet, dat we weer 'n échec te boeken hebben, en dat men moeilijk kan ontkennen, dat hier georganiseerd verzet gepleegd werd. Het is best mogelijk dat de beruchte rooverhoofdman La Sinrang, onechte zoon van den vorst van Sawieto, hierin de hand heeft.

Uit het feit, dat de marechaussees nog eens uitgezonden werden om te „verkennen", volgt wel, dat men op zulk een verzet niet had gerekend.

Oost-Indische Berichten.

(Ingezonden.)

Geachte Redactie!

Aan het hoofd van het „Koloniaal Weekblad", het orgaan van de Vereeniging „Oost en West", staat steeds met vette letters gedrukt het hoofddoel van die Vereeniging.

Het hoofddoel van onze Vereeniging is derhalve o.m. populaire kennis te verspreiden.

Als ik dat doel wèl versta, moet de te verspreiden kennis dus ook inderdaad, ons volk, in zijn waardeering over dat onbekende volk en die onbekende toestanden in Oost en West ten goede komen.

Nu viel mijn oog heden op een artikel voorkomende in het K. W. no. 37, overgenomen uit het Bat. Nieuwsblad onder 't opschrift „Een kijkje op Inlandsche zeden".

Door deze klakkelooze overname van een „schandaal" bericht (dat als bladvulling van een te Batavia verschijnend dagblad geen aanstoot geeft), verleent de Redactie van ons K. W. daaraan een „étiquette" als zou zoo'n gebeurtenis een deel zijn van „'s lands wijs 's lands eer" op Java.

Ik wensch hierbij ernstig op te komen tegen deze slordigheid (om geen ander woord te gebruiken) in het voeren van „de schaar", waardoor onwillens, populaire kennis wordt verspreid, die inderdaad, dien naam niet mag en kan dragen.

Hoe vaak hoort men ook hier in Holland dat kinderen geboren werden en worden, waarvan de ouders nog geen 9 maanden door 't burgerlijk huwelijk met elkaar vereenigd zijn, óf erger, nog in 't geheel niet wettig gehuwd.

Wie zal 't nu b.v in zijn brein krijgen, om deze in Holland veel voorkomende gevallen, in onze koloniën bekend te maken als een „kijkje op de Hollandsche zeden".

Uwe Redactie behoef ik zeker niet onder het oog te brengen dat door de Inlandsche gewoonte, dat de ouders de kinderen uithuwelijken de a.s. man en vrouw vaak elkaar voor 't eerst te zien en te spreken krijgen op den dag of avond van 't huwelijk (Jav. temonan). Gevallen als in 't Bat. Nbl. beschreven moeten dus tot de uitzonderingen gerekend worden.

Wordt zoo'n geval van een Bataviasch kampoengschandaaltje hier ook opgedischt, als een gewoon deel van de Inlandsche zeden, dan begaat men m.i. een even groote fout, als eertijds B. Veth met zijn generaliseeren van uitstekend geteekende Europeesch-Indische typen.

Ik hoop, dat in het vervolg, de met „de schaar" belaste medewerker beter op zijn uitknipsels zal letten in verband met een onzer hoofddoelen.

Hoogachtend,
Uw Dw. Dr.,
WONG TANI Sr.

15 Sept. 1906.

De geachte inzender ziet het wel een beetje duister in. Het bataviasche „kampong-schandaaltje" wordt niet geëtiquetteerd wanneer het door ons wordt overgenomen. Trouwens de pointe van het geïncrimineerde bericht ziet „Wong Tani" blijkbaar niet. Het merkwaardige was o.i. hierin te vinden: dat de jonggehuwde dame in quaestie zich eventjes tijdens het huwelijksfeest verwijderde om een jonge spruit ter wereld te brengen; iets, wat de schrijver toch ook minstens merkwaardig zal moeten noemen. Vrouwen van het Kaukasische ras zouden haar dat niet licht nadoen; tenzij men in de Karpaten gaat zoeken.

Overigens wenschen wij voor „Wong Tani" niet onder te doen in eerbied voor de uitnemende instelling van het burgerlijk huwelijk en de voortreffelijkheid van het „wettig gehuwd" zijn. (Red. Commissie.)

Een Australisch rapport over Indië. Met belangstelling namen wij kennis van den inhoud van het ons door den schrijver, den senator van het australische parlement, Stamforth Smith, toegezonden rapport over de bestuursregeling en de economische ontwikkeling der maleische staten op het schiereiland Malakka en van het eiland Java.

Den heer Stamforth Smith werd, gelijk men weet, eenige maanden geleden door de regeering van het australisch gemeenebest opgedragen, zich op de hoogte te stellen van de wijze, waarop de staten van het schiereiland Malakka en het eiland Java bestuurd werden, en van de in die landen heerschende toestanden, teneinde aldus een maatstaf te verkrijgen, voor de inrichting van het bestuur in het tot Australië behoorende gedeelte van Nieuw-Guinea, officieel aangeduid met den naam van Papoea.

Kort en zakelijk en toch vrij volledig voldoet de schrijver van het rapport aan die opdracht.

Bij hetgeen hij over Java aanteekent, kunnen wij de opmerking niet weerhouden, dat hij alles blijkbaar bezien heeft door een ambtenaarsbril, zoodat zijne beschouwingen min of meer aan eenzijdigheid lijden. Slechts hetgeen hij zegt over de gouvernements- en particuliere cultures maakt hierop een uitzondering, wat niemand zal verwonderen, die verneemt, dat hij het voorrecht mocht smaken daarbij de voorlichting

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van
FRIEDA VON BULOW.

V.

„Nu komt het er op aan, de productiviteit van den Duitschen grond aan te toonen. Ook moeten wij den uitvoer in onze kanalen leiden. Wij leggen aan de kust factorijen aan, die Duitsche fabriekswaren inruilen voor de producten van de Inlanders: copal, caoutchouc, ivoor en copra."

Op zijn heldere, duidelijke manier rekende hij haar invoerrechten en vrachtkosten voor, en overwoog de kansen van afzet op de Europeesche markten. Daarna kwam hij op de proeven van plantagebouw.

Dietlas liet zich zeer gunstig uit over den tabaksoogst dien hij verwachtte en Krome vertelde dat de kort geleden door hem in het leven geroepen vereeniging van planters haar eersten tabaksaanplant op Duitsch gebied had aangelegd, geheel naar het model van dien van Dietlas, en dat Erich Kramer, de energieke directeur, zeer bemoedigende berichten gezonden had.

„Al deze wegen zijn zeker — maar langzaam," zeide Krome. „En daar wij, Duitschers, nog geen koloniale ervaring hebben, ontbreekt het ons aan geduld en den kapitalisten aan stoutmoedigheid. Het komt er daarom op aan, dat wij ons een dadelijke regelmatig vloeiende inkomst verzekeren als bedrijfskapitaal, en daarom moeten wij den Arabieren de in- en uitvoerrechten ontnemen — mijnenthalve voorloopig door een pachtcontract. De Arabieren hebben hier de Portugeezen verdrongen, en daarmede is de cultuur aan deze gezegende kusten ten onder gegaan. Arabische roofbouw en slavenjachten hebben al het mogelijke gedaan, om het eenmaal zoo bloeiende land in een woestenij te herscheppen. Nu moet onder Duitsch beheer een tweede, glansrijke bloeitijd komen. Men moet slechts willen, en ik wil."

Hij verhaalde vertrouwelijk, hoe hij bezig was, in alle stilte den Arabischen bestuurder voor zijne plannen te winnen.

En Maleen luisterde toe, met groote, stralende oogen.

„Beste Krome," zeide Dietlas, „je maakt mijn vrouw nog zóó fanatiek met je verhalen, dat zij eten en drinken vergeet."

Hij schonk een glas rijnwijn in.

Krome keek verschrikt.

„Heb ik dat gedaan? Neen, dat was mijn bedoeling niet! Deze tomaten zijn voortreffelijk klaargemaakt, mevrouw!"

Achter Krome stond opeens een zwarte knecht, die niet tot de bedienden van het huis behoorde.

Deze negerboden kwamen en gingen volkomen onhoorbaar op hun bloote voeten. Zij lieten zich niet aandienen, zij drongen eenvoudig overal binnen, als de lucht en de zonnestofjes. Zonder dat men ze hoorde komen, stonden zij plotseling voor u.

„De dienstbare geesten van de Duizend en één nacht," dacht Maleen.

Deze behoorde tot den Engelschen postdienst, en bracht een telegram.

Krome scheurde den gelen omslag open met de woorden: „Over een jaar hebben wij onze eigen post- en telegraafkantoren."

Daarop verdiepte hij zich in de studie van den inhoud, die in cijferschrift gesteld was, en fronste even het voorhoofd.

De bode verdween.

„Als de heeren in Berlijn niet spoedig inzien, dat men mij hier de handen vrij moet laten," zeide hij, „dan zal men iederen stap, dien wij hier voorwaarts doen, in twee schreden achterwaarts veranderen. Die verwenschte halfheid! Laten zij mij iets toevertrouwen, of het niet doen. En als zij het niet doen laten zij mij dan ook niet zulk een verantwoordelijken post geven."

„Ja," zeide Dietlas ironisch, „wat wij hier doen, kan nu eenmaal niet deugen, als het niet tot de kleinste kleinigheidjes aan de groene tafel is uitgeplozen."

Hij had den grimmigen haat van den man der praktijk tegen bureaucratie en schrijverij.

„Ten slotte beslissen de feiten," meende Krome.

„Een feit is het, dat zij ons met hun vervloekte pennelikkerswijsheid al onze resultaten in de kiem dreigen te verstikken. Zij kunnen het maar niet over zich verkrijgen, een volwassen, verstandig mensch nu eens ruimte aan zichzelf over te laten."

Krome lachte.

„Zij moeten," mijn waarde Dietlas. Als het Duitsche Rijk niet van den rang van groote mogendheid afstand wil doen, dan moet het zich koloniën scheppen. En als het koloniën wil hebben, dan moet het die nemen en beheerschen. Dat loopt evenwel niet zoo vlot, als het afkondigen van een wet.

Dietlas lachte instemmend.

„Ik wou, dat het heele pennelikkersrommeltje in hun eigen inkt verdronk," zeide hij ruw.

Men ging tot het dessert over, dat uit bananen, oranjeappels en gerechtjes van kokosnoot bestond. Dietlas schonk daarbij ouden port.

Maleen schilde een banaan en schoof haar man het schoteltje toe. Zij gevoelde zich den geheelen tijd

het schoteltje toe. Zij voelde zich den geheelen tijd eenigszins schuldig tegenover hem.

„Hartje!" zeide hij met een teederen blik.

Krome stond op en liep met snelle schreden, zooals zijn gewoonte was, heen en weer.

„Ik voel en weet," zeide hij zeer beslist, „dat ik de hoedanigheden heb, om hier een Duitsche heerschappij te vestigen. Ik verlang verder niets, dan dat men mij de gelegenheid laat, de zaak op mijn eigen manier te regelen. Sinds wij langzamerhand wezenlijk iets zijn gaan beteekenen, bemoeien de heeren van de groene tafel zich met ieder wissewasje. Als men mij bij iederen gewaagden stap halt toeroept, dan dwingt men mij eenvoudig tot gehoorzaamheid. Met theorieën maakt men geen kolonie. Ik ga den weg, dien ik voor den rechten houd, met of zonder hun welnemen. Zij kunnen mij misschien door hun overmacht van de baan dringen, maar naar hun goeddunken buigen, dat kunnen zij Ralf Krome niet."

Maleen's sprekende blik volgde hem bij zijn wandeling op en neer. Haar ziel lag in haar oogen.

De zwarten namen het ooft weg en brachten kopjes koffie op tafel.

De aardige kopjes, het zilveren roomkannetje en suikerschaaltje, waarop het wapen der Waltrons gegraveerd was, de gouden koffielepeltjes, de geborduurde tafellooper, het ensemble dezer sierlijke kleinigheden, gaf een wending aan de gedachten van Krome.

„Dat ziet er nu toch weer eens uit, als in een gezellig Duitsch tehuis," zeide hij vroolijk.

„Wacht eens even!" riep Dietlas. „Nu zal ik eens iets halen, dat „nie dagewesen" is."

Hij ging naar zijn werkkamer.

Maleen en Krome bleven eenige oogenblikken alleen. Dit voelden beiden.

„Zal ik er wat room in doen?" vroeg Maleen.

„Als u zoo goed wil zijn."

Is 't zoo goed?

„Ik dank u zeer."

Zij schoof hem het suikerschaaltje toe. „Als 't u belieft."

Beiden waren buitengewoon vormelijk.

Dietlas kwam terug. Hij droeg iets op een blad van Indisch koper: iets, dat er als tabak uitzag en iets bruins, dat naar papier geleek.

„Ziet hier het eerste gefermenteerde dekblad en de eerste gesneden tabak van de eerste Duitsche plantage," zeide hij trots.

Welk een verrukking! Een stukje toekomst! Deze eerste opbrengst van den eersten aanleg der zich nog in embryonischen toestand bevindende Duitsche kolonie — dat was wel iets bezienswaardigs!

Met kinderlijk genoegen zetten de heeren zich aan het sigarendraaien. Krome kende er niets van. Maar Dietlas bewees hier ook weer zijn uitnemende handigheid en praktischen zin.

„Maar ik moet toch ook van „onze" tabak rooken!" verklaarde Maleen.

„Neen, mijn kind, blijf jij maar bij je cigaretten. Voor jou is dit niets. — Zij heeft namelijk hier eerst rooken geleerd."

Krome glimlachte.

„Eigenlijk is het verkeerd, wanneer dames rooken. Maar waarlijk, als echtgenoote van een Duitsch tabaksplanter in onze kolonie — dat is een heel bijzonder geval."

Op dit oogenblik verscheen voor den tweeden keer een bode met een briefje. Ditmaal was het een plantage-arbeider, en het briefje was voor Dietlas.

Deze las het door en stond op.

„Sichard ligt ernstig ziek aan de koorts, schrijft Jördens me daar. Ik zal hem maar dadelijk naar het hospitaal brengen."

„Laat hem maar liever buiten," ried Krome. „Hij wordt buiten even goed weer gezond als in het ziekenhuis."

„Neen, de woningen buiten zijn laag en ongezond. Er is daar ook niemand, die naar hem omzien kan."

„Hoe wil je op dit uur, in den nacht, een zieke transporteeren?" vraagde Maleen bezorgd.

„Dat moet geschikt worden," zeide hij eenvoudig. „Goeden nacht dus. Neem mij niet kwalijk, Krome. Drinken jelui maar rustig je koffie en laat je niet storen. Misschien vind ik je straks nog wel hier."

„Dat zeker niet," sprak Krome.

Dietlas liep de trap af.

Maleen ging naar de slaapkamer en bepakte Tsjekanajo met wollen dekens en plaids. De nacht was warm genoeg, maar zij bedacht, dat koortslijders dikwijls huiverig zijn.

Beneden spande Dietlas zelf den Arabischen hengst in. Tsjekanajo bracht hem de dekens.

Maleen ging langzaam naar haar gast terug. Zij vond hem over zijn dépêche gebogen. Hij keek op — anders dan tot hier toe. Zoo had hij zich dus den geheelen tijd tegenover haar een zekeren dwang opgelegd? Eerst nu scheen hij zich geheel vrij te maken. Waarom dat? Was er dan iets te verbergen? Voor George?

Die gedachte maakte haar beklemd.

Hij nam nu weer den ouden toon aan van zeer intiem vriendschappelijk vertrouwen, en verklaarde haar het geheimschrift van het telegram.

Zij boog zich over het kleine papier; hij zat en zij stond nog.

„Morgen moet ik mijn afwijzend antwoord motiveeren. Mag ik u de minute zenden, om eens door te zien, eer ik ze postklaar laat maken? Ik zou gaarne

uw oordeel er over vernemen."

Zij kreeg een diepe blos.

„Mijn oordeel kan voor u toch maar weinig beteekenis hebben."

„Het heeft heel veel beteekenis voor mij," wierp hij tegen. „Een hoofdschudden of schouderophalen van u brengt mij tot nadenken, en uw instemming geeft mij de overtuiging dat ik gelijk heb."

Zij was zóó geagiteerd, dat zij niet spreken kon.

„U voelt en denkt even logisch," ging hij voort. „Dikwijls geloof ik, dat u eigenlijk geen gebreken hebt."

Nu lachte zij.

„Of ik gebreken heb!"

Zij was nu weer op haar plaats aan tafel gaan zitten. Hij keek haar ernstig en nadenkend aan.

„Zoo dikwijls ik tegenwoordig uitga," merkte hij op na een korte stilte, „verheug ik mij over de mogelijkheid, u te zullen ontmoeten."

Het klonk, of hij tot zichzelf sprak. Het was niet, dat hij haar iets vleiends wilde zeggen, het was dat hij met onbestemde verwondering een nieuwe gewaarwording constateerde in zijn gemoed.

Zij had kunnen antwoorden: „En mij is dit vreemde land een tehuis, omdat jij hier bent."

Doch zij zweeg.

Hij keek naar de klok en stond op.

„Ik moet nog afspreken met de heeren, die morgen op marsch gaan," zeide hij.

Snel nam hij afscheid.

Zij bleef alleen zitten aan de groote tafel, steunde het hoofd met de beide handen en zeide zacht voor zich heen: „O, mijn God — o, mijn God!" . . .

. . . .

Zij merkte niet, dat de tijd omvloog, onbewegelijk bleef zij aan de eettafel zitten, met het hoofd in de handen,t otdat de hoefslag van een rijtuigpaard haar uit haar mijmering wekte.

Zij stond op en ging naar een open venster.

De maan bescheen de lagune, die de stad in twee gelijke helften verdeelde, en op de oude lange karavanenbrug. Alle schaduwen lagen inktzwart naast het blauwwitte licht. Tegen den hemel teekenden zich de fraaie, lange lijnen van eenige palmen duidelijk af.

Aan de overzijde van de lagune, in de negerwijk, vierden de zwarten een van hun luidruchtige dansfeesten. Zweeg de krijschende muziek en de trommelslag voor een oogenblik, dan huilden de wilde honden in koor, als hongerige wolven.

Nu rolde het rijtuig over de hobbelige straat voorbij.

Zij herkende George heel duidelijk. Hij hield in de eene hand de teugels, met den anderen, vrijen arm omvatte hij een in plaids gewikkelde, ineengedoken gestalte.

„Goede man!" dacht Maleen. „Hij moet kunnen steunen en zorgen om lief te hebben, en die hij liefheeft kan hij slechts als zwak en steunbehoevend beschouwen. Voor den ander zijn slechts vrienden die degelijke, vastberaden menschen, die hem hielpen.

Daar kwam een man de bochtige straat door. Aan den krachtigen tred herkende zij den Europeaan. Zoo stapt geen kleurling.

Toen hoorde zij hem luid en vroolijk den Torgauer marsch fluiten. Daaraan wist zij, dat het haar broer was. Zijn stap en zijn fluiten werkten als Noordenlucht op haar. De nachtspooksels waren verdwenen.

Diep ademend ging zij hem tot de trap tegemoet.

„George komt ook dadelijk," zeide Rainer. „Ik trof hem juist bij het hospitaal. Sichard zal er wel aan heengaan."

„Zou je denken?"

„Ja. Totdat wij ons geacclimatiseerd hebben of het vergif hier nit den bodem gehaald hebben om zoo te zeggen, zal nog menig onzer het loodje er bij neer moeten leggen. Het komende geslacht zal het al wat beter hebben."

Hij was eenigszins somber gestemd.

„Neem nog een glaasje wijn," stelde zij voor. „Dan wachten wij samen op George.

Ja, dat vond hij goed.

„Van avond, toen ik van hier naar de Duitsche club ging" vertelde hij, „lag mij een schurftige hond in den weg, zoo'n verwaarloosde, half wilde. Ik stiet hem met den voet aan, om den weg vrij te kunnen krijgen. Toen kroop het arme, voor drie kwarrt verhongerde beest met moeite een weinig ter zijde en zag mij aan. — Ik kan den blik van dat dier maar niet vergeten.

Zoo was Rainer.

Zichzelf en een geheele kolonne in de lucht te laten vliegen, daar zag hij niets in, als de eer op het spel stond. Maar de blik van een zieken hond kon zijn geheelen avond bederven.

„Ik wil uitgaan," zeide Maleen den volgenden morgen tot haar zwarten dienaar Abdallah.

Abdallah haalde terstond haar parasol, hoed en handschoenen, en nam zelf zijn ebbenhouten stok in de hand.

Zij had dien morgen strijd gevoerd, om op dit uur te mogen gaan wandelen.

George vond het niet goed, dat zij zich vóór vier uur 's middags aan de brandende zon blaatstelde, en tòt nu toe had zij het dan ook niet gedaan. Vandaag echter verlangde zij zeer beslist, eens naar het hospitaal der Fransche nonnen te gaan, om persoonlijk naar den toestand van den zieken plantage-opzichter te informeeren.

(*Wordt vervolgd*).

te genieten van den directeur van het departement van landbouw, professor Treub. Uit het rapport blijkt dat de hulp en de voorlichting, van professor Treub genoten, door den rapporteur op bijzonder hoogen prijs zijn gesteld, want de heer Smith zegt, dat hij zich gedrongen gevoelt uitdrukking te geven aan de groote verplichting, die hij gevoelt tegenover zijn geleerden mentor, dien hij noemt: misschien de grootste nu levende autoriteit op het gebied van tropische cultures. (Javabode).

Er komt nog steeds geen einde aan het geknoei van z.g. makelaars aan het **pandhuis te Buitenzorg**, schrijft het Bat. Nbl.

Die „makelaars" zijn menschen, inlanders, die hun bemiddeling aanbieden voor het in pand geven of lossen van goederen. Zij schijnen goede vrienden te hebben onder het inlandsch personeel van het pandhuis, danken daaraan dat zij altijd het eerst worden geholpen en eischen, op grond hiervan, tien pct. commissieloon voor hun bemoeienis. De arme desaman, die van palen ver komt om wat geld, kan soms twee dagen wachten eer hij geholpen wordt als hij geen „makelaar" in den arm neemt.

Letterknechterij. Men kent het strikt verbod aan administrateurs en geëmployeerden van den pandhuisdienst om zich op geenerlei wijze, buiten hun bediening, in te laten met inpandgeving of het lossen van goederen. Zij mogen zelfs geen goederen van familieleden in pand nemen, een bepaling waarmee inbreuk wordt gemaakt op de vrijheid van het publiek om zijn goed te beleenen waar het zelf verkiest.

Tot welke vreemde consequenties deze door ongerechtvaardigd wantrouwen ingegeven orders aanleiding kunnen geven, moge uit het volgende blijken.

Een dame, woonachtig te Tjiandjoer, en in tijdelijke geldverlegenheid verkeerend, beleende eenige goederen. Kort daarop vertrok zij naar Meester Cornelis en zond van daar, onder aangeteekend couvert, aan den administrateur van het pandhuis, in zijn kwaliteit als zoodanig, het pandbriefje en de verschuldigde hoofdsom plus rente met verzoek haar goed in te lossen en aan haar adres op te zenden. De kosten daarvoor maakte zij tevens over. Maar de administrateur zond haar het geld terug, omdat „in dergelijke zaken nimmer de tusschenkomst van het personeel mag worden verleend".

Dit is nu toch zeker wel je reinste letterknechterij!

De dame wendde zich nu tot het hoofdbureau van den pandhuisdienst. De chef was er niet; in zijn plaats waren twee inspecteurs die den administrateur volkomen gelijk gaven. De betrokkene had dan maar, vóór zij uit Tjiandjoer vertrok, orde op haar zaken moeten stellen, heette het; en er schoot niets anders over dan dat zij óf zelf naar Tjiandjoer ging óf een ander met de lossing belastte. (Bat. Nwsbl.).

De uniform-kwestie. Met den 1en Januari gaat, zegt de Locomotief, naar men weet, de order in, dat geen der militairen beneden den rang van officier in burgerkleeding zich in het openbaar mag vertoonen, zoodat dus dan ook de adjudanten-onderofficier op maandelijksch traktement en daarmee gelijkstaanden in uniform moeten verschijnen. Hoewel al velen dat min of meer onaangenaam vinden, is het voor de opzichters der genie bepaald ondoenlijk. Men bedenke, dat die personen van 's morgens tot 's middags 4 à 5 uur in de brandende zon moeten staan om toezicht te houden op de werkzaamheden. Door de opzichters der genie is reeds een verzoekschrift ingediend, dat voor hen een uitzondering gemaakt worde of hen toegestaan wordt een wit uniform te dragen. Door den chef van het wapen der genie is echter dit request van een ongunstig advies voorzien. Blijft bepaald, dat de genie-opzichters hun werk moeten verrichten, in de zon, in hun serge-pakeans, dan voorzien we een menigte gevallen van ziekmelden. En de stemming in het leger wordt er niet beter op, meent het blad.

Meten met twee maten. Een der jongelieden, die dit jaar in het examen voor de koninklijke militaire academie slaagde, te Soerabaja woonachtig, ontving eerst 12 Augustus vanwege het departement van oorlog de mededeeling, dat hij was toegelaten en tevens de opdracht om zich reeds Maandag daarop voor de groote reis in te schepen.

Als men nu nagaat, dat het examen reeds medio Juni was afgeloopen, en dat niemand anders dan de indische legerautoriteiten hebben te beslissien, of iemand al of niet is geslaagd, dan heeft men hier een ergerlijke nalatigheid gepleegd. Men moet hierbij wel bedenken, dat voor het vertrek nog twee notarieele stukken moeten worden opgemaakt en aan die kostbare papieren begint men niet, als men niet zeker weet ze noodig te hebben. Wij spreken nog niet eens van het onkiesche om iemand met zulk een korte aankondiging uit den kring zijner familie te halen. (Bat. Nwsbl.).

Oorlogsmaterialen. In een bespreking van de oorlogsmaterialen bij onze infanterie, in het Bat. Nwbl. werd o.m. gezegd:

„Minder goed in orde bleken dezer dagen andere equipementstukken der Bali-troepen te zijn. Van de nog niet lang aan de inlanders uitgereikte schoenen was meer dan 25 procent na twee of drie malen gebruikt te zijn, reeds stuk, waarbij bleek, dat zij van inferieure, verlegen materialen waren vervaardigd."

Naar het blad thans van bevoegde zijde wordt medegedeeld, is deze voorstelling niet juist. De zaak is deze; te Meester Cornelis zijn 1215 paar zeildoeksche rijgschoenen verstrekt; hiervan zijn, wegens zoolgebreken, 25 paar verwisseld, waaronder zes paar waren, die niet verwisseld hadden mogen worden.

Een Rijk Geschenk. Mevrouw S., die zoo welwillend verschillende rollen in de voorstellingen van het Haarlemsch tooneel op zich genomen heeft en nog zal nemen, heeft als blijk van erkentelijkheid en waardeering van Louis Bouwmeester een fijn gouden dameshorloge met gouden halsketting in etui ontvangen. Een rijk geschenk inderdaad.

Naar wij vernemen, schrijft het Nieuws v. d. Dag, heeft Louis Bouwmeester zich verplicht gezien aan de dames V. en B. ontslag te geven. Veel verlies is het voor het gezelschap gelukkig niet.

Welsprekende cijfers. Uit den staat aangevende de opbrengst van het vervoer op de lijnen geexploiteerd door de Ned. Indische spoorweg Mij. over Mei 1906, ontleenen wij de volgende cijfers:

De opbrengst van de lijn Batavia-Buitenzorg bedroeg in die maand f 62.284.58 of f 35.88 per dagkilometer. In Mei 1905 waren de overeenkomstige bedragen f 95.140.89 en f 54.80.

De lijn Padalarang Krawang werd, naar men weet, den 2en Mei ll. geopend.

Journalistiek. Dezer dagen deelden wij mede dat de heer J. F. Scheltema, oud-redacteur van het Bat. Nieuwsblad, master of arts en als lid van de American Oriental Society, binnenkort te Batavia wordt verwacht uit Egypte, waar hij het laatst vertoefde.

Het Soer. Bbl. kan hieraan de mededeeling toevoegen, dat niet onwaarschijnlijk de heer Scheltema te Semarang een courant zal oprichten om de door de Sem. Courant gelaten leemte te vullen.

Als oud-redacteur van de Locomotief is de heer Scheltema ook in Midden-Java nog algemeen bekend.

Veepest? Het is een zeer ernstig bericht dat ons bereikt, schrijft het Bat. Nwsbl. Te Manggar de hoofdplaats van het gelijknamige district op Billiton moet volgens een telegram van den assistent-resident vermoedelijk veepest zijn uitgebroken. Maatregelen zijn getroffen tot verhindering van den uitvoer van vee van Manggar. Ook van geheel Billiton? Indien dit niet het geval is, is elke verbodsbepaling doelloos.

Semarangsche gemeentebelangen. De assistent-resident van Semarang, de heer R. A. Priester, is van zijn uitstapje naar Batavia teruggekeerd. Het is niet vruchteloos geweest en de Locomotief weet het volgende mede te deelen als resultaat der met verschillende departementschefs gevoerde gesprekken:

Den heer Priester is opgedragen te ontwerpen een schema voor de overdracht van alle politiezorg aan de gemeenten, te Batavia, Semarang en Soerabaja. Dit zou kunnen geschieden met ingang van Januari 1908. Uit de algemeene kas zal een bedrag beschikbaar worden gesteld, noodig voor een volledige uitvoering van de definitieve politie-reorganisatie, voor de omzetting van rijks- in gemeente-politie.

Voorts bestaat bij de raadgevers der regeering geen bezwaar tegen het plan Scheltema en de uitvoering van het ontwerp voor den aanleg van de waterleiding van Oengaran door de gemeente. Van regeeringswege zal een ingenieur van den waterstaat worden benoemd, belast met de hoofdleiding van het werk naast de vervulling zijner gewone functiën. De gemeente moet evenwel zelf het geld daarvoor vinden.

Het bedrag, benoodigd voor den bouw der waterleiding, wordt begroot op 8 ton. Reeds vroeger vernam het blad, dat te Semarang 6 van die 8 ton reeds „gevonden" waren tegen een zeer matige rente.

Aan den heer Priester, die te veel werk heeft te verrichten, zullen slechts de functiën van raadsvoorzitter en politiehoofd worden opgedragen. Men heeft de wenschelijkheid erkend van een benoeming van een afzonderlijken voorzitter van den gemeenteraad maar daarvoor zou een zaakkundigen, hoog bezoldigden functionaris uit Nederland betrokken moeten worden wat te duur zou uitkomen.

Overwogen wordt een uitbreiding van de bevoegdheden van de voorzitters van de gemeenteraden, opdat kleinere zaken onttrokken kunnen worden aan de bemoeienis van den raad.

Slagvaardigheid Naar men verneemt zijn enkele, waaronder hoofd-officieren-deelnemers aan de a.s. Bali expeditie, er nog niet, zelfs niet na lang en ernstig zoeken in geslaagd zich een bruikbaar oorlogsrijpaard aan te schaffen. Bij de cavalerie luidt het wachtwoord: „niet meer te krijgen" aangezien het per jaar in maximum toegestane aantal reeds is bereikt. Wie zich nu geen ongelukkige Sandelhout van de artillerie wil aanschaffen, valt dus in particulieren aankoop, waarbij hij spoedig 600—700 gulden voor een afgericht paard moet betalen, wat de meesten niet kunnen.

De vraag is, of in dergelijke urgente gevallen waar spoed dringt, de gelegenheid niet moet bestaan om een keuze te doen uit alle paarden der cavalerie. Want het is toch heusch te gek dat een chef van den staf en een adjudant van een expeditie slecht bereden zouden zijn omdat de voorschriften geen rekening houden met buitengewone gevallen. (Bat. Nwsbl.).

Ongepaste Vriendelijkheden. In het Koloniaal Weekblad van 5 Juli, vestigt de heer J. L. Swart de aandacht op een engelsche illustratie („The Sketch,") waarin het portret voorkomt van den sultan van Sambas, met de mededeeling dat deze, als Kerstgeschenk, aan den Koning van Engeland eetbare vogelnestjes had aangeboden.

Terecht acht de heer Swart dit bericht bevreemdend. Met het oog op de nabijheid der engelsche bezittingen op Borneo schijnt ons deze handelwijze van onzen leenman een demonstratie, die niet onopgemerkt mag voorbijgaan, zegt het Hbl. In diens contract toch staat ongetwijfeld, gelijk in alle contracten met inlandsche vorsten, dat hij zich van alle betrekkingen tot vreemde mogendheden moet onthouden.

Misschien is de zaak van zeer onschuldigen aard; maar opheldering is zeker wenschelijk meent het Bat. Nwsbl.

Sport. Paarden. Uit de Straits is aangekomen de heer Hanman beroeps-handicapper, die van Batavia naar Buitenzorg is doorgereisd.

Voor de a.s. races te Buitenzorg zal van zijn diensten gebruik gemaakt worden en slaagt deze proef, dan zal getracht worden genoemden heer tegen een behoorlijke bezoldiging, waaraan dan alle renvereenigingen op Java ponds-pondsgewijze zullen deelnemen, als beroeps-handicapper voor Java aan te stellen.

Bij de training van de paarden op de Buitenzorgbaan is hij thans elken morgen tegenwoordig.

Zijn verlof goed besteed. Naar wij lezen, heeft de heer Ch. E. Jansen, thans met verlof, laatstelijk hoofdopzichter bij de fabriek der opiumregie te Batavia, zijn verloftijd goed besteed door zich te bekwamen in de electrotechniek. Hij haalde no. één van de achttien candidaten die zich hadden aangemeld voor het examen ter verkrijging van het diploma van de electrotechnische school te Amsterdam.

Duitsch Consulaat. De consul-generaal te Batavia deelt mede dat daar is aangekomen de heer Tzjaben, die aan het consulaat als adj.-consul werkzaam zal zijn.

Bevordering der Theecultuur. De resident van Pekalongan is gemachtigd om, overeenkomstig door hem vast te stellen regelen, aan inlandsche grondbezitters in de mede door hem aan te wijzen streken van zijn gewest, die op hun landrenteplichtigen en voor de theecultuur geschikten grond op rationeele wijze een theeaanplant aanleggen en onderhouden, gedurende de eerste drie jaren na den aanleg van den aanplant premiën in geld toe te kennen ten bedrage van de voor den grond verschuldigde landrente.

Een plaats gevonden. Naar de Javabode verneemt zal de luitenant-kolonel der infanterie J. P. Michielsen, die van Celebes naar het subsistentenkader te Batavia is overgeplaatst, optreden als sous-chef van de tweede afdeeling van het departement van oorlog ter vervanging van den luitenant-kolonel A. J. H. van Geuns die op verzoek is gepensioneerd.

West-Indië.

Suriname. De Surinaamsche bladen maken melding van verschillende belangrijke maatregelen op wetgevend gebied, ten deele reeds door de Koloniale Staten goedgekeurd.

In de eerste plaats ontleenen wij aan die bladen dat door het wetgevend lichaam der kolonie de ontwerp-verordening werd aangenomen betreffende het aangaan eener nieuwe immigratie-leening ad 1.5 millioen gulden, nu het immigratiefonds uitgeput is.

Welke diensten dit fonds aan de kolonie heeft bewezen werd in de betrekkelijke memorie van toelichting door den gouverneur in den breede uiteengezet. Wij moeten ons er toe bepalen daaruit eenige punten aan te halen.

Terwijl het bevolkingsvraagstuk sedert de emancipatie geen stap verder tot de oplossing kwam, valt sedert 1880 eene vermeerdering van het zielental der kolonie van 52476 tot 80024 in 1905 te constateeren d.i. eene vermeerdering met ruim 50 percent. In dien tijd werden 19229 britsch-Indische en 6417 nederlandsch-indische immigranten aangevoerd, terwijl resp. 6732 en 447 naar hun land terugkeerden na afloop hunner verbintenis, zoodat uit dezen hoofde een aanwas van 18467 hoofden werd verkregen. In aanmerking nemende dat de hygienische toestanden onder deze immigranten-bevolking beter en de sterfte dientengevolge lager is dan onder de inheemsche bevolking, kan gevoegelijk de vermeerdering der bevolking in het algemeen hoofdzakelijk aan dezen toevloed worden toegeschreven.

Aan deze immigranten was het ook te danken, dat de groote landbouw zich kon staande houden en ontwikkelen, welke ontwikkeling in de laatste jaren evenwel door de ziekten in de cacao-aanplantingen in belangrijke mate werd tegengegaan, terwijl naast den grooten landbouw de kleine landbouw verrees met een steeds toenemende productie van verschillende voortbrengselen — het landbouw-departement ziet nu reeds een overproductie van maïs tegemoet, waarvoor getracht wordt afzet in het buitenland te vinden.

In evenredige mate met den aanwas der bevolking stegen de in- en uitvoeren, die ter waarde van 7.317.000 gld. gemiddeld in het vierjarig tijdvak 1878/1882 in

het tijdvak 1898/1902 gemiddeld eene waarde vertegenwoordigden van 11.340.000 gld.

Een nog belangrijker toename wijst het totaal van de opbrengst der koloniale middelen aan, dat van 947.000 gld. gemiddeld in de jaren 1873/77 tot 2.079.000 gld. steeg in 1905. In aanmerking genomen dat tegenover nieuwe of verhoogde middelen, waarop ten deele de immigratie geen invloed uitoefende, afschaffing van enkele middelen stond, kan uit deze vermeerdering worden afgeleid, dat het immigratie-tijdperk op de koloniale inkomsten gunstigen invloed heeft uitgeoefend.

Het bestuur is dus onzes inziens alleszins gerechtigd van de nieuwe leening, die intusschen als noodzakelijke consequentie kan beschouwd worden van de nieuwe bacoven-cultuur, heel wat goeds voor de kolonie en hare kas te verwachten. Wanneer nu maar weer niet al te hard van stapel geloopen wordt om voor overigens wenschelijke, maar voor de economische welvaart niet bepaald noodige bestuursuitgaven wissels te trekken op de te verwachten meerdere inkomsten.

Twee ontwerp-verordeningen, eene daarvan ten doel hebbende aan ontduiking van het invoerrecht op sigaren paal en perk te stellen door het scheppen van nieuwe bepalingen, reeds door de Staten aangenomen, beoogen er voor te waken, dat de kolonie wat hare inkomsten betreft krijgt wat haar toekomt, bedoelde sigaren-invoer-verordening en een scheepvaartverordening.

Betreffende deze laatste troffen we in Onze West een uittreksel uit het verslag door de Koloniale Staten daarop uitgebracht. Het geldt hier de formaliteiten bij in- en uitvoer in acht te nemen, waarbij blijkbaar bij het bestuur de gedachte voorstond, dat het geen kwaad kon om maatregelen te treffen tegen frauduleuze ontduiking der invoerrechten.

Een betreurenswaardig geval van recenten datum, wettigt onzes inziens alleszins een twijfel bij het bestuur, of in de kolonie, zonder te generalizeeren, hier en daar wel het besef voldoende aanwezig is, dat smokkelhandel wel aan de betrokkenen zelf profijt verschaft, maar voor de kolonie een belangrijk schadepostje kan wezen en dies zooveel mogelijk moet worden geweerd.

De Staten hebben niet veel op met deze nieuwe verordening. Zij was niet noodig en zelfs ongewenscht, aanvullingen en wijzigingen zoo gewenscht in de oude bepalingen waren voldoende geweest, terwijl bovendien het nieuwe stuk aan duidelijkheid zou te wenschen laten. Tegen hooge boeten bij overtreding en lijfvisitatie bij vermoeden werd ook al van leer getrokken. Wij betwijfelen echter geenszins dat de Staten het bestuur zullen steunen op een weg, waarlangs een zuiveren toestand moet worden verkregen of gewaarborgd.

Het bestuur blijkt o.a. te meenen dat er opium gesmokkeld wordt; het heeft trouwens de tastbare bewijzen voor oogen gehad, dat zulks gedaan is. In het Statenverslag komt volgens Onze West te dezen aanzien het vermoeden voor, dat de afnemende invoer van opium het gevolg zou wezen van het mindere verbruik er van onder de Chineezen.

„Ofschoon in de laatste jaren eene vrijwillige immigratie van Chineezen hierheen plaats heeft en er eens zelfs een tiental hier is aangekomen, vindt men onder dezen niet één die opium schuift. Trouwens, bekend is het dat de verkoop van opium in China streng verboden is."

Waar haalden de, hier aan het woord zijnde Statenleden de, door ons gespatieerde wijsheid vandaan? Dat verbod moge tot de pia vota der chineesche hervormingspartij behooren, en het verbod om bengaalsch opium naar China uit te voeren moge door de radicalen en werklieden-afgevaardigden in het engelsch Parlement worden verlangd, op het oogenblik profiteeren mandarijnen, chineesche en engelsche importeurs nog in hooge mate van de voordeeltjes die het opium-verbruik in China hun biedt. Men is waarschijnlijk in de war met Japan, waar het verbod werkelijk bestaat.

Zijn er evenwel overigens niet andere opium-verbruikers in de kolonie dan enkel onder de Chineezen? Het opium-schuiven bestaat ook onder de Javanen, van welken landaard op het oogenblik eenige duizenden in de kolonie verblijf houden.

De quaestie van verlichting van Paramaribo houdt in de kolonie op het oogenblik nog steeds de gedachten bezig wegens het voorstel van het bestuur om gegadigden op te roepen voor de verlichting der hoofdplaats. Wij zijn het met Onze West eens dat nu waarlijk al lang genoeg gewacht is en uit verschillende aanbiedingen, buiten inschrijving gedaan, voldoende kan worden afgeleid, wat men over het geheel geneigd is te geven en verwacht te ontvangen.

Besluiten wij dit overzicht met de mededeeling dat door het bestuur eene prijsvraag is uitgeschreven voor eene populaire verhandeling betreffende de lepra en andere in de kolonie heerschende ziekten, hare verspreiding en de middelen om zich daartegen te beschermen. De antwoorden worden vóór 1 Maart 1907 bij den geneeskundigen inspecteur te Paramaribo ingewacht.

Voor het bekroonde antwoord, dat bestemd is uitgegeven te worden ten behoeve van de leerlingen der hoogste klasse van de lagere school, wordt een prijs uitgeloofd van 300 gld.

Van Vreemde Koloniën.

Excellenz Dernburg. De duitsche koloniën moeten het weer eens met 'n nieuwen directeur zien te stellen, daar de erfprins van Hohenlohe voor de verdere eer bedankt heeft, zeker niet in de laatste plaats tengevolge van de aanvallen, waaraan het duitsch koloniaal bestuur in den laatsten tijd bloot stond, waaromtrent de Deutsche Kolonial Zeitung het volgende opmerkte: „De pers eener politieke richting, die in het land nauwelijks een paar honderdduizend aanhangers vindt en juist een dozijn afgevaardigden naar den Rijksdag zendt, wordt helaas! door het duitsche volk meer dan verwacht kon worden veel gelezen, ook door aanhangers van andere partijen. Deze voor weinig geld onder het volk geworpen, met traditioneele haat tegen de deelneming van ons volk aan het koloniale streven verzadigde pers, discht haren lezers dagelijks opnieuw allerlei „schandalen" betreffende het koloniaal beheer en de koloniën op, die hetzij verzonnen, hetzij door laaghartige vijanden van den belasterde overdreven zijn. Dr. Spahn (de leider van het duitsche Centrum) wees op het voorbeeld van Engeland, waar zulke zelfverguizing geheel onmogelijk zou wezen. Helaas, is het nauwelijks te hopen, dat onze pers in den eersten tijd zal leeren, hier meer waardigheid aan den dag te leggen."

Het duitsche koloniale blad ziet hier over het hoofd, dat de hevigste aanvallen tegen het koloniaal bestuur van den laatsten tijd uitgingen juist van een lid der machtige Centrum-fractie, van den heer Erzberger, die, naar het moet voorkomen, door een elders gemakkelijk behaald ééndagssucces aangelokt, naar beter nog streeft en hiertoe in de jonge duitsche koloniën meer materiaal kan opgestapeld vinden dan elders te ontdekken valt.

De nieuwe duitsche Kolonial-Director zal dus, bij zijn streven om de alleen-succesbelovende algemeene belangstelling van het duitsche volk te erlangen, niet alleen rekening hebben te houden met de door de Kolonial Zeitung bedoelde kleine politieke fractie, maar ook met andere „koloniale hervormers", die, hoezeer ook de grondslag, waarop hunne aanvallen steunen, deze schijnen te rechtvaardigen door de hierbij betrachte tactiek, welke in hoofdzaak slechts dienstig is om een persoonlijk succes te verzekeren, het doel dat alle ware „koloniën-vrienden" beoogen voorbijschieten, en instede van de ware belangstelling, die het volk tot de zoo noodige offers bereid zal vinden, eene deelneming wekken, welke zich door den afstand van en de onbekendheid met de koloniën maar al te dikwerf uit in voor die koloniën en hare werkelijke belangen noodlottigen zin.

De houding van den duitschen Rijksdag ten opzichte van het voor de koloniën zoo uiterst gewichtige vraagstuk der verkeerswegen, waarvan de oplossing zooals Dr. Peters zich uitdrukte zich daar thans even lang laat wachten als vier duizend jaren geleden in het land der Pharao's, is ten deze een leerrijk voorbeeld van wat de „koloniale hervormers" weten te bereiken.

De vraag of het den heer Dernburg zal gelukken om voor de koloniën en hare ontwikkeling heilzaam werkzaam te zijn wordt dus in hooge mate beheerscht door die andere vraag of het hem mogelijk zal zijn, de koloniën afdoende tegen hare zoogenaamde „vrienden" te beschermen, in het duitsche volk de ware belangstelling te wekken voor en deelneming in den kolonialen arbeid, die geen dagwerk maar een werk der toekomst is.

Betrekkingen voor vrouwen in de Straits. Naar aanleiding van eene tot Weldon's Ladies Journal gerichte vraag of in het verre Oosten gelegenheid bestond voor blanke vrouwen om er behoorlijke betrekkingen te vinden, schreef de Straits Times in overeenstemming met een, aan genoemd mode-blad gezonden correspondentie uit Perak, dat het voor blanke mannen, die op hoop van zegen op eigen gelegenheid uitkomen, al moeilijk is om goed te slagen, daar de beste postjes zijn gereserveerd voor hen, die op een contract met den werkgever uitkomen. Op het oogenblik vindt men te Singapore behalve een aantal winkeljuffrouwen, die het daar uit een materieel oogpunt zeker veel beter hebben dan hare collega's in het moederland, nog als hooge zeldzaamheden in enkele handels-bureaux vrouwelijke klerken. De eersten komen dan nog uit op een contract en het Straitsblad meent dat het den luiden tehuis niet duidelijk genoeg kan worden gemaakt, dat het verre Oosten geen plaats biedt voor vrouwelijke arbeidsters, tenzij gewaarborgd door een contract.

Cholera-bestrijding te Manilla. Het schijnt dat de inenting tegen de cholera beproefd op de Philippijnen toch niet zoo'n onfeilbaar middel wordt geacht of men wil het daar toch ook wel eens met wat anders probeeren. Dr. A. Denier van het Instituut Pasteur te Parijs en Saigon kwam den 10en Augustus ll. te Manilla aan met het doel gedurende twee maanden in de kolonie te vertoeven en, nu er juist een cholera-epidemie heerscht, proeven te nemen met een, door Dr. Roux te Parijs ontdekt cholera-serum.

Dr. Denier zeide, bij aankomst te Manilla, tot een vertegenwoordiger van de Manilla Times, dat hij gedurende zijn verblijf te Saigon, sedert Mei ll., slechts weinig gelegenheid had gehad om het middel toe te passen. Er hadden zich slechts tien cholera-gevallen voorgedaan, maar in deze enkele gevallen had het serum de genezing bewerkstelligd.

Omtrent de bereiding van het serum zei de heer Denier, dat het te lang zou duren daarvan tekst en uitleg te geven. Alleen deelde hij mede, dat het van paarden gewonnen wordt.

Rijstinvoer in de Philippijnen. Evenals in andere oost-aziatische landen maakt rijst het hoofdvoedsel der bevolking van den Philippijnschen archipel uit. Er wordt echter niet genoeg verbouwd om in de behoeften der bevolking te voorzien, zoodat groote hoeveelheden moeten worden ingevoerd, 727 millioen engelsche ponden in 1904, 363 in 1905 en 302 millioen in het fiscale jaar 1906, dat den 30en Augustus ll. eindigde.

Officieel wordt deze verminderde invoer in voor den economischen toestand der kolonie gunstigen zin uitlegd. De locale productie neemt toe, heet het, vandaar dat er zooveel minder behoeft te worden ingevoerd. Maar de importeurs van Manilla tappen uit een ander vaatje en geven voor den verminderden rijst-invoer drie redenen aan: de armoede der bevolking, die nu in het binnenland van zoete aardappelen, yams en maïs leeft; de hooge invoerrechten, ten bedrage van omstreeks 1,22½ fl. per pikol; en de vrees voor Saigon-rijst — die in hoofdzaak ingevoerd wordt — als medium voor de verspreiding der beri-beri.

Gemeente-bosschen in Tongkin. Evenals elders, waar daartegen niet behoorlijk wordt gewaakt, zijn de inboorlingen van Tongkin bezig de bosschen van hun land uit te roeien, zonder voor nieuwe aanplantingen zorg te dragen. In verband met de wenschelijkheid dat de bevolking ook voor de veeteelt over de noodige terreinen beschikt, heeft de tijdelijke resident superieur van Tongkin, Grolean, eene aanschrijving gezonden aan de verschillende residenten in zijn gewest, waarin onder bijvoeging van het verzoek ten spoedigste voor de uitvoering zorg te dragen, het volgende wordt voorgeschreven:

Aan elk dorp zullen in eigendom of vruchtgebruik worden toegewezen eene boschstrook en een gemeene weide, voldoende voor de behoeften der bevolking en eventueel ook, hetzij kosteloos, hetzij tegen geringe vergoeding, voor de behoeften der plaatselijke openbare diensten.

De wijze waarop dat zal geschieden kan natuurlijk niet overal dezelfde zijn. In boschrijke streken zal het voldoende wezen de aan te wijzen stroken te begrenzen; elders zal het een werk van langer duur zijn, door reboisatie, die daartoe noodig is.

Bij de aanwijzing der terreinen moet er op gerekend worden, dat één hectare bosch vier kubieke meters hout 's jaars oplevert, terwijl de behoeften der bevolking op twee kubieke meters 's jaars per hoofd zouden kunnen worden gesteld.

Ongetwijfeld een nuttige maatregel, die bovendien het voordeel heeft goedkoop te wezen, daar alle te verrichten arbeid blijkbaar kosteloos door de bevolking zal moeten worden verricht. De heer Glorean legt toch in zijne circulaire er den nadruk op dat het doel zonder daaraan iets ten koste te leggen zal worden bereikt.

Hier is, dunkt ons, een voorbeeld van het nut, dat met de dikwerf gesmade heerendiensten kan worden gesticht. Moesten de Tongkineezen wachten totdat de hiervoor geschetste maatregel in betaalden arbeid zou kunnen worden uitgevoerd, dan zouden ze nog ettelijke jaren daarop moeten wachten.

Ambtenaars-zorgen in Engelsch-Indië. De Pioneer van Allahabad in Engelsch-Indië bevatte in het nummer van den 18en Augustus ll. het schrijven van een ambtenaar in de provincie Oost-Bengalen en Assam, waarin, naar aanleiding van het aan sir Bampfylde Fuller verleend ontslag, geprotesteerd wordt tegen de behandeling van dezen hoofdambtenaar door het gouvernement.

De schrijver zegt dat de heele agitatie in de provincie zelve uitgaat van inlandsche advokaten en rechtsgeleerden, schoolmeesters met hunne leerlingen, en die landeigenaars, die om redenen van maatschappelijken aard uit vrees voor boycot zich genoodzaakt zien bij de beweging aan te sluiten, waarbij alles naar de pijpen van de leiders te Calcutta danst.

Alle ambtenaren, zoowel inlandsche als engelsche, zijn bij de uitoefening van hun plichten blootgesteld aan overlast en beleedigingen. „Zijn wij Engelschen, dan beleedigt men onze vrouwen in het openbaar; deze heeren spuwen op den grond wanneer wij voorbijgaan, en werpen ons met kluiten en steenen, wanneer dat zonder gevaar voor henzelven kan geschieden. Zijn wij Indiërs dan treft ons de strengste maatschappelijke boycot, wanneer wij onzen plicht vervullen; men belet ons onze dochters uit te huwelijken, belastert ons in het openbaar op de laagste wijze; en alle kunstgrepen worden aangewend om onze naaste vrienden en bloedverwanten van ons te vervreemden."

„Een boosaardige perscampagne", gaat schrijver voort, „is tegen ons allen, zonder onderscheid gericht, terwijl voortdurend civiele en crimineele zaken tegen ons aanhangig worden gemaakt, en gemeenlijk ingetrokken worden, wanneer zij genoeg last en onaangenaamheden hebben veroorzaakt om de zwakke broeders onder ons te intimideeren. Tegelijk worden wij in het Parlement aangevallen door een bende ernstige onderzoekers — die heeren meegerekend, die met ons in Indië hebbende gediend, hun teleurgestelde eerzucht trachten te stillen door hun eigen nest te be-

vuilen — over quaesties veeltijds op belachelijke aantijgingen gegrond, maar zoo opgesteld alsof onbetwistbare feiten daaraan ten grondslag lagen."

Tegen al deze aanvallen staat de ambtenaar zoo goed als weerloos, waar zelfs de officieele rapporten, waarin de laster op de kaak gesteld wordt, in de archieven begraven blijven, terwijl de leugens als onweersproken feiten in de geschiedenis worden geboekstaafd.

Onder de hevigste agitators in Oost-Bengalen treft men de voor hun volk slechtste landheeren aan, maar laat het bestuur het niet wagen tegen dezen op te treden en hun doen en laten te controleeren — een storm in de inlandsche pers zou daartegen opgaan. Onder die landeigenaren zijn er die hunne inteekeningen voor zoogenaamde nationale fondsen uit de opgezetenen persen door het heffen van bijzondere belastingen.

„Wij zelven vreezen niet", besluit de schrijver, „dat de ambtenaren in de provincie, Indiërs noch Engelschen, aan hun roep ontrouw zullen worden, of hun plicht verzaken. Onze traditiën verbieden dat, en onze hoop is daartoe te sterk, dat eenmaal het recht zal zegevieren. Maar het is goed dat het publiek, dat wij dienen, er kennis van krijgt, hoe zeer wij worden beproefd, en hoezeer wij de ernstige onrechtvaardigheid gevoelen, die onzen chef te beurt viel."

Kaffers en Britsch-Indiërs. Tot de middeltjes die de Rand-magnaten en hunne adepten aanwendden om het engelsche publiek voor h u n oorlog warm te maken, behoorde ook het schijnheilig gedoe over de behandeling der Kaffers en andere niet-blanken in de Boeren-republiek. Onder het engelsch regime is de toestand vrijwel onveranderd gebleven en nu onlangs is door den Wetgevenden Raad een ordonnantie aangenomen, die de registratie voorschrijft van alle Aziaten.

In een groote meeting te Johannesburg is door de Britsch-Indiërs aldaar tegen deze ordonnantie geprotesteerd, waardoor zij nog beneden de Kaffers zouden komen te staan. Een deputatie zal te Londen intrekking dezer ordonnantie komen vragen en helpt dit niet, dan is lijdelijk verzet te wachten en zullen de luitjes zich in de gevangenis laten opsluiten, totdat de begenadiging van den koning-keizer hen daaruit verlost.

Onze koloniale politiek in Baroda. Aan de in de N i e u w e C o u r. verschijnende reisindrukken van Maurits Wagenvoort in Engelsch-Indië ontleenen wij het volgende interessante gesprek:

„Onder het eten werd, ofschoon dat geen Oostersch gebruik is, veel gesproken: weer over Parijs, dan over landbouw, waarvoor zich de neef des Maharadjahs, Kasji-rao zeer zeide te interesseeren, nl. landbouw op groote schaal. Toen vroeg ik hem of hij wel eens op Java geweest was, maar dat was klaarblijkelijk aan het kwade adres. Hij verafschuwde, zeide hij, en hij verontschuldigde zich over zijn openhartigheid, ons koloniale systeem, dat den Javaan zelfs niet de vrijheid laat zich in het Hollandsch of eenige andere Europeesche taal uit te spreken. En ons cultuurstelsel! De menschen te dwingen dit of dat te verbouwen. O, hij was daar zeer tegen.

Ik antwoordde „tot mijn spijt moet ik zeggen, dat ik door eigen ervaring niets van ons koloniale werk afweet, maar ons cultuurstelsel wordt zeker niet met die gestrengheid toegepast, die u denkt. Let wel: indien onze wijze van Insulinde te besturen zoo drukkend is, als u het zegt, dat het is, dan wil ik dat niet verdedigen: ik werp het van mij, en wil er niets mee te maken hebben. Maar ik geloof niet, dat het zoo drukkend is. Althans vele Europeanen, niet Hollanders, Engelschen ook, hebben ons koloniaal beheer zeer gunstig beoordeeld."

„Ik geloof het gaarne", antwoordde de r a o, ietwat spottend, „die Europeanen, komen daar allen min of meer ten gunste bevooroordeeld voor het werk hunner mede-Europeanen, en zij zien uw „schilderij" door Europeesche oogen. Maar ik zie het van een anderen kant, van de zijde van den inlander, en daar is het minder mooi!"

„Toch zijn er nooit of zelden hongersnooden geweest, zooals hier in Indië, zei ik, en de bevolking is er in een eeuw ontzaglijk toegenomen."

„Wat de hongersnooden betreft", gaf mijn Indische tafelgenoot terug, „het klimaat en de bodem van Java zijn onvergelijkelijk gunstig. En het getal der bevolking: vroeger werd het land geregeerd door indische vorsten, die altijd met elkaar in oorlog waren. Dat is onder uw bestuur anders geworden."

„Dus er is toch nog wel iets goeds in ons bestuur?"

„Zeker, de slechte zaak heeft een goede kern."

„U spreekt, merkte ik op, u nogal streng uit over ons koloniaal bestuur. Zou u ook zoo vrij spreken over het Engelsche?"

„Hoho! bracht de heer Poloftzof in het midden: „wij bewegen ons op een vulkaan!"

De prins zat zwijgend op zijn gouden bord te kijken. „Ongetwijfeld", antwoordde de r a o, „waarom niet?" Maar daar praatte hij toch niet op door, en ik drong er niet opaan."

Valt het niet te betreuren, dat de heer W. niet beter in staat was den rao in te lichten omtrent de s l e c h t e zaak, die zeker met hare gebreken den toets der vergelijking met het beheer van Engelsch-Indië gevoegelijk kan doorstaan?

Uit de, door den rao voor zijn afschuw aangevoerde punten blijkt hoezeer zijn engelsche leermeesters er op bedacht zijn om nog steeds onze oude misvattingen en fouten, waarop wij sedert teruggekomen zijn of doende zijn terug te komen, tegen onze koloniale politiek uit te spelen.

Boekbespreking.

Konden wij verleden week met ingenomenheid melding maken van J. A. L o e b e r 's belangrijke verhandeling over het I n d i s c h B a m b o e - O r n a m e n t, verschenen in H e t H u i s, het doet ons genoegen thans weder de aandacht te kunnen vestigen op een zeer lezenswaardig artikel over een tak van Nederlandsch-Indische Kunstnijverheid, die nog lang niet genoeg gekend en gewaardeerd wordt nl. **Het Sangireesche Kofo-Weefsel**, van de hand van *Martine Tonnet* in de jongste aflevering van E l s e v i e r s M a a n d s c h r i f t.

Na eene korte inleiding betreffende de wording van het Indonesische ornament in het algemeen, gaat de schrijfster over tot de uiteenzetting van de bereiding der grondstof, o.a. opmerkende:

„De grondstof wordt verkregen uit de Musea textilis, een soort pisang. Voornamelijk op de Philippijnen wordt ze veel gekweekt. Uit de bast wordt het bekende Manilla-touw bereid. Ook in onze bezittingen groeit deze plant. In het wild treft men ze aan o. a. op de Sangir- en Talauteilanden. Ze heet daar h o t é en in de Minahassa k o f o. Onder den laatsten naam is ze meer algemeen bekend. Rumphius (zie Amboinsch Kruidboek V bl. 139) vertelt ons al in 1695, hoe op Mindanaoe en Sangir: „de inwoonders uyt de velletjes van den stam dunne draden maken, waarvan zij tweederley stofjes weven, beide Coffo genaamt."

In twee jaar tijds is de plant geschikt, om er goede vezels uit te bereiden. De stam wordt vlak boven den grond afgehouwen en van de kroon ontdaan, overlangs in reepen gescheurd. Na droging van 1 à 2 dagen wordt de vezelstof er uit afgescheiden. Het eenvoudig bamboe-toestel, waarmede dit gebeurt (de kakahurang) is bij Van Eeden afgebeeld."

Wat het weven zelf aangaat, wordt verwezen naar hetgeen hieromtrent door Loeber geschreven werd in het desbetreffend Bulletin van het Koloniaal Museum, terwijl omtrent de geschiedenis dezer kunst verder wordt opgemerkt:

„De historie dezer bijzondere kunst ligt helaas volslagen in het duister. Wel weten we, dat die geboorte eeuwen geleden moet hebben plaats gehad. Het bewijs daarvoor levert de rijkdom van vormen, en het veelvuldig reppen van kofo-weven in de volkssprookjes.

Aardig is de sage omtrent het ontstaan van het eerste patroon.

Het Heidensch deel der bevolking gelooft nog aan het groeien van een wonderboom in de maan. Op zekeren dag vielen er bladeren van dien boom op de aarde. De Sangireesche vrouwen weefden daarvan het eerste kofo-patroon.

Ook beweert men, dat de vrouwen patronen teekenen naar alles, wat ze om zich heen zien, en gaarne 's avonds naar den horizont in zee zitten te kijken. Ze zien dan in de wolkvormen patronen voor hare weefsels.

Opmerkelijk dat de volkslegende de ontdekkingen der Europeesche geleerden staaft.

De grofste vezels dienen tot het weven van vischnetten en het knoopen van draagbanden. Van de fijnere soorten weeft men gordijnen, sarongs en baadjes (laku). Het allerfijnste weefsel heet mendu.

Een bijzondere vorm daarvan is de laku menandu (mendu?) een danskleed, dat nog maar zeer zelden bij Heidensche offerfeesten wordt gedragen. Het is langer dan de drager en wordt dus bij het dansen opgenomen. Er worden in dit kleed dansen uitgevoerd, die een immoreel karakter moeten dragen. De zendelingen ijveren er dan ook zeer tegen en meermalen gebeurt het, dat Christenmeisjes of vrouwen weigeren aan die dansen deel te nemen.

Het weefsel waaraan de meeste moeite wordt ten koste gelegd, is het bovenbedoelde g o r d ij n. Het is dikwijls meer dan 7 M. lang en bestaat uit drie banen, waarvan het middenpatroon steeds verschillend is van dat der zijbanen. Het wordt gebruikt om de huizen, die gewoonlijk door meer dan één gezin bewoond worden, in tweeën te splitsen en er bij Heidensche offerfeesten de feesttent mede te behangen. Iets mooiers dan zoo'n gordijn kan de Sangirees zich ook niet voorstellen en in de Sasambo's (roeiliederen) lezen we, hoe zelfs de lucht en de horizont er mede worden vergeleken.

„Lendaen darendung, sangkin langi-langi," heet het daar, d. w. z.: Hoe heerlijk glanst het kofo-gordijn, hoe schoon is de zoldering!"

In alle liederen in de volkssagen, in de sprookjes en in de raadsels komen aanhoudend toespelingen voor op die helaas in verval rakende kunst en we kunnen het bijna betreuren, dat, door het wegdringen der Heidensche gebruiken en door den invoer van het Europeesch kostuum(!) het bijzondere karakter van dit dichterlijk aangelegde volk dreigt te vervagen.

Laten zij, die het vroom-mooie in de kunst der natuurvolken liefhebben, de reddende hand toesteken en trachten te behouden, wat nog te behouden is."

Een elftal mooie illustraties verduidelijken het artikel, dat de schrijfster besluit met twee Sangireesche sprookjes, waarvan er één hier in zijn geheel weer-
sprookjes, waarvan wij er één hier in zijn geheel weer-
geven:

„De kikvorsch, de kakkerlak, de duizendpoot en de muis.

De kikvorsch, de kakkerlak en de muis waren vrouwtjes. De duizendpoot was een mannetje. De drie eersten woonden tezamen in een zelfde huis. Op een keer zaten ze gezellig bij elkaar te babbelen, toen opeens de muis opstond, om even naar de rivier te gaan. In plaats daarvan echter bleef ze luisteren onder den vloer tusschen de palen en hoorde toen de kikvorsch zeggen: „Hoe spits is toch haar snuit. Dat komt omdat ze zooveel zaaikoren steelt uit de voorraadschuur der bevolking."

De muis weende van boosheid en ging dadelijk weer naar boven, roepende:

„Zoo, zoo, is mijn snuit zoo spits geworden door het stelen van zaaikoren?"

„Neen vriendin," antwoordden de anderen, „we hebben alleen gezegd dat uwe snuit zoo spits is geworden door het aanbrengen van patronen op het weefgetouw."

Nu moest de kikvorsch even weg en onderwijl zei de kakkerlak tegen de muis: „Wat zijn hare dijen onmogelijk smal en uitgerekt. Dat komt van het gehip en gespring op de kalisteenen, en hoe onaangenaam klinkt toch haar stem. Ze verbeeldt zich zeker de mannen te lokken door dat eeuwige ka, ka, ka."

De kikvorsch had ook alles afgeluisterd en was eveneens woedend, maar toen later de kakkerlak zich verwijderd had, begonnen ze ook van die kwaad te spreken.

„Hoe plat zijn toch hare billen," spotte de muis, „dat komt zeker van het eeuwig kruipen in en uit de manden."

Daar zagen ze in de verte den duizendpoot aankomen en begonnen ook hem te bespotten. „Wat is zijn rug toch zwart," fluisterde de muis, „dat komt omdat hij altijd in de zon zit te luieren."

Nu ging één van haar alles aan den duizendpoot vertellen en die besloot er de dames eens over te onderhouden.

Ze wandelden tezamen het erf op.

De duizendpoot zeide tot de muis. „Men zegt, dat je van me verteld hebt, dat mijn rug zoo verbrand is door het vele zitten in de zon."

„Neen beste broer," zei de muis, „dat heb ik niet gezegd. Ik heb gezegd, dat uw rug zoo glanzend is geworden door het vele werken op het land."

„En van de kakkerlak heb je gezegd, dat hare billen plat zijn geworden door het kruipen in en uit de manden." „Ach neen, zei de muis, „dat is een leugen. Ik heb gezegd, dat hare billen zoo plat zijn geworden door het drukken tegen de weefplank. Maar de kakkerlak heeft kwaad gesproken. Die heeft van de kikvorsch gezegd, dat ze met haar ka, ka, ka de mannen lokt." „Neen", zei de kakkerlak, „dat is gelogen. Ik heb gezegd, dat haar geluid even schoon is als dat van de hoogste bamboe aan het weefgetouw."

Al babbelende hadden ze, zonder het te bemerken, de rivier bereikt. Opeens plonsden ze in het water. Alle verdronken behalve de kikvorsch. Die redde zich al zwemmende en ging vroolijk voort met haar ka, ka, ka.

Men ziet het: boosaardig en plaagziek, zoo zijn de mannen overal."

INGEZONDEN.

De Koloniale Reserve.

In een der dagbladen las ik, dat het voornemen bestaat om de Koloniale Reserve te Utrecht te vestigen. Wanneer dit geschiedt, om een plaats in het centrum van ons land tot het Depot voor het Indische Leger te kiezen, is dit zeker goed gezien. Vooral omdat er ook rekening moet gehouden worden met het aannemen van vreemdelingen, zal Utrecht beter gelegen zijn dan Nijmegen.

Zoo niet Utrecht, dan zou zeker Zutphen ook boven Nijmegen te verkiezen zijn, omdat het niet zoo dicht bij de Duitsche grenzen ligt.

Natuurlijk dient dan het Depot te Harderwijk te vervallen.

Is één der redenen waarom Utrecht verkozen wordt: o m d a t h e t a c h t e r d e H o l l a n d s c h e w a t e r l i n i e l i g t, dan vermeet ik mij nogmaals op de onzinnigheid dier o p h e t p a p i e r e e n g o e d f i g u u r m a k e n d e l i n i e te wijzen.

Daarbij breng ik in herinnering de even bespottelijke geconcentreerde linie in Atjeh, die gelukkig niet meer bestaat.

Om slechts een paar nadeelen van die millioenen verslonden hebbende en nog verslindende linie van Utrecht aan te geven, diene:

1°. dat de buiten de linie liggende Provinciën aan den toekomstigen vijand worden overgegeven en dus

alle hulpmiddelen daaruit voor de geconcentreerde verdedigers verloren gaan;

2°. dat zoowel het kanaal, 't welk voor de inundatie water uit de Lek moet aanvoeren als de bron, waaruit Utrecht zijn drinkwater bekomt, buiten de linie liggen en dus dadelijk in 's vijands handen vallen.......

Over meerdere nadeelen schreef ik reeds meermalen; ik herhaal ze dus niet.

Slechts wil ik — wat de Koloniale Reserve betreft — nog aanstippen, dat het zeker hoogst wenschelijk is, dat de actieve Compagniën in Nijmegen, de reconvalescenten dito in Zutphen en de Depot dito in Harderwijk, in één garnizoen vereenigd worden.

Zutphen, 12.9.6. K. H. O. v. BENNEKOM.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Weekblad voor Indië. 3e jaargang No. 15.

Vreemd geld in een Nederlandsche Kolonie. De dollar in Deli, door M. van Geuns. — Uit de oude doos, III, door Gabriël. — De Bandoengsche Electriciteit-Maatschappij (met afb.). — Indische indrukken, door Carlo. — Indische kiekjes, door D. A. — Marinekiekjes, door C. F. Balsem. Enz.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardrijksk. Genootschap. 1906. No. 5.

Een verkenningsreis der Zuidwestkust van Nieuw-Guinea, van Straat Prinses Marianne tot de Providentiaalbank; dd. 23 April—8 Mei 1906, door J. Hondius van Herwerden (met kaart en platen). — Goudexploitatie in Atjeh, door Th. J. Veltman. — Rapport omtrent de tegenwoordige politieke en economische verhoudingen en toestanden in de Kampar-Kiri-landen, door J. L. O'Brien (met kaart). — Litteratuur O.-I. Archipel.

Het Daghet. Een blad voor kunst en leven. 1e jaarg. Afl. 11.

Buitenzorgsch Weefwerk (met afb.). — Uit Soenda's voortijd, door C. M. Pleyte. — Uit de Javaansche literatuur, door D. van Hinloopen Labberton. Enz.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. Juli—Aug. 1906.

Bieden de bedrijfsplannen, opgesteld voor de Djatibosschen op Java, waarborg voor de duurzaamheid der opbrengsten? door A. F. Wehlburg. — De toekomst van Sumatra, door Dr. Z. Kamerling (vervolg). — Een orgaan voor handel en nijverheid in Nederlandsch-Indië, door Mr. H. s'Jacob. — Iets over den veestapel van Ned.-Indië in verband met zijn belang voor handel en industrie, door H. W. Dalfsen. — Boter of margarine, door J. F. G. Nienhuis. — Beschouwingen over de voorstellen der Welvaart-commissie inzake visscherij, door G. N. Verloop. — Exploitatie der djatibosschen (vervolg), door Noach. Enz.

De Indische Mercuur. 18 Sept. 1906.

Het streven van Japan in Oost-Azië. — Rationeele koffiecultuur zonder schaduwboomen, door F. W. M. — Bericht omtrent de Gouvernements-Kinaonderneming over het 2e kwartaal 1906. — De hooge stand der tinprijzen en de marktvooruitzichten. — Verpakking van suiker. — Aanteekening over cacao-kiemen. — Iets over erfpachtsaanvragen. — Bereiding van Molascuit. — Uitvoer van Teakhout van Siam in 1905. — Planters-Vereeniging Semarang-Kedoe. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Elsevier's Geïllustreerd Maandschrift. September 1906.

Sangireesche kofo-weefsels, door Martine Tonnet (met afbeeldingen).

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den .... 190.......

Straat of gracht

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N°. 39. Donderdag 27 September 1906. 6e Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang."

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van het Indisch Genootschap:

Op de zeer onderhoudende voordracht van den heer *R. A. van Sandick*, j.l. Dinsdagavond over de *Indische Begrooting* gehouden, volgde zulk een uitgebreid debat, dat de president tegen elf uur voorstelde. de vergadering over veertien dagen te hervatten.

Dinsdag 9 October ten 8 uur nam. zal er dus opnieuw in het gebouw van het Genootschap, van Galenstraat 14, een **bijeenkomst** gewijd worden aan dit zoo belangrijke onderwerp.

II. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging

Gaarne vestigen wij de aandacht der lezers van „*Het Koloniaal Weekblad* op onderstaand ons toegezonden bericht, daar het ons voorkomt, dat hier aan een onzer jonge medici of natuuronderzoekers eene buitengewoon geschikte gelegenheid geboden wordt om met onze Oost kennis te maken zonder noemenswaardige offers te brengen:

Een Duitsch natuuronderzoeker, die tegen het einde van dit jaar voornemens is eene reis door Sumatra, die ongeveer een jaar zal duren aan te vangen, wenscht als reisgenoot mede te nemen een **Nederlandschen arts** *of* **natuurhistoricus,** *die behalve met het Hollandsch, ook met het Duitsch en Maleisch op de hoogte is.*

Nadere inlichtingen verstrekt de Directeur van 's Rijks Ethnographisch Museum, **Dr. J. D. E. Schmeltz.**

De geheele kosten der reis, ook voor den begeleider draagt de Duitsche natuuronderzoeker. Daarbij is het aan den persoon, die mocht worden bereid bevonden mede te reizen, ook vergund op een of ander gebied enkele verzamelingen bijeen te brengen.

III. Van de Afdeeling Amsterdam:

De tentoonstelling en de daardoor opgewekte meerdere belangstelling in verschillende kringen hebben zeker mede aanleiding gegeven tot meerdere werkzaamheid ook op andere onderdeelen van het arbeidsveld der Vereeniging. Zoo werden onlangs ingesteld:

2 *commissiën ten bate van Indische jongelui, die in Nederland studeeren en van naar het Moederland terugkeerenden uit onze koloniën, namelijk eene* **commissie voor opvoeding en onderwijs,** *waarvan leden zijn de heeren: J. B. Rodenburg, E. A. H. van der Heide, H. W. Praasterink en A. Zon* (**secretaris**) *en eene* **commissie voor huisvesting en inrichting,** *waarvan leden zijn de heeren: H. E. D. Engelhard, Th. P. Almerood, A. Duif en A. Zon* (**secretaris**) *Frans van Mierisstraat* 67.

—

Door gebrek aan plaatsruimte moest, zooals wij verleden week reeds meldden de opname van onderstaande sluitingsrede der tentoonstelling tot heden worden uitgesteld.

Dames en Heeren,

De gong heeft haar sonoor geluid doen hooren en wij hebben van dit slaginstrument een gebruik gemaakt, strijdig met dat, hetwelk de volken, waar de gong inheemsch is, plegen te doen. — De slagen op de gong bij Oostersche volken zijn in den regel het sein tot verzamelen, vereenigen, bijeenkomen. — Wij deden dit instrument thans dienst doen als seingever tot heengaan, tot scheiden.

Onze tentoonstelling, behoort over weinige oogenblikken tot het verleden; gelukkig niet uit gebrek aan belangstelling, want anders was zij niet reeds verlengd geworden, maar, omdat de tijd en de omstandigheden die sluiting noodzakelijk maken.

't Ligt niet in mijn bedoeling u het historisch verloop dezer tentoonstelling te schetsen, maar wel is hier de vraag gewettigd: „Wat is er door bereikt?" En dan volgt als antwoord in de allereerste plaats dit: Een deel, een heel klein deel der Nederlandsche natie, heeft zijne belangstelling getoond, meestal op hoogwaardeerende wijze, in hetgeen de onderdanen van dien staat, wonende in onze Oost- en West-Indiën hebben tot stand gebracht en nog thans tot stand kunnen brengen, op 't gebied van Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt. In zooverre mag de tentoonstelling dus geslaagd heeten. Ja, zelfs overtrof het getal belangstellenden onze verwachting. Inderdaad, wanneer wij letten op het aantal bezoekers, waaronder personen van hoogen rang en stand in onze maatschappij; wanneer wij daar ook zagen de kinderen van vele scholen, wier onderwijzers begrepen, dat onder deskundige leiding daar véél viel op te steken voor hunne leerlingen, of een of ander wanbegrip omtrent het volk van Indië was weg te nemen; wanneer wij nagaan al wat er tentoon gesteld was en de wijze. waarop dit is geschied, dan nog eens, hebben wij reden tot tevredenheid en zeggen: onze tentoonstelling is geslaagd.

Ik herhaal hier gaarne den dank, reeds uitgesproken bij de opening, aan allen, die ons in staat hebben gesteld deze tentoonstelling te houden, aan degenen, die er het initiatief toe namen, aan hen, die er hun tijd of hun geld, of beide aan ten koste hebben gelegd; en niet het minst ook aan hem, die het tentoongestelde verzamelde, arrangeerde, er den catalogus van samenstelde en deskundige uitlegging gaf aan de bezoekers, en dat alles op een wijze verre boven mijnen lof verheven.

Maar, wat zou het succes dezer tentoonstelling aanzienlijk minder zijn geweest zoo wij niet den hooggewaardeerden steun der Pers hadden mogen ondervinden. Haar dagelijkse stukken omtrent deze tentoonstelling, haar belangrijke beschrijving van enkele onderdeelen, haar talrijke berichten en berichtjes, zewaren der tentoonstelling tot grooten steun. Openlijk zij hier aan de Pers daarvoor hartelijk dank toegebracht.

Alvorens onzen Eere-Voorzitter uit te noodigen om de tentoonstelling op den 8en Aug. jl. door hem geopend, wel te willen sluiten, moet mij nog iets van het hart. 't Is een welgemeend woord van dank aan alle heeren van het Uitvoerend-Comité, die mij mijn taak als leider hunner vergaderingen zoo in alle opzichten hebben gemakkelijk gemaakt.

Gij allen, mijne heeren, hebt, elk persoonlijk, zwaren, verantwoordelijken en lang niet altijd dankbaren arbeid te verrichten gehad en hebt u daarvan gekweten op een wijze, die den hoogsten lof verdient.

Het is hier de plaats niet en gij-zelf zoudt het allerminst wenschen, u ieder afzonderlijk den lof te schenken, die hun ten volle toekomt en daarom nogmaals dank aan u allen, die u van de door u opgenomen taak hebt gekweten, zooals het mannen betaamt. — En als ik het „honneur aux dames" hier niet betracht en u niet in de allereerste plaats genoemd, ook de dames-commissieleden, zijn wij zeer veel dank verschuldigd en brengen u dien thans uit den grond van ons hart.

Met groote toewijding hebt gij de uren, die u overig bleven van uw huiselijken arbeid, besteed aan het tentoonstelling-bezoekend publiek om het de zoo zeer gewenschte explicaties te geven. Zonder dien voor u zoo vermoeienden, maar daardoor mede zoo zeer gewaardeerden arbeid, geheel belangeloos en met toewijding volbracht, zou menig bezoeker na het binnentreden, zonder goed gezien te hebben, terstond weder heengegaan zijn.

Laat mij thans allen te zamen vatten, die voor deze tentoonstelling, de een op deze, de andere op gene wijze, hun arbeid verleenden en dat deden con amore, met hart en ziel, en die allen daarvoor hartelijk dank zeggen.

Een ernstige poging is door de Afd. Amsterdam van „Oost en West" gedaan om land en volk onzer Indiën onder de aandacht te brengen van het Nederlandsche volk en er zijn belangstelling voor te winnen, met het doel Indië en zijn bewoners beter op prijs te doen stellen, dan dit tot nog toe het geval was.

Het doel en streven der Vereeniging „Oost en West" meer bekend te maken, lag in de bedoeling, die wij met het houden dezer tentoonstelling hadden.

Wij zijn er ten volle van overtuigd, dat dit nog maar ten deele is gelukt. Maar mochten wij voor 't oogenblik meer verwachten? Zaken van zoo'n ernstigen aard, van zulk een groot belang, van zoo'n verstrekkende bedoeling komen niet bij enkele pogingen tot stand.

Wel hadden wij, k wil het niet ontveinzen, gehoopt, door deze tentoonstelling onze gelederen versterkt te zien in grootere mate dan zulks is geschied. Dit heeft ons teleurgesteld, maar geheel ontmoedigen mag het ons niet. Laten wij hopen, dat de belangstelling voor 't werk onzer Vereeniging, door deze tentoonstelling opnieuw gewekt, moge nawerken en ons nog een groot getal leden, en vooral leden met een warm hart voor Indië en den Inboorling, zal brengen.

Daarom thans niet gerust, niet bij de pakken neergezeten, maar voortgegaan op den ingeslagen weg!

En — waar, blijken mocht. dat, door 't verbreeden van dien weg of door 't aanleggen van zijwegen, het doel beter en spoediger zou worden bereikt, welnu, daar niet geaarzeld er toe over te gaan.

Maar bij al wat wij doen in dezen, laten wij vooral bedenken: dat alles wat bekrompen is, wat kleinzielig is, wat persoonlijk belang is, verre van ons moet blijven, daar het de goede zaak schaadt, belemmert of — onmogelijk maakt. Stadig aan den arbeid gebleven, in het belang van de welvaart onzer Indiën! Niet zoo maar in eens komt deze tot stand, maar geleidelijk en slechts door kalme hoofden met

met ruimen blik en warme harten bij den arbeid.

Alvorens wij uit elkander gaan om tot onzen meer alledaagschen arbeid terug te keeren, wensch ik de hoop uit te spreken, dat wij elkaar nog dikwijls, zéér dikwijls zelfs, op ditzelfde arbeidsveld, dat de Vereeniging „Oost en West" ons geeft, ontmoeten mogen en elkander de broeder- en zusterhand mogen drukken.

Aan u, mijnheer de Eere-Voorzitter thans het beleefd verzoek deze tentoonstelling wel als gesloten te willen verklaren.

Amsterdam, 16 Sept. 1906.

E. A. H. van der Heide.

EEN EERESALUUT!

Zooals de telegraaf heeft gemeld, herhaalt zich op Bali het schouwspel van Lombok.

De vorst van Badoeng, overwonnen man, verzamelt zijn rijksgrooten en volgelingen om zich heen. In het witte doodskleed gehuld, met afgekorte lansen storten zij zich, vergezeld door vrouwen en kinderen, op den vijand, vrijwillig den dood zoekend!

In die daad ligt iets moois, iets, dat herinnert aan tafereelen uit de Japansche krijgsgeschiedenis.

Hier een vorst, die, onvoorzichtig genoeg, geweigerd heeft zich te buigen voor de macht der Kompanie. Hij aanvaardt den zelf gewilden krijg, maar in plaats van na de nederlaag te verdwijnen en zijn onderdanen alleen met hun ongeluk te laten, in plaats van als de radja van Goa en zoovele andere Indische potentaten zich als een wild dier in de bosschen te laten najagen, sterft de radja van Badoeng als vorst, omringd van al zijn Grooten; zijn fout met zijn leven betalend.

Zoo dikwerf reeds zijn de Balische radja's en Grooten ons beschreven als nietswaardige potentaten, verslaafd aan opium en vrouwen. Zoo hun leven weinig vorstelijks gehad heeft, hun uiteinde heeft het in hooge mate en toont weder het Balisch karakter, onvervalscht van bloede: liever brekend dan buigend!

Betreuren wij het eenerzijds, dat de Balische *popotan* onze troepen dwingt, een bloedbad, zonder ernstigen strijd, aan te richten, anderzijds is het ook gepast het heroïsch verscheiden van het Badoengsche hof met een eeresaluut te onderscheiden!

L...

Pers-kroniek.

INHOUD: De Nieuwe Courant *en het* Vaderland *over de Indische Begrooting van* 1907. — *De* Nederlander *over de opleiding van indische ambtenaren in verband met de Bestuursacademie.* — *De* Nieuwe Rotterdamsche Courant *over voorbereidend onderwijs in Ned.-Indië.*

Bij een bespreking der Indische Begrooting voor 1907 wijst *Het Vaderland* er op, dat de minister terecht de noodzakelijkheid erkent van versterking van de middelen, die onafhankelijk zijn van de zoogenaamde producten. Daartoe strekken o. a. de bij deze begrooting voorgestelde maatregelen over de bedrijfsbelasting in de buitenbezittingen en de bij afzonderlijk ontwerp ingediende tariefsherziening, waarover in onze nummers van 13 en 14 September reeds hoofdartikelen zijn verschenen. Van twee van die middelen vernemen wij met leedwezen, dat ze nog niet ver genoeg gevorderd zijn om in deze begrooting te worden opgenomen.

Het eerste daarvan is: de heffing van een directe belasting van inlanders ter Sumatra's Westkust.

Blijkbaar durft men nog steeds die belasting niet aan. Door het jaren lang talmen en het steeds dreigen met de invoering van een directe belasting in het Gouvernement van Sumatra's Westkust heeft onze Regeering zelf stemming gemaakt tegen dit denkbeeld bij de inlanders, onder wie, van huis uit, een nieuwe belasting natuurlijk toch al niet populair is. Men heeft aan die lieden de gelegenheid gegeven te schermen met het »Plakaat Panddjang«, dat er op sloeg, als een tang op een varken. En het einde is, dat de inlander overtuigd is, dat wij de belasting niet *durven* invoeren. Terwijl, volgens kenners van Sumatra's Westkust, een dadelijke invoering voor eenige jaren zonder bezwaar zou hebben kunnen geschieden. Waar in den laatsten tijd directe belastingen zijn ingevoerd in zoo vele gewesten der buitenbezittingen, was er geen reden voor om den fieren Maleiër der Westkust van Sumatra niet te doen deelen in het voorrecht tot meebetaling in de bestuursinrichting.

De tweede maatregel, waarover het overleg nog niet is afgeloopen, is: de vervanging van het hoofdgeld van de Atjehers, dat alleen in Groot-Atjeh zou worden ingevoerd, doch dat is teruggenomen, tengevolge van de uitgesproken meening van de Tweede Kamer. Er was inderdaad tegen dat hoofdgeld veel te zeggen. Het was heel hoog en drukte alleen op de gepacificeerde bevolking, die in Groot-Atjeh woonde en zich neergelegd heeft bij onze gezagsoefening. Het zou een politieke misslag geweest zijn van die lieden een zwaar hoofdgeld (f 6.—) te eischen, terwijl de naburige bevolking, die nog steeds periodiek onverzoenlijk is, daardoor niet getroffen werd. Een bedrijfsbelasting wordt nu vermoedelijk ook voor Atjeh bewerkt.

In de begrooting worden verder verschillende toezeggingen gedaan. Een zeer belangrijke is: de aankondiging van het ontwerp tot verhooging van de begrooting, in den loop van het jaar te verwachten, om sommige rangen der Europeesche magistratuur, behalve voor doctoren in de rechtswetenschap, ook open te stellen voor inlanders, die aan een in Indië op te richten Rechtsschool een zekere jurische opleiding genoten hebben. Het is een maatregel op een weg, waartoe wij noodzakelijk moeten komen, of we willen of niet. Waar de ontwikkeling toeneemt, waar zoovele inlanders Europeesche lagere scholen en hoogere burgerscholen afloopen, is het in de eerste plaats uit een billijkheidsoogpunt, in de tweede plaats uit een politiek oogpunt, onmogelijk het monopolie van den veroveraar te handhaven. Dat monopolie bestaat daarin, dat geheele reeksen van gouvernementsbetrekkingen, en daaronder toevallig de tot zeer hooge bezoldiging opklimmende, nooit worden gegeven aan inlanders. Wij zijn het dus volkomen eens met den Minister, dat hiermede moet worden gebroken. Maar, of men nu de inlanders, zooals ze nu eenmaal op Java zijn, in de eerste plaats als rechtsprekende ambtenaren zal moeten aanstellen, is voor ons een open vraag. Als ingenieurs, architecten en opzichters bij den Waterstaat, als technische en administratieve ambtenaren bij de Staatsspoorwegen, bij den Post- en Telegraafdienst, bij de Gouvernements-bedrijven, bij de Departementen van algemeen bestuur en vooral als officieren in het leger, willen we hen al dadelijk hartelijk welkom heeten, in alle rangen, waarin ze blijken te voldoen. Maar om als eersten stap op dezen weg, met de rechterlijke ambtenaren te beginnen, lijkt ons wel wat gevaarlijk, gegeven de gangbare denkbeelden over goed en kwaad, over eerlijk en oneerlijk in de inlandsche maatschappij, zooals deze, voor een groot deel onder invloed der Nederlandsche overheersching, op Java is geworden. Tenzij men aan die jongelieden, als ze inlanders zijn, geheel dezelfde eischen stelt als aan Europeanen, voor rechterlijke ambtenaren derhalve eischen van opvoeding, die slechts door een betrekkelijk langdurig verblijf in Nederland zijn te voldoen, — kunnen we de vrees niet onderdrukken, dat hier groote teleurstellingen zijn te wachten. Vooral waar die overbrenging van het inlandsche element in thans Europeesche bestuurorganismen, wordt ingeleid onder het gevleugeld woord »bezuiniging«.

De Nieuwe Courant, hare beschouwingen vervolgende, zegt, dat het bewind van den heer van Heutsz zich kenmerkt in de eerste plaats door een krachtig streven tot bevestiging en desnoods uitbreiding van ons gezag in de Buitenbezittingen. Het blad is het met dat streven volkomen eens. Maar in de begrooting, die toch als het spiegelbeeld van de gevoerde politiek moet worden beschouwd, zijn van deze gevolgde politiek de sporen zoo goed als niet aan te wijzen. Noch in de begrooting van uitgaven van het departement van oorlog, noch in de Memorie van Toelichting is er veel van te bespeuren. Had de minister niet een uiteenzetting kunnen geven van de beteekenis der gebeurtenissen, de plannen der regeering, die daarmede verband houden, en een globale raming van de te maken onkosten?

Vijanden van het tegenwoordig régime beweerden, naar aanleiding van de begrooting voor het loopende jaar, dat de uitkomsten daarvan slechts schijnuitkomsten waren. Want de kolossale uitgaven, welke de Regeering noodig had voor haar „noodlottige imperialische politiek«, werden eenvoudig weggemoffeld.

Dit mag niet worden gezegd. Voor de tegenwoordig in Indië gevolgde politiek ten opzichte der Buitenbezittingen behoeft de Regeering zich niet te schamen. Integendeel mag zij daar trotsch op zijn. En gaarne zagen wij haar ronduit kleur bekennen en getuigen.

Na dit gezegd te hebben merkt de *N. C.* op, dat het verwijt van kleingeestigheid tegen de thans ingediende begrooting niet kan worden gericht. Van de gunstigere financieele uitkomsten wordt geen gebruik gemaakt om enkel een fiscale overwinning te behalen, maar zij worden te baat genomen om, soms op werkelijk royale wijze, nieuwe uitgaven of hervormingen te dekken. Ten bewijze daarvan worden eenige posten opgenoemd.

In hoofdzaak kan de *N. C.* zeggen, dat de begrooting èn wegens de financieele uitkomsten, èn wegens de meeste der talrijke daarin voorgestelde, min of meer ingrijpende maatregelen, in het algemeen genomen, een gunstigen indruk maakt.

Behalve de genoemde leemte werd het blad echter getroffen door het ontbreken van voorstellen van een verdeeling van Java in drie gouvernementen en tot het maken van een einde aan de toenemende onveiligheid. Het blad acht het meer dan tijd, dat aan een en ander de hand geslagen wordt.

***

De opleiding van Indische ambtenaren.

De *Nederlander* zegt, dat een andere hoek, waaruit de wind den minister tegenwaait, is de Bestuursacademie.

Men zegt, dat reeds het toelatingsexamen tot den Indischen dienst de noodige waarborgen moet geven voor uitstekende ambtenaren; dat de regeering desnoods voor allen het doctoraat in de rechts- of staatswetenschappen kan vorderen en dat, door inkrimping der alleen voor geëxamineerden toegankelijke betrekkingen, die betrekkingen beter kunnen worden bezoldigd en de Indische dienst voor ieder geëxamineerde een voldoend toekomst kan opleveren. Men vergeet, aldus redeneerende, dat het dualisme van Europeesch en inlandsch bestuur vordert ook in tal van lagere rangen Europeesche ambtenaren te hebben van een zekere opvoeding, en, ofschoon de regeering blijkbaar den weg op wil met dat dualisme geleidelijk te breken, kan, zoolang het indische regeeringsreglement ook in deze niet gewijzigd is, deze radicale oplossing der quaestie onmogelijk incidenteel bij de ambtenaars-opleiding van haar worden verwacht. Maar een jongmensch kan zeer goed geschikt zijn voor controleur bij het binnenlandsch bestuur, zonder dat hij daarom op later leeftijd behoeft geschikt te blijken voor resident of lid in den Raad van Nederlandsch-Indië. En voor zoodanige schifting schijnt inderdaad de Bestuurs-academie een gelukkig gevonden middel. Thans reeds heeft de regeering de grootste moeite om de noodige juristen voor de Indische rechterlijke macht te erlangen. Hoe wil men nu, dat zij ook voor den administratieven dienst dezelfden eisch gaat stellen? Eene suppletoire studie van slechts één jaar in de Indische vakken ter oriënteering, als door sommigen wordt aanbevolen om meerdere gegradueerden voor den Indischen dienst te verkrijgen, is bovendien veel te kort, al ware het slechts om voldoende taalkennis te verkrijgen, voor de werkzaamheden in de ondergeschikte rangen van het binnenlandsch bestuur. Daarenboven is het de vraag, of iemand van den leeftijd, waarop aldus in den regel de dienst zou worden ingetreden, nog wel geschikt is om zich onder de inlandsche bevolking te leeren tehuis gevoelen, in die mate als bij de ondergeschikte ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur gewenscht is. Dit laatste zou evenzeer een bezwaar opleveren tegen het vorderen van eene langere en meer diepgaande studie voor het ambtenaarsexamen dan de voorgestelde van 3 jaren.

Een gewichtig bezwaar tegen de voorgestelde regeling zou men kunnen achten, dat de toegang tot de Bestuursacademie niet zal verkregen worden door een vergelijkend examen, maar op de rapporten der superieuren van den betrokken ambtenaar. Willekeur kan daarvan het gevolg zijn. Maar een groote lichtzijde daartegenover is, dat de africhting, de plaag van alle examens, hier is afgesneden. En bovendien is tegen willekeurige bevoorrechting met eenigen goeden wil door den Gouverneur-Generaal wel te waken.

Op één niet onbelangrijk punt schijnen de regeeringsplannen nog voor verbetering vatbaar. Het gevaar schijnt niet denkbeeldig, dat b. v. de eenige professor in het Javaansch te Leiden in plaats van de elementen dier taal te onderwijzen, zijn ambtgenoot in het Latijn of Grieksch tot voorbeeld neemt, en uitsluitend moeilijke schrijvers gaat interpreteeren, oude handschriften leert ontcijferen enz. Dan zou het onderwijs voor de toehoorders onbruikbaar zijn en dezen verstoken zijn van de gelegenheid om leiding bij hun studiën te ontvangen, en de minister van koloniën zou tegenover dezen toestand machteloos staan.

Wanneer men nagaat, hoe sommige hoogleeraren ten onzent college geven in vakken, waarvan hunne toehoorders bij de komst aan de Universiteit even weinig weten, als de aanstaande Indische ambtenaren van het Javaansch, schijnt dit gevaar geenszins denkbeeldig. Het zou daarom de voorkeur verdienen om, met behoud van de bestaande leerstoelen te Leiden, de Bestuursacademie tevens te maken tot eene instelling van onderwijs in de vakken van het examen, dat toegang geeft tot den Indischen administratieven dienst, welke instelling dan onder het ministerie van koloniën zou moeten ressorteeren. Niet in te zien valt, waarom de aan de Bestuursacademie te verbinden leerkrachten niet tevens zouden kunnen benuttigd worden voor het andere onderwijs. De meerdere kosten zouden in zoodanig geval niet zeer groot zijn, en al ware het omgekeerde het geval, zoo schijnt de beoefening der Indologische wetenschappen voor Nederland van zoo veelzijdig belang, dat daarvoor wel eene kleine opoffering mag worden gedaan. Het bovenbedoelde monopolie in het Indologische onderwijs ware daarmede tevens nog meer geweerd, en de vrijheid in de keuze van zijne leermeesters zou eerst dan in werkelijkheid voor den candidaat-ambtenaar bestaan.

***

Sprekende over het voorbereidend onderwijs in Ned.-Indië, in verband met de indische begrooting van 1907, zegt de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*: „In onderafdeeling 62 van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid is f 28,000 uitgetrokken voor subsidiën aan inrichtingen voor voorbereidend onderwijs".

Het voorbereidend onderwijs zal in Indië nog iets anders moeten zijn, iets meer moeten worden dan het Fröbel onderricht in Europa is.

Kinderen van Europeesche of Ind. Europeesche ouders leven daar maar voor een klein gedeelte in toestanden, welke die van het Nederlandsche familieverkeer nabij komen. Leeren die kinderen thuis de opvatting van ordelijkheid, vrijmoedigheid, zooals die bij hun leeftijd past, vinden zij een omgang met andere kinderen, die met de vooroordeelen der Indische samenleving bedorven wordt, worden hun oor en hunne tong vroeg genoeg Hollandsch geklankt, dan zullen die kinderen, als overgang van de speeljaren tot de school, geen andere hulp noodig hebben dan die, welke de Fröbelmethode geeft om »mijn spelen tot leeren, mijn leeren tot spelen« te maken.

Waar men kinderen samenbrengt, die in de voormelde opzichten wel wat te kort schieten, maar waarbij die tekortkomingen, bij het eene wat meer, bij het andere wat minder, maar niet bij allen, als fout, als gebrek van de groep diep ingeworteld zijn, daar zal de methode der coeducatie door het Fröbel-onderricht ook nog veel goed kunnen doen. Daar zal op die kinderschool de fout van het kind kunnen afslijten door wrijving, door goed geleide vergelijking, door opgaan van de slechte uitzonde-

ring in den goeden regel. Zal de onderwijzeres hiermede rekening te houden hebben, en zullen aan haar taak daardoor in Indië eenige eigenaardige moeilijkheden verbonden zijn, in karakter verschilt deze daarom nog niet van hetgeen haar collega in Nederland te bereiken heeft.

Voor de ouders der hier besproken kinderen was het echter niet, dat van meerdere zijden dringend om steun van regeeringswege gevraagd is. Mogen ook onder hen eenigen zijn, die door subsidieering van de bestaande inrichtingen of van een hier of daar nog op te richten Fröbelschooltje gebaat zullen zijn, hun aantal verzinkt in het niet, vergeleken bij dat der ouders, wier kinderen in gansch andere omstandigheden, die niet enkelen, maar de geheele groote groep gelden, en die daardoor aan het voorbereidend onderwijs in zijn geheelen omvang zeer bijzondere eischen stellen.

Bij de groote klasse der Indo's, die thuis òf Maleisch spreekt, òf een Nederlandsch, dat, door beperking in woordenkeus, verkeerde zinswending, misplaatsten klemtoon, onbeholpen uitspraak, veelal een caricatuur van onze spreektaal is, kent het kind, als het naar de lagere school gaat, òf onze taal niet, òf vaak in zoo geringe mate, dat het niet in staat is het onderwijs, zooals het in de laagste klasse gegeven moet worden, te begrijpen. De arme wichten zitten als een katje in een vreemd pakhuis; de school is voor hen, meer dan voor elk ander kind, een martelinrichting. Dit gebrek is zóó waar, dat het tot een noodzakelijk insluipsel geleid heeft: aan de lagere school is een »aanvangsklasse" toegevoegd, waar de aankomende leerling gewend moet worden om Nederlandsch te begrijpen."

Na verder als haar meening uitgesproken te hebben, dat deze »aanvangsklasse" geen goede ingrijpende verbetering is, zegt het orgaan:

»Wat noodig is, is iets anders dan de »aanvangklasse« geeft en geven kan, want het is geen lager onderwijs, het is ook meer dan fröbelen, al moet de opvoeding met deze methode nauw verband houden. Wat noodig is, is een stelsel, waardoor allen, die de lagere school bereiken, vooraf ontvankelijk zijn gemaakt om geordend onderwijs, in de Nederlandsche taal gegeven, te kunnen verwerken.

Zien wij nu, vervolgt het blad, wat de regeering hiervoor wenscht te geven.

Zij wil de particuliere inrichtingen van voorbereidend onderwijs subsidieeren, daarbij de volgende regelen in acht nemend:

»1o. de school moet gelegenheid geven tot kostelooze toelating van kinderen van onvermogende Europeanen tot een aantal, dat ten minste even groot is als dat der schoolgeld betalende leerlingen;

»2o. het hoofd der school moet, ten genoege van den directeur van onderwijs, eeredienst en nijverheid, voldoen aan billijke eischen van bekwaamheid en geschiktheid;

»3o. het schoolhoofd moet worden bijgestaan door ten minste één helpster, wanneer het aantal leerlingen meer dan 12, door ten minste twee helpsters, wanneer het aantal leerlingen meer dan 24 bedraagt en verder door ten minste één helpster meer op elke 12 leerlingen;

4o. de subsidie bedraagt: *a.* f 50 's maands voor het hoofd der school; *b.* f 15 's maands per persoon voor de helft, of bij een oneven getal, voor de grootste helft van de sub 3o. geëischte helpsters; *c.* f 10 's maands per persoon voor de andere helft van die helpsters.«

Het blad verwacht echter van dit regeeringsvoorstel weinig heil:

»Om tot een goede oplossing te komen, moet de regeering beginnen met overal, waar lager onderwijs is, ook voorbereidend onderwijs in het leven te roepen. Het particulier initiatief vinde daartoe steun; waar dit te kort schiet, moet de regeering echter zelf de zorg daarvoor op zich nemen. Elk kind moet, alvorens tot de lagere school toegelaten te worden, verzoend zijn met den omgang met Europeesche onderwijzers, en de voertaal, het Nederlandsch, genoeg kennen om dadelijk in de eerste klasse te kunnen komen. Dit moet tusschen het fröbelen door, al fröbelend geleerd worden. Wil men het Indische kind, van wien men weet, dat het thuis geen of geen goed Nederlandsch leert, toch de Nederlandsche school doen doorloopen, dan heeft men te zorgen, officieel te zorgen, dat het bijtijds genoeg Nederlandsch leert. Nu de regeering het voorbereidend onderwijs ter hand neemt, heeft zij daarbij met dien plicht van meet aan rekening te houden.«

Koloniale Tentoonstelling te Parijs.

Parijs, 23 Sept.

Er wordt hier, gedurende ruim een drietal maanden, in het *Grand Palais* aan de Champs Elysées, een koloniale tentoonstelling gehouden, die eenige merkwaardige onderdeelen bevat, zij het dan ook, dat het «koloniale» er van meer den vorm, dan het wezen betreft, meer een etiket is, dan het wezenlijke der zaak. Maar die vorm heeft zooveel karakter en dat etiket zulk een wijden omvang, dat zij wel waard zijn er hier een paar woorden aan te wijden.

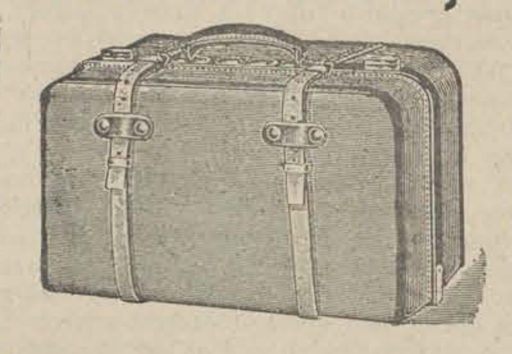
De kern van deze tentoonstelling — de *raison d'être* — is winkelarij in den vorm van *stands*, waar van alles verkocht wordt, wat met de koloniën niets te maken heeft. Maar die *stands* hebben een omlijsting, waarvan de architectuur annamitisch, cochin-chineesch, algerijnsch of senegambisch is. De afzonderlijke kiosken en paviljoentjes zijn keurig geornamenteerde monumentjes, en het geheel is decoratief in den stijl van het oosten, waardoor hier en daar de illusie van het verre, warme land gewekt wordt. Een annamitische poort, een pagode van zes verdiepingen, een inlandsch dorp met huisjes om een vijvertje, waarover een heusche bamboebrug en waarboven een rotsgebergte met palmen, een troep cingaleezen, mannen, die goochelen en misbaar maken, vrouwen, die springen en draaien, hetgeen dansen genoemd wordt; en eindelijk — dit is de *clou* — de gansche bevolking van een negerdorp uit Dakar, met mannen, vrouwen en kinderen, pittoreske zwarte figuren, vleiend bedelvolk, voor zoover zij niet hunne bedrijven uitvoeren en andere vertooningen uit hun huiselijk, openbaar en godsdienstig leven geven. Nu spreek ik nog niet eens van de andere besloten *attractions:* een struisvogelpark, erotische dansen (hm!), waarzegsters en velerlei kijk-gedoe.

Liever zeg ik even iets over de waarlijk interessante zijde, over wat er leerzaams is. Zeker zijn dit de particuliere inzendingen op indo-chineesch en annamitisch kunst- en kunstnijverheidgebied van baron Pierre de Goy — afstammend uit Nederland, waar zijn familie Gooy heette — die rijk, mooi en verscheiden zijn, en meer toonen den hoogontwikkelden kunstzin en het onuitputtelijk geduld dier Oosterlingen, wier «beschaving» wij Westerlingen met eene van alle hebzuchten verwatenheid vrije toewijding hebben durven ondernemen.

Niet minder instructief — op eenigszins andere wijze — is de inzending van het *Office Colonial*, van het ministerie van koloniën, dat zeer interessante mededeelingen doet en niet minder interessante zaken laat zien, uit Madagaskar afkomstig. Deze jongste Fransche kolonie is, sedert de Republiek het eiland «beschermt» — Madagaskar *heet* protectoraat te zijn, maar staat zoo goed als onder direct bestuur — zeer vooruitgegaan, wat het dankt aan het beleid van generaal Gallieni, die er in 1896 het bestuur aanvaardde en eenige maanden geleden door den oud-burgemeester van Lyon, den heer Augagneur, vervangen is. In die tienjarige periode is er veel gedaan ten nutte der bevolking. Vooral heeft generaal Gallieni, zich toegelegd op een verbetering van den algemeenen gezondheidstoestand. Sedert de regeering van Radama den Eerste (1810—1828) was die toestand door allerlei omstandigheden schromelijk achteruitgegaan, zoodat de Madagaskarsche bevolking door onderdrukking en door epidemische ziekten werd uitgeput. De instelling van een gezondheidsdienst, de organiseering van de armenzorg, onder generaal Gallieni met kracht ter hand genomen, heeft daaraan paal en perk gesteld. In 1901 begon over het geheele eiland een *assistance médicale indigène* in werking te treden, toen de eerste inlandsche leerlingen der Geneeskundige School te Tananarive aan de praktijk werden gezet. Sedert verrezen overal ziekeninrichtingen, zoodat aan het einde van 1904 Madagaskar (10750 v.k. meters groot, met eene bevolking van pl.m. 3 millioen inwoners) behalve de genoemde School bezat: een Institut-Pasteur, een gouvernements centrale apotheek, een Parc vaccinogène (te Diego Suarez), 29 hospitalen met 1867 bedden, 10 geneeskundige posten en «dispensariën», 17 kraamvrouwen-gestichten (of vroedvrouwen-posten), 6 lepra-gestichten (met 2500 lepralijders). Bovendien worden daar, waar geen burgerlijke ziekeninstellingen zijn, de zieken in de militaire hospitalen opgenomen. Deze geneeskundige dienst kostte in 1905 fr. 1.220.000. De geneeskundige hulp aan inlanders verleend steeg van 180.000 behandelden in 1897 tot 1.700.000 behandelden in 1905.

Het onmiddellijk gevolg van dien verbeterden toestand is, dat de bevolking van het eiland, gedurende ¾ eeuw zoo beproefd en achteruitgegaan, nu neiging tot aangroeiing toont; te Tananarive alleen ging zij in 1904 met 6 pct. vooruit.

Dit is niet het eenige, dat tot lof van Gallieni's bestuur gezegd kan worden. De generaal-gouverneur heeft ook economisch veel tot de ontwikkeling der bevolking gedaan. Dit kunnen wij eenigszins zien aan de inzending op de Koloniale Tentoonstelling, waar een paar vertrekken gevuld zijn met de producten van landbouw en nijverheid van het eiland. Veel is daar, dat ook op Java wordt voortgebracht — de Hova-bevolking (het overheerschende deel, ontwikkeld van geest en van smaak) is van zuiver maleische afstamming, de Sakalava-bevolking is van negerafkomst, — maar niet alles ziet er even goed uit; zoo is de rijst klein van korrel en pover de aren, de koffie minder goed van smaak; daarentegen ziet de kapok (hier *Pamba* genoemd) er goed uit. Wij zien er was en caoutchouc, suikerriet, manioc, djagoeng,

pisang, mangga, cacao, papaja, tabak en vezelplanten, die alle een goed figuur maken.

Maar wat mij bijzonder trof was, dat, ook op gouvernements-initiatief en onder de leiding en toezicht van gouvernements-ambtenaren, de zijdeworm-kultuur er grooten voortgang maakt. Er waren mooie zijde-monsters, ruw en geraffineerd (gelig en wit), afkomstig van de *Ecole séricicole* te Nanisana, die een instelling is van de fransche overheid en welker leerlingen in deze monsters de bewijzen hunner verkregen vaardigheid gaven.

Ik ben niet bevoegd tot het geven van raad, maar de vraag kwam bij mij op: of op Java dit goede voorbeeld niet voor navolging vatbaar is?

Ook een ander product gaf mij reden tot dergelijke overdenking.

Jaren geleden zag ik hier proeven van Madagaskarsch kantwerk, en toen was het mij opgevallen, dat die onregelmatige, fragmentarische uitgevoerde stukken gebrek aan *esprit de suite*, aan overleg vertoonden; zij waren zorgvol bewerkt, maar vrijwel nutteloos voor europeesch gebruik. Van den aanleg, die de Madagaskarsche vrouwen toonden, heeft de fransche regeering, tot dier vrouwen voordeel, partij getrokken door bekwame fransche kantwerksters te doen uitkomen, die methodisch onderwijs gaven. En daarvan zien wij nu de goede gevolgen. In plaats van brokken van verschillende lengten, meestal te kort om er iets mee te kunnen beginnen, zag ik nu afgewerkte stukken, als kragen, randen, zakdoekjes, fichus, in één woord allerlei voorwerpen, die zóó te gebruiken of voor toepassing in de vrouwenkleeding geschikt zijn. De *dessins* lieten niets te wenschen over, zij gaven bewijzen zoowel van aangeboren geduld, als van aangeleerden goeden smaak; en het is zeker dat voor deze handwerksnijverheid, die zeer loonend is, een goeden afzet hier te vinden is.

Het strekt alweer generaal Gallieni's bestuur tot eer deze tak van volksvlijt tot ontwikkeling te brengen; het toont zijn goed inzicht als regeerder een aan het volk eigene industrie van geringe waarde zulk een vorm te hebben gegeven, dat zij een groote toekomst te gemoet gaat door de waarde, die zij voor de europeesche markt heeft verkregen.

De heer Augagneur — wij weten dit reeds — volgt het voetspoor van zijn voorganger door de zijde-industrie en het kantwerk zooveel mogelijk te bevorderen.

Nog een andere handnijverheid van Madagaskar is de stroovlechterij, waarvan wij in den vorm van hoeden, mandjes, matten en dergelijke goede monsters zien.

Omdat deze inzending van het *Office Colonial* mij bijzonder belangwekkend voorkwam, heb ik er eenige malen met aandacht rondgezien.

Vallen mij later (de tentoonstelling blijft tot in November open) andere dergelijke belangwekkende inzendingen op, dan kom ik op deze nog wel terug.

ANDREÉ SNABILIÉ.

Oost-Indische Berichten.

Een gerechtelijk onderzoek in Deli. De *Deli-Courant* van 31 Augustus j. l. deelt mede:

„Reeds sinds eenigen tijd gingen er geruchten, dat een hooggeplaatst rechterlijk ambtenaar zou worden aangewezen om een onderzoek in te stellen naar verschillende zaken in dit gewest. Wij ontvingen van deze geruchten heden de bevestiging: eergisteren gewerd den Resident de telegrafische mededeeling, dat Mr. B. H. P. van der Zwaan, Procureur-Generaal bij het Hooggerechtshof van Nederlandsch-Indië, uit Batavia naar hier was vertrokken.

De zaken, waarover het onderzoek van den Procureur-Generaal loopen zal, zijn voornamelijk die, welke te berde gebracht werden in een drietal artikels van Mr. van den Brand in *De Getuige*. Men zal zich herinneren, dat in deze artikels beschuldigingen werden ingebracht tegen den voormaligen resident van Sumatra's Oostkust, G. Schaap, den assistent-resident van Deli E. L. M. Kühr en den controleur van Medan E. G. Th. Maier. De resident achtte zich in kwaliteit aangetast en verzocht den Procureur-Generaal een onderzoek te willen instellen, terwijl de heeren Kühr en Maier persoonlijke klachten tegen den schrijver der artikels indienden.

Aan geen dezer klachten werd gevolg gegeven, daar de juridische gronden onvoldoend werden geacht. Op de betrokken ambtenaren bleef dus de smaad rusten, hun in openbaren geschrifte toegebracht, terwijl zij niet in de gelegenheid waren zich te verdedigen Een nader schrijven aan den Procureur-Generaal vermocht hierin geen verandering te brengen. Daarop heeft, in verband met het spoedig vertrek van den heer Kühr uit dit gewest, resident Ballot dringend verzocht een volledig onderzoek naar de door Mr van den Brand geopenbaarde zaken te doen houden, opdat de getroffen ambtenaren òf van blaam zouden worden gezuiverd òf, indien mocht blijken, dat zij zich aan lakenswaardige handelingen hadden schuldig gemaakt, deswege ter verantwoording zouden kunnen worden geroepen.

Het is naar aanleiding van dit verzoek, dat de Procureur Generaal zelf een enquête komt instellen.

Het best is op de resultaten dezer enquête niet vooruit te loopen. Een wensch mogen wij echter uitspreken en die is: dat deze resultaten ten volle zullen worden openbaar gemaakt. Het rechtsgevoel is geschokt, de naam in gevaar gebracht van ambtenaren, wier positie een absoluut vertrouwen eischt. Men herhale niet de fout, eenmaal met het Rhemrev-rapport gemaakt, zaken binnendeurs af te doen, die dringend openbaarheid eischen.

Wanneer Mr. Van der Zwaan zijn onderzoek heeft geëindigd, herinnere zich de regeering, dat zij beschikt over een persbureau om datgene wereldkundig te maken wat het publiek recht heeft te weten."

B. B. en das Militär. Een boos ambtenaar van het Binnenlandsch Bestuur heeft in de *Locomotief* een boutade geschreven, naar aanleiding van de benoeming van overste Swart tot Gouverneur van Celebes.

Hij steekt zich in de huid van een gepensioneerd hoofdofficier en laat een aspirant-controleur van wal steken:

„Gisteren-avond had ik het er ook over in de soos en daar dorst me nota bene een aspirant-controleur te zeggen, dat als er menschen waren, die door deze benoeming gegriefd zijn, dat dan toch zeker de ambtenaren bij het Binnenlandsch Bestuur op de Buitenbezittingen waren. Het is om te gillen! Wij moesten er allen dan ook hartelijk om lachen. Stel je voor, wie heeft er nu bij die benoeming aan het Binnenlandsch Bestuur gedacht! Die kerels verdienen reeds handen vol geld in de lagere rangen, licht dus, dat wij van de hoogere profiteeren. Maakt de regeering ooit haast, om de vacatures bij dat corps aan te vullen? En waarom doet zij dat niet? Omdat zij helder inziet, dat die lui in de lagere rangen veel te zwaar betaald worden, zoodat dat uitgespaard moet worden, door gedurende eenige maanden enkele ambten onvervuld te laten.

Maar 't wordt den schrijver te bar. Hij kan niet doorgaan, walgen als hij doet van het tegenwoordig regeeringsstelsel, dat onder 't motto „'s lands belang" alle rechten van billijkheid en rechtvaardigheid met voeten treedt.

De schrijver behoort tot hen, die vol illusie uit Europa kwamen en met gejuich hun 45sten jaardag zullen begroeten, die een einde zal maken aan den ellendigen diensttijd.

En wat een opleiding hebben ze gehad? Dat vraag ik je? Er is nu een hoogere ambtenaarschool gecreëerd om die stompe hersenen wat aan te vullen. Een ambtenaar van het Binnenlandsch bestuur als gouverneur van Celebes in deze tijden zou immers een onding zijn! Het is waar, dat gouverneur Kroesen, in nog veel moeilijker tijden toen de militaire actie meer algemeen was, krachtig het bestuur voerde, maar nu hij weg gaat en de radja van Gowa nog niet gevangen is, behoort er een officier gouverneur te zijn. Ik erken — want ik ben eerlijk — dat slechts in een klein deel van Celebes nog direct gevochten wordt en dat het overgroote deel reeds rustig bestuurd wordt, maar — bedenk dit goed! — over dat kleine deel wordt veel meer geschreven dan over dat groote rustige en sedert onheugelijke tijden geeft de hoeveelheid papier den doorslag.

Daarenboven is de radja van Gowa niet gepakt!!! Wel is waar, zal de overste Swart er niet persoonlijk achterheen zitten en is de vorst van Boni onder een civiel gouverneur gevat, maar toch is het rechtvaardig en billijk, dat dàt nu eens een militair doet. Dat voelt ge, niet waar? Wij moeten in al ons denken zorgen, dat wij steeds logisch en eerlijk blijven. Dat onbeduidend aspirantje begreep het natuurlijk weer niet. Hij zeide nota bene, dat het militair bestuur slechts dan raison heeft — „raison" zei hij — als de militaire actie de overhand heeft en van een geregeld bestuur nog geen sprake kan zijn. Wat een humbug! Zijn er niet vele afdeelingen in de binnenlanden waar geen schot meer gelost wordt en die door officieren bestuurd worden? Dat er nu en dan eens een overval in plaats heeft, omdat, nu ja, omdat er niet direct oordeelkundig is opgetreden, maar welk degelijk paard struikelt niet wel eens?

En werden die fouten niet weer hersteld in de rapporten? Loopen zij niet dikwijls uit zelfs op een lintje? Zie je, dat is de handigheid van het militair bestuur. Je moet van alles weten partij te trekken en dat zal overste Swart zeker ook, vooral nu er bijna overal vrede is. Het is slim gezien van de regeering om hem juist nu aan het bestuur te brengen. Zoo kan hij niets dan lauweren plukken. Na een civiel gouverneur in oorlogstijd, dan, als het bijna overal weer rustig is, een militair. Na de Bali-expeditie onder een resident, in vredestijd een officier, dat noem ik goede orde van zaken en een helder inzicht in toestanden.

Je moet besturen leeren, dorst dat ongelukkig aspirantje zeggen. Wat een domheid! Wie kan er nu niet besturen? Wie kan er nu niet met den Inlander omgaan? De minste matroos kan dat! En wat hol gepraat over „lands-instellingen en gewoonten"! Collegewoorden zijn het, anders niet! De „landsinstellingen" worden door ons gemaakt en de „gewoonten" door ons aangegeven. „Vroeger zat een inlander op den grond, als hij tot je kwam. Humbug! Nu blijft hij staan of zit op een stoel. Vroe-

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

VI.

„Het is bespottelijk en onwaardig, zichzelf achter glas te zetten, terwijl onze ondergeschikten in onzen dienst ziek worden."

„Daarvoor zijn zij mannen," had George geantwoord. „Dat maakt een groot verschil, kindlief."

Zij kon met redeneeren in den regel niets van hem gedaan krijgen.

Maar als zij begon, hem te liefkozen......

Tegenover haar argumenten bleef hij kalm op zijn stuk staan. Onder haar streelende handjes werd hij zwak en week.

Zij wist dit en als het er op aankwam, maakte zij er gebruik van. Ook heden had zij met deze strijdmiddelen de overwinning behaald. Doch het was een overwinning, die haar moreel een leelijken nasmaak achterliet.

Zij schaamde zich.

„Wat onderscheidt mij eigenlijk van een cocotte?" dacht zij in bittere zelfontgoocheling. „Ik maak van mijn mans verliefdheid gebruik tot persoonlijke doeleinden. Ik kus uit berekening. Foei, bah! Maar de mannen zijn het, die ons zoo maken."

Het hospitaal lag achter een hoogen, witten kloostermuur, vlak aan zee.

Aan het poortje bevond zich een klopper van fraai bewerkt Indisch koper.

Abdallah deed drie slagen, waardoor het poortje zich langzaam naar binnen opende, door mechaniek.

Abdallah mocht niet binnentreden.

In den kloostertuin, vol kleuren en geuren van bloemen en bloeiende boomen, arbeidden kweekelingen van de missie, zwarte meisjes, in onoogelijke blauwe jurken, die haar slecht kleedden.

De zuster-portierster, een creoolsche, geleide Maleen naar een open tuinhuisje, dat als ontvangkamer diende. Daarop verdween zij, om de mère supérieure te halen.

Het was eindeloos stil hier.

„Als buiten de wereld," dacht Maleen.

Zij trachtte, zich het leven van deze kloostervrouwen voor te stellen.

Die kleine portierster had er heel aardig uitgezien. Het was stellig gemakkelijk leven, wanneer de regeling van iedere minuut voorgeschreven en vastgesteld is, tot gedachte en gebed toe. Zonder twijfel, zonder verantwoordelijkheid, zonder vrijen wil, zonder de moeielijke problemen van een zelfstandig bestaan.

Eigenlijk leefden zij niet, zij lieten zich leven.

„Ik zou in zulk een geestesgevangenschap krankzinnig worden, of een misdaad begaan," besefte Maleen.

Twee vrouwen naderden langzaam het tuinhuisje.

De eene, in zwarte nonnendracht, was aan het gouden kruis op haar borst als „mère supérieure" kenbaar. Zij had een gelaat, wel geel van de koorts, maar toch fijn en jong. Men kon zien, dat zij mooi geweest was.

De andere droeg een kleeding, waarvan Maleen niet wist of zij geestelijk was of wereldlijk: een geelachtig wit, grof gewaad, van den hals tot de voeten uit één stuk, en om het middel losjes door een breeden band bijeengehouden. Ook haar hing, evenals de non, een rozenkrans met cruzifix aan den gordel. Om den hals droeg zij een langen ketting van oud dukatengoud, de tropenhelm dekte haar hoofd. In de schaduw van dit smakeloos hoofdtooisel zag Maleen een smal, geel gezicht met een paar vlammende, donkere oogen.

Het was haar, alsof zij zelf uit een wereld kwam, met welke de wereld dezer beiden niets gemeen had. Het was haar, als ging er een heilige glans uit van de gestalten daar op den tuinweg.

Deemoedig ging zij haar te gemoet.

„La mère supérieure?"

„Jawel," antwoordde de zuster, eveneens in het Fransch, „madame komt zeker om te vernemen, hoe het monsieur Sichard gaat. De temperatuur was van morgen iets lager. Père Dieudonné hoopt hem met Gods hulp te behouden."

„Kan ik wellicht ook iets voor hem doen?" vroeg Maleen.

„Voor het oogenblik niet. Later, in den tijd der reconvalescentie zijn wij voor versterkenden wijn en dergelijken steeds dankbaar."

Maleen wierp een vragenden blik op de gezellin van de mère supérieure.

„Ah, pardon madame," hervatte de non op een toon, waaruit men hoorde, dat zij uit de groote wereld afkomstig was, „de dames kennen elkander nog niet! Mademoiselle d'Eltville — Baronesse Dietlas."

„Is zij dat dus!" dacht Maleen verrast. Aan mademoiselle d'Eltville had zij in het geheel niet gedacht. Nu viel het haar in, dat Rainer gezegd had:

„Zij is niets voor je, en je man zal niet gaarne zien, dat je met haar omgaat."

Onwillekeurig hield zij zich wat stijf. Haar woorden van dank vielen niet al te warm uit.

Gedurende dit onderhoud hadden zij het tuinhuisje betreden, en op uitnoodiging van de mère supérieure

ger week hij eerbiedig voor je op zij en bestond er zoo iets als een »opzien« tegen het blanke ras en nu loopen ze je van de sokken. Bestaat er verschil in de kazerne tusschen de blanke en bruine broeders? En waarom zou dat dan in de groote maatschappij niet gaan? De kazernes, dat is de maatstaf waarnaar wij ons te gedragen hebben en dat vind ik goed, want zij zijn steeds de kweekplaatsen geweest van goede beschaving en fijne manieren.

In de kazernes, daar leer je, beter dan waar ter wereld ook, den juisten omgang met den Inlander kennen. Daar heb je de kerels in de hand. Daar kun je zien wat je er van maken kunt. Is het dan wonder, dat elk officier zich een bestuursambtenaar voelt? En mag dat iemand grieven? Dus van passeeren van ambtenaren kan nooit sprake zijn en als zij zich gegriefd voelen door deze benoeming, dan is het eenvoudig een bewijs voor hun kortzichtigheid, voor hun pedanterie, een gebrek, dat geheel dat corps aankleeft. Die blaaskaken! Wat ben ik gelukkig, dat we eindelijk een gouverneur-generaal hebben, die uiting heeft durven geven aan het gevoel, dat ons militairen vaak voor die bestuursambtenaren bezielde. Weg met alle hormat! Aan flarden die pajong! In het slijk met dat corps! Hoera! Hoera!

En dan, hoe kan een ambtenaar van de Buitenbezittingen — ik vraag je van de buitenbezittingen, — nog eenige pretenties hebben? Heb je dat zoodje wel eens bij elkaar gezien? Het grootste deel is verinlanscht en menschenschuw; dat wil zeggen Europeanenschuw, want de Inlander nemen ze bij preferentie op de knie.

Twintig jaren en meer moeten zij vaak moederzalig alleen in het binnenland zitten, alvorens zij assistent-resident kunnen worden. Het is nog wonder, dat zij geen hoofddoeken dragen. Als ze in Holland terugkomen, herkennen hun ouders hen niet eens meer. Ja, van buiten zien zij er nog wel als Europeanen uit, maar van binnen? Hoe ter wereld wil je nu van zulke kerels nog wat verwachten in de hoogere rangen? Is het dan niet billijk, dat zij jongere militairen daarvoor nemen? Is dat niet rechtvaardig van de regeering? En dat dergelijke benoemingen oorzaak zullen zijn, dat die lummels in hun eenzaamheid uit moedeloosheid minder hard zouden werken en 's lands belang minder zouden behartigen, wat komt dat er eigenlijk op aan? Het geldt immers maar de Buitenbezittingen! . . .

Officieele Geheimzinnigheid. Wij hebben er meermalen op gewezen zegt de *Javabode*, hoe over alle gouvernementsdaden en voornemens in den laatsten tijd een geheimzinnig waas ligt. Wie zich een omkeer in dezen hadden voorgesteld onder den tegenwoordigen landvoogd, zijn bedrogen uitgekomen, al heeft de gouverneur-generaal als gouverneur van Atjeh zich met de grootste vrijmoedigheid over personen en zaken uitgesproken en correspondenties uit Atjeh aangemoedigd, opdat over alles, wat zijn bestuur raakte, het volle licht zou schijnen.

De reactie heeft zich niet laten wachten; wij zijn hoe langer hoe meer aangewezen op de officieele waarheden van het persbureau, dat niets meer vermag te geven dan kliekjes.

Wij vroegen dezer dagen een onzer medewerkers naar die geheimzinnigheid en kregen toen met horten en stooten te hooren: dat zijn departementschef een aanschrijving had uitgevaardigd, waarbij het een ieder verboden was zich ook maar het minste over bureau-aangelegenheden uit te laten, zonder zijn toestemming, zoowel in geheime als in niet-geheime zaken. Het schijnt, dat meer chefs dit voorbeeld hebben gevolgd. Trouwens, bij sommige departementen vat men het begrip „geheim" al heel vreemd op. Een bestelling van slobkousen is »geheim«, omdat deze bij de Boni-expeditie worden gebruikt. De overplaatsing van een schrijver is „geheim", want de man is reserve voor de Bali-expeditie enz.

Wanneer zal men hier toch eindelijk verstandig worden?

Ongegronde Klachten. Wij hebben onlangs medegedeeld, dat naar aanleiding van een reeks van klachten, zeven-en-dertig gelooven we, — door den gewezen landraadgriffier alhier S. J. L. Scipio, ingebracht tegen den voorzitter, jhr. mr. A. J. van der Bergh, door het Hooggerechtshof een onderzoek werd ingesteld.

Volgens het aan den gouverneur-generaal uitgebrachte rapport heeft dat onderzoek de algemeene ongegrondheid van die klachten aan den dag gebracht. (*Preangerbode*).

Exodus onder de Artillerieluitenants. Was het vroeger een hooge zeldzaamheid, als een subaltern officier der artillerie het leger geheel vrijwillig verliet, thans ziet men dit herhaaldelijk voorkomen. Zoo gingen in het laatste jaar niet minder dan drie luitenants bij het onderwijs over, één bij het mijnwezen en een ander bij de staatsspoorwegen. Zijn wij wel ingelicht, dan zullen er binnenkort nog meer een goed heenkomen zoeken. De reden is niet ver te zoeken: velen meenen, dat voor hun wapen geen toekomst meer is weggelegd. Tegen den inlandschen vijand toch behelpt men zich liever met marinekanonnetjes dan met artilleriegeschut, en tegen den B. V. meenen velen, dat de op de tegenwoordige leest geschoeide artillerie toch niet uithaalt. En wie in zijn leven iets nuttigs wil presteeren, een resultaat wil bereiken, waarop hij later met voldoening kan terugzien, wendt zijn krachten liever in een andere richting aan.

Schutterij-Klucht. De vroede hoplieden der vermaarde patriarche burgerwacht breken zich het hoofd met de vraag: of mr. G. Vissering president der Javasche Bank, gezond en zonder gebreken en den vijfenveertig jarigen leeftijd nog niet bereikt hebbende — dus in de termen vallende — al dan niet bij onze wijdvermaarde heerendienstplichtige-armee zal worden ingelijfd?

Er is, wettelijk, geen reden om mr. Vissering »vrij te stellen". De hoplieden willen hem dat wel doen, zegt men — *il ya des accommodements avec le ciel* . . . ook met den hemel waar.n men schutterlijke gelukzaligheid kan beërven. Maar de heer Vissering wil daar niet van hooren. Niet omdat hij verdacht zou mogen worden van heilig schutterijvuur, maar wijl hij door de regeering uitgemaakt wenscht te zien: of de president der Javasche Bank zijn tijd niet nuttiger kan besteden?

Ziedaar nu de moeilijkheid.

Want met de erkenning, dat de »particulier«, ook in zijn werk alleen, wettige redenen van verhindering kan hebben, vreest men een deur open te trappen, die wagenwijd openstaat, maar die, officieel, steeds goed gesloten wordt gewaand.

Wij zijn er wel benieuwd naar hoe voor dit schutterijvraagstuk een bevredigende oplossing zal worden gevonden.

West-Indië.

Suriname. De toekomst der kolonie wordt niet alleen in de ontwikkeling van den landbouw gezocht, maar ook in die der ontginning van de schatten, die de bodem herbergt. Op het oogenblik is de Guyana Goud Placer bezig zich het werkkapitaal te verschaffen voor de ontginning der op haar consessie-terrein gevonden riffen. Hopen wij dat dit haar gelukken moge en het resultaat aan de goud-industrie nieuwe wegen opent voor een loonend bedrijf. De teleurstelling met de Omai-mine in het naburig Demerara ondervonden, waar het bedrijf der hydraulische exploitatie van het alluviale goud na een jaartje of twee van schitterend succes moest worden gestaakt wegens uitputting der mijn, geeft nieuw voedsel aan den twijfel of placer-exploitatie in het groot in Guyana wel loonend kan zijn. Omtrent rif-exploitatie bestaan echter nog geenerlei gegevens, waarop twijfel of zekerheid ten aanzien van eene loonende mogelijkheid kunnen worden gebaseerd. Afgescheiden toch van enkele proeven, zooals die op het placer der Concessies Gros, welke wegens gebrek aan kapitaal of andere toevallige omstandigheden, ziekte als anderszins moesten worden gestaakt, is dit speciale gebied voor Suriname nog een onontgonnen veld, waar waarschijnlijk bij deugdelijke leiding goede uitkomsten kunnen worden verwacht.

De goud-industrie in Suriname, de groote met name, heeft gedurende haar bestaan al heel wat teleurstellingen gebaard, maar de vraag is dikwerf gedaan of de surinaamsche placers daaraan wel de meeste schuld droegen. Aan Onze West ontleenen wij het volgende:

„Mr. P. J. Troelstra heeft onlangs in de Tweede Kamer opnieuw en zeer terecht gewezen op de urgentie van eene herziening der wet op naamlooze vennootschappen.

Hoezeer controle vooral op de goudmaatschappijen noodig is bleek ons wederom onlangs bij het lezen der statuten van de Naamlooze Vennootschap „Mijnbouw Maatschappij Savannah-Mijn", gevestigd te Amsterdam.

In die statuten leest men o. m.:

„Kapitaal f 1.700.000 verdeeld in 1200 preferente „en 500 gewone aandeelen à f 1000 waarin wordt „deelgenomen door de heeren J. W. Jay, voor 497 „preferente en 500 gewone, mr. C. H. van Meurs, „J. F. Schutte Jr. en W. Schutte ieder voor 1 aandeel; „de door den heer Jay genomen aandeelen worden ge- „acht te zijn volgestort door den inbreng van 2 con- „cessies tot ontginning van delfstoffen in Suriname."

De heer Jay ontvangt dus voor de door hem ingebrachte concessies een bedrag aan aandeelen van f 997.000.

Zijn wij wel ingelicht dan heeft de heer Jay voor de door hem ingebrachte concessies in Suriname betaald f 10.000 aan contanten en een bedrag van naar wij meenen *f* 15.000 aan aandeelen.

Zoolang de heer Jay die aandeelen voor zichzelf houdt, kan niemand daartegen bezwaar hebben. Men zou dan kunnen zeggen, dat elk aandeel van f 1000 hem gekost heeft ongeveer tien gulden.

Doch de bedoeling is natuurlijk om dergelijke aandeelen te plaatsen. Indien het den heer Jay gelukt om slechts een kwart gedeelte van zijne aandeelen ad f 1000 van de hand te doen, heeft hij bijna een kwart millioen verdiend.

Na het voorgaande behoeft wel niet gezegd te worden of het aan te bevelen is aandeelen in de Maatschappij Savannah Mijn te nemen.

Jammer dat men in den vreemde nog vaak aandeelen in dergelijke maatschappijen koopt, afgaande op het officieele cachet dat door de „Koninklijke bewilliging" aan naamlooze vennootschappen wordt verleend.

Zou echter in dit geval geen aanleiding bestaan tot een onderzoek van Regeeringswege?"

Nu wij het toch over de goud-industrie hebben zij hier nog aan de surinaamsche bladen ontleend dat ook de maand Juli zich wat de aanvoeren te Paramaribo betreft goed hield. In de eerste zeven maanden van dit jaar bedroeg het totaal der goud-aan-

---

nam men plaats. Daarbij zette mademoiselle d'Eltville haar hoed af, en zonder hoed zag zij er nog buitengewoner uit.

Kort, dik, sneeuwwit lag haar lokte zich om haar voorhoofd, de zwaarmoedige, machtige donkere oogen vormden er een zonderling contrast mee.

Zij keek Maleen vlak in het gelaat met de onverholen, koele belangstelling, waarmede de mensch gewoonlijk slechts dat beschouwt, wat hem niet wederkeerig aanziet.

Maleen voelde zich plotseling levendig tot haar aangetrokken.

„Hoe ben ik er eigenlijk toe gekomen, Rainers afbrekend oordeel zoo eenvoudig zonder kritiek aan te nemen?" vroeg zij zich af. Alsof ik mijn lieven Rainer voor een fijn menschenkenner hield! Hoe kan zijn oordeel over de menschen met wie hij al of niet moet omgaan, voor mij een criterium zijn!

Wat zijn wij menschen toch voor jammerlijke wezens!

Zegt iemand van een onbekende iets kwaads, dan neemt de hoorder het aan zonder meer, en het is voortaan voor hem een vaststaand feit. De ander echter, die de mededeeling doet, is er misschien op dezelfde wijze aan gekomen. Is zulk een traagheid van gedachte niet schandelijk?

Van ernstige gedachten vervuld, keerde zij naar huis terug.

Eenige dagen later zeide Rainer, toen zij na het diner bij koffie en cigaretten zaten: „Morgen keeren kameraden Witmann en Derendorff naar hun posten terug, en zij zullen dezen namiddag komen, om afscheid van je te nemen, Maleen."

„Hoe aardig van hen, nog te komen!" riep Maleen.

„Nu, dat spreekt eenvoudig van zelf," meende George, die haar ingenomenheid wat overdreven vond.

„Neen, zie je," sprak Rainer met broederlijken trots, „ze zijn allemaal dol op Maleen. Dat moest je eens hooren."

George lachte en trok zijn vrouw, die een kleur kreeg, aan het lelletje van haar oor.

„Hoe stellen jelui het nu zonder Krome?" vroeg zij.

„O, heel gewoon. Alleen worden wij een beetje minder gejaagd."

„Witmann, dat is ook zoo'n haastig gebakerde," vond George. „Overigens een beste kerel. Die zal wel wat goeds van zijn post maken."

„Witmann is overigens ook al veel kalmer geworden sinds hij in Ookoefoeli is," zeide Rainer. „Bedaardheid en geduld, dat kan men hier wel leeren."

„Maar je bijzondere vriend is Luitenant von Derendorff, niet waar?" vroeg Maleen.

„Ja. Wij kunnen het heel goed samen vinden."

„Derendorff is mij te fattig," gaf George te kennen. „Die draagt bij elk kostuum bijzonder daarvoor bestemde kousen, en loopt in het binnenland met glacéhandschoenen rond."

„Maar hij is niet bang om te werken," prees Rainer, „hij maakt met glacéhandschoenen den Augiasstal schoon."

Maleen zag in de kameraden van haar broer allen ridderlijke helden: Haar fantasie schiep uit Krome en zijn staf een tafelronde van koning Arthur, of zij dichtte de Duitsche officieren in Homerische figuren om, als Achilles en Ajax, Ulysus, enz.

Laat in den namiddag kwamen de aangekondigden.

De vlugge, elegante Derendorff had bij zijn in het binnenland gelegen post op eigen hand tabaksvelden aangelegd, die zijn lust en zijn trots waren.

Hij onderhield zich hierover ijverig met Dietlas, die op dit gebied als autoriteit gold.

George meende, dat men het niet zonder Chineesche arbeiders zou kunnen stellen, of anders Javanen zou moeten nemen, daar de zwarten het noodige volhardingsvermogen misten.

Derendorff daarentegen verdedigde de stelling, dat men met de zwartjes alles doen kon, als men maar goed met ze om wist te gaan.

„Alleen kun je hun niet den wil geven, duurzaam te werken," zeide Dietlas.

Derendorff glimlachte:

„Hoe mooi wit en zacht is het witte flanel van uw pak," zeide Maleen tot Derendorff. „Heeft u in het binnenland dan iemand, die de kunst verstaat, deze wol goed te wasschen?"

„Dat doe ik zelf, barones."

„U zou niet kunnen gelooven, barones", verklaarde luitenant Witmann, „hoeveel goed uw hierzijn ons allen gedaan heeft. Wij mannen laten ons te veel gaan, als wij niet vreezen moeten, een dame te mishagen. Sedert u onder ons is, zijn wij weer veel beter van manier geworden. U hadt ons vroeger eens moeten zien envergeleken bij thans!"

Wittmann had iets complimenteus over zich.

„Bevindt u zich wezenlijk goed bij den dwang, die de tegenwoordigheid van een dame u oplegt?" vroeg Maleen.

„Buiten eenigen twijfel."

„Maar niet allen denken er over als u. Ik weet van Rainer, dat ook de tegenovergestelde opinie wordt gehuldigd."

„Zij die tegen zulk een kleine gêne opzien," antwoordde hij, „zijn onopgevoede knapen, die dan maar fatsoen leeren moeten."

„Maar in Oekoefoelie is immers uw standplaats?"......

„Om u te dienen."

„Zijn daar geen dames?"

„Helaas, neen."

(*Wordt vervolgd*).

voeren aldaar ruim 605 kilogrammen of 50 meer nagenoeg dan in het overeenkomstig tijdperk van 1905.

Het hospitaal van Post Republiek, dat naar men weet ter plaatse zelve nimmer aan zijne bestemming heeft voldaan, ook wijl daaraan gelukkig geen behoefte bestond, heeft, gelijk ook bekend, een nieuwe bestemming gekregen tot uitbreiding nl. van het militair hospitaal te Paramaribo. Onze West schreef hieromtrent het volgende:

„Naar wij vernemen bestaat het voornemen, om het hospitaal van Republiek, hetwelk overgebracht wordt naar het terrein van het Milit. Hospitaal, op te zetten in drie paviljoens. De neuten van het gebouw zullen worden verhoogd tot twee meter, waardoor het zonlicht beter kan invallen. De gedeeltelijk plaatijzeren binnenwand zal worden vervangen door een van hout.

Een waterreservoir van 300.000 liter inhoud zal worden opgetrokken in gewapend beton. Het zal worden gevoed door een stel aanvoerbuizen met kleine tusschenreservoirs. De geheele waterberging van het militair hospitaal zal alsdan bedragen ± 500.000 liters. Het water zal dan niet langer behoeven te worden opgepompt, wat zeer hinderlijk is, doch aangevoerd worden door stoomdruk met de noodige persleidingen.

De inrichting van het militair hospitaal zal er niet weinig door verbeteren."

Curaçao. De Amigoe di Curaçao verwacht naar aanleiding van het eindverslag van den Kolonialen Raad op de onderwijs-verordening, zooals die door den gouverneur gewijzigd werd, een einde van den vierjarigen schoolstrijd, die gelijk onze lezers weten gevoerd werd over een aan het bijzonder onderwijs der katholieke kerk toe te kennen hooger subsidie, waaraan evenwel door het bestuur der kolonie hoogere eischen werden verbonden welke door die kerk onaannemelijk werden geacht wegens de noodige zware geldelijke offers, die niet door de verhooging der subsidie zouden worden goedgemaakt.

Men weet dat het Vicariaat van Curaçao zich voorstelde voor de uitzending van 23 gediplomeerde zusters te moeten zorgen en in gemeld verslag werd door één lid ook hierop gewezen. De andere leden meenden dat het niet zoo'n vaart zou loopen, maar achtten toch meerdere vrijgevigheid in de overgangsbepalingen gewenscht, zooals uit de volgende aanhaling uit bedoeld verslag blijkt:

„De andere leden deelden de bezwaren van bedoeld lid niet geheel. Wat het afleggen van het gevorderde examen betreft, wilde het er bij hen niet in, dat personen, die voor het onderwijs zijn opgeleid en zich daarna uitsluitend hebben gewijd, niet in staat zouden zijn, zonder langdurige voorbereiding aan het examen te voldoen. Het kwam aan deze leden voor, dat de moeilijkheden van het examen te breed worden uitgemeten. Wat echter het voor de kweekelingen aangevoerd bezwaar aangaat, leek hun dit meer gegrond. De thans aan het R.-K. onderwijs verbonden kweekelingen toch, zullen, op enkele na, niet in staat zijn van eenige bedrevenheid in de Nederlandsche taal te doen blijken. Haar aandeel in het onderwijs bestaat dan ook uitsluitend in het les geven in de laagste klasse.

Waar evenwel bij de meeste leden de overtuiging gevestigd was, dat de hierbedoelde Zusters de vereischte kundigheden bezitten om aan het examen te voldoen, en dat het Nederlandsch voorshands in de laagste klassen der scholen niet gebruikt zal kunnen worden, meenden zij het Bestuur in overweging te moeten geven, de overgangsbepalingen van dit Ontwerp zoodanig aan te vullen, dat van de bij het inwerking treden der verordening aan het bijzonder onderwijs verbonden onderwijzers het bewijs van bekwaamheid in art. 5 bedoeld, niet zal worden gevorderd; terwijl aan de kweekelingen een termijn zal worden toegestaan om het in art. 44 bedoeld bewijs van bekwaamheid en bedrevenheid in de Nederlandsche taal over te leggen. Eenige leden wenschten dien termijn op vijf jaren, anderen dien op tien jaren gesteld te zien, met behoud van de bevoegdheid aan den Gouverneur toegekend, om dien, zoo noodig, te verlengen. Verscheidene leden spraken hier het vertrouwen uit, dat het Vicariaat zoo spoedig mogelijk de minder geschikte elementen door andere, die aan de eischen der Verordening voldoen, zal doen vervangen.

Het voornemen van het Bestuur om, na ontvangst der beschouwingen van den Raad over het Ontwerp, een nieuwen tekst samen te stellen, vond bij alle leden instemming. In overweging werd gegeven zooveel mogelijk de redaktie van de Nederlandsche wet te volgen."

Personalia.

Uit Buitenzorg bracht de jongste mail de tijding van het overlijden van den heer **C. J. F. Lang**, gepensionneerd teekenaar aan 's lands plantentuin. De heer Lang was een der oudste ingezetenen van Buitenzorg. Een krasse grijsaard, die, ondanks zijn vijf-en-zeventig jaren iederen dag zijn wandeling maakte, steeds vroolijk en welgemoed.

De heer **E. G. Taylor,** hoofdagent van de Koninklijke Paketvaart maatschappij, met verlof in Nederland, keert niet meer naar Indië terug. Hij is opgenomen in den raad van Commissarissen der maatschappij en zal zich dus te Amsterdam vestigen.

Een der lezers van het *Bataviaasch Nieuwsblad* schrijft een brief ontvangen te hebben van den heer **J. F. Scheltema**, oud-redacteur van dit blad, gedateerd Londen, 14 Juli, uit welken brief niets blijkt noch van een voorgenomen reis naar Egypte, noch van een voortzetting dier reis naar Indië.

Het blad haalde de mededeeling van 's heeren **Scheltema's** terugkeer naar Indië uit een aanteekening van het postkantoor te Semarang op een voor hem bestemden aan het adres van dit blad doorgezonden brief.

En bij het *Soer. Hbld.*, dat dit bericht aanvulde en den heer Scheltema het plan toedichtte te Semarang een nieuw dagblad te willen beginnen, is waarschijnlijk de wensch de vader geweest der gedachte.

De opzichter der eerste klasse van den waterstaat **H. J. Breskens**, heeft, wegens dringende redenen, zes maanden binnenlandsch verlof, buiten bezwaar van den lande, aangevraagd.

De verificateur der vierde klasse te Batavia **B. L. Agerbeek**, is overgeplaatst naar Deli (Sumatra's Oostkust).

De verificateur der derde klasse te Padang **L. M. Eman**, is werkzaam gesteld als ontvanger bij die middelen op f 250 maands en overgeplaatst naar Atjeh.

De kapitein **J. Smits**, adjudant van den militairen commandant der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, is met ingang 3 September a.s. wegens opheffing zijner betrekking teruggeplaatst van à la suite van zijn wapen en geplaatst als bataillonsadjudant bij het garnizoensbataillon der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

De onderluitenant **W. C. A. Thomson**, van verlof uit Nederland terugverwacht, wordt bij aankomst geplaatst bij de troepenmacht ter Sumatra's Westkust ter nadere indeeling.

De luitenant kolonel intendant **H. A. Engeringh** van verlof uit Nederland teruggekeerd en op nonactiviteit gesteld, wenscht deze nonactiviteit te Garoet door te brengen.

Varia.

Van een koude kermis thuis.

't Gebeurde te Tandjong Priok.

Hij — Janmaat — was net met zijn spulletjes: een zwarte kist en een paar groote pakken, van Batavia gekomen. Dat had-ie allemaal zelf gedragen van het station naar de hangars Van die koelies moest-ie niks hebben. Die kostten 'm een hoop centen.

Over een paar uurtjes ging d'ie weg, terug naar Holland. Er kwam een koortsing van vreugd in zijn hoofd, als-ie er aan dacht. Jongens, was-ie toch effen drie jaar wèg geweest.... Drie lànge jaren, tel dat's even na op je vingers....

Dat waren 36 maanden, 156 weken.... Hij had ze geteld, want Indië beviel 'm niet.... is niks gedaan voor ons, zeelui, had-ie altijd gezegd.... Die eeuwige hitte maakte 'm dof, deed 'm stikken.... Een matroos moest de ruimte hebben, het wije sop.... Liet 't maar waaien en gieren; daar wier je frisch van....

Toe-ie pas kwam, zag-ie er uit als een rooie kool, nu leek-ie op een vaatdoek. Dat had het spiegeltje 'm gezeid....

Of ze 'm nog zouen kennen, z'n moeder — Marie? Dat was een goeie meid, had 'm iedere maand geschreven, nooit met een ander gescharreld.... Moest je op prijs stellen.

Maar hij bracht wat voor d'r mee en met welbehagen keek-ie naar de pakken, die naast 'm op den grond lagen. Van die verlakte doosjes en waaiers en een broche.... Daar zou ze schik in hebben.... op een riks had-ie niet gekeken.

Nog twee uur moest hij wachten vóór hij zich kon inschepen. En dat in die hitte! Onder de hangars kon je je lol op.... je wier slaperig van die felle zon.

Naast zijn pakken liet-ie zich op den grond glijden, tuurde met doffe oogen over het watervlak heen, het zeegat uit, waar aan den horizon hemel en water samenvloeiden in een witten nevel.

Hij viel in een lichten dommel en de visioenen, die zijn droomen hem voortooverden, waren beelden uit Holland, de gezichten van zijn moeder en van »Merie«....

Dáár had Hasan, een flink gebouwde inlander, met een paar sluwe oogen in zijn hoofd, op gewacht.

Hasan had zich veel laten vertellen van de onverschilligheid der Jantjes: ze lieten zich zoo gemakkelijk bestelen. Als je zoo'n gelegenheid oversloeg, was je een domoor.

Al een kwartier had-ie 'm beloerd. 't Moest er dan maar van komen.

Hij naderde zijn object heel omzichtig, loerde om zich heen of niemand 'm waarnam, bukte zich en beurde het grootste pak van den grond.

Tegelijkertijd, of de matroos onraad had geròken, sloeg deze zijn oogen op. De twee staarden in elkaars facie.

Zoo'n slaap had Janmaat niet, of hij overzag den toestand direct.

Hasan, ook leep, probeerde er van door te gaan, gooide het pak weg, zoodat de inhoud rinkelde.

Dat vermeerderde de woede van den matroos. Het werd een dolle wedstrijd: de vlugge inlander, met wapperenden hoofddoek, loopend zoo snel hij kon, achtervolgd door den matroos, wiens plompe schoenen zwaar op de steenen klotsten.

Eindelijk hàd-ie 'm. Eén greep in zijn nek en Hasan làg. Toen was het uit met de pret; de matroos bewees, dat de indische zon hem zijn spierkracht niet had ontnomen. Zijn armen zwaaiden als molenwieken. Hasan, kronkelend als een slang, smeekte om ampoen.

»Je moeder ampoen!« brulde Janmaat, en de regen van slagen bleef aanhouden.

Eindelijk kwam de politie er bij te pas, verklaringen volgden en Hasan, kreupel en met een gezicht met paarse vlekken, werd door de sbirren weggeleid.

Janmaat stapte kalm en uitgeraasd naar zijn eigendommen terug. Begon het pak te onderzoeken, of er te met iets was gebroken. Slapen deed-ie niet meer. —

Speenhoff.

Wij lezen in de *N. Rott. Ct.:*

Speenhoff gaat naar Indië. Het is nu zeker. Verscheidene voordeelige aanbiedingen, met in dubbelen zin ronde cijfers zijn hem gedaan, doch hij wil liever eerst het land zelf zien en zal dan wellicht zijn eigen impressario blijven. Hij vertrekt in den loop van den winter. Misschien zal hij er ook wel eens komedie spelen, want hij heeft verscheidene, door hem geschreven stukjes liggen.

Waar hij slechts nog over tobt, is over het zekerste middel om gevrijwaard te blijven tegen een tegelijk vleiende en grievende miskenning: den twijfel aan zijn identiteit.

Onlangs is hem in een Geldersch dorp gevraagd: — Bent u het nou of bent u het niet?

— U bedoelt?

— Bent u de echte Speenhoff of is het die in Indië?

— In Indië is geen Speenhoff.

— Och jawel! Ik heb zelf gelezen . . .

De Gelderschman twijfelt wellicht thans nog, of hij niet een namaak-Speenhof heeft hooren zingen, daar de echte Speenhoff in Indië zingt! . . .

Van Vreemde Koloniën.

Zes jaren in Nigeria. De engelsche bladen melden het aftreden van sir Frederick D. Lugard als hoogen commissaris van Noord Nigeria. Sir Lugard, schreef de Times, is reeds langer koloniaal gouverneur van Noord Nigeria geweest dan de tijdgrens aanwijst, welke voor die betrekking op zes jaren is vastgesteld, en hij wenschte geen verdere verlenging van zijn mandaat, dat dientengevolge den 11en dezer is beëindigd.

Sir Lugard was een dier empire-bouwers, waarvan Engeland door alle tijden heen steeds goed voorzien is geweest zoolang namelijk als het land op koloniaal gebied werkzaam was. Het engelsch gezag heeft zich onder zijn bestuur in die streken aanmerkelijk uitgebreid. Nog versch in het geheugen ligt zijn veroveringstocht met een handvol soldaten tegen de millioenen-rijken van Kano en Sokoto, een tocht, eigener beweging ondernomen, maar met de wetenschap, dat hij in den geest handelde der toenmalige regeering. Toen in het parlement stemmen opgingen tegen dit eigenmachtig optreden van een koloniaal bestuurder, sprong de minister van koloniën, Chamberlain, den aangevallene bij. Er stond toen voor de engelsche machtsuitbreiding ook heel wat op het spel. Wel waren bij verdrag tusschen Engeland en Frankrijk de wederzijdsche invloedsferen vastgesteld, maar de regeling voldeed in fransche koloniale kringen niet, waar men het laatst verworven deel van het Congo-gebied aan het reuzenrijk in West-Afrika wilde vastleggen, maar het aan Frankrijk toegewezen deel in die streken aan eene landverbinding tusschen het Tsjad-gebied en den bovenloop van den Niger onoverkomelijke bezwaren in den weg legde, wijl tusschen Zinder en Say aan den Niger onmetelijke zandwoestijnen lagen. De Franschen trachtten daarom hun invloed in Kano en Sokoto te vestigen, wat hun reeds vrijwel gelukte, totdat sir Lugard door zijn vermetelen tocht daaraan een einde maakte en het engelsch gezag daadwerkelijk in die streken vestigde. Het gevolg daarvan was, dat bij wijze van gunst als uitvloeisel der entente cordiale aan Frankrijk een grenswijziging kon worden toegestaan, die het een bruikbaren weg tusschen genoemde punten in het eigen gebied verzekerde. Les petits cadeaux enz....

De bezetting van Bilma. Hebben we hiervoren nog eens in herinnering gebracht hoe Frankrijk's streven in Midden-Afrika er op uit is zijne bezittingen in West- en Midden-Afrika tot één aaneengesloten geheel af te ronden, ook tusschen Noord- en West-Afrika valt een dergelijk streven waar te nemen, waarbij het nu niet op tegenwerking van engelsche zijde had te rekenen doch een onverwachten mededinger vond in den sultan van Turkije, die de fransche aanspraken, gegrond op de engelsch-fransche overeenkomsten, op het achterland van Tripoli niet voetstoots schijnt te willen erkennen. Van een voorgenomen militaire excursie naar den oasis Djanet werd intusschen op vertoogen van de fransche regeering door de Porte afgezien.

Intusschen zat men in Fransch Soedan niet stil en onlangs is nu bericht ontvangen dat luitenant Crétin, met een detachement meharisten, kameel-ruiters, van Zinder in het hartje van Afrika vertrokken, den 16en Juli ll. Bilma heeft bezet, een oasis, aan het knooppunt gelegen van de karavaan-wegen, die van Tripoli naar Bornoe en het Tsjad-gebied in Midden-Afrika voeren. Bilma ligt bovendien op de lijn Bizerte—Bilma—Tsjadmeer, waarlangs men zich voorstelt eenmaal een spoorweg aan te leggen, welk plan nog den 1e Augustus ll. onder de, aan het Aard-

rijkskundig Congres te Duinkerken aangeboden en ook aangenomen wenschen werd opgenomen.

Met de bezetting van Bilma wordt beoogd het fransche binnenland voor zijn invoeren onafhankelijk te maken van de engelsche en duitsche importeurs van Tripoli, door het uitgangspunt naar een haven aan de tunesische kust te verleggen, hiertoe ten minste de noodige faciliteiten te bieden.

Bilma is op zich zelf reeds een vrij belangrijk handelscentrum, dat met het oog op de groote zoutvoorraden waarover het in naburige plassen beschikt, voor meerdere ontwikkeling vatbaar is, wanneer daar geordende toestanden in de plaats treden van de onrust, waarin de streek door onderlinge twisten der in die buurt wonende stammen werd gehouden.

Het moet dus erkend dat luitenant Crétin in tegenstelling met zijn naam hier een meesterzet deed.

Inlandsch grondbezit. Onlangs werd in dit blad door den heer H. zeer terecht er op gewezen, dat der inlandsche bevolking van Nederlandsch-Indië in tegenstelling met wat men in andere koloniën ziet het bezit van haren grond is verzekerd. Voorbeelden hoe het in vreemde koloniën op dit gebied toegaat zijn in deze rubriek reeds menigwerf ter sprake gebracht. De behandeling dezer quaestie op het dezer dagen te Marseille gehouden fransch koloniaal congres geeft ons aanleiding hierop terug te komen.

De heer Jules Baroche zette den toestand in Tunis uiteen, zooals deze zich op landbouw-gebied onder het fransch protectoraat ontwikkeld heeft.

Aan een onlangs over Tunis verschenen verslag ontleent hij dat op het oogenblik 600000 hectaren in het protectoraat zich in fransche handen bevinden, verdeeld over 2000 eigenaars. Het ware beter geweest, zegt hij, bekend te stellen hoeveel van die 600000 hectaren door Franschen in exploitatie zijn gebracht. De waarheid is dat afgescheiden van eenige door het departement van landbouw geschapen kolonisatie-centra, het meerendeel dier terreinen groote domeinen vormen door rijke speculanten opgekocht, die ze voor drie vierde braak laten liggen, in afwachting dat ze die gronden met groote winst weer van de hand kunnen zetten.

Hoe is het intusschen met de inboorlingen gegaan, van wie die gronden eenmaal hoorden, welke zij evenwel dikwerf tegen belachelijk lagen prijs van de hand deden?

„Terwijl, zei de heer Baroche, particuliere maatschappijen, fransche zoowel als vreemde, en zelfs simpele particulieren, onder voorwendsel van kolonisatie, honderdduizenden hectaren hebben kunnen opkoopen om ze met grove winst aan Sicilianen af te staan, zijn de inboorlingen, eerste eigenaren van den bodem, er toe gebracht om langs 's heeren wegen te dwalen aan den honger, dien slechten raadsman ten prooi, en steeds bereid om den franschen kolonist verantwoordelijk te stellen voor hunne ellende."

Dit alles en de gevolgen er van — oproeren als die van Kasserine en Thala — hadde men volgens den heer B. kunnen voorkomen door de vestiging in Tunis van werkelijke landbouwers, die wanneer men daarbij tegelijk gezorgd zou hebben voor ruime gelegenheid tot vestiging van inboorlingen en de omgeving dier landbouw-kolonies opvoedend zoude hebben gewerkt op die omgeving.

De heer B. tast dus niet de regeling van het grondbezit aan, maar de wijze, waarop speculanten uit die regeling munt sloegen, zonder dat van bestuurswege maatregelen werden getroffen tegen dergelijke toepassing.

Wij meenen dat juist in die regeling zelve de bron schuilt van het kwaad.

Typisch is overigens bij overeenkomstige regeling het verschil tusschen de fransche en engelsche kolonisatie.

De Franschen maken er zich ten minste nog warm over, hoe het nu met de inboorlingen moet gaan, die men uit hun bezit ontzet, dat ze niet behoorlijk wisten te exploiteeren, en zullen straks wellicht, als reeds in Tongkin geschiedde, trachten het kwaad te herstellen.

De Engelschen, die op het schiereiland Malakka, de Tidji-eilanden en elders tengevolge van hunne kolonisatie de inboorlingen zien verdwijnen, halen de schouders op: „'t Is beroerd, maar wat er aan te doen?" Voor opvoeding heeft John Bull, voor wien tijd vóór alles geld is, heusch geen tijd. „Mee of anders 'n andere wereld in."

De slaapziekte. Naar het schijnt zou dan thans eindelijk een middel gevonden zijn tegen de vreeselijke slaapziekte, die heele landstreken in Midden-Afrika ontvolkt en na langen tijd de europeesche kolonisten te hebben verschoond thans ook dezen aantast. Twee Europeanen evenwel, die eenige weken geleden in het sanatorium te Watermael bij Brussel werden opgenomen als lijdende aan de gevreesde ziekte en dus, naar men toen nog meenen kon, tot een wissen dood gedoemd, zijn nu hersteld verklaard, niettegenstaande zij bij opname reeds in een vergevorderd stadium der ziekte verkeerden. De behandeling beruste op een gelijktijdig gebruik van a t o x y l en s t r y c h n i n e.

Onderwijs in Fransch Guyana. De fransche minister van koloniën heeft aan den president der republiek drie decreten ter teekening voorgelegd betrekking hebbende op het onderwijs in Fransch Guyana.

Aan het lager onderwijs, verplicht gesteld als in het moederland, zal groote uitbreiding worden gegeven, door het oprichten van ten minste één openbare teekenschool in elke gemeente.

Het, aan het college te Cayenne gegeven, middelbaar onderwijs zal in hoofdzaak dienen om den leerlingen de practische kennis bij te brengen noodig voor de economische en industrieele ontwikkeling der kolonie. Als voorbereiding voor universitair onderwijs is dit onderricht niet bedoeld. De meest begaafde leerlingen zullen evenwel door ruime instelling van beurzen in de gelegenheid worden gesteld hunne middelbare studiën in de naburige koloniën of in Frankrijk voort te zetten en zelfs de groote scholen en de universiteiten in het moederland te bezoeken.

De nieuwe regeling zal het onderwijs in alle graden binnen het bereik van allen brengen, zullende daarbij wat het onderwijs ter plaatse zelve betreft de practische ontwikkeling op den voorgrond staan.

Wij ontleenden het vorenstaande aan de D é p ê c h e C o l o n i a l e, die later ongetwijfeld meer uitvoerig op de zaak zal terugkomen en ons in de gelegenheid stellen nadere inlichtingen hieromtrent te verschaffen.

De malaria te Ismailia. De prins van Arenberg, president van den raad van bestuur van de Suezkanaal-Maatschappij heeft onlangs in eene studie: „Suppression du paludisme à Ismaïlia" in groote trekken weergegeven hoe men er in geslaagd is genoemde plaats, die voor korten tijd nog als een koortsnest berucht was, absoluut koortsvrij te maken, daar sedert 1903 geen enkel nieuw geval van malaria werd geconstateerd.

De strijd werd gelijk bekend tegen de anopheles aangebonden. De stad werd daartoe in zes wijken verdeeld, in dier voege dat elk huis éénmaal 's weeks op denzelfden dag der week kon worden bezocht door een, uitsluitend voor dien dienst aangewezen ploeg, bestaande uit één Europeaan en drie Arabieren.

Na de toestemming van het egyptisch bestuur te hebben verkregen om de arabische huizen binnen te gaan, ging men aan het werk. Bij het bezoek van de ploeg moest al het vaatwerk geledigd en tot zelfs de vijvertjes en aanvoergoten in de tuinen drooggelegd worden in het bijzijn van den ploegchef en werd den bewoners beduid, dat de in de zon verdroogde larven konden opleven, wanneer men het water weer te vroeg inliet. Tevens werd in de privaten en zinkputten een mengsel van mazout (ruwe petroleum) en petroleum, naar reden van één glas per vierkante meter-oppervlakte uitgestort.

Voor den aanvang der werkzaamheden had men de voorzorg genomen om alle luchtkokers voor riolen en privaten te voorzien van gaasafsluiting om te beletten dat de, door petroleumstank opgeschrikte muskieten zich over de stad zouden verspreiden.

De uitgaven in eens voor dezen strijd tegen de anopheles bedroegen 50000 franken, terwijl op een jaarlijks terugkeerende uitgaaf van 18300 franken wordt gerekend.

Boekbespreking.

In dank ontvingen wij van den schrijver, een O u d-O o s t-I n d i s c h H o o f d a m b t e n a a r, zijn bij M. v. d. Beek's boekhandel verschenen brochure getiteld: **„Opleiding van Indische Ambtenaren"**, waarin hij de aangevallen ontwerp-regeling van Minister Fock verdedigt.

Bij den aanvang voornamelijk gericht tegen het artikel in „Het Vaderland" van 18 Augustus j.l zegt hij o. a.:

„Uit de gronden, waarop die afbrekende critiek berust, blijkt, dat de schrijver de zaak in haar geheel niet goed heeft overzien en geen juiste onderscheidingen heeft weten te maken. Zoo wordt b.v. de voorgestelde oprichting van een bestuurs-academie voor ambtenaren, welke voor den burgerlijken dienst een gelijksoortige bestemming zou moeten hebben als de hoogere krijgsschool voor den militairen dienst in Indië, veroordeeld op de volgende motieven.

Het eerste motief is: dat de Officier de schoolbanken vroeg zou verlaten, zonder in de techniek, de theorie van zijn vak nog geheel te huis te zijn, terwijl voor den bestuursambtenaar de eisch zou gelden, dat zijn algemeene voorbereiding hem zoo rijp mogelijk doet beginnen. Hiermede toch wordt de zaak niet in het juiste licht gesteld. Want een Officier die de Academie verlaat, brengt daaruit niet minder kennis van zijn vak mede, dan de ambtenaar die de school, waar hij speciaal voor ambtenaar is opgeleid, met vrucht doorloopen heeft, voor zijn vak verkrijgt. En wat de algemeene voorbereiding voor ambtenaar betreft, deze is niet hooger te schatten dan die voor Officier. Geheel tehuis in- of rijp voor zijn vak is noch de Officier noch de ambtenaar, die beginnen moet. Evenals de Officier moet ook de ambtenaar, de eischen welke de praktijk hem stelt, door ervaring leeren kennen.

Het tweede motief: dat w è l voor den Officier de vakken, waarmede men hem in een aanvullende schoolperiode zal bezig houden, zijn aangewezen, doch n i e t voor den Indischen bestuurs-ambtenaar, is bijgevolg ook minder juist. Dat tien door „Het Vaderland" geraadpleegde autoriteiten ook tien vaak hemelsbreed verschillende programma's voor de aanvullende studiën van den ambtenaar aangeven, behoeft geen verwondering te baren. Immers „zooveel hoofden, zooveel zinnen". Velen willen van raad dienen en de een meent het beter te weten dan de de andere. Maar de omstandigheid dat van tien autoriteiten (dus geen kwajongens) elk een program ma weet samen te stellen, levert althans dit bewijs op, dat er stof genoeg is voor een aanvullende studie, om den ambtenaar rijp te maken voor de bestuurstaak.

De eerste opleiding — hoe zwaar men de eischen daarvoor ook stelle — kan nooit de gewenschte r ij p h e i d geven want hoe goed men ook op de hoogte moge zijn van de theorie, dit geeft op zichzelf nog geen bewijs van geschiktheid voor de praktijk van den bestuursdienst, waarbij het k a r a k t e r, dat helaas niet te koop is, zulk een gewichtige rol speelt. In de bestuurs-academie zal dan ook alleen aan hen, die reeds eenige jaren in de praktijk werkzaam geweest zijn, gelegenheid gegeven worden een cursus te doorloopen, waarin zij, die de lessen der praktijk met een onderzoekenden geest gevolgd hebben, zich er op kunnen toeleggen om de eischen van de bestuurstaak in Indië in den grond te leeren verstaan. Degenen, die van uitstekend of deugdelijk gehalte zijn, zullen op die academie zich wel weten te onderscheiden, en uit dezulken moet een s t a f van ambtenaren worden gevormd, waaruit de Regeering ten allen tijde een keuze kan doen voor de zelfstandige betrekkingen en hoogste rangen bij het bestuur, zoomede voor gewichtige benoemingen en zoodanige opdrachten en diensten, waarvoor integriteit, durf, initiatief of organiseerend talent vereischt wordt.

De op te richten bestuurs-academie komt met de bestaande Krijgsschool voor Officieren hierin overeen, dat deze laatste ook een staf oplevert, waaruit goed onderlegde Legeraanvoerders, Generaals en Hoofd-Officieren voortkomen."

Sterk ijverend voor het behoud van de Afdeeling B van het Gymnasium Willem III te Batavia, merkt hij op:

„Eerstens is het niet waar, dat aan de bovengenoemde afdeeling B geen andere studenten zouden zijn dan die geheel en al in Indië zijn opgevoed. Men zegge nu niet, dat dan alleen die andere studenten tot de opleidingsschool moeten worden toegelaten, want zulk een bevoorrechting van de eene Categorie boven de andere, zou een hoogst bedenkelijke scheuring in de Indische Maatschappij te weeg brengen.

Tweedens zal juist door de oprichting van een Bestuurs-academie in den Haag, aan hen die geacht worden ook voor de hoogere rangen bij het binnenlandsch bestuur geschikt te zullen zijn, gelegenheid gegeven worden om de toestanden in Nederland, waarvan zij de politieke en sociale zijden reeds kennen, met eigen oogen te bezien of bij vernieuwing te bezien, en zulks op een leeftijd, waarin zij reeds ver genoeg in de jaren des onderscheids zijn en over een, ook door ervaring in andere toestanden verscherpt waarnemings- en opmerkingsvermogen kunnen beschikken.

Het Gymnasium Willem III was tijdens de opening in 1860 verdeeld in 2 afdeelingen:

A . . . voor hen, die wenschten de Universiteiten, de Athenaea of 's Rijks kweekschool voor militaire geneeskundigen te Utrecht te bezoeken;

B . . . voor hen, die bestemd waren:

1°. voor de Land- en Zeemacht,

2°. voor den ambtenaarsstand

en

3°. voor den handel en de nijverheid.

Bovendien was er een voorbereidende klasse, die later den naam kreeg van pro-gymnasium met 2 klassen.

Door de invoering in Nederland der wet van 2 Mei 1863 op het middelbaar onderwijs, onderging het Gymnasium in 1867 een reorganisatie, daarop later volgde een splitsing in:

A f d e e l i n g A: de hoogere burgerschool met vijfjarigen cursus,

en

A f d e e l i n g B: de opleidingsschool voor Indische ambtenaren.

Deze afdeeling B heeft nu reeds meer dan 30 jaren ambtenaren geleverd en velen van de in Indië geëxamineerden zijn tot de hoogste rangen bij het bestuur opgeklommen, sommigen zelfs tot Directeur en Lid van den Raad van Nederl.-Indië. In tijden van nood heeft die afdeeling B het Gouvernement ook krachtig bijgestaan ter voorziening in het gebrek aan ambtenaren voor het bestuur. En zij heeft in vereeniging met de afdeeling A in dat langdurig tijdvak van meer dan 30 jaren er eveneens krachtig toe meegewerkt om in Indië op intellectueel gebied de grenzen gestadig uit te zetten en de toestanden te verbeteren.

Op grond van welke logica zou men nu de afdeeling B willen opheffen?

Het „Vaderland" zegt, dat „veel over verinlandsching van het Europeesche bestuurscorps geklaagd wordt." Dit is een ernstige beschuldiging, maar zoolang die niet wordt gestaafd door bewijzen, niet op bepaalde individuen betrekking hebbende, maar op algemeen voorkomende feiten berustende, is zij als een l a g e i n s i n u a t i e te beschouwen, welke het oprapen niet waard is."

Ten slotte komt de schrijver tot de zeer aannemelijke conclusie:

„De bekendheid met Europa door eigen aanschouwing zal op zich zelve trouwens den ambtenaar niet verheffen in de oogen zijner Inlandsche omgeving. Alleen verstandelijke en zedelijke meerderheid, vooral als die gepaard gaat met voortreffelijke karakter-eigenschappen, geeft hem het overwicht.

Neemt men nu in aanmerking, dat een pas beginnend ambtenaar voor het bestuur eerst na vele jaren

dienst een zelfstandigen en verantwoordelijken werkkring krijgt, en dat hij — eerst na zijn geschiktheid getoond te hebben voor hoogere rangen — in aanmerking komt voor de hoogere opleiding aan de bestuurs-academie, dan is het toch duidelijk, dat van het verblijf in Nederland van een in Indië opgevoede, in die tweede periode van studie veel gunstiger verwachtingen voor den dienst kunnen worden gekoesterd, ook omdat zijn rijpere leeftijd zijn in den dienst reeds gebleken aanleg en ambitie, voldoende waarborgen zullen opleveren, dat hij alles serieus zal opnemen en gemakkelijker zal vatten wat hem op jeugdiger leeftijd en zonder ervaring onbegrijpelijk zou voorkomen. Jongelieden die met studiebeurzen werken, geven die waarborgen niet, en ingeval zij mislukken zijn die beurzen en de voor hen betaalde overtochtsgelden als weggegooid te beschouwen.

Veilig kan worden aangenomen, dat met de ontworpen regeling het beoogde doel zal worden bereikt en de nu jarenlang hangende quaestie op bevredigende wijze zal worden opgelost. In de uitvoering zal die regeling evenals elke nieuwe regeling wel eenige bezwaren ontmoeten, terwijl ook op enkele onderdeelen aanmerkingen zouden zijn te maken, maar het komt beter voor, eerst de werking daarvan af te wachten om, nadat voldoende ondervinding zal zijn opgedaan, juister dan thans te kunnen beoordeelen, welke leemten er bestaan en welke wijzigingen noodig of wenschelijk zijn."

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 25 Sept. 1906.

Grond-uitputtende kracht van kina-teelt, door X. G. — Hoe thee-plantages die achteruitgaan, weder productief gemaakt kunnen worden, door R. W. T. — Iets over Erfpachtsaanvragen, door X. G. — Koloniale Staten van Suriname. — Verslag van het Mijnwezen over het 1e kwartaal 1906. — Verslag over het jaar 1905 van de inspectie van den Landbouw in West-Indië. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Teysmannia. 1906. Afl. 8.

Houtbijen en hunne parasieten, door J. C. Koningsberger. — Heesters in den tuin, door H. J. Wigman. — Tridax procumbens L. (Sidnawolo), door J. H. Heyl. — Rapport der in de Controle-afdeeling Ploembon (res. Cheribon), gedurende de westmoesson 1905—1906 genomen proeven met het beplanten der van regen afhankelijke sawah's met bibit verkregen van droge kweekbedden, door A. Ardesch. — Nog eenige proeven met Phosphorzuurbemesting, door Pit. — Eene biologische bereidingsmethode van cassavenmeel. — Verslag over de tabakscultuur in het district Garoeng der residentie Kedoe, door J. van Breda de Haan.

Weekblad voor Indië. 1906. No. 16.

Op reis naar Indië, door A. — Over luchtvaart. — Het spoorwegongeluk in de Preanger-Regentschappen voorbij Massing (met tal van foto's). — Van Pajakoemboeh en paarden (met foto), door Ganesa. — Militaire causeriën (beëediging der Indische officieren te Harderwijk), door Lem. — Indische indrukken, door Carlo. — Verdwenen geluk, door A. K. D. Enz.

Maatschappij ter bevordering van het Natuurkundig onderzoek der Ned. Koloniën. Bulletin No. 51.

Iets over de visscherij in West-Indië. Voordracht door Dr. J. Boeke.

N°. 40. Donderdag 4 October 1906. 6e Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars. (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Naar wij vernemen zal de bekende Zendeling-Leeraar ALB. C. KRUYT van Posso, thans met verlof hier te lande, dezen winter vier lezingen houden op:

2 November en 7 December 1906,

4 Januari en 1 Februari 1907,

des avonds ten 8 ure,

in het Gebouw van de Chr. Vereeniging van Jonge Mannen, *Prinsegracht* 4.

Onderwerpen:

1. De maatschappelijke toestand van de inlandsche vrouw en de zending.
2. Het Communisme der heidenen en de Zending.
3. De indruk, dien het Evangelie maakt op den heidenschen geest.
4. De beteekenis van Droomen in de Zending.

De toegangsprijs voor de geheele serie voordrachten bedraagt *f* 2.—.

Gaarne bevelen wij ze met warmte aan, het komt niet dikwijls voor een zoo deskundige op dit gebied te kunnen hooren. Wij twijfelen dan ook niet, of deze talentvolle spreker zal een talrijk belangstellend gehoor vinden.

De West-Indische Begrootingen.

De beide West-Indische begrootingen hebben, zooals zij onlangs door den minister van koloniën bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal zijn ingediend, reeds een onderwerp van behandeling uitgemaakt van Koloniale Staten en Kolonialen Raad, zoodat het feitelijk een paar oude bekenden zijn, die we nu weer in het openbaar zien verschijnen.

Veel valt dus, na hetgeen in de koloniën zelve reeds omtrent deze begrootingen werd in het midden gebracht, onzerzijds te dien opzichte niet op te merken. Toch wel iets nu eerlang de moederlandsche wetgeving over deze staatsstukken haar oordeel zal hebben uit te spreken, en o. a. ongetwijfeld een oogenblik bedenkelijk het hoofd zal schudden over het steeds aangroeiend subsidiecijfer voor Suriname, waar tegenover de omstreeks f 4000 voor Curaçao minder aangevraagd in het niet verzinken.

Terwijl op de begrooting voor Suriname op een totaal aan uitgaven, gewone en buitengewone, van f 4,372.513.61 — op een totaal aan inkomsten, die uit leeningen daaronder begrepen, van f 3.493.330 werd gerekend, moest dus het subsidie-cijfer op f 879.183.61 worden gesteld of omstreeks f 160.000 meer dan voor dit jaar werd toegestaan.

De inkomsten uit de gewone middelen voor 1907 op f 2.174.830 geraamd, overschreden de raming voor het loopende jaar met f 25.000. Hier staat evenwel tegenover dat de gewone uitgaven met 168.265 gld. zijn toegenomen uitsluitend door de noodzaak geboden, waaruit zich dus het hooger subsidie-cijfer h i e r voldoende zal laten verklaren, om daarover heen te stappen.

Wij meenen evenwel hier te moeten wijzen, in het belang der kolonie zelve, op de abnormaliteit dat de gewone uitgaven thans reeds de gewone middelen met nagenoeg de helft overschrijden, of wanneer men de rente en aflossing der leeningen welker gebruik eerst na verloop van jaren aan de kolonie wordt geacht voordeelen te zullen opleveren, niet mederekent met nagenoeg f 500.000 of ongeveer één vierde.

Deze toestand is een gevolg niet van heden, maar van het verleden.

Onze west-indische koloniën en het daar te voren door de achtereenvolgende besturen tot voor korten tijd gevoerd beheer doen ons denken aan een grondbezitter, die zijn huis netjes en knus inricht, er een tros van bedienden op na houdt — hij kan het niet minder — zich een renstal aanschaft, en zoo meer, maar zich om zijn bezit, waaruit hij dit alles moet halen, weinig bekommert, totdat hij op 'n gegeven oogenblik merkt dat dit niet meer voldoende opbrengt om dat alles te bekostigen — hij in schulden zal geraken.

Hier houdt de vergelijking evenwel op, want wanneer zoo iemand verstandig is, gebruikt hij de noodig geworden hypotheken niet om zijn kostbaar huishoudentje voort te kunnen zetten, maar om z'n goed er weer bovenop te helpen, niet alleen, maar bezuinigend ook daarbij op z'n gewone uitgaven.

Dit laatste blijkt nu voor een staat heel moeilijk, ook in een kolonie, waar integendeel in elk dienstvak de neiging bestaat om de vleugels breeder uit te slaan. Een voorbeeld hiervan levert de minister door de mededeeling, dat de gouverneur van Suriname een aantal voorstellen van de departementschefs tot een gezamenlijk bedrag van f 177.455, niet heeft overgenomen.

Hoezeer dus een rem op bedoeld streven reeds aanwezig is, meenen wij toch dat het zijn nut kan hebben dat door der daartoe bevoegde macht de weg voor de naaste toekomst worde afgebakend.

Men is in een kolonie maar al te zeer geneigd de toestanden te vergelijken met die in landen, welke na eene ontwikkeling van eeuwen tot vollen bloei zijn gekomen, maar te vergeten dat, tengevolge van de meerdere ontwikkeling der hulpbronnen hier over middelen wordt beschikt, welke die betere toestanden mogelijk maakten.

Nuttig — noodig — urgent zelfs! wordt bij zulke valsche vergelijking wat veelal slechts gewenscht mag worden geacht.

De moederlandsche wetgever heeft echter het recht te verlangen dat het subsidie door het rijk uit te keeren, niet strekke om aan wenschen te voldoen, welke hoe nuttig ook niet in overeenstemming zijn met den huidigen stand van ontwikkeling der kolonie.

A l l e s voor de bevordering der economische welvaart, die de kolonie in staat zal moeten stellen hare huishouding te verbeteren — nieuwe meubeltjes aan te schaffen en de oude op te knappen en te vergulden — voor de huishouding zelve n i e t s, dient o. i. het beginsel te zijn.

Gaat men toch op den ingeslagen weg voort dan zullen steeds in landen, waar nog zooveel op allerlei gebied te verrichten valt, wat men ook aanwende om den economischen toestand te verbeteren, de middelen blijven te kort schieten om in te spoedig opgekomen behoeften te voorzien.

Niet alleen het moederland zou daarbij de verliezende partij wezen, maar ook de kolonie, want slechts de strijd om het bestaan staalt zoowel staat en kolonie als individu.

Men moet daar ginds zoowel als hier leeren te leven van hetgeen men heeft; het moederland zorge slechts als trouwe voogd dat het hebben, waaruit men zijne middelen put, ginds meerdere.

In dit laatste opzicht kunnen wij, wat Suriname betreft, ook over deze begrooting tevreden zijn, waar door den voortgezetten aanleg van den kolonialen spoorweg en de in het leven te roepen bacoven-cultuur staat te wachten, dat bestaande bronnen, meer binnen het bereik gebracht, rijkelijker zullen gaan vloeien, een nieuwe bron van inkomsten zal worden geopend.

Minder bevredigend moet uit dezen hoofde worden geacht wat de begrooting voor 1907 voor de kolonie Curaçao in uitzicht stelt, waar op eene begrooting van een totaal van 860.607 gld. 35 aan uitgaven tegenover een bedrag van 528.920 gld. aan inkomsten, slechts de onder art. 27 voorkomende post; »uitgaven in het belang van de cultures, van de bijenteelt en van de waterverschaffing in de kolonie" ad 58000 gld. kan worden geciteerd, als strekkende om de economische welvaart dezer kolonie te vermeerderen.

Hoezeer de hier bedoelde maatregelen alleszins nuttig en urgent moeten worden geacht, waar

— bij welslagen — het dreigend spook van hongersnood en schaarschte voor de groote massa der bevolking zal worden gekeerd, zal toch niet kunnen worden verwacht. met het oog op den geringen omvang dezer eilanden, dat hieruit in voldoende mate de middelen zullen worden gevonden voor de. nu reeds kostbare huishouding. Jaren van schaarschte leveren nu veeleer buitenkansjes voor die middelen op uithoofde van de dan noodige meerdere invoeren. Er behoort dus o. i. meer te worden gedaan. Wat? Enkele vragen slechts;

Wij hebben van het plan van een droogdok voor Willemstad hooren verluiden. Hoe staat het daar nu mede?

Het particulier initiatief is, meenen wij, te New-York reeds werkzaam ter aanmoediging van het tourisme in den geest als voor Hawai, de Philippijnen en Corsica thans wordt gewerkt. Ligt het niet op den weg van het bestuur dit initiatief aan te moedigen en krachtig te steunen?

Waar wij hiervoren het beginsel stelden dat de gewone inkomsten dezer koloniën behooren te voorzien in de gewone uitgaven, kan het niet in onze bedoeling liggen te verwachten dat de wetgever van heden zich tegen begrootingen uitspreke, die het logisch gevolg zijn van het samengaan ten deze der wetgevingen in moederland zoowel als koloniën tot op heden.

Het beginsel zelf evenwel, in het moederland zoowel als in de koloniën aanvaard, kan aan beide partijen slechts ten goede komen, daar het. bij den door het moederland voor de economische oplossing dier koloniën nu reeds voor Suriname verleenden en voor Curaçao in meerdere mate te verleenen steun, eene gezonde evolutie dáár in de hand te werken, het moederland in de toekomst offers zal besparen, die ginds menigwerf ontijdige behoeften in het leven scheppen.

Het Algemeen Nederlandsch Verbond.

Met betrekking op het Neerlandia-Curaçao-incident, waaraan, dit ter beleering van een zich Phillomanicus noemenden criticus in de Maasbode, in de perskroniek van ons blad genoegzaam aandacht werd geschonken om daarop, ter voorkoming van herhalingen, in onze west-indische rubriek niet terug te komen, schreven we naar aanleiding van het jongste ultimatum, door het bestuur der groep Nederlandsche Antillen aan het Hoofdbestuur van den Bond gesteld, in ons nummer van den 30en Augustus ll. het volgende:

„Het geldt hier dus eene quaestie tusschen de groep Nederlandsche Antillen en het hoofdbestuur van den bond, terwijl het groepsbestuur er eene zaak van heeft gemaakt tusschen groep en bond, en op o.i. ietwat lichtvaardige wijze, welke zou doen geloove n, wanneer de namen van het groepsbestuur ons niet anders leerden, dat de algemeene nederlandsche idee er toch eigenlijk maar 'n beetje losjes op zit, de banden tusschen groep en bond, welke aan de eerste reeds ten goede kwamen en nog meer beloofden te zullen komen, dreigt te verscheuren."

P. ziet in het vorenstaande, waarvan hij bij haastige lezing het door ons thans hiervoren gespatieerde over het hoofd zag, eene insinuatie aan het adres van het groepsbestuur. Insinuatie wil naar wij meenen aan opzet doen gelooven en waar wij in casu, de nederlandsche idee, van het groepsbestuur boven verdenking stelden, is het toch duidelijk genoeg, dat onze critiek op het groepsbestuur het opzet-element wegcijferde.

Wil P. soms dat aan het groepsbestuur der N. A. op Curaçao zelfs de immuniteit tegen critiek verzekerd zij? Wij zijn zoo vrij ons het recht van critiek voor te behouden, vooral waar het hier o.i. een quaestie van koloniaal belang betreft waarin niet alleen het hoofdbestuur, waarop ieder de pijlen van zijn vernuft kon richten, maar ook de houding van het groepsbestuur voor den outsider als wij, onpartijdige, doch belangstellende toeschouwers o.i. daartoe gereede aanleiding geeft.

Als gevolg van de algemeene vergadering den 28en Maart ll op Curaçao gehouden werd op voordracht van het groepsbestuur een hierdoor opgesteld ultimatum, aan het hoofdbestuur van den Bond te stellen, aangenomen, waarin het volgende voorkomt:

„Niet alleen de Groep „Nederl. Antillen" doch het geheele Curaçaosche volk verwacht van het hoofdbestuur, dat nu het Neerlandia voor deze lage daad beschikbaar stelde, het voor die beleediging genoegdoening zal verschaffen.

„Wij verwachten, dat het eerste middel daartoe zal zijn het woordelijk opnemen in Neerlandia van het verslag dezer vergadering en alles wat de Curaçaosche pers over deze zaak geschreven heeft of nog zal schrijven.

„Mocht het hoofdbestuur niet genegen zijn te voldoen aan onzen wensch om onze grieven te herstellen, dan zal de Groep „Nederl. Antillen" na haar kort doch eervol verleden niet langer kunnen blijven bestaan."

Eene genoegdoening die allen ook het groepsbestuur bevredigde bleef uit. Of zij in den verwachten d.i. gewenschten vorm mogelijk ware geweest, zullen wij straks nagaan. Hier volge nog eerst wat in het jongste ultimatum van het groepsbestuur niet meer verwacht, doch geëischt wordt

„Wanneer nu het hoofdbestuur bereid zal gevonden worden in het September nummer van Neerlandia het woordelijk verslag onzer laatste algemeene vergadering en dezen brief op te nemen, alsmede daarin ruiterlijk te erkennen, dat de toon van het gewraakte stuk beleedigend en ongepast was en de anonieme plaatsing verkeerd geweest is, dan zullen wij rekenen, dat aan de eer is voldaan.

„Mocht het hoofdbestuur niet genegen zijn ten volle aan onze billijke eischen te voldoen, dan kunnen wij u de stellige verzekering geven, dat tot de onmiddelijke ontbinding der Groep Nederlandsche Antillen besloten zal worden."

Het verschil tusschen beide ultimatums springt o.i. den ook maar eenigermate aandachtigen lezer dadelijk in het oog. In het eerste wordt van een wensch, van verwachten gesproken, in het tweede stelt men bepaald geformuleerde eischen, waarbij nog een openlijk amende honorable van het hoofdbestuur wordt gevorderd. Dat verschil deed ons, ook naar aanleiding van een opmerking van de Wekker den twijfel uitspreken of de in het jongste ultimatum in zijn nieuwen vorm vervatte bedreiging wel de volle instemming van de leden der groep wel droeg, daar zij een waarschijnlijke breuk in het vooruitzicht stelde.

Dat wij in het geloof aan de waarschijnlijkheid eener breuk thans, niet alleen staan, blijkt uit P's betoog zelf, waar deze te kennen geeft, dat op Curaçao zeker niet weinigen eene verzoening uitgesloten achten, „daar de redactie van Neerlandia naar alle waarschijnlijkheid toch een wezenlijken misslag zal blijven ontkennen."

Bij de gedachte aan hetgeen mogelijk te wachten staat komt als van zelf bij een overzicht der zaak de vraag te berde of voor de nagenoeg onverklaarbare houding van het hoofdbestuur van den Bond geen aanleiding kon bestaan. En wij meenen dat zulk eene aanleiding wel degelijk aanwezig kan worden geacht in het eerste ultimatum reeds, waarin, nadat al door het incident van den Brandhof een zekere ontstemming bij het hoofdbestuur moest zijn gewekt, voor de gevraagde genoegdoening eene gewenschte richtlijn werd aangegeven, welke onmogelijke was te volgen, daar toch niets meer of minder dan de opname van een heel dossier in het maandblad met beperkte ruimte van den Bond werd verlangd.

Wanneer men bij iemand, ontstemd reeds door voorafgegane onaangenaamheden, zij het ook dat hij zich die zelf op den hals haalde, aan komt zetten met onmogelijk te vervullen wenschen als voorwaarde voor eene verzoening, geeft zulks blijk van eene onhandigheid, die wij gevoegelijk in een verantwoordelijk bestuur onder de gevallen eener lichtvaardige tactiek meenen te mogen rangschikken.

Wanneer, als gevolg o.i. van zulke tactiek, de gewenschte verzoening niet tot stand komt, moet bij de daaruit voortvloeiende meerdere spanning het stellen van een tweede ultimatum in krassere termen, waarbij naast een nieuwen harden eisch een o.i. nog onredelijke eisch — het verslag der bedoelde vergadering en de brief van het groepsbestuur beslaan in de resp. nummers der Amigoe te zamen 15 kolommen druks — als voorwaarden werden gesteld, o.i. een tweede onhandigheid worden geheeten.

Die onhandige tactiek gaat voor den criticus in de eerste plaats uit van het leidend groepsbestuur, waardoor ook voordat het door de algemeene vergadering van den 28en Maart ll. werd aangenomen het eerste ultimatum was opgesteld, waarbij de quaestie zooals wij aanduidden eene tusschen groep en bond werd gemaakt, terwijl het verslag der vergadering in de Amigoe van den 31en Maart ll. en ook P. nog eens ons leeren, dat toen, dank zij ook wat de leden van het groepsbestuur in het midden brachten, een verzoenende toon de bovenhand had, hetgeen o.i. de vraag wettigt of hiervan niet beter partij hadde kunnen worden getrokken, dan om de goedkeuring te verwerven op een onmogelijk ultimatum, dat aan de beeindiging van het geschil waarschijnlijk meer kwaad dan goed heeft gedaan.

Wij meenden dit alles te moeten releveeren, hoe onaangenaam het sommigen in de ooren moge klinken, daar de waarheid over het geheel nimmer gaarne wordt gehoord, omdat in elk geval het besef, dat niet alleen bij het hoofdbestuur van den bond maar ook in de kolonie Curaçao een deel der schuld ligt aan den huidigen precairen stand der quaestie slechts nuttig werken kan.

Volgens het jongste ultimatum van het groepsbestuur bestaan slechts twee mogelijkheden: het hoofdbestuur voldoet aan de gestelde eischen en de groep N. A. blijft bestaan, of het hoofdbestuur weigert en de groep N. A. wordt ontbonden. Dit laatste wordt door ons en naar wij uit het schrijven van P. meenen te mogen opmaken, ook door niet weinigen op Curaçao gevreesd. Wij meenen dat indien het besef, waarvan wij spraken, ook tot het groepsbestuur mocht doordringen, het dit alsnog een derde, alternatief aan de hand zou doen, terug te keeren op den ingeslagen weg der gevolgde tactiek en een anderen weg te kiezen. 'n Beetje meer toeschietelijkheid van beide zijden en een incident, dat nu waarachtig al lang genoeg geduurd heeft, behoort tot het verleden.

Mocht het hoofdbestuur tòch toegeven, nu dan zou het besef dat beiden schuld hebben gehad, aan het feit eener verzoening slechts meerdere kracht kunnen bijzetten.

Het September-nummer van Neerlandia is intusschen verschenen en wij lezen daarin het volgende:

„Groep Nederlandsche Antillen vorderde in dit nummer opneming van een vergaderingverslag en van een brief aan het Hoofdbestuur, met eisch van antwoord.

Daar het Hoofdbestuur in Augustus alom verspreid was en eene vergadering geheel onmogelijk, moest aan de Groep worden bericht dat beslissing zoo spoedig mogelijk zal volgen."

Feitelijk zou nu volgens de stellige bewoordingen van het ultimatum, de ontbinding der groep moeten volgen. Zij zal op het schrijven van het hoofdbestuur nu waarschijnlijk nog wel uitblijven. Maar heeft het groepsbestuur bij het stellen zijner eischen aan deze en andere mogelijkheden wel gedacht, die zich blijvend kunnen verzetten tegen het voldoen daaraan ten volle?

Moge dit schrijven er toe leiden dat ook op Curaçao de zaak nog eens goed worde overwogen in het belang der kolonie, waaromtrent het ons niet om het even is, of een Bond, die daar in den geest onzer Vereeniging nuttig werkzaam was en nog kan zijn, vasten voet blijve houden al dan niet.

Het hoofdbestuur van dien Bond heeft zeer zeker gefaald en daardoor eene groote ontstemming in de kolonie gewekt, maar dáár heeft men het 't hoofdbestuur niet gemakkelijk gemaakt zijne fout te herstellen. Integendeel!

Door eene onhandige en als zoodanig lichtvaardige tactiek is daar o.i. veel bedorven.

Hoewel de toon, waarin het artikel van P., dat ons eerst dezer dagen in handen kwam, 'n weinig ongewoon was en dies eigenlijk heelemaal niet tot 'n wederwoord noodde, zijn wij hem toch dankbaar ons daardoor aanleiding te hebben gegeven een standpunt, dat we met het oog op een beperkt bestek slechts vaag hadden omlijnd nader uiteen te zetten.

Het blad, dat aan P. gastvrijheid in zijne kolommen verleende, de Maasbode, in de kolonie nog al gelezen wordende, noodzaakt dit alleen ons om op het zonderlinge schrijven en de aanklacht door P. tegen ons ingebracht, even in te gaan:

Wij schreven 30 Aug. ll.

„Het is echter de vraag of de, hierin vervatte bedreiging wel de onvoorwaardelijke instemming heeft niet van het bestuur der groep, maar van de groep Nederlandsche Antillen.

„Men vraagt zich af, schreef de Wekker, of het groepsbestuur, na de briefwisseling tusschen hetzelve en het hoofdbestuur na de jongstgehouden algemeene vergadering, wel gerechtigd was, zonder toestemming van zulk een vergadering, een dergelijke pertinente verklaring af te leggen, zulk een ultimatum te stellen."

P. schreef naar aanleiding hiervan:

Het Koloniaal Weekblad steunt louter op het gezag van De Wekker, als het de mogelijkheid beweert van meeningsverschil tusschen het groepsbestuur en de leden" en geeft dan als volgt dit zonderlinge overzicht van den toestand, om te doen uitkomen dat deze geen invloed op onze meening zou kunnen hebben gehad:

„Het verloop der zaak leert: 1°. dat het eerste ultimatum, door de leden zelf goedgekeurd, veel ongunstiger was dan het tweede, door het bestuur samengesteld; wie het meerdere eischt, eischt toch zeker het mindere; en 2°. dat de leden zóó dikwerf en zóó luide hun vertrouwen in het bestuur te kennen gaven, dat zij de verzachting en verduidelijking door het bestuur in het tweede ultimatum, logisch zouden hebben moeten goedvinden.

Het eerste ultimatum veel ongunstiger dan het tweede? Eerst: wij wenschen, wij verwachten, dan eischen! Wie het meerdere wenscht, eischt nog niet het mindere! Maar is hier bovendien wel sprake in den zin als P. bedoelt van meerder of minder? Ja, men heeft op Curaçao bij kalmer nadenken de mogelijkheid ingezien van den wensch om „alles wat de Curaçaosche pers over deze zaak geschreven heeft of nog zal schrijven" in Neerlandia op te nemen, maar stelt in stede daarvan den eisch aan het hoofdbestuur in zijn maandblad: „ruiterlijk te erkennen, dat de toon van het gewraakte stuk beleedigend en ongepast was, en de anonieme plaatsing verkeerd geweest is." Wat weegt zwaarder: 'n onmogelijke wensch, waaraan toch niet kan worden voldaan, of 'n harde eisch?

Verzachting en verduidelijking van het eerste in het tweede? Ja het tweede met zijn: „opnemen en maak daarbij je excuses, of we gaan er uit" laat aan duidelijkheid niets te wenschen over, maar verzachting? Men moet maar durven zoo iets te beweren.

Bij zulke drogredenen, geeft ons op grond van de feiten, in het juiste licht van den nuchteren opmerker bezien, en eene opmerking in een curaçaosch blad gegronde twijfel, betreffende de onvoorwaardelijke instemming tusschen bestuur en groep, onzen criticus aanleiding tot de volgende fraaie, zichzelve en ook den schrijver genoegzaam veroordeelende conclusie:

„Tegen den aanblik der dingen in, derhalve, gaat H. K. W. met De Wekker mee in verdachtmaking

van het groepsbestuur. Duidelijk wordt door beide bladen — wat een vreemd vriendenpaar — te kennen gegeven: het is best mogelijk, dat het bestuur lang niet zoo verzoenend gestemd is als de leden, dat het hem geen ernst is met de handhaving van het Verbond!"

Wij weten dat het groepsbestuur betere vrienden heeft dan dezen. Het heeft zulks, onhandig maar eerlijk, zeker verdiend.

Oost-Indische Berichten.

Verzoek om Vrijstelling. Eenige dagen geleden liep door de pers het bericht, dat de nieuw-benoemde president der Javasche Bank, de heer Mr. C. Vissering, van de schutterij een biljet had thuis gekregen, waarbij hij opgeroepen werd om voor den krijgsraad te verschijnen, teneinde, indien geen geldige redenen voor vrijstelling bestonden, bij genoemd corps te worden ingelijfd.

Er werd toen in de bladen, die het geval bespraken, bijgevoegd, dat bedoeld college danig met de kwestie zat te houden.

Wij kunnen thans mededeelen, zoo schrijft de *Javabode*, dat dit bericht, wat het eerste gedeelte betreft, waarheid bevat.

De heer Vissering is inderdaad opgeroepen, doch heeft, om tot vrijstelling te geraken, den gebruikelijken weg ingeslagen en een request ingediend bij den directeur van het binnenlandsch bestuur, die daarover de beslissing heeft, mede onderteekend door de beide directeuren der bankinstelling, de heeren J. F. H. de Vignon VandeVelde en A. van Suchtelen.

Dit request behelst het verzoek, om een gouvernementsbesluit uit te lokken, waarbij aan den president en de directeuren der Javasche Bank vrijstelling wordt verleend van persoonlijken schutterlijken dienst.

Het werd door den directeur, om advies gezonden aan den krijgsraad der bataviasche schutterij, die j.l. Zaterdag bijeenkwam. En door deze is het verzoek met zeer gunstig advies aan bedoelden departementschef geretourneerd.

Hiermede is de kwestie zoo goed als uit de wereld en men kan er zeker van zijn, dat binnenkort de afkondiging van het betrekkelijk besluit in de *Javasche Courant* zal plaats hebben en dus de lijst van vrijstellingen opnieuw zal zijn verlengd.

Men vertelde ons — maar wij zijn er niet zeker van, dat onze zegsman in ernst sprak — dat een collectief verzoek tot vrijstelling van alle hoofden van bankinstellingen en handelshuizen aan en bij de Kalibesar, met den president, de leden en den secretaris van de Factorij voorop, thans in de maak is.

Hindia Kampen. Hoe weinig men in Indië begrip heeft van hygiëne en wat daarmede verband houdt, blijkt uit het volgende:

Te Meester Cornelis op het assistent-residentie-bureau kwam een onzer geneesheeren onlangs aangifte doen van een geval van diphtheritis in de afdeeling. Dergelijke dingen worden door een commies behandeld.

Zoo ook hier. De commies nam met nauwkeurigheid van de voornamen van den patient, den vader van dezen, het huisnummer en wat nog meer noodig is voor de bestrijding van besmetting van bestuurswege nota. Wat er verder zou gebeuren, vroeg de geneesheer.

— Voorloopig, niets, was het antwoord.

Maar er diende toch een bordje met „besmettelijke ziekte" voor de deur te komen? meende de dokter.

Waarschijnlijk met een medelijdend lachtje over het gebrek aan staatsbladen-kennis, waarvan de Aesculaap zoo openlijk blijk gaf, heeft de commies geantwoord: dat dit eerst zou gebeuren, wanneer de ziekte epidemisch was.

Een dokter mocht nu beweren, dat zoo'n bordje dus niet meer noodig was, dat men, juist om besmetting en daardoor een epidemie zooveel mogelijk te bestrijden, een bordje voorhing — de heeren van het bestuur, de menschen, die met overweldigende snuggerheid keuren maken over duizend-en-één dingen, weten dat veel beter. De bepaling zegt: eerst een epidemie, dan een bordje!

De dokter ging naar den assistent-resident. Die achtte zich niet bevoegd, god beter 't de keur te overschrijden.

Doux pays! (*Bat. Nwsbl.*)

C'est plus qu'un Crime! . . . — Wij hebben gemeld het *Bat. Nwsbl.*, waarlijk te doen met het *Soer. Hbld.* of liever met zijn buitenzorgschen correspondent. Deze schreef eenigen tijd geleden naar Soerabaya:

> „Eerstdaags zal de raad van justitie te Batavia een eigenaardige zaak te behandelen krijgen.
>
> Een ingezetene onzer veste schaakte de vrouw van een burgemeester; een snood misdrijf voorwaar, bijna gelijk aan majesteitsschennis.
>
> De burgemeester was over de ontrouw zijner echtgenoote diep verontwaardigd. In plaats van onder zijn jonge gemeentenarinnen een aardig gaaike te zoeken, de geschaakte vrouw was alles behalve jong meer, diende hij een aanklacht in bij de politie."

Dit stukje heeft de aandacht getrokken van *Het Centrum* en natuurlijk zijn verbolgenheid opgewekt.

„Hoe vaak reeds is niet geklaagd over de verslapping van zedelijke begrippen, waardoor onze jongelui worden aangetast, wanneer ze naar Indië gaan", zucht het blad.

En met bezorgdheid wordt deze toestand door ouders en andere belangstellenden gezien, terwijl ook van Regeeringswege wordt gevoeld, hoe slecht het zedelijk bederf werkt ten opzichte van het gezag en van ernstigen arbeid.

Maar het is waarlijk geen wonder, dat alle pogingen tot verhooging van peil falen, wanneer men ziet hoe de indische pers dezen geest van moreele inzinking aankweekt.

Zóó te schrijven — aldus besluit *Het Centrum* — is niet minder dan een misdaad."

Ja, het is dan ook verschrikkelijk, zoo onzedelijk als we hier zijn, vooral in vergelijking met Holland. Dáár lees je bijv. nooit in de kranten van echtbreuk (ofschoon die er niet minder om gepleegd wordt); wel van christelijke en andere onderwijzers, voor den rechter getrokken wegens onzedelijke handelingen met minderjarige kinderen e. d. m. En ook dit doen de bladen liever niet, want dat „kweekt den geest van moreele inzinking aan." . . . Wat hebben de menschen te weten, dat het in Utrecht en in Limburg en elders nu juist geen heilige boontjes zijn!

Het *Soer Hbld.* mag zich nu wel ter dege verontschuldigen en beterschap beloven! Ga heen, broeder, en zondig niet meer!

Een Semarangsche handels idylle. „De Semarangsche handel wordt tegenwoordig in rep en roer gebracht, zoo schrijft A. M. I. uit Semarang aan het *Nieuws van den Dag*, door een serie faillieten. Pas weer een groote ijzerhandelaar en een lijnwadenhandelaar. Als er zooiets aan 't handje is, kun je de diverse „toewan toko" als razenden in het handelscentrum rond zien rennen, van de Weeskamer naar den advocaat, van dezen naar den griffier van den Raad v. J., van dezen naar sobat A. en sobat X., dàn met nieuwe plannen, weêr naar de Weeskamer, weêr naar den advocaat, enz. enz. Telefonen trillen van kantoor tot kantoor. Tokowagens hollen elkaar na, elkaar tegemoet, elkaar vóór, om 'teerste ergens bij te zijn. De crediteuren kijken zuur. De failliet kijkt „vermoorde onschuld." De advocaten wrijven zich in de handen. Voor hèn is ieder failliet een goudmijntje. Zij zijn de vliegen, die azen op den verrotten bankbreuk-rommel. Wie er ook verliest, zij winnen. Hoe meer ellende, hoe meer gemier, hoe meer ruzie: beter voor hen.

Het is eenvoudig enorm, zooveel als de heeren van de balie aan zoo'n failliet verdienen. Toevallig was ik onlangs in de gelegenheid, de „kosten" berekening te zien, vallend op een faillieten boedel, waarom braaf geprocedeerd was. Het mooiste is dan als meneer Mr. A. van kantoor X, aan 't bakkeleiën is met meneer Mr. B. *van 't zelfde kantoor X*, en deze weer tegen Mr. C., óók *van 't zelfde kantoor X voor verschillende cliënten!!!*

Om eens enkele cijfers te noemen. Op een boedel, die nog ongeveer 30 mille actief bezit, tegen circa 70 mille passief, komen thans, enkel aan proceskosten enz. enz. van heeren advocaten . . . . ruim 11, vermoedelijk 12 mille, die in hun geheél van 't actief afmoeten! Een der processen hierover, van een crediteur tegen de Weeskamer over een hypotheek-kwestie van 3 mille, kostte aan pleidooien, memories enz. enz. van de 2 advocaten er in optredende ruim 2½ mille!! Een andere perkara, over een vordering van ongeveer 2¼ mille sleepte 2800 gulden kosten achter zich na! Is het bar en bar of niet, al dat geprocedeer en gegoochel, waardoor het actief bezwaard wordt met bijna de helft van de waarde, die in de brandkast van een advocatenkantoor verdwijnen? En wie betalen dit ten slotte? De crediteuren, die natuurlijk bij eventueel accoord later een des te lager procent uitbetaald krijgen, naarmate de rechtsgeleerde raadslieden (???) hooger salaris rekenen.

Men spreekt er wel eens van, dat de Chineezen den inlander en zelfs den Europeaan beetnemen en uitzuigen, maar is er wel eens approximatief geschat, hoeveel tonnen er jaarlijks in Indië door de rechtsgeleerde heeren van de balie worden afgetapt aan Chineezen? Ik zeg tonnen, géén duizenden, en ik weet wat ik zeg. Onlangs hoorde ik door een dezer heeren zeggen, dat zijn collega „maar" (!!!) twaalf mille aan een civiele procedure had verdiend van een Chinees! En nu déze verloopen, verongelukte boedel van slechts éven 30 mille actief, waarover zóó geharreward is, dat, bijna 12, zegge bijna 12 mille onkosten op zijn gekomen. „Maar" (!!!) 12 mille had ik ook in dezen moeten zeggen.

Eén mijner kennissen, die klerk op een advocatenkantoor is, vertelde mij laatst van een gefailleerden Chinees, die daar hulp kwam zoeken, maar, met het oog op zijn beroofde financiën, vroeg: of men hem niet het vel over de ooren wilde halen, en niet „*terlaloe mahal*" zou zijn?

„Wat . . . . *mahal!* . . . . wat dacht je anders?" moet het antwoord zijn geweest „*failliet, is mahal*, dat weet je toch wel . . . . *als je failliet wilt, moet je 't kunnen betalen!* . . . ."

Is dit niet teekenend?

Intusschen schijnen de Chineezen toch ook langzamerhand in te zien, dat het oliedom zou zijn, zich langer als schapen te laten scheren. Indien het waar is, wat hier in handelskringen met schrik wordt gemompeld, dan zijn de Chineezen bezig, een Handels-Vereeniging op te richten, waarvan de leden zich verbinden zullen, eventueele geschillen door arbitrage te doen beslechten. Dit zou stellig een zéér verstandige zet zijn van de Chineezen, en heel wat lapjes van duizend in hun eigen brandkast houden."

Arbeid van Gestraften. Het voornemen der regeering om in het algemeen geen gestraften meer te werk te stellen aan de onbewoonde erven hier, zal, naar wij vernemen, nog niet worden ten uitvoer gelegd, omdat de gouverneur-generaal eerst de gevolgen van een dergelijken maatregel wil overzien.

Met het oog daarop zullen dus thans weer gestraften worden tewerkgesteld, op al die erven, welke, ook vroeger door dwangarbeiders werden onderhouden, en waarvan het onderhoud thans buitengewone uitgaven vordert.

Van onderhoud door dwangarbeiders zijn nu echter uitgesloten die erven, welke thans worden onderhouden, zonder dat daarvoor buitengewone uitgaven noodig zijn.

Voor dit onderhoud zullen in de eerste plaats politieoneel gestraften worden gebruikt, die bij de schouten geplaatst blijven.

(*Bat. Nwsbl.*)

Naar Deli. Men deelt ons mede, dat de Procureur-Generaal Zaterdag ll. naar Medan is vertrokken. Met welk doel wist onze berichtgever ons niet te zeggen. Wellicht staat de reis van den heer Van der Zwaan in verband met den te vestigen Raad van Justitie te Medan. Wellicht ook met de klachten van den heer Mr. Van den Brand. Er zijn daar nog meer zaakjes aanhangig, waar wel eens door een onpartijdig en hoogstaand rechterlijk ambtenaar onderzoek naar mag worden gedaan.

(*Nieuws v. d. Dag*).

S. L. van Nierop & Co. In verband met het ernstig geldelijk verlies, onlangs door de firma S. L. van Nierop & Co. te Soerabaja geleden, bij de verdwijning van haar kassier, moet worden gebracht het feit, dat de heer W. E. L. Weinberg, een der vennooten van de koophandelzaak, als zoodanig is uitgetreden en alleen de heeren S. L. van Nierop en J. Cohen Tervaart, de overige vennooten, overblijven. Dezen zetten met hunne commanditaire de zaken voort.

(*Soer. Hbl.*)

Journalistiek. Men schrijft uit Nederland aan het *Nieuws v/d Dag*: *v. N. I.*

Uw sympathieke collega, de Heer H. H. Moreu, treft het niet *in patria*.

Eene nierziekte, waarvan de sporen zich reeds in Indië vertoonden, zal het verwijderen van de rechternier noodzakelijk maken, eene operatie waarbij het gaat om *to be or not to be*. Behalve belangrijke onkosten en gevaar, sleept dit met zich 'n zes weken op den rug liggen . . . . in 't geval de operatie lukt! Anders, ja, anders h é é l wat langer. Laten we er het beste van hopen.

De Heer Moreu gevoelt zich overigens bizonder wel en opgewekt en aanvaardt het geduchte „koopje" met gelatenheid.

Als alles goed afloopt, gaat hij 20 October a.s. weer te scheep naar Indië.

Onze boeven. „Als men hier de plaatselijke dagbladen zoo doorleest, aldus de Bat. corr. der *Locomotief*, dan krijgt men het idee: „Jongens, dat gaat tegenwoordig hier een aardig gangetje." Op de eene plaats in onze stad komt een bende van 9 gewapende personen, met zwart gemaakte gezichten, pogingen doen om in te breken. Op een andere plaats wordt werkelijk ingebroken, door drie gewapende roovers, en wordt een vrouw van al haar juweelen sieraden beroofd.

Te Tangerang, een uurtje van hier, wordt des morgens door eene gewapende bende voor een kleine f 3000 aan opium gestolen uit de Gouvernements verkoopplaats. De ondergravingen bij Inlanders zijn niet van de lucht af, wanneer ik die oneigenlijke combinatie van uitdrukkingen mag gebruiken. Inderdaad, het is tegenwoordig te Batavia in „orde", dat mag gezegd worden.

Aldus redeneerende, is de indruk, dien men krijgt van den gang van zaken een tamelijk onrustwekkende, en wanneer eene dergelijke combinatie van misdaden op één dag in een Europeesche plaats voorviel, zou men er ook ongetwijfeld van hooren; dan werd er moord en brand geschreeuwd. Terwijl hier, hoe het komt weet ik niet, dergelijke *au fond* toch eigenlijk schrikkelijke dingen doodkalm worden opgenomen.

Men is hier buitengemeen meegaande en bedaard op het punt van misdaden, en niet alleen de autoriteiten maar ook de misdadigers zelf zijn veel gemoedelijker dan in Europa."

Bezuiniging. Uit Padang schrijft Payen aan het *Nieuws van den Dag*: »Dat er blijkbaar niet het minste ernstige streven bij de Regeering voorzit, om te bezuinigen, bewijst weer de plaatsing van een dominee te Fort de Kock. Nadat ds. Griethuijzen vertrokken was, is er ernstig over gedacht door den resident om voor te stellen, dat ambt te F. de K. niet meer te doen vervullen. Of er inderdaad een voorstel dienaangaande is ingediend, is mij onbekend, maar wel weet ik, dat eenige maanden later Ds. Verhoeff hier geplaatst werd. Als men nu nagaat, dat die predikant ongeveer niets te doen heeft, (alleen 2 uur in de week catechisatie-les en zoo nu en dan eens voor leege stoelen preeken), en voor tijdverdrijf met de officieren mee op marsch gaat, of kool gaat planten, dan zal men toch moeten erkennen, dat de f 950 (zegge negenhonderd vijftig gulden) traktement per maand, ± f 80 huishuur, plus vergoeding voor reis- en verblijfkosten beter hadden besteed kunnen worden, — te meer, daar er op Padang ook al een predikant met weinig bezigheden zit, die toch best belast zou kunnen worden met den dienst te Fort de Kock.

Waar er op nietigheden bezuinigd wordt, is dit een verkwisting, die niet verantwoord is.

Hierop even te wijzen, vond ik niet overbodig.«

Javanen in Indo China. De heer Hardouin, met eene zending naar Java belast geweest, om te onderzoeken of en op welke voorwaarden immigratie van javaansche arbeiders in Indo China mogelijk was, heeft onlangs in de Kamer van landbouw te Saigon o. a. het volgende meegedeeld:

»Het Nederlandsch-Indisch gouvernement blijkt wel genegen om de uitzending van koelies naar Indo China toe te staan onder zekere voorwaarden natuurlijk, als waarborg voor hun welzijn. De Nederlandsche autoriteiten willen in werkelijkheid niet, dat hare onderdanen het land verlaten, zonder waarborg voor eene goede behandeling en de zekerheid, dat ze het in het nieuwe land minstens even goed hebben als in het eigen land en daar niet op een gegeven dag aan hun lot overgelaten worden.«

De Pasar Gambir te Batavia.

De jongste Jaarmarkt te Weltevreden gehouden, werd door den heer Pott, Directeur van O. E. N. met de volgende rede, waarvan ons een afdruk werd toegezonden, geopend:

Dames en Heeren!

Op verzoek van den Voorzitter van den Gemeenteraad van Batavia heb ik mij belast met de aangename taak tot opening van deze Pasar Gambir een enkel woord te spreken tot hen die door hunne tegenwoordigheid van hunne belangstelling hebben doen blijken.

Ik heet u allen welkom.

De Pasar Gambir, in vroeger jaren niet veel meer dan een openbare feestelijkheid ter gelegenheid van den verjaardag van het hoofd van het Koninklijk Huis, is sedert drie jaren van karakter veranderd. Dank zij het initiatief van de Vereeniging Oost en West werd in 1904 voor 't eerst op deze plek omstreeks Koningin's verjaardag een jaarmarkt-tentoonstelling gehouden.

Heden zal die jaarmarkt voor de derde maal een aanvang nemen.

De Regeering heeft gemeend ditmaal ten behoeve van de Pasar Gambir een bedrag van f 2500 ter beschikking te moeten stellen van het Gemeentebestuur van Batavia. De jaarmarkt heeft toch naast een algemeen karakter vooral ook ten doel handel en nijverheid ter plaatse te bevorderen.

Bevordering van de Inlandsche nijverheid in het algemeen is intusschen het hoofddoel van deze jaarlijks terugkeerende jaarmarkt-tentoonstelling. Het is u allen natuurlijk bekend hoe de groote jaarmarkten in vele landen krachtig hebben bijgedragen tot ontwikkeling der nijverheid, tot uitbreiding van het handelsverkeer. Zij waren de groote verzamelplaatsen waar vraag en aanbod elkander ontmoetten, waar een ruimere afzet van de producten der nijverheid mogelijkheid werd gemaakt, waar voortbrenger en verbruiker op groote schaal tot elkander werden gebracht.

Ook voor deze gewesten kunnen dergelijke markten op den duur beteekenis krijgen en practisch nut afwerpen.

Reeds op verschillende plaatsen in den archipel worden niet zonder succes jaarmarkten-tentoonstellingen gehouden en allen, die belangstellen in de nijverheid der Inlandsche bevolking, hopen dat zij daarvan vruchten zal plukken, dat zij de beteekenis van de nijverheid als middel van bestaan meer en meer er door zal leeren begrijpen.

Het moet worden erkend dat de Pasar Gambir te Batavia in de twee vorige jaren niet aan de verwachtingen heeft beantwoord. Waaraan dit is toe te schrijven, kan thans blijven rusten, aangenaam is 't mij te kunnen mededeelen dat dit jaar een beter resultaat is verkregen. Zij, die daartoe hebben medegewerkt, vleien zich met de hoop, dat deze jaarmarkt-tentoonstelling een goeden indruk zal maken.

Ik wijs er op dat het groote verschil tusschen deze Pasar Gambir en de vorige hierin is gelegen dat het thans gelukt is een gedeelte van het terrein in te richten tot wat wij hebben gedoopt met den naam van »Kampoeng Karadjinan«: een soort galerie du travail, een afdeeling waar o. a. de huisvlijt van West-Java door Inlandsche werklieden, zoo mannen als vrouwen, aanschouwelijk zal worden gemaakt. Daar willen wij laten zien hoe verschillende bedrijven worden uitgeoefend.

Tevens is daaraan een pluimvee-tentoonstelling verbonden.

Wat de verschillende bedrijven betreft, die men zal zien uitoefenen, vermeld ik dat men er zal vinden pottenbakkers uit Bantam, gezeten achter hun primitieve wielen, draaiend hun grof maar toch tot buiten Bantam gewild aardewerk. Een afstammeling der Sultans uit dat gewest zal er glazendeksels van klapperdop en hoornen voorwerpen maken. Batiksters van Batavia zullen toonen hoe de getjapte doek wordt ingevuld en daarvan de bekende batik Tanah abang wordt. Daarnaast zetelen beeldsnijders uit Soekaboemi, zich zelf toekang wajang batoe noemend. Hun buren zijn zilver- en goudsmeden uit het Buitenzorgsche, reeds gunstig bekend.

Te midden van die allen zal men een werkplaats antreffen van de Tanggeransche hoedenmakers, waar zij tjapio's zullen vlechten, de bamboehoeden, die overal in het Westen der residentie Batavia worden gemaakt. De heer Petit Jean, die deze industrie in het leven riep en daarmede aan de bevolking een grooten dienst bewees, zorgde ook hier voor de inrichting der werkplaats.

Verder gaande komt men aan een inlandsche sigarettenfabriek waar gewerkt wordt met een machine van eigen vinding.

Vervolgens ziet men het vlechten van bamboe en rotan door lieden van Indihiang en Singaparna, daarnaast batiksters van Tji-pedes, alle uit de afdeeling Tasikmalaja.

Dan komen Soemedang met koperwerk, Garoet met zijn eigenaardige donkere batikans en een houtsnijder.

Voorts nog vlechters uit Bantam en Buitenzorg.

Is derhalve West-Java goed vertegenwoordigd, ook andere streken van Java zijn niet vergeten. Twaalf man

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

VII.

„Bij uw eerste verlof moet u dan maar een vrouw uit Europa meebrengen zeide Maleen."

Luitenant Wittmann keek plotseling heel ernstig.

Het viel haar in, dat geruchten zijn naam in verband gebracht hadden met dien eener jonge, aan klimaatkoorts gestorven missionarisvrouw.

Snel bracht zij het gesprek op iets anders.

Zij was stralend mooi vandaag. Een zacht glimlachje speelde om haar mond, haar oogen schitterden.

Een opgewekte stemming ging van haar uit en ontrukte de jongelieden voor een korte poos aan de nuchterheid van het alledaagsche leven.

Toen zij het tweetal de hand reikte tot afscheid, stonden er tranen in haar oogen.

„Ik zal zeer blij zijn," goede berichten van U te ontvangen," sprak zij met warmte.

Door het venster blikte zij hen nog even na.

Toen zij zich omkeerde, stond George voor haar.

„Nu?"

„Ik heb jelui allemaal lief!" riep zij opgetogen.

„Zoo? Mij zou het oprecht gesproken liever zijn, wanneer je het mij alleen lief hadt, mijn engel."

Ernstig, met een zweem van plechtigheid antwoordde zij: „Strijdgenooten en reismakkers zijn jelui mij! Moet men die dan niet liefhebben? Eén in allen, en allen in één. Zoo moet het zijn. Diegene staat voor mij het hoogst, die onze zaak het krachtigst bevordert."

„Dan had je met Ralf Krome moeten trouwen."

Zij lachte.

„Ik ben getrouwd met dengeen die mij hebben wilde, en dat was jij."

„Maar, mijn engel, ik heb je genomen voor mij alleen, en niet voor allemaal. Dat moet je in het oog houden."

Hij placht haar „mijn engel" te noemen, als hij boos was.

Zij vlijde zich tegen hem aan en vroeg schertsend: „Is mijn tiran misschien jaloersch?"

Dat was hij inderdaad.

„Het is goed, dat die onweerstaanbare luitenants nu weg zijn," bromde hij. „Het lust me namelijk niet, er bij te zitten, terwijl jij ze het hoofd op hol brengt, jij heks."

„Ik heb in mijn leven maar één man het hoofd op hol gebracht," protesteerde zij schertsend. „Slechts op één enkel, arm, klein succes kan je vrouw zich beroemen, en gun je haar dat nu nog niet?"

„Wien dan?" vroeg hij, zonder te begrijpen, tamelijk scherp.

Zij boog het hoofd achterover en zag hem opmerkzaam aan.

Zijn gebruind, mannelijk gelaat was slecht geschoren, zoodat over zijn wangen een zwartachtige schijn lag, de vleugels van zijn energiek vooruitspringenden neus trilden een weinig, en zijn gewoonlijk helder en schalks kijkende kleine oogen stonden somber.

Maleen voelde zijn ijverzuchtige, toornige hartstocht en iets van zijn opwinding ging plotseling op haar over.

Ook haar oogen omfloersten zich. Zij bood hem de lippen tot een kus en hij verstikte haar bijna.

„Neen, ik wil niet meer, dat je mij zoent, als je niet behoorlijk geschoren bent," zeide Maleen den volgenden morgen tot haar man. „Mijn gezicht doet er pijn van."

„Vergeef het mij toch, lieveling. Ik ben van morgen voor dag en dauw bij Goanesen geweest, en die heeft mij gepolijst als een spiegel. Wil je er eens de proef van nemen?"

„Neen."

Zij was niet goed gestemd.

Dietlas kende dat. Haar zeldzame aanvechtingen van teederen hartstocht, die hem zoo gelukkig maakten, werden regelmatig gevolgd door zenuwachtige prikkelbaarheid en boosheid tegen over hem.

Hij begreep dat volstrekt niet.

Om haar in een betere stemming te brengen, sloeg hij haar voor, dat zij vandaag nu eens met hem mee zou gaan naar zijn plantage.

„Als je een beetje haast maakt met aankleeden, dan kunnen wij er nog te voet heen, wij lunchen daarginds, dan laat ik den wagen komen en wij rijden terug, als het koeler wordt."

Zij was als geëlectriseerd.

Reeds dikwijls had zij verlangd het veld van zijn werkzaamheden eens in oogenschouw te mogen nemen, maar tot heden had hij haar vragen altijd met een „later" beantwoord.

In minder dan geen tijd was zij in de kleeren, ofschoon zij een nieuw pak aantrok, een touristen costuum met voetvrije rok van Engelsch leder en hooge Hongaarsche laarzen.

Toen vulde zij een mand met mondvoorraad: gerookte cervelaatworst, Hollandsche kaas, een blikje sardientjes, brood en sinaasappels.

(Vervolg op pag. 5)

Een tweede korf werd met eenige flesschen Moezelwijn en mineraalwater beladen.
De zwarten pakten borden, glazen, vorken, lepels en messen in.
Abdallah en Ramassan liepen vooruit de manden op hun hoofd dragend.
Het was een heerlijke, glanzend dauwige morgen. Intensieve geuren en een oceaan van licht en warmte omvloeiden de door slaap verkwikte aarde, zonder nog verdoovend en verzengend te zijn.
Op de lange karavanenbrug, die de Arabische wijk verbond met de aan de overzijde van de lagune gelegen negerstad, kwamen zij mademoiselle d'Eltville tegen.
Beleefd groetend gingen zij elkander voorbij.
„Ken je haar?" vroeg Maleen.
„Mlle d'Eltville? Dat 's ook zoo'n geexalteerde."
„Ook? Waarom zeg je o o k?"
„Nu, zou ik jou dan soms tot de nuchter-verstandigen moeten rekenen, vrouwtje?"
„Dat moet je zeer zeker, mijnheer. Ik kan heel nuchter zijn — als ik wil. Maar zeg toch eens, wat hebben jelui mannen eigenlijk tegen deze interessante vrouw? Rainer spreekt ook al zoo geringschattend over haar. En toch wijdt zij zich, zooals ik hoor, geheel aan de armen en zieken. Dat is immers heel edel. Geen van U zou zoo iets doen, en ik begrijp volstrekt niet, dat ge haar niet eerbiedigt en bewondert, jelui nare mannen."
„Ik zeg toch alleen maar, dat zij geëxtalteerd is? En dat is zij."
„Bewijs!"
„Welnu, in plaats van als een verstandig mensch behagelijk thuis van haar geld te leven en te trouwen, komt zij moederziel alleen hier, om vieze negerwonden te verbinden. Zij is heel rijk."
„Dan kan zij natuurlijk doen, waar zij pleizier in heeft," vond Maleen.
„Ja, maar onder ons gezegd, is het geen christelijke barmhartigheid of iets anders van dien aard, die freule d'Eltville hierheen gevoerd heeft, en die haar hier vasthoudt. Alleen maar een dwaze liefde. Haar geliefde is pater Dieudonné van de Algerijnsche Missie."
„Die witte priester, met dat zwaarmoedige gezicht? Ah!"
„Hij is van goeden huize; oud Fransche adel. Zij ook. Toen hij door zijn supérieuren hierheen werd gezonden, is zij hem eenvoudig nagereisd. De heele wereld kent de geschiedenis."
Maleen had met groote, ernstige oogen geluisterd.
„En daarom — denken jelui met minachting over die vrouw?" riep zij.
„Vindt jij het dan soms mooi en goed, als een voornaam meisje achter een man aanloopt en haar hartstocht zoo openlijk ten toon stelt?"
Met een bijna instincmatige beweging maakte zij haar arm uit de zijne los.
Zij voelde zich op dit oogenblik eindeloos ver van hem af. Bestond er wel een brug tusschen haar gevoel en het gevoel van dezen man? Met al haar fantasie, met al haar verstand scheen het onmogelijk, een verbinding tot stand te brengen over den afgrond, dien zij gapen zag.
Deze vrouw was rijk. Zij had haar dagen in weelde en behagelijkheid kunnen doorbrengen, en wijdt zich in plaats daarvan aan een zware, en zeker zeer onaangename taak ten behoeve van de armen, om hem, dien zij liefhad, te kunnen helpen, en in zijn nabijheid te zijn. Zij vraagt niet naar verwantschap en vriendschap, niet naar de lasterlijke praatjes van de wereld — zij denkt aan hem alleen. Was dat niet hoog en edel vrouwelijk! —
En die mannen, altijd en overal alleen maar praktisch, gevoelden de grootschheid niet van zulk een overgave. Wat willen zij eigenlijk?
Als die vrouw rustig thuis gebleven was, in Frankrijk, en een man had genomen, dien zij niet liefhad, dan zou niemand iets op haar te zeggen hebben gehad. Maar dat zij den moed bezat, voor haar arme liefde te leven, dat maakte haar in de oogen van „verstandige" mannen tot een overspannen zottin! —
Maleen's temperament daarentegen sympathiseerde bijzonder met het onafhankelijke, het matelooze.
Zij was een poos zwijgend en op een paar schreden afstands van hem voortgegaan.
„Nu, vrouwtje, denk je nog altijd over de zaak Eltville na?"
„Neen. Over jou."
„Dat is ook veel beter. Kijk maar eens naar die groote dingen, die de man daarginds te koop heeft. Dat is de zoogenaamde stinkvrucht."
„Foei, wat een leelijke naam."
„Ze ruikt zoo'n beetje als bedorven vleesch."
„Maar die eet men toch niet!"
„Ja, de inlanders lusten ze gaarne, en Rainer beweert, dat ze lang niet kwaad smaakt. Ik laat dergelijke dingen liever buiten onderzoek. Rainer is een fameuze kerel in dat opzicht: alles wat de zwartjes eten, moet hij proeven. En hij vindt het ook meestal „heel goed eetbaar". Daar heeft hij me toch eens in het binnenland — hij was half verhongerd, dat is waar — aan zoo'n echte negermaaltijd meegedaan, waar ze allemaal uit denzelfden schotel hun oengali aten.
Dat doen ze zoo: ieder draait in de handen kleine deegballetjes en sopt die in den gemeenschappelijken soepschaal. Het is om er onpasselijk van te worden,

als je er aan denkt, maar Rainer beweert, dat hij in zijn leven nog geen tweeden keer met zooveel smaak gegeten heeft."

„Heeft Rainer ook balletjes gedraaid?"

„Jawel, hij heeft meegedraaid, en met zijn vriendelijke gastheeren in den gemeenschappelijken kom gesopt."

„Afschuwelijk!"

„Je broer is een toonbeeld van een gast. Zelfs het gedroogde haaienvleesch, dat onze straten verpest door zijn onuitstaanbaren stank, heeft hij geproefd. Dat noem ik nog eens een consciencieus natuurvorscher!"

Dietlas lachte vroolijk.

„God, hoe mooi is het hier!" riep Maleen. „Werkelijk als een tuin uit de Duizend-en-één-nacht!"

„Ja, nu komen wij in de kruidnagelplantages van den Grooten Heer. Zie je?"

Zij snoof de lucht op.

„Het is haast al te sterk."

„Als die Arabieren eenmaal ergens slag van hebben, dan gaat het hun nog zoo kwaad niet af. Als de plantage-opzichters niet zonder uitzondering gauwdieven waren, die hoogst ongegeneerd voor hun eigen zak werken, dan kon hier een aardig duitje verdiend worden."

Hij reikte naar de takken van een der boompjes en plukte een vruchtentwijgje, dat hij haar gaf.

„Zie je, zoo zien die dingen er aan den boom uit."

„Kan ik het eten?"

Hij lachte luid.

„Precies Rainer!"

Zij beet een nagelbloesempje fijn en trok een leelijk gezicht.

„Hu, wat brandt dat."

Zij kwamen voorbij het landhuis van een overleden Arabischen Groote, thans in diep verval. In den tuin bevonden zich groote badinrichtingen: met marmer bemuurde, rechthoekige bassins, in terrassen boven elkander liggend en door marmeren trappen verbonden.

Daarna, onder reuzen van boomen een bron, waaraan een slanke, zwarte vrouw een leemen kruik vulde, een muildierdrijver in Arabische kleeding, een paar hutjes met gedroogde palmbladeren gedekt, die bijna verdwenen onder het lommer, dat ze omgaf, als behoorden ze in de geschiedenis van Paul en Virgenie.

Maleen vergat vermoeidheid en warmte bij de romantiek dezer verwilderde heerlijkheid.

Dietlas merkte op, in antwoord op haar uitroepen van verrukking:

„Ja, men weet hier nooit, waarover men zich meer moet verwonderen: over de voorbeeldelooze vruchtbaarheid of over de verwaarloozing."

Eindelijk lieten zij het parklandschap achter zich.

Op een ruime vlakte stonden een paar eenvoudige schuren. Daar omheen in lange rijen lijnrechte rabatten met breedbladerige tabak beplant. Hier en daar een in den grond gegraven, rood geverfde ton tot opvangen van het regenwater.

„Zet nu je oogen goed open!" riep Dietlas „Wat je nu vóór je ziet, is onze plantage."

Zij moest zichzelve een geweldigen ruk geven, om opeens uit de Oostersche sprookjeswereld terug te keeren in het nuchter-bedrijvige Europeanendom.

Maar zij keerde terug en nu begon ook spoedig die andere magie te werken: o n z e schepping! o n z e arbeid, onze wissel op de toekomst."

Zij liet zich van rabat tot rabat leiden, van schuur tot schuur. Aandachtig luisterde zij naar zijn verklaringen.

Hij vergat in zijn ijver geheel, dat zij zulk een verren tocht gedaan had.

Plotseling overviel haar een gevoel van zwakte. Zij greep tastend met de hand naar de oogen.

„Zeg . . . . ik ben . . . . ik weet niet . . . ."

Hij schrikte hevig, zichzelven noemend een driedubbelen ezel.

Maar hij zeide niets. Hij telde haar van den grond op en droeg haar in zijn armen in de schaduw van den naastbij staanden mangoboom.

Zij weerde hem zenuwachtig af, toen hij haar opnam, doch daar lette hij niet op.

„Leg je armen stevig om mijn hals," beval hij.

Zij gehoorzaamde.

„Lieve hemel!" dacht zij, „wat is hij sterk! En ik zoo zwak!"

Hij riep den bedienden toe, snel een kitanda te halen.

Maleen werd onder den mangoboom op de kitanda gelegd met matten onder het hoofd, en moest een glas wijn drinken en biscuit eten.

Zij herstelde zich spoedig en wilde helpen, het ontbijt gereed te zetten. Maar George liet niet toe, dat zij zich bewoog. Hij deed alles alleen en zij zag toe, hoe handig en snel hij alles aanvatte.

Zij wist, dat hij in praktische zaken knapper was dan zij, en daar het dagelijksch leven uit een menigte kleine praktische zaken bestaat, of althans schijnt te bestaan, kwam die handigheid telkens voelbaar uit.

Dietlas had een zwarten naar den „Bana Mdogo", zijn eersten beambte, gezonden.

Jordens, zoo heette deze jonge tabaksplanter, was aan het andere einde der plantage, bij de zaadbedden werkzaam.

Dietlas en Maleen waren nog met hun maaltijd bezig, toen, dwars over de velden en rabatten, twee Europeanen op hen af kwamen.

Vervolg op pag. 7

van Djapara zullen hun fraai houtwerk tentoonstellen en hun kunstig ambacht vertoonen. Ook metaalwerkers van Soerabaja zijn aanwezig.

Eindelijk vonden nog kantwerksters van Palembang en een bekende goudsmid uit Atjeh een plaats.

Ofschoon de tijd van voorbereiding te kort is geweest om deze eerste arbeiderstentoonstelling geheel te doen slagen, toch ben ik er van overtuigd dat zij in menig opzicht belangwekkend mag worden genoemd. Men beschouwe haar met een welwillend oog.

Ik vestig nog de aandacht op het fraaie weefsel, vervaardigd onder leiding van Mevrouw van Motman—Schiff te Buitenzorg en vooral ook op het handwerk der blinden, die van Bandoeng zijn overgekomen om te toonen hoe met liefde en geduld aan deze zoo misdeelden een dragelijk bestaan kan worden verschaft. De naam van Dr. Westhof zij hier met sympathie en eerbied genoemd.

Wat den naam Kampoeng Karadjinan betreft, breng ik in herinnering dat het woord »radjin« vlijtig, naarstig beteekent. Dat woord doet tevens uitkomen dat de industrie, zooals de inlander die beoefent, iets geheel anders is dan wat wij Westerlingen daaronder verstaan. Immers zoo goed als alle inlandsche nijverheid in Nederlandsch-Indië bepaalt zich nog tot huisvlijt, karadjinan.

Deze Pasar Gambir zal worden opgeluisterd door inlandsche muziek, zooals hier te Batavia zelden wordt gehoord. De gamelans werden ten deele welwillend afgestaan door den Regent van Serang, terwijl de Directie van het Bataviaasch Genootschap te onzer beschikking stelde de aloude, heilige Soeka ramé gamelan, een poesaka uit den ouden Sultanstijd.

Alvorens u uit te noodigen de wandeling over het terrein aan vangen, wensch ik mij nog van een aangenamen plicht te kwijten door nl. allen, die hebben medegewerkt aan de organisatie van deze Pasar Gambir, daarvoor dank te betuigen.

De Gemeenteraad, die zijne medewerking verleende ter verkrijging van het terrein, zij in de eerste plaats genoemd.

Zijn geachte Voorzitter, de heer Kreischer, verdient lof voor de vele moeite die hij zich gaf evenals de heer van der Meer, controleur voor de politie, die zich niet minder inspande.

Wat de Kampoeng Karadjinan betreft, de eer die te hebben georganiseerd komt in hoofdzaak toe aan den heer Pleyte. Hem breng ik in het bijzonder hulde voor het vele wat door hem in enkele dagen is tot stand gebracht. Ook de heer Zeilinga, President van het hoofdbestuur van Oost en West, heeft dit jaar weder zijn zoo gewaardeerden steun verleend.

Nog vele anderen verdienen een woord van dank, de heer la Bastide voor de regeling der pluimveetentoonstelling; de Regent van Serang o. a. voor het afstaan der schoone gamelans; zij die door hunne inzendingen de tentoonstelling hebben mogelijk gemaakt; de leden van de jury die de lastige taak zullen vervullen om te beslissen aan wie bekroningen behooren te worden uitgereikt.

Aan hen, die ik noemde, en alle anderen, die medehielpen, zij de verzekering gegeven dat ook de Regeering hunne hulp ten zeerste waardeert.

Moge na verloop van tijd blijken dat hetgeen door hen is verricht mede ten goede is gekomen aan de welvaart van de Inlandsche bevolking.

Hiermede verklaar ik de Pasar Gambir van 1906 voor geopend.".

* * *

Alle Indische bladen zijn vol lof over deze welgeslaagde jaarmarkt. Om slechts één voorbeeld aan te halen:

Het *Nieuws v. d. Dag*, schrijvende over de **Kampong Gambong**, meldt o. m.: . . . . .

„En dan, de Kampong van „Oost en West", de *Galerie du travail!* Dat was zóó interessant, zoo'n brok echt Indisch leven, dat men er haast niet vandaan kon. Het is ongeloofelijk met hoe weinig en hoe primitieve middelen die inlanders werken. Die pottenbakker was een wonder; men zag de gendies en schotels onder zijne lenige, kunstvaardige handen groeien en zich vormen, het leek wel tooverij.

De hoedenmakerij van Petitjean, waarbij de slimme Franschman een paar hoeden van Europeesche concurrenten aan eene meedoogenlooze waterproef had onderworpen, was al niet minder interessant. Men zag daar hooge hoeden van stroo, (zeker voor Raden van Indië en Hoofdambtenaren, die het te warm krijgen onder een zijden dop) hoeden van allerlei gedaante en vervaardigd uit allerlei materialen, waarvoor in Europa tegenwoordig flink geld betaald wordt. M. Petitjean heeft er zelf eens een gekocht in Parijs, kostprijs hier vijftig cents, winkelprijs in de Ville Lumière 12 francs, en hij betáálde natuurlijk met een effen gezicht en zei »dat het niet duur was".

Dan het batikken, en het weven, altijd boeiend om te zien, het geduldig werk dier fijne vingers; voorts het houtsnijden, het hoorndraaien, het steensnijden, het drijfwerk in koper.

Waarlijk, indien deze »Galerie du travail« op eene wereldtentoonstelling verscheen, waar dan ook, zij zou succes hebben en hare kosten ruimschoots dekken, zij zou de *clou* van zulk een expositie zijn. Niet het minst door de oud-Soendasche anklong-muziek, vreemd en grillig, waarbij gedanst en gezongen wordt door dorpsbarden, als waarvan de Heer C. M. Pleyte in zijne Soendasche Schetsen zoo boeiend vertelde.

»Oost en West« en zijn ijverig, energiek Bestuur verdienen dank en lof voor deze krachtige, goed geslaagde poging. Hier is het niet bij woorden gebleven, hier is het tot daden gekomen.

Wij voorspellen aan deze hoogst interessante Kampong een levendig bezoek en een geldelijk succes. De toegangsprijs is voor inlanders slechts vijf cents, men zende er toch zonder fout zijne bedienden heen. Europeanen betalen niet meer dan een kwartje en allen krijgen dan de Pluimvee-tentoonstelling op den koop toe."

En verder: . . . .

— — — — — — — — — — — —

Wij komen tot het beste en tevens het meest pathetische van dezen Kampong van »Oost en West«: het werk der blinden. Daar zaten ze, de mannen en vrouwen, te midden van al dien glans, die kleur, dat verblindende zonlicht, zij in het eeuwige duister, en hunne nijvere handen repten zich, zochten en vonden, vlochten en weefden. Stil, met eene uitdrukking van ingespannen luisteren op het gelaat, zaten ze op den grond, de uitgedoofde oogen op hun werk gericht, als konden die het nog zien. Het was een droevig en tegelijk toch verheffend schouwspel, te bedenken, dat de blinden ten minste niet geheel vergeten worden in Indië, dat er naast expedities, om zienden het levenslicht uit te blazen, naast aankoop van Australische paarden, naast verspilling aan den eenen kant en schrapende bezuiniging aan den anderen, toch nog een klein subsidietje kan overschieten voor den blinde.".

Openbare Algemeene Vergadering van de Nederlandsche Afdeeling der Ned.-Ind. Mpij. van Nijverheid en Landbouw.

Op den 27sten September jl. werd door den heer *J. D. Kobus*, directeur van het *Proefstation „Oost-Java,"* een voordracht gehouden over den **„Vooruitgang van de suikercultuur op Java."**.

De heer *Kobus* was een oude bekende der vereeniging. Vele jaren geleden werd door hem in een harer vergaderingen een voordracht over dezelfde cultuur gehouden, waaraan hij zeide met genoegen terug te denken, omdat, onderscheidene door hem bij die gelegenheid uitgesproken verwachtingen waren verwezenlijkt en gedane voorspellingen uitgekomen.

Wij willen hier slechts een paar punten aanstippen, verder verwijzend naar de ochtend-edities der groote bladen van den op den voordrachtavond volgenden dag. Buitendien zal van de lezing en de debatten in extenso in *den Indischen Mercuur* stenografisch verslag verschijnen.

Zoo vernamen wij o. a. van spreker, dat een der eerste moeilijkheden, waarmede de wetenschappelijke beoefenaar van den landbouw op *Java* te kampen heeft, is: dat hij op geheel onbekend terrein komt ,daar hij al heel weinig heeft aan de in Europa gemaakte studiën omtrent den invloed op de planten door de samenstellingen der grondsoorten en door de bemestingen, omdat de bouwgrond op Java bijna geheel van vulkanischen oorsprong totaal verschilt van nagenoeg elken grond in Europa.

Met behulp van waardevolle tabellen toonde hij de resultaten aan, welke bereikt zijn bij de pogingen om de suikerhoudendheid der verschillende rietsoorten middels selectie en bemesting te vergrooten.

De lichtbeelden gaven voornamelijk goed geslaagde kiekjes op tuinen met verschillende soorten van suikerriet te zien.

Van de gelegenheid tot debat werd door enkele aanwezigen gebruik gemaakt. O. a. werd door den voorzitter gevraagd: of het spreker bekend was aan welke redenen moet worden toegeschreven de zooveel grootere productie der suikerrietvelden op Hawaï, waarvan men in bladen en periodieken vindt gewag gemaakt? De heer Kobus gaf hierop enkele technische inlichtingen, waardoor de verwonderlijke cijfers van de suikerproductie van het genoemde eiland der Sandwich-groep tot hunne juiste afmetingen worden teruggebracht.

Van Vreemde Koloniën.

Fransche koloniale wenschen. De *Dépêche Coloniale* besloot in een harer jongste nummers haar overzicht van de, op het in de eerste dagen van September tijdens de koloniale tentoonstelling aldaar te Marseille gehouden fransch nationaal congres te berde gebracht, ...

De kleinste van de twee droeg een geelbruin werkpak en een leelijken, grooten, groenen kurkhoed. De grootste, in het wit gekleed, onderscheidde zich door zijn kranige gestalte en onberispelijke elegantie.

Dietlas sprong op.

„Maar dat is Erich Kramer!" riep hij verrast. „Dat is nu juist iets voor hem. Hij komt regelrecht uit zijn woeste bergen, en eer hij een mensch in Oengoedja goedendag zegt, moet hij mijn tabak zien."

Lachend ging hij zijn „collega" te gemoet.

Maleen kende dat reeds. Op het onverwachtst dook een der in het binnenland werkzame Duitschers aan de kust op, alles verheugde zich over hem en hij verheugde zich over alles. Menigmaal had hij een wekenlange voetreis achter zich, of kwam hij als uit het niet te voorschijn, na vele maanden lang geen teeken van leven te hebben gegeven.

Onder zulke omstandigheden was het nog eens de moeite waard, terug te keeren, terwijl in de landen der dagelijks heen en weer vliegende sneltreinen, het komen en gaan dier menschen niets belangrijks meer is.

Kramer was de zoon van een Holsteinschen riddergoedbezitter, een opvallend knap mensch, en fanatiek aanhanger van Krome.

Hij reed met den heer en mevrouw von Dietlas naar de stad terug, doch nam bij hun huisdeur afscheid. Hij had zijn intrek genomen bij Thomson.

„Weet je, wien wij daar buiten vonden?" vertelde Maleen bij het avondeten aan haar broer. „Erich Kramer."

„Zoo? Dien?"

„Je zegt dat zoo . . . zoo koel?"

„Verwachtte je dan een vreugdegejubel?"

„Neen, maar hij komt toch pas uit het binnenland. Je doet zoo onverschillig."

„Zoo . . . ja . . ."

De blik van Rainer's blauwe oogen werd een weinig strak.

„Die Kramer . . . . Krome heeft bijzonder veel met hem op. Maar als ik in zijn plaats was, dan stuurde ik Erich Kramer naar Europa terug."

„He, wat?" riep Dietlas verwonderd.

„Hij behoort hier niet," beweerde Rainer.

„Mij komt het integendeel voor, dat hij hier voortreffelijk op zijn plaats is. Hij komt nu net terug van een driedaagschen parforce marsch, gedeeltelijk door moerassen, en je merkt geen spoor van vermoeidheid aan hem. Patent ziet hij er uit. En naar al wat men hoort, moet hij daar boven in zijn bergen kolossaal veel tot stand hebben gebracht. Ik doe het hem niet na."

„Ondanks dat alles behoort hij niet hier," hield Rainer vol.

„Zou je niet de redenen willen geven voor je gevoelen?" vroeg Maleen.

„Omdat hij zoo opvliegend is, en voortdurend heftiger wordt, in plaats van kalmer."

„Dat gaat wel over," meende Dietlas.

„Dat geloof ik niet. Bij hem niet. In het begin loopt ons allemaal de gal licht over; als we de zwarten niet begrijpen, en de zwarten ons niet. Ik heb in het begin menigen slag te veel uitgedeeld, en Derendorff en Witmann ook. Maar, zoodra men zijn luitjes zoowat leert kennen, houdt dat op. Nu ben ik de bedaardheid zelf. Is 't waar of niet, George?"

„Zeker, Rainer. Je bent erg bedaard geworden. Dat moet men zeggen."

„En de kameraden ook. Maar Kramer niet. Als zijn Berserkerwoede hem overvalt, is hij eenvoudig dol."

„Als de groote Ajax," zeide Maleen. „Hij ziet er ook zoo echt als een Berseker uit, met die flikkerende oogen."

„Je schijnt hem heel nauwkeurig opgenomen te hebben," merkte Dietlas aan.

„Hij is het aankijken ook wel waard," verzekerde Maleen.

„Neen, nu komt het mij toch ook voor, dat hij hier niet op zijn plaats is," zeide Dietlas lachend. „De kerel valt de vrouwen veel te veel in het oog."

„De zwarten vreezen hem intusschen als den duivel," vervolgde Rainer. „Als zij kunnen, zullen zij hem den een of anderen dag doodslaan. Hij wordt eigenlijk aanhoudend bedreigd, en dat weet hij heel goed."

„Waarom haten zij hem zoo?" vroeg Maleen:

„Omdat hij hun dwingt, wat meer werk te doen, dan zij zouden willen, en hen zeer streng straft."

„Daarmee brengt hij dan ook iets tot stand," sprak Dietlas.

Rainer haalde de schouders op.

„Het zal gauw zoover komen, dat geen neger meer bij hem werken gaat. Ik ken de stemming tegen hem."

„Hij heeft mij vandaag juist verteld, dat hij Javanen wil laten komen. En dat houd ik, ronduit gezegd, voor het eenig rationeele."

Zij verdiepte zich in de brulante arbeidsquestie.

. . . .

Maleen en George Dietlas zaten nog laat in den avond op het platte dak van hun huis.

Rainer bracht den avond met zijn vrienden door in de Duitsche Club. De bedienden hadden verlof gekregen.

De maan scheen zóó helder, dat men zeer goed bij haar licht had kunnen lezen. Alles in het rond lag duidelijk zichtbaar in het blauwwitte licht, met diepzwarte schaduwen.

De zee schitterde als vloeibaar zilver, waar maanlichtstralen op haar vlakte vielen.

Dunne wierookdampen stegen uit de straten op.

Men hoorde gezang, bij een soort van mandoline — steeds drie gedragen tonen.

brachte en aangenomen koloniale wenschen. Evenals vorige jaren willen wij hiervan wederom een beknopt overzicht geven, wat die punten betreft, welke van algemeen koloniaal standpunt ook voor ons van belang kunnen worden geacht.

Waar b. v. hiertegen de indische tarief-herziening stemmen opgaan uit commercieele en industrieele kringen, die hunne belangen daardoor zien bedreigd, lezen wij dat de 3e sectie van de vereenigde afdeelingen handel en nijverheid van bedoeld congres, die zich over *le régime économique et l'organisation commerciale des colonies* had uit te spreken, na gewezen te hebben op verschillende fouten in het verkeer tusschen moederland en koloniën, in welke laatste de fransche industrie- en handels-belangen in hooge mate worden beschermd, op tarief-gebied van dat stelsel de voorkeur geeft, waarbij o. a.:

„worde losgelaten het valsche beginsel van de ondergeschiktheid der koloniën aan het moederland op economisch gebied, door te erkennen, dat het ware belang van het moederland zetelt in de welvaart der koloniën."

Verlangd wordt dat aan elke kolonie voor zich zelve het recht wordt toegekend, de tarieven-quaestie te regelen in den zin als voor hare ontwikkeling het best wordt geoordeeld, en zulke regeling onder voorbehoud dat de algemeene belangen van het moederland niet worden geraakt, door den franschen wetgever te doen vastleggen voor een tijd voldoende om hare werking behoorlijk te kunnen nagaan.

Bij zulke regeling zouden dan ook de uitvoerrechten moeten komen te vervallen, als verouderden vorm van belastingheffing, die aan de ontwikkeling van den uitvoerhandel moeilijkheden in den weg legt.

Autonomie op economisch gebied wordt de onmisbare voorwaarde geacht waarop de handel in de koloniën tot ontwikkeling zal kunnen komen. Maar met zulke autonomie wordt de taak van het moederland niet als afgedaan beschouwd:

„De Staat moet voor het behoud van den franschen invloed in de streken waar wij kleine koloniën bezitten op zijn minst niet achterblijven, bij het streven en de offers van andere mogendheden om die streken te openen; welk streven en welke offers de economische welvaart onzer koloniën moeten beoogen en aan de ontwikkeling harer betrekkingen met het moederland moeten ten goede komen.".

Dankbaar erkennende dat, in tegenstelling met de apathie in het moederland ten opzichte van groote werken aldaar, in de laatste jaren in de fransche koloniën reeds veel is tot stand gekomen, geeft de sectie in een heel verlangenslijstje, te veel om het weer te geven, te kennen, dat zij allesbehalve voldaan is. Men huivert om groote werken te ondernemen, Waarom? Een industrieel, die zich zichzelven respecteert, outziet zich niet zich groote uitgaven te getroosten voor verbeteringen, die hem *op den duur* voordeel moeten brengen. De staat, die groote werken onderneemt, trekt *onmiddellijk* voordeel uit de daaruit voortvloeiende meerdere beweging.

Dat dit niet als pleidooi voor zuiver staats- tegenover particulier initiatief moet worden opgevat zullen wij hierna bij de afdeeling *„Openbare Werken en Mijnen"* ontwaren.

Wat de financieele zijde der quaestie aangaat, treft ons de wensch dezer sectie, dat worde overgegaan tot het in studie nemen van de samenstelling der banken van Martinique, Guadeloupe, Guyana en Réunion tot eene algemeene bank met den hoofdzetel in het moederland ter verhandeling en incasseering van het moederlandsch papier op de koloniën, terwijl betrekkelijke filialen met de locale transactiën zouden kunnen worden belast.

In de 4e sectie der 1e afdeeling *Handel* wordt de aandacht gewijd aan het belang eener deugdelijke opleiding voor de fransche jongelieden, die zich in de koloniën op den handel willen toeleggen, terwijl de 5e sectie zich in hoofdzaak wijdde aan het caoutchouc-vraagstuk en te dien opzichte o.a. toezicht van het bestuur wenschte op het vervoer en den uitvoer van caoutchouc, ten einde aan aan te dien opzichte voorkomende fraudes een einde te maken, terwijl tevens aan de Kamers van Landbouw en Koophandel in de betreffende koloniën in overweging wordt gegeven om de wenschelijkheid na te gaan van de oprichting van laboratoria voor het onderzoek van het, voor den uitvoer bestemde product, en hieraan bij goed bevinding een merk te verleenen.

De 3e afdeeling *„Scheepvaart en handelsmarine"* sprak o. a. de wenschelijkheid uit, om aan koloniale reeders de grootst mogelijke vrijheid te laten om hunne bemanningen in de koloniën zelve te recruteeren, en wenscht dat slechts de verplichting aan de koloniale reeders worde opgelegd een franschen gezagvoerder op hunne schepen te voeren, zelfs wanneer deze ook al eens een enkele maal buiten de door de voorschriften aangegeven wateren zouden komen. Voorts wordt verlangd om in de koloniën de gelegenheid open te stellen het certificaat van machinist 2e en 1e klasse voor de kleine en groote kustvaart open te stellen. Dat ook de mogelijkheid wordt geopend dáár het brevet van gezagvoerder voor de groote vaart te erlangen werd niet noodig geacht.

In de 4e afdeeling *Landbouw* werd ten eerste gewezen op het belang van de kokos-cultuur in de koloniën, terwijl ook de aandacht wordt gevestigd op de proeven om de palm-olie van Guyana voor de resp. fabricage te benutten. Aangedrongen wordt op aanmoediging en bevordering der kokos-cultuur; verbetering der copra-bereiding benutting der kokos-producten, andere dan copra; onthouding in de fransche wetgeving van eenigen maatregel, die in het algemeen afbreuk zou kunnen doen aan productie, nijverheid en handel, tot de uit de koloniën afkomstige plantaardige vetten in verband staande. Voorts wordt de wenschelijkheid betoogd de katoen-cultuur in de koloniën te bevorderen, waartoe met het oog op het gebrek aan arbeiderskrachten voor Madagaskar en Guyana in overweging wordt gegeven om het immigratie-vraagstuk in studie te nemen, en om aan de vruchten uit de koloniën een afzet op de fransche markt te verzekeren, gunstige tarief bepalingen te verzekeren.

Omtrent het boschwezen in deze afdeeling mede behandeld als ook veeteelt en visscherij, zien wij o. a. den wensch geuit, dat, naar het voorbeeld van Engeland en Nederland, waar zulks in de koloniën mogelijk is, kina-aanplantingen worden aangelegd; zulks evenwel ten einde aan kolonisten en bevolking kosteloos kinine te kunnen verstrekken.

De 5e afdeeling *Openbare werken en mijnen* behandelde de spoorwegen, drinkwater-voorziening, imigratie, aanleg van dijken, mijnen en zoutwinning.

Ten aanzien van spoorwegaanleg liet het congres zich in voor het particulier initiatief gunstigen zin uit:

„Overal waar de omstandigheden dit zullen toelaten worden aanleg en exploitatie bij voorkeur aan de particuliere nijverheid toevertrouwd, na een beroep op de concurrentie, en teneinde de koloniale financiën te sparen zij door de koloniale besturen en den staat een gunstig oor geleend aan elk voorstel van particuliere zijde gedaan ten aanzien van spoorwegaanleg en andere werken van openbaar nut."

Voor onteigening van particuliere spoorwegen acht het congres den tijd nog niet gekomen.

Ten aanzien van de werken ten behoeve van drinkwatervoorziening en van groote irrigatiewerken acht het congres zulks zaak van de betrokken bestaren, waarbij voor de uitvoering door middel van aanbestedingen van het particulier initiatief kan worden gebruik gemaakt. Bij de drinkwatervoorziening worde gerekend op 1000 liters ('s maands?) voor elken Europeaan en 100 voor elken inlander.

Ten aanzien van het dijkwezen, in Tongkin nog al ontwikkeld, geeft het congres in overweging de maatregelen te bestudeeren, welke dienen moeten om de schadelijke gevolgen te neutraliseeren van overvloedige regens, dijkbreuken enz. in de ingedijkte vakken.

Met betrekking op het mijnwezen verlangt het congres o.a.: „Waarborgen van de zekerheid en standvastigheid in de koloniale mijnwetgevingen als onmisbare voorwaarden tot aanmoediging van het moederlandsch kapitaal; — het raadplegen van belanghebbenden vóór het aanbrengen van wijzigingen in die wetgeving; — vereenvoudiging der verplichte formaliteiten om het verkrijgen van concessiën binnen het bereik te brengen van den minst bemiddelden prospector; — handhaving van de wettige mogelijkheid voor inlanders om mijnconcessies te erlangen; — geleidelijke vervanging van het recht op de bruto-opbrengst door indirecte belasting en het heffen van een recht op de netto-winst: — popularisatie van het mijnbedrijf onder de inheemsche bevolking, ten einde de koloniën in dit opzicht onafhankelijk te maken van den aanvoer van vreeemde werkkrachten."

De 6e afdeeling, die zich voor *Emigratie en het bevolkingsvraagstuk* zag gesteld, drong wat het eerste betreft inzonderheid aan op de fransche emigratie naar Algiers en Tunis.

Wat het bevolkings-vraagstuk aangaat, dat hier zoowel de hygienische maatregelen omvatte, ter bescherming van de bevolking tegen ziekten en hare gevolgen te nemen, als de wijze, waarop van de inheemsche bevolking uit militair oogpunt kan worden getrokken, trof ons ten aanzien van het eerste, naast de verschillende wenken ten aanzien van ziekenverpleging — hospitalen, maternités en sanatoria —; van quarantaine-voorschriften — waarbij o. a. naar het voorbeeld der zuid-amerikaansche republieken ter Oostkust, de plaatsing van sanitaire inspecteurs op de schepen wordt verlangd om het verkeer te vergemakkelijken —; van de maatregelen te nemen van onder de bevolkingen de moderne begrippen van volksgezondheid ingang te doen vinden, de wensch om in navolging van de school voor tuinbouw en kolonisatie te Swanley een onderricht in het leven te roepen voor de fransche vrouw om haar voor het leven in de koloniën voor te bereiden. Voorts zij nog vermeld de wensch dat in elke kolonie eene malaria-commissie worde ingesteld tot bestrijding der ziekte door de daartoe naar de lokale toestanden te kiezen middelen, terwijl de oprichting van anti-malaria-bonden, door den steun hiervan te bekomen, geacht wordt de taak der openbare macht ten zeerste te zullen vergemakkelijken.

Wat aangaat de benutting van het inheemsche element voor militaire doeleinden sprak het Congres zich uit in den zin, dat de verdediging der koloniën tegen aanvallen van buiten in hoofdzaak moet berusten op het inlandsch gedeelte der weermacht. waaraan slechts europeesche troepen worden toegevoegd in eene verhouding als voor het handhaven van orde en veiligheid in het land en ten einde in tijd van oorlog als keurkorps dienst te doen noodig is. Het Congres wenscht in dezen geest oprichting voor scholen voor inlandsche officieren en kader. Uit een oogpunt van defensie bleef het Congres overigens toch nog vasthouden aan den wensch om oud-militairen in de gelegenheid te stellen zich in de koloniën blijvend te vestigen.

De 7de afdeeling omvatte de *Inlandsche aangelegenheden* als daar zijn de regeling van den arbeid, inlandsch on-

---

Maleen lag in haar gemakkelijken, Indischen langen stoel, en droomde.

Een vraag van George maakte haar evenwel plotseling geheel wakker.

„Wat zou je zeggen, mijn kind, als ik je voor één... of twee weken hier alleen liet?"

„Wil je dan op reis?"

„Ja. Wat zeg je daar wel van?"

„Wat ik daarvan zeg? Wel — reis prettig, en kom gauw terug."

„Zoo. Verder niets, jij harteloos vrouwtje? Zeg eens, heb je je armen man eigenlijk wel lief?"

„Ja."

„Bewijs dat dan, en geef mij dadelijk een kus."

Zij kuste hem haastig, zooals men iets doet, dat nu eenmaal gedaan moet worden, en vroeg met belangstellende oogen:

„Je moet dus op reis?"

Zij moest eenige heftige liefkozingen over zich heen laten gaan, voordat zij antwoord kreeg.

„Je moet op reis, zeg?" herhaalde zij.

„Ja."

„Ach, laat mij los, anders loop ik weg."

Hij lachte.

„Als je kan."

„Hè!" deed zij zenuwachtig, „wat ben je nu vervelend."

Hij liet haar dadelijk los, geheel bekoeld.

„Ze willen hebben dat ik Kramers ontginningen eens zal gaan bekijken, en mijn oordeel er over geven als man van het vak. Ik kan gaan of niet, juist zooals dit in mijn kraam te pas komt.

„Natuurlijk moet je gaan."

„Ik zie wel, dat mij van jou kant althans geen moeielijkheden in den weg gelegd zullen worden."

Zij zag hem met groote oogen aan.

„Zou je dat dan willen?"

„Zeker. Het zou mij in het geheel niet onaangenaam wezen, als mijn vrouwtje mij verzocht, bij haar te blijven, en mij verzekerde, dat zij het zonder mij niet uithouden zou."

Hij had haar op zijn knie getrokken. Zij boog het hoofd wat terug en keek hem ernstig in het gelaat.

„Gevolg geven aan zulk een verzoek zou je in elk geval niet," meende zij.

„Misschien niet."

„Als je het wèl deed, zou ik mij over je schamen."

„Zoo? Wel, wel, kindje, zou je dat?"

„Ja. En juist omdat ik weet, dat ik een man heb, die niet uit zwak voor zijn vrouw gewichtig werk van van zich afschuift, daarom vindt ik het geheel overbodig, er eerst nog eens de proef van te nemen."

„Je bent schrikkelijk verstandig, Maleen. Je mocht het gerust wat minder zijn."

Zijn toon was bijna neerslachtig.

Zij streek hem met zachte vingers het boven zijn voorhoofd reeds zeer spaarzame haar uit het gezicht en toen draaide zij zijn forschen, afhangenden knevel naar omhoog, om de fraai gebogen lijnen van zijn mond beter te kunnen zien.

„Hij ziet er uit, als het portret van Johan Sobieky van Polen," dacht zij.

En daarop zeide zij:

„Denk toch eens, hoe heerlijk het wederzien zijn zal, na de scheiding — het eerste wederzien, sinds wij gehuwd zijn! Echtelieden moesten eigenlijk altijd zoo nu en dan van elkander gaan, dan zouden zij elkander daarna dubbel waardeeren."

„Hartje! Hartje!"

Hij kuste haar opnieuw.

Plotseling kwam zij op een idee:

„Zeg, George!"

„Ja?"

„Weet je wat? Neem mij mee."

„Dat gaat niet, lieveling."

„Waarom gaat het niet?"

„Omdat het veel te inspannend voor je zou wezen."

„Reizen de vrouwen van zendelingen dan ook niet met hun mannen mee door de wildernis?"

Hij lachte.

„Jij bent geen zendelingsvrouw."

„Och, toe, lieveling! Zie je, ik wilde zoo graag....!

Zij wreef haar hoofd langs zijn gezicht en vleide en smeekte als een kind.

Maar ditmaal hielp het haar niet.

„Geef je geen moeite kind. Daar komt toch niemendal van. Wij marcheeren snel, en zonder veel bagage. Een vrouw kunnen wij niet meenemen. Bovendien is het verkeer tegenwoordig niet bovenmate veilig. Het meeslepen van een vrouw zou de expeditie onder sommige omstandigheden in een heel leelijk parket kunnen brengen."

Zij zag zuchtend in, dat hij gelijk had, en gaf het op.

„Dan blijf ik maar thuis."

„Ja hartje. Dat moet je ook. Maar zal je ook heel verstandig zijn, als ik weg ben?"

„Ja. Bovendien zal Rainer wel op me passen."

„Ga maar niet te veel op zijn raad af. Hij heeft niets geen verstand van vrouwen. Hij denkt, dat jij kan, wat hijzelf klaarspeelt."

„Zooals jij, zal hij me niet verwennen."

„Beloof mij, zonder helmhoed niet in de buitenlucht te gaan, zoolang de zon nog boven den horizon is."

„'s Morgens om zeven uur ook niet?"

„Neen."

„Ook niet in de schaduw?"

„Neen. In het geheel niet, van zes uur 's morgens tot zes uur 's avonds. Beloof het mij."

„Ik beloof het."

(*Wordt vervolgd*).

derwijs en inboorlingenpolitiek.

Ten aanzien van het eerste punt sprak het Congres den volgenden wensch uit:

„Dat de koloniën waarvoor immigratie noodig de noodige maatregelen nemen om aan de immigranten het storten van een spaarpenning te verzekeren, die hun bij afloop van het contract zou worden uitgereikt, wat de hervatting der immigratie van Hindoes en Javanen in de hand zou kunnen werken;"

„Dat in het algemeen het bestuur door eene te zeer in details vervallende reglementatie van den arbeid vermijde om de ontwikkeling van europeesche ondernemingen in de koloniën tegen te gaan;"

„Dat de wetgeving in het moederland in zake ongevallen in arbeidsregeling niet in de koloniën worde uitgevaardigd, en dat op dit gebied niets worde ondernomen, dan overeenkomstig de lokale noodzakelijkheid en na advies van de lokale autoriteiten en vertegenwoordigingen"

Wat het inlandsch onderwijs betreft, wordt o.a. de wensch geuit dat aan begaafde inlanders faciliteiten worden verleend, om het hooger onderwijs in het moederland te volgen.

Ten aanzien van de inboorlingen-politiek wordt o. a. de wensch geuit dat de fransche ambtenaren de kennis van de taal van het land kennen, hetzij bij aanvaarding hunner functiën, hetzij binnen drie jaren daarna worde gevorderd en omgekeerd van de inlandsche ambtenaren voldoende kennis van het fransch.

De 8e afdeeling *Koloniale Wetgeving* sprak o.a. den volgenden wensch uit:

Dat men zooveel mogelijk de formaliteiten der procedure vereenvoudige en de dure tusschenkomst van advokaten, deurwaarders, griffiers, procureurs en notarissen beperke. In dit verband vestigt het Congres de aandacht op de voordeelen te erlangen door het gebruik van aangeteekende brieven met de waarschuwing tot betalen in stede van de gebruikelijke deurwaarders-exploiten.

De toestand in Engelsch Indië. De *Times of India* overzag in haar nummer van den 10en September ll den toestand in deze groote engelsche kolonie en betoogde daarbij dat alle teekenen er op wijzen, dat de rust weer in de gemoederen terugkeert. Niet in de laatste plaats moet het kroningsrelletje waarbij de bengaalsche leider Surendrah Nath Banerjee de hoofdrol speelde, er toe hebben bijgedragen om de meer bezadigde elementen weer op den voorgrond te brengen. In de nieuwe provincie Oost Bengalen en Assam, waar het ten tijde van het bestuur van sir Bampfylde Fuller zoo kookte onder de Bengaleezen, moet de rust weer zijn teruggekeerd en het vrij wel zeker zijn, dat de nieuwe luitenant-gouverneur Hare de, daartoe in aanmerking komenden bereid zal vinden om zitting te nemen in den gewestelijken raad. Het blad verweet evenwel den gematigden gebrek aan moed en karakter, wijl ze zich nog op den achtergrond bleven houden, blijkbaar uit vrees voor de schreeuwers, die ze niet waagden op hun plaats te zetten. Het verwachtte, nog niet wetende dat twee dagen later bekend zou worden, dat instede van den intransigenten heer Tilak, voor wien sterk geijverd werd, de leiding van het aanstaand Indisch nationaal congres aan den heer Nacrodj Dadab-hai was opgedragen, in dit opzicht veel van den uit Engeland terugverwachtten heer Gokhale. Zelfbewust besloot het bombaysche blad intusschen als volgt:

„De nadering van den vijftigstigsten jaardag van den opstand heeft den schrik gebracht in sommige gemoederen; een opstand in Indië is echter al evenmin waarschijnlijk als dat het land met eeuwige sneeuw zou worden bedekt. Wij kennen onze eigen kracht, en het beste is daarover te zwijgen en die voor zichzelve te laten spreken. Niemand zal „de Feranghi's in den Ganges werpen", en het is niet noodig uit te leggen dat wij in staat zijn om „in Bengalen met vuur en zwaard te vallen, en zonder gewetenswroeging te schieten en te hangen". Dat zijn geen zaken om over te praten; dat Groot-Brittannië ernstig vaardig is om wanordelijkheden te onderdrukken en zijn gezag te handhaven behoeft niet te worden in herinnering gebracht. Onze kracht is er niet minder om, omdat wij haar niet laten voelen, en er is niets in den huidigen toestand, dat aanleiding geeft om zulks wel doen.".

Bangka in de Straits. In de Straits-Times wordt door een chineeschen oud-ingezetene van Bangka voortgegaan op het bestuur van dat eiland af te geven. Eerst was het de quaestie van het gebrek aan arbeidskrachten voor de gambier- en pepertuinen, dat den man naar de pen deed grijpen om dit gebrek op de schouders van het bestuur te leggen, dat zijne koelies voor de tinmijnen onder de tuin-koelies zou ronselen, en den chineeschen planters het werk onmogelijk maken. Nu komt de man met nieuwe grieven voor den dag betreffende de behandeling der koelies in de tinmijnen. Die menschen moeten er hun zware dagtaak verrichten of zich aan een geeseling onderwerpen. Ook de towkays van wie dan toch deze behandeling moet uitgaan, wijl de mijnwerkers voor deze werken, worden door dezen schrijver in bescherming genomen tegen de uitbuiting van de zijde der ambtenaren van het nederlandsch-indisch gouvernement.

In verband met klachten in de Locomotief voorkomende betreffende de behandeling van chineesche koelies in den Riouw-Lingga-archipel van de zijde hunner chineesche werkgevers, die daar houtkap-concessiën hebben, acht de Straits-Times zich geroepen hierop de aandacht van het engelsch bestuur te Singapore te vestigen.

„Waar het chineesche arbeiders op de hollandsche eilanden min of meer in de nabijheid van Singapore aangaat, heeft het bestuur dezer kolonie," schreef laatst genoemd blad, „een heiligen plicht te vervullen tegenover deze koelies, die door de tusschenkomst zijner ambtenaren derwaarts togen, en het is tijd dat tot Batavia eenige woorden worden gericht ten aanzien van de behandeling der Chineezen in het algemeen, van den towkay tot den arbeider, op Bangka en in den Riouw-Lingga-archipel."

Geeft dit begin eener campagne juist nu het indisch gouvernement verbeteringen is gaan invoeren en zich nog meerdere verbeteringen voorstelt, waarbij naar we hopen den chineeschen towkays beter op de vingers zal worden gekeken, hoe ze hun arbeiders behandelen, geen stof tot nadenken. Voor het tinbedrijf op Malakka, waarbij onze Straits-buren in hooge mate zijn geïnteresseerd, is een bloeiend bedrijf op Bangka alles behalve gewenscht.

Boekbespreking.

Naar aanleiding van de verleden week door ons besproken brochure: **Opleiding van Oost-Indische Ambtenaren**, schrijft *het Vaderland* van 27 Sept. jl. o. a.:

Onder bovenstaanden titel is een pamfletje verschenen, dat naar het heet door een oud Oost-Indisch hoofdambtenaar geschreven zou zijn en waarin de schrijver zich voorstelt de in *het Vaderland* van 18 Augustus jl. over genoemd onderwerp voorgedragen beschouwingen te weerleggen. Het is alleen deze bijzondere onstandigheid, die ons noopt, over het in die anonieme brochure gezegde een paar woorden in het midden te brengen, want het is nauwelijks denkbaar, dat lezers, die van den stand der quaestie eenigszins op de hoogte zijn, door den „hoofdambtenaar" in hunne overtuiging hetzij bevestigd, hetzij aan het wankelen gebracht zullen worden: zóó oppervlakkig wordt op de zaken heengegleden, zóó weinig ernstig heeft de schrijver gelezen hetgeen hij wilde bestrijden, en zóó heeft hij groote, de grenzen der voegzaamheid naderende woorden de plaats der ontbrekende argumenten doen innemen.

De redenen, waarom wij eene hoogere krijgsschool voor officieren mogelijk, eene hoogere bestuurschool voor Indische ambtenaren, die aan hare bestemming zou beantwoorden, onmogelijk achten, zijn door den „hoofdambtenaar" in 't geheel niet begrepen, althans onjuist voorgesteld. Wij beweerden niet, dat de officier na afloop zijner eerste opleiding. met minder vakkennis dan de beginnende Indische ambtenaar zijnen werkkring aanvaardde. Integendeel, de officier begint met de voorloopig noodige vakkennis, moet echter om redenen, die met militaire beginselen samenhangen, spoedig het practische militaire leven in, en kan nu, wanneer hij daartoe lust en aanleg bezit, zijne wel wat spoedig afgesloten theoretische opleiding later aan eene hoogere krijgsschool aanvullen en afronden. De ambtenaar daarentegen heeft nog nooit vakopleiding genoten en volgens de meest bevoegden is die voor hem ook niet te maken, al ware het slechts op grond de oneindig veelsoortige werkzaamheden, waartoe hij later geroepen kan worden, en voor welker vervulling eene rijke algemeene ontwikkeling en redzaamheid en tact hem geschikt kunnen maken, maar geene speciale vakstudie hem voorbereiden.

Hetgeen dan ook voor den Indischen ambtenaar de plaats van vakstudie placht in te nemen, was eene nu eens meer beknopte, dan weer meer uitvoerige orienteering in het veld zijner aanstaande werkzaamheid, niet eene aanleering van technische kundigheden of vaardigheden met het oog op die werkzaamheid zelve.

Het groote verschil, dat zich openbaart, zoodra men gaat zoeken naar een programma van vakstudie voor den ambtenaar, is van eene geheel andere soort dan het meeningsverschil, dat zich voordoet wanneer men de studie van aanstaande officieren, ingenieurs, artsen, leeraren enz. wil gaan regelen. In deze laatste gevallen mogen de adviezen over dêtails uiteenloopen, waar het de opleiding van den Indischen ambtenaar betreft loopt de strijd over nagenoeg alle hoofdzaken en gelijken de door twee gezaghebbende mannen als vrucht van rijpe overweging ingediende programma's vaak niets op elkander.

Dit is natuurlijk alleen uit den aard der behandelde zaak te verklaren. De arbeidsverdeeling in het Indische staatsbestuur is nog zóó grof, vergeleken bij hetgeen men bijv. in Europa te dien aanzien vindt, dat ieder staatsdienaar casu quo tot uitoefening van bijna elke ambtelijke functie geschikt moet zijn. Wel zijn, het spreekt van zelf, de eischen, die men aan die uitoefening stelt, milder dan daar waar eene meer verfijnde arbeidsverdeeling sinds lang is doorgedrongen; maar daartegenover staat dat de ambtenaar, om in zoo velerlei bemoeienis niet al te zeer te kort te schieten, iemand van zeer algemeene ontwikkeling behoort te zijn.

. . . .

Niet alleen „het *Vaderland* en eenige andere dagbladen" willen de opleiding van Europeesche bestuursambtenaren tot het Europeesch gebied van Nederland beperken, maar in de eerste plaats de Indische Regeering en hare adviseurs, die toch zeker evenzeer in staat geacht mogen worden de opvoeding in Indië met die in Europa in het algemeen te vergelijken als de oud-hoofdambtenaar. En zij wil daarmede geenerlei rechten of aanspraken van in Indië geborenen verkorten, maar dezen veeleer in staat stellen, op den voor hen minst kostbaren weg zich ernstig voor te bereiden om geschikt te worden voor de bekleeding der hooge door hen geambieerde ambten.

Wie zulke bedoelingen miskent en scheef voorstelt, en met gezochte aanhalingen uit „Het Volk" en zinspelingen op „Christelijke beginselen" rassenquaesties in deze zaak tracht te betrekken, wijkt van den waren weg zeer verre af en wekt zelf twijfel aan den ernst zijner bedoelingen. Men kan zeker zijn, dat een ernstig minister zulk geschrijf niet als gewenschten steun aanvaarden, maar met een *non tali auxilio* terzijde leggen zal.

Immers er is hier geene quaestie van rasbevoorrechting, daar geheel onafhankelijk van de afstamming in onze koloniën alle rangen in elken tak van dienst voor de meest geschikten bereikbaar zijn; geene quaestie van uitsluiting der „andere maatschappelijke lagen", waarvan „Het Volk" spreekt, daar juist wanneer de Regeering de geheele opleiding betaalt, de mededinging voor alle lagen mogelijk is gemaakt; en geene quaestie van Christelijke beginselen, die toch zeker bij eene opleiding in Indië niet beter gewaarborgd zijn dan hier te lande.

Wij hebben nu eenmaal in Indië vooralsnog een bestuurssysteem waarbij Europeesche bestuurders als zoodanig de voogden der Inlandsche bestuurders moeten zijn. In vroegere jaren was het verschil tusschen die voogden en die pupillen, ook wanneer de eersten in de kolonie waren opgevoed, altijd groot genoeg om de voogdij te rechtvaardigen. Die dagen zijn voorbij. Er zijn reeds Inlandsche ambtenaren, die den hoogsten in Indië bereikbaren graad van ontwikkeling in Europeesche richting hebben bereikt en hun aantal breidt zich geleidelijk uit. Door bestendiging der opleiding van Europeesche ambtenaren in Indië zou men weldra allen redelijken grond van bestaan aan het Europeesche bestuurscorps ontnemen, want de Inlandsche aristocratie levert een veel grooter aantal geschikte jongelieden dan de zooveel minder talrijke klasse der Indo-Europeanen, en zij vertrouwt die zonen gaarne aan goede Europeesche families toe voor volledige opvoeding in een Indisch-Europeesch milieu.

Nu zou men eene discussie kunnen openen over de voor- en nadeelen der opleiding in zulk een milieu, vergeleken bij die in een waarlijk Europeesche maatschappij, maar dan zou men toch al te ver afwijken van het doel en van de practische wegen, die tot deszelfs bereiking openstaan.

Immers verschil tusschen de resultaten van beiderlei opvoeding is er ongetwijfeld, ook naar het oordeel van al die menschen van „gemarqueerde maatschappelijke positie", wier aanwezigheid te Batavia volgens den oud-hoofdambtenaar een waarborg is voor eene „behoorlijke Europeesche opvoeding" aldaar. En ons bestuurssysteem is nu eenmaal gebaseerd op de voorkeur voor de geheel Europeesche opvoeding, zoodat eene goede toepassing onzer hoogste bestuursbeginselen ondenkbaar is, wanneer men niet bij de opleiding der Europeesche ambtenaren met alle krachten streeft naar opvoering van het soortgelijk verschil tot den hoogsten, edelsten graad.

Dit wil trouwens ook het ontwerp van den Minister, maar de door hem gekozen weg ter bereiking van het doel wijkt van den door de Indische Regeering aanbevolen af. De Minister wil de verkeerde gevolgen eener opleiding in Indië van ambtenaren, wier Europeesche karakter de reden van hun bestaan uitmaakt, langs eenen omweg trachten te corrigeeren, de Indische Regeering wil ze elimineeren. En waar nu tot opheffing der bezwaren, die de Minister tegen die elimineering opperde: hoofdzakelijk de vrees van te gering aanbod van candidaten, een afdoend middel aan de hand wordt gedaan, blijven wij hopen, dat de Minister dat middel zal durven en willen aanvaarden of anders zich zal willen bepalen tot voorloopige handhaving van den status quo, die volgens het oordeel van vele bevoegden de voorkeur verdient boven de ontworpen regeling.

INGEZONDEN.

EEN EERESALUUT!

Geachte Redactie,

In het vorige nummer van het „Kol. Wbl." schrijft L.... onder bovenstaand opschrift o. m.: „*Hij*" (de vorst van Badoeng) *aanvaardt den zelfgewilden krijg*..." Zou de geachte schrijver, den lezers van dit blad ook eens willen aantoonen, dat het bloedbad, waartoe onze troepen volgens L... *gedwongen* waren, werkelijk een gevolg is geweest van onrecht, uitgaande van Balische, niet van onze zijde? Want daarop komt toch feitelijk alles aan. In Indië heeft in den laatsten tijd het bloed in stroomen gevloeid; ook vrouwen en kinderen zijn eerst bij honderden tegelijk „neergelegd"; nu op Atjeh nog geregeld, *bij ongeluk*. En nu weer die groote menschenslachtingen op Bali! Ligt de schuld werkelijk bij de Baliërs, dan kunnen wij met een Eeresaluut bij het héroïsch verscheiden van het Badoengsche en Tabanansche hof volstaan, maar anders . . . . .

Niemand heeft zich hier te lande iets om den aanstaanden strijd op Bali bekommerd, ook niet de pers, ook geen lid van de Staten-Generaal. 'k Heb er over geschreven, vóór de expeditie begon, in de „Telegraaf" van den 18den Juli 1905 en in het Weekblad „De Amsterdammer" van den 12 Augustus jl. Niemand, die er iets tegen in bracht. Nu begint zich echter in enkele persorganen meêgevoel te uiten.

In de Troonrede werd de aanstaande Oorlog met Bali noodzakelijk genoemd, omdat de vorsten niet aan onze *matige* eischen hadden willen voldoen. Dat woord *matige* klinkt vreemd. Waren het *gerechtvaardigde* eischen?

L... zal, hoop ik, wel zoo goed willen zijn in het volgende nummer van dit blad aan te toonen: dat werkelijk de vorsten van Badoeng schuld zijn aan het vergoten bloed.

Daarvoor is noodig den hoofdinhoud mede te deelen van het bestaande contract en van het ultimatum, door den Gouverneur-Generaal aan de vorsten gesteld.

Dankende voor de opname.

's Gravenhage, 1 October 1906. M. J. WIESSING.

NAAMLIJST VAN LEDEN

toegetreden tot de Vereeniging „Oost en West" in de maanden Augustus en September 1906.

Mej. Nora Schalkwijk	Amsterdam	*f* 1.50	lid.
Heer. Prof. Hector Treub	〃	2.50	〃
〃 N. J. Heijbroek	〃	2.50	〃
〃 Th. G. Schill	〃	2.50	〃
〃 D. Da Costa	〃	1.50	〃
Mej. J. Pierson	〃	2.50	〃
Heer Klaas de Vries	〃	1.50	〃
〃 Bueno de Mesquita	〃	2.50	〃
Mevr. de Wed. P. van Wijk—Temmen	〃	1.50	〃
Heer J. Th. P. Gonggrijp	〃	2.50	〃
〃 G. J. A. Steen	〃	2.50	〃
〃 G. H. Pannekoek	〃	5.—	don.
〃 S. Abramsz	〃	1.50	lid.
Mej. J. Everwijn Lange	〃	1.50	〃
〃 Rica Palache	〃	2.50	〃
Heer B. J. Ouëndag	〃	2.50	〃
〃 Th. Boersma	Apeldoorn	1.50	〃
〃 W. H. Bogaardt	Breda	2.—	〃
〃 Raden Soetan Casajangan Saripada	Haarlem	1.50	〃
〃 E. A. Reep	's-Gravenhage	1.50	〃
〃 Alex. Mackintosch	〃	1.50	〃
Mevr. E. van Gelder geb. Roodschild	〃	1.50	〃
Heer V. J. van Marde	〃	1.50	〃
〃 W. Bosch	〃	2.50	〃
〃 J. A. A. F. Quentin	〃	3.—	〃
Mevr. Quentin	〃	3.—	〃
Heer F. C. H. Darlang	〃	10	don.
〃 A. C. Harting	〃	1 50	〃
〃 H. T. N. Taijlor Kraay	〃	2.50	lid.
〃 A. Suermondt	〃	6 —	don.
〃 J. A. Th. Gordtmans	〃	1.50	〃
〃 A. A. de Jongh	〃	1.50	〃
〃 J. Eschbach	〃	5.—	don.
〃 Mr. F. C. H. Lorch	Nijmegen	1.50	lid.
〃 A. Berends	〃	2.—	〃
〃 Jhr. J. C. van Reigersberg Versluys	Paramaribo	2.50	〃
〃 A. Ghysels Mzn.	Rijswijk	2.50	〃
〃 Th. C. Gerth van Wijk	Vollenhoven	3.—	〃

Aan Donateurs, Leden en Abonn., *die verhuizen* of het *weekblad niet geregeld mochten ontvangen*, wordt verzocht hiervan *kennis te geven aan den Administrateur, Verhulst straat* 51, *den Haag.*

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids, October 1906.

De inlandsche gemeente-ordonnantie, door R. A. Kern. — Scheikundige arbeid in Nederlandsch-Indië, door Dr. M. Greshoff. — De keuring van gaba en rijst benoodigd voor het Nederlandsch-Indisch leger, door A. A. J. C. Hoorn. — Nadere berichten omtrent den Hedjaz-Spoorweg, door Moekhbir. — Westersche en Oostersche opvattingen van den dood, door A. von Schmidt auf Altenstadt. — Varia: Overeenkomsten met Inlandsche vorsten. — Maandelijksche revue van Brochures, enz. door J. E. de Meijier. — Koloniale Literatuur. — Wetenschap en Industrie. — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller.

De Indische Mercuur. 2 October 1906.

Een uitvoerrecht op kinabast, door v. G. — Een cacao-koning. — Verslag van cultuurproeven op Hawaïi, door R. W. T. — Eenige opmerkingen betreffende de voordracht van den heer mr. J. H. Abendanon, door J. C. v. H. — Een causerie over Indië, door R. — Het streven van Japan in Oost-Azië. — Aardolie (twee nieuwe geschriften), door D. — Koloniaal Museum. — Verslag over het jaar 1905 van de inspectie van den Landbouw in West-Indië (vervolg). — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Weekblad voor Indië. 1906. No. 17.

Zorg voor de openbare gezondheid in Indië, door M. van Geuns. — De inrichting van J. van der Steur te Magelang, door W. D. Koot. — De Djombangsche hulp-, spaar- en landbouwcredietbank (met foto's.) — De inwijding der lijn Damar-Toetoeng—Aloer-Nire — (met afb.), [door W. d. G. — Indische indrukken. — Indische boosdoeners. Eene jachtpartij met noodlottigen afloop.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Aug. 1906.

Rapport omtrent coöperatieve credietinstellingen in Bengalen, uitgebracht aan het Departement van Financiën (Board of Revenue), door W. R. Gourlag, vertaald door E. L. K. Schmüling (vervolg). Het in eigen beheer nemen van de voeding der gevangenen in de gevangenissen in Nederlandsch-Indië, door W. — De opleiding der Nederlandsch Indische Bestuursambtenaren. (Het wetsontwerp).

Eigen Haard. 1906, No. 39.

Naar de comedie Stamboul, door Jeanne T.

N°. 41. Donderdag 11 October 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.
Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.
Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. *Van de Vereeniging* **„Moederland en Koloniën".**

Openbare Algemeene Vergadering

op Zaterdag 13 October 1906, des avonds te 8 ure in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Groenmarkt te 's Gravenhage.

Agenda:

1o. Mededeelingen van het Bestuur.
2o. Aanvulling van het Bestuur.
3o. *Voordracht van den heer J. J. C. van Dijk*, 1ste luitenant der Infanterie, leeraar aan de Koninklijke Militaire Academie te Breda. Onderwerp: De positie van den Indischen officier behoort bij de Wet te worden geregeld. Formeel geen eisch van —, doch toegelaten door het staatsrecht, is wettelijke regeling geboden door motieven van ethischen en practischen aard.

Gelegenheid tot debat.

II. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I.

In hartelijken dank ontvangen van N. N. f 40.— voor de Witte Kruiskolonie van den heer *van Emmerik* en f 40.— voor de kolonie van mej. *M. Jansz* te Pangoengsen.

II.

Van het Departement van Koloniën ontvingen wij ter verspreiding een 40tal **„Mededeelingen van staatkundigen en algemeenen aard"** van het Koloniaal Verslag, betreffende Ned.-Indië van 1906. Belangstellenden kunnen op aanvraag bij den secretaris van het hoofdbestuur — zoolang de voorraad strekt — één of meer exemplaren daarvan bekomen.

III.

Door presidente en secretaris van het Hoofdbestuur werd jl. Zaterdag ter audiëntie bij den Minister van Binnenlandsche Zaken het volgende rekest persoonlijk aangeboden:

Aan Zijne Excellentie den Minister van Binnenlandsche Zaken.

Geeft met verschuldigden eerbied te kennen, het Bestuur der Vereeniging „Oost en West" goedgekeurd bij Kon. Besluit van den 28 Febr. 1903 No. 8, gevestigd te 's-Gravenhage, dat zich gedrongen gevoelt, het volgende eerbiedig onder Uwer Excellenties aandacht te brengen:

Zooals Uwe Excellentie bekend zal zijn, is het doel onzer Vereeniging niet alleen de belangstelling voor de Nederlandsche koloniën in Oost- en West bij ons volk op te wekken, maar daarenboven de kennis omtrent land en volk van beide Indiën in Nederland te verbreiden en de zucht naar meerdere kennis te dien opzichte aan te wakkeren.

Wij meenen hiermee niet alleen aan eene taak te arbeiden, die in het belang is van het Nederlandsche volk, maar eveneens mede te werken aan de vervulling van een plicht, die op ons, als koloniale natie rust, om voldoende bekend te willen zijn met de landen en volken, welke van Nederland uit geregeerd worden en op welker wetgeving de Nederlandsche regeering en volksvertegenwoordiging den grootsten invloed uitoefent.

Toch heeft het herhaaldelijk onze aandacht getrokken en onze verwondering gewekt, gelijk wij reeds vroeger de vrijheid namen onder de aandacht van bevoegde autoriteiten te brengen, dat, bij de overigens algemeene zorg der Nederlandsche Regeering voor het onderwijs, met de kennis van Indië in het geheel geen rekening wordt gehouden en bovenbedoelde plicht geheel vergeten wordt.

Immers zou men mogen verwachten, dat Nederland, een der eerste der Koloniale Mogendheden in Europa, alsmede die der handeldrijvende natiën, van staatswege het noodige doen zou ter, opleiding en vorming van een wetenschappelijk voldoende en volkomen onderlegd corps leeraren dat betreffende Nederland, zijne koloniën, en de landen, waarmede wij in betrekking staan, — om van de aardrijkskunde in haar geheel niet te spreken, — voldoende aardrijkskundige kennis bezit, om daarin met vrucht onderricht te kunnen geven aan de Burgerscholen en Gymnasia, de inrichtingen van onderwijs, waar de wetenschappelijke opleiding van de meest ontwikkelden in den lande plaats heeft.

Doch dit is geenszins het geval. Integendeel is voor de opleiding van leeraren in de land- en volkenkunde van Nederland, zijne koloniën enz. aan genoemde inrichtingen van Hooger- en Middelbaar onderwijs, sedert hunne instelling vóór ongeveer dertig jaren, *niets* gedaan, evenmin als voor de opleiding van leeraren in de Aardrijkskunde in het algemeen. Terwijl er voor de opleiding van leeraren in tal van andere leervakken behoorende tot ons Middelbaar onderwijs, leerstoelen zijn aan de Nederlandsche Rijks Univeristeiten, is dit juist het geval niet voor leervakken, die in zulk een nauw verband staan tot onze staats- en volkenbelangen. In dit opzicht staat Nederland achter bij alle landen van Europa, ook zelfs bij kleine, als België en Zwitserland.

De eenige weg, die in Nederland open staat, om zich voor genoemde vakken wetenschappelijk te bekwamen, ter verkrijging eener acte van bevoegdheid voor het Middelbaar onderwijs, is in hoofdzaak eigen studie. Wie wetenschappelijk verder wenscht te gaan, vindt aan geen enkel Nederlandsche Rijks Universiteit daartoe de gelegenheid, en menigeen zocht die daarom aan buitenlandsche Universiteiten.

Deze toestand is nog bedenkelijker door de geldigheid van art. 97 der wet op het Hooger onderwijs, van 28 April 1876 Staatsbl. 102, hetwelk bepaalt, dat aan doctoren en candidaten in de Nederlandsche letteren dezelfde bevoegdheid wordt toegekend, als in art. 74 der wet van 2 Mei 1863 Staatsblad No. 50 is omschreven voor het Middelbaar onderwijs, hoewel er aan de universiteiten nooit eenig onderwijs in de aardrijkskunde gegeven wordt.

Hierdoor toch wordt aan bedoelde Doctoren en Candidaten, die noch de vereischte voorbereiding voor de aardrijkskunde ontvingen, noch aan de Rijks-Universiteiten lessen in dit leervak konden volgen, noch eenig bewijs van kennis dienaangaande behoeven te leveren, de hoogste staatsbevoegdheid tot het geven van onderwijs in de aardrijkskunde in Nederland letterlijk geschonken.

Bij alle zorg der Regeering, dat geen effectus civilis van staatswege op onderwijsgebied of anderszins verleend wordt in eenig leervak, zonder studie en geleverd bewijs van voldoende kennis, heeft men in deze aangelegenheid dien stelregel niet betracht, en zijn er gedurende vele jaren leeraren in de aardrijkskunde aangesteld aan Hoogere Burgerscholen en Gymnasia, die op grond van genoemde wettelijke bevoegdheid benoembaar waren, zonder eenig blijk, de daartoe vereischte kennis werkelijk ook te bezitten, of aan eenigen eisch van bekwaamheid te hebben voldaan.

Dat bij dezen toestand, reeds dertig jaren bestendigd, het onderwijs in de Land- en Volkenkunde van Nederland en zijne koloniën, en van de landen, die er mede in betrekking staan, dikwijls zeer moet achterstaan, bij dat in de overige leervakken, en zeer onvoldoende en onvruchtbaar is, kan niet uitblijven. Waar het onderwijs wordt opgedragen aan leeraren, die noch voorbereidende noch wettelijke studie maakten van het door hen te doceeren leervak, kan dit onderricht niet de noodige belangstelling wekken, moet het de noodzakelijke degelijkheid missen.

En dit onderwijs wordt hier gegeven aan hen, die de wetenschappelijke élite der natie zullen vormen, waarvan velen later in verschillende maatschappelijke posities in aanraking zullen komen met de koloniën, en van beteekenis zullen zijn voor, van invloed op den loop der zaken in onze overzeesche bezittingen.

Op die wijze worden zelfs leeraren aangesteld

in Ned. Indië, om aldaar onderwijs te geven over dat land en volk, waarover zij wellicht weinig meer hebben gehoord bij hun studiën, dan wat de lagere school aanbiedt.

De vereeniging «Oost en West» heeft de nadeelige gevolgen van dit stelsel herhaaldelijk opgemerkt en ter sprake gebracht. En dewijl het voor haar niet mogelijk is daarin verbetering te brengen en haar streven daarop dikwijls moet afstuiten, richt zij tot Uwe Excellentie nu het eerbiedig, doch dringend verzoek in dien toestand verbetering te brengen.

Dit kan reeds onmiddellijk voor een deel door Uwe Excellentie persoonlijk geschieden, door aan de Rijksinrichtingen voor Middelbaar onderwijs bij voorkeur geen benoeming van een Docter of Candidaat in de Nederlandsche letteren tot leeraar in de Aardrijkskunde meer te bekrachtigen, tenzij hij, naast zijn officieel bewijs van bevoegdheid, ook een bewijs van werkelijke kennis kan overleggen.

Verder verzoeken wij Uwe Excellentie het daarheen te leiden, dat er eene wijziging plaats hebbe in de desbetreffende wetsartikelen, waardoor de Docter (Candidaat) in de letteren verplicht wordt tot de noodige studie in de Aardrijkskunde, om bevoegd verklaard te worden cum effectis Civilli tot het leeraarschap in de aardrijkskunde en in eenigen door Uwe Excellentie vast te stellen vorm een bewijs van bekwaamheid in dit leervak heeft te geven, zooals dit met de overige vakken, in het doctoraat begrepen: de Nederlandsche taal en letteren, en de Geschiedenis mede het geval is.

Het Bestuur der Vereeniging «Oost en West» is er van overtuigd, dat door Uwe Excellentie de billijkheid van zijn bescheiden verzoek erkend zal worden; dat de inwilliging er van noodzakelijk is in het belang van het onderwijs op zich zelf en van de eischen, die onze natie hieraan mag en moet stellen, en dat, hetgeen gevraagd wordt, geheel ligt in den geest der Nederlandsche wetgeving, waarvan in het door ons bedoelde onderwerp reeds te lang is afgeweken.

Op deze gronden verzoekt het Bestuur van «Oost en West» Uwe Excellentie eerbiedig en dringend zijn verzoek wel te willen toestaan.

Namens het Hoofdbestuur,

(w. g.) het Dag. Bestuur:

N. VAN ZUYLEN—TROMP, Presidente. — G. P. H. H. GONGGRIJP, Penningmeester.
G. L. KEPPER, Vice President. — L. P. F. SCHIMPF, Secretaris.

Van Boeatan.

Nu ongeveer de helft van de ter Amsterdamsche tentoonstelling ingezonden voorwerpen (de andere helft werd na afloop der expositie aan belangstellenden verkocht), weer in onze lokalen, Plaats 9, terug zijn, zien de lokalen van Boeatan er weer heel wat gevulder uit, temeer daar er ook uit Indië onlangs weer verscheidene nieuwe bezendingen zijn ontvangen.

Terecht merkte een kenner in de N. Rott. Crt. onder de rubriek „Indische Kunstnijverheid" dezer dagen op:

Er is in Boeatan weer heel veel moois.

„Onder de batik's munt vooral een smalle slendang uit met een gerekten, blanken ruitvorm in het midden en omringd door een bijzonder smaakvol ornament. Dit is zeer zorgvuldig aangebracht, een onregelmatige versiering, die door goede verdeeling der kleurvakjes heel rustig doet. Ook de kleuren zijn bijzonder in toon: 'n levendig donkerblauw, opgelicht met geelbruin, dat rijk als goud gloeit. Verder een mooi uitgevoerde „oedan riris", op een lang saroeng-vlak aangebracht. Dat is zoo'n eenvoudig patroon, niets dan smalle, schuine banen naast elkaar, verbonden door vertikale streepjes en toch doet het zoo dekoratief! De vloeiende wasteekening geeft aan dit monotone gegeven bekoring, want hoe precies deze doek ook uitgevoerd is, toch verschillen die staande streepjes in dikte; ze krijgen soms iets heel teers, worden een delikaat lijntje, dat eventjes scherp kleurt. En men behoeft niet lang op de versiering te zien om te erkennen, hoe juist dit ornament den naam weergeeft: de vallende regen.

De batik's van Madoera geven zelden zoo iets fijn doorvoelds te zien. Ze zijn heel anders in opvatting, breeder in ornament. Het doffe rood voert er den boventoon en al is de wasteekening zelden zoo precieus als die op Java, toch zit er dikwijls een durf in, die prettig aandoet.

Van de Dajak's dit artistieke volk op Borneo, bezit „Boeatan" enkele zeldzame stukken. O. a. twee weefsels van de Zee-Dajak's, echt kenschetsend hun liefde voor stille kleuren in weefsels. Het eene dofrood op gelig fond met veel spiralenwerk, dat hier en daar versterkt wordt door donkere vlekjes. Het andere is strenger in lijn, het gelijkt veel op een vlechtwerkpatroon, zooals die hoekige banden zich ombuigen. De kleur is zeer bescheiden, bruinig zwart op gelig fond en past goed bij het eenvoudige gegeven. Dan zijn er twee blaadjes met kralen-weefsels, beide zeldzame stukken. De geheele achterzijde is met kralenwerk bedekt, een kleurig vlakpatroon; de voorzijden zijn afzonderlijk versierd met sterk gestileerde menschfiguren. Kleederen voor een tropisch klimaat kan men ze bezwaarlijk noemen; ze zijn flink dik en door de groote hoeveelheid kralen aardig zwaar. En wat weer typisch is, een rand van rood katoen omzoomt grof het baadje, dat bovendien aan de onderzijde van een rij koperen belletjes is voorzien! Zonderling toch, in het kralenwerk zulk een verfijnden kleurensmaak, een voortreffelijk ornament, uiting van ontwikkeling en vlak daarneven koperen belletjes en bont rood, die beide aan een hardlooperspak behooren, uiting van zeer primitieven zin.

Voornamer zijn dan ook de Batak'sche bamboekokers. De slanke, gele vorm is gevat in een zwart voetstuk, terwijl het deksel in een kleiner formaat een herhaling van den vorm geeft. Het ingegrifte ornament is heel eenvoudig, maar sluit zeer mooi bij den slanken vorm aan; door het elegant en behandig graveeren is uit het primitief gegeven iets heel moois ontwikkeld.

Ditmaal zijn ook eenige Javaansche Wajang-figuren te verkrijgen, prachtstukken van die mooie kunst op Java, die, zooals we op de Indische tentoonstelling in Amsterdam zien kunnen, veelal te onpas bij nieuw werk gebruikt worden; tot zelfs voor lepeltjes worden die arme Wajangpoppen misbruikt. Men vergeet daarbij geheel, hoe de Wajangfiguur een zelfstandig karakter heeft, een ding op zich zelf is, dat niet straffeloos „toegepast" kan worden. Het is een sterk gestileerde menschfiguur, die zijn eigenaardigen vorm ontleent aan het gebruik: het schimmenspel. Vandaar de geprononceerde lichaamslijnen, de overmatig lange armen, die vooral in beweging als „Schattenbild" tot hun recht komen!

Maar ook in het licht bezien zijn ze mooi! Die sieraden, die zich als slangen om armen en beenen kronkelen, het fijn gedetailleerd borstsieraad en vooral het hoofd! Hoe decoratief zijn de neusvleugels en mondhoeken gebruikt, de rijk versierde „helm", weelderig naast het effen, zwarte haar!

Men heeft de Wajang-figuren lang genoeg miskend, voor gedrochten gescholden en toch hebben ze iets echt menschelijks. Men moet ze alleen kennen, zooals men ook menschen kennen moet. Ik liet er onlangs een zien, aan een vriend, iemand, die veel voor kunst voelt; hij lachte me uit, vond 't een staaltje van grooten wansmaak, een leelijke karikatuur, die alle menschelijkheid verloren had.

Maar toen zijn vrouw een half uurtje later aan den vleugel zat, het hoofd ietwat voorovergebogen, de vingers zachtjes over de toetsen glijdend, toen rees hij plotseling op. In die vrouwenfiguur, en profil gezien, herkende hij duidelijk het waar-gevoelde gebaar van de Javaansche wajang-figuur, het innigmenschelijke, dat deze ondanks het sterker stileeren behouden heeft."

Uit Buitenzorg ontving Boeatan allerlei zilverwerk o. a. de zoo fraaie slangvormige armbanden en sleutelringen; uit de Kei- en Aroe-landen zeer origineel aardewerk.

De gouvernementsbedrijven in Nederlandsch-Indië.

Onder de belangrijke maatregelen, waarover de moederlandsche wetgevende macht hare aandacht zal hebben te laten gaan, neemt voorzeker het in de M. v. T. op de indische begrooting aangegeven voornemen, om de gouvernementsbedrijven te brengen onder een nieuw departement van algemeen bestuur, eene belangrijke plaats in.

Wij lezen dienaangaande in de M. v. T. het volgende:

«Ten einde te geraken tot eene intensiever en op commercieele leest geschoeide exploitatie van de gouvernementsbedrijven in Nederlandsch-Indië, is de ondergeteekende met den Gouverneur-Generaal in overleg getreden en tot overeenstemming gekomen in zake de oprichting van een nieuw departement van algemeen bestuur, waaronder die bedrijven zullen ressorteeren.

«De gedachtenwisseling met de Indische regeering heeft tot de conclusie geleid, dat het meest aanbeveling verdient, om de thans onder verschillende diensttakken betreffende de tinmijnen op Banka, de Ombilin-kolenvelden en ook overigens het mijnwezen; het zoutmonopolie en de opiumregie; den post- en telegraafdienst en de postspaarbank; de landsdrukkerij, zoomede de aanrakingen met de Kamers van koophandel te brengen onder één nieuw departement van gouvernementsbedrijven.

«De spoor- en tramwegen en het stoomwezen zullen vermoedelijk ook naar het nieuwe departement worden overgebracht, maar het is nog onzeker, of dit aanstonds bij de oprichting van het nieuwe departement zal kunnen geschieden, dan wel eerst later daartoe zal kunnen worden overgegaan . . . .

«Zoodra meer gedetailleerde gegevens uit Indië zullen zijn ontvangen, ligt het in de bedoeling deze aangelegenheid bij afzonderlijk wetsontwerp tot wijziging van de thans aangeboden begrooting aan het oordeel der Staten-Generaal te onderwerpen.»

Hoezeer eene meer gepreciseerde uiteenzetting van den hier aangekondigden maatregel te wachten staat, meenen wij toch nu reeds ten aanzien van het vorenstaande met het oog op het in den aanhef dezer ministerieele verklaring op den voorgrond gestelde doel, enkele opmerkingen in het midden te moeten brengen.

Wij lezen van een intensiever en op commercieele leest te schoeien exploitatie van eenige gouvernements-bedrijven, waaronder wij o. a. ook de opium-regie zien opgenomen. Van alle middelen, waaruit het nederlandsch-indisch gouvernement zijne inkomsten put, achten wij dat zeker wel in de laatste plaats aangewezen voor zulk eene exploitatie.

Dat men de productie der tinmijnen op Banka zoo hoog mogelijk trachte op te voeren en door oordeelkundig beleid zich den blijvenden goeden gang verzekere! Uitstekend. Dat het gouvernement over krachten wenscht te beschikken, in staat den weg te wijzen voor een goeden afzet der productie van de Staats-tinmijnen en kolenvelden. Alleszins begrijpelijk, vooral wat de Ombilin-kolen betreft! Dat het spoor- en tramwezen, niettegenstaande ook onder de huidige gestie wat Java betreft de uitkomsten zeer bevredigend mogen worden geheeten, voor eene meer intensieve en op commercieele leest geschoeide exploitatie vatbaar is, zoowel in het algemeen belang als in dat van de schatkist, te dikwijls reeds is hierop zoowel in Indië als in het moederland gewezen, om nut zoowel als urgentie te betwijfelen. Dat men er naar stieve het zoutdebiet en de winsten uit dat middel aldus meê te meerderen, dit laatste ook door gebruikmaking van de nieuwste hulpmiddelen bij fabricage en briquetteering — niemand, die daar iets tegen zal hebben aan te merken, integendeel, waar meerdere winst allicht er toe leiden kan een noodzakelijke levensbehoefte tot steeds billijkeren prijs onder de massa te brengen. Dat de opbrengst van post- en telegraafdienst voor vermeerdering vatbaar is, bij tegemoetkoming aan redelijke eischen van het verkeer, ten opzichte waarvan de aanrakingen met de Kamers van Koophandel het nieuwe departement op de hoogte kunnen houden, ook wij gelooven zulks en achten het goed gezien een nieuwe lijn ook voor deze diensten aan te geven.

Maar de opiumregie?

In een tijd, waar in heel Oost-Azië, met uitzondering van Indo-China, òf het opiumverbruik is of wordt verboden, dan wel een beweging gaande is om het verbod daarop te verkrijgen — in Japan bepaald verbod, op de Philippijnen beperkte toestemming, bij wijze van overgang, tot het verbod in 1910, in China demonstratiën tegen het opium-verbruik, in de engelsche nederzettingen op het schiereiland Malakka het vooruitzicht, dat van Engeland uit, het verbod wordt gedecreteerd op een gebruik, waaruit die gewesten hunne middelen hoofdzakelijk dan wel voor een aanmerkelijk deel putten — wordt ten onzent de opium-regie ondergebracht bij een departement, dat intensiever en op commercieele leest geschoeide exploitatie der gouvernements-bedrijven in zijn vaandel voert.

Is dat goed gezien?

Het bedrijf van opium-debitant werd het gouvernement opgedrongen om aan misbruiken bij de opiumpacht een einde te maken en hoezeer de hoop, daarbij gevoed, dat de regie tot vermindering zou leiden van het verbruik vrij wel illusoir gebleken is, dient o. i. toch de schijn zelfs te worden vermeden, dat het gouvernement aan dat bedrijf een zoo groot mogelijke uitbreiding wenscht te geven, welken schijn het zeker op zich laadt, door de vlag, waaronder het dat wenscht te stellen.

Wij zouden zeggen laat de opium-regie blijven wat zij thans is, en blijven moet, een fiscaal middel, dat onder Financiën ressorteert, gelijk de pandhuisregie, om gelijke redenen door het gouvernement aan zich getrokken.

De intensiever op commercieele leest geschoeide exploitatie der opium-*fabriek* laat zich toch ook wel denken onder andere vlag dan die van het nieuwe departement, zooals blijkt uit hetgeen in de Memorie van Toelichting op de Indische begrooting wordt vermeld betreffende de voorgenomen gouvernements caoutchouc-onderneming, welke onder Landbouw zal ressorteeren en waar-

omtrent wij het volgende aan bedoelde stuk ontleenen:

«Het Europeesch personeel van de onderneming zal niet aanstonds in vasten dienst worden genomen, maar zal op de wijze als bij particuliere ondernemingen gebruikelijk is naast eene vaste bezoldiging een aandeel in de winst genieten. Er komt bij deze zaak, vooral in de eerste jaren, zooveel aan op de zaakkennis en de toewijding van het personeel, dat het niet raadzaam ware zich aanstonds vast aan bepaalde personen te binden, terwijl het om dezelfde reden aanbeveling verdient, wanneer men geschikte personen gevonden heeft, hen door het uitzicht op eene met het welslagen der zaak klimmende belooning aan de onderneming te binden».

Is dit niet de nieuwe gewenschte koers, nu onder Landbouw-vlag in te slaan, welke vlag o. i. ook de commercieele leiding zal moeten dekken van het hout-debiet der door het technisch personeel te onderhouden houtvesterijen, waarvan er nu twee nieuwe in het leven worden geroepen, ten bewijze o. i. dat de staats-exploitatie het van de particuliere gewonnen heeft in het daarvoor gevoerde pleit?

Men late, zeggen wij, de opium-regie waar zij is en blijven moet. Maar er is een ander gouvernementsbedrijf, dat wij bij het nieuwe departement van intensieve en op commercieele leest geschoeide exploitatie gaarne zagen ondergebracht.

Wij bedoelen het stiefmoederlijk bedeelde havenbedrijf, nu onder Marine en Openbare Werken ressorteerend, ten aanzien waarvan wij de aandacht meenen te moeten vestigen op de uitkomsten, in Engelsch-Indië verkregen met de *trusts* of commissiën, belast met het beheer, onderhoud der groote havens, uitkomsten, die nu ook voor Singapore tot navolging aanspoorden.

Tentoonstelling te Crefeld.

Vrijdag 5 dezer werd de tentoonstelling van Nederlandsch-Indische Kunst en Kunstnijverheid te Crefeld plechtig geopend. In de Nieuwe Courant van Zondag 7 dezer vinden wij daaromtrent het volgende telegram:

„Terwijl een feestzonnetje gloed en tinteling gaf aan de kleurenpracht der Indische weefsels en batiks, werd in de eerezaal van het Keizer-Wilhelm-museum — van welks tinnen de Duitsche en Nederlandsche vlaggen broederlijk naast elkander wapperen — de tentoonstelling geopend.

Een aantal autoriteiten uit Krefeld en gasten uit Nederland, woonden de plechtigheid bij.

De Oberburgermeister dr. Oehler, president van het Museumbestuur, hield een openingsrede. Hij bracht hulde aan het Nederlandsche comité en aan alle inzenders in Nederland; in het bijzonder eerbiedigen dank aan Koningin Wilhelmina en aan den Soesoehoenan van Solo voor de blijken van hun hooge belangstelling. Vervolgens wees de spreker op het internationaal karakter van de taal der kunst, die alle cultuurmenschen verstaan. Hij heette de Nederlandsche gasten welkom in Krefeld.

Dr. Deneken, directeur van het Museum, bracht zijnerzijds dank aan allen, die hun medewerking verleend hadden, in het bijzonder aan de heeren Mr. Abendanon en Von Saher. Hij schertste voorts den invloed van de cultuur en de kunst der Aziatische volkeren op de Westersche beschaving en hoopte dat deze tentoonstelling de vriendschapsbanden tusschen Nederland en Duitschland, en de uitwisseling van ideale goederen zou bevorderen.

Mr. Abendanon, voorzitter van het Nederlandsche comité, bracht daarna hulde aan het bestuur van het Museum en vertolkte ook gevoelens van dank jegens H. M. de Koningin, den minister Fock en den Soesoehoenan van Solo.

Vervolgens schetste hij op treffende wijze hoe men deze tentoonstelling zou moeten zien, zich indenkende in het verleden en de cultuur der inlanders.

Dr. Oehler verklaarde nu de tentoonstelling voor geopend, waarna een rondgang begon.

Uit Nederland waren o.a. aanwezig — behalve de meeste leden van het comité — dr. Schmeltz, directeur van het Rijks Ethnografisch museum te Leiden, de controleur F. C. H. Darlang, J. A. Loebèr Jr., baron Van Lynden, uit Haarlem; J. C. van Eerde, Lion Cachet en Poggenbeek, beide uit Amsterdam; Thorn Prikker, mej. M. Tonnet en mej. Tersteeg, de verdienstelijke helpsters van den heer Von Saher. De meeste leden van het comité waren vergezeld van hun dames.

De tentoonstelling is nog zoo goed als gereedgekomen, en maakt een voornamen indruk."

Omtrent de tentoonstelling zelve lezen wij in het zelfde blad verder:

Het kan wel niet anders, of de gisteren geopende Nederlandsch-Indische Kunst-tentoonstelling roept bij de Krefelder kunstvrienden de herinnering wakker aan de Nederlandsche kunst-tentoonstelling van 1903. Zoowel op het gebied der schilderkunst toch als op dat der kunstnijverheid maakte men kennis met kleurencombinaties en vormen, waarbij exotische invloeden zich duidelijk lieten waarnemen.

Thans vinden de velen die destijds met bewondering vervuld zijn geweest voor onze nationale kunst door het initiatief van dr. Deneken een stillen wensch vervuld en krijgen zij de kunst van de volkeren van den Archipel in vollen rijkdom en in haar groote verscheidenheid te aanschouwen, terwijl geen moeite gespaard is om door deskundige voorlichting in een reeks van opstellen over de verschillende kunstvakken en door een zorgvuldige samenstelling van den catalogus de tentoonstelling zoo leerzaam mogelijk te maken. Zoo heeft o.a. prof. dr. A. W. Nieuwenhuis een algemeene inleiding geschreven en nog een afzonderlijk opstel over het snijwerk; dr. Greshoff over de kleurproeven in verband met de batikkunst in het laboratorium van het Koloniaal Museum te Haarlem genomen; de heer Von Saher over de indonenische plastiek; dr. J. D. E. Schmeltz over pronkwapens; mej. Martine Tonnet over het wajangspel; G. P. Rouffaer over batikwerk en J. C. Loebèr Jr. over weef- en vlechtwerk. Zij allen hebben zich in hooge mate verdienstelijk gemaakt jegens het publiek, dat de tentoonstelling, die ongeveer een maand geopend blijft, zal bezoeken.

De tentoonstelling omvat het geheele gebied der kunst, zooals die zich in de Nederlandsche bezittingen van den Indischen Archipel ontwikkeld heeft, maar natuurlijk is uit het vele slechts dat gekozen wat door zijn smaakvolle bewerking en decoratieve waarde of door zijn nationale eigenaardigheid op den voorgrond treedt en waarvan het te verwachten is, dat het niet alleen de belangstelling van den bezoeker zal wekken, maar ook de Duitsche kunst zal inspireeren, zooals het op de Nederlandsche kunstenaars zijn invloed heeft doen gelden.

Hieronder zijn natuurlijk begrepen plastieke werken in steen, hout, ivoor en metaal (afgietsels) Wajangpoppen, gedreven en geciseleerd koperwerk, wapens, vrouwensieraden, batiks, weefsels, vlechtwerk, kortom alle voortbrengselen der kunstnijverheid die decoratieve of artistieke waarde hebben.

Over de medewerking die het Nederlandsch comité mocht ondervinden sprak ik reeds in mijn eersten brief. Ik kan er thans aan toevoegen, dat het getal inzenders ruim 70 bedraagt; ze allen met name hier op te sommen is wel niet doenlijk; genoeg zij het te zeggen, dat bijna alle openbare en particuliere verzamelingen haar schatten hebben beschikbaar gesteld; in de lijst ontmoet men naast de namen van bekende oudgasten die van eerste kunstliefhebbers en verzamelaars.

Toch had de medewerking nog algemeener kunnen zijn, wanneer niet sommigen zóó zwaartillend waren geweest om aan het plan een onvaderlandslievend karakter toe te schrijven. Eén leemte wordt echter in 't bijzonder gevoeld en dat is de totale afwezigheid van voorwerpen uit 's Rijks Ethnografisch Museum te Leiden. Op meer dan één gebied kan men van de Indonesische kunst geen volledig beeld geven zonder daarbij te beschikken over de hoogst belangrijke collectie uit die Rijksinstelling.

Vrees voor brandgevaar en diefstal moet den minister van Binnenlandsche Zaken er toe geleid hebben om de herhaalde verzoeken te blijven weigeren. Deze overwegingen verdienen natuurlijk eerbiediging maar de voorwerpen zouden — zooals onlangs terecht in de N. R. Ct. is opgemerkt — in het geheel op zich zelf staande, brandvrije en goed bewaakte „Kaiser-Wilhelm-Museum" minstens zoo veilig geborgen zijn als te Leiden in het gebouw aan den Hoogewoerd, welks ligging en inrichting veel te wenschen laten.

Hoe het zij, Leiden kreeg wel voor zijn Rembrandttentoonstelling de kostbaarste schilderijen uit het buitenland in bruikleen, maar hier te Krefeld schittert Leiden door afwezigheid want dat de aanwezigheid van dr. Schmeltz, den directeur van 's Rijks Ethnografisch Museum, in zijn hier nogal veel opzien wekkend ambtsgewaad, dus met een officieel tintje, het gemis van de kostbaarheden uit het museum zelf zou vergoeden... dat zal wel niemand beweren, hoe zeer men ook dat payer de sa personne van den half-Duitschen, half-Nederlandschen ethnograaf zal waardeeren.

Veeleer is men geneigd zich te troosten over de tentoonstelling met de gedachte aan het vele schoone en belangwekkende dat hier te zien wordt gegeven en aan de groote toewijding waarmee mannen als dr. Deneken, mr. Abendanon en de heer Von Saher de tentoonstelling hebben voorbereid en met buitengewone krachtsinspanning in korten tijd hebben ingericht.

Daaraan is het te danken dat men zoowel uit een oogpunt van kunst als van ethnografie ontzaglijk veel bezienswaards hier te aanschouwen krijgt en geen bezoeker onbevredigd zal heengaan.

Een korte doorwandeling door de tentoonstelling, die de lezer wel met mij zal willen maken, voert ons in de eerste plaats naar het Krefelder Zimmer, waar de directeur van het Koloniaal Museum te Haarlem, dr. Greshoff, in een zeer interessante en technologisch geordende verzameling de bewerkingsmethode van het batikken aanschouwelijk maakt naar proeven die in het laboratorium van het Koloniaal Museum te Haarlem genomen zijn. Met deze inzending kennis makende leert men begrijpen dat de batiktechniek zich niet leent voor fabriekmatige toepassing. Zij zou haar eigen karakter daarbij inboeten. Het schoone van de batiktechniek is juist, dat het

elken scheppenden kunstenaar in staat stelt zijn teekeningen op onvergankelijke wijze op zijde, linnen, perkament, leder, enz. aan te brengen zonder de hulp te behoeven van een fabriek of ververij.

Het exotisch karakter van de tentoonstelling in de bovenzalen van het Museum komt reeds dadelijk uit in de versiering van de bovengalerij van het weelderig ingerichte marmeren trappenhuis, in welks portaal het monumentale standbeeld van den ouden keizer Wilhelm, ter wiens nagedachtenis het Museum in 1897 door de Krefelder burgerij werd gesticht, is geplaatst.

Thorn Prikker heeft hier een versiering aangebracht, geheel in den geest der Nederlandsch-Indische kunst. Over de geheele breedte omzoomt de beschilderde wand een nagebootste oude batikfries. Tusschen kleurige houten zuilen, waarop monsters van burleske vormen zijn afgebeeld, hangen voorts in eenvoudige omlijsting fotografische afbeeldingen van Indische vorsten en grooten, inlanders aan den arbeid, kampongs, enz.

Belangwekkend zijn ook de afbeeldingen der friezen die ruim duizend jaren geleden tegen den thans begraven voet van den Boroboedoer werden uitgehouwen en welke voorstellingen uit het Hindoe-leven gaven.

Dit milieu is al zeer gelukkig gekozen als voorportaal voor de eigenlijke tentoonstelling; men wordt er terstond ingeleid in het verleden en heden der volkeren aan wier oorspronkelijken kunstzin en hoogontwikkeld zieleleven de voorwerpen die men straks zal aanschouwen, hun ontstaan te danken hebben.

Om het trapportaal liggen de verschillende zalen, waarin reeds zoo menige tentoonstelling van allerlei cultuur en tijdperken gehouden werd. Voor een gedeelte zijn zij van bovenlicht voorzien.

Treden wij rechts de ruime zaal binnen dan komen we in een geheel indonesisch milieu. Op 14 in bonte kleuren, naar ontwerpen van Thorn Prikker, beschilderde wandzuilen zijn zoogenaamde Balifiguren opgesteld. Onder vitrines rusten de overige kostbaarheden. Rondom is de geheele zaal behangen met geschilderde of gebatikte stoffen.

Alleen het middenveld van den hoofdwand is gedrapeerd met een witte zijden stof, die als achtergrond dient voor de daarvoor op een estrade opgestelde kostbaarheden, die door H. M. Koningin Wilhelmina in bruikleen zijn afgestaan. Daaronder bevinden zich rijk versierde pronkwapens, met goud doorwerkte stoffen en uit zilver en goud filigrain vervaardigde modellen van Indische woningen, inderdaad een verzameling die reeds om haar innerlijke waarde de eereplaats zou verdienen.

Het geheel maakt een voornamen indruk en alle deskundigen zijn het er over eens, dat de kleuren der stoffen door de belichting hier buitengewoon tot haar recht komen.

In de westzaal wordt de aandacht gevraagd voor de wajangspelen, aan welker groepeering mej. Martine Tonnet uit Haarlem, die daarvan bijzondere studie heeft gemaakt, een paar dagen onvermoeid heeft gearbeid. De schilderkunst, die in het algemeen op de tentoonstelling op den achtergrond treedt, komt bij de wajangspelen goed uit. Men krijgt hier een denkbeeld van het echte oude Javaansche volkstooneel in al zijn naïviteit, dat waarschijnlijk zijn oorsprong reeds vond in de Voor-Hindoe-periode en zich ontwikkeld heeft uit de religieuse voorstellingen der polynesische Maleiers, bij wie de vereering der voorouders een groote rol speelde.

De schilderingen zijn aangebracht op lange strooken geprepareerde boomschors of papier. Deze afbeeldingen worden langzaam afgerold en de voorgestelde tafereelen door den verteller verklaard. Men heeft hier dus te doen met een geïdealiseerd en kunstvol volksvermaak, dat eenige overeenkomst heeft met de ouderwetsche kermisvertooningen van griezelige geschiedenissen als „de moord van Raamsdonk", naar welke bijzonderheden wij in onze kinderjaren met angstig kloppend hart hebben gezien en geluisterd.

In de westzaal zijn ook de sieraden uitgestald uit de bekende prachtige verzameling van den heer Zimmermann te Batavia, terwijl in een nevenzaal mr. Abendanon een collectie van 40 inlandsche muziekinstrumenten ten toon stelt van de meest verschillende soorten: slaginstrumenten, klokken, snareninstrumenten, enz.; in een voorzaal krijgt men een zeer methodisch ineengezet overzicht van de verschillende technieken toegepast op een menigte voorwerpen van allerlei aard.

Het Vaderland schrijft:

In 't algemeen kan gezegd worden, dat hier van het beste, dat Indië oplevert, is bijeengebracht. Beziet men de verschillende weefsels, wapens en gebruiksartikelen elk voor zich, dan merkt men op hoe prachtig deze dingen zijn. Maar een bepaald vertrek of een bepaalde groep of een combinatie van kleuren, die sensatie geeft van iets heel schoons, mocht ik niet ontdekken, wat misschien toe te schrijven is aan het feit, dat thans nog niet alles geheel af is. Men spreekt van kisten vol, die nog onuitgepakt staan, en van andere, die nog door de Duitsche douane zijn aangehouden, streng en ommeegaande zelfs waar het zulke ethnologica geldt.

Zoo iets als het blauwe kamertje met koperwerk te Bergum of het Rembrandtieke licht op goudweefsels met somber gehouden donkerbruin daarnaast als te Amsterdam, heb ik hier niet gevonden. De vraag rijst of dit niet aan den inval van het licht moet worden gezocht. Dit nu schijnt niet waarschijnlijk, omdat ook hier in de museumzalen zeer goed bovenlicht is en van tijd tot tijd de zon schijnt.

Neen, dat moet liggen in de zalen zelf, die iets hols hebben, waarvan de wanden slechts voor een klein deel door doeken zijn bedekt en dan ook aan het arrangement zelf.

Men had hier vier zalen en een vestibule tot zijn beschikking. Eén daarvan wordt in hoofdzaak door weefsels ingenomen, één met wapens en metaalarbeid, één met de gamelan uit Solo en enkele wajangpoppen, en één bijna geheel met wajangfiguren.

De vestibule, of beter trappenhuis, is zeer gelukkig versierd met een batikmotief van Thorn Prikker, met foto's en enkele hindoebeelden. Maar juist de indeeling van al het gelijksoortige over de verschillende zalen, als boven aangegeven, schijnt minder gelukkig. Dat juist voldeed in Amsterdam zoo uitmuntend, dat een harmonisch geheel was verkregen door de kunstvoorwerpen van dezelfde streek bijeen te houden, voor zoover gewenscht. Daardoor werden de veelal strenge lijnen van de weefsels en weefselomtrekken gelukkig gebroken.

Intusschen hier in de zaal met kains treft ook hier en daar een schitterende kleur, een prachtig motief, een rijk decor. Wij hadden echter meer een schoon geheel, een grooter harmonie gewenscht geacht. Hiermede wil niet gezegd zijn, dat ook hier niet iets valt te leeren voor volgende exposities. Gelukkig bv. is het denkbeeld geweest de Balische garoeda's en togok's te plaatsen op vierkante, vrij hooge zuilen, met een gekleurde batikkapala versierd, zoodat de veelal helle kleuren en niet immer schoone vormen der beelden niet te veel op den voorgrond komen.

Opmerkelijk schoon zijn enkele gipsafgietsels van hindoebeelden, die hier zijn opgesteld; het is als gevoelde deze zich in de nabijheid van zooveel andere beeldgroepen van Europeesche meesters op hun plaats. Er staan hier een paar hindoegoden van treffende schoonheid en klassieke pracht, die met hun witte rustigheid onmiddellijk boeien en eigenlijk zoo'n geheel vertrek beheerschen. De prajnânâramita, de godin der wijsheid, en gemalin van Adhi Buddha, uit Leiden, is een heerlijk beeld vol goddelijke schoonheid; het Durgabeeld daarnevens niet minder. De wajangpoppen komen aardig tot hun recht op witte schermen, die tegen de ruiten zijn gespannen. Intusschen zijn er nog kisten vol, die onuitgepakt bleven; stapels kains en bergen wapens liggen in de aangrenzende, niet tot de tentoonstelling behoorende vertrekken. Het was niet doenlijk al het gezondene te exposeeren, ofschoon langzamerhand nog wel het een of ander stuk te voorschijn zal worden gehaald, als daartoe meer tijd en gelegenheid zal bestaan.

Wat is zoo'n doode, mooi geverfde en blinkende van nieuw koper gamelan toch een akelig ding. Men ziet het hem aan, dat hij nog nooit is behamerd en dat hij nog nooit heeft uitgegalmd den strijdzang of het smeltend liefdenlied van smachtenden prins voor verbannen vorstendochter. Men gevoelt, dat hij nog noodig heeft dagen en nachten te worden bespeeld, zoodat zijn koper dof en zijn hout ontverfd wordt, voordat hij is de levende gamelang, die zingen en weenen kan en die de inlandsche ziel zal beroeren met zijn zoet getokkel en woest gebons.

Hieronder volge een lijst van inzenders:

H. M. de Koningin.

De Soesoehoenan van Soerakarta Pakoe Boewono X.

De Rijksbestierder van Soerakarta Raden Adipati Sosro Diningrat.

F. Abeleven, Hilversum; G. A. Abendanon, Amsterdam; mr. J. H. Abendanon, Den Haag; mr. M. L. André Wiltens, Batavia; jonkvr. De le Bassecour Caan, Den Haag; dr. Bervoets, Zeist; Bienfait, Hilversum; Boeken, Amsterdam; Erven Bohn, Haarlem; jhr. Von Bose, Nijmegen; H. W. Bosmann, Den Haag; Boeatan, Den Haag; Bronbeek; J. H. De Bussy, Amsterdam; Frau Hedwig Daniels, Krefeld; F. C. H. Darlang, Amsterdam; Ind. Instelling te Delft; Th.. F. A. Delprat, Amsterdam; C. Th. Van Deventer, Den Haag; Dilmann & Co., Hilversum; A. Doyer, Kediri, Java; dr. P. Aug. Driessen, Leiden; mej. A. M. Gerth van Wijck; mr. L. J. Godefroy, Utrecht; M. J. Goudsmit, Den Haag; mevrouw Von Haerdtl, Batavia; kapitein Hahmann, Dusseldorf; C. Den Hamer, Middelburg; Th. F. H. Hoedt, Indië; mevr. Hoek—Soeman, Semarang; mevr. Van der Horst, Amsterdam; H. Van Ingen, Bussum; S. Jacobson, Den Haag; J. E. Jasper, Soerabaja; H. Koolbrugge, Utrecht; Koloniale Bibliotheek van het Kon. Instituut; Koloniaal Museum, Haarlem; P. J. Kooreman, Den Haag; Lamaison van Heenvliet, Rotterdam; J. Larij, Dordrecht; mevr. Meerburg—Rappard, Den Haag; S. Müllemeister, Heemstede; Frederik Muller & Cie., Amsterdam; Museum van Kunstnijverheid, Haarlem; Nederlandsch Schoolmuseum, Amsterdam; C. Nieuwenhuis, Padang, Sumatra; prof. dr. A. W.

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

VIII.

„En geen water drinken, hoor je."

„Geen water drinken."

„En nooit te snel loopen, of te ver gaan."

„Nooit. Maar zeg, is het nu haast uit? Anders kan ik toch niet alles onthouden."

In den vroegen morgen brak Dietlas op, ter begeleiding van Erich Kramer en diens dragerscolonne. Maleen en Rainer gingen tot den Ras Noengua mee.

Nog een kus en een „tot weerziens!", toen volgde George de reeds op pad zijnde stoet, zonder zich nog een enkele maal om te wenden.

En Maleen zag hem na.

Zijn breede, eenigszins gebogen rug, zijn klein hoofd, zijn rustig-zekere, en daarbij zoo elastische gang — wat was hij haar vertrouwd en lief geworden!

En plotseling overviel haar een bang gevoel van verlatenheid. Zij voelde zich als een kind, dat zijn moeder verder en verder van zich af ziet gaan; zoo, alsof zij hem naloopen moest, zich aan hem vastklemmen en smeeken: „Blijf! Laat mij niet alleen!"

Juist, zooals hij het zoo gaarne had willen hooren! Waarom had zij zich zoo koel, rustig-verstandig getoond, en hem daarmee verdriet gedaan? Nu was het te laat, om het goed te maken. Nu had hij twee weken, of langer, den tijd om over haar koudhartigheid na te denken, en er bedroefd over te zijn. Zou zij hem toch nog snel naloopen? Hem nog zeggen, hoe ongelukkig zij zich gevoelde, van hem gescheiden?"

Ach, zij kon hem niet meer inhalen! De afstand tusschen hen was reeds te groot geworden. Zoo dadelijk zou de kleine karavaan in het sombere, eentonige mangrovenbosch verdwijnen.

Daar keerde hij zich eindelijk nog eens om, en toen hij haar zag staan, wuifde hij met de hand.

Zij wuifde terug, met haar zakdoek. Had hij maar kunnen zien, hoe haar daarbij de tranen uit de oogen sprongen.

„Als Lots huisvrouw!" schertste Rainer, die eerst evenals zij, de karavaan had nagestaard, doch thans zijn onbewegelijke zuster gadesloeg. „Kom nu, Maleen, hoold op! Je bent een soldatendochter."

Ja. Zij zag dadelijk in, dat zij zichzelf zoo niet mocht laten gaan. Snel droogde zij haar tranen, keerde zich tot Rainer, en zeide:

„Nu wij toch bij Ras Noengua zijn, konden wij die aardige kleine Marie Beta wel eens een ochtendbezoek brengen."

Hij vond het goed.

Zoo liepen zij met hun beiden de heerlijke casuarinenlaan in.

Het was juist zes uur. De zon overgoot den oostelijken hemel met gloeiend vuur. Eentonig dof sloeg de zee tegen de rotsen.

Van het missie-gebouw klonk het zwakke geluid van het bidklokje.

Over het matte groen van palmen, oranjes en ricinusstruiken schemerde nog de blauwwitte morgennevel.

Maleen's droevige, weke stemming was even snel vervlogen, als zij gekomen was. Als de dag, lag immers het kostelijke, overrijke leven voor haar, een goddelijke aanwijzing tot genieting en geluk!

Op het erf voor de missie hurkte een Arabier, in een bruingeel werkpak, met de fez op zijn geschoren hoofd. Om hem heen in het zand stonden allerlei potjes en papier.

„Mijn hofleverancier," zeide Rainer glimlachend. „Abdel Hadi, de meester boekbinder."

„Wat doet hij daar dan?"

„Wel, boeken inbinden voor Beta. Waar hij een opdracht aanneemt, slaat hij meteen zijn atelier op."

Maleen lachte.

„Hoe eenvoudig."

„Jambo, Abdel Hadi!" riep Rainer den meester toe.

„Jambo! Jambo, Bana! Bibi jambo!"

Tusschen Rainer en den Arabier ontspon zich een vriendschappelijk gesprek.

Maleen dacht:

„Altijd zien zij er als voorname lieden uit, die Arabieren, wat zij ook mogen zijn."

Intusschen was de morgengodsdienstoefening van den zendeling afgeloopen en trad deze met zijn dochter het huis uit, om de vroege gasten te begroeten.

Marie hing aan den arm van haar vader, en zag met haar donkerbewimperde oogen schuw van terzijde naar Maleen.

„Ben je bang voor mij, liefje?" vroeg Maleen heel vriendelijk, maar ook, zonder dat zij het wist, heel neerbuigend. „Je behoeft wezenlijk niet bang voor mij te wezen, is het wel, Rainer?"

„Neen, zij is goed," sprak Rainer.

Anton Beta verstond evenmin den verkeerstoon met groote dames als zijn dochter. Beiden waren stijf en verlegen tegenover Maleen, doch werden terstond los en onbevangen, wanneer zij met Rainer praatten.

„Hoe gaat het met den adelaar?" vroeg Maleen.

„Hij is weg."

„Hè?" riep Rainer uit, „heb je hem weggegeven,

Nieuwenhuis, Leiden; W. O. J. Nieuwenkamp, Edam; Martinus Nijhoff, Den Haag; mevr. M. S. Okhuyzen de Lint, Utrecht; Dr. W. J. Oosterhoff, Haarlem; Oost en West, Batavia; mevr. De Pauly—Breton de Nys, Den Haag; mej. Ploos van Amstel, Overveen; G. G. W. Rooseboom, Amsterdam; mevr. Rosina, Haarlem; Van Rouveroy van Nieuwaal, Den Haag; E. A. Von Saher, Haarlem; M. Segov, Den Haag; prof. Speyer, Leiden; mej. Martine Tonnet, Haarlem; P. F. van Vlissingen en Co., Helmond; mevr. Wiggers van Kerchem, Leiden; Zeydel, Den Haag; Ph. Zilcken, Den Haag; V. Zimmermann, Batavia.

In den catalogus werden bijgedragen geleverd door prof. Nieuwenhuis, E. A. von Saher, Martine Tonnet, J. Schmeltz, G. P. Rouffaer en J. A. Loebèr.

Oost-Indische Berichten.

Het Atjeh-regime. Uit het garnizoen te Segli werd de eerste luitenant S. E. P. A. van Haeften overgeplaatst naar Penampaän in de Gajoe Loeös. De luitenant was echter sedert eenige weken ziek en tot niets anders in staat dan tot eenig schrijfwerk. Dit werd den gouverneur medegedeeld. Als antwoord kwam de vraag of de luitenant vervoerbaar was? De behandelende officier van gezondheid kon niet anders dan toestemmend antwoorden; en daarop volgde het bevel dat luitenant van Haeften dan maar per tandoe naar zijn nieuwe bestemming moest worden gedragen.

Alzoo geschiedde. Penampaän werd echter niet bereikt; eenmaal in de wildernis, kon de luitenant niet verder en keerde op eigen gezag terug.

Thans is hij geplaatst te Kwala Simpang. Hij doet daar evenveel dienst als in de Gajoe Loeös, omdat de officieren van Penampaän en Kwala Simpang elkaar geregeld aflossen. De overplaatsing naar Penampaän is dus enkel voor een tijdje uitgesteld . . .

Er moet maar gediend worden!

Als dit met officieren gebeurt, behoeft men niet te vragen wat er van de manschappen gevergd wordt.

Heeft men niet in Atjeh een soort van zelfmoord-epidemie onder de laatsten? (Bat. Nwsbl.)

Niet Hoffähig genoeg! De legercommandant, zoo berichtte de Javabode, heeft de officieren die naar Bali zullen vertrekken, een afscheidsdiner aangeboden.

Dit is niet precies juist.

Het diner zal inderdaad plaats hebben. Het zal ook een afscheidsdiner zijn voor naar Bali vertrekkende officieren; Maar genoodigd zijn niet alle officieren; de luitenants zijn buitengesloten met uitzondering van één op elk bataillon, den oudste. De overigen schijnen nog niet in de termen te vallen om met den legerbevelhebber aan den disch te zitten.

Dit is niet pleizierig voor de luitenants en van hun ontstemming ontvingen wij verschillende blijken. Wij begrijpen dit heel goed. Maar ten slotte zal generaal Van der Wijck toch wel vrijheid mogen hebben om te noodigen wie hij wil? (Bat. Nwsbl.)

Op den 30sten Augustus 1906 is de directie van het materieel der artillerie te Batavia van den majoor der artillerie G. H. Knoop overgegaan op den luitenant-kolonel der artillerie W. J. Giel. (Javabode.)

Hoogerop gezocht. Naar het Soerab. Handelsblad verneemt, heeft een handelsfirma te Soerabaja, niet tevreden over het optreden van den hoofdintendant der militaire administratie, inzake het toewijzen van leveringen voor de Bali-expeditie, zich met een verzoekschrift tot den gouverneur-generaal gewend, om aan wat adressant „onbillijke bevoorrechting zonder reden" noemt, een eind gemaakt te zien.

Uit Ampenan wordt aan het Soerab. Handelsblad geschreven, dat het huis van den vroegeren radja aldaar, aan het strand gelegen, is ingericht voor het marine-personeel dat de installatie voor draadlooze telegrafie, op het strand ingericht, zal beheeren. Gedurende de expeditie zullen dus de telegrammen van Badoeng draadloos worden overgebracht naar Ampenan en vandaar uit door het telegraaf-kantoor naar Java worden geseind.

Een „Persdeliet." De raad van justitie te Makassar heeft in behandeling genomen de zaak tegen de Makassarsche Courant, naar aanleiding van een door ds. Hengeveld tegen het blad ingediende klacht, wegens opname van een bericht, de mededeeling bevattend, dat genoemde predikant een predikbeurt zou vervullen, hetgeen in strijd was met de waarheid.

Eenige weken gelden werd door onzen correspondent, zegt de Javabode, te Makassar uitvoerig melding gemaakt van deze kwestie, en hij vroeg zich evenals wij, met nieuwsgierigheid af, hoe de afloop zou zijn. Daarbij beloofde hij uitvoerig verslag te zullen uitbrengen van de rechtzitting, waarop wij dus maar zullen wachten.

Slechts zij thans medegedeeld, dat de eisch van den officier van justitie luidde: *f* 200 boete, subsidiar één maand gevangenisstraf.

Een diamantslijperij te Semarang. Een correspondent aldaar van de Nwe Soerab. Crnt. deelt mede, dat zich te Semarang sedert eenige dagen een Duitscher ophoudt, zekere heer Mönnich, die kort geleden van Australië is gekomen, alwaar hij jarenlang in de diamantslijperij heeft gewerkt, met het voornemen daar ter stede een dergelijke inrichting te vestigen.

De teekenen wijzen er op, zegt de correspondent, dat de vraag naar diamant toenemend is. De heer Mönnich schijnt hier reeds een geschikt terrein gevonden te hebben, waarop de fabriek gebouwd zal worden. Binnenkort zal hij dan met den gemeenteraad in onderhandeling treden, voor den aankoop van bedoeld terrein, gelegen in de onmiddellijke nabijheid van de Peter Sythoff's-laan. De nieuwe fabriek zal naar plannen van een australischen ingenieur, wiens naam mij niet bekend is, binnen 8 à 10 maanden verrezen zijn.

Het ligt in de bedoeling van den heer Mönnich, de fabriek geheel te maken tot een model-inrichting. Zij zal worden ingericht voor 100 à 150 molens en beschikken over machinale zagerij, slijperij, enz. en geheel electrisch werken. Proeven zullen tevens worden genomen met een electrischen molen, waardoor alle riem- en raderwerk vervallen kan. Slagen de proeven, en daaraan twijfelt de heer Mönnich niet, dan zal door dit geheele electrische bedrijf de hygiëne in de fabriek uitnemend kunnen heeten. Aan de noodige schaftlokalen, kleed- en waschgelegenheid voor de werklieden, die grootendeels uit Europeanen zullen bestaan, zal het niet ontbreken, terwijl een flink open terrein om de fabriek, den toevoer van licht naar alle zijden zal bevorderen.

„Een stap in de goede richting." Het schijnt dat het ernst wordt met het aanbrengen van verbeteringen bij den post- en telegraafdienst. De nieuwe hoofdinspecteur, de heer Stieltjes, heeft dit al wel ingezien, dat, wil eenmaal de zaak goed worden, de beambten ook goed moeten zijn, meer ontwikkeld dan thans over het algemeen het geval is. Vroeger waren de examens vrij wel een wassen neus. 't Was volstrekt niet zeker, dat wie slaagde, de noodige kennis had voor de bediening der post geëischt en de vorige hoofdinspecteurs lieten de zaken, zooals ze waren. Wel kwam er eenige verbetering, doordat in de laatste drie, vier jaar de examinatoren, welke successievelijk die van vroeger vervingen, met meer ernst hun taak opvatten, en ten minste iets eischten van de candidaten, zoodat zij, die slaagden, niet geheel onbekwaam waren. Maar het aantal dezer laatsten was te gering. Verreweg het grootste deel dergenen, die zich aanmeldden, moest afgewezen worden. En dat was natuurlijk. Hoe ook zouden ze de voor het examen noodige kennis opdoen? En wat moesten ze weten? Want het examenprogramma dateert al van tientallen jaren her en zoo langzamerhand heeft de praktijk zich heel wat gewijzigd.

De heer Stieltjes nu heeft aan de examinatoren bij het laatste examen voor commies tweede klasse verzocht een verslag uit te brengen, ieder voor zijn speciaal vak, waardoor gewezen wordt op datgene, waarin de candidaten tekort kwamen en tevens verzocht dat verslag te doen vergezeld gaan van een soort leiddraad, waardoor aanstaande candidaten ten minste eenige aanwijzing hebben bij hun studie.

Nog bestaat het plan om, voorloopig te Batavia, later ook te Soerabaja en te Semarang, een cursus te openen, waar jongelui, aan de post werkzaam, opgeleid kunnen worden tot commies derde klasse. Het denkbeeld is geopperd, dien cursus te verbinden aan de Koningin Wilhelminaschool. 't Is nog maar een klein begin, maar we gelooven een goed begin. 't Is nu alleen de kwestie, of er geld beschikbaar gesteld zal worden." (Javabode).

Productief-making der dwangarbeiders. Ten dienste van de kleermakers-ateliers te Klaten, Semarang, is, naar de Loc. bericht, de resident van dat gewest, door den directeur van justitie gemachtigd om onderhands 200 stuks handnaaimachines intekoopen tegen den minst te bedingen prijs.

De kettingberen hebben waarlijk niet te klagen, dat de regeering hunne belangen uit het oog verliest. Het te bereiken doel is tweeledig: 1e het bezigen van deze krachten ten voordeele van den lande en 2e het leeren van een ambacht aan de lieden. Wellicht, dat hen dit na ontslag uit de boei, van verdere misdaad afhoudt.

Aan het verkeerde kantoor. Sprekende over de circulaire van den directeur van financiën, aan de hoofden van gewestelijk bestuur, waarin opgave wordt verzocht van het aantal Europeanen, die inkomens hebben van f 600 tot beneden f 900, ten einde het patentrecht nog een sport lager te kunnen doen ingrijpen, zegt de Batav. Nouvellen-schrijver:

„Zal men in de Tweede Kamer, waar reeds meermalen beginselloosheid aan de indische belastingontwerpers is verweten, genoegen nemen met een dergelijke stelselloosheid?

Daargelaten dat het bewijs geeft van slechte politiek om van de inkomsten van 50 gulden per maand, welke reeds bijdragen aan indirecte verteringsbelastingen, nl. accijnzen en inkomende rechten, ook nu nog

---

bibi Marie?"

„Neen. Hij is ontsnapt. Met zijn ketting en den dikken tak, waaraan hij vastgemaakt was, is hij weggeloopen. Vliegen kan hij natuurlijk niet."

„Nu zal de arme kerel ergens in het bosch verhongeren," sprak Rainer met leedwezen.

Marie zag hem zoo zacht en vleiend aan, dat de opmerkzame Maleen er een schrikschokje van kreeg terwijl zij als een kind, dat zich verontschuldigd zeide

„Ik kon er niets aan doen, Bana. Ik heb hem altijd goed te eten gegeven."

„Natuurlijk kon je er niets aan doen," stelde hij haar dadelijk gerust. „Ik zal je dezer dagen een paar zilverreigers schieten, en dan zet je de veeren op je mutsje, ja?"

De zwarte oogen schitterden begeerig.

„Toe ja breng reigerveeren voor mij mee, Bana! Reigerveeren zijn zoo mooi!"

Rainer en Maleen waren spoedig weer op pad, om naar de hitte thuis terug te keeren. Toen zij de kasuarinen achter zich hadden, vroeg Rainer:

Vindt je haar niet allerliefst?"

„Wie? Die kleine schuwe wilde?"

„Ja. Ik mag haar wat graag! Als zij maar geen negerbloed in de aderen had."

Maleen lachte.

„Dan zou je ten slotte nog met haar trouwen?"

Hij antwoordde ernstig:

„Zeker zou ik."

Maleen stond stil.

„In ernst?"

„Ja. Zij bevalt mij buitengewoon goed. Jou niet?"

„Omdat je hier geen Europeesch, geen werkelijk Duitsch meisje te zien krijgt," meende zij hoofdschuddend.

„Ik ken haar veel langer dan jij. Zij is heel lief. Overigens, alle Europeanen in Oengoedja hebben met haar gedweept, totdat jij kwam. En eenigen zijn haar, ondanks jou, getrouw gebleven."

„Zij ziet er heel aantrekkelijk uit," vond Maleen, „en is zeker ook heel zacht, en aanhankelijk, als een kleine slavin. Maar je hebt mij weleens gezegd, dat je vrouw een wezenlijke levensgezellin voor je zou moeten zijn, ook geestelijk. Dat vond ik zoo mooi. Marie Beta zou je onderdanige dienares zijn, en je speelding. Zeker niets meer."

„O, je kent haar niet. Zij heeft meer in zich, dan men haar zoo aanziet. En zij is nog nauwelijks zeventien jaar. Alles zou men uit haar kunnen maken."

„Dat denken de mannen altijd!" riep Maleen geringschattend uit. Intusschen, als jij haar kent en van haar houdt — dan trouw je maar met haar."

„Het gaat helaas niet," antwoordde hij ernstig. „Ik heb er genoeg over gedacht. Maar zie eens: het geslacht Waltron berust nu op jou en mij. Ik ben de laatste van mijn naam, en mijn zoon moet het geslacht voortzetten. De stammoeder van de toekomstige graven van Waltron mag geen Abessinisch bloed in de aderen hebben. Liever wil ik in het geheel geen kinderen dan van die rasbastaarden."

„Arme kleine Marie!" zeide Maleen. Maar zij was er toch wel voldaan over, dat Rainer aan deze verzoeking niet blootstond. Marie Beta was niet de vrouw, die zij voor haar broeder wenschte.

Beiden vervielen zij in nadenkend stilzwijgen.

De weg ging langzaam heuvelop en voerde over een in zee vooruitspringende rots, die een schoon uitzicht aanbood over het blauwe havenbassin, met zijn schepen en talrijke booten.

Op de rots zelf bevond zich een kleine moskee, door een groep oeroude kokospalmen beschaduwd. Niet ver daar vandaan lagen eenige Duitsche graven.

„O, wat is het hier mooi!" riep Maleen getroffen.

„Men noemt deze plaats de Rots der Eenzamen."

„Een poëtische naam. Alles is hier ook poëtisch."

Rainer hield de hand beschuttend boven de oogen en tuurde over het levendige havenpanorama.

„Zie, daar!" riep hij levendig. „De dhau van Dejta! Dan moet de chef terug zijn!"

„Weet je zeker, dat het die dhau is?"

„Heel zeker. Had ik maar een kijker, dan kon jij het ook zien. Daar, bij het Engelsche consulaat ligt de Algerijnsche missiedhau, met het roode kruis op het zeil, en vlak daarnaast die van den rijken Djeta. Het zijn de eenige twee, die een kajuit hebben. Maar ook aan de takelage ken ik ze."

Krome terug! Misschien zag zij hem nog heden!

Deze onverwachte tijding vervulde haar van zulk mateloos geluk, als zij nog nooit ondervonden had. En plotseling doortrilde haar de gedachte:

„Nu heb ik het schoonste oogenblik van mijn leven doorleefd. Hooger dan dit kan niets gaan."

En zij maakte zich zelf geen verwijt over deze zaligheid, want de zaligheid had haar ongeroepen overvallen.

Zij had gedurende Krome's afwezigheid volstrekt niet te veel aan hem gedacht, zich daarentegen veel, en dikwijls vol innigheid, met haar man bezig gehouden. Steeds trachtte zij meer het bewonderenswaardige en het beminnelijke in het karakter van George te zien, en hem inniger lief te hebben.

Maar had zijn komst haar ooit een overweldigenden indruk kunnen geven, zooals zij zooeven overweldigd was van geluk bij Rainers ontdekking. Nooit. Zij kon daaraan niets veranderen.

(Wordt vervolgd).

een directe belasting te willen heffen.

De indische specialiteiten, de directeur van financiën aan het hoofd, schijnen ten eenenmale onkundig te zijn van het feit, dat ontheffing van inkomstenbelasting ten behoeve van kleine inkomens niet is een privilege, maar een gewone toepassing van het belastingbeginsel: heffing naar draagkracht.

Maar waar wil men hier te lande die kennis ook vandaan hebben, nu de zoogenaamde financieele specialiteiten, uitgezonderd de kort geleden uitgezonden registratie-ambtenaren, zonder voorafgaande wetenschappelijke studiën, de hoogste sporten van de ambtelijke ladder hebben kunnen bestijgen."

Gelijke monniken enz. De heer Mr. E. A. Hoeffelman, thans voorzitter van den landraad te Rembang, zal, naar de N. Soer. Crt. mededeelt, Dinsdag den 4en September a.s. terecht moeten staan voor den raad van justitie te Soerabaja.

Wat beklaagde ten laste wordt gelegd, is werkelijk niet van belang. Toen hij nog voorzitter was van den landraad te Malang, ging hij vaak naar Lawang langs den kortsten weg en zoo gebeurde het eens, dat hij op de baan liep, terwijl de trein aankwam. De machinist heeft toen, ter voorkoming van ongelukken, den trein moeten stoppen. De onderopzichter heeft procesverbaal opgemaakt wegens overtreding van het spoorwegreglement. Daarvan is nu deze rechtzaak het uitvloeisel.

Hongerdood. Dezer dagen, schrijft de Javabode, namen wij uit de Locomotief een berichtje over, waarin melding werd gemaakt van het overlijden van een 14-jarigen javaanschen jongen, die eenige dagen lang op de passar had gelegen, een geraamte gelijk, zonder dat iemand notitie van hem nam. Naar aanleiding hiervan is een officieel onderzoek ingesteld en het rapport luidt, volgens de Locomotief, aldus:

„Zekere Kasmin uit de desa Gedong, district Manggar, heeft zich ongeveer twintig dagen geleden tot den djaksa te Demak gewend, eene betrekking verzoekende. Daar hij echter aan zijn voet verscheidene wonden had, wilde de djaksa Kasmin niet in dienst nemen maar gelastte hem zich eerst onder geneeskundige behandeling te stellen. Dit verkoos Kasmin echter niet en hij liet zich niet meer bij den djaksa zien. Nu en dan vertoonde hij zich op de passar, zonder iemand lastig te vallen en hij werd den 19en dezer op de passar dood gevonden. Volgens verklaring van den docter-djawa moet zijn dood toegeschreven worden aan koudvuur in de voetwonden, het lijk is toen vanwege den djaksa in een wit kleed gewikkeld en volgens de godsdienstige voorschriften begraven."

Het semarangsche blad teekent hierbij nog het volgende aan:

„Deze officieele lezing van het voorval geaccepteerd, blijft toch over een deerniswekkend drama. Kasmin moge behoord hebben tot die ongelukkigen die — om welke redenen blijft een eeuwig raadsel — hunne wonden niet willen laten verbinden, dit neemt niet weg dat Kasmin, die om werk had gevraagd en dus zonder middel van bestaan was, dagen lang moedernaakt — zooals ons werd gemeld — op de passar heeft gelegen. Al moge er koudvuur gekomen zijn bij zijne vervuilde wonden — geen wonder — hij heeft zeer zeker gebrek geleden aan 't allernoodigste. Wat ons ook bevreemdt is dat, gelijk in het bericht werd vermeld, geen der inlanders, wien toch het mededoogen anders allerminst vreemd is, den jongen wat te eten gaf. Mag de autoriteit er in berusten, als een behoeftige zieke geneeskundige hulp weigert, dagen lang moedernaakt en behoeftig op de pasar ligt en daar ten slotte sterft? Natuurlijk niet; tenzij onze berichtgever ons totaal onjuist hebbe ingelicht en Kasmin wel degelijk nu en dan door de lui op de pasar geholpen zij, blijft het feit dat op den openbaren weg een mensch, moedernaakt aan gebrek en vervuilde wonden stierf, een afschuwelijk voorval."

„De vorstelijke genade in den vorm van mooie kruisen is weer op tal van personen neergedaald, lezen wij in de „Week" van het Soer. Handelsbl. ofschoon men — een wenk van de Staten Generaal indachtig — minder scheutig is geweest dan vorige jaren. Wie nog twijfelt aan de superioriteit der ambtenaren in deze gewesten, wordt door het lijstje van dezen twijfel genezen. Van het kleine vijftigtal heeren, die een lotje uit de lintjesloterij trokken, zijn niet meer dan vier of vijf particulieren (J. Dinger, H. J. G. Janssen van Rooy, M. Sanders en A. Th. J. van Emmerik, met den semi-officieelen president der Javasche Bank). Den laatste niet meerekenend, komt men tot de slotsom dat de gezamenlijke verdiensten der particulieren in Indië cica $^4/_{50}$ of 8 procent van die der ambtenaren zijn. Deze uitkomst weerspiegelt vrij juist de opvatting der Indische bureaucratie. Het is goed dat niet-ambtenaren dit weten: het behoedt hen voor zelfoverschatting en leert hen te berusten als vele hunner wenschen onvervuld blijven.

Overigens doet het iemand genoegen te kunnen constateeren, dat wel enkele onder de gedecoreerden dit aan hun verdiensten te danken hebben. In hoofdzaak behooren zij tot het keurkorps, dat — wat men er ook van moge zeggen — toch nog altijd op superieure krachten kan wijzen. Wij bedoelen gouverneur Kroesen en den controleur van Walcheren en Van Affelen van Saemsfoort. De eerste controleur heeft het gouvernement aan zich verplicht door zijn tocht naar Apo Kajan in Oost Borneo; de tweede door zijn succes met de afschaffing der slavernij in Oost Lombok. De meeste overige geridderden danken de onderscheiding aan het feit dat zij tot een dienstvak behooren die niet mag worden gepasseerd. Bepaald genoegen doet ons de benoeming van Van Emmerik, van de Witte Kruis kolonie, tot broeder van den Nederlandschen Leeuw, niet het minst omdat hieraan een jaarlijksche toelage van *f* 400,(meenen wij) verbonden is."

Mutatie in den handel. De heeren Bouman en Rijna, werkzaam bij de firma Geo Wehry en Co. zijn overgeplaatst resp. naar Semarang en Tjilatjap; de plaats van laatstgenoemden werd de heer P. Koopman geëngageerd.

Esperanto in Indië. Dr. Brooke, een der bekendste voorstanders van het Esperanto te Singapore, schreef aan de Straits Times dat zich te Bengalen een vereeniging heeft gevormd van Esperantisten, die leden tracht te werven in de Engelsche en Nederlandsche koloniën in Azië. De heer Branson is president, de heer Olver, honorair secretaris. Wellicht voelen Esperantisten hier te lande neiging zich bij deze vereeniging aan te sluiten.

—Na gedurende bijna vier maanden de betrekking van chef over den geneeskundigen dienst te hebben laten waarnemen door den overste Wijckerheld Bisdom, na vergeefsche pogingen te hebben beproefd bij den minister, om bij keuze te doen plaats hebben de bevordering tot kolonel, schijnt de gouverneur-generaal, schrijft de Bataviasche correspondent van het Soer. Handelsbl., thans te zijn besloten om niet den heer Wijckerheld Bisdom en evenmin den heer Bijker aan het hoofd te plaatsen van dien tak van dienst. De keuze heet nu te zijn gevallen op den overste Groothooff, een paar jaren langer in dienst dan de overste Bisdom.

Door die benoeming zullen worden gepasseerd de overste Bisdom en Kleinenhammans; Bijker blijft gespaard, want hij staat op de ranglijst achter Groothoff.

Hoe de geneeskundige dienst der landmacht deze decisie zal opvatten, ligt voor de hand.

West-Indië.

Suriname. In een, aan de Koloniale Staten aangeboden ontwerp-verordening is door den gouverneur het, ook hier in het moederland te behandelen voorstel belichaamd om eene geldleening ten laste van den nederlandsche staat aan te gaan, ten einde daaruit de middelen te vinden, boven hetgeen van de toegestane acht-millioen-leening over is nog noodig voor eene voorgenomen doortrekking van den spoorweg tot Dam.

De kosten van den aanleg der lijn Paramaribo—Kadjoe zullen ongeveer negen ton tegenvallen en worden geschat ruim vijf millioen gulden te zullen hebben bedragen, wanneer de geheele lijn gereed zal zijn — men hoopt nu de afspuiting van den Maäboberg is voltooid dat tegen het einde dezes jaars de treinen tot kilometer 99 zullen kunnen loopen, als wanneer dan nog ongeveer 35 kilometer overblijven, die volgens de ontwerp-begrooting voor 1907 tegen 1 Juli a.s. geacht worden in exploitatie te kunnen worden genomen. Bij de ruim vijf millioen, die de lijn Paramaribo—Kadjoe zal hebben gekost, nog het bedrag voegende, dat aan de Mijnbouw Mij. Suriname moest worden uitgekeerd, blijkt dat van de acht-millioen-leening, nog slechts 12 tot 13 tonnen gouds beschikbaar zullen zijn voor de voorgenomen doortrekking der lijn, waarvoor echter ruim 16 tonnen gouds geacht worden te zullen noodig zijn, in het gunstigste geval, weshalve voor de noodige speling wordt voorgesteld nog een bedrag van 500000 gld. te leenen.

Men stelt zich de voorgenomen doortrekking als volgt voor:

De overgang van de Suriname-rivier bij Kadjoe zal middels een kabelbaan worden bewerkstelligd. Wel heeft men daar een geschikt punt voor een brugovergang gevonden, maar deze zou op drie ton komen te staan, hetgeen voor de kolonie al dadelijk na den aanleg op een meerderen last aan rente en onderhoudskosten ad 12000 gld. 's jaars zou komen te staan, hetgeen met het oog op het huidige en te verwachten verkeer niet gerechtvaardigd wordt geacht, waar men hiertoe met een kabelvak zal kunnen volstaan, waarvan de exploitatie-kosten op 5500 gld. 's jaars worden geschat. Na dezen overgang zal de lijn over een afstand van 39 kilometers tot Dam worden doorgetrokken, dat aan de Sara-kreek gelegen is. Ter verbetering van het, boven de vallen gelegen gedeelte dezer kreek zou dan van het bedrag der nieuwe leening een som van 50.000 gld. worden besteed, om aldus als natuurlijke verlenging van den spoorweg een bruikbaren waterweg te erlangen voor de, in die streek gelegen placers.

Ten aanzien van de beslissing „kabel- en geen brugvak voor den Suriname-overgang", hadden we gaarne behalve aan het, in hoofdzaak hier maatgevend zuinigheidsmotief, ook aandacht willen zien geschonken aan de vraag of de, in het leven te roepen toestand niet belemmerend kan werken, wat het doel betreft, dat bij den spoorwegaanleg in Suriname toch in hoofdzaak voorzat. De gouverneur zet in zijne M. v. T. uiteen dat in de bestaande behoeften ook bij zeer bevredigende ontwikkeling nog lange jaren door een kabelbaan zal kunnen worden voorzien en voegt daaraan toe, dat er „óf eene buitengewoon groote uitbreiding van de goud- en balata-industrie in die streek (zal) moeten plaats hebben óf wel het leven worden geschonken aan verschillende nieuwe industrieën, alvorens het vervoer per spoorweg zoodanig zal zijn toegenomen, dat de bouw van een brug noodig wordt."

Wordt hier de rol van den spoorweg in Suriname als om het eens met 'n vreemd woord uit te drukken chemin de fer de pénétration niet verwisseld met dien van een spoorweg voor bestaande verkeersbehoeften in het leven geroepen? Heeft bij den spoorwegaanleg in Suriname niet de gedachte voorgezeten en zit daar niet nog de gedachte bij voor, dat deze een buitengewoon groote uitbreiding van bestaande, het in het leven roepen van nieuwe industrieën, kortom de snelle ontsluiting van het surinaamsche binnenland in de hand zal werken? En kan daarbij de losse schakel aan te brengen in de hechte keten, die het binnenland aan de kust gaat snoeren, niet wel eens blijken dezelfde negatieve diensten te bewijzen als het paard dat men achter den wagen spant? Vragen, welke o. i. in bevestigenden zin moeten worden beantwoord, hetgeen in verband met reeds voorziene en verder nog mogelijke exploitatie-bezwaren, aan het tusschengeschoven kabelvak verbonden, ons doet vragen of het niet wenschelijker ware dadelijk een stuk werk te maken, dat àf is. Voor den Nederlandschen Staat, bereid om de kolonie te verschaffen wat voor hare ontwikkeling noodig is, kan een leening van drie ton meer geen gewicht in de schaal leggen, wanneer daarmee werkelijk iets goeds verkregen wordt dat af is, terwijl het voor de kolonie aangevoerd zuinigheidsmotief ons weinig steekhoudend lijkt.

Een brug kost aan rente en onderhoud 's jaars 12000 gld. of in 10 jaren 120000 gld., een kabelvak kost in 10 jaren aan exploitatie minstens 55000 gld. — dit laatste is veel goedkooper, voorziet in bestaande behoeften zelfs bij bevredigende ontwikkeling van het verkeer: ergo enzoovoort. Dit is zoo klaar als 'n klontje, alleen maar vergat men voor het kabelvak den niet te benaderen coëfficient der verkeersbelemmering, in vergelijking nl. met de faciliteiten van een burgvak voor het verkeer. En zoo kon 't wel eens wezen dat wat de kolonie hier zou besparen, verloren ging op een andere wijze. Waar de kolonie er niet tegen opziet om ten behoeve van het Saraverkeer haar jaarlijksche rentelast met circa 50000 gld. te verhoogen, is dunkt ons de aarzeling om een 6000 gld. meer op hare schouders te nemen om de ontwikkeling van dat verkeer in de hand te werken niet gemotiveerd.

Door het bestuur der kolonie is tot ulto Maart 1907 de gelegenheid opengesteld tot inschrijving van gegadigden voor de oprichting en exploitatie eener lichtfabriek te Paramaribo, waartoe alleen ingezetenen van Nederland of Suriname, en vennootschappen, in Nederland of Suriname gevestigd, in aanmerking komen, terwijl bij concessie-verleening van den concessionaris een waarborgsom van 11000 gld. wordt geëischt, waarvan 5000 gld. als waarborg, dat de werken tot stichting der onderneming minstens (hier zal hoogstens bedoeld wezen en ter voorkoming van eventueele vergissingen ware het o.i. goed bij eventueele concessie-verleening hiermee rekening te houden) 6 maanden na het verleenen der concessie zullen aanvangen, en 6000 gld. als waarborg tot verhaal van eventueele schadeloosstelling, boeten als anderszins. De inschrijving staat open zoowel voor de levering van electrisch- als van gaslicht.

De dagen van fort Nieuw-Amsterdam als militaire post zullen weldra zijn geteld. Door het bestuur wordt opheffing voorgesteld, in verband waarmee de militaire bezetting voor Suriname tot 7 officieren en 300 man kan worden teruggebracht. In verband met die opheffing worden verschillende maatregelen voorgesteld noodig geworden in diensten te voorzien, tot nu toe door militairen verricht, als bewaking van het kruitmagazijn en de gevangenis aldaar, en den dienst van het quarantaine-, sein- en telefoonwezen. De bewaking van kruitmagazijn en gevangenis wordt aan de politie toevertrouwd, die daartoe zal worden uitgebreid, terwijl om in den dienst van het quarantaine-wezen te voorzien, de districts-commissaris van Beneden Commewijne Nieuw-Amsterdam als standplaats krijgt om daar tevens met het quarantainewezen te worden belast. Het telefoon-wezen reeds onder het departement der koloniale spoorwegen gebracht behoudt zijn luitenant-beheerder tot beëindiging van diens detacheeringstermijn, om dan wellicht door een technisch ambtenaar te worden vervangen, en het ondergeschikt militair personeel gaat in burgerlijken dienst over of wordt boven de formatie van de troepen gevoerd. Voorts komen twee burger-seinwachters in de plaats van de, thans daarvoor aangewezen militairen. Eindelijk zal de verplaatsing van den districts-commissaris van Beneden Commewijne gepaard gaan met een nieuwe begrenzing van zijn district en Beneden-Suriname benevens Cottica en Boven-Commewijne. De commissaris van laatstgenoemd district zou dan Sommelsdijk in plaats van Ephrata tot standplaats krijgen.

Van Vreemde Koloniën.

De keizer van Annam. In de hoofdstad Hué van het, onder fransch protectoraat gestelde keizerrijk Annam, moet volgens de Courier Saigonnais ten paleize een bloedig drama zijn afgespeeld, waarin de vorst de actieve hoofdrol vervulde.

„Dezer dagen", schreef het saigonneesche blad, „had de vorst in een hernieuwden aanval van bloeddorstigheid eenigen zijner vrouwen doen ter dood brengen onder omstandigheden, die den verfoeilijken, beestachtigen geestestoestand van den heerscher over Annam in het licht stellen. De vorst heeft den prinsvoorzitter van den familie-raad, laatste overgebleven zoon van keizer Minh Mang, een grijsaard, die de algemeene achting genoot, neergeschoten."

Voorts zou de vorst nadien voor niemand te spreken zijn geweest en zelfs geweigerd hebben den franschen resident te Hué te ontvangen.

De Dépêche Coloniale, die zich om inlichtingen tot het ministerie van koloniën wendde, ontving ten antwoord dat daar niets van dat alles bekend was, terwijl toch van een beleediging, als nu een maand geleden den franschen resident te Hué aangedaan, zeker wel onmiddellijk zou zijn gerapporteerd, wanneer de feiten zich aldus hadden toegedragen. In elk geval vermoedt men dat het saigonneesche blad een overdreven voorstelling van de toedracht van zaken heeft gegeven, wanneer er ook al iets waars aan mocht wezen.

Zoo heel onmogelijk achten wij het niet, dat er wat de gemelde gevallen van wreedheid betreft wel iets aan zal blijken te zijn „van het algemeen gerucht". Wij vonden toch Thanh Thai dikwerf afgeschilderd als een obscuren, indolenten wellusteling, die toen zijn energieke voorganger in den strijd tegen het fransch het onderspit had gedolven, gevangen genomen was en verbannen, geacht werd de juiste persoon te zijn om met een schijnwaardigheid bekleed het fransche gezag te dienen — een experiment ook ten onzent wel eens met droeven uitslag beproefd, toen men de nulliteit Tamdjid Illah op den bandjereeschen troon verhief.

Toestanden in Laos. Uit het, aan Annam grenzende, mede tot Fransch Indo-China behoorende Laos worden in de Dépêche Coloniale, een blad dat overigens waar het aanvallen op koloniale ambtenaren betreft, indachtig aan de overdrijving dikwerf op dit gebied, uiterst voorzichtig is, worden over het bestuur van den waarnemenden resident Mahé vreemde noten gekraakt, en voorspeld dat wanneer men hem maar zijn gang laat gaan een opstand niet kan uitblijven.

Reeds zijn 5000 bewoners uit de provinciën Savanakkek, Saravane en Pakhinboen naar den siameeschen oever van den Mekong gevlucht om te ontkomen aan de, hun opgelegde zware heerendiensten — veertig dagen boven het normaal geëischte — voor een gril van den heer Mahé, die voor 4000 franken een weg geschikt voor automobielen wil aanleggen langs een tracé, waar minstens een tweehonderd tal soliede bruggen moeten worden gebouwd.

De heer Mahé zou ook den toestand in zijn gewest verbloemen door van volmaakte rust te gewagen en zich zelfs niet hebben ontzien om bij het bezoek van den gouverneur-generaal Beau aan Laos eene comedie op touw te zetten, die zeker het record van diergelijke affairetjes zou slaan:

„Iedereen in Laos", heet het in het schrijven, waarde Dépêche hare conclusies vastknoopt, herinnert zich de plechtigheid in September 1903 van de onderwerping der hoofden van de opstandelingen van het fameuse plateau. De Khas aan den heer Beau voorgesteld waren hoogst onschuldige figuranten, voor de gelegenheid in passende costumes gestoken; hunne olifanten waren voor de helft te Faeday in de buurt van Brassac gehuurd. De ware opstandelingen hebben nooit opgehouden den strijd te voeren, onze dorpen aan te vallen. De gouverneur-generaal moet dat trouwens wel begrepen hebben; hij heeft later de nominatieve lijst in de handen gehad van de door Khas gedoode lieden, van de van Maart tot December 1905 verbrande en uitgeplunderde dorpen, om niet te spreken van den opstand der Thai Nua, door het twistziek, woelig en kwellend bestuur van den heer Mahé in het leven geroepen."

Er is sprake om van de, voor Indo-China uit te schrijven nieuwe leening 8 tot 10 millioen franken voor Laos te besteden. Onder het huidig bestuur acht men de kans van een nuttig gebruik dier gelden uitgesloten.

Een vreemdsoortig kaste-gebruik. In den inlandschen staat Mysore, waar de rijke goud-velden van Kholar helpen de kas te vullen, werd een tijdje geleden een bureau voor ethnographisch onderzoek ingesteld, dat reeds aan het werk is gegaan en nu onlangs in de gouvernements-drukkerij van Mysore een tweetal rapporten in het licht deed verschijnen, die over de Koeroeba en Holeya-kasten handelen, welke laatste tot dezelfde categorie behoort als de Mahars en Tariahs, oorspronkelijke bewoners van het land door de indringers tot slaven gemaakt. De Koeroeba's staan veel hooger in aanzien dan de Holeya's, wier aanraking een Brahmaan zou bezoedelen, wat evenwel niet wegneemt, dat wanneer er tusschen dorpen een grensgeschil voorkomt, de Holeya's, ook wel eens Koelavadi's geheeten — wat eigenaars van het dorp beteekent — er bij te pas moeten komen om uitspraak te doen, bij welke uitspraak de andere bewoners zich hebben neer te leggen.

Van de Koeroeba's — welk woord schaapherders beteekent, welk beroep vroeger blijkbaar hoofdzakelijk en ook nu nog naast dat van wolwever in groote mate door hen wordt beoefend — wordt het volgende zonderlinge gebruik meegedeeld:

Eens in het jaar komen verschillende naburige stammen samen in een der grootere tempels en hunne afgodsbeelden in een rij plaatsend offeren zij hieraan bloemen, kokosnoten, melk, enz. De Patha Koeraba's of ouden slaan bij deze gelegenheden kokosnoten stuk op de hoofden van hen, die een erfelijk recht op deze onderscheiding hebben. Ook wel laat men dat stukslaan aan een poedjari of priester over, die zijn naaste buren aldus „onderscheidt", waarna de noten worden doorgegeven en ieder het kunstje op z'n eigen hersenpan kan beproeven. De stukken, die er van afvliegen — van de noten wel te verstaan — behooren rechtens hun toe, wier hersenpan het hem geleverd heeft, en worden als stukjes heilig voedsel op hooge waarde gesteld.

Een luguber maal. In de buurt van Dalhousie in Engelsch-Indië was in een dorp een vrouw overleden. De familie-betrekkingen brachten het lijk naar de verbrandplaats, legden het op den brandstapel en staken dien aan, waarna zij zich op eenigen afstand verwijderden, om daar het einde af te wachten. Terwijl ze daar zoo zaten, ging een hunner eens kijken of het hout wel goed opvlamde en zag toen — een fakir bezig stukken uit het lijk te snijden en die gulzig te verslinden. 'n Schreeuwen van belang natuurlijk, waarop al de familie leden kwamen toeschieten en den fakir aanhielden en opbrachten. Toen de man binnengebracht werd had hij nog stukken vleesch in een doek gebonden bij zich.

Chineesche koelies. Den 6en September ll. berichtte kapitein Gibson van het engelsch stoomschip Billiton bij aankomst te Singapore, dat hij op de terugreis van de Anambas- en Natoena-eilanden daags te voren een klein inlandsch vaartuig ontdekte, dat een deken als zeil voerde en zeven Chineezen aan boord had. Daar de lieden in uitgeputten toestand verkeerden en geen voedsel noch water bij zich hadden, nam kapitein Gibson de menschen bij zich aan boord. Hij bevond dat zij de overlevenden waren van tien man, die dertien dagen tevoren van een houtkapkongsie waren ontvlucht. Drie hunner waren in de open boot gestorven en overboord gezet. Alle overlevenden schenen gezond te zijn maar zwak. Zij werden op 2 graden 31 minuten Noorderbreedte en 105 graden 21 minuten Ooster-lengten opgepikt, d.i. dus in de buurt van den Lingga-archipel.

Werd niet onlangs in de Locomotief een boekje opengedaan over de behandeling van hunne koelies door chineesche houtkap-concessionarissen van Singapore in het gebied van den sultan van Riouw en Lingga? Is daar in Indië wel de noodige aandacht aan geschonken? Wij gelooven dat het geen kwaad zou kunnen daar eens een onderzoek naar in te stellen, waar het ons voorkomt, dat het er veel van heeft, die zeven overlevenden van tien de levende bewijzen zijn voor de waarheid der mededeelingen van het semarangsche blad.

Manilla-weeën. Dikwerf heeft men de loftrompet gestoken over de snelle wijze, waarop indertijd de Schurman-commissie in drie jaren tijds 'n heele wetgeving voor de Philippijnen in mekaar flanste. Wetten geven is één ding, maar de wetten zoo te maken, dat ze aan de toestanden aanpassen een ander.

Daar weet de Commissie der Philippijnen van mee te praten, die nu al sedert haar ongeveer vijfjarig bestaan meer dan 1500 wetten en wetjes heeft uitgevaardigd, waaronder legio aanvangen met an act amending enz.

Aan een wet, hoe goed bedoeld en hoe ook zich aan de toestanden aanpassend, heeft men bovendien heel weinig, wanneer de toepassing door allerlei neven bepalingen vrij wel onmogelijk wordt gemaakt. Dat bleek nu weer met de ten vorigen jare afgekondigde Homestead Law. Ieder Philippijn zou nu zijn bezit kunnen laten inschrijven en zich en de zijnen dit bezit te eeuwigen dagen verzekeren, zoolang zij zelven dit behouden en eventueele schuldeischers hun dit laten wilden. Een verzekerd bezit, nu zou men de Philippijners eens aan het werk zien gaan om hun geërfden grond te bebouwen!

De Philippijners komen evenwel niet hard op voor de registratie. In 1905 kwamen 270 aanvragen binnen, waarvan 22 konden worden goedgekeurd — de rest voldeed niet aan den vorm. Neemt men bij deze vormaanbidding nog in aanmerking dat 'n simpele tao, om zijn grondje te laten inschrijven voor vereischte opmeting enz. de volle waarde van zijn bezit moet neerleggen, dan begrijpt men hij zich wel tweemaal bedenkt alvorens eene aanvrage in te dienen, door welk feit alleen wegens het daaraan verbonden onderzoek naar zijn bezitrecht hij dit recht eenigermate in twijfel stelt.

Boekbespreking.

Door de vereeniging „**Moederland en Koloniën**" is een nuttige arbeid verricht. Zij heeft in een handig boekformaat voor de leden en ook voor niet-leden, maar dan tegen den prijs van f 1.— verkrijgbaar gesteld een soort van **Memorie van Toelichting op de Memorie van Toelichting der Indische begrooting voor het dienstjaar 1907**.

Vooraf gaan „*Eenige opmerkingen over de begrooting*" van de hand van Mr. J. H. Abendanon, die, als het ware, het staatsstuk, waarvan Mr. Fock van alle tijden zooveel lof is toegezwaaid, in vogelvlucht nog eens in oogenschouw neemt. Ook in dit korte maar zakelijke stuk verloochent de schrijver zijn bekende pacifistische en humanitaire denkbeelden niet.

Verder volgen „*Vluchtige aanteekeningen bij het doorbladeren van de ingediende begrooting*" door een anonymus die zich B. teekent, en nog verschillende lezenswaardige artikelen bij de onderscheidene afdeelingen der begrooting door de heeren J. J. van Santen, H. Z. Zegers de Beyl, A. van Knapen, J. Habbema, C. J. van Lookeren Campagne, A. H. Berkhout, J. E. de Meyier, D. J. Ruitenbach, en J. P. van Rossum. Het geheel maakt een zeer gunstigen indruk en wij twijfelen niet of bij de a.s begrootingsdebatten zal blijken, dat de arbeid dezer vrienden van Ned.-Indië rijke vruchten zal dragen. Het is een verblijdend teeken, dat de algemeene belangstelling op koloniaal gebied meer en meer zich uitbreidt.

Een aanteekening bij deze „Aanteekeningen" zij ons nog geoorloofd: Waarom ontbreekt een behoorlijke Inhoudsopgaaf? De lezer moet zich nu tevreden stellen met wat eigenlijk de titel is als „inhoud". Zoo staat op den omslag te lezen. Het is een klein verzuim, dat echter gemakkelijk te herstellen valt, indien bij verdere verspreiding van den verkoop een los blaadje met volledige inhoudsopgaaf werd gevoegd.

INGEZONDEN.

EEN EERESALUUT.

In afwachting van het antwoord dat L . . . die in het buitenland vertoeft op de vragen door den heer M. J. Wiessing gesteld in het blad van 4 dezer zal geven, mogen wij den geachten inzender zeker wel doen opmerken dat een vruchtbare discussie over „matige" of „niet matige" eischen moeilijk is te voeren. Dit zal altijd een kwestie van appreciatie blijven.

De Telegraaf van 8 October schrijft omtrent deze zaak:

In ons avondblad van den 5en dezer namen wij over het telegram van den correspondent der „N. R. Ct." te Batavia, benevens de toelichting der redactie van dat blad, in zake de verdere gebeurtenissen op Bali.

In die toelichting spreekt de redactie de verwachting uit, dat nu ook Bangli en Kloenkoeng zoo noodig met krachtige hand tot rede zullen gebracht worden; dat dien landschappen een ultimatum zal gestelde eischen de hoofdmacht dan onmiddellijk kan gestelde eischen de hoofdmacht dan inmiddellijk kan ingrijpen. De redactie juicht het verder toe, dat men de gelegenheid niet laat voorbijgaan om Bangli en Kloengkoeng aan ons onmiddellijk gezag te onderwerpen, en zegt dan ten slotte: „De hoofdplaats Kloengkoeng is van de ankerplaats Koesambe uit door de marine goed onder vuur te nemen."

Naar aanleiding van het bovenstaande willen wij een lans breken voor Kloengkoeng. Met den besten wil van de wereld kunnen wij niet begrijpen, waarom de Indische regeering zulke krasse maatregelen ten opzichte van dat landschap zou nemen, waarvan — altijd volgens de „N.R.Ct." — slechts vermoed wordt, dat het de hand had in de gebeurtenissen op Bali.

De tegenwoordige bestuurder van Kloengkoeng trad in 1903 (datum van bevestiging 22 Nov. 1904) onder den naam en titel Dewa Agoeng Poetra, Soesoehoenan van Kloengkoeng op en had al spoedig gelegenheid van zijn goede gezindheid tegenover het gouvernement te doen blijken. Op uitdrukkelijk verlangen van het Indische bestuur had den 12en December 1903 de verbranding plaats van den op 25 Augustus te voren overleden bestuurder, zonder dat men het eeuwenoude gebruik der weduwenverbranding volgde.

Even te voren geschiedde in het naburige Tabanan een dergelijke plechtigheid, waarbij, niettegenstaande de heftigste betoogen van het gouvernement — het zenden van oorlogsschepen enz. — toch weduwen waren verbrand. Een onmiddellijke bestraffing van Tabanan is echter toen uitgebleven, maar niettegenstaande dit feit, waarvan Kloengkoeng natuurlijk kennis droeg, gaf de bestuurder aan de wenschen der regeering toe.

De vorige bestuurders van Kloengkoeng droegen den titel van Soesoehoenan (d. i. keizer) van Bali en Lombok; als zoodanig werden zij door het gouvernement erkend, en daarmede tevens hunne eeuwenlange suprematie over de andere Balische vorsten. Bij het optreden van den nieuwen bestuurder bracht de regeering hierin verandering; kende hem slechts de waardigheid van Soesoehoenan van Kloengkoeng toe, waardoor hij in niet geringe mate vernederd werd in eigen oogen. Zonder protest zijnerzijds aanvaardde de Dewa Agoeng daarop evenwel het bestuur.

In 't Koloniaal Verslag over 1904 leest men: Na het optreden van den nieuwen Soesoehoenan is in het bestuur van Kloengkoeng veel verbetering gekomen. Voor de spoedige afdoening van zaken werd door hem steeds zorg gedragen, terwijl aan verzoeken tot opsporing en uitlevering van naar zijn gebied gevluchte misdadigers onmiddellijk door hem werd voldaan.

In het Koloniaal Verslag over 1905 wordt medegedeeld, dat over den gang van zaken in eigenlijk Kloengkoeng niet te klagen viel, wel echter over dien in de tot het landschap behoorende enclaves, waar de Dewa Agoeng, naar het schijnt, geen voldoend gezag heeft. Tevens blijkt uit genoemde verslagen, dat de Indische regeering de meeste medewerking ondervond van Kloengkoeng's vorst bij de dwangmaatregelen, op Badoeng toegepast.

Op grond van deze feiten vragen wij in gemoede: Om welke redenen zou den Soesoehoenan van Kloengkoeng 'n ultimatum gesteld worden? Een herhaling der tragische gebeurtenissen van Badoeng en Tabanan ten opzichte van een vorst, die trouw zijne verplichtingen der gesloten contracten nakomt, kan en mag toch niet in de bedoeling van de Indische regeering liggen? Want niets zou natuurlijker zijn dan dat de vorst het ultimatum verwierp, waar hij zich niets te verwijten heeft.

Wij zijn dan ook van meening, dat het gouvernement het werk op Bali zal bekronen door te trachten ten opzichte van Kloengkoeng althans langs vredelievenden weg zijn doel te bereiken. De maatregelen, welke het gouvernement in het belang der bevolking noodig acht, zullen nu toch wel zonder verzet door den bestuurder aanvaard worden, indien ze geleidelijk worden ingevoerd.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Weekblad voor Indië. 1906. No. 18.

De stijgende ontevredenheid in Ned.-Indië, door M. van Geuns. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël. — Van predikant tot linnenwever, door Fr. Netscher (met foto). — Een tochtje naar de Merapi (met foto's). — De inrichting van J. van der Steur te Magelang, II, door W. D. Koot. — Indische indrukken, door Carlo.

Id. No. 19.

Europa in Japan, door Bataaf. — Symboliek in Javaansche kunst (met foto's), door J. E. Jasper. — Het bloemencorso te Buitenzorg (met foto's). — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël. — De inrichting van J. van der Steur te Magelang, III, door W. D. Koot. — Indische indrukken, door Carlo.

Indisch Militair Tijdschrift. 1906. No. 9.

Groot-Atjeh van 21 April tot 28 Juni 1896, door A. Kruisheer (slot). — Is de thans in onze vredesgarnizoenen heerschende krijgstucht eene goede? door S. (vervolg en slot). — Draagbaar veldgeschut, door A. J. Gooszen. — Het beslag der Australische ponies bij de divisie te Banjoe Biroe, door J. B. van der Poll (met plaat). — Het gevecht om Pré Meditta (Soemba), door W. B. Oort (met plaat). — Voor de practijk. — Varia. — Boekbeoordeeling. Enz.

Id. No. 10. Eerste gedeelte.

Bali, door E. P. M. (met kaart).

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië, Dl. 46. (1906), afl. 4.

Een geval van amnesie posttyphique, door Dr. A. J. Salm. — Een zeer gelukkig verloopende verwonding, door Dr. A. J. Salm. — De sterfte te Soerabaja in 1905, door Dr. F. Wijdenes Spaans. — Over multipele, subcutane, harde, fibreuse gezwellen, door Dr. L. Steiner. — Verdere opmerkingen omtrent den bij framboesia tropica voorkomenden vorm van spirochaete pallida, door E. W. K. von dem Borne. — Een interessant geval van tetanus, door Dr. A. A. F. M. Deutmann. — Een antidiabeticum, door J. A. F. Wiederhold. Enz.

De Indische Mercuur, 9 Oct. 1906.

Het kweeken van padi-bibit op droge gronden (Pawinihan). Eere wien eere toekomt, door F. G. — De vooruitgang van de suikercultuur op Java. Voordracht van J. D. Kobus. — Sumatra-tabak. — Kedirische Landbouw-Vereeniging. — Toelichting op de voordeelen van de extractie van kinabast op of bij de onderneming. — Verslag over het jaar 1905 van de Inspectie van den Landbouw in West-Indië (vervolg). — Verslagen van Maatschappijen Enz.

N°. 42. Donderdag 18 October 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.–
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of **Ingezonden Stukken** moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat**.

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.– 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

I.

Mej. M. Jansz geeft ons omtrent haar kolonie te Pangoengsèn te Tajoe, Djoewana, het volgende verslag dato Sept. 1906:

Saldo in kas acht en zestig gulden zes en zeventig en een halve cent.

Rooskleurig ziet het er dus niet uit voor mijn 157 armen; ook al zijn de uitgaven tot een minimum teruggebracht.

Des te inniger is mijn dankbaarheid aan hen, die blijven belangstellen in dezen arbeid en die daarvan steeds blijken geven door hunne vriendelijke bijdragen.

God loone 't hun! Die God, die mij dezen arbeid deed ondernemen, zal mij ook verder zeker welwillende harten openen, die van 't hunne willen afstaan aan deze behoeftigen en zieken. Het doet mij werkelijk verdriet dat ik niet beter voor hen kan zorgen. Steeds moet er bezuinigd worden, zoodat er niets op kan overschieten voor een flink ziekenhuis; voor wat extra voeding (n.l. voor de zwakke, ongelukkige stumperds); voor eenige geriefelijkheid, enz.

Toch, we leven allen nog, ofschoon en beheerster en verpleegden de laatste maanden een harden dobber hebben, worstelende als we zijn tegen malaria, hoest en buikziekten.

Maar zoolang we leven, klinkt ons vroolijk lied tot eer van onzen God, die zelfs de muschjes niet vergeet. We zijn kort na elkaar drie kleine zuigelingen rijker geworden, en bij de naamgeving is 't de gewoonte, dat zoo ongeveer de heele kolonie bij elkaar komt (de beheerster, die natuurlijk „grootmoeder" is over de jonggeborenen, moet er van zelf ook bij zijn), om te zamen, op matjes op den grond gezeten, onder het verorberen van wat rijst met kip (inderdaad een groote weelde op de kolonie) of vleesch van een gevangen stekelvarken, zich den naam van den nieuwen wereldburger of -burgeres goed in 't hoofd te prenten. Daar weergalmt het dan ook van blijde liederen, en is het een genot al die opgeruimde gezichten te zien.

Zoo hadden we op 31 Aug. ook een klein feest. Klein moest het wel zijn; want de huishoudkas kon niet meer dan f 4 daarvoor missen. Maar aan vroolijkheid ontbrak het toch niet, en luid en blij klonk het op de wijs van „Wien Neerlandsch bloed": „Njahosi soegeng Sang Radja, Ratoe Wilhelmina!" extra voor deze gelegenheid. Ja — ofschoon arm en behoeftig en in een vergeten uithoek — toch kloppen hier vele harten warm voor onze geliefde Koningin, die ze nooit in hunne gebeden vergeten te vermelden.

En verder, wat zou ons te doen staan, dan maar moedig voort te gaan, stap voor stap. Tegenover degenen, die (misschien door onbekendhed met het een en ander) mijn arbeid koud en scherp afkeuren, zullen er toch ook wel velen gevonden worden, die er belang in stellen, en die belangstelling graag toonen willen?

II.

Betreffende de in een vorig Weekblad opgenomen oproeping tot deelname aan een wetenschappelijke Indische reis meldt ons Dr. Schmeltz:

Mijn collega, de heer Alfred Maass uit Berlijn, bekend door zijn, naar aanleiding eener vroegere reis geschreven onderhoudend boekje „Bei liebenswürdigen Wilden" (Mentawei-eilanden) en door zijn nieuw geschrift over de primitieve kunst der inboorlingen, dat eerstdaags in Zeitschrift für Ethnologie zal verschijnen, heeft hier te lande vertoefd. Hij heeft met diegenen die zich als candidaten hadden aangemeld kennis gemaakt en zijne keuze is gevallen op een jongen arts-ethnoloog uit Amsterdam, wien Prof. Nieuwenhuis en ik reeds kenden en die naar onze meening voor het, door den heer Maass beoogde doel het meest in aanmerking komt. Wij zijn overtuigd dat deze heer van de hem aangeboden gelegenheid kennis met een gedeelte van onze Oost te maken, een gebruik zal maken dat aan ons land tot eer strekt. De reis zal gaan naar de Kamparstreken op Sumatra en ook aan het eiland Engano zal waarschijnlijk een bezoek worden gebracht. De expeditie vertrekt begin December van dit jaar.

Het Voorloopig Verslag op de Indische Begrooting.

Het onlangs verschenen Voorloopig Verslag op de Indische begrooting geeft als steeds een aanwijzing omtrent de richting, waarin zich de behandeling van dit Staatsstuk door de Tweede Kamer zal bewegen.

Over het geheel neemt dit lichaam, blijkens het uitgebracht verslag, tegenover den minister van koloniën naar aanleiding van de ingediende begrooting een onzes inziens welverdiend goedgunstig standpunt in, wegens de flinke opvatting der regeeringstaak en het ernstig streven naar verbetering der toestanden in Indië. Gewezen wordt er op dat verschillende belangrijke maatregelen door den minister voorgesteld zijn of in staat van voorbereiding zijn, welke voor het meerendeel in het belang der inlandsche bevolking zijn. Wel werd door „sommigen" hierbij opgemerkt, dat nog altijd veel minder gedaan wordt in het belang der inlandsche bevolking, dan in het belang van de Europeanen in Indië. Maar ook dezen zullen ten slotte wel bij zich zelven de opmerking maken, dat we thans ten minste ons in een overgangstijdperk bevinden, waarin nog niet de tientallen van millioenen beschikbaar zijn, om aan de inlandsche bevolking datgene te verzekeren, wat thans met eenige honderdduizenden voor het handvol Europeanen in Indië kan worden bereikt.

Dat de vraag, hoe aan de millioenen te komen, welke in dit opzicht in de toekomst noodig zullen wezen, zich hierbij als het ware van zelve op den voorgrond drong, blijkt uit de aandacht, door de afdeelingen der Kamer aan den financieelen toestand geschonken, welke ook hier niet nalaten kon in overeenstemming ook met de door den minister in zijne M. v. T. vooropgestelde meening den indruk te vestigen, dat versterking der middelen eene zaak van het hoogste belang is.

In dit opzicht achtten wij de opmerking in het Verslag zeer goed geplaatst, waarbij de verwachting werd uitgesproken, dat de minister zich door den „schijnbaar gunstigen toestand" der financiën niet zou laten verleiden om het ontwerp tot wijziging van het tarief van invoerrechten terug te nemen.

Wij gelooven dat deze vriendelijke wenk geen kwaad kan, waar nu reeds in de afdeelingen stemmen opgingen, dat het nu toch met dat ontwerp zoo'n haast niet heeft.

Wij brengen hierbij in herinnering den op het jongste te Marseille gehouden fransch koloniaal congres geuiten wensch:

„dat losgelaten worde het valsche beginsel van de ondergeschiktheid der koloniën aan het moederland op economisch gebied, door te erkennen, dat het ware belang van het moederland zetelt in de welvaart der koloniën."

Vele stemmen reeds gingen uit moederlandsche industrieele en handelskringen op tegen de voorgestelde indische tariefsherziening, stemmen die ook in de Kamer weerklank moesten vinden en hebben gevonden.

Het belang der kolonie, de urgentie daar om tot versterking der middelen te geraken en dat wel zoo spoedig mogelijk om aan de steeds aangroeiende gewone uitgaven het hoofd te kunnen bieden, moeten hier den doorslag geven, niet het dadelijk belang van een o.i. kortzichtig deel onzer natie.

Is voor Indië op het oogenblik dit middel het eenige, waarvan eenige belangrijke versterking der middelen kan worden verwacht, dan dient het o.i. te worden aanvaard, al kunnen wij ons niet verhelen dat daaruit zwaardere lasten voor het land zullen voortvloeien, dat evenwel, vergeten wij ook dit niet, meer waar voor zijn geld zal bekomen, en nog meer zeker, wanneer de aangekondigde aan Indië te verleenen meerdere financieele zelfstandigheid dit land in staat zal stellen zich de buitengewone middelen te verschaffen voor de verdere ontsluiting van zijn rijk, nog grootendeels braak liggend bezit.

Dat hiertoe evenwel rust en orde in de eerste plaats in dat land moeten verzekerd zijn, daarover zijn allen het zeker wel eens. Dat men omtrent de middelen om daartoe te geraken niet zoo spoedig tot overeenstemming kan komen, leert ons dit verslag opnieuw,

waarin eenerzijds bezwaren tegen de talrijke expeditiën in den indischen archipel worden aangevoerd, anderzijds wordt opgemerkt dat de uitzending van expedities noodzakelijk is, omdat onze positie in den indischen archipel ons den plicht oplegt voor orde en rust te waken en het nakomen van dien plicht te nodiger is met het oog op de wijze, waarop de toestanden in Oost-Azië zich ontwikkelen. Naast dit in hoofdzaak politiek motief, zoude ook voor de noodzakelijkheid van het pleit met de wapens — wanneer het niet anders kan — het ethisch motief kunnen en moeten worden aangevoerd van den plicht ook tegenover de volkeren, door het lot onder onze hoede gesteld.

De britsche vice-consul Stephens te Makassar schreef in zijn vorig jaar-rapport na de verwikkelingen met Boni en omliggende landen te hebben aangestipt:

„Ik kan hieraan toevoegen, dat de nieuw verworven gebieden onder het rechtstreeks nederlandsch gezag beter zullen varen dan onder hun vroegere heerschers, die door natuur en overlevering een bedreiging voor het volk waren."

Waar het kàn, wij hebben dikwerf genoeg ons daarvan voorstanders betoond, mèt de hulp der oorspronlijke heerschers, anders ook zonder die hulp. Maar het heil der volkeren voorop, al komen wij daardoor ook tengevolge van de traditiën met die volkeren zelven tijdelijk in conflict.

Eenmaal dat conflict voorbij, dan — hier wordt in het Verslag zoo terecht er op gewezen — dient „een verstandig en mild bestuur" de geslagen wonden te helen en dien volkeren te toonen, dat wij ook wat anders kunnen dan slaan.

Maar vanwaar het geld? Och, waarom werd in dit Verslag niet, zij het ook zijdelings de urgentie betoond dier meerdere financieele zelfstandigheid voor Indië, dat dan maar ook dan alleen ook ten deze zijn plicht ten volle zal kunnen betrachten.

Waar evenwel de actie ons wordt opgedwongen, daar behoort het optreden vóór alles van kracht te getuigen, om het conflict zoo spoedig mogelijk te beëindigen en het deed ons genoegen in het Verslag eene bijzondere Atjeh-paragraaf te ontdekken, waarin op den latenten toestand van langzamen vooruitgang wordt gewezen, zelfs nieuw opduikend verzet wordt aangetoond.

De steeds belangwekkende correspondenties van den schrijver der Atjeh-brieven in de N i e u w e C o u r. laat zich in de laatste maanden telkens minder hoopvol uit bij het schetsen van den toestand, die in sommige deelen van het gewest ziender oogen achteruit ging. De reden wordt ook door dezen correspondent aangegeven als in het Verslag werd aangeduid bij het overzicht van den toestand.

„De goedgezinde bevolking, die ontwapend is, heeft tegenover de nog rondzwervende bende, behoefte aan steun onzerzijds. Die steun wordt echter vaak onthouden. In 1905 werden niet minder dan elf kampong-hoofden door zulke benden vermoord. Door zware boeteheffingen en door een te ver doorgevoerd stelsel van persoonlijke aansprakelijkheid der hoofden, alsmede door het vorderen van heerendiensten voor werken, waarvan de bevolking het nut niet begrijpt, wordt groote verbittering gekweekt en men achtte het niet onwaarschijnlijk, dat het in de onderafdeeling Peusangan ondervonden verzet hiervan het gevolg is geweest. Ook wees men op het gebeurde met het bivak Matak Gloempang Doewa, dat daags na het wegtrekken van onze troepen door de bevolking werd verbrand, gelijk met een in de nabijheid gelegen markt. Men noemde het een wreed stelsel de goedgezinde bevolking buiten staat te stellen zichzelf te verdedigen en haar dan niet te hulp te komen, wanneer zij wordt aangevallen. Men meende dat dit samenhangt met het geringe aantal troepen, dat tegenwoordig in Atjeh aanwezig is."

Laat ons hopen, dat of afdoende bewijzen van het tegendeel van ons op de feiten gegrond en naar het ons voorkomt daardoor gestaafd vermoeden mogen volgen, of anders ook hier de kracht wederkeere in hoofdzaak ter bescherming, ter consolidatie van hetgeen met zoo bloedige offers werd bereikt.

Wat de aangelegenheden van algemeenen aard, waarop de aandacht der regeering werd gevestigd, betreft, zagen wij dat het pan-islamisme, de jong-chineesche beweging, knoeierijen bij het verleenen van concessies voor delfstoffen, de economische toestand op Java, de koortsepidemie op Madoera en andere, een onderwerp van behandeling zullen uitmaken.

In verband eenigszins met het laatstgenoemd onderwerp is ook dat, door den heer Bogaardt in eene bij het Verslag gevoegde nota te berde gebracht, de inrichting van den civiel-geneeskundigen dienst in Nederlandsch-Indië, die zich in een onvoldoenden toestand bevindt.

Zonder eenigermate het tegenovergestelde te beweren, gelooven wij, dat het hier toch zaak zal wezen, de voorzichtigheid te betrachten, opdat niet de wetgevende macht in het moederland maatregelen decreteere, welke de kolonie met den huidigen toestand harer financiën niet in staat zou wezen voor hare rekening te nemen, zonder andere maatregelen van hooger urgentie, welke de toekomst van heel een volk moeten helpen vestigen, in het gedrang te brengen.

Nederland, andere landen evenzeer hebben hun hoogen trap van bloei bereikt, niet door in den tijd van opkomst hun geld aan hospitalen, ziekenverplegingen en zoo meer te besteden, maar door de verbetering hunner verkeersmiddelen, die den arbeid van zoovelen loonend maakte, die tevoren als nu nog op Java slechts leefden om te leven zonder meer.

Dat dit niet wil zeggen dat we wat wij daar noemden niet de ernstige aandacht waardig keuren, zal ieder onzer lezers wel begrijpen. Maar ook hier geldt, bij de toch reeds zoo belangrijke uitzetting der gewone uitgaven voor Indië, als in elke andere kolonie de maat te houden en binnen de perken te blijven der, voorshands aanwezige beperkte middelen.

De welvaart, de maatregelen om die te bevorderen in de eerste plaats, de rest — zoo nuttig en zoo gewenscht — volgt vanzelf langs lijnen van geleidelijkheid.

In dit verband lijkt ons het voorstel van den heer Bogaardt om over te gaan tot de oprichting eener gouvernementssuikerfabriek beter toe, en zooals de J a v a - B o d e onlangs opmerkte kan dit voorstel zelfs zonder belangrijke kosten belichaming vinden door in te gaan op het denkbeeld van den resident van Madoera om het ledigstaande etablissement te Mangoenan, oorspronkelijk voor de zoutbrikettenfabriek bestemd, tot gouvernementssuikerfabriek in te richten.

Pers-kroniek.

Nu in de Tweede Kamer der Staten-Generaal de debatten over de Indische belangen, — rechtséénheid en particuliere landerijen om mee te beginnen, — in vollen gang zijn, en daarvan lange verslagen en overzichten in de dagbladpers werden opgenomen, is er in die bladen van zelf weinig stof voor onze perskroniek. In *Het Vaderland* van 3 dezer een »ingezonden stuk« van Mr. *W. A. P. F. L. Winckel* getiteld: *»Een onuitvoerbaar voorstel«*:

Het was een gelukkig denkbeeld van het bestuur van het Indisch Genootschap om den heer Van Sandick uit te noodigen de bespreking der begrooting van O.-I. voor het jaar 1907 in zijn jongste vergadering in te leiden. Op onderhoudende wijze werden verschillende nieuwe posten besproken, hier waardeering uitgesproken, daar critiek — zij het al een welwillende — niet gespaard. Onder meer vestigde spreker met ingenomenheid de aandacht op het aanvragen van gelden ten einde de Regeering in staat te stellen te Medan een Raad van Justitie op te richten. Hij meende die aanvrage als een »wijs voorstel« te mogen qualificeeren. Wanneer het zijn bedoeling was daarmede te kennen te geven dat verbetering van rechtstoestanden ter Oostkust van Sumatra niet mag uitblijven, vereenig ik mij daarmede gereedelijk. Reeds in 1887, 't jaar, waarin het rechtswezen in bovengenoemd gewest werd geregeld, had men plaatselijke berechting van misdrijven en overtredingen en van alle burgerlijke vorderingen op den voorgrond behooren te stellen. Destijds waren reeds talrijke Deli-zaken bij den Raad van Justitie te Batavia aanhangig geweest en had bovendien gelegenheid te over bestaan om de snelle ontwikkeling van de residentie Sumatra's Oostkust te constateeren. Te dien aanzien heb ik steeds een gevestigde overtuiging gehad, die geenszins steun behoeft te vinden in »conclusiën« van een rechterlijk ambtenaar met een administratief onderzoek naar beweerde Delische ongerechtigheden belast. Vermoedelijk had Minister Fock hetzelfde inzicht en golden zijn woorden in 1906 in de Tweede Kamer geuit: »Wat den Raad van Justitie te Medan betreft, zal ik, als de directeur van justitie meent, dat het vestigen van een raad noodig is, mij daarbij aansluiten" meer de vraag of collegiale rechtspraak over Europeanen zou worden ingevoerd dan wel enkel de grenzen der bestaande alleen-rechtspraak dienden te worden uitgebreid. Men kan intusschen het ministerieel voorstel slechts dan »wijs« noemen, wanneer de mogelijkheid van uitvoering niet uitgesloten is. Die uitvoerbaarheid nu is allerminst gewaarborgd. Om een Raad van Justitie te kunnen instellen, dienen toch personen beschikbaar te zijn die de nieuwe ambten kunnen bekleeden zonder de reeds bestaande betrekkingen in de rechterlijke macht onvervuld te laten. Waar zijn die personen te vinden?

De Regeering stelt zich voor, het toekomstige rechtscollege samen te stellen uit één president, drie leden, één officier van justitie, twee griffier-ambtenaren, in het geheel zeven rechtskundigen, die allen moeten voldoen aan de eischen van benoembaarheid voor een opneming in de rechterlijke macht in N.-I. gesteld. Volgens de bestaande inrichting zijn te Medan 2 rechtskundigen (één voorzitter en één ondervoorzitter) bij den landraad bescheiden, waarvan één zal komen te vervallen. De instelling van het nieuwe rechtscollege zal derhalve een vermeerdering van het rechtsgeleerd element te Medan met zes ambtenaren medebrengen. En nu is het algemeen bekend dat een belangrijk tekort bij de rechterlijke macht bestaat. Reeds sedert jaren is de Indische Regeering bezig om verschillende griffie-betrekkingen, die vroeger tevens door rechtskundigen werden bekleed, aan leeken toe te vertrouwen. Samentrekking van meer dan één landraad onder het voorzitterschap van een en denzelfden rechtskundige heeft plaats gehad en daarmede is — zelfs meermalen ten nadeele der rechtspraak — de uiterste spankracht bereikt. Ik kan dan ook volstaan met te verwijzen naar een opmerking van de redactie van het tijdschrift »Het Recht in N.-I.«, deel 86 (1906), blz. 275, luidende: »Nu het tekort aan rechterlijke ambtenaren de Regeering wel noodzaakt aan geheel onervarenen, immers aan ambtenaren, welke hun dienst tijd slechts bij maanden tellen, het presidium van landraden op te dragen, enz.«

De aanvulling der rechterlijke macht heeft in de laatste jaren op uiterst onvolledige wijze plaats gehad. Er is een tijd geweest dat bij de studeerende Nederlandsche jongelingschap groote animo bestond om zich aan het rechterambt in de Koloniën te wijden. Dat het doorgaans weinig gefortuneerden waren, die het vaderland wilden verlaten, spreekt wel van zelf; het getuigde intusschen van een energie, een streven naar verbetering der maatschappelijke positie, welke voor den Indischen dienst onmisbaar zijn. Om in de rechterlijke macht in N.-I. te worden opgenomen moest wel is waar een zure appel worden doorgebeten. De beoefening der Oostersche talen met hun voor Westersche oogen vreemd letterschrift is voor den beginnende niet bepaald aanlokkend te noemen. Men waant zich wederom op de schoolbanken verplaatst!

Het aanbod overtrof het aantal beschikbare plaatsen, zoodat de Minister van Koloniën zich genoodzaakt zag uit de sollicitanten, die aan het vereischte Indisch examen hadden voldaan, een keuze te doen. Bij die keuze werd gebruik gemaakt van de schriftelijke mededeelingen van de commissie uit de vereenigde faculteiten van rechten en letteren samengesteld, die te Leiden het evengemeld examen afnam. Ter volledige beoordeeling van den aanleg en bekwaamheid dier candidaten, welke niet te Leiden hun studiën in de rechten hadden volbracht, wendde de commissie zich tot de rechtsgeleerde faculteiten elders. Zij, die het faculteitsexamen hadden afgelegd, maar — naar het oordeel dier commissie — niet tot de besten en mitsdien niet tot de gekozenen behoorden, trachtten nu van het eenmaal verworven diploma voordeel te trekken en gingen op eigen kosten naar Oost-Indië. Na de inplaatsing der gekozenen werden ook zij aangenomen. Toen nu de bron zoo ruim vloeide, kreeg Minister mr. Bergsma den allerongelukkigsten inval om op de voorwaarden van indiensttreding te gaan besparen. Een betreurenswaardige bezuiniging van luttele duizenden guldens, die — gelijk immers de wijsheid bedriegend — thans de bron heeft doen verdrogen. Het is hiermede gegaan gelijk met de aanvulling van den militair geneeskundigen dienst. Had men tijdelijk en teveel den werden de tot diensttreding aanlokkende voorwaarden ingetrokken. De terugslag bleef niet uit; telkenmale ontstond een nijpend tekort! Men recruteerde dan maar weer zijn militaire doctoren in het buitenland!

Er waren vreemdelingen genoeg, die voor eene flinke som bereid waren tijdelijk als militair arts op te treden. Men heeft daardoor natuurlijkerwijze naast goede elementen, veel minderwaardige gekregen, terwijl de Nederlandsche universiteiten ongetwijfeld in de behoefte te dezen konden voorzien. (1)

De zooeven gemelde besparing van Minister Bergsma bestond in het intrekken: *a.* van de gratificatie voor uitrusting van f 1000; *b.* van het genot van vrijen overtocht voor den ambtenaar en zijn gezin; aan den niet-uitgezonden behoefde mede geen wachtgeld te worden uitbetaald bij aankomst in Indië. Laat ik er volledigheidshalve aan toevoegen, dat aanvankelijk de uitzending slechts beperkt werd, zoodat ongeveer de eene helft van 't benoodigde aantal uitgezonden werd, de andere niet. Eerst later kwam de algeheele opheffing. De maatregel van den heer Bergsma, die zelf gedurende jaren lid der Indische magistratuur was geweest, was te opmerkelijker, omdat de rechterlijke macht nagenoeg het eenige corps is 2) dat van deze soort besparing te lijden heeft gehad. Men had behooren te bedenken, dat het hoogst twijfelachtig zou zijn of Nederlandsche juristen op den duur bereid zouden worden bevonden, om na een zesjarige studie aan een gymnasium, opgevolgd door 3 à 4 jaren academische vorming en door pl. m. twee jaren beoefening der Indische wetenschappen, hun vaderland te verlaten op een allerongunstigsten voet. Niet alleen hadden zij den overtocht en een uitrusting voor het tropisch klimaat

1) Zuinigheid moge voor den Indischen begrootingswetgever een dure plicht zijn, hij bezuinige vooral niet te veel op kleinigheden. Zelfs de schijn van penny-wise te zijn, om in andere opzichten het pound-foolish toe te passen, worde vermeden. Ik wijs op de intrekking van een aantal bureau-oppassers bij rechterlijke colleges en weeskamers, wier bezoldiging van *f* 8—10 's maands varieert. Zoo wordt bij het Hof het getal van elf op tien gebracht, hoewel het college verzoekt over dat eventueel openvallend tracktement te mogen beschikken om aan de anderen een kleinen bijslag te geven. Voor *f* 10 's maands kan men geen geschikte oppassers te Batavia krijgen.

2) Ook een deel der onderwijzeressen werd in Indië zonder uitzending aangenomen, maar velen harer hadden haar examens daar te lande gedaan.

uit eigen beurs te bekostigen, maar ook dienden hun ouders de noodige gelden te verschaffen, om gedurende de eerste maanden in hun onderhoud te voorzien. Werden zij na dien tijd ingeplaatst, dan was het voorloopig traktement slechts f 150 bruto 's maands, zeer zeker onvoldoende om daarvan ook de onkosten van een Indisch logement te betalen. Het was duidelijk, dat op deze wijze alleen gelokt werden degenen, die moeilijk terug konden, omdat zij zich eenmaal de Indische carrière voor oogen hadden gesteld en de daartoe den weg openende studie hadden aangevangen. De vergelijking met andere landsdienaren, als ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur, officieren, onderwijzers enz., liep te zeer in het nadeel der toekomstige rechterlijke ambtenaren uit! De statistiek heeft aangetoond, dat gemiddeld op 27-jarigen leeftijd de rechterlijke loopbaan werd aangevangen en die aanvang geschiedde, vergelijkender wijze gesproken, onder betrekkelijk bekrompen omstandigheden.

Blanda schrijft in *De Controleur* over het *Inlandsch Onderwijs* o. a.:

Dr. H. Blink — om buiten 't lijstje der gewone Indische publicisten te gaan, wier getuigenissen men liefst wraakt, — schreef voor eenige maanden in de *Vragen van den Dag* over de geestelijke achterlijkheid van den inlander en de economische gevolgen daarvan aldus:

»Van den vooruitgang der wetenschap en haar toepassing op de techniek heeft hij (die inlander) niet geleerd partij te trekken. Hij is deels landbouwer gebleven, maar weet niet zijn landbouw te verbeteren; hij heeft zijn nijverheid voor eigen behoefte zien ondergaan door den invoer van vreemde artikelen, en moet geld zien te verwerven om die te kunnen koopen. Hij is na de vrijheid, die de afschaffing van 't cultuurstelsel gaf, afhankelijker dan vroeger geworden, omdat het Nederlandsch gouvernement de geestelijke wapens, in den loop der eeuwen stomp gemaakt, niet weder heeft gescherpt. Zoo stond hij machteloos tegenover den strijd van het bestaan, onvoorbereid, zonder oog voor economie, zonder lust tot vrij arbeiden!

Door die achterlijkheid in geestelijke ontwikkeling en technische bedrevenheid, heeft de Javaan het geheel moeten afleggen tegen de, met kapitaal en kennis goed toegeruste, vreemde elementen in zijn land. Zijn economische toestand is diep treurig.

Toch heeft men in ons land, of men voor dien toestand niet de minste aansprakelijkheid droeg, in alle gerustheid van geweten critiek uitgeoefend op de zeker niet beklagenswaardiger levensomstandigheden en bestaansvoorwaarden van 't Italiaansche volk.

Men heeft verbaasd gestaan over het schier ongeloofelijke feit, dat er in Italië nog dorpen bestaan zonder feitelijk schoolonderwijs of complexen dorpen, waar men 't met één onderwijzer doen moet.

Maar hoe is de toestand in ons Indië?

Men heeft er voor de circa drie duizend inlandsche ambtenaren de zoogenaamde „hoofdenscholen" (voor Java drie en voor al de Buitenbezittingen één) voor zonen van inlandsche aanzienlijken en hoofden en bestemd tot opleiding van inlandsch bestuurspersoneel, met een maximum aantal leerlingen voor elk dier scholen van 60.

Ten dienste van kinderen van gegoede inlanders bestaan dan nog de z.g. *1ste klasse-scholen*. Voor Java bedraagt het aantal 30.

Het eigenlijke volksonderwijs wordt gegeven op de *2de klasse-scholen*, waarvan men er b.v. op Java, met een 30.000 dessa's en 28 millioen bewoners, een goede 200 telt.

Voegt men hieraan nu nog toe de, van Gouvernementswege eenigszins gesubsidieerde, particuliere scholen (voor Java een goede 300) en een 60-tal zendingsscholen, dan komt men tot ruim 600 scholen om voor Java te voorzien in de behoefte aan lager onderwijs, d.i. één school op een kleine 50.000 zielen. En welk lager onderwijs dan nog! Naar dien maatstaf zou Nederland kunnen volstaan met een 130 lagere scholen.

Koloniaal-Nederland zou met de kous op den kop zijn thuis gekomen, waren deze zaken niet achterbaks gebleven!«

Er is in de laatste jaren van menige goedgezinde zijde met onvermoeiden ijver gewezen op de hier bedoelde. Voor de inlandsche bevolking, heillooze gevolgen dier verwaarloosde onderwijstoestanden en herhaaldelijk en krachtig aangedrongen op uitbreiding, verbetering, reorganisatie van het inlandsch schoolwezen. Maar altijd vergeefs.

Thans eindelijk dan gaat de Regeering haar goeden wil aan den dag leggen en heeft zij zooveel fondsen bijeen gezocht als bij mogelijkheid maar te vinden waren om het schromelijk verzuim eenigszins goed te maken. Maar daarmede zal dan ook de uiterste grens van regeeringsbemoeienis inzake inlandsch onderwijs bereikt zijn. Daarmede meent de Regeering voor lengte van jaren verdere zorg aan deze zaak te kunnen ontzeggen.

Al wat zij bij mogelijkheid voor de geestelijke verheffing en technische voorlichting van den inlander beweert te kunnen doen, is in 't Indisch begrootings-ontwerp voor 1907 tot uiting gekomen. Uit de desbetreffende voorstellen, daarin opgenomen, kan blijken hoe, onder den invloed der koloniale »ethiek", de emancipatie en de assimilatie van dien inlander der Regeering nu ter harte gaan!

Bij onderaf. 63a van dat begrootings-ontwerp wordt f 740,000 aangevraagd voor reorganisatie van het inlandsch onderwijs, bestaande uit de navolgende maatregelen;

f 42,900 voor reorganisatie en uitbreiding der kweekscholen door invoering van het Nederlandsch als leervak en openstelling der bestaande inrichtingen te Badoeng, Djocja en Probolinggo voor 100 leerlingen elk;

f 43,200 voor reorganisatie der 1ste klasse scholen, eveneens door invoering van onderwijs in de Nederlandsche taal;

f 73,750 voor verbetering der bestaande 2de klasse scholen;

f 583.000 voor uitbreiding in 1907 van het aantal 2de klasse scholen met 186, en

f 137.000 voor de stichting eener ambachtsschool.

Dan is bij onderafd. 63 nog f 20.000 uitgetrokken voor proefneming met de stichting van »gemeentescholen«.

Voor de toekomst blijft, volgens de plannen des ministers, dan nog het uitzicht geopend op:

de oprichting van een kleine 600 2de klasse scholen elk à f 3.085,

id. van ruim 500 scholen 2de klasse a f 575,

de stichting van een nieuwe kweekschool te Semarang en

id. van 2 ambachtsscholen.

Het lijstje wordt gesloten met de toezegging des ministers tot indiening eerlang van een afzonderlijk voorstel ter opleiding van inlanders aan een te stichten rechtsschool.

Men overzie dit lijstje eens en rekene na wat en hoeveel van al dat voorgestelde en voorgespiegelde ten goede zal komen aan de eigenlijke, zoo noodige emancipatie van den kleinen man. Sla de gelegenheid tot het ontvangen van onderwijs, als het zóó zal zijn »uitgebreid« en »gereorganiseerd«, weer eens om over dat gansche volk van millioenen en zie dan in hoeverre het verzuim van eeuwen tegenover den desa-man door ons zal zijn ingehaald. En hoe hoog hebben wij de waarde van dat eigenlijke volksonderwijs dan nog aan te slaan voor 't praktisch leven van den kleinen man? Het ondoelmatige daarvan werd menigmaal in 't licht gesteld. Zoo b.v. schreef mr. P. Brooshooft er eens van: »Het leert hem niets van wat hij (het Javaansche volkskind) noodig heeft voor zijn betere broodwinning, ambacht of landbouw, maar slechts eenige schoolwijsheid, die hem eerder op het bedrijf zijner vaderen minachtend zal doen nederzien en aanleiding geven om, als beunhaas of vliegend procureur zijn dorpsgenooten eenige centen uit den zak te kloppen«. De dessalieden, die dan nog hunne kinderen naar school zenden, nemen ze dan ook veelal na hoogstens twee jaren weer terug om hen niet te ontwennen aan ploeg of patjol. Eigenlijk volksonderwijs bestaat dus, zelfs op Java nog niet.

Oost-Indische Berichten.

De komende beschaving op Nieuw-Guinea. Aan het kort verslag betreffende Zuid-Nieuw-Guinea over de maand Juli 1906 is het volgende ontleend:

De bevolking der bezuiden de Meraukemonding gelegen kustlandschappen hield zich rustig. Zij hield zich bezig met het aanleggen der jaarlijksche groote feesten, waartoe talrijke vreemdelingen werden uitgenoodigd, om groote hoeveelheden varkensvleesch en watie, een zelfbereide, bedwelmende drank, te verorberen.

Ook de nog wat angstvallige bewoners van het in Mei jl. getuchtigde landschap Kakarieke bezochten weder de hoofdplaats.

De bevolking van het op den rechteroever der Meraukemonding gelegen landschap Oeroemerieke, welke in het laatst der vorige maand, zich had schuldig gemaakt aan het snellen van een tweetal vreemde Inlandsche schipbreukelingen, bleef voortvluchtig, zich schuilhoudende in het verwijderde gebied van Koeperieke en Manggaterieke.

Van uit den in de hoofdkampong Oeroemerieke opgerichten politiedienst, welke sedert voor een langdurig gebruik behoorlijk werd ingericht, werden door den assistent-resident en den adspirant-controleur uitgestrekte patrouilletochten in meergenoemd landschap ondernomen, waarbij onderscheidene schuilplaatsen voor wapens en levensmiddelen werden opgeruimd.

De bewoners der aangrenzende en zich tot de monding der Komberivier uitstrekkende landschappen bezochten herhaaldelijk den politiepost. De aldaar tijdelijk gevestigde vreemde handelaren ondervinden reeds thans den beveiligenden invloed van dezen nieuwen bewakingspost.

Op dezerzijdsch verzoek begaven zich een tiental inboorlingen van het nabij de hoofdplaats gelegen landschapje Nawarie per prahoe naar het in Mei jl. wegens het houden van een sneltocht getuchtigde landschap Kaiboese, teneinde de bevolking aldaar aan te sporen tot spoedige uitlevering van den door hen geroofden knaap van den stam der Jawim-Onim. Zij keerden echter onverrichterzake naar Merauke terug, berichtende, dat de bevolking naar hare kampongs was terug gekeerd, doch dat eene sterke tegenpartij de ons goedgezinden belet het knaapje uit te leveren.

Den 27sten der verslagmaand ontvluchtte, tijdens afwezigheid van den assistent-resident, het in het voormalige militaire kampement geïnterneerde tweetal inboorlingen van Kaiboese, dat destijds aan meergenoemden sneltocht had deelgenomen. Door gewapende politiedienaren achtervolgd, weigerden zij aan de herhaalde sommatie om zich over te geven, gevolg te geven, waarop een hunner vluchtende werd neergeschoten, terwijl de ander na eenig verzet werd gegrepen en weder in arrest gesteld.

Daags daarop verschenen ter hoofdplaats een der oudsten van de hoofdkampong Kaiboese, namens het goedgezinde deel der bevolking onderwerping aan-

biedende, doch verklarende, dat de sterkere kwaadgezinde partij, welke den geroofden knaap in haar bezit heeft, van geene uitlevering weten wil.

De wereldstad Bandoeng. De plannen tot uitbreiding van Bandoeng als garnizoensplaats beginnen een vaster vorm aan te nemen, zoo schrijft men uit de plaats aan het N. v. d. D.

Hoewel nog geen definitieve beslissing is genomen inzake de legering van 3 bataljons infanterie te dier plaatse, is voorloopig een f 50.000 toegestaan voor den bouw van de woningen voor officieren en personeel, werkzaam in de verschillende magazijnen.

Die magazijnen bestaan uit: de oorlogsmagazijnen, het magazijn van geneesmiddelen en de magazijnen der militaire administratie.

De twee eerstgenoemde zijn reeds geheel gereed en in gebruik genomen, terwijl de laatste nog dit jaar zullen gereed komen.

De woningen, die voor de officieren zullen worden gebouwd, komen op het vroegere sawahterrein, ten Oosten van Bandoeng, en ten Noorden van den spoorweg.

Meer nog dan vroeger zullen dus de Bandoengers binnen kort prat gaan op hun wordende „wereldstad".

De predikant voor de Bali-expeditie. De predikant S. Bartstra, die aangewezen is om de expeditie tegen Bali als veldprediker mede te maken, is Zaterdag per „Brak" vertrokken naar Ampenan om van daar naar het oorlogsterrein te gaan. De predikant is zeer ontstemd over het feit dat hij niet in de gelegenheid is gesteld om met de hoofdmacht van Batavia te vertrekken. Toen het telegram kwam, dat hij bij de expeditie was geplaatst was hij onmiddellijk gepakt en gezakt om scheep te gaan. Hij had er op gerekend om met de hoofdmacht mede te kunnen gaan, maar aan het Departement van Onderwijs heeft men zoo getalmd, dat hij niet vertrekken kon. Eerst een paar dagen later moest hij per spoor naar Soerabaja vertrekken. Ook zou hij nog te Soerabaja gebleven zijn, zoo de directeur van het Marine Etablissement, de heer Konihg, hem niet in de gelegenheid had gesteld, met den gouvernements stoomer „Brak" die juist met victualie naar Ampenan vertrok, mee te reizen. De predikant B. maakt zeer juist de opmerking, dat nu de troep in gevecht is, hij er juist bij behoort te zijn en niet als een trekschuit achteraan mag komen.

De gewonden en stervenden, moet ik bijstaan zegt hij. (N. Soer. Ct.)

Het sneuvelen van luitenant Schäfer. Met hem is weder een jong en veelbelovend officier aan het leger ontvallen. Wie den jeugdigen, opgewekten man gekend hebben, zullen hem gedenken als een prettig kameraad, met een open, vrijmoedig karakter, nobel en gevoelig in denken en handelen. Ook buiten het leger had hij vele vrienden, welke zijn ontijdig heengaan zullen voelen als een verlies van iemand, die een plaats innam in hun hart.

Enkele maanden geleden ging luitenant Schäfer voor het eerst te velde, na gedurende drie jaren, van de vestiging van den militairen post af, te Merauke te hebben doorgebracht. Zijne plaatsing bij de maréchaussée-compagnie op Celebes was er een te grooter onderscheiding door, getuigde van de verwachtingen, welke men van hem koesterde. Op schitterende wijze heeft hij daaraan voldaan, door zijn heldhaftig gedrag bij de inname van Bontoe Batoe, waar hij aan 't hoofd van enkele vrijwilligers langs een steil bergpad de vijandelijke stelling binnendrong. Met de dappersten der dapperen van de amboineesche maréchausséecompagnie had hij zich voor de volvoering van deze uiterst gevaarvolle opdracht beschikbaar gesteld. En dien dag was het geluk met de stoutmoedigen. Het ridderkruis der Militaire Willemsorde, op zoo eervolle wijze verdiend, zal echter de borst van den moedigen aanvoerder niet meer sieren, slechts zijn naam zal prijken op de lijst der geridderden. Aldus beschikte het lot.

Maar wie het leven kent en velen sterven zag, zal zeggen: zijn lijden was kort en de eervolle dood op het slagveld is een benijdenswaardig einde.

Het leger echter betreurt het verlies van een zijner beste officieren, van een veel belovend aanvoerder. (Javabode).

Onze artillerie. „Onze vesting-artillerie, schrijft het Nieuws v. d. Dag, had vroeger, wat het materiaal betreft, een alles behalve gunstigen naam, en menigeen heeft gemeesmuild om de verzameling der meest uiteenloopende typen van geschut, getrokken of glad, achterlaad of voorlaad, kortom: een schilderachtig allegaartje. En niet ten onrechte noemde men den Directeur van het Materieel wel eens den „Directeur van het Oudheidkundig Kabinet."

Hoe is dat alles met een tooverslag veranderd. Tegenwoordig van alles de nieuwste snufjes: achterlaadhouwitsers en mortieren, forten en snelvuurgeschut. Met een mengeling van stille bewondering en chauvinisme constateeren we telkens die wonderbaarlijke metamorphose, welke onze artillerie zoo geheel up to date maakte.

Evenwel, in één opzicht bleek de artillerie steeds dezelfde: zij behield het monopolie der geestige verrassingen. Aardige verrassingen, heel leuke moppen soms, als bij de infanterie, met onbruikbare geweermunitie, ledergoed dat niet deugt, enz.

Ook wat betreft de geschut-munitie had men al eens surprises.

Zoo werd, tijdens de z.g. „buskruitkeering", die het vorige jaar op sommige werken in de Preanger werd gehouden, geconstateerd, dat de opgelegde voorraad projectielen voor het snelvuurgeschut onbruikbaar was, en óf moest worden afgekeurd, óf door het aanbrengen van verbeteringen weer bekwaam moest worden gemaakt. Verbeeld u, de munitie, die in geval van mobilisatie dadelijk noodig zou zijn geweest!

Groote ontsteltenis bij de artillerie, en een massa is daar toen over geschreven, zoodat ze er nu, op het Hoofdbureau, een heel net „bundeltje" over hebben, in het archief.

Naar wij meenen zijn daarna bevelen gegeven, om de munitie (projectielen) ongevuld op te leggen, zoodat de mogelijkheid niet geheel is uitgesloten, dat nu, bij eventueele mobilisatie, enkele projectielen worden aangetroffen, die in orde zijn.

Thans is er met de, op enkele plaatsen opgelegde snelvuurmunitie wederom iets niet in orde.

Vergissen onze berichtgevers zich niet, dan is het de zekerheidsschroef der granaten, die zóó vast in het projectiel geroest is, dat men het ijzer rond de schroef moet uitboren, om het ding er uit te kunnen krijgen.

We zeiden daar, te meenen dat het de zekerheidsschroef was, maar het kan ook zijn, dat het een andere schroef was, of zelfs heelemaal geen schroef, maar een pin. Het leek ons der moeite niet waard, dat uit te pluizen, want, als toevallig het eene onderdeel goed is, dan moet er toch iets anders zijn, dat niet deugt, omdat nu eenmaal nimmer bij onze artillerie iets geheel in orde schijnt te kunnen zijn.

Enfin, men heeft één troost, n.l. dat de Chineesche artillerie nog beroerder is ingericht, want in den 1894er oorlog bleken sommige projectielen met zand te zijn gevuld.

Zouden we het heele quasi moorddadige rommeltje maar niet op vendutie brengen?

En stuurt onze G. G., die precies weet waar Abram de mosterd haalt, misschien daarom bij voorkeur geen artillerie mee op expeditie, omdat Z. Exc. precies weet, wat ze waard is?"

Een polikliniek te Soerabaja. Goed voorbeeld doet goed volgen: Batavia heeft reeds een dergelijke nuttige instelling als bovengenoemd. Thans is ook, naar men in de soerabajasche dagbladen leest, Soerabaja aan de beurt, en wel op initiatief van dr. R. Grün. Zij zal gevestigd worden in een lokaal van het christelijk militair Tehuis in de Heerenstraat, dus in de benedenstad, met het oog op den wensch der aan de polikliniek verbonden geneesheeren om vooral de minvermogenden van specialistische hulp te voorzien; en deze wonen voor een aanzienlijk gedeelte in de benedenstad. De geldelijke voorwaarden zullen zeer billijk zijn, terwijl de meeste apothekers ter plaatse zich bereid hebben verklaard, de recepten der polikliniek tegen lager prijzen te bereiden.

Aan de polikliniek, die reeds primo October zal beginnen, hebben zich verbonden de artsen: D. J. Fangman voor interne ziekten; J. W. van der Spek voor huid- en geslachtsziekten; T. Ameschot voor oogziekten; C. L. Van Steeden voor keel-, neus- en oorziekten en R. Grün voor chirurgie en gynaecologie (als oud-assistent van prof. Rotgans en volontair bij prof. Treub te Amsterdam heeft de laatste gelegenheid gehad zich ter dege voor te bereiden).

Elk dezer medici zal 3 spreekuren per week houden.

Men twijfelt niet, of de polikliniek zal een groot succes blijken. De mindere klassen zullen er ten zeerste mee ingenomen zijn.

Malaise te Singapore. Op goed gezag weet de Pinang Gazette mede te deelen dat in de afgeloopen acht maanden niet minder dan zeventig inlandsche firma's te Singapore hun betalingen hebben moeten staken.

Het blad trekt daaruit niet ten onrechte de conclusie, dat 't met den handel in de Straits niet geheel richtig is.

Voornamelijk wordt dit toegeschreven aan Duitsche en andere buitenlandsche handelsfirma's, die den inlandschen handelaar te lang crediet geven. Vroeger was het gewoonte op de maand betaling te vorderen en een aantal Engelsche firma's houden hieraan vast. Thans wordt echter tot zelfs negen maanden crediet gegeven. De handelsfirma's die dit doen, stellen zich schadeloos voor renteverlies en risico door grooter winst te nemen.

Hun stelsel is hooge winst bij groot risico en wanneer de afnemer dreigt over den kop te gaan, weten zij 't wel zoo te plooien dat zij weinig schade te dragen hebben.

De klad in den producten- en huidenhandel. Het is algemeen bekend dat in de laatste jaren te Soerabaja een zeer levendige handel wordt gedreven in huiden en producten. Verschillende handelshuizen heb-

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

IX.

„De hartstocht der liefde sluimert in het gemoed van iedere vrouw," dacht Maleen. „Daar komt iemand die hem plotseling wekt. Slechts voor dien éénen was dat mogelijk. Wellicht is het in het geheel zijn bedoeling niet, te wekken. Misschien wil zij het evenmin. Dat helpt niets. De liefde ontwaakt, en behoort haren wekker toe. Kismet. Maar niet noodzakelijk is het, haar nu de regeering over te laten. Als ook dat onvermijdelijk was, dan had ik niet met George mogen trouwen."

Ook de gedachte van Rainer waren bij de ontdekking, dat Krome terug was, in een andere richting gegaan.

„Natuurlijk heeft de chef weer nieuwe ondernemingen op touw gezet," dacht hij, „en heeft hij weer menschen noodig, om ze uit te voeren. De dagen van genoegen in dit Arabische Parijs en van gezellig familieleven met George en Maleen zullen nu wel ten einde zijn."

Zwijgend en met verhaasten stap gingen zij verder.

. . . .

In de hal wachtte hen een goed ontbijt. Daar zij zich vergenoegd hadden met een slok zwarte koffie en een beschuit, vóór het aanbreken van den dag, lieten zij het zich uitnemend smaken. Koffie, buffelmelk in ijs gekoeld, versche eieren, honing en brood — een lucullisch dejeuner.

Ondanks zijn voortreffelijke eetlust maakte Rainer haast. Zoodra hij zijn honger gestild had, stond hij op.

„Ik moet gauw weg, om mij bij den chef te melden. Zal ik de groeten doen?"

„Ja, wil je?"

Toen hij weg was, verfrischte Maleen zich door een koel bad, want de lange tocht had haar ondanks het vroege uur warm en moe gemaakt.

Het heetste jaargetijde brak aan, als men zich eigenlijk alleen in koud water behagelijk voelt.

Zij deed een heel lichte, losse, witte huisjapon aan en hield zonder zich te haasten, toezicht op de huishouding.

Nu moest zij zorgen, dat alles in huis ordelijk zijn gang ging, ook zonder het gezag van den meester.

Het was tien uur geworden.

Maleen stond in het voorhuis, en trachtte met behulp van Tsjekanajo's taalkundige bekwaamheden, een rijken inlander begrijpelijk te maken, dat zij het paard, dat hij haar als eeregeschenk brengen kwam, bij de afwezigheid van haar „bana" niet aannemen mocht.

De inlander begreep er niet veel van, of wilde niet begrijpen. Juist toen hij na lang over en weer praten eenigszins gepiqueerd heenging, kwam Krome binnen, met zijn door zon en zee gebruind, verweerd gezicht, zijn schanderen, moedigen, vastberaden en opmerkzamen blik.

Maar in zijn oogen lichtte iets op, dat zij vroeger niet daarin gezien had.

En wat zij zag, deed haar sidderen van ontroering.

Het was, alsof hij zeide: „Ik leg mijn ziel aan uwe voeten."

In werkelijkheid wisselden zij slechts de conventioneele begroetingswoorden.

Betuiging van spijt zijnerzijds, dat hij Dietlas en Kramer niet meer aantrof, informaties hoe zij het maakten, en zoo meer.

Zij ging met hem de hooge steenen trap op naar de hal.

„Wat wilde die rijke Stoedi zooeven van u?" vroeg hij.

Zij vertelde lachend, dat hij haar een paard had willen cadeau doen.

„Dat bewijst mij, dat zij u reeds voor een zeer invloedrijk persoon aanzien," zeide hij. „De inlanders weten precies, aan wien zij geschenken geven, en waarom. En zij meten de waarde der gaven af naar het voordeel, dat zij er door hopen te verwerven."

„In dit geval zal het wel meer om mijn man te doen zijn," meende zij.

Hij zweeg.

Tusschen de open bogen van de hal bleven zij staan.

Beneden fladderden geel-, groen- en roodsnavelige vogeltjes om het neerplassende water, en baadden zich.

Ne een stilte, die haar ten slotte drukkend werd, hervatte Maleen:

„Hoe is het u op uw langen zeiltocht gegaan?"

„Ik had een talisman bij mij," zeide hij: „Als ik wist, dat niemand op mij lette, heb ik hem tevoorschijn gehaald en gekust."

Terwijl hij dit zeide, haalde hij een opgevouwen papiertje uit zijn borstzak en bracht het aan zijn lippen.

Zij volgde dit voor hem zoo vreemde, sentimenteele doen met verbaasde oogen.

Hij toonde haar het papier en zij herkende een onbeduidend briefje, dat zij hem even voor zijn vertrek geschreven had, naar aanleiding van het rapport, dat hij haar ter inzage had gezonden, en dat zij heel mooi en goed had gevonden.

Verbleekende, wendde zij zich af, legde den arm op de ballustrade en keek aandachtig den tuin in,

alsof het gedoe der parelhoenders en papegaaien eigenlijk het eenige was, waarvoor zij belangstelling voelde. Intusschen zag zij niets.

Zwijgend, met onbewegelijk ernstig gelaat, liet hij zijn talisman weer in zijn borstzak verdwijnen.

Intusschen had Maleen zich hersteld, en de noodzakelijkheid ingezien, intimiteiten van deze soort voor het vervolg te voorkomen. Zij keerde zich weer naar hem toe, en sloeg een onverschilligen conversatietoon aan.

„Wil u even wachten, Dr. Krome, dan laat ik gauw nog wat voor uw ontbijt gereed maken."

„Ik heb reeds gedejeuneerd."

„Een kop thee wil u nog wel, als ik ze klaar maak."

Zij ging de gang in. Het witte, fijn batisten kleed sleepte haar na en gaf hare gestalte iets trotsch, dat hem bijzonder goed beviel.

„Een mooie, fiere vrouw," vond hij.

Hij legde onder mannen een bijna luidruchtige levendigheid aan den dag. Haar tegenwoordigheid maakte hem stil.

Alles wat aan teeder gevoel sliep op den bodem van zijn trotsche ziel, ontwaakte tegenover deze vrouw, en drong zich naar de oppervlakte.

In haar tegenwoordigheid was hij zachter, fijngevoeliger, nederiger dan anders.

Toen zij terugkwam, werd zij gevolgd door twee zwarten.

De een droeg een bronzen drievoet, waarin het koperen theeketeltje hing, de ander hetgeen verder tot de theebereiding behoort, op een zilveren blad.

Terwijl zij de thee opgoot en inschonk, moest Abdallah haar helpen. Daarna bleef de bediende achter haar staan.

Zij vraagde naar Erich Kramer.

„Hij moet zich door bovenmatige strengheid bij de zwarten gehaat hebben gemaakt. Zij noemen hem den „Bang mkali." [1])

„Strengheid is hier beter dan zachtheid," was Krome's opinie. „Onze negerbevolking erkent nu eenmaal slechts het gezag van degenen, waarvoor zij bang is. Wie dat niet gelooft, kent de toestanden hier niet. Als wij hun eerst ingeprent hebben, dat wij baas zijn, dan mag men later zoo zacht met ze om gaan, als zij verdragen kunnen. Maar nu reeds hier naar Europeesche humaniteitsbegrippen te werk te willen gaan, dat zou een misgreep zijn, die wel eens onze geheele koloniale toekomst in de waagschaal zou kunnen stellen."

„Ja, zeker."

Hij zag haar aan met een glimlachje van verstandhouding.

„U denkt zeker: Waarom betoogen te houden over dingen, die geen verstandig mensch betwijfelt?"

Zij knikte.

„Maar de verstandigen zijn helaas hier, als overal, een onbeduidende minderheid. De groote meerderheid in Duitschland bestaat in humaniteitsapostelen, die in iedere noodwendige en nuttige hardheid, een uit willekeur en plaagzucht voortkomende wreedheid geeselen."

„Ons arm Duitschland lijdt aan theoriënkoorts," sprak zij.

Hij lachte.

„Ik hoop het zoover te brengen, dat ik het van die ziekte genees."

„Maar om op Kramer terug te komen. Wat men hem in het bijzonder verwijt, is zijn opvliegendheid, waardoor hij zich tot allerlei buitensporigheden laat vervoeren."

„Ja, helaas! riep Krome levendig. „Ongelukkig genoeg heeft hij zijn temperement niet in zijne macht. Desondanks is hij een van mijn degelijkste helpers, met een enorm organisatievermogen. Daarom verheugt het mij, dat Dietlas toegestemd heeft, eens met hem mee naar boven te gaan. Nu kan hij zich met eigen oogen overtuigen, hoe de zaken staan op de bergplantage.

Nadat Krome heengegaan was, kwam Rainer weer.

„Maleen", zeide hij, „ik geloof, dat jij den meesten invloed hebt op den chef."

Zij kreeg een kleur.

„Waarom?"

„Zeg hem toch eens, dat je ook zonder mij wel klaarkomen kunt. Het kan jou toch geen pleizier doen, alsh ij mij om uwentwil hier terug houdt?"

„Doet hij dat dan?"

„Ja. Ik had stellig verwacht, dat hij mij de eerstvolgende expeditie zou opdragen, en in plaats daarvan gaat Rudiger."

„Misschien heeft hij voor jou iets bijzonders op het oog."

„Neen. Ik heb hem daar straks gevraagd, of ik hier nog langer moet rondboemelen. En wat zegt hij me: „Ik mag je niet van je zuster wegsemen." Maar dat zie ik niet in."

„Ik zie het ook niet in," stemde Maleen toe. „En heb je hem je meening gezegd?"

„Neen. Daar ben ik niet toe gekomen, en daar had ik ook niets mee bereikt. Als jij er eens over spreekt met hem, is het veel beter. Ze zeggen allemaal, dat hij wel naar jou luistert."

Zij keek op haar handen, en zweeg.

„Het is natuurlijk allergezelligst," ging hij voort, „hier met je samen te wonen, alsof wij thuis zijn. Maar voor de gezelligheid alleen zijn wij toch niet hier."

„Neen, daar heb je volkomen gelijk in."

„En weet je, veilig ben je hier in Oengoedja, met Krome tot vriend, en al de konsuls om je heen, als in Abrahams schoot — ook zonder mij, en zonder George."

„En al was dat niet zoo," antwoordde zij, „al waren er wezenlijk gevaren, dan zou ik die evengoed het hoofd kunnen bieden, als jelui allemaal. Ik zie heelemaal niet in, waarom juist ik in de watten gepakt zou moeten worden."

„Je bent een echte Waltron," zeide hij trots. „De leden van ons geslacht hebben naar hun veiligheid nooit veel gevraagd. Wij wagen liever. Hier is overigens een briefje van den buitengewoon-zaakgelastigde van Portugal. Hij biedt je confituren ten geschenke aan."

Zij glimlachte.

„Dat cadeautjes geven vindt ik zoo komiek! Maar George zegt, ik moet het mij maar laten welgevallen. Dat is nu eenmaal zoo 's lands wijs. Pater Dieudonné zond mij gisteren een drieventros, die wezenlijk aan de beroemde van Jozua en Kaleb herinnert. Zie maar, daar ligt hij."

„Een product van de kloostertuin. Mooi, maar zuur. Zij moeten wel onrijp geplukt worden, anders verdrogen zij."

„En de Italiaan, Ridder Despini, heeft een geheele mand mousseerenden wijn gestuurd! George zeegt, dat hij naar parfum smaakt."

„Dat hindert niet. Wij zullen ze toch wel opdrinken."

Zoo babbelden broer en zuster.

Maleen sprak opgewekt over louter onverschillige dingen, om de opwinding van haar hart te overstemmen.

. . . .

In den namiddag van den volgenden dag bracht Bobosjo een briefje van zijn heer voor Maleen.

Het luidde:

„U zou mij een grooten dienst bewijzen, mevrouw de barones, wanneer u eens hierheen zou willen komen. Ik heb een geheelen stapel belangrijke brieven uit Berlijn gekregen, die ik u gaarne wilde voorleggen, om een en ander daaruit met u te bespreken. Ik geef de officieele stukken niet gaarne buitenshuis, vandaar dat ik het waag, het verzoek tot u te richten, met uw broeder bij mij te willen komen. Schikt u dit intusschen niet, dan zal ik u de missives zelf komen brengen . . ."

Enz.

Maleen dacht na. Zij was van meening, dat George, ware hij er geweest, haar niet toegestaan zou hebben, op een oproeping van Krome naar het Duitsche clubhuis te gaan.

Op een formeele uitnoodiging, ja, dat was iets anders. Maar de wijze, waarop Krome schreef — kom maar bij mij, want dat is mij gemakkelijker — zou hem zeker onaangenaam zijn geweest, en hij zou haar vermoedelijk kortweg verboden hebben, te gaan.

Hij was volgens de wet haar heer en meester en maakte van zijn meesterschap gebruik.

Maleen gehoorzaamde meestal zonder tegenspreken. Zij deed het, zonder dat George in het minst vermoedde, hoe weinig natuurlijk haar dat afging.

Zij was toegeefelijker en deemoediger en zachter tegenover hem, dan in haar aard lag, en dat, doordien zij zich schuldig voelde tegenover hem.

Want zwijgend, had zij hem toch belogen. Zwijgende, beloog zij hem steeds voort.

Al wist hij ook, dat zij hem minder liefhad dan hij haar, hij zou toch nooit geloofd hebben, dat zij een ander werkelijk liever had.

Ach, en dat had zij toch!

Zij beminde en bewonderde dien ander grenzeloos. En daarom wilde zij hém zoo gaarne gehoorzamen! Daarom verlangde haar geheele hart er naar, zijn wil tot den haren te maken. Daarom zou zij nu naar hem toegaan, ondanks George. —

„Nu? Heb je alle raadselen des levens opgelost?" vraagde Rainer, die haar, met stille vroolijkheid over haar diep nadenken, had gadegeslagen.

Zij zag op en rejkte hem Krome's briefje toe.

Hij las het door en kreeg en kleur van verrassing.

Zooveel hechte de chef, van wiens scherpzinnigheid hij diep doordrongen was, aan het oordeel van zijn zuster!

Zij was heel verstandig, ja, maar overigens immers toch maar een onwetende vrouw!

Als zij eens niet tevens beminnelijk en mooi geweest was? — dacht hij sceptisch.

Het kwam hem intusschen niet in de gedachten, dat men zulk een wensch van den Chef anders dan als een bevel zou kunnen opvatten.

„Nu, dan zullen wij maar dadelijk er heen gaan," zeide hij, zijn zuster het briefje teruggevend.

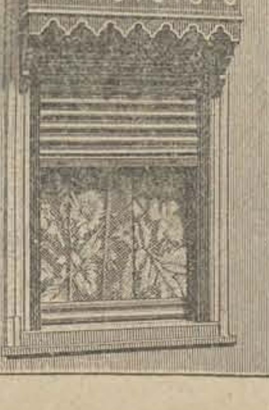
Op hun gemak drentelden zij een kwartier later door de vuile, nauwe straten van de stad.

Tusschen de bewoonde steenen huizen lagen ruïnen waarop zich een welige plantengroei verhief. Maar ook op de muren en platte daken der huizen groeiden naast bloeiende klimplanten, geheele struiken en boomen.

De huizen waren naar den straatkant kaal, met hun weinige, getraliede vensters en hooge, witte muren geleken zij op gevangenissen. Al wat leven was in deze oriëntale-mohammedaansche woningen, speelde zich af in de open hal en den binnenhof.

(Wordt vervolgd).

ben dan ook aan hun opkoopers in de dessa's groote sommen gelds in afrekening gegeven om zoo voordeelig mogelijk in te kunnen koopen. Deze voorschotten liepen bij sommige firma's nog al op, maar, zooals te voorzien was, hebben verscheidene leveranciers van producten misbruik gemaakt van de goedheid der firma's en de pas gefailleerde personen van Hugo van Zuijlen en Abraham F. de Rochemont zijn mede aanleiding dat de handel heelemaal geen voorschot meer wil geven aan leveranciers van producten en huiden.

De handel betaalt liever wat meer voor deze artikelen dan het risico te hebben dat het voorschot niet verrekend wordt.

Ook nu moeten de goeden het voor de kwaden ontgelden, want de leveranciers die werkelijk geen slechte bedoelingen hebben, kunnen nu geen voorschot meer krijgen, alleen zij die dus over eigen middelen beschikken, kunnen hun bedrijf voortzetten.

(N. Soer. Crt.)

Gouvernements beschikkingen. Bewilliging is verleend op de akte van oprichting der te Soerabaja gevestigde naamlooze vennootschap „Cultuur Maatschappij Goenoeng Moroe", en op de wijziging van artikel 8 der statuten van de te Batavia gevestigde naamlooze vennootschap „Maatschappij tot exploitatie van vastigheden."

Een ordonnantie is vastgesteld houdende goedkeuring van de gewijzigde statuten der bij ordonnantie van 10 September 1883 als rechtspersoon erkende vereeniging „de Meisjesschool", te Soerabaja.

Het vertrek der troepen van Soerabaja. Dat was me een dol enthousiasme Dinsdag middag, toen de krijgers voor Bali zouden vertrekken! vertelt het Soer. Hbld. En toch was het slechts de artillerie, die vertrok; het grootste deel der te velde trekkenden bestond uit een uit Buitenzorg gekomen compagnie, welke alles behalve hoog opgaf van het slappe uitgeleide, dat de Bogorsche burgerij haar had bereid.

's Middags om half drie verzamelden de troepen zich bij den stadstuin en werden door den plaatselijken commandant vluchtig geïnspecteerd; daar kwamen twee trams, vlug werd ingestapt, de muziek volgde en onder luid gejubel en vroolijken marsch ging het naar Oendjong.

Flora's kinderen vonden overal een plaats; op hoed, borst of bajonet; de officieren kregen bovendien een handbouquet.

Aan het einde der laan werd, in afwachting van den komst van den kolonel, eenigen tijd gerust, en van deze pauze gebruik gemaakt om eene algemeene uitdeeling te houden van sigaren, limonade en saucijzenbroodjes. Toen ieder het zijne had, werd „geef acht"! geblazen — de resident kwam en kort daarop de kolonel-afdeelingscommandant.

De soldaten hadden afscheid genomen van vrouw en kind, voor zoover die hier achterbleven en aandoenlijk was het te zien, hoe een oude kannonnier zijn klein bruintje nog eens even pakte, voor Minah het huilende kind weer in haar slendang nam. Potsierlijk waren daartegenover de bedreigingen met moord en doodslag en nog erger van enkele inlandsche krijgers aan 't adres van hun Dulcinea's, wanneer zij het zouden wagen tijdens hun afwezigheid te „main gila sama orang lain."

De kolonel trad naar voren uit den grooten kring van officieren van land- en zeemacht met hunne dames en sprak de troepen toe.

Aan boord werd nog menig hartelijk afscheidswoord gesproken o.a. door mevrouw Nijenbuis, die de officieren der artillerie met een keurige toespraak een bijzonder fraaie bouquet aanbood namens de dames van het zwarte wapen. Door het groen was een lint gevlochten met de woorden! „Behouden thuiskomst", een wensch, die zeker in aller harten weerklank heeft gevonden.

Waarlijk, de hier geëmbarkeerde troepen hebben niet over gebrek aan belangstelling te klagen gehad.

Zelfmoord. In de N. Soer. Crt. lezen wij, dat den 6n September jl. op de koffieonderneming Soepiterang, nabij Malang, een treurig voorval heeft plaats gehad. De heer R. D. L. baron van Bruggenhagen, employé dier onderneming, heeft zelfmoord gepleegd door het innemen van cyankali. De oorzaak van de daad is onbekend.

Agentschap der Javasche Bank te Medan. De Sumatra-Post verneemt, dat door mr. G. Vissering bereids is omgezien naar een geschikt terrein voor de eventueele vestiging van een agentschap der Javasche Bank te Medan. De aandacht is reeds gevallen op het huis naast de firma Kehding aan de esplanade, toebehoorende aan de firma Khoe Tjin Tek. Reeds hebben besprekingen met den eigenaar plaats gehad.

Ook dit moge, meent het blad, als een voorspelling gelden dat de hervorming in het delische muntwezen dicht voor de deur staat.

Men deelt ons mede, dat de chef der vierde afdeeling van het departement der marine, de dirigeerend officier van gezondheid der 2e klasse A. W. Pulle, aan den minister heeft verzocht zijn detacheering bij dat departement met een jaar te verlengen en dat er alle kans bestaat, dat dit verzoek zal worden ingewilligd.

(Javabode).

Plotseling sterfgeval. Vrijdag-nacht is, naar de soerabajasche dagbladen berichten, aldaar overleden de ritmeester J. W. F. Herfkens, die met twee jaar verlof naar Europa zou vertrekken, waar hij herstelling hoopte te vinden voor zijn hartkwaal, waaraan hij reeds geruimen tijd lijdende was. 's Middags in de badkamer zijnde, gleed hij uit, welke val wellicht het einde der ziekte bespoedigd heeft.

Nederl. Indische Handelsbank. Naar ons wordt verzekerd zal, met ingang van den 1sten Januari aanstaande, de heer J. F. der Kinderen optreden als hoofdagent van de Nederl. Indische Handelsbank en zal de heer H. J. G. Janssen van Raay zich van af dien datum uitsluitend wijden aan de behartiging der belangen van de Nederl. Indische Landbouwmaatschappij.

(Javabode).

Oogstvooruitzichten. De slechte berichten uit de residentie Bezoeki waar de tabaksaanplant ten Noorden van Djember nagenoeg volkomen verregend is, staan niet alleen. Ook de koffieperceelen lijden onder de zware regenbuien die dit jaar den drogen moeson een eigenaardig cachet verleenen. Op tal van plaatsen is de verwachtte bloei der koffieboomen óf niet gekomen óf onmiddellijk na zijn komst verregend. Vooral onzen bergplanters in de grillige heer van wind en regen in de laatste jaren al heel slecht gezind.

(Soer. Hbl.)

Verlegging rechter Solo-dijk. De resident van Soerabaja is gemachtigd tot het beschikbaar stellen van een bedrag van f 9358.—, voor het verleggen van den rechter Solo-dijk bij de dessa Kendal Kedaloon Keting en Doeriwetan, afdeeling Grisee.

De Soesoehoenan is dezer dagen verjaard, maar erg druk liep het niet om hem te complimenteeren. Slechts weinige Europeanen volgden den resident, toen deze den vorst ging gelukwenschen.

Voor hen, die gingen, had in den kraton een interessante verandering plaats gehad in den opgang naar de sitinggil. Wij Europeanen, zegt de N. Vorstenlanden noemen het mooi, grootsch zelfs, het gezicht dat men daar heeft onder aan de ruime trap met het prachtig gewelf van de sitinggil-pendoppo vlak voor zich. Aan den bouwmeester, die dit alles zoo heeft kunnen treffen, ons compliment. Maar nu is ook het inlandsch karakter, of wil men liever, het typisch Solosche, aan dat grootsche opgeofferd. Het stemmig inlandsche is geheel verdwenen, heeft plaats gemaakt voor een opgewekt aanzien door de vroolijke kleuren van het pendoppo-plafond.

Wij hoorden die opmerking reeds maken door Europeanen; wat zal de conservatieve inlander daarvan denken? Zeggen zal hij niets, hij buigt het hoofd voor den vorstelijken wil, maar denken.......

Excavators voor de tinwinning op Banka. De directeur der burgerlijke openbare werken is gemachtigd om W. Goudswaard, chef van het atelier voor de herstelling en het onderhoud van het baggermaterieel te Semarang, tijdelijk ter beschikking te stellen van den ingenieur der 1ste klasse bij den dienst van het mijnwezen R. J. Boers, aan wien dienstreizen zijn opgedragen voor het verzamelen van gegevens, benoodigd voor het bewerken der definitieve voorstellen omtrent de tinwinning op Banka met excavators te nemen proeven, ten einde dezen op zijne reizen naar het terrein der voormalige Solovalleiwerken te vergezellen voor het verstrekken van inlichtingen betreffende de nog beschikbare machinerieën, werktuigen en materialen, destijds voor die werken aangeschaft, welke voor bovengenoemde proefnemingen gebruikt kunnen worden.

Een Gemeentehuis. Men schrijft uit Buitenzorg aan het N. v. d. D.

„Naar ik uit zeer goede bron verneem, heeft de gouverneur-generaal het voornemen, het daarheen te leiden, dat aan den gemeenteraad van Batavia de beschikking worde gegeven over een terrein aan het Koningsplein-Noord, het terrein op den hoek van Gang Pool, naast zijn paleis, daar waar nu het monumentale wachthuis staat. Dit stuk grond is 40 meter breed en 175 meter diep, dus is het groot genoeg voor een gemeentehuis, te meer daar het naderhand vergroot zou kunnen worden met het gebouw van het departement van justitie."

Royale gift. Naar wij vernemen, werd door het centraal comité van het Roode Kruis van de firma Ant. Justman alhier ontvangen een voorraad van 10.000 sigaretten, 5000 sigaren, 50 pak rooktabak en 1 kist steenen pijpen, bestemd voor de expeditionaire troepen op Bali.

Dit balangrijk geschenk werd door het comité dankbaar aanvaard en zal eerstdaags naar Bali worden opgezonden.

(Javabode).

Gouverneur C. A. Kroesen. In het Soer. Hbld. schrijft een inzender een en ander over den afgetreden gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, den heer C. A. Kroesen, als mensch zoowel als ambtenaar. Wij laten een gedeelte hier volgen, zegt de Javabode, dat zich aansluit aan de karakteristiek, onlangs door onzen makassaarschen correspondent geleverd.

„In den heer Kroesen, schrijft hij, gaat een man van groote werkkracht en plichtsbesef onze kolonie verlaten. Door zijn stroef karakter heeft hij zich weinig vrienden gemaakt, maar die weinigen zijn hem ook met hart en ziel toegedaan.

Een vijand van „uitgaan", over het algemeen stil, soms bruusk in zijn optreden, onverschillig voor het oordeel der menschen, is hij voor onze indische maatschappij geen „beminnelijke" figuur geweest. In zijn dienst meedoogenloos voor elk vergrijp, losstormend op den ambtenaar, die noch initiatief noch werkkracht bezat, een ieder vertredend, die niet met kracht en beleid arbeidde, is hij een schrik voor zijne ondergeschikten geweest. Allen echter zullen moeten erkennen, dat, hoe hard het hen ook aangebracht werd, zij zeer veel van hem geleerd hebben. De gouverneur Kroesen behoort tot die menschen, die door hun ondergeschikten eerst op prijs gesteld worden, als zij vertrokken zijn.

Voor den vlijtigen ambtenaar was hij een ware steun. Nooit werd tevergeefs een beroep gedaan op zijn hulp en als de heer Kroesen hielp, dan hielp hij niet half.

Hetgeen door hem te Bindjai, in Atjeh, op Borneo en op Celebes verricht is, kunnen wij voldoende bekend veronderstellen. De regeering stelde hem dan ook op prijs en toen hij te kennen gaf den dienst te willen verlaten, heeft Z. E. de gouverneur-generaal nog gepoogd, hem te behouden. Hij voelde zich echter niet voldoende krachtig en niet in staat om naar behooren die groote tournées door het gouvernement Celebes en onderhoorigheden te maken. Waar hij van zijne ambtenaren in de eerste plaats eischte, dat zij hun afdeeling trouw doorkruisten, daar trok hij zicht erug, toen hij voelde zelf aan die eisch niet meer te kunnen voldoen. Zoo bleef tot het laatste toe de gouverneur Kroesen zich zelven gelijk."

West-Indië.

Suriname. De gouverneur heeft eene ontwerp-verordening ingediend om aan onzedelijke handelingen met jeugdige personen in de kolonie paal en perk te stellen, in afwachting van de invoering van een nieuw wetboek van strafrecht, ten opzichte waarvan niet die spoed kan worden betracht als gewenscht was. Als om de urgentie eener nadere regeling van deze materie te demonstreeren, had zich juist weinige dagen voor de indiening van dit ontwerp een Britsch-Indiër op schandelijke wijze aan een tienjarig koeliemeisje vergrepen. De Koloniale Staten zullen zeker wel den noodigen spoed achter de behandeling van dit ontwerp zetten.

In overeenstemming met wat reeds voor Nederlandsch-Indië gold is nu ook voor deze kolonie de bepaling in werking getreden, dat ten aanzien van ambtenaren, die voor een verlof wegens ziekte geneeskundig worden gekeurd, door de geneeskundige commissie worde onderzocht of er niet onder zijn, die door ouderdom, ziels- of lichaamsziekte of gebreken blijvend ongeschikt zijn geworden voor de waarneming van hun ambt. Drie jaartjes op verlofstraktement tot besluit eener carrière zal dus voortaan tot de uitzonderingen behooren.

Voor de bacoven-cultuur blijkt nog steeds animo te bestaan, ook nu het pleit beslecht is. De plantage Dordrecht zal er zich nu ook op groote schaal voor spannen. We ontleenen daaromtrent aan Onze West het volgende:

Zooals men uit een onlangs ontvangen telegram weet, is de pl. Dordrecht voor f 40.000 overgegaan in handen eener combinatie. Naar wij nader vernemen wordt die combinatie financieel gesteund door de Nederlandsche Handel Mij. De volgende maand wordt als vertegenwoordiger der combinatie hier verwacht Mr. J. ten Brink, een zoon van den bekenden schrijver wijlen Prof. J. ten Brink. Als voorloopig gemachtigde van de onderneming is hier aangewezen de heer P. M. Nahar.

De Handel Mij. heeft de gelden voor den aankoop (zoo ook het bedrijfskapitaal) der onderneming verschaft met het doel het tot stand komen der bacovencultuur in Suriname te verzekeren. Het besluit werd genomen in de eerste dagen van Juli, toen de zaak hier zeer hachelijk scheen te staan. De oorspronkelijke bedoeling was in te schrijven voor een oppervlakte van 400 H.A., aan te brengen met gouvernementssteun. Met het oog op de hoeveelheid ingepolderd land der plantage, heeft men zich echter voorloopig moeten bepalen tot eene inschrijving van 158 H.A. Stappen worden echter genomen om deze oppervlakte uit te breiden met aangrenzend domeinland en een deel eener aangrenzende plantage.

Een directeur der plantage wordt met een der volgende Hollandsche mailbooten hier verwacht. Hij is iemand die hier reeds vroeger als planter werkzaam was.

Onze West meldt te hebben vernomen dat de verschillende in de kolonie opgerichte onderlinge landbouwers-leenbanken meer en meer aan het doel beantwoorden.

De onderlinge landbouwers-leenbank voor Beneden-Commewijne telt nu reeds 400 leden, terwijl nog velen zich hebben aangemeld om lid te worden. Een heugelijk verschijnsel noemt het blad het terecht dat de kleine landbouwers zelven het nut van de bank inzien, blijkende uit de propaganda die zij, vooral de Britsch-

Indiërs onder hen voor de instelling maken.

Binnenkort staat eene herziening te wachten van het telefoon-reglement in verband met het voornemen om de telefoon, die door den dienst der koloniale spoorwegen over ruim honderd kilometers langs de spoorbaan is aangelegd, voor den publieken dienst open te stellen, vooralsnog evenwel alleen voor het verzenden van berichten, niet voor gesprekken. Intusschen is nu dan bereikt wat reeds lang tot de desideratie voor de goudvelden behoorde — een rechtstreeksche telefonische verbinding met de hoofdstad.

Welke schaduwzijden aan het plan verbonden zijn, om aan de fransche déportés, die naar de kolonie uitwijken, asiel te verleenen, leert ons navolgend berichtje overgenomen uit Onze West van den 8en September ll.:

„Bij eene huiszoeking hedenmorgen door den inspecteur Brunings ingesteld in de woning van eenige fransche déportés aan de Keizerstraat, is een gouden horloge gevonden. Het is het horloge hetwelk de heer J. Lo A Nam, blijkens advertentie, Maandagavond meende „verloren" te hebben op het Gouvernementsplein. Voor zoover ons bekend is de ketting, met daaraan bevestigde munstuk en pépiet, nog niet gevonden. Het onderzoek wordt echter voortgezet. Voorloopig zijn weder eenige déportés in arrest genomen.

Zoo leveren de déportés door hunne handelingen zelf het bewijs dat het niet geraden is een te groot aantal van hen te Paramaribo te behouden. Ofschoon er zeer geschikte elementen onder gevonden worden en ook wel eens zeer oppassende menschen, schijnt het toch geraden om nimmer een grooter aantal toe te laten dan waarop men streng het oog kan houden."

Aan het Protestantenblad ontleenen wij dat de kerkeraad der Herv. Gemeente op initiatief van predikant en diakenen besloten heeft een proef te nemen met eene andere dan de tot nu gevolgde wijze van armenzorg. Het blad schrijft dienaangaande:

„Bestond de steun, door de diaconie tot nu toe verstrekt, in een maandelijksche alimentatie in geld, nu zullen op een groot erf aan de Wanicastraat schuin tegenover Lina'rust huisjes worden gebouwd, welke den armen, die naar het oordeel van den Kerkeraad daarvoor in aanmerking komen, gratis ter bewoning worden afgestaan. Tevens zullen ze dan nog een kleine geldelijke ondersteuning genieten. De huisjes, naar het plan veel gelijkende op de ziekenwoningen op Bethesda, zullen twee flinke kamers bevatten met galerij en zooveel mogelijk aan de eischen der hygiëne voldoen, hoewel alles natuurlijk zeer eenvoudig moet worden ingericht met het oog op de beschikbare gelden. Op deze wijze hoopt de kerkeraad na niet al te langen tijd op genoemd erf, dat hoog en gezond gelegen is, een twaalftal huisjes te bouwen, waarin dan woning zal zijn voor meer dan twintig behoeftige lidmaten der gemeente. Met het bouwen van het eerste huis is eenige dagen geleden reeds een begin gemaakt.

De kolonie stond in de laatste dagen van Augustus en het begin van September in het teeken van huldebetoon en blijken. Met veel geestdrift werd de verjaardig van Koningin Wilhelmina gevierd en wat huldeblijken aangaat, ontleenen wij aan de Suriname r dat naar aanleiding van het jubileum der zusters Franciscanessen een toren met uurwerk op de kapel zal worden gebouwd uit de bijdragen van het haar aan te bieden huldeblijk ontvangen. Reeds wist Onze West mee te deelen dat ook aan den bisschop der broedergemeente in Suriname een huldeblijk zal worden aangeboden, waartoe zich reeds een comité heeft gevormd.

Waarschijnlijk in verband te brengen met den puzzle in zake grensbepaling van concessiën, is het bericht van de Surinamer betreffende een verzoek van het bestuur aan den commandant van de „Kortenaer" om medewerking van eenige officieren tot het astronomisch bepalen van eenige punten in de kolonie.

Varia.

Van venduhouder pastoor. De Javabode heeft van den hier welbekenden heer **Hammelburg**, vennoot der firma Tromp de Haas & Co., een roomschkatholiek hulppredikerr gemaakt, die de expeditie naar Bali vergezelt. Als nu het Bataviasche blad pastoor Fischer maar niet tot beheerder van de toko te velde promoveert.

Van 't prestige. 't Is 's avonds kwart voor elf en te Soerabaja, de hamer is gevallen; de raadsleden pakken hun paperassen bijeen en begeven zich uit de zaal, naar den hoofduitgang van het residentiekantoor.

Het regent vrij hard, vlak voor de poort staat een tentwagen. Op den bok een koetsier in een soldatenkapotjas, naast het portier, nog net onder het beschermend dak, een geelvinkgroom.

Niemand stapt in.

Wiens rijtuig is dat?

Kandjeng assistent-resident!

Nu, je kandjeng is er nog niet, die praat binnen nog, koetsier, madjoe! dat andere rijtuigen kunnen voorrijden?

Noch de koetsier, noch de oppasser verroeren een vin.

Beide kerels worden opnieuw uitgevloekt en gelast vooruit te gaan.

Geen beweging. De gang vult zich met nog meer raadsleden. De kandjeng houdt binnen nog naconferentie.

Een verslaggever: Maar wij behoeven toch niet op den assistent-resident te wachten. Ruk uit met dien wagen, kerel, of ik zal je......

Dat helpt..... een beetje. De wagen rijdt zoover vooruit dat de opening vrij is, maar andere wagens kunnen nog niet voorrijden.

Zacht gemopper bij enkele raadsleden, in de gang geen openlijk protest. Daar schiet er een naar buiten door den regen naar zijn rijtuig. De oppasser grijnst. Andere raadsleden volgen door den regen en komen nat in hun wagens.... De oppasser komt thuis bij zijn bini en lacht wat over dien raad, dien hij, oppas van den kandjeng assistent-resident, naar zijn hand zette, en in den regen joeg, gelooft het Soer. Hbld.

Kinderroof te Malang. Uit Malang schrijft men van den 12en aan het Soer. Hbld.: Gisteren zag ik een oploopje van volk, niet ver van een goed bewoonde buurt. Ik ging eens kijken en zag een paar kerels op den grond liggen, zoo geslagen dat zij meer dood dan levend waren.

't Waren kinderdieven. Met zijn vieren hadden zij 't geprobeerd; daar stond voor een kamponghuisje een meisje, een kind nog. Aangepakt, een doek om het gezicht om het schreeuwen te beletten en het vrachtje meegenomen.

De moeder kwam juist buiten, gelukkig! Zij slaakte een vreeselijke gil en schreeuwde als een bezetene „Wong tjoelik"! Het kampongvolk liep te hoop, achter de roovers aan. Twee sprongen in de kali, en redden het vege lijf; de beide anderen werden gegrepen... de rest is bekend. Het kind bleek ongedeerd.

In een andere kampong is een dag of wat geleden hetzelfde gebeurd. Het volk hier zegt dat de kinderroof alleen dient om oogen te krijgen. Als er duizend bijeen zijn, worden ze begraven op een terrein, waar een suikerfabriek zal worden gebouwd. Die fabriek zal dan 400 pikols suiker per bouw leveren.

De assistent-resident heeft al gelast dat er 's avonds na 6 uur geen kinderen meer op straat mogen loopen. Bij verzuim krakalt de moeder een maand.

Chretienni en Louisette hebben na een dollen avond afscheid genomen, schrijft men uit Deli, met dank in het hart en goud in de portemonnaie. Den 3en dezer is het gezelschap over Singapore naar Batavia vertrokken. Als het daar maar niet te stijf is voor het jolige tweetal!

Terwijl verder het Bat. Nbld. meldt:

„Als het getij verloopt, moet men de bakens verzetten, heeft de Indische bard van Meurs gedacht, toen Java met een inval van Chretienni en Louisette bedreigd werd en voor hem daardoor de spoeling te dun werd.

En hij werd directeur van de Cosmopolitan Bioscoop, welker voorstellingen hij hoopt te veraangenamen door monologen en coupletten, welke zich aansluiten bij het vertoonde. De handigheid van den „dichter-zanger" om leuke en toepasselijke liedjes te maken, staat er borg voor, dat hij ook in dezen zal slagen.

Malang krijgt met de races de primeur van' dit nieuwe „kunst-genre".

„Post . . . mortem." Men zal zich niet meer over den dienst van den post hebben te beklagen. Haar inlichtingen zijn allernauwkeurigst.

Een post heeft iemand een exemplaar van een courant teruggezonden met de mededeeling „overleden". Op den kruisband staat met inkt geschreven: Geweigerd door den overledene.

Zonder commentaar. (Loc.)

Van Vreemde Koloniën.

Frankrijk in Noord-Afrika. Het begint onrustig te worden in Algiers, waar het arabisch moordgespuis wel te onderscheiden van de gezeten arabische bevolking het hoofd begint op te steken, waarbij de marokkaansche benden aan de zuidelijke grenzen der kolonie 'n handje helpen, zoodat onlangs de posten in de buurt met 800 man moesten worden versterkt, om de onrustige elementen in Tafilalet in bedwang te houden.

In niet geringe mate schijnen de moeilijkheden, welke de Franschen hier ondervinden, te zijn veroorzaakt door het, in zeker opzicht te Algesiras geleden échec, waar, zooal de fransche aanspraken eenigermate werden erkend deze toch zoo aan voorwaarden werden gekoppeld, dat de — dit mag men wel aannemen — van fransche zijde zoo noodig beoogde gewapende interventie in den marokkaanschen warboel, die zijn terugslag in de naburige fransche koloniën doet gevoelen, niet alleen moest achterwege blijven, maar zelfs de door de conferentie voor het herstel der rust noodig geachte maatregelen niet kunnen worden getroffen, nu — zes maanden na dato — nog steeds op de ratificatie der overeenkomst door verschillende mogendheden moet worden gewacht.

Dit talmen doet aan de zaak der orde zeker geen goed, terwijl ook het prestige van Frankrijk in die streken er onder moet lijden. Zoo vond Ma-el-Aïnin, het hoofd der in Marokko hoog geëerde zoogenaamde blauwe lieden uit Mawritanië en de moordenaar van den franschen bestuursambtenaar, Coppolani, over de tot West-Afrika behoorend gewest, bij den sultan van Marokko een gulle ontvangst. Wat tusschen die twee verhandeld is, weet men niet. Maar de houding der marokkaansche autoriteiten tegenover al wat fransch is, spelt ook in dit opzicht weinig goeds.

De wegen der politiek zijn ondoorgrondelijk, maar het heeft er veel van of men Frankrijk hier wat wel aan den winkel bezorgen wil om z'n gedachten van wat anders af te leiden.

Dat, wanneer het in de buurt eens bittere ernst wordt, Frankrijk voor 'n moeilijk karreweitje zou komen te staan, werd ons onlangs weer duidelijk, toen we in een aanhaling uit de Archives Marocaines den slag bij Castillejos uit den spaansch-marokkaanschen oorlog van 1859—1860 in herinnering zagen gebracht. De spaansche troepen, die onder maarschalk O'Doernell stonden, hadden het daarbij zwaar te verantwoorden, en wel vooral de vier bataljons der eerste linie van generaal Prim, die op een gegeven oogenblik niet vooruit noch terug konden. Een poging om door de artillerie een opnamestelling te doen innemen faalde en twee bataljons, ter versterking gezonden, en door Prim zelf aangevoerd om de voorste linie te ontzetten, begonnen reeds voor de opdringende Mooren te wijken, toen de generaal het regiments-vaandel overnam en den wijkenden toeriep: „Ik dan alleen met het vaandel den vijand zou tegemoet gaan: Zult ge Uw generaal alleen laten sterven? Vooruit kinderen." De bataljons van Corboda keerden weer tot den aanval terug, die nu wel is waar slaagde, maar zóóveel had gekost, dat de vier bataljons, die onder graaf Paredes ter versterking waren gezonden en zich daartoe door den, tusschen den linien ingedrongen vijand heen had moeten slaan, geen oogenblik te vroeg kwamen om een catastrophe te voorkomen.

Spanje in Marokko. Zooals bekend, heeft de conferentie van Algesiras de positie van meest-geïnteresseerden bij de toestanden in Marokko van Frankrijk en Spanje erkend door de regeling b.v. van de politie in de marokkaansche havens aan de landen toe te vertrouwen.

Spanje bezit toch eenige punten aan de kust — de havens Ceuta en Melilla — al wat het had kunnen vasthouden, na de herhaalde pogingen in vroegere eeuwen om zijn gezag over Noord-Afrika uit te breiden.

Beide havens met juist genoeg terrein er om heen om de inboorlingen er buiten te houden, met welk men bijna voortdurend op gespannen voet stond, ware afgezien van een transito-verkeer met Zuid-Marokko over Melilla uit economisch oogpunt van weinig waarde. Deze presidios waren strafkolonies en dies uitteraard weinig geschikt om het verkeer tot zich te trekken.'

Daar zal nu verandering in komen. De minister van het Fomento, Garcia Prieto, heeft een heel hervormingsplan in elkaar gezet — havenverbeteringen en faciliteiten voor de inboorlingen, die er zaken komen doen. Men zal toch fondoeks, 'n soort karavanserais, voor hen bouwen, terwijl op grooter schaal zal worden gezorgd voor geneeskundige hulp en de uitreiking van geneesmiddelen.

De hidalgo's gaan dan nu toch inzien, dat men trots alleen men niet ver komt in de wereld.

Belgisch Congo. De Times bevatte onlangs een overzicht van den huidigen stand van zaken ten aanzien van het zoo lang betwiste Bahr-el-Gazal-gebied, waarin bij de overeenkomst van den 9en Mei dezes jaars nu eindelijk een definitieve beslissing is tot stand gekomen.

Het betwiste gebied werd bij de duitsch-engelsche overeenkomst van 1 Juli 1890 gerekend te behooren tot de engelsche invloedssfeer, maar de Congo-staat waarvoor het van groot belang was voor het uitgestrekte binnenland eene verbinding met den Nijl te erlangen, had zich aan die, buiten hare medewerking gesloten overeenkomst niet te storen, welke bovendien voor Engeland in dien tijd weinig practische waarde bezat, daar het toen al zijne handen vol had om de mahdisten uit Egypte te houden.

In 1892 rukte dan ook eene belgische expeditie onder Vankerckhoven Bahr-el-Gazel binnen tot aan de delai, de Mahdisten hierdoor tusschen twee vuren brengend en Engeland dus feitelijk steunend, dat evenwel toch protesteerde tegen deze inbreuk op zijn vermeende rechten, een protest, dat leidde tot de overeenkomst van 12 Mei 1894, waarbij het Zuiden van Bahr-el-Gazal aan koning Leopold als souverein van den Congo-Staat werd toegewezen.

Toen evenwel de Congo-Staat den opmarsch der franschen uit Fransch Soedan naar den Nijl welke tot het Fasjoda-incident leidde, had toegelaten, werd van engelsch standpunt de overeenkomst van 1894 als vervallen beschouwd en hiermee ook de aanspraken van den Congo op het Bahr-el-Gazal-gebied, maar dien verstande evenwel, dat alleen de Lado-enclave, het gedeelte dat tijdens de voorvallen van Fasjoda door den Congo-Staat reeds was bezet, voor den duur van koning Leopold's regeering door die staat in pacht zou kunnen worden gehouden. In deze geest wordt nu door de overeenkomst van 9 Mei aan het sedert jaren hangende geschil tusschen Engeland

land en den Congo een einde gemaakt. Alleen heeft koning Leopold daarbij nog weten te bedingen, dat door de engelsch-egyptische regeering de rente wordt gewaarborgd voor het kapitaal, noodig voor den aanleg van een spoorweg, die de Lado-enclave d.i. den Nijl met het congoleesche spoorwegnet zal verbinden.

De lijfstraf in Oost-Afrika. Het bestuur van Duitsch-Oost-Afrika heeft nieuwe voorschriften uitgevaardigd omtrent de toepassing der lijfstraf, die daar als in alle koloniën in Afrika nog in eere wordt gehouden. Het doel was om de, daarbij ingeslopen misbruiken tegen te gaan.

Zoo zullen voortaan bij het toedienen van stokslagen alleen gladde, ronde kiboko's mogen worden gebruikt van 8 tot 10 dM. lang en 1 cM. dik, geene, waarin knoesten of knobbels voorkomen, terwijl het ook verboden is om de kiboko's met ijzerdraad te omwinden. Is de delinquent vermoeid, b.v. door lange marschen op expeditie, dan mogen niet meer dan 15 stokslagen of 10 slagen met de roede worden toegediend. Voorts is voorgeschreven het gedeelte van het lichaam boven het zitvlak te beschermen, opdat de slagen niet bij toeval daarop neerkomen. Dan is verboden om tusschen de slagen in telkens 'n tijdje te wachten om de straf te verlengen, terwijl de executie onmiddellijk moet worden gestaakt, zoodra er bloed bij te voorschijn komt — het te goed? te laten inhalen na herstel is niet veroorloofd.

Het te Dar-es-Salam verschijnende duitsche blad is alles behalve te spreken over deze straf-verzachting. Om gevangenisstraf, zegt het, geeft de neger niets, die alleen door den stok te verbeteren is en dan nog zoo hardhandig mogelijk. En de Hamburger Nachrichten geeft haar collega schoon gelijk. Dat is, gelooven wij, ook zoo'n blad, dat met z'n tijd meegaande, zich ook wel eens op humanitair gebied beweegt maar dan liefst in vreemde koloniën grasduint.

Hongersnood in Tongkin. In Tongkin, waar tengevolge van een aaneenschakeling van rampspoeden in enkele streken hongersnood heerscht, is eene Commissie bijeengeroepen om te beraadslagen over de beste middelen, om in zulken nood ook in de toekomst te voorzien.

Twee middelen stellen zich daarbij op den voorvoergrond; het herstel van het systeem der dorpsrijstschuren; of de aankoop van rijst in tijd van nood ter uitdeeling onder de bevolking.

Wat het eerste middel aangaat, aan ons loemboeng-desa-stelsel op Java nauw verwant, wordt daartegen aangevoerd, dat wel is waar in vroeger tijden, onder annamitisch bestuur, zulke dorpsschuren bestonden, maar voor heel ander doeleinde. De belasting werd er toen in natura opgebracht en de dorpsschuren dienden om het bestuurs-aandeel in de opbrengst van het land in te zamelen, ter verdere doorzending.

Het opleggen van groote voorraden rijst gedurende langeren tijd als reserve-mondvoorraad evenwel, stelt den voorraad bloot aan bederf, verlies door ratten, insekten, natuurrampen en diefstal, waarom dit stelsel nog al tegenstanders vindt, waaronder er zijn, die nu het tweede middel voorstaan, waarvoor evenwel noodig is eene oplossing te vinden ten aanzien van de quaestie, waar het geld vandaan moet komen voor zoodanigen aankoop.

Eene oplossing werd reeds aangegeven in een beroep op de provinciale kassen in Indo-China, waar gelijk men weet de decentralisatie van onder zoowel als van boven nu al sedert jaar en dag werkt. De provinciale besturen zijn verplicht evenals die van de verschillende landen waaruit de kolonie is samengesteld, er ter wille van hun crediet een reserve-kas op na te houden. Een deel daarvan zou dan als hongersnood-fonds moeten worden ter zijde gesteld en, ter voorkoming dat het toch voor andere doeleinden zou worden gebezigd, in de Bank van Indo-China belegd.

Wij voor ons meenen dat het loemboeng-desa-stelsel als in Cheribon toegepast waar uit den verkoop telkens van een gedeelte van den voorraad een desa-kas wordt gevormd, die zeker wel in hoofdzaak als weerstandskas bedoeld is, wààr het toegepast kan worden, aanbeveling verdient, wijl het een vertrouwen op eigen kracht in de hand werkt.

Kitchener de spaarzame. Lord Kitchener, de opperbevelhebber van het engelsch-indische leger, dat onder zijn beheer telken jare steeds meer offers vergt van de koloniale kas, is tot de ontdekking gekomen dat er tegen het eind van het begrootingsjaar heel wat geld door de verschillende diensten vermorst wordt om toch maar op te maken wat voor dat jaar is toegestaan, uit vrees dat anders zooveel minder op de volgende begrooting zal worden uitgetrokken. De generaal heeft nu onlangs een order uitgevaardigd teneinde zijn wil kenbaar te maken, dat met die practijk moet worden gebroken. Men gebruikt van het toegestane geld wat men werkelijk noodig heeft en nuttig gebruiken kan. Is er voor een volgend jaar meer noodig, dan vrage men het aan, behoorlijk gemotiveerd.

Fausse route. Elders in een vorig nummer wezen wij er op, dat het bij beheer van koloniën, landen in opkomst, in de eerste plaats er op aankomt het noodige van het wenschelijke te onderscheiden, en de noodzaak te toetsen aan de middelen, waarover men beschikt, wil men niet te kort schieten in hetgeen vóór alles noodig is — de economische ontwikkeling van het land, die de middelen moet verschaffen om ook het wenschelijke eenmaal en wel zoo spoedig mogelijk binnen het bereik dier landen te brengen.

In dit blad is genoegzaam door ons op de waarde van het onderwijs voor die ontwikkeling gewezen, om ons het verwijt van geringschatting van dit middel te besparen. Overschatting achten wij echter al even verkeerd, waar wij niet vergeten, dat de wereld waarin wij leven in hoofdzaak met illiteraten werd opgebouwd. Het onderwijs kan de ontwikkeling van land en volk bevorderen, om den stoot te geven tot die ontwikkeling zijn andere middelen noodig.

Zoo b.v. op Martinique, waar men in 1903 op 180000 zielen ongeveer 120000 analphabeten telde en nu er op aandringt om aan het onderwijs grootere uitbreiding te geven, terwijl de koloniale kas leeg is, de wegen in een ellendigen toestand verkeeren, het hoofdmiddel van bestaan, eertijds, de suiker-industrie, op inzinken staat, nieuwe cultures behooren te worden aangemoedigd, geld dus voor alles noodig is om de menschen aan den kost te helpen.

Humaniteit achten wij zeer zeker een schoone deugd, maar een staat, ook een koloniale kan en mag die deugd slechts betrachten naar de middelen, waarover kan worden beschikt.

Zoo werden op datzelfde eiland Martinique, waar niet alleen de koloniale kas maar ook de gemeentekassen noodlijdende zijn, door de gemeenten voortdurend zieken ter verpleging in de gouvernementshospitalen opgezonden, maar wanneer het op betalen aankwam lieten de gemeentebesturen de bodem hunner kassen zien. Toen werd bepaald dat geen zieken meer zouden worden opgenomen, voor en aleer de gemeenten een voorschot op de verplegingskosten zouden hebben gestort. Hard wellicht voor de zieken — enkele individuen; maar noodig voor de gezonde gemeenschap, die ook hare eischen stelt.

Zoo wordt voor Tananarive op Madagaskar, waar sedert jaren kwaadaardige koortsen heerschen, die dit jaar het hevigst woedden en in zes maanden tijds op de 40000 inwoners duizend offers eischten, door sommigen gepleit voor eene toepassing van het, voor Ismaïlia met goed gevolg toegepaste middel, vergetende dat daartoe millioenen en millioenen zouden worden vereischt, die de kolonie — alles behalve in gunstige financieele omstandigheden verkeerende — voor zulk doel, hoe edel ook, niet gebruiken kan, waar nog alles moet worden gedaan, om de ontwikkeling van het land mogelijk te maken. Men doet daar, als op Madoera, wat men kan om het kwaad te stuiten, door verstrekking van geneesmiddelen en zoo meer.

Wie meer doen wil, stelt zich aan een zelfde billijke critiek bloot, als de ander, die een aan zijn inkomen onevenredig deel besteedt aan de zorg voor een ziek, zwak kind, en daardoor de opvoeding zijner gezonde kinderen verwaarloost.

Een lesje. In haar nummer van 23 Augustus ll. wees de Manilla Times op de wraakzucht, en het „ik zal 't je wel inpeperen", in ambtenaarskringen, waar dezen zich aan critiek hebben blootgesteld, en billijke critiek uitlokten, en het blad besloot met de opmerking, dat wanneer de keuze bleef tusschen bureaucratische en monarchistische tyrannie de eerste de gevaarlijkste was omdat zij zich nog meer algemeen deed gevoelen.

„Flink zoo", schreef een lezer aan het blad, „stuur me twaalf exemplaren van uw nummer ter verspreiding in de Vereenigde Staten. De menschen thuis moeten weten, hoe 't hier toegaat."

„We kunnen ons vuil linnen zelf wel wasschen", schreef het blad hierop. „Inmenging van buiten doet dikwerf meer kwaad dan goed en het gaat niet op, om door onbekendheid ginds, heel een ambtenaarskorps hier aan critiek bloot te stellen voor de afdwalingen van enkelen."

Nu we het toch over de ambtenaren op de Philippijnen hebben is deze opgave misschien leerrijk. Van de 7778 ambtenaren zijn 3307 Amerikanen die ruim 11 millioen gld. aan tractement genieten, terwijl dit bedrag voor allen tezamen ruim 15 millioen gld. beloopt of ongeveer de helft van het heele philippijnsche budget en meer dan de helft wanneer men de constabulary er bij rekent, waaraan ook nog een paar millioen worden ten koste gelegd. Neemt men nu nog in aanmerking dat ettelijke millioenen en millioenen verslonden worden aan liefhebberijtjes als de verfraaiing van Manilla, het inrichten van zomerverblijven, het amerikaansch onderwijs, aan transportkosten en zoo meer, dan begrijpt men, waarom de economische toestand dezer kolonie op het oogenblik zoo allertreurigst is.

Tinmijnen op het Maleische schiereiland. De Straits Budget publiceert in de nummers van 6 en 13 September ll. een artikel van de hand van Ralph Stokes, gewezen redacteur voor de mijn-rubriek van de Rand Daily Mail, over de tinmijnen in de gefedereerde maleische staten.

Het is bekend dat, evenals voor de tinmijnen in Nederlandsch-Indië het geval is, in de gefedereerde maleische staten het chineesche arbeidskrachten zijn, die voor het mijnbedrijf worden gebezigd. Minder algemeen bekend is waarop de heer Stokes wijst nl. dat het grootste gedeelte van de tin-productie van het op dit gebied de wereldmarkt beheerschend gewest aan chineesche eigenaars ten goede komt — van 85 tot 90 percent van het maleische tin komt van de chineesche ontginningen, waaronder de onderneming Tambun, aan Liong Fe toebehoorend, eene eerste plaats inneemt met een opbrengst in 1903 van 2417 tonnen of tusschen de 35 en 40000 pikols tin. De omstandigheid evenwel dat de alluviale tinafzettingen uitgeput raken, waaraan de achteruitgang laatstelijk der productie wordt toegeschreven, zal er er toe leiden, dat voor een eigenlijk mijnbedrijf een beroep zal moeten worden gedaan op de europeesche kapitalen en het europeesche intellect. De mogelijkheid dat deze plaatsing zullen vinden wordt nog in de hand gewerkt in Perak b.v., waar thans streng de hand wordt gehouden aan de bepaling, dat concessiën terreinen ook werkelijk moeten worden ontgonnen, hetgeen reeds vele chineesche concessionarissen heeft genoopt hun rechten over te doen aan het europeesche kapitaal. Dat dit tot nu toe zoo weinig neiging betoonde om zich hier winstgevend te maken, wijdt de heer Stokes eenerzijds aan de geringe reclame, die daartoe van het mijndepartement uitgaat. Een leesbaar verslag met de noodige platen er bij betreffende den gang van zaken bij de voornaamste mijn-ondernemingen zou in dit opzicht veel ten goede kunnen uitrichten. Anderzijds wordt gewezen op de hooge rechten van de opbrengst geheven door het bestuur, wat evenwel niet wegneemt dat b.v. de fransche „Société des Etains de Kinta" nog ten vorigen jare een winst maakte van 600000 gld. ongeveer.

Deze maatschappij heeft het al bijzonder gelukkig getroffen met haar Lahat-mijn, die een ware puzzle voor de geologen oplevert, door het voorkomen van het tinerts daar in een nagenoeg verticale kolom van omstreeks 25 voet in middellijn, waarvan op eenige diepte eenige vertakkingen uitgaan, terwijl op 160 voet diepte de massa nog hard en van rijk gehalte is.

Vrij algemeen is de klacht over het werkvolk, dat niet in voldoende getale is te bekomen en dan nog op de ondernemingen veel last veroorzaakt of wegloopt. De eigenaar van Kamoenting, Ng Boo Hee, die 4000 koelies werk geeft zeide o.a.: „De tin-voorraad is nagenoeg onuitputtelijk, maar kan niet voldoende gewonnen worden tengevolge van onvoldoende arbeidskrachten. Immigratie uit China staat op het oogenblik stil, uithoofde van de meerde welvaart van het land en de activiteit op het gebied van spoorweg-aanleg." Hierbij dient opgemerkt dat Kamoenting een der meest conservatieve echt-chineesche ondernemingen is, waar de oude werkwijze in volle eere wordt gehouden, terwijl andere ondernemingen, ook chineesche, als b.v. Tamboen, er op uit zijn, om — een verschijnsel dat men ook op Bangka kan waarnemen — zooveel mogelijk de menschelijke door mechanische werkkrachten te doen vervangen.

Over het geheel blijkt men de meening te zijn toegedaan dat bij bevredigende oplossing van het arbeiders-vraagstuk, de tinproductie van het maleische schiereiland toch zal blijven achteruitgaan, niettegenstaande de te verwachten meerdere opbrengst der, door het europeesch kapitaal met behulp vooral van mechanische werkkrachten te drijven ondernemingen, daar, zooals de administrateur van Broeseh, O'Brien zich uitdrukte omtrent den chineeschen mijnwerker, deze „feitelijk het land de oogen heeft uitgestoken." Nieuwe werkwijzen zullen moeten worden gevolgd om de diepere lagen te kunnen ontginnen en die afzettingen aan het oppervlak, welke bij de oude werkwijze geen loonende exploitatie toelieten.

Tin genoeg dus, maar de tijd dat men het maar voor het oprapen had, is voorbij. De conclusie van de Ind. Mercuur onlangs, dat de hooge tin-prijzen zich zullen handhaven, wordt zeker nog waarschijnlijker, nu men in het land, dat vijf-achtsten produceert van de wereldconsumptie, blijkbaar aan den vooravond staat eener algeheele omwenteling in het mijnbedrijf, waarbij naast grootere bezwaren bij de productie, door de hulp van goedkoopere mechanische werkkrachten te ondervangen toch lagere productiën worden verwacht wegens de uitputting der rijkere lagen aan het oppervlak.

INGEZONDEN

Nog eens: EEN EERESALUUT.

Geachte Redactie.

In het nummer van 4 October ll. schreef ik:

„Niemand heeft zich hier te lande iets om den aanstaanden strijd op Bali bekommerd, ook niet de pers, ook geen lid van de Staten-Generaal."

Van geachte zijde word ik gewezen op de „Handelingen van de 2e Kamer der Staten-Generaal," van 22 November 1905, waarin de uitvoerige rede voorkomt, uitgesproken door den Heer van Kol.

In die rede wordt ook de toen aanstaande oorlog met Bali behandeld, waartegen de heer v. K. met alle kracht opkomt. Natuurlijk te vergeefs; wat niet wegneemt, dat die rede een merkwaardig staatsstuk zal blijven voor den historicus, die onze parlementaire geschiedenis in verband met Indië zal schrijven. Gaarne neem ik dan ook de woorden terug: .... „ook geen lid van de Staten-Generaal."

Ik beken hierbij nog, dat, toen ik deze woorden neerschreef, ik in de eerste plaats juist dacht aan den hr. v. K., die altijd zoo trouw op de bres staat, als over het wel en wee van de inlandsche bevolking in de Kamer wordt gehandeld.

Uit de woorden van den hr. v. K. bleek allerminst, dat wij gerechtigd waren tot een aanval op Bali, doch volgens den Minister van Koloniën was bij onderzoek gebleken, dat werkelijk uit die schuit goederen waren geroofd.

Met dat antwoord stelde de Kamer zich tevreden.

Op aandringen van den heer van Kol gaf de Minister de toezegging, dat gewaakt zou worden tegen het gebruik van dum-dumkogels. Maar hoe is dan thans te verklaren, dat wij zoo goed als geen gewonden meer maken?

Is de oorlog op zich zelf nog niet vreeselijk genoeg??

En hoe mag het toch komen, dat men in ons land daar zoo volkomen onverschillig voor blijft?

Zijn Atjehers of Balineezen dan geen menschen?

Alle wreedheden op Sumatra gepleegd onder de wettelijke vermomde slavernij, daar en elders op de Buitenbezittingen heerschende, het neerschieten van die 1200 menschen in de Gajoe en Alaslanden, waaronder honderden vrouwen en kinderen, heeft bij ons geen twaalfhonderdste deel van de emotie gebracht, die de onrechtvaardige (*) veroordeeling van Dreyfus hier te lande veroorzaakte. Om terug te komen op de vraag, of onze soldaten in Indië dum-dumkogels gebruiken, neem ik hier het volgende over uit een onzer groote dagbladen:

Officieele telegrammen uit Atjeh. (Ik cursiveer):

16 Augustus Neergelegd 16 man en bij ongeluk 3 vrouwen en kinderen.

20 Augustus. Neergelegd 22 man en bij ongeluk 1 vrouw en 3 kinderen. *Wij 2 gewonden.*

21 Augustus. Neergelegd 12 man en bij ongeluk 1 vrouw. *Wij 1 doode en 1 gewonde.*

23 Augustus. Neergelegd 4 man. *Wij 2 gewonden.*

24 Augustus. Neergelegd 7 man en 1 vrouw.

29 Augustus. Neergelegd 4 man. *Aan onze zijde 4 dooden en 4 gewonden*

Verder kwam bericht, dat door verschillende patrouilles nog neergelegd waren 13 vijanden.

Dus wij in 't geheel **5** dooden en **9** gewonden, de Atjehers **87** dooden **EN GEEN GEWONDEN**.

Of kunnen zij die steeds *allen* meevoeren??

Moge toch een Lid van de Staten Generaal den Minister v. K. eens vragen, hoe het daarmee staat!

Dankende voor de opname dezer regelen,

's Gravenhage, 15 October 1906.

M. J. Wiessing.

(*) Ik noem die veroordeeling „onrechtvaardig" op gezag van anderen; ik heb zelf die zaak niet voldoende gevolgd om er een oordeel over te hebben.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. Sept. 1906.

De practische resultaten van de recruteering van civiele ambtenaren, door J. C. Hasselman. — Resumé der afdeelingsverslagen en der rapporten van den adjunct-controleur voor het inlandsch landbouwcrediet omtrent de werking van de dessaloemboengs in de residentie Cheribon onder ultimo 1905. — Opleidingsscholen voor Inlandsche ambtenaren (naar aanleiding van twee ongevraagde adviezen), door J. J. van Eupen. — Een voorstel tot hervorming van dessainstellingen en districts-politie, door F. H. G. J. van Leeuwen. — Zeepfabricatie voor Inlanders. Fragment uit het verslag der tweede Jaarmarkttentoonstelling te Soerabaja, door J. E. Jasper. — Varia.

De Indische Mercuur. 16 October 1906.

Ned. Afd. der N.-I. Mpij. van Nijv. en Landbouw: De vooruitgang van de suikerindustrie op Java (voordracht van den heer Kobus; vervolg). — Officieele vergelijkende prijsopgave van Sumatra- en Borneotabak, oogsten 1905 en 1904. — De voorgestelde verlaging van den suikeraccijns. — Twee boeken over cacao-cultuur, door P. v. d. W. — Verslag over het jaar 1905 van de inspectie van den landbouw in West-Indië. — Uit consulaire verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Weekblad voor Indië. 1906. No. 20.

Oneerlijkheid, door M. van Geuns. — De nederlandsche literatuur in den vreemde, door S. Heymans Jz. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël. — Een inlandsche plechtigheid (de installatie van Raden Mas Toemenggoeng Tjokrodjojo, nieuw benoemden regent van Poerworedjo), met foto. — De laatste rustplaats van luitenant Pape (met foto). — Indische indrukken. — Menang Kebo! Een hertenjacht volgens oud Maleisch gebruik, door M. W. Enz.

Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging. October 1906.

Rapport van de Nederlandsche Zendingsschool over het jaar 1905—1906. — Jaarverslag over den Zendingspost Tobèlo gedurende het Conferentiejaar 1905—1906. — Verslag van de werkkring Sidangoli-Iboe. — Mededeelingen.

N°. 43. Donderdag 25 October 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice)

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling Amsterdam:

ALGEMEENE VERGADERING op Zaterdag 27 October 1906, 's avonds 8½ uur, in het »American-Hotel«.

Agenda:

a. Ingekomen stukken:

b. Bespreking van de wenschelijkheid om een Permanente Tentoonstelling van Indische kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt, met gelegenheid tot verkoop, tot stand te brengen.

c. Wat verder ter tafel zal worden gebracht.

Namens het Bestuur,
Mr. J. Sikman, Secretaris.

II. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging.

Gaarne vestigen wij de aandacht op het ondervolgende:

Aangemoedigd door de vrij groote opkomst van het vorig jaar, noodigen ondergeteekenden alle belangstellenden thans weer uit tot het bijwonen van zendingbijeenkomsten D. V. te houden in het Toussainthuis, Toussaintkade 11*a* om half drie op:

Dinsdag 6 *November* — *Zendeling Maan. Mededeeling in verband met het werk der Utr. Z. Ver.*

Donderdag 13 *December.*
Dinsdag 15 *Januari.*
Donderdag 16 *Februari.*
Dinsdag 19 *Maart.*

Zij stellen zich voor, ook dit jaar gebruik te maken van de aanwezigheid van zoovele zendelingen om hen uit te noodigen tot het geven van persoonlijke mededeelingen over hun arbeidsveld.

Mej. M. N. Kruijt.
„ M. Moorrees.
Namens het Ned. Zendel. Gen.
Mevr. Hiemstra, geb. Jalink.
Namens de Ned. Zend. Vereen.
Jonkvr. de la Bassecour Caan.
Namens de Utr. Zend. Vereen.
Jonkvr. W. van Hogendorp.
Namens het Comité voor Sangi en Talaut.
Gravinne van Randwijck.
Namens het Comité tot ondersteuning v. d. arbeid v. Br. v. d. Steur.

De inlandsche officier.

Blijkens de M. v. T. op de indische begrooting bestaat het voornemen om te trachten het daarheen te leiden, dat in 1907 een 20-tal inlandsche fuseliers-élèves in het eerste studiejaar van een, aan de bestaande militaire school te Meester-Cornelis als onderdeel te verbinden cursus tot opleiding van inlandsche officieren worden toegelaten.

„Men stelt zich voor," schreef de minister, „de inlandsche officieren bij voorkeur te trekken uit hen, die het einddiploma kunnen overleggen van de eerste afdeeling eener opleidingsschool voor inlandsche ambtenaren, terwijl hier aan de militaire school les zal worden gegeven in de volgende vakken: wiskunde; landmeten en waterpassen; lijn- en kaartteekenen; tactiek; krijgsgeschiedenis; militair recht; oorlogsgebruiken; wapenleer; pionier- en versterkingskunst; landen volkenkunde van Nederlandsch-Indië; staats- en administratief recht van Nederlandsch-Indië; beginselen der staathuishoudkunde; dienst- en exercitiereglementen, benevens de dienst- en administratieve voorschriften; exercitiën en verdere practische oefeningen; gymnastiek; schermen en zwemmen.

De cursus, die opleiding voor het wapen der infanterie beoogt, zal drie jaar moeten duren, terwijl de élèves in het tweede studiejaar den graad van korporaal, in het derde dien van sergeant zullen bekomen.

Al verder ligt het in de bedoeling langs dezen weg geleidelijk een aantal inlanders, behoorlijk gevormd voor de officierstaak als 2de luitenant in de gelederen van het leger te doen intreden, met het vooruitzicht op bevordering tot 1ste luitenant en tot kapitein op nader te stellen regelen, ten aanzien waarvan het overleg met de indische regeering nog niet geheel is beëindigd."

Het instituut van deze inlandsche officieren, waarvoor en waartegen zoo lange jaren werd gestreden, is dus thans zijne verwezenlijking nabij. Hoe wij over deze instelling denken, bleek reeds genoegzaam toen we in ons algemeen overzicht van de indische begrooting het voornemen van het bestuur in deze materie hebben gemeend te moeten toejuichen, wijl het kan beantwoorden aan het doel „om duidelijk blijk te geven van het vertrouwen, dat de Regeering in den inlander stelt en hem door het in het leven roepen van een nieuwe eervolle en begeerlijke positie in den Staatsdienst van lieverlede inniger te binden aan het Europeesche bestuur."

Zal nu het instituut, als hiervoren omschreven aan dit door den minister vooropgesteld doel kunnen beantwoorden?

Het vertrouwen in den inlander uit militair oogpunt gesteld, spreekt reeds duidelijk uit de formatie van het indisch leger, dat twee inlanders tegen één Europeaan in zijn gelederen telt, en dus samengesteld het vertrouwen ook zelden of nooit heeft beschaamd.

Doch het geldt hier een ander soort vertrouwen. Dáár gegrond op het natuurlijk gevoel van ondergeschiktheid, aan den inlander uit het volk eigen, wil het zich hier openbaren aan het inlandsch intellect, wil het zich uitspreken thans tegenover onze aanstaande medewerkers aan de verdere vestiging en volmaking van ons nederlandsch-indische rijk. Voor dezen vooral is het o.i. noodig dat het in hun geplaatst vertrouwen onvoorwaardelijk zij.

Duidelijk blijkt nu o.i. dit vertrouwen geenszins.

Het kan niet worden ontkend, dat ook voor de meeste europeesche officieren de Majorsecke een klip is, waarop de meeste carrières te pletter slaan, wanneer ze niet voor dien tijd waren afgebroken. Maar is dan ook voor het gros der europeesche officieren de kapiteinsrang de hoogste, dien zij zullen bereiken, allen — de enkele genoegzamen daargelaten — staat toch heel in de verte de gouden kraag vriendelijk te wenken als mogelijk, bereikbaar doel. Dit doel is nu buiten het bereik van den inlandschen officier gesteld.

Waarom?

Zeker niet als duidelijk blijk van vertrouwen, wel van half vertrouwen, als in tegenstelling met de bedoeling en den geest die blijkbaar voorzaten geboden door een angstvallig: „Zouden we 't maar eens probeeren? Nou...... 'n compagnie, dat gaat nog. Maar 'n bataljon..... fffff ..... Nee! Dat 's wel wat te veel gewaagd."

Zou 't zulk een waagstuk wezen?

In 1910 zullen de eerste inlandsche officieren door den, in het leven te roepen cursus kunnen worden afgeleverd, en over minstens twintig jaren eerst, zouden zij die niet reeds afvielen in aanmerking kunnen komen voor eene bevordering tot hoofdofficier.

Nagenoeg een kwart eeuw scheidt ons dus van dat tijdstip.

Men leeft thans snel in Oost-Azië en de eenige waarborg voor ons blijven in Indië als leider van Insulinde's volkeren, tot heil o.i. dier volkeren, is slechts te zoeken in een ons van ganscher harte aanpassen aan den geest van den tijd.

Vijf en twintig jaren! Er kan heel wat gebeuren in dien tijd, heel wat ook voorkomen worden.

Een Fransch schrijver gaf onlangs den volgenden indruk weer: „Wanneer het nederlandsch bestuur op Java mocht worden bedreigd, zal niemand den vreemdeling steunen, maar ook niemand de wapens voor het Nederlandsch gezag opvatten." Wij gelooven dat de Franschman, wat dit laatste betreft, zich nog wel eens zou kunnen vergissen, maar toch kan niet worden ontkend, dat over het algemeen zijn oordeel waarschijnlijk juist is, en deze juistheid bij een eventueel, steeds mogelijk conflict fataal zou wezen voor ons gezag, daar dit zich in zulk geval slechts zou kunnen staande houden, wanneer het op de onvoorwaardelijke medewerking van de kinderen des lands kon rekenen. Zoo niet..... lasciate ogni speranza.

Die medewerking — wij kunnen ons die verzekeren, laten we het dan ook doen, niet door halve, gebaseerd op de huidige toestanden, maar door heele maatregelen, die een blik op de toekomst ons moet ingeven.

Een inlandsche majoor! We kunnen er ons op dit oogenblik niet in denken, wat het eigenlijke leger be-

treft ten minste. Maar, wie had vijf en twintig jaren geleden gedacht dat een inlander in het korps der europeesche bestuursambtenaren zou worden opgenomen, dat nu sprake zou wezen om een groot deel der taak onzer europeesche bestuursambtenaren aan inlandsche ambtenaren toe te vertrouwen. En in de vijf en twintig jaren, die nu komen, zullen we nog heel wat harder moeten gaan, om den tijdgeest — gangmaken bij te houden.

Het nieuwe instituut behoort o.i. met onbeperkt vertrouwen te worden aanvaard of achterwege te blijven.

Wij meenen daarom dat het niet goed gezien is om bij voorbaat den hoofdofficiersrang voor deze nieuwe categorie van officieren af te sluiten.

Te meer bevreemdde het ons daarom in de aanteekeningen op de begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1907 der Vereeniging „Moederland en Koloniën" den heer D. J. Ruitenbach de vraag te zien stellen: „Is het dan (tegenover een eventueelen B. V.) staatkundig te verantwoorden, dat daartoe een aantal van, stel 100 Javaansche officieren medewerkt?"

Wij vertrouwen dat voor het bestuur, en meenen voor ons te mogen aannemen dat het antwoord in bevestigenden zin buiten twijfel staat. Anders zouden wij de eersten zijn dit instituut te veroordeelen.

Dit aanvaardend zouden wij het evenwel betreuren, indien door „beperkte promotie, nader te bepalen bezoldiging en nader vast te stellen regelen" het instituut werd voorbestemd 'n soort halfslachtige wezens te creëeren.

Onder de elementen, waaruit men onze aanstaande inlandsche officieren wenscht te putten, doet zich thans reeds een sterke drang naar meerdere kennis, naar hooger in het algemeen gevoelen.

Aan dien drang behooren wij toe te geven en de richting door oordeelkundige maatregelen te bepalen, die aan de duurzame vestiging van het nederlandsch-indisch gezag moeten ten goede komen.

Oordeelkundig achten wij het, de onverschilligheid door den heer Lamothe aangewezen, te doen plaats maken voor eene belangstelling, welke slechts door deugdelijke, werkdadige medewerking zal kunnen worden verkregen.

Voor zulke deugdelijke, werkdadige medewerking stelle men echter de gelegenheid voor den inlander ook open.

Hoe wij ons die in dit geval denken?

Men aanvaarde de voorgenomen instelling van een cursus (met een meer uitgebreid programma evenwel) tot opleiding van inlandsche officieren te Meester-Cornelis. Voor vele inlandsche ouders zou het een groot bezwaar opleveren hunne kinderen ver van zich over het groote water te zenden. Er zijn er evenwel ook, die daar niet tegen opzien, wanneer zij daardoor aan hunne zonen het vooruitzicht kunnen openen op eene goede, eervolle betrekking. Voor dezen behoort evenals aan de Europeanen in Indië de gelegenheid te worden opengesteld, om aan de inrichtingen van militair onderwijs in het moederland den officiersrang te behalen.

Aan beide categoriën van inlandsche officieren behoort evenwel volkomen gelijkstelling met hunne europeesche collega's te worden toegekend; met de gedachte een afzonderlijk instituut in het leven te roepen behoort te worden gebroken.

Ook de zoogenaamde „verlichters" van tempo dahoeloe werden al evenmin als de, ten deele ten minste wat intellect betreft met hen gelijk te stellen „tachtig ponders" bevoorrecht en tot afzonderlijk instituut verheven.

Is het b.v. niet mogelijk en wenschelijk zelfs dat onder de nieuwe, in het leven te roepen categorie van officieren, de zucht naar verdere bekwaming in hun vak zich openbare? Moet die zucht van den beginne af worden verstikt door de overweging bij die jongelieden: „We brengen het immers toch niet verder dan tot kapitein?"

Nadere regelen achten wij alleen geboden wat betreft verlofsbepaling en pensionneering (1).

De regelen thans hieromtrent vastgesteld voor den europeeschen officier worden beheerscht door de omstandigheid dat de betrokkenen in een land, ver van het hunne, en in een geheel vreemd klimaat hunne diensten hebben te verrichten, waardoor de slijtage zooveel grooter wordt. Hoezeer dit ook mede een motief is voor eene hoogere bezoldiging der europeesche officieren in Indië dan voor hunne collega's in Europa weggelegd, meenen wij toch dat voor gelijke diensten het ras geen verschil mag veroorzaken in het toe te kennen traktement, vooral niet in een land, waar de vraag: „hoe groot is het traktement?" zooveel invloed heeft op de appreciatie van de waarde van den betrokkene.

Kortom men aanvaarde den inlandschen officier, onvoorwaardelijk en als gelijkwaardige van zijn europeeschen collega, waartoe ook een deugdelijke opleiding hem aanspraak moet geven.

Met den inlander aan onze zijde is het nederlandsch-indische gezag, de toekomst van Neerlands arbeid in Insulinde verzekerd, zonder hem staat die toekomst op het spel tot schade o.i. van het land, tot schade van de volkeren, die op Nederland vertrouwen.

1) Ten aanzien van de pensionneering van inlandsche officieren zal men ons tegenwerpen, dat een europeesch officier, voor wien de majoorsrang niet is weggelegd, gemeenlijk reeds zijn pensioen heeft verdiend en dus niet als ontevreden gepasseerde in zijn rang behoeft door te dienen, wat zoo men den hoofdofficiersrang wel voor de inlandsche officieren openstelde met dezen niet het geval zou zijn, bij het stellen van een langeren termijn voor het recht op pensioen. Nogmaals in vijf en twintig jaren tijds kan veel veranderen en wij stellen ons voor dat er een tijd zal komen, waarin de defensie van Indië niet aan het kleine staande leger alleen kan worden toevertrouwd, maar ook een territoriale armee zal moeten worden in het leven geroepen om te voorkomen, dat Indië op zekeren dag een nieuwen heerscher over zich zie gesteld met nieuwe denkbeelden, nieuwe proefnemingen enzoovoorts, een terrotoriale armee waarbij van de diensten der bedoelde inlandsche kapiteins zal kunnen worden partij getrokken.

De Bali-expeditie geëindigd.

Een den 20en dezer uit Nederlandsch-Indië ontvangen telegram meldde dat met de zelfbesturen van de Balische landschappen Kloengkoeng en Bangli nieuwe politieke contracten zijn gesloten en voor de tot het gouvernementsgebied behoorende landschappen Karang Asem en Gianjar nieuwe regelingen worden getroffen. Geheel Bali is rustig en de expeditie kan als geëindigd worden beschouwd.

De redactie van de N. R. Courant merkte naar aanleiding daarvan op:

„Er zullen maar weinigen geweest zijn, die, toen de grootsch opgezette expeditie naar Bali scheep ging, vermoed hebben, dat nog geen anderhalve maand later de opperbevelhebber zou kunnen seinen, dat de expeditie als geëindigd kan worden beschouwd. Veel roem is er voor ons leger niet te behalen geweest. Alleen in Badoeng een beetje verzet en een wanhopige lansaanval, die door onze moderne bewapening geen kans van slagen had. Aan onze zijde zijn maar weinig verliezen geleden.

Hoe de nieuwe contracten met Badoeng, Tabanan, Kloengkoeng en Bangli er uitzien, zullen wij moeten afwachten. Welke nieuwe regelingen voor Karang Asem en Gianjar noodig geacht zijn, is ons niet bekend; voor zoover wij den toestand hebben kunnen volgen, hebben die leenroerige rijkjes geheel zuiver spel gespeeld.

De vraag rijst nu echter: zal Bali al dadelijk geheel van troepen ontbloot worden? Hierop kunnen wij op grond van particuliere inlichtingen ontkennend antwoorden. Te Tjimahi zijn twee compagnieën marechaussees gevormd, die naar Bali zullen worden gezonden om daar de eerste maanden een oogje in het zeil te houden. Daartoe zal weer voortdurend patrouilleeren op het program staan.

Vooral op het inleveren van vuurwapens zal nog wel de noodige druk moeten geoefend worden en het zou wel kunnen gebeuren, dat die twee compagnieën nog heel wat te doen krijgen. Is de onderwerping aan onze eischen echter ernstig gemeend, dan zal voor het vruchtbare eiland Bali weldra een tijd van welvaart aanbreken.

Voor zeker mag men het houden, dat van het zelfbestuur der meermalen genoemde vorsten niet veel meer over zal blijven. In Badoeng en Tabanan zal men door het overlijden der vorsten tevens in de troonsopvolging hebben te voorzien.—

Voor het Indische leger dat de laatste jaren zooveel heeft moeten presteeren, is het een zegen, dat de expeditie naar Bali een zoo snel en gunstig verloop heeft gehad."

De Redactie van Het Vaderland schrijft:

Zelden heeft een expeditie een zoo volledig succes gehad als de thans als geëindigd te beschouwen krijgstocht naar Zuid-Bali.

Met zeer geringe verliezen aan menschenlevens, zij het ook met vrij belangrijke onkosten, is veel bereikt.

Een maand lang heeft nu de expeditie geduurd. Wat waren hare vruchten?

Ten eerste direct bestuur in de landschappen Badoeng en Tabanan, hetgeen zeggen wil beter rechtszekerheid en meer welvaart voor de vele bewoners dezer streken, die nu niet meer overgeleverd zijn aan de willekeur hunner vorsten. Dan, nieuwe contracten met Bangli en Kloengkoeng, die zeker voor de Indische Regeering voldoende waarborgen zullen bevatten om haar invloed te doen gelden bij het wegnemen van misstanden.

Ook zijn er nieuwe regelingen getroffen met de landschappen Karang Assam en Gianjar, waar tot nu toe ook nog niet naar behooren kon worden ingegrepen, al werd van de stedehouders veel medewerking ondervonden.

Eén ding is nu te hopen, nl. dat dit de laatste Bali-expeditie zal zijn geweest en dat de achterblijvende troepen, of wel de aan de ambtenaren toe te voegen politie de orde zullen kunnen handhaven in ons nieuwe gebied en voor een nakomen der getroffen regelingen zullen kunnen zorgen.

De verdienste der militaire bevelhebbers moet zeker gezocht worden in het beslist en voortvarend optreden der troepenmacht. Anderzijds zullen ook de civiele ambtenaren met den regeerings-commissaris Liefrinck aan het hoofd, zeker veel hebben bijgedragen om de gewenschte regelingen te treffen.

Aan hun zorgen zal nu in hoofdzaak het beleid der Balizaken blijven toevertrouwd; mogen zij er in slagen ons bestuur voor de bevolking tot een weldaad te doen zijn.

De regeling van het belastingwezen zal zeker spoedig in Badoeng en Tabanan aan de orde zijn en geeft, met wegneming der onbillijkheden van de vorstenbesturen, toch op den duur goede resultaten te wachten, die de bestuurskosten ruim zullen dekken.

De tragische gebeurtenissen, verbonden aan het sneuvelen van het Badoengsche hof en de zelfmoord der vorsten van Tabanan kunnen niet anders dan de achting der bewoners dezer vruchtbare landstreken verhoogd hebben.

Een telegram van 23 dezer aan De Telegraaf uit Batavia meldt, dat de ontbinding der Bali-expeditie is bepaald op 30 October.

Het elfde bataljon blijft voorloopig op Bali.

Pers-kroniek.

INHOUD: Het Algemeen Handelsblad *over het Voorloopig Verslag in zake de opleiding van Indische Ambtenaren. — De Surinaamsche begrooting besproken in de* Nieuwe Rotterdamsche Courant.

Het *Algemeen Handelsblad* bespreekt het *V.V.*, uitgebracht naar aanleiding van het wetsontwerp inzake de ambtenaarsopleiding. Het blad maakt hierbij de opmerking, dat blijkbaar de besprekingen in de afdeelingen over deze zaak niet zeer grondig zijn geweest. Tal van vragen werden even aangeroerd zonder dat men er zich erg druk over gemaakt heeft!

Na deze opmerking in het generale houdt het blad een bespreking over de in het *V. V.* gememoreerde vragen:

„De eerste van deze quaestiën was, natuurlijk, het behoud of de afschaffing der ambtenaarsschool, de afdeeling B van het zoogenaamde gymnasium Willem III te Batavia.

„Vele leden" bepleitten de afschaffing, o.i. met onweerlegbare argumenten; wie tegenover de inlandsche bevolkingen het *Nederlandsch* gezag vertegenwoordigt, moet zooveel mogelijk *Nederlandsche* begrippen medebrengen; het peil der inlandsche ambtenaren stijgt, gelukkig, maar daarmede moet ook verhooging van dat der Europeesche ambtenaren gepaard gaan. Onder hen, die steeds in Indië hebben geleefd, zijn er een aantal die zich geheel verkeerde voorstellingen maken van Nederlandsche toestanden, opvattingen, behoeften, belangen; dergelijke lieden *kunnen* niet de goede vertegenwoordigers zijn van het Nederlandsche gezag.

„Vele andere leden" verklaarden zich voor het behoud. Hunne argumenten waren:

1°. „zij geloofden niet dat het studeeren aan eene opleidingsschool in Nederland gedurende enkele jaren, een grooten invloed zou hebben op de geschiktheid voor den bestuursdienst."

Het is een bekend gezegde: „het geloof kan ik u niet schenken". En over de mate van invloed kan men twisten, maar dat de bedoelde invloed werkelijk bestaat, wordt ook hier niet ontkend. Wat ons betreft, — wij meenen dat de jongelieden, tusschen hun 18e en 23e jaar zich bewegende in eene geheel Europeesche omgeving, met honderden studenten in verschillende vakken, meer algemeen zullen ontwikkeld zijn dan zij, die te Batavia in hoofdzaak zich slechts bewegen onder tien of twintig van huns gelijken; wij stellen den invloed van het universiteitsleven, ook voor de karaktervorming, wel degelijk hoog.

2°. „Aan de school te Batavia zijn hoogst verdienstelijke ambtenaren gevormd, die het Nederlandsch gezag met waardigheid vertegenwoordigen" ....

Het zou waarlijk wel heel erg zijn, wanneer men zelfs dit niet beweren kon. Zeker, er zijn »hoogst verdienstelijke ambtenaren«, van de Bataviaasche school afkomstig; maar is zulks aan de dáár verkregen vorming te danken, of aan andere omstandigheden, o. a. aan het feit dat zij verstandige, ontwikkelde ouders hadden?

Doch de vraag is eerder, of de verhouding van de »hoogst verdienstelijken« tot de.... anderen gunstig is. En volgens de statistiek is zulks niet het geval. Naar verhouding moet men in de hooge rangen minstens 24 personen vinden, in Indië opgeleid....; men vindt er in werkelijkheid maar 10. In vroegere jaren waren er »hoogst verdienstelijken«, die zonder opleiding, zonder examens het zoo ver gebracht hadden; niemand zal daaruit het gevolg trekken dat alle opleiding tot eenig ambt, alle algemeene ontwikkeling onnoodig is!

3o. »Het is nu reeds zoo moeilijk, een voldoend aantal ambtenaren te verkrijgen, — het zou dus onverstandig zijn eene bestaande instelling tot opleiding op te heffen.»

De ervaring leert, dat de premisse dezer redeneering niet juist is.

Herhaaldelijk, zoowel in den tijd van minister Sprenger van Eyk als van minister Cremer, heeft immers het geconstateerd »groot overcompleet» aan ambtenaren geleid tot zeer belangrijke beperking van het aantal beschikbare plaatsen! Men heeft beide malen, in plaats van geleidelijk te werk te gaan, den geregelden toevoer van ambtenaren verstoord; wanneer men het geregeld gewild had, had men nu een belangrijk overcompleet kunnen hebben, evengoed als vroeger.

Wie daaraan nog twijfelen mocht, biede eene gedeeltelijk kostelooze opleiding aan, wat ook uit anderen hoofde aanbeveling verdient. Te recht wordt verder in het Voorloopig Verslag gezegd dat men dan »stellig op een veel grooter aanbod van goede krachten« zal kunnen rekenen.

Met het verleenen van — zooals in het Voorloopig Verslag wordt aanbevolen — eene toelage van f 500 per studiejaar met vrijstelling van collegegelden aan *alle* candidaat-ambtenaren vervalt tevens het geopperd bezwaar dat, wanneer men

4°. „door het verleenen van geldelijken steun de opleiding in Nederland gaat bevorderen, billijkheidshalve dezelfde steun verleend zou moeten worden aan hen die tot ingenieurs, geneesheeren, houtvesters enz. opgeleid willen worden." Wij zouden, gelijk we herhaaldelijk uiteenzetten, inderdaad gaarne het gemis aan inrichtingen van hooger onderwijs in Indië zelf vergoed willen zien door een *algemeen* subsidiestelsel voor het bezoeken van zoodanige inrichtingen in het moederland; maar dat is eene andere quaestie. Stelt men zich alleen op het standpunt van „vraag en aanbod", dan geeft men alleen toelagen of andere geldelijke voordeelen aan hen, die zich willen bekwamen voor een ambt dat op zichzelf geen liefhebbers genoeg lokt. Sinds vele jaren worden reeds de Indische officieren kosteloos opgeleid, — niemand zal in dàt feit alleen redenen van billijkheid vinden om het ook de Indische ingenieurs of predikanten te doen.

5°. „Ook zou de steun al zeer hoog moeten zijn om in alle uitgaven, welke opleiding hier te lande vereischt, te voorzien."

Wij vragen: waar staat geschreven dat *alle* uitgaven voor landsrekening moeten komen? Dat is thans toch ook geenszins het geval. De jongelieden die uit alle oorden van den archipel naar Batavia komen om daar de lessen aan de afdeeling B bij te wonen, zullen aan huisvesting, voeding, kleeding en studie allicht *meer* kosten dan wanneer zij naar Leiden gaan. Alleen zij wier ouders te Batavia of in de onmiddellijke nabijheid wonen hebben geldelijk voordeel bij den tegenwoordigen toestand gelijk ook de bewoners onzer academie-steden een voorrecht hebben boven anderen. Doch dit alleen kan geen reden zijn om eene instelling te handhaven die in andere opzichten zoo belangrijke nadeelen medebrengt."

* * *

De *Nieuwe Rotterdamsche Courant* wijdt een zeer grondige bespreking in twee lange hoofdartikelen aan de begrooting van Suriname.

Het blad kan zich met richting van een west-indische koloniale politiek vrij wel vereenigen. Vooral bij de financieele paragrafen staat het orgaan geruimen tijd stil.

»Op de begrooting van Suriname voor 1907, zegt de *N. Rott. Crt.*, wordt ruim 1.88 ton meer uitgetrokken dan op die over het loopende jaar voor uitgaven, niet uit leeningen of andere buitengewone middelen te bestrijden, maar daartegen 5.80 ton minder voor wel uit die middelen in balans te houden uitgaven, zoodat het totaal der begrootingsuitgaven ± 4 ton lager is kunnen worden geraamd. Dit neemt niet weg, dat het nadeelig saldo, uit 's rijks schatkist aan te vullen, volgens de aanvankelijke opgaaf op ruim 8.79 ton gesteld, toch ruim 1½ ton grooter is dan voor 1906, toen het op ruim 7.20 ton en ook grooter dan voor 1905, toen het op 7.33 ton werd gesteld. De reden hiervan ligt in een ruim 5½ ton minder hooge raming van de opbrengsten der middelen. Een nota van wijziging heeft de uitgaven ondertusschen met ½ ton doen stijgen, zoodat, tegenover 7.20 ton voor 1906, nu 9.30 ton voor 1907 uit 's rijks schatkist gevraagd moet worden.

Gaan wij de voornaamste oorzaken na, zoo vervolgt het blad, van de schijnbaar belangrijke vermindering der inkomsten, dan blijke, dat deze geen reden tot bezorgdheid behoeft te geven. Daaronder komt de accijns op het binnenlandsch gedistilleerd voor tot een bedrag van f 20,000; als vermoedelijke reden wordt het toenemend gebruik van bier en limonade opgegeven, een verblijdend verschijnsel, dus. Neemt men de gestadige vermindering van den accijns in de laatste jaren in aanmerking, dan was de uitgetrokken schatting van f 160,000 voor 1906 en is ook die, welke thans voor 1907 genomen is, van f 140,000 weer te hoog, vooral in verband met de voorgenomen inkrimping van het garnizoen. De bekende opbrengsten van den accijns in 1903 = 1.68, in 1904 = 1.54, in 1905 = 1.38 ton, geven reden om voor 1907 op slechts 1.25 te mogen hopen, al geeft dit financieel op dezen post een nog grooteren tegenvaller.

De voornaamste inkrimping der middelen spruit voort uit »hetgeen van den staat wordt geleend tot het aanleggen van den spoorweg Paramaribo tot aan de Suriname-rivier bij Kadjoe.» Daarvoor is f 500,000 uitgetrokken, of f 670,000 minder dan over 1906. Met deze som zal de spoorweg, voor zoover hij tot nu toe ontworpen was, voltooid worden. Ook dit mindere vloeit dus voort uit een heuglijke inkomstenderving. al zullen wij nader zien, dat alweer nieuwe voortzettingsplannen gerijpt zijn. Terwijl dit baanvak — nog 18 K.M. — afgewerkt wordt, komt de geheele spoorweg, voor zoover gereed, in exploitatie, zoodat daardoor opbrengsten verkregen zullen worden, die wij aanstonds bij de middelen terugvinden, doch die aanvankelijk nog maar zeer ruw geschat kunnen worden.

Men heeft de opmerking kunnen maken, dat de vermelde verminderingen van f 20.000 en f 670.000, reeds zonder de overige lager geraamde middelen in rekening te brengen, meer zijn dan de 5½ ton, die wij zooeven vermelden als het totaal van de lagere raming der middelen. Dit wijst weer noodzakelijk op anderzijds daartegenover staande vermeerdering dier middelen. Deze is dan ook te constateeren bij een geregelde toeneming van de belasting op goud, die een hoogere raming van f 10,000 billijkt, en van een vermeerdering van een kleine ton voor passage- en vrachtgelden voor het vervoer per kolonialen spoorweg, dat op f 120.000 wordt geraamd. Deze raming is, zooals wij zeiden, uit den aard der zaak voor den nieuwen spoorweg een ruwe, maar de gegeven cijfers zijn, naar het ons voorkomt, niet te gewaagd gesteld. Brengt de schatting geen teleurstelling, dan zal de opening van het nieuwe baanvak in 1908 in elk geval dit cijfer nog verhoogen.

Is uit het voorgaande te zien, welke groote getallen den doorslag geven tot het verkregen totaal der ontvangsten, daaruit is niet te lezen in welke richting de tegenwoordige bewindsmannen de politiek van Suriname willen leiden; want nieuwe wegen tot versterking der middelen worden niet aangeduid. Die richting is meer te lezen uit de wijze, waarop het beschikbaar komend geld besteed zal worden.»

Daarna gaat het blad na wat der kolonie voor positiefs wordt toegezegd in de voor 1907 aangevraagde uitgaven.

Een post, klein in bedrag, maar belangrijk in strekking, vormt »de tegemoetkoming in de oprichtingskosten van en voorschotten aan landbouwers-leenbanken: f 2300.»

Op initiatief van eenige particulieren worden in enkele districten pogingen in het werk gesteld om te geraken tot de oprichting van landbouwersleenbanken. Reeds zijn er twee tot stand gekomen. Het doel en de inrichting zijn dezelfde als in Nederland van de boerenleenbanken (systeem Raiffeisen). Haar grondslag ligt in coöperatie en solidariteit van de deelnemers. De uitgetrokken som strekt tot steun van het particulier initiatief; door het verleenen van renteloos voorschot.

De positie der ambtenaren van den recherchedienst zal eenige verbetering ondergaan door een nieuwe tractementsregeling. Deze is noodig geworden door de bepaling van de verordening tot vaststelling der formaliteiten bij den in- en uitvoer, waardoor slechts de helft der emolumenten aan de betrokken ambtenaren zal worden uitgekeerd en de wederhelft aan de koloniale kas zal komen. Tevens brengt de nieuwe regeling vermeerdering van werkzaamheden voor de ambtenaren mee en wordt het wenschelijk geacht de drie klassen bij de kommiezen te laten vervallen. maar hen in de plaats daarvan periodieke verhoogingen te geven.

Deze hervorming is voor 1907 op ruim f 7000 geraamd. In de Kol. Staten van Suriname vond men de positieverbetering der kommiezen te karig en ging het voorstel er eerst door, nadat toezegging was gedaan hun aandeel in de emolumenten op een minimum van f 100 te stellen boven hun traktement, dat met f 1200 aanvangt en, met 4 vierjaarlijksche verhoogingen van f 200, na 16 dienstjaren tot f 2000 kan stijgen. Inderdaad geen schitterend maximum in het dure Suriname en als belooning voor dag- en nachtdiensten, vaak te presteeren in naargeestige uithoeken dier kolonie.

Daarmede, zoo besluit het blad, is een overzicht gegeven van het voornaamste. dat de begrooting voor 1907 aan Suriname toezegt. Zij wijst in vele kleine en een paar groote trekken in de richting, door den gouverneur Idenburg in April en Mei j.l. als zijn programma van actie verkondigd; zij bouwt voort op hetgeen de gouverneur Lely in wording achterliet.

Oost-Indische Berichten.

Een beteekenisvolle redevoering. Aan het korps diplomatique werd, na afloop der openbare audiëntie op 31 Augustus te Weltevreden, een bijzonder gehoor verleend; de heer J. Pollio, de consul-generaal van Frankrijk en doyen van het korps, sprak zeer welsprekende woorden.

De volgende zinsnede: „Oui, je suis heureux de pouvoir remercier en vous, monsieur le Gouverneur-Général, l'homme, qui a su rendre on ne peut plus aimables les relations établies entre les divers services administratifs et nos chancelleries, par sa haute compréhension des intérêts vitaux d'une merveilleuse région vers laquelle il convient d'attirer sans cesse les capitaux, nationaux ou étrangers, peu importe: le vrai patriotisme n'ayant pas pour condition obligatoire l'égoïsme, surtout quand il s'agit de développement économique et de progrès moral", gaf H e t S o e r a b a j a a s c h H a n d e l s b l a d aanleiding tot de opmerking:

„De consul doet uitkomen dat de betrekkingen tusschen de consulaten en den administratieven dienst zoo aangenaam zijn, dank zij de hooge opvatting die de gouverneur-generaal koestert in zake de levensbelangen van een wonderrijk gebied, waaraan onophoudelijk kapitalen moeten worden toegevoerd, eigen of vreemde, dit doet er minder toe; immers voor het ware patriotisme is egoïsme geenszins een noodzakelijk beding, vooral waar het gaat om economische

ontwikkeling en zedelijken vooruitgang.
Heeft men hier te doen met een zachten wenk? Nog jl. Zaterdag wezen wij er op, hoe exclusief onze wetten, — met name de mijnwet —, zijn en hoe hierdoor het vreemde kapitaal wordt weerhouden zich op deze „splendide Archipel" te werpen. De Fransche consul geeft als zijn meening te kennen dat „le vrai patriotisme n'a pas pour condition obligatoire l'égoisme" maar als onze staatslieden dezelfde opinie hadden gehuldigd, zouden de barrières voor het buitenlandsch kapitaal niet opgericht zijn. Hun vaderlandsliefde heeft zich wel degelijk door zelfzucht gekenmerkt en tevens door vrees.
Dat dit nimmer een goede politiek kan zijn, zal ieder, die niet in een eng kringetje rondkijkt beamen. De Fransche consul te Batavia heeft dus — willens of onwillens — op ons regeeringsbeleid een critiek geoefend die als heilzaam mag worden gekwalificeerd."

Hetzelfde blad van 4 September jl. schrijft:
Geen valsch alarm. Eenigen tijd geleden vernamen wij uit zeer goede bron dat de toestand in Boni zorgwekkend was, zoodat de vrouwen en kinderen der militairen reeds vandaar waren teruggezonden naar Makassar. Aan de Javabode werd dit bericht overgeseind en daar het blad natuurlijk aannam dat het terugzenden der vrouwen en kinderen een feit was, concludeerde het, met ons, dat de houding der bevolking wel dreigend moest zijn, daar men tot een dergelijken maatregel niet spoedig pleegt over te gaan.
Uit een van Makassar ontvangen schrijven, gedateerd 22 Augustus, blijkt ons thans echter, zegt de Javabode, dat het geheele bericht van a tot z verzonnen is. In Boni is het volkomen rustig en aan het naar Makassar opzenden van de vrouwen en kinderen der militairen is zelfs niet gedacht. Onze berichtgever verdient alle vertrouwen.
Tot zoover het Bataviasche blad. Zijn berichtgever te Makassar verdient alle vertrouwen, wordt gezegd, maar ditmaal slaat hij toch de plank mis, want het is een feit, dat met de eerste boot die na den overval van Watampone, Boni's Oostkust aandeed, uit vrees voor een herhaling van het gebeurde, alle vrouwen en kinderen — veel waren het er nog niet — naar Makassar zijn teruggekeerd. Op gezag van onzen berichtgever handhaven wij derhalve onze mededeelingen over den zorgwekkenden toestand in Boni ten volle.

Over de Pasar Gambir te Batavia. De correspondent van het Soer. Handelsblad schreef:
Gisteren ben ik eens een kijkje gaan nemen te Batavia op de pasar Gambir.
't Was er allergezelligst druk. Bij „Oost en West" moest men queue maken om door het nauwe toegangspoortje te komen; er viel daar heel wat te bewonderen.
Binnenkomende rechts, de kippententoonstelling, prachtige dieren, leghorns minorca's en vele andere soorten.
Een gekakel van jewelste. Ook het nieuwe pluimvee, de konijnen waren de moeite van 't kijken waard. Een mooie collectie zangvogels en nog een paar pauwen trokken veel attentie.
In kleine kraampjes zaten kopersmeden van Gemblongan, Soerabaja, te werken. Japansche houtsnijders beitelden en hamerden, dat het een lust was. Keurig werk komt uit hun handen.
Petitjean van Tangerang had eene mooie collectie hoeden ter bezichtiging. Buitenzorgsche toedoeng- en hoedenmakers, waren druk bezig hun fabricaat te vervaardigen, dat jammer genoeg niet geapprecieerd werd. De hoedenmaker van Tjibinong althans, die toch wat mooie koetsiershoeden maakt, vertelde mij dat hij slechts één toedoeng verkocht had.
De Buitenzorgsche goudsmeden Raiken en Saänan vervaardigden keurige sieraden en raakten heel wat kwijt.
De Buitenzorgsche weverij op Pelidang had prachtige sarongs, sloffen, tafelloopers etc. geëxposeerd. Onder commando van Taal, den hoofdmandoer, waren eenige vrouwen bezig te weven.
Palembangsche kantwerksters tooverden het mooie kant; hoe het aardige jonge meisje niet in de war raakte met de tientallen klosjes, waarmede ze manoeuvreerde, om het fijne kant te fabriceeren, is onbegrijpelijk.
Zelfs een étalage uit Batjan was er te vinden.
Een odeurfabrikant, Monsieur Ramier, verkocht reclameflesschjes melatiodeur.
Onze vruchtenvereeniging had eene keurige collectie vruchten geëtaleerd, vlak aan den ingang der kermis.
Het gebouwtje waar de blinden werkten trok zeer aller aandacht. Daar zaten de ongelukkigen, borstels, manden en vloermatjes te maken. De gamelanbespelers waren allen blinden, jonge kereltjes sloegen op gongs, een oudere bespeelde de rebab.
Het is te hopen, dat velen een penningske geofferd hebben voor de blinden, vooral nu weer f 125 's maands is bezuinigd op het blindeninstituut.
Pasar Gambir had wel iets van een Hollandsche kermis weg, wanneer men de dronken lui op de kermissen wegdenkt. Alles ging er ordelijk toe. Komt daar eens om op een Hollandsche kermis.

De Troonrede. De gewone zitting der Staten-Generaal is door de Koningin geopend; en bij monde van H. M. heeft het ministerie zijn program nader ontwikkeld.
Wat Nederland betreft, zoo schrijft het Bat. Nwbl. kan dat program in enkele woorden samengevat worden: voortzetting van den socialen arbeid, waarbij dan komt de herziening van eenige onderwerpen welke reeds lang urgent bleek, als bijv. de wet op de naamlooze vennootschappen.
Dit alles gaat ons echter voorbij. Wat ons aangaat, is hetgeen voor Indië wordt aangekondigd en dat is al heel weinig.
Dat de regeling van den toestand in de zelfbesturende landschappen van Celebes nog hooge eischen stelt aan civiel en militair, weet men hier al te goed, ten spijt van alle verzekeringen van het tegendeel. De aankondiging der onvermijdelijkheid van de expeditie tegen Badoeng en Tabanan komt al evenmin onverwacht. Welke vruchten de krachtige pogingen om het financieel evenwicht te herstellen hebben opgeleverd, het is reeds vaak aangetoond; en dat verdere verruiming der inkomsten noodig is ter voorziening in de klimmende behoeften: sedert de batige sloten verdwenen, heeft geen minister van koloniën een ander adagium gekend. Zelfs in de manier waarop het gezegd wordt, is niets nieuws te ontdekken.
Maar de aankondiging van een politiek program zoekt men te vergeefs!
De heer Fock is Augustus verleden jaar als minister opgetreden. Het motief, bij de behandeling der begrooting voor dit jaar door hem gebruikt om het gemis van een zoodanig program te vergoelijken, gaat dus niet meer op. Evenmin de verontschuldiging dat men van een minister die pas opgetreden is, niets anders dan soberheid en bescheidenheid kan verwachten in zijn beloften voor de toekomst. Wat zijn richting betreft, herinnerde de heer Fock er verleden jaar aan dat hij daarvan reeds getuigd had in de redevoeringen welke hij de eer had uit te spreken als kamerlid...... Welnu, het was de heer Fock die bij de beraadslagingen over de indische begrooting op 19 November 1903 tot de toenmalige regeering het verwijt richtte dat zij hem het vertrouwen op de toekomst van Java zou ontnemen „wanneer zij niet energiek optreedt, en wanneer zij niet van een louter overleggende en overwegende regeering wordt een handelende." Het was dezelfde heer Fock die toen getuigde dat, naar hem voorkwam, de regeering nooit in zoo'n voordeelige positie is geweest, want er was een goede stemming voor Indië; die smalend sprak van het lijstje der hervormingen, te bestrijden uit het door Nederland te betalen renteloos voorschot van dertig millioen, resultaat van maanden overleg, maar welk lijstje in enkele uren, ja, in enkele minuten, had kunnen worden opgeschreven. Het was óók de heer Fock die er aan herinnerde dat spoed noodig is; dat de regeering wist hoe de toestand inderdaad zoo is dat hulp moet worden verleend; dat de gewone middelen niet meer kunnen opbrengen, dat op de inlandsche bevolking geen meerdere lasten mogen worden gelegd. Zoo zullen er nog tal van nuttige wenken van den heer Fock genoemd kunnen worden als onderdeelen eener politieke geloofsbelijdenis.
En dezelfde heer Fock, minister geworden, komt, na een jaar aan het bewind geweest te zijn........ met leege handen!
De regeering van den heer Fock is, ten opzichte van de groote vraagstukken welke Indië beheerschen, nog steeds aan het overleggen. Die regeering is ook nu tegenover Indië in een voordeelige positie: er is een strooming in de Kamer ten gunste van Indië. Instede van een lijstje dat in enkele uren, ja, in enkele minuten opgeschreven zou kunnen worden, geeft die regeering een lange lijst van lapmiddeltjes.... en toch geldt voor nu nog meer dan voor 1903 dat er vooral spoed noodig is bij de hervormingen. En de regeering van den heer Fock heeft niet begrepen dat de gewone middelen niet meer kunnen opbrengen. Integendeel: zij haalt ervan wat er nog van te halen is.
Tot troost krijgt men de mededeeling dat de toestand in menig opzicht zeer bevredigend is. De donkere bril van 1903 heeft plaats gemaakt voor een sterk vergrootenden.
Het eenige essentieele uit de troonrede blijft dus de aankondiging van het wetsontwerp om aan Indië, ook financieel, grootere zelfstandigheid te verleenen. Dat wij dezen stap van harte toejuichen, hebben wij reeds gezegd.

Na den Brand in den Brand. Zondagavond brandde, zooals men weet, de rijstpellerij van het land Tjipinang boven Meester Cornelis af. Eigenaar daarvan was Oey Boen Tjwan die, naast landeigenaar, ook groothandelaar in rijst was.
En sedert is Oey Boen Tjwan verdwenen.
Men zegt dat hij als Europeaan — want hij spreekt hollandsch, fransch, engelsch en duitsch — op een boot is gestapt. Anderen beweren dat hij vertrokken is na behoorlijk van zijn pas te zijn voorzien. Hoe het zij: weg is hij.
En met hem het geld dat men hem vol vertrouwen gaf, ongeveer een kwart millioen.
Ziehier een lijst van crediteuren. Zij maakt geen aanspraak op volledigheid:

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

X.

Deze romantische, plechtig stille straten, met haar geheimzinnige muurpoortjes, waren van zeer prozaïsche geuren vervuld: hier de uitwasemingen van een kameelenkaravanserai, terstond daarop de onuitsprekelijk walgelijke stank van gedroogd haaienvleesch, en, zich daarmede nog vermengend, een door haar intensiteit eveneens bijna tot onpasselijkheid brengende kruidnagellucht.
Toen Maleen op het plein voor het tolhuis, waar een groot aantal zakken met specerij ter verzending gereed lagen, wegens den doordringenden, zoetelijken geur, haar stap wilde versnellen, hield Rainer haar tegen.
„Hier moeten wij juist heel langzaam loopen," legde hij haar uit, „want hier zien ons de Arabische grooten op de terrassen van het stadhouderspaleis. Als wij in onzen gang haast aan den dag leggen, zullen zij een min denkbeeld opvatten van onze educatie en onzen rang."
Zij ontmoetten den Engelschen consul-generaal.
Hij vroeg beleefd naar den welstand der baronesse.
„Ja, denk eens aan, Mr. Chester, ik zit hier als „stroeweduwe", zooals wij in Duitschland zeggen. Mijn man is op reis naar het binnenland."
„Met den heer Kramer. Ik heb het gehoord."
In deze stad, gelijk in zoovele andere steden, had iedereen altijd alles gehoord.
„Mijn vrouw wilde vandaag bij u belet laten vragen, barones," ging de Engelschman voort. „Maar misschien zult u niet thuis zijn?"
„Wil u zoo goed zijn, aan Mrs. Chester te zeggen, dat ik haar morgen zelf hoop te bezoeken?"
„Als u wellicht op weg is naar het Duitsche Huis," sprak Chester met een geestig knipoogje, „dan mag ik u wel verzoeken, mij bij Dr. Krome in vriendelijke herinnering te brengen."
Maleen lachte over zijn mimiek.
„U houdt niet van hem — ik weet het wel. En toch is hij de beste leider, die wij tegenwoordig hebben."
„En óf!" stemde Chester beleefd toe. „Maar ik denk aan koning Rehabeam, die zeide: „Mijn vader heeft ulieden met geeselen gekastijd, doch ik zal u met schorpioenen kastijden! Wij waren hier in Oengodja al blij, toen wij uw lastigen consul Silffa kwijt waren — overigens van top tot teen een gentleman — en nu komt ons die Krome op den hals, die nog tienmaal erger is. Ik heb hem onlangs nog gezegd: Den dag, dat een haai je opslokt, docter, illumineer ik."
Hij sprak natuurlijk schertsend, maar de scherts was van de soort, die onderliggende ernst moet verbergen.
„Ik hoop, dat het nooit tot die illuminatie komt," sprak Maleen.
Nog eenige beleefdheidswoorden, en Mr. Chester nam afscheid.
Rainer was, als de meeste Duitschers in de koloniën, een verbitterd Brittenhater.
„Die ouwe spitsboef!" bromde hij.
Maleen haalde de schouders op.
„Wat wil je? Hij vertegenwoordigt zijn land, zooals wij het onze. Ik wilde, dat wij Duitschers allemaal zoo doordrongen waren van de noodzakelijkheid, onze nationale huid heel te houden, als de Engelschen.
. . . .
„Ik heb slechts ten uwen believe uw broer nog niet weer weggezonden," zeide Krome tot Maleen. „Bezigheid is er voor zulk een degelijk officier altijd genoeg."
Maleen had een kleur gekregen.
„Laat u toch nooit weer op die wijze aan mij gelegen liggen! Die gedachte vind ik verschrikkelijk. Ik zou gaarne helpen, maar voor niets ter wereld wil ik in den weg zijn."
„Ik zal mij naar uw wensch richten, baronesse," antwoordde hij bedaard.
„Wanneer ik zulk een verzoek aan George gedaan had," dacht Maleen, „dan had hij onvoorwaardelijk neen" gezegd. Want hij wil mij wel op zijn manier aangenaam zijn, maar niet op de mijne. Dat er veel is, waarom ik oneindig meer geef dan om behagelijkheid en veiligheid, ziet hij niet in. Krome daarentegen begrijpt, dat iemand, naar zijn eigen wil gelukkig of ongelukkig worden moet."
Zij zat in een Japansch rieten stoel in Krome's werkkamer. De secretaris van Krome, een Duitsche Rus en politiek vluchteling, had hen zooeven met de officieele paperassen verlaten.
Meer dan een uur lang hadden zij samen gelezen, geschreven, besproken en dedicteerd, de Rus als zwijgend uitvoerder, Maleen met gespannen opmerkzaamheid luisterend, nu en dan een enkele opmerking makend.
„Als u eens wist, welk een invloed u over mij verkregen heeft," zeide Krome, als verwonderd over zichzelf. „Ik zou nooit geloofd hebben, dat het mogelijk was."
„Ik? Invloed over u?"
„Menigmaal komt het mij voor," vervolgde hij, „dat

Ned. Ind. Escompto Mpij.	f 70.000
Van Heusden & Mees.	„ 40.000
Van Buuren & Co.	„ 17.000
Herment.	„ 6.000
Tan Tjiang Sioe.	„ 17.000
Handelsv. v.h. Reiss & Co.	„ 5.000
Vreedenburgh.	„ 16.000
Tio Tek Ho.	„ 4.000
Lauw Tjeng Siang.	„ 19.000
Geo Wehry & Co.	„ 2.500
Maintz & Co.	„ 2.000
Generale Maatschappij.	„ 10.000
Lim Soen Hian.	„ 5.000
Pan Hoe Lo.	„ 9.000
Said Mangoes.	„ 2.000
Tjoa Kim Goan.	„ 7.000
Lim Ho Taij.	„ 4.000
Kleine crediteuren.	„ 10.000
Te zamen	f 245.500

Dat ziet er werkelijk goed uit!

Men heeft nog hoop dat er heel wat van dit geld terug komt.

Wij helpen 't wenschen!

(Bat. Nwsbl.)

Ga heen en zondig niet meer! Het hooggerechtshof heeft vernietigd het vonnis van den raad van justitie te Soerabaja waarbij mr. dr. W. F. Schimmel, redacteur-uitgever van de Nieuwe Soerabaja Courant, ter zake van laster door middel van een verspreid drukwerk onder verzachtende omstandigheden, tot de betaling eener geldboete groot f 200 werd veroordeeld.

De heer Schimmel is van het hem ten laste gelegde vrijgesproken.

De heer Schimmel was door den heer Joseph aangeklaagd wegens de bewering dat hij de stukken betreffende het weeshuis-schandaal aan den heer Van Geuns verkocht had.

(Bat. Nwsbl.)

Pangeran Arijo Andojokiswaro. Zaterdag is te Solo overleden Pangeran Arijo Andojokiswaro, jongere broeder uit echten bedde van Pangeran Adipati Arijo Mangkoe Negoro. Na de op non-activiteitstelling van Pangeran Arijo Gondosisworo is hij eenige jaren geleden als commandant opgetreden van het M. N. legioen en als majoor maakte hij in zijn uniform steeds een goed figuur, terwijl zijn aangename vormen hem de hoogachting deden verwerven van ieder die hem kende.

In den loop van de vorige week wierpen zware koortsen hem te bed en aan die koortsen ook is hij bezweken. Hij telt nauwelijks 42 jaar.

Zijn begrafenis had met het aan zijn rang en titel verbonden ceremoniëel plaats. De resident met eenige ambtenaren, de mil. kommandant met zijn officieren en vele europeesche ingezetenen, ook de rijksbestuurder en regenten, verder vele pangerans waren bij de begrafenis aan het sterfhuis.

(N. Vorstenl.)

Uit Fort van der Capellen vernamen wij, dat een kortere verbinding tusschen Fort de Kock en Fort van der Capellen in aanleg is. Zooals men weet, moest vroeger, om van een dier beide plaatsen naar de andere te reizen, gebruik gemaakt worden van den weg over Tabat Patah, die zich bij Piladang (6 paal van Pajakoemboeh) afbuigt van den weg Pajakoemboeh—Fort de Kock. Door den nu in bewerking zijnde, die van Fort van der Capellen naar Baso gaat, wordt een afstand van 10 palen uitgespaard die, zooals bekend is, door geaccidenteerd terrein loopt, berg op berg af.

Het tanah datarsche aandeel is reeds gereed en berijdbaar voor voertuigen. Het grootste deel, ± 24 paal, komt voor rekening van de onderafdeeling Oud Agam.

Iedereen is overtuigd van het doeltreffende van den aanleg, en met groote opgewektheid is er dan ook aan gewerkt.

Zoo is die akelige Maleier: als hij iets goed begrijpt, werkt hij er aan mede met hart en ziel.

(Sum. Bode).

Verkocht! Het huis op Tanah-Abang dat men tot gemeentehuis wilde bestemmen, heeft voor f 40.000 een kooper gevonden. Een fransche maatschappij wil er een handel in auto's openen.

(Bat. Nwsbl.)

De overdracht der telefoon. Hedenmorgen, zoo schrijft het Bat. Nwsbl. van 15 September jl., ontving de heer Muschter, directeur der N. I. Telefoonmaatschappij, een mandaat van f 432.478, de som, waarvoor de bezittingen der maatschappij in handen van het gouvernement zijn overgegaan.

Overigens gebeurde er niets bijzonders.

Het personeel, gisteren gewaarschuwd, kwam heden morgen op het werk met de gedachte in tijdelijken dienst van het gouvernement te zijn en het deed zijn werk als gewoonlijk.

Het Bat. Nwsbl. schrijft naar aanleiding van het ontslag van resident Neumann, bekend uit de zaak Dijkstra, het volgende:

Also Doch! De officieele berichten vermelden het ontslag, met ingang van 5 November, „op verzoek" verleend aan den resident der Lampongsche Districten J. B. Neumann. Een eervol ontslag.

Dit ontslag op verzoek komt wel zeer onverwacht. Toen wij verleden week den resident spraken — het was de eerste en de laatste ontmoeting — werd dit onderwerp niet aangeroerd; maar met betrekking tot de kwestie-Dijkstra verklaarde de heer Neumann zelf, reeds in Mei te zijn weggegaan, zoo hij niet, in verband met die zaak, eerherstel van de regeering verwachtte. Van een heengaan nu, in het huidig stadium der zaak, was geen sprake.

Maar Maandag begaf de heer Neumann zich, daartoe uitgenoodigd, naar den gouverneur-generaal. En heden, Donderdag, komt de tijding van zijn ontslag.

Dit geeft ons gereede aanleiding te denken aan een niet vrijwillig verzoek om ontslag. De uitnoodiging aan resident Neumann om voor den gouverneur-generaal te verschijnen, zou dan ten doel hebben gehad het verzoek uit te lokken; immers, den 15n dezer vermeldden wij reeds hoe de minister van koloniën zich tot de regeering gewend zou hebben met de vraag of de resident niet vervangen kon worden.

Is deze veronderstelling juist, dan blijft te vragen op grond waarvan de minister zich bemoeit met zaken welke tot de beoordeeling behooren van den gouverneur-generaal, en hoe de indische regeering aanleiding heeft kunnen vinden aan den wenk des ministers te voldoen.

Want is in gewone omstandigheden een ontslag op een boterbriefje al een onaangename zaak, — aan dit vrijwillig heengaan verbindt men van zelf de Lampongsche Zaak en het verborgen blijven der motieven, het verstoppen daarvan achter een „verzoek" van den belanghebbende, geeft daaraan voor de buitenwacht het cachet van een nederlaag door het bestuur geleden, waarvoor nu, nu in de Lampongsche Zaak nog lang niet het laatste woord is gesproken, voorshands geen plaats mocht zijn.

Het zal natuurlijk vergeefsche moeite zijn er op aan te dringen dat nu eens volledig licht in deze zaak worde ontstoken. Zelf een beroep op den minister kan — de ondervinding heeft het geleerd — den betrokkene niet baten; hij heeft immers het ontslag gevraagd!

Maar naast het belang der ambtenaren zelf, hiermede gemoeid, staat het landsbelang dat niet gediend kan worden met het gedwongen aan den dijk zetten van ambtenaren en evenmin met een bemoeienis des ministers met zaken, welke uitsluitend behooren tot de kennisneming van den gouverneur-generaal.

Om de onvermijdelijke samenkoppeling van dit heengaan met de zaak-Dijkstra hopen wij dat in de volksvertegenwoordiging iemand zal opstaan om den minister over het ontslag te interpelleeren. Er is reden te over toe!"

Het handelsverkeer in het Oosten van den Archipel. De regeeringscommissaris, de heer Colijn, hield den 14en dezer te Makassar besprekingen met de Kamer van Koophandel daar ter stede, waarvan de Mak. Courant een en ander mededeelt.

De resident van Timor, P. de Rooy, was ter vergadering aanwezig.

Omtrent den Coprahuitvoer van Merauke bleek uit de aanteekeningen van den heer Colijn, dat van dien uitvoer slechts plus minus 360 pikols voor Soerabaja en daarentegen plus minus 5000 pikols voor Makassar zijn bestemd, waardoor duidelijk is aangetoond, dat de handelsbelangen van Merauke niet te Soerabaja, doch te Makassar zetelen. Wat den invoer in Merauke betreft, blijkt, dat van Soerabaja daar werd ingevoerd voor een bedrag van plm. f 34797 en van Makassar voor plm. f 16327. Onder dien invoer uit Soerabaja behoort in de eerste plaats gerekend te worden een bedrag van plm. f 30m. alleen aan ijzerwerk (voornamelijk bijlen, hakmessen, enz.) van de firma Carl Schlieper & Co., terwijl plm. f 14m. aan andere goederen van Soerabaja werd geïmporteerd. De heer Colijn stemt daarom in met den wensch der Makassaarsche Kamer, dat er maatregelen genomen worden om, minstens voor de produkten, in hoofdzaak coprah, een directe verbinding van Merauke naar Makassar in het leven te roepen.

Voorts gaf de heer Colijn inlichtingen aan de Kamer, welke veranderingen in den dienst der lijnen van de paketvaartmpij. hij voornemens was, aan de regeering voor te stellen ten einde alle daarvoor in aanmerking komende havenplaatsen eene geregelde verbinding te verzekeren, zonder daardoor aan het gouvernement door te zware subsidiën te groote lasten op te leggen.

Deze voorstellen komen in 't kort hierop neer: Lijn 10 afschaffen; lijn 9 Ternate, Ambon en Banda niet meer aandoen, dus uitsluitend Celebes-dienst, zonder subsidie, evenals dienst K. die de reis in omgekeerde richting doet. Dienst M. doet de Sangir en Talaut-eilanden aan, echter niet meer de Tominibocht en Ternate.

Dienst 11 zou, van Soerabaja uit over Bima en de Zuidwester-eil. naar Timor gaan, verder naar Merauke en voorts de gewone route terug naar Makassar met aansluiting aan dienst 12 om den brievenpost spoediger naar Soerabaja te kunnen bevorderen.

---

u zooveel indruk maakt, juist doordat u geen indruk maken wil. Ik heb menige vrouw liefgehad en ben door meer dan eene geliefd. Ik ben steeds een vurig bewonderaar van vrouwelijke schoonheid geweest. Maar mijn talrijke ervaringen op dit gebied komen in de verste verte de gewaarwordingen niet nabij, die u mij doet ondervinden. Nooit heeft een vrouw zulk een invloed op mijn gemoed gehad, als u."

Maleen luisterde met ingehouden adem en neergeslagen oogen naar de bekorende muziek van zijn woorden.

Hoe ontzaglijk veel hield zij van hem!

Hij deed nooit geheimzinnig. Hij liet zich nooit op zijn verstand voorstaan. Hij meende nooit, dat hetgeen hem bezig hield, buiten haar bereik lag. Vrijmoedig en met kinderlijken eenvoud sprak hij zijn gedachten uit, en er was zooveel echt menschelijks in deze manier van doen.

Als een dorstende, die uit een heldere, frissche koele bron mag drinken, was het haar, wanneer zij naar hem luisterde.

Maar met dit heerlijk gevoel vermengde zich een sombere angst.

Wat moest er van dit alles komen? Waarheen zou het leiden?

Zij stond plotseling op.

Hij zag haar met groote, verwijtende oogen aan. „Wil u al heengaan?"

„Ik wilde nog wel wat bij uw heeren praten."

Zijne „heeren" zaten in de hal, lazen in oude couranten en dronken whisky-soda met ijs.

Er waren er slechts drie, behalve Rainer: de Rus, die zich Müller noemde, maar niet zoo heette, dan een Freiherr von Rosen, niet meer jong, ziekelijk en vermoeid van uiterlijk — voorts een reus, die meer dan levensgroot was en breed naar verhouding. Hij heette Rüdiger.

De Rus en Rosen konden de „dubieuse existentiën voorstellen, waarover de vijanden van kolonisatie destijds gaarne spraken in Duitschland. Beiden hadden een eenigszins duister verleden, waarover zij nooit praatten. Niettemin zagen beiden er gedistingeerd en ernstig uit.

Van Rüdiger en Rainer Waltron zouden zelfs de tegenstanders moeten getuigen, dat zij „prachtstukken van kerels" waren.

Rosen zat alleen in een chaise-longue, eenigszins afgezonderd van zijn kameraden.

Toen Maleen de hal binnentrad, rezen de heeren van hun stoelen op, maar Rosen zonk terug, voordat het hem gelukt was overeind te komen.

Zij zag het, stond dadelijk naast hem, en legde haar beide gehandschoene handen op zijn armen.

„U mag u niet verroeren, mijnheer von Rosen! Ik zie, dat u koorts heeft. Waarom ligt u niet te bed?"

„Het is niet de moeite waard, barones. Zoo'n aanval duurt bij mij maar een paar uur."

Zij zag hem heel lief aan, knikte hem toe en liet hem aan zijn rust over.

De anderen zaten luid te lachen over een geestige opmerking van Krome.

In den vriendenkring braken zijn levendigheid en overmoedige kracht zich gaarne in gewaagde beweringen, bijtende scherts en verrassende gedachtesprongen baan.

Krome had een zeer scherpen blik voor zwakheden en belachelijkheden, en zeer weinig goedigheid.

Op dit oogenblik aapte hij het prediken na van een zendeling, die voor korten tijd naar het binnenland gezonden was, met diens toonval, mimiek en gebaren. Hij deed het zoo precies en dit ging hem zoo onuitsprekelijk komiek af, dat den toehoorders de tranen in de oogen kwamen van het lachen.

Maar midden in zijn scherpe geestigheden kon hij op ernstige politieke aangelegenheden komen, die hij nooit theoretisch afhandelde, doch altijd als iemand die er midden in stond, de hand aan den ploeg sloeg, en zijn makkers uitnoodigde, mede de handen uit de mouwen te steken.

Viel hem een misverstand in het oog, dan redeneerde hij niet, maar beraamde terstond de middelen, om het uit de wereld te helpen — veelal zonder zich daarbij af te vragen, of een ingrijpen tot zijn ambt behoorde, en of hij het recht er toe had.

„Krome leeft het leven in een veel te gejaagd tempo", zeide Dietlas eens tot Maleen. „Als hij veertig jaar is, dan valt hij eenvoudig in elkander."

In den nacht, die volgde op dezen dag, lag Maleen slapeloos achter haar wit muskietengaas.

Zij dacht voortdurend aan Krome, zij bracht zich weer voor den geest, wat hij gisteren en vandaag gezegd had.

Vooral werd zij niet moede, opnieuw te overdenken, wat hij gezegd had van zijn talisman, en hoe hij haar armzalig briefje aan de lippen gebracht had.

En de menschen zeide dat hij geen hart had!

Zij wist beter.

Waarlijk, hij behoorde niet tot de weeken, de sentimenteelen — gelukkig niet. Dan had hij nooit tot stand kunnen brengen, wat hij gedaan had.

Hij was hard, op het wreede af, tegenover zichzelf en anderen. Zeker, hier was een vrouwenhand noodig, om het al te grove te verzachten.

En hij had haar verzekerd, dat zij macht over hem had verkregen.

Hoe veel was daarmee in haar hand gegeven! — Zeer laat eerst sliep zij in. Toen werd zij weer gestoord door ratten.

En toen zij meende nauwelijks weer ingeslapen te zijn, werd zij opnieuw door een gedruisch gewekt.

(Wordt vervolgd)

Dienst 11 (A) zoude zoo kunnen blijven, met opname van de Z. W. Eil. en terugkeerende, aansluiting hebben met een rechtstreeksche boot naar Soerabaja.

Dienst 13 B. zou worden een maandelijksche en via Ambon, de zuidkust van Ceram, Fak-Fak, de Key eil. E. Larat, Adaut en Aroe eil. bedienen.

Ook dienst 12 zou deze route kunnen maken, en zou door de regeering half gesubsidieerd kunnen worden.

Nog wordt er op initiatief van den resident van Timor op aangedrongen, zoo mogelijk alle plaatsen aan de Timorlijn, zoo ook Merauke een directe postverbinding met Soerabaja, eventueel via Makassar te verzekeren.

Verder deelde de heer Colijn nog mede, dat Toboengkoe en Losoni aan het sultansbestuur van Ternate zullen worden onttrokken en bij Menado ingedeeld, hetgeen de afdoening van eventueele hangende geschillen met de daar wonende handelaren zeer zal bespoedigen. De sultan van Ternate zal daarvoor eene schadeloosstelling ontvangen van plm. f 4000 's jaars.

De heer Colijn stelt ten slotte de Kamer voor het besprokene in overweging te nemen en het resultaat daarvan binnen een maand aan hem kenbaar te maken. Hij gaf mede als hoofdzaak aan, dat het doel moet zijn, door intrekking van thans bestaande, volgens hem niet zoo meer noodige subsidiën, b. v. de dienst van 10, de Regeering de belangrijke uitgaven die eene verbeterde communicatie met Merauke zal tengevolge hebben, niet al te zwaar te maken.

Personalia.

Door de benoeming van den O.-I. hoofdambtenaar dr. **C. Snouck Hurgronje** tot hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Leiden, lijdt de Indische dienst een gevoelig verlies, zegt de Minister van Koloniën in de toelichting tot het hierna te noemen wetsontwerp. »In tal van aangelegenheden zoowel van politieken en economischen als van wetgevenden en wetenschappelijken aard, vaak ook in die betreffende het bestuursbeleid, maakte de Indische Regeering een nuttig gebruik van de voorlichting van dien geleerde en deskundige bij uitnemendheid op het gebied van inlandsche en Arabische zaken«. De Minister acht het wenschelijk de voorlichting van dr. Snouck Hurgronje, ook na zijn pensionneering als O.-I. hoofdambtenaar zooveel mogelijk voor de Regeering te behouden en hem derhalve, in overeenstemming met den wensch van hem zelf, als adviseur voor Indische en Arabische zaken aan het Departement van Koloniën te verbinden. Daarvoor zou hij een toelage van f 3000 's jaars ontvangen.

Een wetsontwerp tot aanvulling van de loopende begrooting van Koloniën met dien toelagepost (f 750 over 1906) is bij de Kamer ingediend.

Dr. Snouck Hurgronje zal den Indischen dienst verlaten en als adviseur aan het Departement kunnen verbonden worden bij de aanvaarding van het hoogleeraarsambt. Vermoedelijk zal dit nog in den loop van October plaats hebben.

Amsterdam-Deli-Cie.

De administratie dezer maatschappij deelt mede, dat de heer **D. W. Kappelle**, van verlof teruggekeerd zijnde, het beheer over de onderneming Padang Boelan weder heeft aanvaard.

De controleurs bij het binnenl. bestuur op de bezittingen buiten Java en Madoera **De Haan** en **Savers** zijn door den directeur van binnenl. bestuur aangewezen voor Bali, met opdracht, dat zij hun bestemming onverwijld moeten volgen.

De benoemde controleur **J. E. Franken** is belast met het bestuur over de onderafdeeling Soemalata.

Aan den adspirant controleur te Poerbolinggo **H. Muhlenfeld**, is wegens ziekte een maand verlof verleend naar Djokdjakarta.

De commies voor den stationsdienst bij de staatsspoorwegen op Java **J. Lentze**, is wegens ziekte eervol uit zijne betrekking ontslagen.

Aan den controleur van Redjang Lebong **D. G. Hooijer**, is wegens ziekte een maand verlof verleend naar Batavia.

De opzichter der derde klasse bij den staatsspoor op Java **H. J. A. E. Oudhoff**, is geplaatst te Djokdjakarta.

Aan den verificateur der vierde klasse te Makasser **G. P. C Harmsen**, is wegens ziekte een maand verlof verleend naar Lawang.

De onderopzichter der tweede klasse bij den staatsspoor te Tjiawi **D. J. Landman**, is naar Djeroeklegi overgeplaatst.

De onderopzichter der derde klasse bij den staatsspoor te Batavia **J. Buijs**, is overgeplaatst naar Tjiawi.

Eervol ontheven van het ambt van tijdelijk buitengewoon deurwaarder bij den raad van justitie te Batavia voor de zaken in de afdeeling Lebak **J. B. Hartelust**, aspirant-controleur van binnenlandsch bestuur en benoemd tot zoodanig **J. G. Martel**, 1e klerk op het assistent residentiekantoor te Rangkasbetoeng.

Benoemd tot buitengewoon substituut griffier bij den landraad en bij het residentiegerecht te Madioen **S. A. A. van Steenbergen**.

De eerste luitenant **F. H. Ockerse**, van het twaalfde bataillon infanterie is overgeplaatst naar de troepenmacht van Celebes, Menado en Timor ter nadere indeeling.

De eerste luitenant **L. Dersjant**, overgeplaatst naar de troepenmacht van Celebes, Menado en Timor ter nadere indeeling, is ingedeeld bij het garnizoensbataillon van Celebes, Menado en Timor (corpsgedeelte te Makasser).

West-Indië.

Suriname. De gouverneur heeft aan de Koloniale Staten een ontwerp-verordening aangeboden, onder meer strekkende om den verkoop van opium te regelen.

Het gebruik van opium is niet alleen schadelijk voor de gezondheid van hen, die er een gewoonte van maken maar bovendien, als het eenigszins algemeen wordt een ernstig sociaal gevaar, zooals de ervaring elders leert, zegt de gouverneur in zijne toelichting op het ontwerp, daarbij vooropstellende dat voor Suriname met zijn vele Britsch-Indiërs zulk gevaar nog meer te duchten is van het gebruik van ganja en andere stoffen.

Daar een absoluut verbod niet wel mogelijk is door te voeren, moet thans worden volstaan met de reglementeering van den verkoop van opium en daarmede overeenkomende stoffen, waardoor een inzicht kan worden verkregen in het gebruik en de factoren waardoor dat wordt beheerscht.

Dit eenmaal bekend, waarvoor een tijdvak van tien jaren voldoende wordt geacht, zal een verbod van bezit en gebruik niet alleen kunnen worden uitgevaardigd, maar ook worden nageleefd.

Het ontwerp stelt een verbod in op de teelt van den papaver en van cannibas sativa, en staat den invoer van opium enz. alleen toe aan door het bestuur toegelaten groothandelaars, den verkoop alleen aan daartoe toegelaten groot- en kleinhandelaars, die resp. voor het recht om hun beroep uit te oefenen 1000 en 120 gld. 's jaars hebben te betalen. Niemand met uitzondering van deze erkende handelaars benevens ook van de apothekers, mag meer dan 50 gram opium in zijn bezit hebben. Het ontwerp bedreigt overtreding van de verbodsbepalingen met gevangenisstraf van één tot zes maanden en geldboete van 2000 tot 5000 gld. tezamen of afzonderlijk.

De Koloniale Staten hebben reeds hun eindverslag uitgebracht op het ontwerp betreffende de doortrekking van den spoorweg tot Dam.

Met begrijpelijke instemming, na hetgeen wij in ons vorig overzicht te berde brachten omtrent deze quaestie ontleenen wij aan het, door O n z e W e s t gegeven uittreksel van bedoeld verslag het volgende:

Van verschillende zijden werd de vrees uitgesproken dat het totstandbrengen van den rivierovergang met een kabelspoorweg de thans bestaande bezwaren tegen het vervoer, niet het minst van machinerieën, niet zal opheffen. Aan meerdere leden wilde het voorkomen dat met behulp van een dergelijk vervoermiddel voorwerpen van eenigszins belangrijk gewicht niet gemakkelijk kunnen worden vervoerd, zoodat, nu het voornemen bestaat aldaar een wekelijkschen dienst in te voeren veel oponthoud en zelfs groote belemmering in het vervoer niet zullen uitblijven. Niet alleen toch waar het betreft het verzenden van groote hoeveelheden provisiën naar de goud- en balatavelden, maar ook bij het verzenden van balata naar de stad, wat dikwijls in belangrijke hoeveelheden tegelijk geschiedt, zal, dacht men, een belangrijk vervoer langs de kabelbaan niet kunnen plaats hebben, zonder groot oponthoud te veroorzaken. Hierdoor zouden de goud- en balata-industrie in deze rijke zone niet die belangrijke uitbreiding krijgen, die van het totstandkomen van den spoorweg verwacht mag worden.

Gevraagd werd daarom hoe het bestuur zich voorstelt dat het vervoer voorbij Kadjoe zal geschieden. Zal de trein van den anderen oever der rivier eerst vertrekken wanneer de geheele lading van de stad aangebracht door middel van de kabelbaan is overgebracht? Zullen ook de passagiers al dien tijd moeten wachten? Dit zal, meende men, belangrijk oponthoud medebrengen, indien slechts goederen met een beperkt gewicht telkens kunnen worden overgevoerd met het kabelspoor. Zelfs zou het verder vervoer per trein zoodoende denzelfden dag wel eens onmogelijk kunnen blijken. Gesteld dat zware voorwerpen of omvangrijke ladingen bij Kadjoe zullen moeten worden overgeladen in vaartuigen om verder te worden vervoerd, dan zoude dit tengevolge van den lagen waterstand in den drogen tijd onmogelijk kunnen geschieden. In den regentijd daarentegen is het niet raadzaam machinestukken van eenigen omvang te vervoeren omdat het vervoer te land van af het eindpunt van den spoorweg tot aan de bestemming zeer moeilijk, tijdroovend, en kostbaar, zooal niet onmogelijk is. Immers het land loopt dan meestal onder en de grond is zoo doortrokken van het overtollige water dat dergelijke zware voorwerpen in den drassigen bodem veeltijds blijven steken. Indien vervoer te water van Kadjoe naar den tegenoverliggenden rivieroever noodig zal zijn, zou men er toe moeten besluiten deze voorwerpen in den regentijd op te voeren en bij het eindpunt van den spoorweg in kampen op te slaan, teneinde ze in den drogen tijd van daar over land naar hunne bestemmingsplaats over te brengen een hoogst primitieve, tijdroovende, moeilijke en kostbare wijze van handelen, weinig verschillende met de thans bestaande.

Vandaar dat verscheidene leden van het bestuur in overweging meenden te moeten geven liever over te gaan tot het aanvragen van een grooter crediet, nl. van f 800.000.— teneinde al dadelijk tot den bouw van een spoorbrug te kunnen besluiten, zonder welke de voordeelen aan het totstandkomen van den spoorweg verbonden in niet geringe mate zouden verloren gaan.

De overige leden, hoezeer in 't algemeen de juistheid van het door de anderen in 't midden gebrachte niet betwistende, konden zich op de daarvoor in de Memorie van Toelichting aangevoerde gronden volkomen vereenigen met het plan tot het bouwen van een hangkabelbaan, die h.i. vooral in de eerste jaren, wel voldoende zal zijn voor het verkeer, wanneer door de spoorwegdirectie tevens gezorgd werd voor het afladen, overbrengen en weer opladen van de goederen.

Mocht het bestuur intusschen de juistheid erkennen van de door de eerstbedoelde leden geopperde bedenkingen tegen het kabelspoor, zoodat de uitbreiding der industrie daardoor zou worden belemmerd, dan zouden de aan 't woord zijnde leden het Bestuur wenschen aan te bevelen den bouw van de spoorbrug nogmaals in overweging te willen nemen."

Hetzelfde blad stelt zich in het nummer van den 19n September ll. de vraag of de mijnexploratie van gouvernementswege buiten het Lawa-gebied dient te worden voortgezet, met name gelijk beoogd wordt in het Lely-gebergte en komt daarbij tot de volgende conclusie:

„Die landstreek is thans nog zeer moeilijk te bereiken. Zij ligt dan ook vrijwel buiten het gebied der geregelde exploitatie. Alleen de sporen van stroopers zijn er in ruime mate aangetroffen. Een exploratie van dit gebied, vooral eene wetenschappelijke met al den daaraan verbonden omslag, zal dus aanzienlijke offers vergen.

Wij vragen ons af of die offers gerechtvaardigd zijn. Wordt de spoorweg doorgetrokken tot Dam aan de Boven-Sarakreek, dan zal men over enkele jaren op betrekkelijk gemakkelijke wijze tot de nabijheid van bedoelde landstreek kunnen doordringen. Van Dam uit, waar natuurlijk een vestiging zal ontstaan, zal men veel gemakkelijker en veel minder kostbaar dan thans expedities kunnen uitzenden tot onderzoek van de bedoelde landstreek. Dit onderzoek zal stellig ook meer afdoende kunnen zijn dan thans, nu de reis alleen naar het woeste oord een onderneming van belang is."

Staakt de mijn-exploratie, zouden wij in gemoede raden, en gebruik wat er nog over is, voor een spoorbrug over de Suriname-rivier. Het geld is nu wel eenmaal aangewezen voor de exploratie, maar als deze zoo weinig nut oplevert is het toch beter het voor nuttiger doeleinde te bestemmen.

Van Vreemde Koloniën.

Arbeids-regelingen. Het arbeidersvraagstuk is voor de meeste koloniën een quaestie, die heel wat hoofdbrekens kost. In enkele duitsche koloniën heeft men om in den arbeidersnood te voorzien toevlucht genomen tot een middel dat weinig navolging verdient, namelijk in Oost- en Zuidwest-Afrika, waar de krijgsgevangen opstandelingen aan de europeesche ondernemingen worden afgestaan, om daarop te worden te werk gesteld. Arbeid en wel geregelde arbied is zeer zeker voor nog op 'n lagen trap van beschaving staande volkeren een deugdzaam middel van opvoeding. Maar de wijze waarop in die koloniën de arbeidsprestatie wordt afgedwongen van krijgsgevangenen, somwijlen op honderden kilometers van hunne woonplaatsen, doet een weinig denken aan de oude dagen van oom Tom.

De bron, waaruit geput wordt, blijkt evenwel in Oost-Afrika niet genoegzaam te vloeien en erkend moet thans worden, dat men daar een beteren weg wil gaan bewandelen. Elf van de grootste ondernemingen hebben, gesteund door het gouvernement, een Syndicaat gevormd, dat nu reeds over een kapitaal van 100000 marken beschikt en zich met de werving van arbeiders zal belasten, door tusschenkomst van een door het bestuur te zijner beschikking gestelden agent, die zich in het binnenland zal vestigen.

De contracten worden voor een duur van 180 dagen gesloten, waarbij de dagen van afwezigheid wegens ziekte na afloop der zes maanden moeten worden ingehaald. Elken contractant zullen zes maandkaarten worden uitgereikt, om daarop de dagen dat gewerkt is te kunnen inschrijven. Aanvragen om arbeiders zijn aan de Deutsch ostafrikanische Gesellschaft te Dares-Salam te richten, met storting van 10 roepijen per arbeider voor de kosten. Het minimum-loon bedraagt 12 roepijen (1 roepij = 80 cents) in de maand. Het logies moet voor de te verwachten arbeiders in gereedheid zijn gebracht, en aan ieder hunner zal een wollen deken moeten worden uitgereikt.

Men schat het aantal thans benoodigde arbeiders op 10000, maar wanneer op de nieuwe plantages met oogsten wordt begonnen zullen er 15 tot 20000 moeten wezen.

Ook in Fransch-Congo is nu onlangs een nieuwe regeling van den arbeid voorbereid, die aan de goedkeuring van het ministerie van koloniën zal worden

onderworpen. Hierbij is ook een Syndicaat gedacht, gevormd uit de ondernemingen, dat met de zorg voor de werving zal zijn belast en hiertoe een geschikt persoon als agent moet aanwijzen, wiens aanbiedingen door tusschenkomst van het bestuur ter kennisse van de inboorlingen zullen worden gebracht. Het loon wordt in baar geld betaald — tot nu toe geschiedde dit in koopwaren — en het minimum voor elke streek door een commissie vastgesteld, die ook zal hebben te beslissen over het, aan de arbeiders uit te keeren ration of de daarvoor toe te kennen indemniteit. Elke maand zal deze agent aan het bestuur het volle bedrag moeten ter hand stellen van de, aan de door hem aangeworven arbeiders verschuldigde loonen. Rechtstreeksche voorschotten aan den contractant mogen het twee-derde van het loon niet overschrijden. Deze voorschotten kunnen door de lokale agenten ter plaatse worden ingehouden, op vertoon van een door twee getuigen geteekenden voorschotstaat van den werkgever. De onkosten voor deze agenten worden als te verrekenen voorschotten door den betaalmeester ter hoofdplaats over het totaal der loonen omgeslagen en ingehouden. De inspecteurs voor de ondernemingen zullen telkens bij hunne inspectiën alle boekjes verifieeren en er streng op toezien dat geen rechtstreeksche boeten door de werkgevers worden opgelegd. De boekjes moeten ook de dagen van afwezigheid vermelden. Is ziekte schuld aan die afwezigheid, dan wordt aan den contractant de helft van het loon uitbetaald, die op kosten van den werkgever moet worden verpleegd, mits de ziekte niet van langer duur zij dan een maand. Is de ziekte het gevolg van een ongeval bij den arbeid, dan heeft de contractant recht op een schadeloosstelling en terugzending naar zijn woonplaats zoo noodig, op kosten van den werkgever.

Is de afwezigheid aan andere oorzaken toe te schrijven, kwade wil of luiheid van den arbeider, dan wordt hem het volle loon over de dagen van afwezigheid ingehouden en bovendien een boete opgelegd, ten bedrage van het één-derde van de aldus ingehouden som. Deze inhoudingen en boeten worden door de plaatselijke bestuursagenten eens in de drie maanden voorgeschreven op vertoon van daartoe, door den werkgever aan te leggen lijsten, die door de inspecteurs zoo dikwijls zij daartoe in de gelegenheid zijn, moeten worden geverifieerd.

Bij afwezigheid van meer dan dertig dagen over een heel jaar verdeeld, is het contract rechtens ontbonden en heeft de contractant zijn recht op terugzending op rekening van den werkgever verspeeld.

Het bedrag, dat aldus, mede ter hoofdplaats, wordt ingehouden aan kortingen en boeten, wordt in een bijzondere kas gestort, waaraan ook het volle bedrag van het loon der deserteurs ten goede komt, na aftrek van alle mogelijke voorschotten. Deze gelden zullen worden besteed voor inrichting van hospitalen als anderszins voor inboorlingen, voor terugzending van contractanten of om steun te verleenen aan hulpbehoevende huisgezinnen van contractanten.

Altijd die engelsche superioriteit. Een zekere Wollaston brengt in de Times weer eens nieuw materiaal bij voor de campagne tegen den Congo-Staat, waarin het kleine engelsche clubje van Liverpool en de heer Fox Bowrne met zijn Vereeniging tot bescherming van den inboorling in vreemde koloniën wel te verstaan — overigens vrijwel alleen beginnen te staan. Wollaston heeft een tocht gemaakt in de buurt van den Ruwenzori, onlangs door den hertog der Abruzzen beklommen. De man werd op het gebied van den Congo-Staat met zijn karavaan door inlanders aangevallen, natuurlijk geheel buiten zijn schuld. Gewone haat tegen den Europeaan, gewekt door het optreden van de ambtenaren van den Congo-Staat, had het hem gedaan. En de heer W. aan het vergelijkingen trekken — aan deze zijde van den Ruwenzori engelsch Oegando, waar alles zoo rustig is, de menschen zoo tevreden zijn, aan gene zijde belgisch Congo, waar alles te wenschen laat, zoodat de menschen er in massa's naar het engelsch bestuur verlangen — annexatie dus in het belang der menschelijkheid en der wetenschap.

't Mooiste is evenwel dat juist het omgekeerde valt waar te nemen en de Oegandaneezen bij scharen tegelijk de grenzen over trekken, om aan de zegeningen van het engelsch bestuur te ontkomen, welks gevoelens in Oeganda, voor europeesche kolonisatie geschikt geacht, tegenover den inlander genoegzaam bekend zijn, zoodat dan ook onlangs een engelsch bestuursambtenaar, Gait, in het vredelievend Oeganda door een inboorling werd vermoord. In de aanklacht werd den moordenaar als motief toegeschreven de wensch om „de Europeanen het land uit te jagen, dat zij bezig waren ten gronde te richten."

Stond ware menschlievendheid in het vaandel der Congo-Reformers en hunne adepten geschreven, dan zouden ze wat meer aandacht schenken aan wat in de engelsche koloniën zelve geschiedt, zooals b.v. bij den jongsten naturellen-opstand in Natal, waar een kolonel Mackenzie het volgende officieele rapport, onlangs door de Morning Leader gepubliceerd, waagde te verzenden betreffende de aanval op het kamp van Matshuveli:

„Bij het aanbreken van den dag hebben mijne colonnes, van verschillende richtingen gekomen, de omringende hoogten bezet en weldra was elke uitweg voor den vijand afgesloten. Ik heb het voornaamste deel van de vallei door de artillerie lichtelijk onder vuur doen nemen, waarna ik een jacht op de inboorlingen heb georganiseerd, die uitstekend slaagde, want 574 rebellen werden gedood. Wij hebben twee of drie geweren buit gemaakt, maar de meeste onzer vijanden waren slechts met assegaaien en schilden uitgerust. Van onzen kant werden geen verliezen geleden. Al onze troepen hebben goed gewerkt."

De post in Indo-China. De directeur-generaal der posterijen in Indo-China, Vialet, heeft er wat op bedacht om de landelijke gemeenten van den dienst der posterijen te laten profiteeren.

De post wordt dagelijks tusschen de hoofdplaatsen der provinciën door koeriers te voet of te paard overgebracht, die om de 15 kilometers worden afgelost, langs den grooten mandarijnen-weg van Zuid naar Noord de kust volgende, langs de chineesch-tongkineesche en fransch-siameesche grenzen.

Langs den door dezen koeriers, trams geheeten, gevolgden weg zullen in de verschillende plaatsen bussen worden geplaatst, door de trams te lichten, die de poststukken aan het eerstvolgend postkantoor afleveren. In de, meer binnenwaarts gelegen plaatsen zullen bussen geplaatst worden, door een notabel ingezetene te lichten en aan den meest nabijzijnden tram af te leveren. (Op de verschillende relars of wisselplaatsen bevinden zich hiertoe wachthuizen.)

De trams, bedoelde notabelen, en verder de debitanten van de verschillende regieën, zijn tevens met den verkoop van postzegels belast.

Verdere faciliteiten voor het postverkeer bieden de stoombooten der Messageries fluviales en andere stoomvaart ondernemingen, waar aan de landingsplaatsen dier booten bussen zullen worden geplaatst, door een notabele ter plaatse te lichten, die de poststukken in een op elke boot aanwezige bus stort.

C'est simple comme bonjour! En goedkoop ook waarschijnlijk. Misschien wel te goedkoop, waar dit verkeer ook aan de europeesche planters in het binnenland moet ten goede komen, die wel eens stukken van waarde zullen hebben te ontvangen of te verzenden, welke langs dezen eenvoudigen weg wel konden verdwijnen.

Zoo zijn onze manieren. Onlangs werd een kapitein der constabulary in de Philippijnen, R. H. Page, uit den dienst ontslagen, wijl hij een zijner ondergeschikten op een tocht naar Negros had laten verdrinken — hij had den man gelast naar het schip te zwemmen en wierp hem, toen zijn ondergeschikte zich in een bootje liet overzetten, zelf weer te water, allen, die den zinkende hulp trachtten te bieden, met den revolver in de hand bedreigend. Onlangs zagen de ingezetenen van Cebu, waar de man vroeger als chef der constabulary ook al de noodige arbitraire handelingen had begaan, dit factuurtje aan wal stappen als gouvernements-ambtenaar, land-agent, belast met de uitgifte en registratie van domein-gronden en privaat-eigendommen, op 'n tractement, hooger zelfs dan hij in zijn vorige betrekking had, waaruit hij als onwaardige was ontzet voor een feit, waarvoor men als het een Philippijner betreft één-twee-drie het hennepenvenster bereidt.

Als twee hetzelfde doen, is het nog niet hetzelfde.

De marionetten van Calcutta. Men heeft zich in Engelsch-Indië afgevraagd indertijd, hoe het toch kwam, dat de agitatie tegen de verdeeling van Bengalen, die in de maand Februari ll. een natuurlijken dood scheen te zullen sterven in de daarop volgende maand Maart plotseling weder opleefde en aanhield tot het ontslag aan sir Bampfylde Fuller werd verleend en de leider der beweging, Surendra Nath Banerjee zich door kronings-comedie in de oogen van de eigen landgenooten bespottelijk maakte.

Het raadsel is opgelost door het schrijven van het lid van het Lagerhuis O'Donnell van den 2en Maart ll. aan den heer Banerjee, vertaald luidende als volgt:

„Particulier. Waarde heer Banerjee, ga door met agiteeren en doe het goed. Groote massa-meetings zijn het nuttigst. Uwe zaak is zoo rechtvaardig mogelijk, en ik hoop dat gij uwe stem zult laten hooren. Alles hangt van ulieden in Indië af, en bedenk dat een Whig niets doet tenzij daartoe gedrongen. Geheel de uwe. C. J. O'Donnel. P.S. Houd massa-meetings bij het dozijn in elk district — binnen en buitendeurs. Morley zal toch toegeven."

O'Donnel trok dus aan het touwtje en de marionetten van Calcutta dansten er lustig op los. Maar de touwtjes zijn wat lang. De vriend van Indië in Engeland, die thuis zoovele meetings bijwoonde, waar men zoolang als het duurde vandaag voor dit, morgen voor wat anders zich opwond om als het zaakje was afgeloopen weer kalmpjes aan z'n bezigheden te gaan of ordelijk te staken, begreep niet, dat het 'n gevaarlijk spelletje was, hetwelk hij daar op touw zette.

Toch heeft hij er blijkbaar nog niet genoeg van, want waarschijnlijk uit dezelfde bron is een zeer vertrouwelijk schrijven, dat evenwel door een hindoesch redacteur, Bepin Chranda Pal, in zijn blad werd gepubliceerd en o.a. het volgende bevatte:

„Wat vier weken geleden absoluut hopeloos scheen, schijnt nu hoopvol. Er zijn aanwijzingen, dat het kabinet de verdeeling-quaestie nog eens in overweging wil nemen..... Zorg dat een meeting van invloedrijke lieden van aanzien in September een krachtige, goed beredeneerde memorie aanneemt, waarin nieuwe plannen van verdeeling worden voorgesteld, gegrond op overwegingen van ras- en taal-quaestie, en bied deze memorie door tusschenkomst van de indische regeering aan den minister voor Indië aan. Bengalen heeft de laatste elf maanden prachtig gewerkt — Bengalen zal nog een weinig langer moeten werken — niet hysterisch, maar rationeel en krachtig, om duidelijk te maken dat het de tegenwoordige verdeeling niet wil."

Het schijnt dat dit schrijven voor de marionetten van Calcutta 'n ware puzzle was. Eerst massa-meetings bij het dozijn tegen de heele verdeeling gericht, nu 'n enkele meeting, die een nieuwe verdeeling zal moeten vragen.

„Bewaar ons voor onze vrienden in het moederland," zal zeker menig Indiër, die het wel meent met zijn land, thans zeggen, nu het blijkt, dat de beweging in hoofdzaak eene kunstmatige was, gevoed door lieden, wie het om 'n overwinninkje te doen is tot bevrediging van eigen eerzucht, waarvoor ze desnoods heel Indië, dat voor zijne ontwikkeling in de eerste plaats rust behoeft, in vuur en vlam zouden willen zien opgaan. Mooie vrinden.

INGEZONDEN.

Java tusschen Duitschland en Japan.

In het laatste Zondagnummer van „*De Weltspiegel*", de halfwekelijksche illustratie van het *Berliner Tageblatt*, zien wij een drietal kiekjes uit Java's binnenland, het eerste een rivier aan welker oever Inlanders bezig zijn een bamboe-vlot te vervaardigen, het tweede een *Wajang Wong*, dat wil zeggen een Wajang niet met poppen maar met levende personen, het derde een interieur met twee heeren in het Indische déshabillé, uitrustende in de bekende gemakkelijke stoelen, en met een drietal inlanders, meer op den achtergrond.

Het typische bijschrift luidt aldus:

„Japan vestigt, naar men zegt, zijn begeerige schuine oogjes op het heerlijke Java, die parel in den Kroon der Nederlanden. Java zou in alle richtingen doorkruist worden door Japansche spionnen, terwijl in de arsenalen en op de werven in Japan een koortsachtige bedrijvigheid heerscht. Aldus luiden geruchten, tot nu nog onbevestigd. Op het paradijsachtige eiland van de Soenda-groep is het ondertusschen nog rust en vrede. Alles gaat er zijn gewone gang.

De inboorlingen laten als sedert onheugelijken tijd hunne bamboevlotten de *kali* (rivier) afdrijven. In de huizen geven de Europeanen zich in hunne lichte sarong, die bonte kleedingstukken, aan het dolce for nient over. En de kunstenaars van den *Wajang Wong* voeren in hunne spelen, die soms nachten achtereen duren, voor het volk overoude Javaansche sagen op."

De Duitsche keizer heeft een deel zijner onderdanen onlangs als „*schwarzer*" gesignaleerd. Men behoeft geen Nederlandsche *zwartkijker* of *pessimist* te zijn om weinig ingenomen te zijn met zulke proefjes van *Duitsche* en *Japansche* belangstelling in de aangeduide parel onzer koloniën.

J. L. Swart.

Sprokkelingen op begrootingsgebied.

De 2e en ook de „3de Kamer" hebben zich uitgesproken over het Ontwerp-Indische begrooting voor 1907. Bovendien heeft „Moederland en Koloniën" eene reeks aanteekeningen op dat ontwerp in druk uitgegeven. Uit betreffende stukken en relazen teeken ik het volgende aan:

In de afdeelingen der 2e Kamer is door één lid de wenschelijkheid uitgesproken om ook wat te doen voor het onderwijs van Inlandsche meisjes! De overige 99 leden gevoelen schijnbaar voor de verstandelijke ontwikkeling dier meisjes nog niets.

In de „3e Kamer" heeft één spreker betoogd, dat ook middelbaar en hooger onderwijs voor Inlanders op Java had moeten zijn ingevoerd. Te oordeelen naar het stilzwijgen overigens dienaangaande bewaard, moet worden aangenomen dat het denkbeeld der vervolediging van het inlandsch onderwijs, in die mate, dat voor Inlanders op dit gebied hetzelfde bereikbaar zij als voor Europeanen, nog niet ruim wortel heeft geschoten.

Luidens het Voorloopig Verslag is de opmerking gemaakt, dat wel wat meer gedaan mocht worden voor de opleiding van een voldoend aantal inlandsche ambtenaren. Ook in de uitgave van „Moed. en Kol." is in gelijken geest geschreven (bl. 9). In alle bescheidenheid moge gewezen worden op hetgeen ter zake van dit punt is opgemerkt in mijne brochure van 1904: Eene uitgestelde dupliek, zie aldaar bl. 14, noot.

De uitgave van „Moed. en Kol." gewaagt verder van de wenschelijkheid om op Java een 3-tal landbouwscholen op te richten, en van de waarschijnlijkheid, dat voor de stichting der in uitzicht gestelde 700 nieuwe 2e klasscholen wel 7 of 8 jaren zullen van noode zijn! (bl. 103 en 96). Bij al hetgeen verzwegen wordt, kan van bevriende zijde al niet duidelijker op het onbevredigende van de toegezegde uitbreiding gewezen worden.

Wat de desa-scholen aangaat, loopen de meeningen

nog al uiteen. Van ééne zijde wordt het denkbeeld der oprichting „uitmuntend" genoemd; van andere is de ingenomenheid echter slechts matig (zie uitg. M. en K. bl. 4 en 94). „Het Vaderland" heeft van de proef weinig verwachting (zie het No. van 3 Oct.) Over het opleggen van nieuwe lasten aan den nog zoo kort geleden „ingezonken" Inlander wordt niet gerept.......

Onderwijl zij met ingenomenheid geboekstaafd, dat in het Indisch Genootschap wrevel is uitgesproken over het gebruik van termen als „het overheerschte ras" e.d.; en de meening is verkondigd, dat wij in Indië langzamerhand moeten komen tot een toestand van zooveel mogelijk gelijkstelling der onderscheiden rassen.

Het zij mij vergund, in verband hiermede, nog eens te verwijzen naar mijne hierboven aangehaalde brochure (bl. 11 v.v.).

17-10-06. C. F. ZEEMAN.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Inspectie van den Landbouw in West-Indië. Bulletin No. 7.

De beteekenis van schaduwboomen bij de cacao-cultuur, door Dr. C. J. J. van Hall.

Veeartsenijkundige Bladen voor Ned.-Indië. Deel 17, afl. 1 en 2.

Proeve van een rundveestamboek. — Javaasch rundveestamboek, opgericht door de vereeniging tot bevordering van de fokkerij van melkvee op Java. — Piroplasmosen in Ned.-Indië, door C. A. Penning. — Verslag over een éénjarig verblijf in Frankrijk (ter onderzoek van paardenrassen), door W. J. E. Riemsdijk. Enz.

Eigen Haard. 1906. No. 42.

De inneming van Bonto-Batoe, door een ooggetuige (met afbeeldingen). — De strijd op Bali (met 2 kaartjes).

De Indische Mercuur. 23 October 1906.

Para-rubber, door A. H. van Berkhout. — Een orgaan voor handel en nijverheid in Ned.-Indië. — Ster-anijs, door F. W. M. — Malangsche Landbouw-Vereeniging. — Het rooien van Albizzia op tabaksondernemingen. — De Gouvernements Karet onderneming Tji Petir. — Tarieven van in-, uit- en doorvoer in Ned.-Indië. — Houtbijen en hun parasieten. — Mitteilungen aus der Kaiserlichen Biologischen Anstalt. — Ziekten van Cultuurgewassen in Kameroen en Togo. — Uit consulaire verslagen. Enz.

Maandbericht van het Ned. Zendelinggenootschap. October 1906.

Kost- en dagschool voor dochters van Hoofden en aanzienlijken in de Minahassa te Tomohon. 25 jarig jubilé. — Uit het jaarverslag dier instelling, door A. Limburg.

Berichten uit de Zendingswereld. October 1906.

Een blik in de Zendingsarbeid te Bawalia (eiland Nias).

N°. 44. Donderdag 1 November 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.«

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Mededeelingen.

Van Boeatan:

De Raad van Beheer ontving gisteren het volgende bericht:

Het is mij aangenaam U te kunnen mededeelen, dat aan Uwe inzending ter Internationale Tentoonstelling te Milaan is toegekend:

Een Grand Prix.
Twee Diplômes d'honneur.
Een Zilveren Medaille.

Ik maak van deze gelegenheid gebruik om U met het behaalde succès mijne gelukwenschen aan te bieden en verblijf inmiddels.

Hoogachtend,
Uw. dw.
J. E. Scholten.
Regeerings-Commissaris, Voorzitter van het Uitvoerend Comité.

Inhoud van dit nummer.

EUROPEESCHE SUPERIORITEIT.

Nog. steeds dringt zich het heerschersgevoel op den voorgrond, zelfs bij hen, die het au fond wel meenen met den inboorling onzer groote aziatische kolonie. Men wil den inlander opheffen, verbetering van het onderwijs, openstelling van verschillende betrekkingen voor den inlander, en beseft niet, dat om de zoo noodige eerzucht te prikkelen, elke onnoodige beperking, elk gevoel van minderheid slechts schadelijk werken moet.

Dit viel ons in, toen wij o. a. in een overigens verdienstelijke beschouwing in de *Nieuwe Cour.* over de maatregelen, ten bate van het inlandsch onderwijs in Nederlandsch-Indië te treffen, ten aanzien van de voorgenomen invoering van het nederlandsch als leervak op de eerste klasse scholen, de opmerking aantroffen, dat het niet wel zou aangaan, de daartoe aan die scholen te verbinden nederlandsche onderwijzers onder de inlandsche schoolhoofden te stellen. Natuurlijk zou de europeesche onderwijzer over het inlandsche schoolhoofd moeten worden gesteld en dat zou krenkend voor dezen wezen.

Natuurlijk? Is het zoo natuurlijk dat een man, die een heel leven van hetzelfde ras als dit. met het inlandsch schoolkind heeft omgegaan, de mindere moet wezen van een man, die wat omgang met het inlandsch schoolkind betreft zeer zeker zijn mindere is? Het is hier de oude ras-quaestie van het overheerschende volk, dat niet buigen wil en toch buigen moet voor wat in die groote maatschappij in wording aan superieure krachten sluimert, wil het die krachten dienstbaar maken aan het eenig mogelijke doel der huidige koloniale politiek, de samenwerking der beide rassen tot de ontwikkeling van land en volk.

Onze kolonie is niet de eenige, waar zich die behoefte aan samenwerking doet gevoelen en leerzaam is in dat opzicht, wat in de *Dépêche Coloniale* van den 28sten Juli ll. onder het hoofd: „Annamieten in de europeesche kaders" werd geschreven. Wij lezen daar o. a. het volgende:

„In den aanvang onzer occupatie hebben wij om de raderen van een even gewichtige als ingewikkelde bestuursmachine in beweging te stellen, van den eersten dag af ons genoodzaakt gezien onze toevlucht tot de inboorlingen te nemen. Dezen waren geenszins voorbereid voor de betrekkingen, die wij hun wilden toevertrouwen, en de keuze is niet altijd gelukkig geweest.

„Nu nog, gegeven de onvolmaaktheid van het inlandsch onderwijs, laat de opvoeding van hen, wier diensten wij benutten, veel te wenschen, en zij moeten zich vergenoegen met de betrekkingen, die wij niet aan Europeanen kunnen toevertrouwen; maar het zal niet altijd zoo wezen en op het oogenblik kunnen eenige jongelieden uit de elite, die in Frankrijk eene opvoeding hebben voltooid welke de kolonie hun niet kon geven, aanspraak maken op eene positie, welke tot nu toe slechts voor Europeanen open staat.

„De Annamieten zijn even geschikt als de Europeanen om hooge betrekkingen te bekleeden; het leger telt onder zijne officieren inboorlingen van Indo China wier superieure intelligentie door allen wordt erkend. Wat den anderen inboorlingen nog ontbreekt is eenvoudig de opleiding noodig om ons te evenaren.

„Maar den dag waarop de Annamieten voorzien van hunne brevetten, na de speciale scholen te hebben afgeloopen, in Indo-China zullen komen om de belooning voor hun arbeid op te eischen, zal men niet voegzaam hun de enkele betrekkingen kunnen aanbieden, die thans voor inboorlingen openstaan. Met een beroep op hunne kundigheden, zullen zij verlangen die plaatsen in te nemen, waarop hunne studiën hun recht geven.

„En dat zal het begin wezen van een conflict dat telkendage grootere afmetingen zal aannemen, tenzij de organisatie der kolonie van onder tot boven worde gewijzigd, zal het er van moeten komen, dat Europeanen hierarchiek onder Annamieten worden gesteld. . . . . .

„Wij zeiden het hiervoren, er hebben zich dergelijke gevallen reeds in het leger voorgedaan; de soldaten gehoorzamen zonder tegenzin deze meerderen van een ander ras. Misschien is de discipline niet vreemd aan deze gehoorzaamheid?"

„De Annamieten zijn even geschikt als de Europeanen om de hoogere betrekkingen te vervullen — hun ontbreekt slechts de noodige opleiding om ons te evenaren."

Geldt dit ook niet voor de hoogere klassen van het inlandsche element op Java?

Met opleiding kan hier niet alleen bedoeld zijn de kundigheid te verkrijgen door het onderwijs. Wanneer we toch als onlangs de stelling hoorden opperen, dat de europeesche superioriteit tegenover den inlander alleen in de kracht der wapens is te zoeken, meenen wij hier er o. a. op te moeten wijzen, dat een altruisme als dat waarvan zoovelen hier in den lande blijken geven en dat als correctief, mits niet alles overheerschend, wijl men daarbij zoo licht tot overdrijving overslaat, nuttig werken kan in onze zoo uiterst practische tijden, in de inlandsche maatschappij, met hare eeuwenoude traditiën in diepen slaap gedompeld, waaruit ze nu begint te ontwaken, verre te zoeken is.

De europeesche maatschappij is superieur aan de inlandsche b. v. uit staathuishoudkundig oogpunt, niet als verdienste van een superieur ras maar als het uitvloeisel van omstandigheden, die der eerste ten goede kwamen.

Deze zende de besten onder de besten uit haar midden om zich met de leiding dier jonge en toch zoo oude maatschappij te belasten, maar evenals onlangs in het Ind. Genootschap er zoo terecht op werd gewezen, dat nu toch eindelijk met het begrip van heerschers en overheerschten in Indië dient te worden gebroken, evenzeer moet het voor ons vaststaan dat die leiding geen eeuwigdurende kan zijn, wil de leider zich zelven geen brevet van onbekwaamheid op den hals halen.

Maar ook, wil die leiding vruchten dragen, moet eens en vooraf de pretentie wijken der leidende maatschappij, dat elk harer leden individueel hooger zouw staan dan zij die tot het te leiden ras behooren.

Naast de besten uit de europeesche maatschappij zullen tal van helpers noodig wezen, geschikte voor hun taak berekende krachten, zoo uit de europeesche als uit de inlandsche maatschappij, wier arbeid slechts vruchtdragend zijn kan bij onderlinge waardeering, die ook ondergeschiktheid in zich sluit, waar deze mocht worden geboden. Zooals de europeesche officier zeer zeker niet in gebreke zal blijven den in rang of anciënniteit boven hem gestelden inlandschen wapenbroeder als zijn meerdere te erkennen, zoo zullen ook in verschillende thans reeds voor den inlander opengestelde of noodzakelijkerwijze eerlang open te stellen diensten, de daarbij geplaatste Europeanen het gevoel van zich moeten leeren af te zetten dat hun Europeaan zijn alleen hun reeds de superioriteit boven den inlander verschaft. Er sluimeren in de inlandsche maatschappij genoeg superieure krachten, die bij degelijke leiding verre boven het gemiddeld peil van den Europeaan zouden uitsteken.

Leiding, zij de leuze, door leering en hulp, vrij van verwatenheid of pedanterie.

Zoo zal o. i de europeesche maatschappij van hare superioriteit moeten doen blijken in die streken, waar onder ons rechtstreeks of middellijk gezag geordende toestanden in het leven werden geroepen en gevestigd en waar de elementen aanwezig zijn, om uit de inlandsche maatschappij de medewerkers te betrekken voor het groote werk der toekomst Nederlandsch-Indië, niet in naam doch in werkelijkheid, Nederland en Indië vereend.

In tal van streken van den indischen archipel evenwel, waar onze invloed zich nog niet deed

gevoelen, en toestanden worden aangetroffen, die met alle begrippen van menschelijkheid spotten, daar zal zeker de factor van de kracht der wapens moeten worden te baat geroepen om de europeesche superioriteit aan den dag te leggen, tegenover hen, die er belang bij hebben die toestanden te laten voortduren, ook tegenover de ongelukkigen, die door belanghebbenden in den strijd zuiver voor eigen belangen werden meêgesleept. Waar hier onlangs in dit blad een eeresaluut aan de gevallen vorsten van Badoeng werd gebracht meenen wij onzerzijds, nu de uitvoerige berichten betreffende den strijd ons bereikten, nog even er op moeten wijzen hoe het ook hier van balische zijde een strijd voor het behoud van het regime, gold, waarvan de slotapotheose — het offeren van vrouwen, kinderen en getrouwen op het altaar des vaderlands — van uit een Westersch standpunt beschouwd — eer walging dan bewondering zou verwekken.

Schoolonderwijs voor Inlanders.

(*Aangeboden*).

In het Voorloopig Verslag over de Indische Begrooting voor 1907 leest men o. a. het volgende:

«Het had eenige leden teleurgesteld, dat de Minister, die erkent, dat het gouvernements-inlandsch onderwijs slechts aan een betrekkelijk klein deel van de inlandsche bevolking ten goede kan komen, thans inlandsche gemeentescholen in het leven wil roepen, waar onderwijs in lezen, schrijven en rekenen zal worden gegeven.

Op de meermalen in de Kamer uiteengezette gronden, achtten deze leden het wenschelijk, dat aan het voor de groote massa der inlandsche kinderen bestemde onderwijs een meer aanschouwelijk karakter worde gegeven.

Kennis van lezen, schrijven en rekenen beschouwen zij als onnuttig, zoo niet schadelijk voor hen, die later met handenarbeid hun brood moeten verdienen.».

Mogen wij aan de tegenstanders van het Inlandsch Onderwijs, zooals dat thans is ingericht, en waartoe de «eenige leden» van het hier boven aangehaalde gedeelte van het V. V, blijkbaar ook behooren, nog eens vragen hoe het onderwijs van de groote massa der inlanders naar hunne meening ingericht zou moeten worden; *waarin* zij aanschouwelijk onderwijs wenschen te zien geven. *hoe* en *door wie*.

In de *Indische Gids* (September 1906) schreven wij o. a.: «Laat T. of een andere tegenstander van de inlandsche school eens een schema ontwerpen van een school, zooals hij die zou wenschen, met korte omschrijving van leerstof, leerplan, hulpmiddelen. opleiding van onderwijzers, leertijd enz Détails worden niet verlangd; die kunnen door deskundigen worden uitgewerkt. Hij houde dan echter in het oog, dat niet alle Javanen en Maleiers landbouwers of ambachtslieden worden. dat de inlandsche maatschappij duizenden goed onderwezen menschen noodig heeft, voor wie lezen. schrijven en rekenen zeker wel het allerminste is. wat men van hen mag eischen en dat er dus ook gelegenheid moet bestaan voor zulke inlanders om zich te ontwikkelen en te bekwamen" (*)

Als men de kennis van lezen, schrijven en rekenen voor de groote massa der inlanders niet alleen onnuttig, maar zelfs schadelijk acht en dus verlangt dat daarin geen onderricht zal worden gegeven. zoo houde men wel in het oog, dat dan alle onderwijs. *mondeling* onderwijs zal moeten zijn en dat men daarvoor meer en betere onderwijzers noodig heeft, dan wanneer het mondeling onderwijs door schriftelijk kan worden afgewisseld.

Daargelaten dat een onderwijzer niet gedurende een geheelen schooltijd kan blijven praten en al die pratende onderwijzers in de verschillende klassen elkander schromelijk zouden hinderen, is het duidelijk, dat mondeling onderwijs meer bekwaamheid en veel meer inspanning van de onderwijzers vordert dan schriftelijk, aan de hand en met behulp van lees- en leerboekjes.

Een school zonder onderwijs in lezen en schrijven is eigenlijk onbestaanbaar en dat vooral, wanneer de onderwijzers zijn Javanen, die door hun gemis aan levendigheid en opgewektheid toch al weinig geschikt zijn om, door mondeling onderwijs de belangstelling van hunne leerlingen te wekken en gaande te houden.

Hoe het ook zij, de personen die thans zijn belast met de leiding van en het toezicht op het door «eenige leden» en vele anderen veroordeelde inlandsch onderwijs. waarvan de Indische Regeering in de Memorie van Toelichting op de begrooting voor 1907 zegt: «*dat in het algemeen de gouvernementsscholen wel voldoen aan de behoeften van de bevolking.*» hebben dan toch wel eenig recht, van de tegenstanders van de inlandlandsche gouvernementsschool te vernemen, welk onderwijs zij dan wél geschikt achten voor de groote massa der inlandsche bevolking.

Indien zij gelijk mochten hebben, indien inderdaad het gouvernements inlandsch onderwijs zelfs schadelijk voor de groote massa der inlandsche bevolking mocht zijn dan is het toch zaak, dat aan het thans gevolgde stelsel zoo spoedig mogelijk een einde worde gemaakt en dat der tegenstanders worde ingevoerd of althans beproefd.

Maar om het eene of het andere te kunnen doen, dient men eerst te weten. wat zij eigenlijk willen, want aan frases als: «dat aan het voor de groote massa der inlandsche kinderen bestemde onderwijs een meer aanschouwelijk karakter worde gegeven», heeft men niets en met het verkondigen van schoonklinkende, doch onuitvoerbare fantaisieën en utopieën. komt men niet verder.

J. HABBEMA.

(*) Wij bepalen ons tot deze aanhaling uit bedoeld artikel, waarin wij, evenals in de Juli-aflevering van 1904, hebben getracht aan te toonen, dat schoolgaan en onderwijs in lezen, schrijven en rekenen voor elken inlander nuttig is.

Pers-kroniek.

Inhoud: De »brug-humoreske" indertijd door den heer W. Bosch in het Vaderland verhaald, tegengesproken door den majoor G. P. J. Caspersz in hetzelfde orgaan. — Een »tegengif« toegediend door den heer C. P. van Hoek in zake overgenomen artikelen over de Bali-expeditie. — Pater van den Donk over de Curaçaosche onderwijs-novelle.

Indertijd werd in deze kolommen melding gemaakt van een artikel door den heer Bosch in het *Vaderland* geplaatst waarin de geschiedenis verhaald wordt van een brug op Atjeh die »groeide«, een brug reparatie waaraan volgens den heer Bosch voor een f 7000 onnoodig verknoeid is.

Tegen deze voorstelling der feiten nu komt in een ingezonden stuk in het *Vaderland* de heer G. P. J. Caspersz, majoor der genie, chef der exploitatie van de Atjeh Stoomtram, op. Na in het kort het door den heer Bosch gerelateerde vermeld te hebben schrijft hij verder:

»Bedoeld wordt de brug van de Atjeh-tram in het lijnvak Lho-Seumawé-Idi over de Kerti-rivier bij Lho-Soekoen, deze ligt evenwel niet »negen mijlen ten Westen maar vier en dertig kilometer ten Oosten van Lho-Seumawé. Ook is de constructie eenigszins anders dan de heer B. vermeld; de brug bestaat namelijk uit een vakwerkwandbrug van 30.96 M. theoretische lengte op twee stroompijlers als middenspanning met aan weerskanten uitsluitende landspanningen van schroefpaalconstructie. Gemetselde landhoofden zitten er niet aan. De pijlers zijn ongeveer zes meter hoog en elk gefundeerd op twee gekoppelde welputten, die c.a. zeven meter in den grond en vijf meter onder het rivierbed reiken tot in een vaste blauwe kleilaag, nogal een solied fondament dus. De brug was ontworpen en uitgevoerd met twee landspanningen op den Lho-Seumawé-oever en vier op den Idi-oever, elk van 8 M.; zij werd in gebruik genomen in Mei 1904.

Deze brug nu begon gelijk de heer B. 't teekenachtig uitdrukt op een gegeven dag »raar te doen«. Men kwam nl. in Maart 1905 tot de ontdekking, dat de rollen der beweegbare oplegging, die zich op den Lho-Seumawé-pijler bevindt, stijf opgeloopen zaten tegen de bouten aan de rivierzijde der oplegplaat, er werking in dien pijler was en dat de landspanningen te vlak aangesloten waren, waardoor de vakwerkbrug in haar vrije uitzetting werd belemmerd, en zij omgekeerd inwerkte op de liggers der landspanningen en ze trachtte weg te duwen, hetgeen weer oorzaak was van het optreden van scheuren in het draagmuurtje onder die liggers.

De ingenieur van den aanleg, die indertijd het project had opgemaakt en algemeen toezicht op de uitvoering gehouden, was toen dit geconstateerd was nog in Atjeh werkzaam bij den aanleg van het lijnvak Idi-Langsar. Het lag alzoo voor de hand hem er bij te halen en op te dragen een onderzoek naar de vermoedelijke oorzaken in te stellen. Hierbij werd bevonden, dat de Lho-Seumawé pijler rivierwaarts was gekanteld of geschoven, wat niet anders was te verklaren dan door aan te nemen, dat de oever in de richting der rivier was geschoven. In de eerste plaats moest nu worden nagegaan of de schuiving aanhield dan wel al tot rust was gekomen. Systematisch uitgevoerde waarnemingen leerden, dat er nog geen toestand van rust was ingetreden en de oeverlijn zich rivierwaarts bleef bewegen, daarbij den pijler medenemende, die doorging met om te komen. Hiermeee was het verschijnsel van het vastloopen der rollen en der werking in den pijler verklaard en toen waren de middelen tot herstel van zelf aangewezen; zij waren het ontlasten van den schuivenden oever door den dijk over 24 M. lengte weg te graven en daarvoor in de plaats het aantal landspanningen met drie te vermeerderen, het verruimen van het rivierprofiel door afgraving der uiterwaarden om uitschuring van het rivierbed te voorkomen en eindelijk het aanbrengen van zware steenstortingen om den pijler en tegen het oevertalud. Zoo luidde in hoofdzaak het advies van den aangehaalden ingenieur en niet gelijk de heer B. hem toedicht alleen tot »weggraving van den hoogen dijk voor en achter«, wat dan ook op zichzelf stapelonzin zou zijn geweest, daar treinen over coupures nog niet anders heen kunnen dan met behulp van bruggen. Ook had de weggraving zich maar tot één kant, den Lho-Seumawé-oever te beperken. daar de pijler op den Idi-oever intact was. De aangegeven middelen zijn toegepast met het resultaat, dat de pijler tot rust is gekomen. Onder de hand was door verschuiving der draagsteenen de beweegbare oplegging weer op haar juiste plaats gebracht, en waren ook de andere gebreken in de aansluiting der landspanningen verholpen door een weinig uit de balkliggers der landspanningen te kappen en het draagmuurtje te herstellen.

In October 1905 kwam men met de voorzieningen gereed; sedert heeft de brug zich goed gehouden, maar voorzichtigheidshalve is in den loop van dit jaar de steenstorting belangrijk verzwaard, terwijl de brug geregeld onder observatie blijft.

Onwaar is het derhalve, dat een der landhoofden — lees pijlers — zou zijn afgebroken en opnieuw opgemetseld, of dat van de vakwerkbrug iets zou zijn afgehakt, laat staan het niet geringe stuk van 70 cM. (zegge zeventig centimeter). Dit laatste zou dan ook maar niet zoo in een wip gegaan zijn. Het eind der hoofdliggers valt 22.5 cM. (twee en twintig en een halve centimeter) buiten het hart der oplegging, zoodat men om de brug 70 cM. in te korten de constructie van de eindvelden geheel zou hebben moeten veranderen.

Evenmin is het waar, dat tegen een uitgaaf van f 1200 zou zijn opgezien; wij zijn hier heusch andere bedragen gewend om voor zoo'n bagatel terug te deinzen, en er is geen enkel proces-verbaal opgemaakt behoeven te worden. Alleen heeft men voor handelend in te grijpen de zaak rijpelijk overwogen. De voorzieningen hebben ten slotte minstens tienmaal meer gekost dan het luttele sommetje door den heer B. genoemd.

Voordat de gebreken der brug aan het licht kwamen, was de dijkkop van den Lho-Seumawé-oever bekleed met een bepleisterde steenbezetting. Toen de dijk deels moest worden weggegraven om de landspanningen aan te brengen, moest eerst die bekleeding worden opgeruimd; het afkomende werd in de rivier geworpen. Met het »cement« uit het verhaal zal waarschijnlijk wel zijn bedoeld het cement, dat in die bekleeding is verwerkt. Hoeveel dat geweest is, is mij niet bekend, maar afgaande op de afmetingen lijkt mij een 50 vaten al heel veel. Dat 800 vaten »op dijk, oevers en landhoofden gesmeerd zouden zijn« als waren wij boterhammen aan het bewerken geweest, is een even groot verzinsel als de rest.

Deze tenlastelegging is bovendien nog aartsdom, want het vervoer en verwerken van 800 vaten zou alleen reeds veel meer dan f 1200 aan werkloon, steenen, grind en zand hebben gekost, en men zou daarmee toch niets hebben kunnen bereiken.

Hetgeen zich heeft voorgedaan, een rivierwaartsche zetting van pijlers, is in den bruggebouw volstrekt geen zeldzaamheid; men raadplege daarover maar eens de vakliteratuur. Toen het evenwel geconstateerd werd is het op rationeele en afdoende wijze bestreden.

De heer B. had toen bovenbehandelde gebeurtenissen voorvielen, Atjeh reeds verlaten en spreekt dus niet uit eigen ervaring, anderen moeten hem hebben ingelicht.

De leering. welke ik uit het artikel van den heer B. heb geput, is iets meer gelijkvloers dan die hij er in tracht te leggen. Ik heb er dan alleen uit geleerd, dat de heer B. en zijn Atjeh-correspondenten voor geen verzinseltjes vervaard zijn, en dat men daarom goed zal doen met zijn sensatieartikelen niet dan met de grootste reserve te aanvaarden.«

Wij zijn benieuwd wat de heer Bosch op dit verweer zal antwoorden.

* * *

De heer C. P. van Hoek zond ons een uitknipsel uit het *Nieuws van den Dag*, bevattende een overgenomen stuk uit de *Locomotief* over de Bali-expeditie. Hij verzoekt ons dit stuk op te nemen als »tegengif« tegen de door ons in onze vorige kroniek gereleveerde artikelen in de *N. R. C.* en *het Vad.* over hetzelfde onderwerp.

»Genoemde overgenomen epistels, zoo schrijft hij, getuigen al zeer weinig van de liefde voor de inlandsche broeders en zusters, waarvan bij sommige gelegenheden soms zoo opgegeven wordt. Ik versta deze liefde — of hoe die sympathie genoemd mag worden — een weinig anders, en voel dan ook terdege het onrecht, dat hen met dergelijke expedities wordt aangedaan.«

Hoewel ons juist gezien deze nadere qaulificatie van het »gif« niet duidelijk is, wat hij bedoelt met »tegengif« willen wij zijn verzoek niet weigeren, waaraan hierbij voldaan wordt door de opname van het volgende:

»Uit een correspondentie in de Locomotief van 22 Sept. is het volgende ontleend over den poepoetan:

Den Pasar is gevallen. De telegrammen hebben dit bereids gemeld en daarbij gesproken van een 4tal gesneuvelden aan onzen kant en 11 gewonden, terwijl de Baliërs 400 dooden op het terrein gelaten zouden hebben.

De officieele personen hebben echter goedgevonden — evenals een jaar geleden te Badjowe — bij den 400en dooden Baliër met tellen op te houden; inderdaad zijn minstens 2000 Baliërs gesneuveld.

Den 19den September heeft de radja van Badoeng 's avonds, toen onze troepen bij de poeri van Kesiman

gebivakkeerd waren, zijn drie voornaamste vrouwen gedood en 50-tal andere vrouwen doen dooden, waarna deze allen met het lijk van 's radja's ouderen broeder, dat sinds 1903 boven de aarde stond, zijn verbrand. In den nacht van 19 op 20 September is de radja met eenige zijner poenggawa's tegen Kesiman opgerukt, en weêr kunnen onze troepen van geluk spreken, dat geen overval van het bivak plaats had. Slechts eens is een 10-tal koeien in vollen ren op den hoofdingang van het bivak te Kesiman losgestormd, blijkbaar door de vijanden opgejaagd om verwarring in het bivak teweeg te brengen; door fakkels te zwaaien, konden de koeien echter gemakkelijk afgeschrikt worden, en anderen overlast deed de vijand ons niet aan.

Den volgenden ochtend te 8 uur rukten de troepen tegen Dên Pasar op. Steeds door vertoonden zich drommen Baliërs op eenige honderden meters van de troepen, doch weken alle op Dèn Pasar terug. De rand van de dessa was met bamboe doeri versterkt, evenals van de dessa's nabij Dèn Pasar gelegen, en bij de nadering van onze troepen werden enkele lilaschoten gelost, die ons enkele gewonden bezorgden. In de dessa Dèn Pasar gekomen, eenige honderden meters van de poeri, ontmoetten onze troepen steeds meer Badoengers, mannen, vrouwen en kinderen met lans en kris gewapend. Eindelijk verscheen de radja van Badoeng zelf buiten zijn poeri, die hij achter zich in brand liet steken; hij was gezeten op een vergulden stoel en werd gedragen op de schouders van 4 getrouwen. Op een 20tal meters van onze troepen gekomen, stak hij zich zijn kris in de borst, terwijl enkele zijner volgelingen nog de wanhopige poging waagden om met de lans vooruit op onze troepen in te rennen, die dan wel als 't ware uit pure zelfverdediging genoodzaakt waren, hen neer te schieten.

Een driehonderdtal bijwijven van den radja, allen gewapend, deed ook een uitval en kriste zich voor de oogen onzer soldaten, die vaak een traan van medelijden niet konden onderdrukken.

De jongste zoon van den radja van Badoeng kwam het laatst uit de poeri, een bende van 200 lansdragers aanvoerende; ook hij werd door een zijner volgelingen neergestoken, juist op het oogenblik dat hij op aanmaning van een kapitein zijn wapens neerlegde; het knaapje was hoogstens 10 jaar oud.

Het herkennen der lijken door den poengawa van Boelèlèng, vrijwillig volgeling van den ass.-res. Schwarz, geschiedde voornamelijk naar de krissen, die bij hen hoorden. De prachtigste exemplaren zijn daarbij buitgemaakt, met gouden boedhabeeldjes als gevest en bezet met edelgesteenten — een rijke aanwinst voor het museum van het Bataviasche Genootschap.

Een correspondent in het *Soer. Hbl.* schrijft omtrent hetzelfde:

Hoe onversaagd ook de vijand optrad, met welk eene zeldzame doodsverachting, met welk een weergaloozen aan waanzin grenzenden moed ook de aanval werd ondernomen, wat vermocht dit alles tegen de salvo's uit onze repeteergeweren?

Weggemaaid werden de vijanden en ontzield lagen allen weldra neder, de vorst, zijne voorname poenggawa's, zijn kinderen. En toen men naderbij kwam en de assistent-resident Schwarz, uit de lijken dat van den vorst uitzocht, toen vond hij den geweldige liggen met verbrijzelden schedel, zijn lijk beschermd door eene penawing, die, zelf zwaar gewond, nog de kracht had met een kris te steken naar ieder, die het lijk van haar meester trachtte te naderen. Met veel moeite werd zij ontwapend.

Het lijk van den vorst werd medegevoerd.

Een oogenblik later en dikke rookwolken, die ten hemel stegen, bewezen dat men de poeri in den brand had gestoken.

Het bivak werd in de poeri betrokken.

Bij het doorzoeken er van vond men op een bed liggend, gekleed in kostbare kains, het lijk van de zuster van den radja, die zich daar zelf had gekrist.

Talrijke krissen met prachtige grepen, ter waarde van wel duizend gulden en meer vielen in onze handen. Alles werd geïnventariseerd. Den volgenden dag reeds keerden de menschen langzamergand in hunne huizen terug en thans is alles pais en vrede.

Alle kampongs werden bezocht en de troepen onthaald op klappers, teboe en dergelijke.

Overal wapperen witte vlagen en we worden tegemoet getreden als verlossers.

Daags na den val van het vorstenhuis hadden twee droeve plechtigheden plaats, nl. het begraven van onze gesneuvelden en het verbranden van de lijken der gevallen vijanden door hunne landgenooten.»

In de *Residentiebode* blijft pater F. J. A. van den Donk zich tegen den gouverneur van Curaçao en tegen diens schoolwetnovelle kanten. Een drietal artikelen worden door hem aan dit onderwerp gewijd, alle even fel en heftig van toon. Met de Novelle is hij niet verzoend; de gouverneur krijgt zelfs te hooren, dat de »goede trouw« van Z. Ex. »in den klem« geraakt.

Aan het derde slot-artikel ontleenen wij het volgende:»

»Als toegift vermeld ik nog, dat de Koloniale Raad — gelukkiger dan de Schoolcommissie in 1904 — er in geslaagd is den Gouveaneur de oogen te openen met betrekking tot zijn plannen omtrent hen, die uitsluitend onderwijs geven in de nuttige handwerken. In zijn op het eindverslag gevolgde nota verontschuldigt hij zich — zwijgen is veelal goud — met de bewering, dat hij les geven in naaien en knippen niet als onderwijs in den zin dezer verordening had beschouwd. Deze bewering druischt weer geruchtmakend tegen de werkelijkheid in. Die werkelijkheid is zijn eigen verleden bij het Nederl. Schooltoezicht en zijn huidig optreden als schoolwetgever; zij eischt van hem, dat hij een juist en levendig begrip hebbe van hetgeen hij zelf — zie art. 1 al. 3 — als onderwijs in den zin zijner verordening definieert. En al hadde de levendigheid van dat begrip onder inwerking van tropische hitte geleden, heeft niet de schoolcommissie in den jare 1904 luid genoeg geroepen om het weer wakker te schudden?

Maar het zij zoo; hij heeft niet begrepen wat onderwijs is.

Als ik zie, dat volgens art. 43—2o— voortaan ook op onze buitenscholen twee vakken meer moeten onderwezen worden; n. m. l. de eerste oefeningen van het handteekenen en de beginselen der kennis van de natuur, dan begin ik inderdaad zachtjes aan te gelooven, dat hij er heeleemaal niets van begrijpt. Immers de overblijvende vijf vakken geven al meer dan genoeg hooi op den vork van onderwijzers, elk staande voor een klasse van 80 leerlingen, die gewoonlijk als zij schoolkomen al over de acht jaar oud zijn; niet langer dan vier jaar blijven en voortkomen uit zoo'n armoedige omgeving, dat hun de meeste der, bij Nederlandsche kinderen op dien leeftijd al lang aanwezige, algemeene begrippen ontbreken zoodat het verstandsleven van de kinderen der Nederlandsche heide zeker op hooger trap van ontwikkeling staat als ze voor het eerst de school bezoeken, dan dat van onze voor de eerste maal op de banken plaats nemende kinderen der buitenbevolking.

Als men iets van onderwijs afweet, dan schept men liever geen wettelijke gelegenheden om de onderwijzers ten koste der leerlingen te laten ondervinden: *qui trop embrasse mal étreint.*

En op gevaar af van voor het evenbeeld gehouden te worden van den spreukrijken Sancho, den schildknaap van Don Quichote, wil ik er nog even aan herinneren, dat zoo voor wetgevers als voor onderwijzers de spreuk: »in de beperking toont zich de meester" veel behartigenswaardigs bevat.

Ofschoon ik voorzie, dat men mij zelf deze spreuk zal toeroepen, eischt het belang der zaak, dat ik nog even het tyrannieke brandmerke van art. 14 voor de openbare scholen der Bovenwindsche eilanden. Men zal aldaar op die scholen alleen maar Engelsch kunnen onderwijzen als de cursus zes volle jaren duurt en dan nog slechts in de beide hoogste klassen. Maar op die eilanden wordt uitsluitend Engelsch gesproken. Waarom dan niet onder letter d. voor de Bovenwindsche eilanden evenals in de oude Verordening, naast de verplichting van onderricht in de eerste gronden der Nederl. taal, die van onderwijs in het Engelsch gesteld? Met dwangmaatregelen, tegen de economische belangen van een volk in, kweekt men geen liefde voor de Nederl. taal en ondermijnt men de liefde voor het Moederland.»

Oost-Indische Berichten.

Het *Nieuws v. d. Dag v. N.-I.*, schrijvende over de Bali-expeditie, zegt o. m.:

»Daar zijn diepten in de ziel van den Aziaat, den mensch uit de Tropen, die wij Westerlingen nimmer zullen vermogen te peilen, al kunnen wij onder zekere omstandigheden er in slagen een vluchtigen blik te werpen in die even door schitterlicht verhelderde duisternis.

Toch, die zelfmoord als middel om beleedigingen en onrecht te wreken, zal ons altijd een raadsel blijven, daar de beweegredenen tot zulk eene daad, de overwegingen die er toe leiden, buiten den kring van onze levensbeschouwing, buiten dien van onze godsdienstige overtuiging, buiten den cirkel van het westersch denken vallen. De Chinees die zich ophangt voor de deur van zijn beleediger, pleegt een daad van wanhoop, tracht niet te ontsnappen aan een dreigend ongeluk, maar berokkent, naar zijne meening, aan dengeen die hem griefde het grootst mogelijke leed. En dat denkt de laatste ook.

Desgelijks is de schitterende, heroïsche zelfmoord van den Radja van Badoeng geen wanhoopsdaad geweest, geen uitvloeisel van vertwijfeling, van teleurstelling omdat hij de zege niet kon behalen. Van den aanvang wist die Vorst dat hij zou verslagen worden, hij wist dat hij tegen de macht der »Compenie« niet op kon, en hij wilde op zijne wijze zich wreken over een grievend onrecht: door te sterven, door aldus, vrijwillig uit het leven scheidende, zijn beleediger beschaamd te maken. »*Viel lieber den Tod, als ein schimpflich Leben!*"

Het is in de correspondentiën der bladen duidelijk in het licht gesteld, — die van *de Locomotief* zeide het explicite:

»Merkwaardig en voor een Europeaan onbegrijpelijk is dit zoeken van den dood door de Badoengsche grooten op de aartsvaderlijke wijze en zonder ons noemenswaard nadeel toe te brengen. Indien zij gebruik gemaakt hadden van hun geweren en achter hunne muren onze troepen afgewacht hadden, zou de uitslag voor ons zeker ongunstiger geweest zijn."

Zij gelooven dat zij ons op deze wijze grooter nadeel toebrengen dan eenige gesneuvelden en gewonden, en . . . . zij hebben gelijk.

Laat men niet zeggen, aldus besluit het orgaan, dat ons prestige versterkt is door deze bloedige zegepraal, deze menschenslachting. Het is er door verminderd. Zelfs zij die door hun plicht gedwongen, het slachters-werk moesten ten uitvoer brengen, hebben niet gejubeld na de zege, zij gevoelden zich klein tegenover deze supreme manifestatie van Recht tegenover Macht.»

Petroleum-nieuws. Omega, de nederlandsche correspondent van de *Sumatra Post*, bezorgt zijn blad de

primeur van het volgende nieuwtje:

„Bij verschillende andere plannen tot uitbreiding van haar bedrijf, overweegt de »Koninklijke« de oprichting van een groote oliefabriek, niet te Pangkalan Brandan of daar in de buurt, maar te Singapore. Dat zou de beste plek zijn als afzetgebied voor hetgeen deze fabriek zal leveren, te weten smeerolie. Het schijnt een product, dat een groote winst belooft.«

De Suikercampagne. Aan de *Locomotief* wordt uit Sidhoardjo van den 25 September het volgende geschreven:

„Eenige alhier en in de omstreken gelegen suikerfabrieken, zooals bijv. Tjandi en Boedoeran, zijn afgemalen en, naar verluidt, hebben ze een flinke productie gemaakt. Porong en Tangoelangin zullen spoedig gereed komen, wel te verstaan, wanneer de regens, die sedert een paar dagen rijkelijk vallen, het snijden en vervoeren van het riet niet bemoeilijken. Van Wonoredjo, Soekaredjo en Alkmaar worden nu de laatste tuinen gesneden. Sadati zal voor medio October wel niet gedaan hebben, wijl ze van wege de veeziekte, nl. wegens gebrek aan transportmiddelen voor riet, een paar weken heeft moeten stoppen. Wanneer de campagne op Pandaän eindigen zal, is nog niet met met zekerheid te zeggen, want van haar p. m. 1400 bouws grooten aanplant, rest nog 240 bouws te snijden en ze heeft bovendien nog riet van Tangoelangin te vermalen.«

Een conservenfabriek op Madoera. Van welingelichte zijde verneemt het *Soerab. Hbsbl.* dat er eerstdaags op Madoera een conservenfabriek zal worden opgericht. In den beginne zal alleen gevogelte, zegge de indische vogel »ajam«, worden ingemaakt, die als »poulet de grain« of »chicken« uit blik op de tafel der europeesche gegoeden zal prijken.

De afzet van het product is reeds verzekerd. Het maatschappelijk kapitaal zal f 250.000 bedragen, waarin de afnemer van het gevogelte te Londen voor 10.000 pond sterling, zegge f 120.000 deelneemt. Dit geld is reeds bij een der banken te Soerabaja gestort.

In het *Bat. Nwsbl.* lezen wij o. m. het volgende:

Van officiersvrouwtjes gesproken, wat is zoo'n expeditie of zoo'n excursie — de woorden zijn haast synoniem geworden — toch een last. Haar echtgenooten worden daardoor onttrokken aan allerlei echtelijke plichten en in zaken des huwelijksverbonds gaat het nu eenmaal niet plaatsvervangers te stellen. Mevrouwtje, gewoon om toe te zien dat kokki zich niet al te erg vergrijpt en om meneer z'n bittertje voor 't eten in te schenken, om van andere huiselijke plichten niet te spreken, ziet zich op eenmaal verplaatst in een toestand dat ze voor niemand te zorgen heeft. En als er geen of nog geen kinderen zijn, dan is Leiden in last.

Er is een wakker vrouwtje, ik vind geen vrijheid haar naam te noemen, dat dezen toestand ferm onder de oogen heeft gezien. Toen manlief naar Bali was vertrokken, stapte ze naar een der departementen en vroeg een plaats als klerk. Alles was goed, mits ze maar bezigheid had. En de regeering heeft in deze practische toepassing van het utile dulci bewilligd.

Ik hoop nochtans niet dat het voorbeeld navolging zal vinden. Dames van eenige ontwikkeling en smaak kunnen ook in andere richting nuttig zijn, zonder dat zij misschien een of andere drommel, wellicht een met een gezin, het brood uit den mond stooten. Want daar draait het per saldo op neer: als de luitenantsvrouw geen tijdelijk klerk was geworden, zou een ander die het in negen van de tien gevallen meer noodig heeft, het baantje gekregen hebben. En een klerkenbaantje is toch heusch zoo begeerlijk niet.

Een ruime koffieoogst. Dat het met de koffiecultuur nog niet overal en steeds even slecht gaat, bewijst het feit, lezen wij in de *N. Soer. Ct.*, dat het land Pantjoer, gelegen in de residentie Besoeki, en staande onder het beheer van den bekenden administrateur, den heer T. Ottolander, dit jaar een oogst heeft gemaakt van ruim achtduizend picol. Die opbrengst zal op Java zeker wel niet overtroffen worden.

Een opiumdelict. Uit Semarang werd aan het *Soerb. Hdbl.* van 26 September het volgende geseind:

Door een employé van den chemicaliënhandel Moll en Co., alhier is een aanklacht tegen die firma ingediend, wegens het verkoopen van opiumpreparaten en mengsels voor welk misdrijf genoemde firma vroeger reeds met f 500 beboet werd.

Het vijftigjarig bestaan van de Indische telegraaf. Het zal aan velen waarschijnlijk onbekend zijn, dat op den 23sten October a.s. het gouden feest van de indische telegraaf kan worden gevierd. Op Donderdag den 23en October 1856 kwam de eerste telegraphische verbinding in Nederlandsch-Indië tot stand en werd op dien datum het eerste telegram gewisseld tusschen Weltevreden en Buitenzorg.

Zal dit feit nu onopgemerkt worden voorbijgegaan, vraagt een schrijver in het *Tijdsch voor Post en Telegraaf*, die zich d. W. teekent? De herdenking van dien heuglijken dag mag toch o. i. op de een of andere wijze worden gevierd. Was het niet Nederland, dat bij het vijftigjarig bestaan van zijn telegraaf een gedenkboek uitgaf:deed Zweden of Noorwegen ook niet iets dergelijks?

Het is misschien niet onaardig het een en ander omtrent die eerste telegraaflijn, de pionier-lijn in Indië, te lezen Voor zoover wij uit onze aanteekeningen uit verschillende werken daarover kunnen putten, geven wij hieronder een korte beschrijving van het ontstaan van die eerste lijn en eenige bijzonderheden van de organisatie van den dienst der telegrafie in de eerste jaren van haar bestaan.

Onder het bewind van den gouverneur-generaal Duymaer van Twist werd in het voorjaar van 1855 aan het opperbestuur in Nederland een voorstel ingediend tot den aanleg van eene telegrafische verbinding tusschen Batavia (Weltevreden) en Buitenzorg. Dit voorstel werd, door den minister van koloniën Pahud, warm ondersteund, aan de Staten-Generaal voorgelegd en tevens de wenschelijkheid aangetoond Batavia met Soerabaja en eenige tusschenliggende plaatsen aan den grooten postweg door een telegraaflijn in gemeenschap te brengen. Het opperbestuur keurde de ontwerpen goed en het benoodigde materieel werd den 1en Maart 1856 ontscheept.

Er werden drie ambtenaren voor den nieuwen dienst uit Nederland gezonden, n.l. heer H. L. Jansen, toen ambtenaar aan het hoofdbureau van de rijkstelegraaf, en L. Bosse, oorspronkelijk in dienst bij de telegrafie in Pruisen. De derde ambtenaar was de heer A. A. Meijsenheim Knipschaar, vroeger bij de rekenkamer werkzaam, maar die voor den dienst der telegrafie in Indië geschikt werd geacht, omdat hij zich in zijne vrije uren uit liefhebberij met de toepassing van de electriciteit had bezig gehouden.

Tot chef van den dienst werd de luitenant ter zee Groll met den titel van ingenieur der gouvernements telegrafen benoemd.

Hoewel de last tot den aanleg onmiddellijk was gegeven, kwam hiervan niets of weinig, omdat *het niet geraden werd gevonden in den Westmoesson aan de lijnen te werken, daar de behandeling van den draad bij onweder gevaarlijk en door de dikwijls zware regens de arbeid kostbaar was en weinig vorderde.*

Na eenig sukkelen met de keuze van een goede houtsoort voor de steunpunten, werd door den gouverneur-generaal het gebruik van den kapokboom aanbevolen. De proef gelukte geheel; de boomen waren in overvloed te krijgen à f 1.— per stuk. Deze kapokboomen worden tot den huidigen dag steeds voor steunpunten gebezigd, wel een bewijs voor hunne bruikbaarheid voor dat doel.

Het tarief der telegrammen was het kringentarief en kostte een enkelvoudig telegram (van 10 woorden?) voor den 1en kring van 10 duitsche mijlen f 1.—.

De definitieve regeling van het beheer en de vaststelling van het personeel werd eerst in 1860 vastgesteld, waarbij het beheer werd overgebracht bij den directeur der producten en civiele magazijnen (tegenwoordig der B. O. W.), terwijl aan het hoofd van den dienst kwam een hoofdambtenaar, met den titel van hoofd-ingenieur.

Het personeel bestond toen uit 111 ambtenaren, waaronder 84 telegrafisten, verdeeld in 3 klassen, en 20 leerlingen.

Een schutterij-request. Naar het *Soerab. Hdsbl.* mededeelt, is het volgende request door de padangsche schutters aan den gouverneur-generaal verzonden:

Geven met den meest verschuldigden eerbied te kennen de ondergeteekenden, alle schutters van het korps padangsche schutterij, dat zij met groote ingenomenheid hebben kennis genomen van een bericht, dat bij Uwe Excellentie het voornemen zou bestaan tot opheffing der verschillende schutterskorpsen in Ned.-Indië.

dat het dus overbodig mag genoemd worden, Uwe Excellentie nog te wijzen op de vele oorzaken, waarom bovengenoemd voornemen zoo algemeen met vreugde begroet wordt;

dat het voorts, in verband met de voorgenomen opheffing, grootendeels als nutteloos mag beschouwd worden, ingezetenen van Padang nog verder te plagen met de wekelijksche excercitiën en derzelver aankleve, te meer waar te Padang de oefeningen van 't handjevol schutters, 't welk nauwelijks aanspraak kan maken op den naam van korps, van dien aard zijn, dat het prestige van den Europeaan daaronder zeer moet lijden. Redenen waarom ondergeteekenden zich eerbiedig tot Uwe Excellentie wenden met het verzoek, den commandant der padangsche schutterij te willen machtigen, de schutterij-oefeningen, in afwachting der algeheele opheffing, te beperken tot de schietoefeningen.

't Welk doende van Uwe Excellentie de dienstwillige dienaren enz.

Misstanden op Atjeh. Sedert enkele dagen ligt op onze schrijftafel zegt het *Nieuws v/d Dag* v. N. I., een brief van een actief dienend officier der infanterie kort geleden uit Atjeh teruggekomen.

We lezen daarin van meer dan rotte toestanden in Atjeh.« Zoo drukt de schrijver zich uit. En hij vervolgt:

„Brieven, briefkaarten en telegrammen op Atjeh zijn „niet geheim; men is als de dood voor correspondentiën „aan dagbladen, waaruit de waarheid blijken kan, van„daar dat ik U niet uit Atjeh schreef. Ik was huiverig „om iets op het papier te stellen. (!! Red.)

„Er is een civiel gezaghebber op Atjeh die geschat „wordt zoowat 20 mille gestolen te hebben aan menage, „gidsen en koelieloonen en opgelegde boeten. Er wordt „onderzoek« naar gedaan. Maar het gaat niet door, hoor „ik. Op last van wien?

„Er zijn Civiele Gezaghebbers geweest die gewoon han„del dreven in cement, kalk en zoo voorts. Zij konden „die artikelen, in hunne funktie, gemakkelijk doen ver„voeren door Gouvernements-stoomers, terwijl de handel „de hooge tarieven der PaketvaartsMaatschappij had te „betalen. De handel maakte er ten slotte door aanhoudende „klachten een eind aan.«

Enz. enz. Sommige mededeelingen houden we *in petto* op verzoek.

Maar we stellen deze vragen:

I. Wie controleert hoeveel boeten worden opgelegd?

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

XI.

Wat was dat?! —

Voor de frischheid stonden alle deuren open. De hanglamp in de hal brandde den ganschen nacht en verspreidde een schemerachtig licht.

Maleen hoorde iets door haar kamer gaan. Het was iemand, die lange stappen nam, en den voet telkens hard neer zette.

Rainer liep zoo niet en de ratten ook niet.

De spookachtige tred nam zijn weg door de deur naar de werkkamer van George!?

Maleen had zich in bed opgericht. Zij zat, badend in zweet, te staren door de tulle van het muskietengordijn, maar zag niets. Zij hoorde nu ook niets meer. Wie was er nu in George's kamer?

Stil gleed zij van het bed af en sloop in nachtgewaad, op bloote voeten, door de cementen gang naar Rainer's kamerdeur, die evenals de andere deuren wijd open stond.

Bijna had zij luid gegild, want haar zachte, marmerwitte teenen waren in aanraking gekomen met een van die snel kruipende, de duisternis zoekende huiskevers, waarvan men in Oengoedja vertelde, dat zij den slapenden de nagels van de voeten knabbelden. — Schrikkelijk!

Doch Maleen hield zich in.

Rainer snurkte, dat men het van verre hooren kon.

Zij bleef in haar spookkostuum op den drempel staan.

„Rainer! Rainer!"

Maar hij snurkte ongestoord verder. Geen kans, hem met gewoon roepen wakker te krijgen.

Zij trad naar zijn ledikant.

Daar lag hij in zijn slaaprok van fijn Engelsch flanel, ontoegedekt op den rug, een beeld van trotsche kracht en diepe rust.

Het speet haar, dat zij dien diepen, gezonden slaap moest verbreken, maar zonder Rainer wist zij zich niet te redden — zij was te bang.

Zij schudde hem aan den schouder.

Nu sloeg hij verwonderd de blauwe oogen op.

„Wat scheelt er aan?"

Zij vertelde het in opgewonden gefluister.

Terstond was hij het bed uit, nam zijn brandend in de kamer staande lamp in de eene, zijn revolver in de andere hand en ging onhoorbaar, doch snel, naar de kamer van George.

Maleen achter hem aan.

Daar ging hij naar binnen.

„Als er nu eens op hem geschoten werd?" dacht Maleen angstig.

Maar daar hoorde zij hem luidop lachen.

Wat dat gelach haar geruststelde! Zij ging hem na.

„'t Is Mucki!" riep Rainer en lachte weer luid en vroolijk!. „De schelm heeft zich van zijn ketting losgemaakt."

Mucki, een nachtaap, zat met zijn langen, harigen staart op George's schrijftafel. Hij zat als een eekhorentje op de achterbeenen en scheurde met zijn korte voorpooten een courant in stukken, wat hij blijkbaar een een kostelijke grap vond.

Rainer had hem kort geleden van een inlander ten geschenke gekregen en trachtte, het potsierlijke, maar schuwe en domme dier tam te maken.

Langzaam, met goede woordjes tegen den vluchteling, naderde Rainer en hield het beestje zijn schouder toe.

Mucki, die met voorliefde op Rainer's schouder zat, tegen zijn hals gedrukt, sprong bereidwillig op en Rainer kon den lederen riem dien hij om het lijf had, grijpen.

Maleen streelde den gevangene en zeide beschaamd:

„Maar het klonk als een zware mannenstap!"

„Ja, hij gaat met sprongen, net als een kangeroe," legde Rainer uit. „Hij schiet in de hoogte en komt daarna met beide achterpooten tegelijk zwaar op den grond. De beide voorbeenen blijven in de lucht. Maar wacht, jou deugniet! Morgen breng ik je naar Bibi Maria, aan de Ras Noengua. Die laat je in den tuin overnachten."

Toen Maleen weer rustig achter haar klamboe lag, dacht zij er onwillekeurig weer aan, dat zij juist vandaag Krome verzocht had, Rainer niet om harentwil in Oengoedja te houden.

Als hij hem nu eens wegzond, voordat George terug was, dan moest zij geheel alleen die akelige nachten doorbrengen!

Het was toch goed, bij een sterkere steun te kunnen vinden, en veilig onder bescherming van krachtvolle goedheid te rusten, als een vertrouwend kind.

Zij verlangde plotseling naar haar man.

II. Door wie worden die boeten opgelegd?
III. In wiens zak komt het geld?
IV. Wie controleert dat?
V. Welk lichaam is belast met de comptabiliteit der boeten?

Het is hoog noodig dat naar den „Reuzen-arbeid” op Atjeh eens een geduchte enquête wordt gehouden.

Het *Nieuws van den Dag* melding makende van een ook door ons in de „Pers-Kroniek” geresumeerd artikel van den heer W. Bosch over de toestanden op Atjeh zegt daar o. m. van:

De Heer Bosch besluit met den uitroep die te gelijk iets van een klacht inhoudt tegen de opvolgers van dien verdienstelijken officier:

„Colijn, dat is de man voor Atjeh.”

Helaas, ook op dezen zonnigen kant van de Atjehsche zaken wordt al aanstonds weer een diepe schaduw geworpen.

Iemand die toen ter tijd in Atjeh diende, schrijft in het *Bat. Nbl.* dat van het „bevorderen” der getah cultuur geen sprake kan zijn, integendeel, dat het hier gerelateerde weer eens het bewijs levert op welke zwakke grondslagen vele in Atjeh verworven reputatiën soms berusten.

„Inderdaad, zoo zegt die schrijver, bereikte onder het „voortvarend” bewind van onzen tegenwoordigen „Regeeringscommissaris voor de Buitenbezittingen” de getah uitvoer in Tapa Toean een tot dusver ongekend cijfer, dat ook daarna niet meer bereikt werd.

Wat was echter de oorzaak?

Niets anders, dan dat de in economie liefhebbende kapitein, (destijds nog luitenant), wetend hoe de „Generaal” te Koeta Radja o a. de cijfers van uitvoer van producten tot maatstaf nam ter bepaling van den graad van „pacificatie” van een landstreek, eenvoudig den geheelen natuurlijken getah-rijkdom zijner onderafdeeling uitputte, door op hoogst „economische” wijze de uitroeiing der getah-boomen te bevorderen, waardoor momenteel natuurlijk groote hoeveelheden der grondstof werden uitgevoerd, doch tevens reeds in de naaste toekomst opdroging van deze rijke bron van inkomsten te verwachten was.

Dat was in die jaren in Atjeh *un secret de Polichinelle* en het bereikte resultaat, n.l. het reduceeren van den getah-uitvoer tot nagenoeg nul, werd toen reeds alom geprofeteerd door hen die van de zaken op de hoogte waren” . . . . .

„Ziedaar, zegt het *Nieuws,* wel het tegenwoordige bestuursbeleid op zijn allerscherpst gekarakteriseerd, in de handelingen van een der meest op den voorgrond tredende diedaren ervan.

„Roei desnoods de getah-boomen uit, als zij maar één behoorlijken oogst geven, zoodat wij op „resultaten” kunnen wijzen. Wat nà ons komt, is van later zorg.”

„Desorganiseer geheele corpsen ambtenaren om thans, op dit oogenblik, op het slagen van een ander onderdeel, hetwelk soms zelfs van betrekkelijk ondergeschikt belang is, de aandacht te kunnen vestigen.”

Zoo doet men tegenwoordig. Zoo doen ook mijnbouwmaatschappijen die in de rats zitten, die een obligatieleening moeten plaatsen, of nieuwe aandeelen moeten uitgeven. Die zoeken ook in de mijngangen het beste erts uit, en denken niet aan de toekomst, hoe dan alleen gevaarlijke, onbetrouwbare mijngangen, en niet loonend exploitatie-materiaal overblijft.

Maar de mijnbouw-maatschappijen — vraag het maar aan de Nederlandsch Indische — hebben bij dit stelsel van roofbouw op den duur weinig baat gevonden, en vele jaren lang nà die roofbouwperiode lijden de opvolgers van de toenmalige bestuurders onder de gevolgen van dier wanbeheer.

Wellicht is het systeem voor bestuurszaken gunstiger in zijn uitwerking; maar in elk geval: wie zich aan een ander spiegelt spiegelt, zich zacht.”

West-Indië.

Curaçao. Uit een onlangs in de *Amigoe* opgenomen schrijven namens het hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond tot het bestuur van de groep Nederlandsche Antillen gericht, was reeds gebleken dat de neiging bestond om op de eischen van Curaçao in te gaan. Eene verrassing was het ons dus niet uit het October-nummer van *Neerlandia* te ontwaren, dat dit ook werkelijk is geschied. Wij kunnen niet anders dan ons verheugen over de uitkomst, die voor de kolonie slechts goede vruchten kan dragen bij eendrachtige samenwerking tusschen groeps- en hoofdbestuur, waartoe o. i. alle kans bestaat nu beiden hebben gefaald en de oudere wel wat laat maar dan toch eindelijk zich de wijste toonde. De aangeboden vriendenhand zal op Curaçao zeker gaarne en zonder verdere rancune worden aanvaard, waar men bij nadere overweging wel zal inzien de zaak geheel verkeerd te hebben aangepakt. Maar genoeg daarvan, het geschil is nu zeker wel beëindigd, het voortbestaan der groep Nederlandsche Antillen van het Verbond verzekerd en hierop komt het voor ons alleen aan. Moge de wensch door het hoofdbestuur geuit, dat de arbeid in de groep met toewijding zal worden hervat, vervuld worden. Voorwaarts nu weer! In dit opzicht hebben de mannen van Curaçao hun sporen verdiend.

Phyllomanicus zond ons wederom een artikel, nu voorkomende in de *Maasbode* van den 10den October ll. Wij kunnen den schrijver de geruststellende verzekering geven, dat wij het een eerlijke begrafenis in de papiermand hebben bereid, ten einde ons niet in verzoeking te brengen daarop volledig in te gaan en het tegenovergestelde te bereiken, van wat door P. wordt nagestreefd. Wij zouden hiertoe toch in herhalingen moeten vervallen, die wij echter minder gewenscht achten, daar het ons niet te doen is om hatelijk te wezen, maar fouten aan te toonen, waar redres ons mogelijk voorkomt.

Slechts even willen wij hier releveeren, ter illustratie van P's bewering, dat wij in dit ons noodzakelijk neutraal orgaan een tegenover de katholieke partij op Curaçao partijdig standpunt zouden innemen, dat de quaesties waaromtrent meeningsverschil met curaçaosche bladen onzerzijds viel te constateeren, betroffen: de door ons voorgestane urgentie der waterverschaffing voor Curaçao. met het oog op mogelijke bevordering van den landbouw; het hiermede nauw samenhangend Raads-incident; de door ons voorgestane handhaving van het verbod op den wapenuitvoer naar Venezuela; terwijl wij het nu laatstelijk met een curaçaoschen anonymus aan den stok kregen over de door ons niet gebillijkte taktiek van het bestuur der groep Ned. Ant. van het A. N. V., alle zaken, het algemeen belang rakende, zonder dat hierbij van partij-politiek sprake moest kunnen wezen, gelijk wij dan ook wat het derde punt betreft ons verplicht zagen stelling te nemen tegen curaçaosche bladen van verschillende kleur, die allen, met uitzondering van de *Cur. Cour.*, opheffing van het verbod en den vrijen uitvoer van wapenen naar Venezuela weder in eere wilden zien hersteld.

Ons volkomen onpartijdig standpunt meenen wij niet beter te kunnen aantoonen dan door eene verwijzing naar onze houding tegenover den onderwijsstrijd op Curaçao, die hoe belangrijk en gewichtig ook voor de kolonie inmenging onzerzijds absoluut verbood, zoodat we ons dan ook als den 27sten September ll. tot eenvoudige vermelding van feiten moesten bepalen, zonder daarbij onze opinie weer te geven.

Waar P. ons nu toch rauwweg van partijdigheid beschuldigt, omdat wij in zaken, het algemeen belang rakende, er een eigen opinie op na houden, meenen wij tot besluit van deze polemiek, P. den raad te moeten geven zichzelven een spiegel voor te houden, en te vragen of voor de zeker afkeurenswaardige bestrijding van den tegenstander door de *Wekker* in het kamp van dien tegenstander daartoe geen aanleiding wordt gegeven. Dat wij hiermeê niet die curaçaosche bladen bedoelen, die P. meent voor te staan doch alles behalve dient, behoeft o. i. geen betoog.

Suriname. Op de surinaamsche begrooting voor 1907 zien we een memorie-post uitgetrokken voer het toezicht op het gebied tusschen Lawa en Tapanahony, terwijl in de toelichting op de uitgaven voor het politiekorps, vermeld wordt, dat de ondervinding heeft geleerd, dat men met 10 man voor het toezicht op het Lawa-gebied kan volstaan.

Wat men onder toezicht verstaat is ons niet recht duidelijk. Dat het in den zin eener bescherming van bedoelde streken tegen den inval van maraudeurs van de overzijde eenig nuttig effect kan sorteeren, bij de huidige voorziening in deze materie, meenen wij gevoegelijk te mogen aannemen, terwijl wij ten overvloede het volgende aan *Onze West* ontleenen:

„De bewaking van de grensdistricten laat alles te wenschen over. Men weet niet eens wat daar gebeurt. En toch is die bewaking zeer noodig, vooral aan de fransche kant, waar men, met het oog op de maatregelen, die in Fransch Guyana thans genomen worden tegen de maraudeurs, gevaar loopt voor een invasie van die lieden.

Ook de bewaking van den spoorweg is volgens genoemd blad geheel onvoldoende, dat vernomen heeft, dat daar verbazend veel goud gesmokkeld moet worden.

Onze West acht het dan ook noodig de politie in de districten uit te breiden en verschillende nieuwe posten te vestigen, en geeft hiertoe, bij eene beschouwing over de opheffing van het fort Nieuw-Amsterdam aan de hand de geheele militaire bezetting van Suriname af te schaffen.

„Eene afschaffing van de troepenmacht en van de schutterij in Suriname, mits gepaard gaande met eene belangrijke uitbreiding en reorganisatie van het politiekorps, de oprichting van vrijwillige schietvereenigingen en met behoud ook van de gewapende burgermacht in de districten, zou o.i. in elk opzicht in het belang zijn zoowel van de kolonie als van het moederland,” schreef het blad.

Wij meenen in elk geval te moeten blijven aandringen op versterking van het politiekorps en voorziening in de behoeften van maatregelen tegen het goud smokkelen op ons gebied te nemen. Men zij op zijne hoede opdat niet Suriname het tooneel worde, waarop zich feiten zullen afspelen als die, welke in de goudvelden van Fransch-Guyana vielen waar te nemen, totdat men er nu een stokje voor gaat steken.

Waar in Suriname ook een stokje voor moet worden gestoken is blijkbaar de frauduleuze wijze, die balata-collectors er op na houden, om hun arbeiders het loon voor hun werken te onthouden. Die collectors steken dikwerf diep in de schuld bij de handelskantoren voor genoten voorschotten en wanneer de arbeiders dan het gewonnen product inleveren krijgen ze maar al te vaak te hooren, dat de collector, die hen inhuurde en het product aan bedoelde kantoren afleverde, geen geld heeft, daar de opbrengst in mindering van zijn voorschot komt.

Onze West dringt terecht aan op de overweging of tegenover de bestaande waarborgen voor de naleving der werkovereenkomst van de zijde der arbeiders niet een waarborg aan de andere zijde dient gesteld voor de betaling van het arbeidsloon.

„Wij kennen voorbeelden van hollandsche, engelsche en amerikaansche ondernemers, die kalm de kolonie verlieten zonder hunne arbeiders te betalen, nadat zij te voren het product te gelde hadden gemaakt.”

De reinste uitbuiting dus.

Van den eenen dag op den anderen had Maleen haar voorgenomen bezoek bij mademoiselle d'Eltville uitgesteld. In den voormiddag was het te warm en zeide zij: tegen den avond. Tegen den avond kwamen er evenwel dagelijks bezoekers, waardoor zij verhinderd werd, uit te gaan.

Ook thans, in de afwezigheid van den heer des huizes, was haar hal de verzamelplaats van de „Gesellschaft.” Hier kwam de „openbare meening” tot stand.

Dat was juist, zooals zij het wilde, en Krome wilde het ook zoo. Zij vermeed echter, sinds die eerste dagen van zijn terugkeer, alle samenzijn met Krome. Hij scheen haar te begrijpen, en maakte het haar niet moeielijk.

Nu en dan echter, als hij met anderen in haar hal zat, was hij prikkelbaar en ontstemd. Dan kon hij plotseling opstaan en, zonder een woord te zeggen, het gezelschap verlaten.

Zij zag hem dan met een onverschillig gezicht gaan, en zette ongestoord het gesprek met de andere gasten voort.

Maar in haar gemoed? Och, hoe riep haar hart er naar, hem terug te houden en al die anderen in zijn plaats te laten heengaan!

Zij wist niet, hoe gevaarlijk het zelfs was, hem op armslengte afstand te houden!

Op een morgen besloot zij kort en goed, het reeds zoo lang uitgestelde bezoek bij freule d'Eltville te gaan afleggen.

De deurwachter, van het oude, steenen huis, dat mademoiselle d'Eltville bewoonde, zeide haar, dat de bibi in de apotheek met zieken bezig was, en dat zij zich daarin nooit liet storen.

Niettemin liet Maleen zich toch aandienen.

Zij stond in het wit-gepleisterde, met bonte matten belegde voorhuis, en wachtte.

Daar hoorde zij in een zijkamer, waarvan de deur open stond, iemand snikken.

Zij naderde stil de deur en keek naar binnen.

Daar stond aan het kleine, getraliede venster, een jong meisje, in europeesche kleeding, met het gelaat in de handen, hartstochtelijk te weenen.

Dat ravenzwart haar . . . . dat fijne halsje, gebogen als de stengel van een bloem . . . . het was Marie Beta.

Maleen ging naar haar toe.

„Kindlief! Marie! Waarom heb je zoo'n verdriet?”

Marie wendde zich af en snikte nog wilder.

Maleen legde haar handen op de smalle, jonge schouders van het meisje en trachtte haar bemoedigend toe te spreken. Maar dat had eerder een opwindende uitwerking, dan een kalmeerende.

Maleen ging naar de vestibule terug.

De deurwachter, die tamelijk goed fransch sprak, kwam weldra terug.

„Als Madame zoo goed wil zijn . . . .”

Hij bracht Maleen naar de zoogenaamde apotheek. Hier zat Joséphine d'Eltville op een laag houten bankje een negervoet te verbinden, met welke bezigheid zij zonder een oogenblik op te houden, voortging.

„Zie dien braven jongen eens,” sprak zij tot Maleen. „Deze kankerende wond gaat tot op het been, en het propje watten, dat ik er in doe, is in iets scherps gedrenkt. Hij moet er veel pijn van hebben, maar hij laat geen geluid hooren.”

Maleen overwon haar gevoel van afkeer en bekeek de afzichtelijke wonde.

„Kan dat weer beter worden?” vroeg zij zacht.

„O, ja. Die zwartjes hebben een wonderbaarlijk snel genezende huid. Dat komt, doordat zij niets van zwakke zenuwen weten, als, wij zwakke Europeanen, niet waar! ?”

„Intusschen gaan de zwartjes voor laf door!”

„Zij weten zich niet te verweren, zij handelen zonder oordeel,” antwoordde mademoiselle. „Daarom verliezen zij het hoofd tegenover een gevaar, dat zij niet weten te weerstaan. In het gelaten doorstaan van pijnen zijn zij daarentegen ware stoïcijnen.

Mademoiselle d'Eltville nam uit een mand, die naast haar stond een linnen zwachtel en wikkelde dien met vaardige handen om den voet.

„Bass, [1]) Amidi.”

De neger antwoordde op erkentelijken toon: „Ashanti. Koaheri, Bibi [2]) en hinkte weg.

Terstond daarop verscheen een andere patient, ditmaal een knaap van hoogstens zeven jaar.

Joséphine d'Eltville's stem nam een zachten toon aan.

„Wel, mijn kleine Zwedi?

Zij nam het kind bij de hand, ging met hem naar een muurkast, nam een fleschje aconiet er uit en een druppelglaasje, waarmee zij het kind in de beide oogen behandelde, die nu van tranen overliepen.

Het kind hield zich heel dapper.

Op hem volgde een negerin.

Ook bij haar waren leelijke zweren te reinigen en te verbinden.

„Daaraan lijden zij meestal,” zeide mademoiselle d'Eltville. „De oorzaak is een liederlijk leven en verwaarloozing van uitwendige kwetsuren. Zij laten vuil en insecten komen bij ongevaarlijke wonden, totdat zij boosaardig worden. Maar kwalen, waaraan iedere Europeaan zou sterven, komen zij heel goed te boven”.

1) Zoo is het goed.
2) Ashanti = dank u. Koaheri = vaarwel.

(*Wordt vervolgd*).

Van Vreemde Koloniën.

Een historisch adres. De eerste October ll. was voor Britsch-Indië een hoogst gewichtige dag. Toen werd te Simla, de zomerresidentie van den onderkoning, door lord Minto de deputatie ontvangen, die hem het adres zou komen overhandigen, waarin de Mohamedanen van Britsch-Indië hunne wenschen kenbaar maakten in dezen tijd van politiek geharrewar, waarin zij vreesden dat, tengevolge van hunne onthouding van de politieke agitatie in het land, hunne belangen zouden worden achtergesteld bij die van het meer rumoerig deel van Indië's volkeren. Die vrees reeds verwezenlijkt in de achterstelling van heden, nu in de verschillende reeds bestaande vertegenwoordigende lichamen in het land aan het mohamedaansch element een niet aan zijne belangrijkheid evenredig deel is weggelegd kreeg nog meer voedsel door het aan sir Bampfijlde Fuller, eersten gouverneur der nieuwe provincie Oost-Bengalen en Assam op diens verzoek verleend ontslag, waardoor aan de, van Calcutta uitgaande agitatie tegen de verdeeling van Bengalen, waarbij het mohamedaansche element zich had neergelegd, van overheidswege werd tegemoet gekomen. Deze tegemoetkomende houding tegenover hunne roerige niet-mohamedaansche landgenooten drong de Mohamedanen van Indië, die sir Fuller leede zijn post te Dakka zagen neerleggen, waar hij het vertrouwen had hunner geloofsgenooten tot handelen, nu aan eene Commissie van bestuurswege de opdracht werd gegeven eene reorganisatie uit te werken van de wetgevende lichamen in de verschillende provinciën en in de hoofdstad van het land, waarbij aan het inlandsch element een grooter aandeel zou worden toegekend. De vrees nu dat dit meerdere grootendeels zoo niet geheel aan de anders geloovigen zou ten goede komen en hunne belangen nog verder in het gedrang zouden geraken, stelde de leiders der mohamedaansche wereld van Pesjawoer tot Madras in beweging en in weinige weken tijds was de overeenstemming verkregen betreffende het aan te bieden adres en dit voorzien van duizenden handteekeningen der voornaamsten uit de engelsch-indische islamitische gemeente.

Nadat nu nog te Lucknow de laatste akte van het voorspel was afgespeeld en door eene daar bescheiden conferentie van mohamedaansche gedelegeerden onder voorzitterschap van den advocaat Moulvi Rafiudin Ahmed, de deputatie van 41 voor de aanbieding van het adres was gekozen, kon hiertoe na verkregen toestemming van den onderkoning den 1sten October ll. worden overgegaan.

De ontvangst der deputatie, uit alle windstreken van het groote britsch-indische rijk samengestroomd, had plaats in de balzaal van het onderkoninklijk paleis, waar klokslag elf uur ook de onderkoning verscheen, voorafgegaan door zijn staf, en op den dais plaats nam, alwaar de leider der deputatie, sir Sultan Mahomed Shah Aga Khan van Bombay zijne opwachting bij lord Minto maakte, die zich vervolgens door den Aga Khan liet rondleiden door de zaal, voor de voorstelling van de verschillende leden der deputatie, waaronder — zeker een typisch feit — zich ook een officier in werkelijken dienst, luitenant Malik Omar Hayat van het 10de regiment lanciers van Tiwana van den prins van Wales bevond.

Deze voorstelling afgeloopen zijnde, trad de khalifa van Patiala, lid van den staatsraad van dat inlandsche rijk, uit de groep der deputatie naar voren, om vergunning te verzoeken voor de aanbieding van het adres, dat daarop door den Aga Khan werd voorgelezen.

Dezen zien we in de *Times of India* van den 8sten October ll. bij het verslag van deze merkwaardige samenkomst, afgebeeld als een kranige, martiale verschijning, de los omgeslagen schoudermantel versierd met de insignieën van het grootkruis van de orde van het Indische Keizerrijk, het hoofd gedekt met de voor mohamedaansche volkeren van Midden-Azië typische muts, waaronder een paar oogen vrij en frank de wereld inkijkende, het geheel van zelfbewustheid getuigend.

Zelfbewust was ook de grondtoon van het, door den Aga Khan ten gehoore gebracht adres van britsch-indische Mohamedanen. Dit in zijn geheel weer te geven verbiedt ons de beschikbare ruimte. Wij zullen dus volstaan met daaruit eenige aanhalingen te doen.

Zoo, wanneer na aan het britsch gezag recht te hebben laten wedervaren voor den vrede in het land, de meerdere veiligheid, de persoonlijke vrijheid en de godsdienstige vrijheid, onder dat gezag gewaarborgd, het adres gewaagt van de strekking om aan de menschen van het land medezeggenschap te geven in aangelegenheden, hun belangen rakende, een medezeggenschap eerlang wellicht nog uit te breiden, en die het aanleiding geeft de positie van den Islam in Britsch-Indië nader aan te duiden als volgt:

»De Mohamedanen van Indië stellen volgens de volkstelling van 1901 meer dan 62 millioenen, of tusschen één vierde en één vijfde van de totale bevolking van Zijner Majesteit's gebied in Indië, en wanneer men van het totaal nog aftrekt het onbeschaafde deel der bevolking, onder de rubrieken van animisten en andere lagere godsdiensten samengevat, zoowel als die klassen, die gemeenlijk tot de Hindoes worden gerekend, maar eigenlijk gezegd in het geheel geen Hindoes zijn, wordt de verhouding van de Mohammedanen tot de hindoesche meerderheid nog veel grooter. Wij wenschen daarvoor in overweging te mogen geven, dat onder eenig stelsel van vertegenwoordiging, uitgebreid of beperkt, eene gemeenschap, talrijker dan het totale zielental van eene der groote Europeesche mogendheden, Rusland uitgezonderd, billijkerwijze aanspraak mag maken op evenredige erkenning als belangrijken factor in den Staat."

Maar het adres gaat nog verder, het wil dat, in eenige soort van vertegenwoordiging, het aandeel, aan de mohamedaansche gemeenschap toe te kennen, niet alleen afhankelijk gesteld worde van de numerieke sterkte, maar dat daartoe ook rekening worde gehouden met »hunne politieke belangrijkheid en de waarde van hun aandeel in de verdediging van het rijk." »En, gaat het adres dan voort, »Wij hopen ook dat Uwe Excellentie in dit verband rekening zal houden met de positie, welke zij weinig meer dan honderd jaren geleden in Indië innamen, waarvan de overleveringen natuurlijk nog in hunne herinneringen voortleven.«

Typisch is ook de volgende zinsnede in het adres:

»Wij hopen dat Uwe Excellentie ons zal vergeven, wanneer wij al dadelijk opmerken dat vertegenwoordigende instellingen van het Europeesch type iets nieuws zijn voor het indische volk — velen der meest bedachtzame leden onzer gemeenschap meenen inderdaad dat de grootste zorg, voorzichtigheid en beho-dzaamheid zullen moeten worden betracht, wil men de instellingen met goeden uitslag doen aanpassen aan de politieke, godsdienstige en maatschappelijke toestanden in Indië en dat bij het ontbreken van zulke zorg en behoedzaamheid de overname dier instellingen er toe kan leiden om onder andere kwaden onze nationale belangen aan de genade van een onsympathieke meerderheid over te leveren. Sedert echter onze heerschers, als gevolg van uit onheugelijke tijden stammende aanleg en overleveringen, het goed gevonden hebben aan deze instellingen een steeds belangrijker plaats in het bestier van dit land in te ruimen, kunnen wij Mohamedanen, ter wille onzer eigen nationale belangen, niet langer ons onthouden van deelname aan de toestanden, waartoe deze politiek heeft aanleiding gegeven."

Het adres verlangt dan dat daar, waar verkiezingen moeten worden gehouden aan de Mohamedanen als zelfstandige gemeenschap de keuze des eigen vertegenwoordigers worde gelaten, zoodat bv. niet als thans in plaatsen met eene Hindoe-meerderheid maar een talrijke mohamedaansche minderheid, slechts die mohamedaansche candidaten kans van slagen hebben, die in alle opzichten aan den leiband der meerderheid willen loopen.

»Het is waar, zegt het adres, dat wij vele en hooge belangen gemeen hebben met onze Hindoe-landgenooten, en het zal ons steeds de meeste voldoening schenken deze belangen gewaarborgd te zien, door de aanwezigheid in onze wetgevende lichamen van bekwame voorstanders dezer belangen, onverschillig van welke nationaliteit. Maar het kan niet ontkend, dat wij Mohamedanen een afzonderlijke gemeenschap uitmaken met eigen belangen, die niet door de andere worden gedeeld, en deze belangen hebben tot nu toe geleden door het feit, dat zij niet evenredig vertegenwoordigd zijn tot in die provinciën zelfs, waar de Mohamedanen bepaaldelijk de meerderheid der bevolking uitmaken."

Het adres wijst er dan op dat bij de verschillende diensten, zoo in ambtenaarskringen als in de inferieure betrekkingen een onevenredig klein aantal Mohamedanen is geplaatst. Vroeger heette het, dat er zoo weinig Mohamedanen daartoe in aanmerking konden komen door hun achterlijkheid op het gebied van onderwijs. Nu dit motief is weggevallen en voldoende stof onder de Mohamedanen aanwezig is gaat men de eischen weder hooger stellen.

»Wij mogen, zegt het adres, in dit verband er ook wel op wijzen dat het streven van het mohamedaansche onderwijs vanaf het begin der onderwijs-beweging onder hen in de eerste plaats op karaktervorming is gericht, en deze wagen wij te onderstellen is van grooter gewicht dan enkel verstandelijke bekwaamheid om iemand tot een goed ambtenaar te maken."

Het adres vraagt dan meer mohamedaansche rechters ook in de hoogere rangen, een deugdelijke vertegenwoorging in de gemeente- en districtsraden, de eerste sporten geheeten op de ladder van zelfbestuur ook in de senaten der indische hoogescholen. Voorts bespreekt het de provinciale raden of wetgevende lichamen, waartoe het in overweging geeft de keuze der mohamedaansche leden te laten aan een kiescollege, bestaande uit de groote mohamedaansche landeigenaars, rechtsgeleerden, kooplieden en vertegenwoordigers van andere gewichtige belangen, de mohamedaansche leden van districts- en gemeenteraden, en de mohamedaansche gegradueerden van hoogescholen na een tijdperk b. v. van vijf jaren na het verlaten der hoogeschool.

Voor den wetgevenden raad van Engelsch-Indië zou een overeenkomstig kiescollege moeten worden ingesteld, waartoe dan evenwel ook de mohamedaansche leden der provinciale raden zouden behooren. In elk geval wordt wat het aantal mohamedaansche leden van dezen raad betreft, gevraagd dat zij nimmer een onbeduidende minderheid zullen uitmaken.

Eindelijk wordt den onderkoning verzocht, dat deze stappen doe om de Mohamedanen te steunen ten aanzien van de voorgenomen oprichting eener mohamedaansche universiteit.

Mocht bij de ontwikkeling van den gang van zaken in Indië met deze wenschen rekening worden gehouden dan geeft het adres de verzekering, dat daardoor de grondslag hechter zal worden der onveranderlijke trouw aan den troon, en het fundament zal worden gelegd van den politieken vooruitgang en de nationale welvaart van het mohamedaansche deel der bevolking.

In zijn antwoord op het adres betoogde lord Minto dat van overheidswege steeds er naar was gestreefd om de Mohamedanen in de gelegenheid te stellen zich voor de openbare diensten te bekwamen; hierbij o. a. wijzende op wat zijn voorvader, lord Minto, in 1811 deed en de woorden aanhalende door Sir Syed Ahmed Khan in Juli 1877 tot lord Lyttou gesproken, toen deze den eersten steen legde voor het Aligarh College, waarin sir Syed gewag maakte van de sympathie en den steun van overheidswege ondervonden voor de verwezenlijking van dit zijn levensdoel.

De onderkoning gaf de verzekering, dat het mohamedaansch element even vast als te voren kon bouwen op britsche rechtvaardigheid en »fair play« bij de waardeering van de loyaliteit, en tot waarborg van de belangen der Mohamedanen.

Gij hebt, sprak lord Minto daarop, u tot mij gewend op een tijdstip, dat de politieke barometer op veranderlijk staat. Wij allen gevoelen dat het dwaas zou wezen te trachten zulks te ontkennen. Hopen en eerzuchten, nieuw voor Indië, doen zich gevoelen. Wij kunnen die niet over het hoofd zien, wij zouden verkeerd doen zoo we dat wel wilden, maar waar komt al die onrust uit voort? Niet uit ontevredenheid van millioenen, zuchtend onder een wanbeheer — ik tart iemand, wie ook dit in eerlijkheid te beweren — niet uit een opstand van een ontevreden volk. Zij is het gevolg van de meerdere ontwikkeling, die tot nu toe slechts aan een klein deel der bevolking ten deel viel, waartoe het britsch gezag het zaad heeft gezaaid, en de vruchten waarvan het britsch gezag thans doende is te koesteren en te bestieren. De oogst, die wij nu vergaren, moge ons zorgen brengen, het westersche zaad moge niet geheel passend zijn voor de eischen van het indische volk, maar de oogst der opvoeding zal, terwijl de jaren voorbijgaan, steeds grooter worden en de heilzaamheid van het voedsel zal afhangen van zorgvol bestier en verdeeling der voortbrengselen van onzen arbeid.

Lord Minto erkende, dat ook zijnerzijds bezwaren bestonden tegen het overbrengen van westersche politieke leerwijzen op indischen bodem, tegen het overplanten daar der heele politieke machinerie van het westen.

Ten slotte beloofde lord Minto, waar het eigenlijk op aankwam, dat het adres in handen zou worden gesteld, van de hiervoren reeds genoemde reorganisatie-commissie.

De Pax Britannica schijnt dus verzekerd. Divide et impera! De toenadering tusschen Mohamedanen en Hindoes waarvan op het Indisch Nationaal Congres van 1905 bleek, toen voor het eerst Mohamedanen deelnamen, zal door dezen stap van mohamedaansche zijde zeker niet worden bevorderd!

INGEZONDEN.

Den Haag 24 Oct. 1906.

Geachte Redactie!

Als abonné van Uw blad nam ik met belangstelling kennis van hetgeen in de nummers van 30 Augustus en 4 October jl. over het aanhangig geschil tusschen het Hoofdbestuur van het Algemeen Nederlandsch Verbond en het groepsbestuur der Ned. Antillen naar aanleiding van het stuk »Het verval van Curaçao« voorkomt.

Daar bovenbedoeld Hoofdbestuur mij niet in de gelegengesteld heeft om mijn verweer door plaatsing in het Octobernummer van Neerlandia ter kennis te brengen van de lezers van zijn orgaan, neem ik de vrijheid een beroep te doen op Uwe welwillendheid door U beleefd te verzoeken bijgaand stuk in Uw blad op te nemen, aangezien het dan toch onder de oogen van het publiek in de Kolonie Curaçao zal komen.

U bij voorbaat dank zeggende voor Uwe bereidwilligheid teeken ik mij

Hoogachtend,

Uw dw. dr.

A. E. J. van den Brandhof.

—

In het Octobernummer van »Neerlandia«, orgaan van het Algemeen Nederlandsch Verbond, is een brief opgenomen van het groepsbestuur der Nederlandsche Antillen aan het hoofdbestuur van genoemd Verbond, alsmede het verslag eener algemeene vergadering van die groep, een en ander betreffende het bekende stuk in het Februarinummer van »Neerlandia«.

Daar naar aanleiding van de plaatsing van het stuk mijne handelwijze als vertegenwoordiger dier groep in het Hoofdbestuur heftig is aangevallen, achtte ik het wenschelijk mijn standpunt in dezen toe te lichten in een brief aan het Hoofdbestuur, waarvoor ik plaatsing in »Neerlandia« verzocht, ingeval bovengenoemde stukken daarin werden opgenomen.

Het Hoofdbestuur heeft gemeend tegenover het Groepsbestuur amende honorable te moeten maken en nam ter volledige beëindiging van het geschil de bovenbedoelde stukken op.

Om dezelfde reden achtte het Hoofdbestuur de opname van mijn verweer in »Neerlandia« niet wenschelijk.

Mag ik daarom een beroep doen op Uwe welwillende medewerking door in Uw blad opname te verzoeken van het navolgende:

Het heeft mij in de eerste plaats verwonderd, dat het Groepsbestuur er mij een grief van schijnt te maken, dat ik bij de plaatsing van het artikel »Het verval van Curaçao« niet aan dit bestuur mijn houding heb verklaard of mij later verantwoord.

Wat betreft het eerste: het Groepsbestuur heeft zich bij zijn eigen handelingen steeds bijzonder los gevoeld van zijn vertegenwoordiger. Zoolang ik Vertegenwoordiger was, heeft het Groepsbestuur mij nooit om eenig advies gevraagd, nooit een opdracht gegeven, nooit kennis

gegeven van zijne handelingen, kortom mij nooit in iets gekend.

Waarom van mij dan een tegenovergestelde houding verwacht? Wat het laatste aangaat, het Groepsbestuur had mij te rechter tijd daartoe in de gelegenheid behooren te stellen, inplaats van, zooals het deed mij enkel op zijn eigen oordeel te ontslaan, zonder mij zelfs de minste gelegenheid te hebben gegeven om mij te verdedigen of te verklaren, ofschoon dit recht, zooals de heer J. H. B. Hellmund op de Algemeene Vergadering van den 28en Maart d.j. terecht opmerkte, zelfs aan den grootsten misdadiger toegekend wordt.

Ook nadat het Hoofdbestuur, aan welks oordeel in deze toch wel eenig gewicht te hechten was, telegrafisch mijne houding onberispelijk genoemd en tot afwachten geadviseerd had, meende het Groepsbestuur bij zijn besluit te moeten volharden, zonder te luisteren naar de stem van die leden, die eerst mijne verdediging wilden hooren.

De nadrukkelijke verklaring van het Hoofdbestuur ten mijnen gunste zoude ongetwijfeld in Nederland en overal elders voldoende zijn geweest om twijfel over de correctheid mijner houding weg te nemen en achtte ik het dus volkomen overbodig mij nogeens zelf te verdedigen.

Niet ook aan mij, doch alleen aan den Algem. Secretaris werd telegrafisch mijn ontslag gemeld, dat mij slechts door de beleefdheid van ZEd. bekend werd. Ik kreeg ongeveer drie weken later een kort briefje van het Groepsbestuur, inhoudende mijn ontslag, zonder eenige opgave van redenen daarvoor.

Waar het groepsbestuur mij ongehoord veroordeelde, dus zonder mijn verdediging af te wachten, of mij zelfs later daarnaar te vragen, is het allerzonderlingst, dat het mij nu van het ontbreken daarvan een grief maakt.

In bovenbedoelde Algemeene Vergadering werd, als voornaamste bewijs tegen mij, aangevoerd eene *vertrouwelijke* mededeeling.

Het Groepsbestuur, dat bij dit geheele geval zooveel gewicht legt op het in acht nemen van allerlei vormen, schijnt het bedenkelijke van deze handelwijze niet te hebben ingezien.

Toen mij een lid van het Hoofdbestuur over de plaatsing raadpleegde, heb ik aanvankelijk daartegen bezwaar gemaakt en haar beslist ontraden.

Ik moest hem echter later toegeven, dat het Curaçaonummer — achteraf beschouwd — wel wat eenzijdig was samengesteld en dat daarom den schrijver van het stuk de door hem gewenschte gelegenheid om zijne afwijkende zienswijze uiteen te zetten, niet mocht worden onthouden.

Ik heb toen gezorgd, dat dit ingezonden stuk zooveel mogelijk gezuiverd werd van wat niet meer op den tegenwoordigen tijd van toepassing of beslist verkeerd was. Dit neemt niet weg, dat — achteraf beschouwd — het beter ware geweest nog enkele zinsneden in het bewuste artikel weg te laten, doch als men zich er toe zet om een dergelijk stuk te snoeien en te wijzigen, is het toch volkomen menschelijk, dat men er toe komt om niet meer dan het noodzakelijkste te veranderen, en er nog wel eens iets doorglipt, dat beter achterwege ware gebleven.

Ook heb ik gemeend hierbij des schrijvers opvattingen zooveel mogelijk te moeten eerbiedigen en hem aan het woord te moeten laten, ook omdat ieder ander de gelegenheid tot bestrijding zou gegeven worden.

Dat bedoeld Bestuurslid uit het een en ander opgemaakt heeft, dat ik den inhoud van het zoo gewijzigde stuk *geheel en al* als *juist* zou erkend en plaatsing zelf *zeer gewenscht* zou gevonden hebben, moet aan een misverstand te wijten zijn.

In de plaatsing van het stuk heb ik *ten slotte* moeten toestemmen, omdat ik moest toegeven, dat vrije gedachtenwisseling over Nederlandsche toestanden niet mag worden gesmoord en, dat over Curaçao hetzelfde behoort te gelden.

Als lid van het Hoofdbestuur moest ik mij op een strikt onpartijdig standpunt plaatsen en den schrijver op zijn manier zijne meening laten zeggen.

Overigens komt het mij voor, dat de tegen het artikel geuite grieven sterk overdreven zijn, al kan ik, na de hartstochtelijke uitingen van uit Curaçao — achteraf beschouwd — niet ontkennen, dat het beter en voorzichtiger ware geweest, wanneer de schrijver op sommige plaatsen o.a. in het begin, zich in minder sterke of harde bewoordingen had uitgelaten.

Hoewel er genoeg personen zijn, die er zich minder van aantrekken, kan ik mij intusschen wel voorstellen, dat er menschen zijn, die zich pijnlijk getroffen gevoelen over de wijze van spreken, die sommige Curaçaoënaars hebben over Hollanders, nog wel in hun bijzijn en over het woord Macamba, waarmede zij worden aangeduid, terwijl men andere volken noemt naar het land, waartoe zij behooren.

Voor den Hollander is het woord Macamba nu bepaald geen lievelingsnaam en ook niet direct een bewijs van sympathie.

Waar de schrijver een teekening geeft van een tamelijk veelvuldig voorkomend type van Curaçaoënaars, zoeken velen er een aanklacht in tegen zichzelf. Men leest er nog telkens in, wat er m. i. niet in staat, Het Curaçaosche meisje is h. i. beleedigd, want er zou dan staan, dat zij zichzelf niet acht en niet uit liefde trouwt, doch voor de kans meer van de wereld te zien. Ik meende er niet anders in te mogen lezen, dan dat het eenige, wat h. i. de Hollander, bij overigens gelijke hoedanigheden, voor heeft boven den Curaçaoënaar: is de kans voor zijn vrouw meer van de wereld te zien.

Dit is een bloote waardeering van de levensomstandigheden, die het huwelijk medebrengt en heeft niets te maken met liefde. Als men in Nederland vaak hoort zeggen: een huwelijk met een zeeofficier heeft tegen zich, dat hij zoo vaak en langdurig van huis is, kan men er evenmin uit opmaken, dat dit een reden zou zijn, waarom een meisje, dat een zeeofficier lief heeft, daarom niet met hem zou trouwen.

En als men hoort zeggen: het eenige, dat het huwelijk met een Oost-Indisch ambtenaar voor heeft, boven dat met een Nederlandsch ambtenaar, is het betere materieele leven, zal toch niemand het in zijn hoofd krijgen, daaruit te moeten opmaken, dat een meisje, dat met een Indisch ambtenaar trouwt, dit enkel en alleen doet voor dit betere materieele leven.

Met dergelijke verkeerde uitleggingen toont men slechts, dat men bepaald het slechte wil vinden.

Ik zelf heb bij de lezing van het stuk ook alleen den indruk gekregen, dat er in bedoeld is: de gemiddelde teekening te geven, maar geen oogenblik is het in mij opgekomen, dat onder de minder gunstig beschreven typen, *alle of* zelfs verreweg de *meeste* Curaçaoënaars zouden worden gerekend.

Ik verbaasde mij dan ook sterk onder de opgewonden protesteerenden nog namen aan te treffen, die men er niet zou verwachten.

Wanneer, zooals het Groepsbestuur en anderen het laten voorkomen, het bewuste stuk van A tot Z onwaar is, waarom zich die zaak dan zoo aangetrokken? Mij dunkt een schouderophalen was dan voldoende geweest of tot overmaat van voorzichtigheid een *kalm, waardig* protest.

Voor zoover ik weet, heeft de schrijver het stuk samengesteld uit gegevens uit den omgang met Curaçaoenaars verkregen.

Ik kan er aan toevoegen, dat menschen, die ik bevoegden noem, en die langer in de kolonie Curaçao geweest zijn dan ik, mij rondnit hebben verklaard, dat er zeer veel in voorkomt, dat volkomen waar is, al is de toon van het stuk wat scherp.

Hoe menigmaal worden ook in Nederland toestanden scherp gehekeld, zonder dat men zich daarvoor opwindt.

Het doel van dit schrijven was uitsluitend mijne houding in deze zaak toe te lichten, op eventueel geschrijf daartegen zal ik dus in geen geval antwoorden.

U mijn dank betuigende voor de verleende plaatsruimte.

Hoogachtend,

Uw dw. dr.

A. E. J. v. d. Brandhof.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Weekblad voor Indië. 1906. No. 22.

Regeering en pers, door M. van Geuns. — Koloniale romans. (Een Indisch huwelijk van C. A. A. van Heekeren), door F. P. H. Prick van Wely. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël. — De Commandant der Bali-expeditie (met foto's). — Het vertrek der troepen van Tandjong Priok (met foto's). — De landing der troepen bij Sanoer (met foto's). — Pasir Gambir te Batavia (met foto's. — Indische indrukken door Carlo. — Enz.

Teysmannia. 1906. Afl. 9.

Het snoeien van sierheesters en boomen, door H. J. Wigman. — De biologische reiniging van afvalwater, door E. de Kruyff. — Over hypertelie en verwante verschijnselen, door J. C. Koningsberger. — Vruchtencultuur in de afdeeling Pasoeroean, door v. d. Pauwert. — Sprokkelingen uit nieuwe publicaties. — Korte berichten, uitgaande van het Departement van Landbouw: Verslag over de tabaks-cultuur in het district Garoeng der residentie Kedoe, door J. van Breda de Haan.

Eigen Haard. 1906. No. 43.

De inneming van Boutoe-Batoe, door een ooggetuige (II), met afbeeldingen.

De Indische Mercuur. 1906. No. 44.

Getah pertja en caoutchouc op de Philippijnen, door A. H. Berkhout. — Jaarverslag van den Plantentuin op Ceylon. — De beteekenis van schaduwboomen bij de caoutchouc-cultuur. — Over de cultuur van sisal. — Java—China—Japan-lijn. — Bananen (Pisangs), door J. Bons. — Eene biologische bereidingsmethode van cassavanael. Verslagen van Maatschappijen.

Berichten van de Utrechtsche Zendingsvereeniging. November 1906.

Overzicht van den Zendingspost Boeli 1905—1996, door Br. Voorhans. — Jaarverslag van het zendingswerk in het distrikt Kau over 1905—1906, door Br. Ellen. — Een roepstem van Halmaheira. — Enz.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

Te Marseille hebben zich ingescheept: M. Willemse. Van Padang- J. A. Kok.

Te Amsterdam zullen zich ontschepen:

E. F. de Jong.
M. H. M. Kuypers.
M. Dijkstra p. k.
H. J. Villé.
J. H. Bouwmeester.

Benevens Hr. Ms. Troepen en schepelingen van Port Said: G. L. A. P. v. d. Hoeven.

Te Rotterdam hebben zich ingescheept:

Mevrouw D. W. Kuyk-Splinteer en kind.
A. van Laer met echtgenoote en 2 kinderen.
H. F. N. Taylor Kraag met echtgenoote en 3 kinderen.
H. Baron met echtgenoote en 1 kind.
Mejuffrouw M. M. te Kalsté.
G. G. Wren met echtgenoote en 2 kinderen.
Mevrouw M. J. Augenent met een dochter en 2 zoons.
L. F. C. Preyer.
Mevrouw E. E. Agerbeek-van Zadelhoff en 2 dochters.
L. G. Werkhoven
L. Natzijl.
L. E. van Leeuwen.
Naar Port-Said:
A. van Boxtel.

Te Marseille zullen zich inschepen;

Mevrouw J. A. Boon Tazelaar.
J. J. Romswinkel met ectgenoot en 1 kind.
Dr. August Tobler.
J. C. Ebeling.
F. A. Zuur.
Mejuffrouw M. Zuur.
C. H. O. M. van Winning en echtgenoote.
J. W. Tamson en echtgenoote.
C. L. F. Monod de Froideville.
Mejuffrouw E. Gathier.
M. J. Uhl.

Naar Port Said.
De la Valette met echtgenoote en dienstbode.
Mevr. Delebecque
Pressat met echtgenoote en 3 kinderen.
J. Hollebeke met dochter.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..

....

wonende te.. *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie*

van f..

den..190......

Straat of gracht

.... Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur: **L. P. F. SCHIMPF.**

Theresiastraat 8. Den Haag.

N°. 45. Donderdag 8 November 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.«

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.— 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50)

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice)

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden.**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling Amsterdam:

Vrijdagavond, 2 November, tegen 8½ uur waren de leden van onze afdeeling opgeroepen ter Algemeene Vergadering in 't American Hotel. Met inbegrip van de aanwezige bestuursleden had een twaalftal aan de oproeping gehoor gegeven, terwijl de heer C. Den Hamer, Oud-Inspecteur van 't inlandsch onderwijs, als geïntroduceerde, de Vergadering bijwoonde.

Voorzitter en Viçe-Voorzitter waren verhinderd en zoo nam de heer Rolandus de leiding op zich. Het succes der gehouden tentoonstelling in Augustus en September, zeide hij, had een achttal leden van Oost & West op 't denkbeeld gebracht pogingen aan te wenden in Amsterdam een permanente tentoonstelling van Indische Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt, zoo mede van andere voortbrengselen, met recht van verkoop, tot stand te brengen. Hiervan was deze vergadering een gevolg en 't doel er van — als tenminste de wenschelijkheid der tot-stand-koming van iets dergelijks door de leden beaamd werd — een commissie te benoemen, liefst niet te groot, ter beraming van plannen om tot een begin van uitvoering te komen. De vergadering kon zich hiermede vereenigen, mits bedoelde plannen aan de goedkeuring der leden van O. & W. werden onderworpen. Aldus werd besloten en overgegaan tot de benoeming eener commissie van vijf leden. Gekozen werden de HH. Van der Heide, Haasterink, Rodenburg, Rolandus en Zon, waarvan de aanwezigen zich bereid verklaarden de opdracht te aanvaarden.

Pers-kroniek.

INHOUD: De West-Indische begrootingen besproken in het Vaderland. — *»Uit Beursland«: een exposé van het »kapitalisme« in Nederlandsch-Indië* in Het Volk.

In het Vaderland troffen wij een uitmuntend artikel aan gewijd aan de West-indische begrootingen.

Wij laten hieronder eenige uitvoerige excerpten volgen:

„Het is een eentonige treurzang, zoo vangt het blad aan, dien jaar op jaar de West-Indische begrootingen zingen, gebedel bij het Moederland om de koloniale tekorten te dekken. En het geduldig Moederland stopt al maar door.

Zoo vragen nu de 80024 Surinamers om in hun begrooting van f 4.423.630 een gat te dichten van f 930.300, d.i. 21 pct. van het budget in zijn geheel en f 11.62½ per inwoner.

En de 54171 Cureçaoenaars, om in de hunne van f 869.847 een lek te stoppen van f 340.927, d.i. 39 pct. der Curaçaosche begrooting en f 6.29½ per inwoner.

De noodzakelijkheid nu van subsidieering bestrijden wij niet; wèl betwijfelen wij èn noodzakelijkheid èn nuttigheid van zoo stelsellooze tegemoetkoming, jaar in, jaar uit. En we herhalen den aandrang, dien we oefenen sinds jaren: men splitse de uitgaven dezer twee koloniën in gewone bestuursuitgaven en in de buitengewone tot opwekking van productiviteit; voor deze laatste verhooge het Moederland zijn subsidie desnoods, maar voor de eerste houde het de beurs gesloten, beperke het zijn toelaag althans tot een vaste som. Zoo alleen zal men te Paramaribo en te Willemstad leeren de tering naar de nering te zetten. De dans der millioenen, holderdebolder de afgrond in, waaraan we ons medeplichtig maken sinds jaar en dag, is, wèl beschouwd, beneden de waardigheid van een volk, zóó rijp van koloniale ervaring als het onze. En het minste wat men eischen mag, is dat er in dezen waanzin althans methode kome.

Uit de bovengenoemde cijfers make ieder voor zich uit, welke der twee koloniën in den ongunstigsten geldelijken toestand verkeert.

Suriname leeft, het aantal zijner inwoners in aanmerking genomen, op aanzienlijk grooter voet dan Curaçao, maar het heeft tot zekere hoogte daartoe het recht nu het een aanzienlijk grooter percentage zijner uitgaven zelf bekostigen kan. Per Curaçaoenaar daarentegen past het Moederland aanzienlijk minder dan per Surinamer bij.

Reeds uit deze cijfers blijkt, vervolgt het Vaderland, dat beide koloniën niet over één kam te scheren zijn; van samensmeding tot één bestuursgewest wat zij vroeger geweest zijn, denkt dan ook niemand meer. Zelfs toonde de practijk der laatste jaren, dat wederzijdsche hulp teleurstelling baart.

Op twee manieren is daarnaar gepoogd. Men heeft opgericht één inspectoraat voor den landbouw in beide West-Indiën, zetelende te Paramaribo, en men heeft op de benedenwindsche eilanden der kolonie Curaçao arbeiders geworven voor den aanleg van de Lawaspoor. Door die werving — zoo meende men — zou Suriname worden geholpen aan een deel der werkkrachten die het voor de ontsluiting van zijn binnenland behoeft, en zou de Curaçaosche arbeider het brood verdienen dat zijn geboortegrond hem weigerde.

Evenwel, steeds sterker wordt de drang om den landbouw-inspecteur in Suriname te ontheffen van alle bemoeienis met de zusterkolonie in de Caraïbische zee, d.w.z. den agrarischen ambtenaar te Willemstad geheele zelfstandigheid te gunnen.

En de Lawa-proef met arbeiders van Curaçao, Bonaire en Aruba is een volkomen mislukking gebleken. Gewonnen en getogen in de droge hitte der benedenwindsche rotseilanden, waren zij tegen de heete vochtigheid der Guyaansche bosschen niet bestand, legden zij in den strijd tegen den malaria-muskjet het jammerlijk af.
dat Suriname zijn werkkrachten niet in de kolonie

De duur betaalde proef, die faalde, heeft geleerd, Curaçao heeft te zoeken (of zouden temet de bewoners der bovenwindsche eilanden, die geen droogte kennen als beneden den wind, voor Suriname geschikter zijn?) en dat Curaçao (althans zijn benedenwindsche, zijn grootste helft) geen heil te wachten heeft van het vasteland, van Suriname al evenmin als van Venezuela."

Na deze opmerkingen in het algemeen, volgt een bespreking over de Curaçao'sche mijnwet, welke door den minister is ingediend.

„Wat Curaçao betreft, zegt het Vaderland, een stap in de goede richting, en een schrede van beteekenis, is met de indiening eener Curaçaosche mijnwet door het departement van Koloniën onlangs gezet.

Niet alsof de bevordering van dit wetsontwerp tot wet plotseling Curaçao van bescheiden landbouw- en handels-kolonietje, dat het is, tot winstgevend mijnland promoveeren zou. Maar omdat het — eindelijk! — hoop geeft op oplossing der Santa-Barbara-quaestie. De ontginning der Santa-Barbara-fosfaatlagen kan — is geschat — aan een zeshonderd arbeiders een fatsoenlijke verdienste verschaffen. Vermenigvuldigt men om te weten hoeveel gezins-leden hierbij baat zouden vinden — dit getal met vier, dan blijken de personen die bij hervatte ontginning van Santa-Barbara belang hebben, op niet veel minder dan vijfentwintig honderd, thans hongerige, monden te kunnen worden geraamd, een twaalfde ongeveer der bevolking van het eiland Curaçao, een zesde zoowat van zijn landbevolking. Art. 10 van het wetsontwerp is nl., zien wij wèl, op den eigenaar Godden toepasselijk. Hem wordt, omdat hij over zijn delfstof reeds eerder beschikte dan de dag, waarvan de Curaçaosche mijnwet zal dateeren, het recht van beschikking over die delfstof gelaten, edoch „behoudens de bevoegdheid der Regeering om, wanneer het algemeen belang het vordert, het beschikkingsrecht aan zich te trekken door onteigening van den grond ten algemeene nutte tegen volledige schadeloosstelling ingevolge de wettelijke bepalingen." Onteigening ten behoeve van mijnontginning is volgens den Minister van Koloniën op Curaçao ook thans reeds mogelijk, maar om allen twijfel af te snijden, werd de bevoegdheid nogmaals uitdrukkelijk in de mijnwet neergeschreven.

Men herinnert zich, dat Dinsdag van deze week het Curaçaosche mijnwezen door Keir Hardie in het Engelsche Lagerhuis is ter sprake gebracht en dat toen door den Minister Grey mededeeling is gedaan van de door de Engelsche aan de Nederlandsche Regeering betuigde „hoop", dat geen Engelsche belangen door de Curaçaosche mijnwet zouden worden gekrenkt. Het komt ons voor, dat de „volledige schadeloosstelling", waarvan het wetsontwerp spreekt, voldoende is om alle redelijke bezorgdheid bij het Engelsche gouvernement te bannen.

De inhoud der mijnwet behoeft geen zorg te baren; dat hare toepassing geschiede met betamelijkheid, daarvoor zorge de Gouverneur.

Dezen eisch nochthans mag men niet loslaten: dat Santa-Barbara weder worde ontgonnen. Er is nu zooveel jaren vergeefs gepoogd — en vooral de heer Van Kol maakte zich hier verdienstelijk — om den heer Godden tot rede te brengen, dat ten leste niets anders rest dan onteigening van dezen onwillige, waarna dan het Curaçaosche gouvernement zelf kan optreden als koopman in fosfaat. En zoo het in het moederland voordeelige contracten mocht kunnen afsluiten, wel, dan zou het mes nog aàn twee kanten snijden."

En wat Suriname betreft, lezen wij:

„Ook voor Suriname: een wetsontwerp en een ontwerp van begrooting ter bespreking.

Ook over deze twee onderwerpen: v e e l te zeggen, zoo men de geschiedenis der laatste jaren in herinnering wil brengen, maar w e i n i g, zoo men zoekt naar nieuwe gezichtspunten.

Het wetsontwerp beoogt het millioen, dat eenige jaren geleden voor de exploratie van het Lawa-gebied ter beschikking werd gesteld, te kunnen besteden naar den geest, die den toenmaligen wetgever leidde; zich te bevrijden van de min gelukkige letter, die hij koos ter belichaming van zijn begeeren.

Het gebied, voor welks exploratie een millioen beschikbaar werd gesteld, is het zuid-oostelijk deel van Suriname, de driehoek, welker basis door het Oranjegebergte wordt gevormd, welker linker opstaande zijde de Tapanahoni, welker rechter dito de Lawa is. Vanuit het Noordwesten breekt in de richting van dat terrein de Lawa-spoor zich door het oerwoud baan, met Kadjoe aan de Suriname-rivier als voorloopig eindpunt. Tusschen dat eindpunt echter en de Tapanahoni ligt een breede strook gronds, besloten ongeveer tusschen 55⁰ en 55⁰ 30' Westerlengte. In dat terrein ligt het Lelygebergte en dezelfde geologische gronden pleiten voor de mogelijke aanwezigheid van goud aldáár als aan den rechteroever der Tapanahoni. Die rivier stelt aan de exploratie een zuiver willekeurige grens; hààr weg te vagen is nu het doel van dit wetsontwerp, dat zelfs voor degenen, die door de tot dusver bij de Lawa-exploratie verkregen uitkomsten zijn teleurgesteld, niet onaannemelijk kan zijn. Het brengt immers het onderzoekingsgebied in dichter nabijheid van het reeds tot stand gebrachte gedeelte van de Lawa-spoor en het opent dus de mogelijkheid, dat deze, wordt zij mettertijd doorgetrokken, verlengd zal worden in de eerste plaats met een korter stuk dan zoo zij werd voortgezet heel tot het Lawagebied en in de tweede plaats met zekerder kans op rendeerend bedrijf dan zoo het Lely-gebergte en zijn omgeving niet waren geëxploreerd.

Nog één Surinaamsche aangelegenheid — zij werd reeds boven even aangeroerd — mag hier niet onbesproken blijven: de elementen van het toekomstige Surinaamsche volk.

Het is niet onverschillig uit welke landaarden de stand der gezeten „kleine" landbouwers is saamgesteld. Dat de eigen Surinaamsche Creolen zijn meerendeel of zelfs maar zijn pit zullen vormen, wie gelooft het nog? Dat Curaçaosche negers een belangrijk contingent zullen leveren, wie durft het na de ontmoedigende ervaringen, met deze lieden bij den spoorwegaanleg opgedaan, nog hopen? En de kans op immigratie bv. van Barbados schijnt daardoor ook niet vergroot. Trouwens, evenals de Britsch-Indische koelies zijn de Barbadianen deelgenooten van G r e a t e r B r e t a i n en dezulken zijn, welke overigens hun verdiensten mogen wezen, in Groot-Nederland misbare elementen.

Reeds thans zijn onder de 80.024 inwoners van Suriname, 3036 Britsch-Indiërs, die onder contract, 1887 Britsch-Indiërs, die zonder contract op plantages werken en ongeveer 14.000, die elders in de kolonie een levensonderhoud vinden. Die 14.000 moeten grootendeels kleine landbouwers zijn; immers, het Koloniaal Verslag noemt 3873 Britsch-Indiërs als huurders, gebruikers of eigenaren van land, als gezins-h o o f d e n van kolonisten-families derhalve. En daarnaast wordt van slechts 101 Javaansche kolonisten gesproken.

Hier valt evenwel op een lichtpunt te wijzen. Allengs winnen de Javanen tegenover de Britsch-Indiërs veld.

In het jaar 1905 werden aangevoerd 526 Javaansche en slechts 173 Britsch-Indische immigranten. Het aantal onder contract op plantages werkende Javanen (4120) overtreft reeds het bovengenoemd cijfer der Britsch-Indiërs (3036). Maar het cijfer der na afloop van hun contract op plantages werkende Britsch-Indiërs (1887) slaat nog dat der in gelijke omstandigheden werkzame Javanen (718), evenals tegenover de 14.000 elders in Suriname toevende Britsch-Indiërs de 1300 elders wonende Javanen nog maar een „kleen hoopke" vormen.

Doch uit den nieuwen aanvoer van immigranten recruteeren zich ten slotte de zelfstandige kleine landbouwers. En dáár is een begin van beterschap te bespeuren.

Eerste beding van voortgezette beterschap is nochthans d a t h e t d e n J a v a n e n i n S u r i n a m e g o e d l e v e n s c h i j n t. En daaraan hapert nog veel.

Van de Nederlandsch-Indiërs, die in Juli 1905 naar hun geboorteland terugkeerden, getuigt het Koloniaal Verslag, dat zij „w e d e r o m klaagden over de duurte der levensmiddelen, zwaren arbeid tegen loon, het bedrag van hen gevorderd voor de hun verstrekte uitrusting en d a t o p a l l e p l a n t a g e s, uitgezonderd Mariënburg en Zoelen, d e b e h a n d e l i n g h o n d s c h e n o n g e m o t i v e e r d h a r d w a s."

Legt men daarnaast, dat, bij het onderzoek door de autoriteiten in Britsch-Indië onder de daar teruggekeerde immigranten ingesteld, „omtrent de behandeling in de kolonie en gedurende de reis geen enkele klacht (werd) ingebracht", dan wijst dit op een hoogst ergerlijk feit. Op dit feit nl., dat de Surinaamsche plantagehouder den fieren Britsch-Indiër, Engelsch onderdaan ontziet, maar van de zachtmoedigheid van den Javaan, Nederlandsch onderdaan, „hondsch" misbruik maakt.

Streng toezicht is hier van noode.

In de eerste plaats omdat de in een Nederlandsche kolonie werkende Javaan reeds als mensch en Nederlander daarop recht heeft.

Maar in de tweede plaats in het belang van Suriname zelf. Dat de Javaan zoo opmerkelijk weinig lust vertoont om in Suriname zich blijvend te vestigen, wordt door een mededeeling als de hier geciteerde ten volle verklaard. Elk gouvernement, dat Javaansche kolonisatie in Nederlandsch-Guyana oprecht begeert, moet beginnen, zoo besluit het blad, met deze smet op onze koloniale eer zonder mededoogen met de schuldigen radicaal uit te branden."

Uit „Beursland", zoo lezen wij boven een artikel in het sociaal-democratische orgaan, het V o l k. Een opstel vol belangrijke cijfertjes waarin menigeen in den laatsten tijd een levendig belang heeft gesteld en... misschien nog stelt. Voor de „partijgenooten" met propagandistische strekking is het voor den „outsider" niet-onaardig ook eens kennis te nemen van de zoete petroleum winstjes, waarover men in de laatste maanden zooveel kon vernemen.

„Onder de petroleummaatschappijen verdient de „Koninklijke" de „eere"plaats. Deze petroleummaatschappij die door hare groote kapitaalmacht en sluwe zakenhandigheid nu reeds al haar konkurrenten onder de knie heeft gekregen, keerde over het afgeloopen jaar (1905) een dividend van niet minder dan 50 pct. uit. Alleen in de laatste vijf jaren bedroeg de netto winst dezer maatschappij in totaal f 200 millioen, hiervan is dus reeds af het bedrag dat voor afschrijvingen noodig was, de onkosten enz. Van die f 20.000.000 ontvingen de aandeelhouders in deze 5 jaren ruim f 15.000.000 schoon aan dividend, en staken de drie directeuren (buiten hun gezamenlijk salaris in dien tijd van f 150.000) aan tantièmes bijna f 1.700.000 in hun zak en de commissarissen niet veel minder.

Bij een bruto winst in vijf jaren van bijna 47.000.000 gulden die na aftrek van onkosten, afschrijvingen, enz. een netto winst liet van 19.000.000 gulden, waardoor aandeelhouders f 15.500.000 konden krijgen, of dividenden van resp. 24, 35, 85, 65, 50 en 50 pct., en waarna dan nog directeuren en commissarissen (welke laatsten ingevolge art. 11 der statuten buiten hun tantième nog reis- en verblijfkosten in rekening brengen) een bagatel van omstreeks f 3.000.000 in hun zak staken. Van al deze reuzenwinsten ontving de schatkist van Nederland in die vijf jaren.... slechts de in verhouding luttele som van f 400.000.

Voorts ontving het Indisch gouvernement nog een bedrag aan cijns, maar bekend is dat zulks verbazend gering is, doordat de „Koninklijke" bijna uitsluitend petroleumvelden op Sumatra exploiteert, waarvan het product bijna onbelast is. De vraag is dan ook inderdaad gewettigd, of het nu niet eens tijd wordt dat tot leniging van den chronischen geldnood van het Indisch gouvernement de winsten der „Koninklijke" wat meer aangesproken kunnen worden dan tot nog toe.

De heeren directeuren in den Haag schreeuwden moord en brand toen onder het ministerie-Kuyper uitvoerrechten op Sumatra-petroleum werden voorgesteld. De koers der aandeelen zakte op de beurs. Maar zoodra had de stembus niet gesproken en kondigde deze de komst van een liberaal kabinet aan, of de koers van de aandeelen sprong bij tientallen percenten weer omhoog,.... omdat van een liberaal ministerie geen verhooging der petroleumbelasting was te wachten. Hiermede wordt dus op teekenende wijze het kapitalistisch karakter van het huidige koalitiekabinet den volke getoond. Zijn wij goed ingelicht dan zal door van Kol bij de aanstaande begrooting van Indië ook de aandacht van de regeering en van het Nederlandsche volk, wat het voornaamste is, op dit koninklijk melkkoetje worden gevestigd.

Het zou stellig een boekdeel vullen, indien de geschiedenis der „Koninklijke" gedurende haar vijftienjarig bestaan in bijzonderheden zou worden geschetst. Een boekdeel, waarin hoofdstukken zouden voorkomen over schandelijke concessie-jagerij en concessie-afpersering; waarin donkere bladzijden zouden worden afgedrukt over het optreden van het koloniale leger, dat op bevel van 't gouvernement „beschaving" in streken ging brengen, waar natuurlijk heel toevallig uitgebreide petroleumvelden „op ontginning wachtten". Zoo nu en dan brengt de indische pers ons bijzonderheden omtrent de beestachtige wijze waarop door de Koninklijke Petroleummpij. thans nog met koelies en ander personeel wordt omgesprongen. En zoo was het vroeger ook, zoo niet erger. De Koninklijke Petroleummpij. is dan ook op Sumatra heer en meester, zij heeft à prix d'or, alles wat invloed heeft aan haar verplicht. In haar raad van commissarissen heeft bv. zitting de heer C. H. A. van der Wijck, voor wien, toen hij uit Indië als gouverneur-generaal terugkwam, dadelijk een zetel in dit college werd vrijgemaakt. De heeren wisten wel wat zij deden.

Vermelden wij nu nog omtrent deze Mij. dat hare aandeelen op de beurs niet minder dan 750 pct. noteeren, en dat haar aandeelenkapitaal in de afgeloopen 10 maanden met f 23.264.000 in beurswaarde is vooruitgegaan, dan meenen wij voor heden voldoende van deze imperialistische creatie te hebben gezegd, om een beeld te schetsen van aard en wezen dezer grootkapitalistische onderneming.

Een andere groep concessie-jagers in de Indische petroleumwereld staat onder leiding van de heeren Deen, welke heeren — wij zouden het in bijzonderheden kunnen voortcijferen — in de laatste drie jaren ongeveer 3½ à 4 millioen gulden schoon aan de Perlak-petroleum-concessie hebben „verdiend". Deze geldmakerij wordt echter nog overtroffen door hetgeen de familie Stoop ons in 1897 liet zien. Zij bracht toen nl. de in haar bezit zijnde alle f 350.000 aandeelen Dordtsche Petroleum-Mij. (die van 1890—1905 een dividend van resp. 6, 15, 42, 36, 60, 125, 200, 213,418, 408, 218, 191, 318½, 340 en 328 pct. betaalde) voor omstreeks f 18.500.000 in, in de Dordtsche Petroleum Industrie-Mij. en sleepte daarmede in één dag ruim 1 8 m i l l i o e n g u l d e n nettowinst in de wacht. Wij zullen het, hierbij laten. Alvorens te besluiten, zij hier echter nog even medegedeeld dat volgens becijferingen van deskundigen de beurswaarde van f 29.600.000 nominaal kapitaal van 7 petroleum-Mpijen. in de laatste 10 maanden van f 46.604.000 (hetgeen dus al een gemiddelde koers van 182 pct. beteekende), tot f 93.186.000 is toegenomen, hetgeen dus voor het petroleum-kapitaal in deze korte spanne tijds een w i n s t van f 46.582.000 beteekent. De gemiddelde koers van de aandeelen dier mpijen. stelt zich dus op niet minder dan 314 pct."

De koortsepidemie op Madoera,

volgens den heer Zaalberg, Redacteur van het „Bataviaasch Nieuwsblad".

(*Aangeboden*). *)

„En nu kan men mij gaan vervolgen" . . . . . .
En dan zal er *recht* worden gedaan."

Het bovenstaande maakt de apotheose uit van een boekje, dat onlangs het licht zag bij de firma Kolff en Co. te Batavia en dat den naam van den redacteur van het *Bataviaasch Nieuwsblad*, den heer Zaalberg, aangeeft als den auteur. Daar echter, zooals in het boekje te lezen valt, de meeste gegevens verkregen zijn van den civiel-geneesheer van Bangkalan, dr. Fischer, zou men met meer recht als auteurs de heeren Zaalberg—Fischer kunnen noemen.

Dr. Fischer is, zooals hij in een Soerabajasche courant duidelijk heeft te kennen gegeven, de besliste vijand van den controleur van Noord-Bangkalan, den heer Blanken, en de redacteur van het *Bataviaasch Nieuwsblad*, zooals hij in tal van artikelen in dat blad getoond heeft, is de besliste vijand van den resident van Madoera, den heer Fokkens.

De tendenz van het boekje is dan ook: lucht geven aan het vijandig gevoel tegenover genoemde ambtenaren. Die heeren doen dit zelf zoo duidelijk mogelijk uitkomen; naar ik aanneem om te verhoeden, dat bij sommige lezers nog het denkbeeld zou kunnen ontstaan, dat het hun te doen was om de zaak en niet om de persoon. Die eerlijkheid mag hun niet worden ontzegd.

De heeren toonen zich in de eerste plaats gekant tegen controleur Blanken, tegen hetgeen hij gedaan of liever misdaan zou hebben tijdens de in zijn afdeeling hevig gewoed hebbende koortsepidemie, en in de tweede plaats tegen resident Fokkens, welken hoofdambtenaar zij aansprakelijk stellen voor alles wat er in zijn gewest gebeurt, dus ook voor hetgeen controleur Blanken zou hebben misdaan. Nu dient controleur Blanken niet *direct* onder den resident, maar sedert 1 Februari jl. direct onder den assistent-resident Meijer, die het hoofd is der afdeeling Bangkalan. Hij is verantwoordelijk voor zijne afdeeling en voor de richtige uitvoering der maatregelen, door zijn chef, den resident, bevolen. Waar derhalve, zooals in het onderhavige geval, de maatregelen, door den resident in het belang der zieke bevolking in het leven geroepen, door controleur Blanken slecht zouden zijn uitgevoerd, hadden de heeren Zaalberg—Fischer in de *eerste* plaats den heer Meijer moeten atakeeren en eerst in de *tweede* plaats den resident. Dan zou echter het publiek in den waan zijn gekomen, dat hun doel werkelijk was geweest de vinger op de vermeende wonde plekken te leggen, dat het hun om de *zaak* te doen was, en daarom hebben zij den heer Meijer in hun boekje geheel genegeerd en gedaan alsof die verantwoordelijke bestuursschakel niet bestond.

Eerlijker kan het, dunkt me, niet.

Waar op zulk een naïve wijze door de schrijvers wordt aangegeven, dat het hun alleen te doen is om de heeren Blanken en Fokkens te pakken te krijgen, wordt aan hunne beschuldigingen natuurlijk veel waarde ontnomen en moeten deze eerst ontdaan worden van hetgeen op rekening komt van haat en hartstocht, om ze met juistheid te kunnen beoordeelen. En dan schiet er niet veel meer van over, zooals te begrijpen is.

Het boekje was reeds in bedoelden geest aangekondigd door dr. Fischer in een door hem onderteekend artikel, voorkomende in de *Nieuwe Soerabaja Courant* van 16 Juni jl., een artikel vol haat en hartstocht tegen controleur Blanken, waarin de schrijver zegt den heer Zaalberg tal van gegevens tegen dien controleur te hebben gezonden, met vrijheid ze te publiceeren, en o. a. mededeelt, dat het tusschen beiden tot een uitdaging was gekomen, nl. de heer Fischer had den heer Blanken uitgedaagd en, zooals hij dat noemt „een gevoelige correctie" toegediend.

Nadere toelichting door den heer Fischer ware wel wenschelijk geweest. Velen zullen toch onder een „gevoelige correctie" een werkelijk pak slaag verstaan, en zich er over verwonderen dat de heer Blanken, die, zoo op

*) Dit opstel, de uitkomsten bevattend van een voor het „Soer. Handelsblad" ingesteld onderzoek, werd ons door de redactie van dat blad ter plaatsing aangeboden.
RED. COM.

het gezicht, den heer Fischer maken en breken kon, zich dat zou hebben laten welgevallen. Het feit heeft dan ook alleen bestaan in het zeggen van den heer Fischer tegen den heer Blanken: »u kunt beschouwen een klap in het gezicht gehad te hebben«. Hiermede was de zaak echter niet uit. De resident kwam tusschenbeide, bracht de heeren in het belang van den dienst weer bij elkaar, en tot eene verzoening, tot bewijs waarvan zij in tegenwoordigheid van den resident en den assistent-resident elkaar de hand drukten. Daarmee had, dunkt mij, dr. Fischer het recht verloren verder over de zaak te spreken en die in de courant op te rakelen, zonder de geheele toedracht te vermelden.

Ik denk dan ook, dat, wanneer er *recht* gedaan werd, zooals de heer Zaalberg zoo gaarne wenscht, het voor enkelen der vrienden van hem minder prettig zou kunnen afloopen. De bom zou vermoedelijk verkeerd springen. Het is voor hem dus te hopen, dat de heer Zaalberg niet vervolgd worde. Trouwens, ik geloof niet, dat daartoe veel kans is, daartoe is de inhoud van het boekje te naïf.

Men zou na deze uiteenzetting een verdere bespreking van het boekje eigenlijk wel achterwege kunnen laten, ware het niet, dat de beschuldigingen een te vermakelijken kant hebben, nl. dat de meeste zich keeren tegen een der schrijvers, Dr. Fischer zelf.

Nemen wij allereerst de beschuldigingen tegen controleur Blanken, en wel sub 1, 2 en 3, luidende:

1o. *dat hij in de laatste dagen van December naar Sepoeloe op dienstreis gegaan, zich niet de moeite heeft gegeven te informeeren naar den toestand der bevolking, die toen reeds eenige maanden aan koortsen was blootgesteld.*

Waarom zou hij er niet naar geïnformeerd hebben? Hij was toch op de hoogte van den ziektetoestand uit de rapporten, hem door den wedono geregeld toegezonden. Waar de toestand ernstiger ware geworden dan daarin vermeld, was het de plicht van den wedono geweest hem er op te wijzen, ook zonder dat hij informeerde. Sub 1 behoort derhalve tot de onware praatjes.

2o. *dat hij begin Januari, toen ook Bangkalan door een bandjir werd geïnundeerd, geen aandacht heeft geschonken aan de verschillende berichten over den nood der bevolking in zijn afdeeling.*

Hij zou volgens den schrijver den last hebben gekregen van den resident hem omtrent den toestand in Sepoeloe te rapporteeren. Dit is onjuist. Hij had den last gekregen omtrent de door de overstrooming aangerichte schade in de geheele afdeeling Bangkalan te rapporteeren, een last, die aan alle assistent-residenten werd gegeven. Heeft hij dien last geëndosseerd op den wedono van Sepoeloe, dan was het de plicht van dezen geweest hem op de gevolgen der ramp te wijzen.

3o. *dat hij medio Januari, zes desaverkiezingen hield en daarbij, in strijd met elk denkbeeld in een dusdanige verkiezing, het volk niet gehoord heeft en dientengevolge ook geen kennis heeft kunnen nemen van zijn wenschen, nooden en behoeften, en daardoor onkundig is gebleven van de epidemie.*

Dat hij het volk niet gehoord heeft, voor zoover de verkiezingen betreft, is onwaar. Hij zal ook wel naar den gezondheidstoestand geïnformeerd hebben; deed hij dit niet, dan was het al weer de plicht geweest van den wedono hem er op te wijzen, zoo ten minste de toestand ernstiger geworden was, dan die Inlandsche ambtenaar in de rapporten had vermeld.

De aanklacht sub. 1, 2 en 3 is dus, dat controleur Blanken in de maand December en Januari op zijne tournées geen aandacht heeft geschonken aan de ziekte. Nu vormen *ziekte* en *geneesheer* vrij wel *één* begrip, en het lag dus voor de hand, dat de heer Zaalberg, toen hij zijn informaties kreeg van den civielen geneesheer van Bangkalan, dr. Fischer, dezen de vraag had gesteld: »En wat heeft *u* in dien tijd gedaan voor de zieke bevolking; heeft *u* naar haar omgekeken, haar bezocht, zooals nog meer uw plicht was, dan van controleur Blanken? Heeft *u* den resident, toen hij te Bangkalan vertoefde, op den ernst der ziekte in Sepoeloe gewezen?

Die vragen heeft de heer Zaalberg *niet* gesteld en daarmede bleef hij zich gelijk, nl.: duidelijk te willen doen uitkomen, dat hij met zijn onderzoek alleen op het oog had te ageeren tegen controleur Blanken en tegen den resident, en niet het blootleggen der zaak.

Had hij die vraag gesteld, dan zou het antwoord misschien geluid hebben: Door de rapporten van de wedono's, die ik geregeld ontving, was ik op de hoogte van den ziektetoestand; ik wist b.v., dat van 20 tot 30 Dec. 1905 er in het district Sepoeloe 211 dooden waren gevallen en dat daar op het einde van die maand bij de 1000 zieken voorkwamen. Edoch ik ging er niet heen in December, ook niet in Januari en ook niet in Februari, toen ik de ziekte als epidemisch meende te moeten beschouwen. Ja toch, in Februari bezocht ik eens één der meest geteisterde desa's, wijl ik ten behoeve der justitie een lijk moest schouwen; koortslijders bezocht ik echter niet. Toen de resident te Bangkalan vertoefde in Januari, bracht ik Z. H. Ed.G. *niet* op de hoogte van den toestand. Zoo ten minste zou het antwoord hebben moeten zijn, gelijk reeds vermeld werd in het *Soer. Handelsblad* van 28 April jl.

In Januari was dr. Fischer eenige dagen ziek, en overigens had hij het erg druk, vooral in Februari, toen hij zonder dokter djawa zat, heb ik hooren beweren. Maar hij ging toch geregeld eenmaal 's weeks naar Klampis voor de prostitutie; en Klampis ligt aan een vlakken, bijzonder fraaien, kolfbaanachtigen weg, maar 4 paal van de districts-hoofdplaats Sepoeloe, en maar 12 paal van het toenmalige brandpunt der ziekte verwijderd. Veel tijd behoefde met een bezoek aan die streken dus niet verloren te gaan. En dat dr. Fischer daartoe tijd genoeg had ook zelfs *zonder* de hulp van een dokter djawa voor den dienst ter hoofdplaats Bangkalan, werd bewezen in Maart, toen dr. Fischer geregeld eenmaal per week *moest* gaan naar de koortstreken en hij zich aan dien plicht niet ontrekken *kon*.

De 4e beschuldiging tegen controleur Blanken: *dat buiten hem, den verantwoordelijken bestuurs-ambtenaar om, den 2en Februari de koortsen te Sepoeloe epidemisch verklaard moesten worden,* is onwaar, want het was de waarnemend assistent-resident Blanken, die het desbetreffende telegram aan den resident verzond.

De 5de beschuldiging: *dat behalve de epidemie te Sepoeloe door den civiel-geneesheer aan het licht zijn gebracht de epidemiën èn te Klampis èn te Banjoe-Sangka,* bedoelt: dat, toen de epidemie te Sepoeloe en elders een voldongen feit was, controleur Blanken niet wist, dat er in beide genoemde plaatsen ook veel koortslijders voorkwamen. Ook deze beschuldiging keert zich geheel tegen dr. Fischer. 2 Februari had die geneesheer de ziekte in het district Sepoeloe epidemisch verklaard. Op hem rustte dus in de eerste plaats de plicht te zorgen voor de zieke bevolking in dat district, waartoe hij in Maart geregeld zijn tournées maakte, en eerst den 21sten dier maand ontdekte hij in een desa, *gelegen in het district Sepoeloe,* vlak aan den grooten weg, waar hij elke week minstens eenmaal langs reed, dat er vele koortslijders voorkwamen en nu zou de schuld van dat verzuim op de schouders van controleur Blanken worden geschoven! Kan het partijdiger! En dan nog: de personen, die door dr. Fischer den resident vertoond werden om zijn ontdekking te staven, waren allen menschen, die geregeld hun arbeid verrichtten, er gezond uitzagen, alleen bij betasting een vergroote milt bleken te hebben. Dit te constateeren, is toch niet het werk van een controleur! Daar dienen de geneesheeren voor. Een controleur kan alleen op het uiterlijk afgaan.

Ook de ontdekking der koortslijders te Klampis, keert zich tegen dr. Fischer. Die had plaats ultimo Februari, nadat dr. Fischer maanden te voren geregeld elke week daar was gekomen voor de prostitutie. Voor een geneesheer, die wist, dat reeds maanden lang koortsziekten aan de Noord- en Westkust van Bangkalan voorkwamen, lag het voor de hand, dat in een stranddesa, slechts vijf paal van Sepoeloe verwijderd, ook wel koorts zou voorkomen, en had hij reeds veel eerder in de desa daarnaar een onderzoek moeten instellen.

De 6de beschuldiging: dat *controleur Blanken in Januari heeft geweten, dat er te Banjoe-ates, in de afdeeling Sampang, een epidemie woedde, hetgeen hem medegedeeld was door den dokter djawa, raden Ismail, doch dat hij daarvan geen melding heeft gemaakt, omdat het niet in zijn afdeeling was,* keert zich tegen dr. Fischer.

In de beschuldiging heet het, dat controleur Blanken reeds in *Januari* hiervan afwist; in de toelichting vinden wij echter, *liefst cursief gedrukt*, vermeld, dat de controleur reeds omstreeks 20 *Februari* de mededeeling had ontvangen. Alweer een bewijs hoe de heeren Zaalberg—Fischer het er op toeleggen om vooral te doen uitkomen, dat het hun niet te doen is om de zaak, maar alleen om twee personen te treffen. Een leugentje van een kleine maand is daarmede geëxcuseerd! Had de heer Zaalberg zich nu gewend tot den heer Blanken, dan zou hij wellicht vernomen hebben, dat dr. Fischer en controleur Blanken beiden tegelijkertijd, in het laatst van Februari, de mededeeling van den dokter djawa ontvingen, doch dat zij afspraken het bericht voorloopig geheim te houden, tot controleur Blanken zou onderzocht hebben, of het maar niet een praatje was. Dat daarop den 5den Maart dr. Fischer, buiten weten van den heer Blanken, over de grens den resident tegemoet trok om hem mededeeling van de ziekte te doen.

Hij, als geneesheer, had natuurlijk, nog eer dan controleur Blanken, dadelijk toen hij het bericht ontving, den resident er van in wetenschap moeten stellen.

De *zevende* beschuldiging *dat controleur Blanken: wel verre van mede te werken om de epidemie te bestrijden, zich daarvoor niet alleen onverschillig heeft betoond, maar zelfs pogingen heeft gedaan om de ziekte uit te stampen,* berust ten eerste op het wegmoffelen van 236 dooden op de tiendaagsche staten van Tandjong Boemi. De heeren Zaalberg-Fischer deelen hieromtrent meê, dat de docter djawa Soegowo, met den inlandschen schrijver van den wedono van Sepoeloe den civiel-geneesheer Fischer het tiendaagsch rapport van den wedono, waarin dan die misdaad zoo geschied zijn door . . . den wedono, lieten zien. Het *moest* geschieden, zei de schrijver van dat districtshoofd en daaruit concludeeren de heeren Zaalberg-Fischer, dat de controleur er achter had gezeten; vooral ook hierom: wijl, zooals zij zeggen, die schrijver, zooals *men* weet, sedert ontslagen is.

Onder die *men* zijn alleen de heeren Zaalberg en Fischer te verstaan. Bedoelde schrijver is toch nog steeds in functie te Sepoeloe.

Fraaie conclusie dus!

Maar behalve dat: er zijn geen dooden weggemoffeld. Ze zijn eenvoudig van den tiendaagschen staat, waarop de assistent-wedono van Tandjoeng Boemi ze ten onrechte gebracht had, *door den wedono*, geschrapt, en gebracht op den volgenden tiendaagschen staat, waarop zij *wel* behoorden. Ziedaar het verschrikkelijke feit!

Ten tweede berust de beschuldiging op het trachten af te voeren van een 1000-tal zieken van de ziektestaten.

Twee dokters djawa verdroot het om nog telkens zieken op te brengen, die reeds lang weder aan den arbeid waren getogen en uiterlijk geen sporen meer van doorgestane ziekte droegen.

Ze vroegen toen schriftelijk aan den civiel-geneesheer hoe ze hierin mochten handelen? Acht dagen wachtten

ze op antwoord, en toen het niet kwam, schreven zij een 1000 tal menschen, in dat geval verkeerende, af. Zooals men weet, werden ze in de tiendaagsche rapporten niet afgevoerd, maar, op advies van den resident, opgebracht als reconvalescenten. Controleur Blanken had met de heele geschiedenis niets te maken. Afschrijving van zieken behoorde tot het technische deel van de taak der dokters djawa en te dien opzichte stonden ze niet onder den controleur, maar onder den civiel-geneesheer, dr. Fischer.

En als men nu nagaat, dat in een der tiendaagsche rapporten (Augustus) een docter djawa onder dr. Terburgh op eenmaal meer dan 2000 zieken afschreef in de ziektestaten, dan is het heele geval als een gezochte zaak van niet de minste beteekenis te beschouwen.

Ten slotte nog dit om de juiste waarde der beschuldiging tegen controleur Blanken te kunnen beoordeelen: Tot ultimo Maart stond de bestrijding der koortsepidemie aan de Noordkust, zoowel onder de leiding van controleur Blanken als onder die van den civiel-geneesheer, dr. Fischer. Toen bleek, dat dit bezwaarlijk ging, omdat de laatste geen tijd had om meer dan eenmaal per week zich naar de ziektestreek te begeven, kwam alles in één hand, in die van controleur Blanken; behoudens, dat de dokters djawa, voor zooveel het technische deel der zaak betrof, (o. a. het beoordeelen wie ziek en niet meer ziek waren) bleven onder de bevelen en het toezicht van dr. Fischer.

En nu de beschuldigingen tegen den *resident*. De *eerste* is: *dat hij in Januari te Bangkalan zijnde, en vernemend, dat de bandjirs in Sepoeloe de meeste schade hadden aangericht, niet persoonlijk daarheen ging.*

De resident, in Januari te Bangkalan vertoevende, wist van een ernstige koortsziekte in Sepoeloe niets; hem was daaromtrent nimmer iets medegedeeld, noch door het plaatselijk bestuur, noch door den civiel-geneesheer, dr. Fischer, ook niet, toen hij naar den gezondheidstoestand der bevolking informeerde. Hij werd door den bandjir verrast en geheel ingesloten, hij kon noch vóór-, noch achteruit.

De passage, ook naar Pamekasan, was geheel gestremd; alles, ook de hoofdplaats Bangkalan, stond voor een groot deel onder water. Telegrammen bereikten hem, waaruit hij vernam, dat Sampang, Soemenep en de afdeeling Pamekasan te lijden hadden van groote overstrooming. Soemenep vroeg vergunning om een pas gemaakt, doch nog niet geheel gereed zijnd bandjirkanaal te gebruiken, den daartoe opgeworpen dam door te steken om afloop aan het bandjirwater te geven. Hij *moest* dus, zoodra het maar eenigszins kon, terug naar Pamekasan, ten einde van daaruit maatregelen te kunnen nemen voor het geheele gewest. Hij was toch geen resident van Bangkalan alleen, maar van geheel Madoera.

Reden om naar Sepoeloe te gaan, bestond voor den resident heelemaal niet. De gevolgen van den bandjir waren bij zijn vertrek van Bangkalan nog niet bekend en konden nog niet bekend zijn. Wel wist men, dat het de kanten naar Kamal uit het meest gebandjird had en vermoedelijk de meeste schade zou zijn aangericht. Had hij dus kunnen blijven, zoo zou hij zeker dien kant uit gegaan zijn, en niet naar Sepoeloe, omdat de noodzakelijkheid daartoe voor hem, onbewust van de ernstige ziekte aldaar, niet bestond. Beschuldiging sub 1 heeft derhalve geen grond.

De *tweede* beschuldiging: *dat de resident, toen de volstrekte onbetrouwbaarheid der rapporten uit Bangkalan duidelijk was gedemonstreerd, daaraan vertrouwen bleef schenken niet alleen, doch zelfs medewerkte om verkeerde voorstellingen ingang te doen vinden, (gelijk in de kwestie van het afschrijven van een duizendtal zieken, toen hij in zijn telegram aan de Regeering de schuld trachtte te schuiven op de geneeskundigen)*, houdt al evenmin steek.

De rapporten uit Bangkalan ontving de resident van den assistent-resident Meijer. Waar deze er vertrouwen in schonk, bestond voor den resident geen reden ze te wantrouwen, te meer niet, waar de enkele pogingen, aangewend om hunne onvertrouwbaarheid, — of liever de onvertrouwbaarheid van controleur Blanken, want dit werd er mede bedoeld —, aan te toonen, gebleken waren op *onjuiste* gronden te berusten

En wat betreft hetgeen in de beschuldiging tusschen haakjes staat, diene wat reeds hiervoren gezegd is: de cijfers van zieken en dooden en afgeschrevenen kwamen oorspronkelijk van de docters djawa, die tot ultimo Maart geheel stonden onder dr. Fischer en later alleen voor zooveel het medische gedeelte hunner taak betrof, waartoe juist behoorde het bepalen wie ziek waren en welke zieken konden worden afgeschreven.

De *derde* beschuldiging tegen den resident luidt: *dat hij, ondanks zijn herhaalde inspecties, niet toezag op, zich niet overtuigde van de richtige uitvoering zijner bevelen.*

De assistent-resident Meijer wordt hier weer geëlimineerd. Deze toch had er voor te zorgen, na te gaan of de door den Resident voor zijne afdeeling gegeven bevelen richtig werden uitgevoerd. De heeren Zaalberg—Fischer stellen hem hier dus in staat van beschuldiging. De resident deed op zijne herhaalde inspecties telkens hier en daar een greep om te zien, of de maatregelen goed werden nagekomen en zoo deed ook de geneeskundige inspecteur, dr. Fock. Over hetgeen zij zagen, konden zij tevreden zijn, zooals ook de gestadige vermindering van het aantal dooden aanwees, dat in het begin van Mei, *even vóór de komst van dr. Terburgh*, tot normale cijfers, den tijd van het jaar in aanmerking genomen, was teruggebracht, nl. van 29—226 en 84 in het begin van Maart tot 9—26—4 in het begin van Mei.

Volgens de vierde beschuldiging *riep de resident de ambtenaren, die hun plicht niet deden, niet tot de orde; ging lijdelijke tegenwerking hunnerzijds niet tegen.*

Van deze beschuldiging kan niet anders gezegd worden, dan dat zij absurd is. Indien toch de resident dat wèl zou hebben gedaan, zou hij er toch zeker dr. Fischer niet hebben bijgeroepen. Het is zelfs zijn *plicht* om, waar hij ambtenaren tot de orde roept, het te doen *niet* in het bijzijn van anderen, en waar het schriftelijk geschiedt, de zaak *geheim* te behandelen.

De *vijfde* beschuldiging: *dat de resident, door de gebeurtenissen in de afdeeling Bangkalan, op de hoogte gekomen hoe er in zijn gewest gediend werd, nochtans genoegen nam met de eenvoudige verklaring, dat er voor Sampang geen reden tot ongerustheid was, totdat hem ook in die richting de oogen waren geopend*, is ook al niet steekhoudend.

Voor die eenvoudige verklaring moet gelezen worden het geruststellend rapport van een bekwaam geneeskundige, die speciaal naar de Noordkust van Sampang was gezonden om te onderzoeken, of de koortsziekte, die daar jaarlijks voorkomt, een ernstig karakter had aangenomen, terwijl kort daarop de resident er zelf heen ging.

Velen meenen, dat, om reden het onderdistrict Tandjong Boemi grenst aan de afdeeling Sampang en de ziekte in dat onderdistrict ernstig was, zij ook per sé ernstig moest zijn *over* de grens in het Sampangsche. Hij bebesmettelijke ziekten kan dit het geval zijn, bij koortsen zeker niet. Zoo trof men dan ook het verschijnsel aan, dat in het onder-district Sepoeloe, hetwelk *links* aan Tandjong Boemi grenst, de ziekte *geen* ernstig karakter had aangenomen. Redelijken grond om aan te te nemen, dat ongetwijfeld aan dé overzijde in het Sampangsche, rechts van Tandjong Boemi, de ziekte eveneens ernstig was opgetreden, bestond er dus niet, allerminst, toen een deskundige, tot onderzoek daarheen gezonden, rapporteerde: dat de ziekte *niet* ernstig was.

De *zesde* beschuldiging: *dat de resident lijdelijk bleef toezien, toen hem gerapporteerd was hoe de controleur van Noord-Bangkalan, alsof diens schuld niet reeds groot genoeg ware, de epidemie in Sampang had verzwegen, omdat het niet zijn afdeeling betrof.*

Op deze beschuldiging is hetzelfde van toepassing als is medegedeeld betreffende de vierde beschuldiging.

Ziedaar de verschrikkelijke beschuldigingen tegen den resident van Madoera en controleur Blanken tot nul gereduceerd.

De heer Zaalberg verder in zijn boekje op den voet te volgen ter nadere bespreking, is niet doenlijk. De man haspelt alles, wat hij hier en daar heeft opgevangen, door elkaar; praat van natuurlijke en kunstmatige inzinkingen van het terrein, die oorzaak zouden geweest zijn van de koorts-epidemie in Sepoeloe, terwijl die inzinkingen overal aan de kusten van Madoera voorkomen, in Soemenep, waar geen koorts-epidemie geweest is, in nog veel sterker mate; spreekt van schrale velden in de districten Bangkalan en Arosbaia, waar integendeel de grond zeer vruchtbaar is; meent, dat de spichtige djagoeng, die vruchtkolven geeft van een vinger lang en niet dikker dan een kinderpols, het bewijs is van die schraalheid, terwijl dit een bijzondere djagoengsoort is, die op geheel Madoera vo rkomt en die de Madoerees voor geen Java-djagoeng met groote kolven zou willen ruilen, zoowel om den smaak als om de dengdzaamheid van het product, dat zich bijzonder lang laat bewaren; verkondigt, dat Arosbaia een der meest door de epidemie geteisterde kampongs is geweest, terwijl het er nagenoeg niet door geleden heeft en hier, voor meest, minst moet gelezen worden; hij borduurt daarop averechts verkeerd door, meent uit het geheel naakt loopen van kinderen van 7, 8 tot 10 jaar de conclusie te mogen trekken, dat er groote armoede heerscht, rijdt door streken waar de padi geoogst is en ziet de geoogste velden aan voor mislukte aanplant, hetgeen hem doet zeggen, dat de oogst er minstens voor de helft mislukt is; terwijl de oogst er goed geslaagd was; spreekt over immunisatie en cacheksie alsof hij geneesheer van professie is, en vertelt verder nog tal van blunders, de één nog grooter dan de andere.

Enkele mededeelingen, deels van komischen aard, verdienen nog bijzondere vermelding:

De heer Zaalberg ontmoette, zegt hij, in de passangrahan te Sepoeloe den officier van gezondheid, belast met de malariabestrijding, dr. Terburgh en dr. Fischer. Men moet namelijk weten, dat resident Fokkens in Februari reeds per draad een bekwaam officier van gezondheid had aangevraagd om de oorzaak der ziekte op te sporen en de leiding der bestrijding in handen te nemen, overtuigd als hij was, dat het hier een zaak betrof, die speciaal den geneeskundigen dienst aanging. Hij kreeg echter ten antwoord, dat er geen officier van gezondheid beschikbaar was.

Dr. Fock, de eerstaanwezend gewestelijk officier van gezondheid te Soerabaia, werd toen aangewezen om naar Sepoeloe te gaan teneinde eens te gaan kijken en de genomen maatregelen te beoordeelen. Dit deed hij, waarop hij adviseerde: met de genomen maatregelen door te gaan, wijl zij hem juist waren voorgekomen.

Ultimo April kwam de resident bij den Landvoogd nog eens telegrafisch op zijn vroeger gedaan verzoek terug. De geneeskundige dienst had wederom niemand beschikbaar, waarop de landvoogd zelf ingreep en dr.

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

XII.

Maleen nam de apotheek eens op.

Het was een hoog, wit-gepleisterd vertrek, met nissen in de wanden, naar Arabischen bouwtrant. In die nissen waren planken ingevoegd, waarop zeer ordelijk, in het gelid rijen wit porceleinen potjes, kruikjes, blauwe vergifglazen, witte buizen, blikken busjes, enz. geschaard stonden. De meeste waren van etiquetten voorzien.

Het rook er sterk naar carbol, ofschoon het getraliede, eerst op manshoogte beginnende venster geen glasruiten had, en dus de buitenlucht inliet.

Overigens was het gevangenisachtige vertrek tamelijk donker en koel.

„Deze vrouw leeft als een heilige," dacht Maleen. „als de heilige Elisabeth . . . . . In den grond doet zij evenwel hetzelfde, wat ik doe, als ik mij iederen dag met nieuwen ijver aan het gezelschapsleven van de Europeanen hier wijd. Ieder van ons streeft er naar, in geest en werk, den man nabij te komen, die ons ideaal is. Als zij een koopman liefhad, dan zou zij denkelijk reclame maken voor zijn handel, in plaats van negerwonden te verbinden."

Eindelijk was de laatste patient geholpen.

Joséphine d'Eltville stond eenigszins vermoeid op, om in een aan den wand bevestigd koperen bekken haar handen te wasschen.

Maleen, die haar thans beter belicht zag, merkte op, dat zij zeer geel zag — zelfs het wit van hare oogen had een gele tint.

Terzelfder tijd dacht freule d'Eltville:

„Wat is zij nog rozig en blank!"

Zij vroeg:

„Heeft u nog in het geheel geen koorts gehad?"

„Neen, tot nog toe niet."

„Dat is verwonderlijk."

„Mijn man past zoo goed op mij. Ik schaam mij er haast voor."

„Hoe dat, madame?"

„Omdat anderen zich aan de gevaren van het klimaat blootstellen, terwijl ik mij verwennen laat."

Mademoiselle lachte.

„Als men een echtgenoot heeft, behoort men zich zelf niet toe," beweerde zij.

„Hoe zoo?" vroeg Maleen eenigszins scherp.

De blikken der beide vrouwen kruisten voor een oogenblik. Toen antwoordde mademoiselle d'Eltville op haar koelen, min of meer nonchalanten toon:

„Dat is nu eenmaal zoo. Maar het zal den baron toch wel niet gelukken, u op den duur te beschermen tegen de koorts. Wij ademen dagelijks malariakiemen in, allen. Zoolang lichaam en geest genoeg weerstandskracht bezitten, kunnen zij de baas blijven over het ziektegif. Maar het weerstandsvermogen neemt in dit klimaat snel af. Allen moeten wij de koorts doormaken en — dat is ook heel goed te verdragen."

„Ik ben ook in het geheel niet bang voor de koorts," verzekerde Maleen. „Hoogstens vrees ik de uitwerking, die mijn ziek-worden op mijn man zou kunnen hebben."

Weer lachte de Française.

„Het zou in elk geval jammer zijn van uw mooi teint," zeide zij. „Dat is met de eerste koorts gewoonlijk weg."

Maleen antwoordde trots:

„Ik hoop dat dengenen die mij liefhebben, mijn meer of minder goed uitzien onverschillig is."

Opnieuw rustten de donkere oogen van Mademoiselle d'Eltville onderzoekend op Maleen.

Deze dacht plotseling weer terug aan de zielsbedroefde Maria Beta.

Terwijl Josephine haar arm nam en haar naar een klein salon bracht, vertelde Maleen, hoe zij daar straks het jonge meisje aangetroffen had.

„Ach ja," zeide Josephine, „ik vind het aangenaam, dat ik juist met u daarover spreken kan. Men beweert dat uw woord meer invloed heeft dan dat van anderen op uw Dr. Krome. Die heer is, naar hett mij voorkomt, van zins het arme kind ongelukkig te maken."

„Krome? . . . . Marie Beta?" . . . . stamelde Maleen.

Het was goed, dat Josephine haar juist op dit oogenblik niet met haar uitvorschenden blik aanzag. De Française was met een presenteerblad bezig, waarop een bediende schaaltjes met confituren en limonade met ijs gebracht had.

„De heer Krome," ging zij bedaard voort, „heeft juffrouw Beta dikwijls ontmoet, en de complimentjes, zooals de mannen tegenover aardige jonge meisjes steeds in den mond hebben, zijn het kind naar het hoofd gestegen. Het dwaze meisje heeft hem rendez-vous gegeven, en daarbij is het paar gesnapt geworden, — gelukkig voor het meisje, want er is nog niets onherstelbaars voorgevallen. Zou u er niet iets op kunnen vinden, om den jongen „mondain" eens op zijn plaats te zetten?"

Daarbij keek Josephine Maleen vragend aan. De elegante jonge vrouw scheen op eenmaal geheel veranderd. Zij zat met gebogen hoofd en staarde strak op den knop van den parasol, die zij in de handen hield.

„U is onwel!" riep Mademoiselle d'Eltville.

„Een plotselinge hoofdpijn," klaagde Maleen en stond op. „Ik zal u nu maar adieu zeggen."

Maar de Française duldde niet, dat Maleen op dit oogenblik in de gloeiende hitte uitging. Zij dwong

haar met zacht geweld, zich in een donkeren hoek wat op den divan uit te strekken.

Maleen protesteerde, maar dat hielp haar niets.

„Zoolang ik de menschen gezond en wel zie," zeide Josephine, „bemoei ik mij weinig met hun doen en laten. Wanneer zij lijdend zijn, vervallen zij aan mij. Ja, zelfs u ook, barones. En nu blijft u tien minuten lang heel stil liggen. Dan mag u weg — als uw hoofd beter is."

Maleen lag op den rug te kijken naar de hooge, witte zoldering, waaraan metselaar-wespen haar eigenaardige leemnesten opgehangen hadden, en trachtte haar gedachten te verzamelen.

Welk een ontzettende ontgoocheling had zij ondervonden! Terwijl zij dus zichzelf alles ontzegde, om hem !en haarzelf te redden, terwijl zij hem geheel en al van haarzelf vervuld geloofde, begon hij een flirtatie — of erger — met dit schuwe, kleine boschka!tje!

Dat kon hij! Daar had hij pleizier in! Na alles wat hij haar verzekerd had!

Als het meisje zich zoo zeker waande van zijn liefde, dat zij zich tot zulke dwaasheden liet verleiden, dan moest hij daartoe wel aanleiding gegeven hebben.

Hoe onverdragelijk was haar die voorstelling!

Zij richtte zich op.

„Ik voel mij nu weer heel goed," sprak zij. „Wezenlijk, ik schaam mij!"

„Dat zegt u reeds voor de tweede maal," merkte Josephine d'Eltville op, in haar onbekommerden, kalmen toon. „Men moet zich niet te veel schamen."

Maleen kleurde langzaam. Haar zooeven nog matte en onzekere blik verhelderde.

„U heeft gelijk, dat u mij er opmerkzaam op maakt, dat ik tot phrasen verval," zeide zij. „Want, als ik er over nadenk, dan komt het mij voor, dat men zich gewoonlijk niet zeer schaamt, wanneer men het uitspreekt, en als men zich eens wezenlijk schaamt, dan zegt men het niet."

„Juist zoo."

Bij de huisdeur raapte Maleen al haar kracht bijeen en zeide:

„Dat, wat u van Marie Beta en Krome vertelde, moet natuurlijk een einde nemen. Ik zal er met Krome een ernstig woordje over spreken."

„Zeker, dat is goed. En u, mevrouw, is de eenige, die zich zulk een woord veroorlooven kan. Als de heer Krome met het meisje trouwen wil, zal niemand daartegen iets in te brengen hebben. Maar dan moest hij zich verklaren, voordat hij het jonge ding haar goeden naam ontneemt. Men komt hier nog lichter dan elders in opspraak."

. . . .

Met oogen die niets zagen, ging Maleen de straat langs, gloeiende in de zonnehitte.

Haar slapen bonsden.

Hoe was het toch denkbaar, dat hij.... hij.... deze smaloogige, verlegen jonge wilde begeerde! Wat was er dan toch voor aantrekkelijks in haar? Een onopgevoed, dom kind!

Maar Rainer dan? Haar knappe, deftige broer was toch ook verliefd geworden op het meisje, en hij zeide, dat de Europeanen in de stad bijna allen met haar gedweept hadden!

Ja, het was toch wel waar. Vrouwen begrepen niets van den smaak der mannen.

En haar werkzame fantaisie stelde haar steeds op nieuw weer het samenzijn van die twee voor. Zij meende, dat zij den hooghartigen, strengen blik zijner oogen teeder worden zag — den zelfden uitdrukking aannemen, die er in lag, toen hij haar briefje zijn talisman genoemd had. En dezen blik gunde zij geene andere! Hij mocht slechts haar, haar alleen toebehooren, in alle eeuwigheid.

En nu liet hij haar staan, en wierp dat, wat haar zaligheid geweest zou zijn, als zij dat had mogen aannenemen, aan dat kind weg!

En deze gelukkige Maria was vrij! Die behoefde haar warm hart niet met zeven ijzeren pantsers te omsmeden. Als hij zich over haar heenboog, om haar te kussen, dan mocht zij hem de lippen toehouden, zonder een groot kwaad te doen!

O, o, o, welk een smart haar die voorstelling baarde!

Tot heden had zij haar liefde voor iets hoogs, iets reins, onzelfzuchtign gehouden, dat geen onrecht wezen kon, ofschoon zij de vrouw van een anderen man was.

Dat was dus zelfbedrog geweest? Waarom kreet haar hart met zulk een alles overstemmende onstuimigheid: „Neen, neen, neen! Hij mag geen ander toebehooren!"

Zoodra zij thuis kwam, schreef zij aan Krome, dat zij hem onder vier oogen wilde spreken. Met Abdallah zond zij hem het briefje toe.

In haar chaiselongue liggende, werkte zij zich daarop in een kunstmatige waardigheid in. Natuurlijk mocht zij niet dulden, dat de eerste onder de Duitschers hier, een Duitsch meisje belaagde. Zij moest er eigenlijk al een beleediging in zien, dat zoo iets onderh aar oogen kon voorkomen. Zij wilde de moederlooze Marie beschermen.

In den middag kwam Rainer met de tijding dat hij in opdracht had, een paar pas uit Europe gekomen zendelingen naar het binnenland te begeleiden, als gids en militaire dekking tegelijk, en hun een door Krome goed gekozen punt van het protectoriaat voor hun vestiging te wijzen.

„Overigens laat de chef je groeten, en hij zal vroeg in den namiddag de eer hebben — zoo tegen

vier uur. Hij kreeg je briefje, juist toen ik heen zou gaan."

Rainer vraagde niet, waarom zij Krome geroepen had. Inmenging in de aangelegenheden van anderen, noemde hij een vrouwenzwak.

Maleen was blij, dat hij zoo vervuld was van zijn eigen aangelegenheden. „Je kunt niet gelooven," zeide hij, „hoe dat weer eens opfrischt, zoo'n marsch het binnenland in, na het boemelleven hier!"

„Ik vind het een mooie opdracht," zeide Maleen. „Zoo echt ridderlijk! Wapenlooze geestelijken beschermend door de landen van wilde Heidenen geleiden, dat is precies als in den tijd van de Kruistochten."

„Ik voor mij ben er blij om", merkte hij eenigszins nuchter aan, „dat de missionarissen wezenlijk

Hij begon over Rainer te spreken.

„Ik houd heel veel van den Overste der nieuwe missionarissen, en er was mij veel aan gelegen, hem de grootst mogelijke veiligheid te verzekeren. En die h e e f t hij met uw broer."

Toen beschreef hij haar de ligging van de plaats, die hij voor de nieuwe missie had uitgekozen.

„Wij dringen langs alle wegen door," zeide hij, „en steun, van welken kant ook, heeft zijn waarde. Ook geestelijk moeten wij het land veroveren. Met de volgende poststoomboot verwacht ik een Oostenrijksch jachtgezelschap. Ook deze lieden zal ik op ons gebied dirigeeren. En de natuurvorschers, die uitkomen, moeten bij o n s hun onderzoekingen doen. In alle hoeken scheppen wij iehr Duitsche belangen. Dan moet de Regeering eenvoudig wel volgen."

Maleen leunde bleek en stil in haar stoel achterover. Het was toch veel moeilijker, hem over een intieme aangelegenheid te spreken, dan zij zich voorgesteld had. Maar het moest er toch van komen — en wel terstond.

Toen hij ophield met spreken, zeide zij met eene van ingehouden opwinding matte stem:

„En terwijl u uw trotsch gebouw optrekt, ondergraaft u het fundament."

Hij zag haar verbaasd aan.

„Hoezoo?"

„Doordat u zich in een slechten roep brengt. Men spreekt in Oengoedja over uw omgang met Marie Beta."

Hij trok korzelig de wenkbrauwen samen.

„Oengoedja is een erbarmelijk kletsnest."

„Daarom moeten wij leven, alsof wij in een glazen huis wonen."

Hij keek nadenkend voor zich heen. Toen zag hij weer vragend naar haar op.

„W a t zegt men?"

„Dat u afspraakjes en samenkomsten met het meisje heeft. Lieve vriend, denk er toch aan, hoe onbeschut het kind is! Haar geleerde vader, van de wereld vervreemd, ziet natuurlijk niets, van wat er voorvalt. U mag het onervaren meisje niet in opspraak brengen. Dat is een man van eer onwaardig. En het geldt niet uw persoon alleen — het geldt u ook als vertegenwoordiger van een groote, vaderlandsche zaak. Als u het meisje liefheeft, moet u zich met haar verloven."

Hij had haar trots en koud aangezien, zoolang zij sprak.

prettige menschen zijn, met wie heel goed zal zijn om te gaan. Zij moeten — en willen — zich in al het practische naar mijn voorschriften schikken."

„En jij bent de verantwoordelijke persoon?"

„Jawel."

Zij zag met trots en teederheid in zijn trouwhartig gezicht.

Als Marie Beta er maar niet geweest was!

Ook hij! Hij ook al!

Wezenlijk, zij dacht aan het meisje met iets, dat nauw aan haat verwant was.

Rainer liep dadelijk na de lunch weer weg, want hij had nu tot aan den afmarsch van den karavaan de handen vol. Betrouwbare dragers moesten aangeworven en de uitrusting bijeengebracht worden. En daarna kwam dan nog het verpakken er van in éénmans draaglasten.

Alles rustte op hem, want de zendelingen kenden noch de gebruiken, noch de taal van het land.

Maleen keek hem door het venster na. Zoo zeker en rustig in het bewustzijn van zijn kracht en toch zoo jeugdig elastisch ging geen ander.

Daartegenover had Kromo's gang iets rusteloos, geweldigs, hard. Hij ging, zooals iemand loopt, die zich geen oogenblik mag ophouden, omdat het doel, waarnaar hij streeft, zoo vèr ligt, zoo heel ver!

Dat had zij altijd gedacht.

Maar nu wist zij op eenmaal, dat ook hij tijd vond, zich naar de bloempjes te bukken, die langs zijn weg bloeiden.

Er bestonden geen wezenlijk groote menschen.

Zij greep met de hand naar de borst.

„O, mijn God!"

Daar was reeds weer die brandende smart.

Zij ging weg van het venster, begaf zich naar de keuken en hield toezicht op het gereedmaken der koffie. Sterke, goede koffie wilde zij drinken. Dat ried Rainer haar steeds, wanneer zij zich slap voelde.

Daar hoorde zij een vlugge tred op de trap. Verbleekende, wendde zij zich naar de hal.

Krome!

Zij ging hem langzaam te gemoet. Het was, of zij lood in de voeten had.

Zijn blik was angstig vragend.

(*Wordt vervolgd*)

Terburgh, den man, die in Italië een bijzondere studie van de malaria-bestrijding gemaakt had, aanwees. De heeren dr. Terburgh en Fischer noodigden den heer Zaalberg uit hun gast te zijn en met beide heeren toog de heer Z. den volgenden dag op tournée om wat van de koortsbestrijding te zien.

Alle zieken waren op een lijst gebracht. Voor een krotje stonden de heeren stil. Eén voor één werd den zieken afgevraagd: Heb je van morgen pillen gehad? Ja, Hoeveel? Drie. Heb je ze ingenomen? Ja. Heb je ook eieren gehad? Ja.

Prachtig, alles van een leien dakje! Maar — er werd ook een enkele voorgeroepen, wiens uiterlijk op ziekte wees en die *niet* op de lijsten voorkwam. — Ai! zoo iets brengt roet in het eten, wanneer men het mooie van een zaak wil demonstreeren.

De heer Z. zat vast. Er over zwijgen kon hij echter niet. Het woordje *niet* liet hij cursief drukken om de aandacht er op te vestigen en vergenoegde zich met te zeggen: geen stelsel is volmaakt; en de uitkomsten van de bestrijding op deze wijze zijn inderdaad zeer bevredigend. Dit laatste vergat hij echter te bewijzen.

Hij had eens zoo iets moeten aantreffen, toen controleur Blanken nog belast was met de leiding der ziektebestrijding!

Of hij echter zoo kalm zou gebleven zijn, indien hij den 21en Juli met den resident, dr. Fock, dr. Terburgh, den assistent-resident en controleur Blanken mêe was geweest naar Paseseh, een der desa's in het district Tandjoengboemi, waar de ziekte zoo hevig gewoed heeft? Ik betwijfel het. Toen toch werden reeds dadelijk bij het eerste onderzoek, onder een twintig menschen, 7 of 8 kinderen, wier geel, vermagerd uiterlijk duidelijk op ziekte wees, aangetroffen, die één voor één het volgende antwoordden (welke antwoorden door anderen en ook door den dokter djawa werden bevestigd):

Krijg je kinine?

Neen.

Krijg je eieren?

Neen.

Heb je een hépèl (ziekenbriefje, bewijs, dat ze op de ziekenlijst voorkomen.)

Neen.

Bij een drietal constateerde dr. Fock koorts en bij allen vergroote milt.

Of de heer Zaalberg dan nog zou geschreven hebben, zooals thans, toen hij met de heeren dr. Terburgh en dr. Fischer den droeven rondgang door de kampoongs volbracht had?

Het blijft toch jammer, dat niet reeds dadelijk, bij het begin der epidemie, op deze wijze is gehandeld!

»Ja dat is het, zei de man der wetenschap met overtuiging.«

Ten slotte de opmerking, dat de heer Zaalberg zijn Bangkalansche gastheeren en vrienden niet in een bijzonder fraai daglicht stelt. Naar hetgeen hij hun in de mond legt, geeft het den indruk, dat de een nog pedanter is dan de ander, alleen maar eigen werk goed vindt en met minachting neerziet op dat van voorgangers. Zelfs dr. Terburgh zou met zijn eigen werk zóó zijn ingenomen, dat hij er niet over zwijgen kan en telkens er op moet wijzen, hoeveel mooier de malaria bestrijding onder hem, als *specialiteit* in die richting, is ingepikt, dan vroeger toen een *leek*, een controleur, bijgestaan door een *gewoon* dokter, er mee belast was.

Dr. Terburgh staat naar onze meening te hoog voor zulke reclame-uitingen, waarom wij zoo vrij zijn, om van de in het boekje voorkomende gesprekken en uitlatingen niet veel te gelooven.

Oost-Indische Berichten.

In het Soerabajasch Handelsblad van 8 October jl. schrijft v. E., den **kleine landbouw** in de Minahassa warm aanbevelende, o.a. het volgende:

„Het leven in de Minahassa tot in de diepste binnenlanden toe is voor den Europeaan of Indo dragelijker dan op Java in de dessa, omdat de Minahassers niet alleen hetzelfde geloof als wij belijden, doch ook de Europeesche levenswijze zooveel mogelijk nabootsen, hetgeen dus meer in overeenstemming is met des Indo's eigen levenswijze. Hij gevoelt zich daardoor niet zoo verlaten als in de Javasche binnenlanden, maar bovenal zit hij er veiliger dan op Java.

Hoe achterlijk in vergelijking met andere Oostersche volkeren ook de Minahasser dikwijls is in cultuuraangelegenheden, daarmede is niet gezegd dat hij geen goed landbouwer is. Hij zal den Indo-Europeaan buiten landbouw toch nog vele nuttige zaken kunnen leeren, b.v. hoe een varken vetgemest moet worden, hoe gezout spek bereid, visch gevangen, gemoetoekabeltouw geslagen wordt en vele, vele andere nuttige zaken meer, die voor een kleine-landbouwer onontbeerlijk zijn.

In enkele negorijen in de afdeeling Amoerang hebben zich thans reeds eenige, met Minahasasche vrouwen gehuwde gepasporteerde Europeesche militairen gevestigd, die het kleine landbouwbedrijf uitoefenen en de resultaten die ik tot dusver gezien heb, lokken werkelijk uit tot navolging. Een zekere S. heeft het in enkele jaren tijds reeds zoover gebracht, dat hij, naar ik vernomen heb, al een goede duizend gulden heeft opgespaard. Zijne kinderen bezoeken thans ook de negorijschool en de man is er hoogst tevreden mede. Hij bezoekt met zijn roda alle passars in den omtrek, om zijne veldproducten aan den man te brengen en komt nooit met ledige handen thuis. De koopkracht der bevolking is hier zeer groot, wat dus een bewijs is dat zij welvarend is. Behalve op de hoofdplaats Menado, zal men hier nergens pandhuizen aantreffen. Hij behoeft in 't algemeen niet bang te zijn geen afzetgebied voor zijne producten te zullen vinden. De Koninklijke Paketvaart Maatschappij zal wel voor de expeditie zorg dragen naar verschillende nijverheidsondernemingen, zoo op dit eiland zelf als op Borneo, waar thans de levensmiddelen zooals rijst en aardappelen uit Soerabaja, Singapore of Siam betrokken worden.

Tot slot nog dit: Indien er Europeanen of Indo's zijn, die met werkelijken ernst het kleine landbouwbedrijf hier willen uitoefenen, dan raad ik hen aan, zich te vestigen in de afdeeling Amoerang. Het vervoer van veldproducten per roda van de binnenlanden naar Amoerang, met haar prachtige en veilige baai, waar de schepen vlak onder den wal kunnen liggen, is voor eventueelen uitvoer dier producten per paketboot, voordeeliger dan via Menado, met haar vooral in den Westmoeson onveilige open reede."

Knoeien? Tegen een makelaar te Batavia is een onderzoek aanhangig gemaakt, — het Bat. Nieuwsblad meldt dit mede — ter zake van verschillende knoeierijen, die men beweert dat hij zou hebben gepleegd.

Men deelt nu aan het Nieuws v. d. Dag hieromtrent mede dat het gaat om het verschepen van rijst, waarop door eene Bank te Batavia voorschot was verleend. Die rijst moest door den betrokken makelaar worden verscheept naar eene bepaalde firma in Australië.

Intusschen had die makelaar — vermoedelijk op speculatie — ook aan een ander zijner clienten beloofd rijst te leveren en naar Australië te verschepen. En toen client no. 2 ongeduldig werd en op levering aandrong, nam de makelaar de rijst die voor de bepaalde eerstbedoelde Australische firma was bestemd, (waarop voorschot door de bank was verleend en die dus feitelijk niet van hem hoorde), en verscheepte ze voor no. 2.

Toen kwam een nieuwe factor in het spel. Enkele Chineesche handelaars die van den makelaar geld moesten hebben, vernamen dat hij voor client no. 2 had verscheept en legden bij dezen, die dus geld van den makelaar had, beslag op dat geld.

Toen liep de zaak mis: de makelaar kon de rijst niet meer aanvullen en kon ook aan de Bank het voorschot niet terug betalen. Aldus luidt het verhaal dat de klagende partij ons deed.

Bij de justitie is tegen den makelaar eene aanklacht ingediend.

Aangezien de uitslag van die klacht wel eens lang op zich kon laten wachten en de makelaar — zoo hij te goeder trouw is — middelerwijl in zijne zaken benadeeld zou worden, willen wij zijn naam niet vermelden en hem bovendien gelegenheid geven om morgen in ons blad op het bovenstaande van antwoord te dienen, waarbij wij evenzeer zijn naam zullen verzwijgen.

Reizen via Singapore. Het is meermalen voorgekomen, dat landsreizigers, die op hunne doorreis te Singapore moesten vertoeven, verzuimden hunne reisdeclaratiën voor aankomst op en vertrek van die plaats door den Consul-Generaal der Nederlanden aldaar te doen viseeren in welk geval deze vorderingen, ten einde de afdoening daarvan niet te vertragen, van wege het Departement van Binn. Bestuur ter invulling naar Singapore werden opgezonden.

Door bedoelden Consulairen ambtenaar is echter de opmerking gemaakt, dat hem dikwijls omtrent de doorreis der betrokken ambtenaren niets bekend is, zoodat zijn in goed vertrouwen op de declaratiën gesteld visum feitelijk alle waarde mist, komende het hem wenschelijk voor, dat de declaratiën voortaan door de belanghebbenden zelven gedurende hun verblijf te Singapore ter afteekening bij het Consulaat-Generaal aldaar worden aangeboden.

De Dir. van B.B. heeft mitsdien de betrokken Hoofden van gewestelijk bestuur uitgenoodigd, om bij voorkomende gelegenheden de uit hun gewest vertrekkende landsdienaren, die hunne bestemming over Singapore moeten volgen, met het bovenbedoeld verlangen van genoemden Consul-Generaal in kennis te willen doen stellen.

(Javabode).

Uitbreiding van zaken. De firma Jacobson van den Berg en Co. te Semarang heeft sedert Maandag ook een kantoor geopend te Batavia.

(Locomotief).

Tekort aan juristen. De Bat. Nouvellen-schrijver van het Soer. Hbld. schrijft aan zijn blad o.m.:

„Om tegemoet te komende aan het dagelijks stijgende tekort in de rangen der ambtenaren van de rechterlijke macht, heeft de minister van Koloniën thans zijn toevlucht genomen tot een voor de hand liggenden maatregel, verhooging der premie, welke wordt betaald aan jeugdige Nederlanders, die een verbintenis van vijf jaren willen aangaan.

Van 1000 gulden is de premie gebracht op 2500 gulden.

Een kleine twintig jaren geleden kreeg de jurist, die tot dergelijke verbintenis werd toegelaten, een gelijke som als premie in handen, totdat het Kamerlid Keuchenius, die na een bloeiende advocatenpraktijk te Batavia te hebben laten varen, in de politiek ging, bij amendement op de Indische begrooting, voorstelde de premie van 2500 te brengen op 1000 gulden.

Destijds was er veel liefhebberij voor de Indische magistratuur en men paste, uit zuinigheid, den economischen regel van vraag en aanbod toe.

Het is wel te verwachten, dat door de verhoogde premie, in verband met de tegenwoordige snelle promotie, het aantal candidaten zal toenemen en in het deficit in de rechterlijke macht voor geruimen tijd zal worden voorzien."

Nachttreinen. De correspondent der Loc. te Soerabaja meldt:

De hoop dat met primo 1907 de nachttreinen zullen beginnen te loopen zal niet verwezenlijkt worden; volgens ingewonnen informaties is men nog niet eens begonnen met de wagons voor die treinen gereed te maken. Het bestuur der S. S. tracht de zaak zoo goedkoop mogelijk in te richten, overtuigd als het is dat de meerdere kosten aan de invoering van nachttreinen verbonden bij lange niet goedgemaakt zullen worden door meerdere inkomsten. Dat de nachttreinen zullen ingevoerd worden is zeker, omdat de landvoogd in deze het geheel eens is met den wd. hoofdinspecteur van den post- en telegraafdienst die van de noodzakelijkheid van een versneld postverkeer Z.E. den G.-G. heeft kunnen overtuigen.

Menschen in den dienst der S. S. vergrijsd hebben voorspeld dat niet alleen bij invoering van nachttreinen geen vermeerderd personenvervoer zal plaats hebben, maar dat het vervoer minder zal worden en dus verlies zal opleveren. Zij zeggen dat het aantal passagiers in de 1e en 2e klasse met de nachttreinen niet noemenswaard zal toenemen, maar dat het aantal Inlanders sterk zal verminderen omdat — natuurlijk enkele personen uitgezonderd — het gros der reizende Inlandsche bevolking niet 's nachts zal willen reizen en liever gebruik zal maken van de boemeltreinen. Alleen het postverkeer zal door sneller vervoer winnen.

Congres. De eerste handelsstad van Nederlandsch-Indië, Soerabaja, zal in April a.s. wederom duchtig feest vieren. Door het Algemeen syndicaat van suikerfabrikanten is besloten om het suikercongres het volgend jaar te Soerabaja te houden. Des ochtends zullen dan in de koffiekamer van het komediegebouw de lezingen worden gehouden en des middags en 's avonds de feesten plaats hebben. De hier gevestigde handelaren in machinerieën zullen natuurlijk aan de heeren van de suiker als gewoonlijk een schitterend feest aanbieden, aldus meldt de N. Soer. Crt.

Het syndicaat beschikt over een zeer groot kapitaal, zoodat ook dit lichaam niet achterwege zal blijven om administrateurs en employés een feest te offreeren.

De Regeering zal uit den aard der zaak ook haar vertegenwoordiger naar het congres zenden. Vroeger werd hiervoor aangewezen Dr. J. van Breda de Haan die den Landbouw vertegenwoordigde, doch nu Dr. de Haan ongesteld is en wellicht met Europeesch verlof zal gaan zal waarschijnlijk de directeur van Landbouw, de hoogleeraar Dr. M. Treub, zelf het landbouwdepartement vertegenwoordigen.

Petroleumnieuws. In Banjoemas is dezer dagen de Dordtsche Petroleum-maatschappij begonnen, groote boringen te doen op olieterreinen, die deze maatschappij van verschillende concessionarissen tegen royalty heeft overgenomen, schrijft men uit Djokja aan de Locomotief. Vroeger is daar al eens meer geboord, doch zonder resultaat. Nieuwe exploraties hebben evenwel weer goede verwachtingen opgewekt en in de hoop thans gelukkiger te zijn, is men opnieuw aan den arbeid getogen. De Dordtsche heeft daar thans over vrij uitgebreide terreinen te beschikken in de omgeving van de spoorbaan, en niet ver van Tjilatjap, twee gunstige factoren bij een eventueele exploitatie.

Fraude bij de post. Aan de Makassaar wordt uit Donggala het volgende gemeld: „De adjunct-inspecteur van den post- en telegraafdienst, W. J. G. Fransz, heeft hier dezer dagen een leelijke fraude ontdekt in de administratie. Er was een tekort van ruim f 900, waarvan, zooals uitlekte, f 250 door leening bij een der handelaren was gedekt. Het resteerende tekort was ontstaan doordat keurig netjes een kleine verandering was aangebracht in een bedrag van f 650.—, gestort voor een postwissel. Er was een komma gezet tusschen de zes en de vijf. Toevallig kwam de heer Fransz reeds eenige dagen later hier en ontdekte de knoeierij, anders zou het maandenlang geduurd hebben, voordat er iets van was uitgekomen. Onze hulp-postcommies is geschorst en ook uit zijn betrekking aan den Boom ontslagen, zoodat hij broodeloos is. Men heeft algemeen zeer met dat jongmensch te doen, daar niemand ook maar in 't geringste aan zijn schuld gelooft. De officier van justitie zal den waren schuldige zeker wel uitvinden en hem naar behooren straffen.

Men schrijft aan de Javabode uit Salatiga:

Het was ongewoon druk aan het station Toentang. De muziek der cavalerie, sterk vertegenwoordigd, maakte het vroege ochtenduur bijzonder vroolijk en opgewekt. En dit mocht dan ook wel, in tegenwicht van onze stemming. Wij deden de familie Gonggrijp nl. uitgeleide.

Onze assistent-resident Gonggrijp, die gedurende zijn kort verblijf alhier, zoo zeer geëerd werd, en zijne lieve

echtgenoote gingen met verlof naar Holland, waar vier studeerende zoons hen met verlangen wachten.

Gewoonlijk gaat eene persoonlijkheid in eene groote stad in de menigte op, doch in zoo'n klein plaatsje als Salatiga, merkt men het vertrek van zulke menschen terdege.

Nadat de verschillende autoriteiten en anderen hen de hand gedrukt en een laatst vaarwel hadden toegeroepen, scheen plotseling het vredige stille Toentang 't centrum van laboratoria te zijn, waar explodeerende stoffen werden beproefd, want hooren en zien verging, doordat hier de trompetters een fanfare bliezen en ginds de muzikanten er op los ronsebonsden.

Een winkelmaatschappij. Uit Kediri wordt aan de Locomotief het volgende medegedeeld:

„Een nieuwigheid op Paree verdient vermelding en ook navolging. Daar hebben n.l. inlandsche ambtenaren en hoofden een soort winkelmaatschappij opgericht, waarvan het kapitaal gevonden wordt uit de aandeelen in kleine bedragen; die ambtenaren en hoofden nemen een of meer aandeelen, die slechts f 10 groot zijn en storten dat bedrag in de kas van de maatschappij. Deze koopt van dat geld allerlei huiselijke benoodigdheden in en stelt ze tegen den laagst mogelijken prijs à contant voor een ieder beschikbaar, kunnende de aandeelhouders op crediet koopen, doch tot geen hooger bedrag dan dat van hun aandeelen. Het lijdt geen twijfel, meent de correspondent, of men zal op verscheidene plaatsen ook zoo'n instelling in het leven roepen, want ze is zeer ten gerieve en ten voordeele van de inlandsche ambtenaren en hoofden.

Chineesche Consulaten in Nederlandsch-Indië. Eerder dan wij dachten schijnen de Chineezen hier een vertegenwoordiging te krijgen. Een Mandarijn der 5e klasse, de heer Wang How Tsjeng is door het ministerie van buitenlandsche zaken belast met het doen van een reis naar Australië en Sumatra om een onderzoek in te stellen naar de noodzakelijkheid of wenschelijkheid van de vestiging van consulaten. Den 30en September vertrok de heer Wang van Singapore.

Vacantie. De raad van justitie te Soerabaja heeft, naar de N. Soerab. Crt. weet mede te deelen, het goede voornemen om een poosje vacantie te nemen.

Mr. M. G. Smalt is eenige maanden geleden met verlof gegaan, kort geleden genoot de griffier Mr. G. J. Dommering een maand verlof.

De president, Mr. J. L. van Davelaar, die hartelijk verlangt naar een paar weken berglucht, kon dat voornemen niet ten uitvoer brengen toen de vice-president Mr. M. L. S. de Waal ongesteld werd, al bleef deze niettegenstaande zijn ziekte thuis werken. Nu echter de zaken nagenoeg bij zijn, wenscht de raad met vacantie te gaan. In de maand November zullen dan alleen dringende zaken worden afgedaan, als die waarvan beklaagden in preventieve hechtenis zitten en de civiele rollen, die geen uitstel gedoogen. De overige zaken, die aangebracht worden, zullen eerst in December in behandeling komen.

De bestaande bepalingen laten een dergelijke vacantie toe en in Nederland zijn ze ook in zwang.

In de cultures. De luitenant-kolonel der militaire administratie H. A. Engeringh, die op verzoek eervol is ontslagen uit den militairen dienst, onder toekenning van pensioen en den titulairen rang van kolonel, heeft, naar de N. Soerab. Crt. verneemt, direct een mooie betrekking gekregen. Hij is benoemd tot administrateur-directeur van de Cultuurmaatschappij „Tondjong".

Deze maatschappij heeft ten doel in Ned.-Indië en elders de exploitatie van de caoutchouc produceerende boomen en planten en handel in dit product, koopen, verkoopen, huren, verhuren van gronden en in het algemeen het drijven van alle cultures die in het belang der vennootschap worden geacht.

Onderscheiding in specie. Mataram verneemt, dat den inspecteur van het inlandsch onderwijs, den heer L. G. Bertsch, onlangs benoemd tot officier in de orde van Oranje Nassau, een gratificatie is toegekend groot f 1500.

Klèlen en Madarie verkocht. Volgens te Djocja ontvangen telegrafische berichten is de verkoop van de ondernemingen Klèlen en Madarie aan de Koloniale Bank, waarover sinds geruimen tijd onderhandelingen zijn gevoerd, thans definitief gesloten, zegt Midden Java. Voorloopig zullen deze ondernemingen nog onder de tegenwoordige beheerders blijven.

Er bestaan wel plannen, om deze huurlanden te vereenigen, en daarop een suikerfabriek te bouwen, doch een vasten vorm hebben deze plannen nog niet aangenomen.

West-Indië.

Suriname. Een naamlooze vennootschap, die met haar gewezen voorzitter nog een appeltje meent te schillen te hebben, en in haar jaarverslag dreigt met processen tegen den bedoelden ex-voorzitter, wendt zich door tusschenkomst van haren raad van commissarissen tot het wetgevend lichaam eener kolonie, waar de betrokkene een belangrijke plaats inneemt op financieel gebied, in een schrijven, waaraan door afschriften aan de pers de blijkbaar gewenschte openbaarheid wordt geschonken, en waarin zoo iets als verzocht wordt den betrokkene tot rede te brengen, gelijk adressanten die verstaan.

Onze West noemt dit een vreemde wijze van doen. We zijn het volkomen met dit blad eens, dat op verschillende ongerijmdheden in het optreden van bedoelde commissarissen wijst, als niet pleitend voor betrouwbaarheid van de door dezen verstrekte inlichtingen, welke door den vorm van „schreeuwerige stukken aan volksvertegenwoordiging en pers in Suriname toch al weinig geschikt zijn om daarin vertrouwen te stellen, te meer niet daar de betrokken aangevallene reeds eenige maanden geleden in een schrijven aan den minister van financiën heeft aangeboden om gedocumenteerd de onjuistheid te bewijzen van het verslag der bedoelde vennootschap.

De positie van den betrokkene doet ons hopen dat de zaak spoedig tot klaarheid kome en zoo hier laster in het spel geweest zij, deze behoorlijk op de kaak worde gesteld.

Wat de voorgenomen opheffing van fort Nieuw-Amsterdam en hetgeen daarmee in verband staat betreft, blijkt dat tusschen bestuur en Koloniale Staten nog al verschil van meening ten aanzien van onderscheidene punten bestaat.

Zoowel de voorgestelde nieuwe districts-indeeling als de daaraan vastgeknoopte verplaatsing der standplaatsen van de districtscommissarissen van Beneden-Commewijne en Boven Commewijne-Cottica, resp. van Frederiksdorp en Ephrata naar Nieuw-Amsterdam en Sommelsdijk vielen al heel weinig in den smaak van Suriname's vroede mannen. En naar het ons voorkomt werden vooral ten aanzien van laatstbedoelde verplaatsing nog al gewichtige argumenten aangevoerd, niet in de laatste plaats van financieelen aard, waar er op gewezen werd, dat de raming der kosten van verplaatsing waarschijnlijk te laag zou blijken te zijn gesteld. Bedenkt men dat de raming reeds het bedrag van 35.000 gld. aangeeft, dan gelooven we dat het zaak zal wezen, gegeven andere aangevoerde gronden voor het behoud van Ephrata, niet tot de hier bedoelde maatregelen over te gaan.

Onze West resumeerde hare meening ten deze als volgt:

„Verplaatsing van de zetels van het districts-bestuur van Beneden Commewijne en Boven Commewijne is niet aan te bevelen, doch wel de toevoeging van de rij plantages van Nieuw-Amsterdam tot Meerzorg aan het district Beneden Commewijne, met vestiging van een inspecteur van politie op Nieuw-Amsterdam."

Wij meenen onzerzijds slechts de hoop te moeten uitspreken, dat in deze aangelegenheid nu eens duidelijk blijke, dat bestuur en Staten samengaan, tot het tot stand brengen eener organisatie, welke o.i. de gelegenheid ten volle verschaft om meer dan tot dusverre met de bronnen rekening te houden, waarover de kolonie beschikken kan.

Het overzicht van de opbrengst der middelen over de eerste acht maanden van het loopende jaar levert wederom weinig stof tot tevredenheid. Als het zoo doorgaat zal op de beide middelen invoerrechten en accijns op het binnenlandsch gedistilleerd dit jaar wederom een nadeelig verschil tegenover de raming ten bedrage van ongeveer één ton gouds te constateeren vallen, een verschil, waartegen de meerdere ontvangsten uit de belasting op goud en van de koloniale spoorwegen niet zullen opwegen, waar hier tegenover wederom andere tegenvallers staan, als de mindere opbrengst van patentrecht, belasting op de huurwaarde, posterijen, vergunnings- en concessierecht tot het ontginnen van delfstoffen en zoo voort.

Het is nu toch waarlijk geen tijd om als ten aanzien van het hiervoor besproken plan van de zijde der Koloniale Staten wederom uitging op traktementsvermeerdering van den directeur der gevangenis op Nieuw-Amsterdam aan te dringen, waar zooveel gewichtiger belangen blijven verwaarloosd.

Onze West schreef in haar nummer van 28 September ll. het volgende:

„Als hoofdartikel in dit nummer hebben wij uit het Kolon. Weekblad Oost en West overgenomen het werkprogram door den Gouverneur van Cayenne ontwikkeld bij de opening van den Conseil Général.

Op het program komen krachtige maatregelen voor tot onderdrukking van strooperij en frauduleuzen uitvoer van goud. Naar wij vernemen heeft de Gouverneur het niet bij woorden gelaten, doch worden op dit oogenblik voorbereidingen getroffen om de politie posten te vestigen aan de Marowijne bij Poeloegoedoe, aan de monding der Aboenami, op Beiman en Apatoe en zal één post dienen voor de kreken Spariwine en Serpent. Vijf stoomsloepen worden bestemd om dag en nacht controle te houden op de navigatie op de rivier en om te beletten dat te Albina goud wordt aangevoerd zonder betaling van de verschuldigde rechten. De aanvoer van goud te Albina, die toch reeds laatste jaren sterk verminderd was, zal daardoor nog afnemen wat den handel die op het Hollandsche plaatsje bestond niet weinig afbreuk zal doen. De vraag rijst echter of al het goud van stroopers waarop de Franschen nu rechten zullen trachten te heffen, uitsluitend van den Franschen kant afkomstig is?"

Wij bewaken onze schatten met memorie-posten, laten ons plukken zooveel men wil, en leven van het-geen men ons laat zelfs boven onze middelen, in dat enge kringetje, waar men slechts oog heeft op de naaste omgeving en den dag van heden. De menschen van nu varen er wel bij. Maar het land en zijne toekomst?

Deze ontboezeming geldt natuurlijk niet voor Suriname, waar men te verstandig is om het algemeen belang van morgen aan de individueele belangen van het heden ondergeschikt te maken. Of toch wel? Wie zal het zeggen? Daar ginds moet het een weet zijn, voor ons is het een vraag.

Curaçao. Den 22en October ll. bevatten de bladen het bericht van Reuter omtrent groote schade door zware regens op Curaçao en Bonaire aangericht, die vooral den 11en en 14en zich over Curaçao uitstortten. De tot den 13en loopende curaçaosche bladen maken wel melding van de regens maar tot op dien dag was dientengevolge nog geen schade aangericht, zooals blijkt uit de volgende berichten, aan de Wekker van 13 Oct. ll. ontleend.

„De grond van Curaçao is zelden of allicht nooit zoo overvloedig met hemelwater besproeid als in de laatste acht dagen. Van ll. Zaterdagmorgen af regent het met korte tusschenpoozen, vrij hard, — gisteren heeft het zelfs hevig geregend, — zoodat de meeste vergaarbakken van het eiland overgeloopen zijn. Aangezien de warmte nog aanhoudt, beweren would-be weerkundigen, dat het nog veel meer moet regenen.

Moge die ongewone regenval een der factoren worden van een overvloedigen oogst! Hierdoor zou er eenige leniging komen van den hachelijken toestand, waarin de arme klassen van ons eiland verkeeren."

„Ll. Zaterdag, des middags, stond de zee in de haven, ten gevolge van den hevigen wind uit het Zuiden, zoo hol, dat de pontonbrug over de haven aan het dansen ging en, ten einde paal en perk te stellen aan hare Terpsichorische aanvechting, geopend en aan de Overzijde vastgelegd moest worden. Daar ook de ponten blijken van danslust gaven, werden zij, op een paar na, die de gemeenschap tusschen Willemstad en Overzijde bleven onderhouden, op het droge gehaald. Eerst toen de zee wederom kalm was geworden, werden de overvaart per pont en de passage over de brug opnieuw toegelaten.

„De zee was hedenmorgen door den sterken Zuidenwind, zoo onstuimig in de haven, dat de brug wederom geopend en vastgelegd moest worden. De meesten ponten werden op de kaai der Overzijde in veiligheid gesteld."

Den 31en October seinde Reuter het volgende aan de bladen:

„Keir Hardie vroeg heden in het Lagerhuis of de Nederlandsche regeering het voornemen heeft om langs wettelijken weg alle mijnen in Curaçao, die niet volledig geëxploiteerd worden, in eigendom te verkrijgen, als gevolg van de houding van een Britsch onderdaan, genaamd Godden, die eigenaar is van sulfaatmijnen in Curaçao, welke hij slechts gedeeltelijk in exploitatie heeft gebracht en of daarbij de belangen van inwoners zijn geschaad. Voorts wenschte Keir Hardie te weten, of Godden machtiging had voor zijn bewering, dat hij kon rekenen op de tusschenkomst van de Engelsche regeering.

De minister Grey antwoordde, dat de bedoelde wet bij de Nederlandsche Staten-Generaal was ingediend met het doel om het mijnwezen in Curaçao te regelen, doch dat hij geen inlichting kon geven omtrent de bewering van Godden. Het optreden der Engelsche regeering heeft zich bepaald tot het aan de Nederlandsche regeering, vóór de indiening van bedoeld wetsontwerp, langs niet officieelen weg uiten van den wensch, dat de wet geen nadeel zou toebrengen aan de Engelsche belangen."

Zit minister Grey nu 'n beetje verlegen met de houding door engelsche liberalen in deze quaestie aangenomen, toen ze in de oppositie waren?

Van Vreemde Koloniën.

Inlandsch onderwijs op Mindanao. Charles R. Cameron, assistent-superintendent van het onderwijs in de Moro-provincie, heeft onlangs eene circulaire uitgevaardigd, waarin het volgende werd bepaald.

Het lager onderwijs strekt zich over vier jaren uit. De schooltijd is vijf uren daags, met inbegrip van 10 minuten voor ontspanning, maar de twee laagste klassen mogen niet langer dan vier uren in de school worden gehouden. Behalve waar voor de schooluren andere tijden bepaaldelijk zijn voorgeschreven worden deze vastgesteld van 8 tot 11 vóór- en van 2 tot 4 uur namiddags.

In het eerste jaar worden de kleine Moros aldus bezig gehouden: lezen, taalles en rekenen, vijftien tot twintig minuten daags voor elk vak, fröbelen, dertig minuten daags, schrijven, vijftien en zingen, twintig minuten daags. In het tweede jaar geen verandering in het program, alleen dat men in de vakken, die onderwezen worden, verder gaat, terwijl het matten- en hoedenvlechten in de plaats treedt van het fröbelen. De leerlingen van het derde jaar krijgen er nog aardrijkskunde bij gedurende vijftien tot twintig minuten daags, terwijl vijf en veertig minuten instede van dertig aan handwerken wordt besteed, voor de meisjes les in naaldwerk, voor de jongens les in het vervaardigen van bamboe- en rotan-voorwerpen, terwijl meisjes en jongens beiden in den tuin-bouw worden ingewijd. In het vierde jaar komt er weer een nieuw vak bij — teekenen naar de natuur — waartoe

de leerlingen der hoogste klasse elken morgen twintig minuten langer op school moeten blijven dan de andere klassen.

De, in de circulaire aangegeven leermiddelen doen zien, dat het onderwijs geheel in de engelsche taal wordt gegeven — zooals bekend, hebben de Amerikanen dan ook een duizendtal amerikaansche onderwijzers sedert eenige jaren reeds in dienst gesteld, om te trachten het engelsch in de kolonie tot landstaal te maken.

Behalve deze lagere scholen zijn in deze provincie nog een aantal z.g. Moro-ambachtscholen. Dat zijn inrichtingen in Moro-gemeenten onder het toezicht van een of ander hoofd opgericht, en waaraan de grootst mogelijke vrijheid wordt gelaten betreffende het te verstrekken onderwijs. In die inrichtingen wordt dan gemeenlijk onderricht gegeven in ambacht of bedrijf, ter plaatse in hoofdzaak beoefend, terwijl daaraan verbonden is een elementair onderricht in de landstaal en het engelsch. De bedoeling dezer scholen, die onder de inrichtingen van openbaar onderwijs zijn opgenomen, is in hoofdzaak om de luitjes voor laatstbedoeld onderwijs te winnen, zoodat de gemeenten bereid zijn daartoe het noodige bij te dragen, alswanneer het onderwijs ook op die scholen waarschijnlijk naar vorenstaand schema zal worden ingericht.

Deze proef in de Moro-provincie komt ons nog al belangrijk voor. De Moros hebben met Mooren niets gemeen behalve den mahomedaanschen, in oude tijden veelal moorschen godsdienst gebeeten, vanwaar hun naam, terwijl zij in werkelijkheid veel, zoo niet alles met de bewoners van onzen archipel gemeen hebben.

Op groote schaal kan het onderwijs in deze provincie niet zijn ingericht, waartoe behalve Mindanao nog nog de Soeloe- en andere eilanden behooren, alwaar op een bevolking van ruim 1 millioen zielen ten vorigen jare b.v. het totaal der uitgaven voor alle diensten omstreeks 850.000 gld. bedroeg. Maar ook uit het kleine is mogelijk leering te putten. Zoo b.v. zou het interressant wezen te weten te komen wat de amerikaansche onderwijzers terecht brengen van het onderwijs in de engelsche taal aan de kleine Moros.

Arbeiders op Madagaskar. Bij decreet van den 22en October ll. zijn door den president der fransche republiek scheidsrechterlijke raden in het leven geroepen voor eventueele geschillen tusschen de inlandsche arbeiders en hunne werkgevers. Tot den 1en Januari 1905 waren de bestuursautoriteiten belast met het toezicht op de nakoming der contractueel aangegane verplichtingen van werklieden en werkgevers doch op gemelden datum werd hieraan door een besluit van generaal Gallieni een einde gemaakt. Sedert stond voor het geval zich geschillen voordeden slechts de weg open der civiele actie met alle kosten en bezwaren daaraan verbonden.

„Doch, schreef de onlangs afgetreden minister van koloniën, Leygues, in zijne toelichting op het aan president Fallières ter teekening aangeboden decreet, het civiele recht, dat in Frankrijk onvoldoende bleek voor de vereffening der geschillen tusschen kapitaal en arbeid, en dat hier door de instelling van raden van vroede mannen is ter zijde gesteld, is voor Madagaskar absoluut machteloos gebleken."

De regeling dier geschillen is nu, gelijk gezegd, voor genoemde kolonie opgedragen aan scheidsrechterlijke raden, die overal waar de behoefte daaraan zich doet gevoelen, zullen worden ingesteld. Zij zullen zijn samengesteld uit: het plaatselijk bestuurshoofd, als voorzitter, en twee leden, waarvan één kolonist, de ander een inlander moet wezen. Deze raden spreken in hoogste instantie recht, waar de eisch het bedrag van 500 franken niet overschrijdt. Bij toewijzing van den eisch, waaraan onmiddellijk gevolg moet worden gegeven, indien de raad zulks verlangt, kan bij wanbetaling de inlandsche partij tot hechtenis veroordeeld worden voor den duur van niet langer dan ééne maand. Overtreft de eisch 't gemeld bedrag dan staat van de uitspraak van den raad het beroep open op den rechter, tot wiens ressort de plaats behoort.

De diensten dezer raden worden niet gehonoreerd.

Lesjes uit Mysore. In Mysore, den inlandschen staat in Engelsch-Indië, die zich de diensten van den bekwamen staatsman Madhav Rao als dewan of eersten minister wist te verzekeren, werd onlangs, bij gelegenheid van het vijf-en-twintigjarig bestaan dier instelling, de zitting der vertegenwoordigende vergadering geopend met een rede van den dewan, waarin deze aan de nuttige diensten van het lichaam in de afgeloopen vijf-en-twintig jaren hulde bracht, om daarna aan den toestand van het land eenige woorden te wijden, waaruit gelooven wij ook voor ons wel eenige leering te putten valt.

De dewan erkende dat, wat het verleden betreft, het financieel beheer van Mysore ingewikkeld was geweest naar aanleiding van de dooreenmenging van belangrijke uitgaven voor productieve doeleinden met de gewone uitgaven. Ten einde de financiën op soliede grondslag te vestigen zal niet alleen het evenwicht moeten bestaan tusschen de gewone inkomsten uit landrente en belastingen en de gewone uitgaven voor de verschillende openbare diensten, maar zal ook een belangrijk overschot noodig wezen, om voor zooverre dat noodig mocht blijken te voorzien in rente en aflossing van eventueele spoorwegschulden, in verzekering tegen hongersnood, en in de telkenmale met ongeregelde tusschenruimten voorkomende noodzakelijkheid van buitengewone belangrijke uitgaven. De dewan wilde de inkomsten uit de mijnen niet opgenomen zien onder de gewone inkomsten van den staat. Hoewel alles nu wijst op de waarschijnlijkheid dat die mijnen nog gedurende vele jaren een waardevol bezit zullen uitmaken, is het niet te zeggen hoe lang nog uit die bron zal kunnen worden geput.

Hierbij zij onzerzijds aangeteekend dat onder de mijnen van Mysore de rijke goudvelden van Kholar zijn, die bij eene maandelijksche productie van twee millioen gulden en meer aan edel metaal, een belangrijke plaats innemen in de rij der goudproducenten.

Waar ten onzent zoo dikwerf er op wordt aangedrongen, dat de Staat zelfs door rechtstreeksche voorschotten den inlander moet bijspringen in zijn bedrijf is het volgende niet van belang ontbloot:

„De voorschotten, door het bestuur aan de inlandsche koffieplanters verleend," zeide Madhav Rao, „blijken te zijn uitgeloopen op een verlies voor den staat en de demoralisatie der planters. Europeesche koffieplanters hebben zonder zulke bijkomende hulp, trots tegenspoeden, het hoofd boven water weten te houden. En wat is dan nu de oorzaak waarom met deze goedbedoelde daad van het bestuur niet het doel bereikt werd, dat men zich voorstelde. Dat komt mijns inziens nergens anders van, dan omdat ons de geest ontbreekt van zelf- en onderling vertrouwen en ook van samenwerking voor het algemeen welzijn. Zoolang dit gebrek niet is opgeheven kan het bestuur al zijne inkomsten ter beschikking van het volk stellen, zonder dat daaruit iets werkelijk en blijvend goeds voor het volk of den staat zou voortvloeien."

Hierbij zij aangeteekend dat bedoelde voorschotten aan de inlandsche koffieplanters van Mysore nog wel door tusschenkomst van landbouwcrediet-instellingen werden verleend.

Mekka-gangers uit Engelsch-Indië. Tot voor korten tijd bestond voor de Mekka-gangers uit Engelsch-Indië de belemmerende bepaling, dat de lieden vóór hun vertrek in quarantaine moesten gaan, teneinde te voorkomen dat de in deze kolonie zoo langzamerhand vrijwel inheemsch geworden pest daarbuiten zou worden overgeplant. Deze bepaling is nu opgeheven. Voortaan zullen de pelgrims, die uit deze kolonie afkomstig zijn alleen over Bombay den Mekkatocht kunnen aanvaarden, ongehinderd kunnen vertrekken. Mochten zich evenwel vóór Aden pestgevallen aan boord voordoen der schepen, die vóór het vertrek behoorlijk moeten zijn gedesinfecteerd, dan wordt uit Aden daarvan bericht gezonden naar Perim, waar de pestlijders zullen worden opgenomen, terwijl het schip de reis kan voortzetten naar het turksch quarantaine-station op Kamaran. De bedoeling is om op Perim een heel kamp in te richten, waar alle opvarenden van een gedesinfecteerd schip ter observatie zouden kunnen worden opgenomen.

John Bull en Jack Frog. Een eerzaam fransch schoenmaker aan den Bras Basah Road te Singapore zat voor het raam van zijn winkel te werken, toen op zekeren dag een engelsch officier van het garnizoen aldaar den man naar buiten wenkte om een paar schoenen in ontvangst te nemen waaraan het een en ander moest worden hersteld. De franschman had echter blijkbaar nu nog al niet van de entente cordiale gehoord, en de zedelijke verplichtingen dus ook niet kennende, door die entente aan alle franschen, ook van het gilde van St. Crispijn, opgelegd, snauwde hij den buiten in zijn wagen gezeten Johnny toe: „Je ne me dérange pas pour l'armée anglaise" en voegde daar nog het een en ander bij, wat de gentleman in khaki evenwel niet verstond.

De britsche Marszoon toog onmiddellijk naar de krant om een boycot tegen den franschman op touw te zetten van alle „regulars" en „volunteers" te Singapore. Mogelijk heeft hij evenwel nolens volens in deze cosmopolitische stad daarmee eer reclame gemaakt voor „Monsieur" van Bras Basah Road dan het tegendeel bewerkt.

Wel waait van fort Canning, de Leeuwen-stad beheerschend, de britsche vlag, maar daar aan den voet van den heuvel leeft en zwoegt een uit alle deelen der wereld samengestroomde menigte, waarin nijd en afgunst niet ontbreken.

Toen men het b.v. onlangs onder Engelschen in de club daar eens had over de mogelijkheid van een europeeschen oorlog, waarin Duitschland zich met Engeland zou meten, kwam de vraag ter sprake wat men dan te Singarpore zou doen. Lakoniek maakte er een uit het gezelschap het manaal een lucifer aan te strijken, daarbij wijzende in de richting der duitsche Teutoniaclub. De Duitschers zijn den Engelschen in heel Oost-Azië, zelfs in de engelsche kolonie Singapore te slim af, en dat kan Johnny ginds maar niet verkroppen.

Hindoesche expansie. In tegenstelling met wat wat men over het algemeen ten aanzien van de bevolking van Java kan opmerken, bestaat onder de bevolking van Engelsch-Indië een groote trek naar vreemde landen.

Honderdduizenden Tamils werken in de nederzettingen aan de Straat van Malakka, en op het schiereiland van dien naam; de Sikhs leveren hun contingent aan wakers en politiedienaren in verschillende landen en koloniën; in de honderdduizenden beloopt het aantal der britsch-indische immigranten op de Westindische eilanden, in Britsch- en Nederlandsch-Guyana. Op Mauritius maken de Indiërs een groot deel der bevolking uit. Vroeger gingen ze ook naar het fransche Réunion, maar de uitzending van immigranten derwaarts is sedert eenige jaren gestaakt. Daarvoor hebben zich echter andere débouchés voor de emigratie uit Indië geopend, zoo b.v. tot zelfs de Fidji-eilanden, waar het inheemsche ras voor den Indiër schijnt te moeten plaats maken.

Opmerkelijk is evenwel de indische expansie ten opzichte van de landen ter oostkust van Afrika, opmerkelijk vooral door het feit, dat over het geheel genomen, men daar weinig op die nieuwe gasten is gesteld.

In Duitsch-Oost-Afrika b.v. zou men gaarne de Indiërs, die daar zijn, willen loozen. Men schuift hun het bewerken van den jongsten opstand in die kolonie in de schoenen, terwijl hunnerzijds niets schijnt te worden nagelaten om de bestaande antipathie te vergrooten. Zoo weigeren zij beslist het papier van de Duitsch Oost-Afrikaansche Bank aan te nemen, niettegenstaande dit van rijkswege als wettig betaalmiddel is erkend. Zoo was een belasting op slachtvee ingesteld. De Indiërs, hier blijkbaar hoofdzakelijk Mohamedanen, ontdoken de belasting op Dar-es-Salam door hun vee niet naar het abattoir te zenden, maar naar de vier moskeeën om daar te worden geslacht, onder voorwendsel dat de ritueele voorschriften moesten worden gevolgd. Eene verandering in de bepalingen kan ook natuurlijk dit ritueele vleesch aan de belasting onderwerpen, tenzij de Indiërs er weer wat anders op vinden. De duitsche autoriteiten hebben dan ook begrijpelijkerwijze weinig op met deze „british subjects."

Maar ook in britsche koloniën is men alles behalve op dien toevloed van Indiërs gesteld, die in Natal en Transvaal zoo langzamerhand een belangrijk element van de bevolking zijn gaan uitmaken, zoodat men er nu op bedacht is om de luitjes klein te houden.

Voor Transvaal is gelijk bekend een ordonnantie voor de Aziaten uitgevaardigd, waaraan de Britsch-Indiërs zich echter niet willen onderwerpen, zonder vooraf een poging te doen om de autoriteiten in het moederland te vermurwen. Twee leden der deputatie schreven aan de Times dat de Indiërs het onder oom Paul's bestuur veel beter hadden dan thans — de oude klacht zoowat van allen behalve de cosmopolitische mijnmagnaten in de nieuwe koloniën.

Alleen in Oeganda en Britsch Oost-Afrika schijnt men nog de Britsch-Indiërs gaarne te zien komen, maar voorshands is de trek daarheen nog niet groot.

Rubbercultuur. Waar in onze koloniën nu ook meerdere aandacht aan deze cultuur wordt geschonken, kan het niet van belang ontbloot zijn te vernemen, hoe men elders over de toekomst dezer cultuur denkt. Op het schiereiland Malakka schieten de rubber-ondernemingen uit den grond op of het zoo niets is, maar ook in Engelsch-Indië en Ceylon is het vertrouwen groot en wat laatstgenoemde kolonie, baanbreekster in dit opzicht voor Oost-Azië betreft, ongeschokt.

Aan het weekoverzicht van de Times of India van den 20en October ll. ontleenen wij het volgende:

„Niettegenstaande de geruchten betreffende de vervaardiging van kunstmatige rubber en de verhalen betreffende een groote amerikaansche trust, nemen de rubber-maatschappijen steeds toe, terwijl de bestaande er goed voorstaan, zoowel feitelijk als in de publieke opinie. Zooals gewoonlijk gaat het kleine Ceylon aan de spits..... Indië is niet ver genoeg gevorderd om er zuivere rubber-maatschappijen op na te houden, maar de uitbreiding der rubber-cultuur op thee-ondernemingen neemt geleidelijk toe."

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. November 1906.

Nog eens de Algemeene Secretarie, door Mr. C. B. Nederburgh. — Prijs- en buitrecht, door A. W. E. Weijerman. — De wenschelijkheid van de kennis van het Javaansch voor alle ambtenaren bij het binnenlandsch bestuur, door J. F. H. Schultz van Vlissingen. — De Jong-Indiërs in Bengalen. — Westwaarts, door Dr. R. B. Damsté. — Spoorwegaanleg en goud-exploitatie in Suriname. — Nederlandsche ondernemingsgeest. — Maandelijksche Revue van Brochures, enz., door J. E. de Meyier — Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller. — *Varia*: Inlandsch onderwijs in Indo-China. — Een bestuursschool te Tonkin. — Een school voor Chineezen te Hanoi. — *Koloniale literatuur*: Het adatrecht van Ned.-Indië, door Mr. C. van Vollenhoven. — Reisgids voor Ned.-Indië.

Vereeniging Moederland en Koloniën. 1906—1907. No. 2.

De wijzigingen, in de Grondwet gewenscht met het oog op de Nederlandsche koloniën (vervolg op en heruitgave, van de Nota over de vraag, welke grondwetswijzigingen gewenscht schijnen in het belang der Nederl. koloniën, 6e jaar: 1905—1906).

Weekblad voor Indië. 1906. No. 23.

Een toekomststad in Indië, door Henri Borel. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël. — Deelnemers aan de Bali-expeditie (met portretten van officieren). — De landing der Gianjarsche bezettingscompagnie op de reede

van Lebih (met teekening). — Bruin Tammes, door J. van Roon (met portret). — Een waterfeest te land (met foto's, door Ganesa. — Indische indrukken, door Carlo. — Enz.

De Indische Mercuur. 6 November 1906 No. 45.

Kamfer-cultuur, door v. G. — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — Kon. Paketvrt.-Mij. Reisgids voor Ned.Indië. — Indische Begrooting. — De Dollardkwestie in Deli. — Verslagen van Maatschappijen Enz.

De Gids November 1906.

Hervorming van ons koloniaal bestuurstelsel in Indië, door Mr. J. W. T. Cohen Stuart.

Onze Eeuw November 1906.

De opleiding der Europeesche bestuurs-ambtenaren voor Indië, door Dr. E. B. Kielstra.

Eigen Haard. 3 November 1906.

Talisse, een klapperaanplant in Ned. Indië, door D. H. de Vries, (met afb.). De inneming van Bonto-Batoe, door ooggetuige (vervolg, met afbeeldingen).

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

Te Genua hebben zich ontscheept: J. Teensma.

M. v. d. Ent en echtgenoote.
J. P. Guepin.
A. J. Duijvelaar.
T. J. v. Trooijen en echtgenoote.
D. la Feber en echtgenoote.
C. H. Hoedt en echtgenoote.
P. Haverkamp.
H. J. A. Lagaay.
Mej. F. Raaymakers.
C. F. Ball. echtgenoote en 3 kinderen.
J. F. B. Bock, echtgenoote en kind.
C. Bijlsma.
G. L. Grongrijp, echtgenoote en kind.
Dr. W. Ph. de Vogel.
Mevr. Wed. J. E. Biermann—Grolman.
F. J. Heeris.
F. Versteegh

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie*

van f ....

den .... 190....

Straat of gracht

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

N°. 46. Donderdag 15 November 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.–
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat**.

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hooiddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f5.– 's jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Op Vrijdag **23** NOVEMBER a.s. des avonds te **acht** uur in, de groote zaal n°. 4 boven het Haagschekoffiehuis, **voordracht van den heer J. C. van Eerde**:

Het bergmeer op Lombok.

Deze voordracht zal worden besloten met interessante lichtbeelden.

Donateurs en leden der Vereeniging »Oost en West« hebben, op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap, vrijen toegang; entrée voor huisgenoten ƒ050. Toegangskaarten voor niet-leden a ƒ 1 per persoon zijn van af heden te bekomen ten kantore Laan van Meerdervoort 195 en in „Boeatan" Plaats 9, of den avond zelf in de zaal.

II. Van de Vereeniging »Moederland en Koloniën.«

Openbare Algemeene Vergadering

op Donderdag **22** NOVEMBER 1906, des avonds te **8** ure in het

ZUID-HOLLANDSCH KOFFIEHUIS, Groenmarkt te 's Gravenhage.

AGENDA:

1°. Mededeelingen van het Bestuur.
2°. Voordracht van den heer J van der Elst, oud-luitenant ter zee, Secretaris der Nederlandsche Vlootvereeniging.

Onderwerp: **Onze Zeemacht.**

Punten van behandeling:
1°. Nederlands houding op Maritiem gebied.
2°. De samenstelling onzer Zeemacht.
3°. De Nederlandsche Vereeniging »Onze Vloot«.

GELEGENHEID TOT DEBAT.

Het Bestuur der Vereeniging:
De Secretaris
J. L. SWART.

Voor introductie gelieve men zich te wenden tot den Secretaris der Vereeniging, Stephensonstraat 23.

Stuurlui in den vreemde.

Men bemoeit zich in den laatsten tijd in den vreemde veel met onze koloniën. Deze heeft er goeds van te zeggen, gene als een zekere heer Bryan geeft er op af, maar deze amerikaansche criticus, voor wien alle koloniën des duivels zijn, is ten minste zoo onpartijdig om allen een veeg uit de pan te geven, die zich met koloniaal beheer inlaten, ook zijn eigen land, dat hij nog eens als president hoopt voor te staan, waarop vooralsnog evenwel het uitzicht niet bijster groot schijnt.

Doch we willen het nu niet hebben over de critiek van anderen op onzen arbeid, maar over twee welgemeende raadgevingen, die uit den vreemde tot ons kwamen.

Het eerst is dan aan de beurt de, ook ten onzent wegens zijne ernstige studiën op nederlandsch-koloniaal gebied welbekende professor Anton, die in Schmoller's Jahrbuch für Gesetzgebung, Verwaltung und Volkswirtschaft im Deutschen Reiche een studie in het licht gaf over de Suikerindustrie op Java en de inlandsche bevolking.

Tot ons leedwezen staat ons het origineel niet ten dienste en kunnen we ons dus slechts bepalen tot aanhalingen uit een overzicht van bedoelde studie, door E. Prager in de Deutsche Kolonial Zeitung van den 27en October ll. gegeven.

Volgens dit overzicht verdeelt professor Anton de suiker-industrie op Java over drie periodes: het tijdperk van het cultuurstelsel, van 1830—1861, waarin de Staat de groote winsten aan zich trok doch tevens den grondslag legde voor eene bloeiende industrie; het tijdperk der vrije ondernemingen van 1861—1900, waarin aan het kapitaal geleidelijk uitsluitend de winsten uit deze industrie werden verzekerd; en eindelijk het tijdperk, waarin het kapitaal hoogtij viert.

Wel bestond bij den wetgever het streven den inboorling waarborgen te verschaffen tegen eenzijdige uitbuiting door de ondernemers, maar volgens professor Anton, die zich ten deze blijkbaar den tolk maakt van eenzijdige voorlichting, zijn de bestaande bepalingen betreffende huur-contracten, tegen het onttrekken van te veel land en water, en betreffende de maximum-oppervlakte der tuinen voor elke fabriek vatbaar om niet ten volle te worden nageleefd.

Zijn overzichter vervolgt dan:

„Neemt men in aanmerking, dat elke bescherming van den arbeid ontbreekt, dan volgt, dat de pachtschellingen en arbeidsloonen, welke de industrie den inboorlingen in ruil geeft voor het betrekken van land, water en arbeidskrachten geen billijk equivalent hiervoor biedt. Uit den zelfstandigen rijstboer wordt een onzelfstandige arbeider, die voor het plaatselijk gebruikelijk dagloon van 25 centen veel harder werken moet dan voor zijn eigen bedrijf, maar bezwaarlijk in deze verdienste eene genoegzame schadeloosstelling vindt voor de bij niet-verpachting hem ten deel vallende producten. Het in verhouding tot den arbeidsduur zeer geringe loon, dat het geheele dagelijksche inkomen van den fabrieksarbeider uitmaakt, doet het twijfelachtig voorkomen of zijn verdienste den arbeider meer biedt dan het zuiver levensonderhoud, en of de krachtsinspanning, die van hem wordt gevraagd, wel in behoorlijke verhouding staat tot het loon. Niet vergeten mag men wel is waar, dat tengevolge van de sterke natuurlijke vermeerdering zich op Java thans een groot aantal bezitlooze lieden bevindt, voor wie de voor land- en transport-arbeid gegeven loonen een beachtenswaard inkomen bieden. Maar het voordeel voor de onderste lagen komt Anton terecht niet zoo groot voor, dat het tegen het nadeel voor de hoogere opweegt. Wat de boerenverpachters door den suikeraanplant op hun veld verliezen, wordt slechts ten deele goed gemaakt door het nut, dat voor de niet-bezittende klasse uit de industrie voortvloeit."

Laat ons hier even stilstaan.

Gaf de heer Prager juist weer in zijn résumé wat zijn geleerde zegsman met zooveel woorden meer heeft uitgelegd, dan zien we hoe ook hier weer op de leer der waarschijnlijkheden, onomstootelijke stellingen worden opgebouwd. Het equivalent voor den inlandschen verhuurder kan bezwaarlijk billijk wezen. Het is twijfelachtig of de arbeider wel meer ontvangt in zijn loon dan juist genoeg is om van te leven. Het is twijfelachtig of hij wel loon krijgt naar zijn werk. En op zulke gronden, al even betwistbaar als die, ook hier weder elders in het overzicht aangevoerd, van de uitputting der gronden voor de suikercultuur, betoogt professor Anton dan dat hervorming geboden is, waartoe hij het volgende aangeeft:

„Verbod op afsluiting van individueele pacht- en arbeidscontracten en dwang tot overeenkomsten met de desa's. Bepaling dat de ondernemer voortaan het één-derde van de sawah-oppervlakte der desa's te zijner beschikking krijgt en daarvoor de geheele landrente der desa's draagt. Dwang op de bestaande ondernemers om de pachtschellingen en de arbeidsloonen te verhoogen."

Het is jammer, dat de heer Anton hier niet nog aan toegevoegd heeft, waarop inzonderheid de laatste bepaling zou moeten uitloopen: „Staking van het bedrijf."

Het zou ons te ver voeren op alle onwaarschijnlijke waarschijnlijkheden van het betoog in te gaan. Maar wij meenen dat het hier toch geen kwaad kan eens even op de merites nu reeds van de suiker-cultuur op Java voor de inlandsche bevolking te moeten wijzen.

In 1904 werden door 134 suikerondernemingen in de gouvernementslanden van Java voor de rietcultuur 116911 bouws in beslag genomen, dat is nagenoeg het één-veertigste deel of 2½ pct. van de, door de inlandsche bevolking in die landen bebouwde oppervlakte, of het één-dertigste deel d.i. ruim 3 pct. van de, aan de inlandsche bevolking behoorende rijstvelden, welker opbrengst voor het geheele jaar 1904 76.514.181 picols rijst bedroeg, ter waarde van ongeveer 125 millioenen guldens, of omstreeks 40 guldens per bouw. Berekent men voor de twee millioen bouws, waarop nog tweede gewassen werden geteeld, ruim gerekend een gelijke waarde-productie aan zulke gewassen, dan komt men tot een bedrag van 200 millioenen guldens als opbrengst der ruim 5 millioen bouws, door de inlandsche bevolking voor de cultuur van rijst en tweede gewassen gebruikt. Dat is alles, wat zij van

haren grond betrekt als vrucht van het bezit en van haren arbeid.

Wat levert nu dat oppervlak van 116911 bouws haar op? Aan de gegevens van het Koloniaal Verslag over 1904 ontleenen wij dat 126 ondernemingen van de hiervoren genoemde in dat jaar een bedrag van 34.347.351 guldens aan de inlandsche bevolking uitbetaalden aan arbeidsloonen, grondhuur, leverantiën en transporten. Wij zullen gevoegelijk het totaal voor alle ondernemingen op 36 millioen guldens kunnen stellen, wat indien het b.v. mogelijk ware de geheele rijstcultuur op Java door de suikercultuur te doen vervangen, gelijk zou staan met een bedrag van circa 1100 millioen gulden of vijf en een half maal meer dan de Javaan thans van zijne velden wint.

Men zal ons tegenwerpen dat de voor de rietcultuur gebezigde terreinen tot de meest vruchtbare en meest rendeerende behooren, het product daarvan te behalen meer dan het gemiddelde van omstreeks 23 pikols per bouw moet wezen. Inderdaad zijn in het Sidhoardjosche terreinen, die gemiddeld 60 pikols natte padi opleveren, maar nog onlangs moesten wij van proeven vernemen, waaruit bleek dat in de suikerstreken ook productiën van ongeveer 29 pikols per bouw werden geconstateerd op door de inlandsche landbouwers zelve bebouwde sawahs. Gesteld dat de productie dier rietgronden voor inlandsche cultures het dubbele bedroeg van de gemiddelde opbrengst dier cultures, dan nog zou een ruime marge overblijven voor het geldelijke voordeel, dat de inlandsche bevolking in de suikerstreken, een klein deel slechts van haren grond, uit de suikerindustrie trekt.

Maar naast dit directe voordeel, staan nog andere, veel grootere wellicht, nog.

Wie maakt Java's Oosterlijnen inzonderheid productief? Is het de inlandsche rijstbouwer of is het de suikerfabrikant, die honderdduizenden tonnen van zijn product naar de havens ter verscheping zendt? En vinden niet duizenden en duizenden van de inlandsche bevolking loonende bezigheid in de havens van Java bij de behandeling van dit massa-transport?

En dan meent men dat het nut voor de inlandsche bevolking zoo gering is van een aantal bloeiende ondernemingen met haar talrijk personeel, kleine koloniën, die een niet gering te schatten deel harer behoeften — niet voor het bedrijf, daarvan gaven wij hiervoren het bedrag aan — van de bevolking betrekken te midden waarvan zij bestaan?

Wij meenen dan ook gerustelijk te mogen concludeeren dat de suikerindustrie voor de inlandsche bevolking in financieel opzicht een belangrijk voordeel oplevert in vergelijking met den, op de voor haar ingeruimde terreinen anders te beoefenen rijstbouw.

Men noemt het loon van 25 centen laag — van westersch standpunt beschouwd — en vergeet dat er landen zijn als Engelsch-Indië waar staatsbeambten en dienaren als agenten en onderwijzers met 9 roepies in de maand worden bezoldigd. Wat weet men hier, wat te Jena van den toean boedjang op Java, die, geen eigen menage voerende, zijn bediende voor den kost drie gulden boven zijn loon moet betalen, waarvoor de man zich op de hoofdplaatsen nog wel in een warong, die er toch ook wat aan verdienen moet, voor 'n maand abonneert op zijn dagelijksche maaltijden?

Ja, zal men, dit wetende, erkennen: „de behoeften van den inlander zijn gering" maar daartegenover de stelling opperen, die ook aan professor Anton's betoog ten grondslag lag, waar deze in de meerdere verdiensten der inlandsche bevolking een middel voor den Staat zag om langs indirecten weg zijne inkomsten uit de hier bedoelde industrie te verbeteren: „de inlandsche bevolking móet tot een hooger peil worden gebracht."

Uitstekend, beamen wij tegenover deze stelling, wanneer men dit doel slechts niet nastreve ten koste van eene industrie, die zich voor Java meer dan eenige andere verdienstelijk heeft gemaakt, en ten opzichte waarvan het woord „uitbuiting" in zijn geheel op haar toegepast in de Deutsche Kolonial Zeitung niet zonder een woord van ernstig protest mag worden gelaten.

Wie herinnert zich niet de bange jaren van den suikercrisis in de tachtiger jaren der vorige eeuw, de energie waarmede deze industrie trots tegenspoeden van allerlei aard zich er weder op werkte, jaren en jaren lang, gedurende welke het „uitbuitende" kapitaal grootendeels bleef liggen, totdat nu eindelijk betere tijden schijnen te zijn aangebroken.

Is het nu de tijd om tegenover de vermeende „uitbuiting" door het kapitaal, eene uitbuiting van het kapitaal te stellen?

Verhooging van den loonstandaard; zij zal ook voor Java komen, doch niet door kunstmiddelen of dwang alsjeblieft. Is het voorbeeld van de Philippijnen niet leerrijk genoeg, waar ten gevolge van de hooge loonen door aan het amerikaansch bestuur aan zijne arbeiders verstrekt, aan verschillende eertijds bloeiende cultures de handen kwamen te ontvallen?

Verhooging van den loonstandaard zal ook voor Java komen, doch moet er komen langs den weg eener geleidelijke ontwikkeling, waardoor ook de arbeidersprestatie van den inlander zal verhoogen. De Javaan is niet lui, integendeel, doch werkt op zijne wijze, en waar hier een boer met een paar knechts werkt, die flink de handen uit de mouwen weten te steken, zijn ginds wellicht tientallen noodig.

De suiker-industrie hééft reeds veel ten goede voor de inlandsche bevolking in haar geheel uitgewerkt, zij kàn zeer zeker nog meer doen, waar hetzij op particuliere, hetzij op staats-ondernemingen* voor den inlander ook uitzicht zou bestaan op de beter gesalarieerde betrekkingen dan die van mandoor en arbeider.

Een andere vraag evenwel, in verband met de door professor Anton voor den Staat uit deze industrie verwachte meerdere voordeelen, is of de Staat geen recht heeft op een billijk aandeel in de thans gemaakte en verder te verwachten winsten.

Het argument, de Staat heeft in tijden van nood ook niet in de verliezen gedeeld en mag dus nu ook niet in de winsten deelen, wel eens in ernst te berde gebracht kan niet ernstig bedoeld zijn in een geordenden staat als de onze, waar deze van den failliet tot zelfs den laatsten hem toekomenden cent opeischt, om wanneer de man morgen weer op z'n beenen staat en winsten maakt ook hier weer z'n gerecht aandeel op te eischen. Dat is nu eenmaal zoo en moet ook zoo wezen. De Staat moet leven, zelfs in Indië, maar zal, hopen wij, daar nimmer de fout begaan, eene industrie tot proefkonijn te maken, waarvan te veel voor Java afhangt, om er zoo mee te sollen, als wel eens voorgesteld wordt door menschen, die beter deden een zaak van alle kanten te bekijken.

* Hierop is evenwel blijkens de gewisselde stukken tusschen Minister en Volksvertegenwoordiging geen kijk, uithoofde van de bepalingen der suiker-conventie.

Pers-kroniek.

INHOUD: Een «voorlichtster» van het Nederlandsch publiek in indische zaken op den kaak gesteld: een protest van Wong Tani Sr. in Land en Volk *naar aanleiding eener beschuldiging door* Frida *tegen de inlandsche en indo-europeesche vrouwen ingebracht. — Een merkwaardig Atjeh-artikel in de* Nieuwe Rotterdamsche Courant. — *«Nederland als koloniale mogendheid» een artikel door Adolph Mayer in de* «Deutsche Rundschau».

Wong Tani Sr., de onvermoeide strijder voor de somtijds in de Nederlandsche pers belaagde belangen der Indische maatschappij, zoo wel in zedelijk als materieel opzicht, trekt in Land en Volk wederom te velde tegen hetgeen zekere „Frida" in dat blad over de speelwoede onder de inlandsche indo-europeesche vrouwen had verteld.

„Frida, zoo zegt hij, beweert niets minder, dan dat de speelzucht onder de Inlandsche vrouwen een bepaald sociaal euvel geworden is. (Dat „geworden" is al zeer teekenend?!)

Deze bewering of beschuldiging is m. i. onwaar. Heel gemoedelijk en zoo eenvoudig weg, wordt de geheele Inlandsche vrouwenwereld, door een klaarblijkelijk geheel onbevoegde beoordeelaarster, bestempeld als aartsspeelsters en dobbelaarsters.

Zou „Frida" nu niet zoo billijk willen zijn, om te bewijzen hetgeen ze beweerde? Noodig is 't dan ook, een juisten uitleg te geven van hare opvatting van het begrip „Inlandsche".

Het is toch niet mogelijk aan te nemen, dat de schrijfster de geheele Inlandsche vrouwenwereld van een kwaad beticht, dat bedreven wordt door een heel klein percentage van de Inl. vrouwelijke Mij? Want zóó doende, had haar oordeel over de Nederlandsche vrouwen 't zelfde moeten zijn.

Ik acht mij verder verplicht ook tegen deze onware voorstelling op te komen: 1°. omdat ze indruischt tegen de feitelijke Inlandsche toestanden; 2°. omdat ons volk toch reeds in zijn oordeel over de verschillende stammen van onze bezittingen bezuiden de linie bevooroordeeld is, en als mensch zich in elk opzicht hooger stelt, dan die zwarte (!) of blauwe (!) „moppen".

„Frida's" minder goede gedachten, over hare Europeesche en Indo-Europeesche zusters in Indië laat ik onbesproken.

De lezeressen en lezers van „Frida's," praatjes, die óf zelf in Indië geweest zijn, óf aldaar geliefde betrekkingen hebben, zullen deze generaliseerende oordeelvelling wel naar haar juiste waarde weten te schatten en heb ik hoop, dat deze of gene lezeres de pen zal opvatten, om tegen deze onbillijke aantijging op te komen.

Gaarne voorspel ik „Frida" eene overvolle zaal, wanneer zij een lezing uitschrijft over „de speelzucht van de Inlandsche vrouw, een sociaal kwaad". Een verzoek om gastvrijheid bij het Indisch Genootschap, Moederland en Koloniën of Oost en West, zal zeker niet van de hand gewezen worden.

Velen zullen gaarne hun kennis van volkenkunde willen verrijken met dit voor hen onbekend feit, dat onder meer b.v. de vrouw van den Javaanschen landbouwer, een speelster in merg en nieren is.

Dat de mannelijke leden van enkele inlandsche stammen 't grootste deel van hun tijd zoek brengen (brachten!) met dobbelen, wedden en 't houden van gevechten is waar, maar deze gewoonte of ziekte, neemt ontegenzeggelijk sterk af, zoodra ze onder geregeld bestuur komen.

Zelfs bij deze stammen, die lager in ontwikkeling staan dan 't Javaansche volk, is ook geen sprake dat de vrouwen speelziek zijn. Want daar vooral wordt ze beschouwd als het werkdier, dat werken moet voor man en kroost en vaak zelf den inzet wordt van een „spulleke" van haar heer en meester (sic)."

Billijkheidshalve laten wij hier nu ook het antwoord volgen, dat de aangevallen medewerkster van „Land en Volk" op het protest van Wong Tani Sr. geeft.

„Ik ben nooit in Indië geweest, schrijft zij, en wanneer de inzender beweert, dat ik generaliseer, dan ben ik aanstonds geneigd dat op zijn gezag aan te nemen, zonder aan hem te vragen dat hij er, tot toelichting van zijn meening, een ethnologische voordracht over houden zal.

Maar ik wil hem precies zeggen hoe ik er toe kwam het gewraakte zinnetje te schrijven. We kunnen geen Indisch reisverhaal, geen Indischen roman, geen Indische krant opnemen, of we vinden er verhalen in van de „gok-emotie" (zoo zag ik de dobbelzucht nog onlangs in de Java-Bode aangeduid) der Indische vrouw en wel in zoodanige mate, dat van een sociaal euvel, als bij ons de dronkenschap, mag worden gesproken.

Over het geheel zal wel de Javaansche zijn bedoeld, speciaal die in en om de groote plaatsen leeft. Ik schreef „Inlandsche", in den zin van „in het land geboren", ter onderscheiding dus van de Europeesche. Wanneer we dus door hetgeen over en in Indië geschreven wordt den indruk krijgen, dat de speelzucht er onder de niet-blanke vrouwen sterk is ontwikkeld, dan moet men ons niet verwijten dat we iets verkeerds zeggen, want dan herhalen we enkel wat we meenen dat wel juist zal wezen. 't Gaat nl. moeilijk om alles wat over Indië gezegd en geschreven wordt, eventjes te gaan controleeren. En aan de opinie van menschen die er geweest zijn, heeft men zoo weinig. Een paar maanden geleden hebben in De Telegraaf een vijftal menschen, die allen te Semarang gewoond en geleefd hebben, 't aan den stok gehad over de vraag of die stad, gelijk Borel beweerde, „een stinkende hel" was. Geen twee van die vijf waren het eens in hun opinie over Semarang. Zoo gaat het altijd met de oud-gasten. Wat de een beweert, spreekt de ander tegen. „Deskundigen" zijn het zelden eens.

En nu wil ik, ik herhaal het, Wong Tani Sr. wel gelooven, maar ik vermoed dat straks een andere Wong zal komen vertellen, dat ik het nog niet zoo mis had."

Wong Tani moge dus gerust zijn. Frida had het nog zoo kwaad niet bedoeld. Maar het blijft een fraaie „voorlichting", die van deze dame uitgaat!

„Het Atjeh beleid in de officieele stukken", aldus luidt de titel van een hoofdartikel in de Nieuwe Rotterdamsche Courant, dat eindelijk eens duidelijk zegt, wat men reeds lang overal kon vernemen in kringen waarin men met kennis zaken over het Atjeh beleid kon spreken.

De opmerkingen over Atjeh handelende in het V. V. doelen — behalve die, welke betrekking hebben op de economische ontwikkeling van Atjeh — in hoofdzaak op het onvoldoende van de als politie optredende macht. „Reeds, zegt de N. Rott. Crt., in een ten volle vreedzaam gebied gist en woelt het kwaad te erger, naargelang de veiligheidsdienst minder goed geregeld is; Java geeft daarvan een sprekend voorbeeld. Maar veel sterker moet dit uitkomen, waar geregeld bestuur, orde, veiligheid van personen en eigendom nog uit de verwarring geschapen moeten worden, en waar tevens bij velen tegen den overweldiger een rassenhaat bestaat, die al wel, maar zeer langzaam, verdrongen wordt door een opkomend bewustzijn van beter begrijpend eigenbelang, door een flauw ontwakend geloof in een betere toekomst onder leiding van den indringer, maar die in hart en hoofd toch bij zeer velen nog den boventoon voert. Bedreiging van het kwade, bescherming van het goede moesten daar duidelijk spreken. Wie neiging gevoelt om toe te geven aan de inblazingen van fanatieken, aan de roepstem van vechtlustigen, moet een tegenwicht vinden zoowel in de vrees zeker zwaar te zullen moeten boeten, vrees verlevendigd door het telkens zien voorbij trekken van de spiedende politie-afdeelingen, als in het baatzuchtig verlangen om niet prijs te geven zijn vreedzaam bestaan, verlangen verlevendigd door het telkens zien voorbijtrekken van de beschermende politie-afdeelingen. Zoo moet, waar rust is, deze verzekerd worden, en tegelijkertijd moet achtervolgd worden wie in verzet volhardt, tot onderwerping toe, of tot uitroeiing toe.

Immoreel en wreed is het te verkondigen: „wij ont-

nemen u uwe vuurwapens, omdat wij voor uwe veiligheid zullen zorgen", als wij weten niet in staat te zijn dit na te komen. Immoraal en wreed te meer is het, als wij, na de ontwapening wèl volbracht, maar die toezegging niet nageleefd te hebben, de bevolking beboeten voor onze tekortkomingen, ja de hoofden interneeren, omdat zij niet gedaan hebben, wat zij zonder ons beletsel wel zouden hebben gedaan. Immoreel en wreed is het, hoofden en bevolking eenerzijds te straffen voor een door ons uitgelokte zwakheid of een heulen met de vijandelijke partij, en hun anderzijds nog prijs te geven aan de ruwe willekeur der verzetsmannen. Dat is niet edel en niet slim; wij zijn weer korang pinter, wij maken het weerlooze der goedgezinde bevolking tot een wapen tegen ons.

Nemen wij aan, dat de opgelegde boeten volgens wet of adat te verdedigen zijn, dan worden zij nog onrechtvaardig, als wij de overtreding uitlokken.

Meer politie-troepen zijn onvermijdelijk noodig. Geen groot garnizoen vast te leggen in een paar punten, ook geen kleine troepjes, die gemakkelijk te kwetsen plekken vormen, als zij hun zwakheid lang ten toon stellen op een zelfde plaats; maar over geheel het te domieeren gebied verspreid detachementen in tijdelijke, herhaaldelijk te verplaatsen bivaks, sterk genoeg om flinke patrouilles uit te zenden zonder het bivak te zwak te maken. Bovendien een rusteloos, tot in de uiterste schuilhoeken vervolgen van de stijfhoofdige verzetsmannen. Die bivaks moeten zekerheid van rust geven aan wie rust willen, die patrouilles zekerheid van onrust aan wie onrust verkiezen.

Wij zouden echter niet, met het V. V., willen adviseeren om, ter wille van dit doel, elders dan in Atjeh noodig geachte actie uit te stellen, want dan zou voor Atjeh weer gelden: „haasten, reppen! 't wachten is op Atjeh, om elders te kunnen beginnen." Overhaasting zou in het tegenwoordige stadium zeer verkeerd zijn; het bevredigingsproces verloopt bij een volk als het Atjehsche langzaam. Afgescheiden van hetgeen elders noodig wordt geacht, moeten den gouverneur van Atjeh de middelen gegeven worden, die noodig zijn, met de bevoegdheid deze in te krimpen naar gelang dit mogelijk zal blijken zonder het welslagen daardoor in gevaar te brengen."

Verder merkt het Rotterdamsche orgaan op:

„Toen de tegenwoordige landvoogd zijn hoog ambt aanvaardde, behoorde het tot de van hem gekoesterde verwachtingen, dat hij Atjeh in onze koloniale huishouding de plaats zou doen innemen, die het daarin rechtmatig toekomt, instede van de alles overheerschende, die het daarin was gaan innemen. Nu wil het ons toeschijnen, dat in deze te hard van stal geloopen is. Atjeh is te gauw, te plotseling verdrongen. Generaal Van Heutz eischte als gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden alles voor zijn gewest en kreeg wat hij vroeg; maar opperlandvoogd geworden, verwacht hij van Atjeh geen eischen meer en dient hij Atjeh in alles eenvoudig toe een evenredige portie van het geheel, zóó makende tot inzet, tot dadelijke aanvang, wat de einduitkomst het resultaat van geleidelijken overgang had moeten zijn. Daaronder is Atjeh nu lijdende.

Het Koloniaal Verslag geeft maar een verkleind beeld, een verdund extract van hetgeen de Atjehgeschiedenis van het laatste jaar is, maar reeds daaruit spreekt de achteruitgang. Wij zullen daaraan geen opsomming ontleenen, die lang zou zijn, van neergelegde verzetsmenschen; van goedgezinde hoofden, afgemaakt door kwaadwilligen; van hoofden, die, na in onderwerping gekomen te zijn, weder zijn afgevallen; van beschietingen van bivaks en patrouille-overvallingen. Al deze feiten, hoewel in onderling verband en in verhouding tot vorige jaren beschouwd van groote beteekenis, kunnen als toevallige, nooit geheel te voorkomen, op zich zelf staande gevallen beschouwd worden. Maar meer teekenend, meer van ruime strekking zijn mededeelingen, waarin erkend wordt, dat hoofden en bevolking hulp en leeftocht aan kwaadwilligen blijven verleenen; dat in verschillende gedeelen der onderhoorigheden geen verbetering kwam in den politieken toestand, deze in enkele b.v. in Poeloe Raja en Meulaboh minder gunstig was dan in 1904; dat 't aantal vijandelijke adathoofden in enkele streken toenam, elders de eenmaal geregistreerde bevolking den vijand zelfs weer daadwerkelijken steun durfde geven enz.

De maanden, sedert het samensmelten van het Koloniaal Verslag verloopen, hebben daarin geen verbetering gebracht. Integendeel.

De actie onder Van Heutsz heeft er rekening mede gehouden, dat de Atjeher zich niet dan gedwongen zal onderwerpen, maar nu de groote actie volvoerd is, vergeet men die andere waarheid, in ons hoofdartikel van 8 Juli jl. in herinnering gebracht, „dat onze macht niet verder zal reiken dan zij zich daadwerkelijk doet eerbiedigen". Door dit te veronachtzamen komt men tot een valsche zuinigheid, die ons nu reeds parten speelt, en die ons te duurder te staan zal komen, naar gelang wij daarin langer volharden."

Na aldus den spijker op den kop geslagen te hebben besluit het blad:

„Wij staan geen verandering van stelsel voor! Gebrek aan continuïteit is in Atjeh ons grootste gebrek weest. Maar wij zondigen thans door een andere fout: stilstand in een overigens goed stelsel. Stilstand, want door wapengeweld is gedaan wat te doen was; het is misschien wat langer doorgezet dan noodig geweest ware. Nu is de beurt aan vreedzame middelen. In die richting wordt wel iets gedaan; het Kol. Versl., het V. V., de M. v. A. laten het niet onvermeld, maar het zijn meest kleine middelen; daarbij worden de voortvarendheid en het zelfbewuste gemist, die bij het onder de knie brengen van de groote oorlogspartij in Atjeh, in geheel Atjeh en Onderhoorigheden, onze volle bewondering en symphatie hebben gehad. Wijst dit er op, dat het tijdstip aangebroken is voor het militair element om een bescheidener plaats te gaan innemen, om aan civiele ambtenaren — en daarbij denken wij niet alleen aan bestuursambtenaren — den voorrang af te staan, dan spreke men dit uit, maar dan ga men ook daartoe niet met één sprong, maar geleidelijk; zij het met vasten wil en vaste hand, over. Het hoogste civiel en militair gezag moet b.v. nog in één hand blijven.

Voor het Atjeh-beleid moet er zijn een groot algemeen plan, het stelsel; en voor elk jaar moet opgemaakt worden een plan van arbeid voor elk onderdeel. Wel zal bij het opmaken vóóraf en het beoordeelen àchteraf bedacht moeten worden, dat het plan niet meer dan een plan kan wezen, waarop tal van niet te voorziene omstandigheden mogen inwerken; maar door aldus volgens een plan te werk te gaan, zal men zich eerst behoorlijk rekenschap kunnen geven van hetgeen men wil en in hoever hetgeen gedaan is en wordt medegewerkt in de gewilde richting.

Wat is, duidelijk omlijnd, het thans gevolgd stelsel, het thans beoogd doel? En waar bevinden wij ons, juist aangegeven, op den weg daarheen? Welke zijn de middelen, die men zich voorstelt aan te wenden, om verder den weg daarheen te volgen, zoo noodig te banen?

Dat mag, dat moet o.i. aan de regeering gevraagd, met aandrang gevraagd worden."

In *Het Vaderland* van 9 dezer dient de heer W. Broch den heer Casperss kostelijk van repliek, besluitende met de opmerking, dat deze laatste zeer wel weet hoe hij „niets dan de waarheid" schrsef, terwijl hij thans door zijne studies aan de Luiksche universiteit den tijd mist op het een en ander uitvoeriger in te gaan.

In de Deutsche Rundschau schrijft Adolf Mayer een zeer waardeerend artikel over Holland als Koloniale Macht.

Na in het eerste gedeelte een overzicht te hebben gegeven van de geografische ligging, klimaat, volkskarakter, taal, politiek en Staatsbestuur, waarbij speciaal Java uitvoerig wordt behandeld, brengt de schrijver ons hulde voor ons talent van koloniseeren, waarin andere volken gerust bij ons een lesje kunnen nemen.

„Holland stond op Java voor de moeilijkheid een land te koloniseeren, waarvan het de bevolking niet wilde decimeeren of uitroeien, maar die het naar zijn wil wenscht te besturen; 't was daarom voor de Hollanders noodig de ziel dier bevolking te leeren kennen. Daartoe hebben de Hollanders zich ingespannen; zij bezitten een merkwaardige gave om zich aan de omstandigheden aan te passen en die is bij hun taak te stade gekomen en zij zijn dan ook daarbij geslaagd.

En iets verder zegt de schrijver:

„Van de Hollanders kan men leeren hoe men ook met kleine middelen maar met een helder hoofd, moeilijke dingen tot stand kan brengen."

Oost-Indische Berichten.

Een gevaar, dat vele ambtenaren in Nederl.-Indië bedreigt door een voorstel van den resident van Semarang.

„In vele bladen, zoo schrijven de onderwijzeressen en onderwijzers te Ambarawa, heeft men, eenigen tijd geleden kunnen lezen, het bemoedigende bericht, waarin de minister van koloniën verklaarde, dat geen voorstellen uit Indië in overweging zouden worden genomen, waardoor de positie der hier aanwezige onderwijzers zouden worden geschaad; dat hij integendeel overwoog wat er gedaan kon worden om die positie voor de hollandsche collega's begeerlijker te maken, zoodat het gesukkel, om voor Indië een voldoend aantal geschikte onderwijzers te krijgen, eens eindelijk een einde zou nemen.

Op dat woord vertrouwende, dachten we nu, ten minste in den eersten tijd, beveiligd te zijn tegen aanvallen, waaraan ons korps in den laatsten tijd nogal eens had blootgestaan en die ten doel hadden ons eens, laten we waar zeggen: een duwtje te geven. Maar jawel, de minister wikt, doch een of ander ambtenaar beschikt.

In diep gepeins zit daar een machthebber verzonken. Hij overdenkt, of er niet hier of daar wat penningen zijn te bezuinigen, om de zoo diep uitgeputte schatkist wat te steunen. Daar heb je die expedities, wat kosten ze een geld; zou men niet op een of ander manier . . . . . ja, wacht, die woningen der officieren, die te velde zijn, die kunnen misschien productief gemaakt worden. Te Willem I b.v. staan er op 't oogenblik heel wat leeg en daar heb je een 7-tal onderwijzeressen en onderwijzers, die maar elke maand hun huishuur opstrijken. Laten we eens probeeren die dames en heeren wat van de onkosten te laten betalen; let wel, lezers, er is hier uitsluitend sprake van onderwijzers; van andere ambtenaren, hier ter plaatse, die ook huishuur-indemniteit genieten, wordt vooralsnog niet gerept, zelfs niet van officieren,

die buiten 't kampement wonen en in 't zelfde geval verkeeren.

De minister heeft wel gezegd . . . nu ja die hoort er toch niets van en misschien vindt men het idee te Batavia wel zóó mooi, dat de dankbaarheid der regeering zich wel op een of andere wijze zal uiten. Wel, lezer, 't idee is op 't eerste gezicht ook zoo kwaad niet, maar . . . . er is een groote maar bij. Zeker, gouvernements woningen, die niet meer gebruikt worden, behooren op een of andere manier wat optebrengen en geen der onderwijzers hier zou ook zoo dwaas zijn te protesteeren zoo'n woning te betrekken, indien ze geen andere bestemming meer had. Maar we hopen, dat de expeditie naar Boni niet eeuwig zal duren en dan komen de officieren terug en vinden hun woningen bezet. Dit is dan ook een der voornaamste redenen, waarom de adviezen, die er over uitgebracht zijn, onaannemelijk luidden.

„O, dat is geen bezwaar," komt een andere brief vertellen, het voorstel luidt ook om die woningen tijdelijk door de onderwijzers te laten betrekken; komen de troepen terug, dan gaan ze er maar weer uit."

Heusch, lezer, dat staat er zoo ongeveer, maar hoe men zoo iets d u r f t voorstellen, is ons allen, en ons niet alleen, een raadsel. Want de onderwijzers zijn uitgezonden op voorwaarden, waaronder ook deze, dat ze een vrije woning of huishuur-indemniteit zouden genieten.

Men kon dus aannemen, dat er plaatsen waren met voor hen bestemde woningen, en andere, waar dit niet het geval was. Toevallig komen daar nu eenige aan het gouvernement behoorende officierswoningen leeg en dit zou nu zeggen: die huizen zullen bestemd worden voor de huishuur genietende onderwijzers ter plaatse, maar niet v o o r g o e d, niet voor den geheelen duur van hun verblijf, maar slechts v o o r e e n i g e m a a n d e n. Ziedaar in dat geval het gouvernement verlaagd tot een huisjesmelker of nog erger, want, waar deze, als hij zijn huurpenningen geregeld binnenkrijgt, zijn huurder tenminste met rust laat, zou het gouvernement, dat onder zijn huurders natuurlijk nooit wanbetalers telt, op eenig oogenblik zeggen: „Er uit! Maakt plaats voor een ander!" En over een paar maanden zou Ambarawa dan het schouwspel genieten enkele onderwijzersfamilies op straat gezet te zien. Waarom? Betaalden ze hun huur niet? Beter dan ooit iemand.

Waarom dan? Omdat ze . . . ambtenaren zijn van 't gouvernement van Nederlandsch-Indië, dat met hen omspringt op een wijze, waarover elk particulier werkgever zich zou schamen. Omdat ze ambtenaren zijn van het nederlandsch-indisch gouvernement, dat zuinig wil zijn, maar daarbij alle billijkheid uit het oog verliest, als het in zijn recht meent te zijn. Maar het i s hier niet in zijn recht. Het kan een ambtenaar een behoorlijk huis aanwijzen, waarin hij moet wonen, zoo lang hij op die standplaats is, maar niet voor een paar maanden; dat is nooit de bedoeling geweest van de boven aangehaalde voorwaarden van uitzending.

Hier te Ambarawa zijn betrekkelijk weinig huizen, waarvan de onderwijzers zeker de beste in gebruik hebben. Dwingt men dezen, de officierswoningen te betrekken, met de bepaling om, zoodra de rechthebbenden terugkomen, ze weer te ontruimen (zooals werkelijk het voorstel luidt), dan zijn ze hun huizen kwijt en moeten maar zien, hoe ze ergens onder dak komen.

Dit is geen praatje, want de personen, die slechts wachten op 't leegkomen dier huizen, om ze te betrekken, zijn onmiddellijk aantewijzen.

Wel moet het idee nog diep geworteld zijn, dat men met die onderwijzers maar kan doen, wat men wil.

Maar nog iets anders!

Stel, het voorstel ging door, dan was er een antecedent geschapen, waarvan de gevolgen niet zijn te overzien. In geen enkele garnizoensplaats is dan een onderwijzer meer veilig. Zoodra door een of andere omstandigheid eenige officierswoningen tijdelijk leegkomen, worden er fluks eenige onderwijzers aangewezen om ze te betrekken, dat is id. zooveel gewonnen.

Na een paar maanden worden ze er weer uitgezet en misschien moeten ze er eenigen tijd later weer in. We vragen in gemoede, of dat niet aan 't bespottelijke grenst. Bovendien zullen eigenaren van huizen er feestelijk voor bedanken deze te verhuren aan ambtenaren, die elk oogenblik gedwongen kunnen worden een andere woning te betrekken en ze liever, zelfs voor lageren prijs, aan een ander verhuren.

Uit het vorenstaande blijkt, dat in het voorstel, om de onderwijzers te Ambarawa t ij d e l ij k de leegstaande officierswoningen aldaar te laten betrekken, een gevaar schuilt voor alle collega's, allen toch kunnen te een of anderen tijd in een garnizoensplaats geplaats worden.

We vertrouwen echter dat de regeering niet mee zal gaan met een dergelijk voorstel, dat, mocht het werkelijk een besluit worden, een storm van verontwaardiging zou doen opgaan (niet alleen in de onderwijzerswereld) en dat in Holland bekend gemaakt, zeer zeker het vertrouwen in de indische regeering weer ten zeerste zou schokken, wat niet strookt met den wensch van den minister, die juist het tegenovergestelde wil bewerken.

Hoewel er op 't oogenblik alleen sprake is van onderwijzers, spreekt het o.i. van zelf, dat de maatregel, mocht ze genomen worden, later zal doorgevoerd worden voor alle ambtenaren, die huishuur-indemniteit genieten, vandaar het opschrift: „Een gevaar dat velen ambtenaren in Ned. Indië bedreigt."

In memoriam. Te Soerabaja is overleden het lid van den raad van justitie, de heer Mr. M. G. Smalt.

Het S o e r a b. H n d s b l. wijdt de volgende woorden aan zijne nagedachtenis:

„De heer Smalt was reeds geruimen tijd ongesteld; hij had blijkbaar te veel van zijn zenuwen gevergd, doch men verwachtte dat de toestand geleidelijk zou verbeteren. Deze verwachting is niet vervuld; te Batavia, waar hij bij familie verpleegd werd, heeft hij, ver van zijn thans in Europa vertoevend gezin, dat hij over een paar maanden hoopte terug te zien, den laatsten strijd gestreden.

In de eerste plaats voor zijn echtgenoote en kinderen, dan voor de rechterlijke macht en vervolgens voor de stad onzer inwoning (Soerabaja) beteekent het verscheiden van den heer Smalt een ernstig verlies. De tijd, dien hij aan den dienst van Themis kon onttrekken, werd door hem blijmoedig gewijd aan dien van Euterpe. De piano was het instrument, waarop hij zich thuis gevoelde, met onverdroten ijver en ontwikkelde zoo zijn muzikaal talent tot een eerbiedwaardige hoogte. Men herinnert zich hoe hij tegen een Friedenthal wist op te spelen.

Het heengaan van den serieuzen muziekbeoefenaar zal velen weemoedig stemmen, niet het minst wegens de droevige omstandigheden, waaronder hij uit het leven gescheiden is."

Mutaties bij de Factorij. De directie van de Factorij der Nederlandsche Handelmaatschappij, alhier, deelt mede dat zij aan den heer Jhr. J. H. Wichers Jr., sub-agent te Palembang, op diens verzoek, per ultimo dezer, eervol ontslag uit den dienst heeft verleend, en dat in zijn plaats als sub-agent te Palembang zal optreden de heer B. F. Hagenzieker.

Voorts dat aan den heer E. D. van Walree, agent te Shanghai, een verlof naar Europa is toegestaan, ingaande 1 November a.s. en dat, voor den duur zijner afwezigheid, de betrekking van waarnemend agent is opgedragen aan den heer W. Largo, 1en geëmployeerde bij het agentschap.

Een beminde persoonlijkheid. De 1ste stadsgeneesheer van Semarang, Dr. W. Th. de Vogel, wien een jaar buitenlandsch verlof is verleend, heeft de reis naar patria aanvaard. „Zelden" schrijft de L o c o m o t i e f, „zag men bij een afscheid aan den kleinen Boom zoovele ingezetenen uit alle kringen onzer samenleving bijeen, en de bewijzen van hartelijke vriendschap, die de heer Vogel ontving, overstelpten hem zoozeer, dat hij ternauwernood meester kon blijven over zichzelven. Zeer velen brachten den reiziger aan boord.

Dr. De Vogel heeft tot het laatste oogenblik toe zijne levendige belangstelling aan den dag gelegd voor het welzijn onzer veste. Zijne welbekende denkbeelden omtrent de ontwikkeling onzer samenleving en de verbetering van de gebreken onzer stad, dragen alle het stempel zijner menschlievendheid. Dr. De Vogel was een geacht, gaarne gezien en bemind burger."

De Handelsbank. Den 15en October zal, naar de P r e a n g e r b o d e verneemt, het beheer van het agentschap Bandoeng van de „Ned. Ind. Handelsbank" overgaan van den heer G. H. Theunissen, op den heer E. I. H. van Delden, die thans aan het hoofdagentschap te Batavia werkzaam is.

Men schrijft aan de J a v a b o d e:

Gisteren overleed na een langdurig lijden te Prigen de heer **N. J. Kollewijn**, in leven inspecteur van het boschwezen. De overledene stond bekend als een bijzonder intelligent en bekwaam ambtenaar, die veel gedaan heeft voor de ontwikkeling van den tak van dienst, waarvan hij een sieraad uitmaakte. Zijn overlijden wordt oprecht betreurd, niet alleen door zijn ondergeschikten en collega's, maar ook door allen, die hem hebben gekend.

De Soerabajasche schutterij. Welke geest bij dit erntfeste korps heerscht, moge blijke uit hetgeen de correspondent van de L o c o m o t i e f schrijft:

„Onlangs, bij gelegenheid van de laatste krijgsraadzitting, werden vele onwillige schutters tot boeten en enkelen tot provooststraffen veroordeeld. Men verzekert, dat het buitengewone aantal absenties bij de oefeningen verband houdt met de geruchten omtrent afschaffing van de schutterijen. Velen kwamen gewoonweg niet op, omdat, zeggen zij, de „Spielerei" spoedig tot het verledene zal behooren en opgelegde boeten en straffen kwijtgescholden zullen worden. Ik geloof, dat de recalcitranten zich vergissen. Ook de pas gedecreteerde afschaffing van de schutterij te Kajéli wordt door velen als een goed begin beschouwd van een algeheele afschaffing.

Hing het van den tegenwoordigen commandant van ons burgervendel af, dan zal de schutterij nog lang blijven bestaan, niet omdat hij zooveel houdt van commandeeren of aanvoeren, maar om de, aan het commando verbonden, niet onbelangrijke toelage van *f* 250

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

XIII.

Toe zij niets meer zeide, vroeg hij stijf:

„Heeft u mij verder nog iets te zeggen, barones?"

Nog veel, zeer veel had zij hem willen zeggen. Maar nu wilde zij het niet meer. De smart, die zij heden om zijnentwil geleden had, stond in haar op tegen hem. Had zij dezen toon verdiend?!

Zij stond op en zeide met het gebaar van een vorstin, die een audientie beëindigt:

„Niets verder."

Zijn blik kruiste den haren. Was de hare vol hoogheid en koelheid, de zijne was ijzig.

„Dan heb ik de eer, u thans vaarwel te zeggen."

Een oogenblik aarzelde hij nog, als wachtte hij op een woord, een gebaar, dat hem verzocht te blijven. Maar Maleen bleef stil en sprakeloos staan.

Hij maakte een buiging en ging.

Zij hoorde zijn stap op het marmer van de vestibule, toen het dichtvallen van de zware teakhouten deur.

Toen zonk zij weenend op haar stoel neer.

„Mijn ster viel van den hemel,
Haar licht was valsche schijn."

Hij had zich gekrenkt en toornig van haar afgewend. Nu ging hij troost en geluk zoeken bij eene andere.

Zij had niet geweten, hoe hopeloos zij hem liefhad, tot op dezen dag.

En indien dat ook al zonde was— het was het leven!

. . . .

„Bibi!" klonk zacht de stem van een bediende.

Verschrikt hief Maleen haar door tranen omfloerste oogen op.

Viel de avond reeds?

Daar stond voor haar de vreugdeboodschapper, Boboscho, met een appelgroen, zijden buis over zijn wit k a n s o e, en reikte haar een briefje over.

Zij las:

„Hooggeachte, lieve Barones!

„Het bewustzijn, u boos gemaakt te hebben, laat mij geen rust. Natuurlijk hadt u gelijk, in alles wat u gezegd heeft — in alles.

Maar ook u is niet geheel zonder schuld. U heeft mij op een afstand gehouden, mij het vertrouwelijk babbeluurtje met u ontnomen, en daarmede mij beroofd van het beste, wat ik had. Kan het u verwonderen, dat ik, na overmaat van krachtsinspanning, afleiding noodig heb, en deze neem, waar ze mij wordt aangeboden? Om te bedelen, ben ik te trotsch — zelfs tegenover u. Wilt u mij niet nemen, zooals ik nu eenmaal ben, dan zal ik in de toekomst zeer zeker vermijden, u onder de oogen te komen. Maar het zou beter zijn, als u mij vergeven kondt."

Uw, enz.

Zij zette zich aan de schrijftafel van haar man, om hem te antwoorden, ofschoon de tranen haar het schrijven bemoeilijkten.

Dat hij haar niets verklaard en niets beloofd had, was haar onverschillig. Zij was voldaan, nu hij zich verootmoedigd had, hij, de fiere, de trotsche! En dat ook hij geleden had! Zij kon in zijn zware, bijna over elkander vallende letters zeer duidelijk zijn hartstochtelijke opgewondenheid zien.

De verloren gewaande vriend keerde tot haar terug. Marie Beta, op wie zij zooeven nog waanzinnig jaloersch geweest was, bestond opeens niet meer.

Maar, Boboscho wachtte.

Haastig zette zij een paar regels op het papier, die hem in lieve, verzoenende woorden terugriepen.

Toen Boboscho zijn heer het briefje overhandigde — Krome greep er gejaagd naar — voegde hij er bij:

„De mooie Bibi heeft zeer geweend, Bana."

Krome maakte een ongeduldige hoofdbeweging.

„Zij m o e t niet weenen," dacht hij. „Ik w i l niet dat zij weent."

Zonder een oogenblik ging hij op weg.

Toen Rainer 's avonds thuis kwam om te eten, vond hij zijn chef bij zijn zuster. Krome was zoo zacht en stil, als Rainer hem nog nooit gezien had.

Ook Maleen was zacht en stil.

Toen zij klaagde over pijn aan de oogen, maakten Rainer en Krome lampenkappen van courantenpapier.

Zoo zat zij geheel in de schaduw.

Toen de gast tegen elf uur in den avond afscheid had genomen, zeide Rainer:

„Ik zou nooit geloofd hebben, dat Krome zoo mak kon zijn. Hij moet toch maar een heiligen eerbied voor je hebben!"

Maleen antwoordde slechts:

„Ik ben moe."

„Je zult koorts krijgen," meende Rainer. „Je hand gloeit."

Zij beantwoordde zijn krachtigen handdruk:

„Het is alleen van de vermoeienis. Goeden nacht, Rainer. Ik wilde, dat George maar gauw terugkwam. Hij kon toch eigenlijk al weer hier zijn, is het niet?"

Ja, wij zullen hem wel gauw zien verschijnen. Maar

's maands.

Het heeft velen bevreemd hoe, onder het tegenwoordige bestuursregime, waarbij van ambtenaren en officieren buitengewoon veel werk wordt geëischt voor weinig betaling, de regeering maar altijd door veel geld uitgeeft voor zoo goed als geen gepresteerde diensten, want de tegenwoordige commandant van de schutterij ziet men zelden als zoodanig en laat alles over aan een zijner onderhebbende kapiteins. Maar hieraan zal binnenkort een einde komen, door het aangevraagd ontslag van dien kapitein en, naar men zegt, zal geen van de andere officieren genegen bevonden worden, dezelfde toegeeflijkheid tegenover den commandant in acht te nemen."

Indische spoed. Hiervan geeft de Locomotief weder een merkwaardig staaltje:

„Door den resident te Cheribon werden indertijd aan den zoutverkooppakhuismeester C. W. Schaap (thans gepensionneerd) twee vergoedingen opgelegd, door den heer S. te betalen wegens zouttekorten, schrijft het blad. Door den betrokkene werd in Indië alle mogelijke moeite gedaan om kwijtschelding te verkrijgen, doch zonder resultaat. Daarop wendde hij zich den 10den December 1904 tot de Tweede Kamer. In het begin van Maart 1906 kwam een schrijven af van den minister van koloniën, dat er, vooral ook in verband met het onberispelijk verleden van adressant, voldoende termen bestonden, om hem kwijtschelding te verleenen van de door hem te betalen vergoedingen, terwijl datgene, wat hem reeds was afgehouden, aan hem moest worden gerestitueerd. De zaak werd aan de algemeene secretarie behandeld en de betreffende stukken werden doorgezonden naar de algemeene rekenkamer, waar ze nu al 4 maanden onbehandeld liggen.

In October 1904 werd door den heer S. de eindverantwoording over het beheer der pakhuizen te Cheribon ingediend bij de algemeene rekenkamer. Den 10den Juli 1906 verzocht genoemde persoon aan de algemeene rekenkamer hem acquit en décharge te verleenen, omdat hij voor de zooeven genoemde vergoedingen nog altijd gekort werd op zijn pensioen. Zoolang geen acquit en décharge verleend was, kon de heer S. ook de door hem gestorte borgtocht niet terugbekomen.

Tot op heden is echter van de algemeene rekenkamer geen antwoord ontvangen.

Een vreemde naam. Per advertentie in de bladen zijn kortelings de aandeelhouders der Mijnbouwmaatschappij Si Kadoedoek bijeen geroepen tot het houden eener algemeene vergadering. Als éénig punt op de agenda komt voor: ontbinding der vennootschap.

Dit geeft het Soerab. Handelsblad de volgende raillerie in de pen:

„Ontbinding! Bij de oprichting der maatschappij droeg zij de kiemen van ontbinding al in zich in den naam, dien men haar gaf. Si Kadoedoek is namelijk de grootste onzin, dien men neer kan schrijven. Het terrein der maatschappij was grootendeels begroeid met de in de Padangsche Bovenlanden en Tapanoeli veelvuldig voorkomende struik „sikat doedoeq", zoo genoemd naar hare overeenkomst met een „zittenden borstel". De prospector, die de taal van het land niet kende, vroeg aan de bevolking: „Hoe heet dat land hier?" en hij wees om zich heen. „Sikat doedoek", antwoordde men hem, denkende dat hij den naam vroeg van het struikgewas, dat den bodem allerwege bedekte."

Vandaar die zonderlinge naam.

West-Indië.

Curaçao. De laatstelijk ontvangen Curaçaosche bladen bevatten meer uitvoerige mededeelingen omtrent het noodweer, waardoor de kolonie in de eerste helft van October werd bezocht.

„Curaçao" schreef de Amigoe in haar nummer van den 13en October ll., „het droge, verdorde Curaçao, staat onder water. Het regent niet, het giet. In een week viel er bijna evenveel water als anders in een heel jaar. Zulk een zeldzaam voorval moet opgeteekend worden in de annalen onzer geschiedenis.

„Tot Vrijdagmorgen werd er op het Fort Amsterdam 270 millimeter regenval gemeten. Een ieder heeft ondervonden hoe zware stortregens er van nacht nog gevallen zijn."

En den 20en meldde het blad dat tot den 14en 443 millimeter water was gevallen.

Op Bonaire was het van hetzelfde laken een pak.

„Op de Playa van Bonaire werd van 27—28 September 38 millimeter regenval gemeten en van 6—9 October 's morgens 264 millimeter.

„Zondagmorgen, 7 October, barstte daar een vreeselijk onweer los met fellen bliksem en zwaren donder, vergezeld van hevige stortregens. Reeds toen kon men in een schuitje van de Playa naar tera cora varen."

En van Aruba schreef de Amigoe den 13en October ll.

„Op Aruba staat ook alles in gloria. Van af 25 September tot 9 October 's morgens viel er 165 millimeter regen. In geen jaren hebben ze daar zooveel water gezien. Jammer dat al dit water niet kon worden opgevangen in groote regenbakken, achter zware dammen, in putten, vijvers en tankis. Bij massa's stroomt nu dat vruchtbaarmakend water weg, dat nog jaren lang onze droge velden kon besproeien en mensch en vee tegen dorst vrijwaren."

Jammer voorzeker is het, dat op Curaçao zelf, waar wel dammen gevonden worden, volgens het geciteerde blad op meer dan twintig plaatsen de groote dammen van verschillende ondernemingen zijn doorgebroken. Ligt dit misschien niet aan de constructie en aan fouten bij den aanleg, waarbij mogelijk geen rekening of onvoldoende rekening is kunnen worden gehouden met de topografische gesteldheid van het terrein?

Die vele doorbraken zullen heel wat teleurstelling baren, maar 't is toch maar goed, dat Pluvius op zoo krachtige wijze heeft gedemonstreerd tegen hen, die meenden dat hij de handen geheel van de kolonie had afgetrokken en slechts nu en dan bijwijze van plagerij een stofregentje op dat plekje gronds deed nederdalen.

Men zal zich nu op Curaçao beter en williger gaan wapenen tegen dergelijke gebeurlijkheden, om het goede, dat over het land wordt uitgestort, hiervoor te kunnen behouden.

Van ongelukken is het hoofdeiland der kolonie vrijwel verschoond gebleven.

Het dak van het landhuis Siberië is ingestort, evenals verschillende hutten en bouwvallige muren. Veel zout spoelde weg naar zee, hier en daar werden boomen uit de hofjes door het water medegesleurd. Eenige regenbakken zijn gesprongen. Sommige huizen, vooral winkels, leden doordien het overtollige water in de straten, waar het niet spoedig genoeg een uitweg vond, doordat de afvoerkanalen te vol waren, te nauw of verstopt, de huizen binnenliep."

Voorts heeft de zee, die in die dagen nogal spookte, voor Willemstad een kustvaardertje stukgeslagen, en aan eenige pondjes, het Barge-bad, en de kaden nog al schade aangericht.

Maar op de kust van Bonaire blijkt Neptunis het nog bonter te hebben gemaakt, naar hetgeen men den 14en October ll. van de Playa aan de Amigoe schreef:

„Jammer dat de algemeene blijdschap over deze heerlijke regens nu zoo droef verstoord werd gisteravond, Zaterdag 13 October.

Reeds den geheelen dag stond de zee hol tengevolge van den zuidwesten wind, die 's middags in hevigheid toenam en 's avonds zulk een deining en grondzeeën veroorzaakte dat verschillende barken, goletten en booten op het land werden geworpen met anker en boei en al.

De „Linda Rosa" is aan splinters geslagen.

Een Engelsche golet, met 1000 vaten mest geladen, kwam op 't land, evenals de „Orichili" en 2 booten.

Bij de zoutpannen van den heer Hellmund sloeg een Amerikaansche brik op het land, ook een golet welke voor Slagbaai geankerd was.

Het is een treurig gezicht hier aan 't strand. Wat een verwoesting heeft de zee aangericht! Misschien zijn sommige barken nog wel weer te kalefateren, maar zij hebben toch heel wat averij geleden."

Op de kust van Aruba werd de met phosphaat geladen brik „Koh-i-Noor" stuk geslagen, waarvan een man, de bootsman van het schip, verdronk bij een poging om het vaartuig beter aan de boei te verzekeren.

Het schijnt evenwel dat de overdrijving aan Reuter werkelijk niet vreemd is geweest, toen dit agentschap omtrent de kolonie een bericht in de wereld zond, als hadde het noodweer daar alles op z'n kop gezet.

Hoezeer nu de overvloedige regens, ook op de Bovenwindsche eilanden gevallen, overal in de kolonie de hoop op een goeden oogst doet ontstaan, trekken de luitjes er toch bij risjes tusschen uit om elders werk te zoeken. In de Amigoe van den 6en October ll. lezen we toch het volgende:

„Met het Fransche stoomschip „La Normandie" zijn 23 mannen vertrokken om in Panama bij het uitgraven van het kanaal werk te zoeken. Ook is weer een partij naar Orchilla gegaan voor de phosphaatmijnen, terwijl Donderdag met de Hirondelle wederom 15 arbeiders naar Maracaibo trokken, waar men hoopt dat de Asphalt compagnie spoedig haar werkzaamheden zal hervatten. Van de Bovenwindsche eilanden trekken verschillende lieden naar Suriname voor den spoorwegaanleg.

Volgens El Imparcial is er overvloed van werk in de stad Coro bij de vezelindustrie, een ieder die werken wil, kan daar werk vinden.

Op de Benedenwindsche eilanden zal weinig lust voor Suriname bestaan, de bovenwinders zijn beter gewend aan een vochtig klimaat. Ook hopen wij, dat er weinig lieden naar Panama zullen gaan. Ziekte zal daar niet uitblijven en dan komen ze, als ze het leven er niet bij inschieten, weer hier maanden en maanden lang uitzieken, net als de lieden die van Suriname terugkwamen. Zulk een werkverschaffing brengt geen geld, maar ellende en armoede onder het volk. Reden waarom wij hopen, dat dergelijke emigratie niet zal worden bevorderd maar eerder tegengewerkt.

Is het noodig dat elders werk worde gezocht, dat men die in Venezuela, Orchilla, Coro en Maracaibo zoeke. Ons volk kent dit werk, het klimaat en de

---

maak je niet ongerust als hij wat lang wegblijft. Men kan hier den reistijd niet zoo berekenen en zoo precies bepalen als in Europa."

In haar slaapkamer viel Maleen voor haar bed op de knieën, als in gebed.

Maar haar gebed bestond slechts uit zuchten.

Van God afsmeeken kon zij niets.

Want, wat zij verlangde, moest zij als doodzonde schuwen, en wat zij het meeste vreesde, dat verlangde zij. Haar ziel was vol van een groote, lichtende zaligheid, en tegelijk van een grooten, donkeren angst.

***

Rainer had zijn voorbereidende maatregelen alle genomen, en kon op reis gaan.

Hij wilde het eerste gedeelte van de reis, de kust langs, te water maken, om niet terstond de nog niet aan het klimaat gewende missionarissen door moerassige streken te moeten voeren.

Maleen geleidde hem tot aan de steenen landingstrap bij het tolhuis.

Zij vonden daar reeds Krome, Rosen, consul Fürstendank en de paters van de Fransche missie.

Allen wilden nog een laatst vaarwel toeroepen aan de beminnelijke, hoogst beschaafde missionarissen, die naar het voorschrift hunner orde, de Afrikaansche woestenij introkken, om nimmer meer naar het vaderland terug te keeren.

Tusschen de in lange, witte ordekleerderen staande zendelingen met hunne fijne, bleeke ascetengezichten, bewogen zich babbelend en zingend de groteske gestalten der nauwelijks gekleede zwarte dragers, die, door het water wadend allerlei lasten naar de dhau sjouwden.

„En Rainer," dacht Maleen, „ziet er uit als een echte Noorderreus!"

De nauwsluitende expeditie-uniform deed zijn fraaie gestalte uitnemend tot haar recht komen. Het was, als wilde de spieren door het linnen heen barsten.

Krome zeide halfluid tot Maleen:

„Als ik te kiezen had tusschen mijn hersenen en uw broers lichaamsbouw, dan geloof ik, dat ik met hem ruilde."

Maleen schudde glimlachend het hoofd.

Haar hart klopte vol warme deelneming voor de vrome mannen, die zulk een zwaren taak aanvaardden. Of zij aan heimwee zouden lijden?

De invloed van het tropische klimaat begon op Maleen in te werken. Haar gevoelige zenuwen waren al te ontvankelijk voor iederen indruk.

Welk een schoone morgen! De zee diepblauw, licht golvend, hier en daar bijna geheel glad, en helder groen van kleur."

Rainier ging het laatste aan boord. Hij nam plaats op een kist aan het stuurrad van de dhau. Degenen, die aan land achterbleven, wuifden hem toe en riepen:

„Tot weerziens! Gelukkige reis!"

Hijzelf had echter zijn volle opmerkzaamheid bij het zeil noodig.

Maleen staarde onafgewend het vaartuig na, dat thans met zwellende zeilen voor den wind liep, als een witglanzende meeuw over het water glijdend.

„Mevrouw, zou u mij niet eens de eer willen aandoen, met mijn boot een zeiltochtje te maken?" vroeg Krome.

„Doe het niet, mevrouw de barones!" waarschuwde Fürstendank. „Krome zeilt, of hij zijn leven tienvoudig verzekerd had."

„Ik kan zwemmen," verklaarde Maleen.

„Maar dweept u ook met de haaien, mevrouw?"

„Zijn er dan haaien in de haven?"

„Om u te dienen. Zoo'n paar van die smeerlappen — pardon! — komen met de Mekka-pelgrimschepen hier binnen. En die snaken vragen er niet naar, of het u wel schikt, te worden opgeslokt."

Zij namen afscheid van elkander. De zendelingen, père Dieudonné en een ander, gingen naar hunne missie, de consul naar zijn kanselarij en Rosen naar de Duitsche club terug. Krome ging met Maleen mee.

„Er zijn aan de kust onlusten uitgebroken," sprak hij op ernstigen, zachten toon. „De Arabieren beginnen zich heftig tegen ons te weer te stellen. Wat wordt er van hun slavenhandel, als wij ons in hun kustplaatsen als heer en meester vestigen? Niet waar? De slavernij in nu eenmaal de grondslag van hun economisch bestaan. Ik verwacht, dat binnenkort de storm over de geheele linie zal losbarsten, en ik vind het heel goed. Zonder dat is de trage massa uit Duitschland toch niet uit haar onverschilligheid wakker te schudden."

„Mijn man!" mompelde zij verschrikt. „George is toch niet in gevaar?"

Hij wenschte dat het zoo was, maar hij zeide op gerustsstellenden toon:

„Tusschen de plantage van Kramer en de kust is alles rustig."

Dat was intusschen maar een verzinsel, opdat de geliefde vrouw zich niet angstig zou maken.

„Ik kan het niet meer verdragen, haar treurig te zien," dacht hij, over zichzelf verwonderd. „Waar moet dit alles op uitloopen?"

Nabij haar deur nam hij afscheid.

Zij vond beneden in het voorhuis een paar halfnaakte, woest uitziende zwarten.

De deurwachter trad haar tegemoet.

„Watsjensi," zeide hij. En verder vertelde hij nog van allerlei in zijn eigen taal, waarvan Maleen slechts enkele woorden verstond. Hij had het over „Bana Baroni", zooals de zwarten Dietlas noemden, dat begreep ze er wel uit.

(Wordt vervolgd.)

levenswijze aldaar en blijft dichter bij huis, zoodat er meer relatie is met de achtergeblevenen aan wie ze gemakkelijk eenig geld kunnen sturen. En na volbrachten arbeid zijn ze ook weer gauwer thuis."

Omtrent de hoedenindustrie ontleenen wij aan meergenoemd blad dat de eerste groote bestelling nl. van 500 fijne hoeden, onlangs is ingekomen, terwijl in de Deutsche Hutmacher-Zeitung Curaçao-Stumpen worden geadverteerd door een importeur te Hamburg.

Men schijnt dus met die industrie op den goeden weg te zijn, wat ons te meer genoegen doet, daar dit nu een zaakje is, door Curaçao zelf aangepakt, en met betrekkelijk geringe middelen, waarbij het bestuur toen de steen eenmaal aan het rollen was gebracht, ook een handje hielp, naar we hopen tot een goed einde te brengen.

Jan Paul schijnt het met zijn voorslag om Statius maar aan broeder Jonathan te verkoopen niet zoo ernstig te hebben gemeend en in een booze bui zich een beetje te hebben vergaloppeerd. Hij meent, dat het eiland voor den landbouw minder geschikt is, doch wel voor veeteelt en was wat boos, nu men zijn adviezen te dien opzichte niet opvolgt.

Die adviezen komen er op neer dat het bestuur het noordelijk bergland, dat voor een appel en een ei te koop is, zou naasten om daar een vetweiderij op touw te zetten, om den boel aan den gang te helpen. Waarom de Statianen dan zelf het zaakje niet aanpakken, dat zoo loonend moet wezen? Ze hebben geen geld. Dat komt meer voor. Maar is er wel geprobeerd om geld te krijgen? Wanneer Jan Paul nu eens 'n prospectus in mekaar zette, en aantoonde dat het statiaansch vee zeker aftrek zal vinden, en dan zelf of door een statiaansch consortium trachtte het kapitaal bijeen te krijgen op Statius, Curaçao, in het moederland of te New-York, onverschillig waar, zou het zaakje dan niet op betere grondslagen rusten, dan wanneer het bestuur eerst aan het vetweiden gaat, op hoop van overname door particulieren.

Mogelijk is evenwel het denkbeeld eener blijvende gouvernementshoeve voor Statius nog zoo kwaad niet. Wanneer het bestuur, als het zaakje goed gaat, later dan maar niet te hooren krijgt, dat het waar maar wat op te verdienen valt aan zich trekt.

Van Vreemde Koloniën.

Amerikaansche manieren. Aan de *Manila Times* van den 3en October ll. ontleenen wij zonder commentaar en in overzetting woordelijk het volgende:

„Niettegenstaande het feit dat de schedels der slachtoffers van den Dagoberg nu in de straten van Jolo worden te koop geboden, wordt op goed gezag gemeld dat een andere ontevreden datoe een nieuwen val bereidt voor zijne misleide volgelingen. Betrouwbare berichten uit het Zuiden melden dat een vrij aanzienlijk hoofd van Soeloe, die tot voor weinige weken een maandelijksche toelage van 60 pesos van een mild gouvernement genoot de nieuwe oproermaker is. Er wordt gezegd dat hij er in geslaagd is een belangrijk aantal strijders om zich heen te scharen, en dat zij een sterke kota bouwen op een heuvel, ongeveer drie mijlen ten Zuiden van den Dajo-berg.

„De heuvel moet nog moeielijker te genaken zijn, dan die, waar de volgelingen van Adam in de maand ll. onder de handen van kolonel Duncan's legertje kwamen te vallen. De priesters zijn weer bezig het steeds smeulend vuur van het fanatisme aan te wakkeren, terwijl de dapperen wapens en munitie vergaren, en hun voorraad speren en barongs aanvullen.

„Voordat hem zijn toelage werd ontnomen was de datoe in quaestie een groot vriend van het amerikaansch gouvernement en een bekende figuur in de straten van Jolo. Hij was ten zeerste verbaasd toen hij op zekeren betaaldag van den betaalmeester hoorde, dat zijn naam van den lijst der getrouwen was afgevoerd. Hij maakte zijn opwachting bij den gouverneur doch slechts om te hooren, dat dat goede zaakje voor hem tot het verleden behoorde. Toen werd hij dol op zijne wijze, en zeide zoo iets in de landstaal van: „geen toelage, geen belastingen" en trok rechtstreeks de wildernis in.

„Er wordt niet verwacht, dat onmiddellijk zal worden gevochten; maar naar verluidt verwacht men in militaire kringen dat het er in het voorjaar van zal komen. Het duurt een tijdje om een kota te bouwen op zoo'n woesten heuveltop, en bezoekers te Manila, van Jolo komende, melden dat tot dusverre de autoriteiten schijnbaar geen notitie hebben genomen van den afvalligen datoe. In dat deel van den archipel wordt het als een vast gebruik beschouwd om den onrustigen elementen de gelegenheid te laten zich nu en dan te vereenigen op een plaats, waar het gemakkelijk is allen te gelijk uit te roeien; want het is in elk geval zeker, dat de dieven, moordenaars en misdadigers uit alle hoeken van het eiland zich om elken nieuwen standaard, die er wordt opgestoken, zullen scharen.

„Nu juist trekken de vreedzame Moros een belangrijk voordeeltje uit den verkoop der gebeenten van de krijgers van den Dajo-berg. Zij brengen de schedels naar Jolo bij twintigtallen tegelijk en verschillende kazernes zijn met deze verschrikkelijke reliquieën versierd. Er schijnt een onbeperkte voorraad te wezen. Na het gevecht op den Dago-berg hebben de autoriteiten getracht de lijken der Moros te verbranden, na deze met petroleum te hebben gedrenkt; maar het bleek niet mogelijk. De heuveltop is bedekt met de bleekende gebeenten."

Pisang-vezel. De pisang, lezen we in de Straits Budget, komt ons voor in de kolonie en de maleische staten in genoegzame hoeveelheid aanwezig te zijn, om de hoop te rechtvaardigen dat iets gedaan worde om een nieuwe industrie in deze streken in het leven te roepen. Deze zou alleen bestaan in de extractie van de vezels van den pisangboom en het product naar de markten van Londen en het europeesche vasteland uittevoeren. Volgens een engelsch-indisch blad zou een babu te Calcutta na verschillende proefnemingen te vorigen jare er in geslaagd zijn de extractie te bewerkstelligen; en nu als gevolg van een proefzending naar Londen, heeft een firma van makelaars in vezelstoffen met hem een contract gesloten voor de levering van pisangvezels tegen 35 tot 40 ponden sterling per ton. Blijkens zijne ondervinding levert één pisangstam gemiddeld drie vierde van een seer (1 seer is in Noordelijk Indië ongeveer 8.5 hectogram) schoone, glinsterende langgstapelige vezel. Een volwassene kan, na een week oefening, omstreeks acht stammen verwerken, en de kosten voor de extractie van één ton vezel komen ingevolge zorgvuldige berekening op niet meer dan 55 roepies te staan. Wanneer men nu 40 roepies voor vracht, emballage, commissie, verrekening enz. per ton rekent, komt het geheel op 95 of in ronde cijfers op 100 roepies per ton te staan. Bij een prijs van 35 ponden sterling, is er dus een netto-winst van 560 roepies (448 guldens) per ton te maken, maar natuurlijk zal de prijs en dientengevolge ook de winst aanmerkelijk dalen, wanneer aan de industrie groote uitbreiding wordt gegeven, wat onder de gegeven omstandigheden niet mag uitblijven. Wanneer de berekeningen van den babu juist zijn, moet men zich verbazen, dat deze eigenschap van den pisangstam nog nooit is geëxploiteerd. Maar in het zakelijke leven onzer dagen is er weinig tijd over om zich ergens over te verbazen, en wij noodigen de chineesche towkays uit de zaak onmiddellijk ter hand te nemen en aan de wereld spoedig te laten zien, wat de Straits doen kan ten opzichte van den pisangvezel-export.

Reeds lang werd ook in Nederlandsch-Indië de mogelijkheid overwogen om de vezel van den pisangstam voor commercieele doeleinden te benutten. Men heeft daartoe o.a. getracht de philipijnsche varieteit, de abaca, die de Manila-hennep levert, in den archipel in te voeren, maar zonder goed gevolg. We hebben ook wel van proeven hooren gewagen ten aanzien van vezel-extractie uit andere inheemsche varieteiten, maar van een exploitatie op eenigszins belangrijke schaal nimmer gehoord. Daar zal intusschen het bericht uit Bengalen al wel reeds zijn doorgedrongen om tot nieuwe proefnemingen aanleiding te geven. Dat wij het bericht overnemen geschiedt evenwel inzonderheid met het oog op Suriname, waar de bananenvezel ongetwijfeld een niet te versmaden bijproduct der bacoven-cultuur zou uitmaken.

De nieuwe fransche minister van koloniën. In Duitschland heeft men het noodig bevonden een man met commercieele ondervinding aan het hoofd der koloniale aangelegenheden te plaatsen, den heer Dernburg, aan wien daarbij de taak is ten deel gevallen om zoo mogelijk schoon schip te maken in een ambtelijken en niet-ambtelijken knoeiboel. De heer Clémenceau, onlangs met de vorming van een nieuw kabinet te Parijs belast, heeft gemeend den oostelijken nabuur in dit opzicht te moeten volgen en de portefeuille van koloniën aan den heer Milliès-Lecroix aangeboden, oud-koopman en burgemeester van Dax in het Departement des Landes en sedert eenige jaren senator en als zoodanig rapporteur voor den Senaat over het budget van financiën. De heer Milliès-Lacroix nam het aanbod aan en heeft nu blijkbaar groote plannen. Bij zijn optreden het woord voerende tot de ambtenaren van zijn departement, liet hij zich ontvallen, dat hij stipte eerlijkheid van hen verlangde, wat een weinig kwaad bloed zette, wijl daarin eenigermate kon opgesloten liggen, dat deze naar het oordeel van den nieuwen minister te wenschen liet. Milliès-Lacroix, die niet afkeerig van interviews blijkt te zijn, liet zich door den Petit Parisien uithooren en verklaarde toen, dat zijne stipte-eerlijkheidsparagraaf niet als een verwijt, maar slechts als een wensch moest worden opgevat.

„Het is van belang, zeide hij, aan de legenden een einde te maken, die van de koloniën het toevluchtsoord maken voor ambtenaren, die zich in het moederland onmogelijk hebben gemaakt. Het is noodig dat men wete dat zoo hier als elders slechts mannen behooren te zijn, aan hun plicht gewijd.

„Ik zal de noodige maatregelen daartoe nemen, en welke die maatregelen ook moge wezen, ik neem ze voor mijne verantwoording.

„Ik weet wel dat een minister niet in alle details kan treden van een zoo ingewikkeld bestuur als dit. Maar evenals ik verantwoordelijk ben voor het parlement, evenzoo eisch ik, dat mijne dienstchefs verantwoordelijk zijn tegenover mij. Telkenmale dat een hunner mij een rapport voorlegt, zal hij het moeten besluiten met bepaald geformuleerde voorstellen, waarnaar ik zal handelen.

„En evenals ik de bewezen diensten zal erkennen, zal ik ook zonder mededoogen wezen tegenover de ambtenaren, die zich niet naar mijne bevelen schikken."

Koloniale schandalen op sjouw. De, om zijn onthullingen op duitsch-koloniaal gebied bekende afgevaardigde van den Rijksdag Erzberger kreeg den 10en Juli ll. bezoek van den rechter van instructie, die, naar aanleiding van de vervolgen wegens schendings van het beroepsgeheim tegen twee subalterne beambten van de koloniale afdeeling van het departement van buitenlandsche zaken ingesteld, bij dien afgevaardigde een huiszoeking verrichtte. De rechter nam daarbij eenige den heer Erzberger behoorende stukken mede, met de verzekering dat hij daar alleen kennis van wilde nemen en ze zou teruggeven, zonder dat iemand anders wie ook den inhoud zou te zien krijgen.

In plaats daarvan legde het parket beslag op de stukken en behield ze, terwijl de heer Erzberger bovendien vernam, dat het dossier niet alleen aan hoogere koloniale ambtenaren was medegedeeld, tegen wie het compromitteerende stukken bevatten, doch dat twee dezer zelfs kantteekeningen hadden gemaakt op stukken, die zijn persoonlijk eigendom waren. Hij eischt in de Germania zijn dossier op en kondigt een voorstel aan den Rijksdag aan tot het benoemen eener parlementaire commissie van enquête naar de handelingen van het koloniaal bestuur, wat zijns inziens het eenige middel is om eene definitieve en radicale zuivering te bewerkstelligen.

Bevolkings experiment. Koning Sisowath van Kambodja is van zijne fransche reis met zeer goede bedoelingen in zijn land teruggekeerd, dat onder andere kwalen nog aan die laboreert, eener voor de goede ontwikkeling van het land te geringe bevolking. Het schijnt namelijk dat het kambodjaansche ras, dat meer van het indo-germaansche heeft dan van het gele ras, waartoe de bevolking der andere tot Indo-China behoorende landen grootendeels moet worden gerekend, niet onder de krachtige menschensoorten kunnen gerangschikt worden. Rasverbetering is hier de leuze en met het oog waarschijnlijk op de gewenschte raseenheid, heeft het bestuur van Kambodja besloten de immigratie van Chineezen aan te moedigen. Hiertoe kunnen echter alleen celibatairen in aanmerking komen, die in Kambodja met vrouwen van het land moeten huwen, terwijl hunne kinderen geheel als Kambodjanen moeten worden opgevoed en op hunne beurt slechts met vrouwen van het land mogen huwen.

Een eerste bezending van 25 chineezen is reeds naar de provincie Soairieng gezonden om daar een dorp te stichten.

Nu we het toch over Kambodja hebben, tot de maatregelen, die zullen worden genomen, behoort ook de meerdere zorg voor het onderwijs. Het budget van het land is evenwel niet groot en veel zal dus niet kunnen worden verricht, maar een belangrijken steun zullen de autoriteiten vinden in de pagode-scholen, waar de bonzen de jeugd op voorvaderlijke wijze onderrichten maar nu van handleidingen zullen worden voorzien, die hun bij dat onderricht goede diensten kunnen bewijzen en dit laatste vruchtdragender maken.

Die pagode-scholen zijn zeer in aanzien bij de bevolking, zoodat zelfs een oud spreekwoord zegt: „bevindt ge u met uw vader en uw meester (het hoofd der pagode) op het water, en slaat de boot daarbij om, red dan eerst uw meester en uw vader daarna, zoo ge kunt."

Van zulke „inlandsche schooltjes" valt zeker wel wat te maken.

Mopperen en nog eens mopperen. De Engelschen in Indië zijn een zonderling volkje, schreef de Times of India. „Als Mozes Anglo Indiërs in de wildernis had geleid, dan zouden sommigen hunner geklaagd hebben over den smaak van het manna en den omvang der korrels. Deze moppermanie van onze gemeenschap is bijna in staat om (het gold hier een quaestie van reizigersvervoer) allen, die wat over het publiek verkeer hebben te zeggen, er toe te brengen, niets bij wijze van verbetering te beproeven."

Onze indische mopperaars staan niet alleen.

Een spoorweg voor Fransch Congo. Onder de leiding van den kapitein der genie Cambier heeft eene commissie, bestaande uit vijf officieren, w.o. een van de artillerie, drie van de genie, en een van de militaire administratie, waaraan 9 onderofficieren van de genie waren toegevoegd, het terrein verkend in Fransch Congo met het oog op den aanleg eener spoorwegverbinding tusschen Libreville en de Congo-rivier.

Den 7en Juni 1905 te Libreville ontscheept heeft de expeditie in negen maanden tijds de noodige terreinstudiën gemaakt, die tot de conclusie leidden, dat de aanleg van een spoorweg op niet al te groote bezwaren zou stuiten. Van Libreville tot Owendo zou van de Gabon kunnen worden gebruik gemaakt, die tot genoemd punt door groote zeeschepen kan worden opgegevaren. Van Owendo zou de lijn dan uitgaan naar N'Djolé aan den Ogoewé, om den loop dezer rivier te volgen tot hare samenvloeiing met de Ivindo, van welk punt dan het tracé naar de Likouala-Mossaka leidt, een bevaarbare tak van de Congo-rivier.

De lengte van den spoorweg zou ongeveer 850 kilometers bedragen. De heer Gentil, commissaris-generaal voor Fransch-Congo, doet thans zijn best de toestemming van het moederland te verkrijgen voor het sluiten eener leening, ten behoeve van den

aanleg. Het is niet te denken, dat deze toestemming uit zal blijven, waar inzonderheid ten aanzien van geheel West-Afrika, waaromtrent in Frankrijk blijkbaar groote verwachtingen worden gekoesterd, het spoorwegvraagstuk, voor die landen van zóó groot belang, steeds op welwillende belangstelling kan rekenen.

Van hoe groot gewicht het spoorwegwezen voor die streken blijkt uit het volgende rekensommetje betreffende de vracht van een ton goederen van Bordeaux naar Beyla in Fransch Guinea. Van Bordeaux tot Conakry bedraagt de vracht per stoomschip 20 franken; voor ontlading en overlading op den spoorweg zijn de kosten 6 franken; voor het vervoer per spoor tot Kindia bedraagt de vracht 154 franken; en dan komt er van Kindia tot Beyla voor het vervoer door dragers nog een sommetje bij van 1264 franken, zoodat in het geheel een bedrag van 1444 franken alleen aan transportkosten op één ton goederen komt. Dit bedrag kan indien de spoorweg Conakry-Kindia tot Beyla wordt doorgetrokken tot 500 franken worden gereduceerd, d.i. ongeveer 25 centen per kilogram, zoodat nog andere producten van die streek behalve het waardevolle caoutchouc of ivoor voor den uitvoer in aanmerking komen, waarvoor anders geen markt zou te vinden wezen, zoodat de productie zich tot de lokale consumptie zou moeten bepalen.

De Chineesche Bevolking van Medan.

In de **Sumatra Post** schrijft de heer P. B. van Staden ten Brink de volgende causerie, die zeer juist de daar heerschende toestanden weergeeft.

Nu de Haagsche pers het zoo druk heeft gehad met de Chineesche missie, voel ik ook neiging iets te vertellen over onze Delische Chineezen.

In Nederland heeft men nu pas het schouwspel gehad van een officieel Chineesch gezantschap, bestaande uit personen van den hoogsten stand, ongeveer ten getale van 40. Zeven daarvan vormden het eigenlijk gezantschap, waaronder twee zeer hooggeplaatsen, de minister van eeredienst Tai Hoeng Tsji en de onderkoning of gouverneur van Fokkian Toean Fang de hoofdpersonen waren.

Hunne kostbare zijden kleeren — aldus een reporter — fonkelden van het goud der belegsels op borst, mouwen en kragen, en vertoonden voorts verschillende ordeteekenen, meerendeels Europeesche groot- en kommandeurskruizen.

Ook van onze Koningin ontvingen genoemde heeren het grootkruis der Oranje-Nassau Orde.

Zeer ten rechte, naar mijne meening, want men mag aannemen dat deze twee Excellentiën in hun eigen land een zeer hoog standpunt innemen, wat betreft bekwaamheid in de leiding der buitenlandsche politiek.

Voor mij is dit sinds lang een uitgemaakte zaak dat het peil van beschaving van dit oude volk zeer hoog staat, zoodat ik mij zeer goed kan voorstellen dat indertijd de Europeanen in het algemeen bij hen als barbaren te boek stonden, wier opdringerige bemoeizucht tot elken prijs moest weerstaan worden.

Ongetwijfeld zijn Europa en Amerika hun ver vooruit op het gebied der techniek, in wetenschappen en in kunst, maar dit is ten koste van de in het oude China zoo hoog gewaardeerde uiterlijke en innerlijke aristocatie.

De Chineesche beschaving is voor de meesten onzer een gesloten boek, onze denkwijze geheel anders dan de hunne maar dit doet niets af aan de appréciatie der wezenlijke hoogte waarop China staat, vooral in de zoo eerwaardige traditiën van eeuwen her en waarvan we zoo nu en dan eens een enkele glimp mogen opvangen.

Deze gevoelens over het Chineesche volk gaven mij aanleiding eens een woordje te wijden aan de Chineesche bevolking van Deli, en meer speciaal van Medan, voornamelijk ten dienste van hen die wel eens een blik zouden willen slaan in het *volks*leven dezer belangwekkende natie.

Laat ons dus eens rondkijken in Medan, waar een nijvere, echt Chineesche bevolking van 7 à 8 duizend zielen als een kolonie op zich zelf staat, nagenoeg geheel ontsproten uit geëmigreerde koelies en derhalve uit de laagste volksklassen.

Wij hebben hier dus geen gelegenheid om veel kennis op te doen van de Chineesche hoogere standen, maar ervaren toch dat de algemeene Chineesche volkszin meer en meer doordringt in onze stad, doordien de steeds voortschrijdende ontwikkeling van het directe verkeer met China den minder ontwikkelden Chinees zoo voor en na in staat stelt tijdelijk zijn geboorteland terug te zien, wat nauwere aansluiting teweegbrengt, en van daar meerdere belangstelling voor de jonge kolonie doet geboren worden.

Hoevele Delische Chineezen, koelies van oorsprong, hier tot welstand geraakt door de almachtige tabakscultuur, gingen niet hunne geboorteplaats eens opzoeken, kwamen ook van daar weder terug met verruimde en juistere blikken op toestanden en verhoudingen en plantten die weder over in de kolonie zelf, waardoor deze ten slotte wel een getrouwe afspiegeling moest worden van het oude moederland.

Wat we nu in de Medan van de Chineesche zeden en gebruiken opmerken, trekken we dus hoofdzakelijk uit den lageren, arbeidenden stand.

Desalniettemin is dat hoogst interessant.

Geenszins wil ik pretendeeren een bijzonderen kijk op het besproken volk te hebben, wensch ook niet te poseeren als kenner, maar wel als een oppervlakkig, doch zeer toegenegen opmerker. In die kwaliteit gevoel ik dan ook algeheele vrijheid alles neer te schrijven wat mijne aandacht trok. Ter zake alzoo.

Zoo rondwandelende in Medan's straten, valt wel het meest en het eerst op, de Chineesche schoenmaker. De ateliers liggen open en bloot aan de wandelgalerijen en men moet er wel een blik in slaan, aangetrokken als men wordt door dat tooneel van rustige nijverheid.

Een dozijn mannen zitten daar kalm en stil te werken, van 's morgens vroeg tot 's avonds 8 uur, steeds maar door naaiende, pikkende of slaande. De muren hangen vol afgewerkte paren zeildoeksche schoenen, sloffen en muilen, van dooreen ongeveer f 1.50 het paar.

De maaltijden, drie keeren per dag, worden gezamenlijk in den winkel genoten. Ze zitten dan om een rond tafeltje, gewapend met een paar stokjes, uit klein inheemsch aardewerk bordjes te smullen, meestal rijst, gedroogde visch of varkensvleesch en wat gezouten Chineesche andijvie, sawi geheeten.

Ze vormen dan een zeer gezellig en vreedzaam kliekje. Zoo gaat het ook ongeveer in alle andere bedrijven en handwerken.

Daar hebt ge b. v. de ijzersmederijen en blikwerkerijen. Met een minimum van werktuigen wordt daar alles vervaardigd wat de huishouding en de nijverheid aan materialen behoeft.

Dan hebben we den doodkistenwinkel. Daar is houtbewerking natuurlijk hoofdzaak, de zware massieve ongeverfde kisten liggen opgestapeld ten gebruike gereed, aan aller blikken blootgesteld. Ze bestaan uit bak en deksel.

Dat ook daarbij, even als in den Haag, verschillende klassen bestaan, kon ik gewaar worden uit de meerdere of mindere soliditeit van maaksel en van materiaal.

Is de vorm van de doodkist steeds naar een vast model en dus eenvormig, een buitengewone virtuositeit ontwikkelt de werkman in de houtsnijkunst en bewerking b. v., voor uithangborden, om daarop letters, emblemen en lofwerk te voorschijn te roepen. Er is nog al wat afwisseling in de verschillende modellen van uithangborden; veel komen deze echter voor in den vorm van vertikaal opgehangen plankken. Zoo ook de spreekborden, in de huizen opgehangen, waarop de vertikaal geplaatste letterteekens wijze spreuken of gelukwenschen te kennen geven. In dit genre is een groote varieteit, evenals de opschriften van prachtvaandels en die op de papieren lantarens, waarin ik steeds de gemoedelijke Chineesche wijsheid meen te lezen.

De uithangborden moeten echter aantrekkelijk wezen en reclame maken, en daarom zijn ze meestal van sierlijk gesneden lofwerk voorzien.

Eerst wordt de meer of minder solide houten plank met papier beplakt, waarop de figuren reeds geteekend zijn door de daarin geoefenden. Vervolgens beginnen de werklieden — waaronder jeugdige leerlingen van 10 tot 15 jaren — druk aan het figuurzagen en verder aan het afkerven en gladwrijven van de gezaagde bloemvormen.

Is dat zoover klaar, dan volgt het lakken en het vergulden met bladgoud, waarin ze zeer bedreven zijn. De rand wordt dan van Chineesch rood (vermiljoen) voorzien en ten slotte komt er een bruine breede lakrand omheen, waarna het bord gereed is.

Ik denk dat steeds op bestelling gewerkt wordt, want het aanhouden van voorraden zou verlies geven, door den sloopenden aard van het klimaat.

Dat onze tropische zon en tropische regens deze uithangborden al spoedig verhavenen, moest ik menigmaal met weemoed opmerken. In Midden- en Noord-China zal dat slooping sproces wel wat langzamer gaan.

Natuurlijk conserveert zich dat snij- en verguldwerk binnenshuis veel langer dan in de open lucht. Dit is vooral op te merken in de Chineesche apotheken, waar het boekenhokje in den hoek van de toonbank steeds door fraai houtsnijwerk van gelijken aard als bovenbedoeld, is omgeven. Voor ons westerlingen is zulk een Chineesche apotheek een echte curiosity-shop. De apothekers maken naar het schijnt goede zaken; die ervaren kruidmengers zijn tevens doctoren. Steeds zijn er koopers aanwezig; de ouderwetsche vijzel doet zich veel hooren. Op het oog is er alles even ordelijk en netjes. Opium wordt er niet verkocht.

In de Chineesche wijken van Medan treft men voorts vele goud- en zilversmidswinkels aan. IJverige werklieden ziet men daar ook den geheelen dag met soldeerlampje en blaaspijp werken. Hetzelfde merkt men op in de vele winkels der horloge- en klokkenmakers, waar ook groote voorraden tentoongesteld zijn. Al deze ateliers, vooral die van edele metalen, zijn fraai en rijk ingericht, in tegenstelling met die der ijzersmeden en blikwerkers, terwijl nog talrijke toko's voorzien zijn van Europeesch materiaal voor beide vakken.

Sommige Chineesche bedrijven dragen een uitheemsch cachet, zooals de meubelmakerijen die alleen Europeesche modellen volgen, rottanvlechterijen naar Singaporeschen smaak. kleermakerijen naar de behoefte van Europeanen, Maleiers, enz. wasch- en strijkinrichtingen naar id. id.

Echt-Chineesch daarentegen zijn weer de volksrestauratiën en de draagbare gaarkeukens.

Daarbij zijn volkseigenaardigheden op te merken, voor een aankomend Sinoloog om van te watertanden.

Zoo werd ik steeds erg aangetrokken door de originaliteit van een ambulante straatkeuken, door een vakman getorscht. Hij verkocht geroosterde eetbare voorwerpen van volstrekt onnaspeurlijken aard, geflankeerd door gebakken en ook gekookte reepen vleesch en spek van speenvarkentjes — zoo leek het mij toe —, tevens schonk hij in aarden kopjes een alkoholvrij vocht — thee of tjao — uit een zeer ouden tinnen kan, gegoten in den vorm van een draak, met koperen tong tot kraan.

Al de andere ambulante straatbedrijven nog op te sommen, zou mij te ver voeren; genoeg zij het te zeggen, dat door het geluid van kleine vernuftige instrumenten of door speciale kreeten kenbaar gemaakt wordt, overdag zoowel als 's nachts, wat er aangeboden wordt, *tout comme chez nous*, maar dan toch heel anders.

In sommige wijken ziet men op vaste plaatsen dagelijks geposteerd de klein-industrieelen, als schoenlappers, kleerenverstellers en naaisters.

Eenige typen dier lieden staan mij nog duidelijk voor den geest.

(*Wordt vervolgd.*)

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Weekblad voor Indië. 3e jaarg. No. 24.

Bevoegdheidstheorie en examenpraktijk, door F. P. H. Prick van Wely. — Volapük, door Dr. A. de Jong. — Van 't oude Soerabaja door Gabriël. — Een gezicht in Den Pasar (met teekening). — In memoriam: kolonel Raden Ario Majang Koro (met foto's). — In memoriam: luitenant W. C. Schäfer (met portret). — De races te Buitenzorg (met portret). — Koeto, schets uit Masenrempoeloe, door Oewa Tompo. — Over Theosophie. — Indische indrukken, door Carlo. Enz.

Indisch Genootschap. Vergadering van 23 Oct. 1906.

De Inlandsche Staat in de zending (voordracht, met discussie, door Alb. C. Kruyt).

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië. September 1906.

De dollar en de gulden. — Nogmaals Malabar-pluk door J. H. F. Kiehl. — Een enkel woord naar aanleiding van het artikel van den heer van Dalfsen: „De veestapel in Ned.-Indië beschouwd in verband met zijn belang voor handel en industrie, door Dr. 't Hoen. — Klapperolie (elders Cocosolie of Coprah-olie genoemd, door H. Abrahamsohn. — Beschouwingen over de voorstellen der Welvaart-Commissie in zake visscherij, door G. N. Verloop. — Een en ander over Cuba. — Productenmarkt en wisselkoersen over Aug. en Sept. 1906.

De Indische Mercuur. 13 Nov. 1906. No. 46.

Een proef met schaduwtabak op Deli. — Verbetering van suikerriet door selectie en kruising in Britsh West-Indië, door A. — Het dollarvraagstuk in Deli (vervolg). — Indische Begrooting. — Begrooting van Suriname en Curaçao voor 1907. — Een algemeene plantersbond op Java. — Vluchtige oliëe, door T. v. d. W. — Verslagen van Maatschappijen. — Uit Consulaire Verslagen. Enz.

Eigen Haard. 10 Nov. 1906. No. 45.

De inneming van Bonto-Batoe, door een ooggetuige (met afbeeldingen), *slot.*

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende..............................

....

wonende te.............................. *wenscht*

donateur-trice / *lid* te worden der Vereeniging **Oost en West** tegen een jaarlijksche contributie

van f..............................

den..............................190....

Straat of gracht

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

F. VORST,
Handel in Comestibles.
Prinsestraat 103. - Noordeinde 155.
Vraag speciale prijscourant van
INDISCHE INGREDIENTEN
voor de Rijsttafel.
Steeds voorhanden prachtige grove
Japan-, Java- en Bassin Rijst,
Witte en Zwarte Ketan.
TELEPHOON 2785.

Huishoudkarntjes
worden met veel succes ook in de Koloniën gebruikt, zijn zeer geschikt voor het maken van versche karnemelk, slagroom en het klutsen van eieren. Aanbevelend,
Riviervischmarkt 9, den Haag.
Landbouwkantoor, M. J. SPRUYT.

NIEUW
Malthusianisme.
Damesdeskundige.
MEVROUW ADRIAAN
Regentesselaan 362,
einde halte lijn 5.
Consult dagelijks, Zondags op verzoek.

Heeren Rookers!
Bijzonder aanbevolen het merk
CONSULADO
een zeer geurige **3 cts. Sigaar**
A G. AUDIER, Prinsestraat 134,
hoek NOORDWAL.

H. v. DOOREN & Cie.
MODES.
DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschestr.

Restaurant KNAPPSTEIN
Vlamingstr. 15-17. Tel. 2479. Den Haag
Plats du Jour à 50 ct.
Diners à f 0.80, f 1.20 en f 2.—
A la Carte dagelijk tegen matige prijzen.
Van 1888 tot 1902 Chef-Kok,
Rest. Riche, alhier.

BUITENLANDSCHE COIFFEUSE
biedt zich aan voor Kappen aan huis.
Specialiteit in Fransche Coiffure Indulation Marcel.
E. SCHLEIDEN,
le v. d. Boschstraat 145.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.
MAGAZIJN van
Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Fornuizen.
GASORNAMENTEN,
Huishoudelijke Artikelen.
KEPPLERSTRAAT hoek Regentesselaan,
'S-GRAVENHAGE.

De Goedkoope Winkel van
H. DE LA COURT.
Chemische producten, Borstelwaren, Sponsen, Zeemleder,
TOT DE LAAGSTE PRIJS.
Hemsterhuisstraat 283.

W. PAULUSSEN.
Drogist, SPUI 156 a
recht over de St. Jacobstraat.
GOEDKOOPSTE en SOLIEDSTE adres
voor Parijzer Gummi- en Verbandartikelen.

ELITE SHOES
Maat- en Reparatie-Ateliers
Vos in Tuinstraat 4
tegenover „Hotel des Indes"

Onderwijs en Opvoeding.
Ondergeteekende, **biedt** een **liefderijk tehuis** en **goede opvoeding aan** voor **schoolgaande kinderen**, die hunne ouders tijdelijk moeten verlaten, om onderwijs in Holland te genieten, te Kampen, een stad bekend door hare goede inrichtingen van onderwijs.
Adres: A. VAN DER KUIJP,
34 IJselkade, Kampen.

„ADLER" Schrijfmachine.

Onmiddelijk, volkomen en blijvend zichtbaar schrift, groote doorslagkracht om tot 15—20 doorslagen tegelijk met het origineel te maken. Bijzondere eenvoud in constructie, voorzien van alle denkbare voordeelen. Voor Indië de meest gewilde machine.
Hoogste onderscheiding **Gouden Medaille, Tentoonstelling van Gemeente-Administratie**, gehouden te Amsterdam, Sept. 1906.
Imp.-Exp.: B. J. RUBENS & Co,
Amsterdam, 11 Nic. Witsenkade.
Telefoon **1923**.

G. J. HEEMSKERK
OBRECHTSTRAAT 198 hoek REINKENSTRAAT.
Telephoon **3641**.
Van af heden verkrijgbaar de Koffie en Thee der **Firma de Wed VAN NELLE** te Rotterdam.

Koffieprijzen p. ½ K.G.		Theeprijzen p. ½ K.G.	
Rood merk . . .	60 cts.	Gebroken N°. 1	f 1.50
Zwart " . . .	54 "	Afternoon tea .	" 1.25
Groen " . . .	52 "	Zuivere theëen	" 1.00
Paarsch " . . .	50 "	" "	" 0.80
		" "	" 0.65

Ook verkrijgbaar **Alex Meier Koffie** prijzen 57½, 67½, 80 ct.	**Thueré Thee** f 1.50, 1.25, 1.00, 0.80

Aanbevelend, **G. J. HEEMSKERK.**

Ch. F. RIJKEN & Co.
Vleugels, Pianino's, Orgels.
Verhuren, Stemmen, Repareeren
NIEUWSTRAAT No. 26.

H. HESSELS & ZOON
Importeurs van
Amerikaansch Schoeisel
Schoeisel voor Indië
Piet Heinstraat 117

Brückel Mutzenbach,
Veenestraat 22, hoek Kettingstraat
'S-GRAVENHAGE.
Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

W. A. H. MEERSHOEK
IN
Groenten, Aardappelen, Fruit en Comestibles.
Frederikstraat 36. Den Haag
Telephoon No. 1361.

TRANSVALIA.
Prins Hendrikstraat 74.
ECHT JAEGER.
Dames Modeartikelen, Kinderblouses, Jongensbroeken, Geconfectionneerde ondergoederen Corsetten.

Th. FRANKEN,
Confiseur, Patisier, Glacier,
Sumatrastraat 1g. bij het Kanaal.
's-GRAVENHAGE.
Telefoon No. 1460.

Toko Bahroe,
Van Kinsbergenstraat 126
DEN HAAG.
SPECIAAL ADRES voor
Versche Boemboe-Boemboe, Kroepoeks Petis Ikan, Petis Oedang, Diverse Zuivere Siropen. SAMBALANS Dodol en Wadjieck, import Grieksche Muskaat Wijn, enz. Verzending Binnen- en Buitenland.
Billijke vaste prijzen.
Aanbevelend,
W BARNAS.

J. J. REESER.
Meubeleering,
Behangerij, Stoffeerderij.
Piet Heinstraat 116. Elandstraat 76 en 85.
Telephoon 1740.

AUG. SAVELKOUL.
Voorheen J. VAXELAIRE & Co.
AMSTERDAM. — — — — — BATAVIA.
Singel hoek Heiligeweg. Rijswijk.
Indische Uitrustingen.
VRAAGT GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA.
DEN HAAG, Telefoon No. 2531. VEENESTRAAT 23.
LUNCHEON ROOM.
Haagsche Beschuit.

AGUILAR'S
Port-, Sherry- en Madeirawijnen
zijn alom bekend.
VRAAGT PRIJSCOURANT.
Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG. Telephoon Interc. 264.
Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

P. VAN ROOY,
Amerikaansch- en Fransch Schoeisel.
Bankastraat 4 L, Den Haag,
naast de Melkinrichting „DE SIERKAN".

JAN MESKER & Co.
Prins Hendrikstraat No. 48.
Complete Meubileering van Huizen in koop en in huur.
VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN.
TELEFOON No. 3983.

The High Life Tailor.
Regentesseplein 20. — DEN HAAG.
HEEREN-KLEERMAKERIJ.
Uitsluitend élegant werk tegen matige prijzen.
Bijzonder aanbevolen aan repatrieerenden.
UITRUSTINGEN voor Oost en West.
GEOPEND van 9 tot 6 uur.

N°. 47. Donderdag 22 November 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	*f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	*f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie en Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20,** beiden den Haag.

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

I. Van de Afdeeling 's-Gravenhage:

Herinnering.

Aan leden en belangstellendenden wordt nog eens in herinnering gebracht, dat **Vrijdagavond, 23 November**, ten **acht ure** in de groote zaal van het **Zuid-Hollandsche Koffiehuis** *Groenmarkt* alhier, door den heer **J. C. van Eerde** een voordracht zal worden gehouden over:

Het Bergmeer op Lombok.

Wij twijfelen niet of velen zullen gaarne gebruik maken van deze gelegenheid om een natuurgetrouwe schildering van dit interessante land van een ooggetuige te hooren. De heer van Eerde is een aangenaam spreker en zal bovendien een serie schoone lichtbeelden ter verduidelijking van zijn rede vertoonen en toelichten.

Donateurs en leden der Vereeniging »Oost en West« hebben op vertoon van hun Bewijs van Lidmaatschap, vrijen toegang; entrée voor huisgenooten f 0.50. Toegangskaarten voor niet-leden a f 1 per persoon zijn bij den ingang der zaal te bekomen.

II. Van de Afdeeling Rotterdam:

Aan de Leden der Vereeniging „Oost en West", Afd. Rotterdam, werd het volgende rondschrijven gezonden:

M. M.

Overtuigd van de belangstelling der leden onzer Afdeeling voor dàt deel onzer Koloniën, dat tot nog toe te weinig bekend is, heeft het Bestuur den heer **A. H. Berkhout**, leeraar aan de Hoogere Landbouwschool te Wageningen, uitgenoodigd eene lezing te houden over zijne persoonlijke **indrukken van Suriname**, waaraan welwillend voldaan werd.

Bedoelde **voordracht, verduidelijkt met lichtbeelden**, zal thans gehouden worden op **Zaterdag 24 November** a.s., 's avonds 8 uur, **in de bovenzaal van het Nutsgebouw** alhier en zal uwe tegenwoordigheid ons aangenaam zijn.

Namens het Bestuur der
Afd. Rotterdam der Vereeniging
„OOST EN WEST."
P. N. Adriani, *Voorzitter.*
H. J. Knottenbelt Az., *fd. Secret.*

III. Van de afdeeling Zutphen e. o.:

Dinsdag 27 November 1906, des avonds om **8 ure,** in de **Bovenzaal** der **Groote Societeit,**

CAUSERIE

door **Jhr. G. Graafland**, gep. Luitenant-Kolonel der Infanterie van het Ned.-Ind. Leger.

1. **Van Indië en Hollandsche vooroordeelen.**
2. (Op verzoek van het afdeelingsbestuur):

Over onze Maréchaussée in Indië.

Donateurs en Leden der Afdeeling hebben vrijen toegang met hunne huisgenooten; evenzoo het onderwijzend personeel aan de Lagere Scholen in de gemeente Zutphen.

De Secretaris,
A. Walland.

Afvoer van Ombilinkolen naar Singapore.

(Aangeboden).

In den loop van deze week zal de Indische begrooting waarschijnlijk wel in de Tweede Kamer worden afgehandeld.

Of de exploitatie der Ombilinkolen daarbij nog ter sprake zal komen en, in verband daarmede eene eventueele afvoer naar West- en Oostkust, staat te bezien.

We weten intusschen dat de hoofd-ingenieur de Jongh over f 50.000 beschikken kan, voor het doen van nieuwe opnemingen op Sumatra's West kust, o.a. ook voor den gewenschten afvoerweg over Soebang, in de richting van den weg Solok-Padang.

Aanleg van een spoorweg van Sawah Loento naar de Oostkust voor den afvoer van kolen wordt alzoo van Regeeringswege niet gewenscht. Doch al zou zij die wenschen, dan zou nochtans het oogenblik slecht gekozen zijn om daarvoor gelden op deze begrooting aan te vragen. Immers is het enkele feit eener lagere raming der prijzen, waarvoor de Ombilinkolen aan particulieren kunnen worden verkocht reeds voldoende om, blijkens het Voorloopig Verslag, vele leden zich bezorgd te zien maken, en enkele de vraag te doen stellen: of het niet beter ware aan deze exploitatie een einde te maken?

Wel is waar, zijn andere leden niet zoo pessimistisch gestemd en drongen deze zelfs aan op maatregelen ter bevordering van een minder kostbaar transport en op meer koopmanschap bij het te gelde maken der kolen; doch de eerste aanbeveling zal voor den Minister wel geen aanleiding wezen om nu ook de Indische Regeering aan te sporen tot het laten doen van opnamen voor den aanleg van den Ooster spoorweg, nu over het algemeen de toekomst der onderneming zoo donker wordt ingezien.

Moet de aanleg van den Ooster spoorweg echter daarom op de lange baan worden geschoven?

Geenszins, wanneer de Regeering slechts aan particulieren wil overlaten, wat zij zelve voorals-nog niet kàn of mag doen. En zij kan er verzekerd van zijn daarvoor kapitaal te vinden bij toezegging van rente-garantie.

Het is niet twijfelachtig dat, wanneer de Regeering met zoodanig voorstel bij de Staten-Generaal aankomt, zij op tegenstand zal stuiten van de zijde van die lieden, die, de zaak uit een zuiver commercieel standpunt beschouwende, nu eenmaal van oordeel zijn, dat de kolen te Singapore nimmer zullen kunnen worden van de hand gezet tegen prijzen, waarbij nog voordeel te behalen is.

Doch zullen deze leden in de meerderheid zijn? Of zullen er ook wezen, die zich op een ethisch standpunt weten te plaatsen, en, uit overweging, dat winstbejag niet het alleen-heerschende motief mag wezen, dat tot het nemen van den aanbevolen maatregel doet besluiten, erkennen dat het aanbeveling verdient om de Buitenbezittingen eindelijk weer eens te toonen, dat in Nederland ook aan iets beters gedacht wordt dan aan belasting heffen en oorlog voeren.

Deze leden zullen er wellicht niet tegen op zien om den Staat eenige jaren enkele tonnen te laten bijdragen voor de economische ontwikkeling van een streek, die thans slecht bevolkt en zoo goed als onbebouwd is.

Ik zeg enkele tonnen, want een kapitalist zal zich niet «pour les beaux yeux» van den Staat in een wespennest steken. Hij zal zich niet willen verbinden dan na een degelijke opname, met de kosten waarvan hij te belasten ware, wanneer hij de onderneming aandurft, doch welke kosten anders voor rekening van den Staat komen

Durft hij de zaak aan, dan ziet hij ook kans er winst bij te behalen. Laat dit in de eerste jaren geen 4 pct. wezen, welke de Staat garandeert, dan zal deze het ontbrekende moeten bijpassen.

Doch dit geld is darom nog niet verloren en kan na verloop van tijd ook van lieverlede in de Staatskas terugvloeien, wanneer er toe wordt overgegaan om den woesten grond, waardoor de spoorweg gaat, ter breedte van eenige kilometers, b.v. van 2 of 3 kil. links en rechts van het tracé, aan het werkvolk, dat den spoorweg bouwt, ter ontginning af te staan.

Daar dit werkvolk wel hoofdzakelijk uit Javanen zal bestaan, wordt daarmede beoogt eene natuurlijke emigratie, speciaal van deze lieden in het leven te roepen, ongeveer op de zelfde wijze als heeft plaats gehad bij den aanleg van den spoorweg Djember-Banjoewangi. Zoodanige emigratie zal den Staat niet zoo veel kosten als die, welke naar de Lampongsche Distrikten plaats heeft, doch met den tijd wel dezelfde vergoeding aanbrengen in den vorm van te heffen belastingen.

Ten slotte kan de Staat wellicht met de eene hand gedeeltelijk terug nemen, wat hij met de andere hand uitgeeft, door met de maatschappij, aan welke de aanleg van den spoorweg wordt overgelaten, overeen te komen dat aan haar jaarlijks 200 à 250 duizend ton zal worden geleverd tegen *f* 6 de ton, geladen op de wagens aan de mijnen, waartegen de Maatschappij wel geen bezwaar zal hebben, wanneer zij meent dit zonder schade te kunnen doen, wat uit de opname moet blijken.

Daarmede wordt een einde gemaakt aan de meening, die thans vrij algemeen heerscht, dat de kolen exploïtatie tot verlies leidt, en verkrijgt de Staat de zekerheid dat ten minste dat deel van zijn kolenhandel winstgevend zal zijn, terwijl de beslommeringen van dien handel geheel op den rug der Maatschappij worden gewenteld.

De moeilijke tijden, welke de exploïtatie, naar het zeggen van den Minister, thans nog doormaakt, zullen dan tot het verleden behooren.

Het kan zijn, en is zelfs waarschijnlijk, dat bij de debatten over dit Staatsbedrijf tijdens de behandeling der begrooting voor 1907, door de kamerleden niet zal gesproken worden over spoorweganleg naar de Oostkust.

Moge de Minister er dan toe kunnen besluiten het te doen, of, op welke wijze dan ook, gedaan

weten te krijgen, dat die aanleg gelijken tred houdt met dien over de Soebang pas, dan heeft hij ten minste de zelfvoldoening in het belang dezer zaak alles te hebben gedaan, wat in zijn vermogen was.

H. E. Prins.

19 Nov. 1906.

Pers-kroniek.

INHOUD: De Standaard over het «rondleelen» van tonnen goud onder Commissarissen van particuliere maatschappijen in Ned.-Indië — De Tijd over het plan van den heer Bogaardt tot oprichting van een gouvernementssuikerfabriek op Java.

In de Standaard, nu Dr. Kuyper wederom de redactie-teugels in handen heeft genomen, — de „listig" geredigeerde Standaard zooals Het Volk het onlangs opmerkte — is een hoofdartikel opgenomen over „economische koloniale politiek". De chef-redacteur, wiens stijl men er duidelijk uit kan proeven, betoogt daarin, dat een bijdrage uit de winsten door particulieren uit Ned.-Indische ondernemingen getrokken aan de schatkist moet ten goede komen. Als een dergelijke bijdrage niet in de „besomming der Indische schatkist" merkbaar is komt een richtige economische koloniale politiek z. i. niet tot haar recht.

Reeds in 1900 „zegt het blad", is van antirevolutionaire zijde in de Staten-Generaal nadruk gelegd op de noodzakelijkheid, om in Indië te komen tot een meer oeconomische koloniale politiek.

Wat er na de afschaffing van het cultuurstelsel in Indië is geschied, werpt geen onverdeeld gunstig licht op den strijd waaronder in de vorige eeuw het cultuurstelsel bezweek. Men komt onder den indruk, alsof hier iets gelijksoortigs plaats greep als met de afschaffing van de slavernij in de West.

Ook bij die afschaffing stond een nobel beginsel op den voorgrond. De menschenwaarde kwam in de slavernij niet tot haar recht. Een mensch mag niet, als een stuk vee, eigendom van een ander mensch zijn. En de wijze waarop de bezitter soms met zijn slaven te werk ging, wekte verontwaardiging. Maar ziet men nu, welke gevolgen die plotselinge afschaffing gehad heeft, 't zij dat men rekent met de in de bosschen weer verwilderde negers, 't zij men let op de ondergegane plantages, dan laat zich toch de vraag niet terugdringen, of het geoorloofd, of het goed was, zonder behoorlijken overgang zulk een algemeenen ommekeer in de West-Indische huishouding in 't leven te roepen.

Juist zoo bewoog bij de afschaffing van het cultuurstelsel een hoog ethisch besef de publieke opinie. Het was een dwangstelsel ter exploitatie van den inlander ten behoeve van den Nederlandschen belastingbetaler. Wel kon men niet ontkennen, dat de zeer groote toeneming van de bevolking een post voor ons koloniaal credit opleverde, maar het stelsel als zoodanig miste het zedelijk karakter, dat alle koloniale politiek van een Christenmogendheid kenmerken moet.

Vraagt men nu echter of Nederland thans minder uit Indië trekt, dan luidt het antwoord, dat wat nu inkomt, de vroegere Indische bijdragen nog overtreft, maar met dit verschil, dat vroeger de millioenen in de Staatskas terecht kwamen en thans veelal glijden in de particuliere beurs. Wat aan tin uit Banka en Billiton, aan tabak uit Deli c. a., en voorts uit de petroleum komt, bedraagt saam een kolossale som, vertegenwoordigende een waarde aan Indische producten, die tot de Indische huishouding behooren, en die aan de Europeesche ondernemers ten goede komen.

Toen de Staat zich van de exploitatie terugtrok, schoof de particuliere ondernemer in zijn plaats.

Op zichzelf nu was dit èn normaal èn verblijdend. Het in zijn bodem rijke Indië, bezit geen kapitaal, geen ondernemingsgeest, geen technische kennis. Zoolang Indië aan zichzelf werd overgelaten, bleven de schatten in den bodem verborgen; eerst toen de ondernemers uit Europa opdaagden, kon de ontginning een aanvang nemen.

Maar zonder meer werd Indië zelf hierdoor niet gebaat; zelfs kon 't er ernstige schade bij lijden.

Is het toch eenmaal zoover, dat de tinmijnen zijn uitgeledigd, de kolenmijnen zijn uitgeput, de petroleumbronnen zijn leeggepompt, zoodat er voor den Europeeschen ondernemer geen merkelijke winste meer te behalen is, dan trekt hij zich terug en laat de inlandsche bevolking haar alsdan beroofden bodem over; en deze uitkomst nu juist moet door een oeconomische politiek getemperd worden.

Zeker, de onderscheidene ondernemingen geven aan de bevolking arbeid, maar toch, op verre na niet al de arbeid komt aan den inlander ten goede. Vooral in de mijnen geeft men aan ingevoerde koelies voorkeur, en er kan niet gezegd dat de Europeesche ondernemingen in 't generaal den welstand van de inlandsche bevolking verhoogen. Zij zoekt dien arbeid dan ook niet, en eer weet men, wat kunstmiddelen zijn aangewend, om er een deel der bevolking heen te trekken, en tot wat jammerlijke misbruiken dit aanleiding gaf.

Drieërlei mocht van de tegenwoordige exploitatie, wanneer ze oeconomisch werken zou, verwacht worden: 1°. zoodanige stijving van het Indisch budget, dat de druk der bevolking er door verminderd werd, en meer dan dusver voor de irrigatie van den bodem en de ontwikkeling van het volk kon gedaan worden; 2°. verhooging van de koopkracht van het volk door meerdere verdiensten; en 3°. overleiding van de bevolking uit den agricultuurtoestand tot den industrieelen, opdat het, na niet te langen tijd, zelf èn kapitaal èn kennis tot verdere ontginning van Indië machtig zou zijn. Ook al trok dan later het Europeesch kapitaal en de Europeesche exploitatiekracht zich terug, dan liet men toch dezen zegen achter, dat men Indië tot eigen verdere ontwikkeling in staat had gesteld.

Dien weg wilde reeds Keuchenius op, en in de tin-quaestie had hij succes. Ook is er sedert wel op het mijnwezen zeker servituut gelegd. Maar dit alles is nog slechts een begin van wat het zijn kon, en worden moest. Wat de redactie van Het Volk eenige dagen geleden voorrekende van de 20 millioen, alleen uit de petroleum aan de aandeelhouders uitgedeeld, en van de tonnen gouds onder commissarissen rondgedeeld, was te partijdig opgezet, en hield geen rekening met de risicos; maar toch, als men bijeenvoegt, wat in één goed jaar uit tin, tabak en petroleum als winst door de Europeesche ondernemers geboekt wordt, en daarnaast legt een zelfs ruime besomming, van wat de Indische schatkist en den inlandschen arbeider ten goede komt, kan moeilijk beweerd, dat de oeconomische koloniale politiek tot haar recht komt.

Wel weten we, dat het hooge opvoeren van deze winsten meer den Europeeschen gebruiker, dan den Inlander drukt, en dat de hooge prijzen vooral het gevolg zijn van een gemaakte of stilzwijgende overeenkomst tusschen de weinige ondernemers die de onderscheidene exploitatiën in handen hebben, maar dat neemt niet weg, dat alleen de bijzondere eigenaardigheid van deze producten deze opvoering van de prijzen mogelijk maakt, en dat het bezit in zijn bodem juist van zulke producten een eigenschap van het land, en niet van den ondernemer is.

Natuurlijk staan tegen de zeer hooge winsten de zeer ernstige risicos over, en mag de Overheid nimmer maatregelen nemen, waardoor de exploitatie zou ophouden de Europeesche ondernemers te trekken. Maar tusschen die noodzakelijke grens en den huidigen toestand ligt toch nog een breede marge. Ook al moest een veel hooger percentage van gemaakte nettowinst aan de Indische schatkist worden afgestaan, de onderneming zou er niet om gestaakt worden; iets wat toch te meer klemt, daar toch alleen het bestaan van een geregeld gouvernement de exploitatie, die zoo groote winst oplevert, mogelijk maakt.

Baadde de Indische Schatkist zich in overvloed, en kon ze voor irrigatie, technische vorming en bevordering van de inlandsche industrie milde sommen beschikbaar stellen, de tegenstelling zou minder schril zijn. Maar nu Java overbevolkt is, er dringend behoefte aan meer intensieven landbouw en aan industrieele ontwikkeling van de bevolking zelve bestaat, en het budget hiervoor niet dan zeer moeilijk sommen beschikbaar kan stellen, is het hoog tijd met ernst de vraag onder de oogen te zien, met wat bedrag de Europeesche exploitatie de schatkist zou kunnen stijven, en wat voor dat geld te doen ware, om de inlandsche bevolking oeconomisch sterker te maken.

Eerst dan zoo besluit de Standaard, zou het kleine begin, dat met dit alles gemaakt is, geregeld kunnen voortschrijden, en een toestand in het leven kunnen geroepen worden, die Indië voor Nederland een waardevol bezit liet blijven, en toch ons in staat stelde, om ons naar behooren te kwijten van de verplichtingen, die tegenover de inlandsche bevolking, naar ieder thans toegeeft, op ons rusten."

* *
*

De Tijd geeft een zeer voorzichtige toelichting op het plan van den Katholieken afgevaardigde, den heer Bogaardt, om een gouvernements-suikerfabriek op te richten.

De heer B., schrijft het Roomsch-Katholieke orgaan, stelt zich den gang van zaken, gaat de Regeering op zijn denkbeeld in, aldus voor:

Het Nederl. Indisch Gouvernement sluit een leening van 6 millioen gulden, rentende $4\frac{1}{2}$ procent. Met dit geld wordt dan opgericht de bedoelde suikerfabriek en het beheer daarvan wordt in handen gegeven van de factory der Nederlandsche Handelmaatschappij. Hiermede bedoelt de heer B. bureaucratische inrichting te doen voorkomen en de zaak te doen drijven op de leest van een gewone particuliere suikeronderneming. Natuurlijk dat de factory een behoorlijke renumeratie ontvangt en wel bestaande in 1 pct. commissie op den verkoop der suikers en 1 pct. van de winst. Dit laatste om haar te interesseeren bij een voordeelige exploitatie.

Men ziet dus, de heer B. wil het Gouvernement doen optreden als eigenaar, maar niet als exploitant. Daarmede ontgaat hij alle bezwaren, tegen ieder bureaucratisch beheer aan te voeren. De voorsteller twijfelt natuurlijk geen oogenblik aan „zeer schoone resultaten", te meer niet, waar zijn plan is, de geheele omgeving van de onderneming in de winsten te doen deelen. Hiervoor geeft hij een concept-schema van een exploitatie-rekening en werkt bij iederen post zijn bovengeciteerd denkbeeld uitvoerig uit.

Blijkens de overgelegde concept-begrooting bedraagt het standkapitaal de zes millioen gulden, waarover zooeven reeds sprake was, rentende $4\frac{1}{2}$ pct. per jaar, met eene aflossing van ƒ 120.000 jaarlijks, zoodat na vijftig jaren de leening geheel is teruggegeven. Zijn verdere berekening komt hierop neer:

Jaarlijksche rente dus ƒ 270.000.
Idem aflossing ƒ 120.000.
Jaarlijksche aanplant 5000 bouws bruto.
Rietproduct 1500 picols per bruto bouw.
Rendement 10 pct.
Suikerproduct 130 pikols per bruto bouw.
Totaal product 650.000 pikols suiker.
Prix de vente ƒ 5.50 per pikol.
De bruto ontvangsten komen dus op ƒ 650.000 × ƒ 5.50 = ƒ 3.575.000 jaarlijks.

Nu becijferde de heer B. verder dat de bruto uitgaven, dus zonder rekening te houden met rente, commissie, tantièmes, courtage, belastingen, contributies enz., zullen zijn ƒ 2.002.000, zoodat de bruto winst kan berekend worden op ƒ 1.573.000. Van deze winst moeten af: rente over 6 millioen, commissie aan de factory, makelaars-courtage, kantooronkosten, contributies enz. te zamen tot een bedrag van ƒ 320.000, zoodat de netto winst zou zijn ƒ 1.253.000.

Om nu nog te doen zien, hoe de heer B. allen in die netto winst wil doen deelen, geven we ook nog de volgende, door hem voorgestelde verdeeling:

20 pct. voor administrateur, employé's en factory	ƒ 250.600
30 pct. komende ten goede van het vaste inlandsche volk	„ 375.900
50 pct. ten behoeve van 's lands kas .	„ 626.500
Totaal	ƒ 1.253.000

Van de baten voor 's lands kas gaan ten slotte nog eenige procenten af als bijslag op stortingen van Europeesch en inlandsch personeel ten behoeve van ethische doeleinden (fondsen), zoodat jaarlijks ruim een half millioen als bate van deze eene fabriek in 's lands kas zou vloeien.

Tot zoover des heeren Bogaardt's plan, waarvan ieder zal moeten erkennen, dat het flink en breed is opgezet. Merken we ten slotte nog op, zegt de Tijd, dat tal van nauwkeurige berekeningen zijn noodig geweest, welke als bijlage de nota vergezellen; dat hoofdzaak is vermeerdering van welvaart onder de betrokken bevolking en bijzaak bate voor het Gouvernement en dat, wij herhalen nog eens, niet critiek op deze plannen, maar slechts een objectief weergeven ons doel was bij het schrijven, dan gelooven wij, dat onze lezers met meer zaakkennis en grootere belangstelling de daaraan eventueel te wijden beraadslagingen zullen volgen."

Uit de Indische Mail.

Een verweer van een Delischen ambtenaar. Op de Delische bestuurs-ambtenaren rust de verdenking, dat zij voor de groote heeren in de tabak wat al te toegevend zijn geweest, en dat hiermede de weigering der regeering om het fameuze rapport-Rhemrev over Deli te publiceeren, verband houdt.

Eenige maanden geleden verscheen in De Locomotief een artikel, waarin de beschuldigingen aan 't adres der konkelende Delische bestuurs-ambtenaren werden herhaald. Overgenomen in de Deli Courant, bereikten zij den oud-resident van Sumatra's Oostkust, H. van den Steenstraten, die daarop het Medansche blad een uitvoerig schrijven zond, daarbij tot de volgende conclusie komend:

Het is moeilijk aan te nemen, dat het rapport-Rhemrev dezelfde venijnige dwaasheden zou bevatten als het artikel van De Locomotief; maar indien, zooals de schrijver beweert, het eenig tastbaar resultaat van M. Rhemrev's arbeid in Deli, gelegen is in het ontdekken van een tusschen planters en ambtenaren getroffen compromis, dan acht ik die uitkomst meer dan pover.

„Trouwens ik geloof niet dat het onderzoek veel nieuws heeft opgeleverd; want, zoo als ik indertijd den minister Idenburg schreef, al hetgeen door hem in de Tweede Kamer werd medegedeeld omtrent misstanden op de ondernemingen ter Oostkust, en zelfs meer dan toen te berde werd gebracht, was aan de Indische Regeering reeds bekend uit mijn rapport, een feit waarvan Z. E. geheel onkundig bleek te zijn.

„Waarom dan toch die geheimzinnigheid met het beruchte rapport?

„Had die soms ten doel de Delische ambtenaren te sparen, dan heeft de Regeering ons een zeer slechten dienst bewezen. Ik ben overtuigd, dat al de betrokkenen, even als ik, liever publiek gemaakt willen zien hoe zij door mr. R. aan de kaak zijn gesteld dan door het geheim houden der acte van beschuldiging van hun recht tot verdediging beroofd te worden.

„Ofschoon, voor zoover mij bekend, geen enkel ambtenaar door de Regeering ter verantwoording is geroepen, hetgeen toch zeker had moeten gebeuren wanneer strafbare handelingen aan het licht waren gekomen, acht thans iedereen, die de klok maar heeft hooren luiden, zich gerechtigd den staf over hen te breken."

Ter bevordering der Inlandsche visscherij. In verband met de plannen der regeering om de inlandsche visscherij vooruit te helpen, zijn half October j.l. per gouvernementsschip Snip naar de Duizend-eilanden vertrokken de heeren H. Selleger, controleur-kota, dr. van Kampen en C. A. E. Rhee, gezagvoerder van

de Koninklijke Paketvaartmaatschappij.

Het doel is, zegt de Javabode, regelingen te treffen omtrent het opkoopen van visch aldaar en te onderzoeken of het oprichten van een vischzouterij aanbeveling verdient.

Omtrent de verdere plannen wordt vernomen dat de heer van Rhee waarschijnlijk over enkele maanden een vischstoomboot in de vaart zal brengen, om daarmede eene geregelde vaart te openen tusschen Tandjong Priok en de Duizend-eilanden, met het doel versche visch ter markt te brengen en tevens om de ingekochte en niet in versche staat verkochte visch in te zouten of te drogen voor de inlandsche markt.

Het is wel aan te nemen, dat een dergelijke onderneming, mits steun genietende van het gouvernement — de heer Verloop heeft vroeger meermalen een onderneming van dergelijken aard trachten te entameeren, maar door gebrek aan steun van regeeringswege is het hem toen niet mogelijk geweest — visch zal kunnen leveren voor inlandsch gebruik, goedkooper en beter dan de Siameesche visch, althans wanneer het gouvernement kan besluiten de onoordeelkundig in stand gehouden zoutpremie, om het zoo eens te noemen, te laten vervallen.

Als de eerste proefnemingen goed uitvallen, bestaat het plan de zaak door een naamlooze vennootschap te laten exploiteeren en stoomtrawlers uit Europa te bestellen.

Als curiositeit vertelt het Bat. Nbld. dat noch den resident, noch den secretaris van Batavia iets van deze reis bekend was, voordat de heeren het in de courant hadden gelezen.

In den dobbelsteen ons heil. Niet kwaad is de volgende boutade van Melis in de Java Post:

Semarang heeft geraced, Djocja zal weer dra racen, insgelijks Batavia en zóó gaat 't in Indië heel 't jaar door: Ik race, heb geraced en zal racen. Als Indië eens de dobbelsteen in zijn wapen opnam! Devies: in den dobbelsteen ons heil.

Het Bat. Nieuwsblad van 17 Oct. j.l. merkt in een hoofdartikel omtrent het verderfelijke **dobbelen in de Kazerne** terecht het volgende op:

„Het reglement op den inwendigen dienst schrijft voor, gelijk bekend, dat de commandeerende officier bij sommige gelegenheden het spelen binnen het kampement kan toestaan. Van dit voorrecht — en ook dit is algemeen bekend — wordt nog al ruim gebruikt gemaakt, het woord „sommige" is wel rekbaar. Meestal elken Zondag, verder bij alle mogelijke „feesten", z. a. trouwpartijen, bevallingen enz. zelfs op de soldijdagen wordt Kromo aan het spelen gezet. En Kromo — zooals B. in de juist verschenen aflevering van het Ind. Mil. Tijds. herinnert — Kromo is de man wien het leven in de desa door allerlei, en dikwijls lang niet onschuldige avonturen onmogelijk is geworden. En Kromo, om te kunnen dobbelen de vele malen dat het door den commandeerenden officier wordt toegestaan, steelt in de kazerne, verkoopt zijn goed, wordt baldadig.

Waarom, vraagt de heer B., geen algemeen verbod van spelen? Ieder kent de nadeelen er van en begrijpt hoe een zoodanig verbod het leger ten goede zou komen.

Er worden in den regel twee bezwaren geopperd. Ja, zegt men, als men het niet officieel toestaat, wordt in 't geheim gedobbeld en bovendien de menschen hebben zoo weinig in de kazerne, wat moeten wij hun daarvoor in de plaats geven?

Het eerste „bezwaar" gaat de heer B. stilzwijgend voorbij. Ten onrechte echter. Want zelf zegt hij dat men den Javaan telkens en telkens moet wijzen op de nadeelen van het dobbelen en het opiumschuiven, — en heeft niet hetzelfde bezwaar, thans tegen het dobbelen aangevoerd, den doorslag gegeven tot invoering der opiumregie in de Preanger? Vóór alles dient men daarom, wil een algemeen verbod van dobbelen kracht hebben, aan te dringen op de waarborgen dat daartegen ook buiten de kazerne wordt opgetreden, opdat het verbod niet illusoir zij. En nu zegge men niet dat het niet gaan zal, tegenover zoo'n demoralisatie passen harde middelen. Het is juist het ongelukkige van zoovele verkeerdheden in Indië: men durft het kwaad niet goed onder de oogen te zien omdat het zoo'n omvang heeft.

Wat het tweede bezwaar betreft: de heer B. wijst er terecht op dat, ook binnen de kazerne, meer dan genoeg gelegenheid tot tijdpasseering is te vinden. Het is een bekend feit dat slechts enkele inlandsche soldaten lezen of schrijven kunnen. Welk een beschavenden invloed zou er van het leger kunnen uitgaan, indien iedereen de gelegenheid geopend werd om zich in een en ander te oefenen, zij het desnoods met zachten dwang! Het geheele inlandsche kader is die kunst machtig, en zou 's middags of 's avonds bijv. groepsgewijze les kunnen geven in lezen en schrijven.

Het zou voor den inlandschen fuselier een genot te meer zijn om maleische couranten en illustraties te kunnen lezen en begrijpen. En wat zou het hem bij terugkeer in de burgermaatschappij geen nut kunnen opleveren bij het zoeken naar een betrekking.

Ook zou het aanbeveling verdienen om landbouw en nijverheid bij onze inlanders aan te moedigen vooral op de buitenposten, terwijl moeite zou kunnen worden gedaan om de soldatenvrouwen haar tijd beter te doen besteden met batikken, weven, haken enz.

Het beoefenen van sport, als voetballen, roeien, zwemmen, kegelen, zou nuttiger en op den duur aangenamer wezen dan het eeuwigdurende dobbelen. Het is immers reeds gebleken, dat het voetbalspel voor inlanders een groote bekoring en aantrekkelijkheid heeft.

Hoe noodig stappen in deze richting zijn, bewijst de schrijver in een grafische voorstelling, gemaakt voor een garnizoen van ± 40 man, met ± 30 vrouwen, gelegerd op een plaats van ongeveer 3000 inwoners. Toen het aantal speeluren op 96 per maand stond, bracht het garnizoen 105 panden naar het pandhuis, bij 120 uren spel per maand steeg het aantal panden tot 144, maar niet zoodra werden de dobbeluren verminderd, of het aantal panden daalde aanzienlijk, totdat bij 20 speeluren eerst 43, daarna slechts 33 panden werden ingebracht. En de veertigmaal sterkere bevolking der plaats bracht het, met al haar dagelijksche zorgen, in denzelfden tijd nooit hooger dan tot 291 panden."

Betreffende de **gouvernements rubber-onderneming in Langsar**, schrijft de Javabode van 18 Oct. jl.: „Het denkbeeld om op Sumatra een aanplanting van Pararubber, voor gouvernements rekening, in het leven te roepen, zoo leest men in de Memorie van Toelichting tot de indische begrooting voor 1907, is opgekomen bij den directeur van landbouw, toen deze in 1903 een reis maakte op het maleische schiereiland en, bijzonderlijk in het landschap Selangor, de uitmuntend geslaagde Hevea-cultuur in oogenschouw had genomen.

Uitgaande van de gedachte, dat een rubber-onderneming aan den Sumatraanschen overwal, den staat belangrijke voordeelen zou kunnen verschaffen en tevens de particuliere industrie tot voorbeeld zou kunnen dienen, belastte hij den chef van het agricultuur chemisch laboratorium bij het landbouw departement, Dr. W. R. Tromp de Haas, met het instellen van een plaatselijk onderzoek, ten einde zoo mogelijk terreinen te vinden, aan onze zijde van straat Malakka, die, aan gelijke climatologische voorwaarden, overeenkomstige bodemeigenschappen verbinden en dus even geschikt voor de Heveacultuur zouden zijn als Selangor.

In de landschappen Bajan en Langsar werden zulke gronden door Dr. Tromp de Haas aangetroffen en van deze kwamen vooral de thans nog grootendeels braak liggende terreinen, in de onmiddellijke nabijheid van Langsar, voor de vestiging eener onderneming in aanmerking.

Voorloopig stelt de regeering zich voor een uitgebreidheid van 600 bouws van die gronden in gebruik te nemen, die in 6 jaren tijds volledig beplant en tot productie kunnen worden gebracht. De uitgaven in die jaren worden geraamd op te zamen *f* 350.000. Daarna zal de onderneming zich niet alleen kunnen bedruipen doch, volgens een lage raming, zoowel van de hoeveelheid te oogsten product als van den verkoopsprijs daarvan, winsten kunnen afwerpen die, beginnende met *f* 13.120 in het 7e jaar, zonder buitengewone tegenspoeden, reeds in het 11e en 12e jaar tot een zoodanig bedrag kunnen stijgen, dat de uitgeschoten gelden niet enkel teruggewonnen, maar door de verkregen winst ver overtroffen zullen worden.

Voor 1907 is gerekend op *f* 11.100 voor personeel en administratie, *f* 29.080 voor ontginningen en aanplant en *f* 11.600 voor gebouwen, of rond *f* 52.000.

De leiding berust in handen van den directeur van landbouw en een door hem aan te wijzen superintendent; het personeel zal voorloopig geen vaste aanstelling krijgen, doch op salaris en aandeel in de winst aangenomen worden.

Afgezien van de ons lang niet denkbeeldig lijkende, voordeelen, die rubber-ondernemingen voor de staatskas zullen kunnen afwerpen, komt ons toch het belangrijkste gedeelte van dit plan voor te zijn het voornemen, om de bij Langsar te nemen proef te doen strekken tot leering voor de particuliere industrie.

Maar hoe zal aan dit voornemen worden gevolg gegeven?

Door het doen van mededeelingen in de officieele verslagen alleen? Of door het publiceeren van zaakkundige rapporten, zonder veel omhaal van woorden, maar voorzien van nuttige wenken, waarschuwingen, kosten- en rendementscijfers?

Alleen op laatstgenoemde wijze meenen wij, dat de aspirant-rubberplanters gebaat zullen zijn.

En als de regeering, in navolging van het praktisch werkende amerikaansche Agricultural Department, op dezen weg zou willen voortgaan, zou zij voorzeker nuttig en loonend werk kunnen doen, in het belang van de bevolking en van den indischen landbouw.

Een paar centrale fabrieken voor het bereiden van gezuiverde klapperolie en het bewerken van de bijproducten van den klapper; een katoenaanplanting met fabrieksinrichting voor het zuiveren van de katoen; een paar centrale tapioca-fabrieken, zij zouden nieuwe banen kunnen openen voor de indische nijverheid, die enkel wacht op degelijke en praktische hulp, om zich te ontwikkelen.

Gouvernements suikerfabrieken, die alweer meer sawahs en irrigatiewater in beslag zullen komen nemen, en bevordering van de prutserige inlandsche nijverheid, lachen ons veel minder toe.

Een societeitskwestie. In de jl. Zaterdag gehouden algemeene vergadering van de societeit „Harmonie"

te Semarang, is, naar de Locomotief mededeelt, met overgroote meerderheid van stemmen besloten, de societeit naar een ander stadsgedeelte te verplaatsen en het bestuur te machtigen, het tegenwoordige societeitsgebouw te verkoopen, voor een minimumsom van 90 mille.

Aangaande het terrein, waar het nieuwe gebouw zal verrijzen, is nog niets besloten.

West-Indië.

Suriname. Den 19en October ll. kwamen de Koloniale Staten bijeen om te beraadslagen over de ontwerp-verordening, waarbij één leening is voorgesteld van 5 ton boven de reeds toegestane 8 millioen voor spoorweg-aanleg en Lawa-exploratie, ten einde den spoorweg door te kunnen trekken van Kadjoe tot Dam.

Vooraf werd mededeeling gedaan van ingekomen stukken, waaronder een adres van vijf Chineezen, die bevreesd waren dat de ontwerp-opium-verordening het opium nog duurder zou maken dan het al is, en derhalve verzochten om de verordening in te trekken of te wijzigen — zeker wel de beste reclame voor het nieuwe ontwerp, dat aldus zal medewerken tot vermindering van het verbruik.

Bovendien werd mededeeling gedaan van een adres van de Naamlooze Vennootschap Wasscherij Eigen Hulp te Loosduinen, waarin verzocht wordt, den directeur-generaal der Surinaamsche Bank, den heer Bär, te willen overtuigen, dat het voor hem van belang is behoorlijk te worden gedechargeerd voor zijn beheer der bedoelde wasscherij. Dit adres werd in handen gesteld van de commissie voor de verzoekschriften.

De behandeling der spoorweg-ontwerpverordening deed den heer Fabriek opkomen voor den bouw eener brug over de Suriname-rivier instede van den voorgestelden hangkabel.

Spreker betoogde dat verschillende bezwaren, aan den hangkabel verbonden dezen duurder zouden maken dan een spoorbrug, afgezien nog van de bezwaren, welke daardoor aan eene ontwikkeling van het verkeer worden in den weg gelegd.

We zullen de hoofdpunten hier aangeven en daarbij het antwoord van den gouvernements-gedelegeerde, Jhr. van Reigersberg Versluys benevens onze opinie stellen.

Een hangkabel zal het noodig maken aan de overzijde der rivier een reparatie-atelier in te richten.

Heelemaal niet noodig, zei de heer Versluys.

„Kleine reparaties zullen kunnen plaats vinden onder de overkapping, die dienen moet tot berging van locomotief en wagens. Groote reparaties zullen daar niet noodig zijn. Men (wij spatieeren) zal een type van locomotief en wagens nemen, dat veroorlooft de versleten deelen door andere stukken te vervangen. Het materiaal zal uit elkaar genomen kunnen worden, zoodat zelfs een overbrenging naar Beekhuizen geen bezwaar zou opleveren.

Gaarne hadden wij hiertegenover de volgende vragen zien gesteld: „Welke zijn de kosten van dergelijk gecompliceerd materiaal?" „Is het voor Suriname-rivier—Dam in uitzicht genomen uiteenneembaar materiaal niet aan spoediger slijtage onderhevig dan het gewone, tusschen Paramaribo en Kadjoe te gebruiken?" „Zal tengevolge van de betrekkelijke isoleering op de sectie Suriname-rivier—Dam niet belangrijk meer materiaal aanwezig moeten zijn dan indien het verkeer ononderbroken langs de rails kon worden voortgezet van begin tot eindpunt der baan?"

Een ander bezwaar, waarop door den heer Fabriek werd gewezen was de aanvoer van zand voor ballast van de aan te leggen lijn, dat zoo het van de savannahs moest komen, beneden Kadjoe alleen aan transport een paar tonnen gouds zou kosten, bij gebruik van een hangkabel.

Dit bezwaar werd door den gouvernements-gedelegeerde ondervangen met de mededeeling dat het zand over het baanvak Suriname-rivier—Dam zou gewonnen worden uit de Suriname-rivier, waarbij als voordeel werd aangevoerd dat rivierzand zooveel beter is dan savannahzand.

Het zand zou dan gewonnen worden van banken, die bij lagen waterstand droog loopen. Er zal, dunkt ons, wel niet aan kunnen worden gedacht om met aanleg van het baanvak Suriname-rivier—Dam te beginnen voordat de lijn tot Kadjoe gereed is. Valt het tijdstip, waarop dit kan worden verwacht, juist bij den aanvang van den drogen tijd, waarop de banken droog vallen? En afgescheiden van de vraag of het droge savannahzand niet beter in aanmerking komt voor ballastage dan het natte rivierzand, met het oog toch vooral op eene gewenschte spoedige exploitatie der geprojecteerde lijn, doet zich nog de vraag voor of niet bijzondere onkosten zullen moeten worden gemaakt om dat rivierzand naar het uitgangspunt der werken te kunnen vervoeren. Wij weten niet, waar de banken zich bevinden. Maar, waar men het savannahzand om zoo te zeggen langs de lijn voor het opscheppen heeft, moet het hier uit de rivier worden opgehaald en waarschijnlijk met het oog op den, dan lagen waterstand langs den oever naar het uitgangspunt van de baan worden vervoerd.

Wij meenen, dat de ernstige raad van de heeren Fabriek en Coutinho om alsnog de bouw van een brug in beraad te nemen, wel waard is in overweging te worden genomen.

De Koloniale Staten hebben wel is waar met algemeene stemmen deze ontwerp-verordening aangenomen, doch blijkbaar uithoofde van de overweging, dat een half ei beter is dan een leege dop.

Moge de doortrekking tot Dam plaats hebben maar in eene onafgebroken lijn, is de conclusie, welke wij meenen te moeten blijven voorstaan, waar de mogelijkheid van tegenvallers, uithoofde van de hiervoren genoemde punten, slechts het pleit kan versterken tegen het kabelplan, vóór een spoorbrug.

De goud-industrie, waaraan de spoorweg een nieuwe impulsie moet geven, gaat er aardig voor staan.

De aanvoeren te Paramaribo beliepen in de maand Augustus ll. 145.751 grammen goud, naar wij meenen het hoogste cijfer tot nu toe in eene maand bereikt. Opvallend is hierbij hoe de Hermina in den laatsten tijd bezig is aardig op te halen en de mededingers naar de eerste plaats te overvleugelen. De Compagnie des mines d'or eens de eerste producente komt nu met een Augustus-aanvoer van 19.406 gram als tweede in de rij een heel eind achter de amsterdamsche Hermina te staan met een aanvoer van 39.829 gram. De Saramacca Co. is derde met een aanvoer van 12.590 gram. De andere placers blijven alle beneden de 10 kilogram. Het totaal der goudaanvoeren te Paramaribo bedroeg in de eerste 8 maanden 751 kilogram tegen 677,5 kilogram in het overeenkomstig tijdperk van 1905. Voegt men bij die aanvoeren voor dit jaar nog ongeveer 24 kilogram goud te Albina aangevoerd, dan komt men tot een totaal van de Surinaamsche placers aangebracht goud van bij de 800 kilogram. Daar de laatste maanden van het jaar van deze industrie niet tot de minst gunstige behooren staat dus o.i. te wachten dat 1906 met een totaal, ver over de 1000 kilogram, het record van 1905 aardig zal slaan.

De stroom van immigranten voor de bacoven-cultuur begint te vloeien. De Maine kwam te Paramaribo aan met 633 britsch-indische immigranten en ongeveer tegelijk kwam het bericht, dat de Avon met 590 immigranten aan boord van Calcutta naar Paramaribo was vertrokken.

Personalia.

Bij Gouvernements Besluit is **Raden Mas Ario Soerardjaningrat**, oudste wettige zoon van wijlen Pangeran Adipatie Ario Pakoe Alam VI, onder den titel en naam van Pangeran Adipatie Ario Praboe Soeriodilogo, verheven tot hoofd van het Pakoe Alamsche Huis, met bepaling, dat hij zal treden in al de rechten en verplichtingen aan die waardigheid verbonden, terwijl hem tevens buiten bezwaar van den lande is verleend de rang van luitenant-kolonel bij den generalen staf van het Nederlandsch-Indisch leger.

De controleur **H. J. Bussemaker** is belast met het bestuur over de afdeeling Trenggalek.

De adspirant-controleur **M. J. Cornelius** is belast met het bestuur over de controleafdeeling Madjenang.

De benoemde adspirant-controleur **A. J. Hamerster** is geplaatst te Palembang.

Het wegens ziekte voor een maand verleend verlof naar Garoet, van den opzichter der eerste klasse bij den waterstaat **W. H. Berkhemer Jr.**, is om dezelfde reden met een maand verlengd.

De eerste luitenant **D. van Schreven**, van het derde bataillon infanterie (Celebes), bij evacuatie overgeplaatst naar het subsistentenkader te Soerabaja ter nadere indeeling, is overgeplaatst naar de depotcompagnie van het elfde bataillon infanterie te Meester Cornelis.

De tweede luitenant **A. Freudenberg** van het negentiende bataillon infanterie (Celebes) bij evacuatie overgeplaatst naar het subsistentenkader te Soerabaja ter nadere indeeling, is overgeplaatst naar het derde depotbataillon.

Voor den duur van het aan den oudstaanwezenden stadsgeneesheer te Semarang, Dr. W. Th. de Vogel verleend verlof naar Europa, is met de waarneming dier betrekking belast, **Dr. N. F. Lim**, stadsgeneesheer aldaar.

De controleur bij het binnenlandsch bestuur op Java en Madoera, **F. J. Pagalotti** is eervol uit zijn betrekking ontslagen.

Uit Bangkalan wordt aan het *Soer. Hbld.* geschreven: „Het zal u zeker niet bevreemden, dat hier nog druk gesproken wordt over den kort geleden verscheiden oud-kolonel der barissan **Majang Koro**, en evenmin, dat men in het korps plannen maakt om op het graf van den zoo hooggeschatten chef een hem waardig gedenkteeken op te richten.

Het plan bestaat om ook het leger in de gelegenheid te stellen, aan die hulde ter nagedachtenis van dezen specifiek Indischen held mede te werken, en het lijdt m. i. geen twijfel, of dat voornemen zal overal in goede aarde vallen. Men zou om die medewerking echter niet gaarne vragen, en wacht derhalve af, of niet een der legerautoriteiten in deze het initiatief zal nemen."

Wanneer deze meening van het corps barisans elders bekend wordt, zal het initiatief stellig niet lang uitblijven.

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van
FRIEDA VON BULOW.

XIV.

Zij riep Tsjekanajo.

Haar geroep werd door huisbedienden herhaald totdat Tsjekanajo haastig kwam aanloopen.

„Ewe Bibi!"

„Vertel mij in het Fransch, wat Ardili zegt."

Waarop de deurwachter nogmaals zijn rede hield, en Tsjekanajo vertaalde:

„Deze lieden komen van Bana Kramers plantage en brengen u een brief van onzen heer."

„Waar is die brief?" riep zij.

Er volgde een cascade-achtig door elkander redeneeren in onderscheiden negerdialecten, waaruit de opmerkzaam toeluisterende Maleen slechts den naam van Abdallah verstond.

„Abdallah is met den brief uitgegaan, om hem u te brengen, mevrouw," vertolkte Tsjekanajo.

Maleen verging van ongeduld en spanning.

Zij wilde juist een anderen bediende Abdallah na zenden, toen de overste der Engelsche Missie kwam.

Maleen nam de hoffelijken toon aan, waarmee zij, zonder onderscheid, elken bezoeker ontving en geleidde de zendelinge naar den zitkamer.

Ramassan bracht, zooals hem geleerd was, terstond verfrisschingen.

Aan deze kust, waar de gezondheidstoestand iets even gewichtigs, veranderlijks en onzekers is, als in Holland het weer, was deze ook altijd het uitgangspunt van ieder onderhoud.

De Engelsche sprak haar verwondering uit, dat mevrouw von Dietlas nog altijd geen koorts gehad had, en vertelde breedvoerig van de eerste koortsaanvallen der aangekomen Europeanen. Zij hield zich niet bij algemeenheden op, maar schilderde alles tot in de bijzonderheden af, waaraan zij allerlei biographische mededeelingen toevoegde.

Miss Brown sprak langzaam en eentonig. Zij rekte de woorden, vooral de laatste van iederen zin en liet daarbij haar stem aanmerkelijk dalen.

Bijzonder prikkelend vond Maleen hare gewoonte om steeds den klemtoon op het hulpwerkwoord te leggen.

„She *is* such a nice person," placht zij te zeggen.

„Och," dacht Maleen eindelijk, boos op zichzelf, „wat ben ik toch akelig zenuwachtig geworden!"

Plotseling stond Abdallah vóór haar en reikte haar een pakje over, in courantenpapier gewikkeld, met bindtouw gesloten en verzegeld.

„En de brief?" vroeg zij.

„Ni baroewa, bass," 1) antwoordde de zwarte.

„Goed, ge kunt gaan."

Zij legde het pakje, schijnbaar onbekommerd, ter zijde en wendde zich daarop weder vriendelijk, tot aandachtig luisteren bereid, naar de zuster.

„Alles liever dan onbeleefd zijn," dacht zij.

De lieve Miss Brown, die nu juist niet vlug van begrip was, vermoedde niet, dat het prettig babbelpraatje — „the snugg little chat" noemde zij het — de baronesse tot een marteling werd.

Eingelijk, eindelijk, na een half uurtje, dat voor Maleen's gevoel een halve eeuwigheid leek, nam Miss Brown afscheid, in het weldadig bewustzijn, haar christen- en menschenplicht vervuld te hebben, dewijl zij de door haar „gentlemen" verlaten, eenzame mede-zuster wat „opgevroolijkt" had.

Maleen ademde verlicht op, haalde snel een schaar uit haar werkmandje, knipte het kleverig-vuile bindtouwtje door, en verbrak achteloos de zegels met het vrijheerlijk wapen der familie von Dietlas.

Haar geduld was uitgeput.

Nadat zij een papieren hulsel verwijderd had, daarna een van zaklinnen en vervolgens nog een van gevlochten stroo, kwamen brieven te voorschijn.

Zij staken in groote grijze enveloppen, bedrukt met de firma-naam van Kramers Plantagemaatschappij.

De een was aan Krome geadresseerd, een andere aan Jördens, en één was er voor haar zelf.

Haastig opende zij den haren. Met slechte inkt, in George's groote, karakteristieke, maar leelijke letters waren vier kwartozijdjes beschreven.

Zij las:

„Mijn lief, zoet vrouwtje!

Mijn verlangen naar je neemt toe met elken dag, zoodat de afmetingen ervan reeds die van een kloeken, volwassen olifant overtreffen. Intusschen kan ik nog niet, zooals ik zoo gaarne zou willen, je in de armen vliegen, want ik kan voorloopig niet goedschiks dien armen Kramer alleen laten.

Je moet weten, dat hij ziek ligt — een koortsaanval — terwijl hij daarbij bovendien nog verontrust wordt door een troep oproerig gespuis, dat, onder aanvoering van een arabischen renegaat, de lieden in den omtrek tegen hem ophitst.

Nog niet lang geleden heeft die zwarte galgebrok heel brutaal aan Kramer laten zeggen, dat hij zijn huis verbranden en hem den hals afsnijden zou. Daarover behoef je evenwel geen vrees te hebben, vrouw-

1) Dit is de brief; verder niets.

De Chineesche Bevolking van Medan.

(Vervolg).

Misschien hebben onze lezers wel eens op het kruisgedehspunt van de Tepeikongstraat in de galerij der gedehs opgemerkt een vrouwtje van ongeveer 50 jaren, gezeten op een voetbankje. Vrij gerimpeld, doch nog min of meer coquette, konden hare gekapte zwarte haren met moeite een paar kale plekken verbergen, maar daarentegen pronkte zij met een paar oorringen van blauwgroen glas. Zij was gekleed in een erg verkleurd, versleten donkerblauw baadje met enkele vierkante lappen er in en voorts daaronder een paar zwarte, ruime broekspijpen, de gewone dracht. Het merkwaardige van dit zoo opvallend armoedige wezen waren echter hare voeten. Zij loopt niet als de meeste andere Chineesche vrouwen met bloote voeten in een paar houten klompjes, die op straat zulk een gezellig geklikklak kunnen geven, neen, zij heeft de voeten omwikkeld met eenige blauwe lappen en ze gestoken in een soort schoentje met harden punt van leer of papier en hooge houten klossen onder de bal van den voet, zoodat men zou kunnen denken, dat zij ijselijk kleine voeten had. Haar langzamen, moeilijken en waggelenden gang doen evenwel vermoeden, dat zij op zeer pijnlijke wijze de traditiën van hare geboorteplaats in eere tracht te houden.

Hoe arm ook, toch wil zij daarvan geen afstand doen, en het kwam mij voor, dat zij betere dagen moet gekend hebben. Zij is vaardig met de naald; komt er een koelie met gescheurde kleeren aan, dan lapt zij alles voor een paar duiten weer aaneen.

Ook werkt zij dan met een naaimachine, waarschijnlijk gehuurd uit een daar aanwezigen winkel.

De weinige andere Chineesche vrouwen, met dergelijke kleine, omzwachtelde, en samengedrukte voeten, die ik wel eens in Medan's straten opmerkte, kwamen mij voor van beteren stand te wezen.

Aan de overzijde van de bewuste straat, zooeven genoemd, waar die naaister dagelijks troont op haren houten zetel, bevinden zich de schoenlappers, die op dergelijke wijze werken en leven. Met de restanten van eenige opgeraapte, versleten muilen, rijgen zij met paknaald en dun touw het defecte schoeisel van de werkkoelies voor eenige centen weer aaneen, zoodat deze, althans voor een paar dagen, alweer geholpen zijn. Deze stakkers, deze travailleurs de la rue, zijn de lazzaroni-figuren van China, wanneer ze namelijk zonder werk zijn, want ze blijven werkzaam van aard als er wat te verdienen valt. Maar zoo in de bar-warme middaguren van 10 tot 4 uur, zitten ze echter meestal met half toegeloken oogen tegen den muur te leunen en te luieren. Groote gladgewreven muurplekken verraden de dagelijksche rugsteunpunten. Welke overeenkomst of welke traditie hun vergunt, daar in die galerijen der Chineesche toko's te verwijlen, is mij onbekend gebleven, doch daarin zal wel weder een of ander oud vaderlandsch gebruik een rol spelen.

Wij zien zooveel in het Chineesche leven, dat ons duister blijft, dat we dit kleine raadsel ook nog maar op ons ethnographisch debet plaatsen.

De te Medan voor goed gevestigde Chineezen hechten er zeer aan, alle huiselijke benoodigdheden uit hun eigen land te laten overkomen, om zich in hunne kolonie zooveel mogelijk te omringen met de bekende, geliefde voorwerpen uit het oude geboorteland. Naarmate hunne middelen stijgen, verbetert hun interieur, zoodat ze ten slotte een hoogst aangenaam tehuis hebben. Onder anderen behooren daartoe eenige zwart ebbenhouten stoelen, van zeer log, maar uiterst solide maaksel. Voor de tropen bestaat de zitting uit een marmeren steen, hoogst practisch. De familiestoelen kunnen het wel eenige eeuwen uithouden.

In geen huis ontbreekt natuurlijk de afbeelding van den huisgod, geplaatst aan den wand, ongeveer in het midden van het woonvertrek. Op een smal tafeltje er voor, staan steeds brandende offerstokjes, gestoken in potjes met aarde. Op andere muurplekken, deuren, kozijnen, treffen we gekleurde *papier*strooken aan, met zwarte of vergulde letterteekens, daar waar de middelen nog niet toereiken om houten borden te koopen.

In het algemeen is het verwonderlijk hoe knap en handig de vakman in papier versieringen weet te werken. Dat gilde van ornamentisten is bepaald artistiek. Daar hebt ge de groote optochten, zulk een echt nationaal gebruik bij groote feestdagen; wat is daarbij al niet op te merken aan nagebootste dieren, huisjes, rijtuigen, vlaggen, lantarens, enz. enz.

Al is de aard en stijl der versieringen in ons oog en naar onzen smaak niet elegant, maar stijf en onbeholpen, niet los en bevallig, maar vierkant en ouderwetsch, toch is alles uiterst bewonderenswaardig en vindingrijk. De materialen, alle van echt Chineeschen oorsprong, trekken onze aandacht door rijke verscheidenheid.

Bij zekeren avondoptocht, waarbij dan alles door fakkels en kaarsen verlicht is, kon ik eens bijzonder mijn aandacht vestigen op een enkel voorwerp. Er was te veel om het geheel goed op te kunnen nemen, maar dat ééne was dan ook een juweeltje van Chineesche fantasie en weelde.

Het stelde namelijk voor: een klein wit marmeren paleisje of tempeltje, met sierlijk uitgesneden, groene balustraden, omwikkeld en doorwikkeld met fraaie lichtroode papieren rozen, met allerlei kleine, fraai gekleurde interieurs en verlicht door vele waskaarsjes. In het receptie-salonnetje zaten vier zeer jonge meisjes — ik gis van 5 tot 10 jaren — in prachtkleeren, op een rijtje.

Het geheel ongeveer ter grootte van een kleerkastje, hangende aan draagstokken, werd door koelies getorscht. Zoo, op een afstand en fantastisch verlicht, maakte het een tooverachtig effect. Toch was bijna alles maar papier, waaronder slechts eenige stevige houten latten.

Is er ergens een doode in huis, fluks wordt er een bestelling gedaan aan den ornamentist, alias plakker, voor de vervaardiging van een voorwerp, dat op de begrafenis het pièce de milieu zal uitmaken en meer of minder kostbaar is, naarmate den welstand der familie.

Wat door *rijke* Chineezen al niet besteed wordt voor zulk een uitvaart, aan reuzenpoppen, draken, enz. enz. wil ik nu maar niet bespreken, doch ook de *arme* doode moet, zoo mogelijk, iets van dien aard bij zijne begrafenis hebben, want de eerbied voor overledenen is bij ons sympathiek volkje hoogst opmerkelijk en eerbiedwaardig.

De meeste dooden krijgen dan ook een papieren huis mede, geheel conform het overoude vaderlandsche model, natuurlijk een ideaal en tevens een symbool van het goede, hen toegedacht voor hiernamaals.

Kunstig en vlug wordt door den fabrikant eerst het houten geraamte ineengezet en dan beplakt met schitterende papiersoorten en inwendig van papieren meubelen voorzien. Nooit ontbreken de twee stereotype lantaarns in de voorgalerij, natuurlijk geplakt van papier, waarop wederom de zwarte letterteekenen.

Alleen reeds het aanmaken van grootere en kleine papieren lantaarns, vormt een speciaal onderdeel van de ornamentmakerij. Het geheele gilde is daarin even kunstvaardig als in het ontwerpen en scheppen van emblematische voorwerpen, welke den doode zullen vergezellen op zijn reis naar het onbekende.

Zoo zag ik op verschillende tijdstippen gereed maken, meestal in natuurlijke grootte: rijpaarden, triumfwagens, rikishaws, palankijnen met en zonder bespanning, enz. in verkleinden vorm: olifanten, prauwtjes, zeil en stoomschepen, enz., alle beplakt met velerlei papiersoorten, vooral veel goud en zilver.

Dat alles wordt op het graf verbrand.

Een zekere ontroering kon ik dikwerf niet ontgaan, als ik den begrafenisstoet zag passeeren, die door zijn lengte, de veelkleurige rijke vaandels en kostumen, de schitterende zijden banderolles met spreuken, het ontzettende alarm van allerlei slag- en blaasinstrumenten, de weenende vrouwelijke familieleden en kinderen in aschkleurige uitgerafelde gewaden, wel indruk moet maken, door den betoonden goeden wil der nabestaanden om eerbied en groote gehechtheid aan den doode te bewijzen.

Het kan niet missen, zoo iets moet ook door ons gevoeld en gewaardeerd worden.

En daarbij is geen zweem van pronkerige ijdelheid, geen huichelarij, het is louter het innig nationaal bewustzijn, waarbij de volkseigendommelijkheden ten sterkste spreken.

Alleen bestaat er een zedewet, volgens welke op bepaalde momenten van de lijkbezorging een luid geween van de nabestaanden moet gehoord worden; dat is Chineesche piëteit, door ons weinig begrepen.

Gaarne breng ik hier een diep gevoelde hulde aan die schoone karaktertrekken van een oud-eerwaardig volk. Men moet in het echte Chineesche familieleven gezien hebben hoeveel werkelijke liefde en opoffering de ouders ook voor de kinderen gevoelen en welk een diep ontzag de goed opgevoede kinderen voor hunne ouders en ook voor hooger geplaatsten aan den dag leggen.

Waar zou men in het »beschaafde« Europa kunnen zien, dat aan de jongeren zekerlijk tot aan hun twintigste jaar zoo wordt ingeprent om voor die hooger geplaatsten diepe en herhaalde buigingen te maken, tot zelfs het hoofd bijna den grond raakt en waarbij zij zich op de knieën moeten werpen?

In onze zoo vooruitstrevende, ultra-liberale begrippen van opvoeding ware een weinig van dat ontzag voorzeker niet misplaatst, zonder dat nog van eenige slaafschheid sprake behoeft te wezen.

In onze oogen is dat groote ontzag voor ouders en hooggeplaatsten louter gedachtenlooze ledige vormelijkheid, omdat we den grondtoon van het Chineesche leven: de aartsvaderlijkheid, niet vatten kunnen.

De lezer der voorgaande regelen zal mij misschien opmerken, dat ik enkel de lichtzijden van het Chineesche volksbestaan heb trachten te schilderen, terwijl ik vermeed de schaduwzijden er van aan te roeren.

Met voordacht heb ik dat echter tot het laatst bewaard, omdat ik vooraf gaarne den indruk wilde vestigen, dat, wanneer in de laagste, uit den koeliestand voortgesproten Chineesche volksklassen zich nog zoovele goede en degelijke elementen, als ik in Medan mocht aantreffen, voordoen, — dan ook mag aangenomen worden, dat het betere deel, de middel- en hooge standen wel een beminnelijk volk moest wezen.

Door mijn omgang met het lagere Chineesche element in Deli moest ik wel tot die overtuiging komen.

Onbekend maakt onbemind, en het valt zeer licht door het met ophef afschilderen van het leven en de ondeugden van Chineesche schavuiten, roovers en moordenaars, den vreemdeling een hoogst ongunstigen opinie te doen opvatten van de geheele natie. Eveneens wordt den oningewijde dan al spoedig gesuggereerd, dat wij westerlingen door onze godsdienstbegrippen verplicht zijn die natie te bekeeren.

Vragen we ons echter af: of de verhouding van kwaad tot goed bij de Chineezen ongunstiger is, dan bij een maatschappelijk op gelijke hoogte staand deel der Euro-

---

tje, want de Neurenbergers hangen niemand op, eer zij hem hebben, en hierin, dat kan ik je zeggen, gelijken de Afrikanen haarfijn op de Neurenbergers.

Ik ben intusschen blij dat je Rainer bij je hebt. Rainer is een uitstekende kerel, op wien men vertrouwen kan, al begrijpt hij er ook niemendal van, hoe vrouwen behandeld moeten worden. Ik heb hem nog eens geschreven, dat hij mijn hartedief, dat kleine persoontje, dat zich Maleen noemt, héél goed moet verzorgen, totdat ik er zelf weer ben, om dien aangenamen plicht over te nemen.

En zorg, lieveling, dat je je nu heusch heel verstandig gedraagt. Geen uitvliegen in de middagzon, geen stilzitten in de open lucht, geen vermoeienis! Je weet toch wel, mijn engel, dat je van mij bent? Je moet dus de grootste zorg voor mijn eigendom dragen!"

„Alles wat de zaken betreft, heb ik aan Jördens geschreven, die, naar ik hoop, nu weer geheel hersteld is. Wees zoo goed, kindlief, en zend hem terstond mijn brief. Dien aan Krome kan je wel met Rainer meegeven, of bezorg hem zelf. Als je geld te kort komt, wend je dan tot Jördens. Ik heb hem instructies hieromtrent gegeven.

„Schrijf me heel nauwkeurig hoe het je gaat, of ge volkomen gezond zijt, en vooral ook, of je mij heel, heel lief hebt, of maar een klein beetje.

„En zend mij met de boden twee flanellen hemden..." (Hier volgde een lijst van ondergoed en andere kleedingstukken, die hij nagezonden wilde hebben, alsmede aanwijzingen, hoe die dingen in twee draaglasten verpakt moesten worden.

„Nu, mijn lief wijfje, kus ik je in gedachten vele malen, en verblijf heden en morgen en voor altijd je allergetrouwste dienaar en slaaf

GEORGE DIETLAS.

P.S. Als mijn lieve Maleen heel zoet en braaf is, breng ik iets moois voor haar mee — maar ik zeg niet, wat het is. Wat denk je wel, poes?

Als boven."

Maleen las den brief tweemaal over, eerst glimlachend, doch meer en meer ernstig wordend.

„Als tot een kind," dacht zij.

Zij kon zich duidelijk voorstellen hoe hij aan Kramers schrijftafel gezeten en geschreven had. Eerst over de zaken, aan Jördens: geconcentreerd, ernstig, de wenkbrauwen een weinig over de kleine snaaksche oogen neergetrokken, zooals zij hem dikwijls over zijn boekhouding zitten zag.

Toen aan Krome. Daarbij was zijn belang bij de politieke aangelegenheden, zijn belang als grondbezitter in het spel gekomen en zijn ondernemingsgeest! Waarschijnlijk had hij zeer uitvoerig over de aangetroffen toestanden gerapporteerd en zijn oordeel er over kenbaar gemaakt. Hij kon bij dergelijke zaken zoo vurig en welbespraakt worden!

En zij zag, hoe daarna zijn voorhoofd effen werd, zijn oogen vroolijk keken en om zijn fraaien mond een behagelijk glimlachje speelde, want nu kwam het dessert, het genoegen voor hem. Een paar verliefde kinderachtigheden voor zijn vrouwtje.

Van dat onrustige, ernstige, hartstochtelijke innerlijk leven van dat „vrouwtje" wist hij niets en hij wilde er ook niets van weten. Zijn phantaisie schiep heel knap uit haar, wat hij van haar verlangde: een kinderlijk wezen, dat hij liefkozen, vertroetelen en beschutten kon.

Voor dien avond was Maleen te soupeeren genoodigd in het Engelsche consulaat, bij mrs. en mr. Chester.

Zij ging, begeleid door haar dienaar Abdallah door het achterhuis van het paleis, dat hier aan de zee grensde, naar de aanlegplaats van de huisboot, waarin de baharia reeds gereed zaten, met de handen aan de riemen.

Het Engelsche consulaat, dat nog verder naar buiten lag, kon zij het gemakkelijkste langs den waterweg bereiken.

Spiegelglad was de zee. De riemen sneden de oppervlakte met zacht geruisch en deden talloóze witte vonken opspringen.

De stemmen des nachts op het water waren alle gedempt, zacht, melodisch.

Een zwarte zong in zijn boot. Op een tamelijk ver naar buiten liggende stoomboot weerklonken kloksignalen. De aan kettingen langs het strand bevestigde booten schommelden heen en weer, en deden het water met zacht geplas en geklots tegen haar boorden slaan. Dat klonk haast als een lach.....

En van de oude Portugeezenvesting daar ginds klonk het langgerekte geroep der wachters op de torens.....

Maleen genoot intens de poëzievolle, zwaarmoedige bekoring van den nacht en van de eenzaamheid op de stille zee.

Zij wist, dat er storm op komst was: krijg. Zij wist, dat er gevaar zweefde boven de hoofden van allen, die haar lief waren. Zij wist, dat Krome waagstukken op zich nam, waarbij het niet slechts op leven en dood ging, maar ook om het slagen in zijn levenstaak, om zijn eer.

Dit alles beangstigde haar niet, maar het hief haar op uit de sfeer van het alledaagsche; het vlocht een gloriekrans om hare geliefden; het deed de ontstemming verdwijnen, die zij heden nog jegens haar man had gevoeld; het heilige haar verboden liefde — want was niet alles ten doode gewijd?

(Wordt vervolgd).

peesche volken, dan moet ik dadelijk, met volle overtuiging, ontkennend antwoorden.

Maar nog steeds is de levenskracht niet gebroken van de onophoudelijk uit Europa en Amerika zich opdringende missiën, die het Chineesche volk willen christianiseeren.

Niettegenstaande zoo dikwijls op hoogst treurige wijze een aanzienlijk aantal zendelingen werd vermoord, is die kracht niet verlamd.

Iets moet daaraan dan toch ten grondslag liggen, er moet daartoe wel een machtigen stimulans bestaan.

Zou men die volharding niet mogen toeschrijven aan de door die zendelingen telkens weder ontdekte schoone volksdeugden bij het goede deel der natie, — waardoor het zoozeer aanlokt, hen tot onze godsdienstbegrippen over te halen, tot innige zielevreugde en vromen trots der zendelingen?

Toch blijf ik het feit, het feit der zielenwinning, zeer betreuren. Het staat vast, dat, met welk goed doel ook, een opgedrongen inmenging in het zielenleven van eene zoo ontwikkelde en zooveel oudere natie, een daad is van onbeschaamdheid en van gebrek aan fijn gevoel.

China is het meest gebaat en zal het gelukkigst wezen, zoo het door andere, zoogenaamde verlichte, natiën met rust wordt gelaten.

Maar deze stem van mij zal wel blijven een „fox clemens in desserto."

De ondeugden van het Chineesche koelievolk worden dikwerf al te zwart afgeschilderd. Uitzondering wordt spoedig als algemeenheid aangenomen. Zeker mag men onder de Delische koelies ook het zoogenaamd schuim der natie verwachten. Tegen hunne euveldaden moeten wij gepaste, strenge maatregelen weten te nemen, zooals overal ter wereld ten opzichte van desperado's gedaan wordt; dat is plicht, verzuimen we die, gewis volgt de straf.

In Zuid-Afrika doet men die ondervinding op. Het »suaviter in modo, fortiter in re« mocht men daar wel eens van ons afzien, daarin zijn wij, dank zij onze langdurige ervaring, hen vooruit.

Het opiumschuiven is een slechte hebbelijkheid, vooral der armoedige, lagere Chineesche volksklasse eigen. Daaruit slaan de sluwe niet-schuivers munt. Deze speculatief aangelegden zijn dikwerf gewetenloozer dan de arme koelie, die nu eenmaal gewend is, na een dag langen zwaren arbeid, de zoo noodige rust te vinden, voor hem alleen te verkrijgen in een soort lichte bedwelming.

Trouwens, ik heb vele ordelievende, eerlijke Chineezen gekend, die met bedoeld oogmerk, dagelijks, na hun avondmaaltijd, een pijpje schoven en dan in een vrij zwaren slaap vielen. Zij berokkenden niemand schade, schande noch verdriet, en het is nog zeer aan twijfel onderhevig of hun gestel er erg onder lijdt.

In deze zaak zal ook wel weer, evenals bij het gebruik van sterke dranken, de onmatigheid de eigenlijke kwaadstichtster wezen.

Het meerendeel der koelies, hetzij hier nog eens uitdrukkelijk herhaald, is ijverig, werkzaam, volhardend en van ongeloofelijke arbeidskracht. Geen Javaan, Bojan, Batak, noch Maleier presteert zulk werk als de Chineesche veldarbeider. Zonder dezen, ware geen Deli-tabakcultuur ooit denkbaar geweest, zouden er niet zoovele millioenen aan den bodem onttrokken zijn.

Alleen de Chineesche koeli weet den harden Delischen grond genoegzaam te bewerken voor die cultuur, terwijl zelfs stoomploegen daar tegenover wel eens fiasco gemaakt hebben. Met zekerheid slingert die koelie zijn eigenaardig gevormde tjankol in den bodem, om de aarde een voet diep om te woelen. Ook de verzorging van de opgroeiende tabaksplant is aan geen betere hand toevertrouwd.

Evenwel, het zijn allen geen landbouwers van professie die als koelie uit China emigreeren en juist dat kaf onder het koren, die minderwaardigen, brengen de beteren in discrediet.

Hier zou ik de vraag kunnen beantwoorden: of in Deli onder de talrijke Chineezen ook de zoo gevreesde, beruchte, geheime genootschappen bestaan?

Voor zooverre mij bekend, hebben jaren geleden wel eens complotten bestaan, door die minderwaardigen gesticht. Die slechte elementen, ten eenenmale ongeschikt, voor den harden arbeid, legden het er op toe om door opruiing en pressie het betere deel der koelies aan hunne oogmerken dienstbaar te maken. Hetzelfde dus wat men in Europa en Amerika aantreft en hier nu tijdgeest genoemd wordt, synoniem met epidemie.

Onder de nieuwe koelies bevinden zich altijd enkelen, die der justitie ontvlucht zijn. Hoewel als arbeidskoelie geëmigreerd, maar zonder eenig voornemen om ooit te werken, trachten zij op de onderneming door hunne praktijken onrust te zaaien, paniek en opstand te bewerken, om daarna in troebel water te visschen, d.w.z. te stelen, te rooven en vervolgens te vluchten en in de wildernis benden te vormen.

Sedert maatregelen genomen werden om die opruiers onmiddellijk naar China terug te zenden, waar ze onverbiddelijk zeer zwaar gestraft worden, als hebbende deel uitgemaakt van een geheim complot, — is het gestook langzamerhand verminderd en eindelijk zoo goed als verdwenen; men hoort er althans tegenwoordig zeer weinig meer van.

Ofschoon, naar deskundigen beweren, in het algemeen in China het nut van bonden, vereenigingen, vak-organisatiën, enz. ook wel wordt erkend, zoo is echter door ingeslopen misbruiken aan de goede beginselen veel kwaad gedaan en is het bestuur aldaar zeer tel gebeten op alle niet te controleeren geheime genootschappen; omdat daaruit zoo herhaaldelijk rampen over het land zijn uitgestort. Men zegt, dat nu aldaar de doodstraf staat enkel op bewezen deelname aan een geheim genootschap.

Overal ter wereld is het de taktiek der radtongigen, maar overigens arbeidsonwilligen, om opstand tegen het gezag te prediken en gewelddaden uit te lokken, waaraan *allen* moeten deelnemen, om zoodoende straffeloosheid te verkrijgen.

Zijn de goede koelies eindelijk, na langdurigen arbeid, uitgeput en niet krachtig genoeg meer voor het veldwerk, dan vinden ze een toevlucht in het voor dergelijke invaliden voor den arbeid — en ook voor andere victims of labor — door de gezamenlijke ondernemingen gestichte en goed onderhouden asyl te Medan.

Men ziet dus dat de *goede* koelies in Deli geen geheel onverzorgde toekomst hebben en niet als een uitgeperste citroen worden weggeworpen. Er wordt dankbaarheid betracht tegenover de grondleggers der Delische fortuinen.

Een andere hebbelijkheid van vele koelies is de hartstocht voor het dobbelspel, in dien zin opgevat, dat velen hunner, eenmaal aan de speeltafel gezeten, zich niet genoegzaam meester kunnen blijven om na een zeker geleden verlies zich van verdere deelname te onthouden. De meesten spelen door tot hunne middelen geheel uitgeput zijn, om dan met stoïcijnsche kalmte in het noodlot te berusten en op een volgende gelegenheid te zinnen.

Dobbelspel lokt den dagloonner erg aan, het geeft hem emotie, na harden, inspannenden veldarbeid.

Alweder slaan de sterkeren van geest daaruit munt. Zij verlangden voor zich een deel van de winst der gelukkige spelers, wat ten allen tijde en over de geheele wereld een zeer gemakkelijke belastingheffing is geweest.

Daartoe moest dan ook het spel onder contrôle gebracht worden, niet om de zwakheid van het menschdom te genezen door bestrijding van de speelwoede, neen, zoo humaan bedoelden ze het niet, maar om tol te kunnen heffen van elke cent aan het hazardspel geofferd. Het spel moest daarom uitgeoefend worden in eenige bepaald aangewezen lokalen. Die belastingpolitiek is door onze regeering zeer praktisch bevonden, en daarom eenvoudig overgenomen. Onze staat, machtig als hij is, heeft die lokalen, door er een officieelen tint aan te geven, gesanctioneerd en wijders verpacht aan ondernemende Chineesche pachters.

Wij verleenen dus ook onze medewerking aan de exploitatie van den eenen Chinees door den anderen, en maken daarbij een prachtige cagnotte.

Hebben wij dus wel het recht om laag neer te zien op Chineesche spelers en schuivers? Tot welke mysterieuse gevallen die speelpacht soms kan leiden, leert het navolgende. Toen ik in het Medan Hotel logeerde, kwam op zekeren namiddag de chef van het buffet, een gegoed Chinees en net mensch, mij op mijn kamer bezoeken, om het navolgende verhaal te doen.

Een zijner vrienden, de onderchef van het buffet Toean Kwee, was door de politie, in tegenwoordigheid van vele getuigen, van 50 dollars beroofd geworden.

Ziedaar de quintessens van het verhaal. Zooals bekend, staan eenige politiedienaren ter beschikking van den speelpachter, als mata-mata, d. w. z. in echt Hollandsch, als spion-kommiezen.

Zij moeten overal rondloeren of er ook clandestien in eenige woning of daarbuiten door Chineezen gespeeld wordt, alzoo niet in de officieele speelplaats, waardoor natuurlijk de belasting ontdoken wordt.

Zoo waren des namiddags ongeveer ten 3 ure, toen de meeste logeergasten in de siesta lagen, eenige Chineesche hotel-boys achter op het erf aan het dobbelen.

Plotseling vlogen de geuniformde matamata's er op los, geld, kaarten of ander speelgerei confiskeerende en de spelers tevens ontlastende van het geld waarmede zij gereed stonden aan het spel deel te nemen.

Volgens mijn berichtgever had zijn vriend Toean Kwee slechts dood bedaard en onschuldig staan kijken naar het spel, doch niettegenstaande hij dit hun pertinent verklaarde, werd hij toch door de politieoppassers gefouilleerd en de bij hem aangetroffen 50 zilveren dollars eenvoudig goede buit verklaard. Er moesten dus wel termen bestaan in het pachtreglement die dergelijke vexatiën wettigen.

Om geen groote herrie te veroorzaken in het hotel, wat hem allicht zijn betrekking kon kosten, gepaard met een gedwongen verblijf in de toetoepan, waarin hij allerminst lust had, had Toean Kwee besloten in zijn groot verlies te berusten.

Zijn vriend kwam nu mij het geval meedeelen in de hoop dat mijn verontwaardiging zoo groot zou wezen, dat ik er een »Ingezonden Stuk« in de courant van zou maken.

Aangezien ik echter niet onvoorwaardelijk geloof kon hechten aan het verhaal;

mij onopgehelderd bleef waarom Toean Kwee juist met zóóveel zilver in zijn zak naar het spel stond te *kijken*, niet meedeed en ook niet meegedaan had;

ik, daartoe geheel onbevoegd, geen onderzoek op eigen houtje kon instellen en dan c. q. zeker nog gestuit zou hebben op een warnet van leugens aan weerskanten;

zoo heb ik mij onthouden van het op touw zetten eener pers-donquichotterie.

Mij zou ook weinig anders dan teleurstelling en dan ook verwijten over ongepaste bemoeizucht ten deel zijn gevallen;

hoewel ik de gemoedelijke overtuiging had dat in deze zaak *toch* onrecht gepleegd was, door het *ontnemen* van geld en de gepleegde roof ten voordeele zou strekken van pachter en politiedienaren-aanbrengers.

Alleen permitteerde ik mij de twee Chineezen te verwijzen naar het hoofd van politie en naar den kapitein der Chineezen, doch moet betwijfelen of zij zich de vingers hebben willen branden aan dat vuur.

(*Wordt vervolgd.*)

Van Vreemde Koloniën.

Jarimari. Jarimari is voor de Bandharis van Dadar en Mohim in Britsch-Indië een hoogst gewichtig personnage. Zij is de godin der cholera, die met haar acht-en-dertig cholera-moeders de heele streek op stelten kan zetten en de bevolking ten doode doemen. Wanneer nu de cholera onder de Bandharis talrijke offers maakt, wijten zij dit aan een booze bui van Jarimari en van zelf spruit daaruit voort, dat zij alles in het werk stellen om Jarimari's goed humeur weer te voorschijn te roepen. Etonensis beschrijft in de Times of India hoe de Bandharis 'm dat meenen te moeten leveren.

In de groote palmbosschen ten Noordwesten van Dadar ligt Borkar's Wadi, door hooge, goed onderhouden boomen beschaduwd en in het donkerste gedeelte van de wadi staat een ruwe hut, die de emblemen bevat van Jarimari en haar acht-en-dertig gezellinnen. De hut werd, voor zoolang als het zaakje door de autoriteiten werd toegelaten — één maand was daartoe als grens gesteld, met het oog op het besmettingsgevaar in de samenkomst van zóó velen gelegen — door Rama Bandhari bewoond, die als tusschenpersoon fungeerde tusschen de godin en zijne landgenooten. Voor de hut was een open ruimte, aan de eene zijde met matten belegd voor de Bandhari muzikanten en zangers, terwijl aan de andere zijde vier of vijf stoelen en enkele houten banken gereed stonden voor de ingewijden. Aan verscheidene boomen waren ter hoogte van een voet of vijf boven den beganen grond lampen bevestigd, die spookachtige schaduwen wierpen op den drempel van Jarimari's woning.

Rama, de hoogepriester van dezen cultus, een donkere, magere man met iets angstigs in zijn gezicht, ging met zijn assistent Govind de hut binnen, terwijl een aantal Bandhariknapen hun plaatsen innamen bij gong, cymbalen en trom, gereed om wanneer het oogenblik daartoe zou zijn gekomen, die instrumenten uit alle macht te bewerken. Na een pauze trad Rama te voorschijn met het symbool van Jarimari, gevolgd door Govind, die een brandende schaallamp droeg. Het symbool was niet meer of minder dan een glimmende koperen pot, gevuld met water, op een houten, onder bloemen bedolven stoel. In de opening van den pot stak een van het buitenste omhulsel ontdane kokosnoot, van boven uitgehold om de takken van een bouquet van jasmijnen op te nemen, zoodat aan weerszijden lange bloemtrossen afhingen. Die pot is het tehuis van Jarimari en de acht-en-dertig cholera-moeders. Achter den met jasmijnen versierde stoel plaatste Govind een anderen waarop een met ongekookte rijst, kamfer, zwart en rood reukpoeder gevulde tinnen schotel; daarnaast stapelde hij de kokosnooten, kamferblokken, betelnoten en goudsbloemen op, welke de ingewijde Bandhari's als een offerande aan Rama hadden gezonden. Daarna maakte hij een hoop van met wierook vermengde houtskolen vóór de zetel van de godin, nam eenige wierookkaarsjes, die hij aanstak, terwijl Rama een handvol dunne rotans gereed legde voor de komende plechtigheid. En terwijl de met wierookgeur rijk bezwangerde rook in dichte wolken omhoog steeg, nam Govind een weinig rijst en bloemen en bracht dit naar een ten noorden van de hut staand altaar.

Toen was alles voor de plechtigheid gereed. Rama gaf den knapen last om het teeken voor de samenkomst te geven, en plotseling brak een gehamer los op de instrumenten, dat in staat was om alle duivels uit het palmbosch te verjagen. De menschen kwamen langzaam opdagen, want velen werkten tot laat in den avond in de spinnerijen, en moeten dan eerst naar huis om voor den inwendigen mensch te zorgen voordat zij aan de plechtigheid kunnen deelnemen. Maar ten langen leste kwam een groepje vrouwen uit de duisternis te voorschijn, het hoofd met bloemenkransen en wat gouden sieraden opgesmukt, en de saris vast om middel en schouders gewonden. Zwijgend, dicht op elkaar, groepeerden zij zich om de deur van de hut. Het waren de vrouwen, waarin de acht-endertig cholera-moeders willen varen om ze tot de goddelijke razernij op te zweepen, die alleen door den menschelijken vorm kan worden weergegeven. Govind rakelde de wierook-massa op; de dichte rook warrelde weer omhoog en breidde over het geheel een ondoordringbaar floers; er was een gevoel van hekserij in de lucht en te midden van den rookwalm kon men nog even Rama zien, die diep voor de Moeder boog. Toen rees hij op, liet de rotans door zijne handen gaan, en leunde daarop tegen een palmboom, de oogen gesloten en met als van pijn bevende handen. Maar ziet, daar was wat te doen in de hut. Plotseling kwamen twee jonge vrouwen uit de duisternis te voorschijn recht voor de godin, met de armen zwaaiend. Zij wiegden en wrongen haar lenige vormen in de rook, doch spreken geen woord. Men kon slechts de borsten zien zwoegen onder de saris en hoorde de scherpe ademhaling, scherper en scherper, naarmate de razernij steeg. Toen kwamen uit het andere gedeelte van de hut nog twee vrouwen te voorschijn, die waggelend naar het andere altaar ijlden, en na dezelfde dolle bewegingen te hebben uitgevoerd, naar de Moeder dansten en het hoofd in den rook begroeven. Dezen werden bij tusschenpoozen gevolgd door anderen, die, dezen naar het altaar, genen naar de godin toesnelden — maar allen vol van razernij, dansend, springend, zwaaiend, tot zij er vermoeid bij neervielen. Intus-

schen voerde Rama een duivelsdans op eigen houtje in de rookwolken uit; de gong galmde, en bij het geraas der cymbalen voegde zich het geschreeuw der toeschouwers; de losgeraakte haarvlechten der vrouwen zagen er in het schemerduister uit als zwarte slangetjes, zich wringend van pijn; de vrouwen zelven waren even uitgelaten als de Bauchantes uit de oude fabelleer.

Het geraas nam telkens toe en af, nu uitstervend als de eerste razernij had uitgewerkt, dan weer nog scheller uitbrekend, wanneer de geest der Moeder de dweepsters tot nieuwe razernij opzweepte. Een groote mooi gebouwde jonge vrouw, die als een pop zonder wil danste en geen vermoeienis scheen te kennen, was Moti, de eerste danseres en de gunstelinge van Jarimari. Achter haar zag men Ganga, door Devi geliefd, en te midden van den rook, als een kikvorsch springend en huppelend, was Godavari, door Moeder Ankai tot razernij vervoerd. Om dezen dansten bij tweeën en drieën de overige vrouwen, met loshangende haren en gederangeerde kleeding, terwijl Rama af en toe dan deze, dan gene, die teekenen van vermoeienis gaf, met zijn rotans weder opwekte. Maar ten laatste trad Natuur weer in haar rechten, en zag men alle danseressen in den rook kruipende op den grond. Toen kwam Govind weer met een schotel en stipte het voorhoofd der vrouwen met vermiljoen aan, terwijl dezen omgekeerd zijn voorhoofd aanstipten. Toen deed hij een kamferblok in den schotel en stak het aan, en terwijl de heldere vlam voor het zinnebeeld der Moeder uitsloeg, stond de heele gemeente op en riep: „Devi ki Jaya" (aan de godin der overwinning). Daarop nam Moto den schotel en dien op het hoofd balanceerend, danste zij langzaam met groote zwevende passen om de Moeder, terwijl de muziek met hernieuwde kracht inviel, en de andere vrouwen aanspoorde den dans te hervatten. Toen het kamferblok was opgebrand, ging de schotel rond onder de vrouwen zoowel als de mannen, die de handen in de asch staken en daarmee het gezicht besmeerden. Met een uitdeeling van de geofferde kokosnooten, suiker en betelnoten, werd de plechtigheid besloten. Enkele meisjes dansten nog voor het altaar, maar Rama, die er genoeg van begon te krijgen, raakte haar met de handen aan, aldus de razernij bedwingend, en met een zucht dropen zij één voor één af in de duisternis van het palmbosch.

De bedoeling van deze plechtigheid is gelijk gezegd om Jarimari gunstig te stemmen, een godin, waarmee wel te praten valt, maar die, nu de menschen zooveel werk hebben in de spinnerijen en hun den tijd ontbreekt, zich veel met haar te bemoeien, wel eens boos wordt om de verwaarloozing en ten teeken, dat ze er nog is, dan af en toe de luitjes bij tien en vijftientallen tegelijk laat sterven. Van nature niet wreed is zij gemakkelijk weer in haar humeur te brengen. Een mooi met bloemen versierd altaar voor haar opgezet, wierook gebrand, muziek gemaakt; laat de vrouwen zich zelven dan aanbieden als speeltuig voor haar uitgelaten ongebondenheid, en zonder eenigen twijfel, zal zij berouw gevoelen over het aangerichte kwaad en aan de slachting een einde maken. De vrouwen, die zich voor deze plechtigheid leenen als uitermate geschikt om den geest der Moeder in zich op te nemen, worden Jhads geheeten. Jhad beteekent boom, en deze naam aan bedoelde vrouwen gegeven, doelt symbolisch op de eigenschap van den boom, dien de minste stormwind doet beven en sidderen, het hoofd doet buigen en zijne takken heen en weer bewegen doet.

De hongersnooden in Tongkin. De herhaaldelijk in Tongkin voorkomende hongersnooden tengevolge van overstroomingen als anderszins hebben het bestuur van Indo China bewogen om maatregelen te beramen, ten einde daarin te kunnen voorzien, zonder dat op een gegeven oogenblik te zware offers van de koloniale financiën zouden worden gevergd.

Eene te dien einde ingestelde, uit de vertegenwoordigers der Kamers van Koophandel en Landbouw samengestelde commissie, is in de maand Augustus ll. te Hanoi bijeengekomen en na verscheidene zittingen zijn de leden der commissie het eens geworden ten aanzien van de volgende punten:

Ten behoeve van alle provinciën van Tongkin zal een reserve- en voorzorg-fonds worden ingesteld, waarvan beheer en toezicht zullen worden toevertrouwd aan een comité van 15 leden, voorgezeten door een inspecteur der civiele diensten, en samengesteld uit ambtenaren en gedelegeerden der Kamers van koophandel en landbouw te Hanoi en Haiphong. De kas zal worden gevormd uit jaarlijksche bijdragen, op het lokaal budget en op de provinciale begrootingen uit te trekken.

Men heeft zijn gedachten laten gaan over de wenschelijkheid al of niet om de oude voorraadschuren van rijst en padi weder op te richten. De commissie zag er geen heil in tot den ouden staat van zaken terug te keeren.

Telken jare zal het comité met het oog op eventueelen hongersnood, contracten sluiten met leveranciers. Dezen zullen dan gehouden zijn de benoodigde hoeveelheden rijst of padi af te leveren in vijf of zes te voren bepaalde centra, die zich daartoe het best leenen, met het oog op eene gemakkelijke uitdeeling en met de verbinding met de plaatsen van ontscheping.

In elke provincie zal een comité, bestaande uit den resident of zijn gedelegeerde benevens europeesche en inlandsche notabelen zijn belast met de verdeeling over de dorpen naar gelang van de behoefte; terwijl het de taak der inlandsche notabelen zal zijn te zorgen voor de individueele uitdeeling.

Spoorwegen in Fransch West-Afrika. Het is wellicht wel interessant den huidigen stand van het spoorwegvraagstuk voor Fransch West-Afrika na te gaan, waaromtrent wij reeds meer het een en ander opmerkten.

Zooals men weet bestaat de verbinding van den Boven Niger, wat het fransch gebied betreft, nu nog slechts langs den Niger tot Koelikoro en van daar per spoorweg via Bammako naar Kayes aan den Senegal, welke rivier dan verder de verbinding met de kust uitmaakt, eene verbinding, waaromtrent de gouverneur-generaal Roume van West-Afrika, bij gelegenheid van een onlangs door de Association Cotonnière Coloniale te Parijs te zijner eere gegeven feestmaal evenwel nog moest opmerken, dat de onregelmatige loop dier rivier het gebruik van dezen waterweg voor het transport van producten slechts gedurende een korten tijd van het jaar mogelijk maakt.

Het vruchtbare Niger-gebied, waar men o.a. de katoen op groote schaal hoopt te kunnen verbouwen, moet, wil het zijne producten op de wereldmarkt brengen, een betere verbinding met de kust erlangen.

Langs drie wegen wordt nu die verbinding nagestreefd.

Ten eerste door eene lijn, die Kayes met een punt aan de kustlijn Dakar-Saint Louis verbindt, waartoe Thiès is gekozen. De opname dezer geprojecteerde lijn heeft plaats gehad. De geheele lengte zou van Thiès tot Kayes 672 kilometers bedragen, terwijl de kosten op 66000 franken per kilometer of omstreeks 44 millioen franken zou zijn begroot. Met de maatschappij, die den spoorweg Dakar-Saint Louis exploiteert, zijn onderhandelingen geopend voor den aanleg eener eerste sectie van Thiès tot N'Gahaye, een afstand van 140 kilometers. Tegelijk wil men evenwel ook van Kayes uit beginnen te werken en de lijn tot Ambidedi aanleggen. Bovendien schijnt afgescheiden van 't vorenstaande de mogelijkheid te zijn aangetoond om door het uitbaggeren van eenige dorpels in den Senegal en door het aanleggen van groote reservoirs in den bovenloop dier rivier waardoor haar debiet in den drogen tijd zou kunnen worden vermeerderd, ook den waterweg belangrijk te verbeteren.

De tweede spoorwegverbinding van den Boven Niger met de kust heeft hier tot uitgangspunt de havenplaats Conakry tevens hoofdstad van Fransch Guinea. De lijn is geprojecteerd van Conakry tot Koeroessa aan den Niger, een afstand van 600 kilometers, waarvan op het oogenblik gereed of onderhanden zijn de beide eerste sectiën ter gezamenlijke lengte van 302 kilometers, terwijl voor de voltooiing der laatste sectie Koemi-Koeroessa een bedrag van 30 millioen franken is bestemd, uit eene door Fransch West-Afrika nieuw te sluiten leening.

De derde verbinding is die, welke van de Ivoorkust uitgaat en wel van de havenplaats Abidjean. Op het einde van dit jaar zullen 82 kilometers van deze lijn gereed zijn en de aarden baan over 20 kilometers meer voltooid. Een voorontwerp is gereed voor eene tweede sectie, ter lengte van 115 kilometers, waardoor de lijn tot de N'Zi of Zini, een zijrivier van den Bandama, zou worden gebracht, maar het voorloopig einddoel Kong ligt nog een paar honderd kilometers verder het binnenland in, en is nog een heel eind van het stroomgebied van den Niger verwijderd, zoodat het nog wel ettelijke jaartjes duren zal, voordat deze verbinding tot stand komt.

Nog een vierde verbinding staat op het program en wel, die welke door Dahomey gaat, maar aan de maatschappij, die de concessie voor dezen spoorweg in handen heeft, is ruimte van tijd te over gelaten, zoodat, terwijl in Juli 1905 de eerste 102 kilometers voor het publiek verkeer konden worden opengesteld, op het oogenblik nog slechts de doortrekking tot Savé op zoowat een derde van den geheelen, te doorloopen afstand gelegen, in uitzicht staat.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Ingenieur. 17 November 1906.

De rapporten betreffende Straat Soerabaja (met afbeeldingen), door Dr. D. F. Tollenaar.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. October 1906.

Het eiland Bawan en zijn bewoners, door J. E. Jasper. — Iets over cijfers en percentages in verband met afdeeling B, door A. H. J. G. Walbeehm. — Openbare slachthuizen, door W. — Uit andere Koloniën.

Tijdschrift van het Kon. Ned. Aardr. Genootschap. 1906. No. 6.

De regenval aan de vlakke kusten van Java, door J. F. Niermeijer. — Uitzwerming van Javanen buiten Java, door G. P. Rouffaer. — De beraamde uitgave van de uitkomsten der Zuidwest-Nieuw-Guinea-expeditie 1904—05, door Redactie. — Litteratuur Oost-Indische Archipel.

Indisch Militair Tijdschrift 1906. No. 10.

Bali, door E. P. M. (met kaart). — Draagbaar veldgeschut, door A. J. Gooszen. — Waarom spreken wij Maleisch? door I. — Over dobbelen in het leger en nog wat, door B. — Een commandantsorder voor Atjeh. — Een nieuw model eetketel voor het Indische leger, door N. — Enz.

Cultura. November 1906.

De regeeringshulp ter opbeuring van den landbouw in de kolonie Curaçao, door R. H. Rijkens.

De Indische Mercuur. 20 Nov. 1906. No. 47.

Het Surinaamsche Manbarklakhout, door A. H. Berkhout. — Cultuur en handel van bananen in Costa-Rica en Fransch Congo, door N. W. M. — De regeeringshulp ter opbeuring van den landbouw in de kolonie Curaçao. — Een nieuw tijdschrift op de Philippijnen. — Openbare slachthuizen in Indië. — Solosche Landhuurdersvereeniging. — Uit Consulaire Verslagen. — Verslagen van Maatschappijen. — Enz.

Weekblad voor Indië. 1906. No. 25.

Een straf voor burgers, door M. van Geuns. — Uit het verleden van Tjipanas, door J. G. Doorman. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël. — De Bali-expeditie in woord en beeld. — De aankomst van de verwanten van den radja van Tabanan te Ampenan. — Correspondentie uit Bali. — Een brand te Semarang. — De races te Buitenzorg — De legende van Tamioka, door Také.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

S. S, „Goentoer" commandant H. le Clercq.

Van Batavia:

J. de Groot met echtgenoote en 2 kinderen.
J. Alberda.
Z. J. van der Vegte met echtgenoote.
B. H. A. Carp met echtgenoote en 4 kinderen.
Mejuffr. Honig.
L. H. Spook met echtgenoote en 2 kinderen.
Mevrouw Weduwe M. Herfkens geb. Halewijn.
P. A. Bergsma met echtgenoote en 1 kind.
J. W. Maronier met echtgenoote en 3 kinderen.
W. C. Loudon met echtgenoote.
J. G. Dom met echtgenoote.
A. F. Heijmann.
L. van Verre met echtgenoote en 1 kind.
Mejuffrouw C. Slingervoet Ramondt.
W. L. Blankert.
F. H. A. Greve.
J. H. W. Graaf van den Bosch.
H. N. Balsem met echtgenoote en 3 kinderen.
F. Ch. Heijting met echtgenoote.
J. B. Drossiers met echtgenoote.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den .... 190...

Straat of gracht

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

F. VORST,
Handel in Comestibles.
Prinsestraat 103. -Noordeinde 155.
Vraag speciale prijscourant van
INDISCHE INGREDIENTEN
voor de Rijsttafel.
Steeds voorhanden prachtige grove
Japan-, Java- en Bassin Rijst,
Witte en Zwarte Ketan.
TELEPHOON 2785.

Restaurant KNAPPSTEIN
Vlamingstr. 15-17. Tel. 2479. Den Haag
Plats du Jour à 50 ct.
Diners à f 0.80, f 1.20 en f 2.—
A la Carte degelijk tegen matige prijzen.
Van 1888 tot 1902 Chef-Kok,
Rest. Riche, alhier.

Heeren Rookers!
Bijzonder aanbevolen het merk
CONSULADO
een zeer geurige **3 cts. Sigaar**
A. G. AUDIER, Prinsestraat 134,
hoek NOORDWAL.

De Goedkoope Winkel van
H. DE LA COURT.
Chemische producten,
Borstelwaren, Sponsen, Zeemleder,
TOT DE LAAGSTE PRIJS.
Hemsterhuisstraat 283.

W. PAULUSSEN.
Drogist, SPUI 156a
recht over de St. Jacobstraat.
GOEDKOOPSTE en SOLIEDSTE adres
voor Parijzer Gummi- en Verbandartikelen.

H. v. DOOREN & Cie.
MODES.
DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschestr.

Huishoudkarntjes
worden met veel succes ook in de Koloniën gebruikt, zijn zeer geschikt voor het maken van versche karnemelk, slagroom en het klutsen van eieren. Aanbevelend,
Riviervischmarkt 9, den Haag.
Landbouwkantoor, M. J. SPRUYT.

BUITENLANDSCHE COIFFEUSE
biedt zich aan voor Kappen aan huis.
Specialiteit in Fransche Coiffure Ondulation Marcel.
E. SCHLEIDEN,
1e v. d. Boschstraat 145.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.
MAGAZIJN van
Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Fornuizen.
GASORNAMENTEN,
Huishoudelijke Artikelen.
KEPPLERSTRAAT hoek Regentesselaan,
'S-GRAVENHAGE.

NIEUW
Malthusianisme.
Damesdeskundige.
MEVROUW ADRIAAN
Regentesselaan 362,
einde halte lijn 5.
Consult dagelijks, Zondags op verzoek.

ELITE SHOES
Maat- en Reparatie-Ateliers
Vos in Tuinstraat 4
tegenover „Hotel des Indes"

H. HESSELS & ZOON
Importeurs van
Amerikaansch Schoeisel
Schoeisel voor Indië —
Piet Heinstraat 117

Onderwijs en Opvoeding.
Ondergeteekende, **biedt** een **liefderijk tehuis** en **goede opvoeding aan** voor **schoolgaande kinderen**, die hunne ouders tijdelijk moeten verlaten, om onderwijs in Holland te genieten, te Kampen, een stad bekend door hare goede inrichtingen van onderwijs.
Adres: A. VAN DER KUIJP,
34 IJselkade, Kampen.

„ADLER" Schrijfmachine.

Onmiddelijk, volkomen en blijvend zichtbaar schrift, groote doorslagkracht om tot 15—20 doorslagen tegelijk met het origineel te maken.
Bijzondere eenvoud in constructie, voorzien van alle denkbare voordeelen. Voor Indië de meest gewilde machine.
Hoogste onderscheiding **Gouden Medaille, Tentoonstelling van Gemeente-Administratie,** gehouden te Amsterdam, Sept. 1906.
Imp.-Exp.: B. J. RUBENS & Co.,
Amsterdam, 11 Nic. Witsenkade.
Telefoon **1923.**

G. J. HEEMSKERK
OBRECHTSTRAAT 198 hoek REINKENSTRAAT.
Telephoon **3641.**
Van af heden verkrijgbaar de Koffie en Thee der **Firma de Wed VAN NELLE** te Rotterdam.

Koffieprijzen p. ½ K.G.		Theeprijzen p. ½ K.G.	
Rood merk . . .	60 cts.	Gebroken N°. 1	f 1.50
Zwart " . . .	54 "	Afternoon tea . "	1.25
Groen " . . .	52 "	Zuivere theeën "	1.00
Paarsch " . . .	50 "	" " "	0.80
Ook verkrijgbaar		" " "	0.65
Alex Meier Koffie		**Thueré Thee**	
prijzen 57½, 67½, 80 ct.		f 1.50, 1.25, 1.00, 0.80	

Aanbevelend, G. J. HEEMSKERK.

Ch. F. RIJKEN & Co.
Vleugels, Pianino's, Orgels.
Verhuren, Stemmen, Repareeren
NIEUWSTRAAT No. 26.

Brückel Mutzenbach,
Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,
'S-GRAVENHAGE.
Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

W. A. H. MEERSHOEK
IN
Groenten, Aardappelen, Fruit en Comestibles. Den Haag.
Frederikstraat 36. Den Haag.
Telephoon No. 1361.

TRANSVALIA.
Prins Hendrikstraat 74.
Extra voorraad Dienstbodenboezelaars,
Wollen Ondergoederen
ook in
ECHT JAEGER.

Th. FRANKEN,
Confiseur, Patisier, Glacier,
Sumatrastraat 1g. bij het Kanaal.
's GRAVENHAGE.
Telefoon No. 1460.

Toko Bahroe,
Van Kinsbergenstraat 126
DEN HAAG.
SPECIAAL ADRES voor
Versche Boemboe-Boemboe, Kroepoeks, Petis Ikan, Petis Oedang, Diverse Zuivere Siropen.
SAMBALANS. Dodol en Wadjieck, import Grieksche Muskaat Wijn, enz.
Verzending Binnen- en Buitenland.
Billijke vaste prijzen.
Aanbevelend,
W BARNAS.

J. J. REESER.
Meubeleering,
Behangerij, Stoffeerderij.
Piet Heinstraat 116. Elandstraat 76 en 85.
Telephoon 1740.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA.
DEN HAAG, Telefoon No. 2531. VEENESTRAAT 23.
LUNCHEON ROOM.
Haagsche Beschuit.

AGUILAR'S
Port-, Sherry- en Madeirawijnen
zijn alom bekend.
VRAAGT PRIJSCOURANT.
Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG. Telephoon Interc. 264.
Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

H. VAN ROOY,
Amerikaansch- en Fransch Schoeisel.
Bankastraat 4 L, Den Haag,
naast de Melkinrichting „DE SIERKAN".

JAN MESKER & Co.
Prins Hendrikstraat No. 48.
Complete Meubileering van Huizen in koop en in huur.
VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN.
TELEFOON No. 3983.

A. KREIJMBORG & Co.
HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.
Huis van den Eersten Rang.
LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200.

Modernste inrichting voor **Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleeding,** gemaakt en naar maat.
Aan de afdeeling Kleeding naar Maat zijn verbonden:
1 Professeur de Coupe en 10 Coupeurs met assistenten.
Coupe Système Americain
Uitrustingen voor de Indiën.
Uniformen, Gala- en Automobielkleeding. Ambtsgewaden; waterdichte stoffen voor Jacht- en Sportkleeding.
Parterre: Heerenkleeding;
1e Etage: Kleeding naar Maat; 2e Etage: Kinder- en Jongeheerenkleeding.

The High Life Tailor.
Regentesseplein 20. — DEN HAAG.
HEEREN-KLEERMAKERIJ.
Uitsluitend élegant werk tegen matige prijzen.
Bijzonder aanbevolen aan repatrieerenden.
UITRUSTINGEN voor Oost en West.
GEOPEND van 9 tot 6 uur.

N°. 48. Donderdag 29 November 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.”

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie en Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat**.

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG”, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 'sjaars, (voor Indie en het buitenland minstens f 2.50)

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in éens schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van Boeatan.

De Sint Nicolaas-étalage in Plaats 9 is sedert een paar dagen gereed. Er is veel moois te zien, allerlei groote en kleine, kostbare en eenvoudige voorwerpen, bizonder geschikt voor feestgeschenken.

Tot een bezoek aan deze interessante uitstalling behoeven leden en belangstellenden zeker niet meer uitgenoodigd te worden.

Stuurlui in den vreemde.

In de Straits-Budget van den 4en October ll. troffen wij onder het hoofd „Dutch possessions” het volgende aan:

„De positie der Nederlanden met betrekking tot hunne bezittingen in Oost-Indië is er een, die de bezorgdheid wekt van Groot-Brittanje en alle andere vrienden van het hollandsche volk. Wat een ware goudmijn moest zijn gebleken voor het hollandsche volk, is slechts een goudmijn gebleken voor ambtenaren, enkele kooplieden, vele planters en mijnbouwondernemers, sommige scheepvaart-maatschappijen, en een of twee leveranciers, maar het hollandsche volk als volk heeft zoo goed als niets uit zijn Oost-Indië gemaakt. Bovendien is wat voordeel het bestuur over deze kolonie ook moge hebben gebracht alweêr uitgegeven in den eindeloozen krijg tegen onze oude bondgenooten en vrienden, de Atjehers, en aan expeditiën tegen ongehoorzame hoofden zooals die, welke nu nauwelijks op Bali is beëindigd. De Britten gaven Java aan de Hollanders terug in een zeer bevredigenden toestand, een ware plantage van het eene einde tot het andere, met den meest vruchtbaren bodem ter wereld en een landstelsel, waarin zij geen reden hebben gezien verandering te brengen.

Sumatra was bij verre na niet zoo vergevorderd: in werkelijkheid werd de beschaving op dat groote eiland slechts vertegenwoordigd door enkele kuststations, die daar door Jan Compagnie waren gevestigd. Wat van Sumatra te maken viel was den Britten bekend, en alles was gereed om het te maken tot wat het geworden is en wordt. Maar de Britten bezaten wat de Hollanders schijnbaar nimmer zochten — de onveranderlijke vriendschap en bondgenootschap met het Atjehsche volk. In het verdrag met de Hollanders gesloten, waarbij Sumatra van ons op hen overging, was bedongen dat de Atjehers vrij en onafhankelijk zouden blijven, zooals zij te voren geweest waren. De heer Gladstone stond, jaren daarna, toe dat die voorwaarde van de lei werd geveegd, en als zoovele uitvloeisels van de impulsie van den besten financier en den slechtsten staatsman, dien Groot-Brittanje ooit bezat, is deze intrekking hier voor de Hollanders een valstrik, een misleiding gebleken en voor de peperplanters en handelaars in deze streken een struikelblok. Dat de tijd zal komen, wanneer de Hollanders zullen hebben te vechten voor hunne oostindische bezittingen of die zullen moeten overgeven, is zoo zeker als dat de zon morgen opgaat, en dat zij aan den strijd de voorkeur zullen geven boven een eenvoudige overgave is even zeker. Zij moeten dus zorgen hun huis, zoo spoedig als mogelijk is, in orde te brengen; hunne marine versterken als ze maar eenigszins kunnen; vrede maken met de Atjehers en ook vriendschap sluiten met dit krijgshaftige en nuttige volk, en op alle mogelijke manieren geld sparen.”

Een merkwaardig stuk, waarin hier en daar de plank misgeslagen wordt, zoo o. a. waar het Straitsblad meent, dat het nederlandsche volk geen voordeel zou hebben getrokken uit zijne oostindische bezittingen — zijn spoorwegen gebouwd, zijn staatsschuld voor een niet onbelangrijk deel gedelgd uit de uitkomsten van het cultuurstelsel op Java spreken eene gansch andere taal. En het was ook niet het nederlandsche volk, dat den eindeloozen Atjehkrijg bekostigde, maar het indische budget bracht de daartoe benoodigde reuzensommen op. Ook valt op de zoo gunstige voorstelling van den toestand van Java op het oogenblik der teruggave aan den nederlandschen souverein wel wat af te dingen — de particuliere landerijen, waarmee we in onze maag zitten, maakten een deel uit der toenmalige overdracht, waaraan trouwens vóór Sir Stamford Raffles ook het hollandsch-fransch regime van Maarschalk Daendels schuld droeg — en met de financiën der „plantage van het eene einde van het eiland tot het andere” was het treurig gesteld — dit alles zonder af te dingen op het feit dat sir Raffles zeker een der beste bestuurders is geweest, die Java tot dien tijd heeft gekend.

Merkwaardig noemen wij het stuk, omdat het in zijne conclusiën werkelijk goede raadgevingen bevat, merkwaardig ook, ten aanzien van eene der raadgevingen om de zijde, vanwaar die kwam, zoodat mocht zij in ernst gemeend zijn mogelijk meer steun zou te verwachten wezen, dan tot nu toe werd ondervonden.

De Atjeh-kanker dagteekent niet van de laatste dertig jaren; men sla er de geschiedboeken op na en zie hoe de Atjehsche zeeroovers voortdurend onze nederzettingen ter Westkust van Sumatra belaagden, verzekerd van straffeloosheid door een verdrag, dat Nederland de handen bond, dat anders zeker veeleer een einde zou hebben gemaakt aan een staat van zaken, die overal elders in den archipel met kracht bedwongen, hier rustig kon voortduren.

De onmacht, waartoe Nederland gedoemd werd, kon niet nalaten indruk te maken op den Atjeher, die in den Engelschman den beschermer zag voor zijn teugelloos bedrijf, en toen de engelsche regeering de handen van hem aftrok, in de engelsche nederzettingen aan de Straat van Malakka weder belanghebbende vrienden vond, die hem trots het officieel verbod op den uitvoer van wapens en munitie naar den overval tegen het voor de peper geinde goede geld aan de middelen hielpen om den strijd tegen het Nederlandsch gezag voort te zetten. Hielp en nòg helpt, want nog in zijn jongsten Atjeh-brief maakt de correspondent van de Nieuwe Courant melding van een heele kongsie van atjehsche peperplanters en handelaars, die ter Westkust van Atjeh den invoer van wapens en munitie bezorgden, die hun penangsche gedelegeerde, Toekoe Raja van Tripa, tusschen andere handelsgoederen verborgen hun toezond.

De Atjeh-oorlog duurt lang, veel te lang, zoo tengevolge van onze eigen misslagen en weifelingen, als door de nabuurschap van Penang, dat tengevolge van den Atjeh-oorlog en zoolang als deze duurt een mes in handen heeft, dat aan twee kanten snijdt. Genoemde correspondent wijst er op, waarom de Atjeher zijn peper niet naar Sabang maar naar Penang zendt. Daar krijgt hij geld voor zijn waar, maar hier kan hij tevens oorlogstuig voor zijn geld koopen, en tengevolge van de vlag, die de lading dekt, waaronder dit oorlogstuig wordt binnengesmokkeld, zeker zijn, dat de ontdekking zoo goed als uitgesloten is, omdat onzerzijds aan engelschen handel en scheepvaart op Atjeh zoo min mogelijk moeilijkheden in den weg zullen worden gelegd.

„Sluit vrede, vriendschap met de Atjehers,” schrijft het Straitsblad.

Een der factoren om daartoe te geraken, een zeer gewichtige, ligt buiten ons bereik ten ware de publieke opinie in de engelsche nederzettingen aan de Straat van Malakka zich eindelijk gaat verzetten tegen het feit dat enkelen daar niet schromen om, tegen het bestuur en zijne voorschriften in, ter wille van eigen gewin de engelsche vlag te misbruiken en onder hare bescherming zich tot smokkelaars te verlagen, aan wie voor een groot deel de schuld moet worden geweten dat op Sumatra's Noordkust zooveel bloed noodeloos werd gestort.

Mocht men in de nederzettingen aan de Straat van Malakka tot de overtuiging komen, dat een vreedzaam zich ontwikkelend Noord-Sumatra èn voor Penang èn voor Singapore meer voor de toekomst belooft, dan het luttel tijdelijk gewin voor enkelen, die er belang bij hebben dat de toestand van wanorde voortduurt, dan zouden waarschijnlijk ook onzerzijds krachtiger maatregelen kunnen worden getroffen, in overleg met de engelsche regeering, om aan den smokkelhandel in wapens en oorlogstuig paal en perk te stellen.

De geschiedenis is er om te bewijzen hoe goede

nabuurschap — niet alleen in woorden maar ook in daden — beiden ten goede komt, en Singapore kan uit de geschiedenis zijner opkomst het voorbeeld halen, hoe Nederland het niet bij woorden liet.

E. de Waal schreef in zijne Nieuwe Reeks Aanteekeningen op Onze Indische Financiën Dl. III. blz. 30 het volgende over het zeerooversbedrijf in den archipel:

„Om de noord, bij onze buren, scheen 't bedrijf in 't begin van ons tijdvak op te herleven. De handel te Singapore klaagde al bitterder over de onverschilligheid der Britsche oorlogsschepen jegens den toenemenden zeeroof van Maleijers en Chineezen nabij, tot zelfs in, die haven. Etlijke leaders der Singapore Free Press in 1852 en 53 kenschetsten die werkeloosheid als vernederend tegenover den ijver der onze. (Zie b.v. 29 April 1853). Een daarvan gaf aan de Britsche kooplieden den raad om, vermits de regeering tegen de roovers onmachtig bleek, hulp te verzoeken aan den gouverneur generaal van Nederlandsch Indië; zijn kruisers toch hadden zoo uitstekend getoond het gespuis aan te durven; zond hij ze maar even buiten Riouw noordwaarts, Singapore zou weer veilig zijn. (Dit was trouwens niet de eerste maal dat Engelsche bladen aan 't streven onzer marine tegen den zeeroof hulde brachten. Zie ettelijke opstellen van den „Moniteur des Indes").

Wie had er belang bij dat Nederland zoo goed de politie in zijne wateren handhaafde, zoo niet Singapore, dat langzamerhand nagenoeg den ganschen inlandschen productenhandel van de omringende eilanden aan zich trekken kon, toen de groote vloot van inlandsche vaartuigen ongehinderd de reis naar het Leeuwen-eiland kon ondernemen?

En zooals toen Nederlands goede zeepolitie aan de opkomst van Singapore ten goede kwam, zou nu wellicht een verscherpt toezicht op den uitvoer naar Atjeh en op de nakoming der officieele bepalingen een einde kunnen maken aan een, voor de britsche vlag weinig eerenden smokkelhandel.

Maar mocht het eenmaal daartoe komen, dan is voor Nederland en het bestuur in Nederlandsch-Indië daarmee nog niet alles gezegd.

Ook wij begingen onze fouten, te veel om die hier weer op te noemen, die aan het verzet in Atjeh steeds nieuw voedsel gaven, steeds de hoop daar levendig hielden, dat weer het oude leventje van weleer in eere zou worden hersteld.

Atjeh is bij de besprekingen over de Indische Begrooting in de Tweede Kamer niet vergeten, en geruststellend eenigszins klonk de toezegging van den minister van een overleg betreffende de tegenwoordige sterkte der bezettingstroepen met den gouverneur-generaal.

Pacificeeren stelt een tweeledigen eisch, het breken van het verzet, en bescherming en waarborgen voor zijne ontwikkeling aan het, in onderwerping gekomen deel der bevolking.

Men heeft zich op Atjeh dien eersten eisch in hoofdzaak alleen voor oogen gesteld, en daarmede veel bereikt doch ook telkenmale weer veel doen verloren gaan.

Dat nu eindelijk ook die tweede eisch tot zijn recht kome. Hoe wij ons zulks voorstellen hopen wij in een onzer eerstvolgende nummers mede te deelen.

De Chineezen-politiek.

In Ons Volksbestaan, orgaan van de groep Ned.-Indië van het Alg. Nederl. Verbond, is een zeer opmerkelijk artikel opgenomen over „Onze Chineezen-politiek", geteekend Sz.

In dit opstel, waaraan door de pers ruimschoots belangstelling is gewijd, wordt een onderwerp behandeld, dat zeker de aandacht verdient. Wij kunnen het tot onzen spijt, niet in zijn geheel overnemen en bepalen ons daarom slechts tot de slotsom, waartoe de schrijver komt.

„Welke weg moet nu bewandeld worden in zake Chineezen-politiek? Hierbij zal rekening gehouden moeten worden ook met de eischen van Nederlandsch buitenlandsche staatskunde, waarom deze aangelegenheid in deze kolonie niet geheel afgedaan kan worden. Maar overigens zullen, als van zelf spreekt, bestaande toestanden en belangen niet uit 't oog verloren mogen worden.

Met inachtneming hiervan moet ten aanzien van de hiergeboren Chineezen ernaar gestreefd, dat hun duidelijk wordt, hoe zij niet langer beschouwd worden als vreemdelingen, als uitgestooten, maar als landskinderen, wier belangen behartigd worden evenzeer als die der andere klassen van bevolking; zooveel als de belangen dier andere klassen — ook met alle andere belangen moet zulks 't geval zijn — en de algemeene staatkunde het toelaten.

Om hiertoe te geraken schijnt, onder meer, 't volgende in de eerste plaats noodig te zijn.

Voor de Chineezen, die niet opgaan in de Inlandsche bevolking, moet de weg tot verkrijging van gelijkstelling met Europeanen openstaan, wat trouwens reeds nu 't geval is. Dat daarvoor eenige voorwaarden bedongen worden, kan slechts een prikkel zijn zich op te werken tot 't algemeene beschavingspeil van den Europeaan (al worden zulke eischen aan de Europeanen zelf niet gesteld; velen hunner blijven dan ook daar beneden;) en is in zoover heilzaam. De belangen onzer nationaliteit mogen hierbij niet uit 't oog verloren worden en de eisch van voldoende kennis van de Nederlandsche Taal moet men niet laten vallen. Eer zou hieraan eenige meerdere gestrengheid op haar plaats zijn. Overigens zou waarschijnlijk de omslag bij de behandeling der verzoeken tot verkrijging van gelijkstelling met Europeanen verminderd kunnen worden. Zoo zou de overeenstemming met den Raad van Indië voor elk van dergelijke gevallen afgeschaft kunnen worden, ware het niet, dat daartoe wijziging van het Regeerings Reglement (109 laatste lid) noodig is.

De overigen worden met Inlander gelijkgesteld, voorloopig met uitzondering ten aanzien van 't agrarische recht (tot tijd en wijle er een voor alle klassen gelijk agrarisch recht is).

Een ander middel om de Chineezen te doen gevoelen, dat ook om hun belangen gedacht wordt, dat dus ook zij inderdaad als landskinderen beschouwd worden, is: behartiging van 't onderwijs onder de Chineezen — een onderwerp dat thans onder hen (evenzeer als onder de Inlanders), de algemeene aandacht trekt.

Slechts door toevallige omstandigheden kregen te Batavia en te Bandoeng (zoo niet op andere plaatsen) de pogingen door de Chineezen zelf in 't werk gesteld om in 't onderwijs hunner kinderen te voorzien, een Engelsche richting. Door hen zelf is reeds ingezien dat het voor de praktijk beter is dat hun kinderen zich in 't Nederlandsch bekwamen.

Intusschen is 't vraagstuk van 't Chineesch onderwijs sedert in een andere phase gekomen. Een Chineesch inspecteur van onderwijs heeft de scholen alhier bezocht en ziehier wat daaromtrent in Het Nieuws van den Dag van 21 Juli j.l. te lezen staat:

„Sedert eenige dagen heeft te Semarang eene belangrijke vergadering van invloedrijke Chineezen plaats.

„Sinds Zondag beraadslagen in het gebouw der onlangs door ons beschreven Chineesche school de afgevaardigden van de verschillende Tiong Hwa Hwee Kwan-vereenigingen over eene algemeene organisatie van het Chineesche onderwijs in Indië. In die vergadering zijn vertegenwoordigd de vereenigingen van Batavia, Tana-Abang, Passer Bahroe, Serang, Buitenzorg, Cheribon, Palembang, Pekalongan, Semarang, Magelang, Solo, Ngawi, Kediri, Djombang, Toeloeng-Agoeng, Blitar, Bondowoso, Batang, Poerbolinggo, en Soerabaja. Buitendien werden brieven van adhaesie ontvangen van de vereenigingen te Modjokerto, Tegal, Malang, Indramajoe, Probolinggo, Pasoeroean, en Boemi-Ajoe.

„Na eene breedvoerige discussie is in deze vergadering besloten tot de stichting van eene federatie der Chineesche T. H. H. K.-vereenigingen onder den naam: Tiang-Awa-Tjong-Hoi, welke naam 't best te vertalen is met: „Algemeen Chineesch Verbond".

„De zetel van dit verbond, voor dit jaar te Semarang gevestigd, zal, naar De Loc. meldt, telken jare worden verlegd naar een andere plaats; ook de jaarvergaderingen, feitelijk dus een congres van afgevaardigden der Chineesche onderwijsvereenigingen, zullen telkens in eene andere stad worden belegd.

„Hoofddoel van het Verbond is: éénvormigheid van het Chineesche onderricht in Ned. Indië en om dit hoofddoel te bereiken zal het verbond een Chineeschen inspecteur van onderwijs uit Peking engageeren. Deze inspecteur zal bezoldigd worden door de aangesloten vereenigingen, waartoe elk dezer zal bijdragen naar gelang van het in de school werkzame aantal onderwijzers.

„De inspecteur zal voortdurend de scholen bezoeken en maandelijks een rapport indienen bij het hoofdbestuur van het Verbond.

„Reeds is tot de onderkoning van Canton het verzoek gericht, een Pekingschen paedagoog die het Mandarijn Chineesch en de Engelsche taal volkomen machtig is, voor de inspecteursbetrekking aan te bevelen. Indien men niet op deze wijze met de aanstelling van een inspecteur geslaagd zal zijn vóór 1 October (den eersten van de 9e Chineesche maand) zal het hoofdbestuur Dr. Lim Boen King te Singapore — omtrent wiens bezoek aan Java onlangs in ons blad een en ander is medegedeeld — in den arm nemen; hij toch beschikt over invloedrijke relaties te Peking.

„Het hoofdbestuur van het Verbond zal bestaan uit zes leden die elk jaar zullen aftreden doch terstond herkiesbaar zullen zijn.

Voorts is nog besloten tot de vorming van een algemeene boekerij van leerboeken voor de Chineesche scholen.

„Deze belangrijke vergadering duurde ook heden nog voort."

Er behoeft wel niet op gewezen, welk groot gewicht aan deze besluiten te hechten is!

De Regeering schijnt 't beginsel in bijblad 1057 neergelegd, n. l. dat 't onderwijs der Vreemde Oosterlingen geen onderwerp van regeeringszorg is, eindelijk te willen laten varen. In zooeven genoemd dagblad is vermeld:

Bij Gouvernements besluit van 16 Augustus 1906 is aan Que Tjien Hok c. s., Thoen Tjan c. s., Phoa Keng Hek en Gouw Peng Liang te kennen gegeven, dat het uitbreiden van de gelegenheid voor Chineezen om van Gouvernementswege onderwijs te ontvangen, dan wel het ondersteunen van voor hen bestemd particulier onderwijs door de Regeering in overweging is genomen, waarbij het in de bedoeling ligt in de eerste plaats de noodige aandacht te schenken aan dat onderwijs, waaraan voor de Chineezen hier te lande het meest behoefte bestaat, doch dat in afwachting van eene definitieve beslissing te dier zake nog geene toezeggingen kunnen worden gedaan ten behoeve van bepaalde plaatsen of catagorieën van personen.

Het is te hopen, dat dit in overweging nemen niet te lang duurt; want reeds te lang is te dezen verzuim gepleegd, en valt veel en met spoed goed te maken. Openbare (gouvts.) lagere scholen voor Chineesche kinderen, in hoofdzaak overeenkomende met de Europeesche, op de drie hoofdplaatsen, wat Java betreft, en misschien te Padang, Makassar en Medan op de Buitenbezittingen, zullen geleidelijk opgericht moeten worden, te beginnen met Batavia, de oudste en volkrijkste der Chineesche nederzettingen in deze gewesten. Het spreekt van zelf, dat die scholen in de Chineesche wijken moeten komen te staan. In de meer binnenlandsche Chineesche vestigingen zouden openbare lagere scholen, overeenkomende met de Inlandsche lagere scholen voldoende zijn en zelfs al dadelijk in een groote behoefte voorzien.

In afwachting van de oprichting dezer scholen zouden particuliere Chineesche scholen, welke aan zekere voorwaarden voldoen, w. o. onderwijs in 't Nederlandsch, dan wel in de landstaal of in de Maleische omgangstaal, wat laatstgenoemde categorie scholen betreft, aanspraak moeten hebben op geldelijke ondersteuning door 't gouvernement, op denzelfden voet als de particuliere Inlandsche scholen, voor welke deze aangelegenheid kortelings op uitnemende wijze geregeld is (Stsbl. 1906 no. 241).

Een derde middel, toe te passen om de hier geboren Chineezen aan ons te binden, bij hen voelbaar te maken, dat de Regeeringszorg zich ook over hen uitstrekt is: ook eenigde bezoldigde staatsambten voor hen open te stellen. De betrekking van majoor, kapitein, luitenant der Chineezen kan, althans op Java en Madoera, de drie hoofdplaatsen en enkele andere belangrijke nederzettingen uitgezonderd, feitelijk gemist worden en het is, gelooven wij, dan ook goed gezien, sedert 't bovenvermelde onderzoek van 1895, deze betrekkingen, waar ze nog niet bestonden niet meer in 't leven te roepen. Op die plaatsen hebben de Chineezen hun wijkmeesters, maar staan overigens onder 't Inlandsch bestuur, en dit werkt uitstekend. Maar waar genoemde betrekkingen bestaan, is het wenschelijk en billijk eenige voordeelen eraan te verbinden — aan een behoorlijke bezoldiging kan bij den tegenwoordigen staat der geldmiddelen wel niet gedacht worden — zoo b.v. een toelage voor schrijfbehoeften of voor politie 1) en herstel van de vroegere vrijstelling van bedrijfsbelasting — een betrekkelijk kleine opoffering — en eindelijk dadelijke vrijstelling van de verplichtingen door 't passenstelsel opgelegd. Wat dit laatste betreft: het is toch iets ongehoords aan iemand, dien men waardig keurt de betrekking van officier der Chineesche natie te vervullen, de verplichting op te leggen van 't vertoonen van een pas bij wat de plaatselijke ambtenaren als een reis gelieven te beschouwen.

Welke betrekkingen er voor in aanmerking komen, zou een punt van nader onderzoek moeten zijn. Het spreekt van zelf dat daartoe in de eerste plaats die te brengen zijn, waarvoor Chineezen bijzondere geschiktheid hebben, als kassier en geldteller bij 's lands kas, schatter bij de gouv. pandhuizen (aanvankelijk werden voor deze laatste betrekking Chineezen genomen; zij werden door Inlanders vervangen, na dat deze blijken gegeven hadden voor 't daaraan verbonden werk de noodige geschiktheid te kunnen krijgen); bij de opiumregie (ook de Chineezen bij dezen tak van dienst werden er uit verwijderd 2). Voor de toelating van deze betrekkingen zou o. a. kennis der Nederlandsche taal geëischt kunnen worden 3).

Natuurlijk blijve het hier niet bij! In 't algemeen kan gezegd: het Gouvernement trekke zich de belangen der Vr. O. evenzeer als die der andere bevolkingsklassen aan; de weg der onverschilligheid op dit gebied worde verlaten! Om maar iets te noemen: ingeval van volksziekten moet de overheidszorg niet ophouden aan de grenzen der wijken van Vr. O., ook hun moeten dan kosteloos geneesmiddelen verstrekt.

De hier aangegeven maatregelen kan de Indische

1) Op sommige plaatsen worden die reeds genoten.

2) Met de ontneming hunner broodwinning aan de Chineezen uit de twee laatstgenoemde betrekkingen schijnt kwalijk vergolden de medewerking, over 't geheel door de Chineesche pandhuis- en opiumpachters verleend bij de invoering van den gvts. pandhuisdienst en de opiumregie, ongeacht zulks weinig met hun belangen strookte.

3) Of wel 't geslaagd zijn in 't z. g. klein-ambtenaarsexamen. Van de verschillende klassen der bevolking worden alleen de Vr. O. niet tot dit examen toegelaten — weder een uitzonderingsbepaling in hun nadeel.

Regeering nemen in afwachting van de stappen, welke 't Opperbestuur moge doen.

Zij betreffen de hiergeboren Chineezen — die het niet helpen kunnen, dat zij hier, en Nederlandsche onderdanen zijn; wier belangen onze Regeering dus meer aangaan dan den Keizer van China; welke belangen ook aanspraak hebben op behartiging door de Regeering.

Welke maatregelen te nemen zijn ten aanzien der toelating van buiten N. I. geboren Chineezen is een zaak van ook buitenlandsche politiek. Het zou mij te ver voeren hierover in beschouwingen te treden. Op uitnemende wijze werd het onlangs gedaan door Mr. J. A. Nederburgh, ook ten aanzien van vreemdelingen in 't algemeen, in een opstel getiteld: „Toelating in- en verwijdering uit Ned.-Indië" en opgenomen in de Januari-aflevering van 1906 van De Indische Gids. — In elk geval zal overwogen moeten worden of beperking der toelating gewenscht en mogelijk is; zoo ja, op welke wijze ze moet plaats hebben.

Intusschen is het iets anders te dezen eenige beginselen aan te geven en eenige wenschen neer te schrijven dan de bepalingen zelve te ontwerpen — bepalingen, waarbij rekening gehouden moet worden met zoo verschillende belangen en die voldoen moeten aan zooveel eischen, w. o. die der praktijk.

Misschien zou het een wijze maatregel wezen — na overleg met 't Opperbestuur, dat de hoofdbeginselen vaststelt — daartoe een commissie van alleszins bevoegden te benoemen.

In die commissie zouden niet mogen ontbreken Mr. J. A. Nederburgh en een paar hiergeboren, bij hun rasgenooten in aanzien zijnde, ook Westersch ontwikkelde, echter niet geheel geëuropeaniseerde Chineezen.

Ongeveer dezelfde argumenten gelden voor maatregelen, als hierboven bedoeld, ten gunste van de andere hiergeboren Vreemde Oosterlingen dan de Chineezen. Ook zij kunnen het niet helpen dat zij hier getogen en geboren zijn en ook van hen kan niet gezegd worden: dat zij het in hun eigen land zooveel slechter hebben dan hier. Ook ten aanzien van hen geldt: „Vertrouwen schenken wekt vertrouwen." Zijn die maatregelen, wat ons staatsbelang betreft, niet zóó urgent als zulks thans ten aanzien der Chineezen 't geval is, de bezwaren ertegen zijn ook zooveel geringer, door hun kleiner getalsterkte. Aangaande in 't bijzonder de Arabieren kan hier nog gezegd worden, dat zelfs in streken, waar zij in grooten getale gevestigd zijn en met een vrij godsdienstige bevolking, hun invloed ongeveer = o is."

Sz.

Oost-Indische Berichten.

Geestige Schutters zijn die te Padang. Zij hebben met de officieren aan het hoofd voor een paar weken het volgende request aan den Gouverneur-Generaal gezonden.

Het request begint met den onderkoning een veer op den hoed te steken. De schutters „geven met den meest verschuldigden eerbied te kennen dat zij met groote ingenomenheid hebben kennis genomen van een bericht, dat bij Zijn Excellentie het voornemen zou bestaan tot opheffing der verschillende schutterscorpsen in Ned. Indië"; terwijl het „overbodig," wordt geacht „Zijn Excellentie nog te wijzen op de vele oorzaken, waarom bovengenoemd voornemen zoo algemeen met vreugde begroet wordt. Dan wordt men gemoedelijk, zeggende dat het voorts in verband met de voorgenomen opheffing grootendeels als nutteloos mag beschouwd worden, ingezetenen van Padang nog verder te plagen met de wekelijksche exercitiën en al hun aankleve, temeer waar te Padang de oefeningen van 't handjevol schutters, 't welk nauwelijks aanspraak kan maken op den naam van corps, van dien aard zijn, dat het prestige van den Europeaan daaronder zeer moet lijden" *(sic!)*

Redenen, waarom ondergeteekenden zich eerbiedig tot Zijn Excellentie wendden met het verzoek den commandant der Padangsche schutterij te willen machtigen de schutterijoefeningen, in afwachting der algeheele opheffing te beperken tot de schietoefeningen.

Is er wel iets tegen den menschen hun zin te geven?

Bat. Nswbl.

Aanmoediging visscherij-bedrijf. Naar de *Java-bode* uit goede bron verneemt, bestaat bij de regeering het plan om, ter aanmoediging van de zeevisscherij, op een nader te bepalen plaats aan de kust van Krawang eenige semi-permanente loodsen op te richten, waar de visschers tegen een minimum prijs van 4½ cent per kilogram zout kunnen koopen voor de bereiding van het zeebanket.

Hunnerzijds verbinden zij zich echter, die bereiding in de loodsen te doen geschieden. Zij zullen te allen tijde vrijen toegang hebben, doch de visch zal eerst door hen mogen worden weggehaald, als alles gereed is.

Doel van dezen maatregel is ook, te weten te komen hoeveel zout precies noodig is voor een zekere partij visch, daar, indien men het zout zoo maar en tegen verlaagden prijs der bevolking aanbiedt, dit natuurlijk voor andere doeleinden zou kunnen worden aangewend.

Als de plannen tot uitvoering komen, zal de leiding der onderneming aan een Europeaan worden toevertrouwd.

Nog steeds voortvluchtig. Men schrijft uit Celebes aan het *Soer. Hbld.*:

De radja van Goa en de maradja's van Madjene en Pembaoewang in Mandar zijn nog niet gevat, niettegenstaande ijverig gezocht wordt.

Over kapitein Hans Christoffel in het Sawiettosche wordt niets vernomen; hij heeft van Makassar een sergeant-majoor laten overkomen die uitmuntend boegineesch spreekt, en alles wat hij nog meer vraagt, wordt oogenblikkelijk toegestaan. Toch zijn er die volhouden, dat de brave Christoffel den vorst niet vinden zal. Over 10 dagen, 20 October, is het juist een jaar geleden dat de radja van Goa uit zijne vorstelijke woning verdween zonder een spoor na te laten. Het is bekend dat de vorstin van Tanette, die ons zoo gaarne helpt en steeds heeft getoond goed op de hoogte te zijn van de gestes over het gansche eiland van de voornaamste raddraaiers, evenmin weet, waar hij uithangt. Men zij indachtig aan de omstandigheid dat de radja van Goa *de ware radja* van Celebes is en daarom vereerd wordt. Die vereering is zeer waarschijnlijk grooter buiten zijn eigen rijk dan daar binnen.

Een belangrijke kwestie voor Indië. Aan de vereeniging Tiong Hoa Hwe Kwan is door den directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid de vraag gedaan op welke wijze de vereeniging zich voorstelt dat aan het doel dat zij zich gesteld heeft, onderwijs in het hollandsch aan chineesche kinderen, door de regeering steun kan worden verleend.

Wij hebben indertijd deze kwestie uitvoerig behandeld schrijft het *Bat. Nbl.* van 23 Oct. j.l. De toestanden zijn thans evenwel in zooverre veranderd dat men met de aanstelling van een onderwijzer van gouvernementswege op een chineesche school geen vreede zou kunnen hebben. De Tiong Hoa Hwe Kwan heeft thans overal scholen gesticht en iedere school maakt natuurlijk aanspraak op hulp.

Zeer waarschijnlijk zal de vereeniging zich dan ook gedwongen voelen te verklaren dat naar haar meening thans het eenige middel is de openbare lagere scholen open te stellen voor chineesche kinderen. Hierdoor zou, gegeven de verrassende groote lust tot studie bij dit deel der indische ingezetenen, en aangenomen dat het verzoek bewilliging vindt bij de regeering, het europeesch onderwijs een belangrijke uitbreiding moeten ondergaan.

Het is geen gevoel van stand- of rasverschil die ons tot verklaarde tegenstanders maakt van een oplossing der onderwijskwestie in dezen zin. Hoezeer wij echter het streven onzer chineesche vrienden billijken, ja loven, hoezeer wij erkennen dat zij, evenals de inlander, aan de belastingen die zij opbrengen, zwaarder dan die over andere categorieën der ingezetenen, het recht ontleenen voor hun kinderen onderwijs te vorderen, zoo moeten wij ons nochthans scharen aan de zijde van hen die overtuigd zijn dat de toelating van geen hollandsch sprekende leerlingen op onze lagere scholen van zeer nadeeligen invloed zal zijn op het gehalte van het onderwijs. Ongetwijfeld zal ook voor inlandsche en chineesche kinderen de lagere school moeten worden opengesteld, maar eerst dan, wanneer de aanstaande leerlingen hetzij door de opvoeding te huis, hetzij door een geregeld en voldoend bezoek van elementaire volksscholen, welke van staatswege voor alle niet hollandsch sprekende kinderen dienen te worden opgericht, in staat zijn gesteld om het onderwijs op de lagere school in de voor hen vreemde taal volkomen te volgen. Het komt ons voor dat onze onderwijzers zich niet krachtig genoeg kunnen uitspreken tegen de toelating van aldus onvoldoend voorbereid leerlingen, die een gevaar zouden worden voor de school.

En dat mag nimmer het geval zijn.

De bedrijfsbelasting der huisbedienden. Gelijk wij indertijd hebben voorspeld, ondervindt men bij de inning van de bedrijfsbelasting der huisbedienden onoverkomelijke moeilijkheden, schrijft de *Locomotief*:

Er is geen fluctueeler volkje dan onze godsdienstige geesten en de meeste verlaten ons, zonder dat wij weten waarheen. Een groot deel van deze belasting-schuldigen is alzoo onvindbaar en de kapala's kampong zitten met de handen in 't haar. De resident van Cheribon heeft aan al zijne ambtgenooten een lijst toegezonden van de in zijn gewest onvindbaar geblekenen, met de bedoeling, dat naar deze menschen in de andere gewesten nasporing zal worden gedaan. Of ZHEG's plan het door hem gewenschte succes zal hebben, valt te betwijfelen, meent het blad. Indien alle loerah's over geheel Java aan 't werk gezet moeten worden om de officieel verdwenen belastingschuldige huisbedienden op te zoeken, komt er voor deze ijverige landsdienaren wederom aardig wat werk aan den winkel. Hoe vaak toch veranderen onze bedienden van naam als zij ons verlaten en bij een ander in dienst treden!

Het hoofd van plaatselijk bestuur te Semarang is geëindigd, den europeeschen ingezetenen dringend te verzoeken, hun medewerking te verleenen, wat natuurlijk bijzonder weinig baten zal.

Zoo spreekt de *Locomotief*:

„Een livretten-stelsel" zegt de *Java-Bode* dat is het redmiddel; het overige is niets dan lapwerk.

Uit den treure hebben wij dit onderwerp reeds besproken en de voordeelen daarvan aanbevolen.

Een onding, gelijk de *Locomotief* de huisbediendenbelasting vindt, is deze o.i. zeer billijk en veel te lang uitgestelde completeering van de bedrijfsbelasting geenszins, maar men heeft van regeeringswege niet voldoende rekening gehouden met bezwaren aan de inning verbonden.

Ware eerst een livretten-stelsel ingevoerd, dat overal waar het bestaat, uitmuntend voldoet, dan zou men niet de minste moeite hebben ondervonden met het alsdan voor anker gelegde dienstboden-volkje in deze kolonie.

Maar het kost een beetje soesah, het legt verplich-

tingen op de europeesche inwoners en daarom wil men er niet van weten.

Een nieuw dagblad. Het *Soer. Hbld.* verneemt uit de beste bron dat eenige maanden geleden het geld voor het oprichten van een nieuw dagblad te Semarang reeds gevonden was! eenige kapitalisten, die in de exploitatie van een tweede dagblad voor Semarang een goede geldbelegging zagen — wat zij inderdaad is, mits men den abonnementsprijs niet te laag stelt, — hadden de handen ineengelegd. De heer Scheltema, tegenwoordig woonachtig te Londen, werd aangezocht de redactie op zich te nemen; hierop was door de bewuste kapitalisten gerekend. Doch deze berekening kwam niet uit: de heer Scheltema moest de heeren teleurstellen om redenen, die hier niet behoeven vermeld te worden.

De oprichting van een nieuw blad te Semarang heeft dus enkel wegens de onverwachte weigering van den heer Scheltema haar beslag niet gekregen en het ligt voor de hand dat, als de oprichters de hand kunnen leggen op een degelijken, met Indische zaken vertrouwden journalist, de verwezenlijking der plannen niet lang meer op zich zal laten wachten. Wij willen voor de Semarangers het beste hoopen.

Naar aanleiding van de **Köpenick-klucht** schrijft K. W. in het *Nieuws van den Dag*.

Maar wat een uil, die oplichter, après tout. Waarom niet naar Indië gekomen? Hier lukt zoo'n mop nog veel beter.

Neem Batavia. Komt op het kantoor van den ass. resident Kreischer een majoor. Gouden kraag, sterren, sabel, helmhoed, enfin: model gekleed, aan het hoofd van een bende soldaten. Daar is aankomen aan: Dat doe je desnoods op dezelfde wijze als de man in Berlijn.

— Mijnheer Kreischer, ik kom U mededeelen dat ik benoemd ben tot civiel en militair gezaghebber van Batavia. Hier is het Bevelschrift uit Buitenzorg. Ik ben de majoor Dinges.

De heer Kreischer, d'abord, ziet niets verwonderlijks in het feit zelf dat een majoor belast wordt met het civiel gezag. Dat komt zoo dikwijls voor tegenwoordig... Maar hij kijkt toch even in het officiersboekje, daar hij den majoor niet kent.

— Dinges, Dinges? Hier zie ik dat U nog kapitein bent, jongste helft, zegt hij, te goeder trouw geloovende, dat de man die voor hem staat werkelijk degene is voor wien hij zich uitgeeft.

De ander bijt zich op de lip, hij had er niet aan gedacht en maar eene majoorsuniform aangetrokken om meer indruk te maken. Maar hij herstelt zich onmiddellijk.

— Bevorderd bij keuze, mijn waarde heer. Bevorderd bij keuze! antwoordt hij nonchalant, en die zoo waarschijnlijke opheldering neemt den laatsten twijfel van den afgezetten ass. Resident weg.

— Ge zult me genoegen doen met me onmiddellijk het batig saldo van de Gemeente Batavia over te geven. Laat zien: er is zoowat f 98.000,—? . . .

— Juist, majoor.

— Hm! Ik dacht dat het meer was. Zoo, goed, in orde! Ja, het spijt me wel, maar mijne orders luiden om U in arrest te stellen. Hier heb ik den brief van kapitein olijn die mij daartoe machtigt.

Op het hooren van dien geduchten naam onderwerpt de ass. resident zich zonder morren aan zijn lot, laat zich boeien en gaat, doodsbleek maar met fermen pas naar de provoost der schutterij, onder geleide van een peloton piekeniers.

De valsche majoor Dinges ontsnapt met La Seyne«...

Lepra-bestrijding. — In de 24 Oct. jl. gehouden vergadering van den gemeenteraad te Batavia heeft dr. Kiewiet de Jonge tersprake gebracht de lepra-genezing zooals die door hem en dr. Kayser beoogd wordt.

De maatregelen, die wij willen nemen, zegt dr. De Jonge, zijn rationeel en juist.

Maar vooraf de vraag: is de bestrijding noodzakelijk. En dan moet m. i. het antwoord bevestigend luiden. Lepra is een besmettelijke ziekte; die meening wordt vrijwel algemeen door de medici gedeeld. Daar staat echter tegenover dat de besmettelijkheid niet groot is.

Maar wanneer lepra besmettelijk is, dan ligt het voor de hand, dat maatregelen genomen moeten worden om besmetting te voorkomen. En die maatregelen kunnen uitgaan van de regeering, van de gemeente, en van het particulier initiatief. Spreker houdt 't ervoor dat maatregelen van de regeering den eersten tijd niet te wachten zijn. Er bestaat kans op dat de gemeente het doet, maar beter acht spreker 't, wanneer het uitgaat van het particulier initiatief.

Over 't algemeen, zegt dr. De Jonge, bestaat bij het publiek, dat met de ziekte onbekend is, een groote vrees voor lepra. Hoe 't komt . . . . misschien dagteekent die vrees nog uit de middeleeuwen . . . . doet er niet toe, maar zij bestaat. Maar die vrees is *te* groot en daardoor is men over 't algemeen geneigd tot het nemen van strengere maatregelen dan noodig zijn.

Ik durf verklaren, dat het gedwongen isoleeren van lepra-lijders niet noodig is. Het is zelfs overbodig; dat leert de ervaring in Noorwegen. Daar zijn zeer veel lepralijders en hun aantal is den laatsten tijd zeer verminderd. Ze worden niet opgesloten, ze moeten alleen voldoen aan enkele bepalingen nl.: slapen in een afzonderlijk vertrek, eten van een apart servies, aparte kleeren dragen, die afzonderlijk gewasschen worden.

Willen zij daaraan niet voldoen, dan worden ze opgesloten, maar toch zoo, dat zij gedeeltelijk hun vrijheid hebben en altijd in de nabijheid van de plaats, waar hun familieleden wonen.

Deze betrekkelijk humane bepalingen zijn volstrekt afdoende gebleken voor de bestrijding der ziekte. Het is onnoodig de menschen te behandelen als misdadigers, zooals op de Sandwich-eilanden.

Het noorsche systeem is het ware, maar 't is een groote moeilijkheid dit ook hier in te voeren, omdat men van de inlanders de toepassing niet gedaan krijgt.

Tot op zekere hoogte is isoleering dus wenschelijk, maar zoo humaan mogelijk en in de buurt van de verwanten, opdat ze met de wereld in contact blijven.

Dat is ons plan, zegt dr. De Jonge, en als de menschen zelf tot ons komen dan zullen zij zien, dat zij niet van de wereld zijn uitgesloten.

De inlander zal eerder komen, wanneer hij in een klein, aangenaam thuis wordt opgenomen, dan wanneer hem een groote inrichting wacht, waar alles reglementair toegaat. Hij kan zich bij ons bezig houden met landbouw, want wij hebben een groot stuk grond aangevraagd.

We zijn met inlanders begonnen, omdat dit goedkooper is, dan wanneer ook Europeanen zouden worden opgenomen.

Ook willen wij trachten, inlanders, die niet opgenomen willen worden, onschadelijk te maken voor hun omgeving door hen toch te verbinden.

Hoewel spreker aan het particulier initiatief de voorkeur geeft, zal de financieele steun der gemeente dankbaar aanvaard worden en zal men zich gaarne stellen onder controle der gemeente.

Ik wensch de aandacht te vestigen op deze zaak, zoo besluit dr. Kiewiet de Jonge, en hoop dat als ik later kom om steun, men die mij niet zal onthouden.

Nog meer Australiërs. Medio November a.s. zal wederom eene commissie naar Australië vertrekken, tot den aankoop van paarden.

Ditmaal gaat de kolonel niet mede, maar zal de commissie zijn samengesteld uit den dirig. paardenarts Hoogkamer, als president, den ritmeester Groeneveld van het Remontedepôt, en den kapitein der Artillerie Schultz, als secretaris. (*N. v. d. D.*)

Chef Geneeskundige dienst. Uit Buitenzorg wordt gemeld, dat de quaestie omtrent de benoeming van een Chef van den Militair Geneeskundigen dienst thans in dier voege is opgelost, dat eerstdaags de bevordering van den dirigeerend officier van gezondheid der 1ste klasse dr. R. F. J. Wijckerheld Bisdom tot kolonel, chef van genoemden dienst, kan worden tegemoet gezien. (*N. v. d.D.*)

Een nieuwe onderneming. »Het plan om allereerst te Batavia een filiaal op te richten van de Queensland Meat Export en Agency Company, Limited, te Brisbane, begint thans vasteren vorm aan te nemen. Door deze Maatschappij en door de firma Burns Philip en Co. Ltd. te Sydney is besloten, met de medewerking van een Bataviaasch Syndicaat alhier een Batavia Cold Storage Co. in het leven te roepen.

Het doel dezer Cold Storage Co. is het importeeren van bevroren geslacht en zuivelproducten van Australischen oorsprong, welke hier tegen zeer concurreerende prijzen ter markt gebracht zullen worden. De slachterijen staan in Australië onder voortdurende contrôle, zoodat men omtrent de kwaliteit van het vleesch gerust kan zijn.

Het spreekt van zelf dat men zal beginnen met een import op bescheiden schaal.

De ondernemers zijn echter van het succes overtuigd, waar zij zoowel te Manilla als te Singapore de meest gunstige resultaten hebben verkregen.

Te Manilla wordt door de Cold Storage elke twee maanden 600 tons vleesch en boter geïmporteerd, te Singapore 150 tons.

Tot dusverre is alleen het stoomschip »Guthrie« voor het vervoer van de Cold Storage artikelen ingericht, doch nu wordt ook het s.s. »Airlie« daarvoor bestemd, zoodat het debiet der Queensland Meat Export en Agency Company Ltd. belangrijk kan worden uitgebreid.

Behalve Manilla en Singapore wordt ook met succes Wladiwostock geregeld van bevroren vleesch en boter voorzien.

Batavia zal nu ook onder de consumenten worden opgenomen, terwijl Rangoon vermoedelijk spoedig zal volgen.

Het oorspronkelijke plan om te Tandjong Priok Cold Storagesmagazijnen te bouwen heeft men voorloopig laten varen; in stede van kostbare gebouwen te stichten, wordt bij wijze van proef een licht schip aangekocht, hetwelk te Sydney geheel voor het doel zal worden ingericht en te T. Priok wordt gestationneerd.

De kosten worden hierdoor zeer belangrijk verminderd, terwijl gegarandeerd wordt, dat, indien b.v. na een jaar mocht blijken dat de zaak geen levensvatbaarheid bezit, het hierbedoelde schip door de Queensland Meat Export en Agency Co. en de firma Burns Philip en Co. naar elders zal worden gebracht en uitgerust, terwijl het bedrag waarvoor het schip werd ingekocht en uitgerust, zegge totaal f 70,000, aan het Syndicaat wordt gerestitueerd, zoodat de risico van de deelnemers al zeer gering te noemen is, waar in het meest ongunstige geval rekening houdende met de waarde aan voorraden, enz. toch minstens 75 pct. van het hier gestorte kapitaal zal terugvloeien.«

Mijnbouw-gedobbel. In de meeste bladen wordt den laatsten tijd gewaarschuwd tegen het dwaze gedobbel in mijnbouw-aandeelen.

Ook het *Soerab. Handelsblad* blijft hierin niet achter en houdt het volgende niet onaardige preekje, ondanks zichzelven:

»Tegen dezen windhandel waarschuwen? Het komt niet in ons op. Dat ligt sinds lang niet meer op den weg van den publicist; hij wordt niet meer aangehoord, als hij een sermoen houdt. De menschen zweepen elkaar op en hebben het veel te druk om naar de stem van het gezond verstand te luisteren.

Gaat uw gang, beste vrienden. Dans een patertje langs den kant met de makelaars, en als dit uit is, noteert dan de cijfers, die zij dicteeren. Koopt, koopt, koopt. Gij zult allen winnen; niemand uwer zal verliezen

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

XV.

Toen Maleen evenwel de verlichte vensters en hallen van het Engelsche consulaat-generaal voor zich zag, zwegen alle gedachten voor de éene, kleine vraag: „zal hij er zijn?"

Hij was er.

. . . .

Onder de kasuarinen aan de Ras Noengua, wandelde Maleen Dietlas aan de zijde van den missionaris Beta op en neer.

„Ik zou Marie naar Europa zenden," zeide zij tot besluit van een klein betoog, „of, als u meent, dat zij het noordelijk klimaat niet zou verdragen, geef haar dan bij de Engelsche of Fransche zusters ter opvoeding! Het kind is te knap, om zonder de hoede van andere vrouwen hier zonder gevaar te kunnen leven."

De geleerde liep in gebogen houding zeer verlegen en gansch niet op zijn gemak naast zijn elegante bezoekster.

Hij had zijn bril afgenomen en hield zich ijverig er mee bezig, de glazen met zijn zakdoek te wrijven.

Zijn oogen hadden zonder bril een doffen, matten blik en zijn spitse neus was rood van den wortel tot de punt, ofschoon hij nooit een druppel alcohol gebruikte.

„Ja.... ik heb de zaak zelf ook al eens overdacht," antwoordde hij bekommerd.

Maleen teekende met de punt van haar parasol bogen in het gladde zand aan hare voeten.

„Ik begrijp heel goed, dat de scheiding u zwaar moet vallen," sprak zij zacht.

Beta zuchtte.

„Daarnaar mogen wij niet vragen."

De toon van zijn stem sneed haar door de ziel.

„Is het mogelijk," dacht zij, „ben ik het, die dezen eenzamen man den zonneschijn van zijn leven wil ontnemen? — En moet dat wezenlijk zoo zijn?"

De allée maakte een bocht.

Voor hen lag onder de schaduw van tamarinden en palmen een waterput. Op den steenen muurrand daarvan zat Marie. Zij hield de smalle, bruine hand met fijne pols op een buikigen kruik van onverglaasd rood leem.

Als een Rebekka!

Voor haar evenwel stond geen Eleazer, maar een elegant Europeaan, met wien zij druk babbelde.

Niet Krome, zooals Maleen in het eerste oogenblik gevreesd had.

Maleen bleef staan.

„Zie eens!"

Beta moest, om iets te onderkennen, eerst zijn bril opzetten.

Intusschen kwam de Europeaan groetend en glimlachend de naderenden te gemoet.

Het was de Italiaan, Cavaliere Despini.

„Welk een onverwacht genoegen, mevrouw de barones hier aan te treffen!" zeide hij beleefd.

Zij beantwoordde even hoffelijk zijn groet, doch keek langs hem heen naar het jonge meisje.

Marie stond langzaam op, als met tegenzin, gedwongen door Maleens blik.

„Ik ben blij, dat ik je vind, jij schuw kind," zeide Maleen. „Ik heb iets met je te bespreken."

Zij keerde zich even naar Despini en den Missionaris om.

De heeren willen wel vooruit gaan. Wij hebben elkander heel in vertrouwen iets te vertellen."

Goedschiks of kwaadschiks, moest de Italiaan zich bij den geleerden zendeling aansluiten.

Maleen nam op de plaats op den bronrand en greep de handen van het meisje, dat met lang bewimperde, nachtdonkere oogen, schuw en weerbarstig naar haar opzag.

Zoo hield zij haar een vriendschappelijk preekje.

Een meisje als zij, gaf Maleen te kennen, mocht zich niet iederen dag met een anderen heer en tête-à-tête laten aantreffen. Al stak er ook nog zoo weinig kwaad in, het was toch iets, dat niet te pas kwam, en wat haar goeden naam zou kunnen schaden, enz.

Marie liet Maleen praten. Eindelijk hief zij het fijne, bruine gezichtje op en zeide:

Parbleu, wie heeft er ooit met speculatie verloren behalve dan domme burgers en buitenlui? Gij weet het beter. Redjang Lebong zullen nog eens op 10,000 procent komen.

Dobbelt maar raak, beste vrienden. Uw vrouwen behoeven er niets van te weten en uw kinderen evenmin. Als het uur slaat, dat de winst kan worden binnengehaald, is 't nog vroeg genoeg. Dobbelt dus voort: koopt, verkoopt, herkoopt, herverkoopt, herherkoopt, herherverkoopt — het geheim om rijk te worden is voor u geen geheim meer.

Dwaas die wij zijn! Wij zien daar voor ons geestesoog radelooze vrouwen met huilende kinderen verschijnen. Een waanvoorstelling, een schrikbeeld! Zij die dobbelen verliezen niet. . . .»

Tot zoover het *Soer. Handelsblad.*

Uit het bericht van de Mijnbouwmaatschaphij Paleleh, schrijft de *Javabode* blijkt duidelijk, dat men nu ook met een gerust hart de Paleleh's kan gaan pousseeren. Er zijn »snoeren in den dwarsslag ontdekt." Dat is minstens 40 pct. rijzing! »Een bewijs dat wij ons dicht bij het rif bevinden.« Weer 40 pct.! »Verschillende niveau's worden op die gangen aangezet om de erts-reserve te vergrooten.« Nog eens 40 pct.

Hoera! Daar gaat ie!

Zulke mijnbouwberichten zijn goud waard voor de makelaars, en de directie heeft zeer terecht vermeend de hoopvolle woorden van den hoopvollen heer Dibbetz niet aan belanghebbenden te mogen onthouden.

Als die »snoeren« later weer verdwijnen en het »rif« blijft verre, of de ertsreserve blijkt niet exploitabel — geen nood, dan zakken de stukken maar weer tot nader order.

Courtage en provisie worden in elk geval verdiend en wat de één verliest, wint de ander.

Alleen voor die »anderen« is de zaak min of meer bedenkelijk, — maar après nous le déluge!

West-Indië.

Curaçao. Wij ontleenen aan de Amigoe di Curaçao dat het bestuur der groep Nederlandsche Antillen van het Algemeen Nederlandsch Verbond o.a. het volgende ter kennis bracht van de leden der groep, naar aanleiding van het bekende schrijven van het hoofdbestuur:

„Hulde brengende aan de ridderlijkheid van de mannen van het Hoofdbestuur die, na overtuigd te zijn geworden, „dat de toon van het gewraakte stuk beleedigend en ongepast was en de anonieme plaatsing verkeerd is geweest", niet geaarzeld hebben dit rondborstig te erkennen en volledig eerherstel te geven, en de leden met dit feit gelukwenschende, verklaart het Groepsbestuur zich bereid met nieuwen moed de werkzaamheden te zullen hervatten en daaraan zijne beste krachten te zullen wijden.

Rekenende op den steun der leden gaat het Groepsbestuur dan ook vol vertrouwen de toekomst weder tegemoet en spreekt het den wensch uit dat de vriendschapsbanden, welke thans opnieuw met het Hoofdbestuur worden aangeknoopt, hechter zullen zijn dan ooit te voren."

Het incident is dus gesloten. — Schwamm drüber!

Met de financiën van Curaçao gaat het niet bijzonder. We waren in den laatsten tijd nog al verwend door herhaalde meevallers in verband met de te laag gebleken ramingen. Voor de eerste negen maanden van dit jaar brachten de belastingen 3000 gld. minder op dan het 9/12 van de raming over het heele jaar ad 235875 gld. Wel brachten de inkomsten van onderscheiden aard 68277 gld. op of ruim 14000 gld. boven het 9/12 van de raming over het heele jaar, maar daarbij was een buitengewone ontvangst van de posterijen ad. ruim 12000 gld. De vernielingen, door den jongsten storm veroorzaakt, zullen aan de ontvangsten over het laatste kwartaal waarschijnlijk niet ten goede komen.

Wat die vernielingen aangaat, moesten het op Curaçao gelijk bekend nog al ettelijke dammen ontgelden. De topograaf, J. V. D. Werbata, is nu te Willemstad aangekomen, ten behoeve van de topografische opname in de kolonie. Laat ons hopen, dat deze opname zooals verwacht wordt, er toe moge bijdragen, om bij den verderen aanleg der dammen een waarborg te erlangen, dat zulke tegenslagen en masse — enkele doorbraken zullen wel nimmer zijn te voorkomen — tot het verleden zullen behooren.

Wat de topografische opname van Curaçao betreft doet de heer P. A. Euwens de volgende interessante mededeeling aan de Amigoe:

„In de laatste jaren is meermalen de opmeting van Curaçao ter sprake gekomen. Altijd is er beweerd, dat nog nimmer een dergelijke opmeting had plaats gehad. Dezer dagen vond ik echter het bewijs, dat deze bewering op een misverstand moet berusten.

In 1816, toen Curaçao na een negenjarige overheersching der Engelschen, weer in de macht der Hollanders kwam, bracht de nieuwe Gouverneur, de vice-admiraal Kikkert, met zich mede den Heer H. J. Abbring, 1sten Kapitein-Ingenieur en Kommandant der Genie. Reeds spoedig na zijn aankomst werd Abbring door den Gouverneur belast met de opmeting van het eiland. Tegelijk werden er door het bestuur bevelen aan de Planters gegeven, om Abbring, geëvenredigd aan zijn stand en ter bereiking van het doel, overal goed te ontvangen. Bovendien had hij volkomen vrijheid zijn intrek en nachtkwartier te nemen, waar hij zulks verkoos. Met deze opmeting verliepen eenige maanden. Hieruit zou men kunnen opmaken, dat deze opmeting maar zeer onvolledig en oppervlakkig geschiedde. Echter zegt Abbring zelf, dat hij door de opmetingen gelegenheid had „met alle inwendige deelen van Curaçao van de grootste en rijkste plantage tot aan de geringste hut toe bekend te worden"; dat hij daarbij zeer hard en met buitengewone inspanning gewerkt heeft, blijkt nog hieruit, dat hij zelf gelooft, dat „de opmeting van het eiland en de vermoeienissen, welke daarmede gepaard gingen, waarbij ik den geheelen dag blootgesteld was aan de hitte der zon, nadeelige gevolgen had voor mijn zenuwgestel, want de Planters en andere inboorlingen stonden verbaasd, hoe ik, een vreemdeling en een Europeaan, zoo iets had kunnen verrichten, zonder mij tevens een doodelijke ziekte op den hals gehaald te hebben."

Tot mijn spijt ben ik nu niet in de gelegenheid de resultaten dier opmetingen uit het Koloniaal Archief op te duikelen. Zeer goed mogelijk, dat ze in het Archief van het Garnizoen of in een Rapport of Verslag in het Archief der Kolonie berusten. Zou het zelfs niet mogelijk kunnen zijn, dat de opmetingen van Abbring in 1816 de tegenwoordige opmetingen konden vergemakkelijken of misschien zelfs overbodig maken?"

Suriname. Door den heer J. Brandon, oud-surinaamsch ambtenaar, is een brochure in het licht gegeven, getiteld „Macht boven Recht, of een kijkje in Suriname's ambtenaarskringen."

Onze West wijdde hieraan een bespreking, waarin zij hare afkeuring meende te moeten te kennen geven over de wijze, waarop men door een hoogst krenkend en opzienbarend onderzoek naar frauduleuze handelingen, den naam in opspraak had gebracht van een ambtenaar, die bijna veertig jaar den lande zonder blaam had gediend.

Het blad kwam tot deze conclusie afgaande op de, in de brochure gegeven voorstelling van zaken, maar deze schijnt niet van eenzijdigheid te zijn vrij te pleiten, want in een volgend nummer deelde Onze West mede, van zeer bevoegde zijde inlichtingen te hebben bekomen, die een ietwat ander licht werpen op de zaak.

Het blad stelde zich voor de verkregen inlichtingen ter kennis te brengen van den heer Brandon in Nederland. Mocht deze meenen door die inlichtingen opnieuw te zijn verongelijkt, dan was het blad bereid tot openlijke behandeling der zaak, voorzoover de beschikbare ruimte dat toeliet.

Hier zou het dus mogelijk „een vlucht in de openbaarheid" wezen, waarbij de betrokkene kans loopt er nog een veer bij te laten.

De Chineesche Bevolking van Medan.

Causerie van P. B. Stade ten Brink. (Slot).

En nu nog een woord over de officieele hoofden der Chineezen te Medan.

Zeker behoef ik de lezers niet nader in te lichten over de noodzakelijkheid om hoofden aan te stellen; in den geheelen Ned. Ind.-Achipel vindt men dat systeem toegepast.

Te Medan hebben we een Majoor, een Kapitein en twee Luitenants; twintig jaren geleden fungeerde slechts één Luitenant.

Zonder in persoonlijkheden te vervallen, kan ik alleen getuigenis afleggen van den gestadigen vooruitgang in maatschappelyke positie en progressie in fortuin van den Majoor en den Kapitein der Chineezen, welke heeren ik in 1885 voor het eerst leerde kennen.

Ja, het zijn thans rijke heeren, die twee hoofden. Hoe rijk ze wel zijn, is niet te zeggen, het is absolut onmogelijk, alleen de faam laat zich hooren en die spreekt van millioenen.

Heb ik ze gekend toen ze nog geenszins gefortuneerd waren, thans behoeft men maar in Medan rond te rijden en te vragen: aan wie behoort dat of dat huis? en het antwoord luidt: aan onzen Chineeschen markies van Carabas.

Dat hun rijkdom louter uit Delischen bodem is ontsproten, is aan geen twijfel onderhevig; de jaarlijksche cijfers der verpachtingen van opium, spel en sterke dranken klinken om van te duizelen.

Als echte richards zijn de heeren zeer royaal.

Geeft het bestuur hun een wenk om voor de eene of andere zaak van algemeen belang een penninkske te offeren, dan wordt op geen duizend dollars gezien. Dat hebben o. m. onze militairen te Atjeh ondervonden tijdens de feesten der troonsbestijging onzer Koningin, toen hun, als afkomstig van een inteekenlijst voor dat doel te Medan gecirculeerd, onverwacht een bedrag van eenige duizenden guldens werd toegezonden. Er is daarvan dan ook duchtig feest gevierd.

Die goedgeefschheid is de politiek, dat begrijpt men, het geld brengt wel rente op, al is het kapitaal uitgezet à fonds perdu. Die giften worden natuurlijk dan ook meer beoordeeld naar het quantum dan naar de hand die zij schenkt, maar toch pleit het voor het ruime doorzicht van de gevers, wier ondernemingsgeest soms zeer ver strekt.

De zorgelooze Europeanen hebben geen flauw begrip van het financieel vernuft der Chineesche grootkapitalisten in het algemeen, die ik meen te mogen kenschetsen als de champion-schaakspelers op het rekenbord.

Het aangeboren nuchter en heldere verstand, geholpen door een uitmuntend geheugen en weergalooze handigheid stempelen hen tot eerste klasse »sharp men«, wien het geldverdienen in Deli een aangename, animeerende sport is geworden.

Een tegenwoordige Majoor der Chineezen Tjong Young Hian was 20 jaren geleden slechts een beginner, een kandidaat, zou ik haast zeggen, die toen nog maar de eerste stap gedaan had op den weg naar 't fortuin.

Hij debuteerde als waarnemend Luitenant der Chineezen, terwijl de werkelijke functionaris, de bezoldigde Luitenant Ban The, zich uit de zaken verkoos terug te trekken, om een ambteloos leven te gaan leiden.

„Ik wil mij niet door vrouwen laten ringelooren. Ik heb een hekel aan vrouwen. Vrouwen zijn wangunstig en jaloersch. Omdat ik in den smaak val van de mannen, vinden de vrouwen niets goeds aan mij. Zij zouden mij tot een druiloor maken. Maar ik wil niet."

„Maar kindlief!"

„Kindlief zegt u, en u denkt: „akelige meid." Geen vrouw houdt van mij. Alleen de mannen. Mannen zijn goed — uitgenomen één, die is slecht, en ik bid God alle dagen, hem te straffen. Ja, ik wou, dat de Arabieren hem den hals afsneden. Dat heeft hij verdiend."

Maleen vergat haar predikambt.

„Hoor eens aan!" riep zij getroffen, „zóó kan de zachte Marie haten? En wat heeft dan die eenige slechte man misdreven?"

„Mij belogen en bedrogen!" antwoordde het meisje, bevend van drift. „Graaf Rainer Waltron is goed, Heer von Dietlas is goed, Luitenant Witmann is goed, Cavaliere Despini is goed, allemaal zijn ze goed — maar doctor Kromo — die is slecht."

Zij zag Maleen vol haat aan.

„Waarom is hij slecht?" informeerde deze.

Marie antwoordde slechts: „Ik haat hem", en haar blikken voegden er duidelijk genoeg aan toe: „en jou ook, omdat je hem van mij weggenomen hebt."

Maleen schrikte. Zij liet de handen van het meisje los en stond op.

„Marietjelief", zeide zij op geheel veranderden, kouden toon, „je bent een heel onnoozel klein ding, dat over een man als Kromo in het geheel geen oordeel kan hebben. Waarschijnlijk bestaat de groote slechtheid van dien heer daarin, dat hij een beetje lief gedaan heeft, tegen het kleine, verwende juffertje, en toen, bemerkende, dat zijn scherts te ernstig werd opgenomen, zich teruggetrokken, zooals zijn plicht was."

„Hij heeft mij gekust!" riep Marie. „Als een man een Duitsch meisje kust, moet hij haar trouwen."

Maleen wist niet dadelijk, wat te antwoorden.

Dat „hij heeft mij gekust" schroefde haar de keel toe. Zij stond met afgewend gelaat en hulpeloozen blik te staren naar den in de nabijheid van de bron aan een palmboom vastgelegden nachtaap Mucki, het laatste geschenk van Rainer.

Marie deed zich aan haar voor als een booze Circe. Zij voelde een minstens even heftigen, instinctmatigen afkeer van het meisje, als het meisje van haar. En waarom? Slechts omdat zij beiden denzelfden man liefhadden.

Maleen schaamde zich in het diepst van haar ziel. Deze ervaring was al te deemoedigend. Zij, die zich zoo eindeloos verheven waande boven al wat klein en alledaagsch was, zij bleek onderhevig te zijn aan een zoo onwaardigen prikkel van het vrouw-instinct!

Langzaam keerde zij zich weer naar het jonge meisje om en zeide eenige vroolijke woorden over Mucki, waarmee Rainer zooveel pleizier gehad had!

„Wordt hij wat tammer?"

„Ja."

„Zie je den heer Despini wel eens meer?" vroeg Maleen vriendelijk.

„Wanneer ik wil."

„Hoe dat?"

„Ik weet den weg, dien hij gaat hier langs, en ik laat mij vinden of niet, zooals ik lust heb."

„Hij vertelt je zeker wel, dat je mooi bent? De jonge heeren doen dat zoo gaarne."

Marie glimlachte plotseling heel gelukkig.

„Zeker. Dat zeggen ze allemaal. Maar Despini zegt het zoo aardig. Hij heeft zulke mooie woorden en zoo'n zachte stem."

„Dat is dus wel een van de zeer goeden?"

„Hij is goed."

„Heeft hij je ook wel eens over trouwen gesproken?"

Marie trok de lippen op en zeide met een geringschattend schouderophalen:

„Ach, daarover willen die mannen nooit spreken — omdat ik arm ben — en mijn moeder . . . Maar het kan mij niet schelen. Vader zegt, niet trouwen is beter. Jezus is nooit getrouwd, en de Apostel Paulus leert het ook."

Maleen wachtte zich wel, te vragen, waarom zij dan juist van Ralf Krome verwacht en verlangd had, dat hij met haar trouwen zou. Zij wilde dit punt liever niet weer aanroeren. De herinnering daaraan zou de ongewone vertrouwelijkheid terstond weer verbannen hebben.

Zij vroeg slechts:

„Je wilt dus ongehuwd blijven?"

Marie haalde weer de schouders op:

(Wordt vervolgd).

Maar onze Tjong Ah Yong, zooals toen algemeen zijn naam luidde, zag er geen bezwaar in, zonder dadelijke belooning te gaan werken.

Hij was bij de Europeanen zeer populair en is dat sedert ook altijd gebleven, getuige de jaar op jaar drukker bezochte nieuwjaarsrecepties. In latere jaren behoefde hij zich niet meer zoo in alle zaken te mengen, doch destijds was hij de raadgever, de tusschenpersoon, de vredestichter, de oplosser van alle kwestiën.

Niemand sprak ooit in ongunstigen zin over hem, allen, ambtenaren zoowel als particulieren, waren ingenomen met den buitengewoon behulpzamen man en den degelijken Chineeschen ambtenaar.

Tjong Ah Yong ging er een equipage op nahouden, destijds een bijzonder evenement in Medan, waar alleen de zeer hooge autoriteiten, civiel en particulier, zich die weelde konden veroorloven. Een zeer gewone wagenverhuurderij als b.v. te Batavia vele waren, kon te Medan niet bestaan, kon niet rendeeren, ook al door de honderden karretjes die de plaats doorkruisten, met een vrachttarief van tien cents.

Als er nu eene officieele of andere groote receptie plaats vond, of wel een opvoering of bal in de Societeit, dames in groot toilet zouden verschijnen, was Leiden in nood. Dan liep het storm naar den Luitenant, om van zijn rijtuig gebruik te mogen maken en hij knikte dan steeds glimlachend: ja. Zoo was dat rijtuig dan ook den geheelen avond en nacht in de weer, om bezoekers en bezoeksters uit en te huis te brengen.

Die behulpzaamheid heeft jarenlang geduurd, tot langzamerhand het rijtuigmonopolie verdween, daar voor en na meerdere rijtuigen van Java en Singapore werden aangevoerd, rijtuig-ateliers ter plaatse werden opgericht en ook vele americaines in den handel kwamen. Thans ziet men hoogst zelden de inmiddels veel schitterender equipages van majoor en kapitein door anderen gebruiken daar er nu minder aanleiding bestaat om te vragen, doch geschiedt het soms nog, dan zijn de eigenaren met de grootste hoffelijkheid onmiddelijk bereid er in toe te stemmen.

Na verloop van eenige jaren was de populariteit van den titulairen Luitenant meer en meer gestegen, vooral door zijne groote bescheidenheid, die hem vele vrienden bezorgde. Of die laatste echter steeds geheel belangeloos waren, moet ik wel betwijfelen. Op zekeren morgen zat ik met den Luitenant ten zijnen huize — toen nog zeer min en klein — een weinig intiem te praten, toen mijn oog viel op een Bataviasche kleerkast, die geflankeerd door een paar andere doch minderwaardige, geplaatst was in zijne kleine voorgalerij, zeer ten koste van de geringe ruimte.

Op mijne betuiging van verwondering daarover, liet de luitenant zich ontvallen, natuurlijk met een glimlach: ja, ik kan ze haast niet meer bergen, mijn huis wordt te klein, ik heb er nu reeds een 20-tal en op elke vendutie wil ik gaarne iets koopen, doch om den schijn van opjagerij te vermijden, koop ik dan maar een stuk dat men denkt dat ik erg noodig heb.

Wellicht zal deze of gene lezer wenschen dat ik nu ook over het punt: vendutiën mijne meening zeg. Ik moet dit ronduit weigeren, ter vermijding van misverstand en om een beschuldiging van »calomnie" te voorkomen. Dit uiterst delicate onderwerp biedt te goede gelegenheid om te fantaseeren.

Hoe lang ik ook op Deli was, hoevele vendutiën ik ook mocht bijwonen, nooit is het voorgekomen dat een bewijs te leveren zou zijn van poging tot omkooping door financieele begunstiging. De wijze waarop groote sommen geboden werden op zaken van luttele waarde, geschiedde steeds in den meest wettigen vorm, zonder eenigen ophef, noch ostentatie, kortom gaf nimmer eenigen grond tot aanstoot.

Het zou dan ook wel een nutteloos en onbegonnen werk zijn maatregelen te verzinnen om vermoedelijke begunstiging te verijdelen; de individueele vrijheid kan men niet aan banden leggen.

De hoofdfactoren tot het vormen eener »*mooie*" vendutie liggen zóó diep verborgen in 's menschen gemoed, de zakenmenschen betrachten daarover zulk een kiesche en absolute stilzwijgendheid, dat de oningewijden maar besluiten moeten zich niet te gaan verdiepen in een onvruchtbaar zoeken naar de oplossing van het raadsel.

Maar ik wil toch nog even melding maken van een markant geval, door mij ondervonden, waarbij kwestie kwam van het vinden van een draad in den doolhof van berekeningen.

Mijne meening werd eens — nu meer dan 10 jaren geleden — gevraagd over den vermoedelijken afloop van eene te houden residentsvendutie, hoe hoog ik namelijk de opbrengst zou schatten.

Ik antwoordde botweg: 45 mille.

Tot mijn groote verrassing kwam 2 dagen later mijne voorspelling precies uit.

Wat was nu wel de basis mijner berekening geweest? De controleur 1 kl. van Medan had kort te voren 25 mille vendutie gemaakt en de vorige resident, wiens verblijf ter Oostkust korter had geduurd dan de thans vertrekkende, maakte 40 mille.

Daaruit moest m.i. volgen, dat er nu wel een 5 mille meer besteed zou worden. Alzoo een min of meer zeer samengestelde regel van drieën, met ettelijke onbekenden.

Na een paar jaren apprentissage werd Tjong Ah Yong tot Chineesch officier benoemd. Wederom jaren daarna — de data doen niet ter zake — werd hij kapitein, met twee Luitenants onder zich. Een dezer was zijn broeder [1]) Tjong Ah Fie.

1) Ik spreek hier van *broeder*, als vertolking van het algemeen woord *soedara*, doch kan niet verklaren of daarbij bedoeld wordt: volle broeder, half broeder of zwager.

In 1897 werden beiden in rang verhoogd, voorloopig wederom titulair en eerst onlangs zijn zij in den effectieven rang van Majoor en Kapitein verheven, onder genot van de daaraan verbonden inkomsten.

Ik mag aannemen dat bij die verschillende rangsverhoogingen en inkomsten bij de Regeering ook wel gewicht in de schaal gelegd zal hebben, de telken drie jaren rijzende verpachtingscijfers ter Oostkust van Sumatra.

Zoo bezwarend, kostbaar en veelal erg teleurstellend de staatsbemoeiingen op Java waren met alles wat het opium debiet betreft en waarbij de smokkelarij zulk een hoofdrol speelt, zoo gemakkelijk, zoo aangenaam en zoo zonder kans op financieel fiasco komen de kolossale bedragen der opiumverpachting ter Oostkust van Sumatra met mathematische zekerheid binnen.

Telken drie jaren wordt te Medan verpachting gehouden en het is dan natuurlijk voor den aftredenden pachter een uiterst kritieke tijd, die zich moet inspannen om te houden wat hij heeft, wil hij geen groote verliezen lijden. Voor het bestuur is het van groot belang, om de financieele kracht van nieuwe gegadigden aan een strenge beoordeeling te onderwerpen, vooral ook om ongewenschte veranderingen in het debiet van opium in een landstreek met ± 350.000 Chineesche koelies te voorkomen.

Een zeer geringe verhooging b. v. van den detail verkoopprijs zou een hoogst gevaarlijke opwinding onder die menschen kunnen te weeg brengen.

Er werd mij eens een staaltje van opium-politiek verteld, waarvan ik de verantwoordelijkheid niet kan aanvaarden, doch curiositeitshalve wil ik het hier inlasschen, op den voorgrond stellende: Si non è vero, è ben trovato.

De maandelijksche pachtsom door den pachter te voldoen bedroeg *f* 140.000. Het contract was bijna beëindigd en nieuwe inschrijvingen waren aanstaande. Bekend was het dat die som vrijwel een maximum was, omdat daarboven de kansen op winst zeer precair werden.

Een nieuweling, bekend zeer rijke Chinees, verscheen bij de verpachting op het tooneel, het zou dus geweldig gaan spannen.

Toen de briefjes geopend werden, bleken de twee hoogste inschrijvers beide *f* 150.000 geboden te hebben. Nu volgde een echt Amerikaansche strijd tusschen de twee rivalen, er werd opgeboden, soms met 5 mille tegelijk, tot ten slotte de nieuweling zich geslagen achtte, daar de oude pachter steeds meer bood, tot eindelijk het bod *f* 180.000 luidde.

Voorloopig werd de pacht dus gegund aan den hoogsten bieder, den ouden pachter.

Zie zoo, dat was voor hem een geruststelling, de geduchte vijand was van de baan, uit het veld geslagen.

Alsnu moest nog de hooge regeering de toewijzing sanctioneeren. Maar deze was minder ingenomen met dat opdrijven, het kon wel eens zijn: het slachten van de kip met de gouden eieren. Daarom besloot zij, door de bevoegde adviseurs voorgelicht, de pachtsom terug te brengen tot *f* 150,000, zijnde de vermeerdering van 10 mille per maand reeds vrij bevredigend.

Dit verhaal zou zeer curieus wezen, als het waar was, om de gevolgtrekkingen die er uit te maken zouden zijn.

Om terug te komen op onzen Majoor, men gunde hem steeds van harte den stijgenden voorspoed, de bewijzen van sympathie ontbraken niet, en vooral kon men dat ontwaren op bovenbedoelde nieuwjaarsreceptiën.

De geheele woning is dan voor het bezoekend publiek opengesteld, dat zich kan vergapen aan de rijke inrichting, de echt Chineesche geborduurde behangsels, schitterende gouden spreukborden, fijn gelakte meubelen, enz. enz. Onderwijl speelt vóór op het erf het Medansche muziekkorps, is er een electrische illuminatie en de geheele straat vervuld met het geknal en de rook van overvloedig vuurwerk.

Drie jaren geleden heeft de majoor een nieuwe woning betrokken en het laat zich aanzien, dat hij daarin zijn verdere leven zou slijten. De ligging is nu aan de hoofdstraat van Medan, een plek, lang begeerd en eindelijk verkregen.

Dit huis moet hem nu wel het ideaal teruggeven zijner zoo lang gekoesterde wenschen en op zijn heen en weer reizen naar China — met officieel verlof — moeten de lang overdachte bouwplannen wel zijn gerijpt. Het is geheel gelijkvloers zonder verdieping, een sieraad van echt Chineesche bouworde, van welbehagen, rust en huiselijk gemak.

De oudste zoon van den majoor schijnt een veel belovend aanstaand opvolger van zijn geachten vader te zullen worden; zijn gunstig voorkomen en uiterlijk doen veel verwachten.

Zoo ooit iemand, dan mag de majoor thans zeggen: my house is my castle.

Over den kapitein der Chineezen Tjong A Fie kan ik korter zijn. Zijn opkomst en zijn voorspoed hielden gelijken tred met die zijns broeders, behoudens het rangverschil.

Zijn pad was van den beginne af meer aangewezen en geëffend. Men beweert dat deze jongere broeder meer vooruitstrevend en meer ondernemend is dan de oudere. Ik kan daarover niet oordeelen, mijne beschouwingen berusten op een uiterlijk waarnemen, het is zeer moeielijk een juisten blik te slaan in het Chineesche karakter, als men er weinig mede in aanraking is geweest.

Hoe het evenwel ook zij, de jongere heeft op gelijke wijze rang, aanzien en fortuin verkregen, terwijl het publiek hem ook genegen is.

Ook zijn welstand is ontsproten uit den onuitputtelijken goudmijn van Deli, waar Europeesche energie, vlijt en volharding al zoo menig kapitalist heeft gevormd.

De kapitein heeft zich te Medan, ook in de hoofdstraat niet ver van zijn broeder, een huis gebouwd, dat met recht een paleis mag heeten. Dat huis geeft een duidelijk beeld van verschil in karakter, als men het vergelijkt met het andere, dat van zijn broeder.

Is het een uiterlijk onaanzienlijk, het andere is trotscher in opzet en gedaante.

Ofschoon geheel in Chineesche stijl, heeft het een verdieping, een beletage, gewijd aan het recipieëren van Europeanen en daartoe ingericht en gestoffeerd. Een zeer kostbaar concertorgel doet zich daar hooren.

Overigens is de woning breed en diep van aanbouw, met kleine binnenpleinen waar het regenwater wordt opgevangen in steenen kommen, omgeven door hardsteenen trappen.

Op het voorerf pronken twee levensgroote gebeeldhouwde dieren op voetstuk.

Het is een prachtstuk van soliditeit en duurzaamheid zoo door de, uitgezochte meestal uit China aangevoerde materialen, als door de keurige afwerking, in het kort een prachtwerk van weelde en rijkdom, dat ook eeuwen zal kunnen trotseeren.

Laat ik er nog aan toevoegen dat in dat huis de echte Chineesche nijverheid in lakwerk, borduursels en verguldsels valt te bewonderen.

Hiermede is mijn schets ten einde en druk ik gaarne mijne hoop uit, dat zij een weinig moge meegewerkt hebben tot de juiste waardeering onzer vrienden de Chineezen.

Errata.

Koloniaal Weekblad n°. 46.

Pag. 7 eerste kolom, 10e regel v. onderen, staat: de Medan
moet zijn: Medan.

id. tweede id., 13e id. v. boven, staat: klein inheemsch
moet zijn: kleine inheemsche.

id. id. id., 17e id. v. boven, staat: dan
moet zijn daar.

id. id. id., 38e id. id., staat: spreekborden
moet zijn: spreukborden.

Koloniaal Weekblad n°. 47.

Pag. 5 eerste kolom, 2e regel van boven, staat: gedehspunt
moet zijn: punt.

id. derde id., 14e id. id. onderen, staat: moest
moet zijn: moet.

id. id. id., 8e id. id. id., staat: ongunstigen
moet zijn: ongunstige.

Pag. 6 eerste kolom, 19e regel v. boven, staat: zielenleven
moet zijn: zieleleven.

id. id. id., 21e id. v. boven, staat: onbeschaamdheid
moet zijn: onbeschaafdheid.

id. id. 25e en 26e regel v. boven, staat: fox elemens in desserto
moet zijn: Vox clemens in deserto,

derhalve geen: huilende hond bij het dessert, maar: de stem eens roependen in de woestijn. v. S. t. B.

Van Vreemde Koloniën.

Abaca in de Philippijnen. De heer W. C. Welborn, directeur voor den landbouw in de Philippijnen, heeft in den vrijen tijd, dien zijn diensten hem blijkbaar lieten, zich onledig gehouden met het zoeken naar eene verbeterde machine voor het onttrekken der vezelstof aan de abaca en schijnt daarin te zijn geslaagd. Eene Maatschappij is ten minste te Manilla opgericht met een kapitaal van 1.200.000 pesos met het doel om de uitvinding van den heer Welborn te exploiteeren door de aan te maken machines te verhuren aan ondernemingen, die zich op de abaca-cultuur toeleggen. Daar Manilla de hoofdstad eener amerikaansche kolonie is, waar alles anders moet wezen dan elders, kan het geen verwondering baren den hoofdambtenaar Welborn te zien optreden als voorzitter dier Maatschappij, welker belangen zich nu natuurlijk bij het hoofd van den betrokken dienst in goede handen bevinden.

Aan een artikel door den heer Welborn in de *Manilla Times* gesteld, ontleenen wij, dat het in de bedoeling ligt, de abaca-cultuur op groote schaal aan te moedigen door de oprichting van groote ondernemingen in de vlakten, waar de cultuur wanneer slechts aan behoorlijke irrigatie wordt gedacht met succes zal zijn ter hand te nemen:

»Het zal interessant zijn„ zegt de heer W., om eens na te gaan of de halfwilde inlandsche planter met zijn enkele strookjes abaca in de bergen en met zijne primitieve werkwijze bij de ontvezeling de concurrentie zal volhouden tegen de groote ondernemingen in de vlakten, dan wel van zijne bergen afdalen om als arbeider op die ondernemingen te werken."

Het interessante van het geval zal voor den heer Welborn en consorten natuurlijk wezen dat de volkscultuur wordt platgedrukt. Van die amerikaansche democratie, zoo dikwijls ten voorbeeld gesteld aan anderen door luitjes, die geen greintje benul hebben van wat die democratie in de Philippijnen uitvoert, moet je 't toch maar hebben.

Natuurlijk moet evenwel aan 't zaakje een humanitair kantje geslepen worden. De oude primitieve ontvezelings-methode was zoo bezwarend en gevaarlijk, dat tal van gebreken en verwondingen onder de arbeiders daarvan het gevolg waren. De machine-Welborn, die om de hooge kosten alleen door kapitaal-krachtige

groote ondernemingen kan worden benut, levert het werk van 50 tot 100 arbeiders, en doet dit zoo gemakkelijk en netjes, dat terwijl bij de oude werkwijze ongeveer 60 pct. van de vezelstof verloren ging, nu nog slechts op een verlies van 20 pct. behoeft te worden gerekend.

Interessant is wat de heer W. aan de *Manila Times* mededeelde omtrent proeven met het kweeken van abaca uit zaad, door het Bureau van den landbouw genomen.

De gewone tot nu toe gevolgde manier om eene abacaplantage aan te leggen was de volgende:

Men kapte een strook boschgrond schoon, maakte van het geheel een reuzenvuurtje en liet de zware, niet door het vuur verteerde stammen liggen, waartusschen dan zonder eenige regelmaat abaca-spruiten of oude abacastruiken in den grond werden geplant, zoo ongeveer 600 op den akker. Twee of drie jaren lang werd dan in de plantage gewied, maar na den eersten oogst, die dan inviel, daar de eerstgeplante boomen dan rijp waren om te worden gekapt, terwijl zes tot achttien uitspruitsels per boom voor de voortplanting zorgden, werd niets meer aan de wildernis gedaan, dan van tijd tot tijd de daartoe geschikte boomen om te kappen. Zoo verzekerde men zich gedurende vijftien tot veertig jaren van een steeds voortdurenden oogst van abaca.

De jonge abacaspruiten zijn evenwel voor nieuwe ondernemingen niet of slechts moeilijk en tegen hooge kosten verkrijgbaar. Van nog jonge aanplantingen als die in Davao op Mindanao staat men ongaarne de jonge spruiten af — men zegt dat het onttrekken van die spruiten aan de aanplanting, voor dat deze rijp is voor den oogst schadelijk werkt. Van oudere aanplantingen op Luzon en elders zou men het benoodigde plantmateriaal kunnen betrekken, wanneer het amerikaansch bestuur wat minder voor de verfraaiing van Manilla en andere minder nuttige zaken, als de amerikaniseering der Filipinos door een stelletje van zoowat duizend amerikaansche onderwijzers, en vooral wat minder aan amerikaansche ambtenaren had besteed (waarvan er zoo ongeveer een 4000 in de kolonie zijn — naar rato van de bevolking zouden wij er in Nederlandsch-Indië dan ongeveer een 22000 op na moeten houden) en niet bij zulke verkwisting van de lokale financiën al wat nog aan bruikbare wegen uit den spaanschen tijd voorhanden was had laten vervallen.

Een directeur van den landbouw, die zelf bij de abaca-cultuur geïnteresseerd is, moest evenwel rekening houden met den toestand van het verkeerswezen, zooals dit onder amerikaansch bestuur is verworden en met niet minder belangstelling dan de onze volgt de heer W. den stand der proeven met zaailingen te Manilla genomen.

De zaailingen waren al een paar maanden oud en stonden er goed voor, zoodat verwacht werd dat zij in een jaar tijds evenver zouden zijn gevorderd als de voor uitplanten geschikte spruiten. Is dit zoo dan wordt de zaak van het op touw zetten eener nieuwe abaca-aanplanting heel wat vergemakkelijkt.

Het voor den aanplant in gereedheid brengen van een eenigszins groote uitgestrektheid kost minstens een jaar tijd. Men kan dan beginnen eerst een kleine strook schoon te maken als kweekbedden voor den aanplant — 1 akker zaailingen zou het materiaal voor de beplanting van 100 akkers leveren.

Slaagt deze proef met de zaailingen dan zou er wellicht nog kijk op wezen om de proeven met de abacacultuur elders te hervatten.

Stroo van Christophinen. De heer Manès, met eene zending naar Guadeloupe belast, vestigt de aandacht van het bestuur dezer kolonie op één product, waarvan groote hoeveelheden zouden kunnen worden uitgevoerd.

Op de hoogten van het eiland Guadeloupe komen de Christophinen (Yechium edule) veelvuldig voor. De vruchten dezer plant worden reeds gegeten. Maar thans blijkt dat van den stam eene soort stroo kan worden getrokken, waarvan professor Jumelle te Marseille mededeelt, dat het, zilverwit, op Réunion veel gebruikt wordt voor de vervaardiging van dameshoeden en fantasie artikelen.

De plant groeit op Guadeloupe zóó welig, dat men op enkele plaatsen er toe moest overgaan, haar uitteroeien, wijl zij den koffieaanplant dreigde te verstikken. De heer Manès stelt nu voor de plant aan de boorden van ravijnen te cultiveeren, waar zij geen andere cultivatoes kunnen hinderen en zich zelve door het zaad der afgevallen vruchten kunnen vermenigvuldigen.

Het stroo wordt verkregen door de overlangs doorgesneden geledingen van den stam in zeepwater te weeken, waarna de goed doorweekte stukken met een niet te scherp mes aan beide zijden worden afgeschrapt. Weldra komt dan de verscheidene centimeters breede strooband te voorschijn, die met een weinig zorg geheel gaaf kan worden verkregen, waarna men hem in de zon kan laten drogen.

Tout comme chez. In de *Straits Budget* troffen wij een artikel aan over de verwachte komst te Singapore van twee chineesche mandarijnen, belast met de inspectie der particuliere chineesche scholen aldaar. Het blad vond het zaakje ietwat verdacht en ried het bestuur aan toezicht te houden op het doen en laten dier heeren, en te zien of het hun niet om wat anders te doen was, dan om het onderwijs op die scholen zoo in te richten, dat het zou aansluiten bij dat aan de scholen voor meer uitgebreid onderwijs in China op te richten.

In een ingezonden schrijven werd aan het Straitsblad door een chineeschen lezer beduid, dat de particuliere chineesche scholen geheel door Chineezen werden onderhouden zonder een cent subsidie van het bestuur, en het den Chineezen dus wel vrij stond de scholen te laten inspecteeren door wie zij dat verkozen. Dezelfde reden, die ook voor de inspectie der particuliere chineesche scholen in Nederlandsch-Indië door chineesche mandarijnen opgaat.

Engelschen en Japs. Het kan verkeêren, zei Brederoo. Typisch vindt men dit gezegde geïllustreerd in de houding van sommige Engelschen voor, tijdens en na den russisch-japanschen oorlog. Te Singapore was men één en al enthousiasme voor het verbond tusschen Engeland en Japan, en toen de beide nieuwe japansche kruisers, even vóór het begin van den oorlog uit Engeland vertrokken, goed en wel de reede voor Singapore bereikten, ging hier een zucht van verlichting op. Ook verder tijdens den oorlog, ging bij elke nieuwe overwinning der Japanners één kreet van vreugde op in het britsch emporium aan den ingang der Straat van Malakka. En nu?

Men ziet daar in welk een gevaarlijken concurrent Engeland zich daar voor zijn handel op den hals gehaald heeft en de *Straits Times* laat geen gelegenheid onbenut om van haar veranderde gezindheid te doen blijken, waartoe, het moet gezegd worden, wel eens aanleiding wordt gegeven.

Zoo kreeg het blad van een Japanner te Fuesan in Korea het verzoek om toezending van prentbriefkaarten, postzegels en zoo meer van de Straits in ruil voor hetzelfde van Korea en Japan:

»Wij in Japan en Korea zijn zeer trotsch op het verbond met de Settlements en slaan met belangstelling haar vorderingen en welvaren gade", schreef de man genadiglijk.

»Zoo'n impertinente Jap«, schreef het blad boven het in zijne kolommen opgenomen stuk.

Indiërs in Engeland. De *Times* wijdde een hoofdartikel aan dit onderwerp, waarin het blad er op wijst, hoe geheel verschillend de ontvangst der inlandsche jongelieden, die uit Engelsch-Indië komen om hunne opvoeding in Engeland te voltooien, heden is bij vroeger vergeleken.

Een dertig tot veertig jaren geleden, toen diergelijke leergierigen tot de uitzonderingen behoorden, slechts een enkele zich tot den verren tocht opmaakte, werden die enkelingen in Engeland met de meeste gastvrijheid opgenomen in tal van kringen, welke anders niet voor den eerste den beste openstaan. Die jongelieden vonden daar een vriendelijk onthaal, dat hun voor hunne vorming naast de eigenlijke studiën zeer wel te stade kwam. Zoo verhaalt het City blad van een inlander, die met den *la reate* Tennyson in dezelfde kringen verkeerende het zoo ver in de edele dichtkunst had gebracht, dat Tennyson zelf op 'n keer, toen z'n bewonderaar een eigengemaakt vers voordroeg, uitriep: »Zou men nu niet zeggen, dat de verzen van mij waren?« Dit alleen maar als voorbeeld aangehaald, om te doen uitkomen wien zich toen ter tijd voor de vreemde gasten al zoo interesseerden. En nu?

Het nieuwtje is er van af, en er komen er zoovelen, dat men de luitjes in hoofdzaak hun eigen gangetje laat gaan, dat veelal daarop neerkomt, dat ze bij elkaar zitten te hokken of in minder gewenscht gezelschap hunne verstrooiingen zoeken.

Wel zijn er te Londen drie instellingen, die zich het lot der Indiërs aantrekken, maar de fondsen, waarover zij beschikken en het ledental is zoo gering, dat daarvan niet veel kan worden verwacht.

Die instellingen zijn de Northbrooke Society, de National Indian Association en de M. A. O. College, Aligarh, Association, de laatste blijkbaar voor Mohamedanen in het bijzonder.

»Er zullen schreef de *Times*, naar aanleiding van het slepend bestaan dier instellingen — te Londen zeker wel vele engelsche mannen en vrouwen zijn, die gaarne er toe zouden willen bijdragen het werk te steunen, dat beoogt om aan deze indische gasten een beter begrip te geven van het engelsche leven en karakter, te maken dat zij met meer vriendschappelijke gevoelens voor Engeland en de Engelschen huiswaarts keeren dan zij op het oogenblik koesteren. Geldelijke bijdragen zouden aan die instellingen natuurlijk welkom zijn, maar meer nog waarschijnlijk de namen van personen, genegen hun huis open te stellen voor een zeker aantal van deze jongelieden en zichzelven te interesseeren voor dezer welwaren«.

Zou men ook ten onzent niet meer nog dan thans in dien geest werkzaam kunnen zijn?

Drie belangrijke concessiën in Belgisch Congo. De Congo-Staat is weer den weg der groote Maatschappijen opgegaan voor de exploitatie van zijn domein door het verleenen van drie reuzenconcessiën.

Aan een Amerikaansche Maatschappij, de American Congo-Co. is de exploitatie van caoutchouc op een uitgestrektheid van één millioen hectaren toegestaan, zoodat deze concessie ongeveer het één-derde van de oppervlakte van heel België beslaat.

Een tweede Maatschappij zag zich het recht toegekend om op een oppervlakte van vier millioen hectaren, grooter dus dan heel België inneemt, mijnbouwkundige onderzoekingen in te stellen. Dit onderzoek zal plaats hebben door Amerikaansche prospectors, aan wie een zeker aantal der te ontdekken mijnen zal worden toegewezen. De exploitatie der door hen ontdekte mijnen, heeft plaats door de betrokken Maatschappij, waaraan tevens de boschexploitatie op hare concessie-terreinen is toegestaan.

Een derde concessie is die voor aanleg en exploitatie eener 18000 kilometers lange spoorlijn, die Katanga met den Boven-Congo moet verbinden. Katanga is rijk aan mineralen, waarvan de ontginning reeds jaren tevoren aan een engelsch-belgisch consortium is toegestaan. Hier bestaat nu het plan eene lijn aan te leggen, die in Portugeesch Angola haar eindpunt aan de kust zou vinden. De nieuw geconcessionneerde lijn moet voorkomen dat heel het producten-vervoer van Katanga naar Angola zou worden afgeleid. Aan de met aanleg en exploitatie dezer lijn belaste Maatschappij is tevens het recht verleend mijnbouwkundige onderzoekingen te doen in Boven-Kassai.

A qui la faute? Ten vorigen jare werd in Laos een onderzoekingsreiziger, Odendhal, door de Moïs vermoord. De daders zijn nu gevat en ook de aanstoker, een vuurpriester. Wat blijkt nu evenwel? De vermoorde had gehoord van een heilig zwaard, dat aan niemand mocht worden vertoond, wilde men niet de grootste rampen over land en volk brengen. Odendhal stond er evenwel op, dat men hem het zwaard liet zien, en teekende daarmee blijkbaar het eigen doodvonnis, dat door de Moïs aan hem werd voltrokken ongetwijfeld, naar hun geloof, om het land en zichzelven voor rampen te bewaren. Wie was hier de schuldige?

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Weekblad voor Indië. 1906. No. 26.

In Memoriam: L. A. Arends (met portret), door M. van Geuns. — De Bali-expeditie in woord en beeld (met foto's). — Correspondentie van Bali: Uit Tabanan (met teekeningen). — Militaire causeriën: Dansoe-Dansoe in de Marechaussée-kazerne, door Lem. — Van de Semarangsche races (met foto's). — Indische indrukken, door Carlo.

Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap van K. en W. Dl. 48. Afl. 6.

Iets over de munten van Bandjarmasin en Maloeka, door J. P. Moquette (met platen). — Kêmali, Pantang en Rêboe bij de Karo-Bataks, door J. E. Neumann. — De Asoera in de Doerga-voorstelling van de Hindoebeeldhouwkunst op Java, door J. Knebel. — Legenden over de plaatsen van vereering (poerdèn) de plaatsen waar offers gebracht worden (panjadranan), de plaatsen waar geloften worden gedaan (kahoelan, panadaran) of waar men zich afzondert om eene openbaring te ontvangen (panèpèn) in het Regentschap Madioen. Uit het Javaansch naverteld, door J. Knebel.

Teysmannia. 1906. Afl. 10.

Kamfer, door H. J. Wigman. — Amerikaansche opvattingen over de vruchtbaarheid van den grond, door E. C. Julius Mohr. — De cultuur van Para-caoutchouc, door J. P. A. — Verslag over de tentoonstelling te Singapore op 16—18 Aug. 1906, uitgebracht aan den Directeur van Landbouw, door J. Pit en A. W. K. de Jong. — Een proeftuin voor selectie bij Liberia-koffie, door Treub. — Het behoud van kiemvermogen bij Ficus elastica zaden, door J. Pit. — Een goede methode tot bestrijding van Pestalozzia Palmarum bij den cocospalm' door Dr. Ch. Bernard.

De Indische Mercuur. 17 November 1906.

De Inlandsche geneesmiddelen der Maleiers. — De caoutchouc-exploitatie in de Amazonen-vallei, door A. H. Berkhout. — Nog iets over sisal-cultuur. — Uitvoer van Java. — Uit Consulaire Verslagen. Bombay (vervolg). — Verslagen van Maatschappijen. — *Technisch Bijvoegsel.*

De Rijnsche Zending. 1906. No. 3.

Tweemaal naar Oeloean (bij het Toba-meer) door J. H. Meerwaldt. — Si Piak (bij het Toba-meer), door Id. — Boenga Bondar, door Schütz. — Borneo. Bericht van K. Hendrich te Beto. — Korte mededeelingen omtrent de reis van zendeling Braches naar Miri en Kahajan.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie*

van f ....

den .... 190 ....

Straat of gracht

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

F. VORST,
Handel in Comestibles.
Prinsestraat 103. -Noordeinde 155.
Vraag speciale prijscourant van
INDISCHE INGREDIENTEN
voor de Rijsttafel.
Steeds voorhanden prachtige grove
Japan-, Java- en Bassin Rijst,
Witte en Zwarte Ketan.
TELEPHOON 2785.

Restaurant KNAPPSTEIN
Vlamingstr. 15-17. Tel. 2479. Den Haag

Plats du Jour à 50 ct.
Diners à f 0.80, f 1.20 en f 2.—
A la Carte dagelijk tegen matige prijzen.
Van 1888 tot 1902 Chef-Kok,
Rest. Riche, alhier.

Heeren Rookers!
Bijzonder aanbevolen het merk
CONSULADO
een zeer geurige **3 cts. Sigaar**
A. G. AUDIER, Prinsestraat 134,
hoek NOORDWAL.

De Goedkoope Winkel van
H. DE LA COURT.
Chemische producten,
Borstelwaren, Sponsen, Zeemleder,
TOT DE LAAGSTE PRIJS.
Hemsterhuisstraat 283.

W. PAULUSSEN.
Drogist, SPUI 156 a
recht over de St. Jacobstraat.
GOEDKOOPSTE en SOLIEDSTE adres
voor Parijzer Gummi- en Verbandartikelen.

H. v. DOOREN & Cie.
MODES.
DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschestr.

Huishoudkarntjes
worden met veel succes ook in de Koloniën gebruikt, zijn zeer geschikt voor het maken van versche karnemelk, slagroom en het klutsen van eieren. Aanbevelend,
Riviervischmarkt 9, den Haag.
Landbouwkantoor, M. J. SPRUYT.

BUITENLANDSCHE COIFFEUSE
biedt zich aan voor Kappen aan huis.
Specialiteit in Fransche Coiffure Ondulation Marcel.
E. SCHLEIDEN,
1e v. d. Boschstraat 145.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.
MAGAZIJN van
Baden, Geysers, Haarden. Kachels en Fornuizen.
GASORNAMENTEN,
Huishoudelijke Artikelen.
KEPPLERSTRAAT hoek Regentesselaan,
'S-GRAVENHAGE.

NIEUW
Malthusianisme.
Damesdeskundige.
MEVROUW ADRIAAN
Regentesselaan 362,
einde halte lijn 5.
Consult dagelijks, Zondags op verzoek.

ELITE SHOES
Maat- en Reparatie-Ateliers
Vos in Tuinstraat 4
tegenover „Hotel des Indes"

H. HESSELS & ZOON
Importeurs van
Amerikaansch Schoeisel
Schoeisel voor Indië
Piet Heinstraat 117

Onderwijs en Opvoeding.
Ondergeteekende, **biedt** een **liefderijk tehuis** en **goede opvoeding aan** voor **schoolgaande kinderen**, die hunne ouders tijdelijk moeten verlaten, om onderwijs in Holland te genieten, te Kampen, een stad bekend door hare goede inrichtingen van onderwijs.
Adres: A. VAN DER KUIJP,
34 IJselkade, Kampen.

Brückel Mutzenbach,
Veenestraat 22, hoek Kettingstraat
'S-GRAVENHAGE.
Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

W. A. H. MEERSHOEK
IN
Groenten, Aardappelen, Fruit en Comestibles.
Frederikstraat 36. Den Haag
Telephoon No. 1361.

„ADLER" Schrijfmachine.

Onmiddelijk, volkomen en blijvend zichtbaar schrift, groote doorslagkracht om tot 15—20 doorslagen tegelijk met het origineel te maken. Bijzondere eenvoud in constructie, voorzien van alle denkbare voordeelen. Voor Indië de meest gewilde machine.
Hoogste onderscheiding **Gouden Medaille, Tentoonstelling van Gemeente-Administratie**, gehouden te Amsterdam, Sept. 1906.
Imp.-Exp.: B. J. RUBENS & Co,
Amsterdam, 11 Nic. Witsenkade.
Telefoon **1923**.

TRANSVALIA.
Prins Hendrikstraat 74.
Extra voorraad Dienstbodenboezelaars,
Wollen Ondergoederen
ook in
ECHT JAEGER.

Th. FRANKEN,
Confiseur, Patisier, Glacier,
Sumatrastraat 1g. bij het Kanaal,
's-GRAVENHAGE.
Telefoon No. 1460.

G. J. HEEMSKERK
OBRECHTSTRAAT 198 hoek REINKENSTRAAT.
Telephoon **3641**.
Van af heden verkrijgbaar de Koffie en Thee der **Firma de Wed. VAN NELLE** te Rotterdam.

Koffieprijzen p. ½ K.G.		Theeprijzen p. ½ K.G.	
Rood merk . . .	60 cts.	Gebroken N°. 1	f 1.50
Zwart „ . . .	54 „	Afternoon tea .	„ 1.25
Groen „ . . .	52 „	Zuivere theeën	„ 1.00
Paarsch „ . . .	50 „	„ „	„ 0.80
Ook verkrijgbaar		„ „	„ 0.65
Alex Meier Koffie		**Thueré Thee**	
prijzen 57½, 67½, 80 ct.		f 1.50, 1.25, 1.00, 0.80	

Aanbevelend, G. J. HEEMSKERK.

Toko Bahroe,
Van Kinsbergenstraat 126.
DEN HAAG.
SPECIAAL ADRES voor
Versche Boemboe-Boemboe, Kroepoeks, Petis Ikan, Petis Oedang, Diverse Zuivere Siropen.
SAMBALANS Dodol en Wadjieck, import Grieksche Muskaat Wijn, enz.
Verzending Binnen- en Buitenland.
Billijke vaste prijzen.
Aanbevelend,
W. BARNAS.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek. LENSVELT NICOLA.
DEN HAAG, Telefoon No. 2531. VEENESTRAAT 23.
LUNCHEON ROOM.
Haagsche Beschuit.

AGUILAR'S
Port-, Sherry- en Madeirawijnen
zijn alom bekend.
VRAAGT PRIJSCOURANT.
Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG. Telephoon Interc. 264.
Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

Ch. F. RIJKEN & Co.
Vleugels, Pianino's, Orgels.
Verhuren, Stemmen, Repareeren
NIEUWSTRAAT No. 26.

J. J. REESER.
Meubeleering,
Behangerij, Stoffeerderij.
Piet Heinstraat 116. Elandstraat 76 en 85.
Telephoon 1740.

H. VAN ROOY,
Amerikaansch- en Fransch Schoeisel
Bankastraat 4 L, Den Haag,
naast de Melkinrichting „DE SIERKAN".

JAN MESKER & Co.
Prins Hendrikstraat No. 48.
Complete Meubileering van Huizen in koop en in huur.
VERHUIZINGEN EN TRANSPORTEN.
TELEFOON No. 3983.

A. KREIJMBORG & Co.
HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.
Huis van den Eersten Rang
LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200.
Modernste inrichting voor **Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleeding**, gemaakt en naar maat.
Aan de afdeeling Kleeding naar Maat zijn verbonden:
1 Professeur de Coupe en 10 Coupeurs met assistenten.
Coupe Système Americain
Uitrustingen voor de Indiën.
Uniformen, Gala- en Automobielkleeding, Ambtsgewaden; waterdichte stoffen voor Jacht- en Sportkleeding.
Parterre: Heerenkleeding;
1e Etage: Kleeding naar Maat; 2e Etage: Kinder- en Jongeheerenkleeding.

AUG. SAVELKOUL.
Voorheen J. VAXELAIRE & Co.
AMSTERDAM. — — — — — ***BATAVIA.***
Singel hoek Heiligeweg. *Rijswijk.*
Indische Uitrustingen.
VRAAGT GEILLUSTREERDE PRIJSCOURAT.

N°. 49. Donderdag 6 December 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 'sjaars, (voor Indie en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden**

Inhoud van dit nummer.

Voordrachtsavonden.

Voor de leden van »**Moederland en Koloniën**" hield, zooals hier aangekondigd werd de heer **J. van der Elst**, secretaris van de vereeniging »**Onze Vloot**" zijne bekende lezing over „**Onze Zeemacht**", die veel belangstelling vond.

Vrijdag 7 dezer ten 8 ure houdt eerstgenoemde vereeniging in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis te 's Gravenhage eene algemeene vergadering, die volgens de agenda, gewijd zal zijn aan discussiën naar aanleiding van deze voordracht.

Voor introductie kan men zich wenden tot den secretaris,

J. L. Swart.
Stephensonstraat 23.

***

De voordracht door den heer **J. C van Eerde** oud Controleur BB., in de Afdeeling 's Gravenhage gehouden over Bali en Lombok, is bizonder in den smaak gevallen. Op zeer boeiende wijze besprak hij het land en volk, dat hij door eigen aanschouwing had leeren kennen en liefkrijgen. Bij de diepgevoelde gloedvolle schildering van het eenig mooie **bergmeer op Lombok,** wist hij zijn hoorders mede in vervoering te brengen van het door hem bewonderde natuurschoon. Wij zullen over deze lezing hier niet langer uitwijden, hopende dat vele der Afdeelingen haar zullen mogen genieten.

***

Aan de causerie door **Jhr. G. Graafland** Gep. Lt. Kol. der Inf. N. I. Leger in de Afdeeling Zutfen gehouden, over „Indië en Hollandsche vooroordeelen", en op verzoek van het Afdeelingsbestuur over de **Marechaussée** in Indië, werden door de plaatselijke pers zeer waardeerende woorden gewijd.

De *Nieuwe Zutfensche Courant* van 1 dezer zegt o. a.:

De buitengewone gemakkelijkheid waarmeê overste Graafland spreekt," — alles voor de vuist, zonder ook maar eenige aanteekening — het belangwekkende van hetgeen hij vertelde, en vooral de wijze waarop hij het vertelde sleepte zijn gehoor meê.

Of hij in het begin van den avond vertelde van het leven in Indië, waar zooveel meer gewerkt wordt en men zooveel meer voelt voor Nederland en ons Vorstenhuis, of een raad geeft aan den bezorgden vader omtrent den zoon die naar Indië denkt te vertrekken, een spottenden raad om als zijne opvoeding zoo weinig resultaten oplevert, dat hij hem niet aan eene proef durft te onderwerpen, den jongen maar liever te verzuipen, òf wel spot met de toepassing der Duitsche militaire dressuur op den vluggen Javaan, dat zij hunne beenen moeten wegschoppen, steeds wist hij zijne toehoorders te boeien.

Het was een blik op het militaire leven in Indië, een blik zooals ons maar zelden wordt gegund, dat militaire leven waarin zoo ontzaggelijke opofferingen worden geeischt, zooveel moed betoond waarbij het leven niets mag zijn en de soldaat het een gelukkige kans moet achten als hij ongedeerd het gevecht verlaat, evenzeer, vooral niet minder dan in de Europeesche oorlogen, waar wel de troepenmachten grooter zijn maar overigens de strijd hetzelfde is. 't Was een blik in dat Indisch leger, hier weinig bekend en veel te weinig gewaardeerd, welks hooggaand plichtsgevoel niet gedoogde te wijken voor welke overmacht ook en met minachting deed spreken over iemand als generaal Stössel, die zich overgaf in plaats van te sneuvelen op den toevertrouwden post.

Levendig was de indruk van dat alles dien de spreker bij ons wist op te wekken.

In de *Zutfensche Courant* van 29 November jl. lezen wij:

Dat hij de oprichter is van het korps marechaussee op Atjeh vermeldden wij reeds en dat hij ook over dit korps zou spreken bij zijn causerie over Indië verhoogde de aantrekkelijkheid van de bijeenkomst van Oost en West gisteravond.

Er hadden dan ook vrij velen gebruik gemaakt van de gastvrijheid der Zutphensche afdeeling en met groote belangstelling hebben deze de zeer boeiende voordracht van den spreker aangehoord.

Dat was nu eens prettig over Indië praten. We kregen nu eens niet te hooren hoeveel kwadraat mijlen Indië groot is, hoeveel inwoners het telt, wanneer het ontdekt is enz., zelfs de »gordel van smaragd« bleef ons bespaard. Voor al die geleerdheid verwees spr. ons naar de boeken. Och, volgden meer sprekers, die zoo graag hun onderwerp bij de Grieken en Romeinen aanvangen, dit voorbeeld!

De liefde, althans de achting en de kennis van Indië moesten wat grooter worden, zei spr. In het buitenland worden we gerespecteerd om onze koloniën en hoe weinig weten wij er van, zelfs van de producten. Java thee b.v. — ze is hier niet te krijgen maar in Londen maakt ze dien hoogsten prijs.

Aan wie de schuld? Voor een groot deel zijn de uit Indië terugkomenden zelf de schuld; zij weten niet wat men in Holland van Indië wenscht te weten; als ze hier zijn zijn ze uit hun evenwicht; ze mopperen maar steeds: »bij ons in de Oost gaat het zoo«.

Spr. was 27 jaar in Indië geweest en vertelde nu het een en ander over de vooroordeelen die de Nederlanders tegen dat land koesteren. Het klimaat, de gezondheid, de zedelijkheid enz. Dit laatste punt roerde hij slechts even aan. Maar aan iemand, die zich bezorgd had getoond voor zijn zoon had hij geantwoord: »als uw opvoeding zoo is geweest, dat ge hem niet eens een proef durft laten ondergaan, verzuip 't jong dan maar."

En dan gaf spr. deze wenken aan hen die naar Indië gingen: denk toch niet, dat ge het beter weet dan zij die daar wonen; vraag toch liever om raad. Velen gaan naar Indië met het dwaze idee, dat ze daar de ware beschaving moeten brengen.

En vooral: let op de vormen. Indië is een autocratisch land, de vormen zijn er dus in eere; misschien wel eens te veel. Let ook op uw kleeding; dat zij in 't bizonder der vrouw aanbevolen. Ga er heen om wat te brengen, niet om wat te krijgen. Een gemakkelijk leven leidt men er niet. De Indiërs indolent? Spr. lachte er om; wij noemen de Hollanders indolent. Wat den omgang met de inlanders betreft: tracht altijd mijnheer te blijven. Is dit niet het moeilijkste van onze beschaving? Denk er aan, dat ge bij een bevolking komt, die in beschaving, d. i. in zelfbeheersching en wellevendheid verre de meerdere is van den Europeaan.

De Javaan is op en top een gentleman. Door onkunde is de inlandsche bevolking vaak gekwetst in wat haar 't dierbaarst is. Gelukkig wordt in den laatsten tijd meer aandacht geschonken aan het zieleleven van den Javaan en dat zal ons ten goede komen. Tot dusver rustte een deel van ons gezag op het misbruik maken van de mindere ontwikkeling van den Javaan wat maatschappelijke toestanden betreft. En nu een Gouverneur-Generaal de rationeele maatregel neemt van afschaffing van den »pajong« nu gaat er een storm op onder de ambtenaren!

Spreker zong als 't ware een loflied op den Javaan en vestigde er de aandacht op, dat in ons Indisch leger 30.000 man van de 40.000 geen blanken zijn. En dat niet blanke gedeelte heeft altijd het zware werk gedaan.

Het havenbedrijf in Nederlandsch-Indië.

Het havenbedrijf is in Nederlandsch-Indië ontegenzeggelijk een gouvernementsbedrijf, al moesten wij reeds in ons nummer van den 11en October ll. tot ons leedwezen opmerken, dat het niet opgenomen is in de lijst van het, in uitzicht gestelde nieuwe departement.

Men heeft het in Indië en ook hier nog onlangs bij de begrootings-debatten druk over de gewenschte decentralisatie, maar heeft hierbij natuurlijk niet het oog op zulk eene decentralisatie, waarbij ten slotte de belangen van eene zaak berusten bij drie verschillende diensten, en dat is toch met het havenbedrijf in Nederlandsch-Indië het geval. Openbare werken, marine en financiën betwisten elkander de eer in de toegangspoorten in onze kolonie de lakens uit te deelen, en bij dat al raakt het eigenlijk belang van het bedrijf in de versukkeling.

Hoe dikwijls hoorden wij niet de verzuchting slaken, dat de haven van Priok te klein wordt voor het verkeer — de klacht werd al 'n jaar of vijf geleden in de bataviasche pers geuit, om bij tusschenpoozen, doch altijd te vergeefs, te worden herhaald. Wat 'n voeten heeft 't niet in de aard om Indië aan 'n behoorlijk droogdok te helpen, groot genoeg, opdat niet onze grootere schepen elders moeten gaan, om te worden hersteld, waardoor Singapore wie weet hoeveel reeds aan ons heeft verdiend, waarvoor wij al lang een behoorlijk ingericht droogdok zouden kunnen hebben gehad, terwijl nu eindelijk pas een ontwerp in de maak is.

Wij wezen in ons vorenaangehaald nummer op het succes in Engelsch-Indië met de zoogenaamde Port Trusts behaald en meenen hierop nog eens te moeten terugkomen om dat leerrijk en navolgenswaardig voorbeeld nader uiteen te zetten.

Bij gelegenheid van het bezoek van den prins van Wales aan Engelsch Indië in het laatst van het vorige jaar, had den 17en November de eerste steen-legging door Z. K. H. plaats voor het nieuwe Alexandra-Dock

te Bombay, dat in Juni 1911 voor het verkeer zal moeten zijn opengesteld.

Bij die gelegenheid werd den prins door de Port Trustees van Bombay de geschiedenis van het werken der Port Trust in de twee-en-dertig jaren van haar bestaan door haren voorzitter, den heer Walter Hughes, overhandigd.

De Times of India, van den 18en November 1905, ontleende daaraan eenige gegevens, welke in het kort hierop neerkomen.

Nadat de engelsch-indische regeering het havenbedrijf voor Bombay in 1862 uit handen had gegeven en dit aan eene particuliere maatschappij, de Elphinstone Land & Press Company had toevertrouwd, ging eerst tengevolge van de groote vraag naar indisch katoen, door den noord-amerikaanschen burgeroorlog alles naar wensch. De maatschappij maakte geld als water, doch zorgde niet voor de toekomst, zoodat toen de vraag naar katoen en dientengevolge het verkeer verminderde, de maatschappij in ongelegenheid kwam en zelfs door de regeering met een leening van honderdduizend ponden sterling moest worden bijgestaan.

Men begon toen evenwel te betwijfelen of het wel verstandig was zulk een omvangrijk monopolie als het havenbedrijf voor Bombay aan eene particuliere maatschappij toetevertrouwen, en zooals nu onlangs de Tandjong Pagar Dock Co. voor het bestuur der Straits Settlements werd uitgekocht, had dit reeds in 1869 met de betrokken maatschappij voor Bombay plaats.

Vier jaren lang werd het bedrijf toen door de regeering zelve door middel van een der departementen van algemeen bestuur beheerd, maar in Juni 1873 besloot zij het bedrijf over te dragen aan een zelfstandig openbaar lichaam, de Port Trust voor Bombay.

Van dat oogenblik dagteekent de hooge vlucht door dat bedrijf sedert genomen, in het bijzonder na 1879, toen ten koste van 75 lakhs roepijen of 6 millioen gulden nog de rechten van particuliere kaai-bezitters waren afgekocht. In 1880 werd het groote Prince's Dock geopend, waarbij zich later nog het Victoria-Dock voegde, terwijl na het Alexandra-Dock met zijn drie engelsche mijlen kadelengte en een wateroppervlak van ruim 36 hectaren de haven tot eene der grootste ter wereld zal maken.

Waar hem de kneep zit in dezen voorspoed? De winsten van het bedrijf werden gebruikt voor zijne ontwikkeling en voor een waarborg van de toekomst. Met een schuld van twee millioen ponden sterling belast bij den aanvang, waarbij nog de 6 millioen gulden moeten worden gevoegd in 1879 betaald, zag de Port Trust toch kans om in de 23 jaren sedert het rekeningjaar 1882—1883 de lasten op het scheepsverkeer zoodanig terug te brengen, dat dit hierdoor in dat tijdsverloop met een bedrag van omstreeks 18 millioen gulden werd verlicht, terwijl behoorlijk zorg gedragen werd voor een reserve-fonds uit de inkomsten van het bedrijf, een amortisatie-fonds voor de uitstaande schulden en belangrijke afschrijvingen op het bezit.

Aan zulke verlichte en wijze politiek dankt Bombay, danken ook Calcutta en Karrachee hare opkomst, die zeker het land meer voordeel brengt, dan wanneer een centrale regeering uit het havenbedrijf tracht te knijpen wat er uit te persen valt. Waar dit voorbeeld nu ook te Singapore zal worden gevolgd, Penang ook al om een Port Trust vraagt, meenen wij, dat het ten zeerste overweging verdient of deze maatregel ook niet ten aanzien van onze Nederlandsch-Indische havens ware te nemen.

In tegenstelling b.v. met Singapore waar een Port Trust hare werkzaamheden zal moeten aanvangen met een overeenzen schuldenlast wegens de aan de Tandjong Pagar Dock Co. toegekende onteigeningssom, zoude men voor onze groote havens in Nederlandsch-Indië in dit opzicht van wal kunnen steken met een, naar billijke schatting te berekenen waarde van het bezit, waarmede de kapitaal-rekening zou moeten worden belast, waardoor het gouvernement wellicht beter zou worden gebaat dan thans.

Zaakkundig, deskundig beheer van het havenbedrijf, dat rekening houdt met de eischen van het verkeer, zal hoogstwaarschijnlijk beter in staat zijn dit winstgevend te maken, zoodat daaruit de kapitaalrente kan worden bestreden, dan een uitteraard, door fiscale en financieele overwegingen inzonderheid geleid beheer, uitgaande van het centraal gezag.

Zaakkundigen, deskundigen! Van waar ze te halen? Van waar kreeg Bombay, kregen Calcutta en Karrachee ze? Men sture zoo noodig onze menschen, die daartoe in aanmerking komen, daar in de leer, wanneer men ze daar ten minste ontvangen wil, en dat gelooven wij wel dat het geval is.

Pers-kroniek.

INHOUD: De Avondpost over de buitengewone bevordering van luitenant Christoffel. — Een entrefilet uit Het Volk. — De Standaard over het Congoconflict, en over »De Koloniale Excessen«.

Over de buitengewone promotie van luitenant Christoffel tot kapitein is in en buiten de Kamer reeds heel wat gesproken en geschreven. Men zou er een Christoffel litteratuur van kunnen maken. Onder de vele stukken trof ons echter een van B. in de Avondpost dat om zijn bezadigd inzicht in deze delicate quaestie aangenaam aandoet. B. hemelt Christoffel niet op als een „held", bekijkt de zaak nuchter en kalm.

„Naar aanleiding van het artikel van den heer Van Dijk in de Avondpost van 22 Nov. over de voorgenomen buitengewone bevordering van den luitenant Christoffel wenschte ik, zegt B., de aandacht te vestigen op een factor, welken men, naar ik meen, tot nu toe over het hoofd zag, zoowel onder de voor- als tegenstanders.

Dat is nl. de leeftijd van den heer C. Volgens de Ranglijst van Noorduyn is hij 40 of 41 jaar (geb. in 1865). Wanneer hij dus thans kapitein wordt, zal hij nog een heel eind achter zijn bij de menschen van zijn leeftijd; want al is de promotie der infanterie-officieren verre van schitterend, de jongste kapiteins zijn niettemin van 36 à 37 jaar. Alzoo een verschil van 8 à 4 jaar.

Wanneer men den heer C., zooals blijkbaar velen wenschen, beloont met Willemsorde 3de klas, eeresabel, enz. enz., maar verder gewoon de anciënniteitspromotie laat volgen, zal hij eerst tegen zijn 51e jaar kapitein worden en hoogstwaarschijnlijk dus nooit den hoofdofficiersrang bereiken.

En nu vrage men zich af in gemoede, of dat niet jammer zijn zou èn voor den man èn — vooral — voor den dienst. Van zoo iemand, wiens bijzondere verdiensten door allen erkend worden, kan meer partij worden getrokken, en het belang van den Staat eischt zeker niet dat men zoo iemand laat verzuren in den luitenants-rang.

Ook kan het wenschelijk zijn hem bijv. eens de leiding op te dragen van een onderneming van grooteren omvang, en waaraan dus detachementen onder verscheidene officieren deelnemen. Zijn geringe anciënniteit zou dan een bezwaar kunnen opleveren.

Wat nu 't voorbijgaan van anderen, waaronder ook vele zeer geschikten, betreft, komt het mij voor, dat eene passeering op deze wijze (door iemand in jaren zooveel ouder) en met zooveel lotgenooten, veel minder onaangenaam is dan als men bijv. met z'n dertigen door een tijdgenoot of een jongere wordt over 't hoofd gesprongen. En dat de heer C. geen wetenschappelijke opleiding tot officier genoten heeft aan een onzer voorbereidings-inrichtingen, zal toch wel geen bezwaar zijn, waar hij getoond heeft de bekwaamheden, en vooral het karakter, te bezitten, die den echten veld-officier maken.

Alles goed beschouwd, wil 't mij dan ook voorkomen, dat 't gemopper niet zoozeer geldt den persoon, wien deze buitengewone bevordering toegedacht is, dan wel het stelsel van talrijke promoties bij keuze, onder den tegenwoordigen Gouv.-Generaal toegepast, en dat men vreest dat na Christoffel nog anderen er van zullen profiteeren. Men wil dus vooral verhinderen, dat er een precedent gemaakt wordt.

M. i. is die vrees thans niet meer gegrond te achten, na al wat over deze zaak te berde gebracht is, vooral ook in de Tweede Kamer. Zelfs een autocraat als de G.-G. zal 't niet licht wagen hierin een precedent te zoeken. En als dit zoo is, en de afwijking van de wettelijke bepalingen een unicum blijft, zal men moeten toegeven dat in dit geval de G.-G. goed gehandeld heeft en dat het een geluk is — in dit geval — in hem een man te hebben, die niet schroomt geschreven regels op zij te zetten, als hij oordeelt dat 's lands belang dit verdert.

En ik herhaal het: 's lands belang verdert wel degelijk dat men een man als Christoffel niet laat verzuren in den luitenantsrang."

Hierop antwoordt de heer Van Dijk:

„Waar in de Tweede Kamer, bij de behandeling van de koloniale begrooting, de voorgenomen buitengewone bevordering van den luitenant Christoffel opnieuw ter sprake is gebracht, daar zal het velen met mij verwonderd hebben, dat het resultaat zoo mager was. Slechts di militaire leden der Kamer hebben hunne stem verheven en de Minister hield een betoog, dat inderdaad kon zijn een pleitrede voor buitengewone bevordering . . . binnen de grenzen van de „Regeling", maar dat geheel onvoldoende was om aan te toonen dat de Regeling zelve mag worden aangetast. En daar gaat het ten slotte alleen om. De groote verdiensten van den luitenant Christoffel zijn zoodanig op den voorgrond gezet, dat het rechtsstandpunt geheel op den achtergrond geraakte; te oordeelen naar de daardoor in de Kamer veroorzaakte stemming, heeft het meerendeel der Kamerleden niet ingezien, dat door de overheid de rechtsregel is losgelaten, en dat ter wille van eene belooning. De controleerende bevoegdheid van de Volksvertegenwoordiging heeft haar doel gemist, althans tot nu toe. De Minister heeft gemeend de geest van het Indische officierskorps te vertolken en daarmede bij voorbaat te kennen gegeven, dat de Indische officieren, die in de buitengewone bevordering van luitenant Christoffel rechtskrenking zien (niet formeel, maar materieel), gedreven worden door afgunst op een dapper, bemind kameraad. Het is den Indischen officieren inderdaad niet gemakkelijk gemaakt zich nu uit te spreken. Toch kunnen zij dat zonder schroom doen, want alleen dan zou van afgunst sprake kunnen zijn, wanneer zij, erkennende de superioriteit van hun kameraad, zouden opkomen tegen eene buitengewone bevordering binnen de grenzen der Regeling. Nu echter geldt het voor hun verdediging van den rechtsregel, die hunne positie omschrijft, welke regel toch reeds zoozeer aan stabiliteit te wenschen overlaat.

Het komt mij voor dat de heer B. in het bovenstaande artikel eveneens met het rechtsstandpunt onvoldoende rekening heeft gehouden en bovendien de utiliteitsredenen voor eene buitengewone bevordering van den luitenant Christoffel veel te hoog aanslaat. Allereerst nog dit: de heer B. heeft blijkbaar over het hoofd gezien dat de buitengewone onderscheiding van de Militaire Willemsorde 3e kl., zóó zeldzaam toegekend, reeds aan Christoffel werd geschonken: bekend is het hem natuurlijk, hoe de dappere strijder op het veld van eer werd benoemd tot officier in den rang van tweede-luitenant en hoe hij daarna weer bij keuze werd bevorderd tot eerste-luitenant. Moet het daarmede uit zijn, d. w. z. moet hij nu verder „verzuren" in den luitenantsrang? B. wenscht het niet, gelet ook op den leeftijd van 40 of 41 jaar. Maar dat behoeft immers volstrekt niet! Binnen de grenzen der Regeling is buitengewone bevordering tot kapitein toegelaten na een diensttijd van minstens vijf jaren in Indië; over omstreeks drie jaren dus is voor Christoffel aan dien eisch voldaan en dan blijft de rechtsregel ongeschonden. En daarna? Ik zou bijna zeggen: bevordering à discrétion.

Maar kan niet 's lands belang bevordering reeds nu eischen? Welk belang is hooger dan handhaving van den rechtsregel? — zou ik willen vragen; nog daargelaten dat de Regeling slechts buitengewone bevordering als belooning toelaat. Bovendien, zou 's lands belang niet meer gebaat zijn door nu aan den luitenant Christoffel eene voldoende voorbereiding voor den kapiteinsrang en hoogere rangen te gunnen (en daarvoor zijn de straks genoemde vijf jaren toch zeker niet te lang), opdat de grondslagen voor de hoogere bevelvoering kunnen worden gelegd, ook omdat wetenschappelijke opleiding werd gemist?

Ten slotte: B. is niet bang, dat in deze buitengewone bevordering een precedent zal worden gezocht; het precedent is er dan toch en welke waarborg bestaat tegen herhaling? Het gaat blijkbaar gemakkelijk genoeg, zoolang regeling van de positie door de wet ontbreekt. Als in eene handeling uit rechtsoverwegingen geen precedent mag worden gezocht, dan is die handeling op grond van dezelfde overwegingen te veroordeelen."

Een entrefilet uit Het Volk:

„In de laatste Atjeh-correspondentie van de Nieuwe Crt. wordt nog gesproken over de nieuwe bedrijfsbelasting, die inmiddels in weerwil van de krachtige pogingen van v. Kol door de Kamer is goedgekeurd. De schrijver verzekert „niet zonder schrik" te hebben kennis genomen van die belastingplannen, wijl in Atjeh „de uiterste voorzichtigheid geboden" is, en hij vraagt: „Welk denkbeeld vormt men zich te Batavia en in den Haag toch van het tegenwoordige Atjeh?" Hij beschouwt de belasting zelf als een premie ter aanmoediging van het verzet, want het spreekt van zelf, dat zij slechts geheven kan worden in streken die reeds eenigszins rustig en niet in volslagen oorlogstoestand zijn. Daarenboven is de economische toestand van Atjeh juist op dit oogenblik door de mislukking van den rijstoogst bizonder slecht.

Ziedaar een volledige bevestiging van v. Kol's waarschuwingen, meent het Volk, die de Kamer in den wind geslagen heeft.

Dezelfde correspondent geeft de oorlogscijfers over de laatste maanden. In September zijn weer gedood niet minder dan 131 Atjehers, gewond 6, gevangen 14, in October (nog onvolledige opgave) 44 gedood, 5 gewond, 3 gevangen.

Wanneer zal in Nederland eindelijk eens de walging over dien immer durenden bloedstroom de overhand nemen? zoo vraagt het sociaal-democratische orgaan.

Het alziend oog van den Standaard-redacteur waart dikwijls, vooral na de laatste wereldreis van Dr. Kuyper, rond in de richting van den internationalen horizon: Speurt hij gevaar voor ons land; ziet hij een donker stipje, dadelijk is de pen op het papier en in de Standaard weerklinkt zijn waarschuwende stem. Nu weer over het Congo-conflict:

„De actie in Engeland, schrijft het blad, tegen het Congo bestuur op touw gezet, is thans uit haar eerste in haar tweede phase overgegaan.

Naar het schijnt, is deze actie uitgegaan van op winst belusten in Manchester en Liverpool, en vond ze steun bij de Aboriginal Societies, die van ouds voor de negers opkomen. Het zijn dezelfde Societies, die vóór 1899 tegen de Boeren ageerden, en hen, geheel ten onrechte, van allerlei wreedheid jegens de Kaffers beschuldigden.

Dit is een oud liedeke.

Men weet, hoe hardhandig de Engelschen soms

zelf met inlanders omspringen. De executie in Egypte ligt nog versch in het geheugen, evenals de gruwelijke wijze waarop in Natal onder de gevangen Zulu's is huisgehouden. Maar op wat door andere Staatshoofden gedaan wordt, ziet men valk-scherp toe. De publieke opinie wordt warm gemaakt, en het eind is schier altoos dat er een winstje voor Engeland's handel uit komt.

Doch nu heeft ook het Engelsche Kabinet zich dieper dan tot dusver in deze zaak gestoken en de Minister van Buitenlandsche Zaken heeft Koning Leopold gedreigd.

Als het kwaad niet betert, zal Engeland een beroep op de Staten van het Congres doen, en zoo pogen Leopold te dwingen.

Lukken zal dit wel niet, maar het teekent toch den toestand.

Ook over ons koloniaal beheer wordt keer op keer in Engeland wraak geroepen.

Wij staan in het oog van het Engelsche publiek aan allerlei barbaarschheid schuldig.

En dit lasterpraatje loopt op en op, tot men ook bij ons de maat vol acht.

Daarom is het ook voor Nederland van belang, op den loop der Congo-quaestie het oog te houden. Alle continentale koloniale mogendheden hebben hier één belang.

Het best zal voorshands zijn, dat de Souverein van den Congostaat, zoo spoedig 't kan verdwijnen doe, wat tot rechtmatige grieven aanleiding kan geven.

Des te vaster staat men."

Ook over een ander koloniaal onderwerp bevat de Standaard een interessant artikel. Blijkbaar óók afkomstig van de bekende hand. Het voert tot opschrift „Koloniale Excessen" en al zal niet iedereen grif alles willen onderschrijven, veel er in verdient ongetwijfeld de aandacht. In onze dagen van „wereldvrede" is een kleine dosis nuchter verstand bij het behandelen van een zaak als de onderwerpelijke lang niet te versmaden.

„De heeren van Kol en de Stuers hebben, zoo schrijft de Standaard, door pathos vervoerd, in hun philippica tegen de slachting op Bali aangericht, overdreven, en, gelijk steeds, door die overdrijving de zaak waarvoor ze opkwamen geschaad.

Een puur ideologisch betoog, dat de realiteit huppelen laat, mist in een parlement de uitwerking, die het allicht in een amerikaansche Ladies-club hebben zou.

En ook op de Regeering kon het daarom niet anders dan met bijna koele indifferentie reageeren, omdat ieder voelt, dat èn de heer Van Kol èn de heer de Stuers, zaten zij aan de ministertafel, de verantwoordelijkheid voor wat geschied is, niet anders dan elk minister in zulk geval, met het wel bloedig, en daarom stuitend, maar toch niet te mijden argument van militaire noodzakelijkheid zouden dekken.

Niet alleen alle Kabinetten hier te lande, maar evenzoo de koloniale directies in andere landen, hebben, staande voor zulk een koloniaal exces, steeds op ditzelfde harde noodzakelijkheids-argument gepleit.

Alles werkt hiertoe saâm.

Op het oogenblik dat men ter verantwoording wordt opgeroepen, is men nog niet in het bezit der noodige gegevens tot het vormen van een geheel onafhankelijk oordeel vereischt.

Men vindt tusschen zich en het van wreedheid beschuldigde leger den Gouverneur-Generaal staan, die, vlak bij het geval, juister oordeelen kan.

Men aarzelt het leger tegenover den inlander ongelijk te geven, wetende hoe ongelijk de machtsverhouding is, en hoe bedenkelijk het kon worden, als men het prestige van ons leger brak.

En ook, men spreekt steeds voor het oor van het buitenland, en weet vooruit, hoe elk erkennen van ongelijk aanstonds tot nieuwe ophitsing tegen ons koloniaal beleid verlokken zal. Bij zachter, minder overdreven aanval zou men nog tot eenige concessie kunnen komen. Staande voor zoo niets sparende, overdreven aanklacht voelt een Regeering de noodzakelijkheid van forsch verweer.

Toch zou het niet goed zijn, indien men de zaak hiermee als afgedaan ging beschouwen, en in Indië den indruk vestigde, alsof men in het Moederland op zulk krijgsbedrijf, als wàt kranig, ter eere van onze Indische armee, zich beroemde.

Een koloniale armee is van ongewone samenstelling. De geworven Europeesche manschap is een mengelmoes uit onderscheiden landen, en wat er uit ons land heengaat, zijn zelden incarnatiën van een hoogzedelijk ideaal. Onder betere kringen gezocht is de Indische dienst niet. Onder de wervers zijn nog ronselaars. En het leven in Indië heeft voor de aldus aangeworvenen niet dan zeer zelden zedelijk-opvoedende kracht.

Onder de officieren zijn ongetwijfeld dappere mannen, wien 't om een militair leven in actie, in plaats van in de kazerne te doen is; maar er zijn er toch ook niet weinigen, die zich voor Indië lieten opleiden uit gemis aan middelen voor den dienst hier te lande, of die zich lieten detacheeren in de hoop op sneller avancement en betere financieele toekomst.

Dit aldus samengestelde leger staat met een goede 30 duizend man onder meer dan 30 millioen inlanders, en die inlanders, als ze kwaad willen, krijgen uit Singapore, en zelfs uit Australië, moderne geweren, soms zelfs geschut. En terwijl eenerzijds hun wapening heel anders dan vroeger is, laten ze de oude tratiën voortleven, en ontleenen aan die gewijde, nationale traditiën een ongemeene doodsverachting en bijna spelende verwoedheid in het gevecht.

Bij weinig individueele ontwikkeling een mysterieuse kracht, die zich alleen uit de psychologie de la foule verklaart, maar die de macht van een tot eenheid schier versmolten veelheid op geduchte wijze doet uitkomen.

Is het dan niet begrijpelijk dat de militaire geest van zulk een leger, staande tegenover zulk een inlandschen vijand, neigen moet tot niets ontziende hardheid; en maakt niet dit 't juist noodzakelijk, dat er uit Nederland èn uit de publieke opinie èn van Regeeringswege steeds een zedelijke invloed uitga, om deze militaire bravoure in toom te houden.

Men leide hieruit niet af, dat we cordaat doortasten afkeuren. Integendeel, het zachte geneesheeren en etterende wonden is ook in de koloniale politiek spreekwoordelijk. Als Generaal Van Heutsz terstond in 1874 in Atjeh ware opgetreden, zou er bloediger gestreden zijn, maar het aantal teloor gegane menschenlevens zou niet op de helft te becijferen zijn van nu. Waar het om de physieke overmacht gaat, spaart het best en het meest, wie opeens het verzet breekt, zóó breekt, dat 't niet weer opkomt.

Ook weten we wel, dat achter dezen machtstrijd de heel andere vragen liggen: wat ons het recht geeft, om dus in Indië op te treden; waaraan we het recht ontleenen, om ons in het bewind van de kleine, nog heel of half vrije staatjes te mengen; maar dit alles gaat den officier niet aan. Hij wordt gezonden, en hij moet 't werk doen. En hij moet zorgen, dat zijn manschappen niet met bebloede koppen thuis komen.

Maar dit alles neemt niet weg, dat gedurig klachte uit Indië komt, dat de militaire zin en geest in Indië wel wat heel hardhandig is. Ernstige mannen, die den toestand door en door kennen, zijn van oordeel, dat die hardhandigheid een tweede natuur is geworden, en dientengevolge ook buiten noodzakelijkheid meer dan eens is aangewend. We maken hiervan geen exceptioneel verwijt tegen óns leger, want nooit brak er oorlog uit, of in de woede van den strijd kwam altoos een geest van wreedheid boven. Niet alleen in Mandschurie bleek dit nog onlangs, maar zelfs in den krijg tusschen Duitschland en Frankrijk werd over het bedrijf van een Beiersch armeecorps bij Bazeilles bitter geklaagd. En wat men nu weer hoort van de ras-guerilla tusschen Grieken en Bulgaren in Macedonië, stemt vooral niet zachter. Nog onlangs werd een schrijven van het hoofd eener Grieksche bende gepubliceerd, waarin de bewoners van een dorp als broeders vermaand werden zich onder het Grieksche Patriarchaat te rangschikken, want anders zou men tot zijn leedwezen tot een uitmoorden van het dorp moeten overgaan. En dit was in Europa, en buiten verklaarden oorlog.

Maar juist dit bijna onvermijdelijke van het opleven van een bitteren, brutaal-overmoedigen geest, eischt controle en critiek. Niet in den vorm waarin de heeren Van Kol en de Stuers die gaven. Dat toch heeft geen ander effect, dan dat men in Indië er om lacht, en denkt, als de heeren Van Kol en de Stuers eens zelf in zulk een geval voor de patrijs hadden gestaan, zouden ze wel anders oordeelen.

Maar wat wel invloed ten goede kan hebben, is de wetenschap onder de lagere officieren, dat de hoofdofficieren scherp toezien, en onnoodige wreedheid zonder voorbehoud afkeuren, en dat de officieren of manschappen die er zich aan schuldig maken, hard boete doen. Op dien geest onder de hoofdofficieren nu heeft de bevelvoerende generaal zijn invloed te oefenen. En op hem moet weer inwerken de verstandige zin van den Gouverneur-Generaal en van het bewind op het Plein.

In die richting nu is veel te doen, meer te doen dan dusver, en de Staten-Generaal kan hierop ten goede inwerken, niet door humanitair kabaal, dat het abstracte ideaal, zonder rekening met de harde realiteit, als maatstaf aanlegt, maar door een stelselmatig, welberedeneerd aandringen op onderzoek en op voortdurende controle, en op goede instructie aan de hoofdofficieren.

We zeggen dit niet, om af te keuren wat nu op Bali is geschied, nadat eenmaal de expeditie in vollen gang was. Geplaatst tegenover de vierhonderd ten doode gewijden, kon men allicht niet anders handelen, dan men gehandeld heeft, al is en blijft het bitter spijtig, dat bij den Balinees in dien strijd al het ideale was, en bij ons niets dan de mechanisch-technische overmacht van het wapen.

Maar de militaire geest in het leger is wel voor verbetering vatbaar. En waar we er steeds op aandringen, dat ons Gouvernement zich in Indië als het bewind van een Christelijk-Europeesche macht zal openbaren, mogen we er niet van aflaten, om er, ook voor wat het leger aangaat, op aan te dringen, dat de Aziaat ons ons Europeesch, de Hindoe of Mohamedaan ons ons Christelijk karakter, en de eischen die dit stelt, niet uit het oog doe verliezen."

Oost-Indische Berichten.

Een geheimzinnige armbandgeschiedenis. Men schreef uit Buitenzorg den 31en October aan de Java Bode:

De inlanders dragen hier sedert eenige dagen armbanden, vervaardigd van de bast van den tangkilboom, welks vruchten algemeen bekend zijn onder den naam van meliendjo. Van verschillende zijden wees men mij op dit eigenaardige verschijnsel. Bedienden bij Europeanen, wien men vroeg waarom ze zoo'n armband dragen, beweerden, dat dit op last van den loerah geschiedde; anderen weer vertelden, dat een beroemde doekoen had geprofeteerd, dat eene hevige epidemie zou uitbreken, en ieder, die een armband van tangkil droeg, zou blijven leven; weer andere verhalen liepen, dat de Gedeh offers zocht en slechts zij, die de armbanden van tangkil dragen, gevrijwaard bleven om als offer te verdwijnen in den krater van den vulkaan.

Ook van verscheidene ondernemingen in het Buitenzorgsche kreeg ik de meest uiteenloopende verhalen over deze armband-kwestie. Een feit is het, dat elke inlander eenige gobangs offert om zoo'n tangkil-armband machtig te worden.

Ik heb eens geïnformeerd hoe dit praatje ontstaan is en vernam het volgende:

De vorst van het rijk Padjaran, waarvan eens de kraton op Batoe Toelis stond, en van welk paleis men nog sporen van wallen vindt op Bantar Peteh, leeft nog ergens op den Gedeh. Doet dit verhaal niet denken aan de sage van Barbarossa? Op gezette tijden geeft hij groote feesten. Uit den berg verschijnt dan de hofstoet, vóórop de oude vorst van het rijk van Padjaran, gevolgd door alle hofgrooten, danseressen en dwergen. De stoet houdt een ommegang om den vulkaan. Groote feesten volgen, op de gamelan wordt gespeeld en de tandaksters van den vorst roepen op tot den dans.

Voor die feesten zijn menschenoffers noodig, geen tientallen, doch honderdtallen. De trawanten van den vorst dalen af van het gebergte en zoeken links en rechts in de vlakte, voornamelijk kinderen, en, zoo zij die niet genoeg kunnen machtig worden, vrouwen en mannen.

Slechts degenen, die een armband van de bast van den tangkilboom dragen, laten zij met rust.

Is het dus niet natuurlijk dat elke inlander zorgt in het bezit te zijn van den onheilwerenden band?

Het verhaal staat waarschijnlijk in verband met het verdwijnen van verscheidene mannen en vrouwen in het Buitenzorgsche. De mannen zijn zeker als koelies uitgevoerd naar Deli of naar de Straits, en de vrouwen, meest jonge meisjes, zullen wel opgeborgen zijn in de bordeelen van Singapore.

Ik was eenigen tijd geleden in de gelegenheid, een brief te lezen van zoo'n geschaakte vrouw, uit Singapore verzonden.

Sedert de z.g. soerats ketrangan zijn afgeschaft, afgegeven door de desahoofden en de districtshoofden, is de uitvoer van koelies zeer gemakkelijk geworden en komen daardoor allerlei schandelijke practijken voor, en ik geloof niet mis te tasten, wanneer ik aanneem dat aan deze afschaffing de beruchte kinderdiefstallen in den Oosthoek niet vreemd zijn.

Is het wonder dat door dat herhaalde verdwijnen van mannen en vrouwen, zelfs onder den rook van het paleis van den gouverneur-generaal, fantastische praatjes de ronde doen en de eenvoudige inlander meent, door het dragen van een armband van tangkilbast, gevrijwaard te zijn voor ongelukken?

Ik raad het bestuur aan, eens een onderzoek te doen naar deze geheimzinnige armband-geschiedenis.

Wie er wel bij vaart. De Intercommunale Telefoonmaatschappij heeft Zaterdag — dank zij de onbenullige telegraaf — tengevolge van den handel in aandeelen Redjong Lebong goede zaken gemaakt. Dien dag is aan fonogrammen ruim *f* 1100.— ontvangen!

Dat is een record! zegt het Bat. Nbld. Wie zal echter al dat gesein ten slotte moeten betalen? mag men zich afvragen.

Overleden. Heden nacht is hier ter plaatse plotseling overleden de heer De Bruyn, deelgenoot van de commanditaire Crediet- en Handelsvereeniging De Bruyn & Co. Gister avond gevoelde hij zich nog wel.
(Soer. Hdbld.)

Irrigatie in het Semarangsche. De resident, de assistent-resident, de regent en de ingenieur Bertel van Semarang, zouden zich, volgens de Loc. heden naar de afdeeling Goeboeg begeven om de resultaten in oogenschouw te nemen van eenige cardinale verbeteringen in den laatsten tijd in die afdeeling aangebracht. Onder leiding van den controleur Walbeehm zijn in Goeboeg 600 bouws grond ingepolderd, zoodat deze thans regelmatig kunnen worden beplant, 't geen vroeger niet 't geval was.

Ofschoon ook Goeboeg veel te lijden heeft gehad van den natten Oostmoesson en er een groot deel van de polowidjo is mislukt, staat de afdeeling er niet slechter voor dan verleden jaar en wel doordat ditmaal 30000 bouws in stede van 12000 bouws met polowidjo werden beplant. Door deze voorzorg is men thans in staat het hoofd te bieden aan de gevolgen van het ongunstige weer der laatste maanden.

De dwangarbeiders bij de Bali-expeditie. Wie de officieele rapporten over de Bali-expeditie aandachtig heeft gevolgd, zal wellicht getroffen zijn door de vermelding der talrijke deserties, waaraan de dwangarbeiders zich hebben schuldig gemaakt. Zoo wordt het vermoeden uitgesproken, dat Chineezen de vrijheidlievenden één handje helpen.

Wat er met deze lieden gedaan is, komen wij niet te weten, zegt het Soer. Handelsbl. naar aanleiding hiervan. De Engelschen zouden hun met behulp van een paar scherpe patronen den lust tot verdere escapades benemen, maar ten onzent schijnt men die dingen gemoedelijker aan te vatten. De meeningen, over deze manier van doen, zullen nogal uiteenloopen. Als men bedenkt, dat een gedroste boef, vooral als hij in de atjehsche bergen het wisselend oorlogspel heeft meegemaakt, onder de Baliërs heel wat kwaad zal kunnen wrochten, dan helt men over tot de opinie, dat een dracht stokslagen voor teruggebrachte vluchtelingen uit het dwangarbeidskwartier, een onvoldoende straf is. 't Is waar, de menschen in het bruine pakje mogen eigenlijk niet op het oorlogspad worden meegenomen, maar zij loopen nu eenmaal op Bali's bodem rond en hieruit komt de noodzakelijkheid voort om te beletten, dat zij met hun kwade neigingen een goedig volk als de Baliërs infecteeren.

Het Persbureau wordt opgeheven. De regeering heeft, gebruik makend van het haar voorbehouden recht, de overeenkomst met de dagbladen tegen 30 April van het volgend jaar opgezegd. Op welken grond wordt echter niet medegedeeld.

„Geen verbetering dus," schrijft het Bat. Nbl., „maar afschaffing. Het is radicaal en het gemakkelijkst."

Het spijt ons... voor de regeering. Het is nooit prettig een stap achterwaarts te zien doen. Te meer niet, waar men er nog zooveel voorwaarts heeft te maken.

Het makelaarsgilde te Batavia wordt weer met vijf leden vermeerderd en bovendien komen er nog twee commissionairs in effecten bij.

Hoe meer zielen, hoe meer vreugd!

Singapore telde op het tijdstip toen de dollar gefixed werd, 80 makelaars, die alle goed hun brood hadden, waarom zou Batavia dit illustre voorbeeld niet volgen? De effectenkoersen zijn hier nog lang niet gefixed, zegt de Javabode.

Een japansche chemiker. Dezer dagen namen wij uit de N. Soer. Crt. een berichtje over, luidend dat op een suikerfabriek op Java een japansche chemiker in dienst is gesteld, de éérste.

't Zou ons niet verwonderen wanneer de hier bedoelde fabriek toebehoorde aan een Chinees, die zijn suiker naar Japan en China uitvoert, merkt Mataram naar aanleiding hiervan op. Als reclame zou hij dan in de aldaar verschijnende dagbladen bekend kunnen maken, dat de suiker gefabriceerd is door een Japanner; een reclame, die wel zal inslaan, evenals die, waarvan een Chinees in de binnenlanden zich indertijd bediend heeft om zijn grooten voorraad japansche lucifers aan den man te brengen.

Een ieder, die zijn winkeltje bezocht, kreeg van hem te hooren, dat het vuur van de japansche lucifer veel warmer was dan dat van de zweedsche; dat hem zulks uit herhaaldelijk genomen proeven was gebleken; dat een ieder, die zich daarvan overtuigen wilde, zelf de proeven kon nemen, dat de Japanners hun overwinningen op de Russen uitsluitend te danken hebben gehad aan hun warmere vuur, en zoo meer.

De man werd geloofd en hij maakte met zijn lucifers goede zaken.....

Vergissen wij ons niet, dan heeft de bekende majoor Oei Tiong Ham zich verleden jaar als Japanner doen naturaliseeren, alleen om met Europeanen gelijk gesteld te worden.

De aanstelling van een japansche chemiker op een van zijn vier suikerfabrieken, gesteld dat dit zoo is, zou daardoor een andere beteekenis kunnen hebben dan die van een gewone reclame.

Een gedenkteeken voor Majang Koro. Het plan, om voor den kortelings overleden kolonel-titulair Raden Ario Majang Koro een gedenkteeken op te richten, vindt, naar een correspondent van de Locomotief uit Bangkalan meldt, alom goedkeuring, ook bij de officieren van het leger, die gaarne zullen bijdragen voor het monument, evenals zelfs de minste soldaat van de barisans van zijn schrale soldij iets wil afzonderen voor dit doel.

Het lijdt geen twijfel of de bijdrage voor een, Majang Koro waardig gedenkteeken, zullen voldoende toestroomen, maar nu zijn er onder zijn talrijke vereerders eenige, die gaarne zouden zien, dat het monument bijv. in de artillerie constructiewinkel te Soerabaja geacheveerd werd in den vorm ongeveer van het daar ergens staande ijzeren gedenkteeken voor de op Bali gesneuvelde of aan bekomen wonden overle-

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

XVI.

„Zooals het valt. Maar het moet een knappe Europeaan zijn. Anders liever geen."

Maleen dacht:

„Je moet dan maar aan een man geholpen worden. Hoe eer, hoe beter."

Toen zij kort daarop in de missie afscheid nam, verzocht de Italiaan, haar te mogen begeleiden.

Het was haar aangenaam.

Zoodra zij buiten gehoor waren, sprak zij:

„Ik maak mij ernstig bezorgd over juffrouw Beta. Zij is knap, heel knap, en vol temperament. En de vader, een onpraktische geleerde, die alleen open oogen voor de geesteswereld heeft. Wat moet er zoo van het lieftallig meisje worden?"

„Zij is inderdaad lieftallig," zeide Despini.

Juist daarom mag zij niet langer blootgesteld blijven aan de verzoekingen van een onbewaakt verkeer met jonge mannen. Als zij niet spoedig in gelegenheid komt, een goed huwelijk te doen, dan moet zij naar een pensionaat gezonden worden.

„Pauvre enfant!" riep Despini.

Aan de deur van haar huis stond Krome haar op te wachten.

„Ik ben met de boot gekomen, om u tot een klein zeiltochtje over te halen," zeide hij.

Zij zag hem aan, en het kwam haar voor, dat hij bleek was. Zijn voorhoofd vertoonde tusschen de wenkbrauwen een loodrechten rimpel.

„Ik zal gaarne nog wat varen," antwoordde zij.

De boot lag achter het huis.

Zij stapten in, richtte het zeil en het kleine vaartuig schoot als een pijl voort, zoodat het water om de kiel opschuimde, als champagne.

„Hoe kwam eigenlijk die Italiaan er toe, met u mee te loopen? vraagde Krome plotseling op gergenden toon.

Zij had hem kunnen antwoorden: Wat gaat dat u aan? Maar zij voelde te sterk voor hem. Hij werd door ijverzucht gekwelt, als hij haar met een ander zag.

Daarom antwoordde zij zacht:

„Vroeger deed het u toch genoegen, dat ik niet alleen met de Duitschers, maar met de geheele Europeesche wereld hier op zoo goeden voet stond. Wat is er dan veranderd?"

Nauwelijks was de vraag haar ontglipt, of zij had ze gaarne teruggenomen.

Haar omgang met Krome was thans een voortdurend, voorzichtig laveeren tusschen klippen. Er heerschte een atmospheer van de uiterste spanning en teruggehouden opgewondenheid.

Beiden voelden de dreigende electriciteit en zochten en ontvluchtten elkander in den blinden drang van den hartstocht.

Sedert die scène om Marie Beta en de daarop gevolgde verzoening, had Maleen niet meer getracht, hem op een afstand te houden.

Hij gaf het gevreesde antwoord echter niet, hij zeide:

„U staat veel te hoog, om u zoo goedkoop te mogen laten gaan. Het moet een heel bijzondere onderscheiding zijn, dat iemand zich als uw geleider mag vertoonen."

Zij keek weer op haar handen.

„Dan zou men aanleiding hebben, elkander te vertellen, dat een zekere doctor Ralf Krome bestendig onderscheiden wordt."

„Met mij is het iets anders."

„Waarom?"

„Heel eenvoudig, omdat ik Ralf Krome ben."

Zij lachte.

„Wij bij de gratie Gods."

„Ja, wij bij de gratie Gods," herhaalde hij trots.

Zij zag hem aan. In de manier waarop hij haar berispte, had hij iets zeldzaam kinderlijks over zich, dat haar roerde. Er lag dan een hulpeloosheid over zijn geheele wezen, die wonderlijk genoeg contrasteerde met zijn gewone wijze van optreden.

Maar zij had hem zelfs om zijn zwakheden lief.

Hij wilde tegenover haar nooit den verstandige spelen. Hij vond nooit, dat iets van hetgeen hem zelf interesseerde, buiten haar gezichtskring lag. Openhartig en eenvoudig zeide hij haar zijn meening, en juist deze rondheid werkte zoo rein menschelijk, zoo echt!

Steeds voelde men zich als mensch tegenover een mensch, dat was zoo mooi.

Ook heden begon hij al spoedig weer over de zaak te spreken.

„Wij bestijgen als het ware de sporten van een ladder," zeide hij. „Thans staan wij op de eerste: het opwoelen van den bodem. Als volgende komt de onvermijdelijke machtkamp, die met de wapens in de vuist moet worden uitgevochten. Hoe sneller en doortastender dat gebeurt, hoe beter het zijn zal voor ons

den officieren, onderofficieren en minderen: verder dat het monument niet geplaatst werd op het graf van den overledene, maar op het groote plein vóór de kazerne van de barisans. Tegen de vervaardiging van het monument in deze militaire werkinrichting zal de regeering wel geen bezwaar hebben.

De heeren Ed. L. Van Nierop en Co. hebben te Moji (Japan) hun firma gevestigd. De leiding van dat kantoor is opgedragen aan den heer W. Piper. Deze heer heeft gedurende vele jaren in Japan de scheeps- en kolenzaken van een der voornaamste firma's in deze branches behartigd.

Een inspectie die wat aan het licht bracht. Zaterdagmorgen heeft de politie weer eens visitatie in de gevangenis te Soerabaja gehouden en alleen op de geïnterneerden een 20 tal messen en 10 beitels gevonden.

Tevens werd in een der lokalen een bultzak aangetroffen, waarop een „meneer" onder de boeven zijn nachtrust bleek te genieten. Dien bultzak had de man in de gevangenis gemaakt en de sleuteldrager, die de politie vergezelde, stond er verbaasd van dat zoo iets onder zijn oogen had kunnen gebeuren.

Onder zijn oogen? Hij is blijkbaar nooit in de gevangenlokalen geweest, evenmin als de directeur zich daar blijkbaar al te veel heeft vertoond. Zoo'n bultzak is toch maar niet iets, wat in een vloek en een zucht gemaakt wordt en dien moffelt men toch voor een inspectie zoo maar niet eventjes weg.

Er wordt vreemd „gediend" in dit schoone land, zegt het S o'e r. H b l d.

Mutatiën in de handelswereld. Naar wij vernemen zullen in het aanstaande voorjaar repatrieeren de heeren H. Kerbert, lid van de Factorij der Nederlandsche Handelmaatschappij, en de heer van Gilsen, chef van een der afdeelingen van dit handelslichaam, alsmede de heer H. O. Forster, makelaar alhier, en een der oudste figuren aan onze kalibesar, die een welverdiende rust gaat genieten.

Tijdelijk verlaten deze kolonie de heeren E. T. C. Hagnauer, chef der firma Niederer & Co. en J. P. van Harencarspel, procuratiehouder der Zee- en Brandassurantiemaatschappijen onder directie van den heer L. M. J. van Sluyters.

(J a v a b o d e).

Geneeskunst bij apen. De bevolking van de desa Legowo, bij Ambarawa, had in den laatsten tijd veel last van grijze apen, die niet alleen veel schade doen aan de inlandsche tweede gewassen, maar ook aan de tabaksaanplantingen, en zelfs aan de vruchtboomen op de erven, lezen wij in M i d d e n-J a v a. De desalieden klaagden daar onlangs over bij den wedono van Ambarawa, die rapport uitbracht bij den assistent-resident van Salatiga. Deze gaf den wedono toen den raad de apen met strychnine te vergiftigen, waaraan hij voldeed.

Nijbij de desa liet hij verschillende lekkernijen, overvloedig gekruid met het vergift, neerleggen, en spoedig kwamen vele apen er van smullen, met het gevolg, dat zij ziek werden. Edoch, die ziekte duurde niet lang. De meesten zochten spoedig temblekanblaren (een in Indië veel voorkomend onkruid) op en nadat zij daarvan gegeten hadden, namen zij als toespijs slegrengblaren. De apen, die reeds te ziek waren om zelf die blaren te zoeken, werden er van voorzien door de gezonde soortgenooten, en ziet, allen waren spoedig weer gezond en klauterden lustig in de boomen. Geen enkele aap stierf aan strychnine vergiftiging.

De wedono deed hiervan mededeeling aan controleur Einthoven (toen nog in Ambarawa). Deze geloofde er eerst niets van, totdat hij zich persoonlijk van de waarheid had overtuigd.

Er worden nu proeven genomen met gevangen apen, maar de uitslag hiervan is nog niet bekend. Intusschen mag een onderzoek naar de waarde van temblekan- en slegrengblaren als tegengift tegen strychnine wel van beteekenis worden geacht.

Uilenspiegelstreek. Uit Bandoeng wordt aan de L o c o m o t i e f het volgende ongeloofelijke bladvullinkje gemeld:

„Onze resident, die jarenlang in den Oosthoek gediend heeft, waar bij de oprichting van suikerfabrieken en dergelijke steeds de bevolking der streek, waar zoo'n fabriek zal worden gevestigd, gehoord wordt, van wie de al of niet vestiging wel eens afhangt, is tot de ontdekking gekomen, dat hier in de Preanger heel wat fabrieken staan, die opgericht zijn zonder dat daarvoor de noodige toestemming is gegeven, waartoe werd overgegaan nadat de bevolking was geraadpleegd.

„Dat gaat zoo niet; dat is onwettig," zeide de resident tegen zijn eersten commies. „Daar moeten wij wat aan doen."

„Ja maar," klonk 't schuchter, „de fabrieken staan er al; sommige meer dan 20 jaar."

„Dat doet niets ter zake. Wij zullen de controleurs er op uit sturen om dat zaakje tot klaarheid te brengen."

En de controleurs kregen een residentsmissive, waarin hen werd bevolen de betrokken fabrieken op te zoeken en de bevolking te vragen of ze er niets tegen had dat die fabrieken daar stonden. Den eigenaren werd intusschen in ernstige overweging gegeven zich per request te wenden tot de betrokken autoriteiten om de noodige vergunning tot de oprichting van de reeds bestaande fabrieken. Bedoelde eigenaren haalden de schouders eens op en deden wat hun in overweging was gegeven.

De controleurs trokken er op uit, mijlen ver in den omtrek, vergezeld door wedono's in wier districten de betrokken ondernemingen met fabrieken waren gevestigd. De bevolking werd gekoempoeld en plechtig afgevraagd of ze bezwaren had tegen de oprichting der bestaande fabriek.

De eenvoudige Soendaneesjes keken eerst naar de fabriek, die daar al jaren stond en toen elkaar aan en nog niet van hun verwondering bekomen, riepen ze: wah!

Een, een brutale, zeide: Tetapi guis aja! (Maar ze is er al, die fabriek).

Als kandjeng controleur er niet bij geweest was, dan had de wedono gezegd, natuurlijk in 't Soendaneesch: „'t dondert niet. Geef allen antwoord op mijn vraag: Heb je bezwaren?"

Niemand had bezwaar. Die fabriek stond er immers al zoo lang. Bovendien gaf ze brood en werk aan velen van hen. Wie zou er nu bezwaren hebben? Stel je echter eens voor, dat er een of meer waren geweest, die werkelijk bezwaren hadden gehad. Wat dan?".

Beleeningen ter Javasche Bank. De Javasche Bank heeft een rondschrijven uitgezonden, geteekend „de directie" en van den ondervolgenden inhoud:

„Het is gebleken dat verschillende personen van meening waren, dat de rente der Javasche Bank voor beleening van effecten duurzaam op eene zelfde hoogte zou blijven, en dat mitsdien duurzaam eene rentewinst zou te maken zijn door beleening van voor dit doel gekochte effecten bij de Javasche Bank tegen een lageren rentevoet dan het rendement dier effecten bedraagt. Blijkbaar zijn op dien grond reeds aanmerkelijke bedragen van de Javasche Bank betrokken door personen, die niet geacht kunnen worden de opgenomen gelden te gebruiken voor hun gewonen handel of bedrijf.

„Deze onjuiste opvatting moet noodwendig tot teleurstelling leiden. Immers eerstens zal de Javasche Bank steeds ter bescherming van hare beschikbare middelen die maatregelen moeten toepassen, welke de omstandigheden van het oogenblik vereischen; een dier maatregelen kan ook zijn verhooging der rente voor beleeningen; maar bovendien wordt bij deze zaken slechts gelet op een verschil in te ontvangen en te betalen rente, en wordt geene rekening gehouden met de mogelijkheid van achteruitgang in waarde der effecten welke achteruitgang vele malen de verwachte rentewinst kan overtreffen.

„Het streven der Javasche Bank is om den handel voor zijne berekeningen zooveel mogelijk zekerheid te verschaffen door het handhaven van eenzelfden rentevoet. Indien onttrekking van gelden voor transacties, welken geen reëelen handel tot grondslag hebben, de handhaving van dezen gelijken rentevoet bezwaarlijk maakt, zal de Javasche Bank niet alleen tijdelijk den rentevoet moeten verhoogen om het evenwicht weder te herstellen, doch zal zij ook moeten overgaan tot afwijzing van aanvragen voor beleening, welke naar haar oordeel niet op eigenlijke handelszaken gegrond zijn, en zal zij desnoodig zelfs tot inkrimping der reeds toegestane credieten en der reeds aangegane beleeningen moeten besluiten. (Zie § III formulier Overeenkomst).

„Om teleurstelling zooveel mogelijk te voorkomen, meent de Javasche Bank op het bovenstaande te moeten wijzen."

Naar aanleiding van dit rondschrijven zegt de heer Van Vleuten in het N e d. I n d. E f f e c t e n b l a d van gisteren het volgende:

„Wanneer wij de strekking van het waarschuwend woord der Javabank directie — want waarschuwend is het zeer zeker — goed begrijpen, dan wijst zij er op dat het streven der circulatiebank is, het verschaffen van zekerheid aan den handel door het handhaven van eenzelfden rentevoet, maar dat het niet in de bedoeling ligt om het kasgeld der Bank à 4 of 5 pct. disponibel te stellen voor hen die het zoo goed als uitsluitend in leen vragen, om daardoor een hoog rendement op effecten mogelijk te maken.

Beleening moet middel zijn, geenszins doel, zoo denken wij ons den gedachtengang der bankbeheerders en wel kan een deel der disponibele middelen aangewend worden om met solied papier als onderpand en met voldoende marge, daartegen crediet te verleenen aan hen die fonds voor korten of langeren tijd van noode hebben bij hun handel of bedrijf, maar geenszins mag het dàârheen worden geleid dat men gaandeweg een groot deel van het contante bezit der Bank leent, om middels het onderpand zelve, een hooge rente te maken, en onderpand hetwelk gevaar loopt in waarde te dalen als de Bank om aan hare bestemming te blijven voldoen, hare kasmiddelen eens elders van noode mocht krijgen en de beleeningen hier bedoeld, voor een deel zou moeten opzeggen om over die contanten de beschikking terug te erlangen.

Wij vatten de zaak zóó op, dat de directie door

---

en voor het land.

Dan komt: beveiliging van het gewonnen gebied door troepen en bestuursambtenaren. Daarna eerst wordt het tot nuttig bezit gemaakt door planters, kooplieden en andere ondernemende geesten.

Eer het zoover is, zullen de velen, die niet verder zien dan hun neus lang is, nog ach en wee roepen. Daaraan kan ik mij natuurlijk niet storen. Wie voor de toekomst werken wil, moet niet jagen naar den bijval van het heden.

De boot lag met de eene zijde bijna in het water.

Zij was in korten tijd zeer ver naar buiten gevaren.

De stad stond schitterend wit tusschen de blauwe verte des hemels en de blauwe verte van de zee, phantastisch, sprookjesachtig.

Geen geluid drong tot hen door van het land. Slechts het geruisch van het water was hoorbaar, en het plassend geklots tegen de kiel van de boot.

Welk een alleenzijn! Beiden geraakten onder den indruk en werden stil.

Maleen trok haar linkerhandschoen uit en liet haar hand door het zeewater bespoelen.

Hij keek naar haar hand en merkte een armband op van Indisch goud.

Zij volgde zijn blik.

„Dat heeft George mij gegeven, voordat hij op marsch ging," verklaarde zij. „Is het niet heel mooi?"

„Neen," antwoordde hij kort. „Overigens, neem liever uw hand uit het water — om de haaien."

Zij gehoorzaamde.

Na een poosje merkte hij op:

„Ik kom tegenwoordig iederen dag in mijn boot uw huis voorbij, en zie naar de vensters op. Maar u is er nooit zichtbaar."

Zij glimlachtte.

„Het zijn alleen de bergkamers, die op de zee uitzien," verklaarde zij.

Zij wist niet hoe zacht haar stem was, wanneer zij zoo met hem sprak. Zij wist niet, hoe vaak zij in toon en blik verried, wat zij in woorden angstig terughield.

De zon ging onder, toen hij haar naar huis teruigbracht.

Een paar minuten stonden zij stom en stil op den kleinen steiger achter het huis van Dietlas en keken elkander ernstig in de oogen.

De scheiding werd zoo zwaar! Zwaarder, met elken dag.

Met een hartziek gevoel van verlatenheid en verlorenheid beklom Maleen de hooge treden van de steenen trap naar haar ledige kamers.

Zij had geen lust om te eten, om te lezen, om iets te doen. Slechts om hem weer te hooren, weer te zien, weer bij hem te mogen zijn!

Haar geheele ziel was een kreet van verlangen! En daarvan kon zij hem nooit, nooit iets zeggen!

Zij was koortsig.

In deze stemming nam zij een blad papier en schreef daarop met potlood, wat haar door het hoofd ging.

„Ik heb u lief", schreef zij, „zooals ik het leven liefheb, u, zegevierenden vijand van allen stilstand! U, den wekker! U, den willer! U, den volbrenger!

„Met mijn hoofd heb ik u lief en met mijn hart."

„Mijn hoofd heeft u lief, omdat het spook der traagheid en der verzadigheid van genoegen van u wijkt, omdat uw adelaarsblik een verschiet ontsluit, omdat onder uw voeten Daden ontspruiten!"

„En mijn hart heeft u lief, wijl het door u de zaligheid der liefde leerde kennen!

„Ik heb u lief! Ik heb u lief!"

Het was haar een verlichting, neer te schrijven, wat zij nimmer mocht zeggen.

Zij wilde het blaadje verscheuren, maar nu nog niet — niet terstond. Morgen, als zij kalm was, wilde zij het geschrevene nog eens overlezen, en dan het vernietigen.

Daar stormde iemand de trappen op.

Zij wist: hij! En zij was niet verwonderd. Te sterk had haar verlangen hem geroepen! Hij moest komen!

Maar toen hij voor haar stond zag zij aan hem, dat geen liefdesverlangen alleen hem tot haar bracht.

„De opstand is er!" riep hij haar toe. „Al onze stations zijn in dreigend gevaar. Het is hier nog niet bekend. U wilde ik het eerst op de hoogte brengen. Nu is het: overwinnen of ten onder gaan. Ik heb alles voorbereid. Zoo spoedig mogelijk, overmorgen waarschijnlijk, marcheer ik met mijn kleinen troep af."

„God zij met u!" sprak Maleen.

Hij vatte haar handen. Toen knielde hij opeens voor haar stoel en zag haar met brandende begeerte in de oogen.

„Maleen!"

„Neen . . . neen . . . . neen!" stamelde zij. „Och toe! Niet zoo! . . . sta op!"

Hij stond op, maar trok haar mede omhoog, drukte haar aan zijn borst en kuste haar in lange, gloeiende kussen.

Toen hij haar losliet, zonk zij sprakeloos terug. Haar bewustzijn verdween. Duisternis kwam voor haar oogen.

Toen zij weer tot zichzelf kwam, was zij alleen met Tsjekanajo, die haar een glas water aan de lippen hield.

(Wordt vervolgd.)

de verhooging der beleeningsrente van 4 tot op 5 pct. gebracht heeft, eenigermate stop te zetten aan een door haar minder gewenschte toevloed van beleeningsaanvragen en vergunningen.

Wij denken dat de ondervinding geleerd heeft dat de rentekweekers middels de beleeningsmethode over het bezwaar van de verhooging zijn heengestapt wijl het voor hen uitkomt op een rendementsverlaging met vier ten honderd en het rendement zelve in vele gevallen hoog genoeg is om zich de „winstderving" te getroosten.

Wij vinden voor onze meening steun in de weekstaten der Javasche Bank, immers van af 26 September de laatste staat vóór de renteverhooging van 5 October tot op 24 dezer — zie dit nummer — heeft men de volgende totalen te aanschouwen gekregen:

Datum.	Uitstaande op onderpand van effecten.	Beschikbaar metaalsaldo.
26 September rente verhoogd	f 16.733.393.60	f 5.043.641.54
3 October	„ 17.338.354.55	„ 4.555.956.05
10 „	„ 18.366.022.71	„ 4.556.071.62
17 „	„ 17.990.932.97	„ 4.486.324.65
24 „	„ 18.448.539.43	„ 3.517.042.85

Sinds de renteverhooging is ingetreden is er dus niet alleen geen vermindering waar te nemen geweest, maar wel eene toename van f 1.715.145.83 in vier weken naast eene daling van het beschikbare metaalsaldo met f 1.526.598.69 en ware het niet dat wij het hier hebben over een onderwerp van ernstigen aard, dan zou eene eenvoudige becijfering kunnen uitwijzen dat, voortgaande zooals in de laatste week, de Javasche Bank over vier weken in het geheel geen beschikbaar metaalsaldo meer zou kunnen aanwijzen.

Daartegen moet zij natuurlijk maatregelen nemen, en van daar, naar wij denken het waarschuwend woord.

En wat de gevolgen zouden „kunnen" zijn als de Bank door den loop der omstandigheden gedwongen wordt om ten aanzien van effectenbeleeningen, gewijzigde maatregelen te treffen, dat is zóó duidelijk dat wij het daarover hier niet verder behoeven te hebben."

West-Indië.

Suriname. De Nieuwe Sur. Cour. wist te berichten van een meeningsverschil nu al — voordat de zaak eigenlijk aan den gang is — tusschen de United Fruit Co. en het koloniaal bestuur. Het verschil zou hierop neerkomen dat de contractsbepalingen betreffende den opkoop van bacoven door eerstgenoemde, in tegenstelling met de bestuursmeening, in dier voege zouden zijn uitgelegd, dat zij niet alleen niet gehouden is om het meerdere boven de productie van 1000 hectaren aanplant in het eerste jaar enz. op te koopen, maar ook rechtens kan eischen, dat dit meerdere niet op eenige andere wijze wordt uitgevoerd, bv. naar de amsterdamsche markt. Wij hopen en vertrouwen dat Onze West het bij het rechte eind had, toen het blad ten aanzien van het betrekkelijk bericht opmerkte, dat er niets van aan was.

De bananen of pisangs beginnen er in ons land toch al aardig in te komen. Jaren lang reeds waren die vruchten hier te bekomen, maar de geringe aanvoer deed zijn invloed gevoelen op den prijs, die nog al hoog was totdat nu, tengevolge van snellere verbinding als anderszins, grootere aanvoeren kunnen plaats hebben en grootere hoeveelheden aan de consumptie kunnen worden aangeboden. In al die jaren heeft men nooit hier te lande van een vergiftiging door tarantellas gehoord, maar nauwelijks wordt de consumptie van de vrucht wat algemeen of daar komen ze, zoowaar, in 'n zeeuwsch blad met de waarschuwing aandragen, dat de zuidamerikaansche banaan een door de tarantella zeer geliefkoosde verblijfplaats is, zoodat men de kans zou loopen door in de vrucht te bijten een steek van dat venijnige dier beet te krijgen.

Later heette het, dat de waarschuwing bedoeld was aan het adres der verkoopers, daar de spinnen zich tusschen de bossen zouden kunnen verscholen houden. Dr. Greshoff, door de Nieuwe Cour. over het praatje ondervraagd nam een welverdiend loopje met den berichtgever die het praatje verzon, dat indien er niet behoorlijk tegen geageerd wordt, nog heel wat schade kan berokkenen aan de geleidelijke ontwikkeling der bananen-consumptie.

Behalve op den uitvoer der versche vrucht, gaat men zich in de kolonie blijkbaar al meer toeleggen op den uitvoer van gedroogde bananen en van bacoven-meel.

Zoo treffen wij o. a. bij den uitvoer naar Nederland per „Prins Maurits" en „Prins Willem IV", resp. den 13en September en 11en October ll. van Paramaribo vertrokken, aan: 9 vaten en 2 kisten bacovenmeel en 20 vaatjes gedroogde bacoves. De bacove-vijgen schijnen dus ook zoo langzamerhand in trek te komen.

Geen wonder dus, dat minister Fock zich heel wat van de bacove-cultuur voorstelt en zelfs hierin het middel speurt om aan de moederlandsche subsidies een einde te maken, zoodat de kolonie dan zichzelve bedruipt.

Best mogelijk, namelijk indien men te Paramaribo hier de tering naar de nering gaat, dáár blijft zetten.

De geest van bezuiniging blijkt wel vaardig over de de kolonie te zijn, waar nu reeds twee honderd volle guldens zullen worden uitgespaard door de afschaffing op 1 November ll. van het morgen- en avondschot voor Paramaribo.

Heel wat ongerief wordt door die afschaffing over de bevolking der plaats gebracht, waar die schoten als het ware de eenige tijdmeters-waren, waarnaar een groot gedeelte der bevolking zijne werkzaamheden en zijne indeeling van den dag regelde. Wellicht ware er iets op te vinden, nu in een paramaribosch blad wordt medegedeeld, dat de bevolking zelve die paar honderd gulden wel zou willen opbrengen. En moge dan, zoo dit werkelijk gebeuren mocht, het eerste schot uit metalen mond, het „help u zelf" voor de kolonie inluiden en eene aera aankondigen eener gezonde financieele politiek.

De bezuinigingscommissie is bij de debatten over de surinaamsche begrooting ter sprake gebracht. Er waren er, die zich van de uitkomsten niet veel voorstelden. Wij hopen dat dit wel het geval moge wezen. Waar een wil is, is een weg, dat bewees o. a. de Commissie der „Koppensnellers" te Manilla, die behalve in de koloniale bestuursmachine, ook in het huishoudentje der gemeente Manilla haar slag geslagen heeft en in één jaar tijds op een begrooting van ongeveer 5 millioen pesos of ruim 6 millioen gulden, een bezuiniging van bijna 2 millioen gulden wist te bewerkstelligen. Het ging daarbij op z'n Amerikaansch toe; tal van ambtenaren en beambten kregen eenvoudig hun ontslag met het recht alleen op retourpassage; ambtenaren met verlof in de Unie kregen bericht dat hun betrekking was ingetrokken en zij dus niet behoefden terug te keeren. Dat gaat nu zoo in Suriname niet, waar de ambtenaren eene vaste aanstelling hebben. Wij gelooven dan ook niet aan een dadelijke bezuiniging, maar wel aan de mogelijkheid van een schema, waarnaar in de toekomst naar bezuiniging kan worden gestreefd, en houden vast aan de urgentie van een dergelijk schema, juist om het huidig standpunt der kolonie, waar de ontwikkeling van nieuwe en oude industrieën eischt, dat men de daartoe noodige offers niet onmogelijk make, door het in stand houden eener veel te kostbare bestuursmachine, door het opvoeren van ontijdige behoeften.

Wat de oude industrieën betreft, blijft de goudmijn-industrie langzaam voortschrijden. In de eerste negen maanden van dat jaar bedroegen de goudaanvoeren te Paramaribo en te Albina resp. 829.962 en 25171 grammen tegen 749.128 en 13904 grammen in hetzelfde tijdvak van 1905, een vooruitgang dus voor 1905 met circa 90 kilogrammen. Opvallend is, hoe in den laatste jaren de mijndistricten Suriname en Saramacca ophalen, terwijl het een typisch verschijnsel is, dat de Hermina die nu in Marowijne met het leeuwenaandeel in den aanvoer van dat district strijkt — 141 van de ruim 173 kilogrammen — het vorige jaar in dat district heelemaal achteraan kwam, wat indien er een goede placer-politie geweest ware, mogelijk niet zou zijn voorgekomen.

De behoefte aan een deugdelijke placer-politie zal nu de spoorweg vele placers zooveel gemakkelijker binnen het bereikt heeft gebracht, zich ongetwijfeld eerlang doen gevoelen, en in die behoefte zal moeten worden voorzien, wil men de toekomst dezer industrie niet in de waagschaal stellen.

De toekomst schijnt thans verzekerd. In een onlangs gehouden buitengewone algemeene vergadering der Guyana Goud Placer werd door het bestuur medegedeeld, dat het amerikaansch en engelsch kapitaal zich voor de surinaamsche placers begint te interesseeren. Voor de Guyana Goud Placer was een bod ingekomen van 1.5 millioen dollars, vroeger door de Maatschappij aan de aspirant-koopers gevraagd, maar toen door dezen geweigerd, die er evenwel weer op terugkwamen, toen de Maatschappij zich nieuw werkkapitaal had weten te verzekeren. Maar nu wil de Maatschappij niet meer. Jammer maar, dat gebrek aan werkvolk belet den dertig-stampers-molen voor de rifontginning in werking te stellen.

Jammer is het ook voorzeker dat de cacao-industrie die zoo goed de nu hoogere prijzen voor haar product zou kunnen gebruiken, 74 centen tegen 59 te voren, weer minder product van de ondernemingen trok. In de acht eerste maanden van dit jaar bedroeg de uitvoer toch slechts 14090 balen tegen 16000 balen in hetzelfde tijdvak van 1905.

Van Vreemde Koloniën.

Duitsche koloniale politiek. Woensdag den 28n November ll. leidde de duitsche Rijkskanselier, prins Bülow, het debat over de koloniale begrooting in met een rede, waarin hij op de crisis wees, welke de duitsche koloniale politiek had doorgemaakt, daarbij nadrukkelijk op den voorgrond stellende, dat geen duitsche Rijkskanselier of Rijksdag naar zijne meening de verantwoordelijkheid zou willen dragen voor het loslaten der koloniën. Duitschland moest, of het wilde of niet, er eene koloniale politiek en dus ook koloniën op na houden.

Prins Bülow verwijlde bij de koloniale schandalen, welke de algemeene aandacht hadden getrokken. Uit zijne rede bleek, dat de openbaarmaking daarvan en de aanvallen op verschillende ambtenaren der koloniale afdeeling het gevolg waren van de indiscretie van ondergeschikte ambtenaren dier afdeeling, waarvan er één reeds werd schuldig bevonden en ontslagen.

Bülow aarzelde niet, ondanks die, volgens hem zoogenaamde, koloniale schandalen, de duitsche ambtenaren tegenover die van eenige andere natie te stellen. Elke koloniale macht heeft te dien opzichte onaangename ondervindingen opgedaan, en de Engelschen, Franschen en Amerikanen hadden allen, op hun beurt, tegenover veel erger schandalen gestaan, dan die welke met betrekking op de duitsche koloniën waren ontdekt.

Nadat de Rijkskanselier den Rijksdag nog op het hart gedrukt had de noodige credieten voor Duitsch Zuidwest Afrika te bewilligen, was het woord aan den nieuwen directeur der koloniale afdeeling, den heer Dernburg.

Uit de door dezen gedane mededeelingen blijkt, dat de openbaarmaking van wat niet in den haak was dit nut heeft gehad dat het contract met de bekende vennootschap von Tippelskirch & Co. door de Regeering is opgezegd, evenals dat met de Woermann-lijn, welk laatste contract den 31n December van dit jaar komt te vervallen. Voorts zal eerlang een wetsontwerp worden ingediend voor een nieuw systeem van financieel beheer, waardoor hopelijk een einde zou worden gemaakt aan de langzame afdoening van zaken bij de koloniale afdeeling, terwijl nog ten aanzien van de koloniale schandalen besloten is, de beschuldigingen tegen koloniale ambtenaren ingebracht te doen onderzoeken door een speciale commissie, samen te stellen uit twee hoogere ambtenaren van de pruisische rechterlijke macht en één openbaren aanklager, geen van wie tot nu toe iets met het koloniaal bestuur moet hebben te doen gehad.

Wat de toekomst der duitsche koloniën betreft, was de heer Dernburg optimistisch gestemd, wat eigenlijk van zelf spreekt, daar hij voor een verloren of wanhopig geachte zaak zeker niet zijne belangrijke positie in het particuliere leven zou hebben prijs gegeven. Voor alles verwachtte hij veel van de ontwikkeling van het spoorwezen, terwijl ook het particulier initiatief zooveel mogelijk behoorde te worden aangemoedigd.

Bij den huidigen toestand der koloniën verwijlende, wees de heer Dernburg er op dat thans daar ongeveer voor een bedrag van 370 millioen marken, zoo aan rijksgeld als aan particulier kapitaal in winstgevende ondernemingen is belegd. Verder moest het aanleiding geven tot tevredenheid, dat sedert haar twintigjarig bestaan de koloniën thans in staat zijn de eigenlijke bestuursuitgaven te dekken, iets wat de Franschen in Algiers eerst in zeventig jaren tijds bereikten, daar toch eerst in 1901 de moederlandsche subsidieën ophielden, een vergelijking die alleszins mank gaat daar de huidige positie van Algiers met zijn geheel op westersche leest geschoeide diensten eene gansch andere is dan die b.v. — laten wij Zuid-West even buiten beschouwing laten, dat overigens als kolonie ook voor blanke nederzettingen veel punten van overeenkomst heeft met Algiers in wording en ontwikkeling — in Kameroen of Togo. Het komt er hier maar op aan, wat men onder bestuursuitgaven verstaat en samenvat.

Een eigenlijk koloniaal program kon de heer Dernburg nog niet uiteenzetten. Daartoe hoopte hij in staat te zijn na een bezoek aan de belangrijkste koloniën, en na zich daar met alle kringen in verbinding te hebben gesteld.

Fransche koloniale politiek. Den 30en November ll. is in de fransche Kamer van afgevaardigden het debat geopend over de begrooting voor koloniën op de Staatsbegrooting. Het bedrag der raming voor 1907 sluit met een totaal van 109 millioen franken, waarvan 92 millioen voor militaire uitgaven, 9 millioen aan civiele uitgaven w. o. ook de aan verschillende koloniën toe te kennen subsidiën en 8 millioen aan uitgaven voor de strafkoloniën.

Bij het debat hield de, bij ons ook welbekende heer Chailley, onlangs voor het eerst in de Kamer gekozen, zijn maidenspeech. De heer Chailley legde den nadruk op de urgentie eener deugdelijke inboorlingenpolitiek.

„Waar wij naar behooren te streven, dat is de behoeften en de gevoelens onzer onderdanen te kennen en daaraan voldoening te geven, opdat zij dankbaar voor onze overheersching, deze vrijwillig aanvaarden.

„Ten aanzien van één bepaald punt, openbare werken, zou het goed wezen te laten bestudeeren, wat men in andere landen doet. Wij hebben in Afrika spoorwegen gebouwd, waarvan de bruto-opbrengst reeds 7000 franken per kilometer bedraagt, en wij wenschen ons zelven natuurlijk geluk met deze uitstekende resultaten.

„De inboorlingen verwachten wat anders van ons. Zij verwijten ons openbare werken te ondernemen in ons belang veeleer dan in het hunne.

„Zoo hebben wij in Indo-China wegen en spoorwegen aangelegd, maar wij hebben ons weinig opgehouden met het irrigatie-vraagstuk. En toch is dat van het hoogste belang. Duval, die wel alle kolonialen kende, zeide een veertig jaren geleden: „De koloniale politiek is een irrigatie-politiek." En toch hebben wij in al dien tijd niets voor de irrigatie gedaan. Waarom? Omdat het een onderwerp is, dat wij niet kennen. Wij hebben ingenieurs met groote theoretische kennis toegerust, maar de practijk ontbreekt hun. Men moet hun die leeren."

Spreker verwees naar het voorbeeld der engelsche meesters op dit gebied, die 80 percent (?) van het

in de irrigatiewerken belegd kapitaal zouden maken. (De heer Chailley zou wanneer hij bij zijn jongste bezoek aan Engelsch-Indië wat meer aandacht aan het irrigatie-wezen aldaar had kunnen schenken, bespeurd hebben dat het zich daar hoofdzakelijk in den Pendjab rendeerend heeft ontwikkeld, maar dan toch nog in geen geval zóó dat er 80 percent rente van wordt gemaakt. Dáár valt voor Indo-China al heel weinig te leeren evenmin als b.v. voor ons Indië, waar men ginds in de sneeuwtoppen van den Himalaya een natuurlijke vrijwel constante en gelijkmatig werkende bron voor den watertoevoer heeft, die men elders veelal door belangrijke kunstwerken scheppen moet. Wij vreezen dat zoo de Franschen de productieve irrigatie-werken in Engelsch-Indië gaan bestudeeren, dit op teleurstelling zal uitloopen. De Engelschen beginnen nu evenwel ook meer aandacht te schenken aan irrigatie dáár, waar de productiviteit der werken niet zoo bij voorbaat vast staat, in Madras b.v., en dáár valt nog wel het een en ander te leeren voor anderen, als b.v. de irrigatie door gebruikmaking van pompgemalen tot het opvoeren van het water uit de rivier naar het te irrigeeren oppervlak.)

„In het algemeen gesproken, zei de heer Chailley, zullen wij ons koloniaal rijk niet behouden dan door het betrachten eener goede inboorlingen-politiek, dat is door te voldoen aan de behoeften der inboorlingen, door hun wetten en een rechtspraak overeenkomstig hunne zeden, eene beschaving te verleenen, die zich aan hun wezen aanpast. De evolutie behoort plaats te hebben in den geest hunner nationale traditiën. Onze ambtenaren moeten in staat zijn hunne taal te spreken. Zoo stel ik mij de inboorlingen-politiek voor. Wanneer wij deze aldus in toepassing weten te brengen, zullen de inboorlingen over ons tevreden zijn, de Fransche republiek als een goede meesteres beschouwen, en de volkeren, wier geest en gevoelens wij zullen hebben begrepen, zullen verklaren dat zij gelukkig zijn door onze komst en zullen ons dankbaar blijven voor de diensten, die wij hun zullen hebben bewezen."

Bij de fransche koloniale partij, tot wier eerste woordvoerders de heer Chailley behoort, wil men blijkbaar nog niet zoo spoedig met het denkbeeld van heerschers en overheerschten breken.

Bij dezelfde gelegenheid, dat de heer Chailley het woord nam om van zijne koloniale inzichten te doen blijken, werd door den heer Benazet een onderwerp aangeroerd, dat ook ten onzent nog al belangstelling wekt. Deze afgevaardigde zeide des morgens een bezoek te hebben ontvangen van een kortelings uit Fransch Guyana teruggekeerden officier van gezondheid, die hem op de hoogte had gesteld van den beklagenswaardigen toestand der zoogenaamde relégués, die in de kazematten van Cayenne met het geboefte onder de ballingen zijn opgesloten. „Ik vraag, zei Benazet, den minister of de „rélégation" moet worden beschouwd als een vermomd doodvonnis en in werkelijkheid met dwangarbeid moet worden gelijkgesteld."

De minister Milliès-Lacroix zeide dat het onderwerp in studie was, daaraan toevoegende, dat hij vertrouwde den President der Republiek eerlang te dien opzichte een decreet ter teekening te kunnen voorleggen.

Belgisch Congo. In België beleeft men thans op koloniaal gebied een gewichtigen tijd. Het geldt hier de vraag of België de personeele unie, die het met den Congo-Staat verbindt, zal laten voortduren of wel van het, aan dit land verleende recht gebruik maken om den Congo-Staat te annexeeren.

Bij monde van den premier, den heer de Smet de Naeyer, verklaarde de regeering Woensdag den 28en November ll., dat zij nog steeds voor België groote voordeelen verwachtte van de inlijving van den Congo-Staat. Daartoe behooren evenwel twee voorbereidende maatregelen vooraf te gaan, ten eerste, het aannemen van een wet betrekkelijk het in te voeren régime, indien de Staat een belgische kolonie werd. Een ontwerp van zulk een wet werd reeds in 1901 aan de Kamer ingediend en — de premier hoopte, dat het mogelijk zou wezen voor het einde der tegenwoordige zitting het rapport van de betrekkelijke Commissie over te leggen. Of men er ook spoed achter gezet heeft! Ten tweede zou moeten worden onderhandeld met den Congo-Staat over eene overgave van het bestuur.

Er zijn in België velen voor de annexatie van den Congo-Staat, maar men vreest, er de kat in den zak te koopen, en weet niet, welke verplichtingen men zich op den hals zou halen, door het Congo-gebied tot belgische kolonie te maken. De afloop van het Congodebat te Brussel zal zeker in de koloniale kringen met de meeste belangstelling worden tegemoet gezien.

De toestand in Bengalen. Het moet daar in Bengalen, volgens de Englishman, nog al zonderling toegaan. De zemindars, dat zijn de indertijd door lord Cornwallis in het leven geroepen grondeigenaars in eigenlijk- en in Oost-Bengalen spelen daar zoo'n beetje de baas, alsof zij de heeren van het land waren. Zij vaardigen proclamaties uit, waarbij het volk, onverschillig of de luitjes al dan niet tot de opgezetenen hunner gronden behooren, wordt gelast zich te onthouden van de aanschaffing van goederen van engelsch fabrikaat, en hebben in sommige gevallen door hunne als een soort politie optredende ondergeschikten, ook reeds menschen, die zich tegen hunne bevelen verzetten, doen straffen. De ambtenaren, die van dit alles op de hoogte kunnen zijn, zijn veelal zelven Hindoes, die niet wagen zich tegen dit eigendunkelijk optreden te verzetten, uit vrees voor den dreigenden maatschappelijken boycot. Tot hoever die luitjes durven te gaan blijkt wel uit een geval in het district Burdhworn, waar door zulk een eigengemachtigden rechter een politie-beambte in uniform werd opgevat, beboet en aangehouden, totdat een borgtocht voor de betaling der boete was gesteld.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie!

Daar u zoo dikwijls blijk hebt gegeven van uwe belangstelling in mijne Kolonie, en er in uw blad dikwijls iets over mijn werk staat, zoo dacht ik, dat u er wel gaarne wat meer van zoudt willen hooren. Vooral dáárom zou ik graag iets daarover in het Kol. Weekbl. willen plaatsen, omdat ik ongeveer een half jaar geleden van den heer W. te 's-Gravenhage eene gift van *f* 500.— voor mijne kolonie heb ontvangen. (Doordat ik zoo vreeselijk aan malaria lijdt, vooral in het laatste halfjaar, is dit mijn schrijven zoo lang in de pen gebleven). — Zeer, zeer verrast en dankbaar bij 't ontvangen van die milde gift. Ik was eerst voornemens die som te gebruiken voor 't huren van sawahs, zooals ik den vriendelijken gever meedeelde; maar bij verder nadenken heb ik van dat plan afgezien, omdat er in onze buurt geene goede sawahs te krijgen zijn. Van de 20 bouw sawah, die ik vroeger reeds gehuurd heb, heb ik bij den laatsten oogst nog geen 100 pikoel padi gekregen (dat is de helft van de opbrengst; de andere helft krijgen de eigenaars, die de sawahs hebben bewerkt); dat is dus lang niet genoeg voor het onderhoud mijner armen gedurende een jaar, zelfs al vermengen we de rijst voor de helft met djagoeng. Nu krijgen we nog wat rijst van den tweeden oogst; maar veel zal dat niet zijn, daar de meeste sawahs in den Oostmoesson niet genoeg water krijgen om ze met rijst te kunnen beplanten. Daarom heb ik (bij vooruitbetaling) *f* 100.— van die *f* 500.— uitgegeven voor 60 pik. padi, na den tweeden oogst te ontvangen. Wij hebben gelukkig een goeden djagoengoogst gehad dit jaar, zoodat we van dat voedingsmiddel er niets bij behoeven te koopen. Ik zou zoo graag het geld zóó willen besteden, dat het winst afwierp, en ik die winst dan voor de kolonie kon gebruiken, zonder het kapitaal aan te spreken; maar ik weet nog niet recht, hoe dat te doen. En als ik hier uit Indië zelve niet genoeg giften ontvang, moet ik die mooie gift toch wel aanspreken. Ik heb anders den laatsten tijd lang zooveel niet meer uit te geven als vroeger, nl. slechts *f* 80.— à *f* 90.— per maand. En dat voor eene kolonie van 160 personen. Dus zijn we al wat vooruitgegaan, nl. door de opbrengst van het land, dat voornamelijk met djagoeng of ketela beplant wordt.

Van wat de Vereeniging „Oost en West" vroeger zoo edelmoedig heeft bij elkaar gebracht voor de overtocht van eene helpster, was nog *f* 100.— over; dat geld heb ik kort geleden van de Gemeente van van Zevendedagsbabtisten te Haarlem ontvangen. Ik denk, dat ik dit zal gebruiken voor kleeding; want de kinderen en de meest ellendigen moeten met Nieuwjaar een nieuw pakje hebben; en dan schiet er misschien nog wat over om ieder van de overige opgezetenen een of ander kleedingstuk te geven bij gelegenheid van ons a.s. jaarfeest. Overigens zorgen zij, die een stukje land in bewerking hebben gekregen, zelf voor hunne kleeding, die ze koopen van de opbrengst van hunne djagoeng of ketela.

Onlangs ontving ik ook eene gift van een onbekende uit Dordrecht, groot *f* 15.—. Mocht de vriendelijke gever deze regelen onder de oogen krijgen, dan zeg ik hem hierbij hartelijk dank.

Met veel belangstelling heb ik het Feuilleton in het „K. W." gelezen, getiteld „Een Kluizenaar". O, wat daarin te lezen staat over de aanhankelijkheid en andere goede eigenschappen van den Javaan, is zeer waar. Daarvan heb ik ook veel ondervinding, zelfs wat velen van mijn arm bedelvolkje betreft, dat anders wel tot het schuim van het volk kan gerekend worden. Het is waar, dat de Javaan verdient gelukkig gemaakt te worden; en vele Europeanen, die klagen over de ondankbaarheid van den Inlander, kennen hem niet. De onbeschaafde Javaan is niet gewoon zijn dank uit te spreken; maar dikwijls toonen zij hunne dankbaarheid door daden, en dat zegt toch meer, vind ik. Eens werd er uit eene van de omliggende dessa's een zuigeling bij mij gebracht, hoofd en hals geheel bedekt met afschuwelijken uitslag. Toen het kindje genezen was, kwamen vader en moeder met den kleine op den arm mij een kipje brengen, dat ik absoluut van hen moest aannemen. Bij den jongsten watersnood te Pati zijnde, kwam een man, die al zijne zaadpadi in de overstrooming verloren had, en die met zijn gezin alleen van meel uit den arènboom leefde, mij geld vragen om nieuwe zaaipadi te koopen, die natuurlijk zeer duur ingekocht moest worden. Ik gaf hem *f* 4.—, terwijl de man daaraan nog niet genoeg had, en zelfs zijne goede kleeren moest verpanden om het noodige geld bij te passen. Tot dank voor de hem verleende hulp zond hij mij door zijn zoon een groot pak arènmeel, — waar ze toch van leven moesten. — Dat is de dank van een Javaan, die mij heel dikwijls de tranen in de oogen brengt. De eigenaar van Winoto zou nog over heel wat meer resultaten hebben kunnen spreken, als hij de volle kracht van het Evangelie had gekend. Over dit laatste zou ik nog heel wat kunnen zeggen. Ik behoef er mijn ouden helper maar op aan te zien, vroeger een Mohamedaansche priester, aan den opium verslaafd, en daardoor vreeselijk achteruit geraakt; — nu geheel van den opium verlost, uit eigen beweging en met volle overtuiging tot het Christendom overgegaan; iemand, die zoo trouw en ijverig zijn werk doet, en zoo aan mij gehecht is, dat hij mij wel naar 't andere einde der wereld zou willen volgen. — Dan dien anderen man, vroeger een moordenaar, nu een oppassend Christen. Ginds een voormaligen ezeldeugniet; door zijn slecht leven vol wonden en zweren; nu genezen, gehuwd, ijverig; aan zijne volksgenooten het Evangelie voorlezende, dat hij bij mij op de avondschool had leeren lezen. Toen deze laatste onlangs aan zware koortsen leed, en ik hem aanraadde voor eenigen tijd naar een beter klimaat te gaan, was zijn antwoord steeds hetzelfde: „Ik kan niet ver van u zijn, meesteres! Laat mij dan maar hier sterven." Sommige menschen vinden het vreeselijk, als ze hooren, dat ik in mijn huisje ziek lig, geheel alleen onder mijn bru'n volkje. Maar ze moesten de liefde zien, waarmee mijne vrouwtjes mij dan komen pidjeten (masseeren), of wat fijngewreven bladeren als medicijn op mijn hoofd smeren; en als mijn goede moeder Marjam (eene van de oudste vrouwen) daarmee klaar is, knielt ze naast mijn bed neer, en zegt: „Ik wil eerst nog voor u bidden, eer ik wegga."

Ja, de Javaan verdient het, dat men zich met hem inlaat, zich aan zijne belangen wijdt; kind als ze zijn in karakter en levensopvatting, moeten wij, Europeanen, hen met liefde leiden en onderwijzen, voor hen zorgen en hen opvoeden. Zeer blijde ben ik, dat ik mij aan dezen arbeid kan wijden; en bovenal, dat ik het Evangelie tot hen kan brengen, dat zich nog altijd bewijst te zijn „eene kracht Gods tot zaligheid."

Ik hoop, geachte Redactie, dat ik niet te veel van uwe plaatsruimte vraag, om dezen brief in uw blad op te nemen, waarmee u mij ten zeerste zoudt verplichten.

Met mijn hartelijken dank aan u en allen, die in mijn werk belang stellen, noem ik mij

hoogachtend,
Uwe dw. dienares,
M. JANSZ.

October 1906.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Gids. December 1906.

Ambachtsscholen of patroonsleergangen voor Nederlandsch-Indië, door Th. A. F. Delprat. — Staats-exploitatie in het Staatsboschbeprijf op Java, door Pan. — Militairen bij het burgerlijk bestuur, door J. G. Mooijen. — Bosnië en Herzegowine onder beheer van Oostenrijk-Hongarije, III (slot). — Westwaarts, door Dr. R. B. Damsté (slot). — *Varia*: Economische toestanden in Indië. — Maandelijksche Revue van brochures, enz. door J. E. de Meyier. — *Wetenschap en industrie*: De tegenwoordige geldschaarschte. — Het halve eeuwfeest van de Indische Telegraaf. Maandelijksche Bibliographie voor Oost- en West-Indië, door W. C. Muller. — Financieel everzicht.

Eigen Haard. 1906. Nn. 48.

Njootje en Nonnie, door Louise B. B. (vervolg). — De marine bij de Bali-expeditie (met afbeeldingen).

Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van kunsten en wetenschappen.
Dl. 46. 4e Stuk.

Het Halifoersch zooals dit gesproken wordt ter Zuidoostkust van Nederlandsch Nieuw-Guinea. Eerste proeve tot bekendmaking, door J. Seijne Kok.

Weekblad voor Indië 1906. No 27.

Tweede klasse passage, door Henri Borel, — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël. — Het jaarlijksche feest van de particuliere meisjesschool te Soerabaja (met foto's), door C. W. — De dames Wijgers (met portretten). — Rijstwater voor neusbloeden. — Indische indrukken, door Carlo.

Vereeniging »Moederland en Koloniën«.
7e Jaar. 1906 - 1907. No. III.

De positie van den Indischen Officier behoort bij de wet te worden geregeld. Formeel geen eisch van — doch toegelaten door het Staatsrecht, is wettelijke regeling geboden door motieven van ethischen en practischen aard, door J. J. C. van Dijk.

De Indische Mercuur 4 December 1906.

De cocospalm en zijn producten, door M. Gr[eshoff.]. — Landbouw-scheikunde, door H. — Vereeniging tot bevordering van Landbouw, Mijnbouw en andere industrien in het Gouvernement. Sumatra's Westkust. — Bestrijding van de Pestalozzia-ziekte van den coco-palm, door Q. — Bureau voor Handels-inlichtingen. — Koffiecongres te Bondowoso. — Verslag over de tentoonstelling te Singapore op 16—18 December 1906, uitgebracht aan den Directeur van Landbouw. — Beschouwingen over veeteelt. — Een proeftuin voor selectie bij Liberiakoffie. — »Java Cold Storage Syndicate«. — Exploitatie van Nieuw-Guinea. — Circulaire betreffende voedingsmiddelen-controle in de V. S — Koloniaal Museum. Voordracht over Lombok. — Suikeruitvoer van Zuid-Formosa. Enz.

Errata.

In het laatste stuk der Causerie van den heer P. B. van Staden ten Brink komt nog een storende drukfout voor:

Pagina 6, 2de kolom, 24ste regel van boven staat 350000 chineesche koelies, dit moet zijn 130000 chineesche koelies.

F. VORST,
Handel in Comestibles.
Prinsestraat 103. - Noordeinde 155.
Vraag speciale prijscourant van
INDISCHE INGREDIENTEN
voor de Rijsttafel.
Steeds voorhanden prachtige grove
Japan-, Java- en Bassin Rijst,
Witte en Zwarte Ketan.
TELEPHOON 2785.

Restaurant KNAPPSTEIN
Vlamingstr. 15-17. Tel. 2479. Den Haag

Plats du Jour à 50 ct.
Diners à f 0.80, f 1.20 en f 2.—
A la Carte dagelijk tegen matige prijzen.
Van 1888 tot 1902 Chef-Kok,
Rest. Riche, alhier.

Heeren Rookers!
Bijzonder aanbevolen het merk
CONSULADO
een zeer geurige **3 cts. Sigaar**
A. G. AUDIER, Prinsestraat 134,
hoek NOORDWAL.

De Goedkoope Winkel van
H. DE LA COURT.
Chemische producten,
Borstelwaren, Sponsen, Zeemleder,
TOT DE LAAGSTE PRIJS.
Hemsterhuisstraat 283.

W. PAULUSSEN.
Drogist, SPUI 156a
recht over de St. Jacobstraat.
GOEDKOOPSTE en SOLIEDSTE adres
voor Parijzer Gummi- en Verbandartikelen.

H. v. DOOREN & Cie.
MODES.
DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.
5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschestr.

Huishoudkarntjes
worden met veel succes ook in de Koloniën gebruikt, zijn zeer geschikt voor het maken van versche karnemelk, slagroom en het klutsen van eieren. Aanbevelend,
Riviervischmarkt 9, den Haag.
Landbouwkantoor, M. J. SPRUYT.

BUITENLANDSCHE COIFFEUSE
biedt zich aan voor Kappen aan huis.
Specialiteit in Fransche Coiffure Ondulation Marcel.
E. SCHLEIDEN,
1e v. d. Boschstraat 145.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.
MAGAZIJN van
Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Fornuizen.
GASORNAMENTEN,
Huishoudelijke Artikelen.
KEPPLERSTRAAT hoek Regentesselaan,
'S-GRAVENHAGE.

NIEUW
Malthusianisme.
Damesdeskundige.
MEVROUW ADRIAAN
Regentesselaan 362,
einde halte lijn 5.
Consult dagelijks, Zondags op verzoek.

ELITE SHOES
Maat- en Reparatie-Ateliers
Vos in Tuinstraat 4
tegenover „Hotel des Indes"

H. HESSELS & ZOON
Importeurs van
Amerikaansch Schoeisel
Schoeisel voor Indië —
Piet Heinstraat 117

„ADLER" Schrijfmachine.

Onmiddelijk, volkomen en blijvend zichtbaar schrift, groote doorslagkracht om tot 15—20 doorslagen tegelijk met het origineel te maken. Bijzondere eenvoud in constructie, voorzien van alle denkbare voordeelen. Voor Indië de meest gewilde machine.
Hoogste onderscheiding **Gouden Medaille, Tentoonstelling van Gemeente-Administratie,** gehouden te Amsterdam, Sept. 1906.
Imp.-Exp.: B. J. RUBENS & Co,
Amsterdam, 11 Nic. Witsenkade.
Telefoon **1923**

G. J. HEEMSKERK
OBRECHTSTRAAT 198 hoek REINKENSTRAAT.
Telephoon **3641**.
Van af heden verkrijgbaar de Koffie en Thee der **Firma de Wed VAN NELLE** te Rotterdam.

Koffieprijzen p. ½ K.G.		Theeprijzen p. ½ K.G.	
Rood merk	60 cts.	Gebroken N°. 1	f 1.50
Zwart	54	Afternoon tea	1.25
Groen	52	Zuivere theeën	1.00
Paarsch	50	" "	0.80
Ook verkrijgbaar		" "	0.65
Alex Meier Koffie		**Thueré Thee**	
prijzen 57½, 67½, 80 ct.		f 1.50, 1.25, 1.00, 0.80	

Aanbevelend, G. J. HEEMSKERK.

Ch. F. RIJKEN & Co.
Vleugels, Pianino's, Orgels.
Verhuren, Stemmen, Repareeren
NIEUWSTRAAT No. 26.

Allen, die zich afgemat en lusteloos gevoelen,
zenuwachtig en zonder energie zijn, geeft Sanatogen nieuwe levenslust en levenskracht. Door meer dan 4000 Professoren en Geneeskundigen schitterend beoordeeld. Verkrijgbaar bij H. H. Apothekers en Drogisten. Brochure kosteloos van het Hoofddagentschap der Sanatogen-Werke, Amsterdam, — Heerengracht 278. —

Brückel Mutzenbach,
Veenestraat 22, hoek Kettingstraat,
'S-GRAVENHAGE.
Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

W. A. H. MEERSHOEK
IN
Groenten, Aardappelen, Fruit en Comestibles.
Frederikstraat 36. Den Haag.
Telephoon No. 1361.

TRANSVALIA,
Prins Hendrikstraat 74.
Extra voorraad Dienstbodenboezelaars,
Wollen Ondergoederen
ook in
ECHT JAEGER.

Th. FRANKEN,
Confiseur, Patisier, Glacier,
Sumatrastraat 1g, bij het Kanaal,
's GRAVENHAGE.
Telefoon No. 1460.

Toko Bahroe,
Van Kinsbergenstraat 126.
DEN HAAG.
SPECIAAL ADRES voor
Versche Boemboe-Boemboe, Kroepoeks,
Petis Ikan, Petis Oedang,
Diverse Zuivere Siropen.
SAMBALANS. Dodol en Wadjieck,
import Grieksche Muskaat Wijn, enz.
Verzending Binnen- en Buitenland.
Billijke vaste prijzen.
Aanbevelend,
W. BARNAS.

J. J. REESER.
Meubeleering,
Behangerij, Stoffeerderij.
Piet Heinstraat 116. Elandstraat 76 en 85.
Telephoon 1740.

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA,
DEN HAAG, Telefoon No. 2531. VEENESTRAAT 23.
LUNCHEON ROOM.
Haagsche Beschuit.

AGUILARS Port-, Sherry- en Madeirawijnen
zijn alom bekend.
VRAAGT PRIJSCOURANT.
Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG. Telephoon Interc. 264.
Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

H. VAN ROOY,
Amerikaansch- en Fransch Schoeisel
Bankastraat 4 L, Den Haag,
naast de Melkinrichting „DE SIERKAN".

A. KREIJMBORG & Co.

HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.
Huis van den Eersten Rang.
LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200
Modernste inrichting voor **Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleeding,** gemaakt en naar maat.
Aan de afdeeling Kleeding naar Maat zijn verbonden:
1 Professeur de Coupe en 10 Coupeurs met assistenten.
Coupe Système Americain
Uitrustingen voor de Indiën.
Uniformen, Gala- en Automobielkleeding. Ambtsgewaden; waterdichte stoffen voor Jacht- en Sportkleeding.
Parterre: Heerenkleeding;
1e Etage: Kleeding naar Maat; 2e Etage: Kinder- en Jongeheerenkleeding.

Nieuw-Malthusianisme.
Mevrouw VAN DAM
dagelijks te spreken van
10--4 en van **7--9** uur.
(Zondag op verzoek).
-:- Tollensstraat 106 -:-
Oudste en vertrouwdste adres van nieuwe Malthusiaansche middelen.
Inlichtingen en Brochure op aanvrage kosteloos

VERLOFGANGERS.
TE HUUR te Hees (bij *Nijmegen*), 15 minuten van de stad, aan de tram, voor een half jaar of langer, een **geheel gemeubileerd** (gewone meubels) **huis,** goed droog; met tuin, waarin vele goede vruchtboomen. — Bevat beneden: 5 ruime kamers, keuken, kelder en provisiekamer; boven: 2 kamers en zolder. — Er bevinden zich o. a. in. 2 tweepers. ledikanten (w. o. een indisch) en 2 éénpers. dito. Uitstekende inrichtingen van onderwijs. — Conditiën billijk. Aanvaarding Maart of April e.k.
Adres: *WIJGERSMA te Hees.*

Beschaafde, ontwikkelde Dame,
30 jaar, aan wier zorgen een jongen van 8½ jaar is toevertrouwd zoekt 2 of 3 andere jongens of meisjes van ongeveer denzelfden leeftijd, om zich geheel aan hun verzorging en opvoeding te wijden.
Voor de beste referentiën, motto DUINOORD, Bureau Oost en West, Laan van Meerdervoort 195, 's Gravenhage.

N°. 50. Donderdag 13 December 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. . . . f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie en Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer **W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.**
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij „HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indie en het buitenland minstens f 2.50)

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* **toegezonden**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

I.

HOOFDBESTUURSVERGADERING krachtens artikel 7 van het Huishoudelijk Reglement der Vereeniging op Donderdag 27 December 1906 om 1½ uur n. m. in het locaal der Vereeniging Oost en West *Laan van Meerdervoort* 195.

II.

Namen wij verleden week een ingezonden schrijven op van mej. **Marie Jansz**, dat de lezers weer eens op de hoogte bracht van haar weldadig werken onder de ongelukkige Javanen, met hetzelfde doel, wat betreft de Witte Kruis Kolonie, laten wij hieronder het een en ander volgen uit een partieulieren brief van **Mevr. van Emmerik** aan de presidente van Oost en West:

Warak, bij Salatiga, 28, 10-1906.

Zeer geachte Mevrouw!

Ontvang onzen besten dank voor de giften door Uwe tusschenkomst ontvangen; zoo mogelijk wilt U zoo vriendelijk zijn onze dankbaarheid aan de gevers te betuigen.

Op 't oogenblik is mijn man op weg naar Deli. Hij is reeds verscheidene weken te Batavia geweest ten bate der Kolonie hier, de immigratieplannen, en ook voor andere zaken in 't algemeen belang van de inlandsche bevolking. Hij heeft een onderhoud gehad met Z.Ex den Gouverneur Generaal en andere hoog geplaatste heeren, waarbij hij heel veel belangstelling en vriendelijkheid ondervond.

Reeds lang was 't mijn plan om U te schrijven, want telkens en telkens vloeit mijn hart over van dankbaarheid aan allen, die geholpen hebben om de reiskosten voor mijn zuster bijeen te brengen. Het zal u zekerlijk wel genoegen doen te vernemen, dat mijn zuster zich hier zeer gelukkig gevoelt, doordat zij heel nuttig werkzaam is. Zij heeft de Javanen leeren liefhebben en is daarom tot alles bereid, wat tot hun heil strekt. Behalve hare veelvuldige plichten op de Kolonie, waaronder behoort het onderwijs aan 2 klassen elken ochtend in de school, 2 keer per week een naailes, het zorgdragen voor verschooning van een 40-tal kinderen 2 maal per week, alsook schrijfwerk voor het Witte Kruis Blad enz. enz., vindt zij nog tijd om 2 of 3 keer per week heel vroeg 's ochtends naar de omliggende dessa's te gaan. Zij wandelt op bloote voeten en draagt, evenals ik, altijd de Javaansche kleederdracht.

Lieve Mevrouw, ik schrijf dit niet om mijn zuster te prijzen, maar om haar Meester te verheerlijken, Wiens voetstappen zij volgt. Ook schrijf ik omdat sommige menschen twijfelden of het recht was om geld te gebruiken voor hare reiskosten, of 't niet beter besteed ware geworden direct in 't belang der arme Javanen. Gedurende de vele jaren, dat wij werkzaam zijn, hebben we tot nog toe geen enkele vrouw hier aangetroffen, die gewillig en in staat was ons ter zijde te staan en dat was toch zoo noodig, juist in het belang der Javanen.

God zegene U en ook de Vereen. „*Oost en West*".

De uwe, tot heil der Javanen,

(w. g.) Alice van Emmerik—Cleverly.

III.

Van het comité te Suriname, dat met zoo groote menschlievendheid hulp verleent aan de évadés uit de afschuwelijke bagno's van Cayenne, ontving de presidente onzer vereeniging, het volgend schrijven:

Oldenburg (*Paramaribo*), 22 Oct. 1906.

Zeer geachte Mevrouw,

Namens ons Comité meld ik U de goede ontvangst van de zestig gulden.

Om U de waarheid te zeggen, kwamen ze *enorm* te pas. Hoe we ze gebruikt hebben, zullen mej. Knoch en ik U later melden. We hebben heel veel zieken. Oldenburg is nu een Hospitaal. Die stakkers hebben de voeten meestal stuk geloopen als ze komen. En dan koorts na de vermoeienissen in de bosschen. Ik pas ze op, en als ze beter zijn, gaan ze aan 't werk en zoeken we werk voor ze. Maar, *heel* moeielijk is 't, de tijd voor dat ze werken *kunnen*. En dan zien ze er vreeselijk uit als ze komen en moet ik ze in de kleeren steken.

Ik zit hier nu tusschen 18 van die évadés. En, ik verzeker U, het is een moeilijk, maar heerlijk werk. Want, er zijn er onder die, *niets* liever wenschen dan weer op 't goede pad te komen Eenigen, die zich in een oogenblik van exaltatie vergaten, en hun leven ruïneerden.

O, er zijn zooveel verschillende soorten onder die menschen.

Ik bestudeer ze met het grootste interesse. En hoe menig menschenleven wordt niet door den drank verwoest! De meeste relegiés kwamen door het drankmisbruik te St. Jean. Heel anders is 't met de transporté's. Die transporté's zijn dikwijls *heel* beklagenswaardige menschen. Onder hen zijn menschen van allerlei standen en ontwikkeling. Insubordinatie, smokkelen, eene vrouwekwestie, zijn veelal de redenen, die hun in die hel te Cayenne brachten.

Hoe meer ik met die menschen spreek, des te meer ben ik overtuigd, dat die administratie eene gruwelijke is. De veroordeelden worden op eene vreeselijke wijze *bestolen* door de administratie.

Het is bijna niet te gelooven. Maar, de misdaden welke de administratie begaat, zijn veel erger dan de misdaden waarom die menschen daarheen gezonden zijn om langzaam gedood te worden.

Ons Comité doet zijn uiterste best. Onze Vereeniging heeft wel veel leden, maar de meeste missen de energie om steeds en te allen tijde te steunen en die menschen te helpen. Ons komen er ineens zes.

O! — ik wilde, dat Nederland wat meer kon geven, en dat Frankrijk inzag, dat het zijne broeders helpen *moet*. We zouden dan een klein hospitaal kunnen inrichten. Menig nacht als er erge koortslijders zijn, is er geen quaestie van slapen. Op Oldenburg slapen nu 18 évadés, van allerlei nationaliteiten.

Ze zijn hier volkomen veilig; 's avonds van 7¼ tot 8½ à 9 uur mogen ze allen in de groote kamer beneden samenkomen en de couranten lezen of een boek. Eén leest dan voor. Voor alles, wat ze dan te vragen hebben, kunnen zij zich tot mij richten. En dan spreek ik met hun over hunne belangen. Soms zingen ze allen zamen een lied. Er zijn liederen van 't bagno, die zoo diep roerend zijn, als men ze hoort zingen door de mannen, die dat alles meemaakten Gisterenavond speelde zich hier een roerende scène af. Twee nieuwen kwamen, en die uitgehongerde menschen, verweten een anderen die eerder kwam, dat hij de schuld was van al hun ellende, dat hij hen bestal, zijn woord niet hield en met hun geld evadeerde en hen achter liet! Het was vreeselijk die scène! Een oogenblik dacht ik, dat ze hem zouden vermoorden. Ik kwam er tusschen en ik wees ze op Hem, die wilde, dat wij elkaar alles vergeven. Één met een echt bandietengezicht zei: „mais vous ne savez pas ce qu'il nous a lassé souffrir." Maar toen ik hem heel, heel vriendelijk toesprak — boog hij 't hoofd en beloofde van alle wraak af te zien en te vergeven.

Het kwam zoo ineens, het binnen komen van die twee, terwijl allen samen waren en zoo onverwacht. Ik bad God om kracht, opdat ik de rechte woorden zou vinden.

Met den schuldige had ik diep medelijden, allen keerden zich vol afschuw van hem.

We bedelen overal om oude kleeren. Als u ook oude kleedingstukken zoudt kunnen inzamelen voor ons, doet u een goed werk, ook oude broeken, alles is welkom. Ik begrijp niet, dat er maar zoo weinig menschen zijn, die medelijden hebben met die stakkerds. Wist iedereen, wat ze uitstaan, iedereen zou helpen.

Ik hoop van harte, dat Frankrijk eens in zal zien, hoe treurig de toestanden in Cayenne zijn.

En te St Laurent en te St. Jean spreken alle „bagnards", over den heer van Kol, den edelen menschenvriend, die hoe vreemd de egoïstische wereld het ook moge vinden, een lans breekt voor die rampzaligen.

O! als U eens kon zien, hoe innig dankbaar de meesten hunner zijn.! —

Ik zal 't er bij laten.

Maar ons Comité is steeds bereid U alles mede te deelen over ons werk.

Wij zijn zoo gelukkig dat U ons steunt en mede wilt werken om die ongelukkigen te helpen.

(w. g.) G. Schneider—Howard.

„ONZE ZEEMACHT"

in de Vereeniging „Moederland en Koloniën".

Wanneer er één zaak is, die verdient in een Vereeniging als „Moederland en Koloniën" behandeld te worden, dan is het zeker de Nederlandsche Zeemacht, een onderwerp, dat zoowel het Moederland als de Koloniën van nabij raakt. De heer J. van der Elst, Oud luitenant ter zee en secretaris der Vereeniging „Onze Vloot", was dus ongetwijfeld aan het rechte kantoor, toen hij daar in het belang zijner jonge Vereeniging eén propagandalezing hield.

De voordracht had plaats op 22 November jl., en wetende, welk een groote verdeeldheid er heerscht in de denkbeelden omtrent de defensie te water, deed het Bestuur van „M. en K." zeker wijs met een afzonderlijken avond, dien van 7 December, voor de discusiën te bestemmen. Dat dit goed gezien was, is ten volle gebleken: als debat-avond moet die van 7 December als zeer goed geslaagd worden beschouwd.

De lezing van den heer van der Elst duurde

niet zóó lang of er bestond nog dien avond gelegenheid om een tweetal sprekers aan het woord te laten komen, namelijk de gep. vice-admiraal Mac Leod en de gep. Kap. luitenant ter zee van der Toorn.

Terwijl de eerste de wijze van tot stand koming der Vereeniging „Onze Vloot" aan critiek onderwierp en eenige denkbeelden van den heer van der Elst op technisch gebied bestreed, bijv. de noodzakelijkheid van pantserschepen voor de kustverdediging, gaf de tweede spreker een niet al te vleiend beeld van het beleid bij de Marine zelve. Dit laatste scheen zóó weinig in den smaak van de aanwezige zee-officieren te vallen, dat enkelen hunner niet zonder eenige ostentatie de zaal verlieten. Gelukkig dat dit enkele hunner en verscheidene hunner collega's niet weerhouden heeft op den eigenlijken debat-avond toch tegenwoordig te zijn.

Deze werd als het ware ingeleid door den heer P. J. van Houten, die opmerkte, dat het ontbreken van merkbare teekenen van bijval van de zijde der toehoorders niet altijd moet worden beschouwd als een bewijs van gebrek aan instemming. Juist twijfel en oneens zijn doen zich in den regel luide hooren. Spreker had dit kort geleden nog bij een door hem zelf gehouden voordracht ondervonden. Hij achtte zich daarom genoopt bij deze gelegenheid zijn sympathie te betuigen voor de nieuwe vereeniging en de door haar secretaris gesproken redevoering, en zijn beste wenschen uit te spreken voor haar welslagen.

Daarna werd het woord gevoerd door de heeren Thierens, oud luitenant ter zee, en van Rossum, gep. kapitein ter zee, twee vakmannen, die als heftige bestrijders der nieuwe plannen optraden.

Van des heeren v. Rossum's belangrijke rede was de grondtoon: „Niet meer geld voor de Marine, „maar het geld beter besteed."

Na het optreden dezer tegenstanders beijverden zich de heeren G. Nypels, gep. Luit.-Kolonel van het O. I. leger en Plemp van Duiveland, hoofdredacteur der Nieuwe Courant, een goed woord ten gunste van de door de beide vorige sprekers nogal gehavende Vereeniging „Onze Vloot" te laten hooren.

De heer Kern, gep. Kapitein der Artillerie van het O. I. leger, trachtte daarna aan de hand van uitspraken van Napoleon I en diens leerlingen te betoogen dat, waar reeds een mogendheid is, in casu Engeland, welker suprematie ter zee noch te wederstaan noch ooit te evenaren valt, elk streven op maritiem gebied van andere mogendheden, dus ook van ons, een krachteloos willen zal blijven. Zijn uit het hoofd citeeren van zulk een groot aantal uitspraken in de fransche taal, welke hij door zijne rede vlocht, wekte de algemeene bewondering op, meer, gelooven wij, dan het daarin vervatte denkbeeld zelf.

De heer E. Kempe, oud zee-officier, sprak een hartig woord ter vertolking van zijne bekende denkbeelden, welker verwezenlijking nu juist niet goedkoop zou zijn. Waar de heer v. d. Elst 8 slagschepen in den Indischen Archipel wenschelijk vindt, acht de heer Kempe er 20 noodzakelijk. Excusez du peu! Een tikje naar het hoofd van het Bestuur van „Moederland en Koloniën" dat ten vorige jare niet zoo heel gewillig was onze ZEd. een voordracht over hetzelfde onderwerp te laten houden, mocht natuurlijk niet ontbreken.

Na de rede van den heer Kempe werd nog voor enkele oogenblikken het woord verleend aan de heeren Mac Leod en van der Toorn om hun critiek van den 22sten nader toe te lichten.

Wegens het vergevorderde uur kon aan den inleider geen gelegenheid tot repliek worden geschonken. Om niet in een derden avond te vervallen, zal hij die ten beste geven in een slotwoord, toe te voegen aan de uitgave van de voordracht met de discussiën, welke door de Vereeniging „Moederland en Koloniën voor zooveel noodig naar stenografische opteekeningen, zal worden bezorgd voor de leden, terwijl ook exemplaren in Van der Beek's boekhandel te bekomen zullen zijn voor andere belangstellenden.

De belangstelling ter vergadering was zóó groot, dat, nadat des voorzitters hamer om 11 uur was gevallen, het debat niet alleen in de zaal nog eenigen tijd werd voortgezet, maar zelfs in de tram, die de heeren huiswaarts voerde, menig hartig woordje pro et contra werd gewisseld.

Het onthaal dat zijn voordracht te beurt viel, zal waarschijnlijk niet voldaan hebben aan de door den inleider gekoesterde verwachtingen. Critiek is hem en den zijnen niet gespaard gebleven. Er was zelfs geen woord fransch bij, — behalve in de rede van den heer Kern —, zooals terecht, onder gelach, door den heer Plemp van Duiveland betuigd werd. Misschien had het pleit der nieuwe Vereeniging op meer handige wijze kunnen zijn bezorgd dan hier geschiedde. Het wil ons ten minste voorkomen dat de voorzitter, de gep. vice-admiraal Ellis in de Marine-Vereeniging te den Helder gelukkiger is geweest dan zijn secretaris in den Haag.

Maar juist zij worden soms de krachtigste mannen en vrouwen, die in hun eerste levensjaren tegen de ernstigste kwalen hebben te strijden. De trouwe zorg der ouders deden hen die te boven komen. Het laat zich aanzien, dat ook de Vereeniging „Onze Vloot" tegen felle kinderziekten zal te kampen hebben. Haren bestuurders het voorbeeld van bovengenoemde ouders voorhoudende, roepen wij hun van harte toe: „Ende desespereert niet!" Tracht de misslagen weg te nemen, die u in „Moederland en Koloniën" zijn onder het oog gebracht, en verzekert u van den steun van hen, die gij tot nu toe meer afgestooten dan aangetrokken hebt. Op 22 November en 7 December is gebleken dat het bij de besten onder hen niet aan belangstelling ontbreekt; een poging tot toenadering zullen zij allerminst afwijzen. Maar vóór alles: wanhoopt niet!

Qui désespère, a tort, heeft Victor Hugo gezegd!

Pers-kroniek.

INHOUD: Een onvriendelijk oordeel over ons koloniaal bestuur in de Indépendance Belge, *besproken door de* Standaard. — *Critiek hierop door de* Nieuwe Courant *geleverd, met een slotopmerking van de* Standaard. — *Justus in de* Avondpost *over den heer Van Kol's groot koloniaal vendutieplan.*

In den laatsten tijd wordt meer en scherper gelet op het oordeel in de buitenlandsche pers over ons koloniaal beheer.

Dit is verblijdend. Vroeger gold in dezen een dood zwijgen als regel. En werd er al iets over geschreven, dan kwam het gewoonlijk niet verder dan tot een brevet van onkunde en onvermogen, den buitenlander uitgereikt.

Was het schriftuur niet al te onbenullig, lag het booze opzet er niet al te dik op, welnu, dan verwaardigde men zich ook wel eens om den schrijver op de historische en geografische fouten en foutjes te wijzen, die er gemeenlijk vielen te ontdekken, om te besluiten met een lofrede op eigen huis en haard.

Natuurlijk werkte men met deze methode niets uit. De critiek zweeg niet voor de schoolmeesterachtige pedanterie der anti-critiek, men las haar niet eens, en zoo kunnen wij ons dan nu, dag aan dag overtuigen, welken omvang dit kwaad allengs heeft aangenomen.

In het buitenland heeft zich langzamerhand een ongunstige meening gevestigd over ons koloniaal bestuur. Wij willen aannemen: nog niet in wetenschappelijke kringen, ook niet daar, waar men »het beter kàn«; maar onder het groote publiek, de massa, die het geestelijk voedsel trekt uit de kleine en provinciale pers. Dat is *een feit;* en een nadere en zorgvuldige studie zou misschien wonderbaarlijke en tevens angstige resultaten opleveren hoe ver en hoe diep dit euvel reeds is doorgedrongen.

Daarom begroeten wij met vreugde een poging door de *Standaard* beproefd om stemming te maken voor de oprichting van een blad in een wereldtaal geschreven, waar onderzijds deze aanvallen kunnen afgeslagen worden. Niet met artikelen in onze groote pers wordt het buitenlandsche publiek zelfs niet eens de redactie-bureaux der buitenlandsche bladen bereikt Het verweer naar laatstgenoemde zijde te leiden, baat dus niets. Evenmin levert het eenig resultaat op om de welwillende tusschenkomst in te roepen van correspondenten van buitenlandsche bladen hier te lande gevestigd. Wie eenigszins thuis is in de perswereld, weet, dat deze heeren gemeenlijk bij hunne redacties al heel weinig in te brengen hebben. Laat staan, dat men hun politieke artikels zou laten schrijven, toe stond polimieken te voeren! Dat is geheel *out of the question.* Het eenige dat in deze netelige positie zou *kunnen* helpen is dan ook de voorslag van de *Standaard* in ernstige overweging te nemen. Geheel er buiten blijve de vraag of een dergelijk blad financieel een goudmijn zou worden. Ook beelde met zich niet in, dat op het geluid der fransche of engelsche stem uit den Haag eensklaps de vijandige critiek zou verstommen. Dat zou pure onzin zijn. Maar het recept in de *Standaard* voorgeschreven levert de medicijn welke de ziekte vereischt; bewijst dat de diagnose zuiver gesteld is terwijl men met al de andere aangeprezen middelen de ziekte nooit cureeren zal, neen nooit genezen kan. Dat zijn lapmiddelen.

Of het nu niet op den weg zou liggen van de verschillende indische corporatiën en instellingen om deze poging ook materieel te steunen, of ook de overheid hier niet helpend zou kunnen en moeten optreden zijn vragen, die wij later wenschen te beantwoorden. Voorloopig vestigen wij de aandacht onzer lezers op deze zaak, waarin wij een koloniaal belang zien, dat de belangstelling van allen, die iets voelen voor ons nationaal bezit in Azië en Amerika in hooge mate verdient.

In aansluiting met hetgeen hier boven vermeld is wijst de *Standaard* op een onvriendelijk artikel in de *Indep. Belge*«.

»In de *Indép. Belge,* nogal in een hoofdartikel met naam onderteekend« schrijft het blad heeft de heer Roland de Marès zich hoogst onvriendelijk over onze Oost-Indische bezittingen uitgelaten.

Er was in de discussie over de Congo-quaestie op gewezen, dat de Belgen evengoed Koloniën zouden kunnen beheeren, als de Nederlanders en Portugeezen. En, zonder eenige uitdaging, komt nu de heer Roland de Marès opmerken, dat men zich vooral niet op Nederland beroepen moet als voorbeeld van deugdelijk koloniaal beheer.

Dit is kras.

Tegen hetgeen de Belgen, onder hun Koning, in den Congostaat deden, wordt in Engeland amok gemaakt. Ten onzent geeft men ten deze van zijn sympathie voor België blijk. En dit beantwoordt het hoofdorgaan der liberalen in België met een schampere opmerking op ons koloniaal beheer.

Ons dunkt, noch de heer Roland de Marès had dit aan zijn pen moeten laten ontglippen, noch de *Indép.* had dit zonder protest moeten opnemen.

En dat te minder, waar de schrijver als hoofddoel voor het bezit van Koloniën aangeeft: de ontsluiting van nieuwe markten voor eigen uitvoer, een op zichzelf geheel egoïstische en aan alle hoogere moraal gespeende opvatting.

Zaak is het hierop te wijzen, omdat juist uit zulk een uitlating zoo duidelijk blijkt, hoe de lastercampagne tegen ons Koloniaal beheer zelfs in België reeds vrucht begint te dragen.

Blijkbaar kent de heer Roland de Marès onze Koloniën niet uit eigen onderzoek, gaat hij af op Engelsche misrepresentation, en merkt zelfs niet hoe ongerijmd het is dit te doen op het eigen oogenblik, dat België zich over den Congostaat tegen Engelsche critiek heeft te verdedigen«.

Opmerkzaam geworden door deze driestar in de *Standaard* op het artikel in het belgische blad heeft de *Nieuwe Courant* de „booze passage" vertaald.

„Opdat men zich geen overdreven voorstelling zal maken van wat in de *Indépendance* eigenlijk geschreven is, laten wij, zegt het blad van de Luthersche Burgwal, hieronder den tekst van het geïncrimineerde gedeelte uit het artikel van De Marès woordelijk vertaald volgen. Onvriendelijk is het, maar tevens zeer terloops:

Het vertrouwen is zelfs zoo vast, dat zij, die tien jaar geleden niet van den Congo wilden weten, thans een koortsige haast maken om den Afrikaanschen Staat in te lijven, en bezit te nemen van het rijk, dat door Leopold II is gesticht en door hem aan België toegedacht. De heer Paul Hymans heeft zelfs dit vertrouwen zoo ver gedreven, dat hij in de Kamer verklaard heeft, dat, naar zijn meening, België evengoed als Nederland en Portugal in staat is, koloniën te besturen. De geachte afgevaardigde van Brussel had zijn voorbeelden beter kunnen kiezen, want het beheer der Nederlandsche en Portugeesche kolonien is niet juist van dien aard, dat men het als voorbeeld kan stellen. Deze koloniën kosten zeer veel aan het moederland en zij onderscheiden zich niet juist door hun goed bestuur. Omdat Leopold II zulke opofferingen aan België besparen wil, wenscht hij, onder bepaalde voorwaarden de inkomsten der domeinen te reserveeren. En bovendien is het nog niet zeker, dat België op dit oogenblik dezelfde rijpheid in koloniaal opzicht bereikt heeft als Nederland en Portugal. Deze beide landen beschikken over een marine, die hun normale gemeenschap met hun koloniën verzekert, een werktuig dat bij ons nog geheel geschapen moet worden; deze beide landen beschikken daarenboven over een goed geoefend koloniaal personeel hetgeen bij ons nog niet het geval is, hoewel het werk door België in den Congo groote bewijzen van schrandere geestkracht van onze landgenooten heeft aan te wijzen. Hoe het zij, ons streven wordt sterker, maar onze voorbereiding voor de koloniale politiek is nog niet voltooid."

Waarop de *Standaard* weder antwoordt:

„De *Nieuwe Courant,* onze opmerking over Roland de Marès' uitlating in zake ons koloniaal beheer overnemend, merkt op, dat zijn oordeel wel onvriendelijk was, maar dat hij het terloops uitte.

Volkomen juist.

Maar is niet dit juist het pijnlijke?

Wie terloops iets opmerkt, spreekt den indruk uit waaronder hij verkeert en voortleeft; en wie dit doet, zelfs zonder eenige poging tot staving, onderstelt dat zijn lezers het op zulk een punt met hem eens zijn.

Hij zegt het als iets dat geen betoog behoeft, als een algemeen erkend feit.

Juist dat is voor ons het fatale.

Men onderzoekt niet, men stelt zich niet op de hoogte. Er heerscht nu eenmaal een ongunstige opinie. En die praat men klakkeloos weg na, en bestendigt ze.

Met de Portugeesche koloniën worden de onze kortweg op één lijn gesteld.

En van waar anders komt dit nu, dan daarvan dat men niets van ons hoort; dat we geen middel van hoogere communicatie met het buitenland hebben: en dat juist daardoor de naweeën van ons cultuurstelsel in de publieke opinie van Europa nog altoos voortleven, als dacht Nederland er niet aan een hooger standpunt in te nemen.

We houden ons muisstil, en denken: praat maar toe!; maar we vergeten, dat er in dien zich voortplantenden laster een »stille kracht« werkt, die, als de nood aan den man komt, ons bitter zal opbreken.«

Dit laatste zijn wij met de *Standaard* volkomen eens al gelooven wij tevens, dat wij nationaal te weinig politiek gevoelen om het dreigend gevaar dezer »stille kracht« te beseffen.

* * *

»Justus« in de *Avondpost* pleit voor het »groote vendutieplan« van den heer van Kol. Nog wel niet met grooten aandrang ten volle overtuigd, maar langs den weg der redeneering, als gold het een particuliere zaak. Hier maakt hij een opmerking, daar een kleine beschou-

wing; alles in de voorstelling van iemand, die u aan het verstand tracht te brengen, dat uw affaire te groot wordt naar verhouding van uw bedrijfskapitaal. Wat wij zooeven zeiden over het gebrek aan politiek gevoel, dat ons als natie eigen is, komt hier treffend uit. Men hoore:

„Overal in den Archipel," zegt Justus, waar „de doode hand van ons gezag" nog rust in de streken van het „nominaal bezit", waar de bewoners aan hun lot zijn overgelaten, is de bevolking er over 't geheel, moreel en materieel, ellendig aan toe. Den oerstaat vinden wij er hier en daar nog terug onder de verschillende stammen, die leven en lijden onder barbaarschheid van zeden en instellingen. De nacht der tijden ligt er nog neer. Zelfs in de zelfbesturende rijkjes, bij een hooger peil van ontwikkeling, heerschen beklagenswaardige volkstoestanden. Nergens vindt men behoorlijke rechtstoestanden; in vele streken is zelfs nog geen schijn van rechtszekerheid te bespeuren. Het inlandsch vorstenbestuur is wel meest een vloek voor de bevolking.

„Dit wordt niet slechts van bestuurlijke of regeeringsgezinde zijde erkend, wanneer eenig militair optreden te motiveeren of te verschoonen valt, maar ook van onverdachten, wetenschappelijken kant.

„Zoo b.v. onlangs nog door prof. dr. A. W. Nieuwenhuis in zijn voordracht over „de voorwaarden van een vreedzaam bestuur in Nederlandsch-Indië", gehouden in de afdeeling Leiden der Vereeniging „Vrede door Recht." Deze geleerde ging daarbij de inlandsche samenleving, die aan zichzelve is overgelaten, in hare bestaansvoorwaarden na, alsmede den invloed, dien een b stuur van Europeesche beginselen daarop oefent. Daaruit bleek, dat in de Maleische rijkjes van zelfbestuur de massa een armoedig bestaan leidt door de groote uitbuiting ten genoege van de talrijke vorstenfamilies. Algeheele afwezigheid van regeeringszorg voor 't welzijn der bevolking en willekeur in 't heffen v n belastingen door de veelal diep in schulden stekende apanage-houders, waren daarvan de voornaamste oorzaken. De heidensche stammen in de binnenlanden zijn er sociaal nog slechter aan toe, dan die Maleiers. De onafhankelijke stammen leven politiek in ongunstige conditiën door de permanente, niet te beslechten onderlinge veeten, en economisch door de groote onveiligheid in hun land, waardoor zij zich niet vrij weten te bewegen en contact met de buitenwereld bemoeilijkt of onmogelijk gemaakt wordt.

„In die aan zichzelf overgelaten inlandsche samenlevingen zouden alleen de vorsten en apanage-houders tot zekeren welstand kunnen geraken, wanneer verkwisting, hartstocht voor spel e. d. dit niet beletten.

„Daar in te grijpen en een nieuwe orde van zaken te scheppen is eenvoudig plicht van 't moederland, een plicht, welke het reeds te lang verwaarloosd of van zich afgeschoven heeft, waardoor de achterstand onnoemelijk groot geworden is.

„Overal, waar wij vorsten en inlandsch zelfbestuur aan kant zetten, mag gezegd worden, dat de bevolking onder den nieuwen bestuurstoestand er beter aan toe is dan onder hare vroegere bestaansvoorwaard n, hoeveel ook aan de deugdelijkheid van ons bestuur en aan de rechtschapenheid van ons beheer haperen moge. Een bestuur naar Europeesche beginselen, welke gebreken en fouten het dan ook moge hebben, staat hooger dan het inlandsche.

„Op den voorgrond staat dus, dat ons ingrijpen in de wanordelijke en zelfs geheel ordelooze huishouding van zelfbesturende en onafhankelijke staatjes der bevolking wel ten goede komt.

Edoch . . . dit is niet voldoende. De quaestie is niet: of ons beheer beter is dan het inlandsche? Dat is het natuurlijk allicht. Stellen wij ons, na de schildering van zooeven, ook eens het geval voor, dat dit niet zoo was! De vraag is: of wij tegenover den inlander onzen vollen plicht doen en doen kunnen, zoodat wij hem geestelijk tot ons opheffen, maatschappelijk aan ons gelijk maken en ons zelven daarmede voor hem overbodig trachten te maken, zooals het doel moet zijn van alle leiding en opvoeding?

„Men haalt gaarne het voorbeeld van Lombok aan om te doen uitkomen hoeveel beter de inlander, na zijn onderwerping, bij ons bestuur onder dak is dan bij dat van zijn eigen vorsten. Maar de huidige toestand daar mag nog volstrekt niet als criterium dienen. Wij zijn er nog niet op dat eiland! Wij staan er nog pas aan 't begin van onze werkzaamheid. Met het scheppen van vreedzame en ordelijke toestanden alleen kan niet worden volstaan. Aan de ontwikkeling van land en volk moet daar nog alles worden gedaan. Maar toch doet men 't zoo voorkomen, of onze taak daar nu zoo goed als af is en 't er nog slechts op aankomt de zaak maar gaande te houden. Trouwens, waar is in de Oost het werk af, onze taak volbracht? Zelfs op Java, dat drie eeuwen lang onze volle aandacht genoot, nog in de verste verte niet.

„Bij de nu gehouden Indische debatten liet mr. Van Deventer de ethische formule nog eens weerklinken, dat „een krachtig optreden gevolgd moet worden door een verstandig en mild bestuur". Na een bloedige expeditie als die nu weer op Bali, klinkt dat wel mooi en troostrijk en suggestief, maar onze volle taak wordt er niet door omschreven. Zulke woorden werden wel eens meer gesproken van hooge plaatsen, zonder dat ze daarom nog van veel invloed waren op 't gehalte van bestuur en beheer.

„Aan den eisch van „verstandig en mild bestuur" wordt door ons niet genoegzaam voldaan. Wij zeggen te gauw, dat de inlander het onder ons bestuur goed heeft. Wij stellen er ons al mede tevreden, als deze zelf vindt, dat hij het onder ons beheer beter heeft. Als wij in onze Oost de blikken her- en derwaarts wenden, ontwaren wij nog wel iets anders dan de vruchten van een verstandig en mild bestuur en blijkt het, dat wij niet enkel werken aan 't belang van land en landzaat. Een „krachtig optreden" wordt wel eens meer op den voet gevolgd door eigen belangzucht — vertegenwoordigd door het Europeesch particularisme — dan door zorg voor een verstandig en mild bestuur. 't Westersch kapitaal komt de hand leggen op de bronnen des lands en snoept den bodemrijkdom weg voor den neus der rechthebbenden. Er wordt daarop wel zeker servituut gelegd, maar wat komt daarvan dan nog bij de onterfden terug? 't Is dan ook niet waar, dat de inlander steeds ingenomen en tevreden blijkt met zijn onderwerping aan ons gezag en ons als zijn verlossers beschouwt? Hoe denkt men b.v. over dit staaltje van inlandsche animositeit, dat men vinden kan in 't *Alg. Hbl.* van 19 Augustus a. p.:

„De Battakstammen (benoorden het Toba-meer namelijk), speciaal de Karo's, (zijn) huiverig om zich aan het Nederlandsch gezag te onderwerpen, omdat zij vreezen, dat de Europeesche industrie zich dan in hun gebied zal vestigen. De grond, de bodem, is voor den Battak alles, de rechten op den grond zijn hem de heiligste aller rechten. Overal nu, waar zich de industrie ontwikkelde, in Langkat, Deli en Serdang, zijn die rechten den Battak ontnomen. Met de belangen der bevolking werd niet voldoende rekening gehouden. De onafhankelijke Battak's op de hoogvlakte kennen volkomen de lijdensgeschiedenis hunner verwanten. Zij hebben een groot wantrouwen tegenover ons Gouvernement gekregen en voor de Karo Battaks is vele jaren het eenige politieke beginsel geweest, om nooit de Koempenie in 't land te halen".

„Sapienti sat!

„Wij zijn thans door de veranderde tijdsomstandigheden en den loop der wereldgebeurtenissen, dus meer gedwongen dan vrijwillig, voor onzen kolonialen reuzenarbeid komen te staan. Achterstand moet worden ingehaald, verzuim goedgemaakt, inleidende arbeid begonnen. Ons daaraan nog langer te willen onttrekken, zou gelijk staan met ons bloot te stellen aan ernstige conflicten. En uit dien hoofde dient de groote, alles overwegende vraag te zijn: of wij werkelijk bij machte zijn onze koloniale zending naar behooren te vervullen? En de beantwoording dezer vraag klemt te meer, omdat zij ons nu ook al door de wereldcritiek wordt voorgelegd, hetgeen intusschen — en wel jammer! — meer op ons nationaal humeur inwerkt, dan dat het ons tot grooter activiteit en bekwamer spoed aandrijft. Zoo ontaardt de zaak, gelijk wij al eens vroeger uiteenzetten, in een soort koloniale commérage.

„De heer Boissevain schreef in zijn blad van 8 Nov. jl. aldus in ethischen geest over onze Aziatische onderdanen:" in één woord behandelt hen, zooals gij zoudt wenschen behandeld te worden, wanneer de rollen omgekeerd waren".

„Juist, zóo zou 't moeten zijn in onze Oost of althans eenmaal moeten kunnen zijn. Maar zóo is 't nog nergens in dat schoone land!

„Lezer, doordring u even van de beteekenis dier woorden, laat in gedachte uw oog gaan, „van Atjeh's stranden tot de koraalrotsen van Nieuw-Guinea" en vraag uzelven daarna eens in gemoede af: of het wel ooit zóo zal kunnen zijn?

En als wij dan hierop ontkennend moeten antwoorden — en dat kan wel niet anders — wat hebben wij dan eigenlijk nog tegen dat gehate inkrimpings-idee aan degelijke motieven in te brengen? Laten wij niet meer zeggen: wij doen ons best, wij doen wat wij kunnen (wat nog niet eens geheel waar is, gelijk wij zagen). Want de wereld voert daartegen aan (en ons eigen geweten en eerlijkheidsgevoel zou dat ook moeten doen): Jawel maar kunt gij het? Zoo niet, beperk u zelven dan, naar de mate uwer beschikbare middelen en feitelijke krachten!

Niet bijster verheffend is 't zóoveel eten op zijn bord te hebben geschept, dat men 't van zich moet afschuiven en zeggen: ik kan 't niet op!

Zeker, 't idee der koloniale zelfbeperking is niet bijzonder aangenaam voor ons nationaal gevoel, ook niet erg eervol!

Maar toch!"

Zou *Justus*, zoo hij bij gelegenheid verder op deze zaak inging, niet eens willen aangeven, welke mogendheid op onze kolonie een bod zou *durven* doen? Het laat zich alleen heel aardig beredeneeren: die massale vendutie onzer koloniën, maar zonder kooper geeft het niets. En, dat niet één mogendheid de andere „aan bod" zou laten, zonder over het „bod" oorlog te voeren; dat zal ook wel a in *Justus* bekend zijn. Ned. Oost- en West-Indië zijn geen koloniën van hetzelfde belang als een eilandengroep in den Stillen Oceaan!

Oost-Indische Berichten.

In het Nieuws v. d. Dag voor N. I. van 2 November j.l. schrijft **fuselier** onder het motto:

„De Koningin wil, dat de soldaten met zachtheid en „menschlievendheid worden behandeld; dat hun nimmer „onrecht worde aangedaan . . . en dat de officieren hen leiden „en beschermen met die zorg en belangstelling. . . . ."

(Art. 1. Reglement Inwendigen Dienst.)

in een hoofdartikel getiteld **Woorden en Daden** o. a. het volgende:

Het bivak te Tji Tatah voldoet niet aan de meest primitieve eischen der hygiene.

De voeding is er slecht en de arbeid zwaar en afmattend in dien dampkring, bezwangerd met miasmen.

Dagelijks ariveeren dan ook te Tjimahi een 5 à 8 tal zieken, die niet meer kunnen, en in het hospitaal worden opgenomen. Daar lapt men ze weer op, na ontslag krijgen ze een week lichten dienst, en . . . dan gaan ze weer de rimboe in, worden weer ziek, wederom geëvacueerd, doorloopen herhaaldelijk dien vicieuzen cirkel.

Er zijn er, die zich dwingen, op de been te blijven — want men heeft flinke kerels bij het korps genietroepen — maar de gezonden zien er al even ver-

sleten en ellendig uit als de rest. Men haalt uit die citroenen, wat er in zit.

Met zekerheid is mij bekend, dat 2 Europeesche geniesoldaten overleden tengevolge van uitputting (volgens de doodattesten).

En, na het laatste sterfgeval door uitputting, is de Commandant van het korps genietroepen met den eerstaanwezend officier van Gezondheid, op inspectie geweest naar de werken. Daar is den mannen voor de zooveelste maal beloofd, dat ze binnenkort naar huis gingen, n.l. einde October. Maar veel geloof werd daar niet aan gehecht, omdat soortgelijke beloften reeds meermalen werden gedaan, en telkens de vervulling werd verschoven.

De garnizoensdokter te Tjimahi, iemand die blijkbaar verder ziet dan zijn neus lang is, heeft al eenige malen de aandacht gevestigd op het groote aantal zieken afkomstig van de Batoe-Karoetstelling.

Vraagt men mij nu, of, terwille van dit alles, het werken in de stelling dan maar had moeten worden gestaakt, dan antwoord ik: neen.

Maar wel was men verplicht geweest, de ongunstige verhoudingen, waaronder de troep werkte, zooveel mogelijk te verbeteren.

Allereerst door verplaatsing van het bivak, of door het afhuren van een kampong, zooals te Tji Sitoe geschiedde.

Secundo door het plaatsen van een geneesheer te Tji Tatah, of minstens door het op geregelde tijden doen bezoeken dier plaats door een medicus. Nu zwaaide een korporaal-ziekenverpleger daar het medisch embleem, de klisteer.

En ten laatste: door het verstrekken van zeer goede voeding, waardoor het weerstandvermogen van den troep grooter zou zijn geweest.

Dit was heel goed mogelijk geweest, maar werd verhinderd door een allerzotste „bepaling" van het departement van Oorlog.

Immers, bij Algemeene Order No. 20 van dit jaar is bepaald, dat genie-werklieden, welke werkzaam zijn in de Batoe-Karoetstelling een vivres-indemniteit van *f* 0.55 per dag genieten, terwijl alle andere minderen (dus ook genie-soldaten) het op diezelfde plaats met *f* 0.34 per dag moeten stellen. In dat groote verschil zit de kneep.

Men vergelijke nu eens een genie werkman, die bovendien extra toelage geniet, en meestal niets anders doet, dan achter wat koelies te lanterfanten, met een genie soldaat die, zonder extra betaling, zelf werkt met schop en pikhouweel, en zijn dagtaak van 3 M^3 heeft . . . .

Maar als nu de een of andere slimmerd bij het departement, terwille der zuinigheid, een onmogelijke bepaling uitvaardigt, zijn er dan geen officieren met karakter, die zich er voor spannen, om dien nonsens uit de wereld te helpen?

Ik herinner me den majoor Van Swieten, die, als commandant van het 2e bataljon Infanterie te Djambi, met nadruk voor zijn troep betere voeding eischte, beter dan het bedorven zoodje, waarmede de Intendance hem trachtte op te schepen. 't Is waar, hij heeft het dan ook niet verder gebracht dan tot majoor, hetgeen te begrijpen is voor een man met karakter.

Terugkeerende tot mijn onderwerp, vraag ik, wat gedaan is voor de beide compagnieën genietroepen.

Wie beschermde hen tegen onrecht, kwam voor hun belangen op, met . . . . zorg . . . belangstelling . . . zachtheid . . . menschlievendheid . . . en hoe al die frasen verder luiden.

Ziet, ik zou niet gaarne iets zeggen, dat sommigen machthebbers zou blootstellen aan „den haat en de minachting" der ingezetenen.

Maar lees het citaat, aan het hoofd van het schrijven nog eens na.

„De Koningin wil" . . .

Prachtig!

Doch er schijnen nog een massa officieren te zijn, die niet willen, meer voelen voor machtpatserij, en den Koninklijken wensch eenvoudig aan hun laarzen lappen.

De Javasche Bank en de beleeners. Van verschillende zijden beklaagde men zich bij de Java-Bode over de waarschuwingsnota van de Javasche Bank, waardoor vele personen die zich ver boven hunne middelen in het effecten-gedoe gewaagd hebben, waarschijnlijk leelijk gedupeerd zullen worden en voor menigeen de sedert 1 November van kracht geworden faillissementsbepalingen de waarde hebben gekregen van een zwaard van Damocles.

„Het spreekt van zelf," zegt het blad, „dat de „beleeners" allesbehalve goed te spreken zijn over hetgeen zij een „dreigement" noemen, dat „overal elders een storm zou doen opsteken."

Wij kunnen het niet eens zijn met degenen, die zoo spreken. De Javasche Bank heeft niets anders gedaan dan ruiterlijk te verklaren: menschen, zóó kan het niet voortgaan! Beleenen heeft ten doel den handel het werken te vergemakkelijken, niet het speculeeren in effecten, of om te verlokken tot het aankoopen van effecten tot een viermalen grooter bedrag, dan de portemonnaie der koopers kan lijden, waardoor dus ook het risico dier koopers stijgt tot ver boven hun draagkracht."

Toen het nog in het redelijke ging, is de zaak blauw-blauw gelaten, maar sedert, met de koortsachtige opwinding op de fondsenmarkt, ook de aanvragen tot beleening, ondanks de renteverhooging, op ongewone wijze is gestegen, heeft de directie der Javasche Bank het noodig geoordeeld daarvoor een stokje te steken.

Dat was haar recht en haar plicht. Maar dat de beleeners en beleeners in spe, ook die welke bonafide zijn, door maatregelen, als in de bekende circulaire worden voorgeschaduwd, ernstig nadeel zullen kunnen lijden, staat evenzoo vast.

Van sommige zijden zijn bereids pogingen aangewend om de verschrikte gemoederen te sussen, door, als bij geruchte vernomen, te verklaren, dat de Javasche Bank besloten had niet tot sluiting der beleeningsrekening overtegaan en ook geen plan er op had de rente te verhoogen of loopende beleeningen op te zeggen.

Men late zich door dergelijke tendenz-berichtjes echter niet in slaap sussen.

Wat vaststaat is alleen hetgeen in de waarschuwingscirculaire is bekend gesteld en wat óók vast staat dit, dat de directie der Javasche Bank, voorzichtig en met beleid, maar ook zonder aarzelen zal doen, wat haar noodig lijkt te zijn, om de middelen, die beschikbaar dienen te blijven voor den reëelen handel, beschikbaar te houden of weer vlottend te maken.

Mijnbouw-gedobbel. De Bat. corr. der Locomotief meldde aan zijn blad:

Het was werkelijk een tragisch-komisch, in elk geval een pathetisch gezicht, de gelaatstrekken waar te nemen van de menschen, die zich in den laatsten tijd des middags tegen 12 uur verzamelen aan de Kali-Besar-West, vóór de effecten-vereeniging. Er is daar tegen dien tijd van alles: chefs en employé's van handelshuizen, makelaars, commissionairs en outsiders. De laatsten echter weinig. En allen keken ze in deze dagen uitermate gekrenkt, alsof de waanzinnige rijzing in mijnbouwaandeelen noodwendig nog door een verdere stijging van de koersen had moeten worden gevolgd, en zij feitelijk waren tekort gedaan, doordat een scherpe reactie was ingetreden.

Zoowel het N. v. d. Dag als het Bat. Nbl., welke bladen beide in vrij scherpe termen de door niets gemotiveerde overmatige overdrijving van aandeelen Redjang Lebong hadden gegispt, werden hier en daar op heel onwelwillende manier besproken, alsof de reactie, die inderdaad hare origine te Amsterdam had, het gevolg was niet van de dwaasheid der opwinding zelve, maar van het feit dat die dwaasheid als zoodanig was gesignaleerd!

Het is bij deze gelegenheid nu nog eens gebleken, en wij mogen wel hopen, dat het eerlang door een paar schlagende Beispiele wordt gedemonstreerd, hoe verderfelijk het is dat het makelaars instituut zoo maar af en toe met een paar leden wordt vermeerderd, zonder dat inderdaad de minste behoefte bestaat aan een grooter aantal tusschenpersonen. Suiker, koffie, rijst, al zulke artikelen hebben vaste makelaars, en de nieuwelingen die zich nog niet hebben kunnen lanceeren in een dier artikelen zijn derhalve als het ware uitsluitend angewiesen op den fondsenhandel welke handel maar al te gemakkelijk ontaardt in een courtage-jacht, in het aanpraten van aandeelen aan jan-en-alleman, zonder rekening te houden met de draagkracht van den kooper.

Zulke „affaires" zijn veel gedaan in de laatste dagen; laat ons hopen dat zij ook vele noodlottige gevolgen mogen hebben, opdat de lucht een weinig gezuiverd worde.

Alleen daardoor kan aan het streven van tegenwoordig: het dobbelen onder het bereik gebracht van den kleinen employé of beambte, paal en perk worden gesteld.

Er zijn hier gelukkig nog soliede makelaarskantoren óók en wanneer die alleen overbleven, zou al een groote stap vooruit zijn gedaan.

Ongezonde tijden. De gezondheidstoestand te Soerabaija en in den Oosthoek laat in den laatsten tijd veel te wenschen over.

De scholen te Malang zijn wegens het voorkomen van koortsen en kinkhoest onder de kinderen gesloten. Van zeer bevoegde zijde kan de N. Soer. Crt. meedeelen, dat ziekten, die nu te Malang heerschen, van geen kwaadaardig karakter zijn.

Hetzelfde blad meldt nog:

Ten gevolge van de verontrustende berichten uit Pasoeroean en Malang dat n.l. daar de pokken in hevige mate heerschen en verscheidene slachtoffers zoowel onder Europeanen als Inlanders maken en ook omdat sedert te dezer plaatse pokken worden waargenomen — meer dan wel aan de groote klok komt — laten verscheiden personen hier zich nu inenten, dan wel revaccineeren.

Zelfs uit de binnenlanden komen nu Europeanen tot dat doeleinde hier over, na de geneesheeren geraadpleegd te hebben.

En ook onze bruine broeders en zusters, die anders ten opzichte van de vaccinatie, de grootste onverschilligheid aan den dag leggen of daartoe niet te bewegen zijn, haasten zich nu om zich en hun kinderen te laten inenten.

Nog steeds komen zoowel in de Europeesche buurten als in de kampongs te Soerabaija tal van koortsgevallen voor, zelfs met doodelijken afloop.

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

XVI.

Maleen gevoelde nog steeds duizeligheid. Daarbij rilde zij, alsof het vroor.

Zij liet zich door Tsjekanajo uitkleeden en naar bed brengen. Terstond viel zij in een soort van halfslaap, waaruit zij evenwel spoedig ontwaakte.

Het was haar, of zij hoorde schieten. Verschrikt richtte zij zich op en keek met groote oogen naar de vensters, waarvan de dikke gordijnen gesloten waren.

„Tsjekanajo!"

Het was of haar eigen stem haar zeer deed!

Zij tastte onzeker naar een schel, die naast haar bed stond, en luidde.

Tsjekanajo verscheen.

„Is er zooeven op straat niet geschoten?" vroeg Maleen opgewonden. „Waarom is er geschoten?"

„Bibi, dat is slechts het avondschot geweest. Het is negen uur."

„Negen uur pas?"

„Ja, Bibi."

„Ga daar op de chaise-longue liggen, Tsjekanajo, en blijf bij mij."

„Bent u ziek, Bibi?"

„Wel een beetje, geloof ik. Is het wezenlijk pas negen uur? Pas negen?"

Zij sprak als in een droom.

De hanglamp verbreidde een zwak licht. Op het lichtrood peluche tafelkleed, dat op de middentafel lag, wemelde het van langbeenige gevleugelde mieren. Die kwamen door de open deur van de hal binnenvliegen, op het lamplicht af. Soms kwamen er na een regenbui geheele zwermen, die dan den volgenden dag spoorloos verdwenen waren.

Plotseling viel er iets met een slag op den grond.

„Wat is dat?!" riep Maleen.

„Doedoe," zeide Tsjekanajo rustig.

„Doedoe" noemen de zwarten vrijwel zonder onderscheid: insecten, spinnen, wormen, vleermuizen, enz. De toon van de kamenier stelde Maleen gerust.

Toen dacht zij aan Rainer: zijn vertrouwenwekkende kalmte; zijn hartelijk gelach, toen hij Mucki op Georges schrijftafel ontdekte.

„Was hij maar hier," ging het haar vaag door de gedachten. Dan zou stellig die drukkende angst van mij gaan. Maar hij is in den oorlog. Ja, want er is oorlog."

Alle mannen moeten nu vechten. Waarom heeft Rainer zijn Mucki toch naar de Ras Noengua gebracht? Heeft hij Marie lief? Hoe was het toch ook?"

Zij kon het nu niet bedenken. En zij had het een of ander belangrijks te doen, dat zij zeker verzuimde. Er was iets, dat zij volstrekt in orde brengen moest. Maar zij kon zich niet oprichten!

Als zij het hoofd ophief begonnen de muren om haar heen in het rond te draaien.

Kon zij toch Rainer maar weer den Torgauer marsch hooren fluiten! Dan zou zij weten, dat alles in orde was.

„Tsjekanajo! Wat is dat?! Wat is dat?!"

„Niets, Bibi. Misschien hebt u de koorts."

„Neen. Hoor je dat gehuil dan niet?!"

„Bibi, dat zijn maar wilde honden. Die gaan zoo te keer, omdat zij honger hebben."

„Neen, dorst. Ik ook. Breng mij een glas water."

Tsjekanajo schonk uit de aarden kruik, die op de waschtafel stond, water in het glas en bracht het haar mevrouw.

Maleen greep er gretig naar. Maar haar hand beefde zóó, dat zij het water stortte.

Tsjekanajo hield haar het glas aan de lippen.

Het was de eerste teug water, die Maleen dronk, sedert zij zich aan deze kust bevond. Dietlas had het haar herhaaldelijk streng verboden.

Zij wist voor het oogenblik van geen verbod, zij vond het water slechts een onvergelijkelijke verkwikking.

De dorst verdroogde haar verhemelte en haar keel. De blindelings gehoorzamende zwarte reikte haar den verboden drank telkens weer toe.—

Eindelijk, tegen den morgen, viel Maleen in slaap.

Zij ontwaakte, — toen de zon reeds in de hal scheen — met een gevoel van groote, lichamelijke onbehaaglijkheid.

Het was heet in de kamer. Zeker had zij te lang geslapen. En wilde, benauwde droomen had zij gehad. Nog bonsde en gonsde het in haar hoofd er van. Alsnatrillen van angst, kommer en verlangen gevoelde zij, of zij een heftige opwinding doorleefd had, zulk een Kom, maar vlug opstaan.

Nauwelijks evenwel deed zij een poging, om zich op te richten, of duizelend viel zij weer terug.

De muren van de kamer draaiden in het rond. Haar hoofd deed geweldig zeer. En de tong kleefde haar aan het verhemelte.

Plotseling begreep zij het: dit was de koorts.

Zij glimlachte, als om een blijde verrassing: de ziekte was haar welkom.

Nu mocht zij immers ook haar schatting aan het

In kampong Pesapen, de groote buurt n.l. waar de waschlieden wonen, is het alles behalve gunstig gesteld, daar vindt men gezinnen met 2, 3 en meer koortslijders, en voor hen wordt bij Europeanen hier en daar obat gevraagd.
In eenige aan den Oedjang gelegen kampongs moet het niet beter gesteld zijn.

Wat de oorzaak is van den slechten uitslag van de eindexamens hoogere burgerschool. In de Locomotief vertelt de directeur der semarangsche hoogere burgerschool, Dr. E. Bonebakker, hiervan drie kolommen vol.
Waarom het verslag der examen-commissie zoo dor is en alle toelichting mist? „Dat komt," zegt de heer Bonebakker, 1°. omdat elke dag, die langer dan strikt noodig is, door de commissies buitenshuis wordt doorgebracht, op ƒ 150 à ƒ 175 aan verblijfkosten komt te staan, 2°. omdat de leeraren dood op zijn, na het afnemen van de examens en dan nog maar 14 dagen voor de boeg hebben om uitteblazen, alvorens opnieuw cursus te gaan houden.
Het verslag is dus, volgens den heer Bonebakker, zoo stoicynsch kortaf, omdat een commentarieering geen ƒ 150 waard wordt geacht en omdat de heeren dood op zijn, m.a.w. er genoeg van hebben en naar huis verlangen.
Maar nu de oorzaken van den slechten uitslag.
De heer Bonebakker meent één daarvan te moeten zoeken in de persoonlijke opvatting der leeraren-examinatoren. Nauwgezette examinatoren, die meer letten op het programma, dan op de inleiding tot dit programma, waarin er op gewezen wordt, dat meer aandacht moet worden gewijd aan de geestesontwikkeling, het vermogen tot nadenken, combineeren en begrijpen der examinandi, dan op positieve kennis, eischen, zegt hij, een niet-laag minimum; de anderen, die meer op den geest, dan op de letter van het programma acht slaan, examinatoren met een encylopedischen aanleg, gelijk hij het noemt, achten zich gerechtigd tot het vorderen van een hoog minimum.
Dit stellen van niet-lage eischen door de eene helft en van hooge eischen door de andere, heeft ten gevolge, betoogt de heer Bonebakker, dat het den indischen candidaten veel lastiger wordt gemaakt dan den hollandschen, met het resultaat, dat men in Holland ongeveer 90 pct. der candidaten ziet slagen tegen 50 à 60 pct. in Indië.
De groote wisseling van personeel is aan dien uitslag niet vreemd, zegt hij verder en ook het feit, dat men in Holland gauwer tevreden is dan hier, waarbij dan nog tal van andere omstandigheden te voegen zijn, die nadeelig werken op de opleiding der indische jongelui
„Het begint al met de vooropleiding. Velen komen van binnenlandsche scholen, waar geen fransch wordt onderwezen; op de lagere school vele wisselingen van onderwijzers. Door overplaatsingen van de papa's zijn er kinderen, die tien scholen hebben bezocht als zij op de hoogere burgerschool komen. Velen krijgen hun eerste onderwijs van gouvernantes, van hun mama's; dit privaatonderricht is soms uitstekend, maar er zijn veel jongelui, die de nadeelige gevolgen van een primitief eerste onderwijs nooit te boven komen; hoeveel lijdensgeschiedenissen heb ik al leeren kennen.
De geestelijke armoede te midden waarvan ook kinderen van vele gegoede Europeanen opgroeien, de armoede van het openbaar leven, maken dat op de hoogere burgerschool grondslagen moeten gelegd worden, die bij de leerlingen in Nederland reeds thuis zijn gelegd.
Werkt het indisch ouderhuis, ook bij de beste gezindheid en grootste offervaardigheid der ouders, vaak niet mede, het indisch kosthuis laat nog veel meer te wenschen over. Dit is een punt van groot belang, want ongeveer 50 pct. der semarangsche hoogere burgerschool-scholieren is van elders. Het zou mij te ver voeren dit onderwerp uittewerken. Er zou een leerzaam boekje te schrijven zijn, waarvan de titel zou kunnen luiden: de kunst om papa van een hoogere burgerschool-scholier te zijn, en een ander boekje: de volmaakte verzorger.
Ik bedoel niet dat ouders en verzorgers het niet wèl meenen; dat de kinderen bij de laatsten slecht eten krijgen of mishandeld worden; maar wel: dat men veelal niet beseft aan welke eischen het tehuis kan en moet beantwoorden. Voegt men hierbij dat de leerlingen elken dag van 7 (resp. 8) tot 1 uur op school zitten in de hitte der kustplaatsen, dat velen een uur of meer noodig hebben om van huis naar school tte komen, dat zij dus van 6 tot 2 uur de deur uit zijn, en stelt men daartegenover de indeeling van den nederlandsche schooldag, zie, telkens wanneer ik dat alles in rekening breng, verwonder ik mij dat elk jaar nog een 50 à 60 pct. onzer 5de klassers een einddiploma krijgen, waarmede zij in den regel geen minder en vaak een beter figuur slaan dan de nederlandsche jongelui."

P. B. heeft het in de Locom. over den **veestapel en de welvaart**. Een vruchtbaar „onderwerp voor journalisten zonder stof." Naarstig vergelijkt P. B. de staten voor 1880, 1885, 1890,1895, 1900 en 1903. Ziehier: in 1880 3.800.567 stuks runderen, in 1885 4.106.830, in 1890 4.477.906, in 1895 4.648.986, in 1900 4.549.866, in 1903 4.197.108. Dus achteruitgang! Vooral in verband met bevolkingsaanwas.
Waarom echter niet verder teruggegaan dan tot 1880?
Ziehier de statistieken voor 1830, 1780, 1730, 1680 en 1630. Respectievelijk: 5.132.671; 6.132.671; 7.132.671; 8.132.671 en 9.132.671 stuks hoornvee.
Welk 'n jammerlijk verval! Smelt in tranen, Insulindsche maagd!
N. B. Voor de juistheid onzer statistiek staan wij in," merkt daarbij het Soer. Hbl. van 7 Nov. j.l. op.

Ik lik, gij likt, wij likken. (Tout comme chez nous). Het volgende frissche stukje stond dezer dagen woordelijk, in een van de vorstenlandsche bladen te lezen:
„De Soesoehoenan weet een trouw dienaar wel te eeren. De stalmeester van Z. H., vertrekt Zaterdag met den trein naar Semarang om zich aldaar in te schepen voor Europa. Hij denkt slechts drie maanden weg te blijven. Niet alleen heeft de vorst hem dit verlof bereidwillig toegestaan, maar zelfs zijn terugreis voor hem betaald. Als oud-militair heeft hij nog recht op vrij passage naar Nederland.
„Vrijdagavond heeft de Soenan hem bij zich ontboden om hem goede reis te wenschen; dien avond ook was voor rekening van Z. H. in het Hotel Rusche een souper van 25 couverts klaargemaakt ter eere van den heer W., waaraan verscheidene Radenmassen mede aanzaten.
„Nog op een andere wijze heeft de Soesoehoenan, maar wij meenen meer speciaal aan zijn Inlandsche onderhoorigen willen toonen, in hoe hoogen gunst deze Europeesche dienaar bij Z. H. staat. Donderdag werd algemeen bekend gemaakt, dat deze heer begiftigd was met de Srinoegroho 3e klasse en de daarbij behoorende eere-pajoeng.
„Onze bezigheden riepen ons Zaterdagmorgen elders en daardoor waren wij niet in de gelegenheid persoonlijk den heer W. de hand te drukken en goede reis te wenschen, maar men weet ons te vertellen dat bij zijn afreis het kleinood op zijn borst prijkte en de pajoeng op het perron van het station aanwezig was. Nu staat de pajoeng in de voorgalerij van W.'s huis als symbool van vorstengunst en dienarentrouw. Vele Inlandsche ambtenaren en officieren deden hem dien morgen uitgeleide, en onder hen zijn onmiddellijke chef kolonel Pangeran Poerbonagoro.
Den reiziger roepen wij toe: voorspoedige reis en behouden terugkomst."

30-jarig bestaan der H. B. S. te Semarang. In October van het volgend jaar zal het 30-jarig bestaan van de Semarangsche H. B. S. gevierd worden. Voor de voorbereiding van de feestelijkheden zijn, volgens de Loc., drie commissiën benoemd, n.l. van de leeraren, van oud-leerlingen, en van leerlingen der H. B. S. In eerstgenoemde commissie hebben zitting de heeren dr. Bonebakker, Tielenius, Kruythoff, Rottier en Becker, in de tweede commissie de leerlingen Tielenius Kruythoff, Slot en Alberti.
Voor zoover nu reeds bekend, zullen een bloemencorso en een voorstelling in den schouwburg worden gegeven.
Het feest zal twee dagen duren.

„De **toestanden in 's Lands gevangenis** alhier vormen een opmerkelijk pendant met die van Glodok te Batavia," schrijft Bom uit Tjimahi aan het Nieuws v. d. Dag van N. I.
Ook hier ambtenaren en beambten met eene zoo eigenaardige opvatting van plicht dat die aan het ongeloofelijke grenst.
Toen eenige maanden geleden de boei hier overvol was — vooral met woelige Atejhers en Djambiers — had men de grootste moeite de lui in bedwang te houden; telkens kwamen er min of meer ernstige voorvallen voor waarbij telkens ook verboden wapens en werktuigen in handen van de boeven gevonden werden. Vroeg men hun — de boeven namelijk — of zij eenige reden konden opgeven voor hunne ontevredenheid, dan was het antwoord altijd: „onvoldoende of slecht toebereide voeding". Dan werd de aannemer van de gevangenisvoeding er bij gehaald, hem werd een kleine réprimande gegeven; den directeur en zijn onderhebbenden drukte men op het hart om wat meer aandacht te schenken aan kwaliteit en kwantiteit van de geleverde spijzen, en dan ging het voor een paar dagen weer goed. Ook werd dan bij zoo'n gelegenheid door a lle politie ambtenaren in plechtstatigen optocht de eene cel na de andere gevisiteerd; er werd naar wapenen en verboden werktuigen gezocht; en men vond dan de meest heterogene voorwerpen, die uit alle mogelijke hoekjes en gaatjes werden opgescharreld. De wnd. Directeur werd dan aangemaand om zijne onderhebbenden tot meerdere activiteit en plichtsbetrachting aan te sporen. En dan was ook dat weer uit. Eenige weken lang hoorde men niets meer uit de gevangenis, het toezicht verslapte allengs, het voor korten tijd afgeschafte middagslaapje werd zoetjes aan weer tot gewoonte, de aannemer gaf weer hoe langer hoe minder en hoe stinkerder eten, tot dat er weer wat gebeurde.
Dan ging men weer naar het lijstje af „inspecteeren" en „vermaningen uitdeelen."
Langen tijd hoorde men niets meer van de gevangenis, totdat een paar dagen geleden verteld werd, dat een Atjeher, ontevreden over de kwaliteit en de

---

physisch lijden betalen, in plaats van zich maar altijd te laten vertroetelen.
Dat deed goed!
Het bevrijdde haar voor het oogenblik ook van alle verantwoordelijkheid.
„Nu zal ik mij dapper houden," dacht zij welgemoed. „Hoe erger het komt, des te beter. Zonder verzorging en zonder troost zal ik hier alleen liggen, en bewijzen, dat ik ook ontberen kan, zonder daardoor ineen te storten."
Hare gedachten waren thans helder, ofschoon uitsluitend met haar eigen toestand bezig. Op hetgeen verder af lag, op Krome, George, Rainer, kon zij niet komen.
Heel stil, en heel opgewekt lag zij daar. Het zware gevoel in haar leden, de koortshitte en de doffe hoofdpijn konden haar in het minst niet neerslachtig maken.
Eindelijk tastte zij met bevende hand naar de bel. Tsjekanajo kwam.
„Ik heb koorts, en kan niet opstaan," zeide Maleen.
„Wil u ontbijten, Bibi?"
„Neen."
„Heelemaal niet?"
„Neen."
Plotseling herinnerde Maleen zich heel duidelijk de gebeurtenissen van den vorigen avond. De opwindende scène met Krome viel haar in, waarbij zij haar bezinning verloren had. Terstond daarna moest de koorts haar aangetast hebben.
„Tsjekanajo! Op de tafel in de hal, daar, waar ik gisteren avond gezeten heb, ligt een stuk beschreven papier," zeide zij met moeite. „Breng mij dat eens vlug hier."
Tsjekanajo ging, en kwam na een poosje terug.
„Er is geen papier, Bibi."
„Zoek maar eens goed. Misschien ligt het op den grond. Zoek, tot je het vindt. Ik moet het hebben."
Tsjekanajo zocht lang.
Toen zij eindelijk terugkeerde, om mede te deelen, dat zij niets vinden kon, lag Maleen te ijlen.
„De Bibi zal sterven," dacht de negerin treurig.
. . . .
Laat in den middag kwam Maleen uit haar wilde visioenen plotseling tot bewustzijn, doordat zij de stem van Krome hoorde.
Hij sprak heftig en boos in de negertaal. Blijkbaar gaf hij aan de zwarte huisbedienden standjes en bevelen.
Maleen luisterde in gespannen verwachting.
Daar kwam hij de kamer in en naar haar bed.
Het scheen haar heel gewoon zoo. En hij zag er uit en gedroeg zich, alsof het voor de hand lag, dat hij op ziekebezoek kwam bij een dame.
„Dus heeft u de koorts, barones? Ja, men ziet het u aan. Maar wat is dat hier voor een huishouden! Sinds gisteren ziek, en nog niet om den dokter gezonden? En nog niet eens een slok melk of bouillon genomen, den geheelen dag? Wat is dat voor manier van doen!
Zij lag op het witte kussen, het hooggekleurde gezicht met de koortsglanzende oogen omgeven door haar mooie haar. Glimlachend keek zij naar hem op. Zij kwam hem bekoorlijker voor dan ooit.
Hij was treurig gestemd: Te midden van de ernstige gebeurtenissen kwam thans nog de angst over hem, dat zij sterven kon, terwijl hij weg moest.
Hij had den halven nacht aan zijn veldtochtplan gewerkt, den overigen tijd echter er over nagedacht, of hij haar tot scheiding van Dietlas over mocht halen of niet.
De ketenen van een echtverbintenis stonden hem sterk tegen, het huwelijk met een gescheiden vrouw vooral scheen hem in het algemeen weinig begeerlijk, maar een echtbreukige verhouding tot de vrouw van een man, dien hij zijn vriend noemde, was erger dan alles geweest.
En toch haakte hij zoozeer naar het bezit dezer vrouw, dat al het andere daarbij vergeleken waardeloos scheen. De gedachte, haar nu wellicht door den dood te verliezen, schokte hem geweldig.
Sedert gisteren droeg hij een nieuwen „talisman" in zijn borstzak. Die moest hem nu in den strijd geleiden.
Krome's karakter was bij al zijn zakelijkheid, scherpte en energie, vol van romantiek.
„Ik zal den dokter sturen," sprak hij thans. „Dat wil zeggen, père Dieudonné. Die is even goed, of misschien nog beter als een arts."
Toen zorgde hij er voor, dat Ramassan een glas melk met seltzerwater bracht.
„Drink een weinig", beval hij.
„Alsjeblief niet", murmelde zij. „Ik kan niet."
„U moet."
Hij schoof den arm onder haar schouders, richtte haar een weinig op en hield haar met de vrije hand het glas aan de lippen.
Zijn blik was ernstig en streng, doch ook treurig en vol teederheid tevens.
Met ontzaglijke zelfoverwinning nam zij een paar slokken.
„Voor geen ander op de wereld zou ik het doen," dacht zij.
En toch was hij niet zacht en niet lief tegenover haar, veeleer kort en hard.

(Wordt vervolgd).

kwantiteit van de hem toegediende voeding, een opzichter een mes in den rug had gestoken.

Nu moge men wel zeggen: „Die Atjehers hebben altijd wat te klagen", maar de voeding is in werkelijkheid slecht en onvoldoende. Een javaansche dwangarbeider zal niet licht klagen, die is te veel fatalist; een Atjeher daarentegen eischt zijn recht; een Atjeher weet dat alle gevangenisbeambten hem vreezen; krijgt hij niet wat hem toekomt dan wreekt hij zich.

Er wordt geknoeid, al wil ik niet zoover gaan om te zeggen dat er verband bestaat tusschen de geleverde voeding van den aannemer en de levenswijze, woninginrichting en andere dingen van vele gevangenisbeambten. Toch mocht wel eens eene enquete naar een en ander worden ingesteld. Maar dan eene ernstige, eene die niet bang is om te vinden wat zij zoekt.

Pijman kreeg, zooals gezegd, een ernstige por in den rug, werd naar het stadsverband gebracht en de ontevreden Atjeher ging in de cel.

Toen ging men den volgenden dag aan het „onderzoeken" (vide hierboven).

De aannemer ontving een vermaning, de wn. directeur idem, en de sleuteldragers en opzichters idem, en ook werd in de cellen gesnord naar moordwerktuigen en anderszins.

De oogst was ditmaal niet zoo groot als vorige keeren: „slechts" 20 messen en 10 beitels waren door de menschen hier en daar verstopt.

Maar de vondst was veel interessanter, want een bultzak werd gevonden.

Het is geen mop, het Soer. Handelsblad vertelt dit. Wanneer men een bultzak vindt op een plaats waar zoo'n ding niet thuisbehoort dan moet het toch verborgen geweest zijn, dunkt me. De bultzak was derhalve aan het wakend oog ontsnapt van het geheele gevangenis personeel, met de wnd. directeur incluis. Het zal me benieuwen wat men den volgenden keer vindt. Misschien een automobiel. Is het niet om te gieren?

West-Indië.

Curaçao. De hoedenvlecht-industrie maakte in deze kolonie in den jongsten tijd, sedert daaraan vooral door toedoen der Curaçaosche Maatschappij meer aandacht werd geschonken, bepaaldelijk goede vorderingen, tenminste indien men mag afgaan op de, bij benadering gegeven uitvoer-cijfers, welke voor het jaar 1905 een uitvoer aanwezen van 89.388 dozijn stroohoeden ter waarde van 335.205 gld., tegen een van 46.593 ter waarde van 139.779 gld. in 1904, en een van 16.704 ter waarde van 33.408 in het tweede halfjaar 1903.

De Amigoe bepleit ten aanzien van dezen uitvoer eene ambtelijke opname, opdat men de juiste cijfers te weten kome betreffende eene tak van industrie, die aardig op weg is, zoo ze 't al niet is, om een volksindustrie te worden geheeten. Volgens de statistiek betreffende de indeeling der bevolking naar de beroepen, zou dit voor Curaçao zelf zeker kunnen geschieden, waar men op dat eiland niet minder dan 3728 hoedenvlechters zou tellen.

Onlangs kon ten aanzien van deze industrie melding worden gemaakt van eene grootere bestelling in eens van fijne hoeden. En ook nu weder brengt de Amigoe goed nieuws.

„'t Gaat schrijft zij, God zij dank, nog steeds uitstekend met de geleidelijke ontwikkeling dezer industrie. De gewone ipa-ipa-hoeden stijgen in prijs. Een Engelschman heeft een groote bestelling gedaan en wil 7.50 gld. per dozijn betalen, zoodat deze hoeden, zeer goed gevlochten, worden opgekocht tegen 6.50 gld. per dozijn. Ook de fijnere soorten blijven aftrek vinden. Deze week zijn er nog 40 verkocht en naar Oostenrijk gezonden."

Dat gaat dus voorloopig 'n goed gangetje. Als het nu met den landbouw ook maar zoo vlotten wou, dan zou het volk van Curaçao er aardig boven op komen. Maar dat water! dat water!

Na al dat in October gevallen regenwater hoorde men, volgens de Amigoe, al weer medio November dat een flinke bui allernoodzakelijkst was.

Wat die regenbuien van October naast het doorbreken van een aantal dammen op haar geweten hebben, is ook, dat ter hoofdplaats de straatreiniging in de war is gestuurd.

„Niet zonder reden klaagt men aanhoudend, dat vele stegen aan de Overzijde der haven zoo erbarmelijk vuil zijn", schreef de Amigoe, daaraan toevoegende „Wij weten toevallig, dat de Directeur van Openbare Werken, die met het toezicht op de straatreiniging belast is, zeer veel moeite heeft om een voldoend aantal straatvegers machtig te worden. Of het loon te min is, of het werk, wat op Pietermaai door dwangarbeiders geschiedt, soms te veel afstoot, wij weten het niet. Maar dat de stegen aan de Overzijde een flinke schoonmaak hard noodig hebben, zal niemand ontkennen. Uit hygienisch oogpunt is dit ook ten zeerste gewenscht. Wij hopen derhalve, dat spoedig de bestaande moeilijkheden uit den weg worden geruimd en een voldoend aantal straatvegers zal worden aangesteld."

Wij zouden bij dit lokaal berichtje niet zoo lang hebben stilgestaan, wanneer ons niet bij de lezing juist weer in de gedachte kwam, dat, naar wij meenen, de Wekker onlangs mededeelde, dat voor het hier bedoelde werk een loon werd toegezegd van 90 centen daags, dat evenwel door de betrokkenen te gering werd geacht. Met werkeloosheid en pauperisme schijnt het te Willemstad dan toch niet zoo erg te zijn gesteld, dat men daar voor een arbeid, die geen ziertje vakkennis vereischt, niet voor een loon wenscht te werken, waarvoor menige arme slokker in patria zijn handen in mekaar zou knijpen.

Omtrent de Aruba Phosphaatmaatschappij deelt de Amigoe het volgende mede:

„Verleden week toen ons blad reeds ter perse lag, ontvingen wij het Beredeneerd Verslag over het huishoudelijk jaar 1 Oct. 1905—30 Sept. 1906.

Een gelukkig verschijnsel valt te constateeren, dat namelijk de prijs der phosphaat iets gestegen is, zoodat in het afgeloopen jaar betere prijzen voor de verscheepte ladingen gemaakt zijn en voor reeds aangenomen ladingen voor het volgend jaar iets hoogere prijzen konden worden bedongen. Een tweede klasse stof kon met goed gevolg naar Europa en Amerika worden verzonden.

Gedurende het afgeloopen jaar werden 36 schepen van Aruba uitgeklaard; voor de 38.412. 69 M³ lading dezer schepen werd aan uitvoerrecht aan de Gouvernementskas van Aruba voldaan een bedrag van ƒ 6.914.65. Op 1 October lagen weder 2 schepen in de phosphaathaven van Aruba op lading te wachten; dit jaar worden nog 12 schepen verwacht.

In het afgeloopen boekjaar is als concessierecht aan de koloniale kas uitgekeerd een bedrag van ƒ 24.674.52.

Men ziet uit dit verslag wat een voordeel een mijnontginning aan de koloniale kas brengt. Van harte hopen wij, dat deze Maatschappij moge bloeien en groeien en nog vele jaren met winst moge werken in de mijnen van Aruba."

Personalia.

Majoor Posno. Uit Nederland werd aan de Loc. bericht, dat de minister van koloniën, den majoor der cavalerie Posno heeft opgedragen, naar Indië terug te keeren.

De Loc. informeerde bij het Regeeringspersbureau te Buitenzorg of deze last op verzoek van de Indische autoriteit was gegeven, doch ontving daarop slechts ten antwoord: „Omtrent terugkeer Posno mij niets bekend."

Door dit antwoord zijn wij niet veel wijzer geworden, vervolgt het blad.

De geschiedenis van majoor Posno is indertijd uitvoerig in dit blad beschreven en besproken. Onder het commando van dezen hoofdofficier ontstonden minder goede verhoudingen tusschen de officieren te Salatiga, die, terecht of ten onrechte, aan gebrek aan takt aan de zijde van majoor Posno werden toegeschreven. Op een kwaden dag deelde kolonel De Lannoy den heer Posno mede, dat hij zich als ontheven van het commando te Salatiga had te beschouwen. De heer Posno verzocht de reden daarvan te mogen vernemen, doch ontving geen antwoord. Majoor Posno ging wegens ziekte met binnenlandsch verlof naar Soekaboemi tot het tijdstip voor zijn gewoon Europeesch verlof naar Europa was aangebroken. Die verloftijd is nu om en de heer Posno heeft van den minister van koloniën den last ontvangen, naar Indië terug te keeren.

Wat zal men thans met majoor Posno in Indië aanvangen? Het commando te Salatiga is in handen van majoor van Exter. Voor majoor Posno, de oudere collega van majoor van Exter, is geen plaats tusschen het commando te Salatiga en den post van bevelhebber van het wapen (kol. de Lannoy). Men zal majoor Posno dus waarschijnlijk óf op non-activiteit moeten houden, óf bij het departement van oorlog moeten plaatsen.

De laatste oplossing zal wel voor alle partijen de beste zijn.

Kleinambtenaarexamen. Van de 10 candidaten, die in Nov. geëxamineerd werden, zijn 4 afgewezen. Geslaagd zijn met goed: J. M. Sleekos en J. W. H. Bianchi; met voldoende: mej. L. M. van der Pol, P. A. Cramer, J. Lapré en M. Mossel.

Huldeblijk von Hegedus. „In verband met het aanstaand vertrek van den chef der vierde afdeeling Staatsspoorwegen, den heer E. von Hegedus, had zich te Bandong een commissie gevormd, bestaande uit een eersten commies, een stationschef 1ste klasse en drie stationschefs 2de klasse, om samen met die leden van het personeel, die daar iets voor voelen zouden, den vertrekkende ter herinnering iets aan te bieden," lezen wij in de Preanger-Bode. „In 't geheel werd door de commissie aan 175 leden van het personeel een circulaire gezonden, van wie er 137 voor het doel wel een bijdrage bleken over te hebben, zoodat men een bedrag van ruim ƒ 700 bijeen kreeg.

Naar aanleiding evenwel van eenige onwelwillende opmerkingen, die elders in verband met deze plannen aan het adres van den heer E. von Hegedus zijn gemaakt, heeft deze thans aan de commissie medegedeeld, dat hij geen huldeblijk van eenige waarde bij zijn vertrek naar Europa van het personeel aanvaarden kan."

Een verstandig besluit, voorwaar.

Overleden. Naar men ons bericht, is de heer **H. P. Wagner,** controleur bij het Binnenlandsch Bestuur, tot voor korten tijd tijdelijk directeur van de gevangenis te Glodok, gisteren avond te Soekaboemi aan een hartkwaal overleden.

Nederlandsch-Indische Handelsbank. Naar de directie der Ned.-Ind. Handelsbank bericht, is de heer **E. J. H. van Delden** benoemd tot agent te Bandoeng; hij zal in den loop dezer maand zijne betrekking aanvaarden.

In verband hiermede is de heer **G. H. Theunissen** naar Batavia overgeplaatst en tevens aangewezen om zoo noodig als tijdelijk vervangend agent te Bandoeng of te Indramajoe op te treden.

Voorts werd tijdelijk tot procuratiehouder bij het agentschap te Semarang aangesteld de heer **C. J. Swart.**

Van Vreemde Koloniën.

De ontwikkeling van Tunis. De fransche koloniën staan in het teeken der leeningen, niet om de begrootingen kloppend te maken, maar om aan die landen de hulpmiddelen voor hunne ontwikkeling te verzekeren. Voor West-Afrika wordt een leening gevraagd van 100 millioen franken, voor Fransch Congo eene van 60 millioen; Indo-China zal weldra, behalve de 280 millioen, die het reeds verbruikt heeft, nog 100 millioen noodig hebben; en nu wordt ook voor Tunis eene leening van 75 millioen gevraagd.

Evenals in de andere genoemde fransche koloniën is ook voor Tunis het aangevraagd bedrag in hoofdzaak voor spoorwegen bestemd, nl. voor uitbreiding van het materieel op en verbetering van bestaande en aanleg van nieuwe lijnen.

Men heeft in de fransche koloniën weinig wil gehad van het particulier initiatief op het gebied van spoorwegpolitiek.

„Na proeven in heel ons koloniaal rijk," schreef de heer Chailley, „waarbij men de concessionarissen van spoorwegondernemingen vóór alles zich om het eigen belang zag bekommeren, en niet in staat om te begrijpen dat dit belang in nauw verband staat met het algemeen belang en hiermede gedijt, zijn die economisten, die het meest vijandig staan — en ik behoor daartoe — tegenover alles wat het staatssocialisme zou kunnen doen zegevieren, wel genoodzaakt te erkennen, dat het regime der concessiën in de koloniën aan geene enkele verwachting heeft beantwoord, en geen der diensten heeft bewezen, die men er zich van kon voorstellen."

De regeering van Tunis heeft dan ook besloten het noodige werk voor de huidige plannen zelf ter hand te nemen.

Wat nu hare plannen betreft, zullen 57 millioen aan spoorwegen worden besteed, nl. 30 millioen voor uitbreiding der bestaande lijnen en 28 millioen voor nieuwe lijnen. Van eerstgenoemd bedrag zal een som van 12½ millioen en hiervan 8 millioen alleen aan rollend materieel benoodigd wezen voor de lijn Pont du Fahs—Kaalat es Senam, waar op een meerder vervoer gerekend wordt van maar eventjes 800.000 tonnen, tengevolge van de exploitatie der mijnen in de, door de lijn bediende streek.

Aan nieuwe lijnen zouden worden aangelegd, die van Mateur naar Nebeur, van Nefras naar Tabarka, van Sfax naar de streek der olijfaanplantingen, van Tunis naar Teboursouk en eindelijk eene lijn ten behoeve van het schiereiland van Kaap Bon.

„Dat is niet alles," schreef de heer Chailley. „In economisch opzicht volgt het eene noodzakelijk uit het andere. Bevredigde behoeften scheppen nieuwe. De aangelegde spoorwegen eischen stellig andere werken. Zoo stelt men zich in Tunis voor 12 millioen te besteden aan wegen-aanleg; waarvoor het wegennet met 1200 kilometers zou worden uitgebreid. Deze wegen zullen als voedingslijnen dienen voor de spoorwegen. De dienst der openbare werken in Tunis acht op elke kilometer spoorweg minstens één wegkilometer noodig.

Het te openen verkeer in tot nu toe afgelegen streken stelt nieuwe eischen aan haven-faciliteiten. Een aantal kleinere havens, Tabarka, Hammamet, Monastir, Medhia, en Zarzis zal worden verbeterd, waarvoor ruim 1 mill. franken wordt noodig geacht, terwijl aan verbetering van de haven van Gabès, waarvan men zich bij de ontsluiting van het Centrum van Afrika — zooals wij reeds mededeelden is men, zoowel van Zuid-Algiers als van den Soedan uit, doende om voor de beveiliging der karavaanwegen van Midden- naar Noord- en speciaal naar fransch Noord-Afrika het noodige te verrichten — heel wat voorstelt, een som van 5 millioen franken is uitgetrokken.

Voor drinkwatervoorziening in de landelijke gemeenten rekent men op 9 millioen, voor irrigratie-doeleinden op 3 millioen. Voor aanmoediging der immigratie werd een bedrag van 10 millioen, voor de inrichting van het boschwezen een van 1 millioen, voor post en telegrafie een van 5 millioen uitgetrokken. Dan komen nog daarbij: 6 millioen voor het onderwijs, 2 millioen voor hospitalen, 1 millioen voor de gezondheidspolitie, nagenoeg 3 millioen voor de openbare veiligheid, 14 millioen voor openbare gebouwen, 1 millioen voor enkele gemeentewerken, terwijl 6 millioen aan onvoorziene uitgaven het totaal afrondt tot 125 millioen franken.

Hierin kan Tunis tot een bedrag van 50 millioen zelf voorzien, zoodat de leening, waarvoor een wets-

ontwerp de fransche Kamer van afgevaardigden heeft bereikt, slechts voor een totaal van 75 millioen behoeft te worden gesloten.

Typisch is ten aanzien van dit werkprogram, waardoor de ontwikkeling van Tunis ongetwijfeld een belangrijke schrede vooruit zal doen, hoe ook hier weder aan irrigatie-doeleinden, in Noord-Afrika van zoo groot gewicht, slechts een betrekkelijk gering bedrag werd uitgetrokken, dat Chailley noopt te zeggen, dat men het later wel zal moeten vertienvoudigen.

Kerk en staat in de koloniën. De fransche regeering heeft den strijd tegen het kerkelijk gezag niet alleen tot het gebied in Europa beperkt maar dien ook in de koloniën aangebonden, en herhaaldelijk wordt zij er aan herinnerd in Kamer of Senaat om toch zoo spoedig mogelijk opruiming te houden onder de, door geestelijken of broederschappen voorgestane scholen b.v. Waar evenwel in die koloniën al evenmin als in die van andere natiën over credieten wordt beschikt, waardoor aan het onderwijs van overheidswege genoegzame aandacht kan worden geschonken, berooft deze strijd tegen de kerkelijke scholen tot in de koloniën deze van een middel ter volksontwikkeling dat op meerdere waardeering aanspraak mag maken dan het in eigen land vond.

Zoo lezen wij in de Times of India:

„Het gouvernement van Madras wint bepaaldelijk bij de onlangs aangenomen fransche wet op de secularisatie van het onderwijs. Onder deze wet zijn de seminariën en kloosters in Pondichéry en andere fransche nederzettingen, die zich daar met het onderwijs belastten, opgeheven en de monniken en nonnen verbannen. De nonnen van St. Joseph de Cluny, die sedert 1827 te Pondichéry gevestigd waren, hebben zulke behandeling ervaren, maar hare hulp wordt gretig gezocht op britsch grondgebied en Ceylon, waar zij reeds een aantal kloosters en scholen hebben gesticht. De districts-raad van Arcot heeft nu de zusters uitgenoodigd zich te willen belasten met den verplegingsdienst in het hospitaal aldaar en drie nonnen zijn te dien einde uit Pondichéry vertrokken.

De Chineezen te Singapore. Het gele gevaar! De sluimerende chineesche reus ontwaakt! Aan dergelijke machtwoorden ontbreekt het in den laatsten tijd niet, die het willen doen voorkomen, alsof die honderden millioenen, door betrekkelijk een handvol Mantsjoes in bedwang gehouden, ééne homogene massa uitmaakten, welke slechts met den tooverstaf van een machtigen hervormer behoeft te worden aangeraakt, om als ééne krachtige natie te verrijzen.

Hoe weinig dit denkbeeld zich aanpast met de innerlijke verdeeldheid, waarvan telkens onder de Chineezen zelven blijkt, bleek nu onlangs weer te Singapore, waar den 13en November ll. en volgende dagen ernstige opstootjes voorvielen tengevolge van de vijandschap tusschen twee verschillende stammen, die der Hokiens en Teotsjoes.

Reeds eenigen tijd bestond er tusschen de Hokiens en Teotsjoes te Singapore eenige gisting, die tot een uitbarsting leidde tengevolge van een twist over een ligplaats aan de Boort Quay. De respectievelijke landslieden trokken partij en in weinige oogenblikken waren eenige honderden Chineezen lustig met mekaar aan het vechten, waaraan door het optreden der politie tijdelijk een einde werd gemaakt. Eenige uren later werd het gevecht weder hervat maar het slagveld had zich verplaatst naar de Chineesche wijk. Alle hens aan dek! heette het voor de singaporesche politiemacht, waarvan de met geweren bewapende Sikhs door het opplanten der bajonet de twistzoekers uiteen deed stuiven, alleen echter om daar waar geen politie te bekennen was zich aan allerlei baldadigheden schuldig te maken, waarbij verschillende chineesche toko's het moesten ontgelden. Nog den 15en November werd de tempel der Teotsjoes in de Philip Street geplunderd.

Typisch is de snelle wijze van berechting in deze aangelegenheid.

De twistzoekers maakten zich telkens schuldig aan verzet tegen de politie. Verschillende luitjes werden in hechtenis genomen, voor den magistraat gebracht en door dezen tot vier, vijf en zes maanden gevangenisstraf veroordeeld. Dat gaat bij ons gelukkig niet zoo gauw. De menschen zitten daarom soms wel wat heel lang preventief gevangen, maar het recht heeft dan toch z'n normalen loop.

Amerikaansch! Wat de rechtspraak aangaat, we lazen onlangs een klacht in een indisch blad over de langdurige preventieve hechtenis voor vele inlandsche beklaagden. Zulke klacht werd ook in de Philippijnen gehoord, maar het bestuur daar weet er raad op! Elke zaak moet binnen negentig dagen zijn afgehandeld, anders wordt het tractement niet uitbetaald.

Jammer dat bij ons zoo iets niet mogelijk is.

Overigens kunnen we ook in dit opzicht de Philippijnen niet bepaaldelijk als voorbeeld aanhalen. Daar is op rechtsgebied heel wat zonderlings te constateeren, zoo b.v. ten aanzien van den vrederechter te Los Banos, een plaatsje op Luzon, waar een Amerikaan, Thomas Embry, met dat gewichtig ambt is bekleed.

Deze rechter houdt, naar de traditiën uit het Wild West van zijn geboorteland, zitting met een grooten revolver op de tafel vóór zich en moet zich niet hebben ontzien om vreedzame burgers, die opkwamen tegen mishandeling en pijniging van gevangenen, om aan dezen een bekentenis te ontlokken, te vervolgen. De president of burgemeester van Los Banos had eenige menschen doen oppakken, verdacht van straatroof en toen dezen niet tot bekentenis waren te brengen, hen uren lang aan de handen doen ophangen, waarop nog eenige mishandelingen volgden, tengevolge waarvan enkele gevangenen eenige gebroken ribben als souvenir behielden. Ingezetenen van Los Banos wie dit ter oore was gekomen, brachten het feit gestaafd door verklaringen door ooggetuigen w.o. manschappen der constabulary aan het licht door mededeeling aan een blad te Manilla. Onmiddellijk na de verschijning van het artikel wilden vrederechter en burgemeester de bewuste ooggetuigen dwingen nieuwe beëedigde verklaringen te onderteekenen, geheel tegenovergesteld aan die, welke zij vrijwillig hadden afgegeven. Toen zij weigerden, werden ze 48 uren achter slot gehouden, zonder dat zulks evenwel hielp. De aanklagers werden daarop voor den vrederechter gedaagd, als zijnde in zijne rechten getreden ten aanzien van het afnemen van getuigenissen. Eenige opmerkingen van den advokaat der betrokkenen deden den heer Embry besluiten de beslissing nog wat aan te houden en de beklaagden tegen een borgtocht op vrije voeten te laten.

Hoogstwaarschijnlijk zullen de dagen van dezen zonderlingen rechter wel spoedig geteld zijn, want het begint over de Philippijnen uit den goeden hoek te waaien.

Twee kolonels, w.o. de beruchte Baker, en een majoor van de constabulary zijn van hunne betrekking bij dien dienst ontheven, dien men van de minderwaardige elementen blijkt te willen verlossen. Kolonel Baker was de man, die de brutaliteit had een manillaasch blad, El Renacimiento, wegens laster te vervolgen, terwijl toen het tot de behandeling kwam, welke op de vrijspraak van het blad uitliep, de rechter zijn leedwezen te kennen gaf, dat de aanklager niet in de bank der beschuldigden was gezeten wegens de op zijn last dan wel met zijn medeweten gepleegde gruwelijke mishandelingen, op gevangenen, door de constabulary gemaakt, toegepast.

En terwijl vroeger, wanneer, wat nog al eens gebeurt, de eene of andere ambtenaar wegens langvingerigheid of om andere redenen achter de tralies werd gestopt, de menschen dra klaar stonden met een „vergeet en vergeef" tot de hoogste autoriteit in de kolonie, kwam onlangs een toonaangevend blad, de Manila Times, tot het besef, dat het nu toch eindelijk uit moest wezen met die zachtmoedigheid ten opzichte van Amerikanen, waar tegenover de houding tegen philippijnsche boosdoeners scherp afsteekt. Het blad vond dat een ondercommandant van de brandweer, die zich vergreep aan de hulpkas zijner ondergeschikten, niet aan de gerechte straf mocht worden onttrokken, en de man zit nu ook achter de muren van Bilibid.

Het kadaster in Tongkin. In Tongkin en Annam heeft men twee soorten van grondbezit onder de inlanders, evenals op Java, het communaal bezit of Cong Diên en het individueel bezit of Tu Diên. Van het eerste zijn de grenzen zoo vaag gesteld, dat de notabelen der gemeenten die naar eigen goedvinden kunnen bepalen. Wat de Tu Diên aangaat werd onder het oude annamitische bestuur in 1806 door koning Gia-Long het aanhouden van een legger Dia Bo voorgeschreven, waarop alle particuliere eigendommen moesten worden ingeschreven. Er is daar evenwel niet de hand aan gehouden, ook vergat men den staat bij te werken, zoodat wat er nu nog van dien legger te vinden mocht wezen, geheel verouderd is.

Om tot een zuiver overzicht te komen, van het grondbezit, is kadastrale opmeting een noodwendig vereischte. Men heeft van 1889 tot 1894 getracht in verschillende provinciën van Tongkin daartoe te geraken, maar het beste is daarover maar te zwijgen. De lessen toen opgedaan, hebben het bestuur geleerd, dat het het verstandigst is de zaak zelf ter hand te nemen, en deze niet over te laten aan contractanten, die er een slaatje uit trachten te slaan en hebben geslagen.

Eene, te dien opzichte ingestelde Commissie heeft zich vereenigd met het plan van den heer Guilbert, die had voorgesteld om de kadastrale opmeting op te dragen aan een korps landmeters, samen te stellen uit 15 Europeanen en 50 Inlanders. Het werk, dat in 25 jaren zou kunnen afloopen, wordt geacht ongeveer 8,5 millioen franken te zullen kosten of wel omstreeks 340.000 franken 's jaars. De eerste annuïteiten zouden verkregen worden uit voorschotten te verstrekken uit de reserve-kas van het gewest, welker terugbetaling wordt gewaarborgd door de opbrengst van den verkoop der kadastrale plannen aan belanghebbenden. Om dezen tegemoet te komen zou de Bank van Indo-China hun, door het bestuur te garandeeren, leeningen bewilligen voor de onmiddellijke betaling der kosten, aan de kadastrale opmeting hunner terreinen verbonden.

Het nieuwe dok voor Singapore. Men is te Singapore en in Engeland druk bezig met het uitwerken der nieuwe havenplannen voor Singapore. Hieronder is ook opgenomen het graven van een nieuw droogdok, dat een lengte zal krijgen van 900 voet, zoodat met behulp van beweegbare sluisdeuren, behalve een schip van de afmetingen als de „Dreadnought" nog tegelijk in het vóórvak een ander schip van respectabele afmeting ter reparatie kan worden opgenomen.

Egypte. De Times van den 27en November ll. behelst een aanklacht tegen den khedive van Egypte. Mustapha Kamel, den egyptischen patriot, die in El Lewa telkens aanvallen doet op het engelsch bestuur en onder andere de hardvochtige wijze op de kaak stelde, waarop de Engelschen te Densjawi waren opgetreden, heeft medegedeeld dat hij bezig is een maatschappij op te richten, met een kapitaal van 2000 egyptische ponden, voor de uitgave van een engelschfransche editie van El Lewa.

„Het is een politieke onderneming, schrijft het City blad en zonder twijfel zijn de inteekenaars op het kapitaal bereid hun geld er aan te wagen of zelfs te verliezen voor de zaak, die hun ter harte gaat — de zaak namelijk om ontevredenheid, en zoo mogelijk zelfs meer dan ontevredenheid met de engelsche bezetting te verbreiden. Mustapha Kamel zelf is nu niet alleen weer in volle gunst ten paleize, maar heeft thans ook weder geld. Of dit met elkander in verband staat, kunnen wij natuurlijk niet beamen, maar te Kairo denkt men, dat het zoo is — met andere woorden, dat geen klein deel van het geld voor de nieuwe onderneming van het meest verbitterde anti-britsche orgaan in Egypte geleverd wordt door den vorst, die zijne positie aan engelsche troepen dankt en zijn voorspoed aan het engelsch bestuur."

Welke positie zou het City blad bedoelen? De Khedive dankt? slechts ééne aan de aanwezigheid der engelsche troepen, nl. die van een souverein, met schijngezag bekleed, op wiens gangen nauwkeurig door het engelsch bestuur wordt toegezien. Des te meer moet het dus verwondering baren, dat aan het engelsch bestuur niets bekend zou wezen en daardoor ook niets zou zijn gedaan ten aanzien van wat de Times schreef: „Eenige maanden geleden schreef ons iemand, met veertig-jaren-lange ondervinding in Egypte: „Tegenwoordig zouden de titels van pacha en bey wel op de Beurs mogen worden genoteerd. De makelaars zijn redacteurs van concurreerende inlandsche bladen, koopers al wie maar om maatschappelijke of zakelijke redenen den prijs betalen wil, en de verkooper is de khedive." Dat is een schandaal, dat niet langer mag worden getolereerd, zij het ook slechts ter wille van onzen eigen goeden naam."

Zou, indien het werkelijk zoo ware, de Times den khedive wel zoo hard vallen, indien deze niet blijkbaar weinig op het engelsche gezag gesteld ware?

Zou een nieuwe phase der engelsche occupatie van Egypte op til zijn?

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Het Daghet. Een blad voor kunst en leven. 1e jaargang. No. 12.

H. J. Wigman: Indisch natuurschoon. — Ch. Meyll: De Tjihea-werken. — C. M. Pleyte: Uit Soenda's Voortijd. — D. van Hinloopen Labberton: Uit de Javaansche Litteratuur. — Buitenzorgsch weefwerk. — W. F. M. van Schaik: Slot-woord.

Indisch Militair Tijdschrift. 1906. No. 11.

De expeditie naar Korintji, door P. van Genderen Stort. — Draagbaar veldgeschut (Naschrift), door A. J. Goossen. — Bali, door E. P. M. (met plaat). — Onze uitgesleten geweerloopen, door K. N. Havemaker (met figuren). — Orgelgeschut en mitrailleuses, door A. J. G. — Drijvende rijwielen (met plaat). — De vloten der verschillende mogendheden. — Boekaankondiging. — *Bijlage*: De expeditie naar Korintji in 1903 (met 2 kaarten).

De Indische Mercuur. 11 December 1906.

Botanische und Landwirtschaftliche Studien auf Java, von Dr. W. Detmer, door van Gorkom. — De inlandsche geneesmiddelen der Maleiers (vervolg). — Bericht omtrent de Gouvernements Kina-onderneming over het 3e kwartaal 1906. — De geldsomloop in de Residentie der Oostkust van Sumatra. — Mededeelingen van het Deli-Proefstation. — Het Middelburgsche sprookje van de banaan en de spin. — Vereeniging tot bevordering van Landbouw, Mijnbouw en andere industrieën in het Gouvernement Sumatra's Westkust. — Indische vezels voor papier. — Verslagen van Maatschappijen. Enz.

Eigen Haard. 8 December 1906.

Njootje en Nonnrie, door Louise B. B. — De Marine bij de Bali-expeditie (slot) (met afbeeldingen). - *Bijvoegsel*: Geen gevaar [handelt over bananen en spinnen] (met afbeeldingen).

Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië. 1906. Afl. 5.

Beri-beri en katjang hidjoe, door D. J. Hulshoff Pol. — Pokken-epidemie op de Duizend-Eilanden, door Dr. C. Winkler. — Nadere inlichtingen over de Porocephalus moniliformis (Diesing), door G. W. Kiewiet de Jonge. — Veronalvergiftiging, door Dr. J. de Haan. — Iets over filariose bij mensch en dier, door Dr. A. J. Salm. — De pokkenstatistiek van het Nederlandsch-Indische leger, door A. H. Nijland. — Scoliosis ischiadica, door H. C. Nauta. Enz.

N°. 51. Donderdag 20 December 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling* . . . ƒ 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland . . . „ 4.—
Afzonderlijke nummers. . . . „ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. . . . ƒ 0.10
Bij plaatsing van 300 regels . . . „ 0.09
„ „ „ 1000 „ . . . „ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.
Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat**.
Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indie en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het ***Koloniaal Weekblad*** **toegezonden**

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

I.

Herinnering aan de **HOOFDBESTUURSVERGADERING**, die krachtens arfkel 7 van het Huishoudelijk Reglement der Vereeniging gehouden zal worden op Donderdag 27 December 1906 om 1½ uur n. m. in het locaal der Vereeniging Oost en West *Laan van Meerdervoort* 195.

II.

Hoewel volgens art. 6 van het Huishoudelijk Reglement der Vereeniging, de Afdeelingsbesturen niet daartoe verplicht zijn, hopen wij toch dat zij aan het verzoek van den Secretaris zullen willen voldoen om de sub *a* van bedoeld art. de streng alphabetische naam- en adreslijst van leden met vermelding van die van het bestuur en van de verschillende speciale Commissiën, zoo spoedig mogelijk nà den aanvang van het nieuwe jaar aan zijn adres *Theresiastraat* 8, *den Haag* toe te willen zenden, ten einde tijdig over te kunnen gaan tot het laten drukken der algemeene ledenlijst der Vereeniging.

De Secretaris,
SCHIMPF.

Gif en tegengif.

De panislamietische propaganda is naar het blijkt ook ten aanzien van de millioenen Mohamedanen in Nederlandsch-Indië werkzaam en het komt ons voor dat aan het volgende bericht, dat uit Konstantinopel door haren correspondent aan de Nieuwe Rotterdamsche Courant werd gezonden, de noodige aandacht moet worden geschonken.

Bedoelde correspondent schrijft dan:

„Vier kinderen van Java — de oudste is nauwelijks veertien jaar — zijn verleden week hier aangekomen met pelgrims voor de bedevaart van dit jaar. Zij hadden natuurlijk geen paspoorten van het Nederlandsch-Indisch gouvernement. De vier jongens, hun aankomst was van te voren aangekondigd geworden, werden ontvangen aan boord van de Egyptische mailboot door lieden van Jildiz. Zij zijn dadelijk geplaatst als kadetten in de militaire school van Pancaldi (de Turksche Militaire Academie), waar op 't oogenblik nog zes andere Nederlandsch-Indische inboorlingen hun opleiding ontvangen tot kapitein in het Keizerlijk Ottomansche leger. Na tot dien rang bevorderd te zijn en eenige weken in hun uniform hier ter stede rondgeloopen te hebben, worden ze dan, in die hoedanigheid naar buiten gezonden „ter leering der onwetenden." De Nederlandsch-Indiërs komen aldus in hun dorpen, enz. terug.

Op 't oogenblik moeten zich in onze Oost-Indische koloniën bevinden — het is natuurlijk hier niet na te gaan, wanneer een dier bijzondere zendelingen sterft of geen teeken van leven meer geeft — vier en twintig personen die aan de bijzondere school voor inlandsche grooten, door sultan Abdul-Hamid op aanzetten van het panislamietische hoofdkwartier geopend, hun desbetreffende opleiding ontvangen hebben."

Het eerste gedeelte van dit bericht komt ons voor een rectificatie te zijn op een vorige mededeeling van bedoelden correspondent, waarin, zoo we ons niet vergissen, sprake was van eene opleiding tot officier aan de militaire school van Pancaldi van nederlandsch-indische inboorlingen, bestemd om het nederlandsch-indische leger in te treden. Het bericht kwam ons ten minste toen zoo wonderlijk voor, dat wij er niet het minste geloof aan meenden te moeten hechten.

In den huidigen vorm meenen wij, dat zonder dat het noodig is, daarom de alarmklok te luiden, toch hetgeen ons daar uit Konstantinopel gemeld wordt, de ernstige aandacht der machthebbenden vraagt.

Wanneer het rotterdamsche orgaan thans werkelijk juist is ingelicht, hebben we hier met niet meer of minder te maken dan eene dressuur van inlandsche jongelieden voor eene in het panislamitische hoofdkwartier voorbereide actie tegen de rust in Nederlandsch-Indië, tegen ons gezag.

Waar dat in de laatste jaren vooral herhaaldelijk door onjuiste en onbillijke critiek werd ondermijnd, waar door menschen, die het beter konden en moesten weten. Neerland's koloniale arbeid — wij geven toe verre van volkomen maar den toets met elken anderen kolonialen arbeid glansrijk kunnende doorstaan — telkenmale werd verkleind en verguisd, aan Neerland's kunnen telkenmale twijfel werd geopperd, omdat Neerland's willen geld zoude kosten, dat men voor andere doeleinden wenscht, kan het niet uitblijven dat moedeloosheid en ontevredenheid in de plaats traden hier en daar van het onbeperkt vertrouwen van weleer.

De panislamietische propaganda vond daar het veld beploegd en had er slechts te zaaien en kan eerlang beginnen te maaien.

Wij betwijfelen evenwel ten zeerste of trots den eerbied waarmede de Mohamedaan, hij zij Turk, Egyptenaar, Engelsch-Indiër of Nederlandsch-Indiër, tot den machtigsten heerscher over zijne geloofsgenooten opziet, het streven dier onder de auspiciën van sultan Abdul Hamid werkende propaganda wel de goedkeuring kan wegdragen van velen op Java, waar het om de plaats vanwaar zij uitgaat, aan dat streven ten grondslag liggende conservatisme in de verlichte mohamedaansche wereld zelve reeds genoegzaam is veroordeeld.

Heeft Nederland echter wel, wij zeggen niet alles maar billijkerwijze genoeg gedaan om die elementen uit de inlandsche maatschappij, waarop het voor de voltooiing en vervolmaking van zijn kolonialen arbeid is aangewezen, tot zich te trekken?

„Er wordt in den laatsten tijd reeds het een en ander gedaan in dit opzicht: wij herinneren aan de gelegenheid, thans in Indië geopend, om tot officier te worden opgeleid, aan de eerlang te verwachten opleiding van inlandsche rechterlijke ambtenaren. Voor beide opleidingen blijft evenwel de kolonie het aangewezen terrein.

Wijst de panislamietische propaganda ons niet een anderen weg?

In Frankrijk heeft men reeds ingezien dat onderlinge kennismaking het zekerst leidt tot onderlinge waardeering en worden telkenjare een aantal jeugdige Annamieten op kosten van den staat op inrichtingen van onderwijs in het moederland geplaatst.

Ligt het niet op den weg van Nederland dat voorbeeld te volgen?

Surinaamsche Schetsen.

XII.

ONDERWIJS.

Een der belangrijkste factoren in het leven van een volk is onderwijs. Het is de peilschaal om de beschaving en ontwikkeling te meten. Is in Nederland het onderwijs van ouden datum en heeft het in de historie van eeuw tot eeuw de ontwikkeling van ons volk geleid; in de kolonie Suriname klimt het niet hoog op. Immers in de 16, 17de en 18de eeuw was hier van onderwijs geen sprake en Suriname's geschiedenis biedt slechts de wreedste gruwelen en de afgrijselijkste moorden aan onder den onteerenden slavenhandel bedreven. De slavenhandelaars hadden er belang bij, dat de jonge slaven in onkunde opgroeiden, vreezende dat kennis hun de macht zou geven hunne boeien te verbreken en zich aan de heerschappij te ontrekken. Zelfs godsdienst-onderwijs werd niet geduld.

Het waren de Moravische broeders, die met hun zending in de 18de eeuw het onderwijs begonnen aan de Indianen en negers waarvan in mijn 7de schets reeds een en ander is medegedeeld. Aan hen en aan de Roomsch-Katholieke priesters komt de eer toe het eerst den Surinaamschen bodem te hebben beploegd, al hebben zij in de jaren, die de 19de eeuw vooraf gingen, niet veel op het onderwijsgebied kunnen uitrichten.

Dat reeds in die jaren — evenals anderhalve eeuw later, — de strijd tegen het Neger-Engelsch bestond, bewijst wel, dat op 2 September 1726 een zekere Claude Mourguis tot den Gouverneur-Generaal Temming en de Raden van Politie het verzoek richtte: „om het schoolmeesters ampt hier aan Parimaribo te mogen administrateeren," daarbij overleggende „een kort project wegens 't School Meesters Ampt". Artikel 4 van dat project luidde: „Hij zal in de 2 uren schooltijd geen praat ongevraagd van de dicipelen gedoogen voornamelijk in 't Neger-Engelsch, hetwelk op straffe zal verboden worden."

In de 18de eeuw was een school meestal slechts bijzàak. Wie zijn carriére was misgeloopen, werd onderwijzer, evenals velen in onze dagen winkelier of tokohouder worden, als zij niets anders bij de hand hebben. Wij zien dan ook een dansmeester op 27 April 1731 uit Nederland ontboden, om de blanke jeugd in lezen, schrijven, goede manieren, enz. te onderwijzen en afgediende militairen, verloopen planters. om deze of gene reden uit hun land ontvluchte vreemdelingen met den zorg van het onderwijs belast!

Zelfs lichaamsgebreken en een zwakke gezondheid gaven wel eens aanspraak tot het oprichten van een school. Zoo werd iemand onderwijzer, die door een ongeluk beide handen had verloren Aan de stomp van den rechterarm liet hij een stok vastbinden, waarmee hij zoowel de letters op de letterkast aanwees, als de leerlingen sloeg, die naar zijne meening zulk een opfrissching noodig hadden.

In de 18e eeuw. zegt Thomson in zijn bijdrage tot de geschiedenis van het onderwijs in Suriname, — waaraan ik ontleen —. stond het onderwijs der jeugd op een zeer lagen trap en het bereikte eerst een hooger peil in het jaar 1809 door de aankomst van Johannes Vrolijk, een Surinamer, die in Nederland zijn opleiding had genoten. Na hem kwam Corstiaan Aert Batenburg, hoofdonderwijzer in Nederland, in 1816 in de kolonie. Bijna een halve eeuw bleef hij bij het onderwijs, in dien tijd 3 geslachten opleidende. Hij is de eerste onderwijzer geweest, die aan het hoofd van de school voor u. l. o. heeft gestaan.

Kort na zijn aankomst, kwam er zich een ander man in de kolonie vestigen, aan wien de Roomsch Katholieke Kerk in het bijzonder, en de geheele kolonie in het algede grootste verplichting heeft, nl. pater Wennekers.

Het onderwijs der jeugd bepaalde zich toen tot lezen, schrijven en het werktuigelijk van buiten leeren van den catechismus. Het toezicht over de scholen werd in de 18e eeuw en in het begin van de 19e eeuw door predikanten en de leden van kerkeraad van de Hervormde Gemeente gehouden.

Niet voor 1817 werd er een reglement op het lager schoolwezen en onderwijs in het leven geroepen door Gouverneur Vaillant. Volgens art. 1 werden de scholen verdeeld in middelbare en lagere Scholen.

In 1828 werd er een raadcommissie aangesteld, die belast was met het nauwkeurig toezicht over alles, wat het onderwijs betrof. Hierdoor verloor dus de Hervormde Kerk voor goed haar invloed op het onderwijs. Toen het reglement op het onderwijs werd ingevoerd, waren er te Paramaribo 2 welingerichte scholen, een voor gewoon lager en een voor uitgebreid lager onderwijs.

Vaillants's schoolwetten hadden tot onmiddellijk gevolg, dat sommigen zich met allen ijver op de studie gingen toeleggen, ter verkrijging van de bevoegdheid tot het geven van onderwijs, en eer er een halve eeuw verloopen zou zijn, was Paramaribo in het bezit van 22 scholen met p. m. 1500 leerlingen.

De rampen, die de kolonie in 1819 (kinderpokken), 1821 en 1832 (brand) troffen, hadden ook voor het onderwijs zeer nadeelige gevolgen, maar het uitvaardigen van de belangrijke publicatie van 19 Nov. 1834 door Gouverneur van Heekeren, waarbij een nieuw reglement op het lager schoolwezen en onderwijs in werking werd gebracht, verschafte het onderwijs nieuwe voordeelen, waardoor het zich meer en meer kon ontwikkelen.

Volgens dit reglement moest het onderwijs zooveel mogelijk klassikaal worden gegeven; het godsdienstonderwijs moest zich bepalen tot de Bijbelsche geschiedenis en de zedekundige lessen daarin vervat, met zorgvuldige vermijding van hetgeen met de begrippen van eenig erkend kerkgenootschap zou strijdig zijn. Verder werden de eischen van het examen iets hooger gesteld dan in de publicatie van 1817. De onderwijzers zouden nu worden onderscheiden in onderwijzers van den 1n, 2n, 3n en 4n rang.

Een der eersten, die examen deed onder de wet van 1834 was juffrouw J. C. Jonas, die uit slavenouders geboren, op jeugdigen leeftijd door hare meesteres naar Nederland mede werd genomen, waar zij eene goede opvoeding ontving. Zij had later in Paramaribo eene bloeiende meisjesschool.

Hoewel gedurende de 1e helft der 19e eeuw het peil van het onderwijs minder laag stond dan in de vorige, zoo waren de resultaten, die men daardoor verkreeg, alles behalve bevredigend. Het aantal menschen, die konden lezen, schrijven en Hollandsch spreken, was veel kleiner dan dat van hen, die aan deze nederige eischen niet konden voldoen.

In 1850 waren er hier ± 2500 blanken; waaronder gelukzoekers, die zedelijk en verstandig zeer laag stonden en waarvan velen ook niet lezen en schrijven konden; een 2000-tal kleurlingen, van wie het meerendeel geen Hollandsch sprak en een 50,000 tal negerslaven, wien het zelfs verboden werd Hollandsch te spreken. Zelfs werd door den Theol. cand. Boekhoudt, die den predikdienst in de Herv. Kerk een jaar waarnam, nu en dan Neger-Engelsch gepreekt. Nu wendde de Kerkeraad der Herv. Gemeente zich tot den minister met verzoek een tweede predikant hier te stellen, alleen voor het Neger-Engelsch! Het eerste had plaats, doch na Boekhoudt is er in de Herv. Kerk nooit meer in het Neger-Engelsch gepreekt.

Hoe ongelooflijk het ons nu toeschijnt, toch is het waar, dat het eerst in 1858 aan de Moravische broeders vergund werd ook onderwijs in het schrijven te geven. Men vreesde misschien, dat de negers, eenmaal kunnende schrijven, de wreedheid hunner meesters door courantengeschrijt wereldkundig zouden maken.

Toch heeft het onderwijs zich, trots alle tegenwerking, gedurende de eerste helft dezer eeuw flink ontwikkeld. Bestond er omstreeks 1850 meer gelegenheid tot het bekomen van onderwijs, vermeerdering en uitbreiding van het onderwijs voor de eigenlijke volksklasse bleef hoogst wenschelijk. Vooral met de weeskinderen was het toen treurig gesteld. Hierin kwam later veel verbetering.

Vele gebreken, die nog na 1850 op de Surinaamsche scholen bestonden, zijn langzamerhand uit de mode geraakt en hebben voor andere toestanden en gewoonten plaats gemaakt. De onderwijzer Lancaster Cramer, oefende o. m. zijne jongens in borduren, breien, mazen, enz.! Onder zijn leerlingen waren er dan ook, die even vaardig de pen als de brei- of borduurnaald konden hanteeren.

De vrij-verklaring der slaven is voor het onderwijs van groote beteekenis geweest. De Moravische broeders en de R. K. priesters konden nu niet meer worden gedwarsboomd in hun pogingen om de negers te beschaven en spoedig verrezen er in de districten tal van scholen. Het aantal leerlingen te Paramaribo bedroeg bij de vrijverklaring der slaven nog geen 2000 en in 1876, dus 7 jaar later reeds 3000, terwijl in de districten op 32 scholen ongeveer 2600 leerlingen onderwijs ontvingen.

Aan de kerkelijke gemeenten, welke zich met het onderwijs van onvermogenden belastten, werd van Regeeringswege geldelijke ondersteuning verleend. Die subsidiën werden voor het eerst in 1865 gegeven en zijn in den loop der jaren aanmerkelijk vermeerderd. Dit jaar beloopt de subsidie aan de Moravische broeders bijna *f* 63.000 en dat der katholieke scholen *f* 38.000, aan de vrije evangelisatie *f* 6.600.

Vóór de emancipatie werden op de zendingsscholen door de Mor. broeders zelven onderwijs gegeven.

Eerst in 1851 werd op de bij Beekhuizen opgerichte centraalschool, welke later naar de stad werd overgebracht (de comeniusschool), een aanvang gemaakt met de vorming van inboorlingen tot onderwijzers.

Aan gouverneur van Sypesteijn komt de eer toe eene poging gedaan te hebben eene inrichting voor middelbaar onderwijs in het leven te roepen. De eerste van dien aard werd 15 November 1877 geopend, maar werd in Maart 1878 weder gesloten.

Gelijktijdig met de inrichting voor mid. ond. werd in het jaar 1877 eene normaalschool geopend.

Was tot nog toe het onderwijs niet verplichtend geweest; bij de verordening van 8 Dec. 1876, werd zulks wel 't geval en werd, onder het oppertoezicht van den Gouverneur, een Inspecteur aangesteld, belast met het toezicht op het onderwijs en bijgestaan door eene commissie.

Achtereenvolgens verrezen er een openbare school voor jongens in 1880, en eene voor meisjes in 1881 (de Emmaschool), welke in 1889 gevolgd werd door een openbare school voor jongens en meisjes (Willemschool), terwijl in datzelfde jaar de eerste openbare school voor uitgebreid lager onderwijs (de z.g. gecombineerde school later Hendrikschool gedoopt) werd opgericht.

Het is onder het bestuur van Gouverneur van Sypesteyn, dat er in 1878 eene geneeskundige school tot opleiding van divisieheelmeesters en pharmaceuten tot stand kwam. Deze school was het gevolg van de invoering van Britsch-Indische immigranten; voor wie Engeland in het contract bedong, dat in elk district, waar immigranten zijn, ook een of meer geneesheeren moeten gevestigd zijn, en het gevolg hiervan was, dat er in de kolonie gebrek ontstond aan geneesheeren.

Door particulier initiatief werd nog in 1888 een avondschool geopend met het doel: handwerkslieden in de gelegenheid te stellen zich ook theoretisch in hun vak te bekwamen. Deze ambachtschool geniet nu een subsidie van *f* 4000 's jaars.

Aan het koloniaal verslag over 't jaar 1905 ontleen ik dat op het einde van 1905 het geëxamineerde personeel op alle scholen te Paramaribo uit 97 onderwijzers en 89 onderwijzeressen bestond en in de districten uit 39 en 2 respectievelijk, dus uit een totaal van 227.

Te Paramaribo en in de districten werd nog hulp verleend door 63 personen, hieronder begrepen de echtgenooten van zendelingen van de Mor. Broedergemeente, die onderwijs gaven in de handwerken voor meisjes.

Aan het hoofd van 2 scholen in de districten en van de scholen bij de boschnegers ten getale van 71 stonden personen zonder onderwijzersrang.

Er waren 56 scholen voor gewoon lager en uitgebreid lager onderwijs (die bij de Boschnegers en die voor kinderen van Britsch-Indische immigranten niet medegerekend), waarvan 22 te Paramaribo en 34 in de districten, terwijl het aantal schoolgaande kinderen 7489 bedroeg, van welke te Paramaribo 5647 of bijna 76 pct. van het geheele aantal schoolgaande kinderen.

De gemiddelde opkomst per dag en per 100 leerlingen is in de geheele kolonie 82 geweest.

De scholen der Mor. broeders bij de Boschnegers telden op 31 Dec. 1905 te zamen 234 leerlingen.

Op de scholen voor kinderen van Britsch Indische immigranten waren op dien datum 113 leerlingen.

Te Paramaribo zijn 7 Gouvernementsscholen; de Hendrikschool, van Sypesteijnschool, Emmaschool, Willemschool, Wilhelminaschool, Oranjeschool en Westerschool, 5 gesubsidieerde scholen der Mor. broeders, 5 idem van de R. K. geestelijken, 1 van de vereeniging Vrije Evangelisatie, terwijl in de districten 14 Gouvernementsscholen, 14 gesubsidieerde scholen der Mor. broeders en 6 idem der R. K. geestelijken bestaan.

Op de normaalschool waren 33 leerlingen.

Men wil, dat het onderwijs in de kolonie met den tijd is meegegaan, en het mag gezegd worden, dat èn Gouvernements èn particulier onderwijs goed is. De Hollandsche taal is — in tegenstelling met Curaçao — de taal van de kolonie, en er zijn maar weinig negers (boschnegers en indianen uitgezonderd) en hunne afstammelingen, die geen Hollandsch spreken, ten minste verstaan.

Voor de eerste maal is dit jaar een onderwijzer voor zijn 1e rang geslaagd. Of er echter tusschen degenen, die aan het openbaar onderwijs en het particulier onderwijs staan, die samenwerking gevonden wordt, welke gewenscht is, meen ik te moeten betwijfelen.

Nog wil ik melding maken van het bestaan van het Surinaamsch onderwijzersgenootschap en van de vereeniging tot bevordering van onderwijs, het eerste al meer dan 25 jaren oud, de laatste vereeniging onlangs opgericht.

Reman Irus.

Oost-Indische Berichten.

Van een „studiefonds voor Inlanders" en een nieuwbakken prins. In het Soer. Hbl. van 12 Nov. jl. lezen wij:

Eenige dagen geleden had de heer J. E. Jasper het in de Javabode over een zekeren Raden Mas Tirto Adhi Soerja, prins van Batjan, redacteur van het Maleische blad Sinar Matahari, welke prinselijke journalist of journalistieke prins een der drie leden moet zijn van een drievoudige commissie — tres faciunt collegium —, welke doende is een studiefonds voor zonen van inlandsche hoofden en aanzienlijken op te richten. Omtrent de vereeniging, die het trio van plan is te vormen, worden tal van bijzonderheden medegedeeld, en over alles ligt een rose romantische tint.

Een onzer lezers stelt ons de vraag, of wij in de ontwikkelde plannen vertrouwen hebben. Wij aarzelen met ons „ja."

De personen die met den „prins van Batjan" samenwerken, t.w. Pangeran Notodiredjo van de Pakoe Alam in Djokja, en de gepensionneerde dokter djawa Mas Soediro Hoesodo, kennen wij niet, maar wat wij van Raden Mas Tirto Adhi Soerja vernomen hebben, heeft ons sceptisch gestemd. Het is een paar jaar geleden dat wij — die door het voeren der redactie van een dagblad en twee weekbladen begrijpelijkerwijze nog al veel relaties hebben — in aanraking kwamen met Raden Mas Tirto, toen redacteur van de Soenda Berita, als wij het wel hebben, een blad dat sinds lang in 't koele graf ligt. De aanraking was niet van bevredigenden aard. Later werd ons verteld, dat de Raden de dokter djawa school had bezocht, doch hier niet precies een toonbeeld van braafheid was geweest, zoodat hij het diploma niet verworven had. Een jaartje geleden meldde Raden Mas Tirto — verwant, meenen wij, aan de regenten van van Rembang en Blora — zich bij ons als reizend vertegenwoordiger van een Bataviasche courant. Hij vertrok toen naar Batjan, waar hij zich in den heiligen echt liet verbinden met een Batjansche „prinses", die men in volle gratie heeft kunnen zien op de Pasar Malem te Soerabaja. Om het niet onhoffelijk te zeggen: er zat zeer weinig prinsesselijks in deze prinses.

Hoe de heer Jasper er toe kan komen om Raden Mas Tirto te presenteeren als prins van Batjan, is ons een raadsel. Heeft hij zich door den brave, wien het evenmin aan slimheid als aan eerzucht ontbreekt, laten inpalmen?

De beide andere leden der commissie zijn ons, gelijk gezegd, onbekend. Maar ook zij worden op de tonen van 's heeren Jaspers trompet de hoogte ingeschroefd. Wij vernemen uit zijn stemming makend hoofdartikel in de Javabode, dat Mas Soediro Hoesodo gepensionneerd dokter djawa is, gefortuneerd en bekend om zijn „handig, eenvoudig optreden." Het fortuin van den Mas zal wel onder hetzelfde licht moeten bekeken worden als het prinselijk bloed in de aderen van Raden Mas Tirto. Wij komen te weten, dat hij op eigen kosten de residentie Bantam afreist „in het belang der zaak." Zoo iets als een Javaansche Peter van Amiens. Hoe rose schijnt het Jaspersche licht!

Van pangeran Notodiredjo, uit het Pakoe Alamsche huis, wordt niet het minst verteld. Hij is op de hoogere burgerschool te Batavia geweest en wordt een zeer vooruitstrevende „prins" genoemd. Best mogelijk.

Als men bedenkt, dat blijkens een mededeeling van den heer Jasper de Djokjasche Peter van Amiens alias Mas Soediro Hoesodo op audiëntie is geweest bij den gouverneur-generaal en van dezen een aanbevelingsbrief heeft gekregen; verder met Raden Mas Tirto reeds 400 à 500 contribuanten en donateurs heeft bijeengetrommeld — dan zal men het ons niet euvel duiden dat wij de vraag stellen: Is het vertrouwen in de zaak goed geplaatst? Heeft de heer Jasper, die voor een man als Raden Mas Tirto op de trompet blaast, zich van de zuiverheid der bedoelingen van het trio vergewist? Heeft zijn jeugdig idealisme hem geen parten gespeeld?

Met het oog op de vrij groote beteekenis der zaak wenschen wij hier onomwonden te verklaren, dat wij in de onbaatzuchtigheid van mannen als Raden Mas Tirto en Mas Soediro Hoesodo niet gelooven. Het zich geven aan een zaak met zijn geheele ziel, zonder op persoonlijk voordeel te letten, — ziedaar iets wat in de Javaansche maatschappij uiterst schaars voorkomt. Zelfverloochening is een plant, die hier niet inheemsch is.

Het is waarlijk onze bedoeling niet de zaak, die door den heer Jaspers wordt voorgestaan, afbreuk

te doen. Maar ernstig komen wij op tegen zijn bepaald afkeurenswaardige lichtvaardigheid om zijn pen dienstbaar te maken aan de bevordering van plannen, welker promotors hij — zooals uit de karakteristiek betreffende nieuwbakken prins van Batjan blijkt — op een veel te hoog voetstuk plaatst (hetgeen niet verhinderen zal dat zij in de Inlandsche groote wereld, waar zoo op geboorte gelet wordt, een lastig acces zullen hebben en weinig zullen gedaan krijgen).

Hier komt bij dat de uiteenzetting van de plannen zich onderscheidt door de afwezigheid van alles wat naar een critisch element zweemt. Iedereen die wat in de Javaansche maatschappij heeft rondgekeken, zal erkennen dat er geen beter middel is om door Javanen bijeengebrachte gelden in verkeerde zakken te doen verdwijnen dan door het verre houden van Europeesche bemoeienis met het beheer. Zal het studiefonds aan zijn doel kunnen beantwoorden, dan moet het in de allereerste plaats beheerd worden door een commissie, waarin Europeesche leden niet ontbreken," besluit het blad.

Het vertrek van resident Neumann. Men schreef uit Telok Betong den 11en Nov. jl. aan het B a t. N i e u w s b l a d:

Heden vertrok de gepensioneerde resident der Lampongsche Districten, J. B. Neumann en familie per s.s. „De Kock" van Telok Betong naar Batavia om van daar de reis naar Europa per „Ophir" van de Rotterdamsche Lloyd voort te zetten.

Wat een courantengeschrijf in den laatsten tijd over dien hoofdambtenaar!

De man die meer dan dertig jaren den lande met al zijn krachten had gediend, stond te hoog om op die laffe praatjes te antwoorden. En zoo had zijn tegenpartij vrij spel.

Doch eindelijk scheen ook de publieke opinie zich te zijnen gunste te keeren en verklaarde zelfs de minister van Koloniën in de Kamer dat men hem ten onrechte had belasterd.

Het staat niet aan ons om een regeering te beoordeelen die haar ambtenaren tegelijkertijd vrij spreekt en noopt heen te gaan. De geschiedenis wijst slechts al te dikwijls op dergelijke tegenstrijdigheden die een gevolg zijn van politiek, van partijzucht en wat dies meer zij. Dan staan wij machteloos en kunnen slechts betreuren dat een man, die den lande altijd met hart en ziel diende, eenvoudig op verzoek eervol wordt ontslagen, zelfs zonder dankbetuiging, zonder eenig blijk van waardeering.

Maar dat de resident Neumann de sympathie had van Europeaan en Inlander bleek niet alleen uit het geschenk hem bij zijn weggaan door de inlandsche hoofden aangeboden, een huldeblijk dat niet door zijn hooge geldelijke waarde, maar wel door zijn aard een erkenning was van zijn verdiensten als bestuursambtenaar; dat bleek ook schitterend bij zijn vertrek. Ambtenaren, particulieren en inlandsche hoofden waren in grooten getale toegestroomd om den vertrekkende en zijn familie nog eens voor het laatst de hand te drukken, de muziek speelde, de vlaggen wapperden en nog lang werd de wegstoomende boot gevolgd door een stoombarkas waarin het meerendeel der Europeanen waren gezeten die eindelijk met „three cheers" van de repatrieerenden afscheid namen.

Moge het den gepensioneerden resident Neumann en zijn familie welgaan!

Nirwana, het dijkstra'sch „lustverblijf" van resident Neumann, is op publieke veiling verkocht voor..... ongeveer honderd heele guldens! voegt het blad er nog aan toe.

Tentoonstelling van prentenboeken. In de voorzaal van het gebouw der Natuurkundige Vereeniging op Weltevreden werd half November jl. een kleine collectie prentenboeken tentoongesteld, een exhibitie uitgaande van den Nederlandsch Indischen Kunstkring. Voor de prentenboeken van onzen tijd is daar geen plaats, schrijft het B a t. N b l.

Moeder de Gans en Andersen alleen hebben zich te midden van het nieuwe volk op den troon weten te handhaven. Maar anders is alles nieuw. Of ook alles beter is? Zeker is er veel goeds, veel wat door kleur en lijn — om van den inhoud kennis te nemen ontbrak ons de tijd — maar hier en daar is een enkel boekje, wat zijn plaats in dat zaaltje niet verdient. En een dier boekjes dat onze kleinen toevallig thuis hebben, een geschenk van een tante, heeft het bij de oudste, van twee en een halven oostmoesson, geheel verbruid. „Moesje, guck'mal leelijke Oom weint," zei ze wijzende op een misteekend mannetje dat over een vonder in het water kijkt. Niet waar, zoo moet het niet.

Onze tijd is een revolutionaire en heeft de slechte eigenschap alles anders te willen hebben. Toch waren er vroeger óók goede boeken en, wij zagen de stelling, prentenboekjes die meer op de fantaisie van de jonge jeugd werkten. Ze behoeven niet alle ten ondergang gedoemd te worden.

Het persbureau. Ook de L o c o m o t i e f komt, na de lezing van het min of meer duistere schrijven van den heer Louw, waarin de redenen worden opgenoemd, die de regeering aanleiding hebben gegeven tot het verbreken van het contract, evenals wij, schrijft het B a t. N w s b l., tot de conclusie, dat het argument van een „bedreiging" uit de lucht gegrepen is, dat overleg met de bladen de voorkeur zou hebben verdiend boven een ruwweg opzeggen en dat nooit gebleken is van het eischen van onmogelijke dingen door de pers.

„De redenen, die thans worden gegeven", zegt het semarangsche blad, „komen ons ten deele duister en niet overeenstemmende met de toedracht der zaak en ten deele futiel voor.

Er was alle grond tot nadere onderhandeling, en bij het aangaan der eerste overeenkomst heeft de pers zich volstrekt niet onhandelbaar getoond.

Alzoo heeft de regeering den band, die haar met pers en publiek verbond, in overijling verbroken."

Een getah-pertja-fabriek te Soerabaja. Dat zich aldaar zoo'n inrichting bevindt, is zeker niet van algemeene bekendheid, zegt het S o e r a b. H d s b l. Zij draagt den naam Eerste Nederl. Indische Getahpertja-fabriek en is gelegen op Pegirian. Het kapitaal is gefourneerd door vreemde Oosterlingen en met het beheer is belast de heer Leonard de Jong. De getah-pertja wordt bereid uit bladeren, die aangevoerd worden uit Zuid-Borneo, met name uit Sampit en Boentok. Bij het extraheeren van het sap wordt gebruik gemaakt van benzine, die eerst met de fijngemaakte bladeren vermengd en daarna uitgedampt wordt. Het hier verkregen product is 20 pct. zuiverder dan dat hetwelk indertijd te Singapore verkregen werd, waar het bedrijf als te kostbaar — door te hooge traktementen — gestaakt werd.

De gereorganiseerde politie. Men weet, dat te Semarang europeesche politieoppassers zijn in dienst gesteld. Daar beleeft men niet veel vreugde van. Het residentie-gerecht aldaar veroordeelde dezer dagen een hunner, zekere L., die, onder den invloed van Bacchus, had geweigerd zijn passagebiljet in de tram naar Djomblang te betalen, en later uit de in beweging zijnde tram was gesprongen, tot 2 geldboeten van *f* 2, subs. elk 1 etmaal gevangenisstraf, en in de kosten van 't geding. Daar deze kosten ruim *f* 8 bedragen, is dit een duur ritje geweest. Dit is reeds de derde dienaar van Hermandad die door 't residentiegerecht werd veroordeeld, respectievelijk wegens het toebrengen van slagen en wegens hoon.

De tabaksoogst. Om Djember is de tabak grootendeels geoogst, de boomen staan nog te veld, maar het bruikbare blad is geplukt; wat overbleef zijn de stammen met topblad en veel bloem, schrijft de N. S o e r a b. C r t.

Dit jaar hebben de vele regens aanleiding gegeven tot een overhaast rijpen van de plant, waardoor over het algemeen de stammen laag zijn gebleven en het beschot beneden het middelmatige. Dit beteekent schade voor de inlandsche planters en verlies van winst voor den europeeschen ondernemer.

Ontwerp Raadhuis. Het B a t. N b l. van 15 Nov. jl. schrijft:

In het gebouw der Natuurkundige Vereeniging zijn tentoongesteld de ingezonden ontwerpen van een raadhuis.

Een dezer ontwerpen, ingezonden door den heer H. Hemminga te Cheribon, is bekroond. Het toont een massief bouwwerk, streng van lijn. Inderdaad, het zou een mooi gebouw zijn, in een fraai plantsoen; voor Indië misschien te massaal. Bekroond is een ontwerp van den heer H. Ossenwaarde, royaal opgezet. De jury heeft deze beide ontwerpen aanbevolen voor den 1en en 2en prijs, resp. *f* 300 en *f* 100, hoewel zij hier en daar een aanmerking zou hebben bij eventueele uitvoering.

Vergissen wij ons niet dan is de som van aanneming geraamd op *f* 87.000, wat ons zeer gering lijkt.

Aankoop van officierspaarden. Tot nu toe was het aan de leden der commissiën voor aankoop van paarden verboden, voor zich of voor anderen paarden aan te koopen. Deze maatregel werd noodig geacht om malversatiën te voorkomen.

Het ligt toch voor de hand dat onwillekeurig voor de particulier aan te koopen paarden de beste exemplaren zouden worden uitgezocht en dan bovendien wel eens niet genoeg paarden zouden kunnen overblijven. Ook om elk denkbeeld van handel voor eigen rekening uit te sluiten, was deze maatregel getroffen. Intusschen werd door een en ander niet medegewerkt om de officieren in het bezit van dienstpaarden te stellen, vooral niet nadat telkens de remonteering uit de troepenpaarden werd gesloten.

Thans schijnen echter, zegt het B a t. N b l d., bij het legerbestuur mildere denkbeelden voor te zitten, daar nu bepaald is dat de commissieleden wel degelijk voor zich en voor andere officieren paarden mogen aankoopen, waarbij echter de restrictie is gemaakt, dat eerst tot dezen aankoop mag worden overgegaan, als het aantal paarden, voor den lande benoodigd, verkregen is, en wanneer door dezen aankoop het verblijf der commissieleden buitenslands niet wordt verlengd.

De heer Kiss te Sydney heeft zich bereid verklaard de officiersrijpaarden voor *f* 500 franco Batavia of Semarang te leveren.

Hoewel het gemaakte voorbehoud niets dan een wassen neus is, is het niet anders dan toe te juichen, dat het legerbestuur in dezen een oogje dicht heeft gedaan, ten einde daardoor de remonteering van officierspaarden te bevoordeelen, waarbij het tevens een beroep doet op de onpartijdigheid en de loyauteit der commissieleden.

Een moderne Ursus. Op Kedong Doro, te Soerabaja, heeft zich, naar het Soerab. Handelsblad mededeelt, jl. Vrijdag een tooneeltje afgespeeld, dat deed denken aan de door Sienkiwicz in Quo-Vadis met zooveel kleur beschreven voorstelling tusschen Ursus en den stier, die met Lydia op de horens het arena kwam binnenstuiven.

De stier was hier niet van romeinschen, maar een van madoereeschen bloede, Lydia in dit geval een zesjarige Soerabajasche en Ursus een reus van een artillerist; het arena, als gezegd, de Kedongdorosche weg.

Een pedati-stier, dien de voerder even los gemaakt had en een rijk maal djagoeng-blaren had voorgezet, kreeg — om welke reden is niet na te gaan — plotseling den kolder in den kop, rende den weg op en nam in zijn vaart een zesjarig kind op de geweldige horens. Hij „schepte" het kind als 't ware, dat zich krampachtig aan de bult vastgreep.

Het beest liep door, alles wat op den weg was, vluchtte de erven op of in de warongs. Eén deed het niet. Het was een stoere boerenknaap in de uniform van het zware wapen, een man, die Kobussen naar zijn hand had weten te zetten en vroeger friesche boerenpaarden voor zijn krachtige vuist had doen sidderen. Wat zou hem dan zoo'n karresapi?

Zonder zich te bedenken, liep hij dan ook recht op het beest af, dat op zijn nadering staan bleef. Kloek greep hij het dier — in letterlijken zin — bij de horens en riep het kind toe: „Ajo, toeron!" Nu, het doodelijk verschrikte meisje was gauw genoeg in veiligheid, maar Jan kanonnier was nog niet met het beest klaar.

Hij verpakte eens even, zette zich schrap, de stier deed moeite om los te komen, een flinke schop met de modeltrappers tegen een der voorbeenen en daar lag het sterke dier op zijn rug, de artillerist met zijn knie op den hals van het machtelooze beest.

Toen was ook de voerder bij de hand, paste de gebruikelijke, wreede inlandsche dwangmiddelen toe en ranselde den stier naar de kar.

Ursus no. 2 stofte zijn pantalon eens af, zei zoo iets van „lamme beesten" en sjokte op echte boeremanier met nasleepende beenen door, zonder zich van den stier en de jeugdige Lydia verder iets aan te trekken.

Sjech Omar in de klem. Sjech Omar, Jozef Mangistans zoon, bekend om zijn door Mata-Mata geboekstaafde speculaties, zit in de klem. Hij zit er danig in, schrijft het Bat. Nbl., natuurlijk alweer wegens die speculaties.

Hij ging ditmaal niet in mijnbouw-aandeelen. Dat was niet secuur genoeg. Jozef Mangistan's zoon zocht het in solieder papier, in beleggingswaarden. Hij koos o.a. ook Handelsbankjes en kocht er van. Veel, heel veel; ruim driehonderd stuks.

Dat was nu twee maanden geleden en de aandeelen stonden toen op 136. Hetgeen zeggen wil, aangenomen dat Omar er driehonderd sec gekocht had, dat hij aannam over twee maanden te betalen de somma van 300 × *f* 1360 (want de aandeelen zijn van *f* 1000 nominaal) of *f* 408.000, courtage niet meegerekend. Maar dat was natuurlijk de bedoeling niet. Omar rekende op een hausse en al stegen de aandeelen in twee maanden maar vijf pct., dan gaf dat toch een zoet winstje van een dikke vijf duizend pop.

Sjech Omar had dan „op levering" gekocht. Dezer dagen kwamen ze hem de aandeelen leveren. En toen was hij geleverd. Want de koersen gingen omlaag; vijf en meer procent en Omar die nooit plan heeft gehad de mooie papiertjes in zijn brandkast weg te sluiten, moest ze weer verkoopen.

Nu, dat had men al heel gauw in de gaten. Iedereen hielp duwen aan de Handelsbankjes. Lager, steeds lager.

Op 't oogenblik dat wij dit schrijven, is men bezig den braven Omar, Jozef Mangistans zoon, te villen, volgens de regelen der kunst. Er is nl. telegrafische tijding uit Amsterdam dat Handelsbankjes daar op 125 pct. gedaald zijn, met aanbod. Er is dus ruim voor dien prijs te koop. Ergo doet men gek daarvoor te koopen; het kan nog wat lager. Best! En als er één voor 123 gedaan wordt, kan je licht beproeven nog een procentje lager te gaan. En elk procent lager kost Omar tien pop, zonder courtage. Wie 't laagst koopt, vilt het best; en juist in dit opzicht zijn makelaars zeer fel op elkaar gebeten.

Sjech Omar, Jozef Mangistan's zoon, is er wat men noemt bij. Betalen zal-ie. En als 't bij een teruggang van den koers tot 125 blijft, geeft dat reeds een verlies van een goede dertig mille.

Arme Sjech Omar, zooveel verliezen en niets winnen!

West-Indië.

Suriname. In haar nummer van den 21en November ll. wijdt Onze West eene beschouwing aan het, door de uitspraak der permanente commissie der Brusselsche Conventie in het water gevallen plan eener centrale suikerfabriek voor Suriname. Het blad gaf daarbij uiting aan zijn spijtig gevoel „over de weinige zorg, waarmee dit voor Suriname zoo belangrijke vraagstuk werd voorgedragen, behandeld en geofferd," en meende te moeten concludeeren tot onjuistheid en onvolledigheid der nadere inlichtingen, waarom in deze materie was gevraagd en welke werden verstrekt door den nederlandschen gedelegeerde, „die blijkbaar niet voorbereid was op eene verdediging van het bizondere voorliggende geval."

„Ten onjuiste b.v.", schreef Onze West, „werd medegedeeld dat in het plan der Surinaamsche commissie de benoodigde terreinen door het gouvernement op loozing zouden worden gebracht en ontbosch, terwijl het den schijn heeft of de 4000 immigranten voor de onderneming kosteloos zouden worden aangevoerd, hetgeen volstrekt niet in de bedoeling lag."

„Het zal wel bezwaarlijk zijn", besloot het blad, „nu de Conventie eenmaal zoo pertinent en unaniem hare meening uitsprak, die meening om te zetten, maar indien te eeniger tijd de omstandigheden er toe mochten leiden, hiervoor eene poging in het werk te stellen, is het zeker raadzaam tot het geniale hoofd der gewezen Surinaamsche suiker-commissie het verzoek te richten op diens eigen heldere wijze van uiteenzetting, een nota samen te stellen voor de Permanente Commissie der Brusselsche Conventie, ter verklaring hoe hare uitspraak zich grondde op te geringe bekendheid met de voorstellen der Surinaamsche suiker-commissie."

Wij meenden met het oog op het „hoor en wederhoor" het vorenstaande uit het paramaribosche blad aan te halen, hoezeer wij daarmee in dit opzicht geenszins samengaan. Waar reeds suiker-ondernemingen in de kolonie gevestigd zijn, welke er kunnen zijn als gedreven door de machtigste handelsvereeniging in het moederland, en het gouvernement zich toch zou geroepen zien om zijn crediet ter beschikking te stellen eener nieuwe onderneming op dit gebied, kan toch wel geacht worden sprake te zijn van eene indirecte premie ten bate van de betrekkelijke onderneming. Zooals Onze West evenwel waarschijnlijk terecht opmerkt, zal er vooralsnog wel geen kijk wezen op de verwezenlijking van het plan. Misschien is het ook maar beter zóó.

De gouverneur heeft zich door de vele protesten tegen het afschaffen der tijdschoten laten vermurwen en den 15en November ll. boemde alweer het avondschot over Paramaribo, welks bevolking den ouden, trouwen tijdmeter, die daar de klokken van torens en kerken vervangt, met uitbundig gejuich begroette. Aan de wederinvoering der tijdschoten is echter de voorwaarde verbonden, dat de bevolking zelve de de kosten zal dragen. Waarschijnlijk zal dus hiertoe een afzonderlijk fonds in het leven worden geroepen, want anders zouden de kosten door het subsidie toch weer op het moederland worden verhaald.

Het ziet er nog altijd niet naar uit dat het subsidie voor 1906 beperkt zal blijven tot het toch reeds hooge bedrag der raming. Met de invoerrechten blijft het sukkelen, in de maand September ll. werd wederom zoo ongeveer een 20.000 gld. minder ontvangen dan het twaalfde der raming over het heele jaar aanwijst, en over de eerste 9 maanden van het jaar bleven de ontvangsten ongeveer 70.000 gld. beneden het geraamd bedrag. Tot de andere middelen, die teleurstellingen zullen opleveren, zullen waarschijnlijk kunnen worden gerekend de accijns op gedistilleerd, vergunnings- en concessierecht op het ontginnen van delfstoffen en de posterijen, deze laatste waarschijnlijk als gevolg van de meerdere faciliteiten voor het verkeer, door het uitvallen eener rechtstreeksche verbinding. Hiertegenover staan echter onderscheidene middelen, waarvan de opbrengst einde September ll. reeds de raming over het heele jaar overschreed of zeer nabijkwam, als de inkomsten- en de grondbelasting, de ontvangsten der koloniale spoorwegen, en het vergunnings- en concessierecht tot het ontginnen van balata, waaruit ten aanzien van twee belangrijke industrieën voor de kolonie, balata- en goud-industrie, hoopvolle conclusiën vallen te trekken.

Wat de goud-industrie betreft, waarbij blijkbaar meer op den voorgrond staat, het meer loonend maken van het bedrijf op de reeds uitgegeven terreinen, dan het zoeken van nieuwe, bracht Onze West weder het bericht van de ontdekking van een belangrijken gouddiefstal. Eene hoeveelheid van 1120 gram werd door de politie in beslag genomen, als waarschijnlijk ten nadeele van een placer in Saramacca. Waar blijft de placer-politie?

Met het onderzoek naar den omvang van het, door de lepra in de kolonie aangerichte kwaad, wordt thans een aanvang gemaakt, waar de daartoe voorziene commissie thans is ingesteld. Moge die omvang buiten de thans reeds officieel bekende gevallen, welke reeds tot krachtige maatregelen ter beteugeling zouden moeten aanleiding geven, zoo gering mogelijk blijken te zijn.

We hadden reeds gelegenheid op een en ander kwaad in de kolonie te wijzen, die der godsdienstverdeeldheid, waarop sommige luitjes schijnen aan te willen sturen. Onze West had weer 'n typisch bericht, dat wij hieronder overnemen:

„Naar wij vernemen is door het hoofd van de Annieschool eene aanklacht ingediend tegen pastoor Luykx, wegens het binnendringen der school zonder verlof, en beleediging.

De Annieschool is door de Evang. Broeder Gemeente gesticht voor Britsch Indische kinderen. Volgens de aanklacht van het hoofd der school is pastoor Luykx Donderdagmorgen de school binnengedrongen, vergezeld van eenige handlangers (Br. Indiërs) en eischte hij op ruwen toon het vaccinatiebewijs van een leerling, Marius Ramsahai, die hij beweerde dat thans leerling was van de roomsche Petrus en Paulusschool. De pastoor beweerde door de moeder gemachtigd te zijn het vaccinatie-bewijs op te eischen en de leerling mede te nemen. De moeder was medegekomen, doch bevestigde niet dat de pastoor haar gemachtigde was en vroeg ook niet naar het bewijs, zoodat dit niet werd afgegeven.

Aan het herhaald verzoek van het hoofd der school aan pastoor Luykx, om het gebouw met zijn handlangers te verlaten, werd niet voldaan. Toen de onderwijzer daarop de beide Britsch-Indiërs buiten zette, werd hij door hen met parapluie en stok bedreigd en door pastoor Luykx uitgescholden voor vagebond, dief en struikroover, woorden die kort daarna in tegenwoordigheid van een agent van politie werden herhaald.

Toen de onderwijzer zich bukte om aan den leerling in kwestie te vragen, waarom hij de school wilde verlaten, om naar de roomsche school te gaan, rukte pastoor Luykx den onderwijzer bij de jaspanden achteruit. Niettemin verstonden de aanwezigen de verklaring van den jongen, dat de pastoor hem een gulden had gegeven.

De onderwijzer beklaagt zich, dat de pastoor herhaaldelijk kinderen van de Annieschool door beloften en geld overhaalt om over te gaan naar de roomsche school, zooals door tal van getuigen is gestaafd.

Nu de zaak in handen van de bevoegde macht is gesteld, zullen wij ons weerhouden van opmerkingen, doch afwachten het recht dat zal worden gedaan."

Curaçao. In de Vrijmoedige van den 22en

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

XVII.

Met zieken kon Dr. Krome niet omgaan. Zij waren hem antipathiek. Zoo hopeloos neer te liggen, scheen hem een mensch-onwaardige toestand, die hem ergerde, en hem het geduld deed verliezen. Leven — maar dan met vollen stoom dacht hij; anders liever sterven. Ongeneeslijke zieken zou hij, om hun eigen en anderer bestwil, vergiftigd hebben, als dat geoorloofd ware geweest. Tijdelijke zieken verpleegde hij, als hij zich met hen inlaten moest, met energieke pogingen om hun herstelling te bespoedigen, te dwingen.

Heden echter leerde hij een nieuwe gewaarwording kennen: hij leed zelf mee, doordat hij Maleen lijden zag.

Zij had aan zijn eergierig, krachtinspannend en rusteloos levenstreven, een nieuwe aantrekkelijkheid verleend, een bekoorlijkheid, waarvan hij tot nu toe nauwelijks een flauw vermoeden had.

En dat moest nu opeens zoo gewelddadig verstoord worden?! —

Hoe had een vrouw zulk een macht over hem kunnen verkrijgen?

Deze liefde was hem over het hoofd gegroeid. Zij maakte hem zwak, en bracht hem in verwarring.

Hij, die heden nog zoovelerlei en zooveel gewichtigs te regelen had, richtte zijn schreden niet naar de Duitsche legatie, waar alles op hem zat te wachten, maar naar de Fransche missie, om zich te verzekeren, dat Père Dieudonné werkelijk terstond naar Maleen ging.

Op dezen weg kwam hij tot het besluit, aan dien toestand een einde te moeten maken.

„Het richt ons beiden te gronde," zeide hij bij zichzelf. „Haar en mij. Wij moeten het overwinnen. Dat is het beste."

Hij greep in zijn borstzak, en haalde er een met potlood beschreven blaadje papier uit.

Hoevele malen had hij dit in dezen bangen nacht gekust!

Thans verscheurde hij het tot kleine snippertjes, die hij aan den zeewaarts-waaienden wind prijsgaf.

Het kostte hem pijn. Alle kleur week uit zijn gezicht, zijn oogen schenen in te zinken en al zijn trekken zich te verscherpen.

Toen kwam hem het bijbelwoord in gedachten: „Ergert u uw rechteroog, zoo ruk het uit en werp het van u."

Waarachtig! Als het uitrukken van een oog was dit voor hem.

. . . .

Een half uur nadat Krome Maleen verlaten had, stond Père Dieudonné aan haar bed.

Hij was een deftig man van afkomst, een voornaam man in zijn priesterlijken rang, en stond over het geheele kustland in hoog aanzien.

Ofschoon men van allerlei babbelde omtrent zijn verhouding tot Mademoiselle d'Eltville, maakte men, naar 's werelds gebruik, den man daarvan veel minder een verwijt dan de vrouw.

En inderdaad, wanneer men deze beide menschen kende — haar, zoo openhartig en vurig en hem, zoo fijn en zacht, — dan kon men zeer wel op het vermoeden komen, dat wat er ook tusschen hen beiden

November ll. vonden wij eene repliek van den secretaris van het Groepsbestuur der Nederlandsche Antillen van het A. N. V. op een in genoemd blad verschenen ingezonden stuk van den heer van den Brandhof, dat ook in ons blad werd opgenomen.

Wij verwijzen belangstellenden naar bedoeld blad en meenen slechts te moeten mededeelen, dat de heer Snijders, na kennisneming van de verdediging van den heer v. d. Br. blijkbaar versterkt is in de meening, dat laatstgenoemde de belangen der groep niet naar behooren heeft voorgestaan in het bekende, nu gelukkig afgedane Neerlandia-incident.

Personalia.

Uit de laatste mail vernemen wij dat:

De controleur **H. A. Elias** is belast met het bestuur over de controle-afdeeling Parigi.

De controleur **W. K. H. Ypes** is belast met het bestuur over de afdeelingen Toba en Selindoeng.

De controleur **J. M. Masset** is belast met de waarneming der betrekking van assistent-resident-secretaris der residentie Tapanoeli.

Aan den landraad-voorzitter te Meester-Cornelis en Bekasie, **Mr. A. Heijman**, is wegens ziekte een maand verlof verleend.

De 1e luitenant **J. F. E. ten Klooster**, van het korps maréchaussée te voet in Atjeh en onderhoorigheden, is op verzoek eervol ontslagen van zijne plaatsing bij het korps en in verband daarmede teruggevoerd van á la suite van zijn wapen.

De ritmeester der cavalerie **R. Hendriks**, in garnizoen te Soerabaja, heeft wegens ziekte een jaar verlof naar Europa gevraagd.

Notaris de Riemer. Gisteren is te Depok overleden een oud-Bataviaan, die lange jaren het notarisambt aan de Kalibesar heeft uitgeoefend.

Op 67-jarigen leeftijd is namelijk te Depok zacht en kalm ontslapen de heer J. D. de Riemer, die aldaar zijn laatste dagen heeft gesleten.

Majoor Posno. Naar aanleiding van het bericht, dat de majoor der cavalerie A. B. J. W. Posno binnenkort naar Indië zal terugkeeren, schrijft een medewerker van de Locomotief hier ter stede, die op informatie is uitgetogen, het volgende aan zijn blad:

„Het verlof van majoor Posno is geëindigd, er is geen aanleiding om dat te verlengen, hoogst waarschijnlijk verlangt de heer Posno dat ook zelf niet en bij zijn terugkeer in Indië zal hij, als overcompleet in zijn rang, op non-activiteit moeten worden gesteld.

Dat klinkt allemaal heel eenvoudig en gewoon, doch is dit onder de bestaande omstandigheden niet.

Er bestaat een partij bij het ruiterwapen, die niets liever wenscht dan dat majoor Posno wegens volbrachten diensttijd gepensionneerd wordt. Het waarom behoeft niet te worden gereleveerd en staat volgens veler oordeel niet zóó vast, dat tegen de overwegingen, die tot de minder gunstige opinie omtrent majoor Posno hebben geleid, geene bedenkingen zouden zijn aan te voeren.

Het pensionneeren, wegens volbrachten diensttijd, zal dus, wil het verleend kunnen worden, op verzoek van belanghebbende moeten geschieden en tot het doen van dat verzoek zal deze niet dan noodgedwongen overgaan, volgens veler meening zeer terecht.

In de Locomotief is gerept over de mogelijkheid om den majoor Posno plaatsing te geven aan het militair departement, hetgeen tot billijke tegemoetkoming in de toch reeds zoo zeer benadeelde financieele omstandigheden van dezen hoofdofficier zou kunnen leiden, doch bij de VIIIste afdeeling is voor een officier in dien rang geen plaats en waar elders zou tot die plaatsing aanleiding kunnen worden gevonden?

Nu zoo min bij de nederlandsch indische regeering als bij het departement van koloniën termen schijnen te bestaan om den heer Posno ongevraagd uit den dienst te verwijderen, zal 't voor dezen het best zijn, zich zonder meer te schikken in den toestand, waarin hij bij zijn terugkeer in Indië zal worden gesteld, een kalme, afwachtende houding aan te nemen, zich niet te laten verlokken tot reclamatiën, het te berde brengen van grieven of wat dies meer zij, kortom op waardige wijze de beëindiging van den voor hem pijnlijken toestand tegemoet zien."

Nederland in Japan. De heer B. van Wattum, ambtenaar van Chineesche zaken, die in October 1904 met verlof naar Holland vertrok, heeft gedurende een jaar te Berlijn het japansch bestudeerd en is, naar de Locomotief mededeelt, den 23en September van den Haag naar Japan vertrokken, waar hij bij aankomst voorloopig als vertegenwoordiger van ons land zal worden aangesteld.

Een jachtongeluk. Men schrijft aan het Soerab. Handelsblad: De heer **Médard**, ingezetene van Madioen, die den 4den November in de omstreken van Saradan jaagde, had het ongeluk een inlander voor een wild varken aan te zien en schoot op hem, ongeveer op de plaats waar de ruggegraad eindigt. De gewonde werd den volgenden morgen per trein overgebracht naar de ziekeninrichting te Madioen.

De heer M. deed en doet nog alles, wat in zijn vermogen is, om het door hem veroorzaakte leed te verzachten.

Aan den assistent-resident van Tjiandjoer, **A. A. van Dijk**, is wegens gewichtige redenen voor onbepaalden tijd verlof verleend naar Semarang.

Aan den assistent-resident van Kraksaän, **H. A. A. Obertop**, is wegens gewichtige redenen een maand verlof verleend naar Bandoeng.

De controleur C. de Groot is belast met het bestuur over de contrôle-afdeeling **Sidajoe**.

Aan den boekhouder-kassier bij het vendukantoor te Medan, **J. G. Jacobs**, is wegens ziekte twee maanden verlof verleend naar Soekaboemi.

Een toelichting. Bij de ontvangst van het telegram, dat aan de Javabode de benoeming meldde van den heer **Ginjoolen** tot hoofdagent der Scheepsagentuur voorheen J. Daendels & Co. heeft het blad inlichtingen gevraagd aan genoemde firma, die toen niet voldoende konden worden gegeven. Onlangs echter werd door de firma gemeld, dat de heer **H. Hissink**, directeur der Scheepsagentuur voorheen J. Daendels & Co. de functie van hoofdagent, die tevens door hem vervuld wordt, in den loop van 1908 zal nederleggen en het beheer van die vennootschap te Batavia dan zal worden opgedragen aan twee hoofdagenten, te weten den heer L. H. Hissink, thans agent te Batavia, en den heer L. J. Ginjoolen, laatstelijk inspecteur bij de Koninklijke Paketvaart-maatschappij, thans chef van de afdeeling Passage bij de directie der Stoomvaart-maatschappij Nederland te Amsterdam.

Het ongeluk te Tjepoe. Over het verdrinken van **mevrouw Carter**, geboren Lans, te Tjepoe, vernam het Soer. Hbld. nog de volgende bijzonderheden:

De heer Carter had nadrukkelijk aan zijn vrouw gezegd om niet in de rivier te gaan baden, daar hij wist, hoe gevaarlijk dat was. Niettemin liet genoemde dame zich door de familie Burger overhalen, die waarschuwing in den wind te slaan.

In de rivier was het een gestoei van belang; daardoor kwam mevrouw Carter in het diepe terecht en was ineens verdwenen. Zij had haar kleeren gedeeltelijk aangehouden en kon daardoor blijkbaar niet meer bovenkomen.

Een drietal kinderen, neef en nichtjes uit Soerabaja, die bij mevrouw C. gelogeerd waren en niet in de rivier waren gaan baden, zagen het ongeval van den oever en schreeuwden den heer B. toe om te helpen. Deze was evenwel geheel zijn tramontane kwijt en stak geen vinger uit. Toen sprong de oudste knaap, na haastig zijn kleeren uitgetrokken te hebben, moedig te water en dook naar zijn onder water verdwenen tante. Geruimen tijd daarna kwam hij weer boven, roepende: „Hier ligt zij, ik heb haar bij den hals vast gehad, maar ik kan haar niet boven brengen. Help mij!"

De arme jongen was de uitputting nabij; niettemin stak de heer B., nog heelemaal van streek, weder geen vinger uit om den gezonken vrouw of den met zijn laatste krachten naar den oever worstelenden knaap te helpen.

Gelukkig slaagde deze er ten slotte in aan land te komen; anders waren er twee slachtoffers gevallen.

Een half uur later werd het lijk op dezelfde plaats opgevischt, dus niet een dag later, zooals eerst gemeld werd. De haastig toegesnelde echtgenoot en dochter konden helaas de levensgeesten niet meer opwekken.

Toen de geneesheer den dood had geconstateerd, werd naar de familie te Soerabaja getelegrafeerd langs de lijn der N. I. S., om den schok niet te plotseling te doen aankomen, dat de verdronkene zwaar ziek was. Dat was tusschen 11 en 12 uur 's morgens. Het telegram bereikte den geadresseerde 's avonds 7 uur, nadat het tweede telegram reeds lang den dood had gemeld. Toestanden!

Van Vreemde Koloniën.

Katoen in de engelsche koloniën. Hoe staat het nu toch eigenlijk met de resultaten van het streven der British Cotton Growing Association? De heer Emile Bailland, met eene officieele zending naar de engelsche koloniën in West-Afrika belast geweest, waar die vereeniging inzonderheid hare pogingen in het werk stelde om er de katoen-cultuur te doen slagen, deelde omtrent den uitslag dier pogingen het volgende mee:

Toen de vereeniging werd opgericht, was men, dank zij het enthousiasme van sir Alfred Jones ten opzichte van de tremendous possibilities van West-Afrika te Liverpool en Manchester overtuigd, dat in drie jaren tijds de van gindsche koloniën te betrekken hoeveelheid katoen voldoende zou zijn om de amerikaansche markt te beheerschen, en nog in het daaropvolgende jaar verzekerde de directeur der B. C. G. A. den eersten minister dat de resultaten van het eerste onderzoek in die koloniën wezen op de waarschijnlijkheid, dat de uitvoer dier landen binnen vijf jaren tijds op één millioen balen kon worden geschat, belangrijk minder dus al dan de eerste verwachting aannam, maar toch nog een respectabele hoeveelheid.

Ging de heer Jones op gissingen af, de heer Hutton kon zich evenwel beroepen op de verklaringen van deskundigen, door de vereeniging naar de verschillende koloniën gezonden, en die allen even gunstig rapporteerden omtrent de te verwachten toekomst der katoencultuur in Gambia, Sierra Leona, Goudkust, Lagos en Nigeria.

Bij allen stond het evenwel vast, dat de cultuur eene volkscultuur behoorde te wezen, door de inlanders zelven gedreven.

Men ging toen aan den gang. De koloniale besturen brachten door een printah aloes aan de hoofden, het katoen-wagentje aan het rollen, verleenden belangrijke subsidiën aan de vereeniging en zegden het kosteloos vervoer van de katoen op de spoorwegen toe. De vereeniging kocht alle katoen op, die haar werd aangeboden, en sir Alfred Jones vervoerde het product kosteloos op zijne schepen naar Engeland. In elke kolonie werden bovendien door de vereeniging stoomegreneer-machines opgesteld, en toen meende men dat de zaak gezond was.

Maar in Gambia bleek de aardnoten-cultuur veel voordeeliger voor de inboorlingen te zijn dan die van katoen, zoodat daar van verdere pogingen ten opzichte van de katoen-cultuur werd afgezien. In Sierra Leona blijken zoowel bodem als klimaat weinig geschikt voor eene intensieve katoencultuur. Ter Goudkust bepaalde men zich tot steun aan de van bestuurswege ondernomen proefaanplantingen aan de oevers

---

voorgevallen mocht zijn — iets positiefs wist niemand — zij er het initiatief toe genomen had.

De pater was een uitstekend dokter — een arts bij de gratie gods, die den heelkundige, den zielverzorger en den zachten ziekenverpleger in zich vereenigde.

Zijn hand was zacht en koel en zijn stem deed het oor aan als muziek.

Desniettegenstaande hadden zijne geneeswijzen veel van paardenmiddelen.

Maleen, die alles geduldig verdroeg, vond, dat de middelen zwaarder te verdragen waren, dan de kwaal.

Tegen den avond steeg de bloedwarmte weer, en verloor zij het bewustzijn.

Nochtans voelde zij, dat iemand zich zorgend met haar bezighield, die niet, zooals Tsjekanajo, wachtte tot zij een verlangen te kennen had gegeven, om daaraan dan in blinde gehoorzaamheid te voldoen.

Het was iemand, die met overleg handelde, en geheel zelfstandig.

Toen in den morgen, met de dalende bloedwarmte, haar bewustzijn terugkeerde, zag zij iets, dat haar in het eerst als een voortzetting van haar koortsfantaisieën voorkwam.

In de op de hal uitkomende, helder verlichte deuropening, stonden twee witte gestalten, een priester en een dame.

Maleen herkende Père Dieudonné en Mademoiselle d'Eltville.

Zij spraken zacht met elkander, en het scheen haar toe, dat hun gezichten bezorgd stonden.

„Ach", dacht Maleen, „ik zal sterven. Wat een zegen! Zonder Krome is het leven waardeloos, en met hem mag ik niet leven. Hoe goed, dat ik juist nu sterven mag! Het is zeker niet erg. Ik zal zwakker en zwakker worden, totdat ik niets meer weet en niets meer voel. George trouwt met een derde, en heeft haar even lief, als hij zijn eerste vrouw en mij heeft liefgehad. Spoedig zal ik vergeten zijn, want het leven gaat zijn gang. Alleen „hij" zal er nog wel dikwijls aan denken, dat hij eenmaal een vrouw heeft liefgehad, meer dan hij geloofde dat hij liefhebben kon."

„A tantôt, madame," hoorde zij den priester zeggen. En hij verdween.

Josephine d'Eltville streek met haar kleine, magere, gele hand hand over voorhoofd en oogen; toen trad zij in de kamer terug en kwam naar het bed, waarin Maleen haar met glanzende oogen lag aan te staren.

„Ah, madame, is u wakker?" sprak de Française op vroolijken toon.

„U is den ganschen nacht bij mij geweest!"

Mademoiselle d'Eltville glimlachte.

„U mocht niet alleen gelaten worden; u wildet volstrekt het bed uit en de straat op, van nacht."

„Daar weet ik niets van. Was de koorts heel hoog?"

„Ja."

„Hoeveel graden?"

„Vrij hoog."

„Dat op-en-af is amusant."

„Père Dieudonné vond het van nacht in het geheel niet amusant."

„Gelooft hij, dat ik sterven zal?"

„Hij hoopt, dat u de ziekte spoedig te boven zult zijn."

„Ja. Als men dood is, dan is men alle ziekten te boven."

„Zoo bedoelde hij het niet. Uw koorts is tamelijk hevig, maar wie zoo kijkt en praat als u, madame, die sterft nog niet."

Maleen sloot de oogen.

De dood ware haar welkom geweest. Thans echter ontwaakte weer de liefde tot het leven.

Het leven is toch mooi — zelfs zonder hem! —

(*Wordt vervolgd.*)

van de Volta. En het is op het oogenblik nog alleen de kolonie Lagos waaromtrent goede verwachtingen schijnen te kunnen worden gekoesterd.

De katoencultuur was daar trouwens geen onbekende. Nog in 1872 bedroeg de waarde van den uitvoer omstreeks 600.000 gld., maar in 1896 had de uitvoer geheel opgehouden. Het gold hier dus eene oude cultuur weer nieuw leven in te blazen.

De B. C. G. A. vestigde onmiddellijk te Abeokoeta en Ibadan stoom-egreneer-machines, met gelegenheid tot opkoop van ruwe katoen van de inboorlingen, die daarvoor één penny per engelsch pond betaald kregen. De inlandsche planters hadden echter weinig lust hun product naar genoemde plaatsen te brengen en bleven dit op hunne locale markten aanbieden. Het gevolg daarvan was, dat de tusschenpersonen als opkoopers optraden, die van den koopprijs hun deel op de inboorlingen moesten verhalen, zoodat de waarschijnlijkheid zich voordeed, dat de cultuur als niet loonend door de bevolking zou worden losgelaten. In het voorjaar van 1905 vreesde men daar ernstig voor, toen evenwel de resident van Ibadan, kapitein Elgee, er niet tegen opzag om met een weegschaal toegerust alle dorpen van zijn gewest te bezoeken en daar den inboorlingen te toonen wat een pond was en hoeveel katoen zij moesten leveren, om daarvoor van de vereeniging, die behalve te Abeokoeta en Ibadan nog op verschillende plaatsen vertegenwoordigd was, één penny te bekomen.

Dit aanschouwelijk onderricht leidde tot bevredigende resultaten, daar de cultuur zich weder meer uitbreidde, wat ook uit den uitvoer blijkt, die na van 5 tonnen in 1902 tot 570 in 1905 te zijn gestegen, in de eerste 10 maanden van dit jaar 1089 tonnen gezuiverde katoen bedroeg.

Van bestuurswege wordt alles gedaan om door verbetering der verkeersrouten meerdere streken voor de katoencultuur te ontsluiten. De spoorweg zal tot Ilorin worden doorgetrokken, en het staat vast dat de lijn daarna tot den Niger zal worden voortgezet. Van den spoorweg worden verschillende goede wegen naar het binnenland aangelegd, zoo is nu onlangs de weg van Ibadan naar Oyo, de hoofdstad van Yoruba gereed gekomen, waarop het bestuur een automobiel-transportdienst tracht in het leven te roepen.

Van de zijde der B. C. G. A. zullen bij de bestaande inrichtingen te Abeokoeta en Ibadan nog op vier andere plaatsen gelegenheden worden geopend om de katoen te zuiveren. Wanneer die in 1907 zullen kunnen worden opengesteld, zullen de verschillende inrichtingen in het geheel 17000 balen in het jaar kunnen behandelen.

„Zij het ook", merkt de heer Bailland op, „dat men nog verre is van de eerst vooropgestelde resultaten, de verkregen uitkomsten zijn er niet minder opmerkelijk om, wanneer men bedenkt wat aan het katoenvraagstuk voor West-Afrika vastzit, en de tentoongespreide werkzaamheid is alleszins lofwaardig. De vereeniging heeft gelukkig om zoo te zeggen kunnen uitgeven zonder te rekenen. Waren hare inkomsten niet zoo belangrijk geweest, dan zouden de sommen verkwist in landen waar een eenigermate ernstig onderzoek naar de landbouwtoestanden zou hebben geleerd dat elke poging vruchteloos moest zijn, haren ondergang hebben kunnen teweeggebracht."

Wat men der vereeniging met recht zou mogen verwijten, is dat zij niet voldoende aandacht schenkt aan de qualiteit van het product. De katoen van Lagos is van eene goede lengte en sterk, maar grof, ruw en te zeer gekleurd.

De vereeniging is in dit opzicht werkzaam geweest, toen zij, begrijpend dat het beloofde millioen balen niet zou binnenkomen, in 1904 besloot zelf groote aanplantingen in het leven te roepen. Het bleef er bij eene, waaraan belangrijke sommen werden besteed, in de buurt bij Ibadan. De uitkomsten waren evenwel niet bevredigend, naar de heer Bailland opmerkt, omdat te laat gezaaid was, maar zij gaven aanleiding om het plan eener cultuur op groote schaal in eigen beheer door de B. C. G. A. te doen loslaten. Op een klein gedeelte van het terrein worden de proeven voortgezet, maar de rest wordt aan inlanders verhuurd, die door de mislukte proef nog meer versterkt zijn in hunne meening, welke hierop neerkomt, dat de blanken het heel ver mogen hebben gebracht in den katoenbouw in hun eigen land, maar daarvan in Afrika slechts weinig benul hebben. Eene meening, die natuurlijk niet dienstig is om de inboorlingen te bewegen zich veel van de lessen der blanken aan te trekken, die er op uit zijn om door het verstrekken van beter zaad, dat andere plantwijzen vraagt, het inlandsch product te verbeteren.

De heer Bailland meent, dat in dit opzicht nog veel door de B. C. G. A. zal moeten worden gewerkt.

Java-suiker in Engelsch-Indië. De Swadeshi-beweging keert zich in deze kolonie tegen de uitheemsche suikers, inzonderheid tegen de geraffineerde bietsuikers, omdat in de raffinaderijen van beenzwart gebruik wordt gemaakt. Nu zou men zoo zeggen, dat de niet-geraffineerde Java-suiker, waarop het odium niet rust, dat diergelijke producten bij de fabricage worden gebezigd, door de leiders der beweging van den boycot zou worden verschoond, temeer wijl de inheemsche suikerproductie beneden de locale consumptie blijft. Wie zoo dacht, heeft het evenwel glad mis.

Doerga Tsjaran Dass, een koopman, die in een dorp in Taridpoer een winkelzaak heeft, had eene hoeveelheid Java-suiker geïmporteerd, ter waarde van omstreeks 4000 gld. Toen de man evenwel een gedeelte had laten opvoeren, en aan het verkoopen wilde gaan, verbood de *zemindar* of landeigenaar van het dorp aan de inwoners om van die suiker te koopen, toen hij gehoord had, dat het product van Java kwam. Tevergeefs klopte de koopman bij den grooten Surendrah Nath Bannerjee aan, opdat deze zijn invloed zou aanwenden tot opheffing van het verbod van den zemindar, dat toch geen reden had, wijl Java-suiker niet als geraffineerde bietsuiker verontreinigd was door het gebruik van beenzwart. Hij kwam echter aan een verkeerd kantoor, want Bannerjee maakte kalmweg uit, dat Java-suiker niet zoo wit kon zijn, wanneer geen beenzwart daarbij gebruikt ware.

Doerga Tsjaren Dass zit nu met z'n Java-suiker opgescheept, totdat wellicht de een of andere medeboycottende Baboe van Calcutta hem voor 'n prikje van dat goedje wil ontlasten.

Duitschland en zijne koloniën. Het onverwachte is dan toch gebeurd en de duitsche Rijksdag ontbonden, omdat de meerderheid weigerde de gelden toe te staan, welke ten deele zelfs reeds zijn uitgegeven voor Zuid-West-Afrika. De vraag is evenwel of de regeering veel winnen zal bij deze ontbinding, daar vrij algemeen verwacht wordt dat de oppositie, bestaande uit het katholieke centrum en de sociaaldemocraten, nog versterkt uit den aanstaanden verkiezingsstrijd zal te voorschijn komen. En wat dan?

Men vergete niet dat het bij onze oostelijke buren om duitsch rijksgeld gaat, ten aanzien waarvan de belastingbetaler zich zeker wel de vraag mag stellen, of het goed en of het nuttig wordt besteed.

De onthullingen, in den laatsten tijd op duitsch koloniaal gebied gedaan, zijn er wel naar, om twijfel te dien aanzien te wekken, een twijfel, die blijkbaar niet weggenomen is trots de benoeming van den nieuwen Kolonial Director Dernburg, en waarschijnlijk met goed gevolg door de sociaal-democraten zal worgeëxploiteerd.

Wij gelooven dat het verder verloop van deze zaak van zeer groot gewicht moet worden geacht voor de duitsche machtstelling als koloniale mogendheid in nabije toekomst.

Mocht de duitsche volkswil een einde maken aan den strijd in Zuid-West-Afrika, voordat de vrede in het gewest afdoende verzekerd is, dan zullen nieuwe moeilijkheden daar niet uitblijven, die elders in de landen onder duitsche vlag haren terugslag zullen doen gevoelen, en het werk der economische ontwikkeling bij Dernburg's benoeming mede als doel vooropgesteld, tegenhouden nog voordat er eigenlijk mee begonnen is.

Javanen naar de Philippijnen? De *Manila Times* schreef in haar nummer van den 5en November ll. ten aanzien van de quaestie vanwaar men de noodige arbeiders zou betrekken voor de te verwachten ontwikkeling van landbouw enzoovoort in deze amerikaansche kolonie het volgende:

„Er wordt evenwel ingezien dat het niet mogelijk is om zelfs beschikbare arbeidskrachten in de kolonie zelve daartoe aan te trekken. Men zal dus naar andere landen moeten omzien. Het is nu de vraag, welke? Onder andere plaatsen is het mogelijk, dat Java, bijna voor onze deur gelegen, gunstige resultaten zou opleveren. Volgens een lid eener groote engelsche firma alhier, dat zoo iets afweet van de verschillende in het Verre Oosten beschikbare werkkrachten, zijn de Javanen na de Chineezen, welke laatsten door onze immigratiewetten zijn uitgesloten, het meest te verkiezen. Zij zouden volgens hem tegen een halven peso daags kunnen worden aangeworven. Men zegt dat zij vlijtig zijn en standvastig en gemakkelijk te besturen door wie hen kent. Hier in de Philippijnen zouden zij het voordeel hebben van ras-overeenkomst met de Philippijners, en men gelooft dat beiden zeer wel met elkander zouden overweg kunnen, daar zij in aard en temperament veel met elkaar gemeen hebben. Men kan tegen het volk niet aanvoeren, wat de japansche zoowel als chineesche werkkrachten minder wenschelijk doet achten, namelijk dat zij hun geld niet zouden verteren dáár, waar zij het verdienen. Men zegt dat zij op de Philippijners gelijken wat betreft hun zucht naar spel en vermaken en hun tegenzin in het potten. Met deze eigenschappen schijnt er veel te zijn vóór den javaanschen arbeider. In het vraagstuk waarvoor wij nu staan en dat zich nog veel dringender zal doen gevoelen, zou hij een krachtige factor kunnen blijken om tot eene oplossing te geraken."

Het begint er zoo langzamerhand op te gelijken, alsof Java het arbeiders-depot zou gaan vormen voor een groot deel van de wereld. Liefhebbers zijn er al genoeg, maar zooals de *Locomotief* uiteenzette, waarvan ook de *Straits Budget* nota nam, is de animo onder de bewoners zelven van het „overbevolkte" Java niet bijster groot om naar verre landen heen te gaan.

En onder die verre landen meenen wij dat de Philippijnen nu niet bepaaldelijk groote aantrekkingskracht voor den Javaan kunnen bieden. Het loon, door de *Manila Times* genoemd, schijnt tamelijk hoog, maar men vergete niet, dat het leven in de kolonie sedert de komst der Amerikanen wel twee maal zoo duur geworden is als te voren, tengevolge van de hooge invoerrechten en de kortelings onder den naam van Internal Revenue Act ingevoerde verbruiksbelasting. Voorts moge er een overeenkomst van ras bestaan tusschen Javanen en Philippijners, de godsdienst scheidt hen, tenzij men de eerstgenoemden zou willen bestemmen voor ondernemingen op Mindanao, welk eiland grootendeels door mohamedaansche Moros wordt bewoond.

Voordat het Nederlandsch-Indisch gouvernement evenwel toestemming zou verleenen om Javanen voor Mindanao aan te werven, zoude het onzes inziens goed doen de meest stellige waarborgen te verlangen voor eene goede behandeling.

Elders staat de Javaan trots zijn ras-overeenkomst met den Philippijner aan de vrij zekere kans bloot door dezen als minderwaardige te worden bejegend, waar het amerikaansch bestuur den christelijken godsdienst als voorwaarde heeft gesteld voor de reeds toegekende en verder nog toe te kennen politieke rechten, in vrij wel het grootste gedeelte van den archipel, met uitzondering van Mindanao, de Soeloe- en aangrenzende eilanden, aan de bevolking verleend.

Boekbespreking.

In hartelijken dank ontvingen wij van den heer **R. A. van Sandick** een exemplaar in brochurevorm van de door hem 23 Oct. jl. in de vergadering van het Kon. Instituut van Ingenieurs gehouden zeer belangrijke voordracht: **Waterrechten en Irrigatiewetgeving in Canada en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en lessen daaruit te trekken voor Nederlandsch-Indië.** Voor belangstellenden ligt het boekje ter kennismaking in de leeskamer Laan van Meerdervoort 195. Hier zullen wij ons bepalen tot het overnemen van enkele gedeelten uit de conclusie, waartoe de schrijver, na een uitvoerige mededeeling van het in Amerika bewonderde en bestudeerde, komt opzichtens Ned.-Indië, en dit vooral als een opwekking tot nadere bestudeering. De heer van Sandick zegt dan:

»Onze vorige Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid Mr. de Marez Oyens heeft eens in de Tweede Kamer bij de behandeling van het Pontveer te Velsen gezegd, dat hij geen voorstander was van dienstreizen van waterstaatsingeniers naar het buitenland, omdat dit zou kunnen leiden tot toepassing in Nederland van denkbeelden, in het buitenland opgedaan, die voor Nederland niet passen.

Ik vrees, dat menigeen, bij het lezen van mijn onderwerp, heeft gedacht aan de mogelijkheid, dat ik, in stomme bewondering voor Amerika, de wetgeving aldaar als een voorbeeld zou willen stellen voor Indië.

Ik kan intusschen de geruststellende verzekering geven, dat ik in het geheel geen vergelijking wensch te maken tusschen twee zulke geheel ongelijksoortige grootheden als de irrigatie in Amerika en de irrigatie in Indië.

Ik geloof echter, dat men zeer veel leert door kennis te nemen van toestanden, die technisch en economisch zoo verbazend verschillen, en ik hoop daarom, dat de Nederlandsch-Indische Regeering of de Minister van Koloniën spoedig een Indisch waterstaatsingenieur naar Amerika zal zenden om een irrigatiestudiereis te maken. Die studiereis zal hem wel niet tot slaafsche navolging prikkelen, maar zij zal hem leeren de Indische irrigatiezaak beter te bekijken.

De lessen, die ik wil trekken uit de Amerikaansche wetgeving, liggen dan ook niet zoo maar voor het grijpen.

Het eigenaardige van de Indische wetgeving is namelijk, dat zij feitelijk in het geheel niet bestaat. Zeker, wij bezitten eenige artikelen uit het Burgerlijk Wetboek van Nederlandsch-Indië, betrekking hebbende op algemeene waterwetgeving . . . .

. . . .

Natuurlijk bestaat er een inlandsch gewoonterecht, doch dit is niet gecodificeerd.

De ontstentenis van een behoorlijke irrigatiewetgeving zal zich des te sterker doen gevoelen al naarmate de irrigatie voortschrijdt. De eerste les, die uit Amerika tot ons komt, is dan ook een vermaning om aan te dringen op een onderzoek omtrent de wenschelijkheid van een irrigatiewetgeving. Laten wij niet in de fout vervallen die wetgeving eerst te maken, als de irrigatie een groote uitgebreidheid heeft verkregen.

Dit geldt misschien niet zoozeer de rijks-irrigatiewerken, door den Staat aangelegd en geëxploiteerd, maar toch is daar ook het gebrek aan wetgeving merkbaar; omdat men ook daar gebonden is aan de aangehaalde artikelen van het Burgerlijk Wetboek, die met water voor landbouwgebruik geen de minste rekening houden. Maar in de allereerste plaats klemt het ontbreken van een irrigatiewetgeving in de streken van West-Java, waar zich de particuliere landen bevinden.

Voor deze landen geldt, behalve de hierboven opgegeven wetten, het »Reglement op de particuliere landen bewesten de Tjimanoek«.

In de discussie over de Indische Begrooting in de vergadering van het Indisch Genootschap van 25 September 1906 is door Mr. Maclaine Pont een zeer sprekend voorbeeld aangehaald van de onhoudbare watertoestanden op die landen, die, mijns inziens, het gevolg zijn van de toepassing van rechtsbegrippen, die er geen rekening mee houden, dat water voor den landbouw kapitaal kan zijn.

Het geldt hier de particuliere landen op Java bewesten de rivier Tjimanoek. Die landerijen brengen in de verste verte niet op wat zij konden opbrengen.

In de maanden Maart en April zijn de beken en rivieren, welke die landerijen doorsnijden en begrenzen, soms boordevol gepropt met het prachtigste slibhoudende

water, dat nutteloos in de Javazee uitstroomt. Doch aan haar oevers zelf liggen honderden en honderden bouws sawah's te mislukken, omdat zij geen water hebben. Als het in die maanden niet genoeg verkiest te regenen, gaat al de padi, die op die landen geplant is, nagenoeg dood of blijft zeer schraal.

Nu zal men vragen: »Waarom brengt men dat nutteloos wegloopende, slibhoudende water niet op die velden?" Maar dat is zoo eenvoudig niet, want de laatste eigenaar heeft buiten de grenzen van zijn land niets te vertellen en als het water komt van een hooger liggend land, kan hij daar geen werken aanleggen.

En het resultaat van dezen toestand is, dat gedurende bijna een eeuw het slibhoudende water nutteloos is blijven wegvloeien.

Bestond er een behoorlijke waterwetgeving in Nederlandsch-Indië, gebaseerd niet op de beschouwing: »water waarop men niet gaat varen, is een vijand«, maar: »water is een vriend«, dan zou de Regeering ook zonder eigenaar te worden van de particuliere landen, ten deze kunnen ingrijpen. Dan zouden er niet die tallooze, moeielijke waterquaesties rijzen, eensdeels tusschen het Rijk en de particuliere landen, anderdeels tusschen de eigenaars der aan elkaar grenzende landen onderling, die thans nimmer opgelost kunnen worden, in den zin van logica en billijkheid, omdat thans in elk geval de beslissing gebaseerd is op een publiek- en privaatrecht, alleen geschikt voor een nat polderland.

Zeer erkentelijk zijn wij ook den heer **H. van Kol** voor den ons toegezonden overdruk van zijn artikel uit *De Indische Gids* van September jl. **over de bevloeiing in droge streken door het bewaren van regenwater**: »Onder den eenvoudigen naam van *Reisherinneringen*« geeft de schrijver daarin met groote zaakkennis zijne bevindingen weer van een studie-reis naar Spanje, ondernomen in het belang van het irrigatie-vraagstuk voor Curaçao. Op dit artikel, handelend over een zoo groot actueel belang, vestigen wij hier nogmaals de aandacht en laten daartoe als opwekking het laatste hoofdstuk van zijn werk in zijn geheel volgen:

VI. Conclusie.

> And departing, leave behind us
> Footprints on the sands of time.
> *Longfellow's Psalm of Life.*

Het domein, de woonplaats van het menschdom, lag bekneld tusschen de onvruchtbare zeeën en de dorre woestijnen, en steeds nauwer werd dat keurslijf, omvattende een steeds grooter aantal millioenen; steeds kleiner de bodem, die voedsel moest verschaffen aan zijn bewoners .... Doch de oceanen werden ingekrompen door de verbeterde middelen van verkeer, de woestijnen teruggedrongen door voortdurende uitbreiding der irrigatie, sedert men meer dan ooit gevoelde, dat vooral in de heete en droge gewesten de welvaart van een volk in nauw verband staat met de hoeveelheid water, voor den landbouw beschikbaar, dan wel als beweegkracht gebruikt.

Wanneer men de XIX eeuw kan noemen de eeuw van de steenkool, zal wellicht de XXe de eeuw van het water worden; na het tijdperk der »houille noire« zal dat der »houille blanche« aanbreken en zullen nieuwe terreinen in cultuur worden gebracht. Zoowel in Zuid-Europa als in Noord-Afrika, in Centraal-Azië als in West-Amerika, in Indië als in Soedan en Australië worden, de dorre landstreken met water gedrenkt. Egypte werd »un vaste oasis en plein Sahara« en in 70 jaren groeide de bevolking aan van 2 tot 10 millioen inwoners; 2,6 millioen H.A. werden bevloeid, en de opbrengst van de jaarlijksche oogsten blijkt grooter dan de gezamenlijke kosten der irrigatie-werken onzer dagen. In Frankrijk, Spanje en Italië werden 2,4 millioen H.A. geïrrigeerd, in Britsch-Indië omstreeks $21\frac{1}{2}$ millioen H.A. (Zie *Ind. Gids* 1904 I. bl. 558) en in Zuid-Afrika acht W. Willcocks de irrigatie van 1.2 millioen H.A. mogelijk voor 360 millioen gulden, waardoor een nieuwe rijkdom van ƒ 1200 millioen zou worden geschapen [1]. »C'est par l'irrigation, source de toute richesse, que les Anglais tiennent l'Egypte; ce n'est que par la fertilisation des déserts que la France tiendra le Sahara«; [2]) en zoo werd daar de watervoorziening het hoofdprobleem der koloniale politiek.

Ook in onze koloniën ligt nog een ontzaggelijk terrein braak voor de irrigatie, en in de talrijke streken van Java en andere eilanden van den Oost-Indischen Archipel, waar de gewone methodes van bevloeiing niet mogelijk dan wel te kostbaar zijn, zal men door het opzoeken van geschikte plaatsen voor reservoirs, en vooral door de studie der terreinen met het oog op de onderaardsche irrigatie, nog uitgebreide landouwen aan den doodslaap kunnen ontrukken; voor Curaçao is deze laatste methode als aangewezen.

Maar dan ook zonder dralen aan den arbeid, de hand aan de spade! Want het groote nut, dat zal worden verkregen, is de hoogste inspanning waard. Geen druppel water ga meer verloren; wel kan de mensch het water niet scheppen, maar hij kan het opvangen en gebruiken, waar hij het vindt. Zoowel het water, dat sluimert in den boezem der aarde, dat wegzinkt in den bodem, als dat opspuit aan de oppervlakte, moet worden benut; evengoed het water der stortregens als der zachte buien, der onderaardsche stroomen als der snelvlietende rivieren en der Artesische bronnen, waaraan een uitweg wordt gebaand. Niets ga verloren, alles worde gebruikt, en onvruchtbare streken zullen herschapen worden in lachende landouwen, dorre gronden in groene en dicht begroeide beemden.

1) *Report on the Irrigation of South Africa.* Accounts and Papers English Parliament 1902 vol XII pag. 302.

2) *Cammaerts.* Travaux d'irrigation dans l'ancien continent.

Wanneer Regeering en volk met toewijding en energie er naar streven, om door het bewaren van regenwater de droge streken te drenken, kan alom welvaart en rijkdom worden verspreid, en het tegenwoordig geslacht een heerlijke erfenis achterlaten aan hen die nà ons komen, en van die zegeningen zullen genieten als wij er niet meer zullen zijn.«

Er is een vierde druk verschenen van het merkwaardige boekje: **De Javaansche Geestenwereld**, door *H. A. van Hien.* Het bevat thans vijf deelen.

In het nieuwe deel vindt men behalve een uitgebreid Brahmaansch en Boeddhistisch pantheon, de legenden, die op de hooge personages betrekking hebben. Het tweede deel, De Woekoe's, bevat de beschrijving van de vereering van sylphen, nimfen, gnomen, kobolden, lucht-, water-, berg-, bosch-, vuur- en andere goden; spoken, demonen, reuzen, titanen en andere vergoddelijkte wezens, alsmede hoe de Inlanders met deze goden enz. in betrekking staan door middel van hun *woekoe's*. En in het derde deel *De Ngelmoe's*, vindt men de beschrijving van de vereering van zon, maan en sterren, de betrekking, waarin de Inlanders vroeger tot deze hemellichamen stonden, door middel van hun ngelmoe's, de verklaring dezer ngelmoes en van tooverformulieren, en zoo voort.

INGEZONDEN.

Geachte Redactie,

De Minister van Koloniën, de heer Fock, gewezen Indisch advocaat, heeft bij de onlangs plaats gehad hebbende openbare behandeling van het wetsontwerp betreffende den aanleg van een spoorweg uitgaande van den Sumatra Staatsspoorweg naar Priaman, mijne houding in deze aangelegenheid als assistent-resident van Priaman afgekeurd en goedgevonden mij onbetrouwbaar [1] te noemen, dewijl ik, wetende dat de bedoelde post op de begrooting was gebracht en bezwaren tegen den aanleg van de onderwerpelijke lijn hebbende, die niet ter kennisse van de Regeering zou gebracht hebben, maar die dadelijk medegedeeld hebben aan de Kamerleden van Kol en Tydeman.

Ofschoon het oordeel van den Minister over mij mij gansch en al onverschillig is, wensch ik toch, nu de toenmalige, thans in den Haag wonende, Gouverneur van Sumatra's Westkust, die door den Minister werd geraadpleegd, die dien Minister ter zake beter had kunnen inlichten, dat echter blijkbaar niet deed en ook nu nog blijft zwijgen, met een enkel woord ter kennisse van de Kamerleden te brengen, dat ik den blaam door den Minister op mij geworpen in geenen deele verdien.

Immers zooals van zelf spreekt, heb ik, dadelijk nadat in Juni 1902 mij officieel kennis was gegeven, dat de Indische Regeering den Minister had voorgesteld fondsen beschikbaar te stellen voor den aanleg van voormelde spoorlijn, mij in eene missive van Augustus van dat jaar gewend tot mijn Chef, den Gouverneur van Sumatra's Westkust.

Ik deelde hem in dit schrijven mede, dat bij hoofden en bevolking bezwaren tegen den aanleg van de lijn bestonden en ik zelf ook de urgentie van den maatregel vooralsnog niet kon inzien; dat ik echter gaarne wilde weten op welke gronden de spoordirectie den bouw dezer lijn aanbevolen had, ten einde die gronden te kunnen beoordeelen; dat zoolang het voorstel geene wet geworden was, het nog altijd tijd was om met bestaande bezwaren voor den dag te komen, weshalve ik hem beleefd uitnoodigde mij het betrekkelijk voorstel mij alsnog in handen te willen doen stellen.

Eenige dagen later werd mij door gemelden Gouverneur bij officieel schrijven geantwoord: dat, waar de Regeering blijkbaar over voldoende gegevens had kunnen beschikken om ook zonder mijn advies de wenschelijkheid te beoordeelen van den aanleg van bedoelde spoor en zij reeds als hare meening had uitgesproken, dat de aanleg uit een economisch en financieel oogpunt allezins aanbeveling verdiende, het niet meer op zijn weg lag de, op die zaak betrekking hebbende, stukken aan de Regeering op te vragen ten einde die nog eens door mij te doen beoordeelen, hetgeen hij bovendien overbodig achtte omdat, ware hem advies gevraagd, ook zijn advies gunstig zou zijn geweest.

Dat ik mij deze afsnauwerij, door een Gouverneur, die ter nauwernood opgetreden, van de toestanden in de Benedenlanden zeer onvoldoende op de hoogte moest zijn en in elk geval geheel onbekend was met de speciale toestanden in de afdeeling Priaman, waar hij toen nog geen voetstap had gezet (ook later tot aan zijne aftreding verbleef hij slechts één dag te Priaman) niet heb laten welgevallen, kan men wel begrijpen.

Als chef der betrokken afdeeling, sedert April 1900 als zoodanig opgetreden, met een een en twintigjarige ervaring (die ik gerust stel tegenover de ruim achttienjarige van den Gouverneur) ter Sumatra's Westkust opgedaan, in alle rangen behalve de hoogste, had ik in de eerste plaats recht als adviseur gehoord te worden.

(1) Van advokaten worden helaas geene conduite-staten ingediend; hoe zouden die van den heer Fock, wat zijne betrouwbaarheid betreft zijn ingevuld geworden? De mijne durf ik te vertoonen.

Door het schrijven van mijn „Open Brief" stelde ik mij derhalve geenszins, zooals de Minister op 22 November jl. beweerde, als het ware tusschen de Regeering en de Volksvertegenwoordiging, maar na de weigering in 1902 van den Gouverneur om mijne bezwaren te vernemen, (in 1904, aldus bleek mij eerst onlangs, werd de gelegenheid wederom geboden, van welke gelegenheid hij echter ook toen geen gebruik maakte) bleef mij geen ander middel over om mijn stem te doen hooren.

Met de opname dezer regelen zult u mij ten zeerste verplichten.

Uw dw. dr.
TWISS.
Gep. Assistent-Resident.

Apeldoorn, 13 December 1906.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

Weekblad voor Indië. 1906. No. 28.

Het beleid van den bevelhebber der Bali-expeditie, door M. van Geuns. — Reuzenprojecten voor het wereldverkeer, door P. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël (vervolg). — Een feest in den kraton te Jogjakarta, door J. E. Jasper (met teekeningen van den schrijver). — De Bali-expeditie (met foto's). — Het zware terrein op Bali (met afb.), — Poepotan (met afb.), door Ceës. — Indische indrukken, door Carlo. — Een wenk aan Carlo. Enz.

Indisch Genootschap. Vergadering van 12 November 1906.

Volkplantingen van staatswege van Javanen op Nederlandsch Nieuw Guinea (Voordracht van den heer P. J. van Houten).

Vereeniging »Moederland en Koloniën«. 7e Jaar. 1906—1907. No. 4.

Onze zeemacht, door J. van der Elst.

De Indische Mercuur. 1906. No. 51.

Het aftappen der Para-caoutchoucboomen, door A. H. Berkhout. — Een Nederlandsch boek over vetten, door P. v. d. W. — De caoutchouc-tentoonstelling op Ceylon in 1906. — De plantersbijeenkomst te Bondowoso. — Een nieuw systeem voor het broeien van tabak. — Verslagen van Maatschappijen. — Dividenden. Enz.

Eigen Haard. 15 December 1906.

Van de Bali-expeditie (met afb.) — Njootje en Nonnie, door Louise B. B. (vervolg). — De interessante geschiedenis van een aap, door Mevr. E. A. S. Corporaal—Haak Bastiaanse te Soerabaia (met afb.). — Uit Bali (met afb.).

Verslagen der Marine-Vereeniging. Jaarg. 1906—1907.. No. 1.

Over de beteekenis van de nieuw opgerichte Nederlandsche Vereeniging »Onze Vloot«, door A. G. Ellis.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van ƒ* ....

den .... 190 ...

Straat of gracht

Handteekening

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

F. VORST,

Handel in Comestibles.

Prinsestraat 103. -Noordeinde 155.

Vraag speciale prijscourant van

INDISCHE INGREDIENTEN

voor de Rijsttafel.

Steeds voorhanden prachtige grove

Japan-, Java- en Bassin Rijst, Witte en Zwarte Ketan.

TELEPHOON 2785.

Restaurant KNAPPSTEIN

Vlamingstr. 15-17. Tel. 2479. Den Haag

Plats du Jour à 50 ct.

Diners à f 0.80, f 1.20 en f 2.—

A la Carte degelijk tegen matige prijzen.

Van 1888 tot 1902 Chef-Kok, Rest. Riche, alhier.

J. J. REESER.

Meubeleering, Behangerij, Stoffeerderij.

Piet Heinstraat 116. Elandstraat 76 en 85

Telephoon 1740.

De Goedkoope Winkel van

H. DE LA COURT.

Chemische producten, Borstelwaren, Sponsen, Zeemleder,

TOT DE LAAGSTE PRIJS.

Hemsterhuisstraat 283.

W. PAULUSSEN.

Drogist, SPUI 156a

recht over de St. Jacobstraat.

GOEDKOOPSTE en SOLIEDSTE adres voor Parijzer Gummi- en Verbandartikelen.

Alimonda's Toestellen

genezen pijnloos, gevaarloos en zonder medicijnen alle indische en andere kwalen, herstellen verloren krachten enz. Ook in huur verkrijgbaar, vraag gratis prospectus tegen 5 cents porto.

's-Gravenhage, 57 van Brakelstraat 57.

H. v. DOOREN & Cie.

MODES.

DEN HAAG. SCHEVENINGEN. AMSTERDAM.

5 Hoogstraat. 11 Oranjegalerij. 24 Leidschestr.

Huishoudkarntjes

worden met veel succes ook in de Koloniën gebruikt, zijn zeer geschikt voor het maken van versche karnemelk, slagroom en het klutsen van eieren. Aanbevelend,

Riviervischmarkt 9, den Haag.

Landbouwkantoor, M. J. SPRUYT.

J. F. HANSEN, Mr. Smid.

MAGAZIJN van

Baden, Geysers, Haarden, Kachels en Fornuizen.

GASORNAMENTEN,

Huishoudelijke Artikelen.

KEPPLERSTRAAT hoek Regentesselaan,

'S-GRAVENHAGE.

Ch. F. RIJKEN & Co.

Vleugels, Pianino's, Orgels.

Verhuren, Stemmen, Repareeren

NIEUWSTRAAT No. 26.

Heeren Rookers!

Bijzonder aanbevolen het merk

CONSULADO

een zeer geurige **3 cts. Sigaar**

A. G. AUDIER, Prinsestraat 134, hoek NOORDWAL.

NIEUW

Malthusianisme.

Damesdeskundige.

MEVROUW ADRIAAN

Regentesselaan 362,

einde halte lijn 5.

Consult dagelijks. Zondags op verzoek.

ELITE SHOES

Maat- en Reparatie-Ateliers

Vos in Tuinstraat 4

tegenover „Hotel des Indes"

H. HESSELS & ZOON

Importeurs van

Amerikaansch Schoeisel

Schoeisel voor Indië

Piet Heinstraat 117

„ADLER" Schrijfmachine.

Onmiddelijk, volkomen en blijvend zichtbaar schrift, groote doorslagkracht om tot 15–20 doorslagen tegelijk met het origineel te maken. Bijzondere eenvoud in constructie, voorzien van alle denkbare voordeelen. Voor Indië de meest gewilde machine.

Hoogste onderscheiding **Gouden Medaille, Tentoonstelling van Gemeente-Administratie,** gehouden te Amsterdam, Sept. 1906.

Imp.-Exp.: B. J. RUBENS & Co, Amsterdam, 11 Nic. Witsenkade.

Telefoon **1923.**

G. J. HEEMSKERK

OBRECHTSTRAAT 198 hoek REINKENSTRAAT.

Telephoon **3641.**

Van af heden verkrijgbaar de Koffie en Thee der **Firma de Wed VAN NELLE** te Rotterdam.

Koffieprijzen p. ½ K.G.	Theeprijzen p. ½ K.G.
Rood merk . . . 60 cts.	Gebroken N°. 1 f 1.50
Zwart „ . . . 54 „	Afternoon tea . „ 1.25
Groen „ . . . 52 „	Zuivere theëen „ 1.00
Paarsch „ . . . 50 „	„ „ „ 0.80
Ook verkrijgbaar	„ „ „ 0.65
Alex Meier Koffie	**Thueré Thee**
prijzen 57½, 67½, 80 ct.	f 1.50, 1.25, 1.00, 0.80

Aanbevelend, **G. J. HEEMSKERK.**

Toko Bahroe,

Van Kinsbergenstraat 126.

DEN HAAG.

SPECIAAL ADRES voor

Versche Boemboe-Boemboe, Kroepoeks, Petis Ikan, Petis Oedang, Diverse Zuivere Siropen. SAMBALANS. Dodol en Wadjieck, import Grieksche Muskaat Wijn, enz. Verzending Binnen- en Buitenland.

Billijke vaste prijzen.

Aanbevelend,

W. BARNAS.

Brückel Mutzenbach,

Veenestraat 22, hoek Kettingstraat, 'S-GRAVENHAGE.

Toiletartikelen, Kramerijen, enz.

W. A. H. MEERSHOEK

IN

Groenten, Aardappelen, Fruit en Comestibles.

Frederikstraat 36. Den Haag.

Telephoon No. 1361.

TRANSVALIA.

Prins Hendrikstraat 74.

Extra voorraad Dienstbodenboezelaars, Wollen Ondergoederen

ook in

ECHT JAEGER.

Th. FRANKEN,

Confiseur, Patisier, Glacier,

Sumatrastraat 4g, bij het Kanaal,

's-GRAVENHAGE.

Telefoon No. 1460.

Nieuw-Malthusianisme.

Mevrouw VAN DAM

dagelijks te spreken van **10--4** en van **7--9** uur. (Zondag op verzoek).

-:- Tollensstraat 106 -:-

Oudste en vertrouwdste adres van nieuwe Malthusiaansche middelen.

Inlichtingen en Brochure op aanvrage kosteloos

H. VAN ROOY,

Amerikaansch- en Fransch Schoeisel

Bankastraat 4 L, Den Haag,

naast de Melkinrichting „DE SIERKAN".

ZELFSTANDIGE Administratieve Betrekking.

Voor een gepensioneerde in Nederland of een rapatrieerende, in het bezit van ± 1[illegible]000 Gld., bestaat gelegenheid zich een administratieve werkkring te verschaffen en op die wijze 12 of meer percent van zijn kapitaal te maken.

Het kapitaal blijft onder zijn eigen berusting en administratie. Alleen met serieuse reflectanten d.w.z. zij die bewijzen over bovengenoemde som te kunnen beschikken, bv. depot bij een Bank, wordt in onderhandeling getreden.

Brieven onder letter X bureau van dit blad

Koninklijke Brood- en Beschuitfabriek, LENSVELT NICOLA,

DEN HAAG, Telefoon No. 2531. VEENESTRAAT 23.

LUNCHEON ROOM.

Haagsche Beschuit.

AGUILAR'S

Port-, Sherry- en Madeirawijnen

zijn alom bekend.

VRAAGT PRIJSCOURANT.

Hoofdkantoor Heerengracht 3, DEN HAAG. Telephoon Interc. 264.

Bijkantoor: Batavia, B. DE BAS & Co.

A. KREIJMBORG & Co.

HOFLEVERANCIERS. — AMSTERDAM.

Huis van den Eersten Rang

LEIDSCHESTRAAT hoek Heerengr. Teleph. 3200.

Modernste inrichting voor **Heeren-, Jongeheeren- en Kinderkleeding,** gemaakt en naar maat.

Aan de afdeeling Kleeding naar Maat zijn verbonden: 1 Professeur de Coupe en 10 Coupeurs met assistenten. Coupe Système Americain

Uitrustingen voor de Indiën.

Uniformen, Gala- en Automobielkleeding, Ambtsgewaden; waterdichte stoffen voor Jacht- en Sportkleeding.

Parterre: Heerenkleeding;

1e Etage: Kleeding naar Maat; 2e Etage: Kinder- en Jongeheerenkleeding.

N°. 52. Vrijdag 28 December 1906. 6de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

»Het Koloniaal belang is een Algemeen Nederlandsch belang.

Abonnementsprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, *bij vooruitbetaling*	*f* 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland	„ 4.—
Afzonderlijke nummers	„ 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel	*f* 0.10
Bij plaatsing van 300 regels	„ 0.09
„ „ „ 1000 „	„ 0.08

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd »aan de Redactie-Commissie«, en gezonden aan de Presidente, **7a Heerengracht**, Den Haag.

Voor **Administratie** en **Verandering van Woonplaats** wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, **51 Verhulststraat.**

Voor **Advertentiën** tot de Uitgevers-Maatschappij »HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG«, **NIEUWE MOLSTRAAT 20**, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indiën onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zoodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's jaars, (voor Indie en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribueeren of een gift in ééns schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het *Koloniaal Weekblad* toegezonden

Inhoud van dit nummer.

Mededeelingen.

Van de Afdeeling „NIJMEGEN".

VOORDRACHT

van den Hoogedelgestrengen Heer *Jhr. G. J. W. C. H. Graaflland*, oud-Luitenant-Kolonel van het Nederlandsch-Indische leger, Ridder der Militaire Willemsorde 3de klasse over:

„Indië en Hollandsche Vooroordeelen"

op **Maandag 7 Januari** 1907, in de *nieuwe ruime* zaal van het **Hôtel du Soleil**. Aanvang ten **8 ure**.

Toegang vrij voor de leden c. q. met familie en kennissen.

Het Bestuur zal bovendien een honderdtal *niet*-leden uitnoodigen de lezing *kosteloos* bij te wonen.

Het Bestuur noodigt de leden met *aandrang* uit deze voordracht met hunne tegenwoordigheid te vereeren.

De mededeelingen in de Zutphensche dagbladen over den inhoud en vorm van 's prekers voordracht, aldaar kortelings gehouden, staat er ons borg voor, dat zij, die Indië uit eigen aanschouwing kennen, met genoegen den heer Graafland zullen hooren, en hunne belangstelling voor onze Overzeesche Bezittingen wederom zal worden opgewekt.

Moge dit — bij een groote opkomst van uitgenoodigde *niet*-leden — ook voor hen het geval zijn.

HET BESTUUR.

Het oude jaar.

Nog slechts weinige dagen en onder den nagalm der vredesklokken zal ook 1906 weer ten grave zijn gedaald, met zijn lief maar ook met zijn vele leed.

Veel leed brachten ongetwijfeld de afgeloopen twaalf maanden aan een groot deel der volkeren, in Insulinde aan Neerlands hoede toevertrouwd.

Wij begrijpen volkomen hoe menigen menschenvriend het harte bloeden moet bij de gedachte aan zoovelen, die daar vielen, beseffen echter ook hoe dikwerf de harde noodzaak van het buigen of breken intreedt, waar het er om gaat ondragelijke toestanden in nog half beschaafde landen uit te roeien.

De jongst ontvangen indische bladen maken wederom melding van zulke toestanden als daar heerschen aan de golf van Kendari, waar slavernij en slavenhandel nog welig bloeien en den hoofden eene soort ultimatum moest worden gesteld om te trachten aan dien toestand een einde te maken, die onder de vlag eener beschaafde natie niet langer mag worden geduld.

Laat ons hopen dat het daar aan de golf van Kendari gelukken moge om zonder bloedige botsingen met belanghebbenden bij het voortbestaan der oude, rotte toestanden in die streek, de zaak tot een goed einde te brengen. De ondervinding doet evenwel te dien opzichte weinig hoop koesteren.

Het zijn de oude slavenhandelaars, die terwijl daar geleidelijk op Celebes de toestand tot rust wil gaan komen, het verzet in Midden-Celebes volhouden; het is de menschenjacht, die op Ceram, Flores, Timor en in Nieuw-Guinea hare beoefenaars tegen onze troepen in het veld stuurt.

Wij mogen het betreuren dat — vreemde samenkoppeling — kogel en bajonet, het werk der menschelijkheid moeten dienen, wij kunnen niet anders dan dien dienst ten volle aanvaarden, waar alle andere middelen uitteraard veelal *moeten* falen.

Toch meenen wij bij een terugblik op het afgeloopen jaar ons de vraag te moeten stellen of niet heel wat onnoodig vergoten bloed had kunnen worden bespaard, met name in het gouvernement van Atjeh, waar, naar het schijnt tengevolge van onvoldoende bescherming der tot vrede neigende elementen, telkenmale nieuwe krachten aan de verzetselementen worden toegevoerd, zoodat, mogen wij aan de berichten, die uit dat gewest tot ons kwamen overwaaien, geloof schenken, het werk der pacificatie eer achter- dan vooruitgaat.

Moge, terwijl, wanneer we thans een blik op de kaart van den indischen archipel slaan, we nagenoeg geen enkel eiland kunnen aanwijzen, met uitzondering van Java, Madoera en onze oude nederzettingen in de Molukken, waar in het afgeloopen jaar een gewapend optreden kon uitblijven, wanneer we een jaartje verder zijn meer dan thans nog het geval kan wezen, de perspectief zich openen van vrede, rust en orde, onafscheidelijke voorwaarden voor vooruitgang en welvaart dier landen.

Deze voorwaarden bleven gelukkig het deel der volkeren in de sedert lang reeds onder rechtstreeksch gezag geplaatste landen en hoewel wij natuurlijk nog de gegevens missen voor het heele, nu ten einde spoedende jaar, meenen wij toch uit de thans reeds beschikbare gevoegelijk te kunnen opmaken, dat het jaar 1906 zich wederom door vooruitgang kenmerkte. De ontvangsten uit het middel der in- en uitvoerrechten, die vrij betrouwbare pulsometer, waaraan men den polsslag der welvaart dier landen kan herkennen, wijzen voorzooverre de gegevens strekken wederom een vrij aanzienlijken vooruitgang bij het jaar te voren aan. Zulke vermeerdering treft men ook ten aanzien van de ontvangsten van spoor- en tramwegen op Java en in het Delische aan, enkele uitzonderingen daar gelaten

De oogst der voedingsgewassen voor de inlandsche bevolking was dan ook een normale, terwijl voor de uitvoerproducten van landbouw- en landbouwindustrie nieuwe markten zich wijder openen, waar de oude steeds minder willig werden en dreigen zich te zullen sluiten — behalve voor de Deli-tabak, dit fancy-artikel, waarvan de in dit jaar verkochte oogst 1905 ook werkelijk fancyprijzen behaalde, gezocht als het blijft tot in de protectionnistische Vereenigde Staten.

De mijnbouw, voorzooverre men de exploitatie van petroleumbronnen daaronder mag rekenen, leverde in dit opzicht hoogst bevredigende resultaten, zooals genoegzaam blijkt uit de vergenoegde gezichten der betrokken aandeelhouders, zoo prettig afstekend bij het nadenkelijk hoofdschudden en bedenkelijk gemopper van zoo menigen aandeelhouder, die zijn geluk in de goudmijnen beproefde, waar tot nu toe slechts ééne Maatschappij werkelijk klinkende resultaten opleverde en voorloopig ten minste alleen schijnt te zullen blijven staan.

Het tin, plechtanker der indische financiën, legde ook dit jaar zijn exploitanten, den Staat, de Billiton en Singkep geen windeieren en de vermeerderde opbrengst der staatsexploitatie op Banka spelt ook goeds voor de toekomst der indische financiën.

De opheffing der bepalingen op de kustvaart voor de havens Sabang en Stagen, door de Tweede Kamer reeds goedgekeurd, zal aan de staatsexploitatie der Ombilin-kolenvelden en aan de ontginning der kolenvelden van Poeloe Laoet ten goede komen, waar die bepalingen door de uitsluiting der vreemde vlag als concurrente voor het vervoer een loonenden afzet, der producten in den weg stonden.

Uit politiek oogpunt valt bij dezen terugblik nog in het bijzonder onze aandacht op de voor het eerst ten dezen jare geopenbaarde meening van regeeringswege dat aan den inboorling de gelegenheid moet worden gegeven om in de verschillende takken van bestuur tot zijn recht te komen. Eene geleidelijke reorganisatie van het bestuur werd in uitzicht gesteld; eene school voor inlandsche officieren zal ten volgende jare worden geopend; terwijl ook een school voor inlandsche rechters in de maak is.

Voor de algemeene volksontwikkeling werden belangrijke maatregelen getroffen, zij het ook dat deze nog slechts als een kleine stap op den goeden weg kunnen worden aangemerkt.

Voor de ontwikkeling van het land werd in het afgeloopen jaar weinig verricht. Nog steeds bleven de spoorwegen tot Java, Sumatra's Westkust, Deli en Atjeh beperkt, terwijl uitgestrekte gebieden in de buitenbezittingen nog op den eersten kilometer rails wachten voor hunne economische ontwikkeling. Ook aan de irrigatie kon slechts weinige aandacht worden geschonken.

Hiertoe zijn evenwel kapitalen noodig en de betrekkelijke passus in de jongste troonrede schenkt ons de hoop dat de aan Indië te verstrekken zekere mate van financieele autonomie der kolonie het middel aan de hand zal doen, om steunende op haren latenten rijkdom maar bovenal op de reeds ontsloten hulpbronnen zich de noodige kapitalen te verschaffen.

Ten aanzien van de koloniën in West-Indië was het economisch vraagstuk ten dezen jare het alles overheerschende. In Suriname bleef de cacao cultuur, eertijds de rijkste bron van inkomsten, nog steeds sukkelen en gingen zelfs voor zooverre de gegevens strekken de uitvoeren vergeleken bij het vorige jaar weder achteruit. Als het ware gelijken tred daarmeê houdend, verminderde ook de opbrengst van het middel der invoerrechten.

Het belangrijkste feit voor de kolonie was zeker wel het tot stand komen der bacoven-cultuur door de afsluiting van het contract van verkoop van het product met de krachtige United Fruit Co. Reeds zijn ettelijke honderden immigranten in de kolonie aangekomen of op weg daarheen terwijl een nieuwe immigratie-leening de kolonie in staat zal stellen om de duizenden waarschijnlijk nog voor deze cultuur benoodigde immigranten aan te voeren, naar gelang die cultuur zich uitbreidt.

De spoorwegaanleg heeft in den loop van dit jaar op een belangrijke hindernis gestuit, thans echter overwonnen door de afspuiting van den Maäbo-berg. De hierbij ondervonden bezwaren zijn het wellicht mee ten deele, die de aanlegkosten de raming hebben doen overschrijden, zoodat het voorstel eener nieuwe spoorwegleening, door de Koloniale Staten reeds goedgekeurd aan het moederland moest worden gedaan voor de voorgenomen doortrekking van den spoorweg van de Suriname-rivier tot Dam.

Teleurstelling baarde in de kolonie het bericht, dat het voornemen tot oprichting eener centrale suikerfabriek, op grond van eene beslissing der Permanente Commissie te Brussel, moest worden losgelaten.

Wat Curaçao betreft valt in het afgeloopen jaar als op lichtpunten te wijzen op de vorderingen der hoedenindustrie op het hoofdeiland, en op den belangrijken vooruitgang van het phosphaatbedrijf op Aruba. De in dit jaar ingediende mijnwet voor Curaçao zal in verband met het feit, dat op de houding van den heer Godden in het engelsch Lagerhuis reeds de aandacht werd gevestigd in een anderlicht verschijnen dan men het voorheen aan de overzijde van het Kanaal, gewoon was te bekijken, en wellicht ook weder voor Curaçao zelf het zoo lang stopgezette mijnbedrijf weer aan den gang brengen.

Omtent het nut van den dam-aanleg op het eiland Curaçao werden laatstelijk gunstige mededeelingen gedaan. Mogen de uitkomsten ook verder aan de verwachtingen beantwoorden.

Op de Bovenwindsche eilanden schijnt de toestand aanleiding te geven tot danig gemopper.

Pers-kroniek.

INHOUD: De Standaard *over persstemmen in het buitenland. Naar aanleiding van een vergelijking tusschen de Straits en Ned. Indië gemaakt door een schrijven in de* Köln. Zing. — *De* Nieuwe Courant *over het indisch huldeblijk H. M. de Koningin aangeboden. — Schilderijen export naar Indië: de* Controleur *over de «Kunst». Het «Panislamisme in onze Oost»: een waarschuwing van den correspondent der* N. Rott. Crt. *te Constantinopel. — Uit een brief over Bali van W. O. J. Nieuwenkamp in het* Algemeen Handelsblad.

In verband met hetgeen een vorige maal in dit blad over de manipulaties in de buitenlandsche pers ten nadeele van ons koloniaal bewind werd geschreven, merkt *De Standaard* op:

«Oost en West» is het met ons eens, dat er in de publieke internationale opinie «eene stille kracht» werkt, die ons wel eens bitter kon opbreken.

Maar, zegt de redactie, we hebben nationaal te weinig politiek gevoel, om het gevaar van deze «stille kracht» te beseffen.

Zij 't zoo, maar dan is het toch plicht der pers, om rusteloos dit nationale politiek gevoel te prikkelen.

Opleven kan het nog wel terdege.

Zelfs wil het ons voorkomen, dat we, vergeleken bij voor een twaalf jaar, reeds gevorderd zijn, en we juichen het toe dat *Oost en West* ons hierin krachtig helpt."

Nu de monétaire toestand in Ned.-Indië, speciaal in Deli, weer zooveel aanleiding geeft tot het opperen van bezwaren tegen den huidigen toestand, waarin ons koloniaal muntwezen ons plaatst, wijst de *Standaard* op een artikel in de *Köln. Ztg.*, waarin een parallel wordt getrokken tusschen de Straits en Ned. Oost-Indië. Daaraan knoopt het blad de volgende opmerkingen vast welke met een naamswijziging ook op Ned. Indië van toepassing kunnen zijn.

«Een schrijver in de *Köln. Ztg.*», zoo zegt het blad, «de positie van de Engelsche en Nederlandsche bezittingen in den Archipel besprekend, wijst o.a. op het duurdere leven, dat in Singapore gevolgd is op de invoering van den dollar.

De algemeene stelling van waaruit hij dit verschijnsel beoordeelt, is, dat het in een land met standaard-munt van lage waarde, goedkooper leven is dan in een land met standaard-munt van hoog gehalte.

Goedkoop in Frankrijk, België, Spanje, Portugal, Italië en Roemenië met de frank van *f* 0.48 als munteenheid. Minder goedkoop in Duitschland met zijn Mark van *f* 0.59. Duur in Rusland, Nederland en Amerika met hun standaard-munt van veel hooger gehalte.

Toen we de legeruitgaven van België en Roemenië met de onze vergeleken, bleek, dat het leger bij ons veel duurder uitkwam.

Ook weet men, dat in Oostenrijk-Hongarije, dat vroeger den florijn van *f* 1.25 had, de Regeering dit veranderd heeft in de Kroon, die half de waarde van den florijn is.

In verband hiermede is ook ten onzent meer dan eens aangedrongen op afschaffing van den gulden en tot aanneming van veel lager standaard-munt.

Wie dit voorstond, werd dan afgescheept met 't zeggen, dat één gulden even duur is als twee halve guldens.

En zoo blijven we onzen gulden houden, en met dien gulden het dure leven en het dure leger.

En dat heet dan *nationaal!*"

Over het aan H. M. de Koningin aangeboden geschenk, lezen we de volgende bijzonderheden in de *Nieuwe Courant:*

«Het kunstwerk bestaat uit een vertrek als wij ons niet vergissen van 13 meter lang, 6 meter breed en 4½ meter hoog, geheel bekleed en gedekt met Indisch houtsnijwerk naar hindoesche motieven.

De vloer is een parketvloer van Indische houtsoorten.

De zoldering is verdeeld in 11 caissons, elk naar het midden hoog oploopende en zoo aangebracht, dat men waant zich in een zaal te bevinden van veel grooter hoogte.

De wanden bestaan geheel uit kunstig snijwerk van djati- en sonohout, met omlijstingen van vier vensters aan de westzijde en van twee deuren aan elk der drie andere zijden.

De ramen zijn afgesloten met roode gordijnen, afgezet door gouden randen naar Indische motieven.

Van de zoldering hangen aan koperen kettingen lampen van hetzelfde metaal, waarbij de modellen der oud-Javaansche lampen bijzonder gelukkig zijn nagevolgd.

Van het midden van het middelste caisson hangt een koperen kroon, naar dezelfde motieven vervaardigd; electrische lichtjes aan de uiteinden der palita's bootsen de vlammen van een oliepit aardig na.

In het midden van elk der wanden een beeld uit den hindoetijd: M a j a, de moeder van Boeda, B a t a r a - g o e r o e, S j i w a en een B o d i s a t w a.

Het geheel maakt een overweldigenden indruk. De ramen en deuren liggen diep weggezonken achter een decoratief van fijn gesneden kant, dat doet denken aan neerhangende en weggeschoven draperieën; de donkere lijnen van het bijna zwarte sono steken prachtig af tegen het lichtere djati; wondere en heerlijke vormen spreken van een poezie van lang vervlogen tijden, van een kunstuiting van eeuwen, die reeds ver achter ons liggen, maar troostvol en bemoedigend spreken zij ook van een voortleven van die poëzie, van een herboren worden van die kunst bij het eenvoudige volk van ons schoone Insulinde.

Want al dat heerlijke, al dat schoone, het werd, zij het ook onder Europeesche leiding, voortgebracht en gemaakt door eenvoudige Javaansche werklieden».

De *Controleur* schrijft over *kunstlievend Indië*:

«We hebben door menschen, die het verband tusschen menschen en omstandigheden begrepen, wel eens hooren beweren, dat het een der groote voordeelen van het Indische leven was, dat men er niet achtervolgd werd door de «Kunst» zooals in oud-Europa.

Er is echter in de latere jaren een dringen, om ook het tropische land te doen deelen in onze genietingen op dat gebied. De tournées van dramatische artisten volgen elkaar op met de snelheid van Nederlandsche najaarsbuien; een poging, om Indië te voorzien van een uiterst literair-artistiek maandblad, mislukten weliswaar; maar de schrijfwoede, die niet zwicht voor Indische temperaturen, zal op een goeden — of kwaden — dag wel weer losbarsten.

Ook krijgt Indië zijn deel van Kunstkring-bemoeiingen op vaderlandsche leest.

Wij lezen in de „Java-Bode":

De Ned.-Indische kunstkring heeft als voorloopig programma van werkzaamheden voor het 6e vereenigingsjaar vastgesteld (behalve de reeds gehouden tentoonstelling van reproducties in marmer, brons, etc., naar antieke beeldhouwwerken, welke door eenige Italiaansche kunstindustrieelen zullen worden uitgezonden), een tentoonstelling van etsen, gravures, etc. van jongere Nederlandsche artiesten; een tentoonstelling van reproducties naar kunstwerken volgens het procedé «van Meurs».

Verder heeft de heer W. O. J. Nieuwenkamp, die op Bali vertoeft, zich bereid verklaard de resultaten van zijn reis, de daar en op Lombok gemaakte studies in den Kunstkring te exposeeren en ook den leden het een en ander mede te deelen over de kunst der Baliërs.

Zou men er niet eens 'n scheepslading Nederlandsche olieverfwerken kunnen heenzenden? Dat gaf hier wat licht, nu onze artisten beginnen te klagen over te weinig belangstelling. We zouden dan meteen het juiste oordeel kunnen vernemen over onze Hollandsche schilderkunst, gelijk we zulke verrassende dingen hebben vernomen over ons tooneel door de Indische pers, en over onze literatuur via Soerabaja?»

De schrijver spot nu met het denkbeeld van een «scheepslading Nederlandsche olieverfwerken» naar Indië te zenden — waarschijnlijk uit een geniale afkeer van de «kunst», zooals die in enkele kringen hier wordt opgevat — maar als hij een indisch huis eens van nabij had gezien, zou hij er misschien wel anders over denken. Wij kunnen dan ook niet inzien, dat het plan van de «Ned. Ind. Kunstkring» verkeerd is. Integendeel, als die vereeniging dien weg op wil gaan, verricht zij een voor Indië en Nederland een verdienstelijken arbeid.

De correspondent van de *N. R. Ct.* te Constantinopel. merkt over het Panislamisme in onze Oost o. m. het volgende op:

«Vier kinderen van Java — de oudste is nauwelijks veertien jaar — zijn verleden week hier aangekomen met pelgrims voor de bedevaart van dit jaar. Zij hadden natuurlijk geen paspoorten van het Nederlandsch-Indisch gouvernement. De vier jongens wier aankomst te voren was aangekondigd werden ontvangen aan boord van de Egyptische mailboot door lieden van Jildiz. Zij zijn dadelijk geplaatst als cadetten in de militaire school van Pancaldi (de Turksche militaire academie), waar op 't oogenblik nog zes andere Nederlandsch Indische inboorlingen hunne opleiding ontvangen tot kapitein in het Keizerlijk Ottomaansche leger. Na tot dien rang bevorderd te zijn en eenige weken in hun uniform hier ter stede rondgeloopen te hebben, worden ze dan in de hoedanigheid naar buiten gezonden «ter leering der onwetenden». De Nederlandsch-Indiërs komen aldus in hunne dorpen enz. terug.

Op 't oogenblik moeten zich in onze Oost-Indische koloniën bevinden — het is natuurlijk niet na te gaan wanneer een dier bijzondere zendelingen sterft of geen teekenen van leven meer geeft — vier en twintig personen die aan de bijzondere school voor inlandsche grooten, door sultan Abdul Hamid op aanzetten van het Panislamietische hoofdkwartier geopend, hunne desbetreffende opleiding ontvangen hebben.

Uit een artikel over Bali van den heer Nieuwenkamp in het *Algemeen Handelsblad:*

«Verlaten door zijn onderdanen, besloot de vorst van Badoeng met zijn laatste volgelingen te sterven.

En hij trok met hen de poeri uit en wandelde de troepen te gemoet. Maar hij wilde niet dat deze hem en de zijnen gratis zouden dooden, hij wilde dien dienst niet vergen voor niets; en hij deelde groote sommen gelds uit aan een aantal vrouwen die het onze soldaten onder 't schieten toewierpen. Zoo betaalde deze kranige vorst zijn eigen executie met gulle hand!

Den volgenden morgen meldde zich bij de wacht een poenggawa (districtshoofd) met beleefd verzoek om doodgeschoten te worden. Tot zijn grooten spijt had hij den vorigen dag niet tegenwoordig kunnen zijn! Aan zijn verzoek werd natuurlijk niet voldaan.

En zoomin als de vorst en zijn getrouwen in onze handen wilden vallen, zoomin wilden ze ons hunne bezittingen gunnen; en zoo werd de brand gestoken in de vele paleizen en woningen van hoofden en grooten en ontstond er om de poeri een ruïnestad van wel een kilometer in het vierkant. Het was een treurige aanblik; niet dan zwartgeblakerde brokken muur, met daartusschen een chaos van verkoold hout, gebroken beelden, ingezakte godenverblijven, potscherven, enz. enz. Wat al fraai snijwerk en fraai huisraad is daar verloren gegaan! Tusschen de muren stonden overal door de hitte verschroeide en tot geraamten verschrompelde boomen en heesters. Toen ik in Den Pasar kwam was in elke verwoeste woning, op elk geblakerd erf een aantal Baliërs aan 't plunderen: op plekken waar ze wisten dat gewoonlijk de kisten met kostbaarheden stonden, waren ze bezig de aschhoopen bedachtzaam om te woelen en te doorsnuffelen, begeerig naar gesmolten goud en zilver.

Er is ontzettend door de bevolking gestolen. Zelfs zag ik dagen achtereen troepjes Baliërs de poeri van den vorst, waarin de troepen lagen, onder ieders oogen leegsleepen. Was het eigenlijk stelen? Nam het volk niet terug wat de vorst het ontnomen had?

De poeri van Kesiman (de groote dessa die vóór Den Pasar genomen was) werd zoodra onze troepen de hielen hadden gelicht, totaal leeggeplunderd; zelfs de honderden bordjes in de muren van den huistempel van den Radja als versiering ingemetseld, werden er alle uitgewerkt, alleen die waarvan bij het uithalen een scherf afbrak, bleven zitten. De steenen voetstukken van 13 godenverblijven werden gedeeltelijk afgebroken om de goudstukken die in potjes daar in gemetseld waren, machtig te worden.

Dit laatste geschiedde ook in een prachtigen tempel vlak bij de poeri van Den Pasar vroeger eigendom van den vorst. De groote dessa Pametjoetan werd door het geschut in brand geschoten en door dien brand ongeveer geheel verwoest. De uitgestrektheid puinhoopen is daar nog grooter dan te Den Pasar.

Drie morgens bracht ik door in den bovengenoemden huistempel te Kesiman om dien geheel af te beelden en op te meten, want met zijn aardige eilandjes en stee-

nen bruggetje en zijn sierlijke voorpoort, zijn reusachtige meroe met elf daken en zijn slanke hoog oprijzende tjandi is het de mooiste huistempel dien ik op Bali nog zag. En bovendien had ik gehoord dat dit heiligdom, in plaats van het te restaureeren en in eere te herstellen, evenals de reusachtige poeri met de vele prachtige poorten te Den Pasar zal worden gesloopt en met den grond gelijk gemaakt.

Als door een wonder is deze poeri tweemaal aan algeheele verwoesting ontkomen. De eerste maal toen de vorst met zijn getrouwen was uitgetrokken en een achtergeblevene het kruithuis in den brand zou steken, en juist daarmede een aanvang wilde maken, toen hem een kogel trof. Ten tweeden male toen men bezig zijnde eenige muren op te ruimen, ook een muur tegen het kruithuis wilde doen springen, doch heel toevallig daar nog bijtijds van afzag. Later eerst werd het kruithuis ontdekt en toen aan welk een gevaar onze troepen ontkomen waren. Twee dagen is men bezig geweest om de bergplaats te ledigen en het kruit te vernietigen. Maar nu komt de genie en zal vernietigen wat het genie heeft gewrocht!

Op een van de talrijke pleinen van de poeri werd een paar dagen later (27 Sept.) de vorst van Tabanan, die zich in den vroegen morgen onvoorwaardelijk had overgegeven, met eenig gevolg gevangen gezet. Ik zie hem nog aankomen in zijn draagstoel en een eind buiten den peri afstappen om verder te voet te gaan, dat kleine magere mannetje met zijn ver vooruitstekend vogelengezicht; te kleiner nog lijkend naast de rijzige gestalte van den heer Schwartz, die met groote, langzame passen naast hem ging.

Niet lang beviel het mij op 't tooneel van den strijd en ik besloot alleen een tocht te gaan maken door de vijandelijke (?) landschappen Badoeng en Tabanan, dwars over het heele eiland, van Zuid naar Noord. En zoo verliet ik op een mooien morgen te voet Den Pasar en richtte mijn schreden naar Kapal. Vóór mij uit gingen dragers met een grooten koffer, een kistje met proviand en een veldbed. Als bedienden, »jongens« had ik twee Baliërs die Maleisch verstonden aangenomen. Ze kwamen uit Koetei (een kustplaatsje ten zuiden van den Pasar, tegenover het eiland Serangan), dat voor den lansaanval op het bivak, op den tweeden dag, vele mannen had geleverd van wie er velen waren gesneuveld en gewond.

Het was een mooie weg, door welvarende dessa's onder prachtig geboomte, over groote open sawahterreinen met weidsche vergezichten. In Kapal gekomen richtte ik mij dadelijk in voor den nacht. Onder een aan alle zijden open tentje of balie sloeg ik mijn bed op en spande om de stijlen waar het dak op rustte de katoenen lappen, die ook in Den Pasar de muren van mijn woning hadden gevormd. En zoo had ik in enkele oogenblikken ook hier een eigen tehuis. Spoedig kwam het dorpshoofd zich melden en bracht mij vruchten, eieren en een kip ten geschenke.

Vlak in de buurt is in een rotsig dal vol steengroeven een zeer interessante badplaats met drie heldere, steeds vloeiende stralen bronwater. Natuurlijk is bij zoo'n goedgeefsche bron een tempeltje door steenen tempelwachters bewaakt. Het merkwaardige van dit tempeltje is echter een reusachtige, in de rots uitgehakte olifant $5\frac{1}{2}$ meter lang, het grootste beeld dat ik tot nog toe op Bali zag en het eenige dat met de levende rots waar het is uitgehouwen één geheel vormt. Dat die olifant spoedig op het papier stond spreekt wel van zelf.

Het dorpshoofd geleidde mij dien avond naar de ruïne van een tempel, die toen het rijk van Mengwi nog bestond, aan den vorst had behoord. Het is voorzeker een zeer fraaie tempel geweest, nu is hij echter vervallen en verwaarloosd. In het midden van het tweede plein staat een enorm hooge tjandi van gebakken steen, waarvan de top, tijdens een aardbeving, naar beneden is geduikeld.

Den volgenden morgen vroeg ging het verder noordwaarts. Weer liep de weg door groote dessa's onder prachtig geboomte en met vele, dikwijls zeer fraaie tempels. Hier in het Mengwische zag ik gespleten poorten (de bekende Tjandi-bentar), waarvan verkeerdelijk ook de anders geheel vlak gehouden binnenzijden met ornament waren behakt.

Vele tempels zijn hier van een gracht omgeven; een steenen brug leidt dan tot den ingang. Even voor de uitgestrekte dessa Blajoe passeerde ik in een diep dal de grens tusschen Badoeng en Tabanan. In Blajoe een prachtige tempel met zeer streng ornament, die juist gereed was gekomen. Op het plein er vóór was de bevolking bezig een groote loods te bouwen voor het inwijdingsfeest.

In den middag bereikte ik Marga en bouwde er weer mijn huisje, vlak bij de markt, in de schaduw van een geweldigen waringin. Hier bleef ik een dag, maakte in den omtrek eenige landschapstudies en woonde 's avonds een hanengevecht bij.

Toen het den volgenden morgen verder zou gaan, hurkten mijn twee jongens voor mij neer en vroegen verlof weer naar huis te gaan. Hier in dit vreemde land (slechts een paar uur over de grens van Badoeng) voelden zij zich niets op hun gemak. Ik bracht hun onder het oog, dat zij, toen ik hen in Den Pasar aannam, vol zelfvertrouwen beweerd hadden »brani« genoeg te zijn om tot Boelèlèng te reizen. Doch het hielp niet, ze durfden niet verder.

Nu, dan maar zonder bedienden en zelf mijn potje gekookt!

Dien dag legde ik een grooten afstand af en wandelde door vele dessa's. Op verschillende plaatsen was de weg omzoomd met palmen die hun lange bladeren sierlijk over den weg elkaar toebogen, gewelven vormend als van een Gothische kathedraal.

In Djlantik even uitgerust voorbij de volgende dessa ging het door een enorm zwaar ravijn, zeker een 100 meter diep. Gelukkig had het de laatste dagen niet geregend, want dan zouden de steile kleihellingen zoo goed als onbeklimbaar zijn geweest. 's Nachts bleef ik in een kleine dessa, Batoeriti genaamd.

Van rustig slapen was echter geen sprake, evenmin als de vorige nachten.

Was ik ergens bezig mijn hutje op te slaan, dan stroomde de mannelijke bevolking toe en de kinderen (de vrouwen kwamen meest wat later een kijkje nemen) en ze zetten zich in een grooten kring om me heen en bekeken en bespraken alles. Langzamerhand kwamen ze dichterbij en betastten de dingen en gluurden over den wand van katoen of er onder door.

Het veldbed met klamboe dat uit zoo'n klein pakje zich ontpopte, genoot vooral hun belangstelling en als ze wisten dat ik naar bed zou gaan, dan kwamen ze in grooten getale opzetten en streken telkens weer een lucifer af, die dan fantastisch een reeks spiedende hoofden verlichtte. Voor dat alle dorpelingen mij onder de klamboe hadden zien liggen, waren er heel wat lucifers uitgebrand. Waren ze ten laatste afgetrokken, dan kwamen de talrijke kamponghonden en blaften en huilden zonder ophouden tegen dat vreemde witte ding, dat mijn woning was. Nu en dan kwam er een binnen en liep over borden of tegen een flesch aan en sloeg dan, verschrikt door het gerinkel, met groot geraas op de vlucht.

Ook de varkens maakten hunne opwachting. Eens werd ik wakker doordat zoo'n monster zich zijn rug stond te schuren tegen den rand van mijn bed, dat door die bewerking haast onderstboven ging.

En bij dat alles voortdurend nog hanengekraai. Van Batoeriti ging het steeds hooger en hooger, door koffietuinen en dan door het oerwoud met zijn boomvarens en dicht bemoste casuarinen. De weg zou voeren langs het meer Bratan, een groot bergmeer op 3000 voet hoogte. Telkens bij eene kromming van den weg hoopte ik het te zien, maar het woud scheen eindeloos. Eindelijk, daar was het meer!

Het is een vreemde gewaarwording daar zoo plotseling, op die hoogte, in dat dichte oerwoud, waar de smalle weg zich kronkelt tegen de steile hellingen, tusschen knoestige woudreuzen met bochtige takken, in dat woud, waar niets recht is, waar alles, als worstelend om lucht en licht, zich wringt en draait om den voorrang, daar zoo plotseling die reusachtig groote, spiegelgladde watervlakte zich te zien uitspreiden in majestueuse kalmte.

— — — — — — — — — — — — — — —

Toen kwam weer het sombere woud en vier uur later was ik te Gitgit.»

Oost-Indische Berichten.

Een Baliër over Bali. „Wajang Darmo" schrijft in de Preangerbode over het door A geopperde plan om een gedenkteeken op te richten ter eere van den radja van Badoeng en zijn lotgenooten.

In hoeverre, zegt hij, die gevallen Badoengsche mannen, vrouwen en kinderen helden zijn, niet minder, integendeel meer zelfs dan Leonidas en zijn dapperen, wil ik liever in het midden laten. Doch dit is zeker waar, dat de vorst van Badoeng gevallen is voor zijn vaste overtuiging dat hij onschuldig was, zijn onwrikbare volharding, terwijl de poenggawa's en andere trawanten, vrouwen en kinderen zich opgeofferd hebben uit trouw en gehechtheid aan hun vorstenhuis. Zeker is het te bejammeren, dat honderden onschuldigen zoowel mannen als vrouwen, kinderen als grijsaards het met den dood moesten bekoopen die verknochtheid aan dien enkelen dommen man wiens hardnekkigheid en onwetendheid voortvloeienden uit onkunde en wiens verstand beneveld was, dat hij zich zelf en honderden der zijnen voor die onwrikbare volharding, een andere zaak waardig, opofferde. En . . John Chinaman lacht in zijn vuistje!

Het stuk pleit evenwel voor het menschlievend hart van den schrijver, die ook iets voelt voor de domme inboorlingen, hoever zij in alles ook ten achteren mogen zijn bij de ontwikkelde Hollanders. Den schrijver zij daarom in stilte de oprechte dank der Baliërs toegeroepen!

Dank voor die goede gezindheid voor de Badoengers, die voor een fiere overtuiging, voor eer en trouw aan hun vorst, den heldendood" zijn gestorven. Moge het gebeurde slechts een klein bewijs wezen, dat niet alle inlanders „jabroeders" zijn!

Maar och arme! wat hebben wij Balineezen aan een monument, hoe grootsch en indrukwekkend het in het oog van den Westerling ook moge zijn. Wij zijn geen enthousiasten! Wij berusten in alles, wat het noodlot ons ook moge aanbrengen! Het is de wil van Batara Goeroe geweest, dat alles zoo is afgeloopen! Het had anders kunnen zijn! Alles is nu uit! „Wij minder bekrompen dan enkelingen eeuwen geleden op Java moeten zulk fier bewustzijn van een klein volk opheffen". Ja, juist! Gij zegt het.

Dat is je ware! Opheffen zij de leus! Wij arme Balineezen zijn helaas! nog zeer ver ten achter! Waarin? Ja, in alles! Wat is een Balinees in vergelijking met den Javaan of den Soendanees? Nog minder zelfs dan een domme goenoenger! Is de schrijver wel ooit op Bali geweest? Kent hij den Balinees. Ik denk van niet. Anders zou hij niet geschreven hebben van een bescheiden steen waarop in vier Europeesche talen de reden van het motief vermeld staat, „waarom de voorbijganger hier even moet rusten onder de tjemara's, die met de branding hen iets van het Nirwana influisteren". Voorwaar geen kleinigheid. In

vier Europeesche talen". Welken wandelaar bedoelt de geachte schrijver? In een uithoek van Indië, ver uit de buurt der bewoonde wereld! Den Balinees? wellicht? Een Baliër, die vier Europeesche talen spreekt, behoort zeker nog tot de pia vota! Ik mag innig blij zijn, wanneer er op het geheele eiland Bali een twintigtal mijner landgenooten zijn, die Latijnsch karakter behoorlijk kennen. Ik ben er zeker van, dat er geen twee Baliërs zijn, die de Hollandsche taal spreken en schrijven, laat staan „vier" Europeesche talen.

Geef hun daarom een paar gewone inlandsche lagere scholen, waar de balineesche jeugd een weinig kundigheden kan opdoen; opdat zij wete dat er nog andere landen op de wereld bestaan, mooier dan Bali, en dat nog andere menschen, veel meer ontwikkeld dan zij, op dezen aardbol wonen. Dat de oogen der Balineezen geopend worden, opdat zij zien kunnen, dat er nog heel veel moois op de wereld te bezichtigen is; opdat zij ook weten kunnen dat men behalve op Bali ook nog op andere plaatsen op deze aarde leven kan. Dat zal naar mijn bescheiden meening een blijvend monument voor de Baliërs zijn waartegen zij opzien zullen met eerbied en met gevoel van waardeering voor den schenker! Is zoo'n school niet grootscher en indrukwekkender dan een Hindoemonument? Moge deze mijn vurige bede vervuld worden, dat ze niet langer tot de vrome bedewenschen behoore, voor het welzijn van land en volk en in het belang van de Nederlandsch-Indische Regeering zelf!

Een eeresaluut uit de verte aan de gevallen Badoengers voor hun fiere overtuiging en voor hun trouw aan den vorst en zijn huis! Zij verkozen den dood boven een ballingschap. Verwonderen wij ons daarover niet. Zie den Bedawi (bedoein) in dien kalen, dorren woestijn van het rotsachtige Arabië, in die verzengende hitte! Trekt hij niet met vrouw en kinderen en zijn kudde schapen en kameelen van plaats tot plaats, waar de grond hem wat gras en distels aanbiedt voor zijn beesten? Verkiest hij zulk een zwervend leven niet boven dat in een rumoerige stad, waar alles van den vroegen morgen tot den laten avond steeds in beweging is voor den strijd om het bestaan? Bemint hij zijn spelonk in een kale rots, waar hij het vermoeide lichaam rustig kan nederleggen, ver verwijderd van het vertier eener bewoonde wereld, niet boven een woning in een groote stad met al haar moderne amusementen?

Zie den Badoej in zijn hut op het Kendang gebergte! Houdt hij zich niet afgescheiden van de overige Soendaneezen, zijne stamverwanten? Verkiest hij het leven in die woeste natuur, waar hij zijn Batara Toenggal ongestoord kan aanbidden, niet boven dat in een land, waar het stoomros den geheelen dag snuift en snuift over ijzeren banen?

Wend uw oog naar den Bromo, en zie daar dien Tenggerees op de helling van het Tenggergebergte! Zie hem daar in zijn dorp: circa 6000 voet boven den zeespiegel! Zie hem in zijn ellendigen hut met rieten dak, en de voegen der planken omwanding met alang-alang aan den buitenkant dichtgestopt, ter beschutting tegen de gure, vinnig koude berglucht! Leeft hij daar niet gelukkig te midden zijner velden, waar slechts de aardappel en de mais groeien kunnen? Aanbidt hij daar in die wolken zijn Dewa Soeja niet even vurig, als de Islam zijn Allah en de Christen zijn God? Verkiest hij het leven in die door merg en been dringende koude niet?

De Dajak van Apo Kajan is niet minder gelukkig te midden zijner ladangs en omringd door koppensnellers, die dag en nacht op zijn Dajaksch hoofd loeren.

En wat zegt ge wel van den Papoea of den Alfoer, den Timorees en weet ik al niet wat, die aan het leven in zijn eigen land de voorkeur geeft boven dat op andere hem onbekende plaatsen? Doch genoeg!

Verwonderen wij ons dan ook niet, dat de Balinees, die op den natuurmensch nog gelijkt, zoo gehecht is aan zijn desa, waar hij het levenslicht heeft aanschouwd, waar eenmaal zijn lichaam aan moeder aarde toevertrouwd zal worden of waar het vernielend vuur zijn lijk zal verteren en waar hij zijns gelijken in zake Godsdienst, zeden en gewoonten, en.... ontwikkeling, vindt, met wie hij dagelijks kan omgaan, dewijl hij met bekrompen verstand nog niet verder kan zien dan zijn neus lang is, in den letterlijken zin van het woord!

Daar in zijn poeri, waar hij zich den geheelen dag hartstochtelijk kan amuseeren met hanenkloppartijen of met een verderfelijk dobbelspel, waar geen politie hem in zijn vermaak komt storen, waar hij wellustig en ongestoord de opiumpijp kan hanteeren, waar geen onbescheiden oog hem kan komen begluren, daar verkiest hij zijn ellendig bestaan, boven in ballingschap. Helaas, de lage trap van ontwikkeling, waarop hij nog staat, helpt een handje mee, om hem in het verderf te storten. In stilte fluistert ze hem in het oor, dat hij den dood liever in zijn eigen land moet zoeken. Daar te sterven in den vreemde, waar geen sterveling iets van zijn taal verstaat, van zijn zeden en gewoonten en niet minder van zijn godsdienst begrijpt, o, wat een ellendeling is hij dan, dat hij den dood niet verkiest boven zoo'n ballingschap? Is daar op die vreemde plaats, zoo ver verwijderd van zijn negorij, ook een pedanda, een priester-Brahmaan, die voor hem, na zijn dood gewijd water komt plengen op zijn lijk, om hem al dichter en dichter bij de Wereldziel, Brahma, te brengen? Vindt zijn ziel daar in den vreemde ook rust als in zijn eigen land? Wordt zijn lijk daar in die verre landen ook ge„abene" (verbrand)? Zie, dat alles kan hij zich moeielijk voorstellen vanwege zijn bekrompen verstand! Dan maar liever den dood gezocht! De pedanda's komen! Met hun gluiperige oogen en gefronste wenkbrauwen zien ze de verzamelde menigte doordringend aan, gelijk een tijger, die zijn prooi wil bespringen!

Een voor een nemen ze de bukkende menschen op en lezen in het binnenste hunner ziel. Zij voorspellen allen den dood! De kanonnen zullen bulderen, de „snapangs setan" knetteren! Het gekletter der wapenen zal alles in de poeri doen verstommen! Groote vlammen, hemelhoog, zullen weldra de huizen der Baliërs verteren! De mannen liggen zieltogend ter aarde, geveld door de bajonetten der soldaten!

De vrouwen jammeren, de maagden worden ontvoerd door de krijgslieden, de kinderen schreeuwen om hun moeders, maar zullen te pletter geslagen worden door de onbarmhartige Blanda's! Hun barang zal gerampast worden! Dan maar beter te sterven! Zoo iets te beleven, neen, nooit! Dat gaat mijn verstand te boven! Welnu, allen ten doode gewijd! Mannen en vrouwen! kinderen en grijsaards! Bereidt U voor op een beter leven na dit leven! De priesters zegenen! Ze prevelen de gebeden en plengen het wijwater over de menigte, den goden geofferd! Batara Goeroe! Ontferm U onzer!

De onsterfelijke ziel is losgerukt („poepoet") van het broeze lichaam! Badoengers! vereenigt u tot één geheel, tot één poepoetan. Samen te leven en samen te sterven zij de leus! De Kompeni aangevallen? Uit die gelederen grijnst de dood u aan! Niet geaarzeld, hem te gemoet! Uw vorst trekt henen naar het schimmenrijk! Getrouwen! Volgt hem daarheen! Ook dáár immers moet hij door zijn vrouwen en trawanten worden bediend. Zijn rijdieren, zijn draagstoel met groot gevolg, allen moeten mee naar het rijk der schimmen waar een beter leven u wacht! Het aardsche slijk weggesmeten of verbrand, de huizen en padischuren, het resultaat van jaren langen noesten vlijt, aan de vlammen prijs gegeven? Weifelt niet, werpt u in de armen van Kali Doerga! Onbeschrijfelijk is de omhelzing! De Godin voert u naar hooge sfeeren; in die onbekende wereld wacht u een beter loon!.....

Zoo denkt de Balinees.

De Banka-Exploitatie. Naar aanleiding van de Regeeringsopdracht aan den heer R. J. Boers om in Europa verschillende mijnbouwondernemingen te bezoeken, in verband met het koelie-vraagstuk ten aanzien van Banka en de mogelijke verlaging van de productiekosten van het Banka-tin schrijft iemand, die zich teekent Een mijningenieur, in het Bat. Nbld. van 26 Nov. jl. een hoofdartikel, waarin hij o.a. zegt:

„Ik beken dat ik, dit lezende, vrij raar stond te kijken. Men kan zich toch dergelijke ongerijmdheden niet zoo vlug indenken wanneer men den particulieren mijnbouw meer van nabij kent. De mijnbouw op Banka is toch geen nieuw bedrijf en moet men daar nu nog, na zooveel jaren gewerkt te hebben, er toe komen, het koelie-vraagstuk te bestudeeren? Eerlijker schuldbekentenis kan men niet verlanden.

Maar ik geloof niet dat de keuze van het studieveld in Europa gelukkig is. Wel kan men in Europa daaromtrent een massa leeren, maar niet meer dan men toch reeds bij alle mijningenieurs bekend mag veronderstellen.

M. i. is er bij den particulieren mijnbouw in Indië op dit gebied meer te leeren dan in Europa. De toestanden hier en ginds loopen zoo zeer uiteen, dat men toch weinig vergelijkingen kan maken. Het werken met koelies onder contract of het werken met vrije arbeiders bijv. geeft reeds zoo'n groot onderscheid, dat men in vele gevallen toch geen parallel kan trekken; nog niet gesproken van de heele reeks van verschillen die de studiereis in Indië wenschelijker zouden maken.

Zeer vreemd lijkt het dan ook dat het geheele mijnwezen niemand onder de ingenieurs zou hebben die voldoende van europeesche mijntoestanden op de hoogte is, om het bruikbare daarvan hier over te nemen en op indische toestanden toepasselijk te maken, en tevens zooveel eigen initiatief en organiseerend talent heeft, om de Banka-zaak in het reine te brengen. Is dit werkelijk het geval, en het heeft er veel van, dan moet de oorzaak m. i. daarin gezocht worden, dat de gouvernements mijningenieur te veel aan zijn bureau verbonden is en niet geleerd heeft om met werkvolk om te gaan en in dergelijke zaken op te treden, de enkele uitzonderingen daargelaten. Een mijningenieur die aangewezen is om aan het hoofd eener grootere of kleinere onderneming te staan, moet toch in de eerste plaats met werkvolk weten om te gaan, hun werkzaamheden weten in te deelen en administratie en werk zoodanig te regelen, als dit voor de onderneming het meest geschikt is. Enfin, men wil verbeteren en wij zullen maar hopen dat de uitzending van den heer Boers een beetje onhandig

FEUILLETON.

In het Land van Belofte.

Naar het Duitsch van

FRIEDA VON BULOW.

XVIII.

Maleens koorts duurde vier dagen en nachten.

Toen zij op den vijfden dag na een rustigen slaap geheel koortsvrij ontwaakte, wilde zij opstaan en zich laten aankleeden.

Zij was echter van bed af niet verder dan tot de waschtafel geloopen, toen zij van zwakte in onmacht viel.

Zij moest teruggedragen worden naar bed.

Den ganschen morgen dronk zij kleine teugjes portwijn om zich te versterken, want in den namiddag moest het opstaan haar, hoe dan ook, gelukken.

Krome zou den volgenden dag met het krieken van den morgen met zijn troep op marsch gaan.

In een wit, ruim morgenkleed gehuld, lag zij eindelijk in de hal, op de chaise-longue. Van de inspanning, het zoover te brengen, trilden al haar leden, haar spieren deden hevig pijn, en uit louter zwakte welden haar de tranen uit de oogen.

Het liefste was zij terstond weer te bed gaan liggen; maar „hij" moest heden komen, om afscheid te nemen.

Sedert hij onlangs om Père Dieudonné gezonden, haar melk te drinken gegeven, en de bedienden uitgescholden had, was hij niet meer aan huis geweest.

Slechts door Bobosjo had hij tweemaal per dag naar haar toestand laten informeeren.

Daarentegen hadden Mr. Chester, de dames van de Engelsche Missie en de Fransche nonnen haar trouw bezocht.

Door haar was zij te weten gekomen, hoe opgewonden en rumoerig het in de stad was.

Krome had den Stadhouder voor den aanval der muitende Arabieren verantwoordelijk gesteld, en had hem „ongelooflijke" eischen gesteld voor schadevergoeding en boete.

Hij had in allerijl een strafexpeditie uitgerust en daarbij van den stadhouder ondersteuning verlangd.

Mr. Chester, die de correctheid zelve was, placht anders niet over politiek — als een uitsluitend mannelijke aangelegenheid — te spreken, allerminst wel aan een ziekbed.

Dat zij het ditmaal tegenover Maleen gedaan had, en wel op levendigen, eenigszins scherpen toon, bewees welk een opwinding er heerschte.

Men zag wel, dat de jonge doctor Krome, die de Duitsche kolonisatie leidde, voor niets terugdeinsde.

Men vroeg zich ongerust af: Wat zullen wij nu weer beleven?

Men verwachtte, de stad in handen der Duitschers te zien overgaan.

„Inderdaad barones," had Mr. Chester gezegd, „de heer Krome is een heel gevaarlijk mensch, en ik kan niet begrijpen, dat er nog zijn, die hem bewonderen."

„Maar wij bewonderen hem allen."

„Well Y am sorry for you all," was het op eenigszins spijtigen toon gegeven antwoord.

Maleen was veel te mat, om zich daarover op te winden.

De straten boden een woelig schouwspel aan. Ongeregelde troepen Arabieren, Bedouïnen, galoppeerden met ingelegde lansen over het hobbelige plaveisel, dan hoorde men weer oefeningsschoten, of de Janitzarenmuziek speelde het volkslied.

„Tsjekanajo," zeide Maleen, „breng mij toch eens dat ivoren handspiegeltje, dat op de waschtafel ligt."

De zwarte haalde het à la Watteau beschilderde spiegeltje.

Maleen keek er in en liet met een heftige siddering de hand zinken.

Neen, hoe was dat mogelijk?! Zij had zeker verkeerd gekeken!

Nogmaals hief zij den spiegel op. Het beeld bleef hetzelfde.

Kon men werkelijk in vier dagen zoo veranderen?

Haar gelaatspieren hingen slap neer, haar oogen lagen diep, met zwarte kringen er onder, haar lippen waren bloedeloos, haar kleur als van een lijk.

Men moest schrikken, als men haar zoo zag!

Zij liet zich door Tsjekanajo een glanzend zijden, bonte Indische shawl brengen en sloeg die om de schouders. Het hielp niet veel, maar het verzachtte toch een weinig dat lijkachtige van wit in wit. En vroeger had wit haar toch zoo goed gekleed.

„Ik ben eenvoudig leelijk geworden," dacht zij. „Daar is niets aan te veranderen! En dat hij mij nu zoo voor het laatst zien, en in gedachten houden moet!"

Doch haar volgende gedachte was:

„Daar er nu toch een eind aan komen moet, hindert het ook niet. Het is wel goed zoo."

Zij wachtte lang, naar het haar voorkwam.

Eindelijk hoorde zij zijn snellen, harden tred op de trappen.

Maar hij was niet alleen. De heer von Rosen was bij hem.

Rosen was haar sympathiek, maar op dit oogenblik gaf zijn verschijning haar de smart van een bittere ontgoocheling.

Zij wilde hem, die zij zoo warm liefhad, wel opgeven immers, maar na een laatste, ongestoord samenzijn, een innig, teeder afscheid. Dat had zij gehoopt, daarop had zij gerekend.

is voorgesteld. Het zou dan ook werkelijk te dwaas zijn!"

Na nog eenige technische opmerkingen o. m. over het gebruik van machinerieën gemaakt te hebben, komt Mijningenieur tot de volgende conclusie:

„Daarom beginne men ook nu weer niet met eerst alle mogelijke commissies of personen uit te zenden naar verschillende deelen der wereld. Dat houdt de verbetering der toestanden weer geruimen tijd tegen. In urgente gevallen — en op Banka is verbetering urgent — is het beter direct zelf de handen aan het werk te slaan en de zaken zoo in te richten als het behoort. Heusch, men behoeft daarvoor niet naar Europa. Ieder gouvernements-mijningenieur is, of moet ten minste, voldoende van die toestanden op de hoogte zijn."

De Javasche Bank en de Effectenmarkt. In het Soer. Hbld. lezen wij:

Een artikel in het Ned. Ind. Effectenblad van 23 dezer zal niet nalaten de aandacht te trekken. Het moge door geen onderteekening zijn herkomst verraden, in de aanwijzing van het vaderschap tast niemand mis, die het bedrijf der wisselaars aan Batavia's Groote Rivier heeft gadegeslagen.

Zijn geboorte dankt het stuk aan de jongste renteverhooging over de geheele linie, jl. Donderdag door de Javasche Bank bekend gemaakt. De schrijver poogt de vraag te beantwoorden, van welk proces deze verhooging het effect is, en hij geeft als zijn meening dat de zuivere beleening van effecten heeft plaats gemaakt voor de beursleening, de beleening op prolongatie. In de onderscheiding is de schrijver o.i. niet erg gelukkig: het op prolongatie uitzetten van geld is, dit tijdelijk vruchtbaar — rentegevend voor den uitleener — maken, „met terzijdestelling van schier alle hoogere beginselen, die bij het in beleening geven door een circulatiebank hoofdzaak zijn en blijven moeten." Hiertegen zal men zeker kunnen aanvoeren dat slechts door die beleeningen, die het handelsverkeer rechtsstreeks ten goede komen, een hooger beginsel wordt gediend, terwijl het verstrekken van gelden op effecten als onderpanden, waarbij het doel voorzit van het goedkoope geld der Javasche Bank te profiteeren, allerminst bevorderlijk is aan de algemeene welvaart. Echter legt de schrijver den vinger op de wond, waar hij doet uitkomen dat de Javasche Bank in ongelegenheid is geraakt, doordat het gouvernement van Nederlandsch Indië met zijn zware cijnsheffing de bank dwingt tot het doen van zaken waarmede een circulatiebank zich eigenlijk niet moest afgeven. Of, zooals het in het Ned. Ind. Effectenblad gezegd wordt:, „De bank moet, uitgezogen als ze wordt met circa anderhalve ton per jaar door den staat, om voor hare deelhebbers geen al te slechte zaken te maken, transigeeren met de gulden regelen, die een circulatiebank nooit uit het oog mag verliezen, wil zij van het fiduciaire geld geen fictie maken."

Praktisch is het voorstel van den schrijver om te Batavia een prolongatiebeurs te scheppen ter ontspanning van de uitzettingen der bank, die op het hoofd effecten „min of meer" te hoog zijn. Een emissie van 60 millioen bankbiljetten, zegt hij, gedoogt geen *f* 22 millioen beleening op effecten als normaal. Voor de stichting van zoo'n prolongatie-instelling doet de schrijver een beroep op mr. Vissering en . . . op de Bataviasche makelaars.

Aan 't slot vinden wij nog deze uitspraak: „Een Bataviasche prolongatiemarkt kan de Bataviasche effectenmarkt voor inzinking behoeden." Wij erkennen den man die deze uitspraak heeft geformuleerd, op 't stuk van kennis van het bankbedrijf en wat hiermee samenhangt gaarne als onze meerdere, maar kunnen niet inzien dat zoo'n prolongatiemarkt een soort van ramp kan voorhoeden. De inzinkingsbeweging van de Bataviasche effectenmarkt zooals die er tegenwoordig uitziet, zal de algemeene welvaart zeker niet volgen. Wij voor ons zouden die inzinking nog zoo kwaad niet vinden: er gaat op de genoemde markt weinig reëels om; de rest is inreëel, en bij een verdwijning hiervan zijn de eenigen die scha lijden de makelaars. Deze heeren mogen nuttig zijn — bookmakers zijn het in hun soort ook — groot kan het nut van tusschenpersonen niet zijn. Ronduit gezegd zouden wij het toejuichen als de Bataviasche dobbel-, wij bedoelen effectenmarkt, eens flink inzonk en de zoo gevormde kuil al de trucs en knoeierijen verzwolg, die men thans te baat neemt om „zaken" te doen.

In het Bat. Nbl. van 26 Nov. j.l. schrijft A. onder den titel: **Inlandsche officieren en gemengde compagniën:**

„Men is nu eindelijk zoover, dat de inlandsche officieren zich binnenkort in onze gelederen zullen bevinden en de eerste liefhebbers zich bij de Militaire School te Meester Cornelis kunnen aanmelden. Reeds voordien werd heel wat gesproken en van gedachten gewisseld over de positie, die zij tegenover de europeesche collega's moeten innemen; maar men heeft hetzelfde gedaan bij de instelling van de onderluitenants en men is er niet in geslaagd, een afdoende regeling te treffen en zoo zal het hiermede ook gaan. Toch zal er, dunkt ons, maar één oplossing bestaan, n.l. die waarbij de inlandsche officier, in het actieve leger dienende en mits zijn opleiding met de aan de H. C. opgeleide officieren eenigszins gelijk staat, met zijn hollandschen collega over één kam wordt geschoren. Aan dezen eisch moet echter streng worden vastgehouden. Het moge dan volgens velen, die gaarne zouden willen terugkeeren tot den tijd van den Java-oorlog, toen een groot aantal officieren, ijzervreters en vechtersbazen, niet lezen of schrijven konden, niet noodig zijn den aanstaanden luitenant vakken ter algemeene ontwikkeling te onderwijzen, hier moet daaraan wel worden gedaan; de inlander moet van 't oogenblik van indienstreding als Europeaan worden afgericht en kennis maken met die leervakken, die hun ook, buiten hun betrekking, recht op een oordeel in een discours geven.

Eerst dan kan van een gelijkstelling in den waren zin des woords sprake zijn, een gelijkstelling die èn voor de goede verstandhouding in het officierskorps der infanterie, èn met hèt oog op de troepen zal moeten bestaan.

Een geheel afzonderlijke promotie zal in dien zin noodig blijken, dat de bevordering geschiedt op hetzelfde moment dat de europeesche kameraden van dezelfde of ongeveer gelijktijdige aanstelling bevordering maken.

Aannemende, dat aan bovengenoemden eisch in de toekomst zal worden voldaan, de inlandsche officier alleen wat landaard en godsdienst betreft verschilpunten met de overige luitenants zal opleveren, rijst de vraag: moeten zij bij amboneesche en inlandsche compagniën worden geplaatst (natuurlijk niet bij europeesche), of is thans het moment gekomen om tot de oprichting van de gemengde compagnie over te gaan?

Ons dunkt ja, althans om tot uitgebreide proeven in die richting over te gaan.

. . . .

Te Bali waren de beide uit Buitenzorg gezonden observatiecompagniën gemengd en bestonden deze grootendeels uit inlanders. Met een dezer compagniën werd de geweldige tweedaagsche marsch van Boeleleng naar Tabanan gemaakt, op de kaart van weinig beteekenis, maar in werkelijkheid door het overtrekken der waterscheiding in 't Noorden van Tabanan, in 't kort door den toestand van wegen en terreinen, buitengewoon zwaar. Het was met een uit inlanders en Europeanen bestaand detachementje, dat de commandant der compagnie, lang vóór de hoofdmacht, de grenzen van het vijandelijk gebied durfde overschrijden. En slaat men dien officier na over zijn ondervinding met deze troep, bestaande grootendeels nog wel uit jonge, onervaren soldaten, dan zal zijn oordeel zeer gunstig luiden.

De inlander is bovendien den Europeaan te velde tot voorbeeld, wat betreft zijn inschikkelijkheid en zijn handigheid om zich spoedig ergens thuis te voelen. De Europeaan „kankert", als regel, tegen alles; voeding, bepakking, wegen, weder, enz.; de inlander doet zulks niet of althans niet hoorbaar. Eenmaal in een bivak aangekomen, waar een onderdak moet worden opgericht, zijn het de inlanders die in minder dan geen tijd het noodige bij elkaar hebben; de Europeaan laat het liever een ander voor hem doen. Wel opmerkelijk was het, dat toen te Den Pasar tot een spoedige bouw van barakken moest worden overgegaan, de compagniën ter bespoediging der werkzaamheden tijdelijk gemengd werden gemaakt.

En ook dergelijke eigenschappen werken mede tot bepaling van de waarde als soldaat vooral in den strijd tegen den I. V., waarin veel geloopen, gebouwd en verhuisd wordt, en dus veel reden tot gemopper bestaat.

Zoodoende moeten beide landaarden elkaar aanvullen, elkanders goede eigenschappen waardeeren en overnemen, de slechte leeren veroordeelen.

Nog eens, de aanvoering is hier alles en waar deze in de toekomst goed kan zijn, is nu het moment aangebroken de gemengde compagnie in het leven te roepen, althans daarmede de meest uitgebreide proeven te doen nemen, door mannen, die volkomen ter zake kundig zijn."

Inlandsch onderwijs. Hoe dringende behoefte in Indië aan meer onderwijsgelegenheden voor de inlandsche bevolking bestaat, blijkt uit het bericht in de Preanger-Bode van 25 Nov. j.l.: „voor het op 22 en 23 dezer afgenomen toelatingsexamen voor onze Kweekschool voor 9 zegge negen open plaatsen waren opgekomen uit Bantam 11, uit Batavia 28, Tjiribon 18 en uit de Preanger 148 candidaten.

Van de 57 candidaten uit Bantam, Batavia en Tjirebon slaagden er 16, waarvan alleen konden worden toegelaten: uit Bantam twee, uit Batavia vijf en uit Tjirebon twee.

De 148 candidaten uit de Preanger werden maar heelemaal niet geëxamineerd, omdat er voor hen toch geen plaats open was."

Japansche Schepen naar Java. Onder de nieuw opterichten japansche scheepvaartmaatschappijen is er een die een geregelden dienst zal onderhouden tusschen Java en Japan. Aanvankelijk zullen vier schepen uitgerust worden.

Nu voelde zij opeens, dat de scheiding niet iets was, dat gebeuren moest, doch iets, dat reeds achter haar lag.

„Zonder woord, zonder afscheidsgroet
Ik thans van u gaan scheiden moet,
Wie had dit treurig eind vermoed,
In onzen goeden tijd?"

De beide heeren waren reeds gekleed voor de expeditie, gelaarsd en gespoord.

Krome zag haar aan, verschrikt en bedroefd over haar veranderd uiterlijk.

„Het is verschrikkelijk, dat u zoo lijden moet," zeide hij, het noodlot verwenschende.

„Het is heel niet erg geweest," gaf zij ten antwoord „Alleen die onnatuurlijke zwakte nu, maakt me neerslachtig. Ik kan nauwelijks een lid verroeren, zonder gevoelige spierpijn."

„U zal veel geduld noodig hebben, barones," zeide Rosen. „Zoo snel als met de koorts de krachten afnemen, zoo langzaam komen zij terug."

„De wil kan ook hier veel dwingen," sprak Krome.

„Gelukkig treedt iedere volgende aanval minder heftig op," merkte Rosen aan. „Ten slotte heeft men telkens na een paar uur met een attaque afgerekend,"

„Of men raakt er heelemaal af," voegde Krome er bij.

Daarop begon hij over de gevaarlijke positie van alle aan de kusten en in het binnenland gestationneerde Duitschers.

„Ook Dietlas en uw broer zijn helaas lang niet veilig."

„Veilig zijn wij immers geen van allen," antwoordde zij rustig.

„Niet geheel, neen; maar in ieder geval biedt Oengoedja, met zijn Europeesche consulaten en schepen, toch nog de beste schuilplaats. Het komt er nu maar op aan, of men mij in Duitschland rugsteunt. De steen is aan het rollen gebracht. Wij zijn de wederrechtelijk aangevallenen, en hebben daarom alle recht op onze zijde. De zaak is nu, uit dit voordeel te halen, wat er uit te halen valt. Beschroomdheid is hier niet op haar plaats. Het oogenblik is gekomen, dat het mooie Oengoedja met zijn omgeving in onze handen moet overgaan."

„Inshallah!" zei Rosen, met de geliefkoosde uitdrukking van de Mohammedanen.

„Maar nu, beste Rosen, moeten wij gaan."

Krome stond op, en kuste Maleen's magere, witte hand.

Rosen trad snel naar de balustrade en keek naar de kleine apen en parelhoenders,

„Waar het heldre bronnat klatert."

Hij begreep welk een smartvol oogenblik deze moede, bleeke vrouw te doorworstelen had. Daar hij een teergevoelig mensch was, wenschte hij zichzelf ver weg. De chef had er heden op gestaan, dat hij met hem mee zou gaan — in elk geval uit ernstige overwegingen, waarvoor hij hem achting toedroeg. Maar het was niet aangenaam.

Intusschen zeide Krome met gedempte stem tegen Maleen:

„Het is zeer wel mogelijk, dat wij elkander op aarde niet weerzien. Maar hoe het ook ga, voor hetgeen u voor mij is geweest, zal ik u dank brengen, zoolang ik leef."

De tranen beletten haar het spreken.

Nog eens drukten hij de lippen op haar hand, nog eens zag hij haar diep en ernstig in de oogen, toen wendde hij zich snel af.

„Hola, Rosen, oude jongen! Voorwaarts!"

Zonder om te zien snelde hij de trappen af.

Rosen volgde hem, na een zwijgende, diepe buiging voor de baronesse.

Nog lang vloeiden Maleen's tranen.

. . . .

Tegen den avond van den volgenden dag kwam Mademoiselle d'Eltville, die verscheiden nachten bij Maleen doorwaakt had, en haar zoo zorgvuldig mogelijk verpleegd.

Zij waren heel vertrouwelijk met elkander geworden. Maleen lag reeds te bed. Zij was er zeer vroeg heen gegaan, want in bed voelde zij zich nog altijd het beste.

Zij zag de Française met groote, ernstige oogen aan en zeide:

„Nu zijn zij weg."

„Wie?"

„Krome en zijn officieren."

„Dat de heer Krome weg is, dat is goed. En wel in de eerste plaats voor u, kindlief."

„Voor mij!?" herhaalde Maleen.

Mademoiselle d'Eltville leunde in haar stoel achterover, zuchtte en keek in gedachten verdiept voor zich uit.

Maleen sloeg haar schuw gade. Zij durfde niet vragen naar haar gedachten.

Eindelijk sloeg Mademoiselle Josephine de oogen op en zeide:

„Men heeft in den laatsten tijd over de intimiteit van uw omgang met Krome gesproken."

„O!" zeide Maleen zacht. „Wat zegt men dan?"

„Waartoe die babbelpraatjes te herhalen? Maar gebabbeld wordt er. En dat doet mij van harte leed. Daarom ben ik blij, dat u de gelegenheid thans ontnomen is, aan die praatjes nieuw voedsel te geven."

Maleen vouwde de waswitte handen op haar witte dek en sprak met kinderlijken ernst en innigheid in haar blik:

„Ik heb hem zoo lief."

„Malheureuse enfant," mompelde de Française verschrikt.

(*Wordt vervolgd.*)

West-Indië.

Curaçao. Men begint op de bovenwindsche eilanden dezer kolonie danig te mopperen, maar een typisch staaltje is zeker wel dat van een kolonist met een zoo goeden nederlandschen naam als van Romondt, die tot den gouverneur der kolonie een open brief richt, ook in de *Amigoe* opgenomen, met een heel lijstje klachten in — de engelsche taal.

Het schrijven is uit Philipsburg in het nederlandsche gedeelte van St. Martin en kan onzes inziens slechts beschouwd worden als een ietwat uitvoerig protest tegen een aanslag in de inkomsten-belasting, waarbij dan tegelijkertijd verschillende onderwerpen er bij gehaald worden, om te doen zien, dat er nog heel wat voor St. Martin te doen valt.

Schrijver wil op rechtsgebied een ommegaanden rechter voor de drie Bovenwindsche eilanden, heeft blijkbaar een broertje dood aan de inkomstenbelasting en meent dat het moederland wat meer voor St. Martin zou kunnen doen, gelijk het „engelsche gouvernement zijne eigen koloniën bijspringt."

Wanneer we nu nog vernemen, dat de heer van R. niets meer of minder verlangt, dan een droogdok te te Pt. Blanch Bay, dan kunnen zijn eischen in zake bestuurshulp wel gematigd? worden geheeten. En wat die vergelijking met de engelsche bezittingen aangaat, hoe komt het dan, zoo het waar zoude wezen, dat het engelsch gouvernement zoo scheutig is, dat ook op de engelsch-westindische eilanden gelijke grieven bestaan en gelijke ontevredenheid heerscht?

De westindische eilanden hebben alle een tijdperk van voorspoed gekend, toen de suiker nog zoo duur was en de slavenarbeid betrekkelijk goedkoop, zooals tal van oude Hanse-steden, als b.v. het kleine Arnemuiden, van heden, daar zijn om te bewijzen, dat wat nu klein en vergeten is, eertijds groot en machtig kan zijn geweest.

Wanneer de Caraïbische Zee geen zee maar een aaneengesloten land ware zouden nog al die havens geen reden van bestaan hebben, die men nu, zonder achterland, op al die eilanden en eilandjes, onverschillig onder welke vlag ze staan, meent te kunnen in het leven roepen. Wij beseffen volkomen, dat het hard is voor hen, bij wie de oude voorspoed nog in het geheugen voortleeft, al dien luister verdwenen te zien, doch meenen dat het onbillijk is, er het moederland een verwijt van te maken, onbillijk ook om hiervan te eischen, dat het de gelden zijner belasting-betalers werpt in den bodemloozen put, van kunstmatige bevordering van bedrijven, die zoodra de steun ophoudt weder in het niet zouden verzinken.

Dit sluit niet in dat het gouvernement niet, waar maar eenigen kans op welslagen zich biedt, helpend het particulier initiatief zou bijspringen, maar juist ten aanzien van St. Martin, vanwaar de klacht over de moederlandsche schrielheid komt, dringt zich bij ons de vraag op, of de ondervinding het gouvernement niet huiverig doet maken om zijn hulp te verleenen. Wij meenen ons te herinneren, dat de *Amigoe* er op wees, hoe gelden, verstrekt voor bevordering van den landbouw op St. Martin, door betrokkenen werden gebezigd voor aanplantingen overal behalve in het nederlandsche gedeelte van dat eiland. Zulke praktijken lokken niet uit tot voortgaan met zulken steun.

„Bevorder den handel," roept de heer van R. het bestuur toe, „en blijf ons met uwe belastingen van het lijf, totdat wij er heelemaal bovenop zijn."

't Is wel heel makkelijk om anderen voor het werk te laten opkomen, en daartoe zelf geen hand uit te steken dan om de vruchten te plukken, gesteld dat de boom vruchten dragen kan, noch daartoe iets bij te dragen, maar waar de heer v. R. zich laat voorstaan op het „inalienable right of a Dutch Burger" om maatregelen te critiseeren, meenen wij er op te moeten wijzen dat er ook zoo iets bestaat als den plicht van een hollandsch burger om naar de mate zijner krachten bij te dragen in de algemeene kosten, en wanneer we nu weten dat heel St. Martin, het nederlandsch gedeelte wel te verstaan, in de eerste negen maanden van dit jaar nagenoeg overeenkomstig de raming aan belastingen, invoerrechten daaronder begrepen, een som van ruim 9000 gld. opbracht, dan kan o. i. niet gezegd worden dat den luitjes het vel over de ooren wordt gehaald.

De heer v. R. meende op te moeten komen tegen den te hoogen aanslag te zijnen opzichte en onregelmatigheden bij den aanslag van anderen, maar heeft o.i. aan de eigen zaak weinig kracht bijgezet, door zijn *sneer* aan het adres van den Raad van Beroep op Curaçao, die hem blijkbaar in het ongelijk stelde en nu wordt afgeschilderd als „These most potent, grave and reverend Signiors."

Een andere klacht, die wij in de curaçaosche bladen aantroffen, geldt de politie, welker reorganisatie de heer J. L. C. Monsanto in de *Vrijmoedige* bepleit, op grond van de onbruikbaarheid van het menschenmateriaal, de voldoende getalsterkte en de te geringe bezoldiging.

De *Amigoe* meent dat op de klachten ten opzichte van de politie wel wat valt af te dingen, en dat er hier en daar wel eigen schuld bij de klagers ligt, die hunne woningen met zoogenaamde afdakjes omringen en die verhuren aan de eerste, de beste, en nu heel nijdig zijn, dat ze in hunne nabijheid met nachtvlinders en diergelijke opgescheept zitten. Overigens voelt het blad veel voor betere bezoldiging der politie, waardoor men ook betere elementen zal aantrekken, maar toch stelt het de curaçaosche politie nog ten voorbeeld aan menige andere in omringende landen.

Eene goede politie behoort zeker vooral in eene havenplaats tot de meest noodige zaken. Men moge op Curaçao zelf uitmaken of de politie daar aan de vereischten voldoet. Voor ons is de geldelijke consequentie van het meest belang. Wie zal dat betalen?

De ontvangsten in de kolonie over de eerste negen maanden van dit jaar zijn thans voor alle eilanden bekend en wijzen op een totaal van om en bij de 4 tonnen gouds of ruim 400.000 gld. meer dan het drie vierde der raming, zoodat dit jaar wellicht weer 'n meevaller van 'n 50 mille te wachten staat. Wanneer we nu eenmaal in aanmerking nemen dat ongerekend o. a. de pensioenen voor het hoofdeiland op de begrooting van 1907 een bedrag van ruim 80.000 gld. voorkomt als nadeelig saldo bij de rekening van uitgaven en ontvangsten, is, dunkt ons, de vraag gewettigd of voor eene mogelijk wenschelijke, maar blijkens de opmerkingen van de *Amigoe* mogelijk niet noodzakelijke reorganisatie weer 'n slag aan de pomp moet worden gedaan, het hooge subsidie-cijfer moet worden behouden, dat wellicht werkelijk noodige en voor de ontwikkeling nuttige maatregelen in den weg staat.

Wij blijven nog steeds goede hoop koesteren voor het hoofdeiland der kolonie van den damaanleg als middel om door het vasthouden van het water den landbouw aldaar mogelijk te maken en zoo aan een groot deel der bevolking een zeker middel van bestaan te verschaffen. Uit eene mededeeling door den heer Fauel op eene vergadering der Curaçaosche Maatschappij gedaan blijkt nu dat van damaanleg op Maria Mayo reeds goede resultaten werden verkregen.

Op dat terrein zijn nu 22 kleine dammen. De eertijds kale vlakte is nu vruchtbare bouwgrond geworden, bemesting en grondbewerking werd hier ook toegepast, zoodat na nauwkeurige opmaking van alle onkosten, de eigenaar berekent bij het gelukken van dezen oogst 100 pct. winst te zullen maken. Verleden jaar, een zeer slecht regenjaar, had hij de onkosten nog kunnen dekken.

„Dit resultaat is zeker alleszins bemoedigend", merkte de *Amigoe* op „ofschoon hiermede nog niet bewezen is, dat de landbouwende bevolking van de opbrengst harer gronden zal kunnen leven, wat toch het geval zal moeten zijn, wanneer men in den landbouw een bestaansmiddel wil zien voor de bevolking."

Ons dunkt dat het bewijs vrij wel geleverd is. Zelfs in een slecht jaar als het vorige, heeft de eigenaar van Maria Mayo zijn arbeiders kunnen laten leven, om nu in een goed jaar de eigen winst dubbel en dwars op te strijken. Levert het voorbeeld van Maria Mayo niet het bewijs, niet onomstootelijk wegens andere factoren, die daarbij in aanmerking kunnen komen, maar toch vrij zeker, dat de kleine landbouwer bij damaanleg zelfs in een slecht regenjaar zijn arbeid loonend zal kunnen maken?

Meergenoemd blad weet uit goede bron te berichten, dat men het dal van Scherpenheuvel en Zuurzak, welke plantages zich in handen bevinden resp. van de roomsch-catholieke gemeente en van den heer C. Gorsira, geheel zal afwerken om proefondervindelijk de voor- en nadeelen van den damaanleg na te gaan.

Laat ons hopen, dat de uitkomst ook hier eene gunstige moge wezen.

Van Vreemde Koloniën.

Gevangeniswezen in Engelsch-Indië. Wanneer tegenwoordig in Nederlandsch Indië wat nieuws wordt ondernomen of wat moet worden hervormd, staat de Java-Bengalen-waterkaros klaar om de luitjes mee te nemen, die, in commissie gezonden, geacht worden nergens beter zich te kunnen onderrichten dan in het Engelsche land der Hindoes. Ook het gevangeniswezen in Engelsch-Indië heeft een voorwerp van studie voor onze hervormers uitgemaakt en het is daarom wellicht niet van belang ontbloot eens een lokaal blad daarover uit te hooren.

We weten allemaal hoe we, ieder op z'n beurt, gelachen of ons geërgerd hebben over de sprietjestrekkende orang-rantei . . . .

„Wat nog ontbreekt", schreef de *Indian Daily News* „is een beschrijving van de indische gevangenissen door een inlandsch gevangene. Het is een feit, dat een inlandsch boosdoener op het oogenblik, dat hij in de gevangenis gaat, in aanzien toeneemt en mogelijk ook in wijsheid en levenswijze er op vooruit gaat. Hij is beter gevoed en gehuisvest, en er wordt niet meer arbeid van hem gevorderd, dan toen hij zich nog buiten zijn steenen muren in de warme meedoogenlooze wereld ophield. Een van zijn voornaamste zorgen — hoe hij aan de kost komt — is weggenomen en de kleederen, die men hem geeft, al zijn ze nu niet zoo heel mooi, zijn elk geval netjes en heel wat schooner dan wat hij in zijn garderobe tehuis had. En wat den dwangarbeid betreft, kan men zich in de nabijheid van de Centrale gevangenis te Calcutta een denkbeeld vormen, hoe hard die straf is. Een van de taken voor deze luitjes is om water te scheppen uit den vijver bij de renbaan. Daar is gewoonlijk een troep van 'n twintig man mee belast en det oeschouwer ziet dan hoe streng de gevangenistucht is. Bij voorbeeld terwijl de blikken kannen zich langzaam vullen in den vijver beneden, ziet men den armen gestrafte, in bespiegelend stilzwijgen op een balustrade gezeten voor zich uitstarend, of wel in aangenamen kout met een weldoorvoeden bewaker.

De omgeving is vriendelijk; de lucht gezond en de zon juist warm genoeg om iemand een gevoel van welbehagen te schenken. Voor de gestraften, die niet houden van het zitten op een leuning of van een praatje met een bewaker zijn daar nog altijd de renpaarden op de naastgelegen renbaan om naar te kijken . . . ."

'n Gewone rantej-idylle naar Calcutta verplaatst.

De wegen van een groot man. Lord Kitchener is een groot man, wat statuur betreft namelijk. In andere opzichten moet hij daarvan nog blijken geven, en velen betwijfelen of hij wel de rechte man op de rechte plaats is, toen de volksgunst hem aan het hoofd bracht van het grootste engelsche koloniale leger. Verschillende maatregelen van hem uitgaande, moeten onder de inlandsche elementen van het engelsch-indische leger reeds ontstemming hebben teweeg gebracht, waaraan nog voedsel gegeven werd door zijn jongste optreden tegen twee bataljons Moplahs.

De Moplahs, die toch reeds goede diensten hebben bewezen, staan bij hem niet hoog aangeschreven, waarom hij de ontbinding hunner bataljons voorstelde. Men wilde daar evenwel niet van weten. „Daar is bald raad op", dacht de nieuw-bakken lord, die al in z'n ruzietje met lord Curzon getoond heeft, zijn wil door te kunnen drijven. Hij legde zich schijnbaar bij de beslissing neer, maar „zette de deuren wijd open voor de minder gewenschte elementen" om den dienst te verlaten, terwijl de werving stop gezet werd, met uitzondering volgens de *Madras Mail* van het traktement van den werfofficier, die gehandhaafd bleef. De Moplahs begrepen, dat zij niet werden geapprecieerd, en door de open deuren trokken juist de goede elementen weg, terwijl wat elders toch niet slagen kon, bleef.

De bataljons zijn nu tot op minder dan de halve sterkte teruggebracht en niets meer waard. Ook 'n manier om je zin te krijgen.

De indo-chineesche gasten in Frankrijk. Naar ons blijkt zijn de 25 indo-chineesche mandarijnen, die door gouverneur-generaal Beau naar Frankrijk waren gezonden, om daar het een en ander op te steken, wat voor land en volk in Indo-China zijn nut kon hebben, na een verblijf van eenige maanden reeds weder naar hun land teruggekeerd. Het gezelschap was in drie groepen verdeeld over de steden Lyon, Nancy en Parijs. Elke groep stond onder een leider, waartoe voor Parijs, de heer M. Haas, honorair consul-generaal, was aangewezen.

De indruk, door de gasten achtergelaten, was een zeer goede. Hun gedrag was steeds uitstekend en hunne houding eene correcte, die nergens aanleiding tot critiek gaf. De dagen, in Frankrijk doorgebracht, waren gewijd aan conferentiën, bezoeken aan de musea, de groote instellingen van nijverheid, banken, hospitalen en de voornaamste monumenten.

De inlanders legden bij deze bezoeken groote belangstelling en practischen zin aan den dag. Zij letten vooral op wat voor hun land nuttig kon zijn. De belangstelling, waarmede zij de uitleggingen der technici over de werking van verschillende machines en toestellen volgden, wees op een werkelijken zucht om hunne zending vruchtdragend te maken voor hunne landgenooten. Vooral alles wat op irrigatie betrekking had trok hen aan.

Van hunne bevindingen moet door hen verslag worden gedaan en de *Dépêche Coloniale*, die van de verslagen der te Parijs gedetacheerde mandarijnen inzage kreeg, teekende daaruit het een en ander op.

Typisch is daaruit te zien, hoe van verschillende zijden bij het zien van al dat merkwaardige, nooit geziene in het eigen land, naast den wensch naar verbeteringen hier, de erkentenis volgt, dat voor de noodzakelijke verbeteringen de stoot uit het eigen volk mee moet komen.

„Geen onzer inlandsche bestuurders," schreven drie mandarijnen van Annam, „heeft het zoover weten te brengen, zich ten plicht te stellen om van zijn tijd of zijn geld een offer te brengen ten behoeve van de verbetering van het lot der arme landbouwers."

Maar opmerkelijk is tevens het groote belang, dat aan de algemeene volksontwikkeling gehecht wordt: „Wij zouden," schreven de mandarijnen van Tongkin, „de oprichting wenschen van talrijke scholen, die de kennis van lezen, schrijven en rekenen binnen aller bereik zouden brengen. Dit onderwijs zou evenals in Frankrijk verplichtend en kosteloos moeten zijn."

Dezen stond bovendien de mogelijkheid voor oogen om de industrie, welke in Tongkin reeds in verschillende takken bestaat, te bevorderen en te verbeteren door de uitzending van jongelieden naar Frankrijk om daar hetzij aan de inrichtingen van technisch onderwijs, hetzij in de groote werkplaatsen enzoovoort, en meer in het bijzonder in leerlooierijen en aardewerkfabrieken zich te bekwamen voor een vak of ambacht.

Een engelsch oordeel over den Congo-staat. Het engelsche ministerie van buitenlandsche zaken houdt nog maar steeds vol aan de fictie van een toestand in

den Congo-staat, die anderen het recht zouden geven om in te grijpen. Men kan evenwel niet zeggen, dat deze houding het gevolg zou wezen van eenzijdige voorlichting.

Sir Edward Grey heeft toch het verslag ontvangen van een, door lord Mountmorres aan den Congo-staat gebracht bezoek, welk verslag op bijzonder verlangen van zijn departement aan het Foreign Office werd uitgebracht.

„In onzen tijd van gele pers en exploitatie van het publiek," schreef de Liverpool Journal of Commerce, naar aanleiding van dit verslag, „is het moeilijk de werkelijke waarheid te vinden ten aanzien van feiten en onderwerpen, waaromtrent meeningsverschil bestaat. Niemand zal het boek van lord Mountmorres kunnen lezen zonder tot de conclusie te komen, dat de Congo Case zooals die gewoonlijk aan de engelsche lezers wordt opgedischt, een schandelijke verdraaiing der waarheid is, en dat wat zij zich ook ten doel mogen stellen, die de beweging leiden, het moeilijk zou vallen van het huidige geschil de wedergade te vinden."

„Geen enkel bestuur in Afrika is geheel vrij van blaam in zijne betrekkingen tot de negers, maar ik ben vast overtuigd door wat ik weet en wat ik heb gezien, dat de Onafhankelijke Congo-staat niet meer aanleiding geeft tot blaam dan eenig ander land, wat de hervormingen betreft en zijne wijze van bestuur," schreef lord Mountmorres in een voorbericht tot zijn verslag, waarin hij verder niet nalaat vergelijkingen te trekken tusschen het optreden van den Congo-staat en dat van de koloniale besturen in omringende landen.

„Lord Mountmorres", schreef het genoemde Liverpoolsche blad, „heeft aangetoond dat de Congo-quaestie twee kanten heeft, en dat men om de ware oorzaak te vinden voor de razernij waarmede sommige individuën den belgischen arbeid bestrijden, die moet zoeken in godsdienstige bigotterie en handelsnaijver."

Het eerste philippijnsche parlement. Onlangs deed in verschillende bladen het bericht de ronde, dat den 27en Maart a.s. het eerste philippijnsche parlement zou bijeenkomen. Zoover is men evenwel in de Philippijnen nog niet.

Den 27en Maart a.s. zal, indien dan de algemeene toestand in den archipel nog bevredigend is — lokale opstootjes uitgezonderd — president Roosevelt daarmede in kennis worden gesteld, die dan tegen den 1en Juli a.s. de verkiezingen zal uitschrijven, terwijl het nieuw gekozen Huis dan tegen den 1en October d.a.v. zal worden bijeengeroepen.

De Commissie van de Philippijnen, die dan als een soort Hoogerhuis zal optreden, is onlangs gereed gekomen met de Verkiezingswet, welke echter tevoren nog aan eene openbare behandeling in de Marble Hall te Manilla, waartoe ieder belangstellende wordt toegelaten, zal worden onderworpen.

Volgens het ontwerp zal het nieuwe Huis zijn samengesteld uit 81 leden, gekozen in evenzooveel districten, ieder met een bevolking van om en bij de 90000 zielen. Manilla, dat eerst niet in het Huis zou worden vertegenwoordigd, blijkbaar om de inlandsche politici ter hoofdplaats uit de vergadering te weren, zou nu twee districten tellen, terwijl de eilanden Mindoro en Palawan ieder één district zullen uitmaken, omdat de meerderheid der bevolking de christelijken godsdienst belijdt. De Moro-provincie, met eene overwegend mohamedaansche bevolking, zal gelijk bekend in den gunst der autonomie niet deelen en onder rechtstreeksch amerikaansch gezag blijven gesteld.

Wat de zittingen betreft, stelt het ontwerp deze op 90 tot 120 dagen in het jaar. Voor elken zittingsdag zal den afgevaardigden een presentie-geld van 20 pesos d.i. 25 gulden worden toegekend. Uit de afgevaardigden wordt een Speaker aangewezen, terwijl het Huis daarbuiten een Recorder aanwijst, wien ook 20 pesos daags voor elken zittingsdag zullen aankomen.

Trinidad en de Hindoes. Britsch-indische immigranten worden thans in bijna alle west-indische koloniën aangetroffen. Ook Trinidad ontvangt jaarlijks zijn contingent Hindoes, maar als het van de negerbevolking afhing zou daar spoedig een stokje voor gestoken worden. Den 18en dezer vroeg de afgevaardigde voor Sunderland, Summerbell, in het Lagerhuis den onderminister van koloniën, Churchill, of diens aandacht was getrokken door een resolutie, in October j.l. op een openbare bijeenkomst van de Trinidad Working Men's Association aangenomen, waarbij geprotesteerd werd tegen een jaarlijksche uitgave van 70.000 ponden sterling voor den aanvoer van britsch-indische immigranten, die de loonen in de kolonie drukken en daardoor de armoede onder de arbeidersklassen nog vergrooten, terwijl de aanwezigheid dier lieden een voortdurende bedreiging opleveren voor de rust en de eigendom in de kolonie. De heer Churchill legde den vrager netjes uit dat de resolutie van de trinidadsche arbeiders het heelemaal bij het verkeerde eind had. De gouverneur der kolonie had hem meegedeeld dat er onder de arbeiders in de landbouwbedrijven volstrekt geen armoede heerscht en de armoede op Trinidad dus ook niets te maken heeft met den aanvoer van immigranten.

Britsche Kroon-Agenten. In de jongste publicatie van het Internationaal Koloniaal Instituut wordt een beschouwing gewijd aan de verschillende wijzen van bestuur in de onderscheiden engelsche koloniën. Deze zijn er toch in drie soorten, waaronder de kroon-koloniën, zoo geheeten omdat de door den koning benoemde gouverneurs en hoogere ambtenaren in rade het uitvoerend gezag uitmaken.

Die kroon-koloniën verhingen zich in een instelling, welke al evenveel stof tot tevredenheid oplevert als elders wel eens van soortgelijke instellingen viel op te merken. Wij bedoelen de kroon-agenten, die ten aanzien van de kolonie, welke zij in het moederland heeten te vertegenwoordigen, nagenoeg onbeperkte volmacht hebben ten aanzien van leveringen op contracten.

Singapore weet er van mee te praten. De Straits-Settlements werden op zoo'n manier opgescheept met een contract voor de voorgenomen havenverbeteringen voor Singapore, maar nauwelijks was het contract gesloten of men vond te Londen het toch maar beter het te verbreken, waartoe echter een schadeloosstelling moet worden betaald. De kroonagenten blunderen, maar de kroon-koloniën betalen, en het is te begrijpen, dat daar nu eindelijk luide stemmen opgaan om te eischen, dat men de kroon-agenten op de vingers kijkt.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur. 25 December 1906.

Een thee-boek, door P. v. d. W. — De Pellicularia Koleroga, door F. W. M. — De inlandsche geneesmiddelen der Maleiers (slot) — De plantersbijeenkomst te Bondowoso (slot). — Handelstoestanden op Java. — Vereeniging ter bevordering der katoencultuur in de Ned. koloniën. — Verslagen van Maatschappijen. Enz. — *Technisch bijvoegsel.*

Weekblad voor Indië. 1906. No. 29.

De regeering tegenover ondankbare menschen, door M. van Geuns. — Turksche vrouwen, door L. P. J. Vermeulen. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël. — Kunstwerken op Bali (met afb.). — Schietsport in Indië (Saint Hubert te Samarang), met afb. — Indische indrukken, door Carlo.

Idem. No. 30.

De tentoonstelling van den N. I. Kunstkring te Batavia (12—18 Nov.), door P. A. J. Moojen. — Een litteraire wonderboom uit Indië, door F. P. H. Prick van Wely. — Van 't oude Soerabaja, door Gabriël (slot). — De Bali-expeditie in woord en beeld (met foto's). — Een eigenaardige plechtigheid (een deftige Chineesche begrafenis), met foto's. — Indische boosdoeners, door Auditor.

De Tijdspiegel. December 1906

De Chineezen in Nederlandsch-Indië, door M. J. Wiessing.

Tijdschrift voor het Binnenlandsch Bestuur. November 1906.

Landbouwcrediet een middel tot verbetering van agrarische toestanden, door G. D. van Ravenswaaij. — Dari hal sendjata orang Madoera, door Raden Sosro Danoe Koesoemo. Hervorming der desa-instellingen en districtspolitie, door F. H. G. J. van Leeuwen. — Het landschap Loeboe Oelang Aling aan de Batang Hari in 1897, door H. F. Damsté. — The Agricultural Bank of Egypt, door C. A. — Cijfers en percentages in verband met Koninklijke onderscheidingen, door C. J. Hasselman. — Uitbreiding der bedrijfsbelasting tot eene belasting op de bedrijfs- en andere inkomsten.

Lijst van aangekomen en vertrokken passagiers uit en naar Oost-Indië.

Stoomschip „Koningin Wilhelmina", van Amsterdam naar Batavia.

Te Amsterdam schepen zich in:

H. J. F. Royack.
E. K. Boissevain.
Mevr. Wed. H. J. v. Swieten—van Rijck de Groot.
A. Sep.
W. C. J de Graaff, echtg. en kind.
L. Drickx.
F. G. Landsheer.
J. H. Boogaart.
D. S. Bamberg.
B. W. Hiddisch.
D. W Moeskops. echtg. en kind.
L. Kuis.
H. P. van Rooyen.
H. F. v. d. Waart v. Gulik.
Mej. J. E. J. Koens.
C. J. Dorreman en echtgenoote.
Wilk echtgen. en 4 kinderen.
K. F. Anrooy.
Roloff J. Huber.

Naar Balawara—Deli:
P. J. Podt Uiterweer.

Te Genua zullen zich inschepen:
Mevr. J. P. Hendriks—Keilen en 2 kinderen.
L. J. Buller.
W. J P. v. Beek.
Dr. E. J. Borgesius.
H. Elzerman en echtgen.
E. J. v. Lier, echtg. en 2 kinderen.
M. B. v. d. Jagt.
B. H. Franssen Herderschee.
Mevr. C. Hoogenboezem.
J. J. v. Dam.
W. Mauerlang.
K. F. Koch.
G. Jongkamp.
L. G. v Aken en echtg.
H. H. Zeylstra Ezn. en echtg.
D. C. Deuzer en echtg.
H. B. van Dam.
P. A. E. Junod en echtg.
J. H. Daam
M Meinesz.
A. J. J. C. Miks en echtg.
Mej. C. M v. d. Kruk.
P. J. de Rooy.
D. F. Bamberg.
F. Hamberg.
Mevr. J. v. d. Wissel.
M. Schmitz.

Naar Belawara—Deli:
F. J. J. v. Zoelen.
A. M. Oostingh.

Naar Singapore:
B. v. Wieringen.
J Cazal.

Stoomschip „Salak" van Rotterdam naar Ned.-Indië.
Te Rotterdam hebben zich ingescheept:
H. C. de Waal.
O. W. Veldhuijzen.
F. K. van Berg.
J. Boodt.
Mevrouw E Wilt, geb. van Wiltenis.
K. F. W. Bieserman.
C. Th. van Dijk.
I. C. Pluijm.
W. Spinnler.
F. M. Schneider.
H. de Nooy.
H. Verburgt.
J. Rosien.
A. C. A. den Hengst.
B. W. J. Hofstee.
E. van Hecke.
Benevens een detachement suppletietroepen.

Naar Port-Said.
T. C. Lonser.

Te Marseille zullen zich inschepen:
Mevrouw S. J. de Waal—von Hemert en 2 kinderen.
L. Hundeslageu.

Naar Port-Said.
G. J. B. Hofman en echtgenoote.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende ....

....

wonende te .... *wenscht*

donateur-trice / *lid* *te worden der Vereeniging* ***Oost en West*** *tegen een jaarlijksche contributie van f* ....

den .... 190 ....

Straat of gracht ....

Handteekening ....

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofdbestuur:

L. P. F. SCHIMPF.

Theresiastraat 8. Den Haag.

„Adler"
Sichtbare

